OPERA EIUSDEM AUCTORIS:

Das Eherecht nach dem Codex Iuris Canonici. 8.-9. neubearbeitete Auflage. 1924 (XVI. und 344 S.).

Das Ordensrecht nach dem Codex Iuris Canonici – 1923 (XV. und 406 S.).

Die Kirchenaemter nach dem Codex Iuris Canonici. Teil 2. Pfarrer und Pfarrvikare nach dem Codex Iuris Canonici – 1922 (VIII. und 135 S.).

Die Verwaltung und Spendung d. heiligen Sakramente nach d. Codex Iuris Canonici – 1921 (VIII. und 195 S.).

DE RELIGIOSIS

AD NORMAM CODICIS IURIS CANONICI

EDIDIT

P. TIMOTHEUS SCHAEFER O. F. M. CAP.

Doctor utriusque iuris et phil., Lector emeritus in Collegio internationali S. Laurentii a Brundusio, Consultor S. S. Congregationis Sancti Officii, S. Congregationis de Sacramentis, S. Congregationis de Religiosis

---

Editio tertia aucta et emendata

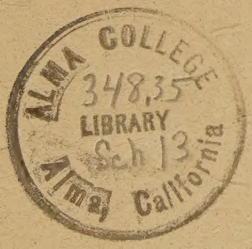

S. A. L. E. R.
RAPPRESENTANTE DELLA CASA EDITRICE HERDER
PIAZZA COSTANZO CIANO, 118-120
ROMA

22796

NIHIL OBSTAT

Fr. Agathangelus a Waspik O. F. M. Cap., Secr. Gen. Ordinis,
Dr. iur. can.

Fr. Bernardinus a Valwig O. F. M. Cap., Lector
et Dr. s. theol.

Censores Ordinis Deputati.

IMPRIMI POTEST

Romae, die 30 Maii 1939.

Fr. Donatus a Welle
Ord. FF. MM. Capuccinorum
Minister Generalis

IMPRIMATUR

Romae, die 1 Iulii 1940.

† Fr. Alfonsus C. De Romanis, Ep. Porphyreon.,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS
MDCCCCXL

AD TERTIAM EDITIONEM PRAEFATIO AUCTORIS

Prima et secunda editio libri, cui titulus De Religiosis, *annis 1927 et 1931 ex typographia Aschendorff, Münster in Westf., prodierunt.*

Tertia editio multis additamentis aucta magnaque diligentia recognita typis Polyglottis Vaticanis excuditur et venit apud Societatem S. A. L. E. R., Romae.

Index generalis *necnon indices decretorum S. Cong. de Religiosis et responsorum Pont. Com. ad Cod. interpr. in principio operis habentur.*

Index analyticus *et indices canonum et personarum ad calcem huius novae editionis inveniuntur.*

Numerus *variorum indicum denotant* paginam *excepto indice* analytico, *in quo numeri* marginales *indicantur. Canones sunt ad verbum citati, nisi in parenthesi habeatur sequens indicatio*: (cf.).

Deus optimus, maximus sua prosequatur benedictione hanc novam editionem penitus recognitam, ut desiderio et studio multorum iuris consultorum satisfaciat simulque in permultis animis amorem iuris Religiosi in dies magis magisque foveat.

Romae, die festo S. Bonaventurae, 14 iulii 1940.

AUCTOR

I

INDEX GENERALIS

(Numerus paginam indicat)

PAG.

Ad Editionem tertiam praefatio auctoris v

I. Index generalis. vii

II. Index decretorum a S. Congregatione de Religiosis ab anno 1917 emanatorum xvi

III. Index responsorum Pont. Commissionis interpr. ad Religionem spectantium xviii

IV. Litteratura xx

Praenotanda. 1

PARS PRIMA

De origine, evolutione, fine Status religiosi; de eius conditione iuridica in relatione sua ad Statum civilem

Caput I. De origine Status Religiosi 13

Caput II. De evolutione Status religiosi 19

Caput III. De fine, valore, utilitate Status religiosi 32

Caput IV. De relatione iuridica Status religiosi ad Statum civilem . 41

PARS SECUNDA

De essentia Status religiosi et de divisione Religionum

(cf. can. 487-491)

Caput I. De notione Status religiosi; de verborum significatione . 51

1. De notione 51

2. De verborum significatione 68

Caput II. De divisione et diversitate Religionum 92

1. De divisione 92

2. De diversitate 102

Caput III. De Regulis et Constitutionibus 104

Caput IV. De praecedentia iuridica 112

1. De praecedentia externa 113

2. De praecedentia interna 117

3. De praecedentia inter Clerum saecularem et Religiosos 119

PARS TERTIA

De erectione, mutatione, suppressione Religionis, Provinciae, Domus religiosae

(cf. can. 492-498)

PAG.

Caput I. 1. De erectione, approbatione, mutatione, suppressione Ordinis 122

2. De erectione, approbatione, mutatione, suppressione Congregationis religiosae (iuris dioecesani vel pontificii). 125

Caput II. De erectione, mutatione, suppressione Provinciae alicuius Religionis 148

Caput III. 1. De erectione, mutatione, suppressione Domus religiosae 152

2. De erectione scholarum, hospitii vel similis rationis aedium a Religiosis subiectarum 165

3. De mutatione Domus religiosae 168

4. De suppressione et exstinctione Domus religiosae . 170

Caput IV. De approbatione pontificia 173

Caput V. De iure civili 174

PARS QUARTA

De conditione iuridica Religionis in sua relatione ad auctoritatem ecclesiasticam (regimen externum)

(cf. can. 499-500)

Caput I. De conditione iuridica Religionis in relatione ad Romanum Pontificem, ad SS. Congregationes Romanas, ad Cardinalem Protectorem 176

1. De conditione iuridica in relatione ad Romanum Pontificem 176

2. De conditione iuridica in relatione ad S. Congregationem de Religiosis 179

3. De aliis Congregationibus Romanis 184

4. De Legatis apostolicis 189

5. De Cardinali Protectore 190

Caput II. De conditione iuridica in relatione ad Episcopum (Ordinarium loci) 191

In genere 192

In particulari 195

De iure visitationis 197

Caput III. De conditione iuridica in relatione ad Vicarios et Praefectos Apostolicos 203

PAG.

Caput IV. De conditione iuridica in relatione ad Clerum saecularem. 210

Caput V. De conditione iuridica Religiosorum, qui a Statu civili violenter expulsi sunt 213

PARS QUINTA

De organizatione interna (regimen ad intra)

(cf. can. 501-507)

Caput I. De Superioribus et Capitulis 214

1. De Superioribus religiosis in genere 214
2. De potestate Superiorum 220
3. De Capitulis Religiosorum 231
4. De facultatibus Superiorum religiosorum 235
5. De inhabilitate iuridica ad munus Superioris . . . 241
6. De tempore muneris 245
7. De deputatione et provisione Superiorum 255

A) De libera collatione 255

B) De electione 256

C) De postulatione. 285

8. De obligationibus Superiorum 291

Caput II. De quibusdam Officialibus seu Coadiutoribus 324

1. De Consiliariis Superiorum 324
2. De Oeconomo 329
3. De Procuratore generali 331
4. De Secretario generali 333
5. De Vicariis, qui vices agunt Superiorum titularium . 333

Caput III. De Abbatibus in particulari 335

Caput IV. De amissione officii Superiorum 343

PARS SEXTA

De Confessariis et Cappellanis Religiosorum

(cf. can. 518-530)

Caput I. De Confessariis Religionum clericalium 346

Caput II. De Confessariis Religiosarum 362

Caput III. De Confessariis in Religionibus laicalibus virorum . . . 393

Caput IV. De Cappellanis in Religionibus laicalibus 395

Caput V. De manifestatione conscientiae 400

PARS SEPTIMA

De bonis temporalibus eorumque administratione

(cf. can. 531-537)

PAG.

Caput I. De capacitate acquirendi et possidendi 405
Caput II. De piis fundationibus 411
Caput III. De administratione 415
Caput IV. De alienatione bonorum 427
Caput V. De ratione reddenda 439
Caput VI. De imputatione debitorum et obligationum 441
Caput VII. De bonis temporalibus in districtu Missionum 447

PARS OCTAVA

De admissione in Religionem

(cf. can. 538-586)

Caput I. De postulatu 451
1. De notione, fine, necessitate 451
2. De cooptatione in postulatum 455
3. De tempore postulatus 457
4. De loco postulatus 459
5. De exitu postulatus. 460
Caput II. De novitiatu. 461
1. De notione, fine, necessitate 461
2. De conditionibus admissionis 462
3. De iure admittendi ad novitiatum 485
4. De litteris testimonialibus 487
5. De dote Religiosarum 500
6. De exploratione voluntatis 511
7. De initio novitiatus 513
8. De loco novitiatus 515
9. De tempore novitiatus 517
10. De Magistro novitiorum 529
11. Instructio de secundo novitiatus anno 536
12. De studio novitiorum Clericorum. 539
13. De confessariis novitiorum et novitiarum 541
14. De obligationibus, iuribus, privilegiis novitiorum . . 544
15. De bonis temporalibus novitiorum 547
16. De egressu et dimissione novitii; de admissione ad professionem 557
17. De professione ante expletum novitiatum 560
Caput III. De professione religiosa 565
1. De notione et divisione 565
2. De iure admittendi ad professionem 569

PAG.

3. De conditionibus ad validam et licitam professionem religiosam 572
4. De effectu cuiusvis professionis 580
5. De professione temporaria 584
6. De professione simplici temporaria aut perpetua . . 594
7. De perpetua (simplici vel sollemni) professione . . 602
8. De professione sollemni 605
9. De loco, tempore, ritu in emittenda professione religiosa 610
10. De adnotatione professionis religiosae 614
11. De convalidatione professionis invalidae 615
12. De professione et servitio militari 618

PARS NONA

De ratione studiorum in Religionibus clericalibus

(cf. can. 587-591)

Caput I. De Domibus studiorum 631
Caput II. De regimine Domus studiorum 634
Caput III. De integritate studiorum 637
1. De tempore studiorum 637
2. De interruptione studiorum 642
Caput IV. De continuatione studiorum 649
Caput V. De studiis in laicis Universitatibus 658

PARS DECIMA

De obligationibus Religiosorum

(cf. can. 592-612)

Caput I. De obligationibus, quae Religiosis communes sunt cum Clericis 660
Caput II. De obligationibus, quae ex natura Status religiosi deducuntur 668
1. De studio perfectionis 668
2. De observatione votorum 671
A) De obedientia 672
B) De castitate 678
C) De paupertate 682
3. De observatione Regulae et Constitutionum 695
Caput III. De obligationibus, quae lege ecclesiastica nituntur . . . 697
1. De vita communi 697
2. De exercitiis pietatis 702
3. De habitu religioso 706
4. De clausura 709

PAG.

A) De clausura Regularium virorum 711
B) De clausura apud Moniales 716
C) Instructio de clausura Monialium votorum solemnium 727
D) De clausura in Congregationibus 732
E) De egressu e Domo religiosa 735
F) De commercio litterarum Religiosorum 737
5. De cura animarum 740
6. De Officio divino 742
A) De recitatione in choro 742
B) De privata recitatione 750
7. De celebratione sacrosancti Missae sacrificii . . . 754
8. De Missa conventuali 760
9. De fidei professione 763
10 Cura de propaganda Fide 765

PARS UNDECIMA

De privilegiis Religiosorum

(cf. can. 613-625)

Caput I. De privilegiis Religiosorum in genere 766
Caput II. De privilegiis, quae Religiosis cum Clericis communia sunt 775
1. De privilegio canonis 776
2. De privilegio fori 777
3. De privilegio immunitatis 788
4. De privilegio (beneficio) competentiae 788
Caput III. De privilegio exemptionis 789
Caput IV. De privilegio quaestuandi 801

PARS DUODECIMA

De rebus

Caput I. De quibusdam Sacramentis 814
1. De Eucharistia 814
A) De custodia et cultu sanctissimae Eucharistiae . 814
B) De sacrosancto Missae sacrificio 818
C) De sacra communione 820
2. De sacramento poenitentiae 827
3. De ordinatione Religiosorum 833
Caput II. De locis et temporibus sacris; de cultu divino 848
1. De locis sacris 848
2. De ecclesiis et oratoriis 849
3. De sepultura ecclesiastica Religiosorum 856

PAG.

Caput III. De magisterio ecclesiastico 866
1. De divini verbi praedicatione 866
2. De Missionibus. 871
3. De publicatione indulgentiarum et de benedictione papali 875
4. De Seminariis 877
5. De scholis. 878
6. De vocatione ad Concilium et Synodum 879
7. De praevia librorum censura 880
8. De cultu divino, precibus, sacris sollemniis. De orationibus et statutis communibus 886
9. De celebratione festorum 887
10. De sacris imaginibus et reliquiis 887
11. De sacris processionibus 889

PARS DECIMA TERTIA

De acceptatione dignitatum et officiorum ecclesiasticorum extra Religionem

(cf. can. 626-632)

Caput I. De promotione Religiosi ad dignitates ecclesiasticas . . 892
Caput II. De promotione Religiosi ad officium parochi 900
Caput III. De beneficiis ecclesiasticis Religionis concreditis 922
Caput IV. De ecclesiarum Rectoribus 923

PARS DECIMA QUARTA

De transitu ad aliam Religionem

(cf. can. 632-636)

Caput I. Notiones generales 926
Caput II. De obligationibus et iuribus Religiosi transeuntis . . . 932
Caput III. De transitu ab una classe in alteram 942

PARS DECIMA QUINTA

De egressu e Religione

(cf. can. 637-645)

Caput I. De cessatione professionis emissae 945
1. De exspiratione votorum temporariorum 945
2. De declaratione nullitatis professionis 950

PAG.

Caput II. De indulto exclaustrationis et saecularizationis 952
1. De exclaustratione 953
2. De saecularizatione 958
Caput III. De apostasia et fuga 973

PARS DECIMA SEXTA

De dimissione Religiosorum

(cf. can. 646-672)

Caput I. Notiones praeviae 983
Caput II. De dimissione Religiosi ipso facto sequenti 985
Caput III. De dimissione Religiosorum, qui vota temporaria nuncuparverunt 989
Caput IV. De dimissione Religiosorum, qui vota perpetua nuncuparunt in Religione clericali non exempta vel in Religione laicali 1002
Caput V. De processu iudiciali in dimissione Religiosorum, qui vota perpetua sive sollemnia sive simplicia nuncuparunt in Religione clericali exempta 1011
1. De tribunali competenti 1012
2. De processu iudiciali 1014
3. Sententia dimissionis 1020
4. Pro dissitis regionibus 1021
5. De ratione procedendi extraordinaria praeter can. 646. 1021
Caput VI. De Religiosis dimissis, qui vota perpetua nuncuparunt ad iuridicam conditionem quod attinet 1022

PARS DECIMA SEPTIMA

De Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis

(cf. can. 673-681) 1029

PARS DUODEVICESIMA

(APPENDIX I)

De Fidelium Associationibus

Caput I. De Fidelium Associationibus in genere 1042
1. De Associationibus licitis vel illicitis 1042
2. De divisione 1046

PAG.

3. De auctore erectionis 1049
4. De effectu erectionis 1054
5. De nomine 1055
6. De statutis 1055
7. De subiectione erga Ordinarium loci 1057
8. De bonis temporalibus 1059
9. De Sodalium receptione, qualitatibus, dimissione . 1061
10. De comitiis. 1067
11. De Moderatore et Cappellano 1067
12. De cessatione et suppressione 1070
13. De indulgentiis 1072

Caput II. De Fidelium Associationibus in specie (cf. can. 700-725) . 1073
1. De praecedentia 1074
2. De Tertiis Ordinibus saecularibus 1075
3. De Confraternitatibus et Piis Unionibus 1085
4. De Archiconfraternitatibus et Primariis Unionibus . 1094
De aggregatione 1095
5. De titulo 1098

PARS UNDEVICESIMA

(APPENDIX II)

De Statutis a Sororibus externis Monasteriorum Monialium cuiusque Ordinis servandis

Caput I. De Sororum externarum fine ac statu 1099
Caput II. De Sororum habitatione et regimine 1101
Caput III. De Sororum externarum cooptatione 1102
Caput IV. De votis et virtutibus respectivis 1111
Caput V. De Confessione et Communione 1113
Caput VI. De aliis pietatis officiis 1115
Caput VII. De quibusdam ad religiosam disciplinam spectantibus . 1116
Caput VIII. De Sororibus infirmis atque defunctis 1118
Caput IX. De Sororum transitu, egressu et dimissione 1120
Caput X. De horum Statutorum obligandi vi 1122

INDICES

I. Index analyticus 1127
II. Index canonum. 1337
III. Index personarum 1363

II

INDEX DECRETORUM

A SACRA CONGREGATIONE DE RELIGIOSIS AB ANNO 1917 EMANATORUM

(Numerus paginam indicat)

PAG.

Die 22 april. 1917: De confessario speciali 369
Die 27 iunii 1918: De Regulis et Constitutionibus Religiosorum . 107
Die 27 ian. 1919: De voto paupertatis 690
Die 29 martii 1919: De quibusdam libris ad Instituta Religiosarum iuris pontificii pertinentibus . . . . . 108 s.
Die 13 maii 1919: De dependentia Monialium in Gallia et Belgio . 791
Die 10 iulii 1919: De ritibus in professione . . . . . 611 s.
Die 15 iulii 1919: De decreto *Inter reliquas* . . . . . 618 s. 626
Die 6 oct. 1919: De Religiosis laicis in Ordinibus 574. 610
Die 21 nov. 1919: De testimonialibus iuratis 497
Die 9 martii 1920: De repetita electione ad munus Moderatricis generalis. . . . . 253 s.
Die 10 ian. 1920: De can. 520 367
Die 4 iunii 1920: De deputatione Procuratoris generalis 332
Die 6 martii 1921: De novis religiosis Congregationibus approbandis. . . . . 138 ss.
Die 17 iulii publ. 2 iulii 1921: De celebrationis loco Capituli generalis. 261
De Ordinariis Domus principis in electione 276
Die 26 oct. 1921: De Constitutionibus Codicis conformandis . . . 109 s.
Die 3 nov. 1921: Instructio de secundo novitiatus anno . . . . 537 s
Die 2 febr. publ. 6 martii 1922: De fundatoribus aut fundatricibus . . . . . 245 s.
Die 24 febr. publ. 22 martii 1922: De pecuniis servitii militaris . 691 ss.
Die 25 febr. publ. 8 martii 1922: De quinquennali relatione . . . 297
Die 20 martii 1922: De consuetudine exigendi taxam pro exploratione voluntatis . . . . . 512.
Die 25 martii 1922: Instructio seu elenchus quaestionum in relatione ad Sanctam Sedem . . . . . 299 ss.
Postulatum circa numisma 1083
Die 9 iunii 1922: De acceptatione rescripti saecularizationis . . 972
Die 16 iunii 1922: De Priore claustrali necnon de Subpriore. . . 217
Die 20 iunii 1922: Rescriptum de professione Religiosorum in Belgio. 627

PAG.

Die 27 iulii publ. 11 Oct. 1922: De fundationibus Monasteriorum Monialium . . . . . 156 s.
Die 30 nov. 1922: De Congregationibus religiosis aut Piis Societatibus iuris dioecesani . . . . . 132 s.
Die 12 dec. 1922: De Prioribus conventualibus Monasteriii sui iuris . . . . . 218 s.
Die 30 dec. 1922: De professione religiosa in articulo mortis . . 561
Die 14 maii 1923: De habitu novitii transeuntis ad aliam Religionem. 529. 933
Die 23 iunii 1923: De Monialibus in Gallia et in Belgio . . . 85 s.
Die 13 iulii 1923: De recursu contra decretum dimissionis . . . 997 s.
Die 27 oct. 1923: De dispensationibus super curriculo studiorum . 647
Die 30 nov. 1923 publ. 1 febr. 1929: De Superioribus Domorum filialium 252
Die 6 febr 1924: Instructio de clausura Monialium votorum sollemnium . . . . . 727 ss.
Die 2 martii 1924: De dote Religiosarum 508. 970
Die 30 nov. publ. 5 febr. 1924: De religiosis professis in amentiam incidentibus. 995
Die 7 nov. 1925: De Congregatione Sororum a Misericordia . . 136 s
Die 23 iunii 1925: De electione Abbatis Primatis 336
Die 26 iunii 1926: De auctoritate Ordinarii permittendi transitum. 931
Die 15 iulii 1926: De stationibus balnearibus . . . . . 667 s.
Die 25 martii 1927: De consecratione virginum in saeculo viventium 1048
Die 23 aug. 1928: De vestitu immodesto 879
Die 25 nov. 1929: De obligatione subditos in doctrina christiana rite imbuendi . . . . . 320 s.
Die 1 dec. 1931: Instructio de formatione clericali et religiosa . 842 ss.

III

INDEX RESPONSORUM

PONTIFICIAE COMMISSIONIS INTERPR. AD RELIGIONEM SPECTANTIUM

(Numerus paginam indicat)

PAG.

Die 9 dec. 1917: De dubiorum solutione 6
Die 2-3 iunii 1918: De Religionum regimine 248
Die 7 maii 1918: Circa testamentum in can. 569 § 3 555
De Societatibus clericalibus sine votis . . . . . 982. 1037 s.
De decreto *Docente Apostolo* 665
De custodia et cultu Sanctissimae Eucharistiae 815
Die 29 iunii 1918: De dimissione in Societate Iesu 1011. 1023
Die 18 iulii 1918: De litteris testimonialibus . . . . . 493 s.
Die 25 martii 1919: De dubio circa can. 505 249
Die 16 oct. 1919: De votis simplicibus perpetuis ex parte voventis et de dimissione 1009
De verbis can. 542, qui sectae catholicae adhaeserunt . . . 264. 463
De iure suffragii novitiorum et professorum a votis temporariis 546. 589
De verbis: Nisi Constitutiones aliud ferant can. 569 § 1 552
De interpretatione can. 621 § 1 quod ad Mendicantes attinet . . 803 s.
Die 24 nov. 1920: De praeside in electione Antistitae 274
De visitatione Ordinarii loci . . . . . 201. 312 s.
De confessione (cf. can. 522) 380
De administrationis ratione reddenda (cf. can. 535) 439
De prohibitionibus can. 642 968
De periculo in can. 996 §§ 2-3 838
Die 16 ian. 1921: De confessario 367
Die 1 martii 1921: De apposita conditione: Donec in Congregatione vivam . . . . . 585 s. 1001
De dimissione alumnorum Societatum sine votis 1037
De legitimo Superiore ad professionem recipiendam 578
De lege clausurae papalis 718
Die 1 iulii 1922: De electione et postulatione . . . . . 285 s.
Die 14 aulii 1922: De obligationibus Clericorum 916
De parocho vel vicario curato Religioso circa examen . . . . . 651 s.
De suffragio Capituli 937
Die 12 nov. 1922: De publica processione extra ecclesiam . . . 890
De anno integro novitiatus (cf. can. 555 § 1-2) 518

PAG.
De indulto exclaustrationis 957
De egressu e Religione 960
Die 20 maii 1923: De can. 1096 § 1 911
Die 13 dec. 1923: De asservatione Sanctissimae Eucharistiae . . 816
De celebratione Missae in Religionibus mulierum 761
Die 8 april. 1924: De visitatione, de qua in can. 1261 § 2 . . . 201 s.
Die 10 nov. 1925: De sacris processionibus . . . . . 890 s.
De reservatione in can. 900. . . . . 358 s.
De admissione Orientalium ad novitiatum . . . . . 484 s.
Die 25 iulii 1926: De mutatione Superiorum religiosorum . 255. 1035
De professione fidei. 1034
De paroeciis religiosis. 913
Die 27 iulii 1926: De ambitu can. 505 255
Die 6 mertii 1927: De Confraternitatibus Sanctissimi Sacramenti. 1088 s.
De indice funeralium taxarum. 865
Die 28 dec. 1927: De confessione Religiosarum 378. 381
Die 20 iulii 1929: De sepultura ecclesiastica. . . . . 454 s. 860 s.
Die 20 iulii 1929: De alienatione 434
Die 13 iulii 1930: De novitiatus interruptione 527
Die 29 ian. 1931: De can. 423 893
— De can. 323. 342
Die 16 iunii 1931: De interpretatione can. 513 § 1 316
Die 30 iulii 1934: De secta atheistica 463
— De Ordinario in can. 883 § 1 833
— Circa can. 646 § 2 988
— De praecepto can. 672 § 1 1026
Die 12 febr. 1935: De anno canonico 519
— De dispensatione super secundo anno novitiatus 520. 538
— De confessione Religiosarum 383
— Circa interpretationem can. 131 § 3 . . . . . 654 s
Die 14 maii 1936: Circa cessionem de notabili parte bonorum . 597
Die 30 dec. 1937: Circa privilegia 771
Die 24 iulii 1939: De Ordinario in can. 638 954

IV

LITTERATURA

A) ANTE CODICIS IUR. CAN. PROMULGATIONEM

Alphonsus de Casarubios, O. M. Cap., Compendium privilegiorum Fratrum Minorum aliorumque Mendicantium et non-Mendicant., Venetiis 1609.

F. Alteserra, Asceticon sive originum rei monasticae libri decem, Parisiis 1674.

V. Alviset, O. S. B., De privilegiis Ordinum Regularium, Venetiis 1661.

L. Ameno, O. Min. De incorrigibilium expulsione ab Ordinibus Regularibus, Mediolani 1704.

Andreas a Matre Dei, O. Carm., Tractatus de privilegiis Regularium, Lugduni 1670.

Angelus a Ss. Corde, O. Carm., Manuale iuris communis et specialis Carmelitarum discalceatorum, Gandae 1899.

Antonius de Spiritu Sancto, O. Carm., Directorium spirituale (de privilegiis, obligatione, regimine Regularium), Lugduni 1661.

D. Aragonia, O. F. M., Dilucidatio privilegiorum Regularium praesertim Mendicantium, Romae 1750.

Augustinus, O. Carm., Privilegia omnium Religiosorum, Antverpiae 1663.

A. Bachofen, O. S. B., Compendium iuris Regularium, Neo Eboraci 1903.

Bartholomaeus a S. Fausto, O. Cist., Thesaurus Religiosorum, in quo de tribus votis, Lugduni 1624.

P. Bastien, O. S. B., Directoire canonique à l'usage des Congrégations à vœux simples, Maredsous 1904, xvii-442 p.

A. Battandier, Guide canonique pour les Instituts à vœux simples, Paris 1888 ss.

R. Bellarminus, S. I., De monachis (Disput. de controversiis christianae fidei II, L. III), Parisiis 1613, pp. 337-504.

A. Bizzarri, Collectanea in usum Secretariae S. Congr. Episc. et Reg., ed. 2, Romae 1885.

F. Bordoni, Tractatus de professione regulari, Mediolani 1635.

D. Bouix, De iure Regularium, 2 vol., Parisiis 1876.

F. Cespedes, Cler. Reg. Theatin., De exemptione Regularium, Venetiis 1647.

B. Chassaing, O. Recoll., De Privilegiis Regularium, Parisiis, 1652.

E. Chokier, De iurisdictione Ordinarii in exemptos, 1620.

R. Choppinus, Monasticon sive de iure coenobitarum, Parisiis 1600.

I. B. Confetti, O. F. M., Collectio privilegiorum s. Ordinum Fratrum Mendicantium et non-Mendicantium, Florentiae 1598.

Dalner, Tractatus de Abbate, Ingolstadii 1601.

H. Donatus, Ord. Praed., Rerum Regularium praxis resolutoria, Neapoli 1652-1661.

L. Engel, O. S. B., Tractatus de privilegiis et iuribus Monasteriorum, Salisburgi 1664.

A. Ernst, De iure Domuum religiosarum, Moguntiae 1724.
— De iure Praelatorum saecularium et regularium, Moguntiae 1732.
A. M. Ferrari, O. Barn., De statu religioso comment. ad usum praesertim Cleric. Reg. S. Pauli, ed 2, Romae, Typ. Vaticana, 1899.
I. Gibalinus, S. I., De clausura regulari, Lugduni 1648.
R. Grueber, Can. Reg., De privilegiis Religiosorum, August. Vind. 1748.
M. Heimbucher, Die Orden und Kongregationen der kath. Kirche, 3 vol., Paderborn, Schoeningh, 1907 et 1908.
P. Helyot, Histoire des Ordres monastiques religieux et militaires, 8 vol., Paris 1838.
I. B. Lezana, O. Carm., Summa quaestionum Regularium, Romae 1634.
L. Miranda, O. F. M., Directorium seu Manuale Praelatorum Regularium, Romae 1612.
R. Molitor, O. S. B., Religiosi iuris capita selecta, Ratisbonae 1909.
I. Nervegna, De iure practico Regularium, Romae 1900.
Fr. M. Novarius, Lucerna Regularium, Neapoli 1638.
P. Passerinus de Sextula, O. Pr., De hominum statibus et officiis, Romae 1663.
F. Pellizzarius, S. I., Manuale Regularium, Venetiis 1647 (in Indice), De Monialibus, Bononiae 1614 (in Indice), editio correcta a Fr. Montanus, S. I., Venetiis 1761.
Petrus de Angelis, O. Carm., Index regularis, Col. Agripp. 1665.
Petrus de Murga, O. S. B., De iure et potestate prioris conventualis annexi.
— De iure et potestate Rmi Generalis et Patrum Definitorum O. N., in: Quaestiones pastorales, Lugduni 1657.
L. Peyrinis, Ord. Minim., Religiosus subditus et Praelatus, Venetiis 1648.
— Formularium Praelatorum Regularium, Venetiis 1648.
Piatus Montensis, O. M. Cap., Praelectiones iuris regularis, vol. I [3], 1906, vol. II [3], 1906, vol. III, 1900.
D. M. Prümmer, O. Pr., Manuale iuris ecclesiastici, tom. II, Ius Regularium speciale, Friburgi 1907.
E. Rodriguez, O. F. M., Quaestiones regulares et canonicae, Salmanticae 1598.
— Nova collectio et compilatio privilegiorum Mendicantium et non-Mendicantium, Florentiae 1598.
F. Romelius, O. Praem., Capita canonica de iure Abbatum, Ingolstadii et Dillingae 1728.
Fr. M. Rotarius, O. Barn., Theologia moralis Regularium, Bononiae 1720-1722.
J. B. Sägmüller, Lehrbuch des Kath. Kirchenrechts, 3. Aufl., Freiburg, Herder, 1914, pp. 390-431.
A. Scharnagl, Das feierliche Gelübde als Ehehindernis, 1908.
R. Scherer, Handbuch des Kirchenrechts, 1898, II, pp. 708-880.
F. Suarez S. I., De statu religioso. Opera omnia, tom. XVI et XVI-*bis*, Parisiis 1877.
A. Tamburini, Ord. Vallumb., De iure Abbatum et aliorum Praelatorum, Lugduni 1640.
— De iure Abbatissarum et Monialium, Romae 1638, Col. Agripp. 1691.

S. Thomas Aquinas, Summa Theologica 2, 2 qq. 183-189. Contra pestiferam doctrinam retrahentium homines a Religionis ingressu.
— De perfectione vitae spiritualis; Contra impugnantes Religionem.
A. Vermeersch, S. I., De religiosis Institutis et Personis, Brugis 1902. Periodica 1905 ss.
Victorius ab Appeltern, O. M. Cap., Compendium praelectionum iuris regularis P. Piati Montani, editio altera, 1913 Tornaci.
F. X. Wernz, S. I., Ius decretalium, vol. III, pars II, ed. 2, pp. 245-427, Romae 1908.
D. Wuerzfeld, De iure Regularium, Parisiis 1857.

B) POST CODICIS IUR. CAN. PROMULGATIONEM

a) OPERA GENERALIA

B. van Acken, Leitfaden des Ordenslebens für Laienbrüder in religiösen Orden und Kongregationen, Paderborn, Schoeningh 1927.
— Handbook for Sisters, St. Louis, Herder, 1931, viii-388 p.
W. Adem, Die Oblaten vom hl. Benedikt, in: Theol.-prakt. Monatsschrift, 26, pp. 229 ss.
W. Adem, S. I., Katechismus des Ordenslebens für Schwesternkongregationen, Paderborn, Schoeningh 1925.
Angelus a SS. Corde, C. D., Manuale iuris communis Regularium et specialis Carmelitarum Discalceatorum ad normam Codicis accommodatum a Nicolao a P. C. M. Burgis, in: El Monte Carmelo, 1929, xvi-536 p.
A. Arendt, S. I., Die kirchlichen und weltlichen Rechtsbestimmungen für Orden und Kongregationen, 2. Aufl. unter Berücksichtigung des Codex Iuris Canonici, Paderborn, F. Schoeningh 1919, ix-211 p.
Ch. Augustine, O. S. B., Religious and Laymen can. 487-725, second edition S. Louis 1919, xiii-469 p.
X. le Bachelet, S. I., Le bienheureux Robert Bellarmin et les Ordres religieux, in: Gregorianum, VI (1925), pp. 177-215, VII (1926), pp. 169-202.
C. Badii, Institutiones Iuris Canonici, editio altera, Florentiae, Libreria Fiorentina 1921, pp. 268-332.
H. Balmes, Les Religieux à vœux simples d'après le Code, Paray-le-Monial 1921, xv-239 p.
M. Bargilliat, Praelectiones Iuris Canonici, Parisiis, Berche et Tralin, 1921, editio 34, tom. II, pp. 206-306.
V. Bartoccetti, De fontibus iuris missionarii exceptionalis, in: Ius Pont., 15 (1935), pp. 280-286.
P. Bastien, O. S. B., Directoire canonique à l'usage des Congrégations à vœux simples, edit. IV, Bruges, Beyaert 1933, xx-591 p.
A. Battandier, Guide canonique pour les constitutions des Instituts à vœux simples, edit. VI, Paris, Gabalda, 1923, xl-492 p.
I. Baucher, Art. Abbaye, in: Dictionnaire de Droit Canonique, pp. 2-71.
C. Berutti, O. P., Institutiones Iuris Canonici, vol. III, De Religiosis, xvi-384 p., Taurini, Marietti, 1936.

H. Beijersbergen S. I., De nieuwe Codex en de Religieuzen, in: Nederlandsche Katholieke Stemmen, XVIII (1918), pp. 178-189; 304-311; 321-331; 353-361; XX (1920) pp. 38-50; 164-179; XXI (1921) pp. 172-184; 333-347.

U. Beste, O. S. B., Introductio in Codicem, Collegeville, Minn. 1938, pp. 303-472.

J. Biederlack, videas Führich.

M. Bierbaum, Die Entwicklung des Missionsrechts seit der Kodification im Jahre 1917, in: Miscellanea Vermeersch, Roma 1935, I, pp. 257-278.

A. Blat, O. P., Ius de Religiosis et laicis iuxta Codicis ordinem, 3 edit. (Commentarium textus C. I. C.), Romae 1938, p. 710 (apud Angelicum).

A. Boudinhon, Le nouveau Code de droit canonique, in: Revue du Clergé français, 92 (1917), pp. 19 ss.

M. Brandys, O. F. M., Kirchliches Rechtsbuch für die religiösen Laiengenossenschaften der Brüder und Schwestern nach dem neuen Gesetzbuch der hl. Kirche zusammengestellt und erläutert. 2 verbesserte Aufl. Paderborn, Schoeningh, 1920, XV-236 p.

— S. Elisabeth. Mitteilungen aus dem Gebiete des Ordensrechtes und jener neuen Erlasse des Apostolischen Stuhles, welche für die religiösen Kongregationen vom Dritten Orden des hl. Vaters Franziskus von besonderer Bedeutung sind, I ss. (1928), Druck: Kloster Frauenberg zu Fulda.

A. Cance, Le Code de droit canonique: Des Religieux, tome second, Paris, Librairie Lecoffre, 1928.

A. Cance y M. de Arquer, El Código de derecho canónico, Barcelona, edit. Liturgica española (1934), 2 vol., XXIV-982 et XVI-913 p.

F. M. Cappello, S. I., Summa Iuris canonici in usum scholarum concinnata, 2 edit., Roma, Tipogr. Università Gregoriana, 1934.

I. Chelodi-Bertagnolli, Ius de personis iuxta Codicem iuris canonici praemisso tractatu de principiis et fontibus Iuris Canonici, Tridenti 1927, pp. 401-501.

G. Cocchi, Congr. Miss., Commentarium in Codicem iuris canonici, De personis, Taurinorum Augustae, Marietti 1922, 333 p.

C. Cotel, S. I., Catéchisme des vœux, 29 édit. par E. Jombart, S. J., Louvain, Desbarax, 1926, 96 p.

— The catechism of the vows, translated by W. H. McCabe, S. I., New York, Benziger Bros, 1924.

C. Cotel-Jombart, S. I., Les principes de vie religieuse ou l'explication de catéchisme des vœux, édit. Bruxelles, A. Dewit, 1922, 243 p.

J. Creusen, S. I., Religieux et Religieuses d'après le droit ecclésiastique, 4e édit., Louvain, Museum Lessianum, 1930, XIV-300 p.

— Religious Men and Women in Church Law. Translated from the 4th French Edition by E. F. Garesché, S. I., Milwaukee (Wisc.), The Bruce Publishing Co., 1932.

J. Creusen-E. Jombart, S. I., Revue des Communautés religieuses, vol. I, Louvain-Paris, Museum Lessianum, 1925 ss.

O. Doerr, Das Institut der Inclusen in Süddeutschland, Münster i/W. Aschendorff, 1934, XVI-168 p.

A. Egger, O. S. B., Das neue Ordensrecht für die religiösen Genossenschaften mit einfachen Gelübden usw. aus dem neuen Kirchenrecht zusammengestellt. Ergänzung des kirchenrechtlichen Handbuchs, Freiburg i. B., Herder, 1919, IV-86 p.

A. Ehl, Schwesternseelsorge, 2 Aufl. Paderborn, Schoeningh, 1925, VIII-304 p.

E. Eichmann, Lehrbuch des Kirchenrechts, 4 Aufl., Paderborn, F. Schoeningh, 1934, 2 vol., 343 et 493 p.

H. Engberding, O. S. B., Die Hochschätzung des Mönchtums in ostchristlichen Liturgien, in: Benedictinische Monatschrift, XVIII (1936), pp. 362-373.

M. Falco, Gli ordini religiosi nel disegno di riforma della legislazione ecclesiastica. Estratto dalla Rivista: Il Diritto Ecclesiastico, XXXVII, n. 5 (9), Roma, Biblioteca del Diritto Ecclesiastico, 1926.

L. Fanfani, O. P., De iure Religiosorum ad normam C.I.C., editio altera, Taurini-Romae, Marietti, 1925, XXVIII-599 p.

— Il diritto delle Religiose conforme al Codice di diritto canonico, Torino-Roma, Marietti, 1931, XX-283 p.

— Le Droit des Religieuses selon le Code de droit canonique. Trad. française par L. Misserey, O. P., Turin-Rome, Marietti, 1924, XX-312 p.

— El Derecho de las Religiosas conforme al Código de derecho canónico. Trad. a P. Fr. Toribio Ardanza, O. O., Taurini-Romae, Marietti, 1928, XXIV-298 p.

— Catecismo del estado religioso para usa de los novicios, conforme al derecho canónico. Trad. p. C. Fernandez, O. P., Barcelona, edit. Liturgica, 1935, 154 p.

A. Ferrandina, Le Suore nella nuova legislazione canonica, Napoli, Buona Stampa, 1920, 534 p.

J. B. Ferreres, Las Religiosas según la disciplina del nuevo Código de derecho canónico, quinta edición, primera después del Código, Madrid, Administración de Razón y Fé, 1920, VI-471 p.

M. Führich, Das Ordensrecht nach dem Cod. Iuris Canonici, Theol.-praktische Quartalschrift, 72 (1919), pp. 170-182, 370-390.

— De Religiosis. Praelectiones de iure Regularium quas in usum auditorum Facultatis Theologicae Oenipontanae scripserat I. Biederlack, S. I. Denuo recognovit et ad normas Cod. Iuris Canonici adaptavit, M. Führich, S. I., Oeniponte, F. Rauch, 1919, VIII-324 p.

F. Galarza, Catecismo de Religiosas según el Código de derecho canónico, Madrid 1918, 128 p.

A. Gasquet, Religio Religiosi, the object and scope of the religious life, London, Washbourne, 1918, 126 p.

— Deutsche Übersetzung. Zweck und Ziel des Ordenslebens, besorgt von M. Rafaela Brentano, O. S. B., Innsbruck, Tyrolia, 1922.

J. Geerts, M. S. C., De Kloosterroeping, in: Onsgeestelijk Leven, 4 (1924), pp. 12-26; 100-108; 176-187.

E. Genicot, S. I.-J. Salsmans, S. I., Institutiones theologiae moralis, editio decima II, Bruxelles 1922, 61-97.

Th. V. Gerster a Zeil, O. M. Cap., Ius Religiosorum in compendium redactum, Marietti 1935, XI-324.

F. Geser, Canon law governing communities of Sisters, St. Louis, Herder, 1938, xii-415 p.

L. Gougaud, Essai de bibliographie érémitique, in: Rev. Bénéd., 45 (1933), pp. 281-291.

S. Goyeneche, C. M. F., Iuris canonici, Summa principia, vol. II: De Religiosis et de Laicis: pag. 290, Romae 1938, et Com. pro Rel., venit apud Herder, S.A.L.E.R., Montecitori 118, Roma.

— Litteratura canonica super Religiosis, in: Com. pro Rel., II (1921), pp. 210-217, 287-291, 330-340, 353-361.

P. Granic, Das Klosterwesen in der Novellengesetzgebung Kaiser Leo des Weisen, in: Byzantinische Zeitschrift, 31 (1931), pp. 61-69.

Guadrelet-Choupin, Nature et obligations de l'état religieux, 1923.

J. Haring, Grundzüge des kath. Kirchenrechts, 1924, II Teil, pp. 745-839.

M. Heimbucher, Die Orden und Kongregationen der kath. Kirche, 2 vol., Paderborn, Schoeningh 1922-1934.

Karl Heussi, Der Ursprung des Mönchtums, Tübingen, Mohr, 1936, xii-308 p.

Huertas, Diccionario canónico de Religiosas, Madrid, Martín, 1928.

J. Jansen, O. M. I., Ordensrecht. Kurze Zusammenstellung der kirchenrechtlichen Bestimmungen für die Orden und religiösen Kongregationen auf Grund des neuen kirchlichen Gesetzbuches, 3 Aufl., Paderborn, Schoeningh, 1932, xviii-400 p.

A. Jardi, O. F. M., El derecho de las Religiosas, según las prescripciones vigentes del Código canónico y civil, Vich, Editorial Seráfica, 1923, xvi-423 p.

E. Jombart, S. I., Vie religieuse et concordats récents, in: Rev. Comm. Rel., XI (1935), pp. 5-15, 44-50.

— Les Moniales à vœux simples, Extrait de la Nouvelle Revue Théologique, Tournay, Castermann, 1924, 59 p.

H. Jone, O. M. Cap., Gesetzbuch des Kanonischen Rechtes, Paderborn, Schoeningh, 1939, I, pp. 487-725.

K. Kaspar, Právo řeholni zvláštni otisk z ČKD, 1924-1925.

A. Kipinsky, Gli Ordini religiosi a Roma, Roma, Herder, 1931, 206 p.

A. Königer, Katholisches Kirchenrecht, Freiburg i Br., Herder, 1926, pp. 250-282.

R. Köstler, Wörterbuch zum Codex Iuris Canonici, Kösel-Pustet, 1927.

J. Lanslots, O. S. B., Handbook of Canon Law for Congregations of Women under simple vows, New York, F. Pustet, 1919, 303 p.

A. Larraona, C. M. F., Comm. Codicis (De Relig.), in: Com. pro Rel., I (1920), pp. 16 ss., II (1921), pp. 134 ss., III (1922), pp. 45 ss., IV (1923), pp. 9 ss., V (1924), pp. 1 ss., VI (1925), pp. 13 ss., VII (1926), pp. 30 ss., VIII (1927), pp. 22 ss., IX (1928), pp. 23 ss., et seq. volumina.

A. Ledwolory, Die das Ordensrecht betreffenden Vorschläge anlässlich des Vatikanischen Konzils und des Codex Iuris Canonici, Kath.-Theol. Diss., Breslau, 1924, 44 p.

M. Leitner, Das Ordensrecht; Handbuch des katholischen Kirchenrechts auf Grund des neuen Codex, Dritte Lieferung, 2. Aufl. Regensburg, F. Pustet, 1922, pp. 273-516.

Lelong, Catéchisme de la vie religieuse, 3e édit., Paris, Tequi, 1924.

I. Lopez, O. F. M., De siglis in Religiosorum designandis nominibus, in: Com. pro Rel., VI (1925), pp. 93-95, 154-157.

Ph. Maroto, C. M. F., Adnotationes ad decreta, in: Com. pro Rel., I (1920) ss.

Marsot, Petit traité pratique des vœux et de l'état religieux sous forme catéchistique, 13e édit., Paris, M. Mignard, 1920.

B. Mathis, O. M. Cap., Definitionum legalium « Status religiosi » ac « Religionis » comparatio iuridica, in: Ius Pont., 14 (1934), pp. 266-269.

Matthaeus Conte a Coronata, O. M. Cap., Institutiones iuris canonici, vol. I, ed. secunda, Taurini, Marietti, 1939, pp. 583-922.

— Interpretatio authentica codicis iuris canonici et circa ipsum Sanctae Sedis iurisprudentia, 1916-1940. Taurini-Romae, Marietti, 1940, pp. 118-168.

— Manuale practicum iuris disciplinaris et criminalis Regularium, Torino-Roma, Marietti, 1938, 270 p.

F. Maurice, Congrégations religieuses, tom. III, Paris, Rousseau, 1929.

A. Mayer, O. S. B., Zur Psychologie der Orden, in: Benediktinische Monatschrift, 6 (1924), pp. 369-380.

H. S. Mayer, O. S. B., Die Klöster in Preusen, die staatsrechtliche Stellung der Klöster und klösterlichen Genossenschaften der katholischen Kirche nach dem in Preussen geltenden Recht, Paderborn, Schoeningh, 1927, 45 p.

S. Mayer, O. S. B., Benediktinisches Ordensrecht, I. Band, Einleitung, Beuron 1929, p. 189.

A. Meaux, Le droit des Religieux, in: Le Correspondant, 130, pp. 200 ss.

A. de Meester, Iuris canonici et Iuris canonici-civilis compendium, nova editio Brugis, 1923-28, tom. II, pp. 362-521.

W. Meyer, O. F. M., Katechismus der Ordensfrau, Standes-Katechismus bearbeitet auf Grundlage des deutschen Einheitskatechismus, 419 p. Kevelaer (Rhld), Butzon und Bercker, 1935.

A. M. Micheletti, Ius Religiosorum. Collectio Manualis iuris pontificii iuxta novissima digesta, Romae, P. Marietti, 1920, xi-484 p.

G. Michiels, O. M. Cap., Normae generales iuris canonici, Lublin 1929, vol. I, xv-521 et vol. II, xx-541 p.

R. Molitor, O. S. B., Aus der Rechtsgeschichte benediktinischer Verbände. Untersuchungen und Skizzen. I Bd. Verbände von Kloster zu Kloster, Münster W., Aschendorff 1929.

J. P. Mothon, O. P., Traité sur l'état religieux, Paris-Bruges, Société Saint-Augustin, 1923, 804 p.

D. Munerati, Iuris ecclesiastici publici et privati elementa, editio tertia, Romae 1920, pp. 180-229.

M. Neil, Religious of Diocesan Right, Washington, The Catholic University of America, 1924.

A. Ottaviani, Institutiones iuris publici ecclesiastici, t. II. Ius publicum internum, 2 edit., Città del Vaticano 1936, 540 p.

— Compendium iuris publici ecclesiastici, Città del Vaticano 1936, viii-526.

H. Papi, S. I., Religious in Church law. New York, Kenedy, 1924, viii-356 p.

I. Pejška, C. SS. R. Ius canonicum Religiosorum, editio tertia post pri-

mam et alteram privatim pro manuscripto impressas, Friburgi Brisgoviae, Herder, 1927, XVI-365 p.

A. PERATHONER, Das kirchliche Gesetzbuch (Codex iuris canonici)) sinngemäss wiedergegeben und mit Anmerkungen versehen, 4. verbesserte und stark vermehrte Auflage, Brixen, Weger, 1926, VIII-763 p.

M. PISTOCCHI, Lexicon iuridico canonicum, Torino, Berruti, 1934, 168 p.

J. POSTIUS, C. M. F., El Código Canónico, Madrid, Corazón de María, 1918, pp. 165-200.

— El Código Canónico aplicado a España en forma de Instituciones, ed. 5, Corazón de María, 1925, XV-1112 p.

G. PRADO, O. S. B., Manual canónico de Religiosas, Madrid, Nueva Librería Católica, 1920.

D. M. PRÜMMER, O. P., Manuale iuris ecclesiastici, editio tertia, Friburgi, Herder, 1922, pp. 225-348.

P. I. B. RAUS, C. SS. R., Institutiones canonicae iuxta normam C. I. C., altera editio, Lugduni-Parisiis, E. Vitte, 1931, XLIV-808 p.

S. RIAL, Canones del Código canónico, sobre Religiosas, 3 ed., Tarragona, Tip. de José Pijoan, 1929, 362 p.

I. SALSMANS, S. I., De elemento morali in Codice iuris canonici, in: Ius Pontif., VIII (1928), pp. 159-167.

F. SANTAMARIA, Comentarios al Código canónico, tom. II, 1920.

— Legislación eclesiástica vigente acerca de los Religiosos y Religiosas, Madrid, Sucesor de E. Teodoro, 1920, 210 p.

T. SCHAEFER, O. M. Cap., Das Ordensrecht nach dem Codex iuris canonici, Münster i. W., Aschendorff, 1922, XV-405 p.

J. SCHEFFLER, A. Szerzetesi Elet Katekismusa (Katechismus des Ordenslebens), Oradea Szent Làszlò Nyomda.

ST. SCHIWIETZ, Das Morgenländische Mönchtum. 3 Bd.: Das Mönchtum in Syrien und Mesopotamïen und das Aszetentum in Persien, Mödling bei Wien, VIII-440 p.

E. SCHLUND, O. F. M., Der Ordensstand und seine Gegner, Regensburg 1920.

F. SCHÖNSTEINER, Grundriss des Ordensrechtes, Wien, L. Auer, 1930, XXXII-692 p.

R. SEGATORI, Lo stato religioso. Dottrina, legislazione, storia, Torino, Berruti, 1923.

I. SERÉDI, O. S. B., De valore iuridico fontium codicis iuris canonici, in: Ius Pontificium, 1 (1924), pp. 64-66.

A. SINNIGEN, Katholische Ordensgenossenschaften in Deutschland, Köln, Volkszeitungsverlag, 1935, VIII-320.

ST. SIPOS, Enchiridion iuris canonici ad usum scholarum et privatorum, editio 2, Pécs, « Haladas R. T. » 1931, XIV-1019 p.

R. STADTMÜLLER, O. Pr., Das neue Ordensrecht, Dülmen 1919, 296 p.

U. STUTZ, Der Geist des Codex iuris canonici, Stuttgart, F. Enke, 1918, pp. 143 s., 246-250.

A. TABERA, C. M. F., Conspectus syntheticus literaturae circa ius Religiosorum, quae ab anno praesertim 1922 in lucem prodiit, in: Com. pro Religiosis, X (1929), pp. 58-71, 387-393.

A. Tabera, C. M. F., De ordinatione Status monachalis in fontibus Iustinianeis, in: Com. pro Rel., XIV (1933), pp. 87-95, pp. 199-206, XV (1934). pp. 412-418.

Thevenot, Nouveau droit canonique des Religieuses, Paris 1922.

J. Torrubianco-Ripoll., Novisimas instituciones de derecho canónico, 2 editio, Madrid, Libreria Universidad, 1934, 2 vol. 959 et 751 pp.

A. Toso, Ius Pontificium, Ephemeridis iuridica. Accedunt ad Codicem iuris canonici commentaria, vol. 1 ss., Romae 1921.

— Ad Codicem iuris canonici commentaria minora. De Religiosis, Romae, in: Ius Pontificium, 1927 ss.

P. Valerian Vieider, O. M. Cap., Leitfaden zum Studium des kanoni schen Rechtsbuches, I. Band, Manuskript, Bozen 1919, pp. 229-690.

A. Vermeersch, S. I., Theologia moralis, tom. III, Romae 1923, pp. 89-134.

A. Vermeersch-I. Creusen, S. I., Epitome iuris canonici, editio sexta, Romae, H. Dessain, I, pp. 335-522, Periodica, tom. IX ss.

Vila Martinez, (H.mo Sr. Dr. Obispo de Gerona), Manual de Preladas, o sea, Comentario a la parte segunda, libro segundo, de Código de derecho eclesiástico, perteneciente a las Religiosas, segunda edición, Valencia, Editorial Inmaculada, 1930.

Vreuls, Petit guide canonique à l'usage des communautés religieuses à vœux simples, 2e édition, Lüttich, Dessain, 1924, VIII-147 p.

S. Woywod, O. F. M., Practical commentary on the Code of canon law. 5th rev. ed. New York, J. F. Wagner, 1939, 2 vol.

G. Zolin, Piccolo manuale di vita religiosa, 4ª edizione, Torino 1927.

Legislazione canonica riguardante le Religioni laiche, traduzione italiana autorizzata, ed. altera, 1919, Tipografia Vaticana, 80 p. (etiam in lingua anglica, gallica, germanica, hispanica).

Dictionnaire de Droit Canonique commencé sous la direction de A. Villien et E. Magnin, continué sous la direction de A. Amanien, Paris, Librairie Létouzey et Ané, 1924 ss.

Lexikon für Theologie und Kirche, Freiburg, Herder, 1930-38, 10 vol.

Revue des Communautés religieuses, réd. par J. Creusen et E. Jombart, Louvain, 1925 ss.

Commentarium pro Religiosis et Missionariis, publicatio bimestris opera et studio MM. Filiorum I. Cordis B. V. Mariae, Romae, via Giulia 131, vol. I (1920) ss.

b) OPERA SPECIALIA

I

De origine, evolutione, fine Status religiosi, de eius conditione iuridica in relatione sua ad Statum civilem

P. Bastien, O. S. B., Conspectus historico-iuridicus de regimine Monasterii in Ordine S. Benedicti cum tabula, in: Ius Pontificium, 1930.

U. Berlière, O. S. B., Les fraternités monastiques et leur rôle juridique (Académie royale de Belgique), Bruxelles, Lamertin, 1920.

P. Berner, Die Grundlagen des Mönchslebens nach Erzabt Maurus Wol-

ter, in: Maurus Wolter dem Gründer Beurons zum 100. Geburtstag (1925), pp. 88 ss.

W. Bossuet, Apophthegmata, Studien zur Geschichte des älteren Mönchtums. Aus dem Nachlasse hrsg. von Th. Hermann und G. Krüger, Tübingen, Mohr, 1923.

M. Calmes, Soziologie des katholischen Ordensstandes, M. Gladbach, Volksverein, 1927.

J. Creusen, S. I., Trop peu de Religieuses? Trop de Religieuses? in: Rev. des Comm. Rel., IX (1930), pp. 121-130; 158-164; 183-188.

G. Ferroglio, La condizione giuridica degli Ordini Religiosi, Storia, Diritto comparato, Diritto Italiano, Torino 1931, VII-445 p.

A. von Gansewinkel, Die Grundlage für den Rat des Gehorsams in den Evangelien, Mödling bei Wien, Missionsdruckerei St. Gabriel, 1937, VIII-40 p.

S. Goyeneche, C. M. F., De votis simplicibus in fontibus et in doctrina in ordine ad Statum religiosum constituendum, in: Acta congressus iuridici internationalis, Romae 1937, vol. IV, pp. 301-315.

K. Heussi, Der Ursprung des Mönchtums, XII-308 p., Tübingen, Mohr, 1936.

Ph. Hofmeister, O. S. B., Von den Nonnenklöstern, in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 114 (1934), p. 3.

T. Imle, Christusideal und kath. Ordensleben, Kempten, Kösell, Pustet, 1922.

N. Jurburg, Der Ordensgedanke und seine Entwicklung in der anglicanischen Kirche. (Frankfurter zeitgemässe Broschüren), 37, p. 46. Hamm, Breer und Thilmann, 1918.

P. Krüger, Das syrisch monophysische Mönchtum im Tur — Ab (h)din von seinen Anfängen bis zur Mitte des 12 Jahrhunderts; Diss. Münster i/W. 1937, 79 p.

A. Larraona, C. M. F., Ius hodiernum Religiosorum comparatum. De Constitutionibus Codici conformatis et post Codicem approbatis, in: Com. pro Rel., XIV (1933), pp. 60-65.

P. Luis, C. M. F., Status Religiosus in V. T. adumbratus, in: Com. pro Rel., XX (1939), pp. 249-255; XXI (1940), pp. 41-51.

O. Maas, O. F. M., Der Franziskanische Ordensnachwuchs in der chinesischen Mission. Missionswissenschaft und Religionswissenschaft, I (1939), pp. 33-45.

E. Maire, Histoire des instituts religieux et missionnaires, Paris, Lethielleux, 1930, 356 p.

C. R. Orth, O. M. Conv., The Approbation of Religious Institutes. Canon Law Studies, n. 71 (Dissert.), Washington, Cath. University of America, 1931, 170 p.

A. Peinador, C. M. F., Quaestiones iuridico-morales de Statu religioso, in: Com. pro Rel., XII (1931), pp. 260-283; XIII (1932), pp. 127-132, 381-401; XIV (1933), pp. 257-286; XV (1934), pp. 142-150, 281-290; XVI (1935), pp. 388-395, 444-452; XVIII (1937), pp. 270-285, 357-366.

La Puma Vincenzo, Card., Evoluzione del diritto dei Religiosi da Pio IX a Pio XI, in: Acta Congressus iuridici internationalis, Romae 1937, vol. IV, pp. 193-203.

S. Romani, Per la fondazione di una Religione, in: Il Monitore Ecclesiastico, 62 (1937), pp. 305-310.
A. C. Schaepman-J. L. Jansen, C. SS. R., Algemeen Alphabetisch Zakenregister van de Nederlandsche Katholieke Stemmen. Zwolle 1926. Cf. verbum Religieuzen, pp. 219-225.
P. Schweiger, C. M. F., Statistica Religionum iuris pontificii, in: Com. pro Rel., VI (1925), pp. 224-227).
— Conditio Religiosorum in Bavaria ante et post Concordatum diei 24 ian. 1925, in: Com. pro Rel., VI (1925), pp. 209-223, 365-377.
R. Segatori, Lo stato religioso. Dottrina, Legislazione, Storia, Torino, Berruti, 1923, xiv-302 p.
I. Steiger, S. I., De propagatione et diffusione vitae religiosae. Synopsis historica, in: Periodica de re can., 13 (1924), p. (29); 60, 73-100, 153-180.
H. Wendlandt, Die weiblichen Orden und Kongregationen in der katholischen Kirche und ihre Wirksamkeit in Preussen von 1818-1918, Paderborn, Schoeningh, 1924, xi-532 p.
Willems, Apostolat der Priester- und Ordensberufe, in: Pastor bonus, 31 (1918-19), p. 178.
Il riconoscimento civile delle Congregazioni di diritto diocesano, in: Il Monitore Ecclesiastico, 61 (1936), pp. 152-156.
Die Franziskaner-Missionen anno Domini 1938. 32 Jahresbericht des Franziskaner-Missionsvereins, Werl i/W., 32 p.

II

De essentia Status religiosi et de divisione Religionis

I. Bouduelle, O. P., Le Sacerdoce et l'état religieux laïc, in: Le Recrutement sacerdotal, 38 (1938), pp. 389-402.
L. Choupin, S. I., Nature et obligations de l'état religieux, Paris, Beauchesne, 1923.
I. Creusen, S. I., Vie religieuse et vœu du plus parfait, in: Rev. des Com. Rel., XIV (1938), pp. 107-113.
L. Hanser, Abbatissae nullius, in: Studien und Mitteilungen aus dem Benediktinerorden, 43, pp. 219 ss.
J. B. Haring, Eine Voraussetzung für das Belobungsdekret einer religiösen Genossenschaft, in: Theol.-praktische Quartalschrift, 78 (1925), 803 p.
F. X. Hecht, Rangordnung in den Orden und Klöstern, in: Theol.-praktische Quartalschrift, 78 (1925), pp. 589 ss.
E. Jombart, S. I., La vie religieuse contemplative, in: Rev. des Com. Rel., 13 (1937), pp. 34-44.
A. Larraona, O. M. F., An Superiores maiores Congregationum clericalium non exemptarum possint in aliquibus casibus venire nomine Ordinarii, in: Com. pro Rel., IX (1923), pp. 1113 ss.
E. Lohmeyer, Vom Begriff der religiösen Gemeinschaft (Wissenschaftliche Grundfragen hrsg. von R. Königswald III), Leipzig, Teubner, 1925.
Ph. Maroto, O. M. F., Regulae et Constitutiones usque ad Codicem, in:

Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 343-361; XVIII (1937), pp. 26-36; 97-106; 164-174, in: Acta Congressus iuridici intern., Romae 1937, vol. IV, pp. 205-299.

K. Mörsdorf, Die Rechtssprache des Codex Juris Canonici, Schoeningh, Paderborn, 1937; Die ordensrechtlichen Fachausdrücke, pp. 165-182.

C. R. Orth, O. M. Conv., The approbation of Religious Institutes, Diss., Washington, Catholic University, 1931, 170 p.

A. Peinador, C. M. F., Sacerdotium saeculare et Status religiosus seu de perfectione comparata inter sacerdotium saeculare et Statum religiosum, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 31-48, 110-120, 214-224, 269-284, 340-346; XX (1939), pp. 38-49, 313-327.

A. Schwientik, C. M. F., De Communitatis religiosae natura, in: Com. pro Rel., XX (1939), pp. 98-106, 163-177, 236-248; XXI (1940), pp. 106-177.

A. Vermeersch, S. I., De status religiosi essentia et interpretatione can. 487 et 488, in: Periodica, X (1926), pp. (1)-(13).

— De conscribendi Constitutionibus Congregationis votorum simplicium vel de iisdem ad Codicem aptandis, in: Periodica, XVI (1927) pp. 41 ss.

P. Vito, Congregazioni religiose di diritto diocesano, in: Palestra del Clero, XVII (1938), pp. 209 s.

P. Weckesser, Wie verpflichten die Constitutionen oder Satzungen der Congregationen, in: Oberrheinisches Pastoralblatt, XXI, pp. 220 ss.

III

De erectione, mutatione, suppressione Religionis, Provinciae, Domus religiosae

F. X. D'Ambrosio, O. M. Conv., De domo generalitia Instituti dioecesani quoad canonicam visitationem can. 512 § 1 n. 2 praescriptam et quoad poenas can. 2413 sancitis, in: Apollinaris, I (1928), pp. 417-22.

M. Bierbaum, Die Gründung klösterlicher Genossenschaften für Eingeborene, in: Missionswissenschaft und Religionswissenschaft, I (1938), pp. 9-21.

I. Creusen, S. I., Annotationes in Instructionem S. C. de Prop. Fide religiosis mulierum institutis ad tuendam puerorum et matrum vitam, in: Periodica, XXXV (1936), pp. 44-53.

— Fondation de maisons religieuses, in: Rev. des Com. Rel., XI (1935), pp. 63-69, 97-104, 122-131.

S. Goyeneche, C. M. F., De erectione oratorii in Domibus rusticationis Religiosorum, in: Com. pro Rel., XII (1931), pp. 443-446.

— De mutatione limitum Provinciae religiosae, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 323-325.

J. B. Haring, Ungültige Errichtung eines Noviziatshauses, in: Theol. prakt. Quartalschrift, 80 (1927), pp. 581 ss.

— Nochmals Gründung einer neuen Kongregation, in: Theol-prakt. Quartalschrift, 82 (1929), pp. 359 ss.

St. Hilpisch, O. S. B., Die Doppelklöster, Enstehung und Organisation, Münster, Aschendorff 1928, 95 p.

I. Lopez, C. M. F., De siglis in Religiosorum nominibus, in: Com. pro Rel., VI (1925), pp. 93-95; 154-157.

O. Maas, O. F. M., Der Franziskanische Ordensnachwuchs in der chinesischen Mission, in: Missionswissenschaft und Religionswissenschaft, 1 (1938), pp. 33-45.
C. R. Ortii, O. M. Conv., A History of the Approbation of Religious Institutes. Washington. The Catholic University of America, 1925.
P. Schweiger, C. M. F., Statistica Religionum iuris pontificii, in: Com. pro Rel., VI (1925), pp. 224-227.
H. Toussaint, Pour un nouveau statut des Congrégations. Aperçu juridique, Paris, Recueil de Lirey, 1926.
A. Vermeersch, S. I., De domibus filialibus apud Religiosos, in: Periodica de re canonica, 17 (1928), pp. 88 ss.
G. Vromant, C. I. C., M. d. Scheut, De licentiis requisitis ad erigendam domum religiosam in: Ius Pontif., VIII (1928), pp. 212-215.
I. Zeiger, S. I., Historia Iuris Canonici, I, Romae, Pont. Univ. Gregoriana, 1939, pp. 95-103. Regulae et Statuta Religiosorum.
— De Religiosorum Constitutionibus in territoriis Missionum (Consultatio), in: Ius Pontificium, 18 (1938), pp. 68.
F. B., Il riconoscimento civile delle Congregazioni di diritto diocesano, in: Monitore Ecclesiastico, 48 (1936), pp. 152-156.

IV

De conditione iuridica Religionis in eius relatione ad auctoritatem ecclesiasticam (regimen externum)

S. Alonso, Situación canónica de las monjas sujetas a los Regulares, in: Ciencia Tomista, 16 (1924), pp. 116-121.
Bernardino da Siena, O. M. Cap. Il Cardinale Protettore negli Istituti Religiosi, Firenze 1940. Diss. Universit. Greg., 185 p.
G. A. Freriks, C. PP. S., Religious Congregations in their External Relations, 121 pp. Diss., Washington, Catholic University, 1916.
I. Haring, Bischöfliche Klostervisitation, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 84 (1931, pp. 817-820.
I. Jombart, S. I., La visite canonique de l'Ordinaire du lieu, in: Rev. Com. Rel., VII (1931), pp. 164-169, 184-188.
— Religieux et œuvres diocésaines, in: Nouv. Rev. Théol., 65 (1938), pp. 316-325.
P. Kraemer, An ius visitandi domus vel saltem ecclesias Regularium Ordinario loci competat, in: Com. pro Rel., IX (1928), pp. 245 ss.
A. Larraona, C. M. F., De potestate paroeciali relate ad Religiosos, in: Com. pro Rel., VIII (1927), pp. 177 ss.
A. Mancini, S. I., Diritto dell'Ordinario loci in rapporto ai beni in genere delle parrocchie religiose, in: Palestra del Clero, 1934, t. 1, pp. 521-527.
Marcellus a P. Iesu, O. C. D., De exemptione ecclesiarum Regularium a canonica Episcopi visitatione, in: Com. pro Rel., IX (1928), pp. 235 ss.
Ph. Maroto, C. M. F., De electione Abbatissae, in: Com. pro Rel., XV (1934), pp. 346-351.

Matteo da Coronata, O. M. Cap., Vescovo e religiosi (can. 497 §§ 3 et 4), in: Perfice Munus, 11 (1936), pp. 951.
— Religiosi non esenti e Ordinario; in: Perfice Munus, 13.
A. M. Micheletti, De Superiore Communitatum religiosarum. Manuale asceticum canonicum ac regiminis. Cum supplemento continens omnia quae iuxta novum Codicem iuris Canonici ad opus referuntur, Romae 1918.
E. Nebreda, C. M. F., De bonis quae, etiamsi Religiosis obveniant, subiiciuntur administrationi Ordinariorum loci, in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 191-198.
— De bonis Religiosorum circa quae loci Ordinarius non habet administrationem neque vigilantiam in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 329-333.
— De iure vigilantiae, quam habent Ordinarii locorum circa bona Religiosis donata, in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 261-271, 317-329.
— De loci Ordinariorum iuribus circa pia legata donationesve tum Religiosis tum eorum ecclesiis etiam paroecialibus facta, in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 107-118. Separat. Romae, Typ. Polygl. «Cuore di Maria», 1926.
A. Odar, Skof in redovnistvo. (De relationibus iuridicis inter Ordinarium loci et religiosos. Bogoslovni Vestnik, 16 (1936), pp. 32-57, 110-133.
B. Ojetti, S. I., De natura potestatis Ordinariorum secundum Codicem, in: Gregorianum, 6 (1925), pp. 431-436.
T. F. Reilly, C. SS. R., Visitation of Religious, VI-195 p. Diss. Washington, Catholic University, 1938.
P. Schmitz, S. V. D., Das Aufsichtsrecht über den Religionsunterricht in den internen Schulen der Klosterfrauen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 78 (1925), pp. 375 ss.
G. Verla, In fatto di giurisdizione sulle Religiose, in: Palestra del Clero (1935), A. 2, pp. 161-164.
A. Vermeersch, S. I., De permanente vi Const. *Romanos Pontifices*, 8 Mai 1881 post can. 1382, in: Periodica de re canonica, 15 (1926), pp. (57)-(61).
E. Voosen, De Ordinarii loci vigilantia iuxta can. 1519, in: Ius Pontificium, XV (1935), pp. 273-279.
G. Vromant, C. I. C. M., De natura potestatis Vicarii delegati in territorio Missionum, in: Ius Pontificium, 10, 1930, pp. 19-26.
De iure Ordinarii loci visitandi Regulares, in: Anal. Ord. Min. Cap., 54 (1938), pp. 117-120.

V

De organizatione interna (regimen ad intra)

A. Blat, O. P., De potestate Superiorum in Religionibus, in: Com. pro Rel. XVI (1935), pp. 321-353.
F. Blaton, De facultate dispensandi a votis Religiosum Religionis dioecesanae, in: Collationes Gandavenses, 26 (1939), pp. 231-235.
I. Creusen S. I., Gouvernement des Religieuses en Mission, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 33-37.
— Enseignement du catéchisme et exhortations pieuses dans les maisons religieux, in: Nouv. Rev. Théol., 51 (1924), pp. 483-489.

C. A. Damen, C. SS. R., De irritatione et suspensione votorum spectato iure antiquo et novo, in: Apollinaris, 2, 1929, pp. 53-61, 306-318, 495-509; 3, 1930, pp. 109-119, 274-295.

F. De Preter, C. I. C. M., Le gouvernement des Communautés religieuses, édit. abrégée d'après la 8e édit. de l'original, revue et corrigée par E. Vuilliez-Serment, S. J., Anvers, Veritas, rue des Tanneurs, 1930, 94 p.

A. Ellis, S. I., De electione Superioris Generalis, in: Periodica, 25 (1936), pp. 99*-102*.

Eugenius a Cervia, O. M. Cap., De professione religiosa. Tractatus iuridico-canonicus (Dissertatio Universitatis Gregorianae), Bononiae 1938, xxvii-225 p.

V. Fuchs, Von der gerichtlichen oder gerichtsähnlichen Gewalt der Ordensoberinnen und ihrer Assistentinnen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 87 (1934), pp. 808-813.

— Rechtsfragen in Kongregationen Bischöflichen Rechtes, in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 114 (1934), pp. 121-128.

M. Gomez, De Abbatum potestate tonsuram Minoresque Ordines conferendi, in: Com. pro Rel., IX (1928), pp. 434 ss.

S. Goyeneche, C. M. F., De officio visitatoris Religiosarum, in: Com. pro Rel., XII (1931), pp. 24-26.

— Casus de postulatione, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 16-19.

— De electione tribus vicibus Superiorissae, ibid., pp. 19-22.

— Professio fidei imposita Superioribus religiosis non requiritur ad validam susceptionem muneris, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 95 ss.

— De indulto eligendi ad tertium vel quartum triennium Superiorissam, dummodo eligentes sint unanimes, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 238.

— De potestate dispensandi Superiorum religiosorum, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 161-163.

— An Superiorum arbitrio relinqui possit nominatio Officialium et Superiorum ad tempus infra illud in Constitutionibus designatum, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 161-163.

— De cumulatione muneris Provincialis et Superioris localis, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 326.

— De subiectione alicui Superiori maiori non proprio, in: Com. pro Rel., XX (1939), pp. 18 s.

W. Grosam, Wechsel der Oberinnen in weiblichen Ordensgenossenschaften, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920), pp. 468.

J. B. Haring, Allgemeine Fastenordnung und Ordensfasten, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 78 (1925), pp. 597.

F. X. Hecht, P. S. M., Die Rechte des Hausgeistlichen und des Pfarrers in den Laienklöstern, Paderborn, Bonifaciusdruckerei 1934, 38 p.

Ph. Hofmeister, O. S. B., Der Ordensrat (Kanonistische Studien und Texte, 13), Bonn, Röhrscheid, 1937, x-127 p.

— Mitra und Stab der wirklichen Praelaten ohne bischöflichen Charakter, Stuttgart, Enke, 1928, x-132 p.

— Von der gerichtlichen oder gerichtsähnlichen Gewalt der Ordensobe-

rinnen und ihrer Assistentinnen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 87 (1934), pp. 361-375.

Ph. Hofmeister-V. Fuchs, Von der gerichtlichen oder gerischtsähnlichen Gewalt der Ordensoberinnen und ihrer Assistentinnen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 88 (1935), pp. 368-370.

Th. Holenstein, O. S. B., Die Wiederwahl der Generaloberinnen in den religiösen Kongregationen und der Aebtissinnen und Priorinnen in den Nonnenklöstern, in: Theologie und Glaube, 1921, pp. 154 ss.

E. Jombart, S. I., Subordination dans l'exercice de l'autorité (dans les couvents), in: Rev. des Comm. Rel., XI (1935), pp. 69-75.

G. Kieffer, Amtsdauer der klösterlichen Lokalobern und -oberinnen, in: Pastor bonus, 39, pp. 81 ss.

A. Larraona, C. M. F., De potestate dominativa publica in Iur. Can., in: Acta Congressus iuridici intern., vol. IV, Roma 1937, pp. 145-180.

A. Ledwolorz, O. F. M., De Superiorum potestate dispensandi in iure particulari O. F. M., in: Antonianum, 13 (1938), pp. 33-58.

Ph. Maroto, C. M. F., De electione et reelectione Superioris generalis Religiosorum, in: Apollinaris, 5 (1932), pp. 368-371.

— De concursu reelectionis cum electione Superioris generalis, in: Com. pro Rel., XIII (1932), pp. 373-376.

— De ultimis sacramentis ministrandis professis et novitiis, in: Apollinaris, 4 (1931), pp. 362-372.

Matteo da Coronata, O. M. Cap., Potestà dei prefetti di spirito. Giurisdizione di Superiore religioso, in: Perfice Munus, 7 (1932), pp. 667-672.

H. Papi, S. I., Government of Religious Communities, New York, P. J. Kenedy, 1919, XIV-200 p.

A. Parsons, O. M. Cap., Canonical elections, Washington, Catholic University, 1939, XII-236 p.

E. Piga, La giurisdizione sui-chierici e sui religiosi in materia spirituale e disciplinare, in: Il diritto ecclesiastico, 1933, pp. 547-568.

F. Regis, O. M. Cap., Der Klosterobere, sein Amt und seine Persönlichkeit, Wiesbaden, Mathias-Grünewald Verlag, 1933, 264 p.

P. R. Saucedo, O. S. I. d. D., Exercitium iurisdictionis et Superiores laici ex Ordine Hospitalario S. Ioannis de Deo, in: Com. pro Rel., XIII (1932), pp. 51-61, 106-114, 224-231, 291-302.

R. P. Valny, Le gouvernement des Communautés religieuses, 8e édit par P. Vuilliez-Sermet, S. I., Paris, Tralin, 1925, 714 p.

A. Vermeersch, S. I., Quam late locus sit can. 209 de Ecclesia supplente iurisdictionem in errore communi, in: Periodica, 23 (1934), pp. 59-61. (Actus Superioris non baptizati).

Superiore e visita medica, in: Perfice Munus, 13 (1938), pp. 146-149.

X. a P., Pouvoirs du Supérieur ecclésiastique, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 24-25.

E. E., Superiore religioso direttore di Religiose, in: Monitore Ecclesiastico, 45 (1933), pp. 121-122 (can. 500 § 3).

Postulation et non élection, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 154.

VI

De Confessariis et Cappellanis Religiosorum

L. Anler, O. F. M., Comes pastoralis confessarii praesertim Religiosi, 7. Aufl. Fulda, Kloster Frauenburg, 1933, VII-301 p.

L. Bender, O. P., De Biechtvader en de roeping tot het Kloosterleven, in: Ned. Kath. Stemm., 32 (1932), pp. 332-336.

Ch. Berrenrath, Die Gewissensfreiheit der Ordensfrauen nach dem neuen Kirchenrecht, in: Köln. Pastoralblatt, 1919, pp. 9-15.

C. Berutti, O. P., De confessariis Religiosorum, in: Ius Pontificium, 12 (1932), pp. 193-202, 13 (1933), pp. 73-87.

A. Blat, O. P., De confessionibus Religiosarum, in: Angelicum, 11 (1934), pp. 171-186.

M. Boekl, Der Satz 522 im Kirchenrecht, Salzburger Kath. Kirchenzeitung, 1924, pp. 435 (Schwesternbeichte).

J. Creusen, S. I., Le confesseur occasional des Religieuses, in: Nouv. Rev. Théol., 1921, pp. 57-70.

— Discrétion, in: Rev. des Comm. Rel., 9 (1933), pp. 133-136.

— La confession des juvenistes, in: Nouv. Rev. Théol., 1929, pp. 420 ss.

— Confession des malades, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 122.

A. Ehl, Schwesternseelsorge, Paderborn, Schoeningh, 2. Aufl., 1925.

V. Fuchs, Der gelegentliche Beichtvater von Klosterfrauen. Zu can. 522 und seiner neusten Auslegung durch die Kodex-Interpretations-Kommission vom 12. Februar 1935, in: Theol-prakt. Quartalschrift, 89 (1936), 309-317.

M. A. Gearin, C. SS. R., The confessor and the vow of religious poverty, in: The Ecclesiastical Review, 61 (1919), pp. 136-153.

A. Gougnard, De confessario occasionali Religiosarum, Coll. Mechl., 5 (1931), pp. 168-175.

S. Goyeneche, C. M. F., De manifestatione conscientiae, in: Com. pro Rel., XX (1939), pp. 18 s.

— De iurisdictione ad confessiones ex delegatione personali, in: Com. pro Rel., XX (1939), p. 20.

W. Grosam, Müssen für kleine Niederlassungen mit weniger als sechs Schwestern eigens Beichväter bestellt werden?, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920), pp. 156.

— Wechsel der Klosterfrauen-Beichtväter, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920, pp. 317.

— Klosterbeichtväter, in: Theol.-prakt. Quartalschr., 76 (1923), pp. 109 ss.

F. X. Hecht, P. S. M., Zwei Rechtsfragen über die Beichten der Ordensfrauen, in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 104 (1924), pp. 277 s.

— Die Schwesternbeichte nach can. 522, in: Theologie und Glaube, 1924, pp. 482 ss.

J. Jansen, O. M. I., Briefliche Seelenleitung von Klosterfrauen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 77 (1924), pp. 110-115.

— Gewissensfreiheit beim Empfang des Busssakramentes für Ordensschwestern, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920), pp. 257-261.

J. Jansen, O. M. I., Die Gewissensrechenschaft in den religiösen Genossenschaften, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 77 (1924), pp. 110-115.
A. Jardi, O. F. M., Los confesores de Religiosas y el gobierno espiritual de las mismas. Según las prescripciones vigentes del Derecho canónico, Vich (Barcelona), Editorial Serafica, 1930, VIII-124 p.
E. Jombart, S. I., Visite des monastères et ouverture de conscience, in: Nouv. Rev. Théol., 51 (1924), pp. 624-625.
— Confidences aux Supérieures, in: Rev. des Comm. Rel., IX (1933), pp. 17-23.
— Confession de Religieuses (Consultation), in: Nouv. Rev. Théol., 65 (1938), pp. 342-343.
— Vie de Communauté et vie commune, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 38-43.
— Règle et coutume, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 43-50.
— Religieux et œuvres diocésaines, in: Nouv. Rev. Théol., 65 (1938), pp. 50-52.
H. Jone, O. M. Cap., Wöchentliche Beicht der Religiosen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 79 (1926), pp. 122-126.
C. Kammer, Schwesternbeichte, Art und Gültigkeit, in: Pastor Bonus, 42 (1931), pp. 134-136.
J. Kelly, The jurisdiction of the Confessor, New York, Benziger, 1939, (XIII)-273 p.
B. Kurtscheid, O. F. M., Die Beichten der Ordensleute nach dem neuen Recht, in: Theologie und Glaube, 10, 1918, pp. 362-366.
A. Larraona, C. M. F., De confessione Religiosarum apud Superiores, in: Com. pro Rel., I (1920), pp. 52-57.
M.-B. Lavaud, O. Pr., La confession des Religieux clercs dans le nouveau droit, in: Vie spirituelle, 23 (1930), pp. 264-268.
— La confession et la direction des religieux dans l'ancien droit, in: Vie spirituelle, 23 (1930), pp. 173-180.
— La confession et la direction des Religieuses et des Religieux laïcs, in: Vie spirituelle, 24 (1930), pp. 241-247.
F. Leitner, Gewissensfreiheit beim Empfang des Busssakramentes für Ordensschwestern, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920), pp. 257-261.
B. Lijdsman, C. SS. R., Vrije biecht eener kloosterzuster, in: Nederlandsche Kath. Stemmen, 24 (1924), pp. 73-85.
R. E. McCormick, Confessors of Religious, Washington, Catholic University 1926, VIII-266 p.
E. J. Mahoney, Confessions of religious women in exceptional cases, in: Ecclesiastical Review, 74 (1926), pp. 34-44.
Ph. Maroto, C. M. F., De confessariis Religiosarum, in: Com. pro Rel., XVI (1935), pp. 321-353.
Matteo da Coronata, O. M. Cap., Confessione dei Moniali, in: Perfice Munus, 16 (1938), pp. 286.
Th. Mönnichs, S. I., Der Beichtvater und die Zulassung zu den Ordensgelübden, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 85 (1932), pp. 42-46.

G. Oesterle, O. S. B., Clemens VIII relatio ad librum II, C. I. C., tit. X, cap. II, de confessione et cappellanis (De confessione Religiosorum), in: Com. pro Rel., XI (1930), pp. 358-363, XII (1931), pp. 30-53.

— Zwei Rechtsfragen über die Beichten der Ordensfrauen. Eine Auseinandersetzung mit Dr. P. Hecht, P. S. M., in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 103 (1923), pp. 138 ss.

M. Ott, Freiheit in der Wahl des Beichtvaters, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 78 (1925), pp. 139 ss.

J. B. Raus, C. SS. R., Von den Beichtvätern und den Beichten der Klosterfrauen, in: Theol-prakt. Quartalschrift, 74 (1921), pp. 630 ss.

A. Schaepmann, Religiosi omnes cum graviter aegrotant, in: Nederlandische Katholieke Stemmen, 26 (1926), pp. 343-346.

A. Schmitt, S. I., Die Beichten der Ordensleute, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 71 (1918), pp. 221-224.

A. Schön, C. SS. R., Beichtvater und Ordensprofess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 86 (1933), pp. 29-41.

A. M. de Sobradillo, O. M. Cap., Tractatus de Religiosarum confessariis ad normam Codicis Iuris Canonici concinnatus, Torino, Berruti, XIV-256 p.

B. van Acken, S. I., Abusus libertatis Religiosis pro confessione concessae, in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 255 ss.

M. van Grinsven, C. SS. R., Confessarius occasionalis et suppletio in dubio positivo et probabili, in: Nederlandsche Kath. Stemmen, 25 (1925), pp. 307-09.

A. Vermeersch, S. I., Quaeritur quinam sint casus qui, in can. 518 et 519 vocantur « in Religione » reservati, in: Periodica, XIX (1930), pp. 112-114.

— De confessario occasionali seu de fine diuturnae controversiae, in: Periodica, XXII (1932), pp. 233-237.

— De introductione disciplinae dictae a « scouts » in Religionem, in: Periodica, XXIV (1935), pp. 44*-47*.

I. Vitali, O. F. M., De reservationibus pontificiis a iure reservatis Ordinario deque Regularium privilegio ab iisdem absolvendi, in: Com. pro Rel., XIV (1933), pp. 363-375, 436-447. Separat. Roma, Tip. Pol. Cuore di Maria, via Banchi Vecchi, 1934, 34 p.

— Circa casus a iure reservatos necnon circa privilegium Regularium absolvendi a casibus papalibus Ordinariis reservatis, in: Com. pro Rel., XVI (1935), pp. 164-175.

P. Voltas, C. M. F., De aperienda, directionis causa, Superioribus conscientia, in: Com. pro Rel., I (1920), pp. 83-92, 117-125, 145-151.

H. Wesche, S. V. D., Beichten der Klosterfrauen nach dem neuen kirchlichen Gesetzbuch, in: Pastor bonus, 32 (1919-1920), pp. 170-174.

— Ordensrecht im neuen kirchlichen Gesetzbuch, in: Pastor bonus, 33 (1920-1921), pp. 99 s.

S. J. L. M., Confession occasionnelle, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 52-54.

Circa la pretesa di limitare il numero dei confessori religiosi in dati luoghi, in: Monitore ecclesiastico, 37 (1925), pp. 82-85.

Nomina di confessore di Comunità, in: Perfice Munus, 12 (1937), pp. 537-539.

I. C., Aumônes de Messes et exercises, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 50-52.

VII

De bonis temporalibus eorumque administratione

W. Ankermüller, Die vermögensrechtliche Stellung der Religiosen und ihrer Niederlassungen nach dem C. J. C., Jurist. Diss. Würzburg, 1925.

C. Caterbini, Regolarizzazione degli atti compiuti da enti religiosi senza l'osservanza delle leggi civili, in: Il diritto ecclesiastico, 49 (1938), pp. 87-91.

J. Creusen, S. I., Acquisitions de biens par un profès de vœux simples, in: Rev. des Comm. Rel., VII (1931), pp. 64-71.

F. X. D'Ambrosio, O. M. Conv., De iure acquirendi Associationum Religiosarum, in: Apollinaris, 8 (1935), pp. 129-138.

A. Ellis, S. I., Triginta millia libellarum seu francorum (de quibus in can. 534 et 1532 C. I. C.), in: Periodica, XXVII (1938), pp. 348-353.

V. Fuchs, Rückgabe der Mitgift an die ausscheidende Klosterfrau, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 88 (1935), pp. 359-368.

J. Geerts, M. S. C., De Kloosterroeping, in Ons geestelijk Leven 1924, t. 4, pp. 12-26, 100-108, 176-187.

I. Giannini, S. S., A proposito dei canoni 533 e 630 § 4, in: Perfice Munus, 14 (1939), pp. 499-508.

S. Goyeneche, C. M. F., De repudiatione legati vel hereditatis per Religiosam, in: Com. pro Rel., XII (1931), p. 26.

— De administratoribus bonorum religiosorum, in: Com. pro Rel., XII (1931), pp. 367 s.

— De restitutione per Religiosam facienda, in: Com. pro Rel., XII (1931), pp. 27 s.

M. da Grizzana, O. M. Cap., Responsabilità giuridica dei Religiosi, in: Palestra del Clero, 12 (1933), pp. 355-359.

A. Gutierrey, C. M. F., Jeicitu e invalidez de la acumulación de frutos al capital en religiosos de votos simples, in: Ilustración del Clero, 33 (1939), pp. 420-427.

Jansen, Aliénations des biens, in: Rev. des Comm. Rel., 1927, pp. 118, 150, 164 s., 1928, pp. 17 ss.

M. Kelley, What Constitutional liberty does to Religious orders, in: The American Catholic quarterly Review (1918), pp. 613-621.

H. Lambert, Commerce et Missions, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 17-23.

A. Larraona, C. M. F., Ad responsum Pontificiae Commissionis circa canonem 380 § 3 (De mutatione notabili in dispositione bonorum), in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 338-342.

— S. C. de Religiosis. Nova formula pro mutuis concedendis, in: Com. pro Rel., XIV (1933), pp. 29-31.

Matteo da Coronata, O. M. Cap., Pensione e Religiosi, in: Perfice Munus, 8 (1933), pp. 211-212.

J. E. McManus, C. SS. R., The administration of temporal goods in religious Institutes. (The Catholic University of America Canon Law Studies, n. 109), Washington 1937, XVI-196 p.

E. Nebreda, C. M. F., De bonis, quae etiamsi Religiosis obveniant, subiiciuntur administrationi Ordinariorum loci, in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 191-198.

— De bonis Religiosorum circa quae loci Ordinarius non habet administrationem neque vigilantiam, pp. 329-333, l. c.

C. Parisi, Circa l'obbligo della dote, se vi sia per le Cappuccine che professano la prima Regola di S. Chiara, in: Monitore ecclesiastico, 1928, pp. 19 ss.

— Circa la facoltà nei Religiosi di voti solenni di disporre dei beni temporali, in: Monitore ecclesiastico, 1928, pp. 44 ss.

J. Pejška, C. SS. R., Das Los der bona mobilia minuta bei Gelegenheit der einfachen Ordensprofess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 86 (1933), pp. 363-366.

M. Pistocchi, De bonis Ecclesiae temporalibus, Taurini, Marietti, 1932, VIII-490 p.

A. G. Posa, C. M. F., Testamentos de Religiosos, in: Ilustración del Clero, 31 (1938), pp. 300-302.

M. Quatember, O. Cist., De valore actuum dominii a Regularibus ob iniustas leges civiles a voto sollemni paupertatis aliquatenus dispensatis positorum independenter a voluntate Superiorum, in: Angel., 7 (1930), pp. 323-347.

H. Randebrock, Der Rechtsfähigkeitserwerb von Niederlassungen katholischer Orden und Kongregationen in Preussen, Diss. Greifswald 1920, 58 p.

J. B. Raus, C. SS. R., Kann einer der im Militärdienst stehende Religiose sein Testament und die Verfügung über Einkünfte und Verwaltung der Güter ändern, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 84 (1931), pp. 363-366.

L. Smeets, Ord. Cam., Het Kerkelijk Recht voor Vrouwelijke Religieuzen geordend en toegelicht. Oldenzaal Bruggeman, 1918, 96 p.

A. Vermeersch, S. I., De renuntiatione bonorum ante sollemnem professionem, in: Periodica, XXIV (1935), pp. 105-106.

— De assecuratione vitae contracta a Religioso professo Ordinis regularis, in: Periodica, XXIV (1935), pp. 192-194.

— De Religiosorum bonis temporalibus, in: Periodica, XXIII (1934), pp. 65-66.

P. Vito, Testamento di eredità futura ed i Regolari, in: Palestra del Clero, 2 (1934), pp. 183-185.

G. Vromant, C. I. C. M. de Scheut, De bonis ecclesiae temporalibus ad usum praesertim Missionariorum et Religiosorum. Editions du Museum Lessianum, Louvain 1927, XIV-397 p.

O. Werra, Die Anlage zweckgebundener Vermögen nach dem C. I. C., in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 119 (1939), pp. 31-51.

A. G., Les dispositions des biens par les novices et les profès des vœux simples, in: Rev. des Comm. Rel., VIII (1932), pp. 65-70, pp. 89-101, 114-130, 163-177.

De administratione bonorum in paroeciis religiosis, in: Acta Ord. Fratrum Minorum, 57 (1938), pp. 186-192.

Un Supérieur religieux peut-il réclamer la solde d'aumôniers militaires des Religieux qui sont en même temps quasi-curés?, in: L'Ami du Clergé, 55 (1938), pp. 139-140).

De iure Ordinarii loci exigendi a Regularibus rationem administrationis bonorum temporalium, in: Analecta Ord. Min. Cap., LIV (1938), pp. 23-27, 69-75.

VIII

De admissione in Religionem

W. Adam, Die Oblaten vom hl. Benedikt, in: Theol.-prakt. Monatschrift, 26, pp. 299 ss.

Adeodato di S. Giuseppe, C. S., Circa la interruzione del noviziato nel trasferimento ad altra casa (interpretazione del can. 556 § 4), in: Il Monitore ecclesiastico, 40, 1928, pp. 155-167.

F. X. D'Ambrosio, O. M. Conv., De radicali dominio dotis Religiosarum in Institutis iuris pontif., in: Apollinaris, I (1928), pp. 173-176.

— De dote Monialis ante Codicis promulgationem sollemniter professae et ad aliud Monasterium post Codicem transeuntis, in: Apollinaris, I (1937), pp. 297 ss.

G. Arendt, S. I., De can. 542 et 981 deque libero clericorum ingressu in Religionem, in: Ius Pontificium, 4 (1925), pp. 183-186.

R. Bakalarczyk, De novitiatu (Dissert.), Washington, Catholic University 1927, VIII-208 p.

H. Beijersbergen, S. I., Over het Ceremonieel bij Professie en Vernieuwing der Geloften van Religieuzen, in: Nederl. Kath. Stemmen, XXI (1921), pp. 44-48.

R. Bidagor, S. I., De dolo et eius effectibus in admissione ad novitiatum et professione religiosa, in: Periodica, XX (1931), pp. 60*-73*.

A. Boudinhon, A propos des vœux religieux et des familles religieuses sans vœux, Paris, Desclée de Brouwer, 1933.

K. Brouillard, S. I., Les âges de la vie religieuse, in: Rev. des Comm. Rel., XXXVII (1931), pp. 155-163.

M. J. Browne, Validity of a Solemn Profession, in: The Irish Eccles. Record, 70 (1934), pp. 424-425.

— Manifestation of Conscience, in: The Irish Eccles. Record, 71 (1935), pp. 415-419.

J. Brys, De dote religiosarum, in: Collationes Brugenses, 38 (1938), pp. 143-147, pp. 232-236.

— De Novitiorum professione in periculo mortis, in: Coll. Brugenses, 38 (1938), pp. 56-59.

— De renuntiatione bonorum a novitiis facienda, in: Coll. Brugenses, 37 (1937), pp. 479-483.

— De Testamento novitiorum, in: Coll. Brugenses, 38 (1938), pp. 322-326.

M. Cabreros, C. M. F., Profesiones y Ordenaciones en el servicio militar, in: Ilustración del Clero, 31 (1938), pp. 23-26, 32 (1939), pp. 435 s.

F. M. Cappello, S. I., De vacatione beneficii post emissam professionem religiosam, in: Periodica, XXII (1932), pp. 101*-108*.
J. Creusen, S. I., Dans les noviciats modernes, (méthodes), in: Rev. des Comm. Rel., XII (1936), pp. 185-189, 13 (1937), pp. 44-49.
— Date de la profession, in: Rev. des Comm. Rel., 14 (1938), pp. 118 s.
A. Darmanin, O. P., La traslazione del Noviziato (can. 554 §§ 1-2), Romae apud Angelicum, 1928, 40 p.
P. Döink, O. S. B., Hat das Privileg der professio religiosa in articulo mortis nach dem Erscheinen des Codex seine Geltung verloren? in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 75 (1922), pp. 275-278.
— Kann ein Beichtvater einer weibl. rel. Genossenschaft auf Grund seiner Anstellung als Beichtvater als der Kirche der Genossenschaft adscribiert betrachtet werden?, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 75 (1922), pp. 659 ss.
A. Eiil., Direction spirituelle des Religieuses. Adapté de l'allemand par J. Creusen, S. J., Bruxelles, l'Edition universelle, 1936, 349 p.
— Schwesternseelsorge, Paderborn, Schoeningh, 2. Aufl., 1925.
Eichmann, Die Dos der Klosterfrau, in: Theologie und Glaube. 26 (1934), pp. 164 ss.
A. Ellis, S. I., De translatione novitiatus ab uno situ in alium situm eiusdem loci, in: Periodica, XXVII (1938), pp. 106 ss.
— De testamento novitiorum, in: Periodica, XXVII (1938), pp. 106-111.
Eugenio da Cervia, O. M. Cap., Patria potestà e professione religiosa, in: Palestra del Clero, 1934, t. 2, pp. 521-524.
L. I. Fanfani, O. P., Circa il diritto di godere dei benefici ecclesiastici dopo la professione religiosa, in: Palestra del Clero, 1934. t. 1, pp. 399-402.
— Circa la facoltà di professione prima del tempo del servizio militare, in: Monitore Ecclesiastico, 1928, pp. 177 ss., 1929, pp. 23 ss.
W. N. Frey, O. S. B., The act of Religious Profession. A brief historical Synopsis and Commentary (Canon Law Studies, 63) (Dissert.), Washington, Cath. University of America, 1931, VIII-174 p.
P. Gillet, De exemptione a patria potestate, in: Eph. theol. Lovan., 11 (1934), pp. 787-791.
— De domicilio Clericorum et Religiosorum, in: Coll. Mechl., 12 (1938), pp. 390-393.
S. Goyeneche, C. M. F., De reconstituenda dote Religiosarum ex donis, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 327 s.
— De testamento Religiosorum, in: Com. pro Rel., XX (1939), pp. 21.
— De interruptione secundi anni novitiatus, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 350 s.
— De fructibus beneficii durante novitiatu et professione simplici, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 22-25.
— Vota privata ante professionem emissa, durante servitio militari, suspensa manent, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 89.
— De officio magistri novitiorum et clericorum circa directionem conscientiae, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 90-95.
— De chirographica subsignatione et sigillo, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 240 s.

S. Goyeneche, C. M. F., De necessitate acceptationis professionis per Superiorem, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 241 s.
— De testamento Episcopi religiosi, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 329-331.
— De postulato can. 539, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 14.
— De auctoritate competente ad admissionem ad Ordines, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 14-18.
— Restitutio dotis Religiosae discedenti, in: Com. pro Rel., XXI (1940), pp. 36-38.
J. Gravis, Recrutement de vocations féminines, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 113-118.
J. Haring, Aufnahme der Verheirateten in eine religiöse Genossenschaft, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 86 (1933), pp. 789 s.
— Zurückweisung von der Gelübdeerneuerung, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 89 (1936), pp. 359-360.
— Der Professritus der Nonnen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 75 (1922), pp. 679, Die Jungfrauenweihe, pp. 680.
— Kann ein Novizenmeister zugleich Prokurator sein, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 79 (1926), pp. 830.
— Einfache Gelübde in einem Frauenorden, in: Archiv für Kath. Kirchenrecht, 109 (1929), pp. 585.
— Berechnung des Professtrienniums, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 82 (1929), pp. 563.
F. X. Hecht, P. S. M., Die Berechnung des Schalttages im Noviziatsjahr, in: Archiv für Kath. Kirchenrecht, 104 (1924), pp. 278 ss., Theol. prakt. Quartalschrift, 78 (1925), pp. 149 ss.
— Zu can. 574: Ort der ersten Profess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 83 (1930), pp. 602.
L. Hertling, S. I., Professio der Kleriker und die Entstehung der drei Gelübde, in: Zeitschr. für Kath. Theol., 56 (1932), pp. 148-174.
N. Hilling, Die Bedeutung von vis in C. J. C., can. 556 § 2, in: Archiv für Kath. Kirchenrecht, 112 (1932), pp. 93-95.
Ph. Hofmeister, O. S. B., Professio religiosa in articulo mortis unter dem neuen Recht, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 74 (1921), pp. 493-500.
— Schwestern mit zeitlichen Gelübden und Klausur, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 88 (1935), pp. 155-157.
Th. Holenstein, O. S. B., Der Professritus bei den Nonnen, in: Theologie und Glaube, 1921, pp. 355 ss.
J. Janssens, S. I., Le service militaire des Religieux et ses effets sur l'époque de la profession, in: Nouvelle Rev. Théologique, 54 (1927), pp. 299-303.
E. Jombart, S. I., L'examen canonique (can. 552), in: Rev. des Comm. Rel., VIII (1932), pp. 12-16.
P. Lumbreras, O. P., Religiosi voti sollemnitas, in: Angelicum, 13 (1936), pp. 161-191.
M. Maggiolo, La vocazione religiosa secondo S. Tommaso, in: Xenia thomistica, II, pp. 277 ss.

Ph. Maroto, C. M. F., De anno novitiatus, in Com. pro Rel., XV (1935), pp. 371-376.

Marsot, Petit traité pratique des vœux et de l'état religieux sous forme catéchistique, 13e édit., Paris, M. Miguard, 1920, XII-320 p.

J. V. Martinez, Manual de Prelados para la admisión de aspirantes a la Religión, Valencia, Falleres de tipografía la Gutemberg, 1918, VII-146 p.

Matteo da Coronata, O. M. Cap., Noviziato e professione, in: Palestra del Clero, XIV (1935), pp. 265.

V. Močnik, Die Frage nach der Gültigkeit eines Noviziates und der darauffolgenden Profess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 86 (1933), pp. 149-151.

P. Melchior a Benisa, O. M. Cap., De aliquibus conditionibus in admissione candidatorum nostrorum ad novitiatum requisitis, in: Analecta O. M. Cap., t. 47 (1931), pp. 3-12, separat. Romae, 1931, Tip. Manuzio, 18 p.

V. Mercier, O. P., Les vœux solennels de Religion d'après le Code, in: Revue Thomiste, 27 (1922), pp. 398-404.

L. Misserey, La profession religieuse et le vœu solennel, in: Le Canoniste contemporain, XLVI, pp. 152-166.

Th. Mönnichs, S. I., Der Beichtvater und die Zulassung zu den Ordensgelübden, in: Theol-prakt. Quartalschrift, 85 (1932), pp. 42-46.

V. F. Muzzarelli, De professione religiosa a primordiis ad saec. XII seu Virginum consecratio monastica ac praesertim in Decreto Gratiani religiosa professio (Diss., Romae, Univ. Gregoriana, 1938), 205 p.

G. Oesterle, O. S. B., De relationibus inter metum gravem et invaliditatem novitiatus et professionis, in: Com. pro Rel., XV (1934), pp. 386-411.

— Vis et metus bei höheren Weihen und Ordensprofess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 87 (1934), pp. 128-139.

— Annahme kirchlicher Würden durch Ordenspersonen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 74 (1921), pp. 415-418.

— De domicilio Religiosorum, in: Com. pro Rel., V (1924), pp. 167-178.

— Die Dauer des Noviziates, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920), pp. 420 ss., in: Pastor bonus, 33 (1920), pp. 369-372.

— Die Berechnung des Schalttages für das Noviziatsjahr der Ordensleute, in: Archiv für Kath. Kirchenrecht, 103 (1923), pp. 148 ss.

— Sind exempte Ordensleute auf Reisen verpflichtet bei ihrem sie begleitenden Mitbruder zu beichten, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 1924, pp. 304 ss.

C. Parisi, Circa l'interruzione del noviziato canonico per i Religiosi in caso di viaggio, in: Monitore ecclesiastico, 1928, pp. 85 ss.

N. Paulus, Der Berufsgedanke bei Thomas von Aquin, in: Zeitschrift für kath. Theologie, 50 (1926), pp. 445-454.

M. Petroncelli, Note sul concetto di licentia nel diritto canonico, Padova, A. Milani, 1939, 16 p.

A. G. Posa, C. M. F., Qual es el estado jurídico de los Religiosos que

cumplen el servicio militar habiendo cesado sus votos?, in: Ilustración del Clero, 31 (1938), pp. 62-66.

F. Prikryl, C. SS. R., Noch einmal ungültige Profess (Kasus), in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 90 (1937), pp. 686-687.

— Missionsberuf, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 92 (1939), pp. 301-304.

— Ein sonderbares Noviziat, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 89 (1938), pp. 112-116.

A. Puccetti, O. P., La vocazione allo stato religioso ed ecclesiastico, Firenze, Libr. Fiorentina, 1927.

A. Pugliese, De Clerico religioso militiam capessenti, in: Apollinaris, XI (1938), pp. 118-121.

D. Ramos, C. M. F., De la mayor etad para entrar en Religión, in: Ilustración del Clero (1919), pp. 331-335.

J. B. Raus, C. SS. R., La vocation religieuse, in: Nouv. Rev. Théol., 51 (1924), pp. 14-32, 94-107.

— Verlängerung oder Unterbrechung der dem Noviziate vorausgehenden Probezeit, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 79 (1926), pp. 133-138.

E. E. Regatillo, Dolo en la profesión, in: Sal terrae (1938), pp. 710 et 957 ss.

A. Schoen, C. SS. R., Beichtvater und Ordensprofess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 86 (1933), pp. 29-41.

F. A. Schweigmann, O. P., Litterae testimoniales voor aspirant-kloosterlingen, in: Nederl. Kath. Stemmen, 32 (1932), pp. 203-207.

— De geldingsduur eener tijdelijke professie, in: Nederl. Kath. Stemmen, 31 (1931), pp. 368-377.

A. Tabera, C. M. F., Professio monastica causa divortii in iure Iustiniani, in: Com. pro Rel., XVI (1935), pp. 244-252. Acta Congressus iuridici intern., Romae 1935, vol. I. pp. 189-199.

A. Vermeersch, S. I., De can. 542 et 981 et de libero Clericorum ingressu in Religionem, in: Periodica, XIII (1925), pp. (145)-(151).

— De laicorum ingressu in Religionem, in: Periodica, XIII (1925), pp. (213)-(215).

— De vocatione sacerdotali et religiosa, in: Periodica, XIX (1930), pp. 159*-162*.

— Canon 542 n. 2 et dispensatio ab irregularitate, in: Periodica, XX (1931), 162*-164*.

— De primo novitiatus initio, in: Periodica, XIX (1930), pp. 136*-137*.

— Transitus ad aliam Religionem, in: Periodica, XIX (1930), pp. 164* s.

— De virtute requisito in religioso laico, in: Periodica, XX (1931), pp. 5*-8*.

— A quonam momento estne professo a votis temporariis integrum Religionem deserere ad normam can. 637, in: Periodica, XXII (1933), pp. 34*-42*.

— Supputatio anni novitiatus, in: Periodica, XVII (1928), pp. 49* s.

— De nonnullis supputationibus ad usum Religiosorum, in: Periodica, XVII (1928), pp. 80*-88*.

— De renuntiatione novitiorum et can. 568, in: Periodica, XVII (1928), pp. 144* s.

A. Wermeersch, S. I., Applicatio in Italia decreti « Inter reliquas ». 1 Ian. 1911, in: Periodica, XVII (1928), pp. 148-150*.
P. Voltas, C. M. F., De interruptione novitiatus, in: Com. pro Rel., I (1921), pp. 76-85, 107-110.
G. Vromant, C. I. C. M., De signis negativis vocationis sacerdotalis et religiosae, in: Periodica, XXII (1933), pp. 187*-191*.
J. Wilbois, L'abus de la dot et l'Apostolat Missionnaire. Bulletin de la Ligue Missionnaire des Etudiants de France, VII (1938), pp. 80-84.
Willems, Apostolat der Priester und Ordensberufe, in: Pastor bonus, 31 (1918), pp. 178.
A. Winterzieg, Die Jungfrauenweihen (Relig. Quellenschrift, 6), Düsseldorf, Schwann, 1926.
B. Zehnder, O. F. M., Die Notwendigkeit und Dauer des Noviziats mit besonderer Berücksichtigung der neuren Entscheidungen, in: Der Katholik, 4 Folge, XVIII, pp. 387 ss.
I. Zeiger, S. I., Professio super altare, in: Gregorianum, VIII (1935), pp. 161 ss.
— Professio in manus, in: Acta Congressus iuridici internationalis, III (1936), pp. 187-202.
F. S. C., Renovación de los votos, in: Sal terrae, 26 (1938), pp. 250-251.
Circa l'ingresso di chierici in Religione, in: Monitore ecclesiastico, 36 (1924), pp. 367 ss.
Religious vocation, in: The Ecclesiastical Review, 99 (1938), pp. 301 s.
H. M., C. SS. R., Afloop eener tijdelijke professie, in: Nederl. Kath. Stemmen, 31 (1931), pp. 211-217.
E. E. Assenza del maestro dei novizi, in: Monitore Ecclesiastico, 45 (1933), pp. 123.

IX

De ratione studiorum in Religionibus clericalibus

Agathangelus a Langasco, O. M. Cap., De institutione Clericorum in disciplinis inferioribus. Dissertatio. Typis Polyglottis Vaticanis, 1936, XIV-291 pp.
— De regimine domus studiorum in Religione clericali, in: Ius Pontificium, 18 (1938), pp. 118-131.
— De natura iuridica et regimine scholarum internarum Religiosorum, in: Ius Pontificium, 16 (1936), pp. 165-181.
V. Bartoccetti, Due parole a G. B. T. a proposito di sue osservazioni su « L'elemento giuridico nel problema del Clero indigeno », in: Studium, Roma, giugno (1937), pp. 380-383. Il pensiero Missionario, IX (1937), pp. 391-396.
A. Canuto, C. SS. R., De regimine domus in Religione clericali exempta ad normam can. 588, in: Apollinaris, IX (1936), pp. 19-39.
P. Charles, S. I., Droit Indigène et Mission, in: Annuaire Missionnaire catholique de la Suisse, 1937, pp. 16-24.
J. Creusen, S. I., La fréquentation des universités (par les Religieuses), in: Rev. des Comm. Rel., VIII (1932), pp. 194-201; IX (1933), pp. 7-17.

A. Ellis, S. I., De licentia a Religiosis requisita, ut Universitates laicas frequentent, in: Periodica, XXVII (1938), pp. 106-108.

S. Goyeneche, C. M. F., De exemptione docentium Religiosorum ab examinibus de quibus can. 390, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 91 s.

J. Haring, Ein philosophisch-theologischer Studienplan, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 78 (1925), pp. 599 ss.

H. Höver, O. Cist., Die Studien der Kleriker in religiösen Orden und Genossenschaften nach den Bestimmungen des neuen Kirchenrechtes, in: Katholik, XXI (1918), pp. 341-350, XXII (1919), pp. 56-65.

E. Jombart, Ecoles normales et collèges universitaires pour Religieux et Religieuses, in: Rev. des Comm. Rel., IX (1933), pp. 65-73.

H. Jone, O. M. Cap., Gymnasialstudien in Ordensgenossenschaften, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 80 (1927), pp. 777 ss.

H. Luzi, S. S., Obbligo dei Religiosi di intervenire alla soluzione dei casi di coscienza, in: Perfice Munus, 16 (1938), pp. 269-271.

Ph. Maroto, C. M. F., De collationibus moralibus, in: Com. pro Rel., XVI (1935), pp. 215-222.

C. Oesterle, O. S. B., De Regularium gradibus academicis, in: Ius Pontificium, 13, 1933, pp. 64-72.

A. Perbal, O. M. I., Pour comprendre la question du Clergé indigène, in: Etudes Missionnaires, IV (1936), pp. 161-192; V (1937), pp. 21-59, 163-182.

Pius XI, Ep. ap. *Unigenitus Dei Filius*, 16 martii 1924, in: A. A. S., XVI, (1924), pp. 133 s.

F. Prikryl, C. SS. R., Missionsberuf, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 92 (1939), pp. 301-304.

A. Pugliese, S. S., De iure Missionario. De litteris patentibus in iure Sacrae Congregationis de Propaganda Fide et in iure Codicis, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 193-206.

J. B. Raus, C. SS. R., Von den Eigenschaften eines Präfekten der Ordenskleriker oder Magister Spiritus, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 81 (1928), pp. 591-599.

— L'enseignement de la doctrine de Saint Thomas considéré dans ses rapports avec le Code et les Ecoles théologiques, in: Nouv. Rev. Théol., 52 (1925), pp. 269-297, 358-380.

— La doctrine de Saint Alphonse sur la vocation et la grâce en regard de l'Enseignement de Saint Thomas et des Prescriptions du Code. Etude théologique-canonique. Lyon-Paris, E. Vitte, 1926.

A. Vromant, C. I. C. M. de Scheut, Ius Missionariorum, Facultates Apostolicae (Commentaria in formulam tertiam), ed. 2ª, Bruxelles (Edition Universelle), 1938, pp. XII-152.

P. A. L., A proposito di vocazioni missionarie, in: Rivista dell'Unione Missionaria del Clero, XX (1938), pp. 13-17.

X

De obligationibus Religiosorum

M. Alma, Über die Ordensprofess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 90 (1937), pp. 645-660.

H. Beijersbergen, S. I. Een casus over de gelofte van armoede, in: Nederl. Kath. Stemmen, 37 (1937), pp. 83-89. (De obligatione ex voto paupertatis).

E. Bergh, S. I., Eléments et nature de la profession religieuse, in: Ephem. Theol. Lovanienses, 14 (1937), pp. 5-32.

R. Brouillard, S. I., Visite des malades dans les Communautés religieuses in: Rev. des Comm. Rel., XI (1935) pp. 88-97.

— Soin des malades et vie religieuse, in: Rev. des Comm. Rel., XI (1935), pp. 15-25, 51-63.

F. M. Cappello, S. I., Praescriptum can. 2313 § 4 seu excommunicatio lata in percussores Clericorum et Religiosorum, in: Ius pontificium, VI (1926), pp. 29-33.

M. A. Gearin, C. SS. R., The confessor and the vow of religious poverty, in: The Ecclesiastical Review, vol. 61 (1939), pp. 136-153.

G. Corazzini, I voti monastici nella legislazione concordataria, in: Il Diritto Ecclesiastico, 42 (1931), pp. 137-147.

P. Cotel, S. I., Catechismus der geloften ten dienste der religieuzen. In overeenstemming gebracht met het kerkelijk recht door E. Jombart, S. I., Leuven, Museum Lessianum, 1931, 108 p.

J. Creusen, S. I., L'obéissance au Pape (des Religieux), in: Rev. des Comm. Rel., VII (1931), pp. 5-12.

— Vie religieuse et vœu du plus parfait, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 145-153.

— Terme des vœux et clôture, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 155 s.

— La clôture, in: Rev. des Comm. Rel., XV (1939), pp. 11-20.

— Le service militaire des Religieux belges, in: Nouv. Rev. Théol., 58 (1931), pp. 136-139, in: Rev. des Comm. Rel., VII (1931), pp. 25-26.

— Chapitre des coulpes, in: Rev. des Comm. Rel., XI (1935), pp. 106-108.

F. X. D'Ambrosio, O. M. Conv., De professione sollemni aut perpetua Religiosorum italorum servitio militari adstrictorum, in: Apollinaris, I, pp. 71 ss.

Eugenius a Cervia, O. M. Cap., De professione religiosa (Dissertatio ad Lauream in P. Universitate Gregoriana), pp. XXVII-225. Faventiae, 1938 (Soc. Tip. Faventina).

P. Gillet, De habitu ecclesiastico, in: Coll. Mechl., 5 (1932), pp. 184-186.

J. Glaser, C. SS. R., Gültigkeit einer Ordensprofess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 83 (1930), pp. 363-366.

— Ius Missionarium in formam compendii redactum, I, Steyl, Missionsdruckerei, 1925, XVI-544 p.

S. Goyeneche, C. M. F., De ordinatione Religiosorum qui in Germania obligantur ad servitium laboris, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 247-249.
— De clausura Monialium, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 322 s.
Th. Grentrup, S. V. D., Das kirchliche Handelsverbot für die Missionare, in: Zeitschrift für Missionswissenschaft, 15 (1925), pp. 257-268.
— De dispensatione in clausura, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 325.
J. B. Haring, Die Abwesenheit des Professen vom Kloster, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 75 (1922), pp. 317 s.
— Die Chorverpflichtung der Regularen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 77 (1924), pp. 338 s.
— Klausurdispens zum Zwecke der Bestrahlung, in: Archiv für Kath. Kirchenrecht, 109 (1929), p. 584.
— Klausurverpflichtungen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 82 (1929), pp. 361 s.
— Wünschenswerte Klausurvollmachten, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 82 (1929), pp. 362 s.
K. Hock, Die Ordensverpflichtungen, Würzburg, St. Rita Verlag, 1926.
P. Hofmeister, O. S. B., Die Briefzensur in den Klöstern, in: Theologie und Glaube, 19 (1927), pp. 681 ss.
J. Höller, C. SS. R., Ein mehr als halbjähriges Verweilen eines Ordensmannes ausserhalb des Klosters gegen die Vorschrift des can. 606 § 2, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920), p. 475.
J. Janssens, S. I., Le service militaire des Religieux et ses effets sur l'époque de la profession, in: Nouv. Rev. Théol., 54 (1927), pp. 299-303.
A. Jardé, O. F. M., Los ayunos y abstinencias de los Religiosos. Vich, Editorial Seráfica, 1927.
E. Jombart, S. I., Vie de Communauté et vie commune, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 6-10.
— Anticipation de profession perpétuelle, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 27-28.
— La pauvreté volontaire, in: Rev. des Comm. Rel., XI (1935), pp. 114-121, 149-161, 180-189.
— Quaestio de clausura materiali Regularium, in: Periodica de re morali, 16, 1927, pp. 48* ss.
H. Jone, O. M. Cap., Chorgebet, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 80 (1927), pp. 78 s.
A. Larraona, C. M. F., De paupertate simplici, in: Com. pro Rel., I (1920), pp. 333-340, III (1922), pp. 8-13, 40-45, 71-76, 104-107.
L. Leonard, O. S. B., Die klösterliche Tagesordnung. Anleitung für Ordensbrüder und Ordensschwestern, Regensburg, Kösel-Pustet (1924), VIII-586 p.
B. Lijdsman, C. SS. R., Der neue Codex und das Testament der Ordensleute, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 73 (1920), pp. 336-347.
— De Codex en het testament der Religieuzen, in: Nederl. Kath. Stemmen, XIX (1919), pp. 241-252.
F. Maucourant, Della Ubbidienza, della Castità, della Povertà, Torino 1925-38.

d — P. Timotheus, De Religiosis.

Ph. Maroto, C. M. F., De numero Religiosorum non impeditorum pro chori obligatione ad normam can. 610, in: Apollinaris, 3 (1930), pp. 325-327.
— Die Religiosis professis votorum temporariorum in amentiam incidentibus, in: Comm. pro Rel., VI (1925), pp. 170-179.
— De licentia requisita ad hoc ut Religiosus votorum sollemnium possit actus proprietatis in foro civili nomine proprio exercere, in: Com. pro Rel., IV (1923), pp. 266-272, V (1924), pp. 10-20, 94-98, 270-277, 378-389.
— Quaestio canonica de accessu ad Monasteria Monialium, in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 307-316.
A. Martin, Die Bedeutung der Ordensgelübde nach dem Codex Iur. Can. unter Berücksichtigung des geltenden deutschen Rechtes, Iur. Diss. Frankfurt a/M., 1924.
Matteo Conte da Coronata, O. M. Cap., Proroga e dilazione della Professione, in: Perfice Munus, XII (1937), pp. 33-38.
V. Mercier, O. P., Les vœux solennels de Religion d'après le Code, in: Revue Thomiste, 27 (1922), pp. 398-404.
L. Misserey, La profession religieuse et le vœu solennel, in: Le Canoniste contemporain, 46, pp. 152-166.
R. Molitor, O. S. B., Symbolische Grablegung bei der Ordensprofess, in: Benediktinische Monatsschrift, 1924, pp. 54 ss.
— Von der Mönchsweihe in der Lateinischen Kirche, in: Theologie und Glaube, 16, 1924, pp. 584 ss.
— Über die Handauflegung bei der Mönchsweihe, in: Theologie und Glaube, 19, 1927, pp. 418 ss.
F. Muzzarelli, Quaestio Theologico-Iuridica de professione religiosa, in: Pastor bonus, 2 (1938), pp. 245-249; 312-317.
R. Neumeier, Die Exerzitien im kirchlichen Rechtsbuch, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 92 (1939), pp. 296-301.
G. Oesterle, O. S. B., Die Korrespondenz der Ordensleute, in Theol.-prakt. Quartalschrift, 91 (1938), pp. 328-330.
— Dauer des Noviziates, in: Pastor bonus, 33 (1920-1921), pp. 369-372; Theol.-prakt. Quartalschrift 73 (1920), pp. 420-424.
— Eigenartige Dispens vom Gelübde ewiger Keuschheit, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 86 (1933), pp. 570-576.
Ph. Oppenheim, O. S. B., Symbolik und religiöse Wertung des Mönchskleides im christlichen Altertum, Münster, Aschendorff, 1932, xxvi-187 p.
— Das Mönchskleid im christlichen Altertum, Freiburg, Herder 1931 xiii-279 p.
I. Parisi, T. O. R., De obligatione chori, in: Com. pro Rel., XV (1934), pp. 31-42, 215-223.
A. Peinador, C. M. F., De transgressione ex contemptu obligationum Religiosarum, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 286-297.
— Votum et virtus in obligationibus Religiosorum propriis, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 270-285, 357-366.
M. Pistocchi, De Superiore potestatem coactivam habente, in: Il Monitore Ecclesiastico, 62 (1937), pp. 11-16, 35-41, 114-151, 204-209, 235-244.

F. Prikryl, C. SS. R., Ungültige Ordensprofess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 90 (1937), pp. 645-660.
D. Prümmer, O. P., Verpflichtung der Satzungen in religiösen Instituten, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 75 (1922), pp. 666 ss.
A. Pugliese, S. S., De clerico religioso militiam capessenti, in: Apollinaris, 11 (1938), pp. 118-121.
J. B. Raus, C. SS. R., Der hl. Alfons von Liguori, die Manuskriptenfrage und die neuesten römischen Entscheidungen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 74 (1921), pp. 356 ss.
— De sacrae oboedientiae virtute et voto secundum doctrinam divi Thomae et S. Alphonsi, iuxta Normas ac Codicem Iuris Canonici. Tractatus canonico-moralis, Lugduni, E. Vitte, 1923, xx-305 p.
S. Romani, La santa messa conventuale, in: Monitore Ecclesiastico, 47 (1935), pp. 335-343.
V. Th. Schaaf, O. F. M., The Cloister, Washington, Canon Diss., Cincinnati, Ohio, St. Anthony Messenger, 1921, x-180 p.
W. Scherer, Der Gehorsam nach der Lehre des hl. Thomas von Aquin dargestellt, Paderborn, Schoeningh, 1926.
A. Scheuermann, O. F. M., Die Exemtion nach geltendem kirchlichen Recht mit einem Überblick über die geschichtliche Entwicklung. Paderborn, Schoeningh, 1938, p. 255.
A. Schrattenholzer, Das kanonische Handelsverbot und die geistlichen Institute, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 79 (1926), pp. 108-803.
J. A. Schweigmann, O. Pr., De obligatione missae conventualis qua obstringuntur Religiosorum communitates, in: Angelicum, 12 (1939), pp. 400-404.
P. Sinthern, S. I., Welche Verpflichtung legen die Ordensregeln auf? in: Zeitschrift für Aszese und Mystik, 1 (1926), pp. 266-282.
J. Sparber, Das päpstliche Rundschreiben zum Jubiläum des dritten Ordens, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 74 (1921), pp. 368-374.
A. Sulzböck, O. F. M., Chorpflicht der Ordensleute, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 80 (1927), pp. 351 ss.
— Tragen der Ordenskleidung, in: Theol-prakt. Quartalschrift, 80 (1927), pp. 570 ss.
T. Soiron, O. F. M., Das Armutsideal des hl. Franz von Assisi und die Lehre Jesu über die Armut, in: Franziskan. Studien, IV, 1917, pp. 1-17.
S. J. Turner, C. P., The vow of Poverty. Washington, The Catholic University of America, 1929, pp. xlix-217.
A. Vermeersch, S. I., De clausura Monialium, in: Periodica, XIX (1930), pp. 12*-15*.
— Petit catechisme des vœux solennels. Bruges, Ch. Beyaert, 1924, p. 50.
— De Religiosorum absentia secundum can. 606 § 2, in Periodica, XX (1931), pp. 144*-145*.
I. Vitali, O. F. M., Utrum locorum Ordinarii valeant suspendere privilegium Regularium absolvendi a casibus papalibus ordinariis reservatis per accidens et via exceptionis, in: Ecclesiastical Review, 86 (1932), pp. 292-305.
E. Voosen, De voto paupertatis, in: Collationes Namurcenses, 1932.

P. Weckesser, Wie verpflichten die Konstitutionen oder Satzungen der Kongregationen? in: Oberrheinisches Pastoralblatt, XXI, pp. 220 s.

— Von der Armut der Ordensschwester. Eine geistliche Lesung für Barmherzige Schwestern. Freiburg, Caritasverlag, 1925, pp. XI-591.

S. Woywod, O. F. M., Religious vows and Americanism, in: The Homiletic and Pastoral Review, 38 (1938), pp. 524-526.

J. Zeiger, S. I., Professio in manus, in: Acta Congressus iuridici internationalis, III, pp. 187-202.

O. Zimmermann, S. I., Die Pflicht zur Vollkommenheit, in: Zeitschrift für kath. Theologie, 49 (1925), pp. 516-528.

E. J., Clôture et Rigorisme, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 83-86.

Apostasie de l'Etat Religieux, ibidem, pp. 87-89; Missionnaires et vie de communauté, ibidem, pp. 90-91; Une Communauté trop mal logée, ibidem, pp. 92-93.

Catecismo de la profesión religiosa. Con arreglo al nuevo Derecho canónico. Nueva edición. Alsasua (Navarra), Noviciado del Sagrado Corazón, pp. 229.

E. D., Enseñanza de profesores en Colegios de Religiosas, in: Rev. Ecl. del Arzobispado de Buenos Aires, 38 (1938), pp. 142-143.

Communication de privilèges entre Instituts religieux, in: Nouv. Rev. Théol., 65 (1938), pp. 462-463.

Prolongation de la profession temporaire, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938), pp. 156.

Circa il voto di povertà nelle professioni semplici, in: Monitore ecclesiastico, 37 (1935), pp. 11-16.

XI

De privilegiis Religiosorum

S. Alonso, O. P., La exención de los Religiosos, in: La Ciencia Tomista, 55 (1936), pp. 33-56, 169-195; 56 (1937), pp. 211-230, 375-397; 57 (1938), pp. 224-252.

— Situación canónica de las monjas sujetas a los Regulares, in: Ciencia Tomista, 16 (1924), pp. 116-121.

E. Benedetti, Circa l'esenzione dei Regolari dalle leggi diocesane, in: Perfice Munus, 1930.

Bernardus a Vasto, O. M. Cap., De communicatione Privilegiorum, praesertim inter Religiones. Diss. Pont. Univ. Greg., Aquilae 1936, XIII-94 p.

A. Bondini, O. M. Conv., De privilegio exemptionis seu de Regularium immunitate ab Ordinariorum locorum iurisdictione prout in novo I. C. Codice sancitur. Romae, Desclée, 1919, p. 144.

F. M. Cappello, S. I., Praescriptum can. 2343 § 4 seu excommunicatio lata in percussores Clericorum et Religiosorum, in: Ius Pontificium, VI (1926), pp. 29-33.

C. Carmignani, O. F. M., Il can. 613 e i privilegi dei religiosi, Firenze, tip. Fiorenza, 1925, p. 22.

P. Ciprotti, De accessu iudiciali intra loca clausurae obnoxia, in: Apollinaris, 9 (1936), pp. 139 s.
J. Creusen, S. I., Correspondance des Religieux, in: Rev. des Comm. Rel., VII (1931), pp. 191-194.
— Communication des privilèges, in: Rev. des Comm. Rel., XIV (1938),
I. Croce, O. S. B. M., L'esenzione dei Religiosi nel Diritto Romano-Bizantino, in: Acta Congressus iuridici intern., Romae 1935, vol. II, pp. 157-170.
C. Damen, C. SS. R., De Codex en de Communicatio privilegiorum der Religieuzen, in: Nederl. Kath. Stemmen, 18, 1918, pp. 156-158.
S. d'Angelo, La esenzione dei Religiosi nella vigente disciplina ecclesiastica. Torino, Berruti, 1929, pp. XII-98 s.
P. Del Fico, Spigolature storico-giuridiche sul privilegio della esenzione dei Religiosi, Napoli. Picone, 1934, p. 64.
P. Döink, O. S. B., Verpflichtung des Gesetzes der päpstlichen Klausur, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 77 (1924), pp. 119 ss.
A. Ellis, S. I., Adnotationes ad responsum Com. Cod. Interpr. De communicatione privilegiorum inter Religiones, in: Periodica, XXVII (1938), pp. 157-162.
L. Gougaud, Anciennes coutumes claustrales, in: Revue Mabillon, XIX (1929), pp. 281-302.
S. Goyeneche, C. M. F., De communicatione privilegiorum inter Religiosos, in: Apollinaris, 11 (1938), pp. 154-162.
— De privilegiis Religiosorum non solvendi decimas, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 249-253.
J. Haring, Zur Exemption der Religiosen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift 79 (1926), pp. 363-366.
— Die Aufsicht des Dechants über die Regularseelsorge, in: Theol.- prakt. Quartalschrift, 81 (1928), pp. 827 s.; 82 (1929), pp. 563-566.
D. Knowles, The Growth of monastic Exemption, in: Downside Review, 51 (1932), pp. 201-231.
A. Larraona, C. M. F., Adnotationes ad resp. Com. C. I. Interpret. circa privilegiorum communicationem inter Religiosos, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 246-251.
— De vi canonis 613 § 1 quoad privilegia, in: Com. pro Rel., III (1922), pp. 205-214.
R. Latrémouille, O. M. I., Les origines de l'exemption des Religieux, in: Rev. Univ. Ottawa, 7 (1937). Section spéciale, pp. 5*-31*, 226*-238*.
Ph. Maroto, C. M. F., De accessu ad Monasteria Monialium, in: Com. pro Rel., VII (1926), pp. 307-316.
B. Mathis, O. M. Cap., Die Privilegien des Franziskanerordens bis zum Konzil von Vienne (1311) im Zusammenhang mit dem Privilegienrecht der früheren Orden dargestellt. Paderborn, Schoeningh (1928), XV-179 p.
— Das franziskanische Privilegienrecht, in: Collectanea Franciscana, IV (1934), pp. 337-362.
Matteo Conte da Coronata, O. M. Cap., Assoluzione di riservati in Diocesi e Religione, in: Perfice Munus, 7 (1932), pp. 748-753.
A. Melo, O. F. M., De exemptione Regularium, Washington 1921, Diss. X-120.

C. Parisi, Circa la comunicazione dei privilegi tra i Regolari, in: Monitore Ecclesiastico, 1928, pp. 112 ss.

J. Pejška, C. SS. R., Die gemäss can. 613 § 1 in C. J. C. enthaltenen Vorrechte und Privilegien der Ordensleute, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 82 (1929), pp. 298-304.

D. Ramos, C. M. F., De exemptione saecularium in Domibus Religiosorum. De conditione saecularium in Domibus Religiosorum, in: Com. pro Rel., VI (1925), pp. 28-32, 82-86, 136-140, 187-190, 324-329, 479-483.

E. F. Regatillo, S. I., Comunicación de privilegios entre Religiosos, in: Sal terrae, 26 (1938), pp. 619-623.

J. Roth, Zbieranie jalmuty przez osoby zakome. (De eleemosyna a Religiosis quaesita), in: Ateneum koplanskie, 38 (1936), pp. 279-287.

V. Th. Schaaf, O. F. M., The Cloister, A Dissertation, Cincinnati, Ohio, St. Anthony Messenger, 1921, x-171 p.

A. Scheuermann, O. F. M., Die Exemtion nach geltendem kirchlichen Recht mit einem Überblick über die geschichtliche Entwicklung (77 Heft der Veröffentlichungen der Sektion für Rechts- und Staatswissenschaft), 255 p., Paderborn, F. Schoeningh, 1938.

H. Tatjer, De communicatione privilegiorum inter Religiones, in: Apollinaris, 5 (1932), pp. 458-486.

I. Vitali, O. F. M., De reservationibus pontificiis a iure reservatis Ordinario, deque Regularium privilegio ab iisdem absolvendi. Romae, tip. poligl. Cuore di Maria, 1935, 34 p.

XII

De rebus

Antoninus ab Assumptione, O. SS. Trin., De missa conventuali apud Regulares, in: Com. pro Rel., XVI (1935), pp. 175-179.

H. Beijersbergen, S. I., Welk Kalendarium moet men volgen in een kapel van Religieuzen, in: Nederl. kath. Stemmen, XXI (1921), pp. 262-273, 314-317.

F. M. Cappello, S. I., De Episcopo proprio quoad ordinationem, in: Periodica, XXIII (1934), pp. 133*-135*, 185*-190*.

P. Casanueva, O. F. M., De la misa conventual, in: Ilustración del Clero, 19 (1925), pp. 95 ss.

L. Cozza, I rettori di Chiese, in: Monitore Ecclesiastico, 47 (1935), pp. 364-367; 48 (1936), pp. 16-31.

S. Goyeneche, C. M. F., De ordinatione Religiosi titulo patrimonii seu pensionis, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 253 s.

— De annotanda morte alicuius defuncti in hospitali ab auctoritate parocho exempto et de portione funeraticia solvenda parocho, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 351-353.

— De publicis diplomatibus habilitatis, quae Status exigit in scholis Religiosarum, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 442 s.

— De matrimonio celebrando in Religiosorum Sanctuario exempto, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 328 s.

S. Goyeneche, C. M. F., De materia examinis Clericorum ad sacros Ordines promovendorum, in: Com. pro Rels, XIX (1938), pp. 84-87.
— De obligatione Religiosorum vi voti obedientiae pergendi ad missiones, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 88-91.
J. B. Haring, Karwochenfunktionen in Kloster- und Krankenhauskapellen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 81 (1928), p. 165.
F. Hecht, P. S. M., De festis dioecesanis recolendis a Religiosis, in: Periodica, XXI (1932), pp. 38*-43*.
— De missa conventuali apud Regulares in: Com. pro Rel., XVI (1935), pp. 242-244.
L. Heere, O. S. C., De conventueele mis, in: Nederl. kath. Stemmen., 35 (1935), pp. 75-81.
E. Jombart, S. I., Eglise et chapelle, in: Nouv. Rev. Théol., 57 (1930), pp. 223-230.
— Récitation mentale de l'Office divin, in: Rev. des Comm. Rel., XI (1935), pp. 104-106.
H. Jone, O. M. Cap., Beerdigung eines Religiosen, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 82 (1929), pp. 127-130.
— Gebrauch des Ordensdirektoriums, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 78 (1925), pp. 365 s.
D. Jorio, La Comunione agli infermi, Roma, Pustet, 1931, XII-103 p.
I. Lardone, Funzioni in chiesa di religiosi con pregiudizio del ministero parrocchiale, in: Perfice Munus, 13 (1938), pp. 149-159.
— Religiosi ai funerali, in: Perfice Munus, 13 (1938), pp. 486 s.
Ph. Maroto, C. M. F., De sacra Communione in nocte Nativitatis Domini, in: Apollinaris, IX (1936), pp. 195-213.
Matteo Conte da Coronata, O. M. Cap., Amministrazione dei sacramenti e funerali di religiosa, in: Perfice Munus, 13 (1938), pp. 90-92.
K. Neuner, O. M. Cap., Kommunion in einer Klosterkirche in periculo mortis ohne jejunium naturale, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 78 (1925), pp. 365 s.
A. O'Neill, O. F. M., La Messe en la nuit de Noël dans les églises des Réguliers. Nos Cahiers, 2 (1937), pp. 431-441.
J. Pauwels, S. I., De calendario in Missionibus, in: Periodica, XXI (1932), pp. 34-36; XXII (1933), pp. 133*-136*.
D. Ramos, C. M. F., Ubi sepeliendi sint Religiosorum familiares, in: Com. pro Rel., VI (1925), pp. 479-483.
— La aprobación del Ordinario regular suficiente para absolver a los navegantes, in: Ilustración del Clero (1920), pp. 157-161.
J. B. Raus, C. SS. R., Feier der hl. Messe in Privathäusern und Privilegienkommunikation, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 74 (1921), pp. 576-583.
— Das Recht freier Wahl der Begräbnisstätte, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 80 (1927), pp. 555 ss.
P. Sawicki, O. S. P. I. Er., De missa conventuali in Capitulis et apud Religiosos historice, canonice, liturgice. Cum appendice de missa conventuali in Ordine S. Pauli I Er. (Dissertatio ad Lauream consequendam in Facultate Iuris Canonici). Pont. Univ. Gregoriana, VI-161 p., Cracoviae 1938.

V. T. Schaaf, O. F. M., Episcopus proprius ordinationis Religiosorum, in: Ecclesiastical Review, 90 (1934), pp. 491-509.

F. A. Schweigman, O. P., De verplichting der conventueele mis bij kloosterlingen, in: Nederl. kath. Stemmen, 35 (935), pp. 7-12.

A. Sulzböck, O. F. M., Die Tagzeiten der Religiosen und Laien, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 91 (1938), pp. 333-335.

A. Vermeersch, S. I, De exercitiis spiritualibus ante ordinationem quod ad Religiosos, in: Periodica, XIX (1930), pp. 16*-17*.

— De Calendario in Missionibus, in: Periodica, XXII (1933), pp. 30*-32*.

P. Vito. Casa religiosa e clausura, in: Palestra del Clero (1934), t. I. pp. 120-121.

G. Vromant, C. I. C. M., De regimine paroeciarum et quasi-paroeciarum Religiosis sodalibus concreditarum, in: Ius Pontificium, 13 (1933), pp. 274-284.

Wyndosoniensis, Exemption of Churches from the jurisdiction of the Ordinary, Notes and Queries, 167 (1934), pp. 3-5, 20-22.

Custodian of Tabernacle Key in a Convent, in: The Ecclesiastical Review, 99 (1938), pp. 372 s.

De subiectione Regularium erga Ordinarium loci quoad Processiones, in: Analecta Ordinis Minorum Cap., 55 (1939), pp. 286-288.

XIII

De acceptatione dignitatum et officiorum ecclesiasticorum extra Religionem

C. Carmignani, O. F. M., Il Piccolo Codice dei Parroci regolari, Arezzo 1927, xvi-127 p.

M. J. Fallon, Appointment of Religious to certain Offices in the diocesan Curia, in: Irish Eccles. Record, 52 (1938), pp. 507-510.

N. Fanelli, Parrocchia affidata a Religiosi, in: Palestra del Clero, XIII (1938), pp. 65-68.

L. I. Fanfani, O. P., De iure parochorum ad normam C. I. C., 2ª edit., Taurini-Romae, Marietti, 1936, xxiv-562 p.

S. Goyeneche, C. M. F., De paroecia pleno iure Domui religiosae unita, in: Com. pro Rel., XIX (1938), p. 168.

J. B. Haring, Die Aufsicht des Dechants über Regularseelsorger, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 81 (1928), pp. 827 s.

— Verpflichtung der Regularseelsorger zur Teilnahme an der Pastoralkonferenz, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 81 (1928), p. 828.

— Nochmals die Aufsicht des Dechants über Regularseelsorger, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 82 (1929), pp. 563 ss.

A. Larraona, C. M. F., De potestate paroeciali relate ad Religiosos, in: Com. pro Rel., VIII (1927), pp. 36-41.

— Parochus religiosus, in: Com. pro Rel., II (1921), pp. 181-185.

F. Lodos, Obligaciones del Capelán de Religiosas, in: Sal terrae, 28 (1939), pp. 791 s.

H. S. Mayer, O. S. B., Die nicht inkorporierte Klosterpfarrei, in: Arch. für kath. Kirchenrecht, 112 (1932), pp. 468-481.
O. Oesterle, O. S. B., Nochmals die Aufsicht des Dechanten über Regularseelsorger, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 83 (1930), pp. 598-602.
S. Romano, Ordinario e religioso parroco, in: Monitore ecclesiastico, 44 (1932), pp. 139-142.
— Religioso parroco, in: Perfice munus, 13 (1938), p. 92.
De obligationibus et privilegiis Religiosi ad ecclesiasticam dignitatem promoti, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 169-192, 261-268.
Circa il resoconto del parroco religioso al Vescovo, in: Monitore ecclesiastico, 38 (1926), pp. 303.
De administratione bonorum in paroeciis religiosis, in: Acta Ordinis Fratrum Minorum, 57 (1938), pp. 186-192.

XIV

De transitu ad aliam Religionem

H. Beijersbergen, S. I., De transitu Religiosi de una classe ad alteram eiusdem religiosi Instituti, in: Periodica, XXVI (1937), pp. 33-37.
A. Ellis, S. I., De transitu ad aliam eiusdem Religionis classem, in: Periodica, XXV (1936), pp. 102*-104*.
J. Gonzalez, O. P., De transitu ad alium ordinem in eadem Religione, in: Ius Pontificium, 16 (1936)), pp. 319-320.
S. Goyeneche, C. M. F., Qui transit ab una classe in alteram, si novitiatus duorum annorum imponitur, debet repetere duos annos novitiatus, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 167 s.
— De bonis Monialis ad aliud Monasterium transeuntis, in: Com. pro Rel., XXI (1940), pp. 38-40.
— De computatione triennii votorum simplicium Religiosi qui obtinet reductionem ad statum fratris Laici, in: Com. pro Rel., XIX (1938), p. 13.
Ph. Hofmeister, O. S. B., Die Versetzung der Ordensleute in eine andere religiöse Genossenschaft, in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 116 (1936), pp. 3-42, 353-388.
— Der Übertritt in eine andere religiöse Genossenschaft, in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 108 (1928), pp. 419-481; 109 (1929), pp. 592 ss.
B. López, O. S. B., Cuinam debeatur legatum annui reditus Monacho relictum, ipso post sollemnem professionem in aliud Monasterium definitive translato, in: Com. pro Rel., IX (1928), pp. 217-234.
F. Prikryl, C. SS. R., Übertritt in eine andere Ordensgenossenschaft, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 92 (1939), pp. 123-126.
A. Vermeersch, S. I. Transitus ad aliam Religionem, in: Periodica, XIX (1930), pp. 164 ss.

XV

De egressu e Religione

A. Arndt, S. I., Lage eines säkularisierten Ordensmannes, in: Pastor bonus, 1918, pp. 515 ss., 560 ss.
J. Bouché, Art. Apostasie de religion, in: Dictionnaire de Droit canonique, pp. 664-674.
M. Cabreros, C. M. F., Incardinación de un Religioso, in: Ilustración del Clero, 31 (1938), p. 266.
A. Canestri, De egressu e Religione (Consultatio), in: Apollinaris, X (1937), pp. 589-590.
F. X. D'Ambrosio, O. M. Conv., De causis exclusionis Religiosi a renovatione professionis in Institutis votorum temporariorum, in: Apollinaris, 4 (1931), pp. 124-128, 428-432.
— De iis qui saecularizationis indultum in antiqua iuris disciplina obtinuere et nunc ad Ordinem redeunt, in: Commentarium Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Convent., XXII (1925), p. 54 s.
A. M. Darmanin, O. P., L'inizio del triennio di esperimento di cui al can. 641 § 2, in: Rassegna di morale e diritto, 3 (1937), pp. 59-67. (Indultum exclaustrationis).
A. Ellis, S. I., De Religiosi Minoristae saecularizati incardinatione, in: Periodica, XXV (1936), pp. 53-55.
L. I. Fanfani, O. P., Intorno all'indulto di secolarizzazione negli Ordini ed Istituti, in: Palestra del Clero, XV (1936), pp. 11 s.
J. Garcia, F. Bayon, Inhabilidades canonicas de los ex-religiosos, in: Ilustración del Clero, 30 (1936), pp. 27-30.
S. Goyeneche, C. M. F., De egressu e Religione, in: Com. pro Rel., V (1924), pp. 50-55, 86-93, 211-216, 335-341.
— Adnotationes circa vim verborum Loci Ordinarii in can. 638, in: Com. pro Rel., XX (1939), pp. 216-218.
— De Religioso fugitivo, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 345-347.
— De usu indulti saecularizationis, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 239 ss.
— De bonis relictis a Religioso saecularizato, in: Com. pro Rel., XVIII (1937), pp. 331-333.
— De fuga Religiosi cum muliere, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 343-345.
— De indulto exclaustrationis, in: Com. pro Rel., XVII (1936), pp. 254-256.
J. B. Haring, Testierfähigkeit eines saecularisierten Ordenspriesters, in: Theol-prakt. Quartalschrift, 75 (1922), pp. 485 ss.
— Geisteskrankheit einer Klosterschwester, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 77 (1924), p. 338.
— Zur Auslegung des can. 2386 (Religiosus fugitivus), in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 77 (1924), p. 339.
J. Höller, C. SS. R., Suspension ausgetretener Ordenspriester, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 72 (1919), pp. 591-593.

E. Jombart, Sortie de la religion à l'expiration des vœux temporaires. Le renvoi au cours des vœux temporaires. Exclaustration et sécularisation. Questionnaire pour visite canonique, in: Rev. des Comm. Rel., 1930.
— Conseil de quitter l'institut, in: Rev. des Comm. Rel., XI (1939), pp. 197-199.
K. Karel, Pravo reholni Casopis Katolikého Duchovensiva, vol. 65 (1924), pp. 679-684. (De egressu e religione et de dimissione Religiosi vot. simpl.).
A. Larraona, C. M. F., Quaestiones canonicae circa rescriptum saecularizationis et incardinationem saecularizati, in: Com. pro Rel., XI (1930), pp. 421-434; XII (1931), pp. 54-61.
— Nova formula rescripti saecularizationis sic dicti pure et simpliciter, in: Com. pro Rel., XIII (1932), pp. 90-91.
Matteo Conte da Coronata, O. M. Cap., Religioso secolarizzato nominato parroco, in: Perfice Munus, 11 (1934), pp. 190-192.
G. Oesterle, O. S. B., Die Zurückversetzung der Kleriker in den Laienstand nach dem neuen Recht, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 74 (1921), pp. 500-512.
C. Piontek, O. F. M., De indulto exclaustrationis necnon saecularizationis. Dissertatio canonica. Washington, Catholic University, Green Bay, Wisconsin, 1925, xxiii-280 p.
F. Prikryl, C. SS. R., Übertritt in eine andere Ordensgenossenschaft, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 92 (1939), pp. 123-126.
A. Tabera, C. M. F., Excursus historicus de dissolutione votorum in Religiosis dimissis, in: Com. pro Rel., XII (1931), pp. 455-458, XIII (1932), pp. 115-126, 274-295.
A. Vermeersch, S. I., De exclaustratione et saecularizatione, in: Periodica, XXI (1932), pp. 182*-183*.
— De exclusione a renovandis votis ex can. 637, in: Periodica, XIII (1924-1925), pp. (70)-(71).
— Exclaustratio et saecularizatio Religiosorum, in: Periodica, XVII (1928), pp. 50*-51*.
P. Vito, Indulto di esclaustrazione, in: Palestra del Clero, XVII (1938), pp. 47-48.

XVI

De dimissione Religiosorum

A. Arndt, S. I., Beichtverschwiegenheit des Pönitenten und Entlassung aus der Ordensgemeinde, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 71 (1918), pp. 671-676.
P. Bastien, O. S. B., De evolutione historico-iuridica processus dimissionis, in: Ius Pontificium, 11 (1931), pp. 20-29.
V. Fuchs, Entlassung einer Ordensschwester vor der ewigen Profess, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 89 (1936), pp. 793-798.
V. Fuchs und Ph. Hofmeister, O. S. B., Richtigstellung, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 89 (1936), pp. 543-545).

S. Goyeneche, C. M. F., An Clericus beneficiatus Religionem ingressus et ab ea dimissus vi can. 648 redactus sit eo ipso in Statum laicalem, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 104-106.
— De religiosis dimissis (can. 646 § 2 et 672), in: Apollinaris, 8 (1935), pp. 551-554.
— Reductio ad statum laicalem minoristae dimissi a Religione (can. 648) solos afficit ordinatos in Religione post professionem, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 163-166.
J. B. Haring, Entlassung eines Professen wegen verheimlichter Krankheit, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 76 (1923), pp. 679.
Hippolytus a S. Familia, O. C. D., De dimissione Religiosorum, in: Analecta Ord. Carm. Disc., vol. IV (1929-1930), pp. 158-163.
Ph. Hofmeister, O. S. B., Von der Entlassung der Religiosen in den klerikalen nicht exempten und in den laikalen Verbänden, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 89 (1936), pp. 367-424.
Ph. Maroto, C. M. F., De Religiosis dimissis, in: Com. pro Rel., XV (1934), pp. 352-356.
W. C. Michalicka, O. S. B., Judicial Procedure in Dismissal of Clerical Exempt Religious. A Dissertation, The Catholic University of America, Washington (1923), pp. 107.
J. Noval, O. P., De iudiciis, pp. 548-552, natura, structura et ordo actuum processus pro dimissione Religiosorum in Religione clericali exempta, Romae 1920, xii-624 p.
— Quaestio super processu in dimissione religiosorum ex Ordine, in: Angelicum, 7 (1930), pp. 210-217.
I. Palombo, C. SS. R., De dimissione Religiosorum, Commentarium theoretica practicum ad tit. XVI libri II, C. I. C., Torino, Marietti, 1931, xvi-296 p.
J. B. Raus, C. SS. R., Beschränkungen der Fähigkeit zur Erlangung gewisser Aemter von seiten entlassener Religiosen mit zeitlichen Gelübden, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 86 (1933), pp. 146-149.
A. Tabera, C. M. F., De dimissione Religiosorum, in: Com. pro Rel., XI (1930), pp. 277-285, 411-420; XII (1931), pp. 140-148, 369-376; XIII (1932), pp. 115-126, 274-290; XIV (1933), pp. 53-59, 266-274; XXI (1940), pp. 90-101, 159-165.
A. Vermeersch, S. I., De processu circa dimissionem sollemniter professi, in: Periodica, XXIII (1934), pp. 199*-200*.

XVII

De societatibus sive virorum sive mulierem in Communi viventium sine votis

W. A. Stanton, C. I. M., De Societatibus sive virorum sive mulierum, in communi viventium sine votis, Romae 1936, Holy Heart Seminary, Halifax, N. S. Canada, p. 188.
G. Stanghetti, La « Incardinatio » negli Istituti Missionari, in: Il Pensiero Missionario, Roma 1940, pp. 97-104.

XVIII

De Fidelium Associationibus

Agapito M. de Sobradillo, O. M. Cap., La Tercera Orden de San Francisco según el Código de Derecho Canónico. Santander, Libr. Moderna, 1935, XIV-262 p.

J. Beil, Das kirchliche Vereinsrecht nach dem Codex Juris Canonici, Paderborn, Schöningh, 1932, p. 134.

A. Bertola, Per la nozione di associazione laicale e associazione ecclesiastica, in: Diritto ecclesiastico, 48 (1937), pp. 3-15.

A. L. Borkowski, O. F. M., De Confraternitatibus Ecclesiasticis, Diss. Washington, Catholic University, 1918, 139 p.

J. Brys, De piis Associationibus, in: Coll. Brug., 30 (1930), pp. 121-125.

B. Bughetti, O. F. M., Prima regula Tertii Ordinis iuxta novum Codicem, in: Archivum Franciscanum Historicum, 14 (1921), pp. 109-121.

P. Ciprotti, A proposito delle Associazioni di Azione Cattolica, in: Diritto ecclesiastico, 48 (1937), pp. 358-365.

J. Creusen, S. I., Société religieuse, in: Rev. Comm. des Rel., VIII (1932), pp. 1-12.

— Formes modernes de la vie religieuse, in: Rev. des Comm. Rel., VIII (1932), pp. 1-12.

F. X. D'Ambrosio, O. F. M. Conv., De recognitione iuridicae personalitatis Religiosarum adsociationum in Italia, in: Apollinaris, 5 (1932), pp. 365-368; 6 (1933), pp. 218-226.

De Logny, All'ombra dei grandi Ordini. Storia, spiritualità, costituzioni degli otto principali terz'Ordini, Torino, Libr. del S. Cuore, 1939, 381 p.

— A l'ombre des grands Ordres, Paris, Desclée, 1936, 376 p.

J. Duhr, S. I., La Confrérie dans la vie de l'Eglise, in: Rev. Hist. Ecclés., 35 (1939), pp. 437-478.

Fredegando da Anversa, O. M. Cap., Il Terz'Ordine secolare di San Francesco, Torino-Roma, Marietti, 1921, VIII-132 p. (Exstant versiones anglica, gallica et hispanica).

A. Goubert, Les Associations diocésaines (Thèse, Montpellier, Faculté De Droit), Montpellier, Le Languedoc Médical, 1930, 172 p.

S. Goyeneche, C. M. F., De erectione tertii Ordinis, in: Com. pro Rel., XII (1931), pp. 000.

— Erectio plurium Tertiorum Ordinum in Ecclesia a Clero saeculari recta, in: Com. pro Rel., XIX (1938), pp. 166 ss.

N. Hilling, Die neuen Normalstatuten für die externen Schwestern der Nonnenklöster, in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 113, (1933), pp. 441-462.

F. Hofmeister, O. S. B., Die Rechtsverhältnisse der weltlichen Schwesternschaften, in: Archiv für kath. Kirchenrecht, 17 (1937), pp. 127-142.

H. Holzapfel, O. F. M., Die Leitung des Dritten Ordens. Handbuch

für die Direktoren des Dritten Ordens vom hl. Franziskus, München, Franz A. Pfeiffer (1925), p. 154.

R. Jannitti Piromallo, Le associazioni religiose e i loro istituti di istruzione laica, in: Il Diritto ecclesiastico, 44 (1933), pp. 133-154.

A. Jardi, O. F. M., Las hermanas externas de los monasterios de monjas, Vich, edit. Seráfica, 1934, p. 104.

B. Mathis, O. M. Cap., Die geistliche Güter- und Ablassgemeinschaft zwischen der Kongregation der Barmherzigen Schwestern vom heiligen Kreuze in Ingenbohl und dem Kapuzinerorden. Ingenbohl 1935, 134 p.

Matteo Conte da Coronata, O. M. Cap., Ancora sulla precedenza fra i Terzi Ordini, in: Perfice Munus, 13 (1938), pp. 24-28.

— Cappellano di Confraternità e celebrazione di messa nella chiesa confraternitale, in: Perfice Munus, 14 (1939), pp. 109-112.

— Iscrizione a due Terz'ordini, in: Perfice Munus, 10 (1935), pp. 666-670.

— Il Terz'ordine Francescano, legislazione canonica, 2ª edizione, Torino, Marietti, 1937, v-530 p.

— Le Tiers-Ordre franciscain. Trad. par Alfred de Molières, O. M. Cap., Turin, Marietti, 1938, xiii-484 p.

— Della precedenza tra Terziari, in: Perfice Munus, 10 (1935), pp. 110-117, 426-428.

— Drittordensrecht. Aus dem Italienischen ins Deutsche übersetzt von P. Dr. Kassian Neuner, O. M. Cap., Turin-Roma 1936, Marietti, xvi-403 p.

V. Močnik, Genügt zur Stiftung eines kirchlichen Vereines die blosse Approbation der Statuten?, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, 90 (1937), pp. 507 s.

G. Moretti, O. Minim., Ancora della precedenza dei Terziari, in: Monitore Ecclesiastico, 47 (1935), pp. 328-335.

— Della precedenza fra Terziari, in: Monitore Ecclesiastico, 47 (1935), pp. 43-49.

— De praecedentia inter Tertios Ordines, in: Com. pro Rel., XV (1934), pp. 368-385.

G. Moretti-Matteo da Coronata, Ancora della precedenza dei Terziari, in: Perfice Munus, 10 (1935), pp. 850-862.

S. Palmen, De franciscansche Derde Orde en het kerkelijk recht. Mechelen, S. Franciscus Drukkerij, 1930, p. 397.

G. J. Reinmann, O. M. Conv., The Third Order secular of St. Francis. Diss. Washington, Catholic University, 1928, 201 p.

N. Sasse, O. F. M., Dritter Orden und priesterliche Volkommenheit (Seraphische Jüngerschaft 4) Werl i./Westf. Franziskus-Druckerei 1927. Vorzüge und Gnaden des Dritten Ordens (Seraph. Jüngerschaft 3) Werl. 1927.

T. Schaefer, O. M. Cap., Vereinigungen der Gläubigen, fromme Vereine, Bruderschaften, Dritte Orden nach dem Codex Iuris Canonici, in: Theologie und Glaube, 1918, pp. 34-52.

G. Schmidt, Drittordensleitung. Werl Franziskus-Druckerei 1928.

P. Stein, O. F. M., Tertius Ordo Franciscalis. Disquisitio canonica de eius natura, regimine, privilegiis, 2 ed. Woerden (Holland) 1923, 126 p.

P. Stein., O. F. M., Der Dritte Orden des hl. Franziskus. Eine kanonistische Untersuchung. Aus dem Latein übersetzt von J. N. Friedl. Innsbruck Tyrolia 1926.

F. Van den Borne, O. F. M., Ursprung und erste Entwicklung des franziskanischen Dritten Ordens, in: Franz. Studien, 16 (1929), pp. 177-192.

A. Van den Wyngaert, O. F. M., De tertio Ordine S. Francisci iuxta Marianum Florentinum, in: Archivum Franciscanum Historicum, 13, 1920, pp. 3 ss.

A. Vermeersch, S. I., Admission of Absent and Deceased Persons into pious Sodalities, in: Hom. Past. Rev., 32 (1931-1932), pp. 411-413.

G. Vromant, C. I. C. M., de Scheut, De Fidelium Associationibus ad usum utriusque cleri, praesertim Missionariorum. (Ius Missionariorum, t. II), Louvain, Museum Lessianum, 1932, VIII-138 p.

S. Congr. de Propaganda Fide « Decretum, Statuta generalia Piae Unionis Cleri pro Missionibus, revisa et recognita, approbantur 14 Aprilis 1937, in: A. A. S., t. 29 (1937), pp. 435-441.

S. Congr. de Propaganda Fide, Instructio de coordinatione Piae Unionis Cleri pro Missionibus cum Operibus missionalibus, 9 Martii 1937, in: A. A. S., 29 (1937), pp. 476-477.

Tertius Ordo. Commentarium Secretariatus Generalis pro T. O. F., Ord. FF. Min. Capuccinorum, Curia Generalis, Romae, I (1940) ss.

PRAENOTANDA

I

1. Minime dubium, quin multorum animi summo affecti 1
sint gaudio, cum Pius X motu proprio *Arduum sane* die 19 martii 1904 edito **Codificationem** totius iuris canonici praescripserit. Quod codificationis opus duodecim annis labentibus unitis viribus completum, maturum, celeberrimum dicendum esse inter omnes constat [1]. Complures innovationes, quae hinc inde in Codice habentur, ius quoque Religiosorum spectant.

2. Quas innovationes pro ipsis Religionibus maximi momenti esse luce clarius [2]; at propter connexionem cum toto iure etiam pro Clericis, immo pro ipsis Fidelibus magni momenti sunt.

3. Quod ad **dispositionem** materiae attinet, haec dicenda 2
sunt:

Liber II Codicis in tres partes divisus est. Agit enim de Clericis, de Religiosis, de Laicis. Triplex haec distinctio non est adaequata, quia tres termini divisionis se invicem non excludunt, cum Religiosi sive Laici sive Clerici sint (cf. can. 107). Divisio, etsi non logica, attamen practica [3] est.

Pars secunda libri II complectitur 195 canones (a can. 487 ad can. 681). Post quinque canones praeliminares (a can. 487 ad can. 491) materia in novem titulis tractatur (a tit. IX ad tit. XVII) et quidem tit. IX-XVI agunt de Religionibus et Religiosis proprie dictis, tit. autem XVII de Societatibus, quae sensu proprio Religiones non sunt.

---

[1] Ab ipsis acatholicis agnoscitur, cf. Stutz, Der Geist des neuen Codex Iuris Canonici, p. 46 s. 78 s.

[2] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 210-212; Il Monitore Eccl. XXX (1918) p. 271-272; Estudios Franciscanos, Barcelona, vol. XVIII (1917) p. 426.

[3] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 16 s.

Codex Iuris Canonici proinde dispositionem exhibet sequentem:

Pars secunda. — De Religiosis (can. 487–681).

Tit. IX. — De erectione et suppressione Religionis, Provinciae, Domus (can. 492–498).

Tit. X. — De Religionum regimine (can. 499–537).

Cap. I. — De Superioribus et de Capitulis (can. 499–517).

Cap. II. — De confessariis et cappellanis (can. 518-530).

Cap. III. — De bonis temporalibus eorumque administratione (can. 531–537).

Tit. XI. — De admissione in Religionem (can. 538-586).

Cap. I. — De postulatu (can. 539–541).

Cap. II. — De novitiatu (can. 542–571).

Art. I. — De requisitis, ut quis in novitiatum admittatur (can. 542–552).

Art. II. — De novitiorum institutione (can. 553–571).

Cap. III. — De professione religiosa (can. 572–586).

Tit. XII. — De ratione studiorum in Religionibus clericalibus (can. 587–591).

Tit. XIII. — De obligationibus et privilegiis Religiosorum (can. 592–631).

Cap. I. — De obligationibus (can. 592–612).

Cap. II. — De privilegiis (can. 613–625).

Cap. III. — De obligationibus et privilegiis Religiosi ad ecclesiasticam dignitatem promoti vel paroeciam regentis (can. 626–631).

Tit. XIV. — De transitu ad aliam Religionem (can. 632–636).

Tit. XV. — De egressu e Religione (can. 637–645).

Tit. XVI. — De dimissione Religiosorum (can. 646-672).

Cap. I. — De dimissione Religiosorum, qui vota temporaria nuncuparunt (can. 647–648).

Cap. II. — De dimissione Religiosorum, qui vota perpetua nuncuparunt in Religione clericali non exempta vel in Religione laicali (can. 649–653).

Cap. III. — De processu iudiciali in dimissione Religiosorum, qui vota perpetua sive sollemnia sive simplicia nuncuparunt in Religione clericali exempta (can. 654-668).

Cap. IV. — De Religiosis dimissis, qui vota perpetua nuncuparunt (can. 669–671).

Tit. XVII. — De Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis (can. 673–681).

4. **Sectiones,** quales in prima parte libri II de Clericis inveniuntur, non positae sunt in parte secunda de Religio-

sis, attamen adsunt implicite. Primo enim agitur de Religione qua tali eiusque partibus immediatis tam materialiter quam formaliter consideratis (tit. IX et X); secundo dicitur de Religiosis proprie dictis (tit. XI ad XVI); tertio tractatur de Religiosis improprie dictis (tit. XVII).

5. Etsi Codex Iuris Canonici caput et fons est iuris 3
ecclesiastici ac proinde etiam iuris Religiosorum, tamen non est fons unicus. **Fontes iuris Religiosorum** sunt etiam hi :

a) Leges ecclesiasticae generales (cf. can. 12), proinde canones, qui normas generales iuris ecclesiastici exponunt (cf. can. 1–86) aut qui omnibus personis applicantur (cf. can. 87-107) aut qui expresse in textu huius secundae partis allegantur, uti in can. 491 § 1, 497 § 2, 501 § 3, 507, 514 §§ 3-4, 527, 528, 534, 592, 609 § 1, 612, 614, 625, 628, 631, 655, 658 § 2, aut demum, qui in textu Codicis explicite vel implicite respiciunt Religiosos, uti ex. gr. in can. 111, 115, 131 § 3, 198, 223 § 1 n. 4, 250 § 2 et 3, 251, 252 § 5, 256 § 1, 286 § 4, 296, 297, 300 § 1, 320, 321, etc.

Idem valet de legibus, quae ex authentica declaratione in vigore manent, ex. gr. praescripta de iuramento antimodernistico, decretum *Inter reliquas* de servitio militari Religiosorum.

b) Leges ecclesiasticae particulares, quantum Religiosi non sunt exempti (cf. can. 13).

c) Leges, quae habentur in Regula et Constitutionibus (cf. can. 489).

d) Legitimae consuetudines (cf. can. 5, 27, 28).

e) Privilegia et indulta non abrogata (cf. can. 4).

f) Decreta et praecepta eorum Superiorum, qui talia edere possunt[4].

6. Pro recta **interpretatione** iuris Religiosorum in Co- 4
dice contenti magni momenti sunt canones 1-7 et canones 17-24 libri I.

Licet in Codice Iuris Canonici Ecclesiae quoque Orientalis disciplina saepe referatur, ipse tamen unam respicit Latinam

---

[4] Cf. Chelodi, De personis [2], p. 415, n. 250; Mayer O. S. B., Benediktinisches Ordensrecht, Beuron 1929, vol. I p. 162-175.

Ecclesiam, neque Orientalem obligat, nisi de iis agatur, quae ex ipsa rei natura etiam Orientalem afficiunt (can. 1).

Codex plerumque, nihil decernit de ritibus et caeremoniis quas liturgici libri, ab Ecclesia Latina probati, servandas praecipiunt in celebratione sacrosancti Missae sacrificii, in administratione Sacramentorum et Sacramentalium aliisque sacris peragendis. Quare omnes liturgicae leges vim suam retinent[5], nisi earum aliqua in Codice expresse corrigatur (can. 2).

Codicis canones initas ab Apostolica Sede cum variis Nationibus conventionibus nullatenus abrogant aut iis aliquid obrogant; eae idcirco perinde ac in praesens vigere pergent, contrariis huius Codicis praescriptis minime obstantibus (can. 3).

Iura aliis quaesita, itemque privilegia atque indulta quae, ab Apostolica Sede ad haec usque tempora personis sive physicis sive moralibus concessa in usu adhuc sunt nec revocata, integra manent, nisi huius Codicis canonibus expresse revocentur (can. 4)[6].

Vigentes in praesens contra horum statuta canonum consuetudines sive universales sive particulares, si quidem ipsis canonibus expresse reprobentur, tanquam iuris corruptelae corrigantur, licet sint immemorabiles, neve sinantur in posterum reviviscere; aliae, quae quidem centenariae sint et immemorabiles, tolerari poterunt, si Ordinarii pro locorum ac personarum adiunctis existiment eas prudenter submoveri non posse[7]; ceterae suppressae habeantur, nisi expresse Codex aliud caveat (can. 5).

Codex vigentem huc usque disciplinam plerumque retinet, licet opportunas immutationes afferat. Itaque:

1. Leges quaelibet, sive universales sive particulares, praescriptis huius Codicis oppositae, abrogantur, nisi de particularibus legibus aliud expresse caveatur (can. 6 n. 1).

2. Canones qui ius vetus ex integro referunt, ex veteris iuris auctoritate, atque ideo ex receptis apud probatos auctores interpretationibus, sunt aestimandi (can. 6 n. 2).

3. Canones, qui ex parte tantum cum veteri iure congruunt, qua congruunt, ex iure antiquo aestimandi sunt; qua discrepant, sunt ex sua ipsorum sententia diiudicandi (can. 6 n. 3).

---

[5] Cf. Decreta authentica S. Rit. Cong.

[6] M. Quatember O. Cist., Utrum privilegia, de quibus in can. 4, comprehendant etiam privilegia contra ius, an restringenda sint ad privilegia praeter ius, in: Angel. t. 7 (1930) p. 27-38.

[7] Practice ipsa Sancta Sedes rem designat examinando relationes quinquennales, cf. Vermeersch-Creusen, Epitome Iur. Can. I[6], p. 429, n. 595.

4. In dubio, num aliquod canonum praescriptum cum veteri iure discrepet, a veteri iure non est recedendum (can. 6 n. 4).

5. Quod ad poenas attinet, quarum in Codice nulla fit mentio, spirituales sint vel temporales, medicinales vel, ut vocant, vindicativae, latae vel ferendae sententiae, eae tanquam abrogatae habeantur (can. 6 n. 5).

6. Si qua ex ceteris disciplinaribus legibus, quae usque adhuc viguerunt, nec explicite nec implicite in Codice contineatur, ea vim omnem amisisse dicenda est, nisi in probatis liturgicis libris reperiatur, aut lex sit iuris divini sive positivi sive naturalis (can. 6 n. 6).

Nomine Sedis Apostolicae vel Sanctae Sedis in hoc Codice veniunt non solum Romanus Pontifex, sed etiam, nisi ex rei natura vel sermonis contextu aliud appareat, Congregationes, Tribunalia, Officia, per quae idem Romanus Pontifex negotia Ecclesiae universae expedire solet (can. 7).

Leges authentice interpretatur legislator eiusve successor et is cui potestas interpretandi fuerit ab eisdem commissa (can. 17 § 1).

Interpretatio authentica, per modum legis exhibita, eandem vim habet ac lex ipsa; et si verba legis in se certa declaret tantum, promulgatione non eget et valet retrorsum; si legem coarctet vel extendat aut dubiam explicet, non retrotrahitur et debet promulgari (can. 17 § 2).

Data autem per modum sententiae iudicialis aut rescripti in re peculiari, vim legis non habet et ligat tantum personas atque afficit res pro quibus data est (can. 17 § 3).

Leges ecclesiasticae intelligendae sunt secundum propriam verborum significationem in textu et contextu consideratam; quae si dubia et obscura manserit, ad locos Codicis parallelos, si qui sint, ad legis finem ac circumstantias et ad mentem legislatoris est recurrendum (can. 18).

Leges, quae poenam statuunt, aut liberum iurium exercitium coarctant, aut exceptionem a lege continent, strictae subsunt interpretationi (can. 19).

Si certa de re desit expressum praescriptum legis sive generalis sive particularis, norma sumenda est, nisi agatur de poenis applicandis, a legibus latis in similibus; a generalibus iuris principiis cum aequitate canonica servatis; a stylo et praxi Curiae Romanae; a communi constantique sententia doctorum (can. 20).

Leges latae ad praecavendum periculum generale, urgent, etiamsi in casu peculiari periculum non adsit (can. 21).

Lex posterior, a competenti auctoritate lata, obrogat priori, si id expresse edicat, aut si illi directe contraria, aut totam de

integro ordinet legis prioris materiam; sed firmo praescripto can. 6, n. 1 lex generalis nullatenus derogat locorum specialium et personarum singularium statutis, nisi aliud in ipsa expresse caveatur (can. 22).

In dubio revocatio legis praeexistentis non praesumitur, sed leges posteriores ad priores trahendae sunt et his, quantum fieri possit, conciliandae (can. 23).

Praecepta, singulis data, eos quibus dantur, ubique urgent, sed iudicialiter urgeri nequeunt et cessant resoluto iure praecipientis, nisi per legitimum documentum aut coram duobus testibus imposita fuerint (can. 24).

7. De dubiorum solutione Commissio a Summo Pontifice instituta ad Codicis canones interpretandos [8], in plenario coetu, 9 dec. 1917 habito, statuit respondendum esse tantum dubiis propositis ab Ordinariis, a Superioribus maioribus Ordinum et Congregationum Religiosarum etc., non vero iis, quae proponantur a privatis personis nisi intercedente proprio Ordinario.

In qua ordinatione Superiorissae maiores non excluduntur a recursu, communiter tamen Superiorissae maiores mediante Ordinario loci aut Cardinali Protectore talem recursum faciant [9].

II

4 bis

Specialia de historia fontium iuris religiosi [10]

1. Ad fontes primarios iuris religiosi pertinent Regulae variarum Religionum [11].

2. Statuta particularia Episcoporum et Conciliorum particularium, quae se referunt ad Statum religiosum.

---

[8] A. A. S. X (1918) p. 77.

[9] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 35-37.

[10] Cf. Mayer O. S. B., l. c. p. 104-122; Vermeersch, De Religiosis Supplementa et Monumenta. Periodica 1905 ss.

[11] Cf. Stellartius, Fundamina et Regulae omnium Ordinum monast. et milit. Duac. 1626; A. Mirareus, Codex Regularum et Constitutionum clericalium, Antverpiae 1638; L. Holstenius, Codex Regularum monast. et canonic. Rom. 1661, Paris 1663; contin. M. Brockie, Aug. Vindel. 1759 s.

3. Ius commune ecclesiasticum.

Ex saeculo V-XIII.

Concilium Chalcedonense anno 451 est primum Concilium oecumenicum, quod de Monachis leges tulit. Conc. Chalc. c. 4 (= c. 12 C. XVI, q. 1 Monachi, qui sunt in civitatibus, Episcopo debent esse subiecti) et (= c. 10 C. XVIII, q. 2 Sine conscientia Episcopi, Monasterium nullus aedificat.); c. 7 (= c. 3 C. XX, q. 3 Sunt in Clero taxati vel Monasteriis deputati, ad militiam non redeant); c. 16 (= c. 22 C. XXVII, q. 1 Monachus et virgo, qui se Deo dedicant, nuptiis iungi non possunt).

4. Postea alia Concilia oecumenica et Romani Pontifices in suis litteris apostolicis de Statu religioso praescripta dederunt.

5. Gratianus tractat de iure Religiosorum in secunda parte Decreti[12], imprimis in Causa XVI q. 1; C. XVIII, q. 1, 2; C. XIX, q. 1-3; C. XX, q. 1-4; C. XXVII, q. 1, 2.

Gratianus[13] introduxit terminum technicum idest votum simplex.

6. Ex saeculo XIII-XVI. Innocentius III in suo decretali *Quum ad Monasterium* (= c. X, III, 35) tractat de vestibus Monachorum, de abdicatione proprietatis, de silentio, de cibis, de officiis in genere et specie.

In concilio oecumenico Lateranensi IV a. 1215 (= c. 7 X, III, 35) statuebatur de Capitulis in singulis regnis sive provinciis et de Visitationibus. Item fecit Honorius III in suo decretali *Eaque pro Religionis honestate* (= c. 8 X, III, 35).

7. Gregorius IX tractat in decretalibus suis[14] de Statu religioso in lib. III, tit. 31-32; tit. 34-37; in lib. V, tit. 31 et 33. 4 ter

Lib. III, tit. 31. De Regularibus et transeuntibus ad Religionem,
tit. 32. De conversione coniugatorum,

---

[12] Cf. Scharnagl, Das feierliche Gelübde als Ehehindernis 1908.

[13] Canones in hac collectione non authentica inserti tantum valent, quantum extra eam valent.

[14] Decretales in hac collectione contentae habent omnes vigorem legis universalis, nisi postea abrogatae sint. Ordo quinque librorum designari solebat noto versu: iudex, iudicium, clerus, sponsalia, crimen.

Lib. III, tit. 34. De voto et voti redemptione,
tit. 35. De statu Monachorum et Canonicorum regularium,
tit. 36. De religiosis Domibus ut Episcopo sint subiectae,
tit. 37. De capellis Monachorum et aliorum Religiosorum,
Lib. V, tit. 31. De excessibus Praelatorum et subditorum,
tit. 33. De privilegiis et excessibus privilegiatorum.

8. Bonifacius VIII in libro VI[15] agit de Statu religioso in lib. III, tit. 14-18 et in lib. V, tit. 6-7.

Lib. III, tit. 14. De Regularibus et transeuntibus ad Religionem,
tit. 15. De voto et voti redemptione,
tit. 16. De Statu Regularium,
tit. 17. De religiosis Domibus,
tit. 18. De capellis Monachorum.

9. Clemens V tractat in Clementinis[16] de Statu religioso in lib. III, tit. 9-11 et in lib. V, tit. 6-7.

Lib. III, tit. 9. De Regularibus et transeuntibus ad Religionem,
tit. 10. De Statu Monachorum vel Canonicorum Regularium,
tit. 11. De religiosis Domibus ut Episcopo sint subiectae,
Lib. V, tit. 6. De excessibus Praelatorum,
tit. 7. De privilegiis et excessibus privilegiatorum,

4quater 10. Inter successores Clementis V Benedictus XII ex Ordine Cisterciensium nominandus est.

Publicavit const. *Pastor bonus,* 17 iunii 1335 (praescriptiones de apostatis); const. *Regularem vitae,* 4 iulii 1335 (Mendicantes sine licentia Sanctae Sedis non possunt transire ad Benedictinos aut Cistercienses); const. *Fulgens sicut stella,* 12 iulii 1335 (De reformatione Cisterciensium); const. *Summi magistri,* 20 iunii 1336 et *Dudum pro bono,* 5 dec. 1340 (pro Bene-

[15] Leges in hac authentica collectione contentae, si sunt contrariae legibus anterioribus, etiam Gregorii IX eas omnino abrogant.

[16] Collectio est authentica, attamen non est exclusiva, idest non abrogat alias constitutiones in ea non insertas et post Sextum Bonifacii VIII editas.

dictinis nigris); const. *Redemptor noster,* 28 nov. 1336 pro Fratribus Minoribus et const. *Ad decorum,* 15 maii 1339 pro Augustinianis.

11. Extravagantes Ioannis XXII tractant de Statu religioso in lib. III, tit. 6, 7, 11; Extravagantes communes[17] in lib. III, tit. 8 et 9; lib. V, tit. 7.

12. Ex saeculo XVI-XX, idest ex tempore Concilii Tridentini usque ad Codicis promulgationem. Concilium Tridentinum agit in sessione 25 in 22 capitulis de Regularibus et Monialibus[18].

13. Inter Romanos Pontifices imprimis nominandus venit S. Pius V[19] propter suas constitutiones:

a) *Circa pastoralis,* 29 maii 1566 (De clausura Monialium),
b) *Regularium,* 24 oct. 1566 (De clausura),
c) *Etsi Mendicantium,* 16 maii 1567 (De relatione ad Episcopum),
d) *Ex supernae,* 16 aug. 1567 (De relatione ad Episcopum),
e) *Decori,* 1 febr. 1570 (De clausura Monialium),
f) *Decet,* 16 iulii 1570 (De clausura virorum),

14. Gregorius XIII[20] publicavit sequentes Constitutiones:

a) *Deo sacris,* 30 dec. 1572 (De clausura et sustentatione Monialium),
b) *Ubi gratiae,* 13 iunii 1575 (De clausura Monialium),
c) *Exposcit,* 15 iulii 1583 (De praecedentia).

15. Sixtus V[21] edidit constitutiones:

a) *Cum de omnibus,* 26 nov. 1587 (De illegitimis et eorum admissione),
b) *Ad Romanum,* 21 oct. 1588 (De illegitimis; de Capitulis).

16. Clemens VIII[22] publicavit Constitutiones:

a) *Sanctissimus,* 26 maii 1593 (De casibus reservatis),

---

[17] Utraque collectio non est authentica, constitutiones in his insertae tantum valent, quantum extra collectionem valent.
[18] Cf. etiam sess. VI, cap. 3 de ref.; sess. VII, cap. 14, 15 de ref.; sess. XIV, cap. 10, 11 de ref.
[19] Cf. Pastor, Geschichte der Päpste VIII (1923) p. 175 ss.
[20] Cf. Pastor, o. c. IX (1923) p. 79 ss.
[21] Cf. Pastor, o. c. X (1926) p. 98 ss.
[22] Cf. Pastor, o. c. XI (1927) p. 425 ss.

b) *Suscepti muneris,* 23 febr. 1596 (De punitione Regularium),

c) *Regularis disciplinae,* 12 martii 1596 (De admissione in conventus Mendicantium in Italia),

d) *Nullus omnino,* 25 iulii 1599 (De choro, paupertate, vita communi),

e) *Cum ad regularem,* 19 martii 1603 (De novitiatu),

f) *Quoniam,* 23 iulii 1603 (De sustentatione conventuum de eorum erectione).

17. Gregorius XIV publicavit const. *Circumspecta,* 15 martii 1591 (De admissione), Paulus V edidit const. *Romanus Pontifex,* 1 sept. 1606 (De Superioribus circa res ad S. Officium spectantes), const. *Monialium,* 10 iulii 1612 (De clausura Monialium), Gregorius XV publicavit const. *Inscrutabili,* 5 febr. 1622 (De relatione Regularium ad Episcopum), Urbanus VIII edidit const. *Romanus Pontifex,* 28 aug. 1624 (De erectione conventuum), litt. apost. *Ex debito,* 22 febr. 1633 (De iure Missionario Regularium), Innocentius X const. *Cum sicut,* 14 maii 1648 (De relatione ad Episcopum); const. *Instaurandae,* 15 octobris 1652 (de suppressione parvorum conventuum in Italia).

18. Alexander VII[23] publicavit constitutiones sequentes:

a) *Sacrosancti,* 18 ian. 1658 (De iure Missionario),

b) *Cum circa,* 20 iulii 1660 (De admissione eorum, qui fuerunt alumni collegiorum pontificiorum),

c) *Quia Ecclesia,* 26 iulii 1662 (De Regularibus ad Episcopatum promotis),

d) *Felici,* 20 oct. 1664 (De clausura Monialium).

19. Clemens IX edidit const. *In excelsa,* 13 sept. 1669 (De iure Missionario); Clemens X const. *Superna,* 21 iunii 1670 (De relatione ad Episcopum); Innocentius XII const. *Christi fidelium,* 16 febr. 1694 (De Cardinali protectore); Innocentius XIII const. *Apostolici ministerii,* 23 maii 1723 (De admissione, de clausura etc.).

---

[23] Cf. Pastor, Geschichte des Päpste XIV (1929) p. 303 ss.

20. Benedictus XIII publicavit constitutiones:

a) *In supremo,* 23 sept. 1724 (De admissione etc.),

b) *Commissi nobis,* 6 maii 1725 (De benedictione Abbatum),

c) *Custodes,* 7 martii 1726 (De Regularibus promotis ad Episcopatum),

d) *Pastoralis officii,* 27 martii 1726 (inculcatur const. *In supremo*),

e) *Militantis Ecclesiae,* 21 iunii 1727 (De praecedentia),

20[bis] Clemens XII edidit const. *Admonet nos,* 11 augusti 1735 (De relatione ad Episcopum).

21. Benedictus XIV edidit sequentes constitutiones:

a) *Cum sacrarum,* 1 iunii 1741 (De clausura Monialium),

b) *Regularis disciplinae,* 3 ian. 1742 (De clausura in conventu virorum),

c) *Salutare,* 3 ian. 1742 (De clausura Monialium),

d) Ep. *Pontificia,* 27 maii 1746 (De punitione Regularium),

e) Ep. *Per binas,* 24 ian. 1747 (De clausura Monialium),

f) *Si datam,* 4 martii 1748 (De iudiciis pro declaratione nullitatis professionis; de defensore vinculi s. professionis),

g) *Pastoralis curae,* 5 aug. 1748 (De confessariis Monialium),

h) *Quamvis iusto,* 30 april. 1749 (De instituto Virginum Anglicanarum),

i) *Cum nuper,* 8 nov. 1751 (De Regularibus et beneficiis),

k) *Apostolicum ministerium,* 30 maii 1753 (De iure missionario).

22. Clemens XIII promulgavit sequentes constitutiones:

a) *Inter multiplices,* 11 dec. 1758 (De paroeciis incorporatis),

b) *Ci è stato,* 13 febr. 1759 (De dote Monialium),

c) *Religiosam partem,* 26 april. 1760 (De praecedentia),

d) *Alias ad apostolatus,* 30 ian. 1768 (De immunitate).

23. Resolutiones S. Congregationis Concilii, S. C. Episcoporum et Regularium. (Gasparri, Fontes, vol. IV, p. 567-1117, n. 1306-2055; vol. V, p. 107-1115, n. 2118-3704).

24. Pius IX publicavit:

a) Ep. encycl. *Nostis et nobiscum,* 8 dec. 1849,

b) Allocut. *Probe memineritis,* 22 ian. 1855,

c) Allocut. *Cum saepe,* 26 iulii 1855,
d) Const. *Ad universalis,* 7 febr. 1862,
e) Ep. encycl. *Incredibili,* 17 sept. 1863,
f) Ep. encycl. *Quanta cura,* 8 dec. 1864 (Syllabus).

25. Leo XIII edidit:

a) Const. *Romanos Pontifices,* 8 maii 1881 (De relatione Regularium ad Episcopum),
b) Const. *Conditae a Christo,* 8 dec. 1900 (De Congregationibus votorum simplicium),
c) Ep. *Au milieu,* 23 dec. 1900,
d) Ep. *Le religiose famiglie,* 28 iunii 1901 (De utilitate Status religiosi).

26. Pius X edidit motum proprium *Dei providentis,* 16 iulii 1906 (De fundatione Congregationum); Benedictus XV motum proprium *Episcopis et Regularibus,* 25 aprilis 1920 (usus rochetti conceditur)[24].

27. Decisiones et decreta S. Congregationis de Religiosis.

28. Responsa Pontificiae Commissionis ad interpretandos authentice canones Codicis Iuris Canonici[25].

29. Pius XI publicavit epist. apost. *Unigenitus Dei Filius*[26], 19 martii 1924 (Ad summos Moderatores Ordinum Regularium aliarumque Sodalitatum Religiosorum virorum).

---

[24] A. A. S. XII (1920) p. 149.
[25] Cf. A. A. S. I (1909) ss. Videas Indicem Decretorum a S. Congregatione de Religiosis ab anno 1917 emanatorum.
[26] Cf. A. A. S. XVI (1924) p. 133-148. Videas Indicem responsorum Pont. Commissionis interpr. ad Religiosos spectantium.

PARS PRIMA

DE ORIGINE, EVOLUTIONE, FINE STATUS RELIGIOSI DE EIUS CONDITIONE IURIDICA IN RELATIONE SUA AD STATUM CIVILEM

CAPUT I

De origine Status religiosi

1. **Auctor** et fundator Status religiosi, quod ad eius substantiam attinet, est ipsemet **Iesus Christus.** Et hoc:

a) **Exemplo suo** [1], quo observationem virtutum et trium votorum Religiosorum in sua persona perfectissime exhibuit.

Primum exemplo paupertatis. Divitias terrenas repudians Christus sponte sua paupertatem in nativitate, in iuventute, in munere suo publico ita elegit, ut ab aliis nutriri voluerit. In paupertate maxima vivens de se ipso dicere potuit: Vulpes foveas habent, et volucres coeli nidos: filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet (Matth. 8, 20; Luc. 9, 58). Christus, ait S. Bonaventura, pauper fuit in ortu, pauper in vitae progressu, pauper in termino [2].

Deinde exemplo castitatis. Christus Dominus natus e Virgine purissima vitam egit virgineam. Adversarii eius infensissimi non ausi sunt quidquam proferre, quod puritatem vitae immaculatam detrectare posset. Suo exemplo castitatem ita exaltavit, ut cum Doctore Seraphico Bonaventura [3] dicere possimus: Quibus laudibus te efferam, o virginalis candor, prorsus nescio. Atqui nescientem me doceat singulare illud lilium, increata Dei sapientia, Dominus Iesus, unigenitus Patris Filius et unicus Filius lilii singularis, idest castissimae Virginis Ma-

---

[1] Causa exemplaris.

[2] Apologia pauperum c. VII, n. 7, Opera t. VIII p. 274; cf. opusculum VI, De perfectione vitae ad Sorores c. III n. 2-3, Opera t. VIII p. 113.

[3] Opusc. X Vitis mystica additamentum IV n. 63 Op. t. VIII p. 196.

tris, quae in confinio utriusque legis votum consecravit perpetuae et integerrimae virginitatis.

Christus virgo, virginis filius, virginumque sponsus, dicit S. Bernardus[4].

Denique exemplo obedientiae. S. Apostolus Paulus de obedientia Iesu Christi scribit: Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Phil. 2, 8). Ipse autem Christus potuit dicere: Descendi de coelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me (Io. 6, 38); et iterum: Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui misit me, ut perficiam opus eius (Io. 4, 34). Ego, quae placita sunt ei, facio semper (Io. 8, 29).

Ad hoc praeclarissimum exemplum paupertatis, castitatis, obedientiae accedit commoratio Iesu Christi in deserto per quadraginta dies in oratione et mortificatione. Quo Christus imprimis vitam solitariam et absconditam sanctificavit. Vitam autem communem Dominus commercio et conversatione cum suis discipulis docet[5].

b) **Doctrina sua.**

Hoc strenue exigebat Christus, ut Apostoli omnia relinquerent ipsique omni modo adhaererent contemptione sui ipsius, voluntaria moderatione cupiditatum inordinatarum et cessione bonorum temporalium. Quae et ab omnibus postulavit, qui ad vitam perfectiorem tendere vellent. In colloquio enim, quod cum iuvene divite habuit, clare distinguit viam mandatorum a via perfectionis. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Quibus verbis exigit ea, quae ad salutem sunt necessaria, et postea addidit: Si vis perfectus esse, vade, vende, quae habes, et da pauperibus et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me (Matth. 19, 16 ss.). Sequere me pauperem, virginem, obedientem. Quibus verbis Christus clare docet perfectionem[6] aliquid addere eis, quae ad salutem necessaria sunt, observationem enim consiliorum.

Ex verbis Domini in sancto Evangelio contentis tria distincta consilia, quae evangelica dicuntur, deduci possunt. Quod ad consiliorum numerum attinet, multa utique saluberrima consilia, idest opera supererogatoria, in Evangelio

---

[4] In Cant. Sermo 38 n. 10.

[5] Io. 12, 6; 13, 29.

[6] Cf. S. Thomas, S. theol. 2, 2, q. 184, a. 3; Naval, De christiana perfectione, in: Com. pro Rel. I (1920) p. 236-242.

enumerantur. Praecise autem obedientia, castitas, paupertas appellantur consilia evangelica, quae quasi antonomastice ita dicuntur, quia sunt consilia principaliora, quae in Evangelio inveniuntur. Per ipsa homo fidelis holocaustum completum et perfectum Deo offert.

Dominus ab eo iuvene, qui a prima aetate mandata servaverat, de paupertate interrogatus, quidnam sibi ultra deesset, respondit hisce verbis: Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me (Matth. 19, 21).

Omnis, qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam aeternam possidebit (Matth. 19, 29).

Verba autem sua acuit loquens de periculis divitiarum, dicens: Dives difficile intrabit in regnum coelorum. Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum coelorum (Matth. 19. 23-25). In parabola autem seminantis dicit Iesus: Qui seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et sollicitudo saeculi istius et fallacia divitiarum suffocat verbum et sine fructu efficitur (Matth. 13, 22).

Castitatem vero commendat Dominus his verbis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum coelorum. Qui potest capere, capiat (Matth. 19, 11-12) [7].

S. Paulus id interpretatur scribens de castitate virginali in prima Epistola ad Corinthios: De virginibus autem praeceptum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? Noli quaerere solutionem. Solutus es ab uxore? Noli quaerere uxorem (1 Cor. 7, 25-27). Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, et qui non iungit, melius facit (1 Cor. 7, 38).

Obedientia autem in omnibus eis locis, qui imitationem specialem Christi Domini indicant, proponitur [8], ex. gr. in ver-

---

[7] Christus Dominus his verbis non loquitur de exsectione membrorum corporis, sed de spiritali cultu perpetuae continentiae; cf. S. Iustinus, Apol. 1 c. 15 Migne P. G. t. 6 col. 350; vide SS. Patres ex. gr. S. Chrysostomum in hunc locum l. c. t. 58 col. 599.

[8] Cf. Schwientek, Elementa status religiosi in S. Scriptura et in

bis Christi: Veni, sequere me (Matth. 19, 21). Immo, si Christus Dominus iuvenem, qui hucusque mandata servaverat, ad perfectionem invitat his verbis: Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me (Matth. 19, 16 ss.), hortatur etiam ad amplectenda tria consilia evangelica simul et hoc ad paupertatem et obedientiam immediate, ad castitatem perfectam saltem indirecte, quia sine ista specialis imitatio Christi esset impossibilis.

Quapropter S. Thomas dicit [9]: Perfectio Religionis maxime consistit in imitatione Christi secundum illud Matth. 19, 21: Si vis perfectus esse etc., sequere me. Sed in Christo maxime commendatur obedientia, secundum illud (Philipp. 2, 8): Factus est obediens usque ad mortem. Ergo obedientia ad perfectionem Religionis pertinere videtur.

In relatis Christi verbis non quidem dicitur de votis emittendis, attamen verba Christi ansam praebuerunt ad vota emittenda, quia homo in sua fragilitate non potest consilia evangelica semper amplecti, nisi se firmiter obliget, quod fit per votum. Christus etiam voluit, ut ii, qui eius discipuli fieri vellent, ex toto animo et ex totis viribus ipsum sequerentur: Nemo mittens manum suam ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei (Luc. 9, 62). Voto autem propositum imitandi Christum quam maxime confirmatur ac stabilitur [10].

c) Indirecte etiam **fine**, quem Ecclesiae imposuit, ut ipsa ecclesia Fideles ad sanctitatem perduceret. In quo includitur, tum quod in Ecclesia numquam ii deerunt, qui perfectionem christianam assequi student, tum quod Ecclesia potestatem habet, sicuti vitam christianam in genere, ita pariter studium perfectionis christianae designandi, exclusive moderandi ipsique invigilandi.

2. Sententia, quae dicit Christum Dominum instituisse Statum religiosum, apud Sanctos Patres et apud Doctores invenitur.

Suárez scribit de origine Status religiosi [11]: Dico ergo primo: Status religiosus secundum se et quoad substantiam suam ab

---

prima traditione ecclesiastica, in: Com. pro Rel. I (1920) p. 243-248; II (1921) p. 25-30, 226-233; III (1922) p. 21-26, 149-156, 183-188, 273-277, 341-345.

[9] S. th. 2, 2 q. 186, a. 5.

[10] S. Bernardinus Senensis, Sermo 24, a. 3, Op. II 135.

[11] De Statu Religioso tract. 7 l. 3 c. 2 n. 3.

ipso Christo Domino immediate traditus et institutus fuit atque ita dici potest esse de iure divino, non praecipiente, sed consulente. Haec est sententia omnium catholicorum.

Dico secundo: Christum Dominum instituisse religiosum Statum quantum ad omnia, quae sunt de substantia talis status, etiamsi non instituerit particularem determinationem eius ad talem regulam vel circumstantias. Illud vero sufficit, ut dicatur talem statum instituisse. Haec ultima pars per se nota est; quia res dicitur simpliciter talis ratione suae substantiae et essentiae, et ideo, qui rei substantiam producit, absolute illam producit, etiamsi non conferat accidentalia. Sic etiam dicitur Christus instituisse sacramenta, quia docuit ea, quae sunt de eorum substantia, etsi accidentalia Ecclesiae commiserit.

Sententia opposita tenens Statum religiosum ratione substantiae suae non esse a Iesu Christo institutum, est sententia temeraria [12].

3. Consilia evangelica per vota suscepta eiusmodi sunt, ut ipsorum susceptione separatio (fuga) a mundo et quaedam unio cum Iesu Christo habeatur ac status vitae particularis et permanens etiam externe visibilis immediate formetur. Sic Fideles in duas classes etiam externe separatas dividuntur, in classem Fidelium, qui in via mandatorum et in classem eorum, qui in via perfecta Christum imitantur.

4. **Origo singularum Religionum** cum suis specialibus 6
finibus non immediate a Christo repetenda est, sed a viris et feminis sanctis, qui non proprio arbitrio, sed gratia Dei ducti [13] necessitatibus temporum prospicientes Religiones instituerunt. Quae fundatio per se quidem est res privata. Tunc demum, cum legitima auctoritas ecclesiastica, idest Episcopus aut Romanus Pontifex, talem fundationem approbat, de origine iuridica Religionis loqui

---

[12] Opinio, quae tenet Statum religiosum esse dumtaxat Institutionis ecclesiasticae, nec periculo nec temeritate vacare videtur. Bouix, Tractatus de iure Regularium [2] t. I p. 129.

[13] A Pio IX dicitur Religiones ad maiorem omnipotentis Dei gloriam et animarum salutem procurandam a sanctissimis viris divino afflante Spiritu institutas esse (Enc. *Ubi primum,* 17 iunii 1847, Bizzarri, Collect. 868). Pius XI in sua epistola *Unigenitus,* 19 martii 1924, dicit praestantissimos enim viros, cum sua excitarunt Instituta, quid aliud fecisse constat nisi divino afflatui paruisse? A. A. S. XVI (1924) p. 133.

licet. Religio materialiter fundatur a fundatore vel fundatrice, formaliter et iuridice a legitima approbatione ecclesiastica, quod autem ad substantiam eius attinet, Status religiosus a Christo Domino institutus est.

Si hac ratione singulae Religiones cum suis propriis formis accidentalibus considerantur, dicendum est Statum religiosum et singulas Religiones esse iuris humani (mere ecclesiastici), idest ab Ecclesia instituta. Nihil etiam obstat, quominus Religio particularis ab Ecclesia supprimatur vel Regulae et Constitutiones immutentur, salvo iure divino, quo dicimus Christum auctorem esse Status religiosi; Status religiosus enim est institutio Christi ratione substantiae, institutio autem Ecclesiae ratione organizationis socialis et evolutionis internae externaeque.

5. Sunt qui dicant Christum etiam in particulari Religionem quandam instituisse, ad quam Religionem Apostolos suos congregavisset [14], qui professione votorum veri Religiosi facti essent [15]. Haec opinio directis et certis argumentis historicis probari non potest. Insuper haec particularis Religio brevi tempore perdurasset.

6. Etsi Status religiosus non absolute necessarius est, uti sacerdotium, tamen pars integralis Ecclesiae et quodammodo essentialis est, pariter ac omnia, quae Christus instituit et quae voluntate vel consilio Salvatoris in Ecclesia exsistunt vel fiunt.

Status religiosus ergo in Ecclesia est indefectibilis.

Pro singulis fidelibus status religiosus non est *medium absolute necessarium* ad salutem aeternam consequendam [16].

7 7. Ex dictis sequitur originem et essentiam Status religiosi non ex institutis apud Hebraeos aut apud infideles exsistentibus deducendam esse. Etsi quaedam specimina et umbrae Status religiosi ibi inveniuntur, eius essentialis origo in doctrina exemplisque Christi quaerenda est.

---

[14] Cf. Scherer, Handbuch des Kirchenrechts II p. 730, § 145.

[15] Cf. Suárez, l. c., tract 7, l. 3, c. 2 ubi sententiam probare vult, cf. S. Thomas, S. theol. 2, 2, q. 88, a. 4 ad 3.

[16] Cf. Litt. apost. Leonis XIII diei 23 dec. 1900 ad Card. Richard, Parisien. «Il est certain, qu'il y a et qu'il aura toujours dans l'Eglise des âmes d'élite pour y (à la perfection) aspirer sous l'influence de la grâce». A. S. S. vol. 33, p. 355. Cf. Biederlach-Führich, De Religiosis n. 8.

In vetere Testamento, si plurimum conceditur, aliqua adumbratio reperitur, non autem substantia Status religiosi. Samuel seriem Prophetarum, qui per scholas, quae dicuntur Prophetarum, instituti sunt, incipiens, Elias, Elisaeus [17], Ioannes Baptista a plerisque idque non sine causa exemplaria et magistri vitae religiosae habiti sunt.

Inter Iudaeos inveniuntur Esseni aetate Macchabaeorum et circiter ducentis annis postea Therapeuti [18].

Vita eremitica, quae quadantenus indoli humanae naturae contraria esse videtur, attamen in altera parte naturae humanae inhaeret et hominum studiis respondet. Ideo omnibus rerum temporibus homines inveniuntur, qui mundi illecebras eiusque strepitum fugerunt, ex. gr. India habet suos ascetas; aetate, qua in Graecia litterae et artes florebant, Pythagoras eiusque discipuli exstiterunt. Status religiosus autem ducitur neque a cultoribus Serapidis [19] neque a buddhistis [20], neque a neoplatonicis [21], sed habet fundamentum suum in Evangelio Testamenti novi et in gratia divina, quae indolem naturalem elevat et confortat et perficit.

CAPUT II

De evolutione Status religiosi 8

In historia Religionum tres aetates distingui possunt:

1. Ab initio usque ad saeculum XIII;
2. A saeculo XIII usque ad saeculum XVI;
3. A saeculo XVI usque ad nostra tempora.

1. **I Aetas.** Consilia a Iesu Christo data non potuerunt 9 post ascensionem Domini inutilia atque inefficacia manere.

---

[17] Solitudo Elisaei Prophetae describitur in quarto libro regum cap. IV.

[18] Cf. Heimbucher, Die Orden und Congregationen[3], Paderborn 1933 I p. 56; secundum Eusebium (H. E. II, 16 s.) Therapeuti erant christiani.

[19] Uti putant Weingarten, Der Ursprung des Mönchtums im nachkonstantinischem Zeitalter, in: Zeitschrift für Kirchengeschichte (von Brieger), 1877, I 1 ss. 545 ss. Preuschen, Mönchtum und Separiskult[2], 1903, — e contrario Sethe, Serapis und die sog. *Κάτοχοι* des Serapis. Zwei Probleme der griech.-ägypt. Religionsgeschichte, in: Abhandlungen der Kgl. Ges. der Wiss. zu Göttingen, Philol.-hist. Kl. N. F. XIV 5, 1913, 1 ss. Wilken, zu den *Κάτοχοι* des Serapeums, in Götting. Gelehrte Anzeige 176, 1914. 384 ss.

[20] Hilgenfeld, vgl. Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie 1867, 97 ss.; 1868, 343 ss.; 1878, 149. — cf. etiam Garbe, Indien und das Christentum, 1914, 119 A. 1.

[21] Cf. Schiwietz, Vorgeschichte des Mönchtums, in: Archiv für KR. 78 (1898) p. 8 ss., Besse, Monachisme in Dict. apolog. III, p. 860.

Omnia enim consilia Christi connexionem cum vita practica habent. Inde iam a primordiis Ecclesiae gratia divina adiutrice plurimi utriusque sexus homines perfectionem vitae christianae intendebant [22].

Ab ipso Ecclesiae exordio fuerunt **Virgines**, quae in continentia perpetua se Christo dedicarunt [23]. Celeberrimae virgines et martyres priore tempore sunt S. Caecilia († 222, S. Agatha († 251), S. Agnes († 304).

Nec defuerunt ab initio Ecclesiae viri, qui in operibus perfectionis sese exercebant [24], uti in abdicatione rerum temporalium, in oratione, in castitate (Continentes). Multos etiam apud nos reperire potes, ait Athenagoras [25], tum viros, tum mulieres, qui coelibes consenescant, spe arctius se cum Deo coniunctum iri. Hi omnes vocabantur Confessores, qui tamen a Clemente Alexandrino [26], Ascetae [27] nominari coepti sunt. Iam certe in-

---

[22] Cf. Holstenius, Codex regularum monast. et canon. ed M. Brockie Aug. Vindel. 1759; Helyot, Histoire des ordres monastiques, Paris 1714-1719, 8 vol.; postea pluries edita et a Migne digesta ordine alphabetico; I. A. Möhler, Geschichte des Mönchtums in der Zeit seiner Entstehung und ersten Ausbildung, in: Gesammelte Schriften und Aufsätze, 1840, II, 165 f.; Montalembert, Les moines de l'Occident, Paris 1860-1867, 5 vol.; Heimbucher, Die Orden und Congregationen der katholiscen Kirche[3], 1933, 3 vol.; Leclerq, Cénobitisme, in: Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie, II (Paris 1910) 3047-3248, n. XVIII, 3240-3248; Reitzenstein, Die hellenistischen Mysterienreligionen, 1910; Martinez, L'ascétisme chrétien pendant les trois premiers siècles de l'Eglise, Paris 1913; Strathmann, Geschichte der frühchristlichen Aszese bis zur Entstehung des Mönchtums I (1914); Garbe, Indien und das Christentum, 1914; Reitzenstein, Historia Monachorum und Historia Lausiaca, Eine Studie zur Geschichte des Mönchtums und der frühchristlichen Regriffe Gnostiker und Pneumatiker, 1916; Berlière, L'ordre monastique des origines au XIIe siècle, Maredsous 1921.

[23] Cf. Act. Apost. 21, 9; S. Ignatius ad Polycarpum c. 5; Migne P. G. t. col. 723; ad Smyrneos XIII, P. L. t. 5 col. 858; Clemens Rom. Epist. I ad Corinth. c. 38 P. G. t. 1 col. 283; Hermas L. 3 simil. 9 c. P. G. t. 2 col. 1003; S. Iustinus P. G. t. 6 col. 350; Tertullianus, De virginibus velandis, cap. 14, P. L. t. 2 col. 957; Clemens Alex. Strom. L. 3 c. 1 P. G. t. 8 col. 1103, c. 15 col. 1198.

[24] Cf. Act. Apost. 4, 36, 37; Hist. Eccl. L. VI c. 3 P. G. t. 20 col. 530; Vita S. Cypriani P. L. t. 3 col. 1543; Tertull. de Patientia c. 1 P. L. 1. 1 col. 1371; Origines in Matth. Homil. 15 P. G. t. 13 col. 1294, S. Cyprianus de habitu Virg. c. 11 P. L. t. 4 col. 461.

[25] Legatio pro christianis, Migne P. G. t. 6 col. 966.

[26] Paed. L. 1 cap. 7 P. G. t. 8 col. 317.

[27] ἀσκηταί continentes.

eunte saeculo III exsistebat Status ecclesiasticus Virginum [28] et Ascetarum [29].

Viduae quoque quaedam inveniebantur, quae vitam Deo sacram agebant.

At cum solo voto castitatis Status religiosus completus non constituatur, virgines, quae primis temporibus Ecclesiae unice voto castitatis Deo dicatae erant, sensu stricto Religiosae dici nequeunt [30].

Neque desunt vestigia liberae bonorum temporalium renuntiationis [31] nec vestigia perfectae obedientiae et imitationis Iesu Christi. At ex documentis historicis certo affirmari non potest iam primis Ecclesiae temporibus Statum religiosum perfectum et completum exstitisse, ad quem Fideles professione trium votorum se obstrinxerint [32]. Recte igitur dicit Chelodi [33] : Privata studia erant, licet Ecclesia ea et laudaret et foveret, sensim vero, communi aliqua lege ordinata et ad uniformitatem redacta, Religionibus viam paraverunt. Antiquis temporibus Status magis fuit Status socialis quam perfecte iuridicus.

2. In evolutione Status religiosi occurrit nobis **in Oriente** 10 vita eorum, qui **anachoretae** nominantur.

Et prima quidem forma vitae religiosae fuit **monastica**, seu eremitica, institutum Monachorum appellata. A media parte saeculi III in Aegypto multi viri et mulieres, cum ut persecutiones imprimis Decii anno 250 effugerent, tum ut Deo liberius vacarent [34], in deserta loca abeuntes eremiticam aut anachoreticam vitam degebant.

Monachus dicitur is, qui segregatus ab omni hominum frequentia in solitudine poenitentiae lacrimis vacat et Deo totus adhaerens unus cum eo spiritus efficitur [35].

Celebres Anachoritae aut Eremitae in desertis Aegypti fuerunt S. Paulus Thebanus († 347) [36], dux et antesignanus Eremi-

---

[28] Virgines Deo sacrae.

[29] Schiwietz, Das morgenländ. Mönchtum, t. 1, p. 16 ss., Mainz 1904. Martinez, L'ascétisme chrétien pendant les trois premiers siècles de l'Eglise, Paris 1913, p. 23-26.

[30] Cf. Suárez, l. c., tract. IV, l. 1, c. 10; Wilpert, Innsbrucker Zeitschrift 13 (1889) p. 302-330 cf. infra n. 616, 5.

[31] Act. Ap. 4, 32 s.

[32] Wernz, Ius decretalium, t. III, pars 2, p. 367.

[33] O. c. p. 406, n. 246.

[34] Cf. Grützmacher in: Herzog-Hauck, Realenzyklopädie für prot. Theol. und Kirche[3], Mönchtum XIII, 217 s.

[35] Martène, Comment. in Reg. S. Bened. cap. 1, Migne P. L. t. 66 col. 245.

[36] Cf. S. Hieronym., Vita S. Pauli, Migne P. L. t. 23, col. 17 ss.

tarum (vitae anachoreticae) et S. Antonius († 356) [37], auctor vitae coenobiticae, exemplo suo quam plurimos discipulos alliciens, qui cellas sibi construxerunt. Ita saeculo IV coloniae anachoretarum, sic dictae laurae, exortae sunt. Omnes vel soli orationi ac labori incumbebant vel etiam bini aut plures vitam agebant solitariam mero vinculo morali cum sociis coniuncti. Principale territorium fuit Thebais.

In deserto Scythico Macarius Senior († 390) [38], in Palestina S. Hilarion († 371), in Nitria Ammonius vitam eremiticam propagaverunt [39]. In Armenia, Paphlagonia, Ponto propagator fuit Eustathius ex Sebaste [40].

Haec evolutio vitae religiosae in vita communi seu **vita coenobitica** (*κοινὸς βίος* = vita communis) culmen adepta est, quae est altera forma vitae monasticae. Cuius principalis auctor et legislator fuit S. Pachomius († 346) [41] erectione Monasterii Tabennisi prope Nilum fluvium siti et Regula de vita monastica primo composita.

Vita coenobitica celeriter divulgabatur in Oriente christiano. Quod imprimis effecit in Graecis minoris Asiae regionibus S. Basilius Magnus († 379), assiduus propagator et praecipuus legislator. Eius Ordo et Regula in Ecclesia Orientali invalebat et adhuc invalescit. S. Basilius etiam uti Episcopus Caesareae in Cappadocia bene meritus est de Monachis [42].

In Syria, Palaestina, Mesopotamia praevaluit magis vita eremitica et id saepe in forma severiore, qua usi sunt [43]. Reclusi in sepulchro vel cellula vitam degentes, Hesychastae (Silentiarii), qui perpetuum colebant silentium, Subdivales, tanquam sub divo viventes, et Pastores per montes et silvas iugiter nomen Dei magnificantes, Sale, idest stulti, stultitiam enim ex amore Christi fingentes, Stationarii, qui omnem corporibus negabant sessionem, et Stylitae, qui in summa columna vivebant.

Non consideratur documentum historicum cf. Herzog-Hauck, Realenzyklopädie für prot. Theol. und Kirche [3] XIII, 217; Wetzer-Welte, Kirchenlexikon [2], IX, 1276 ss.

[37] Cf. S. Athanas. P. G. t. 26 col. 833 ss.

[38] Etiam Magnus nominatus, cf. Historia Lausiaca c. 19, c. 29.

[39] Cf. Steiger, De propagatione et diffusione vitae religiosae, synopsis historica in Periodica XIII (36-45).

[40] Soz. III, 14, 31.

[41] Ladeuze, Etude sur le Cénobitisme Pachomien. Louvain 1898; B. Albers, S. Pachomii Abbatis Tabennensis Regulae monasticae, Bonn, Haustein 1922, J. Th. Lefort, La règle de Saint Pachome, in Muséon 37 (1927) 31 ss.

[42] Reg. brev. art. 168-111.

[43] P. Adolphus Denderwindeke O. M. Cap., Compendium Theologiae asceticae tom. II, p. 121 s., ibid. etiam litteratura.

Monachismus orientalis quattuor typos ergo praebet: a) typum S. Antonii, idest vitam eremiticam aut semieremiticam; b) typum S. Pachomii seu vitam coenobiticam; c) typum palaestiniensem seu vitam semieremiticam; d) typum S. Basilii seu vitam coenobiticam[44].

3. **In Occidente** Institutum Monachorum partim ex Aegypto partim ex Syria originem ducens saeculo IV[45] propagabatur in Italia a S. Athanasio et a S. Ambrosio, in Africa a S. Augustino[46], in Gallia a S. Martino Turonensi, a Cassiano, ab Honorato et fere in omnibus Europae partibus a S. Benedicto a Nursia (480–543)[47], Patriarcha Monachorum Occidentis.

Vitam monachalem S. Benedicti propagavit in Siciliam S. Placidus 534, in Galliam S. Maurus, in Angliam S. Gregorius Magnus 593, in Germaniam S. Firminus et S. Bonifatius 722. S. Patricius quoque et S. Columbanus († 615) in numero propagatorum vitae monasticae nominandi sunt.

Regula (73 capita)[48] S. Benedicti in toto Occidente uti norma vivendi introducta et postea adoptata est plus minusve modificata a Cluniacensibus a Sancto Odone (924–942) fundatis[49], a Camaldulensibus (1018) qui habent Sanctum Romualdum († 1027) auctorem, a Vallombrosianis a Sancto Ioanne Gualberto († 1073). Silvestrini a Sancto Silvestro Guzzolini (1231), ab Olivetanis (1313) a beato Bernardo Tolomei, a Cisterciensibus[50] a Sancto Roberto († 1110), a Sancto Bernardo († 1153) etiam Bernardini appellati, a Carthusianis a Sancto Brunone († 1091) fundatis.

---

[44] Cf. Mayer O. S. B., o.c. p. 43-46.

[45] Cf. Spreitzenhofer, Die Entwicklung des alten Mönchtums in Italien, Wien 1894, p. 4 ss.; Bousset, Das Mönchtum der scythischen Wüste, in: Zeitschrift für Savignystiftung 42, p. 1; Gobillon, Les origines du Monachisme chrétien et l'ancienne religion de l'Egypte in: Recherches de science religieuse, 1922, p. 56 ss.; Molitor, Von der Mönchsweihe in der lateinischen Kirche in: Theologie und Glaube, 1924, p. 584; G. Ghedini, Luci nuove dai papiri sullo scisma meleziano e sul monachismo egiziano, in: Scuola Cattolica, vol. VI, p. 261-280.

[46] Dubitatur, num tales Monachi fuerint vere Religiosi cum tribus votis.

[47] De fontibus et litteratura de S. Benedicto cf. Heinrich Suso Mayer O. S. B. a. c. p. 59 nota 1. De Ordine S. Benedicti ibidem p. 84-102.

[48] Textus Constitutionum cum Regula in: Archiv für kath. Kirchenrecht 54 p. 78-144.

[49] Clugny fuit centrum reformationis pariter ac Abbatia St. Germain des Prés Parisiis, qui Benedictini vocantur Maurini.

[50] Distinguitur Congregatio monastica Cisterciensis a S. Roberto 1098 fundata a Congregatione monastica Cisterciensi reformata B. M. V. de Trappa ab Armando de Rancé 1664 instituta (Trappistae), cf. A. A. S. XVII (1925) p. 64 ss.

Singula Monasteria prioribus temporibus vinculis moralibus matricitatis, amicitiae inter se coniuncta erant, postea plus minusve etiam vinculis iuridicis, exinde exortae sunt sic dictae Congregationes monasticae [51].

A saeculo X Canonici regulares nobis occurrunt. Canonici multorum Capitulorum, qui vita communi adoptata aut potius retenta sub quadam Regula S. Augustini viventes votis se obstringebant, adnumerabantur Statui religioso. Inter quos imprimis nominantur Canonici regulares saeculo XI instituti [52], Canonici regulares Lateranenses ab Alexandro II circiter 1063, Canonici Praemostratenses a S. Norberto anno 1120 et Canonici Crucigeri a Theodoro de Celles 1211 fundati, qui omnes Regulam S. Augustini sequebantur. Canonici autem, qui in propriis domibus (curiis canonicis) habitabant, Canonici saeculares dicebantur. Hi tamen prius fuerant Canonici cum vita communi et secundum Regulam Chrodegangi Metensis vivebant.

11 4. **II Aetas.** Nova deinde forma Status religiosi saec. XIII apparuit in Ordinibus **Mendicantium.**

Fundatores eorum sunt S. Franciscus Assisiensis (1182–1226) et S. Dominicus de Guzmán (1170–1221). Ad quos Mendicantes pertinent Dominicani (Fratres Praedicatores), qui Regulam S. Augustini sequuntur (approbati 1216 et 1221) et Fratres Minores (approbati 1209 et 1223) triplicis rami: Observantes, Conventuales, Capuccini, quibus postea magnus numerus aliarum Religionum tanquam Mendicantes addebatur, Ordo Carmelitarum (1226) reformatus a S. Teresia (1568), Eremitae S. Augustini (1256) etc.

S. Franciscus tres Ordines instituit: a) Primum Ordinem Fratrum Minorum pro viris 1209; b) Secundum Ordinem Pauperum Dominarum (Clarissae) 1212, approbatum 1253; c) Tertium Ordinem Poenitentiae pro Fidelibus utriusque sexus, 1219–20, cuius Regula confirmata est 1289 a Nicolao IV. Temporibus crescentibus ex Tertio Ordine saeculari etiam Tertius Ordo regularis [53] ortus est.

Variae reformationes in primo Ordine exstiterunt: Caesarini, Caelestini, Clareni, Coletani, Amadeitae, Observantes etc. Leo X per const. *Ite et vos*, 28 maii 1517 [54], totum Ordinem in duas distinctas et separatas familias divisit, Fratres Minores Con-

---

[51] Cf. infra n. 41, 2.
[52] Cf. infra n. 51.
[53] Cf. n. 622.
[54] Bullar. Taurin. V, p. 602-698.

ventuales et Fratres Minores Observantes. P. Matthaeus a Bascio zelo regularis observantiae ductus novae inter Observantes reformationis fuit auctor (1525), ex qua vi bullae *Religionis zelus,* 18 maii 1528, Clementis VII nova Ordinis familia Capuccinorum constituta est. Superiores autem eorum generales a Ministris generalibus Conventualium approbandi erant, donec Paulus in bulla *In suprema Sedis,* 12 oct. 1618 proprium Ministrum Generalem instituit.

Leo XIII per litt. apost. *Felicitate quadam,* 4 oct. 1897 univit Observantes, Reformatos, Alcantarinos [55], Recollectos in unum Ordinem sub nomine Fratrum Minorum [56] uno Ordinis Fratrum Minorum indito nomine; altera est Fratrum Minorum, qui Conventuales audiunt; tertia Fratrum Minorum, qui Capuccini appellantur. Pius X autem per litt. apost. *Septimo iam pleno saeculo,* 4 oct. 1909, familiam Minorum denominavit ab Unione Leoniana [57].

Ordo primus S. Francisci, si Patrem legiferum, a quo conditus, si regulam, qua utitur, spectes, una est Religiosorum familia; at si vero rationem regiminis et Constitutiones, quibus ex Apostolicae Sedis praescripto gubernatur in tres Familias dividitur: quarum una est Fratrum Minorum, quae olim a Regulari Observantia dicebatur.

Titulus Ministri Generalis totius Ordinis Minorum, quo titulo utitur Minister Generalis Ordinis Fratrum Minorum nec quicquam iurisdictionis aut potestatis in ceteras Franciscalium Familiae notat.

Minister Generalis Fratrum Minorum regularis Observantiae praecedit Ministrum Generalem Conventualium, uterque autem Ministrum Generalem Capuccinorum.

Fratres Minores, regularis Observantiae, Conventuales, Capuccini pari plenoque iure veri Franciscales, verique Fratres Minores et sunt et haberi debent.

Ministri Generales triplicis Minorum familiae pari sunt potestate in Ordinem Tertium. Tertiarii iisdem privilegiis indulgentiisque fruuntur, Tertiarii sine alio apposito dici oportet Tertiarii S. Francisci seu Franciscales.

Litt. Apost. Pio X *Paucis ante diebus,* 1 nov. 1909 improbant quaedam dicta contra ordinationes anteriores simulque

---

[55] Discalceati etiam nominati.

[56] A. A. S. XVI (1897) p. 161.

[57] A. A. S. I (1909) p. 725-738; cf. etiam motu propr. *Quo magis,* 23 oct. 1911; apud Gasparri, Fontes, vol. III, 800-804, n. 695; A. A. S. III (1911) p. 556-561.

concedunt adhiberi posse nomen Fratrum Minorum Regularis Observantiae[58].

Regula S. Francisci ab Honorio III, 29 nov. 1223 approbata duodecim capita amplectitur.

Familiae Franciscanae habent organizationem centralem. Toti Ordini Minister Generalis praesidet, cui Provinciales et Superiores Domuum singularum (Guardianus, Praeses) subiecti sunt. Non tantum singuli Religiosi, sed etiam Religio ipsa sive Provincia sive Domus religiosae[59] qua tales bonorum temporalium iuridice ita incapaces sunt, ut isti Mendicantes absolutam paupertatem profiteantur. Nec habetur apud eos stabilitas loci, uti ex. gr. apud Benedectinos. Vitam gerunt activam in apostolicis ministeriis cum contemplativa coniunctam.

Franciscani, Dominicani, Carmelitae, Eremitae S. Augustini nuncupantur quatuor magnae Religiones Mendicantium[60]. Accesserunt postea Ordo Servorum B. M. V. (1233)[61] et Minimi Eremitae S. Francisci de Paula (1493).

Eadem aetate fundata sunt complura alia Instituta religiosa, ex. gr. Trinitarii, Mercedarii, Fratres Hospitalarii[62], Fratres Cellitae, qui omnes incumbebant operibus misericordiae.

5. Bella pro expugnanda Terra Sancta gesta occasionem ad Ordines religiosos militares fundandos praebuerunt. Hoc modo exorti sunt Equites Templariorum[63] (1119) ab Hugone de Payns fundati, Equites S. Ioannis Hierosolymitani[64] (1048), postea Equites Melitenses vocati[65] (1113), Equites Teutonici[66] (1191), qui expugnationem Terrae Sanctae et bellum cum infidelibus gerendum sibi proposuerunt. In Hispania Societates quaedam minores S. Iacobi de Compostella, Calatravae fuerunt. Inde etiam Ordo ad redimendos captivos ortus est saec. XIII,

---

[58] A. A. S. II (1910) p. 705-713.

[59] Paupertas non tantum in individuo, sed etiam in communi.

[60] Cf. infra 51, 5.

[61] Cf. A. A. S. XX (1928), p. 224-226.

[62] Ordo hospitalarius S. Ioannis de Deo, Fate-bene-fratelli ortus est anno 1572.

[63] Palatium regis Balduini I, in quo Equites habitabant, fuit in loco antiqui templi (pauperes commilitones de templo). Suppressi sunt die 22 martii 1312 a Clemente V in Concilio Viennensi per const. *Vox in excels.*; cf. H. Finke, Papsttum und Untergang des Templerordens, 2 tomi Münster 1907.

[64] Hospitalares militiae Ordinis S. Ioannis Bapt.

[65] Adhuc exsistunt in Italia ac in Austria.

[66] Seu Fratres Teutonici S. Mariae Hierosolymitanae. Cf. Nilles S. J., Zeitschrift für kathol. Theologie, Innsbruck 11 (1887), 186 ss., 398. Archiv für kath. Kirchenrecht 58 (1887), p. 190 s., Perlbach, Statuten des Deutschen Ordens, 1890.

Ordo SS. Trinitatis Redemptionis captivorum a S. Ioanne de Matha et S. Felice de Valois (1198) [67] et Ordo B. M. V. de Mercede Redemptionis captivorum (Mercedarii) a S. Petro Nolasco et S. Raymundo de Peñafort (1235), qui utuntur Regula S. Augustini.

6. **III Aetas.** Saeculo XVI clerici sive presbyteri regulares [68] 12
instituti sunt a Religionibus monachalibus et a Mendicantibus distincti idest Theatini (1524) a S. Caietano a Thiene et a Petro Caraffa (postea Paulus IV) fundati; Clerici regulares Somaschae seu S. Majoli (1532) a S. Hieronymo Aemiliano; Barnabitae seu Clerici regulares Sancti Pauli (1533) a S. Antonio Maria Zaccaria; Religiosi Societatis Iesu (1540) a S. Ignatio a Loyola [69], Clerici regulares Matris Dei (1583) a Sancto Ioanne Leonardi; Clerici regulares ministrantes infirmis (1586) a S. Camillo de Lellis, etiam Camilliani vocati; Clerici regulares minores a Ioanne Adorno, S. Francisco Caracciolo, Fabricio Caracciolo (1588), Clerici Regulares pauperes Matris Dei Scholarum Piarum (vulgo Scolopi aut etiam Piaristae nominati) a S. Iosepho Calasanctio (1597), Fratres scholarum christianarum a S. Ioanne Baptista de la Salle (1681). Multa instituta religiosa praeter iam allata instructioni christianae, curae infirmorum aut aliis caritatis operibus incubuerunt. Quibus adnumerandi sunt imprimis: Fratres misericordiae (1581) a S. Ioanne de Deo, Passionistae (1725) a S. Paulo a Cruce, Redemptoristae vel Ligoriani (1732) a S. Alphonso Maria de Ligorio, Congregatio Clericorum Regularium Marianorum (1701) [70], Oblati Immaculatae Virginis Mariae (1816), Oblati S. Francisci Salesii (1872), Assumptionistae a Ios. Mauritio de Alzon (1864), Religiones pro Missionibus exteris, ex. gr. Claretiani seu Filii Immac. Cordis Mariae ab A. M. Claret (1849), Societas Verbi Divini ab Arnoldo Ianssen 1875 fundata.

7. Congregationes quoque sine votis publicis, exortae sunt [71], quae perinde ad Statum religiosum in sensu stricto non pertinent [72], ex. gr. Fratres et Clerici vitae communis, Congregatio Oblatorum S. Ambrosii et S. Caroli, Patres Oratorii, Sacerdotes Congregationis Missionis vel Lazaristae (1625) a S. Vincentio a Paulo, Eudistae, Societas Missionum (Pallottini), Pa-

---

[67] Etiam Maturini nominati.

[68] Cf. Pastor, Geschichte der Päpste V (1923), p. 356.

[69] Cf. Kratz, Ist die Gesellschaft Jesu ein eigentlicher Orden in: Archiv für kath. Kirchenrecht 92 (1912) p. 92-112.

[70] Cf. Com. pro Rel. IX (1828), p. 55-58.

[71] Cf. infra, n. 599.

[72] Cf. n. 599.

tres Albi, Salesiani, Societas Divini Salvatoris (Salvatoriani), Beguinae, Puellae caritatis etc.

13 8. **De Ordinibus et Congregationibus mulierum** breviter hic notetur:

a) Iam primis Ecclesiae temporibus virgines quae votum perpetuum castitatis emittebant, ab Episcopis velum receperunt, Virgines Deo sacratae, velatae, postea etiam Moniales vel Sanctimoniales appellatae.

Soror S. Antonii mulieres ad mare rubrum sibi associavit. S. Pachomius varia Monasteria mulierum erexit.

b) Cum fundationibus Ordinum virorum pariter fundationes pro mulieribus habebantur, quae secundum Regulam S. Benedicti, S. Francisci etc. vivebant, Ita exortae sunt ex. gr. Sanctimoniales seu Moniales Benedictinae, Clarissae (1212) a S. Francisco et a S. Clara conditae, Dominicanae S. Dominici (1206), Canonissae regulares, Carmelitanae (1452) a Ioanna Soreth, Capuccinae (1538) a Maria Laurentia Longo et ultimis temporibus permultae Congregationes ex. gr. Institutum Virginum Anglicanarum, Sorores scholarum etc.

9. Ordines et Congregationes mulierum aut subiectae sunt Ordini virorum (nonnullae etiam alicui Congregationi), cuius statuta acceptant, aut per se exsistunt, ita ex. gr. Ursulinae 1536 a S. Angela Merici fundatae, Ordo de Visitatione B. M. V.[73], sic dictae Salesianae, 1618 a S. Francisco Salesio et S. Francisca de Chantal fundatae, Sorores caritatis (Filles de la charité) a S. Vincentio a Paulo[74] et Ludovica de Marillac 1634. Congregationes mulierum demum sub Benedicto XIV (1740-1758) limitatam approbationem obtinuerunt.

Pro evolutione iuris Institutorum mulierum const. *Quamvis iusto*, 30 aprilis 1749, Benedicti XIV fundamentalis fuit[75], quasi milliarium signat lapidem, et cardo posterioris evolutionis, quin etiam primum iuridicum schema constitutionis Congregationum mulierum haberi potest[76]. In hac constitutione tractatur de Instituto Virginum Anglicanarum. At idem Romanus Pontifex noluit const. *Circa Pastoralis*, 29 maii 1566, §§ 3-4 Pii V derogare. Exinde formaliter quidem Institutum Virginum Anglicanarum a Benedicto XIV ut religiosum non est approbatum, attamen formalem permissionem, quin aliquam saltem et facto

---

[73] Hic Ordo, etsi vota sollemnia et clausura papalis adsunt, tamen in pluribus differt ab antiquis Ordinibus Monialium.

[74] Cf. Bastien, Directoire canonique, Bruges, 1933 ed. 4; cf. Pastor, Geschichte der Päpste 13, 1 (1920), p. 568 ss.

[75] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920), p. 49.

[76] Larraona, l. c., Schema benedictinum o. c., p. 138, not. 20.

implicitam approbationem assecutum est. Post const. *Quamvis iusto* supprimebatur clausula *Citra approbationem conservatorii* in approbationibus statutorum Congregationum mulierum; positiva approbatio Instituti nondum concedebatur. In Brevi *Dominici gregis,* 23 iulii 1819, invenimus autem iam absolutam approbationem Instituti et Constitutionum Congregationis Filiarum Caritatis sub protectione S. Vincentii a Paulo.

Congregatio Sororum a Misericordia (Sisters of Mercy) Dublini in Hibernia condita est a Catharina McAuley, die 24 sept. 1827, approbante Archiepiscopo Dublinensi. Constitutiones approbatae sunt a Gregorio XVI, die 6 iunii 1841. [77] Congregatio est iuris pontificii.

His temporibus circiter mille Instituta a Sancta Sede approbata exsistunt.

Pro Congregationibus religiosis maximi momenti fuit Leonis XIII const. *Conditae a Christo,* 8 dec. 1900 et Pii X motu proprio *Dei providentis,* 16 iul. 1906 [78].

Recte notat Larraona [79]: Nonnisi paulatim admodum et per gradus, sensim sine sensu ac furtim fere, Congregationes mulierum praesertim, initio non una de causa aversatae, aegre toleratae postea, dein permissae, laudatae paulo post ac demum plene approbatae, Religionibus proprie dictis aequiparatae quadantenus sunt ac religiosi iuris, exceptis semper privilegiis, participes effectae.

10. Religiones in designandis Ordinum vel Congregationum vel Religiosorum nominibus utuntur saepe abbreviationibus seu siglis [80].

A. A. = Augustinianus ab Assumptione.
Ant. = Antonianus.
A. R. = Augustinianus Recollectus.
Barn. = Barnabita, Clericus Regularis S. Pauli.
Bas. = Basilianus.
B. Cam. = Benedictinus Camaldulensis.
Beth. = Betharramensis seu Congregationis Presbyterorum S. Cordis Iesu de Bétharram.
B. S. = Basilianus S. Salvatoris.
Cam. = Camillianus.
C. A. = Canonicus Augustinianus.

---

[77] Cf. A. A. S. XVIII (1926), p. 14; Maroto in: Com. pro Rel. VII (1926), p. 84-92.

[78] Cf. infra n. 67 et can. 492 § 1.

[79] In Com. pro Rel. I (1920), p. 46.

[80] Abbreviationes desumptae sunt ex libro Heimbucher, Die Orden und Kongregationen III ed., vol. I (1933), p. 829-831; cf. Lopez in: Com. pro Rel. I (1925), p. 193-95; 54-157.

Can. R. (C. R.) = Canonici Regulares.
Can. S. A. (C. S. A.) = Canonici S. Augustini.
Can. R. I. C. = Canonicus Regularis Immaculatae Conceptionis.
Can. L. = Canonicus Lateranensis.
Can. R. L. = Canonicus Regularis Lateranensis.
Can. R. P. = Canonicus Regularis Praemonstratensis.
Carm. C. = Carmelitanus Calceatus.
Carm. D. = Carmelitanus Discalceatus.
Cist. = Cisterciensis.
Cist. R. O. = Cisterciensis Reformati Ordinis.
Clerici R. = Clerici Regulares.
Cl. R. M. = Clerici Regulares Minores.
Cl. R. M. = Clerici Regulares Matris Dei.
Cl. R. M. = Clerici Regulares ministrantes Infirmis (Camilliani).
Cl. R. de Som. = Clerici Regulares de Somasca.
C. B. B. A. = Congregatio Belgica Benedictina ab Annuntiatione B. M. V.
C. D. S. = Congregatio Divini Salvatoris.
C. I. M. = Congregatio Iesu et Mariae (Eudistae).
C. M. (C. Miss.) = Congregatio Missionis (Lazaristae).
C. Mech. = Congregatio Mechitari (Mechitaristae).
C. M. P. S. = Congregatio Missionariorum Pretiosi Sanguinis.
C. O. = Congregatio Oratorii.
C. P. = Congregatio Passionis.
C. P. P. S. = Congregatio Pretiosissimi Sanguinis.
C. S. C. M. = Congregatio S. Cordis B. M. V. de Scheutveld.
Congr. Caspo = Congregatio Casinensis a primaeva observantia.
C. Ott. O. S. B. = Congregatio Benedictinorum a S. Ottilien.
O. p. Op. = Congregatio piorum opificum (Calasanctini).
C. R. = Congregatio a Resurrectione (Resurrectionistae).
C. S. C. = Congregatio Sanctae Crucis.
C. S. P. = Congregatio S. Pauli (Paulistae).
C. S. S. C. C. = Congregatio Sacrorum Cordium (Iesu et Mariae). (Picpus).
C. S. Sp. = Congregatio Sancti Spiritus.
C. S. = Congregatio Stigmatum.
C. S. B. = Congregatio Sancti Basilii.
C. Ss. R. (C. SS. R.) = Congregatio Sanctissimi Redemptoris (Redemptoristae).
C. V. U. O. S. B. = Congregatio Vallis Umbrosae O. S. B.
C. M. F. = Cordis Mariae Filii (Claretiani).
Cr. = Crucifer.
C. S. C. B. = Congregatio S. Caroli Borromaei.
D. C. I. = Divini Cordis Iesu (Carmelitanae).
F. d. S. C. = Filii de Sacro Corde.
F. I. C. P. = Filii instructionis christianae de Ploërmel.
F. M. = Fratres Minores.
F. M. Cap. = Fratres Minores Capuccini.
F. M. Conv. = Fratres Minores Conventuales.
F. M. I. = Filii Mariae Immaculatae.
F. M. S. = Fratres Maristarum scholarum.
F. S. C. = Frater Scholarum christianarum.
I. B. M. V. = Institutum Beatae Mariae Virginis (Sorores anglicanae).
Ma. = Missionarii ab Africa = S. M. A.
M. E. (M. E. P.) = Missionarii ad exteras gentes Parisienses.

M. I. (Min. Inf.) = Ministrantes infirmis (Camilliani).
M. S. = Missionarii Saletenses.
M. S. C. = M. S. C. = Missionarii Sacri Cordis.
M. S. F. = Missionarii a Sancta Familia.
M. S. F. = Missionarii Sancti Francisci Salesii.
O. Barn. = Ordo Barnabitarum.
O. B. M. V. = Ordo Beatae Mariae Virginis (Mercedarii Nolasci).
O. C. (O. Carm.) = Ordo Carmelitarum.
O. Cam. (O. Camald.) = Ordo Camaldulensis.
O. Cap. = Ordo Capuccinorum.
O. Carth. = Ordo Chartusianorum.
O. C. D. (O. Carm. Disc.) = Ordo Carmelitarum Discalceatorum.
O. Cist. = Ordo Cisterciensis.
O. Coe. = Ordo Coelestinorum.
O. C. R. (O. Cist. ref.) = Ordo Cisterciensium Reformatorum.
O. C. S. O. = Ordo Cisterciensium strictae observantiae (Trappistae).
O. E. S. A. = Ordo Eremitarum Sancti Augustini.
O. E. S. P. = Ordo Eremitarum Sancti Pauli (Paulini).
O. F. M. = Ordo Fratrum Minorum.
O. F. F. B. M. V. d. M. C. = Ordo Fratrum Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo (Carmelitae).
O. M. (O. Min.) = Ordo Minorum.
O. M. C. (O. M. Cap.) = Ordo Minorum Capuccinorum.
O. M. Conv. = Ordo Minorum Conventualium.
O. Minim. = Ordo Minimorum.
O. M. I. (Obl. M. I.) = Oblati Mariae Immaculatae.
O. P. (O. Pr.) = Ordo Praedicatorum.
O. Praem. = Ordo Praemonstratensis.
Or. = Oratorium S. Philippi.
O. R. S. A. = Ordo Recollectorum Sancti Augustini.
O. S. (Obl. S.) = Oblati Salesiani.
O. S. B. = Ordo S. Benedicti.
O. S. Bas. = Ordo Sancti Basilii.
O. S. B. M. V. = Ordo Servorum Beatae Mariae Virginis (Servitae).
O. S. C. = Ordo Sanctae Crucis (Cruciferi).
O. S. C. (O. S. Cam.) = Ordo Sancti Camilli.
O. S. D. = Ordo Sancti Dominici.
O. Serv. = Ordo Servorum B. M. V. (Servitae).
O. S. Fr. = Ordo Sancti Francisci.
O. S. F. S. = Ordo Sancti Francisci Salesii.
O. S. Hier. = Ordo Sancti Hieronymi.
O. S. I. d. D. = Ordo Sancti Ioannis de Deo.
O. S. M. = Ordo Servorum Mariae (Servitae).
O. S. P. (O. Sch. P.) = Ordo Scholarum Piarum (Piaristae).
O. Ss. Salv. = Ordo Sanctissimi Salvatoris (Ordo S. Birgittae).
O. S. T. = Ordo Sanctissimae Trinitatis.
O. S. U. = Ordo Sanctae Ursulae.
O. T. (O. Teut.) = Ordo Teutonicus.
O. Theat. = Ordo Theatinorum.
O. Trin. = Ordo Trinitatis.
P. B. = Pères blancs (S. M. A.).
P. F. M. = Parvuli Fratres Mariae.
P. S. C. I. = Presbyteri Sacratissimi Cordis Iesu.
P. S. M. = Pia Societas Missionum (Pallottini).
R. M. M. = Religiosi Missionarii de Mariannhill.

Sal. = Salesiani (Don Bosco).
S. C. = Sacré Cœur (Dames).
S. C. I. = Sacerdotes a Corde Iesu.
Sch. P. = C. S. P. = Piaristae.
S. D. S. = Societas Divini Salvatoris (Salvatoriani).
S. I. = Societas Iesu.
S. M. = Societas Mariae sive Marianistarum.
S. M. A. = Societas Missionariorum ab Africa (Pères blancs).
S. M. M. = Presbyteri Missionarii Societatis Mariae beati Montfort.
Sor. = Soror.
S. P. = Scuole Pie O. S. P. (Piaristae).
S. S. (S. Sal.) = Societas Salesiana (Don Bosco).
S. S. (S. Sulp.) = Societas Sulpiciensis.
S. S. C. C. = Sacrorum Cordium Congregatio (Picpus).
S. S. I. = Societas Sancti Ioseph.
S. S. S. = Societas Sanctissimi Sacramenti (Eucharistini).
Ss. Salv. = Ordo Sanctissimi Salvatoris (S. Birgittae).
S. V. D. = Societas Verbi Divini (Steyl).

CAPUT III

14 ### De fine, valore, utilitate Status religiosi [81]

1. **Finis** cuiuslibet Religionis, sive agitur de Ordinibus sive de Congregationibus, est sanctificatio personalis, idest christiana Sodalium perfectio seu divina caritas. Quapropter can. 488 n. 1 et can. 593 indicant tanquam finem vitae religiosae evangelicam perfectionem. Media essentialia ad hunc finem assequendum sunt tria vota obedientiae, castitatis, paupertatis [82]. Praeter hunc omnibus Religionibus communem ideoque generalem finem quaelibet Religio habet finem particularem seu specialem, qui generatim a fundatore in Regula vel in Constitutionibus accuratius designatus est [83]; ex. gr. finis particularis Ordinis S. Francisci est imitatio Christi in vita sua mixta. In multis aliis Religionibus hunc finem specia-

[81] Schlund O. F. M., Der Ordensstand und seine Gegner. Gedanken und Tatsachen zu einer Apologie des Ordenslebens. Im Anhang elf statistische Tafeln, Regensburg 1920, vorm. Manz. Weiss O. Pr., Apologie des Christentums [3], V. p. 579-631, Herder, Freiburg 1898.

[82] Cf. Gasquet, Religio Religiosi, the object and scop of the religious life, London, Washbourne 1918.

[83] De mutatione finis, cf. infra n. 56.

lem constituunt opera caritatis, cura pauperum infantium vel aegrotorum.

In Normis, 28 iun. 1901, finis sanctificationis dicitur primarius et generalis [84], dum alter, operum caritatis, secundarius et specialis vocatur. Accuratius autem erit amplius non de fine primario vel secundario dicere, sed rectius finis sanctificationis appellatur generalis, alter vero specialis seu particularis [85] uti ipsi Emi Patres Congregationis de Religiosis dec. 1923 voluerunt.

Finis specialis seu particularis se referre potest ad studium vel instructionem, ad curam infirmorum, ad vitam contemplativam aut activam etc. Quandoque finis specialis dignoscitur optime ex voto accidentali [86]. Finis particularis maximum influxum habet in totam organizationem Religionis. Ex fine determinatur Societas.

2. Ex his dictis ipsis virtus egregia et **utilitas** magna Status religiosi [87] elucent tum pro singulis hominibus tum pro tota societate humana. Status religiosus ipse imagine (idea) sua aliquid sublime atque coeleste prae se fert.

Unice Deo adhaerere, unice Deo coniungi, cui servire regnare est, quid nobilius, immo divinius cogitari possit? Quo patet, quam vera sint haecce nomina: vita coelestis, vita angelica, flos vitae christianae, unica et evangelica et apostolica vita. [88] S. Ioannes Climacus [89] appellat Religiones coelum in terra, S. Laurentius Iustiniani terram sanctam, S. Bernardus arces Dei optime munitas, S. Petrus Damiani chorum angelorum, S. Gregorius Nazianzenus partem electam Ecclesiae,

---

[84] Quandoque etiam finis PROPRIUS aut SUBSTANTIALIS appellatus.

[85] Etiam peculiaris nominatus.

[86] Cf. infra n. 34.

[87] Cf. litterae Pii VI *Quod aliquantum*, 10 martii 1791, contra expositionem super principiis Constitutionis Cleri; Pii VI, const. *Auctorem fidei*, 28 aug. 1794; Leonis XIII, litt. *Testem benevolentiae* ad Card. Gibbons, 22 ian. 1899; epist. Leonis XIII *Au milieu*, 23 dec. 1900; ep. *Le religiose famiglie*, 29 iunii 1901. Cf. BALMES, El Protestantismo comparado con el Catolicismo en sus relaciones con la civilización Europea. Cf. NISSL, Die katholischen Klosterorden in ihrer Bedeutung für die Weltgeschichte. Regensburg 1875. I. H. SCHÜTZ, Das segensreiche Wirken der Orden und Congregationem der katholischen Kirche in Deutschland, I. Bd. Klostermonographien (VII u. 320 p.); II. Bd. Klosterschematismus (IV u. 134 p.) 1926, Junfermann, Paderborn.

[88] BASILIUS, Ep. 35; CASSIANUS, Coll. 21, 5, 33.

[89] Cf. etiam Scala paradisi, grad. XXVI, P. G. 88, 1020 D.

S. Antoninus scalam Iacob, cuius gradus sunt piae lectiones, meditationes, mortificationes, S. Thomas [90] scholam seu exercitium ad perfectionem caritatis adipiscendam.

Consiliorum evangelicorum virtus pro vita aeterna describitur a Pio XI in sua epist. apost. *Unigenitus,* 19 mart. 1924, his verbis [91]: Eiusmodi autem consilia quicumque, obligata Deo fide, servaturum se spondeat, is non modo omnibus exsolvitur impedimentis quae mortales a sanctitate remorari solent, ut bona fortunae, ut coniugii curae sollicitudinesque, ut immoderata rerum omnium libertas; sed etiam tam recto expeditoque itinere ad perfectionem vitae progreditur, ut iamiam in salutis portu anchoram velut iecisse videatur.

16 3. Statum religiosum exsistere et permansurum esse est argumentum firmissimum, quo sanctitas atque origo divina religionis christianae et Ecclesiae catholicae evidenter demonstrantur.

Oportet veram Ecclesiam Iesu Christi esse sanctam in praeceptis suis eique vim inhaerere ea omnia adimplendi, quae exigit. Atqui Status religiosus non tantum sublimissima a suis Sodalibus postulat, sed etiam historia probante innumeros ad summam perfectionem sanctitatem virtute sibi indita perduxit.

Numerus eorum, qui a Statu religioso ac proinde a vita perfectionis defecerunt et insuper scandala dederunt [92], hanc manifestationem sanctitatis Ecclesiae evertere nullo pacto potest, cum sint legiones Religiosorum, qui vitam sanctam et immaculatam agebant et adhuc profitentur [93]. Adde, quod multi Religiosi a Romanis Pontificibus catalogo Sanctorum adscripti sunt.

Pontifice Pio XI regnante canonizati sunt 1925: S. Theresia ab infante Iesu (1873-1897); S. Petrus Canisius S. I. Doctor Ecclesiae (1489-1567); S. Maria Magdalena Postel, fundatrix Sororum Misericordiae (1756-1846); S. Maria Magdalena Sophia Barat, fundatrix des Dames du Sacré-Cœur (1779-1865); S. Ioannes Eudes, fundator Congregationis Iesu et Mariae (Eudistes) et Ordinis B. M. V. charitatis (1601-1680).

Prima beatificatio a Pio XII peracta, concernit Religiosam, nempe Aemiliam de Vialar, fundatricem Congregationis S. Ioseph.

---

[90] S. th. 2, 2 q. 186, a. 1 ad 4, et a. 2 in corp.

[91] In sua epist. apost. *Unigenitus,* 19 mart. 1924, A. A. S., XVI (1924), p. 133.

[92] Monachis haereticis adnumerandi sunt Gyrovagi, Sarabaitae seu Remobath, Eustathiani, Origeniani, Adamiani, Apostolici, Audiani.

[93] Cf. P. Adolphus o. c., p. 125-127.

Extra Ecclesiam catholicam aut deest omnino Status religiosus, immo multum Status religiosus reprobatur, aut adsunt solum tentamina huiusmodi, conatus inertes aut quaedam debiles imitationes, ex. gr. apud Diaconissas Protestantium.

Status religiosus est apologia grandis Ecclesiae, eius gloria atque decus, seminarium Sanctorum. In Statu religioso elementa principalia S. Evangelii fidelibus observantur, perfecta Christi sequela habetur. Reprobando Statum religiosum Protestantismus aperte contradicit S. Evangelio, et eo ipso repugnat verae religioni. Iesus Christus enim inter suos asseclas non solum tales voluit, qui mera impletione obligationum contenti essent, sed etiam eos, qui perfectioni christianae observatione consiliorum evangelicorum darent operam.

4. Religiosi teste historia fuerunt semper et adhuc sunt firmae columnae ac fulcimina necessaria Ecclesiae: 17.

a) Vi solitariae vitae, quae orationi, poenitentiae, mortificationi tradita est et exercitio virtutum, misericordiam divinam mundo implorant, benedictionem et prosperitatem Ecclesiae impetrant, animum apostolicum in Clero tum exemplo tum verbo fovent, populumque christianum ad perferendas afflictationes continuo adhortantur. Sunt revera sal terrae. Permulti Sancti et Beati, qui maximam optimamque auctoritatem in Ecclesia habuerunt, Religiosi fuerunt, ex. gr. Gregorius Magnus, Gregorius VII, Bernardus, Franciscus, Dominicus, Ignatius etc.

b) Vi caritatis erga proximum adiuvando enim pauperes, miseros, infirmos, succurrendo in omnibus necessitatibus sive spiritualibus sive corporalibus [94].

c) Cultura scientiae et artis. Religiosi arma praebent ad defensionem Ecclesiae, laborant pro fidei et doctrinae christianae propagatione, promovent disciplinam et vitam ecclesiasticam, culturam et veram humanitatem excolunt, praesertim salubriter laborando in scholis, libros scribendo [95], academias erigendo, iuventutem docendo.

---

[94] Havers, S. I., Vaterländische Liebesarbeit der katholischen Ordensleute in Deutschland während des Weltkrieges. Caritasverband für das katholische Deutschland, Freiburg (IV und 174 p.).

[95] Cf. Denifle O. P., Chartularium Universitatis Parisiensis, Paris 1889 ss. Actuarium Chartularii Universitatis, Paris 1895 et 1897. Ad scientiam Iuris Canonici quod attinet cf. Ramos, Quae de Iure canonico scripsere Religiosi in: Com. pro Rel. III (1922) Litteratura bibliographica

d) Extraordinariis operibus fovent Ecclesiae.

Dum reliqui populi christiani pastores quodammodo stabili modo curam animarum exercent, Religiosi sunt extraordinaria membra. Potenter enim mundum renovantes, regenerantes, vivificantes augent vitam Ecclesiae idque praedicationibus, missionibus, exercitiis spiritualibus. Omnia historiae ecclesiasticae huius rei documenta praebent. Sufficit meminisse dumtaxat Sanctorum, sive Ordinum sive Congregationum, virorum magnorum, praedicatorum, missionariorum, reformatorum, ut verissime dicatur: Religiosi sunt et manent robur Ecclesiae, formant quasi cohortem praetoriam, occupant primam aciem in exercitu Ecclesiae militantis.

e) Religiosi adsunt Ecclesiae praecipue religione christiana propaganda in Missionibus exteris. Missio inter infideles magna ex parte curae Religiosorum commissa est, ut Religiosi dici possint cohors regia Ecclesiae militantis [96]. Hac aetate circiter 6000 Religiosi in Missionibus Evangelio praedicando intenti sunt [97].

f) Praetereundum insuper non est, quin e Statu religioso viri praestantissimi ad dignitates ecclesiasticas, ad praelaturas ceteraque officia promoti, immo ad Episcopatum, ad Cardinalatum [98], ad Summum Pontificatum evecti sint, quo decus Ecclesiae, propagatio regni coelorum, gloria Dei maxime promovebantur.

En nomina virorum ad fastigium Summi Pontificatus promotorum: [99]
Pelagius II, 578-590 (O. S. B.); S. Gregorius Magn., 590-604 (O. S. B.); Bonifatius IV, 608-615 (O. S. B.); Adeodatus II, 672-676 (O. S. B.); S. Agatho, 678-692 (O. S. B.); S. Gregorius II, 715-731 (O. S. B.); S. Zacharias, 741-752 (O. S. B.); S. Leo III, 795-816 (O. S. B.); S. Paschalis I, 817-824 (O. S. B.); Gregorius IV, 827-844 (O. S. B.); Silvester II, 999-1003 (O. S. B.); Victor III, 1086-1087 (O. S. B.); Paschalis II, 1099-1118 (O. S. B.); Gelasius II, 1118-1119 (O. S. B.); Eugenius III, 1145-1153 (Ord.

---

p. 87-89; Studia introductiva, 89-90; Institutiones, 109-111; Commentaria 111-113; Studia de Libro I, 146-148; de Libro II, p. 171-177; de Libro III, p. 225-228; 281-288; de Libro IV, p. 288-290; de Libro V, p. 338-341.

[96] Cf. A. S. S., XXXII (1900-1901), p. 355-363.

[97] Fratres Ordinis Minorum habent secundum Lemmens O. F. M., Die Franciscaner Missionen der Gegenwart (Düsseld. 1924), 2425 Missionarios, Capuccini secundum Analecta Capuccinorum (1938), 1575; Iesuitae secundum Testore S. I., Le Missioni della Compagnia di Gesù tra gli infedeli (Roma 1922) 1944; cf. Arens S. I., Handbuch der kath. Miss. (Freiburg 1920), p. 30, 128. Guida delle Miss. catt. Roma 1934.

[98] Ex solo Ordine franciscali plus quam sexaginta usque ad annum 1900.

[99] Rementeria in: Com. pro Rel. I (1920), p. 156, not. 1.

Cist.); Innocentius V, 1276 (O. Praed.); Nicolaus IV, 1288-1292 (O. Minor.); S. Coelestinus, 1294 (Fund. O. Coelest.); Benedictus XI, 1303-1304 (Magister O. Praed.); Benedictus XII, 1334-1342 (Ord. Cist.); Urbanus V, 1362-1370 (O. S. B.); Alexander V, 1409-1410 (O. Minor.); Eugenius IV, 1431-1447 (Ord. Eremitarum S. Aug.); Sixtus IV, 1471-1484 (O. Minor.); Paulus IV, 1556-1559 (Fund. Theatin.); S. Pius V, 1566-1572 (O. Praed.); Sixtus V, 1585-1590 (O. Minor.); Benedictus XIII, 1724-1730 (O. Praed.); Clemens XIV, 1769-1774 (O. Minor.); Pius VII, 1800-1823 (O. S. B.); Gregorius XVI, 1831-1846 (O. Camald.).

5. Emolumenta, quae Status religiosus affert Ecclesiae, redundant in ipsum bonum commune temporale Status civilis. 18

Imperator Iustinianus (527-565) perpulchre in Novellis [100] dicit: Si enim illi (sc. monachi) puris manibus et nudis animabus pro republica supplicent (Deo, manifestum quia et exercitus) habebit bene et civitates bene disponentur (Deo quoque beneplacito et propitio exsistente quomodo non universa plena totius pacis et devotionis?), terraque nobis offeret fructus et mare quae sua sunt dabit, illorum oratione propitiationem Dei ad omnem rempublicam deducente. Sed et ipsum commune schema hominum reverentius erit et vivet melius illorum erubescens perdurationem.

Pius IX in epist. encycl. *Ubi primum* 17 iunii 1847 [101], proclamat: Familiae religiosae lectissimas illas auxiliares Christi militum turmas constituerunt, quae maximo tum christianae, tum civilis reipublicae usui, ornamento atque praesidio semper fuerunt.

In allocutione radiophonia Pius XI [102] dicebat: Nunc vos alloquimur filii et filiae praedilectionis Nostrae, qui quaeve charismata meliora (1 Cor., 12, 31) atque in fide sanctissimorum votorum et in religiosa disciplina totius vitae nedum praeceptis sed et desideriis consiliisque divini Regis et Sponsi obsecundantes, Ecclesiam Dei virgineo odore fragrantem facitis, contemplationibus illustratis, orationibus fulcitis, scientia et doctrina ditatis, ministerio verbi et apostolatus operibus in dies percolitis et augetis. Igitur vere coelesti et angelicae vocationis participes (Hebr. 3) quanto pretiosorem thesaurum gestatis tanto diligentiorem adhibeatis custodiam, non solum ut certam vestram vocationem et electionem faciatis (2 Petr. 1, 10), ve-

---

[100] CXXXIII, cap. V.

[101] Bizzarri, Collect. 868.

[102] In inauguratione Stationis Radiophonicae Status Civitatis Vaticanae, 13 febr. 1931. L'Osservatore Romano, 14 febr. 1931.

rum etiam ut in vobis, tanquam in servis apprime fidelibus et devotis, cor Regis et Sponsi consolationem et reparationem aliquam inveniat pro infinitis offensionibus negligentiis, quibus homines ineffabilem Eius dilectionem rependunt [103].

19 6. Status religiosus innumeris Fidelibus est asylum, quod impedimenta salutis arcet, viam ad coelum tutiorem reddit, maiorem perfectionem in terris maioremque gloriam in coelis sternit.

Quot in statu religioso salvati sunt, qui aliter periissent! Quot facile nunc coelum assequuntur, qui aliter vix salvarentur! S. Bernardus [104] emolumenta Status religiosi his laudibus effert:

Reges terrae et omnes populi, principes et omnes iudices terrae, iuvenes et virgines, senes cum iunioribus, audite, supplico, verbum Domini dicentis: Simile est regnum coelorum homini negotiatori, quaerenti bonas margaritas, inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit omnia quae habuit, et emit eam. Sed quae est ista, quaeso, fratres mei carissimi, tam pretiosa margarita, pro qua universa dare debemus, idest nosmetipsos, quia totum Deo dedit, qui se ipsum obtulit, ut possimus eam habere? Nonne haec Religio sancta, pura et immaculata, in qua homo vivit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, innovatur frequentius, quiescit securius, moritur fiducius, purgatur citius, praemiatur copiosius? O Religio gloriosa et mirabilis! quae mens cogitare, quis intellectus plene cognoscere, quae lingua humana te poterit sufficienter et digne extollere?

Militantis Ecclesiae gemma est Status religiosus [105].

Concilium Tridentinum [106] declarat: Non ignorat Sancta Synodus, quantum ex Monasteriis pie institutis et recte administratis in Ecclesia Dei splendoris atque utilitatis oriatur.

Religiosi per professionem obtinent specialem quandam et publicam deputationem ad cultum divinum, unde publice habendi sunt ut personae sacrae.

Codex Iuris Canonici proinde dicit: Status religiosus ab omnibus in honore habendus est (cf. can. 487) [107].

Iam in Concilio Chalcedonensi anno 451 habito in can. 4

---

[103] Cf. etiam responsa Superiorum Generalium Ordinum religiosorum nuntio radiophonico die 12 febr. 1931 a Summo Pontifice emisso; Analecta Ord. Min. Capuccinorum 1931, p. 178 s.; Com. pro Rel. XII (1931), p. 352

[104] Homilia: Simile est regnum, Matth., cap. XIII, 45. Tribuitur communiter S. Bernardo, quamquam nec illius esse videatur. Deest apud Horstium, Migne P. L., S. Bernardus III, p. 1131.

[105] Bouix, o. c., p. 173.

[106] Sessio 25, De Regul. et Monial.

[107] De Statu clericali, cf. can. 119; de Associationibus fidelium, cf. can. 684.

dictum est: Qui vere et pure solitariam eligunt vitam, digni sunt convenienti honore [108].

Ecclesia ipsa reverentiam exhibet suam Statui religioso imprimis in canone 491: Religiosi praecedunt laicis; deinde in can. 614: Religiosi, etiam laici ac novitii fruuntur Clericorum privilegiis, de quibus in can. 119-123; cf. etiam can. 2343 § 4; iterum in can. 1399 n. 6: Libri, qui Statum clericalem vel religiosum probris afficiunt, ipso iure prohibentur.

7. **Obiectiones** [109] contra Statum religiosum imprimis tria vota spectant: 20

Dicitur **votum castitatis** oppositum esse S. Scripturae 1 Genes. 1, 28: Crescite et multiplicamini et replete terram. Sed dicendum est haec verba Dei non ad singulos esse relata, sed ad hominum universitatem, quarum vice primi parentes in paradiso, Adam et Eva, fungebantur. Quodsi naturaliter consideratur, aliquis tantum ad matrimonium ineundum esset obligatus, quantum conservatio atque educatio humani generis a fundatione huius certae et designatae familiae penderet. Sed quamdiu ille finis explendus non postulat, ut huic uni familiae fundamentum ponatur, cuilibet licet aut matrimonium inire aut e motivis honestis coelibatum eligere.

Ceterum propter inclinationem a Deo Creatore naturae humanae inditam plurimi semper matrimonium eligent, proinde nullum periculum deficientiae status matrimonialis [110].

In novo Testamento Iesus Christus diserte virginitatem, quae non solum ab illicitis abstinet, verum etiam ultro renuntiat matrimonio, laudat et commendat his verbis: Sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum coelorum. Qui potest capere, capiat (Matth. 19, 20). Coelibatus, idest vita solitaria ex nobiliore motivo (propter regnum coelorum) valet plus quam vita coniugalis ac summo iure dicit S. Paulus: Qui in matri-

---

[108] Harduin I, Acta Conciliorum, Parisiis 1740 II, 601, cf. c. 12, C. XVI, q. 1.

[109] Cf. S. Iohannes Chrysostomus, Contra inimicos vitae monasticae, Migne, P. Gr. 47, 319 ss. S. Thomas, Contra impugnantes Deum et Religionem; cf. etiam opusc. Contra retrahentes a Religionis ingressu; opusc. 18: De perfectione vitae spiritualis; S. th. 2, 2 q. 186-189; Lud. de Carvajal O. F. M., Apologia, Salmanticae 1528; Litteratura germanica pro hac re invenitur apud Heimbucher, o. c., I, 3 edit. 1933; Brouillard, L'excellence des vœux de Religion. Réponse à quelques objections in: Revue des Com. rel., II (1926), p. 54-60; 80-95.

[110] Cf. S. Thomas in 4 sent. d. 26, I, a. 2 ad 4; Nikolaus Paulus, Der Berufsgedanke bei Thomas von Aquin, in: Zeitschrift für kath. Theologie 50 (1920), p. 445-454.

monio vivit, facile tentatur, ut cor suum inter Deum et mundum dividat (cf. 1 Cor. 7, 24-34). Ideo Ecclesia doctrinae Iesu Christi et Apostolorum adhaerens (cf. 1 Cor. 7, 1-9, Apoc. 14, 3. 4) statum virginitatis semper praetulit matrimoniali, ut ipsum Conc. Tridentinum [111] declarat: Si quis dixerit, statum coniugalem praeponendum esse statui virginitatis (cf. Matth. 19, 11 ss.; 1 Cor. 7, 25 ss.; 38, 40) vel coelibatus, et non esse melius ac beatius manere in virginitate aut coelibatu, quam iungi matrimonio: A. S.

Contra **votum paupertatis** hoc dicitur: Religiosi mediis necessariis ad vitam sustentandam se privant, ut eleemosynam petere cogantur. At respondendum est: Si quis consilium evangelicum sequitur, non potest esse res inhonesta vel res, quae damnum societati humanae infert. Porro paupertas voluntaria, etiam in forma strictiore, uti in Ordine S. Francisci, laborem ad sustentationem vitae non excludit, sed complectitur. Tantummodo si Fratres mercedem laboris non recipiant, possunt et debent, ut S. Franciscus in suo testamento dicit, ad mensam Domini recurrere. Insuper in Religione contemplativa Moniales iam per dotem necessariam pro sua sustentatione providere debent, imo per laborem manualem vel artificiosum, ex. gr. conficiendo paramenta sacra quaedam emolumenta sibi acquirunt. Sorores aut Religiosi qui vitam activam agunt opera caritatis vel cura animarum vel scientia laborant pro populo, pro Ecclesia, pro Statu civili, proinde etiam ius habent, ut a Fidelibus sustententur. Eleemosyna libenter a Fidelibus oblata efficit, ut ipsi non solum merita supernaturalia, sed etiam benedictionem temporalem a Deo sibi adipiscantur laborumque apostolicorum ac meritorum Religiosorum participes fiant. Ex altera parte istae donationes Religiosis sunt incitamenta vocationi suae fideliter respondendi ac necessitatibus spiritualibus et temporalibus Fidelium impigre succurrendi. Nec mirum, si adest tanta aestimatio et amor specialis populi christiani ergo Ordines mendicantes. Insuper ex omnibus, quae memoria nobis de voto paupertatis in Religionibus emisso tradit, mirifica providentia Dei elucet.

Contra **votum obedientiae** hoc dicitur: Obedientia Religiosorum caeca et absoluta qua humanae dignitati derogans reprobanda est. Sed contra. Ex una parte non est obedientia Religiosorum omnino caeca et absoluta, quia semper hanc complectitur conditionem, ut id, quod praecipitur, non peccatum sit. Ex altera parte in licitis voluntati suae renuntiare ex amore Dei

[111] Conc. Trid., sess. XXIV, can. 10.

dignitati humanae minime derogat, quin etiam obedientem maxime ornat, cum in hoc praesertim verificetur ea sui contemptio, quam Christus Dominus a suis asseclis tantopere exigit. Unde S. Gregorius Papa dicit [112]: Fortasse laboriosum non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est relinquere semetipsum. Minus quippe est abnegare quod habet; valde autem multum est abnegare, quod est [113].

CAPUT IV

De relatione iuridica Status religiosi ad Statum civilem 21

1. Religiones sunt **Instituta ecclesiastica,** res ecclesiasticae ideoque omnino soli iurisdictioni Ecclesiae subiectae. Quod valet de fundatione, fine [114], operatione, evolutione Religionis. Ita ex. gr. lex civilis non potest sollemnitatem votorum constituere nec impedire nec quam minimum immutare contra institutionem Ecclesiae. Quare non cuiquam Statui civili licet leges aut praecepta ferre, quae sanctionibus ecclesiasticis essent contrariae. Immo vero Status civilis ius et officium habet Religiones protegendi [115].

Cum Ecclesia sit societas perfecta idque iuris divini positivi, Status civilis etiam personalitatem iuridicam ecclesiasticam quam Ecclesia Religionibus, Provinciis, Domibus Religiosorum unice [116] concedit, recognoscere debet idque ex ipso iure divino. Personalitas iuridica ecclesiastica conceditur Associationibus religiosis (Ordini, Congregationi, Societati etc.) a competente Superiore ecclesiastico antecedenter et independenter a consensu aut beneplacito auctoritatis civilis, quae est incapax ex ipsa ordinatione divina ad concedendam personalitatem iuridicam *ecclesiasticam*. Cum recognitio non saepe fiat [117], suaderi potest, ut Religiones, Provinciae, Domus Religiosorum agnitionem personalitatis civilis a parte Status civilis obtineant.

---

[112] Hom. 32 in Evang.; E. Mersch, S. I., La raison d'être de l'obéissance religieuse in: Nouv. Rev. théol. 54 (1927), p. 97-112.

[113] Cf. etiam infra n. 314-320.

[114] Generali vel speciali seu particulari; cf. supra n. 14.

[115] Leclercq, Taxe professionnelle des Religieux in: Revue des Com. rel. II (1926), p. 47-50.

[116] Cf. can. 100, § 1.

[117] Cf. autem pro Italia infra n. 24.

Circumspectis circumstantiis Statui civili interest, ne Domus religiosae quae ex eleemosynis vivunt, multiplicentur, ne in Domus religiosas alienigenae immoderatum influxum exerceant, ne in exstruendis Domibus religiosis earumque aedibus connexis leges architectonicae necnon hygienicae negligentur[118]. Fiat proinde amicabilis compositio.

22 2. **Persecutio** Religionum ab Ecclesia approbatarum est:

a) Laesio doctrinae Ecclesiae, quae docet observationem consiliorum evangelicorum magnae tum moralis tum socialis virtutis esse et Ecclesiae soli ius competere diiudicandi, num quaedam Religio ideae Status religiosi respondeat et conditionem temporum respiciat. Impetus incursusque in aliquam Religionem factos Ecclesia summo iure putat vulnus, quod libertati et iuribus a fundatore divino tributis infligitur.

b) Iniuria libertati singulorum hominum illata, cum cuilibet ius sit eum eligendi statum vitae, qui sibimetipsi placuerit[119].

Opiniones falsae de Religionibus et votis exortae ab Ecclesia reprobatae sunt.

Alexander IV (1254-1261) damnavit errores Guilelmi de Sancto Amore in sua const. *Romanus Pontifex,* 5 oct. 1256[120].

Conc. Constantiense (1414-1418) in sess. VIII die 4 maii 1415 censuravit propositiones 20-24, 34, 35, 44, 45[121] errorum Ioannis Wicleff; Martinus V per const. *Inter cunctas* 22 febr. 1418[122] iterum errores damnavit.

Conc. Tridentinum (1545-1563) in sess. XXIV, De sacramento matrimonii in can. 9 declaravit votum castitatis esse honestum et obligatorium.

Alexander VIII (1689-1691) damnavit per decret. S. Officii 7 dec. 1690[123] varios errores de rebus moralibus, inter eos etiam duos, qui se referunt ad confessiones apud Religiosos.

---

[118] Pejška, o. c., p. 76.
[119] Denzinger-Bannwart, Enchiridion Symbolorum, n. 449-459.
[120] Denzinger-Bannwart, o. c., n. 600-604; 611, 614, 615, 624, 625.
[121] Apud Gasparri, Fontes I, p. 46-57, n. 43.
[122] Apud Gasparri, Fontes IV, p. 38-40, n. 760, n. 20, 21.
[123] Apud Gasparri, Fontes II, p. 682-714, n. 475.

Pius VI (1775-1799) reiecit propositiones Synodi Pistorien. in sua const. *Auctorem fidei*, 28 aug. 1794[124], inter illas prop. 80-84, quae re referunt ad Statum religiosum.

Pius VI in epist. ad Card. De la Rochefoucault, 10 martii 1791, de abolitione Instituti Regularium dicit: Laedit Regularium abolitio Statum publicae professionis consiliorum evangelicorum, laedit vivendi rationem in Ecclesia commendatam tanquam Apostolicae doctrinae consentaneam; laedit ipsos insignes fundatores, quos super altaribus veneramur, qui nonnisi a Deo inspirati eas instruxerunt societates[125].

3. Is, qui notam et naturam Societatis perfectae de- 23
negat et divinam fundationem et missionem Ecclesiae catholicae ignorat, relationes iuridicas ecclesiasticas Religionum perturbare aut laedere audebit idque damno ipsius Status civilis, uti historia et experientia sat probant et confirmant.

Nemo nisi ignorantia vel odio in Religionem et Ecclesiam caecus immensam utilitatem, quam Religiones annis labentibus Statui civili et toti generi humano paestiterunt, negare potest; homines autem scientia vera illustres et spiritu christiano imbuti salutares fructus singularum Religionum et in omnibus bonis inexhaustam foecunditatem agnoscere debent, ut etiam a plurimis Acatholicis factum est[126].

4. Ex usu relationes inter Statum religiosum et Socie- 24
tatem civilem **per conventiones et concordata** inter auctoritatem ecclesiasticam et civilem quandoque ordinatae sunt; sed de facto conditio singularum Religionum in Societatibus civilibus non est semper ea, quae convenit iuri ecclesiastico et spiritui christiano. Sic ex. gr. Status civiles personalitatem iuridicam, quam Religiones ab Ecclesia sortitae sunt, non semper agnoscunt, nisi etiam ab ipso Statu civili capacitatem iuridicam obtinuerint.

---

[124] Cf. B. Duhr S. I., Das Jesuitengesetz. Sein Abbau und seine Aufhebung, Ergänzungshefte zu den Stimmen der Zeit I Reihe, n. 7, 1919.

[125] Cf. Ep. encycl. *Quanta cura*, 8 dec. 1864 a Pio IX (apud Gasparri, Fontes II, p. 995).

[126] Cf. Heimbucher, l. c. [3], p. 46.

5. De **relationibus actualibus**[127] inter Ecclesiam et varias Nationes, quod ad Ordines et Congregationes attinet, hic notatur[128]:

Anglia. Vetita de admittendis Ordinibus monasticis catholicis paulatim obsoleverunt, praesertim vetita contra Societatem Iesu data[129].

Argentina. Religio catholica est Religio Status.

Belgium[130]. Normae generales et fundamentales de relationibus inter Ecclesiam et Statum in Belgio, postquam abrogatum est Concordatum cum Sancta Sede anno 1827 initum, datae sunt a Constitutione 7 febr. 1831, quae 1) spondet libertatem cultus, instructionis et ineundi societates; 2) respuit tum suprematiam Status in Ecclesiam, tum omnimodam separationem Ecclesiae a Statu; 3) proclamat mutuam independentiam, sed salva protectione Religionis ex parte Status.

Bolivia. Religio catholica est Religio Status. Ius possidendi agnoscitur personis moralibus religiosis (art. 17 Constit.).

Brasilia. Systema separationis Ecclesiae a Statu viget, attamen criteriis haud hostilibus applicatum[131]. Peculiari lege providetur conditioni iuridicae Familiarum religiosarum.

Cecoslovachia. Secundum modum vivendi, die 2 febr. 1928 a Sancta Sede[132] approbatum, hoc valet:

Art. III. Ordines Congregationesque religiosae, quorum Domus in Cecoslovachia exstant, minime subiicientur praepositis Domorum provincialium extranearum eorundem Ordinum et Congregationum. Si in ipsa Cecoslovachia Provincia erigi nequeat praefatae religiosae Domus Cecoslovachae Domui generalitiae directe obnoxiae erunt. Superiores provinciales et praepositi Domibus religiosis Generali Domui immediate subiectis erunt cives Cecoslovachi.

Chile. Anno 1925 nova lege Constitutionali inducta est separatio Ecclesiae a Statu, sed modo tolerabili.

Columbia. Res Ecclesiae et Status amico foedere consociatae sunt Concordato die 31 decembris 1887 initum, die 5 iulii 1888 ratum habitum.

Art. VII. Clerici tum saeculares tum regulares adigi nequibunt publica obire munera, quae ipsorum sacro ministerio, vitaeque institutioni adversentur, insuper a quolibet servitio militari in perpetuum exempti erunt.

Dania[133]. Ecclesia rescissis anno 1847 legibus vexantibus abtinuit libertatem cultus et plenam omnium iurium civilium aequalitatem.

Gallia. Relationes iuridicae Congregationum religiosarum in Gallia ordinatae sunt ex parte Gubernii, lege diei 1 iulii 1901 («Loi relative au contrat d'association»); eam sequuntur aliae leges seu lex 4 decembris 1902: «Loi tendant à réprimer le fait d'ouverture ou de tenue sans auto-

---

[127] Cf. A. Giannini, Concordati postbellici, Milano 1929, p. 303.

[128] Sequimur in his rebus praeclara opera C. Badii, Ius can. comparatum, Romae 1925, A. Ottaviani, Institutiones iuris publici ecclesiastici, vol. II, Romae, 2 edit. 1936.

[129] Perugini, Concordata vigentia, Romae 1934; Blat O. P., Ius Concordatarium, Romae 1938.

[130] Badii, Ius canonicum comparatum, p. 367.

[131] Cf. Ottaviani, o. c., p. 344, n. 406.

[132] A. A. S., XX (1928), p. 65 s. Periodica XVIII (1929), p. 82 ex quo libro textus latinus sumptus est.

[133] Badii, o. c., p. 492.

risation d'un établissement congréganiste »; lex 17 iulii 1903: « Loi complétant l'article 18 de la loi 1 juillet 1901, relative au contrat d'association, en ce qui concerne la compétence du tribunal qui a ordonné la liquidation »; lex 7 iulii 1904: « Loi relative à la suppression de l'enseignement congrégationiste ».

Vi harum legum congregationes religiosae in Gallia exsistere non possunt sine gubernii auctorizatione; insuper Congregationes ad legis praescripta constitutae, nec agere nec quovis modo propria munera obire possunt, nisi sub vigilantia potestatis civilis, quae sibi reservat facultatem supprimendi illas ipsas Congregationes, quibus auctorizationem concessit.

Hinc tribus titulis Status sese intromittit in ordinandam vitam corporationum religiosarum, seu iure auctorizationis de illarum erectione, iure vigilantiae ratione Religionum regiminis, iure dissolutionis ad suppressionem quod attinet [134], quamvis hodie saltem multis in casibus gubernium non urgeat applicationem legum praedictarum [135].

Germania. Foedere a Germaniae Statibus inito et die 11 aug. 1919 proclamato cives germanici libere constituere possunt Ordines et Communitates religiosas nulla Gubernii auctorizatione (cf. art. 124).

In Concordato inter Sanctam Sedem et Germanicam Rempublicam die 10 septembris 1933 inito dicitur in art. 15: Ordines et Congregationes non subduntur ex parte Status cuicumque speciali restrictioni respectu habito circa eorum fundationem, residentias, numerum et salva art. eiusdem secunda parte, circa qualitatem eorum membrorum, circa ipsorum activitatem in cura animarum, in docendo, in servitio infirmorum et in operibus caritatis, in ordinatione eorum negotiorum et in administratione propriorum bonorum. Superiores religiosi, qui habent residentiam intra Germanicum Imperium debent conditionem civis germanici possidere. Superiores provinciales et generales, qui resident extra territorium Imperii Germanici, etsi ad aliam nationem pertineant, habent ius visitandi eorum domus in Germania positas.

Sancta Sedes curam habebit, ut pro Domibus religiosis intra Imperium Germanicum exsistentibus constitutio Provinciarum ita regatur, ut ipsae non sint, quatenus fieri possit, subditae Superioribus provincialibus exteris. Exceptiones permitti possunt cum consensu Gubernii (cf. art. 10).

Secundum sollemnem Conventionem seu Concordatum inter Sanctam Sedem et Borussiae Rempublicam die 13 aug. 1929 ratificatum [136] Gubernium Borussianum protectionem legalem concedit libertati confessionis et exercitii Religionis catholicae.

In Concordato cum Bavaria, 24 ian. 1925, ratificato [137] statutum est:

Art. 2. Ordines et Congregationes religiosae libere secundum praescripta canonica constitui possunt neque ex parte Status ulli restrictioni obnoxii sunt, sive eorum residentiam sive numerum et qualitatem eorum

---

[134] Cf. Badii, Ius canonicum comparatum, p. 351, n. 78, ibi accuratam explicationem invenies.

[135] Conventiones cum Gallia de honoribus liturgicis die 4 decembris 1926 initae sunt.

[136] A. A. S., XXI (1829), p. 521-543. Cf. R. Leiber, Das preussische Concordat in: Stimmen der Zeit, 1929, p. 17.

[137] A. A. S., XVII (1925), p. 41-56. Vermeersch, Periodica, XVI (1926), p. 1 ss., unde textus latinus sumptus est. Cf. Schweiger O. M. F., Conditio Religiosorum in Bavaria ante et post Concordatum die 24 ian. 1925 in: Com. pro Rel. VI (1925), p. 209-223; 365-377; VII (1926), p. 43-53; 199-208.

membrorum — salvo art. 13 § 2 — sive genus vitae ad normam Constitionum ab Ecclesia approbatarum respicis.

Religiones, quae hactenus iuribus publicae corporationis fruebantur, eadem conservant; aliae personalitatem iuridicam vel iura publicarum corporationum ad tramites legis omnibus civibus et consociationibus communis acquirunt. Ipsis secura sunt dominium et alia iura. In acquirendis, possidendis et administrandis suis bonis et in componendis suis negotiis nulli speciali restrictioni vel inspectioni Status subiacent.

Art. 13 § 2. Similiter in Ordinibus et Congregationibus religiosis et eorum Domibus Superiores qui in Bavaria resident cives esse debent Bavariae vel alterius Status Germaniae, incolumi iure Superiorum alienigenarum, qui extra territorium Bavariae resident, visitandi per se vel per alios eorum Domus in Bavaria exstantes; incolumi quoque iure religiosorum perficiendi studia philosophica et theologica in scholis sui instituti ad normam can. 1365 Codicis canonici, in locum earum, quae in § 1, litt. c, numeratae sunt.

In Concordato cum Badenia die 11 martii 1933 inito, in art. V secura redditur proprietas, idest iura patrimonialia tum Ecclesiae Catholicae, tum personarum ecclesiasticarum, ipsorum quoque Ordinum et Congregationum religiosarum quae libere, in Statu fundari possunt.

In Concordato cum Austria die 5 iunii 1933 inito, die 1 maii 1934 confirmato habetur:

In art. X § 1. Ordines et Congregationes religiosae possunt libere fundari in Republica Austriae secundum canonica praescripta nec subduntur cuicumque limitationi ex parte Status circa eorum residentias, numerum et qualitates membrorum salvis casibus in hoc art. et sequenti, sub § 2 expressis, nec circa genus vitae ducendae ad normam propriarum Constitutionum a Sancta Sede approbatarum. Superiores ad vitam electi domorum religiosarum in Austria, quae exigunt stabilitatem loci pro eorum membris, ius civitatis Austriacae habere debent.

§ 2. Ordines et Congregationes religiosae, quae in posterum erigentur, acquirent personalitatem iuridicam in Austria coram Statu, postquam tradita fuerit declaratio competentis Episcopi dioecesani (Praelati nullius) de peracta fundatione in Austria Supremae Status Auctoritati pro negotiis cultus, quae ad instantiam dabit confirmationis documentum. — De cetero viget dispositio art. II Concordati.

§ 3. Superiores Provinciales, qui iuridicam residentiam in Austria habent, ius civitatis Austriacae habere debent. Superiores Generales et Provinciales, qui extra territorium Austriae resident, etsi alterius nationalitatis sunt, ius habent visitandi per se vel per alios domus in Austria sitas.

§ 4. Religiosi ius habent perficiendi studia philosophica et theologica in scholis proprii Instituti vel in Athenaeis Pontificiis Romae.

Helvetia. Principia fundamentalia rationum vigentium inter Statum et Ecclesiam sancita sunt in Constitutione Confoederationis Helvetiae anni 1874.

Iesuitae ac societates affines in nulla Helvetiae parte recipi possunt, eisdemque interdicitur actio quaecumque sive de Ecclesia sive de scholis. Quae prohibitio, iussu confoederationis, extendi etiam potest ad omnes alios Ordines religiosos, quorum actio afferre reputatur vel periculum Statui vel perturbatio aliis confessionibus (art. 51 const.). Item prohibitum novas erigere «Domus religiosas» vel suppressas redintegrare (art. 52) [138].

---

[138] Badii, Ius canonicum comparatum, p. 488.

Hibernia. Gladstone Ecclesiae catholicae libertatem concessit (1868).

Hispania. Quidquid de vicissitudinibus historicis est, certum est religiosas Domus in Hispania lege erigi et recognosci posse, et quidem non solum Congregationes quae dicuntur concordatae, sed etiam eae, de quibus in Concordato (1851) expressa mentio non fit.

Iamvero de Ordinibus explicite concordatis quaestio neque fieri posse evidentissimum: et de his ait art. 29 Concordati: Eum in finem ut in universa Peninsula adsint sufficienti numero ministri atque operarii evangelici, quibus uti valeant episcopi ad sacras missiones pro variis suarum dioecesium locis, ad parochorum subsidium, ad aegrotantium opem, ad alia charitatis et publicae utilitatis opera Regium Gubernium, cui mens est meliori conditioni collegiorum, quae ad missiones pro ultramarina ditione institui adsunt opportune prospicere, nulla interposita mora reque prius cum praelatis dioecesanis collata, efficiet, ut ibi necesse sit, constituantur Domus et Congregationes religiosae, Sancti Vincentii a Paulo, Sancti Philippi Nerii, atque alterius Regularis Ordinis ex adprobatis per Apostolicam Sedem, quae simul ecclesiasticis viris ad se recolligendum, his aliisque ad spiritualia exercitia peragenda, ceterisque id genus piis usibus inservient.

De religiosis Ordinibus qui in hoc articulo non nominantur, clare patet illos Domus religiosas erigere posse vi ipsius Concordati scil. tum art. 1, qui omnia iura et praerogativas Ecclesiae recognoscit; tum art. 4, qui spondet exercitium auctoritatis Ecclesiae iuxta sacros canones; tum art. 43, qui recognoscit disciplinam Ecclesiae canonice vigentem his verbis: «cetera ad res et personas ecclesiasticas pertinentia, supra quibus provisum non est articulis praecedentibus, dirigentur omnia et administrabuntur iuxta canonice vigentem Ecclesiae disciplinam»[139].

Hollandia. Catholici nunc religiosa fruuntur libertate. Paucae adhuc manent abolendae restrictiones, quae plenam libertatem impediunt. Ut Domus religiosa frui possit personalitate iuridica, requiritur decretum regium. Ius praeviae auctorizationis regiae requiritur, quod ad dispositiones ultimae voluntatis et donationes attinet, quae sint in favorem Institutorum religiosorum[140].

Hungaria[141]. Normae internationales quoad ordinandas relationes religiosas fundamentales civium datae sunt, quae a Societate Nationum proteguntur. Huc spectant art. 55, 58, 59 Conventionis pacis in urbe Trianon habitae die 4 iun. 1920 (Trattato di pace di Trianon), qui statuunt: Hungariam obligatam esse coram nationibus ad concedendam omnibus suis incolis plenam vitae et libertatis protectionem, sine religionis distinctione, iisdem concedere liberum exercitium publicum et privatum cuiusvis cultus.

Italia. In Concordato a Sede Apostolica cum Italia die 11 febr. 1929 inito, die 7 iunii 1929 confirmato stabilitum est[142]:

Art. 29-b. Recognoscetur personalitas iuridica Associationum religio-

---

[139] Badii, o. c., p. 643 s.

[140] Cf. Ottaviani, o. c., p. 353, n. 414; Badii, o. c., p. 393.

[141] Badii, o c., p. 443.

[142] A. A. S., XXI (1929), p. 209-295; cf. S. Congregazione dei Religiosi. Istruzione: Ai Revmi Superiori degli Ordini Regolari e degli Istituti ed Associazioni con o senza voti di diritto pontificio per l'applicazione dell'art. 29, letterale, del Concordato tra la Santa Sede ed il Regno d'Italia relativo al riconoscimento della personalità giuridica delle Associazioni religiose in: A. A. S., XXII (1930), p. 138-144.

sarum cum aut sine votis approbatarum a Sancta Sede[143], quae sedem principalem habent in Regno et ibi iuridice aut de facto repraesentatae sunt per personas, quae habent ius civitatis italicae et in Italia domicilium habent.

Recognoscetur praeterea personalitas iuridica Provinciarum religiosarum italicarum intra limites territorii Status civilis eiusque coloniarum Associationum, quae habent sedem principalem extra (Regnum), si eaedem conditiones habeantur.

Recognoscetur personalitas iuridica Domuum, si vi Regulae particularis singulorum Ordinum eis attributa est capacitas acquirendi et possidendi.

Recognoscetur tandem personalitas iuridica Domus Curiae generalitiae et Procurae Associationum religiosarum etiam exterarum.

Associationes aut Domus religiosae, quae iam habent personalitatem iuridicam, eam conservant.

Iugoslavia seu Regnum Serborum, Croatorum, Slovenorum. Secundum novam Constitutionem diei 27 iunii 1921 hoc valet:

Art. 12. Ecclesia catholica independenter suas religiosas res gerit. Ubi vigebant austriacae leges, eaedem adhuc manent. Quia nunc autem maior aetas completur per 21 annum, generaliter permissa est professio sollemnis religiosa post 21 annum (e lege austriaca demum post 24 annum completum). Votum sollemne castitatis impedimentum dirimens legale constituit (§ 63) et is, qui sollemne votum paupertatis edixit, non habet facultatem conficiendi testamentum.

Lettonia seu Latoia. Ius concordatum diei 3 novembris 1922 ratificatum hic viget[144]. Religio catholica libertate cultus fruitur.

Lithuania. Secundum Concordatum die 10 dec. 1927[145] ratificatum hoc valet:

Art. V. Religiosi, qui vota emiserunt, novitii in novitiatu, si in Statu religioso perseverant, exempti erunt a servitio militari, etiam in casu belli atque etiam in casu convocationis universalis ad militiam.

Art. X. Creatio et modificatio Congregationum et Ordinum religiosorum necnon earum Domuum et Institutionum ab auctoritate ecclesiastica pendent. Ordines et Congregationes plenum ius exsistendi in Lithuania habent, si in Republica Provinciam secundum ius commune constituunt.

Art. XVI. Bona personarum iuridicarum ecclesiasticarum et religiosarum subiciuntur tributis Status civilis pariter ac personae et bona civium Reipublicae atque personarum iuridicarum laicarum, salvis tamen aedificiis cultui divino consecratis, et Domibus formationis Religiosorum et Religiosarum necnon Domibus habitationis Religiosorum et Religiosarum, qui votum paupertatis emiserunt.

Art. XVII Personae iuridicae ecclesiasticae et religiosae secundum normas iuris communis ius bona acquirendi, cedendi, possidendi, administrandi in conformitate cum iure ecclesiastico habent. Punitio Religiosorum ex parte Status civilis fit ita, ut Ordinarius competens informetur de accusatione. Loco carceris publici Religiosi detineantur in Domo religiosa.

---

[143] Excluduntur ergo Congregationes et Societates iuris dioecesani.

[144] A. A. S., XIV (1922), p. 577-581.

[145] A. A. S., XIX (1927), p. 425-433. A. Van Hove, Le concordat entre le Saint-Siège et le gouvernement de Lithuanie in: Nouv. Rev. théol. 55 (1928), p. 299-320; cf. Apollinaris, I (1928), p. 53-64; 140-155.

Lusitania. Conventio inter Sanctam Sedem et Rempublicam Lusitaniae ratificata est 3 maii 1928 [146]. Conventio se refert tantum ad iurisdictionem episcopalem.

Mexico. Vi legis constitutionalis die 5 febr. 1917 promulgatae viget libertas conscientiae et separatio Ecclesiae a Statu, sed talis separatio, quae aequivalet oppressioni et persecutioni.

Norvegia. Ordines religiosi omnes tolerantur, Iesuitis exceptis [147].

Perù. Ad normam Constitutionis anni 1860 ceterarum legum civilium viget libertas associationis, qua gaudere possunt etiam Ordines et Congregationes religiosae.

Polonia. Secundum Concordatum die 2 iunii 1925 ratificatum hoc valet:

Art. V. ... Religiosi post nuncupata vota ... et novitii qui, ante indictum quodpiam bellum, ingressum in ... Noviciatum postulaverint, a servitio militari immunes erunt, nisi universalis hominum evocatio decreta fuerit.

Art. X. Institutio et mutatio beneficiorum ecclesiasticorum, Congregationum et Ordinum religiosorum, eorumque Domuum et institutionum a competente auctoritate ecclesiastica pendebit, quae ad haec agenda procedet cum assensu Gubernii, quotiescumque expensae aerario publico inde secuturae sint. Extranei provinciis Ordinum religiosorum non praeficientur, nisi facultas ad id a Gubernio obtenta fuerit.

Art. XVI. Omnes iuridicae personae ecclesiasticae vel religiosae Poloniae habent, ad normam iuris communis, ius acquirendi, alienandi, possidendi et administrandi secundum ius canonicum eorum bona mobilia et immobilia, sicut ius se sistendi coram omni tribunali vel auctoritate Status ad civilia eorum iura tuenda. Iuridicae personae ecclesiasticae vel religiosae agnoscuntur esse Poloniae, quatenus [148] institutae sint pro finibus, quae negotia ecclesiastica vel religiosa Poloniae spectant, et personae, quae eas representare earumque bona regere permittuntur, in territoriis Reipublicae Poloniae sedem habeant. Iuridicae personae ecclesiasticae et religiosae, quae praefatis conditionibus non satisfaciunt, civilibus iuribus fruentur, quae extraneis a Republica conceduntur.

Art. XVII. Iuridicae personae ecclesiasticae et religiosae ius habent possidendi et administrandi secundum ius canonicum et congruenter cum iure communi Status coemeteria destinata sepulturae catholicorum.

Art. XXII. Si ecclesiastici vel religiosi apud Tribunalia laicorum insimulati sint de criminibus, quae poenalibus Reipublicae legibus praevisa sunt, Tribunalia ista competentem Ordinarium de unoquoque huius generis negotio monebunt eique, si casus inciderit, monumentum accusationis et sententiam iudiciariam cum suis praeviis motivis transmittent. Ordinario vel eius delegato ius erit ut, post finem processus iudiciarii, documenta de isto negotio cognoscant. Si praefatae personae corpore apprehendantur vel in carcerem tradantur, civiles potestates debitae earum statui et hierarchiae conditioni observantiae curae habebunt.

---

[146] A. A. S., XX (1928), p. 129-133; cf. Conventio inter Sanctam Sedem et Rempublicam Lusitanam de dioecesi Meliaporensi, A. A. S., XXI (1929), p. 337-341. Cf. A. Carreja de Silva O. M., Concordatum Lusitanicum, in: Apollinaris, I (1928), p. 209-214; 280-295. Cf. Perugini, Blat., o. c.

[147] Badii, o. c., p. 496.

[148] A. A. S., XVII (1925), p. 273-287. P. Schweiger C. M. F,, Ius religiosorum concordatum pro Polonia, in: Com. pro Rel. VIII (1927), p. 455-461; IX (1928), p. 120-126; 341-350; X (1929), p. 184-192.

Ecclesiastici et religiosi detinebuntur et poenas reclusionis subibunt in conclavibus a locis, quae laicis destinantur separatis, nisi ab Ordinario, competente eorum qualitate ecclesiastica spoliati fuerint. Si sententia eos carcere puniverit, poenam luent in conventu vel alia Domo religiosa, in locis ad id destinatis.

Art. XXIV. 9. Iuridicae personae ecclesiasticae et religiosae ius habebunt, non minus quam iuridicae personae laicae, directe in partes dividendi campos arabiles ad ipsas pertinentes.

Art. XXVI. Bona ecclesiastica quae sunt in Polonia sed spectant ad iuridicas personas ecclesiasticas et religiosas quae extra fines Status Poloniae sedem habent, et contra, peculiari conventioni locum dabunt [149].

Romania. Secundum sollemnem Conventionem inter Sanctam Sedem et Romaniae Regnum die 7 iulii 1929 ratificatam [150] hoc valet. (Cf. etiam Conventio diei 30 maii 1932):

Art. IX. Monasteria, Abbatiae canonice erecta, sunt personae iuridicae.

Art. XVII. Ordines et Congregationes religiosae in Romania exsistentes debent habere Provincialem et membra e civitate Romaniae, domicilium in Regno habentes. Ordines et Congregationes obtinent personalitatem iuridicam, si conditiones a lege civili praescriptas implent. Ordines et Congregationes religiosae possunt Domos condere et ii, qui iam in Regno exsistunt, novas Domos erigere possunt, cum approbatione Sanctae Sedis et Gubernii.

Art. XIX. Scholae Ordinum et Congregationum religiosarum Ordinario loci subiiciuntur.

Russia. Gubernium sovietisticum legem separationis inter Ecclesiam et Statum die 23 ian. 1918 tulit. Ecclesia catholica nulla libertate fruitur.

Status Foederati Americae septentrionalis [151]. Ecclesia catholica in singulis Statibus eadem fruitur libertate qua ceteri cultus [152]. Viget separatio plena inter Ecclesiam et Statum.

Svecia. Nullum Monasterium a Gubernio probatum est [153].

---

[149] A. A. S. XVII (1925), p. 273. Textus latinus sumptus ex Periodica, XIV, 1926.

[150] A. A. S., XXI (1929), p. 441-451; L. Honoré S. I., Le concordat entre le Saint-Siège e le royaume de Roumanie, in: Nouv. Rev. Théol. 50 (1929), p. 738-743.

[151] Badii, o. c., p. 579.

[152] Badii, o. c., p. 495.

[153] Badii, o. c., p. 495.

PARS SECUNDA

DE ESSENTIA STATUS RELIGIOSI ET DE DIVISIONE RELIGIONUM

(cf. can. 487-491)

CAPUT I

De notione Status religiosi; de verborum significatione [1]

1. De notione [2]

Ut saepe in Codice, ita et in hac parte [3], de Religiosis, nonnulli, idest quinque canones praemittuntur ad instar introductionis eo fine, ut res melius intelligatur et recta fruatur interpretatione.

Can. 487 describit Statum religiosum; can. 488 agit de variis nominibus et terminos technicos explicat; in can. 489 dicitur de legibus et Regulis et Constitutionibus; can. 490 continet quandam regulam pro interpretatione et can. 491 tractat de praecedentia iuridica.

1. **Status religiosus.** E Codice Status religiosus est stabilis in communi vivendi modus, quo Fideles, praeter communia praecepta, evangelica quoque consilia servanda per vota obedientiae, castitatis et paupertatis suscipiunt (cf. can. 487) atque ita ad evangelicam perfectionem tendunt

---

[1] Cf. Vermeersch, De status religiosi essentia et interpretatione can. 487 et 488, in: Periodica XV, 1927, (1)-(13). Peinader C. M. F., Quaestiones iuridicae-morales de Statu religioso, in: Com. pro Rel. XII (1931), p. 260-283.

[2] P. Heinrich Suso Mayer O. S. B., Benedictinisches Ordensrecht, p. 11-17.

[3] Cf. can. 682-683; 731-736; 1255-1264; 1222-1326; 1495-1498; 1552-1555; 1999-2002; 2142-2146; Canones introductorii seu praeliminares inveniuntur non solum ratione partium, verum etiam ratione librorum, can. 1-7, etc., ratione sectionum, can. 108-110, etc., de titulis, can. 145-146, etc., de capitibus, can. 147-151, etc.

(cf. can. 488 n. 1) tanquam ad perfectionem sui status (cf. can. 593).

En notio generalis, magis theologica quam iuridica Status religiosi in abstracto.

Status etymologice sumptus oritur a verbo stare, metaphorice designat quosdam exsistendi seu vivendi modos, qui per suam stabilitatem similitudinem quandam habent cum homine stante, idest, in eodem loco permanente [4].

a) Sensu stricto status est stabilis vivendi modus seu stabilis vitae conditio, ex causa permanente nec facile mutabili. Modus vivendi seu conditio vitae est elementum genericum; stabilitas est elementum formale seu specificum.

b) Plures status in homine distingui possunt: status privatus vel mere internus (status gratiae, status peccati, et status publicus seu socialis, qui certam vivendi conditionem in societate efficit (ex. gr. status clericalis, status coniugalis). Status publicus est iterum vel mere socialis, idest absque specialibus iuribus (ex. gr. status plebeiorum in hodiernis Societatibus) [5] vel iuridicus, qui certa iura et obligationes a lege sancita et recognita secumfert.

c) Ex elemento generico, quantum est vitae conditio, status eo perfectior est, quo magis actus et operationes intensive et extensive pervadit.

d) Ex elemento specifico, seu qua status est vitae conditio stabilis; varii gradus perfectionis distingui possunt, prout conditio vitae solvitur sive per mortem dumtaxat sive per publicam auctoritatem sive per liberum arbitrium sive per decursum temporis [6]. Absolute perfectus erit, cum causa, ex qua oritur, necessitatem inducat, relative eo perfectior habendus erit, quo magis ad stabilitatem et immutabilitatem accedat [7].

e) Ad statum iuridicum efficiendum non sufficit quaedam stabilitas vitae dumtaxat, sed requiritur sollemnitas aliqua ab auctoritate legitima iniuncta, qua status iuridicus constituatur [8] et suscipiatur [9]. A firmitate igitur exsurgit status, sol-

[4] Fuse de hac re tractat Forcellini, Lexicon totius Latinitatis.

[5] Aliter fuit in Iure Romano, ubi plebeii verum statum iuridicum effecerunt sicuti et patricii. In nationibus christianis medii aevi aderant tres status iuridici: populi, nobilium, cleri; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920), p. 25, not. 16.

[6] Cf. Goyeneche, l. c., p. 22-28.

[7] Larraona in: Com. pro Rel. II (1921), p. 136 s.

[8] Approbatio ecclesiastica pro Statu religioso.

[9] Per postulatum, novitiatum, professionem, cf. n. 213, n. 2.

lemnitate autem efficitur, ut sit iuridicus, a modo vivendi habetur, ut sit talis designatus et definitus status.

f) In Iure Romano triplex status dignoscebatur: libertatis, civitatis, familiae. Ex libertate homines erant aut liberi aut servi; ex civitate erant cives et latini et peregrini; ex familia erant sui vel alieni iuris [10].

g) In relatione ad finem supernaturalem distinguuntur status viae et status termini.

Status termini duplex iterum invenitur: beatorum et damnatorum. Conditio animarum in purgatorio est transitoria.

Status viae distinguitur in statum innocentiae et statum naturae lapsae et reparatae. Qui ultimus Status iterum dividitur in statum naturae, statum legis veteris, statum Ecclesiae Christi.

h) In Ecclesia status exsurgunt praesertim vel respectu 26
hierarchiae vel ex positione hominis respectu vitae christianae.

i) Respectu hierarchiae habentur duo status fundamentales scilicet Clericorum et Laicorum. Ex divina institutione sunt in Ecclesia Clerici a Laicis distincti, licet non omnes Clerici sint divinae institutionis; utrique autem possunt esse Religiosi (can. 107). In Statu clericali autem sunt diversi gradus vel ratione iurisdictionis vel ratione ordinis. Ex divina institutione sacra hierarchia ratione ordinis constat Episcopis, presbyteris et ministris; ratione iurisdictionis, Pontificatu supremo et Episcopatu subordinato; ex Ecclesiae autem institutione alii quoque gradus accessere (can. 108). Non omnes autem gradus aeque rationem status plenam participant.

k) Respectu vitae christianae distinguitur status vitae 27
christianae communis et status vitae christianae perfectionis, qui status perfectionis differt a statu vitae christianae communis non ut contrarium a contrario, sed perfectum ab imperfecto [11].

l) Status vitae christianae in genere est stabilis modus vivendi secundum normas a Christo Domino praescriptas et in Ecclesia ad vitam aeternam assequendam depositas. Harum normarum fundamentum est divina caritas, quae varios gradus admittit. Essentiale caritatis elementum (observatio praeceptorum, immunitas a peccato mortali) ab omnibus requiritur, ut vitam aeternam ingredi possint.

Caritatis autem, et ideo perfectionis, gradus varii distinguuntur. Primus gradus caritatis est diligere Deum, quantum est diligibilis,

---

[10] Cf. autem Dig. I, 6; Dig. IV, 5; Inst. ubi I, § 3, de libertinis, qui quasi quendam statum specialem constituunt.

[11] Cf. Larraona, l. c., p. 139, not. 23.

idest infinito amore; qui gradus soli Deo convenit. Secundus gradus est diligere Deum, non quantum est diligibilis, sed quantum potest creatura eum diligere, ita ut semper actu de Deo cogitet et sine intermissione in eum per affectum feratur, in quo gradu versantur Beati, quorum comparatione omnes alii sunt imperfecti. Tertius gradus est diligere Deum, quantum potest creatura mortalis quae a se removit omnia divini amoris impedimenta, et totam se Dei obsequio consecravit; et haec est perfectio, quam acquirendam sibi proponunt Religiosi. Quartus gradus est diligere Deum, ita ut nihil aeque aut magis quam Deus diligatur, ac proinde nihil divinae dilectioni contrarium admittatur; qui gradus omnibus praeceptus est [12].

Verum quidem est perfectionem christianam necessario ex omnium virtutum cumulo coalescere; cum autem caritas divina regina seu complexus omnium virtutum supernaturalium sit, recte affirmatur perfectionem in una divina caritate consolidari.

Quod ita S. Thomas [13] probat: Respondeo dicendum, quod unumquodque dicitur esse perfectum, in quantum attingit proprium finem, qui est ultima rei perfectio. Caritas autem est quae unit nos Deo, qui est ultimus finis humanae mentis, quia qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo, ut dicitur 1 Ioan. 4, 16. Et ideo secundum caritatem attenditur perfectio christianae vitae.

m) In statu vitae christianae communis sunt simplices Christiani sive coniugati sive soluti, immo presbyteri et inferiores Clerici, nisi forte melius Clerici iam aliquomodo ad statum perfectionis adnumerantur. Sed illud e Codice certum: Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere eisque virtute et recte factis in exemplum excellere (can. 124).

Etsi coniugati verum statum particularem habent, tamen potius quam status consideratur in iure sacramentum matrimonii.

n) Status perfectionis christianae iterum dividitur in Statum perfectionis acquisitae (exercendae) et in statum perfectionis acquirendae.

Quamvis aliquo pacto omnes Christiani in statu perfectionis christianae esse dici possunt, cum omnes ad caritatem teneantur, in qua essentialiter et principaliter perfectio vitae christianae consistit, nihilominus ii soli in statu perfectionis vere esse dicuntur, qui caritatem mediis aptioribus prosequuntur et ad illa media tenentur *ex speciali* obligatione, non solum ex generali obligatione vitandi peccatum.

Ista media excellentia ad gradum caritatis perfectum assequendum praeter [14] praecepta communia sunt consilia evange-

---

[12] Cf. S. Thom., 2-2, q. 184, a. 1. Bellarmin., De controv., t. I, controv. 5, lib II, c. 2.

[13] S. theol. 2, 2, q. 184, a. 1; cf. a. 3.

[14] Status perfectionis christianae perficit ergo vitam christianam, non despicit ipsius praecepta. Errat Harnack: Wesen des Christentums 1920.

lica. Per haec enim homo totum, quod attinet ad corpus et animam et bona externa se Deo consecrat [15] et omnia impedimenta vel saltem impedimenta principalia amoris divini amovet, idest concupiscentiam oculorum et sollicitudinem de bonis exterioribus, concupiscentiam carnis et sollicitudinem de uxore et liberis, concupiscentiam superbiae vitae et inordinationem voluntatis [16]. Simul observatione consiliorum virtutes morales facilius acquiruntur, et ita via ad ipsam perfectionem aperitur. Consilia evangelica sunt igitur ratio formalis status perfectionis acquirendae proindeque ipsius constitutionis Status religiosi.

o) Status perfectionis acquisitae est status Episcoporum [17], qui vi officii suscepti ad perfectionem sive caritatem exercendam obligantur; quadam ratione etiam sacerdotes, quos Episcopi in curam animarum assumunt, istius status sunt.

Hierachice Episcopi sunt in primo gradu ordinis.

p) Status perfectionis acquirendae nihil aliud est nisi Status religiosus, cum Religiosi vi professionis ad acquirendam perfectionem adstringantur.

Non requiritur, ut Religiosus *actu* iam perfectionem assecutus sit, sufficit peculiare studium perfectionis acquirendae.

q) Ex adhuc usque dictis luculenter patet Statum religiosum perfectissimo modo participare rationem status veri, quia ista conditio vitae religiosae format et dirigit totum hominem internum ac externum, privatum ac publicum, quod attinet ad omnes, etiam minutissimas operationes, ac simul adest istius vitae conditio stabilis absolute perpetua vel relative saltem. Status religiosus ergo est status externus et visibilis (canonicus) non mere socialis, sed iuridicus, immo cardinalis, quia fundamentum praebet numero secundo personarum canonicarum.

r) Differt Status religiosus a Statu clericali et laicali in partibus constituentibus tam theologicis quam iuridicis, qua-

---

p. 51; Das Mönchtum, Giessen 1907, p. 6; Entstehung und Entwicklung der Kirchenverfassung 1910, p. 8.

[15] S. Thomas, S. theol. 2, 2, q. 86, a. 7; Suárez, De virtute et statu religioso, tract. VII, l. II, c. 7; Leo XIII, Litt. benevolentiae ad Card. Gibbons, archiep. Baltimorensem, 22 ian. 1899.

[16] Cf. S. Thomas, S. theol. 1, 2, q. 108, a. 4; 2, 2, q. 186, a. 3, 4, 5.

[17] Ita Suárez, Bellarminus, Bouix etc.; Passerinus, Vermeersch negant. De comparatione inter Statum Episcoporum, Sacerdotum et Religiosorum, cf. S. Thomam, 1, 2, q. 184, art. 6 et 8; q. 188, art. 6; Opus de perfectione vitae spiritualis, cap. 17; Suárez, De Statu, vol. II, cap. 18 sq.; Passerini, De Statibus, q. 184, art. VI sq.

tenus est status perfectionis acquirendae completus et quatenus vita communis iure Ecclesiae praescripta adest. Hoc elementum iuridicum, non invenitur in Statu laicali nec in Statu clericali, etsi Clerici e can. 134 vitam communem ducerent [18].

28 s) Hic status perfectionis acquirendae distinguitur ab ipsa perfectione, idest a perfecta caritate, quae etiam extra Statum religiosum esse potest et re vera a multis obtinetur [19]. Iuvat meminisse illorum Beatorum et Sanctorum, qui non in Statu religioso vivebant. Fuerunt in via perfectionis, non autem in Statu perfectionis. Fieri potest, ut aliquis sine votis perfectus sit aut vota secreta vel privata emittat, at iuridice non est in Statu religioso. Altera ex parte aliquis in statu perfectionis vivere, a perfectione tamen alienus esse potest [20]. Ut quis in statu perfectionis censeatur esse, oportet igitur, ut sit obligatus ad ea, quae perfectionem constituunt.

t) Status perfectionis acquirendae dicitur Status religiosus (aut Religionis) per eminentiam, quia Religionem seu vitam religiosam perfecte continet.

Non est status perfectionis acquirendae incompletus, sed status perfectionis acquirendae completus dicendus est. Si quis hunc Statum amplectitur, fit persona Deo dicata et consecrata, persona sacra, quia non iam ex privata devotione, sed ex publica Ecclesiae auctoritate divino cultui deputatur [21]. S. Thomas dicit [22]: Status Religiosus eorum est, qui se totaliter mancipant divino servitio quasi holocaustum Deo offerentes.

u) Status religiosus sumi potest in sensu proprio seu stricto et in sensu improprio seu latiore.

In sensu proprio seu stricto definitur Status religiosus in can. 487 [23]. In sensu improprio seu latiore est Status religiosus societas sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis (cf. can. 673) [24].

2. Fideles, de quibus in can. 487, sunt catholici, non christiani simpliciter idque, catholici dumtaxat, qui nullo

---

[18] Larraona, l. c., p. 137, 138, not. 19.

[19] Cf. Denifle, Luther und Luthertum I, § 8, ubi refutantur errores Protestantium, ex. gr. Harnack in suo libro: Das Mönchtum, seine Ideale und seine Geschichte, Giessen 1901.

[20] S. Thomas, S. theol. 2, 2, q. 184, a. 4 et 5.

[21] Cap. 20 X de convers, coniug. III, 32, cap. 13 X de regular. III, 31; S. C. Ep. et Reg. 21 mart. 1885, 29 sept. 1892, 11 aug. 1889.

[22] S. Thomas, S. theol. 2, 2 q. 186, a. 1.

[23] Cf. supra, n. 25

[24] Cf. infra, n. 599.

legitimo detineantur impedimento (cf. can. 538)[25], ideoque requiruntur testimonia baptismatis et confirmationis, quandoque litterae testimoniales (cf. can. 455 § 1).

Non baptizati non gaudent iuribus christianorum (cf. can. 87), neque in via extraordinaria consiliorum evangelicorum recte currunt, nisi prius legi divinae stricte obliganti sese submittunt[26].

Praecepta communia sunt ea, quae omnes Fideles obligant, idest decalogus praeceptum caritatis erga Deum et proximum, receptio sacramentorum, leges ecclesiasticae pro omnibus praescriptae.

3. Ad **essentiam** Status religiosi in sensu stricto perti- 29
net[27]:

a) Observatio **consiliorum evangelicorum** obedientiae, castitatis, paupertatis personalis sub quodam Superiore.

Is inepte diceretur Religiosus, qui vi sui status contentus esset sola observantia praeceptorum. Requiritur adhuc aliquid plus, nempe ut homo removeat impedimenta perfectionis christianae, quae oriuntur ex triplici concupiscentia, et se totaliter divino servitio mancipet.

Qui sola observantia praeceptorum contentus esset, non dici posset Religiosus. Proinde etiam Codex in can. 487 describit Statum religiosum quo fideles praeter communia praecepta, evangelica quoque consilia servanda suscipiunt[28].

b) Observatio trium consiliorum evangelicorum sub **votis publicis** sive perpetuis sive temporariis elapso autem tempore renovandis.

a) Ad formandum Statum religiosum non sufficit tria consilia evangelica tantummodo de facto observare, sed eorum observantia sub voto promitti debet. Quae doctrina, iam dudum sententia communis[29], sequitur ex institutione Status

---

[25] Cf. etiam can. 542, n. 1; 646 § 1, n. 1; 693 § 1.

[26] Pejška, Ius canonicum Religiosorum[3], p. 2.

[27] Jombart, L'essence de l'état religieux, in: Revue des Com. rel. I (1925), p. 172-181. Vermeersch, De Status religiosi essentia et interpretatione can. 487 et 488, in: Periodica XV (1927), (1)-13. Lottin, La doctrine de Saint Thomas sur l'état religieux, in: Vie spirituelle 1923, p. 385 ss.

[28] Cf. Innoc. III, cap. 6 X de statu Monach. III, 35; cap. 1 (i. f.) 5, tit. 14 de signif. verb. in Extravg. Ioann. XXII.

[29] S. Thomas, S. theol. 2, 2, q. 183, a. 6; Suárez, l. c., tract. VII, l. II, c. 3, n. 2.

religiosi a Iesu Christo facta, qui studium perfectionis a statu quodam exerceri voluit, etsi expresse de voto non loquitur. Status autem natura sua quandam (non quidem absolutam) firmitatem, immutabilitatem, stabilitatem, perpetuitatem vitae requirit et causam moralem perennem, quae eandem efficiat. In vita religiosa non invenitur alia causa, quae illam stabilitatem vitae afferat, nisi obligatio per votum et quidem in perpetuum suscepta. Causa enim, quae stabilitatem efficit, in tali obligatione dumtaxat consistere potest, quae a) ex propria voluntate[30] procedit et non ex praecepto aut lege[31], alioquin nota consiliorum evangelicorum qua talium tolleretur, b) Deo fit, quia talis obligatio dumtaxat potest perpetuitatem constituere. Propositum simplex non sufficeret, et promissio homini facta vix valeret, cum saltem, quod ad castitatem ac paupertatem attinet, non multum alterius interesset. Per se potest utique etiam iuramentum[32] Deo factum illam stabilitatem efficere, sed praeterquam quod in iure iuramentum et votum saepe aequiparantur, votum hic magis conveniens esse videtur.

Vota publica requiruntur, idest talia, quae nomine Ecclesiae a legitimo Superiore ecclesiastico acceptentur (cf. can. 1308 § 1), ideoque vota externa. Non sufficit voti quaelibet emissio, sed ea, quae iuridica est. Publicitas iuridica est independens a publicitate notitiae[33] et eo ipso habetur quod vota in Religione ab auctoritate ecclesiastica approbata nuncupantur, etsi coram paucis et loco occulto fit. Societas, in qua Sodales tribus votis publicis non obstringuntur, non est proprie Religio[34].

Et vota quidem perpetua requiruntur, ut stabilis vivendi modus (cf. can. 487) ut permanens coniunctio (status) efficiatur. S. Thomas dicit[35]: Ad perfectionem vitae Dominus pertinere dixit, quod aliquis eum sequatur non qualitercumque, sed ut ulterius retro non abiret ... Haec autem immobilitas sequelae Christi firmatur voto.

Ista vota possunt esse actu perpetua, et sufficiunt quoque vota temporaria suo tempore renovanda — virtualiter perpetua. Proinde debet abesse deliberata intentio in ingressu in Religionem Statum religiosum expleto votorum tempore relin-

---

[30] Ex vinculo interno.

[31] Ex vinculo extrinseco.

[32] Vel etiam contractus aut lex Ecclesiae conditionalis uti pro Statu clericali. Cf. etiam Societates in communi viventium sine votis, n. 599.

[33] Publicum hic non dicitur per oppositionem ad occultum.

[34] Cf. Decretum S. C. Ep. et Reg. 11 aug. 1889; cf. can. 673 § 1.

[35] Contra gent. l. 3, c. 131; S. theol. 2, q. 186, a. 6 ad 1.

quendi. Ita stabilis modus ad verum perducitur etiam in Religione, quae habet nonnisi annuales professiones.

Religio ad tempus non exsistit in iure Ecclesiae, sed quaelibet est de iure perpetua iam propter personalitatem iuridicam (cf. can. 102, § 1).

Si autem Religiosus a votis temporariis postea intentionem habet et propositum manifestat ad saeculum revertendi, remanet iuridice in Statu religioso. Immo professio eius, qui habet intentionem egrediendi triennio elapso, non est invalida [36].

Hoc deducitur ex can. 637 et imprimis ex can. 572, ubi haec conditio non habetur. Nec dici potest huiusmodi professionem dolo esse emissam (cf. can. 572, 1, n. 4), nam in casu iure suo quis utebatur [37].

Aliud dicendum, si Religio expresse declarasset nullo modo intendere admittere in Religionem eos, qui nolint suo tempore perpetuo se tradere Religiosi. Professio esset invalida ex defectu admissionis legitimae (cf. can. 572, § 1, n. 2) [38].

E praescripto Codicis novitiatu expleto in omnibus Religionibus vota temporaria dumtaxat emittuntur, quae tamen, ut Codex dicit, elapso tempore (saltem triennio cf. can. 574) nisi annualis professio praescripta sit, renoventur (cf. can. 488, n. 1). Sodales sine votis in Religione e iure communi adesse non licet. Quapropter praescribit Codex, ut tempore expleto, pro quo vota emissa sunt, usque ad renovationem eorum, ex. gr. in iis Religionibus, in quibus vota annualia emittuntur, nullum intervallum temporis interponatur (cf. can. 577 § 1); immo Superioribus facultas data est, ut ex iusta causa renovatio votorum temporariorum per aliquod tempus, non tamen ultra mensem anticipetur (cf. can. 577 § 2). In aliquibus Religionibus stricte dictis legitime exsistunt sic dicti Oblati, qui professionem non emittunt [39].

Sodales, qui tantum vota temporaria nuncupant, sunt Religiosi vel in Ordine iam Regulares; membra igitur Status religiosi sunt, quamvis stabilis modus (cf. can. 489) perfecte apud

---

[36] Aliter dicit Wernz-Vidal, l. c., p. 13, n. 9. Nec per talia vota cum exclusione renovationis emissa is fieret verus Religiosus, licet in foro externo ob non cognitam internam intentionem, Statui Religionis contrariam, haberetur talis.

[37] Cf. autem Vermeersch in: Periodica XXI (1932), p. 122s., ubi dicitur: Si dolus accesserit, ipsi valori istius professionis obstare posse.

[38] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935), p. 315.

[39] Ex. gr. apud Camillianos, cf. Constitutiones n. 234; apud Benedictinos. W. Adam, Die Oblaten vom hl. Benedikt, in: Theol.-prakt. Monatschrift XXVI, p. 299ss.

eos non habeatur [40], neque finis Status religiosi absolute obtineri possit.

Etsi ex primis temporibus Ecclesiae documenta historica de voto nuncupato non habentur, attamen de perpetuitate seu stabilitate huiusmodi vitae dubitari non potest.

S. Benedictus autem votum proprium stabilitatis introduxit, quod duo continebat [41] nempe a) ut Monachus semper Monachus remaneat (non liceat collum excutere de iugo regulae), b) ut Monachus perseveret in Monasterio, ubi professionem emisit (non liceat egredi de Monasterio).

Stabilitas quasi elementum absolutum putabatur, proinde non concedebatur dispensatio a votis sollemnibus.

Mutatio saeculo XVI introducta est, cum vota simplicia introducerentur.

30 β) At ipsis Institutis votorum simplicium vel alumnis Religionum, qui ex litt. encycl. Pii IX *Neminem latet*, 19 martii 1857, professioni sollemni simplicem praemittere debebant, nomen [42] et iura Religiosorum in iurisprudentia Romanae Curiae denegabantur. Ultimis annis demum ex tempore Leonis XIII nomen [43] Religiosorum illis absolute attributum erat, nomina autem Regularis, Monialis iure meritoque exclusa remanebant [44].

Codice nondum vigente requirebatur ad Statum religiosum vere constituendum, ut vota essent saltem ex parte voventis perpetua, idest irrevocabilia salvo speciali privilegio Sanctae Sedis [45]. In primo schemate Codicis adhuc perpetuitas votorum essentialis dicebatur, ut aliquod Institutum nomen Religionis haberet [46], nonnisi latiore et improprio sensu (extensive) agnoscebatur Status religiosus in Societatibus, in quibus vota ad tempus dumtaxat nuncupantur.

---

[40] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920), p. 76; 111.

[41] Regula c. 58.

[42] Cf. decr. *Sanctissimus*, 12 iunii 1857, n. VI (professi non religiosi); decr. *Perpensis*, 3 maii 1902, S. C. Ep. et Reg.; const. *Conditae*, 9 dec. 1900 (sodalitates, consociationes, non autem religiones), Normae 1901, n. 32.

[43] Ex. gr. decr. *Ecclesia Catholica*, 11 aug. 1889 (Congregationes religiosae); const. *Conditae* (familiae religiosae); Normae 1901, art. 58, 139, 201 (instituta virorum religiosorum); const. *Sapienti Consilio*, 29 iunii 1908, I, n. 5.

[44] Saeculo XVIII autem et primo dimidio saeculi XIX non raro Congregationibus virorum praecipue ista nomina applicabantur, postea hae voces technicae pro Congregationibus ex iurisprudentia reiiciebantur, cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920), p. 174.

[45] Collect. S. Congr. Ep. et Reg. 27 april. 1864, p. 763.

[46] Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920), p. 110, Larraona, o. c., II (1921), p. 208, not. 77.

Professi Congregationum votorum simplicium ante Codicem promulgatum uti Religiosi ac Regulares recogniti non sunt[47], immo nec ipsi professi simplicium votorum in Ordinibus sive virorum sive mulierum expresse ut tales agnoscebantur, postquam vota simplicia in Ordinibus ante professionem sollemnem introducta sunt.

Ad aestimandam innovationem a Codice hac in re inductam iuvat verba Bizzarri[48] adnotare: In generali conventu, 15 iunii 1856, penes S. Congregationem super Statu Regularium disputatum est, an qui in Ordinibus religiosis votorum sollemnium praemittere debent professionem votorum simplicium, declarandi essent vere Religiosi, vel tantum participes privilegiorum; nonnulli ex Emis Cardinalibus primam partem propositionis probandam esse existimabant, quia agebatur de votis simplicibus perpetuis ex parte voventis, utpote quae tendunt ad emittenda deinde vota sollemnia, in quibus perfectionem et complementum accipiant, prout locum habet in Societate Iesu: alii vero autumabant communicationem tantum privilegiorum esse concedendam, cum non expediat privilegium singulare Societatis Iesu ad alios Ordines extendere, ne novus Status religiosus contra vigentem Ecclesiae disciplinam generaliter constituatur.

In hac sententiarum disparitate Pius IX sequentem probavit articulum, qui in declarationibus a memorata S. Congregatione datis sub n. VI legitur: Professi dictorum votorum simplicium, participes erunt omnium gratiarum et privilegiorum quibus professi votorum sollemnium in memorato Ordine utuntur, fruuntur et gaudent. Eadem formula adhibita est in decreto *Perpensis*, 3 maii 1902, in qua ad Ordines mulierum disciplina votorum simplicium extensa est.

γ) In Codice nunc habetur prima et absoluta recognitio Congregationum, ideoque unitas generica iuris Religiosorum[49].

Ut quis igitur vere Religiosus et in vero et pleno statu iuridico dici valeat, sufficit nunc secundum Codicem, ut vota saltem temporaria in aliqua Religione emiserit sive per professionem annualem sive temporariam, de qua in can. 574 § 1[50]. Essentia Status religiosi consistere potest cum minima stabilitate[51]. At nuncupatio istorum votorum elapso tempore non inducit obligationem iuridicam, eam iterandi vel perpetuam professionem emittendi (cf. can. 637). Sed in ingressu debet adesse intentio vota renovandi sive in Religioso sive in Supe-

---

[47] Rationes invenies apud Larraona in: Com. pro Rel. I (1920), p. 46, not. 2, cf. const. *Quamvis iusto*, § 13, Benedicti XIV; Prümmer, Manuale iuris eccl., II (Ius Reg. spec.), p. 11-14 cum notis. Religiones votorum simplicium appellabantur ante Codicem Congregationes saeculares.

[48] Collectanea, p. 745 nota.

[49] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920), p. 47, not. 5.

[50] Cf. ex. gr. can. 487, 575 § 1; 593, 596, 615, 642, 647.

[51] De stabilitate anteriore cf. Conc. Arelatense II (452?), c. 25; Conc. Andegavense II (455), c. 3; C. XVI, q. 1; cap. 16, X, 3, 27; cf. etiam Ius Rom. ll. 26 (in fine), 55, C. I, 3; Nov. 123, c. XLII, 5, c. VI, VII, VIII.

riore ad professionem admittente, si nullum impedimentum superveniat. Eae Societates, in quibus vota ita absolute temporaria essent, ut renovari non possent, e Statu religioso [52] deficerent.

31 δ) **Sollemnitas votorum** [53] non ad essentiam Status religiosi pertinet. De hac re prius fuit maxima controversia, quae tamen post declarationem Gregorii XIII, finita est. Gregorius XIII enim in litt. apost. *Quanto fructuosius,* 1 febr. 1583, et *Ascendente Domino,* 22 maii 1584, declaravit Scholares et coadiutores formatos Societatis Iesu vere et proprie Religiosos exsistere eorumque vota, tametsi simplicia, ut substantialia Religionis vota ab hac Apostolica Sede esse admissa illaque emittentes in Statu Religionis vere constitui.

Declaratio doctrinalis in his constitutionibus Gregorianis natura sua generalis est et dicit vota sollemnia Statui religioso et regulari nullo pacto necessaria esse. Privilegium in ipsis constitutionibus contentum reservabatur Societati Iesu. Etiam ex praescriptione Pii IX, qua in omnibus Ordinibus virorum expleto novitiatu simplex professio et demum post triennium professio sollemnis ordinata est, sequitur professionem sollemnem ad essentiam Status religiosi non pertinere. Pro Ordinibus mulierum professio simplex introducta est tempore Leonis XIII (cf. n. 272).

Prioribus igitur temporibus in iure communi alia publica vota praeter sollemnia non admittebantur, scilicet non alius Status religiosus verus ac iuridicus agnoscebatur, nisi regularis in Ordinibus votorum sollemnium. Postea admissis gradatim Congregationibus in ius publicum, vota in ipsis emissa, quae non publica agnoscerentur, aliquatenus recognita sunt. In Codice completa est distinctio inter votum sollemne ac votum publicum, et quod attinet ad effectum veri Status religiosi inducendi, omnino aequiparata sunt vota sollemnia et vota simplicia, quae nunc aeque publica sunt ac ipsa vota sollemnia [54].

32 ε) Romanus Pontifex potest utique Congregationem religiosam, in qua vota simplicia dumtaxat emittuntur, ut Ordinem approbare, ut Sodales in sensu stricto Regulares sint, sed iure vigente hoc non facit (cf. can. 488, n. 2).

ζ) Ordines ii militares, quorum Sodales votum castitatis coniugalis non perfectae dumtaxat emittunt, non pertinent ad Statum religiosum in sensu stricto.

---

[52] Cf. Fanfani, De iure Religiosorum [2], p. 4 s.

[53] Cf. n. 264.

[54] Cf. Creusen, Ordres et Réguliers, in: Nouv. Rev. théol. 54 (1927), p. 693-696.

Verumtamen tum Ordo S. Ioannis Hierosolymitani, vulgo equites Melitenses nominati (anno 1118), tum Ordo Teutonicus emittunt tria vota substantialia cum perfecta castitate in Religione approbata. Leo XIII Ordini Teutonico, 16 martii 1886, indultum concessit, vi cuius equites in posterum vota simplicia dumtaxat emittunt[55]. Sacerdotes Ordinis sollemnem professionem nuncupant.

η) In Ecclesia sunt etiam Societates religiosae, in quibus 33
Sodales tribus votis publicis obedientiae, castitatis, paupertatis non obstringuntur. Quae Societates non sunt proprie Religiones nec eorum Sodales Religiosi vere et proprie nominantur (cf. can. 673 § 1), etsi plura cum Ordinibus et Congregationibus religiosis communia habent et in Codice sub rubrica De Religiosis eorum mentio fit. Si Sodales talium Societatum Statui religioso adnumerantur, Status religiosus in sensu latiore accipitur, idest quidam stabilis modus religiose et pie vivendi. Nonnulli Tertii Ordines saeculares ab Ecclesia approbati non pertinent ad Statum religiosum[56].

θ) Ad tria vota substantialia, quae in omnibus Reli- 34
gionibus proprie dictis inveniuntur, accedunt in pluribus Ordinibus et Congregationibus vota et praecepta peculiaria sive accidentalia[57]. Quae vota pro natura professionis, cui immediate coniunguntur et diversa efficacia ab Ecclesia concessa aut sollemnia aut simplicia sunt. In Ordine Benedictinorum emittitur votum stabilitatis et conversionis morum. Apud Trinitarios votum quod dicitur quartum refertur ad pignori se dandum pro servis christianis redimendis, si necessitas ferat; apud Hospitalarios ad sedulam infirmorum curam, apud Ordines militares ad militiam Christi, apud Passionistas ad passionis Domini piam meditationem, apud Redemptoristas ad manendum in Instituto religioso, apud Iesuitas ad obedientiam absolutam, si Sancta Sedes ordinationes et mandata in relatione ad Missiones apud acatholicos praescribat[58]. In novis Institutis talia vota iam non admittuntur[59].

Enumeratio votorum in can. 487 fit secundum ordinem et dignitatem, uti iam Papa Ioannes XXII dicebat: Magna quidem

---

[55] Cf. Nilles in: Theol. Zeitschrift. Innsbruck I, p. 398.

[56] Cf. Leonis XIII, const *Misericors Dei Filius*, 30 maii 1883.

[57] Cf. Conc. Trident., sess. XXIV, de Reg., c. 1.

[58] Scherer, KR. II, p. 713, not. 3; cf. etiam p. 821, not. 103; Vermeersch-Creusen, Epitome iur. can. I [6], p. 530, n. 731 (681); Nilles, De sollemnibus votis accidentalibus religiosis, in: Innsbrucker Zeitschr. der Theologie 13 (1889), p. 270-301.

[59] Normae 28 iunii 1901, art. 102. Cf. S. C. Ep. et Reg. 13 aug. 1887; 16 sept. 1888, 22 sept. 1892.

paupertas, sed maior integritas, bonum est obedientia maximum, si custodiatur illaesa. Nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur et animo, quos velut effrenos et liberos ditioni alterius, humilis iugo propriae voluntatis adstringit[60].

c) **Vita communis** sive in communi vivendi modus[61].

a) Ex natura rei[62] vita communis ad Statum religiosum non requiritur. Ex verbis ipsis Christi non urget ista obligatio. Equidem is, qui vitam solitariam absque sociis degit, ad perfectionem re vera tendere potest; Eremitae, Anachoretae fuerunt re vera Religiosi; nunc quoque ii, qui ex. gr. ad dignitatem episcopalem promoti sunt aut ii, qui exclaustrati[63] sunt vel vivunt extra communitatem, manent Religiosi.

At de facto e iamdiu[64] vigenti disciplina in Ecclesia latina ad validam susceptionem Status religiosi vita coenobitica seu communis, quae vitae eremiticae seu solitariae contraria, ab Ecclesia praescripta est (cf. can. 497)[65]. Divisio Religiosorum in Eremitas (Anachoretas)[66] et Coenobitas nihil aliud habet quam vim historicam. Sed ex ea non sequitur vitam eremiticam prohibitam esse, sed solummodo Eremitas iuridice non pertinere ad Statum religiosum.

Etiam Ordines Eremitarum ex. gr. Eremitae S. Augustini, Carthusiani, Camaldulenses vitam communem habent, quamvis vita eremitica praevaleat[67].

β) Vita communis duo haec complectitur[68]:

αα) Vitam socialem, quae importat incorporationem in Communitatem religiosam[69].

ββ) De facto communem habitationem sub eodem tecto, subiectionem iisdem praeceptis Religionis (idest Regulae et Constitutionibus) et sub eodem Superiore religioso, participationem victus (nutrimenti, vestitus) et mediorum, quae ad

---

[60] C. 1, De verborum significatione, tit. XIV. in Extravag. Ioan. XXII. Cf. n. 317, 4.

[61] Maroto in: Com. pro Rel. V (1924), p. 342 352; infra n. 599 ss.

[62] Speculative considerata re.

[63] Praecedenti iure etiam saecularizati.

[64] Cap. 9, X, de relig. domibus III, 36, cap. unic. eodem III, 17 in Sexto; S. C. Ep. et Reg. 11 aug. 1889 in Collect. S. C. de Prop. Fide, n. 2159.

[65] Cf. can. 488, n. 1.

[66] B. Nicolaus von der Flüe (1487), S. Angela Merici (1540), S. Clemens Hofbauer (1820).

[67] Jansen, o. c., p. 2; Leitner, Ordensrecht [2], p. 273.

[68] Larraona in: Com. pro Rel. (1921), p. 137 s.

[69] Opponitur vitae individuali, solitariae.

finem Religionis particularem assequendum pertinent. Incorporatio per professionem fit, qua initur quasi contractus inter Religionem et profitentem. Qui contractus non formaliter exprimitur, sed in ipsa nuncupatione votorum habetur. Consistit in traditione sui ipsius ex parte voventis et in acceptatione huius traditionis ex parte Communitatis, quo pacto quis fit membrum Societatis. Traditio non fit immediate Deo, sed Religioni per Superiorem religiosum repraesentatae. Cum Religio vel familia religiosa, in qua professio fit, sit Institutum ecclesiasticum, illa traditio etiam fit Ecclesiae et per Ecclesiam etiam Deo. Traditio et acceptatio non in sola professione sollemni, sed etiam in simplici habetur.

Ubi incorporatio non habetur, aliquid essentiale vitae communis deest, ideoque nomen Religiosi vere et proprie non adhiberi potest [70]. Non eodem modo essentiale est alterum elementum [71], scilicet communis habitatio etc., ita ex. gr. apostatae, fugitivi, exclaustrati, elevati ad Episcopatum vel ad alias dignitates promoti, manent Religiosi [72]. Hoc secundum elementum autem omnibus Religionibus et Religiosis a iure impositum est [73].

d) Approbatio ecclesiastica [74]. 36

Ex natura rei ad Statum religiosum saltem approbatio negativa requiritur hoc modo, ut certus et designatus modus vitae religiosae ab Ecclesia vetitus vel irritatus non sit. In qualibet societate perfecta auctoritati ius competit diiudicandi, num et quibusnam conditionibus associationes privatae permittantur. Status ab Ecclesia prohibitus nullo pacto Status perfectionis dici potest [75].

---

[70] Cf. can. 572 § 1; 640 § 1; 648; aliter olim, si agebatur de saecularizatis; vinculum cum Religione non amplius exsistebat, sed vota remanebant, proinde fuerunt veri religiosi theologice ac iuridice. Romanus Pontifex ab hoc elemento etiam dispensare potest. Victorius ab Appeltern refert a Leone XIII institutam esse Congregationem feminarum in saeculo suis in Domibus degentium emissis tribus votis, quibus revera Religiosae fiebant; cf. Compendium praelectionum iuris regularis 1903.

[71] Etiam ut videtur ratione integrae Religionis, cf. Larraona, l. c., p. 139.

[72] Cf. can. 627 § 1; 639; 645 § 1; 672 § 1. In can. 488, n. 1 non tangitur vita communis; exinde ea tantum vita communis essentialis videtur, quae ex sese in conceptu societatis et publicitatis votorum inclusa latet. Larraona, l. c., p. 139 not.

[73] Cf. can. 594, 606, 638, etc.

[74] Cf. Molitor, Religiosi iuris capita selecta 1909, p. 220-224; cf. infra n. 64-67.

[75] Cf. n. 263.

Si Ecclesia iam leges et praecepta, quae vitam christianam attingunt, ferre potest, eo vel magis praecepta, quae statum perfectionis seu statum religiosum spectant. Inscia Ecclesia aut invita, nullus status iuridicus ecclesiasticus exsistere potest. Sed cuilibet privatim vel etiam in societate privata tria vota essentialia nuncupare licet. Huic nuncupationi approbatio positiva Ecclesiae necessaria non est. Attamen pro statu publico a statu communi Fidelium diverso et distincto secundum vigentem disciplinam Codicis approbatio positiva et formalis ecclesiastica per competentem ecclesiasticum Superiorem requiritur, non sufficit approbatio positiva quidem, at tacita ac generalis. Quae approbatio ecclesiastica est necessaria, sive agitur de Ordinibus sive de Congregationibus iuris pontificii aut iuris dioecesani[76]. Societas, quae ecclesiastica approbatione caret, neque personae moralis ecclesiasticae rationem habet (cf. can. 100 § 1) neque nomine Religionis nuncupatur (cf. can. 488 n. 1 can. 492 § 1). Propter approbationem Ecclesiae habetur iam non simplex votorum nuncupatio, sed professio votorum Statui religioso essentialis[77].

Habetur ergo iuridice Status religiosus.

In posterum, quantum Ordinarius loci debita venia Apostolicae Sedis obtenta aliquam novam Congregationem aut Piam Societatem religiosam erigere vult, erectio per formale decretum in scriptis fieri debet e decr. S. Congregationis de Religiosis, 30 nov. 1922[78].

Talis approbatio ecclesiastica est actus intellectus, quo Sedes Apostolica vel Ordinarius loci iudicium authenticum fert de Instituti honestate atque aptitudine ducendi Sodales ad perfectionem evangelicam.

Insuper approbatio continet licentiam voluntatis inchoandi et exsequendi Institutum.

Per approbationem ecclesiasticam Religio constituitur ut persona moralis.

Religiones (Ordines, Congregationes, Capitulum Ordinis) non sunt personae morales collegiales sicut non est persona moralis collegialis Status, Provincia, aut Municipium nec Ecclesia, Dioecesis aut paroecia, sed sunt personae morales non collegiales ad modum Instituti iuridici, licet forte nonnulli

---

[76] Approbatio iure divino requiritur secundum sententiam communem, cf. Piat, Praelectiones iuris regularis[3], I, p. 18 ss.

[77] Vermeersch-Creusen, Epitome Iuris Canonici, tom. I [6], p. 419, n. 580 (532).

[78] A. A. S. XIV (1922), p. 644.

actus gubernationis non possint poni nisi collegialiter a certis Religiosis, cum casus occurrat, per modum collegii adunatis [79].

e) Propriae leges, idest Regula aut Constitutiones. 37

Ad essentiam Status religiosi equidem ex natura rei Regula certa cum aptis declarationibus aut Constitutionibus non requiritur. Per se sufficit observatio praeceptorum et consiliorum evangelicorum et directio personalis Superiorum. Societas Iesu a Paulo III const. *Regimini,* 27 sept 1540, approbata est, quamvis S. Ignatius formulam tantum brevem principaliora elementa novi Instituti continentem tradiderit. His temporibus autem nulla Religio approbatur, nisi propria statuta et leges (Regulam aut Constitutiones) habet [80], in quibus vita religiosa, officia, iura, regimen, finis particularis accurate ordinantur. Regulae aut Constitutiones pertinent ad partem integralem Status religiosi. Proinde etiam in can. 488, n. 1 dicitur: Nomine Religionis venit societas, a legitima ecclesiastica auctoritate approbata, in qua sodales, secundum proprias ipsius societatis leges, vota publica nuncupant atque ita ad evangelicam perfectionem tendunt. Regulae et particulares Constitutiones singularum Religionum, canonibus huius Codicis non contrariae, vim suam servant; quae vero eisdem opponuntur, abrogatae sunt (can. 489). Omnes Religiosi debent ... secundum Regulas et Constitutiones propriae Religionis vitam componere (cf. can. 593) [81].

4. Si unum ex istis quinque elementis deest, Religio in sensu proprio et canonico non habetur, ad summum Religio in sensu latiore aut Confraternitas dumtaxat aut Pia Unio vel Sodalitas quaedam religiosa.

Monasteria heterodoxa, quae in Oriente, in Russia, in Anglia (Cowley Fathers) exsistunt, nullo modo ad Statum religiosum pertinent.

Clausura [82] sive stricta sive lata ad essentiam Status religiosi non est necessaria. Attamen clausura papalis pro votis sollemnibus Monialium adeo requiritur, ut secus professio in tali Monasterio emissa sine indulto Apostolico esset invalida.

---

[79] Wernz-Vidal, De Religiosis, n. 11; cf. De Personis, n. 28. Cf etiam infra n. 42, 64, 69, 71.

[80] Cf. can. 488, n. 1: secundum proprias ipsius Societatis leges. Non secus ac in Iure Romano lex collegii, cf. Ferrini Pandette [3], n. 73 et not. 3.

[81] Cf. n. 313, 2 Epist. apost. *Unigenitus,* Pii XI, 19 mart. 1924.

[82] Cf. n. 346 ss.

38 5. Per se Religiosi nullum gradum in hierarchia tam ordinis quam iurisdictionis habent, quantum Statui religioso adscripti sunt, magis ad Statum laicorum pertinent; sed si iam divinis ministeriis per primam saltem tonsuram mancipati sunt, Clerici dicuntur (cf. can. 108 § 1). Ex divina institutione sunt in Ecclesia Clerici a Laicis[83] distincti, licet non omnes Clerici sint divinae institutionis; utrique autem possunt esse Religiosi (can. 107). Status religiosus ergo non est coordinatus Statui clericali et laicali.

At Religiosi qua tales variis iuribus et privilegiis prae ceteris Laicis gaudent et quantum proprium Statum in Ecclesia efficiunt, via perfectior a via communi distinguitur.

39 **2. De significatone verborum**[84]

1. **Terminologia.** Status religiosus in concreto exsistit et apparet in diversis Religionibus.

Antiquitus terminologia in iure Religiosorum haud semel fuit ambigua, nunc magis est designata et quidem in can. 488 dantur notiones generalissimae, cardinales practice necessariae. Quaedam voces, quae in prioribus schematibus continebantur, ex. gr. Congregatio regularis, Abbatia, Monasterium, Conventus, Residentia postea omissae sunt in editione Codicis promulgata, quia satis provisum erat in notione Ordinis et Domus regularis[85]. Notiones specialiores quandoque eo in loco, quo materia ipsa tractatur, traduntur ex. gr. notio apostatae, fugitivi, saecularizationis, exclaustrationis.

In can. 488, n. 1 describitur Religio in concreto, in nn. 2-4 quaedam species Religionum enumerantur, in nn. 5-6 partes nominantur, quibus Religio componitur, in nn. 7-8 notiones de membris Religionis exponuntur.

40 2. Nomine **Religionis** venit in canonibus, qui sequuntur, Societas[86], a legitima ecclesiastica auctoritate approbata, in qua Sodales[87], secundum proprias ipsius societa-

---

[83] Laicus est omnis baptizatus, qui nullum gradum in hierarchia ordinis et iurisdictionis Ecclesiae habet. Elementum positivum est baptismus quod est indelebile.

[84] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. III (1922), p. 45-53, 133-138.

[85] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921), p. 202.

[86] Agitur non de societate qualicunque, sed de societate imperfecta (incompleta), cuius finis ad finem Ecclesiae ordinatur. At non solum in sensu philosophico, sed sensu stricte iuridico, quatenus Religio est non tantum persona collectiva, sed vera persona moralis collegialis ad sensum iuris. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921), p. 205.

[87] Sive socii seu membra.

tis leges, vota publica, perpetua vel temporaria, elapso tamen tempore renovanda, nuncupant, atque ita ad evangelicam perfectionem tendunt[88] (can. 488 n. 1).

a) Generatim religio potest significare:

α) Virtutem religionis[89], qua Deo cultus debitus praestatur.

β) Communitatem eorum, qui fide et operibus Deum glorificant; ita loquimur de religione catholica[90].

γ) Statum eorum, qui speciali modo Dei servitio se mancipant, quod duplici modo fieri potest, minus stricte per ordinem susceptum, votum castitatis vel aliud quodcumque vinculum; et strictius per tria vota substantialia in Religione ab Ecclesia approbata[91]. Ita sumitur in can. 488, n. 1. S. Thomas dicit[92]: Quamvis Religiosi dici possint communiter omnes qui Deum colunt, specialiter (antonomastice) tamen Religiosi dicuntur, qui totam vitam suam divino cultui dedicant, a mundanis negotiis se abstrahentes; sicut etiam contemplativi dicuntur, non qui contemplantur, sed qui contemplationi totam vitam suam deputant.

b) Religio iuridice prius ad significandum Ordinem in sensu proprio et stricto, idest cum votis sollemnibus, adhibebatur ex. gr. in Synodo secunda Arelatensi anno 450, item in Synodo Agde anno 506. Postea nominationes Ordo, Ordo religiosus, Ordo regularis, Ordo Regularium in usu fuerunt[93]. Suárez[94] vocat nomen Ordinis genus quod Religiones et Congregationes ut species subsumit. Bouix[95] vocat nomen Religionis Instituta cum votis sollemnibus, nomen Congregationum autem Instituta cum votis simplicibus[96]. Ut Codex dicere solet, Religio, est genus, Ordo et Congregatio sunt species[97].

---

[88] Cf. n. 313 ss.

[89] Cf. ex. gr. can. 1307 § 1; 1317 § 1.

[90] Cf. can. 1372 § 1.

[91] Schmalzgrueber, o. c., t. III Decret., tit. 31, n. 1 et 2.

[92] S. theol. 2, 2, qu. 81, a. 1 ad 5.

[93] Cfr. c. 25 Conc. Arelat. II (a. 443-452); c. 69 D. 50; c. 16 Conc. Agath. (a. 506); c. 6 D. 77; cap. 3 de Regul. III, 14 in Sexto; cap. unic. de vot. III, 15 in Sexto.

[94] De virtute et statu Relig. tract. VII, l. II, c. 16, n. 22.

[95] Tractatus de iure regularium [2], tom. I, p. 176 s.

[96] In schemate Codicis 1912 distinguebantur: Religiones stricto sensu, idest Societates, in quibus vota erant perpetua, et Religiones, in sensu extensivo, idest Societates, in quibus vota ad tempus nuncupantur. Nunc in Codice sunt posteriores Religiones plenissimo sensu. Improprie Religiones appellari possunt Societates in tit. XVII, can. 653 ss.

[97] In diversis linguis diversae nominationes.

c) Cum legitima ecclesiastica auctoritas et Sancta Sedes et Episcopus esse possit, ipsa Instituta quoque dioecesana, dummodo sint legitime ab Episcopo approbata et ipsorum vota temporaria elapso tempore renoventur, nunc obtinent nomen Religionis.

d) Verba introducentia in allato canone: in canonibus qui sequuntur [98], demonstrant alii sensus verborum, quos alibi in Codice forsan habeant [99], esse relinquendos. Hoc valet etiam in aliis locis Codicis, si verba ad ius Religiosorum referuntur; item in actibus Sanctae Sedis aut Episcoporum in posterum verba, quod ad ius Religiosorum attinet, ita intelligenda sunt, nisi contrarium constat.

e) Per approbationem ecclesiasticam Religio sive Ordo sive Congregatio fit persona moralis ecclesiastica, quae proinde non constituitur ex privata auctoritate nec ex concessione Status civilis. Proinde iure personarum collegialium regitur [100].

Cum Religio gaudeat personalitate iuridica ex iure positivo ecclesiastico, regitur iure personarum moralium.

f) Dicitur in can. 488, n. 1: per vota publica. Votum est publicum, si nomine Ecclesiae a legitimo Superiore ecclesiastico acceptatur; secus, privatum (can. 1308 § 1), sollemne, si ab Ecclesia uti tale fuerit agnitum, secus simplex (can. 1308 § 2).

g) Ad designandas Religiones sive Ordines sive Congregationes adhibentur sicut antea quandoque haec duo: Institutum religiosum [101] et familia religiosa, cf. in Codice can. 587 § 4, 256 § 1, et in aliis documentis cf. A. A. S. [102].

h) Singulae Religiones persaepe a nomine fundatoris ex. gr. Ordo S. Benedicti, S. Dominici, S. Francisci aut a fine speciali nominantur, ex. gr. Congregatio doctrinae christianae.

i) Religio, de qua in can. 488 n. 1 immerito Congregatio saecularis diceretur, nominari nunc technice debet

---

[98] Idest in Iure Religiosorum in schemate 1914 dicebantur: In canonibus qui sequuntur, salva si quam habeant peculiari appellatione, veniunt, etc. — Larraona in: Com. pro Rel. II (1921), p. 202, n. 49; Voces, quae in Codice modificatae aut mutatae sint, ibid. q. 202.

[99] Ex. gr. religio cf. can. 1169 § 1; 1307 § 1; 1317§ 1; provincia (ecclesiastica non religiosa) can. 215 § 1, 272, professio (fidei); cf. can. 1406 § 1, ordo Cardinalium; cf. can. 231.

[100] Cf. supra n. 36.

[101] De generali sensu verbi Instituti cf. tit. XXVI, lib. III. Codex distinguit Instituta ecclesiastica collegialia et non collegialia. Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921), p. 210, not. 84.

[102] Ex. gr. X (1918) p. 487; XI (1919), p. 239, 251; XII (1920), p. 17, 73, 301, 365; XIII (1921), p. 177.

Congregatio religiosa; cum sola licentia Sanctae Sedis posset retinere nomen Religionis saecularis, quamvis multi textus veteres e diplomatibus pontificiis cum ista nominatione reperiantur. Olim nominatio Congregatio saecularis (Clericorum, Presbyterorum, Tertiariorum), etsi vota religiosa nuncupabantur, adhibebatur ad distinguendam Congregationem religiosam novam non regularem ab antiquioribus Ordinibus regularibus [103]. Recentiore aetate designatio saecularis, etsi iure abstracto vera esset, pedetentim derelicta est [104]. Si in Societate nulla vota publica emitterentur, nominatio Congregationis saecularis fieri posset [105].

2. Nomine **Ordinis** venit Religio, in qua vota sollemnia 41
nuncupantur (can. 488 n. 2) [106].

Non autem requiritur, ut ab omnibus Sodalibus vota sollemnia emittantur, sufficit, ut saltem aliqui Sodales id faciant.

Licet alicubi ex dispensatione pro aliquibus locis vota sollemnia non fiant [107], dummodo tamen ex instituto ea emittere Sodales debeant, Ordo habetur. Si autem ex Sanctae Sedis praescripto non solum pro aliquibus locis, sed pro tota Religione vota sollemnia in simplicia commutantur, non amplius Ordo, sed Congregatio exsisteret.

Quandoque in Codice vox Ordo non solum unam Religionem, sed varias Religiones sub eadem Regula militantes complectitur, ex. gr. Ordo S. Francisci [108], Ordo S. Benedicti [109]. Quo sensu collectivo Ordo ex iure communi non est persona moralis.

Romani intelligebant voce Ordinis quendam statum ex. gr. senatorum, sacerdotum, equestrium, libertinorum, plebeiorum.

In Ecclesia vox Ordo designat librum ecclesiasticum, ex. gr. Ordinem Romanum aut adhibetur pro canone seu regula aut sumitur pro sacramento Ordinis. In iure Religiosorum sumebatur

---

[103] Cf. Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 221-223; Larraona, o. c. I (1920) p. 173.

[104] Cf. Larraona, l. c.

[105] Cf. Partem XVI De Societatibus in communi viventium sine votis can. 673.

[106] J. Creusen S. J., Ordres et Réguliers in: Nouv. Rev. théol. 54 (1927) p. 693-696.

[107] Cf. Moniales in Belgio et Gallia infra n. 47.

[108] Cf. can. 492 § 1 et can. 613 § 2.

[109] In iure antiquo quandoque Religio ita accipiebatur.

pro Regula, secundum quam Monachi vivebant. Decursu temporis designabat ipsum Monasterium aut coniunctionem plurium Monasteriorum [110].

Congregatio monastica [111] est plurium Monasteriorum sui iuris [112] inter se coniunctio sub eodem Superiore (can. 488 n. 2).

Differunt inter se Congregatio monastica et Provincia [113].

a) Congregatio monastica componitur ex pluribus monasteriis sui iuris, Provincia autem potest, immo solet constare ex Domibus, quae sui iuris non sunt sive Domibus formatis sive non formatis. Provincia in Congregationibus monasticis generatim non exsistit [114], in Religionibus centralizatis seu hierarchicis adesse necessario non debet.

b) Congregatio monastica constituit veram Religionem et Ordinem et ut pars non subiicitur alii superiori personae collegiali; quare iuridice proprio et stricto sensu haec verus Ordo seu vera Religio dicenda est, Provincia autem partem alicuius Religionis constituit.

c) Superior Congregationis monasticae non est Superior intermedius, uti Superior Provinciae, sed est supremus [115], etsi non habet omnia ipsius iura (cf. can. 501 § 3). Praeter Romanum Pontificem nullum alium Superiorem habet, cui subiicitur. Abbas Primas in sensu proprio non est Superior uti Moderator supremus respectu Provincialis in Religione centralizata.

d) Congregatio monastica non admittit conceptum Provinciae uti ex adverso.

e) Potestas Superioris localis in Congregatione monastica ex. gr. Abbatis localis excedit quandoque potestatem Superioris provincialis et aequiparatur in pluribus potestati Superioris supremi in Religione centralizata (cf. can. 896, 1395 § 3, 647).

Congregationes monasticae in Ordine Benedictinorum nigrorum hodie quindecim numerantur: Congregatio Cassinensis — Anglica — Hungarica — Helvetica — Bavarica (1858) — Bra-

---

[110] Cf. Du Gange, Glossarium mediae et infimae latinitatis; Forcellini, Lexicon totius latinitatis.

[111] In Regula S. Benedicti expressio: Congregatio designat Familiam alicuius Monasterii.

[112] Monasteria autocephala, Abbatiae.

[113] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 210-218; 273-280; 311-335; 360-367.

[114] Congregatio monastica Sublacensis habet Provincias.

[115] Cf. tamen n. 103, 6; 161.

siliana (1827) — Gallica (Solesmes 1837) — Americana Cassinensis (1855) — Beuronensis (1868) — Helvetica Americana (1889) Austriaca Immaculatae Conceptionis (1889) — Austriaca S. Ioseph (1889) — S. Ottiliae — Belgica (1920)[116].

Istae Congregationes monasticae iterum unitae sunt sub Abbate Primate[117], qui Romae residet.

Rami Ordinis S. Benedicti non pertinent ad hanc Confoederationem nec inter se iuridice coniuncti sunt.

Congregatio monastica et Provincia in eo conveniunt, quod utraque personam moralem constituit, quae proinde, ex. gr. ex iure communi capacitatem acquirendi bona temporalia habet[118].

Praeter Congregationes monasticas habetur etiam Confoederatio Congregationum, quae personam moralem non constituit[119].

A Congregationibus monasticis uti Religionibus stricte non centralizatis distinguendae sunt Religiones monasticae, quae sunt Religiones centralizatae[120].

Nomine **Religionis exemptae** venit Religio sive votorum sollemnium sive simplicium, a iurisdictione Ordinarii loci subducta (can. 488 n. 2). Iure communi exemptio competit Ordinibus, ex privilegio Congregationibus competere potest.

Exceptis nonnullis, in quibus Religio exempta quoque Ordinario loci subditur, generatim Sanctae Sedi subiecta est.

Exempta Religio sensu huius canonis non dicitur illa Religio ab Episcopo paroeciali curae subducta (cf. can. 464 § 2).

Nomine **Congregationis religiosae vel Congregationis simpliciter** venit Religio in qua vota duntaxat simplicia sive perpetua sive temporaria emittuntur (can. 488 n. 3); adhibetur ergo verbum in sensu specifico[121].

Congregatio religiosa vel Congregatio simpliciter bene distinguenda est a Congregatione monastica (cf. supra can. 488, n. 2).

---

[116] Mayer O. S. B., Benediktinisches Ordensrecht 1929, p. 93.
[117] Cf. n. 101, 4.
[118] Cf. can. 531, n. 187.
[119] Cf. infra n. 51, 7.
[120] Ex. gr. Benedictini albi, Canonici Lateranenses.
[121] De significatione anteriore ante Codicis promulgationem, cf. Molitor, Religiosi iuris capita selecta, p. 224-226.

Nomine **Religionis iuris pontificii** venit Religio quae vel approbationem vel saltem laudis[122] decretum ab Apostolica Sede[123] est consecuta; **iuris dioecesani** est Religio quae ab Ordinariis erecta[124], hoc laudis decretum nondum obtinuit (can. 488 n. 3). Religio iuris pontificii comprehendit Congregationes et Ordines, et inter Congregationes possunt esse exemptae vel non exemptae.

Nomine **Religionis clericalis** venit Religio, cuius plerique Sodales sacerdotio augentur, secus est **laicalis** (can. 488 n. 4).

Vox: Plerique significat non solum maiorem partem, sed etiam plures (cf. infra cap. II de divisione n. 4, n. 51, 4).

42 3. a) Nomine **Domus religiosae**[125] venit Domus alicuius Religionis in genere (cf. can. 488 n. 5) sive Religionis iuris pontificii sive iuris dioecesani, tam Congregationis quam Ordinis sive sit formata sive non[126]. Est ultima pars, quae iure communi in Religionibus invenitur.

b) Ante Codicem promulgatum Domus religiosa significabat fundationem ecclesiasticam; Domus simpliciter pia fuit ea, quae ex privata Fidelium voluntate ad finem religiosum absque auctoritate ecclesiastica condita erat[127]; Domus religiosa fuit Domus sacra, si per benedictionem vel consecrationem cultui divino destinabatur; Domus religiosa sensu magis proprio nominabatur religiosa, si ad opera pietatis et caritatis spiritualis vel corporalis sine benedictione et consecratione eligebatur, ex. gr. hospitalia[128], orphanotrophia, xenodochia[129].

---

[122] Quae etiam approbatio *inchoata* designari potest, in oppositione ad approbationem, cf. infra n. 75, 51, 6.

[123] Cf. can. 7, generatim per S. Congr. de Religiosis, quandoque autem per S. Congr. de Prop. Fide aut per S. Congr. pro Ecclesia Orientali; quandoque etiam per Officia, nempe per Secretariam Status, aut expeditio fit per Cancellariam Brevium vel Cancellariam Apostolicam.

[124] Secundum can. 492 cf. infra n. 82. Cf. Diocesan religious, in: the ecclesiastical Review 68 (1923) p. 609-611.

[125] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 45-53, 133 138.

[126] Cf. infra n. 43 i.

[127] Aliter nunc cf. can. 587 § 4; can. 821 § 3.

[128] Cf. c. 4 X III, 36; III, 17 in VI°; III, 11 in Clem., III, 9 in Extravag. com.

[129] Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 46 s. Cf. can. 1489. Vermeersch, Periodica X (1921) p. 34-35.

E Codice Domus religiosa nunc sensum restrictum habet, quantum est vox technica.

c) Domus religiosa [130] materialiter significat aedes, quas Religiosi incolunt, ecclesiam, quae partem efformat ac bona et reditus (cf. can. 508, 540, 555 § 1, n. 2; 556 § 1, 564 § 1, 574 § 1, 597 §§ 1-2, 599 § 1, 604). Naturam verae personae moralis non collegialis subordinatae induere a Communitate distinctae potest.

Non requiritur, ut dominium sit penes personam moralem collegialem. Domus religiosa potest erigi in domo conducta vel etiam in simplici contignatione alicuius Domus maioris ad alios usus civiles destinatae [131].

d) Domus religiosa [132] formaliter et proprio sensu in iure Religiosorum significat religiosam Communitatem. Et ubi adest propria Communitas, habetur servatis servandis persona moralis collegialis (cf. can. 100 § 2, 102 §§ 1-2, 520, 521 §§ 1-2, 531, 532 § 1, 536 § 1, 582, n. 1; 594 § 2).

Aedes non separatae a Domo religiosa, ex. gr. hospitia, scholae, collegia, aedes pro operariis seu domesticis destinatae habentur ut Domus religiosae. Si hae aedes autem separatae sunt et intra sepem et muros Domus, et ipsae Domus religiosae dici valent, cum sint verae partes eiusdem [133].

e) **Domus regularis** est Domus Ordinis (cf. can. 488, n. 5) dumtaxat.

Quandoque loco Domus regularis alia vox aequivalens adhibetur (cf. can. 597, 599, 617, 621 § 1).

Domus regularis potest esse uti quaelibet Domus religiosa vel formata vel non formata. Expressio specifica pro Domo Congregationis non habetur.

Tales Domus regulares sunt exemptae atque exemptae remanent, etsi non sunt Domus formatae. Quo in casu ultimo subiectae sunt Ordinarii loci vigilantiae, non iurisdictioni [134].

f) Domus, quae est veluti caput totius Religionis, vocatur in Congregationibus saepe matrix, reliquae autem Domus appellantur filiales (in sensu lato) [135].

---

[130] Vel etiam regularis.
[131] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 15.
[132] Vel etiam regularis.
[133] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 105.
[134] Cf. can. 617 § 2.
[135] Cf. const. Clementis IV, *Parvus fluvius*, diei 9 iun. 1265 § 3, § 7, § 8.

Domus matrix quandoque appellatur Domus princeps, quae non est confundenda cum Domo originis, quia diversa ab ea esse potest. Et in Religione iuris dioecesani (cf. can. 495 § 1) ea est, in qua supremus Superior sedem iuridicam habet. Constitutiones aut consuetudo rem statuunt.

g) **Domus stricte filialis** est ea, quae a) non constituit propriam Communitatem b) nec bona propria possidet, sed est c) quasi membrum domus maioris, a qua omni modo pendet et d) regitur a Superiore delegato ad nutum Superioris, qui totam gubernat Communitatem et residet in Domo maiore [136].

Principalis nota est prima, scilicet in Domo stricte filiali deest propria et distincta Communitas cum individua personalitate. Non habetur ergo persona moralis collegialis ex iure communi, sed adest Communitas impropria. Numerus tamen Sodalium istius Communitatis impropriae praefinitus esse non videtur.

Domus stricte filiales ergo non habent Capitulum proprium, sed Religiosi exercent iura sua capitularia in Domo maiore, ubi incorporatio intelligitur facta. Ideoque etiam distantia a Domo maiore non est tam longa, nam talis Domus aut in ipsa civitate aut in loco viciniore exstare solet.

Exclusio bonorum propriorum rationem verae Communitatis non excludit, cum, ex. gr. bona toti Religioni pertinere et ab uno Oeconomo Generali administrari possint.

Exempla Domorum stricte filialium sunt simplices obedientiae, simplices prioratus [137], parvae Communitates, ubi regulariter duo tantum sunt Religiosi atque etiam parvae veluti stationes Sororum, quae duae vel tres praeficiuntur scholis elementariis vel aegrotis curant in nosocomiis. Harum Praefecta minimam habet auctoritatem, sed saepe ad Superiorissam saltem maiorem recurrere debet [138].

Domus stricte filialis, etsi ex iure communi non est persona moralis collegialis, semper est persona moralis non collegialis, secus non esset Domus religiosa.

---

[136] Cf. A. S. XVI (1924) p. 95; Maroto in: Com. pro Rel. V (1921) p. 122-134; Vermeersch, Periodica XIII (1924) p. 53-57. De Domibus filiabus apud Religiosas, Periodica XVII (1928) p. 88*-90*.

[137] Cf. Molitor, Religiosi iuris capita selecta p. 377.

[138] Vermeersch-Creusen, Epitome Iur. Can. tom. I [6] p. 427 n. 591 (543). Cf. S. Cong. de Rel. 1 febr. 1924 (A. A. S. XVI [1924] p. 95); Vermeersch, Periodica XIII (1924) p. 53-57.

h) Domus religiosae non sunt, sed potius saeculares ideoque non subiacent per se praeceptis pro erectione Domus religiosae datis:

α) Granciae proprie dictae seu praedia rustica, Domus rusticae, in quibus aliqui Religiosi ad agrorum culturam adsunt.

β) Villae, in quas Religiosi se conferunt transitorie ad rusticandum sanitatis vel recreationis causa.

γ) Hospitia [139] proprie dicta, quae ad recipiendos Religiosos itinerantes vel studiis vacantes quandoque in magnis urbibus habentur.

Ab hospitiis istis proprie dictis distinguenda sunt hospitia improprie dicta. De his dicit Maroto[140]: Nonnunquam hospitia improprie dicta appellantur hospitia regularia, et sunt illa, in quibus aliquod vel plura ex signis conventuum propriis adsunt, praesertim in quibus servatur forma observantiae regularis. Nam hospitia seu Domus, in quibus aliqui Religiosi semper permanent modo regulari et collegialiter ad instar aliorum conventuum et regulares observantias compossibiles cum modico Religiosorum numero exsequi conantur, quamvis non habeant Ecclesiam cum SS. Eucharistia, etc., potius parvi conventus quam hospitia vocare debent, maxime si ibi degant permanenter saltem tres Religiosi [141]. Sed et haec ipsa oportet cum mica salis accipi; nam prout inquit Molitor [142]: Ex consuetudine unum alterumve ex his signis nominatis in hospitio quoque adesse poterit, quin conventus naturam inde accipiat.

δ) Domus paroeciales vel quasi paroeciales, ubi duo vel tres Religiosi pro cura animarum degunt [143].

In singulis casibus autem fundatio praefatarum Domuum inspicienda est, tales Domus enim etiam ut Domus religiosae erigi possunt.

Si Domus paroecialis in dominio Religionis est, ex hoc per se non sequitur quod statim eo ipso etiam Domus religiosa [144] est.

Paroecia religiosa generatim a Religiosis non assumitur modo definitivo, nisi etiam Domus religiosa fundetur [145] et in hoc casu ordinarie Domus religiosa erit simul Domus paroecialis. Tunc ergo Domus paroecialis erecta est non tantummodo

---

[139] Cf. can. 498 § 3.
[140] In Com. pro Rel. V (1924) p. 125 not. 10.
[141] Angelo a SS. Cord. Man. J. R. q. 464.
[142] Religiosi iuris capita selecta p. 236.
[143] Cf. infra n. 80.
[144] Cf. Vermeersch, Period. XII (1924) p. (2).
[145] Cf. infra n. 498, 499.

in personam iuridicam simpliciter ecclesiasticam, sed ecclesiastico religiosam, ut re vera Domus religiosa exsistat.

ε) Domus stricte filialis, quae ne quidem ut persona moralis non collegialis erecta est [146].

43 i) **Domus formata** [147] est Domus religiosa in qua sex saltem Religiosi professi degunt, quorum si agatur de Religioni clericali, quatuor saltem sint Sacerdotes (can. 488 n. 5), alii duo professi possunt esse Clerici vel Laici religiosi. In Religionibus laicalibus ergo sufficiunt sex professi laici ad constituendam Domum formatam. In Domo non formata deest numerus Sodalium pro Domo formata praescriptus.

k) Quod attinet ad Domum formatam nihil refert, utrum de Religione exempta agatur necne, utrum professi sint votorum perpetuorum aut temporariorum, sollemnium vel simplicium.

Professi autem Domui religiosae debent esse adscripti, quia expressio: degunt de habituali permanentia intelligenda est,

Novitii, postulantes, cum non sint professi, haberi debent ut externi, qui hac in re nullam habent vim.

Accidentales absentiae non nocent huic characteri Domus, nisi fraus legis adsit et adscriptio sit mere theoretica [148].

Pari ratione hoc valet de accidentali defectu alterius conditionis, forsan conditionis a iure communi praescriptae [149].

In versionibus, quae typis Vaticanis ex venia Sanctae Sedis prodierunt, haec verba pro Domo formata adhibentur:

Anglice, formal house, non formal house; Gallice, maison formée, maison non formée; Germanice, vollwertiges Haus, nicht vollwertiges Haus; Hispanice, casa formada, casa no formada; Italice, casa formata, casa non formata.

Ab auctoribus versio fit diverso modo: Gallice, maison complète, Germanice, formiertes, ausgestaltetes, vollständiges, vollgültiges Haus, rechtlich vollwertiges Haus [150].

Si Religio non ex numero Clericorum, sed ex regiminis ratione habenda est pro clericali, Vermeersch-Creusen [151] tenent

---

[146] Cf. tamen infra n. 149.

[147] De effectibus talis qualitatis cf. can. 497 § 1, 489, 516 § 1, 591, 597 § 1, 617 § 2, 880 § 3.

[148] Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 52 not. 192. Ex can. 102 § 2 non potest argui Domum formatam eiusmodi remanere, etsi unus ex membris superest, quia in can. 488 n. 5 dicitur: degunt.

[149] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 14-19.

[150] Cf. Schäfer, Ordensrecht p. 23.

[151] Epitome I [6] p. 427 n. 591 (543).

plerumque exigi non posse, ut Domus formata quatuor sacerdotes complectatur, sed sufficiet, ut ibi saltem sex Religiosi professi degant.

l) Secundum ius particulare quarumdam Religionum certus numerus Religiosorum requiritur ad quosdam effectus iuridicos consequendos, ex. gr. ut Domus religiosa delegatum ad Capitulum mittere possit. Quae ordinationes vim suam servant. Ita ex. gr. quandoque in parvis Domibus religiosis solummodo Superior in Capitulo provinciali suffragium habet, dum in Domibus maioribus praeter Superiorem etiam alius a Familia religiosa deputatur.

Ius particulare autem effectus ex iure communi procedentes impedire nequit.

In schemate Codicis 1912 dicebatur abbatia, conventus, monasterium, residentia.

m) Nomine **Monasterii** indicatur in Codice Domus regularis Monachorum aut Canonicorum regularium[152] aut etiam Domus Monialium[153]. Expressio ergo sumitur in Codice in sensu specifico non pro qualibet Domo religiosa aut regulari, sed tantum pro supradictis.

Nomine **Monasterii sui iuris**[154] apud viros religiosos ve- 44
nit Monasterium, quod proprio iure regitur per Superiorem a Monasterio electum, extra quem et praeter Romanum Pontificem[155] nullum habet in regimine interiore Superiorem ordinarium.

Modus dicendi — sui iuris — usu venit apud Romanos ad independentiam Patris familias declarandam (1 D de statu hominum VI, 1).

Monasterium huius generis potest autem forte leges aliis Monasteriis communes habere, sed se ipsum dirigit, est autonomum. Etsi Monasterium sui iuris in regimine interiore iuridice non pendet, hoc non valet, ut patet, respectu regiminis exterioris, idest Romani Pontificis.

Monasterium sui iuris igitur est ens morale non tantum unum, sed etiam, secundum se totum et per se sibi sufficiens.

---

[152] Can. 488 n. 2 et 8; 494 § 1; 625; 632; 633 § 3; 635; 647; 896; 1579 § 1 et § 2.

[153] Can. 497 § 1.

[154] Cf. Vermeersch, Periodica X (1922) p. (7)-(9). Baucher in: Dictionnaire de Droit canonique, 1924, v. Abbaye. Cf. n. 81. Expressio habetur in can. 488 n. 2 et 8; 494 § 1; 632; 647 § 1; 896; 1579 § 1.

[155] Cf. can. 499 § 1.

Est Domus religiosa autonoma iuridice independens in temporalibus et spiritualibus salva iuris norma. Nihilominus Superiori Congregationis monasticae quaedam iura a Constitutionibus concessa de his Monasteriis competere possunt. Autonomia non in omnibus Monasteriis pari modo invenitur; attamen semper distinguenda est ab exemptione[156]. Quaelibet Domus sui iuris, idest autonoma, est exempta, at non viceversa.

Monasterium seu Domus non sui iuris est in rebus quoque propriae Communitatis obnoxium alteri, ex. gr. Provinciali, Generali, Superiori, et sic est iuris non proprii, sed alieni.

Domus sui iuris etiam in Congregationibus religiosis quandoque inveniuntur[157].

Antiquitus Monasterium denotabat domicilium Monachorum, appellabatur etiam Abbatia[158], domicilium Mendicantium nominabatur praeprimis Conventus.

Abbatiae virorum et mulierum distinguuntur. Abbatiae mulierum praesidet Abbatissa. Archiabbatiae praeest Archiabbas pariter ac Archidioecesi praeest Archiepiscopus.

Prioratus conventualis est Monasterium sui iuris, cui praeest Prior, non Abbas. Ad erectionem Abbatiae requiruntur duodecim Monachi votorum sollemnium, ad fundationem Prioratus octo Monachi excepto Priore, generatim fundatio non fit a Sancta Sede, pro Abbatia semper interventus Sanctae Sedis necessarius est.

Prioratus simplex est Domus religiosa pendens a Monasterio sui iuris. Saltem sex Monachi adscripti esse debent, secus esset cella. Non habetur proprium Capitulum nec novitiatus nec Prior claustralis gaudet iurisdictione propria[159].

Domicilia Religionum saepe ex destinatione nominantur novitiatus, collegia, residentiae.

n) Monasterium Monialium significat Domum religiosam, in qua vivunt Religiosae votorum sollemnium sub clausura papali, saltem ex instituto, licet Sedes Apostolica aliquam mutationem introduxerit, ita ut de facto emittant vota simplicia dumtaxat (cf. can. 488, n. 7).

Monasterium sui iuris etiam apud Moniales[160] invenitur. Praeter Antistitam nulla alia Superiorissa adest, attamen quia

---

[156] Cf. infra n. 416.

[157] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 138. Tabera in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 144 non admittit Domus sui iuris Sororum.

[158] Molitor, o. c. p. 234 s.; 389-404; Blume, Abbatia, Ein Beitrag zur Geschichte der kirchlichen Rechtssprache, 1914.

[159] Mayer O. S. B., o. c. p. 153 s.

[160] Cf. A. A. S. XVIII (1926) p. 375; XIX (1927) p. 50.

mulieres sunt incapaces iurisdictionis, praeter Romanum Pontificem Episcopus Dioecesis aut Superior regularis sunt Ordinarii pro illis.

Monasteria, quae non sunt sui iuris, ex. gr. Prioratus simplex, non constituunt immediatam partem Congregationis monasticae, sed mediatam per Monasterium, a quo pendet.

Nomen coenobii non habetur in Codice, attamen in documentis Sedis Apostolicae[161]. Significat Monasterium.

4. Nomine **Provinciae** venit plurium religiosarum Do- 45
morum[162] inter se coniunctio sub eodem Superiore, partem eiusdem Religionis constituens (can. 488 n. 6).

Institutum iuridicum Provinciae religiosae initium habuit ex Ordine Mendicantium. S. Franciscus Domus sui Ordinis anno 1217 in duodecim Provincias distribuit. A Mendicantibus transiit hoc institutum ad Clericos regulares, postea in Congregationibus virorum et gradatim etiam in Congregationibus mulierum admissum est.

Superior, de quo in can. 488, n. 6, est Superior provincialis aut eiusdem Vicarius (Superior maior), qui simul cum Sodalibus Provinciae a Superiore supremo pendet; Superior supremus plena iurisdictione in singulas Provincias praeditus est. Provincia ergo non est sui iuris uti Congregatio monastica aut Monasterium sui iuris.

Numerus Religiosorum ad Provinciam constituendam requisitus ex iure communi non est designatus. Constitutiones et consuetudines singularum Religionum[163] inspiciendae sunt. Ex iure communi autem plures Domus requiruntur, quae ex iurisprudentia priore tres saltem esse debuerunt (cf. can. 20, 100 § 2).

Ex iure particulari pro Provinciis constituendis praeterea exiguntur Domus novitiatus, Domus studiorum, determinatus numerus Domorum et Religiosorum.

Provincia est persona moralis collegialis, uti videtur, cuius partes sunt directe et immediate Domus, non singuli Religiosi.

Ex iure communi (theoretice) non exigitur ad Provinciam

---

[161] Adhibetur in iure Ordinis S. Benedicti, cf. Regula cap. 5, quandoque etiam Archicoenobium. In Constitutionibus Congregationis Beuronensis adhibetur etiam nomen ecclesia ad significationem ipsius Monasterii, uti olim saepissime, cf. Mayer, o. c. p. 151; Molitor, o. c. p. 230 s.

[162] Agitur de Domibus non sui iuris; cf. autem supra n. 41 a. In nn. 5-6 partes Religionum definiuntur.

[163] Cf. can. 489.

constituendam, ut Domus religiosae, saltem aliquae, sint domus formatae.

Coniunctio, de qua in can. 488, n. 6, est iuridica, ita ut nova persona moralis collegialis creetur [164] distincta a Domibus, ex quibus componitur.

Vice-Provinciae, Quasi-Provinciae, non formatae dicuntur quandoque illae, quae quidem ex iure communi omnia habent ad Provinciam constituendam, deest autem aliquod requisitum a iure particulari praescriptum.

Si sint independentes, constituunt novum subiectum iuridicum, sunt proinde personae morales. Si sunt dependentes, personae collectivae habentur. Nihilominus Superiores ad instar Provincialium potestatem habere possunt et quaedam autonomia administrativa non excluditur [165].

Provinciae religiosae affinis est Commissariatus. Pro locis dissitis Missionum aut pro locis erigitur, ubi Provinciae regulariter adhuc constitui non possunt ex defectu sufficientis numeri Religiosorum aut Domorum.

Provinciae quandoque dividi solent in partes, quae Custodiae vocantur ad instar divisionis Dioecesis in vicariatus foraneos [166].

46 5. a) Nomine **Religiosorum** veniunt Sodales [167] qui vota nuncuparunt in aliqua Religione (cf. can. 488 n. 7), sive sunt mares sive feminae.

Cum ante saeculum XVI vota sollemnia in Religionibus viguerint, professi Regulares erant omnes Religiosi. Gregorius XIII declaravit Scholasticos et Coadiutores formatos Societatis Iesu vere et proprie Religiosos [168]. Tempore Pii IX nomen Religiosorum illis professis, qui professioni sollemni simplicem praemittebant denegabatur. Tempore Leonis XIII nomen Religiosorum primo vi indulti, postea vi iuris communis acceptatum fuit [169].

Non veniunt ergo nomine Religiosorum per se novitii vel novitiae, qui vota non nuncupant, sed isti gaudent privilegiis Clericorum, de quibus in can. 119-123 (cf. can. 614, 615) pariterque privilegiis et gratiis spiritualibus Religionis, in qua

---

[164] Utrum ex ipso iure vel ex decreto cf. infra n. 69, 3.
[165] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 248.
[166] Cf. Matthaeus a Coronata, l. c. p. 594.
[167] Professi vel professae.
[168] Cf. supra n. 31.
[169] Cf. supra n. 30.

novitii sunt, expresse fruuntur (cf. can. 567 § 1); attamen Religiosi nec sunt nec vocari possunt [170].

Nomine autem Religiosorum veniunt Sodales, qui vota temporaria emittunt.

b) Religiosi votorum simplicium sunt ii Sodales, qui in Congregatione religiosa vota emiserunt (cf. can. 488 n. 7) sive temporaria sive perpetua.

Non veniunt ergo hoc nomine Religiosi votorum simplicium in Ordine, sed quandoque Religiosi votorum simplicium et Religiosi votorum simplicium in Ordine formula communi dicuntur professi votorum simplicium (cf. can. 578, n. 1; 580, 581, 583, 585, 634, 2388 § 2).

Religiosi Congregationum non sunt Regulares.

c) **Regulares** sunt ii Sodales, qui vota nuncuparunt in Ordine (cf. can. 488 n. 7) [171], scilicet in Religione, in qua ex instituto ab aliquo saltem numero membrorum vota sollemnia emittuntur. Ii quoque, qui in Ordine vota simplicia sive temporaria sive perpetua dumtaxat emiserunt, sunt Regulares.

In Ordinibus quandoque inveniuntur professi votorum simplicium perpetuorum, quibus ex analogia iuris (cf. can. 20) ius Religiosorum votorum simplicium applicandum erit, ut ipsis provideatur.

Distinctio inter Religiosos et Regulares quandam habet vim, ex. gr. in materia iuris poenalis (cf. can. 2342, n. 2).

Monachi sunt sodales Ordinum antiquorum, qui vitam contemplativam atque solitariam agunt, uti Basiliani, Benedictini [172].

d) Nomine **Sororum** veniunt Religiosae votorum simplicium (cf. can. 488 n. 7), scilicet in Congregationibus religiosis, in quibus ex instituto vota simplicia emittuntur.

Non veniunt ergo hoc nomine professae votorum simplicium in Ordine nec Moniales eorum Monasteriorum, in quibus de

---

[170] De Postulantibus cf. infra n. 214, 5.

[171] In prioribus Codicis schematibus non aderat n. 7, at ex analogia cum can. 108 § 1 postea addita, Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 135 not. 6.

[172] In Congregatione Beuronensi intelligitur nomine Monachi sodalis votis sollemnibus ligatus. Fratres Laici et professi a votis simplicibus non sunt Monachi, etsi Regulares sunt.

facto ob specialia adiuncta simplicia nuncupantur, etsi vota ex instituto sollemnia esse debent.

Aliqui canones, qui de Religiosis votorum simplicium aut de Sororibus agunt, his Monialibus ex analogia iuris applicandi erunt, secus in iure non bene provideretur [173].

e) Nomine **Monialium** [174] intelliguntur a) Religiosae votorum sollemnium aut, b) nisi ex rei natura [175] vel ex contextu sermonis aliud constet, Religiosae quarum vota ex instituto sunt sollemnia, sed pro aliquibus locis ex Apostolicae Sedis praescripto sunt simplicia (cf. can. 488 n. 7).

Sed omnes quoque Religiosae, quae in Ordine vota nuncuparunt sive sollemnia sive simplicia (temporaria vel perpetua) Moniales sunt, et quidem ultimo in casu directe ita appellantur, non tantummodo ex analogia iuris [176] (cf. can. 580 § 3, 647, § 1, 2388 § 1).

Ursulinae Unionis Romanae, quae ad formam Congregationis votorum simplicium redactae sunt, ex indulto nomen Monialium retinere possunt; Institutum nomine Ordinis appellatur [177].

47 f) **Locis, pro quibus viget illud Apostolicae Sedis praescriptum** (de quo in can. 488 n. 7), adnumerandae veniunt sequentes ditiones:

α) Gallia ex peculiaribus declarationibus S. Poenitentiariae et S. Congregationis Episcoporum et Regularium [178]. Excipiuntur autem Sabaudia et Comitatus Nicensis, quia istae duae regiones post relatas editas declarationes cum Gallia unitae sunt nec dictae relationes extensae sunt ad istas ditiones.

β) Belgium ex variis declarationibus S. Sedis [179] et praesertim Sacrae Congregationis Episcoporum et Regularium, 23 aug. 1867.

γ) Status Foederati Americae Septentrionalis ex decisione S. Congregationis Episcoporum et Regularium, 30 sept. 1864; sed quatuor Mo-

---

[173] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 10.

[174] De expressione Nonna-femina cf. Möhler, o. c. p. 183 s.

[175] Si ex. gr. de sollemni voto in canonibus agitur, ex. gr. can. 2388 § 3.

[176] Larraona in: Com. Rel. IV (1923) p. 12 cum nota 253.

[177] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 428 n. 593 (545).

[178] Larraona l. c. p. 212 not. 423.

[179] Cf. citationes in: Com. pro Rel. I (1920) p. 262 not. 6, S. Poenitentiaria, 2 dec. 1854 declaravit: Vota Monialium in Gallia et Belgio habentur ut simplicia. Rursus anno 1867 Sancta Sedes interrogata, utrum vota emissa a Monialibus in Belgio sint sollemnia an simplicia, dubium examinandum commisit Congregationi speciali, quae respondit: Iam provisum per responsa S. Poenitentiariae et praecipue per responsum diei 2 dec. 1854. Hoc autem responsum R. Pontifex approbavit die 23 aug. 1867. Cf. Bizzarri, o. c. p. 794. Conc. Mechlinien. IV, can. 160.

nasteria Monialium a Visitatione B. M. V. exceptae sunt, i. e. Georgetown, Baltimore, Mobile, S. Louis [180].

De quibusdam aliis locis dubitatum est, num ista Apostolicae Sedis praescripto subiicerentur, ut de Hollandia, de Republica Mexicana, sed secundum Maroto [181] certa documenta pontificia non videntur exstare, quibus praescriptum illud ad eas regiones extenditur; quare potius disciplinam communem in eis adhuc obtinere affirmandum est. Cetera omnia loca ab eo praescripto eximuntur.

Episcopi Bavariae vi brevis apost., 22 sept. 1847, facultatem receperunt loco professionis sollemnis permittendi professionem simplicem in Monasteriis Monialium; in duobus Monasteriis Oberschoenenfeld et Wettenhausen vota sollemnia nuncupantur [182].

In his Monasteriis Monialium votorum simplicium non habetur clausura papalis [183]; votum ingrediendi in tale Monasterium non est Sanctae Sedi reservatum [184]: obligatio recitandi officium privatim non urget vi iuris communis [185]; fruuntur iisdem privilegiis et easdem lucrantur indulgentias aliasque huiusmodi gratias spirituales ac Moniales sui Ordinis, quae vota sollemnia habent.

g) **S. Congregatio de Religiosis**, 23 iunii 1923, sequens decretum **de Monialibus in Gallia et in Belgio** edidit [186]:

Religiosae sanctimonialium Familiae, quae in Gallia et in Belgio post rerum publicarum conversionem initio superioris saeculi iterum coadunari coeperunt, ob nova civilium legum placita talibus in adiunctis constitutae sunt, ut Apostolica Sedes eas, nec ad antiquam communemque Ecclesiae disciplinam stricte Moniales, nec votorum sollemnium vinculo aut clausurae papalis lege obstrictas aestimaverit, sed sub Episcoporum auctoritate cum votis dumtaxat simplicibus constitui siverit.

Ad hunc rerum statum referendum est dubium quod anno 1919 huic S. Congregationi propositum et approbante Benedicto XV resolutum est [187]; nihil videlicet innovandum esse circa dependentiam Monialium

---

[180] Cf. Bizzarri, Collectanea p. 456, 721.

[181] In Com. pro Rel. IV (1923) p. 163. Cf. e contrario Creusen S. I. Religieux et Religieuses n. 13; Beyersbergen S. I. in Nederlandsche Katholicke Stemmen 1923, p. 321 ss.

[182] Leitner, Ordensrecht[2] p. 278.

[183] Cf. can. 597 § 1; A. A. S. XIII (1921) p. 177, 199; XIV (1922) p. 554 s. Verumtamen papali etiam clausura subiacent, si ipsis imposita est. De facto huiusmodi Moniales eadem utuntur disciplina ac Moniales sollemnium votorum, at sub sanctione ab Episcopo lata, cuius est etiam licentiam dare permittendi exceptionem; id usu ipso videtur comprobatum. Quod si Episcopus aliqua praecepta de clausura praescripserit, ea servare debent. Cf. S. Poenitentiaria, 23 ian. 1821; S. C. Epp. et Reg. 1 aug. 1839; Gasparri, Fontes IV n. 1923 p. 887; A. de Meester, l. c. tom. II p. 373.

[184] Cf. can. 1309; S. Poenit. ad Ep. Cenomanen. 23 dec. 1835 ad II.

[185] Cf. can. 610 § 3; S. Poenit. 26 nov. 1852.

[186] A. A. S. XV (1923) p. 357; cf. n. 418; 96, 145; cf. Revue des Comm. rel. I (1925) p. 43-46.

[187] A. A. S. XI (1919) p. 240 vide n. 418.

praedictarum ab Ordinariis locorum. Cum tamen in ipsa responsione de talium Monialium natura et statu nihil statutum sit et aliunde plures gravesque oriantur difficultates, praecipue cum agendum sit de Constitutionibus Monialium, quae Regulas Ordinum sequuntur, ad Codicem accommodandis, ita ut pax et tranquillitas Monasteriorum turbari facile possit, haec S. Congregatio rem diligenti studio subiectam sollemniter definiendam esse censuit.

Itaque S. R. E. Cardinales S. Congregationis Religiosorum Sodalium negotiis praepositae in generali coetu ad Vaticanum, die 1 iunii 1923, re mature perpensa censuerunt supplicandum Ssmo, ut declarare et, quatenus opus sit, decernere dignaretur:

I. In Gallia et in Belgio Moniales Monasteriorum, quae Regulas Ordinum Regularium profitentur, seu quarum vota ex instituto sunt sollemnia, quamvis vota dumtaxat simplicia emittant, esse vere Moniales iuris pontificii ad sensum can. 488 § 7, prout ceterae Moniales in Ecclesia universa.

II. Ea tamen Monasteria Superioribus Regularibus[188] salvo peculiari privilegio minime esse subiecta, ideoque ad normam can. 615 exemp tione non gaudere, sed esse Ordinariorum locorum iurisdictioni subiecta in iis, quae canones Ordinariis ipsis circa Moniales attribuunt.

III. Nihil vero obstare in praesenti quominus, si quod Monasterium id postulaverit, vota sollemnia, servata clausurae papalis lege, Moniales emittere queant, dummodo id ab Apostolica Sede obtineant[189].

Pius XI, die 4 iunii 1923, praefatas declarationes seu decreta ut supra approbavit et confirmavit, amplissima ratione praeteriti, quatenus opus sit concessa sanatione; ac praesens decretum publici iuris fieri mandavit. Contrariis quibuscumque minime obstantibus.

h) **Adnotatio:** Cum in relato decreto dicatur Sanctissimus non solum declarare, verum etiam, quatenus opus sit, decernere dignari, praesens statutum valet, etiamsi antea ex documentis pontificiis, ex consuetudine aut ex quolibet alio iure aliud ordinatum esset.

Etsi quaedam Moniales Regulas Ordinum regularium non profitentur, tamen cum dicatur seu quarum vota ex instituto sunt sollemnia, patet omnes Moniales Belgii et Galliae in decreto comprehensas esse.

Praelaudatae Religiosae non sunt Sorores dumtaxat, sed vere Moniales, proinde Religiosae iuris pontificii, quia Institutum Monialium, quod esset Religio iuris mere dioecesani, non exstat. Reguntur iure vigenti ad sensum can. 488 n. 7. Insuper huiusmodi Moniales pertinent quoque ad proprium Ordinem, cuius Regulas aut Constitutiones profitentur, sunt ergo Regulares. Vota eorum, licet simplicia, sunt ex se Apostolicae Sedi reservata, prout sunt quaelibet vota nuncupata in Religione iuris pontificii.

Moniales Belgii et Galliae Superioribus regularibus non sunt sublectae, verum etiam qua Moniales subsunt Ordinariis locorum, qui in virtute sanctae obedientiae, ex potestate tamen iurisdictionis, imperare possunt.

---

[188] In Hispania Moniales omnes temporaliter subiectae sunt Ordinariis locorum, potestas renovatur ad triennium (A. A. S. III [1911] p. 239 s.). In Belgio Moniales Carmelitanae Superioribus Regularibus subiectae sunt.

[189] Cf. Jombart, Concession de vœux solennels in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 3-6.

Cum istae Moniales subiiciantur Ordinariis locorum, valent ergo can. 506 § 2, 512 § 1 n. 1, 520, 521, 529, 533, 535, 549, 552, 580 § 3, 597 § 3, 603, 2385.

Ordinarii locorum non possunt mutare Regulas antiquorum Ordinum aut Constitutiones Monialium a Sancta Sede approbatas [190].

Non autem sufficit consensus Ordinarii loci ad erectionem Monasterii [191], nec Ordinarius loci potest in votis dispensare, indultum exclaustrationis vel saecularizationis concedere, dispensare in dote, electionem infirmare, permittere egressum e clausura (aliter atque in casu can. 601).

Nec Ordinarius est Superior, ad quem spectat professionem perpetuam ultra primum triennium ob iustas causas differre [192].

Facultas [193] Episcopis Galliae a Gregorio XVI concessa dispensandi super votis paupertatis et oboedientiae manente voto castitatis ab istis Monialibus emissis non amplius sustineri posse videtur, cum fuerit particularis, opposita nunc praescriptis Codicis (cf. can. 6 n. 1).

Ceterum iam exstat decretum, 23 aug. 1867, quo S. C. Episcoporum et Regularium statuit, vota praedicta non posse dispensari nisi ab Apostolica Sede; et dubio ab Episcopo Brugensi hac de re proposito responsum est a Secretario huius S. Cong., 8 iunii 1896, per decretum 23 aug. 1867 revocatam esse declarationem S. Poenitentiariae, 23 dec. 1835 [194].

Monasterium praelaudatarum Monialium posset privilegium obtinere, quo subiiceretur Regularibus Superioribus ideoque posset etiam exemptione de qua in can. 615 frui. Moniales Benedictinae loci Maredret per litt. apost., 10 febr. 1920, interim Abbati Primati Ordinis subiectae sunt [195].

Monasterium S. Andreae in Dioecesi Tornacensi a Sancta Sede subiectum est Nuntio Apostolico [196].

Praescriptum, quo Apostolica Sedes decernit vota simplicia Monialium in Gallia et Belgio habenda esse simplicia, non amplius urget absolute nec est prorsus obligatorium, cum Moniales postulare possint mutationem conditionis canonicae [197].

Ad petitionem faciendam requiritur actus capitularis; e can. 101 § 1 n. 1 id valet, quod placuerit parti absolute maiori. In supplici libello exprimendum erit, quot Moniales erant contrariae. Nova votorum nuncupatio, etsi per se non est necessaria, tamen a Sancta Sede forsitan praescribitur. Moniales nolentes non obligantur, ut vota sollemnia accipiant [198].

i) Moniales diversorum Ordinum saltem primario vitam 48
contemplativam profitebantur. Postea plures exortae Religiones Monialium simul cum studio acquirendae perfectionis coniungebant, idque ex proprio Instituto, exercitium operum caritatis ac praesertim christianam institutionem puellarum. Singula autem Monasteria istarum Monialium non semper iuridice

---

[190] Cf. infra n. 418.
[191] Cf. infra n. 81, 3.
[192] Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 77-81.
[193] Bizzarri, o. c. p. 504.
[194] A. De Meester, Iuris canonici et iuris can. civilis compendium [2] t. II p. 374.
[195] Cf. A. A. S. XII (1920) p. 102.
[196] Cf. A. A. S. XI (1923) p. 240. Conc. Mechlinien. IV can. 161 s.
[197] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 323-330.
[198] Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 80 s.

inter se connectebantur nec uni supremae Moderatrici subiecta erant. Aderat inter illa solum vinculum caritatis et unitas eiusdem finis. Propter necessitatem mutui adiutorii et propter difficultates servandi clausuram papalem Moniales quandoque petunt unionem sub auctoritate supremae Moderatricis. Quam unionem plurium Monasteriorum Sancta Sedes interdum concedit, si maioritas Monialium per secreta suffragia consensum praestat. Pro illis Monialibus, quae unionem respuerunt, Sedes Apostolica alio modo providet, ex. gr. per licentiam transeundi ad aliud Monasterium. Quamvis Monasteria forsan ex instituto ad Religionem votorum sollemnium, idest ad Ordinem pertineant, unio Monasterium aut nova Congregatio a Sancta Sede condita reducitur regulariter ad Institutum votorum simplicium. Vota sollemnia Monialium antea emissa remanent, sed in posterum professio tantum simplex nuncupatur [199].

49 k) Ex natura rei [200] non veniunt nomine Monialium professae in monasteriis, in quibus vota sollemnia non emittuntur: 1) semper ac de votis sollemnibus tractatur (cf. ex. gr. can. 2388 § 1). — 2) Quando de iis agitur, quae iuridice vota sollemnia supponunt vel eas res, quae ex ipsis consequuntur (cf. can. 600, 603).

l) Ex contextu sermonis res quandoque decidenda erit, ex. gr. si in alicuius canonis paragrapho vel numero agitur de Monialibus votorum sollemnium vel Monasterii, in quo emittuntur vota sollemnia, praesumendum est in toto canone de ipsis agi, ex. gr. can. 603, viceversa can. 547, 550, 551; si dicitur de Monialibus votorum simplicium, absque dubio praescriptum ad omnes, quae vota simplicia professae sunt, in quibuslibet Monasteriis pertinet (cf. can. 580 § 3).

Eaedem regulae in animo habendae sunt ad statuendum, quando hae professae in Monasteriis, in quibus vota sunt simplicia, veniant sub nomine Regularium. Larraona [201] dat elenchum hac in re: 1) Omnes Moniales comprehendunt sequentes canones: [488 n. 2 (Ordo), n. 5 (Domus regularis) n. 7 (Regularis)] 500 § 2, 506 §§ 2, (cf. § 4), 504, 512 §§ 1-2, 514 § 2, 525, 527, 533 § 1 n. 1, 534, 535, 547 § 1 (cf. § 3) [548, 549, 551 § 2], 580 § 3, 611, 613 § 2, 615 [617 § 1, 633 § 3, 635], 647 § 1, 652 § 2, 1770 § 2 n. 2, 1267.

Ex adverso: 2) solum applicantur Monialibus votorum sollemnium vel professis in Monasteriis, ubi vota sollemnia emit-

---

[199] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. III (1822) p. 305-308; ibidem etiam exempla p. 308-317.

[200] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 13.

[201] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 14.

tuntur, hi canones: 497 § 1, 540 § 3 [597 § 1], 597 § 3, 600-603, 2388 § 1, 2342 n. 1 et n. 3.

m) Quae in Codice de Religiosis viris dicuntur, valent etiam de Regularibus viris, nisi expresse aliud constat, sed non viceversa.

Si Codex expresse Moniales nominat, norma in canone statuta non valet pro Sororibus, at vero sub nomine Monialium etiam quandoque Sorores veniunt, nisi exceptae sunt aut propriae normae pro eis statuuntur.

n) Quae **de Religiosis** statuuntur, etsi masculino vocabulo expressa, **valent etiam** pari iure **de mulieribus**[202], nisi ex contextu sermonis[203] vel ex rei natura[204] aliud constet (can. 490).

Nihil refert an de Singulari aut Plurali, substantivo aut adiectivo agatur.

Benedictus XIV in sua const. *Si datam* diei 4 martii 1748, § 3 dicit: Licet in littera virorum Regularium dumtaxat mentio fiat, nihilominus etiam feminae religionem professae comprehenduntur, cum ex iure Religiosorum masculinum genus etiam femininum includat, ubi una eademque causa pro feminis aeque ac pro masculis militat.

Regulariter in singulis canonibus viros religiosos dumtaxat Codex nominat. Quodsi aliqua ordinatio tantummodo pro Viris religiosis aut tantummodo pro Sororibus religiosis aut Monialibus valet, Codex hoc expresse dicit.

Quae autem de mulieribus Religiosis statuuntur, pro viris Religiosis iuridice non valent.

Ratione specialis conditionis et status, mulieribus Religiosis aliqua imponuntur, quae ex ipsa ratione ad viros non extendi potest nec debet.

6. a) Nomine **Superiorum maiorum** veniunt[205]: Abbas primas[206], Abbas Superior Congregationis monasticae, Ab- 50

---

[202] Cf. D. l. 16. 195 pr. l. 152, 52, 40, 172, 201, 51, 122; cf. etiam c. 8, X de statu Monachorum III, 35; cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 171 s.

[203] Cf. ex. gr. can. 544 § 5 non valet pro feminis Religiosis, ad hoc habetur § 7.

[204] Ex. gr. promotio Religiosorum ad officia et dignitates ecclesiasticas; Statuta de ratione studiorum.

[205] In Codice et documentis Codici posterioribus; cf. etiam infra n. 103 s.

[206] Id est praeses confoederationis Benedictinorum nigrorum, cf. infra n. 161, 4.

bas Monasterii sui iuris, licet ad monasticam Congregationem pertinentis, supremus Religionis Moderator, Superior provincialis, eorundem[207] vicarii[208] aliique ad instar provincialium[209] potestatem habentes (can. 488 n. 8).

b) Superioribus maioribus adnumerantur etiam Priores Conventuales aut Superiorissae (Abbatissae) Domus sui iuris (cf. can. 20)[210]. Qui Superiores tamen non sunt Ordinarii exceptis Superioribus maioribus ad Religionem clericalem exemptam pertinentibus.

c) Munus ac officium Definitoris vel Assistentis Provincialis aut Generalis ad officia maiora iuridice adnumerari non potest.

d) In Religionibus Religiosarum Antistita (Superiorissa) generalis Ordinis vel Congregationis Antistita (Superiorissa) provincialis, Abbatissa nomine Superioris maioris veniunt (cf. can. 490, 504).

Superiores Domorum exemptarum extra Congregationes monasticas non sunt Superiores maiores, etsi iurisdictione fori externi gaudent et Praelati sunt.

e) Ordinarii alicuius Religionis sunt solummodo Superiores maiores Religionis clericalis exemptae[211] (cf. can. 198 § 2). Sunt Ordinarii antonomastice, quia per se omnes, qui potestatem ordinariam obtinent, Ordinarii vocari possunt[212].

Superiores religiosi minores ergo non sunt Ordinarii iuridice, etsi in nonnullis Religionibus clericalibus exemptis potestatem quasiepiscopalem habent; item valet de Praelatis aut Abbatibus, qui non sunt vere nullius.

f) Secundum Larraona[213] Superiores maiores Congregationum clericalium non exemptarum possunt in aliquibus casibus venire nomine Ordinarii non directo quidem iuridice (cf. can. 198 § 1) nec per generalem aequiparationem in iure contentam, sed ex limitata aequiparatione, quod ad aliquam categoriam effectuum attinet. Quae partiales aequiparationes fundantur uti casus fert in logica iuris, in regulis interpretationis

---

[207] Idest Superiorum maiorum.
[208] Cf. infra n. 103, 159.
[209] Cf. infra n. 159.
[210] Vermeersch-Creusen, Epitome I [6] p. 429 n. 594 (546); Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 41 s.; VII (1926) p. 376 s.; cf. infra n. 1032.
[211] Cf. A. A. S. X (1918) p. 481-486; XI (1919) p. 6 s.
[212] Maroto, Institutiones Iur. Can. I [3], n. 701.
[213] In Com. pro Rel. IV (1923) p. 113-119.

(cf. can. 18); in analogia iuris (cf. can. 20). Recte autem adnotat Vermeersch[214]: Ut regula generalis admitti non potest qua nomine Ordinarii, in Codice, intelligamus Superiorem maiorem Congregationis clericalis non exemptae, si demonstremus rem agi in qua ab Episcopo non visitatur. Secus ipsa Ordinarii ratio formalis pervertitur, cum non iam in iurisdictione, sed in exemptione ponitur[215].

g) Superiores maiores Religionum laicalium etiam exemptarum nullo modo veniunt nomine Ordinarii.

Nomine autem Superiorum maiorum Religionum laicalium etiam exemptarum intelligi debet quandoque Ordinarius loci[216].

Nomine Exemptorum veniunt, qui vota nuncuparunt in Religione sive votorum sollemnium sive votorum simplicium a iurisdictione Ordinarii loci subducti (cf. can. 488 n. 2).

7. Nomine **Ordinarii** intelliguntur iure[217], nisi quis expresse excipiatur, praeter Romanum Pontificem, pro suo quisque territorio Episcopus residentialis, Abbas vel Praelatus nullius, eorumque Vicarius Generalis, Administrator, Vicarius et Praefectus Apostolicus, itemque ii, qui praedictis deficientibus interim ex iuris praescripto aut ex probatis constitutionibus succedunt[218] in regimine, pro suis vero subditis Superiores maiores in Religionibus clericalibus exemptis (can. 198 § 1).

Nomine autem Ordinarii loci seu locorum veniunt omnes recensiti, exceptis Superioribus religiosis (can. 198 § 2).

8. Nomine **Sedis Apostolicae vel Sanctae Sedis**[219] in Codice veniunt non solum Romanus Pontifex, sed etiam, nisi ex rei natura vel sermonis contextu aliud appareat, Congregationes,

---

[214] Periodica XIII (1925) De nomine et qualitate Ordinarii p. (1)-(11); Vermeersch-Creusen, Epit.[6] p. 429 n. 594 (546) not. 1.

[215] S. Cong. Consistorialis, 20 ian. 1919, declaravit ad Moderatores generales duarum Congregationum vocem Ordinarium in casu et ad effectum decreti *Redeuntibus*, 25 oct. 1918, extendi et comprehendere Superiorem generalem praedictarum Congregationum; cf. A. A. S. XI (1919) p. 43; X (1918) p. 481-486; Vermeersch, Periodica X (1922) p. 46, XIII (1925) p. (1)-(11).

[216] Cf. can. 2386 infra n. 572.

[217] Taxative seu restricte.

[218] Ex. gr. Vicarius Capitularis, in terris Missionum Provicarius et Propraefectus. Cf. can. 309, 317, 327 § 366 § 3, 429, 431.

[219] Simile erit dicendum de expressione uti prima Sedes (cf. can. 1556), Sedes Romana, Sedes Petri, quae in documentis occurrunt. Pariter de nominationibus: apostolicum, pontificium, papale, ex. gr. indultum, beneplacitum, privilegium, rescriptum, auctoritas, venia, clausura papalis etc., aut delegati, vicarii, administratores apostolici, cf. ex. gr. can. 543 § 1, 554 § 2, 597 § 1, 636, 640 § 2.

Tribunalia, Officia, per quae idem Romanus Pontifex negotia Ecclesiae universae expedire solet (can. 7) [220].

Nomine Curiae Romanae intelliguntur Congregationes, Tribunalia Officia, quibus Romanus Pontifex utitur in regimine Ecclesiae universalis (cf. can. 242). Vicariatus Cardinalis Urbis non venit nomine Apostolicae Sedis, cum hac in re negotia non Ecclesiae universae, sed ad Dioecesim Romanam spectantia expediantur.

9. De Abbatibus in particulari vid. n. 160 ss.

CAPUT II

51 ## De divisione et diversitate Religionum

1. De divisione

Status religiosus temporibus currentibus multiplici modo in varias species divisus est. Praeter illam fundamentalem diversitatem inter Religiones virorum religiosorum et mulierum religiosarum (Monialium, Sororum) distinguuntur:

1. In relatione ad vota: a) Religiones, in quibus vota sollemnia (saltem a parte Sodalium ex instituto) nuncupantur, idest Ordines; Sodales nominantur Regulares, respective Moniales. b) Religiones, in quibus (ab omnibus Religiosis) vota dumtaxat simplicia sive perpetua sive temporalia emittuntur, idest Congregationes; Sodales appellantur Religiosi, respective Religiosae votorum simplicium [221].

Coincidit haec distinctio quodammodo cum distinctione usque ad promulgationem Codicis usitata. Distinguebatur enim circa essentiam Status religiosi:

a) Status religiosus completus sive proprius et stricte dictus, sub quo intelligebantur Religiones formales sive Ordines religiosi sive virorum sive mulierum, in quibus tota essentia Status religiosi cum votis sollemnibus saltem a parte sodalium habeantur.

---

[220] In can. 487-681 de Religiosis Sancta vel Apostolica Sedes 45 vicibus nominatur.

[221] Cf. supra n. 41 et infra n. 264.

b) Status religiosus completus sive proprius sed minus stricte dictus, sub quo comprehendebantur Congregationes religiosae cum votis quidem publicis et simplicibus, at non cum votis sollemnibus. Nominabantur etiam Congregationes saeculares [222].

c) Status religiosi improprius atque late acceptus, in quo tota essentiae Status religiosi non invenitur. In Codice habetur hac in re expressio: Societates sive virorum sive mulierum in communi viventium.

2. **Ordines** [223] **iterum distinguntur** [224].

a) Ordines monastici sive monachales, quorum Sodales Regulares Monachi appellantur. Vi instituti sui ad vitam contemplativam et solitariam diriguntur. Ad quos pertinent Ordines antiqui: In Oriente Antoniani, Basiliani, Armeni Benedictini Congregationis Mechitaristae, in Occidente Benedictini cum variis ramis [225] et Carthusiani [226].

Rami Ordinis S. Benedicti sunt: Camaldulenses, Vallumbrosiani, Silvestrini, Olivetani, Cistercienses [227].

b) Ordines Canonicorum, quorum Sodales dicuntur Regulares Canonici [228]. Clerici in communi viventes a canone Canonici sunt appellati, Religiosi a Regula Regulares.

c) Ordines Clericorum Regularium [229], praeprimis a saeculo XVI [230], ex. gr. Theatini, Somaschi, Barnabitae, Ministri infirmorum, Clerici Scholarum piarum, Societas Iesu.

A Clericis Regularibus ii Clerici saeculares distinguendi sunt, qui secundum quandam Regulam vivunt, sed aut nulla aut dumtaxat simplicia vota (privata) emittunt, ex. gr. Missionarii S. Vincentii a Paulo, Philippini a S. Philippo Nereo.

Clerici iam a primordiis statum perfectionis professi

---

[222] Cf. n. 13, n. 68.

[223] Ordre religieux au sens strict in: Revue des Comm. Rel. III (1927) p. 185-186.

[224] Cf. Heimbucher, o. c. p. I p. 38 s.

[225] Camaldulenses, Vallumbrosiani, Silvestrini, Olivetani, Cistercienses; cf. supra n. 10.

[226] De monachis tractant can. 491 § 1, 494 § 1, 501 § 3, 510, 516, 625, 632, 633 § 3, 635, 647 § 1, 655 § 1.

[227] Cf. supra n. 10.

[228] De Religionibus canonicalibus in Codice tractatur tantum, quod ad praecedentiam attinet (cf. can. 491 § 1).

[229] Cf. autem: Religio clericalis (can. 488 n. 4), ubi Religio clericalis in latiore sensu sumitur. De Religionibus Clericorum regularium in Codice non fit specialis mentio.

[230] Cf. supra n. 12.

sunt[231], temporibus S. Augustini et postea plurimi Clerici cum Episcopo vitam communem agebant. Clericus autem, qui in canone Ecclesiae inscriptus erat et ex eiusdem bonis censum vel canonem annuum percipiebat, Canonicus appellatus est. Cum iam saeculo VIII et temporibus subsequentibus mos invaluerit, ut Clerici sibi retinerent bona personalia, Nicolaus II 1059 et Alexander II 1063 Clericos quidquam proprietatis privatae habere vetuerunt. Ut norma vitae proposita erat Regula S. Augustini ea aetate ex suis scriptis compilata, simul tria vota Religionis emittere debebant. Ita exorti sunt saec. XI Canonici regulares, dum Clerici, qui hanc reformationem non adoptaverant, Canonici saeculares vocati sunt. Canonicis regularibus praesertim adnumerantur hodie:

α) Canonici regulares Lateranenses vel de SS. Salvatore ab Alexandro II circiter 1063.

β) Canonici Praemonstratenses a S. Norberto 1120.

γ) Canonici Cruciferi vel Crucigeri a Theodoro Cellensi 1166. Cruciferi Belgae 1261, Crucigerorum rubea stella a B. Agnete 1235.

d) Ordines Mendicantium[232], quorum Sodales vocantur Regulares Mendicantes (cf. can. 621 § 1).

e) Ordines militares, qui ad militandum pro defensione religionis christianae diriguntur.

f) Ordines hospitalarii, qui curae infirmorum, receptioni peregrinorum etc. inserviunt.

3. In relatione ad **Regulam**: a) Religiones, quae unam ex quatuor antiquis Regulis observant; b) Religiones, quae recentiores Regulas aut Constitutiones habent.

Quatuor sic dictae magnae Regulae, quae pluribus Religionibus fundamentum sunt et specialibus approbationibus et laudibus decoratae, sequentes sunt:

α) Regula S. Basilii, quae imprimis a Monachis graecis orientalibus, ex. gr. a Basilianis observatur.

β) Regula S. Benedicti[233], quam praeter Benedictinos etiam Camaldulenses, Cistercienses seu Bernardini, Vallumbrosiani, Carthusiani, Ordines quidam militares, Coelestini, Olivetani profitentur.

---

[231] Cf. S. August. Confess. L. VII, cap. 6 P. L. t. 32 col. 755; 1573.

[232] De Mendicantibus stricte talibus agit can. 582 n. 2, 621.

[233] M. Zimmermann O. S. A. Neues von der alten Augustinerregel in: Theol.-prackt. Quartalschrift 79 (1926) 830 ss. I. Wirges M. F. S. Ueber den Ursprung der Augustinerregel, ibid. 80 (1927) 583 ss.

γ) Regula S. Augustini ex eius libris excerpta et compilata, quae in usu est, ex. gr. apud Ordinem Eremitarum S. Augustini, apud Ordinem Canonicorum regularium S. Augustini; eam sequuntur etiam Praemonstratenses, Dominicani, Religiosi Ordinum SS. Trinitatis et B. Mariae de mercede redemptionis captivorum, Ordo Servorum B. Mariae (Servitae), Cruciferi, Brigittini, Theatini, Ordines militares plures, Ordo S. Ioannis de Deo, Barnabitae, Somaschi, Ordo S. Camilli de Lellis, Moniales S. Ursulae, Ordo Visitationis B. M. V.

δ) Regula S. Francisci Assisiensis. Distinguitur prima Regula, quae a Fratribus Minoribus S. Francisci de observantia, a Conventualibus, Capuccinis observatur; secunda Regula, quae pro Monialibus (Clarissis)[234] Ordinem secundum formantibus data est; tertia Regula, quam Tertiarii saeculares utriusque sexus profitentur. Qui Tertiarii non raro vitam communem observabant, ut pluries Congregationes religiosae deinde accedentibus votis ortae sint.

4. In relatione ad **characterem sacerdotalem**: Religiones clericales[235] et Religiones laicales (cf. can. 488 n. 4). Religiones, quarum plerique Sodales sacerdotio augentur[236], sunt clericales, secus sunt laicales[237]. Quae aut Ordinem aut Congregationem formare possunt.

Nomen plerique non tantum maiorem partem significat, sed etiam plures[238]. Parvus seu mediocris numerus sacerdotum non sufficit, ut Religio clericalis habeatur, etsi classis sacerdotalis tantam habet vim, ut sacerdotibus regimen reservatum sit ipsis.

Accidentales mutationes in numero membrorum vel alterius categoriae Religionis, ex. gr. tempore infirmitatum, persecutionum, nihil valent ad habitualem characterem Religionis ex traditione, praxi aut Constitutionibus comprobatum.

Quandoque ex ipso fine cognosci potest Religionem numerandam esse inter clericales vel laicales, si enim finis proprius aut primitiva et canonica institutio ordinatur ad ipsum ministerium apostolicum.

---

[234] Cf. Regula et Constitutiones generales pro Monialibus Ordinis Sanctae Clarae. Roma, Tip. Pol. Cuore di Maria, 1930. 256 pag.

[235] Cf. n. 12.

[236] Actu vel ipsi destinantur, cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 285; Matthaeus a Coronata, l. c. p. 590 nota 5.

[237] Ordo S. Benedicti in origine fuit Religio laicalis, Mayer, o. c. p. 94.

[238] Cf. Forcellini, Plerique uni et paucis opponuntur; cf. l. 3 pr. D. 6, 2; l. 34 pr. D. 18, 1; l. 32 § 10 D. 24, 1.

Ordines monachales ex primitiva institutione ad ordinationes et munera Clericorum regulariter non fuerunt fundati, Clerici habebantur tantummodo ratione necessitatis et numero determinato [239]. Hoc sensu Ordines clericales Ordinibus monachalibus opponi possunt.

Ordo laicalis est, ex. gr. Ordo S. Ioannis de Deo, etsi aliqui sacerdotes adsunt. Congregatio laicalis est ea Alexianorum vel Cellitarum [240] aut quarumlibet Religionum pro feminis.

In editione praeparatoria Codicis 1912 dicebatur: Religio quae ex proprio fine tendit ad opera, quae sacerdotium requirunt aut plerosque Sodales ad sacerdotium disponit, clericalis est. In editione Codicis 1914 loco particulae *aut* ponebatur particula *et* [241]. In editione 1916 dicebatur: Nomine Religionis clericalis intelligitur Religio, cuius plerique Sodales, etsi non omnes, sacerdotio augentur. — Versiones editae pro Religionibus laicalibus intelligunt voce plerique maiorem partem [242].

S. Congregatio de Religiosis iam clericalem Congregationem agnovit eam, in qua Laici Clericos numero superabant [243].

5. In relatione ad **paupertatem**: Mendicantes (cf. can. 621) et Non-mendicantes.

a) Mendicantes in sensu proprio (stricte tales) sunt eae Religiones, quae ex instituto primaevo secundum Regulam vel Constitutiones etiam post Concilium Tridentinum nihil in communi ut proprium habere possunt, neque bona immobilia neque mobilia, quae illa coaequantur; de incerta mendicitate vivunt [244].

Ante Concilium Tridentinum plures Ordines Mendicantium exsistebant, sed ista Synodus omnibus Conventibus et Domibus Mendicantium permisit, ut bona immobilia habere possint. Ab hoc privilegio Fratres Minores de Observantia et Capuccini [245] exclusi erant. Isti ergo sunt Mendicantes in sensu stricto [246]. E const. Pii V *Dum indefessae*, 7 iul. 1571, Societas Iesu

---

[239] Cf. P. Schaefer O. M. C. Iustinianus I et vita monachica in: Acta Congressus iuridici internationalis Romae 1935 vol. I, p. 173-178.

[240] Leitner, l. c. p. 275.

[241] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 284 not. 148s.

[242] Die kirchliche Gesetzgebung bezüglich der nicht-priesterl. klösterlichen Genossenschaften, Rom 1918, p. 8.

[243] Vermeersch-Creusen, Epitome I [6] p. 427 n. 590 (542).

[244] Regulares qui ex instituto Mendicantes vocantur et sunt (cf. can. 621 § 1); Molitor, o. c. p. 314 distinguit Monachales, Mendicantes, Non-mendicantes.

[245] Conc. Trident. sess. XXV de Reg. c. 3.

[246] Mendicantes in iure.

in sensu proprio et stricto ad numerum Ordinum mendicantium pertinet [247].

b) Mendicantes in sensu latiore appellantur ii, qui ex primitivo instituto aut ex Regula vel ex Constitutionibus etiam in communi nulla bona cum certis reditibus habuerunt, sed dispensatione aut mitigatione a Concilio Tridentino concessa aut alio indulto apostolico usi sunt [248].

Quibus Fratres Praedicatores, Ordo Carmelitarum, Eremitae S. Augustini, Mercedarii, Trinitarii, Servi B. M. V., Hospitalarii S. Ioannis de Deo, Minimi Eremitae S. Francisci de Paula, Ordo de Poenitentia adnumerantur, Minores Conventuales privilegiis Mendicantium sane fruuntur.

c) Mendicantes in sensu improprio sunt ii, quibus communicatio in privilegiis cum Mendicantibus concessa est (Cistercienses, Camaldulenses, Theatini, Ministrantes Infirmis seu Camilliani).

Cum hac distinctione divisio in calceatos et discalceatos Carmelitas connectitur.

Non-mendicantes sunt ii, qui in Communitate possessionem habent, unde vivunt, ex. gr. Benedictini.

6. In relatione ad **conditionem iuridicam, quod ad Ordinarium loci attinet:**

a) Religiones exemptae et non exemptae [249]. Exemptio iure communi Ordinibus competit, non Congregationibus, quae tamen privilegium exemptionis per specialem concessionem obtinere possunt. Religiones exemptae, sive votorum sollemnium sive simplicium, sive sunt Ordines sive Congregationes, iurisdictioni Ordinarii loci subductae sunt (can. 488 n. 2), praeterquam in casibus a iure expressis (cf. can. 615).

Ad exemptionem non sufficit, ut Religio iure vel privilegio a potestate parochi dumtaxat eximatur (cf. can. 414 § 2). Societates Sodalium in communi viventium sine votis privilegium

---

[247] Qua ratione cf. Biederlack-Führich, o. c. p. 18 not. 4; Archiv. f. kath. Kirchenrecht 92 (1922) p. 92 ss. cf. infra n. 187.

[248] Mendicantes ex privilegio.

[249] Haec divisio non eadem est ac divisio in Ordines et Congregationes; cf. etiam Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 172 not. 10; cf. infra n. 416 ss.

exemptionis adipisci possunt. Eae, quae non exemptae sunt, immediate iurisdictioni Ordinarii loci subsunt sicut ceteri Fideles et Clerici (cf. can. 615).

Exemptio Monasteriorum mulierum religiosarum duplex esse potest. Iurisdictioni Ordinarii loci ita subducta esse possunt, ut immediate Romano Pontifici subiecta sint, qui ea per delegatum regit. Plerumque autem ita iurisdictioni Ordinariorum locorum subducta sunt, ut Viris regularibus exemptis, ex gr. Praelatis regularium, quorum Regulam et Institutum sequuntur, subiecta sint[250].

b) Religiones iuris pontificii et iuris dioecesani[251]. Religio iuris pontificii est Religio, quae vel approbationem vel saltem laudis decretum ab Apostolica Sede est consecuta, iuris dioecesani Religio[252], quae ab Ordinariis erecta hoc laudis decretum nondum obtinuit (can. 488 n. 3).

Religio iuris pontificii semper adest, si erectio auctoritate pontificia fit.

Religio iuris pontificii potest esse aut Ordo aut Congregatio exempta vel non. Religio iuris dioecesani ad Congregationes se refert, cum Episcopi Ordines instituere non possint.

Congregatio iuris dioecesani, quamvis decursu temporis in plures Dioeceses diffusa, usque tamen dum pontificiae approbationis aut laudis testimonio caruerit, remanet dioecesana, Ordinariorum iurisdictioni ad normam iuris plane subiecta (can. 492 § 2).

Religiones iuris pontificii, quae decretum laudis ab Apostolica Sede consecutae sunt, solummodo tantum iurisdictioni Episcopi subductae sunt, quantum Episcopus Constitutiones nullatenus immutare aut de re oeconomica cognoscere aut sese ingerere in regimen internum ac disciplinam non potest. In omnibus aliis rebus Congregationes, etiamsi iuris pontificii sint, sine speciali privilegio Sedis Apostolicae exemptae non sunt (cf. can. 618).

---

[250] Biederlack-Führich, o. c., p. 32. Cf. infra n. 418.

[251] Divisio in relatione quod ad approbationem attinet; Jombart, Congrégations de droit diocésain in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 182-183; IV (1928) p. 25; Congrégations de droit pontifical et de droit diocésain l. c. III (1927) p. 19-23; 78-82.

[252] Practice dici potest Congregatio (iuris dioecesani).

7. In relatione ad **centralizationem** regiminis interni: Aliae Religiones, ex. gr. Mendicantes, Ordines militares[253] in regimine interno habent constitutionem monarchicam et hierarchicam, aliae formam foederativam (familiarem) prae se ferunt. (Religiones centralizatae et Religiones stricte non centralizatae).

Apud illas quaedam imitatio hierarchiae ecclesiasticae invenitur; reguntur enim a Superioribus, qui per tres aut quatuor gradus distincti uni supremo Moderatori stricte subiecti sunt: Superiores locales conventuales (Guardiani, Rectores, Praesidentes), Provinciales (Commissarii), Ministri generales[254]. Habentur praeterea Capitula localia, provincialia, generalia[255] et Consiliarii[256] (Assistentes). In unam Religionem universalem et stricte iuridicam coalescunt. Quae forma hierarchica imprimis in Ordinibus, qui saeculo XIII fundati sunt, apud Fratres Minores et Dominicanos habetur.

Formam foederativam habent antiquiores Religiones, ex. gr. Ordo Benedictinorum nigrorum[257]. Monasterium generatim est sui iuris et a proprio Abbate dumtaxat regitur. Etsi hodie omnes Congregationes monasticae Benedictinorum atratorum aliquam unionem sub Abbate Primate efformant, ex Litt. ap. Leonis XIII *Summum semper,* 12 iulii 1893, tamen vinculum iuridicum inter singulas partes non est tam strictum uti in Religionibus cum forma centrali; potius vinculum morale adest[258], confoederatio non constituit proprie dictam personam collegialem[259], quae esset stricte distincta a persona diversarum Congregationum et cui singulae Congregationes monasticae subiectae essent, sed meram personam collectivam[260]. Fra-

---

[253] De Religionibus militaribus in Codice non fit sermo.

[254] Superiores supremi, intermedii et infimi seu locales. Superiores supremi (Moderatores generales) et intermedii (Superiores provinciales eorumque Vicarii) in Codice Superiores maiores appellantur (cf. can. 488 n. 8), cf. can. 502.

[255] Quoddam elementum democraticum.

[256] Quoddam elementum aristocraticum.

[257] Cf. Ss. Patriarchae Benedicti Familiae confoederatae, Romae 1926 (Collegio S. Anselmo, Aventino).

[258] Cf. can. 488 nn. 2, 5, 6, 8, can. 501 § 3.

[259] Ita ipsi auctores Benedictini, ex. gr. Mayer O. S. B., o. c. p. 139 s. Secundum Larraona rationes, quae allegari solent ad impugnandam personalitatem moralem Confoederationis rem evincere non videntur et *facta* commodius explicarentur ipsa admissa, Com. pro Rel. XII (1931) p. 247 nota 446.

[260] Abbas Primas in Monasterio S. Anselmi in Urbe omnibus Congregationibus benedictinis praeest iusque obtinuit visitandi ubique rela-

terna consociatio, quasi icto foedere, quae Familias omnes, quibus idem Ordo constat, nexu suavi caritatis mutuae contineret; omnes Congregationes Benedictinorum, quos nigros vocant, veram fraternam Confoederationem ineunt[261]. Etiam in Ordinibus militaribus constitutio est stricte monarchica et hierarchica sub uno supremo magistro et magistris provincialibus.

8. In relatione ad **operationem praevalentem**[262]: Religiones contemplativae, activae, mixtae, prout vitam contemplativam, activam aut mixtam principaliter gerunt.

Religiones contemplativae principaliter et ex professo orationi vocali (chorali) et internae (meditationi, contemplationi) incumbunt; generatim cultum divinum omnino semper et ubique prae aliis colere student. Lectiones spirituales, studium, opera manualia, silentium ad ordinem diurnum pertinent. Quibus Ordines S. Basilii, S. Benedicti, S. Bernardi, S. Brunonis adnumerantur.

Religiones activae opera principaliter caritatis et misericordiae exercere student et quidem per curam animarum, instructionem, missiones, per opera misericordiae praesertim corporalis pro pauperibus et infirmis, per studium litterarum, per agriculturam. Ad quas Religiones pertinent Hospitalarii, Ordines militares.

Plurimae Religiones vitam mixtam ex contemplatione et operatione externa per se et principaliter pari quadam ratione compositam gerunt, etsi unum vel alterum momentum magis praecellit; ita, ex. gr. apud Praemonstratenses, Carmelitanos, Franciscanos, Dominicanos, Iesuitas, modernas Congregationes sacerdotales[263].

Hodie etiam plures Ordines monastici, qui ex institutione vitae contemplativae se dedicabant, vitam mixtam maiore vel minore gradu profitentur.

---

tionemque quinquennalem postulandi de statu Congregationum particularium (cf. S. C. EE. et RR. 16 sept. 1893; Gasparri, Fontes vol. IV n. 2022 p. 1058-1068), proinde Superior Confederationis fere aequiparatur Superiori Congregationis monasticae.

[261] Cit. Litt. ap. Leonis XIII. S. C. Ep. et Reg., decret. 16 sept. 1893; can. 501 § 3; cf. infra n. 107, d.

[262] Aut in relatione ad finem proximum et media secundaria.

[263] Molitor l. c. n. 205 dicit de nominata distinctione: Omnis Religiosus assiduae contemplationi incumbit aut saltem incumbere debet et omnis operatur aut saltem operari tenetur.

Vita contemplativa simpliciter melior est quam vita activa, cum Dominus dixerit: Maria (quae est typus vitae contemplativae), optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea (Luc. 10, 42). Sed vita mixta perfectior est quam duae aliae, cum sit a) magis conformis vitae Apostolorum et ipsiusmet Christi, qui est perfectionis typus et exemplar perfectissimum; b) melius est enim illuminari et illuminare quam illuminari tantum; ita melius est contemplare seu contemplata aliis tradere quam solummodo contemplare seu contemplationi vacare[264].

9. In relatione ad **obligationem chori**: Religiones chorales et non chorales.

Antiqui Ordines tum virorum tum Monialium, exceptis militaribus, obligatione chori tenentur. A saeculo XVI exortae sunt plures Religiones[265], in quibus haec obligatio non adest.

10. In relatione ad **disciplinam**: Religiones strictioris (perfectioris) vel mitioris disciplinae.

Perfectio Religionum sumitur ab earum fine[266] vel a corporali castigatione in ipsis adhibita. Actualis autem observantia consideranda est, non rigor primitivae Regulae[267]. Generatim Ordo Carthusianorum maxima disciplinae severitate uti putatur[268].

11. In relatione ad **munera** pro causa et defensione fidei et Ecclesiae:

Religiones militares[269] et non militares; Religiones scholares, quae iuventutis christianae educationi incumbunt, Religiones pro Missionibus exteris.

12. In relatione ad **officia caritatis**: Ordines ad redi- 52
mendos captivos et Ordines Hospitalarii seu hospitalares, qui curam habent infirmorum.

13. In singulis Religionibus distinguuntur variae classes.

---

[264] Piat, o. c. p. 30 ss.; S. Thomas, S. th. 2, 2 q. 188 a. VI.
[265] Societas Iesu fuit prima.
[266] Cf. S. Thomas, S. th. 2, 2 q. 188 a. VI.
[267] Goyeneche in: Com. pro Reg. I (1920) p. 360 not. 7.
[268] Contradicit Reiffenstuel, Ius. can. univ. t. III l. III n. 263.
[269] Cf. n. 11. Videas litteraturam apud Scherer, Handbuch des Kirchenrechts II, 720-722; Nilles, in: Zeitschrift für kath. Theologie (Innsbruck) 11 (1887) p. 186 ss.; 399 s.

In Religione clericali habentur Clerici et Conversi[270] vel Fratres laici; quandoque tertia classis adest, eorum nempe, qui sine votis in Religione cum habitu religiosae vesti simili vivunt et Tertiarii aut Oblati vocantur.

Item in Religionibus mulierum quandoque distinguuntur Sorores chorales (Choristae) et Conversae (Laicae) et parvae Sorores vel Ostiariae[271], quae vota religiosa emittunt.

In Congregatione virorum laicorum quandoque alii in scholis docent, alii praestant manuales labores vel in Congregatione mulierum, aliae aegrotos curant, aliae curam rerum domesticarum gerunt, attamen a Constitutionibus non considerantur uti classes iuridice diversae[272].

Professi sunt ii Religiosi, qui vota emiserunt; Novitii sunt, qui in novitiatu se praeparant ad professionem, Postulantes qui postulatum peragunt et ad novitiatum admitti cupiunt.

53 **2. De diversitate**[273]

1. Quaedam varietas inter Religiones utilis et quodammodo necessaria est. Idem vivendi modus non pro omnibus hominibus aptus esse potest, cum inclinationes singulorum hominum nimis differant.

Una Religio non sufficeret omnibus necessitatibus et desideriis, quae in Ecclesia inveniuntur. Salvator noster ipsemet duplicem speciem imitationis ostendere videtur indicando exemplum Mariae et Marthae, quarum prima vitam contemplativam, altera vitam activam repraesentat.

2. Diversitas Religionum usque ad prima Ecclesiae saecula recurrit. Haec varietas a divina Providentia ad ipsius Ecclesiae utilitatem et fecunditatem introducta est, ut Gregorius XIII declarat in sua const. *Ascendente Domino*[274].

---

[270] Cf. n. 214, 4.

[271] Tourières; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 10; Jombart, Les Sœurs Tourières, in: Revue des Com. rel. II (1926) p. 166-171, III (1927) p. 24 s.

[272] Cf. n. 243 n. 10, n. 536.

[273] Cf. S. Thomas, S. th. 2, 2 q. 188, a. 1; S. Bellarminus, De Monachis cap. 3, Opera omnia II 508; S. Bernardus, Apologia cap. 3; Migne, P. L. 182, 901.

[274] Diei 22 maii 1584.

De multitudine et varietate Religiosorum Pius XI in sua epist. apost. *Unigenitus*, 19 mart. 1924, haec dicit [275]: Itaque a remotioribus christianae Religionis aetatibus numquam desiderati sunt qui ad Dei nutum omnia sibi magno excelsoque animo negantes, illud idem perfectionis iter ingrederentur constanterque pergerent; atque ex rerum gestarum monumentis liquido apparet, viros mulieresque perpetuo quodam agmine se Deo consecrasse ac devovisse apud varios Ordines, quos decursu saeculorum Ecclesia adprobavit ratosque habuit. Etenim, quamquam una atque individua est religiosae vitae natura, multiplices tamen ea formas induit, cum ex Sodalitatibus aliae aliter Deo serviant, aliae alia caritatis beneficentiaeque opera, ad maiorem Dei gloriam proximorumque utilitatem, instituto suo persequantur. Ex hac igitur tanta religiosorum Ordinum varietate, quasi ex dissimilibus arboribus in agro dominico consitis, magna oritur et in salutem gentium provenit fructuum varietas; atque nihil sane pulchrius atque adspectu delectabilius quam harum complexus atque universitas Sodalitatum, quae, etsi ad unum atque idem denique spectant, habent tamen suum quaeque industriae et laboris campum, a ceteris aliqua ex parte distinctum. Fieri enim divinae Providentiae consilio solet, ut, quotiescumque novis est necessitatibus occurrendum, nova item religiosa instituta excitentur ac floreant.

Pius VI damnavit propositionem Pseudosynodi Pistoriensis anno 1786 adunatae asserentis multiplicationem Ordinum ac diversitatem naturaliter inferre perturbationem et confusionem [276].

3. Fundamentum et principium diversitatis Religionum non emanat ex fine principali. Omnes Religiones enim conveniunt in fine essentiali generali, in studio enim assequendae perfectionis et in mediis principalioribus idest tribus votis.

Perfectio caritatis divinae est finis essentialis Status religiosi ideoque cuiuslibet Religionis.

Caritas autem, dicit P. Adolphus in suo compendio theologiae asceticae [277], plura officia habet, quae aequaliter ab omnibus Statum religiosum profitentibus adimpleri nequeunt, proinde possunt Religiosi unum alterumve caritatis officium ut finem particularem sui Instituti intendere et reliqua omnia sua exercitia ad hunc finem ordinare.

Diversitas Religionum ergo oritur ex diverso respectu, quo finis attingi potest, et consequenter ex diversis mediis magis particularibus, quae designantur in Regula seu in Constitutionibus [278].

---

[275] A. A. S. XVI (1924) p. 133.
[276] Denzinger-Bannwart n. 1582.
[277] L. c. p. 135.
[278] Statistica de Ordinibus et Congregationibus invenitur in Analectis

Ne autem in varietate Societatum religiosorum fiat excessus, Pius X in suo decreto *Dei providentis*, 16 iulii 1906, Ordinariis imposuit obligationem obtinendi Sanctae Sedis licentiam, antequam nova fundatio creetur.

CAPUT III

54 ### De Regulis et Constitutionibus [279]

1. Regula etymologice ex hoc dicitur, ait Seraphicus Doctor, quia recte ducit [280]. In sensu proprio est instrumentum, quo lineae diriguntur. In sensu translato nomen Regulae significat universalem quandam propositionem seu sententiam, ex qua nota cognitionis sumitur ad iudicandum, agendum, faciendum [281]. In iure canonico nomen Regulae sumitur generatim loco legis aut praecepti aut ordinationis, id fit in iure Religiosorum quasi per antonomasiam, et in sensu proprio et antiquiore hic significat normam ita vivendi, ut omnes actiones Religiosorum dirigantur ad finem professionis suae. Quandoque articuli seu partes, quibus unaquaeque Regula constat, appellantur Regulae, ex. gr. in Regula S. Basilii. In sensu communi et collectivo nomine Regulae intelliguntur omnes leges internae seu ordinationes, quibus Religiones reguntur, sive sunt Regulae stricto sensu sive Constitutiones. In sensu recentiore a saec. XVI apud Clericos regulares Constitutiones sunt e Ferrari [282] leges primariae ac fundamentales constitutivae ab Apostolica Sede approbatae, Regulae autem veluti particulares et minutiores normae pro novitiis primi et secundi novitiatus, pro Fratribus Conversis, pro Clericis, Officialibus vel Praelatis, ad eorum directionem, e mente Constitutionum, a Capitulis Generalibus approbatae.

In sensu strictissimo atque historico vox Regulae adhibetur pro una ex quatuor antiquis Regulis S. Basilii scilicet, S. Augustini, S. Benedicti, S. Francisci [283].

---

singularum Religionum, in: Com. pro Religiosis et imprimis in libr. Heimbucher, Orden u. Kongregationen III, ed. 1933.

[279] Maroto, Regulae et particulares Constitutiones singularum Religionum ex iure Decretalium usque ad Codicem in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 354-361; XVIII (1937) p. 26-36, p. 97-106; 167-174.

[280] Expositio super Reg. cap. 1 und 2.

[281] Cf. Dig. 50, 17-1.

[282] De Statu religioso², Romae 1899, p. 15s.

[283] Cf. supra n. 51, 3.

2. Constitutiones in sensu antiquo sunt statuta, praecepta cuilibet Religioni propria, primitivae Regulae superaddita, quibus ipsa designatur, declaratur, applicatur atque, quod ad regimen, finem specificum, media peculiaria attinet, perficitur et completur.

Constitutiones in sensu recentiore nominantur etiam Regulae, statuta, ordinationes.

Normae, 6 mart. 1921[284], dicunt in cap. IV, n. 22 h: Excludendi sunt a textu Constitutionum termini iuris canonici, qui Congregationibus religiosis applicari non possunt, ex. gr. Regula etc., quorum loco respective dicendum est: Constitutiones.

3. Regula et Constitutiones usui sunt observationi religiosae praeceptorum et consiliorum evangelicorum; insuper statuunt modum cuilibet Religioni propriorum observandi consilia evangelica et assequendi finem particularem; continent omnia, quae moraliter necessaria sunt ad conservationem religionis, ad mutua caritatis officia, ad correctionem defectuum, ad disciplinam servandam.

4. **Differentia inter Regulam et Constitutiones** sensu obvio et plurimum usitato sumpta se refert ad antiquitatem, auctoritatem, firmitatem, amplitudinem.

a) Regulae sunt antiquiores Constitutionibus, originem trahunt a fundatore Religionis, sunt pluribus Religionibus communes, satis generales, imprimis asceticam et disciplinam vitae religiosae continent. Constitutiones quandoque etiam statuta, ordinationes, normae, immo regulae appellatae, proveniunt generatim a Capitulis Religionis aut a Praelatis ecclesiasticis et sunt propriae Religionis. Sic tres primi Ordines S. Francisci habent eandem Regulam, sed diversas Constitutiones.

b) Regulae solent specialiter a Romano Pontifice esse approbatae, Constitutiones non semper.

c) Regulae habentur perpetuae, immutabiles, quia sunt leges fundamentales et Papae reservatae. Constitutiones iterum, mutatis temporibus, quandoque revisioni atque reformationi subiiciuntur.

---

[284] Cf. Partem III.

Quaedam religiones loco Regulae habent Constitutiones. dum varii articuli, qui modum Constitutiones observandi respiciunt, Regulae vocantur, ex. gr. Regulae scholasticorum.

Regulae a Constitutionibus non distinctae aut potius loco Regulae habebantur Constitutiones primum apud Carthusianos, deinde apud Trinitarios, postea apud Sodales Societatis Iesu, Minimos S. Francisci de Paula, Camillianos[235].

d) Regulae magis stilum concisum prae se ferunt, Constitutiones latius seu prolixius et distinctius normae vitae religiosae statuunt.

5. Regulae et particulares Constitutiones singularum Religionum, canonibus huius Codicis non contrariae, vim suam servant; quae vero eisdem opponuntur, abrogatae sunt (can. 489) promulgatione Codicis, etiamsi ante Codicem promulgatum ab Apostolica Sede in forma communi aut speciali approbatae sunt.

Confirmatio in forma specifica non ita mutat naturam Constitutionum, ut praescripta, indulta aut privilegia apostolica fiant. Requiritur concessio privilegii, quae tamen in textu ipso fieri potest.

Sed Regulae et Constitutiones Codici contrariae, quae continent privilegia vel indulta apostolica aut consuetudines centenarias seu immemorabiles, remanent per se in vigore suo, nisi expresse revocantur ad normam can. 4. 5. 6.

Verbis can. 489: Regulae et Constitutiones singularum Religionum significatur ius particulare Religionum, tam id, quod forsan pluribus Religionibus commune est (Regula), quam id, quod singularum Religionum est proprium (Constitutiones), quocumque nomine appellantur.

Codex appellat hoc ius particulare etiam leges (cf. can. 488 n. 1; 495 § 2, legem particularem ex can. 507 § 1, 163, 168), statuta (can. 22, 160), ius (cf. can. 101, 172, 179, ius particulare 167 § 1 n. 5).

Regulae et Constitutiones sunt ergo legitimae ordinationes, statuta, praescripta aut leges iuris particularis.

Regulis et Constitutionibus aequiparantur specialia Sanctae Sedis praescripta, si quae forte alicui Religioni dentur. Proinde etiam ista ad ius particulare pertinent.

---

[235] Cf. Barbosa, Ius eccl. universum, l. I cap. 41.

6. Constitutiones canonibus Codicis non sunt contrariae[286], etsi sunt strictiores vel graviores quam leges ecclesiasticae[287]:

a) Si in respectivo canone non agatur de praecepto absoluto et taxativo aut de facultate absoluta et taxativa, quod ex contextu aut ex natura rei apparet.

b) Si Codex quidem aliud statuat, sed expresse addit: nisi aliter ferant Constitutiones, aut nisi id permittant Constitutiones, salvis Constitutionibus[288] etc.

Clausula: Nisi aliter ferant Constitutiones intelligenda est de Constitutionibus seu Regulis ab Apostolica Sede post Codicis promulgationem approbatis, non potest applicari iis Constitutionibus, quae a solo Episcopo vel Capitulo Religionis approbationem obtinuerunt.

c) Si can. 6 n. 6 verificetur: Si qua ex ceteris disciplinaribus legibus, quae usque adhuc viguerunt, nec explicite nec implicite in Codice contineatur, ea vim omnem amisisse dicenda est, nisi in probatis liturgicis libris reperiatur aut lex sit iuris divini sive positivi sive naturālis.

Si agatur de iis ordinationibus Constitutionum, quae nihil aliud sunt quam inculcatio legis universalis nunc a Codice abrogatae, istae partes Constitutionum urgere desinunt, etsi in quibusdam rebus accuratius designatae sint. In dubiis standum est pro libertate.

Si ordinatio non tantum vi iuris communis inducta esset, sed propria praescriptio Religionis certo esset, sustineretur, non quia decretum pontificium sit, sed Constitutio Religionis.

7. **De reformandis Regulis et Constitutionibus** Religiosorum ad normam can. 489 quaedam decreta Sanctae Sedis exsistunt: 55

a) **S. Congregatio de Religiosis,** 26 iunii 1912[289], praescripsit a) ut omnes Religiones iuris pontificii suas Regulas seu Constitutiones ad praescripta novi Codicis conformatas emendarent; b) ut textum emendatum eidem S. Congregationi revisendi causa subiicerent.

Tenor huius decreti est:

Ad normam can. 489 Codicis Iuris Canonici Regulae et particulares Constitutiones singularum Religionum, canonibus Codicis non contrariae,

---

[286] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 168. Voltas, o. c. II (1921) p. 223 s; Blat, De personis [2], p. 532 u. 541.

[287] Ex. gr. si iuramentum praescriptum esset etiam ante electionem Superiorum minorum (cf. can. 506 § 1).

[288] Cf. can. 494 § 2, 505-507 § 3, 515, 553 etc.

[289] A. A. S. X (1918) p. 290.

vim suam servant[290], quae vero eisdem opponuntur, abrogatae sunt, ac proinde earum textus emendandus erit. Ne autem in re tanti momenti aliquod inconveniens oriatur, S. Congregatio Sodalium religiosorum negotiis praeposita praescribit emendationes textus Regularum et Constitutionum suo esse subiiciendas examini. Hoc omnes et singulae iuris pontificii Religiones, itemque quaevis Societates sine votis publicis, sive virorum sive mulierum, in communi viventium opportune peragent, cum relationem de Statu Religionis ad Sanctam Sedem transmittent iuxta praescriptum can. 510. Quapropter interest ut omnes Religiones una cum praedicta relatione quaedam suarum Regularum Constitutionumve exemplaria ad hanc S. Congregationem mittant.

Insuper S. Congregatio hortatur enixeque rogat Ordinarios locorum, in quibus alicuius Religionis Moderatores supremi et Congregationum mulierum supremae Antistitae commorantur, ut quamprimum de his omnibus illos certiores faciant.

Adnotatio. E Maroto[291] excluduntur a qualibet subeunda emendatione vetustae illae Regulae propter earum receptam et consecratam immutabilitatem absolutam, quales sunt praecipue quatuor celebratissimae Regulae, nempe S. Basilii, S. Augustini, S. Benedicti, S. Francisci ac etiam similes antiquae Regulae, ex. gr. Regulae Carmelitarum. Ordinis SS. Trinitatis[292]. Sed adnotationes propriae vel declarationes ad Regulam cadunt sub isto decreto.

Decretum adstringit etiam Monasteria vel Domos separatas Monialium seu aliarum Religiosarum, etsi obligationes accessoriae et subsidiariae illis Monasteriis independentibus applicari nequeunt. Idem adstringuntur Abbatiae, Monasteria seu Domus separatae vel aliter in Congregationem non coniunctae, si habeant Constitutiones proprias ac peculiares ac approbatas a Sede Apostolica. Fieri debet transmissio ad Sanctam Sedem, quando e can. 510 fieri debet relatio de statu propriae Religionis aut Societatis. Generalis obligatio mittendi relationem ad Sanctam Sedem coepit currere a die 19 maii 1918.

Quia dicitur in decreto opportune peragent, iam prius praeceptum S. Congregationis adimplere potuerunt.

Etiam cuiuspiam Religionis Monasteria seu Domus independentes, quae non tenentur ad mittendam relationem de suo statu ad Sanctam Sedem, non ideo eximuntur ab obligationibus emendandi proprias Constitutiones easque S. Congregationi subiiciendi. Hoc examen et recognitio S. Congregationis de Religiosis nullam vim novam est allatura Regulis et Constitutionibus recognitis, sed dumtaxat efficiet, ut ipsae Regulae et Constitutiones retineri possint, dum tamen aliud certo non constabit, tanquam novo Codici conformes.

b) **S. Congregatio de Religiosis**, 29 resp. 31 martii 1919[293], iussu Benedicti XV sequens decretum edidit de quibusdam libris ad Instituta Religiosarum iuris pontificii pertinentibus, revisioni et correctioni S. Congregationis subiiciendis:

---

[290] Ut Constitutiones.

[291] In Com. pro Rel. I (1920) p. 197 s.

[292] Cf. etiam Reg. 81 in VI°: In generali concessione non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

[293] A. A. S. XI (1919) p. 239.

Omnia et singula Instituta seu Congregationes Religiosarum iuris pontificii[294] seu etiam Piae Societates mulierum sine votis ad modum Religiosarum in communi viventium a Sancta Sede approbatae[295], libros quoslibet, continentes consuetudines, usus aut similes quocumque nomine veniant (Direttorio, Coutumier etc.[296]) apud eas in usu, praeter Constitutiones approbatas, necnon preces proprias Instituti, in communi recitari solitas intra terminum unius anni inspectioni et correctioni S. Congregationi de Religiosis transmittere debuerunt. Ordinarii locorum, in quibus supremae Moderatrices alicuius Instituti et Congregationis mulierum, de quibus agitur in praesenti decreto, commorantur, curare debuerunt, ut illas quamprimum de imposita obligatione certiores faciant: easque admonerent non prohiberi in Institutis et Congregationibus respectivis dictorum usum, donec ab hac S. Congregatione aliter, si casus ferat, statuatur.

Adnotatio. Istud decretum non extenditur ad Monialium Monasteria seu Religiosarum quarumcumque Domos separatas et independentes, nec complectitur Congregationes Religiosarum iuris dioecesani. Decretum enim agit de Institutis seu Congregationibus Religiosarum, quarum supremae Moderatrices admonendae sunt per Ordinarios locorum de imposita obligatione praesentis decreti.

In posterum nova Instituta, quae ad Sanctam Sedem accedant, ut petant quoque laudis decretum, debent pariter mittere ad S. Congregationem simul cum aliis documentis et Constitutionibus etiam libros istos consuetudinum et precum.

Annus secundum regulas iuris erat computandus a tribus expletis mensibus post decreti promulgationem in Actis Apostolicae Sedis, idest a die 2 sept. 1919, cum decretum esset editum die 2 iunii eiusdem anni. Tempus positum est non ad finiendam, sed ad urgendam obligationem.

S. Congregatio de Religiosis non autem positive approbat memoratos libros, sed negative tantum examinat, si forte aliquid est corrigendum.

c) **S. Congregatio de Religiosis,** 26 oct. 1921[297], edidit declarationem de Religionum Constitutionibus Codici conformatis[298], S. Congregationi pro revisione subiiciendis ex decreto 26 iunii 1918:

Iam inde ab anno 1918 haec S. Congregatio mandavit, ut omnes Religiones iuris pontificii suas Regulas seu Constitutiones ad praescripta Codicis iuris canonici conformitas emendarent ac textum emendatum eidem pro revisione subiicerent.

Verum non pauca obstiterunt, quominus revisio expedite procederet; praeter quam quod numerus ingens Constitutionum iam tempus non breve exigit pro revisione, plures ex iis, quae ad S. Congregationem

---

[294] Saltem per decretum laudis.

[295] Iuris pontificii saltem per decretum laudis.

[296] Cf. Choupin, o. c. de distinctione coutumier a directorio.

[297] A. A. S. XIII (1921) p. 538.

[298] Directorium spirituale, liber caeremonialis, liber consuetudinum. Vermeersch, De conscribendis Constitutionibus Congregationis votorum simplicium vel de iisdem ad Codicem aptandis in: Periodica XVI (1927) p. 41*-46; 107*-117*; 154*-172*. (Consilia practica ad emendandas. Constitutiones secundum Codicis praescripta).

missae erant, non respondent conditionibus necessariis ad hoc ut textus emendatus probari possit.

Ut haec vitentur incommoda, S. Congregatio monet Moderatores et Moderatrices generales Religionum necnon Monialium Antistitas, ut in hoc negotio sequentia prae oculis habeantur:

1. Ad hanc S. Congregationem mittendae sunt tantummodo Constitutiones seu Statuta aut quocumque alio nomine appellentur, quibus regitur Religio, quorum textum a Sede Apostolica approbatum fuisse constat.

2. Cura emendandi textum Codici conformatum sit ipsi Ordini aut Religioni vel Monasterio, et duplex exemplar ita emendatum, mittatur ad hanc S. Congregationem.

3. Emendetur textus tantummodo in iis, in quibus Constitutiones Codici opponuntur, vel aliquid addatur, si deficiat, et adhibeantur, quoad fieri potest, verba ipsius Codicis.

4. Si occasione huius revisionis aliqua Religio velit quasdam mutationes non necessarias, seu a Codice non praescriptas, in Constitutiones inducere, hoc ne fiat in textu emendato, de quo superius, sed mittantur ad S. Congregationem, pro facultate obtinenda, separatae preces, in quibus et textus iampridem approbatus et textus propositus per extensum referatur, rationesque immutationem suadentes proferantur.

Petitio autem non acceptabitur ab hac S. Congregatione, nisi immutationes in Capitulo generali fuerunt discussae et approbatae. Si tamen agatur de minoribus aut de verbis substituendis vel de abrogandis usibus, qui in desuetudinem ob temporum et morum diversitatem iam abierint, aut aliis similibus, sufficiat consensus Consilii generalis.

5. Ne autem discrepantiae oriantur in textu Constitutionum identico, quibus diversae Domus aut Monasteria sui iuris eiusdem Ordinis aut Instituti utuntur, statuit S. Congregatio pro talibus Constitutionibus unicum emendationum textum ab omnibus et singulis Domibus esse acceptandum vel cura ipsarum Domorum propositum vel cura huius S. Congregationis exaratum [299].

Ex hoc decreto deducitur a Maroto [300]: Nonnisi Constitutiones plurium Monasteriorum Monialium, quae praescriptae sunt a solis Episcopis vel a Superioribus regularibus, quorum auctoritati Monasteria subiecta erant, emendandas profecto esse et ad Codicem conformandas, sed non debere exhiberi S. Congregationi.

Mittendae sunt tantummodo Constitutiones seu Statuta, quorum textum a Sede Apostolica approbatum fuisse constat. Mitigatum est ergo decretum 26 iun. 1919 (cf. supra).

---

[299] Cf. Decretum, quo approbatur unicus Textus Constitutionum pro cunctis Monasteriis Monialium S. Clarae, vulgo Cappuccinarum, in: Analect. Ord. Min. Capuccin. XLII (1927) p. 182 s. Decretum S. Cong. de Religiosis diei 19 sept. 1936: De textu Constitutionum ab omnibus Monasteriis Carmelitarum Excalceatarum unice adhibendo (A. A. S. XXVIII) (1936) p. 405 s.

[300] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. III (1922) p. 4-8; Vermeersch, Periodica X (1922) p. 362-464.

Duo exemplaria requiruntur, unum pro archivo S. Congregationis tanquam autographum examinis et approbationis emendationum, aliud pro Religione aut Monasterio tanquam apographum authenticum, referens concessam approbationem conformitatis ad Codicem.

Id quod prohibetur est simul ita cumulare in eodem textu emendato mutationes tum necessarias tum non necessarias, ut simul quoque per modum unius danda poscatur et illarum revisio et istarum approbatio. Agitur in decreto de Constitutionibus tantum, Decretum, 31 mart. 1919, de Directoriis etc. remanet.

d) In Religionibus iuris dioecesani itemque in Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis iuris dioecesani Ordinarius loci ius habet, ut Regulae et Constitutiones secundum Codicem emendatae ei exhibeantur, sed meminerint Ordinarii can. 495 § 2:

Si ad Dioeceses alias eam propagari accidat, nihil de ipsius legibus mutari liceat, nisi de consensu singulorum Ordinariorum, quorum in Dioecesibus aedes habeat, salvis iis, quae ad normam can. 492 § 1 Sedi Apostolicae subiecta sunt.

8. De **interpretatione** notetur: Interpretatio doctrinalis et usualis magnam utilitatem affert. Tantummodo Sedes Apostolica pro Religionibus iuris pontificii interpretationem authenticam Regulae et Constitutionum dare potest (cf. can. 17 § 1). Quare neque Superior supremus neque Capitulum generale tali facultate praediti sunt, nisi forte vi potestatis ab ipsa Sancta Sede delegatae. Factum delegationis probandum est (cf. 200 § 2).

In Religionibus iuris dioecesani videndae sunt singulae Regulae vel Constitutiones vel can. 17 § 1 quibusnam competat interpretatio authentica.

Interpretatio authentica per modum legis exhibita, eandem vim habet ac lex ipsa (can. 17 § 2). Interpretatio per modum sententiae iudicialis vel rescripti data, eas solas personas et res respicit, pro quibus lata est (can. 17 § 3).

9. De **mutationibus,** quae forte in Regulis vel in Constitutionibus inducantur, hoc valet[301]: 56

a) Mutationes, quae novas obligationes personales non inducunt, sed ad constitutionem vel hierarchiam Religionis

---

[301] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 166-169. Cf. Piat, Praelectiones Iuris Regularis[3] I p. 303 ss.

se referunt, admitti debent absque appellatione, si legitimae factae sunt. Agitur de mediis ad finem Religionis obtinendum.

b) Mutationes, quae novas obligationes personales vel disciplinares creant et quae ad Regulas vel Constitutiones non ita reducuntur ut nec virtualiter neque indirecte sub materia voti obedientiae comprehendantur, non obligarent, nam professio religiosa est unicum fundamentorum obligationis [302].

Ordinarius loci non potest ea [303] mutare, quae inspectione et revisione a Sancta Sede pro obtinenda licentia condendi Congregationem iuris dioecesani peracta, ab ipsa Apostolica Sede admissa sunt, sive agatur de Congregationibus unidioecesanis sive pluridioecesanis (cf. can. 495 § 2, 492 § 1) [304].

c) Mutationes Regulae vel Constitutionum in Religione a Sancta Sede approbatarum Apostolicae Sedi reservatae sunt.

10. De approbatione pontificia Constitutionum cf. n. 75 cap. III et IV.

11. De observatione Regulae et Constitutionum cf. n. 336.

CAPUT IV

57 **De praecedentia iuridica** [305]

Cum Religiosi pertineant ad publicam et completam evangelicae perfectionis professionem et privilegiorum Clericorum participes fiant (cf. can. 614, 119 ss.), Ecclesia eis praecedentiam concessit.

Privilegia de praecedentia per Codicem non abrogata sunt.

Praecedentia est ius, vi cuius persona physica vel moralis

---

[302] Si agatur de restituenda antiqua Religionis observantia, cf. S. Alphonsum, Theol. moral. t. II, I, IV, nn. 38-44 (ed. Gaudé 1907).

[303] Cf. infrá n. 75 n. 3 et 4.

[304] Cf. infra n. 76.

[305] Larraona in: Com. pro Rel. IX (1923) p. 172 s., 210-218; 273-280; 231-335; 360-367. P. Vito, Sulla Precedenza, Verona 1924; Caeremoniale Episcoporum lib. I, cap. 25 (ritus et ordo thurificandi), cap. 31 (ritus procedendi et ordo sedendi in celebratione Synodi Provincialis vel Dioecesanae). P. Hecht, P. S. M. Rangordnung in den Orden und Klöstern, in: Theol.- prakt. Quartalschrift 78 (1925) p. 589 ss.

in congressibus sedet prius aut procedit prius in mittendo suffragio.

Datur propter excellentiam (dignitatem) aut maioritatem (iurisdictionem).

Non hic agitur de praecedentia coram Deo, idest de intrinseca dignitate coram Deo, sed de exstrinseca et denominativa.

1. De praecedentia externa

Praecedentia inter diversas Religiones. 1. Religiosi praecedunt Laicis (can. 491 § 1), sive Religiosi singuli putantur, sive personae morales, et praecedunt Laicis tam separatim sumptis quam in corpus adunatis.

Eandem praecedentiam habent Societates sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis, si sunt laicales (cf. can. 673 § 2), sed Religiosi proprie dicti iis praecedunt.

Etiam Conversi privilegio fruuntur, non autem per se novitii et postulantes.

Verum est in can. 567 § 1 dici Novitios privilegiis omnibus ac spiritualibus gratiis Religioni concessis gaudere.

Praeterea novitii, quamvis stricto sensu Religiosi non sunt, lato tamen sensu nominari possint et in favorabilibus eis accensentur. Accedit quod ipsis privilegia Clericorum competunt, ex. gr. privilegium canonis, fori etc.

Attamen privilegium praecedentiae aliis praeiudicium affert ideoque est odiosum et strictae interpretationi subest. Nisi clausula in can. 614 Religiosi, etiam laici ac novitii et in can. 615 Regulares, novitiis non exclusis adesset, novitii non comprehensi essent inter Religiosos in istis privilegiis. Quapropter novitii privilegio praecedentiae e iure communi per se non fruuntur [306].

Si Novitii autem Religionem vel Domum repraesentant, gaudent iure praecedentiae ipsius Religionis vel Domus. Qui alius personam gerit, ex eadem obtinet praecedentiam (cf. can. 106 n. 1). Practice casus vix efficitur, cum novitii non soli, sed generatim comitati a Magistro novitiorum aut ab aliis Religiosis functionibus, ubi de praecedentia quaestio exoriri possit, interveniant.

Nomine Religiosorum veniunt autem e can. 490 Religiosae, etsi forsan hoc non tanti practici momenti est. Etenim, quod

---

[306] Contra ac opinatur Mayer O. S. B., Benediktinisches Ordensrecht p. 180.

ad processiones attinet, e Rituali Romano [307] Laici a Clericis, feminae a viris separatae orantes prosequantur.

Si autem casus ferat, Religiosis mulieribus praecedentia debetur inter feminas itemque praecedunt viris laicis [308].

2. In casu quo Religiones ut corpus (morale) adsunt vel incedunt, Codex statuit: Religiones clericales [309] praecedunt laicalibus (cf. can. 491 § 1) semper et ubique, nisi adsunt privilegia specialia (cf. can. 4), nulla habita antiquitatis vel sollemnitatis votorum distinctione.

a) Exinde Congregatio clericalis, etsi non exempta et iuris dioecesani tantum sit, praecedit Congregationi laicali iuris pontificii, immo Ordini laicali exempto.

Ex can. 491 § 2 per analogiam iuridicam (cf. can. 20) intelligi potest Religiones clericales etiam intra ecclesias Religionum laicalium laicalibus praecedere [310]. Quod valet, etsi in Religione laicali adsunt aliqui sacerdotes, cum unam communitatem efforment, sicut contra in Religione clericali Fratres laici (Conversi) Clericis aut etiam sacerdotibus alterius Religionis per accidens praecedunt. Religiosi laici enim Religionis clericalis non separantur a Clericis propriae Religionis, si in corpore incedunt.

b) Canonici regulares [311] praecedunt Monachis (cf. can. 491 § 1) [312].

Agitur de veris Canonicis regularibus [313], non solum de titularibus uti, ex. gr. in Congregatione religiosa Canonicorum regularium.

c) Monachi [314] praecedunt ceteris Regularibus (cf. can. 491 § 1) omnibus, etiam Clericis Regularibus [315].

Ante Codicis promulgationem Clerici regulares praecedebant Monachis.

[307] Tit. IX, c. 1, n. 4.
[308] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 210 cum nota 113.
[309] Cf. supra n. 51, 4.
[310] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 274.
[311] Cf. supra n. 51 n. 2 const. *Sedis Apostolicae* diei 18 febr. 1564 a Pio IV; const. *Cum ex Ordinum* diei 23 dec. 1570 a Pio V.
[312] Si personae morales habentur; sequitur ex fine huius paragraphi et ex allegato can. 106 n. 5; cf. Larraona, l. c. p. 212 cum nota 421.
[313] Ex. gr. Praemonstratenses.
[314] Cf. supra n. 76 n. 5 c.
[315] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 78 not. 2; IV (1923) p. 212.

Monachi intelligendi sunt proprie dicti, et ut personae morales, non autem Religiones, quae non Ordines, sed Congregationes sunt et pariter Religiones laicales [316].

d) Regulares praecedunt Congregationibus religiosis (cf. can. 491 § 1).

Inter Regulares ex iure communi non est nunc differentia in praecedentia praeter Canonicos regulares et Monachos. Congregationes religiosae clericales ante Codicem promulgatum Clero saeculari adscribebantur, ex quo praecedentiam habebant. Societates clericales sine votis publicis etiam nunc Clero saeculari accensendae sunt [317].

e) Congregationes iuris pontificii praecedunt Congregationibus iuris dioecesani (cf. can. 481 § 1).

Inter Congregationes iuris pontificii per se non provenit ullum ius praecedentiae vi exemptionis. Potest autem fieri distinctio inter eas, quae tantum laudis decretum, et alias, quae formalem approbationem obtinuerunt [318].

Congregatio religiosa iuris dioecesani praecedit autem Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis publicis, si ipsae laicales sint, etsi iuris pontificii sunt [319], quia talis Congregatio est Religio proprie dicta (cf. can. 488 n. 1; can. 673 § 2).

Quamvis Religiones clericales solummodo Congregationes clericales, non Ordines sint idque Congregationes iuris dioecesani tantum, tamen secundum ius commune omnibus Religionibus laicalibus praecedunt, etiamsi hi Ordines ideoque exempti et iuris pontificii sunt. Quod valet, etiamsi Religiones laicales prius fundatae sunt aut professionem sollemnem emiserunt.

Religionibus generis seu speciei superioris, quae non provenit ex charactere clericali, non videtur competere ius praecedentiae intra propriam ecclesiam inferioris speciei; hoc arguitur a contrario ex can. 491 § 2 [320], proinde ex hoc capite omnes

---

[316] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. III (1122) p. 305-308, ibidem etiam exempla p. 308-317.

[317] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 213 not. 428.

[318] Cf. Annuario Pontificio 1925; Larraona, l. c. p. 213 not. 429; l. c. I (1920) p. 373 s.; cf. Annuario Pontificio, ubi non recensentur Congregationes, nisi receperunt definitivam approbationem; Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 450 s. nota; cf. e contrario Matthaeus a Coronata, o. c. p. 600 nota 1; 609 nota 1.

[319] Larraona, l. c. p. 213 not. 431.

[320] Cf. etiam can. 347, 408 § 1, 701 § 2.

Religiosi in suis propriis ecclesiis praecedunt aliis Religiosis quibusvis, ex. gr. Canonici regulares non praecedunt Monachis intra horum propriam ecclesiam.

3. Si de praecedentia eiusdem speciei agatur, servetur praescriptum can. 106 n. 5 (cf. can. 491 § 1) de praecedentia externa personarum moralium. Qui canon sonat:

Inter varias personas morales eiusdem speciei et gradus, illa praecedit quae est in pacifica quasi-possessione [321] praecedentiae et, si de hoc non constet, quae prius in loco [322], ubi quaestio oritur, instituta est. — Nihil refert, num de Domo formata agatur necne. Quaestio autem hoc loco exoritur, utrum vetustas a tempore computetur, quo utraque Domus eiusdem speciei erat, an, quod aequum non apparet, a tempore, quo Domus diversae speciei erant, ex. gr. iuris dioecesani et iuris pontificii [323].

In can. 106 n. 5 dicitur non solum de personis moralibus eiusdem speciei, verum etiam eiusdem gradus, ita ex. gr. in specie Capitulorum diversi gradus adsunt aut in specie Confraternitatum distinguuntur Archiconfraternitates et simplices Confraternitates, sed in singulis speciebus Religionum can. 491 § 1 non videtur gradus admittere [324], cum dicatur tantum in eadem specie.

Sufficit quasi-possessio pacifica, non requiritur per se, ut sit legitima.

Fundatio attendi debet in eadem specie, non in specie diversa ita, ex. gr. praecedentia Congregationis iuris pontificii computatur a die, quo Congregatio iuris pontificii facta est, non a die erectionis in Religionem iuris dioecesani.

Domus religiosae recenter fundatae in loco, in quo habetur altera eiusdem Religionis Domus, eadem praecedentia antiquioris Religionis Domus gaudent, dummodo nova Domus pertineat ad eandem familiam religiosam eiusdem Ordinis [325].

58 4. Quandoque, si istae regulae in can. 106 n. 5 et can. 491 statutae non sufficiunt, recurrendum est ad analogiam iuris et

[321] Quasi-possessio est possessio *iuris*, cf. can. 1695 § 1, 1697 § 3, 1698 § 1.

[322] Cf. S. C. Indulg. 14 dec. 1857; Decret. authent. n. 382; Reg. iur. R.-J. in VI: Qui prior est tempore, potior est iure.

[323] Cf. Larraona, l. c. p. 216 not. 439.

[324] Larraona, l. c. p. 214 not. 433.

[325] Larraona, IV (1923) p. 215; Goyeneche, l. c. VII (1926) p. 450-454; Ordo Fratrum Minorum, Ordo Fratrum Minorum Capuccinorum, Ordo Fratrum Minorum Conventualium non unum Ordinem, sed tres Ordines formaliter distinctos ab invicem penitus independentes constituunt.

ad principia generalia iuris (cf. can. 20), ad leges particulares, ad privilegia [326]. Quod evenire potest a) si in loco, ubi quaestio oritur, Religiones Domum non habent, ex. gr. in peregrinationibus aut, b) si functio seu actus publicus non pendet a loco, in quo celebratur materialiter, ex. gr. Concilium plenarium, aut c) si non repraesentantur Domus, sed Provinciae vel Religiones. Quandoque ad tempus erectionis ab Episcopis peractae respiciendum erit aut ad tempus definitivae approbationis Religionis, si agatur de Religionibus iuris pontificii, ad maiorem vetustatem in Dioecesi, in Provincia ecclesiastica, in Ecclesia, de functionibus localibus vel dioecesanis, provincialibus etc. [327].

5. Praecedentia inter Religiones franciscanas regitur Brevi Pii X Seraphici Patriarchae, 15 aug. 1912 [328].

2. De praecedentia interna

59

Praecedentia in eadem Religione. 1. Inter Sodales alicuius collegii ius praecedentiae definitur ex propriis legitimis Constitutionibus; secus ex legitima consuetudine; qua deficiente, ex praescripto iuris communis (cf. can. 106 n. 5; 491 § 1) et iuris anterioris e can. 20 [329].

Si ergo Constitutiones (Regulae, Ordinationes, Statuta) rem statuunt, ipsae servandae sunt, etsi contrariae sunt vel videntur normis praecedentiae iuris communis. Exinde fieri potest, ut in Religionibus non semper Clerici aliis, qui non sunt Clerici, praecedant.

Hoc pariter valet de consuetudine legitima. Consuetudo stricte dicta (cf. can. 26) exsistere potest in tota Religione aut in Provincia, late sumpta etiam in Domo (cf. can. 408 § 1); ea consuetudo potius mos aut usus aut consuetudo specialissima designatur.

2. De praecedentia interna inter Sodales hoc valet: Generatim novitii praecedunt postulantibus et locum tenent post professos.

Quandoque autem postulantes Clerici praecedunt novitiis, immo professis laicis, item quandoque novitii, qui Clerici sunt

---

[326] Cf. Fanfani, l. c. p. 383 n. 366.

[327] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 373 s.; IV (1923) p. 217 s.

[328] A. A. S. II (1910) p. 713-718. Apud Gasparri, Fontes vol. III p. 770-774 n. 688.

[329] De Ordine S. Benedicti cf. Mayer, Benediktinisches Ordensrecht 1929 I p. 184-186.

vel saltem ad sacerdotium destinati, praecedunt professis tali vocatione carentibus. Constiutiones Religionum singularum inspiciendae sunt [330].

Novitii Clerici seu primae classis praecedunt semper et absolute novitiis inferioris classis. Inter idem genus novitiorum praecedentia sumitur ex tempore admissionis vel ex aetate.

Professi generatim praecedunt novitiis et postulantibus (cf. supra).

Professi Clerici praecedunt professis laicis.

Inter idem genus seu classem praecedentiam habent ii, qui professionem sollemnem vel perpetuam etc. emiserunt.

Inter professos eiusdem classis et eiusdem professionis praecedentia sumitur ex tempore professionis et generatim primae, deinde ex tempore admissionis in novitiatum, ex aetate, ex promotione ad sacerdotium etc. Apud diversas Religiones non vigent eaedem regulae [331].

Computatio autem per horas, idest computatio, utrum aliquis hora octava an nona professio emiserit, negligenda est, nisi Constitutiones expresse aliud caveant. Plerumque etiam talis computatio per horas impossibilis erit, ideoque computatio usitata attendenda est (cf. etiam can. 34 n. 5).

3. De generibus professorum specialibus notatur:

a) Qui professionem irrite emissam ratificavit, praecedentiam obtinet a die tantum ratificationis, saltem si impedimentum fuit externum et publicum ac ex parte professi mala fides adfuit.

b) Laici professi, qui ad classem Clericorum transeunt, ex professione sua inter Laicos, nullam praecedentiam habent inter classem Clericorum. Qui impetrato saecularizationis indulto Religionem reliquit, si ex apostolico indulto in Religionem rursus recipitur, novitiatum ac professionem instaurat et locum inter professos obtinet a die novae professionis (cf. can. 640 § 1 et § 2).

c) Transeuntes ad aliud Monasterium eiusdem Religionis a die transitus, ad aliam vero Religionem ab edita nova professione praecedentiam obtinent. Ante professionem in nova Religione emissam praecedentiam in prima Religione ex iure communi non amittunt. Si post professionem in altera Religione nuncupatam ad primam reverti vellent, esset novus transitus.

---

[330] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 277 s.
[331] Larraona, l. c. p. 278-280.

d) Apostatae, fugitivi iique dimissi votorum perpetuorum, qui post dimissionem votis religiosis adstricti manent (cf. can. 669 § 1, 642), ex iure communi non privantur in Religione praecedentia, sed generatim ex iure particulari (cf. can. 2385, 2386).

4. De praecedentia interna **inter Superiores et Officiales** 60 haec observanda sunt:

Intra Religionem aut Domum religiosam ei ius est praecedentiae, cui est auctoritas in personas sive physicas sive morales (cf. can. 106 n. 2). Qui alius personam gerit, ex eadem obtinet praecedentiam; sed qui in Conciliis aliisque similibus conventibus procuratorio nomine intersunt, sedent post illos eiusdem gradus qui intersunt nomine proprio (cf. can. 106 n. 1).

Quare Superior supremus semper et ubique omnibus suis Religiosis praecedit. Item Superiori provinciali et locali competit praecedentia in suis districtibus.

In relatione ad alios Superiores et Officiales est inter varias Religiones magna diversitas.

In aliquibus Ordinibus monachalibus et fere in omnibus Ordinibus mendicantibus Procurator generalis praecedit aliis Officialibus generalibus.

Abbas praecedit Priori claustrali, Prior claustralis Subpriori, Subprior aliis Monachis[332].

Secretarius generalis habet etiam praecedentiam, si munus eius est publicum.

De praecedentia Oeconomi generalis, Ex-Procuratoris generalis, Ex-Secretarii generalis, Ex-Oeconomi generalis, Ex-Definitoris generalis et Officialium provincialium (Definitorum vel Assistentium provincialium, Secretarii provincialis, Oeconomi provincialis, Magistri novitiorum, Praefecti spiritus, Magistri S. Theologiae, Praefecti studiorum, Lectorum) et localium cuiuslibet Religionis Constitutiones inspiciendae sunt[333].

3. Praecedentia inter Clerum saecularem et Religiosos 61

1. Clerus saecularis praecedit tum Laicis tum Religiosis laicis sive intra sive extra eorum ecclesias (cf.

---

[332] Ita in Congregatione Beuronensi cf. Mayer, o. c. vol. II p. 225; cf. etiam Braunsmüller, Propst, Dekan und Prior in ihrem gegenseitigen Verhältnisse, in: Studien und Mitteilungen aus dem Benediktiner und Cisterzienser Orden 4, 1 (1883) 231-249.

[333] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 360-367.

can. 491 § 2)[334], etsi agatur de Religionibus laicalibus, in quibus aliquot Clerici etiam admittuntur.

Isque Clerus saecularis praecedit et separatim vel in corpore coadunatus. Ex analogia iuris demonstratur Religiones clericales praecedere Religionibus laicalibus intra earum ecclesias[335].

2. Clerus saecularis, si in specie cuiuspiam corporis adest, praecedit Clero religioso extra eorum ecclesias, non autem in eorum ecclesiis (cf. can. 491 § 2). Capitulum vero cathedrale vel collegiale[336] eisdem praecedit ubique locorum (can. 491 § 2)[337] tam intra quam extra ecclesiam Religiosorum. Etiam Abbas praecedentiam cedit Capitulo cathedrali[338], ut videtur, Religiosi laici Religionum clericalium, si cum Clericis propriae Religionis in corpus procedunt, ab ipsis non separantur[339]. Capitulum cathedrale vel collegiale etiam extra propriam Dioecesim[340] obtinet praecedentiam intra ecclesias Religiosorum, quia verba sunt generalia. Clerici saeculares ut singuli praecedunt Clericis Religiosis vel hi praecedunt e can. 106.

Ecclesiis etiam oratoria publica et semipublica adnumerari possunt (cf. can. 1191, 1193).

Privilegia autem per praescriptiones praecedentiae (cf. can. 491) non tolluntur, ex. gr. Canonici Lateranenses praecedunt etiam Clero saeculari. Clero saeculari accensendae sunt Societates clericales, quae in communi vivunt sine votis (cf. can. 673 § 2), proinde praecedentiam obtinent ut Clerus saecularis[341].

Fratres Praedicatores inter Mendicantes primum locum ex privilegio habent saltem extra processiones[342].

---

[334] Cf. can. 119; 107; 682 s.

[335] Cf. Larraona, l. c. p. 274.

[336] Sive est insigne sive non; alia Capitula praeter nominata non gaudent tali favore.

[337] Cf. can. 408.

[338] Cf. S. Rit. Cong. 22 dec. 1770 (Dec. ant. 2409); De Meester, o. c. II p. 386 n. 934.

[339] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 273 not. 450.

[340] Cf. Larraona, l. c. p. 275.

[341] Cf. Idem Matthaeus a Coronata, o. c. p. 599 nota 2.

[342] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 431 n. 597 (549).

Loci Ordinarii est omnes de praecedentia controversias, etiam inter exemptos, quatenus ii collegialiter cum aliis procedunt, ex. gr. in processionibus, componere in casibus urgentioribus[343], remota omni appellatione in suspensivo[344], sed sine praeiudicio iuris uniuscuiusque (cf. can. 106 n. 6). 62

De ordine et praecedentia in thurificatione aut in Synodo dioecesana vel provinciali Caeremoniale Episcoporum statuta exhibet[345].

---

[343] Ex. gr. si tempus non habetur ad iuridicam discussionem.
[344] Primum oboediat et deinde recurrat Religiosus.
[345] C. 23 l. 1; c. 31 l. 1.

PARS TERTIA

63 ## DE ERECTIONE, MUTATIONE, SUPPRESSIONE RELIGIONIS, PROVINCIAE, DOMUS RELIGIOSAE

(cf. can. 492-498)

Titulus IX, quamquam de erectione et suppressione solum inscribitur, tamen et de mutatione tractat. Titulus respicit Religionem cum suis partibus in se ipsam veluti materialiter sumptam.

CAPUT I

1. De erectione, approbatione, mutatione, suppressione Ordinis

Hic de iuridica erectione (fundatione, institutione) agitur, quae per auctoritatem publicam dumtaxat, idest per Ecclesiam (Romanum Pontificem, Sedem Apostolicam, Episcopum) fieri potest.

De erectione. 1. Ad erectionem Ordinis idest Religionis, in qua saltem a quadam parte Sodalium vota sollemnia nuncupantur (cf. can. 488 n. 2), approbatio Romani Pontifici aut Concilii oecumenici requiritur.

Etsi haec competentia in Codice non expressis verbis legitur, tamen ex natura rei consequitur, quia est causa maior (cf. can. 220), cum iam ad erigendam Domum religiosam exemptam beneplacitum Sedis Apostolicae supponatur (cf. can. 497 § 1) [1]. Episcopi soli Congregationes religiosas condere possunt (cf. can. 492 § 1).

64 2. Ante saeculum XIII ad Ordinem canonice erigendum approbatio ecclesiastica explicita praescripta non erat [2]. Suffi-

---

[1] In editionibus praeparatoriis Codicis legitur: Ad Sedem Apostolicam tantummodo spectat institutio seu erectio novi Ordinis vel Congregationis regularis. Cf. Com. pro Rel. V (1924) p. 44 not. 47.

[2] Cf. supra n. 36.

ciebat approbatio tacita [3] Sedis Apostolicae vel etiam Episcopi pro suo territorio [4]. Ita, ex. gr. Ordines S. Antonii, S. Basilii, S. Augustini non immediate ac expresse a Romanis Pontificibus approbati sunt.

Primum quidem Innocentius III (1198-1216) in Concilio Lateranensi IV 1215 expressam Sedis Apostolicae approbationem [5] uti legem universalem [6] praescripsit. Utique iam antea nonnulli Ordines non tantum tacitam, verum etiam expressam approbationem sibi procuraverunt, ex. gr. Ordo Carthusianorum ab Alexandro III 1176 approbatus. Innocentius III erectionem Ordinum ex hac praecipue ratione vetuit, ne nimia eorum varietas Ecclesiae damnum inferret [7]. E statutis in Synodo Lateranensi IX ab Innocentio III praescriptis ingressus tantum in Ordines iam approbatos licitus erat. Omnes Ordines post Concilium Lateranense IV sine Sanctae Sedis approbatione fundatos Concilium Lugdunense I 1245 suppressit. Ordines autem Mendicantium Fratrum Minorum S. Francisci et Fratrum Praedicatorum tempore Concilii Lateranensis IV fundati petierunt approbationem a Romano Pontifice eamque adepti sunt, qui omnes simul ac Eremitae S. Augustini et Carmelitae in statu quo hucusque erant, integri manserunt. Ceteri Mendicantium Ordines omnes post Concilium Lateranense IV orti ita restringebantur, ut paulatim evanescerent.

Non obstante hac prohibitione fundationes adhuc factae sunt beneplacito Sedis Apostolicae non petito. Qua de causa Concilium Lugdunense II 1274 iterum antiquum vetitum inculcavit et praeterea omnes fundationes Religionum interdixit [8]. Fundatio Religionum causa maior idest iuris pontificii evasit.

Iam multis annis nullus Ordo stricte talis fundatus vel approbatus est.

3. Ultimus Ordo, qui approbationem obtinuit, fuit Ordo Fratrum Poenitentiae (in Italia vulgo Scalzetti) a Servo Dei

---

[3] Cf. Piat, Praelectiones iuris regularis [3] p. 16 ss.

[4] Cf. Conc. Chalcedon. 451.

[5] Cf. can. 220: Gravioris momenti negotia, quae uni Romano Pontifici reservantur sive natura sua sive positiva lege, causae maiores appellantur.

[6] C. 9, X, III 36: ne quis de cetero novam Religionem inveniat. — Ergo indirecta auctoritas Sedis Apostolicae necessaria est. Cf. p. 43 § 5 de elect. I, 6 in Sexto; cap. unic. eodem III, 17 in Sexto; cap. 1 eodem III, 11 in Clem. cap. unic. tit. 7 de relig. dom. in Extravag. Ioann. XXII.

[7] Cf. S. Thomas, S. th. 2, 2, q. 188, a. 1 ad 4.

[8] Cap. un. in Sexto, III, 17: repetita constitutione districtius inhibentes, ne aliquis de cetero novum Ordinem aut Religionem adinveniat vel habitum novae Religionis assumat.

Ioanne Alphonso Varela fundatus Salmanticae 1752. Pius VI per breve *Ex debito pastoralis officio* eum approbavit.

4. Quilibet Ordo (quod pariter valet de qualibet Congregatione, Provincia vel Domo religiosa) ut persona moralis collegialis constitui non potest, nisi ex tribus saltem personis physicis constet (cf. can. 100 § 2).

65 **De mutatione.** 1. Sicut erectio Ordinis Sedi Apostolicae soli reservatur, ita et mutatio (innovatio) Ordinis sive de fine, sive de votis agitur (ex. gr. de mutatione votorum sollemnium in simplicia), sive in relatione ad exemptionem aut ad media essentialia aut ad Regulas approbatas unice pertinet ad Sanctam Sedem. Idem valet de divisione vel unione Ordinum.

2. Unio (fusio) Familiarum Ordinis Minorum invicem disiunctarum in unum Ordinem a Leone XIII per Bullam *Felicitate quadam,* 4 oct. 1897, facta est. Reformati, Alcantarini (Excalceati), Recollecti in unam Familiam Ordinis Fratrum Minorum reuniti sunt, dum Minores Conventuales et Minores Capuccini libertatem suam pristinam servabant incolumem.

66 **De suppressione.** 1. Decursu temporis non semel evenit, ut aliquis Ordo ab auctoritate ecclesiastica supprimeretur aut periret.

Sic Clemens V (1305-1314) 1312 Ordinem equitum Templariorum suppressit, Pius V (1566-1572) 1571 Ordinem Humiliatorum, Clemens IX (1667-1669) 1668 Ordinem Clericorum apostolicorum S. Hieronymi [9]. Clemens XIV (1769-1774) 1773 Societatem Iesu suppressit [10].

Suppressio Religionum [11] a Statu civili facta, iuridice inefficax est.

Pius IX sententiam proscripsit: Potest civile gubernium ... religiosas Familias ... penitus exstinguere, illorumque bona ac reditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subiicere et vindicare [12].

---

[9] Cf. Heimbucher[3], l. c. II, p. 240 s.

[10] Cf. Archiv. für kath. KR. 92 (1912) p. 92 ss.

[11] Quod valet pariter de Ordinibus et de Congregationibus, de Provinciis et de Domibus religiosis.

[12] Syll. err. 53; Denzinger n. 1753; cf. infra n. 89.

2. Sicut ad erigendum et mutandum, ita et ad supprimendum Ordinem solus Romanus Pontifex aut Concilium oecumenicum competens est, quia agitur de causa maiore.

Praeterea ordinat Codex: Quaelibet Religio etiam iuris dioecesani tantum, semel legitime condita, etiamsi unica Domo constet, supprimi nequit nisi a Sancta Sede, cui etiam reservatur de bonis in casu statuere, semper tamen salva offerentium voluntate (can. 493).

Sodalibus Religionis suppressae providet Sancta Sedes sive eo quod permittitur transitus ad aliam Religionem sive quod conceditur dispensatio a votis.

3. Codex unice de supressione idest de cessatione ab extrinseco loquitur; at Ordo etiam morte omnium Religiosorum exstingui potest [13].

Sed cum e Codice persona moralis natura sua perpetua sit, ideo Ordo pariter ac Congregatio religiosa vel Provincia vel quaelibet Domus religiosa morte vel egressu omnium Religiosorum non eo ipso exstinguitur, nisi a legitima auctoritate ecclesiastica supprimatur, vel si post mortem aut perfectum egressum ultimi Religiosi per spatium centum annorum esse desierit (cf. can. 102 § 1) [14].

Fine particulari cedente (finis generalis idest sanctificatio semper remanet) Religio ipso iure non exstinguitur, sed a competente auctoritate ecclesiastica vel transformatur vel supprimitur.

2. De erectione, approbatione, mutatione, suppressione Congregationis religiosae [15] (iuris dioecesani vel pontificii) [16]. 67

De erectione Congregationis iuris dioecesani

1. **Historia.** Etsi Concilii Lateranensis IV 1215 et Lugdunensis II 1274 prohibitio sine consensu Sedis Apostolicae Reli-

---

[13] Cf. Const. *Cum sicut*, 24 dec. 1612. Pauli V; cessatio ab intrinseco appellatur verbo proprio exstinctio cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 256 not. 140.

[14] De reviviscentia iuris cf. infra n. 77; A. Bondini, O. M. C., De personae moralis exstinctione in: Ius Pontificium III (1923) p. 186-192.

[15] De erectione et suppressione Societatum earumque Provinciarum vel Domorum sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis eadem valent, quae de Congregationibus religiosis constituta sunt, cf. can. 674.

[16] Jombart, Congrégations de droit pontifical et de droit diocésain

giones stricte tales fundandi pro Ordinibus in suo vigore permanebat, postea mos invaluit ad erigendas Congregationes petendi beneplacitum competentis Episcopi residentialis. Verumtamen adhuc Pius V (1566-1572) supprimi iussit omnes Congregationes mulierum sine clausura papali et sine votis sollemnibus viventium [17]. Non obstantibus Pii constitutionibus plura tamen Conservatoria mulierum cum votis simplicibus permanserunt.

In Pseudoreformatione protestantica saeculi XVI et conditionibus necessitatibusque inde exortis non paucae novae Associationes religiosae et Congregationes fundatae sunt, saepe a Sede Apostolica laudatae et promotae, quamvis sine eius beneplacito exortae sint.

Ad erigendas proinde Congregationes religiosas licentia Episcopi sufficiebat. Quod lege sancitum est in Leonis XIII const. *Conditae a Christo* [18], 8 dec. 1900, qua Episcopus ipse ius ad erectionem habuit [19]: Episcopi est quamlibet recenter natam Sodalitatem non prius in Dioecesim recipere quam leges eius Constitutionesque cognoverit itemque probaverit; si videlicet neque fidei honestative morum neque sacris canonibus et Pontificum decretis adversantur et si apte statuto fini conveniunt. S. Congregatio Episcoporum et Regularium, 28 iun. 1901, normas pro approbandis religiosis Institutis votorum simplicium edidit. Utrumque documentum quasi codex iuris pro istis Institutis existimabatur.

Pius X motu proprio *Dei providentis,* 16 iul. 1906, statuebat, ut nullus Episcopus et nullus Ordinarius cuiuscunque loci in suo territorio Congregationem virorum aut mulierum erigere aut erigi iubere posset, quin prius beneplacitum Sedis Apostolicae quaesivisset [20].

Qua constitutione erectionem novarum Religionum in iis locis, in quibus sufficienter per alias Congregationes iam exsistentes erat provisum, vetare voluit [21]. In praelaudata constitutione nn. II, III, V praeterea statuitur, quid in dirigenda ad Sedem Apostolicam petitione declarandum sit, quod nunc ite-

in: Revue des Com. rel. III (1927) p. 19-23; 42-46; 78-82. Founding a religious congregation in: The eccl. Review 75 (1926) p. 661-662.

[17] In Const. *Circa pastoralis,* 16 maii 1566, §§ 3-4; item in Const. *Lubricum vitae,* 1 dec. 1568, §§ 1-2; cf. etiam Const. *Ex incumbente* 11 sept. 1569.

[18] Merito Charta Magna Congregationum votorum simplicium appellata est.

[19] Const. *Conditae a Christo,* Introductio, item Cap. I nn. 1 et 3; A. S. S. 33 (1900) p. 341.

[20] Const. *Providentis* n. 1 (cf. A. S. S. 39 [1906] p. 344-346).

[21] Cf. Const. *Conditae a Christo* n. 3.

rum S. Congregatio de Religiosis, 6 martii 1921, in novis normis confirmavit [22].

Legislatio in relatione ad Congregationes huisce brevissime continetur: Non applicabatur Congregationibus ius Regularium ex integro et a priore nec absolute applicari potuit, quippe cum Regulares vota sollemnia emitterent. Legislatio vero saecularium Domorum, Tertiorum Ordinum, Confraternitatum non semper Congregationibus respondisset, quare satius in concreto et a posteriore in singulis et particularibus casibus antiquum ius quandoque extendebatur ad Congregationes, quandoque declarabatur veterem legislationem ad Congregationem non spectare; decreta autem communia non aderant [23]. Postremis temporibus ante Codicis promulgationem legislatio pro Ordinibus et Congregationibus una et communis erat, exceptis iis, quae vota sollemnia respiciebant. 68

2. **Ius vigens.** Codex in genere praxim usque adhuc vigentem retinet statuendo: Episcopi [24], non autem Vicarius Capitularis vel Vicarius Generalis, condere possunt Congegationes religiosas [25], sed eas ne condant neve condi sinant, inconsulta Sede Apostolica (cf. can. 492 § 1). 69

Dicitur in relato canone: Ne condant, si enim Episcopi ipsi fundatores sint; neve condi sinant, si fundatio fieret ab aliis sive Laicis sive Clericis, inconsulta Sede Apostolica [26]. Pro Vicariis et Praefectis Apostolicis beneplacitum Sanctae Sedis concedit etiam S. Congregatio de Propaganda Fide praeter Romanum Pontificem. Si Episcopus inconsulta Sede Apostolica Religionem erigere vellet, fundatio ex sese non esset invalida, sed a Sancta Sede, idest ab homine irritatio istius actus in poenam infligi posset.

Licentia Sanctae Sedis, quam Episcopus ut obtineat satagat, differt toto coelo ab approbatione pontificia seu a decreto laudis.

Religio ab Episcopo secundum can. 492 § 1 condita, est semper iuris dioecesani et Religio cum votis simplicibus, nunquam Ordo.

[22] A. A. S. XIII (1919) p. 313; cf. infra n. 75.
[23] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 134.
[24] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 42 not. 42.
[25] Cum votis simplicibus; aliter in can. 686 § 4.
[26] Quid Episcopus in libello supplici adnotare debeat, videas infra n. 75, 3 et 4.

Si Romanus Pontifex seu Sedes Apostolica primam approbationem idest primam erectionem sive per se sive per delegatum concederet, esset erectio seu approbatio pontificia ad normam iuris (cf. can. 488 n. 3), non dioecesana, nisi ultimum expresse dicatur.

Cum nomine Sedis Apostolicae non veniat Vicariatus Urbis, approbatio a Romano Pontifice, qua ipse est Episcopus Romanus per Cardinalem Vicarium vel per Vicariatum Urbis, dioecesanam ex se et non pontificiam Congregationem redderet [27].

Natura autem rei requirit, ut erectio vel approbatio Congregationis religiosae in scriptis fiat. Nunc accedit praescriptum ex decreto S. Congregationis de Religiosis, 30 nov. 1922, ut erectio per formale decretum in scriptis datum fiat.

3. **Actus approbationis.** Si Sancta Sedes responsum favorabile dedit, nihil obstat, quominus Episcopus novam Congregationem condat.

Attamen uti dicitur in const. *Dei providentis* erectio fiat eo tamen titulo, habitu, proposito ceterisque rebus ab ipso Sacro Consilio recognitis, probatis designatisve: quae numquam deinceps, nisi eodem consentiente, immutare licebit. Conditae Sodalitatis Constitutiones Episcopus recognoscat, verum ne prius approbet quam eas ad normam eorum, quae Sacrum Consilium in hac causa decrevit, exigendas curaverit [28].

In posterum, quatenus Ordinarius (idest Episcopus) debita venia Apostolicae Sedis obtenta, aliquam novam Congregationem aut Piam Societatem religiosam erigere vult, satagat, ut erectio fiat per formale decretum in scriptis datum, cuius exemplar tam in tabulario Instituti quam in archivo dioecesano servandum erit [29].

Ante Codicis promulgationem non necessarium fuit formale erectionis decretum, sed approbatio quolibet modo data sufficiebat.

Ex can. 100 formale decretum non requiritur ad habendam personalitatem iuridicam, ut videtur. Nam legitime conditae Religiones, Provinciae, Domus sunt personae morales ex ipso iure (cf. can. 536 § 1, 531). Formalis erectio in Codice non praescribitur. Insuper Domus religiosae quandoque sola venia Or-

---

[27] Larraona, l. c.
[28] N. III et IV A. S. S. 39 (1906) p. 346.
[29] A. A. S. XIV (1922) p. 644; cf. infra n. 72.

dinarii (idest Episcopi) obtenta erigi possunt a Superiore, qui iurisdictione caret[30].

Larraona[31] deducit personalitatem iuridicam Religionis ac Provinciae non ex ipso iure uti de personalitate iuridica Domus religiosae[32], sed ex ipso decreto seu rescripti pontificii exsecutione.

4. Episcopus ergo habet facultatem, ut Congregationem religiosam condat eamque ut veram et legitimam Religionem approbet, quo simul illi Congregationi personalitas moralis confertur et quidem personalitas moralis collegialis, quatenus personae spectantur, et personalitas moralis non collegialis, prout ipsa Domus religiosa Provincia, Religio subiectum iurium fit (cf. can. 99). 70

5. Vicarius Capitularis[33] vel Vicarius Generalis Religionem condere non possunt, nisi Vicarius Generalis sit delegatus. Non ordinaria auctoritate Vicarius Generalis habet potestatem erigendi Religionem nec quidem ex mandato speciali, quia in Codice taxative statuuntur[34], quae Vicarius Generalis ex mandato speciali potest, inter quae non invenitur erectio novae Religionis. Si in canone citato illud mandatum expressum esset, tunc Vicarius Generalis ageret de potestate ordinaria vicaria.

Tantummodo ergo ex delegatione Vicarius Generalis novam Religionem condere potest et hanc potestatem Vicarius Generalis nequit subdelegare, nisi, quod practice vix evenerit, delegatus esset hac in re ad universitatem causarum.

Ad quaestionem, num Vicarius Generalis munitus mandato speciali[35] procedat potestate ordinaria an delegata, censemus potestate ordinaria, quia conditione idest mandati specialis verificata ipsum ius commune eam tribuit Vicario Generali, secus etiam potestas ex mandato generali dicenda foret delegata seu commissa personae.

Insuper nulla videretur distinctio inter mandatum speciale et meram delegationem[36].

---

[30] Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 199; Institutiones I. n. 461; Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 178; Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 418 nota 338.

[31] In Com. pro Rel. XII (1931) p. 246 nota 443.

[32] Cf. infra n. 80.

[33] Cf. can. 436.

[34] Cf. can. 113; 152; 187 § 1; 357 § 1; 455 § 3; 477 § 1; 686 § 4; 693 § 1, 958 § 1; 1104; 1155 § 1; 1162 § 1; 1283 § 2; 1285 § 1; 1303 § 3; 1414 § 3; 1423 § 1; 1432 § 2; 1466 § 2; 1487 § 1; 2002; 2220 § 2; 2314 § 2.

[35] Mandatum speciale per se non debet confundi cum delegatione, cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 43 not. 43.

[36] Cf. Cappello, Summa Iuris Canonici 1928 p. 406 s. n. 397; Maroto,

6. Qua in re Abbates ac Praelati nullius eandem facultatem ac Episcopi habent (cf. can. 215 § 2, 323 § 1); item Administratores Apostolici permanenter constituti, Vicarii et Praefecti Apostolici (cf. can. 315 § 1; 294 § 1)[37].

Hi omnes ex potestate ordinaria Congregationes religiosas condere possunt (cf. can. 197, 199).

7. Administratores Apostolici ad tempus (cf. can. 315 § 2) et ii, qui non sunt Ordinarii locorum, ex. gr. Superiores maiores exempti non possunt Congregationes erigere. Cardinalis Urbis Vicarius ex iure particulari hac in re ordinariam iurisdictionem habet, etsi non propriam, sed vicariam[38].

8. Omnis conatus sine auctoritate ecclesiastica novas Congregationes religiosas fundandi prohibetur, quamvis praeparatoria ad res cum Ordinario loci vel Sede Apostolica componendas fieri possint.

9. Si iam conditiones requisitae ad erigendam Congregationem exstant, adhuc observandum est praeceptum Codicis: Nec nomen nec habitus Religionis iam constitutae assumi potest ab iis, qui ad illam legitime non pertinent aut a nova Religione[39] (can. 492 § 3), cum agatur de quadam proprietate Religionis iam constitutae.

71 10. **Effectus erectionis Congregationis iuris dioecesani.** Praeter constitutionem personae moralis cum omnibus iuribus personarum collegialium Codex de subiectione externa talis Congregationis statuit: Congregatio iuris dioecesani, quamvis decursu temporis in plures Dioeceses diffusa, usque tamen dum pontificiae approbationis aut laudis testimonio caruerit, remanet dioecesana, Ordinariorum iurisdictioni ad normam iuris plane subiecta (can. 492 § 2)[40].

Institutiones Iuris Canonici 1919 p. 830 n. 699, 9; Stutz, Der Geist des Codex Iur. Can. 1918 p. 325; Wernz-Vidal, II De Personis n. 640 aliam sententiam tenent; Hilling, Archiv für kath. Kirchenrecht 104 (1924) p. 199-205; Toso, Ius pont. 1927. 143.

[37] Cf. etiam infra n. 72 et decretum S. Cong. de Prop. Fide die 8 dec. 1929 infra n. 97 d 7.

[38] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 43.

[39] Hoc valet ergo de omni Religione.

[40] Cf. ex. gr. can. 512 § 1 n. 2, 622 § 2; limitatio potestatis e contrario in can. 493; Jombart, Congrégations de droit diocésain in: Revue des Com. rel. II (1926) p. 182 s.

In relato canone dicitur: iurisdictioni Ordinariorum ad normam iuris plane subiecta. Ista subiectio, ut Maroto exponit [41], non ita concipienda est, prout prima fronte alicui forsan videretur esse, nempe ut Moderator aut Moderatrix generalis aut soli aut cum Consilio sive ipsum Capitulum generale, iurisdictioni Ordinariorum absolute et omnimode plene subiacerent circa omnes actus regiminis. Iam ex natura intrinseca Congregationum religiosarum hoc evidenter refutatur. Congregatio religiosa enim, etsi iuris dioecesani, est corpus morale, persona iuridica collegialis ad normam iuris; proinde fruitur propria vita interna, proprio interno campo agendi, habet propriam internam auctoritatem, potest per se ipsam agere in iis, quae ad ordinem internum spectant. Subiectio similis est illi Capitulorum, Collegiorum, quae rem internam ipsa ordinant, licet sint subiecta iurisdictioni Ordinariorum.

Ordinarii locorum igitur censendi sunt Superiores externi, non interni, eorum auctoritas in personas, res, loca, omnia demum, quae ad ipsas Congregationes pertinent, est per se externa, non interna.

Auctoritas interna e converso residet penes proprios Superiores, maxime penes supremum Moderatorem vel Moderatricem, qui praevia venia seu consensu Ordinarii loci ad libere agendum in propriis negotiis internis non indigent.

Valet hoc etiam pro Congregationibus unius vel plurium Dioecesium.

Insuper ea negotia, quae regimen et bonum commune tangunt, excedunt in Congregationibus pluridioecesanis sive unidioecesanis auctoritatem respectivi Ordinarii non excepto Ordinario Domus principis. Subiectio igitur non est extendenda ad dictos actus regiminis, secus etiam unitas regiminis sarta tectaque remanere non posset. Quare ipse Ordinarius Domus principis ordinare non potest, quod regimen commune Congregationum religiosarum concernit, nec quidquam statuere in relatione ad singulas Domus aliarum Dioecesium, secus esset alter Superior generalis et iura ceterorum Ordinariorum invaderet (cf. can. 492 § 2, 495 § 2), cum singuli Ordinarii inter se pares sint. Non potest quisquam, etsi Domus principis, potiora iura prae aliis sibi vindicare, licet sit ipse Ordinarius Moderatoris vel Moderatricis.

Congregatio religiosa iuris dioecesani propter subiectionem erga Ordinarium loci non potest sine suo consensu Domos in alia Dioecesi constituere (cf. can. 495 § 1).

---

[41] Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 322-329.

72 11. Ut amoveatur quaedam dubitatio de Institutis iuris dioecesani S. Congregatio de Religiosis recenter statuit, ut inquisitio et formalis recognitio facienda sit. Si autem recognitio neganda videatur, res deferatur ad S. Congregationem prout etiam relatio de aliis Institutis iuris dioecesani fieri debet. Simul statuitur cautio de futuris erectionibus. En decretum:

12. **S. Congregatio de Religiosis**, die 30 nov. 1922, publicavit sequens **decretum de Congregationibus religiosis aut Piis Societatibus iuris dioecesani**; Pius XI, 25 nov. 1922, hoc decretum approbavit atque ut ab omnibus ad quos spectat servetur, mandavit[42].

Quod iam per const. *Conditae a Christo* Leo XIII statuerat, hoc clarius in Codice iuris canonici sancitum est: Congregationes nempe religiosas alias iuris pontificii, alias dioecesani iuris esse, ita ut utraque Congregationum classis religiosae Societatis naturam vere habeat, cum iuribus quae ei competunt; inter quae illud fundamentale est quod quaelibet Congregatio religiosa, legitime constituta, personalitatem moralem ad normam iuris induat eaque potiatur. Ne autem in re tam gravis momenti ullum dubium oriri possit et de legitimitate eiusdem personalitatis iugiter constare queat, sapienter per can. 100 § 1 praescribitur, ut personae morales (exceptis Ecclesia catholica et Apostolica Sede) nonnisi per formale decretum a competente ecclesiastico Superiore erigi valeant.

Aliquando tamen, praecipue ante const. *Condita a Christo* et motu proprio *Dei Providentis* 16 iulii 1906, Pii X, factum est, ut nonullae Congregationes religiosae exsurgerent, quae ab Ordinariis vel toleratae vel etiam implicite approbatae nunc censeantur, quin tamen constet eas per formale decretum fuisse erectas.

Quod cum pluribus incommodis aditum praebere possit, et praestet ut quicumque ambigendi locus circa Congregationum religiosarum legitimitatem auferatur, S. Congregatio negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, omnibus mature perpensis, ea quae sequuntur statuit:

I. Quilibet Episcopus, aut Praelatus quasiepiscopalem iurisdictionem in territorio separato exercens, quamprimum inquirat de omnibus et singulis Congregationibus religiosis, aut Piis Societatibus ad modum Religiosorum viventibus, utriusque sexus, etiamsi unica Domo constent, in sua Dioecesi aut territorio exsistentibus, quae ab Apostolica Sede saltem per decretum laudis approbatae non fuerint:

1. An per formale decretum episcopale, cuius tenor cognoscatur, fuerint erectae.

2. An Statuta seu Constitutiones ab eadem auctoritate approbatas habeant.

II. Si quas invenerit Congregationes vel Pias Societates, quae decretum erectionis minime vel dubie obtinuerint, sed aequipollenter, per repetitos actus plurium annorum decursu ante Codicis promulgationem,

---

[42] A. A. S. XIV (1922) p. 644.

ab Ordinario tanquam approbatae habitae fuerint, ex. gr. per professionis receptionem, sacram visitationem, episcopales ordinationes aut similia. Episcopus, nisi aliud adiuncta consulere videantur iuxta inferius dicenda sub n. IV, eas recognoscat per suum formale decretum, in quo breviter iis quae hactenus praecesserunt expositis, Congregationem religiosam vel Piam Societatem iuris dioecesani erectam declaret; dummodo pro Institutis, quae post supra memoratum motu proprio *Dei Providentis* anni 1906 initium habuerunt, Apostolicae Sedis venia obtenta fuerit. Statuit autem haec S. Congregatio ut praedictum recognitionis decretum vim habeat sanandi defectum canonicae erectionis quoad praeteritum, quatenus opus fuerit.

III. Si Institutum in plures Dioeceses fuerit diffusum, Ordinarius loci, de quo in n. I. est ille in cuius Dioecesi exstat Domus princeps, qui tamen decretum recognitionis ne edat, nisi collatis consiliis cum ceteris Praesulibus, ipsis saltem non contradicentibus [43].

IV. Si a) ob statum [44] Instituti vel b) ob parvum alumnorum numerum, aut c) ob defectum argumentorum de quibus in n. II, vel d) aliis de causis, Ordinarius minime opportunum iudicaverit aliquam Congregationem aut Piam Societatem, de qua in praecedentibus, per formale decretum recognoscere, vel e) aliquis ex Ordinariis de quibus in n. III, positive obstet, rem ad hanc S. Congregationem deferat [45].

V. De universis et singulis Congregationibus aut Piis Societatibus iuris dioecesani iam legitime erectis, aut ut supra nunc recognitis, quarum Domus praecipua vel unica Domus in Dioecesi in praesenti exsistat, Ordinarius ad hanc S. Congregationem elenchum mittat, in quo distincte exprimatur: a) Titulus; b) scopus; c) fundatoris nomen et fundationis leges; d) erectionis aut recognitionis decretum; e) in quas Dioeceses facta fuerit diffusio; f) alumnorum et Domorum numerus.

VI. Si quis loci Ordinarius in suae iurisdictionis territorio nullam Congregationis religiosae iuris dioecesani Domum principem aut Domum independentem in praesenti exsistere comperiat, certiorem de hac re faciat hanc S. Congregationem per expressam in scriptis declarationem.

VII. In posterum vero, quatenus Ordinarius, debita venia Apostolicae Sedis obtenta, aliquam novam Congregationem aut Piam Societatem religiosam erigere voluerit, satagat, ut erectio fiat per formale decretum [46] in scriptis datum, cuius exemplar tam in tabulario Instituti quam in Archivo dioecesano servandum erit. De peracta autem huiusmodi erectione hanc S. Congregationem edoceat ac decreti exemplar transmittat, in quo praecipue curet ut tam titulus quam scopus Instituti peculiaris explicite et exacte praefiniatur, habitis prae oculis iis quae de hac re in Normis a S. Congregatione approbatis sub die 6 martii 1921, cap. II et IV (A. A. S., vol. XIII [1921] p. 312) habentur.

Contrariis quibuscumque minime obstantibus.

13. Per relatum decretum S. Congregatio de Religiosis intendit incertitudinem elidere, ita ut legitima Institutorum existentia canonica reddatur certa per formale erectionis decretum

---

[43] S. Congregatio hoc in casu silentio contenta est.

[44] Ob statum moralem, disciplinarem, oeconomicum, ex gr. si futura sors esset incerta.

[45] Non recognitio esset virtualis suppressio Religionis, esset causa reservata Sanctae Sedi (cf. can. 493).

[46] Cf. supra n. 69 et 70.

et insuper, ut ipsa S. Congregatio certior evadat de numero et conditionibus Institutorum iuris dioecesani per elenchum ad eam transmittendum.

Decretum valet non solum pro Institutis iuris dioecesani, quae sunt verae Congregationes religiosae, verum etiam pro iis Institutis iuris dioecesani, quae sunt Piae Societates sine votis dumtaxat (cf. can. 647), sive ista Instituta iam exsistant sive in futurum condantur.

Hoc decretum obligat omnes Episcopos et Praelatos quasi-episcopalem iurisdictionem in territorio separato exercentes. Perinde etiam Abbates vel Praelatos nullius, Vicarios Apostolicos, Praefectos Apostolicos, et Administratores Apostolicos permanenter constitutos; non autem tenentur Vicarius Capitularis et Vicarius Generalis (cf. can. 492 § 1).

Domus princeps ordinarie a Constitutionibus designatur. Si nihil de hac re statuunt, Domus princeps erit Domus, in qua Superior generalis cum suis Consiliariis stabiliter moratur [47].

Episcopi vel alii Praelati in regionibus S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis non eximuntur, quoniam etiam in locis Missionum Religiosi qua tales, sive singuli sive simul sumpti subiacent S. Congregationi de Religiosis. Tantummodo si aliquod Institutum iuris dioecesani etiam quod ad vitam religiosam attinet a S. Congregatione de Propaganda Fide ex peculiari concessione penderet, ex. gr. si praelaudata Congregatio dedit licentiam pro illius Instituti fundatione, praescriptum huius decreti ad hoc non extenderetur. Decreta enim S. Congregationis de Religiosis ex se non attingunt eas Religiones, quae subiectae sunt S. Congregationi de Propaganda Fide [48].

73 **De aggregatione [49].**

1. Quod si agatur de Tertiariis in communi viventibus [50], requiritur praeterea, ut a supremo Moderatore primi Ordinis suae Religioni aggregentur (can. 492 § 1). Haec appellatur aggregatio Congregationis Tertiariorum ad primum Ordinem facta.

---

[47] A Domo originis potest esse diversa, cf. p. 39.

[48] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 196-201). Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 176-179.

[49] Cf. S. C. Ep. et Reg. 18 nov. 1905, De aggregatione Congregationum Tertii Ordinis ad primum et secundum Ordinem Capuccinorum cf. Acta Sanctae Sedis 39 p. 153 s.

[50] Sive cum votis sive sine votis. Non agitur de Tertiariis saecularibus, cf. infra n. 632.

Aggregatio est actus, ex quo Religio vel Societas quae aggregatur, auctoritative admittitur et agnoscitur ut membrum morale Tertii regularis Ordinis [51]. Ex parte coetus, qui aggregationem desiderat, quaedam similitudo in spiritu et vivendi ratione cum Ordine, cui aggregatio fit, apparere debet [52].

Aggregatio fieri potest vel in ipso actu erectionis novi Instituti vel independenter ab ipsa institutione, si Religio uti corpus morale iam constituta est. Aggregatio quandoque fit immediate a Sede Apostolica. Codex relinquit hanc rem supremo Moderatori primi (non tertii regularis) Ordinis et si primus Ordo plures amplectatur Religiones, cuilibet ex his supremis Moderatoribus primi Ordinis. Supposito privilegio habendi Tertium Ordinem haec facultas videtur esse ordinaria proindeque delegabilis, nisi aliud iure particulari caveatur [53].

Tertiarii in communi viventes, de quibus in relato canone dicitur, distinguendi sunt a Tertiariis regularibus, qui ad Ordinem pertinent.

Si ergo Tertiarii Congregationem religiosam formare volunt, debent adire Episcopum, qui de hac refert ad Sacram Congregationem de Religiosis. Beneplacito Sedis Apostolicae accepto petere debent, ut supremus Moderator primi Ordinis aggreget suo Ordini Congregationem fundandam. Quibus obtentis Episcopus potest approbare Congregationem, quae fit tunc iuris dioecesani.

2. Effectus. Ex tali aggregatione Ordo aggregans nec iurisdictionem obtinet in Congregationem aggregatam nec Congregatio aggregata acquirit libertatem ab Ordinario loci, sed oritur communicatio indulgentiarum et gratiarum spiritualium [54], non autem aliorum privilegiorum iuridicorum, ex. gr. exemptionis [55] (cf. can. 500 § 3; 613 § 2; 615).

3. Firmo privilegio nonnullis Ordinibus concesso nulla Religio potest Tertium Ordinem sibi adiungere (can. 703 § 1) [56].

Aggregatio concedi potest etiam aliis Congregationibus prae-

---

[51] Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 83.

[52] A signis externis quandoque dispensatur. Circa habitum vel colorem cf. S. Cong. et Reg. 18 martii 1904, A. S. S. 36 (1904) p. 606, eadem S. Cong. 30 ian. 1995, A. S. S. 37 (1905) p. 685 ss., eadem S. Cong. 18 nov. 1905, A. S. S. 39 (1906) p. 153.

[53] Cf. Larraona, l. c. p. 83 cum notis.

[54] Primi et secundi Ordinis; cf. S. Cong. Indulgentiarum et Ss. Reliquiarum, 28 aug. 1903, in A. S. Sedis 36 p. 377, De participatione omnium bonorum operum ratione satisfactionis et impetrationis.

[55] Prümmer, o. c. p. 237 q. 237.

[56] Cf. n. 634.

ter Congregationes Tertii Ordinis, attamen dumtaxat cum interventu Sanctae Sedis[57].

74 **De erectione et approbatione Congregationis iuris pontificii**[58].

Quomodo procedit Sedes Apostolica. 1. Congregationes religiosae iuris dioecesani iam olim approbationem pontificiam satagebant. In initio in casibus particularibus a Sancta Sede confirmabantur, postea methodus generalis inducta est ac recognita, per quam novae Congregationes, postquam ab Ordinariis loci statutae sunt ac bonum specimen in suis ministeriis dederunt, pontificia auctoritate confirmabantur. Hinc vigere incepit iure scilicet, non facto solum, famosa illa distinctio Congregationum in pontificias seu iuris pontificii ac dioecesanas vel iuris dioecesani, quae distinctio est maximi momenti in evolutione iuris[59].

2. Approbationem pontificiam autem Congregationes iuris dioecesani non adipiscuntur, nisi ab Episcopo iam sint approbatae et fini respondeant. Romanus Pontifex potest, uti patet, Religiones iuris pontificii directe erigere sine ulla iuris positivi formalitate. Generatim autem utitur organis suis, idest SS. Congregationibus. Approbatio a Romano Pontifice danda gradatim procedit: prius per decretum laudis, in quo non solum finis Congregationis et intentio fundatoris laudantur[60], sed ipsa Religio, postea per decretum approbationis. Interdum decretum definitivae approbationis etiam statim conceditur, decreto laudis non praemisso, in eo enim casu, quo Congregatio religiosa ita se gesserit, ut examen ulterius necessarium non videatur.

3. Ut aliqua Religio reddatur iuris pontificii et non sit mere iuris dioecesani, sufficit, ut Apostolica Sedes quolibet modo apponat manus ipsi Religioni per aliquod decretum sive laudis sive approbationis, quod respiciat vel solas Constitutiones, vel, prout de more iam plane recepto solet fieri, solum Institutum vel illas et istud simul[61]. Proinde Religiones seu Instituta, quae ante medium saeculi XIX tantum Constitutionum approbationem adepta sunt, inter Religiones iuris pontificii habentur.

S. Congregatio de Religiosis, die 7 nov. 1925 responsionem

---

[57] Cf. A. A. S. IX (1911) p. 250.

[58] Creusen, Congrégations de droit pontifical in: Revue des Com. rel. II (1926) p. 69 s.

[59] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 136.

[60] Litterae laudatoriae appellatae vel Decretum laudis improprie dictum; cf. Normae 1901 art. 1. Novae Normae silent. Litterae laudatoriae nullum iuridicum sortiuntur effectum.

[61] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. VII (1926), p. 84-92, cf. supra n. 13.

ad dubia sequentia dedit [62], quam declarationem Pius XI, die 24 nov. 1925 approbavit et confirmavit ac publici iuris fieri mandavit.

I. An Congregatio Sororum a Misericordia, vulgo Sisters of Mercy, quae secundum earum Constitutiones adprobatas sub die 6 iunii 1841 a Gregorio XVI per tramitem Sacrae Congregationis de Propaganda Fide. singulas Domos separatas habent sub respectiva Episcopi iurisdictione atque auctoritate censenda sit Religio iuris pontificii vel iuris tantum dioecesani.

Et, quatenus affirmative ad primam partem et negative ad secundam:

II. An sint similiter iuris pontificii etiam plures illae Congregationes Sororum a Misericordia, quarum diversae Domus variis in locis, cum adprobatione Sanctae Sedis sub uno gubernio centrali coaluerint.

Resp.: Ad I Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Ad II Affirmative.

4. Effectus approbationis pontificiae. Congregatio per talem approbationem pontificiam, etiam infimi gradus (decretum laudis) fit Congregatio iuris pontificii, iurisdictioni Ordinarii loci in multis subtrahitur, maiorem autonomiam consequitur.

Normae veteres, quae a S. Congregatione Episcoporum et Regularium, 18 iun. 1901, prodierunt, inscribebantur: Normae secundum quas S. Congregatio Episcoporum et Regularium procedere solet in approbandis novis Institutis votorum simplicium.

De istis Normis e Creusen [63] breviter sit hic notandum: Dividebantur in duas Sectiones et 325 articulos numeris continuis distinctos. In prima Sectione agebatur de diversis gradibus approbationis concedendae, antequam ad Constitutiones approbandas perveniretur (§ 1, aa 1-7); de praecipuis dotibus requisitis et de impedimentis magis consuetis in relatione ad approbationem (§ II, aa 8-17). Dein sequebantur ea, quae ipsas Constitutiones constituendas et approbandas spectabant, sc. de approbatione Constitutionum (§ III, aa 18-25); de rebus excludendis a textu Constitutionum (§ IV, aa 26-34); de generalibus in Constitutionibus requisitis (§ V, aa 35-38). In ultima paragrapho consilia vel praecepta de titulo Instituti proponebantur (§ VI, aa 39-41).

In Sectione altera dabatur: Descriptio, idest schema Constitutionum, qua adiuti Superiores novarum Religionum S. Congregationi textum facilius recognoscendum et probabilius approbandum subiicerent quae Sectio in duas partes, triginta capita et 280 articulos dividebatur. Denique in appendice tituli eorum decretorum indicabantur, quae ad calcem Constitutionum inserenda et in publica mensa legenda erant. Erant autem pro omnibus Institutis, decr. *Quem admodum* 17 dec. 1890, *Singulari*

---

[62] A. A. S. XVIII (1926) p. 14.

[63] Apud Vermeersch, Periodica X (1922) p. 301 s.

27 mart. 1896. *Auctis admodum* 4 nov. 1894, pro Institutis clericalibus, decr. *Romani Pontificis* 25 ian. 1848.

Istae Normae vim legis non obtinebant nec in Codice citantur.

In novis Normis iuris communis nulla iam decreta Apostolicae Sedis inseri in Constitutiones vel ad mensam legi praescribuntur.

Per decretum *Peculiari* **S. Congregatio de Religiosis,** 24 mart. 1914, Commissionem specialem Consultorum instituit[64] pro recensione et approbatione novorum Institutorum eorumque Constitutionum. Modus procedendi in normis peculiaribus eodem die promulgatis ordinabatur[65].

75 **S. Congregatio de Religiosis** edidit, 6 martii 1921[66], **Normas,** secundum quas S. Congregatio in votis religiosis Congregationibus approbandis procedere solet.

Benedictus XV eodem die istas Normas ab eadem S. Congregatione servandas approbavit.

Tenor hic sequitur:

PROOEMIUM

1. Parvus hic Normarum Codex nihil aliud est quam sectio prior Normarum pro approbandis religiosis Institutis votorum simplicium, quae auctoritate S. Congregationis Episcoporum et Regularium, anno 1901, in lucem prodierunt, novo tamen Codici universali Iuris Canonici accommodata. Secunda enim sectio Normarum, post Codicis promulgationem, iam non videtur necessaria, cum Constitutionum scriptores et prae oculis habere debeant Canones, qui Religiosos respiciunt, et consulere possint probatos auctores, qui de Religiosis, post editas praefatas S. Congregationis Episcoporum et Regularium Normas, scripserunt.

2. Sicut vero novae Normae antiquarum titulum adamussim retinent, ita et eundem duplicem finem. Huc enim spectant:

α) Ut in novis religiosis Congregationibus earumque Constitutionibus approbandis stabilis quaedam praxis servetur;

β) Ut tam locorum Ordinariis quam ipsarum Congregationum Superioribus documenta et informationes ad S. Congregationem transmittenda in prospectu sint, quo huiusmodi approbationum negotia facilius et celerius expediantur.

---

[64] A. A. S. VI (1914) p. 189.
[65] L. c. p. 190.
[66] A. A. S. XIII (1921) p. 312-319.

CAPUT I

De diversis gradibus approbationis religiosarum Congregationum

3. Quoties aliquis Episcopus, e can. 492 § 1, novam aliquam religiosam votorum simplicium Congregationem condere opportunum iudicaverit, re adhuc integra [67], Sacram Congregationem de Religiosis adeat eam distincte docendo de iis, quae necessaria sunt, ut ipsa S. Congregatio de opportunitate novae fundationis mature iudicare possit.

4. Docebit praesertim, quis qualisque sit novae Congregationis auctor et qua is causa ad eam instituendam ducatur; quibus verbis conceptum sit Congregationis condendae nomen seu titulus; quae sit forma, color, materia habitus, a novitiis et professis gestandi; quot et quaenam sibi opera Congregatio assumptura sit; quibus opibus tuitio eiusdem contineatur; an similes in Dioecesi sint Congregationes, et quibus illae operibus insistant.

5. Licentia vero obtenta iam nihil obstabit, quominus novam Congregationem condat. Congregatio tamen ita condita iuris erit dioecesani; ac propterea, etiam post suam fundationem quamvis decursu temporis in plures Dioeceses diffusa, usque tamen dum pontificiae approbationis aut laudis testimonio caruerit, vi can. 492 § 2, remanet dioecesana, Ordinariorum iurisdictioni, ad normam iuris, plane subiecta.

6. **Decretum laudis.** Est primus actus, quo Sancta Sedes ad novae Congregationis opus manum ita admovet, ut desinat esse simpliciter dioecesana [68]. Per hunc actum S. Congregatio Religiosorum Sodalium negotiis praeposita, praemissa narratione prooemiali fundationis novae Religionis eius tituli, finis, votorum, formae regiminis ac auctoritatis Supremi Moderatoris, concludit: Ssmus Dominus Noster N. . . ., attentis litteris commendatitiis Antistitum, quorum in Dioecesibus Instituti, de quo agitur Domus reperiuntur, Institutum ipsum uti Congregationem religiosam sub regimine Moderatoris generalis . . ., praesentis Decreti tenore, amplissimis verbis laudat ac commendat; salva Ordinariorum iurisdictione ad normam Sacrorum Canonum.

7. Hoc Decretum laudis conceditur, si, post elapsum a prima fundatione congruum tempus, nova Congregatio satis diffusa fuerit [69] et dederit fructus pietatis, observantiae religiosae et spiritualis emolumenti; de quibus constare debet per litteras testimoniales Antistitis vel Antistitum Ordinariorum, in cuius vel in quorum Dioecesibus, seu territoriis, Congregatio habet Domos vel Domum.

8. Ad obtinendum Decretum laudis exhiberi debent S. Congregationi:

a) Supplex libellus ad Summum Pontificem subsignatus a supremo Moderatore et a suis Assistentibus seu Consiliariis.

b) Litterae testimoniales Ordinariorum de quibus supra (cf. art. 7); quae litterae obsignatae et sub secreto mitti debent.

c) Relatio a Moderatore supremo et a suis Assistentibus seu Con-

---

[67] Iuridice et moraliter. Quaedam tentamina veluti privata ac imperfecta vitam communem et exercitium operum Episcopus permittere potest cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 46 s.

[68] Cf. can. 618 § 2.

[69] Si ageretur de unica Domo S. Cong. de Religiosis non concedit decretum laudis; cf. Haring, in: Theol.-prakt. Quartalschrift 78 (1925) pag. 803.

siliariis subscripta, ac ut authentica et veridica ab Episcopo Domus principis Congregationis laudandae confirmata, qua exponatur, non modo ipsius Congregationis origo cum nomine fundatoris eiusque praecipuis qualitatibus, sed etiam eius status personalis, disciplinaris, materialis et oeconomicus, addita praeterea notitia de novitiatus institutione, de novitiorum et postulantium numero ac disciplina.

d) Constitutiones ab Episcopo recognitae et approbatae, lingua vel latina vel italica vel gallica conscriptae et typis impressae.

e) Denique, si agatur de aliqua Congregatione Tertiariorum in communi viventium, etiam testimonium Moderatoris generalis primi Ordinis, quo constet eam eidem primo Ordini fuisse aggregatam, iuxta can. 492 § 1[70].

9. **Decretum approbationis.** Conceditur Decretum approbationis novae Congregationi, si, post datum Decretum laudis, per satis diuturni temporis experimentum, probatur eius firma compago, Constitutionum accommodatio et vigens observantia, regiminis recta ratio, Religiosorum studium servandae disciplinae in vinculo caritatis ad intra, et zelus in adimplendis operibus suae Religionis propriis ad extra.

10. De praedictis conditionibus constet oportet tum ex relatione status Congregationis, quam iterum, prout supra in art. 8 c. describitur, supremus Moderator exhibere debet, cum supplicem libellum porrigit ad obtinendam approbationem; tum etiam ex commendationis litteris, iterum dandis, ut supra clausis, ab omnibus Ordinariis, in quorum territoriis aliqua novae Religionis Domus sita est, tum demum ex Constitutionum codice, iterum S. Congregationi exhibendo.

11. Per hoc alterum Decretum, de quo sermo est: Sanctissimus Dominus Noster N . . ., attenta ubertate salutarium fructuum, quos tulit Congregatio religiosa N . . ., attentisque . . ., eam approbat et confirmat sub regimine Moderatoris generalis; salva Ordinariorum iurisdictione ad normam sacrorum canonum.

12. Quamvis inter Decretum laudis et Decretum approbationis congrui temporis decursus, ut supra dictum est (cf. art. 9), plerumque exigatur, nonnumquam tamen, licet raro, Decretum definitivae approbationis conceditur, quin huic Decretum laudis praecurrerit. Quod quidem fit, si conditiones in favorem novae Religionis, cum primum se sistit coram S. Congregatione, ita sunt numeris omnibus absolutae, ut nulla videatur ratio ulterius differendi definitivam approbationem.

CAPUT II

De Congregationibus caute tamen aut nullo modo audandis et approbandis

13. Nullae fere, ni forte in Missionum regionibus, laudandae approbandae erunt Congregationes, quae certo proprioque fine[71] non praestituto, quaevis universae pietatis ac beneficentiae opera, etiamsi penitus inter se disiuncta, exercenda amplectuntur.

14. Cautissime procedendum est in approbandis novis Congregationibus, quae non vivunt nisi ex eleemosynis, atque stipe ostiatim collecta.

---

[70] Hoc decretum praeter positivam approbationem nihil in ordine iuridico secum fert.

[71] Cf. supra n. 14, 1.

Approbatis inculcanda est fidelis observantia canonum, 622, 613 et 624.

15. Nec facile approbandae sunt, praecipue cum votis perpetuis, novae Sororum religiosae Congregationes, quae sibi proponunt finem in privatorum domiciliis infirmos utriusque sexus diurna atque nocturna cura iuvandi, vel domesticum servitium quotidianum in familiis pauperum et operariorum exercendi. Si vero approbatio aliquando et ob iustas causas concedenda videatur, in Constitutionibus prudenter praescribantur conditiones et cautelae, quibus Sorores a periculis liberentur.

16. Item non facile conceditur approbatio Sororum Sodalitiis, quae sibi constituant scopum specialem:

a) Instituendi in suis Domibus valetudinaria aut diversoria pro personis utriusque sexus.

b) Instituendi hospitia pro sacerdotibus suscipiendis.

c) Docendi in scholis adulescentulorum, aut in iis, quae mixtae dicuntur, in quibus scilicet pueri et puellae simul congregantur.

17. Multo minus approbantur Congregationes, quae sibi assumendum proponerent curam immediatam puerulorum in cunis vagientium, vel mulierum parturientium in Domibus, vulgo dictis Maternitatis, vel alia huiusmodi caritatis opera, quae virgines, Deo dicatas et habitu religiosi indutas, dedecere videantur [72].

18. Demum animadvertendum est, nullam virorum Religionem, ad normam can. 500 § 3, sine speciali privilegio, posse sibi subditas habere religiosas Congregationes mulierum, aut earum curam et directionem retinere sibi specialiter commendatam.

CAPUT III

De approbatione Constitutionum

19. Pro obtinenda Constitutionum approbatione supplex libellus, subsignatus a Moderatore supremo cum suis Assistentibus seu Consiliariis, S. Congregationi Religiosorum Sodalium negotiis praepositae, porrigendus est, una cum Constitutionum codice, relatione et commendationis litteris, prout supra in art. 8 b. c. d. et 10.

20. In approbandis vero Constitutionibus S. Congregatio per hos fere gradus procedit:

a) **Dilatio cum animadversionibus.** Nimirum si, instituto examine, constat multis correctionibus Constitutiones indigere, differtur ad opportunius tempus petita approbatio, atque interim communicantur animadversiones, quibus ea indicantur, quae praecipue in exhibitis Constitutionibus corrigenda, reformanda, addenda, vel demenda sint [73].

b) **Approbatio ad experimentum.** Si exhibitae Constitutiones tempore et usu non satis comprobatae videantur, et ceteroquin nec plurimis nec gravibus animadversionibus obnoxiae sint, fit ex officio prima correctio in textu; et datur Decretum quo Ssmus Constitutiones, prout in correcto exemplari continentur, ad certum tempus, ex. gr. septennium per modum experimenti, approbat atque confirmat [74].

---

[72] Etsi in cap. II dicitur non semper omnes Religiones cum tali fini approbationem obtinere, tamen Episcopi pro locorum vel temporum necessitatibus prudenti consilio permittere possunt, ut Religiosi vel Sorores illis vacent.

[73] Approbatio inchoativa.

[74] Approbatio provisoria.

c) **Approbatio definitiva.** Cum denique sufficiens praecesserit experimentum, Constitutionum codex in paucis iam emendandus, absolute corrigitur, et datur Decretum quo Ssmus Constitutiones definitive approbat atque confirmat[75].

21. Quae vero de approbatione Constitutionum disiuncte hucusque descripta sunt, coniunctim saepissime cum approbatione Congregationis hac ratione procedunt:

a) Cum Decreto laudis Congregationis dantur interdum opportunae animadversiones in folio super Constitutionibus, termino praestituto, intra quem Constitutiones ipsae emendatae S. Congregationi iterum exhibendae sunt; quae tamen, si multis indigeant emendationibus, communicantur Congregationi, antequam concedatur Decretum laudis; ita ut in utroque casu omne ius Constitutiones propria auctoritate immutandi vel emendandi ademptum censeatur, post obtentum Decretum laudis.

b) Regulariter approbatio Congregationis conceditur, una cum Decreto, quo Constitutiones in textu emendatae approbantur, saltem experimenti gratia ad certum tempus.

CAPUT IV

De excludendis a textu Constitutionum

22. Excludenda sunt a textu Constitutionum:

a) Praefationes, introductiones, prooemia, notitiae historicae, litterae hortatoriae vel laudatoriae, exceptis Decretis laudis et approbationis a Sancta Sede concessis.

b) Citationes textuum Sacrae Scripturae, Conciliorum, Sanctorum Patrum, theologorum et quorumvis librorum vel auctorum.

c) Citationes dispositionum, sive peculiaris directorii, sive privati caeremonialis aut manualis, sive cuiuscumque codicis consuetudinum vel usuum Congregationis, ne forte praefati libri aut codices approbati videantur; quamquam huiusmodi libros ad S. Congregationem mittere oportet, ut de eis opportune cognoscere possit.

d) Quaevis mentio de legibus civilibus, de ordinationibus magistratuum civilium, de approbatione gubernii et similibus.

e) Omnia ea quae respiciunt munera et officia Episcoporum et confessariorum, cum pro his non scribantur Constitutiones, sed pro Religiosis.

f) Ordo studiorum et normae vivendi pro alumnis ac minute descripta horaria actuum diei pro Domibus et operibus Congregationis.

g) Quaestiones theologiae dogmaticae vel moralis, decisiones doctrinarum controversarum, praesertim in materia votorum.

h) Termini iuris canonici qui Congregationibus religiosis applicari non possunt; verbi gratia Regula, Ordo, Monasterium, Moniales, etc.,

---

[75] Effectus approbationis definitivae in hoc consistit, quod sine licentia S. Sedis Constitutiones modificari nequeunt, pariter ac in approbatione temporaria. Attamen ad approbationem definitivam admittuntur desiderata nova Instituti. Approbatio temporaria Constitutionum et decretum laudis fit in Congregatione plenaria S. Congregationis de Religiosis, approbatio Instituti et definitiva Constitutionum peragitur in Congressu, in utroque casu accedit approbatio Romani Pontificis.

quorum loco respective dicendum est: Constitutiones, Congregatio religiosa, seu Religio votorum simplicium, Domus, Sorores etc.

i) Licet brevia spiritualis et religiosae vitae documenta sint opportuna, excludendae tamen sunt prolixiores instructiones asceticae, exhortationes spirituales ex professo, et mysticae considerationes, quae omnia aptius pertractantur in libris asceticis; cum Constitutiones continere debeant tantum leges constitutivas Congregationis et directivas actuum communitatis, sive quod ad gubernium attinet sive quod ad disciplinam et normam vitae.

k) Minutissimae quaelibet praescriptiones circa secundaria et infima officia, quae respiciunt culinam, valetudinarium, vestimentorum curam, etc., cum istae gravitatem textus Constitutionum a Sancta Sede Apostolica approbandarum, minime deceant.

l) Dispositiones denique cuiusvis generis, quae sive explicite sive implicite, aliquid contra ius contineant.

CAPUT V

Generalia in Constitutionibus requisita

23. Constitutionum codex continere debet ea, quae respiciunt notiones et dispositiones:

a) De religiosae Congregationis natura, votis, membris et modo vivendi.

b) De Congregationis gubernio, administratione et officiis.

24. Haec vero omnia distribui possunt in duas, tres vel quatuor partes, sed summopere commendatur brevitas, claritas et optimus ordo.

25. Constitutiones dividantur in partes, partes in capita, capita in articulos, seu paragraphos, hisce praeponantur numeri ab initio ad finem progredientes.

CAPUT VI

Specialia de titulo

26. Titulus seu nomen Congregationis religiosae sumi potest vel a Dei attributis vel a sanctae nostrae Religionis mysteriis vel a festis Domini et Beatissimae Virginis Mariae vel a Sanctis vel a fine speciali ipsius Congregationis.

27. Ne nomen seu titulum Religionis iam constitutae usurpent novae Congregationes, iam cautum est in can. 492 § 3. Ut igitur huic dispositioni satisfiat, debent novae religiosae Congregationes aliquid saltem titulo iam approbatarum addere, quo distinctio inter singulas satis appareat.

28. Cavendum insuper, ne tituli religiosarum Congregationum vel nimis artificiose compositi sint, vel quampiam devotionis speciem a Sede Apostolica non probatam exprimant aut innuant.

Iuvat hic referre etiam **Instructionem Sacrae Congregationis de Propaganda Fide pro Religiosis mulierum Institutis** ad tuendam puerorum matrumque vitam in locis Missionum [76].

---

[76] Versio italica publicata est in L'Osservatore Romano, die 4 martii p. 4 1936; cf. Creusen, Annotationes in: Periodica XXV (1936) p. 47-53.

Constans ac sedula huic S. Congregationi consuetudo fuit rationem apostolatus ad diversas temporum locorumque necessitates componendi. In praesentia autem complures missionum Ordinarii documenta S. Sedi ultro attulere de necessitate aptiora adhibendi praesidia in matrum et infantium salutem. In quibusdam enim Africae regionibus nonnullae tribus in dies decrescunt et ad extinctionem adducentur, nisi efficacioribus curis matrum et infantium vitae subveniatur. Alibi vero, neglectis elementaribus valetudinis servandae praeceptis, ingentissimo numero pueri vel primis vitae diebus decedunt. Earum regionum civilis potestas et acatholicae quoque sectae studiose ad rem animos mentesque intendunt, atque nonnulli Gubernatores Sorores in nosocomia non admittunt nisi probationis testimonio seu diplomate curandi infirmos praeditas.

Iam nunc privatis consiliis exorta sunt hic atque illic varia pro servandis matribus et pueris sodalicia, quae oportet in certam disciplinam et ordinem quamprimum instruere.

Haec igitur Sacra Congregatio huic urgentiori Missionum necessitati, qua par est consideratione prospiciens, obtenta a Summo Pontifice Pio Div. Prov. Pp. XI debita facultate consiliisque conlatis cum S. Congregatione negotiis Religiorum Sodalium praeposita, has quae sequuntur normas ac instructiones edendas opportunum censuit.

Optandum sane est ut nova instituantur Sororum Sodalitia, quae iuvandis matribus et infantibus periclitantibus, servatis servandis, sese devoveant. Haec auspicata Instituta ad normam iuris communis efformanda sunt. Praeterea huic S. Congregationi gratum acceptumque erit si in Institutis religiosis iam existentibus coetus Sororum formentur, quae ad praedictum finem contendant. Si res postulaverit, Constitutionibus Institutorum ab hoc S. Consilio dependentium opportunae normae adiicientur. Ea tamen quae supra disposita sunt, hisce quae sequuntur, conditionibus subsunt:

a) Necesse non est ut omnes Religiosae mulieres ipsaemet operam omni curationum generi praestent. Eae poterunt laicas indigenas, infirmorum ministras, sibi subiectas habere, documentis probatae peritiae munitas, coniunctas vero cum Instituto religioso societate vitae et animorum.

b) Nulla soror obligari poterit a Superioribus ad ministerium obstetriciae artis; sed tantum illae Sorores quae libero studio hoc peculiare missionalis caritatis munus a Superioribus acceptare velint.

c) Nova ista munera tum adaequatam postulant medicae artis cognitionem, tum specialem animae disciplinam. Necesse est ergo, ut Sorores vel de re medica vel de ministerio infirmis praestando publicas litteras probationis obtinuerint; sed in primis ut ipsae peculiaribus praesidiis custodiantur et roborentur; quae quidem praesidia spiritualia a Superioribus determinanda sunt. In ministerio curationum sentire debent sanctam inesse caritatis exercitationem et meritum, quum, dolores corporum lenientes ad gratiam Redemptionis iter animis aperiant. Illud S. Francisci Salesii meminisse iuvat, caritatem scilicet esse vigilem castitatis custodem.

d) Necesse sane est ut Sorores, ad litteras probationis obtinendas, valetudinaria et universitates catholicas adeant, et, si ea desint, nosocomia a magistris catholicis recta. Si tamen valetudinaria et universitates catholicas adire nequeant, sorores impetrata licentia ab hac S. Congregatione, etiam laicalia valetudinaria frequentare poterunt. Candidatae, binae saltem, nosocomia frequentent, et, quatenus opus sit modestis laicalibus indutae vestibus; in religiosis vero domibus degant, ubi quotidie eis praesto sint solacia et spiritualia praesidia.

e) In novis vero Institutis, quae ex professo operam dabunt matrum et infantium curandae saluti, candidatae universitatis studia compleant ante perpetuorum votorum professionem. In Institutis iam exsistentibus huius normae consideratio habeatur et, quantum Constitutiones permittant, norma servetur.

Quod attinet ad exercitium medicinae et chirurgiae a Missionariis explendum, huiusmodi exercitium praescriptis can. 139 C. I. C. definitur, atque indultis quae Sacra Congregatio concedere solet.

Datum Romae, ex Aedibus S. C. de Propaganda Fide, die 11 februarii 1936.

PETRUS Card. FUMASONI-BIONDI, *Praefectus*

Celsus Costantini, Archiep. tit. Theodosien., *Secr.*

De mutatione Congregationum 76

1. **Iuris dioecesani.** In relatione ad Congregationes iuris dioecesani in plures dioeceses diffusas secundum normas S. Congregationis Episcoporum et Regularium, 1 iulii 1866 tum Episcopo loci fundationis tum ceteris Episcopis, in quorum Dioecesibus Congregatio religiosa introducta erat, ius mutandi competebat. Quod evidenter difficultates secum ferre debuit, si cuilibet Episcopo pro libito Congregationem religiosam, quod ad eius substantiam vel Constitutiones attinet, mutare licuit.

Secundum const. *Conditae a Christo,* 8 dec. 1900, in Congregatione iuris dioecesani in plures Dioeceses diffusa, nihil substantiae legumque eius mutare licuit, nisi de consensu singulorum Episcoporum. Quod praeceptum const. *Conditae a Christo* iam novo Codici insertum est:

Si ad Dioeceses alias Congregationem religiosam iuris dioecesani propagari accidat, nihil de ipsius legibus mutari liceat[77], nisi de consensu singulorum[78] Ordinariorum[79] quorum in Dioecesibus aedes habeat, salvis iis quae, ad normam can. 492 § 1 Sedi Apostolicae fuere subiecta (cf. can. 495 § 2)[80].

Quod est in bonum directionis totius Congregationis. Si ergo Congregatio iuris dioecesani consulta Sede Apostolica condita est (cf. can. 492 § 1), praescriptiones forsan a Sede Aposto-

---

[77] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 432-434.

[78] Non sufficeret maioritas etiam absoluta suffragiorum.

[79] Quod autem omnes, uti singulos, tangit, ab omnibus probari debet (can. 101 § 1 n. 2); cf. A. A. S. XIII (1921) p. 481.

[80] De celebratione Capituli generalis, cf. infra n. 127; de iure praesidendi n. 131, g.

lica (per S. Congregationem de Religiosis aut S. Congregationem de Propaganda Fide) datae in vigore manent (cf. can. 495 § 2) nec ab Ordinariis locorum mutari possunt.

Si agebatur de Congregatione iuris dioecesani, quae in ea tantum Dioecesi, ubi erecta erat, opera perficiebat, potuit usque ad annum 1906 Episcopus huic Congregationi iuris dioecesani semper mutationes inferre. E contrario statuitur motu proprio *Dei providentis*[81], 16 iulii 1906: Accepta Sacri Consilii venia nihil obstabit, quominus Ordinarius novam Sodalitatem instituat aut institui permittat, eo tamen titulo, habitu, proposito ceterisque rebus ab ipso Sacro Consilio recognitis, probatis designatisve: quae numquam deinceps, nisi eodem consentiente, immutare licebit.

In canone dicitur: Nihil de ipsius legibus liceat mutari. Lex ista non est irritans, sed simpliciter prohibens. Neque explicite neque aequipollenter irritatio hic inducitur[82].

Si ageretur de quadam Congregatione iuris dioecesani, quae ante motu proprio *Dei providentis,* 16 iulii 1906, sine interventu Sedis Apostolicae erecta nec postea ultra erectionis Dioecesim diffusa esset, Episcopus competens potest adhuc Constitutiones mutare (cf. can. 495 § 2), ita tamen, ut innovatio non quasi suppressioni Congregationis aequipararetur (cf. can. 493)[83].

2. **Iuris pontificii.** In relatione ad Congregationes religiosas a Sancta Sede approbatas S. Congregatio Episcoporum et Regularium declaravit mutationem Constitutionum neque a Religiosis neque ab Episcopo sine licentia S. Congregationis fieri posse. In const. *Conditae a Christo* statutum erat, ut nullus Episcopus iure frueretur mutandi Constitutiones a Sede Apostolica approbatas. Quod decretum Codex retinet his verbis:

In Religionibus iuris pontificii Ordinario loci non licet Constitutiones ullatenus immutare (can. 618 § 2 n. 1)[84]. In relatione ad directorium autem vel librum consuetudinum Ordinarius loci iure immutandi gaudet, nisi tamen Sedes Apostolica eos iam approbaverit vel alio modo de eis quid statuerit[85].

---

[81] N. 3.

[82] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) n. 32 p. 320.

[83] Cf. Leitner, o. c. p. 284.

[84] Sine S. Sedis assensu ne in Congregatione dioecesana quidem mutari possunt, quae eidem subiecta erant, ut erectionem permitteret, Vermeersch-Creusen, Epitome iur. can. I[6] p. 434 n. 601 (554).

[85] Cf. A. A. S. XI (1919) p. 239 s.

Mutatio etiam hoc modo fieri potest, ut Congregatio Ordini vel alteri Congregationi adiungatur. Quo tamen persaepe Congregatio supprimeretur [86] excepto casu, quo mutationes substantiales non fierent. Talis mutatio, quia causa maior, Sedi Apostolicae reservata est.

De suppressione Congregationum 77

E const. *Conditae a Christo,* 8 dec. 1900, Congregationes iuris dioecesani non supprimebantur, nisi gravibus ex causis et cum consensu Ordinariorum competentium. Singulares tamen Domos Episcopis, in sua cuique Dioecesi, tollere fas fuit, etsi inde suppressio Congregationis sequeretur.

In relatione ad Congregationes iuris dioecesani, quae inde a die 16 iulii 1906 dumtaxat assentiente Sede Apostolica erigi potuerunt, Episcopus iure supprimendi non fruebatur, quippe qui ne nomina quidem vel habitum, finem, aliasve conditiones a S. Congregatione examinatas, approbatas vel decretas sine eiusdem S. Congregationis consensu mutare potuerit. Ius novum Codicis hoc decretum sancivit:

1. Quaelibet Religio etiam iuris dioecesani tantum, semel legitime condita, etiamsi unica Domo constet [87], supprimi nequit nisi a Sancta Sede, cui etiam reservatur de bonis in casu statuere, semper tamen salva offerentium voluntate (can. 493) [88].

Bona Religionis, quae supersunt, remanent bona ecclesiastica (cf. can. 1497 § 1) nec pertinent ad Sodales aut ad eorum heredes. Bona autem Religiosorum, ex. gr. dotes debent ad normam iuris Religiosis restitui (cf. can. 542, 551 § 1). Can. 1501 hic non applicatur, sane autem Domibus religiosis [89].

Romanus Pontifex, cum sit omnium bonorum ecclesiasticorum supremus administrator et dispensator (cf. can. 1518), in casu suppressionis (vel extinctionis) Religionis rem ordinat.

---

[86] Cf. Const. *Conditae a Christo* I n. 6.

[87] Cf. Const. *Dei providentis.* Si ex. gr. Domus non habet Domos filiales; cf. Bastien, Directoire[3], n. 22.

[88] Si voluntas peragi non potest, bona reddenda sunt benefactori vel eius heredibus cf. n. 187.

[89] Cf. infra n. 88 c.

Aequitas canonica suadet, ut auctoritas ecclesiastica supprimens pro congrua sustentatione Sodalium ex his bonis provideat.

Item ad Sanctam Sedem spectat de Religiosis ipsis statuere, quibus aut transitus ad aliam Religionem aut dispensatio a votis concedatur.

2. Sicut Ordo, ita etiam Congregatio religiosa iuris dioecesani vel pontificii morte vel egressu omnium Religiosorum exstingui potest, sed solummodo, si post mortem vel egressum ultimi Religiosi centum annorum spatium transierit (cf. can. 102 § 1).

3. Congregatio religiosa per unionem cum alia Religione etiam exstingui potest, sed ad hoc Sancta Sedes sola competens est.

De revivisqentia Religionum, quae iure exsistunt, facto cessarunt, hoc notetur:

Si nullus Religionis Sodalis exsistit, Ordinarius loci ratione Congregationis iuris dioecesani competens est, pro Religione iuris pontificii Sancta Sedes dumtaxat.

Si saltem unus Sodalis exsistit, iste per se reviviscentiam adducere potest, practice autem ad praefatas auctoritates recurrere debebit [90].

CAPUT II

78 **De erectione, mutatione, suppressione Provinciae alicuius Religionis**

Institutum iuridicum Provinciae religiosae ex Ordinibus mendicantibus provenit. S. Franciscus in Capitulo 1217 Domos sui Ordinis in duodecim Provincias distribuit. Regula S. Francisci loquitur de Provincialibus.

---

[90] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 257 nota 141; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 608 nota 3; Fanfani, o. c. p. 25 n. 15, qui autem dicit: Etiamsi centum anni non fuerint transacti, nihilominus si quis ad eandem instaurandam in eam iterum ingredi velit, aliquo actu competentis ecclesiasticae auctoritatis opus erit, cum secus nemo habeatur Superior, qui eum legitime in hac suspensa Religione admittere possit. Idem dicatur, ni fallimur, si aliqui tantum Sodales remanserint, sed dispersi, absque ulla inter se hierarchica constitutione, cf. etiam can. 202, § 2

1. De constituendis Provinciis Religionum **iuris dioecesani** Codex nihil expresse dicit. Generatim Congregatio religiosa iuris dioecesani in Provincias non dividitur, quia non expedit. Si Religio iuris dioecesani intra ambitum unius eiusdemque Dioeceseos in Provincias dividenda est, hoc fieri potest ex iure communi sine licentia Sanctae Sedis pariter ac in ipsis Domus novitiatus valide erigitur sine venia Apostolicae Sedis [91]. Provinciae semel legitime erectae sunt personae iuridicae [92]. Erectio talium Provinciarum debet fieri secundum Constitutiones; si hac de re silent, requiri videtur ex analogia iuris (cf. can. 20) consensus Ordinarii, in cuius Dioecesi Domus inveniuntur, quae Provinciam efformare debent.

2. Si Congregatio religiosa iuris dioecesani in plures dioeceses diffusa est, divisio [93] in Provincias cooperantibus et assentientibus omnibus competentibus [94] Ordinariis locorum facienda est salvis decretis Sedis Apostolicae in erigenda Congregatione statutis (cf. can. 492 § 1, 495 2) et salvis dispositionibus forsan in Constitutionibus contentis [95].

3. Pariter requiritur licentia praedictorum Ordinariorum ad modificandas et supprimendas Provincias Congregationis iuris dioecesani.

Dispositio bonorum exstincta vel suppressa Provincia debet, nisi Constitutiones aliud caveant, ex analogia (cf. can. 20) fieri e can. 494 § 2, non autem e can. 1501; bona Religioni applicanda sunt, non Dioecesibus, quia Religio est persona moralis superior eiusdem ordinis.

4. Erectiones Provinciarum Religionum **iuris pontificii** prioribus temporibus a Capitulis generalibus sine vel cum approbatione Sedis Apostolicae, prout id singulae Constitutiones statuebant, factae erant. Auctores et praxis divisionem Religionis iuris pontificii causam maiorem existimabant, quae Sedi Apostolicae reservata est.

---

[91] Cf. can. 554, § 1.

[92] Proinde valent can. 488 n. 8; 511, 631, 543 etc.

[93] Valet id analogice de innovatione et suppressione. Cf. Division d'un Institut en Provinces in: Revue des Com. rel. I (1925) p. 142-145.

[94] Idest singulorum Ordinariorum, in quorum territoriis Domus religiosae exsistunt, quae Provinciam efformare debent. Insuper secundum Larraona consensus Ordinarii Domus principis propter can. 495 § 1. Com. pro Rel. V (1924) p. 263. Formale decretum ab habendam personalitatem iuridicam non requiritur, uti videtur, attamen documentum erectionis sapienter conficitur.

[95] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 436 s. n. 606 (559); Chelodi, o. c. p. 411 n. 248; Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 262 s.

Codex hoc iterum confirmat:

Religionem pontificii iuris in Provincias dividere, constitutas iam Provincias coniungere[96] vel aliter circumscribere, novas condere conditasve supprimere, Monasteria sui iuris a monastica Congregatione separare et alii unire ad unam pertinet Sedem Apostolicam (can. 494 § 1)[97].

Ergo erectio, quaelibet innovatio suppressioque Provinciarum in Religione iuris pontificii Sanctae Sedi reservata est. Idem valet de modificatione, quae ex unione vel separatione Monasteriorum sui iuris provenit. De omnibus his supremus Moderator vel Capitulum generale petitionem S. Congregationi de Religiosis proponere debet. Si de fundatione Congregationis monasticae agitur, sola Sancta Sedes competens est, quia constituitur nova Religio seu Ordo.

Secundum iurisprudentiam Sanctae Sedis requiruntur saltem quatuor Domus religiosae ad constituendam Provinciam a duodecim Religiosis habitatae. Religio iuris pontificii non dividitur in Provincias, nisi saltem quatuor Provinciae constitui possint[98].

Circumscriptio Provinciae iam habetur, si Domus religiosa ab una Provincia separatur aliqua in perpetuum unitur. Non autem videtur necessarius interventus Sanctae Sedis, si Domus religiosa alteri Provinciae commodatur modo precario, ex. gr. tempore persecutionis[99].

5. Quandoque Provinciae dicuntur, etsi omnia habent, quae a iure requiruntur, Vice-Provinciae, Quasi-Provinciae etc., e contrario quandoque exiguntur pro Provinciis vi iuris particularis, quae ex iure communi non sunt necessaria, ex. gr. designatus numerus Domorum, sacerdotum etc.[100].

6. Sine venia Sanctae Sedis possunt autem erigi Instituta iuridica, quae Provincias imitantur, secundum Larraona[101] 1) uniones potius personales quam Domorum, si alicui regioni praeficitur Visitator vel Superior, qui nomine Generalis illas Domos regit; 2) uniones Domorum, quae ad aliquam Pro-

---

[96] Non agitur de unione personali, ex qua Provinciae unitae subsistunt.

[97] Cf. A. A. S. XII (1920) p. 102.

[98] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 611 n. 519.

[99] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 611 n. 519.

[100] Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 263 not. 169.

[101] L. c. p. 263 s.

vinciam pertinent, cuius veluti subdivisionem constituunt ex. gr. Custodiae, Commissariatus, Viceprovinciae, Quasiprovinciae pendentes, Visitationes; 3) uniones Domorum imperfectae ac praeparatoriae, ex. gr. Vicariatus Missionum.

7. Si non agitur de nova constitutione Provinciae, sed de restitutione Provinciae antiquae, quae iure adhuc subsistit, interventus Sanctae Sedis non praescribitur (cf. 102 §§ 1-2). Superior Generalis cum suo Consilio posset talem Provinciam restaurare, imo etiam Provinciam quae desolatam vocant, quae adhuc titulo exsistit et ad aliquos effectus [102].

8. Nonnulla Instituta non habent Provincias, quamvis sint longe diffusa, ex. gr. Fratres scholarum christianarum.

9. De bonis Provinciae iuris pontificii exstinctae vel suppressae Codex statuit: Exstincta Provincia de eius bonis [103] statuere salvis iustitiae legibus et fundatorum voluntate, spectat, nisi Constitutiones aliud caveant, ad Capitulum generale vel, extra tempus Capituli, ad Moderatorem generalem cum suo Consilio (can. 494 § 2).

Iura aliis quaesita non debent laedi, debita solvenda sunt.

Votum deliberativum videtur requiri, etsi secundum verba canonis votum consultivum non excludatur; agitur de negotio graviore, quod ex se pertinet ad Capitulum Generale, nisi aliter ferant Constitutiones (cf. can. 11 et 15).

Si Congregatio monastica ita supprimatur, ut singula Monasteria perdurare maneant, — suppositis bonis propriis ipsius Congregationis monasticae — etiam Sanctae Sedi reservatur de bonis statuere. Secundum Fanfani [104], Schoensteiner [105] bona probabiliter inter singula Monasteria dividenda sunt.

10. Privilegia contraria non abrogantur, sed Constitutiones contrariae, nisi confirmatae sint privilegio apostolico post Codicis promulgationem.

---

[102] Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 261 n. 179. Goyeneche, De Religiosis p. 26 n. 25.

[103] Si bona propria possidere potuit (cf. can. 531, 582).

[104] O. c. 27 n. 19.

[105] Grundriss des Ordensrechtes p. 66 s.

CAPUT III

79 ### 1. De erectione, mutatione, suppressione Domus religiosae [106]

1. **De erectione Domus religiosae. Historia.** Si Ordo aut Congregatio religiosa approbationem ecclesiasticam obtinuerat, propagatio in certum locum non eo ipso permissa erat. In Concilio Chalcedonensi 451 aperte erat definitum erectionem canonicam Monasterii aut orationis Domus consensu Episcopi indigere [107]. Pariter in Concilio Agathense 506 statutum est. Concilium Lateranense IV 1215 autem praescripserat, ut is, qui Domum religiosam fundaturus esset, Regulam et institutionem ex Ordinibus iam approbatis sumeret. Concilium Lugdunense II 1274 decreverat, ut eae Mendicantium fundationes, quae post annum 1215 a Sede Apostolica approbationem accepissent, Domum acquirere vel alienare non possent sine speciali Sedis Apostolicae licentia [108]. Quod tamen decretum non valebat pro Fratribus Praedicatoribus et Ordinibus Fratrum Minorum nec pro Ordine Eremitarum S. Augustini necnon Carmelitarum.

Bonifatius VIII (1294-1303) pro qualibet mutatione in omnibus Mendicantium Ordinibus, specialiter pro acquirendis novis Domibus, licentiam Sedis Apostolicae requisivit [109]. In Mendicantes constitutionem Bonifatii VIII non observantes Clemens V (1305-14) excommunicationem ipso iure incurrendam inflixit [110].

Secundum Concilium Tridentinum [111] ad erigendam Domum Ordinis virorum aut mulierum praescripta erat expressa licentia Episcopi, in cuius Dioecesi erectio facienda erat. Licentia autem in scriptis non necessaria fuit, sufficiebat viva voce data. Sic Episcopi ex propria auctoritate erectionem Domorum Mendicantium permittere potuerunt et hac ratione reservatio Sedi Apostolicae facta et censura cessarunt [112].

---

[106] Cf. c. 12, 13 C. XIII q. 2, cf. supra p. 38 n. 42. G. Vromant, C. I C. (de Scheut). De licentiis requisitis ad erigendam domum religiosam; in: Ius Pont. VIII (1928), p. 212-215.

[107] C. 10 C. XVIII q. 2; c. 4 C. XIX q. 3.

[108] Cap. un. § 1 in VI°, III, 17: nec de novo Domum vel aliquem locum acquirant, nec Domus seu loca, quae habent, alienare valeant sine Sedis eiusdem licentia speciali.

[109] Cap. un. in VI°, V, 6.

[110] C. 3 in Clem. V, 8.

[111] Sess. XXV c. 3 de Regularibus.

[112] Scherer, KR. II p. 789 n. 157.

Cum autem Concilium Tridentinum Mendicantibus, exceptis Observantibus et Capuccinis, etiam bona immobilia permitteret, nonnulli canonistae putabant beneplacitum Sedis Apostolicae his duobus Ordinibus esse necessarium [113]. Innocentius X (1644-55) in bulla *Instaurandae*, 15 (22) oct. 1652, pro Italia et insulis adiacentibus statuit, ut beneplacitum Sanctae Sedis pro Domibus virorum peteretur. A Leone XIII hoc in const. *Romanos Pontifices*, 8 maii 1881, ad Angliam et a S. Congregatione de Propaganda Fide, 4 dec. 1901, ad regiones Missionum extendebatur.

Domum religiosam erigere [114] significat personam moralem ad Statum religiosum pertinentem instituere et hoc in aede [115], quam Religiosi incolunt. Talis persona moralis potest esse collegialis vel non collegialis aut utrumque simul [116].

Instauratio domus iuridice non extinctae vel suppressae, recuperatio domus antea habitae, restauratio et amplificatio aedis, non est erectio [117].

2. **Disciplina vigens. Ius erectionis.** Religio legitime con- 80
dita Domos religiosas erigere potest.

Codex hoc ius agnoscit in can. 495 § 1 pro Religione iuris dioecesani et in can. 497 § 1 supponit pro aliis Religionibus.

Decretum erectionis provenit ab ipsa Religione vel a Provincia secundum Constitutiones; pro erectione Abbatiae a Sancta Sede datur [118].

Episcopus in condenda Religione iuris dioecesani hoc ius sibi reservare posse videtur [119].

Domus legitime erecta est persona moralis ex ipso iure [120] (cf. can. 536 § 1, 531). Hoc sequitur etiam ex eo, quod, ex. gr. Religiones laicales, quae decretum erectionis condunt, personalitatem iuridicam directe concedere non possunt, cum talis actus esset exercitium iurisdictionis [121].

Cum personalitas iuridica non necessario per actum Superioris fiat nec semper fieri possit, non occurrit formale de-

---

[113] Kirchenlexikon² IX 977-976.
[114] Erectio iuridica seu formalis.
[115] Erectio materialis.
[116] Cf. supra n. 43.
[117] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 28 n. 35.
[118] Cf. Baucher in: Dictionnaire de droit can. 1924 v. Abbaye col. 4-8.
[119] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 612 nota 4.
[120] Cf. can. 100 § 1.
[121] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 418 nota 338; VI (1925) p. 17 not. 423; XII (1931) p. 249.

cretum [122]; at pro ipsa erectione requiritur aliquod documentum, ut constat de fundatione.

Personalitas iuridica, quae provenit ex ipso iure, incipit eo momento, quo Superior praemissis praemittendis Domum statutam declarat seu agnoscit.

Codex retinet praxim ultimis decenniis servatam statuendo: Beneplacitum Sedis Apostolicae et Ordinarii loci consensus in scriptis datus requiritur ad erigendam [123]:

a) Domum religiosam [124] exemptam [125] sive formatam sive non formatam (cf. can. 497 §. 1).

b) Aut Monasterium Monialium (cf. can. 497 § 1, cf. can. 488 n. 7), etsi non sit exemptum.

c) Aut in locis S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis quamlibet religiosam Domum (cf. can. 497 § 1), etsi tantummodo de Religione iuris dioecesani ageretur.

Prius in regionibus Missionum pro Religione iuris dioecesani beneplacitum Sedis Apostolicae non requirebatur.

Si Domus exempta vel Monasterium Monialium erigenda sunt in locis S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis, requiritur duplex licentia, idest a S. Congregatione de Religiosis (cf. can. 7, 251) et a S. Congregatione de Propaganda Fide (cf. can. 7, 252) danda.

Consensus Ordinarii loci his in casibus in scriptis dari debet ad valorem actus, cum sit sollemne substantiale.

Ita et Chelodi [126], Larraona [127], Oesterle [128], Goyeneche [129]. E contrario Vermeersch-Creusen [130], Matthaeus a Coronata [131] scriptum non conditionem essentialem licentiae putant.

Vicarius Generalis indiget [132] mandato speciali ad hoc, ut Domum religiosam erigere vel veniam ad erectionem concedere possit; Vicarius Capitularis hoc potest tantummodo, si aliqua innovatio Dioecesis per erectionem non secumfertur [133].

---

[122] Contrarium docet Matthaeus a Coronata, o. c. p. 613 n. 523.
[123] Ad validam erectionem.
[124] Cf. supra 42 h.
[125] Sive de Domo alicuius Ordinis sive Congregationis agitur.
[126] O. c. p. 413 not. 3 n. 24 A.
[127] Com. pro Rel. I (1920) p. 112.
[128] Praelectiones iur. can. I. p. 246.
[129] De Religiosis p. 27 not. 32.
[130] O. c. p. 350 n. 560, V (1924) p. 426.
[131] O. c. p. 615 nota 4.
[132] Negat Matthaeus a Coronata, o. c. p. 615 n. 524.
[133] Cf. can. 436. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 424 s.; Goyeneche, l. c. I (1920) p. 115.

In Regionibus autem S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis [134] Domus religiosae a Domibus ad Vicariatum vel Praefecturam apostolicam pertinentibus, ut ex. gr. schola, Domus pro infirmis, stationes missionis aut quasiparoeciae, ubi Religiosi munera obeunt quasi parochorum vel vicariorum cooperatorum, distinguendae sunt. Ea tantum Domus est Domus religiosa, in qua Religiosi qua tales habitant [135] et propria suae Religionis munera exercent et quae a propriis Superioribus canonice erecta est. Pro hac solum beneplacitum S. Congregationis de Propaganda Fide requiritur.

In omnibus aliis casibus ad erigendam Domum religiosam iuris dioecesani et iuris pontificii sed non exemptam, nec non Institutionum et Societatum in communi viventium sine votis, Ordinarii venia sufficit (cf. can. 497 § 1). Venia in scriptis expresse non requiritur in can., sed cum demum consensus Ordinarii unus idemque sit, non sine fundamento Larraona [136], Blat [137], Oesterle exigunt veniam antedictam seu in scriptis datam. Argui potest etiam ex can. 497 § 3, 686, 703 § 2, 723 n. 2, 1162 § 1 et § 4; scriptura sane commendanda est, ut in posterum habeatur probatio.

Licentia in se considerata non potest esse temporaria aut ratione exsistentiae conditionata aut ad nutum revocabilis [138], sane autem ad normam can. 497 § 2 limitibus [139] obstricta esse potest, dummodo non sint contra ius commune [140].

Si vero agatur de Religione iuris pontificii, ad Domum novitiatus erigendam necessaria est licentia Sedis Apostolicae (cf. can. 554 § 1).

---

[134] Cf. infra Partem IV.

[135] Vermeersch-Creusen, Epitome iur. can. 1[6] p. 437 n. 607 (560); Vermeersch, Periodica XII (1924) p. (1 s.). Quare non multae residentiae Regularium indigent in Missionibus beneplacito Apostolico.

[136] In Com. pro Rel. I (1920) p. 112-114; IV (1924) p. 426.

[137] De Personis [2] p. 540.

[138] Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 18 s.

[139] De iure reservato supprimendi Domos, cf. infra n. 88.

[140] Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 367 s.

Si ergo competens auctoritas Domum religiosam fundavit, Domus canonice erecta est et habetur saltem persona moralis non collegialis ex ipso iure [141] et si Familia religiosa ibi cum tribus saltem personis physicis (idest hic Religiosis) pro futuro collocatur, habetur etiam persona moralis collegialis [142].

Quodsi conditiones ad validam erectionem Domus religiosae requisitae non observatae sunt, erectio est nulla.

In Domo invalide erecta Religiosi non gaudent respectivis iuribus et privilegiis nec legitime ibi degunt.

Defectus nullitatis sanari potest, si nunc praescriptus consensus praestatur.

Fundatores Domus religiosae possunt conditiones seu iura communi iuri non contraria in fundatione sibi reservare.

81 3. De fundationibus Monasteriorum Monialium **S. Congregationi de Religiosis** varia dubia proposita sunt, quarum solutionem Pius XI, 27 iulii 1922, approbavit: contrariis quibuscumque minime obstantibus; publicata autem est resolutio duiborum, 11 oct. 1922 [143].

Aliquando contingit, ut Monasteria Monialium, ex instituto quidem votorum sollemnium, in quibus tamen ex praescripto Apostolicae Sedis pro aliquibus locis vota tantum simplicia emittuntur, procedant ad fundandum novum Monasterium eiusdem Ordinis, missis aliquibus Monialibus in locum eidem praescripto minime obnoxium. Hinc quaeritur:

1. An vota emissa [144] aut emittenda [145] in novo Monasterio ut supra fundato aut fundando habenda sint sollemnia ad normam iuris communis.

Resp.: Affirmative, dummodo accedat beneplacitum Apostolicae Sedis (cf. can. 497 § 1).

2. An Moniales, de quibus in can. 488 n. 7, possint alibi [146] fundare nova Monasteria absque beneplacito Sedis Apostolicae.

Resp.: Negative, et supplicandum Ssmo, ut fundationes huiuscemodi hactenus absque Sedis Apostolicae interventione peractas sanare dignetur. Sanatio, 27 iulii 1922, concessa est.

---

[141] Cf. supra n. 69, 3.
[142] Cf. supra n. 42, 43, 44; cf. can. 100 § 2.
[143] A. A. S. XIV (1922) p. 554 s.
[144] Si enim Monasterium iam fundatum est.
[145] Sive Monasterium fundatum sive fundandum est.
[146] Locus aut regio intelligitur, pro quibus praeceptum particulare Sedis Apostolicae non exsistit; cf. n. 47.

3. An Monasterium Monialium cum votis sollemnibus et clausura papali, quando in alium locum transfertur, pergat esse clausurae papalis et votorum sollemnium.

Resp.: Recurrendum in singulis casibus ad Apostolicam Sedem.

4. Quid iuris, quando Monasterium Monialium, de quibus in can. 488 n. 7, transfertur in locum, ubi non viget praescriptum Sanctae Sedis, de quo in dicto canone.

Resp.: Recurrendum in singulis casibus ad Apostolicam Sedem.

Maroto[147] adnotat ad has decisiones: Per se valet regula, quae dicit novum Monasterium fundandum sequi iuridicam conditionem alterius Monasterii, unde venerunt Moniales fundatrices; habetur ergo ut Monasterium eiusdem Ordinis, Instituti, Regulae ac primum. Sed si agatur de Monasterio originis in loco, ubi speciale praescriptum Apostolicae Sedis adest, norma praelaudata non applicatur. Ratio est, quia istud praescriptum Sanctae Sedis est lex particularis (territorialis) aut indultum continens exceptionem a lege communi ideoque sine eiusdem Apostolicae Sedis auctoritate extendi non potest ad alia loca diversa. His in locis potius lex communis valet, idest vota debent esse sollemnia.

Vota autem earum Monialium migrantium e locis peculiari praescripto obnoxiis ad loca praescripto non obnoxia non fiunt eo ipso sollemnia. Tantummodo vota in novo Monasterio emissa vel emittenda vota sollemnia sunt aut fiunt. Moniales, quae veniunt e Monasterio votorum simplicium, possunt in novo Monasterio vota sollemnia emittere servatis servandis, sed ad hoc non adstringuntur; e contrario Moniales votorum temporariorum, quae ad novum Monasterium emigrant et eae, quae in novo Monasterio novitiatum peragunt, debent tempore elapso vota sollemnia nuncupare.

Ut autem vota sollemnia in novo Monasterio emitti possint, ad fundationem Monasterii praeprimis beneplacitum Sedis Apostolicae requiritur e can. 479 § 1. Si autem vota ante beneplacitum Sanctae Sedis emissa sunt, per erectionem Monasterii ab Apostolica Sede rite factam non eo ipso sollemnia fiunt, excepto casu, quo hoc in decreto fundationis expresse dicatur aut vota iterum nuncupentur.

Quaestio, utrum in iis regionibus, pro quibus praescriptum speciale Sedis Apostolicae adest, Moniales votorum simplicium beneplacitum Sanctae Sedis ad erectionem novi Monasterii ha-

---

[147] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 162-167.

bere debeant necne, per istam declarationem S. Congregationis de Religiosis, 21 iulii resp. 11 oct. 1922, non ablata est. Chelodi[148], Mothon[149], nunc Vermeersch-Creusen[150] affirmabant necessitatem beneplaciti Sanctae Sedis, cum can. 497 § 1 nullam differentiam faciat; alii Creusen[151], Fanfani[152], Larraona[153], Maroto[154] negabant, cum can. 497 § 1 de Monialibus in sensu stricto intelligant[155].

Post decretum S. Congregationis de Religiosis, 4 resp. 23 iun. 1923[156], pro Monialibus in Gallia et in Belgio datum, cum vere Moniales ad sensum can. 488 § 7 sint, consensus Ordinarii loci ad erectionem Monasterii non sufficit, sed requiritur beneplacitum Sanctae Sedis. Quod, uti videtur, applicandum est aliis praelaudatis Monialibus[157].

82 4. Pro Congregationibus **iuris dioecesani** secundum Codicem ea valent, quae iam const. *Conditae a Christo*[158], 8 dec. 1900, statuerat: Congregatio religiosa iuris dioecesani in alia Dioecesi Domos constituere non potest, nisi consentiente utroque Ordinario, tum loci[159] ubi est Domus princeps[160], tum loci quo velit commigrare; Ordinarius autem loci unde excedit, consensum sine gravi causa[161] ne deneget (can. 495 § 1).

Secundum Blat[162], Matthaeum a Coronata[163], Larraona[164] non requiritur licentia Ordinarii loci Domus principis, nisi in

---

[148] Ius de personis p. 384 not. 2, n. 249.
[149] Inst. Can. I art. 1129.
[150] Epitome iur. can. I[6] p. 437 n. 607 (560).
[151] Nouv. Rev. Théol. (1923) p. 100.
[152] Il diritto delle Religiose n. 22.
[153] Com. pro Rel. IV (1923) p. 14; V (1924) p. 421 s.
[154] Com. pro Rel. II (1921) p. 168; IV (1923) p. 166 not. 1.
[155] Cf. etiam II Monitore eccl. 1923 p. 74; cf. etiam A. A. S. XI (1919) p. 240.
[156] A. A. S. XV (1923) p. 357, cf. supra n. 47 g.
[157] Aliter Goyeneche, De Religiosis p. 24 not. 33.
[158] I n. 4.
[159] Proinde non omnium Ordinariorum, in quorum Dioecesibus Domus sunt.
[160] Cf. supra n. 42 f.
[161] Ex. gr. propter imminutionem personarum et consequenter damnum Dioecesis.
[162] De Personis[2] p. 539 n. 549.
[163] O. c. p. 614 n. 523.
[164] In Com. pro Rel. V (1924) p. 326.

primo ingressu in aliam Dioecesin. Maroto requirit consensum Ordinarii Domus principis ad constituendam saltem primam Domum in alia Dioecesi[165].

Codex in can. 495 simpliciter sine ulla exceptione statuit: Domos constituere non potest. Quare videtur esse necessarius consensus utriusque Ordinarii, etiamsi agitur de multiplicatione Domuum in altera Dioecesi[166]. Attamen in variis locis Codex adhibet numerum pluralem, in quibus pari iure numero singulari uti potuit, ex. gr. in can. 492, 494 § 1. Insuper in praelaudato canone dicitur: consentiente utroque Ordinario, ... tum loci, quo velit commigrare; Ordinarius autem loci, unde excedit....

In const. *Conditae*[167], unde haec § 1 canonis deducta est, habebatur:

Sodalitas quaevis dioecesana ad Dioeceses alias ne transgrediatur, nisi consentiente utroque Episcopo. Quae verba: commigrare, excedere (transgredi) saltem eam interpretationem admittunt, quae tenet: Non constare de obligatione requirendi consensum Ordinarii loci, ubi est Domus princeps post primum ingressum in aliam Dioecesin[168] et sufficere consensum pro nova Dioecesi datum pro omnibus fundationibus in eadem Dioecesi.

Quodsi consensum requisitum petere omittitur, id iuridice invaliditatem erectionis ita secum fert, ut Religiosi privilegiis localibus frui non possint. Consensus autem in scriptis datus non est conditio essentialis[169].

Ad transferendam Domum principem in aliam Dioecesin venia Ordinarii loci a quo et illius ad quem requiri videtur[170], nisi Constitutiones ipsae rem designent, cum primus privetur iuribus quibusdam, alteri imponatur ius specialis vigilantiae.

5. Cum Domus Ordinis eo ipso sit exempta (cf. can. 615), valent dicta in can. 497 § 1 de omnibus Domibus Ordinum stricte talium. Sed quamvis Domus non formata alicuius Religionis exemptae sub vigilantia speciali Ordinarii loci remaneat (cf. can. 617 § 2), tamen ad illam erigendam recursus ad Sedem

---

[165] In Com. pro Rel. II (1921) p. 325 not. 1.

[166] Prümmer, o. c. p. 238 q. 181.

[167] C. I. n. IV.

[168] Sic nunc etiam Vermeersch-Creusen, o. c. p. 430 n. 606 (559).

[169] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 437 n. 607 (560); Matthaeus a Coronata, o. c. p. 614 n. 524. Cf. supra n. 80.

[170] Ibid. p. 312 n. 559; Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 327 n. 212.

Apostolicam praescribitur, quia ne ex hac vigilantia quidem Domus desinit esse exempta [171].

83 6. **Formalitates. Olim** variae formalitates in erigendis Domibus observandae erant. Singula huiusmodi decreta iam non obligant [172].

a) Beneplacitum Episcopi ad erigendam Domum Ordinum virorum dari non poterat, nisi antea omnes, quorum intererat, de hac Domo erigenda interrogati ac auditi essent. Pro omnibus mulierum Domibus et contra illas hoc ius non existebat [173]. Const. Clementis VIII (1592-1605) *Quoniam*, 23 iulii 1603 [174], Episcopum vetuit novos Mendicantium conventus erigere, antequam Priores et Procuratores Conventuum in illo loco iam exsistentium nec non aliorum omnium, quorum intererat, auditi essent et probatum esset novum Conventum sine damno aliorum facile sustineri posse. Si autem appellabatur ad Sedem Apostolicam, interdum erectio fieri non poterat, donec a Roma provisum esset. Recursus vim suspensivam habebat, idest venia Episcopi data remanebat suspensa, et actus ab Episcopo orsiftan positi nulli erant.

b) Ad eos, quorum intererat, etiam parochi et cives adnumerabantur [175].

Controversia, num et parochus esset audiendus, magni momenti non erat, cum ipse omni in casu ad Sanctam Sedem recurrere posset neque ex alia parte ratio, quae afferebatur concursum populi in ecclesiam parochialem imminui aut beneficia pecuniarum deficere erectionem Conventus impedire potuerit [176], cum hae rationes non sufficerent.

c) Aliae circumstantiae, ut par erat, respiciendae erant secundum axioma: Nulla ecclesia in praeiudicium alterius est construenda [177].

d) Quod Clemens VIII (1592-1605) pro Mendicantibus sta-

---

[171] De Domo novitiatus erigenda, cf. autem can. 554 § 1 (licentia apostolica).

[172] Prümmer, l. c.[3] p. 239, q. 181 autem dicit: Quamvis Codex nihil dicat de conditionibus, sub quibus Ordinarius loci hunc consensum praestare valeat, tamen veteres ordinationes videntur in vigore permanere, utpote in ipsa natura rei fundatae.

[173] Ferrari, Schmalzgrueber contrarium sustinent, praeprimis si de Domo, quae eleemosynis fruitur, agitur.

[174] Apud Gasparri, Fontes I p. 363 n. 190.

[175] Pro casu, quo non exsisteret Conventus in loco, Gregorius XV in sua const. *Quam alias* § 3, 17 aug. 1622, consensum habitantium requirebat. Per can. 6 n. 6 haec ordinatio sublata est.

[176] Scherer, KR. II p. 787 not. 151; S. Cong. Consist., 19 dec. 1772.

[177] C. 1 X, V, 32.

tuerat, Gregorius XV (1621-1623) in sua const. *Cum alias* per S. C. Ep. et Reg., 17 aug. 1622[178], ad quemlibet fundandum Conventum requirebat, ut congruae sustentationi duodecim Religiosorum provisum foret. Quo numero deficiente Conventus subiiciebatur iurisdictioni Episcoporum e decreto S. Congregationis Concilii, 21 iunii 1625, ab Urbano VIII confirmato. Innocentius X per const. *Ut in parvis,* 10 febr. 1654, permisit, ut ex Conventibus vi const. *Instaurandae,* 15 oct. 1652, suppressis, ii restituerentur, in quibus actu sex Religiosi alerentur, quorum quatuor essent sacerdotes. Haec clausula fuit conditio essentialis ad validitatem et quandiu de facto duodecim Religiosi non adessent, Conventus subiacebat iurisdictioni Episcopi. Declarationes S. Congregationis super Statu Regularium, 27 iulii 1655 et 29 nov. 1657, designaverunt accuratius hanc subiectionem.

Extra Italiam ante decretum, 21 iunii 1625, numerus Religiosorum non definitus erat, ex ipso citato decreto pro Conventibus fundandis duodecim Religiosi requirebantur, secus exemptione non fruebantur. In Italia Innocentius XII per const. *Nuper a Congregatione,* 23 dec. 1697, poscebat sex Religiosos in relatione ad Conventus erectos ante decretum ab Urbano VIII, 21 iunii 1625, confirmatum et ex const. *Instaurandae* non suppressos: pro aliis duodecim.

A principio saeculi XIII mitior praxis invaluit, qua tantum sex Religiosi ad exemptionem necessarii essent. In locis Missionum nostri temporis nullus certus numerus requirebatur ad plenam exemptionem habendam, quae praxis etiam aliis in locis introducta est. Pro Congregationibus votorum simplicium tres vel quatuor Religiosi praescripti erant.

e) Regulares Mendicantes et nonnulli Non-mendicantes privilegium speciale obtinuerunt, ut intra certam distantiam 140 vel 300 cannarum proprii Conventus alius Conventus sive Mendicantium sive Non-mendicantium ab Episcopo erigi non posset. Clemens IV (1265-1268) hoc privilegium (sic dictum privilegium cannarum[179]) in sua const. *Ad consequendum,* 20 nov. 1265, prius Ordini Fratrum Minorum S. Francisci concessit. Romani Pontifices posteriores simile privilegium omnibus Mendicantibus dederunt cum limite 140 cannarum[180]. Quod privilegium etiam contra Non-mendicantes valuit.

f) Aderat etiam privilegium aedificandi intra cannas. Gre-

---

[178] Apud Gasparri, Fontes IV p. 745 s. n. 1715.

[179] Mensura: canna instar 2,23 metrorum.

[180] De privilegiis Societatis Iesu: Biederlack-Führich, o. c. p. 295,

gorius XIII in sua const. *Salvatoris* § 9, 30 oct. 1576, huiusmodi privilegium Societati Iesu [181], Clemens XII in sua const. *Nobis*, 1 maii 1731, Piaristis concessit. Quae privilegia per se adhuc sustinentur, cum non expresse per Codicem sint reprobatae (cf. can. 4). In praxi haec privilegia ob alia contraria magni momenti non sunt.

g) Decretum S. Congregationis de Religiosis, 30 iulii 1909 [182], statuebat, ut nulla fundatio Monasterii vel Domus religiosae nullaque fundationis amplificatio vel mutatio fieret, si pecunia solvenda non habebatur vel obligationes oeconomicae contrahendae erant; nec sufficiebat promissio pecuniae etiam in magna quantitate ab uno vel pluribus benefactoribus tribuendae. Haec norma non amplius retinetur in Codice, sed ut norma directiva haberi potest.

h) **Nunc Codex** de formalitatibus servandis haec habet: Nulla religiosa Domus [183] erigatur, nisi iudicari prudenter possit vel ex reditibus propriis [184] vel ex consuetis eleemosynis [185] vel alio modo [186] congruae Sodalium habitationi et sustentationi provisum iri (can. 496).

Iudicium de congrua habitatione et de sustentatione pertinet ad Ordinarium loci, ubi erectio fit. Hodie igitur id magis spectatur, ut Domus religiosa sine aliarum detrimento congrua sustentatione suppeditari possit. Superiores aliarum Domorum in dubio interrogentur. Opponenti onus probandi incumbit, in casu agi de periculo laesionis iuris [187], non interesse dumtaxat. Episcopus causa cognita decernit. Iniuste laesi recursum ad Sanctam Sedem, at sine effectu suspensivo facere possunt [188].

Quae formalitates non ad valorem erectionis Domus religiosae requiruntur.

Si Domui religiosae adiungenda erit ecclesia vel oratorium, observandus est can. 1162 § 3: Ne nova ecclesia ceteris iam exsistentibus detrimentum afferat, maiore Fidelium spirituali utilitate non compensatum, Ordinarius

---

[181] Bullar. Soc. Iesu ed. Florent. p. 63.
[182] A. A. S. I (1909) p. 697 n. 8.
[183] Cf. supra n. 42.
[184] Ex. gr. ex fundis, ex summa capitali.
[185] Ex. gr. per subventionem ex parte Status civilis civitatis etc.
[186] Cf. de iure quaestuandi infra n. 427-736 (in can. 621-624).
[187] Ex. gr. detractio collectae necessariae.
[188] Chelodi, o. c. p. 412 s. n. 249. Larraona in: Com. pro Rel. V (1923) p. 330-334.

(loci) antequam consensum praebeat, audire debet vicinarum ecclesiarum Rectores quorum intersit, firmo praescripto can. 1676 [189].

Sub poena invalidae concessionis Ordinarius loci consilium eorum, quorum interest, audire debet, quamvis nulla obligatione teneatur ad eorum votum accedendi (cf. can. 105 num. 1).

Sub nomine Ordinarii hic non venit Vicarius Generalis (cf. can. 1162 § 1) nec uti videtur Vicarius Capitularis [190].

Codex certum numerum Religiosorum sicut priora decreta Sedis Apostolicae non requirit. Utique ad Domum formatam [191] sex requiruntur professi, quorum, si agatur de Religione clericali, quatuor saltem sint sacerdotes (cf. can. 488 n. 5) et ad validitatem erectionis personae iuridicae collegialis tres Religiosi requiruntur (cf. can. 100 § 2).

Contra solius Conventus erectionem parochus querelam facere non potest, sed contra erectionem ecclesiae cum Domo religiosa coniunctae, si iura paroecialia diminuerentur, ex. gr. eo quod ecclesiae Religiosi nonnulla iura committerentur.

At id quoque respiciendum est Episcopum iusta et gravi de causa religiosas Familias et pias Domos, quae in paroeciae territorio sint et a iure non exemptae, a parochi cura subducere posse (cf. can. 464 § 2).

7. Permissio constituendae novae Domus sine aut cum 84
certis conditionibus dari potest, quae conditiones contra ius commune non esse possunt salva licentia Sanctae Sedis. Aliae legitimae conditiones acceptatae observandae sunt utpote ex contractu oneroso obligantes.

Secundum Codicem constituendae novae Domus permissio facultatem secum fert a) pro Religionibus clericalibus habendi ecclesiam vel publicum oratorium [192] Domui adnexum, salvo praescripto can. 1162 § 4 et sacra ministeria [193] peragendi, servatis de iure servandis [194]; b) pro

---

[189] Cf. L. IV, tit. V c. II De actionibus ex novi operis nuntiatione et damno infecto.

[190] Cf. infra n. 88.

[191] Cf. supra n. 43.

[192] De ecclesia, oratoris, cf. infra n. 463.

[193] Ex. gr. sacra ministeria praedicandi, audiendi confessiones, cf. can. 1171 et 1191 infra n. 464.

[194] Cf. can. 609 § 3.

omnibus Religionibus pia opera exercendi Religionis propria, salvis conditionibus in ipsa permissione appositis (can. 497 § 2).

Domui adnexum idest materialiter coniunctum aut saltem non tam longe a Domo distans, ut ecclesia aut oratorium formaliter unum constituant cum Domo religiosa, etsi materialiter separatum [195].

Conditiones contra ius commune vel contra privilegia Religionis non valent [196].

Consensus ab Ordinario loci praestitus pro erectione Domus religiosae valet etiam pro erigenda in eadem Domo vel ecclesia ei adnexa Associatione, quae non sit constituta ad modum organici corporis et illius Religionis sit propria (cf. can. 686 § 3) [197].

Talia opera propria possunt esse, ex. gr. opera caritatis, instructionis [198], scholae.

85 8. Quaeritur, num Religionibus clericalibus eo ipso quo constituitur nova Domus [199], ius habendi ecclesiam vel publicum oratorium concessum sit?

Etsi ex litteris canonis videatur affirmativam responsionem dandam esse, Jombart [200] censet can. 497 § 2 ita intelligendum esse, ut expressio scilicet: secum ferat talem restrictionem in se contineat: nisi Ordinarius loci ob iustam causam id expresse exceperit. Recte autem notat Larraona [201]: Ordinarius loci poterit minimum quod ius concedit permittere idest oratorium exclusa ecclesia, sed oratorium denegare non valet; insuper semper prohibere potest, quominus ecclesia in hoc loco aedificetur. Religiosi usui facultatis vi iuris communis concessae etiam renuntiare possent.

Cum designatio loci pro aedificatione ecclesiae vel oratorio publici ab Ordinario loci pendeat, quodammodo indirecte Ordinarius habet quandam potestatem in constructionem Domus religiosae tali vel illo loco.

Etiam Sodales religiosi, licet consensum constituendae novae Domus in Dioecesi vel civitate ab Ordinario loci retulerint, an-

---

[195] Fanfani, o. c. p. 385 n. 389.
[196] Cf. Creusen, Religieux et Religieuses n. 31.
[197] Cf. can. 686 § 3 vid. n. 617.
[198] Cf. infra n. 617, c.
[199] Ordinarius loci erectionem Domus religiosae impedire valet.
[200] Apud Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 60 s.; cf. e contrario Vermeersch in: Periodica XVIII (1929) p. 92* s.
[201] In Com. pro Rel. V (1924) p. 427 cum not. 369.

tequam tamen ecclesiam vel oratorium publicum in certo ac determinato loco aedificent, Ordinarii loci licentiam obtinere debent (can. 1162 § 4) [202]. Ordinario loci simul cum petitione permissionis constituendae novae Domus locus indicari potest, quo Domus religiosa et ecclesia exstruendae sint, et addi potest petitio licentiae aedificandi.

9. Religiones laicales iuris dioecesani vel pontificii etiam exemptae speciali licentia Ordinarii loci indigent, si ecclesiam vel oratorium publicum ad Domum pertinens erigere volunt [203], immo oratoria semipublica erigere nequeunt sine Ordinarii loci licentia (cf. can. 1192 § 1).

10. Si Domus religiosa eiusdem Religionis eodem in loco denuo erigitur, venia Superioris ecclesiastici competentis necessaria non est, nisi a legitima auctoritate suppressa esset vel loco relicto spatium 100 annorum praeteriisset (cf. can. 102 §§ 1-2). Reconstructio tamen auctoritati ecclesiasticae indicanda erit [204]. His in casibus in reassumptione omnia servanda sunt sicut in prima fudatione [205]; non habetur ius regrediendi [206]. Hoc valet etiam si Domus religiosa sponte derelicta est suppressa a legitima auctoritate.

11. In Clausula: *salvis conditionibus in ipsa permissione appositis* intelligi debet de conditionibus, quae non sint contra ius commune aut contra finem particularem Religionis.

2. De erectione scholarum, hospitii vel similis rationis aedium Religiosis subiectarum 86

a) Ut aedificentur et aperiantur schola [207], hospitium [208] vel similis rationis aedes [209] separata a Domo etiam exempta, necessaria est et sufficit specialis Ordinarii scripta licentia (can. 497 § 3).

---

[202] Ratio invenitur in can. 1162 § 3 supra n. 83 h.

[203] Cf. infra n. 464.

[204] Cf. Leitner, o. c. p. 291.

[205] Cf. S. C. Ep. et Reg., 17 nov. 1617.

[206] Cf. causa Hildesheimen. seu Southwarcen., Restitutionis vel compensationis, 7 martii 1890 in A. S. S. 22 p. 688 ss.

[207] Ex. gr. schola apostolica, seraphica ad educandos pueros, tirones proprii Instituti.

[208] Cf. supra n. 42 g. f.

[209] Similis Domus erit orphanotrophium (cf. can. 1489 § 1) non vero villa seu grancia ad rusticandum, Vermeersch-Creusen, op. cit. pag. 437

Dictio: *exempta* se refert non ad aedem separatam, sed ad Domum.

Ordinarius, de quo hic dicitur, est Ordinarius loci. Licentia necessaria est et sufficit, etsi ad erigendam Domum religiosam venia Sedis Apostolicae (cf. can. 497 § 1) requisita iam esset.

Requiritur licentia specialis differens ab illa iam ad erigendam Domum religiosam obtenta, si nempe in eadem Dioecesi vel civitate alia Domus religiosa fuerit canonice erecta. A fortiore haec licentia requiritur, si nulla alia Domus antea iam fuerit fundata, cuius velut extensio dici possit hospitium.

In licentia concessa ab Ordinario loci ad aedificandas nominatas aedes includitur etiam licentia ad huiusmodi aedes aperiendas.

Ad quas aedes erigendas et aperiendas, si non sunt separatae, sed materialiter seu etiam moraliter cum Domo religiosa unitae, specialis licentia nova non requiritur, sed licentia concessa ad erigendam novam Domum sufficit.

Tales aedes possunt erigi in personam moralem.

Si tales aedes non sunt separatae, habendae sunt ut Domus religiosae. Non immerito Larraona[210] etiam aedes separatas ut partes Domorum religiosarum quibus ipsae adscriptae sunt, censet, proinde applicat pro his can. 514 § 1.

Extra locum[211], idest extra muros vel sepem, in quo Domus religiosa sedem habet, non possunt admitti aedes separatae, quae ipsius religiosae Domus partem constituant ad normam huius canonis.

Aedes separata et longe de Domo religiosa distans rectius alia Domus simpliciter appellatur.

Hoc certum est, si agatur de Domo, cui Superior praeest, qui muneris sui auctoritatem habet, etsi titulo Vicarii, nomine scilicet Superioris Domus principalis, qui ergo suam po-

---

n. 607 (560). Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 314. Cf. Chelodi, o. c. p. 414 not. 2 n. 249: Sed quomodo separatae? Ni fallimur, satis erit, si Domus religiosae partem non constituant, quamvis materialiter contiguae sint: cf. etiam Matthaeum a Coronata, p. 617 n. 524, ubi loquitur praeter separationem materialem etiam de separatione formali, quando, ex. gr. aedes vel schola etc. non ex fine ipsius Religionis aedificentur, sed per accidens in casu speciali.

[210] In Com. pro Rel. IX (1928) p. 105.

[211] Immo Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 105 nota 554 dicit ad summum extra Dioecesin, quam sententiam non sustinemus V (1924) p. 432.

testatem non tantummodo repetit ex commissione a persona accepta, ut merus delegatus [212].

Num tales aedes sint exemptae necne, non e licentia Ordinarii pendet, sed e privilegio speciali. Licentia Ordinarii tantum ad aedificationem spectat.

Tale privilegium habent Regulares, qui cum eorum Domibus exempti sunt, nisi aliud caveatur (cf. can. 615) [213].

b) Loci Ordinarius hospitalia, orphanotrophia omniaque huiusmodi Instituta, etiam in personam moralem erecta et quovis modo exempta, visitare potest et debet (cf. can. 1491 § 1).

Imo licet in personam moralem non sint erecta et Domui religiosae concredita, si quidem agatur de Domo religiosa iuris dioecesani, iurisdictioni Ordinarii loci penitus subduntur; si de Domo religiosa iuris pontificii, episcopali vigilantiae subsunt quod spectat ad Religionis magisteria, honestatem morum, exercitationes pietatis, sacrorum administrationem (can. 1491 § 2).

Ordinarii loci est omnia in sua Dioecesi edicere, quae ad populum in christiana doctrina instituendum spectent; et etiam Religiosi exempti, quoties non exemptos docent, eadem servare tenentur (can. 1336).

In alias res Ordinarius loci se interponere nequit, ex. gr. si agatur de orphanis suscipiendis.

Etiamsi fundatione, praescriptione aut privilegio apostolico [214] pium Institutum a iurisdictione et visitatione Ordinarii loci exemptum fuerit, ius tamen Ordinario est reddit ionem rationum exigendi, reprobata contraria consuetudine (can. 1492 § 1) [215]. Si fundator velit administratores non teneri rationem Ordinario loci reddere, fundatio ne acceptetur (can. 1492 § 2). Ordinarius loci advigilet, ut piae Fidelium voluntates, in horum Institutorum fundatione expressae plene serventur (can. 1493).

c) Suppressio aedium huiusmodi dependet a Superioribus religiosis [216]. Ordinarius loci per se non potest has aedes supprimere sine consensu Superioris religiosi.

Si Superiores religiosi aedes huiusmodi supprimere velint,

---

[212] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 432.

[213] Cf. infra n. 420.

[214] In individuo aut in genere.

[215] Cf. etiam can. 631 § 1; 533 § 1 n. 3-4; 535 § 3 n. 2. De fundationibus in ecclesiis Religiosorum exemptorum cf. can. 1550.

[216] Cf. Creusen, Religieux et Religieuses n. 35; Schoensteiner, o. c. p. 83.

conveniens erit, ut Ordinarium loci antea consulant, imo propter tacitam obligationem quandoque suppressio sine consensu Ordinarii loci fieri non potest.

87 **3. De mutatione Domus religiosae**

Mutatio aut spectat aedificium (eius amplificationem etc.) aut finem Religionis.

1. Pro mutatione **materiali** Domus religiosae (etiam ecclesiae vel oratorii publici) non requiritur venia Ordinarii loci vel Sedis Apostolicae, nisi aut a) Domus, ecclesia etc. pertineant ad Sedem Apostolicam aut b) de alienandis bonis vel de contrahendis debitis aliisve obligationibus agatur [217].

2. Si de mutando fine (mutatione **formali**) religiosae Domus agatur, valent sequentia:

a) Pro mutatione, quae salvis legibus fundationis dumtaxat ad internum regimen et disciplinam religiosam referuntur, nec venia Sedis Apostolicae nec consensus Ordinarii loci requiritur (cf. can. 497 § 4).

Ita ex. gr. cum novitiatu Domus studiorum coniungi, Domus studiorum in Domum convalescentiae pro Religiosis aegrotantibus transmutari potest.

Superiores ipsi secundum Constitutiones licentiam ad talem mutationem nunc internam dare queunt.

Licentia autem Sanctae Sedis semper requiritur, si Domus ad novitiatum transmutetur in Religione iuris pontificii (cf. can. 554 § 1).

Modificatio, quae simul interna esset et externa non permittetur, quia dicitur: *dumtaxat*. Fundationis leges mutationem internam prohibere possunt.

b) Ut constituta Domus in alios usus convertatur, eaedem sollemnitates, quae pro erigenda tali requiruntur [218], beneplacitum Sedis [219] Apostolicae et Ordinarii loci consensus in scriptis datus (cf. can. 497 §§ 4 et 1).

Hic de eo usu agitur, qui aliquam vim in externos habet.

---

[217] Cf. can. 534 § 1; 535 § 3 n. 1; 1530 ss.; 2347.

[218] Cf. supra n. 80.

[219] Licentia conceditur a S. Cong. de Religiosis, si de Domo exempta quaestio est vel de Monialium Monasterio et etiam licentia a S. Cong. de Propaganda Fide, si de Domo in territoriis Missionum agatur.

Est quasi nova erectio. Tales mutationes externae generatim modificationem internae rationis Domus secumferunt.

Talis conversio habetur, ex. gr. si Domus studiorum in Domum pro exercitiis spiritualibus saecularium, vel ut Conventus in nosocomium pro externis convertatur. Obligationes fundationis etiam postea adimplendae remanent. Beneplacitum autem Sedis Apostolicae non requiritur, si de aliis Domibus religiosis praeter illas in can. 497 nominatas agatur.

Nec alia praescripta in aliis canonibus huius tituli valent pro mutatione. Sic non urget can. 495 § 1, ita ut praeter veniam Ordinarii loci, etiam venia Ordinarii, ubi est Domus princeps, necessaria sit [220].

Si Domus religiosa in scholam, quam vocant Apostolicam, convertatur [221], certo requiruntur omnes sollemnitates, si schola frequentatur etiam ab exteris. Si convictores interni habentur, qui quasi lato sensu postulantes sunt, dubitari potest. Goyeneche [222] merito putat easdem sollemnitates etiam tunc observandas esse, e contrario Larraona [223], Matthaeus a Coronata [224] considerant modificationem Domus ex aperitione scholae apostolicae uti internam.

3. **Translatio** Domus religiosae in aliud territorium extra locum, ubi primum Domus religiosa est erecta, erectio nova habenda est [225]. Si autem translatio ex uno situ in alium eiusdem loci (idest eiusdem civitatis, urbis, municipii vel pagi) fit, beneplacitum Ordinarii loci requiri videtur [226].

Certum hoc est, si aperienda esset ecclesia aut oratorium publicum, cum in can. 1162 § 4 dicatur: in certo ac determinato loco.

Secundum alios [227] in translatione ex uno situ in alium eiusdem loci venia neque Sanctae Sedis neque Ordinarii loci requiritur, cum intra eandem civitatem Domus religiosa eadem maneat, nisi in licentia ad erectionem concessa explicite vel implicite, sed certo translatio exclusa [228] esset. Propter aliena-

---

[220] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 436 nota 400.

[221] Agitur de conversione Domus religiosae, non tantummodo de erectione scholae in Domo religiosa contigua.

[222] De Religiosis p. 27 n. 35.

[223] In Com. pro Rel. V (1924) p. 436 nota 402.

[224] O. c. p. 618 n. 526 nota 5.

[225] Cf. Const. *Romanos Pontifices*, 8 maii 1881; § 22 (Coll. 1552). Chelodi, o. c. p. 414 n. 249; cf. etiam Fanfani, o. c. p. 32 n. 23.

[226] Cf. S. C. Concilii, 23 iunii 1607, cf. Piat, o. c. II p. 279 n. 18.

[227] Cf. Ellis S. I. in: Periodica 27 (1938) p. 109.

[228] Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 419. In editione praeparatoria Codicis anno 1914 dicebatur: Ad erigendam vel transferendam

tionem Domus religiosae forte obventuram licentia competentis auctoritatis ecclesiasticae semper necessaria est e can. 534.

Privilegia legitima aliorum Religiosorum, quae se referunt ad translationem alterius Domus religiosae, respectanda sunt.

88 **4. De suppressione et exstinctione Domus religiosae**

Agitur hic de Domibus religiosis proprie dictis dumtaxat, aliis Domibus, ex. gr. Domibus separatis a Domo principali (cf. can. 497 § 3) non applicentur hae normae praescriptae.

1. a) **Domus Religionis exemptae.** Domus religiosa sive formata sive non formata, si ad Religionem exemptam pertineat, supprimi nequit sine beneplacito apostolico (cf. can. 498). Superioribus religiosis hac in re nulla potestas competit.

Beneplacitum Ordinarii loci non requiritur, etsi ipse Sanctae Sedi generatim informationes de re exhibebit.

In can. 498 aliter ac in can. 497 § 1 pro erectione non requiritur beneplacitum apostolicum ad suppressionem Monasterii Monialium aut Domorum, quae in locis S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis sitae sunt. Ordinarius loci vel Praelatus regularis, prout Moniales eis subiectae sunt, in hac re competens est [229].

b) **Domus Religionis non exemptae.** Domus religiosa sive formata sive non formata, si ad Congregationem iuris pontificii non exemptam pertineat, supprimi potest a supremo Moderatore, consentiente Ordinario loci [230] (cf. can. 498), in cuius Dioecesi Domus religiosa sita est. Si amicabilis compositio haberi nequit, ad Sedem Apostolicam recurrendum est.

Si in suppressione Domus religiosae de alienatione bonorum agatur, quae valorem excedunt triginta millium libella-

---

Domum religiosam. Postea haec ultima verba suppressa sunt. Cf. etiam S. C. Ep. et Reg. 5 aprilis 1754. Fanfani, o. c. p. 32 n. 23 adiungit: Si in longiorem partem Domus transferretur, ex. gr. ad distantiam duorum vel trium millia passuum, videretur agi non iam de translatione, sed de nova fundatione; Schoensteiner, o. c. p. 82 non iam admittit declarationem S. C. Ep. et Reg. 5 aprilis 1754, proinde considerat dimotionem Domus religiosae de loco in locum uti novam erectionem.

[229] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 16s.

[230] De bonis mobilibus aut immobilibus et de inventario Domus suppressae Moderator generalis in favorem Religionis disponat (cf. can. 1501).

rum seu francorum, beneplacitum Sedis Apostolicae requiritur (cf. can. 1532 § 1 n. 2) [231].

Decretum suppressionis provenit ex ipso Moderatore supremo, non ex Ordinario loci, quo decreto obtento exstinguitur personalitas iuridica Domus religiosae ipso iure.

c) **Domus Religionis iuris dioecesani.** Domus religiosa sive formata sive non formata, si ad Congregationem iuris dioecesani pertineat, sola Ordinarii loci auctoritate, supprimi potest, audito Congregationis Moderatore [232], a) salvo praescripto can. 493, si de unica Domo [233] agatur; b) salvoque iure recursus in suspensivo ad Sedem Apostolicam (cf. can. 498), idest donec superior instantia sententiam tulerit, decretum Ordinarii exsecutioni deduci mandari nequit.

Ex analogia iuris recursus extendi videtur ad suppressionem Monasteriorum Monialium [234].

Pro aliis duobus supra n. 1 a) et b) praefatis casibus recursus in devolutivo admittitur.

Can. 493: Quaelibet Religio etiam iuris dioecesani tantum, semel legitime condita, etiamsi unica Domo constet, supprimi nequit nisi a Sancta Sede, cui etiam reservatur de bonis in casu statuere, semper tamen salva offerentium voluntate.

Si autem alia Domus religiosa canonice erecta, quae non sit unica, legitime exstinguatur, bona pertinent ad Communitatem superiorem vel ad Provinciam [235] vel ad Religionem universam prout casus fert e can. 1501: Exstincta persona morali ecclesiastica, eius bona fiunt personae moralis ecclesiasticae immediate superioris, salvis semper fundatorum seu oblatorum voluntatibus, iuribus legitime quaesitis atque legibus peculiaribus, quibus exstincta persona moralis regebatur.

Ordinarius loci non potest in licentia ad erectionem Domus religiosae concedenda ius sibi reservare pro arbitrio suo tales

---

[231] Cf. alienationem in Parte VII.

[232] Consensus non requiritur, attamen si non audiat invalide supprimeret ad normam can. 105 n. 1.

[233] Licet non sit prima domus erecta.

[234] Larraona in: Com. pro Rel. VI (1926) p. 21.

[235] Vel ad Congregationem monasticam, si agatur de Monasteriis sui iuris. De bonis Monasterii Monialium disponent salvo praescripto can. 1501 vel S. Sedes vel Superior Regularis vel Ordinarius prout eis fuerit subiectum; cf. Goyeneche, De Religiosis p. 29 n. 40.

Domus supprimendi, nisi ipse etiam fundationem fecerit et ut fundator contractum inierit cum Religiosis probante Sancta Sede, secus Ordinarius loci haberet practice semper ius supprimendi Domus religiosas[236].

Si ecclesia alicuius Religionis propter violentam dispersionem Religiosorum ex Domo religiosa Ordinario loci devoluta sit et non amplius sub regimine Religionis sit, indulgentiae ecclesiae qua religiosae amittuntur[237].

2. **Exstinctio.** Si Domus religiosa per centum annorum spatium esse desierit, habetur ipso iure exstinctio (cf. can. 102 § 1).

Hoc valere videtur, etsi Societas civilis per violentam dispersionem causa fuisset, cur Domus religiosa desierit[238]; quia Codex nullam distinctionem facit.

Si agatur de Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis, e Codice de erectione et suppressione Societatis eiusque Provinciarum vel Domorum eadem valent, quae de Congregationibus religiosis constituta sunt (cf. can. 674)[239].

Ad quaestionem, num, quando Codex licentiam, veniam vel consensum Ordinarii loci requirat ad erectionem vel suppressionem Domus religiosae, possint ea praestare Vicarius Generalis sine speciali mandato et Vicarius Capitularis, ita respondit Goyeneche[240]:

Si erectio vel suppressio Domus religiosae eo quod haec unica sit, secum ferat erectionem vel suppressionem Religionis, neuter licentiam vel consensum praestare potest (cf. can. 492 § 1; 498; 493).

Si de simplici erectione vel suppressione agatur, Vicarius Generalis id non potest[241] facere sine mandato speciali[242], quia

---

[236] Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 18.; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 619 n. 526.

[237] S. C. de Indulg. 10 ian. 1818, Decr. auth. n. 243; Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925).

[238] Aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 260 n. 526.

[239] Cf. const. *Conditae* I, 6.

[240] Com. pro Rel. I (1920) p. 114-117.

[241] Non obstante can. 198 § 2. Contrariam sententiam defendit Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 249.

[242] Si Vicarius Generalis mandatum speciale haberet, potestas hac in re non esset ordinaria. Mandatum speciale non est confundendum cum delegatione.

saltem pro Religionis clericalis Domibus erigendis licentiam concedere nequit sine mandato speciali (cf. can. 1162 § 1; 497 § 2). Erectio vel suppressio Domus religiosae existimantur ex gravioribus negotiis Dioecesis; at pro rebus minoris momenti iam requiritur mandatum speciale (cf. can. 686 § 4; 1155 § 1; 1283 § 2). Hac in re disciplina immutata manet sicut antea (cf. can. 6 n. 2).

Ante Codicis promulgationem communior sententia negabat Vicarium Capitularem posse hac in re licentiam concedere propter praeceptum: Ne sede vacante aliquid innovetur. Hoc praescriptum valet etiam nunc (can. 436: Sede vacante nihil innovetur). At in singulis casibus definiendum est, omnibus circumstantiis et adiunctis rei bene perpensis, quando erectio Domus religiosae afferat innovationem vel mutationem status Dioecesis. Facilius, ex. gr. Vicarius Capitularis licentiam praestare poterit ad erectionem Domus religiosae non exemptae pro cura parvulorum, quia status Dioecesis eo non mutatur neque praeiudicium novo Episcopo affertur; ad suppressionem Domus non exemptae [243] nonnisi raro poterit Vicarius Capitularis consentire. Suppressio habetur in iure gravior causa quam erectio (cf. can. 429 § 1 cum 498).

Quod ad attributionem bonorum attinet in casu suppressionis vel exstinctionis Domus valet can. 1501 [244].

CAPUT IV

De approbatione pontificia

88 bis

Effectus approbationis pontificiae sunt:

a) Religio non exempta potest ubique terrarum novas Domus erigere solo Episcopo loci consentiente, exceptis locis Sacrae Congregationi de Propaganda Fide subiectis (cf. can. 497 § 1).

b) Ordinarius loci vel Capitulum Constitutiones seu Regulam mutare non possunt (cf. can. 678 § 2 n. 1).

c) Erectio, divisio, coniunctio vel nova circumscriptio, suppressio Provinciarum ad unam pertinent Sedem Apostolicam (cf. can. 494 § 1).

d) Domus religiosa, si Religio non sit exempta, a supremo Moderatore consentiente Ordinario loci supprimi potest (cf. can. 498).

---

[243] De Domo exempta cf. 498.
[244] Cf. infra n. 187.

e) Professum a votis temporariis dimittere potest supremus Religionis Moderator cum consensu sui Consilii (cf. can. 647 § 1); si agatur de professis a votis perpetuis in Religione clericali non exempta vel in Religione laicali, supremus Moderator dimissionis decretum fert, quod tamen a Sede Apostolica confirmari debet (cf. can. 650 § 2 n. 2).

f) Ordinarius loci singulas Domos Congregationis clericalis iuris pontificii etiam exemptae quinto anno visitare debet secundum normam can. 512 § 2 n. 2.

g) Ordinario loci non licet sese ingerere in regimen internum ac disciplinam, exceptis casibus in iure expressis (cf. can. 618 § 2 n. 2).

h) Religio virorum iuris pontificii Procuratorem generalem constituere debet (cf. can. 517).

Adnotatio. De Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis statuit Codex: Circa erectionem et suppressionem Societatis eiusque Provinciarum vel Domorum eadem valent, quae de Congregationibus religiosis constituta sunt (can. 647) [245].

CAPUT V

89 ## De iure civili

De iure civili hac in re notandum est:

1. Consilia evangelica in iure divino stabilita sunt [246]. Quae consilia perfecte adimpleri tantum in Religione possunt. Quapropter erectio Religionum, Provinciarum aut Domorum religiosarum est res mere ecclesiastica. Quod tamen Respublicae non semper agnoverunt, itaque saepe saepius fundatio et erectio Religionum a beneplacito auctoritatis civilis pendebant [247].

Cum in aliquibus Regionibus concordata [248] exsistant, in quibus etiam de erectione Domus religiosae etc. iura Statui civili tribuantur, standum est praescripto can. 3: Codicis canones initas ab Apostolica Sede cum variis Nationibus con-

---

[245] Cf. infra n. 601.

[246] Cf. p. ss.; cf. Matth. 19, 11 ss.; 1 Cor. 7, 25 ss.

[247] In Bavaria per Concordatum, 24 ian. 1925, habentur res bene ordinatae.

[248] Cf. Ferreres, Institutiones I nn. 805-807. Heinrich Suso Mayer O. S. B., Die Klöster in Preussen, Die staatsrechtliche Stellung der Klöster und klösterlichen Genossenschaften der katholischen Kirche nach dem in Preussen geltenden Recht.

ventiones nullatenus abrogant aut iis aliquid obrogant; eae idcirco perinde ac in praesens vigere pergent, contrariis huius Codicis praescriptis minime obstantibus.

Item secundum Ius civile agnitio personalitatis iuridicae, qua Religiones respective Domus religiosae iure ecclesiastico fruuntur, dummodo legitime erectae sint, saepe de facto sane immerito ab auctoritate civili pendet.

2. Sic dictam saecularizationem Domorum religiosarum a Statu civili factam Ecclesia non agnoscit nec agnoscere potest, cum sit Societas perfecta. Attamen Ecclesia in huiusmodi casibus vi cedens etiam ex sua parte suppressionem illegitime peractam ordinare solet. Domui religiosae ab auctoritate civili vi suppressae remanent iura et privilegia ut antea, donec persona moralis [249] ab auctoritate ecclesiastica suppressa sit vel si per centum annorum spatium esse desierit (cf. can. 102). Quo in casu illegitimae suppressionis Religiosi Domus religiosas reassumere possunt iure postliminii [250] sine formalitatibus iuridicis aliter requisitis.

Suppressio personae moralis ecclesiasticae ab auctoritate civili attentata non secumfert exstinctionem eiusdem, ut ex natura rei patet.

---

[249] Valet hoc etiam de Religione, de Provincia.

[250] Postliminium est ius amissae rei recipiendae ab extraneo et in statum pristinum restituendae, l. 19 pr. D. 49 tit. 15.

PARS QUARTA

90 **DE CONDITIONE IURIDICA RELIGIONIS IN SUA RELATIONE AD AUCTORITATEM ECCLESIASTICAM (REGIMEN EXTERNUM)**

(cf. can. 499-500)

Titulus X de Religionum regimine (cf. can. 499-537) complectitur tria capita: Caput I de Superioribus et de Capitulis (cf. can. 499-517); caput II de Confessariis et Cappellanis (cf. can. 518-530); caput III de bonis temporalibus eorumque administratione (cf. can. 531-536). Propter hanc amplam materiam tractamus tit. X in variis partibus cum respectivis capitibus.

Superiores hierarchiae externae sunt in Religionibus Romanus Pontifex, SS. Congregationes Romanae, Cardinalis Protector, Ordinarius loci, Superior regularis circa Moniales ei subiectas.

Religiones (sive Ordines sive Congregationes et pariter Provinciae et Congregationes monasticae, Domus regulares et religiosae) legitime erectae gaudent favore iuris, nempe minoribus aequiparantur sive sint personae morales collegiales vel non collegiales (cf. can. 100 § 3), insuper actus suos ad normam can. 101 §§ 1-2 exercent.

CAPUT I

De conditione iuridica Religionis in relatione sua ad Romanum Pontificem [1], ad SS. Congregationes Romanas, ad Cardinalem Protectorem.

1. De conditione iuridica in relatione sua ad Romanum Pontificem

1. Omnes Religiosi sive viri sive mulieres libere possunt mittere litteras nulli inspectioni obnoxias ad Romanum Pontificem (cf. can. 611).

---

[1] Cf. I. Creusen, Pie XI et les religieux in: Revue des Comm. rel. V (1929), p. 180-188.

Rescripta[2] Romani Pontificis impetrari libere possunt ab omnibus, qui expresse non prohibentur (cf. can. 36 § 1). Rescriptum impetrari potest pro alio etiam praeter eius assensum (cf. can. 37).

Ob primatum Romani Pontificis integrum est cuilibet Fideli in toto orbe catholico causam suam sive contentiosam sive criminalem, in quovis iudicii gradu et in quovis litis statu, cognoscendam ad Sanctam Sedem deferre vel apud eandem introducere (can. 1569 § 1)[3].

Recursus tamen ad Sedem Apostolicam interpositus non suspendit, excluso casu appellationis, exercitium iurisdictionis in iudice qui causam iam cognoscere coepit; quique idcirco poterit iudicium prosequi usque ad definitivam sententiam, nisi constiterit Sedem Apostolicam causam ad se advocasse (can. 1569 § 2).

2. Religiosi omnes, tanquam supremo Superiori, subduntur **Romano Pontifici**[4] cui obedire tenentur etiam vi voti obedientiae (can. 499 § 1).

Supremus Superior est Romanus Pontifex et quidem externi et interni regiminis.

Specialis promissio ex parte Religiosorum praeter professionem non requiritur[5].

Christus Dominus dedit Romano Pontifici supremam et plenam potestatem iurisdictionis omnia praescribendi, quae non tantum saluti Fidelium, verum etiam saluti eorum necessaria aut utilia sunt, qui vitam perfectionis consiliis evangelicis exercendis profitentur[6]. Romanus Pontifex est supremus Superior omnium Religiosorum. Quamvis Religiosi Romano Pontifici non expresse sed implicite obedientiam voverint, tenentur tamen omnibus praeceptis aut correctionibus ab eodem Pontifice statutis obedire, et si in virtute obedientiae aliquid iubeat, etiam vi voti. Iam ante Codicis promulgationem haec fuit sententia communis[7].

---

[2] Observanda sunt ea, quae in can. 36-62 de rescriptis statuuntur.

[3] Cf. infra n. 395.

[4] Can. 7 non applicatur hic. Nomen *Romanus Pontifex* reservatur personae successoris S. Petri ac Christi in terris Vicarii.

[5] In Regula S. Francisci cap. I habetur autem specialis promissio: Frater Franciscus promittit obedientiam et reverentiam Domino Papae Honorio ac Successoribus eius canonice intrantibus et Ecclesiae Romanae: et alii Fratres tenentur Fratri Francisco et eius successoribus obedire. — In casu autem non agitur de voto speciali, cf. Piat, o. c. I s. 296.

[6] Cf. etiam can. 218.

[7] Cf. Raus, De sacrae obedientiae virtute et voto (1923) p. 203-206 n. 114 s.

Can. 499 § 1 expresse affirmat Religiosos subdi Romano Pontifici tanquam supremo Superiori. Iam vero ex can. 501 § 1 generale principium depromitur: Superiores potestatem habent dominativam [8].

Tunc solummodo Religiosus laedit votum obedientiae, si Romanus Pontifex Religioso aut Religiosis vi obedientiae particulare praeceptum dat et Religiosus illud transgreditur, non autem si cetera statuta pontificia non observat.

Ceterum Romanus Pontifex, uti patet, non constringitur ad formulas statutas, quae ex iure particulari quandoque requiruntur ad obligationem vi voti imponendam.

Dignoscitur autem, uti Raus [9] dicit, utrum Romanus Pontifex ex voto obligare velit, si Romanus Pontifex sub formali praecepto de observantia regulari aliquid praecipit aut si imponit particulare praeceptum Religioso vel etiam omnibus Sodalibus alicuius Religionis sub poena gravi, ex. gr. sub censura.

3. Romanus Pontifex non est unicus, qui potestatem iurisdictionis in Religiosos habet. Etiam Ordinarius loci aut Superiores in Religione clericali exempta gaudent tali potestate. Quandoque autem Religiosi per exemptionem iurisdictioni Ordinarii loci in variis subducti sunt.

4. Ad quam generalem rationem obedientiae accedit subiectio per incorporationem Religiosorum in Religionem sub potestate dominativa Superioris. Ita Romanus Pontifex ut supremus Superior Religiosorum non solum potestatem iurisdictionis, sed etiam potestatem dominativam in singulos Religiosos (cf. can. 501 § 1), item in omnes organicas uniones cuiuslibet Ordinis aut Congregationis, Provinciae, Domorum religiosarum habet [10] et potest vi iurisdictionis vel vi potestatis dominativae votum obedientiae urgere [11]. Potestas iurisdictionis est amplior [12], potestas dominativa restrictior.

5. Etsi potestas dominativa Romani Pontificis in virtute obedientiae praecipiendi ampla sit, attamen limitata est in omnibus, quae Religiosus professionis sua aperte vel implicite promisit, quae sint ergo secundum Regulam et Constitutiones [13].

---

[8] Proinde opinio Hilling in Archiv für kath. Kirchenrecht 107 (1927) p. 762: Romanum Pontificem non habere potestatem dominativam in Religiosos, ex principiis iuris canonici sustineri non potest.

[9] De sacrae obedientiae virtute et voto 1923 p. 206 n. 115; cf. A. A. S. V (1923) p. 431.

[10] Leitner, o. c. p. 476.

[11] Secundum Vermeersch: Romanus Pontifex ex potestate iurisdictionis procedit dumtaxat.

[12] Vi istius potestatis fit dispensatio.

[13] Cf. Raus, De sacrae obedientiae virtute et voto 1923.

Alia, quae Romanus Pontifex Religiosis non qua talibus praescribit, sed ex. gr. qua Fidelibus, Clericis, non includuntur sub ambitu obedientiae religiosae et voti obedientiae [14].

6. Etsi quandoque obedientia erga Superiores religiosos relaxetur vel suspendatur, obedientia, ex voto Romano Pontifici praestando remanet integra, ita ex. gr. ob promotionem ad Cardinalatum vel Episcopatum (cf. can. 627 § 2), ob exclaustrationem (cf. can. 639), ob dimissionem (cf. can. 669 ss.).

7. Romanus Pontifex suam potestatem personalem hac in re ita delegare potest, ut etiam delegatus Religiosis vi voti aliquid praescribere possit. Ei, qui delegatum se asserit, incumbit onus probandae delegationis (can. 200 § 2).

2. De conditione iuridica in relatione ad S. Congregationem de Religiosis [15]

91

Romanus Pontifex potest suam potestatem in Religiosos per se ipsum exercere; ordinarie autem per alios facit, praecipue per **S. Congregationem negotiis Religiosorum Sodalium praepositam** [16].

Religiosi S. Congregationi de Religiosis obedientiam, idest religiosam qua Religiosi debent, etiam aliis dicasteriis Romanae Curiae obedientiam praestare tenentur, sed obedientiam

---

[14] Cf. Larraona in: Com. de Rel. VI (1926) p. 79.

[15] Cf. libros de Curia Romana tractantes: Ojetti 1920; Cappello I-II 1911; Monin 1912; Hilling, Personenrecht 1924 p. 128-147. Cf. Creusen, Recours non nécessaires à Rome in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 29-137.

[16] Praesens Praefectus est Em. Card. Vincentius La Puma. Natus die 22 ian. Palermi in Sicilia anno 1874, ecclesiastica studia primum incepit in Seminario Dioecesano, complevit triplicique honestavit laurea Romae ad S. Apollinaris, ubi postea Institutionum Canonicarum cathedram tenuit. Paulo post nominatus fuit Auditor Congregationis Episcoporum et Regularium, et Praeses Commissionis pro Institutis Religiosis, anno vero 1908 ingressus est in Congregationem de Religiosis per multos annos Subsecretarii munere fungens, ab anno autem 1925 Secretarii. Diuturno hoc tempore Emus La Puma adfuit, suaque prudentia sapientique actione interfuit mirandae illi atque foecundissimae vitae religiosae evolutioni, cuius extremi quasi limites describuntur publicatione Const. *Conditae a Christo* et novi Codicis Iuris Canonici. Creatus et publicatus Cardinalis Diaconus in Consistorio diei 16 decembris 1935 habito. Renuntiatus est die 31 decembris 1935 in eiusdem S. Congregationis Praefectum (cf. Com. de Rel. vol. XVI [1935] p. 454; vol. XVII p. 37; cf. Epistolam Em. Card. ad Superiores Ordinum et Congregationum Religiosarum in Com. pro Rel. XVII p. 5-7; L'Osservatore Romano die 10 ian. 1936).

ordinariam scilicet qua Fideles, qua Clerici, qua Missionarii [17].

Historia. Pius IV edita bulla *Benedictus Deus,* 1 febr. 1563, per motum proprium *Alias Nos,* 2 aug. 1564, Congregationem Concilii instituit. Ex tempore Pii V proprium obiectum huius Congregationis fuit tam exsecutio quam interpretatio Concilii Tridentini. Nominabatur etiam S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum.

Pro Statu religioso adhuc maioris momenti erat Congregatio Episcoporum et Regularium, quae gerebat negotia Episcopos et Regulares concernentia. Ab initio duae distinctae Congregationes habebantur, altera super consultationibus Episcoporum, probabilius a Gregorio XIII instituta [18], altera super consultationibus Regularium a Sixto V per breve *Romanus Pontifex,* 17 maii 1586. creata. In const. *Immensa,* 22 ian. 1588, Sixtus V duas praedictas Congregationes seiunctas confirmavit. Propter intimam connexionem tempore progrediente ex duabus una facta est, quae nomen accepit Episcoporum et Regularium [19] sub Clemente VIII anno 1601.

Postea duae aliae Congregationes exortae sunt, quae materiam de Religiosis gerebant.

Innocentius X per const. *Instaurandae,* 15 oct. 1652, instituit Congregationem super statu Regularium pro reformatione conventuum Italiae.

Innocentius XII per const. *Sanctissimus,* 18 iulii 1695, novam Congregationem creavit super disciplina regulari etiam pro conventibus Italiae.

Per bullam *Debitum,* 4 aug. 1698, Congregatio super statu Regularium suppressa est, facultates huius Congregationis partim S. Cong. Episcoporum et Regularium super disciplina regulari delatae sunt.

Pius IX per encyclicam *Ubi primam arcano,* 17 iunii 1847, pro Religiosis instituit Congregationem super statu Regularium. Primus Secretarius fuit Bizzarri. Haec Congregatio arcto foedere connexa erat cum Congregatione Episcoporum et Regularium, communem Secretarium cum ea habuit et nullum Praefectum proprium.

---

[17] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 80 s.

[18] Cf. Analecta iuris pontificii n. 40 col. 2241; Regesta S. C. Conc. t. X p. 557.— Secundum Mayer, o. c. esset a Pio V instituta, cf. Pastor, Geschichte der Päpste VIII p. 149.

[19] Breviter indicatur S. C. EE. et RR., cf. Bizzarri, Collectanea in usum Secretariae S. C. Ep. et Reg. 1886; Fontes, cura Card. Gasparri, vol. IV Romae 1926.

1. Pius X per const. *Sapienti consilio,* 29 iunii 1908[20], **S. Congregationem de Religiosis** instituit simulque suppressit Congregationes, quae hisce negotiis antea praefficiebantur.

2. Quod ad **competentiam** attinet, hoc dicendum est:

S. Congregatio negotiis Religiosorum Sodalium praeposita ea sibi exclusive vindicat, quae respiciunt regimen, disciplinam, studia, bona, privilegia[21]:

a) Religiosorum Sodalium utriusque sexus tum sollemnibus tum simplicibus votis adstrictorum (cf. can. 251 § 1).

b) Eorumque qui, quamvis sine votis, in communi tamen vitam agunt more Religiosorum (cf. can. 251 § 1).

c) Itemque Tertiorum Ordinum saecularium (can. 251 § 1)[22].

Ius Congregationis de Propaganda Fide incolume manet (cf. can. 251 § 1).

3. **Coetus S. R. E. Cardinalium** e can. 245 a Benedicto XV peculiariter designatus, dubia de competentia SS. Congregationum Concilii et de Religiosis in quibusdam negotiis Religiosorum, 24 mar. 1919, solvit, quam resolutionem Romanus Pontifex eodem die confirmavit[23]:

a) Utrum omnes quaestiones seu instantiae, quae attingunt aliquod ius aut commodum (seu interesse) alicuius Familiae religiosae[24] aut Sodalium religiosorum[25], spectent privative ad S. Congregationem de Religiosis.

Resp.: Affirmative, in sensu tamen can. 251.

b) Utrum concedere, servatis consuetis normis, sanationes et condonationes quoad praeteritum et reductiones quoad futurum relate ad capellanias et alia legata, quae, licet concredita

---

[20] A. A. S. I (1909) p. 1 ss. Normae eidem const. adiunctae ex can. 243 § 1 censendae sunt adhuc vigere, nisi a posteriore iure aliud sit designatum, cf. A. A. S. XV (1923) p. 39.

[21] Etiam in regionibus S. C. de Prop. Fide subiectis.

[22] Cf. infra n. 632.

[23] A. A. S. XI (1919) p. 251; cf. etiam Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 98-101.

[24] Ex. gr. Constitutio, approbatio, exemptio, disciplina, relationes internae inter Religiones.

[25] Iura et obligationes, quae ex Regula, Constitutionibus, votis exoriuntur, negotia personalia.

non sint Ordini aut Familiae religiosae, qua tali, erecta tamen aut translata reperiuntur in ecclesiis Religiosorum, spectet ad S. Congregationem Concilii an potius ad S. Congregationem de Religiosis.

Resp.: Privative ad S. Congregationem de Religiosis, quoadusque legatorum administratio et adimplementum concredita sint Religiosis [26].

c) Cuinam Congregationi tribuenda sit competentia de dispensatione ad ordines sacros recipiendos a Religiosis sive ex defectu aetatis sive ab irregularitate sive de aliis conditionibus, quae ad conferendos ordines requiruntur, sive quod ad studia pertinet, quae sacris ordinationibus sunt praemittenda.

Resp.: Ad S. Congregationem de Religiosis [27]:

d) Cuinam Congregationi tribuenda sit competentia de Religiosis dispensandis, qui propter morbum vel alia de causa a Missae celebratione physice vel moraliter impediuntur, veluti si pedibus consistere non valeant.

Resp.: Ad S. Congregationem de Religiosis.

4. S. Congregatio de Religiosis propriam competentiam habet [28]:

a) In Religiosos ubicumque versantur, sive ut individui sive ut personae morales, sive Religiosi active sive passive agunt, idest inter se aut cum aliis non Religiosis vel alii cum ipsis.

b) In rebus omnibus, quae Religiosos qua tales vel statum vitae seu conditionem ipsis Religiosis propriam attingunt.

c) In materia, quae pertinet ad Religiosos, etiam qua christianos, qua clericos, et licet ea materia de aliis personis non Religiosis contineatur sub competentia aliarum SS. Congregationum salvis aliquibus exceptionibus. S. Congregatio de Religiosis igitur habet generalem intentionem in iure fundatam. Alia Dicasteria Romana ius suum demonstrare debent. In dubio favendum est competentiae eiusdem S. Congregationis de Religiosis.

5. S. Congregatio de Religiosis quaestiones omnes suae competentiae in linea disciplinari dirimit (cf. can. 251

---

[26] Non autem requiritur, ut istae ecclesiae pertineant ad dominium seu proprietatem Religiosorum, sed sufficit, ut quadam ratione stabili subsint alicuius religiosae Familiae moderationi et regimini, tunc etiam dicuntur esse Religiosorum ecclesiae, Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 101.

[27] In can. 251 non explicite nominatur sacra ordinatio prout in Normis peculiaribus ad const. *Sapienti Consilio* (cap. I n. 1 e); exinde quaedam dubitatio.

[28] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 98-101; IV (1923) p. 206-209.

§ 2). Iura Congregationis S. Officii et S. Congregationis Concilii de negotiis ad ipsas spectantibus semper incolumia manent. Quaestiones ordine iudiciario tractandae S. Congregatio de Religiosis ad tribunal competens remittit (cf. can. 251 § 2).

Tribunal competens erit tribunal Religionis (tribunal supremae Religionis, tribunal Provinciae vel Monasterii sui iuris) et postea S. R. Rota.

6. S. Congregationi de Religiosis reservatur concessio dispensationum a iure communi [29] pro Sodalibus religiosis, firmo praescripto can. 247 § 5: Congregatio S. Officii una competens est de iis omnibus, quae ieiunium eucharisticum pro sacerdotibus Missam celebrantibus respiciunt (cf. can. 251 § 3), ergo etiam pro sacerdotibus Religionum, non pro aliis Religiosis, etsi clericis.

7. **Coetus S. R. E. Cardinalium** a Benedicto XV electus et a Pio XI confirmatus ad dirimenda dubia de competentia SS. Congregationum, diebus 13 et 27 nov. 1922, dubium sequens solvit; responsionem Pius XI, 5 dec. 1922, approbavit; publicatio fiebat 7 dec. 1922 [30].

Utrum facultas concedendi Sodalibus religiosis, utriusque sexus dispensationem super lege ieiunii eucharistici ad sacram Synaxim recipiendam, pertineat ad S. Congregationem de disciplina Sacramentorum an ad S. Congregationem de Religiosis.

Resp.: Pertinere ad S. Congregationem de Religiosis.

In normis const. *Sapienti Consilio* additis e contrario S. Congregationi de Sacramentis reservabatur facultas dispensandi quoslibet Fideles, ipsosque Sodales religiosos a lege ieiunii eucharistici.

Si quaestio vertitur inter Sodalem religiosum et personam non religiosam [31], S. Congregatio de Religiosis praesertim ad instantiam partis, potest quoque, si aequum iudicaverit, eandem quaestionem ad aliam Congregationem aut tribunal remittere (cf. can. 251 § 2).

8. S. Congregatio de Religiosis potest pro Religiosis votum obedientiae in rebus seu materiis voto subiectis urgere et vi istius voti aliquid praescribere [32]. Et uti videtur, S. Congregatio

---

[29] Codicis Iuris Canonici.

[30] A. A. S. XV (1923) p. 39.

[31] De causis, quae inter Religiosum et alias personas via iudiciali tractantur, cf. Partem XI: Privilegium fori.

[32] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 440 n. 613 (567).

potest ordinaria et propria sua auctoritate aliquid ex voto obedientiae exigere[33]. At clare de hac re constare debet, quia non praesumitur Superior vi voti velle praecipere. Insuper peccata non sunt augenda. Quodsi de obligatione vi voti non constet, Religiosus non laedit votum obedientiae transgrediendo quoddam statutum particulare vel generale S. Congregationis de Religiosis.

92 **3. De aliis Congregationibus Romanis**

Aliae SS. Congregationes Romanae praeter S. Congregationem de Religiosis nihil praescribunt Religiosis qua talibus, praeter mandatum speciale forsitan a Romano Pontifice datum. Nec quid vi voti obedientiae SS. Congregationes aut Delegati Romani Pontificis iubere possunt, nisi specialem delegationem a Romano Pontifice hac in re obtinuerint.

Religiosi autem diversis Dicasteriis Romanae Curiae ex aliis titulis subiecti esse possunt. Sequentes Congregationes hic respiciendae sunt:

1. **S. Congregatio Sancti Officii.**

a) Tutatur doctrinam fidei et morum (cf. can. 247 § 1).

b) Iudicat de iis delictis, quae sibimet secundum propriam eiusdem legem reservantur, cum potestate has criminales causas videndi non solum in gradu appellationis a tribunali Ordinarii loci, sed etiam in prima instantia, si directe ad ipsam delatae fuerint (can. 247 § 2, cf. can. 501 § 2).

Ad haec delicta pertinent praeprimis delictum haeresis (cf. can. 2314 ss.) et sollicitatio (cf. can. 904; 2368).

c) Ad eandem pertinet non solum delatos[34] sibi libros diligenter excutere, eos, si opportuerit, prohibere et dispensationes concedere; sed etiam ex officio inquirere, qua opportuniore licebit via, quae in vulgus edantur scripta cuiuslibet generis damnanda, et in memoriam Ordinariorum reducere, quam religiose teneantur in perniciosa scripta animadvertere eaque Sanctae Sedi denuntiare, ad normam can. 1397 (can. 247 § 4).

d) Ipsa una competens est de iis omnibus, quae ieiunium

---

[33] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1925) p. 81 nota 25.
[34] Cf. can. 1397 § 1.

eucharisticum pro sacerdotibus Missam celebrantibus respiciunt (can. 247 § 5).

2. **S. Congregatio de disciplina Sacramentorum.** Ipsi proposita est universa legislatio de disciplina septem Sacramentorum, incolumi iure Congregationis S. Officii de iis, quae in can. 247 statuta sunt, et Sacrorum Rituum Congregationis, de ritibus et caeremoniis, quae in Sacramentis conficiendis, ministrandis, recipiendis servari debent (cf. can. 249 § 1).

Ad illam itaque spectant ea omnia, quae decerni concedique solent tum in disciplina matrimonii, tum in disciplina aliorum Sacramentorum nec non in celebratione Sacrificii Eucharistici, iis tantum exceptis, quae aliis Congregationibus reservata sunt (can. 249 § 2).

Ad ipsam pertinet (praeter quaestiones de facto inconsummationis matrimonii etc.) videre de obligationibus ordinibus maioribus adnexis, atque examinare quaestiones de ipsa validitate sacrae ordinationis, aut eas ad tribunal competens remittere (cf. can. 249 § 3).

Coetus S. R. E. Cardinalium a Benedicto XV electus et a Pio XI confirmatus ad dirimenda dubia de competentia Sacrarum Congregationum solvit, diebus 13 et 27 nov. 1922, sequens dubium; responsionem Pius XI, 5 dec. 1922, approbavit; publicatio facta est 7 dec. 1922[35].

Utrum quae respiciunt obligationes ordinibus maioribus adnexas vel validitatem sacrae ordinationis, quoad Sodales religiosos, decernenda pertineant ad S. Congregationem de Sacramentis an ad S. Congregationem de Religiosis.

Resp.: Pertinere ad S. Congregationem de Sacramentis, ad normam can. 1993.

Agitur de casu quodam excepto, idest tantummodo in causis, quibus impugnantur obligationes ex sacra ordinatione contractae vel ipsa sacrae ordinationis validitas. Tunc res pertinent ad S. Congregationem de Sacramentis resp. ad S. Congregationem S. Officii. Si autem quaeritur de aliis rebus, ex. gr. de dispensatione ab obligatione recitandi Horas canonicas, S. Congregatio de Religiosis est competens pro Clericis Religiosis[36].

3. **S. Congregatio Concilii.**

a) Ipsius est moderari quae pias Sodalitates, pias Uniones, etiamsi a Religiosis pendeant vel erectae sint in eorum ecclesiis seu Domibus, pia legata, pia opera, Missarum stipes, beneficia aut officia, bona ecclesiastica, mobilia et immobilia, tributa

---

[35] A. A. S. XV (1923) p. 39.

[36] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 206-209.

dioecesana taxas Curiarum episcopalium aliaque huiusmodi attingunt (cf. can. 250 § 2).

b) Eidem reservata est facultas admittendi ad compositionem eos, qui occuparunt bona ecclesiastica, etiam pertinentia ad Religiosos, permittendi ut Fideles acquirant bona ecclesiastica a potestate civili usurpata (cf. can. 250 § 2).

4. **S. Congregatio de Propaganda Fide.**

Eadem Congregatio sibi vindicat, quidquid Religiosos qua Missionarios [37] sive uti singulos sive simul sumptos tangit. Quidquid vero Religiosos qua tales sive uti singulos sive simul sumptos attingit, ad Congregationem Religiosorum negotiis praepositam remittat aut relinquat (cf. can. 252 § 5).

Eius iurisdictio iis est circumscripta regionibus, ubi sacra hierarchia nondum constituta, status Missionis perseverat. Huic Congregationi sunt etiam subiectae regiones, quae, etsi hierarchia inibi constituta sit, adhuc inchoatum aliquid praeseferunt (cf. can. 252 § 3).

5. **S. Congregatio Sacrorum Rituum.**

a) Ius habet videndi et statuendi ea omnia, quae sacros ritus et caeremonias Ecclesiae Latinae proxime spectant (cf. can. 253 § 1), eius proinde est praesertim advigilare, ut sacri ritus ac caeremoniae diligenter serventur in Sacro celebrando, in Sacramentis administrandis, in divinis officiis persolvendis, in iis denique omnibus, quae Ecclesiae Latinae cultum respiciunt; dispensationes concedere opportunas; insignia et honoris privilegia tam personalia et ad tempus, quam localia et perpetua, quae ad sacros ritus vel caeremonias pertineant, elargiri, et cavere, ne in haec abusus irrepant (can. 253 § 2).

b) Denique ea omnia agit, quae ad beatificationem et canonizationem Servorum Dei vel ad sacras reliquias quoquo modo referuntur (can. 253 § 3).

6. **S. Congregatio de Seminariis et Universitatibus.**

Vigilat super omnibus, quae ad regimen, disciplinam, temporalem administrationem, studia Seminariorum pertinent, incolumi iure S. Congregationis de Propaganda Fide. Eidem pariter commissa est moderatio regiminis ac studiorum, in quibus versari debent athenaea seu quas vocant Universitates vel Facultates, quae ab Ecclesiae auctoritate pendent, comprehensis iis, quae a religiosae alicuius Familiae Sodalibus diriguntur (cf. can. 256 § 1) [38].

---

[37] Cf. n. 382, 480.

[38] Cf. Ordinationes ad Constitutionem apostolicam *Deus scientiarum Dominus* de Universitatibus et Facultatibus studiorum ecclesiasticorum

In Italia omnes scholae et instituta instructionis catholicae, etiam illa, quae Religiosis commissa sunt, directe subduntur Officio centrali, quod apud S. C. de Seminariis et Universitatibus constitutum est [39].

7. **S. Congregatio pro Ecclesia Orientali.**

Huic Congregationi reservantur omnia cuiusque generis negotia, quae sive ad personas [40], sive ad disciplinam, sive ad ritus Ecclesiarum orientalium referuntur, etiamsi mixta sint, quae scilicet sive rei sive personarum ratione latinos quoque attingant [41] (cf. can. 247 § 1). Quare pro Ecclesiis ritus orientalis haec Congregatio omnibus facultatibus potitur, quas aliae Congregationes pro Ecclesiis ritus latini obtinent, incolumi tamen iure Congregationis S. Officii ad normam can. 247 (can. 257 § 2).

Novo motu proprio *Sancta Dei Ecclesia,* diei 25 martii 1938 [42], penitus subiiciuntur S. Congregationi pro Ecclesia Orientali regiones sequentes: Aegyptus, peninsula Sinaitica, Erytraea, pars septentrionalis Aethiopiae, Albania australis, Bulgaria, Cyprus, Graecia, Dodecanesus, Iran, Irag, Libanus, Palaestina, Syria, Transiordania Asiatica, Turcarum respublica et Thracia eorundem Turcarum dicioni subiecta, in quibus plenam et exclusivam iurisdictionem habebit.

De **tribunalibus** Curiae Romanae hic pro Religiosis respi- 93
ciantur:

1. **S. Poenitentiaria.** Competens est:

a) Pro foro interno (conscientiae) sive agatur de foro sacramentali sive de foro non sacramentali. Quare hoc tribunal pro solo foro interno gratias largitur, absolutiones, dispensationes, commutationes, sanationes, condonationes; excutit praeterea quaestiones conscientiae easque dirimit (cf. can. 258 § 1; 202) [43].

b) Eiusdem insuper est de iis omnibus iudicare quae spectant ad usum et concessionem indulgentiarum [44], salvo iure S. Officii videndi ea quae doctrinam dogmaticam circa easdem indulgentias vel circa novas orationes et devotiones respiciunt (can. 258 § 2).

---

rite exsequendam a S. Congregatione de Seminariis et Universitatibus Studiorum publicatae die 12 iunii 1931. A. A. S. 23 (1931) p. 263 ss.

[39] A. A. S. XXIV (1932) p. 149.

[40] Ideoque etiam Religiosos.

[41] Cf. ex. gr. can. 542 n. 2; 622 § 4.

[42] A. A. S. XXX (1938) p. 154 ss.

[43] Circa casus occultos cf. monitum S. Poenitentiariae Apostolicae: in A. A. S. (1935) p. 62.

[44] Cf. n. 483.

In petitione ad S. Poenitentiariam[45] nomen poenitentis numquam exprimitur, nomina ficta, ex. gr. Titius, Caja, adhibentur. Nomen confessarii, ad quem rescriptum dirigi debet, accurate signandum erit.

2. **S. Romana Rota**[46].

a) Iudicat in secunda instantia causas quae a quorumvis Ordinariorum tribunalibus in primo gradu diiudicatae fuerint et ad Sanctam Sedem per appellationem legitimam deferantur (can. 1599 § 1 n. 1).

b) In ultima instantia causas ab ipsa S. Rota et ab aliis quibusvis tribunalibus in secunda vel ulteriore instantia iam cognitas, quae in rem iudicatam non transierint (can. 1599 § 1 n. 2).

c) Hoc tribunal iudicat etiam in prima instantia causas de quibus in can. 1557 § 2 aliasve quas Romanus Pontifex sive motu proprio, sive ad instantiam partium ad suum tribunal advocaverit et S. Rotae commiserit; easque, nisi aliud cautum sit in commissionis rescripto, S. Rota iudicat quoque in secunda et tertia instantia ope turnorum qui sibi invicem succedunt (can. 1599 § 2).

3. **Signatura Apostolica.**

Apostolica Signatura videt potestate ordinaria:

a) De violatione secreti ac de damnis ab Auditoribus S. Rotae illatis eo quod actum nullum vel iniustum posuerint (can. 1603 § 1 n. 1).

b) De exceptione suspicionis contra aliquem S. Rotae Auditorem (can. 1603 § 1 n. 2).

c) De querela nullitatis contra sententiam rotalem (can. 1603 § 1 n. 3).

d) De expostulatione pro restitutione in integrum adversus rotalem sententiam quae in rem iudicatam transierit (can. 1603 § 1 n. 4).

e) De recursibus adversus sententias rotales in causis matrimonialibus quas ad novum examen S. Rota admittere renuit (can. 1603 § 1 n. 5).

f) De conflictu competentiae quem enasci contingat inter tribunalia inferiora, ad normam can. 1612 § 2 (can. 1603 § 1 n. 6). Videt ex potestate delegata de petitionibus per supplices libellos ad Sanctissimum porrectis ad obtinendam causae commissionem apud S. Rotam (can. 1603 § 2).

---

[45] Litterae sic incipiant: Eminentissime Princeps! N. sacerdos Religionis N. osculando sacram Purpuram, haec quae sequuntur Eminentiae Vestrae exponit.

[46] Cf. A. A. S. XIX (1926) p. 62-72 circa Moniales.

Tribunalibus Sedis Apostolicae reservatur iudicare Episcopos residentiales in contentiosis, salvo praescripto can. 1572 § 2; Dioeceses aliasve personas morales ecclesiasticas quae Superiorem infra Romanum Pontificem non habent, uti Religiones exemptas, Congregationes monasticas, etc. (can. 1557 § 2 n. 2).

4. De Legatis Apostolicis 94

In Facultatibus [47], quae post Codicis promulgationem **Legatis Apostolicis** concedi solent, prostant quoque quaedam Facultates de Religiosis, ideoque Sancta Sedes in his rebus adeunda non est.

In Indice Facultatum, quas pro locis Missionis suae, Nuntiis, Internuntiis, Delegatis Apostolicis penes civitates seu Nationes post Codicis Iuris Canonici publicationem tribuere Ssmus Dominus Noster decrevit, ceteris abrogatis, legitur:

In cap. V: n. 46. Cognoscendi, in casibus extraordinariis et urgente necessitate super statu alicuius Domus Religionis cuiuslibet; conferendo cum Superioribus consilium et operam ut opportune abusibus remedia adhibeantur, et Religiosi ad sui status perfectionem reducantur, certiore tamen facta quam primum Apostolica Sede, si quid novi in utilitatem claustralium Communitatum decernendum esse videatur.

N. 47. Dispensandi iusta de causa postulante Communitate super defectu dotis in Religione pro Sororibus aut Monialibus requisitae [48].

N. 48. Concedendi in casibus particularibus vel ad tempus, Ordinariis dioecesanis facultatem praeficiendi paroeciis Religiosos in defectu sacerdotum saecularium, de consensu tamen suorum Superiorum, et cum clausula, ut saltem duo alii Religiosi cum parocho cohabitent, servatisque in reliquis sacrorum canonum dispositionibus.

N. 49. Indulgendi Monialibus in casu infirmitatis aliisque iustis gravibusque de causis, ut extra claustra per tempus prudenti arbitrio praefiniendum manere possint, ita tamen, ut cum associatione et assistentia suorum consanguineorum vel affinium aut alicuius honestae mulieris semper incedant, Domi et

---

[47] Archiv für kath. K. R. 102 (1922) p. 57; Vermeersch-Creusen, Epit.[6] tom. I p. 639.

[48] Cf. n. 228, 4.

alibi vitam religiosam ducant a virorum frequentia semotam, prout Deo sacratas virgines decet, firmo praescripto can. 639.

N. 50. Dispensandi Religiosos utriusque sexus, pro foro conscientiae tantum, a regressu in Religionem et permittendi, ut in saeculo remaneant, quoties hi invalide obtinuerint declarationem nullitatis votorum, dummodo tamen haec invaliditas occulta sit, firmo semper manente voto castitatis perpetuae, servatisque aliorum votorum substantialibus, donec peculiarem dispensationem a Sancta Sede hac de re assequantur, et, si sint sacerdotes, facta lege ut habitum sacerdotis saecularis induant.

95 **5. De Cardinali Protectore** [49]

1. **Cardinalis Protector** est is Cardinalis, qui a Romano Pontifice, Religione aliqua rogante, designatur ad suscipiendam protectionem eiusdem Religionis; exinde nominatur Protector, Defensor.

Hoc institutum Protectoris iam diu in Ecclesia exsistit. A saeculo XIII Sedes Apostolica Cardinales pro hoc munere deputabat.

S. Francisco adhuc vivente, Fratres Minores primum, ut videtur, Cardinalem Protectorem, Correctorem, Gubernatorem habuerunt [50].

Temporibus prioribus potestas Cardinalis Protectoris amplissima fuit. Sed ab Innocentio XII in const. *Christifidelium*, 16 febr. 1694 [51], fere omnes facultates eis ablatae sunt. Ut fere fiebat, Cardinales Curiae Romanae Protectores designantur. Quandoque etiam Episcopus residentialis, si Cardinalis est, hoc munus a Sede Apostolica obtinet aut Romanus Pontifex in se suscipit Protectoratum [52].

Cardinali Protectori quaedam iura honorifica conceduntur, ex. gr. ut electioni Moderatoris supremi praesideat [53] etc. Talia privilegia honorifica conceduntur in Constitutionibus aut in rescriptis specialibus. Fere omnes Ordines virorum [54], omnes Ordines mulierum et Congregationes, aliquando immo Congregationes iuris dioecesani Cardinalem Protectorem habent.

---

[49] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 127-135.
[50] Cf. Regulam S. Francisci cap. XII.
[51] Apud Gasparri, Fontes I p. 493-501 n. 254.
[52] Pius XI pro Ordine S. Benedicti.
[53] Cf. autem can. 506 § 4; cf. etiam n. 131.
[54] Nullum Protectorem Cardinalem habent ex. gr. Jesuitae, Camilliani.

Ius commune non imponit obligationem habendi Cardinalem protectorem. Quandoque Sancta Sedes obligationem hanc imposuit, quandoque petitioni non obsecundavit.

2. Codex statuit: Cardinalis Protector cuiuslibet Religionis, nisi aliud expresse cautum fuerit [55] in peculiaribus casibus, a) iurisdictione in Religionem aut in singulos Sodales non pollet [56], b) nec potest se interiori disciplinae et bonorum administrationi immiscere, c) sed eius est tantummodo bonum Religionis consilio et patrocinio promovere (can. 499 § 2).

Omnes Religiosi libere possunt mittere litteras nulli obnoxias inspectioni ad Cardinalem Protectorem ab eoque litteras item nemini inspiciendas recipere (cf. can. 611).

Cardinalis Protector ex stylo Curiae generatim commendat in Religionibus mulierum preces loco Ordinariorum locorum; item indulta Religionibus Religiosarum et Religiosorum laicalium concessa solent a Cardinali Protectore exsecutioni mandari; Procurator generalis enim, de quo in can. 517 § 1, apud eas non habetur.

CAPUT II

De conditione iuridica in relatione ad Episcopum (Ordinarium loci) 96

In iure nomine Ordinarii intelliguntur, nisi quis expresse excipiatur, praeter Romanum Pontificem, pro suo quisque territorio Episcopus residentialis, Abbas vel Praelatus nullius eorumque Vicarius Generalis, Administrator, Vicarius et Praefectus Apostolicus, itemque ii, qui praedictis deficientibus interim ex iuris praescripto aut ex probatis constitutionibus succedunt in regimine, pro suis vero subditis Superiores maiores in Religionibus clericalibus exemptis (can. 198 § 1) [57].

Nomine autem Ordinarii loci seu locorum veniunt omnes recensiti, exceptis Superioribus religiosis (can. 198 § 2).

---

[55] Ex. gr. Delegatus Romani Pontificis, ut Visitator apostolicus, habet iurisdictionem intra ambitum delegationis suae.

[56] Nec potestate dominativa.

[57] S. Cong. Cons., die 20 ian. 1919 (A. A. S. XI [1919] p. 43), decidit pro Congregatione Sacerdotum S. Cordis de Bétharram et Missionariorum della Salette: Ordinarius in casu et ad effectum decreti *Redeuntibus* extenditur et comprehendit Superiorem Generalem praedictarum Congregationum.

96 bis **In genere.**

De potestate Ordinarii loci optime notat Larraona [58]: Non est potestas formaliter interna ac proinde Ordinarius loci non dicitur in iure Superior maior Religionum. Est eminenter talis, intra terminos tamen iuris quia et ex iure aliqua, immo et plura, ipsi reservantur, quae ex se interna essent, et insuper, quia proprio iure et ordinario vigilat usum potestatis internae, abusus ipsius corrigit et supplet defectus.

Ordinarius loci dici potest Superior externus Religiosorum non exemptorum.

1. Codex statuit: Subduntur quoque Religiosi **Ordinario loci** [59] iis exceptis, qui a Sede Apostolica exemptionis privilegium consecuti sunt, salva semper potestate quam ius etiam in eos locorum Ordinariis concedit (can. 500 § 1).

2. Tale privilegium ex iure habent Regulares.

Regulares, novitiis non exclusis, sive viri sive mulieres, cum eorum Domibus et ecclesiis, exceptis iis Monialibus quae Superioribus regularibus non subsunt, ab Ordinarii loci iurisdictione exempti sunt [60], praeterquam in casibus a iure expressis (can. 615).

Inter Regulares autem sunt gradus exemptionis; Ordines Regulares laicales valde deminutam habent exemptionem [61] (cf. ex. gr. can. 501 § 1, 514 § 1, 525, 604 § 3 etc.).

Religiones votorum simplicium exemptionis privilegio non gaudent, nisi specialiter eisdem fuerit concessum (can. 618 § 1).

3. Moniales, quae sub iurisdictione Superiorum Regularium ex praescripto Constitutionum sunt, Ordinario loci subduntur tantum in casibus iure expressis (can. 500 § 2).

In Religionibus tamen iuris pontificii Ordinario loci non licet a) Constitutiones ullatenus immutare aut de re oeconomica cognoscere, salvo praescripto can. 533-535; b) Sese ingerere in regimen internum ac disciplinam, exceptis casibus in iure expressis; nihilominus in Religionibus laicalibus [62] ipse potest ac debet inquirere, num disciplina ad Constitutionum

---

[58] In Com. pro Rel. V (1924) p. 144 not. 93. Cf. supra n. 71.
[59] In cuius Dioecesi Domus religiosa sita est, cf. can. 962.
[60] Cf. Partem XI, cap. III: Privilegium exemptionis.
[61] Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 184.
[62] Etiam exemptis.

normam vigeat, num quid sana doctrina morumque probitas detrimenti ceperit, num contra clausuram peccatum sit, num Sacramenta aequa stataque frequentia suscipiantur; et, si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse per se consulat; si qua tamen maioris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim; decretum vero ad Sanctam Sedem deferat (can. 618 § 2 n. 1-2).

Quae dicta sunt de Domibus iuris pontificii, valent quoque de Monasteriis Monialium Ordinario loci subditis. Monasteria autem Monialium, Regularibus subdita, nequit Ordinarius regere, nisi in paucis casibus in iure expressis. Pariter nullam fere auctoritatem habet Ordinarius loci in Religiones exemptas [63].

In Gallia et Belgio et ut videtur etiam in America Sept. Moniales, quae iure communi Regularibus essent subiectae, subsunt iurisdictioni Ordinarii loci ex speciali dispositione Sanctae Sedis nuper confirmata [64].

4. Nulla **virorum** Religio sine speciali apostolico indulto [65] potest sibi subditas [66] habere religiosas Congregationes mulierum [67] aut earum Religiosarum curam et directionem retinere sibi specialiter commendatam (can. 500 § 3).

Cum dicatur: *Nulla virorum Religio,* excluduntur omnes Ordines [68] et Congregationes, etiam Societates virorum in communi viventium sine votis (cf. can. 675).

Religio autem virorum per se aggregare potest Societates mulierum in communi viventium sine votis, cum tales non sint Congregationes religiosae. Religio autem mulierum, sive Ordo sive Congregatio religiosa, potest semper uti consilio et auxilio Religionis virorum imprimis similis rationis instituti, exclusa vera directione et cura iurisdictionali [69].

Cura et directio significant nominationem Directoris Instituti, Cappellani et praesentationem Confessarii.

Valet hoc de Religione qua persona morali. Non vide-

---

[63] Prümmer, o. c., p. 242 q. 184.
[64] A. A. S. XI (1919) p. 240, cf. n. 418. Cf. can. 512 § n. 1.
[65] Cf. A. A. S. XXVI (1924) p. 148; XXVII (1925) p. 375.
[66] In iuridica dependentia.
[67] Non agitur de Monasteriis Monialium.
[68] In editionibus praeparatoriis tantummodo Congregationes virorum comprehendebantur. Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 292 n. 100.
[69] Fanfani, o. c. p. 54 n. 42.

tur prohibitum, quin a legitimo Superiore puta ab Ordinario loci, cura alicuius Congregationis religiosae mulierum designato Religioso demandari possit[70].

5. De Religionibus **iuris dioecesani** Ordinarius loci plenam potestatem habet, sed ad normam iuris (cf. can. 492 § 2). Ideoque tales Religiones gaudent iuribus, quae legitimis collegiis in Ecclesia competunt et in omnibus, quae a Codice regulantur, subductae sunt a potestate Ordinarii loci et Sanctae Sedi subiectae non aliter ac aliae Religiones[71] iuris pontificii. Si Congregatio religiosa iuris dioecesani ad Dioeceses alias propagari accidit, Ordinarii locorum, eandem[72] auctoritatem in eas habent, sed de legibus nihil mutari liceat, nisi de consensu unanimi[73] Ordinariorum (cf. can. 495 § 2).

Ordinarius loci gaudet de Religionibus iuris dioecesani potestate iurisdictionis et dominativa (cf. can. 492 § 2, 501 § 1); etiam vi voti obedientiae in iis rebus, quae sunt e Regula et Constitutionibus, praecipere potest[74]. Pro Congregationibus iuris dioecesani mulierum vinculum ex iure maius et arctius est quam pro viris[75].

6. Si Religiones sunt **iuris pontificii**, idest si saltem laudis decretum ab Apostolica Sede sunt consecutae, potestas Ordinarii loci est limitata, etiamsi non eodem modo ac in relatione ad Religiones exemptas.

Attamen Religiones iuris pontificii non exemptae subsunt Ordinario loci non tantum qua Fideles et Clerici, sed etiam qua Religiosi in casibus a iure statutis, proinde vi voti

---

[70] Fanfani, o. c. p. 54 n. 42 secundum Matthaeum a Coronata o. c. p. 623 n. 530 nota 6, etiam Domui religiosae cura et directio committi potest.

[71] Cf. can. 493.

[72] De uno casu excepto, in quo Ordinarius Domus principis praeeminentiam habet, cf. can. 495 § 1.

[73] Cf. A. A. S. XIII (1921) p. 481; Maroto in Com. pro Rel. II (1921) p. 322-329.

[74] Notat autem Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 182 nota 74: Documentis authenticis non confirmatur haec doctrina nec clare ex natura intrinseca Congregationis dioecesanae deducitur.

[75] Ita can. 506 § 4; 533 § 1 n. 1; 534 § 1 (partim); 652 § 1 applicantur mulieribus dumtaxat.

Ordinarius loci praecipere potest [76], alii [77] talem potestatem negant.

7. Utrum Religiosi vi voti obedientiam praestare debeant Ordinario loci videas n. 320.

In particulari [78]. 97

1. Quid Episcopus residentialis respective Ordinarius loci servatis servandis apud Religiosos, etiam exemptos facere potest? Potest:

a) Intra suum territorium in ecclesiis Religiosorum, quamvis exemptis, concionare (cf. can. 1343 § 1), [79], ne exceptis quidem locis exemptis, pontificalia exercere (cf. can. 387 § 1), confirmationem administrare in locis quoque exemptis (cf. can. 792).

b) Scholas quaslibet, oratoria, recreatoria, patronatus etc., in iis, quae religiosam et moralem institutionem spectant, visitare; a qua visitatione quorumlibet Religiosorum scholae exemptae non sunt, nisi agatur de scholis internis pro professis Religionis exemptae (cf. can. 1382) [80].

2. Quid Religiosi, etiam exempti, Ordinario loci faciendum relinquere debent?

a) Consecrationem (non benedictionem) loci sacri quanquam ad Regulares pertinentis (cf. can. 1155 § 1) [81], consecrationem campanarum (cf. can. 1169 § 5) [82], consecrationem altaris immobilis (cf. can. 1199 § 2; 1155 § 1).

b) Causas, quae ad S. Officium spectant, controversias inter Religiosas personas physicas vel morales diversae Religionis aut etiam inter Religiosos eiusdem Religionis non exemptae, aut inter Religiosum et Clericum saecularem vel Laicum (cf. can. 1579 § 3); controversias omnes de praecedentia, etiam inter exemptos, quatenus ii collegialiter cum aliis procedant, in casibus urgentioribus (cf. can. 106 n. 6).

c) Explorationem voluntatis mulieris adspirantis ante novitiatum et ante professionem tum temporariam tum perpetuam sive sollemnem sive simplicem (cf. can. 552 § 2).

3. Quid Religiosi, etiam exempti, facere debent, si Ordinarius loci aliquid praescribit? Debent:

a) Preces ob causam publicam indictas persolvere (cf. can. 612).

b) Collectas aut orationes in sacrosancto sacrificio Missae praescriptas persolvere et nomen Episcopi in Canone Missae nominare (cf. can. 2).

c) Sacra sollemnia ob causam publicam praescripta celebrare (cf. can. 612).

---

[76] Cf. Claeys Bouuaert-Simenon [2], o. c. p. 322 n. 609.

[77] Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 183 et nota 77. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 624 n. 1530.

[78] Ex enumeratione Vermeersch-Creusen, Ep. [6] p. 571 s. n. 775 (718). Explanationem profusiorem, cf. Partem XI: De privilegiis.

[79] Quam facultatem etiam omnes ii habent, qui nomine Ordinarii loci veniunt.

[80] Valet etiam nota 79.

[81] Non autem Vicarius Generalis sine mandato speciali.

[82] Valet etiam nota 81.

d) Sonitum campanarum ob causam publicam praescriptum facere (cf. can. 612).

e) Catecheticam populo institutionem tradere (cf. can. 1334).

f) Diebus festis de praeceptis brevem Evangelii aut alicuius partis doctrinae christianae explanationem facere (cf. can. 1345).

g) Praescripta de divino cultu observare; Ordinarius potest in hunc finem eorundem ecclesias vel publica oratoria visitare (cf. can. 1261).

h) Viri Religionum debent processionibus ex publica causa indictis et processioni die festo Corporis Christi interesse [83], Regularibus exceptis, qui in strictiore clausura perpetuo vivant, aut a civitate ultra tria millia passuum distent (cf. can. 1291; 1292).

i) Decreto Ordinarii loci circa stipem manualem stare (cf. can. 831 § 3), non autem pro fundationibus (cf. can. 1550).

k) Divina officia omittere, quae iudicio Ordinarii loci instructioni catecheticae aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferunt (cf. can. 609 § 3) [84].

l) Tributum pro Seminario solvere, nisi solis eleemosynis vivant aut in ea collegium discentium vel docentium ad commune Ecclesiae bonum promovendum actu habeatur (cf. can. 1356 § 1) et, si Religiosi beneficiarii sint, extraordinariam et moderatam exactionem praestare (cf. can. 1505).

m) Normas ratione admissionis pro celebratione Missae observare (cf. can. 804 § 3).

n) Interdictum locale ab Episcopo inflictum servare (cf. can. 2269).

4. Quid sine interventu aut consensu Ordinarii loci a Religiosis, etiam exemptis, fieri non potest? Religiosi sine consensu Ordinarii loci non possunt:

a) Domum religiosam aut aedes separatas a Domo aedificare (cf. can. 497 §§ 1, 2).

b) In certo ac determinato loco ecclesiam vel oratorium publicum aedificare (cf. can. 1162 § 4);

c) Confessiones Saecularium vel Religiosarum audire (cf. can. 874 § 1; 876).

d) Conciones habere ad Fideles (cf. can. 1338 § 2, 1339).

e) Sanctissimam Eucharistiam in oratorio principali non publico asservare (cf. can. 1265 § 1 n. 2).

f) Expositionem publicam sanctissimae Eucharistiae seu cum ostensorio facere extra diem festum Corporis Christi et intra octavam (cf. can. 1274 § 1).

g) In ecclesiis aliisve locis sacris ullam insolitam ponere imaginem (cf. can. 1279 § 1).

h) Non approbatas orationes et pietatis exercitia in ecclesiis vel oratoriis peragere (can. 1259 § 1).

i) Rectores ecclesiae non adnexae conventui approbare (cf. can. 480 § 2).

k) Novas indulgentias ecclesiis etiam Regularium concessas, quae Romae promulgatae non sint, pervulgare (cf. can. 919 § 1).

l) Sacros ordines recipere, si Superiores ordinationes facere nequeant (cf. can. 956; 959; 694).

---

[83] De interventione in Synodo dioecesano, cf. can. 538 § 1 n. 8, aut in sic dictis collationibus seu conferentiis, cf. can. 131; 448 § 1; 591.

[84] Ordinarius loci non potest prohibere Regularibus, quominus Missam celebrent determinata hora diei vel dum ipse pontificaliter celebret, cf. infra n 420.

m) Associationes pias erigere (cf. can. 686 § 3; 703), eis usum particularium vestium, in publicis sacris functionibus deferendarum concedere aut proprium habitum Confraternitatis mutare (cf. can. 703 § 3; 714); Moderatorem aut Cappellanum (e Clero saeculari) Associationi, quae in propria ecclesia erecta est, praeficere (cf. can. 698 § 1).

n) Processiones publicas extra ecclesiae ambitum et extra octavam Corporis Christi, peragere (cf. can. 1291 § 2).

o) Libros, diaria edere vel in diariis scribere vel eadem moderari. (cf. can. 1385; 1386).

p) Eleemosynas quaerere, nisi sint ex instituto Mendicantes (cf. can. 621; 622).

q) Pecuniam collocare, quae data sit paroeciae vel Missioni aut Religiosis intuitu Paroeciae vel Missionis (cf. can. 533 § 1 n. 4 et § 2).

r) Bona fiduciaria acceptare, quae ecclesiis loci seu Dioecesis attributa sunt incolis aut piis causis iuvandis (cf. can. 1516 § 1 et § 3).

5. Religiosi omnes promovendi ad ordinem subdiaconatus, sacerdotes confessionibus excipiendis destinati et sacri concionatores, parochi, beneficiarii curati professionem emittere tenentur coram Ordinario loci (cf. can. 1406 § 1 n. 7).

De iure visitationis [85]. 97 bis

Exemptio a iurisdictione per se non infert exemptionem a visitatione. Ab hac tamen per se immunes sunt Regulares.

Ordinariae episcopali visitationi obnoxiae sunt personae, res ac loca pia, quamvis exempta, quae intra Dioecesis ambitum continentur, nisi probari possit specialem a visitatione exemptionem fuisse ipsis ab Apostolica Sede concessam (can. 344 § 1).

Religiosos autem exemptos Episcopus visitare potest in casibus tantum in iure expressis (can. 344 § 2).

Obiectum visitationis episcopalis sunt loca pia, proinde ecclesiae aliaque aedificia ecclesiastica, coemeteria; res nempe sacra suppellex, vasa sacra, reliquiae et imagines Sanctorum, legata pia, hospitalia, scholae, seminaria, bona temporalia ecclesiae, munera sacra, idest praedicatio verbi Dei, administratio sacramentorum: personae, idest Clerus et Moniales, Confraternitates, magistri scholarum populusque fidelis.

Requiritur privilegium ab Apostolica Sede concessum, si quis vult esse immunis a visitatione episcopali. Etsi exempti gaudent privilegio generalis exemptionis, nihilominus non sunt liberi, si privilegium exemptionis a visitatione episcopali ad determinatum obiectum sese non extendit, ex gr. ad ecclesias exemptas, quibus cura animarum incumbit [86].

---

[85] Cf. Visitatio canonica infra n. 148. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 440-448. IX (1928) p. 23-31).

[86] Cf. Conc. Trid. sess. VII, cap. 7, de ref. sess. XXV, cap. 11, 12, 13 de regular. Cf. Vidal-Wernz, De Personis n. 608 III.

Ordinarius loci[87] per se vel per alium quinto quoque anno[88] visitare debet:

a) Singula Monialium[89] Monasteria, quae sibi vel Sedi Apostolicae immediate subiecta sunt. (can. 512 § 1 n. 1).

Monasteria, quae ei subiecta sunt, gubernat Ordinarius loci propria auctoritate, ea, quae Sanctae Sedi immediate subiecta[90] sunt, auctoritate vicaria[91]. Utraque est ordinaria, nam potestas delegata a iure quam Ordinarius loci ante Codicis promulgationem habebat, nunc ipso iure adnexa est officio (cf. 197 § 1), proinde ordinaria[92]. Tota differentia auctoritatis de praefatis Monasteriis stat in titulo.

De Monasterio Monialium in Gallia et in Belgio cf. n. 47, 418.

b) Singulas Domos sive virorum sive mulierum Congregationis iuris dioecesani (cf. can. 512 § 1 n. 2).

c) Monasteria Monialium quae Regularibus subduntur circa omnia, si Superior regularis ea a quinque annis non visitaverit (cf. can. 512 § 2 n. 1).

Ordinarius loci potest per se et etiam, etsi impeditus non sit (ideoque aliter ac in can. 343 § 1 de generali visitatione Dioecesis), per alium quemlibet Domos religiosas visitare.

Quinto quoque anno saltem Ordinarius loci visitare debet, potest autem frequentius visitare, quia vita religiosa ei subest.

2. Ius partiale visitationis Ordinarius loci habet in certis casibus. Ordinarius loci visitare quoque eodem tempore [idest quinto quoque anno] debet:

a) Monasteria Monialium, quae Regularibus subduntur circa ea quae clausurae legem spectant[93]; imo etiam circa

---

[87] Cf. can. 198 § 1, cf. supra ante n. 96.

[88] In editionibus praeparatoriis dicebatur tertio saltem quoque anno. Visitatio Dioecesis singulis quinquenniis perfici debet secundum can. 343 § 1.

[89] De nomine Monialium cf. n. 46 e.

[90] Potestate ordinaria propria.

[91] Cf. Maroto, Institut I[3] p. 830 n. 699 not.: Episcopi agebant in exemptos ut Delegati Apostolicae Sedis, nunc dicendi sunt agere tanquam Vicarii Apostolicae Sedis.

[92] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. I[6] p. 259 n. 314 (277).

[93] Cf. can. 603 § 1. Etiam de administratione bonorum; cf. can. 535 § 1 n. 1.

alia omnia, si Superior regularis ea a quinque annis non visitaverit (can. 512 § 2 n. 1).

b) Singulas Domos Congregationis clericalis iuris pontificii etiam exemptae, in iis quae pertinent ad ecclesiam, sacrarium [94], oratorium publicum, sedem ad sacramentum poenitentiae [95] (can. 512 § 2 n. 2) pro Fidelibus destinatam.

Sedes confessionales pro Religiosis reservatis non subsunt visitationi.

Oratorium publicum Religiosorum Ordinarius loci visitare potest, pari ratione ac ecclesias eorum (cf. can. 1191 § 1), non autem oratorium semi-publicum (cf. can. 1188 § 2 n. 2).

Etsi oratoria semi-publica Religiosorum clericalium iuris pontificii non exemptorum sine licentia Ordinarii loci erigi nequeant (cf. can. 1192 § 1), non videtur tamen Ordinario loci ius illa visitandi competere. Can. 344 § 1 generaliter quidem loquitur de visitatione locorum piorum, sed in sede propria, ubi dicitur de visitatione Religiosorum, Codex silet de oratorio semi-publico. Si legislator voluisset, certe expressisset; ceterum oratorium semi-publicum habendum est quid intimum Communitatis religiosae [96].

Congregationes exemptae igitur non differunt hac in re a non exemptis, sed a propriis Ordinibus clericalibus, quia hoc in loco Ordinarius loci ius-visitationis non habet nec de Domibus nec de ecclesiis [97] seu oratoriis [98].

In Ecclesia e Pontificali Romano [99] visitanda sunt: Ssma Eucharistia, Baptisterium, sacra Olea, sacrae Reliquiae, Altaria, Cappella, sacrae Imagines [100], item cathedra, organum, sedilia, in sacristia paramenta, vasa sacra, libri liturgici [101].

c) Singulas Domos [102] Congregationis laicalis [103] iuris pontificii, non solum in relatione ad id, quod in numero praecedenti, sed etiam in omnibus, quae se refe-

---

[94] Seu sacristiam.
[95] Cf. can. 909.
[96] Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 355 s.
[97] De paroeciis et Associationibus cf. can. 631, 690 § 2.
[98] Cf. infra n. 4.
[99] P. III pag. 125.
[100] Cf. can. 1279.
[101] Cf. can. 604, 509.
[102] Sive virorum sive mulierum.
[103] Etiam exemptae.

runt ad disciplinam e can. 618 § 2 n. 2, num disciplina ad Constitutionum normam vigeat, num quid sana doctrina morumque probitas detrimenti ceperit, num contra clausuram peccatum sit, num Sacramenta aequa stataque frequentia suscipiantur (cf. can. 618 § 2 n. 2; 512 § 2 n. 3).

Si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse per se consulat; si qua tamen maioris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim; decretum vero ad Sanctam Sedem deferat (cf. can. 618 § 2 n. 2).

d) Quod ad bonorum administrationem attinet, serventur praescripta can. 532-535 (can. 512 § 3).

Loci Ordinarius hospitalia orphanotrophia aliaque similia Instituta, ad opera Religionis vel caritatis sive spiritualis sive temporalis destinata, etiam in personam moralem erecta et quovis modo exempta, visitare potest et debet (cf. can. 1489; 1491 § 1). Imo licet in personam moralem non sint erecta et Domui religiosae concredita, si quidem agatur de Domo religiosa iuris dioecesani, iurisdictioni Ordinarii loci penitus subduntur; si de Domo religiosa iuris pontificii episcopali vigilantiae subsunt quod spectat ad Religionis magisteria, honestatem morum, exercitationes pietatis, sacrorum administrationem (can. 1491 § 2)[104].

Singulas Domus Regularium Ordinarius loci visitare non potest, cum a iurisdictione sua exemptae sint (cf. can. 615)[105]. Sed loci Ordinario ius esto cognoscendi de administratione fundorum legatorumque, quae pro paroecia vel Missione aut Religiosis intuitu paroeciae vel Missionis data sunt (cf. can. 535 § 3 n. 2; cf. can. 533 § 1 nn. 3-4).

3. Visitator[106] ius et officium habet interrogandi Religiosos quos oportere iudicaverit et cognoscendi de iis quae ad visitationem spectant; omnes autem Religiosi obligatione tenentur respondendi secundum veritatem, nec Su-

---

[104] Cf. can. 1382 infra n. 485.

[105] P. Kraemer, O. C. M. F., An ius visitandi domos vel saltem ecclesias Regularium Ordinario loci competat? in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 245-248.

[106] Cf. infra n. 148, 6, d.

perioribus fas est quoquo modo eos ab hac obligatione avertere aut visitationis scopum aliter impedire (can. 513 § 1).

A decretis Visitatoris recursus datur in devolutivo tantum, nisi Visitator ordine iudiciario processerit (can. 513 § 2).

Pont. Com. ad Cod. interpr. solvit, 24 nov. 1920 [107], sequens dubium:

Utrum ad normam can. 512 § 2 n. 1 et can. 513 § 1 officium Ordinarii loci sit visitare quinto quoque anno Monasteria Monialium, quae Regularibus (etiam exemptis) subduntur, circa ea quae clausurae legem spectant eo, qui in can. 513 exponitur modo.

Resp.: *Affirmative.*

4. Locorum Ordinarii advigilent ut sacrorum canonum praescripta de divino cultu sedulo observentur et praesertim ne in cultum divinum sive publicum sive privatum aut in quotidianam Fidelium vitam superstitiosa ulla praxis inducatur, aut quidquam admittatur a fide alienum vel ab ecclesiastica traditione absonum vel turpis quaestus speciem praeseferens (can. 1261 § 1).

Si loci Ordinarius leges pro suo territorio hac in re tulerit, etiam Religiosi omnes, exempti quoque, obligatione tenentur easdem servandi; et Ordinarius potest eorundem ecclesias vel publica oratoria in hunc finem visitare (can. 1261 § 2).

Nemini liceat in ecclesiis, etiam exemptis, aliisve locis sacris ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Ordinario loci sit approbata (can. 1279 § 1).

Etsi Regularibus vi can. 615 concessum est privilegium exemptionis in canone 1261 §§ 1-2 et 1279 § 1, habetur exceptio ab ipso iure communi stabilita. Attamen haec exceptio seu advigilantia aut visitatio valet tantummodo de divino cultu.

Praeses Com. pro Int. Cod. 8 aprilis 1924 respondit ad sequentia dubia.

In urbe N. tempore, quo ecclesiae nobis quinquennali visitationi subdebantur, misit Ordinarius loci suum delegatum ad visitandum templum Ordinis N. in illa urbe exsistens. Superiore praedicti Ordinis non reluctante, delegatus Ordinarii visitavit templum et sacrarium eodem modo, quo ecclesiae non exemptae visitari solent.

---

[107] A. A. S. XII (1920) p. 575.

Re audita, Provincialis praedicti Ordinis protestationem Ordinario porrexit, in qua cum debita reverentia, ei inculcare conabatur, templum Ordinis vi exemptionis visitationi loci Ordinarii subiectum non esse. Quod si vero de visitatione e can. 1261 § 2 agatur, illam supponere leges particulares in materia in praedicto canone expresse latas, hancque visitationem totam quantam differre ab illa quinquennali. Ordinarius affirmat se allatas rationes non cognoscere seque ius habere etiam exemptorum Regularium templa visitandi. Ad rem dirimendam quaeritur:

I. Utrum Ordinarius loci templa Ordinis N. in sua Dioecesi exsistentia modo praedicto quinto quoque anno visitare possit.

Et quatenus negative:

II. Utrum in casu, quo leges dioecesanae (ex. gr. synodales) non quidem novam materiam e can. 1261 afferunt, sed solum leges ecclesiasticas urgent, Ordinarius ad visitationem manum apponere possit.

Et quatenus negative:

III. Utrum visitatio de qua in can. 1261 § 2 eodem modo instituenda sit ac solita quinquennalis visitatio ecclesiarum non exemptarum.

Et quatenus negative:

IV. Utrum ad visitationem e can. 1261 § 2 extendi possint responsa S. C. Ep. et Reg. ante novum Codicem data, ut nempe Ordinarius visitationis iure in tantum solum generatim utatur, in quantum positivam habeat notitiam, leges particulares a se latas in ecclesiis Regularium exemptorum non observari.

Resp.: Ad I. II. III. *Negative;* Ad IV. *Affirmative.*

97 ter 5. De visitatione scholarum, etc., cf. infra Partem XII.

6. De **punitione** pro delictis in ipsa visitatione commissis Codex statuit: Antistitae inhabiles ad officia assequenda, quae aliarum regimen secumferunt, a Visitatore declarentur et Antistitae officio, quo funguntur, priventur:

a) Quae post indictam visitationem Religiosas in aliam Domum, Visitatore non consentiente, transtulerint (cf. can. 2413 § 1).

b) Quae per se vel per alias directe vel indirecte, Religiosas induxerint, ut interrogatae a Visitatore taceant vel veritatem quoque modo dissimulent aut non sincere exponant (cf. can. 2413 § 1) vel

c) Eisdem, ob responsa quae Visitatori dederint, molestiam, sub quovis praetextu, attulerint (cf. can. 2413 § 1).

Si agatur de mulieribus religiosis, quae non sunt Antistitae, et quae casum sub b) et c) incurrerunt, inhabiles ad officia assequenda, quae aliarum regimen secumferunt, a Visitatore declarentur (cf. can. 2413 § 1).

Quae in superiore paragrapho (can. 2413 § 1) praescripta sunt, etiam virorum Religionibus applicentur (can. 2413 § 2).

7. Visitator in iis, quae obiectum et finem visitationis respiciunt, debet paterna forma procedere (can. 345).

A decretis Visitatoris recursus datur in devolutivo tan-

tum [108], nisi Visitator ordine iudiciario processerit (can. 513 § 2). In hoc ultimo casu recursus in suspensivo esset, idest ratione appellationis.

Ordinario loci aut Superiori regulari Monasterium visitantibus vel aliis Visitatoribus ab ipsis delegatis licet clausuram ingredi, dumtaxat inspectionis causa cautoque, ut unus saltem Clericus vel Religiosus vir maturae aetatis eos comitetur (can. 600 n. 1).

Praescriptioni obnoxium non est:

Ius visitationis et obedientiae, ita ut subditi a nullo Praelato visitari possint et nulli Praelato iam subsint (cf. can. 1509 n. 7).

CAPUT III

De conditione iuridica in relatione sua ad Vicarios et Praefectos Apostolicos

97 quater

Religiosi, qui in territoriis Sacrae Congregationi de Propaganda Fide subiectis Missionarii instituuntur, multiplici ratione a Vicariis et Praefectis Apostolicis pendent.

1. Missionarii sunt ii Clerici aut Religiosi, qui in terras infidelium et acatholicorum se conferunt ad annuntiandum et propagandum Evangelium Iesu Christi.

2. Vicarii et Praefecti Apostolici ab omnibus Missionariis, etiam Religiosis, possunt ac debent exigere, ut suas patentes seu alias quasvis eorum Missionis, destinationis, constitutionis ac deputationis litteras exhibeant, easque exhibere recusantibus exercitium cuiusvis ministerii ecclesiastici prohibere (can. 295 § 1). Omnes Missionarii, etiam Regulares, licentiam sacri ministerii exercendi petant a Vicariis et Praefectis Apostolicis, qui tamen eam ne denegent, nisi singulis et gravem ob causam (can. 295 § 2).

3. Ad paroecias Religiosis concreditas Superior, cui ex Constitutionibus id competit, sacerdotem suae Religionis praesentat Ordinario loci, qui eidem, servato praescripto can. 459 § 2, institutionem concedit (can. 456). Quasi-paroeciae sunt omnes amovibiles (can. 454 § 4) [109].

---

[108] Idest decreta retinent interdum vim suam. Cf. can. 647 § 2 n. 4; 2243 § 2; 2287.

[109] Cf. S. Cong. Consistorialis, Declaratio de natura Quasi-paroeciarum vel Missionum Dioecesum quarumdam post C. I. C. promulgatio-

Parochi autem, ad religiosam Familiam pertinentes, sunt semper, ratione personae, amovibiles ad nutum tam loci Ordinarii, monito Superiore, quam Superioris, monito Ordinario, aequo iure, non requisito alterius consensu: nec alter alteri causam iudicii sui aperire multoque minus probare tenetur, salvo recursu in devolutivo ad Apostolicam Sedem (can. 454 § 5).

4. Etiam Missionarii regulares subiiciuntur Vicarii et Praefecti Apostolici iurisdictioni [110], visitationi et correctioni in iis quae pertinent ad Missionum regimen, curam animarum, Sacramentorum administrationem, scholarum directionem, oblationes intuitu Missionis factas, implementum piarum voluntatum in favorem eiusdem Missionis (can. 296 § 1). Exemptio eorum ergo in hac re limitata est.

Quamvis Vicariis et Praefectis Apostolicis nullo modo liceat, praeter casus in iure praevisos, se in disciplinam religiosam ingerere quae a Superiore religioso dependet, si tamen circa ea, de quibus in superiore paragrapho, conflictus oriatur inter mandatum Vicarii aut Praefecti Apostolici et mandatum Superioris, prius praevalere debet, salvo iure recursus in devolutivo ad Sanctam Sedem et salvis peculiaribus statutis a Sede Apostolica probatis (can. 296 § 2).

5. Deficientibus e Clero saeculari sacerdotibus, Vicarii et Praefecti Apostolici possunt, audito eorum Superiore, cogere Religiosos, etiam exemptos, vicariatui vel praefecturae addictos, ad animarum curam exercendam, salvis pariter peculiaribus statutis a Sede Apostolica probatis (can. 297). Si qua dissidia in iis quae ad curam animarum pertinent, sive inter singulos Missionarios, sive inter diversas Religiones, sive inter

---

nem, A. A. S. XI (1919) p. 347 s.; cf. Vermeersch, Periodica X (1922) p. 57; Instructio de erectione Quasi-paroeciarum in Vicariatibus et Praefecturis Apostolicis a S. Cong. de Propaganda Fide diei 25 iulii 1920 (A. A. S. XII [1920] p. 331-333); cf. Vermeersch, Periodica X (1922) p. 203. Aliam instructionem similem S. Cong. de Propaganda Fide publicavit die 9 dec. 1920: De definiendis limitibus paroeciarum in Dioecesibus S. Cong. de Propaganda Fide subiectis (A. A. S. XIII [1921] p. 17 s.).

[110] Circa ambitum iurisdictio haec non differt multum ab iurisdictione Episcoporum, Abbatum et Praelatorum nullius, cf. can. 294 § 1; attamen est dumtaxat potestas ordinaria vicaria.

Missionarios et alios quoslibet oriri contigerit, ea quamprimum componere curent Vicarii et Praefecti Apostolici, qui huiusmodi quaestiones, ubi opus fuerit, dirimant, integro tamen iure recursus ad Apostolicam Sedem, qui decreti effectum non suspendit (can. 298).

6. Vicariis et Praefectis Apostolicis non licet, inconsulta Sede Apostolica, concedere Missionariis ab ea missis veniam in perpetuum deserendi vicariatum aut praefecturam, vel alio transeundi, nec eos quoquo modo expellere (can. 307 § 1). In casu autem publici scandali possunt ipsi, audito suo Consilio, et si agatur de Religiosis, praemonito, quantum fieri potest, Superiore, Missionarium statim removere, facta tamen illico certiore Apostolica Sede (can. 307 § 2).

Vicariis et Praefectis Apostolicis de novo iure non competit in proprio territorio, ut nominentur in Canone Missae [111].

Secundum epistolam, diei 8 dec. 1919 [112], Card. van Rossum, Praefecti S. Congregationis de Propaganda Fide, Vicariis et Praefectis Apostolicis fit potestas nominandi Vicarium delegatum:

E can. 198 Vicariis et Praefectis Apostolicis ius non competit sibi eligendi Vicarium Generalem sicut fas est Episcopis residentialibus; sed ipsis potestas tantum est nominandi, cum muneribus in singulis casibus designandis delegatum, qui etiam alius esse potest quam Provicarius, de quo in can. 309.

Sed cum ex alia parte opportunum videatur Superiores Missionum auctoritate pollere sibi deligendi aliquem Vicarium [113], qui practice eadem gaudeat iurisdictione, quam ius canonicum Vicariis Generalibus tribuit, non exclusa habituali potestate exsecutioni mandandi rescripta pontificia atque utendi iisdem peculiaribus facultatibus, quas haec S. C. Ordinariis locorum communicat, SS. D. N. Benedictus divina Prov. PP. XV, in audientia habita ab infrascripto Cardinali Praefecto S. C. de Propaganda Fide, die 6 novembris anni 1919, haec in bonum Missionum sua benignitate concessit: I. Sanavit nullitatem actuum iurisdictionis positorum ab iis Missionariis, qui forsan ut vere Vicarios Generales se gesserunt. II. Elargitus est Ordinariis Missionum potestatem nominandi Vicarium Delegatum, si eo indigeant, cui practice concessa sit omnis iurisdictio in spiritualibus et temporalibus, qua ex Codice I. C. uti potest Vicarius Generalis in Dioecesi.

---

[111] Cf. infra n. 439. Privilegia quandoque conceduntur, cf. Vromant, Facultates Apostolicae n. 117.

[112] A. A. S. XII (1920) p. 120; c. Vermeersch, Periodica X (1922) p. 200.

[113] Cf. G. Vromant, C. J. C. M., De Vicario delegato in territorio Missionum, in: Periodica XVII (1-28) p. 68*-78*.

Ex hac concessione, omnibus Superioribus Missionum facta, nunc tu poteris Vicarium Delegatum nominare, qui gaudeat omnibus facultatibus Vicario Generali tributis, ad normam can. 368, § 1 n. 2.

De numero autem et de officio Vicariorum Delegatorum in unaquaque Missione eadem valeant, quae de Vicario Generali in Codice I. C. statuta sunt (cf. can. 366 ss.).

S. Congregatio de Propaganda Fide 8 dec. 1929 instructionem ad Vicarios Praefectosque Apostolicos et ad Superiores Institutorum, quibus a Sancta Sede Missiones concreditae sunt, publicavit [114] *de auctoritate, qua gubernantur Missiones.*

Quum huic Sacrae Congregationi, Propagandae Fidei praepositae, hinc a Vicariis et Praefectis Apostolicis, inde a Superioribus Institutorum, quibus Missiones commissae sunt, circa propriam atque legitimam in gubernandis Missionibus auctoritatem non infrequenter proponantur quaestiones, opportunum existimatum est, principia iuris, quae hanc materiam regunt, paulo magis illustrare. Dubitationes enim, haesitationes et incertitudines huiusmodi creare solent animorum dissensionem et rectam impedire Missionum gubernationem earumque optatum progressum.

Ecclesia a divino suo Conditore mandatum accipiens: *Sicut misit me Pater et ego mitto vos. Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae.* Ipsius in terris prosequitur Missionem, nihil aliud quaerens quam universum humanum genus ad agnitionem Iesu Christi adducere et per legis evangelicae observantiam ad caelestem gloriam perducere.

In hoc divino mandato exsequendo Ecclesia solet imprimis in regionibus adhuc infidelibus Instituta religiosa vel missionalia tamquam socios sibi adiungere, ipsis committens regionem aliquam evangelizandam.

Institutum autem hanc laboris Ecclesiae participationem acceptans, ipsam Ecclesiae Missionem arcte complectitur atque omnino suam facit. Unde revera in assumpta evangelizanda regione nihil aliud prosequi debet quam quod Ecclesiae Missio habet, scilicet Iesum Christum annuntiare, populos ad veritatis agnitionem adducere, viam ad aeternam beatitudinem edocere, Dei regnum propagare. Qui ab hoc fine divino vel etiam in parte aberraret, terrenis propositis inserviret, aliudque quodcumque et quantumcumque in se fortasse honestum consequendum intenderet, altam Missionis praestantiam non perspiceret ac mandato commisso atque suscepto deesset.

Omnis quicumque in hoc opere adiutricem suam operam praebet, totus ac unice evangelico mandato Ecclesiae inserviat oportet.

Ecclesia porro, alicui Instituto regionem aliquam evangelizandam committens, non intendit illum terrae tractum plane ac omnino relinquere curis illius Instituti. Iussui divino, cui deesse non potest, obtemperans, partem principalem, totum scilicet regimen Missionis sibi retinet, ab Instituto adiutore generosum auxilium exspectans operariorum evangelicorum et mediorum ad opus exsequendum.

Quamobrem verum Missionis Superiorem ac Moderatorem Ecclesia ipsa nominat. Solet quidem ipsa ab Instituto, pro ipsius mutuae operae officiis, petere ut viros aliquos, doctrina, virtute, atque apostolico studio

---

[114] A. A. S. XXII (1930) p. 111 cf. Vermeersch, Periodica 19 (1930). Annotationes p. 260-265; Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 142-197.

praestantes, sibi proponat; sed ille quem ex eis eligit et Missioni praeficit, non iam Instituti nomine et auctoritate, sed vice ac potestate Ecclesiae Missionem regit.

Itaque qui Missioni ab Ecclesia praeponitur, sive is Vicarius fuerit sive Praefectus Apostolicus vel etiam simplex Superior, in gubernanda Missione non iam ab Instituto sed a Sancta Sede dependet, et de ea non Instituto rationem reddere tenetur, sed Sanctae Sedi, quae eum elegit. Similiter in explendo suo officio non Superiorum Instituti placitis stare debet, sed Ecclesiae ductu ac desideriis uti tenetur.

Nihilominus summi semper momenti est ut is, cui a Sancta Sede regimen Missionis concreditur, intime coniunctus atque acceptus maneat Instituto suo eiusque Superioribus. Quo enim maior exsistit cum hisce animorum coniunctio et voluntatum ad salvandas animas conspiratio, eo alacrius et fructuosius a Missionariis laborabitur et eo libentius ac generosius operarii evangelici mittentur et subsidia necessaria suppeditabuntur.

Itaque *unus ac verus Missionis Superior* is est, qui nominatur *a Sancta Sede,* cui, uti praecipit canon 1350 — *universa Missionum cura ... unice reservatur.* — Tota proinde actio in regione ad fidem convertenda ad ipsum pertinet, ab ipso moderatur. Ipse iudicat atque praescribit qua via et modo procedendum erit. Ad ipsum spectat missionales stationes constituere, scholas inferiores et superiores aperire, orphanotrophia, nosocomia, dispensatoria aliaque caritatis christianae opera providere, sacella et ecclesias erigere. Ipsi iudicandum est de modo, tempore, curriculo catechumenatus, de scientia debita et idoneitate catechistarum instituendorum.

Sine ipso nemo, cuiuscumque sit auctoritatis, opus aliquod in Missione sive inchoare, sive immutare, sive supprimere potest.

Ex his aperte sequitur in veri Superioris Missionis potestate esse debere tam media et opes, de quibus Missio disponere potest, quam Missionarios, qui ad regnum Dei dilatandum in ipsius territorium mittuntur.

In Superioris ecclesiastici potestate sunt opes et media Missionis. *In eius manu sint oportet subsidia quaecumque Missioni data,* sive haec ab operibus missionalibus Propagationis Fidei, Sacrae Infantiae, S. Petri Apostoli pro clero indigena, aliisve huiusmodi proveniant; sive alio modo a christifidelibus vel *etiam ab ipso Instituto,* cui Missio est concredita, oblata sint, sive a gubernio civili aliove qualicumque, caritatis vel humanitatis opere elargita fuere. Haec quidem omnia cum suo Consilio ipse administrat, sicut et fundos mobiles atque immobiles Missionis, atque de iis, salva determinata specifice destinatione Domorum, pro necessitate ac utilitate Missionis libere disponit. Si enim opes mediaque materialia, quae ad vitam et incrementum Missionis destinata sunt, in alterius essent potestate, Missionem rite gubernare ipse nequiret, sed ab alius arbitrio dependeret. Neque tamen inde sequitur Superiorem Missionis pro libitu atque arbitratu suo opera quaecumque in sua Missione moliri atque exsequi posse. Institutumque deinde teneri expensis providere ac debita portare. Non ita. Si Missionis Superior opus aliquod aggredi intenderit ad quod exsequendum necessaria pecuniae vis deesset vel apti evangelici operarii desiderarentur, cum Instituti sui Superioribus rem agat oportet, vel etiam pro rerum adiunctis ad Sacram Congregationem de Propaganda Fide recurrat.

Sicut Superioris ecclesiastici est de mediis materialibus disponere, ita quoque de Missionariis. Eius auctoritati subduntur non solum Missionarii strictiore sensu sumpti, qui scilicet in Evangelii praedicationem

et in animarum conversionem proxîme incumbunt, sacerdotesque quicumque, qui alio modo apostolice in Missione laborant, verum etiam fratres laici in missionalibus operibus adhibiti.

Haec tamen minime impediunt quominus peculiares conventiones, quae, ut maiorem vim et stabilitatem habeant, Sacrae Congregationi de Propaganda Fide submitti solent, a Superiore ecclesiastico cum Institutis sive virorum sive sororum ineantur, ex quibus mutua iura aeque componantur.

Similiter non prohibetur quominus in Missionibus Domus religiosae, etiam exemptae, quinimo etiam religiosae Provinciae, servatis de iure servandis, erigantur. Sacra Congregatio similes fundationes valde exoptat, non solum quia omnino desideriis congruunt a Domino Nostro Pio Pp. XI encyclicis litteris *Rerum Ecclesiae* expressis, verum etiam quia summae utilitatis sunt, praesertim ubi agitur de Missione clero indigenae concreditanda. In hisce et similibus casibus Superiori Missionis ea iura competunt, quae a Codice iuris canonici, congrua congruis referendo, Episcopis circa huiusmodi Instituta conferuntur.

In usu potestatis suae Missionis Superior magno iudicio et consideratione semper procedat. Non solum magni faciat Consilium Missionis, quod ad praescriptum normamque canonis 302 constituere et consulere tenetur, verum etiam in magno pretio habeat Superioris religiosi iudicia et consilia. Egregie siquidem Instituta, quibus a Sede Apostolica Missiones concreditae sunt, in bonum suorum sodalium ipsiusque Missionis, regionales constituerunt Superiores. Horum quidem officium, a propriae Religionis statutis definitum, limitatur omnino ad vitam religiosam Missionariorum. Ipsis praesunt qua religiosis sodalibus, ad eorum tam spiritualibus quam temporalibus necessitatibus et utilitatibus providendum. Curant et invigilant imprimis ut Missionarii Constitutiones proprii Instituti, quatenus apostolici labores id sinunt, fidelitur observent, ut virtutes et perfectionem christianam colant, et secundum propriae professionis spiritum vivant. Unde apparet duas esse in Missionibus potestates, quibus Missionarii subduntur. Et licet utrique proprius atque omnino distinctus campus sit actionis: una Missionariis qua Missionariis imperante, altera Religiosis qua Religiosis praecipiente, quum tamen circa easdem personas exerceatur, nemo profecto non videt, quanti momenti sit, ut concorditer agant. Ex eorum amice collata opera pax procedit in Missione et Missionariorum fidus, alacer, animosus labor; ex eorum dissensione animorum deturbatio, partes, lugendae saepe difficultates. Ut ergo omnis Superiorum auctoritatum collisio, quantum fieri potest evitetur, atque in optantissimum Missionis et animarum bonum ambae potestates perfecte conspirent, de mutua earum relatione aliquid amplius dicere iuvabit.

Regula primaria sit ut Superior in Missionis, praeter casus in iure praevisos, ne sese ingerat in disciplinam regularem et universim in ea omnia, quae ad vitam religiosam referuntur. Vicissim Superior religiosus ne sese immisceat aut quocumque modo se occupet in iis quae ad regimen Missionis pertinent. Si tamen unquam conflictus in hisce orietur, praevalet auctoritas Superioris Missionis, salvo iure recursus ad Sanctam Sedem (can. 296).

Superioris Missionis est stationum missionalium Superiores nominare, eos sicut etiam Missionarios mutare, de uno in alium locum transferre, eis uti pro occurrente Missionis necessitate vel utilitate in diversis officiis vel muneribus. Omnes apostolici Missionariorum labores ab eius directione dependent. Missionarii omnes eius subiiciuntur iurisdictioni, visitationi, correctioni in iis quae pertinent ad stationum regimen, sacrum

ministerium, curam animarum, populi disciplinam, festorum observantiam, Sacramentorum administrationem, scholarum directionem, Seminariorum institutionem, cleri, praesertim indigenae, formationem, ad oblationes quoque quae intuitu Missionis factae sunt et ad piarum voluntatum implementum in favorem eiusdem Missionis (can. 296).

In nominandis tamen aut transferendis Superioribus stationum et in eligendis ad varia munera et officia Missionariis collata, utatur opera Superioris religiosi. Hic enim pro officio suo subditos plenius cognoscere atque eorum ingenia, facultates, animae virtutem, aptitudines quoque pro variis officiis melius perspecta habere solet. Unde Superior religiosos diversarum stationem superiores et officiis aptos viros proponat; Superior Missionis vero eos nominat prout in Domino iudicaverit. Superior religiosus vicissim consilia et incoepta Vicarii Apostolici apud sodales probet ac sustineat, eius auctoritatem fulciat atque defendat, curetque ut ipsi semper et ab omnibus perfecta oboedientia exhibeatur.

Superior religiosus, si quandoque persuasum sibi haberet, alicuius subditi spirituale vel etiam temporale bonum postulare ut ab uno in alium locum transferatur, vel officio aliquo aut munere levetur et reverenter et fiducialiter rem Superiori Missionis exponat. In casu tamen dissensus, Superioris Missionis sententia praevalere debet.

Superior Missionis, ubi subditum sibi Missionarium muneri suo graviter defecisse comperuerit opportunas dispositiones atque meritas poenas statuere potest. Superior vero religiosus in eodem casu cumulativum cum Superiore Missionis ius habet. Attamen si aliter ab uno et ab altero decerni contingat, ea quae ab Ordinario decreta fuerunt, praevalere debent (can. 631).

Ob gravissimas porro rationes tam Superior ecclesiasticus quam Superior religiosus aeque iure, non requisito alterius consensu aliquem a proprio loco vel munere removere potest; nec alteri causam iudicii sui aperire, multoque minus probare tenetur, salvo tamen recursu in devolutivo ad Apostolicam Sedem (can. 5).

Haec sunt, quae Sacra Congregatio de Propaganda Fide ad animarum in Missione concordiam et unionem, ad pacem et tranquillitatem eorum qui in vinea Domini laborant, ad desideratum quoque laborum apostolicorum felicem successum, Praepositis Missionum et Superioribus religiosis communicanda utilissima iudicabat.

Quam Sacrae Congregationis Instructionem Ssmo Domino Nostro Pio XI per Emum Praefectum eiusdem Sacrae Congregationis relatam, in audientia de 21 novembris 1929 habita, Sanctitas Sua in omnibus benigne adprobare dignata est atque ab omnibus ad quos spectat omnino servari mandavit.

Datum Romae, ex aedibus Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, die octava decembris, in Festo Immaculatae Conceptionis Beatae Mariae Virginis, anno 1929.

G. M. Card. VAN ROSSUM, *Praefectus.*

CAPUT IV

98 **De conditione iuridica in relatione ad Clerum saecularem** [115]

Diversae categoriae Religiosorum distinguendae sunt [116]. Exstant insuper ecclesiae religiosae, quae simul sunt ecclesiae paroeciales, aliae ecclesiae religiosae, quae non sunt ecclesiae paroeciales [117].

1. Exemptione a potestate paroeciali gaudent omnes Religiones exemptae tam clericales, sive sint Ordines sive Congregationes etiam laicales sive virorum sive mulierum [118]. Item omnes ecclesiae Regularium a potestate paroeciali exemptae sunt sicut et ipsi Regulares.

Parochus proinde non potest Religiosorum exemptorum confessiones audire ubique uti confessiones subditorum (cf. can. 881 § 2, valet autem can. 519 et 522) nec habet qua talis ius et obligationem Religiosis exemptis ministrandi sacramenta nec alio iure paroeciali gaudet.

Etsi Codex quandoque deroget exemptioni in favorem iurisdictionis Ordinarii loci, non autem derogationem extendit in favorem potestatis paroecialis [119].

2. Moniales [120] omnes a potestate paroeciali immunes sunt. Vices parochi obtinent confessarius ratione ultimorum sacramentorum (cf. can. 514 § 2), cappellanus ratione funerum (cf. can. 1230 § 5).

3. Religiosi Congregationum clericalium non exemptarum a potestate paroeciali exempti sunt in iis, in quibus Codex expresse eos eximit: a) quod ad administrationem Eucharistici Viatici et Extremae Unctionis attinet (cf. can. 514 § 1; 462 n. 3, 938 § 2; b) quod ad funera attinet (cf. can. 514 § 4; 1221; 462 n. 5); c) quod ad

---

[115] Cf. etiam infra n. 149.

[116] Cf. Larraona, De potestate paroeciali in relatione ad Religiosos in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 36-41.

[117] Cf. infra 514.

[118] Cf. infra n. 417.

[119] Cf. can. 528, 529, 875 § 2, 1338 § 3.

[120] Cf. etiam A. A. S. XV (1923) p. 357.

denuntiationem nominum ordinandorum in sacris attinet (cf. can. 998 § 1, 462 n. 4).

Congregationes clericales fruuntur iure habendi ecclesiam vel oratorium publicum secundum can. 497 § 2 [121].

Talis ecclesia vel tale oratorium non subsunt ex iure auctoritati parochi, in cuius paroecia exstant [122]. Etsi in supposito non haberetur concessio specialis exemptionis ab Episcopo secundum can. 464 § 2, parochus non teneri videtur ex officio curam Religiosorum Congregationis clericalis non exemptae exercere, cum Codex quodammodo supponat exemptionem Congregationum clericalium a parocho. Equidem verum est expressam concessionem exemptionis non haberi nec revocationem explicitam potestatis paroecialis; attamen praxis et doctrina favent tali exemptioni [123].

4. Religiosi laicalium Congregationum tam virorum quam mulierum ex iure subiiciuntur paroeciali iurisdictioni, cf. can. 514 § 3, 1230 § 5. Possunt tamen ab homine ita eximi, ut sive Romani Pontificis sive Ordinarii loci etiam concessione (cf. can. 464 § 2) cappellanus locum parochi obtineat.

Religiosi Congregationum clericalium non exemptarum et Congregationum laicalium, ab Ordinario loci a parochi cura subducti nihilominus a parocho absolvi possunt intra territorium paroeciae vi can. 519 respective 522, etiam extra territorium paroeciae, si parochus delegatus sit pro tota Dioecesi, immo, etsi non esset delegatus, non videtur improbabilis sententia, quae etiam hoc in casu tenet praelaudatos Religiosos absolvi posse, cum in favorabilibus radicalis potestas parochi non sit destructa, practice autem sententia fiat certa vi canonis 209 [124].

5. Ut semper Clerus religiosus et Clerus saecularis bene inter se consentiant et fructus uberiores pro salute animarum habeantur, Codex statuit [125]:

a) Curent Superiores ut Religiosi subditi, a se designati

---

[121] Cf. supra n. 84 s.

[122] Cf. infra n. 514.

[123] Cf. Larraona, l. c. p. 38 s.

[124] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 41 et Trombetta. Supplet Ecclesia seu Commentarium in can. 209 Neapoli, ex typis pontificiis M. D'Auria 1931.

[125] Cf. Brouillard S. J., Les rapports des Religieuses avec le Curé in: Revue des Com. rel. I (1925) p. 76-85.

praesertim in Dioecesi in qua degunt, cum a locorum Ordinariis vel parochis eorum ministerium requiritur ad consulendum populi necessitati, tum intra tum extra proprias ecclesias aut oratoria publica, illud salva religiosa disciplina libenter praestent (can. 608 § 1).

b) Vis directa ab Ordinario loci exerceri non potest.

Si ecclesia, apud quam residet Communitas religiosa, sit simul paroecialis, servetur congrua congruis referendo praescriptum can. 514 (can. 609 § 1) [126].

c) Vicissim locorum Ordinarii ac parochi libenter utantur opera Religiosorum, praesertim in Dioecesi degentium, in sacro ministerio et maxime in administrando sacramento poenitentiae (can. 608 § 2).

d) In ecclesia Religiosarum a votis sive sollemnibus sive simplicibus paroecia erigi nequit (can. 609 § 2).

Necessaria est licentia Sanctae Sedis, et si erectio concedatur, relationes inter paroeciam et Domum religiosam fiunt secundum normam can. 609 § 1.

99 e) Advigilent Superiores ne divinorum officiorum in propriis ecclesiis celebratio catecheticae instructioni aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferat; iudicium autem, utrum nocumentum afferat necne, ad loci Ordinarium pertinet (can. 609 § 3), ergo non ad Superiorem religiosum aut ad parochum.

Si, Ordinarii loci iudicio Religiosorum auxilium ad catecheticam populi institutionem sit necessarium, Superiores religiosi, etiam exempti, ab eodem Ordinario requisiti, tenentur per se vel per suos subditos Religiosos, sine tamen regularis disciplinae detrimento, illam populo tradere, praesertim in propriis ecclesiis (can. 1334).

100 6. Multum interest Clerum saecularem et religiosum hanc intentionem Ecclesiae semper ante oculos habere, et quantum vires permittant, omnia peragant, ut curae animarum ordinate provideatur. Semper et ubique principium valere debet: Salus animarum suprema lex esto.

---

[126] Cf. Partem XII: De promotione.

Ubi Clerus saecularis vel religiosus hoc principium non observat, etiam in rebus minoris momenti, certo certius difficultates et contentiones oriturae sunt in damnum curae animarum.

Non est dubium, quin salus animarum in aliqua paroecia bene se habeat, si cura animarum recte ordinata sit, at non minus certum est Fideles damnum passuros esse, si in cura animarum dissensio inter Clerum saecularem et religiosum adsit.

Ordinaria cura parocho et vicariis paroecialibus incumbit. Ideo Fideles imprimis ab istis suis pastoribus regendi et ducendi sunt in via salutis aeternae. Clerus saecularis repraesentat pro Fidelibus auctoritatem ecclesiasticam. Clerus regularis sive religiosus omnia evitare debet, quae auctoritati et operae Cleri saecularis iniuriam aut damnum et nocumentum inferre possint. Ex altera vero parte id spectandum est, ut Clerus regularis sive religiosus secundum voluntatem Ecclesiae Clerum saecularem in sua ordinaria animarum cura adiuvet, ut viribus unitis salus animarum contendatur.

Ante oculos semper habeatur Fideles persaepe propter suas relationes personales aut etiam propter alia motiva legitima subsidium opemque Religiosorum petere, praeprimis in administratione sacramenti poenitentiae.

CAPUT V

De conditione iuridica Religiosorum, qui a Statu civili violenter expulsi sunt

Per hanc expulsionem dispersi Religiosi nulla iura per se amittunt. Sancta Sedes Instructionibus particularibus iura et obligationes horum Religiosorum determinare solet [127].

---

[127] Exempla habentur in A. S. S. tom. 3 p. 151, tom. 14 p. 91. tom. 35 p. 592.

PARS QUINTA

101 DE ORGANIZATIONE INTERNA (REGIMEN AD INTRA) [1]

(cf. can. 501-507)

CAPUT I

De Superioribus et Capitulis

Ratione subiecti potestas in Religione est singularis aut collegialis.

1. De Superioribus religiosis in genere [2]

1. Hierarchiam internam Religionum constituunt Superiores (auctoritas personalis) et Capitula (auctoritas collegialis).

Organizatio interna sive regimen ad intra in Religionibus decursu temporis varias formas subiit. Forma magis monarchica invenitur apud Benedictinos; Ordo S. Basilii formam magis aristocraticam (ὀλιγαρχή) prae se fert. Hodie organizatio et regimen in Religionibus est fere ubique forma monarchica (hierarchica) simul cum elemento quodam aristocratico et democratico coniuncta [3].

Religio legitime constituta seu erecta habet ius ad autonomiam quam vocant, seu ius habet ad normas seu statuta iuri communi non adversantia sibi danda, quibus regimen internum et constitutio ordinatur [4].

102 2. Superiores in sensu latiore sunt ii, qui ex officio suo sibi commisso saltem potestatem dominativam in subditos exercent. Ad quos non tantum ii Superiores pertinent, qui locum principalem tenent, verum ii quoque, qui secundario loco Domui praesunt, ex. gr. Vicarius, Subprior etc., etiam Magister novitiorum. Superiores dicuntur non absolute, sed relative.

---

[1] Agitur de regimine personarum in foro externo.

[2] Cf. supra n. 50. Agitur hic de Superioribus internis, qui sunt membra Religionis.

[3] Biederlack-Führich, o. c. p. 36.

[4] Matthaeus a Coronata, l. c. p. 587; Eichmann, l. c. p. 200.

In sensu stricto solummodo ii Superiores hoc nomine vocantur, qui ex officio nomine proprio vel alieno ordinariam potestatem [5] religiosam in Domum, Provinciam vel Religionem habent et ad internam hierarchiam pertinent.

Ii, qui alicui parti vel categoriae Religiosorum dumtaxat praesunt, non integrae saltem Domui, non veniunt nomine Superiorum in sensu stricto.

Is, qui non habet potestatem ordinariam saltem vicariam, sed simpliciter delegatam dumtaxat, neque Superior maior neque minor est. Ad potestatem ordinariam sufficit, ut ex officio a iure communi vel particulari aliquid habeatur et si ceterum satis sit restrictum et si ad omnia fere mandatum requiratur.

Romanus Pontifex est etiam Superior internus pro omnibus Religionibus. Alii Ordinarii loci tantummodo in casibus a iure statutis immediate in regimine interno Religionis iuris dioecesani aut iuris pontificii, quo in casu Superiores sunt, ex. gr. ratione Monasteriorum Monialium ipsis subiectorum.

3. Si Superiores religiosi simul Clerici sint et iurisdictionem ordinariam in foro externo obtinent, **Praelati** proprio nomine in iure dicuntur. Can. 110 ait enim: Quamvis Praelati titulo, honoris causa a Sede Apostolica [6] etiam nonnulli Clerici donentur sine ulla iurisdictione, proprio tamen nomine Praelati in iure dicuntur Clerici sive saeculares sive religiosi, qui iurisdictionem ordinariam in foro externo obtinent.

Etiam in Religione laicali exempta Clerici, qui forte ad Communitatem pertinent et talem iurisdictionem exercent, Praelati sunt.

Iurisdictio delegata aut iurisdictio ordinaria fori interni non sufficit, ut quis e can. 110 Praelatus sit; at non requiritur iurisdictio utriusque fori nec iurisdictio propria nec iurisdictio episcopalis vel quasi episcopalis nec iurisdictio, quae simul sit voluntaria et contentiosa vel voluntaria saltem nec potestas legislativa vel iudicialis vel coactiva (criminalis); quaelibet iurisdictio ordinaria sufficit (cf. can. 197 § 1), quae forum externum, quolibet gradu et qualibet forma respiciat, etsi sit vicaria, infra — episcopalis, sive Superiores sunt maiores vel locales minores, tantum voluntaria vel solum contentiosa [7].

---

[5] Sive potestatem iurisdictionalem sive dominativam.

[6] A Romano Pontifice vel a dicasteriis Romanae Curiae (Secretaria Status, Cancellaria Brevium).

[7] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 75 s.; VI (1925) p. 427.

103 4. **Distinguuntur varii Superiores:**

a) Temporales et perpetui;

b) Infulati et non infulati;

Ad infulatos pertinent Abbates vel Praelati perpetui, qui sollemni ritu benedicuntur;

c) Ordinarii et extraordinarii, prout stabili munere funguntur vel speciale mandatum exsequi debent, uti ex. gr. Visitatores;

d) Maiores [8] et minores:

Superiores maiores sunt: Abbas Primas, Abbas Superior Congregationis monasticae, Abbas Monasterii sui iuris, licet ad monasticam Congregationem pertinentis, supremus Religionis Moderator, Superior provincialis, eorundem Vicarii aliique ad instar Provincialium potestatem habentes [9] (can. 488 n. 8) idest ii, qui post mortem Generalis, Provincialis aut Abbatis Monasterii sui iuris vel eis impeditis vicem eorum tenent [10].

Nomine autem Ordinarii veniunt tantummodo Superiores maiores in Religionibus clericalibus exemptis pro suis subditis (cf. can. 198 § 1).

Superiores maiores Religionum non exemptarum aut laicalium non veniunt nomine Ordinarii.

Non necessario Superior maior sub se Superiores inferiores habet, uti ex gr. in Religione, ubi Domus sui iuris exsistunt.

Supremus Religionis Moderator appellatur quandoque Minister, Magister, Praepositus, Superior, Director generalis aut Rector maior.

Superior provincialis vocatur etiam quandoque Visitator, Vicarius, Superior, Praepositus, Regionalis, Inspector.

Non omnes Vicarii [11] veniunt nomine Superiorum maiorum. tantummodo ii, quibus competit potestas ordinaria saltem vicaria; mera potestas delegata non sufficit.

Superiores minores sunt Superiores locales exceptis iis, qui alicui Monasterio sui iuris praesunt (cf. can. 505).

---

[8] Cf. n. 50.

[9] Si agatur de iis, qui Vice-provinciae, Quasi-provinciae, Commissariatui, Vicariatui Missionum, Religioni praesunt, si non iam veniunt nomine Superioris provincialis, quibus ergo potestas ordinaria, licet vicaria, competit.

[10] Etiam Inspectores, Commissarii visitatores, Vice-provinciales nominantur; gaudent potestate ordinaria, sed ad tempus dumtaxat; cf. Larraona in Com. pro Rel. 1 (1920) p. 30 ss. Prior claustralis obtinet iurisdictionem mortuo Abbate usque ad confirmationem novi Abbatis, cf. Mayer, o. c. vol. II. p. 225.

[11] Cf. Janssens, Le vicaire du Supérieur général in: Revue des Com. rel. II (1926) p. 93 s.

Abbates locales et Abbatissae sunt Superiores maiores (cf. can. 488 n. 8), sunt quidem Superiores locales (cf. can. 509 § 2) non vero Superiores minores locales. In Codice generatim dicitur de Superioribus localibus in Religionibus centralizatis (cf. can. 583 n. 2; 611; 653, 668).

In Religione mulierum eae Religiosae, quae praesunt nominantur in Codice Antistitae. Distinguitur Antistita localis, provincialis, generalis (suprema). Codex loquitur de Antistita Monasterii Monialium (cf. can. 504, can. 641 § 1), de Antistita provinciali (cf. can. 550 § 1) de Antistita generali (cf. can. 560 § 4), suprema (cf. can. 510).

Codex utitur etiam expressione Moderatrix suprema (cf. can. 550 § 1; 652 § 3).

Codex non adhibet expressionem Superiorissa aut Abbatissa. In decretis Sanctae Sedis huiusmodi denominationes inveniuntur [12].

Si in Codice vox Superior non habeat notam specificationis vel determinationis, ex. gr. Superior maior, generalis, provincialis, localis, comprehendit omnes qui hoc nomine gaudent in iure, proinde etiam Superiorem localem, nisi ex textu vel ex contextu patet vocem sese referre ad Superiorem maiorem.

S. Congr. de Religiosis, die 16 iunii 1922, ad sequens dubium: Utrum in Monasteriis Confoederationis O. S. B. Prior claustralis necnon Subprior veniant nomine Superioris localis in sensu can. 505.

Resp. Negative [13].

Huic ultimae divisioni par est illa: Superiores supremi [14], intermedii seu simpliciter maiores et infimi seu locales. Superiores supremi et intermedii eorundemque Vicarii in Codice Superiores maiores appellantur (cf. can. 488 n. 8).

e) Superiores cum potestate dominativa et Superiores, qui praeter potestatem dominativam etiam iurisdictionem obtinent.

Abbas Primas praeest confoederationi Benedictinorum atratorum ex brevi *Summum semper,* 12 iulii 1893 [15]. Est quasi Legatus Benedictinorum apud Sanctam Sedem [16].

---

[12] Nomen Superiorissae infra n. 432, IV; etiam in schematibus praeparatoriis nomen habetur, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIII (1931) p. 440 nota 519. Nomen Abbatissae adest infra n. 122 n. 358 b.

[13] Mayer O. S. B., o. c. p. 161 s.

[14] Etiam appellatur: Praepositus generalis, Magister generalis, Minister generalis, Rector maior.

[15] Analecta Eccl. I p. 347 s.

[16] Cf. Vermeersch, Periodica X (1922) n. (8).

Singulis Monasteriis praeest Abbas.

Congregationem monasticam autem regit Abbas Superior [17]. Etsi Monasteria sui iuris sunt inter se foederata, tamen alia aliis non sunt subordinata.

Priores conventuales [18] in Congregationibus monasticis et Superiores [19] Domorum sui iuris in Religionibus monasticis centralizatis inter Superiores maiores recensentur e responso privato **Pont. Comm. ad Cod. interpr.** [20].

S. **Congr. de Religiosis**, die 12 dec. 1922, ad sequens dubium: Utrum Priores Conventuales Monasterii sui iuris in Confoederatione O. S. B. adnumerandi sint inter Superiores maiores ad sensum Codicis Iuris Canonici? Resp.: Affirmative [21].

In pluribus Monasteriis is, qui dicitur Prior (claustralis), non est vere Superior, sed praesente Abbate mere officialis delegata tantum potestate utens.

5. Cum nomine Abbatis e can. 490 veniat etiam Antistita Monialium, idest Superiorissa Abbatissa aut Priorissa omnesque aliae Antistitae Domus sui iuris, etsi non sunt praecise Monialium, hae proinde Superiores maiores sunt.

Rationes, quas Larraona [22] affert, sunt praeprimis:

a) Monasteria Monialium, etsi subiecta sint Ordinario loci vel Superiori regulari, Monasteria sui iuris dici possunt [23]; sicut subiectio Congregationis iuris dioecesani Ordinario loci non impedit, quominus in ea Superiores maiores adsint.

b) Ordinarius loci aut Superior regularis directe non veniunt hic nomine Superiorum maiorum, quia pertinent ad hierarchiam externam [24]. Si ergo non adessent Superiores maiores in istis Monasteriis, iure in pluribus deficeremus.

c) In can. 504 agitur de aetate et requisitis Superiorum maiorum et inter hos recensetur Antistita in Monialium Monasterio; pariter argui potest ex litteris circularibus, 9 martii 1920, S. Congregationis de Religiosis et ex can. 506, ubi in §§ 1 et 4 agitur de electione Superiorum maiorum et simul et de electione Antistitae Monialium (§§ 2-3).

---

[17] Cf. n. 41; 50; 161.

[18] Sunt in titulum collati. Etsi talis prioratus conventualis est Domus sui iuris, tamen non est Abbatia.

[19] Qui Abbates non sunt in sensu stricto, cum dignitas abbatialis non admittatur uti apud Camaldulenses, Carthusianos.

[20] Larraona, l. c. IV (1923) p. 41.

[21] Mayer O. S. B., o. c. p. 159 [2].

[22] In Com. pro Rel. IV (1923) p. 42-44; ibid. p. 41 auctores citantur.

[23] Cf. etiam A. A. S. XVIII (1926) p. 375; XIX (1927) p. 50.

[24] Cf. infra n. 223 n. 3.

6. Nomine Superioris supremi non veniunt generatim Abbas Primas nec Abbas generalis Congregationis monasticae qui proprio nomine designantur; generatim dicitur, quia ut Larraona [25] recte notat ex analogia iuris (cf. can. 20) nomine Superioris supremi tam Abbas Primas quam Superior Congregationis monasticae intelligi quandoque debent, ex. gr. can. 120 § 2; 504 [26]; nomine autem Superioris supremi veniunt Abbates, Priores generales etc. Religionis monasticae centralizatae.

7. Nomine Superioris Missionis [27] venit generatim quilibet Missionis Praesul idest Episcopus, Vicarius Apostolicus, Praefectus Apostolicus et Superior Missionis nondum in praefecturam erectae; specialiter autem postremae rationis Superior [28].

8. Ad quaestionem, num **Visitatores ad normam iuris Superiores maiores** sint, distinguit optime Larraona [29]: 104

a) Si agatur de iis Visitatoribus, qui quandoque in Religionibus hierarchicis extra tempus etiam visitationis habitualiter ordinariam potestatem ex vi officii sive proprio sive alieno [30] nomine exercent in aliqua Religionis parte, sunt Superiores maiores, et si praesunt Domibus, quae immediate ipsius Religionis partem efformant (cf. can. 483 n. 6), sunt Provinciales; si praeficiuntur Domibus, quae ad Provinciam iam constitutam pertinent vel adhuc in Provinciam redactae non sunt, habent ad instar Provincialium potestatem (Commissarii, Vice-provinciales, Quasi-provinciales, Vicarii Missionum etiam appellati).

b) Si agatur de Visitatoribus, qui nomine vel commissione supremi aut maioris Capituli vel Superioris, visitationem canonicam proprie dictam in Domibus, Provinciis aut in tota Religione perficiunt, ita ut absoluta visitatione nullam iam potestatem retineant, non sunt Superiores maiores, si sint tantum delegati; si autem habeant potestatem ordinariam saltem vicariam, ita ut facta nominatione, ex officio potestatem habeant, Superiores habendi sunt, quatenus Vicarii sunt eorum, qui pro-

---

[25] In Com. pro Rel. IV (1923) p. 44 n. 302.

[26] Aliam sententiam defendit Oesterle, Praeelectiones iur. can. I p. 223, cf. infra n. 115 c.

[27] Cf. Dissertationem ad usum Superiorum Missionum ab Eug. Garnier, M. A. elaboratam apud Vermeersch, Periodica XII (1924) ff. (99)-(121); cf. Vermeersch, De munere et officiis Vicarii et Praefecti Apostolici secundum praesens ius in: Periodica IX (1921) p. (19)-(34).

[28] Cf. Nova relationis quinquennalis formula a S. Congregatione de Propaganda Fide, 16 april. 1922 (n. III novus Missionis Superior).

[29] Larraona, l. c. I (1920) p. 30-32; 81.

[30] Nomine et auctoritate Superioris maioris.

prio nomine tales dicuntur (cf. can. 488 n. 8). Eorum autem potestas non ad omnia extenditur, quae Superioribus maioribus competunt, sed ad id, quod in mandato generali et speciali continetur.

c) Si agatur de Visitatoribus in Religionibus monasticis, hi ex iure communi tempore visitationis dumtaxat, non extra visitationem Superiores maiores haberi possunt.

Visitatores monastici, qui munus permanens et liberum a visitatione habent, pollent ea auctoritate quae sumitur ex iure particulari; si sint Vicarii Abbatis generalis et ex officio habent aliquid de iis, quae vi Codicis ac Constitutionum Abbati generali competere possunt et stricte personalia non sunt, sunt Superiores maiores (cf. can. 488 n. 8); si iurisdictionem strictam possideant, ex qua Abbatum localium potestas quavis ratione limitatur, id ex iure privilegiato venit, quod probari et, cum iuri communi sit contrarium, strictam interpretationem recipiunt.

9. Consiliarii seu Assistentes, etsi quandam praecedentiam habeant, non sunt vere Superiores.

10. Nomine Superioris simpliciter debet intelligi Superior religiosus, non Ordinarius loci, nisi ex adiunctis in subiecta materia aliud appareat[31].

105 **2. De potestate Superiorum[32]**

Potestas Superiorum statuitur et a iure communi et a iure particulari cuiuslibet Religionis, est localis et personalis, proinde proprios subditos ubique etiam extra Domum religiosam aut Provinciam tangit. Quandoque non exerceri poterit (ius quiescit) propter exercitium potestatis Superioris maioris.

1. Superiores et Capitula[33] ad normam Constitutionum et iuris communis potestatem habent dominativam in subditos[34] (can. 501 § 1).

Subditi autem sunt praeter Religiosos professos etiam novitii, perpetui commensales sive postulantes familiares, cf. canonem 514 § 1[35].

---

[31] Goyeneche in: Com. pro Rel. X (1929) p. 177 s.

[32] Cf. etiam can. 196-209.

[33] Valet etiam in Societatibus sine votis, cf. can. 675 infra XIV Partem.

[34] De novitiis cf. Partem VIII: De Magistro novitiorum.

[35] Cf. n. 149; cf. n. 111 de observantia festorum et abstinentiae et ieiunii; n. 112 de voto; cf. Kelly, Jurisdiction of the Confessor p. 50 s.

2. In **Religione autem clericali exempta** Superiores et Capitula ad normam Constitutionum et iuris communis habent iurisdictionem ecclesiasticam tam pro foro interno quam pro foro externo (can. 501 § 1). Superiores intelliguntur hic in sensu stricto.

Quod antea in doctrina est communiter admissum et in singulis casibus per speciale decretum Sanctae Sedis concessum [36], nunc in Codice diserte statuitur.

Potestas iurisdictionis ecclesiasticae est publica potestas subditos regendi ad finem supernaturalem [37]. Dicitur publica potestas, quia ab auctoritate publica Ecclesiae ex lege emanat. Uti patet, intenditur iurisdictio mere ecclesiastica, quia iurisdictio iuris divini provenit a Deo et quidem immediate uti in Romano Pontifice et mediante Romano Pontifice in Episcopis. Iurisdictio tam pro foro interno quam pro foro externo est aliquid per se subsistens professioni extrinsecum ac potestati dominativae superadditum. Potestas dominativa aut patria e contrario est potestas privata, ad dirigendos subditos ad proprium finem Societatis, sive Societas sit naturalis ut familia sive sit libera voluntate contracta. Oritur ergo aut ex relatione naturali (parentes-infantes, familia, societas) aut ex contractu (contractus domesticorum, promissio, professio). In Religione proinde potestas dominativa originem ducit ex duplici fonte nempe ex natura huius societatis ecclesiasticae et ex subiectione Superioribus eiusdem Religionis debita [38], cui Religiosus per emissionem voti obstrictus est. Votum obedientiae titulo iustitiae legalis ex incorporatione in Comunitatem exsistenti novum titulum adiungit, titulum virtutis religionis. Votum obedientiae habet ergo characterem accessorium.

Si quis votum privatum obedientiae emitteret extra Communitatem, haberetur fons potestatis dominativae non accidentalis, sed principalis. Non est interminata, sed per limites ordinis moralis, iuris communis, Regulae, Constitutionum circumscribitur.

Potestas dominativa et potestas iurisdictionis sunt ad invicem distinctae et separabiles. In uno eodemque subiecto adesse possunt, attamen quaelibet proprios suos effectus habet.

Praeter potestatem iurisdictionis et dominativam in Supe-

---

[36] Cf. Chelodi, o. c. p. 420 n. 252; Vidal S. I., Il nuovo Codice di diritto can., in: Civiltà cat. 68 (1917) p. 502 ss.

[37] Natura sua includit potestatem legislativam, iudicialem, coactivam.

[38] Cf. Schoensteiner, o. c. p. 97.

rioribus religiosis auctores [39] quandoque etiam loquuntur de potestate domestica, sociali, quae independenter a votis cuilibet societati imperfectae etiam privatae competit ad tutandum ordinem domesticum, ad regendam familiam et domum. Oritur in Religione ex voluntaria deditione Religiosorum.

Cum in Religione clericali exempta Superiores habeant vi iuris communis iurisdictionem ecclesiasticam in suos subditos, quod attinet pro foro interno, non indigent delegatione Ordinarii loci, quia de iurisdictione ordinaria agitur.

In Codice supponitur omnes Superiores clericales exemptos saltem habere posse iurisdictionem fori externi, immo actu aliqua ipsis conceduntur, quae ex iurisdictione fori externi procedere videntur (cf. can. 202 § 3; 501 § 1; 875 § 1; 1245 § 3; 313 n. 2; 1320; 1338 § 1) [40]. In Constitutionibus plurium Religionum clericalium exemptarum Superioribus minoribus [41] facultates tribuuntur, quae supponunt iurisdictionem fori externi. Si Superiores talium Religionum haberent solummodo iurisdictionem delegatam secundum Constitutiones Praelati non essent (cf. can. 110 supra p. 122 s.).

Constitutiones iurisdictionem a iure Superioribus concessam, moderari et definire valent, non autem auferre.

Ojetti [42] non admittit Superiores regulares locales iure Codicis dici posse et esse Praelatos, cum ex una parte decretales a Codice abrogatae sint et communicatio privilegiorum ex can. 613 exclusa sit.

Certo ante Codicis promulgationem tum ex. c. 3 de privilegiis (VI, 33) Alexandri IV, cum ex const. S. Pii V *Romani Pontificis,* 21 iulii 1571, Superiores regulares locales dicebantur Praelati, quod etiam nunc dici potest propter can. 110 et can. 501 § 1. Patet ex can. 198 tantummodo Superiores maiores nomine Ordinarii intelligi.

In Religione clericali non exempta aut laicali Superiores respective Superiorissae (Antistitae) potestate dominativa tantum gaudent. Mulieres a iurisdictione iuris divini positivi sunt exclusae et de facto etiam a iurisdictione mere ecclesiasticae, quamvis huius iurisdictionis ecclesiastici capa-

---

[39] Cf. Biederlack-Führich, o. c. p. 54 s. n. 36; p. 202 ss. n. 120; Raus, De sacra obedientiae virtute et voto n. 39 ss.; Ramos, De conditione saecularium in Domibus Religiosorum in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 187 s.; Choupin, o. c. p. 435-437; Vermeersch-Creusen, o. c. p. 442 n. 619 (573).

[40] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 76 cum notis; II (1921) pag. 114.

[41] Cf. infra n. 107 e, B.

[42] Periodica XVII (1928) p. 229*-231*.

ces essent. Viri laici iurisdictionis ecclesiastici capaces sunt, cf. ius praesentandi vel nominandi, can. 1455, can. 1520.

3. Superioribus quibuslibet districte prohibetur quominus in causis ad **S. Officium** spectantibus se intromittant (can. 501 § 2; cf. can. 247; 1555 § 1). 106

Nullus Superior potest per se propria auctoritate agere in causis ad S. Officium spectantibus nec per alios, ut ipsi nomine Superiorum procedant, secus actus sunt illiciti, immo invalidi [43].

Ad has causas referuntur:

a) Causae, quae ad fidei et morum doctrinam pertinent, tam in scribendo quam in docendo. Proinde delictum haeresis, apostasiae a fide christiana, schismatis (cf. can. 2314 § 2), ceteraque delicta, quae aliquem iuridice de haeresi suspectum reddunt (cf. can. 2316; 2319 § 2; 2320; 2332; 2340 § 1; 2371) vel cum haeresi connexa sunt (cf. can. 2317; 2318) [44].

Clerici et Religiosi nomen dantes sectae massonicae aliisque similibus Associationibus denuntiari debent Sacrae Congregationi S. Officii (can. 2336 § 2).

Ordinarii locorum in causis haeresim tangentibus sunt inquisitores nati et eorum competentiae legitimae omnes Religiosi, etiam exempti, subsunt [45].

b) Causae gravissimae de abusu sacramentorum, idest causae sollicitationis ad turpia in actu vel occasione aut praetextu confessionis (cf. can. 904; 2368), violationis sigilli sacramentalis (cf. can. 889; 890; 2369); qualificatae inquisitionis nominis complicis (cf. can. 888 § 2); causae illorum, qui, ad ordinem presbyteratus non promoti, Missam celebrant et sacramentum poenitentiae ministrant (cf. can. 2322 n. 1).

De causa violationis sigilli notetur in antiqua disciplina S. Officium talem causam tantummodo tractasse, quatenus simul falsa doctrina defendebatur vel miscebatur. Nunc, uti scite Larraona [46] dicit, graviores causae violationis indirectae [47] et causae violationis directae ut reservatae existimandae sunt.

---

[43] Cf. can. 247 § 1, 1555 § 1; cf. Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 93-98; Piat, o. c. II [2] p. 65.

[44] Ad hanc classem pertinent etiam superstitiones graviores.

[45] Cf. Wernz-Vidal, De Personis p. 484 nota 37.

[46] In Com. pro Rel. VII (1926) p. 94 nota 182; cf. Monitore ecclesiastico 1917 p. 204.

[47] Cf. Instructio S. Officii de sigillo sacramentali, die 9 iunii 1915.

Qualificata inquisitio requiritur, ita ut fiat sub comminatione denegationis absolutionis. Si delictum non est coniunctum cum falsa doctrina, quae hac de re defendatur[48], antiqua reservatio non amplius vigere videtur[49]. Sanctio poenalis uti antea in Codice non habetur.

c) Causae, in quibus impugnatur validitas ordinationis ob defectus substantiales ritus (cf. can. 1962); impedimenta matrimonialia disparitatis cultus et mixtae religionis ratione doctrinae causarum, dispensationum (cf. can. 247 § 3); quaestiones omniaque quae ieiunium eucharisticum pro sacerdotibus Missam celebrantibus respiciunt (cf. can. 247 § 5)[50].

S. Officium in suo decreto, 15 maii 1901[51], declaravit, quid Superior non possit:

Uti pluries a Summis Pontificibus sancitum est in rebus ad S. Officium spectantibus nullo modo ad Superiores Regulares pertinere subditorum suorum causas agnoscere nulloque proinde titulo aut praetextu posse eos vel debere, nisi de expresso S. Congregationis mandato, de his inquirere, denuntiationes recipere, testes interrogare, reos excutere, iudicium instituere, sententiam ferre aut alia quavis ratione vel modo in iis sese immiscere vel manus apponere: sed quos Religiosi viri ex suis subditis vel confratribus vel etiam Superioribus huiusmodi criminum (praesertim quod ad abusum sacramentalis confessionis spectat) reos vel suspectos noverint, strictim teneri, absque ulla cum aliis quibuscumque communicatione, nulla petita venia, nullaque fraterna correptione aut monitione praemissa eos S. Officio aut locorum Ordinariis incunctanter denuntiare. Ne vero sanctissimae hae leges ex ignorantia vel malitia (quod Deus avertat) negligi aut infringi contingat, Superioribus grave onus incumbere eas quo opportuniore putaverint modo, ad subditorum suorum certam et distinctam identidem deferre notitiam, earumque ab iis plenam observantiam urgere.

Superior autem potest illa facere[52], quae non pertinent ad cognitionem iuridicam aut illam non impediunt, ex. gr. Religiosum transferre in aliam Domum, iurisdictionem aut licentiam ad audiendas confessiones revocare (cf. can. 880 § 1), scandalum removere, aliquo modo rei veritatem tegere.

---

[48] In const. *Apostolicae Sedis* 1869 dicebatur n. 14: Docentes vel defendentes tamquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicis prout damnata est a Benedicto XIV, et const. *Suprema* 7 iulii 1745; *Ubi primum* 2 iulii 1746; *Ad eradicandum* 28 septembris 1746.

[49] Larraona, o. c. 1926 p. 95 nota 183.

[50] De violatoribus iurisiurandi contra Modernismum cf. decr. *Sacrorum Antistitum* A. A. S. II (1910) p. 669.

[51] A. S. S. 34 (1901-2) p. 383. Hoc decretum nititur decreto S. Officii, 8 iulii 1660. (Apud Gasparri, Fontes IV p. 14-16 n. 732) et const. *Romanus Pontifex*, 1 sept. 1606 Pauli V. (Apud Gasparri, Fontes I p. 371-373 n. 194); cf. Anal. Eccl. vol. 9 p. 154.

[52] Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 94 nota 182. De cauta transmissione denuntiationum videas Instructionem Secretariae Status 1 dec. 1918, Archiv für kath. KR. 99, 64.

4. **In relatione ad extensionem** potestatis hoc valet: 107

a) Superiori maiori omnia competunt, quae in iure communi Superiori maiori conceduntur, salvo can. 501 § 3. Si Codex in particulari non statuit cui ex Superioribus maioribus res competit, potest fieri reservatio huic vel alii Superiori maiori, at non hoc modo, ut fere nihil relinquatur Superiori maiori inferioris gradus favore supremi[53].

b) Supremus Religionis Moderator potestatem[54] obtinet in omnes Provincias, Domos, Sodales Religionis exercendam secundum Constitutiones[55]; alii Superiores (provinciales et locales) ea gaudent intra fines sui muneris (cf. can. 502), proinde Superior localis praeest Familiae Domus religiosae, Superior provincialis toti Provinciae.

Eorum potestas generatim est limitata ad personas, ad res, ad territoria designata.

c) Superiores maiores in Religionibus clericalibus exemptis possunt **notarios** constituere, sed tantum pro negotiis ecclesiasticis suae Religionis (can. 503).

Officium notariorum est:

1. Conscribere acta seu instrumenta circa dispositiones, obligationes, citationes, intimationes iudiciales, decreta, sententias aliave circa quae eorum opera requiritur (can. 374 § 1 n. 1).

2. In scriptis fideliter redigere quae geruntur eaque cum significatione loci, diei, mensis et anni subsignare (can. 374 § 1 n. 2).

3. Acta vel instrumenta legitime petenti ex regesto, servatis servandis, exhibere et eorum exemplaria cum autographo conformia declarare (can. 374 § 1 n. 3).

Conscribere acta nequit notarius nisi in territorio illius Episcopi[56] a quo est electus aut pro negotio ad quod est legitime constitutus (can. § 2).

Cuilibet processui interesse oportet notarium, qui actuarii officio fungatur; adeo ut nulla habeantur acta, si actuarii manu non fuerint exarata, vel saltem ab eo subscripta (can. 1585 § 1).

Acta, quae notarius confecerit, publicam fidem faciunt (cf. can. 1593), sunt acta seu documenta publica.

---

[53] Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 135 s. notam 293; VII (1926) p. 240 nota 208.

[54] De qua in can. 501 § 1. Et quidem immediatam. Agitur de Religione centralizata.

[55] Sua potestas est igitur potestas universalis et immediata, nisi aliud Constitutiones ferant aut nisi indultum apostolicum aliud caveat, cf. ex. gr. A. A. S. vol. XVIII p. 491.

[56] Hic pro notariis Religionum clericalium exemptarum intelligitur Superior maior.

Notarius tenetur, antequam officium assumit, iusiurandum praestare de munere fideliter exercendo (cf. can. 364 § 2 n. 1).

Constitutio notarii fit ad actum determinatum aut habitualiter pro longiore tempore.

Etsi aliae Religiones praeter Religiones clericales exemptas notarios proprie dictos constituere nequeant, eis tamen licet notarios improprie dictos nominare pro inscriptione quorundam actuum, ex. gr. electionis, professionis, admissionis.

Non necessario in Religione clericali exempta assumuntur ad officium notarii alumni ipsius Religionis, ut acta valida sint, uti valet pro auditoribus seu actorum instructoribus (cf. can. 1581).

Religiosi fungi valide nequeunt munere notarii, nisi ex necessitate: in causis autem propriae Religionis semper excluduntur (can. 2014).

d) Abbas Primas et Superior Congregationis monasticae non habent omnem potestatem et iurisdictionem [57] quam ius commune tribuit Superioribus maioribus, sed eorum potestas et iurisdictio sumenda est ex propriis Constitutionibus et ex peculiaribus Sanctae Sedis decretis, firmo praescripto can. 655; 1594 § 4 (can. 501 § 3).

Congregationes monasticae enim habent organizationem non centralizatam [58], idest specialem organizationem proindeque specialia praescripta.

De eorum potestate iudiciali Codex tradit certas normas in can. 655; 1579 § 2; 1594 § 4 [59].

Can. 655 agit de sententia dimissionis ferenda [60]. Can. 1579 § 2 [61] tractat de re contentiosa inter duo Monasteria. Can. 1594 § 4 [62] providet pro secunda instantia.

In pluribus Ordinibus monasticis adest verus proprieque dictus Superior generalis (Abbas, Prior, Maior etc.) ad normam can. 502. Proinde autonomia singularum Domorum excludit tunc tantum Superiorem maiorem intermedium, qui nomine proprio potestatem exercet. Apud Carthusianos, Camaldulenses Abbas generalis est Superior supremus ordinarius,

---

[57] In confoederata Monasteria et Religiosos ibi degentes.
[58] Cf. supra n. 51, 7.
[59] Cf. infra n. 588, n. 394 *b*-395 *b*.
[60] Cf. infra n. 588.
[61] Cf. infra n. 394.
[62] Cf. infra n. 395.

Abbates locales sunt Superiores maiores[63]. Adsunt quandoque intra eundem Ordinem diversae Congregationes, quae propriis Vicariis generalibus reguntur.

e) **Vi iurisdictionis** Superiores in Religionibus clericalibus exemptis habent:

a) Potestatem praecepta (ordinationes, statuta) dandi.

Pracepta singulis data, eos quibus dantur, ubique urgent, sed iudicialiter urgeri nequeunt et cessant resoluto iure praecipientis, nisi per legitimum documentum aut coram duobus testibus imposita fuerint (can. 24).

Hoc valet non tantummodo, si agatur de praeceptis vi iurisdictionis impositis (praecepta iurisdictionalia), sed etiam de praeceptis, quae vi potestatis dominativae emanaverunt.

Leges in proprio sensu regulariter sola Capitula generalia ferre possunt. Etiam Superior supremus tenetur ad has leges observandas. In Societate Iesu Minister generalis statuta et ordinationes ferre potest, quae per se in perpetuum valent[64].

β) Potestatem iudicialem, iurisdictionem contentiosam et criminalem[65], cuius exercitium in Constitutionibus magis designatur[66].

In relatione ad potestatem iudicialem Codex statuit:

Si controversia sit inter Religiosos exemptos eiusdem Religionis clericalis, iudex primae instantiae, nisi aliud in Constitutionibus caveatur[67], est Superior provincialis[68], aut, si Monasterium sit sui iuris, Abbas localis (can. 1579 § 1).

Salvo diverso Constitutionum praescripto, si res contentiosa agatur inter duas Provincias[69], in prima instantia iudicabit ipse per se vel per delegatum, supremus Religionis Moderator; si inter duo Monasteria, supremus Moderator Congregationis monasticae (cf. can. 1579 § 2)[70].

---

[63] Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 137 cum notis.

[64] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 444 n. 620 (574).

[65] Cf. can. 1552.

[66] Apud Praedicatores Priores locales potestatem iudicialem exercere possunt.

[67] Cf. can. 1559 § 3, infra n. 394.

[68] Ex. gr. reservando controversiam Capitulo Provinciali vel Superiori supremo.

[69] Si res agatur inter Domos diversarum Provinciarum, cf. infra n. 394.

[70] De appellatione (de tribunali ordinario secundae instantiae) cf. can. 1594 § 4, infra n. 393; privilegium fori; cf. etiam can. 654-667.

γ) Superiores, qui simul iurisdictionem ecclesiasticam ordinariam fori externi obtinent prout fit in Religionibus clericalibus exemptis potestatem quoque coactivam perfectam obtinent[71].

Quod ius regulariter Superiores tantum maiores obtinent, qui simul Ordinarii pro suis subditis sunt. Videndae sunt ergo Constitutiones variarum Religionum[72].

Poenitentia, remedium poenale, excommunicatio, suspensio, interdictum, dummodo delictum certum sit, infligi possunt etiam per modum praecepti extra iudicium (can. 1933 § 4). Agitur in canone de potestate iurisdictionis voluntaria seu non-iudiciali (cf. can. 201 § 3).

Generatim Constitutiones vel Regula vel modus procedendi referunt conspectum culparum cum apposita sanctione prout culpa fuerit levis, gravis vel gravissima in ordine ad disciplinam religiosam. At praeter istas poenas in Religione usitatas possunt praelaudati Superiores:

αα) Propriis praeceptis poenas canonicas (censuras etc.) adnectere (cf. can. 2220 § 1).

Poenae canonicae enumerantur in can. 2216: In Ecclesia delinquentes plectuntur: 1° Poenis medicinalibus seu censuris; 2° Poenis vindicativis; 3° Remediis poenalibus et poenitentiis.

Qui pollent potestate leges ferendi vel praecepta imponendi, possunt quoque legi vel praecepto poenas adnectere; qui iudiciali tantum, possunt solummodo poenas, legitime statutas ad normam iuris applicare (cf. can. 2220 § 1).

ββ) Transgressionem, etiam sine praevia poenae comminatione, aliqua iusta causa punire, si scandalum forte sit datum aut specialis transgressionis gravitas id ferat (cf. can. 2222).

γγ) Poenam a lege statutam aggravare (cf. can. 2221).

δδ) Tot poenas quot transgressiones infligere (cf. can. 2223 § 1).

εε) Absolutionem sibi reservare[73].

De potestate dispensandi cf. infra n. 111-113.

f) **Vi potestatis dominativae**[74] Superiores sive Antistitae Superiorissae possunt:

α) Praecepta, ordinationes, statuta dare.

β) Remedia poenalia adhibere (cf. can. 2306)[75].

---

[71] Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 139-144.

[72] Apud Fratres Minores Capuccinos statuitur: Poenae canonicae, quae sive in iure communi sive in his Constitutionibus continentur, a Superiore maiori tantummodo infligantur, servatisque regulis iuris (n. 226).

[73] Confessarii deputari possunt cum potestate absolvendi a censuris in Religione reservatis.

[74] Cf. Baucher in: Dictionnaire de droit canonique v. Abbesses p. 67 ss.

[75] Intelligitur hoc in sensu stricto uti remedia poenalia canonica, secundum Codicem, quia ad hoc requiritur iurisdictio in foro externo.

γ) Poenitentias imponere (cf. can. 2312) [76].

δ) Quasdam declarationes, vel relaxationes circa obligationem Regulae vel Constitutionem concedere.

Excludeuntur poenae medicinales seu censurae. Poenae vindicativae saltem arbitrarie non possunt minitari in sensu Codicis, quia ab his poenis datur appellatio seu recursus in suspensivo (cf. can. 2287). Sed, ut scite notant auctores [77], non esset contra principia canonica, ut Superiores supremi et Capitula constituant aliquas poenas temporales, uti sunt variae corporis castigationes, ex. gr. ieiunia, deputatio ad opera laboriosa et vilia subeunda etc. Poenas ecclesiasticas proprie dictas Superiores et Capitula vi potestatis dominativae imponere nequeunt.

Si Superior agit vi potestatis dominativae, non requiritur quaedam sollemnitas iuridica nec forma iudicialis, sed procedit paterna forma, ac proinde vera appellatio vel recursus in suspensivo non datur (cf. can. 345).

g) Potestas Superiorum saepe in Religionibus determinata est per Capitula vel per Consilia; Superiores uti Ordinarii locorum indigent in quibusdam casibus consilio aut consensu Capituli seu Consilii ad normam iuris communis et peculiarium Constitutionum.

h) Superiores neque vi iurisdictionis neque vi potestatis dominativae possunt sub gravi praecipere observationem alicuius articuli ex se leviter obligantis, quatenus violatio eius scandalum vel damnum vere notabile non afferat.

i) Eae poenae contra Regulares vel Religiosos, quae a iure communi vim habebant ante Codicis promulgationem per can. 6 n. 5 abrogatae sunt, quia ius Religiosorum est pars iuris communis (cf. etiam tit. XVII in l. V. et can. 22: aut totam de integro ordinet legis prioris materiam).

E contrario poenae, quae habent rationem Constitutionum particularium Religionum, dummodo non sint praescriptis Codicis contrariae, manent ad normam can. 489 integrae. Ad tales poenas pertinet in variis Religionibus excommunicatio contra extrahentes libros e bibliothecis Religiosorum lata [78].

---

[76] Idem valet uti in nota praecedenti.

[77] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 142; Biederlack-Führich, o. c. p. 70.

[78] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 279-281 ubi notatur not. 8: Cum iam praefata excommunicatio apud antiquos Ordines ita

De praeceptis vi potestatis dominativae singulis datis valet can. 24 (cf. supra n. 107 e).

Si praecepta vi potestatis dominativae integrae communitati vel parti communitatis imposita sint, putantur stabilia, nisi aliud caveatur vel ex ipsa re praescripta, quae transit, vel ex voluntate Superioris praecipientis vel ex causis peculiaribus. Ideoque non cessant resoluto iure praecipientis. Insuper clausula can. 24 semper verificatur hic et sunt praecepta ad bonum Communitatis, quod non pendet a persona, sed ab ipso munere vel officio, quod perenne censetur [79].

Vi potestatis dominativae Superiores habent facultatem irritandi vota, cf. can. 1312 § 1; infra n. 112.

108 k) Larraona [80] affert conspectum eorum, quae Superiori Domus sui iuris competunt et tribuuntur, quia est Superior maior:

a) Si de Religione exempta agatur, Superior Domus sui iuris est Ordinarius ad normam iuris (cf. can. 198 § 1).

b) Notarios pro negotiis Domus gerendis constituere potest (cf. can. 503).

c) Non eligatur nisi sit legitimus, triginta annos expleverit professusque sit a decem annis (cf. can. 504).

d) Perpetuus esse potest, si ita Constitutiones ferunt; etsi temporarius sit, non durat necessario ad triennium, ut alii Superiores Domuum, et potest absque limitatione, ex iure communi, reeligi (cf. can. 505). In ipsius electione iusiurandum interponi debet de eligendo digniore (cf. can. 506 § 1).

e) Si Domus habet filiales sibi subiectas, eas ad normas Constitutionum visitet (cf. can. 511).

f) Ipse eligit Oeconomum vel Oeconomos, cum consensu Consilii, si de modo eligendi Constitutiones sileant (cf. can. 516 § 4).

g) Potest prorogare tempus postulatus praescriptum, tam in iure communi quam in Constitutionibus (cf. can. 539 p. 2).

h) Potest admittere non solum ad postulatum, sed etiam ad novitiatum et professionem tam temporariam quam perpetuam (cf. can. 543); litteras testimoniales dare valet (cf. can. 544 § 3).

i) Etsi non sit requisitum essentiale ad conceptum Domus sui iuris, ut in ipsa adsit novitiatus, potest tamen adesse absque limitatione, immo, ut credimus, etsi Domus sui iuris ad Provinciam, modo infra in textu descripto pertineret, posset proprium novitiatum possidere nec obstaret can. 554 § 2.

k) Potest dispensare subditos ex causa gravi ab examinibus praescriptis curriculo studiorum expleto faciendis (cf. can. 590).

---

parvi fiat, ut apud plures non amplius vigere putetur, Religiones, quae adhuc in Constitutionibus eam retinent, potuerunt ab his illam expungere arrepta opportunitate eas ad normam Codicis accommodandi; cf. l. c. IV (1923) p. 50.

[79] Cf. Maroto, Institutiones Iur. Can.[3] et[4] p. 298 n. 268: Ramos in: Com. pro Rel. III (1922) p. 32; cf. Ojetti, Commentarium in Codicem p. 163 n. 3; cf. autem Vermeersch-Creusen, o. c. p. 128 n. 136 (107).

[80] In Com. pro Rel. III (1922) p. 135 s. not. 203.

l) Potest in casu dimissionis ipso facto incursae, declarationem facti redigere (cf. can. 646 § 2), dimittere professum votorum temporariorum (cf. can. 647 § 1), etiam professum a votis perpetuis in casu gravis scandali vel gravissimi nocumenti (cf. can. 653, 668). Debet per se vel per alium monitiones ad dimissionem facere et alia peragere, quae monitiones comitari debent (cf. can. 659, 661-, ac, si monitiones in cassum cesserint, acta et documenta colligere et transmittere ad Superiorem supremum (cf. can. 663).

m) Potest subditis litteras dimissorias pro ordinibus concedere (cf. can. 964 n. 2), si de Religione exempta agatur et litteras testimoniales in omnibus casibus (cf. can. 993, 995).

n) Potest locum sacrum benedicere vel alios ad benedicendum delegare, si Religio exempta sit (cf. can. 1156).

o) Facultatem subditis concedit ad libros edendos (cf. can. 1385 § 3).

p) In Religione exempta omnia, quae ad normam iuris in relatione ad pias fundationes competunt Ordinario loci, pro fundationibus in propria Domo, Superiori maiori pertinent (cf. can. 1550, 1545-1549).

q) Insuper Superiori Domus sui iuris qua Superiori locali applicantur canones, qui agunt de Superioribus localibus (cf. can. 508; 509 § 2; 516 § 1; 591); e contrario non applicantur ii, qui de Superiore maiore provinciali tractant (cf. can. 516 § 3). Si Superior Monasterii sui iuris est insuper Abbas, aliqua ipsi competunt, quae ceterum Superioribus supremis tribuuntur (cf. can. 647 § 1; 896; 1895 § 3).

l) **Vi potestatis domesticae.** Superiores sive Superiorissae possunt ea omnia praescribere, quae ad conservandum et firmandum ordinem Domus religiosae pertinent. Talis potestas autem hoc in casu per potestatem dominativam absorbetur.

m) **Vi concessae facultatis.** Superiores religiosi et sacerdotes eiusdem Religionis ab ipsis delegati, pro ecclesiis et oratoriis ac pro ecclesiis Monialium sibi subiectarum possunt benedictionem eius sacrae supellectilis, quae ad normam legum liturgicarum benedici debet antequam ad usum sibi proprium adhibeatur, impertire (can. 1304 n. 5).

Superiores possunt in sui favorem potestate voluntaria uti eadem ratione qua in aliorum favorem illa utuntur [81].

3. De Capitulis Religiosorum

1. Capitulum Religionis est legitimus coetus eorum, qui suffragio gaudent ad res quasdam in Religione deliberandas et decernendas. 109

---

[81] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 154.

Capitulum repraesentat personam moralem Domus[82], Provinciae aut Religionis et legibus personae collegialis regitur.

Quandoque reservantur Capitulo negotia graviora, ita ut ipsum maiorem potestatem quam Superior habeat[83]. Attamen ex hac ratione Capitulum numquam nomine Ordinarii venit.

2. Distinguuntur:

a) **Ratione personae moralis, quam repraesentat.** Capitula localia, provincialia, generalia, prout agatur de legitima convocatione Domus religiosae, Provinciae aut totius Religionis. Quandoque Religiones Capitulum provinciale non habent; in Congregationibus modernioribus deest generatim Capitulum locale[84]. Capitulum generale eligit Superiorem supremum.

Exercet potestatem suam plenam et supremam modo extraordinario.

Quam longe se extendat potestas Capituli generalis de correctione ipsius Superioris supremi, ex iure particulari eruenda est. Depositio uti causa maior habenda est ideoque pertinet ad Romanum Pontificem.

b) **Ratione convocationis.** Capitula ordinaria, quae tempore a Constitutionibus designato (ex. gr. post triennium, sexennium) convocantur, et extraordinaria, quae ex particularibus causis fiunt, ex. gr. vacante officio Superioris maioris per mortem, propter renuntiationem etc

c) **Ratione materiae tractandae.** Capitula electionis vel negotiorum, prout in Capitulo agatur de electione aut de tractatione alterius rei. Capitula culparum ordinario absque sensu iuridico sumuntur.

3. Capitula ad normam Constitutionum et iuris communis potestatem habent dominativam in subditos; in Religione autem clericali exempta habent iurisdictionem ecclesiasticam tam pro foro interno quam pro foro externo (cf. can. 501 § 1).

Cum generalis locutio generaliter intelligenda sit, nomine Capitulorum in can. 501 § 1 veniunt etiam Capitula localia. Potestas Capituli statuitur et a iure communi et a iure particulari.

Capitula Religionis non clericalis vel non exemptae potestatem iurisdictionis non obtinent. Quorum Capitulorum praecepta

---

[82] Cf. can. 506 § 1; 507 § 1 575 § 2; 1395 § 3.

[83] Elementum democraticum.

[84] Quandoque designat Consilium locale, Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 496 nota 119.

vi potestatis dominativae emanantia non in perpetuum valent, sed tantum usque ad sequens Capitulum [85]. Capitula Religionum clericalium exemptorum per se leges proprie dictas pro tota Religione vel pro parte dare possunt, dummodo in exercitio huius iuris non sint legitime terminata.

Quantum potestas iurisdictionis [86] se extendat horum Capitulorum, ex Constitutionibus idest ex iure particulari singularum Religionum videndum est.

Etsi Constitutiones forte in aliqua Religione non obligent sub culpa, tamen in ipsa natura potestatis iurisdictionis vel dominativae inclusa necessario est potestas ferendi leges vel imponendi praecepta obligatoria in conscientia sive sub culpa gravi vel levi, prout materia rei ferat et intentio Capituli obligandi demonstretur, sive sub poena sive sub utroque [87].

4. Pariter ac Superioribus, ita et Capitulis quibuslibet districte prohibitum est, quominus in causis ad S. Officium spectantibus se intromittant (cf. can. 501 § 2).

5. De convocatione Capitulorum, de loco, de Sodalibus qui ius ad convocationem habent, valet imprimis can. 162 § 1: Praeses [88] Collegii statuto modo, loco ac tempore electoribus convenienti convocat omnes de Collegio.

Sed cum in praefato canone dicatur: Salvis peculiaribus Constitutionibus vel consuetudinibus, ius particulare Religionis respiciendum est.

S. Congregatio de Religiosis publicavit, 23 iul. 1922, decretum de indultis prorogandi Capitulum generale [89]:

Factum est aliquando, praecipue durante bello, ut haec S. Congregatio alicui Ordini aut Congregationi religiosae indultum prorogandi celebrationem Capituli generalis ob peculiaria temporum aut rerum adiuncta concesserit cum clausula ad nutum Sanctae Sedis.

Ne autem diutius Capitulorum generalium celebratio differatur, S. Congregatio de Religiosis omnibus diligenter perpensis mandat, ut quaelibet Religio aut Congregatio religiosa quae indultum cum prae-

---

[85] Cf. autem can. 24: Praecepta singulis data eos, quibus dantur, ubique urgent, sed iudicialiter urgeri nequeunt et cessant resoluto iure praecipientis, nisi per legitimum documentum aut coram duobus testibus imposita sunt, cf. etiam supra n. 107 i.

[86] Proinde potestas legislativa, iudicialis et coactiva (cf. etiam can. 2221).

[87] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 281-283. In const. Sixti IV, 1 dec. 1481 declarabatur in Ordine Minorum non posse induci consuetudinem ad peccatum mortale et Superiores per statuta, praeter Regulam, non posse ad mortale obligare; Bullarium Capuccinorum VI p. 203 s.

[88] Cf. n. 131; cf. can. 506 § 4.

[89] A. A. S. XIV (1922) p. 428.

dicta clausula obtinuerit, Capitulum sine mora celebrare debeat, non ultra finem proximi anni 1923. Curent ergo Superiores generales, ad quos pertinet, Capitulum ita mature convocare ad normam Constitutionum, ut intra praedictum tempus eius celebratio locum habere possit.

Contrariis quibuscumque minime obstantibus.

6. Membra Capitulorum sunt professi, qui ad personam moralem pertinent et secundum Constitutiones suffragium obtinent [90].

Quandoque in Religione clericali Fratres laici iure suffragii gaudent [91].

7. In relatione ad Capitula sive provincialia sive localia spectandus est etiam can. 101 § 1 de actibus personarum moralium collegialium: Nisi aliud expresse iure communi aut particulari statutum fuerit, id vim iuris habet, quod, demptis suffragiis nullis placuerit parti absolute maiori eorum, qui suffragium ferunt, aut, post duo inefficacia scrutinia, parti relative maiori in tertio scrutinio; quod si suffragia aequalia fuerint, post tertium scrutinium praeses suo voto paritatem dirimat aut, si agatur de electionibus et praeses suo voto paritatem dirimere nolit, electus habeatur senior ordine vel prima professione vel aetate (cf. can. 101 § 1 n. 1).

Si de negotiis agatur, quae non sunt exclusive demandata Capitulo generali, maior pars vocalium praesentium potest e can. 101 § 1 n. 1 tractationem et definitionem talium negotiorum Superiori competenti cum suo Consilio committere [92].

Si agatur de prolongatione iurisdictionis confessarii ordinarii (triennium usque ad sexennium, ad summum ad novennium), omnes Religiosae ius suffragii ferendi in confirmationem eiusdem confessarii habent et eae quoque, quae in aliis negotiis ius non habent. Suffragia debent esse secreta (c. 526) [93].

8. Leges, decreta, statuta Capituli generalis non indigent confirmatione Sedis Apostolicae excepto casu, quo Constitutiones mutentur.

Quandoque Sancta Sedes ordinavit transmissionem actorum Capitulorum in Congregationibus modernioribus [94].

Capitulum generale Regulam et Constitutiones ab Apostolica Sede approbatas mutare aut authentice declarare non po-

---

[90] Cf. can. 575 § 2. De quaestione iuris prioris, num in Ordinibus clericalibus necessarius sit ordo sacer ad habendum ius suffragii cf. Augustine, o. c. III p. 109.

[91] Cf. Constitutiones Frat. Min. Cap. 1925 n. 140.

[92] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 222 s.; cf. can. 494 § 2.

[93] Cf. etiam Leitner, o. c. p. 292.

[94] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 629 n. 535.

test. Potestas interna suprema est penes Capitulum generale vel abbatiale, gubernatio penes Superiores cum suis consiliariis.

9. A Capitulo in sensu proprio distinguendi sunt coetus Superioris [95] (generalis [96], provincialis, localis) cum suis Consiliariis [97]: Consiliarii qua tales non sunt Superiores.

Consilium (Definitorium, Discretorium, in can. 655 § 1 etiam Capitulum nominatum) est coetus a iure communi vel a Constitutionibus ordinatus, ut Superiores in designatis imprimis gravioribus negotiis adiuvent et auxilium afferant. Loco eorum Superioribus alios sibi benevisos Consiliarios non adhibere licet [98]. Consilium est aliquid stabile et fixum.

Ius commune non determinat numerum Consiliariorum, uno casu excepto, nempe ad sententiam dimissionis ferendam in casu can. 655 § 1. Nonnullae Religiones habent numerum sive in Constitutionibus sive praxi fixum.

Consilium est minus sui iuris quam Capitulum, regitur canone 105.

Consiliarii (Assistentes, Definitores) locales, provinciales, generales distinguuntur.

In Domo religiosa plerumque deputantur duo Religiosi, qui Superiorem localem adiuvent. Provinciales et Generales habent Definitorium.

Si consensus Consilii requiratur, debent Consiliarii congregari, nisi indultum speciale adsit, quia extra coetum non est Consilium, sed sunt suffragia Consiliariorum.

In Religionibus monasticis Abbas Generalis non habet alios Consiliarios praeter unum alterumve visitatorem et quidem alibi residentem [99].

4. De facultatibus Superiorum religiosorum 110

1. **Ordinarii Religionum,** idest Superiores maiores in Religione clericali exempta, pro suis subditis eodem modo ac Ordinarii loci [100] sequentes facultates secun-

---

[95] Cf. can. 516; 534; 543; 647; 650; 655.

[96] In Ordine S. Benedicti Synodus Abbatum nominatur.

[97] Consultores, Definitores, Consiliarii appellati; cf. infra n. 155.

[98] Cf. infra n. 155 n. 8.

[99] Cf. LARRAONA in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 282.

[100] Quapropter potestas ab auctoribus facultas quasi-episcopalis nominatur. Ordinarii autem locorum maiorem facultatem dispensandi habent ac Ordinarii Religionum, ex gr. in relatione ad susceptionem s. ordinationis.

dum Codicem exercere possunt in relatione ad leges a iure communi praescriptas. Possunt:

a) In dubio facti etiam a legibus irritantibus et inhabilitantibus dispensare, dummodo agatur de legibus, in quibus Romanus Pontifex dispensare solet (cf. can. 15).

b) Hic etiam can. 81 notetur: A generalibus Ecclesiae legibus Ordinarii infra Romanum Pontificem dispensare nequeunt, ne in casu quidem peculiari, nisi haec potestas eisdem fuerit explicite vel implicite concessa, aut nisi difficilis sit recursus ad Sanctam Sedem et simul in mora sit periculum gravis damni, et de dispensatione agatur quae a Sede Apostolica concedi solet.

c) Licentiam, quod ad libros ipso iure vel decreto Sedis Apostolicae prohibitos attinet, concedere suis subditis valent pro singulis tantum libris atque in casibus dumtaxat urgentibus (cf. can. 1402 § 1).

Quod si generalem a Sede Apostolica facultatem impetraverint suis subditis permittendi, ut libros proscriptos retineant ac legant, eam nonnisi cum delectu et iusta ac rationabili causa concedant (can. 1402 § 2).

d) In casibus occultis [101] per se vel per alium suos subditos dispensare ab irregularitatibus [102] omnibus ex delicto occulto provenientibus ea excepta, de qua in can. 985 n. 4 (sc. propter voluntarium homicidium aut propter procurationem abortus fetus humani) aliave deducta ad forum iudiciale (cf. can. 990 § 1).

e) In casibus vero occultis firmo praescripto can. 2254 et 2290, poenas latae sententiae iure communi statutas per se vel per alium remittere exceptis censuris specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservatis (cf. can. 2237 § 2) [103].

f) In casibus publicis poenas latae sententiae iure communi statutas remittere exceptis:

α) Casibus ad forum contentiosum deductis (cf. can. 2237 § 1 n. 1).

β) Censuris Sedi Apostolicae reservatis (cf. can. 2237 § 1 n. 2).

γ) Poenis inhabilitatis ad beneficia, officia, dignitates, munera in Ecclesia, vocem activam et passivam eorumve privationis, suspensionis perpetuae, infamiae iuris, privationis iuris pa-

---

[101] De casibus publicis cf. infra n. 461.

[102] Cf. infra n. 221 n. 5.

[103] Cf. Casus de absolutione delicti occulti cum censura reservata apud Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 19 s.

tronatus et privilegii seu gratiae a Sede Apostolica concessae (cf. can. 2237 § 1 n. 3).

g) Benedicere locum sacrum (cf. can. 1154; 1156), campanas (cf. 1169 § 5; 1155; 1156), benedicere, imponere primarium ecclesiae suae lapidem (cf. can. 1163), valide reconciliare ecclesiam consecratam (cf. can. 1176 § 2), in suis Domibus religiosis oratoria semi-publica erigere (cf. can. 1192).

h) Pro negotiis ecclesiasticis suae Religionis notarios constituere (cf. can. 503).

i) Pro ordinatione subditorum suorum litteras dimissorias concedere (cf. can. 964 n. 2). Abbas regularis de regimine, etsi sine territorio nullius, potest conferre primam tonsuram et ordines minores, dummodo promovendus sit ipsi subditus vi professionis saltem simplicis, ipse vero sit presbyter et benedictionem abbatialem legitime acceperit. Extra hos fines, ordinatio, ab eodem collata, revocato quolibet contrario privilegio, est irrita, nisi ordinans charactere episcopali polleat (can. 964 n. 1) [104].

k) Abbas Monasterii sui iuris et supremus Religionis clericalis exemptae Moderator cum suo Capitulo vel Consilio potest libros ex iusta causa suis subditis prohibere; idemque, si periculum sit in mora, possunt alii Superiores maiores cum proprio Consilio, ea tamen lege ut rem quantocius deferant ad supremum Moderatorem (cf. can. 1395 § 3).

111 2. **Omnes Superiores Religionis clericalis exemptae,** etsi non sint Superiores maiores, possunt:

a) Dispensare a lege communi de observantia festorum itemque de observantia abstinentiae et ieiunii vel etiam utriusque, a votis non reservatis [105] et a iuramento (cf. can. 1245 § 3; 1313 n. 2; 1320). Quod valet etiam de personis in can. 514 § 1 enumeratis [106].

1245: Non solum Ordinarii locorum, sed etiam parochi, in casibus singularibus iustaque de causa, possunt subiectos sibi singulos Fideles singulasve Familias, etiam extra territorium, atque in suo territorio etiam peregrinos, a lege communi de observantia festorum itemque de observantia abstinentiae et ieiunii vel etiam utriusque dispensare (cf. can. 1245 § 1).

Rector Seminarii quoque fruitur tali iure secundum can. 1368: Exemptum a iurisdictione paroeciali Seminarium esto; et pro omnibus, qui in Seminario sunt, parochi officium, exce-

---

[104] Cf. De Abbatibus infra n. 160.

[105] Creusen, La dispense des vœux in: Revue des Comm. rel. II (1921) p. 9-15.

[106] Cf. infra n. 149, a.

pta materia matrimoniali et firmo praescripto can. 891, obeat Seminarii Rector eiusve delegatus, nisi in quibusdam Seminariis fuerit alter a Sede Apostolica constitutum (can. 1368).

Ordinarii ex causa peculiari magni populi concursus aut publicae valetudinis possunt totam quoque Dioecesim seu locum a ieiunio et ab abstinentia vel etiam ab utraque simul lege dispensare (cf. can. 1245 § 2).

In Religione clericali exempta eandem dispensandi potestatem habent Superiores ad modum parochi, quod attinet ad personas, de quibus in can. 514 § 1 (cf. can. 1245 § 3).

Superiores Congregationum clericalium non exemptarum, confessarii Monialium [107], cappellani Congregationum laicalium, etsi ad normam can. 464 § 2 ab Episcopo a parochi cura subductae sint, talem concessionem non obtinuerunt a Codice. Eis autem talis facultas delegari potest ab Ordinario loci, immo ut videtur, ab ipsis parochis, qui habent potestatem ordinariam hac in re [108].

Can. 1313: Vota non reservata possunt iusta de causa dispensare, dummodo dispensatio ne laedat ius aliis quaesitum: Superior Religionis clericalis exemptae quod attinet ad personas, quae in can. 514 § 1 enumerantur [109] (cf. can. 1313 § 2).

Opus voto non reservato promissum potest in melius vel in aequale bonum ab ipso vovente commutari; in minus vero bonum ab illo cui potestas est dispensandi ad normam can. 1313.

Qui irritare, dispensare, commutare possunt votum, eandem potestatem eademque ratione habent de iureiurando promissorio; sed si iurisiurandi dispensatio vergat in praeiudicium aliorum qui obligationem remittere recusent, una Apostolica Sedes potest iusiurandum dispensare propter necessitatem aut utilitatem Ecclesiae (cf. can. 1320).

b) Secundum nonnullos auctores Praelati regulares possunt dispensare suos subditos ab irregularitate ob defectum natalium ad ordines minores, ab irregularitate ob bigamiam, ob defectum lenitatis. Istae facultates dispensandi non videntur esse plane certae e Prümmer [110]. Nihilominus Praelatus regularis dispensans hoc modo non est inquietandus, cum auctores gravissimi recentes istam facultatem illi vindicent [111].

---

[107] Ratione casus delegatio fieri potest a Praelato Regulari aut ab Ordinario loci.

[108] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 41 qui bene animadvertit: Est potestas ordinaria exercenda in illos qui ex se sui subditi essent quoad omnia illa, pro quibus a iure vel ab homine ipsis provisum non fuerit.

[109] Sunt professi, novitii, aliive in religiosa Domo diu noctuque degentes causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis.

[110] O. c. p. 324 q. 245 cf. Pars XII, De ordine.

[111] Cf. Gasparri, De sacra ordinatione n. 128: Wernz, Ius decret. II num. 108.

3. De votis[112] haec notanda sunt: 112

a) Superiores et Antistitae (Superiorissae) cuiuscumque Religionis, qui potestatem dominativam in voluntatem voventis subditi legitime exercent, possunt eorum vota valide et ex iusta causa, etiam licite irrita ita reddere, ut nullo in casu obligatio postea reviviscat (cf. can. 1312 § 1; 501 § 1).

Quod valet de votis privatis, quae Religiosus post professionem emisit aut de iureiurando promissorio (cf. can. 1320 supra).

Vota ante professionem religiosam emissa suspenduntur, donec vovens in Religione permanserit (cf. can. 1315).

b) Qui potestatem non quidem in voluntatem voventis, sed in voti materiam habet, potest voti obligationem tandiu suspendere, quandiu voti adimplementum sibi praeiudicium afferat (cf. can. 1312 § 2)[113].

Quapropter Superiores et Superiorissae, etiam Magister novitiorum et Magistra novitiarum vota privata novitiorum, postulantium, alumnorum internorum, familiarum stabilium tandiu suspendere possunt, quandiu implementum horum votorum cum officiis novitiorum et postulantium, ordini diurno etc. bene coniungi non possit, et nihil refert, utrum ista vota ante ingressum novitiatus an tempore novitiatus emissa sint.

c) Superiores Religionis clericalis exemptae (etiamsi Ordinarii non sint) possunt subditos suos, professos, novitios omnesque in can. 514 § 1 enumeratas personas a votis non reservatis iusta de causa dispensare, dummodo dispensatio ne laedat ius aliis quaesitum (cf. can. 1313 n. 2).

Ius aliis quaesitum tantummodo Romanus Pontifex ratione boni communis auferre potest.

Vota privata Sedi Apostolicae reservata sunt tantummodo votum perfectae ac perpetuae castitatis et votum ingrediendi in Religionem votorum sollemnium, quae emissa fuerint absolute et post completum decimum octavum aetatis annum (cf. can. 1309).

---

[112] Cf. n. 446.

[113] Creusen, Annulation de vœux privés in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 153.

113 4. De potestate Superiorum a **Regula et Constitutionibus** dispensandi [114] haec valent:

a) Vi iuris communis supremus Moderator et in casibus particularibus alii quoque Superiores possunt pro sua prudentia magistros et alumnos a nonnullis Communitatis actibus, etiam a choro, praesertim nocturnis horis eximere, quoties id studiis excolendis necessarium videatur (cf. can. 589 § 2).

Praeter hos casus Superioribus vi iuris communis nulla alia facultas dispensandi in relatione ad Regulam aut ad Constitutiones conceditur.

Superiores non sunt supra Constitutiones ideoque non, utcunque libeat, ab eis dispensare aut eas mutare possunt.

Constitutiones vel Regulae a Sancta Sede approbatae in forma specifica sunt verae leges pontificiae, quibus can. 81 [115] applicatur.

b) Auctores tenent Praelatos, ni eis expresse prohibeatur, pollere tacita auctoritate in praeceptis Regulae in aliquo casu particulari discrete dispensandi scilicet in observandis minoribus, quae ad substantiam Religionis non pertinent.

Quaenam sint huiusmodi observantiae, docebunt Constitutiones simul ac consuetudo legitima, quae est optima legum interpres. Nequeunt dispensare in iis, quae essentialia Religioni vocantur, utpote vota licet peculiaria Religionis neque in iis articulis, qui constitutivi eiusdem Religionis sunt [116].

c) Vi potestatis dominativae omnes Superiores et Superiorissae potestatem habent in singulis casibus iusta et proportionata de causa subditos ab obligatione Regulae vel Constitutionum excusatos declarandi [117].

Superiores, qui non gaudent iurisdictione ecclesiastica, vi potestatis dominativae in legibus ecclesiasticis in sensu proprie dicto dispensare non possunt.

---

[114] Creusen, Dispense des Constitutions in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 172-178.

[115] Cf. supra n. 110.

[116] Goyeneche, l. c. III (1922) p. 55 s. cum nota 2; VIII (1927) p. 376; IX (1928) p. 35 s.; cf. Normae art. 265.

[117] Jansen, o. c. p. 258 s.

5. Vi iuris particularis aut indulti apostolici in sin- 114
gulis Religionibus Superioribus et Superiorissis facultates speciales concessae sunt.

6. Supremus Moderator alios Superiores, ex. gr. Provinciales, facultatibus, quae his a iure communi (cf. can. 1579 § 1; 653; 659; 611), vel a iure particulari (cf. can. 543, 571 § 1-2, 572 § 1 n. 6, 574 § 1 n. 2) conceduntur, privare nequit, quia supremi Moderatores his praeceptis seu ordinationibus iuris communis et particularis obnoxii sunt illaque irrita facere non valent. Exercitium quoque harum facultatum eis prohibere aut coarctare aut sibi reservare aut aliis committere non potest. Si autem ratio disciplinae religiosae id exigat vel abusus irrepserint, exercitium moderari, debitis munire praesidiis etiamque ad tempus suspendere poterit.

De facultatibus, quae cumulative Superioribus maioribus competunt (ex. gr. can. 1156; 503; 590) vel quia ius omnibus voluit concedere (cf. can. 1156) vel quia nec ius commune (cf. can. 503, 590) nec particulare rem pressius definiunt, praeventioni quandoque locus dari poterit [118].

Antistitae Superiorissae privatim Sorores religiosas benedicere possunt.

7. Moderatoribus Religionum quandoque a S. Poenitentiaria facultates in folio conceduntur subditis communicabiles. Quae facultates habituales, quae obtinentur, vel in perpetuum vel ad praefinitum tempus aut certum numerum casuum, accensentur privilegiis praeter ius (cf. can. 66 § 1).

Nisi in earum concessione electa fuerit industria personae aut aliud expresse cautum sit, facultates habituales, Episcopo aliisve, de quibus in can. 198 § 1 ab Apostolica Sede concessae, non evanescunt, resoluto iure Ordinarii cui concessae sunt, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad Ordinarios qui ipsi in regimine succedunt; item concessae Episcopo competunt quoque Vicario Generali (can. 66 § 2).

5. De inhabilitate iuridica ad munus Superioris 115

De iis, qui iam ante Codicis promulgationem ad munus Superioris promoti sunt, ius quaesitum integrum manet.

---

[118] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 217 s. XII (1931) p. 131-133.

1. Firmis propriis cuiusvis Religionis Constitutionibus quae provectiorem aetatem aliaque potiora requisita exigant, inhabiles ad munus Superioris maioris [119] sunt qui:

a) Eandem Religionem professi non sunt a decem saltem annis a prima professione (cf. can. 574) [120] computandis (cf. can. 504);

Temporibus Codici praecedentibus quinque vel octo anni in Religione peracti requirebantur pro munere Superioris supremi [121].

De computatione temporis professionis eorum, qui servitium militare praestare debuerunt, cf. infra n. 283.

Cum in hoc canone dicatur: Eandem Religionem, anni computantur uti in canone praescribitur, etiam si Religiosus in aliam Provinciam eiusdem Religionis aut ab uno Monasterio in aliud eiusdem Religionis, non autem si in aliam Religionem transierit [122].

Decem anni completi esse debent. Computatio fit secundum can. 34 § 3 n. 3.

b) Non sunt ex legitimo matrimonio nati (cf. can. 504).

Legitimatio per subsequens matrimonium ex iure communi sufficit [123]. Filii legitimati per subsequens matrimonium, ad effectus canonicos quod attinet, in omnibus aequiparantur legitimis, nisi aliud expresse cautum fuerit (cf. can. 1117). Illegitimi, etiamsi per subsequens matrimonium legitimati sunt, arcentur autem a Cardinalatus dignitate (cf. can. 232 § 2 n. 1), ab Episcopatus dignitate (cf. can. 331 § 1 n. 1) ab Abbatis vel Praelati nullius dignitate (cf. can. 320 § 2). Quia limitatio in can. 232 § 2 n. 1; 331 § 1 n. 1 et can. 320 § 2 apposita: arcentur illegitimi etiamsi per subsequens matrimonium fuerint legitimati, non invenitur in can. 504, ideo per subsequens matrimonium legitimati ad omnia officia Religionis iuridice capaces sunt salvo privilegio vel iure particulari contrario et excepto casu, quo munus Superioris maioris cum Abbatia vel Praelatura nullius coniunctum sit.

---

[119] Ordinarius loci ergo non est Superior maior Religionis.

[120] A professione temporaria, pro qua requiritur votum deliberativum, cf. can. 575 § 2 infra n. 265.

[121] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 248 nota 244.

[122] Cf. circa Religionem (Ordinem) S. Francisci infra n. 525.

[123] Ex iure particulari potest legitimitas natalium exigi exclusa qualibet legitimatione.

Legitimationi per subsequens matrimonium aequiparatur legitimatio a iure concessa ad normam can. 1051.

Per dispensationem super impedimento dirimente concessam sive ex potestate ordinaria, sive ex potestate delegata per indultum generale, non vero per rescriptum in casibus particularibus, conceditur quoque eo ipso legitimatio prolis, si qua ex iis cum quibus dispensatur iam nata vel concepta fuerit, excepta tamen adulterina et sacrilega (can. 1051).

Per professionem sollemnem irregularitas (quod ad ordines non quoad officia regularia attinet) ex illegitimitate tollitur.

Codex dicit: Sunt irregulares ex defectu: Illegitimi, sive illegitimitas sit publica sive occulta, nisi fuerint legitimati vel vota sollemnia professi (can. 984 n. 1).

Talis legitimatio non iuvat autem ad Praelaturas. Codex dicit: Dispensatio generalis ad ordines valet pro ordinibus quoque maioribus; et dispensatus potest obtinere beneficia non consistorialia etiam curata, sed renuntiari nequit S. R. E. Cardinalis, Episcopus, Abbas vel Praelatus nullius, Superior maior in Religione clericali exempta (can. 991 § 3).

Haec dispensatio valere videtur autem pro Religione non exempta vel laicali[124], theoretice quidem dici debet, hae dispensationes proprie non sunt legitimationes ac proinde subsunt strictae interpretationis.

Professio non est proprie legitimatio[125].

c) Non praescriptam aetatem assecuti sunt, idest annos quadraginta non expleverunt[126], si agatur de supremo Religionis Moderatore aut de Antistita in Monialibus Monasterio[127]; annos triginta[128], si de aliis Superioribus maioribus (cf. can. 504)[129].

Quia in canone nominato non fit distinctio inter Supremum Religionis Moderatorem et Superiorem Congregationis monasticae uti in aliis locis, ex. gr. in can. 488 n. 8; 510, 516 nomine aliorum Superiorum maiorum intelligi potest etiam

---

[124] Larraona, l. c. p. 27.
[125] Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 296 nota 249.
[126] Cf. can. 34 § 3 n. 3.
[127] Cf. Conc. Trident. sess. XXV, de Regularibus c. 7, 21. Normae 1901 art. 231.
[128] Completos.
[129] Cf. supra n. 103.

Praeses Congregationis monasticae, ita ut triginta anni iam pro electione sufficerent [130].

Si autem Constitutiones cuiusvis Religionis provectiorem aetatem aliaque potiora requisita exigant, istae normae firmae manent (cf. can. 504).

d) Qui ex iure communi officium ecclesiasticum aut officium religiosum suscipere non possunt propter inhabilitatem [131] aut propter carentiam vocis passivae [132].

2. Pro Superioribus minoribus valent normae in n. d) indicatae; praeterea Codex accuratius statuit de capacitate iuridica in relatione ad Magistrum novitiorum eiusque Socium (cf. can. 559) et Magistrum spiritus (cf. can. 588 § 2).

In Religione clericali sive exempta sive non Superiores debent esse sacerdotes. Codex enim statuit: Officia, quae curam animarum sive in foro externo sive in interno secumferunt, Clericis nondum sacerdotio initiatis conferri valide nequeunt (can. 154; 514 § 1).

Si requisita pro munere Superioris desunt, Sancta Sedes dumtaxat dispensationem concedere potest, etsi de Religione iuris dioecesani agatur.

Pro iis, qui verum munus stabile et continuum non habent, qui absente vel infirmo Superiore ipsum supplent, ex. gr. pro Visitatoribus, Vicariis talia requisita a iure communi non exiguntur [133].

Si agatur de transitu [134] ad aliam Religionem praescripti decem anni professionis computandi sunt a professione in secunda Religione. Aliter dicendum est, si agatur de transitu ab una Congregatione monastica in aliam eiusdem Ordinis (Religionis), quia tunc transitus in aliam Religionem non habetur.

Qui saecularizationis indultum impetrat et rursus in

---

[130] Cf. Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 253.

[131] Ipso facto incurrunt inhabilitatem videsis can. 2294 § 1; 2390 § 2; 2394 n. 1; 2395; inhabiles sunt declarandi aut efficiendi can. 2345; 2346; vel ad confessiones excipiendas 2368 § 1; vel in Religiosis ad officia, quae aliorum regimen secum ferunt can. 2413; cf. etiam can. 2296 § 2; cf. etiam can. 629 § 2.

[132] Cf. infra n. 128 n. 5.

[133] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VII (1927) p. 246 – aliter Blat[2], o. c. p. 550.

[134] De iure antiquo circa Mendicantes cf. infra n. 515 et 529.

eandem Religionem cum dispensatione recipitur, a nova professione tantum annos praescriptos computare potest (cf. can. 640).

Cardinalis et Episcopus religiosus dimisso Cardinalatu vel Episcopatu caret voce activa et passiva[135]. Non autem exclaustrati aut Religiosi, qui servitium militare complent, cum remaneant membra Religionis.

6. De tempore muneris[136] 116

1. **Superiores maiores** sint temporarii, nisi aliter ferant Constitutiones (cf. can. 505)[137].

Tempus muneris autem in iure communi non designatur. Hoc ergo relinquitur iuri particulari, attamen tempus non potest esse nimis protractum, ita ut esset quasi ad tempus vitae. Generatim habetur Triennium, Quinquennium, Sexennium. In Ordine Praedicatorum Duodecennium. Superiores maiores iure communi etiam iterum eligi possunt, cum lex de non reeligendis Superioribus pro eadem Domo solos Superiores locales minores, non maiores afficiat; Constitutiones autem de periodo regiminis aliud praescribere possunt[138].

In Monasteriis, quae aliis non subiecta, idest ita sui iuris sunt, ut Religiosus semper in eodem Monasterio maneat (stabilitas loci), Superior, ut fere fit, in perpetuum eligitur, ex. gr. Abbas Monachorum. Pariter dicendum est de Abbatibus infulatis et de Ministro generali Societatis Iesu.

2. **S. Congregatio de Religiosis**, 2 febr. 1922[139], sequens dubium 117
resolvit, quam resolutionem Pius XI, 25 febr. 1922, approbavit. Publici iuris solutio facta est 6 martii 1922:

An fundatores aut fundatrices Congregationum Religiosarum vel Piarum Societatum, more Religiosorum viventium[140], qui quaeve munere supremi Moderatoris aut Moderatricis in sua Congregatione funguntur, ius habeant illud reti-

---

[135] De Religiosis, qui actu Cardinales aut Episcopi sunt cf. infra n. 496.

[136] G. Kieffer, Amtsdauer der klösterlichen Lokalobern u.-oberinnen. Pastor bonus (Trier) t. 39 (1928) p. 81-100. E. Jombart, Sur le changement des supérieurs religieux in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 6-7; IV (1928) p. 145-147.

[137] Ex. gr. in Ordine Benedictinorum. Praepositus generalis in Societate Iesu.

[138] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 338 s.

[139] A. A. S. XIV (1922) p. 163.

[140] Cf. can. 673-681, videas n. 599.

nendi ad vitam, non obstante praescripto Constitutionum, quae durationem muneris praedicti ad certum tempus coarctent et reelectionem eiusdem personae ultra certum limitem prohibeant.

Resp.: Negative, nisi apostolicum indultum obtinuerint.

Adnotatio. Hic habetur prima generalis declaratio. Valet hoc responsum etiam pro Religionibus iuris dioecesani, quia pertinent ad ius commune. Ex resolutione patet nemini competere posse ius et auctoritatem regendi subditos in qualibet Religione nisi ex canonico mandato, sive per competentem Superiorem ecclesiasticum, sive per legitimam electionem eorundem subditorum. Ratio pro concedendo indulto apostolico, ut fundator possit ad vitam in officio permanere, praecipue haec erit, ut genuinus spiritus, quem fundator plus ceteris possidet, in nova fundatione effundatur, et difficultates facilius superentur [141].

3. Aliquando Antistitae (Superiorissae) generales in Congregationibus religiosis ad vitam eliguntur [142]. Sed recentiore tempore mos invaluit, ut in Religionibus mulierum supremae Moderatrices ad tempus constituantur. Ab initio temporalitas sola praescripta est, postea reelectiones interdictae sunt, aliquando iam prima, tandem receptum est generale principium, ut nulla Superiorissa generalis posset ultra duodecim annos in munere absque Apostolico beneplacito permanere. Iam in Normis anni 1901 statuitur in art. 235: Si suprema Moderatrix secundum Constitutiones officio suo per sex tantum annos fungitur, primo sexennio elapso pro secundo iterum eligi potest. Quo vero ad tertium sexennium continuo eligi possit, necesse est, ut ex tribus partibus omnium suffragium saltem duas obtineat, et confirmatio S. Sedis accedat; art. 236: Si autem suprema Moderatrix secundum Constitutiones per duodecim annos in suo officio permaneat, etiam pro prima reelectione istae duae conditiones requiruntur, scilicet duae tertiae partes omnium suffragiorum et confirmatio per S. Congregationem.

Si venia Sanctae Sedis requiratur, adest inhabilitas pro Religiosa ideoque postulatio, non electio fieri debet. Simplex voluntas electorum aut idoneitas per se non sufficiunt, sed requiruntur causae graves.

---

[141] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. III (1922) p. 98-100; Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 31 s.

[142] De iurisprudentia usque ad annum 1865 cf. Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 345 s. nota 65; 350 nota 84.

Extra Italiam esse possunt Antistitae Monialium ad longius tempus constitutae vel etiam perpetuae, vel si fuerint temporariae, iterum eligi possunt secundum diversas singulorum Monasteriorum Constitutiones legitime approbatas et consuetudines immemorabiles. Die 9 martii 1910 S. Congregatio de Religiosis [143] edidit declarationem: Cum adhuc perdurent dubia circa extensionem Gregorii XIII const. *Exposcit debitum,* 1 ian. 1583, Cardinales declarandum censuerunt: Servandas esse hac in re extra Italiam Regulas et Constitutiones a Sancta Sede approbatas et consuetudines immemorabiles [144].

Superiores locales in Monasterio sui iuris veniunt nomine Superioris maioris Abbas, Abbatissa, Prior conventualis. Prior claustralis in Monasteriis Confoederationis O. S. B. non venit nomine Superioris localis [145].

4. **Superiores minores locales** ne constituantur ad tempus ultra triennium [146]; quo exacto, possunt ad idem munus iterum assumi, si Constitutiones ita ferant, sed non tertio immediate in eadem religiosa Domo (cf. can. 505) [147], idest sexennio exacto non possunt assumi, attamen utique in alia Domo religiosa. 118

A iure particulari reelectio primo triennio expleto prorsus prohibita esse potest.

Ad Superiores minores locales pertinent etiam Superiores Domuum exemptarum extra Congregationes monasticas, etsi iurisdictione fori externi gaudent, et sunt Praelati [148].

Non necessario Superiores minores locales ad triennium constitui debent, sed absque dispensatione pontificia ultra triennium constitui non possunt. Habetur ius cogens in casu.

Can. 505 non valet pro Superioribus *maioribus* localibus, inter quos numerandi sunt omnes Superiores Domus sui iuris.

Requireretur indultum apostolicum, si Superior minor localis sexennio exacto in eadem Domo tertio ad idem munus assumeretur.

Cum explicita mentio invaliditatis in can. 505 non habeatur, verba legis *ne constituantur* praescriptum prohibens, non irri-

---

[143] A. A. S. II (1910) p. 483.
[144] Cf. infra n. 120, 12; 122, 16, e.
[145] Cf. supra n. 103.
[146] Per se ergo ad unum triennium dumtaxat. Cf. can. 34 § 3.
[147] Postulatio autem adhuc fieri potest e can. 507 § 3.
[148] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 377; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 635 nota 4.

tans continent [149] (cf. can. 11 et can. 504, ubi expresse inhabilitas statuitur).

Si pro constitutione Superiorum minorum localium electio habeatur, post primum aut alterum triennium postulatio fieri potest.

Si Constitutiones nihil statuant, deputatio Superioris localis minoris ad alterum triennium in eadem Domo vetita est, quia permissio positiva ad hoc requiritur [150].

Canon 505 non continet clausulam reprobantem contrariam consuetudinem, proinde valet can. 5 in casu practico.

Si Superiores non pro designato tempore deputati sint, sed ad nutum Superioris maioris, a munere in eadem Domo, sexennio exacto, cessare debent [151], nisi indultum apostolicum aliud permittit, immo nec ultra triennium in munere continuare possunt, nisi iterum assumantur seu confirmentur.

Revocabilitas ad nutum per se non obstat verae Superioritati [152], si hic constitutio ad nutum intelligatur facta tantum intra, non ultra triennium [153].

Iustae et graves causae exsistere possunt, ut a Sancta Sede dispensatio a praescripto canonis concedatur, ex. gr. ratione regiminis, ratione reparationis Domus [154] etc.

119 5. **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 2-3 iunii 1918, respondit ad sequentem quaestionem [155]:

Utrum praescriptum canonis: Superiores minores locales ne constituantur ad tempus ultra triennium etc., applicetur quoque Superioribus seu Directoribus scholarum, hospitalium, aliarum piarum Domorum (cf. can. 505).

Resp.: *Affirmative,* si Superiores isti seu Directores sint simul Superiores Religiosorum, sub sua potestate habentes alios Religiosos, etiam quoad religiosam disciplinam.

Adnotat Maroto [156] ad hanc decisionem: Incommoda, quae ex immutabilitate immediati Superioris oriri possunt, quandoque exsistunt etiam in casu quo Superiores religiosi simul sunt

---

[149] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. I [6] p. 446 n. 623 (577); Larraona in: Com. pro Rel. VII (1923) p. 380 nota 289.

[150] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 637 n. 538.

[151] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 446 n. 623 (577). Aliter Augustine Commentary. Sancta Sedes non optat, ut Superiores maiores pro semper instituantur, cf. A. A. S. XII (1920) p. 365-367.

[152] Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 377 s. nota 282.

[153] Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1926) p. 103.

[154] Cf. infra n. 119.

[155] A. A. S. IX (1918) p. 344.

[156] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 99-102.

Directores scholarum etc.; ideoque iuxta Legislatorem can. 505 applicandus est. Unde, triennio aut saltem sexennio expleto, Superiores religiosi a munere, quo respiciebant suos subditos religiosos et illos dirigebant quoad religiosam disciplinam ad finem generalem Religionis obtinendum, cessare debent. Possunt autem remanere in alio munere, quo respiciunt res et personas ad suam Religionem non pertinentes, ex. gr. alumnos Seminarii, ephebos puellasque collegii, infirmos hospitalium, personas xenodochii, orphanotrophii aut etiam in illo munere, quod respicit equidem suos consodales, at non qua Religiosos, sed qua Missionarios, magistros, infirmarios, in rebus illis, quae ad summum pertinent ad finem peculiarem proprii Instituti.

Praefati rectores, directores, directrices, praesides, parochi, quasi-parochi, procuratores, Superiores Missionum, Vicarii Apostolici in munere remanere possunt, novo Superiori religioso ratione disciplinae religiosae subiecti. In casu extraordinario ratione necessitatis, maioris utilitatis recursus ad Sanctam Sedem fiat, ut relati Superiores religiosi duplex munus exercere pergant. Negari non potest ex frequenti mutatione magnas difficultates quandoque exoriri. Si Domus ut stricte filialis constituatur, iam quodammodo tales difficultates minuuntur.

6. **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 25 martii 1919, respondit:

Emus Card. Commissionis Praeses, ad dubium a te per litteras diei 18 huius mensis, circa can. 505, propositum respondens, vult scias, in praedicto can. 505, prout iam die 14 iulii 1918, ad simile dubium, significatum est S. Congr. de Religiosis, etiam Superiores locales comprehendi, qui ante diem 19 maii 1918 fuerant constituti; unde temporum in eodem canone praescriptorum observatio, ipsos quoque tenet; quae tempora a die nominationis[157] ipsorum Superiorum computanda sunt[158].

Cum responsum hoc verba legis in se certa declaret tantum, interpretatio e can. 17 § 2 promulgatione non egebat.

7. Generatim Superiores minores[159] uno eodemque 120
tempore per nominationem aut electionem constituuntur. Si postea unus vel alter ex istis Superioribus a munere ante elapsum terminum cessat, ex. gr. per mortem, alii eorum loco substituuntur, at quandoque usque ad finem illius communis temporis dumtaxat. Iste mos canonibus Codicis neque contrarius neque abolitus est[160].

---

[157] Non ergo a die, in quo Codex vigorem obtinuit.

[158] Com. pro Rel. II (1921) p. 65 s.; ibi quoque textus originalis in lingua italica; Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 383-389.

[159] Cf. Maroto in Com. pro Rel. II (1924) p. 66-70.

[160] Similis suppletio habetur pro aliis muneribus, ex gr. pro exami-

8. In casu, quo quis primo munus ad tempus brevius triennio deinde regulariter obtinuit, tempore fixo et communi, cum aliis ad triennium constituitur, potest exacto hoc triennio in eadem Domo ad idem munus immediate assumi ad aliud triennium, quia can. 505 prohibet tertium triennium post alia duo completa seu integra triennia regulariter elapsa; secus adesset irregularis et diversa constitutio Superiorum, proinde quaedam perturbatio in regimine Religiosorum.

In fraudem legis Superiores aliquem pro incompleto triennio nominare non possunt ea intentione, ut postea constituatur in munere per triennium vel sexennium [161].

Triennium vigore iuris communis non necessario debet esse fixum et commune [162]. Attamen tali sensu intelligi potest, propter praefatam rationem, ita ut illud tempus, quod non esset completum nec fixum, non computetur.

9. Si autem Superiores minores ad biennium dumtaxat constituerentur, quod sane a Codice non impeditur, possunt Superiores illi tertio immediate ad idem munus in eadem Domo post duo exacta biennia assumi, cum can. 505 de duobus regularibus trienniis intelligi possit et debeat.

Superioribus maioribus similes applicationes fieri possunt.

Si in Constitutionibus tempus constituatur ad quod Superiores vel Officiales designantur, Superiores maiores hoc tempus mutare vel minuere nequeunt, nisi facultas eis legitime facta sit [163].

10. Initium triennii non semper computandum erit a die peractae electionis, quandoque forte a die obtentae confirmationis [164] aut a die obtentae canonicae possessionis beneficii vel initi officii [165] aut a die admissionis postulationis [166].

Generatim erit a die, quo litterae patentes nominationis aut electionis signatae sunt (cf. can. 159: Cuiuslibet officii provisio scripto consignetur).

---

natoribus et iudicibus synodalibus, pro parochi consultoribus, pro consultoribus dioecesanis, cf. can. 386, 387; 1574 § 2; 426 § 3.

[161] Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 29 s; Maroto, l. c. II (1921) p. 67 s. n. IV, V; Jardi, El derecho de las religiosas p. 58, n. 349.

[162] Immo theoretice magis correspondet litteris canonis et verbis declarationis supra citatae, die 25 martii 1919, quod triennium computatur a die, quo unusquisque Superior designatus est. Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 379. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 29 s.; Maroto, l. c. II (1921) p. 67 s. n. IV, V.

[163] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 161-163.

[164] Cf. can. 177 § 4.

[165] Pari modo ac in can. 1095 § 1 n. 1.

[166] Cf. can. 181 § 3.

Videndae ergo sunt Constitutiones et legitimae consuetudines. Formalis captio possessionis officii religiosi ex iure communi non requiritur.

11. Si Superiores per provisionem vel nominationem plenum ius in officio obtineant, a die nominationis triennium computatur, etsi forte de facto solum post aliquod tempus exercitium illius officii assumere potuerint, secus esset initium temporis iuridici a mere aliquo accidentali facto sumendum, non ab aliquo actu legitimo; etiam can. 38 militat pro ista sententia: Rescripta, quibus gratia conceditur sine interiecto exsecutore, effectum habent a momento quo datae sunt litterae.

Insuper Constitutiones poterunt Superioribus maioribus facultatem prorogandi officium ad breve tempus, elapso triennio, concedere, si Sancta Sedes rem approbet, ita ut semper regularis et uniformis ratio constituendi Superiores habeatur.

12. Antistita (Superiorissa) triennio expleto, potest autem in alia munera ad immediatum triennium aut longius aut in perpetuum eligi, ex. gr. in Magistram novitiarum, in Vice-superiorissam etc., nisi aliud in Constitutionibus caveatur. Clausula in const. *Exposcit debitum* a Gregorio XIII, 1 ian. 1583, publicata non amplius viget, cum res ex integro ordinata sit (cf. can. 22) [167].

13. Nihil impedit, ut scite notat Vermeersch [168], quominus Superior localis ex dispositione Constitutionum vel ex consensu Superioris competentis quasi ad interim [169] administrationem servet, dummodo moraliter debito tempore officium dimittat et sincere agatur sine fraudis intentione. Hoc ex rei utilitate ducitur, immo necessitate, ut ita per unum alterumve mensem provideatur administrationi pari modo ac pro vacante paroecia. Can. 505 etiam suadet cum non ad idem munus assumatur is, cui altero titulo, ex. gr. Vicarii seu Vice-Superioris, per unum vel alterum mensem regimen Domus committitur.

Ratio absentiae alicuius membri Consilii non esset ratio sufficiens, ut electiones protrahantur ultra sex menses [170].

Si Constitutiones aut legitime consuetudines provident, habetur prorogatio a iure, si res pendet a voluntate Superioris competentis adest prorogatio ab homine, exinde sumitur potestas aut ordinaria vicaria aut mere delegata.

In iure particulari quandoque admittitur facultas proro-

---

[167] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 338 s.
[168] Periodica X (1922) p. 20 s.); Epitome Iur. can. I[4] p. 358 n. 577.
[169] Cf. can. 472 n. 2.
[170] Cf. can. 161, 155; Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 240.

gandi officium, sive agatur de Superiore minore aut maiore sive in casu nominationis aut electionis agitur.

In circumstantiis extraordinariis, ex. gr. tempore belli, lex de duratione muneris Superioris vi epikeiae cessare potest.

121 14. Pro Superioribus non stricto sensu, ex. gr. pro Vicario, Subpriore Assistente praeceptum temporis triennalis ex iure communi [171] non valet; etiam non obligat Superiorem vel Superiorissam, qui unicam Domum Congregationis iuris dioecesani regunt, cum sint Superiores maiores saltem si ex iure, ex. gr. ex Constitutionibus munus Superioris maioris est unitum cum munere Superioris localis [172], ut quandoque fit in Domo Superioris supremi.

Superiores Domorum stricte filialium, qui sunt simplices delegati ad nutum Superioris Domus matricis, non veniunt ex expressa declaratione sub nomine Superioris localis ad sensum Codicis Iuris Canonici, uti S. Congregatio de Religiosis, 30 nov. 1923, decidit, quam solutionem Pius XI, 5 dec. 1923, approbavit et publici iuris fieri mandavit. Publicatio autem facta est 1 febr. 1924 [173]:

Cum in aliquibus Ordinibus aut Congregationibus religiosis exstent Domus stricte filiales, quae videlicet non constituunt propriam Communitatem nec bona propria possident, sed sunt quasi membra Domus maioris, a qua omnimodo pendent et reguntur a Superiore delegato ad nutum Superioris, qui totam gubernat Communitatem et residet in Domo maiore, propositum est dubium: An Superiores Domorum stricte filialium [174], de quibus agitur, qui sunt simplices delegati ad nutum Superioris Domus matricis, veniant sub nomine Superioris localis ad sensum Codicis Iuris Canonici.

Resp.: Negative; et ad mentem. Mens autem est, ut in revisione Constitutionum singulorum Ordinum aut Congregationum ad Codicem conformatarum apposite provideatur per applicationem eorum canonum qui de relationibus inter subditos et praepositos pressius versantur, prout in singulis casibus opportunum iudicabitur [175].

---

[171] Cf. can. 505.

[172] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 377 nota 280, secus valet principium generale: Qui duas sustinet personas, non potest uni applicare, quae alii pertinent et vice versa. Cf. autem Bastien, Directoire Can.[3] n. 538; Vermeersch-Creusen, o. c. n. 623 (577) qui absolute affirmant.

[173] A. A. S. XVI (1924) p. 95 s.

[174] Cf. supra n. 42 g.

[175] Applicatio pro singulis casibus varia erit. Applicandi erunt imprimis can. 505, 508, 518, 530, 890 et si applicentur, obligatio provenit ab ipsis Constitutionibus, non autem directe a Codice.

15. A. S. Congregatione de Religiosis, 9 martii 1920, editae sunt Litterae circulares ad Ordinarios locorum de eiusdem personae repetita electione ad munus Moderatricis generalis in Congregationibus religiosis et Antistitae in Monasteriis Monialium [176]. 122

Saepe accidit, ut Moderatrices generales Institutorum, quae ex praescripto suarum Constitutionum ad plurium annorum periodum eliguntur, et iterum ad idem munus immediate eligi queunt, tertio etiam et pluries, suffragio Capitulari expetitae, opus habeant recurrendi ad hanc S. Congregationem de Religiosis pro debita facultate obtinenda.

Haec frequens regiminis protractio ultra tempus a Constitutionibus statutum aut permissum minus opportuna videtur praecipue cum ordinarie munus Moderatricis generalis ad sex annos duret, ex quo fit, ut eadem persona iterum electa, per duodecim annos continuos regimen legitime tenere queat. Si vero facile permittantur ulteriores reelectiones, in cassum cadit finis Constitutionum, quae ad tempus regimen ab eadem persona in Instituto tenendum esse praescribunt, cui temporaneitati tota Constitutionum compago innititur. Hinc fit, ut non raro ex nimis protracto regimine unius eiusdemque personae non parvi momenti incommoda et detrimenta Instituto proveniant. Nec valet, quod in pluribus religiosarum Congregationum Constitutionibus expresse dicatur etiam tertio Moderatricem generalem posse eligi, dummodo duae tertiae partes suffragiorum eidem faveant et Sanctae Sedis confirmatio accedat; hoc enim ita intelligendum est, ut si aliquando ob graves causas eadem persona tertio aut ulterius nominari debeat, hoc fieri nequeat, nisi adsint illae duae conditiones. Hinc retinendum est, quod in casu occurrit vera inhabilitas ad huiusmodi munus [177]; quoties autem inhabilitas aliqua ex iure habetur, causae graves ad dispensationem requiruntur; unde simplex voluntas electorum aut idoneitas personae non est de se sufficiens ratio ad dispensationem obtinendam. Persona vero tali inhabilitate laborans non eligi, sed postulari canonice debet.

Eadem sane animadvertenda sunt, servata debita proportione, de electionibus Abbatissarum, seu Antistitarum Monialium, quibus per Constitutionem Gregorii XIII [178] prohibitum est, quominus ultra triennium regimen Monasterii haberent; quamvis vero in Codice Iuris Canonici haec praescriptio confirmata haud sit, tamen ex Summi Pontificis mandato S. Congregatio in Constitutionibus Monasteriorum eam servari praecipit [179]. Cum autem in Monasteriis electio peragenda est intra Communitatis membra, quae saepe pauca sunt, facilius causa ad dispensationem haberi poterit, ex defectu scilicet idoneae personae.

Haec omnia revolvens animo Benedictus XV ad praecavendos abusus, qui in hac re facile subrepere possunt, mandatum dedit monendi singulos Ordinarios locorum, quibus cura incumbit praesidendi electionibus sive Moderatricis generalis in Capitulis Congregationum sive Antistitarum in Monasteriis Monialium suae Dioecesis, ut de praefata inhabilitate electrices doceant et si quando certiores fiant Capitulares in eamdem per-

---

[176] A. A. S. XII (1920) p. 365.

[177] Quae dicuntur de electione ad tertium continuum sexennium, valent pari modo ad electionem pro altero continuo duodecennio, si forma durationis duodenaria habetur, cf. Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 6.

[178] *Exposcit debitum.*

[179] Const. *Exposcit debitum* 1 ian. 1583, respicit solam Italiam. Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 118 s.

sonam ultra tempus a Constitutione permissum suffragium esse laturas, inquirant de specialibus et gravibus causis, quae postulationem exigere videantur, et moneant vocales Sedem Apostolicam difficilem omnino se praebere ad huiusmodi gratiam concedendam. Insuper noverint oportet, postulationem nonnisi perpensis mature causis admitti, quae proinde per litteras ab Ordinario ipsi Sanctae Sedi exponi debent. Quod sane non modicum tempus requirit et certum incommodum affert Capitularibus, quae responsum exspectare debent, antequam ad ulteriora procedere possint.

Si quando tamen causae ita graves adsunt, quae eiusdem personae electionem exigant ultra tempus in Constitutionibus permissum, Ordinarius dispensationis obtinendae causa petitionem ad S. Congregationem mittat [180], in qua clare et distincte referat, quot scrutiniis postulatio completa esset, quotve suffragia ex numero Capitularium electae faverint; praecipue rationes exponat, quae talem reelectionem exigere videantur, addita quoque sua sententia.

16. **Adnotatio.** a) Praelaudatae litterae circulares [181] respiciunt:

Solummodo Moderatrices generales (Antistitas, Superiorissas generales) in Congregationibus religiosis et Antistitas in Monasteriis Monialium, non autem Superiores religiosos virorum, Superiorissas minores [182] neque Superiorissas provinciales [183].

Moderatrix generalis et provincialis, item Antistita in Monasterio Monialium seu Superiorissa Domus sui iuris veniunt nomine Superiorum maiorum ideoque per se lege de triennatu non ligantur, salvis tamen Constitutionibus et legitimis consuetudinibus, at in casu habetur specialis ordinatio Sanctae Sedis [184].

Item non sunt extendendae istae litterae circulares ad eas Religiones, quibus olim in Constitutionibus concessa est interminata reelectio etiam sine venia Sanctae Sedis, nec postea sint Constitutiones illae emendatae. In novis Constitutionibus perpetuitas non iam admittitur.

b) Moderatrix tertia vice eligi potest, dummodo duae tertiae partes suffragiorum eidem faveant et Sancta Sedes confirmationem concedat. Non sufficit autem ad dispensationem voluntas eligentium et idoneitas personae, sed graves rationes exsistere debent.

c) De Monialibus Monasteriorum in Italia adest nunc nova

---

[180] Cf. n. 137.

[181] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 3-8; Vermeersch, Periodica X (1922) p. 196 s.

[182] Reelectio autem iure can. 505 prohibita est.

[183] Constitutiones propriae respiciendae sunt.

[184] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 339; VII (1926) p. 249-251 XVIII (137) p. 19-22.

praescriptio, in aliis rebus documentum valet uti Instructio, quae obligat ex legibus iam constitutis.

d) Superiorissae generales perpetuae et extra Italiam Abbatissae vel Antistitae Monialium non prorsus excluduntur, si ita ferant approbatae Constitutiones [185].

e) Antistitae seu Abbatissae Monialium non possunt saltem in Italia e Gregorii XIII Const. *Exposcit debitum,* 1 ian. 1583, ultra triennium regimen Monasteriorum habere ideoque ad reelectionem apostolica dispensatione indigent, quae facilius datur pro his Monialibus quam in reelectionibus Superiorissarum generalium.

f) Ordinarii locorum edoceant electrices de inhabilitate, et si revera casus ferat, dispensationem a Sancta Sede petant.

17. De ambitu can. 505 habetur responsio **Pont. Comm. ad Cod. interpr.,** 25 iulii 1926 (cf. n. 610, 15), secundum quam etiam Societates in communi viventium sine votis comprehenduntur [186].

7. De deputatione, constitutione et provisione Superiorum 123

Superiores triplici modo constitui possunt, per liberam collationem, electionem aut postulationem.

Exclusa est in Religione haereditaria successio aut nominatio Superioris successoris a Superiore moriente. At Superiori religioso morienti facultas ex iure speciali obtingere potest Vicarium nominandi, donec Superior novus deputetur.

In omnibus Religionibus supremus Moderator eligitur, persaepe etiam Superiores provinciales, aliquando ipsi Superiores locales [187]. Ius commune supponere videtur [188] in Religionibus virorum Superiores maiores eligi (cf. can. 506 § 1); item eligenda est Antistita in Monasteriis Monialium (cf. can. 506 § 2).

Alia officia nominatione seu designatione conferuntur, prout destinatur in Constitutionibus singularum Religionum aut a Superiore maiore solo aut de consensu vel consilio sui Consilii.

A) De libera collatione 124

1. Romanus Pontifex singulos Superiores nominare potest.

---

[185] Cf. Jombart, Réelection d'une Supérieure de Moniales in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 152.

[186] A. A. S. vol. XVIII (1926) p. 393; cf. n. 610; cf. can. 675.

[187] Ex. gr. in Ordine Praedicatorum.

[188] Chelodi, o. c. p. 420 n. 253.

2. Episcopus in Religione iuris dioecesani Superiores designare potest, si Constitutiones hoc ius ei concedunt [189].

In iis tantum casibus, in quibus vi iuris electio ad Superiorem ecclesiasticum devolvitur, Ordinarius loci etiam Antistitam in Congregationibus iuris dioecesani nominare potest (cf. infra can. 178, 181, 189 § 2).

In Congregationibus iuris dioecesani Ordinario loci, in quo electio peragitur, peractam electionem confirmare vel rescindere integrum est pro conscientiae officio (cf. can. 506 § 4).

3. Si quaestio est, num in nominationibus Superior generalis indigeat suffragio deliberativo aut consultivo sui Capituli, res ex Constitutionibus dirimenda est, cum Codex de istis nominationibus nihil praecipiat.

4. Libera officii provisio ad eum Superiorem [190] **devolvitur,** a quo confirmanda est electio vel cui ius providendi successive competit:

a) Si electio intra praescriptum tempus peracta non fuerit (cf. can. 178).

b) Si collegium iure eligendi privetur in poenam (cf. can. 178).

c) Si intra praescriptum tempus postulatio missa non fuerit ad Superiorem ad quem pertinet electionem confirmare, nisi electores probent se a mittenda postulatione iusto detentos fuisse impedimento (cf. can. 181, § 2).

d) Si omnes electores iure suo suffragii renuntiaverint.

Si de libera officii provisione agatur, ipse collator ius ad rem et ius in re confert.

Nominatus aut praesentatus acquirit ius in re per institutionem tituli collativam, electus per confirmationem.

125 B) De electione [191]

Electio, uti Maroto docet [192] in sensu lato et improprio denotat quemlibet modum provisionis sive integre sumptum pro plena provisione, sive specialiter pro designatione

---

[189] Excepto casu, quo post tertium scrutinium voto suo paritatem dirimit e can. 101 § 3, nisi Constitutiones aliud caveant.

[190] Cf. can. 176.

[191] Cf. Larraona, De electionibus Religiosorum in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 177-183; 284-295; IX (1928) p. 110-114; 313-324; X (1929) p. 56 s; p. 265-271. Creusen, Le chapitre d'élection in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 110-114; 132-136. Vermeersch, De electione et postulatione, in: Periodica XVI (1927) p. 263*-266*.

[192] Instit. I [3] n. 607-609.

(nominatione, deputatione) personae quovis legitimo modo facta [193].

Electio in sensu proprio et stricto est modus provisionis a ceteris distinctus, quo persona promovenda designatur per vota eorum, qui iure suffragii pollent in aliquo collegio seu persona morali. Est primus actus provisionis, quae plena et completa efficitur vel per confirmationem electionis vel per acceptationem electi.

Electio per scrutinium. 1. Electio religiosa est personae idoneae ad (religiosum) officium vacans, per eos, quibus ius suffragii competit, canonice in religioso Capitulo facta vocatio, a Superiore confirmanda vel acceptatione electi perficienda [194].

Convocatio Capituli vel scrutinia non veniunt per se iam nomine electionis.

In Ordinibus et Congregationibus elementum democraticum magis invenitur quam fortasse in aliis Institutis Ecclesiae; idque summo iure. Qui enim vi voti obedientiae in voluntatem subditorum potestatem exercet, fiducia subditorum modo speciali indiget. Quae fiducia per eius electionis ab ipsis Religiosis exercitatum manifestatur. Subditi vim habent ad electionem omnium Superiorum maiorum, saltem Moderatorum supremorum, prout Constitutiones rem ordinant [195].

Scrutinium est canonica forma eligendi, quae expletur suffragatione facta per manus scrutatorum a singulis legitimis electoribus collegialiter convenientibus in loco electionis [196]. In alio sensu sumitur scrutinium in admittendis catechumenis ad baptismum et candidatis ad ordines, specialiter ad Episcopatum. Significat: inquisitionem vel examen [197].

2. De electione valent can. 506, 507, 160-182, et eae Constitutiones, quae praescriptis Codicis non oppositae sunt.

Codex statuit: In electionibus quae a Capitulis fiunt, servetur ius commune, de quo in can. 160-182 [198], praeter

---

[193] Cf. can. 232 § 1; 399 § 1; 446 § 1; 516 § 4; 560; 1359 § 1; 1360; 1393 § 3; 1520 § 1; 1573 § 1; 1580 § 2; 1589 § 1; 1598 § 3; 1607 § 1.

[194] Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 182.

[195] Leitner, o. c. p. 294.

[196] Cf. De ritu scrutinii infra n. 133.

[197] Cf. Pontificale Romanum. — Instructionem S. Cong. de Rel. diei 1 dec. 1931 nn. 12-17.

[198] De electione et postulatione.

cuiusque Religionis Constitutiones eidem non contrarias[199] (can. 507 § 1). Hoc valet tam pro Religionibus clericalibus quam pro laicalibus, sive agatur de officio in sensu stricto sive de officio in lato sensu.

Si qua Religio habeat indulta apostolica de electione et postulatione Superiorum, ea in vigore suo manent (cf. can. 4), etsi sint indulta vel privilegia contraria iuri communi[200]. Nec reprobantur consuetudines contrariae, quae si centenariae sint et immemorabiles atque prudenter iudicio Ordinariorum submoveri non valeant, tolerari possunt ad normam can. 5.

Etiam lex particularis contraria post Codicis promulgationem legitime approbata viget.

In materia electionum ius commune, uti Larraona[201] recte notat, frequenter non obligat absolute, sed tantum in defectu iuris particularis. Est igitur non ius imperativum, sed ius dispositivum seu suppletorium.

Ab electionibus, quae a Capitulo fiunt, distinguendae sunt electiones in sensu latiore seu potius nominationes (designationes) factae a Superiore maiore cum suo Consilio, quamvis secreto per suffragium peragantur. Pro his valent Constitutiones et normae generales de actibus personarum moralium (cf. can. 101).

Attamen etiam in Consilio verae canonicae electiones haberi possunt ex iure particulari (cf. can. 161), etsi non solent; tales electiones extra Capitulum non subiacent praescripto can. 506[202].

Non requiritur ex iure communi, ut omnes designationes, quae in Capitulis collegialiter fiunt, necessario debeant esse electiones canonicae. Aliqua munia capitularia minoris momenti non per electionem, sed per simplicem designationem concedi possunt[203].

In can. 160 inter alia aperte et plane statuitur: in aliis electionibus ecclesiasticis praeter electionem Romani Pon-

---

[199] Cf. can. 489.

[200] Sive agatur de privilegiis praeter ius, sive contra ius, ita sententia communis. Ojetti, Commentarium in Codicem, Normae generales p. 60 s. tenet sententiam singularem restringendo privilegia, de quibus in can. 4, ad privilegia praeter ius dumtaxat.

[201] In Com. pro Rel. VIII (1927) p. 178.

[202] Larraona in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 445-448.

[203] Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 183. In Societate Iesu unica Praelatura, quae per electionem deputatur est munus Praepositi Generalis, cf. Biederlark-Führich, l. c. p. 41.

tificis serventur praescripta canonum qui sequuntur et peculiaria, si qua sint, pro singulis officiis legitime statuta.

Forma electionis semel statuta in Religione nequit Praeses vel Capitulum alias formas iuris communis adhibere, nisi ius particulare talem facultatem concedat. Constitutiones de hac re expresse in can. 507 § 1 sustinentur. In hoc casu tamen supponitur, quod ius particulare superius est Praeside vel Capitulo, ex. gr. statuta approbata a Sancta Sede. Simplex dispositio capitularis a sequenti Capitulo per se abrogari potest [204].

Forma electionis et legitimae consuetudines, si non ex ipsis Constitutionibus, plerumque ex libris ritualibus dignoscuntur [205].

3. Electio ante Codicis promulgationem per quasi-inspirationem, per compromissum aut per scrutinium fieri potuit.

In electione Romani Pontificis, quae unice regitur const. Pii X *Vacante Sede Apostolica*, 25 dec. 1904 (cf. can. 160), omnes isti tres modi adhiberi possunt [206]. In omnibus aliis electionibus de quasi-inspiratione in iure Codicis non dicitur; excluditur ex iure communi quasi-inspiratio [207]; quapropter iura particularia inspicienda sunt: ordinarie electio fit per scrutinium, at electio per compromissum iure communi non est exclusa.

Scrutinium olim examen pro ordinatione designabat; nunc autem est modus electionis. Singuli electores per schedulam personam designant, scrutatores has schedulas colligunt et numerant.

4. De **tempore legitimo** ad electionem faciendam Codex statuit: **126**

a) Si cui Collegio sit ius eligendi ad vacans officium, electio, nisi aliud iure cautum fuerit, nunquam differatur ultra trimestre [208] utile [209] computandum ab habita notitia va-

---

[204] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 49; cf. autem Matthaeus a Coronata, o. c. p. 637 n. 538 nota 8.

[205] Cf. etiam Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 49; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 638 n. 538.

[206] Cf. Documenta Codicis, I, n. 55-57. In electione Romani Pontificis Conclave non ulterius ad validitatem electionis praescribitur, cf. Const. *Vacante Sede Apostolica*, n. 47.

[207] In Constitutionibus Praemonstratensium p. 233 n. 12 admittitur quasi-inspiratio, excluditur scrutinium.

[208] Cf. can. 34 § 3 n. 3.

[209] Cf. can. 35. Devolutio est poena, proinde non cadit in eos, qui culpa carent.

cationis officii; quo termino inutiliter elapso Superior ecclesiasticus, cui ius confirmandae electionis vel ius providendi successive competit [210], officio vacanti libere provideat (can. 161) per designationem.

Collegium est coetus personarum. Persona moralis potest esse collegialis vel eam repraesentare, at utrumque non requiritur et nihilominus talis coetus ius eligendi forte habet. Sic Abbates Ordinis S. Benedicti congregati ad electionem Abbatis Primatis non repraesentant personam moralem collegialem, quia Ordo S. Benedicti collective sumptus non est talis persona.

In iure Religiosorum Codicis nomine Collegii veniunt ad finem electionem canonicam exclusive Capitula, non Consilia (cf. can. 507). Quaenam autem Capitula ius electivum habent, eruendum est ex iure particulari [211].

Ius eligendi intelligitur de proprie dicta electione canonica.

Officium ecclesiasticum in iure accipitur stricto sensu, nisi aliud ex contextu sermonis appareat (can. 145 § 2). Regulae electionis canonicae in can. 160-182 contentae non valent pro officiis, quae in lato sensu talia dicuntur. Ex can. 507 § 1 autem regulae electionis canonicae vigent in iure Religiosorum, etsi agatur de officiis lato sensu acceptis, ex. gr. de officiis religiosis in Congregationibus laicalibus.

Sive iure communi [212] sive particulari aliud cautum esse potest.

Si ius particulare nihil habeat de tempore, intra quod electiones generales vel provinciales peragendae sunt, intra tres menses perfici debent sub sanctione devolutionis, quia can. 161 est dispositivus. Ante Codicis promulgationem non applicabatur haec regula de trimestribus electionibus Religiosorum.

Clausula: *Nisi aliud iure cautum sit,* se refert, ut videtur ad trimestre tantum, quod extendi vel restringi potest; non autem ad devolutionem. Devolutio ut poena negligentiae imposita semper viget, etsi periodus ad electionem peragendam sit trimestri brevior vel longior (cf. can. 178).

Trimestre computatur ab habita notitia vacationis officii (cf. can. 161), non ab ipsa vacatione officii; agitur in casu ergo de tempore utili. Non requiritur notitia officialis, attamen debet esse certa.

Tempus utile illud intelligitur, quod pro exercitio aut

---

[210] Cf. can. 432 § 2.

[211] Cf. Larraona, l. c. p. 289.

[212] Cf. can. 432 § 1 electio Capitularis Vicarii.

prosecutione sui iuris ita alicui competit, ut ignoranti aut agere non valenti non currat; continuum, quod nullam patitur interruptionem (can. 35).

Intra tempus utile electio quolibet die et qualibet hora vi iuris communis valide fieri potest[213].

b) Adnotandus est etiam can. 176 § 1: Si electus renuntiaverit, omne ius ex electione quaesitum amittit, etsi renuntiationis eum postea poeniteat; sed rursus eligi potest; collegium autem intra mensem a cognita renuntiatione ad novam electionem procedere debet.

Superior, ad quem electio devolvitur, etsi libere[214] designare possit quem maluerit, non potest in favorem Capituli negligentis iuri et officio ex devolutione proveniente renuntiare.

Can. 161 applicatur officiis absque distinctione inter officia temporaria vel perpetua.

5. **De convocatione** valet: 127

a) Salvis peculiaribus Constitutionibus vel consuetudinibus, Collegii praeses[215], statuto modo, loco ac tempore electoribus convenienti, convocat omnes de Collegio; et convocatio, quando personalis esse debet, valet, si fiat vel in loco domicilii aut quasi-domicilii vel in loco commorationis (can. 162 § 1).

Ex iure communi ad electionis validitatem requiritur coadunatio electorum in aliquo loco, ut electionem collegialiter et capitulariter[216] celebrare possint. Nullus locus designatus ex iure communi praescribitur.

b) **S. Congregatio de Religiosis**, 17 iunii 1921, solvit sequens dubium de celebratione Capituli generalis in Congregationibus iuris dioecesani[217]. Benedictus XV, 25 iunii 1921, resolutionem approbavit, publicatio facta est 2 iulii 1921:

Utrum ad Ordinarium Domus principis Congregationis religiosae iuris dioecesani, quae iam per plures Dioeceses diffusa est, spectet ius statuendi *locum* ubi Capitulum generale celebrandum sit, an potius ad Moderatricem generalem.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam ad normam can. 162 et 507.

Antistita (Superiorissa) est Collegii praeses, perinde pertinet ad ipsam electrices convocare et locum Capituli definire.

---

[213] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 110.
[214] De iure particulari forte habetur obligatio consulendi alios.
[215] Non praeses electionis.
[216] In legitima coadunatione.
[217] A. A. S. XIII (1921) p. 481.

Capitulum generale Congregationis religiosae, etsi iuris dioecesani, est negotium *internum*, quod spectat ad regimen commune omnium Domorum, quae in pluribus diversisque Dioecesibus sunt. Quare pertinet totum negotium ad ipsam personam iuridicam, cuius Praeses est supremus Moderator vel Moderatrix. Ille potest libere, neque eget praevio consensu aut venia alicuius Ordinarii, constituere locum celebrandi Capituli sive intra sive extra Dioecesim Ordinarii Domus principis, ubi Congregatio aedes habet. Et quamlibet Domum constituere potest, etsi non sit Domus princeps, etiam si agatur de Congregatione unius dioeceseos. Non negatur in favorem Ordinarii Domus principis quandoque rationes adesse, ut ibi celebretur Capitulum [218].

Cum autem e can. 162 peculiares Constitutiones vel consuetudines remaneant, istae observandae sunt, ex. gr. si ipsae Constitutiones locum Capituli designent vel si determinationem Episcopo Domus principalis relinquant.

c) Si quis ex vocandis neglectus et ideo absens fuerit, electio valet, sed ad eius instantiam debet, probata praeteritione et absentia, a competente Superiore [219] irritari, etiam secuta confirmatione, dummodo iuridice constet recursum saltem intra triduum [220] ab habita notitia electionis fuisse transmissum (can. 162 § 2).

d) Quod si plures quam tertia pars electorum neglecti fuerint, electio est ipso iure nulla (can. 162 § 3).

e) Defectus convocationis non obstat, si praetermissi nihilominus interfuerint (can. 162 § 4); electio est ergo valida, etsi quis ex iure particulari (cf. can. 163) suffragium per epistolam ferat, sed ante litteras convocationis, quia tempore habili completur formaliter, quod materialiter ante tempus incoeptum erat [221].

f) Si agatur de electione ad officium quod electus *ad vitam retinet*, convocatio electorum ante officii vacationem [222] nullum habet iuridicum effectum (can. 162 § 5).

Officium, quod per tempus non statutum perdurat, idest non pendens a tempore progrediente, sed ab alia conditione,

---

[218] Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 322-329.

[219] Cf. can. 506 § 4; 432 § 2.

[220] Cf. can. 34 § 3 n. 1. Dies electionis aut notitiae electionis non computatur.

[221] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 152 s.

[222] Actualem.

quae certum tempus non habet, ex. gr. a voluntate alicuius, aequiparatur officio, quod electus ad vitam retinet.

Ante actualem officii vacationem convocatio fieri non potest, secus est nulla.

Si agatur de officio, quod tempore elapso cessat. Capitulum tempestive convocari et electio praeparari potest ante actualem officii vacationem.

g) Ad quaestionem, num electores convocati ad electionem interveniendam obligati sint, dicendum est [223]:

α) Potest ius particulare adesse, quod concursum ad electionem sub gravi praescribat et renuntiationem suffragii pariter prohibeat, forte sub poenis.

β) Ex iure communi pro electione Religiosorum non habetur expressum praeceptum uti pro electione Romani Pontificis (cf. const. *Vacante Sede Apostolica* n. 35).

γ) Superior legitimus autem convocationi verum praeceptum ab homine addere potest, etiam voto obedientiae confirmatum.

δ) Ex adiunctis obligatio concurrendi oriri potest, et haec obligatio iustitiae vel caritatis.

ε) Ex ipso iure naturali habetur obligatio conveniendi et hoc sub gravi vel sub levi, prout bonum commune requiratur, ad electionem concurrere. Ius suffragii conceditur propter bonum commune, quod quisque promovere debet. Excusationes, quae a suffragio dando liberant, esse possunt, ex. gr. si electori grave damnum immineret et aliunde eius suffragium bono communitatis non prodesset.

Alii tenent ius suffragii ex se obligationem intrinsecam apparendi et interveniendi non imponere, sed facultatem tribuere, cui renuntiare licet. Secundum Larraona habetur hic opinio communior. Alii dicunt ex iure electores vel ex vi officii teneri, non autem electores ex privilegio vel ratione ordinis fere privati [224].

h) De sic dicto suffragio albo, si enim nihil scribitur in schedula electionis simile ac de concursu electionis erit dicendum.

---

[223] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 56 s.
[224] Cf. Piat, Praelect. e. c. I² p. 506.

128 6. **De electoribus** haec dicenda sunt:

1. Nequeunt suffragium ferre:

a) Incapaces actus humani (can. 167 § 1 n. 1): qui actum voluntarium ponere non possunt.

b) Impuberes (can. 168 § 1 n. 2); minor, si masculus, censetur pubes a decimoquarto, si femina, a duodecimo anno completo (can. 88 § 2).

c) Censura vel infamia iuris affecti, post sententiam tamen declaratoriam vel condemnatoriam (can. 167 § 1 n. 3).

Infames infamia iuris ipso facto sunt:

α) Apostatae a christiana fide, haeretici aut schismatici, si sectae acatholicae nomen dederint vel publice adhaeserint (cf. can. 2314 § 1 n. 3).

β) Qui species consecratas abiecerit vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit (cf. can. 2320).

γ) Qui cadavera vel sepulcra mortuorum ad furtum vel alium malum finem violaverit (cf. can. 2328).

δ) Qui violentas manus in personam Romani Pontificis, S. R. E. Cardinalis vel Legati Romani Pontificis iniecerit (cf. can. 2343 § 1 n. 2: § 2 n. 2).

ε) Duellum perpetrantes et qui eorum patrini vocantur (cf. can. 2351 § 2).

ζ) Bigami, idest qui, obstante coniugali vinculo, aliud matrimonium, etsi tantum civile, ut aiunt, attentaverint (cf. can. 2356).

η) Laici legitime damnati ob delicta contra sextum cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum commissa, vel ob stuprum, sodomiam, incestum, lenocinium (cf. can. 2357).

θ) Clerici in minoribus ordinibus constituti, rei alicuius delicti contra sextum decalogi praeceptum pro gravitate culpae puniantur etiam dimissione e statu clericali, si delicti adiuncta id suadeant, praeter poenas de quibus in can. 2357, si his locus sit (can. 2358).

Infames declarandi sunt:

αα) Clerici in sacris, si delictum admiserint contra sextum decalogi praeceptum cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum, vel adulterium, stuprum, bestialitatem, sodomiam, lenocinium, incestum cum consanguineis aut affinibus in primo gradu exercuerint (cf. can. 2359 § 2).

ββ) Apostatae a christiana fide, haeretici aut schismatici, nisi moniti resipuerint (cf. can. 2314 § 1 n. 2).

d) Qui sectae haereticae vel schismaticae nomen dederunt vel publice adhaeserunt (can. 167 § 1 n. 4), etsi nulla sententia declaratoria excommunicationis aut infamia iuris intercedit.

Praescriptio intelligenda est pariter ac declaratio **Pontif. Com. Cod. interpr.**, 16 oct. 1919[225], de can. 542, scilicet de iis catholicis, qui a fide defecerunt et sectae acatholicae adhaeserunt.

Si tales cum dispensatione apostolica ad novitiatum admittuntur, putari potest per talem dispensationem tacite habilitatem assequendi iura omnibus communia ita concedi, ut admis-

[225] A. A. S. XI (1919) p. 477.

sus gaudet iure suffragii secundum normam iuris communis et iuris particularis. Can. 107 n. 4 intelligendus est hac limitatione, idest nisi ab hoc impedimento vel irregularitate dispensatus sit. Secus inconvenientia sequeretur: Religiosus enim praelaudatus poterit esse Superior, immo Superior maior in Religionibus laicalibus vel in clericalibus non exemptis, qui tamen non potest in Capitulo vocem habere (cf. can. 991 § 3, 504) [226].

Aliter res se habet, si Religiosus ipse a fide defecerit et sectae acatholicae adhaeserit; tunc si agatur de apostata a Religione, valet can. 2385.

e) Carentes voce activa sive ob legitimam iudicis sententiam sive ex iure communi aut particulari (can. 167 § 1 n. 5).

f) Qui non sunt de gremio Capituli, salvis legitimis privilegiis; praeterea ii, qui non praesentes sunt (cf. can. 163).

2. Si quis ex praedictis (cf. can. 167 § 1 n. 1-5) admittatur, eius suffragium est nullum, sed electio valet, nisi constet, eo dempto, electum non retulisse requisitum suffragiorum numerum, aut nisi scienter admissus fuerit excommunicatus per sententiam declaratoriam vel condemnatoriam (can. 167 § 2) [227].

3. Irregularitas ius electionis non aufert.

Suffragium sibimetipsi nemo valide dare potest (cf. can. 170).

4. In Religionibus clericalibus fere semper praescribitur in Constitutionibus, ut electores Clerici revera tonsurati sint.

Praescriptum Concilii Tridentini [228]: Quicumque in cathedrali vel collegiata, saeculari vel regulari ecclesia divinis mancipatus officiis in subdiaconatus ordine saltem constitutus non sit, vocem in huiusmodi ecclesiis in Capitulo non habeat ... in Codice non renovatur.

Legitima consuetudo subdiaconi ad electionem admittendi, retineri potest, quia non contra Codicem est, praesertim si Constitutiones tale statutum continent (cf. can. 489; 507).

5. Voce activa et passiva priventur per legitimam sententiam:

a) Religiosi, conspirantes contra auctoritatem Romani Pontificis eiusve Legati vel proprii Ordinarii (cf. can. 198 § 1) aut contra eorum legitima mandata, itemque subditos ad inobedientiam erga ipsos provocantes (cf. can. 2331 § 2).

b) Religiosi, qui leges, mandata vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae edunt (cf. can. 2334 n. 1); aut impediunt

---

[226] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. X (1929) p. 260 s.
[227] Cf. n. 138.
[228] Sess. XXII cap. 4 de ref.

directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quamlibet laicalem potestatem (cf. can. 2334 n. 2; 2336 § 1).

c) Religiosi nomen dantes sectae massonicae aliisve eiusdem generis associationibus, quae contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur (cf. can. 2335, 2336 § 1).

d) Religiosi introducentes vel admittentes mulieres cuiuscunque aetatis in clausuram Regularium virorum (cf. can. 2342 n. 2).

e) Religiosi, si sint fabricatores vel falsarii litterarum, decretorum vel rescriptorum Sedis Apostolicae vel iisdem litteris, decretis vel rescriptis scienter utentes (cf. can. 2360 § 2).

f) Religiosi, qui sollicitationis (cf. can. 904) crimen, de quo in can. 904, commiserint (cf. can. 2368 § 1).

g) Religiosi legem vitae communis Constitutionibus praescriptae in re notabili violantes, postquam graviter moniti sunt et emendatio non secuta est (cf. can. 2389).

Ex iure communi voce activa et passiva privantur ipso facto:

a) Apostata a Religione, etsi redierit (cf. can. 2384)[229].

b) Electores, qui immixtionem illegitimam Laici vel saecularis potestatis contra libertatem canonicam sollicitaverint vel sponte admiserint in electione a Collegio Clericorum vel Religiosorum peragenda (cf. can. 2390 § 2)[230].

c) Collegium, quod indignum scienter elegerit, pro ea vice (cf. can. 2391 § 1)[231].

d) Qui delictum perpetrantes simoniae in quibuslibet officiis, beneficiis aut dignitatibus ecclesiasticis[232] (cf. can. 2392 n. 2).

e) Omnes, qui iure eligendi legitime fruuntur, si, neglecta auctoritate illius cui confirmatio vel institutio competit, officium, beneficium aut dignitatem ecclesiasticam conferre praesumpserint pro ea vice (cf. can. 2393)[233].

f) Capitula, Conventus aliique omnes ad quos spectat, electos, praesentatos vel nominatos ante litterarum exhibitionem admittentes, ad beneplacitum Sedis Apostolicae (cf. can. 2394 n. 3)[234].

---

[229] Cf. can. 644 § 1.

[230] Ipso facto privati sunt pro ea vice iure eligendi.

[231] Ipso facto privatur pro ea vice iure ad novam electionem procedendi.

[232] Ipso facto privati in perpetuum manent iure eligendi.

[233] Suo iure pro ea vice ipso facto privati manent.

[234] Ipso facto a iure eligendi suspensi manent ad beneplacitum Sedis Apostolicae.

g) Exclaustrati perdurante tempore indulti ab Apostolica Sede impetrati (cf. can. 639) [235].

h) Saecularizati, quia a Religione separati sunt (cf. can. 640 § 1 n. 1).

i) Electores, si intra praescriptum tempus postulatio non mittebatur, pro ea vice (cf. can. 181 § 2) [236].

k) Religiosi, qui ad dignitatem cardinalatus vel episcopatus promoti, etsi dimisso cardinalatu vel episcopatu vel expleto munere extra Religionem sibi a Sede Apostolica commisso, ad Religionem redierint (cf. can. 629 § 2) [237].

l) Voce activa et passiva carent professi a votis temporariis, nisi aliud in Constitutionibus expresse caveatur; tempus autem praescriptum ad fruendum voce activa et passiva silentibus Constitutionibus computetur a prima professione (cf. can. 578 n. 3).

129 **7. Necessaria conditio ad exercendum ius electionis est praesentia electoris.** Codex statuit: Convocatione legitime secuta, ius eligendi pertinet ad eos, qui praesentes sunt die in convocatione statuto (cf. can. 163).

Exclusa est in electione [238] facultas ferendi suffragia a) non solum per epistolam, b) sed etiam per procuratorem, nisi lege peculiari aliud caveatur [239] (cf. can. 163). Electio ab eis facienda est, qui praesentes sunt. Codex autem statuit: Si quis ex electoribus praesens in Domo sit in qua fit electio, sed electioni ob infirmam valetudinem interesse nequeat, suffragium eius scriptum a scrutatoribus [240] exquiratur [241], nisi aliter particularibus legibus vel legitimis consuetudinibus fuerit constitutum (can. 168).

Etsi quis plures ob titulos ius habeat ferendi nomine proprio suffragii, non potest nisi unicum ferre (can. 164), sane autem in nomine alieno, si id permittatur ita ut alterum suffragium nomine proprio, alterum ut mandatarius alterius electoris ferat. Nec obstat, quominus Constitutiones quarundam

---

[235] Voce activa et passiva carent.

[236] Ipso facto electores pro ea vice privantur iure eligendi.

[237] Carent voce activa et passiva.

[238] Non autem in aliis negotiis.

[239] Commissariis et Guardianis Commissariatuum Americae et Asiae O. F. M. concessum est, die 16 martii 1928, ad novennium scripto suffragia ad proprium Capitulum Provinciale in Europam mittere, cf. Com. pro Rel. IX (1928) p. 185 s.

[240] Cf. infra n. 132.

[241] Isti scrutatores ad cellam Monialis ire non possunt, nisi aliud caveatur (cf. can. 506 § 2). Designent alias duas Religiosas.

personarum qualitati duplex suffragium directe concedant, si ambo suffragia unico Superioris titulo sunt concessa, non ut alterum qua professus, alterum qua Superior possideat[242]. Supremus Moderator Religionis tunc dumtaxat iis, qui ius electionis non habent, ius electionis concedere potest, si Constitutiones aut indulta specialia ei aperte hanc facultatem concedunt. Nullus Collegio extraneus admitti potest ad suffragium, salvis privilegiis legitime quaesitis[243]; secus electio est ipso facto nulla (can. 165).

Cum Superior nequeat voces absentium supplere, a fortiore nequit electores creare, nisi privilegium legitime quaesitum habeatur. Constitutiones post Codicis promulgationem a Sede Apostolica confirmatae possunt tale privilegium alicui extraneo concedere[244].

Si Laici contra canonicam libertatem electioni ecclesiasticae quoquo modo sese immiscuerint, electio ipso iure invalida est (can. 166).

Quod si electioni a collegio Clericorum vel Religiosorum peragendae, Laici vel saecularis potestas sese illegitime, contra libertatem canonicam, immiscere praesumpserint, electores qui hanc immixtionem sollicitaverint vel sponte admiserint, ipso facto privati sunt pro ea vice iure eligendi; qui vero suae electioni taliter factae scienter consenserit, fit ad officium vel beneficium, de quo agitur, ipso facto inhabilis (can. 2390 § 2).

In Religionibus non clericalibus Religiosi Laici ius electionis habent secundum Constitutiones.

130 8. De **suffragio** in electione dando hoc valet:

A) Suffragium est nullum, nisi fuerit:

a) Liberum; et ideo invalidum est suffragium, si elector metu gravi aut dolo, directe vel indirecte, adactus fuerit ad eligendam certam personam aut plures disiunctive (can. 169 § 1; cf. can. 101 § 1 n. 1).

Omnes Religiosi — viri et feminae — caveant a directa vel indirecta[245] suffragiorum procuratione tam pro seipsis[246] quam pro aliis (cf. can. 507 § 2).

---

[242] Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 16; Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 31.

[243] E. Prümmer, o. c. p. 245 q. 185 exsistunt adhuc privilegia, quae tribuunt Superiori generali facultatem non quidem arbitrarie, sed secundum statutas normas concedendi ius suffragii ei, qui ex iure id non habet. Cf. Capit. gen. Abulense p. 108, Capit. Vienn. p. 78 pro ordine Praedicatorum.

[244] Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 390-392.

[245] Cf. supra can. 166 n. 129.

[246] Cf. can. 170 infra B.

Directa procuratio (seu studiosa sollicitatio) suffragiorum habetur, si quis quasi mandato accepto vel etiam sponte efficere conatur, ut talis prae aliis eligatur; indirecte procurat, qui quendam influxum exercet, ex. gr. per laudes, favores callidis adhibitis de electione candidati, etsi non expressis vel scriptis id fiat.

Expressio: Caveant continet absolutam prohibitionem, non tantum meram commendationem.

Libertatem electionum ecclesiasticarum quovis modo per se vel per alios impedientes, vel electores aut electum, peracta canonica electione, propter eam quoquo modo gravantes, pro modo culpae puniantur (can. 2390 § 1) [247].

Non prohibetur, quominus informationes [248] de aliqua persona quis sibi acquirat, immo hoc necessarium est, qui electores notitiam de dignitate et habilitate personarum eligendarum habere debent. Pariter nuda manifestatio iudicii de idoneitate candidati aut merum consilium non vetantur.

Praevii tractatus collegialiter et modo veluti officiali habiti prohibentur, non autem privati. Insuper notetur de promissione: Nec promissio eiusdem officii (non vacantis§ 1), quicumque illud promiserit, ullum parit effectum (can. 150 § 2).

Procuratio suffragiorum sive subornatio tum iure naturali tum iure positivo vetita est, si fiat ex fine malo, ut indignus eligatur aut minus dignus digniori praeferatur, item subornatio censetur semper esse mala, quando quis sibi ipsi suffragia procurat [249].

A iure ecclesiastico subornatio ad finem bonum Religiosis prohibita manet (cf. can. 507 § 2)) [250].

Quando autem mediis licitis ex recta intentione quis procurat alii digniori suffragia in sic dictis tractatibus consultoriis, non illicite agit.

Si subornatio revera habetur, rescissio electionis fieri potest.

b) Secretum (cf. can. 169 § 1 n. 2; 171 §§ 1-2) [251], ita ut tantummodo mediante scrutinio nomina candidatorum cognoscantur.

Suffragium scripto aut viva voce apud scrutatores fieri potest. Scrutatores per iuramentum ad secretum servandum obligantur.

Si quis ex electoribus praesens in Domo sit, in qua fit ele-

---

[247] De simonia, quae committi potest, cf. infra n. 141.
[248] Tractatus consultus, investigationes meritorum.
[249] Prümmer, o. c. p. 244 q. 185.
[250] Prümmer, l. c.
[251] Cf. Conc. Trid. sess. XXV de Reg. c. 6.

ctio, sed electioni ob infirmam valetudinem interesse nequeat, suffragium eius scriptum a scrutatoribus exquiratur, nisi aliter particularibus legibus vel legitimis consuetudinibus fuerit constitutum (can. 168).

Secundum nonnullos graves auctores ante promulgationem Codicis quaelibet suffragii manifestatio suffragium et electionem irritavit. Sed cum suffragium secretum disciplinae Tridentinae secundum Passerini [252] intelligendum sit per oppositionem non ad quamlibet manifestationem, sed per oppositionem ad publicationem, clandestina vel privata revelatio, per quam scrutator vel vocalis uni vel alteri manifestabat nomen alicuius eligentis, non est eiusdem nominis publicatio, proindeque suffragium fuit validum, at illicitum. Ideo secundum communiorem et veriorem sententiam talis publicatio neque suffragium neque electionem irritavit. In iure Codicis publicatio suffragii in sensu explicato nullum suffragium reddit, at electionem aliunde rite factam, non irritat e can. 11. Ceterum suffragia nulla, ex. gr. schedulae albae per se non officiunt directe validitati electionis, tantummodo indirecte obstant (cf. can. 101 § 1; 167 § 2 const. *Vacante Sede*, 25 dec. 1904, nn. 72, 75) [253].

c) Certum (cf. can. 169 § 1 n. 2).

Persona accurate designari debet, ita ut ab aliis distinguatur. Praeter nomen potest, ex. gr. status, aetas, domicilium adiungi. Quare suffragium non ita ferri potest: Do suffragium ei, qui maiorem numerum suffragiorum obtinebit [254], aut eligo Gaium vel Titium.

d) Absolutum (cf. can. 169 § 1), idest sine conditionibus.

Conditiones ante electionem suffragio appositae tanquam non adiectae censentur (can. 169 § 2). Quae conditio bene distinguenda est a suffragio conditionato, quod nullum est.

e) Determinatum (cf. can. 169 § 2).

Suffragium continere debet 1° quod electio, non postulatio fiat; 2° munus vacans accurate determinatum; 3° quod nunc eligatur, non quod pro futuris electionibus consilia proponantur. Suffragium album natura sua invalidum est. Obligatio in designatam personam suffragandi non exsistit ex iure communi [255], suffragium non certum est nullum, at non obstat validitati electionis (cf. can. 174 et 101 § 1 n. 1).

---

[252] De electione cap. XVII n. 35; cf. Suárez, De Religione, tract. VIII, cap. V n. 12.

[253] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 148-152.

[254] Biederlack-Führich, o. c. p. 46.

[255] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 147.

B) Suffragium erit invalidum:

a) Si quis sibimetipsi suffragium dat (cf. can. 170)[256]. Neque in scrutinio neque in compromisso, etsi in unam tantum compromissum fuerit personam aut in accessione, idest per accessionem ad suffragia aliorum (cf. can. 172 § 4), sibimetipsi suffragium dare potest.

Quare interdum a Constitutionibus duo suffragia super medietatem requiruntur, si electus e gremio Capituli est aut praescribitur, ut suffragia electi aperiantur, si tantummodo unum suffragium super medietatem habeat.

b) Collegium, quod indignum scienter elegerit, ipso facto privatur pro ea vice iure ad novam electionem procedendi (can. 2391 § 1).

C) In relatione ad requisitum numerum suffragiorum in electione hoc valet:

a) Nisi aliud expresse iure communi aut particulari statutum fuerit, id vim iuris habet[257], quod, demptis suffragiis nullis, placuerit parti absolute maiori eorum, qui suffragium ferunt, aut post duo inefficacia scrutinia, parti relative maiori in tertio scrutinio (cf. can. 101 § 1 n. 1).

Absoluta maior pars suffragiorum habetur, si eadem persona tot suffragia retulerit, ut medietatem omnium electorum demptis suffragiis nullis superent[258].

Relativa maior pars suffragiorum adest, si numerus suffragiorum, quae quis recepit, minor est quam medietas omnium electorum, sed numerum omnium candidatorum singulis consideratis superat[259].

Suffragia nulla, quacumque ex causa nullitas proveniat, non computantur in electionibus et maioritas sive absoluta suffragiorum sive relativa efformatur ex solis suffragiis validis.

b) Is electus habeatur et a Collegii Praeside proclametur, qui requisitum suffragiorum numerum retulerit, ad normam can. 101 § 1 n. 1 (can. 174).

Proclamatio olim vocabatur decretum electionis seu electio sollemnis vel communis — hodie est simplex declaratio coram Capitulo facta a Praeside, cuius defectus electionem factam non irritat.

---

[256] Si ex denegatione suffragii ipse quis evenit electus, et ideo indirecta via sibi procurat munus, electio esset valida, sed peccaret, nisi alter certo indignus esset.

[257] In primo et secundo scrutinio.

[258] Si 10 electores adsunt, maioritas absoluta est 6; si 27 electores adsunt, maioritas absoluta est 14.

[259] Ex. gr. pro A sunt 4 suffragia, pro B 3, pro C 2, pro D 1, candidatus A habet maioritatem relativam.

c) Si Praeses electionis ipse eligitur, convenit, ut unus ex scrutatoribus eum electum proclamet.

d) Si cui Collegio est ius eligendi Abbatem vel Praelatum nullius, ad validam electionem requiritur numerus suffragiorum absolute maior, demptis suffragiis nullis, firmo peculiari iure quod maiorem suffragiorum numerum exigat (can. 321).

e) Si suffragia aequalia fuerint, post tertium scrutinium Praeses suo voto paritatem dirimat, aut, si agatur de electionibus et Praeses suo voto paritatem dirimere nolit, electus habeatur senior ordine vel prima professione vel aetate (cf. can. 101 § 1 n. 1; 174).

Valet hoc pro Religionibus iuris pontificii et dioecesani.

Facultas [260] dirimendi suo voto differt a iure duplicis vel triplicis suffragii, quod ex iure particulari alicui competere potest. Suffragium duplex vel triplex enim iam habetur a prima suffragatione [261].

Facultas dirimendi paritatem post tertium scrutinium non est ius suffragii neque ab eo pendet, cum exerceri possit absque suffragatione. Simplex potestas decidendi negotium in casu paritatis [262] est.

f) Si in Constitutionibus expresse quartum aut quintum scrutinium permittatur, hoc retinere licet (cf. can. 101 § 1 n. 1).

Vermeersch-Creusen [263] dicunt: Praefertur autem et Constitutionibus inseritur is alter modus finiendi electionem, ut post tria scrutinia, in quarto hi soli eligi possint, qui duo maiorem relative numerum suffragiorum obtinuerunt; post quod scrutinium, paritas antiquitate professionis, dein aetatis dirimatur. Nec iam admitti consuevit devolutio electionis ad Sanctam Sedem, quae art. 233, Normarum 1901 intra Europam fieri iubebatur.

Si in casu in tertio scrutinio tres eligibiles suffragiorum numerum aequalem adepti sint, omnes tres ad quartum scrutinium admittendi sunt. Si Constitutiones quartum scrutinium provideant, Praeses paritatem dirimere non potest, sed quartum scrutinium requiritur. Senior professione vel aetate inter tres elegibiles electus dicendus est [264].

---

[260] Etiam extra electionem non videtur esse obligatio ut praeses rem voto suo dirimat, cf. Maroto, Instit. iur. can. tom. I [3 et 4] p. 548 n. 467 aliter Wernz-Vidal, De Personis p. 34 n. 32.

[261] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 119.

[262] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 31.

[263] O. c. I [4] p. 361 n. 579.

[264] Cf. Ellis S. I. in: Periodica XXV (1936) p. 99*-102.

9. **De Praeside** electionis sequentia notanda sunt: 131

a) Praeses electionis is est, qui ex auctoritate electionem regit. In unoquoque collegio electorum Praeses adesse debet (cf. can. 171 § 1).

b) Praeses qua talis nullum suffragium in electione habet, non autem requiritur, ut sit e gremio Collegii. Si et ipse e gremio Collegii sit, iusiurandum interponat de munere fideliter implendo ac de secreto servando circa acta in comitiis, etiam expleta electione (cf. can. 171 § 1). Si Praeses e gremio Collegii non sit, non tenetur ad iusiurandum.

Ius commune non statuit, quisnam in Religione virorum Praeses sit; quare ius particulare aut legitima consuetudo vim habet. Quandoque extraneus praesidet, ex. gr. Cardinalis Protector in Capitulo generali. Si ius particulare aut legitima consuetudo desint, res dirimenda est secundum can. 106 nn. 2-3.

c) In Monasteriis **Monialium** [265] comitiis eligendae Antistitae praesit, qui tamen clausuram non ingrediatur [266], Ordinarius loci [267] aut eius delegatus cum duobus sacerdotibus scrutatoribus, si Moniales eidem subiectae [268] sint; secus, Superior regularis; sed etiam hoc in casu Ordinarius tempestive moneri debet de die et hora electionis, cui potest [269] una cum Superiore regulari per se ipse vel per alium assistere et, si assistat, praeesse (cf. can. 506 § 2) [270].

Confessarius ordinarius illius Monasterii non potest assumi in delegatum, uti eruitur ex § 3, cum Praeses aut delegatus sit scrutator natus.

Expressio tempestive est moraliter intelligenda pro locorum distantia aliisque adiunctis. Larraona notat [271]: Aliqui nimis fixe ante mensem definiunt Ordinario electionem esse nuntiandam, forte arguendo ex praxi et ex can. 552 §§ 1-2. Dies et hora a Superiore regulari debent esse statuta tempore commodo pro ipso Ordinario loci.

Si Ordinarius loci electioni intercedere nolit, Superior regularis ad electionem procedat. Ante horam aut diem statutum

---

[265] Cf. supra n. 44.

[266] De casibus permissis ante Codicis promulgationem, cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 23 nota 328; nunc cf. Instructio de clausura n. 359 c.

[267] Cf. can. 198 § 2 supra pag. 49.

[268] Cf. De subiectione n. 96 et n. 418.

[269] Non autem tenetur.

[270] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 22-30.

[271] In Com. pro Rel. VIII (1927) p. 26 nota 341.

electio fieri non potest, secus Ordinarius loci haberet remedium rescissionis electionis.

Comitia, in quibus electio canonica Antistitae fit, aequiparantur Capitulo. Comitia, quae ad alias electiones vel ad negotia tractanda peraguntur, non comprehenduntur hoc canone.

Suffragia recipienda sunt ad cancellorum fenestellam.

Consuetudo contraria ad normam can. 5 diiudicanda est.

Delegatio fieri potest, etsi Moniales non ordinariae iurisdictioni [272] Ordinarii loci subiectae sint. Scrutatores possunt esse sacerdotes saeculares aut religiosi. Eliguntur ab ipso Ordinario loci, non a Monialibus [273].

Si agatur de suffragio alicuius infirmae, duae scrutatrices adiunctae nominari debent ad suffragium colligendum [274] (saltem ex analogia can. 168) [275]. Si in iure particulari hac de re nihil statuatur, Praeses tales scrutatrices libere designet.

d) **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 24 nov. 1920, dubium sequens solvebat:

Utrum verba can. 506 § 2: secus, Superior regularis; sed etiam hoc in casu Ordinarius tempestive moneri debet de die et hora electionis, cui potest una cum Superiore regulari per se ipse vel per alium assistere et, si assistat, praeesse, ita intelligenda sint, ut Ordinarius loci possit (sed non debeat) assistere per se ipse vel per alium electioni Antistitae in Monasteriis Monialium Superioribus regularibus (etiam exemptis) subiectis, et praeesse, idest gubernare actum electionis sive per se, sive per alium; an tantummodo per se.

Resp.: *Affirmative ad primam partem, negative ad secundàm* seu Ordinarium loci praeesse sive assistat per se ipse sive per alium [276].

Agitur quidem non de praesidentia mere honoraria, sed effectiva, hoc modo ut Ordinarius loci aut suus delegatus, non autem Superior regularis actum electionis gubernet.

Salvo iure particulari contrario Praeses potest paritatem suffragiorum in tertio scrutinio post ipsum suo voto dirimere (cf. can. 101 n. 1). Ordinarius loci autem non potest suffragium ferre, cum non sit de gremio Collegii.

In electione Monialium Ordinario loci aut eius delegato [277]

[272] Cf. can. 199 §§ 1 et 2.
[273] Cf. Larraona, l. c. p. 24 n. 335.
[274] Cf. Conct. *Vacante Sede Apostolica*, 25 dec. 1904.
[275] Cf. supra n. 129.
[276] A. A. S. XII (1920) p. 573.
[277] Ita etiam Instructio de clausura Monialium III 2c; cf. n. 379.

cum duobus sacerdotibus scrutatoribus [278] clausuram ingredi non licet (cf. can. 506 § 2).

Isti duo scrutatores deputantur ab Ordinario loci, si Moniales eidem sint subiectae [279], secus a Superiore regulari, etsi Ordinarius loci praesideat. Confessarii ordinarii Monasterii excluduntur. Ordinarius loci ultimo in casu his electionibus solus et incomitatus assistit.

In scrutatores ne assumantur ipsarum Monialium confessarii ordinarii (can. 506 § 3) [280]. Confessarii autem extraordinarii, speciales etc. admitti possunt.

e) In mulierum **Congregationibus** electioni Antistitae generalis praesideat per se vel per alium Ordinarius loci, in quo electio peragitur (cf. can. 506 § 4) [281], quod valet, si agatur de electione Antistitae in Congregatione sive iuris pontificii sive dioecesani, sive non exempta sive etiam exempta ab Ordinario loci et subiecta Religioni virorum. Religiones autem virorum excluduntur.

Ordinarius loci debet electioni praesidere, incomitatus per se vel per alium. Absque tali praesentia electio ipso iure nulla esse videtur [282]. Ordinarius loci non potest secum scrutatores ferre, sed Sorores officium scrutatricium peragere debent.

Ordinarius loci praeest non ut Delegatus Sanctae Sedis, prout in const. *Conditae* praescribebatur (c. II, § 1), sed ex ipso officio suo ut Ordinarius. In Religione virorum Ordinarius loci ex iure communi tenetur officio praesidendi.

Ordinarius loci praesidet cum vera et efficaci directione electionis ac iurisdictione ad normam iuris.

f) In aliis electionibus, in quibus non agitur de electione Antistitae Monialium vel Antistitae generalis in Congregatione, Ordinarius loci aut eius delegatus aut Superior regularis ex iure communi non praesunt, sed per se Religiosa e norma Constitutionum. Antequam praesidentiam assumat, emittere debet iusiurandum in can. 171 § 1 praescriptum.

Ex iure consuetudinario aut ex statutis Constitutionum ius praesidentiae Ordinario loci aliisque supra relatis etiam in aliis electionibus obvenire potest [283].

---

[278] Cf. autem can. 168 n. 129.

[279] Cf. Fanfani, Il diritto delle Religiose p. 62; Larraona, l. c. p. 24 nota 335.

[280] Cf. A. A. S. II (1910) p. 732.

[281] Ordinarius Domus principis in relatione ad hoc non habet ius reservatum.

[282] Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 105.

[283] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 449 n. 620 (579).

g) S. **Congregatio de Religiosis,** 17 iunii 1921, solvit sequens dubium. Benedictus XV, 25 iunii 1921, hanc decisionem approbavit; publici iuris facta est die 2 iulii 1921 [284].

Utrum Ordinario Domus principis Congregationis religiosae iuris dioecesani, quae iam per plures dioeceses diffusa est, competat praesidere electioni Moderatricis generalis eamque confirmare vel rescindere; an potius spectet ad Ordinarium loci in quo electio peragitur?

Resp.: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam* iuxta can. 506 § 4.

Ratione Congregationum iuris pontificii hoc iam valuit in const. *Conditae* c. II, § 1.

Huic iuris dispositioni Constitutiones, consuetudines vel pactio Episcoporum derogare non possunt [285].

Ordinarius Domus principis per se vi propriae auctoritatis non potiora iura prae aliis sibi vindicare potest, cum singuli Ordinarii inter se hac in re pares sint. Ex auctoritate iuris id peculiariter conceditur, ut habeat is Ordinarius loci ius praesidendi in electione Moderatricis generalis, in cuius Dioecesi electio peragitur. Ius praesidendi quoque competit Ordinario loci, in quo celebratur Capitulum generale Religiosarum iuris pontificii, etsi non subiiciantur plane iurisdictioni Ordinariorum ea ratione, qua subiacent Congregationes iuris dioecesani. Non autem competit ei ius praesidendi et multo minus ius confirmandi seu rescindendi electionem peractam in Capitulo Congregationum Religiosorum virorum, quamvis et ipsae iuris dioecesani sint [286].

h) Si agatur de Congregationibus iuris dioecesani, etsi in plures dioeceses diffusa sit, Ordinario loci, ubi electio peragitur, ius exclusivum competit peractam electionem Antistitae generalis confirmare vel rescindere pro conscientiae officio (cf. can. 506 § 4), non pro arbitrio suo.

Cum dicatur in canone: Pro conscientiae officio, sunt auctores [287], qui tenent Ordinarium loci non obligari ad normam can. 177 § 2 electionem confirmare, etsi electio ad normam iuris sit peracta et electa persona idonea, sed non aptior dicenda est.

Nobis magis placet can. 177 § 2, idest Superior, si electum repererit idoneum, et electio ad normam iuris est peracta, nequit confirmationem denegare.

---

[284] A. A. S. XIII (1921) p. 481.
[285] Vermeersch, Periodica X (1922) p. 361.
[286] Maroto, l. c. p. 328.
[287] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 107 nota 369 s.

Ordinarius loci autem Antistitam generalem nominare potest, si hoc ius habeat ex iure devolutionis (cf. can. 178, 181 § 2).

Delegatus potest recipere facultatem confirmationis vel rescissionis electionis.

In Religionibus iuris pontificii electio per acceptationem perficitur, nisi iure particulari aliud caveatur.

10. **De scrutatoribus** haec notanda sunt: 132

a) Ante electionem per secreta suffragia deputentur, nisi iam propriis statutis deputati sint, e gremio Collegii duo saltem scrutatores (cf. can. 171 § 1), qua in re supponitur, ut semper e gremio Collegii sint.

Dicitur per secreta suffragia. Electio proprie dicta, in qua alii scrutatores deputantur, non requiritur, secus electio non haberet finem. Melius erit, si Praeses scrutatores proponat et postea electores per secreta suffragia manifestent, utrum consentiant necne. Si unus refutatur, Praeses novam propositionem faciat.

Etiam plus quam duo scrutatores deputari possunt, si Constitutiones ita ferant aut si ita voluntati electorum placeat. Sed scrutatores debent e gremio Collegii esse excepta electione Antistitae Monialium, apud quas Moniales in scrutatrices assumi non possunt; scrutatores sacerdotes esse debent [288] (cf. can. 506 § 2). In scrutatores hoc in casu ne assumantur ipsarum Monialium confessarii ordinarii (cf can. 506 § 3) [289].

Codex nihil dicit de deputatione horum sacerdotum. Praesidi ius et officium deputandi probabiliter competit [290].

In Congregatione Sororum praescriptum can. 506 §§ 2 et 3 in relatione ad scrutatores (sacerdotes) non obligat. Scrutatores (scrutatrices) hoc in casu e norma can. 171 e gremio Collegii deputari debent, quia can. 506 §§ 2 et 3, uti exceptio, stricte interpretanda erit [291].

b) Scrutatores una cum Praeside, si et ipse e gremio Collegii sit, iusiurandum [292] interponant de munere fideliter implendo ac de secreto servando circa acta in comitiis, etiam expleta electione (cf. can. 171 § 1). Etiam ab eo, qui actuarii mu-

---

[288] Clausula irritans non habetur, cf. can. 11 et 16.

[289] Cf. can. 524 § 3.

[290] Fanfani, l. c. p. 114 n. 100. De Monialibus cf. autem supra n. 181 d.

[291] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 450 s. n. 626 (579). Analogia iuris non applicari potest, cum regulariter paucae Moniales in electione adsint, e contrario in Congregationibus multae Sorores. Insuper apud Moniales habetur clausura papalis. Cf. etiam Larraona in: Com. pro Rei. II (1921) p. 363 s.

[292] Promissorium.

nere fungitur, iusiurandum exigi potest, sed hoc non praescribitur (cf. can. 171 § 5).

c) In Congregationibus mulierum scrutatrices iusiurandum interponere debent, non autem Praeses, qui est semper Ordinarius loci vel eius delegatus; item in Religionibus Monialium non adest obligatio ad iusiurandum pro Praeside et duobus scrutatoribus [293], cum ii non e gremio Collegii sint (cf. can. 506 § 2).

In electionibus, quae, absoluta electione Superiorissae generalis fiunt, ex. gr. in electione Provincialium, Secretariae etc. Ordinarius loci aut delegatus non amplius Praeses est, sed Religiosa, quae ex Constitutionibus designatur; ordinarie erit Superiorissa generalis [294]. Quae Religiosa iusiurandum interponere debet, antequam praesidentiam ad electiones assumat.

133 11. **De ritu scrutinii.** 1. Ritus scrutinii continet:

a) Inscriptionem nominis aut talium qualitatum singularium, ut nullum dubium de persona exsistat. Quapropter sub poena nullitatis praescribitur, ut suffragium sit secretum, certum, absolutum, determinatum (cf. can. 169 § 1 n. 2).

b) Collectionem schedularum

c) Numerationem et collationem suffragiorum

d) Inspectionem et computationem

e) Publicationem suffragiorum [295]

f) Combustionem schedularum.

2. Iuramentum praemittendum. Antequam ad Superiorum maiorum electionem deveniatur in Religionibus virorum, omnes et singuli e Capitulo iure-iurando promittant se electuros quos secundum Deum eligendos esse existimaverint (can. 506 § 1).

Omnes Superiores maiores comprehenduntur sive supremi sint sive intermedii sive locales [296].

Statuta formula a Codice non est praescripta. Adhiberi possunt verba: Ego N. iuro et promitto me electurum esse, quem secundum Deum eligendum existimo aut uti in const. *Vacante Sede Apostolica* n. 67 pro Cardinalibus praescripta: Testor Christum Dominum, qui me iudicaturus est, me eligere, quem secundum Deum iudico eligi debere.

---

[293] Textus Codicis silet de scrutatoribus, qui e gremio Collegii non sunt. Saltem stricta obligatio pro scrutatoribus ad iusiurandum non habetur.

[294] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 364.

[295] Annuntiatio electionis competit Praesidi.

[296] Cf. n. 50 et n. 103.

Quaedam norma datur in can. 1022 § 1: Quotiescumque iusiurandum praestatur sive a iudicibus aut tribunalis administris, sive a partibus, testibus, peritis, semper emitti debet praemissa divini Nominis invocatione et a sacerdotibus quidem tacto pectore, a ceteris fidelibus, tacto Evangeliorum libro.

Omnes et singuli ad iuramentum tenentur; attamen non requiritur, ut omnes singillatim iuramentum emittant, sufficit, ut simul singuli formulam pronuntient, et haec formula respicere potest scrutinia, etiam repetita, ita ut semel dumtaxat iusiurandum praestetur.

Canon relatus supponit electiones Superiorum maiorum in Capitulo fieri, at nihil Codex praescribit, ut tales electiones capitulares instituantur. Supremi Religionum Moderatores ubique in Capitulo constituuntur, ordinarie etiam Superiores provinciales apud antiquos Ordines, in aliis Religionibus nominantur a legitima auctoritate[297].

Si electio Superiorum maiorum non in Capitulo, sed in Consilio generali vel provinciali fiat, ex iure communi iusiurandum non obligat.

In electione Superioris minoris localis ex iure communi iuramentum non requiritur. Clemens VIII in suo decreto *Nullus omnino*, 25 iulii 1599, § 36 praescripserat, ut electores ante electionem Superiorum et aliorum Officialium iusiurandum darent probriores ac magis idoneos se electuros esse[298].

Iuramentum fit de eligendo digniore prae minus digno, non de eligendo vel non eligendo.

3. Electores graviter peccant, non solum quando eligunt indignum, sed etiam dignum relicto tamen certo digniore. Dignitas maior aestimanda est non ex maiore scientia aut sanctitate, sed ex omnibus animae et corporis dotibus, quae eligendum reddunt ceteris regimini utiliorem[299].

Si de digniore non perspicue constet, electori ius per se est schedulam non scriptam mittendi[300].

4. Obligatio ad iuramentum praestandum non habetur in electione Definitoris aut Assistentis aut Procuratoris provincialis vel generalis, quia non veniunt nomine Superiorum maiorum; pariter in electione Religiosarum tale iuramentum secundum ius commune non est necessarium, ne forte angustiis con-

---

[297] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 170 not. 12 et 13.

[298] Cf. Gasparri, Fontes I p. 356 n. 187. De expressione *magis idoneus* cf. etiam can. 153 § 2 ubi dicitur: Assumatur, omnibus perpensis, magis idoneus sine alia personarum acceptione.

[299] Prümmer, o. c. p. 244 q. 185.

[300] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 147.

scientiae implicentur, at obligatio ad iusiurandum, de quo in can. 171 (cf. supra n. 132) manet, si allatus canon locum habeat (cf. can. 506 § 2).

134 12. **Officia scrutatorum** sunt:

a) Scrutatores curent, ut suffragia secreto[301] diligenter[302] singillatim et servato praecedentiae ordine ab unoquoque electore ferantur (cf. can. 171 § 2).

b) Collectisque ad ultimum suffragiis, coram Praeside electionis, secundum formam propriis Constitutionibus vel legitimis consuetudinibus statutam, inspiciant, num suffragiorum numerus respondeat numero electorum, suffragia ipsa scrutentur palamque faciant, quot quisque retulerit (cf. can. 171 § 2). Si numerus suffragiorum superet numerum eligentium, nihil est actum (can. 171 § 3).

Dicitur: palamque faciant quot quisque retulerit, non solum electus, sed omnes candidati. Non sufficit ergo, ut tantummodo modo generali suffragia publicentur.

c) Suffragia statim, peracto unoquoque scrutinio, vel post sessionem, si in eadem sessione habeantur plura scrutinia, comburantur (can. 171 § 4).

Codex nihil statuit de eo casu, quo numerus suffragiorum minor est quam numerus electorum. Quo in casu, si nullus reclamat, quia ex. gr. praetermissus est, praesumi potest eum, qui suffragium non tulit, iuri suo renuntiasse ideoque absentem habendum vel schedulas comburendas et ad novam electionem procedendam esse[303].

d) Omnia electionis acta ab eo, qui actuarii munere fungitur, accurate describantur, et saltem ab eodem actuario, praeside ac scrutatoribus subscripta in Collegii tabulario diligenter asserventur (can. 171 § 5).

Actuarius (secretarius Capituli electionis) in unaquaque electione adesse debet (cf. can. 171 § 5). Constituitur a Superioribus maioribus in Religionibus clericalibus exemptis (cf. can. 503), si illis placet, aut ab electoribus, nisi forsan ab ipsis Constitutionibus aut Statutis iam designatus sit.

Actuarius e gremio Collegii esse potest aut non. Si e gremio Collegii est, in electione ius suffragii habet[304].

---

[301] Clausa aut plicata.

[302] Secundum Leitner, l. c. p. 305 sine amissione temporis et cum religiosa tractatione schedulae.

[303] Fanfani, o. c. p. 105 n. 95.

[304] Fanfani, o. c. p. 115 n. 101.

13. **Electio per compromissum** est electio per pactum. Ii, qui- 135
bus ius suffragii per pactum transfertur, compromissarii dicuntur.

Concilium Tridentinum in sess. XXV cap. 6 electionem per secreta suffragia praescripsit. Quare secundum communem sententiam electio per quasi-inspirationem aut per compromissum exclusa erat, quia secretum hoc in casu non possibile fuit. Admittebatur autem forma compromissi mixti, scrutinium seu compromissum limitatum, quod hac conditione fit, ut compromissarii exquirant vota singulorum illumque eligant, in quem maior pars consenserit.

Codex hanc formam compromissi non quidem expressis verbis, sed aequivalentibus retinere videtur. Can. 172 § 1 admittit enim compromissum ut formam legitimam electionis, et e § 3 compromissum potest esse limitatum seu conditionatum; distinguitur ergo quodammodo forma compromissi absoluti et limitati. Etsi dubium sit, num amplius compromissum limitatum adhiberi possit, e can. 6 n. 4 a vetere iure (cap. 32 X 1, 6; cap. 23, 29; I 6 in VI°) non est recedendum.

Quare in quovis Collegio forma compromissi limitati in electionibus adhiberi potest, non solum ab iis, qui illa forma secundum Constitutiones et praxim hucusque usi sunt, sed etiam ab aliis Religiosis [305]. Codex enim statuit:

a) Electio, nisi aliud iure caveatur, fieri etiam potest per compromissum, si nempe electores, unanimi et scripto consensu, in unum vel plures idoneos sive de gremio sive extraneos ius eligendi pro ea vice transferant [306], qui nomine omnium ex recepta facultate eligant (can. 172 § 1).

b) Si agatur de clericali Collegio, compromissarii debent esse sacerdotes, secus electio est invalida (can. 172 § 2; cf. can. 488 n. 4).

In Religione laicali compromissarii etiam Laici esse possunt. Codex nihil in particulari statuit, quisnam ad hoc officium habilis sit.

c) Compromissarii debent pro validitate electionis conditiones compromisso appositas, quae non sint contra ius commune, observare: si nullae conditiones additae fuerint, servandum ipsis est ius commune circa electiones; conditiones autem contra ius pro non appositis habeantur (can. 172 § 3). Si in casu particulari dubium exoriatur, can. 6 n. 2 normam dat.

---

[305] Cf. Chelodi, o. c. p. 421 n. 253; Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 47-49.

[306] In electione Romani Pontificis compromissarii debent esse Cardinales Sacri Collegii (c. const. *Vacante Sede Apostolica*, 25 dec. 1904, n. 56).

d) Si ab electoribus in unam tantum compromissum fuerit personam, haec nequit seipsam eligere; si plures designati fuerint compromissarii, nemo ex iis proprio consensu potest accedere [307] reliquis ipsum eligentibus ut electionem sui compleat (can. 172 § 4).

e) Compromissum cessat et ius eligendi redit ad compromittentes:

α) Revocatione a Collegio facta, re integra (can. 173 n. 1). Desinit res esse integra, postquam compromissarii coeperunt habere tractatum, [308] non autem si compromissarii dumtaxat convocati sunt.

β) Non secuta aut non servata aliqua conditione compromisso apposita (can. 173 n. 2). Conditiones autem contra ius pro non appositis habeantur (cf. can. 172 § 3).

γ) Electione absoluta, si fuerit nulla (can. 173 n. 3). Nihil refert, ex quanam causa electio nulla sit. Compromissum iterum renovari potest.

Is electus habeatur et a collegii praeside proclametur, qui requisitum suffragiorum numerum retulerit, ad normam can. 101 § 1 n. 1.

135 bis **14. De intimatione electionis.**

a) Electio illico intimanda est electo, qui debet saltem intra octiduum [309] utile [310] a recepta intimatione manifestare utrum electioni consentiat, an eidem renuntiet; secus omne ius ex electione quaesitum amittit (can. 175).

b) Electus omne ius amittit:

α) Nisi intra octiduum utile a recepta intimatione consensum manifestet (cf. can. 175).

Intimatio fit oretenus in ipsa electione, si electus praesens sit, secus per nuntium vel epistolam.

Conditio apposita vel modus in acceptione exluduntur, nisi agatur de conditione iuris, ex. gr. si accedat consensus Sedis Apostolicae, supposita iam necessitate huiusmodi consensum requirendi.

β) Si renuntiaverit (cf. can. 176).

γ) Si saltem intra octiduum a die acceptatae electionis con-

---

[307] Quidam auctores ante Codicem permittebant talem accessum propter c. 33 X 1, 6.

[308] Cf. Cap. 30 X 1, 6 De electione; Const. Pii X *Vacante Sede*, diei 25 dec. 1904 n. 56 § 2.

[309] Cf. can. 34 § 3 n. 3.

[310] Cf. can. 35.

firmationem a competente Superiore petere per se vel per alium omiserit, nisi probaverit se a petenda confirmatione iusto impedimento fuisse detentum (cf. can. 177).

Ante necessariam confirmationem electus dumtaxat ius ad rem habet, actus iuridici forsan ab eo positi irriti sunt.

15. De obligatione acceptandi electionem. 136

1. Electus electioni consentire vel renuntiare potest (cf. can. 175, 176).

a) Secundum Vermeersch [311] tenendum est: Obligatio acceptandi munus exsistit, si ipsae approbatae Constitutiones vetant, ne electus munus declinet, aut si Romanus Pontifex vel etiam, si agatur de Religione iuris dioecesani, Ordinarius loci, Episcopus vel quasi-episcopus ex potestate sua dominativa vel iurisdictionali in Religiosos praecipiant, ut electionem acceptet. Secus valet can. 175 (cf. can. 507 § 1), si agatur de electione canonica stricte dicta in Capitulis conferenda.

b) Secundum Larraona [312] certum est acceptandi adesse veram obligationem moralem ac iuridicam, si quaestio sit de illis officiis et muneribus, quae simplici nominatione seu designatione a Superioribus cum vel sine voto Consilii providentur. Pertinet ad materiam religiosae obedientiae et ex iure communi nominationi non applicantur can. 175-176. Quare obligatio etiam per praeceptum formale confirmari et per canonicam monitionem urgeri potest. Nihil obstat, quominus Religiosus modeste suas rationes exponat; patet ei etiam recursus ad Sanctam Sedem, at non in suspensivo, sed in devolutivo tantum secundum axioma: Primo obediat et deinde recurrat.

Si autem Constitutiones concedunt, ut quis libere acceptet munera, certo Religiosus potest non admittere munus, immo quandoque illud non assumere tenetur.

Quaenam officia in Capitulis et quaenam per nominationem seu designationem conferantur, videndum est ex Constitutionibus. Ex iure particulari aliquae electiones, quae in Consiliis, non in Capitulis fiunt, possunt esse stricte dictae electiones canonicae, idest cum scrutatoribus, iuramento etc.

Religiosus cognoscens se ad munus Superioris ineptum, immo praevidens munus acceptando periculo se exponere la-

---

[311] Periodica XI (1923) p. (153).

[312] In Com. pro Rel. II (1921) p. 341 s. Secundum Prümmer, o. c. p. 245 q. 185: Controversia inter auctores remanet, num Religiosus in Superiorem electus possit licite respuere Praelaturam. In praxi standum est statutis cuiuslibet Religionis.

bendi in peccatum propter speciales occasiones ipsi notas, non tenetur in conscientia ad non acceptandum munus ei oblatum. Neque obligatur cum propriae reputationis amissione, ut illas occasiones labendi Superiori declaret.

Bonum commune obedientiae religiosae praevalet bono privato et invenitur aliquod remedium, ut illae occasiones iam nunc necessariae fiant remotae [313].

c) Vigore autem Codicis hoc valet: Religiosus nequit, sine Sedis Apostolicae auctoritate, ad dignitates, officia aut beneficia promoveri, quae cum Statu religioso componi non possint (can. 626 § 1); legitime ab aliquo Collegio electus, nequit electioni assentiri sine licentia Superioris (can. 626 § 2). Si voto teneatur non acceptandi dignitates, specialis Romani Pontificis dispensatio est necessaria (can. 626 § 3). Assensus in electionem a Religioso absque legitima licentia praestitus, electionem nullam redderet [314], quod eruitur ex verbis: Nequit assentiri etc. (cf. can. 626).

2. **Renuntiatio** duplex esse potest: expressa et tacita.

Si electus renuntiaverit, omne ius ex electione quaesitum amittit, etsi renuntiationis eum postea poeniteat; sed rursus eligi potest; Collegium autem intra mensem a cognita renuntiatione [315] ad novam electionem procedere debet (can. 176 § 1).

Acceptatione electionis electus, si confirmatione non egeat, plenum ius statim obtinet [316]; secus, non acquirit nisi ius ad rem (can. 176 § 2), si electio confirmari debeat.

Ante acceptam confirmationem [317] ipsi praetextu electionis non licet sese immiscere administrationi officii sive in spiritualibus sive in temporalibus et actus ab eo forte positi nulli sunt (can. 176 § 3) [318].

Si Capitulum renuntiationem ratam non habuerit electus munus acceptare tenebitur vi auctoritatis Superiorum, et etiam vi voti obedientiae ob bonum Religiosis cogi potest [319].

---

[313] Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 207 s.

[314] Prümmer autem dicit o. c. p. 246 q. 185: Num autem si Religiosus absque Superioris licentia acceptaret electionem, haec eo ipso evaderet nulla, sicuti statuit idem Bonifacius VIII dicens: In poenam praesumptionis illius electio eodem ipso facto viribus vacuetur omnino, — non audeo dicere, quia haec poena non est renovata in Codice.

[315] Cf. can. 31.

[316] Ex. gr. novus electus Romanus Pontifex, cf. const. *Vacante Sede Apostolica* n. 88; Vicarius Capitularis post editam fidei professionem (cf. can. 438).

[317] Pro Superioribus, qui confirmationem concedunt, valent can. 149, 133, 1463.

[318] Cf. const. *Romanus Pontifex*, 28 aug. 1873.

[319] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 162 s.

C) De postulatione 137

16. a) Nomine postulationis personae intelligitur petitio electorum ad competentem Superiorem directa, ut ille confirmetur, cuius electioni impedimentum obest[320], super quo dispensari possit ac soleat (cf. can. 179 § 1). Illa persona ergo non est simpliciter idonea quasi fiat electio.

b) Qui pro officio inhabilis est aut cui impedimentum obest, super quo dispensari non soleat (cf. can. 179 § 1), valide et licite postulari non potest.

c) Postulatio in electione Religionis admitti potest solum in casu extraordinario et dummodo in Constitutionibus non prohibeatur (cf. can. 507 § 3)[321]. Hoc medium subsidiarium respectu electionis admittitur in casu extraordinario dumtaxat, quando specialis ratio personae vel loci vel temporis requirit postulationem.

d) Si electioni illius quem electores aptiorem putent ac praeferant, impedimentum obest, super quo dispensari possit ac soleat, suis ipsi suffragiis eum possunt, nisi aliud iure caveatur, a competente Superiore postulare, etsi agatur de officio, pro quo electus confirmatione non egeat (can. 179 § 1).

e) Compromissarii postulare nequeunt, nisi id in mandato aut compromisso fuerit expressum (can. 179 § 2).

f) Moderatrix generalis, quam Sorores tertio habere velint, non eligi, sed postulari canonice debet[322].

g) In relatione ad requisitum numerum suffragiorum haec valent:

Ut postulatio vim habeat, pro ea stet oportet maior suffragiorum pars, imo si cum electione concurrat, saltem duae tertiae partes requiruntur (can. 180 § 1).

Postulatio cum electione concurrit, si in uno eodemque scrutinio aliqui suffragium ferunt pro postulato vel postulatis, alii pro eligibili vel eligibilibus.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 1 iul. 1922, solvit dubium ad sequentes quaestiones[323].

α) Utrum ad normam can. 180 § 1, concurrente postulatione cum electione, si in primo, altero et tertio scrutinio suffragia

---

[320] Ex. gr. deficientia aetatis, annorum a professione, natalium legitimorum. Moderatrix generalis, quam Sorores tertio habere velint, non eligi, sed postulari canonice debet.

[321] De privilegiis et indultis cf. can. 4.

[322] A. A. S. XII (1920) p. 365.

[323] A. A. S. XIV (1922) p. 406.

dividantur inter postulatum et eligibilem, atque nec postulatus duas tertias partes suffragiorum obtinuerit, nec eligibilis maioritatem absolutam, sed relativam tantum, hic valide electus sit.

Resp.: Affirmative, seu in tertio scrutinio valide eligi maioritate relativa, excluso postulato.

β) Si plures sint eligibiles, utrum valide electus sit, qui inter eos maioritatem obtinuerit relativam.

Resp.: Affirmative, seu inter eligendos valide eligi eum, qui obtinuit maioritatem relativam, excluso hoc quoque in casu postulato.

Maroto[324] adnotat: si omnes electores postulant eadem ratione ac in electionibus ad normam can. 174 et 101 § 1 n. 1 quis est legitime postulatus; in primo et secundo scrutinio requiritur maioritas absoluta, in tertio autem sufficit maioritas relativa inter postulatos.

Si autem postulatio cum electione concurrit, et si unum votum ad complendas illas duas tertias partes deficit, quamvis adsit maioritas absoluta pro postulato, postulatio numquam habebit effectum sive in primo, secundo etc. scrutinio.

In relatione vero ad electionem, quacum concurrat postulatio, in primo et in secundo scrutinio requiritur maioritas absoluta, ut illa valeat electio (cf. can. 174, 101 § 1 n. 1). Si postulatus in tertio scrutinio duas tertias partes suffragiorum non obtinuerit, postulatus excluditur, eligibilis autem est declarandus ad illud munus legitime electus maioritate relativa.

Si quaestio sit inter plures postulatos et unum eligibilem atque nullus ex postulatis in tertio scrutinio duas tertias partes suffragiorum obtinuerit, postulati omnes exluduntur, et electus est eligibilis, quacumque ex maioritate relativa, etsi pro eo unum tantum suffragium latum sit.

Si eligibiles, qui in tertio scrutinio obtinuerunt suffragia, plures sunt, postulatus vel postulati, quorum nemo obtinuit duas tertias suffragiorum partes, excluduntur.

Inter eligibiles comparatio instituatur oportet eadem ratione ac si ipsi soli obtinuissent suffragia.

Si unus ex ipsis obtineat prae aliis maiorem numerum suffragiorum, ille electus erit, quamvis non obtineat nisi maioritatem relativam ad omnia suffragia; si suffragia aequalia sint, Praeses rem dirimat vel alia clausula can. 101 § 1 n. 1 observetur.

Suffragium pro postulatione exprimi debet per verbum:

---

[324] Maroto in: Com. pro Rel. III (1922) p. 129-132. Cf. etiam Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 128 s.; Monitore eccles. 1922 p. 233.

postulo, aut aequivalens; formula: eligo vel postulo, aut aequipollens, valet pro electione, si impedimentum non exsistat, secus pro postulatione (can. 180 § 2).

h) Postulatio saltem intra octiduum [325] mitti debet ad Superiorem ad quem pertinet electionem confirmare, si facultatem habeat ab impedimento dispensandi; secus ad Romanum Pontificem aut ad alium habentem facultatem (can. 181 § 1).

Si intra praescriptum tempus postulatio missa non fuerit, ipso facto nulla evadit et electores pro ea vice privantur iure eligendi aut postulandi, nisi probent se a mittenda postulatione iusto detentos fuisse impedimento (can. 181 § 2).

i) Reiecta a Superiore postulatione, ius eligendi ad Collegium redit [326], nisi electores scienter illum postulaverint qui tali detinetur impedimento in quo nequeat aut non soleat dispensari; [327] tunc enim provisio ad Superiorem pertinet (can. 182 § 1). Praesentatam Superiori postulationem electores revocare non possunt, nisi Superiore consentiente (can. 181 § 4).

k) Differentia inter electionem et postulationem in eo consistit, ut electus ipso facto acquirat ius ad rem; quare per revocationem iniuria ei infertur; in postulatione postulatus nullum ius habet; ideoque ei non fit iniuria, si omnes in revocationem consentirent ante praesentatam postulationem [328].

Codex dicit:

Per postulationem nullum ius postulato acquiritur, et Superiori licet eandem repellere (can. 181 § 3).

l) Quod si postulatio admissa fuerit, id significetur postulato, qui respondere debet intra octiduum utile a recepta intimatione, utrum postulationi consentiat an eidem renuntiet; secus omne ius ex electione quaesitum amittit (cf. can. 182 § 2, 175). Si eam acceptet, plenum ius in officio eidem statim acquiritur (can. 182 § 3), plenum ius idest non solum ius ad rem, sed ius in re [329]. Alia confirmatio non requiritur.

17. De invaliditate electionis aut postulationis. 138

Electio aut postulatio ipso iure invalida est:

a) Si laici contra canonicam libertatem electioni ecclesiasticae quoquo modo sese immiscuerint (cf. can. 166).

---

[325] Sub poena nullitatis. Dies postulationis non computatur, cf. can. 34 § 3.

[326] Provisio per se ergo non transit ad Superiorem, etsi postulatio tempore utili facta sit

[327] Suffragia in se considerata valida essent.

[328] Neque ius ad rem neque ius in re (ius plenum).

[329] Exempla videas apud Leitner, o. c. p. 311 ss.

b) Si extraneus Collegio admittatur ad suffragia, salvis privilegiis legitime quaesitis (cf. can. 165).

c) Si quis admittatur, qui non potuit suffragium ferre [330], si constet, eo dempto, electum non retulisse requisitum suffragiorum numerum, aut si scienter admissus fuerit excommunicatus per sententiam declaratoriam vel condemnatoriam (cf. can. 167 § 2).

Quaedam difficultas videtur adesse inter can. 165 et can. 167 § 2, quia in can. 165 dicitur electionem aut postulationem esse ipso iure invalidam, non autem sic sonat can. 167 § 2. Attamen canones praelaudati concordari possunt, quia in can. 165 agitur de iis, qui ut extranei frequentant Collegium et in can. 167 § 2 dicitur de iis, qui pertinent ad Collegium, sed tamen non possunt suffragium ferre ob causas in can. citato enumeratas.

d) Si numerus suffragiorum superet numerum eligentium (cf. can. 171 § 3).

e) Si plures quam tertia pars electorum neglecti fuerint (cf. can. 162 § 3).

139 18. **De confirmatione electionis.**

Electio saepe per acceptationem perficitur; cum ex iure communi Religiosorum confirmatio tantummodo in Congregationibus iuris dioecesani pro electione Antistitae generalis requiratur (cf. can. 506 § 4), videndae sunt singulae Constitutiones uniuscuiusque Religionis. Si nihil statuant, electo confirmation non indigeet, salvo semper can. 506 § 4 [331].

Electus, si electio confirmatione indigeat [332], saltem intra octiduum a die acceptatae electionis confirmationem a competente Superiore petere per se vel per alium debet; secus omni iure privatur, nisi probaverit, se a petenda confirmatione iusto impedimento fuisse detentum (can. 177 § 1) [333].

Superior, si electum repererit idoneum [334], et electio ad normam iuris fuerit peracta, nequit confirmationem denegare (can. 177 § 2); excepto casu, quo agatur de confirmatione Antistitae generalis in mulierum Congregationibus iuris dioecesani. Integrum est Ordinario loci, in quo electio peragitur, peractam electionem confirmare vel rescindere pro conscientiae officio (cf.

---

[330] Cf. supra n. 128, 6.

[331] De disciplina, quae Codici praecedit cf. Bouix, De Iure Regularium tom. II p. 396.

[332] Ordinarie in electionibus Ordinum; cf. etiam can. 506 § 4.

[333] Electio Administratoris pro vacante Abbatia confirmatione non indiget, cf. De Abbatibus n. 160 ss.

[334] Valet quoque pro Religiosis.

can. 506 § 4) [335] non pro arbitrio, proinde ad rescindendam electionem graves rationes exiguntur [336]. Damnum patienti patet recursus ad Sedem Apostolicam.

Si agatur de confirmatione electionis Antistitae in Congregationibus iuris pontificii, Ordinarius loci non est competens, sed res pertinet ad S. Congregationem de Religiosis [337], nisi ex iure particulari ad ipsum Ordinarium loci pertineat.

Confirmatio in scriptis dari debet (can. 177 § 3). Num hoc ad validitatem requiratur, in Codice non praecise dicitur. Recepta confirmatione, electus obtinet plenum ius in officio, nisi aliud in iure caveatur (can. 177 § 4).

Qui beneficium, officium vel dignitatem ecclesiasticam propria auctoritate vel ad ea electus, praesentatus, nominatus in eorundem possessionem vel regimen seu administrationem sese ingesserit, antequam necessarias litteras confirmationis vel institutionis acceperit easque illis ostenderit, quibus de iure debet:

a) Sit ipso iure ad eadem inhabilis et praeterea ab Ordinario pro gravitate culpae puniatur (can. 2394 n. 1).

b) Per suspensionem, privationem beneficii, officii, dignitatis antea obtentae et, si res ferat, etiam per depositionem, cogatur a beneficii, officii, dignitatis occupatione eorumque regimine vel administratione statim, monitione praemissa, recedere (can. 2394 n. 2).

c) Capitula vero, Conventus aliique omnes ad quos spectat, huiusmodi electos, praesentatos vel nominatos ante litterarum exhibitionem admittentes, ipso facto a iure eligendi, nominandi vel praesentandi suspensi maneant ad beneplacitum Sedis Apostolicae (can. 2394 n. 3).

Si confirmatio Ordinario competit, hoc ius, si agatur de officiis in Religione clericali exempta, ad Superiorem maiorem (Provincialem, Generalem) vel Sedem Apostolicam spectat. Si autem agatur de officiis in Religione non exempta, hoc ius Ordinario loci aut Sedi Apostolicae competit.

Electi, postulati, praesentati vel nominati a quibusvis personis ad ecclesiastica officia ne confirmentur, admittantur, instituantur a Superiore infra Romanum Pontificem, nisi antea fuerint a proprio Ordinario idonei reperti, etiam per examen, si id ius vel officii ratio postulet aut Ordinarius opportunum iudicaverit (can. 149).

Omnes qui iure eligendi, praesentandi, vel nominandi legi-

[335] Cf. A. A. S. XIII (1921) p. 481.
[336] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 34-36.
[337] Cf. Normas 1901 art. 231-238.

time fruuntur, si, neglecta auctoritate illius cui confirmatio vel institutio competit, officium, beneficium aut dignitatem ecclesiasticam conferre praesumpserint, suo iure pro ea vice ipso facto privati maneant (can. 2393).

Qui scienter acceptat collationem officii, beneficii vel dignitatis de iure non vacantis et patiatur se in eius possessionem immitti, sit ipso facto inhabilis ad illa postea assequenda aliisque poenis pro modo culpae puniatur (can. 2395).

140 19. Omnia electionis acta ab eo, qui actuarii munere fungitur, accurate describantur, et saltem ab eodem actuario, Praeside ac scrutatoribus subscripta, in Collegii tabulario diligenter asserventur (can. 171 § 5), idest in archivo Domus religiosae, Provinciae, Religionis. Interdum duplex exemplar praescribitur, unum pro Superioribus, qui electionem confirmare debent; aliud pro Domo religiosa, ubi electio peracta est.

141 20. Firmis poenis in simoniacos iure statutis contractus ipse simoniacus et, si simonia committatur circa beneficia, officia, dignitates, subsequens provisio omni vi caret, licet simonia a tertia persona commissa fuerit, etiam inscio proviso, dummodo hoc non fiat in fraudem eiusdem provisi aut eo contradicente (can. 729). Quare:

a) Ante quamlibet iudicis sententiam res simoniace data et accepta, si restitutionis sit capax nec obstet reverentia rei spirituali debita, restitui debet, et beneficium, officium, dignitas dimitti (can. 729 n. 1).

b) Simoniace provisus non facit fructus suos; quod si eos bona fide perceperit, prudentiae iudicis vel Ordinarii permittitur fructus perceptos ex toto vel ex parte eidem condonare (can. 729 n. 2).

c) Firmo praescripto can. 729, delictum perpetrantes simoniae in quibuslibet officiis, beneficiis aut dignitatibus ecclesiasticis:

α) Incurrunt in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam (can. 2392 n. 1).

β) Ipso facto privati in perpetuum manent iure eligendi, praesentandi, nominandi, si quod habeant (can. 2391 n. 2).

γ) Si Clerici sint, praeterea suspendantur (can. 2392 n. 3).

21. **De devolutione electionis.**

Si electio intra praescriptum tempus peracta non fuerit, aut collegium iure eligendi privetur in poenam, libera officii provisio ad eum Superiorem devolvitur, a quo confirmanda esset electio vel cui ius providendi successive competit (can. 178).

Superior, ad quem electio devolvitur, est Superior gradus altioris immediati.

a) Si agatur de Capitulo generali Congregationis iuris dioecesani, provisio electionis Antistitae generalis in Congregationibus mulierum devolvitur Ordinario loci, in quo Capitulum celebratur (cf. can. 506 § 4). Ex analogia hoc valet de aliis electionibus in iisdem Congregationibus et in Congregationibus virorum.

b) Si agatur de electionibus Monialium, electio devolvitur Ordinario, cui subsunt, idest Ordinario loci vel Praelato regulari; si Monasterium immediate Sedi Apostolicae sit subiectum, confirmatio ac proinde devolutio spectat ad ipsam Sanctam Sedem.

c) Si agatur de electione locali in Religionibus iuris pontificii, provisio devolvitur Superiori provinciali, si de provincialibus Moderatori supremo; si de generalibus S. Congregationi de Religiosis.

In Religionibus monasticis, ubi deest Superior Provincialis, pertinet provisio ad Abbatem Generalem et Sanctam Sedem respective [338].

8. De obligationibus Superiorum 142

a) In genere dicendum est omnes Superiores graviter obligatos esse procurare, ut finis generalis Religionis idest perfectio christiana et finis specialis impleatur [339].

Debent igitur curare, ut vota, Regulae, Constitutiones fideliter ab omnibus observentur. Implorent Dei auxilium atque exemplo praecedant, deinde verbis et si opus fuerit, etiam severioribus mediis cum prudentia et caritate, verum etiam cum fortitudine et constantia urgeant cognitionem et exsecutionem eorum, quae iure communi Religiosorum aut particularibus Constitutionibus suae Religionis ordinata sunt [340]. Boni pastores debent esse, qui ad instar Divini Pastoris parati sint etiam vitam dare pro ovibus sibi commissis.

b) Inter obligationes Superiorum a Codice praeprimis inculcatur:

1. **Professio fidei,** ab initio officii suscepti emittenda, si agatur de Religionibus clericalibus [341].

---

[338] Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 294.

[339] Cf. Partem X, cap. II. De studio perfectionis. Cf. n. 14.

[340] Wernz-Vidal, De Religiosis n. 152; cf. Piat I p. IV, cap. 2. Appendix p. 663 se., Molitor, l. c. 446, 485.

[341] Jombart, Sur la profession de foi in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 7-8.

Obligatione emittendi professionem fidei secundum formulam a Sede Apostolica probatam, tenentur coram Capitulo vel Superiore qui eos nominavit eorumve delegato, Superiores in Religionibus clericalibus (can. 1406 § 1 n. 9). Formula habetur initio Codicis I. C. Simul cum professione fidei debent emittere iuramentum contra modernistas secundum declarationem S. Officii, 22 martii 1918, cum modernismi periculum nondum cessaverit.

Qui, priore dimisso, aliud officium vel beneficium aut dignitatem etiam eiusdem speciei consequuntur, rursus debent fidei professionem emittere ad normam huius canonis (can. 1406 § 2).

Obligationi fidei professionem emittendi non satisfacit, qui eam per procuratorem vel coram laico emittit (can. 1407).

Reprobatur quaelibet consuetudo contra canones huius tituli (can. 1408).

Lex Pii IV de fidei professione (const. *Iniunctum nobis* diei 13 nov. 1564) in variis locis non fuit exsecuta, in aliis fuit contraria consuetudine abrogata. Nunc can. 1408 efficaciter provident.

Qui contra praescriptum can. 1406 fidei professionem sine iusto impedimento emittere negligat, moneatur, praefinito quoque congruo termino, quo transacto, contumax, etiam per privationem officii, beneficii, dignitatis, muneris, puniatur; nec interim beneficii, officii, dignitatis, muneris fructus facit suos (can. 2403).

Ad validam officii susceptionem professio fidei non praerequiritur[342].

Cum Vice-rectores Domorum religiosarum non sint Superiores sensu canonico et stricto, non tenentur ante sui muneris possessionem ad fidei professionem[343].

Superiores Religionum laicalium ad hanc professionem fidei non tenentur; iuramentum contra modernistas e motu proprio *Sacrorum antistitum*, 1 sept. 1910, Moderatoribus omnium Congregationum praescriptum erat, sed obligatione probabiliter Superiores Ordinum clericalium dumtaxat tenentur[344].

143 2. **Obligatio residentiae**: Superiores (Superiorissae) in sua quisque Domo commorentur nec ab eadem discedant, nisi ad normam Constitutionum (can. 508), ex. gr. visitationis causa aut ratione Capituli provincialis aut generalis.

---

[342] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 96.
[343] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 278 s.
[344] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 450 n. 627 (580).

Domus Superiorum maiorum provincialium seu Domus provincialis et Domus generalitia sunt hodie fixe designatae sive a Constitutionibus sive a consuetudine usuque recepto (cf. etiam can. 510).

Poenae speciales, quae in can. 2381 § 1 pro transgressione obligationis residentiae inflictae sunt, non valent eo ipso pro Superioribus Religionum, privatio officii autem ab homine infligi potest vel aliis poenis vel poenitentiis coercendi sunt (cf. can. 2381 n. 2).

Residentia in propria Domo obligat varios Superiores non eodem modo.

Residentia Superiorum localium debet esse assidua perpetuaque [345]. Residentia Superioris Provincialis vel Generalis in Domo provinciali vel generali non est adeo rigida ac residentia Superioris localis. Modus, causa, tempus discessus pendent a Constitutionibus.

144 3. **Notitia et exsecutio decretorum Sanctae Sedis:** Omnis Superior debet notitiam et exsecutionem decretorum Sanctae Sedis, quae Religiosos [346] respiciunt, suos inter subditos promovere (can. 509 § 1) [347].

Non agitur hic de promulgatione [348] decretorum, sed de notificatione seu divulgatione. Decretum sumitur hic in sensu generico idest pro quolibet praescripto, non in sensu specifico [349]. Multum interest cuiuslibet Religionis omnes Superiores sive locales sive provinciales et supremos exsequi hanc obligationem.

Decreta obligant et exsecutioni mandanda sunt simulac habetur notitia, etiam antequam communicentur. Merito autem dicunt Vermeersch-Creusen [350]: « Si exsecutio actionem communem postulet plurium Superiorum, tunc ipsa copia, saltem moraliter, deest Superiori locali, ut decreta ista practice urgeant ».

Decreta pro Religiosis laicis erunt legenda in lingua vulgari et merito adnotat Wernz-Vidal [351], ubi opus fuerit erunt commentanda et per exhortationes erit promovenda exsecutio.

---

[345] Cf. can. 418, 465.

[346] Etiam qua Clericos, sacerdotes, missionarios.

[347] De obligatione ad solutionem casuum moralium et liturgicorum, cf. num. 301.

[348] De promulgatione cf. can. 9.

[349] Cf. Maroto, Inst. I [3], nn. 272 ss.

[350] O. c. [6] p. 451 n. 628 (580).

[351] De Religiosis p. 121 n. 143 IV.

144 bis 4. **Curent Superiores (Superiorissae) locales:**

a) Ut saltem semel in anno, statis diebus[352], publice legantur propriae Constitutiones, itemque decreta quae publice legenda Sancta Sedes praescribet (can. 509 § 2 n. 1).

Decreta, quae ante Codicis promulgationem legi debuerunt, amplius legenda non sunt. S. Congr. de Religiosis nova decreta praescribet[353].

Decreta, quae ante Codicis promulgationem legenda erant, fuerunt: Decr. *Romani Pontifices,* 25 ian. 1848; *Auctis admodum*, 4 nov. 1892: *Quemadmodum,* 17 dec. 1890; *Singulari,* 27 mart. 1896; *Cum de sacramentalibus,* 3 febr. 1913.

Publica lectio fit in refectorio vel in Capitulo secundum receptas consuetudines. Etiam publica lectio Codicis Iuris Canonici *De Religiosis* commendari potest.

Instructio S. Congregationis de Religiosis, 1 decembris 1931, legenda est sub initio cuiuslibet anni *Cericis religiosis:* Ad Supremos Religionum et Societatum Clericalium Moderatores. De formatione clericali et religiosa alumnorum ad sacerdotium vocatorum, deque scrutinio ante Ordinem suceptionem peragendo[354].

b) Ut saltem bis in mense, firmo praescripto can. 565 § 2, christianae catechesis habeatur instructio pro conversis[355] et familiaribus, audientium conditioni[356] accommodata, et praesertim in Religionibus laicalibus, pia ad omnes de familia exhortatio (can. 509 § 2 n. 2)[357].

Can. 565 § 2 praescribit: pro novitiis Conversis sive sint viri sive mulieres: Conversi diligenter in christiana doctrina instituantur, speciali collatione ad eos habita semel saltem in hebdomada. Pro his ergo requiruntur hebdomadariae collationes.

Etsi collationes fratrum professorum et novitiorum sapien-

---

[352] In decretis aut constitutionibus designatis.

[353] Dicitur praescribet, non praescripsit, cf. etiam can. 6 n. 6: nec implicite nec explicite.

[354] Cf. infra n. 461 a.

[355] Cf. Decretum, 1 ian. 1911, pro Conversis A. A. S. III (1911) p. 29. Is, cui tale officium incumbit, nominatur Instructor conversorum.

[356] Maioris partis intelligitur.

[357] Cf. Baucher in: Dictionnaire de droit canonique v. Abbesse p. 66 de potestate Abbatissae.

ter separatim habeantur, attamen simul fieri possunt, salvo numero collationum pro Conversis novitiis.

Nomen Conversi in can. 509 § 2 n. 2 se refert etiam ad feminas Conversas (cf. can. 490), non autem ad alias Choristas vel non Conversas [358].

Et instructio catechetica et exhortatio bis in mense habeantur.

Ad exhortationem familiares non necessario vocandi sunt.

In Religionibus clericalibus obligatio ad exhortationem non videtur esse gravis [359].

Nomine familiarium veniunt omnes, qui in religiosa Domo diu noctuque famulatus causa degunt [360] et ratione conditionis suae tali instructione indigent.

Alii auctores [361] obligationem Superiorum extendunt etiam ad personas, quae ratione educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis diu noctuque degunt in Domo religiosa uti in can. 514 § 1.

Pia exhortatio diversa est a catechetica instructione. Catechetica instructio habetur ad Conversos et familiares, pia exhortatio ad omnes de familia, sive professi sunt sive novitii, conversi vel choristae. Formula: *Ad omnes de familia* complectitur, uti videtur, tantummodo vera membra Communitatis religiosae exclusis domesticis et familiaribus [362].

Quaedam interruptio non prohibita erit, dummodo dici possit bis in mense instructionem haberi.

In Religione laicali instructio catechesis et exhortatio ab ipsis Religiosis laicis ad hoc idoneis sive a Superioribus sive eorum deputatis fieri potest, nisi praeferatur, ut sacerdos, etsi extraneus, vocetur [363].

Instructio et exhortatio viva sermonis voce instituatur; suppleri poterit praelegendo instructionem et exhortationem. Codex neque modum neque locum huius instructionis statuit.

Instructio et exhortatio quandoque coniungi possunt, at hoc

---

[358] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 37.

[359] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 645.

[360] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 172 s.

[361] Cf. Vermeersch, De vera familiaritatis ratione et de familiaribus in: Periodica III (1907) p. 90, XIV (1930) p. 63*-67*. Ramos, De conditione saecularium in Domibus Religiosorum in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 136 140; 326. Creusen, Religieux, 3 n. 72 intelligit nomine familiarium convictores seu alumnos omnes et illos in Domo religiosa receptos expensis Communitatis, non vero expensis propriis.

[362] Cf. Ramos, De conditione saecularium in Domibus Religiosorum in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 324. Blat, Creusen includunt domesticos et familiares.

[363] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1918) p. 37 s.; X (1929) p. 464.

magis pendet a circumstantiis, a themate, ab oratore, ut eo nihilominus obligationi satisfiat.

Instructio catechetica paroecialis suppeditare queat, si Domi instructio haberi non potest. Obligatio adeundi catechesim solitam in publica Ecclesia non exsistit in casu [364].

Quodsi Conversi in sensu proprio in Religione non adsint, licet agatur de Religione laicali[365], praescriptum non obligat.

Curent Superiores, ut omnes Religiosi: 1° Quotannis spiritualibus exercitiis vacent; 2° legitime non impediti quotidie Sacro intersint, orationi mentali vacent, et in alia pietatis officia, quae a Regulis et Constitutionibus praescripta sint, sedulo incumbant; 3° ad poenitentiae sacramentum semel saltem in hebdomada accedant (can. 595 § 1).

Superiores suos inter subditos promoveant frequentem, etiam quotidianam, sanctissimi Corporis Christi receptionem (cf. can. 595 § 2) [366].

145 5. a) **Relatio de Statu religioso ad Sanctam Sedem:** Abbas Primas, Superior Congregationis monasticae et cuiusvis Religionis iuris pontificii Moderator supremus debet quinto quoque anno vel saepius, si ita ferant Constitutiones [367], relationem de Statu Religionis [368] ad Sanctam Sedem per documentum mittere (cf. can. 510).

Abbas Monasterii sui iuris proinde non obligatur.

Relatio viva voce facta non sufficit nec praescribitur.

Etiam a Moderatrice suprema Congregationis iuris pontificii hoc observandum est (cf. can. 490).

Societates Religiosorum in communi viventium sine votis tenentur ad relationem (cf. can. 675).

Superiores Religionis iuris dioecesani non obligantur.

Pro Congregatione iuris dioecesani et pro Monialibus in Mo-

---

[364] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 17; Goyeneche, o. c. IX (1928) p. 37.

[365] Non dicuntur ex. gr. Conversi Religiosi laici Ordinis S. Ioannis de Deo.

[366] Cf. explicationem huius can. 595 n. 339.

[367] Post Codicis promulgationem a Sancta Sede approbatae, cf. infra B n. 4.

[368] Status Religionis includit hoc loco statum disciplinarem, materialem, personalem, oeconomicum.

nasteriis sui iuris provisum est in elencho pro relatione dioecesana [369].

Hinc non tenentur hoc praescripto Superiorissae Monialium, etsi veniunt nomine Superiorum maiorum.

Documentum debet esse subsignatum: a) A supremo Moderatore Religionis cum suo Consilio, si agatur de religione virorum (cf. can. 510); b) a suprema Moderatrice cum suo Consilio et etiam ab Ordinario loci, in quo suprema Antistita cum suo Consilio residet [370], si agatur de Congregatione mulierum iuris pontificii (cf. can. 510) [371].

Subscriptio Ordinarii loci est testificatio documenti, quae fidem facit documentum rite confectum esse signatum a suprema Antistita cum suo consilio. Ordinarius non debet neque potest investigare [372], num vera sint, quae allegantur [373].

b) **De Quinquennali relatione** a Religionibus facienda novum decretum a **S. Congregatione de Religiosis** emanavit, a Pio XI, 25 febr. 1922, approbatum, 8 martii 1922, publicatum [374] huius tenoris:

Sancitum est in Codice iuris canonici, ut quilibet supremus Moderator sive monasticae Congregationis sive cuiusvis Religionis iuris pontificii quolibet quinquennio, aut saepius, si ita ferant Constitutiones, relationem de Statu Religionis ad Sanctam Sedem mittat [375].

Ut autem hoc canonum praescriptum ordinate et utiliter ad effectum detur, haec S. Congregatio, re mature perpensa, ea quae sequuntur decernenda statuit:

1. **Quinquennia sint fixa** et communia omnibus Religionibus, incipiantque **a die primo mensis ianuarii 1923.**

Relationem itaque exhibebunt:

A) Ex Religionibus **virorum:**

α) In primo quinquennali anno: Canonici regulares, Monachi, Ordines militares (anno 1938, 1943-1948 etc.);

β) In altero: Mendicantes (1939, 1944-1949 etc.);

---

[369] Cf. infra n. 147 b).
[370] Habitualiter.
[371] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 275-283.
[372] Cf. can. 618 § 2 n. 2.
[373] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 282 s.
[374] A. A. S. XIV (1922) p. 161 s.; 278-286.
[375] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 275-283.

γ) In tertio: Clerici regulares (1940, 1945);

δ) In quarto: Congregationes votorum simplicium tam clericales quam laicales (1941-1946);

ε) In quinto: Societates virorum more Religiosorum viventium, sine votis aut cum votis privatis (cf. can. 675) (1942-1947).

B) Ex Religionibus **mulierum** relationem mittent Congregationes, habito respectu ad regionem, in qua exstat Domus princeps Instituti, seu ubi sedem ex officio habet Moderatrix generalis, sequenti ratione:

I. anno quinquennii ex Italia, Hispania et Lusitania 1938 (1943-1946);

II. anno: ex Gallia, Belgio, Hollandia, Anglia et Hibernia (1939-1944);

III. anno: ex reliquis Europae regionibus (1940-1945);

IV. anno: ex utriusque Americae partibus (1941-1946);

V. anno: ex aliis orbis partibus, et insuper Societates mulierum sine votis more Religiosarum viventium vel cum votis privatis (1942-1947).

2. Congregationes, quae relationem iam forte exhibuerunt intra quinque annos praecedentes eum annum, in quo, ad normam supra descriptam eam mittere debuerunt intra quinquennium, eximebantur ab ea rursum mittenda pro hac prima vice.

3. In exaranda relatione pro Institutis votorum simplicium prae oculis habeantur quaestiones propositae in instructione data a S. C. Episcoporum et Regularium, nunc vero ab h. Sacra Congregatione reformatae ad Codicis conformitatem, eiusque fideliter respondeatur.

4. **Moderatores vero supremi Ordinum regularium** et earum Congregationum etiam votorum simplicium aut Societatum more Religiosorum viventium, quae ad relationem mittendam ante Codicis promulgationem non tenebantur, quoadusque aliter a S. Congregatione provideatur, relationem de Statu suae Religionis integram et veritati respondentem — super quo eorum conscientia oneratur — diligenter exarare curent ea ratione et forma, quae Instituti naturae aptior videatur; ita tamen, ut ex ea Apostolica Sedes de Statu tam materiali quam morali et disciplinari Religionis plenam sibi notitiam comparare queat.

Prima autem relatio, ante alia de actuali Statu Religio-

nis, contineat notitias historicas de Ordinis aut Congregationis fundatione; et praecipue ea, quae spectant ad eiusdem approbationem per Apostolicam Sedem et ad Constitutiones, quibus in praesenti regitur. Interna quoque regiminis forma et natura votorum exponatur, et si qua mutatio in hisce facta fuerit decursu temporum aut si qua in Regulae observantia relaxatio, et quanam auctoritate inducta fuerit, declaretur.

Si qua Congregatio peculiare praescriptum habet de relatione frequentius mittenda in Constitutionibus a Sancta Sede post Codicis promulgationem revisis aut approbatis, hoc servandum erit, nullo habito respectu ad ea, quae de quinquennio praesens decretum praescribit.

c) Notanda sunt ad relatum decretum:

Subiectum obligationis mittendi relationem sunt illi in can. 510 nominati, praetermissa hic mentione Abbatis Primatis. Nihilominus generaliorem relationem facere debet. Si Congregatio monastica unicum solum Monasterium habet, Abbas tenetur sicut Antistita Religionis pontificii iuris quae unica Domo constat, quia de facto sunt supremi Moderatores.

Moniales, quae non sunt hierarchice constitutae seu in Congregationem coadunatae, nec habent Moderatricem generalem, non obligantur, multo minus Moniales Belgii et Galliae, quae Ordinariis locorum obnoxiae manent [376].

Pro viris designatur ordo secundum Religiones, pro mulieribus secundum regiones, quintus annus (1937) autem pro Societatibus mulierum sine votis vel cum votis privatis.

Normae, 28 iunii 1901, et decretum *In approbandis,* 16 iulii 1906, triennalem relationem praescripserunt. Eae Congregationes, quae nondum Constitutiones a Sancta Sede post promulgationem Codicis approbatas habent, exhibeant ad normam praesentis decreti saltem quinquennalem relationem.

Instructio seu Elenchus quaestionum, die 25 martii 1922 [377], ad quas respondendum est a Moderatoribus seu Moderatricibus generalibus Institutorum vota simplicia profitentium in relatione ad Sanctam Sedem quinto quoque anno transmittenda [378]. 146

---

[376] Cf. Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 28-31.

[377] A. A. S. XIV (1922) p. 161 ss.

[378] Ad interrogationes aut interrogationum partes asterisco * notatas tantum in prima post promulgatam hanc instructionem relatione respondendum erit.

(A S. Congregatione Episcoporum ac Regularium primum in decreto *In approbandis* edita, 16 iulii 1906 [379]; ad tramitem Codicis iuris canonici a S. Congregatione de Religiosis revisa et emendata).

PRAEMITTENDA

1. Doceatur quae decreta approbationis seu commendationis, et quando Institutum a Sancta Sede obtinuerit.

2. Quinam sit finis sive scopus peculiaris Instituti.

3. Num titulus Instituti ab initio assumptus aut scopus vel habitus Sodalium aliquatenus postmodum immutati fuerint et quanam auctoritate.

4. Quot sint Sodalium classes. Quaenam vota emittantur.

5*. Quot Sodales ab initio usque in praesens, aut saltem ultimo vicennio, habitum Instituti induerint.

6*. Quot Sodales a fundatione Instituti usque in praesens, aut saltem ultimo vicennio, et quomodo, ab ea recesserint, sive tempore novitiatus, sive post emissa vota temporanea, sive post emissa vota perpetua. Num et quot fuerint f u g i t i v i v e l a p o s t a t a e.

7. Quandonam ultima relatio ad Sanctam Sedem missa fuerit.

I. DE PERSONIS

A) De admissis

8. Quot postulantes ab ultima relatione admissi fuerint.

9. Num pro singulis habita sint testimonia a iure requisita, speciatim vero litterae testimoniales: a) pro viris in genere; b) pro Clericis; c) pro illis (viris aut respective mulieribus), qui in Seminario, Collegio vel alius Religionis postulatu aut novitiatu fuerunt; et quidem iureiurando firmata.

10. Num speciali aliquo modo seu industria ad nomen Instituto dandum quis allectus fuerit; et praesertim num ephemeridum ope moderatores hunc in finem usi sint.

11. Num praeterea exquisita fuerit sufficiens notitia circa eorum indolem et mores, quoties id necessarium erat vel opportunum.

12. Quoties et super quibus impedimentis seu defectibus dispensatio necessaria fuerit et a quonam Superiore ecclesiastico concessa.

13. Num postulatum omnes ii quibus praescriptus est peregerint per tempus statutum in Domo in qua regularis disciplina servetur.

B) De Novitiis

14. Quot et quaenam sint Domus novitiatus et num unaquaeque auctoritate Sanctae Sedis instituta sit.

15. Quot novitii post ultimam relationem habitum Instituti susceperint.

16. Quot nunc in novitiatu degant.

17. Num novitii a professis rite separati existant.

18. Num omnes habeant integrum exemplar Constitutionum.

19. Num omnes ante professionem per annum integrum et continuum in Domo novitiatus sub cura magistri degerint.

---

[379] Anal. eccles. 1906 p. 350 ss. Micheletti, Ius Pianum p. 682 ss.

20. Num magister novitiorum ab omnibus officiis oneribusque vacet, quae novitiorum curam et regimen impedire possint.

21. Num, quantum et qua auctoritate, tempus novitiatus, ultra terminum in Constitutionibus praefinitum, prorogatum vel imminutum fuerit.

22. Utrum novitii primo novitiatus anno vacaverint tantummodo exercitiis pietatis, an aliis etiam et quibus addicti fuerint.

23. Num durante secundo anno novitiatus (ubi peragitur) novitii in alias Domus missi fuerint, et num servata fuerit instructio S. Congregationis de Religiosis, diei 3 nov. 1921.

24. **(In Institutis Sororum).** Num ante admissionem ad habitum, ad primam professionem temporariam et ad professionem perpetuam, Episcopus vel eius delegatus praescriptam voluntatem adspirantis et gratuito, exploraverit.

25. Num professioni, quoties locus erat, praemissa fuerit vel alias opportune peracta cessio administrationis propriorum bonorum ac dispositio de eorumdem usu et usufructu.

26. Num a novitiis ante professionem votorum temporariorum testamentum de bonis praesentibus vel forte obventuris libere conditum fuerit.

C) De professis

27. Quot nunc sint in Instituto Sodales: a) votorum temporariorum; b) votorum perpetuorum.

28. Num vota temporaria semper debito tempore fuerint renovata.

29. Num Sodales tempore debito ad vota perpetua admissi fuerint post elapsum tempus votorum temporariorum.

30. Quot Sodales sive professi sive novitii post ultimam relationem obierint.

D) De egressis et dimissis

31. Quot post ultimam relationem ab Instituto recesserint: a) ex novitiis; b) ex professis expleto tempore votorum temporariorum; c) perdurantibus votis temporariis; d) post emissa vota perpetua.

32. Num in dimittendis Sodalibus semper observatae fuerint, pro casuum diversitate, normae in sacris canonibus et in propriis Constitutionibus praescriptae.

33. Num (expleto casu urgenti, de quo in cann. 653 et 668) aliquis dimissus aut egressus fuerit: a) ante acceptam sententiae vel decreti confirmationem ab Apostolica Sede, si agatur de viris professis a votis perpetuis; vel ante acceptam ab eadem S. Sede decisionem, si de Sororibus a votis perpetuis professis agatur; b) pendente recursu ad Sanctam Sedem, si de professis a votis temporariis; c) absque praevia dispensatione, ab ipso Religioso expostulata, super votis emissis.

34. **(In Institutis Sororum).** Num egressis quacumque de causa dos, quomodolibet constituta, integre tradita fuerit, una cum supellectili quam ad Institutum attulerant, in eo statu, in quo tempore egressus reperiebatur.

35. Num iis, quae sine dote receptae, ex propriis bonis sibimet providere non valebant, in casu egressus ex Instituto, necessaria ex caritate suppeditata fuerint, quibus modo tuto ac convenienti domum redire et per aliquod tempus honeste vivere potuerint.

II. DE ÈREBUS

A) De Domibus

36. Quot Domos Institutum habeat, et in quibusnam Dioecesibus: an et quot habeat Provincias.

37. An et quot novae Domus post ultimam relationem apertae fuerint: et an in omnibus intercesserit legitima auctoritas et servata fuerit ratio in Constitutionibus praescripta.

38. Quot Sodales diversarum classium in singulis Domibus commorentur, et (si diversa opera ab Instituto exerceantur), quibusnam operibus addicti sint.

39. Num post ultimam relationem Domus aliqua suppressa fuerit et cuiusnam auctoritate.

40. Utrum singuli Sodales proprias cellas habeant, an saltem in communi dormitorio suum quisque cubile convenienter ab omnibus aliis separatum.

41. Num infirmis curandis separatus locus undequaque aptus addictus sit.

42. Num pro recipiendis hospitibus adsint in Domo cubicula sufficienter, ut decet, a Communitate religiosa separata.

43. **(In Institutis Sororum).** Num habitatio capellani sive confessarii ingressum separatum et nullam cum Sororum habitatione communicationem habeat.

B) De bonis

44. Quinam fuerint ab ultima relatione annui reditus et expensae; a) tum Instituti in communi; b) tum uniuscuiusque Domus.

45. Num ab ultima relatione sive Institutum in communi, sive certae Domus in particulari, nova bona mobilia vel immobilia et cuius valoris obtinuerint.

46. Num pecuniam semper utili foenori et honesto ac tuto collocaverint.

47. Utrum et quam iacturam bonorum suorum post ultimam relationem fecerint, vel damna subierint, et qua de causa.

48. Num et qua bona sive immobilia, sive mobilia pretiosa abalienaverint, e qua facultate.

49. Num illorum bonorum, quae capitalia vocantur, partem aliquam consumpserint.

50. Num arca communis vel Domus aliqua particularis aere alieno gravetur, et quanto.

51. Num ab ultima relatione nova debita contraxerint; quaenam, et qua auctoritate.

52. Num bona temporalia, tum Religionis universae, tum singularum Provinciarum vel Domorum, per Oeconomos rite deputatos administrentur ad normam sacrorum canonum et Constitutionum.

53. Num Oeconomi, sive generales, sive locales, rationem suarum administrationum praescriptis temporibus reddiderint, et num huiusmodi rationes modo praescripto examinatae et approbatae fuerint.

54. Num lites de bonis habeant.

55. Num pecuniae aliaeque res pretiosae caute custodiantur iuxta normas hac de re traditas et praescriptum Constitutionum.

56. Num et quo pacto pecuniam sive res pretiosas, a saecularibus depositas, custodiendas acceptaverint.

57. **(In Institutis Sororum).** Utrum dotes Sororum iuxta leges canonicas in tuto ac fructifero investimento de consensu Ordinarii loci collocatae fuerint; an et quae earum pars, quo modo et cuius permissu in expensas faciendas insumpta fuerit.

58. Num et quaenam legata pia seu fundationes in Instituto, sive pro Missis celebrandis, sive pro operibus caritatis exercendis exsistant.

59. Num huiusmodi onera fideliter adimpleta fuerint.

60. Num pecunia, qua huiusmodi fundationes constituta fuerunt, rite collocata et seorsim ab aliis quibuslibet administrata fuerit.

61. Num Episcopo iuxta sacrorum canonum praescriptum de huiusmodi fundationibus ratio reddita fuerit.

62. Quantum superfluae pecuniae in fine cuiuslibet anni a singulis Domibus in arcam communem collocatum fuerit.

63. Utrum sponte an invite huiusmodi pecuniae collatio ab omnibus facta fuerit.

64. Num Superiorissa vel Oeconoma habeat pecunias, de quibus libere, etsi pro bono Instituti, disponat, quin ullam rationem reddat.

III. DE DISCIPLINA

A) De vita religiosa

65. Num in unaquaque Domo exercitia spiritualia pro singulis diebus, mensibus, annis vel aliis certis temporibus statuta accurate peragantur.

66. Num omnes Sodales quotidie Missae sacrificio assistant.

67. Utrum omnes Sodales exercitiis communibus interesse possint, et an illis, qui quandoque pro negotiis domesticis ab aliquo exercito communi eximuntur, saltem concedatur tempus privatim illud peragendi.

68. Num serventur canonica statuta: a) quantum ad conscientiae manifestationem non exigendam; b) quoad sacramentalem confessionem; c) circa eucharisticae communionis frequentationem.

69. Num adsint confessarii ad iuris normam designati; num et qui abusus irrepserint, sive ex parte Superiorum libertatem a lege concessam coarctantium, sive ex parte subditorum permissa libertate abutentium.

70. Num in Institutis Sororum ubique quovis triennio confessarius ordinarius mutetur vel debita auctoritate confirmetur.

71. Num praescriptiones de clausura servanda in parte Domus Religiosis reservata fideliter observentur.

72. Num Religiosis frequenter permittatur locutorium adire et an Constitutiones in hac re serventur.

73. Num Religiosis e Domo egredientibus extra casum necessitatis a Superioribus socius addatur.

74. Num, qua ratione et quibus temporibus habeantur institutiones catecheticae et piae exhortationes ad conversos aliosque alumnos nec non ad famulos seu convictores.

75. Num et quaenam scripta periodica Sodales edant aut illis conscribendis operam conferant; num in iis, sicut etiam in libris edendis, statutae leges servatae fuerint.

76. Num et quibus libris, sive antiquis sive recentioribus, etiam manu scriptis, sola Moderatorum Instituti licentia editis Sodales utantur.

B) De observantia quarundam specialium legum

77. Num omnia circa Capitulum generale praescripta diligenter observata fuerint: a) quoad litteras convocatorias; b) quoad electionem

delegatorum; c) quoad electionem scrutatorum et secretarii; d) quoad electionem Moderatoris generalis; e) quoad electionem Consiliariorum, Oeconomi et Secretarii generalium.

78. Num omnino liberum fuerit Sodalibus litteras, quae ab inspectione Superiorum exemptae sunt, sive scribere sive recipere.

79. Num lex de mutandis Superioribus post statutum tempus fideliter observetur. Num, quot dispensationes et a quo super hac lege impetratae fuerint.

80. Num Moderator generalis et Superiores provinciales praescriptam Domorum visitationem rite peregerint.

81. Num Moderator generalis et Superiores sive provinciales sive locales praefinitis temporibus Consiliarios suos convocent, ut cum eis agant de negotiis sive Instituti sive Provinciae sive Domus.

82. Num in deliberationibus debita libertas Consiliariis servata fuerit.

83. Num in consilio generali electiones libere et iuxta normas praescriptas factae fuerint.

84. Utrum ubique vigeat vita communis; num omnibus Sodalibus necessaria, praecipue quoad victum et vestitum, a Superioribus ea qua decet paterna caritate suppeditentur, et an forte sint qui haec sibi ab extraneis procurent.

85. Num alicubi Sodales sint numero insufficientes ita, ut nimis onerentur laboribus cum gravi valetudinis discrimine.

86. Num provideatur ne quid desit infirmis ex iis, quibus iuxta propriam cuiusque conditionem indigent, atque ut in corporalibus et spiritualibus necessitatibus qua par est caritate subleventur.

87. **(In Institutis Clericorum).** Quot annis clerici vacent studiis: a) litterarum humaniorum; b) philosophiae; et c) theologiae.

Quatenus autem studia Domi peragantur, quot professores singulis disciplinis tradendis sint addicti.

88. Num alumnis aut etiam magistris alia officia committantur, quae a studiis eos avocent.

89. Num omnes studentes: a) integrum cursum studiorum perfecerint antequam e Domo studiis destinata exierint; b) ante promotionem ad sacros ordines studia per leges canonicas respective praescripta rite perfecerint; c) cetera omnia a sacris canonibus pro admissione ad ordines requisita (circa titulum ordinationis, litteras dimissorias, etc.) religiose observaverint.

90. Num servata fuerit lex de examine a sacerdotibus quotannis, saltem per quinquennium, peragendo.

91. Num aliquando exerceatur negotiatio per sacros canones interdicta: item an ars aliqua vel industria quae frequentiorem afferat consuetudinem cum extraneis: quibus cautelis; tum pro salute illorum Sodalium qui his incumbunt, tum pro externorum aedificatione.

92. An Superiores curent inter suos subditos promovere notitiam et exsecutionem decretorum Sanctae Sedis, quae Religiosos respiciunt: item an publice legantur, praeter proprias Constitutiones, decreta quae Apostolica Sedes legenda praescripserit.

C) De operibus Instituti

93. Quot personis vel classibus personarum beneficia contulerint Sodales iis operibus quibus iuxta scopum sui Instituti sese devovent.

94. Si numerus istarum personarum post ultimam relationem alicubi imminutus fuerit, indicentur rationes.

95. **(Pro Institutis quae stipem ostiatim colligunt).**
a) An ex Constitutionibus clare et certo constet de iure seu officio stipem ostiatim colligendi; b) an sacrorum canonum praescripta et Sanctae Sedis decreta hac de re edita in omnibus religiose observentur.

96. Num ab Institutis Sororum habeantur in suis Domibus diversoria aut valetudinaria pro personis quibuscumque, etiam diversi sexus; et quatenus affirmative, cuius licentia et quibus cautelis.

97. Num et quomodo Sorores in Seminariis vel Collegiis vel quibuscumque ecclesiasticorum virorum Domibus rem domesticam gerendam assumpserint.

98. Num Sorores opera quaedam caritatis exerceant (ex. gr. erga infantes aut parturientes aut chirurgi cultro incisos), quae virgines Deo dicatas et habitu religioso indutas dedecere videantur.

99. Num Sorores, quae infirmis in privatorum domiciliis inserviunt, praescriptas a Constitutionibus cautelas semper adhibeant.

100. Num Superiores permiserint commorationem Sodalium in domibus saecularium, et quanto tempore.

101. **(Pro Institutis virorum).** Num aliquod Institutum Sororum quasi ab ipsis dependens, sibique aggregatum, directe vel indirecte, retineant vel dirigant et quanam auctoritate.

102. Num post ultimam relationem aliquod novum opus, vel potius nova species operum, aliis iam exsistentibus adiuncta fuerit, et quanam auctoritate.

103. Num in Instituto vel in aliquibus Domibus irrepserint abusus et qui.

104. Num querelae vel difficultates exsistant: a) cum Ordinariis locorum; b) cum confessariis; c) cum cappellanis.

105. **(Pro Institutis laicalibus utriusque sexus).** An Domos habeant in quibus suscipiantur ad commorandum adolescentes respectivi sexus qui publicas scholas laicas frequentant, quibus in locis, quasve scholas adeant, quomodo et per quos eorum religiosae instructioni consultum sit.

Responsa autem ad suprascriptas quaestiones non solum a Moderatore seu Moderatrice generali, sed etiam a singulis Consiliariis seu Assistentibus generalibus, praevio maturo examine, signanda erunt.

Si agatur de Congregatione mulierum, signanda pariter erunt ab Ordinario loci, in quo suprema Antistita cum suo Consilio residet. Quod si quis ex iisdem Consiliariis seu Assistentibus aliquid magni momenti praeterea Sanctae Sedi significandum esse putaverit, id etiam per privatas atque secretas litteras praestare poterit. Verumtamen memor ipse sit conditionis suae et sciat conscientiam suam graviter oneratam iri, si quid a veritate alienum secretis eiusmodi litteris exponere praesumpserit.

Romae, ex Secretaria Sacrae Congregationis de Religiosis, die 25 martii 1922 [380].

In nova relationis quinquennalis formula [381] pro Episcopis, Vicariis, Praefectisque Apostolicis ac Missionum Superioribus in locis S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis in cap. IV § 4 haec habentur de Institutis religiosis et de aliis personis, quae in Missione adlaborant: 147

36. a) An et quae Instituta religiosa utriusque sexus adsint, quot Domus, et quot in eis indigenae et exteri. An Ordinarius sive per se sive per alium quinquennalem visitationem Domorum religiosarum utriusque

---

[380] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. III (1922) p. 252 s.
[381] A. A. S. XIV (1922) p. 287 ss.

sexus peregerit, iuxta can. 296 § 1, 512, 513, et quae de iis magis notatu digna videantur.

b) Utrum Religiosi utriusque sexus vitam communem ducant.

c) An Instituta religiosa bona possideant, nomine proprio in Missione.

37. Quaenam eorum pro Missione utilitas; quae opera dirigant et quo successu; an indigenarum et pauperum curae atque institutioni praecipue attendant; idque exprimatur sive quoad Instituta virorum sive quoad Instituta mulierum.

38. Si pro indigenis habeantur Instituta religiosa dioecesani iuris vel Societates sive virorum sive mulierum in communi sine votis viventium, eorum nomen Ordinarius dicat, nec non finem Sodalium, numerum, utilitatem; an emittant vota temporaria vel perpetua; et alia huiusmodi.

39. De Religiosis mulieribus Ordinarius referat:

a) An observentur canonicae leges circa admissionem ad novitiatum, professionem, clausuram, confessarios ac bonorum temporalium administrationem iuxta can. 512, 513, 520-527, 533-535, 545, 549, 550, 552, 600-605.

b) An sint quae infirmis in privatis domibus adsistant, aut rem domesticam in nosocomiis, Seminariis, vel similibus virorum Domibus gerant; an cautum sit de vitandis periculis, et an aliquid habeatur reprehendendum.

40. Utrum Virgines indigenae extra claustra viventes habeantur, et quae earum vita et opera.

41. Quot catechistae et magistri scholarum utriusque sexus habeantur; an et quot viri et quot mulieres pueris moribundis baptismi collationi sint addicti; quomodo eorum honestae sustentationi provideatur.

Creusen [382] recte notat, etsi articuli huius elenchi exprimant mentem Sanctae Sedis, non semper tamen ipsi, etsi de rebus disciplinaribus agant, adesse supponunt aut intendunt imponere strictam obligationem. Sancta Sedes rationem sese gerendi Religionum, etiam deficiente clara et stricta lege, iure meritoque cognoscere vult.

Relatio debet fieri S. Congregationi de Religiosis, pro Religiosis autem, quae sub plena iurisdictione S. Congr. de Propaganda sunt, haec S. Congr. est competens. S. Congr. de Propaganda elenchum proprium non publicavit nec ordinationes pro hac re statuit.

De relationibus dioecesanis

Per decretum A remotissime, datum die 31 decembris 1909 [383], determinata fuerunt tempus et ratio, quibus ab Ordinariis conficiendae forent relationes dioecesanae ad Apostolicam Sedem; simul autem dabatur Formula, quam Episcopi sequi deberent in eiusmodi relationibus exarandis. Verum, promulgato novo Codice canonici iuris, quo nonnulla innovata sunt alioque aliter ordinata, expedire visum est ac

---

[382] Religieux et Religieuses n. 77; cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 277.

[383] A. A. S. II (1909) p. 13 s.

porro oportere ut memorata Formula aliquantum immutaretur, quo eiusdem Codicis praescriptionibus plenius responderet atque omnimode cohaereret.

Itaque, de mandato Ssmi D. N. Benedicti PP. XV, nova haec Formula [384] ab ipsa Sanctitate Sua revisa et approbata, ab universis Ordinariis in posterum adhibenda erit in relationibus conficiendis, incipiendo scilicet primo anno quinquennii tertii, hoc est ab anno 1921.

Caput X elenchi agit de Religiosis:

77. An Ordinarius sive per se, sive per alium, quinquennalem visitationem Domorum religiosarum peregerit iuxta cann. 512, 513: et quae notabiliora adnotanda habet.

78. Utrum Religiosi, sive viri, sive mulieres, vitam communem ducant, an sint qui habitent soli, vel in domibus privatis cum saecularibus, et quo iure, quae sit in utroque casu eorum fama; quaenam pro Dioecesi utilitas; an catechismum tradant, si Ordinarius requisierit iuxta can. 1334; quo habitu incedant.

79. Si quaestuantes desint, sive viri, sive mulieres, an canonicae praescriptiones cann. 621, 622, 624 s. servaverint: an aliquod inconveniens acciderit, vel aliquod sit de hac re animadvertendum.

80. Si Congregatio aliqua dioecesani iuris, vel Societas sive virorum sive mulierum in communi sine votis viventium habeatur, Ordinarius de ea, aut de eis, nomen dicat, finem, sodalium munerum, utilitatem, et si quae alia observanda habeat.

81. Referat Ordinarius, an aliquod offendiculum cum Religiosis habeat in suae iurisdictionis exercitio.

82. Si adsint Religiosi viri ordinaribus sacris iam initiati, qui exclaustrati saecularizati aut dimissi a Religione fuerint, referat Ordinarius quid de ipsis dicendum iuxta cann. 639, 640, 669 ss.

83. De religiosis mulieribus in specie Ordinarius referat:

a) An observentur canonicae leges circa admissionem ad novitiatum, professionem, clausuram, confessarios ac bonorum temporalium administrationem iuxta cann. 512, 513, 520, 527, 533-535, 547, 549, 550, 552, 600-605.

b) Si quae Monasteria Monialium Superioribus Regularibus sint subiecta, an in casibus a iure statutis Ordinario subdantur iuxta can. 500 § 2 et 615.

c) Quae vitae activae sunt quibus diversis operibus se addicant, et quo fructu.

d) Si sint quae infirmis in privatis domibus adsistant, aut rem domesticam in nosocomiis, Seminariis vel similibus virorum Domibus gerant an cautum sit a periculis quae in his adiunctis obversantur, et an aliquid habeatur deplorandum.

6. Visitatio canonica [385]. 148

a) Visitatio canonica est accurata inquisitio a competenti Superiore facta de regimine singularum Domorum Religionis et de disciplina religiosa.

---

[384] A. A. S. vol. X (1918) p. 487-503. 4 nov. 1918.

[385] Cf. Bastien, Direttorio Canonico 1926, n. 308-312; Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) I. 24-26; Huerta, Diccionario canónico de Religiosas, t. III, verb. visita. Iardi, El derecho de las Religiosas, nn. 192,

Si in aliqua Communitate spiritum vere religiosum conservare et abusus arcere quis vult, non tantum leges convenientes necessariae sunt, verum Superior etiam statum Familiae sibi concreditae recte cognoscere debet. Solum tali modo ei possibile erit progressum aut regressum cognoscere, bonum promovere noxiaque abolere [386].

Visitatio exhibet aptissimum medium ad praecavendam relaxationem vel ad observantiam instaurandam [387].

Proinde finis visitationis est, ut observantia et disciplina restituatur, conservetur, augeatur. Ad hoc visitator debet corrigere, castigare, emendare deficientes, confirmare, et ad maiora exstimulare bene ambulantes.

Quod in can. 343 § 1 pro visitatione Dioecesis praescriptum est, potest congruenter etiam pro visitatione in Religione applicari.

Visitatio autem non degenerare debet in meram inquisitionem criminalem aut extrinsecam formalitatem [388].

b) De visitatione **Superiorum Religiosorum** Codex dicit: Maiores Religionum Superiores, quos ad hoc munus Constitutiones designant, temporibus in eisdem definitis, omnes Domos sibi subiectas [389] visitent per se, vel per alios, si fuerint legitime impediti (can. 511) [390].

Omnes Superiores maiores intelliguntur [391] tam supremi quam simpliciter maiores provinciales et maiores locales, a quibus aliae Domus, proprie dictae, pendent.

Attamen non omnes Superiores tenentur ad visitationem peragendam, sed ii dumtaxat, qui in Constitutionibus designantur.

Normae 1901 statuerunt: Moderatrix (generalis) totum Institutum sive per se sive per aliam Sororem ad hoc delegatam singulis trienniis vel etiam pluries, si opus fuerit, visitabit.

Post Codicis promulgationem hac in re obligatio de tempore eruitur ex Constitutionibus.

Visitationis obligatio gravis est, quia plerumque disciplina

986, 987; Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 440-448; IX (1928) p. 23-31; cf. etiam supra n. 97, b.

[386] Leitner, o. c. p. 318.

[387] Cf. Conc. Trid. sess. XXV, cap. 1 De regul.

[388] Cf. Cap. 7 X de stat. III, 35. Conc. Trid. sess XXV cap. 1, 8, 20, de reg., S. C. Ep. et Reg. 19 iul. 1895 ad 23.

[389] Quoad effectus visitationis.

[390] E. Jombart, Questionnaire pour les Supérieures générales ou provinciales en visite in: Revue des Comm. rel. VI (1930) p. 15-21; p. 70-74.

[391] Ad normam can. 490 veniunt etiam Superiorissae maiores.

religiosa ab ea pendet [392]. Si ergo Superiores competentes legitime impediti sint, ex. gr. propter infirmitatem aut extensionem districtus etc. [393], per alios visitatio facienda est.

Visitationes provinciales singulis annis fieri solent, visitationes generales singulis triennniis aut sexenniis [394].

Delegatus incipit officium suum a die, quo litterae delegationis (cf. can. 159, 200 § 2) publice lectae aut visitantibus iuridice praesentatae sunt.

Superior moraliter vel physice legitime impeditus esse potest.

c) De visitatione **Ordinariorum locorum** Codex inculcat: Ordinarius loci habet etiam ius et officium visitandi Domus religiosas in casibus a iure designatis. Statuit Codex:

Ordinarius loci per se vel per alium quinto quoque anno visitare debet [395]:

α) Singula Monialium Monasteria quae sibi vel Sedi Apostolicae immediate subiecta sunt (can. 512 § 1 n. 1).

Etiam ea Monasteria Monialium comprehenduntur, in quibus ex praescripto Sanctae Sedis vota sunt dumtaxat simplicia [396]. Potestas Ordinarii in exemptos nunc iam non est delegata, sed ordinaria, licet vicaria nempe nomine S. Sedis exercita.

β) Singulas Domos sive virorum sive mulierum Congregationis iuris dioecesani (can. 512 § 1 n. 2).

In casu sub *α*) et *β*) Ordinarius loci est visitator de omnibus sive de disciplina interna sive de externis relationibus. Attamen in Congregationibus iuris dioecesani etiam Superior maior secundum normam can. 511 visitationem peragere potest. Cum praedictae Moniales et Sorores etiam circa vitam religiosam pendeant ab Ordinario loci saepius quoque visitatio fieri posset [397].

---

[392] De obligationibus Ordinarii loci cf. can. 512.

[393] Leitner, o. c. p. 319.

[394] Cf. Normas nn. 255, 256, 257, 271.

[395] De Filiabus charitatis (Figlie della Carità) cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 677 n. 540 nota 5.

[396] Cf. A. A. S. XV (1923) p. 357; cf. supra n. 47 g.

[397] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 143 ss.; VI (1925) p. 181-186; VIII (1927) p. 441.

Visitare quoque eodem tempore debet [398]:

α) Monasteria Monialium, quae Regularibus subduntur, circa ea quae clausurae legem spectant [399]; imo etiam circa alia omnia, si Superior regularis ea a quinque annis non visitaverit (can. 512 § 2 n. 1).

β) Singulas Domos Congregationis clericalis iuris pontificii etiam exemptae, in iis quae pertinent ad ecclesiam, sacrarium [400], oratorium publicum [401], sedem [402] ad sacramentum poenitentiae (can. 512 § 2 n. 2).

Agitur de Domibus Congregationis, non Ordinis. Domus Ordinis, etsi non formatae, non subiacent visitationi Ordinarii loci nec oratoria semipublica Religionum clericalium exemptarum.

Oratoria semipublica Congregationum clericalium non exemptarum visitationi Ordinarii loci non sunt obnoxia [403], sed Superiori maiori hoc ius competit, arguendo ex silentio in can. 512 § 2 n. 2 [404]. Alia sententia nititur canone 344 § 1: Ordinariae episcopali visitationi obnoxiae sunt personae, res ac loca pia, quamvis exempta, quae intra Dioecesis ambitum continentur, nisi probari possit specialem a visitatione exemptionem fuisse ipsis ab Apostolica Sede concessam.

Ordinarius loci non potest facere ordinariam periodicam visitationem ecclesiae vel publici Oratorii in Ordine virorum, nisi in casu, quo lex dioecesana peculiare quid statuerit, et in quantum positivam notitiam habeat legem particularem a se latam de materia can. 1261 non observari [405].

γ) Singulas Domos Congregationis laicalis iuris pontificii non solum in iis, de quibus in superiore numero, sed etiam in aliis, quae ad internam disciplinam

---

[398] Simul cum Superiore religioso, iurisdictio autem hic est limitata.

[399] Non autem circa disciplinam, administrationem bonorum, cf. autem can. 535 § 1 n. 1 infra n. 209, 3ª. Visitatio autem saepius fieri posset, quod ex iurisprudentia comprobatur, cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1926) p. 445. De visitatione clausurae Monialium Regularibus subiectarum cf. Com. Pont. supra n. 97 b 3.

[400] Idest sacristia.

[401] Cf. n. 463.

[402] Aut sedes licet sint extra ecclesiam vel oratorium.

[403] Aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 648 n. 540 nota 2.

[404] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 335-336.

[405] Cf. can. 1261 supra n. 97 b n. 4; n. 421 g 488 n. 2.

spectant, ad normam tamen can. 618 § 2 n. 2 (can. 512 § 2 n. 3).

Can. 618 § 2 n. 2 dicit: Ordinarius loci in Religionibus laicalibus ipse potest ac debet inquirere num disciplina ad Constitutionum normam vigeat, num quid sana doctrina morumque probitas detrimenti ceperit, num contra clausuram peccatum sit, num Sacramenta aequa stataque frequentia suscipiantur; et, si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse per se consulat; si qua tamen maioris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim; decretum vero ad Sanctam Sedem deferat [406].

Regimen vel disciplinam in Constitutionibus sancitam Visitator immutare non potest [407].

δ) Quod ad bonorum administrationem attinet, serventur praescripta can. 532-535 [408] (can. 512 § 3).

ε) De Ordinarii loci visitatione in relatione ad scholas, oratoria, recreatoria, patronatus etiam exemptorum, cf. can. 1382, in relatione ad opera pia, cf. can. 1491-1493 [409].

d) De munere Visitatoris sive Superioris interni sive Ordinarii loci in casibus huic permissis vel iniunctis Codex habet hoc: Visitator [410] ius et officium habet interrogandi Religiosos quos oportere iudicaverit et cognoscendi de iis quae ad visitationem spectant; omnes autem Religiosi obligatione tenentur respondendi secundum veritatem, nec Superioribus [411] fas est quoquo modo eos ab hac obligatione avertere aut visitationis scopum aliter impedire (can. 513 § 1) [412].

Visitator [413] est verus Superior [414] non tantummodo merus inspector vel relator.

Visitator ordinarius est is, qui ordinaria potestate sive

---

[406] Ita iam in Const. *Conditae*, 4 dec. 1900 cap. 2 n. XI A. S. S. XXXIII (1900-1901) p. 346.

[407] Cf. Lucidi, De visitatione II n. 436 s., Const. *Conditae* Leonis XIII die 8 dec. 1900; cap. II n. XI; Normae 28 iun. 1901 n. 260.

[408] Videsis Partem VII.

[409] Cf. Partem XI cap. III.

[410] Quilibet, sive Ordinarius loci vel Superior maior sive Delegatus est.

[411] A fortiore subditis.

[412] Poenae pro transgressionibus, cf. can. 2413 §§ 1-2.

[413] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 23-31.

[414] Etsi extraordinarius, cf. supra n. 103.

propria sive vicaria (vice et auctoritate Superioris maioris) fruitur[415], Visitator delegatus habet potestatem dumtaxat delegatam.

In concreto potestas Visitatoris correspondet naturae et gradui potestatis Superioris, qui visitationem facit vel cuius nomine visitatio fit.

In visitatione plus minusque suspenditur auctoritas Superioris Domus vel Provinciae.

Visitator non tantummodo Religiosos ipsos, sive Superiores sive subditos, interrogare potest, sed etiam novitios adspirantesque; non vi verborum can. 488 n. 7, sed qua membra Communitatis sunt.

Visitator non omnes ex iure communi[416] interrogare debet, etsi valeat, sed illos, quos oportere iudicabit, non arbitrio suo dumtaxat.

Insuper Visitator res et loca investigare potest et debet. Particulares instructiones etiam servare debet.

Quandoque ius particulare obligationem imponit non tantum respondendi, sed et denuntiandi positive ac proprio motu.

Religiosi tenentur in responsis veritatem dicere intra terminos a probata canonica doctrina agnitos.

Visitatori illa omnia revelanda sunt et hoc generatim forma non iudiciali, quae ad bonum sive singulorum sive Communitatis aut Religionis necessaria sint.

Nec directe nec indirecte, nec immediate nec mediate Superior et a fortiore subditi possunt id, quod visitatio intendit, impedire.

Inquisitio Visitatoris ad haec praecipua capita reducitur: 1) Circa disciplinam regularem; 2) circa orationem mentalem; 3) circa frequentiam chori, ubi obligatio chori adest; 4) Missae celebrationem; 5) circa vitam communem; 6) circa ieiunia et abstinentiam; 7) circa modum agendi Superioris cum subditis; 8) circa caritatem inter fratres; 9) circa obedientiam et reverentiam Superioribus debitam; 10) circa Missarum eleemosynas earumdemque exonerationes; 11) An statutis temporibus ad mensam publice legantur praescripta decreta et Constitutiones; 12) an lex de casibus conscientiae proponendis et solvendis servetur; 13) an lectores suum adimpleant officium cum studentium profectu; 14) an statis temporibus habeatur culparum Capitulum, ubi illud praescribitur; 15) an aliquod delictum commissum sit, quod Visitatori pro bono Communitatis innotescere debeat; 16) an rite administrentur bona Communitatis[417].

Pont. Comm. ad Cod. interpr., 24 nov. 1920, solvit sequens dubium[418].

---

[415] Etiam adiunctas facultates ex delegatione habere potest.
[416] Quandoque autem ex iure particulari.
[417] Cf. Piat I, gr. 875; Wernz-Vidal, De religiosis n. 148.
[418] A. A. S. XII (1920) p. 575

Utrum ad normam can. 512 § 2 n. 1 et can. 513 § 1 officium Ordinarii loci sit visitare quinto quoque anno Monasteria Monialium, quae Regularibus (etiam exemptis) subduntur, circa ea, quae clausurae legem spectant eo, qui in can. 513 exponitur modo? — Resp. Affirmative.

Potestas Superioris per visitationem non cessat, sed quandoque quiescit, imprimis in iis, in quibus habetur appositio manus visitatoris. Constitutiones et legitimae consuetudines respiciendae sunt.

De obligatione denuntiationis delicti cf. n. 480.

Proinde denuntiatio erit paterna seu evangelica facta Superiori tanquam patri, qui ex paterna caritate provideat. Merito dicit Wernz-Vidal[419]: Licet generatim praecedere debeat fraterna correctio, facile in Ordinibus et Congregationibus religiosis omitti poterit ob varias rationes, quia ex. gr. denuntiatio paterna plerumque fit sine detrimento denuntiati, quia non raro magis potest denuntiatio quam fraterna correctio, quia in multis Institutis Religiosi cedunt iuri naturali, quod habent ut prius fraterna correctione moneantur.

e) A decretis Visitatoris recursus datur in devolutivo tantum, nisi Visitator ordine iudiciario processerit (can. 513 § 2) in casu extraordinario, et si agatur de Visitatore, qui iurisdictionem iudicialem fori externi habet. Appellatio patet in suspensivo.

Visitator generatim et primo loco debet in visitatione paterne procedere. Quae in can. 345 de Ordinarii loci visitationibus habentur, in qualibet visitatione canonica valent. Codex enim ait: Visitator, in iis quae obiectum et finem visitationis respiciunt, debet paterna forma procedere, et ab eius praeceptis ac decretis datur recursus in devolutivo tantum (cf. can. 345), idest firma remanent, quae Visitator decrevit, donec Superior, ad quem recursus fit, aliud decernit. Primum obediant et deinde recurrant.

De modo via iudiciali procedendi pariter in can. 345 statuitur: In aliis vero causis, etiam tempore visitationis, Episcopus ad normam iuris procedat necesse est.

Ex natura rei vel ex expressa restrictione potestas iudiciaria exclusa esse potest[420].

A denuntiatione paterna fieri non potest transitus ad pu-

---

[419] De Religiosis n. 149.

[420] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 101.

nitionem vel ad inquisitionem iudiciariam. Superior autem commonere potest paterne de obligatione denuntiandi canonice (cf. can. 1935 §§ 1-2; cf. n. 408).

Visitationi Superioris subsunt, non solum professi, novitii, postulantes, sed etiam alii in can. 514 § 1 enumerati, quantum visitationi Episcopi non subiacent [421].

f) Visitatio debet esse localis et personalis.

Ordinarii tenentur obligatione singulis saltem annis peculiares libros, in quibus accurate notentur Missarum receptarum numerus, intentio, eleemosynae, celebratio per se ipsi sive per alios recognoscendi (cf. can. 843). Ordinarii sunt Superiores maiores in Religionibus clericalibus exemptis.

g) Constitutiones singularum Religionum plerumque plus in particulari normas pro visitatione statuunt. Codex uberius de visitatione canonica, quae ab Ordinario loci facienda est, tractat.

In Religionibus, in quibus Ordinario loci iura visitationis competunt, visitatores ex Religione constituti, haec iura Ordinarii loci respectare debent.

h) De poenis pro delictis in ipsa visitatione commissis, cf. can. 2413 §§ 1-2 (supra n. 97ter).

Superiores priventur officio inhabilesque ad officia, quae aliorum regimen secumferunt, declarentur.

Prohibitio expressa, ne Visitator confessiones subditorum audiat in Codice quidem non habetur, attamen propter can. 518 § 2 melius agit Visitator, si non excipiat confessiones durante visitatione [422].

149 **7. Administratio Eucharistici Viatici et extremae unctionis.**

a) In omni Religione clericali [423] ius et officium Superioribus est per se vel per alium [424] aegrotis professis, novitiis, aliisve in religiosa Domo diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis, Eucharisticum Viaticum et extremam Unctionem [425] ministrandi (can. 514 § 1) [426], scilicet ultima sacra-

---

[421] Cf. can. 1382.

[422] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 25; Lucidi, De visitatione sacr. Liminum II n. 434.

[423] Cf. can. 488 n. 4.

[424] Etiam per sacerdotem saecularem.

[425] Cf. can. 864-865; 940-941.

[426] Cf. can. 1245 § 3.

menta, quae ex se sunt parocho reservata (cf. can. 462 n. 3), nisi aliud iure caveatur in casu.

Cum dicatur: *In omni Religione* canon valet quoque pro Religione non exempta, immo si iuris dioecesani dumtaxat sit. In canone praelaudato non invenitur expressio: *Familiares* uti in can. 509 § 2 n. 2[427], sed directe nominantur personae.

Ius est Superioribus[428] absque ullo interventu, sive concessione sive communicatione parochi vel Ordinarii loci.

Superiores ex ipso iure propriis parochis hac in re suffecti sunt.

Cum Superiores debeant ex officio Sacramenta, de quibus agitur, ministrare, parochi directo et primario non tenentur.

Postulantes, certo accenseri debent aliis, de quibus in canone dicitur (Postulantes familiares).

Religiosa Domus est ea, quae personalitatem moralem et quidem religiosam saltem non collegialem ab Ecclesia consecuta est[429]. Sic Domus filialis stricto sensu talem personalitatem iuridicam non collegialem iam habere potest.

Expressio: *Diu noctuque* significat commorationem per aliquod tempus iure protrahendam vel de facto protractam. Si quis Domum religiosam ingrediatur, ut diu noctuque ibi degat ratione famulatus, aut educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis iam primo instanti Superior praedicta facultate uti potest[430].

Hospitium est ea Domus, in qua advenae recipiuntur (cf. can. 597 § 2). Oesterle quidem dicit in iure canonico hunc terminum maiorem ambitum habere[431], attamen hoc in loco intelligit nomine hospitii tantum modo hospitia apud Bernardinos, Cruciferos, Camillianos[432]. Cum moremur in re favorabili, Superior praefatum ius habet, uti Vermeersch-Creusen[433] recte putant, si quis per unum diem integrum in Domo religiosa revera manserit aut saltem cum intentione permanendi in conventu saltem per unum integrum diem ingressus et receptus fuerit. Secus res spectaret ad parochum, non ad Superiorem.

Aliud dicendum est de illo extraneo, qui casu infirmatur in Domo religiosa, quia non degit infirmitatis causa in Domo religiosa. Quod autem ad periculum mortis attinet, cf. can.

---

[427] Cf. supra n. 144 b.
[428] Proprie dictis, cf. supra n. 102.
[429] Cf. supra n. 42, 3 a-e.
[430] Ratione vinculi exstrinseci.
[431] Praelectiones iur. can. p. 247.
[432] L. c. p. 257.
[433] O. c. p. 455 n. 632 (582).

861 § 1, 848 § 2, 849 § 1 (Viaticum Eucharisticum) can. 938 § 2, 940 (Extrema Unctio).

Aedes separatas a Domo religiosa, de quibus can. 544 § 1, considerat Larraona[434], cum Domus religiosae verae partes et intra muros sint, ut Domus religiosas.

Si quaedam Domus filialis, quae Domus religiosa certo non esset[435], constituat legitimam[436] commorationem aliquorum Religiosorum, qui ibi ministerium modo fixo exercent, etsi Domui matrici sint adscripti, Larraona[437] non denegat his applicationem can. 514 § 1.

In Religione clericali non exempta Superiores[438] ad audiendas confessiones istorum subditorum indigent iurisdictione delegata ab Ordinario loci, non autem in Religione clericali exempta (cf. can. 875 § 1; 514 § 1)[439].

Immo Codex dicit: In Religione clericali exempta ad recipiendas confessiones professorum, novitiorum aliorumve de quibus in can. 514 § 1, iurisdictionem delegatam confert quoque proprius eorundem Superior, ad normam Constitutionum; cui fas est eam concedere etiam sacerdotibus e Clero saeculari aut alius Religionis (can. 875 § 1).

Quod valet etiam de Regularibus professis vel novitiis, qui extra Domum religiosam versantur, quia privilegium exemptionis est locale et personale. Et idem obtinet, etsi in casu agatur tantummodo de Religiosis non regularibus, quia Codex nullam distinctionem facit, proinde in casu saltem habent partialem exemptionem ab ipso iure statutam, nec Codex hic nominat parochum loci uti in § 3.

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 16 iunii 1931, sequens dubium solvit[440]:

An can. 513 § 1 ita intelligendus sit, ut in Religione clericali Superioribus ius et officium sit omnibus, de quibus in eodem canone, extra religiosam Domum aegrotis Eucharisticum Viaticum et Extremam Unctionem ministrandi.

Resp.: *Affirmative*, si agatur de Religiosis professis vel novitiis, firmo tamen praescripto can. 848; secus *negative*.

Adnotatio. Responsum subiungit: *firmo tamen praescripto*

---

[434] In Com. pro Rel. IX (1928) p. 105; cf. supra n. 42, 3 e.
[435] Cf. supra n. 42 g.
[436] Ex. gr. a Constitutionibus admissam.
[437] In Com. pro Rel. IX (19-8) p. 105 s.
[438] Cf. autem can. 518 § 3.
[439] Cf. Partem VI.
[440] A. S. XXIII (1931) p. 353. Cf. Maroto in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 335-346.

can. 848[441]. Proinde Superiores religiosi non possunt publice Eucharisticum Viaticum deferre, nisi in casu necessitatis aut de licentia saltem praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii.

Ex decisione patet potestatem Superioris religiosi circa aegrotum professum vel novitium esse hac in re personalem, non territorialem. Hi aegroti professi vel novitii sunt proprii subditi religiosi. Proinde etiam extra Domum in hos potestas exerceri potest. Alii in canone 514 § 1 nominati non considerantur ut subditi religiosi, qui Superioribus religiosis qua Religiosi subsunt.

Eadem regula et distinctio inter Religiosos professos ac novitios et famulos[442] inducta est in can. 1221. Professi religiosi, si extra Domum obierint, funerandi sunt per se in ecclesia suae Domus vel saltem suae Religionis (cf. can. 1221 § 2), nisi longe a Domo moriantur neque Superiores expensas translationis solvere velint.

Famuli autem actu servientes et intra septa stabiliter commorantes, si extra religiosam Domum decesserint, funerandi sunt uti saeculares ad normam can. 1216-1218.

Aliquid simile etiam de iis qui in Seminario degunt, cf. can. 1222, 1368.

b) In Monialium Domo idem ius et officium habet ordinarius confessarius vel qui eius vices gerit[443] (can. 514 § 2), idque in relatione ad Moniales, novitias, postulantes et alias supra enumeratas personas.

Hoc quoque de Monialibus cum votis simplicibus valet, quia revera Moniales sunt[444]. Per se ergo hoc ius non pertinet ad parochum.

In Monialium Domo dicitur, qua voce etiam uti supra veniunt aedificia, quae intra septa Monasterii seu Domus sunt, etsi a Monialibus non inhabitentur.

Confessarius ordinarius, cum ex officio hoc munus exerceat, etiam alii exercitium committere potest[445].

Vices gerens non est eo ipso cappellanus, nec confessarius extraordinarius vel suppletorius etc., nec delegatus ab ipso confessario ordinario, nisi Ordinarius loci unum ex his designet[446].

---

[441] Cf. n. 442 C 5.
[442] De aliis commorantibus valet can. 1222. Cf. infra n. 472.
[443] Ex. gr. sacerdos a confessario delegatus, cappellanus Domus.
[444] Cf. can. 488 n. 7.
[445] Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 108.
[446] Larraona, l. c.

Pari modo Ordinarius loci modum definire poterit, si plures confessarii ordinarii instent[447].

c) In alia Religione laicali[448] hoc ius et officium spectat ad parochum loci vel ad cappellanum quem Ordinarius parocho suffecerit ad normam can. 464 § 2 (can. 514 § 3).

Privilegia atque indulta pontificia hac in re remanent (cf. can. 4).

Si Religiones exemptae laicales proprios sacerdotes (cappellanos) habent, uti ex. gr. Ordo S. Ioannis de Deo, officium ad hos pertinet[449].

De functionibus stricte paroecialibus enim ad normam iuris agitur (cf. can. 462 n. 3; 848 § 1; 938 § 2).

In casu necessitatis vel de licentia rationabiliter praesumpta parochi, quilibet sacerdos potest haec sacramenta administrare (cf. can. 848 § 2; 938 § 2).

Potest Episcopus iusta et gravi de causa religiosas Familias et pias Domos, quae in paroeciae territorio sint et a iure non exemptae, a parochi cura subducere (can. 464 § 2) et pro eis cappellanum proprium constituere. Subductio potest esse totalis vel partialis.

Religiosi laici et Sorores, qui in Seminario sunt, a iurisdictione paroeciali eximuntur. Seminarii rector eiusve delegatus pro eis officium obeat, nisi in quibusdam Seminariis fuerit aliter a Sede Apostolica constitutum (cf. can. 1368).

150 8. **Administratio temporalis.** Curare debent, ut omnia recte fiant. Sub directione eorum omnes Oeconomi officio suo fungantur. Munus Oeconomi localis, si necessitas id exigat, dumtaxat cum munere Superioris componi potest (cf. can. 516 §§ 2, 3)[450].

151 9. **De iuribus et officiis in funeralibus** cf. Partem XII n. 471.

152 10. **Certioratio Ordinarii loci.** Religiosarum etiam exemptarum Antistita debet Ordinarium loci, duobus saltem mensibus ante, certiorem facere de proxima admissione ad

---

[447] Cf. can. 520 § 1.

[448] Non exempta tam virorum quam mulierum a votis simplicibus.

[449] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 109.

[450] Cf. Partem V, cap. II n. 2; Partem VII.

novitiatum et ad professionem tum temporariam tum perpetuam sive sollemnem sive simplicem (can. 552 § 1)[451].

11. De obligatione Superiorum Religiosorum in Religione clericali exempta **Missam** pro suis subditis **applicandi** uti fieri debet ab Episcopis et parochis diebus dominicis et festis, videndum est ius particulare, quia ius commune nihil statuit. Si ius particulare sileat, videtur adesse obligatio saltem aliquoties Missam applicare, quia agitur de obligatione, quae nititur iure divino, nisi iam per applicationem Missae conventualis huic obligationi satisfactio fit. S. Congregatio Concilii noluit dubium solvere[452]. 153

Obligatio orandi pro animabus sibi commissis consequitur ex natura curae pastoralis. Superiores etiam curare debent pro sodalibus defunctis et benefactoribus.

12. Prohibentur **tituli** dignitatum[453] vel officiorum **mere honorifici**; soli, si id permittant Constitutiones, tolerantur tituli officiorum maiorum, quibus Religiosi in propria Religione reapse functi sint (can. 515). 154

Status religiosus debet esse status seu professio humilitatis, in quo honores et existimatio exinde proveniens, etsi omnia bona essent, non quaerenda, sed potius fugienda sunt.

Tituli sunt appellationes seu denominationes, sunt epitheta ornantia nomini apposita; aliquando tituli sunt signum et testimonium, ex. gr. scientiae specialis.

Tituli honorifici sunt ii, qui veritati rerum correspondunt, ex. gr. doctor, periculo recte facto; tituli mere honorifici sunt ii, qui honoris causa conceduntur, ex. gr. Abbas, qui nunquam reapse tali munere functus est.

Dignitas est munus quod olim iurisdictionem in foro externo, nunc saltem praeeminentiam secumfert.

Officium ecclesiasticum lato sensu est quodlibet munus quod in spiritualem finem legitime exercetur; stricto autem sensu est munus ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, ad normam sacrorum canonum conferendum, aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis (can. 145 § 1). In iure officium accipitur stricto sensu, nisi aliud ex contextu sermonis appareat (can. 145 § 2).

---

[451] Ad finem examinis vocationis et libertatis.
[452] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. (1922) p. 336 cum nota 18.
[453] Cf. Breve Leonis XIII *Illud est proprium,* 21 ian. 1894.

Cum lex sit restrictiva, subest ad normam can. 19 strictae interpretationi.

Expresse[454] prohibentur tituli dignitatum et officiorum mere honorifici, idest contrarii titulis realibus, quibus res per ipsos significata respondet, ex. gr. Abbates mere titulares Abbatiae non existentis, Generales et Provinciales honorarii, qui numquam illud munus susceperint. Tituli ergo, qui non sunt stricte dignitatum et officiorum, etiam honoris causa concessi, non prohibentur Religiosis sive a propria Religione conferuntur sive ab aliis, ex. gr. titulus Doctoris, Magistri, Lectoris etc.; neque prohibentur honores et exemptiones titulis dignitatum et officiorum adnexis, multo minus honores et exemptiones, quae non sunt officiorum et dignitatum causae connexae, sed haec omnia intra iustos limites[455]. Expresse tolerantur[456] tituli officiorum maiorum honoris causa iis Religiosis concessi, qui muneribus titulis convenientibus reapse functi sint[457], ex. gr. titulis Ex-generalis, Ex-provincialis, Ex-Definitoris.

Tolerantia hic non est aliquid mali, sed res indifferens, quae pro casu conveniens aut invonveniens esse potest[458]. Agitur potius de permissione rei honestae, quae tamen iuris favorem non habet[459].

Tituli honorifici civiles, ex. gr. Equitis (cavaliere), Commendatoris per se non videntur prohibiti, cum non sint tituli dignitatum et officiorum. Tituli honorifici ecclesiastici (ex. gr. Monsignore) non permittuntur.

154 bis **S. Congregatio de Religiosis,** die 25 novembris 1929[460], sequentem **instructionem** de obligatione subditos **in doctrina christiana** rite imbuendi publicavit.

Instructio est directa ad supremos Moderatores et Moderatrices religiosarum laicarum Familiarum:

Quantum homini sit accurate ac seria christianae doctrinae institutio, ex hoc manifeste apparet, quod ex ea recta fides nutritur ac roboratur, sine qua vita christiano more traduci nequit. Quae quidem necessitas hodie praesertim persentitur, cum graves de Deo, de religione, de

---

[454] Indulta autem apostolica adesse possunt.

[455] Voltas in: Com. pro Rel. I (1920) p. 273-275.

[456] L. c. p. 274.

[457] Cf. Prümmer, o. c. p. 250 Scholion; cf. motu proprio *Quo magis* pro Fratribus Minoribus, 23 oct. 1911, A. A. S. III (1911) p. 556 ss.

[458] Voltas in: Com. pro Rel. I (1920) p. 274.

[459] Wernz-Vidal, o. c. n. 158 p. 131.

[460] A. A. S. XXII (1930) p. 28 s. Periodica XIX (1930) Annotationes p. 199-200.

anima rationali, de societate, atque de aeterna hominis destinatione errores ubique circumferuntur. Munus vero hanc doctrinam peritiore modo addiscendi eos potissimum tangit, qui Deo se in religiosis Congregationibus devoverunt: praetermissa enim illa christianae doctrinae cognitione, nec spiritualem vitam in se, ut debent, fovere possunt, nec in aliorum salutem procurandam, ut eorum munus est, incumbere.

Cum autem, ultimis praesertim temporibus, multae ac variae religiosae Familiae virorum ac mulierum exortae sint, quarum opera, dummodo rite instituantur, plurimum sibi bonum Ecclesiae iure meritoque repromittere potest, hinc ad has Sacra haec Congregatio peculiari modo sollicitudinem suam dirigit, eo scilicet fine, ut praedicti utriusque sexus Sodales ipsimet in sacra doctrina probe erudiantur, et pueros vel puellas, quorum cura eis demandata est, in eadem, omni qua par est diligentia, instruant.

Ad quem finem sequentia decernenda proposuit ac, approbante Summo Pontifice, praesentibus litteris decernit:

1. Probandatus ac novitiatus tempore ita tyrones utriusque sexus christianam doctrinam recolant atque penitius edoceantur, ut unusquisque frater et unaquaeque soror eam non solum memoriter teneat, sed etiam rite explicare queat, nec ad vota nuncupanda sine sufficienti eiusdem cognitione admittatur, praevio examine.

2. Anno tyrocinii elapso, omnes religiosi Alumni, qui in scholis primariis publicis et privatis doctrinam christianam pueris ac puellis explanaturi sint, tum in ipsa catechesi, tum in ratione eam pueris proponendi ita instituantur ut examen coram Ordinario vel iudicibus ab eodem delegatis, sustinere valeant.

3. Quoad programma ad huiusmodi examen praeparandum adhiberi potest quod apud Vicariatum Urbis in usu est [461] pro decernenda idoneitate ad catechesim in scholis elementaria edocendam.

4. Si vero non in scholis, sed in paroecia, religiosis viris et foeminis munus committatur pueros puellasve doctrinam christianam docendi, hi sibi ab Ordinarii Curia comparare curent idoneitatis documentum.

Adnotatio. Quod in n. 1 continetur, valet pro Institutis laicis omnium Religiosorum et Religiosarum. Examen ab ipso Superiore determinatur circa materiam, modum, magistros etc.

Praescriptum in n. 2 contentum vim habet pro iis, qui in scholis doctrinam christianam explanaturi sunt.

Inspectioni Superioris maioris non subsunt libri, administrationis rationes, opera actionis catholicae propria. Constitutio et activitas actionis catholicae est independens ab interventu Superioris religiosi utpote subiecta penitus auctoritati Episcoporum secundum propria statuta diversa a statutis Piarum Associationum vel Confraternitatum (cf. can. 684 ss.). Superior religiosus autem vigilare potest et debet, ne activitas detrimentum Religioso afferat [462].

---

[461] Ex italico sermone latine traductum in: Periodica XIX (1930) p. 200-206.

[462] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 122.

Instructio Card. Secr. Status, die 15 martii 1936[463] **ad Superiores Ordinum et Congregationum Religiosorum utriusque sexus de promovenda Actione Catholica.**

Reverendissime Pater,

Notissimum est sane P. V. Reverendissimae quam vivam fiduciam Christianae Societatis instaurandae Summus Pontifex in Actione Catholica repositam habeat et quantum ipse solacium percipiat ex nuntiis vel e Missionum regionibus venientibus, de crescenti ipsius evolutione deque magni pretii fructibus a Domino per eam adlatis.

Una quidem inter praestantiores huius solacii causas exstitit generosum illud studium quo nonnulli Ordines et Congregationes Religiosae virorum ac feminarum Actionis Catholicae ministerio membra sua crediderunt, quae tum scriptis ac verbis, tum consilio, eius incremento profuerunt fructusque certos reddidere. Quod re vera Augustus ipse Pontifex non potuit non plaudere et approbare, necnon vel in Epistula ad Brasilienses Episcopos superiori mense Octobri edita de religiosis familiis auxilium «omni alio validius ampliusque» sibimet ipse praestolabatur.

Quod abs dubio ita eveniet, si ut in praelaudato magni ponderis monumento commendatur, speciales studii cursus habebuntur, quibus Religiosi ad haec nova munera ita parentur, ut concionibus suisque multiplicibus apostolicis operibus fideles ad Actionis Catholicae apostolatum excitare et informare valeant. Cum praeterea Religiosi sua ad Clericos praedicatione, praesertim in exercitiis spiritualibus, optime sint meriti, perinde melius dispositi, aptius maiorique sane auctoritate commendare poterunt simul ac aliorum munerum sacerdotalium, et huius Actionis Catholicae adimpletionem, quod Summus Pontifex iam in prima Encyclica «in praecipuis sacri pastoris officiis» numerandum edixit.

Nec minus validum certo erit Religiosorum auxilium in educanda iuventute, quae maxima ex parte eorum regimini commissa, in his temporis et loci conditionibus versatur, quibus meliores desiderari non possint.

Variis in adiunctis Augustus Pontifex instanter deprompsit informationem ad spiritum apostolatus, Actionis Catholicae proprium, educationis elementum esse his novis temporibus necessarium, ac tutum christianae vitae praesidium, favoremque esse re vera distinctum hanc ad huiusmodi apostolatum, qui cum illo sacerdotali tantos habet nexus, vocationem. Quae nequit sapiens educator in oblivionem dare, aliter enim bonitatis restringeret campum, qui generoso adulescentium animo debet late patere, pretiosis quidem subsidiis Ecclesiam privaret, nec facile omnes educationis christianae fines consequeretur.

Haec praeterea apostolica informatio ad bonum se habendi modum ipsius conlegii haud parum adiuvat. Nemo enim unquam denegare poterit inaestimabile beneficium quod inde provenit in mutuum bonorum exemplum, efficaciam qua socii minus boni captantur, illudque studium cotidianae vitae conlegii vertendae in viviorem praeparationem ad labores, quos postea, aut vacationum tempore aut studiis omnino peractis, in A. C. agminibus sint adgressuri. Ita denique et promptiores fient ad multa et gravia hodiernae vitae socialis superanda pericula, quibus uti

---

[463] L'Osservatore Romano, 4 iunii 1936. Versio latine desumpta est ex Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 144 s. cf. Periodica XXV (1936) p. 209-213, Tromp S. I., Annotationes p. 214-216.

experientia nos saepius edocet, plures vorantur iuvenes vel eorum qui educationem in scholis catholicis susceperunt.

Quibus gravissimis de causis iam antea Sanctus Pater commendaverat ut Internae instituerentur Associationes quae modo in nonnullis Institutis tam feliciter efflorent, atque vel Piae Associationes a Religiosis dependentes valide incitarentur «ut Actioni Catholicae providentiale suum praeberent auxilium vel precibus effundendis, vel efficiendo ut C. A. pulchritudo, necessitas et utilitas latius agnoscerentur, vel suis propriis sodalibus ad eam ingrediendam exhortandis: quod vero praecipue de illis Institutionibus et Congregationibus quae iuventutem ad fructus christianae educationis conservandos congregant, intelligenda sunt». (Epistola Eñi Domini Cardinalis Pacelli, Secretarii Status Suae Sanctitatis ad Dñum Comm. Augustum Ciriaci, Actionis Catholicae Italicae Generalem Praesidem, 30 martii 1930).

Quod si optimi quique Religiosi ad hunc nobilissimum finem non tantum preces sedulo effundere volent, sed etiam personas de quibus spiritualem curam habeant, ad orandum pro A. C. et ad eam amplectendam persuadere et adducere curabunt, tunc quidem perfecta erit eorum cooperatio, et copiosa beneficia quae in Actionem Catholicam et proinde in Universam Ecclesiam ex ea redundabunt. Quas normas si Religiosi secundabunt, gloriosam obsequentur traditionem generosae promptitudinis in necessitatibus animarum et Vicarii Christi desideriis occurrendis, in his praesertim temporibus quibus adeo difficilis fit tutela iuventutis, tot inimicis et praecipue erroribus communisticis ubique grassantibus obsessae. Actus igitur erit exquisitae caritatis, si, viribus omnibus conlatis, cum Clero cooperentur ad Christi Regni diffusionem, quod est Augusti Pontificis constans desiderium.

Confisus igitur Sanctus Pater hanc uberem bonorum exspectationem in maturitatem esse venturam, in signum grati animi caelestiumque gratiarum pignus, omnibus istius Religiosae Familiae Superioribus ac Sodalibus Apostolicam Benedictionem impertitur.

Quibus votis pro felicissimo auspicatae condaborationis in re tam sancta successu, mea efficacissima iungens, hanc libenter capio opportunitatem, ut, affectibus obsequii honorificentissimi, me profitear,

Paternitatis Vestrae Reverendissimae

devñum in Domino

E. Card. Pacelli [464].

---

[464] Cf. alia documenta: 1° Epistola Praefecti S. Cong. de Religiosis, die 1 mart. 1926 data ad Pres. Gen. Iuventutis Femininae Cath. Italicae, apud Cavagna, Pio XI e l'A. C., ed. 2ª p. 322 ss.

2° Epistola eiusdem Praefecti, die 21 ian. 1927 data ad Ass. Gen. Un. Fem. Cath. Ital. ibidem, p. 323 s.

3° Epistola Card. Secr. Status, die 30 mart. 1930 data ad Pres. Gen. Act. Cath. Ital. ibidem, p. V sq.

4° Epistola Praefecti S. Cong. de Religiosis, data 29 maii 1930 ad Ass. Gen. Un. Fem. Cath. Ital., ibidem, p. XI sq.

5° Epistola S. S. D. N. Pii Pp. XI, data 27 oct. 1935 ad Episcopos Brasiliae A. A. S. XXVIII (1936) p. 159 s.

155

CAPUT II

De quibusdam Officialibus seu Coadiutoribus

Officiales sunt ii, qui ex aliquo titulo personis vel rebus praesunt. Quandoque etiam ii nomine Officialium veniunt, quibus administratio concredita est, etsi Superiores non sint. De istis ultimis quaedam notanda sunt.

1. De Consiliariis Superiorum [465]

In exercitio potestatis suae Superiores saepe coarctantur obligatione requirendi consensum aut consilium Capituli aut Consilii.

Ex altera parte hoc Consilium praebet Superiori ordinarium adiutorium in usu potestatis suae. Consiliarii sunt adiutores interni, et licet Superiores alios peritos consulere possint, attamen Consilium negligere non debent.

Hi auxiliares Superiorum appellantur variis nominibus visitatores apud Monachos, Consultores, Definitores, Decani, Assistentes, Discreti.

1. Supremus Religionis [466] aut monasticae Congregationis Moderator, Superior provincialis et localis, saltem formatae Domus habeant suos Consiliarios [467] quorum consensum aut consilium exquirant ad normam Constitutionum et sacrorum canonum (can. 516 § 1).

Consiliarii cum respectivo Superiore constituunt Consilium Definitorium generale, provinciale aut locale [468].

Nihil impedit, quominus etiam in Domibus non formatis Consiliarii deputentur.

Numerus eorum [469], modus eos nominandi, tempus muneris, capacitas iuridica ad tale munus in Codice non designantur, ideoque Constitutiones singularum Religionum inspiciendae sunt.

---

[465] Cf. supra n. 109, 9. Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 416-426; Vermeersch, De Consiliariis Superiorum, in: Periodica XV (1927) p. (16)-(63).

[466] Abbate Primate excepto.

[467] Assistentes, Consiliarios generales, provinciales, locales.

[468] Cf. Normae S. C. Ep. et Reg. 1901 n. 194, 203.

[469] Cf. Instructionem S. Cong. de Rel., *Inter ea*, 30 iulii 1909, A. A. S. I (1909) p. 695-699 de Assistentibus pro temporali administratione.

Definitores (Assistentes) generales aut provinciales regulariter in Capitulis generalibus aut provincialibus eliguntur, alii Assistentes plerumque a Superioribus maioribus cum suis Consiliariis nominantur. Non concordat nec iuris rationi nec iuri comparato, ut Consiliarii a Superioribus, quibus consilio esse debent, deputentur [470].

De residentia Consiliariorum ius commune nihil statuit, sed relinquit prudenti iudicio legitimae auctoritatis, ita ut pro coadunatione quandoque facienda difficultates, quantum fieri potest, evitentur.

2. **Circa actus personarum moralium collegialium:**

a) Nisi aliud expresse iure communi aut particulari statutum fuerit, id vim iuris habet, quod, demptis suffragiis nullis, placuerit parti absolute maiori eorum qui suffragium ferunt, aut, post duo inefficacia scrutinia, parti relative maiori in tertio scrutinio; quod si suffragia aequalia fuerint, post tertium scrutinium praeses suo voto paritatem dirimat aut, si agatur de electionibus et praeses suo voto paritatem dirimere nolit, electus habeatur senior ordine vel prima professione vel aetate (can. 101 § 1 n. 1).

Clausula: Nisi aliud expresse iure communi aut particulari statutum fuerit, afficit totum numerum [471], ex. gr. electus potest iure particulari haberi senior prima professione vel ordine etc.

b) Quod autem omnes, uti singulos, tangit, ab omnibus probari debet (can. 101 § 1 n. 2).

c) Si de actibus personarum moralium non collegialium agatur, serventur particularia statuta ac normae iuris communis, quae easdem personas respiciunt (can. 101 § 2).

3. Si consensus exigatur, Superior contra earundem votum invalide agit: si consilium tantum, per verba, ex. gr. de consilio consultorum, vel audito Capitulo, parocho etc., satis est ad valide agendum ut Superior illas personas audiat; quamvis autem nulla obligatione teneatur ad eorum votum, etsi concors, accedendi, multum tamen, si plures audiendae sint personae, concordibus earundem suffragiis deferat, nec ab eisdem, sine praevalenti ratione, suo iudicio aestimanda, discedat (can. 105 n. 1).

---

[470] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 225. De electione Consilii in Abbatia sui iuris cf. Baucher, Dictionnaire de droit canonique v. Abbaye, col. 15-16.

[471] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 19 s.

Quaestio inter doctores est, quomodo intelligi debeat illud incisum: *satis est ad valide agendum?*

Sunt auctores, qui putant Superiorem invalide acturum esse, nisi audiat illas personas. Secundum hos auctores ergo necesse et satis est etc. Fundant sententiam suam in propria verborum significatione in textu et contextu considerata[472].

Alii auctores dicunt consultationem non ad validitatem actus necessariam esse, sed ad liceitatem. Arguunt ex gravibus difficultatibus, quae in tota legislatione Codicis hac in re sequerentur[473].

Donec authentica declaratio non prodierit, practice secundam sententiam tenemus.

Si requiratur consensus vel consilium non unius tantum vel alterius personae, sed plurium simul, eae personae legitime convocentur, et mentem suam manifestent[474] (cf. can. 105 n. 2); defectus convocationis non obstat, si praetermissi nihilominus interfuerint (can. 162 § 4). Superior autem pro sua prudentia ac negotiorum gravitate potest eas adigere ad iusiurandum de secreto servando praestandum (can. 105 n. 2).

Omnes de consensu vel consilio requisiti debent ea qua par est reverentia, fide ac sinceritate sententiam suam aperire (can. 105 n. 3).

Si de singulis personis agatur, quae singillatim, non collegialiter operantur, tunc totidem consensus requiruntur, ut Superior valide agat.

Cum Codex dicat: *Si requiratur consensus non unius tantum vel alterius, sed plurium* simul, sequitur, si duae sint personae, consensus duarum personarum est necessarius ad valorem actus[475].

Expressio: *plurium simul* significat personam moralem collegialem. Fieri autem potest, quod persona collegialis hic et nunc tantummodo ex duabus personis formetur, et tunc hae duae personae procedere debent collegialiter ad normam iuris.

---

[472] Ita Leitner, Handbuch des kath. Kirchenrechts I ² § 12 p. 77; Maroto. Inst. I n. 471; Ferreres, Instit. I 229; Ojetti S. I. in: Ius Pont. 1927 p. 13-25 et in: Com. in Codicem II De Personis p. 186-202; Matthaeus a Coronata O. M. Cap., Instit. I p. 172 nota 8. Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 297; Goyeneche, De Religiosis p. 77.

[473] Ita Vermeersch-Creusen, Epitome I ⁶ p. 198-200 n. 229 197bis; Boudinhon in Ius Pont. VIII, 11 p. 29-35; Creusen in: Nouv. Rev. théol. (1928) p. 100-116; Vromant C. I. C. M., De bonis Ecclesiae temporalibus. Cf. Revue ecclésiastique de Metz 29 (1922) p. 153.

[474] Collegialiter, id est communis deliberatio requiritur.

[475] Matthaeus a Coronata, Instit. iur. can. I n. 154, aliter Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 28.

4. Cum dicatur in can. 105 n. 2: eae personae legitime convocentur, iure communi non sufficit[476], ut Superior per litteras aut alio modo petat et obtineat sententiam Consiliariorum, quando negotium ad Consilium pertinet collegialiter seu in communi deliberatione tractare, nisi ex iuribus aut privilegiis particularibus aliud caveatur.

5. Ex communi iure imprimis in sequentibus casibus requiritur consensus Consilii seu Capituli:

a) Pro prima professione temporaria (cf. can. 575 § 2).

b) Pro electione Oeconomi, si de modo Oeconomos eligendi Constitutiones sileant (cf. can. 516 § 4).

c) Pro dimissione Religiosorum (cf. can. 647 § 1 et can. 650 § 1).

d) Pro alienatione bonorum (cf. can. 534 § 1).

Alia negotia, in quibus Consiliarii votum decisivum obtinent, ex Constitutionibus singularum Religionum sumenda sunt.

Quodsi Codex suffragium Consilii requirat neque statuat, utrum suffragium sit deliberativum an consultivum, consultivum ad valide agendum[477] sufficere videtur.

Si in Constitutionibus vel in rescripto Sanctae Sedes clausula habeatur: cum consensu Communitatis requiritur consensus Capituli formati ab omnibus Religiosis vocem activam habentibus[478].

6. Si ius commune vel particulare Religionis exigat suffragium vel consilium Consiliariorum (Assistentium etc.), Superior tenetur omnes convocare et audire e can. 105 n. 2.

Hoc loco quaestio oritur, num Superior non tantum illicite, sed etiam invalide agat, quando unum ex Consiliariis non convocat. Ex can. 105 n. 1 videtur invalide agere, sed cum can. 162 § 2 dicat: Si quis ex vocandis neglectus et ideo absens fuerit, electio valet ... eo vel magis in aliis negotiis collegialibus minoris momenti ac ipsa electio, praeteritio unius vel alterius membri non videtur ipso iure, ut merito Goyeneche[479] dicit, negotium invalidum esse, sed ad instantiam posse irritari.

Si autem Superior maiorem partem Consiliariorum negligat vel saltem ultra tertiam partem ipsorum, negotium collegiale est nullum ex analogia can. 162 § 3. Quod si plures

---

[476] Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 215 s. Cf. Ojetti S. I., Commentarium in Codicem, II. De Personis p. 182 s.; Wernz-Vidal, De Personis p. 34 s. n. 33.

[477] Fanfani, o. c. p. 79 n. 67; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 652 n. 541.

[478] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 247.

[479] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 329-334.

quam tertia pars electorum neglecti sint, electio est ipso iure nulla.

7. Convocatio rite facienda est, cf. can. 162 § 1. Specialis convocatio non requiritur, si Consilium vel Conventus habeatur tempore certo et statis diebus sive mensis sive anni.

Si quis legitime convocatus non velit vel non valeat interesse conventui, applicatur can. 163.

Designatus numerus Consiliariorum praescribitur iure communi ad sententiam dimissionis ferendam (cf. can. 655 § 1).

Quodsi plures quam tertia pars Consiliariorum neglecti fuerint, Superior invalide agit (cf. can. 162 § 3).

Si quis ex vocandis neglectis et ideo absens fuerit, decisio ex iure communi valet, sed ad eius instantiam debet probata praeteritione et absentia, a competenti Superiore irritari (cf. can. 162 § 4).

Si convocatio legitime facta sit et unus tantum ex Consiliariis assistit, Superior potest, salvo can. 655 § 1 et iure particulari, per se ulterius procedere.

Consiliarii communi deliberatione subscribere debent, etsi ipsi contrariae sint opinionis partis absolute maioris.

Quamvis Consilium generale, provinciale, locale non sint proprie personae morales (cf. can. 100 § 1), tamen pari modo actionibus omnium Collegiorum applicatur principium can. 102 § 2.

Ceterum Superior potest etiam poenis opportunis cogere, ut Consiliarii nolentes assistant.

Si autem convocatione legitima secuta nullus Consiliariorum intervenerit, Superior non valet solus agere, quia talis consultatio e can. 105 est conditio sine qua non.

8. Ad quaestionem, num Consiliarii absentes debeant vel saltem possint suppleri, si ad negotium pertractandum Consilium plenum exigatur, distinguendum est: Ex iure communi suppletio fieri debet, si agatur de sententia dimissionis in can. 655 § 1. Item ex iure particulari quandoque obligatio iniungitur. Si ius particulare nihil statuat, absentes non debent suppleri; quia talis obligatio ex iure communi non deducitur, neque possunt, ut videtur (cf. can. 102 § 1; 163, 164, 165) [480].

Suffectio absentium conceditur a S. Congregatione de Religiosis tantum pro electionibus [481]. Secundum Normas n. 273 suffectio in casu electionum imponebatur. Si Constitutiones in-

---

[480] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 433-335; XI (1930) p. 357 XVIII (1937) p. 158-160.

[481] Bastien, Directoire Canonique 4, n. 327.

stitutum Normarum referunt, licet sileant de Consiliariis supplendis, planum est secundum Goyeneche [482] et hoc etiam praesumendum praescriptum.

2. De Oeconomo [483] 156

Aliae denominationes sunt: Cellararius (in Religionibus monasticis), Procurator, Administrator, Minister, Vestiarius. Praefectus coquinae.

1. Sint etiam pro administratione bonorum temporalium Oeconomi: generalis qui Religionis universae bona administret, provincialis qui provinciae, localis qui singularum Domorum; qui omnes officio suo fungantur sub directione Superioris (can. 516 § 2), non propria auctoritate et proprio arbitrio tantummodo procedant.

Etiam cura pro re oeconomica pertinet ad Superiorem, non tantummodo cura pro vita spirituali et disciplinari.

Proinde Superior rationem administrationis exigere debet, Oeconomus non potest sine Superioris licentia de bonis disponere nec Superior potest illi illimitatam licentiam concedere [484]. Generatim res in Constitutionibus ordinatae sunt. Duae distinctae personae in administratione bonorum constituuntur, ut damna malae administrationis evitentur.

Praescriptum de constitutione Oeconomi valet pro omnibus ctae personae in administratione bonorum constituuntur, ut libus.

Etiam pro Domibus non formatis Oeconomus praescribitur, dum e contrario Consiliarii in Domibus non formatis non requiruntur (cf. can. 516 § 1).

Ex iure particulari ad particulares ac partiales administrationes administratores extraordinarii et speciales constitui possunt, ex. gr. pro administratione ephemeridum, typographiarum, officiorum.

Si de modo Oeconomos eligendi Constitutiones sileant, a Superiore maiore [485] cum consensu sui Consilii eligantur (can. 516 § 4), proinde a supremo Moderatore aut a

---

[482] In Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 160.
[483] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 33-38.
[484] Wernz-Vidal, De Religiosis p. 130 n. 156.
[485] Cf. can. 488 n. 8.

Superiore provinciali aut ab Abbate, non autem ab alio Superiore locali.

Si in Constitutionibus habeatur modus nominandi Oeconomos contrarius vel diversus ab eo quem Codex proponit, retineri potest. Attamen contra mentem Codicis est electio Oeconomi generalis vel provincialis sine voto Consilii.

2. Oeconomi generalis et provincialis munus gerere Superior ipse non potest; munus vero Oeconomi localis, quamvis melius a munere Superioris distinguatur, componi tamen cum eo potest, si necessitas id exigat (can. 516 § 3).

Clausula in citato can. valet etiam pro Religionibus, in quarum Constitutionibus expresse contrarium praescribitur, idest munera esse absolute incompatibilia.

In Elencho quaestionum, ad quas Moderatores generales Congregationum, die 16 iulii 1906, respondere debuerunt a S. Congregatione Episcoporum et Regularium publicato, sub n. 50 quaerebatur: Num unaquaeque Domus Procuratorem seu Oeconomum distinctum a Superiore et ab Oeconomo generali habeat.

Cum Superior sine alia designatione possit esse tam generalis quam provincialis et localis, nullus Superior, uti videtur, potest simul esse Oeconomus generalis vel provincialis. In pronomine autem ipse quaedam quasi relatio ad gradum Superioris generalis et provincialis videri potest, uti notat Larraona[486], ita ut Superiores locales munere Oeconomi generalis vel provincialis fungi possint aut Superiores quasi-provinciales vel vice-provinciales, qui etsi sint Superiores maiores ad normam can. 488 n. 8, proprie tamen non sunt Provinciales, itemque Consultores aliive Officiales generales vel provinciales[487]. Munus Superioris maioris, idest generalis vel provincialis, quominus cum munere Oeconomi localis coniungatur, non prohibetur, cum non requirat tantam sollicitudinem, quantam munus Oeconomi provincialis vel generalis[488] imo, cum in canone citato Superior non in sensu relativo, idest pro quolibet Superiore, sed potius in sensu relativo, idest in relatione ad respectivum Oeconomum, sumi potest, ita ut nullus Superior praeter Superiorem localem suus proprius Oeconomus sit, ius com-

[486] In Com. pro Rel. X (1929) p. 35 s.

[487] Aliter in Normis n. 277, 285. Normae non habuerunt valorem legalem.

[488] Vermeersch, Periodica X (1922) p. 35 s.

mune per se non prohibet, quominus Superior generalis possit esse Oeconomus provincialis et Superior provincialis Oeconomus generalis [489].

Munus Oeconomi cum officio Consiliarii seu Assistentis (Definitoris) compatibile est ex iure communi, licet generatim sit minus expediens.

Omni in casu bona singularum personarum moralium distincta, non communia esse debent.

Munus Oeconomi generalis quandoque coniunctum est cum munere Procuratoris generalis. Sensu hodierno non exsistebat generatim in Ordinibus hoc munus aut a Procuratore generali exercebatur [490].

Textus Codicis non respicit administratores extraordinarios et speciales pro particularibus ac partialibus administrationibus.

3. Alienatio bonorum ad Religionem pertinentium Oeconomo sine praescriptis sollemnitatibus prohibita est (cf. canonem 534) [491].

4. Praecedentia Oeconomi generalis est diversa in diversis Religionibus.

5. De duratione muneris nihil est statutum in iure communi. In editione Codicis praeparatoria 1916 lex de triennio et de prohibitione reelectionis pro eo valebat [492].

3. De Procuratore generali 157

1. Rescripta Sedis Apostolicae impetrari libere possunt ab omnibus qui expresse non prohibentur (can. 36 § 1) [493].

Singuli Religiosi regulariter non immediate, sed per Procuratorem [494] auctoritate publica ipsius Religionis praeditum res et negotia varia [495] cum Sede Apostolica tractant.

Quod quis Superiorem adit, inferiore praetermisso, non idcirco voluntaria suspenditur inferioris potestas, sive haec ordinaria fuerit sive delegata (can. 204 § 1). Attamen rei ad Superiorem delatae ne se immisceat inferior, nisi ex gravi urgentique causa, et hoc in casu statim Superiorem de re moneat (can. 204 § 2).

---

[489] Cf. Oesterle, Praelectiones iur. can. tom. I p. 259 s.

[490] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 362.

[491] De poenis contra illegitime alienantes cf. Partem VII cap. IV (cf. can. 2347).

[492] Larraona in: Com. pro Rel. VII (1927) p. 209.

[493] Cf. can. 2265 § 2; 2275 n. 3; 2283; cf. etiam const. *Sapienti consilio*, A. A. S. I (1909), p. 53.

[494] Agentem.

[495] Ex. gr. petitiones dispensationis.

2. Codex statuit:

Quaevis virorum Religio iuris pontificii Procuratorem generalem habeat, qui, secundum Constitutiones designatus, negotia proprie Religionis apud Sanctam Sedem pertractet (can. 517 § 1) [496]. Antequam praescriptum in Constitutionibus tempus exspiret, ne amoveatur, inconsulta Sede Apostolica (can. 517 § 2). Aliquando Procurator ad tempus vitae deputatur.

Negotia propriae Religionis sunt aut universae vel Provinciae vel Domuum vel singularum. Si ista negotia sunt lites, Procurator [497] indiget mandato speciali (cf. can. 1659 § 1).

Si Procurator generalis ad nutum Superioris constituatur et in Constitutionibus nullum tempus determinatum praefigatur, ad nutum Superioris removeri potest, nisi aliud in iure particulari caveatur.

S. Congregatio de Religiosis, 4 iunii 1920 [498], opportunum duxit monere Moderatores generales Congregationum Religiosorum iuris pontificii, qui Procuratorem generalem ad negotia Instituti gerenda apud Sanctam Sedem nondum constituerint, vi can. 517 § 1 Codicis Iuris Canonici unamquamque Religionem virorum iuris pontificii teneri ad deputandum Procuratorem generalem, qui praedicta negotia agat, quique e gremio eiusdem Religionis esse debet.

Ut autem commisso sibi munere fungi valeat, Procurator generalis residentiam habitualem *in Urbe*, secundum praxim, habeat oportet [499].

S. Congregatio de Religiosis ante pertractationem quaestionum, quae Sodales Religionis concernant, votum sive viva voce datum sive scriptum Procuratoris petere solet.

Negotia, quae forum internum tangunt, Religiosis immediate apud ipsum tribunal S. Poenitentiariae tractari licet, immo oportet, si laederetur sigillum sacramentale.

3. Procurator generalis aliquando in Religionibus est Vicarius generalis seu Commissarius pro casu mortis seu absentiae vel impotentiae Generalis; in aliis Religionibus est Procurator generalis primus inter Assistentes seu Definitores generales; aliquando pertinet ad Consilium seu Definitorium generale, etsi

---

[496] Universae vel Provinciae vel Domorum vel singulorum.
[497] Cf. can. 1655 ss. Noval, De Processibus (1920) p. 167-185.
[498] A. A. S. XII (1920) p. 301.
[499] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 338-359.

non sit proprie unus ex Definitoribus, ideoque praecedentia variat secundum diversas Constitutiones[500]. Eligitur ut plurimum in Capitulo generali. Circa ius ad commercium epistolare reservatum vel compatibilitatem muneris cum aliis muneribus videndae sunt Constitutiones.

4. Remotio Procuratoris generalis a munere suo valida esset, etiam inconsulta Sede Apostolica, quia clausula nullitatis non adest[501].

Ante Codicis promulgationem Ordines dumtaxat Procuratorem, de quo in praelaudato canone 517 § 1, habere debuerunt.

5. Pro Religionibus mulierum et Religionibus iuris dioecesani Codex Procuratorem non praescribit, at tales Religiones, praecipue si exemptae sunt, possunt per Procuratorem Religionis virorum, si alicui aggregatae sint, negotia in Curia Romana pertractare vel etiam aliquo Agente intercedente vel curia episcopali vel Cardinali Protectore vel alio viro ecclesiastico potestate seu dignitate fulgenti.

4. De Secretario generali 158

Munus Secretarii generalis quandoque coniungitur cum munere Assistentis vel Definitoris.

Si Secretarius generalis constituatur ut Secretarius ac Cancellarius ipsius Religionis, habetur munus publicum, si autem institueretur tantummodo ut Secretarius Moderatoris supremi, esset munus privatum.

Praecedentia variat in variis Religionibus[502].

5. De Vicariis, qui vices agunt Superiorum titularium 159

Codex nihil de his, qui vices Superioris titularis agere debent[503], ordinat.

Distinguuntur in iure Religiosorum[504]:

a) Vicarii improprie et proprie dicti;

---

[500] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 300 s.

[501] Vermeersch-Creusen, Epitome I[6] p. 454 n. 636 (586).

[502] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 361 s.

[503] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 77-80; de Vicariis, qui sunt Superiores.

[504] De Vicariis in iure canonico videsis Maroto, Institutiones Iuris Canonici [3et 4] p. 834 n. 702 ubi in nota 1 etiam de Vicegerente, Locumtenente, Provicario.

b) Vicarii Domus religiosae aut Provinciae aut Religionis[505].

Vicarii improprie dicti sunt ii, qui meram delegationem a Superiore competenti obtinuerunt et sic vices alterius gerunt.

In Religione clericali exempta, ubi Superiores iurisdictionem ordinariam obtinent, valet can. 199 § 1: Qui iurisdictionis potestatem habet ordinariam, potest eam alteri ex toto vel ex parte delegare, nisi aliud expresse iure caveatur[506]. Ex analogia (cf. can. 20) potest can. 199 § 1 applicari pro iis Religionibus, in quibus potestas dominativa dumtaxat est. Ordinarie Constitutiones singularum Religionum aut legitimae consuetudines rem accuratius designant.

Si Superior diutius absens sit aut infirmitate impediatur, vel si officium Superioris quacumque ex causa vacet, Constitutiones pariter statuunt, quisnam vices eius[507] agere debeat aut relinquunt electionem arbitrio Superioris, idque quandoque, si Constitutiones ipsae Vicarium pro alio tempore designaverint.

Vicarii in sensu proprio sunt ii, qui vices alterius gerunt cum potestate ordinaria at vicaria a iure communi sive particulari obtenta. Superiore absente vel eo impedito vel mortuo sunt vere Superiores.

Sede vacante nihil innovetur (can. 430). Constitutiones quandoque rem magis definiunt[508].

Si Vicarius ad normam iuris constituatur, Superior titularis usum potestatis, quae Vicario a lege concessa est, non potest impedire nec loco eius alium substituere, nisi aliud caveatur. Sic ex. gr. in Ordine Capuccinorum statuitur[509]: Guardiani cum e conventu discedunt, alium Religiosum, praesente Vicario, constituere nequeunt sive ad regendam familiam sive ad domesticas res administrandas. Proinde absente Vicario id permittitur.

Si Vicarius arbitrio Superioris nominetur, sua facultas pendet a Superiore (cf. can. 199 § 1).

Quandoque in casibus particularibus sat difficile est discernere, num in casu de potestate vicaria vel delegata agatur.

---

[505] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 45 s.; cf. Constitutiones Fratrum Min. Cap. n. 167, 169, 152, 156.

[506] De delegationibus et subdelegationibus ecclesiasticis in: Ius Pontificium III (1923) p. 86-91.

[507] Superioris Generalis, Provincialis, Localis.

[508] Cf. Mayer, o. c. vol. II p. 225.

[509] Ordinationes, n. 236 Romae 1928.

CAPUT III

De Abbatibus [510] in particulari

160

1. Nomen Abbatis non solum ius praevalens et curam indicat, verum etiam honorem et dignitatem importat. Temporibus crescentibus variam significationem nomen adeptum est.

161

Distinguuntur:

a) Ratione numeri Monachorum: Abbates Coenobitae, Hegumeni, Archimandritae (apud Basilianos), Abigomeni (inter Coptos) vel simpliciter Abbates vocabantur.

b) Ratione status: Abbates saeculares et regulares.

c) Codex commemorat: Abbatem Primatem [511], Abbatem Superiorem Congregationis monasticae [512], Abbatem Monasterii sui iuris [513], Abbatem de regimine [514], Abbatem localem [515], Abbatem benedictum [516], Abbatem nullius [517].

d) Abbas regularis potest esse [518]: Superior, de Regimine, Titularis. — Superior est: vel totius Confoederationis Ordinis monastici (Abbas Primas); vel Congregationis monasticae (Abbas Generalis; Abbas Primarius, Archiabbas, Praeses, Vicarius Generalis; hi omnes sunt perpetui aut temporarii); vel Provinciae monasticae (Abbas Visitator).

Abbas de Regimine potest esse Adfiliatus, Administrator, Coadiutor, Conventualis, Filius, Localis, Monasterii sui iuris (perpetuus vel temporarius), Nullius Dioecesis, Pater.

---

[510] Cf. Molitor, Relig. iuris cap. selecta 1909 p. 396, 397, Baucher, in Dictionnaire de droit canonique v. Abbés, col. 34.

[511] In can. 223 n. 4; 488 n. 8; 501 § 3; 510.

[512] In can. 223 n. 4; 386 § 4; 488 n. 8; 501 § 1; 510; 516; 655 § 1; 1579 § 2; 1594 § 4.

[513] In can. 488 n. 8; 647; 896; 1305 § 3; 1579 § 1.

[514] In can. 358 § 1 n. 8; 625; 964 n. 1.

[515] In can. 1579 § 1; 1594 § 4.

[516] In can. 811 § 2.

[517] Secundum Indicem Codicis Quinam 319 § 1; qualitates 320 § 2; nominatio, institutio, confirmatio 320 § 1; 991 § 3; electio 321; benedictio 322 § 2, 2402; nomina in iure 198 § 1, 215 § 2; possessio capienda 322 § 1; cf. 2394; iura et privilegia 323 § 1; quod attinet ad Sacramenta 782 § 3; 957; 958 § 1 n. 4; 959; ad Concilia 223 § 1 n. 3; 282 § 1; 285; 286 § 1; cf. 292; ad alia 120 § 2; cf. 2341; 323 § 2; 325; 914; 916; obligationes 323 § 1; 1406 § 1 n. 3 § 2; cf. 2403; funus 1205 § 2; 1219 § 2; cf. 1230 § 6.

[518] Secundum Maurum Gómez O. S. B. in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 440 nota 15.

Titularis potest esse Officialis (Procurator in Curia), Resignatarius, Titularis Commendatarius.

Abbas Primas praeest confoederationi Benedictorum nigrorum [519]. Est insuper Abbas ordinarius Collegii internationalis S. Anselmi in Urbe.

S. Congregatio de Religiosis, die 23 iunii 1925, declaravit pro electione Abbatis Primatis Coadiutorem alicuius Abbatis : habere votum, si ipse universum regimen in Monasterio tenet; alias Abbas regiminis, qui delegare potest Coadiutorem. S. Congregatio de Religiosis, die 7 febr. 1927, edidit normas pro electione Abbatis Primatis [520] : Eligitur pro tempore duodecim annorum.

2. Abbas Superior Congregationis monasticae [521] quandoque nuncupatur Abbas Praeses, ex. gr. in Congregatione Bavarica, Helvetica; aut Abbas Praesidens, aut Abbas Generalis, ex. gr. in Congregatione Hungarica, qui etiam honoris causa titulo Primatis gaudet, aut Archiabbas, ex. gr. in Congregatione Beuronensi, Brasiliensi, Cassinensi.

162 3. Praelati qui praesunt territorio proprio, separato ab omni Dioecesi, cum clero et populo, dicuntur Abbates vel Praelati nullius, nempe Dioecesis, prout eorum ecclesia dignitate abbatiali vel simpliciter praelatitia gaudet (can. 319 § 1).

163 4. Abbatia vel praelatura nullius, tribus saltem paroeciis non constans, singulari iure regitur, nec eidem applicantur, quae canones statuunt de Abbatiis vel Praelaturis nullius (can. 319 § 2).

In iure nomine Dioecesis venit quoque Abbatia vel Praelatura nullius; et nomine Episcopi, Abbas vel Praelatus nullius, nisi ex natura rei vel sermonis contextu aliud constet (can. 215 § 2). Quod applicandum videtur [522] ad Abbates et Praelatos, quorum Abbatiae seu Praelaturae tribus paroeciis non constant; can. 319 § 2 loquitur de Abbatiis vel Praelaturis, non de Abbatibus seu Praelatis.

Abbatiae vel Praelaturae nullius possunt esse saeculares vel religiosae.

In Abbatiis vel religiosis Praelaturis nullius Abbas vel Praelatus generatim simul est Superior religiosus, et cum hae Abbatiae et Praelaturae sint sui iuris ordinarie etiam qua Domus religiosae, Abbas est Ordinarius loci de ecclesia et

---

[519] Cf. Breve *Summum semper* Leonis XIII, 12 iulii 1893, et S. Cong. EE. et RR., 16 sept. 1893.

[520] Cf. Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 251.

[521] Cf. can. 223 § 1 n. 4; 501 § 3; 510; 516 § 1; 655 § 1; 1579; 1594 § 4.

[522] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 110 cum nota 352.

territorio et Domo religiosa, quae quod ad ipsum attinet exempta non est, et qua Superior maior est Ordinarius Religiosorum[523].

5. Abbas regiminis seu de regimine est Praelatus, qui conventui exempto praeest aut intra territorium Dioecesis aut sine territorio nullius[524]. Abbas de regimine, qui Congregationi monasticae praeest, dicitur Abbas Superior (cf. can. 501 § 3). 164

Abbates vel Praelati nullius qui ex praescripto apostolico vel ex propriae Religionis Constitutionibus benedici debent, intra tres menses a receptis litteris apostolicis, cessante legitimo impedimento, benedictionem ab Episcopo, quem maluerint, accipiant (can. 322 § 2)[525].

Abbas vel Praelatus nullius, qui contra praescriptum can. 322 § 2 benedictionem non receperit, est ipso facto a iurisdictione suspensus (can. 2402).

6. Abbates regulares de regimine, legitime electi, debent intra tres menses ab electione benedictionem[526] accipere ab Episcopo Dioecesis, in qua Monasterium situm est; postquam vero benedictionem receperint, praeterquam potestate conferendi ordines ad normam can. 964 n. 1[527], fruuntur privilegiis de quibus in can. 325[528], excepto pileolo violaceo (can. 625).

Ad benedictionem Abbatis extra Curiam Romanam requiritur mandatum Apostolicum, ut ex formula Pontificalis Romani constat: Habetis mandatum Apostolicum? Hoc mandatum generatim dirigitur ad Episcopum, in cuius Dioecesi invenitur Monasterium Abbatis.

Exercitium pontificalium restringitur ad proprias ecclesias seu ad ecclesias plene suo Ordini incorporatas. Exercere pontificalia in iure est sacras functiones peragere, quae ex legibus liturgicis requirunt insignia pontificalia, idest baculum et mitram (can. 337 § 2).

---

[523] Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 111.

[524] Quandoque nominatur Abbas titularis et distinguitur ab Abbate Generali, ab Abbate Commendatario.

[525] Aliquando adsunt privilegia.

[526] Formula in Pontificali Rom. tit. de benedictione Abbatis (II).

[527] Cf. infra n. 10 a.

[528] Cf. infra 10 b.

Ornamenta Pontificalia non uno eodemque tempore introducta sunt. Praeter baculum et mitram [529] habentur sandalia, Dalmaticae et Tunicellae, chirothecae, annulus, crux pectoralis, pileolum, cappa magna [530].

Cum in pluribus casibus et a longinquis etiam regionibus recursus ad Sanctam Sedem pro mandato Apostolico in singulis casibus necessario faciendus esset atque interea benedictio longum per tempus differri deberet, pro benedictione omnium Ordinis S. Benedicti confoederatorum Abbatum, extra Romanam Curiam impertienda, Benedictus XV concessit generale seu commune mandatum Apostolicum ad Episcopum dioecesanum respectivum directum quod ad ritualem Pontificalis interrogationem: Habetis mandatum Apostolicum? legi potest [531].

Insuper concedit, ut firmis peculiaribus privilegiis, non solum Abbates nullius, de quibus mentio fit in can. 322 § 2, 323 § 1, nec non Abbates, quorum Monasteria reperiantur intra fines alicuius Dioecesis nullius, sed etiam ceteri Abbates Ordinis S. Benedicti confoederati praefatam benedictionem recipere valeant a quolibet Episcopo cum hac Sancta Sede Apostolica communionem habente, quoties sedes episcopalis vacaverit, vel quoties in scriptis constiterit, Episcopum dioecesanum aut legitime impeditum esse, quominus eam ipse conferat, aut consensum suum ad hoc dedisse.

Abbates Ordinis Cisterciensis pertinent quidem ad Familiam S. Benedicti, sed non sub Abbate Primate confoederati, proinde ad eos privilegium non extenditur.

Abbas vel Praelatus nullius nequit quovis titulo sive per se sive per alios in regimen Abbatiae vel Praelaturae se ingerere, antequam eiusdem possessionem ceperit (cf. can. 322 § 1). Canonicam possessionem capiunt Abbates vel Praelati nullius, simul ac per se vel per procuratorem apostolicas litteras Capitulo ostenderint, praesente secretario Capituli vel cancellario Curiae, qui rem in acta referat (cf. can. 334 § 3).

7. Abbates vel Praelati nullius nominantur et instituuntur a Romano Pontifice, salvo iure electionis aut praesentationis, si cui legitime competat; quo in casu ab eodem Romano Pontifice confirmari aut institui debent

---

[529] Cf. c. 6 in VI° V. 7. S. Cong. Rituum Decret. authent. n. 348, 189, 499, 1131, 1163.

[530] Oesterle, o. c. p. 349-352.

[531] A. A. S. XIII (1921) p. 416.

(can. 320 § 1). Assumendi ad Abbatiam vel Praelaturam nullius iisdem qualitatibus ornati esse debent, quas ius in Episcopis requirit (can. 320 § 2).

8. Quod attinet ad Vicarii Generalis constitutionem, serventur praescripta can. 366-371.

Si Dioecesis alicui Religioni commissa fuerit, Vicarius Generalis potest esse eiusdem Religionis alumnus (can. 367 § 2), in altero casu sit sacerdos e Clero saeculari (cf. can. 367 § 1).

Electus ad vitam in Priorem titularem (conventualem) domus Prioratus nondum in Abbatiam erectae, non fit ipso facto quod Prioratus in Abbatiam erigitur, Abbas, sed necesse est, ut electio iterum pro Abbate habeatur. Agitur enim de transformatione seu conversione beneficii, proinde de novo beneficio, ad quod nullum ius tribuitur Priori conventuali, etsi in perpetuum fuisset electus[532]. Pari modo in elevatione Praefecturae Apostolicae ad Vicariatum vel Dioecesim nominatur Praefectus in Vicarium et ita porro in Episcopum.

9. Abbatia vel Praelatura nullius vacante, si agatur de Abbatia vel Praelatura religiosa, succedit Capitulum Religiosorum, nisi Constitutiones aliud ferant; Capitulum intra octiduum debet Vicarium Capitularem deputare ad normam can. 432 ss., qui Abbatiam vel Praelaturam regat usque ad novi Abbatis vel Praelati electionem (cf. can. 327 § 1).

Etiam vacante Abbatia vel Praelatura, de quibus in can. 285, si Capitulum intra octiduum Vicarium vel Oeconomum non nominaverit, hunc Metropolita, qui fuit legitime electus ad normam citati canonis, constituat, nisi in Abbatia vel Praelatura nullius religiosa aliter ad normam Constitutionum provideatur (cf. can. 432 § 3).

Abbatia vel Praelatura impedita, servetur praescriptum can. 429 (can. 237 § 2).

10. **Iura et privilegia Abbatum** sequentia sunt: 165

Abbas regularis de regimine[533], etsi sine territorio nullius, benedictione abbatiali legitime accepta, hisce privilegiis fruitur:

a) Tonsuram primam et ordines minores potest con-

---

[532] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 25 s.

[533] Idest non mere titularis.

ferre[534], dummodo promovendus sit ipsi subditus vi professionis saltem simplicis[535], ipse vero sit presbyter et benedictionem abbatialem legitime acceperit. Extra hos fines, ordinatio, ab eodem collata, revocato quolibet contrario privilegio[536], est irrita, nisi ordinans charactere episcopali polleat (cf. can. 964 n. 1).

Iam priore tempore Abbates regulares potuerunt tonsuram et ordines minores conferre, servatis quibusdam conditionibus[537], tum Monachis sibi subiectis, tum aliis quoque suis subditis saecularibus. Conc. Tridentinum[538] hanc facultatem limitavit circa saeculares.

Quaestio acris fuit[539], num collatio primae tonsurae aut ordinum minorum extra fines definitos tantum illicita an etiam invalida fuit. Ante tempus Benedicti XIV considerabatur tantummodo illicita, postea, imprimis propter resolutiones S. Congr. Concilii[540] invalida. Codex omne dubium tulit. Ecclesia in hoc privilegio ergo non concedit potestatem illimitatam, et deinde exercitium limitat, sed tribuit ipsam potestatem limitatam, quae proinde extra fines statutos invalide exercetur.

Si autem ordinans charactere episcopali polleat, ordinationes semper validae essent.

Potestas Abbatis ex concessione Ecclesiae provenit, non ex vi sollemnis benedictionis.

Subditus Abbatis regularis de regimine ad mentem huius canonis venit tantum is, qui in manibus huius Abbatis profitetur ac professione saltem simplici familiae monasticae, cui ipsemet Abbas praeest (uti Paterfamilias), legitime incorporatur. Haec incorporatio etiam alio legitimo actu, ex. gr. transitu (cf. can. 632) fieri potest[541].

Si Abbas non est Paterfamilias, tonsuram et ordines mino-

---

[534] Cf. M. Gómez O. S. B., De Abbatum potestate tonsuram minoresque ordines conferendi in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 434-446; X (1929) p. 45-52.

[535] Pro novitiis valet can. 567 § 2: Ad ordines, durante novitiatu, ne promoveantur.

[536] Ex gr. privilegium Abbatibus Congregationis Cassinensis concessum fruendi iure Abbatum etiam sine benedictione.

[537] Ex c. 1 D. LXIX et c. 11 X de aetate et qualitate et ordine praeficiendorum I, 14.

[538] Sess. XXIII de reform. c. 10.

[539] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. XII (1932) p. 110-112.

[540] Cf. Gasparri, De sacra ordinatione nn. 956 et 958.

[541] M. Gómez O. S. B. in: Com. pro Rel. X (1929) p. 50.

res conferre non potest, cum vi professionis subditos non habeat, ex. gr. Abbas Generalis, Visitator.

Abbas Primas alumnis in Collegio Anselmiano tonsuram et ordines minores conferre potest vi rescripti S. Congr. de Religiosis, 28 febr. 1920[542].

Abbas vel Praelatus nullius, si charactere episcopali polleant, Episcopo dioecesano aequiparantur quod pertinet ad ordinationem (cf. can. 957 § 1).

Si episcopali charactere careant, possunt nihilominus in proprio territorio et durante tantum munere, conferre primam tonsuram et ordines minores tum propriis subditis saecularibus ad normam can. 956, tum aliis qui litteras dimissorias iure requisitas exhibeant: ordinatio extra hos fines ab eisdem peracta irrita est (can. 957 § 2).

Tonsura monachalis non est vere clericalis et non gignit effectus eius[543].

b) Abbas vel Praelatus nullius, licet caractere episcopali careat, utitur tamen in proprio territorio insignibus pontificalibus[544] cum throno ac baldachino et iure ibidem officia divina pontificali ritu celebrandi; crucem autem pectoralem, annulum cum gemma, ac pileolum violaceum potest etiam extra territorium deferre (can. 325), e contrario alius Abbas de regimine praeter Abbatem vel Praelatum nullius non gaudet privilegio deferendi pileolum violaceum.

c) Abbates de regimine ad Synodum vocandi sunt ad eamque venire debent (cf. can. 358 § 1 n. 8); vocantur ad Concilium Oecumenicum in eoque ius habent suffragii deliberativi: Abbates vel Praelati nullius (cf. can. 223 § 1 n. 3), Abbas Primas, Abbates Superiores Congregationum monasticarum (cf. can. 223 § 1 n. 4).

Abbas Primas, Abbas Superior Congregationis monasticae, Abbas Monasterii sui iuris, licet ad monasticam Congregationem pertinentis, veniunt nomine Superiorum maiorum (cf. can. 488 n. 8). Abbas Primas et Superior Congregationis monasticae non habent omnem potestatem et iurisdictionem, quam ius commune tribut Superioribus maioribus, sed eorum potestas et iurisdi-

---

[542] M. Gómez O. S. B., l. c. p. 48 s.
[543] Cf. Vermeersch in: Periodica XV (1927) p. (68)-(71).
[544] Baculum, mitram, annulum, pectorale.

ctio sumenda est ex propriis Constitutionibus et ex peculiaribus Sanctae Sedis decretis, firmo praescripto can. 655, 1594 § 4 [545] (can. 501 § 3).

d) Abbas vel Praelatus nullius easdem potestates ordinarias easdemque obligationes cum iisdem sanctionibus habet, quae competunt Episcopis residentialibus in propria Dioecesi (can. 323 § 1) [546].

Si charactere episcopali non est ornatus et benedictionem, si eam recipere debet, recepit, praeter alia munera, quae in can. 294 § 2 describuntur, potest quoque ecclesias et altaria immobilia consecrare (can. 323 § 2), non autem ante benedictionem, si eam recipere debet.

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 29 ianuarii 1931, sequens dubium solvit [547]:

An vi can. 323 Abbas *nullius*, charactere episcopali carens, ecclesiam in alieno territorio valide consecrare possit ex eiusdem Ordinarii licentia.

Resp.: Negative.

Adnotatio [548]. **Ratio extrinseca** huius decisionis invenitur ex analogia cum praescripto can. 964 n. 1, ubi dicitur: Extra hos fines ordinatio ab eodem collata irrita est, nisi ordinans charactere episcopali polleat.

Ratio intrinseca responsionis non est benedictio abbatialis, quae potestatem ordinis non tribuit, sed deputatio a Sede Apostolica facta. Hoc indultum seu privilegium confert potestatem exercendi eos quasi ordinis actus sive haec facultas sit proprie delegata sive etiam ordinaria. Valent proinde can. 201, 203, 49, 67.

Benedictio abbatialis non est ordinatio nec confert Abbatibus veram potestatem ordinis iuris divini nec illam potestatem ordinis humani seu institutionis iuris ecclesiastici, quae in totum, quod ad validitatem attinet, dependet ab ipsa Ecclesia.

Quae potestas per extrinsecam deputationem vel mandatum obtentam, etsi lato sensu etiam potestas ordinis vocari potest, attamen potius congruit, ut dicatur potestas quasi ordinis eiusque actus dicantur actus quasi ordinis.

Ad potestatem ordinis ex iure ecclesiastico institu-

---

[545] Cf. Partem XI De priv. fori.

[546] Possunt igitur Synodum celebrare, parochos instituere, dimissorias concedere.

[547] A. A. S. XXIII (1931) p. 110.

[548] Cf. Maroto, Adnotationes in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 109-116.

tam pertinet consecratio ecclesiarum vasorum sacrorum. Episcopi in sua consecratione vel ordinatione episcopali recipiunt talem potestatem ordinis et in eis haec potestas est perpetua ad perfectam imitationem potestatis iuris divini. Actus hoc in casu ex voluntate Ecclesiae semper validi sint, quamvis illiciti, si habeatur prohibitio Ecclesiae. Absolute loquendo Ecclesia posset potestatem etiam quoad validitatem actuum auferre.

e) Etiam ii Abbates vel Praelati nullius, qui charactere episcopali carent, possunt, intra sui territorii fines ac perdurante munere, omnes benedictiones Episcopis reservatas, una pontificali excepta, impertiri, calices, patenas et altaria portatilia, cum sacris oleis ab Episcopo benedictis consecrare, indulgentias quinquaginta dierum concedere, confirmationem, primam tonsuram et ordines minores conferre ad normam can. 782 § 3, 957 § 2 (cf. can. 294 § 2, 323 § 2).

Benedictio abbatialis est merum sacramentale et quaedam peculiaris conditio, quae in nonnullis Abbatibus exigitur, non vero in aliis Praelatis, ut valide illam quasi ordinis potestatem exercere queant.

f) Abbas et Praelatus nullius sunt ministri extraordinarii confirmationis, qui tamen tali facultate valide uti nequeunt, nisi intra fines sui territorii et durante munere tantum (cf. can. 782 § 3).

CAPUT IV

De amissione officii Superiorum

165 bis

1. Generatim valent praescriptiones iuris communis, quae magis determinatae sunt per Constitutiones cuiusque Religionis.

2. Amittitur officium ecclesiasticum renuntiatione, privatione, amotione, translatione, lapsu temporis praefiniti (can. 183 § 1), morte, revocatione ad nutum legitimi Superioris facta.

3. Resoluto quovis modo iure Superioris a quo fuerat concessum, officium ecclesiasticum non amittitur, nisi lex aliud caveat aut nisi in concessione habeatur clausula: ad beneplacitum nostrum vel alia aequipollens (can. 183 § 2).

4. Quisque sui compos potest officio ecclesiastico iusta de causa renuntiare, nisi speciali prohibitione renuntiatio sit ipsi interdicta (can. 184).

Renuntiatio ex metu gravi iniuste incusso, dolo aut errore substantiali vel simoniace facta, irrita est ipso iure (can. 185).

Renuntiatio, ut valida sit, fieri debet a renuntiante aut scripto aut oretenus coram duobus testibus aut etiam per procuratorem speciali mandato munitum; et scriptum renuntiationis documentum in Curia deponatur (can. 186).

Renuntiatio generatim, ut valeat, ei fieri debet a quo est acceptanda, vel si acceptatione non egeat, a quo Clericus officium accepit vel qui eiusdem locum tenet (can. 187 § 1).

Quare si officium per confirmationem, admissionem vel institutionem collatum fuerit, renuntiatio fieri debet Superiori ad quem de iure ordinario confirmatio vel institutio spectat (can. 187 § 2).

5. Ob tacitam renuntiationem ab ipso iure admissam quaelibet officia vacant ipso facto et sine ulla declaratione, si Clericus:

a) Professionem religiosam emiserit, salvo, circa beneficia, praescripto can. 584 (can. 188, n. 1);

b) Intra tempus utile iure statutum vel, deficiente iure, ab Ordinario determinatum, de officio provisus illud adire neglexerit (can. 188, n. 2);

c) Aliud officium ecclesiasticum cum priore incompatibile acceptaverit et eiusdem pacificam possessionem obtnuerit (can. 188, n. 3);

d) A fide catholica publice defecerit (can. 188, n. 4).

e) Matrimonium, etiam civile tantum, ut aiunt, contraxerit (can. 188, n. 5);

f) Contra praescriptum can. 141 § 1 militiae saeculari nomen sponte dederit (can. 188, n. 6);

g) Habitum ecclesiasticum propria auctoritate sine iusta causa deposuerit, nec illum, ab Ordinario monitus, intra mensem a monitione recepta resumpserit (can. 188, n. 7);

h) Residentiam, qua tenetur, illegitime deseruerit et receptae Ordinarii monitioni, legitimo impedimento non detentus, intra congruum tempus ab Ordinario praefinitum nec paruerit nec responderit (can. 188, n. 8).

6. Superiores sine iusta et proportionata causa renuntiationes ne acceptent (can. 189 § 1).

Renuntiationem Ordinarius loci intra mensem vel admittat vel reiiciat (can. 189 § 2).

Officium, renuntiatione legitime facta et acceptata, vacat postquam renuntianti significata est acceptatio (can. 190 § 1).

Renuntians in officio permaneat donec de Superioris acceptatione certum nuntium acceperit (can. 190 § 2).

Semel legitime facta renuntiatione, non datur amplius poenitentiae locus, licet renuntians possit officium ex alio titulo consequi (can. 191 § 1).

Acceptata renuntiatio tempestive nota fiat iis qui aliquod ius in officii provisionem habent (can. 191 § 2).

7. Privatio officii incurritur sive ipso iure, sive ex facto legitime Superioris (can. 192 § 1).

Si agatur de officio inamovibili, Ordinarius nequit Clericum eodem privare, nisi mediante processu ad normam iuris (can. 192 § 2).

Si de amovibili, privatio decerni ab Ordinario potest ex qualibet iusta causa, prudenti eius arbitrio, etiam citra delictum, naturali aequitate servata, sed certum procedendi modum sequi minime tenetur, salvo canonum praescripto circa paroecias amovibiles; privatio tamen effectum non habet, nisi postquam fuerit a Superiore intimata; et ab Ordinarii decreto datur recursus ad Sedem Apostolicam, sed in devolutivo tantum (can. 192 § 3).

8. Translatio ab uno ad aliud officium ecclesiasticum ab eo tantum perfici potest, qui ius habet tum acceptandi renuntiationem, tum removendi ad alterum (can. 193 § 1).

Ad translationem, si de consensu Clerici fiat, quaelibet iusta causa sufficit, si invito Clerico, eadem fere causa requiritur idemque procedendi modus ac pro privatione, firmo praescripto can. 2162-2167, quod ad translationem attinet parochorum (can. 193 § 2).

In translatione prius officium vacat cum Clericus alterius possessionem canonice capit, nisi aliud a iure cautum sit vel a legitimo Superiore praescriptum (can. 194 § 1).

Reditus prioris officii translatus percipit, donec aliud occupaverit (can. 194 § 2).

9. Qui Clericum ad officium elegerunt vel postulaverunt aut praesentaverunt, nequeunt eundem officio privare aut ab eo revocare seu amovere aut ad aliud transferre (can. 195).

10. In electione Superiorissae Monasterii iuris pontificii Ordinarius loci praeest, item in electione Superiorissae Generalis Congregationis iuris pontificii et iuris dioecesani, in electione Superioris Generalis Congregationis iuris dioecesani, Ordinario loci conceditur peractam electionem confirmare vel rescindere pro conscientiae arbitrio, non vero in aliis (cf. can. 506 §§ 2, 4).

PARS SEXTA

165 ter DE CONFESSARIIS [1] ET CAPPELLANIS RELIGIOSORUM [2]

(cf. can. 518-530)

Per Codicem hac in materia mutatio magna effecta est. Prioribus temporibus Constitutiones Ordinum valde hoc modo severae erant, ut confessio apud sacerdotes non designatos sine licentia Superiorum peracta, illicita ac invalida esset [3], exceptis quibusdam casibus, in quibus iurisdictio obtineri potuit. Canones Codicis libertatem confessionis quod ad Religiosos attinet ita ampliaverunt, ut in singulis saltem casibus Religiosi pariter ac ceteri Fideles in electione confessarii liberi sint. Dicitur in singulis saltem casibus, quia non omnes restrictiones abolitae sunt.

E Codice curent Superiores, ut omnes Religiosi ad poenitentiae sacramentum semel saltem in hebdomada accedant (can. 595 § 1).

Praeceptum directum determinatis diebus vel tempore sese confitendi Religiosis in iure communi non datur, sane autem indirectum.

CAPUT 1

166 De Confessariis Religionum clericalium [4]

1. **Deputatio confessariorum.** In singulis Religionis clericalis Domibus [5] deputentur plures pro Sodalium numero confessarii legitime approbati, cum potestate, si agatur de

---

[1] Cf. Vermeersch, Periodica IX (1921) p. (14). Cf. M. Gómez O. S. B., Ad can. 518 et 519 seu de Regularium confessionibus in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 350-374, Kelly, Jurisdiction of the Confessor 1929 p. 184-209; R. Cormick, Confessors of Religious (Dissert). Washington, Catholic University 1926, 264 p.

[2] Regimen personarum fori interni. B. van Acken S. I., Abusus libertatis Religiosis pro confessione concessae, in: Com. pro Rel. VII (1921) p. 255.

[3] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1921) p. 356 not. 49.

[4] J. Glaser C. SS. R., Einiges über d. Beichtväter in Ordensjuvenaten einer religio clericalis exempta. Theol.-prakt. Quartalschr. 82 (1929) p. 148-153.

[5] Cf. sive formalis sive non formalis.

Religione exempta, absolvendi etiam a casibus in Religione reservatis (can. 518 § 1).

Cum dicatur: *Plures* confessarii, saltem duo constitui debent.

Cum dicatur: A peccatis et censuris in Religione reservatis, supponitur lex generalis; censura ab homine non est in Religione reservata, sed tantum pro illo casu particulari.

Agitur de reservatis propriis Religionis, non S. Sedi vel Ordinario loci.

Iam Clemens VIII in sua const. *Sanctissimus,* 26 maii 1593, ita statuerat[6].

Confessarii e can. 518 § 1 deputati habent ipso iure potestatem absolvendi a casibus, idest a peccatis et a censuris[7] in Religione (exempta) reservatis, cum dicatur in canone cum potestate[8]; quae facultas a Superiore concedente iurisdictionem nec limitari nec auferri potest.

Insuper, si Religiosus, etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem, confessarium adeat ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, valida et licita est; et confessarius potest Religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in Religione reservatis (cf. can. 519).

Concilium Tridentinum[9] uti necessariam conditionem[10] iurisdictionis ad audiendas confessiones saecularium approbationem Ordinarii loci praescripserat, idest authenticum iudicium de idoneitate et sufficientia sacerdotis ad confessiones audiendas. Ad audiendas confessiones Regularium haec approbatio non fuit necessaria. Collatio iurisdictionis est actus voluntatis, quo Superior de facto potestatem audiendi confessiones confert.

Quia cum approbatione generatim iurisdictio concessa fuit, hi termini promiscue adhibebantur[11]. In Codice iur. can. de approbatione sine iurisdictione non amplius est sermo.

---

[6] Cf. Oesterle O. S. B. Clemens VII relatio ad librum II C. I. C. tit. X cap. II, de confessione et cappellanus, in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 358-363; XII (1931) p. 30-63.

[7] Latae sententiae, non ferendae.

[8] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 259.

[9] Sess. XXIII cap. 15 De reformatione.

[10] Secundum varias opiniones aut ad iurisdictionem acquirendam aut solum ad illam exsequendam, cf. infra n. 444.

[11] Cf. Timotheus Schaefer, Die Verwaltung und Spendung der heiligen Sacramente nach dem Codex I. C. 1921 p. 42.

Deputatio seu designatio istorum confessariorum pertinet ad legitimum Superiorem religiosum secundum Constitutiones cuiuslibet Religionis, et generatim ad Superiorem maiorem etiam in Religionibus clericalibus iuris dioecesani, cum agatur de actu interni regiminis. Approbatio autem seu hic iurisdictio concedi possunt aut ab Ordinario loci aut in Religionibus clericalibus exemptis etiam a Superiore. Codex enim statuit:

2. Iurisdictionem delegatam ad recipiendas confessiones quorumlibet sive Saecularium sive Religiosorum confert sacerdotibus tum saecularibus tum religiosis etiam exemptis Ordinarius loci in quo confessiones excipiuntur; sacerdotes autem religiosi eadem ne utantur sine licentia saltem praesumpta sui Superioris, firmo tamen praescripto can. 519[12] (can. 874 § 1).

Ante Codicis promulgationem Religiosi in Religione clericali exempta iure communi idoneo eiusdem Ordinis socio itineris confiteri debebant. Sine expressa Constitutionum dispositione vel Superioris competentis delegatione socius qua talis nunc iam nulla iurisdictione pollet[13] (cf. can. 879).

3. In Religione clericali exempta ad recipiendas confessiones professorum, novitiorum aliorumve de quibus in can. 514 § 1 iurisdictionem delegatam confert quoque proprius eorundem Superior ad normam Constitutionum; cui fas est eam concedere etiam sacerdotibus e Clero saeculari aut alius Religionis (can. 875 § 1)[14].

In can. 874 § 1 et can. 875 § 1 agitur de iurisdictione delegata, id est ab homine.

Quisnam sit iste Superior, aut generalis aut provincialis aut etiam localis, videndum est ex iure particulari cuiuslibet Religionis clericalis exemptae.

Secundum Constitutiones Superiores locales in Religione clericali exempta generatim talem falcultatem non habent. Per se autem Superiores locales in Religione clericali exempta gau-

---

[12] Valet hoc etiam pro can. 522.

[13] Vermeersch, Theol. mor. III p. 383 n. 479; Periodica XI (1923) p. (156).

[14] E. Jombart S. I., De usu can. 875 § 1 ad conferendam iurisdictionem in: Periodica XVI (1927) p. 175*-176*.

dent potestate ordinaria audiendi subditorum confessiones. Quare e can. 199 § 1 iurisdictionem delegare possunt, nisi aliud expresse iure caveatur. Relinquitur Constitutionibus huius Religionis. At non est iure communi restricta eorum auctoritas sicut pro parochis [15].

Quod etiam sacerdoti alterius Religionis iurisdictio concedi potest, iam practici momenti est, si sacerdos religiosus alterius Religionis ex aliena Dioecesi proveniens in Religione clericali exempta exercitia spiritualia dirigit.

Relatae personae igitur confiteri valent et apud confessarios ab Ordinario loci et apud confessarios a competenti Superiore religioso approbatos.

Ad illos in can. 514 § 1 nominatos pertinent ii [16], qui in Domo religiosa diu noctuque degunt famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis causa. Exclusi perinde sunt alumni externi, qui studiorum causa solum Domum religiosam frequentant, non autem alumni convictores extra tempus vacationis, ubi generatim Domi commorantur; pariter non comprehenduntur operarii, qui quidem perpetuo in Domo religiosa occupati sunt, sed extra Domum religiosam habitant, itemque omnes, qui per partem diei dumtaxat, non iam per diem integrum hospites sunt.

Sufficit autem, ut cum intentione permanendi in Domo religiosa per integrum saltem diem aliquis ingressus et receptus sit, etsi dies integer nondum transactus sit.

4. In Religione clericali non exempta Superiores iurisdictionem in foro externo non habent ideoque etiam sacerdotes e Clero saeculari aut alterius Religionis ad audiendas confessiones propriorum subditorum delegare non possunt.

Deputatio (designatio) personae autem fit a Superiore religioso, approbatio seu collatio iurisdictionis ab Ordinario loci, in quo Domus sita est, obtineri debet [17].

5. Tum locorum Ordinarii iurisdictionem, tum Superiores religiosi iurisdictionem aut licentiam audiendarum confessionum ne concedant, nisi ii qui idonei per examen reperti fuerint, nisi agatur de sacerdote cuius theologicam doctrinam aliunde compertam habeant (can. 877 § 1).

Ita ex. gr. dispensantur quandoque ab examine laureati in s. Theologia aut Iure Canonico, item huiusmodi scientiae pro-

---

[15] Cf. resp. Com. Pont. ad Cod. interpr., 29 oct. 1919 (A. A. S. XI [1919] p. 477) ; Goyeneche in : Com. pro Rel. IV (1923) p. 341.

[16] Cf. Ramos, De conditione saecularium in Domibus Religiosorum in : Com. pro Rel. VI (1925) p. 28-33 ; 82-85; 136-140; 324-329; 479-483.

[17] Cf. de parochis supra n. 98.

fessores aut lectores, aut qui iam in alia Dioecesi pro semper approbati sunt.

Si agatur de Religiosis clericalibus exemptis, Superiores iurisdictionem concedere possunt pro confessionibus suorum; si autem quaestio sit de non exemptis vel etiam de exemptis pro confessionibus Fidelium, Superiores licentiam duntaxat impertiunt.

Si post concessam iurisdictionem aut licentiam prudenter dubitent num probatus a se antea sacerdos pergat adhuc idoneus esse, eum ad novum doctrinae periculum adigant, etsi agatur de parocho aut canonico poenitentiario (can. 877 § 2).

6. Iurisdictio delegata aut licentia audiendarum confessionum concedi potest certis quibusdam circumscripta finibus (can. 878 § 1). Caveant tamen locorum Ordinarii ac religiosi Superiores ne iurisdictionem aut licentiam sine rationabili causa nimis coarctent (can. 878 2), iurisdictionem vel licentiam ad audiendas confessiones ne revocent aut suspendant, nisi gravem ob causam (cf. can. 880 § 1).

Superior Religionis [18] clericalis exemptae ex legitima causa subditum ab audiendis confessionibus suspendere potest. Quodsi talis confessarius iurisdictionem ab Ordinario loci receperit, nihilominus valide absolutionem impertire potest [19], non autem licite [20], nisi Religiosus ad suae conscientiae quietem talem confessarium adiret (cf. can. 519).

7. Superior religiosus competens iurisdictionem delegatam expresse scripto vel verbis concedere [21] debet (cf. can. 879 § 1). Quod fieri potest a) directe sive pro tempore designato sive pro semper, pro uno subdito aut pro pluribus aut omnibus subditis; b) indirecte hoc modo, ut subditis suis potestatem eligendi confessarium, ex. gr. in itinere [22] concedat, etsi agatur de confessario alterius Religionis aut de sacerdote non approbato a suo Ordinario. (Pro casu can. 519 sacerdos ab Ordinario loci approbatus necessariam delegationem iam habet). Sed quia e can. 877 § 1 regulariter examen praecedere debet, practice concessio indirecta iurisdictionis magni momenti non est.

8. Locorum Ordinarii iurisdictionem ad audiendas confessiones habitualiter ne concedant Religiosis qui a pro-

---

[18] Cf. can. 1923 § 4 ; 2186 ss.

[19] Cf. can. 874 § 1.

[20] Cf. can. 985 n. 7 (irregularitas).

[21] Viva voce aut in scriptis. Delegatio praesumpta non sufficit.

[22] Propter can. 875 § 1 et can. 519 non amplius uti in vetere iure valet axioma : Regulares itinerantes cum socio idoneo debent ipsi confiteri.

prio Superiore non praesentantur; iis vero qui a proprio Superiore praesentantur, sine gravi causa eam ne denegent, firmo tamen praescripto can. 877[23] (can. 874 § 2).

Non tamen licet Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, si de Domo formata agatur, omnibus alicuius religiosae Domus confessariis una simul iurisdictionem adimere (can. 880 § 3).

9. **De Superioribus religiosis** haec breviter dicenda sunt:

Ante Codicis promulgationem aderat pro Regularibus, non pro Religiosis in Congregationibus, Clementis VIII decretum *Sanctissimus,* 26 maii 1593: Non liceat Superioribus Regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reservatum admiserint, aut ipsimet subditi ac proprio motu id ab iis petierint. S. Officium, 5 iulii 1899, pro Urbe prohibuit[24], ne ullus cuiusquam religiosae Communitatis aut Seminarii aut Collegii Superior, sive maior sive minor, in hac Alma Urbe (excepto aliquo raro necessitatis casu, de quo eius conscientia oneratur), suorum alumnorum in eadem Domo manentium, sacramentales confessiones audire ullo pacto audeat. — Respiciebat ista decisio omnes Ordines et Congregationes intra Urbem. Die 24 aug. 1899 declaravit S. Officium per decretum, 5 iulii 1899 nihil derogatum fuisse constitutionibus apostolicis[25] quod ad Ordines religiosos attinet[26], dum e contrario Congregationes religiosae, 20 (22) dec. 1899, expresse illi legi subiiciebantur.

S. Poenitentiaria, die 14 maii 1902, respondit: Si Superior Domus aliique confessarii tamdiu absint saltem per unum diem, ut grave sit Religioso poenitenti toto eo tempore carere absolutione sacramentali, is licite et valide absolvitur ab extraneo confessario idoneo, id est approbato. Agebatur de Regularibus.

De iure particulari videndae sunt Constitutiones diversarum Religionum circa limitationes in administratione et receptione sacramenti poenitentiae[27].

10. E Codice Superiores religiosi exemptae Religionis clericalis gaudent ad confessiones excipiendas pro suis subditis (professis, novitiis et aliis in can. 514 § 1 relatis) ordinaria iurisdictione ad normam Constitutionum (cf. can. 873 § 2; cf. etiam can. 501 § 1).

---

[23] Cf. supra n. 166, 5.

[24] A. S. S. XXXII (1899-1900) p. 64.

[25] Cf. decretum *Cum ad regularem,* 19 mart. 1603, n. 17.

[26] Cf. A. S. S. XXXII (1899-1900) p. 504 s.; Monit. eccl. XI (1899) p. 202, 289, 485.

[27] Apud Vermeersch, Periodica I (1905) p. 99. De Religiosis Institutis et personis[3] tom. II, p. 642 s. n. 234, I.

Superiores Religionis clericalis non exemptae possunt habere delegatam iurisdictionem ad audiendas confessiones aut ex privilegio Sedis Apostolicae aut ex concessione Ordinarii loci.

Confessio apud Superiores. Superiores religiosi, potestatem audiendi confessiones habentes, possunt, servatis de iure servandis, confessiones audire subditorum, qui ab illis sponte sua ac motu proprio[28] id petant, at sine gravi causa id per modum habitus ne agant (can. 518 § 2), ita ut Superior haberi possit confessarius ordinarius vel fere; confessio accidentalis, etsi per aliquod tempus pluries accidat, non excluditur.

Per talem dispositionem praecavetur, ne scientia ex confessione obtenta ad regimen externum Religionis adhibeatur.

Clausula: *Servatis de iure servandis* significat observantias legis sive naturalis vel divinae sive ecclesiasticae, ex. gr. ratione sigilli, ratione facultatis delegatae.

Praeceptum canonis tangit imprimis ipsos Superiores.

Subditi sunt ii, qui habitualiter et plene potestati Superioris subsunt, non tantum occasione data ita, ut actu proprium retineant alium eiusdem gradus Superiorem[29], ex. gr. hospites.

Comprehenduntur omnes Superiores maiores (supremi et intermedii) et minores, ii quoque, qui per se non habent ordinariam iurisdictionem, ex. gr. Superior dependens[30], non autem ii, qui Superiores proprie dicti non sunt, etsi auctoritatem aliquam habent, ex. gr. Vicesuperiores, Vicerectores, Vicarii Ministri, qui vigilantiam vel directionem generalem exercent sub principali Superiore, dum ipse praesens est; nec Magister novitiorum proprie dictus Superior est; pro eo autem valet can. 891 pariter ac pro Superiore alicuius Collegii, qui canon aliquo modo severior ac can. 518 § 2 sonat: Magister novitiorum[31] eiusque Socius[32], Superior Seminarii Collegiive sacramentales

---

[28] Idest qui nec vi, nec metu, nec importunis suasionibus id faciunt.

[29] In Com. pro Rel. I (1920) p. 52-57, ubi Larraona inter non subditos proprie dictos enumerat etiam eos, qui Domi quidem semper vivunt et quod ad ordinem domesticum aliaque eius generis attinet Superiori locali subiecti sunt, at quia pertinent ad Consilium, Definitorium, Gubernium, provinciale vel generale ipsi non plene nec absolute subsunt.

[30] Vermeersch, Teol. mor. III p. 383 n. 479.

[31] Non autem Praefectus spiritus in Domibus studiorum, cf. can. 588 § 1; nec Magister novitiorum, quantum munus Praefecti spiritus pro professis exercet.

[32] Ex eo quod hic nominatur etiam Socius Magistri, non deduci

confessiones suorum alumnorum secum in eadem Domo commorantium ne audiant, nisi alumni ex gravi et urgenti causa in casibus particularibus sponte id petant (can 891). Pari modo Praefectus seu Magister spiritus (cf. can. 588 § 1)[33], Oeconomus aliique Officiales coadiutores in sensu stricto Superiores non sunt, ideoque confessiones studentium aliorumque audire possunt[34]. Superiores domorum stricte filialium non sunt Superiores[35].

Cum dicatur: Sine gravi causa Superiores religiosi per modum habitus confessiones subditorum ne audiant, quaelibet rationabilis causa per se non sufficit. Ad recte diiudicandum in concreto de gravitate causae respiciendae sunt non solum circumstantiae subditi, qui confessionem habitualiter petit, sed etiam adiuncta Domus. Larraona[36] exempli causa adducit: nimiam distantiam alterius confessarii idonei; desiderium perficiendi confessionem cum confessario propriae Religionis ad normam Constitutionum, etsi alii confessarii saeculares vel aliarum Religionum non adeo distent; repugnantiam gravem ad confessionem peragendam apud alios confessarios eiusdem Religionis, qui praesto adsunt, sive ex aetate sive ex qualitatum defectu, sive ex adverso animo; necessitatem poenitentis, qui confessionem rationabiliter postulat, ut salvo honore, pericula ipsi vitentur; seriam affirmationem poenitentis fide digni, se profectum extraordinarium obtinere ex confessionibus coram Superiore peractis, quae facto comprobetur, dummodo in hoc casu moraliter pericula vitari possint, ex quibus prohibitio data est. Si certo pericula non adsunt, in dubio de extraordinario profectu, Superior poenitenti fide ceterum digno credere poterit.

Caveant Superiores ne quem subditum aut ipsi per se aut per alium vi, metu, importunis suasionibus aliave ratione[37] inducant ut peccata apud se confiteatur (can. 518 § 3).

11. **Confessarius occasionalis.** Pius X, mense febr. 1913, omnibus confessariis pro Urbe approbatis, qui a Cardinali Vicario approbati sunt, potestatem Religiosos absolvendi concessit. Die 8 aug. 1913 haec facultas ad omnes confessarios totius orbis, 167

---

potest pari modo hoc valere pro Vicesuperiore alicuius Seminarii collegiive, quia expresse hic Socius non nominatur et e can. 19 debet fieri stricta interpretatio.

[33] Cf. infra n. 292.

[34] De Visitatore cf. supra n. 148[1].

[35] Cf. supra n. 121, 14.

[36] L. c. p. 56 s.

[37] Ex. gr. per praeceptum; directe aut indirecte, per persuasionem, consilium.

qui ab Ordinariis locorum approbationem receperunt, extensa est [38]. Codex nunc statuit:

Firmis Constitutionibus quae confessionem statis temporibus praecipiunt vel suadent apud determinatos confessarios [39] peragendam [40], si Religiosus [41], etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem, confessarium [42] adeat [43] ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos [44] non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, valida et licita est; et confessarius potest Religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in Religione reservatis (can. 519).

Confessarii approbati ab Ordinario loci obtinent potestatem absolvendi a peccatis et censuris in Religione reservatis ab ipso iure pro foro interno [45].

Canon 519 valet pro viris dumtaxat, et quidem pro professis, et etiam pro novitiis cuiuslibet Religionis (cf. can. 566 § 2) [46], non autem pro feminis Religiosis, pro quibus providet can. 522. Can. 490 hic non applicatur.

Non obstante hoc privilegio, ut Codex ipse dicit, Constitutiones quae praecipiunt vel suadent confessionem et statis temporibus (cf. etiam can. 595 § 1 n. 3) et apud determinatos confessarios peragendam potius firmae remanere debent. Istud praeceptum vel suasio Constitutionum obligat, prout Constitutiones in Religione obligant. At praeceptum istud nequit per se esse grave [47]. Ex dispositione canonis deducit Goyeneche usum facultatis a relato canone concessae non dispensare pro illa vice a confessione ad normam Constitutionum facienda [48], cui contradicit Matthaeus a Coronata [49], quia onus duplicis confessio-

---

[38] A. A. S. V (1913) p. 431.

[39] Idest apud ordinarios confessarios.

[40] Prout Constitutiones obligant, aut sub nullo aut sub levi peccato, nunquam autem sub gravi.

[41] Clericus vel laicus.

[42] Quemcumque, quibus confessariis aequiparantur, qui approbationem a iure obtinent: Cardinales, Canonicus poenitentiarius, parochus (cf. infra).

[43] Sive intra sive extra Domum.

[44] Aut inter approbatos a Superiore religioso.

[45] Cf. etiam can. 2251.

[46] Cf. infra n. 249.

[47] Cf. Vermeersch, Teol. mor. III p. 381 n. 479.

[48] In Com. pro Rel. III (1922) p. 78-81[1]; ibid. p. 79 s. de praeparatoriis schematibus Codicis; V (1924) n. 28 s.

[49] O. c. p. 656 n. 544 nota 1*.

nis sustineri non potest, nisi de hac re certo constet. Etiam Vermeersch-Creusen [50] nolunt nimis urgere sententiam Goyeneche, dicunt enim: Nec improbabiliter dicturum eum esse arbitramur qui existimarit accidentales exceptiones esse tunc tacite permissas. Fanfani [51] tenet: Si Religiosus apud ordinarios confessarios confiteri nolit, sufficit certo ad satisfaciendum legi coram confessario se sistere, saltem benedictionem accepturam.

Tenemus eam sententiam, quae dicit in casu non urgere aliam confessionem neque vi iuris communis neque vi iuris particularis, nisi hoc ultimo in casu aliud expresse caveatur (cf. can. 595 § 1 n. 3).

Merito autem dicit Larraona [52]: Vix, nisi in adiunctis extraordinariis ferendum est, hoc habitualiter fieri, ita ut, vi huius canonis aliquis Religiosus confessarium ordinarium specialem extra Communitatum, relictis confessariis a Constitutionibus praescriptis et ad normam can. 518 § 1 salva conscientiae libertate, designatis, habere praetendat.

Religiosus, etiam exemptus, non indiget licentia sui Superioris, ut confessionem apud sacerdotem ab Ordinario loci approbatum peragat sive intra sive extra Domum religiosam confessarium adeat; sufficit, ut ad suae conscientiae quietem confiteatur. Exinde non sequitur Religiosum ab observantia regulari se excusatum habere, ut ipse Religiosus inscio aut invito Superiore e Domo egredi possit. Nec vi can. 519 subditus a Superiore exigere potest, ut alia ratione ac Regulae et Constitutiones permittant, e Domo exire possit. Superior secundum Constitutiones egressum prohibere poterit (cf. can. 606 § 1), at praecise licentiam exeundi negare non potest, ne Religiosus alium confessarium adeat. Nec subditus exigere potest vi canonis, ut Superior alium confessarium advocet.

Verba **ad suae conscientiae quietem** late interpretanda sunt (cf. can. 68 cum can. 50). Quaelibet sincera confessio aliquo vero sensu ad conscientiae quietem directa est. Quotiescumque Religiosus serio confiteri vult, conditio impletur [53], ita ut confessio sit valida et licita (cf. can. 209), secus anxietates gignerentur; ita ex. gr. facultate in canone concessa uti aliquis potest propter maiorem fiduciam in doctrina vel virtute confessarii, propter candidiorem accusationem, propter propriorem con-

---

[50] O. c. p. 369 n. 588.

[51] O. c.[2] p. 352 n. 322.

[52] Com. pro Rel. X (1929) p. 365.

[53] Vermeersch-Creusen, o. c. p.405 n. 644 (594). Cf. Confessio Religiosae ad animae suae quietem in: The ecclesiastical Review 69 (1923) 538-539. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 359.

fitendi occasionem, si ordinarius confessarius absit. Si una ex talibus rationibus accidentalibus permanet, permanens permittitur exceptio. Melius tamen tunc erit diversum istum confessarium, qui habitualis evadit, cum licentia Superioris eligere[54].

De causa, quae ad suae conscientiae quietem pertinet, non iudicat Superior nec confessarius ordinarius vel extraordinarius, sed poenitens ipse et quodammodo ipse confessarius electus.

Religiosus autem vi istius canonis 519 non potest confiteri apud sacerdotem non approbatum, excepto periculo mortis (cf. can. 882), nec confiteri potest apud confessarium, approbatum quidem in aliquo loco, at non ab Ordinario loci, ubi confessio peragitur. Potest autem confessionem instituere apud confessarium legitime approbatum etiam alterius ritus, ex. gr. ritus orientalis[55].

Can. 519 non autem supponit talem confessarium in specialem ordinarium Religiosi converti.

Iurisdictio conceditur in quibusdam casibus ab ipso iure:

Ordinaria iurisdictione ad confessionem excipiendas pro universa Ecclesia, praeter Romanum Pontificem, potiuntur S. R. E. Cardinales, pro suo quisque territorio Ordinarius loci, et parochus aliique qui loco parochi sunt (can. 873 § 1).

Hac eadem iurisdictione gaudent etiam Canonicus poenitentiarius ecclesiae quoque collegiatae, ad normam can. 401, § 1 et Superiores religiosi exempti pro suis subditis, ad normam Constitutionum (can. 873 § 2)

Haec iurisdictio cessat amissione officii, ad normam can. 183, et, post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam, excommunicatione, suspensione ab officio, interdicto (can. 873 § 3).

Cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate gaudent audiendi ubique terrarum confessiones etiam Religiosorum utriusque sexus et absolvendi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis tantum censuris Sedi Apostolicae specialissimo modo reservatis et illis quae adnexae sunt revelationi secreti S. Officii (can. 239 § 1 n. 1).

Qui ordinariam habent absolvendi potestatem, possunt subditos absolvere ubique terrarum (can. 881, § 2).

Tali facultate gaudent ergo Superiores religiosi exempti, imo

---

[54] Vermeersch, Periodica IX (1921) p. (10).

[55] Cf. A. A. S. V (1913) p. 431; VI (1914) p. 232; cf. etiam can. 905.

ipse Ordinarius loci, Canonicus Poenitentiarius, parochus loci, si Religiosi adscripti sint domui in illo territorio sitae. Quod valet etiam de Religiosis exemptis, uti videtur [56], saltem est sententia probabilis.

Extraordinario confessario vir Religiosus se sistere non constringitur nec ad benedictionem accipiendam. De novitiis autem valet can. 566 § 2 n. 4.

12. De reservatione haec adnotanda veniunt: 168

a) E can. 519 omnis ab Ordinario loci approbatus sacerdos etiam a peccatis et censuris [57] in Religione reservatis absolvere potest; e can. 518 in singulis Religionis clericalis exemptae Domibus deputentur plures pro Sodalium numero confessarii legitime approbati cum potestate absolvendi etiam a casibus in Religione reservatis. Ideo reservatio eo sensu practici momenti dumtaxat est, ut Superior praeter confessarios in can. 518 § 1 nominatos, confessarios deputare possit, qui potestatem absolvendi a casibus in Religione reservatis non habent [58].

In can. 518 et 519 agitur de casibus reservatis, idest de peccatis et censuris in Religione lege generali sed ex iure particulari reservatis. Vi can. 518 et 519 nulla potestas confessariis conceditur circa casus can. 2385 (apostatae), 2386 (fugitivi) 2388 (matrimonium attentantes) [59].

E statuto Codicis casus reservandi sint pauci omnino, tres scilicet vel, ad summum, quatuor ex gravioribus tantum et atrocioribus criminibus externis specifice determinatis (cf. can. 897).

b) Inter Superiores Religionis clericalis exemptae unus Superior generalis [60] et in Monasteriis sui iuris Abbas, cum proprio cuiusque Consilio, peccata subditorum reservare possunt, firmo praescripto can. 518 § 1, 519 (can. 896).

Ipsa vero reservatio ne ultra in vigore maneat, quam necesse sit ad publicum aliquod inolitum vitium exstirpandum et collapsam forte christianam disciplinam instaurandam (cf. canonem 897).

---

[56] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 255; Goyeneche, De Religiosis p. 49 not. 6.

[57] Quae lege generali in Religione reservatae sunt.

[58] Cf. autem supra n. 166.

[59] Cf. Vermeersch, Quaeritur quinam sint casus qui in can. 518 et 519 vocantur in Religione reservati, in: Periodica XIX (1930) p. 112-114.

[60] Ideoque limitatio can. 893 § 1.

Prorsus ab iis peccatis sibi reservandis omnes abstineant, quae iam sint Sedi Apostolicae etiam ratione censurae reservata, et regulariter ab iis quoque quibus censura, etsi nemini reservata, a iure imposita sit (can. 898).

Clemens VIII in decr. *Sanctissimus,* 26 maii 1593[61], statuit ut Superiores regulares tantummodo sequentes casus aut aliquos ex iisdem reservare possent:

1. Veneficia, incantationes, sortilegia; 2. Apostasia a Religione sive habitu dimisso, sive retento, quando eo pervenerit, ut extra septa Monasterii seu Conventus fiat egressio; 3. Nocturna ac furtiva e Monasterio, seu Conventu egressio, etiam non animo apostatandi facta[62]; 4. Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale; 5. Iuramentum falsum in iudicio regulari seu legitimo; 6. Procuratio, auxilium seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam effectu non secuto; 7. Falsificatio manus aut sigilli officialium Monasterii; 8. Furtum de rebus Monasterii seu Conventus in ea quantitate, quae sit peccatum mortale; 9. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus; 10. Occisio aut vulneratio, seu gravis percussio cuiuscumque personae; 11. Malitiosum impedimentum aut retardatio aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores et ab inferioribus ad Superiores...[63].

Quod decretum amplius non viget (cf. can. 6 n. 6), sed quodammodo ut norma directiva servire potest.

13. **Quaevis reservatio peccatorum omni vi caret:**

a) Cum confessionem peragunt sive aegroti qui domo egredi non valent, sive sponsi matrimonii ineundi causa (can. 900 n. 1).

b) Quoties vel legitimus Superior petitam pro aliquo determinato casu absolvendi facultatem denegaverit[64] vel, prudenti confessarii iudicio, absolvendi facultas a legitimo Superiore peti nequeat sine gravi poenitentis incommodo aut sine periculo violationis sigilli sacramentalis (can. 900 n. 2).

c) Extra territorium reservantis, etiamsi dumtaxat ad absolutionem obtinendam poenitens ex eo discesserit (can. 900 n. 3).

Pont. Com. ad Cod. interpr., 10 nov. 1925, respondit ad dubium sequens[65].

a) Utrum quaevis reservatio, de qua can. 900, sit tantum ratione peccati an etiam ratione censurae.

---

[61] Apud Gasparri, Fontes I p. 338 n. 177.

[62] Cf. infra n. 571.

[63] Pro aliis casibus Capitulum generale tantum pro Ordine resp. Capitulum provinciale pro Provincia competens erat.

[64] Ita iam Urbanus VIII in decreto S. Cong. Conc., 21 sept. 1624.

[65] A. A. S XVII (1925) p. 583.

Resp.: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

b) Utrum can. 900 agat de reservatione casuum ab Ordinariis tantum an etiam a Sancta Sede statuta.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

14. Quod attinet ad **reservationem censurarum** hoc valet:

Qui pollent potestate leges ferendi vel praecepta imponendi, possunt quoque legi vel praecepto poenas adnectere; qui iudiciali tantum, possunt solummodo poenas, legitime statutas, ad normam iuris applicare (can. 2220 § 1).

Ne reservetur censura, nisi attenta peculiari gravitate delictorum et necessitate aptius providendi disciplinae ecclesiasticae et medendi conscientiis Fidelium (can. 2246 § 1).

Reservatio strictam recipit interpretationem (can. 2246 § 2).

Reservatio censurae impedientis receptionem Sacramentorum importat reservationem peccati cui censura adnexa est; verum si quis a censura excusatur vel ab eadem fuit absolutus, reservatio peccati penitus cessat (can. 2246 § 3).

In relatione ad absolutionem a casibus reservatis di- 169
stinguendum est. Aut agitur de reservatis in Religione aut de casibus a iure communi reservatis. A casibus in Religione reservatis sive agatur de censuris reservatis sive de peccatis solis sine censura, possunt absolvere: 1° is qui casus sibi reservavit eiusve Superior competens vel successor (cf. can. 2253 n. 2); 2° delegatus (cf. can. 2253 n. 3, cf. can. 2245); Superior legitimus aliquos delegare debet (cf. can. 518 § 1, cf. etiam 519, 900 n. 2); 3° confessarii ab Ordinario loci approbati vi can. 519.

In relatione ad absolutionem casuum a iure communi reservatorum valent can. 2254 in casibus urgentioribus et can. 2252 in periculo mortis; extra hos casus cf. can. 2253.

Pro foro interno: In casibus urgentioribus, si nempe censurae latae sententiae exterius servari nequeant sine periculo gravis scandali vel infamiae, aut si durum sit poenitenti in statu gravis peccati permanere per tempus necessarium ut Superior competens provideat, tunc quilibet confessarius in foro sacramentali ab eisdem, quoquo modo reservatis, absolvere potest, iniuncto onere recurrendi, sub poena reincidentiae, intra mensem saltem per epistolam et per confessarium, si id fieri possit sine gravi incommodo, reticito nomine, ad S. Poenitentiariam vel ad Episcopum aliumve Superiorem praeditum facultate et standi eius mandatis (can. 2254 § 1).

Nihil impedit, quominus poenitens, etiam post acceptam, ut supra, absolutionem, facto quoque recursu ad Superiorem, alium

adeat confessarium facultate praeditum, ab eoque, repetita confessione saltem delicti cum censura, consequatur absolutionem; qua obtenta, mandata ab eodem accipiat, quin teneatur postea stare aliis mandatis ex parte Superioris supervenientibus (can. 2254 § 2).

Quod si in casu aliquo extraordinario hic recursus sit moraliter impossibilis, tunc ipsemet confessarius, excepto casu quo agatur de absolutione censurae de qua in can. 2367, potest absolutionem concedere sine onere de quo supra, iniunctis tamen de iure iniungendis, et imposita congrua poenitentia et satisfactione pro censura, ita ut poenitens, nisi intra congruum tempus a confessario praefiniendum poenitentiam egerit ac satisfactionem dederit, recidat in censuram (can. 2254 § 3).

Absolvens vel fingens absolvere complicem in peccato turpi incurrit ipso facto in excommunicationem specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatam; idque etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem, excepto casu quo moribundus recuset alii confiteri (can. 2367 § 1).

Eandem excommunicationem non effugit absolvens vel fingens absolvere complicem qui peccatum quidem complicitatis, a quo nondum est absolutus, non confitetur, sed ideo ita se gerit, quia ad id a complice confessario sive directe sive indirecte inductus est (can. 2367 § 2).

Qui in periculo mortis constituti, a sacerdote, specialis facultatis experte, receperunt absolutionem ab aliqua censura ab homine vel a censura specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata, tenentur, postquam convaluerint, obligatione recurrendi, sub poena reincidentiae, ad illum qui censuram tulit, si agatur de censura ab homine; ad S. Poenitentiariam vel ad Episcopum aliumve facultate praeditum ad normam can. 2254 § 1, si de censura a iure; eorumque mandatis parendi (can. 2252).

Extra mortis periculum possunt absolvere:

1° A censura non reservata, in foro sacramentali quilibet confessarius; extra forum sacramentale quicunque iurisdictionem in foro externo habeat in reum;

2° A censura ab homine, ille, cui censura reservata est ad normam can. 2245 § 2; ipse autem potest absolutionem concedere, etiamsi reus alibi domicilium vel quasi-domicilium transtulerit;

3° A censura a iure reservata, ille qui censuram constituit vel cui reservata est, eorumque successores aut competentes Superiores aut delegati. Quare a censura reservata Epi-

scopo vel Ordinario, quilibet Ordinarius absolvere potest suos subditos, loci vero Ordinarius etiam peregrinos; a reservata Sedi Apostolicae, haec aliive qui absolvendi potestatem ab ea impetraverint sive generalem, si censura simpliciter reservata sit, sive specialem, si reservata speciali modo, sive denique specialissimam, si reservata specialissimo modo, salvo praescripto can. 2254 (can. 2253).

Proinde censurae ac poenae quae in iure Ordinario seu Ordinario proprio [66] reservantur absolvi valent pro foro interno [67] et externo a Superioribus maioribus Religionum exemptarum, idest ad normam can. 488 n. 8 a supremis Moderatoribus, a Superioribus provincialibus, eorundem Vicariis aliisque ad instar Provincialium potestatem habentibus.

Quae potestas se refert etiam ad familiares [68] aliosque in can. 514 § 1 nominatos.

In casibus publicis potest Ordinarius (idest supralaudati Superiores) poenas latae sententiae iure communi statutas remittere (can. 2237 § 1), exceptis:

1° Casibus ad forum contentiosum deductis;

2° Censuris Sedi Apostolicae reservatis;

3° Poenis inhabilitatis ad beneficia, officia, dignitates, munera in Ecclesia, vocem activam et passivam eorumve privationis, suspensionis perpetuae, infamiae iuris, privationis iuris patronatus et privilegii seu gratiae a Sede Apostolica concessae (can. 2237).

§ 2. In casibus vero occultis, firmo praescripto can. 2254 et 2290, potest Ordinarius poenas latae sententiae iure communi statutas per se vel per alium remittere, exceptis censuris specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservatis.

Si absolutio censurae detur in foro externo, utrumque forum afficit; si in interno, absolutus, remoto scandalo, potest uti talem se habere etiam in actibus fori externi; sed, nisi concessio absolutionis probetur aut saltem legitime praesumatur in foro externo, censura potest a Superioribus fori externi, quibus reus parere debet, urgeri, donec absolutio in eodem foro habita fuerit (can. 2251).

Sunt qui dicunt [69] Religiosos in Religione clericali exempta

---

[66] Cf. ex. gr. c. 2319, 2343.

[67] Cf. autem can. 518 § 2. Superiores per modum habitus confessiones subditorum ne audiant, ideoque potius delegatio pro his casibus fiat.

[68] Cf. supra n. 144, b.

[69] Voltas in: Com. pro Rel. III (1922) p. 76-77; De Meester, o. c. p. 412 n. 967.

ligari reservatione episcopali; alii hoc negant [70], quia sunt exempti, non exceptis novitiis, familiaribus et probabiliter convictoribus.

Si Religiosi in Religione clericali exempta revera subsunt reservationibus episcopalibus, ulterius quaeritur, a quonam confessario absolvi possint. Confessarius a Superioribus approbatus, immo etiam confessarius ab Ordinario loci approbatus exemptos ab iis reservatis absolvere posse videtur [71], secundum alios [72] merito negatur.

CAPUT II

De Confessariis Religiosarum [73]

170 1. **Historia.** Confessarii sive ordinarii sive extraordinarii Religiosarum indigebant speciali approbatione Episcopi loci, ut munus suum valide exercere possent. Quod iam in const. *Inscrutabili* Gregorii XV, 5 febr. 1622, in const. *Superna* Clementis X, 21 iunii 1670, et in const. *Pastoralis curae* [74] Benedicti XIV, 5 aug. 1748, praescriptum est.

Pro casu quoque, quo Moniales Superiori Ordinis proprie dicti subiectae erant, haec specialis approbatio necessaria erat, cum Superior religiosus confessarios tantummodo praesentare possit. Approbatio specialis per const. *Conditae* Leonis XIII, 8 dec. 1900, etiam pro Religionibus mulierum cum votis simplicibus statuta est. Quod tamen praescriptum tantum pro confessionibus Monialium et Sororum in Domo religiosa peractis valebat.

Sorores, quae legitime e Domo religiosa aberant, valide et licite apud quemlibet confessarium approbatum confessionem peragere potuerunt, excepto casu, quo iurisdictio confessariorum de his personis expresse limitata sit.

---

[70] Choupin, Nature et obligations de l'état religieux[2] p. 212-216 s.

[71] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 656 n. 544 nota 1.

[72] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 366 nota 85; Cappello, De sacramentis II n. 528.

[73] Ph. Hofmeister O. S. B., Beichten in weiblichen Ordensgenossenschaften, Theol.-prakt. Quartalschr. 81 (1928) p. 341-349; Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 446-463; C. Parisi, Circa le confessioni delle Suore. Monit. eccles. t. 40 (1928) p. 33-43; J. Creusen, Confessions of Religious women, in: The eccles. Review 74 (1926) p. 506-509; Confessions de Religieuses in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 184 s.; E. Mahoney, Confessions of Religious women in exceptional cases, in: The eccles. Review 74 (1926) p. 34-44; W. E. Mulroney S. I., Confessors of Sisters, in: Hom. Past. Rev. 29 (1929) p. 822-839.

[74] Cf. Gasparri, Fontes n. 388 II p. 154.

Usque ad Concilium Tridentinum valebat hoc pro Monialibus pariter ac pro viris: Praelatus regularis seu is, cui Monasterium subiiciebatur, ius exclusivum exercebat audiendi confessiones per se vel per alium ab ipso delegatum.

Confessarium extraordinarium primo Concilium Tridentinum [75] statuerat. Modum deputandi confessarium extraordinarium Benedictus XIV stabilivit. Benedictus XIV in const. *Pastorali curae* [76], die 5 aug. 1748, introduxit alium confessarium extraordinarium ad quietem conscientiae et ulteriorem in via Dei progressum. Differt hic confessarius ab extraordinario tridentino, quia hic erat generalis et pro tota communitate, ille fuit extraordinarius particularis, qui singulis Monialibus iuste petentibus concedebatur. Decursu temporis pro necessitate et circumstantiis variae leges de confessionibus sacramentalibus Religiosarum votorum sollemnium seu simplicium publicatae sunt, ita ex. gr. a Leone XIII in decreto *Quemadmodum,* die 17 dec. 1890 [77], tandem Sedes Apostolica eas iterum ordinandas et in unicum documentum redigendas esse censuit. Quod evenit per decretum *Cum de Sacramentalibus,* 3 febr. 1913 [78]. Hoc decretum cum aliquibus mutationibus et mitigationibus in Codicem relatum est.

2. **Peculiaris iurisdictio.** Revocata qualibet contraria 171
particulari lege [79] seu privilegio [80], sacerdotes tum saeculares tum religiosi [81], cuiusvis gradus aut officii, ad confessiones quarumcunque Religiosarum ac novitiarum valide et licite recipiendas peculiari iurisdictione indigent, salvo privilegio Cardinalium (cf. can. 239 § 1 n. 1) et salvis praescriptis can. 522: Religiosa ad suae conscientiae tranquillitatem potest adire confessarium ab Ordinario loci saltem pro mulieribus approbatum; et in can. 523: Religiosa perdurante gravi infirmitate potest quemlibet sacer-

---

[75] Sess. XXV de Reg. c. 10.

[76] §§ 7, 8; cf. Normae art. 145; Constitutio confirmabat decreta S. C. Concilii, 6 aprilis 1647 et 22 februarii 1649. Gasparri, Fontes II, 152 ss.

[77] Cf. etiam S. Cong. Ep. et Reg., 14 aug. 1891 et 1 febr. 1892. Gasparri, Fontes vol. IV p. 1052 s. n. 2017, et 2019.

[78] A. A. S. V (1913) p. 62-64; versiones authenticae p. 240-249. Gasparri, Fontes VI, 1018 s.

[79] Vel norma legi aequiparata, ut consuetudo, statutum.

[80] Privilegium expresse revocari debuit ad normam can. 4, per se autem non fuit hoc necessarium de legibus contrariis (cf. can. 6 n. 1).

[81] Proinde pro omnibus et singulis sacerdotibus.

dotem ad mulierum confessiones excipiendas approbatum arcessere (cf. can. 876 § 1).

Hanc iurisdictionem confert Ordinarius loci, ubi Religiosarum Domus sita est, ad normam can. 525 [82] (can. 876 § 2), etsi Superior regularis confessarios Ordinario loci praesentet.

Excepta Sancta Sede unus Ordinarius loci per se vel per suos delegatos praelaudatam iurisdictionem concedit. Cardinales, etsi eam per se habeant, ipsam largiri nequeunt; item Praelati regulares, cum tali iurisdictione careant, eam concedere non valent.

Cum can. 239 § 1 n. 1, 522 et 523, exceptionem a lege contineant, strictae subsunt interpretationi (cf. can. 19).

Cum dicatur: Cuiusvis gradus et officii, ipsi Episcopi alterius Dioecesis vel Superiores Generales vel proprii Superiores seu Visitatores regulares peculiari iurisdictione indigent.

Dicitur in can.: *Quarumque Religiosarum,* proinde comprehenduntur confessiones omnium Religiosarum, sive votorum simplicium sive votorum sollemnium sive iuris pontificii sive iuris dioecesani.

Ex can. 675 praelaudata legislatio can. 499-530 applicatur etim Societatibus in communi viventibus absque votis publicis.

Requiritur peculiaris facultas. Ordinaria facultas aut illa generalis sive ex officio (parochus) sive ex delegatione generali ad omnes, ad mulieres autem non sufficit.

Specialis facultas pro audiendis confessionibus postulantium, candidatarum, etc. non requiritur, sed pro novitiis mulieribus.

Practice vix casus invenietur, in quo iam nunc nequit alicuius Religiosae confessio valide ac licite absque peculiari iurisdictione recipi vi can. 522 [83].

Praeter alia privilegia, quae in hoc Codice suis in titulis enumerantur, Cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate gaudent:

a) Audiendi ubique terrarum confessiones etiam Religiosorum utriusque sexus et absolvendi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis tantum censuris Sedi Apostolicae specialissimo modo reservatis et illis quae adnexae sunt revelationi secreti S. Officii (can. 239 § 1 n. 1).

Attamen Cardinales a peccatis et censuris reservatis non possunt absolvere, nisi servatis servandis, ex. gr. de falsa de-

---

[82] Cf. n. 180.

[83] Maroto in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 95.

nuntiatione criminis sollicitationis absolvere non valent nisi servato can. 2363.

b) Praeterea Cardinales gaudent privilegio[84]: Sibi suisque familiaribus eligendi sacerdotem confessionibus excipiendis, qui, si iurisdictione careat, eam ipso iure obtinet, etiam quod spectat ad peccata et censuras, reservatas quoque, illis tantum censuris exceptis de quibus in n. 1 (can. 239 § 1 n. 2).

Quodsi inter familiares essent Religiosae, eo ipso Cardinales gaudent praelaudato privilegio.

3. **Confessarius ordinarius** Religiosarum: 172

Singulis Religiosarum Domibus unus dumtaxat detur confessarius ordinarius, qui sacramentales confessiones universae Communitatis excipiat, nisi a) propter magnum ipsarum numerum vel b) aliam iustam causam sit opus altero vel pluribus (can. 520 § 1).

Confessarius ordinarius dicitur is, qui habitualiter singulis saltem[85] hebdomadibus[86] confessiones Religiosarum recipere debet (cf. can. 595 § 1 n. 3).

Onus audiendi Religiosam extra casus ordinariae confessionis gravat ordinarium confessarium, subsidiarie etiam adiunctos (cf. can. 521 § 2).

Dicitur: *singulis Domibus* detur confessarius ordinarius, sive ergo agatur de Domibus iuris dioecesani vel iuris pontificii, sive agatur de Religionis strictioris clausurae vel latioris, sive de Domibus formatis vel non formatis agatur.

Communitas magna haberi certo potest, si numerum quinquaginta Sodalium excedit. Aliae iustae causae, ut alius confessarius ordinarius deputerur, sunt, ex gr. diversitas linguarum, patriae, status personarum novitiae aut professae etc. cf. etiam can. 526.

Ex opinione Vermeersch causa iusta etiam aderit, si propter adiuncta nequit Ordinarius loci confessarium ordinarium post stata intervalla mutare.

Si propter numerum Religiosarum plures confessarii ordinarii constituuntur, Ordinarius loci potest Communitates divi-

---

[84] Familiares appellantur ii, qui sunt de Familia aliquo titulo ac consanguinitatis vel affinitatis vel adoptionis, cf. supra n. 144, b.

[85] Cf. S. C. Epp. et Reg. Vallisoletana, 4 april. 1704; Gasparri, Fontes n. 1821, IX p. 799: An confessarius ordinarius teneatur accedere ad audiendas Monialium confessiones toties quoties vocatus fuerit? Resp. Affirmative.

[86] De iure communi saltem.

dere et singulis partibus unum tantum ordinarium confessarium deputare [87].

Idem sacerdos potest autem confessarius ordinarius constitui pro pluribus Domibus religiosis eiusdem vel diversarum Religionum [88].

Cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate gaudent: Audiendi ubique terrarum confessiones etiam Religiosorum utriusque sexus et absolvendi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis tantum censuris Sedi Apostolicae specialissimo modo reservatis et iis quae adnexae sunt revelationi secreti S. Officii.

Relatus can. 520 valet non tantum pro Religiosis feminis, quae vota sollemnia vel simplicia (perpetua vel temporaria) emiserunt, verum vi can. 566 § 1 etiam pro mulieribus novitiis et vi can. 675 etiam pro Societatibus mulierum in communi viventium sine votis.

Lex, quae statuit, ut unus confessarius dumtaxat nominetur, imprimis id agit, ut gubernatio atque moderatio animarum secundum eadem principia fiat; utilissima est unitas directionis spiritui et disciplinae religiosae servandis [89].

In can. 520 § 1 non dicitur: etiam in Domibus non formatis. Quapropter plures auctores [90] putant responsionem S. Congregationis de Religiosis, 3 iulii 1916, ad Ordinarium Linciensem [91] datam probabiliter adhuc valere, idest non adesse obligationem nominandi confessarium ordinarium pro Sororibus, si earum Communitas sex saltem Sororum numerum non

---

[87] Vermeersch, Teol. mor. III p. 384 n. 482.

[88] S. C. EE. et RR. 1 sept. 1905 apud Vermeersch, Periodica II et III (1907) p. 42 s. n. 93.

[89] Brandys, o. c. p. 150 n. 149.

[90] Prümmer, o. c. p. 247; Brandys, o. c. p. 150 n. 149; Grosam in: Theol.-prakt. Quartalschrift 1920 p. 156; Biederlack-Führich, De Religiosis, o. c. p. 87; Hecht in: Pastor bonus 34 (1922) p. 483-485; Matthaeus a Coronata p. 658 nota 1; Vermeersch-Creusen, in: Epitome I. C. I [6] p. 461 n. 640 (590) opinionem suam nunc ita proponit: Canon 520 supponit confessarios qui in ipsa Sororum Domo confessiones excipiunt. Quare si sinantur adire ecclesiam ut ibi more saecularium confiteantur, confessarius nominandus non videtur; aliam sententiam tenent Oesterle in: Pastor bonus 1921-22 p. 205; Chelodi, o. c. p. 427 n. 257. Domus religiosa sine adiecto est quaelibet Domus. Simenon, Manuale I. C. p. 331 not. 3; Pejška, Ius Religiosorum p. 299; Sipos, Enchiridion I C. p. 336 not. 8; Bastien, Directoire canonique [3] p. 22; Fanfani, De iure Religiosorum [2] p. 150; Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 454 not. 92; Cappello, De sacramentis II n. 458.

[91] Cf. Theol.-prakt. Quartalschrift 69 (1916) p. 898. Il Monitore Ecclesiastico X (1928) p. 33-36. Com. pro Rel. IX (1928) cum voto Consultoris p. 84-87.

attingat. Merito autem Oesterle[92] dicit: Terminum in singulis Domibus comprehendere etiam Domus non formatas. Singulae Domus etiam non formatae, esset pleonasmus. Ex can. 497 § 1, 498, 597 § 1 nihil argui potest. Inter modum dicendi: Sive formata sive non formata et alium modum dicendi: Etiam non formata habetur differentia, quia vox sive continet coordinationem, particula etiam contrario includit expresse obiectum, de quo praesumptio stat, quod sit exclusum. Vicariatus Urbis practice sequitur sententiam severiorem.

Ad quaestionem Ordinarii Pragensis, utrum responsio, 3 iulii 1916 data, hucusque valeat an agendum sit secundum can. 250 et pro unaquaque Domo Religiosarum, etsi numerus sex in eadem Domo non excedat, confessarius ordinarius deputandus sit, **S. Congregatio de Religiosis,** 10 ian. 1920, respondit: Serventur praescriptiones can. 520[93]. Hecht[94] dicit, usquedum Sedes Apostolica aliam declarationem non ferat, secundum can. 6 n. 2 et can. 15 licitum esse can. 520 tantummodo Domibus, ubi sex professae degunt, applicare; pro minoribus Communitatibus confessarius ordinarius aut extraordinarius non deputandus est, quo casu Sorores more saecularium in Ecclesia confiterentur.

Pont. Comm. ad Cod. interpr. (Praeses), 16 ian. 1921, ad dubium Episcopi Osnabrug. sequens respondit[95]:

Utrum stricta obligatio singulis Religiosarum Domibus seu respective unicuique Religiosarum Communitati dandi confessarium tam ordinarium quam extraordinarium urgeat etiam quoad Domos religiosas, in quibus minus quam sex Religiosae professae degunt an solummodo quoad Domos formatas.

Resp.: Provisum in can. 520 et 521.

Ceterum dicitur in can. 520 § 1 singulis Domibus sine distinctione inter Domos formatas et non formatas, proinde debet sumi uti in aliis canonibus pro qualibet Domo, ex. gr. in can. 493, 495, 497 §§ 2-4, 508 etc.

Si in casu particulari habetur difficultas nominandi confessarium pro Domo non formata, ex. gr. propter nimiam distantiam aut si Domus caret Oratorio, ratio sufficiens erit ad dispensationem petendam[96].

---

[92] Archiv für k. KR. 103 (1923) p. 143-148.

[93] Archiv. für k. KR. 100 (1920) p. 47. Responsio non est authentice promulgata.

[94] L. c. p. 485; cf. Vermeersch, Teol. mor. III[2] p. 405 n. 482.

[95] Archiv für k. KR. 101 (1921) p. 61; responsum non est authentice promulgatum.

[96] Cf. Larraona in: Comm. pro Rel. X (1929) p. 455 nota 93.

Si parochus est confessarius ordinarius Sororum in sua paroecia, male agit et peccat Sorores invitando, ut in ecclesiam paroecialem conveniant ad confitendum apud sacerdotem assistentem pro Sororibus non approbatum, nisi parochus re impossibili vel alia gravi de causa adire Sorores nequeat neque ipsemet in paroeciali ecclesia eas audire possit. Religiosae vero, quae invitatae a parocho in ecclesiam paroecialem se conferunt et assistenti peccata confitentur, valide et licite agunt [97].

De administratione sacramentorum Eucharistici Viatici et Extremae unctionis ex parte confessarii ordinarii cf. can. 514 [98].

173 4. **Specialis confessarius** pro singulis Sororibus.

Deputatio confessarii specialis est notabilis immutatio disciplinae. Antea vocabatur confessarius extraordinarius particularis, nunc specialis seu moderator spiritus. Antea tantum in casibus a Benedicto XIV in const. *Pastoralis curae*, die 5 aug. 1748, determinatis concedi poterat, nunc autem modo habituali [99] non tantummodo transitorio deputari potest [100].

Si qua Religiosa, ad animi sui quietem [101], et ad maiorem in via Dei progressus, aliquem specialem confessarium vel moderatorem spiritualem postulet, eum facile Ordinarius concedat [102]; qui tamen invigilet ne ex hac concessione abusus irrepant; quod si irrepserint, eos caute et prudenter eliminet, salva conscientiae libertate (can. 520 § 2) [103].

---

[97] Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 45 s. Cf. e contra Com. pro Rel. X (1928) De confessario ordinario Religiosarum p. 52-55, ubi sustinetur invaliditas confessionum, si confessarius approbatus pro mulieribus recipit habitualiter confessiones cuiusdam Religiosarum Communitatis in Ecclesia, non habens specialem iurisdictionem pro Religiosis mulieribus excepto casu can. 522 § 1. Nihilominus ibi etiam admittitur p. 54 tanquam causa, scilicet tranquillitas conscientiae haberi possit etiam pro omnibus Religiosis totius Communitatis, saltem aliquando. Attamen cum eodem loco dicatur quaelibet confessio serio et valide peracta sit natura sua ordinata ad conscientiae poenitentis tranquillitatem, defendimus validitatem confessionum in casu.

[98] Cf. infra n. 443.

[99] Ex eo eruitur, quod Ordinarius invigilare debet, ne abusus irrepant.

[100] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 450.

[101] Late interpretari debet uti in can. 519, cf. supra n. 167.

[102] Cf. Benedictus XIV in const. *Pastoralis curae* § 8.

[103] Cf. decretum *Cum de sacramentalibus*, n. 5.

Ordinarius est vel Ordinarius loci vel Superior regularis[104] ad normam iuris (cf. can. 498 § 1).

In can. praelaudato dicitur: Specialis confessarius vel Moderator spiritualis. Agitur de directione in confessione vel saltem in confessionali, etsi forte confessio non fiat.

Directio extra confessionale iure particulari quandoque prohibita est nec generatim et omnibus commendatur[105].

S. Congregatio de Religiosis[106], 22 apr. 1917, declaravit, confessarium specialem seu spiritualem moderatorem non pro determinato tempore concedendum esse, sed tandiu, quandiu ratio necessitatis aut utilitatis pro Sorore illum petente perseverabit.

Item eadem S. Congregatio statuit, ut confessarius ordinarius Communitatis triennio expleto sine intervallo temporis qua confessarius specialis seu spiritualis moderator deputari posset. Qui specialis confessarius libere ab Ordinario ex Clero saeculari vel religioso nominatur. Ordinarius loci confessarium specialem concedere valet, etsi is a Superiore regulari non praesentatus sit, Superior regularis autem quemcumque confessarium iurisdictione praeditum nominare potest[107]. Non requiritur, ut a Superiore religioso praesentetur, nec statuta aetas est praescripta[108] nec urget praescriptio can. 524 § 1, ut nullam potestatem in foro externo in Religioso habeat.

Etiam confessarius extraordinarius confessarius specialis alicuius Religiosae esse potest.

Ratio deputationis confessarii specialis est e textu: Animi quies (ex. gr. anxietas, timor, verecundia erga confessarium ordinarium) et maior in via Dei progressus[109], quae verba late sunt sumenda ex fine legis et ex interpretatione auctorum[110]. Particula *Et* est generis disiunctivi: vel alterutra causa sufficit. Insuper n. 5 decreti *Cum de sacramentalibus*, 3 febr. 1913, unde can. 520 § 2 ad verbum sumptus est, in authenticis versionibus gallica, hispanica, anglica habet *aut* (ou, o, or),

---

[104] In prioribus schematibus dicebatur Ordinarius loci, in editione promulgata Ordinarius (cf. can. 198 § 1), cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 462 nota 117.

[105] Cf. Jardi, El derecho de las Religiosas n. 303.

[106] A. A. S. IX (1917) p. 276 s.

[107] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. X (1929) p. 462 nota 119.

[108] A. A. S. IX (1917) p. 276; Vermeersch-Creusen, o. c. p. 463 n. 642 (592), Vermeersch, Periodica VIII (1920) p. 229.

[109] Brandys, o. c. p. 153.

[110] Cf. Choupin, o. c. p. 223; Creusen, o. c. n. 93.

immo expressius in germanica alternative *sive-sive*. In causa prima natura sua secunda includitur[111].

Ordinarius invigilare debet, ne ex parte Religiosae sive ex parte aliarum sive etiam ex parte Confessarii abusus irrepant. Si abusus dumtaxat possibiles et probabiles non certi praesumantur, libertas confessionis praevalet. Melius quam Ordinarius ipse confessarius in confessionali rem ordinare potest[112]. Si confessarius animadvertit nullam e causis supra allatis adesse, prudenter tales poenitentes dimittat (cf. decretum *Cum de sacramentalibus*, 3 febr. 1913, n. 13)[113], sed nullo periculo laedendi sigillum (cf. can. 889, 890).

Confessio autem apud confessarium specialem ab Ordinario loci concessum peracta valida est, etsi conditio ad animi sui quietem et ad maiorem in via Dei progressum non adimpleatur.

Abusus haberentur, si religiosa disciplina turbaretur, si extraordinariae expensae occurrerent, si tempus inutiliter tereretur, non autem si tantum aliquod incommodum pro Superiorissa aut pro aliis Officialibus Communitatis oriretur.

Antistita [Superiorissa] potest abusus, quos videt vel forte timet, Ordinario loci proponere, qui abusibus obviat, non statim auferendo facultatem iurisdictionis, sed rem prudenter componendo[114].

174 5. **Confessarius extraordinarius**[115] **(generalis).** Unicuique Religiosarum Communitati detur confessarius extraordinarius qui quater saltem in anno ad Domum religiosam accedat et cui omnes Religiosae se sistere debent, saltem benedictionem recepturae (can. 521 § 1)[116].

Confessarius extraordinarius est is, qui ex praescripto Codicis saltem quater[117] integrae Communitati dandus est cuique omnes Religiosae accedere debent.

Confessarius extraordinarius non expetitur, sed imponitur seu datur; neque pro singulis venit, et vocatur, qua talis, sed pro communitate[118].

---

[111] Cf. A. A. S. V (1913) p. 159, 240 ss.; Chelodi, o. c. p. 428 n. 257 nota 1; Leitner, o. c. p. 354 s.

[112] Leitner, o. c. p. 355.

[113] Cf. A. A. S. V (1913) p. 63 s.

[114] De remotione confessarii cf. infra n. 180.

[115] Cf. Brys in: Coll. Brug 23 (1923) p. 467-474.

[116] Duae classes ergo confessariorum extraordinariorum; cf. pro novitiis can. 566 n. 4; Leitner, o. c. p. 355 s., cf. can. 525, 524 § 2.

[117] Casus sunt taxative designati ratione numeri minimi.

[118] Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 75 s. nota 163, 167.

Unicuique Communitati, idest singulis Domibus, sive iuris pontificii sive iuris dioecesani, uti in can. 520 dandus est. Causae esse possunt, ut plures dentur, ratione linguae, numeri Religiosarum etc. [119].

Hoc etiam valet pro Communitatibus Societatum in communi viventium sine votis (cf. can. 675).

Etiam in laicalibus virorum Religionibus deputetur ad normam can. 874 § 1, 875 § 2 confessarius extraordinarius. Et quater saltem in anno detur novitiis omnium virorum Religionum confessarius extraordinarius (cf. can. 566 § 2 n. 4).

Regulariter confessarius extraordinarius munere suo feriis Quotuor Temporum fungitur, sed alio quoque tempore id fieri potest, ex. gr. tempore exercitiorum spiritualium. Cum dicatur: quater saltem, potest confessarius extraordinarius et pluries si ita Ordinario loci visum erit, mitti. Numerus non est designatus. Ad Ordinarium loci pertinet, cui Domus religiosa est subiecta, quando et quoties praeter casus enumeratos confessarius extraordinarius, qua talis, accedere debeat ad Domum religiosam. Praescripta iuris particularis observanda sunt; ita ex. gr. Ordinarius loci praescribere potest, ut singulis temporibus confessarius extraordinarius per aliquot horas aut dies in maioribus Communitatibus ad confessiones audiendas accedat [120]. De iure communi nihil de hac re est stabilitum.

Omnes Religiosae, idest Superiorissae et subditae, huic confessario se sistere debent, ut confessionem peragant vel saltem benedictionem recipiant et consilia, si quae confessarius dare velit, audiant [121]. Eae quoque Religiosae, quae vi specialis concessionis apud confessarium specialem confiteri solent [122], obnoxiae sunt huic praescripto.

Novitiae etiam subsunt vi can. 566 § 1 huic ordinationi. Non autem stricto sensu ad hoc obligantur postulantes [123] mulieres.

Omnes dictae Religiosae debent semel singulis vicibus, quibus extraordinarius confessarius suo munere fungitur, ipsae se sistere, pluries autem ad ipsum durante suo ministerio reverti possunt.

Ad excipiendas confessiones aegrotantium ingredi potest, quoties requiritur, non solum confessarius ordinarius, sed

---

[119] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 22 nota 127.

[120] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 659 n. 549.

[121] Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 26.

[122] Cf. Brandys, o. c. p. 154 s.

[123] Ante Codicis promulgationem omnes, qui Domi aderant, etiam mulieres saeculares et puellae educandae ad se sistendum tenebantur, cf. Benedictus XIV *Pastoralis curae* § 3.

etiam extraordinarius, dicit Instructio de clausura Monialium (III, n. 2 g)[124]. Pro infirma autem se sistendi confessario extraordinario[125] obligatio non habetur.

Dispositione canonis quaedam suspiciones de poenitentibus meliore modo, quo fieri potest, arcentur et omnes Religiosae optime sine ullo timore conscientiae suae providere possunt. Psychologice hoc praeceptum obligatorium optime probatur[126].

Consulendum est, ut tempore, quo confessarius extraordinarius munere suo fungitur, alius confessarius confessiones non excipiat. Quandoque habetur praeceptum particulare hac in re.

Fini legis, idest directioni spirituali consentaneum est, ut confessarius extraordinarius, qui quater saltem in anno ad Domum religiosam accedat, unus fixus idemque sit[127]. Attamen ratione Communitatis distinctae vel numerositatis vel linguae diversae necessitas duplicis extraordinarii adesse potest[128]. Quandoque evenire potest, ut Ordinarius loci deficientibus personis idoneis alium confessarium extraordinarium mittere cogatur.

Legi non repugnare videtur, si sacerdos qui exercitiis spiritualibus praeest, extraordinarium confessarium supplet, si hoc fit semel in anno[129]. Larraona[130] hoc non admittit, si confessarius extraordinarius adsit, nisi ipse sit director exercitiorum, cui omnes Religiosae ad normam Codicis accedunt.

Cum autem confessarius extraordinarius pro toto tempore muneris sui, nisi aliter caveatur, iurisdictionem peculiarem a can. 876 requisitam habeat, valide semper confessiones Religiosarum excipere potest[131] et in casu can. 521 § 3 etiam licite (cf. infra). Generatim ita res ab Ordinario loci disponitur, ut confessario ordinario impedito confessarius extraordinarius locum eius suppleat.

Ad supplendum confessarium ordinarium melius vi can. 521 § 2 confessarius supplementaris seu adiunctus vocatur[132].

---

[124] Cf. infra n. 359.

[125] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 26 nota 141.

[126] Cf. Benedicti XIV Const. *Pastoralis* curae § 3. S. C. EE. et RR. in Tornacensi 19 oct. 1621.

[127] Cf. can. 524 § 2, 525, 527.

[128] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 22 nota 127.

[129] Vermeersch, Theol. mor. III[2] p. 407 n. 483; cf. etiam Periodica IX (1921) p. (13).

[130] In Com. pro Rel. XI (1930) p. 22.

[131] Cf. Grosam, Klosterfrauenbeichtväter, in: Theol.-prakt. Quartalschrift 76 (1923) p. 109-115.

[132] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 154-156.

6. **Confessarii supplementares**[133]. Ordinarii locorum, in quibus Religiosarum Communitates exsistunt, aliquot sacerdotes[134] pro singulis Domibus designent[135], ad quos pro sacramento poenitentiae[136] in casibus particularibus[137] recurrere eae facile possint, quin necessarium sit ipsum Ordinarium toties quoties adire (can. 521 § 2)[138]. 175

Non adest obligatio confessarium. de quo in can. 521 § 2, semper arcessendi per Superiorissam, etsi haec ordinaria via sit. Aertnys-Damen[139] adnotat: Non potest Superiorissa exigere, ut semper ea adiutrice confessarius arcessatur. Si Religiosa alio medio licito confessarium commonet, Antistita animum invitum ostendere non potest[140].

Numerus talium confessariorum pendet a prudenti arbitrio Ordinarii loci. Aliquot sacerdotes designentur, ut Religiosa, non Superiorissa inter ipsos eligere valeat[141].

Non pro Dioecesi aut pro singulis ipsius locis, ubi Communitates habentur, sed pro singulis Domibus hi confessarii designandi sunt.

Dicitur in can. 521 § 2: in casibus particularibus. Quare non valet hoc pro omnibus casibus et pro semper[142]. Legitima causa adesse debet. ex. gr. absentia aut infirmitas confessarii ordinarii, necessitas. progressus in via Dei, consolatio spiritualis. Res igitur non est ad libitum exsequenda, secus de munere confessarii ordinarii actum esset. Confessarius supplementaris debet Sororem monere, si revera sine rationabili causa eum arcessiverit. Si iste confessarius supplementaris de-

---

[133] Etiam confessarii extraordinarii particulares, adiuncti, suppletorii ad casum ab auctoribus nominantur. Non sunt confundendi cum confessariis specialibus. Notetur verbum supplementares in Normis adhibitum esse ad significandum confessarium specialem (cf. art. 139).

[134] Saltem igitur duos e regula 40 in VI°: Pluralis locutio duorum numero est contenta.

[135] Praeceptum, aliter in decreto *Quemadmodum* n. 4.

[136] Non unice et primario directionis aut consilii causa, etsi confessio natura sua ad directionem tendat.

[137] Non habitualiter prout in can. 520 § 2, aliter P. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 660 nota 2.

[138] Cf. pro novitiis can. 566 n. 3.

[139] Theol. mor.[11] tom. II (1920) n. 379 quaest. 2 n. 4.

[140] Cf. tamen observationem a Larraona factam in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 30 nota 160.

[141] Cf. S. C. Ex. et Reg. 14 aug. 1891 ad 3. Gasparri, Fontes IV n. 2018 p. 1053.

[142] Obstaret can. 520.

beret esse confessarius specialis alicuius Religiosae, e can. 520 § 2 requireretur licentia Ordinarii loci.

Si confessarius specialis non est inter confessarios supplementares, specialis delegatio est per se necessaria ad validitatem confessionis, salvo can. 522.

Si casus particularis respicit non iam singulas Religiosas, uti textus et fontes edicunt, sed totam Communitatem, ex. gr. propter absentiam vel infirmitatem confessarii ordinarii, etsi per aliquod tempus perduret, recursus etiam fieri potest, canonem praelaudatum late interpretando.

Quodsi Ordinarius aliquos confessarios statuit, ut vices suppleant confessarii ordinarii in casu absentiae, infirmitatis, impeditionis, tunc pro tota Communitate recurrendum est ad ipsos. Brys restringit canonem ad casum particularem ex parte ipsius Religiosae, cum iure antiquo nitatur (cf. can. 6 n. 4) [143], attamen probabilitatem benignioris sententiae ipse admittit.

Confessarius supplementarius ab Ordinario loci exclusive et libere, idest sine ulla praevia praesentatione, nominatur pro iis quoque Communitatibus, quae Regularibus subiectae sunt. Aetas certa non praescribitur.

Ad tempus non statutum constitui potest et idem confessarius pro pluribus Domibus deputari potest; ex qua deputatione validitas confessionis apud talem confessarium tanquam supplementarem (cf. autem can. 522) pendet (cf. can. 876 § 1).

Praelati Regulares pro Monialibus sibi subiectis hos confessarios designare non possunt uti confessarios speciales nec iuridice [144] eos praesentare possunt, sicut valent pro ordinariis et extraordinariis.

Si iurisdictio generalis ad audiendas confessiones expresse etiam extensa est ad confessiones Religiosarum et novitiarum, sacerdotes huiusmodi practice confessariis supplementariis aequiparari et in casibus particularibus vocari possunt, nisi aliud expresse caveatur.

Munus confessarii supplementaris ratione nominationis, qualitatum, ministerii distinctum est ab officio confessarii extraordinarii. Nihilominus si idonei confessarii deficiant, utrumque officium cumulari potest. Praeter hunc casum cumulatio minus recte menti iuris conformis videtur [145].

Confessarius supplementaris etiam a speciali differt. Cumulatio utriusque officii fieri autem potest.

---

[143] Cf. Brys in: Coll. Brug. 23 (1923) p. 471 not. 1.
[144] Sed practice.
[145] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 28 nota 153.

Si qua Religiosa [146] aliquem ex iis confessariis expetat, nulli Antistitae liceat nec per se nec per alios, neque directe neque indirecte [147] petitionis rationem inquirere, petitioni verbis aut factis refragari, aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre (can. 521 § 3) [148].

Antistita hic comprehenditur Antistita minor et maior, cum sit locutio generalis, quae generaliter intelligenda est.

Cum dicatur: ex iis, non de his, proinde et confessarius extraordinarius et confessarius supplementaris intelligitur, quia verba ex iis ad ambas paragraphos priores referuntur. Quare Ordinarius loci non prohibere potest, quominus confessarius extraordinarius tanquam supplementaris ab aliqua Religiosa vocetur.

Larraona [149] non sine ratione laudata verba refert ad omnes confessarios, de quibus Codex in duobus canonibus 520 et 521 agit, saltem ex analogia iuridica, cum hoc praescriptum magis applicandum esse videatur specialibus et ordinariis quam extraordinariis confessariis.

Antistita quae contra praescriptum can. 521 § 3 se gesserit, a loci Ordinario moneatur [150]; si iterum deliquerit, ab eodem officii privatione puniatur [151], illico tamen certiore facta S. Congregatione de Religiosis (can. 2414) [152]. Agitur de poenis ferendae sententiae.

Abusus tamen arcendi sunt; in casu Antistita debet Ordinarium loci de hac re certiorem facere.

Si rationes vere graves adsint, Superiorissa eas subiiciat Ordinario, cuius iudicio standum erit [153].

Tempus huius muneris administrandi, si agatur de confessariis supplementariis, non determinatur; etiam approbari simul pro pluribus Domibus possunt.

---

[146] Valet etiam de novitiis Religiosarum.

[147] Ergo nullo modo et nullo medio.

[148] Cf. pro novitiis Religiosorum can. 566 n. 3. Gasparri, Fontes IV n. 2018 p. 1052-1053; Decretum *Cum de Sacramentalibus* n. 11.

[149] Com. pro Rel. XI (1930) p. 75 s.

[150] Cf. can. 2306.

[151] Cf. can. 2298 n. 6.

[152] E decreto *Cum de sacramentalibus* Ordinarius competens, antequam Antistita privatione officii sui puniretur, S. Congregationi de Rel. relationem facere debebat.

[153] Gasparri, Fontes IV n. 2049 p. 1098.

176 7. Praeter confessarium ordinarium, extraordinarium, specialem et praeter confessarios supplementarios habetur etiam confessarius **occasionalis** pro circumstantiis extraordinariis, idest ad conscientiae tranquillitatem adipiscendam vel si in gravi infirmitate inveniantur [154].

Codex dicit enim: Si, non obstante praescripto can. 520, 521, aliqua Religiosa [155], ad suae conscientiae tranquillitatem, confessarium adeat ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico peracta, valida et licita est, revocato quolibet contrario privilegio; neque Antistita id prohibere potest aut de ea re inquirere, ne indirecte quidem; et Religiosae nihil Antistitae referre tenentur (can. 522).

Confessio talis Religiosae licita et valida est, quamvis confessarius pro mulieribus approbatus sit expers eius peculiaris iurisdictionis, quam requirit can. 876.

Confessarius, de quo in relato canone, iurisdictionem obtinet a iure [156].

Alii [157] considerant hanc iurisdictionem uti quamlibet aliam circa mulierum confessiones.

Cum in can. dicatur: Si aliqua Religiosa, hinc Antistita non potest talem confessarium rogare, ut suppleat confessarium ordinarium vel extraordinarium pro tota Communitate.

Religiosa non habet vi istius canonis ius exigendi, ut Antistita talem confessarium advocet (cf. sane autem per can. 523, si Religiosa graviter aegrotat) nec habet ius e domo exeundi, sine licentia.

Can. 522 respicit directe Religiosas, dum e contrario can. 876 § 1, qui requirit peculiarem iurisdictionem, tangit directe sacerdotes. Quia hodie in religiosis Communitatibus usus communionis cotidianae floret, optime Legislator per can. 522 providet conscientiae et accidentali forsan anxietati Religiosarum. Concessio differt paulo a respectu, propter quem aliae optiones in can. 520, 521, 523 datae sunt.

---

[154] Occasional confession of sisters to confessors of their choice in: The ecclesiastical Review 82 (1930) p. 301-307.

[155] Etiam novitia, cf. can. 566 § 1; item Sodales Societatum mulierum in communi viventium sine votis, cf. can. 675.

[156] De relatione ad interpretandas conditiones appositas cf. can. 19.

[157] Cf. Fuchs in: Theol.-prakt. Quartalschrift 89 (1936) p. 311.

Quatuor conditiones requiruntur ut confessio, de qua in can. 522, valida et licita sit [158]: a) Confessio debet fieri ad tranquillitatem conscientiae; b) Religiosa debet adire confessarium; c) Confessarius debet esse approbatus pro mulieribus; d) Confessio peragi debet in ecclesia vel oratorio etiam semi-publico (cf. can. 1188), aut e Pont. Com. ad Cod. interpr., in loco legitime destinato ad audiendas confessiones mulierum.

Cum in can. 876 § 1 referatur can. 522 et non quidem ut exceptio, sed ut praescriptum, potius dicendum est can. 876 non esse legem proprie universalem, nec canone 522 eidem fieri exceptionem [159] ideoque non applicatur can. 19, quod enim exceptio a lege strictae subest interpretationi.

Certum est defectum alicuius ex dictis conditionibus illicitam reddere confessionem Religiosarum. At cum conditiones nullo discrimine ad validam et licitam confessionem requirantur, quaestio poni potest, num relatae conditiones etiam ad validitatem necessariae sint.

a) Secundum auctores **prima conditio** idest ratio tranquillitatis conscientiae non ad validitatem, sed tantummodo ad liceitatem confessionis Religiosarum requiritur e sententia communi [160].

Conditio ista seu melius suppositio pro liceitate utendi libertate distinguitur a conditione sufficienti ad petendum confessarium specialem (cf. can. 520 § 2).

Locutio: ad suae conscientiae tranquillitatem debet late accipi uti in can. 519 [161]. Per se in confessione sincera ista conditio fere semper verificatur [162]. Cum sit impossibile casus tranquillitatis conscientiae taxative enumerare, demonstrative designantur: dubium de importuna tentatione, de peccato, de obligatione; impedita confessio die consueto; culpa etiam levis, magis deliberata admissa, devotio maior in pervigilio festi, occasio data adeundi sacerdotem peritiorem etc. [163].

Si Religiosa sine sufficienti ratione sacerdotem adiverit, confessarius eam monere debet, ut se conformet rectae disciplinae.

De causa ad suae conscientiae tranquillitatem non iudicat Antistita nec confessarius ordinarius vel extraordinarius, sed poenitens ipse et quodammodo ipse confessarius electus.

---

[158] Cf. Goyeneche, De vi can. 522 in: Com. pro Rel. II (1921) p. 13-24.
[159] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (14).
[160] Cf. Creusen in: Nouvelle Revue Théologique 1921 p. 58 ss.
[161] Cf. supra p. 201 s.
[162] Vermeersch, Periodica IX (1921) p. 14).
[163] Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 14.

Religiosa potest etiam habitualiter praefatum confessarium occasionalem adire. Hoc tamen casu melius est, si Religiosa illum confessarium ab Ordinario loci uti specialem petat. Quodsi ei grave fuerit, sequi potest priorem modum [164].

b) **Altera conditio,** si adeat confessarium, est intelligenda ad validitatem confessionum, quod eruitur ex collatione can. 876 § 1 cum can. 522. Quod si sacerdos, qui pro Monialibus aut Sororibus approbatus non est, de industria Religiosam adire vellet, ut confessionem eius audiret, confessio esset invalida. Si quis id affirmare nollet, can. 876 § 1, praeter can. 239 § 1 n. 1; 522; 523, inutilis esset.

Locutio adire proprie significat accedere ad confessarium seu ipsum quaerere confitendi causa [165] sive id fit extra sive intra Domum. Cum autem secundum aliquos auctores can. 522 stricte intelligendus sit, hi verbum adire in sua prima et directa significatione sumebant, non autem improprie, ex. gr. si Religiosa adiret sacerdotem, quem prius vocaverat in Domum ob solam et unicam rationem confessionis et nunc praesentem adit. Sacerdos enim, quem e can. 522 adit Religiosa, distinguitur ab eo, quem expetere vel arcessere potest sive valens (cf. can. 521 §§ 2-3) sive aegrotans (cf. can. 523) [166].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 28 dec. 1927, dubium decidit [167].

An verbum *adeat* canonis 522 sit ita intelligendum, ut confessarius advocari nequeat per ipsam Religiosam ad loca confessionibus mulierum vel Religiosarum legitime destinata.

Resp.: Negative.

Cum ergo confessarius per ipsam Religiosam vel etiam per Superiorissam advocari possit, can. 521 § 2 non est amplius tanti practici momenti, nisi quantum pro tota communitate tales confessarii supplementares designantur.

Ad dubium: Quomodo se gerere debeant Religiosae, quae in propria Communitate degentes ad suae conscientiae tranquillitatem, inscia Antistita, adire velint confessarium ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum? S. Congregatio de Religiosis, 1 decembris 1921, haud respondendum esse censebat, cum agatur de casibus practicis, qui ex doctorum sententiis solvi possunt.

---

[164] Biederlack-Führich, o. c. p. 89.

[165] Cf. Forcellini, Lexicon totius latinitatis verbum: adeo; cf. etiam can. 530.

[166] Cf. infra n. 177.

[167] A. A. S. XX (1928) p. 61; Creusen, La confession des religieuses in: Revue des Comm. rel. IV (1928) p. 37 s.; p. 71-75.

Attamen cum Ordinario Osnabrugen. communicatum est votum Consultoris, qui de eadem re sententiam rogatus, ita respondendum censuit: Can. 522 permittit quidem, ut Religiosa utatur occasione, si quae se dederit, adeundi, ad quietem suae conscientiae, quemlibet confessarium pro mulieribus approbatum, idque etiam inscia Antistita: nullo pacto autem, sive Antistitae sive Ordinario officium creat talem occasionem procurandi; ac multo minus ideo quidquam mutandum est in disciplina clausurae vel in Constitutionibus.

Ad dubium respondendum esse censeo: occasionem exspectent, qua, nulla violata regula de egressu, id facere queant: ac patienter ferant, nullam talem se ipsis offerre [168].

Si ergo Religiosa extra Domum religiosam confiteri vult, debitam exeundi licentiam habere debet, quam Antistita negare non potest, nisi ex urgenti causa sive ex parte Religionis [169] sive ex parte petentis [170].

Si autem Religiosa illegitime egrediatur, ut adeat confessarium, illicitus est quidem egressus, non vero per se illicita confessio [171].

c) **Tertia conditio,** quae requirit confessarium ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, ad validitatem confessionis quoque necessaria est; quare illicite et invalide confessarius ageret, qui saltem pro mulieribus non esset approbatus (cf. can. 876 § 1).

d) **Num quarta conditio,** nempe ut confessio fiat in ecclesia vel oratorio etiam semi-publico, aut in loco ad audiendas confessiones mulierum legitime destinato, requiratur ad validitatem, non una eademque sententia fuit inter auctores, si agebatur de loco legitime destinato.

Certum est confessionem etiam in ecclesiis et oratoriis propriis Religiosarum valide et licite fieri posse [172], quod e decreto *Cum de sacramentalibus* non permissum erat, quia adfuit conditio: Si quando Moniales aut Sorores extra propriam Domum quavis de causa versari contigerit, liceat iis in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico confessionem peragere apud quemvis confessarium pro utroque sexu approbatum. Quae conditio extra propriam Domum religiosam in Codice non habe-

---

[168] Archiv für k. KR. 102 (1922) p. 84.

[169] Ex. gr. propter disturbationem disciplinae regularis.

[170] Ex. gr. quia agitur de persona nota uti anxiosa et scrupulosa.

[171] Chelodi, o. c. p. 431 nota 2 n. 258.

[172] Ita auctores communiter; cf. tamen Sabetti-Barret, Compendium Theol. mor. 1919 n. 778 q. 4; cf. etiam A. A. S. XI (1919) p. 179 De versionibus partis Codicis in linguas vernaculas.

tur[173]. Quapropter Religiosae earumque novitiae etiam in Domo religiosa in ecclesia aut oratorio aut e decisione Pont. Com. in loco ad confessionem legitime destinato privilegio can. 522 uti possunt.

Loca legitima pro confessionibus mulierum legitime destinata, ubi confessarius pro mulieribus approbatus valide et licite vi can. 522 recipiat confessiones Religiosarum sunt, uti Maroto dicit[174], in hospitalibus sedes confessionalis in aliquo idoneo loco, extra ecclesiam vel oratorium, legitime collocata pro mulierum aegrotantium commoditate; in scholis vel collegiis ad audiendas puellarum confessiones; in Domibus exercitiorum spiritualium in sacrario vel alio loco ecclesiis vel oratoriis adiacenti legitime destinata ad recipiendas mulierum surdarum confessiones.

Penes plures domos Religiosarum clausurae papali subiectas, sedes confessionales in aliquo decenti cubiculo, ex. gr. prope locutorium legitime constitutae inveniuntur, Confessarius externe accedit, Religiosa interne.

Hic ergo quaerebatur, num confessio extra locum ad confessionem legitime destinatum non tantum illicita, sed etiam invalida sit.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 24 nov. 1920, sequens dubium solvit[175]:

Utrum verba can. 522: confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico peracta valida et licita est, ita intelligenda sint, ut confessio extra ea loca peracta non tantum illicita, sed etiam invalida sit.

Resp.: Can. 522 ita est intelligendus, ut confessiones, quas ad suae conscientiae tranquillitatem Religiosae peragunt apud confessarium ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, licitae et validae sint, dummodo fiant in ecclesia vel oratorio etiam semi-publico aut in loco ad audiendas confessiones mulierum legitime destinato.

Ordinarius loci proinde non potest prohibere, quominus confessiones Religiosarum in tali loco audiantur, quia ageret contra ius commune[176].

Auctores, qui etiam post allatum responsum Commissionis

---

[173] In schemate praeparatorio 1912 invenitur adhuc illa clausula: extra Domum religiosam.

[174] In Com. pro Rel. II (1921) p. 38. Cf. Jombart, La confession des Religieuses in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 157-159.

[175] A. A. S. XII (1920) p. 575.

[176] Cf. Creusen, Confessions des Religieuses in: Nouv. Rev. théol. 55 (1928) p. 766 s.

validitatem confessionis alio in loco quam nominato factae sustentabant, fuerunt Goyeneche [177], Prümmer [178], Hecht [179], Anler [180], Lijdsman [181]. In Universitate Lovaniensi inter theses propositas ad gradum magisterii assequendum sententia ista palam propugnata est anno 1922 [182].

Quod ex hac causa arguebant, ut locus ad normam can. 910 § 1 electus esset legitimus, insuper ex responsione S. Congregationis de Religiosis ad Ordinarium Linciensem, 3 iulii 1916, ad quaestionem: An verbum in quaque ecclesia aut in unoquoque oratorio, etiam semi-publico in decreto *Cum de sacramentalibus,* 3 febr. 1913, validitatem aut dumtaxat licentiam confessionis concernat, respondebatur non agi de validitate confessionis neque prohibitum esse, ne confessio etiam in alio loco peragatur [183].

Contrariam sententiam magis strictam tenebant Oesterle [184], Ojetti [185], Vermeersch [186].

Rationes fuerunt 1° quia in responsione dicitur, d u m m o d o, quae particula significat conditionem sine qua non, ergo essentialis conditio, 2° ex positione verborum: cum non dicatur valide et licite, sed licite et valide, 3. ex mente Pontificiae Commissionis, privatim manifestata.

Nunc **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 28 dec. 1927, ad dubium sequens respondit [187]:

Utrum confessio Religiosarum peracta e x t r a l o c a, de quibus in can. 522 et in responso, diei 24 nov. 1920, sit tantum i l l i c i t a, an etiam i n v a l i d a.

Resp.: N e g a t i v e ad primam partem, a f f i r m a t i v e ad secundam.

Si confessio fieret in loco, qui non correspondet requisitis in can. 909 contentis aut si fiat extra confessionale sine neces-

---

[177] In: Com. pro Rel. II (1921) p. 13-24.

[178] O. c.[3] p. 253.

[179] Pastor bonus 1921-22 p. 483 ss.; 1922-23 p. 18 ss.; Theologie und Glaube 16 (1925) p. 482-491.

[180] Comes pastoralis confessarii praesertim religiosi 1924 p. 63.

[181] In Nederl. Katholieke Stemmen 1924 p. 63.

[182] Cf. Vermeersch, Theol. mor. III[2] p. 410 n. 486.

[183] Archiv für k. KR. 97 (1917) p. 87; responsio non est publicata in A. A. S.

[184] Archiv für k. KR. 103 (1923) p. 138-143.

[185] Nouvelle Revue Théol. 1921 p. 1-13.

[186] Theol. mor. III[2] p. 410 s. n. 486; cf. autem Periodica X (1922) p. 254; Vermeersch-Creusen, Epitome I[6] p. 466 n. 644 (594), e contra, Epitome I[1] p. 220 n. 498.

[187] A. A. S. XX (1928) p. 61.

sitate et sine cautelis ab Ordinario praescriptis, confessio esset invalida. In dubio standum esset pro validitate (cf. can. 209) [188].

Adhuc quaeri potest, num responsum Com. Pont. attingat etiam confessiones penes confessarium pollentem iurisdictione peculiari secundum can. 876 in loco non legitimo. Etsi tales confessiones sint illicitae, invaliditas non tam certo iuridice apparet [189].

Ceterum hic notantur praescripta generalia Codicis **de loco confessionis:**

Sacramentalis confessionis proprius locus est ecclesia vel oratorium publicum aut semi-publicum (can. 908).

Sedes confessionalis ad audiendas mulierum confessiones semper collocetur in loco patenti et conspicuo, et generatim in ecclesia vel oratorio publico aut semi-publico mulieribus destinato (can. 909 § 1).

Sedes confessionalis crate fixa ac tenuiter perforata inter poenitentem et confessarium sit instructa (can. 909 § 2). Feminarum confessiones extra sedem confessionalem ne audiantur, nisi ex causa infirmitatis aliave verae necessitatis et adhibitis cautelis, quas Ordinarius loci opportunas iudicaverit (can. 910 § 1).

Haec conditio ut in ecclesia vel in oratorio publico aut semi-publico confessio fieri debeat, iure communi Codicis non ad validitatem confessionis per se requiritur, sed ad liceitatem [190] (cf. can. 909 § 1), per se dicitur, nisi Ordinarius loci in concedenda iurisdictione pro mulieribus aut etiam pro feminis Religiosis sacramentaliter audiendis, circumstantia loci ad validitatem confessionis praescripsisset, secus valet can. 910 § 1.

Insuper ad audiendas confessiones in aliena ecclesia licentia saltem praesumpta Rectoris ecclesiae vel alterius legitimi Superioris requiritur (cf. can. 484 § 1).

Pro praxi iam ante definitivam decisionem tenebamus sententiam Maroto [191], si ad normam can. 910 in casu verae necessitatis et adhibitis cautelis ab Ordinario loci praescriptis confessarius pro mulieribus approbatus recipit alicuius Religiosae confessionem extra sedem confessionalem in loco ubi reciperet in pari casu mulierum saecularium confessiones, legitime destinatus pariter censendus est ille locus, quoniam ab ipso Confessario et a Religiosa poenitente eligitur ad normam legis, idest can. 910, et secundum cautelas ab Ordinario statutas.

---

[188] Cf. Fuchs, Der gelegentliche Beichtvater von Klosterfrauen in: Theol.-prakt. Quartalschrift 89 (1936) p. 309-317.

[189] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 93-97.

[190] Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1921) p. 23 s.

[191] Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 36-38; XVI 1935 p. 301-306.

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 12 februarii 1935, dubium sequens enodavit [192]:

Utrum verba: loco legitime destinato, de quibus in interpretatione, diei 24 novembris 1920, ad can. 522, intelligenda sint tantum de loco habitualiter designato, an etiam de loco per modum actus designato vel ad normam can. 910 § 1 electo.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Accessus ad confessarium extra sedem confessionalem nunc Religiosis feminis facilior redditus est. Locus est legitime destinatus per modum habitus cum a Superiore ecclesiastico competente fuerit ad rem designatus, sive ab Ordinariis respectivis, sive ab inferioribus Superioribus, ex. gr. a parocho, rectore, Superiore ecclesiae, dummodo locus congruat praescriptis canonum et statutis ab Ordinario emanatis. Locus est legitime destinatus per modum actus a confessario in adiunctis extraordinariis, ex. gr. occasione infirmitatis necessitatis, gravis incommodi, occasione magni concursus, peregrinationis celebrationis magni festi, in navi etc. [193].

Ulterius quaeritur, num locus ad audiendas confessiones mulierum legitime destinatus intelligi debeat tantum de loco, quo etiam mulieres saeculares audiri possint, ut excludatur locus pro confessionali Religiosarum reservatus [194]. Noldin [195], Génicot-Salsmans [196], Aertnys-Damen [197], Vermeersch [198], van Acken [199] merito dicunt etiam sufficere, ut confessio fiat in loco confessionibus Religiosarum excipiendis reservato; secus Moniales claustratae vix beneficio occasionalis confessionis fruerentur.

S. Congregatio S. Officii [200], 25 nov. 1874, respondit ad dubia:

I. An loca in quibus excipi solent confessiones Monialium habenda sint ut loca destinata ad audiendas confessiones, vel ut vera confessionalia.

---

[192] A. A. S. XXVII (1935) p. 92.

[193] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 301-306.

[194] Cf. Ferreres, Inst. can. 1920 I n. 832.

[195] De sacramentis n. 350.

[196] Theol. mor. II p. 303.

[197] Theol. mor. II n. 378.

[198] Theol. mor. III [2] p. 411 n. 486; cf. Vermeersch-Creusen, Epitome [6] I p. 466 n. 644 (594); Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 36 — e contrario Fanfani, o. c. p. 156 s. n. 137.

[199] In: Pastor bonus 36 (1925) p. 206 ss.; cf. Schweiger in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 148.

[200] Gasparri, Fontes IV n. 1033 p. 342 s.

II. An idem dicendum sit de locis constructis ad formam eorum, in quibus excipi solent confessiones Monialium claustralium, in quibus excipitur confessiones mulierum degentium in locis quae vulgo dicuntur conservatorii, ritiri.

III. Quatenus habenda sint ut vera confessionalia, utrum talia censenda sint solum quoad Moniales et alias degentes in praedictis locis, aut etiam quoad alias mulieres extraneas.

Resp.: Ad tria dubia prout exponuntur: Affirmative.

Si confessio fieret in loco, qui non correspondet requisitis in can. 909 contentis aut si fiat extra confessionale sine necessitate et sine cautelis ab Ordinario loci praescriptis, confessio esset invalida. In dubio standum esset pro validitate (cf. canonem 209)[201].

177 8. Confessarii Religiosarum **graviter aegrotantium**[202]: Religiosae omnes, cum graviter aegrotant, licet mortis periculum absit, quemlibet sacerdotem ad mulierum confessiones excipiendas approbatum, etsi non destinatum Religiosis, arcessere possunt eique, perdurante gravi infirmitate quoties voluerint, confiteri, nec Antistita potest eas sive directe sive indirecte prohibere (can. 523).

Religiosae omnes, novitiae quoque et Sodales in communi viventes, graviter aegrotantes (cf. can. 566 § 1, can. 675) gaudent tali facultate.

Relatus canon valet pro Monialibus et Sororibus, cum dicatur: omnes arcessere possunt. Cuilibet Religiosae graviter aegrotanti conceditur vi can. 523 ius advocandi praefatum confessarium. Eodem modo ac canone 522 providetur pro Religiosis sanis, ita canone 523 pro Religiosis infirmis. Confessarius occasionalis, de quo in can. 522, qua talis in clausuram Religiosarum ingredi non potest ad confessionem audiendam.

Periculum mortis non requiritur, sufficit, ut infirmitas aliquam gravitatem prae se ferat. Indicia gravis infirmitatis, etsi non absoluta, habentur, quando medicus necessario advocandus iudicatur, etenim pro qualibet levi infirmitate medicus in Domo religiosa non solet advocari[203] aut quando morbus co-

---

[201] Cf. Fuchs, Der gelegentliche Beichtvater von Klosterfrauen in: Theol.-prakt. Quartalschrift 89 (1936) p. 309-317.

[202] Cf. decreta S. C. Concilii, diei 6 aprilis 1647, et 22 februarii 1649; const. *Pastoralis curae* Benedicti XIV § 5; Normae art. 148; S. C. Ep. et Reg. aug. 1904; decr. *Cum de sacramentalibus* n. 15.

[203] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 663 nota 5.

git infirmum per unam alteramve hebdomadam lecto decumbere [204].

Iudicium probabile de gravitate sufficit.

Quoties confessarius a Religiosa graviter aegrotante vocatur, ipse vi huius canonis singulis vicibus clausuram etiam papalem ingredi potest [205].

Si autem agatur de ipso periculo mortis, tunc Codex statuit:

In periculo mortis omnes sacerdotes, licet ad confessiones non approbati, valide et licite absolvunt quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis aut censuris, quantumvis reservatis et notoriis, etiamsi praesens sit sacerdos approbatus, salvo praescripto can. 884, 2252 (can. 882).

Absolutio complicis in peccato turpi invalida est, praeterquam in mortis periculo et etiam in periculo mortis, extra casum necessitatis, est ex parte confessarii illicita ad normam Constitutionum apostolicarum et nominatim Constitutionis Benedicti XIV *Sacramentum Poenitentiae*, 1 iunii 1741 (can. 884).

Can. 2252 videas supra n. 169.

9. De **obligationibus Antistitae** dicit Codex: 178

a) Si qua Religiosa [206] aliquem ex iis confessariis expetat, nulli Antistitae liceat nec per se nec per alios, neque directe neque indirecte, petitionis rationem inquirere, petitioni verbis aut factis refragari, aut quavis ratione ostendere, se id aegre ferre (can. 521 § 3).

b) Antistita non prohibere potest, quominus Religiosa ad suae conscientiae tranquillitatem, confessarium adeat ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, aut de ea re inquirere, ne indirecte quidem potest (cf. can. 522).

c) Antistita neque directe neque indirecte prohibere potest, quominus Religiosa, cum graviter aegrotat, licet mortis periculum absit, quemlibet sacerdotem ad mulierum confessiones excipiendas approbatum, etsi non destinatum Religiosis arcessere possit eique, perdurante gravi infirmitate, quoties voluerit, confiteri (cf. can. 523).

d) Antistita, quae contra praescritpum can. 521 § 3,

---

[204] Vermeersch-Creusen, o. c. [16] p. 466 n. 645 (595).

[205] Cf. Instructio de clausura Monialium 2 g A. A. S. XVI (1924) p. 96.

[206] Idest Monialis aut Soror aut novitia in Ordine aut Congregatione aut in Societate in communi viventium sine votis.

522, 523 se gesserit, a loci Ordinario moneatur; si iterum deliquerit, ab eodem officii privatione puniatur, illico tamen certiore facta Sacra Congregatione de Religiosis (can. 2414).

Quod si Antistita prudenter existimare possit Religiosam confessione abuti, competentem Ordinarium loci certiorem faciat (cf. can. 520 § 2). Eiusdem iudicio res remittenda est, ipsa vero Antistita non amplius se ingerat [207].

179 10. Quod ad **qualitates** et **obligationes** confessariorum ordinariorum et extraordinariorum attinet, dicendum est:

a) Prioribus temporibus Regulares munus confessarii in Domibus Religiosarum exceptis iis, quae suo Ordini subiectae erant, suscipere non potuerunt. Quod autem per decretum *Cum de sacramentalibus* n. 7 inductum est, Codex confirmat statuendo:

In munus confessarii Religiosarum et ordinarii et extraordinarii deputentur sacerdotes, sive e Clero saeculari, sive religiosi de Superiorum licentia (cf. can. 524 § 1; cf. can. 520 § 1, 521 § 1).

b) Qui sacerdotes sint morum integritate ac prudentia praestantes (cf. can. 524 § 1).

c) Sint insuper annos nati quadraginta, nisi iusta causa, iudicio Ordinarii, aliud exigat (cf. can. 524 § 1).

Quadraginta anni debent esse per se expleti [208], nisi iusta causa iudicio Ordinarii aliud exigat [209].

Quando Codex voluit, ut annus inceptus ad aliquod sufficeret, expresse mentionem de hoc faceret [210].

Pro aliis confessariis praeter ordinarios et extraordinarios, ad quos Religiosae accedere possunt, aetas certa aut alia specialis conditio non requiritur.

d) Nullam potestatem in easdem Religiosas in foro externo habeant (cf. can. 524 § 1).

---

[207] Jombart, La liberté des confessions in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 122-124.

[208] Cf. S. C. EE. et RR., 2 maii 1617 et 7 iun. 1620.

[209] Jombart, La liberté des confessions in: Revue des Comm. rel. I (1926) p. 122-124.

[210] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 486-491; cf. can. 1254 § 1. Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 342.

Potestas potest esse vel potestas iurisdictionis vel potestas dominativa.

Ideoque confessarius non potest esse Superior, si Domus Religiosarum Religioni virorum subiecta sit, nec is sacerdos, (Director, Inspector), cui quaedam potestas tribuitur moderandi Sorores, ex. gr. magistras scholarum, praefectas hospitii. Pari modo Ordinarii Religiosorum (cf. can. 198) munus confessarii praelaudati suscipere non possunt.

Aliud valet de magistris scholarum, de catechistis, qui in schola Religiosis concredita, docent et instructionem dant.

Cum parochus quandam auctoritatem in scholas catholicas habeat, ideo secundum Vermeersch [211] in locis, ubi duae aut tres Sorores Institutum regunt, parochus formaliter confessarius ordinarius istarum Sororum deputandus non est; potius Religiosis liceret in ecclesia paroeciali aut alibi confiteri. Statutum Ordinarii loci autem norma esto; similiter si agatur de nosocomiis etc.

Non immerito autem Oesterle [212] putat parochum supposito quod non ex alio titulo praeter parochi munus potestatem in Religiosas exerceat, ex. gr. ut Superior nosocomii, orphanotrophii non excludi.

e) Confessarii Religiosarum tum ordinarii tum extraordinarii interno vel externo Communitatis regimini nullo modo sese immisceant (can. 524 § 3).

Ad omnes confessarios saltem habituales hoc erit applicandum [213]. Munus confessariorum est unice conscientiae internum et sacramentale.

Confessarius Religiosarum simul instructiones et exhortationes, de quibus agit can. 509 § 2, publice habere potest, dummodo facultate sit praeditus [214].

Cappellani pro Religionibus (cf. can. 529) Sororum possunt simul confessarii esse [215].

Regimen internum [216] pertinet ad Superiores, ex. gr. possunt et debent auctoritate sua statuere ordinem diurnum, distributionem officiorum; regimen externum [217] spectat ad Ordinarium loci, Superiores regulares, delegatos. Officium confessarii, idest directio spiritualis singularum Religiosarum, non est proprie dictum regimen internum.

---

[211] Theol. mor. III [2] p. 406 n. 482.
[212] Praelectiones iur. can. tom. I p. 272.
[213] Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 347.
[214] Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 30 s.
[215] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 31.
[216] Cf. supra n. 101.
[217] Cf. supra n. 90 ss.

Confessarius ordinarius vel is, qui eius vices gerit, habet in Monialium Domo idem ius et officium, prout enuntiatur in can. 514 § 1: In omni Religione clericali ius et officium Superioribus est per se vel per alium aegrotis professis, novitiis, aliisve in religiosa Domo diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis, Eucharisticum Viaticum et extremam unctionem ministrandi (cf. can. 541 § 2).

Convenit, ut Religiosus eiusdem Religionis confessarius assignetur, quia facilius secundum spiritum Religionis ipsas Religiosas dirigere poterit, uti innuebatur in decreto *Peculiaribus inspectis*, 10 dec. 1858, S. Congregationis Episcoporum et Regularium ad Ordinarios Hispaniae [218].

11. **De duratione officii confessarii et eiusdem confirmatione** ordinat Codex:

Religiosarum confessarius ordinarius suum munus ne exerceat ultra triennium (pro eadem Communitate vel pro eadem sectione Communitatis [219]); Ordinarius tamen eum ad secundum, imo etiam ad tertium triennium confirmare potest, si a) vel ob sacerdotum ad hoc officium idoneorum penuriam aliter providere nequeat [220], vel b) maior Religiosarum pars, earum quoque quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium, in eiusdem confessarii confirmationem, per secreta suffragia [221], convenerit [222]; dissentientibus tamen, si velint, aliter providendum est (can. 526), ex gr. per deputationem secundi ordinarii confessarii, per specialem confessarium (cf. can. 520 § 2).

Ratio iuridica pro votatione in hoc posita est, ut provideatur etiam illis Religiosis, quae forte non semper filiali cum fiducia ad confessarium ordinarium accedant et insuper, ut confessarius ipse abstineat a negotiis, quae non pertinent ad officium suum.

Ita iam in decreto *Cum de sacramentalibus*, 3 febr. 1913, statutum est.

---

[218] A. A. S. III (1911) p. 239 s.

[219] Cf. can. 524 § 2; Leitner, o. c. p. 361; etiam ad brevius tempus constitui potest.

[220] Ratio obiectiva.

[221] Sive per schedulas sive per ballotage; cf. etiam S. C. Ep. et Reg. diei 22 april. 1872; Gasparri, Fontes IV p. 1011 n. 2000.

[222] Ratio subiectiva.

Ordinarius loci non habet obligationem, ut confessarium ordinarium a maiore Religiosarum parte iterum electum confirmet; dicitur in canone: potest.

Iure priore pro prolongatione iurisdictionis confessarii ordinarii ad aliud triennium duae partes suffragiorum, ad tertium triennium omnia suffragia requirebantur. Religiosae, quae contra prolongationem suffragia dederant, non respiciebantur. Si nunc ultra tertium triennium confessarius confirmandus videtur, a Sancta Sede dispensatio petenda est [223]. Quandoque Episcopi recipiunt facultates speciales.

In casu quo alii sacerdotes deficiant nec facile possit aliter Religiosis provideri legem trienniorum non tenere dicendum opinatur Goyeneche [224], quia ad impossibile nemo tenetur. Quod videtur optime confirmari ex facultate quae nunc fit Episcopis ad quinquennium a S. Congregatione de Religiosis n. 6: Facultas confirmandi confessarium ad quartum vel quintum triennium, dummodo maioris partis Religiosarum, convocatis etiam iis quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium, consensus capitulariter et per secreta suffragia praestandus prius accedat, proviso pro dissentientibus, si quae sint ac velint.

Aliud autem dicendum, si non agatur de casu necessitatis, sed convenientiae, secus esset superflua citata facultas.

Si alii idonei sacerdotes habeantur, Ordinarius loci praefata facultate uti non potest, quia causa idest penuria est taxativa [225].

Non requiritur, ut suffragatio fiat coram Ordinario loci; debet autem secreto fieri. Generatim fit in Capitulo, Antistita [Superiorissa] praeside, duabus adhibitis scrutatricibus per fabas albas vel nigras [226].

Ad eas Religiosas, quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium pertinent Sorores professionis temporariae. Quod autem omnes uti singulos, tangit, ab omnibus probari debet (can. 101 § 1 n. 2).

Si confessarius ordinarius esset simul confessarius ordinarius pro novitiis feminis, etiam istae novitiae haberent suffragium pro confirmatione confessarii ad aliud triennium (cf. can. 566 § 1), si hae in eadem Communitate remanerent et ultra triennium eundem confessarium haberent.

---

[223] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 77 s.
[224] In Com. pro Rel. XVII (1936) p. 78.
[225] Chelodi, o. c. p. 257.
[226] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 666 n. 553; Choupin, o. c. p. 236 s.

Confessarius ordinarius non potest renuntiari extraordinarius[227] in eadem Communitate, sane autem in aliis diversis Communitatibus nec, praeter casus in can. 526 recensitos, rursus deputari ordinarius in eadem Communitate, nisi post annum ab expleto munere; extraordinarius vero immediate ut ordinarius renuntiari potest (can. 524 § 2). Pro alia Domo Religiosarum confessarius ordinarius statim designari potest.

Quodsi sacerdos ab Ordinario loci ter successive confessarius ordinarius deputatus sit, tantummodo post annum ab expleto munere confessarius ordinarius renuntiari potest aut dispensatio Sedis Apostolicae necessaria est. Qua in re Ordinarii loci indultum pontificium obtinere possunt.

Confessarius extraordinarius sine spatio temporis iudicio prudenti Ordinarii loci suo munere fungi poterit et etiam immediate (cf. can. 524 § 2) ordinarius renuntiari potest. Quod valet etiam de confessario supplementari seu ad casum.

Optime commendat Vermeersch[228] Ordinarius loci provideat, ne per multos annos mutatio muneris eiusdem confessarii ordinarii in munus extraordinarii vel viceversa fiat, nisi eximiae dotes confessariorum et ratio Domus religiosae aliter suadeant.

Lex de mutatione post triennium non afficit confessarios ordinarios Religiosorum nec confessarium novitiarum[229], si quem proprium habent, quia talis confessarius numquam pro iisdem personis ultra tres annos constitutus est[230], nisi idem confessarius sit pro ea Communitate, in qua novitiae post professionem ad triennium sint mansurae[231].

180 12. De **electione et deputatione confessariorum** statuit Codex:

Si Religiosarum Domus Sedi Apostolicae immediate subiecta sit vel Ordinario loci, hic eligit sacerdotes a confessionibus tum ordinarios tum extraordinarios[232]; si Superiori regulari, hic confessarios Ordinario praesentat[233] cuius est eosdem pro audiendis illarum Monialium confes-

---

[227] Deputari autem poterit uti confessarius specialis pro una vel altera Sorore.

[228] Theol. mor. III[2] p. 407 n. 483.

[229] Cf. infra n. 249 2.

[230] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 462 n. 640 (590) ibidem etiam de facultate speciali concessa Episcopo Brugensi et Tornacensi.

[231] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 410.

[232] Scilicet *Motu proprio*.

[233] Proinde praevia praesentatione Ordinarius loci eos eligit.

sionibus approbare et Superioris negligentiam, si opus sit, supplere (can. 525)[234].

Pari iure hoc valere videtur de Sororibus, quae cuidam Ordini vel Congregationi religiosae ex privilegio sunt subiectae.

Superiorissa debet tempore suo Ordinarium proprium de nominatione seu de renovatione confessarii monere.

Praesentatio praevia ergo tantummodo pro confessariis ordinariis et extraordinariis, si casus ferat, requiritur, cf. tamen can. 874 §§ 1-2.

Larraona[235] non sine causa considerat hic praesentationem uti canonicam, non ut meram exhibitionem, de qua in can. 874 § 2. Proinde praesentatus acquirit verum ius nec potest reiici ab Ordinario loci, si mediante examine idoneus inveniatur. Contra denegationem daretur verus recursus ad normam can. 527.

13. De **amotione** et **depositione confessarii** viget: Loci Ordinarius, ad normam can. 880, potest, gravem ob causam, Religiosarum confessarium tam ordinariam quam extraordinarium[236] amovere[237], etiamsi Monasterium Regularibus subdatur, et ipse sacerdos a confessionibus sit Regularis, nec tenetur causam amotionis cuiquam significare, excepta Apostolica Sede, si ab ea requiratur; de amotione[238] autem debet Superiorem regularem monere, si Moniales Regularibus subdantur (can. 527)[239], ut alium praesentare possint. Superior regularis habet ius praesentandi (cf. can. 525).

Can. 880 § 1 dicit: Loci Ordinarius vel Superior religiosus iurisdictionem vel licentiam ad audiendas confessiones *ne revocent aut suspendant,* nisi gravem ob causam. Proinde amotio confessarii fieri potest per revocationem aut suspensionem iurisdictionis.

Ordinarius loci hic est Ordinarius, ubi Domus Religiosarum sita est (cf. can. 876 § 2), non autem Ordinarius religiosus, cui Religiosae subiectae sunt.

---

[234] Cf. can. 876.

[235] In Com. pro Rel. XI (1930) p. 402.

[236] Etiam confessarium specialem aut supplementarem.

[237] Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur, Reg. iuris cap. I lib. 5 tit 41 in X.

[238] Vel de suspensione.

[239] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 14-19; ibi etiam de collocatione, textu et fontibus huius canonis.

Ad remotionem confessarii tam ordinarii quam extraordinarii durante munere non sufficit quaecumque, sed gravis causa requiritur.

Sufficit autem gravitas relativa sensu obiectivo, idest relate ad adiuncta externa temporum, locorum et personarum, ex. gr. abusus sacramenti, doctrina non recta, turbatio communitatis, diffamatio etc. Causae non necessario culpabiles esse debent (pari modo ac in can. 2147). Agitur de remotione infra tempus, ad quod quis nominatus est, non ad non confirmandum expleto tempore.

Potestas Ordinarii in remotione vel suspensione confessarii, uti patet, maior est quam potestas Superioris regularis.

In deputatione confessarii Superiori competit praesentatio.

Superior Regularis, cui Religiosae subiectae sunt, iurisdictionem nec concedere nec revocare potest. Licet autem ei revocare seu suspendere licentiam ad audiendas confessiones, si agatur de proprio subdito. Hoc modo indirecte Superior regularis impedit, quominus confessarius munus suum licite exerceat. Superior sensu proprio non revocat nec suspendit nominationem.

Quodsi per modum agendi Ordinarii loci quaedam pars, idest confessarius, Superior regularis, Monasterium Monialium aut Domus religiosa Sororum se offensam esse putat, tantummodo recursus ad Sedem Apostolicam datur idque sine effectu suspensivo (cf. can. 527).

14. **De taxa confessario** Religiosarum solvenda [240].

Revocatio seu suspensio iurisdictionis ex parte Ordinarii loci semper valida est, ita ut confessarius invalide ageret, si audiret has confessiones. Ut revocatio seu suspensio sit licita, requiritur causa gravis. Revocatio seu suspensio, si causa gravis exsistat, ex parte confessarii illicitam facit auditionem confessionis.

Pro remotione seu suspensione confessarii specialis et adiuncti non requiritur causa gravis, sed res iudicio Ordinarii loci relinquitur. Confessarius huiusmodi non habet tempus fixum nec agitur de officio seu munere proprio.

Cum confessarius extraordinarius nullum tempus definitum habeat in iure communi, si etiam in Dioecesi tempus non sit constitutum, aequiparari potest confessario speciali hac in re [241].

Ex analogia canon 527 valet etiam, si Religiosae (non Mo-

---

[240] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 31-33.

[241] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 18 nota 352.

niales) ex privilegio Regularibus aut si Religiosae aliis Religionibus subiectae sint.

Administratio sacramenti prorsus gratuita esse debet (cf. can. 736). Praeter oblationes, de quibus in can. 1507 § 1, nihil quavis de causa vel occasione directe sive indirecte exigi aut peti potest pro administratione Sacramenti.

Sacerdos autem obligari nequit, ut de proprio expendat in exercendo ministerio, nisi ad hoc tenetur ratione officii vel beneficii ecclesiastici, ex. gr. parochus.

Proinde confessarius Religiosarum potest exigere, ut ei solvantur expensae itineris, viae ferratae, currus electrici. — Etsi nullas expensas propter exercitium huius muneris habeat, attamen non obligatur ad suscipiendum hoc munus. Uti pro alio munere ecclesiastico aliquod exigere potest atque pacisci de iusta pro labore compensatione, quando haec aliunde, ex. gr. beneficii, officii non habetur.

CAPUT III

De Confessariis in Religionibus laicalibus virorum [242] 181

Specialis iurisdictio, qua e can. 876 confessarii quarumlibet Religiosarum ac novitiarum indigent, non requiritur ad valide audiendas confessiones Religiosorum laicorum; sufficit, ut confessarius sit approbatus ab Ordinario loci.

1. Etiam in laicalibus [243] virorum Religionibus deputetur ad normam can. 874 § 1, 875 § 2 confessarius [244] ordinarius et extraordinarius (cf. can. 528).

Agitur hic de Religione laicali virorum sive ea sit Ordo vel Congregatio, sive exempta [245] vel non exempta.

Privilegia apostolica circa deputationem confessariorum remanent in vigore [246].

Si confessarius ordinarius et extraordinarius deputatus sit, praescripto Codicis satisfactum est. Reliquae conditiones circa

---

[242] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 19-23.

[243] Cf. supra n. 41.

[244] Cf. can. 520 § 1.

[245] Allegatur can. 875 § 2 in canone.

[246] Ita ex. gr. in Constitutionibus Ord. Hospitalarii S. Ioannis de Deo n. 19 approbatis a Pio XI, die 20 iulii 1926, habetur: Ad audiendas confessiones quorumcumque nostri Ordinis, confessarios, tum ordinarios tum extraordinarios, aetate, doctrina, vitaeque sanctitate conspicuos quilibet Prior in conventu suo designet et invigilet, ut numquam Communitati deficiant.

numerum confessariorum (cf. can. 520 § 1) aut circa qualitates iuris positivi (cf. can. 524 §§ 1-3) aut circa triennium (cf. can. 526) requisitae hic non obligant, etsi ab his norma desumi possit.

Iudicium de numero confessariorum ordinariorum Ordinario loci et in Religione laicali exempta Superiori competit. Per se unus confessarius ordinarius sufficit, praeterea confessarius extraordinarius deputari debet.

Nec confessarium extraordinarium hi Religiosi, exceptis novitiis (cf. can. 566 § 2 n. 4), vi iuris communis adire non obligantur nec ad benedictionem recipiendam [247], quandoque autem iure particulari confessarius extraordinarius ultro interdum Domum religiosam adeat.

2. Si Religiosus, aliquem **specialem confessarium** expostulet, illum Superior concedat, nullo modo petitionis rationem inquirens neque id aegre se ferre demonstrans (cf. can. 528) [248].

Non Ordinarius loci, sed Superior confessarium specialem concedit: et quidem absolute dicitur: concedat [249], ergo sine investigatione rationum, curnam subditus eum desideret. Nihilominus abusus imprimis ab ipso Superiore eliminandi essent.

Contra Superiorem negligentem recursus patet ad Ordinarium loci (cf. can. 618 § 2 n. 2).

Confessarii supplementares [250] non statuuntur uti pro sororibus in can. 521 § 2, quia illa specialis iurisdictio pro confessione virorum non exigitur.

3. Firmis Constitutionibus quae confessionem statis temporibus praecipiunt vel suadent apud determinatos confessarios peragendam, si Religiosus, etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem, confessarium adeat ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, valida et licita est; et confessarius potest Religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in Religione reservatis (can. 519).

---

[247] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 464 n. 644 (596); Vermeersch, Periodica IX (1921) p. (10). Larraona, l. c. p. 22 contra Oesterle, Praelectiones Iur. can. tom. I p. 273.

[248] Cf. can. 521 § 3.

[249] Cf. e contra can. 520 § 2: facile concedat.

[250] Cf. supra n. 175.

4. Iurisdictionem delegatam ad recipiendas confessiones quorumlibet sive Saecularium sive Religiosorum confert sacerdotibus tum saecularibus tum religiosis etiam exemptis, Ordinarius loci, in quo confessiones excipiuntur; sacerdotes autem religiosi eadem ne utantur sine licentia saltem praesumpta sui Superioris, firmo tamen praescripto can. 519 (can. 874 § 1).

Superiores in Religione laicali, etsi exempta, non gaudent iurisdictione, unde non fruuntur iure in can. 875 § 1 Superioribus Religionis clericalis exemptae concesso.

In Religione laicali exempta (virorum vel mulierum), Superior proponit confessarium, qui tamen iurisdictionem obtinere debet ab Ordinario loci, in quo religiosa Domus reperitur (cf. can. 875 § 2; cf. can. 877 § 1). In Religionibus laicalibus Superiores potestate dominativa dumtaxat, non autem potestate iurisdictionis fruuntur.

Si agatur de Religionibus laicalibus non exemptis virorum vel mulierum Ordinarii loci est libere confessarium eligere, examinare et iurisdictionem ad confessiones excipiendas concedere (cf. can. 599, 875, 874, 877) sine ulla praesentatione a Superiore; Superiores petunt, ut confessarii deputentur et possunt etiam modeste proponere [251] sacerdotem suae Religionis laicalis. Sed Ordinarius loci non tenetur illum nominare.

In Religione virorum sive exempta aut non, sive clericali aut laicali, Religiosi valide et licite apud sacerdotes sive saeculares sive religiosos ab Ordinario loci approbatos confiteri possunt ad suae conscientiae quietem (cf. can. 519).

CAPUT IV

De Cappellanis in Religionibus laicalibus 182

Caput II tit. X (lib. II) inscriptionem habet: *De confessariis et cappellanis.* Inter tredecim canones huius Capitis in can. 529 [252] tantum fit mentio muneris cappellanorum et quidem Codex hic cappellanos non explicite, sed implicite dumtaxat designat.

1. **Cappellani sive Sacerdotes a sacris** Religiosorum sunt sacerdotes, qui in Religione laicali virorum sive mulierum sacra ministeria peragunt aut etiam iura paroecia-

[251] Improprie dicta praesentatio; cf. Normae art. 141.

[252] Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 119-124; ibi etiam de collocatione.

lia exercent, si Religio exemptionem a Sancta Sede aut ab Ordinario loci ad hunc finem obtinuerit (cf. can. 464 § 2).

Generatim isti Cappellani aequiparantur Rectoribus ecclesiarum eorumque in pluribus iura et obligationes habent, functiones stricte paroeciales vero reservantur parocho[253], nisi Domus ei tota aut ex parte subducta sit.

Non est tamen inter Cappellanum et Rectorem ecclesiae perfectae paritas[254]. Cappellani non sunt proprie Rectores (cf. can. 479 § 1), propriis canonibus reguntur (cf. can. 479 §2), subiecti sunt Superiori ecclesiae circa usum ecclesiae seu oratorii.

Munus Cappellani differt etiam a munere confessarii[255] et a munere concionatoris : Nihilominus cumulatio hac in re non est prohibita.

Iura et obligationes Cappellani sumenda sunt a iure communi et ex commissionis litteris aut ex iure particulari.

Essentiales functiones sunt celebratio Missae, distributio S. Communionis et cultus ecclesiae seu oratorii Religiosorum. Ius commune addit quandoque exsequias (cf. infra can. 1230 § 5), Viaticum et Extremam Unctionem (cf. infra can. 514 § 3).

Cappellanus Monialium, etsi sit confessarius earum, non est ratione muneris per se Rector ecclesiae (cf. can. 479, 480), nec potest independenter ab Antistita ecclesia Monasterii, quae pars Monasterii est, pro lubitu uti[256].

2. **De designatione** Cappellani Codex statuit : Si agatur :

a) De Religionibus laicalibus non exemptis[257] Ordinarii loci est sacerdotem a sacris designare et a concionibus probare (cf. can. 529) salvo speciali privilegio.

Dicitur in Religionibus laicalibus non exemptis, nempe ab Ordinario loci sive virorum sive mulierum, etiam Monialium. Moniales Summo Pontifici immediate subiectae, aequiparantur his, quae Ordinario subiectae sunt.

In Religione clericali iam ipsum Institutum ex sodalibus ipsis pro officio Cappellani providere potest.

Si in Religione virorum laicali aliqui sacerdotes habeantur, ex his sine interventu Ordinarii loci etiam absque speciali pri-

[253] Etiam ius funerandi viros Religionis laicalis non exemptae ad normam can. 1221 § 1 et can. 1230 § 4.

[254] Cf. can. 479, § 2; 610 2; 821, § 3; 1193, 1230, §§ 1-5. Chelodi, o. c. p. 432 n. 259.

[255] Cf. can. 514, § 2; 1230, § 5.

[256] Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 100.

[257] Cf. can. 488 n. 2 supra n. 41, 51, b.

vilegio cappellani nominari posse videntur, quia praecise propter hoc officium in Religione admittuntur [258].

Designare idem est ac determinare sacerdotem, qui nulla alia speciali facultate indiget, ad munus cappellani; probare dicit facultatem concedere (cf. can. 1337, 1340). Designare possunt etiam laici, sed non probare, nec ipsi Superiores exempti semper probare possunt, proinde interdum debent designare inter iam approbatos concionatores.

Designatio fit ab Ordinario loci absque iure proprie dicto praesentationis ex parte Religionis. Pariter probatio concionatoris absque ullu interventu iuridico Superioris conceditur. Supplicatio autem pro determinato cappellano vel concionatore non prohibetur. Agitur in casu de cappellano et concionatore proprie dicto, qui habitualiter munera peragunt. Pro aliis, qui ex occasione modo precario, etsi frequenter functiones et conciones faciunt, sufficit generalis licentia, de qua in can. 1337-1338.

Non autem obligatio habetur designandi talem Cappellanum pro non exemptis; et si nullus nominatur, parochus, in cuius paroecia Domus sita est religiosa, curam paroecialem habet. Si cappellanus nominetur, potest Episcopus ei ad normam canonis 464 § 2 curam universam Religiosorum committere, secus iura stricte paroecialia semper parocho reservata sunt.

Nomine concionis veniunt sermones, catechesis, instructiones, conferentiae spirituales [259].

Ordinarius loci etiam Directorem exercitiorum stricto iure designare potest; regulariter autem Religionibus non exemptis libera electio hac in re conceditur [260].

b) De Religionibus laicalibus exemptis (viri aut mulieres), Superior regularis eosdem sacerdotes et concionatores designat eiusque negligentiam supplet Ordinarius loci [261] (cf. can. 529).

Concionatores debet designare ex numero eorum, qui ab Ordinario loci approbati sunt (cf. can. 1388 §§ 2-3) salvo speciali privilegio [262]. Distinguitur facultas concionandi et designatio concionatoris pro Communitate.

Pro Religionibus laicalibus virorum exemptis et pro Mona-

---

[258] Cf. Larraona, l. c. p. 120 nota 379.

[259] Cf. Clementis X const. *Superna.*

[260] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 468 n. 649 (598), circa terminologiam cf. Leo XIII const. *Conditae a Christo* 8 dec. 1900 § 1, n. XI, § 2 n. VIII.

[261] Cf. can. 412, § 2 n. 1; 525; 535 § 1 n. 2, 512 § 2 n. 1; 525.

[262] Cf. infra n. 477.

steriis Monialium a potestate parochi, sed non ab Ordinario exemptis, nominandi sunt Cappellani, qui loco parochi ipsis provideant.

Negligentia suppleri potest hoc modo, ut Ordinarius loci mittat concionatores accidentales vel designet concionatorem habitualem.

Si de Domo Monialium agatur, quae a Superiore regulari pendet, nomine Superioris regularis in can. 529 intelligendus est hic Superior regularis, non Antistita (Superiorissa) ex analogia iuridica etiam alius Superior exemptus, cui ex privilegio Religiosae subiectae sint. In Domibus Monialium a Superiore regulari non pendentibus ius designationis, uti videtur, ad Antistitam (Superiorissam) pertinet[263], saltem si indulto apostolico exemptae sint a iurisdictione Ordinario loci[264]. Moniales Ordinario loci vel Sedi Apostolicae subiectae, non sunt exemptae[265] in relatione ad Ordinarium, proinde designatio et probatio ad ipsum spectat.

In Religione clericali (sive exempta sive non) Superior religiosus sacerdotes et concionatores designat. Si Religio clericalis exempta non sit, facultas concionandi ab Ordinario loci obtineri debet[266] (cf. can. 1337, 1338 § 1), idem valet, si Religiosi exempti ad alios (praeter ipsos exemptos et extra personas in can. 514 enumeratas) vel etiam ad Moniales Regularibus subiectas verba facturi sint (cf. can. 1338 § 2). Assensus Superioris religiosi semper requiritur sive de Religione exempta sive de non exempta agatur, sive concio ad proprios sive ad alios habenda sit (cf. can. 1339 § 2, 1338, § 3).

In designatione a Superiore laicali facta in Religione virorum exempta assensus iam implicite continetur.

Si agatur de Cappellano pro celebratione divinorum officiorum dumtaxat, generatim praevia permissio Ordinarii loci in Religione exempta non requiritur; dicitur generatim, quia quandoque vi can. 804 § 3 Cappellanus debet sumi ex sacerdotibus approbatis ab Ordinario loci.

3. De cappellano Religiosarum, Sodalium virorum Religionis laicalis, Confraternitatis vel alius legitimae As-

---

[263] Cf. Fanfani, o. c. p. 165 n. 148, qui generatim Superiorissis Monialium et Sororum, si exemptae sunt, hoc ius concedit. Cf. Matthaeus a Caronata, o. c. p. 667 nota 6.

[264] Cf. Monasterium S. Andreae in Dioecesi Tornacensi supra n. 47 g.

[265] Cf. infra n. 418.

[266] Secundum Larraona, l. c. p. 120 nota 378 non est necessaria venia Ordinarii in Religione clericali non exempta, si concio fiat ad ipsos Religiosos et ad alios, de quibus in can. 514 § 1.

sociationis, serventur particularium canonum praescripta (can. 479 § 2). Praeterea normae ab Ordinario loci datae observandae erunt. Qui cappellani etiam simul munus confessarii Religiosarum exercere poterint, quia nullam potestatem in easdem Religiosas in foro externo habent (cf. can. 524 § 1; cf. etiam can. 875 § 2).

Si Moniales Regularibus subiectae sint, non obstat, quominus cappellanus etiam Vicarius Domus regularis sit.

4. De **potestate cappellanorum** administrandi sacramenta Religiosis mulieribus moribundis haec notanda sunt:

a) In Monialium Domo cappellanus, si vices confessarii ordinarii gerat[267], Eucharisticum Viaticum et extremam unctionem administrat (cf. can. 514 § 2).

b) In qualibet alia Religione laicali cappellanus quoad administrationem Eucharistici Viatici et extremae unctionis dependet a parocho loci ubi Domus religiosa sita est, excepto casu quo Ordinarius loci cappellanum ad hoc deputet. Codex dicit: In alia Religione laicali hoc ius et officium (idest can. 514 § 1)[268] spectat ad parochum loci vel ad Cappellanum quem Ordinarius parocho suffecerit ad normam can. 464 § 2. E Codice potest enim Episcopus iusta et gravi de causa religiosas Familias et pias Domos, quae in paroeciae territorio sint et a iure non exemptae, a parochi cura subducere (can. 464 § 2).

c) Si autem agatur de periculo mortis, valent can. 882 et 938 § 2.

5. De potestate cappellanorum **ad funera** quod attinet breviter hic notetur[269]:

a) Religiosas et novitias, in religiosa Domo defunctas,

---

[267] Secus confessarius ordinarius, cf. can. 514 § 2; Confessarius extraordinarius non consideratur.

[268] In omni Religione clericali ius et officium Superioribus est per se vel per alium aegrotis professis, novitiis, aliisve in religiosa Domo diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis, Eucharisticum Viaticum et extremam unctionem ministrandi (can. 514 § 1).

[269] Cf. Matthaeus a Coronata, De locis et temp. sacr. n. 208 ss. n. 212.

ad clausurae limen deferant aliae Religiosae; indeque, si de Monialibus agatur, quae a parochi cura subductae sunt (cf. can. 464 § 2), ad ecclesiam Monasterii deducit et exsequias peragit cappellanus (cf. can. 1230 § 5).

b) Si agatur de Religiosis et novitiis in religiosa Domo defunctis et a cura parochi non subductis, proprius defunctae parochus ius et officium habet, excepto gravi necessitatis casu, levandi per se vel per alium cadaver, illud comitandi ad suam ecclesiam paroecialem ibique exsequias persolvendi (cf. can. 1230 § 5).

c) Quod vero ad Religiosas attinet extra Domum defunctas, serventur generalia canonum praescripta (cf. can. 1230 § 5).

d) In Religione laicali exempta virorum, cappellanus loco Superioris religiosi ius habet levandi cadaver et illud deducendi ad ecclesiam funerantem (cf. can. 1221 § 1).

CAPUT V

De manifestatione conscientiae [270]

183

Ab antiquissimis temporibus ii, qui ad perfectionem vitae christianae tendebant, apud viros maturae aetatis auxilium in suis difficultatibus dubiisque quaerebant. Generatim Superior Monasterii consiliarius et director in his rebus fuit. Obligatio ad conscientiam aperiendam in Constitutionibus a S. Ignatio introducta est, postea per Ministrum Generalem Claudium Aquaviva magis circumscripta et a variis Religionibus clericalibus, etiam laicalibus hic modus aperiendi conscientiam acceptatus est [271].

1. Manifestatio conscientiae in iure Religiosorum est aperitio status animae extra confessionem et quidem earum rerum, quae proxime ad virtutes vel vitia se referunt. Est revelatio morum, affectuum, inclinationum, propensionum, tentationum, periculorum, passionum alicui

---

[270] Cf. Statuta Praepositi Generalis S. I. Aquaviva (1599).
[271] Cf. Biederlack-Führich, De Religiosis n. 51.

facta, ut quis in dubiis et difficultatibus vitae spiritualis consilium et auxilium acquirat et certius in via perfectionis ducatur[272].

Finis immediatus et directus est profectus spiritualis. Revelatio culpae externae[273] sive private sive publice facta, ex. gr. aperitio transgressionis silentii, non est manifestatio conscientiae, neque quaedam communicatio de difficultatibus in oratione, quae fit ea intentione, ut institutio, eruditio, peritia in arte orandi obtineatur[274].

2. Manifestatio conscientiae coniungi cum confessione vel separatim ab ea fieri potest, proinde fieri potest apud ipsum confessarium vel apud aliam peritam et in via Dei illuminatam personam.

3. **Iure ecclesiastico vetantur Superiores** subditos ad manifestationem conscientiae sibi peragendam inducere.

Iurisprudentia hac in re incepit inter annos 1854-1860[275].

S. Congregatio Episcoporum et Regularium per decretum *Quemadmodum*, 17 dec. 1890, Superiorissas omnium Ordinum et Congregationum mulierum atque etiam Superiores in Religione laicali stricte vetuit a suis subditis manifestationem conscientiae requirere. Ex Normis art. 322[276] hoc decretum in lingua vernacula in Constitutionibus inseri debuit. Praescriptio decreti in Codice ad omnes Superiores extensa est, ideoque ad omnes Religiones etiam clericales sive Ordines sint sive Congregationes. Ratio, cur hoc detur vetitum, est evidens. Quamvis enim manifestatio conscientiae optimos fructus producere possit, tamen gravissima quoque incommoda oriri possunt, si haec aperitio sit obligatoria[277].

Codex ideo statuit:

Omnes religiosi Superiores districte vetantur personas sibi subditas quoquo modo inducere ad conscientiae manifestationem sibi peragendam (can. 530 § 1)[278].

---

[272] Cf. Suárez, De Religione tom. 10, l. 10 c. 6 n. 2.

[273] Cf. Halusa Ord. Cist., Das Schuldkapitel der Ordensperson, Paderborn 1912.

[274] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 468 n. 650 (599).

[275] Cf. Larraona, l. c. p. 125 nota 413.

[276] Cf. etiam art. 79.

[277] Prümmer, o. c. p. 255 q. 192.

[278] Cf. Larraona in: Com pro Rel. XII (1931) p. 124-130.

Cum in canone dicatur: districte vetantur, praeceptum graviter obligat, attamen parvitatem materiae admittit.

Dicitur in relato canone: Omnes religiosi Superiores, proinde intelligendi sunt omnes Superiores et Superiorissae in Ordine aut in Congregatione, in Religione clericali vel laicali, exempta vel non exempta, sive Praelati sive non sunt, sive maiores sive minores, sive viri sive feminae, sive Clerici sive Laici sint.

De Superioribus proprie dictis agitur. Magister novitiorum qua talis non est hic intelligendus nec Praefectus seu Magister spiritus in Domibus studiorum nec Praefecti seu Magistri adolescentium, qui in scholis apostolicis, postulatibus etc. praeparantur ad vitam religiosam suo tempore profitendam. Hi ultimi praeterea penitus ignorantur a Codice, unde nullo pacto sub nomine iuridico Superiorum veniunt [279].

Si munera in persona uniantur, quatenus fieri potest, tunc qua Superior Magister vel Praefectus directe tangitur.

Superiores Religiosorum qui non sunt Superiores religiosi interni, ex. gr. Ordinarius eiusque delegatus non veniunt hic nomine Superiorum.

Dicitur in canone: Quoquo modo inducere, idest ex quacumque causa, ex gr. ex iussu, praecepto, minis, comminatione, timore, consilio, adulatione, blanditiis sive denique directe sive indirecte, non possunt inducere ad conscientiae manifestationem sibi peragendam [280].

Subditi Superioris proprii sunt praeter professos etiam novitii, postulantes [281]. Prohibitio tangit etiam Superiorem regularem erga Religiosas, novitias, postulantes sibi subiectas. Non autem verba canonis respiciunt personas, quae Superiori non qua Superiori religioso subditae sunt, ex. gr. domesticos vel alumnos saeculares collegiorum [282]. Munus Superioris magis in regimine externo consistit, officium Magistri in institutione seu formatione spiritus. Nihil ergo obstat, quominus Magister novitiorum et Praefectus spiritus, concionatores inducant, idest suadeant vel commendent, non constringant ut patet, mani-

---

[279] Secundum Vermeersch-Creusen, Epit. [6] p. 469 n. 650 (599) postulantes, convictores non comprehenduntur; Oesterle, Praelect. iur. can. p. 274, dicit: Per se familiares et convictores non possunt dici subditi Superioris sub hoc respectu.

[280] Cf. decret. Quemadmodum n. 2.

[281] In Com. pro Rel. I (1920) p. 150 s.; etiam secundum Matthaeum a Coronata, o. c. p. 722 de Magistro novitiorum. Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 63 nota 64, cf. etiam Jansen, o. c. 3 ed. p. 204.

[282] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 127.

festationem conscientiae cum talis filialis communicatio ad institutionem plurimum conferre possit[283]. Neque privatim neque publice, ex. gr. in aliqua exhortatione Superioribus licet subditos ad manifestationem conscientiae inducere, sed eos exhortare possunt, ut interiora conscientiae non sibi, sed confessario aut alio prudenti et discreto viro[284], qui autem ad hoc proprie non delegatus esse debet, manifestent. Nec ad manifestationem inducit, qui manifestationem benigne accipit vel facilem reddit. Canon non agit de Superiore religioso, qui non sibi subditos Religiosos vel saeculares ad manifestationem conscientiae sibi peragendam induceret.

4. Omnia praescripta de manifestatione conscientiae, quae forte in Constitutionibus, Directoriis etc. inveniuntur, abrogata sunt.

Etiam consuetudines contrariae vim iuridicam amplius non retinent; ad summum vi can. 5 illae consuetudines centenariae et immemorabiles excipi poterunt, si Ordinarii pro locorum ac personarum adiunctis existiment eas prudenter submoveri non posse. Propter locutionem prudenter, practice difficulter autem sustineri possunt.

5. Num Superiores aut Constitutiones obligare possint, ut aliis manifestatio conscientiae fiat, non constat[285]; suadere certe possunt.

6. Non tamen prohíbentur subditi, quominus libere ac 184
ultro[286] aperire animum suum Superioribus valeant; immo

---

[283] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 159-161.

[284] Aut alio Superiori.

Quoad Societatem Iesu declaravit Benedictus XIV: Nunquam mens Nobis fuit prohibendi aut improbandi, tanquam consilium, conscientiae manifestationem Superiori faciendam, cum ea a Sanctis tam insignibus, qualis est conditor vester S. Ignatius, commendata fuerit; imo cupientissimo Nos animo desideramus ut omnes Religiosi hanc praxim spiritui tam utilem servent. Id quod Nos nolumus est obligatio. Quod si Sancta Sedes in ipso canone eam tali praeconio celebrat, quisquis eandem laudat et commendat illius menti se conformat, dummodo ne quis cogatur. – Pius XI suo decreto holographo, 29 iulii 1923, haec edixit: Quae Sanctus Ignatius de Loyola in Constitutionibus Societatis Iesu, toties ab antecessoribus Nostris probatis et confirmatis de ratione conscientiae reddenda statuit, suprema Nostra Apostolica Auctoritate iterum probamus et confirmamus. Cf. Com. de Rel. I (1920) p. 147.

[285] Chelodi, o. c. p. 431 n. 258.

[286] Libere ac ultro: non idem significat; nam aliquis potest libere agere quamvis inductus, Chelodi, o. c. p. 402 not. 2.

expedit, ut ipsi filiali cum fiducia Superiores adeant, eis, si sint sacerdotes, dubia quoque et anxietates suae conscientiae exponentes (can. 530 § 2) [287].

Expedit dicitur, non tantum licet [288]. Superiores adeant, etsi sint Superiores laicales aut Superiorissas. Si de dubiis proprie dictis agatur, melius est sacerdotem aut confessarium adire [289].

Vetitum autem non habetur, at nec consilium datur, haec dubia et anxietates Superiori non sacerdoti aperire.

Dubia et anxietates in sensu late sumenda sunt sive circa peccata commissa sive circa casus conscientiae.

---

[287] Cf. quoque can. 518 § 3; 891; 1383.

[288] Cf. Voltas, de aperienda Superioribus conscientia in: Com. pro Rel. I (1920) p. 83-92; 117-125; 145-151.

[289] Sive agatur de Religione laicali vel clericali.

PARS SEPTIMA

DE BONIS TEMPORALIBUS[1] EORUMQUE ADMINISTRATIONE[2]

(cf. can. 531-537)

Hoc loco agitur praeprimis de bonis ipsius personae iuridicae, idest Religionis, Provinciae, Domus religiosae sive etiam Sanctae Sedis in ipsarum profectum (cf. can. 582 n. 1 et 2). De bonis personae physicae, idest Religiosi[3], dicitur in capite votum paupertatis tractante[4].

Dotes[5] quoad administrationem aliis bonis ecclesiasticis religiosis aequiparantur, cf. can. 535 § 1, n. 2, 549, 550.

Codex agit primo de capacitate acquirendi et possidendi bona temporalia (cf. can. 531); deinde de bonorum administratione (cf. can. 532 § 1) ordinaria (cf. can. 532 § 2) et extraordinaria (cf. can. 533, 534); postea de rationum redditione (cf. can. 535); sequitur de respondendi obligatione (cf. can. 536); denique de largitionibus (cf. can. 537).

Non unice[6], sed praecipue hoc loco legislatio specifica circa bona ecclesiastica religiosa habetur.

CAPUT I

De capacitate acquirendi et possidendi

1. **Ius ad bona temporalia.** a) Cum Ecclesia catholica sit Societas perfecta, iure meritoque Codex dicit: Ecclesia catholica et Apostolica Sedes nativum ius habent libere et independenter a civili potestate acquirendi, retinendi et

---

[1] Regimen rerum.

[2] Cf. VROMANT, C. I. C. M., De bonis Ecclesiae temporalibus ad usum praesertim Missionariorum et Religiosorum. Louvain 1927. – De quaestionibus, quas S. C. de Religiosis circa rem oeconomicam Moderatoribus seu Moderatricibus generalibus Congregationum pro relatione quinquennali proponit videas supra n. 146 II B 44-64.

[3] De novitio cf. can. 568, 569, 570

[4] Infra n. 326.

[5] Cf. infra n. 228.

[6] Cf. ex. gr. can. 580, § 2, 582; 594 618 § 2 n. 1.

administrandi bona temporalia ad fines sibi proprios prosequendos (can. 1495 § 1).

b) Etiam ecclesiis singularibus aliisque personis moralibus, quae ab ecclesiastica auctoritate in iuridicam personam erectae sint, ius est, ad normam sacrorum canonum, bona temporalia (mobilia et immobilia, corporalia et incorporalia) acquirendi, retinendi et administrandi (cf. can. 1495 § 2; 100 § 1), ideoque Codex praeterea statuit:

In canonibus, qui tractant de bonis ecclesiasticis acquirendis et administrandis, nomine Ecclesiae significatur non solum Ecclesia universa aut Sedes Apostolica, sed etiam quaelibet persona moralis in Ecclesia, nisi ex contextu sermonis vel ex natura rei aliud appareat (cf. can. 1498).

Cum ergo bona alicuius Domus religiosae aut Provinciae aut Religionis, utpote personae moralis, bona ecclesiastica sint praeter canones libri II, in cap. III de bonis temporalibus eorumque administratione tractantes alii respective canones istis bonis applicari debent.

Ius bona temporalia acquirendi et possidendi est unum, at non unicum ex praecipuis iuribus personae moralis. Hoc ius pariter ac in personis physicis, idest in Religiosis professionis sollemnis deesse potest in persona morali religiosa, sed tunc Sancta Sedes intervenit. Persona moralis religiosa ergo constitui potest, etsi ibi ius acquirendi et possidendi non habeatur.

186 2. **Notio bonorum ecclesiasticorum.** Bona temporalia, sive corporalia, tum immobilia tum mobilia, sive incorporalia, quae vel ad Ecclesiam universam et ad Apostolicam Sedem vel ad aliam in Ecclesia personam moralem pertineant, sunt bona ecclesiastica (can. 1497 § 1).

Bona ecclesiastica possunt esse:

a) Corporalia, quae sensibus percipiuntur;

b) Incorporalia, quae tantum intellectu percipi possunt, ex. gr. iura, actiones, obligationes;

c) Mobilia, quae salva eorum forma e loco amoveri possunt, ex. gr. pecunia;

d) Immobilia, quae salva eorum natura e loco amoveri nequeunt, cum solo adhaereant, ex. gr. ager, domus;

e) Frugifera, quae fructus ex natura sua aut ex natura simul et hominum arte producunt, ex. gr. animalia, plantae, tituli crediti, actiones, obligationes argentariae.

f) Non frugifera, quae ex natura sua non multiplicantur, ex. gr. domus.

Bona ecclesiastica dicuntur sacra, quae consecratione vel benedictione ad divinum cultum destinata sunt; pretiosa, quibus notabilis valor sit, artis vel historiae vel materiae causa (can. 1497 § 2).

Bona ecclesiastica, quae ad personam ecclesiasticam religiosam pertinent, specifice appellari possunt bona ecclesiastica religiosa.

Bona autem omnia, quorum Religiosi a votis simplicibus dominium radicale conservant, non sunt bona ecclesiastica neque reditus illorum bonorum, nisi Religio, Provincia aut Domus religiosa usumfructum habeant[7].

Bona, quae pertinent ad quamdam Associationem simpliciter approbatam, quae ergo in personam iuridicam erecta non est, non sunt bona ecclesiastica; a fortiore nec ea bona, quae alicui Associationi non ecclesiasticae addicta sunt, etsi Associatio habeat finem pium.

A bonis temporalibus ecclesiasticis distinguenda sunt bona mera spiritualia, nempe gratia, sacramenta, reliquiae.

Nisi contrarium probetur, praesumendum ea, quae donantur Rectoribus ecclesiarum, etiam Religiosorum, esse ecclesiae donata (can. 1536 § 1).

Donatio facta ecclesiae, ab eius Rectore seu Superiore repudiari nequit sine licentia Ordinarii (can. 1536 § 2).

Repudiata illegitime donatione, ob damna quae inde obvenerint, actio datur restitutionis in integrum vel indemnitatis (can. 1536 § 3).

Donatio ecclesiae facta et ab eadem legitime acceptata, propter ingratum Praelati vel Rectoris animum revocari nequit (can. 1536 § 4).

3. Capacitas iuridica Religionis et personarum moralium religiosarum acquirendi et possidendi. 187

Non modo Religio, sed etiam Provincia et Domus sunt capaces[8] acquirendi et possidendi bona temporalia cum reditibus stabilibus seu fundatis, nisi earum capacitas in Regulis et Constitutionibus excludatur aut coarctetur (can. 531).

Quaelibet Religio, sive iuris dioecesani sive iuris pontificii, Congregatio sit aut Ordo praedicta capacitate fruitur.

---

[7] Jansen, o. c. 3 ed. p. 351.

[8] Ut persona moralis, agitur de iuridica capacitate.

Transformatio alicuius Religionis in altiorem vel minorem gradum non mutat ex se subiectum iuridicum nec capacitatem iuridicam acquirendi vel possidendi salvis novis Constitutionibus [9].

Ordo in sensu collectivo [10] non est persona moralis ex iure communi. Si legatum Ordini complexive sumpto obveniret, distributio fieri deberet inter illas diversas Religiones.

Distinguitur proprietas sive dominium [11] a possessione. Proprietas est nexus iuris privati, quo res, uti pertinentia personae, huius (personae) voluntati subiicitur in omnibus, quae prohibita non sunt a iure publico vel a concursu alieni iuris [12]. Possessio vocatur res, quae facti est et animi, ut dicitur in Iure Romano [13]. Ad essentiam possessionis pertinent et nexus facti (factum, corpus) et voluntas (animus) rem sibi adscribendi modo absoluto seu non momentanee et modo exclusivo [14]. Ubi Codex Iuris Canonici loquitur de bonis temporalibus Institutorum religiosorum, non utitur verbo proprietatis, sed adhibet verbum acquirendi uti in can. 1495 et can. 1499 § 1, ubi de iure proprietatis Ecclesiae in bona temporalia [15] dicitur. Dominium bonorum sub suprema auctoritate Sedis Apostolicae ad eam pertinet moralem personam, quae eadem bona legitime acquisiverit (can. 1499 § 2). Quare dominium horum bonorum non singuli Religiosi neque eorum Superiores habent, nihilque refert, num Religiosi vota simplicia vel sollemnia emittant. Etsi quidem Sodales Societatis ab Ecclesia approbatae tribus votis consuetis (votis publicis) non obstringantur, dominium tamen bonorum temporalium Societatis non habent.

Romanus Pontifex autem, cum dominium altum seu eminens omnium bonorum ecclesiasticorum habeat, pariter ac Princeps cuiuslibet Societatis perfectae, de iis valide et licite disponere potest, si bonum publicum Ecclesiae id postulet [16]. Dominium altum Romani Pontificis provenit ex iurisdictione su-

---

[9] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 246.

[10] Cf. supra n. 41.

[11] Dominium est vox antiquior et rudior, proprietas est recentior et elegantior. Proprietas dicit relationem connexionis inter personam et rem (ligamen, vinculum, nexum pertinentiae), ergo considerat rem sub respectu statico; dominium sub respectu dynamico. Si res est mea, habeo sovranitatem super eam, cf. S. D'Angelo, Ius Digestorum, De iuribus realibus. — Taurini 1928 p. 15 s.

[12] D'Angelo, l. c. p. 34 ss.

[13] L. 1, 15. Dig. XLVII, 4.

[14] D'Angelo, l. c. p. 231 ss.

[15] Cf. Prümmer, o. c. p. 256 q. 193.

[16] Cf. Conc. Trid. sess. XXXII c. 2.

prema et regimine supremo, proinde hoc ius a dominio proprio sensu plene diversum est.

Si agatur de Monasteriis Monialium Ordinario loci subiectis etiam Sancta Sedes de bonis disponit in casu suppressionis vel exstinctionis, cum Monasteria sint iuris pontificii: Bona non pertinent proprio iure Dioecesi. Si Monasteria Monialium Regularibus subdantur, bona etiam ad Sanctam Sedem pertinent [17].

In casu suppressionis cuiuslibet Religionis de bonis Religionis disponit Sancta Sedes, uti habetur in can. 493: Quaelibet Religio [18] etiam iuris dioecesani tantum, semel legitime condita, etiamsi unica Domo constet, supprimi nequit nisi a Sancta Sede, cui etiam reservatur de bonis in casu statuere, semper tamen salva offerentium voluntate.

Ex analogia hoc valet etiam in casu exstinctionis.

Regula generalis pronuntiatur in can. 1501: Exstincta persona morali ecclesiastica, eius bona fiunt personae moralis ecclesiasticae immediate superioris, salvis semper fundatorum seu oblatorum voluntatibus quibus exstincta persona moralis regebatur.

Codex etiam bene providet pro casu, quo bona communia dividi debeant; in casu divisionis Religionis vel Provinciae servata proportione valet:

Diviso territorio personae moralis ecclesiasticae, ita ut vel illius pars alii personae morali uniatur, vel distincta persona moralis pro parte dismembrata erigatur, etiam bona communia, quae in commodum totius territorii erant destinata, et aes alienum quod pro toto territorio contractum fuerat, ab auctoritate ecclesiastica, cui divisio competat, cum debita proportione ex bono et aequo dividi debent, salvis piorum fundatorum seu oblatorum voluntatibus, iuribus legitime quaesitis, ac legibus peculiaribus, quibus persona moralis regatur (can. 1500).

Pro casu suppressionis habetur can. 494, § 2 [19].

In iis Religionibus, in quibus singulae Domus habent ius proprietatis, Superior maior, quin aperte iustitiam laedat, de bonis istarum Domorum disponere nequit. Superior maior quidem potest iustas praestationes imponere servatis servandis, sicut Princeps civilis iusta tributa bonis privatorum [20] imponere potest.

---

[17] Secundum Larraona hoc in casu pertinerent bona Ordini, cf. Com. pro Rel. XII (1931) p. 248 nota 451.

[18] Etiam Congregatio monastica, cf. autem supra n. 78, 9.

[19] Cf. supra n. 78, 9.

[20] Prümmer, o. c. p. 256 q. 193.

De capacitate Congregationis monasticae acquirendi bona silet Codex, quia res magis Constitutionibus vel consuetudinibus ordinatur.

Apud Fratres Minores et apud Fratres Minores Capuccinos capacitas acquirendi excluditur [21]. Bonorum proprietas pertinet ad Sedem Apostolicam [22].

Incapacitas non est absoluta [23], sed relativa, idest tales Domus vel Provinciae vel Religiones non directe et nomine proprio, sed tantummodo nomine Sanctae Sedis ad normam Constitutionum et iuris communis possidere possunt. Romanus Pontifex utpote directus bonorum Sanctae Sedis administrator facilius, licet non arbitrario de bonis Religionum incapacium possidendi disponere quam de bonis aliarum Religionum potest [24].

In Societate Iesu Domus professae incapaces sunt e contra novitiatus (Domus probationis) et collegia capacitatem acquirendi et possidendi habent [25].

Limitatio capacitatis tangere potest, ex. gr. tantum possessionem, non acquisitionem, bona immobilia, non mobilia, regimen internum non externum, liceitatem non validitatem actuum [26].

Si Constitutiones de capacitate acquirendi et possidendi nihil habeant, valet capacitas ad normam iuris communis.

Praeter Religionem, Provinciam, Domum, quae ex iure communi capaces sunt acquirendi et possidendi bona temporalia, etiam in ipsa Religione aliae personae morales iure particulari legitime erigi possunt cum eadem capacitate acquirendi et possidendi, ex. gr. Collegium scriptorum ad ephemeridem etc.

Reditus stabiles sunt ii, qui ex titulo iuridico permanente proveniunt in oppositione ad proventus eventuales.

Reditus fundati sunt ii, qui ex certis fundationibus aut ex certo fundo pecuniae aut ex lege ipsa fundationis Domus prodeunt [27]. *Seu* potest sumi in sensu coniunctivo et in disiunctivo.

---

[21] Cf. supra n. 51, 5.

[22] Cf. c. 3 Extravagantes. I. XXII tit. XVI; can. 582 n. 2. Cf. supra n. 51, 5 et infra n. 331.

[23] Secus proprie et stricte administratores non adessent, sed delegati Sedis Apostolicae vel simplices ministri ad rationes describendas, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1911) p. 354 nota 470.

[24] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 671 n. 558 nota 3.

[25] Cf. Oswald, Commentarium in decem partes Const. Soc. Iesu [3] nn. 691-725.

[26] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 251 s.

[27] Cf. Oesterle, Praelectiones iur. can. tom. I p. 276.

In multis Religionibus religiosis habetur usus, ut singulae Domus religiosae pro Provincia, et singulae Provinciae pro tota Religione quasdam exactiones (Abgaben, taxae) praestare debeant. Quandoque haec obligatio expresse in Constitutionibus vel in statutis Capituli Generalis pressius stabilitur. In casu non agitur de obligatione iustitiae, quae in iudicio urgeri posset, sed de obligatione pietatis[28].

4. Leges civiles persaepe non cognoscunt istud ius Religio- 188
num ideoque illud excludunt aut saltem sic dictae amortizationis leges in relatione ad manum mortuam coercent capacitatem iuridicam Religionum. Patet tales leges contra ordinationem ecclesiasticam latas omni vi iuridica destitutas esse, cum Status civilis hac in re ius competens non habeat. Practice Religiosi istas leges civiles nec ignorare nec negligere debent[29] propter gravia damna exinde forte oritura.

CAPUT II

De piis fundationibus 189

1. **Notio.** Nomine piarum fundationum significantur bona temporalia alicui personae morali in Ecclesia quoquo modo data, cum onere in perpetuum vel in diuturnum tempus ex reditibus annuis aliquas Missas celebrandi, vel alias praefinitas functiones ecclesiasticas explendi, aut nonnulla pietatis et caritatis opera peragendi (can. 1544 § 1).

Fundatio, legitime acceptata, naturam induit contractus synallagmatici: do ut facias (can. 1544 § 2).

Codex non accurate statuit, quando tempus diuturnum impletum sit. Secundum Vermeersch[30] requiritur tempus saltem quinquaginta annorum. Infra hoc tempus pia fundatio in sensu Codicis non adest; quod etiam valet, si praestatio, ad quam quis obligatur, una vice expletur.

Si onus in determinata ecclesia vel loco non sit adimplendum, sed Religioni vel Provinciae vel Domi incumbit, in sensu canonico fundatio pia habetur.

---

[28] Cf. Decisio S. Cong. de Religiosis; die 26 octobris 1935, n. 7638.

[29] Chelodi, o c. p. 432 n. 260 nota 7; cf. Freisen, Verfassungsgeschichte der kath. Kirche Deutschlands in der Neuzeit, p. 145, 230.

[30] Periodica. Edit. altera I p. 103.

190 2. **Requisita ad acceptationem.** Si agatur de piis fundationibus in ecclesiis, etiam paroecialibus, Religiosorum exemptorum, iura et officia Ordinarii loci, de quibus in can. 1545-1549, exclusive competunt Superiori maiori (can. 1550; cf. can. 488 n. 8).

Loci Ordinarii est normas praescribere de dotis quantitate infra quam pia fundatio admitti nequeat et de eius fructibus rite distribuendis (can. 1545). Ut huiusmodi fundationes a persona morali acceptari possint, requiritur consensus Ordinarii loci, in scriptis datus (cf. can. 1546 § 1), respective consensus Superioris maioris.

Quem consensum Ordinarius loci, respective Superior maior ne praebeat, antequam legitime compererit personam moralem, tum novo oneri suscipiendo, tum antiquis iam susceptis satisfacere posse; maximeque caveat, ut reditus omnino respondeant oneribus adiunctis secundum cuiusque Dioecesis morem (cf. can. 1546 § 1). In acceptatione, constitutione et administratione fundationis patronus ecclesiae nullum ius habet (can. 1546 § 2).

In can. 1546 § 1 agitur uti videtur de fundationibus piis in ecclesiis. Cf. can. 1546 § 2, qui loquitur de patrono ecclesiae. In can. 1549 § 1 sermo est de qualibet ecclesia, cf. can. 843 § 1, can. 1550. Et si diceretur agi de quacumque pia fundatione, genus per speciem derogatur in can. 618 § 2 n. 1, 533 § 1 n. 3, 535 § 3 n. 2, ubi specialiter tractatur de legatis fundisve Religiosis tributis ad cultum vel beneficentiam.

3. **Obligationes legitimi Superioris.** Pecunia et bona mobilia, dotationis nomine assignata, statim in loco tuto, ab eodem Ordinario designando, deponantur ad eum finem, ut eadem pecunia vel bonorum mobilium pretium custodiantur et quamprimum caute et utiliter secundum prudens eiusdem Ordinarii arbitrium. auditis et iis quorum interest et dioecesano administrationis Consilio. collocentur in commodum eiusdem fundationis cum expressa et individua mentione oneris (can. 1547). Fundationes, etiam viva voce factae, scripto consignentur (can. 1548 § 1); alterum tabularum exemplar in Curiae archivo, alterum in archivo personae moralis, ad quam fundatio spectat, tuto asservetur (can. 1548 § 2). Nomine Curiae archivi intelligitur per se archivum episcopale. Si autem agatur de Religione clericali exempta, Curiae archivum est archivum Superioris maioris (cf. can. 1550).

Servatis praescriptis can. 1514-1517 et can. 1525, in qualibet ecclesia onerum ex piis fundationibus incumbentium tabella

conficiatur quae apud Rectorem in loco tuto conservetur (can. 1549 § 1).

Pariter praeter librum de quo in can. 843 § 1, alter liber retineatur et apud Rectorem servetur, in quo singula onera perpetua et temporaria eorumque implementum et eleemosynae adnotentur, ut de iis omnibus exacta ratio Ordinario loci reddatur (can. 1549 § 2; cf. 1525).

Si agatur de Religiosis non exemptis, iura et officia de acceptatione, constitutione, administratione piae fundationis Ordinario loci, non autem Superiori maiori competunt (cf. canonem 1550).

Reprobata contraria consuetudine, administratores tam ecclesiastici quam laici cuiusvis ecclesiae etiam cathedralis aut loci pii canonice erecti aut Confraternitatis singulis annis officio tenentur reddendi rationem administrationis Ordinario loci (can. 1525 § 1).

Si ex peculiari iure aliis ad id designatis ratio reddenda sit, tunc etiam Ordinarius loci vel eius delegatus cum his admittatur, ea lege, ut aliter factae liberationes ipsis administratoribus minime suffragentur (can. 1525 § 2).

Si agatur de fundatione Missae alicui Religioni vel Provinciae vel Domus religiosae non exemptorum ita facta, ut non in determinata ecclesia vel loco sit adimplenda, acceptatio, collocatio et administratio fundationis unice pertinet ad Superiores maiores Religionum (non ad Ordinarium loci), quibus etiam tribuitur ius et officium advigilandi, ut onera Missarum adimpleantur in propriis ecclesiis[31] (cf. can. 842). Confirmatur praxi S. Congregationis de Religiosis.

4. Exsecutio piarum donationum. 191

Voluntates Fidelium facultates suas in pias causas donantium vel relinquentium, sive per actum inter vivos, sive per actum mortis causa, diligentissime impleantur etiam circa modum administrationis et erogationis bonorum, salvo praescripto can. 1515 § 3 (can. 1514).

Ordinarii omnium piarum voluntatum tam mortis causa quam inter vivos exsecutores sunt (can. 1515 § 1). Hoc ex iure Ordinarii vigilare possunt, ac debent, etiam per visitationem, ut piae voluntates impleantur, et alii exsecutores delegati debent, perfuncti munere, illis reddere rationem (can. 1515 § 2).

Clausulae huic Ordinariorum iuri contrariae, ultimis voluntatibus adiectae, tanquam non appositae habeantur (can. 1515 § 3).

---

[31] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 20-22.

Clericus vel Religiosus qui bona ad pias causas sive per actum inter vivos, sive ex testamento fiduciarie accepit, debet de sua fiducia Ordinarium certiorem reddere, eique omnia istiusmodi bona seu mobilia seu immobilia cum oneribus adiunctis indicare; quod si donator id expresse et omnino prohibuerit, fiduciam ne acceptet (can. 1516 § 1). Ordinarius debet exigere, ut bona fiduciaria in tuto collocentur et vigilare pro executione piae voluntatis ad normam can. 1515 (can. 1516 § 2).

Cum in can. 1516 dicatur: *Religiosus* simpliciter, ideoque etiam exemptus comprehenditur.

Bonis fiduciariis alicui Religioso commissis, si quidem bona sint attributa loci seu Dioecesis ecclesiis, incolis aut piis causis iuvandis, Ordinarius de quo in §§ 1-2 est loci Ordinarius; secus, est Ordinarius eiusdem Religiosi proprius (can. 1516 § 3).

Si bona fiduciaria non attributa sunt loco designato, Religiosus exemptus debet reddere rationem de sua fiducia Ordinario suae Religionis.

Religiosus non exemptus in hoc ultimo casu tenetur reddere rationem Ordinario loci, in quo ipse commoratur.

Bona fiduciaria in sensu can. 1516 sunt ea, quae sive per actum inter vivos sive mortis causa alicui relicta sunt, ut vel alteri ea restituat vel in aliquod opus impendat.

Is, cui res datur, ut alteri restituat, dicitur fiduciarius; is vero, cui res tandem traditur sibi habenda, fideicommissarius[32].

Si bona fiduciaria in utilitatem Religionis relicta sint, rationem eorundem bonorum Religiosi quilibet non Ordinario loci, sed Superioribus suae Religionis reddere tenentur.

Si bona fiduciaria data sunt ad iuvandas causas pias, quae ad propriam Religionem non pertineant, si causae piae respiciant ipsum locum vel Dioecesim in quibus Religiosi inveniuntur, tenentur Religiosi, quantumvis exempti, canone 1515 et 1516. Si causae sunt causae piae in genere, ex. gr. pro beneficentia in favorem cuiuscunque et ubicunque exercenda, Religiosi, si sint exempti, non teneri videntur, attento canone 533 § 1 n. 3, Ordinarium loci certiorem reddere de sua fiducia.

Bona, quae simpliciter Sodali dantur, ait Goyeneche[33], ut applicentur fini determinato et pio Religionis, sed intra ambitum exclusivum terminosque proprios eiusdem Religionis, ex. gr. ad sublevanda studentium Instituti collegia, certo quodam sensu causae piae dici possunt, sed non in sensu proprio et technico can. 1516.

---

[32] Cf. Inst. 2, 23-24; Dig. 36; Cod. 6, 49.
[33] In Com. pro Rel. III (1922) p. 266-269.

Si autem donationes vel legata fiant ad instituendum in hac vel illa Dioecesi collegium Missionum vel ad alendos duos vel plures huius vel illius Dioecesis alumnos pro infidelium Missionibus, vel ut educentur tot Religiosi tali Missioni destinandi, adest causa pia distincta ab operibus propriis [34] Religionis.

CAPUT III

De administratione 192

1. **Notio.** Nomine administrationis bonorum temporalium, quantum differt ab acquisitione [35] et alienatione eorum, intelliguntur omnes ii actus, qui ad conservationem et meliorationem bonorum acquisitorum aut ad legitimam collectionem et imprimis ad applicationem fructuum et redituum ecclesiasticorum inserviunt [36].

Administratio bonorum ex ipsa rei natura pertinet ad ipsam personam iuridicam, exercenda a designatis personis et gerenda ad normam canonum et Constitutionum.

2. **Administratores bonorum ecclesiasticorum Religionum** sunt: 193

a) Romanus Pontifex, qui est omnium bonorum ecclesiasticorum supremus administrator et dispensator (can. 1518);

b) Ordinarius loci. Loci Ordinarii est sedulo advigilare administrationi omnium bonorum ecclesiasticorum quae in suo territorio sint nec ex eius iurisdictione fuerint subducta, salvis legitimis praescriptionibus, quae eidem potiora iura tribuant (can. 1519 § 1) [37].

Exemptio a iure Ordinarii loci hac in re privilegio apostolico dumtaxat obtineri potest, proinde non est praescriptioni obnoxia (cf. can. 1509 n. 2).

c) Superiores religiosi et Oeconomi. Bona tum Religionis, tum Provinciae Domusque, administrantur ad normam Constitutionum (can. 532 § 1). E Codice sint etiam pro administratione bonorum temporalium Oeconomi: generalis qui Religionis universae bona administret, provincialis qui Provinciae, localis qui singularum Domorum; qui omnes officio suo fungantur sub directione Superioris (can. 516 § 2).

---

[34] Cf. infra n. 349, 363.

[35] Administratio late sumpta.

[36] Cf. Wernz, Ius decret. tom. III [2] pars I p. 171.

[37] Cf. can. 336 §§ 1-2. Nebreda, De iure administrativo eccl. in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 261-271. Cappello S. I., De praescriptione in: Ius Pontif. IV (1924) p. 21-25; V (1925) p. 16-23.

Etsi administratio generatim Officialibus demandetur, nihilominus ipsi Superiores peragunt valide actus iuridicos administrationis intra fines sui muneris nec radicaliter administratio eis auferri potest.

Superioribus semper competit directio (cf. can. 576 § 2). Quandoque Superioribus reservatur concessio praeviae veniae in rebus maioris momenti aut eis datur facultas, ut Officialis actus administrationis extraordinariae valide ponere valeat. Immediata et vera administratio Codex Superioribus generatim denegat (cf. can. 516 § 3)[38].

Constitutiones statuere possunt, ut in tota Religione unicum sit subiectum dominii, ita ut unica sit administratio rerum temporalium in Curia generali, cum hoc per can. 531 et 532 non excludatur[39].

Iura et bona vindicare et defendere in iudicio est actus ordinariae administrationis; at Superiores religiosi nequeunt nomine suae Communitatis stare in iudicio, nisi ad normam Constitutionum (cf. can. 1653 § 6). Ad quem canonem Noval[40] notat: Si Constitutiones Superioribus stare concedant, ipsi valide et licite queunt; si denegent, licite stare nequeunt, sed possunt valide, quod eruitur ex can. 532 § 2; si Constitutiones silent et actus administrativos Superioribus inhibent, possunt hi valide stare, quia vi can. 532 non desinunt administratores esse, licet officiales administratores adsint; si Constitutiones silent et actus administrationis Superioribus non interdicunt, Superiores valide et licite stare in iudicio possunt.

Omnes praelaudati administratores non sunt proprietarii, ideoque de bonis temporalibus non ad libitum disponere possunt, sed ad normam iuris; administratores etiam ad reddendam rationem obligantur.

194 **3. Obligationes.**

Titulus XXVIII lib. III Codicis Iuris Canonici De bonis ecclesiasticis administrandis Religiosos qua tales directe non respicit.

Administratores bonorum ecclesiasticorum diligentia boni patrisfamilias suum munus implere tenentur; ac proinde debent:

a) Vigilare, ne bona ecclesiastica suae curae concredita quoquo modo pereant aut detrimentum capiant (can. 1523 n. 1);

b) Praescripta servare iuris tam canonici quam civilis, aut

---

[38] Cf. supra in 156, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 358 nota 487.

[39] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (32).

[40] De processibus, pars I p. 164 n. 261.

quae a fundatore vel donatore vel legitima auctoritate imposita sint (can. 1523 n. 2);

c) Reditus bonorum ac proventus accurate et iusto tempore exigere exactosque loco tuto servare et secundum fundatoris mentem aut statutas leges vel normas impendere (can. 1523 n. 3);

d) Pecuniam ecclesiae[41], quae de expensis supersit et utiliter collocari potest, de consensu Ordinarii[42], in emolumentum ipsius ecclesiae occupare (can. 1523 n. 4);

e) Accepti et expensi libros bene ordinatos habere (can. 1523 n. 5);

f) Documenta et instrumenta, quibus iura ecclesiae in bona nituntur, rite ordinare et in ecclesiae archivo vel armario convenienti et apto custodire; authentica vero eorum exemplaria, ubi commode fieri potest, in archivo vel armario Curiae deponere (can. 1523 n. 6).

Can. 1523 non immediate Religiosos tangit, potius ex iuridica analogia eis applicandus est.

Gravis momenti pro administratoribus praeceptum Codicis est: Omnes, et praesertim Clerici, Religiosi ac rerum ecclesiasticarum administratores, a) in operum locatione debent assignare operariis honestam iustamque mercedem; b) curare, ut iisdem pietati, idoneo temporis spatio, vacent; c) nullo pacto eos abducere a domestica cura parsimoniaeque studio, neque d) plus eisdem imponere operis quam vires ferre queant neque id genus quod cum aetate sexuque dissideat (can. 1524)[43].

Ecclesia non tenetur respondere de contractibus ab administratoribus sine licentia competentis Superioris initi, nisi quando et quatenus in rem suam versum sit (can. 1527 § 2). Dicitur Ecclesia ideoque ex can. 1498 etiam Religio, Provincia, Domus religiosa. In iure dicitur in rem verti, quod commodum, emolumentum affert, ideoque datur actio de in rem verso. Si contraxerit Religiosus sine ulla Superiorum licentia, ipsemet respondere debet (cf. infra can. 536 § 3).

4. **Modus bona administrandi.** Bona tum Religionis, tum Provinciae Domusque, administrantur ad normam Constitutionum (can. 532 § 1). 195

Constitutiones cuiusvis Religionis praeter ea, quae a iure

---

[41] Idest etiam Religionis, Provinciae, Domus religiosae.

[42] In Religionibus clericalibus exemptis Superiores maiores (cf. can. 198 § 1; 488 n. 8).

[43] Cf. Encyclica Leonis XIII *Rerum novarum*, 15 maii 1891.

communi praescripta sunt, modum, quo bona valide et licite administrantur, accuratius designare possunt.

Ex can. 592 prohibentur Religiosi ac Clerici per se vel per alios negotiationem aut mercaturam exercere sive in propriam sive in aliorum utilitatem (cf. can. 142).

Clerici vel Religiosi mercaturam vel negotiationem per se aut per alios exercentes contra praescriptum canonis 142, congruis poenis pro gravitate culpae ab Ordinario coerceantur (can. 2380)[44].

Decretum *Inter ea* S. Congregationis de Religiosis[45], diei 30 iulii 1909, loquitur de capsa triplici clavi claudenda.

Expensas et actus iuridicos ordinariae administrationis valide[46], praeter Superiores, faciunt, intra fines sui muneris, Officiales quoque, qui in Constitutionibus ad hoc designantur (can. 532 § 2). Ad tales Officiales pertinent praeprimis Oeconomi (cf. can. 516 §§ 2, 4).

Quid sub nomine ordinariae administrationis intelligatur, ex Constitutionibus perspicitur. Generatim ordinaria administratio, uti Vermeersch-Creusen[47] adnotant, comprehendit omnes actus, quos consueta ratio vivendi et agendi postulat, ope pecuniarum vel redituum, quorum libera dispositio Communitati permissa est.

Pecunia data esse potest pro necessitatibus in genere aut pro designato fine; semper tunc de ordinaria administratione agitur nec consensus ullius requiritur ex iure communi, etsi, uti videtur, summa 30.000 libellarum excedatur[48].

Pro expensis extraordinariis Officiales expresso consensu Superiorum indigent ex analogia cum can. 1527 § 1: Nisi prius ab Ordinario loci facultatem impetraverint, scriptis dandam, administratores invalide actus ponunt, qui ordinariae administrationis fines et modum excedant.

Pariter Superiores ipsi aliquando consensum Consilii sui habere debent.

Quae ius civile in territorio statuit de contractibus tam in genere, quam in specie, sive nominatis sive innominatis, et de solutionibus, eadem iure canonico in materia ecclesiastica iis-

---

[44] Cf. infra n. 312 g.

[45] A. A. S. I (1909) p. 695-699) n. X.

[46] Ad validitatem inter alia requiritur, ut praescriptis can. 1529 obsecundetur. Liceitas pendet praesertim a iure particulari.

[47] O. c.[4] p. 471 n. 655 (605).

[48] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 672 n. 559.

dem cum effectibus serventur, nisi iuri divino[49] contraria sint aut aliud iure canonico caveatur (can. 1529).

5. **Collocatio pecuniae.** Pro pecuniae collocatione im- 196
primis Constitutiones serventur (cf. can. 533 § 1, 532 § 1).

Si Superiores et Officiales fines muneris certo transgrediantur, invalide agunt, nisi delegatio specialis demonstrari possit (cf. can. 200 § 2).

Collocatio[50] pecuniae in sensu stricto est vera conversio, relative saltem permanens, pecuniae in alia bona immobilia vel mobilia, quae ut sors seu summa capitalis conservanda sunt ad fructus ex ipsis percipiendos[51].

Ad bona immobilia pertinent aedes, praedia rustica, fundus.

Ad bona mobilia pertinent actiones vel obligationes, nomina[52], tituli pecuniarii societatum industrialium seu commercialium colonialium, syngraphae debiti publici.

Collocatio late sumpta est depositio pecuniae apud tabernam argentariam mensamve nummulariam, ut servetur securius et interea aliquod foenus producat. Semper vel post brevia temporis intervalla repeti seu exigi potest[53], et pecunia semper remanet moraliter in dominio deponentis. Est ergo potius asservatio seu simplex depositio[54]. In sensu stricto asservatio non fit cum foenore.

Utrum in can. 533 § 1 tantummodo collocatio in sensu stricto an etiam in sensu lato[55] comprehendatur, non est unica sententia inter auctores. Iuridice magis fundata est sententia, qua etiam collocatio in sensu lato includitur[56], attamen alia sententia, quae excludit collocationem in sensu lato probabilis dicenda est et practice tuta, donec aliud a Sancta Sede caveatur:

Ex iure particulari circa simplicem depositionem videndae sunt Constitutiones, praecepta specialia etc.

---

[49] Iuri divino, idest naturali aut postivo.

[50] In schematibus anterioribus etiam investitio aut investimentum dicebatur, Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 436 nota 498, occupatio apud Vromant, De bonis ecclesiae temporalibus p. 189 n. 176 11.

[51] Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 436.

[52] Cf. can. 549 circa dotem.

[53] Collocatio hic modo precario fit.

[54] Erogatio pecuniae est eiusdem expensio, cf. Vromant, De bonis Ecclesiae temporalibus (1929) n. 173 11.

[55] Affirmat Oesterle, Praelectiones iur. can. tom. I p. 277.

[56] Lex non distinguit. Habetur insuper de facto vera conversio, pericula eodem modo exsistere possunt, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 437 nota 505.

Si agatur de collocatione sensu stricto, tunc habetur actus extraordinariae administrationis[57].

Quodsi pecunia sub hypotheca fenori datur aut in obligationibus Status civilis, civitatum, societatum mercatoriarum vel industrialium collocetur, curandum est, ne fundi aut aedificia super dimidium hypothecis onerentur, et ut obligationes, litterae pignoraticiae, tutae declarentur. Quodlibet quaestus studium abusum potestatis denotat[58]. Pecuniam in Institutis nummulariis dubiis vel in sic dictis speculationibus pecuniariis collocare non licet, sed tuto moraliter modo collocatio fiat.

197 6. **Praevius consensus.** Ut abusus et incommoda eviten-tur, Codex statuit:

Praevium consensum Ordinarii[59] loci obtinere debent:

a) Antistita Monialium[60] et Religionis iuris dioecesani pro cuiusvis pecuniae collocatione[61]; imo, si Monialium Monasterium sit Superiori regulari subiectum, ipsius quoque consensus est necessarius (can. 533 § 1 n. 1).

In canone 533 de pecuniae collocatione et de quavis collocationis mutatione, non temporaria sed permanenti agitur[62].

Praeter normas in Constitutionibus contentas requiritur praevius consensus Ordinarii loci, non autem necessario in scriptis praestitus. Consensus ad liceitatem exigitur[63], non ad validitatem[64].

Superiores in Congregatione virorum iuris dioecesani can. 533 § 1 n. 1 non tanguntur[65].

Codex loquitur generatim de Antistita Religionis, proinde Antistita provincialis vel generalis non excluduntur. Nihilominus Larraona propter rationes theoreticas et exegeticas singularem sententiam tenet in casu agi de Antistita locali dumtaxat. Arguit enim imprimis ex can. 535 § 3 n. 1, in quo tantum

---

[57] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 438.

[58] Cf. Leitner, o. c. p. 373.

[59] Non loci, ubi pecunia collocatur, sed loci, ubi Domus sita est.

[60] Cf. can. 488 n. 7 supra n. 46, 1.

[61] Et mutatione infra n. 198.

[62] Cf. Nebreda in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 265.

[63] Ex obligatione non argui potest ad invaliditatem actus obligationi contrarii, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 440 nota 518.

[64] Aliter in can. 543 § 1, contractus vi caret; can. 2347, Firma nullitate actus. ...

[65] Cf. supra n. 49 n.

Domus et non integrae Religionis ratio administrationis imponitur Ordinario loci reddenda[66].

Consensus Superioris regularis potest esse oralis vel scriptus, praecedens vel subsequens consensum Ordinarii loci. Consensus requiritur etiam hic ad liceitatem, non ad validitatem actus.

b) Antistita in Congregatione religiosa iuris pontificii, si pecuniam dotem professarum constituat, ad normam can. 549[67] (can. 533 § 1 n. 2).

Si de alia collocatione pecuniae agatur, consensus praevius Ordinarii loci non requiritur.

Congregationes iuris pontificii mitiori ordinationi subiacent quam Moniales, quia habent magis regimen hierarchicum ideoque a Superiorissis maioribus hac in re pendent[68].

Item si administratores bonorum ecclesiasticorum ex propria pecunia, obligationes, titulos etc. emere velint, quamvis isti valorem excedant triginta millium libellarum seu francorum, beneplacitum Sedis Apostolicae non requiritur.

Hoc valet etiam de mutatione collocationis, hoc posito quod non agatur de alienatione.

c) Superior vel Antistita Domus Congregationis religiosae, si qui fundi Domui tributi legative sint ad Dei cultum beneficentiamve eo ipso loco impendendam (can. 533 § 1 n. 3) eo loco nempe, ubi Domus, cui facta est donatio, invenitur. Nihil refert, utrum Congregatio sit iuris pontificii necne, virorum vel mulierum, laicalis vel clericalis non exempti.

Antistita expresse nominatur, etsi non esset necessarium[69], attamen quia agitur de his, quae sacris finibus destinata sunt, non sine ratione indicatur.

Canon praelaudatus nominat Superiorem vel Antistitam Domus dumtaxat, non respicit Superiores provinciales[70] vel generales.

Nomine fundi veniunt hoc in casu agri bonaque immobilia frugifera, et imprimis pecunia aliaeve res in pecuniam conver-

---

[66] Cf. Com. pro Rel. XII (1931) p. 440 s.
[67] Cf. n. 229.
[68] Haring, Grundzüge des kath. Kirchenrechts II p. 771 nota 4.
[69] Cf. can. 490.
[70] Chelodi, o. c. p. 404 nota 1 negat hoc.

tendae. Hoc in canone, notat Larraona[71], bona, mobilia vel immobilia non comprehenduntur, nisi quantum in pecuniam convertenda sint, vel de facto convertuntur, ipsa vel ipsorum reditus.

Tributi legative sint. Agitur de donatione qualibet sive inter vivos sive mortis causa.

Ad Dei cultum beneficentiamve. Ad Dei cultum, ex. gr. ad celebrationem sanctae Missae, ad sacras functiones peragendas, ad ecclesiam conservandam, ad supellectilem reficiendam.

Beneficentia sensu stricto significat opera misericordiae corporalis[72], attamen hic intelligenda est in sensu latiore ita, ut etiam opera beneficentiae seu misericordiae spiritualis[73] comprehendantur.

Can. 533 § 1 n. 3 non facit distinctionem inter Congregationem exemptam et non exemptam. Ideoque etiam Superior religiosus Domus Congregationis exemptae ad collocationem pecuniae ad finem supra nominatum consensu Ordinarii loci indiget[74] (cf. can. 618 § 2 n. 1). Ita si verba iuris materialiter, idest prout sunt, considerantur. Cum autem Congregationes clericales exemptae ex can. 1550[75] pro cultu in suis ecclesiis non magis quam Regulares ab Ordinario loci pendeant, alii auctores putant Congregationes exemptas non ad obtinendum consensum Ordinarii loci teneri[76].

Larraona[77] adducit sequentes rationes pro sententia, quae dicit in can. 533 § 1 n. 3 comprehensas esse etiam Religiones exemptas.

a) Verba «etiam exemptae» addita sunt in can. 512, in schematibus praeparatoriis deerant, dum e contrario haec verba: etiam

---

[71] Com. pro Rel. XIII (1932) p. 31 nota 554.

[72] Cf. 1544 § 1 opera pietatis et caritatis.

[73] Ex. gr. catechesis.

[74] Ita etiam Chelodi, o. c. 433 nota 2 n. 260; Prümmer, o. c. p. 257 n. 164. Augustine III p. 181 s.; Bieberlack-Führich, De Religiosis p. 97; Bonnaert-Simenon, o. c. p. 652; Pejška, Ius can. rel. p. 64; Fanfani, De iure Rel. 2 n. 155 Blat n. 597, 599.

[75] Cf. etiam can. 500, 1491, 1492, 1516.

[76] Vermeersch-Creusen, Epitome I[6] p. 472 n. 656 (606) qui dicunt can. citatum non tangere Congregationes exemptas clericales, sed tantum laicales. Biederlack-Führich, o. c. n. 54; Vleider, o. c. p. 612 s.; quia deest clausula: etiam exempta, uti ex. gr. in can. 512 § 2 n. 2; Nebreda in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 321 s.; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 674 n. 559 nota 4; Jansen, o. c. p. 357; Raus, Institutiones (2) p. 296 nota 2; De Meester, II n. 980; Vromant, v. c. n. 234 et n. 235; Oesterle, o. c. p. 277 s.; Schönsteiner, Grundriss des Ordensrechts 1930 p. 228; Bastien, Direttorio can. n. 316 not.; Fagalde S. S., De Privilegio exemptionis prout Congregationibus religiosis applicatur (Thesis pro Laurea) 1931, Nebreda in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 321 s.

[77] Com. pro Rel. XIII (1932) p. 25-31.

exemptae ablata sunt in can. 533 § 1 n. 3, et nihilominus prius aderant. Proinde voluntas legislatoris omnes Congregationes comprehendere vult. Analogia ex can. 512 petita ergo non probat.

b) Si in can. 533 § 1 n. 3 tantummodo de Congregationibus non exemptis sermo esset, legislator in can. 533 § 1 n. 4 debuisset dicere Regiosus quilibet etsi Religionis exemptae alumnus, non autem etsi Ordinis regularis.

c) Verum est generatim Codicem, cum exemptos comprehendere intendat, ipsos nominare [78], attamen quando agitur de illis, quae ad cultum, animarum curam, ministerium pertinent, etsi certo velit exemptos etiam ligare, tunc quandoque ipsos non nominat [79].

d) Antinomia inter can. 533 § 1 n. 3 et can. 1550 non habetur, quia generi (cf. can. 15550) per speciem derogatur. Si agatur de piis fundationibus in ecclesiis, etiam paroecialibus religiosorum exemptorum, iura et officia Ordinarii loci, de quibus in can. 1545-1549 [80], exclusive competunt Superiori maiori (can. 1550).

Si hae piae fundationes in ecclesiis religiosorum propriis ordinentur ad cultum vel beneficentiam in eodem loco impendendam salvis aliis pluribus, de quibus in can. 1545-1549 ex exceptione in can. 533 § 1 n. 3 contenta, Superiores Domuum religiosarum Congregationum exemptarum egent praevio consensu Ordinarii loci ad collocationem et mutationem collocationis fundorum ad hunc finem tributorum. Alia omnia, quae can. 1545-1549 praescribunt, quin interveniat Ordinarius loci, Ordinario religioso reservantur (cf. can. 1550).

e) Nec obstat fons can. 533 § 1 n. 3 nempe const *Conditae a Christo* Leonis XIII, secundum can. 6 n. 3 [81].

f) Insuper can. 533 § 1 n. 3 continet non proprie derogationem exemptionis Congregationum exemptarum, sed ipsius determinationem. Exemptio Congregationum differt hac in re ab exemptione Ordinis [82].

Notetur insuper: Fundi legati tributive Religiosis Congregationis exemptae, de quibus in can. 533 § 1 n. 3, saltem possunt constituere ad normam iuris piam fundationem. Et can. memoratus loquitur praecipue de bonis fundatis, quia haec prae aliis collocanda sunt.

Alii negant fundationes, de quibus in can. 1550 venire sub 533. In hac opinione veniunt sub can. 533 § 1 n. 3:

a) fundi legati tributive, quae non constituunt piam fundationem;

b) fundationes quae non ecclesiae, sed Domui religiosae addicuntur;

c) fundationes addictae ecclesiae, quae exemptorum propria non est. — Ex adverso venirent sub canone 1550 fundationes proprie dictae (cf. can. 1544 § 1) in ecclesiis, etiam paroecialibus Religiosorum exemptorum.

Cum can. 533 § 1 n. 3 de Congregatione religiosa loquatur, praeceptum non urget Regulares, idest professos alicuius Ordinis ideoque neque ad acceptandas neque ad collocandas pias fundationes licentia Ordinarii loci indigent, immo e can. 1550, si agatur de piis fundationibus in ecclesiis, etiam

---

[78] Ex. gr. can. 296 § 1; 297; 612; 804 § 3; 831 § 3; 1303 § 3; 1334; 1336; 1345; 1382.

[79] Ex. gr. can. 1271, 1272.

[80] Solus can. 1547, et non can. 1546 difficultatem praebere posset, Larraona, l. c. p. 30 nota 544.

[81] Cf. supra n 4.

[82] Cf. can. 512, § 2 n. 2.

paroecialibus, Religiosorum exemptorum cum sola licentia Superioris maioris tales fundationes ab omnibus Religiosis exemptis acceptari possunt (cf. can. 1546 § 1; 1550).

Canon 533 § 1 n. 3 loquitur de Superiore et Antistita Domus, logice ergo de fundis Domui[83], vel partibus, ex. gr. ecclesiae tributis[84]. Iuridice ecclesia est pars Domus et demum in ecclesia ordinarie erigi solent fundationes ad cultum Dei. Quare si pecuniae Provinciae vel Religioni datae essent, dependentia ab Ordinario loci non imponitur. Bona Provinciae vel Religioni relicta non eo ipso dioecesana fiunt[85], nec praescriptum can. 533 § 1 n. 3 viget pro casu, si bona quidem Domui data sunt, attamen non in loco ipso impendenda.

Pro collocatione autem pecuniae Superiori vel Religioso qua persona privata datae ac pro libito designandae in favorem operum caritatis praevius consensus Ordinarii loci non requiritur. Nisi in quantum urgeat can. 1516 de bonis fiduciariis.

In canone dicitur eo ipso loco impendendam. Locus in iure significare potest: civitatem, vicum, pagum, paroeciam vel ipsam Dioecesim uti in formula: Ordinarius loci et in can. 1516 § 3[86]. Rationes suadent, in casu expressionem eo ipso loco restringendam esse ad civitatem, vicum[87] etc., non autem ad Dioecesim extendendam esse. In contextu nempe habentur duo demonstrativa id et ipsam, deinde ex fonte const. *Conditae* n. IX[88].

Etiam si fundi dati sint ad necessitates Domus supplendas, idest ad Communitatis sustentationem, talis consensus requiri videtur, cum semper de beneficentia agatur[89].

Si agatur non de collocatione permanenti, sed breviter transeunti et de summa minoris valoris, puta 200 libellas, sufficere videtur, ut Antistita semel in omne tempus licentiam Ordinarii loci obtineat, cum talis collocatio pecuniae magis ad ordinariam administrationem bonorum Religiosorum pertineat[90].

---

[83] Etsi Domui incertae, idest determinandae ab aliquo vel Domui quae mutari potest ubi in Dioecesi novitiatus adest vel in posterum aderit, cf. Larraona, l. c. p. 32 nota 555

[84] Patet etiam ex fonte canonis, nempe ex const. *Conditae* n. IX, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 32.

[85] Cf. Nebreda, o. c. n. 42. — Analogia iuris non urget.

[86] Bona attributa loci seu Dioecesis ecclesiis. Attamen particula seu accipienda est non pro vel, sed pro et.

[87] Larraona in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 34 s.

[88] Qui vero fundi certae Domui ... eo ipso loco impendendam.

[89] Aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 674 n. 559 nota 5. Larraona in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 33 s.

[90] Prümmer, o. c. p. 254 q. 194.

Insuper praevium consensum Ordinarii loci obtinere debet:

d) Religiosus quilibet, etsi Ordinis regularis alumnus, si pecunia data sit paroeciae vel Missioni, aut Religiosi intuitu paroeciae vel Missionis (can. 533 § 1 n. 4)[91].

Hic de pecunia Domui religiosae aut Provinciae aut Religioni ipsi data non agitur, licet paroecia vel Missio plene incorporata sit Domui religiosae.

Proinde maximi interest, scire cui in casu speciali fundatio facta sit. Claris verbis proprietarius significari debet ad evitandas litigationes.

Nisi contrarium probetur, praesumendum[92] est, quae donantur Rectoribus ecclesiarum etiam Religiosorum, esse ecclesiae donata (can. 1536 § 1)[93], proinde non personae nec Religioni, ad quam Rector religiosus pertinet[94]. Intentio donantis potius publicam utilitatem quam commodum personae respicere praesumitur. De contrario vero directe vel indirecte ex verbis expressis aut ex aliis circumstantibus constare potest, nempe[95] a) ex relationibus inter donantem vel donatarium, ex. gr. si agatur de parentibus, cognatis, amicis Religiosi vel de amico Religionis, Domus religiosae; b) ex natura doni[96]; ex aliis adiunctis.

Donatio facta ecclesiae, ab eius Rectore seu Superiore[97] repudiari nequit sine licentia Ordinarii (can. 1536 § 2).

Donationes personales aut eae, quae Religioso uti membro talis Religionis fiunt, non censentur intuitu paroeciae vel Missionis datae[98].

Nomine paroeciae intelligitur distincta pars territorialis, cui sua peculiaris ecclesia cum populo determinato est assignata, suusque peculiaris rector tanquam proprius eiusdem pastor praefectus est pro necessaria animarum cura (cf. can. 216 § 3).

---

[91] E. Prümmer, o. c. p. 257 not. 3 in hoc ultimo casu sufficere videtur licentia Ordinarii loci Missionis vel paroeciae.

[92] Praesumptio iuris, cf. can. 1825 ss.

[93] Cf. const. *Romanos Pontifices* Leonis XIII, diei 8 maii 1881, Gasparri, Fontes vol. III, p. 171-186 n. 582 § 26.

[94] Cf. Nebreda, De iure administrativo ecclesiastico in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 270 s.

[95] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 95-97.

[96] Magis difficulter hic, quia de pecunia collocanda agitur, aliter in can. 1536 § 1, ubi de quibuslibet bonis.

[97] Si de Rectore religioso agatur

[98] Matthaeus a Coronata, p. 675 n. 559.

Missiones sunt sacrae expeditiones, quae sive ad renovandum fervorem christianum et convertendos peccatores, sive ad dilatandam fidem catholicam inter haereticos vel infideles directe instituuntur. Si ad catholicos diriguntur, internae, si ad acatholicos, externae vocari possunt [99].

Magis stricte, prout scilicet in Codice sumitur, nomen Missionis opponitur nomini paroeciae.

Designat eas quasi-paroecias, quae in quibusdam regionibus inveniuntur (cf. can. 216 § 3) [100]. Ordinarius loci, cuius consensus requiritur, est Ordinarius eius loci, ubi determinata Missio aut paroecia exsistit, cui bona tributa sunt, non ubi collocatio forte contingat. Si paroecia vel Missio inveniatur in territorio alterius Ordinarii, diversi ab eo, in cuius territorio Domus religiosa sita est, ille ius consensum dandi habet.

Si pecunia datur intuitu Missionis definitae, Ordinarius huius Missionis de receptione pecuniae certior faciendus est; interea definitiva collocatio pecuniae prohibita est.

Consensus igitur Ordinarii loci, in quo Religiosus pecuniam acceptans invenitur, hoc in casu non requiritur.

Si de pecunia pro Missionibus in genere vel de pluribus Missionibus agatur, Oeconomi designatae Religionis erit bona administrare sub directione tamen respectivi Superioris [101].

Bona Religiosorum secerni a bonis Vicariatus vel Praefecturae Apostolicae oportet.

Salvis praescriptis can. 621-624, vetantur privati tam Clerici quam Laici sine Sedis Apostolicae aut proprii Ordinarii et Ordinarii loci licentia, in scriptis data, stipem cogere pro quolibet pio aut ecclesiastico Instituto vel fine (can. 1503).

e) Enumeratio can. 533 est taxative, proinde in aliis casibus non requiritur praevius consensus Ordinarii loci.

198 7. **Mutatio collocationis.** Quae de collocatione pecuniae in can. 533 § 1 dicta sunt, servanda sunt pro qualibet collocationis mutatione (cf. can. 533 § 2), idest Constitutiones observandae sunt; praeterea consensus praevius supra nominatus Ordinarii loci et quandoque Superioris regularis requiritur.

Agitur dumtaxat de mutatione collocationis retento semper

---

[99] Nebreda in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 263.

[100] Partes Vicariatus apostolici ac Praefecturae apostolicae, si peculiaris Rector eisdem fuerit assignatus, appellantur quasi-paroeciae (cf. can. 216 § 3).

[101] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 472 s. n. 656 (606).

fine, ad quem fundi dati vel legati sunt. Pro mutatione finis requireretur imprimis beneplacitum apostolicum.

Consensus Ordinarii loci requiritur, non tantummodo, quando species collocationis est diversa, ex. gr. si loco hypothecae emptio obligationum fiat, sed etiam, si collocatio eadem sit, ex. gr. si loco istarum obligationum aliae diversae speciei emantur. Si e contrario obligationes vendantur et aliae eiusdem speciei emantur, certioratio quidem, non vero consensus requiri videtur, cum talis mutatio evitari non possit [102]. In omnibus autem rebus administratores satagant, ut pecunia magis frugifera fiat aut saltem aeque tuta collocetur (cf. can. 1539 § 2).

Si de sublatione pecuniae apud aerarium aut mensam publicam depositae agatur, ut apud aliud aerarium frugiferius collocetur aut in aliam hypothecam deferatur aut apud alium debita contrahantur cum pari securitate, aut si obligationes permutentur aut cum aliis obligationibus solvantur, Superiores omnesque ab iisdem mandati in his negotiis normas Constitutionum observare et consensum Ordinarii loci obtinere debent. Beneplacitum Sedis Apostolicae autem his in casibus in posterum amplius non requiritur, etsi obligationes cuiuslibet valoris alienari deberent, ut pecunia alio modo maiore aut saltem aequali utilitate collocetur [103]. Quod sequitur ex comparatione cum can. 1539 § 2: Administratores possunt titulos ad latorem quos vocant, commutare in alios titulos magis aut saltem aeque tutos ac frugiferos, exclusa qualibet commercii vel negotiationis specie, ac de consensu Ordinarii, dioecesani Consilii administrationis aliorumque quorum intersit (can. 1539 § 2).

CAPUT IV

De alienatione bonorum [104] 199

1. **Notio.** Nomine **alienationis** bonorum temporalium ecclesiasticorum ius canonicum intelligit a) omne negotium iuridicum, quo dominium rei temporalis ecclesiasticae ad alium proprietarium transfertur, ex. gr. per venditionem, permutationem, donationem, transactionem, pignorationem,

---

[102] Leitner, o. c. p. 374.

[103] Brandys, o. c. p. 215.

[104] Janssens, Les aliénations de biens in: Revue des Com. rel. III (1927) p. 118-120; 150-155; 164-168; Larraona in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 190-195.

cessionem iuris; b) quemlibet contractum, quo conditio Ecclesiae peior fieri possit (cf. can. 1533), ex. gr. per susceptionem debiti (Grundschuld, Rentenschuld), per constitutionem hypothecae, pignoris, servitutis passivae, census realis, per remissionem servitutis activae, per emphyteusin, per concessionem ususfructus, locationem ultra novennium.

Ad alienationem requiritur, ut aliquis verus contractus sive gratuitus sive onerosus intercedat. Mutatio collocationis bonorum est alienatio, si species mutatur, ex. gr. emptio obligationum pro fundo; non autem si species collocationis secumfert hanc mutationem, ex. gr. collocatio pecuniae, usque dum Ecclesia fabricata sit.

Susceptio debiti non tantummodo habetur, si debita pecuniae fiant in relatione ad hypothecam, ad chirographum, ad simplicem promissionem restitutionis, sed etiam, si designatae praestationes ex bonis ecclesiasticis cum iuridicis obligationibus in favorem aliorum suscipiantur [105].

S. Congregatio Concilii, 17 febr. 1906, sequens dubium decidit: An beneplacitum apostolicum requiratur in permutatione publicarum versurarum in alias publicas versuras vel valores etiam immobiles.

Resp. Affirmative, excepto casu urgentis necessitatis, in quo periculum sit in mora, et tempus non suppetat recurrendi ad Sanctam Sedem, habito tamen in his adiunctis Ordinarii beneplacito, et sub lege, ut permutatio fiat in titulis quam maxime tutis.

Beneplacitum apostolicum nunc non amplius requiritur, cum in relatione ad **permutationem** in Codice statuatur: Administratores (bonorum ecclesiasticorum) possunt titulos ad latorem [106], quos vocant, commutare in alios titulos magis aut saltem aeque tutos ac frugiferos, exclusa qualibet commercii vel negotiationis specie, ac de consensu Ordinarii [107] dioecesani Consilii administrationis aliorumque quorum intersit (can. 1539 § 2).

2. Nomine alienationis non veniunt:

a) Furtum, cum actus iste sit iuridice iam per se invalidus.

b) Damnificatio, cum vel non sit directe voluntaria vel participet speciem moralem iniustitiae furti.

---

[105] Brandys, o. c. p. 216.

[106] Titoli pubblici di credito al portatore, titres au porteur, Inhaberpapiere.

[107] In Religione clericali exempta Superioris maioris.

c) Repudiatio lucri, legati, etiam sine ulla iusta causa, cum sit mera non acquisitio.

Repudiatio illegitima hereditatis vel legati Ecclesiae vel personae iuridicae ecclesiasticae facti videtur esse alienatio, cum ex hereditate vel legato enascatur ius quaesitum.

d) Emptio, si fiat pecunia, quae non est stabile iam capitale nec solutio debiti ope talis pecuniae facta nec mutuo accepta vel fructuose et secure data pecunia [108].

Impensio pecuniae stabilis vel determinato fini dicatae aequiparatur alienationi [109].

3. De **locatione** [110] adsunt speciales normae distinctae (cf. 200
can. 1541). Ante Codicis promulgationem alienationi aequiparabatur locatio diuturna idest ultra triennium fructiferum. Nunc nomine alienationis venit omnis locatio ultra novennium.

Contractus locationis alicuius fundi ecclesiastici ne fiant, nisi ad normam can. 1531 § 2; et in iis addantur semper conditiones de limitibus custodiendis, de bona cultione, de rite solvendo canone, de opportuna cautela pro conditionibus implendis (can. 1541 § 1).

Pro locatione bonorum ecclesiasticorum, servato praescripto can. 1479:

Si valor locationis excedat triginta millia libellarum seu francorum et locatio sit ultra novennium, requiritur beneplacitum apostolicum; si locatio non sit ultra novennium, servari debet praescriptum can. 1532 (can. 1541 § 2 n. 1).

Si valor contineatur intra mille libellas et triginta millia libellarum seu francorum et locatio sit ultra novennium, servari debet praescriptum eiusdem can. 1532 § 3; si locatio non sit ultra novennium, praescriptum eiusdem can. 1532 § 2 (can. 1541 § 2 n. 2) [111].

Si valor non excedat mille libellas seu francos et locatio sit ultra novennium, servari debet idem praescriptum can. 1532 § 2; si locatio non sit ultra novennium, fieri potest a legitimis administratoribus, monito Ordinario (can. 1541 § 2 n. 3).

Si locatio non sit ultra novennium, requiritur et sufficit licentia in scriptis data Superioris ad normam Constitutionum cum consensu sui Capituli seu Consilii per secreta suffragia manifestatio (cf. can. 534 coll. cum can. 1541 § 2). Sed si agatur de Monialibus aut Sororibus iuris dioecesani, accedat necesse

---

[108] Vermeersch-Creusen, Epit. II [3] p. 526 u. 851.

[109] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 190-193.

[110] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIV (1932) p. 189 nota 624.

[111] Can. 1541 § 2 n. 2 non potest applicari absque distinctione iuri religioso, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 357 nota 482.

est consensus in scriptis praestitus, Ordinarii loci necnon (idest et simul) Superioris regularis, si Monialium Monasterium eidem subiectum sit.

201 4. **Sollemnitates** ad normam can. 1530-1532 requiruntur non solum in alienatione proprie dicta, sed etiam in quolibet contractu quo conditio Ecclesiae peior fieri possit (can. 1533).

Licet agatur de alienatione ab una ad aliam personam moralem ecclesiasticam, sollemnitates iuris communis semper observandae sunt.

Leges alienationis non tenent, ubi videtur, inter diversas eiusdem Religionis personas morales [112], nec pro Congregationibus monasticis eiusdem Ordinis.

In venditione aut permutatione rerum sacrarum nulla ratio consecrationis vel benedictionis in pretii aestimatione habeatur (can. 1539 § 1) [113].

Administratores possunt titulos ad latorem quos vocant, commutare in alios titulos magis aut saltem aequo tutos ac frugiferos, exclusa qualibet commercii vel negotiationis specie, ac de consensu Ordinarii [114], dioecesani Consilii administrationis aliorumque quorum intersit (can. 1539 § 2).

202 5. **Mutuum** est contractus realis quo rei alicuius fungibilis dominium a mutuatore in mutuarium transfertur cum obligatione aliam eiusdem naturae et bonitatis reddendi.

Si res fungibilis ita alicui detur, ut eius fiat et postea tantundem in eodem genere restituatur, nihil lucri, ratione ipsius contractus, percipi potest; sed in praestatione rei fungibilis non est per se illicitum de lucro legali pacisci, nisi constet ipsum esse immoderatum, aut etiam de lucro maiore, si iustus ac proportionatus titulus suffragetur (can. 1543).

Res fungibiles a Romanis vocabantur res, quae numero, pondere, mensura consistunt. Dicuntur ergo fungibiles eae res, quae ab aliis rebus eiusdem generis possunt subrogari (res subrogabiles). Res non fungibiles sunt res, quae a nulla alia re repraesentari aut omnimoda aequalitate subrogari valent (non subrogabiles) [115].

Dare mutuum est contractus sui generis, qui in lege canonica sequitur regulas ordinariae administrationis vel collo-

---

[112] Aliam sententiam apud Bastien, o. c. p. 365, Schönsteiner, o. c. p. 230.

[113] Res sacrae ne commodentur ad usum, qui earundem naturae repugnet (can. 1537).

[114] Cf. can. 198 § 1; 488 n. 8.

[115] Cf. S. D'Angelo, Ius Pandectarum, Roma 1922 (manuscriptum) pag. 35.

cationis pecuniae, si de pecunia potius quam de alia re fungibili agatur.

Accipere mutuum est debitum contrahere ideoque sequitur regulas canonicas de debitis contrahendis; si fit cum hypotheca vel pignore, est contractus includens simul alienationem, sequens propterea regulas canonicas tum pro debitis, tum pro alienationibus valide et licite permittendis [116].

Res sacrae ne commodentur ad usum qui earundem naturae repugnet (can. 1537).

6. **Emphyteusis** est ius reale alienabile et transferibile 203
ad heredes in fundo alterius, vi cuius quis usumfructum plenissimum illius habet cum obligatione illum non deteriorem faciendi et solvendi annuum canonem fundi proprietario [117].

Requiruntur ad validam et licitam emphyteusin bonorum Religiosorum eae conditiones, quae pro locatione ultra novem annos valent.

In emphyteusi bonorum ecclesiasticorum emphyteuta nequit canonem redimere sine licentia legitimi Superioris ecclesiastici, de quo in can. 1532; quod si redemerit, eam saltem pecuniae vim ecclesiae dare debet, quae canoni respondeat (can. 1542 § 1). Superior legitimus erit e casu Sedes Apostolica vel Superior religiosus e can. 534 § 1; cf. can. 1532.

Ab emphyteuta congrua exigatur cautio pro solutione canonis et conditionibus implendis; in ipso instrumento pacti emphyteutici forum ecclesiasticum arbiter statuatur ad dirimendas controversias inter partes forte exorituras et expresse declaretur meliorationes solo cedere (can. 1542 § 2).

7. **Beneplacitum apostolicum** ad **validitatem** requiritur 204
pro alienatione [118] et pro contrahendis debitis et obligationibus, firmo praescripto can. 1531 [119]:

a) Si agatur de alienandis rebus pretiosis [120] (cf. can. 534 § 1) [121].

---

[116] Fanfani, o. c. p. 183 n. 161.

[117] S. D'Angelo, o. c. p. 81.

[118] Agitur de quibuscumque bonis immobilibus aut etiam de mobilibus, quae servando servari possunt.

[119] Cf. infra n. 206, d.

[120] Cf. Disposizioni Pontificie in materia d'arte sacra. Roma 1925.

[121] Cf. S. C. EE. et RR., 1 maii 1840: notabilis valor in re pretiosa recognoscebatur, si attigisset summam 25 scutatorum (250 fr.), hodie incongruum non videretur illam ad 1000 libellas circiter seu francos

Res possunt esse pretiosae ratione materiae, vetustatis vel artis (cf. can. 1280, 1497 § 1).

Pericope (idest incisum) in can. 534 § 1 contenta: *Si agatur de alienandis rebus pretiosis aliisve bonis quorum valor superet summam triginta millium francorum seu libellarum disiunctive* sumenda esse videtur, nempe et de bonis pretiosis et de aliis bonis (cf. etiam can. 1532 § 1).

Quae res in ultima specie sit pretiosa, non est authentice definitum; si iam superat summam decem millium libellarum, pretiosa putatur[122]. Donaria votiva[123], si vere votiva sint, quod praesumitur, e decisione S. Congregationis Concilii, 12 iulii 1919[124], sine beneplacito apostolico alienari non possunt, sive quia agatur de mutanda voluntate oblatorum, sive quia extra commercium censentur.

b) Si agatur de aliis bonis, quorum valor superet summam triginta millium francorum seu libellarum (cf. can. 534 § 1). Nihil refert, utrum ista bona sint immobilia an mobilia.

Pretium referendum esse ad valorem aureum seu monetam auream, sentiunt Prümmer[125], Vermeersch-Creusen[126], Matthaeus a Coronata[127], Oesterle[128], Ellis[129], Chelodi[130], qui ultimus ita rationes allegat: a) Haec sola est vera moneta; chartacea est merum symbolum aut syngrapha reipublicae; b) haec sola est fere immutabilis et omnibus populis aequalis, ideoque convenienter attenditur in lege per se universali et perpetua; insuper legislator voluit dare normam stabilem seu fixam. Aurum solum est norma stabilis; c) hanc prae oculis habuisse censendus est legislator, cum paritatem posuit (seu) inter francos et libellas[131] haec paritas enim refertur ad aurum (conventione monetaria latina); d) franci sunt etiam helvetici, iam vero ii aurum aequant; e) aliter absurda sequerentur, ex. gr. considerato valore nominali monetae helveticae aut americanae et austriacae; f) denique hucusque computatio fiebat ad scutata aurea.

Quae argumenta, ut videtur, non tantum si agatur de effugienda sanctione poenali (cf. can. 2347) sufficientia videntur, ut Chelodi tenet,

---

prope accedere idque in moneta aurea, non papyracea, Fanfani, o. c. p. 177 n. 158.

[122] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 677 n. 560 nota 2.

[123] Etiam in parva quantitate aut si offerentes in alienationem consentiant.

[124] A. A. S. XI (1919) p. 416 et XIV (1922) p. 160.

[125] O. c. p. 260 not. 1.

[126] Epitome I[6] p. 473 s. n. 657 (607).

[127] O. c. p. 677 nota 4.

[128] Praelectiones iur. can. tom. I p. 279.

[129] Periodica XXVII (1938) p. 348-353, ibi etiam elenchus.

[130] O. c. p. 434 n. 261 nota 7.

[131] Cf. can. 534, 1532.

verum etiam ad licite agendum in respectivis negotiis, usque dum Sancta Sedes aliam decisionem ferat.

Decisiones, quae opinioni communi favent, sunt sequentes: S. Cong. Concilii in resolutione circa redemptionem canonis (cf. can. 1542 § 1) respondit attendendum esse valorem realem, non vero nominalem, si valor nominalis sit superior valori reali.

Hanc sententiam S. Cong. de Prop. Fide iterum confirmavit definiens in can. 534, 1532, 2347, loco triginta millium libellarum seu francorum, in Sinis retineri posse quindecim millia dollarorum Sinensium, et sic, servata proportione, de aliis summis.

Delegatus Apostolicus pro Statibus Foederatis Americae Septentrionalis in litteris auctoritate S. Cong. de Religiosis ad omnes Religiosorum Superiores illius regionis de interpretatione et observatione can. 534, die 13 nov. 1936, missis, normam auream explicite approbat [132].

Si agatur de summa infra illam triginta millium francorum seu libellarum, requiritur et sufficit licentia in scriptis data Superioris ad normam Constitutionum cum consensu sui Capituli seu Consilii per secreta suffragia manifestato (cf. can. 534 § 1). Si agatur de Monialibus aut Sororibus iuris dioecesani, accedat necesse est consensus, in scriptis praestitus, Ordinarii loci, necnon Superioris regularis, si Monialium Monasterium eidem subiectum erit (cf. can. 534 § 1).

c) Si agatur de contrahendis debitis [133] et obligationibus ultra indicatam summam (cf. can. 534 § 1).

Ex comparatione can. 534 § 1 cum can. 1532 § 1 sequitur beneplacitum apostolicum semper requiri, sive agatur de pretiosis [134] simpliciter, sive de aliis bonis, quorum valor superat summam triginta millium francorum seu libellarum.

Obligationes contrahuntur, ex. gr. hypothecando vel oppignorando bona.

Insignes reliquiae aut imagines pretiosae itemque aliae reliquiae aut imagines quae in aliqua ecclesia magna populi veneratione honorentur, nequeunt valide alienari neque in aliam ecclesiam perpetuo transferri sine Apostolicae Sedis permissu (can. 1281 § 1).

Insignes Sanctorum vel Beatorum reliquiae sunt corpus, caput, brachium, antibrachium, cor, lingua, manus, crus aut illa pars corporis in qua passus est martyr, dummodo sit integra et non parva (can. 1281 § 2).

---

[132] Cf. Ellis, l. c. p. 351.

[133] Etiam sine hypotheca vel pignore, licet in casu vera alienatio non habetur, sane autem aequiparatio.

[134] Pretium, de quo in can. 1532 § 3 est illa a probis peritis scripto facta aestimatio e can. 1530 § 1 n. 1, non illud maius pretium, quod per publicam licitationem e can. 1531 § 2 recipiebatur (A. A. S. XII 1920 p. 577).

d) Si agatur de locatione, cuius valor excedat triginta millia libellarum seu francorum et locatio sit ultra novennium (cf. can. 1541 § 2 n. 1).

Si beneplacitum apostolicum in casibus n. a-c indicatis, non antecesserit, contractus vi caret (cf. can. 534 § 1; cf. can. 1530 § 1 n. 3).

Quod in const. Pauli II *Ambitiosa*[135], 1 martii 1468, quae a Pio IX in const. *Apostolicae Sedis*, 12 oct. 1869, confirmata est, continebatur, Codex iterum inculcat, sed nunc summa accurate indicatur, quando beneplacitum apostolicum requiritur.

Codex enim dicit: Salvo praescripto can. 1281 § 1 ad alienandas res ecclesiasticas immobiles aut mobiles, quae servando servari possunt, requiritur licentia legitimi Superioris, sine qua alienatio invalida est (can. 1530 § 1 n. 3).

Legitimus Superior, de quo in can. 1530 § 1 n. 3, est Sedes Apostolica, si agatur:

a) De rebus pretiosis (can. 1532 § 1 n. 1).

b) De rebus, quae valorem excedunt triginta millium libellarum seu francorum (can. 1532 § 1 n. 2).

Si vero agatur de rebus, quae valorem non excedunt mille libellarum seu francorum, est loci Ordinarius, audito administrationis Consilio, nisi res minimi momenti sit, et cum eorum consensu quorum interest (can. 1532 § 2).

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 20 iulii 1929, sequens dubium solvit:

An vi can. 1532 § 1 n. 2 requiratur licentia S. Sedes ad alienandas per modum unius plures res ecclesiasticas eiusdem personae, quae simul sumptae valorem excedunt triginta millia libellarum seu francorum[136]

Resp.: Affirmative.

Si denique de rebus quarum pretium continetur intra mille libellas et triginta millia libellarum seu francorum, est loci Ordinarius, dummodo accesserit consensus tum Capituli cathedralis, tum Consilii administrationis, tum eorum quorum interest (can. 1532 § 3).

Si agatur de alienanda re divisibili, in petenda licentia aut consensu pro alienatione exprimi debent partes antea alienatae; secus licentia irrita est (can. 1532 § 4).

205 8. Si agatur de bonis ecclesiasticis alienandis vel debitis contrahendis, quae non comprehenduntur sub

---

[135] Extrav. comm. cap. un. III. 4.

[136] A. A. S. XXI (1929) p. 373.

quatuor categoriis supra indicatis, idest quae neque habent valorem triginta millium francorum seu libellarum neque sunt pretiosa neque sunt debita vel obligationes triginta millium francorum seu libellarum neque sunt locatio valoris triginta millium francorum seu libellarum vel saltem si locatio est ad tempus novennio minus, sufficit et requiritur [137]:

a) Licentia, in scriptis data, Superioris ad normam Constitutionum cum consensu sui Capituli seu Consilii [138] per secreta suffragia manifestato (cf. can. 534 § 1).

Haec valent pro omnibus Ordinibus et pro omnibus Congregationibus religiosis virorum et mulierum iuris pontificii, sive agatur de exemptis vel non, excepto tamen casu sequenti:

Si de Monialibus aut Sororibus iuris dioecesani agatur, accedat necesse est consensus, in scriptis praestitus, Ordinarii loci, necnon Superioris regularis (cf. can. 500 § 2), si Monialium Monasterium eidem subiectum sit (cf. can. 534 § 1).

Si Episcopi specialibus facultatibus gaudent, secundum quas alienationes supra summam triginta millia francorum seu libellarum permittere possunt, licet eis iisdem facultatibus uti in relatione ad Monasteria Monialium et Instituta Sororum [139].

b) In precibus pro obtinendo consensu ad contrahenda debita vel obligationes, exprimi debent alia debita vel obligationes, quibus ipsa persona moralis, Religio vel Provincia vel Domus, ad eum diem gravatur; secus obtenta venia invalida est (can. 534 § 2).

Si non agatur in fraudem legis et causae sint verae et separatae (diversae), videntur debita contrahi posse sine apostolico beneplacito, etsi pluries successive debita infra summam 30.000 libellarum contraherentur [140].

Consensus, prout casus fert, a Sancta Sede vel ab Ordinario loci vel a Superiore religioso obtineri debet. Instructio S. Con-

---

[137] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIV (1933) p. 169182.

[138] Cf. can. 105 n. 1.

[139] S. Congr. de Propaganda Fide, 14 iunii 1903.

[140] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 474 n. 658 (608); Fanfani, o. c. p. 187 n. 165.

gregationis de Religiosis *Inter ea* [141], 30 iulii 1909, circa debita et obligationes oeconomicas a Familiis religiosis suscipienda, promulgato Codice directivam dumtaxat habet vim.

Si agatur de alienanda re divisibili, in petenda licentia aut consensu pro alienatione exprimi debent partes antea alienatae; secus licentia irrita est (can. 1532 § 4).

Si Ordinarius loci indulta apostolica obtinuit, secundum normam can. 620 [142] Religiosi his facultatibus uti possunt.

9. Sollemnitates ad normam can. 1530-1532 requiruntur non solum in alienatione proprie dicta, sed etiam in quolibet contractu quo conditio Ecclesiae [143] peior fieri possit (can. 1533).

Observandae quoque sunt formalitates a lege civili praescriptae pro validitate contractuum (cf. can. 1529).

In iure priore pro alienatione boni immobilis requirebatur semper beneplacitum Sanctae Sedis, nisi ageretur de praediis separatis exigui valoris, quod ad alienationem boni mobilis attinet pro solis bonis mobilibus pretiosis; cum can. 534 et can. 1531 communi voce res utantur, distinctio anterior per se non urget [144].

Pecunia, cui onera Missarum aut alia onera adnexa sunt, quominus expendatur, prohibetur, nisi prius oneribus satisfiat, quia revera de contractione debitorum agitur [145].

206 10. **Requisita ad licitam alienationem.** Ad licitam alienationem bonorum quorumlibet Religiosorum Codex (cf. can. 534 § 1) praescribit:

Salvo praescripto can. 1281 § 1, ad alienandas res ecclesiasticas immobiles aut mobiles, quae servando servari possunt, requiritur:

a) Aestimatio rei a probis peritis scripto facta (can. 1530 § 1 n. 1).

b) Iusta causa, idest urgens necessitas, vel evidens utilitas Ecclesiae, vel pietas (can. 1530 § 1 n. 2) [146].

c) Aliae quoque opportunae cautelae, ab ipsomet Superiore pro diversis adiunctis praescribendae, ne omittantur, ut Ecclesiae damnum vitetur (can. 1530 § 2).

Eae tantum res ecclesiasticae sive immobiles sive mobiles,

---

[141] A. A. S. I (1909) p. 695-699.
[142] Cf. infra n. 425.
[143] Cf. can. 1498.
[144] Vermeersch, Periodica X (1922) p. (11).
[145] Cf. Matthaeus a Coronata p. 676 n. 560.
[146] Idest religio erga Deum et obligationes erga patriam et homines.

quae servando servari possunt in can. 1530 considerantur, quae proinde primo usu non consumuntur. Non attinguntur res, quae consumendae vel alienandae sunt ne pereant vel quae nullum usum habent nisi alienentur, sic per se pecuniae [147].

d) Ut damnum Ecclesiae vitetur, Codex ordinat modum alienationis:

α) Res alienari minore pretio non debet quam quod in aestimatione indicatur (can. 1531 § 1).

β) Alienatio fiat per publicam licitationem aut saltem nota reddatur, nisi aliud circumstantiae suadeant; et res ei concedatur, qui omnibus perpensis, plus obtulerit (can. 1531 § 2).

γ) Pecunia ex alienatione percepta caute, tuto et utiliter in commodum Ecclesiae (Religionis etc.) [148] collocetur (cf. can. 1531 § 3). Dispensatio ab his conditionibus Sanctae Sedi reservata est.

Codex praescribit: 207

11. Quaelibet alienatio bonorum ecclesiasticorum sine requisito beneplacito competentis Superioris ecclesiastici aut religiosi invalida est (cf. 1530 § 1 n. 3; 1532 § 1; 1534 § 1). Contra invalidam rerum ecclesiasticarum alienationem agere possunt qui rem alienavit, eius Superior, utriusque successor in officio, tandem quilibet Clericus illi ecclesiae adscriptus, quae damnum passa sit (can. 1534 § 2). Ecclesiae [149] competit actio personalis contra eum qui sine debitis sollemnitatibus bona ecclesiastica alienaverit et contra eius heredes; realis vero, si alienatio nulla fuerit, contra quemlibet possessorem, salvo iure emptoris contra male alienantem (can. 1534 § 1).

12. **Poenae:** 208

a) Si quis bona ecclesiastica cuiuslibet generis, sive mobilia sive immobilia, sive corporalia, sive incorporalia, per se vel per alios in proprios usus convertere et usurpare praesumpserit aut impedire, ne eorundem fructus seu reditus ab iis, ad quos iure pertinent, percipiantur, excommunicationi tandiu subiaceat, quandiu bona ipsa integre restituerit, praedictum impedimentum removerit, ac deinde a Sede Apostolica absolutionem impetraverit (cf. can. 2346).

b) Quod si eiusdem ecclesiae seu bonorum patronus fuerit, etiam iure patronatus eo ipso privatus exsistat (cf. can. 2346).

---

[147] Vermeersch-Creusen, Epit. II [3] p. 527 n. 852.

[148] Cf. can. 1499 § 2. De venditione bonorum ecclesiasticorum propriis administratoribus eorumque coniunctis in primo aut secundo consanguinitatis vel affinitatis gradu cf. can. 1540.

[149] Domui religiosae, cf. can. 1498.

c) Clericus vero, hoc delictum committens vel in eodem consentiens, privetur praeterea beneficiis quibuslibet, ad alia quaelibet inhabilis efficiatur et a suorum ordinum exsecutione, etiam post integram satisfactionem et absolutionem, sui Ordinarii arbitrio suspendatur (cf. can. 2346).

d) Qui legatum vel donationem ad causas pias sive actu inter vivos sive testamento, etiam per fiduciam, obtinuerit et implere negligat, ab Ordinario, etiam per censuram, ad id cogatur (can. 2348).

Firma nullitate actus et obligatione, etiam per censuram urgenda, restituendi bona illegitime acquisita ac reparandi damna forte illata, qui bona ecclesiastica alienare praesumpserit aut in iis alienandis consensum praebere contra praescripta can. 534 § 1 et can. 1532:

a) Si agatur de re cuius pretium non excedit mille libellas, congruis poenis a legitimo Superiore ecclesiastico puniatur (can. 2347 n. 1).

Poenae a Capitulo Generali determinandae sunt. Norma directiva sumi potest ab Instructione *Inter ea* S. Congr. de Religiosis, 30 iulii 1909[150], vel etiam a lege simili can. 1532.

b) Si agatur de re cuius pretium sit supra mille, sed infra triginta millia libellarum, privetur patronus iure patronatus; administrator munere administratoris; Superior vel Oeconomus religiosus, proprio officio et habilitate ad cetera officia, praeter alias congruas poenas a Superioribus infligendas; Ordinarius vero aliique Clerici, officium, beneficium, dignitatem, munus in Ecclesia obtinentes, solvant duplum favore ecclesiae vel piae causae laesae; ceteri Clerici suspendantur ad tempus ab Ordinario definiendum (can. 2347 n. 2);

c) Quod si beneplacitum apostolicum, in memoratis canonibus 543 § 1 et 1532 praescriptum, fuerit scienter[151] praetermissum, omnes quovis modo reos sive dando sive recipiendo sive consensum praebendo, manet praeterea[152] excommunicatio latae sententiae nemini reservata (can. 2347 n. 3)[153].

Per canones Codicis normae severiores Instructionis *Interea*, 30 iulii 1909, e can. 6 nn. 1 et 6 non amplius vigent.

---

[150] A. A. S. I (1909) p. 695 ss. nn. I. II.

[151] Qui alienare praesumpserit: quaelibet imputabilitatis imminutio sive ex parte intellectus sive ex parte voluntatis eximit a poenis latae sententiae (cf. can. 2229 § 2).

[152] Idest extra poenas et inhabilitates in can. 2347 nn. 1-2 indicatas.

[153] Cf. Eichmann, Das Strafrecht des Codex Iuris Can. p. 172174; Chelodi, Ius poenale n. 79.

Normis alienationis bona ecclesiastica dumtaxat subiacent. Proinde his praescriptis ea bona non tanguntur, quae professi a votis simplicibus possident, nec bona Associationis, quae in personam moralem ecclesiasticam non sit erecta.

CAPUT V

De ratione reddenda 209

Quisnam tenetur et cui ratio reddenda est. E principio generali in can. 1525 enuntiato omnes administratores bonorum ecclesiasticorum ad reddendam rationem administrationis tenentur. Quare etiam Religiosi et Religiosae ab ipsa obligatione non liberi sunt.

1. In Religionibus virorum administratores bonorum Religionis aut Provinciae aut Domus religiosae ad rationem reddendam de administratione secundum praescripta Constitutionum obligantur. Codex nihil de hac re expresse statuit praeter id, quod de legatis aliisque bonis operibus praescribit.

2. Sedes Apostolica autem hanc rationem reddendam administrationis in relatione de Statu religioso requirit, quae quinto saltem anno a competentibus Superioribus fieri debet secundum supra dicta (cf. can. 510).

3. Ordinarius loci ius habet, ut sibi sequentibus in casibus ratio administrationis reddatur:

a) In quolibet Monialium Monasterio etiam exempto administrationis ratio, gratis exigenda, reddatur semel in anno aut etiam saepius si id in Constitutionibus praescribatur, ab Antistita Ordinario loci, itemque Superiori regulari, si Monasterium sit eidem subiectum (can. 535 § 1 n. 1).

Pont. Com. ad Cod. interpr., 24 nov. 1920, sequens dubium solvit:

Utrum vi can. 535 § 1 n. 1, si Monasterium Monialium subiectum sit Superiori regulari (etiam exempto), administrationis ratio reddenda sit Superiori regulari et etiam Ordinario loci.

Resp. Affirmative [154].

---

[154] A. A. S. XII (1920) p. 575.

Administrationis ratio ab Ordinario loci gratis est exigenda (cf. can. 535 § 1 n. 1).

Si ratio administrationis Ordinario non probetur, ipse potest opportuna remedia adhibere, etiam removendo[155], si res postulet, Oeconomam aliosque administratores; quod si Monasterium sit Superiori regulari subiectum, eum Ordinarius, uti prospiciat, moneat; quod si ille neglexerit, ipse per se consulat (can. 535 § 1 n. 2).

Quod valet de Regularibus, etiam Superiori Congregationis clericalis exemptae applicari potest, si Moniales ei subdantur; ex. gr. Superiori Congregationis SS. Redemptoris respectu Monialium SS. Redemptoris[156].

b) In aliis mulierum Religionibus[157], ratio administrationis bonorum quae dotes[158] constituunt, Ordinario loci reddatur occasione visitationis et etiam saepius, si Ordinarius id necessarium duxerit (can. 535 § 2).

c) In Religionibus iuris pontificii Ordinario loci non licet de re oeconomica cognoscere salvo praescripto can. 533-535 (cf. can. 618 § 2 n. 1), ut supra declaratum est.

Quare in Congregationibus religiosis, quae a S. Sede saltem decretum laudis obtinuerunt, Ordinarius loci in visitatione potest et debet exigere rationem administrationis a) dotum, b) fundorum et legatorum[159] datorum ad Dei cultum et beneficentiam eo ipso loco (sc. Domui) impendendam. Si agatur de aliis administrationibus materialibus, ei ius exigendi rationem administrationis per se non competit. E contrario:

d) Loci Ordinario ius esto cognoscendi de rationibus oeconomicis Domus religiosae iuris dioecesani (cf. can. 535 § 3 n. 1), cum Domus istae sub potestate Ordinarii loci sint.

Ordinarius loci non debet, sed potest, quoties et quomodo ipsi videbitur cognoscere de integra administratione oeconomica Domus religiosae iuris dioecesani sive Congregationis mulierum sive Congregationis virorum.

---

[155] Gregorius XV iam in sua const. *Inscrutabili*, 5 febr. 1622, Episcopis hoc ius concessit (§ 5).

[156] Vermeersch-Creusen, Epitome I[6] p. 475 n. 660 (610).

[157] Iuris dioecesani vel iuris pontificii.

[158] Cf. can. 547-551.

[159] De legatis Provinciae iuris pontificii silet Codex; ideoque valet can. 20.

Sub nomine Domus non venit per se Congregatio seu Provincia nisi Provincia seu Congregatio una Dioecesi concludatur. Tunc Ordinario loci vigilantia administrationis competit [160].

Ius et officium vigilandae administrationis generalis vel provincialis Congregationum iuris dioecesani pertinet ad Ordinarios locorum, non tamen singillatim et exclusive, ut competit unicuique ex can. 535 § 3 n. 1 vigilantia super administratione Domorum, quae in propria Dioecesi sitae sunt, sed omnibus cumulative, in quorum Dioecesibus Provinciae vel Religiones exsistunt [161].

e) Insuper in omni Religione, tum virorum tum mulierum, loci Ordinario ius esto cognoscendi de administratione fundorum legatorumve ad Dei cultum beneficentiamve eo ipso loco impendendam, nec non de pecunia data paroeciae vel Missioni aut Religiosis intuitu paroeciae vel Missionis (cf. can. 533 § 1 nn. 3, 4 et can. 535 § 3 n. 2).

Si Religio iuris dioecesani in plures Dioeceses diffusa sit, singulis Ordinariis locorum ius competit. Ordinarius loci, ubi est Domus princeps, videtur etiam de administratione generali cognoscere posse [162].

CAPUT VI

De imputatione debitorum et obligationum [163] 210

1. **Obligatio ex contractu.** Si persona moralis (sive Religio, sive Provincia, sive Domus) debita et obligationes contraxerit etiam cum Superiorum licentia, ipsa tenetur de eisdem respondere (can. 536 § 1).

Respondere non tenetur Superior, qui licentiam dedit, nec Ordinarius loci nec Sedes Apostolica, quia ipsa persona moralis est contrahens. Superior, cuius licentia necessaria fuit et qui de facto licentiam concessit, est administrator non

---

[160] Larraona in: Com. pro Rel. vel XIV (1933) p. 416-428. Fontes, textus et contextus canonis atque analogia iuridica ac historicae rationes cogunt ad strictam interpretationem.

[161] Larraona, l. c. p. 418.

[162] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 476 n. 660 (610).

[163] Cf. i contratti stipulati con i Religiosi in Civ. Catt. 1918 vol. I p. 13 s. Supputatio tertiae partis pecuniarum, quae quotannis tradenda est arcae Instituti, in: Periodica XVII (1928) p. 85*-88*.

contrahens. Idcirco neque Superior neque Provincia de debitis tenentur respondere, si Domus religiosa etiam cum horum Superiorum licentia debita contraxerit. Etsi agatur de Religione incapaci dominii, ipsa persona moralis, respondet.

2. Si contraxerit Regularis[164] cum licentia Superiorum, respondere debet persona moralis, cuius Superior licentiam dedit (cf. can. 536 § 2), ideoque non Provincia aut tota Religio tenetur, si persona moralis esset Domus religiosa, etsi Domus religiosa nunc incapax esset solvendi debitum, nec Religio de debitis Provinciae respondere tenetur.

Notat autem Prümmer[165]: Si ex iure particulari alicuius Religionis, sola Religio tota est capax proprietatis, huic iuri particulari standum est, ita tamen ut iustitia non laedatur. Respondebit ergo persona moralis superior capax.

Si agatur de Domo stricte filiali, quae non constituit propriam Communitatem nec bona propria possidet, respondere debet Domus maior, a qua omnimoda pendet.

Regularis propria bona non habet et omnia Monasterio acquirit. Hoc loco agitur secundum Vermeersch-Creusen[166] de Regulari, qui ex professione sollemni incapax evadit bona acquirendi, non de eo Regulari, qui in Ordine ante professionem sollemnem aut ex indulto speciali propria bona acquirere potest. Hic enim votorum simplicium Religioso aequiparatur.

E definitione in can. 488 n. 7 data aliter dicendum est. Regularis est is, qui in Ordine vota nuncupavit sive vota sollemnia sive simplicia. Ratio distinctionis in can. 536 primario non est votum paupertatis, sed invenitur in sequentibus elementis a) Ordo, Congregatio, b) licentia Superiorum accepta aut non, c) gestio negotii habita aut non[167].

Si Religiosus votorum simplicium contraxerit, ipse respondere debet, nisi de Superioris licentia negotium Religionis gesserit (cf. can. 536 § 2). Talis Religiosus votorum simplicium est enim capax dominii.

Religio tunc tantum obligatur, quando de Superioris licentia negotium Religionis gesserit. Non sufficit licentia Superioris

---

[164] Cf. can. 488 n. 1.

[165] O. c. p. 261 q. 197.

[166] O. c. p. 476 n. 661 (611), e definitione in can. 488 n. 7 data aliter dicendum est.

[167] Cf. Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 281.

ad agendum, requiritur commissio seu mandatum Superioris, vi cuius Religiosus mandatarius Religionis reddatur [168].

3. Si contraxerit Religiosus [169], ipsemet respondere debet, non autem Religio vel Provincia vel Domus (can. 536 § 3) [170].

Religiosus hic sumitur pro Religioso Ordinis vel Congregationis religiosae.

Ratio huius praescriptionis in eo posita est, quod is, qui cum Religioso contrahat, scire debet, quo iure Religiosus agat; si de hac re non curat, damnum sibimetipsi tribuere debet.

Nihil refert, num pro se aut pro Religione etc. egerit. Actio ergo contra Religiosum, non contra Religionem institui debet.

Licentia implicita vel tacita obligat Religionem vel Provinciam vel Domum, cum dicatur: Sine ulla Superiorum licentia.

Cum Religiosus votorum simplicium, qui sine ulla Superiorum licentia contraxerit, ipsemet respondere debeat, ex patrimonio suo, quod forte habet et de quo dominium radicale retinet, per se solvere potest et debet. Utique professo a votis simplicibus in Congregatione religiosa non licet per actum inter vivos dominium bonorum suorum titulo gratioso abdicare (cf. can. 583 n. 1), non vero titulo debito. Ob supraventum debitum status patrimonialis modificatur, attamen cessio ac dispositio secundum can. 580 § 3 mutari potest [171].

Firmum tamen semper esto, contra eum, in cuius rem aliquid ex inito contractu versum est, semper posse actionem institui (can. 536 § 4) [172]. Actio *de in rem verso* in Iure Romano dabatur, ut pretium solvatur aut locupletatio reddatur, et concedebatur contra patrem, vel dominum ex negotio filii vel servi [173].

Si ergo Religio, Provincia aut Domus religiosa ex contractu Religiosi commodum habuerit (in rem Religionis versum), illi, quocum Religiosus contractum iniit, competit actio contra Religionem, Provinciam, Domum religiosam ad pretium solvendum vel locupletationem reddendam.

---

[168] Larraona in: Com. pro Rel. XV (1934) p. 22 s.

[169] Cf. etiam A. A. S. VIII (1915) p. 527-546, ubi S. R. Rota pronuntiavit teneri Religionem etiam de damno illato a proprio alumno.

[170] De capacitate passiva standi in iudicio cf. can. 1649, 1653 § 6.

[171] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 27 s. putat sine licentia Superioris.

[172] Cf. can. 1527 § 2.

[173] Cf. Dig. XV, 3. Inst. IV, 7 § 4. Cf. c. 4 XIII, 22.

Qui vi aut clam quoquo modo a possessione rei vel quasi possessione iuris deiectus est, adversus quemlibet spolii auctorem vel rei detentorem habet actionem *recuperandae possessionis* vel de spolio et spolii exceptionem (can. 1698 § 1). Haec actio non admittitur praeterlapso anno postquam spolium passus rei notitiam habuit: exceptio, contra, perpetua est (can. 1698 § 2).

At talis actio competit quoque Religioni, Provinciae aut Domui religiosae (de Religioso cf. can. 1652) contra eum, qui ex contractu cum Religioso locupletatus est.

Conditio licentiae Superioris apposita: Concedo licentiam ad contrahenda debita, sed Religio non tenetur ad debita solvenda, pro non adiecta habetur [174].

4. Regularis a votis sollemnibus est incapax ineundi aliquem contractum. Quare si sine legitima licentia debita aut obligationes contraxit, contractus est nullus. Sed leges civiles non solent agnoscere huiusmodi ius ecclesiasticum; in praxi curandum est, ut res ex aequo et bono componatur cum creditore. Regularis autem debitor a Superiore puniendus est [175].

5. Caveant Superiores religiosi [176] ne debita contrahenda permittant, nisi certo constet ex consuetis reditibus posse debiti foenus solvi et intra tempus non nimis longum per legitimam [177] amortizationem [178] reddi summam capitalem (can. 536 § 5) [179]; vi can. 490 hoc etiam pro Monialibus valet.

211 6. **Largitiones munerum** [180]. Largitiones ex bonis [181] Domus, Provinciae, Religionis non permittuntur, nisi ratione eleemosynae vel alia iusta de causa, de venia Superioris et ad normam Constitutionum (can. 537) [182].

Canon tangit etiam Superiores, non autem afficit largitiones ex bonis propriis Religiosorum (cf. can. 583 n. 1; 581 § 1), nec novitios (cf. can. 568), nec Religiosos ad Episcopatum vel Car-

[174] Cf. A. A. S. VII (1915) p. 104-112.
[175] Prümmer, o. c. p. 262 q. 197; Vleider, o. c. p. 623.
[176] Pari ratione Ordinarius loci.
[177] Cf. A. A. S. VII (1915) p. 104-112.
[178] Combinatio solutionis sortis et usurarum.
[179] Cf. can. 1529.
[180] De pensionibus et vitalitiis cf. n. 382.
[181] Mobilibus, cf. Larraona, o. c. p. 264, II.
[182] Cf. S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909 n. XIII A. A. S. I (1909) p. 695-699.

dinalatum promotos (cf. can. 628, 239 § 1 n. 19), nec parochum quoad eleemosynas in bonum parochianorum acceptas (cf. can. 630 § 4).

In can. 537 agitur de casu, qui ante Codicis promulgationem specialiter Sanctae Sedi reservatus erat, si quis donationes ab Ordine acceptavit.

Codex nunc antiquam prohibitionem ad Congregationes extendit.

Recipiens largitiones absolvi nequibat, idem in foro conscientiae, priusquam restitutio realiter facta fuerit.

Reservatio, si revera exsistebat[183], nunc ablata est (cf. etiam can. 894), sed si de invalida donatione aut de cooperatione iniusta eius ageretur, qui eam acceptavit, restitutio facienda est.

Religiosi enim sive Superiores sive subditi professi dominium bonorum Communitatis religiosae transferre non possunt salvis legitimis exceptionibus, cum sint bona ecclesiastica. Elargitio fieret iniuste et sacrilege. Aliud dicendum esset, si ageretur de donatione ex bonis in dominio singulorum Religiosorum, ex. gr. novitii vel professi votorum simplicium adhuc constitutis.

Si largitiones a Superiore vel Religioso praeter normas in canone stabilitas fiant, donatio esset invalida, at non habetur per se sacrilegium; si non agatur de bonis sacris (cf. can. 1497 § 2). Can. 1535 favet potius validitati illegitimae largitionis.

Clemens VIII in const. *Religiosae congregationes,* 19 iunii 1594, et in decreto *Nullus omnino,* 25 iulii 1599, et Urbanus VIII in const. *Nuper a Congregatione,* 16 oct. 1640, Regularibus severissime interdixerunt largitiones munerum, idest donationes prorsus gratuitas. Largitiones modestae et discretae, ex causa gratitudinis, conciliationis, benevolentiae, eiusque conservationis erga Religionem vel Conventum aliisque causis actum virtutis et meriti continentibus permissae erant. Donationes remuneratoriae rationabiliter factae proinde non prohibitae erant, quaenam autem dicendae erant discretae largitiones, relinquendum erat iudicio prudentis Superioris, qui, ut determinet modestam et discretam quantitatem ad tria reflectere debuit nempe ad qualitatem personae, cui fit donum, ad qualitatem causae et ad dantis qualitatem.

Regulares non prohibebantur donare leviora esculenta vel poculenta seu ea quae ad devotionem vel religionem pertinent,

---

[183] Cf. Leitner-Santi, Praelectiones[4] I 31 n. 180.

proinde eleemosynae quae ex caritate vel pietate fiebant [184]. Quae quidem prohibitiones tangebant solos Ordines, sive singulos Regulares et Moniales sive Superiores et Capitula et Conventus. Immunes ab hac prohibitione erant milites Regulares, novitii, Regulares Episcopi vel Regulares beneficium habentes ecclesiasticum, Regulares expulsi, Congregationes religiosae seu professi earum.

Contra huius legis transgressores gravissimae poenae statutae erant. Religiosi, qui huiusmodi munera prohibita elargirentur, ipso facto incurrebant privationem dignitatum et officiorum, quae cum iurisdictione et superioritate sunt coniuncta, inhabilitatem perpetuam ad eadem obtinenda, perpetuam infamiam, privationem vocis activae et passivae, denique contra eos tanquam furti et simoniae reos in foro iudiciali per accusationem vel denuntiationem vel inquisitionem ex officio procedi potuit, ut etiam aliis poenis condignis plectantur.

Poenae in Codice Iuris Canonici innovatae non sunt. Attamen can. 2346 statuit punitionem pro eo, qui bona ecclesiastica in proprios usus convertere et usurpare praesumpserit [185].

Quaestio fit inter auctores, num sacerdos religiosus peccet, qui ex Constitutionibus suis vel ex consuetudine legitima habens sic dictas Missas liberas, eas celebrat pro stipendio, quod alteri, ex. gr. amico concedit.

Sententia negativa videtur esse probabilis, quia revera nihil temporale dat ex bonis Domus religiosae. Merito concludit Larraona [186]: Quando non agitur de alienatione onerosa aut de minuenda sorte Domus, Provinciae vel Religionis, sed de aliis bonis seu reditibus largiendis, servatis semper normis can. 537, etsi summa superaret 30.000 libellarum seu francorum, non videretur beneplacitum apostolicum esse necessarium.

Similiter Codex pro Praelatis et Rectoribus statuit: Praelati et Rectores de bonis mobilibus suarum ecclesiarum donationes, praeterquam parvas et modicas secundum legitimam loci consuetudinem, facere ne praesumant, nisi iusta interveniente causa remunerationis aut pietatis aut christianae caritatis; secus donatio a successoribus revocari poterit (can. 1535).

---

[184] Cf. Piat, Praelectiones tom. I [2] p. 262-266. De donatione manuscripti cf. infra 328.

[185] Cf. supra n. 208.

[186] Cf. Prümmer, o. c. p. 263 q. 198; Passerinus, De statu hom. q. 186 a. 7 n. 426. Larraona in: Com. pro Rel. XV (1934) p. 266.

CAPUT VII

De bonis temporalibus in districtu Missionum [187] 212

In districtu Missionum ius canonicum duplicem speciem bonorum temporalium ecclesiasticorum cognoscit, idest bona temporalia Missionis et bona temporalia Domus religiosae.

1. **Bona Missionis.** Ad bona temporalia Missionis pertinent omnia ea bona, sive mobilia sive immobilia, quae Missio uti persona moralis ecclesiastica legitime acquisivit [188] sive per emptionem, donationem, testamentum etc. Itaque ei competunt, ex. gr. omnia ea bona, paramenta etc., quae pro ecclesiis, scholis, Institutis caritatis christianae donata sunt.

Dominium bonorum Missionis pertinet ad personam moralem. Competentes Superiores ecclesiastici autem, Vicarius et Praefectus Apostolicus, Congregatio de Propaganda Fide ius administrationis et usumfructum habent.

Pro pecuniae quoque collocatione [189] servetur praescriptum can. 532 § 1, idest bona tum Religionis, tum Provinciae Domusque, administrantur ad normam Constitutionum, sed praevium consensum Ordinarii loci obtinere tenentur Religiosi quilibet, etsi Ordinis regularis alumni, si pecunia data sit paroeciae vel Missioni, aut Religiosis intuitu paroeciae vel Missionis (cf. can. 533 § 1 n. 4) [190].

2. **Bona Domus religiosae.** Bonis Domus religiosae adnumerantur omnia bona temporalia, quae Religio in districtu Missionum legitime acquisivit, sive per emptionem, donationem etc. Dominium habet persona moralis, quantum est huius iuris capax [191]. Ius administrationis et usumfructum habet competens Superior Religionis.

---

[187] Jansen, o. c. p. 381-385, cf. De bonis temporalibus et de sustentatione Missionariorum in Missionibus Capuccinis. Separatabdruck aus «St. Fidelis», Stimmen aus der Schweizerischen Kapuzinerprovinz 1925 Bd. XII Luzern. Cf. G. Vromant, C. I. C. M., De donis, quae Missionariis sive saecularibus sive religiosis quandoque ab extraneis mittuntur, in: Periodica XVIII (1929) p. 17*-34*.

[188] Cf. can. 1499 § 2.

[189] Independenter a summa collocationis.

[190] Cf. can. 296 § 1.

[191] Secus pertinet ad Sedem Apostolicam, cf. can. 582.

PARS OCTAVA

213

DE ADMISSIONE IN RELIGIONEM[1]

(cf. can. 538-586)

1. **De generali requisitione.** Codex haec habet: In Religionem admitti potest quilibet catholicus qui nullo legitimo detineatur impedimento rectaque intentione moveatur et ad Religionis onera ferenda sit idoneus (can. 538).

Ex hoc principio sequitur quadruplicem conditionem requiri, ut aliquis ad Religionem admittatur:

a) Fides catholica. Acatholici baptizati quidem vota privata emittere valent, sed ante receptionem in sinum Matris Ecclesiae non valide admitti possunt in Religionem[2]. Ergo apostatae a fide, haeretici vel schismatici excluduntur, qui propter excommunicationem iuribus activis et passivis in Ecclesia privantur (cf. can. 1325 § 2; 2314 § 1 n. 1; 2259 ss.). Pari modo non baptizati, etsi catechumeni, arcentur a Statu religioso. Baptismate enim homo constituitur in Ecclesia Christi persona cum omnibus christianorum iuribus et officiis (cf. can. 87).

b) Immunitas ab impedimento legitimo.

c) Recta intentio. Haec habetur, ut Prümmer dicit[3], si quis finem Religionis obtinere vult, idest perfectionem christianam per votorum et Constitutionum observantiam. Ingrediens Religionem alios quoque fines particulares intendere potest, ex. gr. studium litterarum, ministerium in Missionibus, curam infirmorum. Pravam autem intentionem haberet is, qui parvifaciens perfectionem christianam, in Religione quaereret fines prorsus mundanos, ex. gr. honores mundanos, victum abundantem et facilem.

d) Idoneitas corporis et mentis ad implenda officia et onera ferenda illius Religionis. Si momenta sub a, b, d aderunt, iuridice vocatio ad vitam religiosam in Religione habetur, de quibus in foro externo Superiores definitive iudicant[4]; ad

---

[1] De admissione in Statum clericalem cf. can. 108 ss., can. 968 ss.
[2] Cf. n. 28.
[3] O. c. p. 263 q. 199.
[4] Cf. can. 968 § 1.

veram seu ut dicunt divinam vocationem recta intentio et firma voluntas perseverantiae requiruntur [5].

Impedimenta sunt aut dirimentia, quae admissionem in novitiatum et professionem invalidam reddunt, aut impedientia, quae admissionem in Religionem (novitiatus-professio) illicitam faciunt. Utraque impedimenta sunt aut iuris divini (naturalis vel positivi) aut iuris mere ecclesiastici.

De impedimentis, quae iure naturali nituntur, notandum est:

a) Infantes [6] et furiosi, amentes in Religionem ingredi non valent. Si furiosi lucida intervalla habeant, nihilominus non convenit eos admittere.

b) Impuberes [7] quidem vi iuris naturalis valide ingredi possunt; sed si fieret sine consensu parentum, hoc per se esset illicitum et parentes possent impuberes revocare. Minores anno decimo quinto expleto valide et licite etiam sine consensu parentum ingredi valent, etsi secundum ius civile usque ad maioritatem parentibus subditi sint. E iure ecclesiastico habetur hoc in casu de facto emancipatio a patria potestate [8] seu potius potestas patria ita quiescit, ut reviviscat in casu egressus [9].

c) Servi servitute proprie dicta (cf. can. 987 n. 4) sine consensu dominorum valide ingredi non possunt, cum dominus ius acquisitum habeat.

d) Si quis ex damno allato obligationem haberet in saeculo manendi, quia aliter damnum resarcire non valeret, licite ingredi non posset.

e) Infames interdum iam iure naturali licite ingredi prohibentur.

2. Admissio [10] in Religionem et formatio religiosa gradatim fit. Distingui potest admissio inchoativa seu in latissimo sensu quae fit per postulatum, admissio imperfecta seu latiore sensu per novitiatum, et admissio perfecta seu in strictiore sensu per professionem temporariam, in sensu strictissimo per professionem perpetuam sive simplicem sive sollemnem. Cuique parti respondet series specialis requisitorum.

3. Quaestio est, num vocatio divina specialis ad licite ingrediendam Religionem requiratur.

---

[5] Cf. Vermeersch, De vocatione sacerdotali et religiosa, ed. altera.

[6] Cf. can. 88 § 3.

[7] Ibid.

[8] Cf. can. 89; 555 § 1 n. 1.

[9] Cf. Damianus ab Odena Ord. Min. Cap. De quiescentia iuris, in: Estudis Franciscans vol. 41 (1929) p. 55-66.

[10] Incorporatio.

Vocatio generalis appellatur ea, quae offertur omnibus hominibus qui possunt et volunt tendere ad perfectionem christianam in Statu religioso obtinendam.

Vocatio specialis est divina vocatio facta paucis et designatis hominibus, ut amplectantur Statum religiosum. Signa huius specialis vocationis sunt a) sufficiens capacitas (corporalis et spiritualis) bene implendi officia in Religione exsistentia; b) quaedam illuminatio mentis et propensio seu inclinatio interna [11] ad Statum religiosum.

Lessius, S. Alphonsus, Aertnys, Bucceroni requirunt vocationem specialem, quia secus non habeatur gratia necessaria ad omnia officia Status religiosi implenda.

Vocationem divinam generalem sufficere docent omnes fere theologi veteres, inter quos S. Thomas et complures nostrae aetatis velut Piat, Berthier, Bouvier, Vermeersch, Prümmer aliique [12].

S. Thomas [13] docet non esse nimis deliberandum de ingressu, quia res ipsa certo bona est.

Confessarius caret auctoritate defendendi vel auctoritate sua efficiendi ingressum in Religionem; sed eius est poenitentem instruere de obligatione sua morali [14].

Per se non exsistit obligatio moralis ingrediendi Religionem.

4. Ex materia, quam can. 538 continet et ex canonis collocatione deducere aliquis posset impedimenta, quae novitiatum invalidum aut illicitum reddunt, etiam postulatum invalidum aut illicitum reddere. At can. 538 magis declarationem quam impedimentorum accuratam definitionem dare vult. Admissio fit per gradus ideoque singulis modis ingrediendi propria impedimenta obstare possunt. Et cum de re odiosa agatur, sententia proba-

---

[11] Instinctus divinus, vox divina in corde.

[12] Vermeersch, De Religiosis vol. II p. 28-58; Lahitton, La vocation sacerdotale, Paris 1914 (cf. A. A. S. vol. IV p. 485). Cf. J. B. Raus C. SS. R., La vocation religieuse considérée dans St Thomas, St Alphonse et le Code de Droit canonique in: Nouvelle Revue Théologique t. 51 (1924) p. 14-32; 94-107. — Ibi etiam bibliographia. J. W. J. Geerts M. S. C., De Kloosterroeping (Ons geestelijk), Leven 1924, t. 4 p. 12-26; 100-108; 176-187; J. B. Raus C. SS. R., La doctrine de S. Alphonse sur la vocation et la grâce en regard de l'enseignement de S. Thomas et les prescriptions du Code. Cf. Vermeersch, Religious and Ecclesiastical vocation, St. Louis, London 1925, 337 p. Can. 1353 germen vocationis ad statum clericalem commemorat. Brouillard S. J., La vocation religieuse in: Revue des Comm. relig. IV (1928) p. 130-137; 164-173; V (1929) p. 13-22.

[13] S. theol. 2, 2, q. 189, a. 10.

[14] Cf. J. Creusen S. I., Rôle du confesseur dans l'admission en Religion in: Nouv. Rev. Théol. 55 (1928) p. 444-447.

bilis est, quae impedimenta pro novitiatu in can. 542 statuta ad postulatum non extendit [15], si de iis solis impedimentis agatur, quae iure mere ecclesiastico nituntur a quibus dispensari solet et si quaestio est de solis idoneis catholicis. Acatholici et non idonei ne ad postulatum quidem admitti debent (cf. infra n. 214 n. 1).

CAPUT I

De postulatu [16] (can. 539-541) 214

1. De notione, fine, necessitate

1. Nomine postulatus [17] intelligitur quoddam tempus [18] praeparationis et probationis, quo candidatus in certa Domo commoratur, antequam ad vestitionem et ad novitiatum (tempus probationis proprie dictum) admittatur.

Postulatus canonicus diversis nominibus appellatur in Religionibus, v. gr. parvus novitiatus, adspirantatus, probatio.

Ii, qui ad Religionem et ad postulatum admissi sunt, appellantur: Adspirantes [19], candidati [20], postulantes [21].

Ex praxi S. Congr. de Religiosis servata in approbatione Constitutionum postulantes et novitii non nominantur adspirantes aut candidati.

Ex hac praevia probatione postulatus non iam fit ingressus in Religionem. Potius agitur de atrio novitiatus. Admissio ad postulatum non eo ipso infert admissionem ad novitiatum.

Coactus ingressus et coacta ad postulatum admissio non plectitur poenis in can. 2352 latis.

Impedimenta, quae ad validitatem vel ad liceitatem ingressus ad novitiatum in can. 542 definiuntur, applicantur admissioni ad postulatum, quatenus ipsa vel considerari valeant ut merae determinationes can. 538, vel cum agatur

---

[15] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 181 s.; Vermeersch, Periodica IX (1921) p. (5); aliter Nederl.-Kathol. Stemmen 1919 p. 163.

[16] Sex menses vel annum generatim non excedens.

[17] Praevia (prior) probatio vel praeparatio ad formalem probationem. Cf. Postulat in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 180-181.

[18] Cf. Decretum S. C. de Religiosis, 15 aug. 1923, *Quo propositum* in: A. A. S. IV (1912) p. 565.

[19] Cf. can. 544 §§ 1-2, 6; 545 §§ 1 et 4; 512 § 2; 170 § 2. Etiam novitius appellatur adspirans (cf. can. 570 § 2).

[20] Cf. can. 2411.

[21] Cf. can. 540 § 2; 541.

de impedimento ex natura rei aut ex praxi Ecclesiae dispensari non solito[22]. Sic postulatus iam saltem 6 menses ante decimum quintum completum annum incipi potest.

2. Finis postulatus hic est, ut candidatus modum vivendi in Religione cognoscat et vicissim simul Religioni occasio praebeatur idoneitatem et dignitatem candidati experiendi (cf. can. 540 § 1).

Ita dispensationes nimis frequentes a votis in Religione certius evitantur.

Stricto iure Postulantes ad observantiam religiosam non constricti sunt, attamen propter finem postulatus assequendum in pluribus se ceteris accommodare debent.

3. Iam Monachi Orientis et Aegypti plus minusve longum tempus candidatis praescripserunt. E Regula S. Benedicti (cap. 58) aliqui dies ad hoc statuti sunt. A primis diebus separatim inter hospites retineri solent. Praevia probatio praescribitur in decreto Clementis VIII *Cum ad regularem*, 19 martii 1603. Plerumque in Constitutionibus singulorum Ordinum[23] et Congregationum decernitur, ut candidati per aliquod tempus in Domo religiosa commorari debeant ad cognoscendam vitam religiosam. Normae ab Apostolica Sede per S. Congregationem Episcoporum et Regularium, 28 iunii 1901, datae dumtaxat pro Institutis mulierum votorum simplicium valebant, per praxim S. Congregationis pro Religiosis etiam ad Instituta virorum extensae sunt. Decretum *Sacrosancta* S. Congregationis de Religiosis, 1 ian. 1911[24], pro Conversis in Ordinibus virorum duos annos postulatus aut plures, si Constitutiones id exigebant, idque sub poena invaliditatis professionis praescripserat. Quod decretum fuit prima lex generalis de tempore postulatus proprie dicti. Decreto *Quo propositum*, 15 aug. 1912[25], etiam pro Ordinibus mulierum votorum sollemnium et clausurae papalis tempus postulatus ad minimum sex mensium statutum est in habitu modesto, distincto a vestitu novitiarum et professarum. Die 7 nov. 1916, pro postulantibus Monialium clausura est ordinata[26]. Quae leges a Codice partim abrogatae, partim mutatae sunt.

[22] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 223.

[23] Ex. gr. Societatis Iesu, in Religione Canonissarum de Domina Nostra (Notre-Dame).

[24] A. A. S. III (1911) p. 26-36.

[25] A. A. S. IV (1912) p. 165.

[26] Cf. infra n. 217.

4. Codex enim statuit: In Religionibus a votis perpetuis mulieres omnes et, si agatur de Religione virorum, Conversi, antequam ad novitiatum admittantur, postulatum peragant (cf. can. 539 § 1). Pro iis, qui adspirant ad Statum clericalem, postulatus ex iure communi non requiritur.

Omnes Religiosae votorum perpetuorum sive choristae sive conversae, sive Ordinum sive Congregationum, sive iuris dioecesani sive pontificii subiiciuntur postulatui.

Pro Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis postulatus ex iure communi non praescribitur.

Etsi Religio a votis perpetuis sit tantummodo iuris dioecesani, lex de postulatu valet.

In Religionibus vero a votis temporariis[27] ad necessitatem et tempus postulatus quod attinet, standum est Constitutionibus (cf. can. 539 § 1). In his Religionibus, nulla obligatio ad illum peragendum habetur ex iure communi.

Si de Religione agatur, in qua tantummodo pars Sodalium vota perpetua emittit, postulatus pro hac classe dumtaxat requiritur[28].

Voce Conversi significabantur aetate priore ii, qui libero arbitrio ad Statum religiosum amplectendum se converterunt in re opposita ad Oblatos, qui puerili iuventute a parentibus Monasterio traditi erant[29]. Postea ex saeculo undecimo Conversi vocabantur ii Fratres, qui in Religione manualibus laboribus et muneribus addicti erant, secundarium locum praecipue in Religionibus clericalibus occupant.

Quandoque Conversi ab aliis Fratribus laicis distinguuntur. Ita in Religione laicali duae classes inveniri possunt, Laici qui, ex. gr. ad docendos pueros (Magistri vel Choristae) et Conversi, qui operibus manualibus ac mechanicis exercendis destinantur.

Donec Sedes Apostolica nihil aliud statuat, in Religione laicali postulatus pro Fratribus, quibus in Religione obligatio instructionis faciendae incumbit, non necessarius esse videtur[30].

---

[27] Etiam Religiones clericales.

[28] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 478 n. 665 (616).

[29] Cf. Haring, Grundzüge des kath. Kirchenrechtes[3] p. 759.

[30] Cf. Vermeersch-Creusen, p. 479 n. 445 (616); Chelodi, o. c. p. 408

Sed una tantum categoria Religiosorum adesse potest, licet agatur de Religione laicali et tunc de Conversis non dicatur. Proprie dicuntur Conversi Religiosi laici dumtaxat, si in Religione invenitur alia categoria Religiosorum (Clerici) praecipua, cui regimen et munera Religionis reservata sunt [31].

Ratio, cur pro candidatis Religionis, qui Clerici iam sunt aut fiunt, tempus postulatus non requiratur, in eo invenitur, quod hi speciali examini de vocatione sacerdotali subiiciuntur [32].

Insuper gymnasia religiosa seu scholae apostolicae (Seminaria religiosa), in quibus iuvenes praeparantur, in sensu latiore uti postulatus considerari possunt [33].

Tempore postulatus omnia vitanda sunt, quae postulantibus occasionem vocationem perdendi praebere possunt [34].

Qui classem mutat et e clerico fit conversus debet repetere novitiatum (cf. can. 558), non autem peragere postulatum. Nec in casu transitus praescribitur postulatus, sed tantum novitiatus.

Si saecularizatus iterum recipiatur, postulatus non requiritur.

5. Postulatus e iure communi non ad validitatem novitiatus aut professionis necessarius est [35]. Locutio: Peragant in can. 539 § 1, est mere praeceptiva; proinde deminutio temporis praescripti vi iuris communis non obstat validitati novitiatus vel professionis.

Nihilominus Superiores dispensare non possunt, cum agatur de praescripto iuris communis (cf. can. 81).

Post responsa **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, diei 20 iulii 1929, de funeralibus [36] non amplius principio generali dici potest Postulantes privilegiis et gratiis spiritualibus Religioni concessis frui posse, etsi postulantes de cetero de Familia sint et sub im-

---

not. 5; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 686 n. 567; Raus, Institutiones p. 296 not. 3; Bastien, Direttorio canonico, p. 53 not.

[31] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 172 nota 413.

[32] Tempus studiorum est instar alterius tirocinii; cf. etiam Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 220 s. Cf. circa transitum de classe ad classem n. 536.

[33] Larraona in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 144-153.

[34] Cf. Bizzarri, Collectanea p. 77 S III 7; 781 VII 7; 873 VIII 10; 785 IX 10.

[35] Aliter ex decreto *Sacrosancta*, 1 ian. 1911, A. A. S. III (1912) p. 26 ss. Cf. etiam Goyeneche in: Com pro Rel. XIII (1932) p. 40, ubi postulatum ad validitatem novitiatus necessarium esse putari videtur.

[36] Cf. infra n. 472 n. 5; A. A. S. XXI (1928) p. 573.

mediata directione Superiorum Religionis, nec Postulantes suffragiis, nisi expresse huiusmodi iura et alia eis concedantur, gaudent nec privilegiis communibus Clericorum, quod indirecte can. 614 docet.

Postulantes non veniunt in iure nomine Religiosorum vel novitiorum.

Rationes, quibus ante decisionem **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, diei 20 iulii 1929, innixi, auctores postulantes[37] cum novitiis aequiparabant, erant[38]:

a) Quia Postulantes aliquomodo Religiosi dici possunt, cum sint de Familia religiosa et sub immediata directione Superiorum Religionis, speciali religiosa veste induuntur;

b) Quia Postulantes in nonnullis participant iurium novitiorum (cf. can. 1312 § 1; 1313 n. 2).

c) Secundum can. 540 § 3 postulantes in Monasteriis Monialium, dum postulatum peragunt, legi clausurae tenentur.

6. Censura contra eos, qui aliquem ad postulatum ingrediendum cogunt, non habetur (cf. can. 2352)[39].

2. De cooptatione in postulatum 215

1. Cooptatio candidati cuique Religioni respectivae competit; plerumque Constitutiones rem accuratius statuunt. Licentia Ordinarii loci per se non requiritur. In Religionibus iuris dioecesani ius cooptationis ad postulatum pertinet ex Constitutionibus quandoque ad Ordinarium loci. Si Congregatio unicam Domum dumtaxat haberet, hoc ius cooptationis per se competeret Superiori vel Superiorissae huiusmodi Domus; si autem Congregatio in varias Dioeceses diffusa sit aut si plures Domus in eadem Dioecesi exsistant, res per se pertinet ad Superiorem vel Superiorissam generalem.

Admissio postulantium Superiori locali vel Magistro etc. tribui posset. Generatim autem pertinet admissio et dimissio secundum Constitutiones ad Superiorem maiorem (cf. can. 488 n. 8).

---

[37] Postulantes intelliguntur, qui in vero et canonico postulatu acceptati et ingressi sunt. Postulantes in sensu latiore sunt illi in can. 514 § 1 nominati familiares et alumni scholarum Apostolicarum.

[38] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. X (1919) p. 334-341.

[39] Cf. infra n. 220.

Nec pro admissione nec pro dimissione postulantium requiritur suffragium Consilii ex iure communi.

2. Propter difficultates, quae oriri possunt, si persona non idonea ad postulatum admittatur, documenta in can. 544 pro admissione (in novitiatum) candidati praescripta regulariter ante initium postulatus requiruntur. Iustae autem causae postulatum iam antea incipiendi adesse possunt, etsi relata documenta tempestive non pervenerint.

Nihil igitur obstat, quominus candidatus, si moraliter constet de baptismo, confirmatione, de impedimentis deficientibus, de idoneitate adspirantis (cf. can. 538), ad postulatum admittatur [40]. Confirmatio etiam durante postulatu recipi potest [41].

Deducitur haec sententia ex titulo tam capitis (c. II, tit. XI) quam articuli (art. I), qui agit de novitiatu et de requisitis, ut quis in novitiatum admittatur. Nisi ex textu contrarium clare constet, uti in can. 570, praesumptio adest omnia in cap. II ad novitiatum referre. Verbo adspirans, de quo in can. 544 § 1, utitur Codex non solum ad significandos postulantes, sed etiam novitios (cf. can. 570 § 2). Insuper haec sententia sequitur ex iure poenali, ubi in can. 2411 dicitur: Superiores religiosi qui candidatum sine requisitis litteris testimonialibus contra praescriptum can. 544 ad novitiatum receperint [42]. Quare non agitur hic de essentiali requisitione nec per se de praescriptione directa.

Donec aliud declaretur, aspirans ad postulatum admitti potest non afferens litteras testimoniales [43].

3. Formalitates speciales pro admissione in postulatum a Codice non requiruntur. Plerumque Constitutiones rem pressius declarant aut consuetudines legitimae habentur.

Ex iure communi non requiritur suffragium ullius Consilii vel Capituli.

4. Nisi pro alimentis et habitu religioso in Constitutionibus vel expressa conventione aliquid in postulatu vel novitiatu ineundo solvendum caveatur, nihil pro impensis postulatus vel novitiatus exigi potest (can. 570 § 1) [44].

Summa a Capitulo generali pro adiunctis locorum et temporum determinatur.

[40] Larraona, l. c. p. 179 s.; Vermeersch, Periodica IX (1921) p. (5) s.
[41] Biederlack-Führich, o. c. n. 77.
[42] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 179 not. 5.
[43] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 33.
[44] Cf. infra n. 257; 538, 561.

5. Postulantes vestem induant modestam ac diversam a veste novitiorum (can. 540 § 2). Postulantes etiam simplicem vestem saecularem retinere possunt, nisi in Constitutionibus habitus specialis praescriptus sit.

In can. 570 § 1 de habitu religioso [45] dicitur. Etsi habitus religiosus pro postulantibus non directe a Codice praescriptus sit, licitus tamen erit [46].

6. Postulatus certo sex menses ante aetatem pro novitiatu requisitam, idest sex menses ante decimum quintum annum expletum (cf. can. 555 § 1 n. 1) incipi potest. Codex aetatem postulantium non praecise statuit.

3. De tempore postulatus 216

1. Tempus postulatus secundum Codicem sex saltem integros menses [47] comprehendere debet (cf. can. 539 § 1) [48].

Sex menses igitur sufficiunt, Constitutiones autem cuiuslibet Religionis possunt unum annum vel plus temporis praescribere.

Ultra annum hodie postulatus generatim non admittitur.

Ad unum eundemque postulatum contendere ideoque menses moraliter uniti esse debent. In canone citato non dicitur per sex saltem integros et continuos menses uti in canone 555 § 1 n. 2 pro novitiis. Quare non omnia, quae de novitiis ratione continui temporis aut eius interruptionis statuuntur, valent pro postulantibus. Attamen ex fine postulatus arguitur, ut moralis continuitas requiratur [49].

Ex iusta causa Superiori aliquos dies postulatus abbreviare licet.

Ceterum in quaestionibus supra relatis quaestio est de liceitate dumtaxat, si agatur de postulatu a iure communi praescripto.

Si postulans Domum religiosam relinquat et mox poenitentia commotus redeat, nihil impedit, quominus tempus in postu-

---

[45] A. A. S. IV (1912) p. 565, utantur veste modesti coloris.

[46] Fanfani, o. c. p. 213 n. 190.

[47] Si terminus a quo non coincidit cum initio diei, primus dies ne computetur (cf. can. 34 § 3 n. 3); si terminus a quo coincidit cum initio diei, primus dies ad explendam numerationem computatur (cf. can. 34 § 3 n. 2).

[48] Praescripta decreti *Sacrosancta*, 1 ian. 1911, nunc mutata sunt.

[49] Cf. supra n. 214, 5.

latu iam expletum computetur. Absentia brevior quindecim fere dierum, durante postulatu, pro tempore postulatus computari potest pariter ac in novitiatu [50], dummodo contingat, ne postulans intentionem Statum religiosum relinquendi habeat [51].

Postulatus eo momento incipit, quo quis libere ut postulans cum consensu Superioris in Domo religiosa commoratur. Constitutiones initium postulatus accuratius statuere possunt.

Ordinationes Constitutionum, quae ante Codicis promulgationem tempus brevius quam sex menses praescripserunt, per Codicem ablatae sunt (cf. can. 489). Proinde licentia apostolica requiritur pro tempore breviore, idest infra sex menses, si de cetero postulatus ex iure communi requiratur.

Pro Religionibus, in quibus postulatus ex iure communi non est praescriptus, ex. gr. in Religione votorum temporariorum, postulatus potest esse brevior quam sex menses.

2. Superior maior [52] praescriptum postulatus tempus potest p r o r o g a r e, non tamen ultra a l i u d semestre (can. 539 § 2).

Aliqui auctores id, quod in can. 539 § 2 de Superioribus maioribus dicitur, non ad Constitutiones extendunt, ita ut secundum hos auctores Constitutiones quodlibet tempus ultra sex a Codice praescriptos menses pro postulatu statuere possint [53]. Verba can. 539 § 2: Non tamen ultra aliud semestre, secundum alios ita intelligi possunt, ut prohibitum sit, quominus postulatus ultra annum prorogetur; rectius autem ita concipi videntur, ut Superior tempus a Constitutionibus praescriptum, quodcunque est [54], non ultra sex menses protrahere possit.

Superior maior altioris gradus, v. g. Superior Generalis non potest prorogationem sibi reservare. C o n s t i t u t i o n e s autem possunt prorogationem reservare Superiori Supremo vel limitare aut excludere. Commissio de Institutis religiosis vult, ut Constitutionibus tempus statuatur definitum nec dicatur: Saltem sex vel novem mensium [55].

---

[50] Cf. can. 551 § 2; cf. infra n. 239.

[51] Vermeersch-Creusen, l. c. p. 479 n. 666 (617).

[52] Vermeersch-Creusen, l. c. p. 479 s. n. 666 (617); Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 14 s. XVI (1935) p. 227; Chelodi, o. c. p. 438 n. 264 nota 3; cf. etiam can. 571 § 2 coll. can. 555 § 2.

[53] Cf. can. 488 n. 8.

[54] Saltem unum semestre, cf. etiam Fanfani, o. c. p. 212 n. 189.

[55] Vermeersch-Creusen, l. c. p. 479 p. 666 (617).

Ad prorogationem postulatus generatim non exigitur ullum votum Consilii vel Capituli.

3. Quae adspirans attulerit et usu consumpta non fuerint, si e Religione, non emissa professione, egrediatur, ei restituantur (can. 570 § 2).

4. De loco postulatus 217

Postulatus peragi debet vel in Domo novitiatus vel in alia Religionis Domo in qua disciplina secundum Constitutiones accurate[56] servetur sub speciali cura probati Religiosi (can. 540 § 1).

Ratione rei habita praeter Domum novitiatus, Domus studiorum esset eligenda, praesertim cum Codex statuat: Superiores in novitiatus ac studiorum Domo ne collocent, nisi Religiosos qui sint ad exemplum regularis observantiae studio (can. 554 § 3). At etiam alia Domus religiosa, ubi disciplina observantiae viget, exclusa non est; et proxime quidem Domus formata respicienda est, quia ibi plerumque disciplina magis observatur.

1. In Domo novitiatus Magister novitiorum vel eius Socius, cum sit vir magis idoneus, curam specialem pro postulantibus suscipere potest, in aliis Domibus alius probatus Religiosus[57].

Si agatur de Religione clericali, in qua ex iure particulari postulatus praescribitur, cura specialis demandetur Religioso in sacerdotio constituto.

2. Congregatio Episcoporum et Regularium, 1 ian. 1862, praescripsit, ut postulantes mulieres simul cum novitiis mulieribus non cohabitarent. Secundum Normas 1901 (art. 64) pars Domus religiosae destinata pro postulantibus a parte novitiorum separata esse debebat, si commode id fieri potuisset.

Codex nihil praescribit hac in re nisi illud quod in can. 563 § 2 habetur, scilicet novitiis conversis locus separatus assignandus est. Convenienter ergo separatio instituenda est inter postulantes laicos, qui cum novitiis laicis convivere possunt, et postulantes Clericos[58].

---

[56] Ab hoc autem validitas postulatus non pendet. Notabilis numerus Religiosorum non directe requiritur (cf. e contra Normae art. 64).

[57] Magister (Magistra), Praefectus, Propositus postulantium. De obligatione tirones tempore probandatus in doctrina christiana rite imbuendi in religiosis laicis Familiis videas n. 154 bis, 246. Cf. etiam can. 588 § 2.

[58] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 308 s.

3. In Monasteriis Monialium [59] adspirantes, dum postulatum peragunt, lege clausurae tenentur (can. 540 § 3). Ita **S. Congregatio de Religiosis,** 7 nov. 1916, iam declaraverat [60]. Postulantes ergo sine licentia pontificia e clausura exire non possunt exceptis casibus legitimis [61].

Si autem illegitime e clausura egrediantur, non incurrunt excommunicationem, de qua in can. 2342 n. 3, quia haec poena tangit ipsas tantum Moniales.

Ubi vota sollemnia non habentur, clausura papalis non exsistit. Postulantes autem possunt, ubi primum tales receptae sunt, clausuram sine indulto pontificio quidem, attamen de licentia Ordinarii ingredi [62].

Nihil prohibet, quominus Postulantes in pluribus domibus dispersi habeantur.

218 **5. De exitu postulatus**

1. Cum inter Religionem et postulantem nullum vinculum iuridicum consistat, candidatus quolibet tempore Domum religiosam libere relinquere potest. Ac etiam Superiores postulantem ex iusta causa sine aliis iuridicis sollemnitatibus dimittere possunt.

2. Si postulans in Religione perseveret, examen speciale seu scrutinium vi iuris communis non requiritur. Constitutiones autem hac in re observandae sunt. Codex statuit dumtaxat:

3. Postulantes, antequam novitiatum incipiant, exercitiis spiritualibus vacent per octo saltem integros dies; et, iuxta prudens confessarii iudicium, praemittant generalem anteactae vitae confessionem (can. 541).

Postulantes in sensu iuridico sunt ii, qui ex iure communi vel particulari postulatum transigunt (cf. can. 539). Alii aspirantes vigore iuris communis non tenentur ad exercitia spiri-

---

[59] Agitur hic de Monialibus proprie dictis, quae vota sollemnia emittunt.

[60] 1. An puellae postulantes e Monasteriis clausurae papali subiectis egredi possint, parentes vel notos invisendi gratia, aut alia de causa? Et quatenus negative. 2. Utrum ad huiusmodi egressum venia Apostolicae Sedis indigeant, an satis sit consensus Ordinarii? Ad 1 Negative; ad 2 Affirmative ad primam partem, negative ad secundam A. A. S. VIII (1916) p. 446.

[61] Cf. Instructio de clausura Monialium votorum sollemnium, 6 febr. 1924, A. A. S. XVI (1924) p. 96; cf. infra n. 358, 1, e.

[62] Cf. Instructio infra n. 360 IV.

tualia in can. 541 praescripta, sed generatim a Constitutionibus res ordinatur.

Si vestitio vel susceptio in novitiatum ex causa iusta, ex. gr. propter infirmitatem longius differatur, potest, quod ad exercitia spiritualia attinet, can. 1001 § 2 [63] applicari.

4. Generatim novitiatus immediate (moraliter) postulatum sequi debet [64].

Postulantes in Monasteriis Monialium certo non possunt ante novitiatum domum paternam repetere, ut suos salutent [65]. Pro aliis postulantibus videndae sunt Constitutiones, consuetudines ususque recepti.

5. Postulantes mulieres debent ante ingressum in novitiatum ab Ordinario loci examinari de voluntate libera (cf. can. 552 § 1 infra).

CAPUT II

De novitiatu [66] (can. 542-571) 219

Prioribus temporibus novitiatus res privata habebatur. Innocentius IV Ordinibus Praedicatorum et Minorum annum novitiatus praescripsit, ut professio valida esset, Bonifatius VIII hanc legem ad omnes Mendicantes, et Concilium Tridentinum ad omnes Religiones extendit [67].

1. De notione, fine, necessitate

1. Novitiatus [68] est tempus probationis a quolibet candidato in designata Domo Religionis sub cura specialis Magistri ante ipsam professionem faciendae.

2. Finis novitiatus hic est: Candidatus officia et onera Religionis cognoscere in eisque se exercere debet, ut ipse et Religio vocationem et habilitatem ad vitam religiosam videre possint (cf. can. 565 § 1; 563).

---

[63] Si expletis exercitiis sacra ordinatio qualibet de causa ultra semestre differatur, exercitia iterentur; secus iudicet Ordinarius, utrum iteranda sint necne.

[64] Cf. autem Fanfani, o. c. p. 212 n. 189.

[65] Cf. can. 540 § 2; Instructio de clausura Monialium votorum solemnium infra n. 358, 1, e.

[66] Cf. R. Bakalarczyk, De novitiatu (Dissert.), Washington, Chatholic University of America 1927 XII-192 p.

[67] C. 2 et 3 in VI° 3, 14; Conc. Trid. sess. XXV c. 15 de Regul.

[68] Tirocinium, tempus probationis etiam appellatum.

Omnibus novitiis, etiam Conversi ex instructione S. Congregationis Episcoporum et Regularium, 16 iulii 1906, n. 17, inde ab initio novitiatus exemplar Constitutionum detur, ut conspectum de officiis Religionis habeant [69].

3. Novitiatus ita necessarius est, ut nullo in casu omittere liceat, secus professio sequens invalida foret (cf. can. 572 § 1 n. 3).

4. Quod iam Concilio Tridentino statutum erat [70], Institutum tantum Poenitentium seu Convertitarum ex illo Concilio exceptum erat [71], ut ibi nullo novitiatu praemisso professio emitti posset.

Ante Concilium Tridentinum novitiatus in iure communi non fuit necessarius ad validitatem professionis [72]. Alexander IV (1254-1261) pro Ordine Praedicatorum sub poena excommunicationis annum completum novitiatus praescripsit [73]. Bonifacius VIII (1294-1303) hoc praeceptum ad omnes Mendicantium Ordines extensit [74].

5. Novitiatus distinguitur a postulatu eo a) quod novitiatus pro omnibus sine exceptione praescriptus est; b) quod in habitu a Constitutionibus praescripto peragi debet; c) quod ad validitatem professionis requiritur.

Vestitione facta postulans in iure appellatur novitius.

Quaedam Religiones nomen candidati in admissione ad novitiatum mutant [75].

2. De conditionibus admissionis

De conditionibus admissionis in novitiatum Codex statuit:

220 **Firmo praescripto can. 539-541 aliisque in propriis cuiusque Religionis Constitutionibus:**

A. **Invalide** ad novitiatum **admittuntur** [76]:

1. Qui **sectae acatholicae** adhaeserunt (can. 542 n. 1).

Si quis interne dumtaxat alicui sectae adhaesit, non adest

---

[69] A. S. S. XXXIX (1906) p. 349.
[70] Sess. XXV c. 15 de Regul.
[71] Ibid. c. 18.
[72] C. 3. in VI°, III, 14: Professio fieri potest licite intra annum.
[73] C. 2 in VI°, III, 14.
[74] C. 3 in VI°, III, 14.
[75] Quandoque datur dispensatio aut habetur usus contrarius.
[76] Creusen, Admission nulle au noviciat in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 23-24.

impedimentum; requiritur externa manifestatio haeresis et adhaesio alicui sectae.

Defectio simplex a fide catholica, etsi publica (cf. can. 188 n. 4), non sufficit nec adhaesio mere interna, de qua Ecclesia in foro externo non iudicat, cum peccatum sit, non delictum, nec externa occulta, quae sufficit ad incurrendam excommunicationem (cf. can. 2314 § 1 n. 1 et 2).

Requiritur adhaesio externa patens et publica.

Larraona[77] merito putat non improbabilem esse rigidiorem interpretationem secundum quam illi tantum incurrerent hoc impedimentum, qui sectae acatholicae nomen dederint sese ipsi adscribendo. Rationes sumit ex can. 2314 § 1 n. 3 ubi exigitur publica adhaesio, — Formula absoluta can. 542 — adest etiam responsum Commissionis Pont., diei 30 iulii 1934, in quo fit sermo de adscriptione.

Adhaesio sectae fit frequentando congregationes seu comitia, vel in eius albo inscribendo, vel etiam simpliciter publice eius dogmata defendendo[78].

Impedimentum hoc est novum ex iure communi Codice introductum.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 16 oct. 1919, solvit sequens dubium[79]:

Utrum verba qui sectae acatholicae adhaeserunt can. 542 sint intelligenda de iis, qui Dei gratia moti ex haeresi vel schismate, in quibus nati sunt ad Ecclesiam pervenerint[80]: an potius de iis qui a fide defecerunt et sectae acatholicae adhaeserunt?

Resp.: Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 30 iulii 1934, respondit ad dubium:

An ad normam Codicis Iuris Canonici, qui sectae atheisticae adscripti sunt vel fuerunt, habendi sint quoad omnes iuris effectus etiam in ordine ad sacram ordinationem et matrimonium, ad instar eorum qui sectae acatholicae adhaerent vel adhaeserunt.

Resp.: Affirmative.

Ii acatholici, qui ex haeresi vel schismate ad Ecclesiam catholicam conversi sunt, non impediuntur ab ingressu in Reli-

---

[77] In Com. pro Rel. XVI (1935) p. 430 s.
[78] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 689 n. 570.
[79] A. A. S. XI (1919) p. 477.
[80] Cf. can. 538.

gionem ex iure communi. Attamen ex iure particulari exsistunt prohibitiones, quae vel absolute ingressum vetant vel saltem demum post aliquod tempus a conversione admissionem permittunt. Legislatio circa Ordinem sacrum severior est [81]. Sed qui semel catholici fuerunt et postea a fide defecerunt et sectae acatholicae adhaeserunt, arcentur ab ingressu in Religionem, etsi ad Ecclesiam redierint. Per se patet eos acatholicos, qui sunt actu apostatae vel qui nondum errorem abiecerunt et ad Ecclesiam conversi non sunt, ad Religionem admitti non posse (cf. can. 538) [82].

Si de iis agitur, qui a parentibus catholicis nati et catholice baptizati, attamen ab infantia in haeresi educati sunt, aequiparandi posse videntur haereticis in haeresi natis, saltem donec in bona fide manserint [83].

Secundum Vermeersch-Creusen [84] nomine sectae haereticae non veniunt Iudaismus, paganismus vel quaedam damnata associatio [85] occulta. At non immerito notat Maroto [86], etsi hucusque acatholicismus generatim accipiebatur solummodo pro apostasia, haeresi, schismate, in Codice verba acatholicus, acatholici, acatholica secta, potius videntur sumi lato sensu pro iis, qui catholici non sunt sive fuerint ipsi baptizati sive non (cf. can. 1099, 1102, 1350, 1399). In allato textu dicitur autem de secta acatholica.

Larraona [87] idem dicit: Nomine sectae acatholicae (idest Congregationis seu Societatis vel Coetus) intelligere debemus sectam religiosam non catholicam, sive christiana ipsa sit sive non christiana, sive Deum admittat sive neget et apostasiam, atheismum, pantheismum, politheismum profiteatur.

Nomine sectae acatholicae non veniunt illae sectae, quae non sunt directe religiosae, etsi pluribus erroribus faveant et grave damnum Ecclesiae inferant, ex. gr. secta massonica, carbonariorum (cf. can. 2335).

---

[81] Apostatae a fide, schismatici, etsi non adhaeserint sectae, irregulares fiunt (cf. can. 985 n. 1). Ex can. 987 n. 1 sunt impediti: filii acatholicorum, quamdiu parentes in suo errore permanent.

[82] Cf. can. 538, 693 § 1: Acatholici et damnatae sectae adscripti aut censura irretiti et in genere publici peccatores valide recipi nequeunt in fidelium Associationes.

[83] Matthaeus a Coronata, l. c.

[84] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 483 n. 673 (625).

[85] Societas massonica.

[86] In Com. pro Rel. I (1920) p. 161-163; Oesterle, Praelectiones iuris can. I p. 287.

[87] In Com. pro Rel. XVI (1935) p. 430.

2. Qui aetatem ad novitiatum requisitam non habent (can. 542 n. 1), idest saltem decimum quintum aetatis completum annum (cf. can. 555 § 1 n. 1).

Prius parentibus [88] permissum erat, ut infantes Monasterio offerrent [89], qui Oblati aut Donati in Conventu manere tenebantur, etsi postea sui iuris facti fuissent. Votis religiosis non tenebantur, nisi deliberate vota emiserint, attamen ob traditionem eorum valide a parentibus factam et a Monasteriis acceptatam, ad saeculum redire non poterant uti [90] illi, qui dominis saecularibus ad praestanda servitia traditi fuerunt. Monachum aut paterna devotio aut propria professio facit [91]. Coelestinus III (1191-1198) permisit, ut Oblati Conventum relinquere possent, si puberes facti erant et in Conventu amplius manere noluerunt [92]. Innocentius IV (1243-1254) [93] statuit, ut is, qui Monasterium ante decimum quartum ingrediatur, decimo quinto anno liber sit, nisi in ipso decimo quinto anno professionem fecerit vel habitum professorum receperit vel expresse ratam habuerit professionem prius a se factam. Concilium Tridentinum [94] decrevit, ut professio non fieret, nisi anno probationis exacto et decimo sexto aetatis completo, et ut puella maior duodecim annorum habitum regularem suscipere posset. Pro Fratribus conversis a votis sollemnibus annus tricesimus requirebatur.

Si praeter novitiatum canonicum a Codice praescriptum alius annus novitiatus a Constitutionibus requiratur, annus istius novitiatus constitutionalis iam ante decimum quintum annum peragi potest, si aetas fixa non est, sed tantummodo ex indulto apostolico, quia primus annus est canonicus. Secundum praxim S. Congregationis Religiosorum non permittitur, ut novitiatus constitutionalis ante novitiatum canonicum peragatur [95]. Pro Fratribus Conversis, qui in Ordinem votorum sollemnium ingredi voluerunt, e bulla Clementis VIII *Cum ad Regularem*, 19 mart. 1603 [96], aetas viginti annorum statuta erat. Quod tamen non valebat pro Congregationibus votorum simplicium. In iure Codicis non amplius exsistit differentia de re-

---

[88] Cf. Scherer, KR. II p. 795. Regula S. Benedicti c. 59.
[89] Cf. c. 11 X 3, 31.
[90] Cf. Biederlack-Führich, C. c. p. 112.
[91] C. 3 C. XX q. 1; c. 1 C. XX q. 2; c. 6 C. XX q. 1; c. 2, 11, 12 X 3, 31.
[92] C. 14 X 3, 31; cf. etiam can. 647 § 2 n. 2; 637.
[93] C. I, III, 14 in VI^{s}.
[94] Sess. XXV c. 15, 17 de Regul.
[95] Fanfani, l. c. p. 216 n. 193.
[96] Gasparri, Fontes I p. 358 n. 189 § 4.

quisita aetate inter Clericos et Conversos, uti decretum *Sacrosancta* S. Congregationis de Religiosis, 1 ian. 1911, iusserat [97]; nunc vi iuris communis Clerici et Laici decimo quinto saltem aetatis anno completo admitti possunt.

De iure particulari saepe ii, qui annum trigesimum quintum vel quadragesimum annum habent, ex gravibus solum causis admittuntur [98].

Ex iure communi nullus limes aetatis signatus est.

In Constitutionibus ad validitatem aut ad liceitatem aetas maior quam Codex praescribit, requiri potest (cf. can. 542 § 1) [99].

Anni computandi sunt ad normam can. 34 § 3 n. 3, scilicet, si terminus a quo non coincidat cum initio diei, primus dies (nativitatis) ne computetur.

Si quis ex e r r o r e in novitiatum admittatur non completo decimo quinto aetatis anno, admissio invalida est per se. Neque firmatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit. Attamen cum voluntas Superioris et alumni perduret, virtualis admissio a d i e requisitae aetatis sufficere videtur, ut servatis servandis alumnus valide ad professionem admittatur [100].

Utile per inutile non vitiatur dicitur in Reg. iuris 37 in VI°. Excipiendus esset casus, in quo ad valorem receptionis in novitiatum ex iure particulari forma determinata et expressa praescripta esset.

3. Qui Religionem ingrediuntur **vi, metu gravi aut dolo inducti** [101], vel quos Superior **eodem modo** inductus recipit (can. 542 n. 1) [102].

Effectus vis, metus gravis, doli esse debet ingressus ipse, non ingressus adiuncta extrinseca. Si quis, ex. gr. velit libere ingredi, sed non ita celeriter [103].

---

[97] A. A. S. III (1911) p. 30 ss.

[98] Cf. Vermeersch, De religiosis Institutis et Personis I n. 104, 3. Dispense d'age in: Revue des Comm. rel. IV (1928) p. 89-90.

[99] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 9 nota 154.

[100] Cf. etiam infra n. 241; n. 243; contrariam sententiam tenet Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 304; Matthaeus a Coronata hoc concedit tantummodo, si Superior expresse vel facto aliquo implicite declaraverit in ipso actu admissionis se velle admittere novitium a die quo ipse aetatem necessariam attigerit l. c. p. 712 nota 9.

[101] Unice vel principaliter inducti.

[102] Cf. G. Oesterle O. S. B., De relatione inter metum gravem et invaliditatem novitiatus et professionis in: Com. pro Rel. XV (1934) p. 386-411.

[103] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 13.

Vis autem est maioris rei impetus qui repelli non potest [104]. Actus quos persona sive physica sive moralis ponit ex vi extrinseca, cui resisti non possit (absoluta) pro infectis habentur (can. 103 § 1), sunt ipso iure invalidi et si contra ius sint non imputantur (cf. can. 2205 § 1). Si vis relativa adesset actus validi sunt et si contra ius egerit, actus imputabiles censentur. In praxi autem applicari possit regula de metu gravi.

Metus est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio [105].

Actus positi ex metu gravi et iniuste incusso vel ex dolo valent, nisi aliud iure caveatur; sed possunt ad normam canonum 1084-1089 per iudicis sententiam rescindi sive ad petitionem partis laesae sive ex officio (can. 103 § 2).

Sufficit relative gravis metus, qualis etiam metus reverentialis esse potest; debet esse externe incussus idque a causa libera non necessaria. Effectus causae necessariae aequiparatur metui ab intrinseco. Non distinguitur hic inter metum iustum et iniustum nec in candidato, qui nunquam iuste cogi posse videtur, nec in Superiore [106], nec distinctio fit inter metum directum et indirectum. Etiam metus indirectus ingressum redderet invalidum.

Ex can. 6 n. 2 et 4 metus gravis debet intelligi ex iure antiquo, idest metus mali temporalis, ex. gr., mortis, exsilii, derelictionis, verberum, contumeliarum, exhereditationis, longae indignationis paternae etc., numquam autem timor divinae vindictae, scilicet ex gravi metu inferni [107].

Dolus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumveniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita [108]. Ideo non omne mendacium (mendacium nudum) est dolus.

In iure poenali dolus est deliberata voluntas violandi legem.

Dolus potest esse cum errore substantiali coniunctus et tunc ex iure naturae et ex iure positivo hac de causa inducit actus nullitatem (cf. can. 109). Aliter si ageretur de errore accidentali.

Ut omne dubium pellatur, merito dicit Larraona [109], adspi-

---

[104] D. 4, 2, 2.

[105] L. 1 D. IV 5.

[106] Vermeersch, Theol. mor. III p. 99 n. 114.

[107] Jombart apud Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 55.). Vermeersch-Creusen, o. c. p. 484 n. 675 (627) dicunt: Non ergo consideratur ex. gr. timor vindictae divinae fulgure, terrae motu (secus si vivida hortantis repraesentatione) incussus.

[108] L. 1 § 2. D. IV 3.

[109] In Com. pro Rel. XVII (1936) p. 17; cf. Bidagor S. I., Periodica XX, 60*-73*.

rantes opportune monendi sunt non solum de impedimentis, sed et de requisitis et de momento simulationis.

Impedimentum hoc non ex iure naturae status religiosi, sed ex iure canonico provenit.

Huic canoni parallelus est can. 572 § 1 n. 4 pro emissione professionis. Inter se autem differunt, quia in can. 542 vis, metus, dolus non solum ex parte candidati uti in can. 574 § 1 n. 4, sed etiam ex parte Superioris inspiciatur.

Qui aliquem in Religionem ingredi cogit, gravem iniuriam generaliter committit, cum in statu eligendo quilibet liber sit.

Concilium Tridentinum in eos, qui mulierem cogunt [110] ad ingrediendum Conventum aut sine iusta causa impediunt, excommunicationem infligebat, quae ipso facto incurrebatur et nemini reservata erat [111].

Anathemati Sancta Synodus subiicit omnes et singulas personas, cuiuscumque qualitatis vel conditionis fuerunt. Tam Clericos quam Laicos, saeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, si quomodolibet coegerunt aliquam virginem vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem, praeterquam in casibus in iure expressis, ad ingrediendum Monasterium vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque Religionis, vel ad emittendam professionem, quique consilium, auxilium vel favorem dederunt, quique scientes eam non sponte ingredi Monasterium aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel praesentiam vel consensum vel auctoritatem interposuerunt. Simili quoque anathemati subiicit eos, qui sanctarum virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impediverunt.

Codex partim rem mutat statuendo: Excommunicatione nemini reservata ipso facto plectuntur omnes, qualibet etiam dignitate fulgentes, qui quoquo modo cogant sive virum aut mulierem ad Religionem ingrediendam vel ad emittendam religiosam professionem tam sollemnem quam simplicem, tam perpetuam quam temporariam (cf. can. 2352) [112]. Etsi de Religione iuris dioecesani dumtaxat agatur, excommunicatio can. 2352 incurritur.

Excommunicatio autem non aderit, si agatur de coactione ad ingrediendum postulatum, aut si agatur de patre, qui filiam suam, quamvis invitam, alicui Domui Religiosarum educationis causa dumtaxat tradit.

Postulatus computari potest, etsi quis vi coactus eum peregerit.

---

[110] De duobus casibus iuris prioris de obligatione ingrediendi monasterium cf. c. 18 et 19 X. De conversione coniugatorum, III, 32, cf. etiam c. 148.

[111] Sess. XXV c. 18 de Regul.

[112] Cf. etiam can. 103.

In textu quidem dicitur: Qui Religionem ingrediuntur. At in casu nomine Religionis intelligitur novitiatus uti ex contextu patet. Ceterum Postulatus non requiritur ad valorem novitiatus.

Licitum est aliquem inducere ad statum religiosum amplectendum[113], nisi inductio variis circumstantiis vitietur, ex. gr. si quis alium inducat praecipitanter sine sufficienti probatione, si quis inducat aliquem maioris perfectionis capacem in Religionem minoris perfectionis[114].

Etsi quis ab ingressu in Religionem arceri non debeat, non tamen excluditur, ut, ex. gr. parentes vocationem filii aut filiae examinare possint, utrum habeatur subita et brevissima inclinatio dumtaxat an vera vocatio.

Notat Prümmer[115]: Is, qui alium vi, metu, fraude vel dolo avertit ab ingressu in Religionem, peccat contra iustitiam et ad restitutionem tenetur cum erga eum, quem avertit, tum erga Religionem, in quam is voluit ingredi, si aliquod notabile damnum materiale inde ortum sit[116]. Is vero, qui alium avertit ab ingressu in Religionem sine causa quidem rationabili, consiliis vel importunis precibus vel promissionibus, sed absque vi, metu, fraude, peccat graviter contra caritatem tantum. Ingressus enim in Statum religiosum est magnum bonum et donum Dei, quodsi quis a consequendo tanto bono indebite impeditur, magnum damnum patitur, immo aliquando in grave periculum salutis aeternae iniicitur.

Superior in casu can. 542 n. 1 est persona physica, moralis aut collectiva, cui admissio ad normam can. 543 competit. Superiores maiores vel sunt soli vel cum Capitulo seu Consilio.

Si facultas admittendi soli Superiori competat et hic vim, dolum, metum passus non sit, sane autem Consilium in votatione, tunc admissio non erit invalida.

Nihil refert an vis, metus, dolus a partibus proveniant vel a tertia persona, nec interest quo fine vel qua intentione inferantur.

4. **Coniux,** durante matrimonio (can. 542 n. 1).

Hoc valet, etsi una pars consentiat in alterius ingressum.

Antea coniugati etiam matrimonio consummato, consentiente altera parte, Religionem ingredi potuerunt. Quae altera pars ipsa in Religionem ingredi aut, si iam in provectiore aetate erat

---

[113] S. Thomas, Sum. theol. 2, 2 q. 189 a. 9 dicit: Inducentes alios ad Religionem non solum non peccant, sed magnum praemium merentur.

[114] Prümmer, o. c. p. 265 n. 201.

[115] O. c. p. 266 q. 202.

[116] S. Alphons., Theol. mor. l. 3 n. 662, 5.

et nullum periculum incontinentiae adfuit, in saeculo simplex votum castitatis emittere debuit[117]. Sine libero consensu alterius partis professio invalida fuit; pars sic ingrediens Religionem ius petendi debitum amisit, at debitum restituta vita coniugali praestare debuit[118].

Pariter pars intra duos primos menses post initum, at non consummatum matrimonium in Religionem ingredi potuit sine licentia alterius[119]. Quae dispositiones prioris iuris Codice per can. 1111 et can. 543 n. 1 abrogatae sunt. Si matrimonium contractum est, coniuges sine apostolica licentia in Religionem ingredi non possunt et nihil refert, utrum matrimonium consummatum sit necne, utrum altera pars consensum praestet necne.

Quod tamen impedimentum ita intelligi debet, ut solum tandiu valeat, quandiu matrimonium, quod ad vinculum attinet, solutum non sit. Vinculum cuiusque matrimonii morte solvitur. Matrimonium non consummatum inter baptizatam et partem non baptizatam, dissolvitur, a) tum ipso iure per sollemnem professionem religiosam, b) tum per dispensationem a Sede Apostolica ex iusta causa concessam utraque parte rogante vel alterutra, etsi altera sit invita (cf. can. 1119).

Sine licentia Sanctae Sedis non possunt valide recipi ad novitiatum coniuges, nec coniux innocens nec coniux culpabilis, quamvis etiam perpetuam separationem (perpetuum divortium) respectu tori et mensae legitime obtinuerint[120].

Viduus aut vidua iure communi non arcentur ab ingressu in novitiatum.

Nec sponsalia, etsi ad normam iuris (cf. can. 1017) contracta obstant ingressui et admissioni in Religionem, cum implicitam conditionem contineant: Nisi status perfectior eligatur, neque reviviscunt, si postea quis ex Religione egreditur, cum agatur de statu, qui est iuridice incompatibilis cum matrimonio; fraude posthabita, quia fraus nemini patrocinari debet[121].

Effectum dissolutivum reservant aliqui auctores[122] pro-

---

[117] C. 1, 4, 8, 12, 13, 16, 17 X 3, 32; c. un. de voto in VI°.

[118] Cf. c. 3, 12 X 3, 32.

[119] C. 2 X, III, 12.

[120] Prümmer, o. c. p. 268 q. 204.

[121] Cf. Schaefer, Das Eherecht[8 u 9] p. 55 s. Quidam auctores (Goyeneche, De Religiosis p. 82 s.) putabant impedimentum cessare in separatione perpetua (cf. can. 1130), at recte negatur, cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 72 nota 195 textus clarus dicit: Durante matrimonio. Matrimonium proprio loquendo perdurat in casu.

[122] Pejška, Ius can. Rel. p. 8; Wernz-Vidal, IV n. 105.

fessioni perpetuae, alii [123] etiam professioni temporariae, denique alii [124] extendunt hunc effectum merito ad simplicem ingressum in novitiatum.

5. Qui obstringuntur [125] vel obstricti fuerunt **vinculo professionis religiosae** (can. 542 n. 1).

Quaelibet professio religiosa sive temporaria sive perpetua, in Religione iuris pontificii aut dioecesani, in Ordine vel Congregatione sufficit.

Apostatae, fugitivi, dimissi [126] a votis in Religione emissis non soluti (cf. can. 672) tenentur ad claustra redire, pariter exclaustrati, si cesset indultum exclaustrationis, ideoque non indigent licentia apostolica, si in eandem Religionem revertuntur. Saecularizati autem, dispensati [127] aut soluti a votis [128], cum iam obstricti votis sint, licentiam apostolica ad admissionem in novitiatum habere debent, etsi professionem tantum temporariam emiserint in Religione iuris tantum dioecesani, etiam in casu, quo saecularizati aut dispensati in eandem Religionem iterum ingredi vellent nec in Societates sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis publicis admitti possunt.

Ab his casibus distinguendus est legitimus transitus in aliam Religionem (cf. can. 632 ss.) [129].

Impedimenta, quae ingressui in priorem Religionem obstabant et de quibus dispensatio pro valido ingressu concessa fuit, non reviviscunt.

Ii, qui tantummodo novitii aut postulantes in aliqua Religione fuerunt, ab isto impedimento non tanguntur. Decreta S. Congregationis de Religiosis, 7 sept. 1909, pro Religione virorum et, 4 ian. 1910 [130], pro Religione mulierum Codice mitigata sunt. Pariter ante Codicis promulgationem admissio dimissorum, qui a votis in Religione emissis non soluti erant, in eandem aut aliam Religionem sine licentia apostolica invalida fuit [131].

---

[123] Gasparri, De matrimonio (1932) I n. 123; Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 71.

[124] Cappello, De Sacram. III n. 119.

[125] Cf. etiam can. 632.

[126] Si Clerici sint ad normam Codicis recipi iterum debent (cf. can. 671, 672).

[127] Cf. can. 640 § 2; 669 § 1; 672 § 1.

[128] Quia tempus professionis elapsum fuit vel quia ad renovationem professionis non admissi sunt.

[129] Infra n. 515.

[130] A. A. S. I (1909) p. 700 s., II (1910) p. 63 s.

[131] A. A. S. III (1911) p. 238 n. 20.

Etiam is, qui absolutis votis temporariis Religionem dereliquit vel ad professionis renovationem non admissus erat, eget pontificia dispensatione, ut in eadem Religione iterum ad novitiatum admittatur [132].

Si autem professio fuit invalida, praeceptum non urget.

Cum promissio, etiam iurata manendi in Societate sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis publicis non sit vinculum professionis religiosae, admissio talis Sodalis in Religionem fieri potest sine interventu Sanctae Sedis [133].

Cum professio religiosa (vel consecratio aut promissio) aut vota privata, quae quandoque emittuntur in Societatibus sine votis in articulo mortis emissa expleto nondum novitiatu praeter participationem gratiarum spiritualium nullum alium effectum iuridicum producat [134], non obstat validae et licitae admissioni in aliam vel eandem Religionem.

6. Hi quibus imminet poena ob **grave delictum** commissum de quo accusati sunt vel accusari possunt (can. 542 n. 1) [135].

Ratio istius praecepti invenitur in eo, quod ex una parte timendum sit, ne minime moti recta intentione, sed potius ad evitandam legum et iudiciorum severitatem, ut iam Sixtus V in sua const. *Cum de omnibus,* 26 nov. 1587, dicebat, ingredi velint; ex altera parte, ut periculum infamiae etc. a Religione arceatur.

Nullitatem professionis in citata const. et in const. *Ad Romanum,* 21 oct. 1588 [136], Clemens VIII in sua const. *In suprema Ecclesiae,* 2 april. 1602 [137], sustulit.

Delinquentes quandoque per ingressum in Religionem privilegium fori obtinere studuerunt.

Nihil refert, num actio instituatur apud iudicem ecclesiasticum aut civilem, impedimentum non tangit eos reos, qui nullo serio accusationis periculo obnoxii sunt.

Aliud dicendum, si ageretur de transgressione legis civilis poenalis, quae inique lata est contra Ecclesiam. Tunc non quaestio esse potest de delicto, de quo in canone.

---

[132] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 13 s.

[133] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 238; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 691 n. 570.

[134] Cf. supra n. 260.

[135] Cf. can. 1702 ss.

[136] Gasparri, Fontes I p. 304 n. 164 § 17.

[137] Bull. Rom. X p. 768, 3.

Quibus poena imminet, idest qui non in remoto, sed in proximo (immediato) poenae periculo versantur.

Si poena non imminet, ex. gr. propter probationem difficillimam, propter defectus testium etc. impedimentum non urget.

Delictum in casu can. 542 n. 1 intelligi debet secundum sensum et terminologiam canonicam [138].

Delictum autem supponit legem poenalem legitimam [139] (cf. autem can. 2222 § 1).

Nomine delicti, iure ecclesiastico, intelligitur externa et moraliter imputabilis legis violatio cui addita sit sanctio canonica saltem indeterminata (can. 2195 § 1).

Delictum autem debet esse publicum. Delictum est publicum, si iam divulgatum est aut talibus contigit seu versatur in adiunctis ut prudenter iudicari possit et debeat facile divulgatum iri (can. 2197 n. 1). Delictum est occultum, quod non est publicum; occultum materialiter, si lateat delictum ipsum; occultum formaliter, si eiusdem imputabilitas (can. 2197 n. 4).

Si delictum iam a multis annis ita praeteritum est, ut iam non sit locus actioni, tunc poena non imminet, proindeque delictum hic non habetur.

Omnis criminalis actio perimitur morte rei, condonatione legitimae potestatis, et lapsu temporis utilis ad actionem criminalem proponendam (can. 1702).

Firmo praescripto can. 1555 § 1 de delictis Sacrae Congregationis S. Officii reservatis, tempus utile ad actionem criminalem proponendam est triennium, nisi agatur: 1. De actione iniuriarum, quae uno anno perimitur; 2. De actione ob delicta qualificata contra VI et VII divinum praeceptum, quae quinquennio perimitur; 3. De actionibus ob simoniam vel homicidium, contra quae actio criminalis decennio perdurat (can. 1703).

Sublata per praescriptionem actione criminali: 1. Non est hoc ipso sublata actio contentiosa, forte ex delicto orta, ad damna sarcienda; 2. Ordinarius remediis can. 2222 § 2 statutis uti adhuc potest (can. 1704).

Praescriptio in contentiosis currit ex quo actio primum potuit iure proponi; in criminalibus, a die patrati delicti (can. 1705 § 1).

Si delictum habeat tractum, ut vocant successivum, non currit praescriptio, nisi a die qua delicti tractus cessaverit (can. 1705 § 2).

In delicto habituali vel continuato praescriptio non decurrit nisi post ultimum actum; et conventus ob aliquem criminosum actum non praescriptum, tenetur de antiquioribus, qui cum eodem actu connectuntur, etiamsi singulatim sumpti ob praescriptionem excluderentur (can. 1705 § 3).

In canone dicitur grave delictum. Non sufficit quodlibet delictum, sed debet induere aliquam specialem gravitatem.

Si quis poenam iam solvit [140], vel in iudicio absolutus est,

---

[138] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 141-143.

[139] Actio seu accusatio criminalis uni promotori iustitiae, ceteris omnibus exclusis, reservatur (cf. can. 1934) in Ecclesia.

[140] Nunc hoc est certum, in iure antiquo probabile, cf. Piat, I p. 71 not. 221; cf. S. Thomas, Opusc. Contra pestiferam doctrinam retrahentium homines a Religionis ingressu cap. 5.

etsi reus aut si quis delictum, de quo accusatus et condemnatus est, non commisit, vi iuris communis quidem admitti potest, de iure particulari autem forsitan habentur leges, quae admissionem sub poena illiceitatis, immo invaliditatis prohibent.

7. **Episcopus** sive residentialis [141] sive titularis, licet a Romano Pontifice sit tantum designatus [142] (can. 542 n. 1).

Ratio in eo est, quod Episcopus residentialis per captam canonicam possessionem Dioecesi intime coniungitur [143], si de Episcopo titulari aut residentiali agatur, qui possessionem Dioecesis nondum adeptus est, iam natura sua convenieus est, ut primo a Romano Pontifice licentiam obtineant, qui eos ad talem dignitatem in Ecclesia designavit.

Designatio tunc habetur, cum Sancta Sedes per actum authenticum, etsi non publicum alicui nominationem seu designationem in sedem episcopalem communicavit, quod iam ante consecrationem vel praeconizationem in Consistorio fieri potest. Per electionem Capituli cathedralis, per praesentationem aut designationem (nominationem) ab alia persona aut a Statu civili factam impedimentum non oritur, usque dum Romanus Pontifex confirmationem vel nominationem dederit et notificaverit.

Per designationem [144] Romanus Pontifex iam manum apposuit, proinde agitur de causa maiore ipsi Romano Pontifici reservata (cf. can. 220).

Episcopus, qui legitime dignitati, residentiali vel titulari renuntiaverit ita ut nullum titulum amplius habeat, resignatione accepta, in Religionem ingredi potest.

Alii Praelati praeter Episcopos, etsi Ordinarii locorum sint, non comprehenduntur.

8. Clerici [145] qui ex instituto Sanctae Sedis **iureiurando** tenentur operam suam navare in bonum suae Dioecesis vel Missionum, pro eo tempore quo iurisiurandi obligatio perdurat (can. 542 n. 1) [146].

Iusiurandum ab Episcopo ante ordinationem impositum

---

[141] Cf. can. 334.

[142] Proinde non iam praeconizati sunt.

[143] Cf. c. 2 X de transl. I, 1.

[144] Distinguenda est a captione possessionis Dioecesis (cf. can. 334 § 2).

[145] Cf. can. 108 § 1. Alumni, qui tonsuram non recipiunt, non considerentur hic.

[146] G. Arendt, S. I., De can. 542 et 981 deque libero clericorum ingressu in Religionem in: Ius Pontif. IV (1924) p. 183-186.

non sufficit ad impedimentum hoc contrahendum, Sancta Sedes dumtaxat potest vim irritantem iuriiurando adiungere.

Cum hac iurata obligatione ex instituto Sanctae Sedis quae, ex. gr. in variis Collegiis in Urbe [147] suscipitur, ingressus in Religionem coniungi non potest. Sancta Sedes autem potest in casu ex legitima causa licentiam ingrediendi in Religionem concedere. Institutum Sanctae Sedis significat in relato canone quidpiam magis speciale ideoque non agitur de iis, de quibus in can. 981 dicitur nempe [148]: Si ne unus quidem ex titulis, de quibus in can. 979 § 1, praesto sit, suppleri potest titulo servitii Dioecesis, et in locis S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis, titulo Missionis, ita tamen, ut ordinandus, iureiurando interposito, se devoveat perpetuo Dioecesis aut Missionis servitio, sub Ordinarii loci pro tempore auctoritate (can. 981 § 1) [149].

Ob iuramentum servitii Dioecesis ingressus in Religionem non est exclusus, cum hic habeatur permutatio tantummodo tituli; in relatione ad id, quod iuramentum in se continet, etiam per ingressum in Religionem satisfit [150]. Ceterum Religiosus etiam Dioecesi inservit et transitus fit de licentia Sedis Apostolicae. Si titulus servitii Dioecesis cum beneplacito Sanctae Sedis mutatur, impedimentum per se cessat.

Formula autem tituli Missionis hucusque recepta ingressum in Religione a Sede Apostolica pendentem reddit.

Iuramentum Missionis non illam clausulam tantum comprehendit quam ius commune imponit in can. 981 § 1, idest sese devovendi perpetuo Missionis servitio, sed ex instituto S. Sedis adest praeterea alia clausula scilicet clausula de non ingrediendo Religionem absque venia S. Sedis. Quaeritur ergo an verba: ex instituto S. Sedis iureiurando intelligenda sint non solum de iureiurando quod in Collegiis Pontificiis emittitur, sed etiam de iureiurando Missionis, non quatenus comprehendit clausulam can. 981 § 1, sed quatenus additam clausulam de non ingrediendo Religionem absque venia S. Sedis.

---

[147] In Collegiis S. Cong. de Prop. Fide subiectis; in Coll. Germanico-Hungarico alumni spondent servitium trium annorum in Europae partibus septentrionalibus et non conceditur per istud tempus optio vitae religiosae. Similis obligatio habetur in Collegio Americae Septentrionalis, Scotiae, Hiberniae.

[148] Titulus ordinationis est cautio requisita ad congruam ordinandi sustentationem.

[149] Cf. Periodica XIII (1925) p. (145)-(151), (213-215); Il Monitore ecclesiastico 1924 p. 311 s., 367 s. Blat, De personis p. 596.

[150] Aliter Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 291.

Affirmative dicendum esse videtur cum una eademque clausula sit et proveniat eodem modo a S. Sede [151].

Primum decretum, quod iusiurandum alumnis Collegiorum Pontificiorum ad Missiones destinatis imponebat, emanatum est a S. Congr. de Propaganda Fide ex speciali mandato Urbani VIII, die 21 nov. 1625. Const. Alexandri VII *Cum circa,* diei 20 iulii 1660, decretum et formulam iurisiurandi modificavit. Instructio S. Congr. de Propaganda Fide, diei 27 aprilis 1871, circa titulos ordinationis declaravit disciplinam circa titulum missionis.

Multo minus ingressui in Statum religiosum hoc obstat, quominus Seminarium expensas ad sustentationem Clerici facere debuerit.

Qui durante studio in Statum religiosum ingredi cogitat, per se non obligatur, ut Episcopo aut Superiori rem manifestet [152], nisi forte stipendia seu pensio pro ipso alendo in Seminario eo praecise et exclusive fine data sint, ut pro solis Clericis saecularibus serviat. Hoc in casu autem de liceitate dumtaxat dici potest [153].

Si quis contra normas 1-8 nihilominus in novitiatum admissus fuerit, admissio **invalida est,** etsi nulla culpa ex parte candidati aut Superioris religiosi intercedat. Nulla ignorantia legum irritantium aut inhabilitantium ab eisdem excusat, nisi aliud expresse dicatur (can. 16).

Normae prioris iuris communis abrogatae sunt. Dispensationem quidem Sedes Apostolica concedere valet, penes quam quoque solum id est, si de Congregationibus iuris dioecesani agatur.

9. Ad validitatem novitiatus praeterea praescribitur, ut novitiatus per annum integrum et continuum in Domo novitiatus perduraverit (can. 555 § 1 nn. 2-3).

Si longius tempus in Constitutionibus pro novitiatu praescribatur, illud ad validitatem professionis non requiritur, nisi in eisdem Constitutionibus aliud expresse dicatur (can. 555 § 2).

In Religionibus in quibus duae sunt Sodalium classes, novitiatus pro altera classe peractus, pro altera non valet (can. 558).

Pariter normae observari debent, quae a singulis Constitu-

---

[151] Rationes pro et contra explicat Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 236-241.

[152] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 487 n. 680 (632).

[153] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 692 n. 570.

tionibus Religionum ad validitatem praescriptae sunt (cf. can. 542 ante n. 1). Quae normae autem canonibus Codicis contrariae esse non debent.

Decreta S. Congregationis de Religiosis, 7 sept. 1909[154], et 4 ian. 1910, quibus admissio quorundam postulantium in Religionibus sub poena invaliditatis prohibita erat, in Codicem non relata ideoque abrogata sunt (cf. can. 6 n. 6); immo norma decreti *Ecclesia Christi,* 7 sept. 1909, opposita est praescriptis novi iuris Codicis (cf. can. 22).

B. **Illicite,** sed valide ad novitiatum **admittuntur:** 221

1. **Clerici in sacris constituti,** inconsulto loci Ordinario aut eodem contradicente ex eo, quod eorum discessus in grave animarum detrimentum cedat, quod aliter vitari minime possit (can. 542 n. 2).

Benedictus XIV in epistola *Ex quo,* 14 ian. 1747[155], statuit normas circa ingressum Clericorum in Religionem.

Compendium doctrinae anterioris et accuratam declarationem exhibuit Benedictus XIV in sua epistola *Ex quo dilectus,* 14 ian. 1747.

Cum dicatur: inconsulto[156] per se licentia positiva non requiritur, sufficit consultatio. Haec consultatio praescribitur propter obedientiam Ordinario loci a Clericis debitam (cf. can. 127) ac etiam propter provisionem officiorum faciendam (cf. can. 188 n. 1; 584)[157].

Praeterea requiritur in casu necessitatis Dioecesis, ut Ordinarius non contradicat.

Ex alia ratione ac praedicta Ordinarius loci ingressum prohibere aut ab eo arcere nequit, etsi ipsi bonis Seminarii vel Dioecesis sustentati et educati sint. Iudicium de detrimento spectat ad Ordinarium loci salvo recursu Clerici ad Sanctam Sedem[158]. Datur recursus ad Sanctam Sedem, idest ad S. Congregationem de Religiosis vel ad S. Congregationem Concilii[159]. Merito notat Prümmer[160]: In praxi rarissime videtur expedire, ut Ordinarius loci deneget ob hanc solam causam Clerico licentiam amplectendi Statum perfectionis. Etenim talis Clericus, postquam

---

[154] A. A. S. I (1909) p. 700 s., A. S. S. II (1910) p. 63 s.
[155] Gasparri, Fontes II p. 45-54 n. 374.
[156] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 487 n. 682 (634).
[157] De vacatione beneficii cf. can. 584, 585.
[158] Cf. Litt. Bened. XIV *Ex quo,* 14 ian. 1747.
[159] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 245 s.
[160] Manuale theol. mor. II p. 243.

factus est Religiosus, solet adhuc efficacius laborare pro salute animarum.

Clerici ordinum minorum a fortiore alii Seminaristae per se libere possunt ingredi Religionem; non sufficeret ergo qualitas negativa maioris boni privatio, at aequitas naturalis postulat, ut Episcopus de intentione ingrediendi Religionem certior fiat. De litteris testimonialibus cf. can. 544 § 3 (infra n. 225 d).

Si Ordinarius loci non consentiat in ingressum, res in devolutivo Sanctae Sedi dirimenda deferatur.

2. **Aere alieno gravati** qui solvendo pares non sint (can. 542 n. 2).

Iam Sixtus V in sua const. *Cum de omnibus,* diei 26 nov. 1581, et Clemens VIII in sua const. *In Suprema,* diei 2 aprilis 1602, disciplinam hac in re declaraverunt; cf. etiam Normae in art. 61. Poenae contra Superiores admittentes aere alieno gravatos in Codice I. C. non conservantur; praeterea nunc dicitur aere alieno gravati, antea qui ingenti aere alieno gravantur.

Ante Codicis promulgationem auctores dicebant ex iure naturae debita ingressum in Religionem prius solvenda esse, nisi debitor nimio incommodo, ex. gr. per dilationem (tres annos) per probabile periculum peccatorum vel amittendae vocationis excusatur.

Obligatio naturalis [161], cum sit opus praeceptum, praecedit operi consilii. Supponitur autem, ut de debitis iuridicis agatur, idest ex titulo oneroso, ex. gr. mutuo, contractu, delicto, non de debitis ex liberali promissione [162] vel ex caritate vel ex fidelitate. Debita in materia gravi, immo notabili, etiam certa esse debent. Etiam creditores certi esse debent, proinde impedimentum non viget, si restitutio pauperibus vel causae piae facienda esset.

Si quis contraxerit aes alienum, quod solvere potest tempore opportuno vel ex foenore vel alio modo, ex. gr. per assumptionem obligationis ex Religione ipsa per se admitti potest, sed in singulis casibus prudenter procedendum erit [163].

Si res pacifice composita aut si solutioni a creditoribus renuntiatum sit, etiam ex parte tribunalis, eo modo ut creditores debitorem de debitis iuridice non urgeant, impedimentum non exsistit; etiam tunc non habetur, cum praescriptio legitima op-

---

[161] Cf. Vermeersch, De Religiosis I p. 92 n. 149.
[162] Vleider, o. c. p. 280.
[163] Prümmer, o. c. p. 269 q. 205

poni potest, quamvis in conscientia obligatio sustineatur [164]; pariter impedimentum non aderit, si consensus creditorum ita habetur, ut contra debitorem in foro externo actio non amplius instituatur [165].

Si nulla spes habeatur, ut debitor suis obligationibus satisfacere possit, aut si tantummodo parti debitorum satisfacere valeat, at non aliis, aut si in saeculo exponatur probabili periculo amittendae salutis aeternae ratio petendae dispensationis aderit, supposito, quod nullum detrimentum ex parte legum civilium Religioni oriri potest.

Impedimentum autem remanet, etsi adesset impossibilitas solvendi. In casu autem dispensatio peti posset.

Nec rationes morales, idest bonum spirituale debitoris excusant ab impedimento. Nam bonum Religionis, quod in his impedimentis directo attenditur, cuilibet bono privato praeponderat. Scandala, turbationes litesque evitanda sunt.

Superiores illicite recipientes aere alieno gravatum tenentur creditoribus postea satisfacere, si scienter hoc fecerunt [166].

3. Reddendae rationi **obnoxii** aut aliis saecularibus negotiis **implicati**, ex quibus lites et molestias Religio timere possit (can. 542 n. 2) [167], secus non, ex. gr. si patrimonium superabundans adsit, si cautio praestetur.

Pari modo iam Sixtus V in const. *Cum de omnibus*, 26 nov. 1587, praescripserat, si ageretur de litibus et molestiis ipsi Religioni vel Sodalibus imminentibus. Clemens VIII in const. *In suprema*, 2 aprilis 1602, id confirmavit, non autem sub poena invaliditatis. In Normis (1901) art. 61 n. 7 impedimentum continebatur.

Nihil refert, num e privata [168] aut publica causa ratio reddenda sit [169].

Si praescripta liberatio ab administratione aut responsabilitate facta sit, admissioni nihil obstat [170].

4. **Filii qui** parentibus, idest patri vel matri, avo vel

---

[164] Saltem quoad impedimentum iuris positivi; remanet, ut bene notat Larraona, impedimentum iuris naturalis cum exceptionibus quas pro hoc antiqui admittebant: Com. in Rel. XVIII (1937) p. 12 nota 316.

[165] Ex. gr. administratores, tutores, quibus nondum liberatio facta est.

[166] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 13.

[167] Cf. can. 987 n. 3.

[168] Ex tutela, ex cura, ex haereditate.

[169] Ecclesiastica vel civilis, ex. gr. exactor tributorum.

[170] Brandys, o. c. p. 13.

aviae[171], in gravi necessitate constitutis, **opitulari** debent[172], et **parentes**[173] quorum opera sit ad liberos alendos vel educandos necessaria[174] (can. 542 n. 2)[175].

A fortiore in extrema vel quasi extrema necessitate hoc valet, non autem in necessitate communi[176].

Obligatio parentes inopes aut infantes in necessitate temporali seu materiali adiuvandi est iuris naturalis, proinde praecedit vocationi ad Statum religiosum, etsi quis votum ingrediendi emiserit. Optime dicit Suárez[177]: Quando necessitas sit tanta, ut sufficiat ad illam obligationem ingrediendi in Religionem tollendam, non habet certam regulam praeter prudens arbitrium: explicatur autem a doctoribus per has circumstantias, si necessarium esset parentibus mendicare vel servire aliis cum magno dedecore, iuxta conditionem suarum personarum; vel si cogantur ... multa incommoda corporalia pati ut aegritudinem, famem, nuditatem, frigus et similia, quae omnia non absolute tantum, sed etiam respective considerata qualitate personarum pensanda sunt, ut prudens feratur iudicium.

Si necessitas gravis non sit, dilatio ingressus in Statum religiosum forsan nihilominus suaderi potest[178].

Si pater aut mater in gravi spirituali aut morali necessitate constituti sint, generale principium statui non potest, potius omnia momenta prudenter in Domino ponderanda sunt[179].

De necessitate fratrum et sororum Codex nihil statuit. Quod autem canones de necessitate gravi parentum enuntiant, multi auctores iure meritoque ad extremam necessitatem fratrum et sororum extendunt. Ob necessitatem gravem fratrum aliorumque consanguineorum et affinium nemo ab ingressu in Reli-

---

[171] Secundum Vermeersch-Creusen, o. c. p. 489 n. 685 (637) hoc valet et de abavo vel abavia. Casus sunt improbabiles. De appellatione parentis cf. D. 50, 16, 51 Gaius.

[172] S. Thomas, S. th. 2, 2 q. 101 a. 4 ad 4 q. 189, a. 6.

[173] Idest pater, mater, avus, avia.

[174] S. Thomas, l. c. a. 6; cf. 1 Tim. 5, 8.

[175] In litteris testimonialibus Ordinarius loci referre debet, num propria familia adspirantis auxilio indigeat, cf. can. 545 § 4, infra n. 226; cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 82-88.

[176] In communi necessitate reperitur, qui patitur incommodum non admodum molestum, quale patiuntur ordinarii pauperes, in gravi necessitate reperitur, qui patitur malum grave, sed non diuturnum, vel diuturnum quidem, sed non adeo grave, cf. Noldin, Summa theol. mor. De praec. (1934) n. 75 (2).

[177] Cf. Suárez, De Religione I n. 13 tr. 7 l. 5 c. 5 n. 10-32.

[178] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 489 n. 685 (637).

[179] Ibid.

gionem arcetur, nisi haec in parentum necessitatem refundatur. Ad relinquendam Religionem ex fratrum necessitate Religiosus non obligatur, etsi necessitas sit extrema, quia frater (soror) non tenetur ipsis subvenire plus quam proprius status patiatur [180].

Si mater moriatur, filia, quae optime educationem iuniorum liberorum suscipere potest, non arcetur ab ingressu in Religionem, etsi in casu consilium in saeculo manendi dari possit.

Si filius aut filia parentes solum adiuvare possunt cum extraordinario periculo peccati, ratio petendae dispensationis ab impedimento in quantum nititur iure ecclesiastico aderit. At propter supradictam necessitatem novitius e novitiatu aut Religiosus, professione temporaria cessante, egredi debet, nisi Religio ipsa sufficienter succurrere velit.

Necessitas gravis parentum poterit esse iusta causa, ut durante professione commoratio extra Domum religiosam [181] aut exclaustratio [182], dispensatio a votis obtineatur. Obligatio relinquendi Religionem non exsistere videtur. Nemo enim tenetur alteri in gravi necessitate versanti subvenire cum proprio gravi incommodo. Convenit, ut ipsa Religio pro viribus succurrat necessitatibus parentum.

Ipsa contradictio parentum contra ingressum in Statum religiosum et recusatio licentiae non constituit impedimentum canonicum admissionis, quamvis quandoque ratio legum Status civilis secum ferat necessitatem petendi consensum parentum pro admissione in Religionem [183]. Attamen retinendum est in Ecclesia puberes, etsi minoris aetatis sint in causis spiritualibus, idest in electione Status perfectionis, per se ipsos agere posse sine consensu parentum (cf. can. 1648 § 3).

Candidatus qui supra relatas personas adiuvare debet, ingredi in Religionem potest: a) si ipse in saeculo certo certius eos adiuvare non potest; b) si alii filii adsunt, qui sufficienter providere possunt et volunt; c) si aliunde, ex. gr. ex parte Domus religiosae pro sustentatione consulitur [184]; d) si filiis in saeculo grave et certum perversionis periculum immineret.

Necessitas alimentorum se extendit non solum ad minorem

---

[180] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 88 not. 346.
[181] Cf. can. 606 § 2.
[182] Cf. can. 639.
[183] Brandys, o. c. p. 13.
[184] Generatim ergo, ingressus a filio in Religionem non faciendus, non est unicum medium ad necessitatem parentum subveniendam. (cf. Passerinus de statu hom. q. 186 a. 6 n. 23).

aetatem, sed pro necessitate gravi quocumque tempore ipsi superveniat.

Si pro educatione complenda indubie provisum erit, ex. gr. per materteram etc. impedimentum cessat.

5. Ad sacerdotium in Religione[185] destinati, a quo tamen removeantur **irregularitate** aliove canonico impedimento (can. 542 n. 2)[186].

Secundum auctores[187] impedimenta, quae certo usque ad illud tempus, quo ordines suscipiuntur, cessant, admissioni in novitiatum non obstant. Ideo illi ingredi poterunt, qui, ex. gr. ante ordinationes servitium ordinarium militare implere possunt[188] aut mox rationem reddituri erunt etc. (cf. can. 987).

Idem valet de illis irregularitatibus, quae admissione in Religionem aut professione cessant. Ita, ex. gr. illegitimus (cf. can. 948 n. 1) inter novitios Clericos admitti potest, si professionem sollemnem ante ordinationem (tonsuram) emitteret[189].

Can. 542 n. 2 debet ita intelligi, ut si irregularitas aut tale impedimentum sit iam sublatum, ingressus in novitiatum non ultra impediatur. Possunt autem cessare (extrinsece) per dispensationem, (intrinsece) cessant impedimenta temporanea aut conditionalia (cf. can. 987) transacto tempore vel resoluta conditione.

Si autem irregulares aut simpliciter impediti in novitiatum admissi sunt, sive cum sive sine culpa, sufficit, ut ante ordinationem (tonsuram) dispensatio petatur.

Can. 984. Sunt irregulares **ex defectu**:

1. Illegitimi, sive illegitimitas sit publica sive occulta, nisi fuerint legitimati vel vota sollemnia professi.

2. Corpore vitiati qui secure propter debilitatem, vel decenter propter deformitatem, altaris ministerio defungi non valeant. Ad impediendum tamen exercitium ordinis legitime recepti, gravior requiritur defectus, neque ob hunc defectum prohibentur actus qui rite poni possunt.

3. Qui epileptici vel amentes vel a daemone possessi sunt vel fuerunt; quod si post receptos ordines tales evaserint et iam liberos esse certo

---

[185] Scilicet in Religione clericali, at si casus ferat etiam in Religione laicali; ceterum Religio laicalis potest in Constitutionibus haec impedimenta statuere. Pro iliis, qui ad statum conversorum seu laicorum destinati sunt, non viget per se hoc impedimentum.

[186] Cf. can. 983-992; 987 n. 5: Qui ad ordinarium militare servitium civili lege astringuntur, antequam illud expleverint.

[187] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 490 s. n. 686 (638); Larraona in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 150.

[188] Cf. Decretum *Inter reliquas* infra n. 285.

[189] Iure particulari admissio filii illegitimi quandoque prohibita est.

constet, Ordinarius potest suis subditis receptorum ordinum exercitium rursus permittere.

4. Bigami, qui nempe duo vel plura matrimonia valida successive contraxerunt.

5. Qui infamia iuris notantur [190].

6. Iudex qui mortis sententiam tulit.

7. Qui munus carnificis susceperint eorumque voluntarii ac immediati ministri in exsecutione capitalis sententiae.

Illegitimi possunt recipi, si fuerint legitimati per subsequens matrimonium vel per rescriptum principis vel per professionem sollemnem.

Dispensatio impedimenti non secumfert legitimationem in ordine ad munus Superioris maioris sive in Religione exempta vel non.

Legitimatio natalium in Codice I. C. requiritur ad munus Superioris maioris (cf. can. 504) et pro ingressu ad Religionem candidatorum, qui ad sacerdotium destinantur.

Can. 985. Sunt irregulares **ex delicto**:

1. Apostatae a fide, haeretici, schismatici.

2. Qui, praeterquam in casu extremae necessitatis, baptismum ab acatholicis quovis modo sibi conferri siverunt.

3. Qui matrimonium attentare aut civilem tantum actum ponere ausi sunt, vel ipsimet vinculo matrimoniali aut ordine sacro aut votis religiosis etiam simplicibus ac temporariis ligati, vel cum muliere iisdem votis adstricta aut matrimonio valido coniuncta.

4. Qui voluntarium homicidium perpetrarunt aut fetus humani abortum procuraverunt, effectu secuto, omnesque cooperatores.

5. Qui seipsos vel alios mutilaverunt vel sibi vitam adimere tentaverunt.

6. Clerici medicam vel chirurgicam artem sibi vetitam exercentes, si exinde mors sequatur.

7. Qui actum ordinis, Clericis in ordine sacro constitutis reservatum, ponunt, vel eo ordine carentes, vel ab eius exercitio poena canonica sive personali, medicinali aut vindicativa, sive locali prohibiti.

Can. 986. Haec delicta irregularitatem non pariunt, nisi fuerint gravia peccata, post baptismum perpetrata, salvo praescripto can. 985 n. 2, itemque externa sive publica sive occulta.

Can. 987. Sunt **simpliciter impediti**:

1. Filii acatholicorum, quamdiu parentes in suo errore permanent.

2. Viri uxorem habentes.

3. Qui officium vel administrationem gerunt Clericis vetitam cuius rationes reddere debeant, donec, deposito officio et administratione atque rationibus redditis, libere facti sint.

4. Servi servitute proprie dicta ante acceptam libertatem.

5. Qui ad ordinarium militare servitium civili lege adstringuntur, antequam illud expleverint.

6. Neophyti, donec, iudicio Ordinarii, sufficienter probati fuerint.

7. Qui infamia facti laborant, dum ipsa, iudicio Ordinarii, perdurat.

Adnotatio ad can. 987 n. 1. Ante Codicis promulgationem distinguebatur duplex casus, permansio scilicet in errore et mors in errore.

---

[190] Infamia sive ipso facto (can. 2314 § 1 n. 3; 2320; 2328; 2343; 2351; 2356; 2357) sive per sententiam (c. 2359; 2341 § 1 n. 2).

Codex loquitur dumtaxat de permansione in errore. Olim etiam non solum filii, sed et nepotes ex patre haeretico irregulares fiebant, ideoque valet hic can. 18, non can. 6, n. 4. Causa huius impedimenti est nec delictum nec defectus in sensu specifico, sed quaedam infamia late sumpta, idest scandalum fidelium et conturbatio publicae conscientiae et praeterea periculum perversionis seu inhabilitatis in fide. Post mortem parentum conditio mutatur [191]. Etsi parentes in errore mortui sint, impedimentum non ultra exstitit ideoque filii ad novitiatum licite admitti possunt.

6. **Orientales** in latinis Religionibus sine venia scripto data S. Congregationis pro Ecclesia Orientali (can. 542 n. 2) [192].

Orientales hic sunt ii catholici, qui ad ritum orientalem pertinent, proinde si ritum orientalem legitime mutaverint, impedimentum non habetur.

Iam decreto S. Congregationis de Propaganda Fide, 1 iunii 1885, prohibitum erat, ne Religiones in Ecclesia latina Orientalem ad Statum clericalem sine venia Sanctae Sedis admitterent.

Leo XIII (1878-1903) in litt. apost. *Orientalium*, 30 nov. 1894 [193], statuit: Nulli, utriusvis sexus, Ordini vel Instituto religioso latini ritus, quemquam orientalem inter sodales suos fas erit recipere, qui proprii Ordinarii testimoniales litteras non ante exhibuerit.

In libello supplici secundum litteras Praefecti S. Congregationis de Propaganda Fide, 15 iunii 1912, casus cum omnibus circumstantiis exponi debet. Nomen, ritus, Dioecesis candidati indicentur oportet. Si de viris agatur, dici debet, utrum candidatus Religionem votorum sollemnium an simplicium amplecti velit, utrum in numerum Clericorum an Laicorum admitti desideret [194].

Si autem Orientales in Religionem ritus orientalis ingredi volunt, specialis venia S. Congregationis pro Ecclesia Orientali non requiritur.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 10 nov. 1925, sequens dubium solvit [195]:

An in Religionibus latini ritus sine venia, de qua canon 542 n. 2, licite admitti possint ad novitiatum Orientales, qui,

[191] Cf. Voltas in: Com. pro Rel. III (1922) p. 100-709; Stutz, Geist des Codex p. 933 — aliter Noldin, Blat, Génicot-Salsmans.

[192] Creusen, Admission d'Orientaux au noviciat in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 41.

[193] Gasparri, Fontes vol. III p. 454-459 n. 627 X.

[194] A. A. S. IV (1912) p. 534. De pertinentia ad ritum latinum vel orientalem cf. can. 98.

[195] A. A. S. XVII (1925) p. 583.

proprio retento ritu, praeparantur ad constituendas Domus et Provincias religiosas ritus orientalis.

Resp.: Affirmative.

7. Omnes, qui damnum alteri intulerunt, quod aliter reparare non possunt quam remanendo in saeculo. Hoc sequitur ex iure naturali.

Ii, qui invalide aut illicite ad novitiatum admissi iam sunt, indigent dispensatione Sedis Apostolicae, secus professio futura est invalida aut illicita secundum casum. Si autem impedimentum prohibens, quod ingressum in novitiatum illicite dumtaxat reddebat, iam progrediente novitiatu cessaverit, nihil amplius faciendum esse videtur, cum Codex principaliter de validitate professionis curet.

Si impedimentum impediens a candidato mala fide reticetur, impedimentum fit irritans, si dolus unice vel principaliter causa receptionis fuit [196].

C. De **punitione** eorum, qui contra praecepta supra citata 222
delinquunt, Codex statuit:

Superiores religiosi, qui candidatum non idoneum contra praescriptum can. 542 ad novitiatum receperint [197] pro gravitate culpae puniantur, non exclusa officii privatione (cf. can. 2411).

Poenae infliguntur aut a Superiore competente aut ab Ordinario loci, cui subiecti sunt aut a Sancta Sede.

Praescripta Status civilis validitatem aut licentiam admissionis in Statum Religionis nullo pacto inficere possunt.

3. De iure admittendi ad novitiatum 223

1. Prioribus temporibus admissio ad novitiatum habitum probationis, in ordinibus virorum per Praesulem Monasterii [198] aut decretum Capituli familiae religiosae fiebat. In Congregationibus virorum id a Superiore Instituti aut Provinciae cum suffragio sui Consilii efficiebatur. Sixtus V in sua const. *Cum de omnibus*, 26 nov. 1587 [199], ordinavit, ut admissio ad habitum et professionem per Capitulum Generale seu provinciale fieri deberet. Postea per const. *Ad Romanum spectat,* 21 oct. 1588, miti-

---

[196] Cf. supra n. 220, 3.

[197] Aut sine requisitis litteris testimonialibus contra praescriptum can. 544 ad novitiatum receperint; cf. infra n. 224.

[198] Cf. Regula S. Benedicti cap. 58.

[199] Gasparri, Fontes I p. 299 n. 162 § 4.

gavit praescriptiones [200]. In Italia et insulis adiacentibus e decreto Regulari disciplinae, 25 ian. 1848, candidati per duplex scrutinium examinatorum provincialium et generalium examinari debuerunt. Admissio Monialium ordinarie per suffragium Capituli fiebat. Novitiae Congregationum plerumque a Superiorissa provinciali aut generali cum suffragio Consilii admissae sunt. Const. *Conditae a Christo*, 8 dec. 1900, Ordinario loci, ubi Domus novitiatus exsistebat, facultatem admittendi novitios in Congregationes iuris dioecesani concedebat. Apud Moniales votorum sollemnium interdum mos fuit, ut consensus Episcopi suffragio Monialium accedere deberet [201].

2. Codex statuit: Ius admittendi ad novitiatum et subsequentem professionem religiosam tam temporariam quam perpetuam pertinet ad Superiores maiores cum suffragio Consilii seu Capituli, secundum peculiares cuiusque Religionis Constitutiones (can. 543).

Constitutiones rem ita ordinare possunt, ut Superiori Supremo ius cumulativum cum Superiore simpliciter maiore vel ius exclusivum vel confirmationis competat [202].

Cum in can. 543 dicatur: cum suffragio Consilii vel Capituli, proinde in omnibus Religionibus tale suffragium praescribitur. Constitutiones contrariae abrogatae sunt, nisi confirmatae sunt post Codicis promulgationem. Privilegia contraria quae iam ante publicationem Codicis exsistebant, integra manent secundum can. 4. Natura huius suffragii, utrum sit suffragium consultivum an decisivum, ex Constitutionibus deducendum est, nisi iam ipse Codex rem definiverit, prout in can. 575 § 2 [203], ubi requiritur consilium deliberativum Capituli aut Consilii pro admissione ad primam professionem.

Si iure particulari pro professione perpetua suffragium Consilii aut Capituli deliberationum exigeretur, hoc aestimaretur secundum praxim S. Congregationis de Religiosis practice supra Codicem, etsi theoretice videretur potius contra Codicem [204].

Constitutiones etiam statuere possunt, utrum suffragium Capituli an Consilii requiratur sive localis sive provincialis sive generalis.

---

[200] Gasparri, Fontes I p. 304 n. 104 § 7-11.
[201] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 493 n. 690 (642).
[202] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 9 s.
[203] Cf. infra n. 265.
[204] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 11.

Si Superior maior aliquem ad novitiatum admiserit absque suffragio Capituli vel Consilii, etsi mere consultivo, actus secundum quosdam supra n. 155, 3 nominatos auctores invalidus est, proinde etiam invalidus habendus est novitiatus et invalida professio [205].

Secundum alios supra citatos auctores actus est validus, proinde convalidatio per sanationem a Sancta Sede necessario non requiri debet.

3. Ordinarius loci in Codice nullo canone ut Superior maior Religionis iuris dioecesani nominatur. Ideo novitios admittere non potest, si proprii Superiores admissioni obsistant [206]. Potest autem eos vi Constitutionum admittere ut mandatarius Superioris [207].

E const. *Conditae a Christo* admissio ad professionem Religiosorum in Religionibus iuris dioecesani cum sola licentia Ordinarii loci fieri potuit.

4. De litteris testimonialibus [208] 224

1. Litterae testimoniales sunt documenta a competenti auctoritate ecclesiastica confecta, quae inserviunt ad informandos Superiores maiores de qualitatibus candidati et de capacitate iuridica ad admissionem in Religionem (cf. can. 545).

2. Iam Sixtus V per suam const. *Cum de omnibus,* 26 nov. 1587, (§§ 4, 6) et per const. *Ad Romanum,* 21 oct. 1588, (§ 12. 20, 21) item Clemens VIII in sua const. *In suprema,* 2 april. 1602, (§ 3) praescripserant, ut in Ordinibus votorum sollemnium virorum explorationes de postulantibus ante eorum admissionem ad novitiatum fierent. Pio IX regnante S. Congregatio super Statu Regularium per decreta *Romani Pontifices et Regulari disciplinae,* 25 ian. 1848, non tantum pro Ordinibus virorum, sed etiam pro Congregationibus virorum statuerat [209], ut

---

[205] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. (1922) p. 265; IV (1923) p. 120.

[206] Sed pro ratione qua Religio iuris dioecesani ipsi subiecta est, receptionem candidati efficaciter prohibere posse videtur. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 493 n. 690 (642).

[207] Bonnaert-Simenon, Manuale I. C. n. 641.

[208] L. Bender O. P., Litterae testimoniales voor aspirant-religieuzen in: Ned. Kath. Stem. t. 28 (1928) p. 203-206. H. Jone O. M. Cap., Litterae testimoniales (can. 544) in: Theol.-prakt. Quartalschrift 83 (1930) p. 129-132; Lettres testimoniales in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 179 s.

[209] S. Cong. super Statu Regularium, 25 febr. 1863, declaravit de-

pro candidatis litterae testimoniales Episcopi loci originis et praeterea Episcopi eius loci, in cuius Dioecesi candidatus post decimum quintum annum completum ultra annum commoratus est, requirerentur. Die 1 ian. cuiuslibet anni relatum decretum in omnibus Ordinibus virorum legi debuit. Si praescriptae litterae testimoniales non afferebantur, vestitio et professio quidem illicitae, sed non invalidae fuerunt, ut S. Congregatio super Statu Regularium, 1 maii 1851, declaravit [210].

225 3. De **exhibitione** testimoniorum et litterarum testimonialium Codex statuit:

a) **Pro quavis Religione.** In quavis Religione omnes adspirantes [211] antequam admittantur, exhibere debent testimonium [212] recepti baptismatis et confirmationis (can. 544 § 1).

Testimonium recepti baptismatis et confirmationis candidatus ipse exquirere potest eidemque tradi possunt aliter ac litterae testimoniales proprie dictae [213].

Testimonium recepti baptismatis a parocho loci baptismi conficiendum est (cf. can. 470) vel a Curia Dioecesana. Testimonium confirmationis concedi potest vel a parocho loci, in quo recepta est (cf. can. 798), vel a parocho loci baptismatis (cf. can. 470 § 2) vel a Curia Dioecesana. Documenta conficiuntur a parocho vel a Curia dioecesana.

Praefata testimonia etiam pro Religione iuris dioecesani praescripta sunt.

Iam ante postulatum postulans hoc testimonium afferre debet [214]. In casu extraordinario, ex. gr. si documenta non suo tempore afferantur et candidati aegre ferunt diutius exspectare, candidatus iam antea admitti potest, hac conditione, ut ille fide dignus sit nullumque dubium de receptione baptismi aut confirmationis exsistat. In casu necessitatis, ex. gr. si liber baptizatorum perierit, vel si tempore belli documenta peti seu mitti nequeant etc., probatio iuridica receptionis dictorum sa-

---

cretum, 25 ian. 1848, pro Institutis religiosis mulierum non valere; cf. Vermeersch, De religiosis Institutis et personis II [4], p. 111 ss. Gasparri, Fontes, VI, p. 961, I.

[210] Gasparri, Fontes VI p. 968 n. 912 n. 975.

[211] Sive viri sive feminae. Adspirantes dicitur, quia non in omni Religione requiritur postulatus, cf. can. 539 I supra n. 214.

[212] Cf. etiam can. 470 § 2 (documentum aut transumptum ex libris paroecialibus).

[213] Cf. can. 545 § 1.

[214] Regulariter a parocho loci baptismi confectum.

cramentorum e can. 779[215] et 800[216] ante Superiorem maiorem admittentem (cf. can. 544 §§ 3-5) fieri potest.

Si candidatus sacram confirmationem nondum receperit et occasio eam recipiendi opportune non adsit, ita ut candidatus per longius tempus adhuc exspectare debeat, epikeiam applicare licet. Arbitraria dilatio sine sufficiente ratione prohibita est. Obligatio recipiendae sacrae confirmationis est per se levis[217]. Sigillum Curiae episcopalis in documento confirmationis non necessario requiritur.

b) **Pro sola Religione virorum.** Adspirantes viri[218] debent praeterea testimoniales litteras exhibere[219] Ordinarii originis[220] ac cuiusque loci in quo, post expletum decimum quartum aetatis annum, morati sint ultra annum moraliter continuum, sublato quolibet contrario privilegio (can. 544 § 2).

Praeter documenta baptismi et confirmationis Religio potest de iure particulari alia requirere, ex. gr. schedam sanitariam, status civilis etc.

Adspirantes sunt hic candidati, qui admissionem petierunt, sed nondum de facto sunt postulantes vel novitii. Quandoque in Codice adspirantes significant postulantes (cf. can. 540 § 3, 552 § 2, 570 § 2).

Agitur de obligatione gravi, imo etiam poenae sancitae sunt (cf. can. 2411).

Exhibere debent, sed secundum can. 545 § 1 nec ab ipsis proprie petendae ex officio sunt nec eis dari possunt.

Locus originis non confundi debet cum domicilio originis.

In iure praecedenti litterae testimoniales requirebantur post expletum decimum quintum aetatis annum, nunc post pubertatem.

---

[215] Ad collatum baptismum comprobandum, si nemini fiat praeiudicium, satis est unus testis omni exceptione maior, vel ipsius baptizati iusiurandum, si ipse in adulta aetate baptismum receperit (cf. can. 795 § 2 n. 2).

[216] Ad collatam confirmationem probandam, modo nemini fiat praeiudicium, satis est unus testis omni exceptione maior, vel ipsius confirmati iusiurandum, nisi confirmatus sit infantili aetate.

[217] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 494 n. 601 (643). In schematibus Codicis I. C. anni 1914 et 1916 exigebatur tantum documentum recepti baptismatis, cf. S. C. Super Statu Regul. 29 maii 1857 – e contra in Normis art. 57.

[218] Etiam in Religione laicali.

[219] Cf. can. 545 § 1.

[220] Cf. can. 88 § 2, 993 n. 4, 994 § 1, 1023 § 2.

Locus originis filii, etiam neophyti[221] est ille in quo, cum filius natus est, domicilium, aut, in defectu domicilii, quasi-domicilium habebat pater vel, si filius sit illegitimus aut postumus, mater (can. 90 § 1)[222].

Si agatur de filio vagorum locus originis est ipsemet nativitatis locus; si de exposito, est locus in quo inventus fuit (can. 90 § 2).

Si candidatus expleto decimo quarto anno in Dioecesi ultra annum commoratus sit, sed diversis temporibus, quae non continua haberi possunt, litterae testimoniales non requiruntur. De interruptione can. 556 § 1 applicari potest, ut per absentiam ultra 30 dies connexio moralis non ultra exsistat[223].

Si autem candidatus in diversis Dioecesibus huc et illuc ita vagatus sit, ut nullibi per annum moraliter continuum moratus esse dici possit, requiruntur litterae testimoniales solius Ordinarii originis.

E decreto, 5 nov. 1852, Pio IX regnante edito, candidati, qui ante admissionem in Religionem ultra unum annum servitium militare active praestiterunt, etsi in variis locis castrorum, debent afferre ab Ordinario castrensi litteras testimoniales pro tempore servitii. Hoc praescriptum utpote ius commune, non particulare continens, post Codicis promulgationem non ultra obligat sive consideratur ut ius commune vel particulare[224].

Decretum *Redeuntibus* S. Congregationis Consistorialis, 25 oct. 1918[225], testimonium Ordinarii castrensis vel saltem sui militaris cappellani[226] pro omnibus ex servitio militari redeuntibus sacerdotibus Religiosorum (n. 4), novitiis, Clericis (n. 13)

---

[221] Neophytus est ille, qui baptizatus est in aetate adulta sive pater sit catholicus vel acatholicus.

[222] Vindek, Domicilium et quasi-domicilium eorumque effectus in Codice iuris canonici in: Ius Pontif. 6 (1926) p. 34-55; p. 112-126; 154-158.

[223] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 497 n. 696 (648). De litteris testimoniales pro ordinandis Codex severiora statuit, cf. can. 994 § 1: Tempus quo promovendus potuit canonicum impedimentum contrahere est, regulariter, pro militibus trimestre, pro aliis semestre post pubertatem; sed Episcopus ordinans pro sua prudentia exigere potest litteras testimoniales etiam ob brevius commorationis tempus, et ob tempus quoque quod pubertatem antecessit. — Litterae testimoniales pro admissione in Religione per se non valent pro ordinatione, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 263 s.

[224] Leitner, o. c. p. 363, cf. can. 6, nn. 1 et 6; Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 298.

[225] A. A. S. X (1918) p. 481-486.

[226] Tenentur exhibere litteras Ordinarii Castrensis vel saltem militaris Cappellani (n. 4).

et Fratribus laicis postulavit, quae dispositiones speciales cessata causa motiva (scilicet bello) sublatae sunt.

Si Ordinarius originis non cognoscatur, litterae testimoniales ab Ordinario baptismatis suppleri poterunt.

c) Si agatur de admittendis illis [227] qui in Seminario, Collegio vel alius Religionis postulatu [228] aut novitiatu fuerunt, requiruntur praeterea litterae testimoniales, datae pro diversis casibus a Rectore Seminarii vel Collegii, audito Ordinario loci, aut a maiore Religionis Superiore [229] (can. 544 § 3), idest Abbate, Superiore provinciali vel generali.

Nomine Seminarii venit Seminarium minus et maius pro institutione clericali in Dioecesi (cf. can. 1354 § 2).

Nomine Collegii Vermeersch-Creusen [230], Prümmer [231], Fanfani [232] ea tantum Instituta intelligunt, quae pro Clericis et Religiosis instituendis destinata sunt, idest collegia ecclesiastica respective stricte religiosa; quod sustineri poterit, donec authentica declaratio Sedis Apostolicae non habeatur. Collegia mere laicalia igitur excepta sunt, sive sint directa a personis saecularibus sive ecclesiasticis. Satis incongruenter enim et saepe inefficaciter petuntur a Rectore Collegii prorsus laicalis litterae testimoniales iuramento firmatae, insuper canon sumptus est ex declaratione S. Congregationis de Religiosis, 4 ian. et 5 apr. 1910 ad II et ad IV, ubi de solis Collegiis ecclesiasticis agebatur.

Si autem agatur de Collegio quod est fundationis ecclesiasticae, in quo adolescentes instruuntur ad vocationem sive ecclesiasticam sive saecularem et directio fit a personis ecclesiasticis aut saecularibus, venit nomine Collegii canonis citati, etsi propter sententiam auctorum practice res non urget, uti supra dictum est.

Si autem Seminarium vel Collegium in quo fuit postulans,

---

[227] Valet etiam pro mulieribus, cf. infra can. 544 § 3.

[228] Cf. Postulante venant d'une autre congrégation in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 53-55.

[229] Proinde non a Superiore locali aut Magistro novitiorum.

[230] Donec authentica declaratio intervenerit, vocem minus ample sumendam esse arbitramur de solis Institutis, quibus Clerici, Religiosi vel Religiosae praeparantur, o. c. p. 401 n. 646; De Meester, iur. can. compendium II n. 994 not. 5; Chelodi, o. c. p. 441 n. 266.

[231] O. c. p. 271 q. 207.

[232] O. c. p. 206 n. 182.

in ipsa Dioecesi originis situm sit, litterae testimoniales unius Ordinarii non sufficiunt, sed requiruntur etiam illae Rectoris Collegii vel Seminarii, eaeque iuramento firmatae (cf. can. 544 §§ 1, 4). Ratio est, quia in can. 545 § 3 dicitur: praeterea, idest praeter litteras testimoniales Ordinarii; agitur in casu de nova obligatione, non tamen disiunctive sed copulative cum illa in § 2.

Quare recte Prümmer[233] dicit: Non requiri testimoniales litteras Rectoris Collegii, si agatur de discipulis sic dictis externis neque si agatur de iis, qui post totum studium peractum in Collegiis, ingrediuntur Religionem, neque de iis, qui in orphanotrophiis aliisque Institutis elementariis educati sunt. Larraona[234] putat opinionem esse probabilem, quae tenet alumnos internos[235] Collegii laicalis[236] egere litteris testimonialibus Rectoris ipsius Collegii, ut ad novitiatum admitti possint, attamen non negat solidam probabilitatem benignioris opinionis.

Si candidatus in diversis Institutis fuit, ex. gr. in Seminario et postulatu aut novitiatu alterius Religionis, sufficiunt satis probabiliter litterae testimoniales a Superiore ultimi Instituti ecclesiastici, ex analogia iuris (cf. can. 20) arguendo ex §§ 4 et 5 can. 544, nam admissio in alterum Institutum ecclesiasticum sine favorabilibus litteris testimonialibus fieri non potuit. Similiter dicendum, si novitius in aliam Religionem ingredi velit, quod per se[237] fieri potest cum solis litteris testimonialibus Superioris maioris Religionis a qua[238], praecipue cum authenticum et expressum testimonium de ipsis litteris testimonialibus habitis et favorabilibus Superioris primae Religionis adsit.

Postulantes, qui in Instituto educationis propriae Religionis, ex. gr. in iuvenatu, schola apostolica vel seraphica aut in schola Oblatoria commorati sunt, secundum quosdam auctores non obligati erant ad exhibendas litteras testimoniales istius Episcopi loci, cum Episcopus loci tales discipulos non

---

[233] L. c.; cf. can. 545 § 4 et S. Cong. de Rel., 7 sept. 1909 et 4 ian. 1910, cf. supra p. 267 Jansen, o. c. p. 96.

[234] In Com. pro Rel. I (1920) p. 180.

[235] Quia externi non computantur ad Collegium pertinentes generatim, nisi de seminaristis proprie dictis dicatur.

[236] Saltem si Collegium, etsi laicale quod ad finem attinet, idest non designatum ad hoc, ut alumni vitam clericalem vel religiosam profiteantur, sit clericale vel religiosum ratione personarum, quae ipsum dirigunt.

[237] Ex alia ratione, propter commorationem, de qua in § 2 can. 544 novis utique litteris testimonialibus egeret. Si praeterea in Seminario fuerit vel in Collegio, tunc § 3 valet.

[238] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 180s., 370s.

cognoscat et testimonium seu notitia tantum per Superiores ipsius Instituti impetrari possit.

Quod nunc deducitur ex can. 544 § 3, cum solum pro iis alumnis, qui in Collegio fuerunt ab eoque sunt dimissi vel sponte discesserunt, laudatae litterae testimoniales requirantur. Alumni proprii Collegii, qui studiis peractis in Religionem ingredi velint et admittantur, nec discedunt nec dimittuntur a Collegio (cf. can. 545 § 4). Neque litterae testimoniales ipsius Rectoris scholae apostolicae vel huius generis instituti necessariae sunt. Praeterea Collegia huiusmodi, scholae apostolicae [239] vel seraphicae, iuniorata possunt optimo iure a Religionibus postulatus haberi (cf. can. 539). Litterae testimoniales a can. 544 § 3 tunc tantummodo requiruntur, si de iis agatur, qui in alterius Religionis postulatu vel novitiatu fuerunt [240].

Larraona autem merito dicit: stricto sensu non computantur haec Collegia ut postulatus in sensu canonico, latiore tamen sensu ut tales haberi possunt, quando sunt Collegia interna Religionis, ita ut alumni non ad vitam apostolicam in genere (scholae apostolicae), ecclesiasticam vel religiosam, sed specifice ad vitam religiosam in illa Religione, ad quam pertinet Collegium, profitendam educantur [241].

Si postulans fuit quidem extra Dioecesim originis in Seminario cel Collegio ante expletum aetatis suae decimum quartum annum vel non ultra annum moraliter continuum commoratus est, non requiruntur litterae testimoniales illius loci Ordinarii, ubi situm est Seminarium vel Collegium, utique autem litterae testimoniales a Rectore Seminarii vel Collegii, audito Ordinario loci, datae [242] (cf. can. 544 § 3). Si praelaudatus adspirans post decimum quartum aetatis annum et ultra annum moraliter continuum ibi commoratus est, quaeritur, num praeter litteras testimoniales [243] a Rectore Seminarii vel Collegii, audito Ordinario loci, etiam litterae testimoniales ipsius Ordinarii requirantur. Et negant varii auctores, quia Ordinarius iam est auditus [244] et si haberet aliquam notitiam de candidato tantum a Rectore habere posset [245]. Ceterum **Pont. Com. ad Cod. interpr.,**

---

[239] Seminaria minora vel novitiatus parvi etiam vocati in: Com. pro Rel. VIII (1926) p. 449 s.

[240] Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 343 s.

[241] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 182.

[242] Et semper pro viris litterae testimoniales Ordinarii originis, uti supra.

[243] Et praeter litteras testimoniales Ordinarii originis pro viris.

[244] Vermeersch, Periodica IX p. (7).

[245] Quia agitur de Collegio religioso (non ecclesiastico), idest de postulatu in latiore sensu, litterae dari debent non a Superiore Domus,

18 iul. 1918, respondit Fratribus scholarum christianarum: Pro alumnis novitiatus minoris litterae testimoniales Ordinarii loci non requiruntur pro eo tempore, quo in illa Domo morati sunt [246].

Aliae quoque Religiones eandem rationem habere poterunt.

Ergo concludit Vermeersch, si iuvenes isti, consilium mutantes alius Religionis novitiatum ingredi voluerint, a solo Superiore novitiatus vel a Superiore maiore Fratrum scholarum christianarum (prout minorem novitiatum considerent tanquam Collegium ecclesiasticum vel postulatum) litterae petendae erunt.

Ordinarius, a quo nihil novi addendum est testimonio Rectoris, plene satisfaciet has litteras subsignando [247].

Si postulans fuerit in Seminario vel Collegio extra Dioecesim originis sito, a quo exivit vel dimissus est ante decimum quartum annum aetatis suae completum, requiruntur litterae testimoniales a Rectore, etsi non ultra annum moraliter continuum ibi degerit [248]. Impuberes in can. 544 § 3 non nominantur uti in § 2.

Can. 544 § 3 remanet vestigium decreti Ecclesia Christi, 7 sept. 1909, extensi 4 ian. 1910, ad mulieres: Dimissi ob inhonestos mores aliave delicta a collegiis laicis et ob quaslibet causas a Seminariis et Collegiis ecclesiasticis ad novitiatum et ad votorum emissionem sub poena nullitatis admitti nequeunt.

d) Pro **Clericis** [249] admittendis, praeter testimonium ordinationis, sufficiunt litterae testimoniales Ordinariorum, in quorum Dioecesibus post ordinationem ultra annum moraliter continuum sint commorati, salvo praescripto § 3 (can. 544 § 4).

Clerici sunt illi, qui saltem tonsuram receperunt (cf. can. 108, § 1).

Dicitur: Post ordinationem, quia ante adspirantis ordinationem inquisitio sufficiens fiebat.

Si annus tantum ad breve tempus interruptus erat, nihilominus litterae testimoniales peti debent. At litterae testimoniales non requiruntur, a) si commoratio infra annum completum

---

sed a Superiore maiore, ideo etiam audiri non debet Ordinarius loci, Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 182 not. 16.

[246] Periodica IX p. (7); cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 182. In A. A. S. declaratio non publicata erat.

[247] Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 306.

[248] Goyeneche, l. c. p. 303-307.

[249] Agitur de Clericis, qui valide et licite in Religionem ingrediuntur (cf. can. 542 n. 1 Clerici n. 2 Clerici).

intra Dioecesim perduravit, aut b) si plura intervalla temporis simul coniuncta annum quidem efformant, sed moraliter interruptum [250]. De isto tempore, quod annum moraliter completum non attingit, ius non curat. Adest pro casu dubii semper § 6.

Conditio autem in can. 545 § 3 praescripta debet impleri (cf. can. 544 § 4), si de admittendis iis agatur, qui in Seminario, Collegio vel alius Religionis postulatu aut novitiatu fuerunt. Ita S. Congregatio super Statu Regularium pro Clericis ordinis sacri, 29 maii 1857, statuerat [251].

Si candidati in Religione alios ordines recipiant, ex. gr. si subdiaconus admittatur, in Religione exempta aliae testimoniales litterae pro ordinatione non requiruntur, sed pro aliis Religiosis (cf. can. 993; 964 §§ 1-4; 995 § 2).

e) Religioso **professo**, ad aliam Religionem ex apostolico indulto transeunti [252], satis est testimonium Superioris maioris prioris Religionis (can. 544 § 5).

Quod valet a fortiore etiam in transitu ad aliud Monasterium (cf. can. 632).

Si tamen iste Religiosus ultra annum in saeculo ante transitum ad novam Religionem degerit, secundum Prümmer [253] testimoniales litterae de hoc tempore requiri videntur.

f) Praeter haec testimonia a iure requisita, possunt Superiores, quibus ius est adspirantes in Religionem cooptandi, alia quoque exigere, quae ipsis ad hunc finem necessaria aut opportuna videantur (can. 544 § 6).

4. **Mulieres** denique ne recipiantur, nisi praemissis accuratis investigationibus de earum indole et moribus. Si fuerint in aliquo Collegio [254] vel alterius Religionis postulatu aut novitiatu, requiruntur litterae testimoniales a respectivis Superioribus ut can. 544 § 3 statuit (cf. can. 544 § 7). Testimonium recepti baptismatis et confirmationis etiam mulieres, antequam admittantur, exhibere debent (cf. can. 544 § 1).

---

[250] Brandys, o. c. p. 15.
[251] Bizzarri, Collectanea p. 901 ad 1.
[252] Cf. can. 632-636, cf. infra n. 517, 3 b.
[253] O. c. p. 271 q. 207.
[254] Collegium ecclesiasticum uti supra.

5. Postulantes ipsi petere pòssunt, ut testimonia et litterae testimoniales dentur; ordinarie autem petitio fit per Superiores, imprimis si de litteris testimonialibus agatur, immo iuridica petitio, quae obligationem in requisito gignat, facienda est a Superiore maiore[255], cui ius est ad novitiatum admittendi (cf. can. 543).

Qui litteras testimoniales ex praescripto iuris dare debent, eas non ipsis adspirantibus, sed Superioribus religiosis dent gratuito[256] intra trimestre spatium ab earum requisitione[257], sigillo clausas[258] et, si agatur de illis qui in Seminario, Collegio vel alius Religionis postulatu aut novitiatu fuerint, a Superiore[259] iuramento[260] firmatas (can. 545 § 1).

Formula iuramenti sequens servire poterit: Ego N. N. Seminarii episcopalis in civitate N. Rector[261] testificor ac iuro omnia in hoc testimonio exposita secundum veritatem me esse testatum. Sic me Deus adiuvet. — (Sigillum, datum, subscriptio).

Cum exhibitio litterarum testimonialium intra trimestre ab earum requisitione demum fieri debeat, commendandum est, ut competentes Superiores, quibus ius est adspirantes in Religionem cooptandi suo tempore petitionem ad Curiam episcopalem dirigant.

6. Si ob graves rationes ii, qui litteras testimoniales ex praescripto iuris dare debent, iudicaverint se eis respondere non posse, causas Apostolicae Sedi intra idem tempus[262] exponant (cf. can. 545 § 2). Si reposuerint adspirantem satis non esse sibi cognitum[263], per aliam accuratam investigationem ac fide dignam relationem Superior religiosus suppleat (cf. can. 545 § 3).

---

[255] Superior maior alium, ex. gr. Superiorem Domus novitiatus delegare potest.

[256] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 451-454.

[257] Requisitio, sc. iuridica, facta a Superioribus, secus non ageretur de iuridica.

[258] Etsi in forma privati documenti, cf. Congr. super Statu reg., 1 maii 1851.

[259] Non autem Ordinarius loci.

[260] Secus litterae testimoniales non sufficiunt.

[261] Ego N. N. Antistita generalis.

[262] Intra tres menses.

[263] Ex. gr. propter parvum tempus commorationis

Quae investigationes et explorationes fieri possunt, ex. gr. apud personas fide dignas, quae candidatum accuratius cognoscunt. Si nulla impedimenta detecta et investigationes favorabiles fuerunt, candidatus sine litteris testimonialibus admitti potest.

Confessarius, qua confessarius hic non respicitur (cf. can. 889, 890).

Sacramentale sigillum inviolabile est; quare caveat diligenter confessarius ne verbo aut signo aut alio quovis modo et quavis de causa prodat aliquatenus peccatorem (can. 889 § 1). Obligatione servandi sacramentale sigillum tenentur quoque interpres aliique omnes ad quos notitia confessionis quoque modo pervenerit (can. 889 § 2).

Omnino prohibitus est confessario usus scientiae ex confessione acquisitae cum gravamine poenitentis, excluso etiam quovis revelationis periculo (can. 890 § 1). Tam Superiores pro tempore exsistentes, quam confessarii, qui postea Superiores fuerint renuntiati, notitia quam de peccatis in confessione habuerint, ad exteriorem gubernationem nullo modo uti possunt (can. 890 § 2).

Ut incapaces repelluntur a testimonio ferendo sacerdotes, quod attinet ad ea omnia quae ipsis ex confessione sacramentali innotuerunt, etsi a vinculo sigilli soluti sint; imo audita a quovis et quoque modo occasione confessionis, ne ut indicium quidem veritatis recipi possunt (can. 1757 § 3 n. 2).

In causis beatificationis et canonizationis ut testes admitti nequit confessarius ad normam can. 1757 § 3, n. 2 (can. 2027 § 2 n. 1).

Ex decreto S. C. Episcoporum et Regularium, die 1 maii 1851, candidatus in casu deficientium testimonialium experimento trium mensium subiiciendus erat in Domo religiosa. Quae suppressa ordinatio quandam normam directivam obtingere poterit.

In relatione ad testimoniales iuratas **S. Congregatio de Religiosis,** dubium de testimonialibus iuratis, 21 nov. 1919, solvit [264]: Quid agendum in casu quo Superior religiosus vel Rector Collegii aut Seminarii renuerit iuramento firmare ad normam can. 541 § 1 litteras testimoniales a Superiore alterius Instituti requisitas, pro admittendo postulante ad normam can. 544 § 3?

Resp.: Praescriptum canonum esse servandum, et a) Ordinarius, si agatur de Institutis iuris dioecesani aut laicalibus, sive Collegiis aut Seminariis; vel b) Supremus Moderator in Institu-

---

[264] A. A. S. XII (1920) p. 17.

tis clericalibus aut in Ordinibus regularibus, contra tales Superiores renuentes procedant, eos cogendo etiam per poenas usque ad privationem officii. Quodsi nihilominus litterae iuratae haberi non possint, res deferatur ad S. Congregationem.

Si aliae investigationes impossibiles sint aut si multae litterae testimoniales afferri debeant, ut sit exhibitio impossibilis aut nimis difficilis evadat, secundum Leitner [265] postulans ad iusiurandum suppletorium admitti poterit. Ceterum ad impossibile nemo tenetur et tunc in casu non exsistit obligatio rem ad Sanctam Sedem referendi [266].

7. Si ad petitionem circa litteras testimoniales ii, qui has ex praescripto iuris dare debent, nil reposuerint, Superior requirens de non recepta responsione Sanctam Sedem certiorem reddat (cf. can. 545 § 3).

Ne Curia episcopalis nimis gravetur, optimum erit Superiores (aut Magistrum novitiorum) ad respectivos parochos aut sacerdotes formularium typis impressum aut lithographatum etc. mittere, quod parochi compleant et ad Curiam episcopalem mittant.

226 8. De summa litterarum testimonialium Codex haec habet: In suis litteris testimonialibus, postquam diligentem investigationem, etiam per secretas notitias, instituerint, referre debent [267], graviter eorum conscientia onerata super veritate expositorum, a) de adspirantis natalibus [268], moribus [269], ingenio [270], vita, fama, conditione [271], scientia [272]; b) sitne inquisitus [273], aliqua censura, irregularitate aut alio canonico impedimento irretitus, num propria familia eius auxilio indigeat [274], et tandem, c) si agatur de illis qui in Seminario, Collegio, aut alius Religionis po-

---

[265] O. c. p. 363 s.

[266] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 326. Cf. S. Cong. super Statu Regularium, 1 maii 1851 ad 5.

[267] Tantummodo id quod certo constat, certo indicandum est, aliud sicut ab eo, qui relationem faciebat, cognitum est.

[268] Legitimi vel non.

[269] Num sint pii, religiosi vel vitiis infecti.

[270] Num sint mente sani, praediti exercitio pleno rationis.

[271] Num sint matrimonio ligati, num sint Clerici.

[272] Num studia perfecerint, gradus academicos assecuti sint.

[273] Ab auctoritate ecclesiastica vel civili (cf. etiam can. 1939 § 1).

[274] Cf. can. 542 § 2 Filii.

stulatu aut novitiatu fuerint, quanam de causa dimissi sint vel sponte discesserint (can. 545 § 4)[275].

Pro iis, qui totum studiorum cursum in Collegio peregerunt, ratio discessus non indicanda erit, ut patet (cf. can. 544 § 3).

Si postulans ultra annum decimum quartum in Dioecesi originis commoratus sit, Ordinarius loci testimonium de moribus dare debet, si usque ad annum decimum quartum ibidem animadversiones de vita transacta exoptentur; si ante usum rationis e Dioecesi exiit, sufficit testimonium de nativitate et recepto baptismate[276].

9. De **servando secreto** de testimonialibus valet: Omnes qui praedictas informationes[277] receperint[278], stricta obligatione tenentur secreti[279] servandi circa notitias habitas et personas quae illas tradiderunt (can. 546).

Quod secretum commissum semper obligat ex iustitia idque sub gravi in materia gravi.

10. Ante Codicis promulgationem Superiores religiosi, non 227
observantes praescriptiones de litteris testimonialibus puniebantur privatione officii et iure vocis activae et passivae. Nunc Codex **statuit**:

Superiores religiosi qui candidatum non idoneum contra praescriptum can. 542, aut sine requisitis litteris testimonialibus contra praescriptum can. 544, ad novitiatum receperint, vel ad professionem contra praescriptum can. 571 § 2 admiserint, pro gravitate culpae puniantur, non exclusa officii privatione (can. 2411)[280].

Poenae infliguntur a Superiore religioso aut ab Ordinario loci, cui praedicti subiecti sunt, aut a Sede Apostolica.

In decreto *Romani Pontifices* S. Congregationis super Statu Regularium, 25 ian. 1848, poenae eo ipso incurrendae erant:

---

[275] Cf. Instructio S. Cong. de Religiosis, 1 dec. 1931.

[276] Leitner, o. c. p. 385.

[277] Idest testimonia, documenta, litterae testimoniales.

[278] Superiores religiosi, Magister novitiorum eiusque Socius etc.

[279] Jombart, Le secret des lettres testimoniales in: Revue des Comm. rel. I (1924) p. 152-154. Brouillard, Le secret dans la vie religieuse in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 34-40; 72-78; 72-78; 100-108; 141-150; 184.

[280] Cf. can. 2412 n. 2, ubi pro Antistita, etiam exempta, eaedem poenae inflictae sunt, si omiserint Ordinarium loci certiorem facere de proxima alicuius admissione ad novitiatum vel ad professionem.

Qui contra eiusdem tenorem aliquem ad habitum religiosum receperit, poenam privationis omnium officiorum vocisque activae et perpetuae inhabilitatis ad alia in posterum obtinenda eo ipso incurrebat. In Codice igitur poena mitigata est.

Cum poenae ferendae sententiae statuantur et cum agatur de lege in praesumptione periculi communis fundata, lex litterarum testimonialium [281] obligat, licet in casu particulari periculum non existant. Ita, ex. gr. si agatur de adspirante optime noto, qui tempestive litteras testimoniales requisitas non haberet, et exinde magno moerore a vestitione cum aliis sodalibus privaretur, adhuc urgeret praescriptio [282].

Defectus litterarum testimonialium autem per se non obstat valori admissionis et professionis.

228 **5. De dote** [283]

1. Admissio in Domum religiosam pecunia empta veluti pretium pro incorporatione est simonia iuris divini (cf. can. 727 § 1). Qui per pecuniam vel per rem pretio aestimabilem ingressum in Religionem sibi procurabat, incurrebat e const. *Apostolicae Sedis* (n. 23), 2 oct. 1869, excommunicationem latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatam. Pariter is, qui ingressum per acceptationem pecuniae concessit. De simonia reali ob ingressum in Religionem agebatur. Quae censura non amplius exsistit.

Ecclesia autem prohibuerat, ne occasione admissionis in Religionem recompensatio pro sustentatione vitae solveretur (simonia iuris ecclesiastici, cf. can. 727 § 2), ita ex. gr. Concilium Nicaenum II anno 787, Concilium Romae 1180 celebratum [284]. Monachi non pretio recipiantur in Monasterio [285]. Urbanus IV (1261-1264) poenam suspensionis infligebat [286]. Conventus pauperes occasione admissionis candidati aliquid petere et acceptare potuerunt ad sumptus sustinendos. Gratuita vero receptio abusum secum tulit, ut plures parentes filias habita rei familiaris ratione ad ingressum in Religionem cogerent. Ideoque remedium constitutum est, ut omnes nullo discrimine certam summam solvere tenerentur, quae a Conventu sine simonia acceptari potuit.

---

[281] De testimonio cf. autem n. 225.
[282] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 224.
[283] Jombart, Les dots in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 55-59.
[284] C. 19, 25, 30, 40 X de simonia V, 3.
[285] C. 2, X De statu Monachorum III, 35.
[286] C. 1 de simonia, in Extravag. com. V, 1.

Concilium Tridentinum[287] statuit: Sed neque ante professionem excepto victu et vestitu novitii vel novitiae illius temporis, quo in probatione est, quocumque praetextu a parentibus vel propinquis aut curatoribus eius Monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quod totam, vel maiorem partem substantiae suae Monasterium possideat; nec facile, si discesserit, id recuperare possit; quin potius praecipit sancta Synodus sub anathematis poena dantibus et recipientibus, ne hoc ullo modo fiat, et ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quae sua erant.

Medio saeculi XVII transacto liceitas dotis pro Monialibus agnoscebatur. Occasione admissionis donationes libere dari potuerunt. Etiam in Congregationibus plerumque dos praecipiebatur.

2. Nomine **dotis** Codex intelligit certam summam pecuniae aut bonorum ad perpetuam sustentationem Religiosae[288].

Quae dos in pecunia numerata aut in obligationibus, titulis, actionibus consistere potest. Praeter pecuniam etiam alia bona aequipollentia mobilia aut immobilia, domus, agri census[289], linteamina, vestimenta afferri possunt aut debent. Quae obiecta ante admissionem in aliquo libro notantur et in egressu e Religione aut morte candidatae ante professionem restituuntur familiae ipsius[290]. Summa dotis, quam postulans afferre debet, in Constitutionibus aut legitima consuetudine designatur (cf. can. 547 § 1)[291].

Si postulans non habeat numeratam pecuniam nec nomina ad dotem constituendam requisita, dos super fundo qui suo tempore alienabitur, ut pretium in nomina fructifera et tuta collocetur, constitui potest[292].

Dos est vera donatio *inter vivos*, quae verum dominium transfert, attamen donatio est *conditionata* pro casu egressus et transitus (cf. can. 551), fit *absoluta* et *irrevocabilis* in casu mortis Religiosae.

---

[287] Sess. XXV de Regul. c. 16.

[288] Cf. Creusen, Religieux et Religieuses[3] n. 16.

[289] Ante Codicis promulgationem auctores requirebant ad dotem pecuniam numeratam, quod etiam nunc Blat tenet, De Personis II p. 533. Nec explicite nec implicite in Codice hoc continetur.

[290] Leitner, o. c. p. 391.

[291] Id quoque, quod summam dotis superat, cum consensu Antistitae dos haberi et regimini dotis subiici potest.

[292] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 37 s.

3. De necessitate et tempore dotis tradendae Codex statuit:

a) In Monasteriis Monialium postulans afferat dotem in Constitutionibus statutam aut legitima consuetudine determinatam (can. 547 § 1).

Cum Codex non distinguat inter choristas et conversas, dos etiam per se pro conversis requiritur [293]. Quandoque Constitutiones dotem quidem minorem pro Conversis permittunt.

Consuetudo contraria non exigendi dotem non reprobatur. Ratione praesentis conditionis in diversis regionibus secundum Vermeersch articulus de dote iam hoc modo in novis Constitutionibus scribi permittetur: Dotis exigendae quantitas decreto Capituli generalis habita quoque varia regionum conditione definitur [294].

Haec dos ante susceptionem habitus Monasterio tradatur aut saltem eius traditio tuta reddatur forma iure civili valida (can. 547 § 2). Quod ultimum fieri potest per actum notarii publici aut per fideiussionem. Promissio simplex non sufficit.

Sermo fit tantummodo de Monasterio, sed idem valet de Congregatione, quando in hac viget ex Constitutionibus regimen dotis, quod est unicum pro omnibus (cf. can. 548-551) [295].

Proinde can. 547 § 2 valet etiam pro Congregationibus, si in Constitutionibus dos praescribitur.

b) In Religionibus votorum simplicium [296], quod ad Religiosarum dotem pertinet, standum Constitutionibus (can. 547 § 3).

Constitutiones id statuunt si quaeratur, num dos praescripta sit, quibus personis imponantur, qualis summa (taxativa) qua ratione et quandonam requiratur, modus et tempus traditionis consignationis, suppletionis, dispensationis, cessionis. Traditio dotis saltem ante primam religiosae professionem fieri debet.

Ratio, cur Codex imprimis in Monasteriis Monialium dotem praescripserit, haec est, ut Moniales vitam contemplativam ducant et pro sustentatione non tam facile necessarium procurare sibi queant nec e clausura egredi possint. Ceterum dos etiam pro honesta sustentatione esse potest et debet, si regressus in saeculum forte acciderit.

---

[293] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 36 s.
[294] Vermeersch, Periodica XII (1924) p. (162).
[295] Larraona in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 21 n. 3.
[296] Sive iuris pontificii sive dioecesani.

4. Dos praescripta [297] condonari ex toto vel ex parte nequit sine indulto Sanctae Sedis, si agatur de Religione iuris pontificii; sine venia Ordinarii loci, si de Religione iuris dioecesani (can. 547 § 4) [298].

Indultum ad certum numerum casuum concedi solet.

Causa dispensationis est, ex. gr. utilitas et specialis idoneitas candidatae pro Religione, res Monasterii miserae.

Per se autem diploma magisterii vel aliquid simile, quo postulans habilis recognoscitur ad docendum etc., dotem supplere non potest.

Defectus dotis alicuius postulantis absque dispensatione Sanctae Sedis vel Ordinarii loci quandoque suppleri potest per excessum dotis alterius postulantis. Requiritur autem, ut postulans, quae pinguiorem dotem affert et quae nondum in novitiatu est, libere consentiat, etsi suggerentibus quidem Superioribus Monasterii; secus fieri non potest sine interventione competentis auctoritatis ecclesiasticae propter can. 568 et 547 ss. Donatio legitime facta et acceptata nequit postea a dotem afferente exigi tanquam res propria [299].

Quandoque in Monasterio fundationes (sortes) ad hoc habentur, ut successive reditus tribuantur tanquam dotes puellis pauperibus. Cum autem dos Monasterio non incorporetur, uti praescribit can. 548, auctores [300] exigunt, ut reditus hoc in casu sint duplo aequales saltem reditibus dotis ordinariae, secus haberetur condonatio ex parte, quae soli auctoritati legitime competit (cf. can. 547 § 4).

Si postulans dispensata est a deferenda dote, non tenetur eam supplere, si postea bona ei supervenerint, quia dispensatio in casu non habet tractum successivum (cf. can. 86). Dispensatio respicit dotis obligationem et est absoluta, quae non revivisci, etsi causae cessent, ex quibus concessa erat [301].

Si autem speciale legitimum praescriptum constituendi dotem in Constitutionibus adesset, quando dos legitime dispensata erat, obligatio implenda esset.

---

[297] Etsi in Congregationibus a Constitutionibus dumtaxat requiratur.

[298] Secundum Prümmer, o. c. p. 273 q. 208: Sorores conversae in nonnullis Monasteriis possunt recipi sine dote, si labor earum sit necessarius Monasterio.

[299] Cf. Fanfani, o. c. p. 189 s. n. 168.

[300] Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 36; Huerta, Dictionario canónico de Religiosas II v. Elección. — Jardi, Derecho de las Religiosas[2] n. 454.

[301] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 326; cf. supra n. 94 Facultates n. 47.

229 5. De **constitutione et collocatione** dotis Codex praescribit:

Post primam Religiosae professionem dos in tutis, licitis ac fructiferis nominibus collocetur [302] ab Antistita cum suo Consilio [303], de consensu Ordinarii loci et Superioris regularis, si Domus ab hoc dependeat; omnino autem prohibetur eam quoquo modo ante Religiosae obitum impendi, ne ad aedificandam quidem Domum aut ad aes alienum exstinguendum (can. 549), secus Monasterium vel Congregatio tenetur dotem restituere.

Collocatio fit emptione nominum (idest chartarum) seu titulorum (actiones, obligationes). Pari modo in tuto sunt codices thecarum, in quos dos in futurum usum inscribitur. Collocatio hypothecaria erit tutissima [304].

Dos ergo non in bonis immobilibus collocari debet nec potest. Conversio in bona immobilia haberet hodie maiores difficultates propter administrationem, periculum confiscationis [305].

Collocatio post primam professionem fieri debet, quando commode ac legitime fieri potest. Tempus accuratius non statuitur.

Ante professionem fenus dotis (usufructus) iam est in dominio Religionis, ad quam Religiosa pertinet. Quos reditus dotis Conventus administrare, immo et illis uti potest pro bono Domus religiosae aut Religionis sorte tamen (idest summa pecuniae capitalis) intacta.

Quamvis dos demum post mortem Religiosae irrevocabiliter in dominium Religionis transeat ideoque antea naturam et notam bonorum ecclesiasticorum in sensu stricto et absoluto non habeat, attamen ius speciale exsistit, quo quaelibet alienatio aut diminutio sine venia Apostolicae Sedis prohibetur.

Si quis dotem ad aedificandam Domum aut ad aes alienum exstinguendum impendere vellet, licentia Sanctae Sedis necessa-

---

[302] Cf. can. 533 § 1 n. 2; Jombart, Une dot qui consisterait en une maison in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 137-159; Creusen, Placement des dots in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 185-186.

[303] Cf. A. A. S. I (1909) p. 695-699. Secundum Biederlack-Führich, o. c. p. 132 de consensu, rectius secundum Vermeersch-Creusen: consilio saltem audito o. c. p. 499 n. 699 (651).

[304] Cf. Leitner, l. c. p. 392.

[305] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 436 nota 502.

ria esset, sed hoc in casu Sancta Sedes requirit, ut dos suppleatur [306]. Neque Soror ipsa de dote disponere potest [307].

Cum in can. 549 dicatur: *Antistita cum Consilio,* consilium aut consensus Consilii requiritur e praescripto Constitutionum (cf. can. 534, 543, 545 § 2). Si Constitutiones nihil prorsus statuant, votum consultivum sufficere videtur.

Si Domus religiosa a Superiore regulari pendeat, requiritur consensus et Ordinarii loci et Superioris regularis.

Ante primam professionem sive Religiosa sit in postulatu sive in novitiatu, dos collocari non licet sine permissione postulantis et eius parentum, si adhuc ipsis subiecta sit [308].

Merito defendit Larraona [309] validitatem et liceitatem quod nempe Religiosa votorum simplicium sola venia et acceptatione Superiorissae supremae dotem sibi post professionem constituere vel iam constitutam propriis bonis augere valeat.

Agitur autem dumtaxat de Religiosis votorum simplicium sive Sorores sint sive etiam Moniales, quae aut vota sollemnia adhuc non emiserunt aut ipsa ex Apostolicae Sedis praescripto in regione vigenti non emittunt (cf. can. 488 n. 7).

Monialis, quae voto sollemni tenetur, ante ipsius voti emissionem omnibus suis bonis renuntiare debet (cf. can. 581) et post professionem incapax proprietatis redditur (cf. can. 582). Proinde bona p r o p r i a quibus dotem constituat ipsamve augeat neque habet neque habere potest.

De facto exsistunt Constitutiones in quibus haec doctrina supra citata expresse et generatim sancitur.

Difficultates oriri possunt ex can. 583, n. 1: Cessio proprietatis post professionem est vetita; deinde ex can. 580 § 3: Mutatio dispositionis seu cessionis usus et usufructus in favorem Religionis non licet; denique ex can. 583 n. 2: Mutatio testamenti fieri non valet.

Attamen in casu non ageretur de abdicatione bonorum ex titulo gratioso nec de abdicatione irrevocabili: deinde in prohibitione can. 580 § 3, non comprehenditur prima cessio ac dispositio, etsi fiat post professionem, denique mutatio testamenti prohibita est, si de formali mutatione dumtaxat sermo sit.

Nec can. 547 § 2, et can. 549 faciunt difficultatem, quia ibi sermo est de tempore et loco dotis p r a e s c r i p t a e, in casu autem agitur de dote f a c u l t a t i v a.

Principia et iurisprudentia iuris religiosi per se ergo non

---

[306] Cf. Bizzarri, Collectanea p. 776.
[307] Cf. Normas 1901 art. 125.
[308] Fanfani, o. c. p. 190 n. 169.
[309] In Com. pro Rel. XIX (1938) p. 93-100.

impediunt in casu constitutionem vel augmentum dotis propriis bonis. Iam in Iure Romano in illo axiomate dicebatur: Dotes constituto matrimonio non solum augentur, sed etiam fiunt [310].

230 6. De loco collocationis dotis statuitur:

Dotes caute et integre administrentur [311] apud Monasterium vel Domum habitualis residentiae supremae Moderatricis aut Antistitae provincialis (can. 550 § 1), proinde non in Domo ipsa, ubi Religiosa commoratur, nisi de Monasterio solo et independenti ab aliis agatur.

E praxi Romana dos, quae in pecuniis, non autem in fundis [312] consistere debet, durante novitiatu neque familiae candidatae relinquenda neque Conventui tradenda, sed potius apud tertiam personam aut mensam publicam tuto deponenda est.

7. Ordinariis locorum quod ad dotem attinet, inculcatur: Ordinarii locorum conservandis Religiosarum dotibus sedulo invigilent; et praesertim in sacra visitatione de eisdem rationem exigant (can. 550 § 2) [313].

Antistita generalis vel provincialis hanc administrationis rationem exhibeat vel directe singulis Ordinariis, in quorum territorio Domus Monialium aut Sororum inveniuntur vel mediante Superiorissa uniuscuiusque Domus [314].

De collocatione pecuniae etiam can. 532 § 1 observari debet, qui praescribit, ut bona tum Religionis, tum Provinciae Domusque administrentur ad normam Constitutionum.

Antistita in Congregatione religiosa iuris pontificii praevium consensum Ordinarii loci obtinere tenetur, si pecunia, quae collocari debet, dotem professarum constituat, ad normam can. 549 (cf. can. 533 § 2).

Ordinarii locorum ab omnibus Religiosis mulieribus etiam exemptis rationem de conservatione, administratione, usu dotium exigere possunt. Praecipue tempore visitationis id faciant [315].

---

[310] Cf. Dig. XXIII, 3 De iure dotium.

[311] Administration d'un dot in: Revue des Comm. rel. VI (1930) p. 74-76.

[312] Ad hoc dispensatio ecclesiastica necessaria est.

[313] Cf. can. 535 § 2.

[314] Prümmer, o. c. p. 273 q. 208.

[315] Cf. can. 535 § 1 n. 1 § 2; can. 512 § 3; 550 § 2.

8. Religiosarum etiam exemptarum Antistitae pro gravitate culpae, non exclusa, si res ferat, officii privatione, ab Ordinario loci puniantur, si contra praescriptum can. 549 dotes puellarum receptarum quoquo modo impendere praesumpserint [316] salva semper obligatione de qua in can. 551 (can. 2412 n. 1).

9. De **restitutione** [317] dotis hoc valet: 231

a) Quod ad professas attinet: Dos Religiosae professae sive votorum sollemnium sive votorum simplicium [318] quavis de causa [319] discedenti integra restituenda est sine fructibus iam maturis (can. 551 § 1), idest sine usuris quas sors (capitale) usque ad momentum, quo Religiosa a Religione discedit, attulit. Cum fructus sortis Domui religiosae permaneant, Domus religiosa usuras usque adhuc debitas solvere debet [320].

Obligatio restitutionis habetur non ex aequitate aut vel ex caritate, sed ex iustitia.

Obligatio restitutionis dotis pro apostata non exsistit, cum in casu non agatur de separatione iuridica, sed de separatione de facto. Per contractum vel iuramentum sive privatum sive publicum obligatio restitutionis dotem excludi nequit, cum praescriptio can. 551, § 1 sit cogens.

Religiosa egressa potest autem doti renuntiare et Religioni donationem facere.

Dos integra et sine limitatione restituenda est, etsi Religiosa ex infirmitate vel ex speciali instructione etc. expensas extraordinarias fecerit.

Si valor dotis tempore egressus sit mutatus, hoc dicendum erit:

Si dos in ipsis iisdem titulis usque nunc conservata est, restitui debet prout iacet, quia quaelibet res, quae natura sua

---

[316] Cf. can. 2229 § 2.

[317] Creusen, Restitution d'une dot in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 151 s.

[318] Votorum simplicium temporariorum vel perpetuorum.

[319] Libere vel coacte dimissa, licite vel illicite.

[320] Leitner, o. c. p. 392. C. Parisi, Circa l'obbligo della dote, se vi sia per le Cappuccine che professano la Prima Regula di S. Chiara in: Monit. eccles. 40 (1928) p. 19-21. H. Jone, O. M. Cap., Herausgabe der Mitgift einer Ordensschwester in: Theol.-prakt. Quartalschr 82 (1929) p. 133-136. C. Parisi, Circa la restituzione della dote religiosa in: Monit. eccles. 39 (1927) p. 365-367.

fructificat, domino fructificat, sicut si pereat, domino perit; si vero tituli per legitimos actus administrationis mutati sint, valor sive auctus sive aequalis sive imminutus restituendus est [321]. Si tamen ob gravem negligentiam in administratione peractam valor diminutus sit, damnificator debet damnum pati [322].

Si dos perierit, valent principia de restitutione et debitis solvendis. Ubi nulla culpa, nulla stricta restitutio habetur.

Si dos constituta sit ex ipsis Monasterii pecuniis, sufficit Sorori discedenti subsidium caritativum tribuere [323].

E decisione **S. Congregationis de Religiosis,** die 2 martii 1924 [324], Religio, in qua dos non pertingit ad rationabilem subsidii caritativi aestimationem, non liberatur ab omni obligatione erga Religiosam discedentem ex simplici dotis restitutione; e contrario tenetur supplere id, quod e can. 643 § 2 defecerit ad aequum subsidium caritativum constituendum.

Si vero Religiosa professa ad aliam Religionem ex apostolico indulto transeat, durante novitiatu, fructus, salvo praescripto can. 570 § 1; emissa vera nova professione, dos ipsa huic Religioni debentur; si ad aliud eiusdem Ordinis Monasterium, huic debetur ipsa dos a die transitus (can. 551 § 2) [325], ex eo quod nec novitiatus in novo Monasterio peragitur nec nova emittitur professio (cf. can. 633 § 3).

Can. 570 § 1 dicit: Nisi pro alimentis et habitu religioso in Constitutionibus vel expressa conventione aliquid in postulatu vel novitiatu ineundo solvendum caveatur, nihil pro impensis postulatus vel novitiatus exigi potest.

Si de transitu agatur traditio vel solutio dotis, non fit Sorori ipsae, sed Superioribus alterius Religionis, quae eam admisit [326]. Quodsi in Constitutionibus vel expressa conventione aliquid in postulatu vel novitiatu ineundo solvendum caveatur, durante novitiatu, fructus dotis sunt restituendi; secus nulla obligatio exsistit de fructibus, qui in casu forsan capitalizari debent (cf. can. 570 § 1) [327].

---

[321] Cf. Fanfani, o. c. p. 192 n. 171.

[322] Prümmer, o. c. p. 274 q 208.

[323] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 500 n. 700 (652).

[324] A. A. S. XVI (1924) p. 165 s., cf. infra n. 560.

[325] Cf. can. 2412 (supra); F. X. d'Ambrosio O. M. Conv., De dote Monialis ante Codicis promulgationem sollemniter professae et ad aliud Monasterium post Codicem transeunti in: Apollinaris I (1928) p. 297-300.

[326] Brandys, o. c. p. 23.

[327] Fanfani, o. c. p. 192 n. 171.

In singulis rescriptis adnotatur, quid de dotibus fiat. Si Religiosa post professionem temporariam in Religionem pristinam redierit, dos iterum competit huic Religioni.

b) Quod ad postulantes et novitias attinet: Quae adspirans attulerit et usu consumpta non fuerint, si e Religione, non emissa professione, egrediatur, ei restituantur (can. 570 § 2) [328].

10. De **proprietate** dotis post mortem Religiosae haec notanda sunt: 232

a) De **professa**: Dos Monasterio seu Religioni [329] irrevocabiliter acquiritur per obitum Religiosae, licet haec nonnisi vota temporaria nuncupaverit (can. 548). Vivente Religiosa professa Religio usumfructum et administrationem dotis habet, et etiam dominium radicale penes Monasterium seu Religionem est, at sub conditione resolutoria [330], morte Religiosae plenum dominium acquirit.

Ante Codicis promulgationem dos acquirebatur iam per professionem sollemnem.

Si talis Religiosa iam ante Codicem Religionem iuridice dereliquerit, nulla obligatio ad restitutionem dotis ex iustitia adest.

Cognati aut legitimi heredes mortuae Religiosae professae ius ad restitutionem dotis vindicare sibi non possunt [331].

Antiqua doctrina classica idipsum applicabat Congregationibus, in quibus dos praescribebatur. Ultimis temporibus autem plures auctores tenebant dominium dotis non Congregationi, sed professae votorum simplicium pertinere.

Ex duobus systematibus hodiernis, idest proprietas dotis Monasterio vel Religioni agnita — et proprietas dotis relicta Religiosae — primum systema exhibet sententiam communem vel communiorem [332].

---

[328] Cf. can. 570 § 1; can. 570 valet etiam pro Religiosis viris.

[329] Constitutiones accuratius statuere possunt, utrum Domui, Provinciae an toti Religioni dos acquiratur.

[330] Cf. F. X. D'Ambrosio O. M. Con., De radicali dominio dotis Religiosarum in Institutis iuris pontificii in: Apollinaris I (1928) p. 173-176.

[331] Brandys, o. c. p. 23 s.

[332] Auctores: D'Ambrosio, Bonnaert-Limenza, Creusen, Goyeneche, Haring, Larraona, De Meester, Matthaeus a Coronata, Schönsteiner, Vermeersch-Creusen, Vromant. Auctores qui negant dotis proprietatem Monasterio seu Religioni pertinere, etsi non eodem modo subiectum seu verum titularem dotis explicent: Bastien, Battandier, Chelodi, Eichmann, Fuchs, Suso Mayer, Leitner.

Larraona adducit sequentes rationes:

a) Traditio dotis, promissio traditionis iure civili valida et effectiva traditio ante professionem, arbitrario limitatur ad possessionem in secundo systemate.

b) Nullo in loco Codicis directe vel indirecte dicitur Monialem a votis sollemnibus per exceptionem, cum sit incapax possidendi, retinere dotis suae proprietatem [333].

c) Dos Monasterio vel Religioni irrevocabiliter acquiritur per obitum Religiosae, ergo arguendo a contrario dici debet: revocabiliter a momento professionis acquiritur.

d) Dos evadit proprietas irrevocabilis non vi testamenti nec cuiusvis successionis nec donationis mortis causa. Supponitur ergo dominium a momento professionis.

e) Dos plene tractatur ut proprietas Monasterii vel Religionis, ipsa collocatur, administratur, mutatur, quin Religiosae ratio reddenda sit.

f) Pro bonis dotalibus Religiosa non debet cedere administrationem (uti secundum can. 567 § 2), non potest facere ullam mutationem (uti secundum can. 580 § 3), non debet cedere proprietatem (uti secundum can. 581 § 1) neque potest (cf. can. 581 § 2 cum can. 547 §2, 548).

g) Dos subtrahitur cuilibet actioni, quae contra Religiosam ob debita, ob damna, ob quaestiones familiares moveri possunt.

h) Excluditur quaelibet successio civilis testamentaria vel ab intestato.

i) Dotes non possunt confundi cum ceteris bonis Communitatis.

k) Si dos inter bona personalia in can. 635 n. 2 recensetur, hoc significat quod dos non sit accensenda bonis, quae definitive Monasterio vel Religioni iam fuerunt acquisita.

b) **De novitiis**: Si novitia moriatur ante expletum novitiatum, sed post professionem ad normam decreti *Iam inde* S. Congregationis de Religiosis, 30 dec. 1923, peractam, talis professa, quod ad dotem attinet, remanet novitia, idest Domus religiosa aut Religio dotem non acquirit, sed legitimis heredibus reddenda est.

Ante annum 1650 dos novitiae, quae e Religione egressa est, restitui non debuit [334].

---

[333] In Com. pro Rel. XIX (1938) p. 19-29.

[334] Scherer, KR. II p. 812.

Durante novitiatu traditio est conditionalis, idest fit sub tacita conditione secuturae professionis. Traditio huiusmodi inducit tantummodo possessionem absque usu et usufructu, quae nudo depositario competit.

Novitia in constitutione dotis declarare potest, ut etiam bona futura, quae in posterum ipsi obvenient, doti adscribenda sint.

11. Dos alienari non potest, cum non ad bona Domus religiosae pertineat, sed Sorori aut novitiae competat.

6. De exploratione voluntatis 233

1. Ut plena libertas virginis, quae Deo se dedicare vult, protegeretur, Concilium Tridentinum [335] statuit, ut virgo velum non reciperet et professionem sollemnem emitteret, antequam Episcopus aut ipso absente aut impedito Vicarius aut alius eorum sumptibus delegatus, voluntatem virginis diligenter exploraverit et certitudinem acquisiverit, num coacta aut ei persuasum sit, num sciat, quid faciat.

Leo XIII hanc canonicam explorationem in const. *Conditae a Christo,* 8 dec. 1900 [336], pro omnibus Religionibus Sororum simplicium votorum sive iuris dioecesani sive iuris pontificii praescripsit. Quae a Codice receptae normae per ipsum supplentur.

2. Codex enim statuit:

a) Religiosarum etiam exemptarum Antistita debet Ordinarium loci, duobus saltem mensibus ante, certiorem facere de proxima admissione ad novitiatum et ad professionem tum temporariam tum perpetuam sive sollemnem sive simplicem (can. 552 § 1).

Quae certioratio Ordinarii loci causa explorationis canonicae fieri potest aut ab Antistita generali aut ab Antistita Domus novitiatus.

b) Competens ad istud examen est Ordinarius loci eius Dioecesis, in qua postulantes (aut novitiae aut Religiosae ante professionem perpetuam) commorantur.

Ordinarius loci vel, eo absente aut impedito, sacerdos ab eodem deputatus, adspirantis voluntatem, saltem tri-

---

[335] Sess. XXV de Regul. c. 17.
[336] § 1 n. XII.

ginta diebus ante novitiatum et ante professionem, ut supra, diligenter et gratuito exploret, non tamen clausuram ingrediens, num ea coacta seductave sit, num sciat quid agat; et, si de pia eius ac libera voluntate plane constiterit, tunc adspirans poterit ad novitiatum vel novitia ad professionem admitti (can. 552 § 2), secus Ordinarius loci contra admissionem ad novitiatum vel ad professionem agere debet.

Per se ista exploratio ad validitatem admissionis non est necessaria nec requiritur ad validitatem vel novitiatus vel professionis [337].

Exploratio praecedat admissioni, quae formaliter completur, si habeatur cognitio de favorabili exitu explorationis [338].

Qui quamlibet explorationem (idest ante admissionem ad novitiatum et ad professionem temporariam aut perpetuam) omiserit, graviter peccare potest [339].

S. Congregatio de Religiosis, 18-20 martii 1922, solvit dubium de taxa [340] pro exploratione voluntatis apud Religiosas [341], quam resolutionem Pius XI, 20 martii 1922, approbavit.

Ordinarius dioecesis N., exponit S. Congregationi de Religiosis, quod consuetudo forsan immemorabilis huius Dioecesis N., et supra 400 annorum memoriam comprobata, tenuit semper taxationes aliquas pro canonica voluntatis Religiosarum exploratione ab earundem exigere Communitatibus.

Afferebat insuper rationes, propter quas talis consuetudo ipsi videbatur confirmanda, praesertim cum in praesenti ex Codicis praescripto non bis uti antea, sed sit exploratio ter praestanda quod, cum Ordinarius in pluribus occupatus personaliter eam explere nequeat, alium sacerdotem delegare cogatur: ad haec tamen Episcopus non habet, unde arduum laborem dignissimum mercede istius sacerdotis remunerari possit.

S. Congregatio, praerequisito voto duorum Consultorum, rem detulit ad plenarium coetum Emorum Patrum per subsequens dubium: An consuetudo exigendi taxam pro exploratione voluntatis Religiosarum sustineatur in casu.

Resp.: Negative.

---

[337] Cf. can. 542, 555, 572 ubi de requisitis ad validitatem; cf. etiam can. 11.

[338] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 40-42.

[339] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 501 n. 703 (655).

[340] Cf. can. 2408, 1504.

[341] A. A. S. XIV (1922) p. 352; cf. Vermeersch, Periodica XI (1923) pag. 80.

Vi can. 5 consuetudines non expresse reprobatae, etsi Codici contrariae, tolerari possunt, dummodo a) sint centenariae vel immemorabiles, b) Ordinarii, pro locorum et personarum adiunctis, existiment eas prudenter submoveri non posse.

In casu deest ultima conditio, quia nulla indignatio vel miratio populi habetur, si submoveatur taxatio.

In exploratione voluntatis aliae quaestiones praeter eas, quae ad libertatem pertinebant, num ea coacta seductave sit, num sciat, quid agat, prohibitae erant, ut Pius V in sua const. *Etsi Mendicantium*, 16 maii 1567, statuit.

Clausuram Monialium, idest clausuram papalem hac occasione ingredi Ordinarius loci non potest; habetur excommunicatio l. s. Sedi Apostolicae simpliciter reservata (cf. can. 2342 n. 1; 2227 § 2; 600 n. 1); Clausuram Sororum in Congregationibus etiam per se hac occasione ingredi non potest (cf. can. 552 § 2). Per se dicitur, quia ex iustis ac rationabilibus causis Superiorissae eum admittere possunt [342].

Ius admissionis ad novitiatum et subsequentem professionem pertinet ad Superiorissas maiores (cf. can. 543).

c) Religiosarum etiam exemptarum Antistitae pro gravitate culpae, non exclusa, si res ferat, officii privatione, ab Ordinario loci puniantur, si contra praescriptum can. 552 omiserint Ordinarium loci certiorem facere de proxima alicuius admissione ad novitiatum vel ad professionem (can. 2412 n. 2).

7. De initio novitiatus 234

(cf. can. 553)

Novitiatus incipit susceptione habitus [343], vel alio modo in Constitutionibus praescripto (can. 553), ex. gr. declaratione admissionis ex parte auctoritatis competentis traditione numismatis [344].

Ad validitatem novitiatus requiritur, ut in ipsa novitiatus Domo initium fiat (cf. infra can. 555 § 1). Interruptio qui-

[342] Cf. Partem X: De obligationibus, quae nituntur lege ecclesiastica n. 4.

[343] Cf. De habitu religioso infra n. 344.

[344] Cf. Vermeersch, De primo novitiatus initio, in: Periodica XIX (1930) p. 162*-164*. Goyeneche e contra dicit: Non est separanda vestitio ab initio novitiatus, quae utique in ipsa Domo novitiatus sunt facienda. Neque hoc probatur necessarium ad validitatem novitiatus, (De Religiosis p. 96).

dem in novitiatu fieri potest (cf. can. 556 §§ 2 et 3), attamen intervallum ante inceptam rem haberi non potest.

Non omnes Religiosi habitu speciali a Clericis diverso utuntur. In his Religionibus consequenter sollemnis vestitio non habetur.

Susceptio habitus non requiritur iure communi ad validitatem novitiatus (cf. can. 542 n. 1; § 1)[345]; quod pariter valet de continua delatione (cf. can. 557). Neque expresse neque aequipollenter[346] innuitur in aliquo canone actum contrarium invalidum esse, etsi vestitio habitus sit modus ordinarius incipiendi novitiatum. Ex disciplina vigenti Codicis (cf. can. 553) possibilitas habetur incipiendi novitiatum alio modo quam habitus vestitione; disciplina Codicis prior non praeceptum certum habebat de necessitate vestitionis ad valorem novitiatus.

Religiosus, qui in quadam Religione, obtento indulto apostolico, ad aliam Religionem transit, tenetur ad habitum novitiorum Religionis ad quam, suscipiendum et gestandum perdurante novitiatu in nova Religione[347]. De iure particulari videndae sunt Constitutiones vel Regulae Religionis.

Permagni interest tempus exacte designari propter computationem anni integri[348], quo novitiatus incepit.

Superior competens illicite agit, si admittat sine gravi ratione[349] ad habitum novitiorum simul cum aliis rite dispositis aliquem, qui ob defectum aliquorum dierum nondum annum decimum quintum complevit, sed cum intentione expressa, ut hic incipiat suum novitiatum post illos dies (cf. etiam can. 540 § 2)[350]. Antea novitiatus non est validus.

Si ex errore Superior competens admiserit ad novitiatum eum, qui nondum habet canonicam aetatem, novitiatus valet a die, quo annum praescriptum complevit, quia voluntas Superioris admittentis et adspirantis perseverat[351] aut continuare praesumitur.

---

[345] De anteriore controversia utrum necne in Ordinibus qui proprio habitu distinguuntur susceptio habitus necessaria fuit, cf. Reiffenstuel, Decret. III, 31, 92; Schmalzgrueber, III, 31 56 ss.

[346] Cf. can. 11. E doctrina canonistarum aequipollenter irritantes sunt leges, quae sollemnia vel formam substantialem (non accidentalem) actus seu contractus statuunt.

[347] S. Cong. de Rel. 14 maii 1923; A. A. S. XV (1923) p. 156; cf. infra n. 519.

[348] Cf. infra n. 236.

[349] Cf. supra n. 220, 2 et infra 241.

[350] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 222 s.; VI (1925) p. 152 s.; IX (1928) p. 32-36.

[351] Cf. Goyeneche, l. c. p. 223.

8. De loco novitiatus 235

(cf. can. 554)

1. Erigatur Domus novitiatus ad normam Constitutionum; si vero agatur de Religione iuris pontificii, ad eam erigendam necessaria est licentia Sedis Apostolicae (can. 554 § 1) [352]. Ad erigendam Domum religiosam exemptam, sive formatam sive non formatam, aut Monasterium Monialium, aut in locis S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis quamlibet religiosam Domum, requiritur beneplacitum Sedis Apostolicae et Ordinarii loci consensus in scriptis datus (cf. can. 497 § 1) [353]. Novitiatus potest esse Domus propria cum personalitate iuridica vel pars segregata Domus, ubi professi degunt.

Prümmer requirit hoc in casu consensum Ordinarii loci saltem ad liceitatem, quod non probatur [354].

Secundum varias Constitutiones ius erigendi Domum novitiatus qua talis pertinet aut ad Superiorem maiorem aut ad Capitulum, quandoque in Religione iuris dioecesani Ordinario loci conceditur tale ius aut saltem eius consensus vel licentia requiritur.

Si Constitutiones nihil de Domo novitiatus contineant, per se ius erectionis Domus novitiatus, cum res interna Religionis sit, non pertinet ad Ordinarium loci [355].

Si agatur de Congregationibus iuris dioecesani, non requiritur ad erigendam Domum novitiatus licentia Sedis Apostolicae extra territorium S. Congregationis de Propaganda Fide. Si novitiatus extra Domum legitime pro novitiatu designatam peractus sit, est invalidus ideoque etiam professio religiosa non valet.

Erectio legitima ad validitatem novitiatus requiritur.

Translatio [356] novitiatus a Domo in Domum consensu Ordinarii loci non indiget, cum res ad internum regimen referatur (cf. can. 497 § 4), semper vero novam Sanctae Sedis licentiam requirit, quia prior erectio certae Domui adhaerebat. Si

---

[352] Cf. etiam 555 § 1 n. 3.

[353] Monasteria sui iuris novitiatum habent in propria Domo separatum a Conventu Religiosorum, cf. Leitner, o. c. p. 404.

[354] L. c. p. 268 n. 209.

[355] Aliter Goyeneche, De Religiosis p. 95 nota 3.

[356] Cf. Ellis in: Periodica XXVII (1938) p. 108-110.

Domus, cuius pars est novitiatus ab uno situ in aliam eiusdem loci transferatur, etsi novitiatus sit Domus distinctu personalitate iuridica gaudens nulla licentia S. Sedis requiritur nec Ordinarii loci secundum plures auctores[357].

Si Domus, cuius pars est novitiatus ab uno loco (civitate etc.) in alium transferatur vel si novitiatus sit Domus separata personalitate iuridica gaudens licentia tum Sanctae Sedis tum Ordinarii loci requiritur. Translatio huiusmodi novae fundationi aequivalet.

Novitiatus ab ea parte Domus, in qua degunt professi, sit, quantum fieri potest, segregatus (cf. can. 564 § 1).

Conversis autem novitiis locus separatus adsignetur (can. 564 § 2) et segregatus a parte Domus, in qua degunt professi.

2. Si Religio in Provincias divisa non sit, sine speciali indulto plures Domus novitiatus erigi possunt, si id utile esse videatur. Sufficit in Religione iuris pontificii licentia Sedis Apostolicae ad unam novitiatus Domum. Sed Ecclesia generatim non permittit, ut plures Domus novitiatus in eadem Provincia erigantur, sed postulat, ut Domus communis novitiatus erigatur. Codex statuit:

Plures in eadem Provincia novitiatus Domus, si Religio in Provincias divisa sit, designari nequeunt, nisi gravi de causa et cum speciali apostolico indulto (canon 554 § 2).

Gravis causa esset: amplitudo Provinciae, differentia linguarum. Prohibetur, quominus plures novitiatus domus habeantur, attamen non adest obligatio ex iuri communi, ut in Provincia proprius novitiatus adsit.

Canon praelaudatus non distinguit inter Religionem iuris pontificii et dioecesani. Quare locutio generalis generaliter est intelligenda. Ideoque aliqui auctorēs[358] requirunt etiam pro Religione iuris dioecesani indultum apostolicum. Attamen cum e can. 554 § 1 tantummodo pro Religione iuris pontificii licentia Sedis Apostolicae praescribatur, tenemus sententiam in casu posse in eadem Provincia iuris dioecesani plures novitiatus Domus erigi sine speciali apostolico indulto[359].

Si de Congregatione monastica agatur (cf. can. 488 n. 2), quae plura Monasteria sui iuris comprehendit, singula Mona-

[357] Cf. supra n. 87 n. 3.

[358] Haring, Grundzüge des kath. Kirchenrechts, Graz 1924 II. Teil p. 784; Biederlack-Führich, l. c. 136.

[359] Ita etiam Matthaeus a Coronata, o. c. p. 716 n. 583.

steria ius erigendi Domum novitiatus habent. Licentia continetur in concessione erigendi Domum. Idcirco nulla specialis licentia Sedis Apostolicae necessaria est; licentia dumtaxat requiritur, si in tali Monasterio pro pluribus Monasteriis Domus communis novitiatus erigatur[360].

Si Constitutionibus secundus annus novitiatus praescriptus sit, Constitutiones permittere possunt, ut novitiatus in alia Domo extra propriam novitiatus Domum peragatur.

Superiores in novitiatus ac studiorum Domo ne collocent, nisi Religiosos qui sint ad exemplum regularis observantiae studio (can. 554 § 3)[361].

Haud immerito notat Brandys: Exemplum bonum Religiosorum qui iam longius in Religione sunt, est disciplinae bonae et moribus novitiorum durante novitiatu non minus necessarium quam instructio et institutio ex parte Magistri novitiorum[362].

9. De tempore novitiatus 236
(cf. can. 555)

1. Praeter alia quae in can. 542 ad novitiatus validitatem enumerantur, novitiatus **ut valeat,** peragi debet:

a) Post completum decimum quintum saltem aetatis annum (can. 555 § 1 n. 1).

b) Per annum integrum et continuum (can. 555 § 1 n. 2).

c) In Domo novitiatus (can. 555 § 1 n. 3)[363], et si agatur de Religione iuris pontificii in Domo, quae cum licentia Sanctae Sedis erecta est.

Novitiatus idcirco per annum integrum[364] peragi debet, et novitii ante finem anni probationis professionem iuridice emittere non possunt. Concilium Tridentinum[365] hoc iam praescripserat.

Antea ex iure communi tempus determinatum novitiatus saltem ad validitatem professionis non requirebatur, nisi in iure particulari aliud cautum fuisset. Fratres Praedicatores et Mi-

---

[360] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 503 n. 706 (660).

[361] Cf. etiam can. 540 § 1.

[362] O. c. p. 29.

[363] Cf. can. 572 § 1 n. 3 et can. 554 § 1. Dicitur in Domo, non praecise in loco novitiis destinato.

[364] Annus canonicus appellatus, quia a iure canonico praescriptus est.

[365] Sess. XXV De Regularibus, c. 15.

nores intra annum novitiatus ad professionem candidatum recipere non potuerunt, secus professio fuit invalida [366].

In Italia insulisque adiacentibus novitiatus non potuit valide peragi, nisi in Conventibus a Sancta Sede ad id destinatis. Ita statuit Clemens VIII (1592-1605) in sua const. *Regularis disciplinae,* 12 mart. 1596 [367], exceptiones per decr. Sanctissimus, 20 iun. 1599 [368].

Ad evitandas anxietates de professione **S. Congregatio de Religiosis** per Decretum *Cum propositae,* 3 maii 1914, statuerat, ut annus novitiatus non usque adhuc ad horam et minutam [369], sed de die in diem computaretur. Loco computationis naturalis habebatur computatio civilis. In Codice tempus hac in re accuratius statuitur. Quaelibet Religio, etiam iuris dioecesani tantum, ad hanc computationem obstringitur. Defectus etiam unius diei imo minuti dumtaxat valori professionis obsistit, quia deest integritas physica.

De anno integro tenendum est: Si terminus a quo non coincidat cum initio diei [370], in quo annus novitiatus inceptus est, primus dies ne computetur, tempus novitiatus finiatur expleto ultimo die eiusdem numeri (cf. can. 34 § 3 n. 3). Ideoque die sequenti demum ubi dies anni quo vestitio (induitio) [371] fiebat, iam praeterlapsa est, professio emitti potest. Novitiatus incepit, ex. gr. die 4 oct. 1939 mane hora octava et finitur die 4 oct. 1940 (media nocte), ut demum die 5 oct. qualibet hora professio temporalis nuncupari possit.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 12 nov. 1922, sequens dubium solvit de anno integro novitiatus [372].

Utrum annus integer novitiatus, praescriptus in can. 555 § 1 n. 2, computandus sit iuxta normam statutam in can. 34 § 3 n. 3.

Resp.: Affirmative, seu servandum esse praescriptum canonis 34 § 3 n. 3.

Utrum eiusmodi norma computandi annum in ordine ad novitiatum servanda sit ad validitatem an tantum ad liceitatem.

Resp.: *Affirmative ad primam partem, negative ad secun-*

---

[366] L. 2, III 14 in VI°.

[367] Gasparri, Fontes I p. 351 n. 183 § 1.

[368] Gasparri, Fontes I p. 353 n. 186 § 1.

[369] Mathematice, de hora in horam.

[370] Terminus a quo est explicite vel implicite designatus per induitionem (cf. can. 34 § 3).

[371] Susceptio aut impositio habitus.

[372] A. A. S. XIV (1922) p. 661. Vermeersch, Supputatio anni novitiatus in: Periodica XVII (1928) p. 49 s.

dam, seu canonem servandum esse ad validitatem novitiatus.

Cum istae duae solutiones verba legis in se certa declarent tantum, promulgatione non egebant et valent in praeteritum, cf. can. 17 § 2.

Qui die 24 ian. anno bissextili in novitiatum cooptatus est, die 23 ian. anni sequentis dies 365 complevit. Vota autem demum die 25 ian. emittere potest. Qui anno bissextili die 28 febr. aut die 29 febr. in novitiatum admissus est, sequenti anno nisi prima die martii vota nuncupare potest. Annus hic prout in calendario sumitur (cf. can. 34 § 3 n. 1), ideoque in anno bissextili 366 dies sunt, secus 365 (cf. can. 32 § 2).

Qui die 28 febr. anni non bissextilis novitiatum incipiat, potest die 29 febr. anni bissextilis insequentis professionem emittere e can. 34 § 3 n. 3.

In casu, quo mensis die eiusdem numeri careat, tempus finiatur expleto ultimo die mensis.

Etiam in casu can. 556 § 2 tempus sumi debet ut in calendario, idest anno bissextili 366 dies [373] propter decisionem Com. Pont. supra relatam.

Si de renovatione professionis agatur, tempus finitur eodem recurrente die quo incepit, sed novus actus per integrum eundem diem poni potest (cf. can. 34 § 3 n. 5).

2. Si longius tempus in Constitutionibus pro novitiatu praescribatur, illud ad validitatem professionis non requiritur, nisi in eisdem Constitutionibus aliud expresse dicatur (can. 555 § 2).

In pluribus Religionibus secundus annus novitiatus ante professionem aut ad validitatem aut ad liceitatem tantum, uti in Societate Iesu, necessarius est.

Primus annus novitiatus annus canonicus putari debet [374].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 12 februarii 1935, sequentem solutionem dedit:

An indultum Apostolicum requiratur, ut annus canonicus novitiatus, de quo in canone 555 § 1 n. 2 transferri possit in secundum novitiatus annum iuxta § 2 eiusdem canonis?

Resp.: Affirmative.

---

[373] Aliter Augustine, III, 232; Matthaeus a Coronata, l. c. p. 713 nota 5.

[374] Cf. Instr. S. Cong. de Religiosis n. 247. Vi iuris supponitur annus canonicus a suscepto habitu inchoari (cf. can. 553 et 555). E. Jombart, La première année de noviciat in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 144-150. Cf. A. A. S. XXVII (1935) p. 92.

Ex iure communi annus canonicus debet esse primus, proinde nemo infra Romanum Pontificem potest eum rerum ordinem sic constitutum in alium mutare. Si casu peculiari necessaria sit dispensatio, recurrendum est ad Sanctam Sedem [375]. Ita iam antea in animadversionibus a S. C. EE. et RR. ad quasdam Constitutiones. Postea in Normis anno 1901 n. 71.

Sedes Apostolica tantummodo imminutionem novitiatus canonici concedere potest.

Si Constitutiones nihil pressius statuunt, Superiores religiosi a secundo anno novitiatus sive tempus ad liceitatem sive ad validitatem novitiatus praescribitur, nequeunt dispensare [376], cum agatur de articulis organicis seu constitutivis [377].

In novis Constitutionibus a Sancta Sede approbatis generatim inseritur articulus: Secundus annus, licet ad validitatem professionis non requiratur, tamen ab eo ex toto vel ex parte dispensare una Sancta Sedes valet.

Nec Ordinarius loci hac in re dispensare potest, cum Constitutiones iam a Sancta Sede approbatae sint. Aliter si agatur de Religionibus iuris dioecesani, quia Constitutiones ipsae non vigent, nisi vi auctoritatis dioecesanae, supposito quod secundus annus novitiatus tantummodo ad liceitatem praescribatur.

Si nempe secundus annus novitiatus ad validitatem novitiatus requiratur, tunc ipse Ordinarius loci dispensare nequit propter pondus huius praescripti. Hoc sequitur ex decisione sequenti.

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 12 februarii 1935, sequens dubium solvit:

An loci Ordinarius dispensare possit super secundo novitiatus anno, si hic in Constitutionibus ad professionis validitatem non requiratur ad normam canonis 555 § 2?

Resp.: Affirmative, dummodo agatur de Religionibus iuris dioecesani.

Si secundus annus novitiatus ad validitatem professionis ex iure particulari non requiratur, valori futurae professionis non officeret, etsi anteponatur, sicut non vitiaretur, si deficeret omnino, aut si iam ante 15 annos completos perageretur. Sed contra disciplinam canonicam est [378].

Exacto novitiatu, si iudicatur idoneus, novitius ad profes-

---

[375] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 371.

[376] Cf. autem Creusen, Durée de la seconde année de noviciat in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 124.

[377] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 54-57.

[378] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 86 s.; VIII (1927) p. 379 s.; cf. infra n. 247, 556.

sionem admittatur, secus dimittatur; si dubium supersit, sitne idoneus, potest a Superioribus maioribus probationis tempus, non tamen ultra sex menses, prorogari (can. 571 § 2). Si in Constitutionibus duo anni novitiatus praescripti sunt, tempus proinde triginta menses durare potest.

3. Annus novitiatus non tantum integer, sed etiam continuus[379] esse debet. Non licet interruptionem fieri[380]. Quae **Sacra Congregatio de Religiosis** in decreto *Cum propositae*, 3 maii 1914[381], de interruptione novitiatus praescripserat, habetur cum quibusdam mutationibus et maiore claritate in Codice. Legislator enim statuit: 237

4. Novitiatus **interrumpitur**, ita ut denuo incipiendus ac perficiendus sit[382]: 238

a) Si novitius a Superiore dimissus, e Domo exierit (cf. can. 556 § 1)[383].

Novitius a Superiore vel a Capitulo secundum Constitutiones dimitti potest (cf. can. 571 § 1). Si Constitutiones aut ius speciale nihil statuant, quisnam sit hoc in casu competens Superior, dimissio a parte Superioris maioris ex analogia can. 543 requiri videtur.

Dimissio ex parte Superioris *et* egressus e Domo novitiatus simul exsistere debent[384], sed tunc statim fit interruptio. Si novitius e Domo adhuc non exierit, novitiatus non interruptus est.

Requiritur egressus formalis, non materialis dumtaxat, uti videtur, idest egressus definitivus ex decreto dimissionis. Si decretum iam emissum sit et dimissus per aliquot dies ut hospes in Domo commoretur, etsi quandoque e Domo exierit ut ceteri Religiosi, non adhuc novitiatus interruptus est[385].

Cum textus legis in can. 556 § 1 non distinguat inter dimissionem iustam et iniustam, secundum aliquos auctores novitiatus interrumpitur, etsi novitius iniuste (in sensu minus stricte sumendum, idest sine iusta causa) dimittatur[386].

---

[379] Cf. Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 76-85; 107-110.

[380] Cf. can. 35.

[381] A. A. S. VI (1914) p. 229.

[382] Sancta Sedes sanationem impertire potest annuens precibus oratorum.

[383] De nonnullis supputationibus ad usum religiosorum in: Periodica XVII (1928) p. 80*-82*.

[384] Cf. Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 77 not. 2.

[385] Cf. Matthaeus a Coronata, l. c. p. 714.

[386] Cf. Augustine, A commentary on the new Code of canon law v. III can. 556 p. 234; Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 78s. Goyeneche, De Religiosis p. 98.

Attamen can. 571 requirit ad dimissionem iustam causam, etsi quaelibet iusta causa sufficiat. Si ergo iusta causa non exsistat, dimissio erit nulla, proinde nullum parit effectum ratione interruptionis novitiatus. Si autem novitius ultra triginta dies extra novitiatum permanserit, ex tali commoratione e can. 556 § 1, non ex dimissione, novitiatus interrumpitur.

Dimissio nulla potest esse ex alia ratione, quia ex. gr. Superior non fuit competens, aut Superior erat vi, cui resisti non potest, coactus vel actus dimissionis potest esse saltem rescindibilis e can. 103 § 2 et 104.

Si novitius in amentiam plus minusve perfectam per tempus inciderit, Domum novitiatus non relinquens et postea sanitatem recuperaverit, novitiatus non interrumpitur.

b) Si novitius Domum sine Superioris licentia non reversurus deseruerit (cf. can. 556 § 1).

Egressus e Domo novitiatus sine licentia et animus non redeundi simul exsistant necesse est, et tunc statim novitiatus interrumpitur, quamvis novitius ad brevissimum temporis spatium [387] et retento habitu sit egressus.

Supponitur egressus sine ulla licentia saltem praesumpta [388].

Interna intentio per se non sufficit, sed voluntas debet esse satis manifestata sive per declarationem sive per aliud signum, ex. gr. si novitius res suas secum fert, si novum domicilium assignet. Expressa manifestatio animi non requiritur.

Nihil refert, num novitius per breve tantum tempus Domum religiosam reliquerit. Spatium brevis absentiae non consideratur.

In dubio de animo redeundi [389] recurrendum erit ad praesumptiones, inter quas, pro animo revertendi, antiquiores recensebant brevitatem absentiae retento habitu [390]. Ipsa petitio licentiae est signum et praesumptio pro animo revertendi. Dimissio habitus non requiritur ut momentum essentiale interruptionis, sed in dubio praesumptio pro animo deserendi praevalet. Si autem sufficienter constet de animo sive ex verbis sive ex aliis factis, novitiatus in casu est interruptus.

Si novitius Domum religiosam nondum reliquerit, novitiatus non interrumpitur. Idcirco si Superiores dimissionem rescin-

---

[387] Aliter Vermeersch Periodica VIII p. 35.

[388] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 99 nota 21.

[389] Ex. gr. si novitius parentes invisendi gratia vel negotia gerendi ad breve tempus Domum novitiatus reliquerit.

[390] Chelodi, o. c. p. 445 n. 268 nota 2.

dant aut, si novitius consilium remanendi capiat, tempus transactum pro novitiatu computari potest.

Si novitius, qui novitiatum (e can. 556 § 1 in n. a dicto) interrupit, in Religionem iterum admitti velit, novitiatus denuo incipiendus ac perficiendus est, nisi a Sancta Sede dispensatio obtinetur.

Si novitius clam Domum novitiatus reliquerit cum intentione intra paucos dies revertendi, novitiatus non interrumpitur.

Superior, de quo in casu, est Superior Domus; generatim Constitutiones licentiam pro egressu aut saltem benedictionem requirunt etiam a Magistro novitiorum aut ab eius socio.

c) Aut si novitius extra Domum, etsi reversurus, ultra triginta dies sive continuos sive non continuos permanserit quacumque ex causa, etiam de Superiorum licentia (cf. can. 556 § 1).

Dies constat 24 horis continuo supputandis a media nocte (cf. can. 32 § 1).

Ultra significat quodlibet spatium temporis transacto ultimo die [391]. Triginta dies completi per se novitiatum non adhuc interrumpunt.

Notetur insuper in canone praelaudato dici extra Domum, non tantummodo extra septa novitiatus: Commoratio extra septa novitiatus, sed non extra septa Domus non sufficit ad interruptionem.

Si novitius per triginta dies dimidiatos aut amplius extra Domum novitiatus commoratus sit, novitiatus non interrumpitur.

In casu agitur de intervallis diei brevibus. Dies completi extra Domum transacti tantummodo computantur, licet dies non sint continui. Si minimum spatium temporis desit ad triginta dies, interruptio non habetur.

Si novitius expleto novitiatu extra Domum commoratur, per se [392] absentia ultra triginta dies validitati professionis non obsistit.

Hoc valet etiam in casu, quo novitius Domum reliquit non ultra quindecim dies ante expletum annum novitiatus, quia Superior aequivalenter dispensare potest vi can. 556 § 2 [393].

Locutio: Ultra triginta dies ita concipienda est, ut

---

[391] Aliter Matthaeus a Coronata, qui requirit saltem unum diem ultra triginta o. c. p. 717 n.

[392] Cf. infra n. 259 n. 6.

[393] Cf. Matthaeus a Coronata p. 715 n. 582.

dies discessus non computetur, nisi quis praecise media nocte discesserit (cf. can. 34 § un. 2-3).

Si novitius intra triginta dies sive continuos sive non continuos cum licentia Superioris extra Domum novitiatus, etsi sub directione Superioris commoratus sit, e decreto *Cum propositae* S. Congregationis de Religiosis, 3 maii 1914, ad validitatem professionis requirebatur, ut dies hoc modo transacti supplerentur, quod satis fuit[394]. In Codice haec norma mitigata invenitur; tunc demum enim dies extra Domus septa transacti ad validitatem novitiatus suppleri debent, cum plures quam quindecim dies sint.

239 5. Novitiatus **non interrumpitur,** absentia tamen et quidem ad validitatem est postea supplenda:

Si novitius ultra quindecim, sed non ultra triginta dies etiam non continuos, de Superiorum licentia vel vi coactus[395] ultra Domus septa permanserit sub Superioris obedientia, ad validitatem novitiatus necesse et satis est dies hoc modo transactos supplere (cf. can. 556 § 2)[396].

Quindecim completi dies commorationis extra Domus septa non sunt necessario supplendi.

Si novitius transacto die decimo quinto extra Domus septa permansit, at per partem diei non per diem completum, in vigore iuris suppletio nondum requiritur, cum in canone dicatur: satis est dies hoc modo transactos supplere (cf. can. 32 § 1).

Vi coactus est is, qui a) propter periculum vitae extra Domus septa permanere debet, ex. gr. ratione incendii; b) propter iniustam dimissionem; c) propter praescriptum legis civilis, etsi iniustae, ex. gr. ratione servitii rei militaris.

In omnibus his casibus commoratio extra septa Domus ultra triginta dies novitiatum interrumpit.

Ad dubium: Utrum computari possit veluti tempus novitiatus servitium militare quod expletur in loco ubi exstat Domus probationis, si novitii maneant sub disciplina et vigilantia Moderatorum et horis successivis consistant in eadem probationis Domo, eaque omnia peragant, quae cum militia concilientur, re-

---

[394] Cf. A. A. S. VI (1914) p. 229: Canonistae prioris temporis permittebant, ut novitii cum licentia Superiorum etiam per notabile tempus extra Domum versarentur.

[395] Ex. gr. causa incendii, servitii militaris obligatorii seu coacti (cf. A. A. S. VI [1914] p. 230).

[396] Cf. supra n. 236.

spondit **S. Congregatio de Religiosis**, die 3 maii 1914: Negative [397].

Clausula: Sub Superioris obedientia impletur etiam obedientia habituali, quia accidere potest, ut dependentia actualis sit impossibilis, cum alter ab altero in casu extraordinario nihil sciat.

Clausula: Dies hoc modo transactos refertur ad omnes dies, de quibus antea dicitur, non sufficit ad validitatem, ut novitius suppleat unum diem, qui quindecim dies superat [398].

Cum novitiae in Monasterio Monialium absque licentia Sanctae Sedis egredi possint, tantummodo quando ad saeculum sponte redeant aut a Superioribus dimittantur, interruptio novitiatus difficilius evenire acciderit [399].

Suppletio in Domo novitiatus fieri debet.

6. Novitiatus **non interrumpitur neque absentia suppleri debet**, sed potest arbitrio praescribi: Si novitius non ultra quindecim dies, etiam non continuos, de Superiorum licentia vel vi coactus extra Domus septa permanserit sub Superioris obedientia [400], supplementum potest a Superioribus praescribi, sed non est ad validitatem necessarium (cf. can. 556 § 2) hoc supplementum [401]. 240

Superiores ex iusta causa supplementum dierum transactorum praetermittere possunt, ex. gr. ut novitius cum aliis novitiis, qui eodem tempore in novitiatum admissi erant, ad communem sollemnitatem professionis admittatur. Praeprimis si agatur de infirmitate parentum, de necessario itinere, de exercitio militari, hae rationes magni momenti erunt.

Si novitius, qui tantum triginta dies aut infra, extra Domus septa permansit, in aliqua forma externe voluntatem non revertendi manifestaverit, novitiatus interrumpitur.

Si autem intentio novitii non revertendi omnino occulta permanserit, secundum Leitner [402] interruptio non certa esse videtur, ideo practice non adoptanda est vi can. 15: Leges irritantes et inhabilitantes in dubio iuris non urgent, in dubio facti

---

[397] A. A. S. VI (1914) p. 230. Hoc valere videtur etiam in casu, quo novitius militiae inserviens, noctu in Domo novitiatus permansit; aliter P. Matthaeus a Coronata p. 717 n. 583.

[398] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 84.

[399] Cf. infra n. 358, IIIe.

[400] Scilicet habituali.

[401] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 84.

[402] O. c. p. 376.

potest Ordinarius in eis dispensare, dummodo agatur de legibus, in quibus Romanus Pontifex dispensare solet. De actibus mere internis Codex non loquitur. Supputatio quindecim aut triginta dierum fit de momento ad momentum (cf. can. 34 § 2)[403].

Si de Monasteriis Monialium votorum sollemnium agatur, in quolibet casu beneplacitum Sedis Apostolicae requiritur, si postulans aut novitia extra clausuram, etsi dumtaxat pro brevi tempore aut transeundo ex aliqua causa commorari velit[404]. Illicitus egressus e clausura valori novitiatus per se non obstat.

Superiores licentiam manendi extra septa novitiatus, nisi iusta et gravi de causa, ne impertiant (can. 556 § 3).

Vi can. 556 § 2 Superioribus facultas implicite conceditur permittendi commorationem etiam extra Domus septa et hoc absolute intra quindecim dies, conditionate intra triginta.

Attamen si iam iusta et gravis causa requiratur pro licentia manendi extra septa novitiatus, quanto plus, si de commoratione extra septa Domus agatur.

Si Superiores sine iusta causa novitio commorationem extra Domus septa infra triginta dies permitttant, novitiatus non interrumpitur. Licentia esset illicita, immo invalida.

Septa novitiatus sunt ea pars Domus novitiatus novitiis reservata et ab ea parte Domus, in qua degunt professi, segregata.

Septa Domus aut Monasterii significant totum territorium intra clausuram.

Cum ergo can. 556 § 2 dicat extra Domus septa : commoratio in Domo, sed extra septa novitiatus dumtaxat validitati novitiatus non obstat, etsi ultra triginta dies sint nec necessario suppletio fieri debet.

In decreto *Cum propositae* **S. Congregationis de Religiosis,** 3 maii 1914[405], commoratio extra septa novitiatus sufficiebat ad interruptionem.

241 7. Novitiatus **nec interrumpitur nec absentia suppleri** debet :

Si novitius a Superioribus in aliam novitiatus Domum eiusdem Religionis transferatur, novitiatus non interrum-

---

[403] Chelodi, o. c. p. 445 n. 268 nota 3 not: Qui mane feria II abiit et vespere Sabbati revertitur quinque dies abfuisse videtur, non quattuor ut vult Vermeersch-Creusen, o. c. p. 504 n. 708 (660).

[404] Cf. A. A. S. VIII (1916) p. 446.

[405] A. A. S. VI (1914) p. 229.

pitur (can. 556 § 4); sed interrumpitur, si Domus sit diversae Religionis.

Interruptio novitiatus aut obligatio supplendi absentiam intelligitur de Domo novitiatus de qua can. 554 et can. 555 § 1 n. 3. Quare si novitius valetudini curandae in communi valetudinario Domus novitiatus decumbat, idest in parte Domus professis reservata, novitiatus non interrumpitur [406].

Si novitius manserit per aliquod dies in villa seu Domo (grancia) quam Conventus novitiatus ruri, ex. gr. sanitatis causa habet, interruptio fit, quia non habetur pars Conventus, nisi in erectione novitiatum aliud caveatur. Interruptio aestimanda est e can. 556 § 2.

Can. 556 §§ 1-2 agunt de egressu a Domo novitiatus et de regressu in eandem Domum; can. 556 § 4 agit de egressu ab una Domo et de ingressu in aliam.

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 13 iul. 1930, respondit ad dubium sequens [407]:

An sub verbis *quacumque ex causa* canonis 556 § 1 comprehendatur etiam transitus in aliam novitiatus Domum, de qua in § 4 eiusdem canonis.

Resp.: Affirmative.

Etsi theoretice de rationibus pro [408] et contra [409] ante responsionem disputari possint [410], nunc ex responsione supra citata patet, protractionem temporis ultra 30 dies interrumpere novitiatum, etsi agatur de transitu in aliam novitiatus Domum. Consequenter etiam can. 556 § 2 applicari debet de supplendis vel non supplendis absentiae diebus [411].

Nihil obstat, quominus post aliquam absentiam, a die quo novitius rediit, initium anni canonici computetur; pari modo etiam ante completam interruptionem licebit formaliter vel virtualiter [412] annum denuo inchoare, ut non debeat per annum moraliter totum denuo probari, ex. gr. si iam in prima hebdo-

---

[406] Blat, l. c. p. 540.

[407] A. A. S. XXII (1930) p. 365.

[408] Cf. Fanfani, o. c. p. 224.

[409] Cf. Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 107-110.

[410] Quia in can. 556 § 4 temporis non fit mentio, cf. Schaefer, De Religiosis[2] p. 405 n. 241. C. Parisi, Circa l'interruzione del noviziato canonico per i religiosi in caso di viaggio, in: Il Monit. eccl. 40 (1920) p. 85-88.

[411] Cf. Adeodatus C. D. in: Il Monitore eccl. 1928 p. 155-167; Vermeersch, Periodica XIX (1930) p. 343-345; Maroto in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 324-327.

[412] The Ecclesiastical Review vol. LXXVIII (1928) p. 101 requirit formalem receptionem hoc in casu.

mada novitius per tres dies et postea quasi in fine novitiatus per viginti octo dies abfuit, tres priores dies cum viginti octo posterioribus non debent necessario coniungi, ut ad eundem annum novitiatus pertineant[413].

242 8. Normae Codicis de interruptione novitiatus valent nonnisi de primo anno novitiatus, qui in omnibus Religionibus ad validitatem professionis praescriptus est. Iudicium de interruptione secundi anni novitiatus, qui in aliquibus Religionibus statuitur, secundum praecepta Constitutionum Religionis fieri debet.

243 9. Integer novitiatus peragatur in **habitu** quem Constitutiones pro novitiis praescribunt, nisi speciales locorum circumstantiae aliud exigant (can. 557), uti ex. gr. in regionibus, ubi Religiosi publice habitum religiosum gestare prohibentur[414].

Novitius secundum Concilium Tridentinum[415] saltem per annum ad validitatem professionis habitum Ordinis gestare debuit. Nunc secundum Codicem habitus non ad validitatem novitiatus requiritur[416].

In quibusdam Religionibus habitus novitiorum non differt ab habitu professorum. Pariter interdum non habetur distinctio inter habitum (vestem) novitiorum Clericorum et Laicorum.

10. In Religionibus in quibus duae sunt Sodalium classes[417], novitiatus pro altera classe peractus, pro altera non valet (can. 558), ex. gr. si novitius laicus incepto novitiatu Clericus, aut si novitia, quae fuit primum Soror laicalis, nunc Soror chorista fiat, aut si Religiosus peracta simplici vel sollemni professione ex una classe in alteram classem transire vellet[418].

Dispensatio a Sancta Sede obtineri potest.

Si secundum Constitutiones demum ad finem novitiatus canonici pressius designatur, ad qualem classem singuli perti-

---

[413] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (154).

[414] Augustine, o. c. III p. 236.

[415] Sess. XXV De Regul. c. 15; cf. Piat, Praelectiones iuris regularis[3] t. I p. 99 s. q. 99.

[416] Cf. can. 542 n. 1; 555 § 1; exinde neque susceptio habitus initialis (cf. can. 553) neque continua eiusdem delatio durante novitiatu ad validitatem praescribitur; cf. etiam Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923).

[417] Cf. n. 52.

[418] Cf. etiam infra n. 536.

neant, can. 558 non videtur applicari[419] et novitiatus pro utraque classe valebit. Si a Sede Apostolica plures Domus novitiatus erectae sint, annus novitiatus partim in hac vel illa peragi potest, nisi aliud caveatur.

S. Congregatio de Religiosis, 14 maii 1923, sequens dubium solvit:

Religiosus, qui in quadam Religione obtento indulto apostolico ad aliam Religionem transit[420], teneturne ad habitum novitiorum Religionis ad quam suscipiendum et gestandum per durante novitiatu in nova Religione.

Resp.: *Affirmative*[421].

10. De magistro novitiorum 244

In can. 559-562 Codex tractat in verbis firmis conditionem gravem et munus Magistri novitiorum et socii eius. Canones vim habent pro Religiosis utriusque sexus, etsi sint in Religionibus iuris dioecesani dumtaxat.

Obligatio praeficiendi Magistrum novitiatui certo certius gravis est. Absentia tamen per aliquod tempus iustificari potest, dummodo ei legitime sufficiatur sive per Socium (Vicemagistrum) sive per nominationem supplentis interimalis. Absente per annum Magistro vel legitimo supplente novitiatus illegitimus sit certe dicendus, attamen non invalidus[422].

1. Magister novitiorum est is Religiosus, qui institutioni novitiorum praeficiendus est (cf. can. 559 § 1). Vice- aut Submagister (socius)[423] est is, qui ob novitiorum numerum vel aliam iustam causam adiungitur socius, eidem immediate subiectus est in iis, quae ad novitiatus regimen spectant (cf. can. 559 § 2).

2. Const. Clementis VIII *Cum aã regularem*, 19 martii 1603, de Magistro eiusque socio haec habet: Sint ambo doctrina, et quantum per Superiorum diligentiam et vires fieri poterit, vitae etiam anteactae exemplo praestantes, orationis praeterea et mortificationis operibus addicti, prudentia caritateque referti, non sine affabilitate graves, zelum Dei cum mansuetudine prae se ferentes, ab omni cordis ac animi perturbatione, ira

[419] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 506 n. 710 (662).
[420] Cf. can. 433.
[421] A. A. S. XV (1923) p.
[422] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 157 s.
[423] Zelator appellatus in Congregatione Beuronensi, cf. Mayer, o. c. vol. II p. 225.

praesertim et indignatione, quae in se et erga alios caritatem impedire consueverunt, quam longissime alieni, et tales demum, qui in omnibus seipsos bonorum operum exemplum praebeant, ut ii qui eorum curae subsunt illos non tam metuant, quam revereantur, nec illis unquam detrahere quidquam possint.

Propter momentum huius muneris Ecclesia praeter maiorem aetatem vitae et in Religione eexigit speciales qualitates cordis et animi.

Verba Codicis I. C. favent unitati Magistri, nihilominus non videtur prohibitum, ut alius pro Clericis alius pro Conversis Magister constituatur[424].

3. Quae Clemens VIII in praelaudata const. *Cum ad regularem* respectu aetatis pro Magistro novitiorum apud Regulares designavit, Codex quoque statuit: Magister novitiorum sit annos natus quinque saltem ac triginta, decem saltem ab annis a prima professione professus (cf. can. 559 § 1). Anni triginta quinque debent esse completi (cf. can. 34 § 3 n. 3), item decem anni. Isti ultimi non computandi sunt ab induitione sive admissione ad novitiatum, sed a prima professione. Idcirco Religiosus debet esse saltem in anno undecimo professionis. Magister novitiorum prudentia, caritate, pietate, religionis observantia sit conspicuus et, si de clericali Religione agatur, in sacerdotio constitutus (cf. can. 559 § 1). Etiam Magister novitiorum laicorum in Religione clericali proinde sacerdos esse debet[425].

4. Si ob novitiorum numerum vel aliam iustam causam expedire visum fuerit, Magistro novitiorum adiungatur Socius, eidem immediate subiectus in iis quae ad novitiatus regimen spectant, annos natus saltem triginta, quinque saltem ab annis a prima professione professus, cum ceteris dotibus necessariis et opportunis (can. 559 § 2), ut institutio et directio novitiorum semper sit eiusdem generis.

In Constitutionibus quandoque iam determinatur ea res quae magis at non exclusive pertinet ad Socium, ex. gr. instructio in ceremoniis, in legibus urbanitatis.

---

[424] Goyeneche, De Religiosis p. 100.

[425] Fanfani, o. c. p. 232 n. 206; Jansen, o. c. p. 171; Prümmer, o. c. p. 276 q. 211.

Sacerdotium pro Socio in Religione clericali non expresse requiritur, attamen necessarium est, cum dicatur: cum ceteris dotibus necessariis[426].

Triginta anni completi esse debent (cf. can. 34 § 4 n. 3); pariter quinque anni; Socius Magistri in sexto anno professionis esse debet.

Aetas requisita sive pro Magistro sive pro Socio non est in iure praecepta ad validitatem nominationis, sed tantum ad liceitatem[427].

Superiorum est de necessitate socii iudicare.

Uterque et Magister novitiorum et Socius ab omnibus officiis oneribusque vacare debet, quae novitiorum curam et regimen impedire valeant (cf. can. 559 § 3).

Officia maiora generatim ut incompatibilia habentur cum praelaudato munere Magistri novitiorum. Quaenam officia in concreto incompatibilia sint, clarius ex Constitutionibus et particularibus cuiuslibet Religionis consuetudinibus apparet. Ex natura rei et iure communi omnia, quorum alterum cum altero coniunctum bene adimpleri nequit[428].

Regulariter haec duo officia Magistri novitiorum et Procuratoris, quia per se incompatiblia, simul ab eodem adimpleri non possunt. Familia tamen minima numeroque novitiorum non magno nihil obstat, quominus re incolumi utrumque officium ab eodem adimpleri possit[429].

Munus Superioris localis ex iure communi non est incompatibilis cum officio Magistri novitiorum[430].

Propter formationem spiritus novitiorum, quae manifestationem conscientiae quodammodo requirit et urget, melius est ut praedicta officia in una persona non coniungantur[431].

5. De electione et nominatione Magistri novitiorum Co- 245
dex statuit: Magister novitiorum eiusque Socius eligantur ad normam Constitutionum, et si quod in his tempus ad durationem muneris praescriptum sit, eo durante, ne removeantur sine iusta gravique causa; sed iidem rursus eligi possunt (can. 560) expleto tempore.

[426] Aliter Goyeneche, De Religiosis p. 100.

[427] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 157 s.

[428] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 291-299. Casus exceptionales haberi possunt.

[429] J. Haring, Kann ein Novizenmeister zugleich Procurator sein? in: Theol.-prakt. Quartalschrift (1926) p. 830.

[430] Larraona, o. c. p. 293 not. 7 Matthaeus a Coronata n. 585 n. 1.

[431] Cf. can. 530; cf. infra n. 246; n. 183.

Si in Constitutionibus nullum tempus statutum sit, a munere libere removeri et iterum eligi possunt.

Eliguntur per veram electionem vel per simplicem nominationem. Mutatio ne facile fiat, cum munus Magistri eiusque Socii experientiam necessariam requirat et supponat.

6. De **iuridica conditione** et potestate Magistri novitiorum statuit Codex: Uni Magistro ius est et officium consulendi novitiorum institutioni, ad ipsumque unum novitiatus regimen spectat, ita ut nemini liceat hisce se, quovis colore, immiscere, exceptis Superioribus quibus id a Constitutionibus permittitur ac Visitatoribus; ad disciplinam vero universae Domus quod attinet, Magister, perinde ac novitii, Superiori est obnoxius (can. 561 § 1).

Superiores maiores habent vi muneris potestatem in novi tiatum. Nisi Constitutiones aut legitimae consuetudines Superiori locali expresse aliquam facultatem quod ad novitiatum attinet tribuant, nullum ipse sibi vindicare potest. Magister novitiorum non est Superior Religionis, sed Superior novitiorum seu novitiatus, at non est ex Codice Superior Domus novitiatus, nec est Superior localis, quia non toti Domui, sed solum parti ipsius praeest, etsi de cetero habeat potestatem ordinarium; in tit. X De Religionum regimine cap. I de Superioribus nullo modo dicitur de Magistro novitiorum. In schemate Codicis 1912 textus ita proponebatur: Exceptis Visitatoribus Superioribus maioribus et localibus[432].

Cura pro novitiis idcirco omnino Magistro novitiorum concredita est. Superioribus localibus non licet arbitratu suo regimini se immiscere novitiorum; neque iis ad varia negotia sine consensu Magistri novitiorum uti possunt.

Socius magistri novitiorum eam potestatem habet, quam ei Magister novitiorum, cui immediate subiectus est, tribuit (cf. can. 559 § 2).

Novitius potestati Magistri ac Superiorum Religionis subest eique obedire tenetur (can. 561 § 2).

Novitii nondum ex voto publico ad obedientiam adstricti sunt, sed e conditione subditorum.

Regulae et Constitutionibus novitii per se sub peccato non subiecti sunt, sed tantum in relatione ad finem ipsius novitiatus.

---

[432] Cf. Larraona, l. c. et Matthaeus a Coronata, o. c. p. 720 n. 585.

Magister novitiorum sicut Superior localis quandam potestatem habet ex quasi-contractu, quae a nonnullis auctoribus potestas domestica seu socialis, non dominativa appellatur [433].

Quae ad universae Domus disciplinam spectant, ex. gr. praecepta de visitatione, de locutorio, de egressu ex Domo Constitutiones rem accuratius designant.

7. In Religionibus clericalibus exemptis Superiores proprie dicti praeterea etiam in novitium potestatem iurisdictionis tam pro foro interno quam pro externo habent [434]. Isti Superiores regulares idcirco vota novitiorum commutare aut in iis dispensare possunt.

8. **Gravi obligatione** tenetur Magister novitiorum omnem adhibendi diligentiam ut sui alumni in religiosa disciplina, secundum Constitutiones, sedulo exerceantur, ad normam can. 565 (can. 562).

Intra annum novitiatus Magister, ad normam Constitutionum, de agendi ratione singulorum alumnorum relationem Capitulo vel Superiori maiori exhibeat (can. 563) propter admissionem ad professionem.

Quoties, et quomodo haec relatio facienda sit, ex Constitutionibus cognoscendum est; vi iuris communis saltem semel in anno pro singulis novitiis relatio facienda est. Quae relatio commode tum fieri potest, cum ut saepe, mos est, a Familia religiosa de novitii admissione ad professionem deliberatur.

Iudicium Magistri novitiorum pro admissione novitiorum ad professionem magni momenti est.

Magistri et Praefecti novitiorum et scholasticorum non possunt uti notitia obtenta ex sola conscientiae alumnorum manifestatione in relationibus Superioribus dandis (cf. can. 563) vel in suffragio ferendo pro eorum professione vel ordinatione (cf. can. 1369) propter obligationem secreti naturalis. Secundum Suárez autem hoc in casu secretum naturale non obligat cum dispendio boni communis [435].

9. Novitiatus ab ea parte Domus, in qua degunt professi, sit, quantum fieri potest, segregatus ita ut, sine speciali causa ac Superioris vel Magistri licentia, novitii nul-

---

[433] Cf. Vermeersch-Creusen, op. cit. p. 507 n. 711 (663); Biederlack-Führich, o. c. 36.

[434] Cf. can. 875 § 1.

[435] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 90-95.

lam habeant communicationem cum professis, neque hi cum novitiis (can. 564 § 1).

Separatio ergo non ad validitatem erectionis absolute requiritur.

Etsi tantum pauci novitii adsint, hoc praeceptum observandum est; mitigatio quaedam permitti poterit, ex. gr. diebus certis aut in festis sollemnioribus.

Separationi non sufficienter providetur, si novitii in eadem aula vel deambulacro recreationes cum professis habent, licet in angulo speciali et quin cum professis colloquantur [436]. Normae aiebant: Tempus tirocinii novitiae subiiciuntur directioni, correctioni, vigilantiae magistrae noivtiarum. Ipsis non liceat una cum professis commorari, nisi in choro, in ecclesia, in processionibus et in coenaculo causa refectionis (n. 85). Locus ergo ad recreationem destinatus sit, quoad fieri possit, segregatus ab illo professorum. Clemens VIII in suo decreto *Cum ad regularem,* § 8, 19 mart. 1603, postquam locum peculiarem ad novitiatum praescripserat, subiungit [437]: Hortus quoque *peculiaris* ad honestam recreationem bene conclusus, atque munitus sit, sin minus hortum ceteris Fratribus communem recreationis tempore ingrediantur. Ipsis vero novitiis ibi commorantibus, curabit Magister cum loci Superioris auctoritate (si opus fuerit) ne in eundem quisquam alius ingrediatur.

Conversis autem novitiis locus separatus adsignetur (can. 564 § 2).

Codex supponit unitatem formalem novitiatus sub unius Magistri regimine (cf. can. 559 § 2, 564 §2, 565 §§ 1-2). Etsi sit novitiatus ex iure unus, ita ut pro una eademque classe novitiatus licite non dividi possit, attamen Magistro duae sectiones ad instruendas diversas classes subesse valent [438].

Si nihilominus de facto novitiatus in duas sectiones penitus separatas divisus et unicuique sectioni praefectus sit Magister novitiorum alius ab alio independens, iuridice non duo novitiatus habendi sunt (cf. can. 554 §§ 1 et 2, ubi dicitur de Domo novitiatus).

246 10. In can. 565 **opus principale** Magistri novitiorum enuntiatur: Annus novitiatus debet sub disciplina Magistri hoc habere propositum, ut informetur alumni a) animus

[436] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 258.
[437] Cf. Gasparri, Fontes I, p. 359 n. 189.
[438] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 115-117.

studio Regulae et Constitutionum, b) piis meditationibus assiduaque prece, c) iis perdiscendis quae ad vota et ad virtutes pertinent, exercitationibus opportunis ad vitiorum semina radicitus exstirpanda, ad compescendos animi motus, ad virtutes acquirendas (can. 565 § 1) [439].

Formatio spiritus, de quo in relato canone, vix et aegre obtinebitur, nisi fiat manifestatio conscientiae. Et cum ex altera parte can. 530 § 1 Magistrum novitiorum qua talem non respiciat, nihil impedit, quominus Magister novitium inducere seu exhortari, non vero obstringere seu cogere possit ad hanc manifestationem. Suasio seu commendatio huiusmodi non prohibetur. Patet autem hanc inquisitionem non fieri posse de iis, quae stricte ad confessionem pertinent [440].

Officium directionis intimae conscientiae munus nedum praecipuum, verum nec exclusivum seu proprium esse potest [441].

Conversi praeterea diligenter in **christiana doctrina** instituantur, speciali collatione ad eos habita semel saltem in hebdomada (can. 565 § 2) [442].

In Instructione[443] directa ad supremos Moderatores et Moderatrices religiosarum laicarum Familiarum de obligatione subditos in doctrina christiana rite imbuendi inculcatur institutio in doctrina christiana.

Qualis sit institutio novitiorum, Pius XI in sua praelaudata epist. apost. *Unigenitus*, 19 mart. 1924, egregie exponit[444]:

Emenso inferiore litterarum curriculo alumni et candidati omnes, quibus se Deo consecrandi mens constet, quique bona animi indole, ingenio haud tardo, pietatis spiritu morumque integritate se Moderatoribus suis probaverint, in novitiatum cooptentur, in quo, quasi in quadam palae-

---

[439] Cf. Constit. Clementis VIII *Cum ad regularem*, 19 martii 1603. Cf. K. Hock, Leitfaden für den aszetischen Unterricht in Schwesterngenossenschaften. 6 Hefte. Würzburg, St-Rita-Verlag, 1924; Jombart, La première année de noviciat in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 144-150.

[440] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 159-161.

[441] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 90-95.

[442] Cf. etiam instructionem decreto S. Cong. de Rel., 1 ian. 1911, contentam; cf. M. Cornier O. Pr., L'istruzione dei novizii, Traduzione sulla seconda edizione francese a cura del P. G. Nicoli O. Pr. Parte Prima, La vocazione. Torino-Roma, Marietti 1923 (IX et 203 p.); cf. B. van Acken, S. I., Leitfaden des Ordenslebens für Laienbrüder (XII u. 184) 1927, Schöningh, Paderborn; E. Jombart, Enseignement de la doctrine chrétienne pendant et après le noviciat in: Revue des Comm. rel. VI (1930) p. 81-87.

[443] A. A. S. XXII (1930) p. 28 s.; cf. supra n. 154 bis.

[444] A. A. S. XVI (1924) p. 133.

stra, religiosae vitae principia et virtutes data opera perdiscant. Quantum autem intersit, tironum animos eo temporis spatio diligenter excoli, non tam e magistrorum pietatis testimoniis quam ex ipsa experientia coniicitur, cum religiosi Status perfectionem nulli assequantur retineantque, nisi iam tum omnium fundamenta virtutum iecerint. Quamobrem, remotis quarumvis disciplinarum studiis atque oblectamentis, huc tantummodo novitii animos intendant, ut sapienti magistri sui ductu interioris vitae exercitationibus virtutumque adeptioni vacent, earum praesertim quae cum Religionis votis, idest paupertatis, obedientiae et castitatis, cohaerent et coniunguntur. In quo erunt ad perlegendum considerandumque utilissima cum sancti Bernardi et Seraphici Doctoris Bonaventurae, tum Alphonsi Rodriguez, tum etiam eorum qui apud Sodalitatem uniuscuiusque vestram magisterio pietatis floruerunt, scripta, quorum virtus atque efficacia tantum abest ut vetustate defecerit atque elanguerit, ut etiam aucta hodie videatur. Neque tirones unquam obliviscantur, quales in novitiatu fuerint, tales se in reliquum vitae tempus futuros, et supplendi posterius renovato animo tirocinii, si semel modico aut nullo fructu illud egerint, spem esse plerumque inanissimam.

S. Congregatio de Religiosis semper insistebat, ut novitii habeant exemplar completum Regulae et Constitutionum, non tantummodo compendium [445].

Anno novitiatus ne destinentur novitii concionibus habendis aut audiendis confessionibus aut exterioribus Religionis muniis (cf. can. 565 § 3).

Conversi autem in ipsa religiosa Domo eatenus tantum fungi possunt officiis Fratrum conversorum (non tamen uti primarii officiales) [446], quatenus ab exercitiis novitiatus pro ipsis constitutis non praepediantur (cf. can. 565 § 3).

Si Magister novitiorum per maiorem partem anni absens esset, novitiatus annus per se non esset invalidus, etsi gravis negligentia hac in re notanda esset.

S. Congregatio de Religiosis annum novitiatus sub disciplina Magistri iterum praescribi posset [447].

247 **11. Instructio de secundo novitiatus anno**

1. Novitiatus vi iuris communis per annum integrum et continuum peragi debet (cf. can. 555 § 1 n. 2). Codex autem dicit: Si longius tempus in Constitutionibus pro novitiatu praescribatur, illud ad validitatem professionis non requiritur, nisi in eisdem Constitutionibus aliud expresse dicatur (can. 555 § 2) [448].

---

[445] Bastien, Directoire canonique[3] p. 83 cum nota.

[446] Ex. gr. uti ianitor. coquus, sartor.

[447] Cf. Franz Prikryl C. Ss. R., Ein sonderbares Noviziat, in: Theol.-prakt. Quartalschrift 1938 (91) p. 112-116.

[448] Cf. supra n. 236.

Secundo anno novitiatus non sunt applicandae leges interruptionis praescriptae in can. 556, quia secundus annus ad validitatem novitiatus ex iure communi non requiritur. Can. 556 loquitur de anno novitiatus canonico, quem primum esse, non secundum scitur[449].

2. **S. Congregatio de Religiosis**, die 3 nov. 1921[450], publicavit Instructionem de secundo novitiatus anno.

Etsi in inscriptione dicatur Instructio, tamen normae sunt praeceptivae, non mere directivae, insuper expresse declaratur adesse mandatum Romani Pontificis Instructionem observandi. Cum agatur de lege pontificia, ista lex posterior omnes quarumcumque Religionum Constitutiones huic legi contraria derogat.

Instructio autem respicit Congregationes votorum simplicium dumtaxat, non autem Ordines seu Religiones votorum sollemnium, quia de illis tantummodo tractatur. Tota facultas adhibendi novitios in operibus Instituti exercendis conceditur tantummodo pro secundo novitiatus anno et sub certis conditionibus[451].

3. Textus Instructionis hic est:

Plures exstant Religiones, in quarum Constitutionibus praescribitur alter novitiatus annus, et facultas fit Superioribus adhibendi tirones, eo perdurante, in operibus Instituti exercendis. Ne vero exinde aliquid detrimenti capiat tironum religiosa informatio et abusus qui irrepere possent arceantur, S. Congregatio Negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, occasionem nacta revisionis Constitutionum singularum Religionum ad Codicem conformatarum, rem diligenti studio subiecit et Eminentissimi Patres, in plenario coetu, diei 17 iunii 1921, omnibus perpensis, sententiam suam aperuerunt, quae in audientia diei 25 eiusdem mensis Sanctissimo D. N. Benedicto Pp. XV relata fuit.

Sanctitas porro Sua sententiam probavit simulque mandavit ut hac de re Instructio ederetur, cui omnes et singulae Congregationes religiosae, in quibus secundus novitiatus annus ex Constitutionum praescripto peragitur, integre se conformare teneantur:

I. Quoties igitur Constitutiones praescribant secundum novitiatus annum in eoque sinant novitios in operibus propriis Instituti se exercere,

---

[449] Cf. Normae n. 74; C. I. A. 12 febr. 1935, III ad I A. A. S. XXVII (1935) p. 92; Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 557; XVII (1936) p. 350 s.; Maroto in: Com. pro Rel. III (1922) p. 43.

[450] A. A. S. XIII (1921) p. 539. Supputatio secundi novitiatus eiusque interruptio, in: Periodica XVII (1928) p. 82*-85*. Ubi dicitur: si usus proprii vel Constitutiones hac in re nihil determinant applicandas esse leges can. 556. Quod doctrina et praxis autem non admittunt. In iure communi nullum temporis spatium statutum est pro illis, qui in secundo anno novitiatus per aliquod tempus servitium militare praestare debuerunt. Compleatur ergo tempus quod anno deficiat, nisi prudenti iudicio tempus probationis per longius tempus protrahendum erit.

[451] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. III (1922) p. 38-44; Vermeersch. Periodica X (1922) p. 365-367. Cf. Creusen, La seconde année de noviciat in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 100-110; 129-136.

hoc liceat, salvis fundamentalibus novitiatus legibus. Ideoque prae oculis habendum est novitiatum esse institutum ad novitiorum animos informandos, in iis quae ad vitia exstirpanda, motus animi compescendos, virtutes acquirendas necnon vitam regularem addiscendam per Constitutionum studium, pertinent; ut novitii ad christianam perfectionem per evangelicorum consiliorum ac votorum professionem, in quo praecise cuiusque Religiosi finis consistit, tendere discant. Et iure merito novitiatus ultra annum praescribitur in aliquibus Institutis, ex eis praecipue quorum Religiosi operibus exterioribus dant operam, quippe qui variis districti curis, saeculi periculis magis obnoxii, solidiore atque firmiore spiritus fundamento egent. Quamobrem mandat haec Sacra Congregatio ut, etiam secundo novitiatus anno perdurante, ante omnia quaelibet munia, disciplina spiritualis vitae apprime curetur.

II. Fas tamen esto, secundo novitiatus anno, novitio vel novitiae Instituti operibus vacare, si id ferant Constitutiones[452]; verum prudenter et moderate id fiat, tantummodo ad novitiorum instructionem; nec unquam in iisdem operibus tirones adeo occupentur, ut per se soli officia exerceant (ex. gr. supplendo in scholis magistris aut quasimagistris absentibus vel in nosocomiis infirmis ministrando), sed operibus ipsis vacent sub directione et vigilantia gravis Religiosi, vel Religiosae, qui verbo doceat exemploque praecurrat.

III. Si quando a Constitutionibus permittatur ut novitius vel novitia, secundo novitiatus anno, ad opera Instituti extra Domum novitiatus mittatur, hoc nonnisi per modum exceptionis agatur et dummodo gravis adsit causa, quae sic suadeat: haec autem causa ex parte novitii vel novitiae se habere debet, quatenus in Domo novitiatus aut sufficienter institui nequeant, aut ibidem aliter permanere non valeant: numquam vero, sub quocumque praetextu, sufficiens esse causa possit necessitas aut utilitas Religionis, si, exempli gratia, ex deficientia Religiosorum novitii in operibus Instituti illis substituerentur.

IV. Sive autem in Domo novitiatus, sive extra, tirones permanserint, duobus ante professionem mensibus ab omni opere externo abstineant, et si extra novitiatum fuerint, ad illum revocentur[453] ut integrum bimestre ad professionem emittendam, in spiritu suae vocationis firmati, se praeparent.

Ssmus Dominus Noster Benedictus Pp. XV in audientia habita a R. P. D. Ab. Secretario, die 3 novembris 1921, tenorem huius Instructionis approbavit eamque ab omnibus servari mandavit.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 12 februarii 1935, dubium resolvit:

An loci Ordinarius dispensare possit super secundo novitiatus anno, si hic Constitutionibus ad professionis validitatem non requiratur ad normam canonis 555 § 2.

Resp.: Affirmative, dummodo agatur de Religionibus iuris dioecesani.

Constitutiones Religionum iuris pontificii iam a Sancta Sede approbatae subiacent ipsae Sanctae Sedi. Quare generatim hodie in his Constitutionibus dicitur:

---

[452] Cf. etiam supra n. 236 n. 2.

[453] Bimestre ad valorem professionis emittendae non requiritur, Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 41 s.

Secundus annus, licet ad validitatem professionis non requiratur, tamen ab eo ex toto vel ex parte dispensare una Sancta Sedes valet. Constitutiones Religionum iuris dioecesani non vigent nisi vi auctoritatis dioecesanae, proinde Ordinario loci competit facultas dispensandi, tanquam auctori legis.

Si Religio iuris dioecesani ad plures Dioeceses iam fuerit propagata, Ordinarius loci erit ille, in cuius Dioecesi consistit domus novitiatus propter effatum: Locus regit actum.

Si Constitutiones Religionum iuris dioecesani requiraut secundum annum novitiatus ad validitatem professionis, impetrandum est beneplacitum Apostolicum. Ratio in eo invenitur, quod pondus alicuius praescripti, si eius observatio ad validitatem requiratur, gravius est [454].

12. De studio novitiorum Clericorum 248

1. In religiosis exercitiis momentum principale totius novitiatus consistit. Cultus et educatio morum et animi e spiritu fundatoris et Religionis primus finis novitiatus manet (cf. can. 565).

2. Pius XI in epistola apostolica *Unigenitus*, 19 mart. 1924 [455], de studiis ante novitiatum peragendis sic loquitur:

Mature igitur prudenterque delectis adulescentulis religiosae vitae candidatis impense curabitis, ut, una cum pietatis doctrina, ad aetatem accommodata, inferiores disciplinae tradantur, quae tradi in gymnasio solent [456]; ita scilicet, ut non ante ad novitiatum accedant, quam humanitatis, ut aiunt, curriculum confecerint, nisi sat gravis interdum causa aliter decernendum suadeat.

3. Novitiatus, ut Clemens VIII in sua const. *Cum ad regularem*, 19 mart. 1603, dicit, debet exclusive dedicari exercitiis spiritualibus. Studia non debent fieri. Praxis autem plerumque philologiam biblicam a Paulo V in const. *Apostolicae Sedis*, 31 iulii 1610, praeprimis commendatam, excipiebat [457]. Etiam secundum normas, 28 iunii 1901, editas studia in novitiatu non debent fieri. **S. Congregatio de Religiosis** mutationem induxit, cum in decreto *Ad explorandum*, 27 aug. 1910, novitiis Religionum virorum studium ad certum modum reductum praescripserit.

---

[454] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 375 s.
[455] A. A. S. XVI (1924) p. 133.
[456] Cf. can. 589.
[457] Scherer, KR. II p. 807 not. 47.

4. Tenor huiusmodi decreti est sequens:

Ad explorandum animum illumque religiosa perfectione gradatim imbuendum novitiatus institutus est, qui ideo per unum saltem annum sub Magistro spiritualibus tantum exercitationibus totus insumitur.

Quum autem experientia constet, assiduis pietatis officiis, licet opportune variis, adolescentium praesertim defatigari mentem, et ad continuos per diem Religionis actus minus intentam afferri plerumque voluntatem; et quum in ipso novitiatu moderata aliqua studiis assignatio possit novitiis non parum utilitatis afferre, ne dediscant quae didicerunt, ac re ostendant, quales sint ingenio, idoneitate et dilegentia; S. Congregatio, Negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, in plenario coetu Eñrum Patrum, die 26 augusti 1910, ad Vaticanum habito, sequentia statuit, a singulis Ordinibus et Congregationibus religiosis apprime servanda:

a) Novitii, privatim unam horam singulis diebus, festis tantum exceptis, studiis dedicabunt.

b) Studiis praeerunt Magister novitiorum vel Vicemagister, qui respondente scientia pollere debent, vel, aptius aliquis ex professoribus humaniorum litterarum, qui Domi vel prope commoretur. Horum erit non ultra ter in hebdomada, per unam horam, praeter aliam, quotidie a novitiis studiis privatim addicendam, novitios in unum collectos, veluti in schola, instruere aut saltem eorum progressus in studiis exquirere.

c) Quamvis haec ut veri nominis schola censeri nequeat, non tamen veluti merum mortificationis exercitium habeatur. Ita igitur fiat, ut, inde novitii omni cum diligentia in eam incumbant ac verum fructum ex eadem percipiant; hinc autem Magistri apta methodo studia moderentur, de uniuscuiusque tironis talento ac sedulitate iudicium adipiscantur et progressum curent. Genus autem studiorum cuiusvis Ordinis vel Congregationis naturae respondeat. Linguae patriae et pro novitiis ordini sacro destinatis linguae latinae quoque ac graecae studium commendatur, sive per repetitionem eorum, quae iam pridem novitii didicerunt praesertim grammatices, sive per lectionem eorum sanctorum Patrum et antiquorum Ecclesiae auctorum, quos litteris quoque enituisse constet, ex. gr. S. Ambrosii, S. Augustini, S. Hieronymi, Lactantii, S. Ioannis Chrysostomi, Eusebii et similium; item Evangelii S. Lucae et Actuum Apostolorum graece conscriptorum.

Scripta quoque exercitia, ex. gr. extemporalia, exempla Mariana, magna cum utilitate accedere poterunt. Quae quidem omnia et alia, sive patrio, sive latino sermone redacta, ut novitii e suggestu legant, vel memoriter recitent summopere convenit, ad veram pronuntiationem et quamdam publice dicendi dexteritatem adquirendam. Item opportunum erit, ut novitii inter se colloquentes, loco patrii sermonis, lingua aliquando utantur latina, qua poterunt etiam interdum breves sermones vel catecheticas instructiones ad Sodales habere.

d) Qui scholae praeest, in scriptis, cuiusvis novitii diligentiam ac progressus et horum, item scriptum, mittat ad Superiorem generalem vel Moderatorem provincialem testimonium, reliquis addendum, antequam novitii, expleto novitiatu ad professionem votorum admittantur [458].

Quae omnia Sanctissimus Dominus noster Pius Papa Decimus, referente Subsecretario, confirmare dignatus est, die 27 augusti 1910. Contrariis quibuscumque, etiam speciali mentione dignis, minime obstantibus.

---

[458] A. A. S. II (1910) p. 730 s.

Quae normae post Codicis promulgationem non ultra obligant[459].

5. Codex expresse praescribit: Anno novitiatus novitii ne dedita opera studiis vacent litterarum, scientiarum aut artium (cf. can. 565 § 3).

Pius XI in epistola apostolica *Unigenitus*, 19 mart. 1924, dicit: Remotis quarumvis disciplinarum studiis atque oblectamentis, huc tantummodo novitii animos intendant, ut sapienti Magistri sui ductu, interioris vitae exercitationibus virtutumque adeptioni vacent, earum praesertim quae cum Religionis votis idest paupertatis, obedientiae et castitatis cohaerent et coniunguntur.

Perinde novitii studium opus diei praecipuum habere non debent. Dedita opera, idest tamquam ex professo studiis non vacent. Quaedam exercitationes, ne novitii peracta studia obliviscantur, non prohibentur. Proinde studium per tres quatuorve horas in hebdomada Magistro aliove idoneo Religioso duce fieri potest.

Nec novitii possunt directionem scholae suscipere aut ludimagistrum vel lectorem in scholis agere sine dispensatione apostolica.

13. De confessariis novitiorum et novitiarum[460] 249

E const. Clementis VIII *Cum ad regularem*[461], 19 martii 1603, novitii plerumque apud Magistrum novitiorum solum confiteri debuerunt. Decreto *Huic supremae* S. Officii, 5 iulii 1899[462], statutum est, ut Romae nullus Superior cuiuslibet Religionis aut Seminarii aut Collegii confessiones subditorum, qui in eadem Domo habitant, audire posset. Hoc decreto citata const. apostolica pro Ordinibus proprie dictis non abrogata est, sed declaratum est, 20 (22) decembr. 1899, etiam Congregationes votorum simplicium e decreto, 5 iulii 1899, procedere debere. Codex decretum *Huic supremae* ad omnes Religiosos orbis terrarum extendit.

Ratio describitur ita in decreto: Ex una enim parte minuitur alumnorum peccata confitendi libertas, ipsaque confessionis integritas periclitatur; ex alia vero Superiores minus liberi esse possent in regimine communitatis ac suspicioni exponun-

---

[459] Höver, O. Cist., Die Studien der Kleriker in religiösen Orden u. Genossenschaften nach den Bestimmungen des neuen Kirchenrechts, in: Katholik 98 (1918) p. 348 s.; cf. Biederlack-Führich, l. c. p. 139 not. 1.

[460] J. Creusen, Confesseurs de noviciat in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 90-92.

[461] Gasparri, Fontes vol. I p. 358 n. 189.

[462] Gasparri, Fontes vol. IV p. 516 n. 1225.

tur aut se novitiis in confessione habitis uti, aut benevolentiores se praebere erga alumnos, quorum confessiones audiunt.

1. In Religionibus **virorum**, salvo praescripto can. 519:

a) Pro novitiorum numero unus vel plures habeantur ordinarii confessarii, salvo praescripto can. 891 (can. 566 § 2 n. 1). Superior de his rebus iudicare debet.

Confessarii ordinarii sunt ii, qui sacramentales confessiones universae Communitatis (idest novitiatus) excipiant (cf. can. 520 § 1).

b) Confessarii ordinarii, si agatur de Religione clericali, in ipsa novitiatus Domo commorentur[463]; si de laicali, saltem frequenter[464] ad Domum novitiatus accedant, novitiorum confessiones audituri (can. 566 § 2 n. 2).

c) Praeter confessarios ordinarios designentur[465] aliqui confessarii[466] quos novitii in casibus particularibus adire libere possint, nec Magister aegre id se ferre demonstret (can. 566 § 2 n. 3).

Ideoque aut permittatur, ut novitius talem confessarium libere adeat, aut curetur, ut confessarius veniat ad locum pro confessionibus novitiorum designatum.

d) Quater saltem in anno detur novitiis confessarius extraordinarius, ad quem omnes accedant saltem benedictionem recepturi (can. 566 § 2 n. 4). Quod plerumque fit diebus Quatuor Temporum.

Per se non requiritur, ut sit semper idem confessarius extraordinarius, sed requiritur, ut sit diversus ab ordinario confessario, vitae tamen spirituali melius convenit eumdem esse confessarium extraordinarium.

e) Magister novitiorum eiusque Socius (Superior Seminarii Collegiive) sacramentales confessiones suorum alumnorum secum in eadem Domo commorantium ne audiant,

---

[463] Cf. can. 554 § 3.

[464] Bis vel ter in hebdomada secundum Vermeersch-Creusen, o. c. p. 511 n. 713 (665); Blat, o. c. p. 547; Brandys, o. c. p. 41; Jansen, o. c. p. 164; Prümmer, o. c. p. 211 semel saltem in hebdomada.

[465] Cf. infra n. f).

[466] Confessarii auxiliares.

nisi alumni ex gravi et urgenti causa [467] in casibus particularibus [468] sponte id petant (can. 891).

Valor autem confessionis contra canonem factae non tangitur.

Textus confessionem habitualem novitii apud Magistrum vel eius Socium, etsi ex causa urgenti et gravi fiat, excludere videatur, cum dicatur: In casibus particularibus [469]. Quae prohibitio proinde severior est quam illa in can. 518 § 2 nominata.

Prohibitio in can. 891 relata cohaeret cum munere, quod Magistro a Codice assignatur. Pro novitiis Magister Superior est (cf. can. 561 § 2) et de singulis relationem exhibet Capitulo vel Superiori maiori (cf. can. 563) [470].

Exinde patet internam directionem et informationem spiritualem, etiam in Religione clericali esse quodammodo divisam inter Magistrum et confessarium. Praecipuae tamen partes Magistro sunt commissae (cf. can. 561), quod confessarius considerare debet.

Nihilominus nova legislatio hac in re quasdam difficultates creare potest in sua applicatione uti in omnibus rebus accidit. Quae difficultates oriuntur ex modo agendi Magistri novitiorum aut Confessarii. Attamen hae difficultates et pericula multo minora sunt quam illa pericula in legislatione Codici Iuris Canonici anteriore.

In praxi hae difficultates evitari possunt:

a) Recta interpretatione can. 891;

b) Deputatione confessoris, qui habet ceteras dotes necessarias et opportunas uti in ipso Magistro novitiorum requiruntur;

c) Manifestatione conscientiae. Magister novitiorum quo talis non est intelligendus nomine Superiorum, de quibus in can. 530 § 1;

d) Observatione can. 554 § 3: Superiores in novitiatus ac studiorum Domo ne collocent, nisi Religiosos qui sint ad exemplum regularis observantiae studio.

f) In Religione clericali exempta ad recipiendas confessiones professorum, novitiorum aliorumve de quibus in

---

[467] Non valet solummodo, si agatur de necessitate absolutionis a peccatis gravibus, sed etiam, ex. gr. in casu desiderii, consilii specialis aut si pro casu alii in can. 566 § 2 nn. 2-4 nominati confessarii desint.

[468] Quapropter non pro semper.

[469] Cf. Vermeersch-Creusen, Epitome II[3] p. 103 n. 170, mitior sententia in: Periodica IX (1921) p. 11 s.).

[470] Cf. Vermeersch, Periodica IX (1921) p. (12).

can. 514 § 1, iurisdictionem delegatam confert quoque[471] proprius eorundem Superior, ad normam Constitutionum; cui fas est eam concedere etiam sacerdotibus e Clero saeculari aut alius Religionis (can. 875 § 1).

In Religione laicali exempta, Superior proponit confessarium, qui tamen iurisdictionem obtinere debet ab Ordinario loci, in quo religiosa Domus reperitur (can. 875 § 2).

g) Cum in can. 566 dicatur *Salvo praescripto can. 519*, valet pro novitiis in Religionibus virorum: Firmis Constitutionibus quae confessionem statis temporibus praecipiunt vel suadent apud determinatos confessarios peragendam, si Religiosus, etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem[472], confessarium adeat[473] ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, valida et licita est; et confessarius potest Religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in Religione reservatis (can. 519).

Canones citati de confessariis novitiorum virorum valent pro Clericis et Laicis.

2. De sacerdote a confessionibus in **mulierum** novitiatibus serventur praescripta can. 520-557 (can. 566 § 1).

Cum novitiae non sint per triennium in novitiatu, lex de mutatione confessarii post triennium (cf. can. 526) non tenet confessarium[474].

3. De manifestatione conscientiae cf. supra n. 183.

250 **14. De obligationibus, iuribus, privilegiis novitiorum**

1. Novitii Regulam et Constitutiones observare debent, idque non vi votorum, sed ex tacita conventione[475], non

---

[471] Idest praeter Ordinarium loci.

[472] Cf. supra n. 167.

[473] Intra vel extra Domum religiosam.

[474] Cf. Creusen, Confesseurs de noviciat in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 90-92. Contrariam sententiam defendit Grosam in: Theol.-prakt. Quartalschrift 73 (1920) p. 317, ex hac ratione adductus, quia confessarius potius pro Domo religiosa quam pro singulis Religiosis constitutus est, Ecclesia periculum evitare intendit, ne confessarius se in res Domus Religiosae ingerat. Cf. etiam supra n. 179.

[475] Prümmer, o. c. p. 279 q. 212.

tantum ex quadam decentia et honestate. Etenim non solum novitius, sed etiam Religio potest et debet experiri, num novitius valeat Statuta Religionis observare. Novitius quoque adstringitur (non tamen sub gravi) poenis taxatis pro transgressione Regulae ac Constitutionum et suffragiis mortuorum, quae in Religione praescribuntur.

Cum in Religionibus clericalibus exemptis Superiores et Capitula, ad normam Constitutionum et iuris communis etiam iurisdictionem ecclesiasticam habeant tam pro foro interno quam pro externo, novitii, cum subditi sint, tenentur ea omnia observare, quae Superiores et Capitula vi iurisdictionis eis praescribunt, ex. gr. de reservatione casuum.

Obligationibus communibus Clericorum, de quibus in can. 124-142 [476], etiam Religiosi omnes tenentur, nisi ex contextu sermonis vel ex rei natura aliud constet.

Etsi Novitii in sensu stricto nomine Religiosorum non veniant, nihilominus observantia hac in re exigenda est: Novitius potestati Magistri ac Superiorum Religionis subest eisque obedire tenetur (can. 561 § 2); si agatur de alumno qui, manentibus votis, transiit ad aliam Religionem, tenetur Superioribus novae Religionis et ipsi novitiorum Magistro parendi etiam ratione voti obedientiae.

2. In Monasteriis Monialium adspirantes, dum postulatum peragunt, lege clausurae tenentur (can. 540 § 3). Quod a fortiore valet pro novitiis in praefatis Monasteriis Monialium, ubi vota sollemnia habentur et proinde clausura papalis exsistit.

Censurae autem pro casu transgressionis legis clausurae neque postulantes neque novitiae vi iuris communis subiacent.

3. Etsi novitii [477] in sensu stricto nomine Religiosorum [478] non veniant, attamen fruuntur, quamvis Conversi sint, omnibus privilegiis Clericorum, de quibus in can. 119-123 dicitur (cf. can. 614):

a) Omnes Fideles debent illis reverentiam (cf. can. 119).

b) Si quis illis realem iniuriam intulerit, se sacrilegii de-

---

[476] Cf. infra n. 303-313.

[477] Idem dicas de novitiis mulierum, cf. can. 490.

[478] Cf. can. 488 n. 7.

licto commaculat (cf. can. 119) et incurrit excommunicationem [479] (can. 2343 § 4).

c) In omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus apud iudicem ecclesiasticum conveniri debent, nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit (cf. can. 120 § 1).

d) A servitio militari, a muneribus, publicis civilibus officiis a Statu clericali (respective religioso) alienis, immunes sunt (cf. can. 121).

4. Novitii privilegiis omnibus ac spiritualibus gratiis [480] Religioni concessis gaudent; et si morte praeveniantur, ad eadem suffragia [481] ius habent, quae pro professis praescripta sunt (can. 567 § 1).

Privilegia sunt illa privilegia quae Religiosis concessa sunt [482] et insuper privilegia Clericorum de quibus in can. 119-123. Non autem illa, quae natura sua vel ex speciali concessione Professis reservata sunt.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 16 oct. 1919 [483], solvit et publicavit decisionem ad dubium:

Utrum ad normam can. 567 § 1, et can. 578 n. 1, novitii et professi a votis temporariis, si morte praeveniantur, ad eadem ac professi a votis sollemnibus, aut professi a votis simplicibus perpetuis suffragia ius habeant, etiamsi aliter ferant Constitutiones antea approbatae a Sancta Sede.

Resp.: Affirmative et ad mentem.

Mens est: Ordines et Congregationes religiosae possunt congrua eademque suffragia pro omnibus novitiis, temporanee professis et professis a votis sollemnibus aut professis a votis simplicibus perpetuis praescribere in suis Constitutionibus emendandis et pro approbatione exhibendis ad S. Congregationem de Religiosis, ad normam eiusdem S. Congregationis decreti diei 26 iun. 1918.

Codex ergo non tantum de substantia et in genere concedit novitiis et professis temporariis ius suffragiorum, sed etiam de numero et mensura ius ad eadem suffragia. Suffragia debent esse designata sive in Constitutionibus sive in aliis statutis aut decretis, ut non pendeant a voluntate singulorum Superiorum: suffragia debent aequalia esse absque discrimine classium. Di-

---

[479] Negant Capello, Pighi, Piscetta-Gennaro, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 186-190.

[480] Ex. gr. indulgentiis.

[481] Ex. gr. orationes, cf. infra n. 269.

[482] Cf. etiam can. 615 et infra n. 7.

[483] A. A. S. XI (1919) p. 478.

versitas autem suffragiorum, quae ex alio fonte, non ex mera classium distinctione exoritur, non prohibetur. Ita, ex gr. maiora suffragia quibusdam Superioribus uti Moderatori generali etc. decernuntur [484].

Non videtur autem opponi responso Commissionis aliqualis distinctio inter novitios et professos, nec inter professos votorum temporariorum et votorum perpetuorum [485].

5. Novitii Regularium sive viri sive mulieres ab Ordinarii loci iurisdictione exempti sunt, praeterquam in casibus a iure expressis (cf. can. 615).

6. In Religione votorum sollemnium novitii die admissionis in novitiatum indulgentiam plenariam acquirunt, quam Paulus V in sua const. *Romanus Pontifex,* 23 maii 1606, concessit [486].

7. Iis privilegiis, quae natura rei aut expresse professis reservata sunt, novitii non fruuntur.

8. Ad ordines, durante novitiatu, novitii ne promoveantur (can. 567 § 2) [487].

9. Qui in Religione novitius est, non potest licite patrinus admitti, nisi necessitas urgeat et expressa habeatur venia Superioris saltem localis (cf. can. 766 n. 4; 796 n. 3), sive agatur de patrino in baptismo sive in confirmatione. Necessitas extrema non requiritur; sufficit, ut hic et nunc non sit alius, ex. gr. in loco Missionum, qui hic et nunc munus patrini rite suscipere valeat.

15. De bonis temporalibus novitiorum 251

1. In novitiatus decursu, si suis beneficiis vel bonis [488] quovis modo novitius [489] renuntiaverit [490] eademve obligaverit, renuntiatio vel obligatio non solum illicita, sed ipso iure irrita est (can. 568) [491], nisi ad normam can. 581 § 1 fiat.

---

[484] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 163-165.

[485] Balmès. l. c. p. 129 nota 1; cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 723 nota 5.

[486] Cf. can. 4.

[487] Cf. can. 964, aliter ante Codicis promulgationem.

[488] Sive agatur de bonis mobilibus sive immobilibus.

[489] Cuiuslibet Religionis etiam iuris dioecesani dumtaxat.

[490] Vermeersh, De renuntiatione novitiorum et can. 568, in: Periodica XVII (1928) p. 144*-145*. Renonciation de biens in: Revue des Comm. rel. IV (1928) p. 149-150.

[491] Iam a Conc. Trid. sess. XXV de Regul. c. 16 ordinatum est.

Prohibetur ergo renuntiatio vel obligatio inter vivos, de testamento canon non curat.

Canonicus titularis et beneficiarius possunt ante ingressum in novitiatum praebendae et beneficio renuntiare, non autem durante novitiatu. Faciunt praebendae vel beneficii fructus suos, non autem percipiunt distributiones nec quotidianas illas, quae inter praesentes, speciali ratione praesentiae, vocantur[492].

Canone 568 modicae eleemosynae pauperibus, locis piis, etiam ipsi Religioni donandae non prohibentur. Ita iam interpretabatur lex Tridentina[493], ex qua hic canon sumptus est[494] (cf. etiam can. 6 n. 2).

Ante Concilium Tridentinum renuntiatio bonorum tempore novitiatus permissa erat.

In casu, quo Clericus e Statu religioso egrediatur, debet necessaria ad honestam sustentationem habere ideoque relatus canon providet (cf. can. 1484); ne autem damnum pro Fidelibus oriatur, si beneficia diutius vacent, Codex statuit: Post annum ab emissa qualibet professione religiosa[495], vacant beneficia paroecialia; post triennium cetera (can. 584)[496].

Libertas redeundi in saeculum novitio ex eo minui non debet, quod novitio timendum est, ne reversurus in saeculum bona aut saltem partem eorum non inveniret.

Renuntiationes beneficiis, paroeciae ante ingressum in novitiatum fieri possunt. Etsi minus menti canonis correspondeant. In fraudem legis autem fieri nequit.

Donationes aut alienationes durante postulatu factae per se validae habendae sunt, ad summum rescindibiles erunt[497].

Obligationum substantia non in eo consistit, ut aliquod corpus nostrum aut servitutem nostram faciat, sed ut alium nobis obstringat ad dandum aliquid vel faciendum vel praestandum[498].

2. Cum votum simplex dominium radicale permittat, dominium autem actuale sive utile (administrationem, usum et usumfructum) coerceat vel auferat, Codex ordinat rem.

---

[492] Cf. infra n. 267, 5; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 136-139.

[493] Sess. XXV de Regul. c. 16.

[494] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 59.

[495] Etiam temporaria et in Religione iuris dioecesani.

[496] Cf. can. 188 n. 1.

[497] Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 223s.

[498] Paulus D. 44, 7 de oblig. et act. L. 3.

Ante professionem [499] votorum simplicium sive temporariorum sive perpetuorum novitius debet,

a) ad totum tempus quo simplicibus votis adstringetur [500], bonorum suorum administrationem cedere cui maluerit [501] et, nisi Constitutiones aliud ferant [502],

b) de eorundem usu et usufructu libere disponere (can. 569 § 1).

Praescriptio urget novitium sive in Ordine sive in Congregatione.

3. Quaeritur, curnam in can. dicatur: Ante professionem votorum simplicium sive temporariorum sive perpetuorum? 252

Secundum Larraona [503] haec verba ex oblivione relicta in Codice sunt. Sane addita sunt in una ex ultimis editionibus praeparatoriis Codicis, in qua non imponebatur, ut fit in textu promulgato, generalis obligatio, quae omnes Religiones aeque ligat, praemittendi professionem temporariam professioni perpetuae, tam sollemni quam simplici (cf. can. 574). Tunc quidem optime utrumque dicebatur, scilicet ante professionem votorum temporariorum pro iis Religionibus, in quibus professio temporaria praemittebatur professioni perpetuae, ante professionem votorum ... perpetuorum pro illis, in quibus vota perpetua statim post novitiatum emittebantur. Nunc in Codice promulgato haec verba ita intelligi possunt, ut dicamus priora, sive temporariorum referri ad ius commune, posteriora sive perpetuorum alludere posse ad ius privilegiatum, quod post Codicem vigere pergit eo quod expresse abrogatum non sit (cf. can. 4) [504]. Prümmer [505] aliam praebet explicationem dicens: Quae quidem cessio ordinarie fieri debet ante professionem votorum simplicium temporariorum. In casu autem, quo professus a votis simplicibus per-

---

[499] Quapropter in ultimis hebdomadibus novitiatus, J. Creusen, Disposition de biens in: Revue des Comm. rel. V (1929) p. 66-70; 101-106; 129-131. Licentia Superiorum non requiritur.

[500] Cf. can. 577 § 1; 580 § 3. Formula his verbis exprimi poterit: Cedo ad totum tempus, quo simplicibus votis adstringar, itemque dispono.

[501] Superiores vel Constitutiones libertatem restringere non possunt.

[502] Cf. ex. gr. Constitutiones Redemptoristarum art. 271, Passionistarum cap. XIII.

[503] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 335; cf. l. c. II (1921) p. 145 not. 15; cf. Vermeersch, Periodica X (1922) p. (13).

[504] Sed ubinam tale privilegium ante Codicem exsistere potuerit. Ex declaratione Com. pont. Cod. Societas Iesu et Sorores a SS. Corde habent utique nunc tale privilegium.

[505] O. c. p. 280 q. 212.

petuis legitime transeat ad aliam Religionem et novum novitiatum peragat, haec cessio fit ante emissionem votorum perpetuorum. Sed iure contradicit Larraona: professus transiens est absolute professus, novitius autem relative ac proinde videretur potius ipsi applicandum esse can. 580 § 3, non autem can. 569 § 1, ubi de cessione aut dispositione ante primam professionem facienda Codex loquitur (cf. can. 569 § 3; can. 18). Blat[506] tenet tertiam sententiam: Ante quamlibet professionem iteranda est cessio et dispositio. Sed in can. dicitur novitius debet, non est sermo de professo. Et verba Ad totum tempus quo simplicibus votis adstringetur, non se referunt ad finem totius uniuscuiusque professionis temporariae, sed ad finem temporis quo quis manet Religiosus, excepto casu accidentali servitii militaris, nam ut Larraona[507] recte dicit, periodus votorum una semper est, quae perdurat a prima professione usque ad mortem vel usque ad egressum a Religione, et in ipsa non adest nec interruptio moralis, cum vota temporaria ad perpetua ordinentur, nec interruptio iuridica, cum nulla mora interponi possit inter duas professiones temporarias vel inter temporariam et perpetuam (cf. can. 577 § 1).

Oesterle[508] quartam explicationem adiunxit. Omnes novitii quidem post novitiatum, excepta Societate Iesu, emittunt professionem temporariam. Attamen conditio iuridica non est eadem, quia quidam ex his novitiis sunt in Religione, ubi tantummodo voto temporaria nuncupatur, alii sunt in Religione cum votis perpetuis sive simplicibus sive sollemnibus. Si Codex simpliciter hanc terminologiam ante professionem votorum simplicium sine ulteriore determinatione per verba sive temporariorum sive perpetuorum adhibuisset, facile iuxta can. 6, n. 2 de solis professis in Religione votorum sollemnium intelligi potuisset.

Contra hanc explicationem stat terminologia Codicis, secundum quam professio simplex potest esse aut temporaria aut perpetua.

253 4. Negotia iuridica novitius libere gerere potest sine impulsu aliarum personarum, etiam Superiorum aut Confratrum et, nisi Constitutiones aliud ferant, etiam de eorundem usu, et usufructu libere disponere potest (cf. can. 569 § 1).

---

[506] De Personis[2] p. 624s. n. 638. Cf. Fanfani, o. c. p. 294 n. 256 permittit talem renovationem ad finem cuiusvis professionis temporariae.

[507] L. c. p. 336s.

[508] Praelectiones iur. can. tom. I p. 311.

Si novitius e Religione egrediatur, dispositiones can. 569 § 1 vim suam amittunt [509].

Crescentes fructus bonorum sunt novi fructus, de quibus disponendum esset, nisi pro semper dispositio iam facta fuisset. Quare Codex praescribit, ut etiam de usu et usufructu libere disponatur.

Praeter translationem administrationis bonorum alius actus requiritur, quo novitii statuunt, cui usum bonorum et usumfructum patrimonii pro tempore simplicis professionis cedere volunt.

5. Usus proprietatis non importat ius ipsam proprietatem consummando et quod destruit ipsum proprietarii ius, sed significat ius applicandi ad finem bonum et utilem reditus proprietatis ipsius [510]. Usus [511] ab usufructu [512] distinguendus est, ex. gr. quisnam debeat agros et fundos eis pertinentes administrare et vectigal accipere, cuinam competunt fenus pecuniarum collocatarum, annua alimenta, et alii reditus post professionem ei obvenientes.

Cessio est traditio administrationis dominii bonorum immobilium et mobilium (capitalia). In favorem aliorum fieri debet.

Secundum formulam paupertatis, quae *bizzarriana* [513] dicitur, cessio usus et usufructus fieri debebat ac proinde libera dispositio coercebatur, cum non fieri posset in commodum disponentis. In Religionibus, in quibus personae destinantur, quibus cessio fieri debet, praefinitur ius disponendi. Si cessio usus et usufructus in favorem Religionis vel alterius personae imponitur, ius disponendi adimitur [514].

Dispositio est ordinatio de usu et usufructu, quae ex iure communi fieri potest in favorem aliorum vel in commodum disponentis [515]. Si in propriam utilitatem fiat, fructus patrimonio (capitali) accrescunt; fructus capitalizantur, quod non repugnat voto neque praescriptioni Ecclesiae. Proprietatem bonorum suo-

---

[509] Cf. etiam can. 580 § 3.

[510] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 725 n. 587; Augustine, o. c. III 248.

[511] Cui usus relictus est, uti potest, frui non potest L. 2 D. 7, 8.

[512] Ususfructus est ius alienis rebus fruendi salva rei substantia.

[513] In can. 569 § 1 salvantur Constitutiones, quae formulam huiusmodi retinent.

[514] Larraona, l. c. p. 339; Goyeneche, l. c. IX (1928) p. 430-433.

[515] In praeparatoriis editionibus cumulatio huiusmodi prohibita est, Larraona, l. c. p. 338 not. 7, uti iam responsio S. Cong. EE. et RR,. 21 nov. 1902, statuit. Plurium tamen Religionum usus contrarius non videtur hoc unico responso improbatus, Vermeersch, Periodica X (1922) p. 13 s.).

rum et capacitatem alia bona acquirendi hic Religiosus (cf. can. 580 § 1) retinet [516].

Administratio, usus, usufructus bonorum etiam propriae Religioni tradi potest, si haec consentiat et consentire velit [517].

Novitius expressam declarationem addere potest, ut dispositio de administratione, usu, usufructu tandiu valeat, quamdiu ipse in Religione perseverat, et ut ius habeat revocandi hanc dispositionem, etsi revocatio tantum ad normam iuris fieri possit. Tantummodo momento professionis vis huius declarationis incipit; in casu egressus aut dimissionis ex Religione vim suam amittit.

Dispositiones de administratione, usu, usufructu bonorum ita fieri possunt, ut etiam coram Societate civili per actum notarii iuridice validae sint. Utique dispositio debet esse iuridice valida, sive facta sit viva voce sive in scriptis privatim vel per notarium, idest per publicum documentum. Etiam minor aetate debet cessionem administrationis peragere. Secundum Larraona [518] satis probabiliter admitti potest sufficientem et iustam excusationis causam ad differendam cessionem tunc adesse, quando bonorum administratio nec habetur nec ex iure civili legitime haberi potest. Dum postea maior aetas attingetur, cessio proprie dicta facienda est, veluti si agatur de novis bonis ad normam can. 569 § 2, vel forsan melius ad normam can. 580 § 3 eodem pacto ac si de mutandis administratoribus quaeratur.

Non permittitur novitio administrationem sibi retinere, licet cessio a civili lege sit vetita.

254 6. **Pont. Com. ad interpr. Cod.**, 16 oct. 1919, sequens dubium decidit et publicavit [519]:

Num verba: Nisi Constitutiones aliud ferant can. 569 § 1, ad vocem libere referantur, ita ut liceat per Constitutiones determinare, in quem finem de usu et usufructu a novitiis sit statuendum.

Resp.: Constitutiones ante promulgationem Codicis approbatae servandae sunt sive novitiis adimant ius disponendi de usu et usufructu suorum bonorum, sive hoc ius limitent, seu praefiniant [520].

---

[516] Chelodi, o. c. p. 449 n. 270 nota 4; Fanfani, o. c. p. 248 n. 224.

[517] Cf. ratione Fratrum Minorum et Capuccinorum eorum Constitutiones.

[518] In Com. pro Rel. II (1921) p. 113 s.

[519] A. A. S. XI (1919) p. 478; in indice 29 oct.

[520] Etiam in posterum Constitutiones hac in re ordinationes facere possunt, quae iuri generali can. 569 § 1 derogant, cum dicatur: Nisi

Incisum: Nisi Constitutiones aliud ferant, non se refert ad expressionem libere dumtaxat, sed ad totum complexum in relatione ad abdicationem usus et usufructus. Ius particulare in hoc themate praevalet generali. Ita, ex. gr. Constitutiones statuere possunt de personis, in quorum favorem facienda est dispositio usus et usufructus aut de libertate faciendae dispositionis aut de tempore, in quo dispositio est facienda. Si Constitutiones nihil hac in re statuant, ius generale plene vim suam obtinet. Communior usque ad Codicis promulgationem vigens disciplina in pluribus Constitutionibus recepta iubebat cessionem non solum administrationis, sed etiam usus et usufructus.

7. Decretum *Sanctissimus,* 12 iunii 1858, n. IX statuebat 255
pro Religiosis viris, qui in Ordinibus Regularibus vota simplicia sollemni professioni praemittebant: Professi votorum simplicium dominium radicale, ut aiunt, suorum bonorum retinere poterunt, sed eis omnino interdicta est eorum administratio et redituum erogatio atque usus. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere pro tempore, quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usumfructum, usum quibus eis placuerit, ac etiam suo Ordini (pro Minoribus tamen et pro Minoribus Capuccinis non suo Ordini), si ita pro eorum libitu existimaverint [521].

Codex requirit autem, ut renuntiatio usus et usufructus semel pro semper fiat aut ante professionem si bona adsint vel post professionem, si bona supervenerint (cf. can. 569 §§ 1-2, 580 § 3), nisi Constitutiones aliud disponant, etiam post professionem singulis vicibus [522], semper autem ultimo in casu in dependentia a Superiore.

Tempus non statuitur de cessione et dispositione, aliter in can. 581 § 1 de renuntiatione bonorum ante professionem sollemnem. Cessio et dispositio potest ac debet fieri, cum iam moraliter certum sit novitium ad professionem admitti, ergo in ultimis hebdomadibus ante professionem.

Cessio administrationis extenditur ad quaelibet bona actu possessa, potest fieri etiam de bonis futuris, in spe aut etiam in iure habitis, at non adest obligatio prout in § 3 pro testa-

---

Constitutiones aliter ferant. Cf. Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 165-169.

[521] Pro Monialibus in decreto *Perpensis,* 3 maii 1902, n. X; pro Institutis votorum simplicium cf. Constitutiones Presbyterorum Societatis Mariae sive Maristarum (15 iunii 1860); Constitutiones Sororum a Praesentatione Nostrae Dominae (1 april. 1861).

[522] Maroto, l. c.

mento. Si actu bona non exsistunt, legitime praetermitti possunt dispositio vel cessio usus et usufructus [523].

Obligatio urget tantum quoad bona actualia, non autem quoad futura.

Cessio administrationis excludit semper ac necessario accumulationem redituum fructuumve sorti, non autem dispositio.

Ex iure communi ergo cessio administrationis et dispositio praescripta est, sed dispositio quomodolibet ex iure communi fieri potest [524].

8. Ea cessio ac dispositio, si praetermissa fuerit ob defectum bonorum et haec postea supervenerit, aut si facta fuerit et postea alia bona quovis titulo obvenerint, fiat aut iteretur secundum normas § 1 statutas, non obstante simplici professione emissa (can. 569 § 2) [525], iteretur seu compleatur, quando facta est de bonis praesentibus, at non de futuris.

Iteratio potest fieri ex integro vel per complementum conservata antiqua cessione et dispositione cum nova adiunctione circa bona nova.

Hoc valet non tantummodo, si cessio ac dispositio ob defectum bonorum praetermissa sit, sed ex qualibet causa, ex. gr. ex oblivione, ex impedimento, ex culpa vel negligentia. Licentia Sanctae Sedis aut Superioris religiosi non requiritur.

Quae concessio pro professis votorum simplicium, non autem votorum sollemnium valet.

Si cessio ac dispositio, de qua in can. 569 § 2, facta sit, nequit mutari nisi ad normam can. 580 § 3.

Cessio et dispositio, de qua in can. 569 § 2, fieri potest cum clausula (conditione) eas revocandi sive proprio arbitrio, si Constitutiones id sinant, sive in dependentia a competente Superiore e norma can. 580 § 3.

Iuridice aequiparatur can. 569 § 3, in quo de cessione ac dispositione post professionem, illi can. 569 § 1, in quo de cessione ac dispositione ante professionem. De testamento post professionem denuo condendo Codex nihil habet, nec quidem in can. 583.

---

[523] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 338.
[524] Cf. Larraona, l. c.
[525] Cf. autem can. 580 § 3, quo mutatio quandoque fieri potest.

9. Novitius in **Congregatione religiosa**[526] ante profes- 256
sionem votorum temporariorum[527] **testamentum** de bonis praesentibus vel forte obventuris libere condat (can. 569 § 3)[528].

Haec praescriptio idcirco non valet pro Religionibus votorum sollemnium[529], neque pro Monialibus, quarum vota ex instituto sunt sollemnia[530], sed tantum pro Congregationibus religiosis, etiam pro Domibus sui iuris, quae ex instituto dumtaxat vota simplicia habent. Moniales quod ad testamentum attinet suis tantum Constitutionibus reguntur.

Testamentum quolibet tempore post egressum e Religione mutari potest.

Etiam persona minor testamentum condere debet; si maioritatem adepta sit, testamentum in forma valida pro foro Status civilis confirmare debet.

Pont. Com. ad Cod. interpr., Ministro generali Congregationi Ssmi Redemptoris respondit[531]: Testamentum, de quo Codex in can. 569 § 3, conficiendum est, etiamsi ex lege civili invalidum sit ... Sed curandum est, ut, cum primum fieri poterit, testamentum etiam ex lege civili vim habeat, nulla tamen in eo mutata dispositione, nisi secundum canonem 583 n. 2.

Cum autem responsio authentice et publice non proposita sit, obligatio practice non erit urgenda usquedum S. Sedes aliter decidet[532].

Novitius, qui Codice iam vigente novitiatum absolvit, habet hanc obligationem, etiam post professionem, si lex quavis de causa non adimpleta sit, quia terminus positus est ad urgen-

---

[526] Etiam iuris dioecesani.

[527] Cf. can. 574 § 1, infra n. 268.

[528] Cf. autem can. 583 n. 2; Jombart, Disposition de biens futurs in: Revue des Comm. rel. II (1926) 119-121; Testament de pure forme in: Revue des Comm. rel. V (1929) p. 135-136. Ellis in: Periodica tom. XXVII (1938) p. 111.

[529] In Religione votorum sollemnium Religiosi ante professionem renuntiationem bonorum facere debent, non tantummodo testamentum condere.

[530] Cf. supra n. 46e.

[531] Cf. B. Lijdsman, C. ss. R., Der neue Codex und das Testament der Ordensleute, in: Theol.-Prakt. Quartalschrift 73 (1920) p. 336-347; cf. autem Chelodi, o. c. p. 419[5]; aliter Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 8-10; IV (1923) p. 281; Le testament des novices in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 124-126; Questions sur les testaments in: Revue des Comm. rel. VI (1930) p. 28-30; Modification de testament in: Revue des Comm. rel. IV (1928) p. 54s. 147-148; Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 438-441.

[532] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 109.

dam, non ad finiendam obligationem, ut eruitur ex fine legis. Ii autem, qui ante Codicis promulgationem professionem emiserunt, non ligantur.

Religiosi, qui vota in Congregationibus emiserunt tempore vacationis Codicis scilicet a die 27 maii 1917 ad 19 maii 1918, non tenebantur testamentum condere [533]; possunt nunc, si volunt, sed obligatio non adest.

Testamentum bonis non perinde privat ac renuntiatio. Tempus pro faciendo testamento ante professionem non designatur prout in can. 581 § 1, valent ergo dicta in can. 569 § 1. Pro transitu valet can. 569 § 3 solummodo in casu, quo professus a votis temporariis ad novam Congregationem permeat.

Vox *libere* in can. 569 § 3 se refert ad distributionem bonorum in ipso testamento faciendam, non ad obligationem condendi testamentum [534]. Obligatio stat.

Constitutiones contrariae, quae testamentum directe vel indirecte vetarent aut libertatem in ipso disponendo tollerent, abrogatae sunt, quia Codex clausulam aliud statuendi non habet.

Si Constitutiones indirecte tantum libertatem, imponendo de aliquibus bonis cessionem vel specialem dispositionem minuunt, non abrogatae videntur [535].

Cum donatio mortis causa iuridice non aequiparetur testamento, novitius non satisfacit praescripto can. 569 § 3, si loco testamenti donationem mortis causa faciat [536].

Pro Societatibus virorum vel mulierum in communi viventium sine votis can. 569 non applicatur, pro his autem valent Constitutiones.

Testamentum ergo et fieri debet, etsi bona actu non habeantur et, dum fit, tam bona praesentia quam forte futura debet amplecti [537]; dum e contrario can. 569 § 1 cessio seu dispositio usus et usufructus bonorum fieri debet, si bona praesentia habeantur, potest etiam comprehendere bona futura, si ita novitio videbitur.

Si autem carentia bonorum praesentium aut spes futurarum obiective adeo improbabilis sit, ut testamentum revera superfluum videatur, observatio legis graviter urgeri non poterit, etsi ex rigore iuris impletio fieri deberet [538].

---

[533] Cf. can. 10

[534] Cf. B. Lijdsman C. ss. R. in: Ned. Kath. Stemmen (1919) p. 241-243.

[535] Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 8-13.

[536] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p.283 et not. 7.

[537] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 282.

[538] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 452s.

Novitii in Ordine possunt quidem testamentum condere pro casu mortis, tum pro tempore novitiatus, tum pro triennio ante professionem sollemnem. At e can. 581 § 1 intra sexaginta dies ante professionem sollemnem renuntiationem facere debent, quo irritum fit testamentum prius factum et novum testamentum impeditur.

10. Nisi pro alimentis et habitu religioso in 257
Constitutionibus vel expressa conventione aliquid in postulatu vel novitiatu ineundo solvendum caveatur, nihil pro impensis postulatus vel novitiatus exigi potest (can. 570 § 1)[539].

Expensae extraordinariae ab instituto requiri poterunt.

Quae adspirans attulerit et usu consumpta[540] non fuerint, si e Religione, non emissa professione, egrediatur, ei restituantur (can. 570 § 2).

Opportunum est, si a postulantibus et novitiis ante admissionem documentum etiam in foro Status civilis validum petitur, in quo iidem declarant se pro laboribus in Domo religiosa peragendis nullam compensationem requirere[541].

Pariter suaderi potest, ut index omnium rerum (inventarium) et summae pecuniae allatae conficiatur isque fide firmatus, ne postea iniustae petitiones fiant[542].

Pro ipso ingressu in Religionem nihil exigi potest, quia esset simonia[543].

16. De egressu et dimissione novitii 258
De admissione ad professionem

1. Novitius potest[544] Religionem libere deserere (cf. can. 571 § 1), cum non exsistat vinculum iuridicum inter eum et Religionem. Egressu ex novitiatu facto, statim omnia iura et privilegia novitiorum amittuntur (cf. can. 123).

In foro conscientiae, idest coram Deo peccatum fortasse in casu particulari per accidens adesse poterit, at nullum ius strictum Religionis laeditur[545].

---

[539] Cf. supra n. 215, 4.
[540] Pecunia, vestes etc.
[541] Cf. infra n. 561.
[542] Jansen, o. c. 3 ed. p. 167.
[543] Cf. etiam supra n. 228.
[544] Iuridice, idest in foro externo.
[545] Cf. infra n. 538.

259 2. Novitius potest a Superioribus vel a Capitulo secundum Constitutiones, quavis iusta de causa dimitti, quin Superior vel Capitulum teneantur dimissionis causam dimisso patefacere (cf. can. 571 § 1)[546].

Cum hic dici non possit de laesione iuridica, solum recursus ad Sedem Apostolicam fieri potest sine effectu suspensivo; can. 647 § 2 n. 4 se refert ad professos.

Codici contrarium non esse videtur, si Constitutiones praescribant consensum sive Capituli sive Consilii. Consensus autem Consilii minus congruit. Si res per Capitulum fiant, Superior nihilominus quandoque propria auctoritate dimittere potest[547].

Causae, ex quibus novitius dimissus est, cuiusdam momenti sint pro admissione novitii dimissi in aliam Religionem (cf. can. 544 § 3; 545 § 1 et § 4) aut in Seminarium (cf. can. 1363 § 3). Iuridicae formalitates non requiruntur.

Si absque iusta causa novitius dimittatur, Superiores competentes contra caritatem simulque contra Religionem, non autem contra iustitiam peccant[548]. Validitas dimissionis autem sustinetur.

Iniusta dimissio, ex. gr. ex calumnia, ex dolo facta, valida est, at illicita et contra ipsam recursus fieri potest[549].

Si Constitutiones aut ius speciale Superiorem non designent, dimissio pertinere videtur ad Superiorem maiorem ex analogia can. 543.

3. Exacto novitiatu, si iudicetur idoneus, novitius ad professionem admittatur, secus dimittatur; si dubium[550] supersit sitne idoneus, potest a Superioribus maioribus probationis tempus, non tamen ultra sex menses, prorogari (can. 571 § 2)[551]. Si nulla manifesta emendatio appareat[552], novitius dimittendus est.

---

[546] Recursus ad Sedem Apostolicam fieri potest, at sine effectu suspensivo; can. 647 § 2 se refert ad professos.

[547] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (27).

[548] Cf. infra n. 539.

[549] Prümmer, o. c. dimissionem sine iusta causa validam existimat, licet graviter illicitam o. c. p. 212 p. 281.

[550] Dubium fundatum.

[551] Jombart, Convention inadmissible in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 94 s.

[552] Iudicium de idoneitate a iure communi tantum definitum est, quantum Consilium seu Capitulum suffragium habet ex can. 575 § 2.

Prorogatio quoque admittitur, si pro novitiatu biennium praescribatur[553].

Superiores maiores vi iuris communis non indigent consensu aut consilio Capituli vel Consilii in dimissione novitii.

Si dimissio novitii Capitulo reservetur (cf. can. 571), Superior novitiatum dimisso prorogare posse non videtur nisi assentiente Capitulo[554]; secus autem, si formalis dimissio Superiori et audito Consilio suo reservetur; Constitutiones autem aliud statuere possunt.

Etiam ratione causae externae professio licite differri potest, ex. gr. si calamitas, morbus accidit[555]. Finito prorogationis tempore suffragium Consilii vel Capituli denuo exquirendum erit (cf. can. 543, 575 § 2).

Ex canone videtur aliquod ius agnosci novitio idoneo, ut ad professionem admittatur[556].

Tempus prorogationis legibus strictis novitiatus de interruptione et necessitate ad validam subsequentem professionem non subiacet.

Etsi novitius demum exacto novitiatu admitti possit, suffragatio (cf. can. 543) necessaria iam antea utputa duos menses fieri potest.

4. Superiores religiosi, qui candidatum non idoneum contra praescriptum can. 571 § 2 ad professionem admiserint, pro gravitate culpae puniantur, non exclusa officii privatione (cf. can. 2411). Poenae a Superiore aut ab Ordinario loci, cui forsan subiecti sunt, aut a Sede Apostolica infliguntur.

5. Votis nuncupandis spiritualia exercitia[557] novitius praemittat per octo saltem solidos dies (can. 571 § 3).

Praeceptum valet etiam in casu transitus[558].

In Religionibus generatim ante quamlibet professionem exercitia spiritualia peraguntur. De iure communi exercitia huiusmodi non sunt praescripta, sed tantum ante initium novitiatus

---

[553] Augustine, l. c. p. 251.

[554] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 27 s.).

[555] Profession retardée par la maladie in : Revue des Comm. rel. V (1929) p. 76-77. Brandys requirit pro qualibet externa causa licentiam pontificiam in Religionibus iuris pontificii.

[556] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 728 n. 588; Bastien, Direttorio canonico n. 116 ubi ius quaesitum in novitio admittit c. infra n. 265. Melius hoc cum Goyeneche negatur, De Religiosis p. 110 nota 66.

[557] La retraite avant les vœux in : Revue des Comm. rel. III (1927) p. 89-90.

[558] Cf. n. 272, 3; 512 ss.

(cf. can. 541) et ante emissionem votorum post novitiatum (cf. can. 571 § 3).

Exercitia spiritualia annualia, quae peraguntur uno mense ante professionem, sufficerent. Ex sese etiam maius intervallum mense decursum non induceret iterationem exercitiorum expletorum ante professionem vel ordinationem; cf. can. 1001 § 1 ubi tantum imponitur obligatio iterandi exercitia spiritualia praescripta pro sacra ordinatione, si expletis exercitiis haec qualibet de causa ultra semestre differatur [559].

Ceterum eodem actu adimpleri possunt plura praecepta, quae inter se diversa sint materialiter tantum, non formaliter, idest quae etsi plura sint, tamen versantur circa eandem rem vel idem opus, ex ratione non adeo cuilibet praecepto propria ac peculiari ut non possit una censeri cum ratione aliorum praeceptorum [560].

6. Si novitius expleto novitiatu iuste dimittatur vel sponte egrediatur, novitiatus iterari debet, si notabilis mutatio supervenerit sive ex parte novitii de moribus sive ex parte Religionis de observantia et disciplina religiosa. Ita communiter iam ante Codicis promulgationem. Si haec mutatio non exsistat, res dubia manet. Ex una parte vinculum, quod ex voluntate oriebatur, cessat cessante voluntate, ex altera novitiatus est iam penitus elapsus ideoque destrui nequit. Si novitius elapso novitiatu vel vi coactus egressus vel iniuste dimissus sit et postea redire velit, novitiatum iterare non tenentur, nisi intervallum magnum intercesserit aut mutatio notabilis exstiterit [561].

260 **17. De professione ante expletum novitiatum**

Pius V in const. *Summi Sacerdotii*, 23 aug. 1570, feminis Ordinis S. Dominici privilegium concessit, ut novitiae in periculo mortis professionem emittere possent, quamvis novitiatus nondum expletus sit. Pius X per decretum *Spirituali consolationi* [562], 3 respective 10 sept. 1912, privilegium dominicanum ad omnes Ordines, Congregationes, Instituta cum vita communi extendit, etsi simplices promissiones dumtaxat nuncupant.

Iam [563] inde a Codicis promulgatione dubium exortum est: An decretum, quod incipit *Spirituali consolationi*, a S. Congregatione de Religiosis editum, 10 sept. 1912, adhuc vigeat, prae-

[559] Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 156 s.
[560] Maroto, Institutiones S. C. I. n. 208.
[561] Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 79 s.
[562] A. A. S. IV (1912) p. 589 s.
[563] A. A. S. XV (1923) p. 156.

sertim cum in Codice Iuris Canonici nulla mentio de professione in articulo mortis fiat. Cumque instantissime a S. Congregatione peteretur, tam in particularibus casibus, quam in novis Constitutionibus condendis, ut facultas decreto supra scripto concessa renovaretur, res definienda visa est.

Quapropter plurium Consultorum praerequisito voto Emi Patres S. Congregationis Negotiis Religiosorum Sodalium praepositae, 29 dec. 1922, ad propositum dubium [564] respondendum censuerunt: Affirmative, at declarandum, si ita Ssmo placuerit, quod facultas recipiendi professionem, de qua in n. 2 decreti, praeter Superiorem Monasterii aut Domus novitiatus vel probandatus, intelligatur competere etiam ad respectivos Superiores maiores iuxta Constitutiones, et ad praedictorum delegatos. Quam sententiam Pius XI, 30 dec. 1922, in omnibus probavit et publici iuris fieri mandavit:

Dispositiones sunt tenoris sequentis:

In quocunque Ordine vel in quavis Congregatione aut Societate religiosa vel Monasterio sive virorum sive mulierum, vel etiam in Institutis, in quibus, quamvis vota non emittantur, in communi tamen vita agitur more Religiosorum, liceat exinde novitios seu probandos, qui medici iudicio graviter aegrotent, adeo ut in mortis articulo constituti existimentur, ad professionem vel consecrationem aut promissionem iuxta proprias Regulas seu Constitutiones admittere, quamvis tempus novitiatus vel probationis nondum expleverint.

Attamen, ut novitii seu probandi ad supradictam professionem aut consecrationem aut promissionem admitti queant, oportet:

1. Ut novitiatum seu probationem canonice inceperint.

2. Superior, qui novitium seu probandum ad professionem vel consecrationem aut promissionem admittit praeter Superiores maiores respectivos, quibus ex praescripto Constitutionum competit, esse potest ille qui Monasterium vel novitiatus aut probandatus Domum actu regat aut praedictorum Superiorum delegatus [565].

3. Formula professionis vel consecrationis aut promissionis sit eadem, quae in Instituto extra casum aegritudinis in usu est, et vota, si nuncupantur, sine tempore designato aut perpetuitate pronuntientur.

---

[564] De rationibus pro et contra ante decretum cf. Schaefer O. M. Cap., Das Ordensrecht p. 192 s.

[565] Vi decreti *Spirituali consolationi* Superior actu regens Monasterium vel novitiatus Domum poterat novitium graviter aegrotantem ad professionem admittere.

4. Qui huiusmodi professionem, consecrationem vel promissionem emiserit, particeps erit omnium omnino indulgentiarum, suffragiorum, gratiarum, quae Religiosi vere professi in eodem Instituto decedentes consequuntur; eidem autem plenaria peccatorum suorum remissio in forma Iubilaei misericorditer in Domino conceditur.

5. Haec professio vel consecratio aut promissio, praeter gratias in praecedente articulo enuntiatas, nullum omnino alium producit effectum [566]. Proinde:

A. Si novitius seu probandus post huiusmodi professionem vel consecrationem aut promissionem intestatus decedat, Institutum nulla bona vel iura ad ipsum pertinentia sibi vindicare poterit.

B. Si convalescat antequam tempus novitiatus seu probandatus exspiret, in eadem omnino conditione versetur ac si nullam professionem emisisset; ideoque: a) libere, si velit, ad saeculum redire poterit; et b) Superiores illum dimittere valent; c) totum novitiatus seu probandatus tempus in singulis Institutis definitum, licet sit ultra annum, explere debet; d) hoc tempore expleto, si perseveret, nova professio seu consecratio vel promissio erit emittenda.

261 Responsio S. Congregationis inscribitur: De professione religiosa in articulo mortis novitiis vel postulantibus [567] permissa. In decreto *Spirituali consolationi* nomen *Probandi* sumebatur pro novitiis dumtaxat non aliter atque annus probationis vel probandatus pro anno novitiatus. In textu novi decreti de postulantibus nulla mentio fit, proinde argui potest et debet [568], quod agatur de novitiis tantummodo et praeprimis, cum pro his conditio verificetur: ut novitiatum seu probationem canonice inceperint.

Secundum praxim Commissionis pro approbatione Constitutionum Postulantes ab hoc privilegio excluduntur.

Superiores actuales Monasterii vel novitiatus aut probandatus Domus habent potestatem cumulativam cum Superioribus maioribus, vi cuius valide semper novitios in mortis discrimine versantes ad professionem admittunt. Cum competentiam directam obtineant a iure communi, Constitutiones per se eam auferre non possunt.

---

[566] Iuridicum.

[567] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 165 s.; Vermeersch, Periodica VII (1924) p. (100); Maroto in Com. pro Rel. X (1929) p. 338 — e contrario Creusen, Profession en danger de mort in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 123 s.; V (1929) p. 74 s.

[568] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 39 s., uti priorem sententiam reformat.

S. Congregatio denique declarat nihil obstare, quominus praedictae dispositiones etiam in Constitutionibus Ordinum et Congregationum inseri valeant, si hoc Instituta ipsa postulent ideoque ipso iure non conceditur.

Etsi novitius privilegiis omnibus ac spiritualibus gratiis Religioni concessis gaudeat (cf. can. 567 § 1), praeter effectus iuridicos sunt et alii effectus theologici consequentes actum completae deditionis et oblationis Deo factae a novitio profitente et praesertim consolatio spiritualis novitii [569]; moritur ut vere Religiosus.

At neque vi professionis nec ex alio titulo bona aut dotes Religioni competunt, si intestatus decedat.

Ratione ordinis convenit, ut primo Superiores maiores ad professionem admittant, si id commode fieri potest.

Suffragium Consilii sive provincialis sive localis non antehac requiritur, solummodo declaratio medici de mortis periculo novitii, nisi de casu agatur, in quo novitius evidenter versatur in articulo mortis.

Si novitius extra Domum novitiatus cum licentia Superiorum degat et casus relatus verificetur, potest etiam extra Domum, ex. gr. in nosocomio vel clinica novitius ad professionem admitti, quia ista circumstantia non est conditio necessaria. Supponitur in casu, quod novitiatus non sit interruptus.

Decretum *Spirituali consolationi* vel responsio S. Congregationis nullo prorsus modo privilegium dominicanum afficiunt [570].

Quaeritur, utrum professio, formula pronuntiata, statim valeat an tantum in ipso mortis momento pari modo ac indulgentia in articulo mortis in sola mortis instantia operatur. Etsi in decreto dicatur professionem praeter gratias nullum omnino alium producere effectum iuridicum, tamen adsunt momenta, quae insinuant, quod non in solo mortis momento professio facta esse censetur, nec omnem vim moralem abesse ante convalescentiam; a) secundum Vermeersch [571] mentio convalescentiae inutilis foret; b) verba: Si convalescat antequam tempus novitiatus exspiret, supponunt fieri posse, ut solo hoc tempore expleto convalescat; quo casu, plura ibi indicata non erunt applicanda; c) verba quae supponunt inter professionem et mortem testamentum fieri potuisse: Si novitius post professionem, intestatus decedat.

---

[569] Goyeneche, in Com. pro Rel. IV (1923) p. 261; Monitore eccl. 1919 p. 51; 1923 p. 131.

[570] Goyeneche, l. c. p. 260-264.

[571] Periodica XII (1924) p. (159)-(162).

Expleto novitiatu tales novitii, sive adhuc aegrotaverint sive convaluerint, qua convalescentia professio sublata est, professionem emittant.

Si novitius iterum, postquam convaluerit in periculo mortis constituatur, iterum professio praedicta fieri potest.

262 Quid sentiendum de novitiatu eius, qui dimissus est aut Religioni valedixit? Chelodi[572] distinguit quatuor casus:

a) Durante novitiatu aliquis iuste dimissus est ac Domo exiit. Novitiatus interrumpitur et denuo incipiendus est (cf. can. 556 § 1).

b) Durante novitiatu aliquis iniuste dimissus est. Idem valet. Iniustitia in sensu proprio non committitur, ideoque non est locus restitutioni in integrum.

c) Expleto novitiatu aliquis iuste dimissus est aut sponte discessit. Vinculum cum Religione per se definitive abruptum est et forte, si post brevem moram revertatur, Superiores possunt ei applicare can. 571 § 2[573].

d) Expleto novitiatu aliquis iniuste dimittitur. Novitiatus suam plenam vim iuridicam retinet nisi notabilis mutatio interfuerit, imprimis ex sua commoratione in saeculo. Si autem novitius expleto novitiato exeat non definitive Religionem relicturus, ex. gr. ad praestandum servitium militare, ad instaurandam salutem, ad sublevandos parentes novitiatus non est iterandus, nisi notabilis mutatio adsit ut supra[574].

Si novitius durante novitiatu ad vota religiosa privata admittatur, talis admissio nullum effectum quidem iuridicum gignit, effectus tamen morales. Haec tamen vota privata censenda sunt obnoxia conditioni: nisi legitime sit dimissus[575].

---

[572] O. c. p. 450 n. 270.

[573] Oesterle, Praelectiones iur. can. requirit novum novitiatum, nisi dispensetur, o. c. p. 312.

[574] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 99 nota 23.

[575] Cf. Choupin, Nature et obligations de l'état religieux[2] p. 287; Matthaeus a Coronata, p. 728 n. 587.

CAPUT III

De professione religiosa [1] 263

(can. 572-586)

1. De notione et divisione

Immutationes quam maximas Codex de professione induxit:

1. **Professio religiosa** in sensu lato est publica confessio, qua quis protestatur se vi Status sui ad perfectionem tendere velle.

Quo sensu professio etiam sine votis exsistere potest. Ita antiquitus Eremitae habitum quidem specialem deferebant et sub vigilantia Episcopi vivebant, at sine nuncupatione votorum.

In Tertiis Ordinibus saecularibus fit professio, neque tamen vota nuncupantur.

Viceversa tria vota paupertatis, castitatis, obedientiae sine professione religiosa haberi possunt, ex. gr. si quis privato modo in saeculo haec vota emittit, puta coram confessario.

Professio religiosa in sensu stricto et proprio est publica nuncupatio trium votorum paupertatis, castitatis, obedientiae in aliqua Religione ab Ecclesia approbata. Est ergo actus iuridicus, quo Status religiosus suscipitur [2] et Sodalis designatae Religioni uti professus formaliter publiceque aggregatur (incorporatur). Proprio et stricto sensu Religiosus efficitur.

Professio religiosa est contractus bilateralis inter sodalem et Religionem, quo ex una parte Religiosus se tradit Religioni et ex altera parte Religio acceptat traditionem, quo ultro citroque oritur obligatio et quia Religioso incumbit obligatio vivendi secundum Regulam sub Superiorum obedientia, ei acquiritur ius ad alimenta et ad tractationem, quae a parentibus filiis familias debetur; in Religione vero obligatio sese gerendi erga

---

[1] Cf. P. Eugenio a Cervia O. M. Cap., De professione religiosa. Bologna 1938. Dissertatio (Pont. Univ. Gregor.). Ibi literatura p. XI-XXVII.

[2] Monachum vero non facit habitus, sed professio religiosa, c. 3, 22; X, 3, 31.

Religiosum sicut parentes erga filium et ius ab ipso exigendi obedientiam et reverentiam secundum proprias leges [3].

Nomine Ecclesiae hic contractus acceptatur eiusque auctoritate sancitur.

Duplex elementum inseparabile in professione religiosa distinguitur: traditio sive donatio sui (cui correspondet acceptatio) et nuncupatio (emissio) votorum [4]. Nec vota sine traditione nec traditio sine votis esse potest [5].

Nuncupatio votorum est quasi contractus inter Deum et Religiosum ab Ecclesia iuridice recognitus.

Vinculum quo Religiosus cum Religione (Societate) ligatur est humanum, vinculum cum Deo per votum omne ius transcendit, cum terminus huius vinculi sit ipse Deus [6].

Inter professionem et vota distinctio realis exsistit. Vota immediate Deo fiunt et vinculum inter animam et Deum adnectunt [7]. Cum nomine Ecclesiae a legitimo Superiore acceptentur, habentur in casu vota publica (cf. can. 1308 § 1).

Si professio sit simplex, etiam vota sunt simplicia: si professio sit sollemnis, vota quoque sollemnia sunt, etiam vota superaddita, nisi aliud caveatur.

Hoc non impedit, quominus uni aut alteri voto simplici effectus voti sollemnis concedatur aut in quibusdam Ordinibus praeter tria vota sollemnia alia vota simplicia nuncupentur.

Publica vota semper reservata sunt, et confessarius ab iisdem dispensare non potest. Vota autem publica reservata sunt Sanctae Sedi (cf. can. 1308 § 3). At in Religionibus iuris dioecesani Ordinarius loci indultum saecularizationis concedere potest, quo saecularizatus a votis liberatus manet (cf. can. 638).

Traditio (professio) ipsa distingui debet a nuncupatione votorum, quae saepe in sensu lato etiam traditio (holocaustum) appellatur. Traditio (professio) in sensu proprio non immediate fit Deo, sed tantum respectu Dei, immo principaliter propter Deum, cum Religiosus se tradat Superiori, non Superioris gratia, sed propter Dei gloriam et ipsius Religiosi perfectionem. Subiectum iuris autem non fit ipse Deus, sed Religio aut Ecclesia [8].

In traditione, quae in professione sollemni perficitur, vin-

---

[3] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 729 n. 589.

[4] Cf. can. 1307 § 1.

[5] Cf. autem infra de Religiosis ad militiam vocatis n. 284.

[6] Cf. Suárez, De statu relig. 1, 2. VI.

[7] Cf. Suárez, tract. VII l. 2 cap. 4 n. 7, 8, 9 sq. cap. 7 n. 10 sq. cap. 9 n. 15 l. 6 n. 14, 16.

[8] Cf. Wernz-Vidal, De Religiosis p. 10 nota 14.

culum mutuum et irrevocabile inter Ordinem et professum connectitur.

Sollemniter professus perfectius Deo est consecratus et plenius deputatus ab Ecclesia ad Religionem consiliorum profitendorum.

Tum vinculum, quod oritur ex professione inter Religiosum et Religionem, tum obligatio, quae resultat ex votis, ab Ecclesia sancita sunt et producunt effectus iuridicos.

In Congregationibus et Institutis religiosis, in quibus nonnisi vota simplicia emittuntur, per traditionem non tam firmum vinculum habetur, proinde ex variis causis gravibus solutio fieri potest.

2. Professio religiosa **dividitur:** 264

a) In professionem **temporariam** et **perpetuam,** prout ad tempus determinatum (v. g. ad triennium) vel indeterminatum (v. g. donec in Religione vivam) dumtaxat aut pro **semper** emittatur (cf. can. 577 § 1).

Professio temporaria est ea, quae professioni perpetuae sive simplici sive sollemni praemittitur (saltem ad triennium), aut quae semper ad tempus certum renovari debet, ex. gr. ad annum, aut quae fit ad tempus indeterminatum, ex. gr. donec in Congregatione vivam [9].

b) In professionem **simplicem** aut **sollemnem,** prout vota emissa sunt simplicia aut sollemnia (cf. can. 574 § 1). Exclusum est autem per se, ut ex votis Status religiosi unum sit sollemne, alterum simplex.

Votum est sollemne, si ab Ecclesia uti tale fuerit agnitum, secus simplex (can. 1308 § 2). Bonifacius VIII expresse dicit: Voti sollemnitas ex sola constitutione Ecclesiae est inventa [10]. Idem Gregorius XIII in sua const. *Ascendente Domino,* 25 maii 1584, declaravit.

Professio simplex potest esse aut temporaria aut perpetua. Professio sollemnis semper est perpetua, at professio temporaria semper simplex.

Sollemnitas [11] **votorum** non consistit in caeremoniis aut in maiore vel minore sollemnitate nuncupationis votorum (theoria sollemnitatis), cum ritus externi seu caeremoniae ad substantiam actus eiusque naturam nihil valeant neque in quadam spi-

[9] Cf. infra n. 268. 2b.
[10] C. un. de voto in VI°. l. 3 tit. 15.
[11] Cf. supra n. 31.

rituali consecratione et benedictione personae [12] (theoria consecrationis), sed in eo, quod emittitur in Ordine a Sede Apostolica ad receptionem trium votorum legitimato cum effectibus reddendi actus votis contrarios non tantum illicitos, sed etiam, si sint irritabiles, invalidos (cf. can. 579). Traditio ex parte profitentis et acceptatio ex parte Religionis fit perpetuo, absolute et irrevocabiliter (theoria mixta).

Differentia specifica et essentialis inter votum sollemne et simplex saltem ratione effectuum [13] reponenda est in traditione et acceptatione perpetua, absoluta et irrevocabili atque simul in vi irritante. Vis irritandi per se non sufficit.

Vota igitur in professione sollemni virtutem irritandi actus contrarios in se continent. E contrario vota simplicia actus his contrarios illicitos dumtaxat reddunt. Illae iuridicae sollemnitates professioni simplici non adscriptae sunt, nisi aliud expresse cautum fuerit (cf. can. 579). Professus a votis simplicibus non ita absolute et irrevocabiliter Religioni incorporatus est.

Antiquitus vota sollemnia actus contrarios non irritabant. Saeculo XII authentice declaratum est irritum esse matrimonium contra votum castitatis initum, quod principium invaliditatis actus deinde a doctoribus ad alia vota sollemnia extensum est.

Quo in effectu irritante vota sollemnia votis simplicibus opponuntur.

Ratio autem, cur vota sint sollemnia, invenienda est in voluntate et in agnitione Ecclesiae. Ecclesia sane effectus votorum sollemnium etiam votis simplicibus coniungere potest, ut fit in voto simplici castitatis in Societate Iesu [14].

---

[12] S. Thomas putat sollemnitatem votorum in quadam consecratione personae consistere. S. th. 2, 2 q. 88 a. 7; secundum Suárez in absoluta et ab utraque parte irrevocabili traditione simulque in vi inhabilitandi actus contrarios, De Religione, tract. VII, l. 2 cap. 7 n. 3ss., cap. 14 n. 10; Schmalzgrueber lib. III, tit. 34 n. 34 n. 6. – Vermeersch docet sollemnitatem in votis prout in aliis actibus legitimis in eo esse quod certa authentica forma servetur, quam Ecclesia statuit et adnectens specialem iuridicam tutelam (cf. can. 1308 § 2), De Religiosis II (p. 13ss.). Votum sollemne secundum hanc theoriam est votum plene authenticum; attamen etiam votum simplex est votum plene authenticum, certa authentica forma emittitur atque peculiari tutela iuridica saltem quadam communitur. Optime de controversia quaenam proprie sit ratio discriminis inter vota sollemnia et vota simplicia videas apud Raus, Institutiones p. 307-308; Haring, Kirchenrecht 1925 p. 796. Molitor O. S. B., Religiosi iuris capita selecta. 1909 p. 82-147 n. 47-88. Eugenio a Cervia, o. c.

[13] Ratione voti solius negant auctores essentialem distinctionem seu admittunt eandem obligationem vi utriusque voti, cf. Oesterle, Praelectiones iur. can. tom. I, p. 226.

[14] Cf. Const. *Ascendente Domino,* 25 maii 1584; cf. Molitor, o. c.

Pariter Ecclesia effectus iuridicos votorum sollemnium omnino aut partim auferre potest [15]. Item irrevocabilitas traditionis licet absoluta appelletur, absoluta tamen non est, quia ab Ecclesia revocari potest (cf. can. 636; 640 § 1 n. 2; 654 ss.), ideoque differentia inter votum simplex et sollemne ex sola lege Ecclesiae repetenda est.

Ecclesia etiam potest sollemne declarare votum, quod antea simplex erat et hoc sine renovatione voti, itemque simplex declarare, quod tempore emissionis sollemne erat.

Dispensatio super votis sollemnibus a Sancta Sede difficilius impetratur quam super (publicis) simplicibus votis.

Controvertitur, utrum vota simplicia et sollemnia eiusdem an diversae speciei sint. S. Thomas [16] tenet ultimum. Scotus, Suárez primum, quia sollemnitas votorum unice et solum ab Ecclesia introducta est. Quo facto natura voti non mutatur, sed tantummodo speciale robur et confirmatio ei accrescunt.

c) Ante Codicis promulgationem professio distinguebatur in tacitam et expressam [17].

2. De iure admittendi ad professionem 265

1. Ius admittendi ad novitiatum et subsequentem professionem religiosam tam temporariam quam perpetuam pertinet ad Superiores maiores cum suffragio [18] Consilii seu Capituli secundum peculiares cuiusque Religionis Constitutiones (can. 543), idest cum suffragio consultivo vel deliberativo.

Consilium seu Capitulum potest esse generale, provinciale aut locale secundum Constitutiones.

Post suffragium favorabile, quod novitius retulit pro admissione ad professionem primam (cf. can. 575 § 2), gravis ratio evenire potest, propter quam professionem novitii differre oporteat. Si agatur de causa extrinseca et professio non nimis protrahatur, puta ad unum vel duos menses, nova suffragatio certo non erit necessaria. Si dilatio fiat per quatuor vel quinque menses aut si suspensio professionis eo fiat, quod de idoneitate novitii dubium ortum sit, ad suffragandum denuo procedendum erit.

2. Si admissio ad primam professionem fiat in Capitulo et per Capitulum novitius potest admitti invito Superiore, cum

---

[15] Cf. n. 274.
[16] Cf. Fanfani, p. 239 n. 216.
[17] Cf. infra n. 266, 5.
[18] Notitia ex sacramento poenitentiae acquisita vim habere non potest.

auctoritas sit penes collegium, non autem, si fiat in Consilio, quia assensus Consilii est mere conditio necessaria et potestas admittendi pertinet formaliter ad Superiorem [19]. Superior in ipso Consilio habet suffragium.

In admissione ad professionem, quae licet per suffragationem Capituli vel Consilii fiat, non est electio, non cautum est, ut invalida sit ex metu suffragantium (uti in can. 642 n. 1), unde suffragatio ex hoc capite valida dicenda est [20]. Can. 169 § 1 n. 1 agit de electione canonica, proinde in casu non applicatur.

Quaestio est utrum Superior legitimus novitium admittere debeat, si maioritas suffragiorum pro admissione sit. Si in novitio idoneo agnoscatur aliquod ius ut ad professionem admittatur, affirmative respondendum esse videtur [21].

3. De suffragio Capituli vel Consilii ex iure communi haec valent [22]:

a) Pro admissione ad postulatum Superior non indiget suffragio consultivo seu deliberativo Capituli vel Consilii.

b) Pro admissione ad novitiatum, et saltem ad primam professionem temporariam et ad professionem perpetuam, necessarium est ad valorem actus [23] suffragium Consilii aut Capituli a Constitutionibus designati saltem, si agatur de suffragio deliberativo [24].

Dubitari potest, num ad singulas professiones temporarias suffragium ex iure communi requiratur. Verba canonis utique generalia sunt, sed Codex, ut regulam generalem non imponit nisi unam professionem temporariam ac proinde hoc sensu verba can. 543: Tam temporariam, intelligi debent; de aliis professionibus temporariis Constitutiones provideant; cf. etiam can. 575 § 2, ubi expresse Codex agit de prima professione temporaria.

c) Suffragium pro admissione ad novitiatum et ad professiones temporarias annuas, post primam, potest esse deliberativum vel consultivum, prout ferant Constitutiones.

d) Suffragium Consilii seu Capituli pro prima professione temporaria est deliberativum; pro subsequente professione perpetua, sollemni vel simplici, est consultivum [25] tantum (can. 575 § 2).

[19] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (28).
[20] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 76 s.
[21] Negat Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 314.
[22] Cf. can. 489.
[23] Cf. can. 105 n. 1; alii aliter, cf. supra n. 223, 2.
[24] Si agatur de voto consultivo, res solvenda est secundum ea supra exposita n. 155, 3.
[25] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 368 not. 10; Goyeneche,

Verba can. 543: Secundum peculiares cuiusque Religionis Constitutiones non parant difficultatem, quia citatus canon agit de subiecto recipiente ad novitiatum et innuit necessitatem suffragii. Qualitas suffragii autem in can. 575 § 2 definitur.

4. Praescriptum can. 575 § 2 est absolutum, quare si Constitutiones suffragium deliberativum praescriberent pro subsequente professione perpetua (sollemni vel simplici), severiores essent praescripto Codicis, attamen secundum praxim S. Congregationis de Religiosis non considerantur contrariae Codici, sed potius supra Codicem[26]. At etiam pro prima professione temporaria Constitutiones non possunt praescribere suffragium consultivum, nisi privilegium speciale habeatur.

Suffragia ad primam professionem non debent necessario esse secreta, quamvis hoc suadendum sit.

5. Competens Superior iudicium sui Consilii seu Capituli ad validitatem petere debet, etsi agatur de suffragio mere consultivo secundum Constitutiones. At si agatur de admissione Religiosi ad professionem perpetuam (simplicem vel sollemnem), etiam contra iudicium sui Consilii vel Capituli de admissione decidere potest (cf. can. 105 n. 1).

Si agatur de transitu ad aliam Religionem et praetermittatur professio temporaria, suffragium deliberativum requiritur[27].

6. Etsi nunc ius commune de suffragio valeat[28], nisi privilegium apostolicum aliud provideat, attamen Constitutiones adhuc libere stabilire possunt, num ad postulatum requiratur suffragium et quod ad novitiatum et professiones intermedias requiritur, consultivum sit vel deliberativum; quisnam ex maioribus Superioribus ius habeat admittendi[29], et a quo Consilio vel Capitulo suffragium expetendum sit[30].

Superior maior ius admittendi ad novitiatum et professionem nequit perpetuo et generaliter delegare, ex gr. Magistro novitiorum aut Superiori locali, quia hoc officium ipsi personaliter, ratione qualitatum, quae ex iure in ipso existere supponuntur, communicatur[31].

---

l. c. III (1922) p. 53; Vermeersch-Creusen, Epit.[6] p. 520 n. 722 (672); Fanfani, l. c. p. 275 n. 492.

[26] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 11. Cf. n. 375 n. 223. 2.

[27] Vide n. 527; cf. A. A. S. XIV (1922) p. 528.

[28] Non obstante quod Constitutiones de suffragio sileant.

[29] Reservatio fieri potest Moderatori supremo dumtaxat.

[30] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 368.

[31] Larraona, l. c. Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (135) p. 154

Delegatio autem pro singulis casibus fieri potest, idest debet.

7. Tempus faciendae admissionis ex Constitutionibus sumendum est; generatim admissio fit aliquot diebus ante professionem, immo aliquando duobus mensibus ante expletum novitiatum, uti consuetudo fert in Religionibus mulierum, ne exploratio voluntatis per Ordinarium loci inutile reddatur.

8. Consensus Ordinarii loci pro admissione Monialium non requiritur neque ad liceitatem neque ad validitatem professionis, nisi id expresse in Constitutionibus caveatur.

9. Apud Religiosas etiam exemptas exploratio voluntatis per Ordinarium loci fieri debet, sive agatur de professione temporaria[32] sive de perpetua (simplici vel sollemni, cf. can. 552).

Religiosarum etiam exemptarum Antistitae pro gravitate culpae, non exclusa, si res ferat, officii privatione, ab Ordinario loci puniantur, si contra praescriptum can. 552 omiserint Ordinarium loci certiorem facere de proxima alicuius admissione ad novitiatum vel ad professionem (can. 2412 n. 2), sive agatur de professione temporaria sive perpetua (simplici vel sollemni).

266 **3. De conditionibus ad validam professionem religiosam**

De conditionibus, quae ad validam professionem requiruntur, Codex statuit:

Ad **validitatem** cuiusvis[33] religiosae professionis requiritur, ut:

1. Qui eam emissurus est, legitimam aetatem habeat (can. 572 § 1 n. 1), idest quilibet professionem religiosam emissurus oportet ut decimum sextum aetatis annum[34] expleverit, si de temporaria professione agatur; vicesimum primum, si de perpetua sive sollemni, sive simplici (can. 573)[35].

---

[32] Ante aliam professionem temporariam post primam, notitia respective examen non requiritur.

[33] Verbum cuiusvis comprehendit professionem cuiuscumque generis, perpetuam vel temporariam.

[34] Cf. can. 555 § 1 n. 1.

[35] Cf. can. 34 § 3 n. 3.

Secundum ius antiquum pro validitate professionis requirebatur annus pubertatis, pro viris annus quartus decimus, pro feminis annus duodecimus completus [36]. Concilium Tridentinum praescripsit pro viris et feminis annum decimum sextum completum [37].

Votum castitatis, de quo in can. 1309, reservatur Sedi Apostolicae nonnisi post completum decimum octavum aetatis annum. Talis lex non infirmat can. 573, cum hoc in canone agatur de voto publico, in can. 1309 vero de voto privato.

Professio temporaria statim post expletum novitiatum, fit ad triennium vel ad longius tempus, idest ad vicesimum primum annum aetatis expletum [38], nisi Constitutiones exigant annuales professiones (cf. can. 574).

Qui emitteret professionem temporariam eo ipso die, quo adimpleret decimum sextum annum, vel perpetuam professionem die, quo adimplet vicesimum primum, invalide profiteretur.

E const. *In Suprema* vel potius decretum *Cum ad regularem* Clementis VIII, diei 9 martii 1603, et decreto *Etsi decretis* Clementis X Conversi sive Religiosi laici non poterant habitum suscipere, nisi vicesimo aetatis anno expleto; professionem emittere poterant demum vicesimo primo aetatis anno completo; postquam autem a Pio IX vota simplicia introducta sunt, saltem ad triennium duratura, ipsi Conversi non antea poterant sollemnia vota dumtaxat nuncupare, si viginti quatuor annorum aetatem expleverant. Decretum *Sacrosancta* S. Congregationis de Religiosis, 1. ian. 1911, statuit, ne Conversi seu laici a) admitterentur postulantes ante expletum decimum septimum aetatis annum; b) ne inciperent novitiatum ante vicesimum primum annum aetatis, nec simplicem votorum professionem emitterent nisi post unum aut duos novitiatus annos; c) in votis simplicibus manerent saltem ad sexennium, nec ceterum ante expletum tricesimum aetatis annum possent nuncupare sollemnia vota [39].

Hae praescriptiones e can. 6 nn. 1 et 6 non amplius vigent, ideoque sublata est differentia inter Clericos et Laicos, quae ante Codicis publicationem hac in re vigebat. Constitutiones Religionum autem maiorem aetatem, quam Codex postulat, praescribere possunt, sive ad liceitatem sive ad validitatem professionis. At tunc ultimo in casu id clare pronuntiari debet.

---

[36] Cf. c. 1, 8, 11, 12 X 3, 31.

[37] Sess. 25, De Regul. et Monial. cap. 15.

[38] Cf. can. 88; Persona quae vicesimum primum aetatis annum explevit, maior est; infra hanc aetatem, minor.

[39] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 353.

S. Congregationi de Religiosis de professione Religiosorum laicorum in Ordinibus regularibus sequens dubium propositum est; resolutionem Benedictus XV, 6 oct. 1919, approbavit [40]: An Religiosi laici seu Conversi in Ordinibus regularibus, qui iam emiserunt vota simplicia ante diem 19 maii 1918, ad normam decreti *Sacrosancta Dei Ecclesia*, 1 ian. 1911, debeant emittere vota sollemnia iuxta praescripta dicti decreti, scilicet absoluto sexennio votorum simplicium et expleto tricesimo aetatis anno, vel potius ad normam can. 573 et 574, idest expleto triennio votorum simplicium et vicesimo primo aetatis anno completo.

Resp.: *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.* Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Ad validitatem requiritur deinde, ut:

2. Eum ad professionem admittat legitimus Superior secundum Constitutiones (can. 572 § 1 n. 2; cf. can. 543) [41].

Admissio et receptio ad professionem iuridice inter se distinguuntur.

Admittere ad professionem significat consensum praebere, ut professio fieri possit, quia persona digna et idonea putatur. Consensus praestatur a persona physica (Superior) aut morali (Capitulum).

Recipere professionem denotat illum actum Superioris legitimi, quo ipse nomine Religionis professionem acceptat. Superiores admittentes et Superiores recipientes professionem (cf. can. 572 § 1 n. 6) possunt diversi esse ad normam Constitutionum.

Constitutiones statuere possunt, quisnam Superior maior sit legitimus ad admissionem faciendam. Ipse Codex autem dicit: Ius admittendi ad professionem religiosam tam temporariam quam perpetuam pertinet ad Superiores maiores cum suffragio Consilii seu Capituli, secundum peculiares cuiusque Religionis Constitutiones (cf. can. 543).

Constitutiones etiam designare possunt, utrum suffragium Capituli an Consilii requiratur.

Suffragium Consilii seu Capituli pro prima professione temporaria est deliberativum; pro subsequente professione per-

---

[40] A. A. S. XI (1919) p. 420.

[41] Cf. infra n. 223 et n. 265 [6] Admission à la profession in: Revue des Comm. rel. IV (1928) p. 90-91.

petua, sollemni vel simplici, est consultivum tantum (can. 575 § 2)[42].

3. Novitiatus validus ad normam can. 555[43] praecesserit (can. 572 § 1 n. 3), idest: Praeter alia quae in can. 572[44] ad novitiatus validitatem enumerantur, novitiatus ut valeat, peragi debet post completum decimum quintum saltem aetatis annum, per annum integrum et continuum, in Domo[45] novitiatus (can. 555 § 1 nn. 1-3).

Si longius tempus in Constitutionibus pro novitiatu praescribatur, illud ad validitatem professionis non requiritur, nisi in eisdem Constitutionibus aliud expresse dicatur (can. 555 § 2).

4. Professio sine vi, metu gravi[46] aut dolo[47] emittatur (can. 572 § 1 n. 4), scilicet ex parte profitentis. Vis aut gravis metus aut dolus afficiens legitimum Superiorem, qui professionem recipit, professionem per se non reddit invalidum[48].

Aliud dicendum est ratione Superioris, qui candidatum ad novitiatum recipit[49]. Receptio enim ad novitiatum a Superiore dolo inducto est invalida; pro professione hoc non cavetur.

Nihil refert, a quonam haec impedimenta can. 572 § 1 n. 4 ponantur.

Sine vi, idest libere, debet fieri professio. Excluditur igitur violentia seu coactio ab extrinseco[50], etiam ignorantia, error de substantia[51] actus et defectus usus rationis.

Metus gravis, etsi iuste sit incussus, facit invalidam professionem, quia, ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Metus gravis ab extrinseco incussus esse debet, non suffi-

---

[42] Cf. etiam can. 552 pro novitia.

[43] Implicite includitur etiam can. 542 n. 1.

[44] Cf. supra p. 263-270.

[45] Cf. can. 574 § 1 p. 336.

[46] Cf. can. 1307 § 1; secundum Vermeersch-Creusen, o. c. p. 519 n. 723 (673) metus debet esse incussus ab externo, at non requiritur, ut sit iniustus; e contrario Oesterle dicit: Metus gravis, qui irritat actum in iure canonico semper intelligitur metus iniuste incussus.

[47] Cf. can. 552 § 2.

[48] Cf. autem can. 103. Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 314 refert praelaudatum canonem etiam ad legitimum Superiorem qui professionem recipit, quod ex textu non probatur et can. 103 § 2 dicit expresse: *nisi aliud iure caveatur.*

[49] Cf. supra n. 220, 3.

[50] Actus, quos persona sive physica sive moralis ponit ex vi extrinseca, cui resisti non possit, pro infectis habentur (can. 103 § 1).

[51] Cf. can. 104.

cit ab intrinseco [52]; aliter Fanfani [53] secundum quem autem, ut professio invalida declarari possit, exsistentia huius timoris in foro externo probari debet.

Cum dicatur: Sine dolo, substantiales effectus et obligationes professionis occultari non debent.

Metus gravis, etsi iuste sit incussus, facit invalidam professionem. Gravis fit propter minas et preces importunas.

Ex iure poenali adnotandum hic venit: Excommunicatione nemini reservata ipso facto plectuntur omnes, qualibet etiam dignitate fulgentes, qui quoquo modo cogant sive virum aut mulierem ad Religionem ingrediendam vel ad emittendam religiosam professionem tam sollemnem quam simplicem, tam perpetuam quam temporariam (cf. can. 2352).

Religiosus Clericus cuius professio ob admissum ab ipso dolum nulla fuerit declarata, si sit in minoribus ordinibus constitutus, e Statu clericali abiiciatur; si in maioribus, ipso facto suspensus manet, donec Sedi Apostolicae aliter visum fuerit (can. 2387) [54].

Casus, in quibus mulier ad ingressum in Religionem cogi posset [55], in iure Codicis secundum can. 6 n. 5 abrogati sunt.

Error vel ignorantia essentialis obligationum redderet professionem invalidam.

Insuper ad validitatem requiritur, ut professio:

Sit expressa (can. 572 § 1 n. 5). Sive scripto sive viva voce sive alio signo voluntas profitendi de praesenti exprimitur.

Nuncupatio votorum externa et visibilis sit necesse est.

Prioribus temporibus professio tacita admissa erat.

Tacita professio ex signis concludebatur indirecte voluntatem profitentis manifestantibus, ex. gr. si finito novitiatu vestem professorum obtinuit Superioribus non invitis [56] vel si participationem recepit in actibus professorum uti in suffragiis dandis, in exercitiis iurium.

Ex decretis Pii IX anni 1848, 1857 et 1858 pro Ordinibus virorum et ex decreto, 3 maii 1902, etiam pro Ordinibus mulierum abrogata est tacita professio.

---

[52] Ex. gr. timor saeculi, pudor internus egrediendi.

[53] O. c. p. 271 s. n. 242.

[54] Can. 2387 applicatur etiam Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium.

[55] Cf. c. 18, 19 X 3, 32; Conc. Trid. cap. 18, De Regularibus et Monialibus.

[56] Cap. 4, 9. 22 X I. 3 tit. 31.

Formula designata sive etiam in scriptis iure communi non praecipitur, quandoque autem iure particulari requiritur. Neque expressa designatio votorum vel obligationum necessaria erit [57].

Antiquis temporibus Religiosi simpliciter votum religionis emiserunt aut nuncuparunt professionem secundum S. Regulam. In Regula Ordinis SS. Trinitatis (1198) [58] tria vota expresse nominantur, item in Regula S. Francisci (1209): Promitto Deo omnipotenti ... servare Regulam ... vivendo in obedientia, sine proprio et in castitate [59].

E normis anni 1901 n. 99 Constitutiones formulam professionis statuere debuerunt, quae expresse nuncupationem votorum paupertatis, castitatis, obedientiae secundum Constitutiones spatio indicto continere debuit.

Conditiones honestas etiam de futuro professioni per se apponere licet, dummodo acceptentur. Attamen forma conditionata professioni parum est conformis, aliena a moribus omnium Religionum, ita ut vix unquam a Superiore religioso licite admitti possit [60]. Conditiones autem, quae professionem adhuc vigentem dissolvunt vel quae sunt contra substantiam professionis, professionem reddunt invalidam.

Si conditio substantiae professionis contraria non sit, vel est de praeterito seu de praesenti vel de futuro. In casu de praeterito seu de praesenti statim professio est valida vel nulla, prout verificatur aut deficit conditio.

Si conditio de futuro professioni adiecta sit, si sit turpis, habetur pro non adiecta; si vero turpis non sit, sed honesta vel indifferens, effectus professionis suspenditur usque ad conditionis eventum vel usque ad illius deficientiam. Unde deducunt auctores huiusmodi profitentem posse valide recedere et nolle amplius profiteri, quamvis id non possit licite.

Casu quo deficiat conditio, nulla est professio; valida autem est, si conditio purificetur. Verificata conditione renovatio consensus non requiritur [61].

---

[57] De formula apud Carthusianos, cf. Raus, De sacrae obedientiae virtute et voto p. 148 n. 81; de formula apud Fratres Minores l. c. p. 148 n. 82; de formula apud F. F. Praedicatores l. c. p. 150 n. 83; de formula apud Fratres Servorum B. Mariae Virginis l. c. p. 151 n. 83; de formula apud Societatem Iesu p. 151 n. 84; de formula apud Canonicos Regulares Salvatoris nostri l. c. p. 152 n. 84.

[58] Cf. supra n. II, 5.

[59] Cf. supra n. II.

[60] Cf. Wernz-Vidal S. I., De Religiosis p. 282 n. 310, IV.

[61] Cf. Piat, Praelectiones Iur. Reg. tom. I, De professione religiosa p. 11, 4.

Ad validitatem pertinet, ut professio:

6. A legitimo Superiore secundum Constitutiones per se vel ad alium recipiatur (can. 572 § 1 n. 6).

Receptio coram legitimo Superiore ita fit, ut is caerimoniae praesit vel mere praesens adsit uti testis authorizabilis [62].

Delegatus [63] potest esse persona eiusdem Religionis vel extranea, salvis Constitutionibus, quae aliud forte caveant [64].

Superior, qui ad professionem legitime admittit, distinguitur ab eo Superiore, in cuius manus professio emittitur. Generatim una eademque persona erit.

In can. 572 § 1 n. 6 expresse permittitur, ut Superior per alium professionem recipere possit. Nihilominus etiam Superior, qui admittit ad professionem, ad hunc actum alium delegare potest.

Delegatio potest ad receptionem [65] quod attinet esse delegatio specialis aut generalis, expressa vel tacita [66]. Delegatio mere praesumpta non sufficeret ad validitatem actus [67].

Professio ut valeat, debet non solum a Superioribus Religionis permitti, sed etiam acceptari, quia professio naturam contractus habet. Perficitur autem talis contractus per mutuam traditionem et acceptationem.

Agitur non de actu iurisdictionis, sed de actu potestatis dominativae, quae etiam Religiosis laicis competere potest.

Ex parte legitimi Superioris professionem recipientis non requiruntur expresse verba, sufficit signum aliquod acceptationis [68].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 1 martii 1921, edidit solutionem ad dubium [69]: Cum in Constitutionibus quarumdam Congregationum religiosarum iuris pontificii in formula professionis nulla fiat mentio Antistitae, sed tantummodo Episcopi vel eius delegati, quaeritur:

An Episcopus vel eius delegatus in casu habendus sit legitimus Superior secundum Constitutiones ad professionem recipiendam, de quo in can. 572 § 1 n. 6.

---

[62] Vermeersch-Creusen, o. c.[6] p. 520 n. 723 (673).

[63] De subdelegatione cf. can. 199 § 4.

[64] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 39.

[65] Aliud dicendum circa admissionem, quando quaestio esset de delegatione generali, cf. supra n. 265, 6.

[66] Delegatio tacita regulariter data videtur, cum is, qui eam concedere debet, sciens et volens patitur, se praesente ea uti. Si revera dissentiret, nihil factum esset.

[67] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 36s.

[68] Cf. Bargilliat, Praelectionis iuris canonici[38] n. 1240.

[69] A. A. S. XIII (1921) p. 177.

Resp.: Affirmative, tanquam habens legitimum mandatum.

Quaestio non respicit Religiones laicales, ut bene notat Maroto [70], nec Monasteria Monialium, quae non coalescunt in Congregationem nec Religiones iuris dioecesani, sed tantummodo Congregationes mulierum iuris pontificii, easque dumtaxat, in quarum Constitutionibus formula professionis nullam continet Antistitae mentionem; ipsius vices gerat Episcopus vel eius delegatus.

Cum professio religiosa sit negotium propriis internis Superioribus reservatum, Episcopus vel eius delegatus non agit nomine proprio, sed nomine Superiorissarum, tamquam habens legitimum mandatum. In Constitutionibus autem Episcopo vel eius delegato in omne tempus dari potest istud mandatum, quo in casu Episcopus habendus est atque vocandus legitimus Superior secundum Constitutiones.

Per se in Religionibus iuris pontificii Ordinarius loci non est legitimus Superior ideoque nec delegare potest.

Hoc valet etiam in Religionibus iuris dioecesani, ideoque Ordinarius loci iure proprio non habet ius admittendi ad professionem aut ipsam professionem recipiendi.

Quare Antistita (Superiorissa) valide professionem recipit, etsi Ordinarium loci vel eius delegatum non exspectat servatis ceteris servandis.

Si professio fiat in ipsis manibus Antistitae Religionis, Episcopus vel eius delegatus agunt tantummodo tanquam ministri cultus vel tanquam testes qualificati.

In admissione ad professionem requiritur suffragium Consilii seu Capituli; in receptione professionis Superior vel eius delegatus solus procedit, saltem de iure communi.

Cum autem Ordinarius loci admissioni vel acceptationi professionis intervenire possit, forte exigerit, ut admissio ei communicetur et forte actui professionis per se vel per delegatum assistere velit [71].

7. Ad validitatem vero professionis perpetuae sive sollemnis sive simplicis, requiritur insuper ut praecesserit professio simplex temporaria ad normam can. 574 (can. 572 § 2) [72]. Sufficit triennium integrum [73] in votis temporariis completum e norma can. 574 § 1.

---

[70] Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 162-164.
[71] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 27.
[72] Exceptiones in can. 634.
[73] Formaliter et materialiter.

Si huic triennio deficeret unus vel plures dies, professio perpetua nulla et invalida esset.

Si aliud triennium praescriberetur, hoc de iure communi non esset necessarium ad validitatem professionis. De iure particulari videndae sunt Constitutiones [74].

Professio religiosa simoniaca labe infecta est invalida ex can. 729, non autem, si contractu simoniaco dumtaxat innitatur, neque ipsa professio simoniaca sit [75].

Si in professente desit intentio professionem emittendi, professio in foro interno non valet; in foro externo autem valida putatur, donec defectus intentionis legitime probetur.

Quando professio fiat in manibus Antistitae secundum Constitutiones, praesentia Episcopi vel eius delegati ad validitatem professionis non requiritur, nisi in Constitutionibus aliud expresse caveatur.

Testes speciales ad validitatem professionis ex iure communi non requiruntur (cf. can. 576).

Nullitas actus tunc tantum habetur, cum in eo deficiunt, quae actum ipsum essentialiter constituunt, aut sollemnia seu conditiones desiderantur a sacris canonibus requisitae sub poena nullitatis (can. 1680 § 1) [76].

Dolosa reticentia vel dissimulatio infirmitatis ante professionem contractae non invalidat professionem, sed est causa sufficiens et iusta ad non admittendum Religiosum expleto periodo votorum temporariorum, verum etiam durantibus votis ipsis temporariis [77].

267 **4. De effectu cuiusvis professionis**

1. **De incorporatione.** Professus per suam professionem (traditionem) Religioni ut verum membrum incorporatur divinoque cultui non iam ex privata devotione, sed ex publica Ecclesiae autoritate ut persona sacra deputatur.

---

[74] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 150; XII (1931) p. 258 s.; XIII (1932) p. 37.

[75] Fanfani, l. c. p. 274 n. 242.

[76] Cf. Vermeersch, Periodica XV (1927) p. (119) s.

[77] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 233-235. Cf. can. 647 n. 2 n. 579.

2. **De votis ipsis.** Vota in professione emissa sunt publica, idest nomine Ecclesiae a legitimo Superiore ecclesiastico acceptantur (cf. can. 1308 § 1). Dicuntur publica ergo non eo, quod palam coram aliis fiunt.

Professus iam ad cultum divinum non ex privata devotione tantum, sed ex publica Ecclesiae auctoritate ut persona sacra deputatur.

A votis publicis ii tantummodo dispensare possunt, qui expresse facultatem ad hoc adipiscuntur[78]. Ordinarius loci potest in Religionibus iuris dioecesani indultum saecularizationis concedere, quo saecularizatus a votis liberatus manet (cf. canonem 638).

Ii, qui vota nuncuparunt in aliqua Religione, veniunt nomine Religiosorum; Religiosorum votorum simplicium, qui in Congregatione religiosa; Regularium, qui in Ordine (cf. can. 488 n. 7).

Per baptismum aliquis fit Laicus in Ecclesia, per tonsuram Clericus, per professionem Religiosus.

3. **De gratiis spiritualibus**[79]. Quaelibet professio religiosa profitenti participat indulgentias, privilegia et spirituales gratias Religionis et ius ad suffragia post mortem (cf. can. 578 n. 1).

Per professionem Sodalis obtinet secundum theologos remissionem poenarum peccatis confessis debitarum, propter caritatem perfectam, qua professus imbutus est[80].

Sancti Patres vitam monasticam martyrio et secundo baptismati comparant.

Itemque indulgentiam plenariam in forma iubilaei lucratur[81].

4. **De obligationibus.** Professus obligatione tenetur observandi vota, Regulas, Constitutiones (cf. can. 578 n. 2). Professione durante Religiosus propria auctoritate Religio-

---

[78] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 530 s. n. 731 (681) de distinctione inter vota publica et acceptata.

[79] Cf. supra n. 228.

[80] Cf. S. Thomas, S. theol. 2, 2 q. 189, a. 3 ad 3.

[81] Raus, Institutiones p. 308 n. 190 saltem si agatur de Regularibus. Merito extenditur talis gratia etiam ad professionem simplicem, cum iam novitii aegroti vota emittentes eodem favore gaudeant. Cf. Pejška, o. c. p. 647.

nem deserere non potest nec Religio eum dimittere potest sine iustis ac rationabilibus causis (cf. can. 637).

5. **De auctoritate.** Professus potestati dominativae Superioris subiacet, ut hic vi obedientiae praecepta dare possit. Superior quoque potestatem habet alia vota *privata* directe irritandi (cf. can. 1312, 501 § 1).

Renuntiatio beneficii, paroeciae, quae post expletum novitiatum ante professionem fieret, esset invalida nisi ad normam can. 581 § 1 facta esset.

Patriae potestati professus pro tempore professionis suae subtrahitur, etsi maioritatem nondum adeptus sit, desinit esse sui iuris. Subditur potestati dominativae Superiorum. Parentes ergo filios suos ad egrediendum e Religione adigere non possunt, etsi id eis a lege civili concedatur [82]. In favorabilibus autem, ex. gr. in successione hereditaria, filii non subtrahuntur prorsus potestati patriae.

6. **De beneficiis.** Ob tacitam renuntiationem ab ipso iure admissam quaelibet *officia* vacant ipso facto et sine ulla declaratione, si Clericus (quamlibet) professionem religiosam emiserit, salvo circa beneficia praescripto can. 584 (cf. can. 188 n. 1). Post annum ab emissa qualibet professione religiosa [83], vacant *beneficia paroecialia*; post triennium *cetera* [84] (can. 584), ex. gr. canonicatus.

Cum in decursu novitiatus renuntiatio ratione beneficii irrita sit (cf. can. 568) [85], paroecia de facto non de iure vacat saltem per duos annos. Ordinarius loci provideat paroeciae per designationem vicarii substituti, cui ex beneficio assignanda est congrua sustentatio.

Canonicus qui talis remanet per triennium a prima professione facit durante novitiatu et per tres annos a prima professione suos fructus beneficii (cf. can. 1472 s.) [86].

Fructus beneficii quod residentiam importat tunc tantum amittuntur, quum illegitime beneficiarius abest, dum e contra,

---

[82] Bastien, Direttorio canonico 183. Hoc valet de professis, non postulantibus, cf. Monitore eccl. 1927 p. 14 s.

[83] Etiam in Religione iuris dioecesani.

[84] Non-paroecialia.

[85] Cf. supra n. 251.

[86] Vel per annum, si ageretur de beneficio paroeciali, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 22-25.

distributiones amittuntur, etiamsi legitime absit, praeter casus in iure expressos, et in canonibus 420-421 recensitos.

Ingressus et permanentia secundum can. 584 est causa legitima eximens Canonicum a residentia.

Professus a votis temporariis non amittit Dioecesim propriam, cf. can. 585 et 115.

Pro constitutione Domus formatae sufficiunt ad numerum habitantium professi a votis temporariis (cf. can. 488 n. 5).

Prioribus temporibus Episcopus tempus assignavit, intra quod aliquis ad beneficium suum reverti aut illud amittere deberet. Practice renuntiatio in relatione ad beneficium paroeciale ante ingressum in novitiatum fit [87]. Talis Clericus autem, si ante emissiones votorum perpetuorum (sive simplicium sive sollemnium) in saeculum redeat, ius habet, ut Ordinarius loci aliud beneficium congruum ipsi conferat.

Exceptis beneficiis paroecialibus cetera beneficia sumuntur secundum can. 1412: Licet aliquam cum beneficiis similitudinem praeseferant, in iure tamen beneficii, nomine non veniunt:

1° Vicariae paroeciales, non in perpetuum erectae;

2° Cappellaniae laicales, quae scilicet erectae non sunt a competente auctoritate ecclesiastica;

3° Coadiutoriae cum vel sine futura successione;

4° Pensiones personales;

5° Commenda temporaria, idest concessio redituum alicuius ecclesiae aut Monasterii alicui facta ita ut, eo deficiente, reditus ipsi ad ecclesiam vel Monasterium revertantur. Haec enim pariter ac officia proprie dicta statim vacant, si Clericus professionem religiosam emiserit uti in can. 188 n. 1 habetur.

7. **De votis prioribus.** Vota ante professionem religiosam emissa suspenduntur, donec vovens in Religione permanserit (can. 1315), quia aliis obligationibus ex votis privatis provenientibus per traditionem in professione factam plene satisfit. Proinde haec vota reviviscunt, si vovens e Religione egrediatur, ea conditione, ut can. 1311 (cessatio voti lapsu temporis, dispensatio etc.) non verificetur [88].

Perdurante servitio militari, cessantibus votis religiosis (S. Congr. de Rel. 15 iulii 1919) vota privata ante professionem a Religioso emissa, suspensa remanent [89].

---

[87] Cf. etiam can. 568.
[88] Cf. etiam can. 1314.
[89] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 89.

8. **De officiis patrini**[90]. Qui in aliqua Religione professionem religiosam emisit, durante professione licite ut patrinus non admittitur, nisi necessitas urgeat et expressa habeatur venia Superioris saltem localis (cf. can. 766 n. 4).

9. **De Tertio Ordine.** Qui vota nuncupavit vel in perpetuum vel ad tempus in aliqua Religione, nequit simul ad ullum Tertium Ordinem pertinere, etsi eidem antea fuerit adscriptus (can. 704 § 1). Si solutus a votis ad saeculum redierit, antiqua adscriptio reviviscit (can. 704 § 2).

Qui vinculo professionis religiosae obstringuntur vel obstricti fuerunt, ad novitiatum[91] valide non admittuntur (cf. canonem 542 n. 1). Dispensatio a Sede Apostolica necessaria est.

Salvo praescripto can. 704, Religiosi possunt piis Associationibus nomen dare, exceptis iis quarum leges, Superiorum iudicio, cum observantia Regulae et Constitutionum conciliari nequeant (can. 693 § 4).

10. **De alimentis.** Religiosus per ipsam professionem ius ad alimenta obtinet. Religio vitae tum corporali tum spirituali Religiosi consulere debet.

268 5. De professione temporaria

1. De **necessitate** professionis temporariae Codex statuit: In quolibet Ordine tam virorum quam mulierum et in qualibet Congregatione quae vota perpetua habeat, novitius post expletum novitiatum, in ipsa novitiatus Domo[92] debet votis perpetuis[93], sive sollemnibus sive simplicibus, praemittere, salvo praescripto can. 634, votorum simplicium professionem ad triennium valituram, vel ad longius tempus, si aetas ad perpetuam professionem requisita longius distet, nisi Constitutiones exigant annuales professiones (can. 574 § 1).

Can. 574 § 1 professionem temporariam ad triennium praescribit. Si professio temporaria ad longius tempus emitteretur,

---

[90] Cf. can. 762 ss.

[91] Secundum Leitner probabiliter nec ad postulatum, o. c. p. 420.

[92] Etiam in ecclesia fieri potest.

[93] Quare von valet praescriptio in Religione, ubi vota temporaria dumtaxat nuncupantur.

id illicite fieret, professio perpetua, quae postea fieret, idcirco non esset invalida.

De loco professionis notetur: Emissio professionis temporariae in Domo novitiatus primo intuitu ad validitatem professionis perpetuae necessaria esse videtur, quia includitur in can. 572 § 2. Cum tamen in can. 572 § 2, ubi taxative conditiones ad validam professionem statuuntur, haec loci circumstantia non nominatim enumeretur, res secundum Vermeersch [94] est dubia, nam ex can. 15 nullitas urgenda non est. Expressio debet, non est idem ac non potest aliter. Multa fieri prohibentur, quae si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem [95]; ideoque ad valorem professionis perpetuae non requiritur, ut in Domo novitiatus praecedens professio temporaria sit facta.

Professio temporaria post expletum novitiatum, prout casus fert ad quinquennium emitti debet (cf. can. 555 § 1 n. 1; can. 573).

Prima professio, quae ex errore inculpabili emissa esset, pro toto tempore vitae, valeret qua temporaria saltem ad triennium; si ex dolo nuncupata esset, invalida esset.

Professio perpetua emissa cum clausula ad triennium nulla esse videtur.

Pro Societate Iesu e declaratione authentica, 29 iunii 1918, professio temporaria, non est praescripta [96], idem valet de Sororibus Sacratissimi Cordis [97].

2. **Exceptio.** a) Lex de praemittenda professione temporaria non obligat, si Constitutiones praescribant annuales professiones.

Si Constitutiones exigant annuales professiones, durante triennio professio annualis renovari debet, antequam quis ad professionem perpetuam admitti possit, si professio perpetua in Religione prorsus exsistit (cf. can. 574 § 1; 572 § 2).

b) **Pont. Com. ad Cod. interpr.,** 1 martii 1921, solvit sequentem quaestionem [98]:

In quibusdam Institutis votorum simplicium vota emittuntur sub hac vel simili conditione apposita: Donec in Congregatione vivam, ita ut alumnus, sive sponte discedat

---

[94] L. c. p. 384 n. 675; ita etiam: De Meester, o. c.; Chelodi, Ius personarum p. 423; Claeys-Simenon, Manuale Iuris Canonici [2] p. 354 n. 654; Blat, o. c. II [2] p. 632 n. 644; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 738 n. 592; aliter Goyeneche in Com. pro Rel. VII (1926) p. 42 nota 14; cf. etiam Bastien, l. c. p. 86 n. 142.

[95] C. 16, X, III, 31.

[96] Cf. Biederlack-Führich, De Religiosis 1919 n. 94 nota 4.

[97] Cf. Vermeersch-Creuse, o. c. p. 522 n. 726 (676).

[98] A. A. S. XIII (1921) p. 177.

sive a Superioribus dimittatur, ipso facto a votis liber evadat. Hinc quaeritur:

In hisce Institutis debetne tali professioni praemitti triennium votorum temporariorum, ad normam can. 574?

Resp.: *Negative.* — Talia ergo vota aequanda sunt votis temporariis. Per se non sunt proprie et stricte temporaria, dicit Maroto [99], sed appellari possunt, ratione temporis, potius indefinita aut non certa, vel si placet, etiam conditionate perpetua. Ast aliunde nequeunt in sensu iuris perpetua dici, quia irrevocabili et absoluta perpetuitate destituuntur.

Si in ultima renovatione professionis annualis aliquot menses desint, donec secundum ius commune vota perpetua emitti possunt, renovatio professionis usque ad illud tempus fieri posse videtur.

Cum can. 574 nullam clausulam irritantem contineat, professio temporaria ad septennium aut ultra valida quidem, sed illicita est.

c) Insuper vota temporaria non sunt necessaria, si Religiosus professionis perpetuae (sive sollemnis sive simplicis) ad aliam Religionem cum votis perpetuis (sollemnibus vel simplicibus) transeat (cf. can. 634) [100].

In hoc casu novitius post novitiatum in nova Religione statim ad professionem sollemnem aut simplicem perpetuam admitteretur vel ad pristinam Religionem redire deberet (cf. can. 634).

3. Exacto professionis temporariae tempore Religiosus, ad normam can. 637:

a) Vel emittat perpetuam professionem, sollemnem vel simplicem secundum Constitutiones (cf. can. 575 § 1) [101], nisi Constitutiones annualem professionem praescribant.

Si expleta professione temporaria vota perpetua non statim emitterentur, id validitati professionis perpetuae non obstaret, saltem ex stilo Curiae.

Si nec liber egressus nec dimissio legitima habeatur spatium temporis quod sine professione decurret validitati professioni per se non obstat, nisi illud tempus aequipollentem egressum vel dimissionem dicendum sit [102]. Vigore iuris quidem is, qui

---

[99] In Com. pro Rel. II (1921) p. 1921) p. 129-133.
[100] Cf. supra n. 243, 10 de novitio, qui classem mutat, et n. 536.
[101] Cf. etiam can. 634, 636; cf. etiam n. 29.
[102] Cf. infra n. 269, 5.

non renovat professionem vel emittit in casu professionem perpetuam professus Religiosus nominari non potest.

b) Vel ad saeculum redeat (cf. can. 575 § 1) per liberum egressum aut per exclusionem a legitimo Superiore (cf. can. 637, 647, 648).

Hic agitur de iuridica libertate, ut in foro externo nemo ei aliquid obiicere possit[103].

Ad exclusionem requiruntur e can. 637 iustae ac rationabiles causae[104], non autem iam eae graves causae, quae in can. 647 § 2 habentur ad dimissionem professi durantibus votis temporariis.

Sed etiam, durante tempore professionis temporariae[105], potest, si dignus non habeatur qui vota perpetua nuncupet, dimitti a legitimo Superiore ad normam can. 647[106] (cf. can. 575 § 1).

c) Vel legitimus Superior potest renovata a Religioso temporaria professione, tempus prorogare, non tamen ultra aliud triennium (cf. can. 574 § 2)[107], postquam Religiosus professionem temporariam renovavit.

Religiosus tunc professionem temporariam ad tempus a Superiore designatum nuncupare debet.

Si postea tempus prorogatum insufficiens ad plene dignoscendum Religiosum putetur, prorogatio diversis vicibus per diversa intervalla fieri potest, ex. gr. primum ad tres menses, postea ad sex menses et cetera. Non requiritur, ut prorogatio uno tractu temporis finiatur, at renovatio professionis non omitti potest[108].

Superior, qui ultra tempus nuncupationem professionis prorogat, invalide agit; professio neque Religionem neque profitentem ligat, quia usurpat potestatem, quae ipsi deest[109].

Triennium prorogationis autem computatur ab expleto prae-

---

[103] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 738 n. 592.

[104] Cf. De egressu e Religione n. 539.

[105] F. A. Schweigman O. P., De geldingsduur eener tijdelijke professie in: Nederland. Kath. Stemmen t. 29 (1929) p. 148-151.

[106] Cf. n. 577 ss.

[107] De dilatione professionis perpetuae, in: Anal. Ord. Carm. Discal. II (1928) p. 132-137.

[108] Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 441 s.; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 737 n. 592; aliter Blat, o. c. II p. 534 s.

[109] Vermeersch, o. c. p. 524 n. 726 (676), cf. Periodica XII (1924) (p. 57); aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 138 n. 592. Goyeneche, De Religiosis p. 115 nota 11.

cedenti triennio vel longiore tempore, ut prorogatio ad triennium etiam cum iis fieri possit, qui propter aetatem minorem professionem temporariam ultra triennium valituram emiserunt [110]. Tempus, quod Superior vi can. 574 § 2 prorogare potest, tempus esse videtur, de quo in can. 574 § 1 dicitur scilicet triennium et longius tempus; ita secundum textum: Hoc tempus... Sed ex altera parte protractio ultra sex annos esset quasi nimia indulgentia et spes probationis quasi incerta.

Si prorogatio temporis concedatur, renovationi votorum nulla est interponenda mora (cf. can. 577 § 1). Defectus renovationis professionis non obstat per se validitati professionis perpetuae [111].

Attamen cum consensu legitimi Superioris iam ante tempus praefixum professio perpetua (simplex sive sollemnis) emitti potest [112], si mores professi ita mutati sunt, ut admissioni ad professionem perpetuam nihil obstaret.

Cum can. 574 § 2 vetet temporariam professionem ultra sexennium professo, qui aetatem ad professionem perpetuam sive de iure communi vel particulari requisitam adeptus est, prorogari, quaeritur, num Superior professionem temporariam ad parvum saltem tempus prorogare possit, si habeantur iustae causae, ex. gr. infirmitas. Creusen [113] respondit:

Si morbus id permittit, Religiosus aegrotus professionem perpetuam coram legitimo Superiore sine ullo ritu emittat, ritus enim ad professionem validam non requiritur.

Religiosus ad diem convalescentiae maneat sine votis, aut privata tantum vota emittat, ne spirituali suae consecrationis Deo factae fructu priventur.

Pro temporariae professionis prorogatione ad normam iuris can. 574 § 2 non requiritur ex iure communi ullum votum Consilii seu Capituli.

269 4. De effectu professionis temporariae adnotandum hic venit:

---

[110] Ita Blat, o. c. II [2] p. 635 n. 644; Augustine, o. c. III p. 266; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 737 n. 592; cf. e contrario Oesterle, Praelectiones iur. can. I. p. 318. Vermeersch-Creusen, o. c. I [6] p. 523 n. 424 (676) dicunt: voces ultra aliud triennium supponunt maximum tempus esse sex annorum, et qui post sex annos nondum probatus videtur, nimis modicam spem de se esse sinit quam ut probatio protrahenda sit. – Non videtur nostra opinione constare de necessitate recurrendi ad Sanctam Sedem pro casu prorogationis ultra sexennium nisi aliud a Sancta Sede caveatur, quod optandum est.

[111] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 51 s.

[112] Fanfani, o. c. p. 301 s. n. 265.

[113] Apud Vermeersch, Periodica XII (1924) p. (57 s.).

a) Professi a votis temporariis, de quibus in can. 574 [114] fruuntur iisdem indulgentiis, privilegiis et spiritualibus gratiis, quibus gaudent professi a votis sollemnibus aut professi a votis simplicibus perpetuis; et si morte praeveniantur, ad eadem suffragia ius habent (can. 578 n. 1) [115].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 16 oct. 1919, respondit ad sequentem quaestionem:

Utrum ad quaestionem can. 578 n. 1 professi a votis temporariis, si morte praeveniantur, ad eadem ac professi a votis sollemnibus aut professi a votis simplicibus perpetuis suffragia ius habeant, etiamsi aliter ferant Constitutiones antea approbatae a Sancta Sede.

Resp.: Affirmative et ad mentem.

Mens est: Ordines et Congregationes religiosae possunt congrua eademque suffragia pro omnibus novitiis, temporarie professis et professis a votis sollemnibus aut professis a votis simplicibus perpetuis praescribere in suis Constitutionibus emendandis et pro approbatione exhibendis ad S. Congregationem de Religiosis ad normam eiusdem S. Congregationis decreti, 26 iun. 1918 [116].

Suffragia, quae in Constitutionibus pro defunctis praescribuntur, debentur ex caritate, non ex iustitia. Ita Lacroix [117] dicit: Missae pro defunctis eiusdem Ordinis, sive ex particularibus Regulis, sive ex Superiorum praescripto non obligant sub mortali, quia ista tantum habent rationem simplicis mandati, nisi accedat praeceptum obedientiae. Pariter Suárez [118] tenet missas istas eadem obligatione deberi, qua ipsae Constitutiones obligant; hae vero plerumque non obligant sub peccato; ac multo minus obligationem iustitiae pariunt.

Et quamvis auctores vetent fructus Missae, quando Missa ex iustitia debetur inter plures dividi, permittunt tamen, ut in Missa ex statuto Religionis debita haec applicatio ad plures fines fiat. Quare Vermeersch [119] recte haec habet: Cum in can. 567 dicatur: Novitii ad eadem suffragia ius habent, quae pro professis praescripta sunt, vox ius, si in sensu stricto sumitur, designat indictionem a Superiore et a Constitutionibus;

---

[114] Idest in Religionibus a votis perpetuis.
[115] Cf. can. 567 § 1.
[116] A. A. S. IX (1919) p. 478.
[117] Theol. mor. l. 6 p. 2 n. 169.
[118] De Religione tr. 10, l. 8, c. 2 n. 5.
[119] Periodica XII (1924) p. (61-63); contra Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 223; Matthaeum a Coronata, o. c. p. 722 n. 587.

obiectum iuris non sunt singulae Missae, ita ut sensus sit: Ius habent, ut Constitutiones et Superiores eadem pro illis ac pro professis suffragia statuant.

Religiosi ius habent ad suffragia fere sicut filii ad alimenta. Parentes autem neglegentes non iustitiam, sed pietatem violant.

b) Eadem obligatione tenentur observandi Regulas et Constitutiones professi a votis simplicibus perpetuis, sed ubi viget chori obligatio divini officii privatim recitandi, lege non obstringuntur, nisi sint *a*) in sacris constituti aut *β*) aliud Constitutiones expresse praescribant (cf. can. 578 n. 2) et hoc in ultimo casu obligatio est ad culpam vel non, sicut Constitutiones velint obligare.

c) Voce activa et passiva carent, nisi aliud in Constitutionibus expresse caveatur; tempus autem praescriptum ad fruendum voce activa et passiva, silentibus Constitutionibus computetur a prima professione (can. 578 n. 3).

In iis Religionibus, in quibus vota tantum temporaria nuncupantur, Religiosi quodam tempore transacto omnia iura et facultates quod ad officia attinet obtinent.

Religiosae a votis temporariis ius habent ferendi suffragium in eiusdem confessarii confirmationem (cf. can. 526) ad alterum vel tertium triennium.

Constitutiones expresse suffragium concedere possunt professis a votis temporariis in admissione ad novitiatum et ad professionem temporariam (cf. can. 575 § 2).

Prima professio est norma pro eligibilitate et pro officiis et pro dignitatibus in Religione (cf. can. 504; 599 §§ 1-2; 101 § 1 n. 1).

d) Cum professio temporaria sit simplex, professi a votis temporariis tantummodo iis obligationibus tenentur, quae vota simplicia [120] secum ferunt.

e) Votum temporarium castitatis impedit matrimonium pro illo tempore (impedimentum impediens cf. can. 1058 § 1).

5. Elapso tempore ad quod vota sunt nuncupata, re-

---

[120] De Societate Iesu, cf. infra n. 270.

novationi votorum nulla est interponenda mora can. 577 § 1)[121].

Non agitur hic de renovatione professionis, quae ex devotione[122] fit, sed de iuridica renovatione, quae non privatim, sed publice fieri debet ad effectus iuridicos producendos. Et cum agatur de vera professione, requiritur ad validitatem ut a legitimo Superiore secundum Constitutiones per se vel per alium recipiatur (cf. can. 572 § 1, n. 6). Insuper de ea constare debet. Documentum de eadem facta conficiendum est ad normam can. 576 § 2, etsi can. 577 sileat de hac re[123].

Exploratio voluntatis, de qua in can. 552 § 2, non requiritur ante renovationem professionis temporariae.

Professio per integrum diem, quo annus finitur, renovari potest (cf. can. 34 § 3 n. 5), ex. gr. qualibet hora diei, etsi professus forsan primam professionem demum vespere emiserit.

Qui professionem renovare non vult, per integrum diem, iam mane egredi potest, cum secundum can. 34 § 3 n. 5: Si agatur de actibus eiusdem generis statis temporibus renovandis tempus finiatur eodem recurrente die quo incepit. Quamdiu professus unum vel aliud (renovationem professionis — egressum) non elegerit, remanet in statu priore, etsi hora iam excessa sit, qua prima vice professionem emisit. Computatio fit de die in diem[124], hora non respicitur ideoque ex. gr. mutatio cessionis bonorum fieri non potest.

Recte adnotat Vermeersch: Positiva provisio revera secumfert quandam legalem temporis prorogationem vel detractionem, prout ante aut post horam, qua voverat, professionem renovet vel abit[125].

Codex prohibet, ne quis, qui iam semel professus, etsi ad tempus tantum, sine votis remaneat (cf. can. 488 n. 1; 574 § 1)[126], secus Sodalis in intervallo contra can. 580 § 3 licite et valide libere mutare potest bonorum dispositionem de usu et

---

[121] Creusen, La rénovation des vœux in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 67-72.

[122] Cf. infra n. 280.

[123] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 51 s.; III (1922) p. 218 s.; XIII (1932) p. 36 s.; cf. infra n. 281, 3.

[124] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 526 n. 728 (678). Cf. e contrario Com. pro Rel. II (1921) p. 112; R. Schweigman O. P. in: Nederl. Kath. Stemmen 29 (1929) p. 148 qui putant egressum fieri non posse nisi elapso isto die.

[125] In Periodica XXII (1933) p. 34*-39*. A quonam momento estne Professo a votis temporariis integrum Religionem deserere ad normam can. 637.

[126] Cf. autem Religiosos ad servitium militare vocatos.

usufructu, contra can. 583 n. 1 omnia sua bona cedere titulo gratioso et contra can. 583 n. 2 testamentum denuo condere [127].

Inter professionem temporariam et perpetuam nullum interponendum est intervallum. Attamen interruptio non officit validitati professionis perpetuae, nisi talis interruptio secum ferat separationem formalem a Religione [128].

Is, qui iam expleto triennio militiae adscriptus est, debet ante admissionem ad professionem perpetuam vel per annum remanere in votis temporariis vel per spatium saltem correspondens tempori (brevius anno) in militia transacto.

Si non complevit triennium professionis temporariae ante servitium militare, tempus ad triennium complendum implere tenetur [129].

6. Superioribus tamen facultas est ex iusta causa permittendi ut renovatio votorum temporariorum per aliquod tempus, non tamen ultra mensem, anticipetur (can. 577 § 2).

Superiores sunt ii, qui competentes sunt ad recipiendam professionem.

Haec facultas non valet pro nuncupatione professionis perpetuae sive simplicis sive sollemnis.

Haec facultas etiam tunc practici momenti est, si vota quotannis festo mobili renoventur. In anticipatione professionis temporariae tempus pro professione perpetua (sollemni) non computari potest secundum diem renovationis [130], sed computatio fieri debet ad validam professionem perpetuam (sollemnem) triennio expleto (cf. autem can. 578 n. 3), quia, etsi Superiores anticipationem renovationis professionis concedere possint, non tamen facultatem dispensandi a triennio receperunt. In Religione, ubi fiunt professiones annuales dumtaxat, triennium ad 34 menses reduci potest [131].

Si in Religione vota perpetua non emittantur nisi post sex

---

[127] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 51.

[128] Cf. supra 286.

[129] Cf. infra n. 283 s. et imprimis n. 285, 10, 4 et 5.

[130] Vermeersch-Creusen, l. c. p. 526 n. 728 (678); Chelodi, o. c. p. 424 n. 273; Fanfani, o. c. p. 284 n. 246.

[131] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 150; Creusen in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 166 s.; Jombart, Anticipation de la rénovation des vœux in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 82 s.; Vermeersch, De facultate facta Superioribus permittendi ex iusta causa ut renovatio votorum temporariorum anticipetur, in: Periodica XV (1927) p. (63) s.; Haring, Berechnung des Professtrienniums, in: Theol.-prakt. Quartalschrift 82 (1929) p. 563.

annos professionis temporariae, ex. gr. annualis per tres annos, deinde ad triennium et tandem in perpetuum, hoc in casu Superiores possunt valide et licite [132] permittere anticipationem renovationis votorum post quinque annos et novem menses votorum temporariorum, nisi Constitutiones ad validitatem hoc sexennium requirantur [133].

Si quis tempore praecedentis professionis expleto velit exspectare aliquam sollemnem diem, ut professionem (annualem, triennalem, perpetuam, sollemnem) emittat, per aliquot dies professionem renovare potest.

Anticipata professio durare censetur secundum quosdam auctores usque ad tempus, quo duraret, si renovatio facta esset sine anticipatione [134].

Goyeneche [135] autem merito dicit: Nova anticipata professio a *momento renovationis* non ab expleto tempore ad quod anterior facta est computari debet. Anterior professio absorbetur in renovatione. Cum tamen ad professionem perpetuam requiratur pro validitate integrum triennium votorum temporariorum (cf. can. 514 § 1), ultima renovatio quae respectu primae professionis poterit ad summum *duobus* mensibus, non tribus anticipari non iam ad annum fiet, sed ad tempus requisitum, ut integrum triennium expleatur, hoc est, ad tredecim vel ad quattuordecim menses.

Ad renovationem professionis temporariae de iure communi exercitia spiritualia non sunt praescripta. Pro redeuntibus a servitio militari aliquot dies recollectionis ordinati sunt, antequam ad renovationem professionis temporariae admittantur [136].

7. Pro ordinatione valet can. 982 § 2: Pro Religiosis votorum simplicium perpetuorum est titulus *mensae communis*, Congregationis aliusve similis, ad normam Constitutionum.

8. Professos *votorum simplicium perpetuorum* tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis, itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes,

---

[132] Generatim saltem, nisi in singulis Religionibus alio criterio res aestimatur.

[133] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 325.

[134] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 738 n. 592; Choupin, o. c. p. 301 s.

[135] In Com. pro Rel. XVII (1936) p. 81 s.

[136] Cf. infra n. 285, 6.

excommunicatio tenet latae sententiae Ordinario reservata (cf. can. 2388 § 2).

270 **6. De professione simplici temporaria aut perpetua**

1. a) De **effectu professionis simplicis** Codex statuit: Simplex professio, temporaria sit vel perpetua, actus votis contrarios reddit illicitos, sed non invalidos, nisi aliud expresse cautum fuerit (cf. can. 579).

Matrimonium, quod professus a votis simplicibus iniret, illicitum, sed non invalidum esset [137]. Contractus debiti initus ab huiusmodi professo licite fieri non potest, sed valet.

Vota simplicia autem aliquando matrimonium invalidum redderent, si eis ex speciali Sedis Apostolicae praescripto vis addita esset nuptias irritandi (cf. can. 1073), uti ex. gr. in Societate Iesu.

b) Quilibet professus a votis simplicibus sive perpetuis sive temporariis, nisi aliud in Constitutionibus cautum sit, conservat proprietatem [138] bonorum suorum et **capacitatem** alia bona acquirendi [139], salvis quae in can. 569 praescripta sunt (can. 580 § 1) [140].

Actus validos quod ad proprietatem vel acquisitionem attinet, ergo ponere potest.

Coadiutores formati Societatis Iesu sunt ex const. *Ascendente Domino*, 25 martii 1584 § 11, incapaces ad aliquid proprii habendum.

Etsi de dominio radicali differentia non sit inter Ordines et Congregationes, de capacitate abdicandi proprietatem differunt professi votorum simplicium Ordinum et Congregationum. Hi ultimi semper valide dominio renuntiant, non servatis autem regulis iuris hoc faciunt illicite; relati professi Ordinum autem, nisi sexaginta diebus ante sollemnem professionem, non solum illicite, sed etiam invalide agunt (cf. can. 581 § 1) [141].

Si praelaudatus professus in Congregatione moriatur sine te-

---

[137] Delictum punitur poena excommunicationis Ordinario reservatae (cf. can. 2388 § 2).

[138] Proprietatem individualem nudam proprietatem seu dominium radicale.

[139] Huc pertinent dona personalia, hereditas personalis, donatio mortis causa vel inter vivos.

[140] H. Beyersbergen S. I., Over het verkrijgen van goederen door religieuzen, in: Nederland. Kath. Stemmen 30 (1930) p. 147-151.

[141] Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 12.

stamento, bona ad heredes ab intestato transeunt, non pertinent Religioni, nisi de dote agatur (cf. can. 548) [142].

Comma: *Nisi aliud in Constitutionibus cautum sit,* se refert ad verba immediate sequentia: Conservat proprietatem bonorum et capacitatem alia bona acquirendi. Hoc ex ipsa grammaticali constructione canonis et ex doctrina canonica clare evincitur [143].

Cum dicatur: Salvis, quae in can. 569 praescripta sint, proprietas, quae retinetur vel acquiritur, separata esse debet ab administratione et etiam a libero usu atque usufructu.

Si Constitutiones cessionem usus et usufructus statuant, quod fieri potest e can. 569 § 1, fructus acquiruntur non a Religioso, sed ab iis, qui ex cessione usufructuarii cum suis consequentiis iuridicis nominantur [144]; fructus non acquiruntur a Religioso et ideo consequenter non ab eo postea transferuntur.

Nullatenus autem haec bona ipse administrare potest. Codex statuit: Ante professionem votorum simplicium sive temporariorum sive perpetuorum novitius debet, a) ad totum tempus quo simplicibus votis adstringetur, bonorum suorum administrationem cedere cui maluerit et, b) nisi Constitutiones aliud ferant, de eorundem usu, et usufructu libere disponere (can. 569 § 1).

Ea cessio ac dispositio, si praetermissa fuerit ob defectum bonorum et haec postea supervenerint, aut si facta fuerit et postea alia bona quovis titulo obvenerint, fiat aut iteretur secundum normas § 1 statutas, non obstante simplici professione emissa (can. 569 § 2).

Talis professus est in eadem conditione ac novitius qui professionem emittere vult. Proinde Religiosus non indiget licentia Superioris, ut licite agat [145].

Codex unam causam praetermissionis nominat. Sed cessio suppleri debebit ob quamcumque causam, ex. gr. ob negligentiam, ob voluntariam omissionem etc. remanserit imperfecta [146].

c) Cessionem [147] vel dispositionem [148] de qua in can. 569 § 2, professus mutare potest [149] non quidem proprio arbi-

---

[142] Larraona l. c. Cf. quoque de apostatis n. 569.

[143] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 116 s.

[144] Larraona, l. c. p. 13.

[145] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 253.

[146] Cf. Vermeersch, l. c. p. 417 n. 66; Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 253 s.

[147] Administrationis.

[148] Et cessionem usus et usufructus bonorum.

[149] Nihil refert hoc ante vel post professionem factum esse. Jombart,

trio, nisi Constitutiones id sinant, sed de supremi Moderatoris licentia, aut, si de Monialibus [150] agatur, de licentia Ordinarii loci et [151], si Monasterium Regularibus obnoxium sit, Superioris regularis [152], dummodo mutatio, saltem de notabili bonorum parte, non fiat in favorem Religionis (cf. can. 580 § 3).

Intelligitur Supremus Moderator in Religione sive iuris pontificii sive iuris dioecesani. In Congregationibus monasticis videndae sunt ad normam can. 501 § 3 Constitutiones et decreta particularia Sanctae Sedis [153]. Si nihil de hac re habeatur argumenta militant pro Abbati Generali, sed etiam in favorem Abbatis localis. Alii Superiores praeter supremum Moderatorem non gaudent hac facultate. Constitutiones contrariae abrogatae sunt, at delegatio a supremo Moderatore fieri potest [154].

Agitur de professis a votis temporariis aut votis simplicibus perpetuis, non autem de professo a votis sollemnibus.

Si non agatur de mutatione cessionis et dispositionis ante primam professionem factae, sed de prima cessione et dispositione aut iteratione post professionem, in favorem Religionis, cessio ac dispositio fieri potest.

Hoc valet pro bonis ante professionem Religioso pertinentibus et etiam pro quibuslibet bonis, quae ad normam can. 580 § 2 post professionem acquiruntur non Religioni, sed Religioso.

In cit. loco § 2 secundum Larraona [155] ita legi debet § 1, ut non solum cessio et dispositio post professionem peracta, de qua in § 2, sed etiam ea, quae ante professionem facta est, intelligatur.

E sensu litterali cessionis et dispositionis, de quibus in can. 569 § 2, mutatio fieri potest de licentia supremi Modera-

---

Modification d'une disposition de biens in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 25-27.

[150] Etiam Moniales, quae professionem simplicem dumtaxat profitentur (cf. can. 488 n. 7).

[151] Dicitur: Et, idest praeterea ergo in sensu coniunctivo, cf. can. 533 § 1 n. 1; 534, 535 § 1 n. 1; cf. etiam A. A. S. XII (1920) p. 575. E contrario dicit Larraona: Disputari potest an in hoc casu requiratur etiam consensus Ordinarii loci (cf. can. 500 § 2, 534 § 1, 535 § 1 n. 1-2) Com. pro Rel. XVII (1934) p. 340 nota 8.

[152] Cui cura Communitatis ad normam Constitutionum Ordinis commissa est.

[153] Secundum Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 339 n. 7 iuri communi conformius est, si reservetur Abbati Generali.

[154] Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 43.

[155] In Comm. pro Rel. I (1920) p. 372.

toris, dum e contrario pro ea, quae ante professionem votorum simplicium facta est, requiritur venia Sanctae Sedis. Res aliquid novum et absonum prae se fert, ideoque Larraona[156] putat adesse errorem materialem typographicum, sc. § 2 allegatur loco § 1.

Can. 580 § 3 in editionibus Codicis praeparatoriis sub canone 569 continebatur.

Etsi error typographicus necessario supponendus non sit, mea opinione mutatio cessionis vel dispositionis (de quibus in can. 569 § 2) post professionem factae ex paritate rationis valet etiam de mutatione cessionis vel dispositionis (de quibus in can. 569 § 1) ante professionem factae, quia nunc post professionem nominati Religiosi in eadem conditione versantur, circa mutationem. Sunt professi a votis simplicibus[157].

S. Congregatio Episcoporum et Regularium, 30 dec. 1882[158], utique decrevit: Professuris ante professionem cessioni apponi poterit conditio quod sit quandocumque revocabilis; sed professus hoc iure revocandi in conscientia minime uti poterit, nisi accedente Apostolicae Sedis placito. Eadem S. Congregatio in Normis, 28 iunii 1901, praescripsit: Mutatio cessionis licite fieri nequit durantibus votis sine licentia Moderatricis generalis (n. 117) et, 2 iunii 1905[159], respondit circa mutationem Sanctimonialem posse cum sola Superiorissae licentia dispositionem reddituum mutare.

Pont. Comm. ad Cod. interpr., 15 maii 1936[160], respondit ad quaestionem:

An requiratur venia Sanctae Sedis, ut professus ad normam canonis 580 § 3 cessionem vel dispositionem saltem de notabili bonorum parte in favorem Religionis mutare possit:

Resp.: Affirmative.

Ratio exceptionis, quod mutatio saltem de notabili parte fieri nequit in favorem propriae Religionis ea est, ut plenae libertati Religiosi provideatur. Requiritur ergo licentia Sanctae Sedis. Servatis servandis posset applicari can. 81.

Vetita est ergo mutatio non solum cessionis seu dispositionis usus et usufructus, sed etiam administrationis, quando haec mutatio administrationis ita fiat, ut in favorem Religionis exclusive vel praecipue appareat ordinata[161].

---

[156] In Com. pro Rel. II (1921) p. 42.

[157] Ita etiam Chelodi, De Personis[2] p. 456 nota 4.

[158] Gasparri, Fontes IV p. 1030 s. n. 2008.

[159] Gasparri, Fontes IV p. 1098 s. n. 2050.

[160] A. A. S. XXVIII (1936) p. 210; cf. Ellis, Annotationes in: Periodica XXV (1936) p. 205-207.

[161] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (196) p. 338-342.

Vetatur mutatio in favorem Religionis, quando respicit notabilem horum partem.

Constitutiones possunt statuere, ut non solum mutatio proprio arbitrio non fiat, sed etiam a fortiore cum licentia Superioris infra generalem [162].

In casu de cessione usus et ususfructus, non autem patrimonii agitur (cf. can. 581 § 1; 583 n. 1).

Si Religiosus sponte et libere exclusis omni fraude vel importunis precibus Superiorum dispositioni de usu et usufructu apposuit clausulam, qua Moderatori supremo plena facultas conferatur mutandi omnes dispositiones, sicut adiuncta suadebunt, huic rationi agendi nihil obstat; immo Moderator supremus poterit, si adiuncta suadeant, mutationem facere in favorem Religionis, cum haec mutatio tangat solam exsecutionem, non autem primam intentionem disponentis [163].

Pars tertia semper videtur esse pars notabilis secundum Prümmer. Secundum Vermeersch-Creusen plerumque id quod partem quartam non transgreditur, pars notabilis non erit, quamvis summa per se notabilis sit. Codex enim rem relative taxat.

Larraona [164] intelligit partem notabilem bonorum modo relativo ad magnitudinem sortis et ipsius proventus. Legem non applicat illis casibus, in quibus etsi quantitas relative sit notabilis, tamen absolute talis est, ut parvipendi possit.

Pars minor bonorum in favorem Religionis aut Domus religiosae cedi poterit, pro notabili bonorum parte requiritur beneplacitum Sanctae Sedis. Mutatio, etiam de parte notabili fieri possit in favorem Missionum, quas Religio habet vel pro aliis operibus et ministeriis Religionis.

Post professionem sollemnem mutatio fieri non potest, cum talis Religiosus sit incapax dominii. Quaedam obscura tantum in documento, quo de bonis suis disposuit, Religiosus declarare potest.

Per discessum autem a Religione huiusmodi cessio ac dispositio vim habere desinit (cf. can. 580 § 3) [165], et discedens dispositionem et usumfructum bonorum habet ut prius.

---

[162] Vermeersch, Periodica X (1922) p. (12 s.).
[163] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (158 s.).
[164] In Com. pro Rel. XVII (1936) p. 341 s. et nota 14.
[165] Ita iam in formulis bizzarrianis et in Normis.

Nomine discessus intelligitur egressus propter votorum dispensationem ac dimissionem vel non admissionem et probabiliter transitus [166] ad aliam Religionem, non autem apostasia et fuga ex can. 645 § 1.

d) Quidquid autem industria sua vel intuitu Religionis acquirit, Religioni acquirit (can. 580 § 2) [167], ideoque nullum ius ad compensationem habet nec ullum ius vindicandi ea bona. Ius autem ad patrimonialia et ad dotem intactum manet.

Quod autem alio modo Religiosus a votis simplicibus obtinet [168], in nudam proprietatem (dominium radicale) acquirit, ex. gr. legata, donationes sive inter vivos sive mortis causa ipsi personaliter facta.

Hoc ius autem Constitutiones limitare vel conditionibus circumscribere possunt [169].

Can. 580 § 2 sicut integer canon agit de Religiosis votorum simplicium, pro Religiosis votorum sollemnium valet can. 582 [170].

Industria sua denotat quemlibet laborem, manualem vel mentalem, exercitium artis vel professionis vel sacerdotii etc. Intuitus vel respectus ad Religionem est duplex, quatenus Religio vel est causa finalis vel causa motiva acquisitionis.

In dubio, utrum agatur necne de vera causa finali et de causa motiva aut de impulsiva tantum, praesumptio stat pro Religione (cf. can. 1536 § 1).

Constitutiones limitare possunt capacitatem acquirendi (cf. can. 580 § 1), a fortiore formam, qua voluntas contraria donantis demonstrari debet, statuere possunt, secus res habentur Religioni donatae, immo Constitutiones prohibere possunt, quominus donationes [171] acceptentur sine venia Superioris. Acquiruntur bona Religioni [172], idest Domui, Provinciae, Religioni secundum Constitutiones, quae capacitatem possidendi Domus in favorem Provinciae, Provinciae in favorem Religionis coer-

---

[166] Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 342.

[167] Agitur hic de proprietate in communi, quam Religiosus instrumentaliter Religioni et non sibi acquirit. De subscribenda declaratione circa hunc can. 580 § 2 et can. 630 § 1 cf. infra n. 561.

[168] Ex. gr. hereditas paterna.

[169] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 255 s.

[170] Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 40-41.

[171] Prudenter exceptis iis hereditatibus, in quibus Religiosus est heres necessarius.

[172] Antiqua expressio erat: Monasterio acquirit Monachus.

cere possunt. Si nihil statuant, Superioribus distributio bonorum relinquitur.

Si Religiosus pro aliquo sine stipendio celebret, paupertatem non laedit; qui autem de stipendio disponit, contra iustitiam agit[173].

De stipendiis militaribus, de praemiis ob decus militare, de pensione vitalitia cf. infra n. 332 responsionem **S. Congregationis de Religiosis**, 16 mart. 1922.

271 2. **Professis**[171] **a votis simplicibus**[175] **in Congregationibus religiosis**[176] non licet a) per actum inter vivos dominium bonorum suorum titulo gratioso[177] abdicare[178] (can. 583 n. 1), idest per actum, qui iam valere incipit vivente ipsa persona abdicante, ex. gr. per donationem liberam aut abdicationem, sive fiat modo privato sive in forma sollemni coram notario. Si agatur de titulo oneroso, ex. gr. de venditione, actus licitus est, cum aequale obiectum recipiant ideoque bona conserventur.

Cum dicatur in can.: Non licet, tantummodo de illiceitate alienationis ex titulo gratioso, non de invaliditate agitur.

Abdicatio non completa seu revocabilis, ex. gr. si quis ex quadam necessitate vel circumstantia extra Religionem versari debet, quominus ius sibi reservaverit efficaciter recuperandi bona vel valorem non videtur prohiberi[179], nec transactio cum parentibus de bonis iure haereditario debitis, quia non sunt bona sua. Abdicatio titulo oneroso cum licentia Superioris fieri potest, ex. gr. venditio, commutatio, obligatio, cum non sint bona ecclesiastica (cf. can. 1497 § 1). Sollemnitates a iure quidem communi requisitae non praescribuntur, attamen sollemnitates a Constitutionibus forte stabilitae. Aliquis titulo oneroso res ita abdicare potest, ut favor alteri fiat, dummodo titulus vere onerosus remaneat et fraus legis absit[180]. Si pretium esset valde diminutum, ageret in fraudem legis[181]. Parvae do-

---

[173] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 535 n. 734 (683).

[174] Pro novitiis valet dispositio severior can. 568, cum renuntiatio irrita sit. Transeuntes professi tenentur can. 583.

[175] Perpetuis vel temporariis.

[176] Etiam iuris dioecesani. Pro professis a votis simplicibus in Ordine viget can. 581 § 1.

[177] Alienatio titulo gratuito est donatio ob gratitudinem facta.

[178] Providetur sustentationi vitae pro casu egressus e Religione.

[179] Vermeersch, Periodica X (1922) p. (14).

[180] Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 76.

[181] Chelodi, o. c. p. 457 n. 274.

nationes fieri possunt dummodo materia non coalescat. Professis a votis simplicibus in Congregationibus religiosis non licet:

b) Testamentum[182] conditum ad normam can. 569 § 3, mutare sine licentia Sanctae Sedis, vel, si res urgeat nec tempus suppetat ad eam recurrendi[183], sine licentia Superioris maioris aut, si nec ille adire possit, localis (can. 583 n. 2)[184].

Cum dicatur in can.: Non licet, actus mutationis testamenti non esset invalidus, sed tantum illicitus, sed abdicatio a professis votorum simplicium Ordinum et a novitiis esset invalida (cf. can. 568, 581 § 1).

Si agatur de mutatione administrationis suorum bonorum vel dispositionis de usu et usufructu eorundem, sufficit licentia Moderatoris generalis[185].

De quaestione, num professi votorum simplicium in Ordinibus possint ante professionem sollemnem, ex. gr. quia mors praevidetur, testamentum, quod prius sive ante emissam simplicem professionem sive post ipsam condiderunt, mutare absque venia Sanctae Sedis, Larraona[186] tenet rationes theoreticas magis opinioni affirmantium favere, cum his professis non can. 583 applicetur, sed can. 581. Practice autem iurisprudentiae regulam can. 583 n. 2 applicaturam fore putat.

In can. relato agitur de abdicatione dominii radicalis insimul cum utili et de abdicatione iam dicebatur in can. 569 §§ 1-2 et 580.

Larraona[187] dat sequentia principia:

Renuntiatio omnium bonorum prohibita est sive professis votorum temporariorum sive perpetuorum.

Renuntiatio bonorum partialis non permittitur neque professis temporariis neque perpetuis, si quantitas alicuius momenti sit et ex ea periculum inopiae in casu egressus timeri possit. Renuntiatio bonorum partialis, quando ex ipsa periculum inopiae in casu egressus imminere aut provenire non po-

---

[182] De testamento facto in forma privata non valida civiliter, cf. supra num. 256.

[183] Non tantum in periculo mortis, sed etiam in aliis circumstantiis, quae mutationem urgent. Pro ratihabitione Sancta Sedes hoc in casu necessario adeunda non est, licentia autem habitualis temporaria a Sancta Sede impetrari potest.

[184] Jombart, Modifications des testaments in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 154-157. Jombart, Le testament des novices in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 124-126.

[185] Prümmer, o. c. p. 285 q. 217.

[186] In Com. pro Rel. II (1921) p. 105 not. 1.

[187] L. c. p. 73-76.

test, professis votorum perpetuorum satis probabiliter permissa est.

Prohibetur mutare testamentum professione iam facta, at non primo condere[188] cum licentia Superioris; pariter fieri potest donatio mortis causa sive per documentum publicum sive privatum[189].

Si novitius seu professus donationem mortis causa fecerit, non prohibetur ipsam revocare seu mutare, sive alia donatione mortis causa sive vero testamento absque licentia Sanctae Sedis[190].

Testamentum autem in sensu proprio mutatur per novum testamentum, per codicillum, per donationem mortis causa (mutationes formales). Non autem fit mutatio testamenti saltem in sensu proprio, si per codicillum compleatur aut explanetur, aut si testamentum nullum vel ruptum vel invalidatum, forma iuris valida, iterum repetatur, in casu quo agatur de mera renovatione ipsius.

Nihil obstare videtur, quominus in hoc casu, sola licentia Superioris, dummodo dispositiones de substantia ac re retineantur, testamentum melius redigatur, declaretur aut compleatur[191].

Licentia Sanctae Sedis etc. petenda est non ut liceat bona propriae Religioni relinquere (contrario can. 580 § 3), sed tantummodo ad mutationem faciendam.

Merito Larraona[192] extendit can. 583 ex aequitate et analogia iuris ad Monasteria Monialium, in quibus vota simplicia dumtaxat emittuntur, necnon ad eos Religiosos, qui in Ordinibus perpetua vota simplicia nuncupant neque ad sollemnia unquam admittuntur.

Non exsistit specialis prohibitio (uti in can. 580 § 3) disponendi de bonorum proprietate, sive per testamentum sive per actus inter vivos, in favorem Religionis servato can. 583.

272 **7. De perpetua (simplici vel sollemni) professione**

Prioribus temporibus novitiatum statim subsecuta est professio sollemnis. Societas Iesu prima vota simplicia habuit ex

---

[188] In Normis anni 1901 sane in art. 122 aliud statutum est, requirebatur enim venia Sanctae Sedis. Item in editionibus Codicis praeparatoriis, cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 104; IV (1923) p. 281 s.

[189] Larraona, l. c. V (1924) p. 56.

[190] Larraona, l. c. II (1921) p. 283 et not. 7.

[191] Larraona, l. c. p. 105 cum not.

[192] In Com. pro Rel. II (1921) p. 72 cum not. 2; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 742 n. 593.

iure particulari[193] eorumque alia ad tempus ante sollemnia, alia in perpetuum (coadiutores), Pius IX per decretum *Neminem latet* S. Congregationis de Statu Regularium, 19 martii 1857, et in Const. *Ad Universalis Ecclesiae,* 7 febr. 1862, pro Ordinibus virorum triennium[194] votorum simplicium introduxit, quae ex parte voventis, non autem ex parte Religionis irrevocabilia erant. Quod decreto *Perpensis* S. Congregationis Episcoporum et Regularium[195], 3 maii 1902, etiam ad Moniales extensum est. Congregationes religiosae e sententia doctorum non subiacebant legi communi de triennali professione, a iure tamen hoc non raro supponebatur[196].

1. Professio perpetua est ea, qua quis ad observanda tria vota Status religiosi pro tota vita sua se obligat.

2. Ad **validitatem** professionis perpetuae praeterea requiritur a) ut quilibet vicesimum primum aetatis annum expleverit (can. 573[197]), b) ut praecesserit valida simplex temporaria professio ad normam can. 574 (can. 572 § 2), c) ut non sit servitio militari obnoxius[198].

3. In quolibet Ordine tam virorum quam mulierum et in qualibet Congregatione, quae vota perpetua habeat, exacto professionis temporariae tempore, Religiosus, ad normam can. 637, vel emittat perpetuam professionem, sollemnem vel simplicem, secundum Constitutiones, vel ad saeculum redeat (cf. can. 575 § 1). Prorogatio temporis pro professione perpetua facienda fieri potest, sed ad summum ad triennium (cf. can. 574 § 2).

Ad professionem perpetuam emittendam, quae subsequatur temporariam, exercitia spiritualia a Codice non requiruntur. Aliter, si professus perpetuus transeat in aliam Religionem et statim post novitiatum vota perpetua nuncupet[199].

Locus pro emissione professionis perpetuae designatus non praescribitur in Codice, uti in can. 574 § 1.

---

[193] Cf. Suàrez, De Religione tom. X, lib. III, c. 10; Sánchez, lib. VI, c. 9 n. 60 s.

[194] Ex iure particulari hoc spatium temporis latius patebat, cf. Pejška, o. c. p. 107.

[195] S. C. EE. et RR. 30 sept. 1864; Bizzarri, Coll. p. 735.

[196] Cf. Decretum *Auctis admodum* nn. 3-5; Normae n. 103 s. Bizzarri, p. 789; Battandier. n. 155 s.

[197] Usque ad illud tempus differri debet, cf. supra n. 266.

[198] Cf. n. 283.

[199] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1827) p. 275 s.

4. **Effectus** professionis perpetuae sunt:

a) Professus omnes obligationes, quas vota perpetua secum ferunt, suscipit.

b) Professus a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus amittit ipso iure propriam quam in saeculo habebat Dioecesim[200] et remanet perpetuo et absolute Religioni adscriptus (can. 585; cf. etiam can. 115).

Quod fit, etiamsi agatur de Religioso, qui in aliqua Religione iuris dioecesani invenitur. Talis Religiosus ipso iure a propria Dioecesi excardinatur, ut ad Religionem dumtaxat pertineat. Si e Religione egrediatur, nullum ius erga priorem Ordinarium loci habet, ideoque can. 641 § 1 dicit: Si Religiosus in sacris constitutus propriam Dioecesim amiserit, nequit extra Religionem sacros ordines exercere, donec Episcopum benevolum receptorem invenerit, aut Sedes Apostolica aliter providerit.

Quaedam exemptio ab Ordinariis locorum vi huius canonis praefatis professis conceditur.

c) Professus a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus qui e Domo religiosa illegitime egreditur cum animo non redeundi vel qui, etsi legitime egressus, non redit eo animo ut religiosae obedientiae sese subtrahat apostata a Religione dicitur (can. 644 § 1).

Professus a votis temporariis, qui ante tempus expletum illegitime egreditur, e Codice in sensu iuridico apostata a Religione non est.

d) Professio perpetua in Religione exempta Superioribus ius concedit mittendi litteras dimissorias etiam ad ordines maiores (cf. can. 964 nn. 1-2).

Professos votorum simplicium perpetuorum tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis, itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes, excommunicatio tenet latae sententiae Ordinario reservata (cf. can. 2388 § 2).

---

[200] Hoc practici momenti est pro ordinatione et dimissione. Societatibus sine votis can. 585 non applicatur nec Religionibus, in quibus vota temporaria tantummodo nuncupantur. Nec ex can. 20 applicatio can. 585 pro his Societatibus fieri potest. Cf. De Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium infra n. 609.

S. De professione sollemni 273

Pius IX in litt. encycl. *Neminem latet,* 19 mart. 1857, et const. *Ad universalis*, 7 febr. 1862, omnibus Ordinibus virorum, qui vota sollemnia habent, praescripsit, ut post novitiatum et expletum decimum sextum annum aetatis simplicia vota, sed perpetua nuncupentur, et demum post tres annos vota sollemnia.

1. Professio **sollemnis** est ea, in qua vota sollemnia nuncupantur. Ea semper perpetua est, quia votum sollemne natura sua perpetuum est. Ante vicesimum primum annum emitti non potest (cf. can. 573).

2. **De effectu** professionis sollemnis praeter dicta in n. 7 274 praecedenti haec valent:

a) Professio sollemnis actus votis contrarios non tantum illicitos, sed etiam i n v a l i d o s, si irritabiles sint, facit (cf. can. 579), ex. gr. matrimonium eius, qui vota sollemnia nuncupavit, est invalidum (impedimentum dirimens, cf. can. 1073); pariter talis est inhabilis sine legitima permissione Superioris ad contractus onerosos.

Regulares aut Moniales[201] post votum sollemne castitatis, itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes, incurrunt in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam; Clerici praeterea, si moniti, tempore ab Ordinario pro adiunctorum diversitate praefinito, non resipuerint, degradentur, firmo praescripto can. 188 n. 5 (cf. can. 2388 § 1)[202]. Poena incurritur, si peccatum grave et scientia poenae aut ignorantia affectata habeantur.

Ob tacitam renuntiationem ab ipso iure admissam quaelibet officia vacant ipso facto et sine ulla declaratione, si Clericus matrimonium, etiam civile tantum, ut aiunt, contraxerit (can. 188 n. 5).

Ex voto o b e d i e n t i a e, dicit Chelodi[203], quilibet professus totam suam vitae actionem Religioni mancipat ideoque c o n t r a voluntatem Superiorum agere nequit, at professus sollemniter insuper nullam personalem obligationem f i r m i t e r suscipere

---

[201] Cf. can. 640 § 1 n. 2.
[202] Supra n. 242 d.
[203] O. c. p. 456 n. 273.

valet, sive erga Deum sive erga homines; Superior enim semper valide et cum causa etiam licite eam irritare potest.

b) Professus a votis sollemnibus non solum amittit administrationem, usum, usumfructum bonorum, sed etiam dominium eorum[204], ut incapax sit talia possidendi vel acquirendi.

Ideo professus a votis simplicibus[205] antea nequit valide, sed intra sexaginta dies ante professionem sollemnem, salvis peculiaribus indultis a Sancta Sede concessis, debet omnibus bonis quae actu habet, cui maluerit[206], sub conditione secuturae professionis, renuntiare[207] (can. 581 § 1).

Renuntiatio semel facta ante professionem sollemnem mutari potest, minime postea.

Quae cessio bonorum destruit cessionem administrationis et usus vel usufructus, de qua in can. 569 § 1, sed est conditionata usque dum haec de facto fiat, interea sustinetur cessio administrationis[208].

Privilegiis huiusmodi singuli Religiosi renuntiare non possunt, cum Religioni vel Provinciae concessa sint respectu boni communis Religiosorum et ipsius Ecclesiae. Proinde valet can. 72 §§ 3 et 4. Pro his Religiosis valet etiam can. 569 § 3 ex can. 20.

Religiosi Ordinis S. Ioannis a Deo in Gallia ex indulto pontificio ob speciales conditiones, in quibus versantur, concesso, non renuntiant bonis ante professionem sollemnem, sed ea pergunt possidere adhuc post professionem. Tantum condunt testamentum[209].

Licentia Episcopi a Concilio Tridentino praescripta non amplius ad renuntiationem requiritur.

Renuntiatio ante Deum et Ecclesiam vim iuridicam obtinet per professionem.

Renuntiatio valide et licite fieri potest[210] etiam de iis bonis, quae Religiosus actu habet in iure certo, idest de portione legitima hereditatis, immo probabiliter de hereditate ab

---

[204] Excepto casu indulti apostolici.

[205] De professis in Ordine agitur.

[206] Etiam in favorem Religionis.

[207] Ita iam Conc. Trid. in sess. XXV de Regul. c. 16 statuerat. Renuntiatio etiam testamentum appellari solet.

[208] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 339 nota 5.

[209] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 46 s.

[210] Cf. S. Congr. EE. et RR., 16 oct. 1885; Larraona in Com. pro Rel. I (1919) p. 79, 182; Vermeersch-Creusen, o. c. p. 535 n. 736 (685). Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 26; cf. infra n. 329.

intestato parentum vel fratrum. Renuntiatio autem illicita ac invalida est de iis bonis, quae Religioso tantum spe obveniunt, ex. gr. ex testamento personae extraneae adhuc viventis, etsi testamentum iam confectum sit, aut ex donatione, quae post professionem locum habebit. Aliam sententiam tenet Fanfani[211]. Si legislatio civilis vetat de portione legitima vel de hereditate ab intestato disponere, non urget tunc talis renuntiatio propter dispositionem in § 2, sed quia dispositio in § 1 per se non pendet a § 2, res non est certa, sed probabilis. In Religionibus, in quibus ante Codicis promulgationem ex recepta praxi dispositio de futura hereditate ante sollemnem professionem non admittebatur, hic usus vim suam Codice promulgato retinet[212]. Vermeersch-Creusen[213] dicunt: Praecipit Codex can. 581 § 1, ut sollemniter professurus de bonis suis, quae actu habet, renuntiatione sua disponat. Non prohibet autem, quominus, si ita ferat usus Religionis, etiam bona futura, ea praesertim, ad quae ius certum habet, sua renuntiatione complectatur.

Quae bona ei hoc in casu non post professionem sollemnem obvenire dicenda sunt, proinde can. 582 non applicatur[214].

Si Religiosus renuntiationem bonorum praesentium omisit, Ordini obveniunt, si capax est dominii acquirendi, secus Sedi Apostolicae excepto casu, si Religiosus sit paterfamilias, qui filiis suis ante professionem sollemnem legitimam partem non distribuit[215].

Renuntiatio semel facta ante professionem sollemnem mutari potest, minime postea.

Si Religiosus post professionem sollemnem favore parentum aut cognatorum hereditati renuntiare vult, ad hoc indultum Sanctae Sedis requiritur.

Secuta professione, ea omnia statim fiant, quae necessaria sunt, ut renuntiatio etiam iure civili effectum consequatur (can. 581 § 2).

Expressio: statim moraliter intelligenda est, ex. gr. una vel duae hebdomadae non obstant.

Si ex quadam causa, ex. gr. ob minorennitatem, renuntiatio civilis valide fieri nequit, interim renuntiatio canonica

---

[211] O. c. p. 298 n. 261: Possessio in spe fundata iam est pretio aestimabilis. Ergo Religiosus potest, si vult, his bonis pretio aestimabilibus renuntiare.

[212] Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 145.

[213] O. c. p. 395 n. 685.

[214] Vermeersch-Creusen, l. c.; Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 79 et 182.

[215] Matthaeus a Coronata, o. p. 743 n. 593.

sufficit, suo tempore formalitates civiles adimplendae sunt sine ulla tamen mutatione. Licentia Sanctae Sedis ad hoc non requiritur[216]. Temporibus anterioribus ius civile incapacitatem professi a votis sollemnibus de bonis agnovit, ideoque bona acquirebantur heredibus a tempore mortis parentum. Hodie ista incapacitas non agnoscitur, heredes non habent ius acquisitum, nisi professus post mortem parentum successioni civiliter renuntiavit.

Professus a votis sollemnibus solum votum laedit, si ante restitutam capacitatem adit hereditatem parentibus destinatam, non autem iustitiam, nisi hereditas obvenire debuisset Instituto suo, quia tunc adest ius acquisitum in bona[217].

Renuntiatio remanet valida, etsi professio sollemnis de facto ad quatuor vel quinque menses differatur[218].

3. Post sollemnem professionem, salvis pariter peculiaribus Apostolicae Sedis indultis, omnia bona, quae quovis modo obveniunt Regulari:

a) In Ordine capaci possidendi, cedunt Ordini vel Provinciae vel Domui secundum Constitutiones (can. 582 n. 1)[219] vel usum.

Ut bona Ordini vel Provinciae vel Domui acquirantur, quandoque actus civilis necessarius est. Ubi personalitas iuridica a Statu civili non agnoscitur, Religiosus nomine proprio actum civilem ponere debet. Dummodo Religiosus intendat non sibi, sed secundum canones Domui vel Provinciae vel Ordini acquirere, licentia Sanctae Sedis necessaria non videtur, sufficit licentia Superiorum[220].

Si autem Religiosus actum civilem ponere vult, non solum nomine proprio, sed etiam animo proprietatis sibi vel suis consanguineis etiam in foro conscientiae, licentia Sanctae Sedis necessaria est.

Excepto hoc casu Religiosus votorum sollemnium non solum potest actus civiles a lege civili praescriptos de licentia Supe-

---

[216] S. Cong. EE. et RR., 16 oct. 1885, Chelodi, o. c. p. 458 n. 274; Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 372.

[217] Cf. Vermeersch-Creusen, l. c. p. 535 n. 736 (685).

[218] Victorius ab Appeltern, Compendium praelectionum iur. reg. n. 82, 3. Tutius erit renuntiationem renovare, dicit Matthaeus a Coronata, o. c. p. 744 n. 593.

[219] Quidquid acquirit Monachus, Monasterio acquirit.

[220] Cf. Maroto, De licentia requisita ad hoc, ut Religiosus votorum sollemnium possit actus proprietatis in foro civili nomine proprio exercere in: Com. pro Rel. IV 266-272; V 10-20; 94-98; 270-277.

riorum ponere, sed etiam huiusmodi actus ponere, si id praecipiatur, tenetur[221].

b) In Ordine incapaci, acquiruntur Sanctae Sedi in proprietatem (can. 582 n. 2)[222]. De usu et administratione bonorum leges et Constitutiones singulorum Ordinum valent.

Cum in can. 582 dicatur: Omnia bona, quae quovis modo obveniunt Regulari, veniunt hoc nomine omnia dona personalia, legata, hereditates, fructus industriales, idest reditus, proventus laboris corporalis aut spiritualis, stipendia, testamentum, hereditaria successio, quibus professus non iam legitime ante professionem sollemnem renuntiaverit (aliter ac in can. 580 § 2).

Sedes Apostolica singulis quoque Religiosis propter rationes speciales indulta de paupertate concedere potest (cf. can. 581 § 1 et can. 582 ante n. 1).

Talia indulta scilicet acquirendi, retinendi, administrandi bona et de eis disponendi non obstante sollemni paupertatis voto exsistunt, ex. gr. pro Religiosis in Belgio et in Hollandia ann. 1820 et ann. 1878 confirmata[223]. Religiosi autem indigent licentia Superiorum ad utendum tali concessione ad liceitatem, non ad validitatem. Indulta adhuc in vigore remanent, etsi conditiones sociales, quae illa exigebant, mutatae sint[224], dum Sancta Sedes non aliter disponat, cum ei soli de hac re iudicare competat.

c) Professio religiosa sollemnis pro Regularibus est titulus canonicus seu titulus, ut dicitur, paupertatis (can. 982 § 1); irregularitatem ex defectu natalium ad recipiendos ordines (cf. can. 984 n. 1) aufert, non autem inhabilitatem quod ad munera Superiorum maiorum attinet in Religione clericali exempta (cf. can. 504, 991 § 3), aut ad dignitatem cardinalatus (cf. can. 232 § 2 n. 1) et episcopatus (cf. can. 991 § 3).

---

[221] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 795 d. 593.

[222] Cf. can. 531; ita in Ordine Fratrum Minorum et Capuccinorum. Usum et usumfructum et administrationem Sancta Sedes relinquit Ordini.

[223] Marrès, De Religiosis I n. 243; Angelus a Ss. I., Manuale Iuris Communis Regularium n. 290 s; Piat, Praelectiones Iuris Regularis I p. 239 s.

[224] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 119-121.

d) Ubi obligatio chori adest, professio sollemnis obligat Clericos et Moniales ad chorum et, si a choro abfuerint, ad horas canonicas privatim recitandas (cf. can. 610 § 3).

e) Professio sollemnis ipso iure dissolvit matrimonium non consummatum inter baptizatos vel inter partem baptizatam et partem non baptizatam (cf. can. 1119), pro casu quod per dispensationem Sanctae Sedis coniux Religionem ingressus vel ingressa sit (cf. can. 542 n. 1)[225].

f) Excardinationem Clerici professi ex Dioecesi efficit (cf. can. 115, 585). Professus Laicus etiam amittit propriam quam in saeculo habebat Dioecesim (cf. can. 585).

g) Vacant beneficia omnia (cf. can. 198 n. 1; 584).

De professione Religiosorum laicorum in Ordinibus regularibus **S. Congregatio de Religiosis**, 6 oct. 1919, sequens dubium solvit, quam resolutionem Benedictus XV eodem die approbavit:

An Religiosi laici seu Conversi in Ordinibus regularibus, qui iam emiserant vota simplicia ante diem 19 maii 1918, ad normam decreti *Sacrosancta Dei Ecclesia,* 1 ian. 1911, debeant emittere vota sollemnia iuxta praescripta dicti decreti, scilicet absoluto sexennio votorum simplicium et expleto tricesimo aetatis anno, vel potius ad normam can. 573 et 574, idest expleto triennio votorum simplicium et vicesimo primo aetatis anno completo.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, idest professio sollemnis ad normam Codicis emitti debet. Contrariis quibuscumque non obstantibus[226].

Clerici Religiosi debent emissioni votorum sollemnium declarationem iuratam praemittere, alii Religiosi ante receptionem subdiaconatus[227].

275 **9. De loco, tempore, ritu in emittenda professione religiosa**

1. Prima temporaria vota in Domo novitiatus emitti debent (cf. can. 574 § 1)[228], ideoque in ecclesia, sacristia, oratorio aut per se in cubiculo privato ex usu in Religione.

---

[225] Cf. Tabera, Professio Monastica causa divortii in iure Iustiniani in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 244-252.

[226] A. A. S. XI (1919) p. 420; cf. etiam supra n. 266.

[227] Instructio S. Cong. de Religiosis 1 dec. 1931 n. 17 et n. 18 cf. infra n. 461 bis.

[228] Cf. autem supra n. 268.

Si vestitioni vel professioni Monialium Episcopus vel alius sacerdos praeest, neque ipsis clausuram ingredi neque postulanti aut professurae ex ea egredi licet (Instr. de clausura 6 febr. 1924 III, 2, d)[229]. De consuetudinibus centenariis et immemorabilibus cf. can. 5.

Pro renovatione iuridica votorum temporariorum et pro professione perpetua sive sollemni sive simplici nulla certa Domus religiosa et nullus definitus locus a iure communi praescribitur.

2. Praeter tempus pro respectiva professione praescriptum (cf. can. 555 § 1 nn. 1-2; 574 § 1), professio per se qualibet hora diei emitti potest. Plerumque Constitutiones statuunt, ut durante sacrosancto sacrificio Missae aut statim post eandem fiat. 276

3. In emittenda professione religiosa servetur praescriptus in Constitutionibus ritus (can. 576 § 1), non autem ad valorem professionis, nisi aliud in Constitutionibus expresse cavetur. 277

In renovatione iuridica professionis temporariae iidem ritus ac in prima professione per se observandi erunt, nisi aliud caveatur.

4. In Constitutionibus non solent describi nisi conditiones et ratio generalis atque formula emittendae professionis, ritus autem et caeremoniae peculiares inseruntur iis libris, qui Ritualia vel Caeremonialia vel Directoria vulgo appellantur[230]. 278

Ad validam professionem iure communi non requiritur, ut emittatur coram duobus testibus[231]. Cf. can. 576 § 1 et can. 576 § 2. Ad liceitatum tamen requiritur, ut documentum sit subscriptum ab ipso professo et saltem ab eo, coram quo professio emissa est.

5. **S. Congregatio de Religiosis,** 10 iulii 1919[232], resolvit dubium sequens de ritibus in professione Monialium servandis: 279

Num resolutiones S. C. Episcoporum et Regularium, die 18 iulii 1902 ad I et 15 ian. 1903 ad I et II, de modo servando in emittenda simplici et sollemni Monialium professione edito decreto *Perpensis*, 3 maii 1902, vigeant post inductam a Codice

---

[229] Cf. n. 359.

[230] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 294.

[231] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (155) s.); Com. pro Rel. III (1922) p. 218 s.

[232] A. A. S. XI (1919) p. 323.

iuris canonici professionem votorum temporariorum, quae votis sollemnibus praemitti debeat.

Resp.: Negative et ad mentem: Mens est, ut professioni sollemni reserventur ritus ii omnes et caeremoniae, quae ad perpetuitatem Status referuntur; ad professionem vero temporariam sufficit, ut ad normam can. 572 § 1 n. 6 a legitimo Superiore secundum Constitutiones per se vel per alium recipiatur[233].

Cum decreto *Perpensis*, 3 maii 1902, sollemni Monialium professioni emissio votorum simplicium praemitti iuberetur, dubitatum est, in quanam utriusve professionis emittenda, simplici vel sollemni, servandum sit Rituale vel Caeremoniale professionis antehac vigens.

S. C. **Episcoporum et Regularium**, 28 iulii 1902, respondit[234]:

Ritum seu Caeremoniale in unoquoque Monasterio receptum adhibendum esse in emittenda prima professione, pro qua consuetae formulae, suppressis, si adsunt, verbis sollemnitatem exprimentibus, adiiciatur, novitiam nuncupare vota simplicia iuxta decretum, die 2 maii 1902, editum; professionem autem secundam emitti posse privatim in choro, sive oratorio interiore, coram Communitate in manibus Superiorissae, praevia approbatione Ordinarii seu Praelati regularis quoad Monasteria exempta[235]

Eadem S. Congregatio, 15 ian. 1903[236], ad dubia sequentia respondit:

a) Sitne Ordinarii vel, quoad Monasteria exempta, Praelati regularis, audito Superiorissae voto decernere, ut secunda quoque professio publice fiat coram Ordinario vel Ordinarii commissario.

Resp.: Affirmative, dummodo Superiores et Communitas postulent, ut professio, de qua agitur, publice fiat.

b) Quod Caeremoniale sit adhibendum in secunda professione, si privatim coram Superiorissa fiat, quodque adhibendum si publice fit coram Ordinario eiusve commissario.

Resp.: In utroque casu secundae professioni requiritur tantummodo, ut professa proferat formulam professionis, adhibitis verbis sollemnitatem votorum exprimentibus.

c) Utrum et quomodo in casu posteriore manendum in actionibus symbolicis: benedictione ac traditione veli, annuli, coronae, quae hucusque in ritu sollemnis professionis adhibebantur, et ad mentem decreti *Perpensis* post hac iam in prima votorum simplicium professione in usu erant.

Resp.: Provisum in b.

Nunc per resolutionem, 30 iulii 1919, contraria disciplina statuitur, quia vota, quae a Monialibus ante Codicis promulgationem emittebantur, vi decreti *Perpensis*, licet simplicia, fuerunt tamen perpetua ex parte ipsarum voventium. Simplici perpetuae Monialium professioni actiones mysticae seu symbolicae de perfecto et absoluto mundi contemptu seu de indissolubili cum Christo desponsatione congruebant, non autem re-

[233] Formula professionis in Rituali Rom. tit. III cap. III debet mutari: Voveo ad triennium.

[234] A. S. S. XXXV (1902-1903) p. 37.

[235] Monitore eccl. XIV (1902) p. 303 s.

[236] Ibid. XV (1903) p. 387 s.

spondent temporariae et simplici professioni per Codicem introductae, quapropter hic omittendae sunt.

6. Professio temporaria privatim in choro sive oratorio interiore emitti potest in manibus legitimi Superioris (Superiorissae) secundum Constitutiones praevia approbatione Ordinarii loci seu Praelati regularis, quod ad Monasteria exempta attinet. Requiritur, ut novitia proferat formulam professionis cum significatione vota illa dumtaxat temporaria esse.

Professio temporaria etiam publice fieri potest, si Superiorissa et Communitas id postulent, et Ordinarius loci vel Superior regularis id decernat. Nihil prohibet, quominus professio temporaria celebretur cum aliqua pompa et sollemnitate externa in ecclesia, quin immo vel intra Missam, sed excluduntur omnes ritus et caeremoniae, quae perpetuitatem indicant.

Etiam pro temporaria Monialium professione haberi potest quoddam Caeremoniale seu Rituale approbatum ab eo Praelato, cuius iurisdictioni subiectum est Monialium Monasterium, idest vel ab Ordinario loci vel a Superiore regulari.

Resolutio **S. Congregationis de Religiosis**, 30 iulii 1919, respicit per se dumtaxat professionem Monialium. Modus, quo Sorores facere debent duplicem suam professionem, sumendus est ex earum Constitutionibus, Directoriis, Caeremonialibus rite approbatis, ex praescripto huius resolutionis pro Monialibus datae. Caeremoniae, quae ad perpetuitatem Status referuntur, perpetuae professioni reservandae sunt [237].

7. Si professio fit intra Missam, e decisione S. Congrega- 280
tionis Rituum, 27 aug. 1894 et 5 iunii 1896 [238], Celebrans profitentium vota excepturus sumpto Sanctissimo Eucharistiae Sacramento, absoluta confessione ac verbis, quae ante Fidelium communionem dici solent, sacram hostiam manu tenens ad profitentes sese convertet: hi vero singuli alta voce professionem suam legent, ac postquam quisque legerit, statim Eucharistiae Sacramentum sument. In renovatione autem votorum Celebrans ad altare conversus exspectet, donec renovantes votorum formulam protulerint, qui nisi pauci sint, omnes simul, uno praeeunte, formulam renovationis recitabunt [239], ac postea ex ordine Sanctissimum Corpus Domini accipient. Haec tamen methodus, cum recepta fuerit, in respectivis Congregationum Constitutionibus minime apponenda est.

---

[237] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 290-295.

[238] Decret. auth. C. S. R. vol. III n. 3880 et n. 3912. Cf. Mass on holy Saturday for a religious profession, in: The eccles. Rev. 68 (1923) 416 s.

[239] Etsi vox singularum distincte audiri nequeat, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 82.

Decreta citata loquuntur de Religiosis Congregationum, non Ordinum.

In renovatione non iuridica, sed devotionali professionis decretum Congr. S. Rituum non est necessario observandum.

281 **10. De adnotatione professionis religiosae**[240]

1. Professio debet notari, quod regulariter fit in libro ad hoc destinato. Idque valet de qualibet professione, etsi agatur tantum de iuridica renovatione.

2. Documentum emissae professionis ab ipso professo et saltem ab eo coram quo professio emissa est, suscriptum, servetur in tabulario Religionis (cf. can. 576 § 2).

Alii testes ex iure communi non requiruntur, sed de iure particulari quandoque duo testes subscribere debent. Etiam alii testes subscribere possunt. Documentum autem non requiritur ad professionis valorem, sed ad probandum factum inservit.

Si agatur de Delegato recipiente professionem, ipse subscribere debet.

3. Renovatio iuridica professionis est vera professio ideoque de ea documentum conficiendum est ad normam can. 576 § 2[241].

4. Si agatur de professione sollemni, Superior eam excipiens debet profitentis parochum baptismi de eadem certiorem reddere ad normam can. 470 § 2 (cf. can. 576 § 2), idest in libro baptizatorum adnotetur quoque si baptizatus... professionem sollemnem emiserit.

Professio sollemnis est impedimentum dirimens (cf. can. 1073).

Idem debet fieri, si de susceptione subdiaconatus agatur, cf. can. 1011[242], quia adsunt diversae leges et legaliter diversa impedimenta. Can. 576 § 2 enim loquitur de impedimento voti ex sollemni professione et inducto a can. 1072; can. vero 1011 agit de impedimento ordinis, quod contrahitur in susceptione subdiaconatus (cf. can. 1073).

---

[240] Creusen, Date de la profession perpétuelle in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 165-166.

[241] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 218 s.

[242] Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 227 s.

Si agatur de notificanda professione sollemni Clerici in sacris iam constituti, lex adhuc observanda est, etsi finis legis per adnotationem ordinationis quodammodo iam obtentus sit [243].

Nomine Superioris professionem excipientis etiam alius parochum de re certiorem reddere potest.

Adnotatio professionis sollemnis in documenta accepti baptismatis semper referatur (cf. can. 470 § 2).

Quae norma etiam ad ea vota simplicia perpetua extendi debet, quibus ex speciali Sedis Apostolicae praescripto vis addita est nuptias irritandi (cf. can. 1073) ideoque ad vota simplicia perpetua in Societate Iesu. Can. 470 § 2 loquitur quidem tantummodo de professione sollemni, sed ratio valet etiam pro casu citato.

5. Secuta professione ea omnia statim fiant, quae necessaria sunt, ut renuntiatio etiam iure civili effectum consequatur (can. 581 § 2).

11. De convalidatione professionis invalidae [244] 282

Secundum varias causas invalidae professionis varius modus in eius convalidatione observandus est [245].

1. Professio religiosa irrita ob impedimentum *externum* non convalescit [246] per subsequentes actus, sed opus est, ut a) a Sede Apostolica [247] sanetur [248], vel b) denuo, cognita nullitate et impedimento sublato, legitime emittatur (can. 586 § 1) per novum actum positivum.

Cum a voluntate Superioris religiosi non pendeant formae ac conditiones a lege ad validum actum praescriptae, non sufficit ad valorem ratihabitio Superioris.

Impedimentum *externum* hic est id, quod in foro externo probari potest, ex. gr. invaliditas novitiatus, defectus competentis Superioris admittentis vel recipientis, aetatis, metus gra-

---

[243] Cf. Goyeneche, l. c. p. 228 not. 5.

[244] Cf. n. 541. Convalidatio nominatur etiam revalidatio. Cf. etiam Vermeersch, Quaesita de Religiosis: Professio religiosa invalida et sananda, in: Periodica XV (1927) p. 27-31; Creusen, Validation des professions nulles in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 160-164. Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 92.

[245] Cf. Creusen, Validation des professions nulles in: Revue des Comm. rel. I (1925) l. c.

[246] Quia pro foro externo certitudo adesse debet, cf. Reg. iuris 18 in VI°.

[247] Cf. can. 251 § 3.

[248] Ex. gr. in defectu aetatis praescriptae, cf. etiam can. 1136.

vis, etsi iuste sit incussus[249]. Notitia vel divulgatio impedimenti externi proxime non respiciuntur, sed probatio pro foro externo.

Renovatio professionis, sive devotionalis sive iuridica, non convalidat professionem, quae irrita est impedimento externo. Renovatio professionis iuridica autem convalidationem affert, si nullitas a professente et a Superiore legitimo cognoscitur et impedimentum sublatum est servatis ceterum servandis. Renovatio autem debet esse non solum actus confirmationis professionis invalidae, sed novus actus totaliter a priore actu professionis diversus.

2. Si autem irrita fuerit ob consensus defectum[250] mere internum, hoc praestito[251], convalescit, dummodo ex parte Religionis consensus non fuerit revocatus (can. 586 § 2).

Ad quaestionem elegantem: Utrum qui ob defectum consensus invalidam professionem temporaneam emisit, si postea haec convalescat ex renovato consensu, debeat vel possit emittere professionem perpetuam completo triennio ab emissione professionis computando vel a renovatione consensus, videtur triennium computandum esse a die renovationis consensus, quia tunc tantum habebitur verum triennium professionis temporariae requisitum et quidem ad validitatem futurae professionis perpetuae (cf. can. 572 § 2, 574 § 1). Merito Goyeneche[252] dicit non improbabile dicemus triennium in casu computandum esse ab emissione professionis, quia ex modo loquendi Codicis (cf. can. 586 § 2) videretur ex interna positione consensus professio convalescere absolute et totaliter. Insuper illa renovatio consensus (ratificatio) videtur aequiparanda ratihabitioni. Ratihabitionem retrotrahi, et mandato non est dubium comparari[253].

Si defectus internus in foro externo probari potest, convalidatio fieri debet secundum can. 586 § 1.

Praesumitur Religionis consensus, nisi de contrario expresse constet.

3. In casu, quo professio positive dubia fuerit, Codex ordinat: Si contra validitatem professionis religiosae gra-

[249] Cf. supra n. 266, 4.
[250] Error essentialis, cf. can. 103, 104.
[251] Etsi in secreto.
[252] Cf. Com. pro Rel. XVI (1935) p. 317 s.
[253] Regulae iuris 10 in VI°.

via sint argumenta et Religiosus renuat ad cautelam sive professionem renovare sive eiusdem sanationem petere, res ad Sedem Apostolicam deferatur (can. 586 § 3).

Ecclesia non permittit neque Religioso neque Religioni in professione dubia perseverare.

Gravia argumenta contra validitatem professionis etiam ex parte Religionis reperiri possunt.

Quodsi sanatio non ab ipso Religioso, sed a Superiore inscio Religioso petatur, invalida esse videtur sine assensu vel saltem sine acceptatione Religiosi.

Religiosus potest in dubia professione aut professionem renovare aut sanationem petere. In petitione sanationis ex parte Religiosi semper consensus iam includitur [254].

4. Si causa nullitatis certa exsistat et Sodalis renuat valide emittere professionem, Religiosus obligationibus professionis non tenetur; propria auctoritate Religionem relinquere per se posse videtur ideoque sine interventu Sedis Apostolicae, nisi ex alia ratione pro foro externo, puta scandali, praeiudicii, aliud sit dicendum (cf. etiam can. 2387).

Non requiritur, ut iudicialiter constet de nullitate professionis; sufficit, ut quoquomodo certitudo moralis habeatur, ex. gr. ex simplici factorum consideratione [255].

Qui certo scit professionem suam invalidam esse, at in foro externo hoc probare non potest, nullo iure ad renovationem professionis aut ad impetrandam sanationem tenetur.

Professio invalida non parit obligationem castitatis ex voto simplici, uti in iure anteriore quandoque auctores tenebant [256], excepto casu, quo ipse invalide profitens intenderit se voto castitatis ligare etiam independenter a professione sua.

5. Religiosus Clericus cuius professio ob admissum ab ipso dolum nulla fuerit declarata, si sit in minoribus ordinibus constitutus, e Statu clericali abiiciatur; si in maioribus, ipso facto suspensus manet, donec Sedi Apostolicae aliter visum fuerit (can. 2387) [257].

Si professio Religiosi sive Clerici sive Laici nulla sit ex dolo

---

[254] Aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 748 n. 594.
[255] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 88-90.
[256] Piat, o. c. I p. 150-154.
[257] Cf. n. 610.

vel fraude profitentis, obligatio habetur Religioni damnum illatum reparare, quia fraus nemini patrocinari debet.

6. Si admissio in Religionem aut professio propter impedimentum antea exsistens, nunc autem per Codicem ablatum, invalida sit, admissio aut professio non eo ipso valida evadit, sed tum demum, cum pars notitiam impedimenti acquirens consensum legitime renovavit [258].

283 **12. De professione et servitio militari** [259]

In iis Regionibus in quibus Religiosi contra praescriptionem can. 614 et 121 per leges Status civilis ad servitium militare obligati sunt, secundum declarationem S. Congregationis de Religiosis, 15 iulii 1919 [260], decretum *Inter reliquas,* 1 ian. 1911 [261], quod a Codice per se est abrogatum, propter extraordinarias rationes remanet in vigore.

a) Declaratio **S. Congregationis de Religiosis,** 15 iulii 1919, quam Benedictus XV approbavit et publici iuris mandavit, sequentis tenoris est:

Cum in Codice Iuris Canonici nihil habeatur de iis, quae continentur in decreto de Religiosis servitio militari adstrictis a S. Congregatione de Religiosis, 1 ian. 1911 edito, dubium nonnullis exortum est, num adhuc praedictum decretum vigeat post Codicis promulgationem.

Haec autem S. Congregatio attenta negotii gravitate animadvertendum censet in Codice Iuris Canonici nullam haberi potuisse rationem praefati decreti *Inter reliquas,* nec eiusdem praescripta Canonibus inserta fuisse, cum idem decretum natura sua ad circumstantias temporum et locorum habeat relationem, nec generalem legis ecclesiasticae rationem induere possit. Etenim e can. 614: Religiosi, etiam laici ac novitii fruuntur

---

[258] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 487 n. 681 (633).

[259] Cf. Creusen, Revue des Comm. rel. I (1925) p. 85 s.; F. X. D'Ambrosio O. M. Conv., De professione solemni aut perpetua religiosorum italorum onere servitii militaris adstrictorum in: Apollinaris (1928) p. 71-72; P. Fanfani O. P., Circa la facoltà di professione religiosa prima del servizio militare, in: Il Monit. eccl. 40 (1928) p. 177-180; 41 (1929) p. 23-27; Janssens S. I., Le service militaire des religieux et ses effets sur l'époque de la profession in: Nouv. Rev. théol. 54 (1927) p. 299-303. Cf. can. 197.

[260] A. A. S. XI (1919) p. 321; cf. Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 325-333.

[261] A. A. S. III (1911) p. 37-39.

privilegiis Clericorum de quibus in can. 119-132, et in can. 121 absolute edicitur: Clerici omnes a servitio militari... immunes sunt.

Cum autem causae, ob quas datum est decretum *Inter reliquas,* difficultate temporum permaneant, et viri Religiosi, etiam professi, ad servitium militare, pluribus in regionibus cogantur nullo habito respectu ad eorum Statum, quo Dei servitio iam mancipati sunt, sequitur, ut praescripta eiusdem decreti in suo robore maneant.

Propositis igitur dubiis:

1. Utrum decretum *Inter reliquas* S. Congregationis Religiosorum, 1 ian. 1911, de Religiosis servitio militari adstrictis, adhuc vigeat; et quatenus affirmative:

2. Utrum novitii servitio militari adstricti, absoluto novitiatu vota religiosa temporaria emittere debeant ad triennium iuxta modum in can. 574 expressum.

Resp.: Affirmative ad primum, Negative ad secundum, et vota temporaria emittantur valitura usque ad servitium militare.

Quapropter statuit S. Congregatio ut:

1. Vota praedicta cessent eo die, quo Religiosus militiae effective adscriptus et disciplinae militari subiectus evadit, vel inhabilis ad militiam absolute et in perpetuum declaratur[262].

2. Perdurante militari servitio, alumnus, quamvis votis religiosis non sit ligatus, tamen membrum Religionis esse perseverat, sub auctoritate suorum Superiorum, qui de eo curam habere debent, forma praescripta in decreto *Inter reliquas,* nn. IV et V. Attamen, ad normam can. 637, alumnus potest libere Religionem deserere, praemonitis Superioribus per declarationem in scriptis vel coram testibus, quae declaratio caute in archivis Ordinis vel Instituti servetur; Religio pariter potest eum, ob iustas et rationabiles causas, dimissum declarare[263].

3. Ad praecavendum autem dubitationem omnem circa professiones, quae forte post promulgationem Codicis (27 maii 1917)

---

[262] Si alumnus in Religione permanere velit et professionem renovet, tempus ante vocationem ad servitium militare a Religioso transactum pro triennio votorum temporariorum computatur, servatis servandis, cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 113.

[263] Etsi Religiosus post servitium militare in Religionem iterum reverti velit. Pro his Religiosis valent etiam can. 569 § 3, 569 § 1, 580 § 3, quia hoc in casu legislator non expresse requirit, ut Religiosus sit de facto votis ligatus. De cetero tantummodo per discessum vel declarationem nullitatis professionis cessio ac dispositio vim habere desinit. Cf. J. Raus C. Ss. R., Religiosen im Militärdienst in: Theol.-prakt. Quartalschrift 84 (1931) p. 363-366.

bona fide emissae sunt contra praescriptum decreti *Inter reliquas*, S. Congregatio facultates tribuit Superioribus eas sanandi, dummodo accedat consensus Religiosi in scriptis declarandus ac in archivis servandus.

284 b) Adnotat Maroto[264]: Cum S. Congregatio de Religiosis statuat, ut vota temporaria emittantur valitura usque ad servitium militare, alumni votis ligati manebunt, usque dum ad servitium militare non vocentur. Tempus est indeterminatum et potest esse brevius triennio per can. 574 statuto, sed alias e contra forte longius. Alumnus autem non tenetur prius emittere vota triennalia et postea illa renovare ad reliquum tempus, sed semel dumtaxat debet emittere professionem votorum temporariorum valituram usque ad tempus militaris servitii. Aliud dicendum de illis Religionibus, in quibus annuales professiones praescribuntur. Admitti valent ad professiones annuales iuxta responsum S. Congregationis de Religiosis, 30 nov. 1919 (cf. infra).

Notatu quoque sunt digna ea, quae in decreto, 15 iulii 1919, n. 2 habentur, ut nimirum Religiosi, qui militare servitium assumere coacti sunt, durante militia membra suae Religionis remaneant, etsi votis religiosis non ligentur. Habetur quoddam speciale, cum per se traditio Religioni et vota vinculum professionis constituant. Cum ergo Religiosi membra sub auctoritate non iam dominativa, sed domestica Superiorum esse non desinant, servanda sunt statuta in decreto *Inter reliquas* (n. III, IV, V), sive ex parte Religiosorum militantium sive ex parte Superiorum.

Cum talis Sodalis in Religione maneat, tempus militiae videtur computari ad fruendum voce activa et passiva silentibus Constitutionibus[265], non autem, ut patet, pro spatio votorum temporariorum (cf. can. 578 n. 3)[266].

Effectiva adscriptio militiae (prima visitatio — consiglio di leva — arruolamento) et effectiva simul subiectio[267] disciplinae militari (chiamata alle armi) generatim non coincidunt, attamen semper duo requiruntur pro cessatione votorum[268]. Non

---

[264] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 325-333.

[265] Cf. Vermeersch, Periodica X (1922) p. 71 s.; aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 633 n. 633 n. 538.

[266] Cf. n. 115 1. a.

[267] Quando Religiosus definitive e Domo religiosa discedit militare servitium suscepturus.

[268] Com. pro Rel. VII (1926) p. 104-106; Vermeersch-Creusen, o. c. p. 529 n. 730 (680).

autem vota iam cessant, si Religiosus die visitationis habilis renuntiatur, sed quando incipit stipendia mereri.

Cum in praefato decreto dicatur: Vel inhabilis ad militiam absolute et in perpetuum declaratur, — ii, qui ad tempus solummodo inhabiles declarantur aut ad tempus ab effectivo servitio dispensati sunt [269] cum onere subeundi ulteriora examina etsi iterum ac iterum iteranda, manent adhuc servitio militari adstricti ac proinde similiter suis votis temporariis ligati, donec vel effectiva militiae adscriptio vel absoluta declaratio inhabilitatis habetur. Ultimo in casu iam ad professionem perpetuam admitti possunt, si aliae conditiones, imprimis triennium, verificantur.

Larraona [270] putat professionem ad triennium erronee emissam a novitio, cessare quidem effectiva adscriptione et subiectione disciplinae militari, non vero declaratione perpetuae inhabilitatis propter decretum 30 nov. 1919 [271].

Professio ad triennium bona fide emissa non esset invalida, et cessat, uti videtur, etiam a die qua professus inhabilis absolute declaratur [272].

Si quidem per sententiam definitivam militiae adscripti, sed nondum disciplinae subiecti sunt, quia, ex. gr. propter studia perficienda differtur obligatio militandi, tenentur votis suis temporariis.

Religiosus generatim nonnisi post aliquod tempus notitiam de sua inhabilitate absoluta et perpetua obtinet. Vota autem, ut ex propria verborum significatione in textum decreti elucet, ab ipso die in libello apposito cessant. Secundum Goyeneche [273] vota cessant demum a die notitiae acceptae propter inconvenientia cum can. 577 § 2.

Qui inhabilis declaratur ad aliqua tantum servitia maioris momenti, habilis vero ad alia minora complenda quidem sub disciplina militari (ex. gr. servitia auxiliaria scilicet assistentia sanitaria, officium coqui, aedis militaris mundities) non est inhabilis absolute, proinde tenetur praescriptis decreti *Inter reliquas*.

Si alumnus deserens Religionem declarationem verbalem fecerit, Superior conficere debet relationem de hac re.

---

[269] Cf. e contrario Matthaeus a Coronata, o. c. p. 751 n. 595 nota 5.

[270] In Com. pro Rel. V (1924) p. 220-223.

[271] Ibi autem quaeritur de professione annuali (cf. infra), cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 751 n. 595 nota 2.

[272] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 120 s.

[273] Cf. Com. pro Rel. XII (1931) p. 254 s. Requiritur ad huiusmodi interpretationem declaratio Sanctae Sedis.

Durante servitio militari vota privata non prohibentur.

Nomine servitii militaris activi non venit ministerium apostolicum praestandum forsitan in sacris Missionibus, loco militiae neque ministerium sacerdotale uti cappellani militares, si non pendeant a militiae ducibus nec in castris commorantur, sed ab auctoritate et directione Praelati castrensis pendeant.

Sed servitium misericordiae corporalis (servizio di sanità), quod in quibusdam regionibus in locum servitii militaris a Clericis et Religiosis postulatur, servitium activum est habendum[274].

Quot valet etiam de illis, qui habiles sunt tantum ad officia auxiliaria, quae de facto per annum exercent in aedibus militaribus commorantes et ducum militarium subiecti disciplinae. Hi non sunt inhabiles absolute uti exigit decretum citatum[275].

Renovatio votorum tempore servitii militaris facta invalida est.

Si Sodalis egressum suum aut Religio dimissionem alumni declararet et postea poenitens regredi vellet, novitiatus iterum fieri deberet, nisi Sancta Sedes dispensationem a can. 542 n. 1 concederet.

Dimissioni definitivae seu absolutae a servitio militari videtur aequiparanda dimissio illimitata (congedo illimitato), qua a servitio militari Religiosus liberatur excepto casu mobilisationis generalis[276].

Ei, qui ex legibus Status civilis, ex. gr. propter infirmitatem, vel officium quoddam a militia exempti sunt, non ligantur per decretum: *Inter reliquas.*

285 c) Textus decreti de Religiosis servitio militari adstrictis *Inter reliquas,* 1 ian. 1911, ita sonat[277]:

Inter reliquas difficultates, quibus premitur Ecclesia Christi nostris temporibus, ea quoque recensenda lex est, qua ad militiam adiguntur etiam iuvenes, qui in religiosis Familiis Deo famulantur.

Nemo sane non videt, quantum detrimenti ex hac infausta lege provenire possit, quum iuvenibus, tum ipsis Sodalitatibus. Dum enim militiae vacant religiosi tirones, facile vitiis maculari possunt, quibus infecti, vel neglectis, quae emiserant, votis, ad saecularia remigrabunt, vel quod longe peius est religiosam repetent Domum cum periculo alios contaminandi.

---

[274] Cf. Fanfani, l. c. p. 277 n. 244; aliter Claeys-Bouuaert-Simenon, o. c. p. 355 n. 654 nota 2.

[275] Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 122 s.

[276] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 753 n. 595.

[277] Vermeersch, Applicatio in Italia decreti *Inter reliquas*, 1 ian. 1911, in: Periodica XVII (1928) p. 148*-150*.

Ad haec igitur praecavenda mala, S. Congregatio Negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, in plenario coetu Emorum Patrum Cardinalium, 26 aug. 1910, ad Vaticanum coadunato, sequentia decrevit:

1. In Ordinibus regularibus, in quibus vota sollemnia emittuntur, iuvenes, quos exemptos esse certo non constet a servitio militari activo, scilicet ab eo servitio, quod ipsi primitus ad militiam vocati ad unum vel plures annos praestare debent [278], admitti nequeunt ad sacros ordines [279] vel ad sollemnem professionem, quousque non peregerint servitium militare, et hoc expleto, saltem [280] per annum, iuxta infra dicenda, in votis simplicibus permanserint, servato quoad Laicos decreto *Sacrosancta Dei Ecclesia*, hac eadem die edito.

2. In Institutis votorum simplicium iuvenes, de quibus in articulo praecedenti, ad vota dumtaxat temporaria admitti poterunt, usque ad tempus militaris servitii: nec illis dum militiae operam dant, professionem renovare liceat. A militari servitio dimissi cum fuerint, professionem iterum, saltem ad annum emittent, antequam professionis perpetuae vinculo se obstringant.

3. Caveant autem iuvenes militiae servientes, ne sanctae vocationis donum amittant ac ea semper modestia et cautela conversentur, quae decet Religiosos viros. Quamobrem a locis et conventiculis suspectis abhorreant, a theatris, choreis aliisque spectaculis publicis abstineant: malorum commercium, lubricas conversationes, res a Religione absonas, viros doctrinas suspectas profitentes, lectiones moribus aut fidei Sanctae Sedis dictatis contrarias ceteraque peccandi pericula evitent; ecclesias, sacramenta, quantum eis liceat, frequentare non omittant; circulos seu coetus catholicos ad animi recreationem et instructionem adeant.

4. Ubicumque eorum statio ponatur, si ibi Domus suae Religionis aut Instituti habeatur, eam frequentent et sub Superioris immediata vigilantia sint. Si vero Domus praedicta non adsit, vel eam commode frequentare nequeant, sacerdotem ab Episcopo designatum adeant, eius consiliis et consuetudine utantur, ut, quando eandem stationem deserere oporteat, testimonium in scriptis de observantia eorum omnium quae in articulo praecedenti praescripta sunt, ab eodem accipere valeant. Quodsi sacerdos ab Episcopo designatus non habeatur, ipsi sibi eligant prudentem sacerdotem, statim indicandum Superioribus suis, qui ab Ordinario de moribus, doctrina et prudentia eiusdem sibi notitias comparabunt. Praeterea, epi-

---

[278] Decretum non tangit eos, qui non primitus, sed extraordinarie, ex. gr. tempore belli ad militiam vocati sunt. Ita etiam Vermeersch-Creusen, Epitome I [6] p. 528 n. 730 (680); Matthaeus a Coronata, Institutiones iur. can. I. p. 750 n. 595; Fanfani, De iure Religiosorum [2] p. 278 n. 244 et Schönsteiner, Grundriss des Ordensrechtes p. 370. Goyeneche e contra dicit: Non plene constat an decretum *Inter reliquas* n. 1 et 2 cum decl. 1 febr. 1912 n. 5 comprehendat Religiosos, qui servitium militare activum praestare adiguntur tantum infra annum. Lex est dubia usque ad decisionem authenticam in Com: pro Rel. XVI (1935) p. 125 s.

[279] Ex citato decreto *Inter reliquas* Regulares votorum simplicium, obligati ad servitium militare activum non sunt impediti, quominus ordines minores recipiant, attamen ex can. 987 n. 5 sunt simpliciter impediti ad quoscumque ordines recipiendos: Qui ad ordinarium militare servitium civili lege adstringuntur antequam illud expleverint.

[280] Proinde etiam per maius tempus, sed non, uti videtur ultra aliud triennium (cf. can. 574 § 2). Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 54 s.; Bastien, Direttorio canonico p. 174; aliter P. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 752 not. 2.

stolarum commercium instituant ac, quantum fieri potest, sedulo persequantur cum suo respectivo Superiore aliove Religioso seu Sodali sui Instituti ad id designato, quem certiorem faciant de suae vitae ratione et conditione, de singulis mutationibus suae stationis et praesertim illi notificent nomen et domicilium illius sacerdotis, cuius consuetudine et directione utuntur, ut supra praescriptum est.

5. Superiores generales aut provinciales etiam locales iuxta uniuscuiusque Instituti morem, per se vel per delegatum Sodalem (qui sacerdotali ordine sit insignitus in clericalibus Institutis), de vita, moribus et conversatione alumnorum, perdurante militari servitio inquirere omnino teneantur, opera praecipue sacerdotis vel sacerdotum, de quibus supra, per secretas epistolas, si opus sit, ut certiores fiant, an ii rectam fidei et morum viam servaverint, cautelas supra praescriptas et divinae vocationi se fideles praebuerint, graviter onerata eorum conscientia.

6. Cum a militari servitio activo definitive dimissi fuerint recto tramite ad suas quisque religiosas Domos remeare teneatur [281], ibique, si certo constet de eorum bona conversatione, ut in articulo praecedenti dictum est, praemissis aliquot diebus sanctae recollectionis [282], qui Institutis votorum simplicium addicti sunt, ad renovandam professionem temporariam admittantur; in Ordinibus vero regularibus inter iuniores, Clericos seu professos, aut saltem in Domo, ubi vigeat, regularis observantia, sub speciali vigilantia et directione Religiosi, pietate et prudentia commendabilis, qui in Institutis clericalibus sacerdos esse debet, collocentur. In eo statu integrum tempus (quod minus anno esse non poterit iuxta dicta in articulis I et II) ad tramitem apostolicarum praescriptionum et propriae religiosae Familiae Constitutionum praemittendum votis sollemnibus vel perpetuis, complere debent, ita tamen, ut computetur quidem tempus in votis simplicibus vel temporariis transactum a prima votorum emissione usque ad discessum a Domo religiosa, servitii militaris causa; non vero quod militiae datum fuit.

7. Eo tempore studiis et regulari observantiae dent operam; Superiores autem immediati ac Sodales iuniorum directioni praepositi eos diligentissime considerent, eorum mores, vitae fervorem, placita, doctrinas, perseverandi studium perscrutentur, ut de eis ante ultimam professionem maioribus Superioribus rationem sub fide iuramenti reddere valeant.

8. Si qui, perdurante militari servitio vel eo finito, antequam ad professionem sollemnem, aut perpetuam admittantur, dubia perseverantiae signa dederint, vel praescriptis cautelis militiae tempore non obtemperaverint, aut a morum vel fidei puritate deflexerint, a Superiore generali de consensu suorum Consiliariorum seu Definitorum dimittantur, eorumque vota ipso dimissionis actu soluta habeantur. Quodsi ipsi iuvenes a votorum vinculo se relaxari desiderent aut sponte petant, facultas fit Superioribus praedictis, tamquam Apostolicae Sedis Delegatis, vota solvendi, si agatur de Institutis clericalibus, si vero res sit de Institutis laicorum, vota soluta censeantur per litteras Superiorum, quibus licentia eis fit ad saeculum redeundi.

9. Hisce praescriptis teneantur etiam ecclesiasticae Societates, quae, licet non utantur votis, neque sollemnibus neque simplicibus,

---

[281] De licentia Superiorum commoratio per paucos dies apud parentes non videtur prohibita. Superiores iusta de causa concedere hoc valent pariter ac aliis Religiosis. Cf. Goyeneche in: pro Rel. XI (1930) p. 82 s.

[282] Quod tamen non praescribitur ad valorem professionis. Cf. etiam Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 305 s.

habent tamen simplices promissiones, quibus earum alumni ipsis Societatibus adstringuntur.

10. Si quid novi in hoc decreto non praevisum, vel si quid dubii in ipsius intelligentia occurrerit, ad hanc S. Congregationem in singulis casibus recurratur.

Quae omnia Pius X rata habuit et confirmavit, 27 aug. 1910. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

d) Edito decreto *Inter reliquas*, respiciente servitium militare a viris Religiosis praestandum, nonnulla exorta sunt dubia, quorum solutio expetita erat a S. Congregatione de Religiosis. Responsio data erat 24 nov. 1911, publicata 1 febr. 1912:

1. Utrum vota perpetua emissa ante promulgationem decreti *Inter reliquas* cessent ipso facto, quando servitium militare activum assumitur.

Resp.: Negative.

2. Utrum vota temporaria item cessent ipso facto, quando idem servitium assumitur.

Resp.: Negative per se, seu vota non cessare ipso facto, initio servitii militaris; posse tamen Religiosos petere votorum dispensationem a prima die militaris servitii, iuxta art. VIII. decreti *Inter reliquas*, si perseverare non intendant; si perseverare intendant, in nullo casu novam professionem emittere posse, nisi expleto servitio militari, etiam si tempus professionis durante servitio militari exspiraverit.

3. Utrum valida sit professio sollemnis in Ordinibus, et perpetua in Institutis votorum simplicium, emissa in bona fide ab eo qui falso existimavit se a servitio militari exemptum esse.

Resp.: Negative.

4. Utrum valida sit professio sollemnis in Ordinibus, et perpetua in Institutis votorum simplicium, emissa antequam completus fuerit annus a die expleti servitii militaris activi.

Resp.: Negative.

5. Utrum integer annus defluere debeat, antequam ad professionem sollemnem vel perpetuam admittatur ille qui per tres tantum menses servitio militari activo addictus fuit.

Resp.: Negative, sed necessarium esse et sufficere in casu trimestre, vel spatium temporis brevius anno, correspondens tempori in servitio militaris transacto [283].

6. Utrum ad professionem sollemnem vel perpetuam, admitti possint ii Religiosi qui, servitio militari activo subiecti, firmum tamen habent et manifestant animum sese exteris Missionibus addicendi, in eisque permanendi usque ad tempus a lege civili statutum ad perpetuam exemptionem a servitio militari adipiscendam, ut, verbi gratia, in Italia est tricesimus secundus aetatis annus.

Resp.: Negative per se; concedit tamen S. Congregatio ut ultimo studiorum curriculi anno liceat iuvenes ad sacras Missiones intra annum profecturos, ad sollemnem, seu respective ad perpetuam professionem admittere, et ad sacros ordines promoveri, emisso prius ex parte candidati iuramento de servitio Missionibus praestando usque ad tempus praefinitum

[283] Ex hac decisione potius concluditur eos, qui servitium militare infra annum praestant subesse praeceptis decreti *Inter reliquas*. Cum autem alii auctores (Vermeersch-Creusen, Epit. [6] p. 528 n. 730, Schoenstein-er, Grundriss p. 370; Fanfani, De iure Relig. ed. [2] p. 278; Larraona in: Com. pro Rel. XVI [1935] p. 125) aliter sentiant, practice res saltem ad valorem non obligat usque ad decisionem authenticam. Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 752 n. 595.

a lege civili ad exemptionem obtinendam, et onerata Superiorum conscientia de eiusdem exsecutione.

Pius X, 6 dec. 1911, has responsiones approbavit et confirmavit. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Annus et menses, qui ad valorem professionis perpetuae expleto servitio militari praescribuntur, computandi sunt a die, quo professio de facto renovata est, non a die ingressus in Domum religiosam.

286 e) Aliud dubium de declaratione ratione decreti *Inter reliquas* data, sub die 15 iulii 1919, **S. Congregationi de Religiosis**, propositum et solutum est.

Utrum in Congregationibus seu Institutis religiosis, in quibus ex Constitutionum praescripto post novitiatum vota annualia emittuntur alumni servitio militari adstricti, absoluto novitiatu admitti valeant ad professiones annuales.

Resp.: Affirmative, ita tamen ut vota annualia cessent, si Religiosi ad servitium militare vocentur, et eo die quo militiae effective adscripti et disciplinae militari subiecti evadant.

Benedictus XV, 30 nov. 1919, resolutionem approbavit et publici iuris fieri mandavit [284].

Qui ergo vota annualia emittunt, non tenentur adhibere formulam: Usque ad tempus servitii militaris.

287 Notetur hic differentiam inter decretum, 15 iulii 1919 et 30 nov. 1919, in hoc inveniri, quod e decreto, 15 iulii 1919, ii, qui emiserunt vota temporaria valitura usque ad servitium militare ab iis votis solvuntur, etiam per declarationem absolutae et perpetuae inhabilitatis, e contraria e decreto, 30 nov. 1919, ii, qui ad annualem professionem admissi sunt, non liberantur per talem declarationem inhabilitatis, cum tempus determinatum habeant [285].

Praefatae regulae de cessatione votorum extendendae sunt etiam ad vota eorum, qui prius emiserant professionem nedum temporariam, idest ad terminum certum, verum etiam ad professionem ex parte voventium perpetuam sive in Ordine sive in Congregatione, etsi ante Codicis promulgationem. Nunc enim post editas declarationes effectus iuridici ibidem nominati valent.

Si autem agatur de votis eorum, qui ante 15 iulii 1919 vota annualia emiserunt, non fit solutio eorum per declarationem inhabilitatis [286].

f) In casu, quo quis ad servitium militare adstringatur, emissa iam professione, distingui debet: Si professio sit tempo-

---

[284] A. A. S. XII (1920) p. 73.
[285] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 329.
[286] Maroto, l. c.

raria, Superioris generalis de consensu suorum Consiliorum seu Definitorum dispensationem super votis petitam concedere valet. Cf. decretum *Inter reliquas* n. 8 et declaratio 1 febr. 1912 ad 2; cf. etiam de votis annualibus declaratio S. Congregationis de Religiosis, die 15 iulii resp. 30 nov. 1919. Si vota perpetua sint, Sancta Sedes dumtaxat dispensationem concedere potest [287].

g) **S. Congregatio de Religiosis,** 20 iun. 1922, concessit re- 288
scriptum de professione Religiosorum, qui ad militare servitium in Belgio sub peculiaribus conditionibus adstringuntur [288].

Ssmus D. N. Pius Div. Prov. Pp. XI, mature consideratis iis quae ab Emo D. D. Card. Archiepiscopo Mechliniensi exposita sunt circa conditiones, quibus in Belgio fruuntur Religiosi pro servitio militari praestando, precibus eiusdem obsecundans, concedit, ut omnes Religiosi, natione Belgae, perdurante servitio militari, votis temporariis ad normam can. 574 et suarum Constitutionum ligati maneant eaque renovare valeant; exclusa omnino emissione votorum perpetuorum aut sollemnium, et quousque conditiones illae favorabiles, quibus in praesenti fruuntur, de iure et de facto perduraverint.

Derogando quoad hoc tam decreto *Inter reliquas,* quam declarationi S. Congregationis, 15 iul. 1919, ceterisque quibuscumque minime obstantibus. Cum dicatur: *quoad hoc,* sequitur cetera decreti *Inter reliquas* remanere, praesertim circa praescriptum non emittendi professionem perpetuam, nisi elapso integro tempore octo mensium post expletum militare servitium [289].

h) De professione sollemni aut perpetua Religiosorum italorum onere servitii militaris adstrictorum. Quaeritur: Utrum in Italia professi votorum simplicium temporariorum, studio sacrae theologiae addicti atque onere servitii militaris civiliter adstricti, attentis dispositionibus in ipsorum favorem a Gubernio sub die 17 martii 1924 latis, valeant, expleto temporaneae professionis tempore praescripto, absque Apostolico indulto ad professionem votorum sollemnium vel perpetuorum validi admitti?

Resp.: Negative, quia lex civilis non concedit exemptionem a servitio militari, sed retardationem, proinde candidati subiecti remanent militiae [290]. Professio sollemnis emissa sine necessario rescripto Sanctae Sedis est nulla.

Iuvenes qui in Germania obligantur generi servitii laboris ad annum vel sex menses in castris quae dicuntur: Arbeitslager, sunt sub disciplina militari, etsi loco armorum exercitio

---

[287] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 750 n. 595.

[288] Apud Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 85; cf. l. c. X (1922) p. (39); in A. A. S. rescriptum non erat publicatum. Janssens, Une réponse récente du Saint-Siège sur le service militaire des Religieux Belges in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 65-67); Nouvelle Revue théologique t. 49 p. 443 ss.

[289] Cf. supra n. 285, 5.

[290] Cf. D'Ambrosio O. M. Conv. in: Apollinaris I (1928) p. 72-73; cf. Analecta Ord. Cap. 1929 p. 177.

vacant diversis laboribus. Agitur de vera, nova forma servitii militaris, proinde Decretum *Inter reliquas* et declaratio *Cum in Codice* applicanda sunt [291]. S. Congregatio de Religiosis, die 15 martii 1937, expresse declaravit Episcopo Limburgensi: Circa servitium laboris publici: Arbeisdienst vocatum, applicentur normae decreti *Inter reliquas,* die 1 ian. 1911 [292].

Milites de quota sub praeceptis decreti *Inter reliquas* non cadunt. Aliqui enim obtinent ne studia interrumpant per solutionem cuiusdam summae conditionem militum, qui dicuntur de quota: hi per sex tantum menses servitium restrictum faciunt hoc modo nempe, recipiunt in castris instructionem militarem cum praxi quorundam exercitiorum per aliquas horas neque singulis diebus imo neque tenentur in castris commorari, sed possunt in domibus privatis vel religiosis degere. Disciplinam religiosam observant et studia complent [293].

---

[291] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 247-249.
[292] Cf. Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 78 s.
[293] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 122-126.

PARS NONA

DE RATIONE STUDIORUM IN RELIGIONIBUS CLERICALIBUS

(can. 587-591)[1]

1. **Historia.** Pro studiis in variis Religionibus normae generales ante Codicis promulgationem non habebantur[2] praeter singula statuta quorundam Romanorum Pontificum. Alexander IV per suam const. *Licet olim,* 27 iunii 1257[3], vindicavit libertatem Religiosorum peragendi studia superiora in Universitatibus. Clemens V (1305-1311)[4] statuit, ut ipsis Monachis proficiendi in scientia via opportuna non desit, in singulis ipsorum Monasteriis idoneus teneatur magister, qui eos in primitivis scientiis instruat diligenter[5]. Benedictus XII (1334-1342) amplificavit hoc per const. suam *Summi magistri,* 1336. Concilium Triden-

---

[1] Agitur de formatione clericali per clericalia studia — De studiorum ratione et examinibus Clericorum cf. motu proprio *Sacrosancta,* 16 iulii 1905, pro Roma; litteras circulares S. C. EE. et RR., 10 maii 1907, pro Italia; motu proprio *Doctoris Angelici,* 29 iunii 1914, de studiis S. Thomae; epistola apost. de Seminariis et de studiis Clericorum a Pio XI (A. A. S. XIV [1922] p. 440 ss.). — Cf. Oesterle O. S. B., De ratione studiorum in Religionibus clericalibus in Com. pro Rel. V (1924) p. 444-460; VI (1925) p. 34-42; 141-147; 191-202; Schweiger, De novo Concordato in Bavaria quoad studia Religiosorum, in Com. pro Rel. VI (1925) p. 209-223. Cf. Litterae encyclicae a P. Iosepho Antonio a Persiceto, Ministro generali Fr. M. Cap. 18 iunii 1924; 17 sept. 1924. B. Kurtscheid O. F. M., De studio iuris canonici in Ordine Fratrum Minorum saec. XIII, in: Antonianum II (1927) p. 157-202.

[2] Fuerunt, qui dicerent studium alienum fore a statu religioso, ita Gulielmus a Sto. Amore, in: Tractatus brevis de periculis novissimorum temporum ex scripturis sumptus. — Pro Mendicantibus strenue dimicaverunt: S. Thomas in his tribus praesertim opusculis: Contra impugnatores Religionum; De perfectione vitae spiritualis; Contra pestiferam doctrinam retrahentium homines a Religionis ingressu; S. Bonaventura his quatuor: Quaestio de paupertate; Quare Fratres Minores praedicant et confessiones audiunt; Epistola de tribus quaestionibus ad Magistrum innominatum; Apologia pauperum; cf. etiam S. Bonaventura, De reductione artium ad Theologiam; Mabillon O. S. B., Tractatus de studiis monasticis[2]. Venetiis 1759. Cap. VIII.

[3] Bull. Pont. tom. III 649 s. Aug. Taur. 1858.

[4] C. I § 8, III, 10 in Clem.

[5] Cf. De singulis Religionibus Heimbucher, o. c. 3 edit.

tinum[6] lectionem Sacrae Scripturae in Conventibus praescripsit, Clemens VIII (1592-1605) in sua const. *Nullus omnino,* 25 iulii 1599, hoc iterum inculcavit. Regulae[7] et Constitutiones singularum Religionum rem accuratius statuerunt. Leo XIII per decretum S. Congregationis Episcoporum et Regularium *Auctis admodum*, 4 nov. 1892[8], art. VI disposuit, ut professi a votis sollemnibus et simplicibus, non prius ab Episcopis residentialibus ad sacros ordines admitti possent, quam professi pro receptione subdiaconatus saltem unum annum, pro receptione diaconatus saltem duos et pro receptione sacerdotii saltem tres annos sacrae theologiae incubuissent[9]. In litteris testimonialibus quae afferri debuerant, id affirmare oportuit. Pius X autem per S. Congregatonem de Religiosis in declarationibus, 7 sept. 1909 et 31 maii 1910[10], determinata praecepta magis fixa et interpretationes art. VI decreti *Auctis admodum* dabat[11].

290 2. Pius X in motu proprio *Praeclara,* 24 iunii 1914, dicit: Etenim nunc maxime cum errores perniciosissimi e falsis scholis profecti late in mentes hominum irrepserunt, viros Religiosos sacrarum rerum scientia bene instructos esse oportet, ut et studium perfectionis christianae firmo nitatur fundamento et ipsi ceteris possint in via virtutis magistros se praebere ac duces[12]. Fere idem inculcat Pius XI in sua celeberrima epist. apost. *Unigenitus,* 19 mart. 1924[13].

Quam quidem rerum sacrarum cognitionem cum necesse sit Ecclesiae administros et maximi facere et penitus percipere, id ipsum est hortationis huius Nostrae caput, ut Sodales religiosos, sacerdotio vel iam potitos vel posthac initiandos, ad disciplinas sacras assidue excolendas excitemus, quas nisi calleant, vocationis suae munia perfecte absoluteque implere non poterunt. Cum enim iis, qui se Deo consecraverint, aut unum aut certe praecipuum propositum sit orare Deum et divina contemplari aut meditari, qui igitur gravissimo eiusmodi fungantur officio, nisi fidei doctrinam plane cognitam habeant atque perspectam? Quod velimus eos in primis attendere, qui umbratilem in caelestium rerum contemplatione vitam degunt; errant enim, si putant, theologicis studiis aut ante neglectis aut postea depositis, posse se, copiosa illa destitutos, quae e doctrinis sacris hauritur, Dei mysteriorumque fidei cognitione, facile in excelsis versari atque ad interiorem cum Deo coniunctionem afferri atque evehi. Ad ceteros autem quod attinet, sive ii docent, sive contionantur, sive animis expiandis pro tribunali poenitentiae sedent, sive in sacras

---

[6] Sess. V.

[7] Cf. c. 48 Regulae S. Benedicti.

[8] Cf. infra n. 294.

[9] A. S. S. XXV (1992, 93) p. 312.

[10] Cf. infra n. 294.

[11] A. A. S. I (1909) p. 701-704; II (1910) p. 449.

[12] A. A. S. VI (1914) p. 333. De viris qui in Religione scientia et eruditione excelluerunt, cf. Heimbucher, Die Orden und Congregationen[3] 1933 tom. I.

[13] A. A. S. XVI (1924) p. 133; cf. etiam litt. apost. Pii IX *Ubi primum,* 17 iunii 1847 (Bizzarri, Collectanea 868).

expeditiones dimittuntur, sive cum populo in cotidiana vitae consuetudine sermocinantur, nonne multiplex ista ministerii sacri exercitatio eo plus habitura est roboris atque efficacitatis, qua maiore eruditionis summa niteant ac polleant? Divinarum ceteroqui scientiam rerum, eandemque interiorem et copiosam, sacerdoti tenendam esse, Paraclitus Spiritus per Prophetam edixit: Labia sacerdotis custodient scientiam [14]. Quo enim pacto solida is doctrina careat, e cuius ore, cum sit Domini scientiarum [15] legatus novi Foederis administer et doctor, sal terrae [16] et lux mundi [17] verba salutis christianus populus praestolatur? Sibi igitur metuant quotquot ad ministeria sacra rudes imperitique accedunt, neque enim impune eorum feret inscientiam Dominus, illud terribilem in modum minitatus: Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi [18]. Iam vero, si unquam alias oportuit sacerdotem non esse indoctum, at multo plus per haec tempora oportet, cum ad vitae usum cognitio rerum ac scientia tanti refert tamque arcte pertinet ut homines, vel qui minus sapiunt — quemadmodum contingere paene in universum solet, — quidquid agunt, se scientiae nomine agere dictitent.

3. **Principia canonica.** Ecclesiae est ius proprium et exclusivum eos instituendi qui ecclesiasticis ministeriis sese devovere cupiunt (can. 1352).

Ecclesiae est ius scholas cuiusvis disciplinae non solum elementarias, sed etiam medias et superiores condendi (can. 1375).

Codex specialem titulum de ratione studiorum in Religionibus clericalibus exhibet (cf. can. 587-591); praeterea utiliter etiam ii canones, qui de studiis in Seminariis agunt, conferantur (cf. can. 1352-1371).

CAPUT I

De Domibus studiorum [19]

291

1. Quaelibet clericalis Religio habeat studiorum sedes a Capitulo generali vel a Superioribus approbatas, firmo praescripto can. 554 § 3 [20] (can. 587 § 1) [21].

Cum Codex dicat: habeat, insinuatur, quod generatim fieri debet; exceptio in casu extraordinario accidere potest.

Dicitur: Quaelibet clericalis Religio, ideoque etiam iuris

---

[14] Mal. II, 7.
[15] I Reg. II, 3.
[16] Matth. V, 13.
[17] Ibid. 14.
[18] Os. IV, 6.
[19] Cf. Const. *Deus scientiarum Dominus* Pii XI, diei 24 maii 1931, tit. V nn. 1, 2 art. 47, 48, 49.
[20] Cf. supra n. 235, 2 et infra n. 292.
[21] Cf. can. 1354. Unaquaeque Dioecesis habeat Seminarium pro Clericis.

dioecesani. Societates virorum in communi viventium non tenentur hoc canone (cf. can. 678).

In canone praelaudato de Religione dumtaxat dicitur. At ex § 3 eruitur, quod etiam quaelibet Provincia propriam habeat studiorum sedem.

Sedes studiorum significat hic eas scholas superiores, quae inserviunt praeparationi Religiosorum Religionis clericalis ad suscipiendos ordines.

Monasteria sui iuris, quae ad Congregationem monasticam non pertinent, possunt uti facultate in § 3 huius canonis concessa, nisi studia propria in Domo praeferunt.

Erectio sedis studiorum pertinet exclusive ad Religionem absque interventu Ordinarii loci, cum agatur de interno regimine (cf. can. 497 § 4).

Domus religiosa, etsi exempta, si solis eleemosynis vivat aut in ea Collegium discentium vel docentium ad commune Ecclesiae bonum promovendum actu habeatur, immunis est a tributo pro Seminario solvendo (cf. can: 1356 § 1).

In studiorum Domo vigeat perfecta vita communis[22]: secus studentes ad ordines promoveri nequeunt (can. 587 § 2). Vita communis igitur est conditio a iure requisita, ut studentes ad ordines promoveantur.

Ius commune non praescribit, ut Religiosi studentes habitent in loco separato ab ea parte Domus, in qua degunt alii Religiosi uti de novitiis valet (cf. can. 564 §§ 1-2), at si Domus studiorum sit in loco, ubi novitiatus exsistit, novitiatus debet esse segregatus ab illa parte Domus.

2. Si Religio aut Provincia studiorum Domos rite[23] instructas habere nequeat[24], aut si quas habet, adire, Superiorum iudicio, difficile sit[25], Religiosi alumni mittantur vel ad recte ordinatam studiorum sedem alius Pro-

---

[22] Eo modo, quo Constitutiones praescribunt, cf. supra n. 35 et infra n. 337.

[23] Cf. can. 976, 1365, 1366.

[24] Ex. gr., si desint professores aut si numerus alumnorum nimis parvus sit. Non autem obligantur Superiores cum gravi incommodo professores alterius Religionis subsidio vocare.

[25] Ex. gr., si Domus studiorum extra Provinciam esset; secundum Vermeersch-Creusen, o. c. p. 537 n. 770 (688); Chelodi, o. c. p. 428 n. 275 rationes non taxative hic enumerantur, ideoque alumni etiam ex alia ratione hucusque iam probata alibi mitti possunt, si Superiores hoc utilius putent, ex. gr. causa adeundi magistrum specialis nominis, addiscendi utilem linguam, peragendi studia specialia.

vinciae aut Religionis, vel ad scholas Seminarii episcopalis, vel ad publicum catholicum athenaeum (can. 587 § 3).

Nomine catholici athenaei intelliguntur Universitates vel Facultates a Sancta Sede institutae ad normam can. 1376.

Superiores subditis suis permittere possunt, ut ultra sex menses studiorum causa extra Domum propriae Religionis degant (cf. can. 606 § 2)[26]. Si autem ex aliis causis extra Domum propriae Religionis ultra id tempus degere volunt, semper Apostolicae Sedis venia requiritur.

Religiosis, qui studiorum causa longe a propria Domo mittuntur, non licet in privatis Domibus habitare, sed opus est, ut in aliquam suae Religionis Domum se recipiant, vel, si id fieri non possit, apud religiosum aliquod Institutum virorum[27], vel Seminarium aliamve piam Domum, cui sacri ordinis viri praesint, quaeque ab ecclesiastica auctoritate approbata sit (can. 587 § 4), etsi erectio Domus religiosae non habeatur.

Si non longe a propria Domo distent, canon non urget, quia sub vigilantia Superioris vivunt.

Quod ad talem approbationem ecclesiasticam huius Seminarii vel piae Domus attinet, Vermeersch-Creusen[28] tenent agi de approbatione pro susceptione hospitali Religiosorum[29]; expressa autem licentia non requiri, satis esse, ut auctoritas ecclesiastica talem usum tacite admittat. Prout casus fert, etiam Domus paroecialis huic fini servire potest, si vita communis ibidem vigeat (cf. can. 134) aut alia Domus aptior non habeatur.

Religio, quae nullam domum in Dioecesi habet, non potest ita conducere domum absque permissione Ordinarii loci, ut ibi Religiosi commorentur, quae frequentant Universitatem[30].

Ordinarius loci posset utique etiam dare licentiam ad hoc ut conducatur Domus, ubi Religiosi vel Religiosae, quae studiis vacant, commorantur; ageretur in casu de vero hospitio (cf. can. 497 § 3)[31].

---

[26] Cf. infra n. 364.

[27] Ideoque non in Domum Sororum.

[28] O. c. p. 438 s. n. 688.

[29] Cf. can. 1489.

[30] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 313 s.; cf. can. 606 § 2.

[31] Cf. supra n. 42 g), n. 86; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 313-315.

3. Rector studiorum dirigit eruditionem scientificam. Pro disciplina religiosa habetur Praefectus seu Magister spiritus.

CAPUT II

292 **De regimine Domus studiorum**

1. **Cura spiritualis.** Toto studiorum curriculo Religiosi committantur speciali curae Praefecti seu Magistri spiritus qui eorum animos ad vitam religiosam informet opportunis monitis, instructionibus atque exhortationibus (can. 588 § 1).

De praeceptis saltem ex potestate dominativa emanantibus hic non dicitur. Ex iure speciali sive ex Constitutionibus sive ex delegatione Superiorum Praefectus seu Magister spiritus autem ampliorem potestatem quam in can. 588 § 1 enuntiatam habere potest.

2. Praefectus vel Magister spiritus [32] iis qualitatibus praeditus sit oportet quae in Magistro novitiorum requiruntur ad normam can. 559 §§ 2-3 (can. 588 § 2).

Cum can. 588 § 2 expresse mentionem faciat de can. 559 § 2, ubi de Socio Magistri novitiorum dicitur, non autem de can. 559 § 1, requiritur saltem quod ad aetatem attinet huius Praefecti, ut sit annos natus saltem triginta, quinque saltem ab annis a prima professione professus [33].

Goyeneche [34], Fanfani [35] putant agi de errore typographico. Loco can. 559 §§ 2-3 legi debet can. 559 §§ 1 et 3. At mendosa citatio non est praesumenda [36] ideoque, nisi aliud authentice declaretur, sententiam mitiorem supra relatam tenemus. Ii aucto-

---

[32] Director spiritualis. J. B. Raus C. SS. R., Von den Eigenschaften eines Präfekten der Ordenskleriker oder « Magister Spiritus », in : Theol.-prakt. Quartalschr. 81 (1928) p. 591-599.

[33] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 538 n. 741 (689); cf. e contrario Goyeneche in : Com. pro Rel. I (1920) p. 140-144, ubi putat adesse errorem typographicum alteri sententiae omnem vel tamen tenuem probabilitatem non negant ob reverentiam contextui debitam, licet credat verum errorem materialem evidenter ibi exsistere; cf. etiam Chelodi, o. c. p. 459 n. 275; Prümmer, o. c. p. 288 q. 220.

[34] In Com. pro Rel. I (1920) p. 140-144; IX (1928) p. 117 s.

[35] O. c. p. 310 n. 276 nota 1.

[36] Imprimis post ipsam correctionem officialiter factam et publicatam, cf. A. A. S. IX (1917) p. 526.

res, qui requirunt easdem qualitates ac in Magistro novitiorum, hoc arguunt ex significatione verbi: *oportet*. Non immerito autem Matthaeus a Coronata[37] dicit: Hoc intendisse videtur canon, in Praefecto spiritus requiri utique qualitates Magistri, at minore exigentia et necessitate sicut verificatur in Magistri socio.

Nihil impedit ex iure communi, quominus hic Praefectus confessarius ordinarius alumnorum sit[38]. Larraona[39] dicit: Quando vero ex iure particulari Praefectus spiritus simul curat de regimine externo potius Superiori religioso aequiparandus videtur, etsi ceterum stricte ipsum non teneat canon 518 § 2. Immo Goyeneche[40], Matthaeus a Coronata[41] putant, si Praefectus seu Magister spiritus studentes regit eodem fere modo ac novitios, prohibitionem can. 891 de confessionibus audiendis ex parte Magistri novitiorum extendendam esse (cf. can. 20) ad Praefectum seu Magistrum spiritus.

Sane inter munus Magistri novitiorum et Praefecti spiritus quaedam paritas habetur in iure[42]. Ubi autem eadem est ratio, eadem debet esse iuris dispositio. Et mens legislatoris est, ut, qui regimen habet externum, non retineat forum sacramentale.

Attamen cum legislator nihil expresse de hac re statuerit, etsi potuit et libertas non necessario limitari debeat, nisi hoc constet, et cum insuper externa gubernatio ex parte Praefecti spiritus magis in dependentia a Superiore exerceatur, non urget prohibitio in can. 518 § 2 aut in can. 891 pro Praefecto spiritus. Debet autem ab omnibus officiis oneribusque vacare, quae alumnorum curam et regimen impedire valeant (cf. can. 588 § 2, 559 § 3).

Quod ad confessarios in Domibus studiorum Religionis clericalis attinet, eaedem valent praescriptiones iuris ac pro aliis Domibus Religionis clericalis. Plures pro Sodalium numero confessarii legitime approbati deputentur (cf. can. 518 § 1).

Confessarius ordinarius vel extraordinarius uti pro novitiis (cf. can. 566)[43] et pro Religiosis mulieribus praescribitur, a iure communi non requiritur, saepe autem Constitutiones singularum Religionum de iis pressius rem decernunt.

---

[37] O. c. p. 756 nota 1.
[38] Vermeersch-Creusen, l. c.
[39] In Com. pro Rel. I (1920) p. 53 not. 6.
[40] In Com. pro Rel. VII (1926) p. 183 s.; IX (1928) p. 38.
[41] O. c. p. 756 n. 597.
[42] Cf. Decretum Clementis VIII. 19 martii 1603 n. 29 apud Vermeersch, Monumenta II p. 313 ss.; cf. can. 581 § 1, 559 § 2 et § 3.
[43] Cf. etiam can. 1361.

Praescripta can. 566 de confessionibus novitiorum non sunt extendenda ad studentes, cum paritas conditionis non habeatur, potius Codex in can. 588 § 3 normas communes can. 595 applicandas iniungit[44].

Etsi can. 530 § 1 de manifestatione conscientiae directe non valeat pro Praefectis et Magistris spiritus, optime autem eis applicatur[45].

3. Superiores in studiorum Domo ne collocent, nisi Religiosos qui sint ad exemplum regularis observantiae studio (cf. can. 554 § 3, 587 § 1); sedulo invigilent Superiores, ut ea quae can. 595[46] pro omnibus Religiosis praescribuntur[47], in studiorum Domo perfectissime observentur (can. 588 § 3).

Tempus studiorum Ecclesia putat quasi alterum tirocinium, in quo Religiosi non tantum in scientia, sed et in virtutibus vitae religiosae proficiant[48].

Quapropter Superiores invigilent, ut in Domo studiorum perfecte ea observentur, quae spectant ad exercitia spiritualia annualia, auditionem Sacri, orationem mentalem, hebdomadariam poenitentiae sacramenti frequentationem, quotidianam communionem (cf. can. 595 et can. 589 § 2).

Cum Codex dicat: Quando agitur de alumno ad ordines admittendo vel e Seminario expellendo, nunquam confessariorum votum exquiratur (can. 1361 § 3), haec praescriptio etiam pro similibus casibus in Domo studiorum Religionis clericalis servire potest et debet. Pro Praefecto spiritus, can. 1369, congrua congruis referendo, tanquam norma servire potest ideoque ipse Praefectus et alii omnes moderatores sub eius auctoritate curent, ut alumni statuta a Superioribus Religionis probata studiorumque rationem adamussim servent ac spiritu vero ecclesiastico imbuantur (cf. can. 1369 § 1). Saepius eis verae et christianae urbanitatis leges tradant, eosque exemplo suo ad illas colendas excitent; hortentur praetera ut praecepta hygienica, vestium et corporis munditiam et quandam in conversando comitatem cum modestia et gravitate coniunctam, iugiter servent (can. 1369 § 2).

De professoribus seu magistris notetur hic in can.

---

[44] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 38.
[45] Cf. supra n. 183.
[46] Cf. Part. X cap. III n. 2: Exercitia pietatis.
[47] Exercitia spiritualia, receptio sacramentorum.
[48] Chelodi, o. c. p. 459 n. 275.

1360: Firmo praescripto can. 891, ad munus Rectoris, Directoris spiritus, Confessariorum et Magistrorum Seminarii eligantur sacerdotes non doctrina tantum, sed etiam virtutibus ac prudentia praestantes, qui verbo et exemplo alumnis prodesse possint.

Curandum ut saltem Sacrae Scripturae, theologiae dogmaticae, theologiae moralis, et historiae ecclesiasticae, totidem habeantur distincti Magistri (can. 1366 § 3).

Ad magisterii munus in disciplinis philosophicis, theologicis et iuridicis, ii, ceteris paribus iudicio Episcopi et deputatorum Seminarii, praeferantur, qui laurea doctorali potiti sint in Universitate studiorum vel Facultate a Sancta Sede recognitis, aut, si agatur de Religiosis, qui simile testimonium a suis Superioribus maioribus habeant (can. 1366 § 1).

4. Obligationes peculiares Magistrorum sunt:

a) Novitatum studium fugiant, adhaerendo fontibus genuinis sententiisque solidis. Quicumque modo quopiam modernismo imbuti sunt, ii nullo habito rei cuiusvis respectu tum a regendi tum a docendi munere arceantur; eo si iam funguntur, removeantur[49].

b) Professores, antequam ineant officium, fidei professionem emittere et iureiurando contra Modernismum se obstringere debent[50].

Can. 1406 § 1 n. 7 et 8 (cf. 2403) obligat professores in Seminariis dumtaxat. Magistri domestici in Religione tenentur ad iuramentum et fidei professionem vi solius Constitutionis *Sacrorum Antistitum*.

CAPUT III

De integritate studiorum 293

1. Tempus studiorum

Religiosi in inferioribus disciplinis rite instructi, in philosophiae studia saltem per biennium et sacrae theologiae saltem per quadriennium, doctrinae D. Thomae inhaerentes ad normam can. 1366 § 2 diligenter incumbant, secundum instructiones Apostolicae Sedis (can. 589 § 1).

---

[49] Motu proprio *Sacrorum Antistitum*, 1 sept. 1910, n. II A. A. S. II (1910) p. 658.

[50] L. c. p. 659.

Instructiones sunt tantummodo eae, quae attingunt studia philosophiae et theologiae.

Biennium amplectitur duos annos academicos et per viginti et unum menses perdurare debet, exceptis igitur tribus mensibus vacationum secundi anni.

Quadriennium complectitur quatuor integros annos academicos et protrahendum est per quadraginta quinque menses integros, computatis vacationibus trium priorum annorum.

Cursus philosophicus et theologicus quomodolibet contrahi vel minui sine expressa Sanctae Sedis licentia non possunt (cf. infra n. 298).

Ad inferiores disciplinas pertinent disciplinae scholae elementaris, mediae, gymnasii (sic dicta studia humaniora)[51].

In Italia studia gymnasialia quinquennio absolvuntur, postea iuvenes ad lyceum pergunt, ubi per tres annos disciplinis philosophicis incumbunt. Ea philosophia, quae in lyceo vel gymnasio docetur, cum biennio philosophiae scholasticae in can. 589 et 1365 praescriptae non confundenda est.

Codex non definit tempus pro studiis inferioribus; quare consuetudines regionum observentur.

Superiores ad mentem Legislatoris procedunt, si saltem illam praeparationem procurant, quam Codex in Seminariis in can. 1364 requirit; immo ab ipso Romano Pontifice Pio XI in epist. apost. *Unigenitus*[52] ad Superiores Religionum directa, recurritur ad hunc canonem 1364, qui sancte, ut ibidem dicitur, servandus est. Proinde recte applicantur normae Codicis quae praescribunt:

In inferioribus Seminarii scholis:

a) Praecipuum locum obtineat religionis disciplina, quae, modo singularum ingenio et aetati accommodato diligentissime explicetur (can. 1364 n. 1).

b) Linguas praesertim latinam et patriam alumni accurate addiscant (can. 1364 n. 2).

c) Ea in ceteris disciplinis institutio tradatur, quae conveniat communi omnium culturae et Statui Clericorum in regione, ubi alumni sacrum ministerium exercere debent (can. 1364 n. 3).

294 Die 7 sept. 1909 **S. Congregatio de Religiosis**[53] varias declarationes de studiis publicavit.

---

[51] H. Jone O. M. Cap., Gymnasialstudien in Ordensgenossenschaften, in: Theol.-prakt. Quartalschr. 80 (1927) p. 777-780.

[52] Diei 19 martii 1924, A. A. S. XVI (1924) p. 133 ss.

[53] A. A. S. I (1909) p. 701-704.

J. Biederlack-M. Führich[54], Jansen[55], Matthaeus a Coronata[56] iudicant has declarationes 1909 ut obligatorias, dum e contrario Vermeersch-Creusen[57], Chelodi[58], Fanfani[59], Larraona[60], Oesterle[61], Pejška[62], Goyeneche[63], potiore iure propriam obligationem, quantum declarationes studia humaniora respiciunt, non agnoscunt, etsi declarationes nihilominus alicuius momenti sunt. Retinent valorem doctrinalem vel directivum. Declarationes continent sequentia:

In articulo sexto decreti *Auctis admodum*, 4 nov. 1892, a Leone XIII[64], inter alia, haec statuuntur: Professi ...

Porro circa genuinum sensum huius articuli varia dubia S. Congregationi de Religiosis exhibita sunt:

a) Utrum Superiores Ordinum vel Institutorum religiosorum praefatas testimoniales litteras licite dare, et Ordinarii seu Episcopi licite acceptare possint, si anni, de quibus agitur, non fuerint completi, seu non vere academici vereque scholares, sed potius abbreviati, non quidem ex incuria, sed quia vel omissae fuerunt vacationes, vel horae lectionibus in schola tradendis multiplicatae, vel alia quacumque de causa.

Resp.: Negative in omnibus; et quaelibet abbreviatio studiorum abusiva omnino habenda est, et penitus illicita est.

b) Utrum studentes, expleto unius, duorum vel trium respective annorum curriculo theologico, possint statim ad subdiaconatum vel diaconatum vel presbyteratum item respective promoveri ideoque inceptis vacationibus, in fine anni scholastici dari solitis, quin circulum duodecim mensium complere teneantur.

Resp.: Affirmative, dummodo tamen complexus trium huiusmodi annorum saltem triginta tres menses integros comprehendant.

Secundum Codicem nunc valet: Firmo praescripto can. 975, subdiaconatus ne conferatur, nisi exeunte tertio cursus theologici anno; diaconatus, nisi incepto quarto anno, presbyteratus, nisi post medietatem eiusdem quarti anni (can. 976 § 2).

c) Utrum iidem studentes triennio theologico rite completo teneantur adhuc per alium annum, seu per quartum annum scholasticum, theologicis studiis in scholis incumbere.

Resp.: Affirmative, ideoque complexus quadrienni theologici, computatis vacationibus seu feriis, quadraginta quinque menses integros comprehendere necesse est.

d) Circa ordinem disciplinarum. Utrum verba eiusdem decreti *Auctis*

---

[54] O. c. n. 102.
[55] O. c. p. 177 2 ed., in 3 ed. *aliter* p. 240.
[56] Saltem implicite, vi clausulae: secundum Instructiones Apostolicae Sedis, in Codice contineri dicit, o. c. p. 756 n. 598.
[57] O. c. p. 439 s. n. 690.
[58] O. c. p. 459 n. 275 not. 3.
[59] O. c. p. 312 n. 277.
[60] In Com. pro Rel. V (1924) p. 102-104.
[61] In Com. pro Rel. VI (1925) p. 308 ss.
[62] O. c. p. 161.
[63] De Religiosis p. 135.
[64] A. S. S. XXV (1892/93) p. 312-315.

admodum: praemisso tamen regulari aliorum studiorum curriculo respiciant tantum philosophica seu lycaealia studia, vel etiam gymnasialia seu humaniorum litterarum [65] immo primariam [66] etiam institutionem.

Resp.: Respiciunt et philosophica seu lycaealia, et humaniorum litterarum seu gymnasialia, et primaria studia. Ideoque haud legalia habenda sunt theologica studia, si alumnus cursum philosophicum seu lycaealem rite non expleverit, neque legalia erunt philosophica seu lycaealia studia, si alumnus humaniorum litterarum seu gymnasiale curriculum minime compleverit; neque valorem habebit humaniorum litterarum seu gymnasiale studium, si alumnus per primariam institutionem rite habitam, minime praeparatus fuerit. Porro ad legitimum transitum de scholis primariis ad gymnasiales, de gymnasialibus ad lycaeales, de lycaealibus ad theologicas, requiritur testimonium de bene superato periculo seu examine, a Moderatoribus respectivarum scholarum in forma authentica obtentum; quod si gravi aliqua de causa haberi nequeat, suppleri potest per speciale examen, coram peritis magistris subeundum ante transitum ad superiorem gradum seu scholam.

e) Utrum studia philosophica seu lycaealia, humaniorum litterarum seu gymnasialia, et primaria necessario ante ingressum in novitiatum ex integro peragi debeant.

Resp.: Negative quoad studia philosophica seu lycaealia; Affirmative quoad primaria et gymnasialia seu humaniorum litterarum. In casibus tamen specialibus, accedentibus gravibus causis, permitti potest, ut ad novitiatum inter Clericos admittatur, qui annum quartum gymnasialem seu humaniorum litterarum rite expleverit, dummodo: α) decimum quintum aetatis annum excessit; β) statim post novitiatum, et antequam ad studium philosophicum seu lycaeale adscendat, integrum curriculum omnium studiorum humaniorum litterarum seu gymnasialium in scholis domesticis vel aliis rite ordinatis compleat; γ) et finale periculum bene superet. Quod si agatur de ingressu in novitiatum anno quarto non expleto, recurrendum ad Sanctam Sedem.

Secundum superius dicta studia gymnasialia peracta pro admissione ad novitiatum vigore iuris communis per se non requiruntur.

f) Circa sanationem defectuum. Utrum praefata studia, non publice in scholis rite ordinatis, sed privatim [67] peracta, valorem habeant legalem, seu qui sufficiat ad licite dandas et licite acceptandas litteras testimoniales ad sacros ordines.

Resp.: Negative. In casibus tamen extraordinariis, qui respiciunt particularem aliquem alumnum tantum, qui diligenter studiis incubuit, et in periculo seu examine idoneus inventus fuerit, recurrendum ad S. Congregationem pro convalidatione, exhibita iurata fide examinatorum, et de tempore transacto in studio privatim peracto et de bene superato periculo; nisi res sit, non de omnibus disciplinis unius anni scholaris, sed de una tantum vel altera disciplina accessoria, gravi de causa a particulari aliquo alumno privatim exculta; tunc enim, praehabita iurata fide

---

[65] Etiam studia media appellata.

[66] Seu elementarem.

[67] Studium privatum quilibet per sex annos facere potest; schola privata supponit magistrum et discipulum, schola publica habetur, si omnia a iure requisita impleantur.

examinatorum, ut supra, convalidatio dari poterit, a Superiore generali, accedente voto deliberativo sui Consilii.

g) Circa integritatem studiorum. Utrum ad valorem legalem studiorum theologicorum, philosophicorum seu lycaealium, et humaniorum litterarum seu gymnasialium sufficit disciplinae principalis seu theologiae, philosophiae et linguae latinae peritia, vel potius requiratur, ut in unaquaque schola tradantur etiam disciplinae accessoriae, iuxta normam in bene ordinatis Seminariis regionis vigentem et saltem in substantialibus servandam.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

h) Circa testimonium de studiis [68]. Utrum et quanam ratione in litteris testimonialibus ad sacros ordines authentice constare debeat de peractis ex integro, tum curriculo seu curriculis theologicis, tum philosophicis seu lycaealibus, et humaniorum litterarum seu gymnasialibus studiis, ut praefatae litterae licite dari possint a Superioribus, et licite acceptari ab Ordinariis seu Episcopis.

Resp.: Superiores in litteris testimonialibus, expressis verbis, sequentia declarare debent et testari α) quoad curriculum theologicum, candidatum a tali anno et mense et die, ad talem usque annum, mensem, diem, et in tali schola studiis theologicis ad sacrum ordinem, ad quem praesentatur, necessariis rite incubuisse, et in finali periculo seu examine idoneum inventum fuisse; β) quoad inferiora studia, eidem curriculo praemittenda esse α) eundem candidatum, rite peractis primariae institutionis studiis, humaniorum litterarum studia in tali schola et per tot annos academicos seu scholares, ex integro explevisse, bene superato finali periculo; β) praefatum candidatum, recte expletis humaniorum litterarum studiis, philosophicum curriculum ex integro in tali schola, et per tot annos academicos seu scholares, complevisse, et finale periculum auspicato superavisse.

Contrariis quibuscumque, etiam speciali mentione dignis, non obstantibus.

Cum nonnulla dubia exorta fuerint circa rectam interpretationem declarationum S. Congregationis de Religiosis, die 7 sept. 1909, quoad articulum VI, decreti *Auctis admodum*, eorum solutio ab hac eadem S. Congregatione data est, 31 maii 1910 [69]:

a) Utrum praedictae declarationes respiciant tantum Domus religiosas studiorum solius Italiae, an etiam, eas ubique terrarum constitutas.

Resp.: Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

b) Utrum eisdem declarationibus sese conformare debeant eae tantum Congregationes religiosae, in quibus emittuntur vota, an etiam illae, quibus alumni ligantur simplici promissione perseverantiae apud Eudistas.

Resp.: Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

c) Utrum, contracto vacationum aucto studiorum conatu, totus theologiae cursus tribus tantum annis comprehendi possit, an potius per quatuor integros annos academicos, scilicet per quadraginta quinque menses integros, computatis vacationibus trium priorum annorum, semper protrahi debeat.

Resp.: Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

---

[68] Cf. can. 995 § 1.

[69] A. A. S. II (1910) p. 449 s.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Die 24 martii 1911, S. Congregatio Consistorialis [70] declaravit requiri, ut expleatur cursus scholasticus ad effectum sacrae ordinationis novem mensium cum examine finali feliciter emisso. — Ideo, si cursus scholasticus mense octobri incipiat, non iam expletus dici potest ad festum Pentecostes seu Ssmae Trinitatis.

295 **2. De interruptione studiorum**

Propositae sunt quaestiones, quae solutae sunt, 8 ian. 1915, approbatae et confirmatae a Benedicto XV eodem die. Publici iuris factae sunt 1 martii 1915 [71].

a) Cum haud raro contingat, ut Religiosi studentes absque ulla ipsorum aut Superiorum culpa per plures menses studia interrumpere cogantur (ex. gr. infirmitatis aut servitii militaris causa), quaeritur, utrum huiusmodi studentes totum annum scholarem sic interruptum seu breviatum repetere teneantur an a Superiore generali accedente voto deliberativo suorum Consiliariorum dispensari possint.

b) Utrum examen seu periculum de quo in responso ad n. VI declarationum S. Congregationis, 7 sept. 1909, sermo est, subiri debeat etiam ab alumnis, qui aliquam disciplinam accessoriam theologiae in scholis non excoluerint; et si affirmative, utrum hoc examen tam ab istis alumnis quam ab aliis subeundum, coincidere possit cum examine in fine anni scholaris subiri solito.

Resp.: ad a) Negative ad primam partem; affirmative ad secundam, dummodo α) interruptio seu compendium studiorum complexive non duraverit ultra tres menses; β) studia omissa scholis privatis suppleta fuerint; γ) et in examine constiterit ex testimonio examinatorum seu doctrinae iudicum, alumnos disciplinas, de quibus in eorum absentia in scholis actum est, prorsus didicisse.

Ad b) Examina, de quibus in responso ad num. VI declarationum S. Congregationis, 7 sept. 1909, agitur, requiri pro qualibet disciplina omissa, sufficere tamen examen ordinarium etiam in fine anni praestitum, quod ex testimonio examinatorum seu doctrinae iudicum constare debet.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Si tantum paucae omissae sunt lectiones, obligatio suppletionis non urget.

Si interruptio ultra tres menses perduret, Sancta Sedes dumtaxat dispensationem de curriculo studiorum concedere po-

[70] A. A. S. III (1911) p. 181.
[71] A. A. S. XII (1915) p. 123 s.

test[72]. Ob quantitatem temporis deperditi aut ob materiam omissam Sancta Sedes exigit absolute anni repetitionem, in aliis casibus suppletio studiorum praescribitur.

Modus supplendi interruptiones fieri potest scholis specialibus aut scholis publicis, etsi anno sequenti, dummodo examen postea peragatur.

Quod ad curriculum annorum studiorum attinet pariter ac pro Religiosis etiam pro alumnis Seminarii praeceptum habetur. Codex enim statuit pro Seminariis: In philosophiam rationalem cum affinibus[73] disciplinis alumni per integrum saltem biennium incumbant (can. 1365 § 1).

Theologia naturalis, quae in schola philosophiae docetur, non efficit, ut aliquis versari dici possit in cursu theologico. Cursus appellatur a principali materia[74].

Cursus theologicus saltem integro quadriennio contineatur, et praeter theologiam dogmaticam et moralem, complecti praesertim debet studium sacrae Scripturae, historiae ecclesiasticae, iuris canonici, liturgiae, sacrae eloquentiae et cantus ecclesiastici[75] (can. 1365 § 2). Habeantur etiam lectiones de theologia pastorali[76] additis practicis exercitationibus praesertim de ratione tradendi pueris aliisve catechismum, audiendi confessiones, visitandi infirmos, assistendi moribundis (can. 1365 § 3).

Disciplina in can. 1365 § 2 memoratis adnumeranda venit hodie etiam missiologia, praeprimis pro Religionibus, qui Missionibus exteris occupati sunt, sed valde omnibus Clericis nova disciplina commendatur, prout clare edocetur in epistola apostolica Benedicti XV *Maximum illud*, 30 nov. 1919[77].

---

[72] Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 217-220 hanc regulam ultra tres menses non stricte obligatoriam putat pro omnibus casibus; cui contradicit et non immerito, uti videtur, Matthaeus a Coronata, o. c. p. 757 s. nota 1.

[73] Cf. Ordinationes S. C. de Sem. et Un. Stud., 12 iunii 1931, art. III (A. A. S. XXIII [1931] p. 271 s.).

[74] Cf. Epistola apost. Pii XI de Seminariis et de studiis Clericorum, A. A. S. XIV (1922) p. 451.

[75] Cf. S. C. de Religiosis, Litterae, diei 18 febr. 1927, de Cantu Gregoriano in Institutis religiosis promovendo, in: Bollettino Ceciliano 1927 p. 40 et in Periodicis de re morali, canonica, liturgica XVI (1927) p. 96, cf. Pii XI Const. *Divini cultus*, 20 dec. 1928, A. A. S. XXI (1929) p. 34 s. n. I, II; cf. etiam Pii X Motu proprio *Inter pastoralis officii*, 22 nov. 1903.

[76] Cf. A. S. S.-XL (1907) p. 341.

[77] A. A. S. XI (1919) p. 440-455. Litterae circulares, 20 maii 1923, S. Cong. de Prop. Fide, A. A. S. XV (1923) p. 369 italice scriptae; in lingua latina apud Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 114-119. Motu proprio Pii XI De Pio Opere a Propagatione Fidei amplificando, 3 maii 1922, A. A. S. XIV (1922) p. 321; 647. S. Cong. de Propag. Fide, 16 april. 1922, Nova relationis quinquennalis formula A. A. S. XIV (1922) p. 287; Epist. apost. *Unigenitus* Pii XI, 19 martii 1924, A. A. S. XVI (1924) p. 135, J. Richter, Evangelische Missionskunde. 2. erweiterte und umgearbeitete Auflage. Band I: Evangelische Missionsgeschichte, Deichert, Leipzig 1927. 294. p. Pia Unio Cleri pro Missionibus spiritualibus favoribus augetur, A. A. S. XI (1919) p. 20. S. Congregatio de Propaganda Fide:

Pius XI, Motu proprio *De disciplinae Biblicae* Magisteriis ordinat: in n. IV: Summi Ordinum regularium Sodalitatumque religiosarum Moderatores id velle Nos sciant, ut quos ex alumnis suis, aut Romae aut alibi sacrarum disciplinarum curriculum agentibus, ad divinarum Litterarum studia aptiores deprehenderint, si non omnes, at saltem eorum aliquem post exactum theologiae cursum, scholas Instituti Biblici frequentare iubeant[78].

Die 5 ian. 1935 approbavit R. P. Pius XI annuens precibus Superioris Coenobii Cryptoferratensis erectionem ad Sancti Basilii, novi Instituti, cui sit nomen: Collegium Missionarium Sancti Basilii Magni pro Oriente, simulque mandavit, ut hac de re decretum per S. C. pro Ecclesia Orientali conficeretur.

Nullus sacrarum Litterarum disciplinae in seminariis tradendae doctor constituatur, qui saltem gradum baccalaurei in Instituto Biblico[79] aut gradus academicos de eadem disciplina consecutus non sit[80].

Curandum ut saltem sacrae Scripturae, theologiae dogmaticae, theologiae moralis et historiae ecclesiasticae, totidem habeantur distincti magistri (can. 1366 § 3)[81].

Statuta generalia Piae Unionis Cleri pro Missionibus revisa ac recognita, approbantur, 14 aprilis 1937, (A. A. S. 29 [1937] p. 435 ss.). Cf. R. Streit O. M. I., Bibliotheca Missionum, vol. I 1916, vol. II 1924. J. Schmidlin, Katholische Missionslehre im Grundriss[2], Münster i. W., Aschendorff 1923, VIII et 448 pp. J. Schmidlin, Einführung in die Missionswissenschaft[2], Münster i. W., Aschendorff; K. Pieper, Zeitschrift für Missionswissenschaft, vol. I-XIV (1924). Akademische Missionsblätter, Organ des Akadem. Missionsbundes, vol. I-XII (1924). C. Boury O. M. I., Directorium theologiam pastoralem complectens ad usum Missionariorum, ed. altera penitus recognita et ad C. I. C. accommodata, Brugis, Desclée-De Brouwer 1921, 454 pp. Almanacco delle Missioni 1924 Milano, Ist. delle Missioni Estere p. 80. F. Ibáñez, O. F. M., Directorium Missionariorum, Editio tertia 1931 Roma. Th. Grentrup S. V. D., Ius missionarium, Steyl 1925, tom. I; G. Vromant C. I. C. M., Ius Missionariorum, Louvain, Museum Lessianum 1929, 436 p.; M. Ledrus, La doctrine missionnaire de S. S. Pie XI in: Nouv. Rev. Théol. (1929) p. 481 ss. Larraona, De iure Missionario in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 103-113. XVII (1936), p. 83-90; p. 362-367. XVIII (1937) p. 175-184. Pugliese S. S., De Missione sui iuris eiusque Praelato in: Com. pro Rel. XVIII (1931) p. 37-44.

[78] A. A. S. XVI (1924) p. 181. Cf. Motu proprio Pii XI, 30 sept. 1928, De Pontificiis Institutis biblico et orientali cum Athenaeo Gregoriano consociandis A. A. S. XX (1928) p. 309-315; cf. etiam Litterae encyclicae Pii XI, die 8 sept. 1928, De studiis rerum orientalium provehendis, A. A. S. XX (1928) p. 277-288.

[79] Cf. Alijarde, Pontificium Institutum Biblicum in: Com. pro Rel. V (1924) p. 277-288.

[80] A. A. S. XVI (1924) p. 180-182.

[81] Cf. Ep. apost. *Unigenitus*, 19 martii 1919, A. A. S. XVI (1929) p. 143.

Non probari ergo potest, si unicus Magister pro omnibus materiis principalibus et affinibus sive in philosophia sive in theologia habetur.

Philosophiae rationalis ac theologiae studia et alumnorum in his disciplinis institutionem professores omnino pertractent ad angelici Doctoris rationem, doctrinam et principia, eaque 296
sancte teneant (can. 1366 § 1, cf. can. 589 § 1).

Ratio designat hic methodum, quae debet esse scholastica; doctrina indicat ipsas sententias seu theses S. Doctoris; principia significant hic theses fundamentales eiusdem Doctoris. Non requiritur, ut singulae theses doceantur, quaedam sunt communiter deserta, numquam autem a principiis recedendum est[82].

Scholasticam enim disciplinam angelicamque Thomae sapientiam, quam Decessores Nostri, ait Pius XI in epist. apost. *Unigenitus*, 19 martii 1919[83], nullo non tempore amplissimis honestarunt laudibus, num quis ignorat, ut ad revelatas veritates illustrandas, sic ad errores cuiusvis aetatis mirifice refutandos, natam aptam esse? ... Quantopere autem intersit alumnos vestros ab scholastica ratione nullo pacto abscedere, vel ex eo apparet, quod, cum philosophiam inter et revelationem arctissima cognatio intercedat, utrasque Scholastici ipsi tam mira concordia composuerunt et coagmentarunt, ut altera alteri lucem afferret maximumque adiumentum.

Pius X statuit pro Italia et insulis adiacentibus in motu proprio, 28 iunii 1914: In Universitatibus, magnis Lyceis, Collegiis, Seminariis, Institutis, quae habeant ex apostolico indulto potestatem gradus academicos et lauream in eadem disciplina conferendi Summam theologicam S. Thomae tanquam praelectionum suarum textum habeant et latino sermone explicent[84].

Sacra Congregatio de Seminariis et Universitatibus publicavit 24 theses, quae se referunt ad metaphysicam, psychologiam et logicam, et e iudicio S. Congregationis principia et pronuntiata maiora Sancti Doctoris continent[85].

Die 7 martii 1916 eadem S. Congregatio confirmavit suas decisiones et iterum declaravit Summam theologicam S. Thomae textum revera praelectionum, saltem pro parte scholasticae institutionis, servire debere et 24 theses doctrinam Doctoris continere et uti sana principia praelegi debere[86]. Benedictus XV

---

[82] Vermeersch-Creusen, Epitome II[3] p. 430 n. 700.
[83] A. A. S. XVI (1924) p. 144.
[84] A. A. S. VI (1914) p. 336-341.
[85] A. A. S. VI (1914) p. 383-386.
[86] A. A. S. VIII (1916) p. 156 s.

item rem animo percepit, uti iam ex motu proprio *Sacrae Theologiae*, 3 dec. 1914, elucet[87]. Aliis auctoribus ad supplementum et confirmationem et amplificationem utiliter quis uti possit in instructione.

297 3. a) Codex tam pro ordinibus minoribus quam pro maioribus congruentem **scientificam praeparationem** requirit[88] statuendo: Nemo sive Saecularis sive Religiosus ad primam tonsuram promoveatur ante inceptum cursum theologicum (can. 976 § 1). Firmo praescripto can. 975, subdiaconatus ne conferatur nisi exeunte tertio cursus theologici anno; diaconatus, nisi incepto quarto anno; presbyteratus, nisi post medietatem eiusdem quarti anni (can. 976 § 2).

Annus incipit, cum praelectiones haberi coeptae sint, non autem a feriis, quae praecedentem annum sequuntur.

Annus exit, postquam e tribus duae partes anni transierunt. Ipsa examina per annum computanda sunt, etsi praelectiones cessent, aliud tenet Blat[89]. Medietas anni habetur, quando dimidia pars anni absoluta est, vel quando alterum semestre tempus advenit[90].

Res moraliter sumenda est, ut parvus numerus dierum non consideretur.

Locutio: Incepto anno, secundum Vermeersch[91] intelligi posse videtur de initio anni, idest ineunte anno.

b) Si Religiosus professus, cum Clericus sit, inhabilis fit ad studia peragenda, casus ita solvi potest[92]:

Si de Religioso a votis temporariis agatur, fieri potest dimissio vel transitus ad classem Conversorum.

Inhabilitas ad studia est causa iusta et rationabilis ad excludendum Religiosum a renovandis votis temporariis vel ab emittenda professione perpetua; immo haec inhabilitas videtur esse causa gravis, quae sufficit ad dimissionem a votis temporariis adhuc perdurantibus. In utroque casu autem requiritur, ut haec inhabilitas non provenerit ex infirmitate post professionem contracta, vel si antea, iam Superioribus sufficienter nota (cf. can. 637 et 647).

Transitus ad classem Conversorum Superioribus et ipso professo consentientibus solvere potest in hac re difficultatem; no-

[87] A. A. S. VI (1914) p. 333.

[88] Cf. etiam can. 974 § 1 n. 4: Ut quis licite ordinari possit, requiritur debita scientia.

[89] Vermeersch, Periodica XII (1923) p. (9 s.).

[90] De ordine lib. III p. 401.

[91] Periodica XII (1923) p. (10).

[92] Cf. Fanfani, l. c. p. 313 n. 279; Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 82-84; I (1920) p. 231-235.

vus novitiatus autem et nova professio tunc fieri debent (cf. can. 558).

Si agatur de Religioso a votis perpetuis, remedium est transitus ad classem Conversorum. Talis autem transitus praescribi non videtur, nisi in Constitutionibus aliud expresse dicatur[93].

S. Congregatio de Religiosis edidit, 27 oct. 1923, declarationem de dispensatione super curriculo studiorum. 298

Sacra Congregatio de Religiosis, in concedendis dispensationibus super curriculo studiorum, ad praescriptum can. 976 § 2 ad sacros ordines suscipiendos praemittendo, de mandato Pii XI sequentes conditiones rescriptis apponere consuevit: Sacrae Theologiae operam sedulo dare pergant, saltem usque dum praescriptum quadriennium rite compleatur, vetito interim quocumque animarum ministerio, idest ne destinentur, concionibus habendis aut audiendis confessionibus aut exterioribus Religionis muniis; super quibus Superiorum conscientia graviter onerata remaneat; servatis ceteris de iure servandis.

Cum vero tales facultates seu dispensationes ab aliquo Ordine aut Congregatione religiosa, sive generales pro omnibus suis alumnis sive particulares pro aliquibus, in praeteritum impetratae iam fuerint, Sanctitas Sua, in audientia Cardinali Praefecto concessa, 23 oct. 1923, declaravit et statuit: omnes et singulas facultates seu dispensationes hac super re post Codicis promulgationem quomodocumque obtentas, etiam immediate a Summo Pontifice vel vivae vocis oraculo vel per rescriptum eiusdem manu signatum, conditionibus supra enunciatis subesse, easque subintelligendas esse, nisi expresse eis derogatum fuerit. Contrariis quibuscumque, etiam speciali mentione dignis, minime obstantibus.

Adnotat Vermeersch[94] nomine ministerii animarum veniunt concio, administratio poenitentiae, exteriora Religionis munera, officia Praefecti vel Magistri alumnorum.

Verba: *Ne destinentur*, supponunt frequentiam actuum seu habitum. Accidentalis concio, vel sessio in confessionali tolerari potest, si tamen praescriptum studium non negligatur.

Etsi clausula et in futurum impetrandae in hac declaratione non inveniatur, Sancta Sedes in singulis casibus rem designabit.

Facultas anticipandi ordinationem non continet dispensationem a praescripto curriculo studiorum.

Subdiaconatus ne conferatur ante annum vicesimum primum completum; diaconatus ante vicesimum secundum completum; presbyteratus ante vicesimum quartum completum (can. 975).

Cursus theologicus peractus esse debet non privatim, sed in scholis ad id institutis secundum studiorum rationem can. 1365 determinatam (can. 976 § 3).

Studiorum tempore magistris et alumnis officia[95] ne imponantur quae a studio eos avocent vel scholam quoquo 299

[93] Aliter Goyeneche, l. c. III (1922) p. 83 s.
[94] Periodica XII (1924) p. 155-157; cf. A. A. S. XV (1923) p. 549 s.
[95] Imprimis animarum ministerium, cf. supra n. 298.

modo impediant: supremus autem Moderator et in casibus particularibus alii quoque Superiores possunt pro sua prudentia eos a nonnullis Communitatis actibus, etiam a choro[96], praesertim nocturnis horis, eximere, quoties id studiis excolendis necessarium videatur (can. 589 § 2). Moderator supremus etiam per generalem dispositionem exemptionem statuere potest.

Dicitur: Studiorum tempore, non ergo tempore vacationum.

Imprimis studentibus animarum ministerium imponi non debet[97]. Per modum actus aliquid permitti potest, dummodo alia requisita in studente non desiderantur.

Dicitur: officia non esse imponenda.

In iis Religionibus, quibus est obligatio chori et in quibus liturgia in modo speciali exercetur, Sodales non tam multum tempus ad studia peragenda habent quam in aliis Religionibus; ideoque in Codice facultas dispensandi conceditur.

Quandoque in Constitutionibus quaedam exemptiones magistris seu lectoribus conceduntur.

Supremus Moderator habitualiter potest concedere facultatem, alii Superiores in casibus particularibus.

Numquam licet Superioribus stipem colligendam committere iis, qui in studia adhuc incumbunt (cf. can. 623).

Lingua latina. Ecclesia optat et exhortatur, ut lingua latina tanquam Ecclesiae propria lingua in Seminariis adhibeatur, uti clare elucescit ex litteris S. Congregationis Studiorum, idib. martii 1908[98], ex epist. apost. *Officiorum omnium* Pii XI[99], 1 aug. 1922, et ex epist. apost. *Unigenitus*[100], ubi dicitur:

Vobis autem, dilecti filii, quae de linguae latinae studio, per epistolam apostolicam *Officiorum omnium*, monuimus catholicos Antistites diligenter attenderent, eadem ut in litterariis ludis servetis, suademus ac praecipimus: nam ad vestros quoque ea Codicis lex pertinet quae de sacrorum alumnis edicit: Linguas praesertim latinam et patriam ... accurate ediscant. Quanti autem momenti sit, iuvenes religiosos latini esse bene gnaros sermonis, id non modo declarat, quod eo ipso Ecclesia utitur veluti ministro et vinculo unitatis, sed etiam quia latine Biblia legimus, latine et psallimus et litamus et sacris ritibus paene omnibus perfungimur. Huc praeterea accedit, quod Romanus Pontifex latine universum alloquitur docetque catholicum orbem, neque alium sane adhibet Romana Curia ser-

---

[96] Cf. can. 421 § 1 n. 2 pro Clericis saecularibus.
[97] Cf. supra declaratio S. Cong. de Rel. n. 289.
[98] A. A. S. 41 (1908) p. 677.
[99] A. A. S. XIV (1922) p. 450.
[100] A. A. S. XVI (1924) p. 141 s.

monem cum negotia expedit ac decreta conficit quae Fidelium Communitatis intersunt. Qui autem linguam latinam non calleant, iis quidem ad copiosa Patrum Doctorumque Ecclesiae volumina difficilior est aditus, quorum plerique non alia usi sunt scribendi ratione ut christianam sapientiam proponerent ac tuerentur. Quare cordi vobis esto, ut Clerici vestri, qui in ministeriis Ecclesiae futuri aliquando sunt, eiusdem linguae scientiam atque usum quam accuratissime percipiant.

Etsi Ecclesia valde exoptet, ut philosophia ac theologia sermone latino edoceantur, praeceptum directum saltem universale usque adhuc hac de re non est datum.

In decreto *Ad explorandum* **S. Congregationis de Religiosis,** 27 aug. 1916, novitiis consulitur, ut in recreationibus aliquando sermone latino utantur, et ut eadem lingua in orationibus aut instructionibus catecheticis adhibeatur.

In litteris circularibus S. Congregationis Consistorialis de Seminariis Italiae, 16 iulii 1912, statutum est, ut theologia dogmatica et moralis et generatim etiam philosophia, quantum fieri potest, lingua latina edoceantur.

CAPUT IV

De continuatione studiorum 300

1. **Examina per quinquennium.** Ne Religiosi sacerdotes absoluto studiorum curriculo studia, praesertim sacra, intermittant (cf. can. 129), Codex ordinat: Religiosi sacerdotes iis tantum exceptis qui a Superioribus maioribus gravem ob causam fuerint exempti[101], aut qui vel sacram theologiam, vel ius canonicum, vel philosophiam scholasticam[102] doceant[103] post absolutum studiorum curriculum, quotannis, saltem per quinquennium, a doctis gravibusque patribus examinentur in variis doctrinae sacrae disciplinis antea opportune designatis (can. 590)[104].

a) Cum dicatur: *Saltem,* examen ultra quinquennium protrahi quoque potest, praesertim cum alicuius examen non pro-

[101] Ex. gr. Superiores, qui nondum quinquennii examen absolverunt

[102] Cf. can. 130 et 2376.

[103] Professores huiusmodi ipso iure ex canone ab examinibus exempti sunt. Etsi Constitutiones exceptionem non referant, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 91.

[104] De examine circa idoneitatem sacerdotis ad audiendas confessiones cf. infra n. 444.

spere successerit. Obligatio indicendi hoc examen ex iure communi autem per quinquennium urget.

b) Exempti ab examine sunt ii, qui vel sacram theologiam vel ius canonicum vel philosophiam scholasticam docent. Quid nomine sacrae theologiae veniat, ex responsione **Pont. Com. ad Cod. Interpr.** sumi potest. Commissio nempe, 24 nov. 1920, solvit quaestionem [105]:

Utrum illud sacra theologia vel ius, in can. 421 § 1 n. 1, *stricte* sit interpretandum (ut theologiam fundamentalem, theologiam dogmaticam, et moralem, et in iure institutiones canonicas, necnon textum Codicis tantum significet); vel *ampliore ratione* illa verba sint sumenda, pro *facultate* videlicet sacrae theologiae vel iuris canonici, ita ut ibi etiam comprehendantur disciplinae quae ad normam statutorum uniuscuiusque Seminarii in praelaudatis facultatibus edocentur (historia nimirum ecclesiastica, archaeologia sacra, linguae biblicae etc.).

Resp.: *Negative* ad primam partem; *affirmative* ad secundam partem.

E can. 1365 § 2 cursus theologicus praeter theologiam dogmaticam et moralem complecti praesertim debet studium sacrae Scripturae, historiae ecclesiasticae, iuris canonici, liturgiae [106], sacrae eloquentiae et cantus ecclesiastici.

Quare professores, qui tales disciplinas tradunt, eximuntur ipso iure ab examine. Sed eaedem rationes militant pro professoribus theologiae pastoralis, fundamentalis, patrologiae, missiologiae aut pro iis, qui in facultate iuridica tradunt institutiones aut ius publicum aut historiam fontium aut christianam sociologiam; pariter exempti sunt, qui in facultate philosophica legunt philosophiae historiam, psychologiam, rationalem et experimentalem, ius naturae.

Non sunt autem ipso iure exempti, qui docent scientias naturales, mathematicas, physicas, aut artibus graphicis, cantu, eloquentia, iuvenes erudiunt vel qui linguas docent [107].

Superiores maiores autem illis dispensationem concedere queunt *gravem ob causam*, quae causa gravis iam adesse videtur, ut notat Larraona [108], ratione egregiae scientiae, quae

---

[105] A. A. S. XII (1920) p. 573.

[106] Idest disciplinae liturgicae seu rituum historiae et scientiae. Ei, qui solas caeremonias doceret, denegat Creusen exemptionem, cf. Summa novi iuris[4] n. 217.

[107] Cf. Nouvelle Revue théol. 48 (1921) p. 152 s. de linguis biblicis, cf. solutionem supra citatam, e contrario Com. pro Rel. II (1921) p. 220 not. 10.

[108] In Com. pro Rel. II (1921) p. 220 not. 11.

exigitur in universa facultate, ad quam professor adscribitur, aut ratione oneris, quod magisterio adiungitur assistendi examinibus universae facultatis atque iudicium proferendi, aut ratione ponderis occupationum.

Propter rationes practicas seu paedagogicas plerumque durante cursu philosophico vel theologico traduntur quaedam scientiae profanae. Si tales scientiae tantummodo largo sensu et abusive ad s. theologiam, ius canonicum vel philosophiam scholasticam reducerentur, exemptio ex ipso iure pro iis, qui talem scientiam tradunt, non est concessa.

Graduati per gradum academicum non eo ipso ab hoc examine liberantur.

c) Praecepta ergo pro Religiosis severiora sunt quam pro sacerdotibus saecularibus, qui examen singulis annis saltem per integrum triennium in diversis sacrarum scientiarum disciplinis subire tenentur; dispensatio eis concedi potest ob iustam causam, sed pro Religiosis requiritur gravis causa (cf. can. 130 § 1, 590).

Si sacerdos Religiosus expleto theologiae cursu studiorum sacris disciplinis in aliquo athenaeo ecclesiastico incumbit, isti anni examinibus rite superatis computari possunt[109].

Decretum S. Congregationis Consistorialis, 30 aprilis 1918, statuit, ut ii, qui Universitatem laicalem frequentant, ab iisdem examinibus non liberentur[110].

Formatio examinis ac ceterae leges, quae statuunt, num, ex. gr. examen in scriptis aut viva voce haberi debeat, item divisio disciplinarum ad Superiorem maiorem pertinent.

d) **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 14 iulii 1922, solvit et edidit sequentia dubia:

Utrum parochi vel vicarii curati Religiosi examen, de quo in can. 130 § 1, subire teneantur coram Ordinario eiusve delegato, si coram Superiore religioso eiusve delegatis examen subierint, de quo in can. 590.

Resp.: Negative.

Etsi ex can. 592 Religiosi obligationibus communibus Clericorum, de quibus in can. 124-142, teneantur, hic prout can. 592 ipse subiungit, e contextu sermonis vel ex rei natura aliud constat. Legislator non vult Religiosos bis in idem obstringere. Et cum can. 130 § 1 sacerdotes saeculares qua sacerdotes obliget, non quia parochi aut curati sunt, ideo Religiosi qui fiunt parochi aut vicarii curati, tenentur dumtaxat ad examen, de quo in

[109] Cf. Vermeersch-Creusen, Epitome I [6] p. 541 n. 744 (691).
[110] Cf. infra n. 302.

can. 590, equidem diuturniore tempore, subeundum. Ceterum in can. 130 § 1 non fit mentio de Religiosis parochis et curatis prout in can. 131 § 3[111]. Nota autem sunt iuris axiomata: Inclusio unius est exclusio alterius; lex si voluisset, expressisset; lex enim id noluisse praesumitur, cum facile id exprimere potuisset, neque expressit[112].

e) **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, eodem die, 14 iulii 1922, solvit quaestionem:

Utrum in casu negligentiae Superiorum religiosorum circa examen, de quo in cit. can. 590, Ordinarius loci cogere possit religiosos istos ut examen, ad normam cit. can. 130 § 1, coram se suisve delegatis subeant.

Resp.: Recurrendum esse in casu ad S. Congregationem de Religiosis.

Cum obligatio annuorum examinum pro Religiosis ad regimen internum pertineat, Ordinarius loci propria auctoritate defectum Superioris religiosi supplere nequit. In regimen internum enim Ordinario loci se ingerere non licet, exceptis casibus in iure expressis (cf. can. 618 § 2 n. 2), neque de Religiosis parochis aut vicariis curatis (cf. can. 630 § 2). Si ex defectu examinum pro cura animarum incommoda oriantur, Ordinarius loci recurrat ad Sanctam Sedem, et tunc S. Congregatio de Religiosis forsan obligabit dictos Religiosos ad subeundum examen coram Ordinario loci eiusve delegatis[113].

Pro Religiosis valet etiam can. 129:

Clerici studia, praesertim sacra, recepto sacerdotio, ne intermittant; et in sacris disciplinis solidam illam doctrinam a maioribus traditam et communiter ab Ecclesia receptam sectentur, devitantes profanas vocum novitates et falsi nominis scientiam (can. 129), cf. can. 592.

301 2. **Solutio casuum**[114]. In qualibet saltem formata Domo[115], minimum semel in mense, habeatur solutio casus moralis et liturgici, cui, si Superior opportunum existimaverit, addi potest sermo de re dogmatica coniunctisve doctrinis; et omnes Clerici professi qui studio sacrae theologiae operam navant[116] aut illud expleve-

[111] Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 130 s.
[112] Cf. Barbosa, Axiomata iuris, 120, 136.
[113] Maroto, l. c. p. 131 s.
[114] Cf. Decretum Clementis VIII *Nullus omnino*, die 25 iulii 1599, § 1.
[115] Cf. can. 488 n. 5; cf. supra n. 43; obligatio de menstruis collationibus igitur non urget in Domo non formata.
[116] Non vero Clerici philosophiae nec Fratres laici, uti patet.

runt et in Domo degunt, assistere tenentur, nisi aliud in Constitutionibus[117] caveatur (can. 591)[118].

Solutionem casuum Pius V (1566-1572) iam in sua const. *Post quam* anni 1570[119] Fratribus Servis B. M. V. commendavit. Clemens VIII (1592-1605) in sua const. *Nullus omnino,* 25 iulii 1599, solutionem casum bis in hebdomade praescripsit[120].

Requiritur solutio casus utriusque et moralis et liturgici singulis vicibus[121]. Quodsi in eadem sessione tempus non suppeditat, in conventu duplici casus solvatur. Romae bis in mense pro Clero Romano congressus habetur, in altero casus moralis, in altero casus liturgicus solvitur, exhortatione spirituali conventus finitur. Omnes confessarii Urbis solutioni casuum interesse debent sub poena denegationis novarum facultatum seu pagellae.

Si propter multos labores in ministerio sacro conferentiae tempore statuto locum habere non possunt, suppleri debent aut anticipari possunt, nisi de casu aliquo extraordinario agatur.

Quandoque magis conveniens esse potest, si specialis solutio casuum habetur coram studentibus solis, diversa ab illa coram familia religiosa.

Ubi theologia dogmatica separate traditur a morali theologia, Religiosi, qui studio theologiae dogmaticae vacant, probabiliter non tenentur assistere solutioni casus[122].

Secundum litteram canonis omnes Clerici professi, qui studio sacrae theologiae (absque distinctione) navant, obliganturAttamen Codex I. C. in can. 1366 § 3 supponere videtur cursus theologicus, in quo una simul et moralis et dogmatica traditur theologia, licet a diversis magistris. Schola, in qua docetur vel theologia moralis vel sacra liturgia nequit per se supplere collationem a can. 591 requisitam, cum casus solutio sit specialis et tota intenta practicae applicationi scientiae moralis et liturgicae.

---

[117] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 49 s. Secundum Constitutiones Fratrum Minorum Capuccinorum (n. 200) Superior provincialis iudicat de tali dispositione. In Societate Iesu professores theologiae et philosophiae eximuntur, in Ordine Praedicatorum omnes graduati et lectores actu legentes.

[118] Cf. can. 131 pro Clericis saecularibus saepius in anno.

[119] § 1.

[120] Apud Gasparri, Fontes I p. 354 n. 187 § 1.

[121] Blat, De personis p. 654 n. 663.

[122] Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 49 s.; XVI (1935) p. 235-237. Matthaeus a Coronata. o. c. p. 759 nota 6; severius Pejška. Ius Can. Religiosorum p. 168.

Aliquot determinati Patres, ex. gr. lectores et magistri theologiae moralis et iuris canonici possunt etiam a Constitutionibus dispensari ab assistentia et in casu conferentiae ab Ordinario loci ordinatae intervenire non obligantur.

Dicitur in Constitutionibus, non relinquitur hoc arbitrio Superiorum, nisi his ipsis Constitutionibus quaedam facultas concedatur.

Non videtur legi repugnare, si per unum vel alium mensem conferentiae omittantur tempore consuetarum feriarum annualium[123], cum feriae sint institutio approbata et usus sat universalis.

Quandoque Religiosi collationibus seu conferentiis in can. 131 § 1 Clero saeculari praescriptis assistere tenentur. Statuit enim Codex:

Conventui interesse aut, deficiente conventu, scriptam casuum solutionem mittere debent, nisi a loci Ordinario exemptionem antea expresse obtinuerint, tum omnes sacerdotes saeculares, tum Religiosi licet exempti curam animarum habentes[124] et etiam, si collatio in eorum Domibus[125] non habeatur, alii Religiosi qui facultatem audiendi confessiones ab Ordinario obtinuerunt (can. 131 § 3)[126].

Can. 131 § 3 absolute ipsos Religiosos curam animarum habentes obligat; sed ligat conditione dumtaxat eos Religiosos, qui facultatem audiendi confessiones ab Ordinario obtinuerunt, si enim collatio in eorum Domibus non habeatur.

Verba: Curam animarum habentes, hic latius patent quam nomen parochi aliorumve qui parochis aequiparantur in iure, quocirca Vicarii etiam paroeciales censendi sunt, pluries saltem, curam animarum habere.

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 12 februarii 1935, solvit quaestionem[127]:

An inter curam animarum habentes, de quibus in canone 131 § 3 recensendi sint Religiosi sacerdotes, qui munere funguntur catechistae, vel vicarii cooperatoris, vel cappellani a parocho dependentis in nosocomiis aliisque piis domibus.

---

[123] Fanfani, o. c. p. 315 n. 281; Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 237 s, severius Panadés in: Com. pro Rel. II (1921) p. 88 s.

[124] Parochi religiosi, non autem alii sacerdotes religiosi, etsi adiuvent parochum saltem sub hoc respectu.

[125] Etiam si agatur de Domibus non formatis.

[126] Il Monitore eccles. XXII (1910) n. 19 p. 229 s.

[127] A. A. S. (1935) p. 92.

Resp.: Negative quoad Religiosos catechistas, affirmative quoad religiosos vicarios cooperatores vel cappellanos, si, ad normam can. 476 § 6 Codicis I. C. vicem parochi suppleant eumque adiuvent in universo paroeciale ministerio.

Curam animarum[128] habentes sunt imprimis parochi sive religiosi sive saeculares.

Parochis aequiparantur cum omnibus iuribus et obligationibus paroecialibus et parochorum nomine in iure veniunt Quasi-parochi, qui quasi paroecias regunt de quibus in can. 216 § 3 (cf. can. 451 § 1).

Eodem sensu ac quasi-parochi veniunt Vicarii paroeciales, si plena potestate paroeciali sint praediti. Sunt illi, qui dicuntur Vicarii actuales (cf. can. 471 §§ 1, 4, 630, 631); deinde vicarii paroeciales, qui in can. 472 vocantur oeconomi, cf. can. 473. Insuper vicarii substituti, qui constituuntur ad normam can. 465 §§ 4 et 5 et can. 1923 § 2, cum ipsi locum parochorum absentium teneant in omnibus, quae ad curam animarum spectant (cf. can. 474).

Quod valet saltem generatim circa vicarios adiutores, qui parocho dantur eiusque vicem supplent; ob ipsius impotentiam spiritualem aut corporalem quandoquidem istis vicariis, si in omnibus suppleant parochi vicem, iura omnia et officia competunt parochorum propria (cf. can. 475 § 2). Quandoque autem exceptio fieri debet pro illis vicariis, qui parochum suppleant ex parte dumtaxat.

Nisi aliud expresse caveatur, ille qui est Vicarius cooperator censetur habere curam animarum, quia ratione officii debet parochi vicem supplere eumque adiuvare in tota cura animarum, etsi aliqua functio specialis sit reservata parocho.

Quod valet etiam de cappellanis a parocho dependentibus in nosocomiis aliisque piis Domibus, qui vicem parochi suppleant eumque adiuvent in universo paroeciali ministerio.

Aliud dicendum est de cappellanis religiosarum Familiarum seu piarum domorum, collegiorum quae in paroecia sint, sed vel a iure exempta vel ab Episcopo subducta a parochi cura (cf. can. 464 § 2).

Idipsum dici debet de Rectore Seminarii et de Rectoribus ecclesiarum, de quibus can. 479-486, ex se non habent curam animarum[129].

Sacerdotes contra praescriptum can. 131 § 1 contumaces, Ordinarius pro suo prudenti arbitrio puniat; quod si

[128] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 214-222.
[129] Cf. etiam Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 272.

fuerint Religiosi confessarii cùram animarum non gerentes, eos ab audiendis saecularium confessionibus suspendat (can. 2377).

3. **Studia altiora.** Cum in can. 589 et 1365 dicatur studia philosophiae saltem per biennium et sacrae theologiae saltem per quadriennium perduranda esse, clare elucescit hoc tempus infimam mensuram studiorum esse et Ecclesiam exoptare, ut Clerici Religiosi maiorem scientiae gradum attingere studeant. Quapropter can. 1380 expresse dicit: Optandum ut locorum Ordinarii, pro sua prudentia, Clericos, pietate et ingenio praestantes, ad scholas mittant alicuius Universitatis aut Facultatis ab Ecclesia conditae vel approbatae, ut inibi studia praesertim philosophiae, theologiae ac iuris canonici perficiant et academicos gradus consequantur.

Ex pari ratione hoc monitum applicatur Superioribus maioribus in Religione.

In motu proprio *Bibliorum scientiam*, 24 aprilis 1924[130], Pius XI Superiores generales exhortatur, ut ad Pontificium Institutum Biblicum aliquot Clericos mittant, qui postea Magistri Scripturae sacrae in Religione institui possint.

Scholae internae Religiosorum non veniunt nomine Universitatum vel Lyceorum, quae a S. Congregatione de Seminariis et Universitatibus studiorum pendent. Quodsi agatur de Universitatibus seu Facultatibus catholicis proprie dictis et de iis, quae a religiosae alicuius Familiae Sodalibus diriguntur non ad solum usum mere internum, sed pro excolendis etiam scholaribus externis et pro conferendis gradibus academicis, ipsaemet Universitates vel Facultates pendent a Sacra Congregatione de Seminariis et Universitatibus studiorum[131] (cf. can. 256 § 1).

Proinde observare debent decretum istius Sacrae Congregationis de novo iuris canonici Codice in scholis proponendo *Cum novum*, 7 aug. 1917[132], et decretum de experimentis ad

[130] A. A. S. XVI (1924) p. 180.
[131] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 67-72.
[132] A. A. S. IX (1917) p. 439.

gradus in iure canonico assequendos *Legum canonicarum*, 31 oct. 1918[133].

Canonica erectio et suprema moderatio cuiusvis Universitatis et Facultatis studiorum ecclesiasticorum, in locis quoque et Institutis, quae Sacris Congregationibus pro Ecclesia Orientali et de Propaganda Fide subiecta sunt, atque etiam Facultatum quae sunt pro Religiosis Familiis quibuslibet, reservantur Sacrae Congregationi de Seminariis et Studiorum Universitatibus[134].

Statuta una cum ratione studiorum uniuscuiusque Universitatis vel Facultatis indigent approbatione Sacrae Congregationis de Seminariis et Studiorum Universitatibus[135].

Solis Universitatibus vel Facultatibus canonice erectis[136] et ad normam huius Constitutionis approbatis ius est conferendi gradus academicos qui effectus canonicos habeant, salvo praescripto art. 36, § 2[137].

Gradus academicos Religiosi pariter ac ceteri consequi valent, nisi Constitutiones id impediant. Talis prohibitio pro Pontificio Instituto Biblico non habet vim. Theologiae laurea nullius in posterum donetur, qui statum curriculum in scholastica philosophia antea non elaboravit[138].

Ut quis idoneus ad Episcopatum habeatur, debet esse praeter alia in can. 331 § 1 nominata requisita, laurea doctoris vel saltem licentia in sacra theologia aut iure canonico potitus in athenaeo aliquo vel in Instituto studiorum a Sancta Sede probatis, vel saltem earundem disciplinarium vere peritus; quod si

---

[133] A. A. S. XI (1919) p. 19.

[134] Const. apost. Pii XI *Deus scientiarum Dominus* de Universitatibus et Facultatibus studiorum ecclesiasticorum, diei 24 maii 1931. Normae generales (art. 4 Ordinationes) ad Const. apost. *Deus scientiarum Dominus*, de Universitatibus et Facultatibus studiorum ecclesiasticorum rite exsequendam a S. Cong. de Seminariis et Universitatibus studiorum diei 12 iunii 1931.

[135] Const. apost. *Deus scientiarum Dominus* art. 5.

[136] Canonica constitutio catholicae studiorum Universitatis vel Facultatis Sedi Apostolicae reservatur (can. 1376 § 1). Universitas vel Facultas catholica, etiam religiosis familiis quibuslibet concredita, sua debet habere statuta a Sede Apostolica probata (can. 1376 § 2). Gradus academicos, qui effectus canonicos in Ecclesia habeant, nemo conferre potest, nisi ex facultate ab Apostolica Sede concessa (can. 1377).

[137] Art. 6 praedictae const. *Deus scientiarum Dominus*. – Art. 36, 2: Pontificia Commissio de Re Biblica, ex litteris Apostolicis Pii Pp. X *Scripturae Sanctae* d. d. 23 febr. 1904, licentiam et lauream in Re Biblica conferre potest, ad normam tamen, congrua congruis referendo praescriptorum art. 24, 25 n. I, 21, 26, 38, 39, 40, 43 d, 44, 45 d, 46, 52.

[138] Motu proprio Pii X *Sacrorum Antistitum*, diei 1 sept. 1910; A. A. S. II (1910) p. 658.

ad Religionem aliquam pertineat, a suis Superioribus maioribus vel similem titulum vel saltem verae peritiae testimonium habeat (can. 331 § 1 n. 5).

CAPUT V

De studiis in laicis Universitatibus

302 **Studia in laicis Universitatibus.** S. Congregatio Consistorialis[139], 30 aprilis 1918, sequens decretum de Clericorum frequentia in laicis Universitatibus publicavit, quod etiam Religiosos, licet Regulares, obligat[140]:

Nemo de sacro Clero laicas Universitatum facultates frequentare potest ibique profana quaevis studia peragere, nisi de Episcopi sui voluntate vel beneplacito. Id ex praescriptis iuris canonici aperte deducitur. Neque haec dispositio nova est aut nunc primum inducta. Etenim tum Leo XIII, tum Pius X, id aperte sanxerunt, alter per instr. *Perspectum est,* 21 iulii 1896[141], a S. Congregatione Episcoporum et Regularium, alter vero in encyclica *Pascendi,* 7 sept. 1907, nec non motu proprio, 1 sept. 1910, qui incipit *Sacrorum Antistitum*[142].

Hinc patet totam hanc de frequentandis Universitatibus laicis materiam in Episcoporum iure ac potestate esse positam, nec deesse regulas, quibus ipsi in re dirigantur.

Quoniam tamen nonnulli locorum Ordinarii pressiores exquisierint normas, quibus ipsi ex iure procedant, ac maxima caveantur discrimina, quae ex diuturna tristique experientia tam vitae sanctitati quam catholicae doctrinae puritati sacerdotibus laicas Universitates celebrantibus impendent, Benedictus XV causa prius rite discussa penes S. Congregationem Consistorialem, de consulto S. Congregationis, Decessorum Suorum Leonis XIII et Pii X supra memoratas ordinationes confirmans easque in suo pleno robore permanere declarans, haec insuper edicenda ac statuenda suoque nomine promulgandam statuit:

1. Nullus ad laicas Universitatum facultates destinetur, nisi sacerdotio iam auctus, quique spem bonam ingerat fore, ut sua agendi ratione ecclesiastico or-

---

[139] A. A. S. X (1918) p. 237.
[140] Cf. Oesterle O. S. B. in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 191-202.
[141] Pro Italia.
[142] Pro omnibus nationibus.

dini honorem tam ingenii vi ac perspicacia, quam sanctitate morum adiciat.

2. Episcopus in destinando sacerdotes suos ad laicas studiorum Universitates frequentandos nihil aliud prae oculis habeat, nisi quod Dioecesis suae necessitas vel utilitas exigat, ut nempe in Institutis ad iuventutem erudiendam destinatis idonei comparentur magistri.

3. Qui, pro hac norma, ad Universitates laicas frequentandas destinabuntur sacerdotes, si novensiles sunt, ab examinibus in can. 130 et 590 praescriptis minime eximantur, quin potius eadem subire vel strictius iubeantur, ne, profanarum scientiarum studio abrepti, ecclesiastica studia praetereant, contra praescriptum can. 129[143].

4. Expletis demum in laica quavis Universitate praescriptis studiorum cursibus, sciant sacerdotes ac meminerint se Ordinario suo pari omnino ratione ac antea subiectos ac Dioecesis servitio manere emancipatos. Quamobrem nemini fas erit magisteria saecularia aliave officia pro suo lubito, maximeve contra Ordinarii sui voluntatem suscipere; quod si quis fecerit, congruis poenis, non exclusa suspensione a divinis, plectatur.

5. Haec omnia quae de Clero saeculari sunt dicta, Religiosis etiam Regularibus, congrua congruis referendo, sunt applicanda.

6. Superior maior Religiosorum non eget licentia Ordinarii loci ad hoc, ut permittat subditos frequentare Universitates non catholicas[144].

---

[143] Cf. n. 506 de examine parochi religiosi.

[144] Cf. Ellis S. I. in: Periodica XXVII (1938) p. 106-108.

PARS DECIMA

303 DE OBLIGATIONIBUS RELIGIOSORUM [1]

(cf. can. 592-612)

De obligationibus Superiorum videas n. 142-154bis.

CAPUT I

De obligationibus quae Religiosis communes sunt cum Clericis

Obligationibus communibus Clericorum, de quibus in can. 124-142, etiam Religiosi omnes [2] tenentur, nisi ex contextu sermonis vel ex rei natura aliud constet [3] (can. 592). Exinde sequentes obligationes habentur:

304 1. **Obligatio ad sanctitatem vitae:** Clerici debent sanctiorem prae Laicis vitam interiorem et exteriorem ducere eiusque virtute et recte factis in exemplum excellere (can. 124).

Religiosus qua talis maiore zelo quam Clericus studio perfectionis incumbere, Clericus qua talis maiore sanctiate ab initio pollere debet [4].

Propter hanc obligationem studendi perfectioni Religiosis in can. 595 accuratius et pressius ac in can. 125 et 126 de Clericis fit, media spiritualia indicantur, et Superioribus inculcatio horum praeceptorum praescribitur.

Viae atque rationes propriae sanctificationis valde commendantur: Frequens, idest singulis hebdomadibus (cf. can. 595 § 1 n. 3), susceptio poenitentiae sacramenti, quotidiana oratio mentalis, visitatio sanctissimi Sacramenti, veneratio et cultus

---

[1] K. Hock, Die Ordensverpflichtungen, Würzburg, St.-Rita-Verlag 1926, 110 p.

[2] Religiosi omnes sive ad clericalem sive ad laicalem Religionem pertineant, per se autem non novitii, cf. supra n. 250.

[3] Cf. ex. gr. can. 126 cum can. 595 § 1 n. 1; can. 125 n. 1 cum can. 595 § 1 n. 3; can. 134 cum can. 594 etc.

[4] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 543 n. 745 (692).

quotidianus Deiparae Virginis mariano rosario, discussio quotidiana conscientiae (cf. can. 125).

De Sodalibus Conversis seu Laicis Pius XI in sua memorata epist apost. *Unigenitus,* 19 mart. 1924, scite notat[5]:

Iam non restat nisi ut cogitationem ad eos convertamus Sodales, qui, quamquam ad sacerdotalem dignitatem minime vocantur, cum tamen eadem, ac sacerdotes, vota Religionis emiserint, non minus Deo obligantur et officio perfectionis assequendae devinciuntur. Atque posse eos, etsi litterarum atque altiorum disciplinarum inscios, ad celsissimum sanctitatis gradum adscendere, vel inde patet, quod ex iis satis multi, ob vitam pie integerrimeque actam, aut in magna perpetuaque catholicorum hominum admiratione sunt, aut, in sanctorum coelitum numerum auctoritate Romanorum Pontificum adscripti, deprecatores apud Deum et patroni habentur atque invocantur. Quos, ceteroqui, Sodales Conversos seu Laicos, cum pro conditione sua a periculis vacent, quae ex ipsa muneris granditate sacerdotibus sodalibus interdum impendent, atque haud dissimilibus privilegiis praesidiisque animorum fruantur, quae Religio filiis suis materna providentia promiscue impertire consuevit, aequum est, coeleste vocationis donum et permagni facere et acceptum Deo grata voluntate referre, consilium saepe renovando, quod professionis suae die inierunt, congruenter vocationi usque ad extremum spiritum vivendi. — Hoc tamen loco Nos abstinere, dilecti filii, non possumus, quin vos hortemur attendere quam gravi teneamini officio vigilandi, ut fratres Conversi, cum probationis tempore, tum in reliqua vita, spiritualibus subsidiis ne careant, quibus ad proficiendum perseverandumque indigent, iisdemque eo fortasse maioribus, quo humiliore ii condicione sunt humilioribusque funguntur ministeriis. Qua de causa Moderatores, in decernendo ubi quisque eorum commoretur quidve operis faciat, debent quidem singulorum ingenia respicere et scopulorum, in quos forte offensuri sint, rationem habere; quodsi iidem aliquando ab Religione officii discesserint, nihil pro paterno studio inexpertum relinquant, ut fortiter eos suaviterque ad vitae revocent sanctimoniam. At praecipue Moderatores ne desinant Sodales laicos vel erudire ipsimet vel idoneis sacerdotibus in aeternis maximisque fidei veritatibus erudiendos committere; quas qui noverit et frequenter perpendat, sive in saeculo vivat, sive intra Religionis septa commoretur, multa inde virtutum incitamenta hauriet. Haec autem, quae proxime diximus, ad Congregationum laicalium Sodales omnes pertinere quoque volumus; imo etiam hos doctrina Religionis pleniore, atque eruditione haud vulgari, idcirco imbui opus est, quia plerumque pueris atque adulescentibus instituendis, suo ipsorum officio, vacant.

2. Obligatio ad **reverentiam** erga Ordinarium. Omnes 305
Clerici, praesertim vero presbyteri, speciali obligatione tenentur suo quisque Ordinario reverentiam et obedientiam exhibendi (can. 127)[6]. In Religionibus clericalibus exemptis Ordinarius est Superior maior (cf. can. 198 § 1).

3. Obligatio ad **suscipienda munera**: Quoties et quandiu 306

---

[5] A. A. S. XVI (1924) p. 146 s.

[6] Omnes qui professionem fidei emittunt, Romano Pontifici per iuramentum promittunt obedientiam.

id, iudicio proprii Ordinarii, exigat Ecclesiae necessitas, ac nisi legitimum impedimentum excuset, suscipiendum est Clericis ac fideliter implendum munus, quod ipsis fuerit ab Episcopo commissum (can. 128), respective Religiosis a legitimo Superiore.

307 4. Obligatio ad **studium**: Clerici (Religiosi) studia, praesertim sacra, recepto sacerdotio, ne intermittant; et in sacris disciplinis solidam illam doctrinam a maioribus traditam et communiter ab Ecclesia receptam sectentur, devitantes profanas vocum novitates et falsi nominis scientiam (can. 129). Examina (cf. can. 130) et collationes seu conferentiae (cf. can. 131), pro Clericis praescriptae, pro Religiosis in can. 590 et 591 pressius ordinatae sunt [7]. Conventui interesse, aut, deficiente conventu, scriptam casuum solutionem mittere debent, nisi a loci Ordinario exemptionem antea expresse obtinuerint, tum omnes Sacerdotes saeculares, tum Religiosi licet exempti curam animarum habentes et etiam, si collatio in eorum Domibus non habeatur, alii Religiosi qui facultatem audiendi confessiones ab Ordinario obtinuerunt (can. 131 § 3).

308 5. Obligatio ad **coelibatum et ad castitatem**. Religiosi per votum ad hoc se obstringunt.

In Clericis, qui nondum sacrum ordinem receperunt, obligatio non in eodem gradu ac in Religiosis habetur (cf. can. 132). Loco can. 133 valet pro Religiosis lex clausurae (cf. can. 597 ss.) [8].

309 6. Obligatio ad **vitam communem**: Consuetudo vitae communis inter Clericos laudanda ac suadenda est, eaque, ubi viget, quantum fieri potest, servanda (can. 134). Religiosis vita communis praescripta est (cf. can. 487).

310 7. Obligatio ad **horas canonicas** recitandas: Clerici, in maioribus ordinibus constituti, exceptis iis de quibus in can. 213, 214, tenentur obligatione quotidie horas canoni-

[7] Religiosi non obligantur ad examen in can. 131 pro Clero saeculari praescriptum, etsi parochi aut vicarii paroeciales sint; debent autem subire examen, de quo in can. 590.

[8] Clerici in maioribus ordinibus constituti a nuptiis arcentur et servandae castitatis obligatione ita tenentur, ut contra eandem peccantes sacrilegii quoque rei sint salvo praescripto can. 214 § 1 (can. 132 § 1).

cas integre recitandi secundum proprios et probatos liturgicos libros (can. 135)[9]. Hoc valet ergo etiam pro Religiosis, qui in ordine sacro constituti sunt. Quae obligatio incipit ab hora suscepti ordinis. Insuper in Religionibus sive virorum sive mulierum, quibus est chori obligatio, sollemniter professi, qui a choro abfuerunt, debent, exceptis Conversis, horas canonicas privatim recitare (cf. can. 610), etsi ordinem sacrum nondum receperint.

8. Obligatio ad **decentem habitum ecclesiasticum** defe- 311
rendum (cf. can. 136).

Religiosi omnes proprium suae Religionis habitum deferant, tum intra tum extra Domum, nisi gravis causa excuset, iudicio Superioris maioris aut, urgente necessitate, etiam localis (can. 596).

Omnes Clerici decentem habitum ecclesiasticum[10], secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant, tonsuram seu coronam clericalem, nisi recepti populorum mores aliter ferant, gestent, et capillorum simplicem cultum adhibeant (can. 136 § 1). Annulo ne utantur, nisi id ipsis a iure aut apostolico privilegio sit concessum (can. 136 § 2)[11].

Clerici minores qui propria auctoritate sine legitima causa habitum ecclesiasticum et tonsuram dimiserint nec, ab Ordinario moniti, sese intra mensem emendaverint, ipso iure e Statu clericali decidunt (can. 136 § 3).

Clerici, contra praescriptum can. 136, habitum ecclesiasticum et tonsuram clericalem non gestantes, graviter moneantur; transacto inutiliter mense a monitione, quod ad Clericos minores attinet, servetur praescriptum eiusdem can. 136 § 3; Clerici autem maiores, salvo praescripto can. 188 n. 7 ab ordinibus receptis suspendantur, et si ad vitae genus a Statu clericali alienum notorie transierint, nec, rursus moniti, resipuerint, post tres menses ab hac ultima monitione deponantur (can. 2379).

9. Obligatio ad **omnia omittenda** quae **Statum suum de-** 312
decent.

---

[9] Obligatio exsistit etiam pro beneficiatis, etsi sint Clerici minores, cf. can. 1475 §§ 1-2.

[10] Valet hoc pro Religiosis Clericis, qui specialem habitum non gerunt.

[11] Cf. can. 349 § 1 n. 2; 325; 409 § 2; 1378.

a) A fide iubendo, etiam de bonis propriis, Clericus prohibetur, inconsulto loci Ordinario (can. 137). In Religionibus clericalibus exemptis nomine Ordinarii intelligitur Superior maior (cf. can. 198 § 1).

Si obligatio summam triginta millium francorum seu libellarum superet, contractus vi caret, nisi beneplacitum apostolicum antecesserit (cf. can. 534 § 1).

Clerici (Religiosi) ab iis omnibus quae Statum suum dedecent, prorsus abstineant: indecoras artes ne exerceant; aleatoriis ludis, pecunia exposita, ne vacent; arma ne gestent, nisi quando iusta timendi causa subsit; venationi ne indulgeant, clamorosam autem nunquam exerceant; tabernas aliaque similia loca sine necessitate aut alia iusta causa ab Ordinario loci probata ne ingrediantur (can. 138).

b) Ea etiam quae, licet non indecora, a clericali tamen Statu aliena sunt, vitent (can. 139 § 1). Sine apostolico indulto medicinam vel chirurgiam [12] ne exerceant: tabelliones seu publicos notarios, nisi in Curia ecclesiastica, ne agant; officia publica, quae exercitium laicalis iurisdictionis vel administrationis secum ferunt, ne assumant [13] (can. 139 § 2).

Si Religiosi medicinam vel chirurgiam ex professo, ex. gr. in terra Missionum exercere volunt, apostolico indulto indigent.

Non veniunt autem hic sub nomine medicinae vel chirurgiae eae praestationes auxiliares, quae fiunt a Religiosis in cura custodiaque aegrotorum occupatis sive agant praecipiente medico sive in exercitio sui officii; item non veniunt hoc nomine primum auxilium in rebus adversis improvisis et repentinis, nec commendatio et applicatio remediorum probatorum intra Domum vel apud Sodales ipsius Familiae religiosae [14].

c) Sine licentia sui Ordinarii Clerici (Religiosi) ne ineant gestiones bonorum ad Laicos pertinentium aut officia saecularia quae secum ferant onus reddendarum rationum [15]; procuratoris aut advocati munus ne exerceant,

[12] Cf. can. 987 n. 3: Sunt simpliciter impediti, qui officium vel administrationem gerunt Clericis vetitam, cuius rationes reddere debeant, donec deposito officio et administratione atque rationibus redditis, liberi facti sunt.

[13] Cf. A. A. S. II (1910) p. 910.

[14] Brandys, o. c. I p. 54 s.

[15] Nihil refert, num agatur de muneribus Status civilis vel alicuius civitatis.

nisi in tribunali ecclesiastico aut in civili quando agitur de causa propria aut suae ecclesiae; in laicali iudicio criminali, gravem personalem poenam prosequente, nullam partem habeant, ne testimonium quidem sine necessitate ferentes (cf. can. 139 § 3).

Pont. Com. Cod. interpr., 2-3 iunii 1918, sequens dubium solvit[16]:

Utrum quoad licentias habendas, de quibus in decreto *Docente Apostolo*, 18 nov. 1910, recurrendum sit ad Sanctam Sedem, an vero ad proprium Ordinarium (cf. can. 139 § 3).

Resp.: Ad Ordinarium proprium.

In decreto allato Pius X prohibuit[17], quominus sacri ordinis viri, sive saeculares sive regulares, ea munia exercenda susciperent retinerentve suscepta, quae administrationis curas, obligationes, in se recepta pericula secum ferant, qualia sunt officia praesidis, moderatoris, a secretis, arcarii, horumque similium.

Per Codicem hoc decretum formaliter cessavit, loco eius positus est can. 139 § 3: sine licentia sui Ordinarii ne ineant gestiones bonorum ad Laicos pertinentium aut officia saecularia, quae secum ferant onus reddendarum rationum. Praescriptio valet nunc pro quibuslibet Religiosis, etiam feminis. Pro Religiosis (sive Clericis sive Laicis) Religionum clericalium exemptarum Ordinarii proprii sunt Superiores maiores (cf. can. 198 § 1; 488 n. 8). Iure particulari reservatio fieri potest soli supremo Moderatori. Pro Religiosis (sive Clericis sive Laicis) non exemptis vel etiam pro Religiosis laicis exemptis Ordinarius proprius est Ordinarius loci, ubi Domus religiosa, in qua praelaudati Religiosi degunt, sita est.

Praeter licentiam Ordinarii loci isti Religiosi indigent etiam licentia Superiorum propriorum, non vi can. 139 § 3, sed propter dependentiam a legitimo Superiore sive ratione voti obedientiae sive etiam, quod in hac re facile evenire potest, ratione voti paupertatis[18].

d) Senatorum aut oratorum legibus ferendis, quos deputatos vocant, munus Clerici (Religiosi) ne sollicitent neve acceptent sine licentia Sanctae Sedis in locis, ubi pontificia prohibitio intercesserit; idem ne attentent aliis in

[16] A. A. S. X (1918) p. 344.
[17] A. A. S. II (1910) p. 910.
[18] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 97-99.

locis sine licentia tum sui Ordinarii, tum Ordinarii loci in quo electio facienda est (can. 139 § 4).

e) Spectaculis, choreis et pompis quae eos dedecent, vel quibus Clericos interesse scandalo sit, praesertim in publicis theatris, ne intersint (can. 140).

f) Saecularem militiam[19] Clerici (Religiosi) ne capessant voluntarii, nisi cum sui Ordinarii licentia, ut citius liberi evadant, id fecerint; neve intestinis bellis et ordinis publici perturbationibus opem quoquo modo ferant (cf. can. 141 § 1).

Clericus minor qui contra praescriptum can. 141 § 1 sponte sua militiae nomen dederit, ipso iure e Statu clericali decidit (can. 141 § 2).

g) Prohibentur Clerici (Religiosi) per se vel per alios negotiationem aut mercaturam exercere sive in propriam sive in aliorum utilitatem (can. 142)[20].

Negotiatio in sensu proprio, idest negotiatio lucrativa, consistit in emptione rerum pro pretio inferiore, ea intentione, ut istae res immutabiliter (mercatura quaestuosa) aut post fabricationem (mercatura industrialis) ab extraneis factam cum lucro, idest altiore pretio, rursus vendantur. Commercium cum sic dictis rebus devotionalibus etiam sub nomine negotiationis venire potest. Per se res devotionales a Religiosis ad portam Domus religiosae dumtaxat pretio emptionis vendi possunt; parva compensatio pro expensis, quae cum comparatione etc. rerum devotionalium coniunctae sunt, sumi potest[21]. Negotiationes in sensu proprio prohibitae sunt, non autem illicita est negotiatio in sensu improprio.

Negotiatio improprie dicta sive oeconomica consistit in comparatione cuiusdam rei, ea intentione facta, ut ad proprium usum impendatur, etsi forte postea vendatur, quia superflua fit aut occasio venditionis opportuna se praebet. Negotiatio improprie dicta etiam habetur, si quis proprias fruges terrae, ex. gr. ex fundis et agris cum lucro vendit, aut si quis res emit et eas labore proprio colit et immutat, ut cum lucro venumdentur.

---

[19] Cf. n. 283.

[20] G. Vromant C. I. C., De negotiatione clericis et religiosis interdicta, in: Ius Pont. VIII (1928), p. 202-211; IX (1929) p. 34-37.

[21] Jansen, o. c. p. 256.

Recte igitur Fanfani[22] concludit: Religiosis sive ad clericalem sive ad laicalem Religionem pertinentibus licet:

a) Picturam vel scamnum propriis manibus confectum vendere; minime industriam quandam dirigere, operariis conductis;

b) Licitum quoque est vendere res ex propriis praediis comparatas, sive fuerint immutatae, sive mutatae, etiam mercenariorum opera; hoc enim non est proprie negotiari, sed agros colere;

c) Item licet domum aut praedia emere, ut ea locando exinde lucrum captetur: quia hoc non est proprie negotiatio, sed rerum locatio, quae sub debitis conditionibus etiam a Clericis vel Religiosis fieri potest.

d) Item licet Religiosis semper cum debitis conditionibus, pecuniam mutuo dare, foenere accepto: contractus namque mutui non est negotiatio.

e) De emptione et venditione titulorum crediti, hoc valet: Negotiatio proprie dicta, seu res habitualiter emere eo praecise fine ut carius revendantur, est certo prohibita (cf. can. 1539 § 2).

Religiosi et Clerici possunt absque beneplacito Apostolico secundum sententiam communem actiones alicuius societatis emere, dummodo illa societas sit honesta in eaque partem vel officia directionis ne habeant.

Exclusae autem sunt societates fictitiae, in quibus et personae et praesertim res sunt vere ecclesiasticae vel religiosae. Actionistae Religiosi vel Clerici non prohibentur, quominus per alios interveniant comitiis in quibus fiunt administratorum electiones, ut boni administratores eligantur neque ut Consilio administrativo hoc vel illud negotium proponant vel suggerant, ex. gr. mutuum contrahere[23].

In can. 142 dicitur: Prohibentur Clerici (Religiosi) exercere negotiationem aut mercaturam. Proinde non prohibetur, quominus unus vel alter actus compleatur sive in parvo sive in magno negotio, praeprimis si talis actus ad negotiationem oeconomicam reduci possit[24].

Clerici vel Religiosi mercaturam vel negotiationem per se aut per alios exercentes contra praescriptum can. 142, congruis poenis pro gravitate culpae ab Ordinario coerceantur (can. 2380).

S. Congregatio de Religiosis, 15 iulii 1926, misit litteras ad Moderatores Ordinum et Congregationum de Religiosis qui, valetudinis causa, Stationes Balneares adeunt[25].

Quum tristis experientia edoceat per hos superiores annos non pauca scandala contigisse in illis quae dicuntur Balneares

---

[22] O. c. p. 357 n. 328.

[23] Cf. Vermeersch-Creusen, Epit.[6] p. 230 n. 260 (224).

[24] Cf. Maroto, Institutiones 7. b. I n. 572 II.

[25] Analecta Ord. Min. Cap. XLII (1926) p. 244; cf. etiam similes dispositiones de sacerdotibus valetudinis vel rusticationis causa extra suam Dioecesim se conferentibus a S. C. Cons., diei 1 iulii 1926, A. A. S. XVIII (1926) p. 312.

Stationes seu etiam in locis ad salutares aquas potandas, ex levi vel etiam aliquando inhonesta ratione agendi nonnullorum Clericorum sive saecularium, sive etiam Religiosorum, haec Sacra Congregatio opportunum ducit Moderatores Ordinum et Congregationum religiosarum per has litteras adire, eos, auctoritate Summi Pontificis, vehementer hortando ut, quantum in ipsis est, talia gravissima incommoda impediantur.

Proinde sedulo vigilent:

a) Ne Religiosis sui Instituti facile veniam concedant, ut se ad huiusmodi loca conferant, ubi tam infestae sunt rerum circumstantiae contra sanos mores.

b) Quando vero iustae ac rationabiles causae adsint ad infirmam valetudinem curandam, caveant ut Religiosi sui Instituti in Domo aliqua religiosa hospitio excipiantur, vel saltem, si id impossibile sit, in aliqua convenienti suo statui Domo probatae honestatis.

c) Vetitum omnino ipsis sit religiosum habitum, quavis de causa, deponere, nec omnino frequentent theatra, ludos, spectacula cinematographica, et caetera huiusmodi: aliasque omnes societates devitent, ubi minus apta pro viro religioso conversatio habeatur.

d) Invigilent autem Superiores opportuno modo, ut talibus praeceptis singuli obtemperent. Quod nisi fecerint, severa punitione eos plectant.

Opportunum etiam duco certiores facere Superiores, S. Congregationem Concilii Ordinariis locorum mandatum dedisse ut et ipsi de hac re non solum circa Clerum saecularem, sed etiam circa Religiosos invigilent; et si res postulaverit iuxta sacros canones, contra delinquentes procedant.

CAPUT II

De obligationibus quae ex natura Status religiosi deducuntur[26]

313

I. De studio perfectionis[27]

1. Obligatio tendendi ad perfectionem. Quilibet tenetur ad obligationes sui Status fideliter implen-

[26] Creusen, Excuse, dispense et permission in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 112-116. Creusen, Excuse l. c. II (1926) p. 6-15. Creusen, La Dispense l. c. II (1926) p. 42-47; 85-88; 101-103; III (1927) p. 9-15. Jombart, Les petites permissions génér. in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 22-27.

[27] Cf. F. X. Mutz, Christliche Aszetik, Paderborn (Schöningh); Otto

das. Religiosi autem pertinent ex professione trium votorum ad Statum perfectionis. Ideo pro eis studium perfectionis est obligatio vi Status sui (cf. can. 488 n. 1 et can. 593). Religiosus in conscientia tenetur ad perfectionem tendere, non tenetur autem vi suae professionis esse perfectus. Vita Religiosorum non requirit statum perfectionis exercendae, sed acquirendae[28].

Ita S. Thomas[29] docet: Manifestum est autem, quod illi, qui operatur ad finem, non ex necessitate convenit quod iam assecutus sit finem, sed requiritur, quod per aliquam viam tendat ad finem. Et ideo ille qui Statum Religionis assumit, non tenetur habere perfectam caritatem, sed tenetur ad hoc tendere et operam dare, ut habeat caritatem perfectam.

Formaliter haec obligatio non distinguitur a votis, quibus professus sectetur perfectionem[30].

Codex de obligatione tendendi ad perfectionem dicit: Omnes et singuli Religiosi, Superiores aeque ac subditi, debent, non solum quae nuncuparunt vota fideliter integreque servare, sed etiam secundum Regulas et Constitutiones propriae Religionis vitam componere atque ita ad perfectionem sui Status contendere (can. 593).

Perfectio christiana seu caritas divina constituit finem principalem cuiusvis Religionis[31].

2. Media. Religiosus imprimis debet perfectioni studere per media essentialia Status religiosi, idest praeter communia praecepta per observationem trium votorum, secundario per media accidentalia, idest per observationem Regularum propriarum; saltem ista media ei spernere non licet[32].

Religiosus non obligatur ad applicationem omnium mediorum commendatorum, sed tantum ad ea, quae a Regula et Constitutionibus suae Religionis indicantur (cf. can. 593). Non omnia omnibus expediunt. Neque tenetur semper facere id, quod melius et perfectius est.

ZIMMERMANN, Die Pflicht zur Vollkommenheit in: Zeitschrift für katholische Theologie (Innsbruck) 49 (1925) p. 516-518.

[28] Cf. supra n. 27.

[29] S. theol. 2, 2 q. 186, a. 2.

[30] Cf. can. 593: atque ita ad perfectionem contendunt.

[31] Cf. supra n. 14.

[32] Vota, Regula, Constitutiones pro studio perfectionis exhibent substantiam et directionem.

Optimum medium, quo Religiosi perfectionem in sua Religione requisitam intendant ac celerius acquirant, in hoc consistit, ut spiritu Fundatoris suae Religionis imbuantur, secundum illud praeclarum Pii XI in sua epist. apost. *Unigenitus*, 19 mart. 1924[33].

"Ac primum omnium Religiosos viros cohortamur, ut suum quisque Conditorem Patremque legiferum in exemplum intueantur, si velint gratiarum, quae e sua ipsorum vocatione proficiscuntur, certo esse copioseque participes. Praestantissimos enim eiusmodi viros, cum sua excitarunt Instituta, quod aliud fecisse constat, nisi divino afflatui paruisse? Quam igitur ii notam in sua cuiusque Sodalitate impressam voluerunt, eam quicumque ex suis in se exhibent, ab incepto sane non aberrant. Quare eo Sodales, optimorum instar filiorum, curas cogitationesque convertant, ut Patris legiferi honorem tueantur, eius cum et praescriptis et monitis obsequendo, tum imbibendo spiritum; neque enim e Statu suo decident usque dum Conditoris sui vestigiis institerint: Filii eorum propter illos usque in aeternum manent (Eccli. XLIV, 13). Utinam Instituti sui legibus tam modeste pareant et comparatam ab eo inito vitae rationem sic retineant, ut religioso Statu se praestent cotidie digniores; sua enim fidelitate facere non poterunt, quin sacris ministeriis, quibus sibi obtingat per omnem aetatem perfungi, caelestium gratiarum adiumenta concilient.

314 3. Neglectus perfectionis. Religiosus in sequentibus casibus peccat graviter contra obligationem tendendi ad perfectionem.

a) Si vota aut alia graviter obligantia praecepta habitualiter[34] seu saepe saepius in materia gravi violat. Singula peccata non sunt directe contra hanc obligationem, etenim Status religiosus per se non requirit sanctitatem iam obtentam, sed studium sanctitatis.

b) Si perfectionem spernat, ita ut positive sibi proponat non ad perfectionem essentialem contendere[35]. Quod apud eos, qui apostatae a Statu religioso non fiunt, raro accidit.

c) Si exemplo suo disciplinam et observantiam religiosam graviter periclitetur.

d) Si Regulas et Constitutiones, etsi tantum sub levi aut nullo peccato obligant, ex formali contemptu violet vel Superioris potestatem contemnat.

Contemptus formalis[36] habetur, si in ipsam auctoritatem, qua talem, materialis, si in aliud diversum cadit, ex. gr. in ipsam rem praeceptam, quae parvi putatur, in Superiorem quia indoctus est, nimis rigidus videtur.

Laesio gravis huius obligationis in confessione indicanda

---

[33] A. A. S. XVI (1924) p. 133.

[34] Cf. S. Alphonsum, Theol. mor. l. 4 n. 1; Lehmkuhl, Theol. mor. I num. 516.

[35] S. Thomas, S. th. 2, 2 q. 186 a. ad 2.

[36] Cf. A. Peinador C. M. F. De transgressione ex comptemptu obligationum religiosarum in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 286-297 XVIII (1937) p. 45-53, p. 107-119.

est. Sed satis fit eo, quod poenitens ut Religiosus cognoscitur et statum animae suae manifestat.

4. Religiosus leviter per se peccat contra obligationem tendendi ad perfectionem: 315

a) Si habitualiter certa peccata levia committat;

b) Si quidem intendat vota habitualiter observare, sed interdum transgredi vult.

c) Si tantummodo id observare velit, quod sub peccato gravi obligat.

5. Religiosus non peccat contra suam obligationem: 316

a) Si de facto nondum perfectus sit; conatus, non perfectio praeprimis requiritur.

b) Si non intendat uti aliis mediis ac iis, quae a Regula Religionis praescripta sunt.

c) Si Regulam transgrediatur, quae non sub peccato obligat aut, si ex humana fragilitate et miseria peccata levia committat.

6. De obligatione tendendi ad perfectionem hic etiam notetur:

Canones Codicis in conscientia obligant, nisi ex natura eorum aliud constat, ex. gr. si consilium dumtaxat dent.

Transgressio eorum a Religioso facta per se non est contra votum obedientiae.

2. De observatione votorum[37]

Omnes et singuli Religiosi, Superiores aeque ac subditi, debent vota, quae nuncuparunt fideliter integreque servare (cf. can. 593).

Religiosus tenetur ad observantiam votorum secundum Religionis Regulam et Constitutiones, quae obiectum, extensionem, modum accuratius tradunt.

Votum, idest promissio deliberata ac libera Deo facta de bono possibili et meliore, ex virtute Religionis impleri debet (can. 1307 § 1). Votum metu gravi et iniusto emissum ipso iure nullum est (can. 1307 § 3).

Obligatio voti per se gravis est et personalis.

Transgressio voti continet semper malitiam specificam contra ipsum votum, idest malitiam contra virtutem religionis.

---

[37] Cf. F. J. Lutz, Die kirchliche Lehre von den evangelischen Räten, Paderborn 1907 (VIII et 400 p.). Jombart, Les péchés internes contre les vœux in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 88-93; 103-110. Brouillard S. J., L'excellence des vœux de religion in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 54-60; p. 80-85.

A) De obedientia[38]

317 1. **Votum obedientiae** religiosae est libera promissio Deo facta obsecundandi Superiori competenti et legitime praecipienti in omnibus, quae secundum Regulam et Constitutiones praescribit.

Virtus obedientiae est ea, quae hominem et idoneum facit implendi voluntatem alterius, qui praecipere potest et praecipit; reducitur ad virtutem cardinalem iustitiae.

2. **Materia remota** voti est omne, quod in Regula seu Constitutionibus directe vel explicite continetur aut quod saltem ad observationem Regulae seu Constitutionum necessarium vel valde conveniens est, idest, quod reductive seu implicite (indirecte) ad illas pertinet. Ita Statuta aut Ordinationes ad Regulae et Constitutionum observantiam firmandam conduntur.

Num Religiosi ad obedientiam teneantur, si Superior actus mere internos praescribat, in controversia est. Sententia probabilior affirmat, si hi actus interni ad observationem religiosam pertineant, cum Religiosi per votum obedientiae iuri voluntatis suae plene renuntiaverint. Vermeersch[39] dicit: Quamvis res controvertatur, non videntur *actus interni* directe praecipi posse, cum obedientia homini debita excedere nequeat mutuam hominum conversationem, quae externis rebus circumscribitur. Controversia, utrum actus interni praecipi possint necne, non tangitur in Codice. Sane praescribitur Religiosis, ut *intersint* Sacro (actus externus vel mixtus), ut *accedant* ad sacramentum poenitentiae (actus pariter externus vel mixtus), ut vacent orationi mentali. Vacare autem non est proprie operam dare, attendere, incumbere, sed vacuum esse ab aliis omnibus negotiis, et tempus ac spatium habere ad unum aliquod faciendum, cui dicimus vacare.

Superiores vi voti obedientiae Religiosis subditis praescribere possunt, ut secundum intentionem a Constitutionibus aut Superioribus statutam Missam celebrent, salvis casibus a Constitutionibus aut a legitima consuetudine rite introductis[40].

---

[38] Cf. J. B. Raus C. Ss. R., De sacrae obedientiae virtute et voto, secundum doctrinam Divi Thomae et S. Alphonsi, iuxta Normas ac Codicem Iuris Canonici. Tractatus canonico-moralis. Lugduni ac Lutetiae 1923 (XX et 305 p.).

[39] Theol. mor. III[2] p. 123 n. 138.

[40] Brouillard, Les commandements des Supérieurs religieux in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 47-51.

3. **Materia proxima** voti complectitur praecepta stricte talia, quae Religiosis qua talibus imponuntur vi potestatis dominativae vel etiam iurisdictionis. Praescripta stricte talia sunt ea, quibus Superior obligare conscientiam intendit [41].

Potestas domestica seu socialis non constituit obiectum voti obedientiae.

Intentio Superioris obligandi vi voti non praesumitur, sed de hac re debet clare et explicite constare.

Constitutiones quandoque formulam specialem requirunt, ut Superior obligare possit sub gravi aut vi voti [42].

Secundum Vermeersch [43] in pluribus Religionibus hodie non censetur Superior proprie praecipere ex voto, ne sub levi quidem, per ipsa verba: Stricte praecipio; sub praecepto iniungo, sed oportet, ut iubeat in nomine D. N. Iesu Christi vel in virtute s. obedientiae. Ideoque obligatio vi voti practice non persaepe aderit.

Actus rescindibiles in materia voti obedientiae, imo invalidi, si agatur de voto sollemni, haberi possunt [44].

4. Votum obedientiae praestantissimum est inter vota Religionis [45], quia per hoc votum Deo propria voluntas donatur, quod maius et melius est quam corpus et bonum temporale, quod per votum castitatis et per votum paupertatis religiosae Deo offertur.

Per votum obedientiae Religiosus renuntiat propriae voluntati, ne quidquam habeat durante voto nec proprium velle nec nolle [46].

Haud immerito S. Bonaventura scribit: Nil flagrat ita Domino in odorem suavitatis, quam si mactetur Domino vitulus propriae voluntatis. Nimirum altissimum est in homine rationalis voluntas. Altissimum ergo est sacrificium, eam totaliter Domino consecrare, non tantum ipsi Deo obediendo, sed etiam homini propter Deum [47]. Ioannes XXII ait: Magna quidem paupertas, sed maior integritas, bonum est obedientiae maximum, si custodiatur illaesa; nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur et animo [48].

---

[41] A. A. S. VI (1914) p. 231.
[42] Cf. Piat, o. c. I p. 291 s.
[43] Periodica X (1922) p. (36 s.); Theol. mor. III p. 118 n. 139.
[44] Cf. n. 270, n. 274.
[45] Cf. S. Thomas, S. th, 2, 2 q. q. 168 a. 8; C. 1 De verborum significatione, tit. XIV, in Extravag. Ioan. XXII.
[46] Cf. c. 27 in VI°, 6.
[47] Expos. Reg. Fratrum Minorum c. I.
[48] Extravag. Quorundam tit. 14 De verb. signif.

Religiosus a votis sollemnibus stabiliter et firmiter obligari se potest tantummodo de consensu Superioris[49] (cf. supra De professione sollemni n. 274).

5. Votum obedientiae obligat sub gravi vel sub levi secundum voluntatem Superioris. Superior etiam in materia gravi sub levi tantummodo obligare velle potest. Res undequaque levis sub gravi praecipi hic non potest. Gravis censetur obligatio ac proinde grave quoque peccatum inobedientiae, quando Superior in gravi materia vult sub gravi obligare subditum. Censetur autem gravis materia gravisque obligatio:

a) Si poena praecepto legitimo adiuncta est gravis, ex. gr. excommunicatio, suspensio, privatio vocis activae et passivae.

b) Si ex inobedientia grave sequitur scandalum aut aliud grave incommodum[50].

318 6. Regula et Constitutiones, ordinaria praecepta, statuta, ordinationes Superiorum ecclesiasticorum, ordo diurnus etc., per se non vi voti obedientiae obligant[51], sed sunt materia virtutis obedientiae vel virtutis, quae in ipsis praecipitur exercenda. Per se dicitur, sub praecepto enim formali ex voto praescribi possunt.

Idem dicendum est de legibus ecclesiasticis, etsi forte ius proprium Religiosorum constituant.

319 7. Votum obedientiae stricte non obligat nisi ad obedientiam *materialem*, idest ad simplicem exsecutionem operis praescripti, licet non fiat intentione adimplendi praeceptum.

Per votum obedientiae Religiosus non promittit Deo obediendi in Superioribus ex hoc vel illo motivo, sed simpliciter adimplendi ea, quae legitime praecepta sunt.

Obedientia *formalis*, quae est exsecutio operis praecepti, praecise ex intentione satisfaciendi praecepto, valde commendanda est, utpote magis perfecta et meritoria[52].

Vi voti obedientiae Religiosus obligatur Superiori in omnibus obedire, quae hic *secundum* Regulam et Constitutiones, prae-

---

[49] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 764 n. 603. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 531, n. 733 (683) dicunt hoc etiam de Religioso a votis simplicibus

[50] Prümmer, o. c. p. 304 q. 231.

[51] Cf. Cyprianus Crousers, Lectiones paraeneticae ad Regulam seraphicam P. S. Francisci, pag. 92 — e contrario Piat, o. c. I 285.

[52] Prümmer, l. c. Consulantur ad hoc auctores ascetici et mystici.

scribit. Omnia, sine quibus Regula et Constitutiones commode observari nequeunt quaeque proinde in ipsis explicite vel implicite continentur, sunt secundum Regulam et Constitutiones.

In Regula S. Francisci pro primo Ordine et in Constitutionibus Societatis Iesu obedientia iniungitur in omnibus, quae non sunt peccata. Ideoque praecepta obligant, nisi certo constat in casu de peccato agi. Attamen illa verba plures auctores probabiliter non de necessitate, sed de perfectione obedientiae intelligunt[53].

Obedientia autem non est absoluta et interminata, etenim praestanda non est contra leges morales aut contra leges ecclesiasticas. Nec Religiosus obligatur Superiori obedire, qui:

a) Contra Regulam et Constitutiones aliquid praescribit, nisi facultatem dispensandi habeat simulque causa iusta existat. In dubio, utrum aliqua sunt necne saltem indirecte seu implicite contenta in Regula vel in Constitutionibus, praevalet iudicium Superioris.

b) Aut aliquid praescribit, quod supra aut prorsus praeter Regulam et Constitutiones est. Quare Religiosus non tenetur Superiori obedire, qui praecipit actus heroicos vel austeritates, quae nullo modo inveniuntur in Regula[54].

Ad actus heroicos idest extraordinarie difficiles, ex. gr. peste laborantibus inservire Religiosi tenentur, dummodo:

a) Se ad ipsos obligaverint sive per votum sive per professionem talis Regulae;

b) Bonum commune id exigat, ex. gr. tempore persecutionis in locis Missionum perseverare, et uti videtur, quamvis Superiores vi potestatis dominativae dumtaxat[55] actus heroicos praescribant.

Ad quaestionem: Utrum Religiosi vi voti obedientiae teneantur parere Superioribus illos in Missiones mittentibus respondendum est: Si adsit specialis obligatio ex voto vel ex fine et instituto Religionis affirmative; secus non possunt obligari ad Missiones nimis arduas vel difficiles, ut essent cum probabilitate periculi, nisi in casu necessitatis vel maximae utilitatis boni communis[56].

8. De obligatione acceptandi munus cf. supra n. 136.

---

[53] Cf. Raus, De sacrae obedientiae virtute et voto p. 191-194 n. 107 s.

[54] De quatuor conditionibus, quando aliqua actio aut passio sit supra Regulam, cf. Passerinus, De hom. stat. q. 186 art. 8 n. 144.

[55] Paulo aliter P. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 763 n. 603.

[56] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 88-90.

320 9. Ad Superiores, quibus Religiosus vi voti obedientiam praestare debet, pertinent:

a) Praelati hierarchici, qui ipsis qua Religiosis imperant potestate iurisdictionis, proinde Romanus Pontifex (cf. can. 499 § 1), S. Congregatio de Religiosis[57] et Praelati regulares, saltem exempti; quod ad Religiones iuris dioecesani et iuris pontificii non exemptas[58] attinet, etiam Ordinarius loci[59]. Si agatur de Religionibus iuris pontificii in iis tantum, quae sive ex iure communi sive particulari relinquuntur sub iurisdictione Ordinarii loci.

Si agatur de Religionibus iuris dioecesani Ordinarius loci non potest praecipere vi voti illis Religiosis, qui non sunt adscripti domui sitae in ditione eiusdem Ordinarii, tantum adscriptio definitiva domui determinatae operatur domicilium vel quasi-domicilium in loco, unde Ordinarius fit verus Superior Religiosorum[60].

b) Ii, qui interno Religionis vel Domus regimini praeponuntur, proinde Superiores generales, provinciales, locales.

In Constitutionibus Sororum generatim praescribitur, ut Superiorissae locales nonnisi in casu urgenti talia praecepta imponant. Si usus ferat, secundum Vermeersch-Creusen[61] etiam alii, quibus Superior suam potestatem communicaverit. Verum usus potius habet, ut praesente saltem Superiore Domus huic soli sit ex voto obtemperandum. Attamen in aliis auctoritas ipsius Superioris et sic votum violare potest.

Per se ergo Officiales subalterni vi voti non praescribere possunt, id possunt tantummodo, si specialem habeant delegationem sive a Superiore legitimo sive a Constitutionibus[62].

---

[57] Cf. supra n. 91. De aliis dicasteriis romanis cf. supra n. 92. Alia dicasteria Romanae Curiae nonnisi ex speciali mandato intra competentiam vi voti praecipere possunt Religiosis.

[58] Etiam de Monialibus non exemptis.

[59] Cf. n. 96 b 5. Ordinario loci subiicitur exclaustratus ubi commoratur vi voti obedientiae; pariter dimissus votis ligatus ad normam can. 671 n. 2, n. 4. Apostatae et fugitivi subiiciuntur vi voti obedientiae propriis Superioribus, non Ordinariis locorum, cf. Goyeneche, De Religiosis p. 140 nota 8.

[60] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 241; XIX (1938) p. 91 s. Ceterum de domicilio cf. infra n. 598bis.

[61] O. c. p. 446 n. 693.

[62] Cf. Raus, Institutiones p. 320 n. 195.

li, qui vi voti praescribere non possunt, gaudent tamen potestate dominativa, et praecipere possunt, et subditi ad obedientiam tenentur.

Transiens ad aliam Religionem vi voti obedientiae tenetur obligatione Superioribus novae Religionis et ipsi novitiorum Magistri parendi (cf. can. 633 § 1)[63].

In dubio de potestate Superioris, num praeceptum Superioris licite exsequi possit, praesumptio stat pro Superioribus et de honestate rei; Religiosus ergo ad obediendum erga Superiorem teneri videtur[64], si Superior praecipiat, quod probabiliter honestum est.

Licitum est subdito modo modesto dubia et rationes contra praeceptum legitime datum Superiori manifestare.

10. Religiosus contra votum obedientiae peccat[65]: 321

a) Si praecepta impediat sese subtrahendo religiosae obedientiae, ex. gr. per apostasiam, fugam.

b) Si virtualiter praecepta violet, dum etiam occasione simplicis praecepti absolute declarat: Nolo obedire, non faciam, intelligendo illud de omni re vel de aliqua re gravi. Si limitet ad rem parvam, quae ipsi videtur inutilis, ridicula, violatio non est gravis[66].

c) Si violet praeceptum sub peccato obligans, et quod fertur vi voti.

Non omnis inobedientia necessario votum violat.

11. Violatio voti obedientiae duplicem peccati malitiam in se continet, videlicet peccatum contra virtutem obedientiae et contra virtutem religionis; praeterea peccatum, plerumque leve, contra reverentiam erga Superiorem aut contra caritatem et humilitatem.

Si Superior, quod non praesumitur facere, usus sit in praecipiendo sua potestate iurisdictionis, peccatum quoque ei virtuti adversatur, ad quam res praecepta spectat[67].

Cum autem vinculum, quod Religiosus init cum Superiore, quo tenetur ei obedire, unum et idem sit cum voto obedientiae,

---

[63] Pro Prioribus claustralibus (cf. n. 103, 118, 4) per se negatur, cf. Goyeneche, De Religiosis p. 139 nota 5.

[64] Cf. Lessius, c. 41 n. 76.

[65] Jombart, La matière légère du vœu d'obéissance in: Revue des Comm. rel. II (1626) p. 114-119.

[66] Vermeersch, Theol. mor. III[2] p. 123 n. 139.

[67] Vermeersch, Theol. mor. l. c.

plures tantummodo unicum peccatum sacrilegii putant in casu, quo votum violatur[68].

12. Iure communi nulla poena latae vel ferendae sententiae statuitur, generatim autem iure particulari.

Retinendum quoque est votum obedientiae unum in se esse, non diversum, prout diversos Superiores respicit.

B) De castitate

322 1. Votum castitatis in Religione est promissio Deo facta abstinendi ab omni delectatione venerea sive interna sive externa, sive licita sive illicita.

2. Castitas, cum virtus moralis sit, refertur ad temperantiam et excludit vel moderatur appetitum delectationis venereae.

Obiectum materiale remotum huius virtutis sunt: actus concupiscentiae completi et actus praevii; obiectum materiale proximum sunt interni concupiscentiae motus: hos enim castitas comprimit vel secundum rationis normam componit.

Obiectum formale castitatis est naturalis honestas, quae in voluptatibus carnis secundum normam rationis moderandis cognoscitur. Castitas ut virtus moralis est aut castitas imperfecta, quae abstinet ab actu venereo illicito, aut castitas perfecta, quae se ab omni actu venereo sive licito sive illicito semper abstinet.

Imperfecta castitas est aut castitas iuvenalis, quae abstinet a delectatione venerea usque ad tempus nuptiarum; aut castitas coniugalis, vidualis, quae post licitum usum delectationis venereae ab ea in posterum abstinet toto tempore vitae vel usque ad alias nuptias. Perfecta castitas ea dicitur, quae abstinet ab omnibus delectationibus carnis etiam licitis in matrimonio et vocatur castitas virginalis. Castitas virginalis iterum dividitur in eam, quae maxime propria, et in eam, quae minus propria dicitur.

Virginitas proprie talis, materialiter sumpta nihil aliud est quam carnis integritas seu immunitas a quavis delectatione venerea per actum consummatae luxuriae habita. Si agatur de viro, perditur virginitatis per voluntariam seminis effusionem sive per copulam sive per pollutionem, si agatur de muliere per copulam aut innaturalem corporis integritatis laesionem cul-

[68] Cf. Choupin, o. c. p. 477.

pabiliter factam[69]. Formaliter considerata est propositum seu voluntas carnis integritatem servandi. Ast in hac sola firma voluntate consistit stricte loquendo virtus virginitatis, nam virginitas materialiter sumpta bonum est naturae a nativitate omnibus inditum. Unde virginitas stricte dicta definiri potest: Firmum voluntatis propositum ab omnibus delectationibus venereis tum illicitis tum licitis (in matrimonio) perpetuo abstinendi in subiecto nunquam corrupto[70].

3. Praestantia castitatis perfectae deducitur ex exemplo Iesu Christi, ex verbis eius apud Matth. 19, 12, ex exemplo beatissimae Mariae Virginis, Sancti Ioannis Apostoli et multorum aliorum Sanctorum, ex verbis Sancti Pauli Apostoli 1 Cor. 7, 38, ex praemio peculiari Apoc. 14, 3, e doctrina Ecclesiae.

4. Castitas perfecta vim suam moralem ex eo obtinet, quod homo actis venereis renuntiat, ut amorem suum totum et indivisum Deo, summo bono, donet, sicque eius persona redditur sacra seu Deo dicata.

5. Castitas perfecta non est suprema virtus, neque praemium pro hac virtute est semper maximum. Virtutes theologicae et virtus religionis natura sua ei praecedunt. Aliae virtutes, quae per se perfecta castitate inferiores sunt (castitas coniugalis), nihilominus plus meritorum habere possunt, cum praemium secundum gradum amoris Dei mensuretur.

6. Obiectum materiale voti est idem quod virtutis castitatis seu potius obiectum voti virginitatis est conservatio integritatis carnis, obiectum castitatis perfectae est plena abstinentia ab omnibus delectationibus carnis, etiam licitis in matrimonio.

Votum virginitatis includit virginitatem et coelibatum, in eo qui virginitatem perdiderit votum virginitatis est potius votum perfectae castitatis.

Per votum castitatis prohibetur ex motivo Religionis omnis luxuria interna et externa. Accedit ergo meritum virtutis religionis, si observatur, aut contraria malitia sacrilegii, si violetur.

Obiectum voti non nubendi seu voti coelibatus est vita coelibata; peccata luxuriae praescindendo a matrimonio non essent directe contra hoc votum.

7. **Effectus iuridici** voti castitatis in eo consistunt, quod 323
matrimonium vetat (impedimentum prohibens) aut irritat (impedimentum dirimens).

---

[69] Gasparri, De matrimonio I[3], n. 480.
[70] Noldin, Theologia moralis[16], De sexto praecepto n. 1 ss.

a) Matrimonium impedit votum simplex virginitatis, castitatis perfectae, non nubendi, suscipiendi ordines sacros et amplectendi Statum religiosum (can. 1058 § 1). Nullum votum simplex irritat matrimonium, nisi irritatio speciali Sedis Apostolicae praescripto pro aliquibus statuta fuerit (can. 1058 § 2)[71].

Invalide matrimonium attentant Religiosi qui vota sollemnia professi sint, aut vota simplicia, quibus ex speciali Sedis Apostolicae praescripto vis addita sit nuptias irritandi (can. 1073).

b) Matrimonium non consummatum inter baptizatos vel inter partem baptizatam et partem non baptizatam, dissolvitur tum ipso iure per sollemnem professionem religiosam, tum per dispensationem a Sede Apostolica ex iusta causa concessam, utraque parte rogante vel alterutra, etsi altera sit invita (can. 1119)[72]. Nulla autem simplici professione matrimonium mere ratum dissolvitur. A fortiore sollemni professione solvuntur sponsalia, quantumvis valida, etiam per professionem simplicem.

8. Dispensatio simplicis voti castitatis in professione religiosa emissi utpote votum publicum[73] reservatur Sanctae Sedi[74], nisi ex dispositione positiva per dimissionem aut saecularizationem legitimam omnia vota Religiosi solvantur (cf. can. 648; 640 § 2)[75].

324 9. Gravitas peccati contra votum castitatis pendet a gravitate peccati contra virtutem castitatis.

Religiosus professus duplex peccatum (et peccatum contra castitatem et sacrilegium, quia violat rem sacram) committit.

Si quis solummodo voto simplicis castitatis obstrictus validum, at illicitum matrimonium iniret et eo uteretur, violaretur votum intacta per se castitatis virtute. Qui quempiam induceret ad peccatum cum altera persona, peccaret contra virtutem castitatis, non autem contra votum.

Voto castitatis Religiosorum votum coelibatus contineri censetur, sicut ipsis poenis canonicis probatur[76].

Per se in confessione non est exprimendum, utrum de trans-

---

[71] Votum castitatis simplex in Societate Iesu irritat matrimonium.

[72] Cf. P. Timotheus Schäfer O. M. Cap., Das Eherecht nach dem Codex edit.[2], 1924 (XVI et 344 p.).

[73] Cf. can. 1308.

[74] De votis privatis Sanctae Sedi reservatis cf. can. 1309 supra n. 112.

[75] Cf. infra n. 551 et n. 581.

[76] Vermeersch, Theol. mor.[2] p. 121 n. 135.

gressione voti simplicis an sollemnis agatur excepto casu, quo habeatur reservatio.

10. **Poenae**[77] iuris communis contra Religiosos, qui violant castitatem, sunt sequentes: 325

a) Clerici in sacris sive saeculares sive Religiosi concubinarii, monitione inutiliter praemissa, cogantur ab illicito contubernio recedere et scandalum reparare suspensione a divinis, privatione fructuum officii, beneficii, dignitatis, servato praescripto can. 2176-2181 (can. 2359 § 1).

Si delictum admiserint contra sextum decalogi praeceptum cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum, vel adulterium, stuprum, bestialitatem, sodomiam, lenocinium, incestum cum consanguineis aut affinibus in primo gradu exercuerint, suspendantur, infames declarentur, quolibet officio, beneficio, dignitate, munere, si quod habeant, priventur, et in casibus gravioribus deponantur (can. 2359 § 2).

Si aliter contra sextum decalogi praeceptum deliquerint, congruis poenis secundum casus gravitatem coerceantur, non excepta officii vel beneficii privatione, maxime si curam animarum gerant (can. 2359 § 3).

b) Clerici in sacris constituti vel Regulares aut Moniales post votum sollemne castitatis, itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes, incurrunt excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam; Clerici praeterea, si moniti, tempore ab Ordinario pro adiunctorum diversitate praefinito, non resipuerint, degradentur, firmo praescripto can. 188 n. 5 (can. 2388 § 1).

Quod si sint professi votorum simplicium perpetuorum tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis, omnes, ut supra, excommunicatio tenet latae sententiae Ordinario reservata (can. 2388 § 2).

Nihil refert ad effectum censurae, utrum matrimonium, de quo in can. 2388 § 1, nullum sit ex solo impedimento dirimente voti sollemnis an etiam ex alio impedimento, ut puta ex impedimento consanguinitatis.

Num censurae subiiciantur, si contrahant ficte seu simulando consensum, nullomodo intendentes verum consensum elicere, probabiliter negative respondetur, quia qui simulate ponit actum, videtur actum ponere, sed revera non ponit[78].

---

[77] Cf. can. 2191 § 1.

[78] Cf. Sole, De delictis et poenis pars III tit. 17; cf. Fanfani, l. c. p. 247 n. 231.

Cum in canone 1388 § 1 dicatur: Praesumant, quaelibet ignorantia excepta affectata a censura excusat.

Ordinarius, cui reservatur excommunicatio, is esse videtur, cui poenitens actu subiicitur.

c) Sunt irregulares ex delicto: Qui matrimonium attentare aut civilem tantum actum ponere ausi sunt, vel ipsimet vinculo matrimoniali aut ordine sacro aut votis religiosis etiam simplicibus ac temporariis ligati, vel cum muliere iisdem votis adstricta aut matrimonio valido coniuncta (can. 985 n. 3).

C) De paupertate[79]

326 1. Votum paupertatis religiosae est promissio Deo in Religione facta, qua professus nulla re pretio aestimabili uti vult in suum commodum tanquam propria, idest independenter[80] a competente Superiore.

Differentia inter votum paupertatis sollemne et simplex in eo habetur, quod in voto paupertatis sollemnis professus renuntiat iuri proprietatis, ut in futurum sit incapax aliquid acquirendi; votum sollemne paupertatis Religiosum inhabilem reddit ad quemlibet actum dominii, qui nomine proprio sine licentia Superioris[81] fiat, dum e contrario votum simplex non privat iure proprietatis et reddit actum proprietatis illicitum, si independenter a Superiore fit. Votum simplex promittit Deo solum usum rei promissae, ex. gr. usum divitiarum, votum autem sollemne et usum et ipsam rem (idest dominium utile et radicale).

Praefata inhabilitas ad actum dominii in voto sollemni paupertatis ex lege ecclesiastica exoritur.

Votum paupertatis ergo varios gradus admittit. Minimum, quod requiritur ad votum paupertatis, est cessio administrationis propriorum bonorum et renuntiatio eorundem usui et usufructui independenti (cf. can. 569 § 1, 580 §§ 1 et 3); maximum, quod supponitur, est incapacitas possidendi, non modo

---

[79] Plura iam praeventa sunt, ubi de effectu professionis religiosae, cf. supra n. 267, 270, 294. J. Knight S. J., The vow of poverty in the Code, in: The ecclesiastical Review 68 (1923) p. 454 561; A. Bandini, St. Francis and the ideal of poverty, in: The eccles. Review 75 (1926) p. 346-357; S. Turner C. P., The vow of Poverty, Washington (1929) 217 p.

[80] Generatim, quia manente paupertatis voto usus independens admittitur in iis, qui ad episcopalem vel aliam extra Religionem dignitatem promoventur (cf. can. 628).

[81] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. V (1924) p. 10-20.

a Religiosis, verum ab ipsis Religionibus (cf. can. 582). Incapacitas sive personae physicae sive personae moralis reputanda est ex iure positivo ecclesiastico. Capacitas radicalis non amittitur.

Paupertas, etiam voluntaria, in se non est absolute bona, secus divitiae in se essent malae. Paupertas est tantummodo relative bona, quatenus est medium ad virtutem. Cum divitiae eorumque possessio sint per se indifferentes, specialis virtus paupertatis non exsistit. Affectus ad bona temporalia opponitur variis virtutibus prout casus est.

2. a) Materia remota voti paupertatis religiosae 327
sunt res temporales externae, quae pecunia aut pretio pecuniae aestimabiles sunt, sive res istae sunt ipsius Religiosi, sive Communitatis sive alterius personae; materia proxima sunt actus proprietatis, qui vi potestatis propriae exercentur.

b) Votum paupertatis religiosae necessario non omnem proprietatem excludit; sane autem quemlibet usum et quamlibet dispositionem in suum commodum, quae independenter a voluntate Superioris fit. Voto paupertatis religiosae etiam possessio proprietatis ex parte Religionis aut Domus religiosae non est prohibita; aliquando autem nec istae quidquam possidere possunt (cf. can. 582).

c) Dominium est plenum ius in rem aut potestas rem ut propriam possidendi, de ea disponendi, ea utendi, quantum hoc a lege non est prohibitum.

Distinguitur dominium perfectum seu ius de aliqua re aut usufructu disponendi, et dominium imperfectum, si quis dominium dumtaxat habet de re ipsa (dominium directum-radicale) aut de eius usu (dominium indirectum).

Dominium directum aut radicale est ius in substantiam, in essentiam rei, ita tamen, ut de ista substantia aut de eius fructibus libere et licite quis disponere non valeat.

Usus est simplex fruitio rei: usus potest esse diversus ab usufructu, quod tunc accidit, si res simplici usu non destruitur. Ususfructus, quantum est distinctus ab usu, est ius fructus rei sibi vindicandi, ut dominus illorum exsistat, sed cum obligatione substantiam rei inviolabiliter salvandi. Administratio est ius bona conservandi et eis providendi et omnes actus necessarios ad hoc secundum legem exsequendi.

d) Omnes res, quae non veniunt nomine bonorum externorum materialium, non pertinent ad obiectum essentiale voti

paupertatis religiosae. Ideo Religiosus plenum dominium retinet in illa bona externa, quae magis characterem idealem habent, ex. gr. honorem, famam, auctoritatem, gloriam; item in bona interna et quidem in bona physica (vita, sanitas), in bona intellectualia (scientia, ars) et in bona moralia (virtus, libertas conscientiae).

Pariter Religiosus praeter iura inalienabilia, alia iura spiritualia retinet uti ius eligendi, praesentandi, conferendi officium, recuperandi titulos speciales etc.

Reliquiae non pertinent ad materiam paupertatis, cum non sint pretio temporali aestimabiles. Quod autem non valet de thecis eas includentibus, praesertim cum ex materia pretiosa confectae sint. Aliud ac de Reliquiis dicendum est de pictura, sculptura, piis imaginibus, rosariis, crucibus aliisque huiusmodi. Sunt enim materia voti paupertatis.

Industria Religiosi et Missae applicatio non sunt materia voti, sed fructus industriae, stipendia recepta pro Missae applicatione.

Si extraneus necessaria ad picturam vel sculpturam conficiendam procuravit, et Religiosus elaboravit, res acquiritur extraneo.

328 e) In relatione ad **manuscripta** haec notanda sunt:

Religiosus retinet dominium de iis manuscriptis, quae pretio aestimabilia non sunt[82].

Pariter Religiosus perfectum et saltem imperfectum dominium de manuscriptis *aliorum* habere potest ex licentia et consensu Superiorum.

Religiosus autem hoc dominium non habet, si agatur de manuscriptis pretio aestimabilibus, quae:

α) Ex praecepto Superioris ad finem boni communis Religionis elaborata sunt.

β) Post simplicem aut sollemnem professionem a Religioso confecta sunt.

Haec manuscripta Religiosus donare vel alienare non potest ad hunc finem, ut publicentur. Hoc enim est actus dominii independenter a licentia Superioris exercitatus, qui professo prohibitus est (cf. can. 569, 579, 580, 583).

Ad quaestionem: An Religiosi, tum votorum sollemnium, tum votorum simplicium, qui aliquod manuscriptum durantibus votis exaraverunt, eiusdem dominium habeant, ita ut illud donare aut quocumque titulo alienare valeant? **S. Congregatio**

[82] Quare sine speciali licentia Superioris secum ferre potest, nisi Constitutiones aliud caveant.

de **Religiosis**, 11 iulii 1913, respondit[83]: Negative. Quam quidem responsionem Pius X ratam habuit et confirmavit die 13 iulii 1913.

Agitur autem semper de iis manuscriptis dumtaxat, quae a Religiosis diligenter elaborata sunt quaeque probabiliter postea imprimentur. Sententia communis prioribus temporibus[84] docebat manuscripta voto paupertatis non subiici, cum sint res spirituales.

Religiosus ergo non habet dominium dictorum manuscriptorum in ordine ad donationem vel alienationem; sed in ordine ad usum mere personalem ideoque illa secum asportare posse videtur sine laesione voti paupertatis, si in aliam Domum mittatur aut ad episcopatum promoveatur[85] aut si saecularizetur. Passerini[86] ait: Manuscripta propria, et a Religioso composita quantum ad dominium sunt Religionis, sed quantum ad usum proprium sunt Religiosi irrevocabiliter; quia usus talium librorum respectu auctoris non est res pretio aestimabilis, sed plus omni pretio, nam est quid intrinsice spectans ad usum scientiae. Sunt adminicula memoriae, complementa scientiae, quacum quasi unum efformant. Haud immerito notat Prümmer[87]: Religiosus professus, qui prope mortem sua scripta, quae ipse satis erudita putat, comburit aut destruit, male agit et obiective peccat. Insuper satis ingrate se gerit erga propriam matrem Religionem, quae illum aluit et enutrivit in studiis. — De manuscriptis, quae Religiosus ante professionem suam elaboravit (quae pecunia aestimantur), Religiosus professionis simplicis semper dominium retinet. In usu et usufructu Superiori subiectus est.

3. Ad **donationes** quod attinet, quae Religioso obveniunt. 329
haec valent:

a) Donationes, quae Religioso a votis sollemnibus fiunt, sive agatur de donationibus mere personalibus sive de donationibus ei intuitu Domus religiosae factis, pertinent ad Do-

---

[83] A. A. S. V (1913) p. 366; cf. J. Besson, Les Religieux et la propriété des manuscrits, in: Nouvelle Revue théolog. 45 (1918) p. 709 ss. Quoad Imprimatur cf. Partem XII.

[84] Cf. S. Alphonsum, Theol. mor. l. IV n. 14; ed. Gaudé, II 453.

[85] Cf. infra n. 494 s.

[86] Qu. 189 art. VIII n. 184, cf. Jansen, o. c. p. 196 s.; Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 111 s.; Vermeersch, Periodica VII p. 167 n. 4 dicit: Si alium Ordinem ingreditur vel saecularizatur, aequissimum sane est, ut sinatur secum ferre manuscripta.

[87] Pariter dicendum erit de picturis aliisque operibus artis vel ingenii; Chelodi, o. c. p. 458 n. 274 not. 2.

mum religiosam vel ad Sedem Apostolicam[88]. Religiosus a votis sollemnibus non amplius habet capacitatem iuridicam bona acquirendi.

β) Donationes, quae Religioso a votis simplicibus sive temporariis sive perpetuis fiunt, pertinent ad dominium professi, si agatur certo de donationibus mere personalibus; secus ad Domum religiosam. Praesumptio stat, quod donationes Religioso intuitu Religionis dentur, ideoque Religionis sint, nisi contrarium probetur. Religiosus a votis simplicibus dominium radicale quidem retineat; de cessione ac dispositione valet can. 569 § 2 (infra).

γ) Donationes, quae Religioso a votis simplicibus vel sollemnibus intuitu Domus religiosae aut Religionis dantur, Religioso recusare non licet.

Cum autem recusatio acceptationis donationum nullum exercitium proprietatis, administrationis aut usus de rebus temporalibus sit, sed tantum mutationem consensus donatoris significet, Religiosus, qui non acceptat donationes, quae ei datae sunt, non contra votum paupertatis peccat, neque contra iustitiam in relatione ad Domum religiosam, sed contra caritatem proximi consideratis circumstantiis Domus religiosae, aut contra obedientiam, si Superior praecipit, ut eleemosynae acceptentur.

Religiosus a votis sollemnibus testamentum vel legatum recusare non potest sine laesione voti, quia actum proprietatis exercet, excepto casu, quo Constitutiones aliter statuant. Per testamentum enim vel legatum heres, idest in casu Religio, acquirit strictum ius ad rem (cf. can. 582).

Renuntiatio a Religioso votorum sollemnium facta est invalida, a Religioso votorum simplicium valida, at illicita, sine licentia Superioris, nisi aliud ferant Constitutiones.

Si agatur de Religioso a votis simplicibus, qui pertinet ad Religionem, in qua vota sollemnia emittuntur, hic Religiosus valide bonis suis renuntiare nequit, nisi intra sexaginta dies ante professionem sollemnem secundum can. 581 § 1.

Pars legitima hereditatis considerari potest bonum in actu, proinde intra illud tempus renuntiare, potest, at non debet et probabiliter, etiam ante illud tempus idest tota perdurante periodo votorum simplicium renuntiatio de hac re fieri potest[89].

Donationes sibi ipsi factas Religiosus recusare potest sine

---

[88] Cf. can. 582.

[89] Cf. supra n. 274, b; Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 26.

laesione paupertatis, quia vi voti paupertatis non tenetur donationes acceptare.

In Ordinibus, qui sunt incapaces bona temporalia possidendi (cf. can. 582) ideoque Sanctae Sedi in proprietatem acquiruntur, Regulares vel Religio non possunt bonis in hereditatem relictis renuntiare (aut bona acceptare) inconsulta Sancta Sede.

Si tales Superiores legata et fundationes acceptaverunt sine Sanctae Sedis licentia, acceptatio videtur valida esse, nisi iure speciali aut ex Constitutionibus irrita declaratur[90].

Fratres Minores et Fratres Minores Capuccini et Domus professorum S. I. sunt incapaces fundationum perpetuarum, censuum perpetuorum. Hoc non impedit, quominus annuos reditus et fructus pro expensis cultus divini recipiant, non autem in proprium usum[91].

4. Qualis licentia[92] Superioris necessaria est, ut subditus a transgressione voti paupertatis sit excusatus? 330

Licentia sive generalis sive specialis debet esse:

a) Libera, idest nec dolo aut fraude nec vi physica aut morali extorta; secus esset invalida.

β) Legitima, quae proinde procedit a proprio Religiosi Superiore competente. Per se Superior localis pro hospitibus religiosis, idest pro iis, qui Domui non adscripti sunt, non potest dare licentiam, nisi Constitutiones aut legitimae consuetudines aliud ferant. Declarare potest in hac re licentiam esse rationabiliter praesumptam.

Insuper ad legitimam licentiam requiritur, ut agatur de licentia, quam Superior prorsus concedere potest. Cum Superior non sit dominus, sed tantummodo administrator bonorum Domus religiosae, non potest secundum probabiliorem sententiam valide licentiam concedere ad usum illicitum.

Neque Superior potest licentiam dare ad res superfluas et pretiosas in Religione. Talis licentia est secundum alios valida, sed illicita, ideoque Religiosus non peccat contra votum paupertatis[93], secundum alios talis licentia est invalida, ideoque ea utens laedit votum. Cum auctores hac in re dissentiant, minimum est tenendum.

---

[90] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 671 n. 558 nota 3.

[91] Cf. apud Matthaeus a Coronata, p. 672 n. 559 nota 2, literatura de hac re.

[92] De licentia ratione alienationis cf. supra n. 204.

[93] Aliter Biederlack-Führich, o. c. p. 193 n. 113.

γ) Expressa, nisi iam licentia tacita vel rationabiliter praesumpta sufficiat.

Licentia tacita habetur, si Superior rem, de qua agitur, cognoscit, at eam non prohibet vel impedit, etsi facile possit.

Licentia tacita tunc sufficit, si ita legitima consuetudo in Religione ferat et Constitutiones aut Superiores non contradicant. Ita, ex. gr. in pluribus Religionibus Religiosi donationes minoris momenti, uti parvas imagines, numismata, rosaria donare aut accipere possunt.

Licentia tacita autem non sufficit, si Superior tacet putans subditum a Superiore maiore licentiam recepisse.

Licentia rationabiliter praesumpta quandoque sufficit, si Superior adiri non potest et simul necessitas urget aliquid expendendi aut acceptandi.

Post factum Religiosus acceptationem rei Superiori manifestare debet, ut usum rei acceptae retinere possit. Si res non habet tractum successivum, ex. gr. si iam consummata aut expensa est, tunc expressa approbatio Superioris non erit postea necessaria, quia usus rei licitus fuit, at per se convenit et quandoque etiam iniungitur Constitutionibus.

Licentia rationabiliter praesumpta non sufficit:

α) Si Superior facile adiri potest, excepto casu, quo Religiosus propter rationem aut certam difficultatem Superiorem adire non audet, et si Religiosus existimare potest, Superiorem non absolute substantiae facti obstare et hunc modum sine petita venia agendi ei non displicere; quo in casu actus est positus in dependentia a Superiore. Licentia, quae negatur, praesumi nequit. Si Superior est invitus dumtaxat de modo, votum non est laesum.

β) Si Constitutiones Religionis expressam licentiam requirant.

Licentia concessa ad utendum aliqua re valet per se etiam postea, si Superior non amplius officium suum retinet et perdurat tandiu, quandiu a successore revocatur, nisi aliud in Religione sit statutum.

An valeat talis licentia in alia Domo, ubi potestas Superioris se non extendit, eruitur magis ex Constitutionibus et ex praxi.

Licentia a Superiore maiore negata per se non aufert potestatem Superioris minoris, nisi Superior maior in antecessum vel post factum infirmaverit facultatem Superioris minoris.

Si quis licentiam obtinuerit alteri ex Communitate aliquid donandi, generatim permissio includitur, ut alter rem acceptare possit.

Licentia petita et iniuste denegata per se non sufficit, nisi instet necessitas, grave damnum etc.[94]

5. **Votum simplex paupertatis**[95] religiosae quemlibet actum dominii, qui fit sine consensu Superioris legitimi, illicitum, non autem invalidum facit uti in voto sollemni.

Excipiuntur Fratres coadiutores Societatis Iesu, quorum paupertatis votum ipsos reddit omnino incapaces cuiuslibet dominii.

Quandoque professus a votis simplicibus potest libere de reditibus disponere, quandoque indiget approbatione Superioris aut Constitutiones rem definiunt.

Ad bona, de quibus Religiosus a votis simplicibus dominium radicale retinet, pertinent ea, quae ante professionem possidebat, pariter omnia bona, quae per hereditatem personalem vel legatum post professionem acquirit, item dona personalia, quae cum licentia Superioris adeptus est.

Codex hac in re statuit: Quilibet professus a votis simplicibus, sive perpetuis sive temporariis, nisi aliud in Constitutionibus cautum sit, conservat proprietatem bonorum suorum et capacitatem alia bona acquirendi, salvis quae in can. 596 praescripta sunt (can. 580 § 1)[96].

Quidquid autem industria sua[97] vel intuitu Religionis acquirit, Religioni acquirit (can. 580 § 2)[98].

Industria valde ample sumenda est de quolibet emolumento actionis propriae et de qualibet donatione, quae videtur aliquo modo remuneratoria talis actionis[99] (cf. infra[100] responsionem S. Congregationis de Religiosis, 16 mart. 1922).

Si Religiosus istos fructus sine licentia alienare vult, tenetur ad restitutionem, cum iustitia commutativa laesa sit. Etenim domnium et administratio et usus et usufructus horum bonorum pertinet ad Domum religiosam vel ad Religionem.

Ad quaestionem: Utrum professis dominium radicale in

---

[94] Cf. Choupin, o. c. p. 330-339.

[95] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 330-340; II (1921) p. 8-13; 40-45; 71-76; 104-107. Goyeneche, l. c. IX (1928) p. 430-433.

[96] Cf. supra n. 270 b.

[97] Corporali vel intellectuali industria, ex. gr. per curam infirmorum, per exercitium alicuius artis, per instructionem, praedicationem etc.

[98] Canon tangit, ut patet, etiam Superiores; cf. etiam can. 594.

[99] Vermeersch, Theol. mor. III[2] p. 112 n. 125.

[100] Cf. n. 332.

bona ante professionem possessa servetur, quae vere mobilia sunt, ex. gr. pecunia minor ad usus quotidianos serviens, libri, horologia et alia, quae usui personali proxime deputantur, an res huiusmodi ipsa professione tacite Religioni tradi censeantur?

S. Congregatio de Religiosis, die 27 ianuarii 1919, in casu particulari respondit:

Quoad primam partem affirmative, quoad secundam partem pariter affirmative, nisi Religiosus expresse declaraverit ante professionem se de iis bonis mobilibus proprietatem servare velle; quo in casu, si detur, de iis ad normam immobilium disponere debet, nec in proprium usum ea convertere potest, ad formam vitae perfecte communis[101].

331 **Votum sollemne paupertatis** religiosae non natura sua, sed lege ecclesiastica incapacem facit dominium habendi vel proprio nomine acquirendi. Romanus Pontifex autem dispensare potest, ut singuli Religiosi dominium habere, acquirere, administrare, de eo disponere valeant, attamen cum subiectione Superioribus debita[102].

Per votum sollemne professionis religiosae Regularis renuntiat dominio radicali et dominio utili (usui, usufructui, administrationi) bonorum temporalium, ut de iure ecclesiastico incapax sit ad actus congruentes. Omnes actus voto sollemni paupertatis religiosae contrarii non tantum illiciti, sed etiam invalidi sunt (cf. can. 579).

Votum sollemne paupertatis actus proprietatis a Religioso pro se et nomine proprio factos reddit irritos, non autem actus de licentia Superioris positos[103].

Ante professionem sollemnem Religiosus omnibus bonis, quae actu habet, renuntiare debet (cf. supra can. 581 §§ 1-2)[104].

Post sollemnem professionem, salvis pariter peculiaribus Apostolicae Sedis indultis, omnia bona, quae quovis modo obveniunt Regulari:

---

[101] Cf. 7. Pejška, C. Ss. R., Das Los der bona mobilia minuta bei Gelegenheit der einfachen Ordensprofess, in Theol.-prakt. Quartalschrift 86 (1933) p. 363-366.

[102] C. Parisi, Circa la facoltà dei religiosi di voti solenni di disporre dei beni temporali, in: Monit. eccles. 40 (1928) p. 44-47.

[103] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 266-272; V (1924) p. 10-26; p. 94-98; 270-277.

[104] Cf. n. 274.

a) In Ordine capaci possidendi, cedunt Ordini vel Provinciae vel Domui secundum Constitutiones (can. 582 n. 1).

b) In Ordine incapaci, acquiruntur Sanctae Sedi in proprietatem (can. 582 n. 2)[105].

6. **S. Congregatio de Religiosis**, 24 febr. 1922[106], aliqua dubia solvit de pecuniis Religiosis obvenientibus occasione servitii militaris praestiti tempore belli. Resolutio, 25 febr. 1922, a Pio XI approbata et confirmata est; 16 martii 1922 facta est publici iuris. 332

a) Utrum Religiosi sollemniter professi ad tenorem iuris communis quidquam pecuniarum, quae illis occasione servitii militaris durante bello praestito obvenerint vel obvenient, iure sibi retinere valeant, vel potius has omnes suo Ordini refundere teneantur.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

b) Utrum Religiosi sollemniter quidem professi, sed ex indulto[107] apostolico post professionem nihilominus capaces acquirendi, quidquam pecuniarum, de quibus in primo dubio, suas facere valeant absque assensu et licentia expressa sui Superioris maioris.

Resp.: Negative.

Adnotatio: In hac re agitur de derogatione iuri communi facta ideoque attributio bonorum stricte sumenda et votum sollemne observandum est, quantum fieri potest. Capacitas ergo talis professi non est eiusdem extensionis ac capacitas Religiosi votorum simplicium.

c) Utrum Religiosi simpliciter professi, sive in perpetuum sive ad tempus, quorum Constitutiones excludunt post professionem omnem ulteriorem acquisitionem bonorum temporalium, teneantur dictas pecunias omnes suae Religioni tradere.

Resp.: Affirmative quoad Religiosos qui tempore servitii militaris votis ligati erant; negative quoad ceteros.

Adnotatio: Primi citati non possunt ergo stipendia transmittere familiae, pauperibus etc. Quidquid autem ceteri tempore, quo a votis liberi erant, obtinebant, sibi, non Religioni acquirebant.

d) Utrum Religiosi quomodocumque simpliciter professi in perpetuum vel ad tempus, sive in Ordine sive in Congregatione, quorum Constitutiones non obstant, de pecuniis titulo stipendii (le solde) acceptis quidquam suum facere valeant, vel potius quidquid post eorum dimissionem ex exercitu superfuerit, respectivae Religioni tradere teneantur.

Resp.: Si agatur de iis qui tempore servitii militaris votis adstricti erant: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam partem; si vero de iis quorum vota cessarunt, affirmative ad primam partem, quoad alteram vero: aequam compensationem suae Religioni tradant.

Adnotatio: Cf. can. 580 § 2. Quidquid industria sua vel intuitu Religionis Religiosus acquirit, Religioni acquirit. Verba industria sua se referunt ad omnem actionem, non tantum ad eam, quae fit secundum natu-

---

[105] Cf. Nicolai III const. *Exiit*, 14 aug. 1279.

[106] A. A. S. XIV (1922) p. 126 s. Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 34-39; I (1920) p. 340-343.

[107] S. Poenitent., 1 dec. 1820, pro Regularibus Belgii; S. Cong. pro Neg. Eccl., 31 iulii 1878. Facultas acquirendi et administrandi sub dependentia a voluntate Superiorum concessa est; cf. supra n. 274, 2 b.

ram vocationis religiosae. Exinde, ex. gr. de lucro quoquomodo illicito et vocationi religiosae repugnante talis Religiosus non disponere potest, quin laedat votum paupertatis et ipsam iustitiam.

Cum Religiosus non ex iustitia operam suam in bonum Religionis impendere deberet, secundum Vermeersch [108] solae expensae directe propter Religiosi alimenta factae compensandae videntur, idest soli sumptus facti, dum militiam agebant, non autem lucrum cessans vel expensae, quae propter profectionem Religiosi factae sunt necessariae.

e) Utrum pensio vitalitia data ob mutilationem vel debilitationem in bello perpessam Religiosis simpliciter professis, vel iis, de quibus in can. 673 § 1, aut demum iis, quorum vota vel promissa suspensa maneant, pertineat ad respectivam Religionem aut Societatem.

Resp.: Quoad Religiosos tempore servitii militaris votis obstrictos pertinet ad Religionem, quoad ceteros pertinet ad personam, quae tamen tenetur eam suo Instituto tradere, quandiu in eo permaneat [109].

Pensio vitalitia ante professionem acquisita pertinet quoad dominium aut potius ius ad illud ad Religiosum simpliciter professum.

Circa administrationem, usum et usumfructum valent can. 509 et 580.

f) Utrum emolumenta pecuniaria, ob decus militare (la medaille militaire, la croix de la légion d'honneur) in bello reportatum obvenientia, pertineant ad ex-milites aut potius ad Religionem.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, nisi de iis agatur, qui votis non erant obstricti tempore belli.

Adnotatio: Hoc valet non tantum, si Religiosus iam factus est inutilis, sed ut videtur, etsi sit aeque atque antea utilis Religioni, aut si onus alimentorum Religioni non incumbat [110].

Pensio fructibus industriae assimilita videtur.

De Societatibus sine votis non fit in responso significatio. Ex decreto S. Congregationis de Religiosis, 15 iul. 1919, ista promissa per se non sunt suspensa. Pensiones, de quibus in quaesito e), habentur fructus industriae. Eruendum est ex Constitutionibus, cuinam fructus industriae cedant. Si autem promissa cessaverunt, tunc Sodales aequiparandi sunt Religiosis sine votis [111].

g) Utrum retributio singulis militibus in actu eorum dimissionis tributa tanquam sollemne publicae gratitudinis signum (la prime de la démobilisation) pertineat ad Religionem.

Resp.: Affirmative, nisi tempore belli votis ligati minime fuerint.

Adnotatio: Etsi in casu agatur de donatione intuitu personae facta et Religiosus capax acquirendi e can. 580 § 1 supponitur, tamen S. Congregatio de Religiosis retributionem inter industriae fructus latissime acceptos recenset, cum satis connectatur cum operositate Religiosi [112].

h) Utrum qui de pecuniis occasione belli perceptis contra superiores resolutiones iam disposuerint etiam in favorem tertii teneantur ad restitutionem.

---

[108] Periodica XI (1923) p. 36.

[109] Cf. Nouvelle Revue Théologique 1922 (p. 375); Traitement de religieuse institutrice, in: Revue des Comm. rel. IV (1928) p. 186-187.

[110] Vermeersch, l. c.

[111] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 37 s.

[112] Vermeersch, l. c.

Resp.: Affirmative, nisi Religiosus ex permissione Superioris rationabiliter praesumpta egerit.

Adnotatio: Si igitur pecunia ista est bona fide et non fructuose consumpta, obligatio non urget; si est apud tertium, is monendus est de obligatione restitutionis [113]. Praescriptio valet tantummodo post triginta annos (cf. can. 1511 § 2).

Hae resolutiones [114] habent vim legis universalis, cum sint authentice promulgatae.

Ex decreto *Inter reliquas* et declaratione, 15 iul. 1919, vota temporaria cessant per servitium militare ordinarium, non autem per supplementare, quod extra vel intra bellum praestandum est. Insuper iam ante promulgationem Codicis Religiosi votorum simplicium in Ordinibus stipendia meruerunt ideoque in responsis dicitur de iis, qui tempore servtii militaris votis ligati erant.

Fructus industriae Religioni sunt ideoque iustitiam commutativam violat is, qui de iis aliter disposuit sine debita facultate.

7. **Peccata** contra votum paupertatis. Transgressiones voti 333
paupertatis sunt peccata contra virtutem religionis.

Praeterea etiam peccatum contra iustitiam adesse potest, si enim Religiosus dominium Domus religiosae aut Religionis aut extranei laedat.

Laesio iniustitiae sine peccato contra virtutem religionis habetur, si Religiosus damnum infert nulla propriae utilitatis ratione habita; habetur peccatum contra virtutem religionis sine iniustitia, si Religiosus a votis simplicibus rem suam contra ius alienat [115].

Peccatum contra votum paupertatis habetur:

a) Si Religiosus actus proprietatis nomine proprio exerceat quod fieri potest per acquisitionem, emptionem, venditionem, mutuum, commodatum, retentionem aut usum illicitum, administrationem.

b) Si Religiosus bonis Religionis vel Domus religiosae propria auctoritate utatur aut de iis disponat;

c) Si Religiosus a votis simplicibus sine legitima licentia Superioris propriis bonis utatur aut de iis disponat in relatione ad usum et administrationem [116].

Ad peccatum grave contra votum paupertatis requiritur, ut materia sit maioris momenti [117].

Materia gravis censetur ea, quae ab auctoribus habetur gra-

[113] Vermeersch, l.c.

[114] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 34-38.

[115] Vermeersch, De Religiosis I p. 268.

[116] Ex. gr. etiam sine licentia supremi Moderatoris.

[117] Notabimus in relativa aestimatione peccati longe maiorem requiri materiam peccato gravi, in illicita sed honesta dispositione de bonis propriis quam in vitiosa appropriatione rei communis vel alienae. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 544 s., n. 746 (693).

vis in laesione iustitiae, sibi acquirendo vel culpa sua destruendo vel quomodocunque de iis disponendo absque et a fortiore contra Superioris Religionis consensum. Religio, utpote persona moralis haberi potest tanquam dives ideoque ea materia est gravis, quae, si ablata est homini diviti, constituit grave peccatum[118]. Gravitas materiae autem quodammodo aestimanda est a severitate paupertatis in designata Religione.

In esculentis et poculentis longe maior materia requiritur, etiam in cumulatione rerum subtractarum, quia voluntas Superioris est minus contraria.

Parvi defectus contra votum paupertatis non sunt materia gravis, excepto casu, quo quis iam ab initio habuerit intentionem gravem materiam sibi comparandi, aut si intra singulas transgressiones habeatur unitas moralis.

334 8. Hic quaeri potest, num Religiosus peccet contra votum paupertatis, si *sine licentia Superioris pecuniam recipiat* vel alias res *in pia opera expendendas*.

Si et opus pium et summa pecuniae distribuenda designatur a donatore, Religiosus non peccat contra votum, quia non exercet actum dominii.

Si donator nihil statuat de opere pio aut de pauperibus designatis, sed solummodo Religioso dederit summam pecuniae libere distribuendam pro pauperibus aut in causas pias, duplex est sententia. S. Alphonsus cum Lezana, Lessio aliisque docet hoc esse contra votum paupertatis, quia tunc Religiosus administrationem seu usum rei assumit independenter a suo Superiore. Suárez vero, Sánchez, Laymann, Lehmkuhl, Bucceroni, Génicot, Vermeersch aliique autumant id non esse contra votum paupertatis saltem si Religiosus has res distribuat *non nomine proprio*[119].

Depositum proprie dictum acceptare non est contra votum paupertatis. Ex alia ratione autem acceptans peccare potest, ex. gr. contra obedientiam.

335 9. Si agatur de *inventione* aut de *libri compositione*[120] tantummodo *mentali*, Religiosus non laedit ius strictum, si communicat suam ideam alteri, ut hic materialiter opus perficiat.

Aliae quaestiones, quae hic fieri possunt, respiciunt magis

---

[118] Prümmer, o. c. p. 295 q. 225; cf. Vermeersch, Theol. mor. III p. 117 n. 130; Jombart, La matière du péché grave contre le vœu de pauvreté in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 116-121; 137-142.

[119] Prümmer, o. c. p. 294 s. q. 224.

[120] Voltas in: Com. pro Rel. I (1920) p. 275-279.

obedientiam, ex. gr. num Religio subdito praecipere possit, ut librum paratum conscribat etc.

Si Religiosus durantibus votis librum reapse conscripsit vel pro inventione sua approbationem seu diploma (Patent) obtinuit, ius reale exsistit. Subiectum huius iuris est ipsa Religio, quia Religiosus auctor vel inventor incapax est huiusmodi dominii.

Religiosus ergo non potest, ex. gr. ista iura cedere, donare etc. Sive ipsa Religio editionem libri curet aut inventionem applicet [121], sive iura huiusmodi alteri personae vel cuidam societati cesserit, Religiosus e Religione forte postea egressus, etsi agatur de professo a votis temporariis dumtaxat, nullum ius ad ista bona praetendere potest.

Si agatur de nova editione libri aut de modificatione inventionis in casu, quo Religiosus e Religione egressus sit, propter difficultates forsitan quandoque etiam ratione legis civilis orituras practice amicabilis compositio suadenda est.

10. **Poenae** contra violantes votum paupertatis ante Codicis promulgationem erant ex iure communi privatio sepulturae ecclesiasticae [122], privatio vocis activae et passivae per biennium. In Codice nulla poena ipso iure incursa statuta est (cf. can. 6 n. 5), videndae sunt Constitutiones et Regulae cuiuslibet Religionis (cf. quoque can. 2389).

3. De observatione Regulae et Constitutionum [123] 336

Obligatio ad observationem Regulae et Constitutionum pro varietate Religionum variatur.

1. Regulae [124] et Constitutiones in certis partibus sub gravi aut sub levi [125] dumtaxat obligant aut obligant solummodo indirecte ad poenam subeundam, si transgressio facta sit [126]. Quodsi Regula aut Constitutiones aliquos articulos contineant, qui iam lege divina aut ecclesiastica praescripti aut prohibiti sunt, transgressio eorum semper

---

[121] Si agatur de bonis pretio aestimabilibus, quandoque beneplacitum Sedis Apostolicae requiritur (cf. can. 534 § 1; 1531).

[122] Cf. c. 6 X 3, 35.

[123] Cf. supra n. 53, 113.

[124] Ex. gr. Regula S. Francisci in principalioribus rebus; cf. cap. *Exiit* 3, 12 in VI° et cap. *Exivi* 1 de v. s. 5, 11 in Clem.

[125] Ex. gr. Constitutiones Carmelitarum.

[126] Ex. gr. Constitutiones Fratrum Praedicatorum.

peccatum est, etsi Constitutiones forte non sub peccato obligent.

2. Etsi Regula aut Constitutiones sub peccato non obligare intendant, peccatum facile in concreto aderit intuitu causae motivae transgressionis aut intuitu damni vel scandali pro Communitate aut intuitu inconstantiae propositi.

Transgressio ex formali contemptione Regulae vel Constitutionum est praeterea peccatum grave superbiae. Haec contemptio autem non habetur, si articulus Regulae vel Constitutionum aestimatur minimi momenti aut inopportunus[127].

3. Regulae aut Constitutiones, quibus modus observationis materiae votorum declaratur, indirecte obligant[128].

4. Regulae et Constitutiones singularum Religionum canonibus Codicis iuris canonici non contrariae, vim suam servant; quae vero eisdem opponuntur, abrogatae sunt (can. 489).

Codex saepe numero observantiam Regulae et Constitutionum urget, ex. gr. firmis Constitutionibus (cf. can. 519), standum Constitutionibus (cf. can. 539 § 1), aliisque in propriis cuiusvis Religionis Constitutionibus (cf. can. 542), quandoque Codex modum exsequendi, si norma generali quaedam constituta sunt, Constitutionibus relinquit, ex. gr. si Codex statuit: Ad normam Constitutionum (cf. can. 501 § 1); secundum Constitutiones (cf. can. 502, 513, 562). Nonnumquam Codex ordinat, ut Regula vel Constitutiones rigorem iuris communis excedentes vim legis particularis retineant, ex. gr. saepius, si id in Constitutionibus praescribatur, cf. can. 535 § 1 n. 1; 507 § 1; 555 § 2.

5. Si Regula aut Constitutiones a Sancta Sede approbatae sint, Ordinarius loci vel Capitulum generale eas mutare non possunt inconsulta Sancta Sede. Aliud dicendum est, si Regula aut Constitutiones ab Episcopo dumtaxat approbatae sint. Tunc enim ab ipso immutari possunt; si Congregatio iuris dioecesani ad alias Dioeceses propagari

[127] Cf. supra n. 314 et n. 318.
[128] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 430, n. 596 (548).

accidat, de consensu singulorum Ordinariorum (cf. can. 495 § 2) dumtaxat mutatio fieri potest.

6. Si Regulae aut Constitutiones nunc legitime mitigatae sint, Religiosus non tenetur ad priorem severitatem, nisi ab Apostolica Sede propter bonum commune ad hoc obligetur.

7. Pariter ac de Regula et Constitutionibus valet etiam de consuetudinibus in Religione vigentibus.

8. Poenae statutae a singulis Constitutionibus contra transgressores non abrogatae sunt a Codice, cum agatur de iure particulari.

Eae Constitutiones, quae subditos non sub culpa, sed sub poena obligant, inducunt veram obligationem moralem acceptandi legitimas poenas transgressoribus impositas.

CAPUT III

De obligationibus, quae lege ecclesiastica nituntur 337

1. De vita communi [129]

Votum paupertatis in Religione inducit obligationem vitae communis.

1. Vita communis (seu communia bona [130]) in eo consistit, ut vi incorporationis singulorum Religiosorum in Communitatem omnia bona temporalia et reditus in communi administrentur. Quilibet Religiosus ex his bonis ad sustentationem vitae et vestitum necessaria secundum Constitutiones recipiat. Exinde uniformitas, communis possessio; communis administratio formaliter aut aequivalenter, si res communi pecunia emantur.

2. Ecclesia vitam communem magni aestimat. De primis Christifidelibus in Actibus Apostolorum dicitur: Omnes Fideles conveniebant et omnia bona communia habuerunt (2, 44). Vita communis postea apud Clerum saecularem introducebatur. Fautores huius vitae communis fuerunt S. Augustinus, S. Chrodegandus Metensis († 766) [131], Romanus Pontifex Alexander II

[129] Cf. decret. Clementis VIII *Nullus omnino* 25 iulii 1599 apud Gasparri, Fontes I, p. 187.

[130] Cf. can. 287.

[131] C. 2 C. 12 q. 1, c. 34 Dist. 5 de consec.; c. 9 X, 3, 1.

(1061-1073)[132], Gerhoch, praepositus Reichersberg apud Passau (1093-1169), venerabilis servus Bartholomaeus Holzhauser (1613-1658), Fratres vitae communis a Gerhardo Groot in Deventer saeculo XIV exeunte fundati, Religio Fratrum vitae communis, Gerhardiner, etiam Collatienbrüder, Cappen- aut Gugelherren appellati.

Ecclesia commendat Clericis quoque saecularibus vitam communem: Consuetudo vitae communis inter Clericos laudanda ac suadenda est, eaque, ubi viget, quantum fieri potest, servanda (can. 134). Haec vita communis magni momenti est pro Clericis propter coelibatum, pro Religiosis vita communis est munimen paupertatis, conditio disciplinae religiosae[133] conservandae aut restituendae.

3. Ecclesia nunc vitam communem omnibus Religionibus praescribit[134]:

In quavis Religione vita communis accurate ab omnibus servetur etiam in iis quae ad victum, ad vestitum et ad supellectilem pertinent (can. 594 § 1)[135].

Ex professione Religio habet obligationem providendi materna caritate peculiaribus necessitatibus Religiosorum.

Ecclesia vult, ut in studiorum Domo vigeat perfecta vita communis; secus studentes ad ordines promoveri nequeunt (cf. can. 587 § 2).

Etiam alias poenas Ecclesia infligit, si vita communis non observetur: Religiosi legem vitae communis Constitutionibus praescriptae in re notabili violantes, graviter moneantur et, emendatione non secuta, puniantur etiam privatione vocis activae et passivae et, si Superiores sint, etiam officii (can. 2389).

4. Professi religiosi obligationem habent applicandi omnes vires et facultates pro Religione secundum modum, quem Superiores statuant.

In relatione ad bona, quae professis sub aliquo titulo obveniunt cf. supra can. 580.

Quidquid a Religiosis, etiam a Superioribus, acquiritur ad

---

[132] C. 6 Dist. 32.

[133] Brandys, o. c. p. 57.

[134] Cf. S. C. Ep. et Reg. 22 april. 1851 apud Gasparri, Fontes IV p. 941 n. 1959.

[135] Vromant C. I. C. M. de Scheut, Obligatio vitae communis apud missionarium religiosum, in: Periodica XVIII (1929) p. 25*-34*.

normam can. 580 § 2[136], et can. 582 n. 1[137], bonis Domus, Provinciae vel Religionis admisceatur, et pecunia quaelibet omnesque tituli in capsa communi doponantur (can. 594 § 2). Singuli Religiosi, Superiores pariter ac subditi, propriam capsam habere non debent.

Religiosorum supellex paupertati conveniat quam professi sunt (can. 594 § 3).

De usu rerum non requiritur necessitas extrema, sed accommodata sufficit. Aestimatio autem pariter ac mensura paupertatis variatur secundum varias Religiones.

5. Vitae communi obstat **peculium** = vita privata, quam 338
can. 594 § 1 abolescit.

Peculium Religiosorum[138] est omne bonum temporale pecunia aestimabile et a massa communi separatum ad proprios (id est personales privatos) Religiosi usus concessum, praeter ea, quae ad usum moraliter praesentem necessaria sunt. Id quod Superior concedit pro necessitatibus moraliter occurrentibus vel brevi manu, non venit nomine peculii.

Peculium provenire potest aut ex bonis propriis (patrimonium in simplici professo) aut ex bonis Religionis, ad quae bona pertinent illa, quae Religiosus industria sua vel intuitu Religionis acquisivit.

Distinguuntur duae species peculii.

Si quis plene iure libere et independenter a voluntate Superioris de aliqua re uti sua propria disponere possit, quin Superior illud revocare aut restringere possit hoc peculium proprium seu iuris perfecti appellatur (peculium independens). Si quis autem habeat possessionem et administrationem et usum boni cuiusdam, in dependentia a Superioris nutu qui peculium omnino abolere posset, tunc adest peculium improprium seu iuris imperfecti (peculium dependens).

a) Peculium proprium seu iuris perfecti non solum vitae communi obstat, verum etiam voto paupertatis[139], quod prohibet omnem actum dominii, qui a Superiore non probatus sit. Cum peculium proprium voto paupertatis sive in sollemniter professo sive in professo votorum simplicium intrinsece repugnet, etiam iure consuetudinis introduci nequit.

Si Religiosus impetrat facultatem utendi in certum finem

---

[136] Industriis suis.
[137] Intuitu Religionis.
[138] Peculium profectitium in Iure Romano.
[139] Biederlack in: Archiv für kath. Kirchenrecht 39 (1899) p. 179.

fructibus cuiusdam suae industriae, ex. gr. ad alendos parentes, ad emendos libros, non habetur peculium, etsi ratio agendi perfectioni paupertatis contraria esse possit [140].

b) Etsi peculium improprium seu iuris imperfecti voto paupertatis per se non adversetur, voluntati tamen Ecclesiae non plene congruit, quippe quae vitam communem pro Religiosis praescribat (cf. can. 594 § 2: Quidquid = quaelibet res, pecunia).

Distinctio inter vitam perfecte communem et vitam communem minus rigorosam peculio mitigatam, ex Codice non deduci posse videtur [141].

c) Circa causam introductionis peculii notetur: Rigor et severitas ex parte Superioris de rebus temporalibus procurandi pro decenti sustentatione subditorum quandoque ansam praebuit ad peculium dependens [142]. Nimia parsimonia Superioris saepe ortum duxit ex defectu facultatum in Domibus religiosis.

Multi auctores opinionem tenent peculium dependens in Decretalibus Gregorii IX prohibitum non fuisse. At non fuit expresse concessum. Invocari nequit c. 2, X, III, 35 [143]. De statu Monachorum et Canonicor. Regular.; cum dicatur: Peculium Regulari ab Abbate pro iniuncta administratione permissum, non autem pro omnibus et singulis Monachis conceditur.

E sententia probabiliore per Concilium Tridentinum [144] etiam peculium improprium prohibitum est. Statuit praedictum Concilium: Nemini igitur Regularium, tam virorum quam mulierum liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria aut etiam nomine Conventus possidere vel tenere; sed statim ea Superiori tradantur Conventuique incorporentur. Quod Concilium Tridentinum praescripserat, id clarius declaratum est a Clemente VIII in const. *Nullus omnino*, § 2-3, 25 iulii 1599, et in decisionibus S. Congregationis Concilii, 4 iulii 1602, 12 ian. 1603, 17 aprilis 1649 et S. Congregationis Episcoporum et Regularium, 7 aprilis 1707. Pius IX, die 22 aprilis 1851 [145], litte-

---

[140] Vermeersch, De Religiosis I n. 275.

[141] Aliter Chelodi, o. c. p. 430 not. 4; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 766 n. 605. Attamen Codex in can. 587 § 2 loquitur de perfecta vita communi, in can. 594 § 1 dicitur quidem: «in quavis Religione vita communis servetur, sed adiungitur accurate servetur, proinde eadem significatio vitae communis habetur».

[142] Augustine, v. c. III, 306.

[143] Invenitur n. can. 10 conc. Lateranensis III anni 1179.

[144] Sess. 25 c. II De Regul. Cf. literatura apud Scherer, KR. II p. 826 not. 122; cf. Bieberlack-Führich, o. c. p. 186-190.

[145] Bizzarri, Collectanea p. 903.

ras circulares Generales transmisit, in quibus vita communis inculcatur. Contra has praescriptiones ius consuetudinis induci potuit, quod revera eveniebat[146]. Aliqui auctores tamen hoc non admittebant, cum putarent decreta Concilii Tridentini nulla contraria consuetudine abrogari posse[147].

d) Constitutiones Religionum recentium peculium generaliter prohibuerunt, et si in quibusdam Congregationibus permissum erat, sub his certis conditionibus dumtaxat licitum erat: α) Ut in capsa communi deponatur; β) Ut tantum cum permissione Superioris et pro iis tantum rebus, quae permissae essent, applicetur; γ) Ut Religiosi animo parati essent eidem renuntiare, cum primum Superiores voluerint[148].

In Congregationibus recentioribus simul cum observantia vitae communis et paupertatis etiam semper inculcatum est, ut Superiores caritate affecti pro alimentis et vestimentis providere debeant, ut quaelibet causa ad peculium introducendum amoveatur[149].

Secundum ius Codicis peculium imperfectum vi iuris consuetudinarii sub certis conditionibus tolerari potest[150], si etenim agatur de consuetudine centenaria et immemorabili iam anno 1918 et Ordinarius (Superior maior in Religione clericali exempta, cf. can. 198 § 1) pro locorum ac personarum adiunctis existimat eas prudenter submoveri non posse (cf. can. 5). Si anno 1918 adhuc non exsistebat praelaudata consuetudo, ea suppressa habeatur.

Pro futuro valet can. 27, proinde cum in casu peculii dependentis ageretur de consuetudine afferente tantum iuri ecclesiastico praeiudicium, requiritur ut consuetudo fuerit rationabilis et legitime per annos quadraginta continuos et completos praescriptae.

Insuper patet peculium dependens debere esse in modica quantitate constitutum, ad finem conditioni Religiosi non contrarium et in dependentia, quae non solum de iure habetur, sed de facto etiam exercetur.

Cum autem peculium dependens semper damnum magnum disciplinae religiosae afferat[151], non tantum Superiores peccabunt, si eorum negligentia peculium introducatur, verum etiam

---

[146] Cf. Archiv für kath. Kirchenrecht 39 (1899) p. 179.
[147] Cf. e contrario Wernz, Ius decretalium III, 2², 331.
[148] Cf. Bastien, Directoire canonique³ 1923.
[149] Bizzarri, p. 48.
[150] Consuetudo contraria non expresse reiicitur.
[151] S. Alphonsus, Theol. Mor. lib. V, n. 15.

ii, qui peculium non amovent, quamvis possint[152] de hoc praecepto impleto se certiores reddere.

Parva pecunia ad itinerandum in civitate habitualiter concessa, non habet rationem peculii, neque dependentis[153].

339 **2. De exercitiis pietatis**

1. Curent Superiores, ut omnes Religiosi:

a) Quotannis spiritualibus exercitiis vacent (can. 595 § 1 n. 1)[154].

De spatio temporis et modo, utrum communiter an privatim fiant, Codex nihil statuit; ideo Superioris est normas dare, nisi Constitutionibus aut iure consuetudinis iam res pressius stabilita sit.

b) Legitime non impediti quotidie Sacro intersint, orationi mentali vacent, et in alia pietatis officia, quae a Regulis et Constitutionibus praescripta sint, sedulo incumbant (can. 595 § 1 n. 2). Uti Ordinarii locorum pro Clericis saecularibus in Seminario (cf. can. 1367) curare debent, ut Clerici quotidie sanctissimum Sacramentum visitent, Deiparam Virginem mariano rosario colant, conscientiam suam discutiant (cf. can. 125 n. 2), ita etiam singulae Religiones Constitutionibus aut laudabilibus consuetudinibus ad haec pia exercitia peragenda hortantur.

c) Ad poenitentiae sacramentum semel saltem in hebdomada accedant (can. 595 § 1 n. 3)[155].

In Concilio Viennensi statuit Clemens V[156] confessionem et communionem mensilem pro Monachis. Concilium Tridentinum[157], hoc etiam Monialibus inculcavit. Clemens VIII in sua const. *Cum ad regularem*, 19 martii 1603, novitiis bis saltem

---

[152] Biederlack-Führich, o. c. p. 189 s.

[153] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. p. 147 nota 44.

[154] Pariter pro Seminaristis (cf. can. 1367 n. 4). Sacerdotes saeculares debent tertio saltem quoque anno spiritualibus exercitiis vacare, cf. can. 126. Brouillard, Les confessions de retraite in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 136-143. Cf. etiam Pius XI, litt. enc. 20 dec. 1929. A. A. S. (1929) p. 698.

[155] Creusen, La confession hebdomadaire in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 155 s.

[156] C. I § 2 III. 10 in Clem.

[157] Sessio XXV de Regul. et Monial. c. 10.

singulis mensibus Sacramentorum frequentiam praescripsit [158]. S. Congregatio Episcoporum et Regularium in decreto *Singulari*, 27 mart. 1896, pro Sororibus quaestuantibus ordinavit [159], ut singulis hebdomadibus poenitentiae et Eucharistiae sacramentis reficiantur.

Liberum est quidem Religiosis confessarium eligere, et Superior sine sufficienti causa nullam difficultatem faciat. Sed hoc non impedit, quominus Superiores confessionem saltem in hebdomada faciendam urgeant et Superiori ius est sciendi, num subditi tali curae Superiorum respondeant, et subditi tenentur Superioribus manifestare ubi, quando, cui ordinario, non autem extraordinario vi can. 519 vel 522, confiteantur [160]. Per testimonium peractae confessionis, si forte prudenter exigi videatur, Superior indirecte confessarium cognoscere potest.

d) Saepe sanctissimam Eucharistiam recipiant. Codex dicit: Superiores suos inter subditos promoveant frequentem, etiam quotidianam, sanctissimi Corporis Christi receptionem; frequens autem, imo etiam quotidianus accessus ad sanctissimam Eucharistiam Religiosis rite dispositis libere pateat (can. 595 § 2).

Consensus Superioris ergo non requiritur. Petitio apud confessarium non videtur requisita et non usitata, quia his temporibus fere omnes Religiosi quotidie sanctissimam Eucharistiam sumere solent [161]. 340

De confessione et sacra communione ad indulgentias acquirendas haec valent:

Ad quaslibet indulgentias lucrandas confessio forte requisita peragi potest intra octo dies, qui immediate praecedunt diem, cui indulgentia fuit affixa; communio autem in pervigilio eiusdem diei; utraque vero etiam intra subsequentem totam octavam (can. 931 § 1), ergo septem dies post diem, cui indulgentia annexa est.

Pariter ad lucrandas indulgentias pro piis exercitiis in triduum, hebdomadam etc., ductis concessas, confessio et communio fieri etiam potest intra octavam quae immediate sequitur exercitium expletum (can. 931 § 2).

Christifideles qui solent, nisi legitime impediantur, saltem bis in mense ad poenitentiae sacramentum accedere, aut sanctam communionem in statu gratiae et cum recta piaque mente recipere quotidie, quamvis se-

---

[158] Gasparri, Fontes I p. 358 n. 189 § 9.

[159] Gasparri, Fontes IV p. 1071 n. 2029 n. 8.

[160] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 306.

[161] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 551; n. 751 (698). In decreto *Quemadmodum*, 17 dec. 1890, n. V S. Cong. EE. et RR. permissio et prohibitio tribuebatur confessario, in dec. *Sacra Tridentina Synodus* S. Cong. Conc., 20 dec. 1905, n. 5 reducuntur hae ad consilium eiusdem confessarii.

mel aut iterum per hebdomadam ab eadem abstineant, possunt omnes indulgentias consequi, etiam sine actuali confessione, quae ceteroquin ad eas lucrandas necessaria foret, exceptis indulgentiis sive iubilaei ordinarii [162] et extraordinarii [163] sive ad instar iubilaei (can. 931 § 3). Si confessio praescripta sit conditio ad indulgentias lucrandas, etiam ii confiteri debent qui nullius peccati gravis sibi conscii sunt, verumtamen absolutio in hoc casu non requiritur [164].

341 Normae pro frequenti communione contentae sunt in decreto S. Congregationis Concilii *Sacra Tridentina Synodus,* 20 dec. 1905 [165].

Decretum *Sacra Tridentina Synodus* quotannis infra octavam Santictissimi Corporis Christi congregatae Familiae religiosae in lingua vernacula praelegi debuit; nunc post Codicis promulgationem haec praescriptio non ultra valet [166].

Quod ad licentiam aut vetitum recipiendi communionem attinet, decretum *Quemadmodum,* 15 dec. 1890, statuit, ut haec licentia aut hoc vetitum confessario ordinario aut extraordinario dumtaxat competeret; Superior aut Antistita nullam vim in hac re potuerunt exercere, excepto hoc casu, quo scandalum aut delictum commissum sit.

Fere iisdem verbis supralaudati decreti Codex statuit: Si autem post ultimam sacramentalem confessionem Religiosus Communitati gravi scandalo fuerit aut [167] gravem et externam culpam patraverit, donec ad poenitentiae sacramentum denuo accesserit, Superior potest eum, ne ad sacram communionem accedat, prohibere (can. 595 § 3).

Aliud Superior non potest facere. Ordinariae transgressiones et defectus de disciplina regulari hic in censum non veniunt.

Secundum Vermeersch-Creusen [168] scandalum aut gravis et externa culpa intelligenda sunt non de peccatis theologicis gravibus solummodo (peccatis mortalibus); sufficit, ut Religiosus quoddam commiserit, pro quo reparando exemplum publicum confessionem sacramentalem ante communionem recipiendam

[162] Semper post 25 annos.
[163] In occasione speciali.
[164] F. Beringer-P. Steinen, Die Ablässe, ihr Wesen und Gebrauch [15] I et II Paderborn 1921, F. Schöningh.
[165] A. S. S. 38 (1905/06) p. 400 ss.
[166] Biederlack-Führich, o. c. p. 250; aliter e contrario Jansen, o. c. pag. 261.
[167] Utrumque sufficit.
[168] O. c. p. 450-698; cf. Jansen, o. c. p. 221 s.

requirit, ex. gr. publica inobedientia, etsi non in re gravi. — At cum simus in odiosis, et canone 901 perspecto rectior videtur sententia, quae dicit: requiri peccata theologice gravia et externa licet non publice praesertim cum in can. dicatur: post ultimam sacramentalem confessionem... donec ad poenitentiae sacramentum denuo accesserit.

Etiam praescriptio n. 8 decreti *Sacra Tridentina Synodus* in Codice invenitur: Si quae sint Religiones votorum sive sollemnium sive simplicium, quarum in Regulis aut Constitutionibus vel etiam Calendariis communiones aliquibus diebus affixae aut iussae reperiantur, hae normae vim dumtaxat directivam habent (can. 595 § 4), non praeceptivam. Numerus communionum praescriptus mensura minima pro zelo Religiosorum intelligendus est. Itaque eis semper licebit frequentius, immo quotidie sanctissimum communionem recipere.

De communione infirmorum notandum venit: 342

Infirmi tamen qui iam a mense decumbunt sine certa spe, ut cito convalescant, de prudenti confessarii consilio sanctissimam Eucharistiam sumere possunt semel aut bis in hebdomada, etsi aliquam medicinam vel aliquid per modum potus antea sumpserint (can. 858 § 2). Iam, die 7 sept. 1906, verba: Per modum potus, ita declarata sunt, ut liceret sumere iusculum, caffeum, lac aut alium cibum liquidum, etsi ei permixta substantia aliqua, ex. gr. leves pastilli farinae (semolino), panis radula tritus (pangrattato), ovum dilutum etc., dummodo ne mixtio amittat naturam cibi liquidi[169].

E decreto S. Congregationis Concilii, 7 sept. 1906, communio iis tantum infirmis permittebatur, qui in ea Domo degebant, ubi sanctissima Eucharistia asservabatur, dum e contrario alii tantum bis in mense communionem recipere potuerunt. Nunc in Codice ista facultas semel aut bis in hebdomada sanctissimam Eucharistiam sumendi ad omnes praedictos infirmos extensa est[170].

Ad recipiendum Eucharistiae sacramentum saltem in Paschate etiam Religiosi ut alii Fideles obligati sunt (cf. can. 859 § 1). 343

Usque ad ius Codice sancitum permissu Episcopi aut competentis parochi dumtaxat in alia quam in ecclesia paroeciali tempore Paschali Eucharistiae sacramentum recipi potuit. Quod

[169] S. Off. 4 iulii 1893; S. Cong. Conc. 7 dec. 1906 (A. S. S. [1906] pag. 603).

[170] Cf. A. S. S. 40 (1907) p. 314.

valebat etiam de Religiosis, exceptis exemptis. Nunc autem Codex dicit: Suadendum Fidelibus ut huic praecepto satisfaciant in sua quisque paroecia (can. 859 § 3), ergo non necessario in ecclesia ipsa paroeciali, sed sacra communio etiam in aliquo oratorio intra paroeciam sito fieri potest. Codex autem statuit in eodem canone: Qui in aliena paroecia satisfecerint, curent proprium parochum de adimpleto praecepto certiorem facere (can. 859 § 3). Obligatio propria non exsistit. Ideo omnes Religiosi, etiam novitii et postulantes, item omnes in can. 514 § 1 nominati in ecclesia propria aut in oratorio Religionis Eucharistiae sacramentum tempore Paschali recipere possunt.

2. In relatione ad poenitentias notetur: Superiores et Superiorissae ius habent infligendi poenitentias pro transgressionibus Constitutionum, ordinis diurni aut pro aliis externis culpis.

In pluribus Religionibus exercitium Capituli culparum habetur. Accusatio ad externas transgressiones Constitutionum et ordinis diurni aut ad alia externa menda restringenda est. Accusationes, quae ad forum conscientiae se referunt, non licitae sunt.

Si in Capitulo culparum accusatio mutua habeatur, etiam haec ad externa menda restricta est. Praecepta caritatis fraternae et prudentiae christianae atque postulata iam iuris naturalis respicienda et observanda sunt[171].

344 3. De habitu religioso

1. Nomina usitata pro habitu religioso sunt: habitus regularis, schema, cuculla, floccus[172], apud Religiosas: velum. De habitu religioso saepe nomen alicuius Religionis sumitur.

In Codice adhibentur significationes sequentes: habitus Religionis (can. 492 § 3; 596; 640 § 1 n. 1), habitus religiosus (can. 639); pro novitiis et postulantibus habitus novitiorum (can. 557 § 2).

Distinguitur ergo habitus postulantium[173], novitiorum[174], professorum[175] (clericorum et laicorum).

Vita communis et studium tendendi ad perfectionem effecit, ut apud Religiosos vestis aequalis in usum reciperetur. Vestis

---

[171] Jansen, o. c. p. 224.
[172] C. 1 in Clem. 3, 10.
[173] Cf. n. 215.
[174] Cf. n. 243.
[175] Cf. infra n. 4.

Monachorum in Aegypto et in Oriente ex crassis linteis conficiebatur et pelle caprina[176].

Regulae S. Benedicti et S. Francisci praecepta imponunt de qualitate et forma et colore vestium. Secundum Normas 1901 (art. 66, 67, 69) S. Congregationis Episcoporum et Regularium Constitutiones accurate formam habitus religiosi indicare debuerunt. Habitus debet esse simplex, modestus, pauper. Si decretum laudis concessum sit et Constitutiones ad Congregationem de Religiosis pro examine traditae sint, nulla mutatio habitus sine licentia Sedis Apostolicae fieri potest (art. 70). S. Ignatius, S. Philippus Neri, S. Vincentius a Paulo pro Sodalibus suis vestem Clericorum elegerunt.

2. Habitus religiosus[177] pro Religiosis tanti momenti est, quanti pro Clericis habitus clericalis. Hoc quidem verum est: Monachum non facit habitus[178], sed illud quoque valet: Servate habitum et habitus vos servabit. Habitus religiosus est nota Status determinati. Religioso per susceptionem habitus benedicti semper in memoriam revocatur praeeminens sua sacra vocatio.

3. Codice nondum promulgato Regularibus habitus religiosus stricte praeceptus erat, immo depositio habitus sine iusta causa aut necessitate facta apud Regulares cum excommunicatione, quae nemini reservata erat, puniebatur[179]. Sed depositio peccaminosa habitus dumtaxat cum censura puniebatur. Haec poena his temporibus non ultra exsistit, et simul etiam omnes illae controversiae, quandonam censura revera adesset, e medio sublatae sunt.

4. Codex de obligatione deferendi habitum Religionis statuit: Religiosi omnes proprium suae Religionis habitum deferant tum intra tum extra Domum, nisi a) gravis causa excuset, iudicio Superioris maioris[180] aut, b) urgente necessitate, etiam localis (can. 596, cf. etiam can. 639, 640 § 1; 653, 668).

Obligatio gestandi habitum religiosum praeter scandalum et

---

[176] C. 15, 2, 16 Dist. 30; cf. c. 6 X 3, 35; cf. c. 1 Clem. 3, 10.

[177] Cf. P. Ephrem Baumgarten O. M. Cap., Eine regularrechtliche Studie über das Tragen des Ordenskleides, in: St.-Fidelis-Glöklein Nov. 1910 n. 2 p. 1 Ingenbohl; J. Boverius O. M. Cap., De vera habitus forma a S. Francisco instituta. Col. 1640 A. Sulzboeck O. F. M., Tragen der Ordenskleidung in: Theol.-prakt. Quartalschr. 80 (1927) p. 570-573.

[178] C. 13 X 3, 31.

[179] C. 2 in VIº 3, 24; cf. const. *Apostolicae Sedis* 1869.

[180] Cf. can. 488 n. 8. Jombart, Costume séculier in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 125 s.

malam intentionem per se gravis esse videtur[181], nisi in Constitutionibus aut legitimis consuetudinibus aliud caveatur.

Sufficientes causae non sunt commoditas, desiderium liberius in mundo conversandi[182] etc. Si quis habitum Religionis dormitum deponat non peccat, nisi Constitutiones aut legitimae consuetudines aliter sub peccato decernant[183].

Si Constitutiones statuant habitum etiam per noctem deferre, censendum est non peccatum esse sine hoc habitu dormire[184]. Immo ante Codicis promulgationem nonnulli auctores censebant causam sufficere rationabilem ad habitum non deferendum per noctem.

De dispensatione proprie dicta in praefato canone non agitur, sed potius de iudicio Superioris de causa excusanti.

Etiam ii Religiosi in conscientia ad habitum religiosum deferendum obligati sunt, qui ante Codicis promulgationem secundum Constitutiones suas ad id non obstricti erant. Integer novitiatus peragatur in habitu, quem Constitutiones novitiis praescribunt, nisi speciales locorum circumstantiae aliud exigant (can. 557)[185]. Ad validitatem novitiatus autem non requiritur, ut habitus religiosus deferatur. Pro postulantibus ordinat Codex: Postulantes vestem induant modestam ac diversam a veste novitiorum (can. 540 § 2)[186].

345 5. Quaedam Religiones proprium suae Religionis habitum non deferunt[187], ex. gr. Theatinae, Barnabitae. Pro Sodalibus Religionis huiusmodi can. 136 § 1 valet, si Clerici sint: Omnes Clerici decentem habitum ecclesiasticum, secundum legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant, tonsuram seu coronam clericalem, nisi recepti populorum mores aliter ferant, gestent, et capillorum simplicem cultum adhibeant (can. 136 § 1).

Pro Conversis in memoratis Religionibus valent consuetudines et Regulae ipsius Religionis[188].

---

[181] Aliter P. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 774 n. 609.

[182] Cf. Brandys, o. c. p. 62.

[183] Ambo capita Vidua 15 causa 20 qu. 1 et cap. Sanctimoniales virg. 24 Dist. 23 particularia statuta erant.

[184] Ita et Sulzboeck O. F. M., Tragen das Ordenskleides, in: Theol.-prakt. Quartalschrift, l. c.

[185] De transeunte ad aliam Religionem cf. infra n. 519.

[186] Cf. Decretum de habitu fratrum Donatorum Ordinis Carmelitarum Discalceatorum in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 83.

[187] Chelodi putat in iis Religionibus, quae habitum Clericorum saecularium deferunt, illum habitum proprium esse, unde can. 596 applicandum esse l. c. p. 462 n. 276 nota 1.

[188] Cf. etiam Partem de promotione Religiosorum n. 495.

Nec nomen nec habitus Religionis iam constitutae assumi potest ab iis qui ad illam legitime non pertinent aut a nova Religione (can. 492 § 3).

6. Habitum religiosum deponere debent, etsi legitime vestiti sint, ii a) qui indultum exclaustrationis ab Apostolica Sede (cf. can. 539) obtinuerunt; aut b) qui indultum saecularizationis impetraverunt (cf. can. 640 § 1 n. 1); c) Religiosi dimissi (cf. can. 648, 669 § 2).

7. Sanctio specialis contra illum, qui habitum religiosum deponit, non habetur. Cf. autem sanctio communis pro Clericis in can. 2379[189].

Non licet laicis habitum clericalem deferre, nisi agatur vel de Seminariorum alumnis aliisque adspirantibus ad ordines de quibus in can. 972 § 2 vel de laicis, servitio ecclesiae legitime addictis, dum intra eandem ecclesiam sunt aut extra ipsam in aliquo ministerio ecclesiastico partem habent (can. 683).

Ad hos aspirantes pertinent etiam postulantes seu alumni scholarum apostolicarum.

8. Volentes sepeliri in habitu Religiosorum — consuetudo legitima — hoc ipso non gaudent privilegio sepulturae in ecclesia illius Religionis, cuius habitum susceperunt[190].

9. Habitus clericalis vel religiosus in ludis theatralibus, si sine dedecore id fiat, toleratur.

4. De clausura[191] 346

1. Cum Religiosos a voluptate mundi revocatos esse oporteat, inutilis commoratio in saeculo semper ut malum habebatur. Episcopi has commorationes prohibere debebant[192]. Ut omnis causa ad egressum ex conventu amoveretur, in quolibet conventu hortis necessariae recreationi providendum erat[193]. Monacho imprimis non ad aulas regum et principum se conferre licuit[194]. Imperator Iustinianus[195] Episcopos locorum providere iubet, ut neque Monachi neque Monachae circumeant civitates. In Ecclesia Orientali in Concilio Quinisexto anno 692[196]

---

[189] Supra n. 311.

[190] Privilegia autem concessa sunt Fratribus Minoribus et Praedicatoribus, cf. Ferraris, Prompt Bibl. v. sepultura n. 56.

[191] Cf. V. Th. Schaaf O. F. M., The Cloister a Dissertation (1921) ibid. literatura (Bibliography) p. III-VII.

[192] C. 12 C. 16 q. 1.

[193] Cf. Regulam S. Benedicti c. n. 66.

[194] Hard. C. C. IV, 1407.

[195] Nov. 123 c. 42.

[196] Mansi, Collectio Conciliorum XI p. 966 c. 46.

egressus e clausura ordinabatur. Qui autem e conventu egredi volebat, licentia aut mandato ad hoc in scriptis indigebat. Hoc mandatum Superioris nominabatur: Obedientia[197].

Causa eundi ad Superiorem per se a necessitate licentiae non exemit. Attamen Regulares, qui notorie iniuste tractabantur, non vetitum erat recto tramite Superiores adire[198].

Ita consuetudine et statutis Religionum obligatio ad clausuram exorta est, quae postea legislatione ecclesiastica denuo confirmata est. Ante Codicis promulgationem lex communis de clausura pro Religionibus cum votis sollemnibus dumtaxat valuit. Instituta a votis simplicibus tantum illa praescripta Constitutionum habebant. Episcopi saltem Sororibus censuris observationem Constitutionum inculcare poterant.

De consuetudinibus, quae contra clausuram existunt, notandum est: Const. *Apostolicae Sedis*, 12 oct. 1869, clausulam continebat, qua quaelibet contraria consuetudo tanquam iuris corruptela habebatur. De substantia lex clausurae ergo infirmari non potuit[199], ne consuetudine immemorabili quidem.

In can. 597-603 vigentes leges de clausura papali in Religionibus Regularium sive virorum sive mulierum comprehenduntur. Can. 604 agit de clausura in Congregationibus, in can. 605-607 normae dantur, quae pro diligenti observatione clausurae valent.

2. Materialiter clausura totum spatium intra Domum religiosam designat, quod habitationi et usui Religiosorum exclusive destinatum est, ita ut extraneis in id intrare non liceat.

Formaliter[200] clausura est lex ipsa, qua Religiosis egressus e Domo religiosa et personis extraneis ingressus in Domum religiosam sine legitima licentia prohibetur.

347 3. Sequentes species clausurae formalis distingui possunt:

a) Clausura communis, quae a Codice pro Congregationibus praescripta est, et cuius observationem Episcopus censuris inculcare potest, ante Codicis promulgationem etiam clausura episcopalis nominata.

b) Clausura papalis pro Religiosis in Religionibus, in quibus professio sollemnis fit, idest pro Regularibus, quae clausura iure communi poena fulcitur.

---

[197] Conc. Trid. sess. XXV de Regul. c. 4.
[198] Cf. Scherer, KR. II p. 770 s.
[199] Biederlack-Führich, o. c. p. 235.
[200] Seu moraliter.

Vi indulti apostolici haec clausura papalis etiam Religionibus a votis simplicibus concedi potest.

c) Clausura statutaria, disciplinaris, quae a Regulis et statutis Religionis tantum praescripta est.

d) Clausura voto inducta, quae voto speciali a singulis Sodalibus Religionis promittitur.

Invenitur etiam clausura totalis vel partialis, prout totam Domum comprehendit aut singulas partes dumtaxat.

Clausura passiva prohibet ingressum personarum extranearum, clausura activa egressum Religiosorum.

A) De clausura Regularium virorum 348

1. Feminis ingressus in Domos religiosas virorum iam iure particulari prohibebatur, ex. gr. in Concilio Augustodunensi anno 670[201], Caesaraugustano anno 691[202]. Poenae pro transgressoribus demum posterius infligebantur. Pius V in const. *Regularium*, 24 oct. 1566, et in const. *Decet*, 16 iulii 1570, legem universalem de clausura pro Ordinibus virorum tulit. Gregorius XIII denuo in const. *Ubi gratiae*, 13 iunii 1575, et Clemens VIII in const. *Nullos omnino*, 25 iulii 1599, poenas pro transgressoribus statuerunt. Pariter Benedictus XIV in const. *Regularis disciplinae*, 3 ian. 1742, fecit. Pius IX disciplinam in const. *Apostolicae Sedis*, 12 oct. 1869, iterum ordinavit. Mulieres, quae sine speciali facultate clausuram transgressae erant, excommunicationem Romano Pontifici simpliciter reservatam, incurrebant. Regulares, qui has mulieres admittebant, privatione officii, inhabilitate ad illud denuo assequendum, suspensione a divinis puniebantur[203].

2. Codex statuit: In Domibus Regularium sive virorum sive mulierum canonice constitutis[204], etiam non formatis, servetur clausura papalis (can. 597 § 1).

Dicitur Regulares, idest Religiosi, qui in Ordine idest in Religione, in qua vota sollemnia nuncupantur (cf. can. 488 n. 7, cf. n. 2), votum emiserunt. Domus religiosas Regularium, quae sine clausura sunt, ius commune non cognoscit.

---

[201] Mansi, Collectio Conciliorum tom. XI p. 123 c. 10.
[202] Mansi, l. c. XII p. c. 3.
[203] Cf. J. Hollweck, Die kirchlichen Strafgesetze, Mainz 1899.
[204] Cf. de conditionibus ad erectiones n. 79 ss., 42 ss.

De extensione clausurae materialis Codex ordinat: Lege clausurae papalis afficitur tota Domus quam Communitas regularis inhabitat, cum hortis et viridariis[205] accessui Religiosorum reservatis; excluso, praeter publicum templum cum continente[206] sacrario, etiam hospitio pro advenis, si adsit, et collocutorio, quod, quantum fieri potest, prope ianuam Domus constitui debet (can. 597 § 2).

Aditus pro externis personis ad hospitium pro advenis et ad collocutorium non debet fieri per atrium clausurae subiectum (cf. imprimis pro Monialibus can. 602).

Partes clausurae papalis legi obnoxiae patenter indicentur[207]; Superioris maioris (cf. can. 488 n. 8) vel Capituli generalis secundum Constitutiones, aut, si agatur de Monasterio Monialium, Episcopi erit clausurae fines accurate praescribere[208] aut legitimis de causis mutare (can. 597 § 3), idest partem quandam modo habituali vel aliquibus diebus extra clausuram ponere, quandiu legitima causa exsistat[209], sive pro semper sive pro tempore tantum, quandiu legitima causa exsistit.

3. Quaestio fieri potest, quid sint hoc loco Domus canonice constitutae? Si omnes Domus legitime exsistentes, in quibus Regulares habitant, comprehendantur, vigerent adhuc decreta S. Congregationis de Propaganda Fide, 26 aug. 1780 et 5 mart. 1787, exinde in locis Missionum obnoxiae sunt clausurae, idque sub canonicis poenis, Domus, quae ad Missiones spectant et in quibus stabiliter commorantur duo vel tres Missionarii regulares ritus latini. Intra privata ergo huiusmodi Domorum cubicula, mansiones, recessus nullo titulo feminae introduci possunt. Licet tamen feminis recto tramite tendere in

---

[205] Sive habetur unus ingressus dumtaxat per Domum religiosam sive habentur plures alii ingressus. Supponitur, ut sint coniuncta Domui religiosae.

[206] Sacrarium tunc tantummodo extra clausuram situm est, si adsit contiguitas, si ad ipsum ex ecclesia immediate accedatur, secus non.

[207] Ex. gr. per inscriptionem: Clausura, Pars Religiosis reservata. Tale signum autem non praescribitur, cf. Vermeersch-Creusen, o. c. 554 n. 754 (701). Pro clausura Monialium valet etiam can. 602.

[208] Semper secundum normam can. 597 § 2.

[209] Cf. E. Jombart S. I., Quaestio de clausura materiali Regularium in: Periodica XVI (1927) p. 48*-52*.

interna oratoria, ecclesias, loca, ut intersint sacris functionibus [210]. Cum can. 597 potius ad sollemnitates can. 497 se referre videatur, secundum Vermeersch [211] magis probabile est (cf. can. 6 n. 6) decreta praefata hodie iam non vigere, ut Domus in quibus Religiosi sunt quasi-parochi, non sint clausurae papali subiectae.

Lex clausurae papalis non afficit Domum religiosam non adhuc plene fabricatam nec Domum, quae quidem materialiter constructa est, sed a Communitate nondum habitatur. Superior debet tempus, a quo lex clausurae incipit, statuere; nec clausura Domum rusticam seu villam, ad quam Religiosi ad tempus se conferunt, animi relaxandi gratia etc., nisi revera Domus religiosa ibi erecta sit, tangit.

Chorus, qui immedite cum ecclesia coniungitur, non subiacet clausurae, cum sit pars ecclesiae [212]; in Monasteriis Monialium autem, si solis Monialibus reservetur, clausurae subiectus est. Idem valet pro sacrario continente.

4. Si Domus Regularium virorum adnexum habeat c o n - 349
v i c t u m pro alumnis internis vel alia opera Religionis propria [213], separata saltem aedis pars, si fieri possit, Religiosorum habitationi reservetur, clausurae legi [214] subiecta (can. 599 § 1).

Etiam in loca extra clausuram a l u m n i s externis aut internis vel operibus Religionis propriis reservata, personae alterius sexus, nisi aequa de causa et de Superioris licentia, ne admittantur (can. 599 § 2). Licentia Superioris localis sufficit, nisi in Constitutionibus aliud caveatur.

5. Clausura papalis pro viris prohibet arbitrarium egres- 350
sum [215], qui iure particulari poenis quoque urgeri possit (cf. can. 606 § 1); expresse Codex illegitimum ingressum mulierum cavet; dicit enim: Intra Regularium virorum

---

[210] Collectanea de Prop. Fide I 545 et 587.

[211] Periodica XII (1924) p. (1 ss.).

[212] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 435-438.

[213] Ex. gr. schola: Domus studiorum, hospitalia. P. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 779 n. 612 utitur hoc verbo: opera propria in sensu latiore, nempe pro quolibet opere, quod Religiosi de Sanctae Sedis licentia aut Superiorum maiorum faciunt, licet de eo nec Regula nec Constitutiones quid statuant.

[214] Papali; agitur de clausura Regularium.

[215] Agitur de vera et natura sua non levi obligatione; Chelodi, o. c. p. 463 n. 277 nota 2.

clausuram ne admittantur mulieres cuiusvis aetatis[216], generis[217] aut conditionis sub quovis praetextu (can. 598 § 1)[218].

Genus significat sortem vitae ratione nativitatis, ex. gr. genus familiae, nobilium comitum, regum; conditio dicit sortem socialem.

Proinde etiam mulieres non baptizatae aut personae, quae usum rationis non habent, nec puellae infra septennium admitti possunt, nec personae cognatae aut benefactrices vel fundatrices Domus religiosae.

De iure particulari etiam viris ingressus prohiberi potest.

Eximuntur ab hac lege uxores eorum qui supremum actu tenent populorum principatum[219] cum comitatu (can. 598 § 2).

Durante munere hoc valet, non autem pro iis, qui demum electi sunt, sed nondum iurisdictionem habent aut qui antea tali potestate fruebantur; sane autem valet pro uxore Praesidentis Reipublicae, cum loco expressionis: Imperatrices, reginae, iuris veteris nunc verba adhibentur uxores eorum, qui supremum actu tenent populorum principatum.

In casu, quo uxor eius, qui supremum actu tenet populorum principatum, non sit legitima secundum Ecclesiam, ex. gr., propter divortium factum, per se ingredi non potest sine novo privilegio, quia scandalum et admiratio populi catholici semper haberetur, si Ecclesia de facto agnosceret eadem iura uxori illegitimae ac legitimae[220].

Nomine comitatus intelliguntur ii, quos sibi associavit princeps, quique instar cohortis honoris eius personam circumdant et sequuntur[221]: Verbum enim comitatus, non turbam populi, sed certas denotat personas, quae alicui socias in itinere se praebent, et in particulari eas, quae aulam principis consti-

---

[216] Cf. can. 2342 n. infra n. 351; cf. etiam const. *Regularem vitam*, 30 iun. 1436, ab Eugenio IV (1431-1447) publicatam.

[217] Generis familiae; etiam proximi familiares exclusi sunt.

[218] Cf. Conc. Trident., sess. XXV, *De Regularibus*, c. 5; const. *Apostolicae Sedis*, 12 oct. 1869 n. 19.

[219] In America septentrionali non solum Praeses Statuum Unitorum, sed etiam Praesides singulorum Statuum.

[220] Cf. Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 337, Vermeersch-Creusen, o. c. p. 556 n. 758 (704).

[221] Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 47 s.

tuunt[222] sive sint pauci tantum sive plures, sive sint viri sive feminae. Privilegia autem in vigore remanent vi can. 4, ex. gr. illud, quo Reges Hispaniae gaudent, permittendi in clausuram Regularium ingressum etiam populo circumstanti.

Pariter ac pro uxore principis regnantis aut eius, qui tenet populorum principatum, ita etiam pro regina aut principe muliere regnante cum comitatu nulla dispensatio requiritur. Antea etiam licentia expresse filiabus reginae concessa erat, nunc licentia tantummodo habetur, si in comitatu sint[223].

In clausuram autem etiam omnes eae mulieres ingredi possunt, quae a Sede Apostolica privilegium speciale obtinuerunt. Plurima privilegia huiusmodi a Benedicto XIV in const. *Regularis disciplinae,* 3 ian. 1742, revocata sunt. Qui privilegium praetendit, debet probare se illud post publicationem relatae const. obtinuisse aut privilegium ad illa pertinere, quae sublata non sunt.

In nonnullis regionibus existunt consuetudines immemorabiles, quae permittunt, ut mulieres in certis sollemnitatibus processionaliter ingrediantur Regularium clausuram[224]. Secundum can. 5 consuetudines, quae quidem centenariae sint et immemorabiles, tolerari poterunt, si Ordinarii pro locorum ac personarum adiunctis existiment eas prudenter submoveri non posse.

Viri, qui supremum principatum tenent possunt, uti patet, ingredi in Regularium virorum clausuram. Quaeritur, utrum hoc possunt etiam cum comitatu, si in comitatu sunt mulieres. Affirmative dicendum est ex paritatis ratione cum can. 598 § 2.

6. Ad **poenas** quod attinet pro transgressione clausurae 351
hic notandum venit:

Plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata:

a) Mulieres violantes Regularium virorum clausuram (cf. can. 2342 n. 2).

In excommunicationem puellae non incurrunt ante duodecimum annum completum (cf. can. 2230), etsi graviter peccare possint ingrediendo illicite in clausuram[225], incurrunt autem mulieres puberes, quae clausuram ingrediuntur.

---

[222] Cf. Forcellini, Lexicon totius latinitatis, verb. Comitatus.

[223] Pro ingressu mulierum in Domus Camaldulensium cf. S. Cong. de Rel., 29 dec. 1909.

[224] Cf. S. Cong. Rit., 24 nov. 1635.

[225] Cf. etiam can. 2218 § 2.

b) Superiores aliique, quicùmque ii sint, eas cuiuscunque aetatis introducentes vel admittentes[226] (can. 2342 n. 2).

Nomine aliique, quicunque ii sint, veniunt etiam novitii, professi, domestici, etiam eae personae, quae non ad Domum religiosam pertinent, sive sunt viri sive mulieres, ergo domestici et extranei (cf. can. 514 § 1).

Admittentes probabiliter hic non sunt, qui mulierem iam intra clausuram introductam alloquuntur aut comitantur ita, ut ibidem diutius maneat, aut qui mulieri viam ostendunt ad ingressum in clausuram aut ipsum ingressum consulunt[227].

Praeterea Religiosi introducentes vel admittentes mulieres priventur officio, si quod habeant, et voce activa ac passiva (fer. sent., cf. can. 2342, n. 2).

7. Omnes quibus est clausurae custodia, sedulo advigilent ne, alienis invisentibus, inutili collocutione disciplina perturbetur et spiritus religiosus detrimentum patiatur (can. 605)[228].

352 B) De clausura apud Moniales

1. Lege particulari Monialibus clausura inculcata est, ex. gr. in Concilio Epaonense anno 517[229], Lugdunense III anno 583[230]. Alexander III (1159-1181) prohibuit, quominus laici aut clerici sine manifesta et rationabili causa Monasteria Sanctimonialium frequentent[231]. Legem universalem hac in re statuit Bonifacius VIII anno 1298[232]. Concilium Tridentinum poenam pro transgressione adiunxit et inflixit excommunicationem in eos, qui sine licentia in clausuram Monialium ingrediebantur[233]. Eandem excommunicationem, cuius absolutio Romano Pontifici simpliciter reservata erat, inflixit Pius V in sua const. *Decori*, 1 febr. 1570[234], in Moniales, quae sine debita

[226] Proinde etiam, si impuberes introducunt vel admittunt.
[227] Cf. P. Hilarius a Sexten, Tractatus de censuris ecclesiasticis (1898) p. 196.
[228] Cf. infra n. 355, 9.
[229] Mansi, Collectio Conciliorum tom. VIII, p. 564 c. 38.
[230] Mansi, l. c. tom. IX p. 942 c. III.
[231] C. 8, X, III, I.
[232] Cap. un. in VI°, III, 16.
[233] Sess. XXV de Regul. ob cap. 5.
[234] Apud Gasparri, Fontes I p. 237 n. 133 § 2.

licentia e clausura egrediebantur. Iam antea per suam const. *Circa pastoralis*, 29 maii 1566[235], ordinavit ut etiam ea Monasteria, in quibus ab immemorabili tempore clausura servata non fuerit lege clausurae tenentur. Gregorius XIII (1572-1585) in sua const. *Ubi gratiae*, 13 iun. 1575[236], quascumque licentias ac facultates ingrediendi Monasteria revocavit: item in sua const. *Dubiis*, 23 dec. 1581[237], comminatus est poenas in eos, qui sine necessitate clausuram ingrederentur. Secundum const. *Inscrutabili*, 5 febr. 1622, a Gregorio XV (1621-1623) emanatam Episcopus loci tanquam Delegatus Sedis Apostolicae contra delinquentes procedere potuit. Benedictus XIV (1740-1758)[238] epistula encycl. *Cum Sacrorum*, 1 iunii 1741[239], deinde per const. *Salutare*, 3 ian. 1742[240], et ep. *Per binas*, 24 ian. 1747[241], item per epist. encycl. *Gravissimo*, 31 oct. 1749[242], clausuram Monialium protexit. Pius IX in const. *Apostolicae Sedis*, 12 oct. 1869, excommunicationem denuo confirmavit[243].

Istae Moniales erant tunc solae Religiosae votorum sollemnium. Cum autem decreto S. Congregationis Episcoporum et Regularium *Perpensis*, 3 maii 1902, alumnae Institutorum cum votis sollemnibus vota simplicia emittere debuerint, simpliciter professae vel sorores non incurrebant excommunicationem, sed tantum ad culpam tenebantur.

2. Iure vigente professae votorum simplicium in Ordinibus sunt verae et stricte dictae Religiosae, immo Regulares vel Moniales, etsi Religiosae a votis sollemnibus Moniales antonomastice sint (cf. can. 488 n. 7).

Can. 2342 n. 3 refertur ad Moniales e clausura illegitime exeuntes contra praescriptum can. 601. Certo can. 601 afficit etiam Religiosas, quae vi can. 572 § 2, 574 ante professionem sollemnem vota simplicia temporaria emiserunt. Ex quo deducitur poenis in can. 2342 n. 3 statutis etiam Moniales simpliciter et temporarie professas subiacere. Contraria autem sententia probabilitate non caret, attenta definitione legali, quamvis imperfecta, Monialium (cf. can. 488 n. 7), et veteris iuris auctoritate[244].

---

[235] Apud Gasparri, Fontes I p. 201 n. 112 § 1.
[236] Apud Gasparri, Fontes I p. 259 n. 147 § 1.
[237] Apud Gasparri, Fontes I p. 260 n. 148.
[238] Apud Gasparri, Fontes I p. 379 n. 199 § 4.
[239] Apud Gasparri, Fontes I p. 680 n. 310.
[240] Apud Gasparri, Fontes I p. 713 n. 323.
[241] Apud Gasparri, Fontes II p. 54 n. 375.
[242] Apud Gasparri, Fontes II p. 252 n. 401.
[243] Cf. J. Hollweck, Die kirchlichen Strafgesetze p. 221 ss.
[244] Schweiger in: Com. pro Rel. IV (1924) p. 140-145.

Clausura apud Moniales cum votis sollemnibus, quae est papalis, sedulo distinguenda est a clausura aliarum mulierum religiosarum, quae non est eodem modo et sensu papalis.

3. **Pont. Com. ad Cod. interpr.** solvit sequentem quaestionem, 1 martii 1921[245]:

An in lege clausurae papalis, de qua in can. 597-600, comprehendantur etiam Moniales, quarum vota, quamvis ex Institutis deberent esse sollemnia, tamen in aliquibus locis, ex praescripto Sedis Apostolicae sunt simplicia.

Resp.: Negative ratione indulti apostolici adhuc in vigore manentis[246].

Adnotatio: Principium generale post Codicis promulgationem, prout etiam olim erat, est: Non habentur vota sollemnia absque clausura papali, nec datur clausura papalis absque sollemnitate votorum. Exceptiones dari possunt.

Etsi quaedam Monasteria Monialium, quae ex proprio Instituto vota sollemnia emittere debent, nunc autem ex praescripto Apostolicae Sedis vota tantum simplicia profitentur, videbantur quidem canonice erecta ad normam can. 597 § 1, proinde ad clausuram papalem obligata: Pontificia Commissio autem negative respondit. Ratio responsionis in regula generali supra relata invenitur et in conditionibus illorum locorum, quia praecise ibi non potuit sine magnis difficultatibus clausura papalis servari. Commissio Pontificia autem ipsa adiungit responsioni suae causam, idest rationem indulti apostolici adhuc in vigore manentis. Non agitur de indultis peculiaribus singulis Monasteriis concessis, quia dicitur indulti nec de indulto generali, cum non exstet, sed de ipso praescripto, quo Apostolica Sedes indulsit non alia vota, nisi simplicia esse a Monialibus illarum regionum propter conditiones temporum nuncupanda. Istud praescriptum aut indultum simul ergo continet facultatem non introducendi clausuram papalem. Immo si conditiones temporum ibi iam cessaverunt, necessario requiritur interventus Sanctae Sedis, cui reservatur iudicium, utrum denuo mutatis circumstantiis clausura papalis praescribenda sit necne pro istis regionibus[247].

353 4. Uti in Domibus Regularium virorum, ita pariter in Domibus Regularium mulierum canonice constitutis, etiam non formatis, servetur clausura papalis (cf. can. 597 § 1).

---

[245] A. A. S. XIII (1921) p. 178.

[246] A. A. S. XIII (1921) p. 177 ss. E contrario aliquando clausura papalis ex privilegio Religiosis a votis simplicibus conceditur, cf. Bizzarri, Collect.[2] p. 743 in not. p. 88.

[247] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 164-168.

Agitur hic de Monasteriis Monialium, idest earum, quae vota sollemnia emittunt. Monasteria Monialium sine votis sollemnibus clausurae papali non subiacent.

5. Quod ad ambitum clausurae attinet, idem valet, quod pro Regularibus viris (cf. supra).

Si agatur de Monasterio Monialium, Episcopi erit clausurae fines accurate praescribere aut legitimis de causis mutare (cf. can. 597 § 3), non autem Superioris regularis.

6. De **ingressu** extraneorum valet: Intra Monialium clausuram nemo, cuiusvis generis[248], conditionis[249], sexus, aetatis admittatur sine Sanctae Sedis licentia, exceptis personis, quae sequuntur:

a) Ordinario loci aut Superiori regulari, Monasterium visitantibus vel aliis Visitatoribus ab ipsis delegatis licet clausuram ingredi dumtaxat inspectionis causa, cautoque, ut unus saltem[250] Clericus vel Religiosus vir maturae aetatis eos comitetur (can. 600 n. 1)[251]. Agitur de visitatione locali.

b) Ordinarius loci per se vel per alium quinto quoque anno visitare debet singula Monialium Monasteria, quae sibi vel Sedi Apostolicae immediate subiecta sunt (can. 512 § 1 n. 1, cf. 513).

Nihil impedit, quominus Ordinarius loci vel Superior regularis etiam singulis annis, immo quando rationabilis causa exsistit, pluries visitationis causa Monasterium ingrediatur.

In aliis occasionibus Ordinarius loci aut Superior regularis clausuram ingredi non possunt, ex. gr. in electionibus in Monasteriis Monialium (cf. can. 506 § 2), in exploratione voluntatis adspirantis aut novitiae aut Religiosae (cf. can. 552 § 2).

Confessarius vel qui eius vices gerit potest, cum debitis cautelis[252], ingredi clausuram ad ministranda Sacra-

---

[248] Cf. supra n. 350.
[249] Cf. supra n. 350.
[250] Proinde etiam duo aut tres Clerici Visitatorem comitari possunt.
[251] Cf. infra Instr. n. 359.
[252] Duae Sorores eum ubique comitentur, cf. infra n. 359 f et i.

menta[253] infirmis aut ad assistendum morientibus (can. 600 n. 2).

Haec facultas respicit confessarium ordinarium Monasterii vel qui eius vices gerit, ex. gr. ipsum cappellanum, quibus ex can. 514 § 2 competit administratio sacramentorum et ius morientibus assistendi in Monasteriis Monialium; in horum defectu alius etiam sacerdos clausuram ingredi potest (cf. infra instr. 6 febr. 1924, III, 2 f) a confessario designatus seu delegatus ad eius vices gerendas vel alius quivis sacerdos[254].

Ad excipiendas confessiones aegrotantium ingredi clausuram potest, quoties requiritur, non solum confessarius ordinarius[255], sed etiam extraordinarius vel adiunctus aut confessarius quilibet a graviter aegrotante accersitus, de quo in can. 523 dicitur.

Ad assistentiam morientium confessarius clausuram ingredi potest, quoties opportunum putat die noctuque.

In periculo mortis quilibet sacerdos etiam non approbatus (cf. autem can. 882) ad confessiones accersitus clausuram ingredi potest.

Pro exsequiis et sepultura Monialium aut aliarum personarum intra clausuram morientium sacerdoti non licet de iure communi clausuram ingredi; consuetudo contraria admittitur.

Debitae cautelae adhibendae *pro communione administranda* in decreto S. Congregationis de Religiosis, 1 sept. 1912[256], exhibentur: Oportet ut quatuor Religiosae maturae aetatis, si fieri possit, ab ingressu in clausuram usque ad egressum sacerdotem comitentur, qui sacram pyxidem, aliquas consecratas Particulas continentem deferre, sacram Communionem administrare, reverti ad ecclesiam, eamdemque sacram pyxidem reponere debet, servatis rubricis a Rituali Romano pro communione infirmorum statutis (cf. infra Instr. III, 2 h)[257].

Pro confessione excipienda sequentes cautelae praescribuntur: Duae Moniales confessarium ad cellam infirmae comitentur ibique ante ostium cellae apertum exspectent, dum confessionem audit, ut redeuntem ad Monasterii ianuam iterum comitari possint (l. c. III, 2 i).

[253] Etiam sacram communionem quotidianam.

[254] Licentia Episcopi saltem habitualis hoc ultimo in casu non amplius necessaria esse videtur, cf. P. Matthaeus a Coronata p. 780 nota 7. Tempore ante Codicem promulgatum S. Cong. de Religiosis, 1 sept. 1912, aliter rem ordinavit.

[255] Cf. supra n. 174.

[256] A. A. S. IV (1912) p. 625 s.

[257] Cf. infra n. 359, h.

Quandocumque sacerdotem ad supradicta ministeria obeunda clausuram ingredi contigit, finito ipso ministerio statim e Monasterio egredi debet (l. c. III, 2 k).

Ratione solaminis pro infirma, aut ratione comitatus medici, operarii et ratione conferentiae habendae confessarius clausuram ingredi nequeunt.

c) Possunt clausuram ingredi qui supremum actu tenent populorum principatum eorumque uxores cum comitatu (cf. can. 600 n. 3).

Comitatus conceditur non solum uxoribus, sed etiam principibus, secus ius principi minus faveret quam uxori, quae non est regnans. Cohaeret haec interpretatio cum iure Codici praecedenti.

d) Itemque S. R. E. Cardinales (cf. can. 600 n. 3).

Uti videtur, etiam S. R. E. Cardinales Monasterium Monialium ingredi valent cum comitatu[258]. Dicitur in can. itemque idest similiter pari ratione. Non decet, ut Cardinalis sine ullo comite[259] clausuram ingrediatur[260].

e) Antistitae est, adhibitis debitis cautelis, ingressum permittere medicis, chirurgicis, aliisque quorum opera sit necessaria[261], impetrata prius saltem habituali approbatione ab Ordinario loci; si vero necessitas[262] urgeat nec tempus suppetat, approbationem petendi, haec iure praesumitur (can. 600 n. 4).

Ordinarius loci potest aut licentiam habitualem pro maiore vel minore spatio temporis concedere aut tantummodo pro singulis casibus. Licentia habitualis differt a licentia generali. Pro omnibus casibus et personis Episcopus potestatem dare non potest[263].

Si sacerdoti sanctam communionem Monialibus ministranti Particula consecrata in terram intra clausuram ceciderit, po-

[258] Fanfani, o. c. p. 341 n. 310.

[259] Blat, De Personis p. 670 n. 675 e contrario dicit: comitatu excluso etsi unius personae.

[260] Vermeersch, Periodica 19 (1930 p. 15).

[261] Ex. gr. pro domo, horto.

[262] Ex. gr. ratione infirmitatis.

[263] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 558 n. 759 (704), cf. Haring, Wünschenswerte Klausurvollmachten in: Theol.-prakt. Quartalschrift 82 (1929) p. 362 s.; Archiv für kath. Kirchenrecht 109 (1929) p. 584. S. Cong. de Religiosis Ordinario loci N. commisit, ut egressum e clausura ad subeundas collustrationes concedat durante necessitate, sed non ultra annum.

test sacerdos in clausuram ingredi ad sacram recolendam Particulam. Urget necessitas, quia ad sacerdotem hoc proprie pertinet Particulam reassumere, tempus approbationem petendi non adest, proinde haec iure praesumitur uti habetur in can. 600, n. 4. — Nihil autem obstat, quominus in casu etiam Monialis decentur elevet e terra Particulam media patena, excusante necessitate. Secundum rubricam Missalis terra quolibet in casu mundetur [264].

Adspirantes ad habitum religiosum clausuram ingrediuntur de licentia Ordinarii. Puellas tamen educationis causa vel alia etiam pia causa in Monasterium admittere, absque Sanctae Sedis licentia non licet [265].

Praeter dictas exceptiones nemini sine Sanctae Sedis licentia in clausuram Monialium ingredi licet.

Quare etiam omnes mulieres, quae non sunt postulantes Monasterii, excluduntur a clausura Monialium; aliquando tamen conceditur, ut puellae educentur in Monasteriis Monialium vel ut ibi sint famulae [266].

Iure anteriore vi epikeiae Moniali eiusdem Ordinis legitime iter agenti [267] vel etiam Moniali alterius Ordinis deficiente hospitio conveniente, ingressus in clausuram permittebatur, si causa itineris hoc postulavit. Quod etiam nunc valet [268], praerequisita approbatione Ordinarii loci si fieri potest.

354 7. Clausura Monialium non solum prohibet ingressum cuiuslibet personae extraneae tum viri tum mulieris sine debita licentia, sed etiam egressum Monialium. Haec clausura igitur severior est quam apud Regulares viros, quia lege clausurae solus ingressus mulierum ibi prohibetur.

Codex statuit: Nemini Monialium liceat post professionem exire e Monasterio, etiam ad breve tempus, quovis praetextu, sine speciali Sanctae Sedis indulto, exce-

---

[264] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 38 s.

[265] Instructio IV cf. infra n. 360.

[266] Cf. can. 1225: Ut electio ecclesiae funeris valeat, cadat necesse est vel in ecclesiam paroecialem, vel in ecclesiam Regularium, non tamen Monialium (nisi agatur de mulieribus quae famulatus, educationis, infirmitatis aut hospitii causa intra clausuram eiusdem Monasterii non precario commorabantur).

[267] Ex. gr. ad Domum succursalem instaurandam, ad salutem recuperandam.

[268] Cf. Vermeersch, De clausura Monialium, in: Periodica XIX (1930) p. 12*-15*.

pto casu imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali (can. 601 § 1).

In const. *Decori* Pii V, 1 febr. 1570[269], incendium, pestilentia, lepra nominabantur.

Nunc sufficit omne imminens periculum mortis aut etiam aliud gravissimum malum sine imminente periculo vitae, ex. gr. magnum periculum sanitatis, libertatis, honestatis, item participatio in electionibus politicis aut administrativis, si egressus ad arcendum gravissimum malum[270], necessarium sit[271].

Hoc periculum, si tempus suppetat, scripto recognoscendum est a loci Ordinario (can. 601 § 2), uti iam antea Pius V statuerat.

Explicatio uberior de hac re cf. infra n. 358 III 1 a)-e).

Etiam adspirantes in Monasteriis, dum postulatum peragunt, lege clausurae tenentur (cf. can. 540 § 3), eo vel magis valet hoc de novitiis Monialium[272]. Si autem adspirantibus aut novitiis vita in Religione non placet, discedere possunt sine speciali licentia; etiam Superiores competentes novitias dimittere possunt[273].

Quod supra in can. 597 §§ 2-3 de extensione dictum est, valet etiam pro clausura apud Moniales. Clausura Monasterii Monialium ita circumsepta esse debet, ut, quoad fieri potest[274], nullus sit in eam vel ab ea prospectus externarum personarum (can. 602)[275].

Clausura Monialium, etsi Regularibus subiectarum, sub vigilantia est Ordinarii loci, qui potest delinquentes, Regularibus viris non exceptis[276], poenis quoque ac censuris corrigere et coercere (can. 603 § 1).

Etiam Superiori regulari custodia clausurae Monialium sibi subiectarum commissa est, qui Moniales aut alios suos

---

[269] Apud Gasparri, Fontes I p. 201 n. 112 § 2.

[270] Cf. Leitner, Das Ordensrecht p. 414. cf. infra n. 358.

[271] Eichmann, o. c. p. 229 not. 1 putat: participationem in electionibus publicis non excusare; aliter si clausura papalis non habeatur.

[272] Responsio Secretariae S. Cong. de Religiosis, 7 nov. 1916, requirit licentiam pontificiam; cf. A. A. S. VIII (1916) p. 446.

[273] Cf. infra n. 358, e.

[274] In oppido hoc non semper erit possibile.

[275] Cf. infra n. 357 II, 1.

[276] Quare etiam externos et non subditos.

subditos[277], si quid hac in re deliquerint, poenis quoque punire potest (can. 603 § 2).

Ex obligatione ad legem clausurae papalis servandam Moniales, si uti testes examini subiiciendae sunt, Domi audiendae sunt (cf. can. 1770 § 2 n. 2).

355 8. **Poenae** pro transgressione clausurae apud Moniales sunt sequentes: Plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata:

a) Clausuram Monialium violantes, cuiuscumque generis aut conditionis vel sexus sint, in earum Monasteria sine legitima licentia ingrediendo (cf. can. 2342 n. 1).

Ideo omnes puberes, qui illicite ingrediuntur, poenam incurrunt. Locutio: Cuiuscunque aetatis deest in canone, idcirco ii non excommunicati sunt, qui impuberes in clausuram inducunt aut admittunt[278].

Etiam Ordinarii et Superiores, qui extra casus legitimos sine licentia in istam clausuram ingrediuntur, huic poenae obnoxii sunt.

Pueri usque ad annum decimum quartum completum et puellae usque ad annum duodecimum completum (cf. can. 88 § 2), qui legem clausurae Monialium graviter laedunt, non sunt excommunicati. Codex dicit: Impuberes excusantur a poenis latae sententiae et potius punitionibus educativis, quam censuris aliisve poenis gravioribus vindicativis corrigantur (cf. can. 2230).

Clausura autem iam violatur et poena incurritur, si quis per unum passum intra clausuram illegitime ingreditur, dummodo toto corpore ingrediatur (cf. autem infra n. c).

Legitime in clausuram ingrediens, at ultra tempus necessarium ibi commorans, non incurrit censuras, licet peccare possit.

b) Pariterque eos introducentes vel admittentes; quod si Clerici sint, praeterea suspendantur per tempus pro gravitate culpae ab Ordinario definiendum (cf. can. 2342 n. 1).

---

[277] Non autem externos.

[278] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 562 n. 766 (709). Apollinaris 1932 p. 708. Habetur autem in Instructione de clausura (cf. infra b) haec locutio de hoc praecepto.

Introducentes sunt ii, qui aperiendo aut invitando aut alio modo efficiunt, ut alii illicite ingrediantur. Introducentes possunt etiam extra Monasterium esse[279], ut alii illicite ingrediantur.

Admittentes sunt ii, qui ingressum impedire possunt et debent, ex. gr. ostiaria, Superiorissa, ingressum autem positive concedunt aut non prohibent, si id facile possunt[280]. Qui personam, quae iam intra clausuram illicite commoratur, retinet, probabiliter excommunicatus non est[281].

c) Moniales e clausura illegitime exeuntes contra praescriptum can. 601 (can. 2342 n. 3); non autem adspirantes et novitiae Monialium his poenis subiacent, si clausuram illicite contra can. 540 § 3 egrediantur (cf. can. 2342 n. 3), cum non sint Moniales; cf. can. 488 n. 7 et insuper in can. 601 dicitur post professionem. Nec Moniales, quae simplicem tantum professionem nuncuparunt, sive ante professionem sollemnem sive in locis, ubi professio dumtaxat simplex habeatur, subiacent his poenis, saltem habetur sententia probabilis[282].

Etiam per unum passum, dummodo toto corpore quis egrediatur, clausura violatur et poena incurritur. Alii contradicunt et admittunt parvitatem materiae, ita ut Monialis, quae uno vel altero passu egressa statim revertitur in clausuram, non incurrat censuram[283].

Si Monialis e clausura legitime quidem egressa est et nunc diutius extra clausuram commoratur, quam ei licitum est, excommunicationem probabiliter non incurrit[284], etsi graviter peccare possit, ex. gr. si per tempus notabile extra clausuram permaneat.

Si Moniales educationi puellarum operam dent, licentia a Sancta Sede petenda erit, cum his can. 599, 604 § 2 et 600 nullam facultatem ingrediendi concedant[285].

9. Antea Laicis, Clericis, imprimis Regularibus etiam sic dictus accessus ad crates visitationis et colloquii causa pro-

---

[279] Aliter Pistocchi, I canoni penali nel Codice eccles. (1925) p. 132.

[280] Cf. infra IV n. 360.

[281] Vermeersch-Creusen, l. c.; e contrario Biederlack-Führich censuram sustinent.

[282] Chelodi, o. c. p. 464 n. 277 nota [3], cf. supra n. 352, 2.

[283] Cappello, o. c. p. 323; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 786 n. 613.

[284] Biederlack-Führich, o. c. p. 238.

[285] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 558 n. 761 (704).

hibitus erat sine speciali licentia Episcopi et Superioris legitimi. A tali prohibitione liberi erant Superior sive provincialis sive localis, cui Monasterio cura incumbit, visitator, confessarius tam ordinarius quam extraordinarius tempore quo suo funguntur munere, parentes et filii, dummodo Monasterium non adirent diebus prohibitis, nec Episcopus id prohibuerit. Episcopus Regularibus licentiam dare potuit quater ad summum quolibet anno, ut accedant ad consanguineas in primo vel secundo gradu. Ceteri vero Regulares licentia Sanctae Sedis indigebant. Dies prohibiti erant dies festivi, Adventus, Quadragesima, feria sexta, Sabbatum et Vigiliae. Prohibebatur insuper ut saepius quam semel in hebdomada accessus fieret. Praedicatores Regulares tenebantur prohibitione, unde statim post concionem discedere debuerunt[286]. Pro transgressoribus poenae statutae erant[287]. Hic accessus ad crates Monialium, a Bonifacio VIII, a Concilio Tridentino[288], a Pio V[289], a Sixto V[290], ab Urbano VIII[291] et a Benedicto XIV[292] pressius statutus et prohibitus erat, in Codice non amplius nec explicite nec implicite nominatur ideoque sublatus est secundum can. 6 n. 6.

Ordinarius loci urgentibus gravibus causis accessum coercere et intra certos terminos per praeceptum aut propter bonum commune per legem particularem prohibere potest. Leges synodales et Constitutiones nondum reformatae, quae ius vetus referunt et inculcant, abrogatae censentur[293]. Nunc valet praescriptio Codicis:

Omnes quibus est clausurae custodia, sedulo advigilent ne, alienis invisentibus, inutili collocutione disciplina perturbetur et spiritus religiosus detrimentum patiatur (can. 605). Curent Superiores religiosi, ut accurate observentur quae circa excipiendos extraneos in propriis Constitutionibus praescripta sunt (cf. can. 606 infra).

---

[286] S. Cong. Concilii, 21 maii 1678.

[287] Cf. cc. 21 et 24 C. XVIII q. 2; c. 8 X *de vita et honestate Clericorum* III, 1; c. un. in VI°, III. 16.

[288] Sess. XXV de Reg. et Monial., cap. 2.

[289] Const. *Circa pastoralis*, 29 maii 1566 § 1.

[290] Decretum S. C. EE. et RR., iussu Sixti V editum Nonis maii 1590.

[291] Decretum S. C. EE. et RR., iussu Urbani VIII editum XII Kal. Dec. 1623, quo illud Sixti V moderatur.

[292] Const. *Gravissimo* 31 oct. 1749; cf. etiam S. Cong. Concilii, 11 maii 1669, 21 maii 1678.

[293] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 369 s.; cf. etiam IV (1923) p. 168 s.; Maroto, l. c. VII (1926) p. 307-316.

Custodia clausurae incumbit imprimis Ordinario loci ratione omnium Domuum religiosarum intra Dioecesim exceptis Domibus formatis virorum Regularium saltem aliquomodo (cf. can. 617); praeterea etiam Superiori regulari custodia clausurae Monialium sibi subiectarum commissa est, qui pariter ac Ordinarius loci intra legitimos limites poenis ecclesiasticis procedere potest[294]. Etiam Antistita (Superiorissa), uti patet, advigilare debet de custodia clausurae et ii Religiosi, qui ad hoc munus specialiter sunt deputati, praeprimis ianitor.

C) Instructio de clausura Monialium votorum sollemnium[295] 356

Nuper edito ab hac S. Congregatione decreto Circa Moniales in Gallia et in Belgio, sub die 23 iunii 1923, quamplura Monasteria ex illis regionibus alacriter egerunt de obtinenda facultate qua Moniales eorundem ad vota sollemnia profitenda admitterentur; et enixe postularunt, ut de clausurae papalis lege, quae talem concessionem consequitur, rite ab S. Congregatione instruerentur.

Considerans vero eadem S. Congregatio, legem clausurae in Codicem receptam ex veteri iure esse depromptam, eamque a S. Pii V tempore servatam, quam plurimis SS. Congregationum responsis communitam et Doctorum elucubrationibus illustratam fuisse, opportunum iudicavit, ut Instructio promulgaretur quae veluti norma pro universis Monialium Monasteriis, in quibus vota sollemnia emittuntur, esse queat.

Re igitur mature perpensa, S. Congregatio, ea quae sequuntur, circa legem clausurae papalis, servanda decrevit:

I. Moniales, vi suae professionis et legis ecclesiasticae, contrahunt obligationem:

a) Semper manendi intra septa sui cuiusque Monasterii, ita ut, sine speciali Sanctae Sedis indulto, inde exire non liceat, salvis casibus de quibus infra (cf. can. 601).

b) Nec admittendi intra eadem septa quamcumque personam cuiusvis generis, conditionis, sexus, aetatis, sine licentia Sanctae Sedis, nisi persona sit a iure excepta, ut infra (cf. can. 600).

Haec est clausurae papalis lex et obligatio, eaque afficit etiam Monasteria, in quibus Monialium numerus quantumcumque imminutus sit.

II. Monasterium ergo, una cum adiacentibus hortis et viridariis (cf. can. 597 § 2), ita circumseptum esse debet, ut, quoad fieri potest, nullus sit in ea vel ab iis prospectus externarum personarum (cf. can. 602): 357

1. Si quae fenestrae respiciant publicam plateam vel domos vicinas, vel communicationem cum extraneis permittant, ita vitris opacis vel valvulis (foriculis) muniri debent, ut prospectus hinc inde impediatur.

2. Si chorus crates habet per quas Moniales altare videant, ita crates dispositae esse debent, ut Fideles, e loco ipsis reservato, ipsas Moniales videre nequeant.

---

[294] Cf. infra n. 362 VI.

[295] A. A. S. XVI (1924) p. 96; 192-197. Cf. Jombart, Instruction sur la clôture papale in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 67-69; La clôture papale, l. c. III (1927) p. 121-123; VI p. 31.

3. Sedes confessionalis ita disposita sit oportet, ut confessarius extra clausuram, poenitentes vero intra reperiantur.

4. Locus in quo Moniales sacram communionem recipiunt, ita, sive porta sive sipario, occlusus esse debet, ut Moniales a Fidelibus videri nequeant.

5. Apud ianuam Monasterii, in sacrario et ubicumque necessarium videatur, rota muro inseratur, per quam res necessariae transmitti possint. Nihil obstat quominus hac in rota parvum foramen sit, per quod videri possit quaenam res rotae immittantur.

6. Intra limites clausurae papalis non comprehenditur publicum templum cum continenti Sacrario, ad quae propterea, sine Sanctae Sedis indulto, Moniales accedere nequeunt.

358 III. Duobus modis lex clausurae violari potest, aut per indebitum egressum Monialium e septis Monasterii, quocumque praetextu, etiam ad breve tempus, factum (cf. can. 601), aut per indebitum ingressum cuiuscumque alius personae sine licentia Sanctae Sedis.

1. **Egressus** e Monasterio sine licentia Sanctae Sedis Monialibus, post professionem, licet solummodo in casu imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali. Hoc periculum, si tempus suppetat, ab Ordinario loci scripto recognosci debet (cf. can. 601).

a) Talia pericula erunt: incendium, inundatio, ruina fabricae, terrores belli, invasio militum et cetera huiusmodi. Eadem provenire possunt etiam ex parte cuiusdam Monialis, exempli gratia, dementia periculosa affectae aut morbo epidemico laborantis, quo in casu huiusmodi Monialis e clausura recedere debet, ut incolumitati religiosae Communitatis consulatur. Si tamen tempus permittat, Ordinarius loci, a Monialibus rogatus, periculum et causam sufficientem egrediendi e clausura scripto recognoscere debet.

b) Sine licentia Sanctae Sedis ergo non potest Monialis ab uno Monasterio ad aliud, etiam eiusdem Ordinis, nec ad breve tempus, transferri, nec exire causa novae fundationis faciendae; nec ut exerceat munus Abbatissae seu Antistitae aut Magistrae novitiarum; nec ad curandam valetudinem; nec ad invigilandum aedificationi novi Monasterii. Quae tamen licentiae a S. Congregatione, iustis de causis et debitis praescriptis conditionibus, concedi solent.

c) Si supra tectum Monasterii sit ambulacrum, ad illud accedere Moniales poterunt dummodo cratibus undequaque rite protegatur [296].

d) Cum saepissime necessitas adsit, ut Moniales, propter decorem Domus Dei, per seipsas in ecclesia exteriore ea faciant, quae requiruntur, ut semper debita munditie et nitore resplendeat, et praecipue in festis maioribus convenienti ornatu decoretur, Sancta Sedes pro Monasteriis id petentibus, Antistitae facultatem concedit designandi Religiosas, quot-quot videantur necessariae, quae tempore quo nemo est in ecclesia et haec omnino clausa manet, in eam descendere possint, ut ea omnia agant quae ad cultum ecclesiae eiusque munditiem pertinent.

e) Quamvis adspirantes ad habitum religiosum, dum postulatum peragunt, lege clausurae teneantur (cf. can. 540 § 3), tamen libere et absque licentia Sanctae Sedis e Monasterio egredi possunt, quando ad saeculum sponte eas redire aut a Superioribus dimitti contingat; et idem de novitiis dicendum, aut de professis votorum temporariorum, quando vota exspiraverint, vel legitime dimissae fuerint [297].

---

[296] Tectum externum est extra clausuram uti declaravit S. C. EE et RR.; cf. Cappello, De censuris p. 287 nota 57.

[297] Interruptio novitiatus, de qua supra n. 239, difficilius accidet.

2. Ingressus in Monasterium sine venia Sanctae Sedis, vi can. 600, 359
sequentibus personis licet:

a) Ordinario loci aut Superiori regulari Monasterium visitantibus, vel aliis visitatoribus ab ipsis delegatis, licet clausuram ingredi dumtaxat inspectionis causa, cautoque ut unus saltem Clericus vel Religiosus vir maturae aetatis eos comitetur (cf. can. 600 n. 1).

b) Pro sola igitur visitatione *locali* peragenda visitatori clausuram ingredi licet. Visitatio personalis extra clausuram ad crates fieri debet. Nec Ordinario aut Superiori regulari aut visitatori extra actum visitationis ratione officii clausuram ingredi fas est.

c) *Causa explorationis*, quae ante vestitionem et utramque professionem ab Ordinario loci vel eius delegato fieri debet, nec non pro electione Antistitae, Ordinarius loci aut eius delegatus clausuram ingredi non debet (cf. can. 560 § 2, 552 § 2).

d) Si *vestitioni vel professioni* Monialium Episcopus vel alius sacerdos praesit, neque ipsis clausuram ingredi neque postulanti aut professurae ex ea egredi licet [298].

e) Visitator ingressurus clausuram inspectionis causa ab uno saltem Clerico vel Religioso, etiam Converso, maturae aetatis, *comitari* debet, qui toto tempore, quo in Monasterio moratur, ab eo non discedat.

f) Confessarius, vel qui eius vices gerit, potest, cum debitis cautelis, ingredi clausuram ad ministranda Sacramenta infirmis aut ad assistendum morientibus (cf. can. 600, n. 2). Haec facultas respicit confessarium ordinarium Monasterii, vel qui eius vices gerit, quibus ex can. 514 § 2 competit administratio Sacramentorum et assistentia morientibus in Monasteriis Monialium; in horum defectu alius etiam sacerdos clausuram ingredi potest.

g) Ad excipiendas confessiones *aegrotantium* ingredi clausuram potest, quoties requiratur, non solum confessarius ordinarius, sed etiam extraordinarius vel adiunctus aut confessarius quilibet a graviter aegrotante accersitus, de quo in can. 523 fit sermo.

h) Debitae cautelae adhibendae pro *communione* administranda in decreto S. Congregationis de Religiosis, 1 sept. 1912, exhibentur: Oportet ut quatuor Religiosae maturae aetatis, si fieri possit, ab ingressu in clausuram usque ad egressum sacerdotem comitentur, qui sacram pyxidem aliquas consecratas Particulas continentem deferre, sacram communionem administrare, reverti ad ecclesiam, eamdemque sacram pyxidem reponere debet, servatis rubricis a Rituali Romano pro communione infirmorum statutis.

i) Pro *confessione excipienda* sequentes cautelae praescribuntur: duae Moniales confessarium ad cellam infirmae comitentur ibique ante ostium cellae apertum exspectent, dum confessionem audit, ut redeuntem ad Monasterii ianuam iterum comitari possint [299].

k) Quandocumque sacerdotem ad supradicta ministeria obeunda clausuram ingredi contingat, finito ipso ministerio statim e Monasterio egredi debet.

l) Si verbum Dei Monialibus ad crates commode *praedicari* non potest, Sanctae Sedis licentia exquirenda est, quae, si graves adsunt rationes, eam denegare non solet, ut praedicatores clausuram ingredi et

---

[298] Consuetudines centenariae et immemorabiles retinere possunt, cf. can. 5.

[299] In vetere iure confessarius potuit comitari a Religioso, cf. Piat, o. c. I p. 369 s.

in choro sive in capitulo praedicare valeant, servatis tamen animadversionibus et cautelis pro ingressu confessarii supra descriptis.

m) Possunt clausuram ingredi qui supremum actu tenent populorum principatum eorumque uxores cum comitatu; item Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales (cf. can. 600 n. 3).

n) Antistitae est adhibitis debitis cautelis, ingressum permittere medicis, chirurgis, aliisque quorum opera est necessaria, impetrata prius saltem habituali approbatione ab Ordinario loci [300]; si vero necessitas urgeat, nec tempus suppetat approbationem petendi, haec iure supponitur (cf. can. 600 n. 4).

o) Antistita ergo, facultate hac ipsa lege a Sancta Sede sibi tributa, potest omnibus personis, quorum opera intra septa Monasterii necessaria est, ingressum permittere; prius tamen ab Ordinario loci saltem habitualem approbationem obtinere debet. Hinc usu venit, ut Moniales in principio cuiuslibet anni in libro apposito recenseant eos omnes, quorum opera, ut plurimum, in Monasterio, vel in horto, vel in officinis intra septa Monasterii sitis, durante anno, occurret (medicos, aut alios ad infirmarum curationem necessarios, operarios pro horto, pro cella vinaria, pro stabulis opifices et alias huiusmodi personas); quem librum Ordinario pro illa habituali approbatione obtinenda subscribendum praesentent. Si vero in aliquo casu extraordinario necessitas Monasterii ingrediendi urgeat, nec tempus suppetat approbationem ab Ordinario petendi, haec approbatio iure praesumitur, idest ipsa lex hanc praesumptionem ratam habet.

p) Antistitae autem iniungitur in omnibus casibus debitas adhibere cautelas. Quae quidem cautelae in hoc consistunt, quod personae ingredientes, ex assumptis certis informationibus, sint optimae famae ac moribus praestantes, a duabus Monialibus, ex gravioribus, ad locum ubi eorum opera requiritur, comitentur, nec ulli Moniali permittatur huiusmodi personas alloqui praeter eas, quae cum illis de eorum officiis agere debent.

360 IV. Claves clausurae diu noctuque semper sint apud Antistitam, quae illas tradet Monialibus designatis quoties opus fuerit.

Quod si Antistita vel quaelibet alia, personam quamcumque sine legitima licentia in Monasterium introduceret, vel solum admitteret, non tantum graviter peccaret, sed etiam ipso facto excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam incurreret (cf. can. 2342 n. 1).

Adspirantes ad habitum religiosum clausuram ingrediuntur de licentia Ordinarii. Puellas tamen educationis causa vel alia etiam pia causa in Monasterium admittere, absque Sanctae Sedis licentia, non licet [301].

361 V. In collocutorio, quo Moniales, intra limites a Constitutionibus uniuscuiusque Religionis praescriptos, externas personas recipere possunt, duae debent esse crates, inter se spatio circiter viginti centimetrorum distantes atque muro infixae, ita ut aperiri nequeant. Si Constitutiones id permittant, in collocutorio etiam rota esse potest. Quo vero ad cetera omnia quae collocutorium respiciunt, praecipue circa vigilantiam, de iis quae ibi fiunt aut dicuntur, Constitutiones uniuscuiusque Monasterii exacte observentur [302]

---

[300] Etsi agatur de Monialibus, quae Regularibus sunt subiectae.

[301] De iure vetere mitiore cf. Piat, o. c. I p. 341 s.

[302] De prohibito usu telescopii aut conspicilli in Monasterio Monialium cf. Victorius ab Appeltern, Compendium praelectionum iuris regularis p. 251 nota 1.

VI. Clausura Monialium, etsi Regularibus subiectarum, quoad eius 362
accuratam observantiam, sub vigilantia est Ordinarii loci, qui potest delinquentes contra eam, Regularibus viris non exceptis, poenis quoque ac censuris corrigere post delictum et coercere ne eam violent. Etiam Superiori regulari custodia clausurae Monialium sibi subiectarum commissa est, qui Moniales aut alios subditos, si quid hac in re deliquerint, poenis quoque punire potest.

Pius XI, 6 febr. 1924, Instructionem approbavit et ab omnibus servari mandavit.

Adnotatio: Citata Instructio ergo ex sex partibus consistit et quidem in n. 1 agit de obligatione pro Monialibus proveniente ex lege clausurae papalis; n. 2 disponit de loco, qui lege clausurae afficitur; n. 3 refert duplicem modum violationis; n. 4 loquitur de clavium custodia et de sanctione censurae; n. 5 tradit normas pro collocutorio et n. 6 de vigilantia Ordinarii loci et Superioris regularis.

Instructio habet vim proprie dicti d e c r e t i ideoque in prooemio edicitur: Re igitur mature perpensa, S. Congregatio ea quae sequuntur circa legem clausurae papalis, servanda d e c r e v i t. Insuper Pius XI Instructionem ab omnibus servari m a n d a v i t.

Instructione nonnulla dubia declarantur, adhibita interpretatione extensiva aut restrictiva, alia quaedam de novo inducuntur [303].

In Monasterio instructioni dedito, ne crebro dispensationes concedi debeant in clausura servanda statuit S. Congr. de Religiosis, ut in posterum in dicto Monasterio praemisso triennio votorum temporariorum ad praescriptionem can. 574 vota perpetua nonnisi simplicia emittantur et clausura Monialium proprio iure episcopali servetur salvis de cetero natura iuribus et privilegiis Monasterii Monialium, Regulis et Constitutionibus in suo robore manentibus et salva etiam sollemnitate votorum pro Monialibus ad praesens iam professis [304].

In rescripto S. Cong. de Religiosis De instituendo Collegio pro educatione puellarum penes Monasterium Monialium Ordinis Sancti Dominici dantur: N o r m a e p r o s c h o l i s h a b e n d i s p u e l l a r u m d i u r n o t e m p o r e i n t r a c l a u s u r a m M o n a s t e r i i [305]. 1. Aliqua cubicula Monasterii ad scholas apta separentur a ceteris partibus aedificii, ad quae puellae per ianuam externam, Moniales vero designandae ut infra dicetur, per ianuam interiorem accedere possint; separatio talis ut puellae prospicere nequeant in alia cubicula vel hortos Monasterii et vita regularis Sanctimonialium detrimentum ne patiatur.

2. Quaedam Moniales uti Magistrae vel Assistentes a Superiorissa cum suo Consilio eligantur, ita ut nemini Religiosarum liceat absque venia regimini se immiscere.

3. Numerus puellarum recipiendarum in scholam conformis sit ad capacitatem locorum et antecedenter determinatus; admissio puellarum statuitur a Superiorissa cum suo Consilio.

4. Puellae quae septem annorum natu minores sunt, in scholam ne admittantur, pro quibusdam exceptionibus Ordinarii loci est decidere.

5. Puellae modestis utantur vestibus, seposito quocumque ornatu, qui virgines christianas dedecet.

---

[303] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. V (1924) p. 140-142.

[304] Cf. Haring, Klausurerleichterungen in: Theol.-prakt. Quartalschrift 82 (1929) p. 361 s.; Archiv für kath. Kirchenrecht 109 (1929) p. 285.

[305] Cf. Com. pro Rel. XVI (1936) p. 419 s., Periodica XXVI (1936) p. 78-81.

6. Cum finis scholae sit docere puellas bonos mores et christianam doctrinam, haec ante ceteras habeatur disciplina.

7. Pensio solvenda determinata iusta, antecedenter, ne officiatur conditioni oeconomicae Monasterii.

8. Quaedam pia mulier saecularis presto sit in scholis ad adsistentiam vel comitatum forte necessaria.

9. Si in munus Magisterii necesse fuerit laicam assumere, ipsa sit praesertim exemplo vitae christianae.

10. Ianua, quae in Monasterium immediate ducit, clausa sit permanenter, ita ut singulis vicibus, cum aperiri debeat, vocetur Monialis in internis custodiae addicta.

11. Expleto diurno tempore scholae et omnibus in ordine dispositis pro die subsequenti, ianua externa item et interna duabus clavibus claudantur, quarum una a Superiorissa, altera a Moniali deputata ab Ordinario asserventur.

12. Ingressus in viridarium intra clausuram positum, fiat statis ab Ordinario temporibus et una simul ab omnibus puellis quarum relaxatio desideratur, ita ut custodia clausurae servetur, vetito iisdem imposito petendi alia loca Monasterii.

13. Institutio puellarum subsit omnino vigilantiae Ordinarii loci, cuius quoque erit alias cautelas opportunas statuere ne inconvenientia oriantur et consensus exquirendus in omnibus quae ad scholam ipsam pertinent.

Ordinarius Ianuensis[306] petivit facultatem praeviam permittendi Monialibus cum Italiae tum exterarum regionum per Ianuam iter facientibus ut, tempore commorationis temporariae vel provisoriae, intra clausuram Monasterii eiusdem Ordinis hospitio excipi possint. S. Cong. de Religiosis anno 1936 facultatem requisitam ad triennium concessit, adhibitis cautelis ne quod oriatur inconveniens.

Si approbari possit consuetudo ab immemorabili vel dispositiones Consuetudinarii vel librorum antiquorum Monasterii votorum sollemnium permittendi sororibus externis, ut intra clausuram habitent, non obstantibus dispositionibus huius S. Cong., diei 16 iulii 1931, quibus praescribitur ut illae in locis externis ipsi Monasterio adnexis habitent.

Huius S. Congregationis hac in re haec est sententia quascumque consuetudines vel dispositiones librorum antiquorum vel directoriorum abrogatas esse per statuta, die 16 iulii 1931, edita.

Monasteria igitur quae loca idonea habent, praedicta statuta observare tenentur. Illis quibus loca illa externa desunt, hoc S. Dicasterium concedit, ut ad quinquennium eadem ratione qua usque adhuc perseverare possint dummodo interim provideatur ad normam dictorum statutorum.

363 D) De clausura in Congregationibus[307]

Congregationes nunc in Codice primum iure communi ad legem clausurae tenentur. Antea Episcopi quidem ius iam exercuerunt statuendi clausuram et eam censuris firmandi, quod ad Congregationes mulierum attinebat[308].

---

[306] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 209 s.; Ellis in: Periodica XXVI (1937) p. 81-84.

[307] Cf. Vermeersch, De clausura Sororum, in: Periodica XV (1927) p. (64) s.

[308] Cf. etiam const. *Conditae* et Normae 1901 art. 170 ss.

1. In Domibus etiam Congregationum religiosarum sive pontificii sive dioecesani iuris clausura servetur in quam nemo alterius sexus admittatur, nisi ii de quibus in can. 598 § 2 et can. 600, aliique quos ex iustis ac rationabilibus causis Superiores admitti posse censuerint (can. 604 § 1). Hoc valet sive agatur de viris sive de mulieribus. Ambitus huius clausurae idem est ac pro clausura papali, cum nulla specialis derogatio in Codice fiat[309].

Agitur hic de clausura iuris communis. Cum ab Episcopo clausura non iam introducenda sit, Codex eadem locutione: Servetur, tum pro Ordinibus (cf. can. 597 § 1), tum pro Congregationibus (cf. can. 604 § 1) utitur. Leitner[310] putat etiam hanc clausuram esse papalem, idest iuris communis. Sed tunc ista clausura non est clausura papalis in sensu stricto uti clausura papalis apud Moniales, quia non protegitur censura papali.

In Monasteriis Monialium, in quibus nulla vota sollemnia emittuntur, clausura papalis non exsistit. Hoc sequitur praeter historicam evolutionem, etiam ex can. 597 § 1, ubi non legitur in Domibus Regularium ac Monialium (cf. can. 488 n. 7), sed in Domibus Regularium sive virorum sive mulierum.

2. Clausura in Congregationibus religiosis sive virorum sive mulierum dumtaxat ingressum personarum alterius sexus in clausuram prohibet (cf. can. 604 § 1).

Haec clausura in Congregationibus religiosis mulierum non tam severa est quam apud Moniales, cum viri tantum excludantur. Mulieres extraneae in clausuram Congregationis religiosae Sororum admitti possunt.

Deinde ab observatione clausurae omnes eae personae exceptae sunt, de quibus in can. 598 § 2 et can. 600 dicitur; pariter omnes aliae personae, etiam viri, quos Superiores ex iustis ac rationabilibus causis admittere posse censuerint (cf. can. 604 § 1), ex. gr. parentes in gravi infirmitate Religiosae, proximi cognati etc. De iure autem particulari hoc plerumque aut omnino prohibetur aut rarissime permittitur. Non praescribitur licentia Ordinarii loci, sufficit licentia Superioris localis, nisi aliud in Constitutionibus caveatur[311].

---

[309] Cf. etiam can. 679 § 2 de clausura in Societatibus sine votis; cf. infra n. 608.

[310] O. c. p. 410 s.

[311] Cf. Bastien, o. c. p. 174 n. 271 de peritis scientiarum ad docendas

In Codice dicitur generatim: Superiores admittere posse. Proinde Superior localis non excluditur[312]. Superior maior licentiam huiusmodi concedendam sibi reservare potest, cum hoc non esset contrarium Codici[313].

De collocutorio Constitutiones exacte observentur[314]. Tempore quadragesimae vel adventus Sorores, quominus ad illud accedant, prohibentur.

3. Si Domus religiosa adnexum habeat convictum pro alumnis internis aut alia opera Religionis propria[315], separata saltem aedis pars[316], si fieri possit, Religiosorum habitationi reservetur, clausurae legi subiecta (cf. can. 599 § 1; 604 § 2).

Etiam in loca extra clausuram alumnis externis aut internis vel operibus Religionis propriis reservata, personae alterius sexus, nisi aequa de causa et de Superioris licentia, ne admittantur (can. 599 § 2; cf. 604 § 2).

4. Episcopus in adiunctis peculiaribus gravibusque intercedentibus causis, potest hanc clausuram, nisi agatur de Religione clericali exempta, censuris munire; semper autem curet ut eadem rite servetur et quidquid in eam irrepat vitii corrigatur (can. 604 § 3). Episcopus est legitimus custos clausurae (cf. supra can. 605 n. 355, 9).

Adiuncta peculiaria et graves causae putantur frequentes transgressiones cum populi scandalo seu admiratione, quibus subveniri nequit simplici correptione et admonitione[317].

Poenae can. 2342 propter transgressiones legis clausurae pro Congregationibus religiosis non valent, viget autem pro eis can. 605; Constitutiones quoque hac in re observandae sunt.

Sorores aut puellas. Goyeneche in: Com. pro Rel. vol. XIV (1933) p. 427 s.; Pejška, Ius Canonicum Religiosorum p. 156 n. 2.

[312] Cf. supra n. 103.

[313] Cf. supra n. 54, 6.

[314] Cf. etiam supra n. 361.

[315] Cf. supra n. 349.

[316] Cellae, dormitorium, refectorium, schola etc.

[317] Cf. Augustine, o. c. III 319; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 787 num. 614.

E) De egressu e Domo religiosa[318] 364

1. Curent Superiores religiosi, ut accurate observentur, quae in propriis Constitutionibus praescripta sunt:

a) Sive circa egressum subditorum e claustris (can. 606 § 1).

Non iam confirmatur const. *Nullus omnino,* § 18-21, Clementis VIII, quae solum permittebat egressum ob iustam causam, ex speciali licentia et impertita benedictione.

b) Sive circa excipiendos vel adeundos extraneos (can. 606 § 1).

Superioribus fas non est salvis praescriptis in can. 621-624[319] permittere, ut subditi extra Domum propriae Religionis degant, nisi gravi et iusta de causa[320] atque ad tempus quo fieri potest brevius secundum Constitutiones. Pro absentia vero, quae sex menses excedat, nisi causa studiorum intercedat[321] (cf. can. 587 § 4), semper Apostolicae Sedis venia requiritur (can. 606 § 2).

Haec licentia necessaria erit si, ex. gr. Religiosus infirmitatis causa, ultra praedictum tempus extra Domum religiosam, etsi in Domo religiosa alterius Religionis, degere debet.

Non autem videtur prohibitum esse, quominus Religiosus ultra sex menses extra propriam Domum religiosam commoretur ad implenda consueta sacra ministeria. Verba extra propriae Religionis Domum merito intelligit Vermeersch[322] extra Domum, ubi ratione vocationis suae Religiosus degere vel commorari debet aut potest. Religiosus, qui secundum rationem sui Instituti tanquam spiritualis Director vel Superior praeficitur cuipiam Seminario, hospitali, paroeciae ibi degit sicut in Domo propriae Religionis. Insuper in approbatione Religionis videtur contineri facultas commorandi extra claustra, quantum id requiritur ministerium approbatae Religionis.

---

[318] Cf. infra n. 544 ss.

[319] Agunt de eleemosynis colligendis, cf. infra Partem XI n. 427 ss.

[320] Ratione studiorum, infirmitatis etc.

[321] Ex. gr. si Religiosa, quae cursum instructionis in Instituto saeculari aut alterius Religionis peragere debet, cf. supra n. 291, 2.

[322] Periodica X (1922) p. 36 s.). Ita etiam Matthaeus a Coronata, o. c. p. 778 n. 612. Contrariam sententiam tenet Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 304.

Si agatur de Domo paroeciali quae est erecta in Domum religiosam saltem stricte filialem nulla est difficultas, cum eo in casu Domus paroecialis sit Domus religiosa ipsa [323].

Sententia, quae admittit Ordinarium loci concedere posse Religiosis iuris dioecesani iustis de causis licentiam ultra sex menses, non videtur esse probabilis, cum in can. 606 § 2 dicatur: Semper requiritur venia Sanctae Sedis.

2. Quod supra in can. 606 §§ 1-2 praescriptum est, valet etiam pro Sororibus. Praeterea Codex statuit:

Antistitae et Ordinarii locorum serio advigilent ne Religiosae citra casum necessitatis singulae [324] extra Domum pergant (can. 607).

Non requiritur, ut semper consoror egredientem Sororem comitetur, alia quoque honesta mulier a Superiorissa statuta vel admissa sufficit [325]. Constitutiones generatim plura de egressu praescribunt, ex. gr. ut qualibet vice in egressu et reditu benedictio Superioris petatur, ut egressus fiat per communem portam et in tabula prope portam notetur etc.

In iis Religionibus, in quibus Religiosis incumbit cura infirmorum in Domibus privatis, quandoque consuetudo habetur, ut soror sine socia exeat [326].

Praeter Monasteria Monialium egressus sine legitima licentia per se sub levi prohibitus est. Si Constitutiones dumtaxat violantur, transgressio secundum principia pro his statuta diiudicanda erit.

Qui sine licentia per notabile tempus a Domo religiosa abest, graviter peccat, cum se auctoritati Superioris subtrahat. Qui licentiam ad egrediendum habet et diutius versatur extra Domum religiosam, non eodem modo peccat quo is, qui sine licentia egreditur et extra Domum religiosam remanet.

Egressus nocturnus et furtivus, qui sine licentia Superioris aut contra suam voluntatem eo tempore fit, quo Religiosi Domi esse debent, ut evitetur scandalum, materiam gravis praecepti obedientiae offert [327].

Superior egressum nocturnum, etsi ad breve tempus et se-

---

[323] Cf. supra n. 42, h. d.

[324] Similiter antea pro viris Religiosis, saltem in Italia praescriptum erat per const. *Nullus omnino* Clementis VIII.

[325] Leitner, o. c. p. 443.

[326] Cf. Bastien, Direttorio canonico p. 170-172 n. 273.

[327] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 561 n. 764 (707).

clusis circumstantiis specialis periculi, sub gravi prohibere potest propter disciplinam religiosam[328].

3. Professus a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus qui a) e Domo religiosa illegitime egreditur cum animo non redeundi, vel qui b), etsi legitime egressus, non redit eo animo ut religiosae obedientiae sese subtrahat dicitur apostata a Religione (can. 644 § 1)[329].

Fugitivus est qui, sine Superiorum licentia, Domum religiosam deserit cum animo ad Religionem redeundi (can. 644 § 3). Malitiosus animus, de quo in § 1, iure praesumitur, si Religiosus intra mensem nec reversus fuerit nec Superiori animum redeundi manifestaverit (can. 644 § 2).

F) De commercio litterarum Religiosorum 365

Tota conversatio Religiosorum cum Laicis ordinata et custodita esse debet, alioquin clausura ex parte dumtaxat finem suum obtinet. Idcirco plerumque Constitutiones normas speciales de commercio et conversatione per litteras praebent[330], ex. gr. ne Religiosus litteras mittat sine licentia Superioris, qui ius inspiciendi eas habet. Nihilominus Religiosis certa libertas concedi debet. Codex statuit:

1. Omnes Religiosi sive viri sive mulieres, libere possunt mittere litteras, nulli obnoxias inspectioni, a) ad Sanctam Sedem[331], b) eiusque in natione Legatum[332], c) ad Cardinalem Protectorem[333], d) ad proprios Superiores maiores[334], e) ad Superiorem Domus forte absentem, f) ad Ordinarium loci[335], cui subiecti sint[336] et, g) si agatur de Monialibus quae sub Regularium iurisdictione sunt, etiam ad Superiores maiores Ordinis[337] (cf. can. 611).

---

[328] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 429.
[329] De poenis cf. can. 2385 infra n. 571.
[330] Cf. etiam Normas 1901 art. 179, 180.
[331] Cf. can. 7 n. 4.
[332] Nuntius, Internuntius, Delegatus Apostolicus, Legatus, cf. can. 267 etsi transeunter tali munere fungantur.
[333] Cf. can. 499 § 2.
[334] Cf. can. 488 n. 8. Etiam Consiliarii seu Definitores generales inter eos computari possunt ex recepta praxi, Chelodi, o. c. p. 466 n. 248 nota 3.
[335] Cf. can. 198 § 2.
[336] Si ei subiecti non essent, non possunt uti libertate in can. concessa.
[337] Cf. can. 500 § 2. Confessarius et Director spiritualis non comprehenduntur.

Ab istis omnibus praedicti Religiosi, viri aut mulieres, litteras item nemini inspiciendas recipere possunt (cf. can. 611).

Litterae privilegiatae nec Superiori praesentare tenentur subditi uti videtur[338].

Merito Goyeneche[339] tenet sententiam Ordinarium posse extendere ius commercii epistolaris ab inspectione Superiorissae liberi, ad alias personas ergo ad confessarium vel moderatorem conscientiae, si agatur de Monialibus sibi subiectis vel de Religiosis iuris dioecesani.

2. In relatione ad processus beatificationis hoc valet:

In processibus beatificationis omnes Christifideles, salvo praescripto can. 2027 § 2 n. 1, tenentur, licet non vocati, ea in Ecclesiae notitiam perferre, quae contra virtutem aut miracula aut martyrium Servi Dei facere ipsis videantur (can. 2023).

Tanquam testes vocandi in primis sunt a promotore fidei, etsi a postulatore non inducti, ii omnes qui cum Servo Dei familiaritatem vel consuetudinem habuerunt (can. 2024).

Omnes de quibus in can. 2023, 2024, nisi iam tanquam testes se inductos sciverint, dare litteras debent ad proprium Ordinarium, quibus utrum consuetudinem cum Servo Dei habuerint, an aliquod factum peculiare aperiendum cognoscant et quodnam illud sit, breviter exponant; Ordinarius vero has litteras promotori fidei transmittendas curet (can. 2025 § 1). Religiosi vel Religiosae litteras eiusmodi, sigillo clausas, immediate et directe ad Ordinarium aut fidei promotorem transmittant, vel confessario tradant qui illas quam primum ad Ordinarium vel promotorem fidei deferendas curet (can. 2025 § 2).

Item valet, si ut testes in processibus beatificationis vel canonizationis assumantur et litteras ad tribunal competens mittere debeant (cf. can. 2037 § 3).

Insuper hic notetur: Quae ad causas beatificationum et canonizationum Servorum Dei quoquo modo pertinent, sine licentia Sacrorum Rituum Congregationis edi nequeunt (can. 1387). Praeceptum de iis scriptis dumtaxat intelligendum est, quae durante processu tribunali ecclesiastico a Postulatore oblata sunt. Processu finito prohibitio cessat.

Ius aut officium Superiorum inspiciendi et legendi subdito-

[338] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 796 n. 618.
[339] In Com. pro Rel. XVI (1935) p. 438-442.

rum litteras hoc canone nec agnoscitur expresse nec expresse reprobatur, potius dici potest illud implicite solum admitti secundum particulares singularium Religionum Constitutiones vel consuetudines[340].

Si Constitutiones ius inspectionis circa epistolas transmittendas vel acceptandas tribuunt Superioribus, res pertinet ad religiosam observantiam, ad quam tenetur Religiosus vi professionis suae. Quandoque Constitutiones ius inspectionis concedunt Superioribus tantummodo circa Religiosos iuniores, requirunt autem, ut omnes litterae per manus Superioris transmittantur et recipiantur (ius traditionis).

De iure naturali quidem quilibet ius ad secretum epistolare habet, attamen huic iuri quis renuntiare potest, quod fit per liberum ingressum in Religionem, in qua ius inspectionis aut saltem ius traditionis litterarum ad Superiores pertinet.

Superior autem tenetur lege secreti naturalis et commissi, quae obligatio per se gravis est, cum non facile praesumi possit, quod subditus permittit et approbat manifestationem rerum, quae litteris continentur[341].

In can. 611 de inspectione litterarum dumtaxat dicitur. Sed in certis circumstantiis Religioso etiam ius vindicari debet, ut litteras tali modo transmittat, ut Superior de earum transmissione nihil sciat[342]. Hoc valet certo pro omnibus casibus, in quibus de periculo violationis sigilli sacramentalis agitur.

3. De litteris sic dictis de conscientia, de confessario et de directore animarum in can. 611 non dicitur. Res conscientiae, in quantum fieri potest, in confessionali tractandae sunt, non per epistolas propter periculum detrimenti (aperitio, amissio, publicatio epistolae). Ipso iure communi litterae conscientiae secreta vel alias res quadantenus secretas continentes ab inspectione per se non eximuntur, sed libertas conscientiae non est coercenda. Unde si quis Religiosus scribere velit confessario, petere quidem debet licentiam Superioris, hic autem sine difficultate eam concedere debet et dein ex lege iam naturali nec scriptam epistolam nec responsionem legere ei fas est[343]. Si a Superiore modo generali transmissio vel

---

[340] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 796 n. 618.

[341] Cf. Bastien, Direttorio canonico p. 182 n. 285; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 796 n. 618.

[342] Jansen, o. c. p. 236 extendit ad omnes litteras huiusmodi propter incommodum, quod pro Religioso evenire potest.

[343] Chelodi, o. c. p. 467 n. 278 nota 1; cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 183-185; Jombart, Les lettres de conscience in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 122-125.

receptio talium litterarum prohibita sit, Religiosus iure suo secretum servandi excidere videtur. Si suspicio fundata habeatur, quod inscriptio: Casus conscientiae, ad decipiendum ponitur, Superior potest veritatem discere modo prudente et sancto, ut omni in casu secretum conservetur.

De Parocho religioso cf. infra n. 501. Certo in Religione clericali, in qua Religiosi destinati sunt pro cura animarum commercium epistolare circa conscientiam prudenter in Domino tractandum est sive a subditis sive a Superioribus.

365 bis

5. De cura animarum [344]

1. Religiosi habent obligationem adiuvandi Clerum saecularem. Codex statuit: Curent Superiores ut Religiosi subditi, a se designati, praesertim in Dioecesi in qua degunt, cum a locorum Ordinariis vel parochis eorum ministerium requiritur ad consulendum populi necessitati, tum intra tum extra proprias ecclesias aut oratoria publica, illud, salva religiosa disciplina, libenter praestent (can. 608 § 1).

Designatio Religiosi ad haec ministeria praestanda fit a Superioribus. Ordinarius loci aut parochus, quominus Religiosos sibi benevisos Superioribus proponant, non impediuntur. Religiosus subditus non habet ius de ministeriis praestandis aliquid statuendi independenter a Superiore.

Superiores nunc Religione stricte contemplativa praetermissa possunt subditos obligare etiam in virtute s. obedientiae ad ministeria sacra praestanda etiam extra ecclesias proprias.

2. Vicissim locorum Ordinarii ac parochi libenter utantur opera Religiosorum, praesertim in Dioecesi degentium, in sacro ministerio et maxime in administrando sacramento poenitentiae (can. 608 § 2).

3. Ecclesia Religiosorum virorum potest esse ecclesia paroecialis servatis servandis.

Ordinarii locorum nequeunt paroeciam unire cum Monasteriis, ecclesiis Religiosorum aut cum alia persona morali; ad hoc requiritur indultum Sedis Apostolicae (cf. can. 1423 § 2; 452

[344] Cf. supra n. 98-100.

§ 1); nisi in limine fundationis fundator de consensu Ordinarii conditiones speciales apposuerit (cf. can. 1417)[345].

4. In ecclesia Religiosarum a votis sive sollemnibus sive simplicibus paroecia erigi nequit (can. 609 § 2).

5. Si ecclesia, apud quam residet Communitas religiosa, simul paroecialis est, servetur, congrua congruis referendo, praescriptum can. 415 idest relationes parochi et Communitatis religiosae eaedem sunt, quae exsistunt inter parochum et Capitulum in ecclesia Capitulari et paroeciali.

6. Advigilent Superiores ne divinorum officiorum in propriis ecclesiis celebratio catecheticae instructioni aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferat; iudicium autem utrum nocumentum afferat, necne, ad loci Ordinarium pertinet (can. 609 § 3)[346].

Recursus in devolutivo patet ad Sanctam Sedem.

7. De ministerio sacro in Ecclesia Religiosorum ordinatur: Ordinarius loci potest Religiosis exemptis quoque praecipere, ut diebus festis de praecepto in ecclesiis vel oratoriis publicis in Missis, quae fidelibus adstantibus celebrantur, brevis Evangelii aut alicuius partis doctrinae christianae explanatio fiat (cf. can. 1345).

8. Praeter praescriptum can. 1345, si loci Ordinarius ob causam publicam sonitum campanarum, preces aliquas vel sacra sollemnia indicat, Religiosi omnes, etiam exempti, obedire debent, salvis Constitutionibus et privilegiis suae cuiusque Religionis (can. 612)[347].

9. Si Ordinarii loci iudicio, Religiosorum ad catecheticam populi institutionem sit necessarium, Superiores religiosi, etiam exempti, ab eodem Ordinario requisiti, tenentur per se vel per suos subditos Religiosos, sine tamen regularis disciplinae detrimento, illam populo tradere, praesertim in propriis ecclesiis (can. 1334).

---

[345] Cf. Melo, De exemptione Regularium p. 84.
[346] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 181-186.
[347] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIV (1933) p. 45-47.

366 **6. De Officio divino**[348]

A) De recitatione in choro

In Religionibus Officium divinum aut in choro a Familia Domus religiosae aut a singulis Religiosis privatim recitatur.

1. Uti Capitulum sive cathedrale sive collegiale ad persolvendum Officium divinum in choro obligatur (cf. can. 413 § 1), ita pariter certi Religiosi ad id tenentur. Codex equidem Religiones, quae obligationem chori habent, non enumerat, sed in can. 610 de sola obligatione chori loquitur. Obligatio chori iis Religionibus incumbit, quibus id consuetudine aut Regula sua ab Apostolica Sede approbata praescribitur.

Fratres Minores certo ex consuetudine ad Officii choralem recitationem, nisi iam vi Regulae[349] teneantur.

Ad has Religiones pertinent Ordines veteres, qui ante saeculum decimum sextum fundati sunt, sive sunt Ordines monachales, sive Regulares canonici, sive Mendicantes; excipiuntur ergo Ordines equitum. Moniales Ordinis Visitationis B. M. V. solummodo Officium parvum B. M. V. recitant.

Si in quadam Religione a votis simplicibus Officium divinum sive in communi sive privatim persolvendum Constitutionibus tantum praescriptum sit, tales normae nullam aliam vim iuridicam et obligatoriam habent quam ipsi alii articuli Constitutionum[350].

Sed haec obligatio in Religionibus, quae divino officio in choro recitando obligantur, gravis erit.

2. Codex statuit: In Religionibus sive virorum sive mulierum, quibus est chori obligatio[351], in singulis Domibus ubi quatuor saltem sint Religiosi choro obligati et actu legitime non impediti, et etiam pauciores, si ita ferant Constitutiones, debet ad normam Constitutionum quotidie di-

---

[348] Cf. Hugo Dausend O. F. M., Der Franziskanerorden und die Entwicklung der kirchlichen Liturgie, in: Franziskanische Studien (1924) p. 165 ss.

[349] Cf. Victorius ab Appeltern in: Etudes franciscaines V (1901) De l'obligation pour les Monastères de tenir le chœur p. 256 s.

[350] Cf. S. C. EE. et RR., 19 april. 1844; cf. Brandys, o. c. p. 64; Vermeersch-Creusen, o. c. p. 565 n. 768 (711) merito dicunt: nullatenus inducenda est in omnes Religiones, quae ex Constitutionibus choro obligantur, obligatio gravis, quae ex praesenti canone colligeretur.

[351] A. Sulzboeck O. F. M., Chorpflicht der Ordensleute, in: Theol.-prakt. Quartalschr. 80 (1927) p. 357-360.

vinum officium communiter persolvi (can. 610 § 1). Obligatio urget, dummodo sint saltem quatuor choro obligati et actu legitime non impediti.

Ad actu impeditos[352] (cf. can. 610 § 1) pertinent a) infirmi, b) legitimi occupati, c) legitime dispensati.

Legitimi occupati sunt imprimis ii, qui ratione exercitii sacri ministerii impediuntur, ex. gr. si agatur de Domo religiosa, quae paroeciam ita habet unitam, ut omnes sacerdotes vel ii saltem, qui necessarii sunt ad complendum numerum necessarium, ut de facto urgeat chori obligatio, ipsius paroeciae servitio addicti sint. Cf. can. 630 § 1. Pariter dicendum erit de quasi-paroecia et generatim de ecclesia, quae animarum curam adnexam habet. Dispensatus quis potest esse sive a consuetudine sive a Constitutionibus sive singulis in casibus, etsi in Domo degat.

In aliis casibus videndum est, utrum agatur de impedimento accidentali tantum an habituali. Recte notat Larraona[353]: Non est generatim reputandum iustum impedimentum pro omissione choralis recitationis illud, quod mutato ordinario recitationis tempore, ipsam anticipando vel differendo, non amplius exsistit aut urget.

Si Constitutiones praescribunt, ut Officium divinum in choro etiam tunc persolvatur, si Religiosi infra numerum relatum idest quatuor adsint, hoc vi Constitutionum observandum erit[354] non vi legis ecclesiasticae, quae statuta Constitutionum tantummodo in canone confirmat.

Quatuor Religiosi sufficiunt certo, ut obligationi chori satisfiat. Sed etiam duo professi vel soli novitii Clerici sufficere videntur[355].

In hypothesi, quod tantum ii, qui obligationi chorali non sunt obnoxii, ex. gr. soli novitii, choro intervenire valeant, obligatio chori subsistere non videtur, nisi aliud Constitutiones fe-

---

[352] Physice vel moraliter.

[353] In Com. pro Rel. II (1921) p. 361-363; cf. tamen Matthaeus a Coronata, o. c. p. 791 n. 616.

[354] Prümmer, o. c. p. 307 q. 235 dicit: De iure particulari gravis obligatio chori aliquando exsistit, si etiam soli tres Fratres Clerici religiosi non impediti adsint uti in Const. Praedicatorum n. 62, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 135.

[355] Cf. Rivista liturgica 1917 (Badia di Finalpia) p. 93; Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 362. Goyeneche e contra dicit: Obligationi non videtur duobus satisfieri, De Religiosis p. 159, cf. Com. pro Rel. II (1921) pag. 245.

rant, cum Codex in can. 610 § 1 urgeat obligationem, dummodo sint saltem quatuor choro obligati et actu legitime non impediti[356].

Moniales, quae in certis regionibus vota simplicia dumtaxat emittunt, tantum vi Constitutionum ad obligationem chori tenentur, uti S. Poenitentiaria, 26 oct. 1858, declaravit. Moniales, quae vi praecepti Constitutionum Officium B. M. V. tantum recitant, ad hoc sub levi solummodo tenentur.

Nisi aliud praescribant Constitutiones et dummodo textus traductionis in linguam vernaculam rite sit approbatus valide et licite potest in casu recitari in lingua vernacula Officium parvum B. Mariae Virginis.

Nec recitatio in lingua vulgari hoc in casu officit indulgentiarum valori, quae Officio Parvo recitato adnexae sunt[357].

In Congregationibus religiosis obligatio chori Constitutionibus dirigitur.

In eisdem Religionibus sive virorum sive mulierum (quibus est chori obligatio, cf. can. 610 § 1) sollemniter professi qui a choro abfuerint, debent, exceptis Conversis, horas canonicas privatim recitare (can. 610 § 3).

In Domibus, quae non sunt Domus religiosae, etsi ad Religionem pertineant, ex. gr. in grancia vel villa vel hospitio, non habetur obligatio chori vi iuris communis, licet quattuor vel plures adsint Religiosi choro adstricti[358].

367 3. Obligatio choralis est obligatio gravis et qua obligatio localis sive realis, Familiae Domus religiosae e norma can. 610 § 1 incumbit. In primis Superior, cum caput Familiae religiosae sit, graviter providere obligatur, ne ex sua negligentia Officium divinum aut pars notabilis in choro omittantur.

Praeter istam obligationem Superior, quod ad recitationem Officii divini in choro attinet, non strictius obligatur quam ceteri Religiosi.

Gravis obligatio sese refert non modo ad universum diei officium, sed ad singulas eiusdem partes.

Pars notabilis in recitatione Officii divini in choro probabiliter non uti in privata recitatione omissio unius horae canoni-

---

[356] Goyeneche in: Com. pro Religiosis VI (1926) p. 205-264.

[357] Cf. Gregor. Mz. de Antoñana in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 385-387.

[358] Cf. supra n. 42 h: cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) pag. 446 s.

cae putari potest, praesertim cum hoc non regulariter fiat[359], non enim magna in hac omissione in choro apparet turpitudo ratione cultus externi, qui ab Ecclesia intenditur per chorum.

Quamvis obligatio choralis singulos Religiosos directe et immediate non tangat, attamen Sodales earum Religionum, quae gravi obligatione ad chorum tenentur, graviter peccare possunt, et nihil refert, utrum professionem simplicem (temporariam) an sollemnem emiserint[360]:

a) Si eorum praesentia requiratur, ut recitatio Officii divini in choro fieri possit.

b) Si Religiosi vi praecepti Superioris obligantis ad hoc teneantur.

c) Si scandalum exoriatur, ut exinde etiam alii absint, et recitatio Officii divini in choro haberi non possit.

d) Praeter hos casus Religiosi non sub gravi ad visitationem chori tenentur, ne in Religionibus ipsis quidem, quibus gravis obligatio chori est.

Professi a votis simplicibus (temporariis) in iis Religionibus, quae vota sollemnia emittunt et obligationem ad chorum habent, sicut professi a votis sollemnibus ad chorum obligati sunt, non autem tenentur ad privatam recitationem, nisi sunt in ordinibus sacris constituti.

Novitii ad chorum per se non tenentur; cf. can. 610 § 1, ubi obligatio chori imponitur, si adsint quatuor Religiosi, idest professi, cf. can. 488 n. 7. Eis autem hoc a Superiore aut a Magistro novitiorum imponi potest (cf. can. 561 § 2). Cum autem novitii partem Communitatis constituant, quamvis Religioni non ex toto incorporati sint, obligationem ad chorum, qua Communitas tenetur, soli implere possunt, etsi nulli professi adsint; quae opinio saltem probabilis est[361]. Novitii autem non peccant, excepto praecepto peculiari Superioris vel Magistri novitiorum, si propter eorum absentiam recitatio Officii divini in choro fieri non possit.

Per Fratres Conversos laicos obligationi chorali non satisfit[362].

---

[359] Ballerini-Palmieri IV p. 253; Prümmer, Ius Regularium speciale p. 144 autem dicit: omissio unius horae in choro est probabilius pars notabilis.

[360] Cf. S. Cong. super Statu regul. ex mandato Pii IX, 6 aug. 1868; Goyeneche in: Com. pro Religiosis VI (1925) p. 204 s.

[361] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 565; n. 768 (711); Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 265.

[362] Vermeersch-Creusen, o. c.; Prümmer, Manuale iur. eccl. p. 308 q. 235; Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 215.

Qui a choro dispensatus est vel privilegium exemptionis a servitio chori obtinuit, dispensationi vel privilegio renuntiare potest. Cura animarum (praedicatio, auditio confessionum) in genere servitio chori praefertur.

Obligatio choralis est divisibilis. Unde si numerus choralium requisitus ad partem Officii divini deest, sed adest ad alias partes, obligatio choralis hoc altero in casu habetur, cessat pro primo casu[363].

368 4. Causae, quae a servitio chori excusant, sunt physica aut moralis impossibilitas (infirmitas, damnum proprium vel alienum), et legitima dispensatio.

Romanus Pontifex absolute et sine causa valide dispensare potest. Si alii Superiores valide et licite dispensationem dare velint, iusta et rationabilis causa ad dispensationem adesse debet (cf. can. 84 § 1).

Si sufficiens numerus Religiosorum ad servitium chori adsit, non tam gravis causa excusationis a servitio choro requiritur, uti si agatur de dispensatione ipsius recitationis Officii divini. Quod si agatur de exemptione a servitio chori eorum Religiosorum, qui ad chorum necessarii sunt in Familiis religiosis, ubi gravis obligatio servitii choralis exsistit, tunc eae causae excusant, quae a recitatione Officii divini in genere liberant.

Superiores[364] e iure communi specialem facultatem non habent, praeter illam in can. 589 praedictam de magistris et alumnis. Ex vi privilegii aut consuetudinis legitimae eis etiam aliae facultates competere possunt.

Ex privilegio aliquando Religiosi ab obligatione chori exempti sunt, ex. gr. lectores propter eorum labores spirituales etc.

369 5. **Quomodo** Officium divinum in choro **persolvi** debeat?

a) **Invicem,** exceptis lectionibus et iis partibus, quae a toto choro aut a singulis secreto dicenda sunt. Religiosus non obligatur in choro ad recitandam eam partem Officii divini, quam altera pars chori vel lector recitat, si tantummodo attendit et alteram partem chori audit.

Si sine culpa sua non audit, quod ab alia parte chori recitatur, probabiliter satisfacit obligationi secundum S. Alphonsum[365], nec Religiosus habet obligationem supplendi, quod non audivit, dummodo saltem attentionem quam vocant externam conservet. Hoc valet etiam de eo, qui ex officio aliqua pro choro

---

[363] Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 455 s.
[364] De Ordinariis cf. can. 81.
[365] Theol. mor. l. 4. n. 163 q. 2 et 3.

necessaria peragit, ex. gr. pulsando campanam, evolvendo libros etc. Nimis durum esset recitationem privatam earum partium exigere, quas serviendo choro, omittere coacti erant. Stat adagium: Supplet chorus[366].

Secundum S. Alphonsum ii probabiliter officium suum implent, qui submisse in choro psalmos recitant et aliam partem chori audiunt, quia non requiritur, ut recitantes omnium voces aliorum alterius partis chori percipiant.

Aliter est dicendum in relatione ad canonicos; si isti non cantant, distributiones et etiam fructus praebendae non percipiunt (cf. can. 413).

b) **Vocaliter**; organum aut instrumentum musicae partem officii supplere non possunt.

c) **Alta voce** excepto eo, quod secundum rubricas submissa voce recitandum est, ut alia pars chori verba recitantis audire possit.

d) **Integre.** Nihil omitti debet; verba distincte proferenda sunt; ne altera pars chori incipiat, priusquam altera pars finiverit.

E const. *Divino afflatu,* 1 nov. 1911, tit. VIII n. 2 Officium B. M. V., defunctorum et psalmi graduales ac poenitentiales iam non pertinent ad officium chorale pro iis, qui utuntur Breviario Romano.

e) **Ordinate.** De hac re requiritur:

α) Ut Officium diei secundum competens Breviarium et Calendarium recitetur. Aliter obligationi non satisfit.

β) Ut debito tempore persolvatur.

Si intra tempus a rubricis adsignatum vel permissum recitatio choralis fieri non valeat, quia saltem quatuor Religiosi non impediti non habentur, dilatio extra tempus utile a rubricis permissum non urget nec in singulis casibus horarium mutari debet[367].

Intra tempus a rubricis adsignatum vel permissum recitatio choralis anticipanda vel differenda est, quando anticipatio vel dilatio sine gravi vel notabili incommodo fieri valeat[368] cum agatur de obligatione gravi.

Si distributio temporis recitationis ita facta sit, ut habitualis defectus choralium habeatur, Superiores tenentur, si id

---

[366] Cf. S. Cong. Conc., 17 april. et 10 iulii 1921, A. A. S. XIII (1921) pag. 381.

[367] Aliter autem in recitatione privata.

[368] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 360 s.; VIII (1927) pag. 118 s.

absque notabili incommodo fieri valeat aliam distributionem temporis facere.

Quaedam Religiones, quibus officium chorale incumbit, proprium ritum habent, ex. gr. Benedictini, Dominicani etc. Aliquando adest speciale privilegium[369], vi cuius extraneus habens alium ritum vel Calendarium satisfacit suae obligationi recitando in choro officium[370].

f) Recitatio debet fieri in choro aut in ecclesia, non autem in sacristia aut in oratorio privato Domus religiosae, nisi hae partes cum ecclesia aperto muro vel accessu coniunctae sint[371].

S. Rituum Congregatio, 12 dec. 1879, decidit sequentes quaestiones:

1. An Fratres Minores praecepto chori satisfaciant Officium divinum recitando in oratorio privato conventus ab ecclesia separato? Quod si negative, 2. An praecepto chori satisfaciant, Officium divinum recitando in oratorio privato conventus, quod aperto muro vel accessu ecclesiae iungitur? 3. An Superior localis dispensare possit, ut eius arbitrio ex causa, veluti ob nimium frigus seu calorem, per aliquot menses Officium divinum recitetur extra ecclesiam in oratorio conventus vel sacristia?

Resp.: Ad I Negative. Ad II Affirmative, iuxta modum; nimirum: Ad Episcopum, qui tanquam Sedis Apostolicae delegatus visitet locum, et videat, an sit decens et cum ecclesia communicet. Ad III Provisum in primo.

g) **Continue.** Quaelibet interruptio leve peccatum dumtaxat est, scandalo tamen secluso.

h) **Observando rubricas.**

i) **Devote et attente.** Ad hoc requiritur intentio generalis (virtualis implicita) orandi, Deum colendi. Haec intentio habetur in eo, qui horas canonicas recitat, quia in ordinibus maioribus constitutus est, aut qui Breviarium suum sumit, ut horas canonicas recitet, aut qui ad chorum pergit, ut obligationi suae satisfaciat.

Ad attentionem quod attinet, distinguitur attentio externa, quae quamlibet externam actionem, quae cum recitatione coniungi non potest[372], excludit, et attentio interna, quae triplex est: a) spiritualis, quae quoque modo Deum cogitat, b) lit-

[369] Ex. gr. benedictiones.
[370] Cf. S. R. C., 11 iulii 1908.
[371] Cf. Decret. authent. S. R. C. n. 3506, 12 dec. 1879.
[372] Ex. gr. confabulatio, lectio alicuius libri.

teralis, quae sensum verborum attendit, c) superficialis, quae ad verba dumtaxat dirigitur, ut omnia recte pronuntientur.

Ad valide persolvendum Officium divinum attentio externa requiritur.

Num attentio interna saltem superficialis (materiale) requiratur, in controverso est inter auctores. S. Alphonsus de Ligorio sententiam negativam satis probabilem declarat.

Quaelibet voluntaria distractio autem per se semper peccatum veniale est.

6. **De Calendario** hic notetur:

S. C. Rituum, die 13 iunii 1899, ad sequens dubium respondit [373]: Sacerdos, qui probabilius iudicat errare Calendarium, teneturne eidem Calendario stare; an proprio inhaerere iudicio quoad Officium, Missam et colorem paramentorum.

Resp.: Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.

S. Congregatio sacrorum Rituum, 28 februarii 1914, decretum edidit de festis localibus, quae a Religiosis recoli debent [374].

I. Ordines Regulares proprium omnino habere debent Calendarium, quod pariter adhibendum est a Monialibus et Sororibus eorundem Ordinum.

II. Congregationes seu Instituta utriusque sexus a Sancta Sede approbata et sub regimine unius praesidis generalis constituta, si ad recitationem divini Officii tenentur, proprium pariter habeant Calendarium.

III. Congregationes et Instituta, quae sive Ordinaria sive Apostolica auctoritate sunt approbata, non tamen comprehenduntur paragrapho praecedenti, uti debent Calendario dioecesano prouti iacet, additis secundum Rubricas Officiis, quae ipsis peculiariter concessa sunt.

IV. Ordines, Congregationes, Instituta, proprio Calendario gaudentes, ambo celebrare tantummodo debent Officia localia Dedicationis et Titularis ecclesiae cathedralis, nec non Festa sollemniora Patronorum principalium, ita ut non amplius teneantur ad Officia alicui regno, provinciae aut Dioecesi concessa; neque ad Officia localia, quae adnexam habuerunt feriationem, nunc autem habent suppressam.

V. Ratione Festorum localium, quae a Regularibus ut supra servanda sunt, ipsi uti debent Officio et Missa Clero saeculari concessis, nisi eadem Festa ab ipsis Regularibus iam habeantur cum Officio et Missa magis propriis.

VI. Si graves exstant rationes ad aliqua Festa localia, praeter recensita, pro aliqua Religiosa Familia conservanda, Sacrae Rituum Congregationis iudicio subiiciantur, ut praedicta Festa, quatenus opus sit, in Calendario inseri possint.

Quas resolutiones Sanctissimo Domino nostro Pio Papae X per subscriptum Sacrae Rituum Congregationis Secretarium relatas, Sanctitas sua ratas habuit, probavit atque praescripsit, contrariis quibuscumque Indultis revocatis, aliisque etiam speciali mentione dignis non obstantibus.

Congregationes Tertiariorum franciscalium, etsi ad Officium divinum

---

[373] Decret. authent. vol. III n. 4031 ad V.

[374] Decret. authent. vol. VI n. 4312 Appendix II.

non teneantur, in suis ecclesiis vel oratoriis uti possunt Calendario Ordinis, cui aggregatae sunt ex speciali privilegio [375].

Nota: non est contra spiritum et indolem ritus byzantini (slavici), ut Religiosi eiusdem ritus habeant et sequantur Calendarium proprium[376].

370 B) De privata recitatione

1. Si sodales Religionis, cui est chori obligatio, ex aliqua causa ad chorum non veniant, Codex statuit:

In eisdem Religionibus sive virorum sive mulierum, sollemniter professi qui a choro abfuerunt, debent, exceptis Conversis, horas canonicas privatim recitare (can. 610 § 3).

Ad recitationem Breviarii privatim faciendam iure communi tenentur, nisi in choro cum aliis Religiosis Officium divinum non recitent:

a) Religiosi, qui in maioribus ordinibus sunt constituti (cf. can. 135).

b) Religiosi clerici a votis sollemnibus, etsi in ordinibus maioribus non sint constituti (cf. can. 610 § 3).

c) Moniales a votis sollemnibus (cf. can. 610 § 3).

Obligatio recitandi officium privatim incipit a momento, quo emittitur professio, et ab hora canonica illi momento correspondenti.

2. Ad recitationem Breviarii privatim iure communi non obligantur:

a) Professi a votis simplicibus, sive Religiones ad chorum tenentur sive non;

b) Conversi (Conversae) a votis sollemnibus (cf. can. 610 § 3).

Conversi loco Officii divini alias preces recitant, ad quas aliquando obligatio sub peccato exsistit, ex. gr. in primo Ordine S. Francisci. Item Sorores conversae a votis sollemnibus

---

[375] S. C. Rit., 15 apr. 1924, Decreta authent. 4132. Cui privilegio non erat derogatum per decretum, 28 febr. 1914, S. C. Rit. contra Monit. eccl. vol. 28 p. 467.

[376] Cf. Schweigl, S. I., De Calendariis ecclesiasticis Communitatum religiosarum ritus byzantini-slavici propriis. — Cf. etiam Vermeersch, De Calendario in Missionibus, in: Periodica XXII (1933) p. 30*-32*.

loco Officii divini, quod Sorores choristae recitant, alias orationes dicunt.

Pro Sororibus simpliciter professis non exsistit ex iure communi gravis obligatio recitandi Officium divinum aut marianum aut alias preces. Inspiciendae ergo sunt Constitutiones singularum Religionum.

3. Apostatae et fugitivi, cum ad Familiam adhuc pertineant, eodem modo ut ante delictum patratum ad Officium divinum recitandum obligati sunt (cf. can. 645 § 1).

Novitii ad recitandum Officium divinum per se non obligantur, nisi agatur de Clericis, qui in maioribus ordinibus constituti sunt (cf. can. 135).

4. Religiosi saecularizati vi professionis ad obligationem horas canonicas recitandi non tenentur, quia vinculum cum Religione solutum est, sed obligatio vi maiorum ordinum exsistere potest (cf. can. 640 n. 2).

5. Episcopus regularis (residentialis) Officium divinum e Calendario Dioecesis recitare debet; item cooperatores eius, qui cum eo Officium divinum recitant, sive sunt cappellani religiosi sive saeculares.

6. Parochus religiosus aut regularis, qui ecclesiae paroeciali praeest, Officium divinum e proprio Calendario Religionis suae recitare tenetur. Sed in festis officia publica secundum Calendarium Dioecesis celebrare debet et praetera officium S. Titularis Ecclesiae, ad quam pertinet[377].

7. Religiosus, qui vi indulti temporalis extra Domum vivit, Officium divinum e proprio Calendario suae Religionis sequi debet.

Religiosus, qui extra Domum religiosam commoratur ceterumque ad chorum tenetur, sequi debet:

a) In itinere ab una Domo religiosa ad aliam Calendarium Domus religiosae, ex qua discessit.

b) Si per tempus quoddam in alia Domo religiosa hospes est, in choro Calendarium illius Domus religiosae sequatur, privatim autem Calendarium Domus religiosae, ex qua discesserit. Si Religiosus per aliquod tempus commoratur extra propriam Domum religiosam, ex. gr. tempore Quadragesimae ad praedicandum, sequatur Calendarium Provinciae religiosae sine ulla diversitate quolibet anno publicatum[378].

---

[377] Decret. authent. S. R. C. n. 3397 (5661), 7 aprilis 1876 ad 1 et n. 3772 13 maii 1892 ad 2.

[378] Cf. Decret. authent. S. R. C. n. 2801, 3919 ad XIII, 31 augusti 1839, 27 iunii 1986.

8. a) Ordines regulares proprio Calendario uti debent[379].

b) Religiones, quae a Sede Apostolica approbatae et potestati alicuius Moderatoris generalis subiectae sunt, pariter proprio Calendario uti debent, si ad recitationem Officii divini obligatae sunt.

c) Congregationes auctoritate episcopali vel pontificia approbatae, quae autem non sub numero praecedenti (b) cadunt, Calendario Dioecesis uti debent additis officiis, quae eis specialiter concessa sunt.

d) Ordines, Congregationes, Instituta, quae proprium Calendarium habent, tantum officia localia Dedicationis et Titularis ecclesiae cathedralis nec non Festa sollemniora Patronorum principalium celebrare debent; ideoque non amplius ad officia, quae alicui Regno, Provinciae aut Dioecesi concessa sunt, obligantur.

In his praefatis festis localibus, quae Regulares observare debent, Officio et Missa, quae Clero saeculari concessae sunt, uti debent. Si graves rationes habeantur ad retinenda alia festa localia in quadam Familia religiosa, hoc S. Congregationi S. Rituum communicetur, ut relata festa Calendario adiungi possint.

371 9. **Privilegia de recitatione privata** Officii divini data: Clemens VII in sua const. *Dudum*, 7 martii 1533, concessit Superioribus regularibus, ut Superiores vestri cum Clericis et sociis suis, qui in supradictis pietatis operibus (praedicationis verbi Dei, auditionis confessionum etc.) aut studio litterarum sacrarum occuparentur seu infirmitate aut infirmorum curatione et ministerio pro tempore propedirentur, super recitatione divinorum Officiorum ad hoc, ut ipsi occupati vel impediti certum psalmorum per ipsos Superiores eis assignandorum numerum, non minus septem aut sex cum divisione, ac Orationem Dominicam septies, symbolum Apostolorum bis, graviter autem aegrotantes Orationem Dominicam semel, salutationem Angelicam septies in die recitando, septem horis canonicis et toti divino Officio satisfecisse censerentur, dispensare possint. Simile privilegium concessit Paulus III in sua const. *Dudum*, 25 iulii 1535, quod postea confirmavit S. Pius V in sua const. *Ad immarcescibilem*, 13 febr. 1567. Religiones, quae privilegium communicationis habuerunt, hoc privilegio etiam nunc uti possunt.

Religiosi Clerici, qui non sunt in sacris, possunt ex privilegio Innocentii IV Officium divinum, si iudicio Superiorum adsit; rationabilis causa, cum precibus Conversorum commutare[380].

---

[379] A. A. S. VI (1914) p. 718 s.

[380] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 795 n. 617.

Fratres Minores et Moniales, quando sunt infirmi, possunt dicere septem Ave Maria et unum Pater noster loco Officii divini, aut quid aliud sibi assignatum a confessario suo; et si infirmitas gravis est et medicus ita iudicavit, ne ad hoc quidem erunt obligati, sed sufficit sola intentio, qua velint illud recitare[381].

Item ex privilegio possunt Superiores infirmis aut studio litterarum sacrarum occupatis Officium commutare cum sex aut septem psalmis, septem orationibus dominicalibus duobusque symbolis[382].

Fratres Minores et alii Regulares privilegio a Leone X concesso gaudent divinum Officium privatim mentaliter recitandi, quod probabiliter ad totum Officium refertur, non ad solas partes quae secreto dicendae sunt in publica recitatione[383], licet solum pro his sit primo concessum. Verum est a Gregorio XV in const. *Romanus Pontifex,* diei 2 iulii 1622, et ab Urbano VIII in const. *Alias felicis,* diei 20 decembris 1631, revocata esse oracula vivae vocis Religionibus concessa. Attamen varii auctores affirmant hanc concessionem non fuisse merum vivae vocis oraculum, sed intervenisse signaturam Romani Pontificis. Etsi hoc privilegium sit vivae vocis oraculum, attamen a Pio V confirmatum est per Bullam ab ipso concessam sicut cetera omnia vivae vocis oracula ante ipsum expedita. Sic privilegium transit in privilegium Bullatum, proinde revocatum non est in generali revocatione vivae vocis oraculorum, cum huiusmodi revocatio valeat solum pro iis, quae post Pium V erant concessae.

Fratres Minores in itinere constituti uti valent Breviario etiam a Romano diverso[384].

Iis qui Congressibus eucharisticis intersint vel operam navent, si nocturna instituatur durante Congressu adoratio Sanctissimi, venia fit unam celebrandi Missam a media nocte, ceteras autem statim ab illa expleta, vel transacta prima hora

[381] Schneider, Rescript. authent. S. C. Indulg. n. 396.

[382] Piat, o. c. I 339.

[383] Cf. P. Victorius ab Appeltern O. M. Cap., De privilegio recitandi mentaliter Officium divinum, Romae 1911; Goyeneche in: Com. pro Rel. X (1929) p. 464-467. Secundum Prümmer hoc privilegium est dubium. Privilegium negat A. Tralucı in: Ephemerides Liturgicae Iulii-Augusti 1927 p. 289-295. Rationes adductae non infirmant probabilitatem sententiae contrariae.

[384] Cf. P. Victorius ab Appeltern, o. c. p. 236 n. 228.

post mediam noctem; item recitandi perdurante eadem adoratione Officium de Ssmo Sacramento loco officii proprii[385].

10. **Indulgentiae.** Clerici in sacris constituti, qui integrum divinum Officium, quamvis in partes distributum, coram Ssmo Sacramento sive publicae adorationi exposito, sive in tabernaculo adservato, recitaverint, indulgentiam plenariam, suetis conditionibus, lucrari valent[386].

Etiam Moniales aliaeque omnes piae mulieres in Communitate viventes, quae ex proprii Instituti Constitutionibus ad quotidianam divini Officii recitationem tenentur, in eadem forma iisdemque sub conditionibus indulgentiam plenariam obtinere possunt[387].

7. De celebratione sacrosancti Missae sacrificii

372 1. Religiosi, qui sacerdotes sunt, tenentur obligatione uti omnes sacerdotes Sacrum litandi pluries per annum (cf. can. 805).

Secundum auctores isti obligationi satisfit, si ter aut quater in anno celebratur; saltem per se peccatum grave deerit, si sacerdos non saepius celebrare velit; dicitur per se, quia propter scandalum etc. gravis obligatio saepius celebrandi adesse potest. Codex tamen inculcat: Curet autem Episcopus vel Superior religiosus ut iidem saltem singulis diebus dominicis aliisque festis de praecepto divinis operentur (can. 805).

2. Codex non dicit expresse Superiores religiosos ad applicationem sacrosancti Missae sacrificii pro suis subditis teneri uti Episcopos et parochos (cf. can. 339 § 1; 306). At respiciendum est id, quod Concilium Tridentinum[388] dicit: omnes, quibus cura animarum commissa, vi praecepti divini obligari, ut pro grege sibi commissa Sacrificium offerant. Idcirco etiam Superiores religiosi, quibus cura animarum pro suis subditis incumbit, quandam obligationem habent, etsi de numero s. Missarum nihil pressius in Codice designetur.

373 3. Etiam Religiosi, licet exempti, circa stipem manualem stare debent decreto Ordinarii loci aut Dioecesis consuetudini (can. 831 § 3).

Stipendia quae a Fidelibus pro Missis offeruntur sive ex propria devotione, veluti ad manum, sive ex obligatione etiam perpetua a testatore propriis heredibus facta, manualia dicuntur (can. 826 § 1).

---

[385] Litt. apost. 7 mart. 1924, A. A. S. XVI (1924) p. 154.
[386] S. Poenitentiaria, die 23 oct. 1930, A. A. S. XXII (1930) p. 493.
[387] A. A. S. XXIII (1931) p. 23 s.
[388] Sess. XXIII, c. 1 de reform.

Ad instar manualium vocantur stipendia Missarum fundatarum, quae applicari non possunt in proprio loco, aut ab iis qui eas applicare deberent secundum tabulas fundationis, ideo de iure aut Sanctae Sedis indulto aliis sacerdotibus tradendae sunt ut iisdem satisfiat (can. 826 § 2).

Alia stipendia quae ex fundationum reditibus percipiuntur, appellantur fundata seu Missae fundatae (can. 826 § 3).

Si agatur de piis fundationibus in ecclesiis, etiam paroecialibus, Religiosorum exemptorum, iura et officia Ordinarii loci, de quibus in can. 1545-1549, exclusive competunt Superiori maiori (can. 1550).

Si qua ecclesia paupertate laborat, potest Ordinarius permittere, ut a sacerdotibus, qui in proprium commodum inibi celebrant, propter utensilia ceteraque ad Missae sacrificium necessaria, moderata stipes exigatur (can. 1848 § 2).

Episcopi, non autem Vicarii Capitularis aut Vicarii Generalis sine speciali mandato, est eandem stipem definire, et nemini, etiam Religiosis, etsi exemptis, licet ea maiorem exigere (can. 1303 § 3).

4. Rectores ecclesiarum aliorumque piorum locorum sive 374
saecularium sive religiosorum in quibus eleemosynae Missarum recipi solent, peculiarem habeant librum in quo accurate notent Missarum receptarum numerum, intentionem, eleemosynam, celebrationem (can. 843 § 1).

Ordinarii tenentur obligatione singulis saltem annis huiusmodi libros sive per se ipsi sive per alios recognoscendi (can. 843 § 2). Pro Religiosis non exemptis Ordinarius est Ordinarius loci.

Ordinarii quoque locorum et Superiores religiosi qui propriis subditis aliisve Missas celebrandas committunt, quas acceperint Missas cum suis eleemosynis cito in librum per ordinem referant curentque pro viribus, ut quamprimum celebrentur (can. 844 § 1).

Imo omnes sacerdotes sive saeculares sive religiosi debent accurate adnotare quas quisque Missarum intentiones receperit quibusve satisfecerit (can. 844 § 2). Valet hoc pro Religiosis, qui extra Domum Missas receperunt et persolvent[389].

Omnes et singuli administratores causarum piarum aut quoquo modo ad Missarum onera implenda obligati, sive ecclesia-

[389] Jansen, o. c. 3 ed. p. 377.

stici sive laici, sub exitum cuiuslibet anni, Missarum onera quibus nondum fuerit satisfactum, suis Ordinariis tradant secundum modum ab his definiendum (can. 841 § 1). Hoc autem tempus ita est accipiendum ut in Missis ad instar manualium obligatio eas deponendi decurrat a fine illius anni intra quem onera impleri debuissent; in manualibus vero, post annum a die suscepti oneris, salva diversa offerentium voluntate (can. 841 § 2).

Dicitur in canone: Ordinarii, non Ordinarii locorum; pro Religiosis in Religione clericali exempta ergo Superiores maiores.

375 5. Ius et officium advigilandi ut onera Missarum adimpleantur, in ecclesiis saecularium pertinet ad loci Ordinarium; in Religiosorum ecclesiis, ad eorum Superiores (can. 842)[390] directe et immediate.

In canone 842 nomine Religiosorum comprehenduntur omnes Religiosi, etiam exempti.

6. Ordinarii (Superiores maiores in Religione clericali exempta) tenentur obligatione singulis saltem annis librum in quo numerus, intentio, eleemosyna, celebratio notatur (cf. can. 843 § 1), per se vel per alios recognoscendi (cf. can. 843 § 2).

7. Sacerdos extraneus ecclesiae in qua celebrare postulat, exhibens authenticas et adhuc validas litteras commendatitias sui Ordinarii, si sit saecularis, vel sui Superioris, si Religiosus, vel Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali, si sit ritus orientalis, ad Missae celebrationem admittatur, nisi interim aliquid eum commisisse constet, cur a Missae celebratione repelli debeat (can. 804 § 1).

Si iis litteris careat, sed Rectori ecclesiae de eius probitate apprime constet, poterit admitti; si vero Rectori sit ignotus, admitti adhuc potest semel vel bis, dummodo, ecclesiastica veste indutus, nihil ex celebratione ab ecclesia, in qua litat, quovis titulo, percipiat, et nomen, officium suamque Dioecesim in peculiari libro signet (can. 804 § 2).

Peculiares hac de re normae, salvis huius canonis praescriptis, ab Ordinario loci datae, servandae sunt ab omnibus, etiam Religiosis exemptis, nisi agatur de admittendis ad celebrandum Religiosis in ecclesia suae Religionis (can. 804 § 3). (Cf. statuta dioecesana in singulis Dioecesibus).

---

[390] Cf. n. 621, 1.

8. Religiosi in celebratione Sanctae Missae in suis Ecclesiis utuntur Calendario[391] divini Officii ipsorum Religiosorum. 376

Nomine ecclesiae Religiosorum (ecclesiae religiosae) non venit solummodo ecclesia, cuius dominium seu proprietas pertinet ad Religiosos, idest ad eorum Religionem, sed etiam eae, quae quadam stabili ratione subsunt moderationi et regimini alicuius religiosae Familiae. Calendarium ipsorum Religiosorum in istis est adhibendum. Quod valet e decretis S. Rituum Congregationis etiam in ecclesia vel sacello Seminarii, cuius directionem gerunt Sodales alicuius Congregationis religiosae[392], immo et in ecclesiis, quae Sacerdotibus regularibus ad tempus concreditae sunt[393], dummodo ecclesiae pertineant ipsi religiosae Familiae, non autem si Religioso uti personae privatae concreditae sunt[394].

Religiosi in celebratione Sanctae Missae in aliena ecclesia debent uti Calendario ecclesiae, in qua celebrant, non ipsorum proprio.

a) Missae celebrandae initium ne fiat citius quam una hora ante auroram vel serius quam una hora post meridiem (can. 821 § 1).

In supputandis horis diei standum est communi loci usui; sed in privata Missae celebratione, in privata horarum canonicarum recitatione, in sacra communione recipienda et in ieiunii vel abstinentiae lege servanda, licet alia sit usualis loci supputatio, potest quis sequi loci tempus aut locale sive verum sive medium, aut legale sive regionale sive aliud extraordinarium (can. 33 § 1).

b) Regulares omnes privilegio fruuntur, ut in suis ecclesiis duabus horis ante auroram et duabus post meridiem celebrare possint[395]. Etiam sacerdotes saeculares in talibus ecclesiis privilegio uti possunt.

Si e Calendario ecclesiae, in qua quis celebrat, occurrat officium ritus semiduplicis et infra, quod Missas votivas vel alias permittit, e Calendario vero sacerdotis alieni officium altioris ritus, Missam dicere potest secundum proprium Calendarium, non vero modo votivo, sed festivo[396].

---

[391] Cf. S. R. C. III n. 3927, 17 iulii 1896; vol. VI n. 4248, 11 febr. 1910.
[392] Cf. Ephem. lit. XXI p. 465 ss.
[393] Decret. authent. n. 4150, 27 ian. 1905, 4151, 3 febr. 1095.
[394] Decret. authent. n. 3979 ad 2, 4 febr. 1898, n. 4051 ad 2 et 3, 15 oct. 1899.
[395] Ballerini-Palmieri, Opus Moral. t. IV n. 1050.
[396] S. R. C. n. 3892 ad 5.

Sacerdotes, qui in ecclesia Religiosorum vel Religiosarum Missam celebrant, debent conformari Calendario Religiosorum vel Religiosarum, non proprio Calendario[397].

Nomine ecclesiae veniunt etiam oratoria publica vel semipublica (cf. can. 1191 § 1).

Omnes et singuli sacerdotes, tum saeculares quam regulares, Missas, etsi Regularium proprias, omnino celebrent iuxta Calendarium ecclesiae vel oratorii publici in quo celebrant, exclusis tamen peculiaribus ritibus Ordinum et ecclesiarum propriis[398].

Si ecclesiae Religiosarum proprio Calendario Ordinis careant, dioecesanum sequendum erit[399].

Procurator Generalis Ordines PP. Praedicatorum haec exposuit: Nonnullae Congregationes Sororum Tertii Ordinis S. Dominici Divinum Officium recitant iuxta ritum et Calendarium Ordinis. Aliae Congregationes Sororum Tertiariarum (et harum maior est numerus) recitant Parvum Officium B. Mariae Virginis iuxta ritum dominicanum cum commemoratione Sancti illius diei, adhibentes Calendarium Provinciae Ordinis ubi sita est ipsarum domus. Respectivae Superiorissae tum ex primis quam ex aliis Congregationibus frequenter recurrunt ad Revmum P. Generalem Ordinis, illum informantes circa difficultates quae oriuntur quoad conformitatem Missae cum Officio Divino. Sacerdotes Missam celebrantes in ecclesiis et oratoriis harum Sororum Tertiariarum, saepe renuunt se conformare Calendario Ordinis quo utuntur Sorores, quia iuxta declarationes ipsorum Sacerdotum nullo decreto ad hoc obligantur. Quare Orator petit:

I. Utrum ex decreto S. R. Congregationis sub die 28 februarii 1914 Sacerdotes celebrantes in ecclesiis et oratoriis Sororum Tertiariarum teneantur, quando celebrant Missam, se conformare Calendario quo utuntur Sorores?

II. Et quatenus negative, Orator rogat S. V. ut concedere dignetur quod in ecclesiis et oratoriis Tertiariarum Dominicanarum omnes Missae, quae ibi celebrantur, sint conformes Calendario Ordinis quo utuntur Sorores pro recitatione proprii Officii, excluso quovis alio Calendario, prout concessum fuit PP. Minoribus per decretum die 11 aprilis 1904, n. 4132[400].

S. R. Congregatio, audito specialis Commissionis suffragio, reque sedulo perpensa, propositis quaestionibus ita respondendum censuit: Ad primum affirmative ad secundum, provisum in primo. Atque ita rescripsit et declaravit die 4 iunii 1920[401].

Secundum Gregorium Mz. de Antoñana[402] sola Officii Parvi recitatio non confert ius ad Calendarium habendum, sed quando Officio Parvo adiun-

---

[397] S. C. R. 25 iul. 1896, 28 febr. 1914, 4 iun. 1920.

[398] Addit. et Variat. in rubric. gener. Missalis tit. IV, n. 6.

[399] Cf. decr. 14 ian. 1898 n. 3872 ad 4, 16 maii 1901, n. 4072, Mz. de Antoñana, Manual de Liturgia sagrada, t. I n. 217, 1; cf. etiam supra n. 369 num 6. p.

[400] Analecta Ord. Fr. Praedicatorum t. 28 p. 135.

[401] In Com. pro Rel. XVI (1935) p. 160.

[402] In Com. pro Rel. XVI (1935) p. 158-160.

gitur commemoratio Sancti illius diei. Secundum Vermeersch [403], Hecht [404] haec conditio non est necessaria.

Si Religiosus autem in oratorio privato celebrat, proprio Calendario suae Religionis uti debet.

9. In nocte Nativitatis Domini inchoari media nocte 377
potest sola Missa conventualis vel paroecialis, non autem alia sine apostolico indulto (can. 821 § 2). Etiam sacra communio distribui potest (cf. can. 867 § 4; 846 § 1). Ante Codicis promulgationem id prohibitum erat.

In omnibus tamen religiosis seu piis Domibus oratorium habentibus cum facultate sanctissimam Eucharistiam habitualiter asservandi, nocte Nativitatis Domini, unus sacerdos tres rituales Missas vel, servatis servandis, unam tantum quae adstantibus omnibus ad praecepti quoque satisfactionem valeat, celebrare potest et sacram communionem petentibus ministrare (can. 821 § 3). Si praeter hunc unum sacerdotem etiam alii sacerdotes Missam celebrare volunt, indultum apostolicum necessarium est.

Ad pias Domos, quae finem caritatis prosequuntur, censetur etiam carcer, quatenus in eis cappellani emendationi reorum operam dant.

Die 26 nov. 1908 S. Officium statuit, ut in praedictis Domibus portae oratorii claudendae sint (ianuis clausis); haec limitatio in Codice non invenitur.

Sententiae Grosam adhaerendum esse videtur, qui notat: Ex tempore 1918 nullum impedimentum legale exsistit, ut ad sanctam Missam respective ad sanctas Missas privatas nocte Nativitatis Domini in oratoriis alicuius Domus religiosae seu piae, etiam extranei admittantur, in quantum id non prohibetur per circumstantias spatii, per statuta Domus, per clausuram etc. [405]

Facultas tres vel unam sanctam Missam celebrandi e canone 821 § intelligenda est uni principali oratorio concessa, non tot locis quot, sive ex iure communi sive ex speciali indulto pontificio, facultate gaudent in eadem Communitate Sanctissimum Sacramentum custodiendi [406].

---

[403] Periodica XXV (1936) p. 34.
[404] Periodica XXVI (1937) p. 38-40.
[405] Theolog.-prakt. Quartalschrift 75 (1922) p. 289. Mitternachtsmesse und Kommunionspendung zu Weihnachten p. 284-292.
[406] Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 229 s.

Nihil obstat, quominus in ecclesia Religiosorum, quae oratorium consideratur, una vel tres sanctae Missae celebrentur ad normam can. 821 § 3, maxime si hoc in maius commodum cedit personarum, in quarum favorem privilegium concessum est.

Cardinales ex can. 239 § 1 n. 4 et Episcopi sive residentiales sive titulares, dummodo non teneantur celebrare in cathedrali ex can. 349 § 1 n. 1, gaudent facultate celebrandi vel aliis permittendi, ut coram se celebrent tres Missas in nocte Nativitatis Domini.

378 **8. De Missa Conventuali**

Missa, quae adstantibus Religiosis, etsi soli Laici Religiosi sint, in Communitate celebratur, est Missa conventualis.

1. Missa quoque officio diei respondens secundum rubricas quotidie celebrari debet in Religionibus virorum et etiam, quoad fieri possit, in Religionibus mulierum (can. 610 § 2).

Apprime haec concordant cum eis, quae can. 413 § 2 habet, scilicet: Divinum Officium comprehendit psalmodiam horarum canonicarum et celebrationem cum cantu Missae conventualis, praeter alias Missas vel secundum Rubricas Missalis vel ex piis fundationibus celebrandas.

Ubi et quatenus habetur chori obligatio ac proinde si sint quatuor non legitime impediti[407] vel etiam pauciores, si ita ferunt Constitutiones, Missa officio respondens quotidie apud viros Religiosos celebrari debet et etiam, prout habetur apud Religiosas[408].

Obligatio Missae celebrandae apud viros Religiosos, ubi et quatenus habetur chori obligatio, est gravis, non autem apud Religiosas, cum verba: *quoad fieri possit*, obligationem imminuant.

Canon respicit non tantum Regulares, quibus est obligatio chori, sed etiam observandus est in Domibus Religiosarum, quae non habent nisi vota simplicia, sed ex Constitutionibus a Sancta Sede approbatis ad officium chori obligantur.

---

[407] In hoc numero computandus est Celebrans, Goyeneche, l. c. p. 39.
[408] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 37-39.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 20 maii et 13 dec. 1923[409], solvit dubium de celebratione sanctae Missae in Religionibus mulierum:

Utrum, vi can. 610 § 2, Missa Officio diei respondens debeat celebrari tantum in Religionibus Regularium et Monialium vota sollemnia habentium; an etiam in Domibus Religiosarum vota simplicia habentium, quibus ex Constitutionibus a Sancta Sede approbatis est obligatio chori.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

2. Missa conventualis habetur pars Officii divini ideoque 379
durante Missa conventuali recitatio officii choralis fieri non debet; Regularibus iam praescripta erat per decretum generale[410] S. Congregationis S. Rituum, 2 dec. 1891.

Haec Missa conventualis congruit Missae conventuali in Capitulis (cf. can. 413 ss.), at non eodem modo imponitur Religiosis ac Capitulis. De iure communi enim Religiosi non tenentur ad eam celebrandam in cantu, nec ad eam applicandam pro benefactoribus in genere prout Capitulis imponitur in can. 413 § 2 et 417 § 1; neque diebus, quibus rubricae plures praescribunt Missas conventuales, ipsi, quamvis omnes celebrari possint, secluso tamen iure consuetudinis aut Constitutionum, ad plures tenentur.

Assistentia choralis est obligatio generatim in omnibus Religionibus ex praescripto Regulae vel Constitutionum vel consuetudinis. Ex iure communi habetur in Constitutione *Divino afflatu*, diei 1 novembris 1911: In ecclesiis, in quibus adest obligatio chori, una tantum Missa cum adsistentia choralium semper celebretur[411].

Eadem S. Congregatio sacrorum Rituum [412], die 14 maii 1926, declaravit: Congregationes et Instituta approbata a Sancta Sede atque constituta sub uno Praeside Generali 1° gaudere proprio Calendario, si sunt obligata ad Officium divinum, 2° non posse tamen nomen eorum patronorum in oratione a *cunctis* addere:

---

[409] A. A. S. XVI (1924) p. 113.

[410] Decret. authent. n. 3757.

[411] Cf. Com. pro Rel. XVI (1935) p. 176-179 ubi Antonius ab Assumptione sententiam defendit: Assistentiam choralem non esse obligationem ex iure communi. — Merito contra eum scripsit P. Hecht in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 242-244; cf. etiam can. 595 § 1 n. 2.

[412] A. A. S. XVIII (1926) p. 320.

3° eadem teneri ad recolendum Titularem et dedicationem ecclesiam cathedralis necnon patronum principalem Dioecesis vel oppidi, sed sine Octava [413].

S. Congregatio s. Rituum, 2 maii 1924, ad dubium sequens respondit [414]:

An in novis Rubricis generalibus Missalis Romani tit. I, n. 1, ubi agitur de pluribus Missis conventualibus sive in choro sive extra chorum celebrandis comprehendantur etiam ecclesiae Religiosorum in quibus adest obligatio chori.

Resp.: Negative seu non comprehendi nec teneri Religiosos iuxta Rubricas generales Missalis tit. III n. 2 et canones 413 §§ 1-2 et 610 § 2 Codicis Iuris Canonici et decreta nn. 1331-1332 diei 13 februarii 1666 ad VI n. 2514 diei 27 martii 1779 ad V et decretum generale n. 3757 diei 2 decembris 1891, seclusis legitima consuetudine aut eorum Constitutionibus.

Eadem S. Congregatio s. Rituum, 28 februarii 1924, dubium sequens resolvit [415]:

Utrum in ecclesiis, etiam Religiosorum, in quibus est obligatio chori, et una tantum Missa conventualis celebratur, quoties simul occurrant aliqua ex Feriis Missam propriam habentibus vel Vigilia, atque Festum duplex maius vel minus aut semiduplex, ipsa Missa debeat dici de Feria vel Vigilia, an potius de festo occurrente.

Resp.: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam; iuxta novas Missalis Romani Rubricas, tit. I n. 4.

Si ecclesia religiosa sit simul paroecialis, non solum Officium divinum, sed etiam omnes Missae (etiam ea, quae applicanda est pro populo) celebrandae sunt e Calendario istius coenobii [416].

3. Regulariter Missa conventualis est Missa ipsius officii diei. Regulariter dicitur, quia nonnullae exceptiones exsistunt secundum Additiones et Variationes in rubricis generalibus Missalis Romani ad normam bullae *Divino afflatu* [417].

---

[413] Cf. Schweiger in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 431-434.

[414] Decret. authent. n. 4392 ad I vol. VI Append. II.

[415] Decreta authent. n. 4393 vol. VI Appendix II; cf. Barin, Catechismo liturgico III p. 282-284; idem: In novissimas Rubricas Missalis Romani 1920 p. 153 s.; Brehm, Synopsis additionum et variationum in editione typica Missalis Romani factarum 1920 p. 7 et p. 82 s.

[416] Decret. authent. S. R. C. n. 4150, 27 nov. 1905.

[417] Cf. Pauwels S. I., in: Periodica XIII (1924) p. (20)-(28).

Unica Missa conventualis generatim celebranda est, etsi plures a Capitulo Canonicorum celebrandae sint. Feriis rogationum, quando fit processio, Missa conventualis rogationum est necessario dicenda[418].

4. Missa conventualis Religiosorum instar Missae Capitulorum quaedam privilegia habet[419]. 380

Missa conventualis, sive cantetur sive legatur, censetur esse Missa sollemnis ideoque quatuor candelae sunt accendendae et preces a Leone XIII praescriptae post Missam sunt omittendae.

Adhiberi possunt duo ministri; omittuntur in ea, si est festum primae classis, commemorationes diei octavae communis festi duplicis aut semiduplicis occurrentis[420], et si est festum secundae classis octavae simplicis aut festi simplicis. Assistentes in choro Missae lectae conventuali genuflectere et surgere debent eodem modo ac si Missa esset sollemnis cum cantu[421].

Duo ministri servire possunt;

Quod ad commemorationes attinet festorum simplicium. Missae sollemni aequatur.

9. De Fidei professione 381

1. Professio fidei est hic publica confessio fidei catholicae coram competente auctoritate ecclesiastica. Formula nunc in usu ea est, quae a Pio IV tradita est et a Pio IX confirmata atque adaucta. Quae formula tridentina-vaticana exstat in Codice.

Iuramentum, quod vocant modernistarum, etiam in posterum tempus fieri debet, donec Sedes Apostolica aliud statuerit[422].

2. Obligatione emittendi professionem fidei, secundum formulam a Sede Apostolica probatam, tenentur (praeter alios):

a) Promoti ad sedem episcopalem etiam non residentialem, vel ad regimen Abbatiae vel Praelaturae nullius,

---

[418] S. Rit. Com. 2. dec. 1891; Decret. authent. 3751.

[419] Cf. Decret. authent. S. R. C. vol. II, 7 dec. 1888 ad VII n. 3697; vol. II, 12 martii 1836 ad VII n. 2739 (4776); vol. VI, 19 ian. 1906 ad II num. 4177.

[420] Cf. Additiones et variationes V n. 1.

[421] S. Cong. Rituum 4 martii 1902; Decret. authent. 4089 ad 1.

[422] A. A. S. X (1918) p. 136.

Vicariatus Apostolici, Praefecturae Apostolicae coram delegato ab Apostolica Sede (can. 1406 § 1 n. 3).

b) Parochi et ii quibus provisum fuit de beneficiis quibusvis, etiam manualibus, curam animarum habentibus coram loci Ordinario eiusve delegato (cf. can. 1406 § 1 n. 7).

Parochus debet ante possessionem aut in ipso possessionis capiendae actu fidei professionem edere (cf. can. 461).

c) Rector, professores sacrae theologiae, iuris canonici et philosophiae in Seminariis, initio cuiuslibet anni scholastici vel saltem initio suscepti muneris coram loci Ordinario eiusve delegato (cf. can. 1406 § 1 n. 7).

Eadem obligatio a pari extendenda est ad professores seu lectores earunden facultatum in Domibus Religiosorum. Et uti videtur, sufficit in casu emittere fidei professionem coram Superiore maiore eiusve delegato, saltem in Religione clericali exempta.

d) Omnes promovendi ad ordinem subdiaconatus coram loci Ordinario eiusve delegato (cf. can. 1406 § 1 n. 7).

e) Sacerdotes confessionibus excipiendis destinati et sacri concionatores, antequam facultate donentur ea munia exercendi coram loci Ordinario eiusve delegato (cf. can. 1406 § 1 n. 7).

Si agatur de confessariis et concionatoribus pro ipsis Religiosis dumtaxat in Religione clericali exempta, videtur sufficere, ut professio fidei emittatur coram Superiore maiore eiusve delegato.

f) Superiores in Religionibus clericalibus coram Capitulo vel Superiore qui eos nominavit eorumve delegato (can. 1406 § 1 n. 9).

3. Qui, priore dimisso, aliud officium vel beneficium aut dignitatem etiam eiusdem speciei consequuntur, rursus debent fidei professionem emittere ad normam huius canonis (can. 1406 § 2).

Obligationi fidei professionem emittendi non satisfacit qui eam per procuratorem vel coram Laico emittit (can. 1407).

Reprobatur quaelibet consuetudo contra canones huius tituli (can. 1408).

10. Cura de propaganda Fide 382

Inter obligationes Religiosorum numerantur etiam cura de propaganda Fide. Multis Religionibus concreditae sunt Missiones, immo non paucae ex ipsa sua exsistentia ordinantur ad tale opus. Cf. n. 480.

Pius XI in sua Epistola Apostolica *Maximum illud* diei 30 novembris 1919 dicit: Iam vero tot tantosque labores a nostris in fidei propagatione exantlatos, tanta studia posita, tanta invictae fortitudinis exempla edita considerantibus, vehementer demirari licet, innumerabiles tamen esse adhuc qui in tenebris et in umbra mortis sedeant; siquidem ethnicorum habita recenter ratione, ad decies millies centena millia numerantur ... .. Iam vero, si suo quisque officio, uti par est, omnes satis fecerint, Missionarii foris, Christifideles domi, bona nitimur spe, futurum ut, ex maximis belli vulneribus damnisque refectae, celeriter sacrae Missiones revirescant. Atque hic, tanquam hortante Nos, ut olim Petrum, ea Domini voce: *duc in altum*, quanto urgemur paternae caritatis ardore, ut innumerabiles, qui nunc sunt homines ad ipsius complexum adducamus. Etenim aliter vigetque semper Dei Spiritu Ecclesia; nec suo possunt effectu carere tot hominum apostolicorum studia qui ad eam amplificandam laboraverunt adhuc et laborant. Horum autem exemplis excitati, exsistent subinde plurimi, qui, Domorum et pietate et munificentia suffragante, laetissimam parient Christo copiam animarum.

De obligatione rite addiscendi doctrinam christianam videas n. 154[bis], 246.

---

[423] Cf. A. A. S. XI (1919) p. 440 ss.

PARS UNDECIMA

383 **DE PRIVILEGIIS RELIGIOSORUM**

(cf. can. 613-625)

Propter servitia haud semel plane extraordinaria Sedi Apostolicae et universae Ecclesiae a Religiosis praestita elargiti sunt Romani Pontifices temporibus vertentibus Religiosis multa privilegia ea ratione quoque adducti, ut inde Religiosi opera Religioni propria facilius et expeditius exsequi et remanente disciplina religiosa salutem animarum efficacius procurare possint.

CAPUT I

De privilegiis Religiosorum in genere

Normae generales de privilegiis vigent etiam in iure Religiosorum, nisi speciales habeantur, cum generi per speciem derogetur.

1. Privilegium est lex privata alicui specialem[1] favorem contra vel praeter legem concedens. Dicitur lex, quia prohibet, ne privilegio fruens ab eius usu impediatur. Distinguitur:

a) Ratione subiecti: privilegium personale aut reale, prout conceditur immediate personae physicae vel morali, aut rei[2], a qua in personam redundat.

b) Ratione obiecti: α) contra vel praeter legem, prout alicui legi derogat, ex. gr. privilegium oratorii privati, vel minus, ex. gr., potestas dispensandi; β) odiosum, quod dum alteri favet, alteri onus imponit, aut iuri communi, statutis, vel consuetudinibus particularibus est contrarium; secus favorabile dicitur.

c) Ratione modi: privilegium ad instantiam partis vel motu proprio, prout hac apposita clausula vel secus conceditur (cf. can. 45).

d) Ratione finis: privilegium commune aut privatum,

---

[1] Cf. can. 68.

[2] Idest loco aut officio aut dignitati.

prout primo et per se in bonum Communitatis, ut privilegia clericalia, aut privatorum concedatur.

Privilegium distinguitur a consuetudine et praescriptione. Consuetudo facti seu causaliter sumpta definitur: actus frequenter iterati, ex quibus consuetudo formaliter sumpta oritur; consuetudo iuris seu formaliter sumpta, est ius seu lex diuturno Communitatis usu introducta approbante legislatore competente.

Praescriptio est acquisitio iuris vel exstinctio obligationis per possessionem vel factum continuatum tempore et modo legibus praescripto.

2. Privilegia acquiri possunt: 384

a) Per directam concessionem competentis auctoritatis (cf. can. 63 § 1).

b) Per communicationem (cf. can. 63 § 1).

In communicatione privilegium promanare videtur non immediate a legislatore, sed mediante privilegiario, cuius privilegium communicari dicitur (cf. can. 64, 65).

Communicatio privilegiorum concedi potest in forma aeque principali vel in forma accessoria (cf. can. 64, 65).

Non autem omnia privilegia acquiri possunt per communicationem, excluduntur enim a communicatione etiam in forma principali facta, ea, quae iam in alio habentur per communicationem, sed debent esse directe concessa primo, a quo sumitur communicatio[3] (cf. can. 64).

c) Per legitimam consuetudinem aut praescriptionem (cf. can. 63 § 1).

Possessio centenaria vel immemorabilis inducit praesumptionem concessi privilegii (can. 63 § 2).

d) Per reviviscentiam (cf. can. 75).

3. De cessatione privilegiorum: 385

Privilegium, nisi aliud constet, censendum est perpetuum (can. 70).

Nihilominus privilegia cessare possunt:

a) Revocatione ipsius concedentis. Per legem generalem revocantur privilegia in hoc Codice contenta; ad cetera quod attinet, servetur praescriptum can. 60 (can. 71).

---

[3] Maroto, Institutiones n. 298 B.

b) Renuntiatione a competente Superiore acceptata (cf. can. 72 § 1).

c) Resoluto iure concedentis, si data fuerint cum clausula: ad beneplacitum nostrum vel alia aequipollenti (cf. can. 73).

d) Elapso tempore vel expleto numero casuum, pro quibus privilegium fuit concessum, firmo praescripto can. 207 § 2 (cf. can. 77).

Potestate pro foro interno concessa, actus per inadvertentiam positus, elapso tempore, vel exhausto casuum numero, validus est (cf. can. 207 § 2).

e) Morte privilegiati, si privilegium fuit personale (cf. can. 74); absoluto rei vel loci interitu, si privilegium fuerit reale; si autem locus intra quinquaginta annos restituatur, reviviscit (cf. can. 75).

f) Adiunctis rerum ita mutatis, ut iudicio Superioris noxium evaserit, aut eius usus illicitus fiat (cf. can. 77).

Per non usum vel per usum contrarium privilegia aliis haud onerosa non cessant; quae vero in aliorum gravamen cedunt, amittuntur, si accedat legitima praescriptio vel tacita renuntiatio (can. 76).

Qui abutitur potestate sibi ex privilegio permissa, privilegio ipso privari meretur; et Ordinarius Sanctam Sedem monere ne omittat, si quis privilegio ab eadem concesso graviter abutatur (can. 78).

386 4. Quaelibet Religio iis tantum privilegiis gaudet, quae vel a) hoc in Codice continentur, vel b) a Sede Apostolica directe[4] eidem concessa fuerint, exclusa in posterum qualibet communicatione (can. 613 § 1), vel c) per legitimam consuetudinem aut praescriptionem acquisivit, vel d) per communicationem ante Codicis promulgationem obtinuit[5].

5. Communicatio privilegiorum inter Religiosos prima vice concessa est in duplici Const. *Regimini*, 31 augusti 1474, Sixti IV in qua statuitur communicatio inter Ordinem Fratrum Praedicatorum et Ordinem Fratrum Minorum Conventualium; quae Constitutiones eam ob rem

[4] Nominatim, expresse.

[5] Cf. A. van Hove, De la notion du privilège, in: Nouvelle Rev. Théol. 1922 p. 136 not. In concessione directa adest privilegium ex consensu legislatoris pro singulis casibus praestito; in consuetudine ex consensu generali. De privilegiis et indultis ad can. 4. Cod. I. C. in: Ius Pontif. IX (1929) p. 290-295.

vocatae sunt Mare Magnum Praedicatorum et Minorum. Ratio datur: ut quos par labor pariaque merita coniungunt, paria coniungant privilegia et favores.

Iulius II, 28 iulii 1506, Const. *Dudum ad sacrum* nova contulit privilegia (Mare magnum Minimorum); Leo X const. *Dudum per nos,* 10 dec. 1519, communicationem statuit inter sex Ordines.

Congregationibus religiosis generatim privilegia communicationis non sunt facta[6].

In posterum, idest a momento vigoris Codicis communicatio privilegiorum excluditur pro Religionibus, nisi expresse aliud caveatur.

Agitur de communicatione ratione Religionis. Communicationes inter eandem Religionem non videntur abrogatae, ex. gr. de Domo ad Domum[7], de Provincia ad Provinciam.

Directa concessio fit per actum immediatum Superioris competentis[8].

Dubium habebatur, an etiam privilegia, quae ante pro- 387
mulgationem Codicis concessa et per meram communicationem aliis Religionibus concessa erant, per Codicem sublata sint[9]. Si praeter meram communicationem alii tituli legitimi adessent, privilegia, ut patet, sustinerentur.

Privilegia sublata esse, ut abrogatio habeat effectum retroactivum affirmabant Biederlack-Führich[10], Blat[11], Bondini[12], Chelodi[13], Damen[14], Leitner[15], Jansen[16], Il Monitore ecclesiastico[17], Pomer[18].

---

[6] Cf. Tamburini, De iure Abbatum V. 1 disp. XVII qq. 1 49.

[7] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 206 not. 8; Blat, o. c. p. 683, aliter Leitner, o. c. p. 425; Oesterle, o. c. p. 344.

[8] Non autem per consuetudinem.

[9] Verba: Exclusa in posterum qualibet communicatione, haberi possunt explicationem, qua mitigatur pars antecedens.

[10] De Religiosis n. 145.

[11] De Personis[2], p. 681-683.

[12] De priv. exempt. p. 15.

[13] O. c. p. 469 n. 280.

[14] In Nederlandsche Katholieke Stemmen 1928 p. 156-158.

[15] O. c. p. 427.

[16] O. c. 2 ed. p. 195.

[17] Anno 1918 p. 193, 309, 366 s.

[18] In Ciencia Tomista 1919 v. II p. 70-77; 362-370.

Rationes eorum sunt[19]:

a) Si non essent privilegia abrogata, Codex debuit dicere: Quaelibet Religio iis privilegiis gaudet, quae vel in Codice continentur, vel directe eidem concessa fuerint, vel per privilegiorum communicationem ante Codicis publicationem legitime obtinuerit. Sin aliter, textus non esset verus et exactus.

b) Verbis: Tantum et directe taxative, concessio indirecta et mediata, quae per communicationem habetur, eliditur.

c) Ultima verba: Exclusa in posterum qualibet communicatione, sunt tantum consequentia partis anterioris. In altera sententia dicendum esset: Exclusa qualibet in posterum communicatione.

d) Clausulae in can. 10 et can. 4 verificantur verbis: Exclusa qualibet communicatione.

Sententiam negativam tenebant: Augustine[20], Brandys[21], Cocchi[22], Fanfani[23], Larraona[24], Melo[25], Noval[26], Prado[27], Ortega[28], Villada[29], Vermeersch-Creusen[30], Pöschl[31], Haring[32], Raus[33], Prümmer[34], Matthaeus a Coronata[35], Parisi[36], Oesterle[37].

Haec argumenta proferunt:

a) Canon 613 § 1 respicit privilegia, quae in Codice vel post Codicis promulgationem acquiruntur. Excluditur e textu communicatio privilegiorum in futurum tantum. Verba: In posterum in prioribus schematibus non continebantur, adiungebantur claritatis causa, et dant criterium ad priora verba non adeo clara interpretanda. Si esset communicatio exclusa, etiam

---

[19] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 208-210.
[20] O. c. p. 333-334.
[21] Kirchliches Rechtsbuch für religiöse Laiengenossenschaften n. 89.
[22] Commentarium in Codicem, lib. II p. 201.
[23] O. c. p. 142 n. 277.
[24] Com. pro Rel. III (1922) p. 205-214.
[25] De exemptione p. 39-41.
[26] Ciencia Tomista 1920, l. c.
[27] Manual canónico de Religiosos n. 232.
[28] Ciencia Tomista 1919 I. p. 309.
[29] Razón y Fe 1919 p. 518.
[30] O. c. p. 465 n. 713.
[31] Kurzgefasstes Lehrbuch p. 271.
[32] In Theol.-prakt. Quartalschrift 1921 p. 312.
[33] Ibid. 1921 p. 516.
[34] O. c. p. 312.
[35] O. c. p. 797 s. n. 619.
[36] Monit. eccles. 40 (1928) p. 112-115.
[37] Praelectiones o. c. I p. 343 s.

praeterita dicendum fuisset simpliciter: exclusa qualibet communicatione.

b) De privilegiis ante Codicis promulgationem obtentis in canonibus praeliminaribus (can. 3-6) dicitur, hic agitur de privilegiis praesentibus et futuris, immo locutio: Gaudet: sumitur pro futuro successivo, etiam in § 2.

c) Codex non dicit: Concessa sunt vel concessa sint, sed concessa fuerint. Est modus dicendi potentialis uti in can. 618 § 1, qui per se praescindit a praesenti, praeterito vel futuro. Sed e contextu referri debet ad tempus et hoc in loco ad tempus futurum. Expressio: Fuerint, potest hoc loco esse Indicat. Fut. 2.

d) Can. 10 et can. 4 applicari debent, quia clausulae non verificantur. In can. 613 deest clara revocatio.

e) Cum agatur de re odiosa, canon stricte intelligi debet e can. 19. Plures Religiones ipsam exemptionem per communicationem possident.

Etsi theoretice disputari potuerit, practice, donec Sedes Apostolica authenticam declarationem hac in re non dederit, Religiosi privilegiis ante Codicis promulgationem per communicationem concessis uti potuerunt.

II Monit. eccl. XXX (1918) p. 194 et 366 tradit notitiam applicationem can. 613 esse suspensam, donec S. Congregatio de Religiosis revisionem privilegiorum cuiusque Religionis perfecerit.

Com. Pont. ad Cod. interpr., 30 dec. 1937, solvit quaestionem: An verba can. 613 § 1: exclusa in posterum qualibet communicatione, ita intelligenda sint, ut revocata fuerint privilegia a Religionibus ante Codicem I. C. per communicationem legitime acquisita et pacifice possessa. Resp.: Negative[38].

6. Etiam Episcopi privilegia concedere possunt; ita, ex. gr. Codex statuit: Potest Episcopus iusta et gravi de causa religiosas Familias et pias Domus, quae in paroeciae territorio sint et a iure non exemptae a parochi cura subducere (can. 464 § 2).

7. Privilegia, quae consuetudine legitima aut praescriptione acquisita sunt, in Codice quidem non expresse

---

[38] Cf. Ellis, A. S. J., Annotationes: De Communicatione privilegiorum inter Religiones in: Periodica tom. 27 (1938) p. 157-162; Tatjer H., De Communicatione privilegiorum inter Religiones, in: Apollinaris tom. V (1932) p. 458-486, P. Bernardus a Vasto O. M. Cap., De Communicatione privilegiorum. Dissertatio, Aquilae in Vestinis, Italia 1936 p. 86-94.

sed implicite continentur, ut quaelibet Religio iis ut propriis uti possit.

8. Exceptio a can. 613 § 1 fit in favorem Monialium eiusdem Ordinis: Privilegia quibus gaudet Ordo regularis, competunt quoque Monialibus [39] eiusdem Ordinis, quatenus eorum sint capaces (cf. can. 613 § 2).

Hic canon valet etiam pro Monialibus, sive sint Praelatis Regularibus immediate subiectae sive Ordinario loci, cum non distinctio fiat. Pariter nihil refert, utrum vota sollemnia an simplicia dumtaxat nuncupent. Canon praelaudatus autem non applicatur Sororibus Congregationis religiosae. Communicatio fit per communicationem accessoriam, cf. can. 65. Moniales eiusdem Ordinis sunt eae, quae eadem Regula utuntur vel quae tanquam sectio eiusdem Familiae religiosae reputantur, cum habeant accommodatam Regulam ab eodem fundatore, ex. gr. Moniales Ordinum Mendicantium [40].

Aliam exceptionem can. 613 § 1 habet de iis, qui Religiosis inserviunt vel diu noctuque ex diversis causis apud ipsos degunt. Participant per communicationem accessoriam aliqua ratione ipsorum exemptionem et privilegia (cf. can. 514, 1221 § 3).

Tertia exceptio est ea, quae aliquam saltem communicationem admittit inter primum Ordinem et Congregationes religiosas Tertii Ordinis [41].

Num in posterum admittatur praeterea communicatio privilegiorum secundis Ordinibus concessorum ad primos virorum Ordines, auctores inter se discrepant [42]. Haec communicatio non videtur ablata.

9. Novitii privilegiis omnibus ac spiritualibus gratiis Religioni concessis gaudent (cf. can. 567 § 1).

388 10. Singuli casus, in quibus in Codice expresse **revocatio** omnium privilegiorum contrariorum fit, sunt sequentes:

a) Adsiprantes viri debent praeter testimonium recepti baptismatis et confirmationis (cf. can. 544 § 1) testimoniales litteras exhibere Ordinarii originis ac cuiusque loci in quo, post

---

[39] Non Tertiariis.

[40] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 568 n. 771 (714); Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 206 not. 9.

[41] Cf. can. 492 § 1.

[42] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 206 nota 9. Goyeneche, De Religiosis p. 164 nota 4, aliter Santamaria, o. c. p. 142.

expletum decimum quartum aetatis annum, morati sint ultra annum moraliter continuum, sublato quolibet contrario privilegio (can. 544 § 2).

b) Vir professus a votis sollemnibus aut a votis simplicibus perpetuis in Religione clericali exempta ne dimittatur, nisi processu instituto, salvo praescripto can. 646, 668 et revocato quolibet contrario privilegio (can. 654).

c) Revocata qualibet contraria particulari lege seu privilegio, sacerdotes tum saeculares tum religiosi, cuiusvis gradus aut officii, ad confessiones quarumcumque Religiosarum ac novitiarum valide et licite recipiendas peculiari iurisdictione indigent[43], salvo praescripto can. 239 § 1 n. 1, 522, 523 (can. 876 § 1).

d) Firmis Constitutionibus quae confessionem statis temporibus praecipiunt vel suadent apud determinatos confessarios peragendam, si Religiosus, etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem, confessarium adeat ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, valida et licita est; et confessarius potest Religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in Religione reservatis (can. 519).

e) Si, non obstante praescripto can. 520, 521 aliqua Religiosa, ad suae conscientiae tranquillitatem, confessarium adeat ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico peracta, valida et licita est, revocato quolibet contrario privilegio; neque Antistita id prohibere potest aut de ea re inquirere, ne indirecte quidem; et Religiosae nihil Antistitae referre tenentur (can. 522).

f) Abbas regularis de regimine, etsi sine territorio nullius, potest conferre primam tonsuram et ordines minores, dummodo promovendus sit ipsi subditus vi professionis saltem simplicis, ipse vero sit presbyter et benedictionem abbatialem legitime acceperit. Extra hos fines, ordinatio, ab eodem collata, revocato quolibet contrario privilegio, est irrita, nisi ordinans charactere episcopali polleat (can. 964 n. 1).

g) Religiosi exempti a nullo Episcopo ordinari licite possunt sine litteris dimissoriis proprii Superioris maioris (can. 964 § 2); Superiores professis votorum simplicium, de quibus in can. 574, litteras dimissorias concedere possunt dumtaxat ad primam tonsuram et ordines minores (can. 964 n. 3). Ordinatio ceterorum omnium alumnorum cuiusvis Religionis regitur iure

---

[43] Quam iurisdictionem concedit Ordinarius loci, ubi Domus exsistit secundum normam can. 525 (cf. can. 876 § 2).

saecularium, revocato quolibet indulto Superioribus concesso dandi professis a votis temporariis litteras dimissorias ad ordines maiores (can. 964 n. 4).

h) Revocato quolibet contrario privilegio, in ipsa religiosa vel pia Domo sanctissima Eucharistia custodiri nequit, nisi vel in ecclesia vel in principali oratorio; nec apud Moniales intra chorum vel septa Monasterii (can. 1267)[44].

i) Reprobata contraria consuetudine et revocato quolibet contrario privilegio, causae contentiosae de vinculo sacrae ordinationis[45] aut de irroganda vel declaranda excommunicatione, tribunali collegiali trium iudicum reservantur (cf. canonem 1576 § 1 n. 1); causae vero, quibus agitur de delictis quae depositionis, privationis perpetuae habitus ecclesiastici, vel degradationis poenam important, reservantur tribunali quinque iudicum (can. 1576 § 1 n. 2).

k) Tributo pro Seminario obnoxia sunt, quavis appellatione remota, reprobata qualibet contraria consuetudine et abrogato quolibet contrario privilegio, mensa episcopalis, omnia beneficia etiam regularia aut iurispatronatus, paroeciae aut quasi-paroeciae, quamvis alios reditus, praeter Fidelium oblationes, non habeant, Domus hospitalis auctoritate ecclesiastica erecta, Sodalitates canonice erectae et fabricae ecclesiarum si suos reditus habeant, quaelibet religiosa Domus, etsi exempta, nisi solis eleemosynis vivat aut in ea Collegium discentium vel docentium ad commune Ecclesiae bonum promovendum actu habeatur (can. 1356 § 1).

389 11. De renuntiatione privilegiorum haec valent: Privilegia cessant per renuntiationem a competente Superiore acceptatam (can. 72 § 1).

Privilegio in sui tantum favorem constituto quaevis persona privata renuntiare potest (can. 72 § 2).

Concesso alicui Communitati, dignitati locove renuntiare privatis personis non licet (can. 72 § 3).

Nec ipsi Communitati seu Coetui integrum est renuntiare privilegio sibi dato per modum legis, vel si renuntiatio cedat in Ecclesiae aliorumve praeiudicium (can. 72 § 4).

---

[44] De interpretatione huius can. cf. S. Eucharistia n. 436.

[45] Et matrimonii vel de iuribus aut bonis temporalibus cathedralis ecclesiae; itemque criminales, in quibus res est de privatione beneficii inamovibilis (cf. can. 1576 § 1 n. 1).

CAPUT II

De privilegiis, quae Religiosis cum Clericis communia sunt[46] 390

1. Religiosi (etiam Religiosae cf. 490), etiam laici ac novitii, fruuntur Clericorum privilegiis[47], de quibus in can. 119-123 (can. 614).

Sunt sequentia privilegia: privilegium canonis, fori, immunitatis, competentiae.

Secundum applicationem can. 123 Religiosi, etiam laici et novitii, memoratis privilegiis renuntiare nequeunt; eadem autem amittunt, si a Religione discedunt (cf. can. 614).

2. His privilegiis fruuntur:

a) Omnes professi in Religionibus (cf. can. 488 n. 7), etiam professi a votis temporariis (cf. can. 578 n. 1).

b) Novitii et novitiae (cf. can. 614, 567 § 1, 490, 20).

c) Exclaustrati gaudent tantum privilegiis mere spiritualibus (cf. can. 639).

Saecularizati (cf. can. 640) et apostatae a Religione (cf. can. 644 § 1; 2385) privilegiis Religionis suae sunt privati.

d) Etiam viri et mulieres in Societatibus in communi viventes sine votis his privilegiis, de quibus in can. 119-123, gaudent, non autem privilegiis Religiosorum sine speciali indulto (cf. can. 680). Postulantes, etsi aliquam vestem religiosam induant, non fruuntur his privilegiis[48].

Iura aliis quaesita, itemque privilegia atque indulta quae, ab Apostolica Sede ad haec usque tempora personis sive physicis sive moralibus concessa, in usu adhuc sunt, nec revocata, integra manent, nisi huius Codicis canonibus expresse revocentur (can. 4).

---

[46] Jombart, Les privilèges des Clercs auxquels participent Religieux et Religieuses in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 174-179; IV (1928) p. 10-17.

[47] Religiosi Clerici insuper gaudent specialibus iuribus Clericorum, ex. gr. can. 118.

[48] Cf. n. 214 n. 5.

391 3. Privilegia clericalia amittuntur:

a) Si clericus ad Statum laicalem reducatur (cf. can. 123), vel si Religiosi vel novitii non amplius ad Statum religiosum pertineant.

b) Si privatione perpetua iuris deferendi habitum ecclesiasticum plectantur ad normam can. 213 § 1 et 2304 (cf. can. 123).

Per saecularizationem (cf. can. 640) et apostasiam a Religione (cf. can. 2385) Religiosi privilegia clericalia amittunt, qua Religiosi, non qua Clerici.

392 **1. De privilegio canonis**

1. Privilegium canonis est lex quaedam ecclesiastica sanctione poenali munita, quam Ecclesia omnibus Fidelibus in favorem Clericorum imponit[49] (inviolabilitas personalis).

Privilegium canonis nominatur, quia prima vice in canone 15: Si quis suadente diabolo, Concilii Lateranensis secundi (1139 sub Innocentio II) poenae transgressoribus inflictae erant.

Omnes Fideles debent Clericis [vel Religiosis], pro diversis eorum gradibus et muneribus, reverentiam, seque sacrilegii delicto commaculant, si quando Clericis [vel Religiosis] realem iniuriam intulerint (cf. can. 119, 614).

2. Qui violentas manus in personam utriusque sexus Religiosorum iniecerit, subiaceat ipso facto excommunicationi Ordinario proprio[50] reservatae, qui praeterea aliis poenis, si res ferat, pro suo prudenti arbitrio eum puniat (can. 2343 § 4); excommunicatio est latae, aliae poenae sunt ferendae sententiae.

Si Religiosus aut novitius a Religione discedat, amittit privilegium; recuperat vero, si in Religione admittatur (cf. canonem 123, 614).

[49] Cappello, Summa iuris publici ecclesiastici 1923 n. 351.

[50] Proprius Ordinarius est Ordinarius loci, si delinquens Clericus aut Laicus sit; si delinquentes sint Religiosi, proprius Ordinarius est in Religione clericali exempta Superior maior.

2. De privilegio fori

393

1. Privilegium fori in eo consistit, ut Clerici et Religiosi ante tribunal potestatis civilis non conveniri debeant, sed potius in omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus (cf. can. 1552 § 2) apud iudicem ecclesiasticum, nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit (cf. can. 120, 614). (Iurisdictio propria pro Statu clericali).

2. Si quis, Laicus aut Clericus, Clericum vel Religiosum ante iudicem laicum conveniri velit, indiget licentia Superioris ecclesiastici.

Patres Cardinales, Legati Sedis Apostolicae, Episcopi etiam titulares, Abbates vel Praelati nullius, supremi Religionum iuris pontificii Superiores, Officiales maiores Romanae Curiae, ob negotia ad ipsorum munus pertinentia, apud iudicem laicum conveniri nequeunt sine venia Sedis Apostolicae; ceteri privilegio fori gaudentes, sine venia Ordinarii loci in quo causa peragitur (cf. can. 120 § 2).

Quam tamen licentiam Ordinarius, praesertim cum actor sit Laicus, ne deneget sine iusta et gravi causa, tum maxime cum controversiae inter partes componendae frustra operam dederit (cf. can. 120 § 2).

Si nihilominus [memorati Clerici vel Religiosi, novitii] ab eo qui nullam praehabuerit veniam, conveniantur, possunt, ratione necessitatis, ad vitanda maiora mala comparere, certiore tamen facto Superiore a quo venia obtenta non fuit (can. 120 § 3).

3. **Iudex primae instantiae**[51]:

a) si controversia sit inter Religiosos exemptos eiusdem 394
Religionis clericalis, iudex primae instantiae, nisi aliud in Constitutionibus caveatur, est Superior provincialis, aut, si Monasterium sit sui iuris, Abbas localis (can. 1579 § 1).

Constitutiones possunt autem rem ita statuere, ut, ex. gr. tantummodo Moderator generalis iudex primae instantiae sit vel possunt talem potestatem etiam Superioribus localibus concedere, sive privative, sive cumulative cum ipso.

Provincialis, de quo in can. 1579 § 1, est Provincialis eius Provinciae, ad quam pertinet reus conventus, actor enim sequitur forum rei (cf. can. 1559 § 3).

---

[51] De dimissione Religiosorum exsistunt canones speciales, cf. can. 646-672; cf. infra n. 573 ss.

Superior provincialis etiam competens est, si controversia est inter duas aut plures Domos religiosas eiusdem Provinciae.

b) Salvo diverso Constitutionum praescripto, si res contentiosa agatur inter duas Provincias, in prima instantia iudicabit ipse per se vel per delegatum supremus Religionis Moderator, si inter duo Monasteria, supremus Moderator Congregationis monasticae (can. 1579 § 2).

Si res contentiosa agatur inter Domos diversarum Provinciarum, iudex erit Superior Provinciae conventae in iudicio tanquam reus. Equidem exitus litis interest utriusque Provinciae, contentio autem habetur inter personas morales, quae dicuntur Domus, non inter personas morales, quae sunt Provinciae[52].

c) Si demum controversia enascatur inter Religiosas personas physicas vel morales diversae Religionis, aut etiam inter Religiosos eiusdem Religionis non exemptae vel laicalis, aut inter Religiosum et Clericum saecularem vel laicum, iudex primae instantiae est Ordinarius loci (can. 1579 § 3), in cuius Dioecesi sita est Domus religiosa ad quam pertinet reus conventus (cf. can. 1563)[53].

Tribunalibus vero Sedis Apostolicae reservatur iudicare:

a) Episcopos residentiales in contentiosis, salvo praescripto can. 1572 § 2.

b) Dioeceses aliasve personas morales ecclesiasticas quae Superiorem infra Romanum Pontificem non habent, uti Religiones exemptas, Congregationes monasticas etc. (can. 1557 § 2 num. 1-2).

Si vero agatur de iuribus aut bonis temporalibus Episcopi aut mensae vel Curiae dioecesanae, controversia dirimenda deferatur vel, Episcopo consentiente, ad dioecesanum tribunal collegiale quod constat officiali et duobus iudicibus synodalibus antiquioribus, vel ad iudicem immediate superiorem canon 1572 § 2).

395 4. **Appellatio:**

a) A tribunali Episcopi Suffraganei appellatur ad Metropolitam (can. 1594 § 1), pro causis Religiosorum, quae in tribunali Ordinarii loci in prima instantia pertractatae sunt.

A causis [Religiosorum] in prima instantia pertractatis coram Metropolita fit appellatio ad loci Ordinarium, quem ipse

---

[52] Noval, De processibus, Romae 1920, p. 69 n. 128.
[53] Cf. infra n. 405.

Metropolita, probante Sede Apostolica, semel pro semper designaverit (can. 1594 § 2).

Pro causis primum agitatis coram Archiepiscopo qui caret Suffraganeis vel coram loci Ordinario immediate Sedi Apostolicae subiecto, fit appellatio ad Metropolitam, de quo in can. 285 (can. 1594 § 3), idest ad eum Metropolitam viciniorem, quem semel pro semper, praevia Sedis Apostolicae approbatione elegerunt.

b) Inter Religiosos exemptos, pro omnibus causis coram Superiore provinciali actis tribunal secundae instantiae est penes supremum Moderatorem; pro causis actis coram Abbate locali, penes supremum Moderatorem Congregationis monasticae; pro causis vero, de quibus in can. 1579 § 3 (cf. supra), servetur praescriptum §§ 1-3 huius canonis (can. 1594 § 4).

c) Pro ultima instantia, forum competens etiam pro Religiosis quandoque erit Sacra Romana Rota (cf. can. 1598-1601).

d) Romanus Pontifex pro toto orbe catholico ad normam can. 1569 iudex est supremus, qui vel ipse per se ius dicit, vel per tribunalia ab ipso constituta, vel per iudices a se delegatos (can. 1597).

Ob primatum Romani Pontificis integrum est cuilibet Fideli [etiam Religioso] in toto orbe catholico causam suam sive contentiosam sive criminalem, in quovis iudicii gradu et in quovis litis statu, cognoscendam ad Sanctam Sedem deferre vel apud eandem introducere (can. 1569 § 1).

Recursus tamen ad Sedem Apostolicam interpositus non suspendit, excluso casu appellationis, exercitium iurisdictionis in iudice qui causam iam cognoscere coepit; quique idcirco poterit iudicium prosequi usque ad definitivam sententiam, nisi constiterit Sedem Apostolicam causam ad se advocasse (can. 1569 § 2).

5. Religiosi sine Superiorum consensu non habent per- 396
sonam standi in iudicio, nisi in casibus qui sequuntur:

a) Si de vindicandis adversus Religionem iuribus sibi ex professione quaesitis agatur (can. 1652 n. 1).

b) Si ipsi extra claustra legitime morentur et iurium suorum tuitio urgeat (can. 1652 n. 2).

Si contra ipsum Superiorem denuntiationem instituere velint (can. 1652 n. 3).

Potest Ordinarius unum aut plures auditores, seu actorum instructores, sive stabiliter sive pro certa aliqua causa constituere (can. 1580 § 1).

Si autem agatur de iudice delegato, Codex statuit: Iudex

auditorem eligere potest tantummodo pro causa quam cognoscit, nisi Ordinarius iam providerit (can. 1580 § 2).

Auditores pro tribunali Religiosorum deligendi semper sunt ex alumnis eiusdem Religionis ad normam Constitutionum (cf. can. 1581). Isti alumni sunt ii, qui professionem, etsi temporariam dumtaxat, emiserunt.

Auditorum est testes citare et audire, aliaque acta iudicialia instruere secundum tenorem mandati, non autem sententiam definitivam ferre (cf. can. 1582).

Auditor in quovis litis momento ab officio removeri potest ab eo qui eundem elegit, iusta tamen de causa, et citra partium praeiudicium (can. 1583).

6. Religiosus ut procurator et advocatus admitti potest, nisi aliud in Constitutionibus caveatur, in causis tantum in quibus vertitur utilitas suae Religionis, de licentia tamen Superioris (can. 1657 § 3).

Procurator et advocatus, in causis, quae ad normam can. 1579 §§ 1, 2 aguntur in Religionis tribunali, eligendi sunt ex eadem Religione et ante patrocinii susceptionem approbandi ab eo, qui partes iudicis in causa agit; in causis vero quae ad normam eiusdem canonis § 3 apud tribunal Ordinarii loci pertractantur, admitti potest etiam Religioni extraneus (can. 1658 § 4). In iudicio coram Sanctae Sedis delegato, ipsius delegati est approbare et admittere advocatum, quo pars uti se velle ostenderit (can. 1658 § 3)[54].

397 7. Testes possunt esse Religiosi. Codex statuit: Testes sunt examini subiiciendi in ipsa tribunalis sede (can. 1770 § 1). Qui morbo aliove corporis vel animi impedimento aut conditione vitae, uti Moniales, tribunalis sedem adire nequeunt; ii Domi audiendi sunt (can. 1770 § 2 n. 2).

Ad probandam famam sanctitatis vel martyrii Servi Dei qui pertinuerit ad aliquam Religionem, dimidia saltem pars testium debent esse extranei (can. 2030), idest tales testes, qui ad illam Religionem non pertinent.

8. Superiores maiores in Religionibus clericalibus exemptis possunt notarios (cf. can. 372) constituere, sed tantum pro negotiis ecclesiasticis suae Religionis (can. 503). Pro causis beatificationis Servorum Dei et canonizationis Beatorum e contrario Codex statuit: Religiosi fungi valide nequeunt munere notarii,

[54] Cf. can. 1607.

nisi ex necessitate; in causis autem propriae Religionis semper excluduntur (can. 2014).

Cuilibet processui interesse oportet notarium, qui actuarii officio fungatur; adeo ut nulla habeantur acta, si actuarii manu non fuerint exarata, vel saltem ab eo subscripta (can. 1585 § 1).

Quare iudex, antequam causam cognoscere incipiat, in actuarium assumere debet unum e notariis legitime constitutis, nisi ipse Ordinarius aliquem pro ea causa iam designaverit (can. 1585 § 2). Libello actoris admisso fit ergo designatio notarii, qui sit professus eiusdem Religionis.

Si autem Superior maior ipse sit iudex, potest notarium creare seu designare (cf. can. 503; 1585 § 2).

Promotor iustitiae est publicus officialis ecclesiasticus 398
pro iustitiae et legis tutela; vi sui officii est custos ac vindex legis et censor iustitiae[55].

Pro causis, tum contentiosis in quibus bonum publicum, Ordinarii iudicio, in discrimen vocari potest, tum criminalibus constituatur promotor iustitiae (cf. can. 1586).

Ordinarii est promotorem iustitiae eligere, qui sit sacerdos integrae famae, in iure canonico doctor et ceteroqui peritus ac prudentiae et iustitiae zelo probatus (cf. can. 1589 § 1).

Promotor iustitiae constitui potest tum ad universitatem causarum tum pro singulis causis (cf. can. 1588 § 2).

In tribunali Religiosorum promotor iustitiae sit praeterea eiusdem Religionis alumnus (can. 1589 § 2), idest professus.

In causis in quibus eius praesentia requiritur, promotore iustitiae non citato, acta irrita sunt, nisi ipse, etsi non citatus, revera interfuerit (cf. can. 1587 § 1).

Si legitime citatus aliquibus actibus non interfuerit, acta quidem valent, verum postea eorum examini subiicienda omnino sunt, ut ea omnia sive voce sive scriptis possit animadvertere et proponere quae necessaria aut opportuna iudicaverit (cf. can. 1587 § 2).

Promotor iustitiae electus ad universitatem causarum a munere non cessat, sede vacante; adveniente autem novo Praelato, indiget confirmatione (cf. can. 1590 § 1). Iusta tamen intercedente causa removeri potest (cf. can. 1590 § 2).

Ut promotor in criminalibus procedere possit, requiruntur vel saltem probabilia et sufficientia ad accusationem instituendam argumenta (cf. can. 1946 § 2 n. 3).

[55] Noval, De processibus p. 77 n. 140.

399 De modo procedendi in criminalibus videas infe-
rius de dimissione Religiosorum n. 573.

400 Quod ad **iuramentum** attinet, Codex statuit: Omnes qui tribunal constituunt aut eidem opem ferunt, iusiurandum de officio rite et fideliter implendo coram Ordinario vel coram iudice a quo electi sunt, vel coram viro ecclesiastico ab alterutro delegato, praestare debent: idque ab initio suscepti officii, si sint stabiles, aut antequam causa agatur, si pro peculiari aliqua causa sint constituti (cf. can. 1621 § 1).

Etiam iudex ordinarius in Religione clericali exempta idem iusiurandum praestare tenetur, cum primum tribunal constituitur, adstante ipsius tribunalis notario, qui de praestito iureiurando actum redigat (cf. can. 1621 § 2).

Assumpto ergo actuario Superior religiosus iurare debet non semel in omne tempus, sed quoties unaquaeque causa inchoatur[56].

Quotiescumque iusiurandum praestatur, sive a iudicibus aut tribunalis administris, sive a partibus, testibus, peritis, semper emitti debet praemissa divini Nominis invocatione et a sacerdotibus quidem tacto pectore, a ceteris Fidelibus, tacto Evangeliorum libro (can. 1622 § 1).

401 In iudicio criminali semper, in contentioso autem si ex revelatione alicuius actus processualis praeiudicium partibus obvenire possit, iudices et tribunalia adiutores tenentur ad secretum officii (can. 1623 § 1).

402 Iudex et omnes tribunalis administri, occasione agendi iudicii, munera quaevis acceptare prohibentur (can. 1624).

403 9. Si de matrimonio agatur, inito a Religioso (utique saltem illicite) pro iudicando de validitate aut invaliditate huius matrimonii can. 1964 valet: Iudex competens est iudex loci in quo matrimonium celebratum est aut in quo pars conventa vel, si una sit acatholica, pars catholica domicilium vel quasi-domicilium habet.

404 10. Superiores religiosi nequeunt nomine suae Communitatis stare in iudicio, nisi ad normam Constitutionum (can. 1653 § 6).

405 11. Religiosus proprium forum habet in loco Domus suae (cf. can. 1563), idest coram Ordinario loci in quo est Domus, si agatur de Religioso non exempto vel in casibus in quibus

[56] Cf. Noval, De processibus p. 126 n. 208.

Religiosus non est exemptus, vel coram Ordinario religioso iurisdictionem habente in loco Domus suae formatae vel non, ubi habitualiter Religiosus residet.

Si sit saecularizatus aut pro semper dimissus, forum competens habet prout est Clericus vel Laicus (cf. can. 1561 ss.).

Ratione delicti extra Domum religiosam Ordinarius loci etiam pro Regularibus competens fieri potest.

Codex statuit: Regulares extra Domum illegitime degentes, etiam sub praetextu accedendi ad Superiores, exemptionis privilegio non gaudent (can. 616 § 1).

Si extra Domum delictum commiserint nec a proprio Superiore praemonito puniantur, a loci Ordinario puniri possunt, etsi e Domo legitime exierint et Domum reversi fuerint (can. 616 § 2). Superior religiosus apud quem iudicium institui debet, potest etiam alium sacerdotem suae Religionis ad munus iudicis delegare (cf. can. 199).

Superior religiosus potest etiam duos assessores consulentes sibi asciscere ex sacerdotibus suae Religionis ex analogia can. 1575: Unicus iudex in quolibet iudicio duos assessores consulentes sibi adsciscere potest.

Secundum Noval[57] non licet Superiori religioso tribunali collegiali trium vel quinque iudicum cognitionem causae committere strepitus vitandi causa, nisi aliud in iure caveatur.

12. Si quis contra praescriptum can. 120 ausus fuerit ad iu- 406
dicem laicum trahere aliquem ex S. R. E. Cardinalibus vel Legatis Sedis Apostolicae, vel Officialibus maioribus Romanae Curiae ob negotia ad eorum munus pertinentia, vel Ordinarium proprium, contrahit ipso facto excommunicationem Sedi Apostolicae speciali modo reservatam; si alium Episcopum etiam mere titularem, aut Abbatem vel Praelatum nullius, vel aliquem ex supremis Religionum iuris pontificii Superioribus, excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam; demum si, non obtenta ab Ordinario loci licentia, aliam personam privilegio fori fruentem, Clericus quidem incurrit ipso facto in suspensionem ab officio reservatam Ordinario, laicus autem congruis poenis pro gravitate culpae a proprio Ordinario puniatur (can. 2341).

13. Si de **iudicio criminali** agatur, proceditur e Codice 407
hoc modo:

1. **Actio seu accusatio criminalis** uni promotori iustitiae, 408
ceteris omnibus exclusis, reservatur (can. 1934).

---

[57] De processibus p. 65 n. 124.

Ex re morali secundum Arregui[58] hic notetur:

Primum correctio fraterna fiat et hoc secreto; si vero non sufficit, coram uno alterove; si nondum prosit, fiat denuntiatio evangelica.

Inverti potest et debet hic ordo, sc. omissa correctione fraterna, denuntiatio iniri evangelica: a) si peccatum sit *publicum* aut mox evulgandum, vel aliis graviter nocivum; b) si denuntiatio praestet ob bonum commune, ut fere contingit in Communitatibus sub Regula viventibus; c) si delinquens cesserit iure suo, ut fit in S. I., qui tamen illicite ex communi sententia denuntiatur, si constet tum eius emendatio, tum absentia periculi relapsus et damni aliorum, quod rarissime eveniet, nisi in peccato valde antiquo.

Denuntiatio est manifestatio alicuius delicti Superiori facta. Duplex distinguitur, a) evangelica quae Superiori fit, ut eum, qui defectum seu crimen commisit, moneat, atque si Superiori videbitur, poenitentiis salutaribus impositis eum emendet, aut saltem ut Superior provideat, ne commune bonum damnum patiatur; fieri potest cuicumque Superiori, etiam laico, et quandoque fieri debet; b) iudicialis, quae Superiori fit tanquam iudici, ut servato ordine iuris contra reum procedat. Denuntiatio evangelica per se insufficiens est ad iudicialiter procedendum et si circumstantiae id exigere videntur, Superior evangelicam denuntiationem in iudicialem convertere potest, ex officio iudicialiter inquirendo in criminis denuntiati veritatem, vel ex potestate sibi in subditum denuntiantem competente hunc quoque obligando, ut partes omnes iudicialiter denuntiantis adimpleat, ut sic postea iudicialiter procedatur[59].

Quilibet tamen Fidelium semper potest delictum alterius denuntiare ad satisfactionem petendam vel damnum sibi resarciendum, vel etiam studio iustitiae ad alicuius scandali vel mali reparationem (can. 1935 § 1).

Imo obligatio denuntiationis urget quotiescumque ad id quis adigitur sive lege vel peculiari legitimo praecepto, sive ex ipsa naturali lege ob fidei vel religionis periculum vel aliud imminens publicum malum (can. 1935 § 2).

Denuntiatio scriptis a denuntiante subsignatis vel oretenus fieri debet loci Ordinario, vel cancellario Curiae vel

---

[58] Summarium theologiae moralis[10] 1927 n. 146.

[59] Fanfani, o. c. p. 92 n. 82.

vicariis foraneis vel parochis, a quibus tamen, si viva voce facta fuerit, scriptis est consignanda et statim ad Ordinarium deferenda (can. 1936).

Qui delictum denuntiat debet promotori iustitiae adiumenta suppeditare ad eiusdem delicti probationem (can. 1937).

In causa iniuriarum aut diffamationis, ut actio criminalis instituatur, requiritur praevia denuntiatio aut querela partis laesae (can. 1938 § 1).

Sed si agatur de iniuria aut diffamatione gravi, Clerico vel Religioso, praesertim in dignitate constituto, illata, aut quam Clericus vel Religiosus alii intulerit, actio criminalis institui potest etiam ex officio (can. 1938 § 2).

2. **Inquisitio.** a) Si delictum nec notorium sit nec omnino certum, sed innotuerit sive ex rumore et publica fama, sive ex denuntiatione, sive ex querela damni, sive ex inquisitione generali ab Ordinario facta, sive alia quavis ratione, antequam quis citetur ad respondendum de delicto, inquisitio specialis est praemittenda ut constet an et quo fundamento innitatur imputatio (can. 1939 § 1). **409**

Prudenti Ordinarii iudicio committitur statuere quandonam ea, quae praesto sunt argumenta, sufficiant ad inquisitionem instituendam (can. 1942 § 1).

Nihili faciendae sunt denuntiationes quae ab inimico manifesto, aut ab homine vili et indigno proveniunt, vel anonymae iis adiunctis iisque aliis elementis carentes, quae accusationem forte probabilem reddant (can. 1942 § 2).

b) Inquisitor delegetur non ad universitatem causarum, sed toties quoties et ad unam causam (can. 1941 § 1). Si in Religione clericali exempta ab ipso Superiore maiore delegatur, debet esse eiusdem Religionis alumnus.

Inquisitor tenetur iisdem obligationibus quibus iudices ordinarii, ac praesertim praestare debet iusiurandum de secreto servando deque officio fideliter implendo et abstinere ab accipiendis muneribus ad normam can. 1621-1624 (can. 1941 § 2). Inquisitor nequit in eadem causa iudicem agere (can. 1941 § 3), nisi inquisitor fuerit ipse Ordinarius, idest in Religione clericali exempta Superior maior, quia ipse utroque munere fungi potest (cf. can. 1940).

c) Inquisitio secreta semper esse debet, et cautissime ducenda, ne rumor delicti diffundatur, neve bonum cuiusquam nomen in discrimen vocetur (can. 1943). Ad finem suum assequendum potest inquisitor aliquos, quos de re edoctos censeat, ad se accire et interrogare sub iureiurando veritatis dicendae et secreti servandi (can. 1944 § 1). In eorum examine servet inquisitor, quantum fieri potest et natura inquisitionis patitur, regulas statutas in can. 1770-1781 (can. 1944 § 2).

d) Inquisitor, antequam inquisitionem claudat, potest promotoris iustitiae consilium exquirere quoties in aliquam difficultatem inciderit, et cum eo acta communicare (can. 1945).

Expleta inquisitione inquisitor, addito suffragio suo, omnia referat ad

Ordinarium[60] (can. 1946 § 1). Ordinarius vel de eius speciali mandato officialis suo decreto iubeat ut: a) Si appareat denuntiationem solido fundamento esse destitutam, id declaretur in actis et acta ipsa in secreto Curiae archivo reponantur (can. 1946 § 2 n. 1). b) Si indicia criminis habeantur, sed nondum sufficientia ad accusatoriam actionem instituendam, acta in eodem archivo serventur et invigiletur interim moribus imputati, qui pro prudenti Ordinarii iudicio erit opportune super re audiendus, et, si casus ferat, monendus ad normam can. 2307 (can. 1946 § 2 n. 2). c) Si denique certa vel saltem probabilia et sufficientia ad accusationem instituendam argumenta praesto sint, citetur reus ad comparendum et procedatur ad ulteriora ad normam canonum qui sequuntur (can. 1946 § 2 n. 3).

410 3. **De correptione delinquentis.** Si reus interrogatus delictum confiteatur, Ordinarius, loco criminalis iudicii, utatur correptione iudiciali si eidem locus sit (can. 1947).

Correptio iudicialis locum habere nequit:

a) In delictis quae poenam secumferunt excommunicationis specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservatae, aut privationis beneficii, infamiae, depositionis aut degradationis (can. 1948 n. 1).

b) Quando agitur de ferenda sententia declaratoria poenae vindicativae vel censurae in quam quis inciderit (can. 1948 n. 2).

c) Quando Ordinarius existimet eam non sufficere reparationi scandali et restitutioni iustitiae (can. 1948 n. 3).

Correptioni locus esse potest semel et iterum, non autem tertio contra eundem reum (can. 1949 § 1).

Quare si post alteram correptionem reus idem delictum commiserit, criminale iudicium instrui aut inceptum continuari debet ad normam can. 1954 ss. (can. 1949).

Intra fines can. 1947, 1948 potest correptio ab Ordinario adhiberi non solum antequam gradus fiat ad formale iudicium, sed etiam eo incepto ante conclusionem in causa; ac tunc quidem iudicium suspenditur, nisi tamen prosequendum idcirco sit quia correptio in irritum cesserit (can. 1950).

Correptio adhiberi etiam potest, cum interposita fuit querela damni ex delicto (can. 1951 § 1).

Quo in casu Ordinarius potest de bono et aequo, partibus consentientibus, videre et dirimere quaestionem de damno (can. 1951).

Sed si censuerit quaestionem de damno difficulter de bono et aequo posse definiri, licet ipsi, remissa ordini iudiciario solutione huius quaestionis, per correptionem consulere reparationi scandali et emendationi delinquentis (can. 1591 § 3).

Correptio iudicialis, praeter monita salutaria, debet plerumque coniuncta habere quaedam opportuna remedia, aut poenitentiarum vel piorum operum praescriptionem, quae valeant ad publicam reparationem laesae iustitiae aut scandali (can. 1952 § 1).

Salutaria remedia, poenitentiae, pia opera reo praescribenda, mitiora et leviora esse debent iis, quae in criminali iudicio per sententiam condemnatoriam ipsi infligi possent et deberent (can. 1952 § 2).

Correptio censetur inutiliter adhibita, si reus remedia, poenitentias et pia opera sibi praescripta non acceptat aut acceptata non exsequatur (can. 1953).

411 4. **De instructione processus criminalis et de rei constitutione.** Si correptio iudicialis vel insufficiens sit ad reparationem scandali et restitutionem iustitiae, vel adhiberi nequeat quia reus delictum denegat, vel inutiliter

---

[60] Cf. etiam n. 165 bis De confessariis et cappellanis.

adhibita fuerit, Episcopus, aut officialis, de eius speciali mandato, praecipiat ut acta inquisitionis tradantur promotori iustitiae (can. 1954).

Promotor statim conficiat accusationis libellum eumque exhibeat iudici secundum normas in Sectione Prima statutas (can. 1955).

In delictis gravioribus, si Ordinarius censeat cum Fidelium offensione imputatum ministrare sacris aut officio aliquo spirituali ecclesiastico vel pio fungi aut ad sacram Synaxim publice accedere, potest, audito promotore iustitiae, eum a sacro ministerio, ab illorum officiorum exercitio, vel etiam a publica sacrae Synaxis participatione prohibere ad normam can. 2222 § 2 (can. 1956).

Pariter si iudex censeat accusatum posse testibus timorem incutere aut eos subornare, aut alio modo iustitiae cursum impedire, potest, audito promotore iustitiae, decreto suo mandare, ut ille ad tempus deserat oppidum vel paroeciam quandam, vel etiam ut secedat in praefinitum locum ibique sub peculiari vigilantia maneat (can. 1957).

Decreta de quibus in can. 1956, 1957 ferri nequeunt, nisi reo citato et comparente vel contumace, sive post primam eius auditionem seu constitutum, sive postea in decursu processus; et contra eadem non datur iuris remedium (can. 1958).

In reliquis serventur regulae in Sectione Prima huius Libri traditae et in inflictione poenarum sanctiones in Libro Quinto statutae (can. 1959).

5. **Exstinctio actionis.** In contentiosis actiones tum reales tum personales exstinguuntur praescriptione ad normam can. 1508-1512; actiones autem de statu personarum nunquam exstinguuntur (can. 1701). 412

Omnis criminalis actio perimitur morte rei, condonatione legitimae potestatis, et lapsu temporis utilis ad actionem criminalem proponendam (can. 1702).

Firmo praescripto can. 1555 § 1 de delictis S. Congregationi S. Officii reservatis, tempus utile ad actionem criminalem proponendam est triennium, nisi agatur:

1. De actione iniuriarum, quae uno anno perimitur (can. 1703 n. 1).

2. De actione ob delicta qualificata contra VI et VII divinum praeceptum, quae quinquennio perimitur (can. 1703 n. 2).

3. De actionibus ob simoniam vel homicidium, contra quae actio criminalis decennio perdurat (can. 1703 n. 3).

Sublata per praescriptionem actione criminali:

1. Non est hoc ipso sublata actio contentiosa, forte ex delicto orta, ad damna sarcienda (can. 1704 n. 1);

2. Ordinarius remediis can. 2222 § 2 statutis uti adhuc potest (can. 1704 n. 2).

Praescriptio in contentiosis currit ex quo actio primum potuit iure proponi; in criminalibus, a die patrati delicti (can. 1705 § 1). Si delictum habeat tractum, ut vocant, successivum,

non currit praescriptio, nisi a die qua delicti tractus cessaverit (can. 1705 § 2).

In delicto habituali vel continuato praescriptio non decurrit nisi post ultimum actum; et conventus ob aliquem criminosum actum non praescriptum, tenetur de antiquioribus, qui cum eodem actu connectuntur, etiamsi singulatim sumpti ob praescriptionem excluderentur (can. 1705 § 3).

413 6. **Remedia poenalia.** Remedia poenalia sunt ea media, quae a legitimo Superiore extra iudicium adhibentur ad praeveniendum delictum vel ad removendum scandalum vel ad efficiendam resipiscentiam in reo. Distinguuntur remedia praeventiva et medicinalia.

Codex haec habet:

Remedia poenalia sunt 1. monitio; 2. correptio; 3. praeceptum; 4. vigilantia (can. 2306).

Eum qui versatur in proxima occasione delictum committendi vel in quem, ex inquisitione peracta, gravis suspicio cadit delicti commissi, Ordinarius per se vel per interpositam personam moneat (can. 2307).

414 **3. De privilegio immunitatis**

1. Privilegium immunitatis in eo consistit, ut Clerici et Religiosi, etiam novitii a susceptione munerum et obligationum, quae cum eorum Statu non bene concordant, immunes maneant (immunitas personalis).

2. Clerici omnes (vel Religiosi et novitii[61]) a servitio militari, a muneribus et publicis civilibus officiis a Statu clericali alienis immunes sunt (can. 121).

415 **4. De privilegio (beneficio) competentiae**

Clericis (vel Religiosis et novitiis) qui creditoribus satisfacere coguntur, salva sint quae ad honestam sui sustentationem, prudenti ecclesiastici iudicis arbitrio, sunt necessaria, firma tamen eorundem obligatione creditoribus quam primum satisfaciendi (can. 122). (Protectio pro honesta sustentatione).

[61] Cf. autem can. 542 n. 2 et can. 987 n. 5.

CAPUT III

De privilegio exemptionis [62] 416

1. Historia. Conventus primum sub vigilantia et iurisdictione Episcoporum erant [63]. Saepissime sive a principibus saecularibus sive a Romanis Pontificibus indulta et privilegia, diplomata protectionis, commendationem vel traditionem S. Petro, adepti sunt [64]. Anno 628 Honorius I primam exemptionem veram Monasterio Bobiensi (in Provincia Papiae), ut uni Romanae Ecclesiae esset obnoxium, concedebat. Privilegium confirmatum est a Papa Theodoro I, in sua const. *Quamprimum*, 4 maii 642. Quaedam exemptio iam eo ipso habebatur, cum approbatio pontificia expresse in Concilio Lateranensi IV pro erectione Ordinum praescripta esset. Fundatio Conventuum etiam Laicis quaedam iura ferebat. Saeculo XII exemptio Conventuum persaepe existebat. Ordines militares et mendicantes amplam exemptionem assecuti sunt. Sixtus IV Minoribus amplissima privilegia in sua const. *Regimini*, 31 aug. 1474, concessit (Mare magnum), deinde omnes Mendicantes et aliae Religiones suum Mare magnum obtinuerunt. Concilium Lateranense V (1515), maxime autem Concilium Tridentinum (1545-1563) exemptionem Regularium restrinxerunt. Episcopi adepti sunt facultates tanquam Apostolicae Sedis delegati [65]. Leo XIII in const. *Romanos Pontifices*, 8 maii 1881 [66], edixit: Quamvis in ecclesiastica hierarchia, quae est divina ordinatione constituta, presbyteri et ministri sint inferiores Episcopis horumque auctoritate regantur, tamen, quo melius in religiosis Ordinibus omnia essent inter se apta et connexa, ac Sodales singuli pacato et aequabili vitae cursu uterentur; denique ut esset incremento et perfectioni religiosae, consultum, haud immerito Romani Pontifices... Cle-

---

[62] S. D'Angelo, La esenzione dei Religiosi nella disciplina ecclesiastica, Torino 1929=XII+98 p.

[63] Schiwitz, Pachomianische Klöster im vierten Jahrhundert, in: Archiv für kath. KR 82 (1902) p. 454 ss.; cf. etiam Hüfner, Das Rechtsinstitut der klösterlichen Exemption in der abendländischen Kirche, in: Archiv für kath. KR 86 (1906) p. 305 ss.

[64] Protectiones istae habent relationem cum iure germanico ecclesiae propriae, cf. Stutz, Die Eigenkirche als Element des mittelalterlichgermanischen Kirchenrechts, Berlin 1895; Geschichte des kirchlichen Beneficiatwesens von seinen Anfängen bis auf die Zeit Alexanders III, Stuttgart 1895.

[65] C. 5, 8, 9 sess. XXV *De Regularibus*.

[66] § 7.

rum regularem ab Episcoporum iurisdictione exemptum esse statuerunt.

417 2. **Notio.** Privilegium exemptionis in eo consistit, ut personae aut loca a iurisdictione Ordinarii loci praeter casus in iure expressos iuridice immunes sint ; tantum propriis internis Superioribus et Romano Pontifici subiiciuntur [67] (cf. can. 615).

Quando Religiosi ab Ordinarii loci potestate exempti sunt, a fortiore tanquam exempti habendi sunt a potestate parochi [68]. Quinimo : Potest Episcopus iusta et gravi de causa religiosas Familias et pias Domos, quae in paroeciae territorio sint et a iure non exemptae, a parochi cura subducere (can. 464 § 2).

418 3. **Exemptio Monasteriorum Monialium** alio quodam sensu ac Regularium virorum est intelligenda [69]. Regulares viri enim, etsi directe ac immediate Romano Pontifici subiecti, idest exempti dicantur, a suis propriis Superioribus, iurisdictione ecclesiastica instructis, reguntur, non ab extraneis ecclesiasticis personis. Cum autem Moniales iurisdictione ecclesiastica careant, necessario subiectae sunt alicui Praelato ecclesiastico. Triplex quidem genus Monialium distingui potest, Moniales aut a) immediate subiectae sunt Apostolicae Sedi, b) aut directe iure ordinario subditae sunt iurisdictioni Ordinariorum loci, c) aut subsunt Regularibus Praelatis (cf. can. 500; 512 § 1; 615). Primum et secundum genus vix practice differunt.

Ratio, cur Moniales quandoque plus Ordinariis locorum quam Regularibus subiectae sint, non sumitur a votorum qualitate, sed a Constitutionibus. Moniales votorum simplicium Superioribus regularibus subesse possunt, cf. can. 574, iam ex decreto *Perpensi*, 3 maii 1902.

Prioribus temporibus, cum Moniales vota tantum sollemnia emiserint, communiter Monasteria Monialium a Superioribus regularibus pendebant, praesertim Ordinum Mendicantium.

In perturbationibus publicis, ubi Religiosi eiecti et dispersi erant, Moniales veniebant sub Ordinariorum locorum auctoritate, iure saltem protectionis et tutelae ; quae conditio iuridica postea firmata est ex consuetudine et sancita ex apostolicis expressis litteris. Sedes Apostolica in diversis locis varie providebat per Episcopos regimini Monialium quae suis Regularibus

---

[67] Cf. c. 10 in VI°, V, 7.
[68] Cf. supra n. 98.
[69] Maroto in : Com. pro Rel. I (1920) p. 258-265.

Praelatis destituebantur. In Hispania subiectae sunt temporanee[70] iurisdictioni Ordinariorum locorum. Pro Gallia et Belgio retinetur mos hucusque[71] a longissimo tempore observatus.

S. Congregatio de Religiosis publicavit, 22 maii 1919, solutionem dubii circa dependentiam Monialium ab Ordinariis locorum in Gallia et Belgio, quam responsionem Benedictus XV, 13 maii 1919, approbavit et, ut publici iuris fieret, mandavit[72].

A pluribus Episcopis nec non religiosis Communitatibus propositum est dubium:

An Monasteria Monialium, quarum vota ex Instituto sunt sollemnia, sed ex Sanctae Sedis praescripto sunt simplicia, in Gallia et Belgio ab Ordinariis locorum dependeant, eadem ratione ac ante Codicis promulgationem.

Resp.: Supplicandum Ssmo ut decernere dignaretur nihil innovandum esse in dependentia Monialium praedictarum ab Ordinariis locorum in Gallia et Belgio, prout post restaurationem ab uno saeculo et amplius hucusque observatum est: cauto tamen quod nulla potestas sit Episcopis ad immutandas Regulas antiquorum Ordinum aut Constitutiones Monialium a Sancta Sede approbatas.

Ordinarii locorum in Gallia et Belgio ad normam iuris potestatem suae iurisdictionis exercere possunt (cf. can. 506 § 2; 512 § 1 n. 1; 525; 529; 533-535; 647 § 1 etc.). Si Constitutiones alicuius Monasterii auctoritate episcopali tantum compositae et approbatae essent, facultas immutandi Constitutiones Ordinario loci competeret.

4. **Finis** exemptionis est conservatio et promotio unitatis Religionis, quae forsan in multas Dioeceses extensa est; item intima connexio cum centro Ecclesiae, idest cum Sede Apostolica[73]. 419

5. **Divisio.** Exemptio potest esse:

a) Personalis, si personae ubique, ubi inveniuntur, privilegio fruuntur[74].

b) Localis seu realis, si exemptio immediate locum attingit et mediate personam, quae in hoc loco commoratur[75].

c) Mixta, qua personae et loca aeque principaliter exempta sunt, ex. gr. exemptio Regularium (cf. can. 615). Exemptio localis vel mixta est aut activa aut passiva.

Exemptio activa in eo consistit, ut aliquod determinatum territorium cum Clero et populo a iurisdictione Episcopi resi-

---

[70] Indultum successive de triennio ad triennium prorogatum est, cf. A. A. S. III (1911) p. 230; cf. litterae ex Nuntiatura Apostolica Matritens. 26 oct. 1927; Com. pro Rel. IX (1928) p. 22; El. Jardín, Seráfico X p. 12.

[71] Cf. citationes responsorum apud Maroto, l. c. p. 262 not.

[72] A. A. S. XI (1919) p. 240; cf. n. 47.

[73] Cf. Piatus, tom. II q. 10.

[74] Ex. gr. Cardinales S. R. E.

[75] Ex. gr. exemptio Familiarum in Monasteriis degentium.

dentialis immune sit, ut iuridice novus proprius districtus exoriatur a priore distinctus, ex. gr. sic dicta Abbatia *nullius*.

Abbas vel Praelatus *nullius* in hoc casu iurisdictionem ordinariam super territorium, Clerum, populum habet.

Exemptio eiusmodi avellit a territorio, et territorium ita exemptum nec in Dioecesi est nec de Dioecesi. Habetur exemptio nullius in oppositione ad exemptionem simplicem, quae (exemptio passiva) non facit territorium extraneum et distinctum a Dioecesi, in qua est.

Exemptio passiva igitur est, si tantum Domus religiosa et degentes in illa a iurisdictione ordinaria Episcopi legislativa, iudiciali, coactiva immunes sint. Territorium non separatur a Dioecesi [76].

Exemptio passiva est plena (totalis perfecta) exemptio, si personae et loca exempta sunt atque etiam personae extraneae privilegio exemptionis fruuntur, aut semiplena (minus perfecta), si exemptio localis eis dumtaxat prodest, quibus concessa est [77].

Auctores loquuntur partim de exemptione proprie et improprie (late) dicta.

Exemptio proprie dicta ea est, quae omnibus Regularibus competit. Exemptio late dicta ea est, quae omnibus Religionibus iuris pontificii, ergo post decretum laudis competit; est partialis exemptio a iurisdictione Episcopi in nonnullis tantum materiis, ex. gr. in administratione, in disciplina religiosa etc. [78]

In categoria exemptorum habentur quatuor gradus: Ordines clericales exempti, Congregationes clericales exemptae, Ordines laicales exempti, Moniales exemptae.

In classe non exemptorum iuris pontificii gradu subiectionis inter se distant: Congregationes clericales, Congregationes laicales, Moniales non exemptae. Inter Congregationes iuris dioecesani arctius est vinculum subiectionis pro Congregationibus mulierum quam pro virorum Congregationibus [79].

Maior exemptio Religionibus clericalibus, minor Religionibus laicalibus confertur.

6. Regulares non habent obligationem demonstrandi exemptionem, sed probari debet eos in hac re Ordinario loci subiici, quia eorum ius idest privilegium exemptionis est fundatum in

---

[76] De celebratione matrimonii in ecclesia exempta cf. infra n. 468, 19.
[77] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 569; n. 773 (716).
[78] Prümmer, o. c. p. 314 q. 239.
[79] Larraona in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 291 s.

iure, in dubio stat praesumptio pro Regularibus. Talis exemptio late interpretanda est [80], alia est strictae interpretationis utpote praeiudicium inferens potestati Episcoporum (cf. canonem 50).

7. De usu privilegii exemptionis Codex statuit: 420

a) Regulares, novitiis non exclusis, sive viri sive mulieres, cum eorum Domibus et ecclesiis [81], exceptis iis Monialibus quae Superioribus regularibus non subsunt, ab Ordinarii loci iurisdictione exempti sunt, praeterquam in casibus a iure expressis (can. 615).

Ad Domos Regularium pertinent etiam aedes, quae quandoque separatae sunt a Domo, ubi degunt Regulares (cf. can. 497 §§ 2-3). Etsi non in totum sint subiectae clausurae (cf. can. 599), gaudent tamen privilegio exemptionis, nisi aliud in iure caveatur [82].

Exemptio Ordinum laicalium limitatur non ex uno capite in relatione ad Ordinarium loci [83].

Ecclesias Regularium Ordinarius loci tantummodo in casibus a iure expressis visitare potest, imprimis si ecclesia regularis simul sit paroecialis (cf. can. 1261 §§ 1-2 et infra n. 506).

Moniales, quae quidem Regulam alicuius Ordinis profitentur, attamen a Superioribus Ordinis ratione iurisdictionis nullo pacto pendent, non sunt exemptae, sed remanent iurisdictioni Episcopi immediate subiectae.

De casibus a iure expressis videsis: can. 106 n. 6; 131 § 3; 295; 296; 297; 298; 307; 337 § 1; 358 § 1 n. 8 et § 2; 454 § 5; 456; 480 § 2; 497; 501 § 2; 506 § 2; 512 § 1 n. 1 et § 2 nn. 1 et 2; 533 § 1 n. 4; 535 § 1; 552 § 1; 603 § 1; 609 § 3; 612; 621; 630; 631; 634 § 2; 686 § 3; 698 § 1; 703 §§ 2 et 3; 792; 804 § 3; 831 § 3; 874 § 1; 876; 919 § 1; 965; 996; 997; 1155 § 1; 1157; 1162 § 4; 1169 § 5; 1259 § 1; 1261 § 2; 1265 § 1 n. 2; 1274 § 1; 1279 § 1; 1283 § 1; 1291; 1303 § 3; 1334; 1336; 1338 §§ 2 et 3; 1343 §§ 1 et 2; 1349 § 2; 1355 n. 1; 1356 § 1; 1382; 1385 § 2; 1386; 1388; 1406 § 1 n. 7; 1425 §§ 1 et 2; 1505; 1516 § 3; 1579 § 3; 2269 § 2 [84].

Generatim dicendum est: omnia, quae regimen animarum idest offi-

---

[80] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 570; 774 (717).

[81] Marcellus a P. Iesu, De exemptione ecclesiarum Regularium a canonica Episcopi visitatione in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 235-244; cf. supra n. 97, b. 4.

[82] Cf. supra n. 86, n. 349.

[83] Cf. can. 529.

[84] Cf. Bondini, De privilegio exemptionis, Romae 1919; De quaestione, num Ordinarius loci in ecclesia exempta constituere possit confessarium cf. n. 468 n. 19.

cium pastorale de populo christiano concernunt, subesse iurisdictioni Ordinarii loci; in quibus proinde etiam Regulares non exempti sunt.
Specialia privilegia autem secundum can. 4 aestimanda sunt.

Nomine Regularium mulierum veniunt Moniales alicuius Ordinis aut Monasterii sui iuris, in quo vota sollemnia nuncupantur. Ab Ordinarii loci iurisdictione exemptae non sunt eae Moniales, quae Superioribus regularibus non subsunt. Nihilominus etiam istae Moniales indultum apostolicum de exemptione impetrare possunt.

b) Religiones votorum simplicium exemptionis privilegio non gaudent, nisi specialiter eisdem fuerit concessum (can. 618)[85].

Tales Religiones seu Congregationes non sunt praesumendae exemptae. Exemptio probari debet.

421 8. **Cessatio.** Exemptio etiam cessare potest:

a) Regulares extra Domum illegitime degentes, etiam sub praetextu accedendi ad Superiores, exemptionis privilegio, non gaudent (can. 616 § 1). Quod valet pariter de iis Religiosis, qui vi iuris particularis privilegio exemptionis fruuntur.

Illegitime degentes sunt ii, qui sine debitis facultatibus Superiorum vel Sanctae Sedis extra Domum sunt (cf. can. 601, 606, 607); fugitivi (cf. can. 644 § 3); apostatae a Religione (cf. can. 684 §§ 1-2). Regulares dispersi vel propter persecutionem extra claustra commorantes non sunt illegitime degentes. Terminus degere supponit quandam dilatam commorationem. Qui sine licentia saltem rationabiliter praesumpta e Domo religiosa per horam aut per diem vel alterum egreditur, privilegio non caret, aliud autem, si quis per aliquos dies[86] Domum religiosam relinquit.
Si Regulares coacti sunt extra Domum religiosam commorari, ex. gr. in quadam persecutione, non illegitime extra Domum religiosam commorantur, ideoque potius Regularibus aequiparantur, qui intra Domum religiosam habitant[87].

b) Si Regulares extra Domum delictum commiserint nec a proprio Superiore praemonito puniantur, a loci Or-

---

[85] Privilegiis huiusmodi gaudent Redemptoristae, Passionistae.
[86] Secundum Melo, op. cit. p. 83 terminus 15 dierum nimius esset.
[87] A. A. S. II (1910) p. 492; III (1911) p. 432. S. R. Rotae decisiones seu sententiae III p. 312 ss.

dinario puniri possunt, etsi e Domo legitime exierint et Domum reversi fuerint (can. 616 § 2)[88].

Delictum autem debet esse probatum. Qualitas vel quantitas poenae nihil refert, ut Ordinarius punire nequeat, attamen inter monitionem et punitionem tempus necessarium requiritur. Ecclesia est extra Domum, nisi ecclesia fuerit clausa et Regularis delinquens sit in ea solus[89].

c) Si in Regularium aliorumve[90] Religiosorum exemptorum Domibus eorumve ecclesiis abusus irrepserint, et Superior monitus prospicere neglexerit, Ordinarius loci obligatione tenetur rem ad Sedem Apostolicam[91] statim deferendi (can. 617 § 1), excluso iure visitationis[92].

Ad monitionem faciendam non necessario abusus debent esse scandalo fidelibus[93].

d) Domus autem non formata[94] manet sub peculiari vigilantia Ordinarii loci, qui si abusus irrepserint et Fidelibus scandalo fuerint, ipse per se potest interim providere (can. 617 § 2).

Ista peculiaris vigilantia seu cura neque rationem remedii poenalis ad normam can. 2311 habet neque exemptionem Regularium aufert; omnes enim Domus Regularium, etiam parvae et non formatae, sunt exemptae. Iure antiquo Domus Regularium numero necessario Religiosorum carentes exemptionem amiserunt.

Vigilantia per se non amplectitur iurisdictionem in Domum.

Abusus non iam habetur per unum delictum, nisi continuationem contineat.

Differentia inter Domuum formatarum et non formatarum exemptionem haec sola est, ut Ordinarius loci debeat Superiorem Domus formatae monere de abusibus, et si monitio inutilis erat rem deferre statim ad S. Sedem, non ipse per se corrigens; e contrario ipse Ordinarius loci valet per se abusus in Domibus non formatis exsistentes et a Superiore religioso non ablatos removere interim, donec S. Sedes interveniat. Can. 617 § 2

---

[88] Cf. can. 1566.
[89] Piat, op. cit. II p. 73 b.
[90] Agitur de Domo formata.
[91] Ad S. Cong. de Rel.
[92] Cf. S. C. EE. et RR. 26 martii 1847. A. S. S. XXIII p. 338 sq.
[93] Cf. A. S. S. XXIII p. 338-389.
[94] Sive Regularium sive aliorum Religiosorum; cf. can. 488 n. 5.

non requirit expresse, ut Ordinarius debeat monere Superiorem, antequam ipse per se remedium apponat [95].

Provisio ab Ordinario loci fit per decretum administrativum, per mandata, etiam per poenas, non autem per poenas canonicas uti videtur [96].

e) Loci Ordinarius omnia instituta (ecclesiastica non collegialia, ex. gr. hospitalia, orphanotrophia aliaque similia instituta, ad opera Religionis vel caritatis sive spiritualis sive temporalis destinata) etiam in personam moralem erecta et quovis modo exempta, visitare potest et debet (cf. can. 1491 § 1).

Imo licet in personam moralem non sint erecta et Domui religiosae concredita, si quidem agatur de Domo religiosa iuris dioecesani, iurisdictioni Ordinarii loci penitus subduntur; si de Domo religiosa iuris pontificii [97], episcopali vigilantiae subsunt quod spectat ad Religionis magisteria, honestatem morum, exercitationes pietatis, sacrorum administrationem (can. 1491 § 2).

f) Idem valet in relatione ad scholas, uti Codex statuit: Ordinarii locorum sive ipsi per se sive per alios possunt quoque scholas quaslibet, oratoria, recreatoria, patronatus, etc., in iis quae religiosam et moralem institutionem spectant, visitare; a qua visitatione quorumlibet Religiosorum scholae exemptae non sunt, nisi agatur de scholis internis pro professis Religionis exemptae (can. 1382).

g) Locorum Ordinarii advigilent ut sacrorum canonum praescripta de divino cultu sedulo observentur, et praesertim ne in cultum divinum sive publicum sive privatum aut in quotidianam Fidelium vitam superstitiosa ulla praxis inducatur, aut quidquam admittatur a fide alienum vel ab ecclesiastica traditione absonum vel turpis quaestus speciem praeseferens (can. 1261 § 1). Si loci Ordinarius leges pro suo territorio hac in re tulerit, etiam Religiosi omnes, exempti quoque, obligatione tenentur easdem servandi; et Ordinarius potest eorundem ecclesias vel publica oratoria in hunc finem visitare (can. 1261 § 2) [98].

422 9. **Religiones votorum simplicium** [99] exemptionis privilegio non gaudent, nisi specialiter eisdem fuerit concessum (can. 618 § 1).

---

[95] Prümmer, o. c. p. 314 q. 240; Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 221 s.

[96] Claeys-Bouuaert-Simenon, Manuale iuris can.[2] p. 373 n. 674 affirmant simpliciter.

[97] Sive agatur de exempta vel non.

[98] Cf. supra n. 97 b. 4.

[99] Etsi iuris pontificii sint.

Subiectio erga Ordinarium loci supponitur usque dum privilegium exemptionis probetur. Onus probationis incumbit Religioni ipsae.

Nulla virorum Religio sine speciali apostolico indulto potest sibi subditas habere religiosas Congregationes mulierum aut earum Religiosarum curam et directionem retinere sibi specialiter commendatam (can. 500 § 3).

Ordinarius loci per se vel per alium quinto quoque anno visitare debet singulas Domus Congregationis clericalis iuris pontificii etiam exemptae, in iis quae pertinent ad ecclesiam, sacrarium, oratorium publicum, sedem ad sacramentum poenitentiae (can. 512 § 2 n. 2).

10. Etsi Ordinarius loci[100] habeat potestatem legiferam, 423
iudicialem, coactivam in relatione ad Congregationes iuris pontificii, tamen in regimen internum excluditur Ordinarii loci auctoritas. Codex enim statuit:

In Religionibus tamen **iuris pontificii**[101] Ordinario loci non licet:

a) Constitutiones[102] ullatenus immutare[103] aut de re oeconomica cognoscere, salvo praescripto can. 533-535 (can. 618 § 2 n. 1).

In re oeconomica cognoscere dumtaxat tantum potest, quantum cooperatio expresse praescribitur in can. 533-535[104].

b) Sese ingerere in regimen internum ac disciplinam, exceptis casibus in iure expressis (cf. can. 618 § 2 n. 2).

Ad regimen internum alicuius Religionis pertinent admissio et educatio Sodalium, eorum distributio et applicatio laboris, translatio eorum de Domo in aliam, provisio officiorum ac munerum in singulis Domibus[105].

Ad disciplinam pertinent fidelis observatio votorum publicorum et aliorum praeceptorum Regulae et Constitutionum, observatio ordinis diurni et consuetudinum laudabilium Familiae religiosae, praeterea exhortatio et punitio intra potestatem a Regula aut a iure obtentam. In iis omnibus, in quibus vel

[100] Cf. can. 1279 § 1 de imaginibus insolitis.
[101] Cf. supra n. 41.
[102] Quamvis ab Apostolica Sede nondum approbatae sint.
[103] Aliquid addendo, demendo, substituendo.
[104] Cf. supra n. 496 ss.
[105] Cf. Brandys, o. c. p. 83.

exempti Ordinario loci subduntur, a fortiore non exempti subduntur; insuper de his aliis casibus ius recenset [106].

Nihilominus in Religionibus laicalibus Ordinarius loci ipse potest ac debet inquirere, num disciplina ad Constitutionum normam vigeat, num quid sana doctrina morumve probitas detrimenti ceperit, num contra clausuram peccatum sit, num Sacramenta aequa stataque frequentia suscipiantur; et, si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse per se consulat; si qua tamen maioris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim; decretum vero ad Sanctam Sedem deferat (can. 618 § 2 n. 2).

Congregationes iuris dioecesani sunt quidem Ordinariorum iurisdictioni plane subiectae, sed ad normam iuris (cf. can. 492 § 2), quae clausula secumfert, ut ab illorum arbitrio non prorsus pendeant, sed tum universim qua personae morales legitime constitutae tum peculiariter qua Sodalitates religiosae ea libertate fruantur, quae iure communi sancitur [107].

Circa usum radiophoni valet: Si agatur de Religionibus iuris dioecesani Ordinarius loci usum prohibere potest, quia ipse habet ius curandi internam disciplinam. Si ergo nonnulla inconvenientia oriantur Ordinarius loci usum radiophoni vetare potest.

Idem dicendum de Monasteriis quae sub eiusdem iurisdictione sunt posita.

In Religionibus iuris pontificii Ordinarius loci difficulter prohibitionem radiophoni praescribere potest et nonnisi in casu extremo post negligentiam probatam Superiorum de abusibus monitorum.

Merito adnotat Goyeneche [108]: Neque absoluta radiophoni prohibitio probanda videtur in Religionibus, cum abusus si adsint et periculum, quod praevidetur ex illo secuturum praeveniri possint regulando usum sicuti usum telephoni, puta committendo custodiam et usum determinatae personae, usum tantum statutis horis definiendo.

424 11. In omnibus, in quibus Religiosi subsunt Ordinario loci, possunt ab eodem etiam poenis coerceri (can. 619).

---

[106] Cf. can. 498, 512 § 1 nn. 2 et 3, 535 § 2.
[107] Chelodi, o. c. p. 471 n. 281.
[108] Cf. Com. pro Rel. XVI (1935) p. 238-240.

Quaestio, num in hisce casibus Episcopus in Regulares censuras infligere possit, Codice non est sublata.

Num lex particularis obliget eum, qui subditus est alicuius territorii, dum versatur in loco exempto illius, controvertitur. Per Codicem controversia non est finita. Non de exemptione activa seu nullius, uti patet, sed de exemptione passiva quaeritur.

Quidem auctores locum exemptum aequiparant, quantum ad usum iurisdictionis loco extra Dioecesim exsistenti, proinde subtractum iurisdictioni Ordinarii loci, et indicant talem hominem habendum esse quasi peregrinum, qui ab obligatione legis particularis territorii liber sit. Ita Laymann, S. Alphonsus, Salmanticenses, D'Annibale, Passerinus, Noldin [109], Génicot-Salsmans [110], Cappello [111], Matthaeus a Coronata [112]. Alii contradicunt, quia locus exemptus in iure hodierno non aequiparatur loco sito extra Dioecesim, cum Episcopo a iure multa in territorio exempto concedantur, quae ipsi extra Dioecesim non competunt [113]. Proinde deest principale argumentum, quod extra territorium ius dicenti non paratur impune.

Ita Suárez, Vermeersch-Creusen [114], Prümmer [115], Bieder-lack-Führich [116], Augustine [117], Chelodi [118], Ojetti [119].

Practice tenemus primam sententiam.

Privilegia exemptionis a poenis Ordinarii loci [120], quae certis Religionibus concessa sunt, integra manent, nisi Codicis canonibus expresse revocentur (cf. can. 4).

12. Exempti autem nullum detrimentum propter exem- 425
ptionem pati debent. Idcirco Codex statuit:

Per indultum [121] ab Ordinario loci legitime conces-

---

[109] Theol. mor. I p. 151.
[110] Inst. mor. I 97.
[111] De censuris n. 9.
[112] O. c. p. 801 n. 621, cf. Goyeneche, De Religiosis n. 85 nota 29.
[113] Cf. can. 792, 783 § 2, 1343 § 1, 2269 § 2, cf. etiam c. 2 de privilegiis in Clem. V. 7.
[114] Epitome [4] p. 570, n 615 (717).
[115] O. c. q. 239.
[116] O. c. n. 35.
[117] In c. 615.
[118] Ius de per. p. 438 n. 281 nota 5.
[119] Commentarium in Codicem Normae Generales p. 119-12.
[120] Cf. Piat, Praelectiones tom. II [2] p. 8-12.
[121] Cf. can. 81; 82; 291 § 2; dispensatio a lege ieiunii et abstinentiae, cf. can. 1245 § 2. De impertitione benedictionis papalis cf. can. 914, cf. infra n. 483.

sum[122], obligatio legis communis cessat quoque pro Religiosis omnibus in Dioecesi commorantibus, salvis votis[123] et Constitutionibus propriis cuiusvis Religionis (canon 620)[124].

Si autem Constitutiones novam obligationem non intendunt, sed simpliciter praeceptum ecclesiasticum referunt, Religiosi indulto frui possunt.

Hic illud quoque notetur: Parochus videtur dispensare posse Religiosum Religionis clericalis exemptae a lege ieiunii communi iure praescripta, si Religiosus in loco versatur, unde cum Superioribus suis communicare nequit et iusta causa adest, quamvis non ita seria, ut absque dispensatione se excusatum aestimare possit[125].

Idem dicendum videtur, si agatur de lege ex iure particulari in casu, quo Superior religiosus adiri nequeat[126].

Ordinarius loci in gratiam Regularium exemptorum aliis suis facultatibus quas habet, uti potest, praerequisito tamen saltem ad liceitatem consensu proprii Superioris.

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 16 dec. 1930, respondit ad dubium:

An verba: in suae iurisdictionis locis, de quibus in can. 349 § 2 n. 2 ita intelligenda sint ut Episcopi indulgentias concedere prohibeantur Religiosis exemptis vel in eorum ecclesiis.

Resp.: *Negative*[127].

Adnotatio. Can. 349 § 2 ait: A capta vero possessione Episcopi residentiales habent praeterea ius *concedendi indulgentias quinquaginta dierum in suae iurisdictionis locis* (n. 2).

Quaeri potest 1° an Episcopus indulgentias Religiosis exemptis concedere valeat et 2° an Episcopus indulgentias concedere possit in ecclesiis Religiosorum, qui a sua iurisdictione exempti sunt. Quod ad primum dubium attinet iam can. 927 clare pronuntiat: Nisi aliud ex concessionis tenore appareat indulgentias ab Episcopo concessas lucrari possunt tum subditi extra

---

[122] Agitur de indulto generali.

[123] Minimi S. Francisci a Paula habent votum circa abstinentiam a carne.

[124] Cf. Rescriptum S. Off., 20 dec. 1871 et 20 ian. 1892; cf. A. A. S. IV (1912) p. 626 s.

[125] Cf. Regulam iuris 61 in VI°: Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

[126] Ita etiam Matthaeus a Coronata, o. c. p. 811 n. 627.

[127] A. A. S. 23 (1931) p. 25.

territorium tum peregrini, vagi omnesque exempti in territorio degentes. Cf. etiam can. 620.

Quod ad secundum dubium attinet auctores dicunt exemptionem localem Regularium aliorumque Religiosorum exemptorum generatim passivam, non activam esse[128], ita ut loca remaneant dioecesana et nonnisi ratione personarum exempta sunt[129]. Proinde Episcopus etiam in ecclesiis exemptorum indulgentias concedere valet.

Decisio Pont. Com. relata, doctrinam iuridicam post promulgationem Codicis vigentem, confirmat[130].

13. Amissio privilegii exemptionis fieri potest: 426

a) Revocatione per Romanum Pontificem.

b) Praescriptione. Requiritur tempus triginta annorum (cf. can. 1511 § 2) vel etiam quadraginta (cf. can. 27 et 28). Titulo praescriptionis exemptio totaliter vel partialiter dumtaxat amitti potest.

c) Renuntiatione acceptata.

CAPUT IV

De privilegio quaestuandi 427

Codex nominat quaestuationem stipem petere, quaerere, cogere[131], rogare, quaeritare sive eleemosinas quaerere, colligere, quaestuare.

1. Concilium Tridentinum nomen et negotium quaestorum eleemosynariorum propter abusus, qui in quaestuationem obrepserunt, sustulit et Ordinariis loci facultatem quaestuationem faciendi commisit[132]. Cum nonnulli hoc vetitum etiam ad Ordines Mendicantium extendere vellent, Pius V in sua const. *Etsi mendicantium*, 16 maii 1567, declaravit hoc non valere, cum de eleemosynis vivere deberent ideoque eleemosynas quaerere possent[133]. Item Urbanus VIII in sua const. *Cum sicut*, 21 maii 1635, et Clemens XI in sua const. *Exponi Nobis*, 8 iulii 1717, declaraverunt Mendicantes ab Ordinariis loci a quaestuatione facienda arceri non posse. Extra locum, ubi Conventus habe-

[128] Cf. supra n. 419.

[129] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. 12 (1931) p. 10-13; Vermeersch in: Periodica 19 (1930) p. 25* s.

[130] De disciplina ante promulgationem Codicis cf. Larraona, l. c. p. 12.

[131] Can. 1503, cf. etiam c. un. in VI° III, 71.

[132] Sess. XXI, de ref. c. 9.

[133] § 1 n. 15 et § 2 n. 15.

rent, licentiam Superiorum demonstrare deberent. Immo Sixtus IV poenas graves in omnes inflixit, qui Mendicantes a quaestuatione facienda impedirent. Idcirco etiam Episcopus Regularibus in sua Dioecesi prohibere non potuit stipem petere pro Conventibus, qui extra Dioecesim siti erant. Praeter Ordinem Mendicantium omnes alii Religiosi ad quaeritandum licentia Episcopi indigebant[134]. Sub pontificatu Leonis XIII S. Congregatio Episcoporum et Regularium decretum *Singulari quidem*, 27 martii 1896, edidit, quod praecipue Religiones mulierum spectabat. Cum autem etiam apud Ordines et Religiones virorum varii abusus irrepsissent, 8 maii 1908, ab eadem S. Congregatione publicatio normarum pro Ordinibus et Religionibus virorum facta est. Elaboratio harum Normarum facta est post reformationem Curiae Romanae a Pio X inductam a S. Congregatione de Religiosis in decreto *De eleemosynis colligendis*, 21 nov. 1908, quod pro Ordinibus Mendicantium et pro ceteris Religionibus et Congregationibus valebat. Codex partim has normas sumpsit, breviter composuit, ad haec decreta Religiosos revocat.

428 2. Bona pro sustentatione temporali Domorum et habitantium, pariter pro exercitio variorum operum caritatis christianae Religiosis variis ex fontibus obvenire possunt: aut donationibus Fidelium, quae quaedam merces pro eorum labore habentur aut ultro a benefactoribus datae sunt. Quantum hae donationes non sufficiunt, benignitate et liberalitate Fidelium stipe colligendo uti tendant.

Propter votum paupertatis Mendicantes imprimis ad collectiones faciendas obstricti sunt et privilegium speciale prae ceteris Ordinibus receperunt; ipsi habent quoddam ius innatum et naturale, ut eleemosynis sustententur.

Ius canonicum nomine quaestuationis intelligit istum modum collectionis, ut aliquis ipse circumeat et frequentet domos benefactorum ad eleemosynam colligendam aut mendicet ostiatim pro se vel pro aliis personis vel pro aliquo opere. De eleemosynarum quaeritatione ostiatim et personaliter facta et modo generali seu habitualiter agitur. In sensu iuridico non venit nomine quaestuationis missio litterarum[135] sive scriptarum sive impressarum, neque accessus ad benefactores aut apud unam vel alteram familiam, quae necessitatibus succurrere vult, neque collectio donationum in comitiis clausis ne-

---

[134] S. C. EE. et RR., 20 ian. 1769.

[135] Cf. Decretum *Singulari*, 27 martii 1896, n. IV infra n. 432.

que collecta in ecclesia facta[136], neque accessus ad benefactores, cum spe nova beneficia recipiendi nec acceptatio eleemosynarum ultro oblatarum. Qui tamen modus mendicandi a legitimis Superioribus ordinari vel prohiberi potest[137].

Elaboratio catalogi personarum divitum vel ad opera beneficientia proclivium et ab eis eleemosynae petitio, ut quaestuatio considerari debet[138].

Finis normarum ecclesiasticarum in relatione ad quaestuationem in eo consistit, ut auctoritas Ordinum et salus animarum Fidelium promoveantur et ut Religiosi, qui stipem petunt, a damno spirituali praeserventur, ut scandalum apud saeculares praecipue apud inimicos Ecclesiae evitetur, ut collectiones rite distribuantur, ne singulae regiones per collectiones inordinatas et immodicas nimis aggraventur; ut tandem collectiones fraudulentae impediantur neve aliae Associationes religiosae, piae et caritativae, detrimentum capiant[139].

3. **De requisitis** ad licitam collectionem faciendam. Codex statuit de Mendicantibus: 429

a) Regulares, qui ex instituto Mendicantes vocantur et sunt[140] eleemosynas in Dioecesi, ubi eorum religiosa Domus est constituta, quaerere valent de sola Superiorum suorum licentia (cf. can. 621 § 1). Ordinarius loci iam in erectione Domus Mendicantium quodammodo semel pro semper licentiam dedit (cf. can. 497 §§ 1-2).

Scripta licentia hoc in casu non requiritur[141].

Limites vel territoria pro quaestuatione facienda designat Superior religiosus.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 16 octobris 1919, publicavit solutionem ad quaestionem[142]:

Utrum can. 621 § 1 intelligendus sit tantum de Religiosis mendicantibus stricto sensu dictis, an etiam de illis, qui latiore sensu tales appellantur, uti sunt Fratres Ordinis Praedicatorum.

---

[136] Brandys, o. c. p. 77.

[137] Cf. F. Heiner, Das Kollektieren seitens der Ordensleute, in: Archiv für kath. KR 96 (1911) p. 95-110; cf. etiam Decreta S. C. EE. et RR., 27 martii 1896, 2 IV.

[138] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 171.

[139] N. Hilling, Archiv für kath. Kirchenrecht 96 (1916) p. 256.

[140] Cf. supra n. 51, 5.

[141] Cf. infra n. 434 n. 1 et 2; cf. autem n. 6.

[142] A. A. S. IX (1919) p. 478.

Et quatenus affirmative ad primam partem:

An dicti Mendicantes indigeant Ordinarii licentia, si velint stipem petere in Dioecesi pro aedificatione, ornatu, etc. suarum ecclesiarum.

Resp.: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam; quod vero attinet ad licentiam ab Ordinario obtinendam, provisum in cit. can. 621 § 1.

Secundum hoc responsum can. 621 § 1 intelligi debet dumtaxat de Mendicantibus stricte et proprie dictis, idest de Fratribus Minoribus (olim de Observantia nominatis) et de Capuccinis, quibus adnumerandi sunt, licet cum aliqua restrictione, Carmelitae Discalceati et Iesuitae, qui privilegio Tridentino, etsi non plene, renuntiaverunt [143].

Mendicantes proprie et vere dicti quaestuationem autem facere possunt ad promovendum quodlibet pium aut bonum opus, si agatur de re propria, non autem de aliena. Licentia Ordinarii loci non requiritur prout ipse can. 1503 hoc declarat: Salvis praescriptis can. 621-624 [144].

Mendicantes ergo eleemosynas colligere possunt pro ecclesia vel Domo, etiam pro Domo in aliis Dioecesibus exstruenda, reparanda, adornanda.

Non obstante hoc responso non videntur esse revocata privilegia quaestuandi concessa aliis Ordinibus Mendicantibus, qui bona in communi possident.

Regulares stipem cogere possunt non solum pro victu quotidiano, sed etiam pro quolibet pio aut ecclesiastico instituto vel fine, si agatur de re propria, non de aliena (cf. can. 1503).

Mendicantes quaestuare non possunt pro Confraternitatibus [145] in ipsorum ecclesia erectis nec pro Tertio Ordine saeculari [146]. Aliud dicendum videtur de Associatione propria Religionis, quae ad modum organici corporis (cf. can. 686 § 3) non constituta est [147].

De Monialibus, quae clausura papali tenentur, Codex nihil specialiter statuit. Ex generali principio in can. 490 sta-

---

[143] Ex. gr. privilegia concessa a S. Pio V in const. *Etsi mendicantium*, 16 maii 1507, in const. *Romanus pontifex*, 1 oct. 1567.

[144] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 169-171.

[145] Cf. Piat, Praelectiones tom. I [3] p. 36 s.

[146] Paulo aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 813 nota 1.

[147] Cf. infra n. 617 c; Associationibus autem ipsis eleemosynas colligere licet e norma can. 691 § 3.

bilito valent ea, quae de viris Regularibus statuuntur, pari iure de mulieribus, nisi ex contextu sermonis vel ex rei natura aliud constet. At Moniales propterea non solvuntur a lege clausurae, sed si vere pauperes sunt, quaestuare possunt per Sorores auxiliares extra clausuram degentes[148].

b) **Extra Dioecesim** (in qua Domus religiosa sita est) Mendicantes vero indigent praeterea licentia scripto data ab Ordinario loci in quo eleemosynas colligere cupiunt (cf. can. 621 § 1). Hoc valet etiam tunc, quando antea in illa Dioecesi Domos religiosas habuerunt, ut S. Congregatio Episcoporum et Regularium, 11 martii 1892, declaravit[149].

Ingressus in territorium collectionis alterius Conventus evitandus est; attamen plures Domus concurrere possunt et Domus mendicantium noviter erecta ab eleemosynis quaerendis non excludi debet[150]. In ceteris rebus aequitas et tempus fundationis respicienda sunt[151].

Hanc licentiam Ordinarii locorum, praecipue Dioecesium finitimarum, nisi gravibus et urgentibus de causis, ne denegent neve revocent, si religiosa Domus ex mendicatione in sola Dioecesi, in qua est constituta, vivere nullo modo possit[152] (can. 621 § 2).

c) Alii[153] omnes **Religiosi Congregationum Iuris pontificii** sine peculiari Sanctae Sedis privilegio, stipem petere prohibentur; quibus, si hoc privilegium impetraverint, opus erit praeterea licentia scripto data ab Ordinario loci[154], nisi aliter in ipso privilegio cautum fuerit (can. 622 § 1) aut legitime praescripta consuetudo habeatur.

Etsi Congregatio iuris pontificii gratuito se dedicet infirmorum ministerio et infantium educationi, valet praescriptum

---

[148] Fanfani, o. c. p. 379 n. 358.
[149] A. S. S. XXIV (1892) p. 677 ss.
[150] S. C. EE. et RR., 18 martii 1881, in A. S. S. XIV (1881) p 267-271; Scherer, Handbuch des kath. Kirchenrecht II p. 737 not. 20.
[151] S. C. EE. et RR., 20 iun. 1674.
[152] Si ex. gr. Dioecesis non tam longe extensa est; cf. infra n. 434, 3.
[153] De Religiosis seu potius de Regularibus Ordinum Non-Mendicantium videas infra n. 435.
[154] In loco, ubi quaestuatio fit.

generale et absolutum Codicis, licet tale ministerium causa sufficiens erit, ut indultum apostolicum concedatur [155].

Tale privilegium eis expresse in aliquo rescripto concedi aut in Constitutiones ab Apostolica Sede approbatas assumi potest. Ad tempus quoque tantum hoc privilegium dari potest.

Etiam in Dioecesi, ubi Domus religiosa sita est, licentia scripta data requiritur, nisi aliter caveatur [156].

d) **Religiosi Congregationum iuris dioecesani** stipem quaeritare nequaquam possunt sine licentia scripto data tum ab Ordinario loci in quo sita est eorum Domus, tum ab Ordinario loci in quo stipem quaerere cupiunt (can. 622 § 2). Licentiam Religiosi petunt per Superiores.

Religiosis, de quibus in §§ 1 et 2 huius canonis (idest Religiosis Congregationum iuris pontificii aut iuris dioecesani) Ordinarii locorum licentiam quaeritandae stipis ne concedant, praesertim ubi sunt Conventus Regularium nomine et re Mendicantium, nisi sibi constet de vera Domus vel pii operis necessitate, cui alio modo occurri nequeat [157]; quod si necessitati provideri possit stipe quaerenda intra locum seu districtum vel Dioecesim in qua iidem commorantur, ampliorem licentiam ne largiantur (can. 622 § 3) [158].

430 4. In relatione ad **designationem** personarum pro stipe quaerenda valet: Non licet Superioribus stipem colligendam committere, nisi professis aetate [159] animoque maturis, maxime si de mulieribus agatur, nunquam autem iis qui in studia adhuc incumbunt (can. 623); sive agatur de studiis sacris sive profanis, nec tempore vacationum.

Postulantibus et novitiis munus stipem quaerendi committi non potest, verumtamen iis, qui professionem temporariam emiserunt. Etiam per Regulares alterius Ordinis aut per saeculares collectio fieri non potest. E decisione S. Congregationis Concilii, 19 maii 1708, Regulares etiam pro Confraternitatibus in eorum ipsorum ecclesiis erectis stipem quaerere non potuerunt.

---

[155] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 81 s.
[156] Cf. infra n. 435. 1.
[157] Orphanotrophium, hospitale etc.
[158] Cf. infra n. 435. 3.
[159] Physica.

5. Quaestuationes pro Ecclesia Orientali. Sine authentico et recenti rescripto Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali[160], Ordinarii latini nec sinant orientalem ullum cuiusvis Ordinis et dignitatis[161] in proprio territorio pecuniam colligere, nec suum subditum in orientales Dioeceses ad eundem finem mittant (can. 622 § 4). 431

Quaestuatio in Dioecesibus ritus latini pro Ecclesia orientali a persona ritus latini per canonem non prohibetur.

Rescriptum est recens, si tempus, pro quo concedebatur, nondum transactum sit; si rescriptum sine limitatione temporis datum est, recens haberi potest intra annum a die, quo datum est[162].

Nomine Orientalium veniunt ii catholici, qui pertinent ad aliquem ritum orientalem, ideo non tantum catholici uniti Orientis (Asiae, Africae) sed etiam catholici uniti Europae, Americae, Australiae (cf. can. 1).

Iam Alexander VIII in sua const. *Alias emanavit* et Clemens XII in sua const. *Dudum emanavit* statuerunt, ut Orientales sive ex Clero saeculari sive regulari sine licentia S. Congregationis de Propaganda Fide eleemosynas quaerere non deberent.

Clericum orientalem indebite quaestuantem inter latinos Ordinarius loci praemoneat; monita non curantem non admittat ad Missae celebrationem aut ad alia clericalia munia; pervicacem eum denuntiet in ephemeridibus, ne fideles decipiantur, et si opus sit, rem deferat ad Sanctam Sedem[163].

Dicitur in Codice: Pecuniam colligere; collectio stipendiorum pro Missis per se ergo comprehensa non est. Sed hic valent can. 835: Nemini licet tot Missarum onera per se celebrandarum recipere quibus intra annum satisfacere nequeat[164] et can. 838: Qui habent Missarum numerum de quibus sibi liceat libere disponere, possunt eas tribuere sacerdotibus sibi acceptis, dummodo probe sibi constet eos esse omni exceptione maiores vel testimonio proprii Ordinarii commendatos.

Salvis praescriptis can. 621-624, vetantur privati tam Cle-

---

[160] Cf. can. 257.

[161] Laici, Clerici, Religiosi, Episcopi, Patriarchae. Can. 2227 § 2 hic non consideratur.

[162] Secundum AUGUSTINE, o. c. III, 349, intra sex menses post concessionem.

[163] Cf. Epist. circulares Cong. de Prop. Fide 1 ian. 1912; A. A. S. IV (1912) p. 532.

[164] A die susceptionis stipendii.

rici quam Laici sine Sedis Apostolicae aut proprii Ordinarii et Ordinarii loci licentia, in scriptis data, stipem cogere pro quolibet pio aut ecclesiastico instituto vel fine (can. 1503).

Pro constitutione Seminarii et alumnorum sustentatione, si proprii reditus deficiant, Episcopus potest parochos aliosve ecclesiarum etiam exemptarum Rectores iubere ut statis temporibus in ecclesia ad hunc finem stipem exquirant (can. 1355 num. 1).

S. Congregatio pro Ecclesia Orientali, die 2 aprilis 1923 [165], monitum praecavens abusus Mendicantium publicavit:

Pluries relatum est S. Congregationi pro Ecclesia Orientali quosdam qui Orientales se profitentur, aut etiam, falso nomine exhibito, ad Clerum orientalem se pertinere dictitant huc et illuc per Italiae Dioeceses et exteras regiones pervagari, pecuniam colligendo vel et Missarum eleemosynas expostulando. Idem, quo facilius bonam fidem aliorum decipiant, solent quidem exhibere scripta et documenta, — quandoque photographias, — quae sibi prodita a Praelatis asserunt; quaeque vero aut apocrypha inveniuntur, aut ad alium finem obtenta.

Sacra itaque Congregatio pro Ecclesia Orientali declarat ac monet neminem a se facultatem habere pecuniae emendicandae nec non stipes Missarum colligendi; et ad tantam audaciam compescendam, et potissimum ad tutandam dignitatem et bonam famam Orientalium, praesertim sacerdotum, rursus urgere satagit locorum Ordinarios ut advigilent, ne parochi, religiosarum Domorum Superiores, ipsique Fideles ab hisce pecuniae collectoribus decipiantur, neque eos recipiant, neve eo vel minus, Missas celebrandas illis tradant, graviter onerata conscientia pro Missarum satisfactione.

6. **Disciplina servanda in quaestuatione.** Quod vero attinet ad modum in quaeritanda stipe servandum et ad disciplinam a quaestuantibus custodiendam, Religiosi utriusque sexus stare debent instructionibus a Sede Apostolica hac de re datis (can. 624).

Haec decreta tantummodo in iis partibus, quae modum et disciplinam respiciunt, confirmata sunt.

432 **Decreta** sunt sequentia:

1. Decretum *Singulari quidem* S. Congregationis Episcoporum et Regularium, 27 martii 1896, quo temperatur ministerium colligendi eleemosynas per mulieres in piis Institutis, ut opera misericordiae exerceant, Deo se devoventes [166].

Singulari quidem protectione et auxilio dignae semet exhibent mulieres illae, quae in piis religiosisque Institutis Deo se devovent, ut in

[165] A. A. S. XX (1928) p. 107.
[166] A. S. S. 28 (1895-96) p. 555-558.

proximorum bonum longe lateque opera misericordiae exerceant nedum directe, sed stipem etiam iisdem operibus sustentandis quaeritantes, atque egregiam eapropter humilitatis, patientiae, caritatis aliarumque virtutum laudem praeseferentes. Cum tamen hoc colligendarum eleemosynarum ministerium, prae muliebri quaeritantium indole, ac hodierna humanae societatis conditione, periculis haud vacet nisi opportunis cautelis communiatur, S. Congregatio Episcoporum et Regularium nonnullis Episcopis petentibus, re diligenter et mature perpensa haec quae sequuntur statuit ac decrevit:

I. In votorum simplicium Institutis opus quaeritandi eleemosynas alumnae non aggrediantur nisi in spiritu fidei, quod stipem non sibi quaerant, sed ipsi Christo Iesu, memores verborum eius: Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Praeterea Ordinarios locorum, etiamsi eorum territoria pertranseant, obsequio, reverentia et devotione prosequantur, tanquam parentes et patronos, quos adeant cum fiducia pro consilio, auxilio ac praesidio in qualibet necessitate.

II. Iisdem votorum simplicium Sororibus non liceat eleemosynas quaerere sive intra Dioecesim in qua ipsae resident, sive extra sine licentia Ordinarii loci respectivae residentiae.

III. Stipem quaesturae extra Dioecesim respectivae residentiae, licentiam obtinere insuper debent ab Ordinario loci in quo eleemosynas quaeritare desiderant.

IV. Nihil tamen impedit, quominus Superiorissae, nulla petita licentia, ad sublevandam Domuum vel piorum operum, quibus praesunt inopiam, possint eleemosynas undequaque oblatas accepto habere, vel etiam per litteras impetrare ab honestis ac benevolis personis quibuscumque, usquedum a legitimo Superiore, rationabili ex causa, non prohibeantur.

V. Ordinarius loci, in quo exstat Domus Sororum quaeritare volentium, licentiam eis non concedat, 1. si de vera Domus vel pii operis necessitate sibi non constet; 2. si quaeritatio commode fieri possit per alios ab ipsomet Ordinario designandos. Si autem necessitati occurri valeat per quaeritationem in loco, in quo Sorores resident, vel infra propriam Dioecesim Ordinarius licentiam eisdem non impertiatur eleemosynas colligendi extra Dioecesim.

VI. Utraque licentia tradatur gratis et in scriptis, in qua quilibet Ordinarius leges et conditiones imponere poterit, quas pro locorum, temporum et personarum adiunctis magis opportunas in Domino iudicaverit. Licentia vero Ordinarii piae Sororum Domus contineat litteras vel commissorias ad parochos aliasve prudentes personas, pro Sororibus quaeritantibus intra Dioecesim, vel commendatitias ad Ordinarios aliarum Dioecesium pro Sororibus extra propriam Dioecesim quaeritantibus. In litteris commissoriis mandetur parochis aliisve probis personis, ut consiliis et meliore qua possunt opera praesto sint Sororibus, earum agendi rationem invigilent, et si quid in eis minus rectum resciverint, statim ipsi Ordinario referant. In commendatitiis exorentur Ordinarii locorum, ut in sua quisque Dioecesi Sorores ad quaeritandum admissas protegat ac adiuvet ac si sibi subditas eas haberet.

VII. Quisque loci Ordinarius Sorores ex aliena Dioecesi advenientes ad eleemosynas colligendas non admittat, nisi prius eamdem licentiam proprii Ordinarii sibi exhibuerint. Sororibus vero huiusmodi licentiam exhibentibus ipse suam, si lubeat, impertiatur licentiam quaeritandi in propria Dioecesi. Ubi autem Sorores, etiamsi utraque licentia praeditae, in eleemosynarum quaestu male se gerant, statim in propriam Domum eas redire Ordinarius iubeat, opportunisque etiam mediis si opus fuerit compellat:

VIII. Superiorissae, praesertim extra locum ubi Domus habent, nunquam ad eleemosynas quaerendas mittant Sorores, nisi binas, aetate et animo maturas, intra Dioecesim non ultra mensem, extra Dioecesim non ultra duos menses, et semper ea pecuniae summa instructas qua, inopinato quocumque casu cogente, possint statim Domum redire. Sorores quaeritantes semper et ubique ea qua decet, modestia eniteant, virorum familiaritatem et sermones inutiles caveant; clamores, tabernas aliaque loca incongrua evitent; nec in Domibus longiorem moram faciant, quam sit necessarium pro exspectandis eleemosynis. Singulae nunquam incedant, neque ab invicem separentur, nisi necessitate impellente. Iter facientes, si commode fieri poterit, utantur via ferrea; sed quantum possunt, de nocte, neque ab uno loco discedant, neque ad alium perveniant. De suo adventu futuro praemoneant illum, cui datae sunt Episcopi litterae; eique cum pervenerint se sistant precesque adhibeant, ut intercedat pro invenienda hospitalitate apud aliquod pium feminarum Institutum, vel saltem apud aliquam honestam mulierem, nunquam vero in Domo ubi possint in aliquod periculum offendere. Matutinas ac vespertinas preces non omittant: quotidie de mane aliquam ex vicinioribus ecclesiis petant, ibique Sacro assistant: singulis hebdomadis poenitentiae et Eucharistiae sacramentis reficiantur. Ante solis ortum et post occasum eleemosynas per loca non quaeritent. Elapso tempore ad quaeritandum eis praefixo, sine ulla mora ad propriam Superiorissam recto tramite remigrent. Eleemosynas numquam arroganter vel tanquam debitas postulent, sed breviter et humiliter sua et piorum operum exposita inopia, si quid sponte offertur accipiant, secus patienter divinae Providentiae confidant. Alias normas opportunas, quae a propria Superiorissa dari poterunt, adamussim observent.

433 ## 2. Decretum *De eleemosynis colligendis* S. Congregationis de Religiosis 21 nov. 1908[167].

De eleemosynis colligendis gravis quaestio, quae iam anteactis saeculis non semel agitata fuit, hodie praesertim, ob peculiaria rerum ac temporum adiuncta, in praxi maiores ac frequentiores praesefert difficultates. Quibus ut occurreret, S. Congregatio Episcoporum et Regularium, omnibus mature perpensis, 27 martii 1896, promulgavit decretum *Singulari quidem*, quo colligendarum eleemosynarum ministerium opportunis pro hodierna humanae societatis conditione communiebatur cautelis. Attamen mulierum dumtaxat respiciebat Sodalitates. Quo autem et virorum Institutis religiosis melius provideretur, eidem sacrae Congregationi, in plenario consessu, 8 maii anni 1908 habito, visum est pro his quoque nonnullas apponere quaestuationum normas, quas, ex Secretaria supradictae Congregationis Episcoporum et Regularium acceptas, sacra Congregatio Negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, de mandato S. Domini Nostri Pii divina providentia Pp. X, publici iuris facit.

434 ### I. – Quoad Ordines Mendicantes

1. Regulares, qui Mendicantes vocantur et sunt, ex institutione Sedis Apostolicae cum sola licentia Superiorum suorum eleemosynas quaerere valeant in Dioecesi, ubi erectus est Conventus. Ordinariorum licentia

---

[167] A. A. S. I (1909) p. 153-156; cf. commentarium statutorum de quaestuatione in Analectis ecclesiasticis XVII (1909) 6 ss.

necessario censenda est data in ipso actu quo conventus fundationi consensum praebuerunt.

2. Si vero iidem Regulares extra Dioecesim, ubi Conventus habent, stipem quaeritare velint, Ordinarii illius Dioeceseos licentia, per suos Superiores in scriptis obtenta, indigent.

3. Ordinarii praecipue limitrophes, hanc licentiam absque gravioribus urgentioribusque causis ne denegent, si aliquis Conventus ex quaestuatione in sola Dioecesi, ubi erectus est, vivere nullimodo possit, ut in parvis Dioecesibus contingere solet.

4. Quae licentia intelligitur habitualis, usque nempe ad expressam revocationem; quae quidem revocatio, ut par est, nonnisi legitimis de causis, iisque tantum perdurantibus, facienda est.

5. Ut Mendicantes praefato iure gaudeant, per seipsos, non autem per personas Ordini extraneas, eleemosynas colligere debent.

6. Regulares quaestuantes semper secum habere debent litteras authenticas, quibus constet de debita facultate deque officio quaestuationis sibi commisso. Quas litteras parochis ultro exhibere tenentur; necnon Ordinariis, quoties ab ipsis requirantur.

7. Non licet Superioribus Regularibus ad hoc opus mittere nisi Religiosos aetate et animo maturos; numquam eos qui studiis adhuc incumbunt.

8. Religiosi eleemosynas collecturi ne pergant soli sed bini, praesertim extra urbem seu locum ubi habent Conventum, seclusa gravis necessitatis causa [168]: quo in casu quaestuarius publice notus sit oportet atque aetate, virtute ac Fidelium existimatione omnino commendatus.

9. Porro extra locum Conventuum quaestuantes, apud parochos vel apud alios Clericos saeculares vel regulares, aut, iis deficientibus, apud aliquem pium benefactorem, christiana honestate et virtute conspicuum, divertant.

10. Extra propriam Domum ne maneant ultra mensem si in propria Dioecesi, non ultra duos, si in alia eleemosynas quaerant; neque iidem denuo mittantur, nisi postquam per unum, vel respective per duos menses, vitam communem iuxta Regulam et Constitutiones in Conventu exegerint, prout uno vel duobus mensibus extra claustra degere debuerunt [169].

11. Qui in ipso loco, ubi situs est Conventus, stipem corrogant, noctu extra propriam Domum nequaquam manebunt.

12. Religiosi quaestuantes semper illa, qua decet, humilitate, modestia, munditie eniteant; saecularium, praesertim mulierum cuiuscumque sint conditionis, familiaritatem caveant; loca suae professioni minime congrua omnino devitent; pietatem sincere foveant atque spiritualia exercitia in Religione ipsorum solita pro viribus fideliter adimpleant.

13. Superiores regulares, graviter onerata eorum conscientia, ne omittant quaestuariis suis normas agendi, quas prudentia suadet, opportunas praescribere.

14. Si vero, quod absit, Regulares quaestuantes notorie deliquerint, Fidelibus scandalum praebuerint, vel etiam contra legitimam prohibitionem eleemosynas colligere ausi fuerint, Ordinarius loci iubeat eos in pro

---

[168] Saepe aderit haec causa, praesertim cum numerus Religiosorum desit.

[169] Id non necessario videtur applicari pro Regularibus, qui in sequenti numero 11 nominantur.

priam Domum redire atque etiam tanquam Sedis Apostolicae Delegatus Superiores moneat, ut illos corrigant et pro gravitate scandali puniant; quod si secus fecerint, quam primum ad Sanctam Sedem recurrat [170].

435 **II. - Quoad Ordines vel Instituta religiosa non Mendicantium**

1. Religiosi sive Ordinum sive Congregationum iuris pontificii, qui privilegium quaeritandi eleemosynas neque vi propriarum Constitutionum a Sancta Sede approbatarum, neque vi Apostolicae concessionis gaudent, veniam Apostolicae Sedis impetrare debent, ut quaestuationes instituere valeant; praeterea licentiam per suos Superiores ab Ordinario loci obtinere tenentur, nisi forte Sancta Sedes in hoc expresse et specialiter iuri Episcopi derogaverit, quod numquam praesumi potest, sed indubitatis documentis probari debet.

2. Religiosi vero qui sunt iuris dioecesani, opus colligendi eleemosynas nequaquam aggredi poterunt, nisi licentiam obtinuerint tum ab Ordinario loci in quo resident, tum etiam, si extra Dioecesim propriae residentiae abituri sint, ab Ordinario loci in quo stipem quaerere desiderant.

3. Ordinarii autem locorum si opportunum visum fuerit pro unaquaque Domo cuiusque Religiosi suae Dioeceseos Instituti, sive iuris pontificii sive iuris dioecesani, e mendicato viventis, limites quaestuationis constituere possunt et respective servandos curare, praesertim ubi sunt Conventus Regularium nomine et re Mendicantium; nec huiusmodi Religiosis Nonmendicantibus quaeritandi licentiam concedant, nisi sibi constet de vera Domus vel pii operis necessitate, cui alio modo occurri nequeat; et si necessitatibus provideri potest per quaestuationem in loco vel districtu, in quo Religiosi resident, aut intra Dioecesim, instituendam, ampliorem licentiam nequaquam concedant.

4. Ordinarius porro illius Dioeceseos, ad quam isti Religiosi aliarum Dioeceseon eleemosynas quaesituri accedunt, collectas eis minime permittat, nisi prius per se vel per suos ad hoc delegatos, praeter litteras obedientiales proprii Superioris facultatem, vel Apostolicae Sedis si sunt iuris pontificii, vel proprii Ordinarii si sunt iuris dioecesani, recognoverit et huius decreti praescriptis conformem invenerit.

5. Insuper Ordinarius sedulo advertat utrum Religiosi qui pro Missionibus exteris subsidia quaerunt, praeter litteras commendatitias Vicarii vel Praefecti Apostolici respectivae Missionis et litteras obedientiales Moderatoris generalis proprii Instituti, habeant quoque facultatem a S. Congregatione de Propaganda Fide in forma authentica recenter datam [171].

6. Licentiam colligendi eleemosynas Ordinarii concedant gratis et in scriptis; notatis semper (sive ad calcem litterarum obedientialium sive in documento separato) tum nominibus Religiosorum, qui ad colligendas eleemosynas designati sunt, tum nomine Ordinis vel Instituti ad quod pertinent, tum loco et tempore pro quibus licentia valitura sit.

7. Licentias loco et tempore generales Religiosis huiusmodi nequaquem concedant Ordinarii, sed potius invigilabunt, ne sive quaestuantes, sive praetextu quaestuationis, extra propriam Domum maneant ultra mensem, si in propria Dioecesi; aut ultra duos menses, si in aliena eleemosynas

---

[170] Cf. nunc can. 616 § 2; cf. supra n. 421.

[171] Quae ordinatio non amplius valet; Vermeersch-Creusen, o. c. p. 577; n. 783 (725).

quaerant; neve iidem denuo mittantur, nisi postquam per unum, respective duos menses, in suo Conventu degerint, prout uno vel duobus mensibus foris manserant.

8. Ut Religiosi Ordinariorum facultate colligendi eleemosynas uti valeant, id per se, non per alios, facere debent.

9. At haec et ipsi fideliter observent, quae supra pro Religiosis Ordinum Mendicantium sancita sunt, parte I art. 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13.

10. In casu tandem, quo hi Religiosi quaestuantes contra legitimam prohibitionem eleemosynas collegerint, vel, quod Deus avertat, male se gesserint scandalove Fidelibus fuerint, Ordinarius loci, etiam tanquam Sedis Apostolicae Delegatus, eos pro gravitate delicti et scandali opportunis remediis coerceant et in propriam Domum a suis Superioribus puniendos remittat.

Per decretum, 1 oct. 1909, S. Congregationis quaestuatio in favorem pii operis Terrae Sanctae, quod Fratribus Minoribus commissum est, a statutis decreti *De eleemosynis colligendis* exempta est [172].

Si Religiosi exempti, qui stipem petunt, extra Domum delictum commiserint, valet nunc can. 616 § 2 [173].

---

[172] A. A. S. II (1910) p. 729 s.
[173] Cf. etiam can. 618, 619.

PARS DUODECIMA

DE REBUS

CAPUT I

De quibusdam Sacramentis

436 **1. De Eucharistia**

A) De custodia et cultu sanctissimae Eucharistiae

1. Sanctissima Eucharistia dummodo adsit qui eius curam habeat et regulariter[1] sacerdos semel saltem hebdomada Missam in sacro loco celebret:

Custodiri debet in ecclesia cathedrali, in ecclesia principe Abbatiae vel Praelaturae nullius, Vicariatus et Praefecturae Apostolicae, in qualibet ecclesia paroeciali vel quasi-paroeciali et in ecclesia[2] adnexa Domui Religiosorum exemptorum sive virorum sive mulierum (can. 1265 § 1 n. 1).

Custodiri potest, de licentia Ordinarii loci, in ecclesia collegiata et in oratorio principali sive publico sive semipublico tum Domus piae aut religiosae[3], tum Collegii ecclesiastici quod a Clericis saecularibus vel a Religiosis regatur (can. 1265 § 1 n. 2).

Moniales, etsi non exemptae sint, iure Religiosorum exemptorum in hac re reguntur (cf. can. 613 § 2).

Ecclesiae in quibus sanctissima Eucharistia asservatur, praesertim paroeciales, quotidie per aliquot saltem horas Fidelibus pateant (can. 1266).

Domus pia (simpliciter) est fundatio ex privata Fidelium voluntate ad finem religiosum aut caritativum facta absque ullo

---

[1] Una vel altera vice exceptio accidentaliter occurrere potest.

[2] Aut in oratorio publico, quia dicit can. 1191 § 1: Oratoria publica eodem iure quo ecclesiae reguntur.

[3] Ex. gr. orphanotrophium, hospitalia.

interventu auctoritatis ecclesiasticae. Si in tali pia Domu, ex. gr. orphanotrophio Sorores degunt, Domus tanquam Domus religiosa haberi potest[4], si saltem tres Sorores adsunt, quae Communitatem efformant, idest personam moralem collegialem, erectam a legitima auctoritate ecclesiastica (cf. can. 100, 492 ss.).

Collegium ecclesiasticum significat hic Collegium pro adolescentibus ad vitam clericalem vel religiosam instituendis, ex. gr. Seminarium, schola apostolica vel seraphica. Si Collegium est fundatum pro catholica adolescentium saecularium institutione, potius pia Domus appellatur, etsi ab ecclesiasticis viris directa sit, nisi Collegium ipsum erectum sit ab auctoritate ecclesiastica.

Sequens limitatio autem respicienda est: Revocato quolibet contrario privilegio, in ipsa religiosa vel pia Domo sanctissima Eucharistia custodiri nequit, nisi vel in ecclesia vel in principali oratorio; nec apud Moniales intra chorum vel septa Monasterii (can. 1267). Proinde in cellis privatis, immo in oratoriis privatis asservatio sine speciali licentia fieri nequit.

E **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 2-3 iunii 1918, sensus can. 1267 hic est: Si religiosa vel pia Domus adnexam habeat publicam ecclesiam eaque utatur ad ordinaria et quotidiana pietatis exercitia explenda, Sanctissimum Sacramentum in ea tantum asservari potest; secus in oratorio principali eiusdem religiosae vel piae Domus (sine praeiudicio iuris ecclesiae[5], si quod habet); in eoque tantum, nisi in eodem materiali aedificio sint distinctae ac separatae Familiae, ita ut formaliter sint distinctae[6] religiosae vel piae Domus[7].

Novitii in Domo religiosa non possunt ad effectum relatum haberi uti Communitas a ceteris Fratribus distincta, nisi aliud materiale aedificium habitent.

Privilegia temporaria a Sancta Sede concessa, puta pro oratorio novitiatus, professorii, Codice non sunt revocata, cum privilegia temporaria melius generali vocabulo indulta vocari possint et debeant (cf. can. 70), privilegium temporarium (cf.

---

[4] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 179.

[5] Ius est, immo et obligatio ecclesiae (vel oratorio publico) adnexae Domui Religiosorum exemptorum custodiendi Eucharistiam (cf. can. 1265 § 1 n. 1).

[6] Ex. gr. Curia generalis — Curia provincialis cum proprio pariter Superiore locali — Communitas Seminaristarum et Communitas Sororum servitio Seminarii addicta.

[7] A. A. S. X (1918) p. 346 s.; cf. Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 103-105.

can. 77), minus proprie ita vocatur[8]. Quare e can. 4 integra manent indulta, quia expresse canonibus Codicis (ex. gr. can. 1264) non revocantur.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 13 dec. 1923, sequentem casum solvit[9]:

Utrum Ordinarius, attenta immemorabili consuetudine, possit licentiam dare asservandi Sanctissimam Eucharistiam in curatis ecclesiis, quamvis non stricte paroecialibus, sed subsidiariis.

437 Resp.: Affirmative.

2. Ut in aliis quam in iis in can. 1265 § 1 nn. 1-2 nominatis ecclesiis seu oratoriis Sanctissima Eucharistia custodiri possit, necessarium est indultum apostolicum (cf. can. 1265 § 2). E can. 5 consuetudines centenariae et immemorabiles tolerari poterunt, si Ordinarii pro locorum ac personarum adiunctis existiment eas prudenter submoveri non posse.

Ordinarius loci licentiam custodiendi Sanctissimam Eucharistiam in aliis quam in can. 1265 § 1 nn. 1-2 nominatis ecclesiis seu oratoriis concedere potest tantummodo ecclesiae aut oratorio publico ex iusta causa et per modum actus (cf. can. 1265 § 2).

Ex ecclesia, etiam exempta, in qua Sanctissimum Sacramentum ad normam can. 1265 forte asservatum est, parochus potest Sanctissimum Sacramentum pro infirmis desumere (cf. can. 483 n. 2).

Sanctissima Eucharistia continuo seu habitualiter custodiri nequit, nisi in uno tantum eiusdem ecclesiae altari (can. 1268 § 1), regulariter in altari maiore (cf. can. 1268 § 2).

Sed in ecclesiis cathedralibus, collegiatis aut conventualibus, in quibus ad altare maius chorales functiones persolvendae sunt, ne ecclesiasticis officiis impedimentum afferatur, opportunum est ut sanctissima Eucharistia regulariter non custodiatur in altari maiore, sed in alio sacello seu altari (can. 1268 § 3).

Coram tabernaculo, in quo sanctissimum Sacramentum asservatur, una saltem lampas diu noctuque continenter luceat, nutrienda oleo olivarum vel cera apum; ubi vero oleum olivarum haberi nequeat, Ordinarii loci prudentiae permittitur ut aliis oleis commutetur, quantum fieri potest, vegetalibus (canonis 1271).

Gravi aliqua suadente causa ab Ordinario loci probata, non

---

[8] Cf. Reg. iur. 16 in VI°; Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 228 s.
[9] A. A. S XVI (1924) p. 115.

est vetitum sanctissimam Eucharistiam nocturno tempore extra altare, super corporali tamen, in loco tutiore et decenti, asservari, servato praescripto can. 1271 (can. 1269 § 3).

Clavis tabernaculi, in quo sanctissimum Sacramentum asservatur, diligentissime custodiri debet, onerata graviter conscientia sacerdotis qui ecclesiae vel oratorii curam habet (can. 1269 § 4).

3. De **expositione** Sanctissimae Eucharistiae Codex statuit: 438
In ecclesiis aut oratoriis, quibus datum est asservare sanctissimam Eucharistiam, fieri potest expositio privata seu cum pyxide ex qualibet iusta causa sine Ordinarii licentia (cf. can. 1274 § 1). Sacerdos cum rocheto et stola alba vestitus est, aperit tabernaculum, ciborium in tabernaculo dumtaxat anteponit, ut commode videri possit, non autem super altare effert aut super thronum. Incensatio non est praescripta. In fine benedictio cum ciborio post Tantum ergo et velo humerali imposito fieri potest[10]. Certus numerus personarum non requiritur[11]. Tantum ergo aut cantari aut saltem recitari debet aut aliae preces fieri debent[12].

S. Congregatio s. Rituum, 17 iulii 1894, declaravit sacerdoti non licere pro sua privata devotione sacrum tabernaculum aperire, precibus fusis, postea illud claudere[13].

Expositio vero publica seu cum ostensorio die festo Corporis Christi et intra octavam fieri potest in omnibus ecclesiis inter Missarum sollemnia et ad Vesperas; aliis vero temporibus nonnisi ex iusta et gravi causa praesertim publica et de Ordinarii loci licentia, licet ecclesia ad Religionem exemptam pertineat (cf. can. 1274 § 1).

Privilegia specialia e can. 4 in vigore manent.

4. Supplicatio Quadraginta Horarum in omnibus ecclesiis paroecialibus aliisque, in quibus sanctissimum Sacramentum habitualiter asservatur, statutis de consensu Ordinarii loci diebus, maiore qua fieri potest sollemnitate quotannis habeatur; et sicubi ob peculiaria rerum adiuncta nequeat sine gravi incommodo et cum reverentia tanto Sacramento debita fieri, curet loci Ordinarius, ut saltem per aliquot continuas horas, statis diebus, sanctissimum Sacramentum, sollemniore ritu exponatur (can. 1275)[14].

---

[10] Decret. authent. S. R. C. vol. I n. 800; vol. II n. 2725 ad 4; 2957; vol. III n. 3394 ad 1; 3650 ad 1; 3875 ad 3; vol. VI n. 4202.

[11] Cf. Il Monitore ecclesiastico (1919) p. 55.

[12] Cf. Decret. authent. S. R. C. vol. II n. 3157 ad 7; III n. 3402 ad 1.

[13] Decret. authent. S. R. C. vol. III n. 3882 ad 2.

[14] Cf. can. 917 § 2.

439 B) De sacrosancto Missae sacrificio

1. Omnes Religiosi tenentur ad nominandum in Canone sacrosancti Missae sacrificii nomen Episcopi Dioeceseos, in qua celebrant[15]; item debent Breviario in precibus ferialibus nominare nomen Episcopi Dioecesis, in qua Domus religiosa cui addicti sunt, sita est.

Ad dubium, an Vicariis et Praefectis Apostolicis de novo iure competat in proprio territorio, ut nominentur in Canone Missae, S. Congregatio Rituum, 8 martii 1919, respondit[16]: Negative iuxta rubricas et decreta; quia de iure adhuc vigente, in Canone Missae, post verba Antistite nostro exprimendum est tantum nomen Patriarchae, Archiepiscopi et Episcopi, qui sint Ordinarii loci et in propria Dioecesi.

Insuper omnes Religiosi obligantur Collectas ab Episcopo praescriptas aut orationes imperatas recitare[17].

Collectae ab Episcopo imperatae prohibentur, nisi sint pro re gravi, non tantum in Vigiliis Nativitatis et Pentecostes, sed etiam in omnibus Duplicibus I et II classis, in Dominicis maioribus, infra octavas privilegiatas, et quandocumque in Missa dicendae sunt quatuor vel plures orationes a Rubrica eo die praescriptae[18].

440 2. Ordinarii loci est manualem Missarum stipem in sua Dioecesi definire per decretum, quantum fieri potest, in dioecesana Synodo latum; nec sacerdoti licet ea maiorem exigere (can. 831 § 1). Ubi desit Ordinarii decretum, servetur consuetudo Dioecesis (can. 831 § 2).

Etiam Religiosi, licet exempti, circa stipem manualem stare debent decreto Ordinarii loci aut Dioecesis consuetudini (can. 831 § 3).

Si agatur de piis fundationibus in ecclesiis, etiam paroecialibus Religiosorum exemptorum, iura et officia Ordinarii loci, de quibus in can. 1545-1549, exclusive competunt Superiori maiori (can. 1550).

441 3. Ordinarius loci de admissione sacerdotum extraneorum ad Missae celebrationem peculiares normas dare potest salvis canonis 804 §§ 1-2 praescriptis, quae servandae sunt ab omnibus, etiam Religiosis exemptis, nisi agatur de admit-

---

[15] Decret. authent. S. R. C. vol. I n. 194.

[16] A. A. S. XI (1919) p. 145, cf. Gregorius Mz de Antoñana in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 161-163.

[17] Decret. authent. S. R. C. vol. II n. 2613.

[18] Const. Pii X *Divino afflatu*, 1 nov. 1911; A. A. S. III (1911) p. 649.

tendis ad celebrandum Religiosis in ecclesia suae Religionis (cf. can. 804 § 3).

Loci Ordinarius aut, si agatur de Domo Religionis exemptae, Superior maior, licentiam celebrandi extra ecclesiam et oratorium super petram sacram et decenti loco, nunquam autem in cubiculo, concedere potest iusta tantum ac rationabili de causa, in aliquo extraordinario casu et per modum actus (can. 822 § 4), idest, una vel altera vice, non habitualiter.

In omnibus tamen religiosis seu piis Domibus oratorium habentibus cum facultate sanctissimam Eucharistiam habitualiter asservandi, nocte Nativitatis Domini unus sacerdos tres rituales Missas vel, servatis servandis, unam tantum quae adstantibus omnibus ad praecepti quoque satisfactionem valeat, celebrare potest (cf. can. 821 et supra 445 s.).

4. **Privilegium.** Regulares — et ideo non omnes Religiosi, etsi 442
exempti — possunt, iusta accedente causa celebrare duabus horis ante auroram, idest tribus circiter horis ante solis ortum, sed tantum in ecclesiis propriis; quo privilegio uti possunt etiam alii sacerdotes ibidem celebrantes[19].

Item Regulares vi communicationis privilegio Pii VI (14 ian. 1783) Congregationi Puritatis dato, possunt celebrare duabus horis post meridiem[20].

Ex speciali privilegio possunt Ordinarii (Regularium idest Superiores maiores) Religionis clericalis exemptae non solum in Domibus proprie religiosis, sed etiam in villis seu granciis, erigere oratoria, in loco decenti, ut ibi Fideles praecepto Missae dominicalis satisfacere possint[21].

5. Ius liturgicum, quo Ecclesia latina regitur, prohibet[22], quominus Missa celebretur feria V maioris hebdomadae in ecclesiis vel oratoriis, ubi caerimoniae propriae liturgiae illius diei fieri nequeunt. Habetur autem exceptio pro Regularibus, quibus indulgetur, ut Superior possit gratia communionis administrandae subditis, unam Missam privatam celebrare in oratorio vel illo deficiente in ecclesia ianuis tamen clausis[23].

---

[19] Ballerini-Palmieri IV n. 1050.

[20] Gasparri, Tractatus canonicus de Ssma Eucharistia vol. I p. 72 s. n. 113. Ob iustam causam ex privilegio Redemptoristis concesso etiam tribus horis post meridiem cf. V. Lyszczarcyk O. F. M., Compendium privilegiorum Regularium praesertim Ordinis Fratrum Minorum, Leopoli 1906, p. 174, 3. Relatum privilegium datum est 14 ian. 1783.

[21] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 578; n. 785 (727); Gasparri, l. c. p. 153 num. 221.

[22] Cf. can. 2, 6 n. 6.

[23] Decret. authent. S. R. C. nn. 980, 2465, 2503 ad 5; 2616 ad 1; 2799 ad 2; 4049 ad 2; 2752 ad 3.

Cum S. Congregatio Rituum declaraverit Missam feria V in Coena Domini non legi vel decantari posse in ecclesiis vel oratoriis spectantibus ad Seminaria et ad pias Communitates, nisi habeatur apostolicum indultum, non videtur licita celebratio talis Missae in Religione clericali non exempta. Contraria sententia non omnino improbabilis dicenda est[24] propter maximam rei convenientiam.

S. Congregatio S. Rituum, 1 dec. 1882, respondit ad quaestionem: An in prima Missa novi sacerdotis eandem sollemniter celebrantis assistere possit, praeter sacros Ministros, unus Presbyter cum pluviali non obstantibus decretis S. Rituum Congregationis quibus huiusmodi abusus in Missa sollemni cuiusque simplicis sacerdotis omnino interdictus est.

Resp.: Tolerari posse.

In Caeremoniale Romano-Seraphico Ord. Fr. Minorum[25] a S. Rituum Congregatione, die 25 februarii 1927, approbato tribuitur assistentia Presbyteri solis Praelatis maioribus, Ministro Generali nempe ac Provinciali, Commissario Provinciali.

C) De sacra communione

1. Sacra communio distribui potest ubicunque Missam celebrare licet, etiam in oratorio privato, nisi loci Ordinarius, iustis de causis, in casibus particularibus id prohibuerit (canon 869).

Omnibus diebus licet sanctissimam Eucharistiam distribuere (can. 867 § 1).

Feria tamen VI maioris hebdomadae solum licet sacrum Viaticum ad infirmos deferre (can. 867 § 2).

In Sabbato Sancto sacra communio nequit Fidelibus ministrari nisi inter Missarum sollemnia vel continuo ac statim ab iis expletis (can. 867 § 3).

Sacra communio iis tantum horis distribuatur, quibus Missae sacrificium offerri potest, nisi aliud rationabilis causa suadeat (can. 867 § 4).

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 16 martii 1936, solvit sequentem quaestionem[26]: An canon 867 § 4, collatus cum canone 821 § 2, ita intelligendus sit ut sacra Communio distribui possit in Missa, quae sive iure sive apostolico indulto celebrantur media nocte Nativitatis Domini.

---

[24] Ita Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 36 s.

[25] N. 321; cf. Gregorius Mz de Antoñana in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 382-385.

[26] A. A. S. XXVIII (1936) p. 178.

Resp.: Affirmative, nisi loci Ordinarius iustis de causis in casibus particularibus id prohibuerit ad normam canonis 689 [27].

Veteres restrictiones die Paschatis vel etiam feria V in Coena Domini non distribuendi sanctissimam Eucharistiam in ecclesiis Regularium amplius non valent.

2. Omnes possunt sumere sacram communionem paschalem in ecclesiis aut oratoriis Religiosorum, sed e Codice suadendum est Fidelibus, ut huic praecepto satisfaciant in sua quisque paroecia [28], et qui in aliena paroecia satisfecerint, curent proprium parochum de adimpleto praecepto certiorem facere (cf. can. 859 § 3).

3. Secundum Codicem parocho est officium advigilandi etiam per examen, si opportunum prudenter iudicaverit, ne pueri ad sacram Synaxim accedant ante adeptum usum rationis vel sine sufficienti dispositione (cf. can. 854 § 5), dare tamen primam communionem pueris non est ius stricte paroeciale, proinde prima communio potest quoque sumi in ecclesia vel oratorio Religiosorum. Generatim melius est, si prima communio puerorum eaque communis fit in ecclesia paroeciali.

4. Sacerdoti celebranti non licet Eucharistiam intra Missam distribuere Fidelibus adeo distantibus ut ipse altare e conspectu amittat (can. 868).

5. Ius et officium sacram communionem publice ad infirmos etiam non paroecianos extra ecclesiam deferendi, pertinet ad parochum intra suum territorium (can. 848 § 1). Agitur hic de functione parocho reservata, uti Codex statuit: Functiones parocho reservatae sunt, nisi aliud iure caveatur... Sanctissimam Eucharistiam publice ad infirmos in propria paroecia deferre (cf. can. 462 n. 2). Ceteri sacerdotes id possunt in casu tantum necessitatis aut de licentia saltem praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii (can. 848 § 2).

Communionem privatim ad infirmos quilibet sacerdos deferre potest, de venia saltem praesumpta sacerdotis, cui custodia sanctissimi Sacramenti commissa est (can. 849 § 1). Quando privatim sacra communio infirmis ministratur, reverentiae ac decentiae tanto sacramento debitae sedulo consulatur, servatis a Sede Apostolica praescriptis normis (can. 849 § 2).

---

[27] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 133-140; 218-231 de sacra Communione in nocte Nativitatis Domini.

[28] Non dicitur in ecclesia paroeciali. Verba: in paroecia, habent ampliorem vim quam verba in ecclesia paroeciali, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 50 s.

Inter quas normas Benedictus XIV in decreto *Inter omnigenas,* febr. 1744, praescribit, ut sacerdos stolam semper habeat propriis coopertam vestibus: in sacculo seu bursa pyxidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat; et nunquam solus procedat, sed uno saltem Fideli, in defectu Clerici, associetur.

Sacram communionem per modum Viatici sive publice sive privatim ad infirmos deferre, pertinet ad parochum ad normam can. 848, salvo praescripto can. 397 n. 3 et can. 514 §§ 1-3 (can. 850); cf. etiam can. 462 n. 3.

443 6. In omni Religione clericali ius et officium Superioribus est per se vel per alium aegrotis professis, novitiis, aliisve in religiosa Domo diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmae valetudinis, Eucharisticum Viaticum et extremam unctionem ministrandi (can. 514 § 1). In alia Regione laicali hoc ius et officium spectat ad parochum loci vel ad cappellanum, quem Ordinarius parocho suffecerit ad normam can. 464 § 2 (can. 514 § 3)[29].

Si supra nominatae personae non in ipsa Domo religiosa aegrotant, sed in publico nosocomio, praelaudati Superiores extremam unctionem administrare possunt, imo etiam Viaticum, si Sanctissimum Sacramentum desumi potest ex oratorio nosocomii cum licentia Rectoris huius oratorii. Viaticum publice quoque a Superiore ex alia ecclesia portari posse videtur de venia saltem praesumpta sacerdotis, cui custodia Sanctissimi Sacramenti commissa est (cf. can. 850, 462 § 3)[30].

7. In Monialium Domo idem ius et officium habet ordinarius confessarius[31], vel qui eius vices gerit (can. 514 § 2).

Nisi aliud in statutis capitularibus caveatur, dignitatibus et canonicis secundum ordinem praecedentiae ius et officium est Episcopo decumbenti ministrare Sacramenta (cf. can. 397 n. 3).

---

[29] Cf. can. 464 § 2.

[30] Prümmer, o. c. p. 318 q. 243 autem dicit: Si autem viaticum publice portandum est per plateas, tunc extra casum necessitatis requiri videtur licentia saltem praesumpta parochi vel Ordinarii.

[31] Cf. supra n. 172.

8. Salvo praescripto can. 397 n. 3, 514 §§ 1-3 minister ordinarius extremae unctionis est parochus loci, in quo degit infirmus; in casu autem necessitatis, vel de licentia saltem rationabiliter praesumpta eiusdem parochi vel Ordinarii[32] loci, alius quilibet sacerdos hoc sacramentum ministrare potest (can. 938 § 2).

E const. *Apostolicae Sedis* a Pio IX excommunicatio inflicta erat in sacerdotes regulares, qui extra casum necessitatis sine licentia parochi loci sacramenta (Viaticum aut extremam unctionem), Clericis aut Laicis administrare ausi fuerint. Quae excommunicatio Romano Pontifici ordinario modo reservata, Codice sublata est (cf. can. 6 n. 5).

S. Congregatio de disciplina Sacramentorum, Instructio reservata, (8 dec. 1938) ad Excmos ac Revmos Archiepiscopos, Episcopos, locorum Ordinarios necnon Superiores maiores Ordinum ac Religionum clericalium de Communione quotidiana habituali et pene generali in Seminariis, Collegiis, Communitatibus etiam religiosis et de abusibus in eadem praecavendis. [At non est secreta, cf. LARRAONA, Adnotationes in: Com. pro Rel. XX (1939) p. 210-213; XXI (1940) p. 69-78, cf. Periodica 28 (1939) p. 317-324]. 443 bis

Postquam Pius s. r. Papa X fideles ad frequentem ac quotidianam Communionem excitavit, edito die 20 decembris 1905 a S. C. Concilii decreto, *Sacra Tridentina Synodus,* atque ad eandem pueros quoque vocavit per decretum *Quam singulari* S. H. C. diei 8 augusti 1910 — quae decreta Codex iuris canonici sua fecit (can. 863) — uti perspectum quisque habet, usus Communionis frequentis ac quotidianae diffusus est feliciter.

Qui usus, innumerabilium causa bonorum, nedum laudandus sed et ulterius diffundendus est, neque dumtaxat in fideles in genere, sed et in iuvenes puerosque iuxta praeceptum a praefatis decretis impositum et servatis normis ad rem ibi praestitutis.

« *Communio frequens et quotidiana... quam maxime promoveatur in clericorum Seminariis... item in aliis christianis omne genus ephebeis* » (Decretum *Sacra Tridentina Synodus,* n. 7). Et « *puerorum curam habentibus omni studio conandum est ut post primam Communionem iidem pueri ad sacram mensam saepius accedant et, si fieri possit, etiam quotidie, prout Christus et mater Ecclesia desiderant, atque id agant ea omni devotione quam talis fert aetas* » (Decretum *Quam singulari,* n. 6).

I. – Sed, ut laudanda Communio frequens ac quotidiana, ita urgenda est observantia conditionum, quae necessariae sunt, quaeque in *statu gratiae* atque *recta intentione* sunt positae. Item opportunae adhibeantur cautelae ad impediendum quominus indigne quis hunc Panem manducet. Ait enim Apostolus: « *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit Corporis et Sanguinis Domini* » (I Cor., XI, 27).

Etenim periculum Communionis haud rite sumendae, quod quasi ipsi inhaerere cernitur praxi sacrae Synaxis frequentis et quotidianae late diffusae, spectata hominum natura cui assueta vilescunt, augetur cum

---

[32] Circumspectis circumstantiis.

fideles praesertim iuniores, non singillatim sed generatim et universae ad S. Mensam accedunt, ut in Seminariis et communitatibus religiosis quotidie accidit, saepe vero in collegiis et ephebeis pro christiana iuvenum institutione et eruditione, atque interdum in conventibus, qui tempore paschali vel sollemni alia occasione, Ssmae Eucharistiae suscipiendae causa, habentur.

Fieri enim potest ut quis, gravis peccati conscius, ad sacram Mensam nihilominus accedat exemplo sodalium permotus atque vano timore ne admirationi aliorum, praesertim Superiorum, exponatur adeoque suspicioni gravis culpae commissae.

II. – Itaque ad abusum omnem, quatenus fieri potest, praecavendum, huic Sacrae Congregationi visum est necessarium investigare opportuna remedia eademque communicare animarum Pastoribus. Sunt autem quae infra recensentur.

1. Concionatores atque spiritus moderatores, hortantes publice vel privatim fideles, adolescentulos praesertim, ad frequentem et quotidianam Communionem, in hac hortatione ne acquiescant, sed simul aperte doceant: a) *eam non praecipi;* b) *eandem fieri non posse nisi necessariis concurrentibus conditionibus.*

a) Frequens et quotidiana Communio, valde quidem commendatur, sed nulla lege praecipitur. Relinquitur ideo uniuscuiusque devotioni ac pietati. Quod adeo verum est, ut ipsa obligatio Communionis paschalis temperetur per clausulam «*nisi forte de consilio proprii sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam,* (fidelis) *ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum*» (can. 859 § 1). Ex hoc autem sequitur nulli admirationi vel suspicioni esse locum si quis, ubi Communionis quotidianae vigeat usus, ab eadem interdum abstineat. Qua veritate clara in luce posita, radicitus amputabitur vanus timor qui Communionis indigne sumendae occasio esse potest.

b) Sacra Communio, quae est *vita bonis,* eadem *mors est malis.* Ideo requiritur prae primis *status gratiae.* Maximopere inspirandus est sacrilegii horror, atque recolenda lex iuxta quam «*nemo, quem conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritum existimet, sine praemissa sacramentali confessione ad sacram Communionem accedat...*» (can. 856).

Requiritur quoque recta seu pia *intentio,* quae «*in eo est ut qui ad sacram mensam accedit non usui aut vanitati aut humanis rationibus indulgeat, sed Dei placito satisfacere velit, ei arctius caritate coniungi ac divino illo pharmaco suis infirmitatibus ac defectibus occurrere*» (Decr. *Sacra Tridentina Synodus,* n. 2).

Praeterea, «*ut frequens et quotidiana Communio maiore prudentia fiat uberiorque merito augeatur, oportet ut confessarii consilium intercedat*» (Decr. cit., n. 5).

2. Una cum Communione frequenti promovenda est frequens confessio: non quod singulis Communionibus praemittenda sit confessio, nisi quis de lethali sibi conscius sit, sed ut fideles in communitatibus viventes, non tantum statis diebus ad confessionem accedant, sed iisdem facultas fiat libere accedendi, sine ulla moderatorum animadversione, ad confessarium sibi benevisum, et, quod peculiaris est momenti, potestas detur peragendi confessionem etiam paulo ante Communionis tempus.

a) Itaque animarum Pastores omni ope contendant, ut in singulas communitates, pro membrorum numero, unum alterumve confessarium praestituant, ad quem quisque libere accedere valeat. Prae oculis autem habeant normam, iuxta quam, ubi frequens ac quotidiana Communio est in honore, ibi confessionis sacramentalis danda est, quatenus fieri potest,

frequens ac quotidiana facultas. Optandum quoque est ut communitatibus omnibus frequentius dentur alii confessarii ex approbatis.

b) Quod ad Seminaria refert, in re prostant statuta can. 1358, 1361 et 1367 C. I. C., iuxta quae duo saltem confessarii ordinarii directorque spiritus adsint necesse est in quolibet Seminario, ac praeter ordinarios alii sunt designandi, ad quos libere alumni accedere possint: si hi confessarii extra Seminarium degant et alumnus eorum aliquem acciri postulet, illum rector arcessat, nullo modo petitionis rationem inquirens neque se aegre id ferre demonstrans: si in Seminario habitent, ipsos alumnus libere adire potest, salva Seminarii disciplina. Gravem S. Alphonsi sententiam perpendant moderatores, nempe Seminarii alumnos in magno versari discrimine sacrilegia patrandi si peccata sua semper confiteantur confessarii sibi notis. Episcopi autem curent ut alumni semel saltem in hebdomada ad sacramentum poenitentiae accedant (cf. S. Alphons. *Regolamento per i Seminari*, § 1, n. 3).

c) Quoad vero communitates religiosas virorum et mulierum quaslibet, praecepta desumuntur ex can. 518 et seq., eaque sunt religiose servanda, ipsorum inspectis littera et spiritu. « *In singulis religionis clericalis domibus deputentur plures pro sodalium numero confessarii legitime approbati, cum potestate, si agatur de religione exempta, absolvendi etiam a casibus in religione reservatis* » (can. 518 § 1). « *Caveant Superiores ne quem subditum aut ipsi per se aut per alium vi, metu, importunis suasionibus aliave ratione inducant ut peccata apud se confiteatur* » (ibi § 3). « *... Si religiosus, etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem, confessarium adeat ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, valida et licita est, et confessarius potest religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in religione reservatis* » (can. 519). « *Unicuique religiosarum communitati detur confessarius extraordinarius, qui quater saltem in anno ad domum religiosam accedat et cui omnes religiosae se sistere debent, saltem benedictionem recepturae* » (can. 521 § 1). « *Ordinarii locorum, in quibus religiosarum communitates exsistunt, aliquot sacerdotes pro singulis domibus designent, ad quos pro sacramento poenitentiae in casibus particularibus recurrere eae facile possint, quin necessarium sit ipsum Ordinarium toties quoties adire* » (ibi § 2). « *Si qua religiosa, ad animi sui quietem, et ad maiorem in via Dei progressum, aliquem specialem confessarium vel moderatorem spiritualem postulet, eum facile Ordinarius concedat ...* » (can. 520 § 2). « *Si qua pariter religiosa aliquem ex ... confessariis* (a locorum Ordinariis designatis pro singulis domibus religiosarum) *expetat, nulli Antistitae liceat nec per se nec per alios, neque directe neque indirecte, petitionis rationem inquirere, petitioni verbis aut factis refragari, aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre* » (can. 521 § 3). Immo, hisce non obstantibus « *si ... aliqua religiosa, ad suae conscientiae tranquillitatem, confessarium adeat ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico* [aut quolibet alio loco legitime mulierum confessionibus destinato (Pont. Comm. ad Codicis can. authent. interpr. resolutio diei 24 nov. 1920)] *peracta, valida et licita est revocato quolibet contrario privilegio; neque Antistita id prohibere potest aut de ea re inquirere, ne indirecte quidem; et religiosae nihil Antistitae referre tenentur* » (can. 522). Item: « *religiosae omnes, cum graviter aegrotent, licet mortis periculum absit, quemlibet sacerdotem religiosis, arcessere possunt eique, perdurante gravi infirmitate, quoties voluerint, confiteri, nec Antistita potest eas sive directe sive indirecte prohibere* » (can. 523).

Eadem facultate pollent et moniales clausurae lege adstrictae, quibus

egredi non licet nec ad propriam ecclesiam aut oratorium semipublicum accedere: hae confessarium pro mulierum confessionibus adprobatum, quem malint, arcessere possunt ad monasterii ordinariam confessionalem sedem suas confessiones recepturum (cfr. resolutio praefatae Pont. Commissionis diei 28 dec. 1927). et, si graviter aegrotent, etiam ad proprium cubiculum, necessariis adhibitis cautelis, neque Antistitae id licet sive directe sive indirecte prohibere.

Ecclesiastici igitur deputati religiosarum communitatum omni studio avertere conentur Antistitas ab inquirendo etiam indirecte cur alium confessarium ad se arcessant subditae religiosae aut eundem adeant; easdemque Antistitas commonefaciant id ipsas nullimode prohibere posse. Iidem deputati probe sciant facile accidere posse, ut religiosae subditae nimis vereantur ab Antistita requirere extraordinarium confessarium, ac proinde suae conscientiae libere consulere nequeant. Attente igitur pervigilent ne in negotio tanti momenti minuatur libertas pro religiosis a sacris canonibus sapienter statuta.

Ceterum huiusmodi conscientiae libertatis exercitium congruenter aptetur oportet cum regulari uniuscuiusque communitatis disciplinae observantia, cuius integritati consulendum est ab Ordinariis locorum, quorum pariter est officium caveendi ne exinde absus irrepant, aut, quatenus irrepserint, ut iidem caute et prudenter removeantur, salva semper conscientiae libertate (can. 520 § 2).

Etiam in laicalibus virorum religionibus deputandus est confessarius ordinarius et extraordinarius; et si religiosus aliquem specialem confessarium expostulet illum superior concedat, nullo modo petitionis rationem inquirens neque id aegre se ferre demonstrans.

d) In omnibus denique communitatibus adolescentulorum utriusque sexus sedulo pro viribus curandum est ut, quo tempore communitati distribuitur Communio, confessarius praesto sit, ad quem facilis sit accessus.

3. Praeter haec generalia remedia, singularum communitatum moderatores alia adhibeant ad eundem finem assequendum opportuna.

a) Superior apertissimis verbis dicat subditis, se laetari quidem in genere de frequenti eorundem accessu ad sacram Mensam, sed in singulis non accedentibus se nihil reprobatione dignum animadvertere, immo in iismet colligere signum libertatis ac timoratae delicataeque conscientiae. Idem vero dicta factis non neget, neque ullum prodat indicium quo videatur ipse adnotare eos qui frequenter ad Communionem accedant eosdemque extollere, reprobare vero ceteros.

In Seminariis vero aliisque id genus institutis, ubi statis temporibus iudicium profertur a Superioribus de unoquoque alumno quod ad *pietatem, studium* et *disciplinam attinet*, iidem Superiores, in promenda sententia de iuvenis in pietate profectu, de maiore vel minore assiduitate ipsius in Ssma Eucharistia sumenda rationem ne habeant.

b) Nunquam in communitatibus puerorum et puellarum indicatur *Communio generalis* singulari quadam sollemnitate peragenda, atque etiam extra communitates vel nuncupatio ipsa « Communio generalis » ne usurpetur quidem, vel huius appellationis sensus rite declaretur invitari scilicet omnes ad S. Mensam, neminem vero ad eandem cogi, immo singulis relinqui plenam facultatem et libertatem ab eadem abstinendi. Quod vero attinet ad communitates religiosas, animadvertatur praeterea ad ea quae referuntur in Decret. *Sacra Tridentina Synodus* ad n. 8: « *Si quae Instituta, sive votorum sollemnium sive simplicium, quorum in regulis aut constitutionibus, vel etiam in calendariis Communiones aliquibus diebus affixae et in iis iussae reperiantur, hae normae tamquam mere* directivae *non tamquam* praeceptivae *putandae sunt* ».

c) Cum ad sacram Mensam acceditur, ea omnia vitentur, quae difficiliorem redddunt conditionem adolescentuli, qui abstinere quidem vult a Communione, ita tamen ut ipsius abstinentia minus advertatur; devitanda igitur sunt expressa ad S. Synaxim invitatio, rigidus atque pene militaris ordo accessus, insignia a communicantibus ferenda etc.

d) Caveat communitatis Superior ne Ssma Eucharistia deferatur infirmis eam expresse non postulantibus.

e) Promotores et moderatores iuvenilium conventuum, qui indicuntur ex. gr. in publicis scholis Communionis sumendae gratia, attendant in iis conventibus exsistere pericula haud dissimilia ab iis quae in communitatibus habentur, atque omnes cautelas ad ea propulsanda adhibeant, non tantum proclamando libertatem accessus ad sacram Mensam et congruam confessariorum copiam praebenda, sed etiam nitendo, ut omnia removeantur quae non accedentes admirationi aliorum exponere valent, prout supra dictum est.

III. – Haec praecipua sunt remedia quae haec S. Congregatio suppeditanda censuit Excmis Episcopis, locorum Ordinariis ac Superioribus maioribus religiosis ad praecavendos abusus aut, si alicubi forte (quod Deus avertat) irrepserint, ad eosmet prorsus compescendos. Quibus remediis alia tum Ssmae Eucharistiae, quod in profectum atque spiritualem salutem superaddere quae accommodatoria reperiantur, spectatis cuiusque instituti locorum ac personarum adiunctis, Excmos Praesules valde in Domino adhortatur eadem S. Congregatio pro ipsorum prudentia atque zelo in salutem animarum. Attente enim advigilandum est atque cavendum, ne Sacramentum Ssmae Eucharistiae, quod in profectum atque spiritualem salutem hominum divinitus institutum est, ipsorum hominum malitia aut culpabili neglegentia in praecavendis aut removendis abusibus, subversis ipsius Sacramenti institutionis ratione atque finibus, in detrimentum ac supremam animarum perniciem convertatur.

In Plenariis Comitiis, die 22 iulii 1938, in Civitate Vaticana habitis Emi ac Revmi Patres Cardinales hanc Instructionem diligenter perpensam concordi suffragio approbarunt, eamque Ssmus Dnus Noster Pius divina Providentia Pp. XI, in Audientia diei 3 augusti eiusdem anni, audita relatione infrascripti Secretarii Sacrae Congregationis, ratam habere et confirmare dignatus est, mandans praeterea ut eadem omnibus locorum Ordinariis necnon Superioribus Maioribus Ordinum ac religionum clericalium reservate notificetur ab ipsis adamussim observanda.

Placeat eisdem Revmis locorum Ordinariis Superioribusque Maioribus religiosis de huius Instructionis receptione certiorem facere hanc S. Congregationem.

Datum Romae, ex aedibus S. Congregationis de disciplina Sacramentorum, die VIII mensis decembris, in festo Conceptionis Immaculatae B. M. Virginis, anno MCMXXXVIII.

D. Card. Jorio, *Praefectus.*

L. ✠ S. F. Bracci, *Secretarius.*

2. De sacramento poenitentiae [33] 444

1. Prioribus temporibus disputatum est, num Regulares immediate a Romano Pontifice iurisdictionem ad audiendas saecu-

[33] Cf. etiam n. 166 de confessariis et cappellanis et n. 339 c.

larium personarum confessiones reciperent. Nunc Codex dicit: Iurisdictionem delegatam ad recipiendas confessiones quorumlibet sive Saecularium sive Religiosorum confert sacerdotibus tum saecularibus tum religiosis etiam exemptis Ordinarius loci in quo confessiones excipiuntur (cf. can. 874 § 1).

In Religione clericali exempta ad recipiendas confessiones professorum, novitiorum aliorum de quibus in can. 514 § 1, iurisdictionem delegatam confert quoque proprius eorundem Superior, ad normam Constitutionum; cui fas est eam concedere etiam sacerdotibus e Clero saeculari aut alius Religionis (can. 875 § 1) [34].

Omnes utriusque Cleri sacerdotes ad audiendas confessiones approbati in aliquo loco, sive ordinaria sive delegata iurisdictione instructi, possunt etiam vagos ac peregrinos ex alia Dioecesi vel paroecia ad sese accedentes, itemque catholicos cuiusque ritus orientalis, valide et licite absolvere (can. 881 § 1).

Sacerdotes autem religiosi eadem ne utantur sine licentia saltem praesumpta sui Superioris, firmo tamen praescripto can. 519 (cf. can. 874 § 1) [35].

Locorum Ordinarii iurisdictionem ad audiendas confessiones habitualiter ne concedant Religiosis qui a proprio Superiore non praesentantur [36]; iis vero qui a proprio Superiore praesentantur, sine gravi causa eam ne denegent, firmo tamen praescripto can. 877 (can. 874 § 2) [37].

Dicitur in canone: Habitualiter; in singulis casibus, si agatur de audiendis confessionibus per breve tempus, ex. gr. occasione itineris, peregrinationis, Ordinarius loci licite iurisdictionem concedere potest et Religiosus licite iurisdictione uti potest, etsi ipse non praesentatus sit a proprio Superiore.

2. Tum locorum Ordinarii iurisdictionem, tum Superiores religiosi iurisdictionem aut licentiam audiendarum confessionum ne concedant, nisi iis qui idonei per examen reperti fuerint, nisi agatur de sacerdote cuius theologicam doctrinam aliunde compertam habeant (can. 877 § 1), ex. gr. doctoribus in sacra theologia, iure canonico, professoribus aut lectoribus aut iis, qui in alia Dioecesi in omne tempus seu usque ad revocationem approbati sunt.

[34] Cf. supra n. 166, 3.

[35] Beijersbergen S. I., De iurisdictione religiosorum in Neerlandia in: Nederland. Kathol. Stemmen t. 28 (1928) p. 299-304.

[36] Praesentatio personaliter aut per litteras fieri debet.

[37] Circa la pretesa di limitare il numero dei confessori religiosi in dati luoghi in: Il Monitore ecclesiastico XXXVII (1925) p. 82-85.

Ordinarius loci potest semper a sacerdotibus saecularibus vel religiosis examen exigere, antequam eis licentiam audiendi confessiones concedat, ut ipse de doctrina theologica certus sit; et debet hoc facere, si aliunde doctrina ipsi comperta non sit. Examina de disciplinis ecclesiasticis in can. 130 et 590 (cf. supra n. 300) praescripta per se non liberant ab examine ad confessiones, nisi Ordinarius hoc opportunum duxerit [38].

Si post concessam iurisdictionem aut licentiam prudenter dubitent num probatus a se antea sacerdos pergat adhuc idoneus esse, eum ad novum doctrinae periculum adigant, etsi agatur de parocho aut canonico poenitentiario (can. 877 § 2).

Iurisdictio delegata aut licentia audiendarum confessionum concedi potest certis quibusdam circumscripta finibus (can. 878 § 1).

Caveant tamen locorum Ordinarii ac religiosi Superiores ne iurisdictionem aut licentiam sine rationabili causa nimis coarctent (can. 878 § 2) [39].

3. De **revocatione iurisdictionis** Codex statuit: 445

a) Loci Ordinarius vel Superior religiosus iurisdictionem vel licentiam ad audiendas confessiones ne revocent aut suspendant, nisi gravem ob causam (can. 880 § 1).

b) At graves ob causas Ordinarius potest etiam parocho aut poenitentiario [40] confessarii munus interdicere, salvo recursu in devolutivo ad Sedem Apostolicam (can. 880 § 2).

c) Non tamen licet Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, si de Domo formata agatur, omnibus alicuius religiosae Domus confessariis una simul iurisdictionem adimere (can. 880 § 3).

Si agatur de Domo non formata, ex. gr. si tantummodo tres sacerdotes in ea sint, Ordinarius loci omnibus confessariis iurisdictionem adimere potest.

Si autem Episcopus etiam omnibus una simul iurisdictionem adimere vellet, illicite ageret, si ageretur de Domo religiosa formata; valide autem ageret, cum semper in sua potestate esset iurisdictionem delegatam adimere. Ideo Religiosi obedire tenentur, sed ius habent ad recursum faciendum in devolutivo.

d) Superiores religiosi, etsi Religionis clericalis exemptae, iurisdictionem ad audiendas confessiones saecularium, quam Religiosi solum ab Ordinario loci aut a Romano Pontifici recipi possunt (salvo can. 875 § 1 de novitiis et personis in can. 514 § 1 relatis) restringere aut revocare valide nequeunt. Si ergo Supe-

[38] Cf. supra n. 300.
[39] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 256-258.
[40] Etsi parochus aut poenitentiarius sit Religiosus.

rior in Religione clericali exempta in subditum infligeret suspensionem ab audiendis confessionibus saecularium, auditio talium confessionum esset per se tantummodo illicita.

446 4. **Confessarii Regulares possunt dispensare:**

a) In votis non reservatis et iuramentis.

Haec est sententia communissima. Vota reservata Summo Pontifici sunt: *α)* Omnia vota publica sive temporaria sive perpetua; *β)* vota privata Sedi Apostolicae reservata sunt tantummodo votum perfectae ac perpetuae castitatis et votum ingrediendi in Religionem votorum sollemnium, quae emissa fuerint absolute[41] et post completum decimum octavum aetatis annum (can. 1309); *γ)* vota facta principaliter in favorem alicuius personae sive physicae sive iuridicae et ab illa acceptata (ius quaesitum), ex. gr. votum faciendi eleemosynam alicui personae designatae.

Votum ingrediendi in Religionem Monialium, quarum vota pro aliquibus locis ex Apostolicae Sedis praescripto sunt simplicia (cf. can. 488 n. 7), non est reservatum[42].

Tali privilegio cum intra tum extra confessionem etiam ratione poenitentium saecularium gaudent.

Ratio facultatis in eo est, ut tale privilegium complures Romani Pontifices concesserint, ex. gr. Iulius II, Leo X etc. Nonnulli auctores confessariis regularibus omnem facultatem dispensandi in votis denegant, quia aliquando Romani Pontifices loquuntur tantum de facultate commutandi vota. Sed in stylo Curiae Romanae saepe verba dispensandi et commutandi promiscue sumuntur et in praxi confessarius dispensans in votis fere semper iniungit aliud opus pium loco voti. Practice confessarius regularis facultate dispensandi in votis non reservatis uti potest[43].

Confessarii regulares dispensare valent in omnibus iuramentis, cum non exsistant iuramenta reservata, exceptis iis, quorum dispensatio vergit in praeiudicium aliorum, qui obligationem iuramenti remittere recusant[44].

b) Pro foro interno de nonnullis irregularitatibus in iis, in quibus Episcopi suos subditos dispensare possunt.

Episcopi autem possunt dispensare *α)* ab omnibus irregularitatibus dubiis; *β)* ab omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, ea excepta de qua in can. 985 n. 4 aliave deducta ad forum iudiciale (can. 990 § 1). In can. autem 985 n. 4 dicitur: Irregulares ex delicto sunt: Qui voluntarium homicidium perpetrarunt aut fetus humani abortum procuraverunt, effectu secuto, omnesque cooperantes.

Eadem facultas (nempe can. 990 § 1) competit cuilibet confessario in casibus occultis urgentioribus in quibus Ordinarius adiri nequeat et periculum immineat gravis damni vel infamiae, sed ad hoc dumtaxat ut poenitens ordines iam susceptos exercere licite valeat (can. 990 § 2).

Confessarii regulares ergo habent ex privilegio maiorem facultatem. Possunt enim dispensare ab irregularitatibus non solum ad exercitium

---

[41] Ergo non conditionate.

[42] S. Poenitentiaria, 2 ian. 1836.

[43] Cf. Oesterle in: Theologie und Glaube (1911) p. 389 ss.

[44] Prümmer, Manuale theol. mor. II, p. 420 ss. et 454.

ordinum iam susceptorum, sed etiam ad ipsos ordines suscipiendos [45]. Et primo quidem Iesuitae a Leone XII in const. *Plura inter*, 11 iulii 1828, receperunt hoc privilegium, insuper Congregatio Clericorum Excalceatorum Crucis ac Passionis D. N. I. Chr. a Pio VI, 27 maii 1789, et alii ordines obtinuerunt per communicationem privilegiorum. Si casus facile ad forum externum postea venire potest, confessarius regularis abstineat a dispensatione irregularitatis, quod ad ordines suscipiendos attinet.

c) Possunt in foro conscientiae absolvere a casibus iure communi seu a Romano Pontifice reservatis Ordinariis.

Quae sententia valde communis et in praxi tuta est [46]. Confessarius autem regularis non potest poenitentes extra articulum mortis ab his casibus absolvere, si reconciliatio in foro externo est necessaria, ex. gr. qui publice iniit matrimonium coram ministro acatholico, nequit absolvi in tribunali poenitentiae, nisi prius scandalum datum sublatum sit et cautiones praestitae sint.

Ceterum valet pro absolutione in casibus urgentioribus can. 2254 § 1.

Confessarii regulares non possunt autem absolvere a casibus, quos Ordinarius proprio iure sibi reservat. Alexander VII, 24 sept. 1665, damnavit propositionem: Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate [47].

Ordinarii locorum non possunt casus eisdem iam a iure communi reservatos sub alio respectu iterum sibi reservare, puta sub ratione peccati. Proinde Regulares vi eorum privilegii semper possunt a praedictis reservatis absolvere [48].

Sacerdotes religiosi, qui a Sancta Sede obtinuerunt facultates benedicendi diversas res, ex. gr. rosaria, numismata, scapularia, sub clausula: cum licentia Ordinarii, possunt uti talibus facultatibus tum intra, tum extra Domum religiosam cum consensu proprii Superioris maioris in Religione clericali exempta, in aliis Religionibus cum consensu Ordinarii loci. Sacra Congregatio Indulgentiarum, 14 iunii 1901, monuit: Hic consensus optandum est ut sit expressus: sufficit tamen etiam tacitus vel implicitus, et in aliquo casu, quando practice aliter fieri nequit, sufficit etiam consensus prudenter praesumptus.

5. In pagellis facultatum benedicendi quaedam obiecta sive a Sancta Sede sive ab Instituto aliquo religioso obtentarum apponitur clausula: De approbatione Ordinarii loci praerequisita. 447

De vi huius clausulae Larraona [49] ita egregie disserit:

a) Consensus Ordinarii loci, ad usum facultatum necessarius non est nisi expresse haec conditio in concessione apponatur et tunc non ad valorem, sed ad liceitatem tantum exigitur [50].

---

[45] S. Alphonsus, Theol. mor. l. 7 n. 355.

[46] Prümmer, o. c. p. 324 q. 245.

[47] Denzinger, n. 1121.

[48] Cf. Vitali in: Com. pro Relig. 1933 p. 287, 363, 436. De reservationibus Pontificiis a iure reservatis Ordinario deque Regularium privilegio ab eisdem absolvendi. Typographia Polyglotta «Cor Mariae» Banchi Vecchi 12, Roma pp. 34; cf. 640 n. 446 c.

[49] In Com. pro Rel. II (1921) p. 218 s.

[50] Cf. S. C. Indulg., 14 iun. 1901 n. III (Il Monitore eccl. XIII (1901) p. 159, 200.

Pro erectione Viae Crucis semper autem licentia Ordinarii loci requiritur et quidem ad validitatem [51].

b) Quando ad facultatem licite exercendam requiritur consensus Ordinarii loci, hic consensus: *α*) intelligitur illius loci Ordinarii, in quo quis facultate uti vult; *β*) obligat etiam Religiosos exemptos [52], nisi hi facultate utantur intra propriam Domum, nam in hoc casu sufficit licentia Praelati religiosi [53].

c) Consensus Ordinarii loci, quando necessarius est, *α*) optandum est ut sit expressus [54], nec quid refert modus, quo concedatur et utrum sit generalis vel singulis datus; sufficit consensus tacitus vel implicitus, immo *β*) in aliquo casu, quando practice aliter fieri nequeat, sufficit etiam consensus prudenter praesumptus [55].

d) In nuda permissione fundandi Domum non continetur tacitus consensus Ordinarii, ut usus facultatis liceat [56]. Practice tamen: vix non semper, in documento quo fundationis licentia conceditur, consensus tacitus, immo expressus generalis aderit [57].

448 6. Sacerdotes omnes maritimum iter arripientes, dummodo vel a proprio Ordinario, vel ab Ordinario portus in quo navim conscendunt, vel etiam ab Ordinario cuiusvis portus interiecti per quem in itinere transeunt, facultatem rite acceperint confessiones audiendi, possunt, toto itinere, quorumlibet Fidelium secum navigantium confessiones in navi excipere, quamvis navis in itinere transeat vel etiam aliquandiu consistat variis in locis diversorum Ordinariorum iurisdictioni subiectis (can. 883 § 1).

Quoties vero navis in itinere consistat, possunt confessio-

---

[51] Decreta authent. S. R. C. vol. I c. 296 ad 2.

[52] Cf. S. C. Indulg., 22 iul. 1866 (Analecta eccl. 1895 p. 29).

[53] Cf. S. C. Indulg., 2 ian. 1886 (Analecta eccl. l. c.) et 14 iun. 1901 num. III.

[54] Cf. S. Cong. Indulg., 1901, ad III.

[55] Ibid. cf. Beringer-Steinen, o. c.

[56] Deducitur ex decretis, 22 iul. 1886 et 2 ian. 1888. Can. 497 § 2 ex caute additis verbis: Servatis de iure servandis, hanc conditionem non supponit. Vitali, Absolutio a censuris papalibus Ordinariis reservatis, in: American Ecclesiastical Review Nov. 1922; De absolutione a censuris papalibus Ordinariis reservatis deque Regularium privilegio ab iisdem absolvendi, in Hom. and Past Review, Sept. 1923, De mixtis reservationibus, American Ecclesiastical Review Nov. 1924; De suspensione facultatum Regularibus, ibid. Febr. 1925; De crimine occulto abortus, atque facultate ab eodem, tempore quoque Iubilaei Maximo, absolvendi, ibid. Sept. 1925. Adhuc de mixtis reservationibus, ibid. July 1931; an Ordinarii valeant suspendere privilegium Regularium absolvendi a casibus papalibus Ordinariis reservatis per accidens et via exceptionis, ibid. March 1932. Circa casus a iure reservato necnon circa privilegium papalibus Ordinariis reservatis in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 164-175; cf. quoque Ius Pontificium 1933 fasc. IV p. 302. Com. pro Rel. X (1934) p. 117-119.

[57] Cf. etiam S. Cong. de Prop. Fide: Elenchus recognitus favorum spiritualium membris Piae Unionis Cleri pro Missionibus concessorum. Bulletin de l'Union Missionnaire du Clergé, Bruxelles XVII (1937) p. 85.

nes excipere tum Fidelium qui quavis de causa ad navim accedant, tum eorum qui ipsis ad terram obiter appellentibus confiteri petant eosque valide ac licite absolvere etiam a casibus Ordinario loci reservatis (can. 883 § 2) [58].

Cum relatus can. tantummodo de Ordinario loquatur, quaestio fuit an sufficeret in Religione clericali exempta, ut Religiosi a Superiore maiore facultatem rite acceperint confessiones audiendi; fuit saltem sententia probabilis, quare in praxi e can. 209 erat tuta. Sententiam defendebant Ramos [59], Voltas [60], e contrario Arregui [61], Monitore ecclesiastico [62], Vermeersch [63] negabant, quia in can. 874 de Ordinario loci dicitur: can. 883 extendit facultatem canonis 874, non autem can. 875.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 30 iulii 1934, quaestionem solvit [64]. An nomine Ordinarii, de quo in can. 883 § 1 veniant etiam Superiores maiores Religionis clericalis exemptae?

Resp. Negative.

7. De sigillo observando cf. Instructionem S. Officii, 9 iunii 1915, ad locorum Ordinarios Familiarumque religiosarum Moderatores de inviolabili sanctitate sigilli sacramentalis.

Finis instructionis est, ut omne periculum ab usu sacramenti removeatur; eam violare minime videtur, qui remotis tum unaqualibet sigilli violatione, tum quovis scandali periculo, scientia in confessionibus acquisita utitur ad docendum vel consulendum, ex. gr. in schola theologiae moralis, in conferentiis casuum [65].

3. De ordinatione Religiosorum 449

1. Licite ordinationem recipit, qui ad normam sacrorum canonum debitis qualitatibus, iudicio proprii Ordinarii [66] praeditus sit, neque ulla detineatur irregularitate aliove impedimento (cf. can. 968 § 1).

Periodica tom. XXVII (1938) p. 138-140, Hecht, Commentarium in favores spirituales Piae Unionis Cleri pro Missionibus in: Periodica tom. XXVII (1938) p. 140-154, 247-258.

[58] Cf. etiam A. A. S. XVI (1924) p. 114.

[59] Ilustración del Clero 1920 p. 151 s.

[60] In Com. pro Rel. II (1921) p. 373-375.

[61] Summarium theol. moral. ed. [4] p. 282.

[62] 1921 p. 285.

[63] Theol. mor. III [2] p. 383 n. 458; adiungit autem: Sententia, quae sufficere putat approbationem etiam Ordinarii regularis, probabilis est et practice tuta.

[64] A. A. S. XXVI (1934) p. 494.

[65] Vermeersch, Periodica IX (1921) p. 113-115; cf. etiam can. 2369.

[66] In Religione clericali exempta iudicio Superioris maioris.

Proprius Episcopus vel Superior religiosus maior potest suis Clericis ex quavis canonica causa, occulta quoque, etiam extraiudicialiter, ascensum ad ordines interdicere, salvo iure recursus ad Sanctam Sedem, vel etiam ad Moderatorem generalem, si agatur de Religiosis quibus ascensum interdixerit Superior provincialis (can. 970).

450 2. Prima tonsura et ordines illis tantum conferendi sunt, qui propositum habeant ascendendi ad presbyteratum et quos merito coniicere liceat aliquando dignos futuros esse presbyteros (can. 973 § 1).

Ordinatus tamen qui superiores ordines recipere recuset, nec potest ab Episcopo ad eos recipiendos cogi, nec prohiberi a receptorum ordinum exercitio, nisi impedimento canonico detineatur aliave gravis, iudicio Episcopi, obsit causa (can. 973 § 2).

Episcopus sacros ordines nemini conferat quin ex positivis argumentis moraliter certus sit de eius canonica idoneitate: secus non solum gravissime peccat, sed etiam periculo sese committit, alienis communicandi peccatis (can. 973 § 3).

Nunc habetur Instructio S. Congregationis de Sacramentis, diei 27 dec. 1930, ad locorum Ordinarios de scrutinio alumnorum peragendo antequam ad ordines promoveantur [67].

Ad ordines, durante novitiatu, novitii ne promoveantur (can. 567 § 2), neque ad tonsuram (cf. can. 950).

In Religionibus exemptis a votis sollemnibus aut simplicibus perpetuis Superiores proprii professis a votis simplicibus temporariis tempore usque ad professionem sollemnem aut simplicem perpetuam dumtaxat ad primam tonsuram et ordines minores litteras dimissorias concedere possunt (cf. can. 964 n. 3). Pro ordinibus maioribus professio sollemnis aut simplex perpetua exspectanda est.

Nemo sive Saecularis sive Religiosus ad primam tonsuram promoveatur ante inceptum cursum theologicum (can. 976 § 1) [68].

451 3. Pro Regularibus titulus canonicus [69] est sollemnis religiosa professio seu titulus, ut dicitur, paupertatis (can. 982 § 1). Pro Religiosis votorum simplicium perpetuorum est titulus mensae communis, Congregationis aliusve similis, ad normam Constitutionum (can. 982 § 2).

---

[67] A. A. S. XXIII (1931) p. 120-129.

[68] De tempore et aetate quod ad ordinationem attinet cf. can. 976 § 2, Partem X de ratione studiorum.

[69] Pro omnibus maioribus requiritur, cf. can. 974 § 1 n. 7.

Titulus mensae communis est dumtaxat subspecies tituli paupertatis in sensu latiore.

Ceteri religiosi [a votis temporariis], etiam ad ordinationis titulum quod attinet, iure saecularium reguntur (cf. can. 982 § 3).

4. Religiosi exempti a nullo Episcopo ordinari licite 452
possunt sine litteris dimissoriis proprii Superioris maioris (can. 964 n. 2).

Superiores[70] professis votorum simplicium, de quibus in can. 574 [professis a votis temporariis], litteras dimissorias concedere possunt dumtaxat ad primam tonsuram et ordines minores (can. 964 n. 3). Ad concedendas litteras dimissorias pro ordinibus maioribus semper professio sollemnis aut simplex perpetua professio requiritur, revocato quolibet indulto Superioribus concesso dandi professis a votis temporariis litteras dimissorias ad ordines maiores (cf. can. 964 n. 4).

Ordinatio ceterorum omnium alumnorum cuiusvis Re- 453
ligionis regitur iure saecularium[71], revocato quolibet indulto Superioribus concesso dandi professis a votis temporariis litteras dimissorias ad ordines maiores[72] (can. 964 n. 4; cf. can. 958, 965).

Superiores Religionum non exemptarum, sive iuris dioecesani sive pontificii, nequeunt dare litteras dimissorias subditis ordinandis neque extra Dioecesim neque in propria Dioecesi[73].

Episcopus ad quem Superior religiosus litteras dimissorias mittere debet, est Episcopus Dioecesis, in qua sita est Domus religiosa, ad cuius Familiam pertinet ordinandus (can. 965).

5. Etiam Superior religiosus suis litteris dimissoriis non so- 454
lum testari debet promovendum professionem religiosam emisisse et esse de Familia Domus religiosae sibi subditae, sed etiam de studiis peractis, deque aliis iure requisitis (can. 995 § 1). Ideo Superior religiosus competens expresse testari debet:

a) Alumnum professionem sive temporariam, sive simpli-

---

[70] Maiores aut ii, qui privilegium habent.

[71] Cf. can. 585.

[72] Cf. Decretum *Auctis admodum* Leonis XIII, 4 nov. 1892, n. I et II.

[73] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 454. XVII (1936) pag. 253 s.

cem perpetuam sive sollemnem emisisse, prout agatur de ordinibus minoribus aut maioribus[74].

b) Ordinandum ad Familiam Domus religiosae pertinere, quae intra Dioecesim Episcopi sita est.

c) Alumnum studia peregisse.

d) Religiosum alia de iure requisita habere. Requiritur igitur α) testimonium de aetate canonica (cf. can. 975); β) testimonium ultimae ordinationis; γ) testimonium Superioris maioris de bonis eiusdem candidati moribus et testimonium de libertate ab omnibus censuris, irregularitatibus et aliis impedimentis canonicis δ) testimonium proprii Superioris maioris de peractis spiritualibus exercitiis (cf. can. 1001 § 4).

Episcopus acceptis iis litteris dimissoriis, aliis testimonialibus litteris non indiget[75] (can. 995 § 2).

Nec Religiosi exempti nec alumni Religionum non exemptarum, quae indultum obtinuerunt dimittendi proprios Sodales ad ordines suscipiendos, praeter litteras dimissorias a Superiore legitimo datas aliis litteris testimonialibus indigent neque ad maiores neque ad minores ordines. Et Episcopus ordinans litteris dimissoriis Superiorum contentus sit oportet[76].

Si indultum dandi litteras dimissorias alicui Superiori a Sede Apostolica concessum sit, videndae sunt clausulae rescripti, num subdelegatio fieri possit. Facultates alicui sive intuitu personae sive ratione dignitatis concessae non sunt delegabiles. Si modo generali facultas data sit, subdelegationi nihil obstat[77].

6. Tunc tantum Superior religiosus ad aliam Episcopum[78] litteras dimissorias mittere potest, cum Episcopus dioecesanus licentiam dederit, aut sit diversi ritus, aut sit absens, aut non sit ordinationem habiturus proximo legitimo tempore ad normam can. 1006 § 2, vel denique cum Dioecesis vacet nec eam regat qui charactere episcopali polleat (can. 966 § 2). Caveant Superiores religiosi ne in fraudem Episcopi dioecesani subditum ordinandum ad aliam religiosam Domum mittant, aut concessionem litterarum dimissoriarum de industria in id tempus differant, quo Episcopus vel abfuturus, vel nullas habiturus sit ordinationes (can. 967)[79].

---

[74] Cf. can. 964 n. 3.
[75] Ex. gr. parochi, alterius Episcopi.
[76] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 376-379.
[77] Cf. Goyeneche, l. c. p. 379.
[78] Ac illum in can. 965 nominatum.
[79] De facultatibus Abbatum cf. can. 964 n. 1; 957 § 2.

7. Abbas regularis de regimine, etsi sine territorio nullius, potest conferre primam tonsuram et ordines minores, dummodo promovendus sit ipsi subditus vi professionis saltem simplicis, ipse vero sit presbyter et benedictionem abbatialem legitime acceperit. Extra hos fines, ordinatio, ab eodem collata, revocato quolibet contrario privilegio, est irrita, nisi ordinans charactere episcopali polleat (can. 964 n. 1) [80].

8. Quilibet promovendus sive Saecularis sive Religiosus 455
debet praevium ac diligens examen[81] subire circa ipsum ordinem suscipiendum (can. 996 § 1).

Hoc examen sive pro Clericis saecularibus sive pro Religiosis recipit loci Ordinarius qui iure proprio ordinat, aut dat dimissorias litteras; qui tamen potest quoque, ex iusta causa illud Episcopo ordinaturo [82] committere, qui id oneris suscipere velit (can. 997 § 1).

Episcopus alienum subditum sive Saecularem sive Religiosum ordinans cum legitimis litteris dimissoriis, quibus asseritur candidatum examinatum fuisse ad normam § 1, et idoneum repertum, potest huic attestationi acquiescere, sed non tenetur, et si pro sua conscientia censeat candidatum non esse idoneum eum ne promoveat (can. 997 § 2).

Promovendi vero ad sacros ordines in aliis quoque de sacra theologia tractationibus periculum faciant (can. 996 § 2).

Episcoporum est statuere qua methodo, coram quibus examinatoribus et quibus in tractationibus sacrae theologiae promovendi periculum facere debeant (can. 996 § 3). Nihil obstat, quominus Episcopus Superiores religiosos ipsos aut lectores Religionis constituat examinatores. Privilegia, quibus Religiosi quorundam Ordinum ab examine episcopali eximuntur, remanent [83].

Nomen theologiae vel sacrae theologiae non semper eadem amplitudine adhibetur [84].

Theologia sine additamento adhibita, significat nisi aliud ex contextu appareat, illam disciplinam specificam, quae de Deo rebusque divinis agit ex principiis revelatis, et comprehendit theologiam fundamentalem, theologiam dogmaticam et theologiam moralem. Opponitur aliis disciplinis vel affinibus.

---

[80] Cf. supra n. 165.

[81] Etiam scrutinium appellatum.

[82] Ad quem dimissio fit.

[83] Religiosi Societatis Iesu ab isto examine liberi sunt; cf. const. *Pium et utile*, 21 sept. 1582, a Gregorio XIII et a Leone XIII, 13 iul. 1886, confirmatum.

[84] Cf. can. 589 § 1, 590, 591, 1356 § 2.

uti Iuri canonico, historiae ecclesiasticae, liturgiae, Sacrae Scripturae etc. (cf. supra n. 300 b).

Pont. Com. ad Cod. interpr., 24 nov. 1920, respondit ad quaesitum: Utrum periculum de quo in can. 996 §§ 2-3 dummodo coram ipsomet Ordinario et examinationibus synodalibus fiat, sufficere possit saltem ad provisionem pro prima paroecia?

Resp.: Negative, nisi examen versetur etiam circa ea omnia de quibus interrogandus sit Clericus de paroecia providendus.

Ordinarius loci, uti videtur, potest in examine ordinandorum in sacris alia capita disciplinarum theologicarum proponere, quin teneatur se continere intra limites sacrae theologiae stricto et proprio sensu sumptae [85]. Praescripta can. 996 non videntur discrepare a disciplina anteriore [86].

456 9. Qui ad primam tonsuram et ordines minores promovendi sunt, spiritualibus exercitiis per tres saltem integros dies vacent; sed si qui, intra semestre, ad plures ordines maiores promovendi sint, Ordinarius potest exercitiorum tempus pro ordinatione ad diaconatum reducere, non tamen infra tres integros dies (can. 1001 § 1). Si, expletis exercitiis, sacra ordinatio qualibet de causa ultra semestre differatur, exercitia iterentur; secus iudicet Ordinarius utrum iteranda sint, necne (can. 1001 § 2).

Haec spiritualia exercitia Religiosi peragant in propria Domo vel in alia de prudenti Superioris arbitrio (cf. can. 1001 § 3).

De peractis spiritualibus exercitiis Episcopus certior fiat, si de Religiosis agatur, attestatione proprii Superioris maioris (cf. can. 1001 § 4).

457 10. Omnes tum Saeculares tum Religiosi ad ordines promovendi per se ipsi vel per alios Episcopo aliive qui Episcopi hac in re vices gerat, suum propositum ante ordinationem opportuno tempore aperiant (can. 992).

Promovendi Saeculares aut Religiosi, qui, quod pertinet ad ordinationem, saecularium iure reguntur, afferant:

a) Testimonium ultimae ordinationis, aut, si de prima tonsura agatur, recepti baptismatis et confirmationis (can. 993 n. 1; cf. can. 779, 800).

b) Testimonium de peractis studiis, pro singulis ordinibus, ad normam can. 976, requisitis (can. 993 n. 2).

c) Testimonium Rectoris Seminarii [87], aut sacerdotis cui

---

[85] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 84-87.

[86] In dubio valet can. 2-4. Cf. A. A. S. XII (1920) p. 574.

[87] Respective Superioris religiosi Domus religiosae, cf. can. 1303 § 2, 1370.

candidatus extra Seminarium commendatus fuerit, de bonis eiusdem candidati moribus (can. 993 n. 3; cf. can. 972 § 2) et parochi (cf. can. 1000 § 1). Hoc ultimum pro Religiosis non requiritur, cum nomina Religiosorum a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus ante ordines sacros non denuntientur (cf. can. 998 § 1), aliter e contrario, si agatur de Religiosis a votis temporariis. Denuntiatio pro illis fieri debet.

d) Testimoniales litteras Ordinarii loci in quo promovendus tantum temporis moratus est ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit (can. 993 n. 4).

e) Testimoniales Superiores maioris religiosi, si cui Religioni promovendus adscriptus sit (can. 993 n. 5).

Tempus quo promovendus potuit canonicum impedimentum contrahere est, regulariter, pro militibus trimestre, pro aliis semestre post pubertatem; sed Episcopus ordinans pro sua prudentia exigere potest litteras testimoniales etiam ob brevius commorationis tempus, et ob tempus quoque quod pubertatem antecessit (can. 994 § 1).

Si loci Ordinarius neque per se neque per alios promovendum satis noverit, ut testari possit eum, tempore quo in suo territorio moratus est, nullum canonicum impedimentum contraxisse, aut si promovendus per tot Dioeceses vagatus sit, ut impossibile vel nimis difficile evadat omnes litteras testimoniales exquirere, provideat Ordinarius saltem per iuramentum suppletorium a promovendo praestandum (can. 994 § 2). Si post obtentas litteras testimoniales et ante peractam ordinationem, promovendus praedicto temporis spatio in eodem territorio rursus moratus sit[88], novae litterae testimoniales Ordinarii loci necessariae sunt (can. 994 § 3).

In decreto Congregationis Consistorialis, 2 ian. 1917, Ordinarius Castrensis ad litteras testimoniales dandas competens declaratus est (A. A. S. IX [1917] p. 15 s.).

f) Testimonium de peractis spiritualibus exercitiis, attestatione proprii Superioris maioris (cf. can. 1001 § 4).

Litterae dimissoriales tunc demum dari possunt, si omnia documenta adsint, quae in can. 993-1000 praescripta sunt.

11. **Privilegia** de ordinatione. Nonnullae Religiones habent speciale privilegium, vi cuius subditi extra tempora aut non servatis interstitiis ordinari possunt. Privilegia ista revocata non sunt. Sed vi Codicis nunc gravi tamen causa interveniente Episcopus potest ordinationes peragere etiam qualibet die dominica aut festo de praecepto (cf. can. 1006 § 3).

---

[88] Tres vel sex menses.

Ita Regulares habent privilegia ordinationis extra tempora diebus festivis[89], immo secundum aliquos[90] omnibus anni diebus apud Societatem Iesu, Dominicanos, Redemptoristas.

Privilegium aliquorum Superiorum regularium dispensandi pro subditis ordinandis ab interstitiis per Codicem non revocatum est (cf. can. 4). Secundum communiorem sententiam competit et Praelato regulari et Episcopo secundum eam formulam, quam S. Congregatio Episcoporum et Regularium edidit: Rogamus te, Reverendissime Domine, ut dispensare digneris super interstitiis sicut et nos dispensamus.

De causa dispensationis iudicat Praelatus regularis. Episcopus testimonio Superioris regularis fidem adhibere et deferre tenetur[91].

458 12. Loci Ordinarius, si agatur de ordinatis e Clero saeculari aut Superior maior, si de Religiosis ordinatis cum suis litteris dimissoriis, notitiam celebratae ordinationis uniuscuiusque subdiaconi transmittat ad parochum baptismi, qui id adnotet in suo baptizatorum libro ad normam can. 470 § 2 (can. 1011). Subdiaconatus est impedimentum matrimonium dirimens (cf. can. 1072).

Superiores maiores ad id tenentur, etsi iam parochum certiorem fecerint de emissa sollemni professione ad sacros ordines nunc promoti (cf. can. 576 § 2), quia agitur de diversis legibus et legaliter de diversis impedimentis[92].

459 13. Qui sine litteris vel cum falsis dimissoriis litteris, vel ante canonicam aetatem, vel per saltum ad ordines malitiose accesserit, est ipso facto a recepto ordine suspensus: qui autem sine litteris testimonialibus vel detentus aliqua censura, irregularitate aliove impedimento, gravibus poenis secundum rerum adiuncta puniatur (can. 2374).

Superiores religiosi qui, contra praescriptum can. 965-967, subditos suos ad Episcopum alienum[93] ordinandos remittere praesumpserint[94], ipso facto suspensi sunt per mensem a Missae celebratione (can. 2410).

In suspensionem per annum ab ordinum collatione Sedis Apostolicae reservatam ipso facto incurrunt: Qui, salvo legiti-

---

[89] Gasparri, Tractatus canonicus de sacra ordinatione p. 44 s. n. 74 ss.

[90] Prümmer, o. c. q. 246.

[91] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 32.

[92] Cf. Partem VIII; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 227 s. Quidam putaverunt can. 1011 a primo schemate Codicis (1912-1913) expungendum esse.

[93] Cf. can. 965; 966.

[94] Cf. can. 2229 § 2.

mo privilegio, Religiosum, ad Familiam pertinentem quae sit extra territorium ipsius ordinantis, promoverint, etiam cum litteris dimissorialibus proprii Superioris, nisi legitime probatum fuerit aliquem e casibus occurrere, de quibus in can. 966 (can. 2373 n. 4)[95].

Qui potest litteras dimissorias ad ordines recipiendos dare, potest quoque eosdem ordines conferre per se ipse, si necessariam ordinis potestatem habeat (can. 959).

14. Quandoque Instituta clericalia ex natura sua vel ex in- 460
dulto facultate dandi litteras dimissorias fruuntur.

Ad exercenda autem pontificalia licentia Episcopi residentialis requiritur (cf. can. 337 §§ 1-3, 1008). Per se can. 959 se refert ad Superiores, qui dimissorias dant saecularibus, quia collocatur inter eos, qui loquuntur de ordinatione saecularium (cf. can. 958-963). De ordinatione Religiosorum deque Superioribus, qui eis dimissorias dant, agunt can. 964-967. Quod ergo can. 959 non concedit iis, de quibus per se loquitur neque aliis concedit, quos praedictus canon potius per accidens tangit[96].

Vermeersch[97] merito tenet sententiam Superiorem, qui simul habet dignitatem Episcopi, non indigere licentia Ordinarii loci ad conferendos ordines suis alumnis, cum can. 959 ipsi definite, nulla addita conditione, potestatem tribuat conferendi sacros ordines.

Aliud secundum cl. auctorem dicendum esset de Episcopo, ad quem Regulares subditos suos ad ordinationem mitterent. Etiamsi ipsi possint ad quemlibet Episcopum suos alumnos dimittere, facultas ordinandi sine litteris dimissorialibus Episcopi loci non secum fert dispensationem a consensu Ordinarii loci, ut alter Episcopus in eius Dioecesi pontificalia exerceat.

15. De dispensatione ab irregularitate pro foro 461
externo haec valent secundum Vermeersch-Creusen[98] praeter alia iam relata[99]:

Ordinarii Regulares ex privilegio proprio vel communicato, suos omnes ab omni irregularitate dispensare possunt. Haec potestas, quae interdum Superiori generali reservatur, non valet nisi pro solo foro interno, si irregularitas ex homicidio vo-

---

[95] Cf. etiam can. 964 n. 1.
[96] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 164.
[97] Periodica XII (1924) p. (163 s.).
[98] Epitome II[3] p. 158 s. n. 261.
[99] N. 110.

luntario orta sit. Immo singulis annis, fer. II post Dominicam primam Quadragesimae, possunt Superiores locales (Regularium), per se ipsos vel per confessarios quibus id commiserunt, dispensare cum suis subdtis, etiam novitiis, intra claustra sub obedientia viventibus, in omni irregularitate, quavis occasione vel causa contracta [100].

461 bis 16. **S. Congregatio de Religiosis**, die 1 dec. 1931 [101], sequentem **Instructionem** dedit.

Ad Supremos Religionum et Societatum Clericalium Moderatores: De formatione clericali et religiosa alumnorum ad sacerdotium vocatorum, deque scrutinio ante Ordinum susceptionem peragenda.

1. **Quantum Religiones** omnes ac Societates clericales ad salutem conferant populorum, sive hi iam Christi fide sint regenerati, sive adhuc in idololatriae tenebris et in mortis umbra sedeant, vix poterit verbis edici. Eorum quippe alumni ii sunt qui, evangelica secuti consilia, atque mundo despecto, totos se divino servitio mancipantes, professionis suae virtute, aliud non quaerunt quam Dei regnum in terris promovere, prout non ita pridem Ssmus Dominus Noster Pius XI testabatur [102]: « Ex hac igitur tanta religiosorum Ordinum varietate, quasi ex dissimilibus arboribus in agro dominico consitis, magna oritur et in salutem gentium provenit fructuum varietas; atque nihil sane pulcrius atque adspectu delectabilius quam harum complexus atque universitas Sodalitatum, quae, etsi ad unum atque idem denique spectant, habent tamen suum quaeque industriae et laboris campum, a ceteris aliqua ex parte distinctum. Fieri enim divinae Providentiae consilio solet, ut, quotiescumque novis est necessitatibus occurrendum, nova item religiosa instituta excitentur ac floreant ».

2. Qui status, quam sublimis et nobilis sit, nuper eloquenter edisserebat idem Beatissimus Pater in nuntio radiophonico ad totum terrarum orbem transmisso, 12 febr. 1931, dum religiosos omnes alloquens, quos « filios et filias praedilectionis Nostrae » nominabat, eos esse dicebat, « qui quaeve charismata meliora aemulantes, atque in fide sanctissimorum votorum et in religiosa disciplina totius vitae nedum praeceptis sed et desideriis consiliisque divini Regis et Sponsi obsecundantes, Ecclesiam Dei virgineo odore fragrantem facitis, contemplationibus illustratis, orationibus fulcitis, scientia et doctrina ditatis, ministerio verbi et apostolatus operibus in dies percolitis et augetis. Igitur vere caelestis et angelicae vocationis participes, quanto pretiosiorem thesaurum gestatis, tanto diligentiorem adhibeatis custodiam, non solum ut certam vestram vocationem et electionem faciatis, verum etiam ut in vobis, tanquam in servis apprime fidelibus et devotis, cor Regis et Sponsi consolationem et reparationem aliquam inveniat pro infinitis offensionibus et negligentiis quibus homines ineffabilem Eius dilectionem rependunt » [103].

3. Cum ergo religiosorum status adeo praecellens sit, nihil mirum si

[100] Cf. de sacramento confirmationis: Instructio S. Congregationis de Sacramentis pro simplice sacerdote sacramentum confirmationis ex Sedis Apostolicae delegatione administrante: in A. A. S. (1935) p. 11.

[101] A. A. S. XXIV (1932) p. 74 ss., cf. Periodica XXI (1932) p. 188-193.

[102] Ep. apost. *Unigenitus Dei Filius*, 19 martii, 1924 (A. A. S., vol. XVI, pp. 133-134).

[103] A. A. S., vol. XXIII, p. 67.

humanae salutis hostis nullum non moveat lapidem, ut eos, qua perversis suasionibus, qua mundanarum voluptatum adlectu, qua denique passionum concitatione, ab eiusdem status sublimitate deiiciat. Re quidem vera, non desunt graves desertionum casus, nedum ab statu religioso, verum etiam ab ipsa sacra militia, in qua per ordinum susceptionem fuerant viri religiosi cooptati. Quod, quanto accidat eorumdem religiosorum, immo ipsius religionis, detrimento atque christifidelium scandalo, nemo est qui non videat. Quapropter, arrepta occasione Instructionis, non ita pridem a Sacra Congregatione de Sacramentis ad locorum Ordinarios missae super scrutinio candidatorum instituendo antequam ad ordines promoveantur [104]. Sacra haec Congregatio Religiosorum, ut muneri suo satisfaciat, facto verbo cum Sanctissimo ac de ipsius speciali mandato, haec quae sequuntur, in Moderatorum Religionum ac Societatum clericalium memoriam, revocare, atque, ubi opus sit, praecipere decrevit.

De formatione alumnorum ad ordines promovendorum

4. Ex ipsa rerum natura atque quotidiana experientia accipimus, Religionum prosperitatem ab alumnorum formatione, sicut a cultura pulcritudinem arborum potissimum pendere. Quod ita exponebat sanctae memoriae Pius IX [105]: «Cum ex diligenti tyronum admissione atque optima illorum institutione latius cuiusque sacrae familiae status decorque plane pendeat, vos summopere hortamur, ut eorum qui religiosae vestrae familiae nomen daturi sunt, indolem, ingenium, mores antea accurate exploretis, ac sedulo investigetis quo consilio, quo spiritu, qua ratione ad regularem vitam ineundam ipsi ducantur».

5. Enimvero, mature iam prudenterque delectis adolescentibus religiosae vitae candidatis, Superiores impense curabunt, ut eis una cum pietatis doctrina, ad aetatem eorum accommodata, inferiores quoque disciplinae tradantur, quae in gymnasiis tradi solent [106]; «ita scilicet, ut non ante ad novitiatum accedant, quam humanitatis, ut aiunt, curriculum confecerint, nisi sat gravis interdum causa aliter decernendum suadeat» [107], quo casu compleri debebit, antequam cursus philosophicus incipiatur.

6. Atqui imprimis, maxima diligentia, iam inde a primo candidatorum in Religionem ingressu, Superioribus adhibenda erit ut adolescentes, non gregatim, neve festinanter adsciscantur [108], sed ii soli, in quibus divinae vocationis indicia deprehenduntur, et spes affulget eosdem cum fructu ecclesiasticis ministeriis perpetuo addictum iri [109]. Ampliores adhuc de candidatis notitias sibi procurent Superiores antequam alumnos ad novitiatum admittant [110], et testimoniales litteras forsan insufficienter acceptas, per alias accuratas investigationes a fide dignis personis habitas, suppleant. Neque negligant Superiores notitias sibi assumere de illorum familiarum moribus, utrum nempe parentes fuerint ab illis vitiis immunes, quae facile in prolem redundare possent. Nimirum, in candidatis ad sacer-

---

[104] Instructio 27 dec. 1930 (A. A. S., vol. XXIII, p. 120).
[105] Litt. apost. *Ubi primum*, 17 iunii 1847.
[106] Cod. iur. can., c. 589.
[107] Pius XI, Ep. ap. cit., p. 140.
[108] Pius X, ep. *Cum primum*, 4 aug. 1913, ad Mag. Gen. O. P. (A. A. S., vol. V, p. 388). Cf. Pius XI, l. c.
[109] Can. 1363 § 1.
[110] Can. 544-545.

dotium designandis, communia vocationis religiosae indicia minime sufficiunt, sed requiruntur praeterea signa specialia clericorum statui propria. Hac ergo de causa praecipiunt sacri canones, ut novitiatus alius pro clericis, alius pro conversis habeatur, adeo ut qui pro una classe expletus fuerit, pro altera non valeat [111].

7. Expleto novitiatu, alumni in iis domibus collocentur, in quibus plena legum observatio floreat, praesertim quod ad perfectam vitam communem [112], necnon ad paupertatem spectat, ubi, praeterea, cetera ita sint disposita, ut praescriptum philosophiae ac theologiae cursum fructuosius valeant peragere. Quo quidem tempore cavebunt Superiores ne iuvenes a virtutum certamine animos remittant, illos ab illorum librorum aut ephemeridum lectione, quibus a bonis studiis praepediri utcumque possent, arcentes, necnon, quod ad animi recreationem pertinet, ab illis quoque exercitationibus corporeis, quae clericos minime decent, iuxta gravissimum monitum Concilii Tridentini [113]: «Sic decet omnino clericos, in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nihil, nisi grave, moderatum ac religione plenum prae se ferant». Curabunt quoque Superiores ut Magistri spiritus, quorum speciali curae toto studiorum curriculo illi committuntur, eorum animos ad vitam religiosam et clericalem, qua opportunis monitis, qua instructionibus atque adhortationibus, informent [114]: hac enim ratione, et non aliter, tandem aliquando solidam doctrinam praeferent cum sanctissima vita coniunctam.

8. Quod spectat ad sacrarum litterarum studia, gravissima verba semper prae oculis habeant eiusdem Ssmi Domini Nostri Pii XI [115]: «Quam quidem rerum sacrarum cognitionem cum necesse sit Ecclesiae administros et maximi facere et penitus percipere, id ipsum est hortationis Nostrae caput, ut sodales religiosos, sacerdotio vel iam potitos vel posthac initiandos, ad disciplinas sacras assidue excolendas excitemus, quas nisi calleant, vocationis suae munia perfecte absoluteque implere non poterunt. Cum enim iis, qui se Deo consecraverint, aut unum aut certe praecipuum propositum sit orare Deum et divina contemplari aut meditari, quî igitur gravissimo eiusmodi fungantur officio, nisi fidei doctrinam plane cognitam habeant atque perspectam? Quod velimus eos imprimis attendere, qui umbratilem in caelestium rerum contemplatione vitam degunt; errant enim, si putant, theologicis studiis aut ante neglectis aut postea depositis, posse se, copiosâ illâ destitutos, quae e doctrinis sacris hauritur, Dei mysteriorumque fidei cognitione, facile in excelsis versari atque ad interiorem cum Deo coniunctionem efferri atque evehi. Ad ceteros autem quod attinet, sive ii docent, sive contionantur, sive animis expiandis pro tribunali poenitentiae sedent, sive in sacras expeditiones dimittuntur, sive cum populo in cotidiana vitae consuetudine sermocinantur, nonne multiplex ista ministerii sacri exercitatio eo plus habitura est roboris atque efficacitatis, quo maiore eruditionis summa niteant ac polleant»?

9. Quoniam vero haec iuvenum studiosa formatio compleri nequit ubi dissipationi locus detur, aut iuvenibus passim per diversas domos vagari, vel apud parentes commorari permittatur, ideo non absque iusta et gravi causa, de qua re Superiorum conscientia graviter onerata manet, eosdem

---

[111] Can. 558.
[112] Can. 587 § 2.
[113] Sess. XXII, c. 1., *De reform.*
[114] Can. 588 § 1.
[115] Can. 590.

itinera suscipere liceat, sed in domibus ad studia destinatis constanter permaneant; ibique, in exercitia pietatis ac scientiae, usque ad completum studiorum curriculum, incumbant assidue. Quod valet etiam, si quando eos, de licentia huius Sacrae Congregationis, ante completum quartum sacrae theologiae annum, presbyteratu insigniri contingat.

10. Cum autem maiores scopuli initio vitae sacerdotalis occurrere soleant, caveant Superiores ne post ordinationem et completo iam studiorum curriculo, iuvenes sibi ipsi relinquantur, sed per aliquod tempus sub speciali cura eosdem habeant. Quod ut facilius fiat, illos in domibus ubi perfecta viget regularis observantia assignent, speciale tyrocinium, pro uniuscuiusque captu, subituros. Interim studia prosequantur et in eis iugem profectum edant ad normam sacri canonis, praecipientis ut «religiosi sacerdotes, ... post absolutum studiorum curriculum, quotannis, saltem per quinquennium, a doctis gravibusque patribus examinentur in variis doctrinae sacrae disciplinis antea opportune designatis» [116]: de qua re, in quinquennali relatione Sacram hanc Congregationem edoctam teneant, simul rationem reddentes de causa motiva exemptionum, si quas ipsi dare censuerint.

11. Haec autem omnia officia Superiores faciliore negotio adimplebunt, si in personis, quibus iuvenum institutio committitur deligendis, speciales impenderint curas, ut nonnisi viri prudentes, caritate ac pietatis observantia praestantes ad id muneris advocaverint. Ipsi vero spiritus Magistri necnon scientiarum Professores, alumnis suis, iam ab unguiculis, exemplo disciplinae religiosae et virtutum sacerdotalium esse satagant, scientes nonnihil verba, plurimum vero exempla ad animos iuvenum informandos conferre [117].

De scrutinio ante susceptionem ordinum peragendo

12. Quod, vi canonicae legislationis, ad ordinationem religiosorum attinet, Superiores maiores vel concedunt litteras dimissorias Episcopis ordinantibus [118], vel saltem alumnos ordinationi praesentant cum litteris testimonialibus [119]. Hisce testimonialibus litteris Superior religiosus non solum alumnos esse de familia testatur, sed etiam de studiis peractis, deque aliis in iure requisitis fidem facit [120]. Hinc liquet, gravissimam illam obligationem qua tenentur Episcopi efformandi, probandi ac seligendi proprios subditos saeculares qui sacros ordines recipere volunt, eamdem prorsus Superioribus religiosis incumbere, quorum est suis subditis ad sacros ordines accessum permittere. Et licet Episcopi valeant ad normam iuris [121] testimonio Superiorum non acquiescere ac per sese religiosum ordinandum examinare, non tamen ad hoc tenentur; sed, coram Deo ac Ecclesia, Superiorum bono testimonio assentiri possunt, atque in ipsos plenam respondendi obligationem circa candidatorum formationem et dignitatem refundere [122].

13. Cum res ita sapienter ordinatae sint, tanquam sibi iniuncta Superiores existimare debent gravissima Apostoli verba, tam saepe inculcata,

---

[116] Ep. ap. cit., pp. 13, 137.
[117] Can. 559 § 1; 588 §§ 1, 2.
[118] Can. 965 et 966 § 1.
[119] Can. 994 § 5.
[120] Can. 995 § 1.
[121] Can. 997 § 2.
[122] Can. 970, 995 § 2.

quibus Episcopi de strictissima obligatione admonentur, candidatos semel atque iterum probandi, antequam eos ad sacros ordines admittant: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*[123]: *et hi autem* (Diaconi) *probentur primum, et sic ministrent, nullum crimen habentes*[124]. Priora verba commentans aiebat S. Ioannes Chrisostomus[125]: *Quid est* cito? *Non post primam probationem, nec post secundam, vel tertiam; sed postquam saepius circumspexeris et accurate examinaveris.* Et Codex iuris canonici, Patrum Conciliorumque sententias perstringens, ait[126]: *Episcopus sacros ordines nemini conferat, quin ex positivis argumentis certum sit de eius canonica idoneitate; secus non solum gravissime peccat, sed etiam periculo se committit alienis communicandi peccatis.*

14. Quae cum ita sint, sequentia ab omnibus religionum et societatum clericalium moderatoribus deinceps erunt observanda. Novitii, ante professionem votorum temporalium, quae omnino praecedere debet promotionem ad tonsuram et ad ordines minores, Superiori petitionem scripto deferant, in qua expressis verbis testimonium ferant de sua ad statum religiosum et clericalem vocatione, simulque firmum propositum pandant perpetuo se militiae clericali, in statu regulari, mancipandi[127]: quae petitio et declaratio in archivo asserventur. Superiores vero quemquam ad ordines ascendere ne sinant, quamdiu de eiusdem moribus, pietate, modestia, castitate, ad statum clericalem propensione, in studiis ecclesiasticis profectu, necnon religiosa disciplina, sibi per accuratum scrutinium non constiterit[128]. Ad quod certius obtinendum, testimonium exquirant Magistri spiritus aliorumque, quibus ob specialem cum alumnis frequentiam, horum vitam moresque pernoscere contigerit. Quae testimonia leviter ne recipiantur, sed sedulo ponderentur, habita ratione prudentiae, sinceritatis, iudicii maturitatis illa ferentium. De factis inquisitionibus deque scrutinii exitu, iustum condatur documentum in archivo asservandum. Denique, Superior ipse, vel per se, vel per alium scientia ac prudentia praeditum, sibique adolescentum fiduciae comparandae idoneum, hos interrogare curet, ut tandem aliquando certior reddatur, ipsos libere ac scienter ordines in statu religioso appetere.

15. Quod ad ordinum maiorum susceptionem attinet, meminisse Superiores religiosos oportet, eos alumnos suos minime posse ad eosdem promoveri sinere, antequam professionem sive perpetuam, sive sollemnem emiserint[129]. In Religionibus ubi perpetua vota non emittuntur, Superiores districte vetantur, alumnos ante triennium completum votorum temporariorum ad ordines sacros promovere: in Societatibus vero sine votis, — peracta, si adsit, perpetua seu definitiva cooptatione, — ante triennium item completum a prima post novitiatum cooptatione in ipsam Societatem.

16. Antequam alumni ad subdiaconatum admittantur, novam Superiores inquisitionem de supradictis[130] instituere debent. Ad quod praestandum documenta inquisitionis iam peractae in archivo servata iterum videant, et nova testimonia de moribus, deque spiritualibus qualitatibus cum antiquis comparent; ut probe noscant quomodo iuvenes a prima pro-

---

[123] *I Tim.*, V, 22.
[124] Ibid., III, 10.
[125] *Homil. XVI*, n. 1.
[126] Can. 973 § 3.
[127] Can. 973 § 1.
[128] Can. 973 § 1.
[129] Can. 964 §§ 3, 4.
[130] N. 14.

fessione, tum in disciplina religiosa, tum in profectu in studiis clericalibus sese exhibuerint. Quibus demum peractis, si digni et idonei inventi fuerint, nullaque adsit ratio canonica cur ab ordine recipiendo arceantur, Superiores litteras dimissoriales seu testimoniales pro ordinatione ipsis concedere possunt; iis servatis quae in iure canonico propriisque constitutionibus statuuntur.

17. In omnibus vero Religionibus et Societatibus, Superiores antequam alumnos subdiaconatum praesentent, praeter inquisitionem supra praescriptam (n. 16), ab ipsis testificationem, intuitu subsecuturae, tempore suo, sacrae ordinationis, manu propria candidati subscriptam et iurisiurandi fide, coram Superiore, firmatam, exigere debent sequentis tenoris:

« Ego subsignatus *N. N.*, alumnus Ordinis vel Congregationis *N. N.*, cum petitionem Superioribus exhibuerim pro recipiendo subdiaconatus ordine, diligenter re perpensa coram Deo, iuramento interposito, testificor: 1. Nulla me coactione, seu vi, aut nullo impelli timore in recipiendo eodem sacro ordine, sed ipsum sponte exoptare, ac plena liberaque voluntate eumdem cum adnexis oneribus amplecti velle. — 2. Fateor mihi plene esse cognita cuncta onera ex eodem sacro ordine dimanantia, quae sponte amplector, ac Deo opitulante propono me toto vitae curriculo diligenter servare. — 3. Quae castitatis voto ac coelibatus lege praecipiuntur, clare me percipere testor, eaque integre servare usque ad extremum vitae, Deo adiuvante, firmiter statuo. — 4. Denique sincera fide spondeo iugiter me fore, ad normam sacrorum canonum, obsequentissime obtemperaturum iis omnibus quae mihi a Praepositis, iuxta Ecclesiae disciplinam, praecipientur, paratus virtutum exempla, tum opere, cum sermone, aliis praebere, adeo ut tanti officii susceptione retributionem a Deo promissam accipere merear. Sic testor ac iuro, super haec Sancta Dei Evangelia, quae manu mea tango.

... die ... mensis ... anni ...

N. N. manu propria ».

18. Notandum, in Ordinibus votorum sollemnium, praedictam testificationem, manu propria religiosi subscriptam et iurisiurandi fide firmatam, emissioni votorum sollemnium praemitti debere.

19. In dimissoriis litteris pro alumnorum ordinationibus, iuxta praescripta Codicis iuris canonici, concedendis, necnon in testimonialibus litteris, Superiores de his omnibus, onerata eorum conscientia, Episcopo ordinanti testentur; cui tamen liberum sit pro lubitu interrogationes etiam privatim alumnis ordinandis facere.

20. Licet pro diaconatus et presbyteratus ordine opus non sit informationes adeo amplas atque nova requirere testimonia, advigilent tamen Superiores et videant utrum, in intervallo ab unius et alterius ordinis sacri collatione, nova acciderint, quae vel patefaciant dubiam ad sacerdotium vocationem, vel nullam prorsus commonstrent. Hoc in casu, perscrutatione perquam diligenter peracta, adhibitoque virorum prudentum consilio, novi ordinis susceptionem penitus interdicant, remque ad hanc Sacram Congregationem referant, a qua, pro singulis casibus, quod opportunis in Domino visum fuerit, decernetur.

21. Haec omnia Ssmus Dominus Noster Pius divina Providentia Pp. XI in audientia diei 1ae mensis decembris anni 1931, audita relatione ab infrascripto Card. Praefecto Sacrae Congregationis peracta, rata habere et confirmare dignatus est, mandans praeterea ut praesens instructio omnibus Supremis Religionum et Societatum clericalium Moderatoribus notificetur, ab ipsis adamussim observanda, praecipiens etiam ut sub initio

cuiuslibet anni religiosis clericis perlegatur, deque hisce praescriptionibus fideliter adimpletis Superiores in quinquennalibus relationibus Sacram hanc Congregationem edoceant.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, ex Secretaria Sacrae Congregationis de Religiosis, die, mense et anno, ut supra.

Fr. A. H. M. Card. Lépicier O. S. M., *Praefectus.*

L. ✠ S.

V. La Puma, *Secretarius.*

CAPUT II

462 **De locis[131] et temporibus sacris; de cultu divino**

1. De locis sacris

1. **Loca sacra** ea sunt quae divino cultui Fideliumve sepulturae deputantur consecratione vel benedictione quam probati liturgici libri ad hoc praescribunt (can. 1154).

Res consecratae, vel benedictae constitutiva benedictione, reverenter tractentur neque ad usum profanum vel non proprium adhibeantur, etiamsi in dominio privatorum sint (can. 1150).

In consecratione adhibetur unctio cum sacro chrismate, in benedictione aqua lustralis.

2. Benedicere et imponere primarium ecclesiae lapidem ad eos spectat, de quibus in can. 1156 (can. 1163), si ecclesia pertineat ad Religionem non exemptam vel ad laicalem, spectat ius benedicendi et imponendi primarium lapidem ad Ordinarium territorii, in quo locus reperitur; si ad Religionem clericalem exemptam, ad Superiorem maiorem, uterque vero potest alium sacerdotem ad hoc delegare (cf. can. 1156).

3. Consecratio alicuius loci[132], quanquam ad Regulares pertinentis, spectat ad Ordinarium territorii, in quo locus ipse reperitur, dummodo Ordinarius charactere episcopali sit

---

[131] Cf. P. Matthaeus a Coronata O. M. Cap., De locis et temporibus sacris n. 78; Instit. vol. II (1931) p. 25 ss. n. 721 ss.

[132] Ex. gr. ecclesiae, altaris.

insignitus, non tamen ad Vicarium Generalem sine speciali mandato, firmo iure S. R. E. Cardinalium consecrandi ecclesiam et altaria sui tituli (can. 1155 § 1).

Ius benedicendi locum sacrum[133], si hic pertineat ad Clerum saecularem vel ad Religionem non exemptam, vel ad laicalem, spectat ad Ordinarium territorii in quo locus reperitur; si ad Religionem clericalem exemptam, ad Superiorem maiorem; uterque vero potest alium sacerdotem ad hoc delegare (can. 1156).

Non obstante quolibet privilegio, nemo potest locum sacrum consecrare vel benedicere sine Ordinarii consensu (can. 1157).

4. De peracta consecratione vel benedictione redigatur documentum, cuius alterum exemplar in Curia episcopali, alterum in ecclesiae archivo servetur (can. 1158). Hoc valet, si Religiosi exempti ecclesiam propriam benedicant[134].

2. De ecclesiis et oratoriis[135] 463

1. **Ecclesiae** nomine intelligitur aedes sacra divino cultui dedicata eum potissimum in finem ut omnibus Christifidelibus usui sit ad divinum cultum publice exercendum (can. 1161).

Ecclesia potest esse vel religiosa, idest ad Communitatem religiosam pertinens, vel saecularis seu ad Dioecesim spectans.

Ecclesia adnexa Domui Communitatis religiosae (cf. can. 479 § 1) potest esse exempta vel non.

Ecclesia proprie religiosa est ea quae alicui Religioni legitime plene addicta est ex iure dominii seu proprietatis vel saltem ex usu stabili perpetuo aut quasi perpetuo, non autem si Communitati religiosae concessa erat ad usum precarium sive incertum sive ad certum tempus sive modo transitorio, eoque minus, si ecclesia saecularis curae alicuius privati Religiosi tanquam Rectoris, committatur[136].

2. **Oratorium** est locus divino cultui destinatus, non tamen eo potissimum fine ut universo Fidelium populo usui sit ad religionem publice colendam (can. 1188 § 1).

---

[133] Ex. gr. coemeterii, cf. can. 1205 § 1.

[134] Fanfani, o. c. p. 156.

[135] Cf. etiam de ecclesiarum Rectoribus infra n. 514; Eglise paroissiale et chapelle de Religieux in: Revue des Comm. rel. VI (1930) p. 23-25.

[136] Maroto in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 438; Nebreda, l. c. p. 263.

Est vero oratorium

a) Publicum, si praecipue erectum sit in commodum alicuius Collegii aut etiam privatorum, ita tamen ut omnibus Fidelibus, tempore saltem divinorum officiorum, ius sit, legitime comprobatum, illud adeundi (can. 1188 § 2 n. 1).

Non autem ita intelligi debet, ut ingressus ex via publica sit omnimodo necessarius, quia tandem sufficiet, ut omnibus pateat ex iure legitimo acquisito ingressus, quamvis per aream privati dominii[137].

b) Semi-publicum, si in commodum alicuius Communitatis vel Coetus Fidelium eo convenientium erectum sit, neque liberum cuique sit illud adire (can. 1188 § 2 n. 2).

c) Privatum seu domesticum, si in privatis aedibus in commodum alicuius tantum familiae vel personae privatae erectum sit (can. 1188 § 2 n. 3).

464 3. Constituendae novae Domus permissio facultatem secumfert pro Religionibus clericalibus habendi ecclesiam vel publicum oratorium Domui adnexum, salvo praescripto can. 1162 § 4 (cf. can. 497 § 2).

Etiam Sodales religiosi, licet consensum constituendae novae Domus in Dioecesi vel civitate ab Ordinario loci[138] retulerint, antequam tamen ecclesiam vel oratorium publicum in certo ac determinato loco aedificent, Ordinarii loci licentiam obtinere debent (can. 1162 § 4). Ratio invenitur in can. 1162 § 3:

Ne nova ecclesia ceteris iam exsistentibus detrimentum afferat, maiore Fidelium spirituali utilitate non compensatum, Ordinarius [loci], antequam consensum praebeat, audire debet vicinarum ecclesiarum Rectores quorum intersit, firmo praescripto can. 1676.

Pro Religionibus laicalibus sive iuris dioecesani sive pontificii, etiam exemptis permissio generalis ante erectionem Domus religiosae non sufficit, ut ecclesiam vel publicum oratorium Domui adnexum habere possint, quin potius licentia speciali indigeant[139].

Oratoria semi-publica erigi nequeunt sine Ordinarii licentia (can. 1192 § 1)[140]; in Religione clericali exempta iste Ordinarius est Superior maior (cf. can. 198 § 1), in aliis Re-

---

[137] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 22 s.; Vermeersch-Creusen, Epitome II[3] p. 306 n. 498.

[138] Vicarius Generalis indiget mandato speciali (cf. can. 1162 § 1).

[139] Cf. supra n. 85, 9.

[140] De visitatione oratorii semipublici cf. n. 148 s, can. 512 § 2 n. 2.

ligionibus ipse Ordinarius loci. Codex statuit: Ordinarius hanc licentiam ne concedat, nisi prius per se vel per alium ecclesiasticum virum oratorium visitaverit et decenter instructum repererit (can. 1192 § 2). Data autem licentia, oratorium ad usus profanos converti nequit sine eiusdem Ordinarii auctoritate (can. 1192 § 3).

Si de Monialibus Regularibus subiectis agatur, licentiam erigendi oratorium semi-publicum Superior maior concedere posse videtur[141].

4. Si agatur dumtaxat de uno semi-publico oratorio, haec permissio ad eius erectionem in licentia ad constituendam novam Domum data est, si agatur de Religionibus clericalibus[142].

5. In Domibus Religionis clericalis exemptae Ordinario competit praeter oratorium principale alia minora erigere in Conventu aut in Instituto cum Domo religiosa coniunctis, si necessitas aut magna utilitas id exigat[143] (cf. can. 1192 § 4). Pro Religionibus laicalibus Ordinarius est Ordinarius loci.

Oratorium debet esse adnexum Domui, materialiter aut saltem formaliter, ut unum et idem cum Domo constituat.

Societas Iesu per litteras Apostolicas *Decet Romanum* Pontificum, diei 3 maii 1575, a Gregorio XIII obtinuit privilegium erigendi oratoria semipublica in eiusdem Societatis granciis vel Domibus ruralibus. Ad residentiam sufficit unus Religiosus Clericus vel laicus. Ab hoc privilegio alii Regulares derivant per communicationem eandem facultatem[144].

6. Legi de audiendo Sacro[145] satisfacit, qui Missae adest quocunque catholico ritu celebretur, sub dio aut in quacunque ecclesia vel oratorio publico aut semipublico et in privatis coemeteriorum aediculis de quibus in can. 1190, non vero in aliis oratoriis privatis, nisi hoc privilegium a Sede Apostolica concessum fuerit (can. 1249).

Sacra communio distribui potest ubicunque Missam celebrare licet, etiam in oratorio privato, nisi loci Ordinarius, iustis de causis in casibus particularibus id prohibuerit (can. 869).

In sacra aede (ecclesia) legitime dedicata omnes ecclesiastici ritus perfici possunt, salvis iuribus paroecialibus, privilegiis et legitimis consuetudinibus; Ordinarius autem, praesertim

---

[141] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 616 n. 524 nota 5.

[142] Fanfani, o. c. p. 155 deducit hoc ex can. 497 § 2, ubi agitur de ecclesia aut oratorio

[143] Decret. authent. S. C. R. n. 4190, 10 nov. 1906; cf. n. 4007, 23 ian. 1899; cf. etiam can. 1192 § 4.

[144] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. pro Rel. XII (1931) 443-446.

[145] Cf. can. 1248.

horas sacrorum rituum, potest, iusta de causa, praefinire, dummodo ne agatur de ecclesia, quae ad Religionem exemptam pertineat, firmo praescripto can. 609 § 3 (can. 1171).

Oratoria publica eodem iure quo ecclesiae reguntur (can. 1191 § 1). Quare in oratorio publico, dummodo auctoritate Ordinarii ad publicum Dei cultum perpetuo per benedictionem vel consecrationem ad normam can. 1155, 1156 dedicatum fuerit, omnes sacrae functiones celebrari possunt, salvo contrario rubricarum praescripto (can. 1191 § 2).

465 7. Ecclesiam benedictam reconciliare potest Rector eiusdem vel quilibet sacerdos de consensu saltem praesumpto Rectoris (can. 1176 § 1)[146].

Ecclesiae consecratae valida reconciliatio ad eos spectat, de quibus in can. 1156, idest ad Ordinarium territorii in quo locus reperitur, si locus sacer pertineat ad Clerum saecularem vel ad Religionem non exemptam, vel ad laicalem; si ad Religionem clericalem exemptam, ad Superiorem maiorem; uterque vero potest alium sacerdotem ad hoc delegare (cf. can. 1176 § 2).

In casu tamen gravis et urgentis necessitatis, si Ordinarius adiri nequeat, Rectori ecclesiae consecratae eandem reconciliare fas est, certiore facto postea Ordinario (can. 1176 § 3).

8. Unaquaeque ecclesia consecrata vel benedicta suum habeat titulum; qui peracta ecclesiae dedicatione, mutari nequit (can. 1168 § 1).

Titulus adhibetur quandoque pro ipsa ecclesia, ex. gr. in can.: 240 Cardinales in suis titulis... In can. 1168 § 1 designat divinum mysterium vel Sanctum in cuius memoriam et honorem ecclesia est erecta, quamvis, ut patet, principaliter Deo dedicetur. Si titulus non designat mysterium, sed Sanctum, appellatur quoque patronus (non patronus loci).

Ecclesiae dedicari Beatis nequeunt sine Sedis Apostolicae indulto (can. 1168 § 3).

9. Festum consecrationis ecclesiae quotannis celebretur ad normam legum liturgicarum (can. 1167). Etiam festum tituli quotannis celebratur ad normas legum liturgicarum (can. 1168 § 2).

10. De amissione consecrationis vel benedictionis ecclesiae et de eius violatione cf. can. 1170 ss.

466 11. Quod ad campanarum consecrationem vel benedictionem attinet, servetur praescriptum can. 1155, 1156 (can. 1169

---

[146] Quae de interdicto, violatione, reconciliatione ecclesiarum canones praescribunt, etiam coemeteriis applicentur (can. 1207).

§ 5), valent ergo eadem praecepta, quae pro consecratione et benedictione alicuius loci.

Benedictionem illius sacrae supellectilis, quae ad normam legum liturgicarum benedici debet [147] antequam ad usum sibi proprium adhibeatur, impertire possunt [praeter alios in can. 1304 nominatos] Superiores religiosi, et sacerdotes eiusdem Religionis ab ipsis delegati, pro propriis ecclesiis et oratoriis ac pro ecclesiis Monialium sibi subiectarum (can. 1304 n. 5).

12. Quod ad exercenda pontificalia aliasque functiones in ecclesiis attinet, Codex statuit: Episcopus in tota Dioecesi, ne exceptis quidem locis exemptis, potest pontificalia exercere; non vero extra Dioecesim sine expresso vel saltem rationabiliter praesumpto consensu Ordinarii loci, et, si agatur de ecclesia exempta, de consensu Superioris religiosi (can. 337 § 1). 467

Exercere pontificalia in iure est sacras functiones peragere, quae ex legibus liturgicis requirunt insignia pontificalia, idest baculum et mitram (can. 337 § 2). Quod contingit iuxta Caeremoniale Episcoporum et Pontificale Romanum, praeterquam in Missae celebratione, in vesperis pontificalibus, in assistentia pontificali Missae et Officio chorali, in Ordinum collatione, in consecratione Episcopi, in benedictione Abbatis, in velandis Virginibus, in coronatione Regum, in consecratione campanarum, ecclesiarum et vasorum, in benedictione primi lapidis, coemeterii, in reconciliatione ecclesiae vel coemeterii et in sollemni confirmationis collatione [148].

Usus Pontificalium adhibetur in iure ad significandam concessionem factam aliquibus Praelatis adhibendi in determinatis functionibus insignia aliqua propria Episcoporum nempe mitra seu infula, crux pectoralis, annulus pontificalis, dalmatica et tunicella, chirotecae, sandalia, caligae [149]. Pedum seu baculus pastoralis ab usu Pontificalium semper excipitur. Inhibetur etiam usus throni, cappae, item septimi candelabri super altari et plurium diaconorum assistentia [150].

Suspensus ab usu vel simpliciter a Pontificalibus, intelli-

---

[147] Ciborium, ostensorium, paramenta sacra, reliquiarium.

[148] Cf. Caerimoniale Episcoporum l. I cap. XVII, n. 8 S. C. C. Monopolitana, 9 februarii 1924; A. A. S. p. 245.

[149] Cf. S. R. C. Collectio authentica n. 2624.

[150] Cf. Motu proprio Pii X *Inter multiplices*, 21 februarii 1905.

gitur etiam ab exercitio actuum Pontificalium ad normam canonis 337 § 2 (cf. can. 2279 § 2, n. 9), suspensus ab exercitio, non ab usu suspendi dicendus est. Latius ergo patet poena suspensionis ab usu quam ab exercitio Pontificalium [151].

Idcirco Episcopus statuere potest, ut in porta ecclesiae Domus religiosae cum sollemnitatibus in Pontificali praescriptis per Superiorem Domus religiosae recipiatur, et ut in cornu partis Evangelii thronus cum baldachino erigatur.

Metropolita (cf. can. 272) in Dioecesibus vero suffraganeis potest (praeter alia in can. 274 nominata) in omnibus ecclesiis, etiam exemptis, Ordinario loci praemonito, si ecclesia sit cathedralis, peragere pontificalia, uti Episcopus in proprio territorio, populo benedicere, cruce ante se delata incedere, non autem alia exercere quae iurisdictionem importent (can. 274 n. 6).

468 13. De **functionibus sacris**, quae in oratoriis et ecclesiis Religiosorum celebrari possunt, Codex statuit:

In oratoriis semi-publicis, legitime erectis, omnia divina officia functionesve ecclesiasticae celebrari possunt, nisi obstent rubricae aut Ordinarius aliqua exceperit (can. 1193).

In oratoriis domesticis ex indulto Apostolicae Sedis, nisi aliud in eodem indulto expresse caveatur, celebrari potest, postquam Ordinarius oratorium visitaverit et probaverit ad normam can. 1192 § 2, unica Missa [152], eaque lecta, singulis diebus, exceptis festis sollemnioribus; sed aliae functiones ecclesiasticae ibidem ne fiant (can. 1195 § 1).

Ordinarius vero, dummodo iustae adsint et rationabiles causae, diversae ab eis ob quas indultum concessum fuit, etiam sollemnioribus festis permittere potest per modum actus Missae celebrationem (can. 1195 § 2).

In ecclesia aut oratorio publico Domui religiosae adnexo, Religiones clericales ius habent sacra ministeria peragendi servatis de iure servandis (cf. can. 497 § 2; 1162 § 4).

14. Advigilent Superiores ne divinorum officiorum in propriis ecclesiis celebratio catecheticae instructioni aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferat; iudicium autem utrum nocumentum afferat, necne, ad loci Ordinarium pertinet (can. 609 § 3).

15. Functiones parocho reservatae (cf. can. 462) in ecclesiis et oratoriis Religiosorum exerceri non possunt, nisi ecclesia apud quam resideat Communitas religiosa, sit simul paroecia-

---

[151] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 28 s.

[152] De asservatione Ssmi cf. supra n. 436.

lis (cf. can. 609 § 1, can. 415), aut parochus expresse consensum suum dederit.

16. Matrimonium in ecclesiis vel oratoriis Religiosarum ne celebretur; Ordinarii locorum nonnisi permittere id possunt, urgente necessitate ac opportunis adhibitis cautelis (cf. can. 1109 § 2).

17. Episcopo ius est intra fines suae Dioecesis confirmationem administrandi in locis quoque exemptis (can. 792).

18. Inscio vel invito Superiore locali Ordinarius loci non potest pro libitu disponere de ecclesia exempta Regularium in casibus, in quibus Regulares iurisdictioni Ordinarii loci non sunt obnoxii.

Ordinarius loci quidem potest ferre leges de divino cultu et omnes Religiosi, exempti quoque obligatione tenentur easdem servandi (cf. can. 1261 § 2), sed non potest sine discrimine disponere de horum ecclesiis.

Si ecclesia Regularium paroecialis sit, Ordinarius loci ea omnia disponere potest, quae ad curam animarum necessaria vel utilia sunt.

19. De quaestione, num Ordinarius loci in ecclesia exempta Regularium, quae non sit paroecialis, constituere possit invito Superiore locali, confessarium ad audiendas confessiones Fidelium etc. dicendum est:

Si iste confessarius haberet ordinariam absolvendi potestatem, subditos absolvere potest ubique terrarum (cf. can. 881 § 1; 401 § 1; 201 § 2), proinde confessio valida esset, at per se illicita, quod pariter valere videtur in relatione ad illos, qui potestatem delegatam dumtaxat habent (cf. can. 874 § 1; 519).

Ecclesiae Regularium, quamvis exemptae, non desinunt esse in territorio Dioecesis. In iure antiquo auctores tales ecclesias habebant extra Dioecesim sitas[153].

Sacra Congregatio de Sacramentis, die 12 martii 1910, solvit sequens dubium[154]. Resolutio a Pio X die 13 martii approbata est.

Utrum ecclesiae regulares exemptae possint et valeant tanquam territorium parochi seu Ordinarii, in quorum territoriali districtu sunt sitae, ad effectum adsistentiae matrimonii.

Resp.: Affirmative.

20. Musicae in quibus sive organo aliisve instrumentis sive 469
cantu lascivum aut impurum aliquid misceatur, ab ecclesiis

---

[153] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 219-221.
[154] A. A. S. II (1910) p. 194 s. ad 8.

omnino arceantur; et leges liturgicae circa musicam sacram serventur (can. 1264 § 1)[155].

Religiosae mulieres, si eisdem liceat, ad normam suarum Constitutionum vel legum liturgicarum ac de venia Ordinarii loci, in propria ecclesia aut oratorio publico canere, tali e loco canant, ubi a populo conspici nequeant (can. 1264 § 2).

470 21. Ad **indulgentias in oratoriis** acquirendas quod attinet, hoc valet: Fideles utriusque sexus qui, perfectionis studio vel institutionis seu educationis aut etiam valetudinis causa in Domibus ecclesia vel publico sacello carentibus, de consensu Ordinariorum constitutis, vitam communem agunt, itemque personae omnes ad illis ministrandum ibidem commorantes, quoties ad lucrandas indulgentias praescribatur visitatio alicuius ecclesiae non determinatae, vel indeterminati alicuius publici oratorii, visitare queunt propriae Domus sacellum in quo obligationi audiendi Sacrum iure satisfacere possunt, dummodo cetera opera iniuncta rite praestiterint (can. 929). Ita iam decreto, 14 ian. 1909, decisum est[156].

471 **3. De sepultura ecclesiastica Religiosorum**[157]

1. Cadavera Fidelium sepelienda sunt in coemeterio quod, secundum ritus in probatis liturgicis libris traditos, sit benedictum, sive sollemni sive simplici benedictione ab iis data de quibus in can. 1155, 1156 (can. 1205 § 1).

Si coemeterium pertineat ad Clerum saecularem vel ad Religionem non exemptam vel ad laicalem, spectat ius benedicendi ad Ordinarium territorii, in quo coemeterium reperitur; si ad Religionem clericalem exemptam, ad Superiorem maiorem; uterque vero potest alium sacerdotem ad hoc delegare (cf. can. 1156).

---

[155] Creusen, La musique religieuse in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 161-164; Bollettino Ceciliano 1927 p. 40.

[156] Cf. etiam can. 935: Pia opera ad lucrandas indulgentias iniuncta, confessarii possunt in alia commutare pro iis, qui legitimo detenti impedimento, eadem praestare nequeant.

[157] Cf. Matthaeus a Coronata O. M. Cap., De locis et temporibus sacris p. 2082 ss. n. 212; Instit. vol. II (1931) p. 100 ss. n. 800; Jombart, La sépulture des Religieux in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 108-117; H. Jone O. M. Cap., Beerdigung der Religiosen, in: Theol.-praktische Quartalschr. 82 (1927) p. 127 s.; Circa il diritto di funerare riservato a un convento in: Il Monit. eccl. 40 (1928) p. 305-308.

In ecclesiis cadavera ne sepeliantur, nisi agatur de cadaveribus Episcoporum residentialium, Abbatum vel Praelatorum nullius in propria ecclesia sepeliendis, vel Romani Pontificis, regalium personarum aut S. R. E. Cardinalium (can. 1205 § 2). Quae de interdicto, violatione[158], reconciliatione ecclesiarum canones praescribunt, etiam coemeteriis applicentur (can. 1207).

Reconciliatio coemeterii benedicti fieri potest aqua lustrali communi, a Superiore immediato cui coemeterium subiacet, id-est a parocho vel Superiore religioso locali (cf. can. 1176 1).

2. Paroeciae suum quaeque coemeterium habeant, nisi unum pluribus commune ab Ordinario loci sit legitime constitutum (can. 1208 § 1).

Religiosi exempti possunt habere coemeterium proprium, a communi coemeterio distinctum (can. 1208 § 2).

Nunc omnibus exemptis Religiosis hoc ius competit. Prioribus temporibus res aliter se habebat[159]. Religiosi exempti non indigent licentia Ordinarii loci nec requiritur, ut in territorio proprio exempto tale coemeterium erigant, ex. gr. in crypta seu caverna ecclesiae vel in horto Domus religiosae, possunt enim etiam in loco exempto coemeterium instituere, servatis legibus generalibus de coemeteriorum erectione.

Ius est catholicae Ecclesiae possidendi propria coemeteria (can. 1206 § 1).

Loca sacra exempta sunt a iurisdictione auctoritatis civilis et in eis legitima Ecclesiae auctoritas iurisdictionem suam libere exercet (can. 1160). Ad evitanda incommoda leges civiles inspiciendae erunt.

Etiam aliis personis moralibus[160] vel familiis privatis permitti potest ab Ordinario loci peculiare sepulcrum, extra commune coemeterium positum, et ad instar coemeterii benedictum (can. 1208 § 3).

3. **De funeribus** statuit Codex: Nisi gravis causa ob- 472
stet, cadavera Fidelium, antequam tumulentur, transferenda sunt e loco in quo reperiuntur, in ecclesiam, ubi fu-

---

[158] Cf. can. 1172 ss.
[159] Cf. cap. 10 X l. 3, tit. 38; cap. 2 Extr. comm. l. 3, tit. 6.
[160] Ex. gr. Domus religiosa non exempta, Confraternitas.

nus, idest totus ordo exsequiarum quae in probatis liturgicis libris describuntur, persolvatur (can. 1215).

Ordo exsequiarum e Rituali Romano, tit. VI, cap. 8 tribus constat: a) Delatione corporis defuncti a loco ubi reperitur, ad ecclesiam funeris; b) Missa exsequiali aut saltem precibus absolutionis; c) deductione corporis defuncti ab ecclesia funeris ad sepulturam et in tumulatione seu depositione defuncti (cf. can. 1204).

Professi religiosi ac novitii, defuncti cum sint, transferendi sunt, funeris causa, ad ecclesiam vel oratorium suae Domus vel saltem suae Religionis, nisi novitii aliam ecclesiam ad suum funus elegerint; ius autem levandi cadaver et illud deducendi ad ecclesiam funerantem pertinet semper ad Superiorem religiosum (can. 1221 § 1).

Si novitii aliam ecclesiam ad suum funus elegerint, minister funerum erit Rector ecclesiae electionis; attamen semper Superioris religiosi erit levare cadaver, saltem si novitius intra Domum religiosam aut intra novitiatus Domum decesserit (cf. can. 1230 § 3 et can. 1221 § 1).

4. Si (professi religiosi ac novitii) longe moriantur a Domo, ita ut in ecclesiam suae Domus vel saltem suae Religionis nequeant commode asportari, funerandi sunt in ecclesia paroeciae ubi decedunt, nisi novitius aliam ecclesiam ad funus elegerit, et salvo Superioribus iure de quo in can. 1218 § 3 (can. 1221 § 2), idest Superioribus licet cadaver illuc deferre.

Cadaver longe abesse putatur, si ad eius translationem diem integrum pedestri itinere impendere necesse erit.

Licet translatio ad ecclesiam funeris aut ad locum sepulturae incommoda sit, semper tamen integrum est familiae, heredibus, aliisve quorum interest, cadaver illuc deferre, susceptis translationis expensis (can. 1218 § 3).

Minister funerum erit parochus ecclesiae, in quam transferri debet ad tramitem can. 1221 § 2.

5. Si agatur de Religione laicali virorum, ius transferendi, quod e dictis ad Religionem pertinet, per cappel-

lanum Religiosorum exercetur, si Religio a parochi cura subducta est (cf. can. 464 § 2).

Quae de novitiis dicta sunt §§ 1, 2, valent quoque de famulis actu servientibus et intra Domus septa stabiliter commorantibus; qui tamen, si extra religiosam Domum decesserint[161], funerandi sunt ad normam can. 1216-1218[162] (can. 1221 § 3), idest parocho paroeciae defuncti ius competit cadaver levandi et exsequias in ecclesia persolvendi, nisi defunctus aliam funeris ecclesiam legitime elegerit (cf. can. 1221 § 1).

Si defunctus aliam ecclesiam funeris elegerit, minister funeris erit Rector ecclesiae electae (can. 1230 §§ 3-4). Hoc tamen casu, si famulus intra claustra defunctus sit, cadaver Superior religiosus levabit (cf. can. 1221 §§ 1-3).

Si famulus extra claustra defunctus sit, parochus proprius defuncti, aut parochus loci decessus, non Superior religiosus cadaver levabit (cf. can. 1221 § 3)[163].

Quod attinet ad defunctos qui in Domo etiam regulari vel Collegio degebant ratione hospitii, educationis vel infirmitatis, et ad defunctos in hospitali, standum est canonibus 1216-1218[164] (idest cadaver, nisi alia ecclesia electa sit, transferendum est in ecclesiam paroecialem defuncti), nisi constet de iure particulari aut privilegio[165], quod vero ad illos attinet qui in Seminario moriuntur, servetur praescriptum can. 1368 (can. 1222).

Minister funerum pro hospitibus Religiosorum, si hospites Religiosi sunt (non tamen eiusdem Religionis) est eorundem Superior, si in ecclesiam suae Domus vel saltem suae Religionis asportari valeant, secus est parochus loci, in quo est Domus religiosa. Minister funerum duobus in casibus totum

---

[161] Etsi non longe distent.

[162] Per se cadaver transferri debet pro funere in ecclesiam propriae defuncti paroeciae, nisi defunctus aliam funeris ecclesiam legitime elegerit (cf. can. 1216 § 1).

[163] Matthaeus a Coronata, De locis et temporibus sacris p. 210 n. 212; Instit. iur. Can. vol. II (1931) p. 100 n. 800.

[164] Hae personae exemptionem per se non participant

[165] Ex. gr. quod cadaver transferendum sit in ecclesiam Domus religiosae.

funeris ius habet, non exclusa corporis levatione (cf. 1222). Secus si hospes sibi fratrum sepulturam elegerit[166].

Minister funerum pro externis alumnis in Collegio Religiosorum defunctis est parochus, in cuius ecclesiam alumni asportandi sunt.

Si alumni in electam ecclesiam ab ea distinctam, quae eorum ecclesia funerans esset, ex iure communi et ordinario, aut in ecclesiam sepulchri maiorum asportandi sint, corpus levare debet parochus proprius aut parochus paroeciae, in qua est collegium. Quod non valet in casu, quo ecclesia electa sit ecclesia Religiosorum, ubi de facto iam exstat cadaver[167].

Quodsi hi alumni, qui in loco Collegii defuncti sunt, parentum aut eorum quorum interest expensis ad suam paroeciam deferantur, minister funerum erit parochus eius paroeciae, ad quam deferuntur. Hoc saltem valet pro casu, quo alumnus in paroecia, in qua exstat Collegium, quasi-domicilium nondum obtinuerit[168].

Pro decedentibus in hospitali Minister funerum, si hospitale exemptum non sit a parocho, erit parochus eius ecclesiae, ad quam funeris causa defunctus transferendus est. Si vero hospitale exemptum sit a parocho[169], tunc minister funeris Cappellanus hospitalis erit[170], cuius tantum erit ius et officium describendi ibi defunctos sive ad propriam vel alienam paroeciam pertineant in proprio libro. Parochi etiam quodlibet ius ad portionem paroecialem seu ad quartam funerariam in casu negandum est[171].

Ex opinione communiter recepta Postulantes proprie dicti, ad normam Codicis modo novitiorum funerandi erant, si intra Domum religiosam decesserunt, quod applicatum erat etiam alumnis internis scholae seraphicae vel apostolicae, cum iam tanquam Postulantes seu Oblati sensu latiore habendi essent.

Nunc autem habetur contraria decisio:

Pont. Com. ad Cod. interpr., die 20 iulii 1929[172], respondit ad dubium propositum: An praescriptum can. 1221 extendatur

---

[166] Matthaeus a Coronata, De locis et temporibus sacris p. 210 n. 212.

[167] Matthaeus a Coronata, l. c. Cf. Instit. Iur. Can. vol. II (1931) p. 116 s. n. 805.

[168] Matthaeus a Coronata, l. c. p. 211 n. 212.

[169] Cf. can. 464 § 2.

[170] Matthaeus a Coronata, l. c. p. 211 n. 212.

[171] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 351-353.

[172] A. A. S. XXI (1929) p. 573. J. Creusen, Funérailles et sépulture des postulants in: Revue des Comm. rel. V (1929) p. 177-178; cf. Maroto, Com. pro Rel. X (1929) p. 334-341; cf. supra n. 214, 5.

etiam ad Postulantes et ad Alumnos scholarum apostolicarum in Religionibus.

Resp.: Negative.

Professi exclaustrati iurisdictioni Ordinarii territorii ideoque curae parochi subiacent (cf. can. 639).

Tertiarii et volentes sepeliri in habitu Religiosorum, si ecclesiam Religiosorum funerantem elegerint, Superiorem religiosum ministrum funerum habebunt. Corpus tamen levare ad proprium parochum pertinet[173].

6. Si vir professus intra vel extra septa Domus mortuus 473
sit, ad iusta funebria quod attinet, valet:

a) In Religionibus clericalibus exemptis sive Ordinibus sive Congregationibus (cf. can. 514 § 4; 1221; 1230 § 3), in familiis religiosis, quas Ordinarius loci a parochi cura subduxit (cf. can. 464 § 2), in Religionibus laicalibus exemptis loco Superioris religiosi laicalis, cappellanus (curatus, officiator) venit (cf. can. 514 § 4; 1230 § 5).

b) In Religionibus clericalibus non exemptis ius levandi cadaver et illud deducendi ad ecclesiam funerantem pertinet ad Superiorem religiosum, in Religionibus laicalibus non exemptis loco Superioris religiosi ad parochum (cf. can. 1221 § 1).

7. De **professis mulieribus** et **earum novitiis** Codex 474
statuit:

a) Religiosas et novitias, in religiosa Domo defunctas, ad clausurae limen deferant aliae Religiosae; indeque, si de Religiosis feminis[174] agatur, quae a parochi cura subductae sunt (cf. can. 464 § 2), cappellanus[175] ad propriam ecclesiam aut oratorium Domus religiosae deducit ibique exsequias persolvit (cf. can. 1230 § 5).

b) Si agatur de Religiosis feminis (professis aut novitiis), quae in Domo religiosa mortua sunt et a parochi cura subductae non sunt, parochus ius et officium habet excepto

---

[173] Matthaeus a Coronata, l. c. p. 211 n. 212.

[174] Sive sint Moniales sive sorores votorum simplicium.

[175] Cappellanus clausuram non ingredi debet, ut cadaver levet; confessarius hoc in casu non est minister funerum.

gravi necessitatis casu, levandi per se vel per alium cadaver, illud comitandi ad suam ecclesiam paroecialem ibique exsequias persolvendi (cf. can. 1230 § 5).

475 c) Quod vero ad Religiosas attinet extra Domum defunctas, serventur generalia canonum praescripta (cf. can. 1230 § 5), idest funerentur sicut ceteri Fideles (cf. can. 1221 §§ 1-2).

d) Novitiae in Religionibus mulierum de iure funerandi novitiis in Religionibus virorum aequiparandae sunt. Idem dicendum videtur de postulantibus, de famulis hospitibus aliisque in can. 514 § 1 nominatis (cf. can. 490).

8. **De funeribus Fidelium in ecclesiis Religiosorum** Codex statuit:

Omnibus licet, nisi expresse iure prohibeantur, eligere ecclesiam sui funeris aut coemeterium sepulturae (can. 1223 § 1). Uxor et filii puberes in hac electione prorsus immunes sunt a maritali vel patria potestate (can. 1223 § 2).

Ecclesiam funeris aut sepulturae coemeterium eligere prohibentur: a) Impuberes; verum pro filio aut filia impubere, etiam post eorum mortem, hanc electionem facere possunt parentes vel tutor (can. 1224 n. 1); b) Religiosi professi cuiuslibet gradus aut dignitatis, non tamen si sint Episcopi (can. 1224 n. 2).

Si quis ante professionem ecclesiam funeris aut sepulturae coemeterium elegerit, electio per professionem vi sua destituitur seu uti aiunt, quiescit.

Ii, qui ecclesiam funeris eligere possunt, non quamlibet ecclesiam eligere queunt.

Ut electio ecclesiae funeris valeat, cadat necesse est vel in ecclesiam paroecialem, vel in ecclesiam Regularium, non tamen Monialium (nisi agatur de mulieribus quae famulatus, educationis, infirmitatis aut hospitii causa intra clausuram eiusdem Monasterii non precario commorabantur), vel in ecclesiam iuris patronatus, si agatur de patrono, vel in aliam ecclesiam funerandi iure praeditam (can. 1225).

Illud additum: Non precario, requirit commoratio-

nem satis diuturnam et quasi in perpetuum. Commoratio unius vel alterius diei non sufficit[176].

Ecclesiam funeris aut coemeterium sepulturae quis eligere potest per se vel per alium cui legitimum mandatum dederit; factamque electionem aut mandati concessionem quolibet legitimo modo probare licet (can. 1226 § 1).

Si electio fiat per alium, hic suum mandatum explere potest etiam post mortem mandantis (can. 1226 § 2).

Regulares possunt ex iustis causis electionem coemeterii sepulturae vel ecclesiae funeris reiicere contra voluntatem defuncti expressam in testamento vel alio legitimo modo.

Iure eligendi intelligitur hic ius optandi inter ecclesiam [177] propriae paroeciae huiusque coemeterium et aliam propriae electionis.

Ius eligendi ecclesiam funeris vel coemeterium sepulturae distinguendum est a iure exigendi, ut haec electio facta ab ecclesiae vel coemeterio Superiore admittatur[178] et eam exsequatur[179].

Etsi ecclesiae Religiosorum non exemptorum careant ex se iure funerandi, possunt illud consequi ex privilegio vel alio legitimo titulo. Quo in casu habetur etiam ius percipiendi funerales taxas.

Religiosi et Clerici saeculares districte vetantur ne quos ad vovendum, iurandum vel fide interposita seu aliter pro- 476
mittendum inducant ut apud ipsorum ecclesias funus aut apud ipsorum coemeterium sepulturam eligant, vel factam electionem non immutent; quod si contra factum fuerit, electio sit nulla (can. 1227).

Si electa fuerit sepultura in coemeterio diverso a coemeterio propriae defuncti paroeciae, cadaver in illo sepeliatur, dummodo nihil obstet ex parte eorum a quibus coemeterium pendet (can. 1228 § 1).

Electa sepultura in coemeterio Religiosorum, ut cadaver inibi sepeliri queat, requiritur et sufficit consensus Superioris religiosi, ad normam Constitutionum cuiusque Religionis (can. 1228 § 2).

---

[176] Fanfani, l. c. p. 434 n. 422 bis.
[177] Propria ecclesia funeris pro proprio paroeciano, cf. can. 1216 § 1.
[178] Cf. can. 1228 § 2.
[179] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. vol. XIV (1933) p. 426 s.

9. Si ecclesia funeris sit ecclesia regularis aliave exempta a iurisdictione parochi, parochus proprius sub cruce ecclesiae funerantis cadaver levat ac deducit ad ecclesiam; sed exsequias Rector ecclesiae celebrat (can. 1230 § 3) seu Superior religiosus.

Si vero ecclesia funeris non sit exempta a iurisdictione parochi, celebratio exsequiarum, salvo peculiari privilegio, pertinet non ad Rectorem ecclesiae funerantis, sed ad parochum in cuius territorio ecclesia sita est, dummodo defunctus parocho subiectus fuerit (can. 1230 § 4), secus pertinet ad Rectorem ecclesiae funerantis.

Qui exsequias in ecclesia peregit, non solum ius, sed etiam officium habet, excepto gravi necessitatis casu, comitandi per se vel per alium sacerdotem cadaver ad locum sepulturae (can. 1231 § 2).

10. Nequit parochus, sine iusta et gravi causa ab Ordinario probata, excludere Clericos saeculares, Religiosos ac pia Sodalitia quae familia vel heredes advocare velint ad deducendum cadaver ad ecclesiam funeris et ad sepulturam et assistendum funeri; Clerici tamen ipsi ecclesiae addicti a familia vel heredibus prae aliis omnibus invitari debent (can. 1233 § 1).

11. **Inscriptio sepulturae.** Expleta tumulatione, minister[180] in libro defunctorum describat nomen et aetatem defuncti, nomen parentum vel coniugis, tempus mortis, quis et quae Sacramenta ministraverit, locum et tempus tumulationis (can. 1238).

Quare Superior religiosus exhibere tenetur notitias necessarias de morte Religiosi defuncti, ut parochus in libro defunctorum (cf. can. 470) mortem adnotet[181].

Pro catalogo dioecesano de Statu personarum Curiae episcopali adnotatio referatur.

12. De indice funeralium taxarum statuit Codex: Locorum Ordinarii indicem funeralium taxarum seu eleemosynarum, si non exsistat, pro suo territorio, de consilio Capituli cathedralis, ac, si opportunum duxerint, vicariorum foraneorum Dioecesis et parochorum civitatis episcopalis conficiant,

---

[180] Tumulationis, sit vel non sit parochus.
[181] Cf. supra n. 472.

attentis legitimis consuetudinibus particularibus et omnibus personarum et locorum circumstantiis; in eoque pro diversis casibus iura singulorum moderate determinent, ita ut quaelibet contentionum et scandali removeatur occasio (can. 1234 § 1).

Si in indice plures classes enumerentur, liberum est iis quorum interest classem eligere (can. 1234 § 2).

Pont. Com. ad Cod. interpr., 6 martii 1927, respondit ad quaestionem sequentem[182]:

An Religiosi, etiam exempti, subsint indici funeralium taxarum, de quo in can. 1234.

Resp.: Affirmative.

Adnotatio[183]: Codex expresse dicit de Religiosis exemptis de taxa Missarum manualium (cf. can. 831 § 3), de taxa pro Seminario solvenda (cf. can. 1356 § 1), dum e contrario can. 1234 nullam mentionem de exemptis facit.

Cum praesumptio militet in favorem exemptionis, sententia negativa scilicet Religiosos exemptos non teneri stare indici dioecesano taxarum funeralium praeferenda videbatur. Commissio Pont. per interpretationem extensivam rem aliter decidit forte mota per rationem in ipso canone 1234 § 1 indicatam, scilicet ut quaelibet contentionum et scandali removeatur occasio. Talis occasio eveniri potuit, ex. gr. si Religiosi exempti taxas minores acceptant.

Leges de taxis funeralium tangunt Religiosos si de re funeraria cum externis quaeratur, non autem ut patet, si agatur de funeribus ipsorum Religiosorum, neque quidquam iuris spectat ad parochos.

13. Districte prohibetur ne quis, sepulturae vel exsequiarum seu anniversarii mortuorum causa, quidquam exigat ultra id quod in dioecesano taxarum indice statuitur (can. 1235 § 1).

Salvo iure particulari, quoties Fidelis non funeratur in ecclesia paroeciali propria, proprio defuncti parocho debetur portio paroecialis, excepto casu quo cadaver in ecclesiam propriae paroeciae commode asportari nequeat (can. 1236 § 1).

Si quis habeat plures paroecias proprias, ad quas cadaver commode deferri posset, et alibi funeretur, portio paroecialis dividenda est inter omnes parochos proprios (can. 1236 § 2).

Detrahi debet portio paroecialis ex omnibus et solis emolu-

---

[182] A. A. S. XIX (1927) p. 161.

[183] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 149-153.

mentis, quae statuta sunt pro funere et tumulatione in taxa dioecesana (can. 1237 § 1).

Omnes consuetudines centenariae et immemorabiles Codici I. C. contrariae in re funeraria in Sicilia hucusque vigentes post declarationem Episcoporum, ratam ab ipso Romano Pontifice, die 11 iulii 1931, amplius sustineri non possunt ad normam can. 5, quae declaratio clerum saecularem et regularem (religiosum) [184] tenet. Illa declaratione non abrogata fuerunt iura particularia, consuetudines, privilegia, indulta, praescriptio, conventio, quorum abrogatio in Codice exigit expressam declarationem (cf. can. 4 can. 613 § 1, can. 1222, 1230 § 7, 1234 § 1 et praesertim can. 1236 § 1). Die autem 21 augusti 1934 S. Congregatio Concilii rescripsit ad Ordinarium Panormitanum: In ordine ad quaesitum circa consuetudines funerarias haec S. Congregatio, abrogans omnem consuetudinem et ius particulare, intendit etiam abrogare quodcumque ius particulare Religiosorum, unde standum est in omnibus praescriptionibus Codicis I. C.

Religiosis illis ut possint contra vel praeter ius commune in re funeraria agere, non remanet in illa Dioecesi nisi privilegium apostolicum. Hoc ad normam can. 60 ut revocetur indiget expressa mentione (cf. can. 71). Idem valet de indulto vel de iure quaesito, quia pro his non sufficeret revocatio generalis [185].

CAPUT III

477 ## De magisterio ecclesiastico

1. De divini verbi praedicatione [186]

1. Ad ius concionandi quod attinet, hic notetur:

Nemini ministerium praedicationis licet exercere, nisi a legitimo Superiore missionem receperit, facultate peculiariter data, vel officio collato, cui ex sacris canonibus praedicandi munus inhaereat (can. 1328).

---

[184] Cf. can. 1264; ceterum res funeraria non aliter atque ea omnia, quae ad disciplinam cultus publici pertinent, sit solius competentiae Ordinarii loci.

[185] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIV (1932) p. 305-367 XVI (1935) pag. 319.

[186] Cf. Encycl. Benedicti XV *Humani generis redemptionem*, 15 iun. 1917, A. A. S. IX (1917) p. 305 ss., et decretum S. Cong. Consist., 28 iun. 1917 (l. c. p. 328 ss.).

Concionari in ecclesia vetantur Laici omnes, etsi Religiosi (can. 1342 § 2).

Ordinarii loci est omnia in sua Dioecesi edicere quae ad populum in christiana doctrina instituendum spectent; et etiam Religiosi exempti, quoties non exemptos docent, eadem servare tenentur (can. 1336).

2. Ordinarii locorum ius habent concionandi in qualibet sui territorii ecclesia, quamvis exempta (can. 1343 § 1).

Nisi agatur de magnis civitatibus, potest quoque Episcopus prohibere, ne in aliis eiusdem loci ecclesiis verba fiant ad Fideles, quo tempore vel concionem ipse habet vel coram se, ex causa publica atque extraordinaria, convocatis Fidelibus, habendam curat (can. 1343 § 2).

Magnae civitates putantur eae, quae ultra centum millia habitantium habent computatis etiam acatholicis[187].

3. Tum Clericis e Clero saeculari, tum Religiosis non exemptis facultatem concionandi pro suo territorio solus concedit loci Ordinarius (can. 1337).

4. Si concio habenda sit tantum ad Religiosos exemptos aliosve, de quibus in can. 514 § 1, facultatem concionandi:

a) In Religione clericali dat eorum Superior secundum Constitutiones; qui in casu potest eam concedere etiam iis qui de Clero saeculari vel de alia Religione sunt, dummodo a proprio Ordinario vel Superiore fuerint idonei iudicati (can. 1338 § 1).

b) In Religione clericali non exempta aut in Religione laicali virorum, etiam exempta, facultatem concionandi Ordinarius loci concedit. Concionator autem nequit facultate uti sine Superioris religiosi assensu (cf. can. 1337, 1338 §§ 2-3 et can. 529 supra n. 182). Superior autem repudiare non potest concionatorem missum expresse ad Religiosos.

5. Si concio habenda sit ad Sorores sive exemptas sive non, vel etiam ad Moniales Regularibus subiectas, facultatem Religiosis quoque exemptis impertit Ordinarius loci, in quo concio fiet; concionator autem verba facturus Mo-

[187] Vermeersch-Creusen, Epitome II [3] p. 416 n. 678.

nialibus exemptis licentia Superioris regularis praeterea indiget (cf. can. 1338 § 2).

Si verbum Dei Monialibus ad crates commode praedicari non potest, Sanctae Sedis licentia exquirenda est, quae, si graves adsint rationes, eam denegare non solet, ut praedicatores clausuram ingredi et in choro sive in capitulo praedicare valeant, servatis tamen animadversionibus et cautelis pro ingressu confessarii[188].

6. Si concio habenda sit ad Fideles, facultatem Religiosis quoque exemptis impertit Ordinarius loci, in quo concio fiet (cf. can. 337 et 338 § 2). Concionatoribus religiosis ut facultate recepta uti liceat, opus est praeterea sui Superioris licentia (can. 1339 § 2)[189].

Si Religiosi in propriis ipsorum ecclesiis etiam in exemptis ad Fideles concionem habere velint, indigent semper licentia Ordinarii loci, in quo concio fiet (cf. can. 1337 et 1338 § 2).

Idem valet, si ad Tertiarios aut ad Sodales alicuius Confraternitatis aut piae Unionis concionare velint (cf. can. 698 § 2; can. 1337-1342).

Ordinarii locorum Religiosis qui a proprio Superiore exhibeantur, facultatem concionandi, sine gravi causa, ne denegent, concessamque ne revocent, praesertim una simul universis Domus religiosae sacerdotibus, firmo tamen praescripto can. 1340 (can. 1339 § 1).

478 7. Graviter onerata eorum conscientia, loci Ordinarius vel Superior religiosus facultatem vel licentiam concionandi cuiquam ne concedant, nisi prius constet de eius bonis moribus et de sufficienti doctrina per examen ad normam can. 877 § 1 (can. 1340 § 1).

Qui concedit facultatem concionandi, dat potestatem exercendi hanc actionem; qui licentiam concedit, declarat nihil obstare, quominus a Religioso concio habeatur.

Si de sacerdote agatur, cuius theologicam doctrinam aliunde compertam habent, Ordinarius loci et Superior religiosus non

---

[188] S. C. de Rel. Instructio, 6 febr. 1924, A. A. S. XVI (1924) p. 96.

[189] Facultas est potestas, quam quis recipit, ut actionem exercere possit; licentia est declaratio, quod exercitio actionis nihil obstat.

tenentur per examen certiores se reddere de sufficienti doctrina. Etsi Religiosus per se duplex examen subire debeat, Ordinarius loci examine Religiosi apud Superiores bene peracto contentus esse potest.

Si, concessa facultate vel licentia, compererint necessarias dotes in concionatore desiderari, debent eam revocare; in dubio de doctrina, debent certis argumentis dubitationem excutere, novo etiam examine, si opus fuerit (can. 1340 § 2).

Ob revocatam concionandi facultatem vel licentiam, datur recursus, sed non in suspensivo (can. 1340 § 3).

Sacerdotes extradioecesani sive saeculares sive religiosi ad concionandum ne invitentur, nisi prius licentia ab Ordinario loci in quo concio habenda sit, obtenta fuerit; hic autem, nisi eorum idoneitatem aliunde compertam habeat, licentiam ne concedat, nisi prius bonum testimonium super concionatoris doctrina, pietate, moribus a proprio eiusdem Ordinario habuerit; qui, graviter onerata conscientia, secundum veritatem respondere tenetur (can. 1341 § 1).

Licentiam tempestive petere debet parochus, si agatur de paroeciali ecclesia aliave eidem subiecta; Rector ecclesiae, si de ecclesia parochi auctoritati non obnoxia; prima dignitas, de Capituli consensu, si de ecclesia capitulari; moderator seu cappellanus Confraternitatis, si de ecclesia eiusdem Confraternitatis propria (can. 1341 § 2).

In Normis S. Congregationis Consistorialis, 28 iunii 1917, pro sacra praedicatione, c. I, n. 7 legitur: Postulatio ad obtinendum concionatorem aliquem facienda est Ordinario tempore utili et opportuno ... hoc autem tempus, generatim loquendo, haud erit inferius duobus mensibus, .. salva tamen Episcopis facultate tempus aliud statuendi etiam brevius pro genere et gravitate praedicationis et pro qualitate concionatoris, dioecesani vel extradioecesani.

Si ecclesia paroecialis sit simul capitularis aut Confraternitatis propria, ille licentiam petat, qui sacras functiones iure peragit (can. 1341 § 3).

8. Optandum ut in Missis quae, Fidelibus adstantibus, die- **479**
bus festis de praecepto in omnibus ecclesiis vel oratoriis publicis celebrantur, brevis Evangelii aut alicuius partis doctrinae christianae explanatio fiat; quod si loci Ordinarius id praeceperit, opportunis datis instructionibus, hac lege tenentur non solum sacerdotes e Clero saeculari, sed etiam Religiosi exempti quoque, in suis ipsorum ecclesiis (can. 1345)[190].

Religiosi, etiam exempti, ab Ordinario loci ad catecheticam

[190] Cf. S. Congregatio Concilii: De catechetica institutione impensius curanda et provehenda, diei 12 ian. 1935: in A. A. S. (1935) p. 145.

populi institutionem obligari possunt. Codex enim statuit: Si, Ordinarii loci iudicio, Religiosorum auxilium ad catecheticam populi institutionem sit necessarium, Superiores religiosi, etiam exempti, ab eodem Ordinario requisiti, tenentur per se vel per suos subditos religiosos sine tamen regularis disciplinae detrimento, illam populo tradere, praesertim in propriis ecclesiis (can. 1334)[191].

Sacra Congregatio Concilii in suo decreto *De catechetica institutione impensius curanda et provehenda* diei 12 ianuarii 1935[192] hac in re edicit: « Nec vero operi tam salutari, tam Dei grato, tam animarum bono necessario desit, ad normam can. 1334 Religiosorum auxilium, si ab Ordinario loci sit illud requisitum, idemque Religiosi, vocati, laetentur, imo vocari se cupiant, ut etiam in hac parte dominici agri, ubi messis multa, operarii autem pauci, de animarum bene mereantur ».

Iterum Codex I. C. inculcat, ut omnes libenter operam suam adiutricem in rem conferant: Parochus in religiosa puerorum institutione potest, imo, si legitime sit impeditus, debet operam adhibere Clericorum, in paroeciae territorio degentium, aut etiam, si necesse sit, piorum laicorum, potissimum illorum, qui in pium Sodalitium doctrinae christianae aliudve simile in paroecia erectum adscripti sint (can. 1333 § 1).

Presbyteri aliique Clerici, nullo legitimo impedimento detenti, proprio parocho in hoc sanctissimo opere adiutores sunto, etiam sub poenis ab Ordinario infligendis (can. 1333 § 2).

Ordinarii loci est omnia in sua Dioecesi edicere, quae ad populum in christiana doctrina instituendum spectent; et etiam Religiosi exempti, quoties non exemptos docent, eadem servare tenentur (can. 1336)[193].

Si Religiosus simul sit parochus, in relatione ad concionandum eadem officia ei incumbunt, quae aliis parochis.

Advigilent Superiores ne divinorum officiorum in propriis ecclesiis celebratio catecheticae instructioni aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferat; iudicium autem utrum nocumentum afferat necne, ad loci Ordinarium pertinet (can. 609 § 3)[194].

---

[191] Cf. A. A. S. XII (1920) p. 299.

[192] A. A. S. XX (1935) p. 145 s. Cf. Litt. encycl. Pii X *Acerbo nimis* diei 15 aprilis 1905, Cod. I. C. lib. III tit. XX, cap. I can. 1329-1336. Pius XI motu proprio *Orbem catholicum*, diei 29 iunii 1923, Officium catechisticum penes S. Congr. Concilii instituit.

[193] De poenis, quae praedicatoribus infligi possunt, si munere suo non rite funguntur, cf. can. 2317; 1747 § 3.

[194] De facultatibus pro Germania cf. P. Timotheus Schaefer O. M. Cap., Ordensrecht p. 302.

2. De Missionibus[195] 480

Litterae ad Superiores Ordinum et Congregationum religiosarum quae sacris Missionibus provehendis se devovent.

Quod[196], Deo iuvante, proficiant Missiones catholicae, sanctum parit solatium omnibus quibus cordi est exaltatio sanctae nostrae religionis quique ardenter cupiunt, ut regnum Christi Iesu dilatetur.

Huiusmodi profectus procul dubio magna ex parte debetur labori strenuo cui se, praesertim his ultimis annis, dederunt tum religiosi Ordines et Congregationes religiosae qui, antiquae gloriae memoriam servantes, conati sunt excitare in suis alumnis desiderium sese infidelibus convertendis dedicandi, tum Instituta multa quorum finis principalis, imo unicus, Missiones sunt.

Quantumcumque vero hic labor atque operositas mirabilis bonis omnibus solatio sit, semper tamen verum manet nimium adhuc esse numerum eorum qui, amplissimis sparsi terris, nuntium verbi salutis exspectant. Nostris quoque diebus et quidem verissime, repeti potest illud Salvatoris: Messis quidem multa, operarii autem pauci.

Hinc fit ut haec S. Congregatio de Propaganda Fide, affectu vere materno plena ac sollicitudine erga Instituta illa omnia quae filios suos in Missiones mittunt, grato animo erga singulos Missionarios labori addictos constanti, arduo, saepius abscondito indeque admodum meritorio, utpote Deo soli noto, opportunum iudicet ad Superiores generales vel maiores Ordinum, Congregationum et Institutorum quae sese Missionibus dedicant, hasce dare litteras quibus nonnullis, maxime pro ipsis Missionibus momenti, rebus insistat.

I. Et primo quidem, valde utile erit ut Missionarii ad labores evange- 481
licos debite praeparentur, sive in quadam Domo, in Europa vel alibi, peculiari modo huic scopo destinata (prout iam a nonnullis Institutis laudabiliter fit), sive in aptis locis vel residentiis ipsius terrae Missionis.

Praeparari vero possunt iuniores quod fiat oportet modo quam perfectissimo eoque vario pro variis Missionibus, a Missionariis exercitatis studio scilicet linguae vel linguarum Missionis, cui ipsi destinantur; assiduo iam ab initiis studio morum earundem regionum; studio rationum quae, omnibus perspectis, ad singula loca evangelizanda aptiores videantur. Accedat quoque practica praeparatio, qua aliquatenus capaces fiant, ut per se soli operam dent omnibus procurandis quae Missionibus in temporalibus promovendis utilia vel necessaria esse possint.

II. Curent Superiores ut in singulis Missionibus viri reperiantur idonei qui, ubi necesse fuerit, Missionem ipsam regere possint; ne, deficiente forte Vicario vel Praefecto Apostolico, admodum difficile sit successorem ipsis eligere; vel ad hoc munus assumi debeat vir ecclesiasticus, qui, ipsius Missionis ignarus, eius progressum retardet.

---

[195] Cf. etiam P. Clemente Terzorio, Manuale hist. Miss. Ord. M., Cap., Romae 1926 (518 p.); De litteratura ad Missiologiam quod attinet cf. supra n. 295; Vermeersch, De usu facultatum in missionibus exteris, in: Periodica XVII (1928) p. 47*-49; Janssens S. J., Religieux et religieuses dans les missions lointaines in: Revue des Comm. rel II (1926) p. 30-31.

[196] Apud Vermeersch, Period. XII (1924) p. 114-119.

III. Maximi interest, ut Superiores in Missionibus suo Instituto concreditis formando Clero indigeno invigilent. Quod revera necessarium est, cum varia territoria ipsis eum in finem proprie commissa sint ut inibi Ecclesiam fundent eamque stabiliant. Iam vero conversione infidelium opus istud mere inchoatur: primus quasi ponitur lapis Ecclesiae stabiliendae; oportet dein propriis oratoriis aut ecclesiis communitates instruere; scholas, orphanotrophia, loca refugii, nosocomia aliaque opera instituere (assignato quantum fieri potest reditu stabili); atque postea, aut simul tempore Clerum formare indigenum atque utriusque sexus Religiosos.

Nisi tempestive Clero indigeno excolendo provideatur, istud accidet ut Missionarius, cuius est paganis Evangelium praedicare, in Communitate quadam christiana sedem figens, ceteros infideles fere derelinquat, magnumque conversionis opus catechistis concredat. At Clerus indigenus potest debetque, saltem initio, optimo auxilio esse Missionario; qui, inde magis expeditus, unice vel fere unice se dedicare poterit altissimae vocationi, convertendis scilicet infidelibus.

Nec haberi potest Missio tanquam bonum quoddam Instituti proprium; cum sit revera territorium quoddam ab Ecclesia Christi apostolis zeli plenis concreditum, ut ibi ipsi instituant, firment vitaque instruant mirabile illud opus Redemptoris nostri.

Tunc tantum dici potest Ecclesia alicubi fundata cum ipsa propriis ecclesiis, proprio Clero exinde oriundo, propriis praediis dotato se ibi regere coeperit, verbo cum iam nonnisi a se ipsa pendebit.

Quibus alia accedunt, practica valde et evidentia. Fac revera, ob bellum quoddam (cuius rei non pauca habuïmus exempla in nuperrima et universa conflagratione) aliosve publicos eventus, civile imperium in terris de quibus agitur ad alias manus transire indeque peti vel exigi, ut Missionarii extranei subditique quarundam civitatum a finibus discedant, maximum inde exsurgat Ecclesiae damnum, utpote cum populus sacerdotibus orbatus vel fere orbatus, periculo amittendae fidei exponatur. Quae non gratis finguntur, cum talia iam revera acciderint.

Adde Europam ex qua plerique solent proficisci Missionarii, ipsam Clero indigere, cum ob causas omnibus notas, vocationes rariores factae sint. Sollicitudo maxima inde oritur tum comparandi Europae sat multos sacerdotes, tum quoque satis multos praesto habendi qui Europam relinquant ut in alias oras alium apostolatum aggrediantur.

Si vero non pauci adsint iique rite instructi Clerici ex indigenis, iam liquet facile solutum et de medio sublatum iri difficultates et quaestiones, quae nunc ut graves et arduae animos sollicitos tenent.

482 IV. Opportunum denique erit ut ea Instituta, quae laicos quoque fratres cooptant, studiose inquirant qua ratione, tot animae quae, Deo se tradere cupientes, ob defectum studiorum vel ob alias causas nequeunt convenienter ad sacerdotium ascendere, edoceri valeant se quoque, eximio quidem modo, cooperari posse heroico operi Missionum. Illis enimvero maxime opus est viris ac devotis, cuiusdam artis peritis, qui populum ad quem mittuntur artes docere atque cum alieno auxilio, exstruendis aedibus, instruendis officinis, operibusque typographicis operam dare possint. Ne multa: satis sit innuisse quanta bona procurare possint huiusmodi fratres, modo apte instructi, curam gerendo de catechistis indigenis, docendo in scholis inferioribus etc.

De his, per summa capita expositis, attentos velit S. Congregatio de Propaganda Fide Superiores omnes Institutorum Missionariorum, pro certo habens, si ea quae dicta sunt rite considerentur et apte exsecutione compleantur, uberes qui ardenter quaeruntur fructus non defuturos.

S. proinde Congregatio de Propaganda Fide Superiores generales rogat, ut hasce litteras communicare velint cum Praepositis harum Provinciarum quibus Missiones concreditae sunt, utque diligenter exsequendis rebus quae iis continentur invigilent.

Benedicat Deus iis omnibus qui sancto zelo moti, quodlibet modo allaborant ut opus Missionum inter omnes apostolicum in dies semper magis proficiat, noscatur atque ametur. Coelestibus donis cumulet Deus illas animas quae, sancto suo amore flagrantes, evangelizandis tot gentibus, quae gratiam cognoscendi Domini Nostri Iesu Christi adhuc exspectant, sese dedicarunt.

Ex S. Congregatione de Propaganda Fide, die festo Pentecostes, 20 maii 1923.

G. M. Card. Van Rossum, *Praefectus.*

Motu proprio *Romanorum Pontificum,* die 3 maii 1922, Pius XI statuit: Pium Opus a *Propagatione Fidei*, in novam formam redactum, iam nunc Romae esto apud S. Congregationem de Propaganda Fide, ut ipsius Apostolicae Sedis sit instrumentum ad Fidelium stipes undique cogendas easque erogandas in usum omnium Missionum catholicarum? [197]

Per Litteras Apostolicas Pius XI, die 25 martii 1924, indulgentias, privilegia et facultates spirituales tribuit Fidelibus et Sacerdotibus in Pium Opus a Propagatione Fidei adlectis [198].

... Porro Operam ipsam generalibus quibusdam privilegiis augere volentes concedimus ut qua die generalis vel peculiaris commemoratio fit Sodalium defunctorum altaria omnia ecclesiae vel oratorii publici, sive semipublici in quo eadem commemoratio locum habet, Apostolico gaudeant privilegio pro Missis in eorumdem Sodalium animarum suffragium per quemvis sacerdotem saecularem sive, de Superiorum suorum consensu, regularem, rite litandis; nec non ut Missae omnes, sive ab aggregatis ad quodvis altare pro Sociorum defunctorum animabus expiandis iubendae, sive a sacerdotibus Piae Operae inscriptis, pariter in suffragium defunctorum Sociorum, item ad quodvis cuiusque ecclesiae altare litandae, illi animae pro qua celebratae fuerint perinde suffragentur, ac si fuissent ad privilegiatum altare peractae. – Placet insuper Nobis ut in Operam eandem adlecti sacerdotes zelatores peculiaribus polleant privilegiis, ideoque ipsis sacerdotibus zelatoribus concedimus personale altaris privilegiati indultum, quater in hebdomada. Facultatem benedicendi quovis tempora privatim, de consensu Ordinarii saltem rationabiliter praesumpto, extra Urbem, unico crucis signo, Cruces, Crucifixos, rosaria, coronas precatorias sacra numismata et parvas ex metallo religiosas eisque applicandi Apostolicas indulgentias. Quod si adventus, quadragesimae, spiritualium exercitationum et sacrarum missionum tempore, sacras ipsi habeant conciones, hac benedicendi facultate publice utantur. – Facultatem

---

[197] A. A. S. XIV (1922) p. 321-326; Pii Operis a Propagatione Fidei statuta generalia p. 326-330.

[198] A. A. S. XVI (1924) p. 220-224.

ubique benedicendi unico Crucis signo rosaria cum applicatione indulgentiarum a Patribus Crucigeris nuncupatarum et coronas (sive speciales, sive rosarii), cum applicatione indulgentiarum a Sancta Birgitta. – Facultatem benedicendi, in locis ubi non reperiantur religiosae Domus Fratrum Minorum, Crucifixos unico signo crucis, eisque applicandi indulgentias Viae Crucis sive Calvariae, lucrandas, ad normam privilegii quo gaudent Minores Fratres, ab illis qui legitime impediantur quominus sanctas Stationes celebrent. – Facultatem ubique benedicendi numismata Immaculatae Conceptionis (proprium Congregationis Missionis) cum applicatione adnexarum indulgentiarum. – Facultatem benedicendi cum adnexis indulgentiis numismata Sancti Benedicti, in locis ubi minime exstent coenobia sive Domus Ordinis dicti Sancti, quae huiusmodi privilegio fruantur. – Facultatem benedicendi atque imponendi, etiam unica formula, scapulare Sanctissimae Trinitatis, B. M. V. a Carmelo et Virginis Perdolentis, atque inscribendi, debitis conditionibus servatis, respectivis Confraternitatibus; Passionis D. N. I. C. (adhibito colore rubro proprio Congregationis Missionis) et Immaculatae Virginis (adhibito caeruleo proprio Patrum Theatinorum) dummodo in loco, quo talis facultas exercetur, non adsint respective Domus religiosae Trinitariorum, Carmelitarum. – Facultatem etiam legitime inscribendi Confraternitati Cordigerorum, in locis ubi non exsistant Domus religiosae Minorum Conventualium benedicendo et imponendo funiculum seraphicum. – Facultatem inscribendo Fideles Tertio Ordini saeculari Sancti Francisci, in locis ubi non sint dicti Ordinis canonice erectae Congregationes, benedicendo scapulari et cingulo. – Facultatem inscribendi Fideles Confraternitati a Militia Angelica, ubi non exsistant Domus religiosae Ordinis Praedicatorum, benedicendo et imponendo cingulum et numisma Divi Thomae Aquinatis. – Facultatem denique sacerdotibus zelatoribus, qui, de licentia Ordinarii in forma exercitiorum sacrarum concionum seriem impleverint, impertiendi, novissima ipsorum concionum die, Apostolicam christiano populo benedictionem, cum adnexa plenaria indulgentia, ab iis lucranda, qui saltem quinque adfuerint concionibus et confessi ac sacra Synaxi refecti, ad mentem Romani Pontificis oraverint. – Peculiaria etiam privilegia largimur sacerdotibus Praesidibus et adlectis in Consilia Nationalia, Moderatoribus dioecesanis et sacerdotibus, qui sint participes Consilii vel Comitatus cuiusque ad provehenda Pii Operis negotia constituti; iis enim praeter omnes supra recensitas facultates quinquies in hebdomada personale privilegiati altaris indultum tribuimus; nec non facultatem benedicendi, in locis ubi non exstent Ordinis Praedicatorum religiosae Domus, brevi formula a S. Rituum Congregatione adprobata, die 23 mensis novembris anni 1918, coronas Sanctissimi Rosarii cum applicatione indulgentiarum Patrum Ordinis Sancti Dominici. – Volumus etiam ut Operae inscripti sacerdotes, qui a Consilio Superiore generali renunciati fuerint sacerdotes zelatores Benemeriti, omnibus indulgentiis et privilegiis supra recensitis gaudeant. Sacerdotes denique in Concilium Superius generale adlectos singulari Nostrae voluntatis pignore complectentes, iisdem praeter omnia, quae supra numeravimus, privilegia, facultatem facimus benedicendi ubique, de consensu Ordinarii saltem rationabiliter praesumpto, unico crucis signo, privatim, quovis tempore; publice autem, si conciones habeant, tempore adventus, quadragesimae, spiritualium exercitationum et missionum sacrarum, rosaria, coronas, Cruces, Crucifixos, numismata et parvas ex metallo statuas religiosas, cum Apostolicarum indulgentiarum applicatione. – ... Postremo edicimus ut socii in Operam Propagationis Fidei rite nunc et in posterum inscripti, hisce indulgentiis ac privilegiis fruantur a die aggregationis, usque dum in ipsa perseverent Pia Opera

et praescriptas conditiones impleant: ut sacerdotes Zelatores, Moderatores dioecesani et adlecti in varia Consilia, nempe Superius generale, nationalia ac dioecesana, specialibus supra recensitis privilegiis tantum durante munere gaudeant; ut sacerdotes zelatores Benemeriti, favoribus sibi tributis utantur ad vitam ut religiosarum Familiarum alumni enumerari possint in Operam Pontificiam a Propagatione Fidei, non modo uti sodales, sed etiam uti Moderatores dioecesani, Praesides, Consiliarii ac Zelatores, salvis praescriptionibus can. 693.

S. Congregatio de Propaganda Fide, die 1 febr. 1928[199], declaravit:

a) Sodales Religiosi, sive viri, sive mulieres, Ordinum illorum vel Congregationum, quorum quarumve aliquot membra in locis Missionum ad evangelizandos infideles operam rite conferunt, omnibus favoribus pro adscriptis Pontificio Operi concessis frui poterunt, dummodo quotidie statutas preces recitaverint, idest semel Pater et Ave, addita invocatione: Sancte Francisce Xaveri, ora pro nobis.

b) Sodales vero ceterorum Ordinum vel Congregationum, ut iisdem favoribus frui possint, et ipsi dictas preces recitare tenebuntur, et insuper Domus religiosa, in qua degunt, aliquam eleemosynam Pontificio Operi quotannis conferre debebit pro Dei amore atque animarum.

In allocutione radiophonica Pius XI ad Missionarios dicebat[200]: Iam os Nostrum patet ad vos (2 Cor. 6, 11), filii et filiae in Christo carissimi, qui in Missionibus orantes laboratis ad propagandam sanctam Christi fidem et Eius Regnum dilatandum. Sicuti Apostoli ecclesiarum primi, ita et vos: in periculis, in multa patientia, in necessitatibus et tribulationibus (2 Cor. 1, 10; 6, 4) spetaculum facti (Hebr. 10, 33); sicut illi, ita et vos gloria Christi (2 Cor. 8, 83); vos qui in laboribus, saepe etiam in vinculis et in sanguine vestro usque ad mortem certantes bonum et magnum certamen fidei et passionis (1 Tim. 6, 12; 2 Tim. 4, 7; Hebr. 10, 32) atque bonam confessionem confitentes, animas lucrifacitis et futurorum Christianorum semina seminatis. Salvete strenui milites Christi! Sed et sacerdotes indigenas ac bonos catechistas, praecipue fructus eosdemque participes laborum vestrorum salvere iubemus.

3. De publicatione indulgentiarum et de benedictione papali 483

1. Novae indulgentiae, ecclesiis etiam Regularium concessae, quae Romae promulgatae non sint, ne pervulgentur, inconsulto Ordinario loci (can. 919 § 1). Non agitur autem hic de indulgentiis mere personalibus, soli petenti vel alumnis Religionis utilibus. Tales indulgentiae statim valent ac concessae sunt, etiam per vivae vocis oraculum.

Promulgatio Romae fit per bullam, per decretum S. Poenitentiariae, quae decreta in Actis Apostolicae Sedis publici iuris fiunt. Codex statuit: Qui a Summo Pontifice

---

[199] A. A. S. XX (1928) p. 109.
[200] Cf. supra n. 18.

impetraverint indulgentiarum concessiones pro omnibus Fidelibus, obligatione tenentur, sub poena nullitatis gratiae obtentae, authentica exemplaria earundem concessionum ad Sacram Poenitentiariam deferendi (can. 920), scilicet antequam publicentur.

2. Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia, etc., in quibus earum concessiones continentur, ne edantur sine licentia Ordinarii loci (can. 1388 § 1).

Requiritur vero expressa licentia Sedis Apostolicae ut typis edere liceat, quovis idiomate, tum collectionem authenticam precum piorumque operum quibus Sedes Apostolica indulgentias annexuit, tum elenchum indulgentiarum apostolicarum, tum summarium indulgentiarum vel antea collectum, sed nunquam approbatum, vel nunc primum ex diversis concessionibus colligendum (can. 1388 § 2).

3. Abbates vel Praelati nullius, Vicarii et Praefecti Apostolici, etsi episcopali dignitate careant, benedictionem papalem cum indulgentia plenaria secundum praescriptam formulam, impertiri possunt in suis territoriis uno tantum ex sollemnioribus per annum diebus (cf. can. 914).

Episcopi benedictionem papalem cum indulgentia plenaria secundum praescriptam formulam, impertiri possunt in sua quisque Dioecesi bis in anno, hoc est die sollemni Paschatis Resurrectionis et alio die festo sollemni ab ipsis designando, etiamsi iidem Missae sollemni adstiterint tantum (cf. can. 914). Etiam in ecclesiis Religiosorum exemptorum indulgentias concedere possunt[201].

Regulares, qui privilegium habent impertiendi benedictionem papalem, non solum obligatione tenentur servandi formulam praescriptam[202]. sed hoc privilegio uti nequeunt, nisi in suis ecclesiis et in ecclesiis Monialium vel Tertiariorum suo Ordini legitime aggregatorum; non autem eodem die et loco, quo Episcopus eam impertiat (can. 915). Eodem loco significat eandem civitatem vel oppidum.

Formula praescripta habetur in Rituali Romano tit. VIII, cap. 32. In canone praelaudato agitur de privilegio alicui Ordini aut Monasterio concesso, non de privilegio personali, pro

---

[201] Cf. supra n. 425

[202] Rit. Rom. tit. VIII cap. 32.

cuius usu inspicienda sunt verba rescripti. A taxa solvenda liberantur Domus religiosae a) quae scholas internas vel externas habent adnexas; b) in quibus vivit collegium Religiosorum pro catholice educanda iuventute extra ipsam Domum religiosam destinatorum; c) novitiatus vel studentatus, quae ex solis eleemosynis vivunt[203].

4. De Seminariis

484

De taxa pro Seminario et aliis necessitatibus solvenda

1. Pro constitutione Seminarii et alumnorum sustentatione, si proprii reditus deficiant, Episcopus potest:

a) Tributum seu taxam[204] in sua Dioecesi imperare (can. 1355 n. 2).

b) Parochos aliosve ecclesiarum etiam exemptarum Rectores iubere ut statis temporibus in ecclesia ad hunc finem stipem exquirant (can. 1355 n. 1).

2. Tributo pro Seminario obnoxia sunt, quavis appellatione remota, reprobata qualibet contraria consuetudine et abrogato quolibet contrario privilegio, a) mensa episcopalis, b) omnia beneficia etiam regularia aut iuris patronatus, paroeciae aut quasi-paroeciae, quamvis alios reditus, praeter Fidelium oblationes, non habeant, c) Domus hospitalis auctoritate ecclesiastica erecta, d) Sodalitates canonice erectae et e) fabricae ecclesiarum, si suos reditus habeant, f) quaelibet religiosa Domus, etsi exempta, nisi *α*) solis eleemosynis vivat aut *β*) in ea collegium discentium vel docentium ad commune Ecclesiae bonum promovendum actu habeatur (can. 1356).

Recursus ad Sanctam Sedem non excluditur (cf. canonem 1569).

3. Hoc tributum debet esse generale eiusdemque proportionis pro omnibus, maius vel minus secundum Seminarii necessitatem, sed quinas quotannis centesimas partes (5%) reditus vectigalis non excedens, minuendum prout reditus Seminarii augentur (can. 1356 § 2).

Reditus tributo obnoxius is est qui, deductis oneribus et necessariis expensis, supersit in anno; nec in eo reditu computari debent distributiones quotidianae, vel, si omnes beneficii fructus distributionibus con-

---

[203] Cf. Fanfani, o. c. p. 359 n. 331.

[204] Cf. D'Angelo, Le tasse e le pensioni ecclesiastiche (1919).

stent, tertia earundem pars; nec Fidelium oblationes, nec si omnes paroeciae reditus coalescant Fidelium oblationibus, tertia earundem pars (can. 1356 § 3).

Omnes ecclesiae vel beneficia iurisdictioni Episcopi subiecta itemque Laicorum Confraternitates, debent quotannis in signum subiectionis solvere Episcopo cathedraticum seu moderatam taxam determinandam ad normam can. 1507 § 1, nisi iam antiqua consuetudine fuerit determinata (can. 1504).

Ad istas ecclesias pertinent etiam ecclesiae Religiosorum non exemptorum, immo ipsi Religiosi exempti solvere debent talem taxam, si saecularis ecclesia vel saecularia beneficia eis concredita sint.

4. Loci Ordinarius, praeter tributum pro Seminario, de quo in can. 1355, 1356, aut beneficialem pensionem de qua in can. 1429, potest, speciali Dioecesis necessitate impellente, omnibus beneficiariis, sive saecularibus sive religiosis, extraordinariam et moderatam exactionem imponere (can. 1505)[205].

Quaeritur: An Religiosi regulares et alii exempti solvere debeant decimas?

Antiquae disciplina obligabat omnes fideles christianos, et omnes Religiosos exemptos et non exemptos ad solutionem[206].

Codex I. C. nunc praecipit: Ad decimarum ac primitiarum solutionem quod attinet, peculiaria statuta ac laudabiles consuetudines in unaquaque regione serventur (canon 1502).

485 **5. De scholis**

1. Scholae a Religiosis gubernatae sunt aut scholae pro alumnis ipsius propriae Religionis aut pro aliis alumnis sive saecularibus sive pertinentibus ad aliquam ecclesiasticam Societatem.

2. Ordinariis locorum ius et officium est vigilandi ne in quibusvis scholis sui territorii quidquam contra fidem vel bonos mores tradatur aut fiat (can. 1381 § 2). Hoc valet etiam pro scholis laicis, quae gubernationi Religiosorum, etiam exemptorum commissae sunt aut quae cum Domibus Religiosorum, etiam exemptorum coniunctae sunt.

Ordinariis locorum similiter ius est approbandi Reli-

---

[205] Cf. de indice funeralium taxarum can. 1234 ss., supra n. 476.

[206] Cf. c. 1 X de decimis 3, 30; cap. 1 et 2 de decimis, 3, 13 in VI°, Conc. Trid. sess. XXV de ref. c. 12.

gionis magistros et libros; itemque, religionis morumque causa, exigendi ut tum magistri tum libri removeantur (can. 1381 § 3).

Alii libri et opera litterarum hic tantum respiciuntur, quantum nihil contra fidem vel bonos mores continere debent e can. 1381 § 2.

3. Ordinarii locorum sive ipsi per se sive per alios possunt quoque scholas quaslibet, oratoria, recreatoria, patronatus, etc., in iis quae religiosam et moralem institutionem spectant, visitare; a qua visitatione quorumlibet Religiosorum scholae exemptae non sunt, nisi agatur de scholis internis pro professis Religionis exemptae (can. 1382)[207].

S. Congregatio de Religiosis, die 23 aug. 1928, ad Ordinarios Italiae de vestitu immodesto sequentem ordinationem transmisit[208].

a) In tutte le scuole, collegi, ricreatori, Congregazioni festive, laboratori da Religiose non si ammettano più d'ora innanzi quelle giovanette che non osservino nel vestire le regole della modestia e della decenza cristiana.

b) Le medesime Superiore dovranno su ciò esercitare una rigida sorveglianza ed escludere senz'altro dalle scuole e dalle opere dei loro Istituti quelle donne che non ottemperassero a tali prescrizioni.

c) Non si lasceranno vincere in ciò da alcun riguardo umano sia di interessi materiali, sia di distinzione di grado sociale delle famiglie a cui le alunne appartenessero, supportando anche che le alunne diminuiscano eventualmente di numero.

d) Inoltre le Suore nell'adempimento della loro opera educativa si adopereranno ad inculcare soavemente e fortemente alle loro allieve l'amore e il gusto della santa modestia, indice e custode della purezza, e gentile ornamento della donna.

6. De vocatione ad Concilium et Synodum 486

1. Vocantur ad Concilium oecumenicum inter alios in eoque ius habent suffragii deliberativi: Abbates vel Praelati nullius (cf. can. 223 § 1 n. 3); Abbas Primas, Abbates Superiores Congregationum monasticarum, ac supremi Moderatores Religionum clericalium exemptarum, non autem aliarum Religionum, nisi aliud convocationis decretum ferat (can. 223 § 1 n. 4).

---

[207] A. Vermeersch, Exemptio Collegiorum Regularium a visitatione episcopi in: Periodica XV (1927) p. 298 s.

[208] Cf. Il Monitore ecclesiastico (1928) p. 298 s.

Si quis ex vocatis ad Concilium ad normam can. 223 § 1, eidem, iusto impedimento detentus, interesse non possit, mittat procuratorem et impedimentum probet (can. 224 § 1).

2. Concilio plenario assistere debent cum suffragio deliberativo (inter alios): Abbates vel Praelati nullius (cf. can. 282 § 1); item Concilio provinciali (cf. can. 285, 286 § 1).

Maiores quoque Religionum clericalium exemptarum ac Congregationum monasticarum Superiores, qui in provincia resideant, invitandi sunt (ad concilium provinciale), debentque invitati adesse aut impedimentum, quo detinentur, Concilio notum facere; sed his, quemadmodum aliis ex utroque Clero viris ad Concilium forte vocatis, votum est dumtaxat consultivum (can. 286 § 4).

3. Ad Synodum dioecesanam vocandi sunt ad eamque venire debent (inter alios): Abbates de regimine et unus e Superioribus cuiusque Religionis clericalis qui in Dioecesi commorentur, designatus a Superiore provinciali, nisi Domus provincialis sit in Dioecesi et Superior provincialis interesse ipse maluerit (can. 358 n. 8).

487 7. De praevia librorum censura[209]

1. **Praevia censura.** Nisi censura ecclesiastica praecesserit, ne edantur etiam a Laicis:

a) Libri sacrarum Scripturarum vel eorundem adnotationes et commentaria; b) Libri qui divinas Scripturas, sacram theologiam, historiam ecclesiasticam, ius canonicum, theologiam naturalem, ethicen aliasve huiusmodi religiosas ac morales disciplinas spectant; libri ac libelli precum, devotionis vel doctrinae institutionisque religiosae, moralis, asceticae, mysticae aliique huiusmodi, quamvis ad fovendam pietatem conducere videantur; ac generaliter scripta in quibus aliquid sit quod religionis ac morum honestatis peculiariter intersit[210]; c) Imagines sacrae quovis modo imprimendae, sive preces adiunctas habeant, sive sine illis edantur (can. 1385 § 1 nn. 1-3).

---

[209] Cf. etiam n. 483 de indulgentiis et n. 365 de beatificatione et canonizatione.

[210] Ex. gr. prophetiae, miracula.

2. **Licentia.** Licentiam edendi libros et imagines de quibus in § 1, dare potest vel loci Ordinarius proprius auctoris, vel Ordinarius loci in quo libri vel imagines publici iuris fiant, vel Ordinarius loci in quo imprimantur, ita tamen ut, si quis ex iis Ordinariis licentiam denegaverit, eam ab alio Ordinario petere auctor nequeat, nisi eundem certiorem fecerit de denegata ab alio licentia (can. 1385 § 2).

Ordinarius loci proprius est Ordinarius originis vel domicilii vel quasi-domicilii, pro Religiosis perpetuo professis solus est Ordinarius loci, ubi Domus religiosa exsistit, non vero Ordinarius originis (cf. can. 585). Liber in illo territorio publici iuris fit, in quo venalis prostat seu divulgatur.

Religiosi vero licentiam quoque sui Superioris maioris antea consequi debent (can. 1385 § 3). Supremus Religionis Moderator libros cuiusdam speciei reservare sibi potest.

Pro Religiosis mulieribus competens Superiorissa concedit licentiam. Iudicium authenticum in rebus fidei et morum pertinet autem ad Ordinarium legitimum.

S. Congregatio de Religiosis, die 2 iunii 1911, solvit quaestionem sequentem:

An Religiosi, quoties iis a suis Moderatoribus publicatio alicuius manuscripti fuerit interdicta, vel *Imprimatur* denegatum, possint idem manuscriptum alicui typographo tradere, qui illud publicet cum *Imprimatur* Ordinarii loci, suppresso auctoris nomine.

Resp.: *Negative.* Pius X, die 11 iunii 1911, responsionem confirmavit[211].

De quaestione, utrum libri ad usum exclusivum Religiosorum compositi[212] a censura episcopali immunes sint necne, libertati Religiosorum favendum est, saltem in Religione clericali exempta. Praxis et consuetudo talem libertatem tuentur.

In elencho quaestionum pro Institutis votorum simplicium diei 25 martii 1922 habetur n. 76: Num et quibus libris, sive antiquis sive recentioribus, etiam manuscriptis, sola Moderatorum Instituti licentia editis Sodales utantur.

De Officiis propriis Religiosorum valet declaratio S. C. Rituum, die 17 maii 1911, e qua talia Officia episcopali revisioni subiicienda sunt[213].

Licentia, qua Ordinarius potestatem edendi facit, in scri-

---

[211] A. A. S. III (1911) p. 270.

[212] Ex. gr. Constitutiones, Acta capitulorum, litterae circulares.

[213] Cf. A. A. S. III (1912) p. 242.

ptis concedatur, in principio aut in fine libri, folii vel imaginis imprimenda, expresso nomine concedentis itemque loco et tempore concessionis (can. 1394 § 1).

Vetantur[214] Religiosi sine licentia sui Superioris maioris, et Ordinarii loci, libros quoque, qui de rebus profanis tractent, edere, et in diariis, foliis vel libellis periodicis scribere vel eadem moderari (cf. can. 1386 § 1)[215].

De sensu nonnullorum verborum huius canonis, cum Episcopus Metensis Cardinalem Secretarium Status interrogasset, hasce recepit litteras responsorias :

« Monseigneur, J'ai bien reçu la lettre de Votre Grandeur du 21 octobre, dans laquelle Vous me demandez si les prêtres ont besoin de la permission de leur Ordinaire pour faire partie des comités de rédaction, des conseils de surveillance et autres conseils analogues de journaux politiques. La réponse est affirmative; car dans le can. 1386 § 1 les mots : *scribere et moderari* contiennent aussi, évidemment la défense aux ecclésiastiques de faire parti du comité de rédaction et du conseil de surveillance des journaux en question »[216].

In diariis vero, foliis vel libellis periodicis qui Religionem catholicam aut bonos mores impetere solent, nec laici catholici quidpiam conscribant, nisi iusta ac rationabili causa suadente, ab Ordinario loci probata (can. 1386 § 2).

3. **De censoribus** statuit Codex : In universis Curiis episcopalibus censores ex officio adsint, qui edenda cognoscant (can. 1393 § 1).

Censores ex utroque clero eligantur aetate, eruditione, prudentia commendati, qui in doctrinis probandis improbandisque medio tutoque itinere eant (can. 1393 § 2).

Pius X in const. *Sacrorum Antistitum*[217] mandavit, ut censores e Religiosorum Familiis numquam eligantur, nisi prius Moderatoris Provinciae secreto sententia audiatur; is autem de eligendi moribus, scientia et doctrina pro officii conscientiae testabitur.

Censor sententiam scripto dare debet. Quae si faverit, Ordinarius potestatem edendi faciat, cui tamen praeponatur cen-

---

[214] Clerici saeculares indigent consensu suorum Ordinariorum.

[215] Cf. can. 1385 § 2.

[216] Ex Revue ecclésiastique de Metz (1928) p. 410; Collations Gandavenses XV (1928) p. 199.

[217] A. A. S. II (1910) p. 662.

soris iudicium[218], inscripto eius nomine. Extraordinariis tantum in adiunctis ac perquam raro, prudenti Ordinarii arbitrio, censoris mentio omitti poterit (can. 1393 § 4).

4. **De prohibitione librorum.** Ius et officium libros ex iusta causa prohibendi competit non solum supremae auctoritati ecclesiasticae pro universa Ecclesia[219], sed pro suis subditis Conciliis quoque particularibus[220] et locorum Ordinariis (can. 1395 § 1) et Superioribus religiosis.

Locorum Ordinarii per se aut, ubi opus fuerit, per sacerdotes idoneos vigilent in libros, qui in proprio territorio edantur aut venales prostent (can. 1397 § 2 n. 4).

Quaeritur, num Ordinarius loci libros etiam pro Religiosis exemptis prohibere possit, et negative respondetur, cum tales Religiosi exempti non in sensu stricto sint subditi Ordinarii loci.

Alii[221] contrariam sententiam sustinent, cum exemptio ad res fidei et morum se non extendat.

Prohibitio libri in Dioecesi est lex territorialis, nisi aliud constet (cf. can. 8 § 2).

Attamen Ordinarius loci omnes personas in Dioecesi domicilium vel quasi-domicilium habentes etiam extra territorium ad legem prohibitionis observandam adstringere potest.

Superiores religiosi et Antistitae Superiorissae religiosae possunt vi potestatis dominativae suis subditis usum libri prohibere etiam vi voti, si causa gravis est, nempe si habeatur nocumentum ipsis subditis vel communitati praeiudicium[222].

Etiam Abbas Monasterii sui iuris et supremus Religionis clericalis exemptae Moderator, cum suo Capitulo vel Consilio, potest libros ex iusta causa suis subditis prohibere; idemque, si periculum sit in mora, possunt alii Superiores maiores cum proprio Consilio, ea tamen lege, ut rem quantocius deferant ad supremum Moderatorem (can. 1395 § 2).

Superiores et Capitula in Religione clericali exempta nunc etiam ex potestate iurisdictionis ecclesiasticae procedere possunt[223], vi magisterii ecclesiastici.

---

[218] Nihil obstat.
[219] Cf. can. 1399; 247 § 4; 1397 § 1.
[220] Concilium plenarium et provinciale (cf. can. 281 et 283).
[221] Wernz, Ius decr. III n. 108; Pejška, Ius can. p. 174.
[222] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 247.
[223] Cf. Goyeneche, l. c.; Vermeersch-Creusen, o. c. II[3] p. 452 n. 731.

Prohibitio librorum id efficit ut liber sine debita licentia nec edi, nec legi, nec retineri, nec vendi, nec in aliam linguam verti, nec ullo modo cum aliis communicari possit (canon 1398 § 1).

Liber quoquo modo prohibitus rursus in lucem edi nequit, nisi factis correctionibus, licentiam is dederit qui librum prohibuerat eiusve Superior vel successor (can. 1398 § 2).

Retinet, qui librum apud se permanenter vel transitorie in suo dominio seu in possessione apud se servat, vel nomine proprio apud alium (depositarium et commodatarium), nisi is facultate munitus sit. Non est retinens, custos bibliothecae publicae aut privatae nec ipse compactor librorum, qui usu interdicto opus adornat nec ille, qui librum materialiter retinet usquedum licentiam poscendo obtinet. Superior nequit considerari bibliothecarius, sed cum ipse solus, loco speciali sub clavi, libros habeat prohibitos, revera illos detinet. Proinde Superior vel facultatem sibi postulet ab Apostolica Sede vel clavem committat alicui Religioso praedito tali facultate[224].

5. De **facultate** legendi libros prohibitos valet: Licentiam concedit vel

a) Ius commune (cf. can. 1400): a) iis, qui studiis theologicis vel biblicis operam dant ratione librorum in can. 1391 et 1399 n. 1 prohibitorum; b) S. R. E. Cardinales, Episcopi, etiam titulares aliique Ordinarii, necessariis adhibitis cautelis, ecclesiastica librorum prohibitione non adstringuntur (can. 1401).

Nomine Ordinariorum intelliguntur in Religione clericali exempta Superiores maiores (cf. can. 198 § 1).

b) Sedes Apostolica et hic S. S. Congr. S. Officii (cf. can. 247 § 4), pro Sodalibus religionis competens est S. Congregatio de Religiosis (cf. can. 251 § 3).

Qui facultatem apostolicam consecuti sunt legendi et retinendi libros prohibitos, nequeunt ideo legere et retinere libros quoslibet a suis Ordinariis proscriptos, nisi in apostolico indulto expressa iisdem facta fuerit potestas legendi et retinendi libros a quibuslibet damnatos (can. 1403 § 1).

c) Ordinarii, ideoque etiam Superiores maiores in Religione clericali exempta.

---

[224] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 198 s.

Ordinarii licentiam, ad libros quod attinet ipso iure vel decreto Sedis Apostolicae prohibitos, concedere suis subditis valent pro singulis tantum libris atque in casibus dumtaxat urgentibus (can. 1402 § 1).

Quod si generalem a Sede Apostolica facultatem impetraverint suis subditis permittendi ut libros proscriptos retineant ac legant, eam nonnisi cum delectu et iusta ac rationabili causa concedant (can. 1402 § 2).

d) Ordinarius loci permittere potest tum propriis subditis tum Religiosis etiam exemptis usum libri, quem vel ipse vel eius antecessor vel Concilium particulare proscripserat (cf. can. 291 § 2).

e) Licentia a quovis obtenta nullo modo quis eximitur a prohibitione iuris naturalis legendi libros qui ipsi proximum spirituale periculum praestant (can. 1405 § 1).

Cum autem facultas legendi libros prohibitos sit personalis, etiam extra territorium concedentis valet.

Omnes autem gravi praecepto tenentur libros prohibitos ita custodiendi, ut hi ad aliorum manus non perveniant (cf. can. 1403 § 2).

6. **Poena.** a) In excommunicationem Sedi Apostolicae speciali modo reservatam ipso facto incurrunt, opere publici iuris facto, editores librorum apostatarum, haereticorum et schismaticorum[225], qui apostasiam, haeresim, schisma propugnant[226], itemque eosdem libros aliosve nominatim prohibitos defendentes aut scienter sine debita licentia legentes vel retinentes (can. 2318 §1).

Notetur hic non omnes libros vetitos in Indice expresse recenseri nec omnes libros in Indice adnotatos sub poena excommunicationis prohiberi, sed tantummodo illas duas in citato canone nominatas classes. Ut liber per apostolicas litteras nominatim sit prohibitus, requiritur, ut ipse Romanus Pontifex per litteras proprio nomine signatas librum prohibeat, expresso libri titulo nomineque auctoris; non sufficit, ut Romanus Pontifex de libris in allocutionibus tantummodo conqueratur vel in litteris cumulatim condemnet.

b) Auctores et editores, qui sine debita licentia sacrarum Scripturarum libros vel earum adnotationes aut commen-

---

[225] Cf. can. 1325 § 2. Canon poenalis 2318 § 1 non afficit libros ab infidelibus editos.

[226] Idest, si rationes adducunt.

tarios imprimi curant, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam (can. 2318 § 2).

c) Qui pollent potestate leges ferendi vel praecepta imponendi, possunt quoque legi vel praecepto poenas adnectere (cf. can. 2220 § 1), agitur de potestate iurisdictionis, qua fruuntur Ordinarii loci et Ordinarii.

488 **8. De cultu divino, precibus, sacris sollemnibus**
De orationibus et statutis communibus

1. Praeter praescriptum can. 1345, si loci Ordinarius ob causam publicam sonitum campanarum[227], preces aliquas vel sacra sollemnia[228] indicat, Religiosi omnes, etiam exempti, obedire debent[229], salvis Constitutionibus et privilegiis suae cuiusque Religionis (can. 612).

Episcopus autem non valet vi istius canonis huiusmodi sollemnia solis Regularibus praecipere[230].

Causa publica non debet unice respicere ecclesiam Religiosorum, sed saltem omnes in loco ecclesias exstantes, nisi forte unica ecclesia ibi sit ecclesia Religiosorum[231].

Ecclesiae Religiosorum exemptorum, etiam quae *Sanctuarii* nomine decorantur, a iurisdictione Ordinarii loci exemptae sunt[232].

2. Locorum Ordinarii advigilent ut sacrorum canonum praescripta de divino cultu sedulo observentur, et praesertim ne in cultum divinum sive publicum sive privatum aut in quotidianam Fidelium vitam superstitiosa ulla praxis inducatur, aut quidquam admittatur a fide alienum vel ab ecclesiastica traditione absonum vel turpis quaestus speciem praeseferens (can. 1261 § 1).

Si loci Ordinarius leges pro suo territorio hac in re tulerit, etiam Religiosi omnes, exempti quoque, obligatione tenentur easdem servandi; et Ordinarius po-

---

[227] Etiam extra consuetas horas.

[228] Idest Missam sollemnem vel sollemnem expositionem Ssmi Sacramenti.

[229] A. A. S. III (1911) p. 270.

[230] Cf. Bondini O. M. Con., De privilegio exemptionis n. 12 § III.

[231] Cf. Claeys-Bouuaert et Simenon, Manuale iur. can.[2] p. 369 n. 668.

[232] A. A. S. VII (1914) p. 439.

test eorundem ecclesias vel publica oratoria in hunc finem visitare (can. 1261 § 2).

3. In oratione *A cunctis* in aliena quoque ecclesia permittitur Religiosis ad litteram N. nomen proprii Sancti Fundatoris inserere, dummodo titularis patronus, si nominari queat, non omittatur, servato tamen ordine dignitatis in rubricis praescripto[233]. Idem ius pro suffragio de omnibus Sanctis in Officio divino valet sub iisdem clausulis[234]. In Litaniis vero Sanctorum et in Confiteor sine speciali privilegio illicitum est nomen Fundatoris interponere[235]. Qua praerogativa fruuntur Ss. Benedictus, Franciscus, Dominicus, Bernardus[236].

9. De celebratione festorum 489

1. Omnes Religiosi, etiam exempti, tenentur ad celebranda festa in Breviario et in sancta Missa indicata, etsi proprium Calendarium habeant: Festa patronorum principalium loci vel Civitatis, Dioecesis, Provinciae, Regni; festum patroni ecclesiae et festum anniversarii consecrationis ecclesiae cathedralis[237].

2. In ecclesiis alienis publicis vel semipublicis oratoriis debent in festis ritus duplicis Missam celebrare, quae in Calendario ecclesiae respectivae aut oratorii indicatur[238].

10. De sacris imaginibus et reliquiis 490

1. De expositione sacrarum imaginum Codex statuit: Nemini liceat in ecclesiis, etiam exemptis, aliisve locis sacris ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem, nisi ab Ordinario loci sit approbata (can. 1279 § 1).

Ordinarius autem sacras imagines publice ad Fidelium venerationem exponendas ne approbet, quae cum probato Ecclesiae usu non congruant (can. 1279 § 2).

---

[233] Decret. authent. S. Rit. Cong. n. 3758.
[234] Ibid. n. 3011 ad 1.
[235] Ibid. n. 2166.
[236] Ibid. n. 2297; 2587 ad 2.
[237] Additiones et variationes in rubricis Breviarii ad normam Bullae *Divino afflatu* tit. XI.
[238] Decret. authent. S. R. C. vol. II n. 2883.

Nunquam sinat Ordinarius in ecclesiis aliisve locis sacris exhiberi falsi dogmatis imagines vel quae debitam decentiam et honestatem non praeseferant, aut rudibus periculosi erroris occasionem praebeant (can. 1279 § 3). Ordinarius de quo in casu est Ordinarius loci, uti ex contextu eruitur.

Si imagines, publicae venerationi expositae, sollemniter benedicantur, haec benedictio Ordinario reservatur, qui tamen potest eam cuilibet sacerdoti committere (can. 1279 § 4).

Ordinarius in casu est Ordinarius loci; videtur autem in Religione clericali exempta etiam Superior maior benedictionem impertiri posse, cum ei ex can. 1156 benedictio quoque ecclesiae competat[239].

Dicitur in can.: Si sollemniter benedicantur, idest publice in ecclesia secundum Rituale Romanum; privatim imagines a quolibet sacerdote benedici possunt.

Imagines pretiosae, idest vetustate, arte, aut cultu praestantes, in ecclesiis vel oratoriis publicis Fidelium venerationi expositae, si quando reparatione indigeant, nunquam restaurentur sine dato scriptis consensu ab Ordinario; qui, antequam licentiam concedat, prudentes ac peritos viros consulat (can. 1280). Pro Religione clericali exempta Superior maior intercedere poterit.

2. Publico cultu eae solae reliquiae in ecclesiis, quanquam exemptis honorari possunt, quas genuinas esse constet authentico documento alicuius S. R. E. Cardinalis, vel Ordinarii loci, vel alius viri ecclesiastici cui facultas authenticandi indulto apostolico sit concessa (can. 1283 § 1).

Generatim Postulator generalis obtinet talem potestatem ratione Servorum Dei suae Religionis.

Qui falsas reliquias conficit, aut scienter vendit, distribuit vel publicae fidelium venerationi exponit, ipso facto excommunicationem Ordinario reservatam contrahit (can. 2326).

Ad privatam venerationem reliquiarum nulla licentia Ordinarii loci requiritur.

---

[239] Fanfani, l. c. 423 n. 409. Prümmer, l. c. q. 391.

11. De sacris processionibus 491

1. Nomine sacrarum processionum significantur sollemnes supplicationes quae a populo fideli, duce Clero, fiunt eundo ordinatim de loco sacro ad locum sacrum, ad excitandam Fidelium pietatem, ad commemoranda Dei beneficia eique gratias agendas, ad divinum auxilium implorandum (can. 1290 § 1).

Ordinariae sunt quae statis diebus per annum fiunt ad normam librorum liturgicorum vel consuetudinum ecclesiarum; extraordinariae, quae aliis publicis de causis in alios dies indicuntur (can. 1290 § 2).

2. Quandoque Religiosi processionibus interesse debent. Codex statuit: Nisi aliter ferat immemorabilis consuetudo, vel locorum circumstantiae, prudenti Episcopi iudicio, aliud exigant, die festo Corporis Christi unica tantum sollemnisque per publicas vias processio in uno eodemque loco fieri debet ab ecclesia digniore, eique Clerici omnes religiosaeque virorum Familiae, etiam exemptae, et Laicorum Confraternitates[240] interesse debent, Regularibus exceptis qui in strictiore clausura perpetuo vivant, aut a civitate ultra tria millia passuum distent (can. 1291)[241], aut omnibus illis, qui speciale privilegium obtinuerunt[242]. Quandoque Regulares extra ambitum ecclesiae absque Ordinarii loci licentia processiones ducere valent. Dicit enim Codex: Ceterae paroeciae et ecclesiae, etiam Regulares possunt, intra octavam, proprias processiones extra ecclesiae ambitum agere; sed ubi plures sunt ecclesiae, Ordinarii loci est dies, horas ac vias praestituere, quibus suam quaeque processionem agant (can. 1291 § 2).

Alii Religiosi etiam exempti nequeunt extra suas ecclesias et claustra processiones ducere sine Ordinarii loci li-

---

[240] Sorores Congregationum votorum simplicium iure communi non tenentur interesse processionibus ecclesiasticis.

[241] Cf. ad interpretationem huius can. Decret. authent. S. C. R. n. 1096 diei 28 iulii 1658.

[242] Ex. gr. Carmelitae Discalceati, Societas Iesu.

centia, salvo praescripto can. 1291 § 2 (cf. can. 1293), idest remanet ius processionem ducendi etiam per publicas vias infra octavam Corporis Christi.

Elocutio: Claustra, late sumenda est, ut non tantum ecclesias, sed et hortum vel fundum circumstantem Domui religiosae comprehendat, etsi de non exemptis agatur. Immo in hac re antiquam interpretationem retinere licet, e qua Religiosi possunt processionem ducere etiam per contiguam viam ecclesiae, si claustra non habeant[243].

Intra suas ecclesias et Domus religiosas omnes Religiosi processiones agere possunt sine licentia Ordinarii loci. Sed si Sanctissimum Sacramentum secum ferre vellent, licentia Ordinarii loci necessaria est (cf. can. 1274 § 1).

Si ecclesia Religiosorum est ecclesia paroecialis, tunc valet praelaudatus can. 1291 § 2.

3. Ordinarius loci, audito Capitulo cathedrali, potest ex publica causa extraordinarias processiones indicere; quibus, sicut et ordinariis ac consuetis, ii omnes interesse debent de quibus in can. 1291 § 1 (can. 1292), ideo etiam Religiosi, etiam exempti, sed cum restrictione in can. 1292 facta.

Aliis processionibus praeter nominatas Religiosi interesse non tenentur.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 12 nov. 1922, sequens dubium solvit[244]:

Utrum verba can. 462 n. 7: *Publicam processionem extra ecclesiam ducere* intelligenda sint tantummodo de processione, quae initium ducit ab ecclesia paroeciali; an etiam de iis quae faciunt initium ab aliis ecclesiis intra ambitum territorii paroeciae sitis, idque etiam si hae ecclesiae non sint filiales et proprium Rectorem habeant.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam, firmo tamen praescripto canonum 482, 1291 § 2.

Eadem Pont. Com. ad Cod. interpr., 10 nov. 1925, ad sequentem quaestionem respondit[245]:

---

[243] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 23 s.

[244] A. A. S. XIV (1922) p. 161.

[245] A. A. S. XVII (1925) p. 582 s.; cf. Maroto in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 15-29.

An, secundum canonem 462 n. 7 et responsum diei 12 novembris 1922, ius parochi publicam processionem extra ecclesiam ducendi extendatur etiam ad processiones Religiosorum, licet exemptorum, extra eorum ecclesias et claustra.

Resp.: Affirmative, firmo tamen praescripto canonum 1291 § 2 et 1293.

In Decreto de piis fidelium peregrinationibus ad celebriora Sanctuaria, die 11 februarii 1936, a S. Congregatione Concilii dato [246], praescribitur:

Ius pias peregrinationes promovendi, easque moderandi ad legitimam Auctoritatem ecclesiasticam unice spectat. Nulli igitur coetus, ne iis quidem exceptis, qui ab Institutis religiosis vel ab eorum Sodalibus excitantur, constitui possunt, qui non sint ab eadem Auctoritate vel saltem approbati, omnesque ea ratione, eoque ordine ac tempore agant, quae sint statuta praesertim si plures coetus eundem finem prosequantur (n. 2).

Qui de Clero sive saeculari sive religioso sunt in iis quae spectant harum peregrinationum apparatum technicum qui dicitur, ne se immisceant, cum ea dignitatem ecclesiasticam minus deceant. Committendum igitur erit hoc munus viris laicis, probis et peritis, a quibus id omnino exigatur ut, advigilante Auctoritate ecclesiastica in iisdem instruendis nihil sit quod earum fini religioso dissentiat, quin imo omnia pietati christianae congruant, eandemque foveant (n. 5).

---

[246] A. A. S. XXVIII (1936) p. 167.

PARS DECIMA TERTIA

492 DE ACCEPTATIONE DIGNITATUM ET OFFICIORUM ECCLESIASTICORUM EXTRA RELIGIONEM

(cf. can. 626-632)

Cap. III tit. XIII inscribitur: De obligationibus et privilegiis Religiosi ad ecclesiasticam dignitatem promoti vel paroeciam regentis. Agitur de peculiaribus obligationibus et privilegiis praeter eas obligationes et privilegia, quae in canonibus ea respicientibus exposita sunt.

Can. 626 tractat de licentia vel dispensatione necessaria, can. 627 de effectibus generalibus promotionis, can. 628 de effectibus ad votum paupertatis spectantibus, can. 629 de regressu in Religionem, can. 630 de parocho et vicario prouti est Religiosus, can. 631 de Religioso parocho vel vicario qua tali.

CAPUT I

493 De promotione Religiosi ad dignitates ecclesiasticas[1]

Dignitas ecclesiastica est officium ecclesiasticum cum speciali praeeminentia. Quo sensu etiam officia Superiorum maiorum, ex. gr. Moderatoris provincialis et generalis dignitates ecclesiasticae dicenda sunt.

Hoc loco agitur de dignitatibus extra Religionem, quae dignitates, et officia regulariter sunt aliena a vita religiosa et Clero saeculari destinata, ex. gr. officium Cardinalis, Legati Pontificii, Episcopi, Vicarii aut Praefecti Apostolici, Abbatis vel Praelati nullius, Superioris Ecclesiastici Missionis sui iuris.

1. a) **Principium generale.** Religiosus nequit, sine Sedis Apostolicae auctoritate, ad dignitates, officia aut beneficia promoveri, quae cum Statu religioso componi non possunt (can. 626 § 1).

Quaeritur an cum Statu religioso componi possint Summus Pontificatus, Cardinalatus, Episcopatus, munus Legati, Sedis Apostolicae Vicarii, Praefecti Apostolici?

---

[1] Cf. Oesterle O. S. B., Ordenspersonen und Annahme kirchlicher Würden, in: Theol.-prakt. Quartalschrift 74 (1921) p. 415-418.

Praescindendo a Summo Pontificato requiritur semper licentia Sanctae Sedis.

Concessa tali licentia, incompatibilitas, si qua exsistat, cessat[2].

Codex I. C. ipse dicit: Religiosus renuntiatus Cardinalis aut Episcopus manet Religiosus[3].

Componi possunt iure communi cum statu religioso officia minora Curiae episcopalis, ex. gr. munus censoris librorum, examinatoris[4] aut iudicis synodalis[5], parochi consultoris[6].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 29 ian. 1931, sequens dubium solvit[7]:

An sub nomine *Sacerdotes*, de quibus in can. 423 veniant etiam Religiosi vel Religiosi saecularizati?

Resp.: Negative.

Can. 423 ait: In quibus Dioecesibus nondum constitui potuit restituive cathedrale canonicorum Capitulum, instituantur ab Episcopo, salvis peculiaribus Apostolicae Sedis praescriptis, consultores dioecesani, hoc est sacerdotes pietate, moribus, doctrina ac prudentia commendati.

Cum secundum can. 427 coetus consultorum dioecesanorum vices Capituli cathedralis, qua Episcopi senatus, suppleat arcendi sunt Religiosi qui ut canonici Capitulo cathedrali adscribi nequeunt. Insuper can. 425 § 1 statuit, ut consultores dioecesani omnes in civitate episcopali vel in locis vicinioribus commorentur. Religiosi autem circa commorationem a Superioribus dependent. Etsi Religiosi munus examinatoris et iudicis synodalis necnon parochi consultoris suscipere possint, non tamen munus consultorum dioecesanorum, quia hi in gubernatione Dioecesis ita occupantur, ut Religiosi non semper huic officio recte intendere valeant. Religiosi saecularizati iam vi can. 642 § 1, n. 3 quocumque officio vel munere in curiis episcopalibus prohibentur.

Licentia Superioris religiosi non requiritur, si Romanus Pontifex Religiosum ad dignitates, officia aut beneficia promovet aut acceptationem praescribit.

---

[2] Alii aliter cf. Com. pro Rel. XIX (1938) p. 172 n. 9.

[3] Cf. Com. pro Rel. XIX (1938) p. 172 not. 9.

[4] Cf. Conc. Trid. sess 24 de ref. c. 18.

[5] Cf. Can. 1577 § 2 et praxis recepta.

[6] S. Congregatio Consistorialis, die 3 oct. 1910, respondit ad quaestionem: Utrum Ordinarii possint eligere aliquem sacerdotem regularem in examinatorem vel consultorem: *Affirmative*, dummodo sacerdos regularis parochus sit, si in consultorem eligatur.

[7] A. A. S. XXIII (1931) p. 110.

Religiosus secundum ius commune munus Vicarii Generalis in Dioecesi alicui Religioni non commissae[8] suscipere non potest (cf. can. 367 §§ 1-2)[9].

Beneficia saecularia nonnisi Clericis a Clero saeculari conferenda sunt; religiosa Sodalibus illius Religionis, ad quam beneficia pertinent (can. 1442). Praemonstratenses privilegio fruuntur, ut paroeciis saecularibus praefici possint.

b) Religiosus legitime ab aliquo Collegio[10] electus[11], nequit electioni[12] assentiri sine licentia[13] Superioris (canonem 626 § 2).

Superior est aut Romanus Pontifex aut Moderator generalis vel provincialis prout statuta particularia Religionis requirant.

Ratio, cur Religiosus licentia Superiorum suorum ad assensum indigeat, in nuncupatione professionis religiosae invenitur. Professione homo Religioni se totum tradit idque ita, ut Religiosus nullum contractum, uti, ex. gr. esset in acceptatione ecclesiae viduatae, inire possit sine licentia Superioris. Praeterea acceptatio dignitatum ecclesiasticarum etiam Constitutionibus prohibita esse potest.

Licentia ad assentiendum electioni vel designationi non videtur requiri ad validitatem[14].

In c. 27 in VI°, I, 6 statuebatur: Si Religiosus electioni de se ad praelationem aliquam extra suum Monasterium vel suam Ecclesiam celebratae, sui Superioris (qui dare ipsam valeat), non petita licentia et obtenta praesumpserit consentire, consensus sic praestitus non teneat et in poenam praesumptionis illius electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

Quae poena e can. 6 n. 5 abrogata est.

c) Si Religiosus voto teneatur non acceptandi dignitates, specialis Romani Pontificis dispensatio est necessaria (can. 626 § 3).

---

[8] In territorio Missionum inveniuntur Dioeceses Religioni commissae.

[9] Cf. can. 1411 n. 2; 1442.

[10] Ex. gr. Capitulum cathedrale.

[11] Vel postulatus, immo in casu agitur iuridice de postulatione (cf. can. 179).

[12] Cf. can. 175.

[13] Quae licentia nominatur postulatio simplex, ut distingueretur a sollemni, cf. supra n. 137.

[14] Aliter in iure anteriore C. 27, de electione et electi potestate I, 6, in VI°.

Quod valet in nonnullis Religionibus, ex. gr. apud Carmelitas discalceatos. Quandoque haec dispensatio etiam Superioribus conceditur in Constitutionibus.

Votum intelligendum est de voto publico[15] sive simplici sive sollemni de non acceptandis dignitatibus ecclesiasticis.

Si Romanus Pontifex directe ad certam dignitatem aliquem promoveat, dispensatio voti in tali promotione includitur[16].

Si Religiosus professionem temporariam dumtaxat emittat pro tempore, quo nulla obligatio erga Religionem consistit, sine licentia Superioris dignitatem ecclesiasticam acceptare potest.

Si Romanus Pontifex uti supremus Superior Religiosorum quempiam ad dignitatem ecclesiasticam promoveat, in hac vocatione simul licentia Superioris inclusa est.

2. **De conditione iuridica Promoti.** Praeter enuntiata generalia principia Codex peculiares quasdam normas tradit de iuribus et obligationibus Religiosi, qui ad dignitatem Cardinalis, Episcopi residentialis vel titularis promovetur, quantum coniunctio cum Religione hic consideratur. 494

Religiosus, renuntiatus Cardinalis aut Episcopus sive residentialis sive titularis[17], manet a) Religiosus, b) particeps privilegiorum suae Religionis, c) votis ceterisque suae professionis obligationibus adstrictus[18], exceptis iis, quas cum sua dignitate ipse prudenter iudicet componi non posse[19], salvo praescripto can. 628 (can. 627 § 1).

In aliis praescriptis Regulae vel Constitutionum sicut Superiores religiosi videtur cum seipso dispensare posse.

Coniunctio cum Religione proinde durat. Votum castitatis idem remanet et per consecrationem episcopalem maiorem firmitatem acquirit. Ad votum obedientiae quod attinet, hoc valet: Religiosus eximitur a potestate Superiorum et, vi voti obedientiae, uni Romano Pontifici manet obnoxius (cf. can. 627 § 2).

---

[15] De voto privato cf. can. 1307 ss.

[16] Cf. S. Thomas, 2-2 p. 185, art. 2.

[17] In Consistorio vel per decretum renuntiatus tanquam revera creatus Cardinalis aut promotus Episcopus.

[18] Ex. gr. si agatur de votis specialibus, de Regula, de Constitutionibus, cf. etiam can. 2227 § 2.

[19] Cf. S. Thomas, 2-2, q. 185 art. 8.

Die 2 dec. 1920 in audientia Sanctissimi declaratum erat: Can. 627 § 2 valere quoque pro Praefecto Apostolico durante officio suo [20], quod Sartori ad Ecclesiasticum quoque Superiorem Missionis sui iuris merito extendit [21].

De voto paupertatis et bonis temporalibus Codex statuit: Religiosus ad dignitatem episcopalem vel aliam extra propriam Religionem [22] evectus:

a) Si per professionem dominium bonorum amiserit [23], bonorum, quae ipsi obveniunt, habet usum, usumfructum et administrationem [24]; proprietatem vero Episcopus residentialis, Vicarius Apostolicus, Praefectus Apostolicus, acquirit Dioecesi, Vicariatui, Praefecturae [25]; ceteri [26], Ordini vel Sanctae Sedi, ad normam can. 582, salvo praescripto can. 239 § 1 n. 19 (can. 628 n. 1).

Religiosi, renuntiati Cardinales, a sua promotione in Consistorio facultate gaudent de reditibus beneficiariis libere disponendi etiam per testamentum, salvo praescripto can. 1298 (cf. can. 239 § 1 n. 19).

Reditus beneficiarii sunt reditus mensae, si sit Episcopus residentialis vel proventus, qui ipsi obveniunt ex officio functo, ex assignatione (piatto) etc.

Can. 1298 § 1: Defuncti S. R. E. Cardinalis, qui in Urbe domicilium habebat, quamvis Episcopus suburbicarius aut Abbas nullius esset, quaelibet sacra supellex, exceptis annulis et crucibus pectoralibus etiam cum sacris reliquiis, aliaeque res omnes stabiliter divino cultui destinatae, nulla habita ratione qualitatis et naturae redituum quibus comparatae sint, cedunt, pontificio sacrario, nisi Cardinalis eas donaverit aut testamento reliquerit alicui ecclesiae vel oratorio publico vel loco pio vel alicui personae ecclesiasticae seu religiosae.

Can. 1298 § 2: Optandum ut Cardinalis, qui huiusmodi facultate uti velit, saltem ex parte praeferat illas ecclesias, quas in titulum, administrationem seu commendam obtinuerit.

---

[20] Vermeersch-Creusen, Epitome I [6] p. 581 p. 787 (729).

[21] Enchiridion, Vincentiae 1934 p. 120, Toso in: Commentaria minora p. 216 contradicit, quia hic dignitas non personam, sed Officium exornat; cf. Com. pro Rel. XIX (1938) p. 181 n. 37.

[22] Ex. gr. Legati.

[23] Generatim per professionem sollemnem, cf. can. 582.

[24] Non autem dominium.

[25] Agitur de persona iuridica, quae capax est bona acquirendi.

[26] Ex. gr. Cardinalis diaconus aut presbyter ex Religione, cui bona acquirere licet, Episcopus titularis. Berutti omnia, quae de Vicariis et Praefectis Apostolicis hic dicuntur ad Superiores Ecclesiasticos Missionum sui iuris extendit ex praescriptis S. C. de Prop. Fide, in Instruct. 8 dec. 1929 (Instit. Iur Can. III Taurini 1936 n. 140).

b) Si per professionem dominium bonorum non amiserit[27], bonorum, quae habebat[28], recuperat usum, usumfructum et administrationem[29]; quae postea ipsi obveniant[30], sibi[31] plene acquirit (can. 628 n. 2), sive de dominio, sive de administratione, usu et usufructu. Hinc pro eo effectus voti paupertatis maxima ex parte sublati sunt. Superfluae et inutiles expensae contra votum paupertatis sunt, cum voto paupertatis adstrictus maneat.

c) In utroque autem casu (scilicet sub n. a et b) de bonis, quae ipsi obveniunt non intuitu personae[32], debet disponere secundum offerentium voluntatem (can. 628 n. 3), quia agitur de quasi-contractu.

Idem dicatur de bonis, quae sunt proprie beneficialia, et de quibus disponere debet ad normam legum ecclesiasticarum de reditibus beneficiorum[33].

Si per professionem religiosam dominium bonorum non amiserit, potest de omnibus bonis, quae ipsi obveniunt, libere disponere, etiam per testamentum, secus non (cf. can. 628 n. 1).

Ex ordinatione Benedicti XIII in const. *Postulat humilitati* (7 martii 1725) Regulares, qui ad dignitatem episcopalem promoti erant, praeter propria manuscripta[34], vestes, Breviarium, nullos alios libros secum asportare poterant.

Si Religiosus est praeconizatus ad dignitatem Episcopi residentialis, Breviarium Romanum[35] e directorio (calendario) Dioecesis recitat[36]. Pariter faciunt domestici eius, si cum Episcopo Breviarium recitare solent, quamvis aliter Breviario proprio utantur[37].

3. **De habitu** proprio Religionis hoc dicendum est: 495

Si in Religione proprius habitus[38] deferatur, Religiosus, quamvis Episcopus aut Cardinalis sit renuntiatus, sal-

---

[27] Si enim professionem dumtaxat simplicem emiserit vel indultum apostolicum habeat.

[28] Quorum ergo proprietatem servat.

[29] Cf. can. 569.

[30] Etiam ex industria sua salvo semper praescripto can. 1298 et 1299.

[31] Non autem Religioni ad normam can. 580 § 2.

[32] Eiusdemque laboris.

[33] Fanfani, o. c. p. 473 n. 469.

[34] Cf. supra n. 328.

[35] Licet in Religione ritum specialem habuerit, pariter Cardinalis tenetur sequi ritum Romanum.

[36] Decr. auth. S. R. C. I, n. 181 (265) 11 iunii 1665 ad 1 et n. 1599 (2828) 10 iulii 1677; cf. P. Victorius O. M. Cap., Manuale liturg. tom. II, p. 12.

[37] Leitner, o. c. p. 471.

[38] Cf. c. 15, X, III, 1.

tem colorem retineat, licet in forma et figura se Praelatis saecularibus conformet. Cardinales biretum rubrum deferant (cf. can. 234).

Per breve *Praeclare gratiae,* 3 febr. 1888, Leo XIII permiserat, ut Episcopi, qui usque ad illud tempus biretum nigrum deferre debuerint, quantum privilegio speciali non fruuntur, bireto violaceo uti possent. Omnibus Episcopis Pius IX per breve, *Ecclesiarum omnium curam,* 17 iunii 1867, usum pileoli coloris violacei permisit. Etiam Abbati vel Praelato nullius hoc permissum est e Codice.

Benedictus XV in motu proprio *Episcopis e regularibus Ordinibus,* 25 april. 1920, statuit: Ut omnes Episcopi regulares iam nunc rocheto utantur[39], atque eodem prorsus modo induti incedant ac saeculares Episcopi, salvo nimirum usitato vestimentorum colore et qualitate[40]. Itaque, praeter casus in quibus, secundum Caeremoniale Episcoporum et decreta, mozzeta tantum super rocheto, aut mozzeta cum mantello gestari debet aut potest, alias, uti omnes Episcopi, semper in hac alma Urbe mantelletum tantum super rocheto gerant; non obstantibus constitutionibus apostolicis, ceterisque, quamvis speciali mentione dignis, in contrarium facientibus quibuslibet[41].

Derogatur ergo omnibus, quae dicuntur de prohibitione usus rocheti Episcoporum regularium, in Caeremoniali Romano (L. I, c. I, n. 4; cap. III, n. 4); in Pontificali (Rubrica, Pars prima, De Confirmandis); in Missali (Ritus servandus in celebratione Missae, tit. I, n. 2); in Rituali (tit. II, c. 6, n. 3), et in Collectione C. S. Rituum (Decr. 1131 § 9).

In posterum Episcopi omnes, Religiosi vel non, Regulares vel non, rocheto utentur, salvo tamen usitato vestimentorum colore et qualitate, quod ad Episcopos regulares attinet. Verba Pontificalis, Missalis et Ritualis Romani, in quibus usus rocheti Episcopis Regularibus prohibitus erat, intelligenda erant solummodo de Episcopis Monachis et Mendicantibus. Aliis Episcopis religiosis (Regularibus vel non) usus rocheti iam antea permissus erat, prout constat in Caerimoniali (Lib. I, c. III, n. 4)[42].

---

[39] Loco superpellicei.

[40] Cf. can. 596 et 627 § 1, qui hoc modo adimplentur.

[41] A. A. S. (1920) p. 149.

[42] Cf. Garcia in: Com. pro Rel. II (1921) p. 102-104; Pauwels apud Vermeersch, Periodica X (1922) p. 142 s.; Martinucci-Menghin, Manuale sacra-

4. **Ad reditum** in Religionem quod attinet, Codex statuit: 496
Dimisso cardinalatu vel episcopatu[43] vel expleto munere extra Religionem sibi a Sede Apostolica commisso, Religiosus ad Religionem redire tenetur (can. 629 § 1), quia e can. 627 § 1 manet votis adstrictus ideoque Religiosus. Indultum apostolicum ab hac obligatione eximere potest.

Secundum Benedicti XIII const. *Custodes,* 7 martii 1726[44], Religiosi, qui dimisso cardinalatu vel episcopatu in Conventum non redierunt, ipso facto a divinis suspensi erant, si per annum in hac contumacia perseveraverint.

Potest tamen Cardinalis et Episcopus religiosus quamlibet suae Religionis Domum eligere, in qua degat; sed caret voce activa et passiva (can. 629 § 2).

In citata const. *Custodes* Benedicti XIII dicebatur: Redeuntes in claustra Episcopi in sua Provincia Monasterium eligere posse, in canone habetur: Domus suae Religionis eligere possunt.

Quae facultas eligendae sibi Domus religiosae pro tota vita valet[45].

Post regressum Religiosus inhabilis est ad ferendum suffragium in electionibus Religionis. Suffragia ad diversa Religionis munera eidem Religioso dari non possunt.

Iam Paulus IV in const. *In sacra,* 19 iulii 1559, statuerat tales personas pro officiis et dignitatibus Religionis suae inhabiles fore. Postulatio videtur hic esse exclusa[46], cum Sedes Apostolica in casibus extraordinariis dumtaxat dispenset (cf. can. 179 § 1).

De voce activa et passiva Religiosorum, qui actu Episcopi aut Cardinales sunt, Codex nihil pressius dicit. Per se promotio non tollit ius ad interveniendum in Capitulis Religionis. Paulus IV in citata const. *In sacra* vocem activam Regularibus Episcopis negavit. Merito dicunt Vermeersch-Creusen[47]: A mente legislatoris alienum videtur, ut personae, quae

---

rum caeremoniarum[3], pars altera, v. 1, 1914 p. 3-12 ubi proprius habitus episcopalis singularum Religionum describitur.

[43] Per renuntiationem dignitatis acceptatam, alterutriusve privationem aut saltem dimisso officio, etsi retenta dignitate.

[44] Apud Gasparri, Fontes I p. 628 n. 291 § 9 et 11.

[45] Leitner, o. c. p. 471.

[46] Leitner, ibid.

[47] Epitome I[6] p. 581 n. 787 (729).

tanta auctoritate extra Religionem donantur Capitulo participent cum periculo libertatis ceterorum.

Sunt tamen Congregationes, quae per Constitutiones vel consuetudines Episcopos et Vicarios Apostolicos ad sua Capitula generalia admittunt. Insuper si Episcopus aut Vicarius Apostolicus in Religione aliquod officium habet, cui adnectitur ius electionis in Capitulis, ex. gr. si in locis Missionum fungerentur munere Superoris provincialis, ius interveniendi certo habebunt[48].

CAPUT II

497 De promotione Religiosi ad officium parochi[49]

1. Initio Monachi plerumque Laici erant. Incumbebant praeprimis vitae asceticae et laboribus corporalibus. Hisce propagationi religionis christianae praeclara servitia praestiterunt. Monasteria erant centra cultus christiani.

Ad exercitium autem cultus divini sacerdotibus opus erat. Postea praescriptum erat, ut omnes idonei Monachi ad ordines[50] promoverentur.

Paroeciae conventibus incorporatae a sacerdotibus conventus administrabantur. Monachi non singuli, sed plures in ecclesiis paroecialibus instituebantur[51].

Prohibitum erat, quominus paroeciae unus dumtaxat Monachus praeficeretur, etsi pluribus non suppeterent facultates beneficii, semper plures Monachi aut unus Clericus saecularis instituendi erant[52]. Sacerdos saecularis a conventu praesentatus ab Episcopo instituendus erat idque stabiliter; ab ipso dumtaxat ex gravi causa amoveri potuit[53].

498 2. **Religiosus paroeciam regit** sive titulo parochi, si ei auctoritate Sedis Apostolicae (cf. can. 626 § 1) paroecia commissa est, sive titulo vicarii, si ei praesentatione a Superiore facta, ab Ordinario loci institutio in paroeciam,

---

[48] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 153.

[49] Fr. J. Vitali O. F. M., De officiis et iuribus parochi Religiosi iuxta normas a iure novissimo latas, in: The eccles. Review 75 (1926) p. 176-180.

[50] C. 1 § 8 Clem. 3, 10.

[51] C. 2 X, 3, 35.

[52] C. 2 3, 3, X, III 37. Cf. E. Beck, Regulars and the parochial system in mediaeval England, Dublin, Review 1923, p. 235-241.

[53] C. un. in VI°, 3, 18.

pleno iure Domui religiosae unitam, concessa fuerit (cf. can. 452, 456, 471).

Parochus[54] est sacerdos vel persona moralis cui paroecia collata est in titulum cum cura animarum sub Ordinarii loci auctoritate exercenda (can. 451 § 1; cf. etiam can. 631 § 1 infra).

Paroecia est proprie beneficium in aliqua ecclesia erectum ad curam animarum in determinato territorio, vel rarius in determinatas familias vel personas, exercendum. Hae partes territoriales, vel hae personae, in quas cura animarum exercetur, dicuntur etiam proprio sensu paroeciae (cf. can. 216).

Unicuique autem parti sua peculiaris ecclesia cum populo determinato est assignanda, suusque peculiaris Rector, tanquam proprius eiusdem pastor, est praeficiendus pro necessaria animarum cura (cf. can. 216).

Quandoque paroecia non personae physicae, sed Communitati, ex. gr. conventui administranda ita committitur, ut persona moralis ipsa subiectum iurium et obligationum fiat (cf. can. 452 § 1). Persona moralis, cui paroecia sit pleno iure unita, habitualem tantum curam animarum retinere potest, servato, quod ad actualem spectat, praescripto can. 471 idest debet vicarius, qui actualem curam gerat animarum constitui (cf. can. 471 § 1).

Parochis aequiparantur cum omnibus iuribus et obligationibus paroecialibus et parochorum nomine in iure veniunt: 1. Quasi-parochi qui quasi-paroecias regunt, de quibus in can. 216 § 3; 2. Vicarii paroeciales, si plena potestate paroeciali sint praediti (can. 451 § 2 n. 1-2).

In indice facultatum, quas pro locis Missionis suae Nuntiis, Internuntiis et Delegatis Apostolicis penes civitates seu nationes, post Codicis Iuris Canonici publicationem tribuere Ssmus Dominus Noster decrevit, ceteris abrogatis, legitur in cap. V n. 48: Concedendi in casibus particularibus, vel ad tempus, Ordinariis dioecesanis facultatem praeficiendi paroeciis Religiosos in defectu sacerdotum saecularium, de consensu tamen suorum Superiorum, et cum clausula, ut saltem duo alii Religiosi cum parocho cohabitent, servatisque in reliquis sacrorum canonum dispositionibus.

In decreto: De definiendis limitibus paroeciarum in Dioecesibus S. Congregationi de Propaganda Fide subiectis, die 9 decembris 1920, a S. Congr. de Prop. Fide promulgato in n. 3 Facultas specialis Episcopis Missionum fit nominandi Regulares ad paroecias, cum idonei ad talia beneficia sacerdotes e Clero saeculari omnino deficiant[55].

In ecclesia Religiosarum a votis sive sollemnibus sive simplicibus paroecia erigi nequit (can. 609 § 2).

---

[54] Cf. Timotheus Schaefer O. M. Cap., Pfarrer und Pfarrvikare, Münster i. W., Aschendorff, 1922. ibid. etiam litteratura.

[55] A. A. S. XIII (1921) p. 17 s.

Divisa paroecia, quae ad aliquam Religionem iure spectat, vicaria perpetua aut paroecia noviter erecta non est religiosa (cf. can. 1427 § 5).

Unio paroeciae saecularis vel ecclesiae vel Domui religiosae (cf. can. 1423 § 2) [56] vel ipsi Communitati et quidem vel ad temporalia tantum vel pleno iure (cf. can. 1426 §§ 1-2) reservatur Sanctae Sedi. Si agatur de cessione paroeciae ad tempus vel in simplicem administrationem, quin paroeciae natura mutetur, indultum Sanctae Sedis non requiritur [57].

499 3. Paroecia Domui religiosae dupliciter **uniri** potest:

a) Pleno iure, si reditus paroeciae Domui religiosae competunt et cura animarum ad Domum religiosam uti ad parochum habitualem pertinet.

b) Non pleno iure, si reditus paroeciae Domui religiosae dumtaxat competunt cum obligatione providendi pro honesta sustentatione vitae sacerdotis, cui cura animarum commissa est.

Si paroecia a Sede Apostolica **pleno iure** Domui religiosae uniatur, **paroecia fit religiosa** (cf. can. 1425 § 2).

Domus religiosa vel Communitas est parochus habitualis secundum can. 452. Sacerdos deputatus ad curam animarum est parochus actualis seu potius vicarius paroecialis.

Hoc in casu ecclesia non necessario est religiosa, ex. gr. si Ordinarius loci Sancta Sede interveniente (cf. can. 1422-1425) Religiosis paroeciam tradat neque cedat eis ecclesiam, tunc ecclesia non est proprie religiosa.

Secundum praxim Romanam tunc tantum paroecia pleno iure Religiosis concreditur, quando et ecclesia est proprietas ipsorum et hi dotem beneficii paroecialis constituunt [58].

Si a Sede Apostolica paroecia Domui religiosae uniatur ad temporalia tantum [59] quod attinet, Domus religiosa particeps fit solummodo fructuum paroeciae (cf. can. 1425 § 1). Paroecia remanet paroecia saecularis, non evadit religiosa. Ecclesia Domus religiosae non est hic simul paroecialis. Ius praesentandi et percipiendi fructus beneficii parochialis ad Superiorem religiosum pertinet.

Bona talis paroeciae unitae non transeunt in bona Domus

---

[56] Can. 1423 § 2, cf. supra n. 365 et 3.
[57] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVIII (1937) p. 161.
[58] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 168.
[59] Idcirco non pleno iure.

religiosae, sed pertinent ad paroeciam, Domus religiosa autem habet administrationem et usumfructum.

Erectio paroeciae in aliqua ecclesia Religiosorum iura eorum puta proprietatem in aedem sacram nulla ratione minuere valet. Nihilominus cum paroecia, uti talis, sit vera persona moralis, quae est capax dominii, ut in posterum de proprietate aedis sacrae nullo modo dubitari possit, poterit in erectione scriptam declarationem ab Ordinario loci peti circa proprietatem ecclesiae in qua paroecia erigitur[60].

4. Ad **institutionem** quod attinet, valet praescriptum 500
Codicis:

Ad paroecias Religiosis concreditas Superior, cui ex Constitutionibus id competit, sacerdotem suae Religionis praesentat Ordinario loci; qui eidem, servato praescripto can. 459 § 2 institutionem concedit (can. 456).

Si a Sede Apostolica paroecia Domui religiosae uniatur *ad temporalia tantum* quod attinet, Domus religiosa particeps fit solummodo fructuum paroeciae, et Superior religiosus sacerdotem e Clero saeculari in eadem instituendum, assignata congrua portione, Ordinario loci praesentare debet (can. 1425 § 1).

Sin autem pleno iure, paroecia fit religiosa, et Superior potest sacerdotem e sua Religione ad curam animarum exercendam nominare, sed Ordinarii loci est eundem probare et instituere, eiusque iurisdictioni, correctioni et visitationi ipse subesse debet in iis rebus quae ad curam animarum pertinent, ad normam can. 631 (can. 1425 § 2).

Si aliqua paroecia Religiosis detur et ex natura sua debet in perpetuum dari, opus est indulto Apostolico. Hoc supponit can. 1425 § 1: Si a Sede Apostolica; deinde hoc deducitur ex can. 1423 § 2, prohibentur uniones beneficiorum paroecialium cum Monasteriis, ecclesiis Religiosorum, item ex canone 1430.

In iure antiquo tres species unionum dignoscebantur: ad temporalia tantum, pleno iure, plenissimo iure.

---

[60] Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 433.

Praeter duas uniones supra nominatas habetur in rescriptis S. S. Concilii formula, secundum quam quin directe unioni perpetuitati detractetur, asseritur unionem factam fuisse ad nutum S. Sedis, quo innuitur non tali perpetuitate donari, ut nequeat praesertim ad petitionem Ordinariorum facile unio relaxari.

In nonnullis regionibus Americae Ordinarii Religiosis possunt concredere paroecias saeculares ad tempus seu provisorie ob penuriam cleri saecularis[61].

Paroeciae ad nutum S. Sedis Religiosis concreditae proinde non irrevocabiliter datae putandae sunt, et patrimonium beneficiale cum illo Communitatis confundi non debet[62].

Si paroecia pleno iure fuerit unita Domui religiosae, ecclesiae capitulari vel alii personae morali, debet constitui Vicarius, qui actualem curam gerat animarum, assignata eidem congrua fructuum portione[63] arbitrio Episcopi (can. 471 § 1).

Excepto casu tum legitimi privilegii aut consuetudinis, tum dotationis vicariae ab Episcopo factae, reservata sibi libera nominatione, Vicarium praesentat Superior religiosus, Capitulum aliave persona moralis; loci autem Ordinarius eundem, si idoneum, servato praescripto can. 459, repererit, instituat (can. 471 § 2).

Persona praesentata debet esse idonea, idest, ipso praesentationis vel saltem acceptationis die, qualitatibus omnibus praedita, quae iure seu communi seu peculiari vel lege fundationis requiruntur (can. 1463).

Prius Clericum religiosum examini de doctrina coram se et examinatoribus synodalibus subiicere potest; a quo cum consensu eorumdem examinatorum potest dispensare, si agatur de sacerdote doctrinae theologicae commendato (cf. can. 459 § 2; 459 § 3 n. 3; 456).

Curam animarum parochus obtinet a momento captae possessionis ad normam can. 1443-1445 (can. 461) et ante possessionem aut in ipso possessionis capiendae actu fidei professionem edere debet, de qua in can. 1406 § 1 n. 7, coram loci Ordinario eiusve delegato.

Cum paroeciae religiosae nunquam vacent, captio possessionis in sensu proprio non habetur. Loco captionis possessionis seu immissionis in beneficii possessionem datur institutio ab Ordinario loci legitime facta.

---

[61] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 434 s.
[62] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIX (1938) p. 168.
[63] Portio acquiritur Religioni, cf. can. 580 § 2.

5. **Obligationes parochi,** quatenus est Religiosus, sunt: 501

a) Religiosus, qui paroeciam regit sive titulo parochi sive titulo vicarii[64], manet adstrictus ad observationem votorum et Constitutionum, quatenus haec observatio potest cum muneris sui officiis consistere[65] (can. 630 § 1).

Nihil ergo refert, utrum paroecia Religioni sit incorporata necne; utrum ministerium exerceat in Domo an loco, ubi Superiores maiores resident, necne.

Quare, in iis quae ad religiosam disciplinam attinent, subest Superiori[66], cuius proinde est, et quidem privative[67] respectu Ordinarii loci, in eius agendi rationem circa haec omnia inquirere eumque, si casus ferat, corrigere[68] (can. 630 § 2).

Parocho ius competit libere recipiendi et mittendi litteras, quae a proprio Superiore nullomodo inspiciantur, si de litteris agatur, quae ad officium paroeciale pertinent; pro aliis litteris parocho ius non competit. Non autem ex canone relato eo ipso deduci potest parocho actuali paroeciae religiosae verum ius competere ad arculam separatam pro litteris habendam vel ad sibi reservandam communis arculae clavem peculiarem[69]. Si Constitutiones praecipiant, ut Religiosi e Domo religiosa egredientes licentiam a proprio Superiore obtinere teneantur, etiam parochus ad id obligatur, at sine praeiudicio ministerii paroecialis. Merito notat Fanfani[70]: Convenit certo ut parocho religioso ampliores et generaliores facultates a Superioribus religiosis habitualiter concedantur ac ceteris fratribus.

b) Bona quae ipsi obveniunt intuitu paroeciae cui praeficitur, ipsi paroeciae acquirit[71], cetera[72] acquirit ad

---

[64] Cuiuslibet, praesertim autem personae moralis et oeconomi.

[65] Si inter diversa officia conflictus oriatur, praevalent paroecialia.

[66] Etiam locali; etiam subest competenti Superiori in examinibus, de quibus in can. 590.

[67] Ordinarius loci excluditur.

[68] Vide etiam can. 296 § 2.

[69] C. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 183-185.

[70] O. c. p. 458 s. n. 451.

[71] Bona ista administranda sunt sub vigilantia Ordinarii loci, cui ratio reddenda est (cf. can. 533 § 1 n. 4; 535 § 3 n. 2); cf. n. 197 et n. 209.

[72] Ex. gr. stipendia missarum, iura stolae, fructus dotis beneficii, congrua civilis, quae forte parocho datur.

instar aliorum Religiosorum (can. 630 § 3) seu Domui religiosae. Proprietas secundum normas communes, Regulam et Constitutiones diiudicanda est (cf. can. 580, 582).

Quaenam sint habenda, data ut intuitu paroeciae, quaenam data parocho, non sunt speciatim statuta in iure communi. Ad parochum generatim pertinent illae in can. 463 § 1 nominatae praestationes[73].

Hodie paene solae oblationes, quae in ecclesia Missis celebrandis ad altare fiunt et quae pro administratione sacramentorum, pro benedicendis nuptiis aut mulieribus post partum, pro exsequiis et sepulturis, aut aliis similibus functionibus specialiter offeruntur, ad parochum spectant; consuetudine reliquas fere omnes ecclesiis ipsis aut sacellis aut aliis certis finibus applicante[74].

Paroecia pleno iure unita Domui religiosae, idest paroecia religiosa, est subiectum dominii bonorum paroecialium, quae bona utique pertinent ad Communitatem, immediatum subiectum autem est ipsa paroecia[75]. Quare omnino expedit, ut bona illa serventur distincta et cum propria administratione.

c) Non obstante voto paupertatis, eidem licet eleemosynas in bonum paroecianorum, vel pro scholis catholicis aut locis piis paroeciae coniunctis, quovis modo oblatas accipere aut colligere, et acceptas sive collectas administrare[76], itemque, servata offerentium voluntate, pro prudenti suo arbitrio, erogare, salva semper vigilantia sui Superioris; sed eleemosynas pro ecclesia paroeciali aedificanda, conservanda, instauranda, exornanda accipere, apud se retinere, colligere aut administrare pertinet ad Superiores[77], si ecclesia sit Communitatis religiosae[78]; secus ad loci Ordinarium (can. 630 § 4), ex. gr. si agatur

[73] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. X (1929) p. 42 s. 178 s.; cf. const. *Romanos Pontifices* § 26 8 mai 1881 (Fontes C. I. C. III p. 186 s.); Collect. S. C. de Prop. Fide II p. 153.

[74] Cf. Nebreda in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 264.

[75] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. X (1929) p. 39-41; cf. etiam canone 1425 § 1.

[76] De conservatione, collocatione servato can. 533 § 1 n. 4 et § 2, redituum exactione.

[77] Et sub horum directione ad Oeconomos. Inter Superiores venit Superior localis.

[78] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 271 s.; cf. etiam infra num. 504.

de aliis aedificiis in commodum paroecianorum construendis vel conservandis. Ordinarius loci etiam parochum Religiosum ad hoc munus delegare potest.

Modum, quo eleemosynae et bona impenduntur, parochus designat, non autem Superior. Superior autem vigilantiam habet, ut administratio sit ordinata et prudens, ideoque quoddam ius cognoscendi hac in re habet.

Cum bonorum paroeciae administratio ex una parte sub vigilantia Superioris sit exercenda, et ex alia parte ad offerentium voluntatem attendatur oporteat, ideo parochus religiosus plenam seu absolutam bonorum paroeciae administrationem sibi vindicare nequit.

Parocho religioso nullum ius inest retinendi apud se pecuniam oblatam in bonum paroecianorum, vel pro scholis catholicis aut locis piis paroeciae coniunctis. Id colligitur ex prima parte § 4 in can. 630, quae est affirmativa. Hinc quidquid in ea exprimitur, parochus religiosus facere potest, quod vero non exprimitur, facere nequit.

Etsi parochus religiosus habeat a iure communi generalem facultatem administrandi, erogandi eleemosynas quovis modo oblatas in bonum paroecianorum etc., exinde non necessario includitur, quod parochus praefatas eleemosynas apud se retinere possit, quippe qui munus administratoris absque munere Oeconomi et sine detentione pecuniae exercere valeat.

Insuper secundum can. 630 § 1 parochus religiosus manet adstrictus ad observantiam votorum et Constitutionum compatibilem cum suo munere. Atqui deponere eleemosynas apud Oeconomum Domus religiosae cum officio parochi compatibile est.

Parochus religiosus ergo eleemosynas deponat apud Superiorem vel Oeconomum, a quibus pro prudenti suo arbitrio, quantitatem pecuniae sibi tradi faciat [79]. Pro praxi utique incommoda et difficultates oriri possunt, quibus consulitur per delegationem legitimam ad detentionem pecuniae.

Canon quoque applicandus est iis Religiosis, qui paroecias saeculares regunt eis commissas ex concessione S. Congregationis Concilii vel alias contra ius commune [80].

Si ecclesia sit Communitatis religiosae administratio eleemosynarum pro ecclesia paroeciali pertinet ad Superiores exemptos vel non, Religionis iuris pontificii vel

[79] Cf. Vitali, De officiis et iuribus parochi religiosi iuxta normas a iure novissimo latas in: The Ecclesiastical Review vol. 75 (1926) p. 176-180

[80] Blat, o. c. p. 702 n. 707.

dioecesani. Proinde Ordinarius loci ad huiusmodi administrationem constituere non potest Consilium fabricae ecclesiae[81], de quo in can. 1521 et in can. 1183:

Praeter hoc Dioecesanum Consilium administrationis, Ordinarius loci in administrationem bonorum quae ad aliquam ecclesiam vel locum pium pertinent et ex iure vel tabulis fundationis suum non habent administratorem, assumat viros providos, idoneos et boni testimonii, quibus, elapso triennio, alios sufficiat, nisi locorum circumstantiae aliud suadeant (canon 1321 § 1).

Quod si Laicis partes quaedam in administratione bonorum ecclesiasticorum vel ex legitimo fundationis seu erectionis titulo vel ex Ordinarii loci voluntate competant, nihilominus universa administratio nomine Ecclesiae fiat, ac salvo iure Ordinarii visitandi, exigendi rationes et praescribendi modum administrationis (can. 1521 § 2).

Si alii quoque, sive Clerici sive Laici, in administrationem bonorum alicuius ecclesiae cooptentur, iidem omnes una cum administratore ecclesiastico, de quo in can. 1182, aut eius vicem gerente, eoque praeside, constituunt Consilium fabricae ecclesiae (can. 1183 § 1).

Huius Consilii Sodales, nisi aliter legitime constitutum fuerit, nominantur ab Ordinario eiusve delegato et ab eodem possunt ob gravem causam removeri (can. 1183, § 2).

Nec in ipsa licentia erigendae ecclesiae Ordinarius loci huiusmodi Consilium tanquam conditio apposita statuere potest, cum esset contra ius a Codice concessum[82].

Notetur hoc loco sequens canon: Firmo praescripto canonum 1519-1528, administratio bonorum quae destinata sunt reparandae decorandaeque ecclesiae divinoque in eadem cultui exercendo, pertinet, nisi aliud ex speciali titulo vel legitima consuetudine constet, ad Episcopum cum Capitulo, si de ecclesia cathedrali agatur, ad Capitulum ecclesiae collegiatae, si de collegiata; ad rectorem, si de alia ecclesia (can. 1182 § 1).

Etiam oblationes factas in commodum paroeciae aut Missionis, aut ecclesiae sitae inter paroeciae vel Missionis fines, administrat parochus vel missionarius, nisi agatur de ecclesia propriam administrationem habente, distinctam ab administratione paroeciae vel Missionis, aut nisi aliud ferat ius particulare aut legitima consuetudo (can. 1182 § 2).

Parochus, missionarius, saecularis ecclesiae rector, sive saecularis is sit sive religiosus, debet huiusmodi oblationes administrare ad normam sacrorum canonum, deque eis rationem loci Ordinario reddere ad normam can. 1525 (can. 1182 § 3), non autem de iis oblationibus, quae directe in commodum personae parochi fiunt, sive agatur de iis oblationibus, quae ipsi parocho debentur, sive quae sponte ei offeruntur[83].

---

[81] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 367.
[82] Cf. can. 497 § 1 supra n. 80.
[83] Cf. can. 1536 supra n. 197.

Salvis praescriptis can. 621-624, vetantur privati tam Clerici quam Laici sine Sedis Apostolicae aut proprii Ordinarii et Ordinarii loci licentia, in scriptis data, stipem cogere pro quolibet pio aut ecclesiastico instituto vel fine (can. 1503).

Donationes, oblationes et quaecumque munerum species etiam requisita ad reparationem, instaurationem et decorationem ecclesiae paroecialis, quae in supposito esset dominii Religiosorum, accrescunt dominio ipsi[84].

6. Cetera iura et obligationes parocho religioso com- 502
munes sunt cum parochis saecularibus (cf. can. 460-470; 471 § 1 et § 4).

Ius est parocho ad praestationes quae ei tribuit vel probata consuetudo vel legitima taxatio ad normam can. 1507 § 1 (can. 463 § 1).

Potiores exigens, ad restitutionem tenetur (can. 463 § 2).

Licet paroeciale aliquod officium ab alio fuerit expletum, praestationes tamen parocho cedunt, nisi de contraria offerentium voluntate certo constet circa summam quae taxam excedit (can. 463 § 3).

Gratuitum ministerium ne deneget parochus iis qui solvendo pares non sunt (can. 463 § 4).

Hic ad obligationes paroeciales quod attinet, notandum venit:

Parochus ex officio tenetur curam animarum exercere in omnes suos paroecianos, qui non sint legitime exempti (can. 464 § 1).

Religiosi licet exempti curam animarum habentes conventui collationum seu conferentiarum de re morali et liturgica interesse, aut deficiente conventu, scriptam casuum solutionem mittere debent, nisi a loci Ordinario exemptionem antea expresse obtinuerint (cf. can. 131 § 1).

Vicarii cooperatores, ad Religionem exemptam pertinentes, ad id non obligantur, cum non censeantur ex officio curam animarum habere.

Si autem collatio in eorum Domibus non habeatur, et ipsi tenentur (cf. can. 131 § 3).

Parochus obligatione tenetur residendi in Domo paroeciali[85] prope suam ecclesiam; loci tamen Ordinarius potest iusta de causa permittere ut alibi commoretur, dummodo Domus ab

---

[84] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 433 s.

[85] Cf. supra n. 364, b; 42, h, d.

ecclesia paroeciali non ita distet ut paroecialium perfunctio munerum aliquid inde detrimenti capiat (can. 465 § 1).

S. Congregatio Concilii, 10 maii 1687, sequentia dubia solvit:

1. An rectores ecclesiarum paroecialium, a civitate distantium per duo, tria aut quatuor millia circiter, possint sine expressa Episcopi licentia, abesse a suis ecclesiis paroecialibus, relicto ibidem substituto ab eis deputato, et in civitate tam diurno quam nocturno tempore iugiter commorari, exceptis solis diebus festis in quibus ad dictas ecclesias se conferant, revertentes illico ad civitatem?

2. An parochi, qui nocturno ceteroquin tempore resident apud suas ecclesias, possint, celebrata summo mane missa in dictis ecclesiis, se conferre ad civitatem et in ea diuturno tempore totius vel maioris partis anni commorari, licet apud dictas ecclesias adsint eorum substituti?

3. An dicti parochi, qui ceteroquin diuturno tempore, resident apud suas ecclesias, possint nocturno tempore totius vel maioris partis anni commorari in civitate, licet apud dictas ecclesias adsint eorum substituti?

Resp.: Negative ad primum, secundum et tertium.

Parocho abesse permittitur per duos ad summum intra annum menses sive continuos sive intermissos[86], nisi gravis causa, iudicio ipsius Ordinarii (loci), vel diuturniorem absentiam requirat vel breviorem tantum permittat (cf. can. 465 § 2).

Pro absentia intra bimestre requiritur rationabilis causa. Gravis causa pro diuturniore vel breviore absentia potest esse: caritas christiana, necessitas urgens, obedientia debita, evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas.

Dies quibus parochus piis exercitiis vacat ad normam canonis 126, non computantur, semel in anno, in duobus vacationum mensibus, de quibus in § 2 (can. 465 § 3).

Sive continuum sive intermissum sit vacationum tempus, cum absentia ultra hebdomadam est duratura, parochus, praeter legitimam causam, habere debet Ordinarii scriptam licentiam et vicarium substitutum sui loco relinquere ab eodem Ordinario probandum; quod si parochus sit Religiosus, indiget praeterea consensu Superioris et substitutus tum ab Ordinario tum a Superiore probari debet (can. 465 § 4).

Pont. Com. ad Cod. interpr., 14 iulii 1921, sequens dubium solvit[87].

1. Utrum Vicarius substitutus, de quo in can. 645 § 4, possit post Ordinarii approbationem licite et valide assistere matrimoniis, si nulla limitatio apposita fuerit.

---

[86] Cf. can. 31 ss. de temporis supputatione.

[87] A. A. S. XI (1922) p. 527 s.

2. Utrum idem Vicarius id possit etiam ante Ordinarii approbationem.

3. Utrum idem Vicarius parochi religiosi id possit post approbationem Ordinarii, sed ante approbationem Superioris religiosi.

4. Utrum Vicarius seu Sacerdos supplens, de quo in cit. can. 405 § 5 id possit ante approbationem Ordinarii.

Resp. ad 1 Affirmative; ad 2 Negative; ad 3 Affirmative; ad 4 Affirmative, quoadusque Ordinarius, cui significata fuit designatio sacerdotis supplentis, aliter non statuerit.

Notetur: Maxima differentia exsistit inter approbationem Ordinarii loci et approbationem Superioris religiosi circa Vicarium parochi religiosi[88].

Eadem Pont. Com. ad Cod. interpr., 20 maii 1923, sequens dubium solvit[89]:

Utrum, ad normam can. 1096 § 1, sacerdos sit determinatus, si parochus Superiori Monasterii in casu particulari declaret, se ad matrimonium proxima die dominica in ecclesia filiali celebrandum delegare aliquem sacerdotem religiosum, qui a Superiore sequentibus diebus ad Missam die dominica ibi celebrandam deputabitur:

Resp.: Negative.

Cum parochus religiosus in omnibus, quae compatibilia sunt cum ministerio paroeciali, subiiciatur Superiori religioso, indiget consensu sui Superioris, qui tempus absentiae pressius destinare potest.

Consensus Superioris religiosi vi iuris communis non necessario in scriptis fieri debet, de iure particulari Constitutionum vel legitimae consuetudinis forsitan aliud cavetur.

Si Parochus repentina et gravi de causa discedere atque ultra hebdomadam cogatur abesse, quamprimum per litteras Ordinarium commonefaciat, ei indicans causam discessus et sacerdotem supplentem, eiusque stet mandatis (can. 465 § 5).

Etiam pro tempore brevioris absentiae parochus debet Fidelium necessitatibus providere, maxime si id peculiaria rerum adiuncta postulent (can. 465 § 6).

Qui officium, beneficium, dignitatem obtinet cum onere residentiae, si illegitime absit:

1. Eo ipso privatur omnibus fructibus sui beneficii vel officii pro rata illegitimae absentiae, eosque tradere debet Ordinario,

---

[88] Cf. Cappello, De Vicario substituto in: Periodica XIX (1930) p. 110.
[89] A. A. S. XIV (1924) p. 115.

qui ecclesiae vel alicui pio loco vel pauperibus distribuat (can. 2381 n. 1).

2. Officio, beneficio, dignitate privetur, ad normam canonum 2168-2175 (can. 2381 n. 2).

Cum dicatur: Eo ipso privatur, non requiritur sententia Superioris. Ordinarius est hic Ordinarius loci. Omnes fructus proinde, etiam iura stolae restitui debent ex iustitia.

Si Clericus residentiam instauret, Ordinarius, non modo debet, si absentia illegitima fuerit, ei infligere privationem fructuum pro tempore absentiae, de qua in can. 2381, sed potest etiam, si casus ferat pro gravitate culpae eum congrue punire (can. 2170).

503 7. **Vacante paroecia:**

Ordinarius loci in ea quamprimum constituat idoneum vicarium oeconomum, de consensu Superioris, si de Religioso agatur, qui eam tempore vacationis regat, assignata eidem parte fructuum pro congrua sustentatione (can. 472 n. 1).

Ante Oeconomi constitutionem, paroeciae[90] regimen, nisi aliter provisum fuerit, assumat interim, si agatur de paroecia Religiosis concredita, Domus Superior (cf. can. 472 n. 2), qui debet loci Ordinarium de paroeciae vacatione statim certiorem facere (cf. can. 472 n. 3).

Vicarius oeconomus iisdem iuribus gaudet iisdemque officiis adstringitur, ac parochus, in iis quae animarum curam spectant; nihil tamen ipsi agere in paroecia licet, quod praeiudicium afferre possit iuribus parochi aut beneficii paroecialis (can. 473 § 1).

Cum iurisdictio vicarii oeconomi ipso iure adnexa sit officio, habetur iurisdictio ordinaria.

Oeconomus novo parocho vel oeconomo successori coram vicario foraneo vel alio sacerdote ab Ordinario designato tradat clavem archivi et inventarium librorum ac documentorum aliarumque rerum quae ad paroeciam pertinent, et rationem reddat accepti et expensi tempore administrationis (can. 473 § 2).

Vicarii cooperatoris iura et obligationes ex statutis dioecesanis, ex litteris Ordinarii et ex ipsius parochi commissione desumantur; sed, nisi aliud expresse caveatur, ipse debet ratione officii parochi vicem supplere eumque adiuvare in universo paroeciali ministerio, excepta applicatione Missae pro populo (can. 476 § 6).

Subest parocho, qui eum paterne instruat ac dirigat in cura

---

[90] Sive agatur de paroecia unita sive non.

animarum, ei invigilet et saltem quotannis ad Ordinarium de eodem referat (can. 476 § 7).

Vicarii paroeciales de quibus in can. 472-476, si Religiosi sint, amoveri possunt ad normam can. 454 § 5, idest ad nutum tam loci Ordinarii, monito Superiore quam Superioris, monito Ordinario aequo iure, non requisito alterius censensu.

Praevium consensum Ordinarii loci obtinere tenentur Superior vel Antistita Domus Congregationis religiosae, si qui fundi Domui tributi legative sint ad Dei cultum beneficentiamve eo ipso loco impendendam (can. 533 § 1 n. 3).

8. **De bonis ecclesiae paroecialis** Codex praeter citatum can. 630 § 3 et § 4 statuit pro pecuniae collocatione et pro qualibet collocationis mutatione: Quod ad bona temporalia attinet, servetur praescriptum can. 533 § 1 n. 4, et can. 535 § 3 n. 2. Praevium consensum Ordinarii loci obtinere tenetur Religiosus quilibet, etsi Ordinis regularis alumnus, si pecunia data sit paroeciae vel Missioni aut Religiosis intuitu paroeciae vel Missionis (cf. can. 533 § 1 n. 4; can. 631 § 3). 504

Loci Ordinario ius insuper esto cognoscendi de administratione fundorum legatorumque, de quibus in can. 533 § 1 nn. 3, 4 (can. 535 § 3 n. 2; cf. can. 631 § 3).

Pont. Com. ad Cod. interpr., 25 iulii 1926, sequentem casum solvit[91]:

An vi canonum 631 § 3, 535 § 3 n. 2, 533 § 1 nn. 3, 4 loci Ordinarius ius habeat exigendi rationes de administratione fundorum legatorumque paroeciae religiosae, de qua in canone 1425 § 2.

Resp.: Affirmative, firmis praeceptis canonum 630 § 4, 1550.

Adnotatio[92]. Can. 631 § 3 statuit servandum esse ratione bonorum temporalium paroeciarum religiosarum praescriptum can. 533 § 1 n. 4 et can. 535 § 3 n. 2. Can. 535 § 3 n. 2 dicit Ordinario loci ius esse cognoscendi de administratione fundorum legatorumve, de quibus in can. 533 § 1 nn. 3, 4 seu de fundis Domui Congregationis religiosae, atque adeo ecclesiae Domui adiectae, tributis legatisve ad Dei cultum beneficentiamve eo ipso loco impendendam vel de pecuniis datis paroeciae aut intuitu paroeciae. Cf. etiam can. 1182 § 3 et can. 1519.

Ad recte intelligendam responsionem prae oculis habenda est definitio ecclesiae religiosae et paroeciae religiosae. Recole id quod supra n. 463, 499 dictum est.

Si paroecia religiosa inveniatur constituta in ecclesia

[91] A. A. S. XVIII (1926) p. 393.
[92] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 435-432.

non religiosa, sed saeculari, paroecia religiosa et ecclesia saecularis manent sub iurisdictione Ordinarii loci ad normam can. 1519, etsi agatur de Religione exempta.

Si paroecia religiosa constituta sit in ecclesia religiosa, firmum stat praeceptum can. 630 § 4 et Ordinarius loci non habet ius exigendi rationes, sive agatur de Religione exempta sive non[93].

Piae fundationes, si paroecia religiosa sit constituta in ecclesia non religiosa, sed saeculari, cadunt sub iure Ordinarii loci ad normam can. 1545-1549, etsi Religio sit exempta[94].

Si paroecia religiosa inveniatur constituta in ecclesia religiosa, sed in Religione non exempta, idem quod supra valet.

Si paroecia religiosa sit in ecclesia religiosa paroeciali Religiosorum exemptorum, fundationes exemptae sunt a iurisdictione Ordinarii loci sicut ipsa ecclesia, proinde Ordinarius non potest rationes administrationis exigere.

Quod valet etiam de iis fundationibus, quae forte in bonum et utilitatem paroeciae cedunt.

De ceteris fundis et legatis, quae paroeciis religiosis attributa sunt ad Dei cultum exercendum beneficentiamve eo ipso in loco impendendam e can. 533 § 1 n. 3 valet:

Si paroecia religiosa inveniatur constituta in ecclesia Ordinis regularis, non autem Congregationis religiosae, Superiores sunt exempti.

Si paroecia religiosa sit constituta in ecclesia Congregationis religiosae non exemptae, obligat praescriptum can. 533 § 1 n. 3 et 535 § 3 n. 2.

Si paroecia religiosa sit constituta in ecclesia Congregationis religiosae exemptae, controvertitur, num Superiores Ordinario loci teneantur rationes administrationis reddere.

Alia bona, sive nomine pecuniae uti in can. 533 § 1 n. 4 sive oblationum uti in can. 1182 §§ 2, 3 designantur, non adscribenda sunt ecclesiae religiosae, in qua forte erecta sit paroecia religiosa, etsi agatur de Religione exempta. Ista bona pertinent ad ius paroeciae, proinde Ordinario loci ratio administrationis fieri debet.

Bona ecclesiae data a bonis paroeciae datis distinguenda sunt.

---

[93] Cf. supra n. 501, c.
[94] Cf. supra n. 373.

Bona paroeciae data vel in bonum paroeciae sunt semper subiecta iurisdictioni Ordinarii loci.

Bona ecclesiae paroecialis tunc solum Ordinario loci subiecta sunt, si ecclesia paroecialis sit saecularis.

Non omnes ecclesiae paroeciales, etsi pleno iure unitae sint Domui religiosae, sunt ecclesiae Religiosorum [95].

9. a) Si parochus ob senectutem, mentis vitium, imperitiam, caecitatem aliamve permanentem causam suis muniis rite obeundis impar evaserit, Ordinarius loci det vicarium adiutorem, praesentatum a Superiore, si de paroecia agatur Religiosis concredita, qui suppleat eius vicem, assignata eidem congrua fructuum portione, nisi aliter provisum sit (can. 475 § 1). 505

b) Si parochus propter populi multitudinem aliasve causas nequeat, iudicio Ordinarii, solus convenientem curam gerere paroeciae, eidem detur unus vel plures vicarii cooperatores, quibus congrua remuneratio assignetur (can. 476 § 1). Vicarios cooperatores religiosos Superior, cui id ex Constitutionibus competit, audito parocho, praesentat Ordinario, cuius est eosdem approbare (can. 476 § 4).

Singuli Sodales Domus religiosae non sunt eo ipso vicarii cooperatores. Paroecia commissa est Communitati, idest personae morali, non singulis membris.

10. Idem parochus vel vicarius Religiosus, licet ministerium exerceat in Domo seu loco ubi maiores Superiores Religiosi ordinariam sedem habent, subest immediate omnimodae iurisdictioni, visitationi et correctioni Ordinarii loci, non secus ac parochi saeculares, regulari observantia unice excepta (can. 631 § 1) [96]. 506

Ante Codicis promulgationem ecclesiae regulares paroeciales Domuum, ubi sedes est Generalis Ordinis, a qualibet visitatione Ordinarii loci exemptae erant [97], quod etiam nunc valet. Datur tamen Ordinario loci ius personalis visitationis de parocho et vicario Religioso.

Etsi Religiosus ad Religionem exemptam pertineat, in tota cura paroeciali pendet immediate ab Ordinario loci, non a proprio Superiore religioso; de vita et moribus Religiosi Ordi-

---

[95] Cf. Nebreda, l. c. Monitore ecclesiastico vol. 38 (1926) p. 341 ss. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 825 nota 1.

[96] Cf. Biederlack-Führich, o. c. n. 160, secundum quos antiquum privilegium exemptionis abrogatum esset; sed curnam?

[97] Cf. const. *Firmandis*, diei 6 nov. 1744, § 13-16; cf. Conc. Trident., sess. XXV, *de Regularibus*, c. 11.

narius loci inquirere potest et debet, non autem de observantia religiosa, uti in can. 639 § 2 supra citato [98] enuntiatur.

Ordinarius loci, ubi eum suo muneri defecisse compererit [99], opportuna decreta condere ac meritas in eum poenas statuere potest; in quo nihilominus Ordinarii facultates minime privativae [100] sunt, sed Superior ius cumulativum cum ipso habet, ita tamen ut, si aliter a Superiore, aliter ab Ordinario decerni contingat, decretum Ordinarii praevalere debeat [101] (can. 631 § 2).

Pont. Com. ad Cod. interpr., 14 iul. 1922, solvit dubium sequens de obligationibus Clericorum [102]:

Utrum in casu negligentiae Superiorum religiosorum circa examen post absolutum studiorum curriculum quotannis, saltem per quinquennium peragendum (cf. can. 590) Ordinarius loci cogere possit Religiosos (parochos vel vicarios curatos) ut examen, ad normam can. 130 § 1 coram se suisve delegatis subeant.

Resp.: Recurrendum esse in casu ad S. Congregationem de Religiosis.

Si ecclesia regularis simul est paroecialis, Ordinarius loci eam visitare potest in omnibus, quae ad curam animarum pertinent, sicut visitare de eisdem potest parochum et vicarios paroeciales regulares [103].

Quaenam autem sint, quae ad curam animarum pertinere dicuntur ad vitandas controversias facile hac in re orituras, definita sunt a Benedicto XIV, constit. *Firmandis*, 6 nov. 1744 [104], his verbis: In exsequenda vero pastorali visitatione ecclesiarum parochialium, quae a regularibus administrantur, minime quidem licet Episcopo omnia ecclesiarum huiusmodi altaria visitare, sed illud dumtaxat, in quo Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum asservatur, et consequenter sacrum ipsum tabernaculum; fontem quoque baptisterii, si adsit; item confessionale in quo parochus ad audiendas confessiones residere solet; pulpitum ecclesiae, e quo parochus ius habet, verbi Dei, iuxta praecipuum ministerii sui munus annuntiandi; sacrarium pari-

[98] Cf. n. 501.
[99] Cf. can. 1475, 1476.
[100] Aliter in can. 630 § 2.
[101] Etsi agatur de remotione a munere.
[102] A. A. S. XIV (1922) p. 526. Cf. Com. pro Rel. IV (1922) p. 130.
[103] Cf. c. 9 in VI°, V, 7. Melo, De exemptione regularium 154; Goyeneche in: Commentarium VI (1925) p. 359-360.
[104] Cf. Gasparri, Fontes I n. 349 § 7-9 p. 858-859.

ter ecclesiae, ad inspiciendum locum, in quo asservatur sacra supellex, pro sacramentis tam intra ecclesiam, quam extra illam decenter administrandis; sepulchrum excipiendis subditorum parochiae corporibus addictum, coemeterium parochianorum humandis cadaveribus destinatum; turrim campanariam, dummodo in ea sint campanae ad parochiam proprie spectantes; ac demum praeter res supra enuntiatas, omnia sacra vasa, quibus vel particulae consecratae servantur, vel sacra olea sive in baptismo, sive in extrema unctione adhibenda, vel aqua baptisterii, vel alia rite benedicta, quae pro ingredientium aspersione ad ecclesiae fores poni consuevit. — Visitationi locali proxima est ea, quae personam respicit parochi; cuius quidem, si regularis sit, agendi rationem, in iis, quae spectant ad observationem proprii ipsius regularis instituti, non est Episcopi inquirere, cum ad ipsius Superiorem privative id pertineat. Licet tamen Episcopo, vel potius ipsi specialiter incumbit, ipsius parochi seu curati, etiam regularis, vitam et mores scrutari, quatenus ea, quae extra claustrum prodierint, rectoris animarum exempla, plurimum conferre ad populi aedificationem, vel contra eidem obesse maxime possunt, quemadmodum alias eadem Concilii Tridentini Congregatio sapienter decrevit et nos etiam earumdem praesentium tenore decernimus et statuimus. — Ad personalem quoque parochi visitationem, proindeque ad Episcopi ius et officium pertinet ea occasione examinare, an titulo legitimo parochus etiam regularis curam animarum exerceat, an residentiae lex ab eo observata sit atque observetur; an ad synodum vocatus, iverit; an congregationes seu conferentias super casibus conscientiae haberi solitas frequentet; an onera, quae secum fert cura animarum, adimpleverit; ac inter alia, an Missam pro populo applicaverit diebus festis de praecepto, an iisdem festis diebus omnia praestiterit quae a Sacro Tridentino Concilio praescripta sunt, populum verbi Dei praedicatione, et pueros in fidei rudimentis, christianaeque doctrinae praeceptis instruendo; an statis diebus, excipiendis fidelium confessionibus vacet; an aegrotantibus et in extremo vitae agone laborantibus debita spiritualia subsidia sedulo praestet et sacramenta Ecclesiae tempestive conferat; an pueros et puellas ante susceptionem sacramenti confirmationis, tum etiam ante primam eorum Communionem opportunis instructionibus erudierit; an priusquam fideles ad matrimonia in faciem Ecclesiae celebranda admittat, debitas inquisitiones adhibuerit, atque adhibeat, quibus tuto deprehendere possit nullum inter contrahentes impedimentum existere eosdemque libere matrimonio consentire, ac demum in doctrina christiana, maxime

vero in praecipuis religionis nostrae mysteriis, illos instructos esse; denique an parochus apud se recte ordinatos retineat libros tum baptizatorum, ubi fons baptismalis adsit in ipsius ecclesia, tum sacro chrismate confirmatorum, libros etiam matrimoniorum et status animarum.

507 11. **Quod ad mutuas relationes inter parochum et Communitatem religiosam** (respective Superiorem religiosum) **attinet, si agatur de paroecia religiosa hoc valet**[105]:

Si ecclesia, apud quam residet Communitas religiosa, sit simul paroecialis[106] servetur, congrua congruis referendo, praescriptum can. 415 (can. 609 § 1). Ad **parochum** spectat:

a) Applicare Missam pro populo et, debito tempore, praedicare ac christianam doctrinam Fideles edocere (canon 415 § 2 n. 1);

b) Custodire libros paroeciales et ex iis attestationes extrahere (can. 415 § 2 n. 2);

c) Functiones paroeciales peragere, de quibus in canone 462 (can. 415 § 2 n. 3), ubi dicitur:

Functiones parocho reservatae sunt, nisi aliud iure caveatur: 1. Baptismum conferre sollemniter; 2. Sanctissimam Eucharistiam publice ad infirmos in propria paroecia deferre[107]; 3. Sanctissimam Eucharistiam publice aut privatim tanquam Viaticum[108] ad infirmos deferre atque in periculo mortis constitutos extrema unctione roborare, salvo praescripto can. 397 n. 3, 514, 848 § 2, 938 § 2; 4. Sacras ordinationes et ineundas nuptias denuntiare; matrimoniis assistere; nuptialem benedictionem impertiri; 5. Iusta funebria persolvere ad normam can. 1216; 6. Domibus ad normam librorum liturgicorum benedicere Sabbato Sancto vel alia die pro locorum consuetudine[109]; 7. Fontem baptismalem in Sabbato Sancto benedicere, publicam

---

[105] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 181-186.

[106] Cf. can. 609 § 2: In ecclesia Religiosarum a votis sollemnibus sive simplicibus paroecia erigi nequit.

[107] Etsi devotionis causa.

[108] Communionem privatim, idest sine cereis, sine comitatu Fidelium absque ullo apparatu exteriore ad infirmos quilibet sacerdos deferre potest, de venia saltem praesumpta sacerdotis, cui custodia sanctissimi Sacramenti commissa est (cf. can. 849 § 1).

[109] Agitur in casu de sollemni benedictione domuum. — Quilibet sacerdos potest sine licentia parochi infra annum modo privato unam vel alteram domum benedicere. Cf. Fanfani, o. c. p. 456 n. 450.

processionem extra ecclesiam ducere, benedictiones extra ecclesiam cum pompa ac sollemnitate impertiri, nisi agatur de ecclesia capitulari et Capitulum has functiones peragat (can. 462 nn. 1-7).

d) Alias functiones non stricte paroeciales peragere quae in paroeciis fieri solent, modo non impediatur chorale servitium, nec Capitulum easdem functiones peragat (can. 415 § 2 n. 4); si communia exercitia religiosa impedirentur, Superior religiosus parocho in singulis casibus prohibere potest, quominus functiones modo nominatas, ullo modo aut tali modo peragat; immo, Domus religiosa idest Superior functiones in praelaudato canone 415 § 2 n. 4 nominatas peragere potest.

Ex collatione can. 609 § 1 cum can. 415 et 462 n. 7 argui posse videtur[110], ad Domum religiosam seu Superiorem religiosum spectare, si ei placuerit, fontem baptismalem in Sabbato Sancto benedicere, publicam processionem extra ecclesiam ducere, benedictiones extra ecclesiam cum pompa ac sollemnitate impertire.

e) Eleemosynas in bonum paroecianorum colligere, easdem directe vel indirecte oblatas recipere, administrare et secundum offerentium voluntatem distribuere (can. 415 § 2 n. 5);

f) Ad parochum exclusive pertinet tota animarum cura cum omnibus parochorum iuribus et obligationibus ad normam iuris communis et secundum probata statuta dioecesana vel laudabiles consuetudines (cf. can. 471 § 4).

Benedictio candelarum in festo purificationis B. M. V.; benedictio cinerum in capite ieiunii quadragesimalis, benedictio palmarum in dominica Palmarum non sunt benedictiones parocho reservatae[111]. De benedictione mulieris post partum S. Congregatio S. Rituum, 21 nov. 1893, respondit: Benedictionem mulieris post partum fieri debere a parocho, si expetitus ipse fuerit; posse autem fieri a quocunque sacerdote, si expetitus pariter fuerit, in quacunque ecclesia vel oratorio publico, certiore facto Superiore ecclesiae.

Ordinarii advigilent, ut, saltem decimo quoque anno, sa-

---

[110] Cf. Fanfani, o. c. p. 456 n. 450.

[111] Cf. Decret. S. Congr. S. Rit. 10 dec. 1703.

cram, quam vocant, Missionem, ad gregem sibi commissum habendam parochi curent (can. 1349 § 1). Parochus, etiam religiosus, in his Missionibus instituendis mandatis Ordinarii loci stare debet (can. 1349 § 2).

508 **Ad Communitatem religiosam, respective Superiorem religiosum spectat:**

a) Custodire sanctissimum Eucharistiae Sacramentum; sed altera sacri ciborii clavis apud parochum servari debet (can. 415 § 3 n. 1);

b) Invigilare ut in functionibus a parocho in capitulari ecclesia peragendis leges liturgicae observentur (canon 415 § 3 n. 2);

c) Ecclesiae curam habere eiusque bona administrare cum piis legatis (can. 415 § 3 n. 3).

d) Nec parochus capitulares (Domus religiosae) nec Capitulum (Domus religiosae) paroeciales functiones et munera impediat; exorto autem conflictu, quaestionem dirimat loci Ordinarius, qui in primis curare debet ut catechetica instructio et Evangelii explicatio hora fidelibus commodiore semper habeatur (cf. can. 415 § 4)[112].

e) Non solum Capitulum (Domus religiosa) impedire nequit parochum in exercenda paroeciali cura, sed insuper sciant capitulares se ex caritate teneri, maxime si designati coadiutores desint, eidem adiutricem operam navare, secundum modum ab Ordinario loci determinandum (cf. can. 415 § 5).

Sine licentia Superioris parochus non potest Religiosis, qui servitio paroecialis curae addicti non sunt, negotia iniungere.

Superior Domus religiosae est Rector ecclesiae religiosae. Si talis Superior simul sit parochus, non adsunt difficultates. Quae unio personalis commendari potest, at non semper fieri potest (cf. can. 505).

Si Superior non sit simul parochus, potestas eius de ecclesia, etsi Rector ecclesiae sit, coercita est fine, quem ecclesia uti ecclesia paroecialis intendere debet. E contrario parochus actualis ecclesia religiosa non absolute et illimitate et ad arbitrium suum uti potest, sed tantum, quantum curae animarum interest.

[112] Cf. epist. encycl. *Etsi minime*, 7 febr. 1742, Benedicti XIV.

Praecedentia specialis prae aliis sacerdotibus Domus religiosae parochus Religiosus vi iuris communis non habet, nisi in Constitutionibus aliud caveatur (cf. can. 105 n. 5).

12. **De remotione parochi**[113] **religiosi aut vicarii religiosi** 509 hoc valet:

Parochi autem, ad religiosam Familiam pertinentes, sunt semper, ratione personae, amovibiles ad nutum tam loci Ordinarii, monito Superiore, quam Superioris, monito Ordinario, aequo iure, non requisito alterius consensu; nec alter alteri causam iudicii sui aperire multoque minus probare tenetur, salvo recursu in devolutivo ad Apostolicam Sedem (can. 454 § 5; cf. etiam can. 631 § 3).

Dicitur: Ratione personae, quia beneficii religiosi translatio, divisio, dismembratio quaelibet, uni Sedi Apostolicae reservantur (cf. can. 1422). In canone dicitur: Ad nutum, ideoque non applicatur tit. XXVIII lib. IV de modo procedendi in remotione parochorum amovibilium, etsi canones huius tituli quandam normam praebeant.

Religiosus recursu facto, stare debet praecepto sive Ordinarii loci sive Superioris religiosi, usque dum Sancta Sedes aliud caveat.

Si Religiosus Rector ecclesiae statuatur, valent canones 479–486.

13. Si ecclesia Domus religiosae non sit simul ecclesia 510 paroecialis secundum Codicem: Advigilent Superiores, ne divinorum officiorum in propriis ecclesiis celebratio catecheticae instructioni aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferat: iudicium autem, utrum nocumentum afferat, necne, ad loci Ordinarium pertinet (can. 609 § 3).

Ideoque non parochus horarium Missae aut aliarum functionum ordinare per se potest, licet Superiores dicto modo advigilare debeant.

De obligatione ad explanationem Evangelii aut alicuius partis doctrinae christianae in ecclesiis Religiosorum cf. can. 1345, de obligatione ad sonitum campanarum cf. can. 612.

---

[113] E. Suárez, O. P., De remotione parochorum aliisque processibus tertiae partis lib. IV Cod. Iur. Can. Libreria Sestini, via Palombella 24, Romae, 1931.

CAPUT III

De beneficiis ecclesiasticis Religiosis concreditis

511 1. **Notio.** Beneficium ecclesiasticum est ens iuridicum a competente ecclesiastica auctoritate in perpetuum constitutum seu erectum, constans officio sacro et iure percipiendi reditus ex dote officio adnexos (can. 1409).

Perpetuitas subiectiva, qua beneficium clerico inamovibili tribuitur, non est ex Codice necessaria ad beneficium, attamen perpetuitas obiectiva idest perpetuitas erectionis.

Officium sacrum significat Officium in sensu stricto, idest munus ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, ad normam sacrorum canonum conferendum, aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis (cf. can. 145 §§ 1-2).

Dos nunc latius intelligitur quam ante Codicis promulgationem (cf. can. 1410).

Notio beneficii proprie dicti minus aptatur Religiosis praesertim ratione voti obedientiae et paupertatis [114].

Beneficia distinguuntur ad ius Religiosorum quod spectat imprimis in saecularia et religiosa. Beneficia ecclesiastica dicuntur saecularia vel religiosa, prout ad solos Clericos saeculares vel solos Clericos religiosos spectant; omnia autem beneficia, erecta extra ecclesias vel Domos Religiosorum, in dubio saecularia esse praesumuntur (can. 1411 n. 2).

Praesumptio, qua saecularia habentur, proinde non valet de beneficiis erectis in ecclesiis vel Domibus Religiosorum.

Abbatiae regulares et paroeciae possunt esse beneficia religiosa; itemque Domus religiosae.

Cardinalis in proprio titulo vel diaconia potest beneficia non curata erigere, nisi ecclesia sit Religionis clericalis exemptae (can. 414 § 4).

512 2. **Unio beneficiorum est:**

a) Exstinctiva, cum aut ex suppressis duobus vel pluribus beneficiis novum atque unicum beneficium effici-

[114] Haring, Grundzüge II p. 812 s.

tur, aut unum vel plura ita alii uniuntur ut esse desinant (can. 1419 n. 1).

b) Aeque principalis, cum unita beneficia remanent prout sunt, neque alterum alteri subiicitur (can. 1419 n. 2).

c) Minus principalis, seu per subiectionem vel accessionem, cum beneficia remanent, sed unum aut plura alii tanquam accessorium principali subiiciuntur (can. 1419 n. 3).

Unio exstinctiva beneficiorum, eorum suppressio, aut dismembratio quae detractis bonis beneficialibus fiat quin novum erigatur beneficium; unio aeque aut minus principalis beneficii religiosi cum saeculari et contra, itemque beneficii religiosi translatio, divisio et dismembratio quaelibet uni Sedis Apostolicae reservantur (can. 1422).

Beneficia curata ab Ordinariis in non curata converti nequeunt, nec beneficia religiosa in saecularia, nec saecularia in religiosa (can. 1430 § 1); ad hoc licentia Sedis Apostolicae requiritur.

3. De **collatione** beneficiorum adnotetur hic:

Beneficia saecularia nonnisi Clericis e Clero saeculari 513
conferenda sunt; religiosa Sodalibus illius Religionis, ad quam beneficia pertinent (can. 1442).

Ordinarii locorum nequeunt paroeciam unire cum Monasteriis, ecclesiis Religiosorum aut alia persona morali; ad hoc requiritur indultum Sedis Apostolicae (cf. can. 1423 § 2; 452 § 1).

CAPUT IV

De ecclesiarum Rectoribus[115] 514

1. Nomine Rectorum ecclesiarum hic veniunt sacerdotes, quibus cura demandatur alicuius ecclesiae, quae nec paroecialis sit nec capitularis, nec adnexa Domui communitatis religiosae, quae in eadem officia celebret (can. 479 § 1).

Agitur de ecclesia saeculari, quae non est paroecialis, nec capitularis nec religiosa, idest adnexa Domui religiosae.

---

[115] A. Laurentius, O. E. S. A., Manuale de Ecclesiarum Rectoribus ad normam Codicis Iuris Canonici, Taurini, Marietti, 1931.

Rectores harum ecclesiarum possunt esse Religiosi duobus in casibus: a) si Religiosus de licentia sui Superioris eligatur pro tali ecclesia mere saeculari, ex. gr. ob penuriam sacerdotum saecularium (cf. can. 486, 1182 § 3); b) si agatur de ecclesia, quae pertinet ad aliquam Religionem exemptam quidem, sed non deservit usui ipsorum exemptorum, tunc Rector a Superiore nominatur, sed debet ab Ordinario loci approbari (cf. can. 480 § 2).

De ecclesiis Regularium, de ecclesiis exemptis, de ecclesiis Congregationum clericalium Codex hoc in loco silet. Pro his habetur non simplex Rector, sed verus Superior, independens a parocho, et providens proprio iure, proinde nec parocho competunt iura in istis ecclesiis Religiosorum, quae ipsi conceduntur ex can. 482 et 483 de aliis ecclesiis intra limites paroeciae sitis[116].

In iure canonico Superiores religiosi nunquam vocantur Rectores ecclesiarum in relatione ad proprias ecclesias.

2. Ecclesiarum Rectores libere nominantur ab Ordinario loci, salvo iure eligendi aut praesentandi, si cui legitime competat; quo in casu Ordinarii est Rectorem approbare (can. 480 § 1).

Licet ecclesia[117] pertineat ad aliquam Religionem exemptam, Rector tamen a Superiore nominatus debet ab Ordinario loci approbari (canon 480 § 2).

3. Ecclesiae Rector potest divina officia etiam sollemnia ibidem celebrare, salvis legitimis fundationis legibus et dummodo non noceant ministerio paroeciali; in dubio autem utrum huiusmodi detrimentum contingat, necne, Ordinarii loci est rem dirimere et opportunas normas praescribere ad illud evitandum (can. 482).

E contrario in can. 609 § 3 dicitur: Advigilent Superiores ne divinorum officiorum in propriis ecclesiis celebratio catecheticae instructioni aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferat; iudicium autem utrum nocumentum afferat, necne, ad loci Ordinarium pertinet.

In ecclesia sibi commissa Rector functiones paroeciales peragere nequit (can. 481).

Praelaudatus canon non comprehendit Superiores religiosos respectu subditorum aliorumque ad normam can. 514 § 1.

4. Si ecclesia, Ordinarii loci iudicio, ita a paroeciali distet ut paroeciani non sine gravi incommodo possint paroecialem ecclesiam adire ibique divinis officii interesse:

a) Loci Ordinarius, gravibus quoque statutis poenis, potest Rectori praecipere ut horis populo commodioribus officia celebret, Fidelibus dies

---

[116] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 38 s.; Nebreda, l. c. VII (1926) p. 269 s.

[117] Quae non est ipsa ecclesia Domui religiosae adnexa.

festos ac ieiunia denuntiet et catecheticam instructionem et Evangelii explicationem tradat (can. 483 n. 1).

b) Parochus potest ex eadem sanctissimum Sacramentum, inibi ad normam can. 1265 forte asservatum, pro infirmis desumere (can. 483 n. 2).

5. Sine Rectoris vel alius legitimi Superioris licentia saltem praesumpta, nemini licet in ecclesia Missam celebrare, Sacramenta ministrare aliasve functiones sacras peragere; haec vero licentia dari vel negari debet ad normam iuris (can. 484 § 1).

6. Quod attinet ad conciones in ecclesia habendas, serventur praescripta can. 1337-1342 (can. 484 § 2).

7. Rector ecclesiae, sub auctoritate Ordinarii loci servatisque legitimis statutis ac quaesitis iuribus, debet curare seu advigilare ut divina officia ad sacrorum canonum praescripta ordinate in ecclesia celebrentur, onera fideliter adimpleantur, bona rite administrentur, sacrae supellectilis atque aedium sacrarum conservationi et decori prospiciatur, et ne quidpiam fiat quod sanctitati loci ac reverentiae Domo Dei debitae quoquo modo repugnet (can. 485).

8. Rectorem ecclesiae, etsi ab aliis electum aut praesentatum, Ordinarius loci removere ad nutum potest ex qualibet iusta causa; quod si Rector fuerit Religiosus, servetur, circa eius remotionem, praescriptum can. 454 § 5 (can. 486).

Can. 1536 [118] et can. 1182 [119] directe se referunt ad Rectores ecclesiarum sensu can. 479, 480 § 2, 486, 1182 § 3.

Si in can. 1536 addatur: Etiam Rellgiosorum, hoc dicitur pro casu, quo Rectoris huiusmodi ecclesiarum sint Religiosi ad normam can. 480 § 2.

---

[118] Cf. supra n. 186.
[119] Cf. supra n. 501, c.

PARS DECIMA QUARTA

515

DE TRANSITU AD ALIAM RELIGIONEM

(cf. can. 632-636)[1]

CAPUT I

Notiones generales

1. **Historia**[2]. Cum stabilitas in conventu in primordiis potius ex quadam morali decentia quam ex vera obligatione iuridica oriretur, aderat libertas transeundi a monastica vita ad eremiticam disciplinam et viceversa. Deinde vinculo stabilitatis a S. Basilio et S. Benedicto[3] firmius roborato transitus improbari et quodammodo cohiberi coepit[4], praeprimis iis temporibus, quibus novae formae vitae religiosae apparuerunt.

Transitus ad Ordinem strictiorem[5] in iure Decretalium[6] permissus erat[7] et quidem ipse Superior religiosus licentiam transeundi dare poterat. Sine causa vel ob vanam causam Superior permissionem negare non poterat, alioquin transitus nihilominus licitus erat.

Theoretice quidem ante Codicis promulgationem haec lex viguit, practice autem propter privilegia variis Religionibus concessa aut propter restrictiones ab ipso iure communi introductas fere abolita erat. Sic Mendicantibus transitus ad Non-

---

[1] Cf. GOYENECHE, De transitu ad aliam Religionem, in Com. pro Rel. I (1920) p. 21-30; 73-77; 107-112; 217-226; 295-300; 359-365; II (1921) p. 116-124; 141-148; 173-180; cf. Passage d'une Congrégation à un Séminaire in: Revue des Comm. rel. IV (1928) p. 22-24.

[2] Codex fontes huius disciplinae non commemorat, tantum citatur Conc. Trid. cap. 19 sess. XXIV de Regul. Praecipua monumenta in legislatione canonica de transitu inveniuntur apud GOYENECHE in: Com. pro Rel. I (1920) p. 217 not. 1; ibidem etiam bibliographia habetur.

[3] Cf. Regula c. 61.

[4] C. 5, 10 X, III, 31; Novell. 5 cap. 7; 123 cap. 42; c. 1, 2 C. XIX, q. 3, c. 12, X, I, 14.

[5] Inter Ordines disciplina severiores recensentur Carthusiani, cf. supra n. 51, 10.

[6] C. 1 Extrav. com. III, 8.

[7] C. 18 X, III, 31; Conc. Trident. c. 19, sess. XXIV, c. 11 sess. XIV de reformata.

mendicantes sine licentia Sedis Apostolicae prohibitus erat[8]. Poterant autem ad Carthusianos transire[9]. Si Mendicantes sine debita licentia transibant, excommunicationem Romano Pontifici reservatam incurrebant. Legitime autem transeuntibus auferebatur vox in Capitulo novae Religionis, et eis interdicebantur etiam tanquam Vicariis et locum tenentibus, administrationes, procurationes, prioratus regimen, cura animarum[10]. Si agebatur de transitu Praelati regularis[11] aut totius Monasterii[12], licentia Sedis Apostolicae item requirebatur[13].

Quamplurimi Ordines privilegium obtinuerunt, ut tantum cum consensu Moderatoris generalis aut Sanctae Sedis transitus fieri posset.

Concilium Tridentinum[14] districte prohibuit omnibus Regularibus transitum ad laxiorem Religionem iidemque etiam ad strictiorem transeuntes volebat, ut perpetuo essent sub Praelato et omnium beneficiorum saecularium incapaces. Postea aliae coercitiones factae sunt sive de Religione[15] ad quam fiebat transitus, sive de causis seu motivis[16] transeundi, sive demum de licentia petenda[17].

Quae leges, etsi proxime affecerint Regulares, deficiente tamen iure proprio, pari ratione Congregationibus applicatae sunt.

Transitus in Ordinem aequalis observantiae utriusque Superioris consensu dumtaxat fieri poterat. Transitus ad Ordinem laxioris disciplinae, etsi plerumque prohibitus[18] ex ratione sufficienti et in certis conditionibus aliquando a Sede Apostolica permittebatur[19].

---

[8] C. 1. Extrav. com. III, 8; de privilegiis Societatis Iesu cf. Const. Gregorii XIII *Cum alias*, 22 sept. 1582.

[9] Piat, Praelectiones I q. 199.

[10] Cf. infra n. 529.

[11] C. 18 X III, 31 (Percelebre caput *Licet*).

[12] C. 3 X III, 35.

[13] S. S. EE. et RR., 22 april. 1796; S. C. super Statu Reg., 29 maii 1857; cf. etiam Const. Benedicti XIV *Pastor bonus*, § 34, 23 april. 1744.

[14] Sess. XXIV de Regul. cap. 19.

[15] Benedict. XIII, const. *Licet sacra*, 13 febr. 1726; S. C. EE. et RR. 21 iunii 1748; 15 dec. 1776; 11 aug. 1786; Benedict. XIV, const *Pastor bonus* 23 april. 1744; S. C. Conc. 30 aug. 1698; 19 maii 1668; 24 martii 1703.

[16] S. C. EE. et RR., 21 febr. 1687; 28 febr. 1687; 15 martii 1685.

[17] Alexander VII, const. *Emanavit*, 12 iulii 1655; S. C. EE. et RR. 7 aug. 1654; 22 april. 1796 ad 6; 29 maii 1757 ad 3; S. C. Conc. 20 ian. 1651; 26 ian. 1675; Benedict. XIV, litt. *Ex quo dilectus*, 14 ian. 1747.

[18] Conc. Trident., sess. XXV cap. 19 de Regul., c. 11 sess. XIV de reform.

[19] Cf. const. Benedicti XIV, *Pastor bonus* §§ 34-36, 23 april. 1744.

Ita iam per multum tempus usus invaluit, ut pro quolibet transitu licentia Sedis Apostolicae peteretur[20]. Codex autem scripta lege id sanxit, quod antea iam usu vigebat.

In singulis Religionibus poenae speciales statuebantur contra Religiosos indebite ad aliam Religionem convolantes. Transitus Monachorum ab uno ad aliud Monasterium non videtur excessisse potestatem Abbatis[21].

Moniales iam propter clausuram papalem sine licentia Sedis Apostolicae ad aliam Religionem demigrare non potuerunt[22].

Privilegia, quibus Superiores gaudebant, ut sua auctoritate transitum permittere possent, non amplius vigent propter can. 632 et 542 n. 1[23], etsi expresse privilegia non revocentur.

516 2. **Notio.** Transitus formalis[24] habetur, quando, aut a) Religiosus iam professus ex propria Religione legitime ad aliam Religionem, aut b) Religiosus Monasterii sui iuris (cf. can. 488 n. 2) ad aliud Monasterium diversi, sive eiusdem Ordinis vel Congregationis monasticae[25], aut c) Sodalis Societatis in communi viventium sine votis ad aliam Societatem vel ad aliam Religionem permeat.

Solis Religiosis proprie dictis, idest actu talibus adaptatur transitus ab una in aliam Religionem. Talis transitus est derelictio Religionis, in qua quis vota emiserat et immediate consequens in aliam Religionem ingressus. Qui transitus non est derelictio Status religiosi, sed Religionis idest formae concretae et determinatae, incipit cooptatione inter novitios Instituti novi, perficitur autem professione in altera Religione legitime nuncupata (cf. can. 634).

517 Lex de transitu tenet etiam professos votorum temporariorum. Novitii autem, vel postulantes[26] vel ii, qui a votis religiosis aut ab alio vinculo iuridico omnino liberantur (cf. can. 637,

---

[20] Normae 1901 art. 61.

[21] Cf. Goyeneche, l. c. p. 362 not. 10.

[22] Const. Pii V *Decori*, 1 febr. 1570.

[23] Propter can. 542 n. 1 sunt ista privilegia saltem impedita; cf. Chelodi, o. c. p. 478 n. 285 nota 1; Goyeneche, l. c. I (1920) p. 299 s.; aliter Vermeersch-Creusen, o. c. p. 791 n. 585 (733), ubi sustinentur privilegia; pariter Prümmer, o. c. p. 333 (praenotamen); Cocchi, Commentarium, De Personis p. 222 s.

[24] Agitur de incorporatione, non de absentia quadam, ex. gr. studiorum causa, cf. supra n. 544.

[25] Exempla huiusmodi videas apud Leitner, o. c. p. 476 s.

[26] Cf. can. 633 § 2.

640 § 1 n. 2, 648), nequeunt proprie dicendo transire. Pro tali casu quaestio est de admissione (cf. can 541, n. 1; 544 § 3) non de transitu.

3. Ad transitum **requiruntur.**

a) **Licentia pontificia.** Religiosus[27] nequit ad aliam Religionem[28] etiam strictiorem[29], vel e Monasterio sui iuris ad aliud[30] transire sine auctoritate Apostolicae Sedis (can. 632)[31]. Voto durante quilibet Religiosus praescriptam licentiam habere debet, sive agatur de viro sive de muliere, sive de professione simplici vel sollemni. De iure communi ergo omnes et quaelibet Religiones hac in re aequiparantur; natura autem Religionis can. 632 non tangitur. Si agatur de transitu a Domo religiosa non sui iuris ad aliam eiusdem Religionis, licentia Sanctae Sedis non requiritur.

Codex nihil dicit, num admissio in aliam Religionem prius constare debeat, antequam indultum apostolicum concedatur. Tunc demum, si Religiosus indultum petitum receperit, ex Religione priore egredi poterit. Re vera S. Congregatio de Religiosis exigit, ut habeatur licentia Religionis vel Monasterii sui iuris, a quo et ad quod[32] transitus fit.

Cum can. 632 de Monasteriis nullam restrictionem faciat, licentia pontificia requiritur, sive agatur de transitu a Monasterio ad aliud Monasterium diversi aut eiusdem Religionis, immo eiusdem Congregationis monasticae[33].

Translationes Monachorum ab uno in aliud Monasterium sive ratione studiorum sive aliis iustis de causis, licet ad tempus incertum, non indigent indulto apostolico, quia filiatio in priore Monasterio retinetur et incorporatio in alterum non locum habet. Non agitur de transitu formali, de quo can. 632 lo-

---

[27] Cf. can. 488 n. 7.

[28] Sive mitiorem sive aequaliter severam sive strictiorem, vel ab Ordine ad Congregationem aut viceversa, vel a Religione iuris dioecesani ad aliam Religionem iuris dioecesani.

[29] Cf. supra n. 51, 10.

[30] Licet agatur de Monasteriis, in quibus vota simplicia emittuntur.

[31] Privilegia autem specialia in vigore remanent, cum expresse non revocentur in Codice.

[32] Cf. Bastien, Directoire canonique[3] p. 116 n. 192; pro Monialibus Galliae et Belgii cf. Mothon, Traité sur l'état religieux p. 531 art. 534.

[33] In schemate Codicis praeparatorio 1914 hoc additum: eiusdem Religionis, quidem adfuit, postea expunctum est, Goyeneche, l. c. p. 361.

quitur. Propriae Constitutiones cuiuslibet Congregationis monasticae [34] hac in re observandae sunt.

E can. 681 praeter proprias cuiusque Societatis Constitutiones, de transitu ad aliam Societatem vel ad aliquam Religionem servetur, congrua congruis referendo, praescriptum can. 632-635. Quia isti Sodales proprio nomine ex can. 673 § 1 Religiosorum non designantur, sed tantum in sensu latiore seu improprie, et quia dicitur, congrua congruis referendo, distinguendum est:

Si agatur de Sodalibus Societatum iuris pontificii in communi viventium sine votis, qui obstringuntur vinculo perseverantiae reservato Sanctae Sedi, absque huius indulto nequeunt ad aliam Religionem vel Societatem transire manente vinculo.

Si agatur de Sodalibus Societatum iuris dioecesani in communi viventium, nisi habeatur vinculum perseverantiae Sanctae Sedi reservatum, unius Ordinarii loci licentia poterunt, si velint, in Religionem vel aliam Societatem immigrare; saltem ita ex can. 638 ratiocinari licere videtur, cum Ordinarius loci vinculum, si quo ligantur, abrumpere possit, et ex alia parte professio religiosa non exsistat.

Si agatur de Sodalibus Societatum sive iuris pontificii sive dioecesani, nullo vinculo vel non reservato Sanctae Sedi Societati devinctis, licet sint eidem definitive incorporati, nullius indigent auctoritate vel dispensatione ex iure communi, ad transeundum ad aliam Societatem vel etiam ad Religionem [35].

b) **Litterae testimoniales.** Religioso professo ad aliam Religionem ex apostolico indulto transeunti satis est testimonium Superioris maioris prioris Religionis [36] (can. 544 § 5), idest Superioris provincialis, Abbatis Monasterii sui iuris, Superioris generalis (cf. can. 488 n. 8).

Valet hoc etiam pro transitu ab una Congregatione monastica ad aliam, uti videtur [37].

Documentum iuratum non requiritur, attamen Superiores, quibus ius est adspirantes in Religionem cooptandi, alia quo-

---

[34] Cf. Breve *Summum semper* Leonis XIII, 12 iunii 1893; decretum S. C. EE. et RR., 16 sept. 1893 (Gasparri, Fontes IV n. 2022 p. 1058-1060).

[35] Goyeneche, l. c. p. 298 s.; VIII (1927) p. 114 s.

[36] Quia aliae litterae testimoniales iam antea allatae sunt.

[37] Oesterle, Praelectiones iur. can. I p. 299.

que testimonia exigere possunt, quae ipsis ad hunc finem necessaria aut opportuna videantur (cf. can. 544 § 6).

Si Sodales Societatum in communi viventium ad Religionem stricte dictam transeant, sufficit Superioris maioris testimonium, cum in admissione ad Societatem documenta in can. 544 requisita, exhibita sint, secus nova allatio documentorum requiritur[38].

4. **S. Congregationi de Religiosis** de auctoritate Ordinarii permittendi transitum Monialium ab uno ad aliud Monasterium eiusdem Ordinis[39] sequentia dubia subiecta erant:

I. Utrum Moniales Monasteriorum, in quibus vota dumtaxat simplicia emittuntur iuxta can. 488 n. 7 Codicis Iuris Canonici et decretum Sacrae Congregationis de Religiosis sub die 23 iunii 1923[40], e proprio ad aliud huiusmodi Monasterium sui iuris et eiusdem Ordinis transire queant sola Ordinarii vel Ordinariorum auctoritate.

II. Utrum eaedem Moniales ab Ordinario vel Ordinariis e proprio ad aliud Monasterium, uti supra, de ipsarum et utriusque Communitatis consensu, transferri queant, saltem ad tempus, ita ut in novo Monasterio, dum ibidem commorantur, iuribus gaudere et officiis fungi valeant ut Moniales de familia.

Porro Sacra Congregatio, in congressu diei 26 iunii 1926, re mature perpensa, respondendum censuit prout respondet:

Ad 1 Negative et servetur can. 632 Codicis Iuris Canonici.

Ad 2 Negative sine praevia Apostolicae Sedis licentia[41].

Facta autem de praemissis relatione Ssmo Dño Nostro Pio, Div. Prov. Papae XI, in audientia habita ad Emo Card. Praefecto huius Sacrae Congregationis, die 9 nov. 1926, Sanctitas Sua resolutionem eiusdem Sacrae Congregationis approbavit et confirmavit ac publici iuris fieri mandavit.

---

[38] Cf. Goyeneche, l. c. p. 363 s.

[39] A. A. S. XVIII (1926) p. 490 s.

[40] Cf. A. A. S. XI (1919) p. 240; cf. supra n. 418.

[41] Cf. etiam can. 606 § 2; cf. Maroto in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 12 s.; Jombart in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 88-90.

CAPUT II

518 De obligationibus et iuribus Religiosi transeuntis

1. Novitiatus peragendus. a) Transiens ad aliam Religionem novitiatum peragere debet (can. 633 § 1)[42], ut Religio experiatur mores ingredientis et ut novitius probet vitam et austeritatem Religionis. Postulatus autem nusquam iure communi praescribitur (cf. can. 633, 539).

Novitiatus durat unum annum aut longius tempus, prout Constitutiones id praescribant (cf. can. 555 § 2). Ad validitatem professionis saltem vi iuris communis unus annus semper requiritur (cf. can. 555 § 1 n. 2). Durante novitiatu vota communia in priore Religione iam emissa (sc. obedientiae, castitatis, paupertatis) manent (cf. can. 633 § 1). Ad obedientiam quod attinet, Codex expresse statuit: Transiens obligatione tenetur Superioribus novae Religionis et ipsi novitiorum Magistro parendi etiam ratione voti obedientae (cf. can. 633 § 1; cf. etiam can. 499 § 1).

b) Cum in citato canone dicatur: Vota manent, Superiores secundae Religionis praecipere non possunt, quae terminos voti in prima Religione emissi excedant, sed neque ea, quae ambitum Constitutionum in nova Religione egrediantur, iubere eis licet.

Pari ratione transiens nihil facere potest contra terminos voti paupertatis in priore Religione nuncupati, sed neque vi voti ad actus ultra huius ambitum obligatur.

De conservatione dominii valent can. 548, 568, 579, 580 § 1, 581 § 1, 582, 583. Administrationem, usum, usufructum bonorum exercere nequit, nisi ad tramitem Constitutionum prioris Religionis. Si transiens indigeat auctoritate Superiorum ad hos actus complendos, requirenda est licentia Superiorum posterioris Religionis.

c) Vota in prima Religione nuncupata per se manent, donec transiens in altera professionem emittat; per accidens ista vota deficere poterunt, puta si agatur de iis, qui vota temporaria in prima Religione emiserunt et si tempus obligationis cesset.

d) Cum durante novitiatu vota maneant (cf. can. 633 § 1), can. 568 transeuntes non respicit, sed potius can. 583. Tales

---

[42] Ita iam c. 18 X 3, 31; Conc. Trident. sess. XXV de regul. cap. 15. S. C. Conc. 30 aug. 1633.

transeuntes non sunt novitii sensu absoluto, sed Religiosi professi et novitii in sensu relativo. Proinde si durante novitiatu renuntiationem dominii bonorum facerent titulo gratioso, agerent tantummodo illicite. Non possunt testamentum iam conditum e can. 569 § 3 mutare, manentibus votis, nisi ad normam can. 583 n. 2.

Si agatur de Religioso a votis simplicibus transeunte ad Religionem votorum sollemnium valet can. 581; renuntiatio bonorum fieri debet intra sexaginta dies ante professionem sollemnem.

e) Transiens a votis perpetuis in Congregatione religiosa, quippe qui statim post novitiatum in altera Religione ad professionem perpetuam admittatur, non tenetur testamentum condere. Can. 569 § 3 valet tantummodo ante professionem votorum temporariorum. Potest autem facere ex intentione legis, ne Religiosus proprietarius intestatus decedat.

Sed si agatur de transeunte a votis temporariis, obligatio remanet.

f) **S. Congregatio de Religiosis**[43], 14 maii 1923, sequens du- **519**
bium solvit:

Religiosus, qui in quadam Religione, obtento indulto apostolico, ad aliam Religionem transit, teneturne ad habitum novitiorum Religionis ad quam, suscipiendum et gestandum perdurante novitiatu in nova Religione.

Resp.: Affirmative.

Ratio decisionis in eo invenitur, quod Codex nullum discrimen facit inter transeuntes et alios novitios. Novitiatus incipit susceptione habitus, vel alio modo in Constitutionibus praescripto (can. 553), integer novitiatus peragatur in habitu, quem Constitutiones pro novitiis praescribunt, nisi speciales locorum circumstantiae aliud exigant (can. 557).

g) Iura[44] et obligationes particulares[45], quas transiens **520**
in Religione derelicta habuit, suspensa manent[46] (can. 633 § 1) durante novitiatu.

---

[43] A. A. S. XV (1923) p. 156; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 50 s.; cf. supra n. 234.

[44] Ex. gr. ius eligendi (cf. can. 167 § 1 n. 5).

[45] Ex. gr. ieiunia particularia, voto specialia (propria illius Religionis), puta votum perpetuae abstinentiae in Ordine Minimorum. Ex const. Urbani VIII *Honorum dignitatumque*, 24 febr. 1643, votum humanitatis seu de non ambiendis dignitatibus praeter vota communia, tenebat Religiosum transeuntem.

[46] Vota particularia radicaliter quidem manent, sed suspenduntur tempore novitiatus, e contrario vota communia manent ut antea. Aliam sen-

Inde transiens, quandiu novitius est, extraneus in Religione derelicta habendus est, proinde iam in electionibus partem habere aut Superior eligi non posse videtur, attamen cum talis novitius maneat professus prioris Religionis, donec professionem fecerit, vocem passivam ideoque optionem habet vel acceptandi munus vel idem detrectandi [47]: melius autem negatur, cum iura suspensa maneant, ideoque exerceri non valeant [48].

521 2. **De bonis,** quae transeunti durante novitiatu obveniunt:

a) Pro professis a votis simplicibus valet can. 580 § 1, nisi aliud in Constitutionibus cautum sit. Conservant enim proprietatem bonorum suorum et capacitatem alia bona acquirendi. Quidquid autem industria sua vel intuitu Religionis acquirit, Religioni acquirit (can. 580 § 2).

b) Codex non solvit antiquam quaestionem, utri Religioni bona ex donatione personali sive inter vivos sive mortis causa Religioso a votis sollemnibus durante novitiatu delata cedant. E sententia Schmalzgrueber [49] illa bona acquiruntur Religioni posteriori secuta professione. Quia, qui sentit incommodum (alimenta etc.), debet sentire commodum [50]. Quae sententia ex can. 633 § 1 magis fundata esse videtur. Passerini [51], Sanchez [52], Chelodi [53] favent priori Religioni, cui usque ad professionem transiens manet devinctus; Goyeneche [54] delationem bonorum suspensam putat ex can. 633 § 1, qui vult iura et particulares obligationes transeuntis suspensa durante novitiatu. Professione in secunda Religione secuta bona huic tribuenda sunt, secus priori. Biederlack-Führich [55] merito suadent, ut ante transitum factum ambo religiosi coetus rem inter se componant, cum utraque sententia suis rationibus non careat.

Fructus industriae Religiosi statim secundae Religioni acquiruntur, uti videtur.

Impensas itineris solvere tenetur Monasterium ex quo migratur, cum secunda Religio nullam relationem cum Religioso

---

tentiam tenet Oesterle propter can. 165 et 639, Praelectiones iur. can. I pag. 359.

[47] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 154.

[48] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 187 nota 14.

[49] Ius ecclesiast. universum tom. III part. IV tit. XXXI, nn. 243-244.

[50] Regula iuris 55 in VI°.

[51] De hominum statibus et officiis t. I. p. 189 art. VIII n. 185.

[52] Opus morale in praecepta Decal. lib. VII, cap. 22 n. 9.

[53] O. c. p. 478 n. 285 nota 4.

[54] In Com. pro Rel. II (1921) p. 143 s.

[55] O. c. n. 89.

adhuc habeat, et dotes prohibentur, quominus ante Religiosae obitum impendantur[56].

c) Si transiens durante novitiatu bona quaedam obti- 522
net, valet can. 569 § 2 de cessione administrationis ac de dispositione, quod ad usum et usumfructum attinet.

Si transiens nulla bona acquirat, potest ante novam professionem (perpetuam) cessionem et dispositionem iterare. Canon 580 § 3 prohibet quidem mutationem proprio arbitrio, sed can. 569 § 1 praescribit cessionem et dispositionem pro novitio ante professionem perpetuam, qui casus in Religioso transeunte dumtaxat verificatur. Can. 580 § 3 in fine confirmat dictam opinionem, quia per discessum a Religione cessio ac dispositio habere vim desinit. Ideoque saltem probabiliter dicitur: potest, at non tenetur, quia can. 569 § 1 etiam alio sensu, idest de privilegio intelligi potest[57], et e can. 580 § 3 transitus non est discessus, nisi facta secunda professione. Transeunti professo non videtur can. 569 §§ 1 et 3 applicandus esse, ubi de prima professione dicitur, sed potius can. 580 § 3.

In casu, quo in posteriore Religione libertas de cessione ac dispositione restringatur (formula bizzariana), in priore autem libertas maior fuerit (formula Normarum 1901 art. 115), transiens debet ad normam Constitutionum novae Religionis cessionem ac dispositionem ordinare (cf. can. 569 § 2)[58].

d) In relatione ad alimenta et habitum religiosum 523
valet: Si de iis in nova Religione in Constitutionibus vel expressa conventione in novitiatu ineundo solvendis caveatur, nova Religio id exigere potest (cf. can. 570 § 1; 635 n. 2).

e) Religiosus transiens, qui in prima Religione librum edidit, non potest absque huius licentia in altera Religione librum denuo edere, quia quidquid industria sua acquirebat, Religioni in proprietatem acquisivit (cf. can. 580 § 2). Religiones autem hoc ius non urgere solent, nisi de libris agatur, quorum magni interest dominium retinere, ex. gr. si specialibus impensis Religionis editi sunt[59].

f) Si transiens in Religione ad quam, professionem 524
non edat, ad pristinam Religionem redire debet, nisi in-

---

[56] Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 393.
[57] Cf. supra n. 252.
[58] Cf. Goyeneche, in: Com. pro Rel. II (1921) p. 144-146.
[59] Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 142, cf. supra n. 328.

terim votorum tempus exspiraverit (can. 633 § 2; cf. can. 634). Quo in casu ad pristinam Religionem redire vi iuris non tenetur.

Si adhuc votis ligatus est, pristina Religio tenetur Religiosum admittere. Obligationes primae professionis et iura priora iterum reviviscunt.

Nec pristina Religio habet obligationem denuo admittendi Religiosum transeuntem, cuius vota interim exspiraverunt. Immo si Religio eum admittere velit, licentia apostolica requiritur, nam per se e can. 542 n. 1: Qui obstricti fuerunt vinculo professionis religiosae, invalide ad novitiatum admittuntur [60].

g) Si Religiosus professione emissa in pristinam Domum religiosam aut Religionem iterum redire velit, indultum apostolicum requiritur et aliae pro transitu requisitae conditiones implendae sunt.

525 3. **Transiens ad aliud Monasterium eiusdem Ordinis** nec novitiatum peragit nec novam emittit professionem (can. 633 § 3) [61], etsi transitus ad aliam Congregationem monasticam eiusdem Ordinis fiat. Hoc in casu Superior et Monasterium dumtaxat mutantur. Iura et obligationes, quod ad substantiam attinet, manent. Transitus iam primo die statim vim suam obtinet.

Domus religiosae sunt eiusdem Ordinis (Religionis), si eandem Regulam et easdem Constitutiones habent et ab eodem Moderatore supremo reguntur sicut Benedictini, quamvis ad varias Congregationes monasticas pertineant. Fratres Minores S. Francisci, Minores Conventuales, Capuccini in relatione ad transitum non sunt Sodales eiusdem Ordinis, quia eandem quidem Regulam, non tamen easdem Constitutiones nec eundem Ministrum generalem habent.

Transitus a Domo religiosa in aliam alterius Provinciae eiusdem Religionis per analogiam fit e can. 633 § 3, saltem vi iuris communis.

---

[60] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 8-10. Novitiatus iterum fieri debet, nisi Sedes Apostolica aliud caveat.

[61] Cf. Regulam S. Benedicti. Si causa transeundi non adfuit, transitus puniendus erat c. 5 X 3, 31; anteriore tempore professio, non autem novitiatus fieri debuit, si dispensatio non concessa fuerit.

4. **Professio.** Sollemniter professus aut professus a votis simplicibus perpetuis, si transierit ad aliam Religionem cum votis sollemnibus vel simplicibus perpetuis, post novitiatum, praetermissa professione temporaria, de qua in can. 574, vel admittatur ad professionem sollemnem aut simplicem perpetuam vel ad pristinam redeat Religionem (cf. can. 634). 526

Ius tamen est Superiori eum probandi diutius, sed non ultra annum ab expleto novitiatu (cf. can. 634); tempus est computandum e norma can. 34 § 3 n. 2.

Habetur ergo exceptio illius praescriptionis, ut votis perpetuis, sive sollemnibus, sive simplicibus sub poena invaliditatis professionis sequentis (cf. can. 574) vota temporaria praemitti debeant, quia sufficienter de idoneitate constat.

Hoc in casu can. 634 praescriptio Codicis valet: Votis nuncupandis spiritualia exercitia novitius praemittat per octo saltem solidos dies (can. 571 § 3) [62].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 14 iulii 1922, edidit solutionem ad dubium [63]: Utrum suffragium Capituli in admittendo Religioso, de quo in can. 634, ad professionem sollemnem aut simplicem perpetuam, habeat vim deliberativam an tantum consultivam. 527

Resp.: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Adnotatio. Casus 634, utpote exceptio a generali regula, expressus non erat in can. 575 § 2. Ratio autem iuridica, quae in can. 575 § 2 pro suffragio deliberativo invenitur, non ex eo sumenda est, quod professio temporaria sit, sed quod prima est respectu novae Religionis. Quae ratio convenienter convenit professioni emittendae e can. 634, utpote pariter primae; ideoque suffragium pro ista professione, etsi perpetua, deliberativum esse oportet [64].

Religiosus a votis temporariis, qui ad aliam Religionem transit, novitiatu expleto iterum vota temporaria emittere debet, ut in can. 574 et in Constitutionibus praescribitur.

Tempus anteactum professionis temporariae in alia Religione non computatur.

Si Sodalis Societatis sive virorum sive mulierum in com-

---

[62] Cf. supra n. 272, 3.

[63] A. A. S. XIV (1922) p. 528.

[64] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 132 s.; Goyeneche, l. c. II (1921) p. 174 s.

muni viventium sine votis transierit ad Congregationem votorum simplicium perpetuorum, expleto novitiatu in nova Religione ad vota perpetua admittendus est, si in Societate relicta promissione perpetua ligatus fuerit[65].

528 5. **De conditione iuridica post incorporationem.** Transeuntes ad aliud Monasterium eiusdem Religionis a die transitus, ad aliam vero Religionem ab edita nova professione amittunt omnia iura et obligationes prioris Religionis vel Monasterii et alterius iura et officia suscipiunt (can. 635 n. 1).

Cum dicatur: Omnia iura et obligationes prioris Religionis vel Monasterii amitti, vota communia anteriora simulque cum votis particularibus, quae forte aderant, exstinguuntur professione nova in secunda Religione, vel si agatur de transeuntibus ad aliud Monasterium eiusdem Religionis a die transitus, idest cooptationis. Quare cessant vota hospitalitatis, redemptionis, humilitatis (cf. can. 6 n. 6).

529 Transeuntes professione nova pleno iure membra alterius Religionis fiunt, aut si agatur de transeuntibus ad aliud Monasterium eiusdem Religionis a die transitus. Proinde non amplius viget prohibitio Concilii Viennensis[66] de Mendicantibus, cum e can. 6 n. 6 nec explicite referatur. E prohibitione professi Ordinum Mendicantium, etiam licite transeuntes ad Non-mendicantes, non habebant vocem in Capitulo nec consequi poterant administrationes, Prioratus vel officia, etiam tanquam vicarii; nec pro Domo vel aliis animarum curam gerere potuerunt. Item sublata est nunc lex Conc. Tridentini[67] statuens pro Regularibus transeuntibus obligationem perpetuo manendi sub Praelato et incapacitatem omnium beneficiorum saecularium. Neque sustinetur Urbani VIII const. *Honorum dignitatumque*, 24 febr. 1643, quae edixit votum de non ambiendis dignitatibus post professionem in nova Religione perseverare.

Ab hac professione in nova Religione facta tempus computatur, si agatur de voce passiva ad munus Superioris maioris novae Religionis (cf. can. 504)[68], de praecedentia super consodales posteriores (cf. can. 106 n. 3), de voce activa et passiva

---

[65] Cf. can. 681, congrua congruis referendo et responsio Pont. Com. ad Cod. Interpr., 1 martii 1921 (infra n. 609); cf. Vermeersch, De transeunte ad aliam Religionem, in: Periodica XIX (1930) p. 164 s.

[66] C. 1 Clem. III, 9.

[67] Sess. XIV de ref. cap. II.

[68] Cf. supra n. 110.

in casu, quo Constitutiones tale ius concedunt et simul silent de tempore fruendi hoc iure (cf. can. 578 n. 3).

6. De quaestione **quisnam praecedat**, si simul plures transeuntes admittuntur ad professionem perpetuam, unus tamen ex illis iam professionem temporariam in secunda Religione emisit, alter non, sed statim ad professionem perpetuam admittitur, videtur ius praecedentiae ei competere, qui professionem temporariam in secunda Religione prius emisit, hoc posito, ut Constitutiones non obstent, nec adsit legitima consuetudo (cf. can. 106 n. 5). Can. 106 n. 3 applicari non potest, quia gradus hic intelliguntur in hierarchia iurisdictionis; sed argui potest ex can. 518 n. 3; 504, 101 n. 1 prima professio. 530

7. Religio vel Monasterium a quo, **bona** servat, quae ipsius Religiosi ratione iam ei quaesita fuerunt (can. 635 n. 2), ratione donationis legitime factae et acceptatae, ratione laboris personalis Religiosi[69]. Quod spectat ad dotem eiusve fructus et alia bona personalia, si qua habeat Religiosus[70], servandum est praescriptum can. 551 § 2 (can. 635 n. 2), ubi dicitur: 531

Si Religiosa professa ad aliam Religionem ex apostolico indulto transeat, durante novitiatu, fructus, salvo praescripto can. 570 § 1, emissa vero nova professione, dos ipsa huic Religioni debentur; si ad aliud eiusdem Ordinis Monasterium, huic debetur ipsa dos a die transitus (can. 551 § 2).

Nova Religio ius habet pro novitiatus tempore ad iustam retributionem, si eidem locus sit ad normam can. 570 § 1 (cf. can. 635 n. 2)[71].

Difficultas invenitur in conciliandis can. 551 § 2 et 570 § 1. Explicatio triplex proponitur ab auctoribus: 532

Nova Religio recipit:

a) Fructus dotis et insuper iustam retributionem pro novitiatus tempore, si eidem locus sit ad normam can. 570 § 1.

---

[69] Cf. can. 580 § 2: Quidquid autem Religiosus industria sua vel intuitu Religiosi acquirit, Religioni acquirit; cf. etiam can. 582 n. 1; 581 § 1 (cui maluerit).

[70] Si enim agatur de professo voti simplicis (etiam in Ordine) vel de professo voti sollemnis, qui ex indulto pontificio bonorum temporalium capax remansit. B. López O. S. B., Cuinam competit legatum annui reditus monacho relictum, qui post sollemnem professionem in aliud monasterium definitive transierit? in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 217-234. De pensione vitalitia cf. supra n. 332.

[71] Cf. p. 319.

b) Fructus dotis, inter quos praeprimis sumptus pro habitu et alimentis computantur.

c) Fructus dotis, quatenus e can. 570 § 1 aliquid pro impensis alimentorum et habitus dari debet. Si nihil exigatur, fructus non debetur[72].

Prima sententia aliquomodo notioni dotis adversatur. Tertia male cohaeret cum contextu, ubi non dicitur e can. 570 § 1, sed salvo praescripto.

Recte concludit Goyeneche[73]: Quando aliquid pro habitu et alimentis in altera Religione praescribatur erogandum, id imprimis computandum esse in fructibus dotis transeuntis; b) Fructus in ea quantitate secundae Religioni deferendos esse, quae ad habitus et alimentorum impensas sit sufficiens; c) Si fructus dotis quantitatem impensarum non adaequent, defectus, nisi conventio intercedat, supplendus erit ab ipsa Religiosa vel ex bonis propriis, si habeat, vel ex parentum, sed minime a prima Religione; d) Denique, si Religiosa quavis de causa, novitiatum reliquerit, fructuum quantitatem pro rata temporis esse tantum secundae Religioni tribuendam.

Ad quaestionem, cuinam debeatur legatum annui reditus Monacho relictum ipso post sollemnem professionem in aliud Monasterium definitive translato, respondetur:

Bona illa annua sequuntur personam religiosi[74].

533 Ad quaestionem, num dos Sororis ita annexa sit personae, ut eam sequatur in aliam Provinciam *eiusdem* Religionis, si Religiosa alteri Provinciae addicatur, respondit Vermeersch[75]: rem istam libere Constitutionibus definiri posse; naturae rei tamen et sanctionibus Codicis magis consentaneum esse, ut ad aliam Provinciam cum persona transeat. Sic enim Codex statuit, cum Religiosa ad aliud Monasterium eiusdem Ordinis transeat: huic ex can. 554 § 2 dos a die transitus debetur.

534 Auctores inter se discrepant, num omnes praerogativae, quibus transiens in prima Religione fruebatur, amittantur professione in altera Religione. Secundum Suárez[76]: Omnis praerogativa praecise fundata in professione prima Religionis et in Regula eius non transit cum persona, sed amittitur transitu consummato. Aliae praerogativae vero, quatenus ex natura rei consequuntur quamcumque personam in Statu religioso exsi-

---

[72] Jansen, Ordensrecht[3] p. 294.
[73] In Com. pro Rel. II (1921) p. 123.
[74] López in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 217-234.
[75] Periodica X (1922) p. (12).
[76] De Religione, tr. VIII l. III cap. 15 n. 1.

stentem, nisi ab extrinseco auferantur, transitu non tolluntur, ex. gr. Doctoratus, etiam Lectoratus, Magistratus, si Doctoratui aequipolleant secus non, si ex. gr. aliquid proprium Religionis praeseferant[77].

8. **Cessatio sollemnitatis votorum.** Sollemnitas votorum in eo, qui legitime secundum superiores canones vota simplicia[78] in Congregatione religiosa nuncupat, eo ipso exstinguitur[79], nisi aliud in apostolico indulto expresse caveatur (can. 636).

Capacitas acquirendi iterum in posterum habetur; non autem ad praeteritum retrotrahitur. Merito autem notant Vermeersch-Creusen[80]: Bona tamen hereditatis nondum iacentis, quando ista vota simplicia emissa sunt, nondum censentur tali iure acquisita. Hanc ergo hereditatem adire poterit, etiam si ante suam professionem sollemnem in favorem cuiuspiam illi renuntiaverit.

Si professus vel professa transierit ad Societatem sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis, vota per se non exstinguuntur, nisi in indulto apostolico aliud sit cautum[81].

E S. Thoma[82] hoc addere liceat: Transire de Religione ad Religionem, nisi propter magnam utilitatem vel necessitatem non est laudabile; tum quia ex hoc plerumque scandalizantur illi, qui relinquuntur; tum quia facilius proficit aliquis in Religione, quam consuevit, quam in illa, quam non consuevit, ceteris paribus . . . Potest tamen aliquis laudabiliter de una Religione transire ad aliam, triplici ex causa: primo quidem zelo perfectioris Religionis . . . secundo propter declinationem Religionis a debita perfectione . . . tertio propter infirmitatem vel debilitatem, ex qua interdum provenit quod non potest aliquis arctioris Religionis statuta servare, posset autem servare statuta Religionis laxioris. 535

---

[77] Goyeneche in: Com. pro Rel. II (1921) p. 177 s.

[78] Idest perpetua can. 634.

[79] Unde habetur, quod effectus professionis sollemnis cessant. Effectus non reviviscunt, si Religiosus e posteriore Religione recedat; magna innovatio de disciplina priore. Congruit cum doctrina de saecularizatione (cf. can. 638, 640).

[80] O. c. p. 481 n. 734.

[81] Cf. Bastien, Directoire canonique[3] p. 118 not. 1.

[82] S. th. 2, 2 q. 189 a. 8 in corp.

CAPUT III

De transitu ab una classe in alteram

536 E const. Clementis VIII *Cum ad regularem*, 19 martii 1603, transitus Regularium a statu laicali ad clericalem fieri non potuit sine indulto Sanctae Sedis. Transitus a statu clericali ad laicalem secundum plures auctores permissus erat sola auctoritate Superiorum, quamvis consultior esset ad Sanctam Sedem recursus. Legislationem hac in re non omnes auctores applicabant Monialibus. De Congregationibus nonnisi adfuit in iure Normarum articulus 50, quo prohibebatur transitus ab una in aliam classem[83].

Si novitius aut professus a votis temporariis, etiam post exspirationem eorum in aliam classem[84] eiusdem Religionis ingredi velit, indultum Sedis Apostolicae non requiritur[85]. Sed novus novitiatus peragendus est (cf. can. 558, 572 § 1 n. 3), quo expleto professio temporaria emittitur et triennium complendum est, si in Religione vota perpetua nuncupantur (cf. can. 574 § 1)[86].

Can. 542 n. 1 qui ait: Invalide ad novitiatum admittuntur qui obstringuntur vel obstricti fuerunt vinculo professionis religiosae, in casu non applicatur, cum iste canon supponat separationem Religiosi a Religione, in qua obstringitur vel obstrictus fuit vinculo professionis[87].

In casu non requireretur novum triennium a can. 574 § 1 praescriptum. Codex de hoc silet, dum de novitiatu non silet, ita ut tempus in votis temporariis transactum in priore classe sufficiat, qui Codex tantum vult, ut novitiatus repetatur.

Quod valet autem de novitiatu non est extendum ad professionem temporariam. Triennium autem, si non esset finitum, compleri debet; ceterum tempus votorum temporariorum prorogari posset secundum can. 574 § 1[88].

---

[83] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 10-13.

[84] Ex. gr. a classe Laicorum ad classem Clericorum, a classe Sororum laicarum ad classem Sororum choristarum.

[85] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936) p. 79.

[86] Cf. supra n. 243 n. 10.

[87] Cf. Ellis, De transitu ad aliam eiusdem Religionis classem in: Periodica XXV (1936) p. 102-104.

[88] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. III (1922) p. 11; XVII (1936) p. 80 s,. XIX (1938) p. 13; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 718 n. 584.

In casu, quo professus a votis sollemnibus aut simplicibus perpetuis in aliam classem eiusdem Religionis ingredi cupiat, novitiatus iterum peragendus est e can. 558, at non adest obligatio repetendi tempus votorum temporariorum iam antea peractum. In casu transitus de classe ad classem ille, qui saltem per sex menses in classe Clericorum fuerat, non tenetur ad postulatum in classe Conversorum requisitum. In transitu ad aliam classem eiusdem Instituti non requiritur pro professione perpetua votum deliberativum Consilii seu Capituli uti in transitu ad diversum Institutum[89], sed sufficit suffragium consultivum.

Invalide autem ad novitiatum admittuntur, qui obstringuntur vel obstricti erant vinculo professionis religiosae in alia Religione (cf. can. 542 n. 1), ideoque pro his professis requiritur licentia Sanctae Sedis, pro admissione ad novitiatum.

Si tempore novitiatus in nova classe professio temporaria cesset, non requiritur renovatio professionis anterioris. Transiens est novitius ideoque non habetur titulus professionis[90].

Si tempus votorum expletum non sit, Religiosus per se debet redire ad priorem classem (cf. ex analogia cum can. 633 § 2). Sed in casu dispensatio peti posset, nisi iam casus dimissionis ex can. 647 verificetur.

Obligationes novitii tempore novi novitiatus anni desumendae sunt ex can. 633 § 1, manentibus votis, suspensa manent iura et obligationes particulares prioris classis derelictae, quae cum classe altera non componuntur. Ratione vi voti obediendum est Magistro novitiorum.

Clericus, qui transit ad classem laicalem videtur implicita propria sua voluntate transgredi ad Statum laicalem (cf. can. 211 § 2). Attamen transitus ad Statum laicalem est demum perfectus post novitiatum pro illa altera classe peractum et deinde vota emissa, proinde quamdiu Clericus in altero novitiatu experimentum suae vocationis facit nondum videtur transitus ad Statum laicalem peractus. Tempore novitiatus videtur tonsuram clericalem deferre posse (cf. autem can. 136 § 1).

Si novitius iterum redeat ad classem Clericorum professione non emissa, non esset quaestio de reditu ad Statum clericalem, cum semper Clericus permanserit[91].

---

[89] Cf. supra n. 527, can. 575 § 2.

[90] Aliter Goyeneche, Matthaeus a Coronata, l. c. Beijersbergen S. I. in: Periodica XXVI (1937) p. 152.

[91] Cf. Beijersbergen S. I., De transitu Religiosi de una classe ad alteram eiusdem religiosi Instituti, in: Periodica XXVI (1937) p. 33-37.

Si Monialis ad tempus degat in alio Monasterio, ex. gr. ad fungendum quodam munere, omnia exercere potest, quae ad munus pertinent, sed iura Monialium Monasterii qua talium,
537 ex. gr. in Capitulo non participat, nisi iure particulari aliud caveatur[92].

In decreto *Magni semper* S. Congregationis Consistorialis, 30 dec. 1918[93], quod agit de Clericis in certas quasdam regiones demigrantibus praescribebatur cap. I n. 9: Religiosi, dum in sua Religione perseverant, trans Oceanum ad alias suae Religionis Domus mitti a suis Superioribus valebunt, hac una lege servata, super cuius observantia Superiorum conscientia graviter oneratur, ut agatur de Religiosis qui sint integratae vitae, bonae exploratae que vocationis et studiis ecclesiasticis bene instructi; adeo ut retineri tuto possit, in bonum animarum et aedificationem Fidelium eorum missionem esse cessuram. — n. 10: Religiosi exclaustrati, pro tempore quo extra conventum morantur, et Religiosi saecularizati eadem tenentur lege ac Clerici saeculares.

Cap. II n. 13. Religiosi exclaustrati durante exclaustrationis tempore, et Religiosi saecularizati hac ipsa lege ac Clerici saeculares tenentur uti in n. 11 et 12: ubi dicitur:

n. 11. Clerici saeculares, qui ex Europa vel ex Mediterranei oris in Americam vel in insulas Philippinas ad breve tempus, semestre non excedens, pergere cupiunt, acceptatione non indigent Ordinarii illius loci, vel illorum locorum ad quae proficiscuntur, prout pro diuturna vel stabili commoratione requiritur;

n. 12. Sed debent:

a) Iustam honestamve causam itineris suscipiendi habere, eamque Ordinario suo patefacere, ut discessorias litteras ab eo impetrare valeant:

b) muniri discessorialibus litteris Ordinarii sui, non in forma communi, sed in forma specifica, cohaerenter ad ea quae superiore num. 2 praescripta sunt, causa temporanei itineris et spatio temporis in indulto indicatis;

c) reportare Sanctae Sedis beneplacitum, quod dandum erit vel ab hac S. Congregatione, vel ab Apostolicae Sedis Legatis, in locis ubi hi adsint; nisi urgens aliqua causa discessum absque mora exigat: quo in casu in litteris discessorialibus id erit exprimendum;

d) in quolibet casu instrui sufficienti pecuniae summa nedum pro itinere decenter suscipiendo, sed etiam pro regressu: ad quem finem Ordinarius cavere debet, ut summa ad revertendum necessaria deponantur penes aliquam nummulariam mensam, aut alio modo tuta sit, ne ulla reversioni obstet pecuniae difficultas.

[92] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. (157).
[93] A. A. S. XI (1919) p. 39-43.

PARS DECIMA QUINTA

DE EGRESSU E RELIGIONE

(cf. can. 637-645)

Egressus e Religione multiplici causa fieri potest:

a) Cessatione professionis temporariae, expleto nempe votorum tempore (cf. can. 637), vel obtenta dispensatione super ipsis votis temporariis;

b) Declaratione nullitatis professionis;

c) Indulto exclaustrationis vel saecularizationis (cf. can. 638-644);

d) Apostasia vel fuga (cf. can. 644-645);

e) Dimissione, de qua in sequenti Parte decima sexta.

Egressus, qui fit per apostasiam vel fugam, est egressus illicitus ideoque culpabilis.

CAPUT I

De cessatione professionis emissae

1. De exspiratione votorum temporariorum

1. Professus a votis temporariis, expleto votorum tempore, libere potest Religionem deserere (can. 637)[1].

Proinde professus, qui relata facultate utitur, nullo modo agit contra ius canonicum, nec ulli facit iniuriam ex qualicunque motivo demum egrediatur nec per se peccat.

Iuridice habetur libertas. Nonne etiam moraliter? Affirmative respondetur, nisi per accidens obligatio moralis habeatur, puta ex voto nondum soluto perseverandi in Religione, aut si quis Religionem deserat ex prava voluntate peccandi.

Sunt qui iam per se peccatum adesse putent, si quis Religionem deserat, ad quam vocatus erat, quia se exponit periculo perdendi salutem aeternam.

---

[1] Egressus activus, cf. supra n. 258 n. 213, 2. E. Jombart, La sortie de religion à l'exspiration des vœux temporales in: Revue des Comm. rel. V (1929) p. 158-164; La sortie volontaire pendant les vœux de religion in: Revue des Comm. rel. VI (1930) p. 100-110.

Attamen talis non privabitur gratiis necessariis neque, si orabit, etiam efficacibus ad vitam christiane in saeculo ducendam, quod ipsius saluti sufficit[2], proinde non peccat, si egreditur e Religione[3].

Ut iuridice certo constet de desertione, requiritur, ut animus externe manifestetur.

Qui e Religione, expleto votorum temporariorum tempore aut obtento saecularizationis indulto, egrediantur vel ex eadem fuerint dimissi, nihil possunt repetere ob quamlibet operam Religioni praestitam (can. 643 § 1).

Pariter is, qui expleto votorum tempore libere Religionem deserit, non tenetur de expensis factis a Religione pro victu, vestitu, infirmitate, studiis etc., quia Religiosus activitatem suam Religioni impendebat et quidquid industria sua vel intuitu Religionis acquisivit, Religioni acquisivit (cf. can. 580 § 2).

Dos[4] Religiosae professae sive votorum sollemnium, sive votorum simplicium quavis de causa discedenti integra restituenda est sine fructibus iam maturis (can. 551 § 1).

Si tamen Religiosa sine dote recepta fuisset nec ex propriis bonis sibimet providere valeat, Religio ex caritate Religiosae discedenti expleto votorum temporariorum tempore dare debet ea, quae requiruntur, ut modo tuto ac convenienti domum redeat, ac providere ut, naturali aequitate servata, per aliquod tempus mutuo consensu vel in casu dissensus ab Ordinario loci determinandum honeste vivere possit (cf. can. 643 § 2 et Sacra Congregatio de Religiosis 2 martii 1924)[5].

Aliud dicendum est, si quis dolose professionem emisisset sola intentione studia complendi vel artem aliquam addiscendi, ut postea Religionem deserat[6].

Qui de facto plene idest e Domo religiosa discessit sive sponte sua, facta Superiori declaratione deserendi sive ab ipsa Religione exclusus, non ultra pertinet ad Religionem. Si iterum in Religionem redire velit, novitiatum repetere debet et indiget ad hoc licentia Sanctae Sedis (cf. can. 542 n. 1 qui obstricti fuerunt)[7].

Idem dicendum de eo, qui nondum Domum religiosam deseruit, attamen vota renovare non vult et animum suum abeundi definitive seu absolute declarat. Ratihabitio egressus neque ex

---

[2] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 86-93.
[3] De vocatione cf. supra n. 213, 2.
[4] Cf. infra n. 561.
[5] Videas infra n. 560.
[6] Goyeneche in: Com. pro Rel. V(1924) p. 210 s.
[7] Cf. supra n. 220, 5.

parte Religionis neque ex parte eius, qui excluditur a renovandis votis, requiritur[8].

Qui elapso tempore vota non renovavit de consensu saltem tacito Superiorum ob gravem causam, ex. gr. ob dubitationes de vocatione, ob absentiam a Domo religiosa per aliquos dies, non iam Religioni extraneus dicendus est. Quare apostolico indulto non indiget nec novitiatum iterare debet, si in Religione remanere vult[9].

Si quis ante expletum votorum tempus animum suum discedendi a Religione manifestaverit, postea autem transacto tempore votorum immediate intentionem revocat, non est separatus a Religione.

2. Pariter Religio ob iustas ac rationabiles causas eun- 539
dem potest a renovandis votis temporariis vel ab emittenda professione perpetua excludere[10] non tamen ratione infirmitatis, nisi certo probetur eam ante professionem fuisse dolose reticitam aut dissimulatam (can. 637)[11].

Graves causae uti in casu dimissionis durantibus votis temporariis (cf. can. 647, § 2 n. 1) non requiruntur, sufficiunt causae iustae et rationabiles.

Iustae causae arcendi a renovatione professionis possunt esse, ex. gr. imbecillitas ingenii, inhabilitas, ineptitudo[12] ad studia Clericorum, defectus vocationis religiosae satis manifestatus, quae autem iam gravis causa esse possunt ad dimissionem faciendam.

Si ineptitudo ad studia iam ante professionem apparebat et nihilominus novitius ad professionem admissus erat, exinde non obtinet ius ad subsequentes professiones temporales, multo minus ad perpetuam, quia admissio semper intelligenda est conditionata, idest sub spe evolutionis mentis[13].

Quod in can. 637 dicitur de infirmitate, non valet de habitudine ingenii[14].

Speciales formalitates iuridicae prout in processu formali in tali exclusione non requiruntur, quia non agitur de dimissione iuridica in sensu Codicis.

---

[8] Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 24 s.
[9] Cf. Creusen apud Vermeersch, Periodica XII (1924) p. (18).
[10] Egressus passivus.
[11] Cf. infra n. 579.
[12] Cf. infra n. 579.
[13] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 215.
[14] Cf. infra n. 579; Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1929) p. 231-235; III (1922) p. 82 s.

Sufficit declaratio facti, idest causae exclusionis. Praecepta iuris naturalis, ut patet, semper observanda sunt.

Exclusio ab emittenda professione perpetua pertinet ad Superiores secundum peculiares cuiusque Religionis Constitutiones (cf. can. 543), et potest communicari viva voce vel in scriptis. Non reservatur necessario Superiori maiori. Silentibus autem Constitutionibus competit exclusio sicut admissio Superiori maiori e can. 543, 575 § 1.

Superior maior non erit in casu necessario ipse Moderator supremus [15].

Cum pro admissione requiratur suffragium Consilii, consequenter pro negatione admissionis Consilium suffragare debet (cf. can. 543), in casu agitur de suffragio consultivo, proinde Superior non tenetur stare suffragiis Consilii sui (cf. can. 575 § 2) [16].

Superiores, qui sine iusta ac rationabili causa Religiosum a professione excludunt, peccant contra caritatem et contra praescriptum legis ecclesiasticae, non autem contra iustitiam.

Uti Religio neque ex lege neque ex pacto vi iustitiae commutativae obligatur ad retinendum novitium, idem valet de professo votorum temporariorum, etsi idoneus repertus sit [17].

Causae exclusionis a professione Religioso manifestandae sunt, ut possit, si velit, recurrere ad Superiorem maiorem vel ad Sanctam Sedem [18].

Si Constitutiones vota temporaria dumtaxat praescribant, post sex annos non essent iustae ac rationabiles causae ad non admissionem Sodalis, potius tunc requiruntur causae, quae dimissionem iustificarent [19].

Agitur in casu de iure in can. 538 cuilibet catholico concesso. Iustitia et rationabilitas causae exclusionis examinari possunt et debent a competente auctoritate et certo recursus ad Sanctam Sedem fieri potest. Nemo est iudex in causa sua propria.

Recursus ex parte Religiosi ad S. Congregationem de Religiosis in suspensivo videtur autem excludi. Ex aequitate

---

[15] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 100-102.

[16] Ob secretas rationes Superior non obligaretur ad interrogandum Consilium secundum Vermeersch, Periodica XIII (1925) p. (70).

[17] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 212-214; cf. supra n. 259.

[18] Leitner, o. c. III. Lieferung p. 497. Secundum Goyeneche manifestatio non est obligatoria, De Religiosis p. 194.

[19] Franz D'Ambrosio, O. Min. Conv., in: Apollinaris 1931 p. 124-128; cf. J. Haring, Zurückweisung von der Gelübdeerneuerung in: Theol.-prakt. Quartalschrift 84 (1931) p. 594 s.

convenit, ut Religio ante decisionem Sanctae Sedis alumnum e domo non dimittat[20].

De bonis restituendis cf. can. 643 infra n. 558 et n. 559.

E decreto *Cum in Codice* S. Congregationis de Religiosis[21], 15 iul. 1919, de Religiosis servitio militari adstrictis alumnus quamvis militari servitio durante votis religiosis non sit ligatus, tamen membrum Religionis esse perseverat. Attamen ad normam can. 637 alumnus potest libere Religionem deserere, praemonitis Superioribus per declarationem in scriptis vel coram testibus, Religio pariter potest eum ob iustas et rationabiles causas dimissum declarare, licet ipse redire velit.

Infirmitas habetur etiam in ea persona, quae in se phtisi bacillos continet. Patet Superiores in casu omnes cautiones adhibere debere ad bacillorum transfusionem praeveniendam[22].

3. Religiosus a votis temporariis, qui vota non renovat 540
et a Religione egreditur, sive sponte sua sive ab ipsa Religione exclusus, debet, si in sacris constitutus sit, ad propriam Dioecesim redire et a proprio Ordinario recipi (cf. can. 641 § 1), si ante ingressum in Religionem constitutus erat in minoribus, applicandus erit can. 211 § 2: Clericus minor ad Statum laicalem regreditur, non solum ipso facto ob causas in iure descriptas[23], sed etiam sua ipsius voluntate, praemonito loci Ordinario, aut eiusdem Ordinarii decreto iusta de causa lato, si enim Ordinarius, omnibus perpensis, prudenter iudicaverit Clericum non posse cum decore Status clericalis ad ordines sacros promoveri.

Si Religiosus ordines minores receperit durantibus votis temporariis et sponte discedat, votis exspiratis, manet ecclesiasticus, adscriptus seu incardinatus Dioecesi originis seu domicilii e can. 90, 92, 93 § 2, 94 § 1[24].

Si agatur de Religioso votis adhuc durantibus, aliud est dicendum, cf. can. 648[25].

Professi, qui vota temporaria tempore peracto non renovant, etsi Religionem relinquant, non prohibentur a benefi-

---

[20] Cf. I. Haring in: Theol.-prakt. Quartalschrift 89 (1936) p. 359 s.

[21] Cf. supra n. 283.

[22] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 80 s.

[23] De reductione Clericorum ordinum minorum ad Statum laicalem cf. can. 136 § 3; 141 § 2; 648; 2305 § 1; 2387; 2358.

[24] Fanfani, o. c. p. 515 n. 516.

[25] Cf. infra n. 581.

ciis, officiis, muneribus in can. 642 § 1 relatis, quia non sunt dispensati uti dicitur in can. 642 § 2. Hoc applicari potest etiam pro casu, quo expleto tempore votorum Religio alumnum dimittit[26].

4. Si iustae causae habeantur, datur etiam a Sancta Sede dispensatio votorum temporariorum. Rescripto dispensationis huiusmodi S. Congregatio de Religiosis apponit clausulam: Dummodo orator libere petat.

2. De declaratione nullitatis professionis[27]

541 1. Prius, si Religiosus invaliditatem professionis suae asserebat, ipse aut parentes aut Conventus intra quinquennium a die nuncupationis professionis sollemnis ante legitimum Superiorem religiosum et Episcopum dioecesanum id declarare debebant[28]. Ius reclamandi contra professionem quinquennio perimebatur. Si tamen Religiosus proprio marte Conventum dereliquerat et habitum religiosum deposuerat, iure isto carebat, nisi in Domum religiosam redibat. Attamen Episcopus ex gravibus causis professo permittere poterat, ut interim Domum religiosam relinqueret cum promissione iurata se in casu sententiae non favorabilis rediturum esse. Quinquennio transacto professus tunc solummodo validitatem professionis oppugnare poterat, cum ei a Sancta Sede restitutio in integrum concessa esset. Quae restitutio praeprimis peti poterat, si professus antea impedimentum et invaliditatem professionis non cognoverat aut actionem contra professionem ex legitimis causis instituere non poterat. De invaliditate autem votorum certo constare debebat. Modus procedendi erat similis modo procedendi in causis matrimonialibus. Nullitas professionis enim in duplici processu apud tribunal Ordinarii loci et competentis Superioris religiosi probari debuit secundum normas Concilii Tridentini[29] et praescriptiones Benedicti XIV in const. *Si datam*, 4 mart. 1748. Pariter ac in processu matrimoniali defensor vinculi professionis religiosae constitui debuit. Duae sententiae conformes erant necessariae. Si sententia Episcopi et Superioris religiosi inter se differebant, causa ad Curiam Romanam deferebatur; generatim huiusmodi causae iam in prima instantia ad Sedem Apostoli-

[26] Ita fert formula quinta S. Cong. de Rel.; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 339-341; cf. infra n. 556.

[27] Cf. supra n. 282.

[28] Conc. Trid. sess. XXV c. 19 de Regul.

[29] L. c.

cam delatae sunt. Recursus disciplina vigente etiam post quinquennium ab emissa professione fieri posset.

2. Codex speciales normas non tradit. Statuit tantummodo: Si contra validitatem professionis religiosae gravia sint argumenta [30] et Religiosus renuat ad cautelam sive professionem renovare [31] sive eiusmodi sanationem petere, res ad Sedem Apostolicam deferatur (can. 586 § 3), quae proinde decernat de agendis. 542

Actiones de Statu personarum nunquam exstinguuntur (can. 1701).

Si processus unquam instituendus esset, fieri posset ad normam can. 1993-1998 in causis contra sacram ordinationem. Potius autem Sancta Sedes concedet indultum saecularizationis aut dispensationem a votis, si iustae causae exsistant.

Si nullitas professionis tam Superiori quam professo haud dubio certa est, professus libertate fruitur revertendi in saeculum aut petendi sanationem in radice. Scandalo forsitan orituro in primo casu cavendum est, ex gr. publica declaratione nullitatis.

3. Religiosus Clericus cuius professio ob admissum ab ipso dolum [32] nulla fuerit declarata, si sit in minoribus ordinibus constitutus, e Statu clericali abiiciatur [33]; si in maioribus, ipso facto suspensus manet, donec Sedi Apostolicae aliter visum fuerit (can. 2387) [34].

Declaratio autem constare debet aut sententia iudiciali competentis Superioris, idest Superioris maioris in Religione clericali exempta, aut decreto S. Congregationis de Religiosis.

4. Religiosus cuius professio nulla fuerit declarata, aliquod pretium pro labore suo Religioni praestito exigere non potest [35].

Secus dicendum esset etiam Religionem pro victu etc. aliquod repetere posse. Etsi professio invalida fuerit declarata, Religiosus uti membrum Societatis debuit actionem suam in bonum Religionis conferre haecque membrorum necessitatibus providere [36].

---

[30] Quod ad validitatem aut admissionem professionis ante 19 maii 1919 attinet, iudicandum est secundum ius illis temporibus vigens.

[31] Cf. professionem invalidam n. 282.

[32] Cf. can. 542.

[33] Poenae ferendae sententiae.

[34] Poenae latae sententiae.

[35] Cf. can. 58 § 2; 643 § 1; cf. infra n. 538 ed 561.

[36] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 134 s.

CAPUT II

543 ### De indulto exclaustrationis et saecularizationis

Notae historicae. 1. Nomine saecularizationis prius intelligebatur facultas vivendi in saeculo seu extra Conventum, ut Religiosus ordinario regimini Superioris religiosi subtractus esset. Prout haec licentia concedebatur ad tempus dumtaxat aut in perpetuum, distinguebatur saecularizatio temporaria[37] aut perpetua (definitiva).

Saecularizatione temporaria Religiosus a sua Religione non separabatur; indulto durante minime obstringebatur obligationibus Regulae et Constitutionibus suae Religionis; pariter Religio per se nulla obligatione (alimentorum) erga saecularizatum tenebatur; votis suis autem Religiosus manebat obstrictus atque indulto exstincto in Religionem redire debebat.

Perpetua autem saecularizatione Religiosus a corpore Religionis penitus segregabatur, etsi pergeret esse Religiosus seu citra specialem dispensationem, tribus votis religiosis obstrictus[38]. Et si postea contingebat, ut ipse servatis servandis in pristinam suam Religionem regredi vellet, non tenebatur per se annum novitiatus et professionem iterare.

De effectibus iuridicis indulto saecularizationis sive temporariae sive perpetuae, minime dispensabatur super votis in Religione emissis. Ita enim saecularizatio etiam in perpetuum concedebatur Religiosis (Clericis sive Laicis), ut firmo manente voto castitatis, aliorum votorum substantialia, quatenus fieri poterit, observent; habitus religiosi memoriale signum intrinsecus deferant, Ordinario loci subsint vi quoque sollemnis obedientiae voti. Quod ad votum paupertatis attinet, speciale Sedis Apostolicae indultum requirebatur, ut quis beneficia recipere, bona acquirere et libere mortis causa de iis disponere posset. Bona a Religioso saecularizato votorum simplicium relicta et sibi acquisita post mortem heredibus obveniebant, quia talis Religiosus dominium radicale retinuerat. Si autem agebatur de Religioso a votis sollemnibus in perpetuum saecularizato, bona, quae ei a Religione concessa erant, ad hanc pertinebant, reliqua ad Cameram Apostolicam[39].

---

[37] Ad certum diem — donec causa aliqua permaneat — aut ad nutum Sanctae Sedis.

[38] A. S. S. IV (1868) p. 392.

[39] C. Piontek O. F. M., De indulto exclaustrationis necnon saecularizationis. Washington 1925. Vermeersch, Exclaustratio et saecularizatio Re-

A Clericis in sacris constitutis qui indultum perpetuae saecularizationis rogabant, S. Congregatio solebat requirere, iam ante concessum indultum, documentum alicuius Episcopi benevoli[40], qui paratum se declararet ad cooptandum seu formaliter incardinandum oratorem in suum Clerum. Ad indultum vero temporariae saecularizationis sufficiebat, ut orator Clericus documentum praeberet Episcopi commorationem et saltem Missae celebrationem in sua Dioecesi permittentis[41].

2. Loco antiquae saecularizationis temporariae nunc habetur exclaustratio. Dum antea obligationes quaedam et iura saecularizati ad tempus ex ipso indulto sumenda erant, nunc effectus exclaustrationis in ipso iure statuuntur; quod quidem non impedit, quominus supplementum quoddam in singulis indultis etiam in posterum dari possit, si ipsi Sedi Apostolicae ita videatur.

1. De exclaustratione 544

1. **Notio.** Exclaustratio est indultum manendi extra claustra ad tempus definitum vel tempus non definitum, donec causa subsistat, cum partiali relaxatione vinculi ad Religionem[42], ut Religiosus extra ordinarium regimen proprii Superioris religiosi vitam agere possit (cf. can. 638, 639).

Cum exclaustratione non est confundenda absentia[43], ut dicitur, a Domo religiosa. Haec, si agatur de Religione iuris pontificii, conceditur ex gravi et iusta causa[44] sive ab ipsis Superioribus Religionis ad normam can. 606 § 2, sive per speciale rescriptum S. Congregationis de Religiosis ad tempus ultra sex menses.

Hoc in casu semper subiectio a regimine et vigilantia Superioris habetur, dum e contrario in exclaustratione dependentia a Superioribus propriae Religionis suspenditur vel interrumpitur.

Facultas permittendi absentiam a Domo religiosa ita inter-

---

ligiosorum, in: Periodica XVII (1928) p. 49*-51*. E. Jombart, Exclaustration et sécularisation in: Revue des Comm. rel. V(1929) p. 115-121. P. I. Palombo C. SS. R., De dimissione Religiosorum 1931.

[40] S. C. EE. et RR., 19 ian. 1853 et 20 martii 1868; cf. etiam 3 april. 1835 et 11 sept. 1832.

[41] Litteraturam iuris prioris de saecularizatione videas apud Scherer, K. R. II p. 849.

[42] Chelodi, o. c. p. 479 n. 286.

[43] Cf. supra n. 364.

[44] Ex. gr. infirmitatis.

pretanda est, ut Religiosus quantum fieri potest, Regulas suae Religionis observet, vota fideliter custodiat vitamque professioni suae congruentem degat.

En rescriptum pro absentia a Domo religiosa ultra sex menses[45] (Formula 4 a).

Beatissime Pater. Superior . . ., ad S. V. pedes provolutus, humiliter implorat facultatem permittendi absentiam a Domo religiosa ultra sex menses ad normam can. 606 § 2, Religioso . . : Et Deus, etc.

Vigore facultatum a Ssmo Domino Nostro concessarum, S. Congregatio negotiis Religiosorum praeposita, audito voto . . . benigne indulget, ut, veris exsistentibus narratis, petitam facultatem . . . pro suo arbitrio et conscientia concedat; facta Superioribus gravi obligatione invigilandi, ut Religiosus . . . quantum fieri poterit, Regulas suas observet . . . vota fideliter custodiat et vitam professionis suae congruam degat.

Porro per praesens rescriptum Religiosus nullum ius acquirit manendi extra claustra ad quae statim redire tenetur, si forte, perdurante indulto, a suis legitimis Superioribus revocetur, quibus plene subiectus maneat; salvo iure Ordinarii loci ad normam ss. canonum.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae etc.

Ad obtinendum indultum exclaustrationis Religiosus non indiget consensu sui Superioris Generalis (cf. can. 611). Attamen de stylo et praxi Curiae Romanae est, ut nullam gratiam concedat inauditis Superioribus. In formula autem rescripti agnoscitur Superioribus revocandi Religiosum ad claustra.

545 2. In Religionibus iuris pontificii sola Sedes Apostolica indultum exclaustrationis dare potest. In Religionibus iuris dioecesani praeter Sedem Apostolicam etiam loci Ordinarius hoc indultum legitime concedere valet (cf. can. 638), idest Ordinarius loci, in cuius territorio sita est Domus, cui Religiosus est adscriptus; per se non necessario requiritur Domus princeps.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 24 iulii 1939, solvit sequentem quaestionem[46]:

Utrum verba loci Ordinarius, de quibus in canone 638, designent Ordinarium loci commorationis Religiosi, an Ordinarium loci Domus principis.

Resp.: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Privilegia, si quae forsitan ab Apostolica Sede olim concessa sunt quaeque Religionibus facultatem tribuunt indultum saecularizationis con-

[45] Hanc et alias practici momenti notas fraterno et grato animo accepi a P. Lazaro ab Arbonne, Consultore.

[46] A. A. S. XXXI (1939) p. 321.

cedendi, expresse Codice revocata non sunt, ideoque e can. 4 in vigore manent, praesertim cum in Constitutionibus post Codicis promulgationem revisis et a Sede Apostolica approbatis retineantur.

Nomine Sedis Apostolicae venit hic praeter Romanum Pontificem S. Congr. de Religiosis aut e casu etiam S. Congr. de Propaganda fide[47].

3. De effectu exclaustrationis secundum Codicem haec 546
valent:

a) Qui indultum exclaustrationis ab Apostolica Sede impetravit, votis ceterisque suae professionis obligationibus, quae cum suo statu componi possunt manet obstrictus (can. 639).

Ad tenorem autem novissimae formulae exclaustrationis, S. Congregatio de Religiosis concedit Religioso facultatem manendi extra claustra, itemque opportunam dispensationem super Regulis cum eo statu non compatibilibus, facta obligatione deponendi exteriorem formam habitus religiosi, et servandi vota ceterasque suae professionis obligationes ad normam can. 639 Codicis Iuris Canonici. Orator autem Ordinario territorii, ubi commoratur, loco Superiorum propriae Religionis subditur, etiam ratione voti obedientiae, et statim redire tenetur, si forte indulto durante, a suis legitimis Superioribus ad claustra revocetur[48].

Proinde Religiosus exclaustratus membrum Religionis, etsi modo imperfecto, esse pergit. Voto castitatis obstringitur prorsus sicut antea. Votum obedientiae tantum mutatur, quantum Religiosus exclaustratus Ordinario territorii, ubi commoratur[49], loco Superiorum propriae Religionis subditur etiam ratione ipsius voti (cf. can. 639) ac etiam suis legitimis Superioribus religiosis, si forsitan, etiam indulto durante, Religiosum ad claustra revocent.

Votum paupertatis pariter remanet et quidem secundum naturam voti in Religione emissi. Quare exclaustratus per se bonis uti valet ad vitae necessitates dumtaxat neque extraordinarios sumptus in rem suam domesticam impendere ei licet. Codex enim statuit: Si contraxerit Religiosus sine ulla Superiorum licentia, ipsemet respondere debet, non autem Religio vel Provincia vel Domus (can. 536 § 3). Proprietas, usus, administratio reguntur secundum Constitutiones et independentiam

[47] Cf. supra n. 92, 4; 80.
[48] Ita etiam Fanfani, o. c. p. 482 n. 479.
[49] Cf. can. 94; cf. etiam S. Cong. de Rel., 1 sept. 1912.

a propriis Superioribus (per licentiam generalem vel particularem). Quidquid autem Religiosus (exclaustratus) industria sua vel intuitu Religionis acquirit, Religioni acquirit (cf. can. 580 § 1, 582), nisi dignitatem vel officium obtineat, quod speciali iure regitur (cf. can. 628 ss.).

Reliquis obligationibus, sive communibus sive propriis, quae non ex vita communi proveniunt, Religiosus exclaustratus manet obstrictus[50].

b) In Religionibus sive virorum sive mulierum, quibus est chori obligatio, sollemniter professi, etsi non sint Clerici a sacris, qui a choro abfuerunt, debent, exceptis Conversis, horas canonicas privatim recitare (cf. can. 610 § 3) idque e Calendario Religionis[51]. Proinde etiam, ex. gr. exclaustrati, si sollemniter professi sunt, dicta obligatione tenentur.

c) Religiosus exclaustratus sive Sacerdos sive Clericus sit, ab Episcopo incardinari non potest, cum Sodalis Religionis maneat. Religiosus exclaustratus utique gaudet privilegiis mere spiritualibus[52] suae Religionis (ex. gr. indulgentiis, meritis bonorum operum, suffragiis[53] post mortem, nisi in Constitutionibus post Codicem approbatis aliud caveatur), facultatibus confessarii Mendicantium etc., sed tempore indulti durante caret voce activa et passiva (cf. can. 639).

d) Religiosus exclaustratus exteriorem debet habitus religiosi formam deponere[54] (cf. can. 639), ne scilicet habitus cum dedecore propriae Religionis deferatur ab alumno, qui non manet amplius sub vigilantia et regimine suorum Superiorum.

Porro S. Congregatio non solet dispensare nisi sub hac clausula, quae deinceps omnibus indultis exclaustrationis apponitur in bonum et decus ipsius Status religiosi. Nihilominus Religiosus signum aliquod (ex. gr. parvum habitum, scapulare appellatum) sub vestibus deferre potest; Clerici, etiam minoristae et tonsurati, qui indulto exclaustrationis gaudent, decentem habitum ecclesiasticum e praescripto can. 136 § 1 deferant.

---

[50] Cf. can. 592, 593, 595, 594 § 2, 611.

[51] Cf. Decreta authent. S. R. C., 27 sept. 1873 n. 3310 (5561).

[52] Privilegia Clericorum remanent.

[53] Fanfani, o. c. p. 483 n. 482 excipit haec suffragia, item Vermeersch-Creusen, o. c. p. 588 n. 796 (739), quia non sunt privilegia prout indulgentiae aut non nominantur expresse in canone praelaudato uti e contrario in can. 567 § 1.

[54] Non sufficeret formam occultare.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 12 nov. 1922, sequens dubium 547
solvit et publicavit[55].

Utrum qui indultum exclaustrationis ab Ordinario loci obtinuerunt, teneantur conditionibus appositis in can. 639.

Resp.: Affirmative, salva Ordinarii potestate concedendi exclaustrato ob rationes particulares facultatem retinendi habitum religiosum[56].

Si in rescripto talis licentia ab Ordinario loci non expresse detur, exclaustratus tenetur obligatione deponendi exteriorem habitus religiosi formam.

e) Indulto exclaustrationis exstincto Religiosus in Domum religiosam redire aut servatis servandis indulti prorogationem impetrare debet[57].

Uti videtur, Religio non habet obligationem providendi pro sustentatione vitae Religiosi exclaustrati[58]. Exclaustrato indigenti Religio autem subvenire debet ex caritate uti videtur (cf. can. 671 n. 5, ubi agitur de dimissis)[59].

Exclaustrati per se ex vi can. 642 § 1 non videntur arceri ab illis officiis et beneficiis in citato canone nominatis (cf. infra can. 642)[60].

4. Etsi Ordinarius loci exclaustratum in casu delicti puniverit ad normam iuris communis, nihilominus Superior religiosus et ipse poenas infligere valet imprimis proprias Religionis poenas.

5. Tandem pro praxi animadvertendum est indultum exclaustrationis, etiam ad breve tempus minime concedi Religiosis sacerdotibus neque si prius indultum exspiraverit, renovari a S. Congregatione de Religiosis, nisi antea ipsi constet per litteras testimoniales alicuius Episcopi seu Ordinarii loci, Religioso oratori licitum fore, obtenta exclaustratione, in huius Dioecesi commorari ibidemque saltem Missam celebrare posse. Quare tot Religiosis inquietis, qui de cetero facultate can. 611 utentes ad Sanctam Sedem directe recurrunt indultum exclaustrationis sive etiam saecularizationes rogantes, S. Congregatio rescribere solet tramite ut patet, Procurae generalis Religionis respectivae: Orator inveniat prius Episcopum benevolum receptorem et postea recurrat.

---

[55] A. A. S. XIV (1922) p. 661.

[56] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 204.

[57] Religiosus autem iam antea in Domum redire potest.

[58] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 588; p. 796 (739); cf. e contrario Leitner, o. c. p. 484; Chelodi, o. c. p. 481 n. 286.

[59] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 196 nota 19.

[60] Cf. infra n. 556, c.

548 **2. De saecularizatione**

Notio. 1. Saecularizatio est egressus e Religione a legitima auctoritate per indultum concessus cum plena et absoluta relaxatione vinculi ad Religionem.

Est ergo reductio Religiosi ad saeculum eo modo, ut Religiosus ab obligationibus in professione religiosa initis, liberatus maneat.

Talis Religiosus a sua Religione in perpetuum omnino separatur, qua re differt saecularizatio ab exclaustratione. Exclaustratio enim ad tempus Religioso conceditur idque ita, ut membrum Religionis remaneat.

Indultum saecularizationis et votorum dispensatio inter se substantialiter non differunt.

Professi a votis sollemnibus, qui ante Codicis promulgationem saecularizati sunt, Regulares manent, cum agatur de iure quaesito, nisi ut non raro cum singulis (nunquam tamen cum sacerdotibus) factum est, a votis suis indulto speciali Sedis Apostolicae dispensati sint.

549 2. Saecularizatio usque ad Codicis promulgationem a Sancta Sede dumtaxat concessa erat, nunc insuper Ordinarius quoque habet facultatem eam concedendi. Codex pariter ac de indulto exclaustrationis ordinat: Indultum saecularizationis in Religionibus iuris pontificii sola Sedes Apostolica dare potest, in Religionibus iuris dioecesani etiam [61] Ordinarius loci (can. 638), in cuius Dioecesi nempe Domus religiosa (quae non erit semper necessario Domus princeps) sita est, ad quam Religiosus legitime adscriptus est.

Nomine Apostolicae Sedis intelligitur hic praeter Romanum Pontificem S. Congr. de Religiosis, e casu S. Congr. de Propaganda Fide [62].

Si autem Religiosus, ex. gr. propter infirmitatem in alia Dioecesi commoratus est ibique quasi-domicilium acquisivit ratione huius quasi-domicilii, Ordinarius alterus Dioecesis erit Ordinarius proprius ideoque competens ad concedendum indultum saecularizationis [63].

Quasi-domicilium acquiritur commoratione in aliqua paroecia aut quasi-paroecia, aut saltem in Dioecesi, Vicariatu apostolico, Praefectura apostolica; quae commoratio vel coniuncta sit cum animo ibi manendi saltem

---

[61] Idest praeter Sedem Apostolicam.
[62] Cf. supra n. 92, 4; 80.
[63] Creusen in: Periodica XII (1924) p. (18 s.). Cf. autem n. 598bis.

ad maiorem anni partem, si nihil inde avocet, vel sit reapse protracta ad maiorem anni partem (cf. can. 92 § 2).

Causae graves ad concessionem indulti saecularizationis requiruntur, quia secus disciplina regularis in periculum vocatur. De his ceterum remanet iudex sola auctoritas tale indultum concedens, quae, ut experientia constat, nunquam tribuit indultum, nisi habitis informationibus atque audito voto Superioris religiosi.

Causae huiusmodi sunt, ex. gr. infirma valetudo, mentalis Religiosi dispositio, auxilium parentibus praestandum.

3. **Effectus indulti saecularizationis** sequentes recensentur in Codice: 550

a) Qui impetrato saecularizationis indulto, Religionem relinquit a sua Religione separatur, habitus eiusdem exteriorem formam debet deponere, et in Missa et horis canonicis in usu et dispensatione Sacramentorum saecularibus[64] assimilatur (can. 640 § 1 n. 1).

Ideo non amplius exsistit iuridica relatio inter saecularizatum et Religionem: Saecularizatus non gaudet privilegiis Religionis, habitum religiosum et nomen non amplius deferre potest, nec fruitur gratiis mere spiritualibus Religionis (aliter de Religioso exclaustrato est dicendum), nec ius ad suffragia post mortem habet. Si sit Clericus, utitur Calendario et Rituali, quibus Clerici saeculares utuntur. Religiosus esse desinit.

b) A votis obedientiae, castitatis, paupertatis[65] liberatus manet, qui, impetrato saecularizationis indulto Religionem relinquit, firmis oneribus ordini maiori adnexis, si in sacris fuerit[66]; non tenetur obligatione horas canonicas vi professionis recitandi nec aliis Regulis et Constitutionibus adstringitur (can. 640 § 1 n. 2), neque in foro interno neque in foro externo.

Nihil refert, num vota fuerint simplicia sive sollemnia. Etsi Ordinarius loci indultum saecularizationis concedat, saecularizatus a voto perpetuae castitatis liberatus manet, cum in canone 640 de effectibus cuiuslibet saecularizationis dicatur.

---

[64] Vel Clericis saecularibus e diversitate casus.

[65] Saecularizatione aliquis adipiscitur denuo plene capacitatem acquirendi bona.

[66] Idest oneribus coelibatus et divini officii recitationis.

551 c) **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 12 nov. 1922, sequens dubium de egressu e Religione solvit atque edidit[67].

Utrum can. 640 § 1 comprehendat omnes qui saecularizationis indultum obtinuerunt, sive a Sede Apostolica, sive ab Ordinario loci.

Resp.: Affirmative.

E const. *Conditae a Christo*, 8 dec. 1900[68], Episcopi non habuerunt facultatem dispensandi a voto perpetuae castitatis emisso in Religione iuris dioecesani. Immo ipsa Sancta Sedes non solebat prioribus temporibus dispensare Religiosos, nisi super votis perpetuis paupertatis et obedientiae, firmo manente voto perpetuae castitatis. Ad dispensationem huius voti requirebatur nova et peculiaris causa et novum rescriptum. Iam a nonnullis annis autem fiebat dispensatio a tribus votis unico actu sine peculiari causa adiecta pro voto castitatis. Disciplina igitur canonica hac in re mutata est, quia iure hodierno etiam Ordinarius loci potest dispensare in dicto voto, si agatur de Religione iuris dioecesani. Nec obstat can. 1309, quo Sedi Apostolicae reservatur votum privatum perfectae ac perpetuae castitatis; nec, ipsum votum in Religione emissum, quod est publicum (cf. can. 488 n. 1); quia in casu nunc adest moderatio specialis, si concedatur indultum saecularizationis ab Ordinario loci.

Res etiam alio modo explicari potest. Etenim Ordinarius loci non directe dispensat super votis religiosis, sed concedit saecularizationis indultum ac deinde ipso iure communi fit, ut saecularizatus a votis liberatus maneat[69].

552 d) Pro Religiosis in sacris constitutis saecularizatio quod ad **exercitium ordinum** attinet, sequentes ex Codice producit effectus:

Si Religiosus in sacris constitutus propriam Dioecesim ad normam can. 585 non amiserit, debet, non renovatis votis, vel obtento saecularizationis indulto, ad propriam redire Dioecesim et a proprio Ordinario recipi (cf. can. 641 § 1).

Votis temporariis Dioecesis propria non amittitur, sed tantum votis perpetuis, uti habetur in can. 585: Professus a votis

---

[67] A. A. S. XIV (1922) p. 661.
[68] § 1, n. 8; § 2 n. 2 (Gasparri, Fontes III, n. 444).
[69] Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 204.

perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus amittit ipso iure propriam quam in saeculo habebat Dioecesim.

Si agatur de Religioso in minoribus, hic saecularizatione non reducitur in Statum laicalem, sed remanet Clericus. 553

Si alumnus a votis temporariis tonsuram et ordines minores in Religione receperit nulli Dioecesi incardinatus est (cf. can. 111), sed adscriptus fuit Religioni.

Ordinarius originis vel domicilii (si adhuc existeret) non obligatur talem Clericum saecularizatum vel votis elapsis recipere.

Clericus autem Episcopum benevolum quaerere debet (cf. can. 641 § 2, 1363, 117 n. 2, 211 § 2)[70].

Si Religiosus in sacris constitutus propriam Dioecesim ad normam can. 585 amiserit, nequit extra Religionem sacros ordines exercere, donec Episcopum benevolum receptorem invenerit, aut Sedes Apostolica aliter providerit (cf. can. 641 § 1), ex. gr. permittendo exercitium sacrarum functionum ad tempus, si pro sustentatione vitae saecularizati aliunde provideatur. 554

Si saecularizatus obtento indulto intra Domum qua hospes per quoddam tempus remanet, ordines sacros exercere potest, cum non iam de facto, sane autem iuridice reliquerit Religionem[71].

Practice autem ipsa S. Congregatio ad vitanda incommoda, quae facile evenirent, cum talis saecularizatus suspensus maneat, donec inveniret Episcopum receptorem, non solet indultum saecularizationis concedere, nisi prius sibi constiterit de invento iam Episcopo benevolo receptore. Quae praxis iam iure priorum temporum servabatur, quia ordinarie ipsi S. Congregationi exhibendum erat documentum, quo constaret Episcopum aliquem paratum exsistere ad suscipiendum oratorem in suum Clerum et huic per concessionem tituli ordinationis congruae sustentationi provisum esse.

Pari modo hanc praxim Episcopus sequi tenetur, si ipsemet concedit saecularizationem[72].

---

[70] Cf. Ellis, De Religiosi Minoritae saecularizati incardinatione in: Periodica XXV (1936) 53*-55*.

[71] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VI (1925) p. 91 s.; Haring, Grundzüge des k. Kirchenrechts II p. 820 nota 1.

[72] Cf. can. 638 supra n. 549.

E decreto *Auctis admodum* S. Congregationis Episcoporum et Regularium, 4 nov. 1892[73], Religiosus sive dispensatus sive saecularizatus, si ordines maiores recepit, Domum religiosam deserere non poterat, donec Episcopum benevolum receptorem invenisset, qui pro congrua sustentatione providere vellet, alioquin Religiosus incurrebat suspensionem ab ordine, si nihilominus in saeculum rediisset. Pro congrua sustentatione etiam pecunia a Conventu concessa sufficiebat[74].

Quandoque indulgebatur egressus ad annum et interim ad hoc, ut enim facilius Religiosus Episcopum benevolum inveniret.

His autem temporibus in praxi satis providetur ipso saecularizationis indulto, quod ut supra dictum est, a Sancta Sede non solet concedi, nisi de invento Episcopo benevolo receptore constet, qui proinde de sustentando Religioso saecularizato satis respondet.

Si a Sancta Sede petatur saecularizatio, Clericus in sacris, qui propriam Dioecesim amisit, mittat documentum Superioris et Ordinarii benevoli receptoris et notet in petitione causas ad saecularizationem impetrandam.

Religiosus saecularizatus, si contra praescriptum can. 641 § 1 extra Religionem sacros ordines exerceat, graviter peccat, sed non fit irregularis, quia in casu de violatione simplicis prohibitionis, non transgressionis poenae canonicae agitur[75].

555 e) Episcopus Religiosum recipere potest sive pure et simpliciter, sive pro experimento ad triennium[76]; in priore casu Religiosus eo ipso est Dioecesi incardinatus; in altero, Episcopus potest probationis tempus prorogare, non ultra tamen aliud triennium; quo etiam transacto, Religiosus, nisi antea dimissus fuerit, ipso facto Dioecesi incardinatus manet (can. 641 § 2)[77].

Cum in can. 641 § 1 et § 2 dicatur de Episcopo benevolo receptore, Vicarius Generalis aut Capitularis non veniunt per se hoc nomine.

Vicarius Generalis incardinationem concedere nequit sine mandato speciali, nec Vicarius Capitularis, nisi post annum

---

[73] Apud Gasparri, Fontes IV p. 1054 n. 2020, 5.
[74] A. A. S. III (1911) p. 533.
[75] Cf. can. 985 n. 7.
[76] Experimentum ad annum non conceditur in canone.
[77] De incardinatione agunt can. 111-117.

a vacatione Sedis episcopalis et cum consensu Capituli (cf. can. 113).

Quae valere videntur etiam, si agatur de receptione pro experimento, idest de inchoata incardinatione.

Haec § 2 can. 641 continet disciplinam plane novam, quae a S. Congregatione de Religiosis in praxim deducitur duplici formula, qua species duplicis modi saecularizationis pro Religiosis ordinatis in sacris habetur: indultum saecularizationis sine addito, et indultum saecularizationis praevio experimento ad normam can. 641 § 2. Et quia utraque formula doctrinam de saecularizatione clare expressam complectitur, hic ex integro referuntur[78].

1. **Saecularizatio pro Clericis ordinum maiorum.**

Beatissime Pater! N. N. professus . . . ad pedes S. V. provolutus, humillime implorat indultum saecularizationis. Et Deus etc.

Vigore facultatum a Ssmo Domino Nostro concessarum, S. Congregatio negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, audito voto . . . et attentis litteris testimonialibus Ordinarii . . . benigne indulget . . . ut, dummodo Orator de novo titulo canonico sit provisus vel ipsius Ordinarii iudicio, eius congruae sustentationi aliter cautum sit, ipsi, deposita exteriore forma habitus religiosi, indultum saecularizationis per decretum huius rescripti executoriale in scriptis exaratum[79] concedere valeat; ita ut Religiosus liberatus a votis in Religione emissis, firmis oneribus ordini maiori adnexis, eo ipso maneat incardinatus Dioecesi . . . ad normam can. 640 § 1 nn. 1 et 2, et can. 641 § 2 Codicis Iuris Canonici. Exemplar autem Decreti exsecutorialis supradicti rescripti communicetur tum cum S. Congregatione tum cum Superiore generali . . . et interim, donec omnia quae hic praescripta sunt adimpleta fuerint, Religioso ne liceat a Religione egredi, neque Ordinario eumdem Religiosum in suam Dioecesim recipere. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum, Romae, die . . .

2. **Saecularizatio pro Clericis ordinum maiorum praevio experimento.**

Beatissime Pater! N. N. : . . ad pedes S. V. provolutus implorat indultum saecularizationis ad normam can. 641 § 2, ob causas S. Congregationi de Religiosis allatas. — Et Deus etc.

Vigore facultatum a Ssmo Domino Nostro concessarum S. Congregatio negotiis Religiosorum Sodalium praeposita, audito voto . . . et attentis litteris testimonialibus Ordinarii . . . Eidem Ordinario benigne commisit ut, pro suo arbitrio et conscientia, Oratori concedat indultum exclaustrationis, durante experimenti tempore, deposita exteriore forma habitus religiosi et servatis ceteris servandis ad normam can. 639 Codicis Iuris Canonici et statim ad claustra redire teneatur, si forte, perdurante experimenti tempore[80], ab Ordinario, praemonitis Superioribus . . . dimit-

---

[78] Cf. Larraona, Quaestiones canonicae circa rescriptum saecularizationis et incardinationem saecularizati, in: Com. pro Rel. p. XI (1930) p. 421-434; XII (1931) p. 54-61.

[79] Cf. Periodica XXI (1932) p. 183*.

[80] Sive perdurante primo triennio sive ipso finito sive intra secundum triennium supposita prorogatione.

tatur. Transacto vero praefato experimenti tempore, vel etiam prius, si ante exitum experimenti definitive recipiatur, Orator, dummodo de novo titulo canonico sit provisus vel, ipsius Ordinarii iudicio, eius congruae sustentationi aliter cautum sit, maneat saecularizatus, ideoque liberatus a votis in Religione emissis, firmis oneribus ordini maiori adnexis, ac ipso facto incardinatus . . . ad normam canonum 640 § 1 nn. 1, 2 et 641 § 2 Codicis Iuris Canonici. Decretum autem exsecutoriale huius rescripti communicetur cum hac S. Congregatione et cum Superiore generali . . . Contrariis quibuscunque non obstantibus.

Datum Romae, die . . .

f) Ut cognoscere licet, utraque formula conceditur saecularizatio in forma commissoria, idest exsecutio rescripti pontificii committitur ipsi Episcopo, qui in benevolum receptorem se obtulit. Hic, si rescriptum sub formula n. 1 recipiat, conficit decretum exsecutoriale, quo statim indultum saecularizationis conceditur oratori ideoque ipsa incardinatio in Dioecesim; si autem rescriptum datum sit sub formula n. 2, Episcopus primum concedit indultum exclaustrationis, pro tempore scilicet experimenti; tempore autem hoc transacto vel etiam prius, si ipsi placet, Episcopus concedet indultum saecularizationis. Quod si in casu obtentae formulae n. 2 integrum sexennium transierit a die concessi indulti exclaustrationis, neque Episcopus saecularizationem formaliter concesserit, Religiosus, nisi antea dimissus sit (ab ipso Episcopo), ipso facto et iure Dioecesi incardinatus manet (cf. can. 641 § 2).

Magnopere igitur refert, quonam modo et quonam die rescriptum pontificium exsecutioni mandatum sit. Ideoque utrique formulae apponitur clausula de communicando decreto exsecutoriali tum cum S. Congregatione tum cum Superiore generali concessum est.

g) Incardinatio in utroque casu est virtualis seu implicita, idest conceditur ope ipsius legis (cf. can. 641 § 2) [81], quae clare etiam exprimitur in citatis formulis, quibus utitur S. Congregatio. Potest autem et quidem laudabiliter fieri documento speciali Episcopi exsecutoris rescripti pontificii; et tunc huiusmodi documentum vel habebitur pro ipso decreto exsecutionis rescripti vel eidem tanquam supplementum non necessarium adiungetur.

h) Si autem Religiosus experimento sive primo sive secundo nondum transacto ab Episcopo benevolo dimittatur, ad quam dimissionem actus expressus requiritur, debet, praemonitis Superioribus Religionis, statim ad claustra redire, quia rescriptum

---

[81] Cf. etiam can. 114, 115.

exclaustrationis ei amplius non suffragatur. Si in aliam Dioecesim pergere velit novum indultum requireretur. Interim sacros ordines extra Religionum exercere non potest [82] (cf. can. 111 § 1). Quod si Religiosus non redeat, fugitivus aut etiam apostata, prout casus fert, erit habendus.

Si Episcopus Religiosum pro experimento triennali receperit, sed triennio transacto experimentum non prorogaverit nec Religiosum dimiserit, non eo ipso Religiosus est saecularizatus et incardinatus. Nec ex vi Codicis nec ex rescripto hoc habetur. Aliam sententiam quam Larraona iuridice probabiliorem putat, contendit silentium Episcopi interpretandum esse non de prorogatione experimenti, secus triennalis probatio in sexennalem converteretur, sed de definitiva receptione. Imo si Episcopus expresse tempus experimenti non proroget, renuntiat iuri suo et conditio ex prorogatione probationis purificatur et receptio transit in puram et simplicem.

Ceterum ex tenore rescripti eruitur, si completo triennio experimenti saecularizandus nec de novo titulo canonico sit provisus nec ipsius Ordinarii iudicio eius congruae sustentationis aliter cautum sit, saecularizatio et incardinatio effectum suum non sortitur.

Secundum Larraona [83] effectus rescripti non impedirentur, si certe congruae sustentationis provisum sit, etsi iudicium Episcopi deficeret, quia hoc iudicium ut modus conditionis putari potest.

i) Indulto saecularizationis Religiosus in sacris etiam titulum paupertatis amittit (cf. can. 932 § 1), vel mense communis Congregationis [84] (cf. can. 982 § 2). Ordinatus in sacris, si titulum amittat, alium sibi provideat, nisi iudicio Episcopi eius congruae sustentationi aliter cautum sit (can. 980 § 1).

Si Episcopus tempore experimenti perdurante Religiosum dimittat, Religio eum suscipere tenetur, etsi iam plures anni transgressi sint et ipse Episcopus de dimissione nihil communicaverit Superioribus. Religiosus enim adhuc suis votis ligatus est [85].

Si autem graves rationes sive ex parte Religionis sive ex parte Religiosi contra admissionem vel reditum obstent, res ad Sanctam Sedem deferatur (cf. can. 672 § 2).

---

[82] Non incurrere suspensionem can. 641 § 1 docent Clays Bonnaert-Simenon, Manuale iur. can. [2] p. 384 n. 689; Matthaeus a Coronata, Institutiones iur. can. vol. I p. 838 n. 641.

[83] L. c. XII (1931) p. 60 nota 27.

[84] Cf. n. 451.

[85] Cf. etiam can. 645 § 2: sollicite requirere.

556 4. Quod decretum S. Congregationis de Religiosis *Cum minoris*, 15 iunii 1909[86] cum declaratione et extensione 5 april. 1910[87] pro Clericis in sacris **de susceptione quorundam officiorum** statuerat, Codex praescribit atque ita extendit:

a) Quilibet professus, ad saeculum egressus[88], licet valeat, ad normam can. 641, sacros ordines exercere, prohibetur tamen sine novo et speciali Sanctae Sedis indulto, quolibet beneficii[89] in basilicis maioribus vel minoribus, et in ecclesiis cathedralibus[90] (can. 642 § 1 n. 1).

Basilica est titulus honorificus ecclesiae principalioris. Quatuor basilicae maiores Romae exstant: Basilica S. Ioannis in Laterano, S. Petri, S. Pauli, S. Mariae Maioris. Plures basilicae minores Romae et aliis in locis habentur. Nomine ecclesiae cathedralis vel collegiatae hic intelliguntur ecclesiae cathedrales vel collegiatae actu dumtaxat e can. 19, non aliae, etsi titulum quidem habeant[91].

b) Quolibet magisterio et officio in Seminariis maioribus et minoribus seu Collegiis, in quibus Clerici educantur, itemque in Universitatibus et Institutis, quae privilegio apostolico gaudent conferendi gradus academicos (can. 642 § 1 n. 2) in re philosophica, theologica, in iure canonico.

c) Quocunque officio vel munere in Curiis episcopalibus et in religiosis Domibus sive virorum sive mulierem, etiamsi agatur de Congregationibus dioecesanis (can. 642 § 1 n. 3).

Quilibet professi, ergo exclusi sunt ad saeculum regressi, a munere cancellarii, examinatoris, iudicis synodalis consultoris dioecesani[92] in Curiis episcopalis aut a munere confessarii[93],

---

[86] A. A. S. I (1909) p. 523, ubi etiam de ratione prohibitionum.
[87] A. A. S. II (1910) p. 232.
[88] Agitur de saecularizatis, non de exclaustratis, cf. supra n. 547.
[89] Non simplici officio.
[90] Ex. gr. canonicus poenitentiarius; agitur de ecclesia cathedrali, non collegiata.
[91] Leitner, o. c. p. 482 s.
[92] Cf. decisio Pont. Com. 29 ian. 1931 supra n. 493.
[93] Remanet autem can. 519 et 522.

directoris spiritualis, rectoris, cappellani, praedicatoris [94], curati in religiosis Domibus.

Professus Clericus ad saeculum regressus potest autem vi can. 519 et 522 in casibus ibi designatis confessiones Religiosorum audire [95], si inter confessarios ab Ordinario loci legitime approbatos sit.

Cum in can. 642 dicatur: Quilibet professus ad saeculum regressus, dubitari possit, num etiam pro exclaustratis talis prohibitio valeat. At melius negatur [96], cum fieri debeat stricta interpretatio (cf. can. 19), tum quia can. 642 se refert, uti videtur, ad saecularizatos (regressos ad saeculum) dumtaxat, a fortiore utique etiam ad dimissos, dummodo a votis dispensati fuerint. Religiosi violenter expulsi non comprehenduntur.

Item, uti Codex ipse statuit, haec valent quoque de iis, qui vota temporaria, vel iuramentum perseverantiae [97], vel peculiares quasdam promissiones ad normam suarum Constitutionum [98] ediderunt et ab eisdem dispensati [99] fuerunt si per sex integros annos [100] eisdem ligati fuerint (can. 642 § 2) [101], non autem, uti videtur, can. 642 § 2 applicatur iis professis, qui vota tempore sex vel adhuc plurium annorum expleto non amplius renovaverunt [102] nec pro iis omnibus, qui nondum erant in sacris constituti aut si in sacris quidem erant, nondum tamen professionem emiserunt, quia ex. gr. in novitiatu tantum erant, nec pro iis, qui e disciplina priore votis temporariis respectu Religionis ligati erant, perpetuis vero ex parte voventium, cum Codex tales professos ignoret et nihil attineat eos ante vel post Codicis promulgationem egressos esse. Can. 624, ut patet, etiam non comprehendit eos, quorum professio invalida fuit (cf. canonem 586) [103].

---

[94] Sermone occasionali excepto servatis servandis.

[95] Leitner, o. c. p. 483.

[96] Fanfani, o. c. p. 484 n. 482; cf. e contra Chelodi, o. c. p. 482 n. 287. Goyeneche, De Religiosis p. 200 nota 33.

[97] In societate sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis.

[98] Ex. gr. Redemptoristae.

[99] Etiam per dispensationem in dimissione contentam.

[100] Si ante sexennium dispensantur, non afficiuntur his prohibitionibus.

[101] Per interpretationem extensivam statuta decreti *Cum minoris*, 5 aprilis 1910, a S. Congr. de Rel. etiam ad istas personas extensa erant, A. A. S. II (1910) p. 232.

[102] Cf. supra n. 540.

[103] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 26-28; VIII (1927) p. 115.

Si ii, qui can. 642 tenentur, nihilominus tale munus susceperunt, illicite, sed non invalide[104] hoc fit.

Dum in decreto *Cum minoris,* 15 iunii 1909, susceptio officii Visitatoris aut Rectoris dumtaxat prohibita erat, e Codice a quolibet praelaudato munere saecularizatus arcendus est.

In citato decreto Religiosis Clericis e Religione egredientibus commoratio fixa in iis locis, in quibus Domus religiosa suae Provinciae aut Missionis, cui antea addicti erant, prohibita est. E Codice talis prohibitio non amplius exsistit, licet etiam nunc recurrentibus Superioribus in singulis casibus S. Congregatio vetitum ferre possit.

Regulares, qui ad tramitem Constitutionum Ordinis proprii gradum Doctoris in s. theologia assecuti sunt, non amplius valent legitime dimisso Religionis habitu, honoribus titulo Doctoris adnexis uti[105].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 24 nov. 1920, sequens dubium solvit et edidit[106]:

Utrum prohibitiones, de quibus in can. 642, obstent quominus Religiosi officia vel beneficia adipiscantur, tantum si ad saeculum post promulgationem Codicis sint regressi; an etiam eos complectantur qui iam ante promulgationem Codicis extra Religionem, venia pontificia, versabantur, non obstante can. 10.

Resp.: Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

Nihil ergo refert, num ante vel post promulgationem Codicis Religiosus ad saeculum regressus sit. Ipse egressus non in se spectatur, sed quatenus impedimentum habetur ad futuram assecutionem quorundam officiorum et beneficiorum[107].

Si autem quis iam ante Codicis promulgationem licite et valide, idest cum licentia Sedis Apostolicae[108] huiusmodi officia obtinuit[109], ea dimittere non obligatur, cum de iure quaesito (cf. can. 4) agatur.

557 5. **De reditu** eius, qui indultum saecularizationis obtinuit, Codex statuit: Qui, impetrato saecularizationis indulto, Religionem relinquit, si ex apostolico indulto in Religionem[110] rursus recipiatur, novitiatum ac profes-

---

[104] Cf. can. 11, 153, 1436, 2265.

[105] Decret. authent. S. R. C., 23 maii 1846 ad 4 (inter Regulares tantum) n. 2907 (5035).

[106] A. A. S. XII (1920) p. 573 ad 5.

[107] Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 38 s.

[108] Cf. A. A. S. I (1909) p. 523; II (1910) p. 232; supra n. 556.

[109] Non autem postulatum.

[110] Etsi agatur de eadem Religione, cf. can. 542 n. 1.

sionem instaurat et locum inter professos obtinet a die novae professionis (can. 640 § 1 et § 2)[111].

Si agatur de readmissione[112] Clerici Religiosi saecularizati pro praxi haec notanda sunt: Requiruntur a) preces supplices ipsius saecularizati; b) documentum Ordinarii loci, quo eidem conceditur licentia relinquendi Dioecesim; c) attestatio scripta Superioris religiosi competentis, qui declarat se consentire. Ad citius obtinendam gratiam omnia haec documenta optime mittentur ad Sanctam Sedem mediante Procuratore generali eius Religionis, ad quam saecularizatus, ut admittatur, desiderat.

Ex recenti autem responsione S. Congregationis de Religiosis scimus praescriptum hoc de instaurando novitiatu ac professione minime applicari per se Religiosis, qui indultum saecularizationis ante diem 19 maii 1918 obtinuerunt[113] (cf. can. 10).

Decem anni, praescripti in can. 504, ut quis ad munus Superioris maioris admitti possit, post reditum saecularizati computandi sunt a nova professione[114].

6. Quod ad **bona** attinet, Codex statuit: Qui e Religione, 558
expleto votorum temporariorum tempore aut obtento saecularizationis indulto, egrediantur vel ex eadem fuerint dimissi[115], nihil possunt repetere ob quamlibet operam Religioni praestitam (can. 643 § 1); quidquid enim Religiosus industria sua vel intuitu Religionis acquisivit, Religioni acquisivit (cf. can. 580 § 2).

Bona autem, quorum dominium radicale Religiosus non obstante voto paupertatis retinere potuit, plene reddenda sunt, si a Religione conserventur, salvis fructibus consummatis (cf. can. 580 § 3).

De bonis saecularizati Religiosi a votis sollemnibus Codex nihil statuit. Valent ergo principia generalia; cf. can. 582.

Saecularizati recuperant capacitatem bona temporalia acquirendi, possidendi, administrandi, prout iam ante professionem in saeculo habuerunt.

---

[111] Cf. can. 491 § 1; 106 n. 5; 578 n. 3.

[112] J. Creusen, Réadmission en religion in: Revue des Comm. rel. 1 (1925) p. 27-28.

[113] Cf. Analecta Ord. Min. Cap. vol. XLI (1925) p. 36 s. Periodica XIV (1926) p. 78.

[114] Cf. supra n. 115.

[115] Rubrica tituli per se non refertur ad dimissos.

Pari modo hoc valent de pensionibus et vitalitiis[116].

Renuntiatio bonorum, quae forsitan in Religionis aut alio, rum gratiam facta est, nullam vim exserit de bonis nondum acquisitis, ex. gr. de hereditate non iam recepta.

Religiosus saecularizatus de bonis suis mortis causa libere disponere potest. Ante Codicis promulgationem professo a votis sollemnibus saecularizato hoc non licuit[117] vi ipsius saecularizationis, licet aliquando huiusmodi facultas eidem concessa sit speciali ac distincto Sanctae Sedis indulto.

559 7. Dos Religiosae professae sive votorum sollemnium sive votorum simplicium quavis de causa discedenti integra restituenda et sine fructibus iam maturis (can. 551 § 1)[118].

Si tamen Religiosa sine dote[119] recepta fuerit nec ex propriis bonis sibimet providere valeat, Religio ex caritate[120] eidem dare debet ea quae requiruntur ut modo tuto ac convenienti Domum redeat, ac providere ut, naturali aequitate servata, per aliquod tempus, mutuo consensu vel in casu dissensus ab Ordinario loci determinandum, honeste vivere possit[121] (can. 643 § 2).

560 Ius ecclesiasticum subsidium tantummodo pro Religiosa praescribit idque dumtaxat in casu, quo Religiosa plene e Religione egrediatur.

S. Congregatio de Religiosis, 2 martii 1924, dubium sequens de dote Religiosarum solvit, quam resolutionem Pius XI die, mense, anno praedictis approbavit et confirmavit:

Ad normam can. 551 et 613 Religiosa professa e Religione egrediens aut ex eadem dimissa, si quidem dotem attulerit, eam, absque fructibus iam maturis, recipiendi ius habet; sin autem sine dote recepta est nec ex propriis bonis sibi providere potest, caritativum quoddam subsidium illi suppeditandum est a Religione.

Contingit vero, ut exstent Religiones aut Monasteria, in quibus dos allata efferat pecuniae summam satis exiguam; atque ideo Religiosa discedens multo minus obtineat ex debita dotis

---

[116] Cf. supra n. 332.

[117] Cf. Haring, Testierfähigkeit eines säkularisierten Ordenspriesters, in: Theol.-prakt. Quartalschrift 75 (1922) p. 485 s.

[118] Cf. can. 2412.

[119] Cf. can. 547 § 4.

[120] Non ex iustitia, sed ex caritate, aequitate, nunc etiam ex praecepto Codicis.

[121] Cf. can 647 n. 5; 652 § 3.

restitutione quam aliter ipsi, si absque dote recepta esset, ex caritate esset suppeditandum.

Cum id omnino alienum a mente Legislatoris videatur, quem certo constat voluisse Religiosae discedenti iri provisum de iis omnibus quae requiruntur, ut ipsa, modo tuto ac convenienti, Domum redeat ac per aliquod tempus vivere possit, quaeritur:

Utrum Religio, in qua dos non pertingit ad rationabilem subsidii caritativi aestimationem, omni obligatione erga Religiosam discedentem liberetur ex simplici dotis restitutione, an e contrario supplere teneatur id quod, e can. 643 § 2, defecerit ad aequum subsidium caritativum constituendum?

Resp.: Negative ad primam partem; affirmative ad secundam; facto verbo cum Sanctissimo.

Egredienti vel dimissae Religiosae omni in casu nunc pro- 561
visum est:

a) Si dos, quam attulit Religiosa, sufficiat, ut sibimet ex ea provideat, Religio solummodo tenetur ad integram restituendam dotem sine fructibus iam maturis e can. 551 § 1.

b) Si e contrario dos exigua est atque adeo non sufficiens, ut Religiosa sibimet providere valeat e can. 643 § 2, Religio adigitur ad restituendam dotem pariter ac in primo casu et deinde ad supplendum id, quod deest ad constituendum aequum subsidium caritativum, de quo in can. 643 § 2.

c) Si autem Religiosa sine dote recepta est, can. 643 § 2 vim suam ex integro exserit[122].

Pro praxi. Praescriptio Codicis in can. 580 § 2[123] et 643 § 1 contenta omnibus candidatis in admissione ad novitiatum aut saltem novitiis ante primam professionem exacte declaranda et ad subscribendum exhibenda erit. Quodsi rite fiat, mutuus contractus etiam coram foro civili agnoscitur ita, ut postea nulla difficultas ex auctoritate legis civilis exoriatur. Uti postulantes et novitii, ita etiam professi saltem a votis temporariis assecurationem civilem pro vita (staatliche Alters- und Invalidenversicherung) solvere etiam in futuro satagant[124].

Saecularizati S. Congregationem de Religiosis adire debent, si agatur de eorum reditu, ut supra dictum est, in Religionem aut de ingressu in aliam Religionem aut de susceptione muneris eis prohibita aut de exercitio functio-

---

[122] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. V (1924) p. 321-323; Goyeneche, l. c. VI (1925) p. 24 s.

[123] Cf. supra n. 558.

[124] Leitner, o. c. p. 484.

num sacrarum praeter conditiones in can. 641 praescriptas[125]. De ingressu in aliam Religionem, sive etiam ad susceptionem illorum officiorum et munerum, advertant tamen saecularizati S. Congregationem non concessuram esse dispensationem, nisi audito prius Procuratore generali Religionis, a qua exierunt. Insuper pro dispensatione a vetitis in can. 642 requiritur praeterea idque in singulis casibus consensus in scriptis datus ab eo Ordinario, in cuius Dioecesi beneficium, officium aut munus adipiscendum est.

562 8. S. **Congregatio de Religiosis**, 9 iunii 1922, dubium de acceptatione rescripti saecularizationis vel dispensationis votorum solvit, quam resolutionem Pius XI, 10 iunii 1922, approbavit. Publicata est resolutio 1 aug. 1922[126]:

An Religiosus qui saecularizationis indultum aut simplicium votorum dispensationem impetravit, possit primam aut alteram recusare cum a locali Superiore eiusdem notitiam accepit, quamvis Superior Generalis in scriptis iam exsecutoriale decretum rescripti emiserit ad normam can. 56 Codicis Iuris Canonici.

Resp.: Affirmative, dummodo Superiores graves rationes in contrarium non habeant, quo in casu ad S. Congregationem referant.

Indultum saecularizationis (aut votorum dispensatio) secundum relatum resolutionem S. Congregationis nullum effectum habet, nisi accedat subsequens rescripti acceptatio ab ipso Religioso facta. Ratio, cur S. Congregatio ita deciderit, in hoc invenitur, quod agitur de voluntario egressu, qui proinde necessario subaudit consensum aut voluntatem Religiosi. Gratia seu beneficium non datur invitis, sed volentibus et petentibus vel acceptantibus.

Et quamvis orator iam praevium consensum praestiterit, S. Congregatio enim iam rescriptum saecularizationis aut dispensationis non concedit, nisi prius sibi constiterit de tali consensu, tamen vi citatae declarationis vult, ut nova acceptatio a Religioso praestetur.

Effectus rescripti ac ipsius ergo decreti exsecutorialis manet suspensus, donec Religiosus oblatum sibi indultum libere ac-

---

[125] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 591 n. 799 (742).
[126] A. A. S. XIV (1922) p. 501; cf. can. 37.

ceptaverit. Hoc modo dubitationes in praxi excluduntur et Religioso medium praebetur, ut consilium suum mutet[127].

Si exsecutor notitiam revocatae voluntatis opportuno tempore receperit, nec tenetur nec valet rescriptum exsequi, secus exsecutio recidit in invalidam dimissionem.

Si autem Religiosus indultum saecularizationis petivit et rescriptum exsecutioni demandatum est et orator post exsecutionem accepit, rescriptum obtinet eo ipso effectum suum, etsi postea saecularizatum facti poeniteat[128].

Si rescriptum concessum est, sed quacumque de causa non ad effectum ductum sit, res est adhuc integra, et rescriptum ante exsecutionem et acceptationem effectum non obtinet.

Ceterum Superiores iure suo dimittendi Religiosum, si casus ferat, uti non prohibentur.

9. A saecularizatione singulorum Religiosorum distinguenda est saecularizatio bonorum ecclesiasticorum, de qua dicitur in quibusdam regionibus. Quae nihil aliud est quam usurpatio a potestate civili ita facta, ut bona ecclesiastica usurpata profano fini aut saltem non immediate ecclesiastico inserviant. Temporibus vertentibus pro dolor saepe haec saecularizatio accidit. 563

Prima vice hoc nomen saecularizatio in tractatibus «Westfälischer Frieden» 1648 obvenit pro transformatione fundationum ecclesiasticarum in profanas. Terminus adhibebatur tunc pro Monasteriorum et Conventuum suppressione, quae per sic dictum «Regensburger Reichsdeputationshauptschluss», 25 febr. 1803, decisa est.

CAPUT III

De apostasia et fuga 564

Egressus illicitus ex Religione fit a) in apostasia a Religione et b) in fuga.

1. **Notae historicae.** Secundum disciplinam ante Codicis promulgationem egressus ex Religione, in qua statim post novitiatum vota simplicia perpetua emittebantur, proprio marte fieri non potuit. Codice autem professio temporaria ubique introducta est, ut illa elapsa quis libere in saeculum redire possit. Pro-

---

[127] Cf. Voltas in: Com. pro Rel. II (1921) p. 370-372; Maroto, l. c. IV (1923) p. 65-70; 99-106.

[128] Cf. autem Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 151, qui interrogat: Nonne ad mentem praesentis responsi, permitti potest, ut consentientes Superior et dispensatus actum pro infecto habeant, si mox retractatus fuerit, praesertim si nondum innotuerit? Cf. etiam Jombart, Sécularisation demandée, plusieurs fois refusée et acceptée in: Revue des Comm. rel. II (1926). p. 150 s.

fessio perpetua simplex aut sollemnis est per se irrevocabilis[129].

E iure communi ante Codicis promulgationem tantum Religiosi a votis sollemnibus, idest Regulares, qui Religionem deseruerunt, apostatae a Religione habebantur et hi dumtaxat poenas ab Ecclesia inflictas incurrebant. Religiosi a votis simplicibus[130] in sensu iuridico nomine apostatarum non veniebant. Attamen saepe iure particulari apostatae putabantur et puniebantur et utique graviter peccaverunt. Poena ecclesiastica iuris communis pro apostatis erat antea excommunicatio nemini reservata, si Religiosus habitum deponebat, et suspensio.

2. Ii quoque, qui apostatas susceperant aut ad hoc delictum cooperati erant, incurrebant excommunicationem nemini reservatam, saltem si agebatur de apostatis ex Ordine Mendicantium[131]. Pariter fugitivi, qui habitum religiosum deposuerant, incurrebant censuram excommunicationis nemini reservatam[132].

Hae poenae, quas antea fugitivi incurrebant, Codice renovatae non sunt. Religiosi, qui sine debita licentia Superiorum Romam petiverunt ut fugitivi et vagantes privati erant voce activa et passiva per duos annos[133].

Codex ius temporum priorum partim ampliavit, partim restrinxit.

565 3. **Apostata** a Religione dicitur professus a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus qui e Domo religiosa illegitime egreditur cum animo non redeundi, vel qui, etsi legitime egressus, non redit eo animo ut religiosae obedientiae sese subtrahat (can. 644 § 1).

Codex novit apostasiam a fide, cf. can. 1325 § 2, apostasiam ab ordine, cf. can. 2379, apostasiam a Religione, cf. can. 644, 645. Ad apostasiam a Religione requiritur egressio professi a votis perpetuis e Domo religiosa et animus non redeundi ad Religionem seu se subtrahendi obedientiae religiosae.

Animus non redeundi et se subtrahendi obedientiae religiosae significat eandem rem, nempe desertionem a Religione. Qui ergo obedientiae religiosae certi Superioris se subtrahit, attamen non habet intentionem Religionem deserendi, iuridice non est apostata[134].

---

[129] Cf. c. 3 C. 20 q. 3; c. 6, 7 Dist. 27.
[130] Exceptis Sodalibus Societatis Iesu.
[131] Piatus, o. c. I q. 219 et 220.
[132] C. 1 § 5 III, 10 in Clem.; cf. c. 2 IV 8 in Extrav. com.
[133] Const. *Nullus omnino* §§ 22, 23, 32; 25 iulii 1599, Clementis VIII.
[134] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 841 n. 642.

Egressio potest legitime aut illegitime fieri, idest sine licentia necessaria Superioris, idque publice vel secreto.

4. Malitiosus animus non redeundi aut religiosae obedientiae sese subtrahendi ex manifestatione propria sive modo vivae vocis sive scripto deducitur. Externe aliquo modo malitiosus animus manifestari debet et tunc illico habetur delictum apostasiae, supposito altero elemento. In casu, quo Religiosus malitiosam suam voluntatem non manifestaverit, providet Codex. Legislatio enim disponit, malitiosus animus, de quo in § 1, iure praesumitur[135], si Religiosus intra mensem nec reversus fuerit nec Superiori animum redeundi manifestaverit (can. 644 § 2).

In iure anteriore tres vel quatuor anni mansionis extra Domum gignebant talem praesumptionem[136].

Praesumptio autem debet cedere veritati. Dicta praesumptio iuris ac non etiam de iure potest elidi probationibus directis vel indirectis[137].

Si revera Religiosus habuerit animum Religionem repetendi, non erit apostata pro foro interno. Attamen in dubio, si in foro externo probatio pro absentia animi Religionem deserendi non evincitur, delictum sustinetur et punitur.

Religiosus probare debet animum malitiosum non adfuisse, aut se cum Superiore communicationem habere non potuisse. In casu, quo professus cum licentia Superioris egrediatur, mensis computatur a die, quo regredi debuit et potuit, sed non fecit[138].

Praesumptiones hominis de malitioso animo sunt dimissio habitus religiosi, sponsalia[139] etc.

5. Si Religiosus, qui nonnisi vota temporaria sive in 566
Congregatione religiosa sive in Ordine aut ut in Societatibus virorum vel mulierum in communi viventium iuramentum perseverantiae aut nullum votum emiserit, legitime aut illegitime Religionem relinquat et in Domum religiosam non revertatur, peccat, at in sensu Codicis apostata non est nec proinde incurrit poenas ecclesiasticas.

Plures Religiones statuunt, ut ii, qui sine debita licentia etiam ad strictiorem Reliigonem transeunt, poenas apostatarum incurrant[140].

Pariter is Religiosus non est apostata, qui sine licentia adit

---

[135] Cf. can. 1825 ss.

[136] Cf. Hollweck, Die kirchlichen Strafgesetze p. 299 § 228 nota 2.

[137] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 252-254.

[138] Cf. etiam can. 34 §§ 2-3 n. 3.

[139] De attentatione matrimonii cf. n. 576 c.

[140] Cf. const. *Aequum reputamus*, 17 ian. 1566, a Pio V pro Societate Iesu.

Superiorem maiorem, ut propter iniuriam a Superiore inferiore illatam se defendat.

567 6. **Fugitivus**[141] est qui, sine Superiorum licentia Domum religiosam deserit cum animo ad Religionem redeundi (can. 644 § 3).

Fugitivus derelinquit Domum, non Religionem, (apostata autem Religionem) et habet animum redeundi ad Religionem, etsi non in eandem Domum religiosam.

Ad rationem fugitivi vota non requiruntur[142], proinde etiam novitii aut Sodales in societate sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis possunt esse fugitivi. Ad incurrendas autem poenas a iure communi stabilitas requiruntur vota, cum in can. 2386 dicatur: Religiosus[143] fugitivus. Extensio autem circa poenas facta est ad Societates clericales sine votis, quatenus Sodales vitam communem degant[144]. Dicitur in canone: *Sine licentia*, idest sine licentia expressa, vel tacita vel rationabiliter praesumpta. Tunc egressus est illegitimus[145].

Si Superior licentiam quidem dederit, sed fraudulenter et dolose a Religioso obreptam, qui falsas causas indicavit, hic Religiosus in sensu iuridico fugitivus non est putandus. Contrariam sententiam tenet Goyeneche[146], quia licentia seu facultas exeundi legitima dici nequit utpote invalida, cum unica causa motiva exposita fuerit falsa (cf. can. 40, 42 § 2).

Qui Domum religiosam sine licentia relinquit et in aliam eiusdem Religionis pergit, proprie non est fugitivus, nec qui adit Superiores maiores vel S. Sedem propter iniustas vexationes Superioris.

Si Religiosus Domum religiosam legitime quidem reliquerit, sed sine licentia Superioris diutius extra Domum versatus fuerit et locum commorationis et obedientiae deseruerit, fugitivis est adnumerandus[147].

---

[141] Desertor etiam appellatus.

[142] Contrarium tenet Oesterle, o. c. p. 365 imo requirit vota perpetua, quia in § 2 habetur demonstrativum quoddam, quod ex § 1 sumi debet.

[143] Cf. can. 488 n. 7 supra n. 46.

[144] Cf. infra n. 572.

[145] Oesterle, o. c. p. 365 in definitione fugitivi non tam tempus absentiae considerat quam potius animum fugiendi, nempe animum malitiosum. Attamen ipse dicere debet: Vix omnes, qui egrediuntur e clausura sine licentia habebuntur fugitivi.

[146] In Com. pro Rel. XVII (1936) p. 345-347.

[147] Leitner, o. c. p. 486 dicit: Si haec commoratio ultra mensem perdurat. Religiosus animum revertendi probare debet.

Tempus designatum pro illegitima commoratione extra Domum religiosam in notione iuridica non invenitur. Fugitivus animum habet circumvagandi, obedientiae et exercitiis communibus per aliquod tempus sese subtrahendi[148].

7. Fuga distinguenda est ab egressione furtiva sive diurna sive nocturna. Haec etiam est illicita egressio, quippe proprio marte facta deambulationis, visitationis, recreationis, negotii causa, non vero e causa sese obedientiae subtrahendi.

Egressio e clausura proprio marte facta per aliquas horas aut egressio e Domo religiosa per breve tempus est violatio quidem debitae obedientiae et Constitutionum[149], sed nondum ratio ad incurrendas poenas ecclesiasticas. Ad hoc requiritur discessio illicita e Domo religiosa per duos saltem vel tres dies[150], at nihil interest, utrum egressio fiat occulte an publice.

8. Apostata et fugitivus ab obligatione Regulae et vo- 568
torum minime solvuntur et debent sine mora[151] ad Religionem redire (can. 645 § 1).

Obligationes professione susceptas professus propria auctoritate solvere non potest nec ex delicto suo commodum reportare debet.

Etiam illi, qui durantibus votis temporariis e Domo religiosa illegitime egressi sunt, redire debent quamdiu vota perdurant.

9. Superiores debent apostatas et fugitivos sollicite 569
requirere[152], et ipsos, si vera poenitentia acti redeant, suscipere; reditum vero Monialis apostatae vel fugitivae caute[153] curet loci Ordinarius, et, si agatur de Monasterio exempto, etiam Superior regularis (can. 645 § 2), cui subiectae sunt.

Obligatio Superiorum oritur ex iure divino, quo Superiores uti pastores oves suas pascere tenentur et dispersas quantum fieri potest reducere.

---

[148] Wernz, Ius decret. tom. III pars II p. 376.

[149] Cf. can. 606 § 1.

[150] Brandys, o. c. p. 100; Vermeersch-Creusen, o. c. p. 593 n. 803 (746) adnotant: Oportet, ut aliquandiu, utputa per duos vel tres dies sui iuris esse voluerit.

[151] Iuridice et moraliter.

[152] Per se ipsos vel per alios. Si infelix Religiosus permaneat in caecitate animi, dimissio sequitur.

[153] Ita ut scandalum evitetur sive ex parte extraneorum sive ex parte ipsius Religiosae.

Temporibus prioribus tales etiam coacte in Monasterium reportandae et clauso conclavi servandae erant.

Nomine Ordinarii loci, de quo in citato canone, intelligi debet uti videtur Ordinarius loci, in quo Monasterium situm est, non Ordinarius loci, in quo forte Monialis commorabatur.

Bona temporalia apostatae defuncti extra Religionem pertinent ad eos, quibus competerent, si Religiosus in Religione vixisset et ibi mortuus esset, proinde si agatur de Religioso professionis sollemnis, bona acquiruntur secundum can. 582[154]; si agatur de Religioso a votis simplicibus, bona heredibus obveniunt, de dote Monialium cf. can. 548[155].

570 10. a) Contra apostatas et fugitivos **non illico ad dimissionem procedendum** erit, ut recte scribit Larraona[156], sed ante omnia, ut revertantur, paterne moneri debent. Quae obligatio requirendi apostatas et fugitivos eosque recipiendi intelligitur pro tempore quo simpliciter apostatae sunt necdum legitime dimissi a Religione. Poenae ecclesiasticae pariter regressum apostatarum et fugitivorum respiciunt.

E decreto *Quum singulae,* 16 martii 1911, apostasia ab Ordine vel Instituto dimissionem effecit ipso facto, nisi Religiosus intra tres menses rediisset. In schematibus praeparatoriis Codicis extra tres casus in can. 646 nominatos, etiam poena dimissionis inflicta erat, sed postea suppressa est.

b) Quid autem, si apostatae vel fugitivi in sua pertinacia perseverant? Pariter ac fit in aliis delictis ecclesiasticis, quae Religiosi committunt, processus dimissionis institui potest, vel potius debet.

Monitio canonica fieri debet e can. 658-661. Cum in casu habeatur delictum continuatum, valet can. 600 pro secunda monitione et ex can. 662 progressus ad ulteriora fiat.

Etsi enim agatur de delictis ecclesiasticis, quae poenis propriis et censuris latae sententiae coercentur, monitio tamen canonica fieri potest (cf. can. 2314 § 1 n. 2 ex analogia). Ideoque apostasia et fuga praebent materiam monitionis canonicae et ad normam iuris processus dimissionis.

Processus pro Religione clericali exempta instituendus est

---

[154] Cf. supra n. 329.
[155] Supra n. 232.
[156] In Com. pro Rel. IV (1923) p. 174-178.

secundum normas can. 663-667, pro Religione clericali non exempta et laicali e can. 650 ss.

Praesentia physica, quae forsitan ex can. 661 § 2 necessaria esse putatur, non requiritur, sufficit iuridica praesentia. Absentia cum vel sine dolo non potest monitionem et citationem impedire.

Etsi tempus destinatum non sit, quo sententia dimissionis fieri debet, intuitu temporis prioris magis iuri consentaneum esse videtur, ut non iam paucis diebus, sed tantum saltem post tres menses ad dimissionem pronuntiandam perveniatur.

Monitiones canonicae autem iam antea prout casus ferat, fieri possunt.

11. **Poenae,** quas Codex infligit, sunt sequentes: 571

a) **Pro apostata:**

α) Firmo praescripto can. 646, Religiosus, apostata a Religione, ipso iure incurrit in excommunicationem, proprio Superiori maiori vel, si Religio sit laicalis [157] aut non exempta [158], Ordinario loci in quo commoratur [159] reservatam (cf. can. 2385) [160].

Ordinarius loci hic intelligi debet per se non Ordinarius loci Domus religiosae, sed commorationis actualis Religiosi. Si Religiosus locum commorationis mutat aut redit in Domum religiosam, novus Ordinarius illius loci pro absolutione excommunicationis in foro externo competens est, cf. can. 2237; pro casibus occultis ibid. et can. 2254; cf. etiam can. 2290.

Ut quis in foro externo apostata dicatur, non sufficit factum illegitimi exitus a Religione cum animo non redeundi, sed de malitioso animo constare debet, sive ex declaratione ipsius apostatae, sive de facto illegitimae absentiae per mensem protractae [161].

Ad incurrendam excommunicationem non amplius, ut antea [162], requiritur, ut Religiosus habitum religiosum deponat.

E Constitutionibus variorum Ordinum apostata uti fugitivus excommunicationem incurrebat, sive habitum deposuisset sive non.

---

[157] Etsi exempta sit.

[158] Clericalis non exempta.

[159] Cf. Prümmer, o. c. p. 338 q. 255.

[160] Cf. n. 610 b.

[161] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 427 s.

[162] C. 2 III 24 in VI°; hac in re etiam const. *Apostolicae Sedis,* 12 oct. 1869, nihil immutavit.

Religiosi in can. 646 citati praeter dimissionem a iure et alias poenas etiam illas in can. 2385 nominatas incurrunt. Etsi talis apostata dimissus a iure sit, absolutio ab excommunicatione reservata est Superiori maiori, si de Religione clericali exempta agatur.

Vinculum enim cum Religione tali dimissione non plene rumpitur (cf. can. 672). Qui Religiosi, etsi non admitti debeant, attamen secundum normam can. 672 quandiu a votis non sunt dispensati, admitti valent, neque novitiatum et professionem renovare tenentur[163].

Si agatur de apostata Moniali Superioribus regularibus subiecta, absolutio Superiori regulari videtur reservari[164].

β) Ab actibus legitimis ecclesiasticis est exclusus (cf. canonem 2385).

Nomine autem actuum legitimorum ecclesiasticorum significantur: munus administratoris gerere bonorum ecclesiasticorum; partes agere iudicis, auditoris et relatoris, defensoris vinculi, promotoris iustitiae et fidei, notarii et cancellarii, cursoris et apparitoris, advocati et procuratoris in causis ecclesiasticis; munus patrini agere in sacramentis baptismi et confirmationis; suffragium ferre in electionibus ecclesiasticis; ius patronatus exercere (can. 2256 n. 2). Etiam Superiores in his casibus dispensare non possunt (cf. autem can. 2237 § 1 n. 3).

Regularis extra Domum illegitime degens, etiam sub praetextu accedendi ad Superiores, exemptionis privilegio non gaudet (can. 606 § 1).

γ) Privilegiis omnibus[165] suae Religionis est privatus (cf. can. 2385), tam communium quam particularium Religionis suae.

Amittunt ergo apostatae etiam privilegia.

Religio non habet obligationem providendi pro sustentatione vitae apostatae aut solvendi impensas, quas fecit. Apostata ab Episcopo puniri potest.

δ) Si redierit, perpetuo caret voce activa et passiva (cf. can. 2385), nisi dispensatio apostolica habeatur[166].

---

[163] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 174-178.

[164] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 843 n. 644, 7.

[165] Proinde etiam suffragiis: Ante Codicem excommunicatio tantummodo incurrebatur, si habitum deposuerant et si sententia declaratoria secuta erat; cf. Conc. Trid. sess. XXV c. 19.

[166] Poenae sub α)-δ) sunt omnes ipso iure inflictae, proinde latae sententiae.

Proinde nec eligere potest nec eligi ad officia, quae electione canonica conferuntur; ad aliis muneribus non impeditur.

ε) Praeterea aliis poenis pro gravitate culpae a Superioribus puniri debet ad normam Constitutionum (cf. can. 2385).

ζ) Si apostatae perpetrarunt delicta, de quibus in can. 646, ipso facto habendi sunt dimissi.

b) **Pro fugitivis:** 572

Religiosus fugitivus ipso facto incurrit:

α) In privationem officii, si quod in Religione habeat (cf. can. 2386) et

β) In suspensionem proprio Superiori maiori reservatam, si sit in sacris (cf. can. 2386).

Suspensio est vera (et nova) censura [167] et, cum sit generaliter lata, comprehenduntur, nisi aliud constet, omnes effectus, qui in can. 2278-2285 enumerantur (cf. can. 2278 § 2). Habetur ergo censura suspensionis a quolibet actu ordinis et iurisdictionis.

In Religione clericali exempta proprius Superior maior [168] est is, qui in can. 488 n. 8 nominatur [169].

In Religionibus laicalibus proprius Superior maior est solus Ordinarius loci, quia Superior laicus iurisdictionis incapax est (cf. can. 118). In Religione non exempta Superior maior non gaudet iurisdictione. Nihilominus secundum textum canonis citati ipsi proprio Superiori maiori conceditur hoc unico in casu potestas iurisdictionis. Donec Sancta Sedes nihil aliud caveat [170], sententia teneri potest in casu proprium Superiorem maiorem in Religione non exempta gaudere tali potestate [171].

Fugitivi per se habent ius ad suffragia et gratias spirituales propriae Religionis, cum remaneant Religiosi.

γ) Cum autem Religiosus fugitivus redierit, puniatur secundum Constitutiones, et si Constitutiones nihil de hoc

---

[167] Ita Noldin, De poenis eccl. [12] p. 107 § 1 n. 123; Cappello, De censuris [2] p. 474 n. 539; Sole, De delictis et poenis p. 386 n. 446.

[168] Internus.

[169] Cf. supra n. 50 et 103.

[170] Ex. gr. declarando in casu secundum can. 2385 Ordinarium loci solum competentem esse.

[171] Ita Vermeersch-Creusen, Epit. iur. can. III [2] p. 311 n. 590.

caveant, Superior maior pro gravitate culpae poenas infligat (cf. can. 2386).

δ) Religiosus, qui cum muliere; aut Religiosa quae cum viro fugam arripuerit ipso facto habendi sunt tanquam legitime dimissi (cf. can. 646 § 1 n. 2)[172].

ε) Poenas in apostatas et fugitivos iure communi inflictas, incurrunt etiam ii quoque, qui ad delictum perpetrandum concurrerunt secundum can. 2209 §§ 1-3 (cf. can. 2231).

Qui communi delinquendi consilio simul physice concurrunt in delictum, omnes eodem modo rei habentur, nisi adiuncta alicuius culpabilitatem augeant vel minuant (can. 2209 § 1). In delicto quod sua natura complicem postulat, unaquaeque pars est eodem modo culpabilis, nisi ex adiunctis aliud appareat (can. 2209 § 2).

Non solum mandans qui est principalis delicti auctor, sed etiam qui ad delicti consummationem inducunt vel in hanc quoquo modo concurrunt, non minorem, ceteris paribus, imputabilitatem contrahunt, quam ipse delicti exsecutor, si delictum sine eorum opera commissum non fuisset (can. 2209 § 3).

ζ) **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 2-3 iunii 1918, decidit sequens dubium: An Societatibus clericalibus sine votis applicetur can. 2386.

Resp.: Affirmative, quatenus Sodales vitam communem degant[173].

---

[172] Cf. Partem XVI, p. 757.

[173] A. A. S. vol. IX (1918) p. 344; cf. infra n. 610.

PARS DECIMA SEXTA

DE DIMISSIONE RELIGIOSORUM[1]

(cf. can. 646-672)

CAPUT I

Notiones praeviae

1. Modus procedendi in dimissione Religiosorum iure priore quasdam difficultates praebebat.

Ante Codicis promulgationem distinguebatur dimissio Religiosorum ab eorum eiectione vel expulsione. Dimissio locum habebat ob causas graves etiam citra delictum vel culpam Religiosi simplicis professionis, eiectio, vel expulsio necessario ponebat culpam coniunctam cum incorrigibilitate Religiosi sollemnis professionis.

Circa eiectos ius particulare[2] et commune[3] leges tulit.

S. Congregatio Concilii iussu Urbani VIII in decreto *Sacra Congregatio,* 21 sept. 1624, normas de modo expulsionis edidit. Circa incorrigibiles eadem S. Congregatio Concilii iussu Innocentii XII per decretum *Instantibus,* 24 iul. 1694, normas moderavit et renovavit[4].

Ad normam decreti *Sanctissimus,* 12 iunii 1858, procedebatur in dimissione Religiosorum a votis simplicibus Ordinum regularium *summarie* sola rei veritate inspecta[5].

Decretum *Auctis admodum,* 4 nov. 1892, observantiam praelaudatorum decretorum imponebat etiam Superioribus Institutorum votorum simplicium, quoties agatur de aliquo alumno

---

[1] De dimissione novitiorum cf. n. 259. De dimissione in Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis valent canones 646-672 (cf. infra n. 609). Tabera, De dimissione Religiosorum in Com. pro Rel. XI (1931) p. 277-285; 411-420; XII (1932) p. 140-148; 369-375.

[2] Cf. c. 11, 17 C. 27, g. 1., Alexander VI in sua const. *Cum sicut nobis,* 15 iunii 1501, concedit Generali et Provincialibus Ordinis Minorum facultatem incorrigibiles eiiciendi.

[3] C. c. 6, 8 X de statu Monachorum III, 35.

[4] Apud Gasparri, Fontes V p. 231 n. 2454; p. 429, n. 2942; IV p. 1054-1056 n. 2020 n. 3.

[5] Apud Gasparri, Fontes VI p. 976 n. 4383.

vota simplicia quidem, sed perpetua professo, vel votis simplicibus temporaneis adstricto ac in sacris insuper ordinibus constituto dimittendo.

Constitutio *Conditae a Christo* [6], 8 dec. 1900, regulat praesertim dimissionem in Institutis iuris dioecesani et Normae [7] S. C. Ep. et Regularium, 28 iunii 1901, dimissionem Religiosarum. S. Congregatio de Religiosis per decretum *Quum singulae* [8], 16 maii 1911, normas moderni temporis circumstantiis accommodavit, quae nunc in Codice cum quibusdam mutationibus habentur.

Codex non utitur termino eiectionis vel expulsionis. Titulus XVI post canonem generalem de dimissione Religiosorum ipso facto, continet quatuor capita: Cap. I de dimissione Religiosorum qui vota temporaria nuncupaverunt; cap. II de dimissione Religiosorum qui vota perpetua nuncupaverunt in Religione clericali non exempta vel in Religione laicali; cap. III de processu iudiciali in dimissione Religiosorum qui vota perpetua sive sollemnia sive simplicia nuncuparunt in Religione clericali exempta; cap. IV de Religiosis dimissis qui vota perpetua nuncuparunt.

2. Si Religiosus obligationes ex professione emanantes observat, Religio tenetur Religiosum retinere et vitae eius corporali ac spirituali providere. Si autem Religiosus indigne vocatione sua se gerit, a Religione dimitti potest.

574 3. **Dimissio** est egressus, a legitima auctoritate Religioso etiam nolenti impositus, quamvis plerumque ipse voluntarie posuerit causam, ob quam dimittitur. Ad notionem dimissionis pertinet, ut Religiosus sit adhuc Religioni professione alligatus. Requiruntur praeterea iustae et graves causae sive ob delictum sive citra delictum. Unde stricto sensu dimitti non dicitur, qui a renovandis votis excluditur [9] aut qui Religionem deserit elapso tempore (cf. can. 637).

575 4. Dimissio variis modis **distinguitur:**

Alia est ipso iure (ipso facto), alia decreto Superioris in via administrativa, alia sententia in iudiciali processu pronuntiata.

Habetur dimissio Religiosi, qui vota temporaria emisit, deinde dimissio Religiosi, qui vota perpetua nuncupavit in

---

[6] Apud Gasparri, Fontes III p. 562 n. 644.
[7] A. A. S. III (1911) p. 235.
[8] Apud Gasparri, Fontes VI p. 1011 n. 4409.
[9] Chelodi, o. c. p. 483 n. 289.

Religione non exempta vel in Religione laicali, demum dimissio Religiosi, qui vota perpetua professus est in Religione clericali exempta.

Dimissio ipso facto est poena a iure lata sine ministerio iudicis vel Superioris religiosi. Est remedium pro ipsa Religione, ut a membris indignis liberetur [10].

CAPUT II

De dimissione Religiosi ipso facto sequenti 576

Sequentia valent, tum de Religiosis a votis temporariis, item de Religiosis a votis conditionatis (donec in Congregatione vivam) [11], tum de Religiosis a votis perpetuis.

1. **Tres sunt casus,** in quibus a iure dimissio Religiosi ipso facto habetur. Codex enim dicit:

Ipso facto habendi sunt tanquam legitime dimissi Religiosi:

a) **Publici apostatae a fide catholica** (can. 646 § 1 n. 1).

Post receptum baptismum si quis a fide christiana totaliter recedit, est apostata (cf. can. 1325 § 2), etsi sectae acatholicae nomen non dederit (cf. can. 1314 § 1 n. 3). Delictum de dimissione publicum sit oportet, non tantum externum, sed et publice notum (cf. can. 2195 § 1). Apostasia occulta, etsi externa, non sufficit.

Delictum est publicum, si iam divulgatum est aut talibus contigit seu versatur in adiunctis ut prudenter iudicari possit et debeat facile divulgatum iri (can. 2197 n. 1).

Cum dicatur in can. 646 § 1 n. 1: Publici apostatae a fide catholica, hic apostasia sumi debet in sensu latiore ac in definitione can. 1325 § 2, unde etiam haeretici comprehenduntur; schisma haeresim non necessario supponit [12], etiam ille publicus apostata a fide catholica, qui fidei catholicae renuntiat, quamvis ad nullam sectam vel ad nullum schisma transeat hic intelligitur [13].

---

[10] Cf. Tabera in: Com. pro Rel. XI (1930) p. 412.

[11] Cf. infra n. 581, 7.

[12] Cf. Vermeersch-Creusen, Epitome III [3] p. 263 n. 513.

[13] Cf. can. 1323, 1325 § 2; 1065; Benedictus XIV de Synodo dioec. 1, VI, c. 6, n. 11.

Omnes a christiana fide, apostatae et omnes et singuli haeretici aut schismatici:

1. Incurrunt ipso facto excommunicationem (can. 2314 n. 1).

2. Nisi moniti resipuerint, priventur beneficio, dignitate, pensione, officio aliove munere, si quod in Ecclesia habeant, infames declarentur, et Clerici, iterata monitione, deponantur (can. 2314 n. 2).

3. Si sectae acatholicae nomen dederint vel publice adhaeserint, ipso facto infames sunt et, firmo praescripto can. 188 n. 4, Clerici, monitione incassum praemissa, degradentur (can. 3214 n. 3).

b) Religiosus qui fugam arripuerit cum muliere; aut Religiosa quae cum viro (can. 646 § 1 n. 2).

Non requiritur fuga qualificata in sensu can. 644 § 3, sufficit fuga in sensu vulgari.

Si fuga ita occulta sit, non publica, ut in foro externo de illa non constet, Religiosus non est ipso iure dimissus vi canonis 646.

Etsi Religiosus temporariam tantum professionem emiserit, poenam incurrit.

Sufficit fuga, etsi animus redeundi habeatur (cf. can. 644 § 3). Apostasia a Religione non requiritur. Fuga arrepta (arripuerit) ipso facto dimissionem secumfert, etsi Religiosus postea a persona alterius sexus se separet. Cum dimissio immineatur in ipsum actum arreptionis fugae non in consuetudinem vitae communis cum altera persona, nihil refert, quodnam tempus Religiosus extra Domum religiosam commoratus sit[14].

Nihil refert, utrum mulier nupta sit necne, habilis vel non ad matrimonium ineundum, maioris vel minoris aetatis, nam non in ea praecipue, sed potius in Religioso delictum existimatur. Idem dicendum erit de viro, quocum Religiosa fugam arripuerit.

Unio in fuga potest esse physica vel moralis, quae ultima iam sufficit, ex. gr. si brevi tempore post egressum unius e domo religiosa unio fiat, praesertim si pactum de fuga habeatur vel prava consuetudo praecesserit[15].

Si Religiosus comitatus est ab impubere infra 12, respective 14 annos (cf. can. 88 §§ 2-3; can. 2230), vel a proxime cognato, praecipue a consanguineo vel affine rectae vel primi gradus li-

---

[14] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. IX (1928) p. 428 s. De tempore, de simplici fugitivo cf. supra n. 567. Secundum Vermeersch in: Periodica XIX (1930) p. 121* s. fugitivus cum muliere erit quicumque cum muliere, ut ea fruatur, de ista fuga convenerit.

[15] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVII (1936).

neae collateralis, nota fugae cum persona alterius sexus deesse videtur[16].

Religiosus fugitivus ipso facto incurrit in privationem officii, si quod in Religione habeat, et in suspensionem proprio Superiori maiori reservatam, si sit in sacris; cum autem redierit, puniatur secundum Constitutiones, et si Constitutiones nihil de hoc caveant, Superior maior pro gravitate culpae poenas infligat (can. 2386).

Si non agatur de fuga et de fugitivo, sed de egressu etsi illegitimo et furtivo ad facilius peccandum, dimissio ex hoc capite vi iuris communis non habetur[17].

c) Attentantes aut contrahentes matrimonium aut etiam vinculum, ut aiunt, civile (can. 646 § 1 n. 3)[18].

Atttentantes matrimonium sunt, qui ligati professione sollemni aut ordine sacro, matrimonium nimirum invalidum inire audent. Iuridice matrimonium inire nequeunt.

Religiosi votis simplicibus temporariis aut perpetuis obstricti per se matrimonium validum (at illicitum) inire possunt, proinde dicitur in relato canone: Contrahentes.

Religiosi, qui matrimonium, etsi civile tantum ineunt, eo ipso statim sunt dimissi, nullo habito respectu validitatis vel invaliditatis matrimonii. Tantummodo si consensus Religiosi vel Religiosae defuerit, puta ob vim vel metum gravem, consequentiae non habentur (cf. can. 2205 §§ 1-2; can. 2218; canonem 103[19]).

Vinculum civile est ea coniunctio, quae in facie civilis legis matrimonium putatur.

Clerici in sacris constituti vel Regulares aut Moniales post votum sollemne castitatis, itemque omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium etiam civiliter[20] tantum contrahere[21] praesumentes[22], incurrunt excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam; Clerici praeterea, si moniti, tempore ab Ordinario pro adiunctorum diversitate praefinito, non resipuerint, degradentur, firmo praescripto can. 188 n. 5 (cf. can. 2388 § 1).

Quod si sint professi votorum simplicium perpetuorum tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis, omnes ut supra, excommunicatio tenet latae sententiae Ordinario reservata (can. 2388 § 2).

---

[16] Secundum Leitner, o. c. p. 488, quae sententia secundum Chelodi non sine probabili ratione est.

[17] Cf. n. 567.

[18] Cf. etiam can. 1058, 1073.

[19] Aut votis simplicibus, quibus ex speciali Sedis Apostolicae praescripto vis addita sit nuptias irritandi (cf. can. 1073).

[20] Cf. Leitner, o. c. p. 489; Chelodi, o. c. p. 483 n. 289; aliter Blat, l. c. p. 631; Fanfani, o. c. p. 193 n. 390 n. 2.

[21] Etsi alia impedimenta dirimentia adessent.

[22] Cf. can. 2229.

Ordinarius est aut Ordinarius loci aut in Religione clericali exempta Superior maior.

Concubinatus, etsi publicus, dimissionem eo ipso ex hac paragrapho can. 646 n. 3 non secumfert nec poenas ecclesiasticas, donec desit intentio matrimonium contrahendi; at dimissio ex alio capite infligi potest (cf. can. 653, 668).

Cum dicatur: Contrahere praesumentes, ignorantia crassa, non autem affectata (cf. can. 2229 § 1), ab excommunicatione excusat. Quod si professi sint a votis temporariis, excommunicatio non incurritur[23].

2. Iam in decreto S. Congregationis de Religiosis *Quum singulae,* 16 maii 1911[24], hi tres casus (a. b. c.) enumerabantur. Habebatur quoque quartus casus dimissionis ipso facto, apostasia ab Ordine vel Instituto, nisi Religiosus intra tres menses rediisset. In Codice apostasia a Religione non amplius consideratur.

3. Speciales sollemnitates ad hanc dimissionem non requiruntur. Codex statuit enim: In his casibus sufficit, ut Superior maior cum suo Capitulo vel Consilio ad normam Constitutionum emittat **declarationem facti**; curet autem probationes facti collectas in Domus regestis asservare (can. 646 § 2).

Declaratio ad validitatem dimissionis non requiritur.

Pont. Com. ad Cod. interpr.,[25] 30 iulii 1934, respondit ad quaestionem: An declaratio facti, de quo in can. 646 § 2 requiratur ad hoc ut Religiosus ipso facto habendus sit tanquam legitime dimissus?

Resp.: Negative.

---

[23] Cf. etiam Eichmann, Das Strafrecht des Codex Iuris Canonici. Paderborn 1920, p. 211-218.

[24] A. A. S. III (1911) p. 218.

[25] A. A. S. XXVI (1934) p. 494 cf. Maroto in: Com. pro Rel. XV (1934) p. 352-356.

Poena latae sententiae sive medicinalis sive vindicativa, delinquentem, qui delicti sibi sit conscius, ipso facto in utroque foro tenet; ante sententiam tamen declaratoriam a poena observanda delinquens excusatur quoties eam servare sine infamia nequit, et in foro externo ab eo eiusdem poenae observantiam exigere nemo potest, nisi delictum sit notorium, firmo praescripto can. 2223 § 4 (can. 2223 § 1).

Sententia declaratoria poenam ad momentum commissi delicti retrotrahit (can. 2232 § 2).

Poenam latae sententiae declarare generatim committitur prudentiae Superioris; sed sive ad instantiam partis cuius interest, sive bono communi ita exigente, sententia declaratoria dari debet (can. 2223, § 4).

Patrato delicto ipsum ius Religiosum dimittit, etsi Superior negligat aut differat facti declarationem, nec requiritur decretum formale declaratorium[26]. Ipsa Antistita vel Superiorissa generalis aut provincialis cum suo Consilio hanc declarationem facti emittere valet.

Constitutiones statuere debent, utrum Capitulum an Consilium cum Superiore concurrere debeat.

Constitutiones possunt praescribere aut votum consultivum aut votum deliberativum Capitularium vel Consiliariorum, non requiritur interventus supremi Moderatoris.

Religiosi in ordinibus maioribus constituti, qui aliquod ex istis delictis in can. 646 enumeratis committunt, prohibentur, quominus perpetuo deferant habitum clericalem (cf. can. 670).

Quae privatio, dum durat, secumfert prohibitionem exercendi ministeria quaevis ecclesiastica et privationem privilegiorum clericalium (cf. can. 2300, 2304).

4. Effectus declarationis[27]: declaratio facti et probationes collectae obtinent, ut de dimissione in iure plene constet et futura dubia vel possibiles difficultates evitentur.

In decreto S. Congregationis de Religiosis *Quum singulae*[28], 16 maii 1911. statutum est, ut, si de Religioso in sacris constituto agatur, sententia dimissionis, illico communicetur cum Ordinario originis et Ordinario loci, ubi dimissus moratur aut sedem suam statuere velle dignoscatur.

CAPUT III

De dimissione Religiosorum, qui vota temporaria nuncupaverunt[29] 577

Pro ceteris casibus dimissionis praeter memoratos in canone 646, via administrativa vel iudicialis servanda est.

Sententia vel decretum dimissionis nec valida nec unquam licita est, nisi gravis causa habeatur eaque ad iuris normam

---

[26] Cf. supra can. 1868 § 2. Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) pag. 103 s.

[27] Aliud est declaratio facti can. 646, aliud sententia poenae declaratoria can. 2232.

[28] A. A. S. III (1911) p. 238.

[29] Cf. can. 488 n. 3; 492 § 2. E. Jombart S. J., Le renvoi au cours des vœux temporaires in: Revue des Comm. rel. V (1929) p. 195-203. Tabera, De dimissione Religiosorum, qui vota temporaria nuncuparunt in Com. pro Rel. XII (1931) p. 140-148; 369-375.

probata (iusta materialiter et formaliter). Attamen aliter proceditur, prout in Religione vota temporaria vel perpetua emittuntur, aut Religio pollet iurisdictione vel ea caret.

Evolutio huius disciplinae invenitur in decreto *Sanctissimus,* diei 12 iunii 1858, S. Congregationis super Statu Regularium pro dimissione Religiosorum, qui vota simplicia temporaria ante professionem sollemnem nuncupaverant; in decreto *Perpensis,* diei 3 maii 1902, S. Congregationis Episcoporum et Regularium pro dimissione Monialium, quae vota temporaria ante professionem sollemnem emiserant; in decreto *Auctis admodum,* diei 5 nov. 1892, S. Congregationis Episcoporum et Regularium pro dimissione Religiosorum a votis temporariis, qui erant in sacris constituti; in const. *Conditae,* diei 8 dec. 1900, Leonis XIII, in Normis anni 1901 n. 4, in decreto *Quum singulae* S. Congr. de Religiosis; diei 16 maii 1911, in editionibus praeparatoriis Codicis[30].

578 1. **Superior competens.** Professum a votis temporariis sive in Ordinibus sive in Congregationibus iuris pontificii dimittere potest supremus Religionis Moderator vel Abbas Monasterii sui iuris cum consensu sui cuiusque Consilii per secreta suffragia manifestato (cf. can. 647 § 1).

Vota temporaria sunt ea, quae votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus praemittuntur (cf. can. 574)[31]. Votis temporariis aequiparantur vota conditionata (donec in Congregatione vivam)[32] et pro Sodalibus Societatis sine votis vinculum temporale (cf. can. 681)[33].

Si agatur de Sororibus in Congregationibus, suprema Moderatrix facultatem habet.

Consensus Consilii sub poena nullitatis requiritur (cf. can. 105 n. 1), et in casu agitur de voto deliberativo (decisivo), non consultivo.

Can. 647 § 1 et pro viris Religiosis et pro Sororibus valet (cf. can. 490), sive agatur de viris Religiosis in Ordine vel de viris et feminis Religiosis in Congregatione aut Societate sine votis iuris dioecesani vel iuris pontificii sive agatur de viris Religiosis in sacris vel in minoribus ordinibus constitutis.

---

[30] Cf. Tabera in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 141 nota 5.
[31] Cf. supra n. 268.
[32] Cf. infra n. 581, 7 Com. Pont. ad Cod. interpr., 1 martii 1921.
[33] Cf. infra n. 609 Com. Pont. ad Cod. interpr. 1 martii 1921.

Abbas Monasterii sui iuris habet praelaudatam potestatem, etsi Monasterium ad Congregationem monasticam vel Ordinem monasticum pertinet.

Circa potestatem Abbatis Primatis et Superioris Generalis Congregationis monasticae valet can. 501 § 3.

Nomine autem Abbatis Monasterii sui iuris non venit hic Superiorissa Monialium quae in aliis casibus[34] vi can. 490 sub vocabulo masculino comprehenditur, quod ex contextu sermonis constat.

Si de Monialibus agatur (cf. can. 488 n. 7)[35], Ordinarius loci et, si Monasterium sit Regularibus obnoxium, Superior regularis, postquam Monasterii Antistita cum suo Consilio[36] fidem de causis scripto fecerit, dimittere potest (cf. can. 647 § 1).

Utrum Ordinarius loci et Superior regularis debeant concurrere an sufficiat in allato casu Superior regularis, e canone non clare eruitur.

Prima sententia tenet utrumque concurrere debere. Argumenta praecipua sunt: a) Latinitas. In textu dicitur *et* non autem *vel;* b) ius praecedens in decreto *Quum singulae* S. Congregationis de Religiosis, 16 maii 1911: Religiosa dimittitur a Superiorissa, sed iustae et graves causae sunt ab Ordinario loci et si Monasterium Regularibus obnoxium sit, etiam a Superiore regulari probandae; c) analogia iuridica in dimissione Religiosae a votis perpetuis ex can. 652 § 2; d) constans regula subiiciendi haec Monasteria utrique Superiori (cf. can. 525, 535, 549).

Secunda sententia dicit nonnisi a Superiore regulari, si Monasterium sit Regularibus obnoxium Monialem dimitti posse. Argumenta sunt a) Latinitas. Dicitur in textu potest, non possunt uti fieri debuerit, si Superior regularis et Ordinarius loci concurrere deberent; b) Codicis praeparatio. In omnibus schematibus habebatur vel, non et. c) Incommoda gravia seu inelegantia iuris. Quid si duo non consentiant; si duo Superiores in aliquo negotio simul interveniant ius ipsum rem clare ordinat et devitat conflictus.

---

[34] Cf. supra n. 103, 5.

[35] Supra n. 46 e.

[36] Suffragatio formalis non requiritur, de facto autem necessarium est votum maioris partis Consilii. Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 364 ss.;; cf. etiam A. A. S. III (1911) p. 238 n. 21; Normae (ed. 1921) art. 193, 194, 271 n. 2.

Merito dicit Tabera[37] contra primam sententiam: a) Particula et potest etiam coniunctionem inter duos casus in pericopa contemplatos significare, non autem unionem inter Ordinarium loci, et Superiorem regularem. b) In decreto *Quum singulae* non ab Ordinario loci et a Superiore regulari dimittitur Monialis, sed probari debent causae ab utroque. c) Etiam in can. 652 § 2 non agitur de Superiore cui ius competit dimissionis, proinde analogia stricte urgeri non potest; d) Nec recte invocatur constans regula submittendi haec Monasteria utrique Superiori: cf. can. 529, 512, 535 § 1, n. 2; 580.

Proinde secunda sententia praeferenda videtur, etsi prima sententia probabilitate non careat.

Etiam analogia in dimissione Religiosae a votis perpetuis adduci potest (cf. can. 652).

In Congregationibus vero iuris dioecesani, Ordinarius loci in quo religiosa Domus sita est, dimittere potest, qui tamen iure suo ne utatur Moderatoribus insciis vel iuste dissentientibus (can. 647 § 1). Ordinarius loci in casu non necessario semper is erit, in cuius Dioecesi Domus matrix exstat.

Congregatio iuris dioecesani est ea ad normam can. 488 n. 3; can. 647 § 1 valet etiam pro Societate sive virorum sive mulierum sine votis in communi viventium iuris etiam dioecesani (cf. can. 673, 681).

Etsi fidei in scriptis habitae magna vis auctoritatis habeatur, Ordinarius loci ab investigatione prudenter facienda non eximitur. Exsistentia causae generatim probatur ipsa fide in scripto facta, at de gravitate rei ipsius Ordinarii est examinare[38].

Dimissio ab Ordinario loci facta insciis vel iuste dissentientibus Moderatoribus valeret ex sese.

579 2. **De modo procedendi** in causa dimissionis specialiter statuit Codex:

Omnes Superiores in can. 647 § 1 nominati, graviter eorum onerata conscientia, Religiosum dimittere nequeunt, nisi servatis quae sequuntur:

a) Causae dimissionis debent esse graves (can. 647

---

[37] L. c. p. 146 s.

[38] Vermeersch, Periodica XII (1924) p. (63 s.).

§ 2 n. 1), certae, quia Religiosus gaudet iure quaesito; secus laeditur iustitia, et externae.

Decretum dimissionis ferri non potest, nisi propter causas externas aliquatenus publicas aut saltem propter eas causas, quae a testibus aliquibus animadverti potuerunt, non ob causam ab uno Superiore cognitam[39], quia indiget consensu sui Consilii in Religione iuris pontificii (cf. can. 647 § 1).

Etsi causae graves esse debeant, attamen delictum stricte dictum non requiritur. Proinde sufficit causa minus gravis quam ad dimissionem professi a votis perpetuis, gravior tamen quam ad negationem primae professionis.

b) Possunt se habere sive ex parte Religionis[40] sive ex parte Religiosi[41]. Defectus spiritus religiosi qui aliis scandalo sit, est sufficiens dimissionis causa, si repetita monitio[42] una cum salutari poenitentia incassum cesserit, non vero infirma valetudo, nisi certo constet, eam ante professionem fuisse dolose[43] reticitam aut dissimulatam (can. 647 § 2 n. 2; cf. can. 637).

Utraque conditio probari debet.

Cum secundum praelaudatum canonem causae etiam ex parte Religionis se habere possint, causae inculpabiles quoque sufficiunt, ex. gr. impossibilitas sustentationis, ex parte Religiosi, ex. gr. infamia, quam Religiosus sine propria culpa patitur propter parentes.

Causae dimissionis, etsi essent defectus morales, non necessario hic supponunt delictum.

Duplex saltem monitio requiritur.

Vi iuris communis non necessario monitio facienda et repetenda et poenitentia infligenda est a Superiore maiore. In casu nempe non agitur de monitionibus canonicis et de stri-

---

[39] Cf. Tabera in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 371.

[40] Defectus qualitatum, quae requiruntur, cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 599 n. 809 (752). Impossibilitas sustentationis potius esset causa exclaustrationis, non autem dimissionis durantibus votis temporariis, quia Religio tenetur ad victum et vestimentum praestandum. Cessantibus votis temporariis Religio alumnum non amplius ad vota admittere potest, quousque eum sustentare nequeat.

[41] Ex. gr. delictum, scandalum datum, gravis infamia, habitus vitiosus.

[42] Monitiones paternae, non canonicae prout in can. 658 — saltem duplex monitio requiritur.

[43] Idest eo fine, ut quis ad professionem admittatur, cf. etiam can. 542 n. 1: Qui Religionem. Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 233-235.

ctis poenitentiis, quae semper delictum vel delicti periculum respiciunt (cf. can. 2312; 2307). Proinde monitio et poenitentia a Superiore locali impositae sufficiunt non aliter ac iniunctae a Superiore maiore. Si tantummodo Superior maior exclusive hanc potestatem haberet, Codex expressisset sicut in dimissione Religiosorum a votis perpetuis in qualibet Religione (cf. can. 659, 649)[44].

Si Religiosus ante professionem recte declaraverit statum suae valetudinis, nequit postea dimitti eam ob causam, quia eius valetudo in peius mutata est[45].

Contractus in professione temporaria ex ipso iure obnoxius est tacitae conditioni resolutivae, nisi causa gravis superveniat. Conditione ergo purificata, idest suborta vel detecta gravi causa, contractus, licet professio non ipso iure rescindatur, rescindi tamen potest a Superiore vi iuris communis.

Defectus spiritus religiosi habetur, ex. gr. si quis amorem vel sollicitudinem pro vita religiosa non demonstrat, si quis non tam ex humana fragilitate et miseria transgreditur praecepta vitae regularis, sed potius ex pigritia aut alio vitio; item si quis Superioribus invitus oboediat, si quis discordias foveat.

S. Congregatio super Statu Regularium anno 1893 interrogata r a t i o n e s speciales innuere noluit, sed res iudicio et conscientiae Superiorum relinquere voluit. Procuratori generali Ord. Minorum quaerenti: num iusta sit ac rationabilis causa ad dimittendos simpliciter professos Ordinum regularium idem motivum, quod sufficeret ad novitium a professione arcendum, uti a nonnullis gravitate et dignitate praestantibus tenetur, ex. gr. aptitudinis defectus ad Ordinis officia, quamvis minora et respective communia obeunda, uti praedicationis vel confessarii, vel etiam ineptitudo ad obligationes proprii status adimplendas, sive id oritur ex animi levitate, vel iudicii defectu, ita ut ob huiusmodi causas pro certo affirmatas, professus votorum simplicium potius oneri et perturbationi quam utilitati et aedificationi futurus esset propriae Religioni, exclusa semper infirmitate post professionem superventa, ob quam professus dimitti nequit:

S. Congregatio, 15 dec. 1893, rescripsit: Non esse interloquendum, cum agatur de re ab Apostolica Sede commissa iudicio et conscientiae Superiorum.

Causae allatae in petitione supradicta non repudiantur non sufficientes. Merito Prümmer dicit: Forsitan haec regula a Benedicto XIV data applicari potest: Dimissio licita est, quotiescumque cum morali certitudine talis professus iudicatur ineptus, qui inceptum curriculum laudabiliter persequi et ad societatis Institutum vitam exigere valeat. Dico autem cum morali certitudine, nam merum dubium non sufficit, cum professus per suam professionem quoddam ius remanendi in Religione acquisierit et ut plurimum grave damnum ex dimissione passurus sit. Sufficientes causae dimissionis videntur esse, ex. gr. si professus malo suo exemplo identidem scandalum dederit et vix ulla spes emendationis adest; si laborat habitu

---

[44] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 100 s.
[45] Cf. Prümmer, o. c. p. 341 q. 258.

vitioso radicato, si parvi pendit Regulam eam saepissime transgrediendo; si iam una alterave vice grave scandalum dedit in Domo, vel, quod gravius est, extra Domum religiosam et adest suspicio, quod tale scandalum iterum accidat. Ratio horum omnium est, quia tempus, professionis temporariae est continuatum tempus probationis, quae, si ducit ad iudicium moraliter certum, candidatum esse Religioni ineptum, legitimam reddit dimissionem [46].

Hebetudo ingenii (ineptitudo) talis demonstrata, ut, Religiosus temporaliter impar censeatur ad studia vel pro minoribus Religionis clericalis officiis utputa confessarii, praedicatoris etc. requisita, est causa gravis ideoque sufficiens ad illum dimittendum durantibus votis, dummodo de inhabilitate certo constet nec ante professionem sufficienter detecta [47] sit nec sit contracta ex infirmitate [48] ante professionem, quae inhabilitas semper valebit, ut praefato Religioso perpetua vel sollemnis professio interdicatur [49].

Debilitas capitis, sive ex studio sive ex quocunque alio motivo orta sit, est vera et propria infirmitas.

Etsi reduci possit ad veram ineptitudinem ad studia, ut tandem aliquando quaelibet infirmitas, tamen talis Religiosus dimitti non potest propter can. 637, nisi verificetur clausula [50]. Practice suaderi potest transitus ad aliam classem Conversorum.

De Religiosis professis votorum temporariorum in **amentiam** incidentibus **S. Congregatio de Religiosis** sequentia dubia resolvit, quam resolutionem Pius XI, 30 nov. 1924, confirmavit. Publicata est decisio 5 febr. 1925 [51].

Cum aliquando accidat ut Religiosus, vel Religiosa, perdurante triennio votorum quod ex praescripto can. 574 cuicumque professioni perpetuae aut sollemni praemitti debet, in amentiam incidat, ita ut, elapso triennio, cum sui compos non appareat, ad professionem admitti nequeat, quippe qui actus huiusmodi non sit capax, dubitatum est quid tali occurrente casu agendum sit.

Cum autem res in praxi non levis momenti videretur, Sacra Congregatio, praehabito voto plurium Consultorum, sequentia dubia Emorum Patrum iudicio subiecit.

---

[46] Prümmer, o. c. p. 341 q. 258; cf. etiam Bastien, Directoire canonique [3] p. 131.

[47] Si hac plene cognita minime obstante novitius admissus sit ad professionem annualem vel triennalem, pactum non amplius conditionatum, sed absolutum ex hoc capite dicendum erit; ideoque utramque partem ad annum vel ad triennium obligabit.

[48] Cf. can. 637, supra n. 539, 2.

[49] Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 231-235; III (1922) p. 82 s.; V (1924) p. 214 s.

[50] Fanfani, o. c. p. 498 s. n. 500.

[51] A. A. S. XVII (1925) p. 107; cf. Creusen in: Revue des Comm. rel. I (1925) p. 65-67.

I. Utrum professus votorum simplicium in Ordine vel in Congregatione, qui durante triennio amens evaserit, iudicio medicorum etiam insanabiliter, possit, finito triennio, ad suos vel ad saeculum remitti, an vero debeat in Religione retineri; et quatenus negative ad primam partem, affirmative ad secundam:

II. Qualis sit praedicti Religiosi conditio iuridica, et ad quid teneatur Religio in casu.

Resp.: ad I Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad II Religiosus de quo agitur in dubio I, pertinet ad Religionem in eo statu in quo erat, quando mente captus est, et Religio tenetur erga eum ad eadem officia, ad quae tunc tenebatur.

S. Congregatio Episcoporum et Regularium, 19 nov. 1886, declaravit non esse rationem dimissioni sufficientem, si Religiosus simpliciter professus declaret se non habere vocationem ad vitam religiosam aut eam amisisse.

Hoc in casu Religiosus exspectat tempus quo vota cessabunt vel indultum saecularizationis impetretur.

In diiudicanda sufficientia rationis ad dimissionem bonum commune potius respicitur, dum in dispensatione magis utilitas dispensati consideratur.

Mutuus consensus Religionis et Religiosi non sufficeret, nec votum Capituli conventualis, ut Moderator cum consensu sui Consilii dimissionem decernat. — In causis ad S. Officium spectantibus Superioribus prohibetur quominus se intromittant (cf. can. 501 § 2).

Monitiones, de quibus dicitur in can. 647 § 2 n. 2, sunt paternae, non canonicae, quia istae causae non necessario supponunt delictum nec periculum delicti (cf. can. 2307). Non applicantur ergo regulae de monitione canonica in can. 656-662, quae reservatae sunt pro dimissione Religiosorum a votis perpetuis in Religione clericali exempta[52].

Si responsiones a Religioso in scriptis redditae sint, acta ipsa transmittuntur Superiori; si autem viva voce fiunt, consignandae sunt, et scriptura Religioso relegatur ab eoque subsignetur. Si refutat subsignationem, hoc notandum est[53].

Superior responso accepto tunc demum dimissionem enuntiare potest.

Decretum dimissionis ferri non potest, nisi propter causas externas aliquatenus publicas aut saltem propter eas

---

[52] Larraona in: Com. pro Rel. III (1922) p. 15 s.

[53] Cf. Bastien, Directoire canonique[3] p. 131 not. 2.

causas, quae a testibus aliquibus animadverti potuerunt, non ob causam ab uno Superiore cognitam [54].

3. **Causarum comprobatio.** Licet Superiori dimittendi causae certo innotescere debeant, non est tamen necesse, ut formali iudicio comprobentur. At Religioso semper manifestari debent, data eidem plena respondendi licentia; eiusque responsiones Superiori dimittenti fideliter subiiciantur (can. 647 § 2 n. 3).

Non est necesse ut formali iudicio trina monitio et defectus emendationis comprobentur, attamen certitudinem de causis dimissionis ex propria scientia vel ex attestatione aliorum Superior procurare sibi debet.

Dimissio fit via mere administrativa et expeditissima, salvis quidem essentialibus conditionibus.

4. **Recursus.** Contra dimissionis decretum est Religioso 580
facultas recurrendi ad Sanctam Sedem [55] et pendente recursu, dimissio nullum habet iuridicum effectum (can. 647 § 2 n. 4).

Propter recursum, quem Religioso facere licet, necessitas quaedam habetur, ut de peracta monitione, de libertate reo concessa sese defendendi scriptis constet.

Recursus fit ad S. Congregationem de Religiosis idque cum effectu suspensivo, idest pendente recursu dimissio nullum habet effectum iuridicum, ut professus remanere possit in Religione, donec Sancta Sedes aliud decreverit.

Nisi certo constet ex probationibus dolosam renitentiam aut dissimulationem infirmitatis adfuisse, dimissio non probabitur a S. Congr. de Religiosis.

Si mulieres dimittantur, servari etiam debet praescriptum can. 643 § 2 [56] de auxilio pro victu dando, ut Religiosa possit per aliquod tempus honeste vivere (cf. can. 647 § 2 n. 5).

S. Congregatio de Religiosis, 13 iulii 1923, solvit sequens dubium de recursu contra decretum dimissionis Religiosi professi

---

[54] Jombart apud Vermeersch, Periodica XII (1924) p. (58)-(60).
[55] Ad S. Cong. de Rel.
[56] Cf. supra n. 559.

a votis temporariis, quam resolutionem Pius XI, 17 iulii 1923, approbavit; publicatio facta est 20 iulii 1923[57]:

Cum in can. 647 § 2 sancitum sit, ut Religioso professo votorum temporariorum, qui a Superioribus dimissionis decretum recipit, sit facultas recurrendi ad Apostolicam Sedem, et, pendente recursu, dimissio nullum iuridicum habeat effectum, quaeritur:

Quale spatium temporis concedatur ad recursum interponendum de effectu suspensivo?

Resp.: Tempus utile ad interponendum recursum quoad effectum suspensivum, de quo in can. 647 § 2 esse decem dierum ab intimatione decreti Religioso dimisso facta, iuxta normam traditam in similibus casibus in can. 1465 § 1 et 2153 § 1.

Ut autem omnis ambigendi locus tollatur, tam circa terminum huiuscemodi, quam circa ea quae exinde sequuntur, haec S. Congregatio sequentia prae oculis habenda et servanda animadvertit:

1. Recursum contra dimissionis decretum Religiosus interponere potest vel immediate per epistolam ad S. Congregationem de Religiosis mittendam, vel mediate, videlicet per eum qui dimissionis decretum sibi communicavit.

2. Ad interpositi recursus probationem requiritur et sufficit vel authenticum documentum vel saltem duorum fide dignorum hominum testimonium.

3. Tempus utile decem dierum ab intimatione decreti Religioso facta supputandum erit ad normam can. 34 § 3 n. 3 et ita ut non currat, si dimissus recurrendi ius ignoret, aut agere non valeat iuxta dispositiones can. 35; quapropter expedit, ut Superior de praedicto iure et de limite temporis dimissum edoceat in actu ipso intimationis.

4. Recursus utili tempore interpositus effectum habet suspensivum; ideoque, donec decretum dimissionis a S. Congregatione de Religiosis confirmetur, ac de facta confirmatione Superior dimittens authentico S. Congregationis documento edoceatur, dimissionis decretum nullum sortitur effectum, et exsecutioni demandari nequit.

5. Pendente recursu, dimissus adhuc est Religiosus, ideoque eisdem ac ceteri tenetur obligationibus et potitur iuribus, et eodem prorsus modo ac ante dimissionem. Quapropter in Domo religiosa commorandi ius et obligationem habet, et sub Superiorum obedientia manere debet, firmo praescripto can. 2243 § 2.

---

[57] A. A. S. XV (1923) p. 457.

Can. 2243 § 3 sic sonat: Appellatio vero vel recursus a sententia iudiciali vel praecepto comminante censuras etiam latae sententiae nondum contractus, nec sententiam aut praeceptum nec censuras suspendunt, si agatur de re in qua ius non admittit appellationem vel recursum etiam cum effectu suspensivo; secus censuras suspendunt, firma tamen obligatione, servandi id quod sententia aut praecepto mandatur, nisi reus appellationem vel recursum interposuerit non a sola poena, sed ab ipsa quoque sententia vel praecepto.

In casu can. 647 § 2 n. 4 agitur de recursu extraiudiciali. Norma generalis de termino habili ad interponendos extraiudiciales recursus per se in Codice non habetur, sed sumitur ex similibus casibus, in can. 1465 § 1; 2153 § 1 (cf. etiam can. 20 et can. 1881)[58].

5. **Effectus dimissionis** hi sunt: 581

1. Religiosus ad normam can. 647 dimissus ipso facto solvitur ab omnibus votis religiosis[59], salvis oneribus ordini maiori adnexis, si sit in sacris et firmo praescripto can. 641 § 1; 642 (cf. can. 648).

Quodsi Religiosus dimissus in sacris constitutus sit, debet in suam Dioecesim redire[60], quia eam nondum amiserit, cf. can. 585 et a proprio Ordinario recipi debet; si propriam Dioecesim amiserit (cf. can. 641 § 1, 648), debet Episcopum benevolum quaerere et generatim applicanda sunt, quae de saecularizato in can. 641 statuta sunt.

Ii Clerici in sacris constituti, qui durantibus votis temporariis dimissi sunt, praescriptioni can. 642 subiiciuntur si per sex annos integros votis fuerint ligati (cf. can. 682 § 2)[61].

2. Clericus autem in minoribus ordinibus constitutus[62] eo ipso redactus est in Statum laicalem (cf. can. 648)[63]. Eo ipso amittit officia, beneficia, iura ac pri-

---

[58] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 355-359; Vermeersch-Creusen, Periodica XII (1924) p. 101-104.

[59] Dispensatio specialis a votis non requiritur. Intelliguntur etiam omnes aliae obligationes, quae ex Regula vel Constitutionibus exoriebantur, non autem vota privata, quae Religiosus forte emittebat.

[60] Adscriptio durante vita religiosa mansit suspensa, nunc omnes effectus producit.

[61] Cf. supra n. 556, c.

[62] Etiam saecularizatus in minoribus constitutus, uti videtur.

[63] Clericus minor ad Statum laicalem regreditur, non solum ipso facto ob causas in iure descripta, sed etiam sua ipsius voluntate . . . aut eiusdem Ordinarii decreto . . . (cf. can. 211 § 2).

vilegia clericalia et vetatur in habitu ecclesiastico incedere ac tonsuram deferre (cf. can. 213 § 1, 123).

Merito Goyeneche[64] restringit canonem 648 ad Clericos ordinatos in minoribus in Religione, post professionem, non ad eos qui Ordines minores ante ingressum susceperunt, maxime si hi beneficium aliquod iam obtinuerint (cf. can. 585, 111, § 2, 584).

Causae dimissionis haberi possunt etiam citra delictum. Proinde can. 648 non habet rationem poenae, sed tantum merae privationis status clericalis. Si can. 648 absque distinctione applicetur abnormitas iuridica consequitur. Dimissus enim a votis temporariis, etiam citra delictum puniretur ac dimissi a votis perpetuis (cf. can. 669 § 2), imo gravius, cum ex actione unilaterali Superiorum Dioecesi et beneficio privaretur (cf. can. 115, 585, 192 § 2) ex causa citra delictum, utputa, si dimittatur ob comprobatam imparitatem ad vitam religiosam.

3. Quilibet professus, ad saeculum regressus, licet valeat, ad normam can. 641 sacros ordines exercere, prohibetur tamen sine novo et speciali Sanctae Sedis indulto:

a) Quolibet beneficio in basilicis maioribus vel minoribus, et in ecclesiis cathedralibus (can. 642 § 1 n. 1).

b) Quolibet magisterio et officio in Seminariis maioribus et minoribus seu collegiis, in quibus Clerici educantur, itemque in Universitatibus et Institutis, quae privilegio apostolico gaudent conferendi gradus academicos (can. 642 § 1 n. 2).

c) Quocumque officio vel munere in Curiis episcopalibus et in religiosis Domibus sive virorum sive mulierum, etiamsi agatur de Congregationibus dioecesanis (can. 642 § 1 n. 3).

Si Religiosus dimissus sit, antequam sit in sacris, et deinde receptus in Dioecesim ad sacros ordines ascendat ut Clericus saecularis, prohibitiones citatae non valere videntur, cum can. 642 § 1 supponere videatur Religiosos in sacris constitutos[65].

Pariter can. 642 non comprehendere videtur eos, qui votis temporariis respectu Religionis ligati sunt, perpetuis vero ex parte voventium (cf. decretum *Quum minoris*, 15 iulii 1909 et can. 6 n. 2). Can. 642 comprehendere autem videtur omnes perpetuo professos, qui ad saeculum redeant, sive sponte sua sive vi dimissionis inviti, dummodo a votis dispensentur. Titulus XV[66]

---

[64] Com. pro Rel. XIX (1938) p. 163-166.

[65] Fanfani, o. c. p. 516 n. 516; Goyeneche in: Com. pro Rel. V (1924) p. 26-28.

[66] Cf. Goyeneche, l. c. p. 27.

loquitur quidem de egressu voluntario, sed canon ipse quemlibet professum ad saeculum regressum nominat.

6. Ut patet, etiam Religiosa ad normam can. 647 dimissa ipso facto solvitur ab omnibus votis religiosis (cf. can. 648, 490), et nihil potest repetere ob quamlibet operam Religioni praestitam (cf. can. 643 § 1 et § 3).

Si dimissus est ante Codicis promulgationem, applicari videtur decisio Pont. Com. ad Cod. interpr., 24 nov. 1924, de regressis ad saeculum (cf. supra).

7. **Pont. Com. ad Cod. interpr.,** 1 martii 1921 [67], respondit ad sequentem quaestionem:

In quibusdam Institutis votorum simplicium vota emittuntur sub hac vel simili conditione apposita: Donec in Congregatione vivam, ut alumnus, sive sponte discedit sive a Superioribus dimittitur, ipso facto a votis liber evadat. Hinc quaeritur: In dimissione alumnorum, qui similem professionem emiserunt, debentne servari can. 647-648 de dimissione Religiosorum qui vota temporaria emiserunt, vel can. 649 et sequentes de dimissione eorum, qui vota perpetua emiserunt?

Resp.: Pro iis qui vota iam emiserunt sub hac conditione, serventur canones 646, 647 et 648.

Talia vota sunt ergo temporariis coaequanda, non perpetuis. In sensu stricto haec vota non sunt temporaria, potius indeterminata vel etiam conditionaliter perpetua. Attamen quia irrevocabili et absoluta perpetuitate carent, in sensu iuridico vota perpetua dici non possunt [68].

8. **Dos et subsidium caritativum.** Religiosae restituenda est dos (cf. can. 551 § 1); Religiosae sine dote receptae dandum est subsidium caritativum (cf. can. 143 § 2).

Ad quaestionem utrum Religiosi a votis temporariis etiam vi can. 653 dimitti possint, affirmative respondendum videtur ex analogia (cf. can. 20) [69].

---

[67] A. A. S. XIII (1921) p. 177: Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 129, 133.

[68] Cf. supra n. 268, 2 b.

[69] Cf. Tabera in: Com. pro Rel. XII (1981) p. 372.

CAPUT IV

582 De dimissione Religiosorum, qui vota perpetua nuncuparunt in Religione clericali non exempta vel in Religione laicali[70].

In Religionibus, quae non pollent iurisdictione pro foro externo dimissio pronuntiatur decreto in via administrativa, non sententia iudiciali uti in Religionibus clericalibus exemptis. Processus proprie iudicialis hic locum non habet, sed proceditur via extraiudiciali.

Quae de professis a votis perpetuis valent, in casu gravis scandali vel nocumenti communitati imminentis applicari possunt professis a votis temporariis, si necessitas urgeat eos dimittendi illico et immediate. Processus instituendus non est[71].

1. **Causa dimissionis. In virorum Religionibus clericalibus non exemptis**[72], ut professus a votis perpetuis dimitti possit, praecedant necesse est tria delicta[73] cum duplici monitione ac defectu emendationis ad normam can. 656-662[74] (can. 649), sive agatur de votis perpetuis simplicibus sive sollemnibus.

Monitiones in casu non sunt proprie canonicae, sed ad instar monitionum canonicarum[75]. Hoc non eximit ab observandis formalitatibus pro stricte canonicis statutis[76].

In can. 656-662 agitur de Religionibus iurisdictione gaudentibus. Quare hic tantummodo analogice citati canones applicantur, cum hae Religiones iurisdictione non polleant.

Haec si constiterint, supremus Religionis Moderator cum suo Consilio, perpensis omnibus adiunctis, deliberet num locus sit dimissioni (can. 650 § 1).

---

[70] Etiam in Societate sive virorum sive mulierum in communi viventium, si Sodales vinculo perpetuo ligantur, cf. infra n. 609.

[71] Fanfani, o. c. p. 497 n. 499.

[72] In Religionibus non exemptis sollemnia vota non nuncupantur.

[73] In sensu can. 2195 §§ 1-2, contra ius commune aut ius particulare Religiosi; delicta certa, gravia, externa ad normam can. 657-658.

[74] Cf. infra n. 590.

[75] In Religione clericali exempta forma stricte iudicialis habetur; cf. infra n. 590.

[76] Cf. Chelodi, Ius de personis p. 453, nota 2.

Fieri ergo debet votatio[77], utrum dimissio fieri debeat necne.

Si maior suffragiorum numerus[78] pro dimissione steterit:

a) In Religione iuris dioecesani res tota deferatur ad Ordinarium loci in quo religiosa professi Domus sita est, cuius est dimissionem pro suo prudenti arbitrio decernere ad normam can. 647 (can. 650 § 2 n. 1)[79], ubi agitur de dimissione Religiosorum, qui vota temporaria in Religione iuris dioecesani nuncuparunt.

Prout res postulat, potest aut decretum dimissionis edere vel dimissionem suspendere vel denegare.

Sententia Ordinarii loci non est iudicialis, sed decretum administrativum. Recursus in suspensivo ad S. Congr. de Religiosis intra decem dies ab intimatione decreti fieri potest[80].

b) In Religione iuris pontificii ipse supremus Moderator dimissionis decretum ferat, quod tamen ut suum sortiatur effectum, debet a Sede Apostolica confirmari (can. 650 § 2 n. 2), cui proinde acta causae vel saltem relatio completa transmittenda sunt.

c) Religioso ius est suas rationes libere exponendi; eiusque responsiones in actis fideliter referendae sunt (can. 650 § 2 n. 3).

d) Contra dimissionis decretum est Religioso facultas recurrendi ad Sedem Apostolicam; et pendente recursu, dimissio nullum habet iuridicum effectum. Codex quidem nihil habet de recursu, sed si Religiosis a votis temporariis facultas est recurrendi, tunc certo etiam Religiosis a votis perpetuis (cf. can. 647 § 2 n. 4).

Documenta requisita Romam mittenda sunt. In relatione Sedi Apostolicae exhibenda haec indicanda sunt: illa tria de-

---

[77] Suffragatio.

[78] Si quandoque Constitutiones supremis Moderatoribus dent duo suffragia aut suffragium praevalens in casu paritatis, pro hoc casu non esset applicandum, nisi Constitutiones post Codicem essent confirmatae, cf. Bastien, Directoire canonique[3] p. 136 not. 3.

[79] Cf. supra n. 578 ss.

[80] Cf. supra n. 580; Vermeersch, Periodica XII (1924) p. 101-104.

licta gravia et externa, monitio bis saltem repetita, incorrigibilitas Religiosi demonstrata, occasio se defendendi praestita, responsa Religiosi, decretum supremi Moderatoris cum suo Consilio.

Quodsi Religiosus iure suo se defendendi uti noluisset, saltem erit in actibus referendum ei datam esse occasionem defensionis.

Decreto dimissionis a Sede Apostolica confirmato effectus iuridici dimissionis habentur, recursus in suspensivo cessat.

Confirmatio a Sancta Sede est conditio, sine qua decretum dimissionis vim exsecutionis non obtinet. Cum autem Romanus Pontifex iura quaesita Religionum tollere possit, eam negare potest aliter ac in Societate civili in similibus casibus[81].

E decreto S. Congregationis de Religiosis, 16 maii 1911, Ordinario loci nativitatis et loci, ubi actu morabatur Religiosus, dimissio deferenda erat, dummodo Religiosus esset in ordinibus maioribus.

583 2. In **Religionibus laicalibus** sive exemptis sive non exemptis, sive cum votis simplicibus sive cum votis sollemnibus processus idem fit ac sub numero primo indicatur, dummodo agatur de viris.

584 3. **De dimissione Religiosarum** haec valent:

a) Ad dimittendas Religiosas professas a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus exiguntur:

α) Graves causae exteriores (cf. can. 651 § 1), *β*) una cum incorrigibilitate, *γ*) experimento prius habito ita ut spes resipiscentiae evanuerit, iudicio Antistitae (can. 651 § 1).

Delicta proprie dicta non requiruntur nec peccata sensu theologico gravia[82], sed graves causae exteriores et graviores, uti videtur, quam pro dimittenda sorore a votis temporariis; sane requiruntur defectus morales Religiosae imputabiles.

Non requiruntur autem stricto sensu delicta specifica, unum vel plura.

Causae debent exteriores esse, quae iuridice probari possunt, licet publicae non sint.

---

[81] Cf. Vermeersch-Creusen, Epitome I [6] p. 606; n. 818 (759).

[82] Ita etiam Vermeersch-Creusen, Epitome [6] p. 600 n. 810 (753). Chelodi, Pejška, Matthaeus a Coronata aliter sentiunt.

Cum conditio Reliigosae a votis temporariis sit longe inferior conditione Religiosae a votis perpetuis, cum haec ius stabile absolutum habeat, illa velut conditionatum secundum Matthaeum a Coronata requiri videtur gravis imputabilitas theologica[83].

Recte autem adnotat Battandier[84]: Dimissionem Sororum ob solam eorum loquacitatem, quin haec gravibus adiunctis adstipuletur, ex. gr. cum frequenti fraternae caritatis iactura, etc., est nimium periculosum praescribere; quapropter praecise singulares casus determinentur, qui in hac materia sint attendendi, et distinctio fiat, num de professis, sive temporariis, sive perpetuis agatur.

Incorrigibilitas necessaria est, non quidem quae per delicta se prodiderit, sed per alias quoque exteriores actiones culpabiles et religiosam observantiam graviter laedentes[85].

Ad probandam incorrigibilitatem Religiosae normae non sunt ita designatae ac in casu incorrigibilitatis Religiosi de quo supra. Codex non loquitur de duplici monitione nec de comminatione dimissionis, at secundum iurisprudentiam Sanctae Sedis dimissio non confirmatur a S. Congregatione de Religiosis, si omissae sunt.

Experimenta in canone non specificantur: cum tamen Codex sileat, monitiones stricte canonicae non requiruntur.

Antistitae obligatio est, ut incorrigibilem monitionibus, adhortationibus, comminationibus, poenisque movere conetur[86].

Graves causae exteriores, quae dimissionem suadent, Religiosae indicandae sunt. Cui est ius rationes libere opponendi, et eius defensio fideliter in actis referenda est (cf. can. 650 § 3: 651 § 2).

De his tribus in can. 651 § 1 allatis momentis Antistita iudicium referre debet in actis, ubi etiam oppositiones a Religiosa allatae indicandae sunt.

Nomine Antistitae ex can. 652 §§ 1-3 hic intelligenda videtur Antistita Monasterii, si agatur de Monialibus clausurae obstrictis; Antistita suprema, si agatur de Congregatione iuris pontificii aut etiam iuris dioecesani[87].

Actus praeparatorii possunt etiam tribui Antistitae locali.

---

[83] O. c. p. 853 nota 1.

[84] Guide canonique [6] p. 271 n. 320; Bastien, o. c. p. 138 n. 221.

[85] Chelodi, o. c. p. 486 n. 291.

[86] Cf. can. 661 et can. 662, qui canones normam hic praebent, etsi directe non se referant ad Religiosas.

[87] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 853 n. 651.

585 b) **Modus procedendi hic est:**

α) Si agatur de Religiosis iuris dioecesani[88], Ordinarii loci, in quo sita est Sororis professae Domus, est causas dimissionis expendere et decretum dimissionis ferre (can. 652 § 1).

Quo Religiosa iuridice e Religione dimissa manet. Per se non requiritur confirmatio a Sancta Sede. Quodsi dimissionis decretum ab Ordinario loci datum sit, semper ad Sedem Apostolicam recurri potest. Per se Ordinarius hic non est Ordinarius loci, in quo Domus princeps Congregationis sita est.

β) Si agatur de Monialibus, Ordinarius loci omnia acta et documenta transmittat ad S. Congregationem cum suo et Superioribus regularis voto, si Monasterium Regularibus sit subiectum (can. 652 § 2).

Acta antea ad utrumque transmittenda sunt.

Ad Sedem Apostolicam spectat rem dirimere et decernere, quod magis expedire censuerit, firmo praescripto can. 643 § 2 (cf. can. 652 § 3).

γ) Si de aliis Religiosis iuris pontificii, suprema Religionis Moderatrix rem totam ad S. Congregationem pariter deferat cum omnibus actis et documentis; Sacra Congregatio tum in hoc tum in praecedenti casu quod magis expedire censuerit, decernet, firmo praescripto can. 643 § 2 (can. 652 § 3), scilicet de provisione, de victu Religiosae, ut Religiosa sine dote recepta honeste vivere possit.

Religiosae ius est suas rationes libere exponendi, eiusque responsiones in actis fideliter referendae sunt (cf. can. 650 § 3; 651 § 2).

Ante dimissionis a S. Congregatione confirmationem Religiosa non potest relinquere Religionem, nec Religio potest dimittere Religiosam.

In dimissione Sororum Congregationis iuris pontificii Ordinarius loci non intervenit.

Suprema Religionis Moderatrix non tenetur ad votum speciale circa dimissionem proferendum, sufficit iudicium de incorregibilitate Religiosae[89].

---

[88] Aut si agatur de Monialibus, quae solummodo vota simplicia emittunt.

[89] Cf. can. 651 § 1.

Etsi Codex sileat[90] de quaestione, utrum ad dimissionem Religiosarum votorum perpetuorum requiratur votum Consilii Antistitae seu Superiorissae generalis, argumenta gravia, imo concludentia allegari possunt, et ut videtur non tantum pro voto consultivo, verum etiam pro deliberâtivo. Imprimis argui potest a fortiore ex can. 647 § 1, ubi iam pro dimissione Religiosarum votorum temporariorum interventus deliberativus praescribitur; deducitur etiam ex comparatione cum canonibus, qui de dimissione Religiosorum a votis perpetuis non exemptorum agunt, cf. can. 650 §§ 1-2; adsunt quoque rationes practicae, quia agitur de re gravissima et a iure aliena[91], iurisprudentia ac stylus Curiae accedunt[92], at de stricta obligatione requirendi votum Consilii non potest loqui, quoadusque a Sancta Sede nihil aliud caveatur.

4. Codex etiam **modum procedendi extraordinarium** cognoscit in casu gravis scandali vel gravissimi nocumenti[93] sive agatur de relatis viris Religiosis sive de mulieribus Religiosis quibuslibet[94]. 586

In casu a) gravis scandali exterioris vel b) gravissimi nocumenti communitati imminentis, Religiosus[95] vel Religiosa statim potest a Superiore maiore[96] cum consensu sui Consilii, vel etiam, si periculum sit in mora et tempus non adsit adeundi Superiorem maiorem[97], a Superiore locali cum consensu sui Consilii et Ordinarii loci[98] ad saeculum remitti, habitu religioso illico deposito ita tamen, ut res per ipsum Ordinarium aut per Superiorem

---

[90] Cf. can. 652 § 1; 651 § 3 dum e contrario can. 647 § 1; 650 § 2 nn. 1-2; 653.

[91] Cf. can. 646 § 2; 647 § 1; 650, 653, 655, 668; ex rebus similibus (cf. can. 20; can. 543, 575 § 2).

[92] Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 364-366. Aliter Matthaeus a Coronata, o. c. p. 853 nota 6.

[93] Hic agitur non de istis tribus casibus, de quibus in can. 646, ubi dimissio ipso iure fit.

[94] De Religiosis in Religione clericali exempta cf. infra n. 595. Pro Societate in communi viventium valet etiam hic can. cf. can. 681 infra n. 609.

[95] Cf. can. 490; in Religione etiam iuris dioecesani.

[96] Cf. can. 488 n. 8.

[97] Propter distantiam.

[98] Aliter res se habet in can. 668 cf. infra n. 595. Quid si Ordinarius loci adire nequeat? Tunc Superior localis procedere potest per se solum saltem modo provisorio, cf. Tabera in: Com. pro Rel. XIV (1933) p. 58.

maiorem, si adsit, Sanctae Sedis iudicio sine mora subiiciatur (can. 653)[99].

Monitio non requiritur, cum non fiat processus.

Pro Monialibus intelliguntur nomine Superiorum Antistita generalis, provincialis, localis.

Quodsi agatur de Monialibus cum votis temporariis, dimissio (cf. can. 647)[100], Ordinarii loci est, et si Moniales Regularibus subiectae sint, Superioris regularis, uti supra declaratum est.

Nocumenti gravissimi communitati potest haberi sive ex ipso scandalo sive ex alia gravi et urgenti ratione, ex. gr., si ipse Religiosus serio magnum damnum infligere velit, si timetur amissio temporalium bonorum aut actio criminalis.

Per se sufficit scandalum grave, idest infamia facti extra Religionem nota sufficienter vel etiam paucis nota, ut res occulta manere nequeat. Requiritur ergo scandalum externum, idest extra muros[101] Domus religiosae datum; per se quodlibet scandalum est externum.

Factum seu causa scandali etiam intra muros Domus religiosae accidere posset ut patet.

Superiores curare debent, ne divulgatio et infamia exinde orturae sibimetipsis imputandae sint. Talis iniustitia non iustificat dimissionem.

Nocumentum imminere (instare), non tantummodo minitari debet, idest morali cum certitudine brevi post evenire debet[102], ut malo obviari alio modo nequeat. Periculum remotum vel incertum voce imminere excluditur. Proinde si remotione vel translatione subiecti vel aliis remediis nocumentum vitari possit, ad dimissionem non erit procedendum.

Nocumentum debet insuper esse communitati imminens, non sufficit nocumentum alicui personae particulari imminens[103].

---

[99] Creusen, Renvoi brusque d'un profès de vœux perpétuels in: Revue des Comm. rel. II (1926) p. 178 s

[100] Supra n. 580, 577 ss.

[101] Aliter Oesterle, l. c. p. 374.

[102] Ex. gr. accusatio iudicialis, quae mox fieri potest.

[103] Claeys-Bouuaert-Simon, Manuale iuris canonici [2] p. 390 n. 695 excipit casum quo Superiori gravissimum nocumentum immineat, quia indirecte tunc etiam communitati.

Definitiva dimissio pronuntiatur demum serius. Proinde haec provisio ad tempus ne effectus quidem iuridicos producit dimissionis[104]. Votum Consilii est in casu deliberativum.

Factum quidem habetur, non autem decretum dimissionis. Exinde in can. 653 dicitur ad saeculum remitti, non dimitti. Dimissio iuridica adest, si Sancta Sedes de facto dimissionis sententiam suam proferat.

Documenta, quae Sanctae Sedi subiicienda sunt, debent continere causam dimissionis, auctoritatem eius qui dimittit, consensum Consilii, et si opus sit, consensum Ordinarii loci. Quo facto Religio functa est munere suo et Sancta Sedes manum apposuit et ipsa rem decidet.

Secundum decretum S. Congregationis de Religiosis, 16 maii 1911, Ordinarius loci nativitatis et praesentis habitationis de Religiosi dimissione certior faciendus est, si Religiosus in ordinibus maioribus fuit[105].

Pont. Com. ad Cod. interpr., 16 octobr. 1919, solvit et publicavit sequens dubium[106].

Utrum vota religiosa simplicia perpetua ex parte voventis, emissa ante promulgationem Codicis in Religionibus votorum sollemnium, sive virorum sive mulierum, sint moderanda quoad modum dimissionis Religiosorum et quoad effectus dimissionis a iure antiquo vigenti ante Codicis promulgationem.

Resp.: Affirmative.

Regularibus et Monialibus ergo, qui in Religionibus votorum sollemnium praemiserant ante promulgationem Codicis vota simplicia, sed perpetua ex parte voventis, ac in eadem conditione permanent, adhuc applicatur ius antiquum supra citatum (cf. etiam can. 10). Cum ista iuridica conditio mox esset cessatura, Legislator in Codice non disposuit de his Religiosis; licet etiam aliter disponere potuisset ac nunc.

Ius antiquum autem non applicatur Religiosis, qui iam vota sollemnia emiserunt sive ante sive post Codicis promulgationem neque iis Religiosis, qui post Codicis promulgationem praemiserunt votis sollemnibus vota simplicia temporaria ad normam can. 574. Pro his potius valet nova legislatio[107].

Ad rem illustrandam ponitur hic tota petitio:
Fr. Iosephus Antonius a S. Ioanne in Persiceto, Procurator Generalis

---

[104] Chelodi, p. 488 n. 293 nota 3.
[105] A. A. S. III (1911) p. 238.
[106] A. A. S. XI (1919) p. 476. Cf. can. 10.
[107] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 129, 132; cf. Monit. eccl. 1920 p. 12 not.

Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum, ad pedes S. V. provolutus, quae sequuntur humiliter exponit:

In Ordinibus regularibus virorum sive etiam Monialium stricte dictarum, vota simplicia, quae usque ad diem Pentecostes 1918 sollemnibus praemittebantur, erant (et sunt) perpetua ex parte voventis (S. Congregatio super statu Regularium, *Sanctissimus,* 12 iun. 1858, n. I, et S. Congregatio Episcoporum et Regularium, *Perpensis,* 3 maii 1902, n. V); eaque vota, usque in diem quo vigere coepit Codex Iuris Canonici: a) apud Regulares viros in Ordinibus clericalibus, ex iustis ac rationabilibus causis, solvebantur ex parte Ordinis in actu dimissionis professorum, *Sanctissimus,* n. III et IV; et quoad Religiosos etiam Ordinis laicalis militari servitio adscriptos, S. Congregatio de Religiosis, *Inter reliquas,* 1 ian. 1911, n. VIII; b) apud Moniales vero solvebantur ab ipsa Sede Apostolica, ad quam recurrendum erat in singulis casibus iuxta praescriptum decreti *Perpensis,* n. XII.

Porro, quum dimissio huiusmodi professorum non videatur contemplari saltem explicite sub tit. XVI, lib. II. Codicis, de Personis, infrascriptus Procurator Generalis Ordinis F. F. Minorum Capuccinorum humiliter quaerit:

Utrum praedicti Regulares, votis tantum simplicibus sed perpetuis obstricti, dimitti deinceps possint, sicut olim, vi decreti *Sanctissimus* S. Congregationis super Statu Regularium, 19 iun. 1858, n. IV, respective *Inter reliquas,* S. Congregationis de Religiosis, 1 ian. 1911, n. VIII; vel si agatur de Monialibus, ad normam decreti *Perpensis* S. Congregationis Episcoporum et Regularium, 3 maii 1902, n. XII, ita ut, data dimissione, ab omni vinculo dictorum votorum et obligatione libere fiant;

vel utrum etiam quoad eosdem professos servare licebit modum dimissionis qui, sub cap. I, tit. XVI, lib. II, Codicis, servandus praescribitur circa Religiosos qui vota temporaria nuncuparunt;

et quatenus affirmative ad hanc secundam partem, quaeritur utrum Religiosus (Regularis sive Monialis), hoc modo dimissus ipso facto solutus habendus sit ab omnibus votis religiosis, uti de dimissis professis votorum temporariorum statuitur in can. 648.

5. De dimissione alumnorum, qui militiam agunt cf. n. 283 ss.

Si agatur de apostata aut fugitivo, qui iam in saeculo sunt, etiam his can. 653 applicari potest et debet [108]. Etsi can. 653 commorationem actualem in Domo religiosa quidem supponat, apostata aut fugitivus illegitime in saeculo versantur et tunc in casu applicatio can. 653, etsi commoratio extra Domum religiosam sit, iustificatur.

---

[108] Contrarium docet Oesterle, o. c. p. 374, 376.

CAPUT V

De processu iudiciali[109] in dimissione Religiosorum, qui vota perpetua sive sollemnia sive simplicia nuncuparunt in Religione clericali exempta. 587

De necessitate processus iudicialis statuit Codex: Vir professus[110] a votis sollemnibus aut a votis simplicibus perpetuis in Religione clericali exempta ne dimittatur, nisi processu instituto[111], salvo praescripto can. 646, 668 et revocato quolibet contrario privilegio (can. 654; cf. etiam can. 1555 § 3).

Can. 646 agit de iis, qui ipso facto dimissi sunt; can. 668 de dimissione in casu gravis scandali exterioris vel gravissimi nocumenti communitati imminentis (cf. etiam can. 653).

Privilegia igitur ante Codicis promulgationem quibusdam Religionibus impertita[112] dimittendi Religiosos processibus summariis in iis, quae Codici opponuntur, abrogata sunt.

Vetus iudicium ordinarium vel sollemne vel plenarium[113] a Codice suppressum est, Normae Codicis referunt iudicium summarium iuris veteris, quod deinceps erit ordinarium[114].

Secundum declarationem **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 29 iunii 1918[115], dimissio Religiosorum a votis simplicibus in Societate Iesu sicut antea iure Societatis regitur, ita tamen, ut a) servetur praescriptum can. 647 § 2 quod ad causas dimissionis attinet; b) ut dimittendo plena detur respondendi licentia (cf. can. 650 § 3), eiusque responsa fideliter referantur ad Praepositum Generalem; c) ut pateat recursus, etiam inter decem dies, in suspensivo, ad Apostolicam Sedem. In dimissione autem professorum votorum sollemnium Societas Iesu iure communi regitur.

---

[109] Quoad substantiam hic processus est potius administrativus, cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XV (1934) p. 369-375.

[110] Etiam Laicus Religiosus, Frater conversus.

[111] Agitur de processu iudiciali, procedura summaria iuris veteris non sufficit.

[112] Cf. Piat, Praelectiones III Appendix pro Capucc. p. 22. Modus procedendi in causis disciplinaribus et criminalibus Fratrum Minorum S. Francisci Capuccinorum, Romae 1901; P. Theodorus a Ried Brig, Manuale practicum iuris disciplinaris et criminalis Regularium, Romae 1902.

[113] Cf. c. 26 X de accusat. II, 1.

[114] Cf. Noval, De Processibus p. 29.

[115] Biederlack-Führich, De Religiosis 1919 n. 175 nota 1.

588 **1. De tribunali competenti**

1. Ad sententiam dimissionis ferendam competens est supremus Religionis vel monasticae Congregationis Moderator cum suo Consilio seu Capitulo, quod quatuor saltem Religiosis constet; si qui deficiant, eorum loco totidem Religiosos eligat Praeses de consensu aliorum qui cum ipso tribunal collegiale constituant (can. 655 § 1; cf. etiam 516 § 1[116]).

Tribunal collegiale differt igitur a tribunali ordinario, quia prima et unica instantia est penes supremum Moderatorem et sententia exsecutioni mandari nequit, nisi a Sancta Sede confirmata sit.

Praeses de aliorum consensu promotorem iustitiae nominet ad normam can. 1589 § 2 (can. 655 § 2), qui eiusdem Religionis sit alumnus (cf. can. 1589 § 2) et sacerdos, integrae famae, in iure canonico doctor vel ceteroqui peritus, ac prudentiae et iustitiae zelo probatus (cf. can. 1589 § 1).

In causis in quibus praesentia promotoris iustitiae et defensoris vinculi requiritur, promotore iustitiae aut vinculi defensore non citato, acta irrita sunt, nisi ipsi, etsi non citati, revera interfuerint (can. 1587 § 1).

Si legitime citati aliquibus actibus non interfuerint, acta quidem valent, verum postea eorum examini subiicienda omnia sunt, ut ea omnia sive voce sive scriptis possint animadvertere et proponere quae necessaria aut opportuna iudicaverint (can. 1587 § 2).

Aliquis a Praeside vel Constitutionibus mandatum generale ad hoc munus recipere potest. Defensor quoque haberi debet vel electus a Praeside vel datus a Praeside (cf. can. 664 § 1; 1655 § 1).

Tribunalis collegialis praeses debet unum de iudicibus collegii ponentem seu relatorem designare, qui in coetu iudicum de causa referat et sententias in scriptis redigat; et ipsi idem praeses potest alium ex iusta causa substituere (can. 1584).

Cuilibet processui interesse oportet notarium, qui actuarii officio fungatur; adeo ut nulla habeantur acta, si actuarii manu non fuerint exarata, vel saltem ab eo subscripta (can. 1585 § 1). Quare iudex, antequam causam cognoscere incipiat, in actua-

---

[116] Cf. supra n. 107, d, n. 155.

rium assumere debet unum e notariis legitime constitutis, nisi ipse Ordinarius aliquem pro ea causa iam designaverit (can. 1585 § 2).

Superiores maiores in Religionibus clericalibus exemptis possunt Notarios constituere, sed tantum pro negotiis ecclesiasticis suae Religionis (can. 503).

Accusato Religioso semper causa accusationis communicanda est, ut se defendere possit. E Codice in iudicio criminali reus aut a se electum aut a iudice datum semper habere debet advocatum (can. 1655 § 1; cf. etiam can. 1658 § 4).

2. Collegium tribunale ergo constat ex quinque saltem membris (ex Praeside et quatuor consiliariis). 589

3. Abbas de regimine alicuius Monasterii non est competens ad sententiam dimissionis ferendam, ac proinde recurrendum est in singulis casibus ad Sanctam Sedem, si agatur de dimittendo Monacho, qui non pertinet ad aliquam Congregationem monasticam[117].

4. Si iudices ut suspecti recusantur, applicari potest canon 655 § 1, non autem can. 1614 § 2, si de uno alterove iudice agatur, quia tunc iuridice desunt; requiritur autem semper pro Praeside consensus aliorum; si de Praeside ipso agatur, substitui debet ab eo, qui a iure in casu absentiae vel impossibilitatis eius vices gerit; si de integro tribunali agatur causa ab ipso aliis iudicibus delegari potest vel tribunal etiam causam suspicionis S. Congregationi de Religiosis definiendam committere potest[118].

Ad acta iudicialia intimanda, nisi alia sit probata tribunalis consuetudo, constituantur cursores sive pro omnibus causis sive pro causa peculiari; item apparitores ad sententias ac decreta iudicis, eo committente, exsecutioni mandanda (can. 1591 § 1). Eadem persona utroque officio defungi potest (can. 1591 § 2).

Laici ipsi sint, nisi prudentia in aliqua causa suadeat ut ecclesiastici ad id muneris assumantur; quod vero ad eorum nominationem, suspensionem et revocationem attinet, eaedem servantur regulae quae pro notariis can. 373 statutae sunt (can. 1592).

Acta quae hi confecerint, publicam fidem faciunt (can. 1593).

---

[117] Cf. Decretum *Quum singulae* n. 1.

[118] Larraona in: Com. pro Rel. I (1920) p. 373.

590 **2. De processu iudiciali**

1. De iis, quae ad processum incipiendum praerequiruntur: Ad processum instruendum deveniri nequit, nisi praecesserint:

a) **Gravia delicta externa,** sive contra ius commune, sive contra speciale Religiosorum ius (can. 656 n. 1).

Nomine delicti, iure ecclesiastico, intelligitur externa et moraliter imputabilis legis violatio cui addita sit sanctio canonica saltem indeterminata (can. 2195 § 1). Nisi ex adiunctis aliud appareat, quae dicuntur de delictis, applicantur etiam violationibus praecepti cui poenalis sanctio adnexa sit (can. 2195 § 2). Quod excusat a gravi imputabilitate, etiam a quacumque poena canonica excusat. Delictum iure canonico non habetur, si Regula, quae non sub peccato gravi obligat, violatur, nisi accesserit praeceptum poenale sub gravi obligans[119].

Qualitas delicti desumenda est ex obiecto legis[120], quantitas vero dimetienda non solum ex diversa gravitate legis laesae, sed etiam ex maiore minoreve imputabilitate aut damno illato (can. 2196).

Delicta externa sunt ea, quae pro foro probari possunt, cf. can. 658 § 1. Omne delictum est quidem externa violatio legis, sed hoc delictum potest etiam esse occultum.

Delicta debent esse saltem

α) tria eiusdem speciei[121], vel

β) si diversae[122], talia ut simul sumpta[123] manifestent perversam voluntatem in malo pervicacem, aut

γ) unum tantum permanens, quod ex repetitis monitionibus virtualiter triplex fiat (can. 657)[124].

Praeter delicta gravia externa praerequiruntur:

b) **Monitiones** (can. 656 n. 2).

Quae monitiones non sunt solummodo paternae, sed canonicae (iuridicae), idest monitiones a competenti Superiore propter delictum sub expressa comminatione, quod iuridice procedatur contra reum, aut poenae applicentur in casu novi deli-

---

[119] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 000 n. 810 (753).

[120] Habentur delicta contra fidem, religionem, vitam etc.

[121] Delictum eiusdem speciei est id, quod opponitur eidem virtuti, cf. can. 2196: Qualitas delicti desumenda est ex obiecto legis.

[122] Cf. can. 2196. Ex. gr. delictum contra obedientiam, castitatem, paupertatem.

[123] Consensus moralis debet adesse.

[124] Ex. gr. concubinatus.

cti; monitiones autem canonicae appellantur, quia ex praescripto iuris fiunt[125].

Monitio ut valeat, dicit clare Tabera, requisita, quae sequuntur habere debet: a) ut sit canonica, non tantum amicabilis seu paterna et omnino privata; b) ut sit publica, illa nempe publicitate qua possit in processu iuridice constare; c) ut sit cum comminatione dimissionis coniuncta; d) ut sit a legitimo Superiore facta vel de eius mandato; e) ut post delictum patratum ut patet, sit facta[126].

Ab his monitionibus distinguenda est illa monitio, quae est primum inter remedia poenalia (cf. can. 1306).

Eum qui versatur in proxima occasione delictum committendi vel in quem, ex inquisitione peracta, gravis suspicio cadit delicti commissi, Ordinarius per se vel per interpositam personam moneat (can. 2307).

Monitiones ad dimissionem delictum commissum supponunt[127].

Ad monitionem faciendam necesse est, ut aut

α) delictum sit notorium aut

β) de eodem constet ex rei confessione extraiudiciali[128],

γ) vel ex aliis sufficientibus probationibus quas praevia inquisitio suppeditaverit (can. 658 § 1).

Non sufficit delictum simpliciter externum, verum huiusmodi, ut in foro externo probari valeat.

Delictum est:

α) Publicum, si iam divulgatum est aut talibus contigit seu versatur in adiunctis ut prudenter iudicari possit et debeat facile divulgatum iri (can. 2197 n. 1).

β) Notorium notorietate iuris, post sententiam iudicis competentis quae in rem iudicatam transierit aut post confessionem delinquentis in iudicio factam ad normam can. 1750 (can. 2197 n. 2).

γ) Notorium notorietate facti, si publice notum sit et in talibus adiunctis commissum, ut nulla tergiversatione celari nulloque iuris suffragio excusari possit (can. 2197 n. 3).

Inquisitio fit a Superiore maiore aut a suo delegato. Secundum Codicem inquisitor nequit in eadem causa iudicem agere (can. 1941 § 3).

In inquisitione peragenda serventur, congrua congruis referendo, praescripta can. 1939 seqq. (can. 658 § 2).

---

[125] Cf. Leitner, o. c. p. 490; cf. can. 2306 ss.

[126] In Com. pro Rel. XIV (1933) p. 272.

[127] Tabera in: Com. pro Rel. XIV (1933) p. 279.

[128] Cf. can. 1753.

Monitio fieri debet ab immediato Superiore maiore per se vel per alium de eius mandato; sed Superior mandatum ne det, nisi praevia informatione facti ad normam can. 658 § 1; datum vero mandatum pro prima monitione valeat etiam pro altera (can. 659). Eiusdem delicti, non autem pro alia monitione quae, ratione delicti, non habet relationem cum prima.

Monitio potest esse vel publica vel secreta (cf. can. 2309 § 1). Monitio publica fiat vel coram notario aut duobus testibus, vel per epistolam ita tamen ut de receptione et tenore epistolae ex aliquo documento constet (cf. can. 2309 § 2).

De monitione, etsi secreto facta fuerit, constare debet ex aliquo documento in secreto archivo Curiae asservando (cf. can. 2309 § 5).

Monitiones ad substantialia processus pertinent.

Duae debent esse monitiones, scilicet singulae pro singulis duobus primis delictis, in delictis autem continuatis seu permanentibus intercedat necesse est inter primam et alteram monitionem saltem trium dierum integrum spatium (can. 660).

Iure antiquo tres monitiones praescriptae erant[129]. Monitio peremptoria aut una pro tribus non amplius habetur.

Dies, qua monitio fit, non computetur, nisi coincidat cum initio diei, et tempus finitur expleto tertio die secundum can. 34 § 3 n. 3.

Monitionibus Superior addat opportunas exhortationes et correctiones, praescriptis insuper poenitentiis aliisque remediis poenalibus, quae apta censeantur ad emendationem rei et scandali reparationem (can. 661 § 1)[130].

Praeterea tenetur Superior reum ab occasionibus relabendi removere etiam per translationem, si opus fuerit, ad aliam Domum, ubi facilior sit vigilantia et remotior delinquendi occasio (can. 661 § 2). Singulis monitionibus adiiciatur dimissionis comminatio (can. 661 § 3).

---

[129] Cf. Com. pro Rel. XIII (1932) p. 279.
[130] Cf. can. 2306-2311.

Monitiones cum comminatione dimissionis sunt media iuridica. Reliquae ordinationes pertinent per se magis ad pastoralem curam.

Media iuridica ita adhiberi debent, ut Superior ea etiam documento probare possit; quod documentum in archivo secreto Ordinis aut Congregationis exemptae servandum est[131].

Monitiones in scriptis vel viva voce fieri possunt. Si viva voce fiunt, is, qui monitionem dat, documentum exarare curabit, subscriptum a duobus testibus coram quibus monitio facta est.

De receptione monitionis, vel de recusatione, Superior debet esse certus, ex. gr. per duos testes, per epistolam commendatam et cum syngrapha receptionis aut per cursores (cf. can. 1591), qui acta intimaverunt (cf. can. 1593)[132].

Exhortationes consistunt in quadam paterna monitione. Correctiones indicant et vitia, quae emendari debent; poenitentiae in can. 2313 enumerantur et remedia poenalia in can. 2306-2311.

Insuper ad processum incipiendum praerequiruntur:

c) **Defectus emendationis** (can. 656 n. 3).

Religiosus censetur se non emendasse, si post secundam monitionem novum delictum commiserit vel in eodem permanenter perstiterit; post ultimam monitionem sex saltem dies[133] erit expectandum, antequam ad ulteriora progressus fiat (can. 662).

Si Religiosus intra sex dies ab ultima monitione se emendaverit, haec potest esse ratio, ut promotor iustitiae accusationem non instituat.

Spatium sex dierum post ultimam monitionem probabiliter refertur ad casum delicti continuati, non ad casum delictorum numero distinctorum[134].

Ad quaestionem, quid faciendum sit, si monitio aut citatio ad fugitivum non pervenire possint, **Pont. Com. ad interpr. Cod.** respondit, a Codice satis provisum esse per poenas in fugitivos et apostatas inflictas[135].

---

[131] Leitner, o. c. p. 491.

Inquisitio fit a Superiore maiore aut a suo delegato. Secundum Codicem inquisitor nequit in eadem causa iudicem agere (can. 1941 § 3).

In inquisitione peragenda serventur, congrua congruis referendo, praescripta can. 1939 seqq. (can. 658 § 2).

[132] Cf. Decretum *Quum singulae* n. 1.

[133] E can. 32 § 1.

[134] Cf. etiam 660; Tabera in: Com. pro Rel. XIV (1933) p. 273.

[135] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 603 n. 815 (757); si citatio vel monitio fieri possit, cf. supra n. 570 b.

Si nihilominus dimissio necessaria videatur, Sancta Sedes adeunda erit.

591 2. Dimissio, poena omnium gravissima et extremum remedium, infligi non potest, nisi incorrigibilitas Religiosi probetur. Requiritur et sufficit incorrigibilitas iuridica, idest demonstrata et comprobata per media iuridica seu per duplicem monitionem canonicam factam incassum. Ita si de casibus ordinariis agatur, pro casibus exceptionalibus providet can. 653. Si incorrigibilitate comprobata Religiosus de facto corrigibilem, immo correctum et poenitentem de patratis delictis se praebeat, Superiores competentes nihilominus ulterius procedere et processum instruere et sententiam dimissionis ferre possunt. Agitur in casu de poena vindicativa, non medicinali (cf. can. 2286, 2241 § 1).

Inter illa tria delicta debet autem esse verus nexus moralis, ut perversa voluntas in malo pervicax manifestetur. Quodnam temporis intervallum et quaenam signa poenitentiae requirantur, in iure expresse non habetur, sed argui potest ex can. 672 § 1, ubi dicitur dimissum a Religione posse per triennium plenae emendationis signa praebere; immo si signa prorsus extraordinaria emendationis adfuerint, iam uno anno Religiosus poenitens haberi potest vere emendatus ex analogia cum can. 671 n. 7.

Simplex intervallum temporis vel trium annorum non sufficit; requiruntur praeterea signa verae poenitentiae et resipiscentiae, ex. gr. si occasionem relabendi diligenter fugiat, si scandalum reparare publica poenitentia non renuat, si maioris devotionis religiosaeque observantiae vere cupidum se probaverit.

3. Implicite Codex admittit Religiosum plura crimina gravia posse patrare, quae nihilominus non sufficiunt ad dimissionem, si inter diversa crimina nexus ille moralis non habeatur interposita emendatione sufficienter comprobata.

Ceterum Codex statuit:

Omnis criminalis actio perimitur morte rei, condonatione legitimae potestatis, et lapsu temporis utilis ad actionem criminalem proponendam (can. 1702).

Firmo praescripto can. 1555 § 1 de delictis Sacrae Congregationi S. Officii reservatis, tempus utile ad actionem criminalem proponendam est triennium, nisi agatur:

1. De actione iniuriarum, quae uno anno perimitur;

2. De actione ob delicta qualificata contra VI et VII divinum praeceptum, quae quinquennio perimitur;

3. De actionibus ob simoniam vel homicidium, contra quae actio criminalis decennio perdurat (can. 1703).

Si correptio iudicialis inutilis fuerit, iudicium criminale instituitur.

4. Instructio processus. 592

Transmissio actorum.

Immediatus Superior maior, postquam monitiones et correctiones incassum cesserint, omnia acta et documenta diligenter colligat et ad supremum Moderatorem transmittat (cf. can. 663), idest ad Supremum Moderatorem Religionis vel Congregationis monastica.

Documenta vim probandi in iudicio non habent, nisi originalia sint aut in exemplari authentico exhibita et penes tribunalis cancellariam deposita, exceptis documentis quae publici iuris sunt, seu leges rite promulgatae (can. 1819).

Supremus Moderator omnia acta et documenta tradere debet promotori iustitiae, qui ea examinet et suas conclusiones proponat (cf. can. 663), idest accusationem refutat vel proponit. Si accusatio refutatur, Provinciali aut Abbati ius competit recursum facere ad S. Congregationem de Religiosis.

Si promotor iustitiae, cui fas est etiam ulteriores inquisitiones, quas opportunas iudicaverit peragere, accusationem proponat, instruatur processus servatis praescriptis canonum in Parte Prima Libri Quarti, congrua congruis referendo (can. 664 § 1); cf. praesertim can. 1954-1958[136].

5. Ex processu constare debet de delictis patratis, de praemissa duplici monitione et de defectu emendationis (can. 664 § 2), quae omnia pertinent ad substantiam processus.

Fieri debet citatio et excussio rei et testium, exhibitio documentorum aliaeque probationes.

Legitimus Superior non omittat reum interrogare adstante notario et allegationes suas in scriptis depositas colligere (cf. can. 665). Reo debet notificari exitus processus simulque ei tem-

[136] Cf. supra n. 407.

pus concedendum est[137], ut sive per se sive per defensorem suum idest per alumnum eiusdem Religionis defensiones suas faciat[138].

593 **3. Sententia dimissionis**

Tribunal, diligenter perpensis allegationibus tum promotoris iustitiae tum rei, si quidem iudicaverit satis probata esse ea de quibus in can. 664 § 2, sententiam dimissionis pronuntiet (can. 665).

Tribunal collegiale collegialiter procedere debet, et ad maiorem suffragiorum partem sententias ferre (can. 1577 § 1)[139].

Sententia pronuntianda est secundum praescripta can. 1868-1877 (cf. can. 664 § 1).

Sententia exsecutioni mandari nequit, nisi fuerit a S. Congregatione confirmata; ad quam tribunalis praeses et sententiam et omnia acta processus quamprimum transmittere curabit (can. 666).

Transmittenda sunt ad S. Congregationem de Religiosis:

a) Documenta quibus constat de praevie ad processus instructionem requisitis can. 656; de legitima tribunalis constitutione; de legitimo mandato dato instructionis faciendae; de legitima nominatione promotoris iustitiae, defensoris, actuarii;

b) Omnia ipsius processus acta; ac proinde non solas allegationes accusatoris et defensoris, sed etiam testimonia, interrogatoria, probationes et instructionem totam, ac sententiam. Atque haec omnia in forma seu subscripta ab actuario, ut fidem faciant.

Non agitur de appellatione in sensu iuridico (cf. can. 1879), quia non fit a reo vel promotore iustitiae.

Dispensatio Sedis Apostolicae a transmissione actorum non excluditur.

Si autem sententia a S. Congregatione confirmata sit, haec sententia evadit definitiva et ultima et exsecutioni mandari potest.

---

[137] Decretum *Quum singulae* n. 14.
[138] Cf. supra n. 588.
[139] Cf. supra n. 589.

Appellatio in suspensivo excluditur, nec ad S. Congregationem ipsam quae sententiam approbavit, nec ad tribunal S. R. Rotae datur appellatio [140]. Si S. Congregatio de Religiosis sententiam non approbet, non est locus dimissionis.

Ex instructione S. Congregationis de Religiosis, 16 maii 1911 [141], sententia Religioso communicari debuit; item Episcopo loci originis et praesentis commorationis Religiosi, si Religiosus ordines sacros receperat.

4. Pro dissitis regionibus 594

Pro dissitis regionibus etiam in casibus ordinariis supremi Moderatores cum consensu sui Consilii seu Capituli possunt dimittendi facultatem demandare probis ac prudentibus Religiosis, qui saltem tres esse debent, firmo praescripto can. 663-666 (can. 667). Etiam habitualis facultas demandari poterit.

Dissitae regiones sunt imprimis regiones transoceaneae, ex. gr. regiones Missionum, Americae vel etiam moraliter loquendo [142] aliae etiam non dissitae, si communicatio difficilis reddatur, ex. gr. tempore belli, persecutionis.

De hac re iudicant ipsi Moderatores supremi cum eorum Consilio.

Requiritur ergo collegium saltem trium iudicum, promotor iustitiae, procedura secundum can. 663-666; confirmatio S. Congregationis de Religiosis; cf. can. 666, 667.

5. De ratione procedendi extraordinaria praeter can. 646 595

In casu, de quo in can. 653 [143], idest in casu gravis scandali exterioris vel gravissimi nocumenti communitati imminentis Religiosus statim potest a Superiore maiore, vel si periculum sit in mora et tempus non adsit recurrendi ad Superiorem maiorem, a Superiore quoque locali, cum consensu sui Consilii [144], ad saeculum remitti, habitu religioso illico deposito; Re-

[140] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XV (1934) p. 369-375.
[141] Decretum *Quum singulae* n. 19.
[142] Cocchi, De Personis p. 251; Chelodi, o. c. p. 487 n. 292 nota 2.
[143] Cf. supra n. 586.
[144] Consensus Consilii est votum deliberativum.

ligioso autem dimissio, statim processus, si nondum fuerit institutus, instituatur ad normam canonum qui praecedunt (can. 668), idest can. 663 ss. pro dimissione Religiosorum virorum, qui vota perpetua in Religione clericali exempto nuncupaverunt.

Iuridica dimissio[145] non habetur, antequam tribunal supremi Religionis vel monasticae Congregationis Moderatoris[146] processum iudicialem sententia definitiva absolverit.

Differentia inter proceduram can. 653 et 668:

a) In can. 653 quandoque requiritur, ut Ordinarius loci intercedat, non autem in can. 668.

b) In can. 668 praescribitur, ut processus, si nondum institutus sit, instituatur, in can. 653, ut res Sanctae Sedis iudicio sine mora subiiciatur.

In procedura can. 653 non requiritur, ut res can. 653 Sanctae Sedis iudicio subiiciatur, si Ordinario loci decretum definitivum uti in Congregationibus iuris dioecesani, reservatum sit (cf. can. 650 § 2 n. 1; 652 § 1)[147].

De apostata et fugitivo valet simile quod supra n. 586 relatum est.

CAPUT VI

596 De Religiosis dimissis, qui vota perpetua nuncuparunt ad iuridicam conditionem quod attinet

1. Professus qui vota perpetua emisit a Religione dimissus, votis religiosis manet adstrictus, salvis Constitutionibus aut Sedis Apostolicae indultis quae aliud ferant (can. 669 § 1). Valet hoc pro viris et mulieribus Religionum sive iuris pontificii sive iuris dioecesani, imo etiam pro Societatibus virorum vel mulierum in communi viventium, si vinculum cum Societate perpetuum habeant (cf. can. 681).

Dimissione cuiusdam Religiosi aperte communi Religionis bono consulitur.

Etsi nominatus Religiosus votis suis teneatur, ab aliis ta-

---

[145] Dicitur in can. praelaudato: ad saeculum remitti.
[146] Cf. supra n. 588.
[147] Cf. Leitner, o. c. p. 495.

men obligationibus, quae non se referunt ad vota communia, liberatus manet.

Superiores ergo possent ei vi voti obedientiae praecepta dare, eum revocare ad Religionem:

Utrum dimissus huiusmodi vi voti etiam Ordinario loci subiectus sit, disputatur inter auctores. Certo subest iurisdictioni Ordinarii loci, non autem, uti videtur vi voti. Aliud si agatur de exclaustrato.

Bona, quae Religioso nominato obveniunt acquirit Religio, si agatur de professo a votis sollemnibus (cf. can. 582); item Religio habet ius ad fructus industria Religiosi a votis simplicibus acquisitos (cf. can. 580 § 2). Usus talium bonorum tacite Religioso concessus consideratur.

Dimissus huiusmodi nullum ius in Religione exercere nec aliquid ab ea exigere potest, nisi dotem (cf. can. 551, § 1), vel subsidium caritativum eidem Religiosae ad normam can. 643 § 2 concedendum (cf. can. 652 § 2) vel subsidium caritativum Religioso suppetitandum ad normam can. 671 nn. 5, 6.

Constitutiones possunt conditionem resolutoriam continere, quod enim vota cessant, si feratur dimissio.

Ex declaratione **Pont. Com. ad Cod. interpr.**, 21 iunii 1918, dimissio Religiosorum a votis simplicibus perpetuis in Societate Iesu secum fert solutionem a votis[148].

Pro iis, quorum vota cessarunt ex dimissione vel postea, valet can. 542 n. 1, idest sine licentia Sanctae Sedis non possunt iterum admitti.

2. **De Statu iuridico** distinguendum est, utrum professus a votis perpetuis sit in ordinibus minoribus an in sacris constitutus: 597

a) Si clericus sit in minoribus ordinibus constitutus, eo ipso reducitur ad Statum laicalem (can. 669 § 2; cf. can. 648; 950). Exinde omnia privilegia Clericorum et Religiosorum amittit (cf. can. 123), et vetatur in habitu ecclesiastico incedere ac tonsuram deferre (cf. can. 213 § 1)[149].

b) Clericus in sacris qui aliquod delictum commisit de quo in can. 646, aut dimissus est ob delictum quod iure communi punitur infamia iuris vel depositione vel degra-

---

[148] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 606 n. 820 (761).
[149] Cf. can. 212.

datione, perpetuo prohibetur deferre habitum ecclesiasticum (can. 670).

Proinde talis Clericus in sacris amittit iura et privilegia clericalia (cf. can. 123 et 2304 § 2), at tenetur ad obligationes Status clericalis, idest ad coelibatum et recitationem Officii divini. Pro Religione cessat praescriptum can. 2303 § 2 subsidii caritativi (cf. can. 2304 § 2).

Talis Clericus remanet suspensus, etsi Codex nihil expresse dicat, hoc patet ex irregularitate, quae in infamia iuris continetur (cf. can. 984 n. 5), cf. ex degradatione, quae reductionem Clerici ad statum laicalem in se continet (cf. can. 2305 § 1), etiam ex ipsa habitus perpetua privatione (cf. can. 213 § 1).

Delicta in can. 646 relata etiam suspensionem continent (cf. can. 2386), fuga cum muliere vel in irregularitate ex apostasia et attentatione matrimonii (cf. can. 985 nn. 1, 3).

Pro professis, qui ad saeculum regressi sunt, valet praeterea can. 642, de quo supra nn. 581, 540, 556.

De can. 646 vide supra n. 576.

De infamia iuris supra n. 128. Qui infamia iuris notantur, sunt irregulares ex defectu (can. 984 n. 5).

Clericus deponi potest:

a) Si sit haereticus, schismaticus, apostata a fide et post iteratam monitionem non resipuerit (cf. can. 2314 § 1 n. 2).

b) Si species consecratas abiecerit vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit (cf. can. 2320).

c) Si non sacerdos Missae celebrationem simulaverit aut sacramentalem confessionem exceperit (cf. can. 2322 n. 1).

d) Si cadavera vel sepulcra mortuorum ad furtum vel alium malum finem violaverit (cf. can. 2328).

e) Si procuraverit abortum, effectu secuto (cf. can. 2350 § 1).

f) Si fuerit legitime damnatus ob delictum raptus impuberum alterutrius sexus, venditionis hominis in servitutem vel alium malum finem, usurae, rapinae, furti qualificati in re valde notabili, incendii vel malitiosae ac valde notabilis rerum destructionis, gravis mutilationis vel vulnerationis vel violentiae (cf. can. 2354 § 1).

g) Si Clerici in sacris delictum admiserint contra sextum decalogi praeceptum cum minoribus infra aetatem sexdecim annorum, vel adulterium, stuprum, bestialitatem, sodomiam, lenocinium, incestum cum consanguineis aut affinibus in primo gradu exercuerint (cf. can. 2359 § 2).

h) Si Clerici maiores ad vitae genus a Statu clericali alienum notorie transierint, nec, rursus moniti, resipuerint, post tres menses ab hac ultima monitione (cf. can. 2379).

i) Si Clericus beneficium, officium vel dignitatem ecclesiasticam propria auctoritate occupaverit vel, ad ea electus, praesentatus, nominatus in eorundem possessionem vel regimen seu administrationem sese ingesserit, antequam necessarias litteras confirmationis vel institutionis acceperit easque illis ostenderit, quibus de iure debet (cf. can. 2394 n. 2).

k) Si in detinendo officio, beneficio, dignitate, non obstante legitima privatione aut remotione persistat, aut ne ea dimittat, moras illegitime nectat (cf. can. 2401).

Clericus degradari potest:

a) Si iam depositus et habitu clericali privatus, grave adhuc scandalum per annum praebere pergat (cf. can. 2305 § 2).

b) Si sectae acatholicae nomen dederit vel publice adhaeserit, monitione incassum praemissa (cf. can. 2314 § 1 n. 3).

c) Si violentas manus in personam Romani Pontificis iniecerit (cf. can. 2343 § 1 n. 3).

d) Si legitime damnatus fuerit ob delictum homicidii (cf. can. 2354 § 2).

e) Si specialiter grave crimen sollicitationis commiserit (cf. can. 2368 § 1).

f) Si Clericus in sacris matrimonium contrahere praesumpserit et monitus non resipuerit (cf. can. 2388 § 1).

c) Clericus in sacris:

Si vero dimittatur, **ob delicta minora** iis, de quibus in can. 670:

a) Ipso facto suspensus manet, donec a Sancta Sede absolutionem obtinuerit (can. 671 n. 1, cf. can. 2278).

b) S. Congregatio, si id expedire iudicaverit, dimisso praecipiat, ut, habitu Cleri saecularis indutus, commoretur in certa Dioecesi, indicatis Ordinario causis ob quas dimissus fuit (can. 671 n. 2).

c) Si dimissus praecepto de quo n. b) non paruerit, Religio ad nihil tenetur[150], et dimissus eo ipso privatus est iure deferendi habitum ecclesiasticum (can. 671 n. 3)[151].

d) Ordinarius Dioecesis pro eius commoratione designatae, Religiosum in Domum poenitentiae mittat, vel eum committat curae et vigilantiae pii ac prudentis sacerdotis; et si Religiosus non paruerit, servetur praescriptum n. 3 (can. 671 n. 4).

e) Religio, per manus Ordinarii loci commorationis, caritativum subsidium dimisso suppeditet pro necessariis ad vitae sustentationem, nisi ipse aliunde sibimet providere valeat[152] (can. 671 n. 5).

Quantitas subsidii in iure non determinata est. Mutuo consensu ergo definiatur, in casu dissensus determinat rem Ordinarius loci (cf. can. 643 in casu simili).

Si dimissus vitae rationem ecclesiastico viro dignam non agat, transacto anno aut etiam prius, iudi-

[150] Nec ad subsidium caritativum.

[151] Quae privatio non est perpetua ad normam can. 2304, cf. can. 123.

[152] Ex bonis propriis, ex pensione etc.

cio Ordinarii, a) privetur caritativo subsidio, b) eiiciatur e Domo poenitentiae, c) eique auferatur ius deferendi habitum ecclesiasticum ab ipso Ordinario, qui statim mittere curet opportunam relationem tum ad Sedem Apostolicam tum ad Religionem (can. 671 n. 6, cf. etiam can. 2304 § 2).

Si vero dimissus praedicto tempore tam laudabiliter se gesserit ut merito haberi possit vere emendatus, a) Ordinarius eius preces apud Sanctam Sedem commendabit pro absolutione a censura suspensionis, et, ea obtenta, b) eidem in sua Dioecesi permittat, adhibitis opportunis cautelis et limitationibus, Missae celebrationem et etiam, pro suo arbitrio et prudentia, aliud sacrum ministerium, unde honeste vivere queat; quo in casu Religio caritativum subsidium intermittere potest. Quod si agatur de diacono aut subdiacono, res ad Sanctam Sedem deferatur (can. 671 n. 7).

598 3. De **obligatione redeundi** Codex statuit:

a) Dimissus, votis in Religione emissis non solutus, tenetur ad claustra redire; et si argumenta plenae emendationis per triennium dederit, Religio tenetur eum recipere; quod si graves obstent rationes sive ex parte Religionis sive ex parte Religiosi, res iudicio Sedis Apostolicae subiiciatur (can. 672 § 1).

Pont. Com. ad Cod. interpr. [153], 30 iulii 1934, decidit: An praescriptum can. 672 § 1 extendatur etiam ad Religiosos ipso facto dimissos ad normam can. 646?

Resp.: Negative.

Intelligi debet can. 672 § 1 de Religiosis qui sub alia ratione et forma ac ex can. 646 dimittuntur.

Si dimissus est emendatus, Religio potest eum iam ante triennium admittere, sed non tenetur.

Obligatio redeundi iam urget ante triennium completum.

b) Religiosus dimissus, qui votis suis non est solutus, non tenetur, si iterum admittatur, ad novitiatum peragendum vel professionem denuo emittendam.

---

[153] A. A. S. XXVI (1934) p. 494; cf. Maroto in: Com. pro Rel. XV (1934) p. 256.

Praecedentiam habet non a die professionis, sed a die reditus.

Si dimissi Laici sint, etiam per se tenentur ad claustra redire.

c) Quoties vero vota in Religione emissa cessaverint, si dimissus Episcopum benevolum receptorem invenerit, sub eius iurisdictione et speciali vigilantia maneat, servato praescripto can. 642; secus res ad Sanctam Sedem deferatur (can. 672 § 2).

Can. 642 supponit, quod agatur de Religiosis in sacris.

d) Quoties vero vota in Religione emissa cessaverint, Religiosi, qui non sunt in sacris constituti et Religiosae liberi sint ab obligationibus professionis (cf. can. 648, 669).

e) Qui ante Codicis promulgationem interventu Sanctae Sedis e Religione expulsi sunt, indigent licentia Sedis Apostolicae, si iterum in Religionem ingredi cupiant.

f) Dimissi ex aliis Seminariis vel ex aliqua Religione in Seminarium ne admittantur, nisi prius Episcopus etiam secreto a Superioribus aliisve notitias requisierit de causa dimissionis, ac de moribus, indole et ingenio dimissorum, et certo compererit nihil in eis esse quod sacerdotali statui minus conveniat; quas notitias, veritati conformes, eorum conscientia graviter onerata, suppeditare Superiores debent (can. 1363 § 3).

g) Etiam pro Sodalibus Societatum in communi viventium can. 646-672 serventur, congrua congruis referendo.

Larraona [154] exponit rationes, quae suadere videntur canonem 672 § 1 non applicari nisi Religiosis Clericis in sacris:

a) Ex omissione huius canonis in versionibus pro Religionibus laicalibus editis, typis Vaticanis. Versiones officiales quidem non sunt, sed magnam habent auctoritatem.

b) E canonibus prioribus. In can. 669 dicitur in § 1 de omnibus professis votorum perpetuorum, in § 2 de iis, qui ante dimissionem Clerici in minoribus erant. In canonibus sequentibus non agitur de Religiosis Laicis nec de iis, qui ex dimissione Laici fiunt, sed de Clericis qui post dimissionem Clerici remanent, scilicet de Clericis in sacris, idque can. 670 agit expresse, can. 671 supponit ex cit. can. 670, can. 672 autem continuat de his.

c) Ex ipso can. 672 in suo contextu, ubi in § 2 dicitur de Clericis in sacris, et quia agitur de membris eiusdem disiunctionis, ideo etiam in § 1 intelligitur de Clericis maioribus (cf. can. 18).

d) E ratione legis. Ratio iuridica, ob quam lata sunt praescripta can. 671 et 672, extenditur ad Religiosos Laicos vel ad eos, qui ex dimis-

---

[154] In Com. pro Rel. III (1922) p. 318-329; pariter P. Valerian Vieider, l. c. p. 410, e contra Oesterle, o. c. p. 377 comprehendit in can. 672 § 1 etiam Religiosos in ordinibus minoribus et Religiosos Laicos.

sione Laici redduntur, scilicet nec imponitur ulla obligatio Religioni de vigilantia ipsorum aut de sustentatione, nec Episcopo commorationis, cui non debet nec etiam communicari dimissio.

e) E refutatione rationum, quae opponuntur.

Etsi Laici non subiiciantur can. 672 § 1, e generali disciplina Codicis, idest propter vinculum professionis ad redeundum hypothetice tenentur, si scilicet possint nec legitimam dispensationem obtineat. Ad vitae emendationem ergo serio procurandam obligantur.

Nota: Quaeri potest an Religiosi domicilium vel quasi-domicilium acquirere possint?

Ante promulgationem Codicis Iuris Canonici fuit adagium, quod Religiosus acquirit domicilium (quasi-domicilium) idque necessarium (legale) in suo Conventu, idest in Monasterio, ubi de familia est seu tanquam verum membrum adscriptus [155].

Post publicationem Codicis Iuris Canonici auctores communius eandem sententiam retinent, etsi non omnimode concordent [156].

Certo ad quodcumque domicilium vel quasi-domicilium voluntarium sive paroeciale sive dioecesanum [157] habendum omnes Religiosi professi sive a votis temporariis sive a votis perpetuis incapaces sunt quippe cum vi professionis emissae proprium velle et nolle amiserint.

Sunt auctores, qui merito opinantur Religiosos professos ad mentem legislatoris ecclesiastici nullibi domicilium (vel quasi-domicilium) proprie dictum acquirere.

Quod deducitur ex principio generali, quod domicilium (quasi-domicilium) necessarium, utpote in fictione iuris fundatum, admitti nequit, nisi in casibus ab ipso iure expressis. Nullibi autem in Codice Iuris Canonici statuitur Religiosos professos habere domicilium (quasi-domicilium) necessarium proprie dictum .

Hoc sequitur etiam ex variis Codicis Iuris Canonici textibus. Per speciale iuris statutum Religioso professo in loco Domus suae iidem agnoscuntur iuridici effectus, qui aliis in loco domicilii (quasi-domicilii) competunt.

Sic quoad receptionem Viatici Eucharistici et Extremae Unctionis (in can. 514 § 1 coll. can. 850 et 938 § 2); quoad ministrum sacrae ordinationis (in can. 905 coll. can. 956); quoad sepulturam ecclesiasticam (in can. 1221 § 1 coll. can. 1216 ss.); quoad forum (in can. 1563 coll. can. 1561).

Legislator loco formulae: in loco domicilii (quasi-domicilii) semper adhibet in Codice Iuris Canonici alteram formulam: in loco Domus suae; in loco ubi Domus sita est; in loco, in quo sita est Domus religiosa ad cuius familiam Religiosus pertinet.

Novitii, cum adhuc propriam voluntatem retineant possunt acquirere domicilium (quasi-domicilium) voluntarium [158].

---

[155] Cf. Vermeersch, De domicilio Regularium, in: Periodica IV (1913) p. 189-195.

[156] Cf. G. Michiels O. M. Cap., Principia Generalia de Personis in Ecclesia Lublin 1932 p. 143-150, ubi quaestio optime tractatur. Ibi etiam litteratura.

[157] Ad normam can. 92, sola paroecia vel Dioecesis agnoscitur tanquam locus ad domicilium (quasi-domicilium) constituendum aptus.

[158] Cf. G. Michiels, o. c. p. 146 nota 4.

PARS DECIMA SEPTIMA

DE SOCIETATIBUS SIVE VIRORUM SIVE MULIERUM IN COMMUNI VIVENTIUM SINE VOTIS 599

(cf. can. 673-681)

Etiamsi a Sodalibus vota non emittantur, vita communis consistere potest. Codex pro his unionibus nominatione ⟨Societates [1]⟩, pro membris vero ⟨Sodales⟩ nomine utitur.

1. Quae Societates ad Statum religiosum sensu stricto non pertinent [2]. Potest dici tales Societates pertinere ad Statum religiosum in abstracto sumptum, non autem ad Statum religiosum, qui in Religione aliqua designatur; ad hoc vota publica requiruntur (cf. can. 488 n. 1). Quamvis tales Societates vitam in communi ducant et approbatione ecclesiastica necnon privilegiis aliquibus gaudeant, remanent tamen in Statu saeculari. Etiamsi Religiosi magna ex parte in tali Societate sacerdotes sint, habetur tamen iuridice Congregatio presbyterorum saecularium, non autem Congregatio religiosa. Imprimis deest in his Societatibus elementum essentiale Status religiosi: publica enim emissio trium votorum, desunt vota nomine Ecclesiae a legitimo Superiore acceptata (cf. can. 1308 § 1). Quod tamen non excludit, ut Sodales talium Societatum unum vel alterum ex consiliis evangelicis vel etiam omnia tria sub voto privato observent [3]. Non habentur tria consilia evangelica sub voto publico; ad summum quandam promissionem vel iusiurandum emittunt forsitan publice cum quadam sollemnitate factum.

Nihilominus hae Societates media ad perfectionem valde apta et efficacia habent. Aliquis fieri potest Sodalis mero contractu vel etiam promissione sub iuramento facta.

Iam saeculo decimo secundo huiusmodi Societates sine votis publicis inveniuntur. Societas Virginum (Beguinarum) a Lamberto le Bègue anno 1186 Leodii Instituta est [4]. In Hollandia

---

[1] Ante Codicis promulgationem plerumque Instituta nominabantur.

[2] Cf. supra n. 13.

[3] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. II (1921) p. 208 cum nota 75.

[4] Cf. Heimbucher, tom. II [3] p. 637 ss.; cf. autem Hallmann, Geschichte des Ursprungs der belgischen Beghinen, Berlin 1843.

Gerardus Groot tales Societates pro viris[5] et postea etiam pro mulieribus fundabat.

In Societate presbyterorum Missionis a S. Vincentio a Paulo fundata et ab Urbano VIII 1632 approbata Sodales vota paupertatis, castitatis, obedientiae necnon stabilitatis emittunt. Quae vota sunt quidem Sedi Apostolicae reservata, non sunt tamen recepta nomine eius.

In Societate a S. Paulo (Compagnia di S. Paolo) a Card. Andrea Ferrari instituta vita communis servatur et tria vota substantialia privata emittuntur[6].

Beguini votum castitatis temporarium emittunt.

In Congregatione Oratorii a S. Philippo Neri condita et a Paulo V 1612 approbata non emittuntur vota.

Missionarii Africae in Congregatione a Card. Lavigerie 1868 instituta (Patres Albi, Pères Blancs) habent iusiurandum obedientiae. Pia Societas Missionum (Pallottini) habet promissionem stabilitatis seu vitae communis simul cum paupertate, castitate, obedientia ducendae.

600 2. **Notio ac divisio.** Codex de his Societatibus religiosis haec habet: Societas sive virorum sive mulierum, in qua Sodales vivendi rationem Religiosorum imitantur in communi degentes sub regimine Superiorum secundum probatas Constitutiones, sed tribus consuetis votis publicis non obstringuntur, non est proprie Religio, nec eius Sodales nomine Religiosorum proprie designantur (can. 673 § 1).

Quatuor notae ergo enumerantur:

a) Vita in communi,

b) Regimen Superiorum,

c) Probatae Constitutiones,

d) Studium imitandi Religiosos in acquirenda perfectione.

Tales Societates praecipue ex elemento vitae communis accedunt ad Status religiosi conditionem et ab Associationibus Fidelium, de quibus in tit. XVII lib. II. Codicis dicitur, distinguuntur. Proinde ad has constituendas Societates vita communis necessario requiritur tanquam elementum essentiale, quod deducitur ex inscriptione: De Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis, itemque ex can. 673 § 1: Societas sive virorum sive mulierum, in qua

---

[5] Fratres vitae communis.

[6] Cf. Compagnia di San Paolo, Schema delle Regole. Opera Card. Ferrari, Milano 1926.

Sodales vivendi rationem Religiosorum imitantur in communi degentes...

Sodalitates ergo, in quibus deest vitae communis ratio, his Societatibus accenseri nequeunt ideoque non subsunt competentiae S. Congregationis de Religiosis, sed potius pendent a S. Congregatione Concilii aut de Propaganda Fide[7].

Huiusmodi Societates sunt: Clericales vel laicales, iuris pontificii vel dioecesani ad normam can. 488 nn. 3, 4 (can. 673 § 2). Et quae iuris pontificii sunt, possunt etiam beneficio exemptionis frui, ex. gr. pia Societas Missionum.

Ad Societates clericales pertinent ex. gr. Oblati S. Caroli, Oratoriani S. Philippi, Patres doctrinae christianae, Lazzaristae[8], Sulpiciani, Pallottini, Patres albi, Societas Divini Salvatoris, Societas Verbi Divini.

Societates laicales sunt, ex. gr. Societates Puellarum vulgo appellatae Maestre Pie Venerini, Maestre Pie Filippini.

3. In Societate huiusmodi quaedam analogia atque similitudo cum vera Religione habetur, unde iuridice in plerisque fere ac Religiones putantur. Vocabantur ante Codicis promulgationem plerumque Congregationes saeculares. Cum sint legitimae Societates (non autem stricto sensu Religiones) iuribus Collegiorum fruuntur; nihilominus Codex ipse applicat multas leges pro veris Religionibus emanantes iisdem Societatibus congrua congruis referendo.

4. Circa **erectionem et suppressionem** Societatis eiusque 601
Provinciarum vel Domorum, eadem valent[9], quae de Congregationibus religiosis constituta sunt (can. 674), non autem ea, quae pro Ordinibus stricte talibus praescripta sunt.

Pro Societate, quae vita communi caret, canones praedicti non urgent.

5. In **admittendis candidatis** serventur Constitutiones, 602
salvo praescripto can. 542 (can. 677)[10]; perinde requisita communia, quae ad validitatem et liceitatem novitiatus praescripta sunt, etiam pro Societatibus valent.

---

[7] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. V (1924) p. 342-352.

[8] Cf. supra n. 12. Salesiani emittunt vota publica, sunt proinde vere Religiosi. Verbum «Salesiani» in n. 12 est eliminandum.

[9] Cf. can. 492-498 supra n. 63 ss.

[10] Cf. supra n. 220, 221.

Ii, qui obstringuntur vel obstricti sunt vinculo professionis religiosae[11], non possunt admitti in tales Societates, quia expresse dicitur: salvo praescripto can. 542.

Can. 585, qui agit de Religiosis stricte dictis, hic ergo applicari non potest, etsi in can. 675 dicatur: Regimen determinatur in uniuscuiusque Societatis Constitutionibus, sed in omnibus serventur, congrua congruis referendo, can. 499-530.

De postulatu, de novitiatu et de professione in istis Societatibus Codex nihil dicit. Tantummodo in admissione candidatorum servari debet, praeter proprias Constitutiones, canon 542. Ceteri canones ex cap. II de novitiatu non applicantur, cum ius commune Religionum his in casibus tantum applicare liceat, quantum lex ipsa iubet. Neque ex can. 20 argui potest, quia lex non deest, immo supponitur proprias Constitutiones adesse, quae rem determinant[12] (cf. can. 675).

603 6. In iis, quae ad **studiorum rationem** pertinent, Sodales iisdem legibus tenentur ac saeculares Clerici, salvis peculiaribus praescriptionibus a Sancta Sede datis (cf. can. 678).

De studiis ad ordinationem requisitis cf. can. 976[13].

Exinde Sodales ad conferentias in propriis Domibus secundum normam can. 591 non obligantur, sed ad alias in can. 131 pro Clero saeculari in civitate episcopali et in singulis vicariatibus foraneis praescriptas. Non habent obligationem curriculo studiorum absoluto quotannis, saltem per quinquennium examinis subeundi sicut can. 590 pro Religiosis vult, sed uti sacerdotes saeculares per triennium (cf. can. 130 § 1). Nec tenentur legibus Religiosorum, quod ad Domos studiorum et directionem earum attinet (cf. can. 587).

604 7. In relatione ad **ordines** valent can. 955, 956, 979, 981, 976, 993 ideoque omnino reguntur iure Clericorum saecularium salvis privilegiis apostolicis. Codex enim ait: In iis quae ad suscipiendos ordines pertinent, Sodales iisdem legibus tenentur ac saeculares Clerici, salvis peculiaribus praescriptionibus a S. Sede datis (cf. can. 678).

---

[11] Cf. supra n. 220, 5.
[12] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 340 s.
[13] Cf. supra nn. 297 et 298.

Praescripta iuris pro Clericis saecularibus sunt:

Unusquisque a proprio Episcopo ordinetur aut cum legitimis eiusdem litteris dimissoriis (can. 955 § 1).

Episcopus proprius, iusta causa non impeditus, per se ipse suos subditos ordinet; sed subditum orientalis ritus, sine apostolico indulto, licite ordinare non potest (can. 955 § 2).

Episcopus proprius, quod attinet ad ordinationem saecularium, est tantum Episcopus Dioecesis in qua promovendus habeat domicilium una cum origine aut simplex domicilium sine origine; sed in hoc altero casu promovendus debet animum in Dioecesi perpetuo manendi iureiurando firmare, nisi agatur de promovendo ad ordines Clerico qui Dioecesi per primam tonsuram iam incardinatus sit, vel de promovendo alumno, qui servitio alius Dioecesis destinatur ad normam can. 969 § 2, vel de promovendo Religioso professo de quo in can. 964 n. 4 (can. 956).

Cum professis a votis temporariis Superiores litteras dimissorias ad ordines maiores dare non possint (cf. can. 964 n. 4), proinde Superiores Sodalibus, qui in Societatibus in communi viventibus perpetuo Societati adscripti non sunt, tales litteras dimissorias ad ordines maiores concedere nequeunt, nec ipsis Sodalibus qui perpetuo Societati devincti sunt sollemni promissione (etsi in Societate iuris pontificii) litteras dimissorias pro ordinibus maioribus, dare licet quia deest expressio: *Congrua congruis referendo.*

Litterae dimissoriae dantur ab Ordinario loci, non a Superioribus Societatis, titulus ordinationis non est titulus paupertatis vel mensae communis vel Congregationis.

Codex enim dicit:

Pro Clericis saecularibus titulus canonicus est titulus beneficii, eoque deficiente, patrimonii aut pensionis (can. 979 § 1).

Hic titulus debet esse et vere securus pro tota ordinati vita et vere sufficiens ad congruam eiusdem sustentationem, secundum normas ab Ordinariis pro diversis locorum et temporum necessitatibus et adiunctis dandas (can. 979 § 2).

Si ne unus quidem ex titulis de quibus in can. 979 § 1 praesto sit, suppleri potest titulo servitii Dioecesis, et, in locis Sacrae Congregationi de Prop. Fide subiectis, titulo Missionis, ita tamen ut ordinandus, iureiurando interposito, se devoveat perpetuo Dioecesis aut Missionis servitio, sub Ordinarii loci pro tempore auctoritate (can. 981 § 1).

Ordinarius presbytero, quem promoverit titulo servitii ecclesiae vel missionis, debet beneficium vel officium vel subsidium, ad congruam eiusdem sustentationem sufficiens, conferre (can. 981 § 2).

De testimoniis ab ordinando afferendis cf. can. 993[14].

Superiores Societatum non gaudent facultate litteras dimissorias concedendi vel ad tonsuram et ordines minores salvo indulto apostolico. Etsi obtineant privilegium apostolicum aequiparantur Religionibus clericalibus non exemptis eodem privilegio fruentibus tum quoad Episcopum proprium ordinationis (can. 965, 966, 967)[15] tum quoad titulum ordinationis (can. 982

---

[14] Supra n. 457.

[15] Cf. infra n. 610, ubi dicitur can. 2410 applicari debet.

§ 2). Si Superior in casu charactere episcopali sit insignitus, poterit ipse ordines minores vel maiores conferre (cf. can. 959).

Societates exemptae utuntur iure exemptorum.

605 8. **Regimen** determinatur in uniuscuiusque Societatis Constitutionibus, sed in omnibus serventur, congrua congruis referendo, can. 499-539[16] (can. 675), sicut natura harum Societatum postulat.

Superiores igitur gaudent potestate dominativa[17], non tantum potestate mere domestica. Etsi formaliter votum publicum non habeatur, exsistit tamen vinculum iuridicum validum ac recognitum, quo aequivalenter publicae Societati incorporatio fit, vel habetur tacitus contractus et proinde Superiores praecepta Constitutionum sub peccato urgere possunt. Non potest autem esse sacrilegium, ubi non adest votum. Praelaudati Superiores e can. 1312 § 1 directe vota subditorum irritare possunt[18].

In Societate clericali exempta Superiores iurisdictionem habent tam in foro interno quam in foro externo. Tales Superiores a votis non reservatis subditos dispensare possunt ad normam can. 1313 n. 2[19], vota irritare (cf. can. 1312).

In Religionibus clericalibus Superiores Sacramenta ministrare possunt propriis Sodalibus vel Familiaribus, prout dictum est de Religiosis proprie dictis (cf. can. 514)[20].

Societates huiusmodi debent, si sint iuris pontificii et virorum, procuratorem generalem apud Sanctam Sedem constituere.

Com. Pont. ad Cod. interpr., 25 iulii 1926, sequentia dubia solvit[21].

a) An Superiores in Societatibus clericalibus sine votis, de quibus agunt canones 673-681, fidei professionem ad normam canonis 1406 § 1 n. 9 emittere teneantur.

Resp.: Affirmative.

Adnotatio. Can. 1406 § 1 n. 9 dicit de Superioribus Religionum clericalium, proinde videtur esse intelligendus de Religionibus proprie dictis dumtaxat, praesertim cum can. 675 de regimine non alios canones referat nisi can. 499-530. Atta-

[16] Proinde canones, qui agunt de Superioribus et Capitulis, de Confessariis et Capellanis.

[17] Cf. can. 501 § 1; cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1919) p. 177 s.;

[18] Cf. supra n. 112.

[19] Cf. supra n. 112.

[20] Cf. supra n. 149.

[21] A. A. S. XVIII (1926) p. 393.

men Com. Pont. nitens can. 18 interpretatur can. 675 et quidem comprehensive, idest Superiores in Societatibus clericalibus sine votis non secus ac Superiores in Religionibus clericalibus emittere tenentur fidei professionem coram Capitulo vel Superiore, qui eos nominavit eorumve delegato[22].

Eadem Com. Pont. ad Cod. interpr., 25 iulii 1926, aliud dubium decidit[23]:

An praescriptum canonis 505 comprehendat etiam Societates, de quibus canones 673-681 agunt, eorumque Domus, quae non sint vere et proprie religiosae sed externae seu non pertinentes ad Societatem, in quibus nempe Sodales pauci numero adhiberi solent, ex. gr. in Seminariis, scholis, nosocomiis.

Resp.: Affirmative ad normam responsionis diei 3 iunii 1918.

Adnotatio. In can. 675 statuitur servandos esse in omnibus huiusmodi Societatibus canones 499-530, in quibus profecto continetur praescriptum can. 505. Pro secunda vero parte quaestionis aderat iam responsum Pont. Com. 2-3 iunii 1918[24], nempe praescriptum canonis: Superiores minores locales ne constituantur ad tempus ultra triennium applicetur quoque Superioribus seu Directoribus scholarum, hospitalium, aliarum piarum Domorum, si Superiores isti seu Directores sint simul Superiores Religiosorum, sub sua potestate habentes alios Religiosos, etiam ratione religiosae disciplinae[25].

9. **Quod ad acquisitionem et administrationem bonorum temporalium** attinet, hoc valet: 606

Societas eiusque Provinciae et Domus capaces sunt acquirendi et possidendi bona temporalia (can. 676 § 1); sunt personae morales (cf. can. 99 s.).

Administratio bonorum regitur praescripto can. 532-537 (can. 676 § 2).

Quidquid Sodalibus obvenit intuitu Societatis, eidem acquiritur; cetera bona Sodales secundum Constitutiones retinent, acquirunt et administrant (can. 676 § 3).

10. Sodales Societatis praeter **obligationes** quibus, uti Sodales, obnoxii sunt secundum Constitutiones, tenentur 607

---

[22] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 436 s.
[23] A. A. S. XVIII (1926) p. 393.
[24] Cf. supra n. 119; A. A. S. IX (1918) p. 344.
[25] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. VII (1926) p. 435 s.; Jombart in: Revue des Comm. rel. III (1926) p. 6 s.

communibus Clericorum obligationibus[26], nisi ex natura rei vel ex sermonis contextu aliud constet, pariterque stare debent praescriptis can. 595-612, nisi Constitutiones aliud ferant (can. 679 § 1).

608 11. **Clausuram** servent ad normam Constitutionum sub Ordinarii loci vigilantia (can. 679 § 2). Non habetur clausura papalis, sed clausura a Constitutionibus statuta. Quodsi agatur de Societate exempta, Ordinarius loci extra visitationem non potest recurrere ad Sanctam Sedem, nisi in casu abusus[27].

12. Sodales, etiam Laici, gaudent Clericorum **privilegiis**, de quibus in can. 119-123 aliisque Societati directe concessis, non autem privilegiis Religiosorum sine speciali indulto[28] (can. 680). Ut videtur, etiam novitii fruuntur relatis privilegiis.

Sodales igitur gaudent privilegio canonis (cf. can. 119, 2343), fori (cf. can. 120, 2341), immunitatis (cf. can. 121), competentiae (cf. can. 122).

609 13. Praeter proprias cuiusque Societatis Constitutiones de **transitu** ad aliam Societatem vel ad aliquam Religionem aut de Sodalium **exitu** a Societate etiam iuris pontificii, serventur congrua congruis referendo, praescripta can. 632-635, 645[29]; de eorum **dimissione**, praescripta can. 646-672 (can. 681)[30].

Can. 632-635 agunt de transitu (cf. supra n. 517 n. 3), can. 645 de apostatis et fugitivis licet veros apostatas in Societatibus huiusmodi non habeantur Apostata est enim professus a votis perpetuis (cf. can. 644 § 1).

Cum autem congrua congruis referendo fieri debeat, fugitivi et apostatae (potius ad instar apostatarum) in his Societatibus ab obligatione Constitutionum non solvuntur, tenenturque sine mora redire.

---

[26] Can. 124-142.

[27] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 616; n. 837 (778); cf. autem can. 617 § 1 et 2 supra n. 421.

[28] Can. 615-625.

[29] Can. 632-635 agunt de transitu (cf. supra n. 517 n. 3) can. 645 de apostatis et fugitivis.

[30] Cf. supra n. 573 ss.

Pont. Com. ad Cod. interpr., 1 martii 1921, solvit sequens dubium [31]:

In can. 681 praescribitur, ut in dimissione alumnorum Societatum sine votis serventur canones 646-672, qui de dimissione Religiosorum agunt. Cum vero hi canones diversa praescribant, pro diversitate casuum votorum temporariorum aut perpetuorum, quaeritur, ad quemnam casum referri debeat praescriptio praedicti can. 681, cum in eo agatur de alumnis, qui nulla vota emittunt?

Resp.: Si vinculum quo adstringuntur Sodales Societatis sine votis sit temporale, serventur canones, qui agunt de dimissione Religiosorum qui vota temporaria emiserunt; si sit perpetuum, serventur canones de dimissione Religiosorum qui vota perpetua nuncuparunt.

Ii, qui e Societate egrediuntur, non tenentur praescriptis can. 642, nisi a iuramento perseverantiae vel a peculiaribus quibusdam promissionibus dispensati sint, si per sex integros annos iisdem ligati sint (cf. can. 642 § 2).

Cum in his Societatibus professio perpetua non fiat, nec apostatae stricte tales haberi possunt, quicumque illicite egrediuntur officio naturali tenentur sine mora redire. Superiores debent eos sollicite requirere (cf. can. 645).

Si tempus obligationis praeterierit, vel obligatio per dispensationem cessaverit, Sodalis in novitiatum alterius Societatis religiosae intrare potest, sine indulto apostolico cum can. 542 eos tantum excludat, qui obstricti sunt vinculo professionis religiosae [32].

Sodalis in maioribus ordinibus iam constitutus, qui Societatem (etiam exemptam) libere et illicite relinquit, non amittit propriam Dioecesim. In casu quodam peculiari S. Congregatio de Religiosis declaravit can. 585 etiam valere pro Sodali, qui ad Societatem sine votis, sed exemptam pertinebat [33].

14. Quod ad **poenas** attinet, **Pont. Com. ad Cod. interpr.,** 610
2-3 iunii 1918, decidit sequens dubium [34]:

An Societatibus clericalibus sine votis applicentur can. 2386, 2387, 2389, 2410, 2411, 2413.

---

[31] A. A. S. XIII (1921) p. 177; Maroto in: Com. pro Rel. II (1921) p. 129-133.

[32] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 615; n. 836 (780).

[33] Vermeersch-Creusen, o. c. p. 617 n. 839 (777); Goyeneche in: Com. pro Rel. I (1920) p. 178. Cf. Periodica XXIV (1934) p. 57*.

[34] A. A. S. vol. IX (1918) p. 344.

Resp.: Affirmative quoad can. 2386, 2387, 2389, quatenus Sodales vitam communem degant; quoad can. 2410 quatenus Societas privilegio gaudeat dimissorias concedendi ad ordines suis subditis; quoad primam partem can. 2411, salvis quoad reliqua Constitutionibus; et quoad can. 2413.

a) Can. 2386 agit de poenis fugitivis infligendis [35]; can. 2387 [36] de poenis pro eis, quorum professio ob admissum ab ipsis dolum nulla declarata est: can. 2389 [37]: de poenis pro eis, qui vitam communem in re notabili violant; can. 2410 [38]: de poenis a Superioribus incurrendis, qui subditos suos ad Episcopum alienum ordinandos remittere praesumpserunt; can. 2411: quomodo puniendi, qui candidatum non idoneum contra praescriptum canonis 542 vel sine requisitis litteris testimonialibus, si tales a Constitutionibus requiruntur, contra praescriptum can. 544, ad novitiatum receperunt; can. 2413: de poenis pro Superioribus et subditis statutis, qui visitationem canonicam inanem reddere conati sunt.

In relatione ad can. 2411 puniendi ergo sunt Superiores Societatum, qui admiserunt candidatos contra praescriptum canonis 542, qui obligat Societates salvis quae ad reliqua attinent Constitutionibus. Perinde de litteris testimonialibus, admissione ad professionem etc., Superiores non sunt puniendi, si non obediunt can. 544 et 571 § 2, quia in his casibus Constitutiones valent: relati canones non applicantur Societatibus [39].

Praelaudata responsio Pontificiae Commissionis non est extensio, sed mera declaratio seu comprehensio legis [40]. Ii, qui canonibus praescribentibus seu prohibentibus adstringuntur, incurrunt, si deliquerunt, etiam sanctiones poenales in relativis canonibus libri V.

Can. 2386 respondet canoni 645 (cf. 681); can. 2387 se refert ad can. 669 § 2 et 671 n. 1 (cf. 681); can. 2389 spectat can. 673 § 1; can. 2410 relationem habet cum can. 965-967 (cf. can. 678); can. 2411 de prima parte pertinet ad can. 542 (cf. can. 677); can. 2413 connectitur cum can. 511, 512, 513 (cf. can. 675).

Pariterque applicatio fieri potest de can. 2347, qui respon-

[35] Cf. supra n. 572.
[36] Cf. supra n. 282, 5.
[37] Cf. supra n. 337 n. 3.
[38] Cf. supra n. 459.
[39] Goyeneche in: Com. pro Rel. IV (1923) p. 340 s.
[40] Maroto in: Com. pro Rel. I (1920) p. 106 s.

det can. 534, 676 § 2; can. 2373 n. 4, qui se refert ad can. 966, 678; can. 1414, qui connexionem habet cum can. 521, 522, 523, 675.

b) Can. 2385, ubi de poena excommunicationis in apostatas a Religione dicitur, non applicatur Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis. Ratio patet, cum in can. 681 dicatur praescripta can. 645 applicari debere congrua congruis referendo. Apostatae a Religione in sensu iuridico in praelaudatis Societatibus non habentur, quia vota non emittuntur, proindeque sanctio poenalis can. 2385 non viget pro istis Societatibus, sed can. 2386, quia ad rationem fugitivi vota non requiruntur.

c) Ii, qui e Domibus religiosis Societatum sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis illegitime egrediuntur cum animo non redeundi vel qui, etsi legitime egressi, non redeunt eo animo, ut religiosae obedientiae sese subtrahant, non possunt vocari neque fugitivi neque iuridice in sensu stricto apostatae a Religione nec poenae sanctionem vi legis communis incurrunt. Possunt autem vi legis particularis poenae latae vel ferendae sententiae exsistere. In Religionibus clericalibus exemptis praeterea Superiores vi iurisdictionis ecclesiasticae (cf. can. 501 § 1, 1933 § 1) poenas, in Religionibus laicalibus vi potestatis dominativae poenitentias infligere possunt[41].

---

[41] Voltas in: Com. pro Rel. I (1920) p. 270-272.

PARS DUODEVICESIMA

611

(APPENDIX I)

DE FIDELIUM ASSOCIATIONIBUS

(tit. XVIII et XIX, libr. II, cf. can. 684-725) [1]

1. **Conspectus historicus.** Associationes Fidelium ad finem religiosum vel caritativum antiquissimae sunt in Ecclesia praeter ipsum Statum religiosum.

Christiani iam primis saeculis Collegia funeraticia ad normam legum Romanarum constituerunt. Secundum Ius Romanum religionis causa tenuiores coire non prohibebantur [2]. Exsistebant Collegia fossorum [3], quibus incumbebat cura mortuorum. Finitis persecutionibus a tempore Constantini Magni Sodalitia [4] christiana ab ipsa potestate Status civilis agnoscebantur.

In Oriente exstiterunt Constantinopoli saeculo IV Asceteria, idest Societates ad exsequias procurandas et iisdem fere temporibus Alexandriae Parabolani erant, qui curae infirmorum addicti erant.

In Occidente aetate Carolingica incipiunt Uniones, quarum Socii precibus operibusque caritatis mutuo se aliosque adiuvabant. Nominabantur Geldoniae vel Confratriae, postea Gildoniae aut Gildae. Etsi plures earum finem profanum prosequebantur, in multis aliis character religiosus praevalebat. Erant hae Uniones quasi praeparatoria Confraternitatum ecclesiasticarum pariter ac scholae medii aevi in Italia et *Università artistiche* ibidem.

Adhuc magis praeparabantur Confraternitates Associationibus, quae saeculo VI incipiebant et per totum medium aevum effloruerunt et impri-

---

[1] De litteratura post promulgationem Codicis Cf. imprimis: Badii, Institutiones iur. can. vol. I p. 323-332; Beringer-Steinen S. J., Die Ablässe, ihr Wesen und Gebrauch. Paderborn 1922, II v. p. 1-68; Blat, De Personis [2] p. 750-777; Claeys-Bouuaert-Simenon, Instit. iur. can. p. 399-410; Cocchi, De Personis pars III p. 285-327; Leitner, Handbuch des kath.-Kirchenrechts II [2] p. 105 ss.; De Meester, Iur. can. et iur. can. civilis Compendium t. II p. 495-521; Mothon O. P., Institutions canoniques p. 898-927; Schlenz, Katholische Vereine und Hirtenamt, Linzer theol.-prakt. Quartalschrift 1923 p. 12 ss.; P. Timotheus O. M. Cap., Vereinigungen der Gläubigen, fromme Vereine, Bruderschaften, Dritte Orden nach dem Codex Iuris Canonici, in: Theologie und Glaube 1918 p. 34-52; Vermeersch-Creusen S. J., Epitome iur. can. I [6] p. 510 n. 784 – p. 522 n. 812 619 n. 843 (784) - p. 633 n. 871 (812). G. Vromant C. I. C. M. de Scheut, De Fidelium Associationibus ad usum utriusque Cleri, praesertim Missionariorum (Museum Lessianum – Section Théologique n. 3) VIII+138 Louvain 1932.

[2] L. I Dig. XLVII, 22.

[3] Cf. D. XLVII, 22 de collegiis et corporibus.

[4] Nomen *Sodalitia, Sodales* habetur iam in Iure Romano L. 1, 4, D. 47, 22.

mis orationibus incumbebant. Appellabantur saepe Fraternitates, Societates, Consortium aut Societates fraternae, Consortium fraternitatis [5].

Medio aevo progrediente innumerae exortae sunt Associationes, quae aut finem mere religiosum aut saltem cum alio fine etiam opera pietatis vel caritatis prosequebantur. Confraternitates imprimis saec. XIII et XIV magis ac magis evolutae sunt et vim salutarem habebant. Tertii Ordines saeculares etiam ex illo tempore originem habent.

Pro Associationibus momenti maximi fuit bulla Clementis VIII *Quaecumque*, 7 dec. 1604. Clemens VIII imprimis prohibuit, ne ulla Confraternitas absque formali Episcopi decreto erigeretur idque sub poena nullitatis. Valuit bulla Clementis VIII cum mutationibus inductis per decreta, 8 ian. 1861 et 19 oct. 1866, usque ad vigorem Codicis.

Nulla designata formula praescripta erat Episcopis Sodalitates erigentibus, sed tantum Ordinibus regularibus secundum Clementis VIII constitutionem proindeque decretum quodcumque Episcopi erigentis sufficiebat ad canonicam erectionem [6].

Associationes fuerunt et praeclaro singulis paroeciis ornamento et saepe artibus sive politioribus sive humilioribus incremento [7].

2. Ius Codicis. Pars tertia libri II Codicis inscribitur De Laicis [8]. Post duos canones 682 et 683 [9] Codex tractat in titulo XVIII De Fidelium Associationibus in genere et in titulo XIX De Fidelium Associationibus in specie. De Laicis inscribitur, non quia Associationes exclusive ex Laicis constant, sed quia Fideles, qui nomina Associationibus ecclesiasticis dant, non aliquem novum statum ingrediuntur uti Religiosi aut Clerici, sed ex hoc Laici manent. Ex fine Associationis aut ex iure particulari restringitur quandoque Associatio Fidelium ad determinatas classes Fidelium, ex. gr. ad mulieres, ad viros, ad Clerum saecularem.

Post generale monitum de Associationibus licitis vel illicitis (cf. can. 684) Codex specialiter de Associationibus formaliter ab Ecclesia erectis vel approbatis agit. Indicantur earum divisio (cf. can. 685), auctor et effectus erectionis (cf. can. 686, 687), generale requisitum de titulo (cf. can. 688), normae de statutis et de subiectione Ordinariis debita (cf. can. 689, 690), bona temporalia (cf. can. 691), Sodales (cf. can. 692-696), regimen (cf. can. 691-698) et suppressio (cf. can. 699).

---

[5] Ebner, Die klösterlichen Gebetsverbrüderungen, Regensburg 1890; Zappert, Über Verbrüderungsbücher im Mittelalter. Wien 1853.

[6] Decret. authent. S. Cong. Indulg. n. 308 ad 2; n. 312 ad 1.

[7] Laici ius habent recipiendi a Clero, ad normam ecclesiasticae disciplinae, spiritualia bona et potissimum adiumenta ad salutem necessaria (can. 682). Attamen vi iustitiae a ministro qua tali hoc ius exigi non potest, nisi in quantum ex officio vel beneficio obligatur.

[8] Nomen Laicus provenit a graeco λαὸς idest populus. Cf. I Petr. II, 10 populus Dei. Cf. etiam can. 87, 107, 108.

[9] Non licet Laicis habitum clericalem deferre, nisi agatur vel de Seminariorum alumnis aliisque adspirantibus ad ordines de quibus in can. 972, § 2, (1) vel de Laicis, servitio ecclesiae legitima addictis, dum intra eandem ecclesiam sunt aut extra ipsam in aliquo ministerio ecclesiastico partem habent (can. 683). De Tertiariis saecularibus cf. can. 703 § 3 infra n. 634, 6.

CAPUT I

612 ## De Fidelium Associationibus in genere

(cf. can. 684-699)

Nomine Associationis Fidelium Codex intelligit Associationem ecclesiasticam, et haec sola subiecta est normis in Codice pro Associationibus statutis.

Aliae Associationes, quae inter Fideles haberi possunt sine erectione aut approbatione auctoritatis ecclesiasticae, potius Associationes Fidelium mere laicales dicendae sunt.

1. De Associationibus licitis vel illicitis

1. **Notio.** Associatio ecclesiastica est libera unio a Fidelibus cum consensu auctoritatis ecclesiasticae formata, quae sub vigilantia et iurisdictione Ecclesiae eo fine regitur, ut opera non omnibus praescripta erga Deum et proximum exerceantur.

Dicitur: cum consensu auctoritatis ecclesiasticae formata, idest aut erecta aut saltem approbata.

Opera sunt aut promotio perfectioris vitae christianae aut exercitium pietatis vel caritatis aut incrementum publici cultus.

Vita communis in his Associationibus non requiritur.

2. Fideles laude digni sunt, si sua dent nomina Associationibus ab Ecclesia erectis vel saltem commendatis; caveant autem ab Associationibus secretis, damnatis, seditiosis, suspectis aut quae studeant sese a legitima Ecclesiae vigilantia subducere (can. 684).

Nomine Fidelium veniunt hic etiam Clerici et Religiosi (cf. can. 693 § 4).

613 3. Ad Associationes **illicitas** [10] pertinent imprimis:

a) Associationes secretae, etiam inter Fideles, Societates occultae eae omnes intelliguntur quae organizationem secretam habent quaeque adversus Ecclesiam vel Gubernium sibi aliquid proponunt, exigant vel non exigant a suis asseclis iura-

[10] Iam ex sese non sunt Associationes ecclesiasticae.

mentum de secreto servando[11]. Sunt praeterea eae, quae a sectatoribus secretum nemini pandendum et integram obedientiam occultis ducibus praestandum iureiurando exigunt[12].

b) Associationes damnatae, quae positiva lege Ecclesiae prohibentur. Sunt imprimis sectae massonicae aliaeve eiusdem generis, quae contra Ecclesiam vel legitimas alias potestates sive clam sive palam machinantur.

Nomen dantes sectae massonicae aliisve eiusdem generis Associationibus quae contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur, contrahunt ipso facto excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam (can. 2335).

c) Associationes seditiosae. Sunt eae, quae rebellione et ordinis publici perturbationibus (cf. can. 141) ad finem suum tendunt, ex. gr. Anarchistae, Communistae, Nihilistae.

d) Associationes suspectae. Continent periculum saltem fidei aut morum, quia favent perversioni vel indifferentismo, ex. gr. Societates philanthropicae acatholicorum, Joung Men's Christian Association (J. M. C. A.)[13], Societates quae eo spectant, ut omnes christianum nomen utcumque sibi vindicantes uno religionis foedere consocientur[14]. Consociatio vulgo Amici Israel abolita est[15]. Non est licitum nomen dare Societatibus theosophicis eorumque intervenire conventibus[16].

e) Associationes, quae se a legitima Ecclesiae vigilantia removere student. Tales Associationes reprobantur, quia Ecclesiae munus est fidei et moribus invigilare, ubicunque eius monitiones aut directiones necessariae sunt vel utiles. In eo genere generatim vitandae sunt Societates neutrales, quas vocant.

Regulariter reprobandas esse edixit Pius X in Encyclica *Singulari,* 24 sept. 1912, Consociationes opificum mixtas, idest quae ex catholicis et acatholicis conflantur. Certis determinatis conditionibus tales Societates mixtae autem tolerantur, sed Uniones Fidelium praeferendae sunt[17].

---

[11] Imprimis Secta Massonica et Carbonarica. Cf. S. Officium 13 iul. 1865, Gasparri, Fontes IV n. 986 p. 261.

[12] Cf. Decret. S. Off. 10 maii 1884 A. S. S. XVII (1884) p. 44. Gasparri. Fontes vol. IV n. 1085 p. 415-419.

[13] S. Officium, 5 nov. 1920, A. A. S. XII (1920) p. 595-597.

[14] S. Officium, 4 iulii 1919, A. A. S. XIX (1919) p. 309 8 iulii 1927, A. A. S. XIX (1927) p. 278.

[15] S. Officium, 25 martii 1928, A. A. S. XX (1928) p. 103 s..

[16] S. Officium 18 iulii 1919 A. A. S. XI (1919) p. 317.

[17] Cf. A. A. S. IV (1912) p. 657-662; VI (1914) p. 262. A. A. S. XXIII (1931) p. 187 sq.

614 4. Inter Associationes **licitas** enumerandae veniunt:

a) Associationes, quae neque vi iuris naturalis neque ecclesiastici vel civilis prohibitae sunt; sunt ergo Associationes bonae.

b) Associationes ab Ecclesia commendatae, etsi non sint Associationes ecclesiasticae. Quarum finis specialis potest esse vel mere caritativus aut pius vel commodis temporalibus permixtus. Associationes ab Ecclesia commendatae dumtaxat eriguntur a privatis, non sunt personae morales ecclesiasticae, ideoque non sunt capaces dominii ecclesiastici, nec qua tales pro suo speciali fine Ordinariis locorum subduntur. Subsunt utique hae Societates Ordinariorum locorum generali vigilantiae in re fidei et morum[18].

Salvis praescriptis can. 621-624, vetantur privati tam Clerici quam Laici sine Sedis Apostolicae aut proprii Ordinarii et Ordinarii loci licentia, in scriptis data, stipem cogere pro quolibet pio aut ecclesiastico Instituto vel fine (can. 1503).

Ordinarii omnium piarum voluntatum tam mortis causa quam inter vivos exsecutores sunt (can. 1515 § 1).

Hoc ex iure Ordinarii vigilare possunt ac debent, etiam per visitationem, ut piae voluntates impleantur, et alii exsecutores delegati debent, perfuncti munere, illis reddere rationem (can. 1515 § 2).

Clausulae huic Ordinariorum iuri contrariae, ultimis voluntatibus adiectae, tanquam non appositae habeantur (can. 1515 § 3).

Clericus vel Religiosus qui bona ad pias causas sive per actum inter vivos, sive ex testamento fiduciariae accepit, debet de sua fiducia Ordinarium certiorem reddere, eique omnia istiusmodi bona seu mobilia seu immobilia cum oneribus adiunctis indicare; quod si donator id expresse et omnino prohibuerit, fiduciam ne acceptet (can. 1516 § 1).

Ordinarius debet exigere ut bona fiduciaria in tuto collocentur et vigilare pro exsecutione piae voluntatis ad normam can. 1515 (can. 1516 § 2).

Bonis fiduciariis alicui Religioso commissis, si quidem bona sint attributa loci seu Dioecesis ecclesiis, incolis aut piis causis iuvandis, Ordinarius de quo in § 1, est loci Ordinarius; secus est Ordinarius eiusdem Religiosi proprius (can. 1516 § 3).

Tales ab Ecclesia commendatae Associationes sunt Societates S. Vincentii a Paulo, Institutum Denarii S. Petri, Coetus erecti ad tutelam moralem et quandoque ad incrementum

---

[18] Cf. A. A. S. XIII (1921) p. 135-144.

temporale iuvenum et artificum, aliique permulti Coetus pro variis regionibus diversi[19].

c) Associationes ab Ecclesia erectae vel approbatae[20]. 615

Non omnis Associatio, etsi habeat finem religiosum, idest finem pietatis vel caritatis, eo ipso iam Associatio ecclesiastica dicenda est. Ad institutionem Associationis ecclesiasticae requiritur, ut sit aut a legitima auctoritate ecclesiastica decreto formali erecta aut saltem approbata[21].

Donec ista erectio aut approbatio non obtineatur, Associatio, etsi habeat finem religiosum pietatis vel caritatis, remanet Associatio origine et natura sua saecularis, potest etiam dici mere laicalis.

Sed notetur: Elocutionem « Associatio laicalis », etiam Associationibus ecclesiasticis applicari posse et de iure etiam debere. Quod sequitur ex inscriptione Partis tertiae « De Laicis », usuque recepto ita, ut istae Associationes, etsi ex Clericis constant, ex. gr. Unio apostolica, Perseverantia sacerdotalis, praeceptis canonum subsint.

Uti plerumque Religiones ipsae ab hominibus privatis ortum habent, ita etiam Associationes ecclesiasticae a privata Fidelium voluntate et opera conflari possunt. Sed donec erectio aut approbatio ab auctoritate ecclesiastica non habeatur, istae Associationes iuridice in Ecclesia non consistunt, idest non sunt Associationes publice recognitae ab Ecclesia, ideoque non sunt ecclesiasticae Nihilominus, etsi tales Associationes non sint ecclesiasticae, attamen forte sunt ab Ecclesia commendatae (cf. can. 684) aut laudatae, probatae, aliquando etiam indulgentiis aliisque privilegiis donatae. At semper retinent naturam mere saecularem (mere laicalem, etsi religiosam).

Associatio saecularis sive mere laicalis, idest non ecclesiastica, subest semper communi ecclesiasticae iurisdictioni et vigilantiae in rebus fidei et morum (cf. can. 316 § 2)[22].

Associatio autem ecclesiastica praeterea sub regimine et directione ecclesiasticae auctoritatis etiam in negotiis socialibus invenitur, et de his Associationibus ecclesiasticis dumtaxat agunt can. 684 ss.

---

[19] Cf. pro Associationibus ad pacem socialem fovendam, encycl. *Rerum novarum*, 15 maii 1891.

[20] Secundum can. 686 § 1.

[21] Cf. infra n. 617.

[22] Cf. A. A. S. XIII (1920) p. 135-144.

2. De divisione

616 1. Associationes ecclesiasticae dividuntur: a) **Ratione finis** in Tertios Ordines, Confraternitates, Pias Uniones.

Codex dicit: Associationes distinctae a Religionibus vel Societatibus de quibus in can. 487-681, ab Ecclesia constitui possunt vel ad perfectiorem vitam christianam inter socios promovendam, vel ad aliqua pietatis aut caritatis opera exercenda, vel denique ad incrementum publici cultus (can. 685).

Ad perfectionem vitam christianam tendunt Tertii Ordines (cf. can. 702); ad aliqua pietatis aut caritatis opera exercenda tendunt Piae Uniones (Sodalitia) (cf. can. 707), ad incrementum publici cultus Confraternitates (cf. can. 707 § 1).

Ante Codicis promulgationem, 19 maii 1918, nomina: Confraternitates, Congregationes, Sodalitia, Piae Uniones promiscue usurpabantur, etiam ab auctoritate ecclesiastica terminologia valde fluctuans erat. Ideoque decreta ad tales Associationes ante Codicem data ex interpretatione temporum priorum intelligenda sunt.

Ante Codicis promulgationem Confraternitas interdum latissime quamcumque piam Associationem, etiam mera privatorum voluntate exsistentem, significabat, interdum strictissime Collegium formaliter erectum, organice et hierarchice constitutum, quod in saccis ad augendum cultum divinum conferret. Saepe omnes Associationes praeter Confraternitates stricte sumptas vocabantur Congregationes[23].

2. **Ratione constitutionis** Associationes dividuntur in Associationes organicas et non organicas.

Associatio constituitur per modum organici corporis, si est verum collegium, habens suos officiales et ministros (Praesidem et Consilium)[24], sua bona et statuta propria, iuncta plerumque publica candidatorum petitione ac praesentatione, probatione aliqua et novitiatu vel saltem impositione cuiusdam signi specialis, ut habitus (vulgo sacci) vel scapularis, cincturae. Moderator plerumque electione nominatur[25].

---

[23] Chelodi, De Personis p. 497 u. 301.
[24] Cf. can. 697 § 1.
[25] Cf. S. C. Indulg. 26 nov. 1880, decret. auth. n. 453 ad III.

Sodalitia (cf. can. 707), Confraternitates (cf. can. 708), Tertii Ordines saeculares, Sodalitates eorum sunt Associationes organicae.

Cum etiam secundum can. 686 § 3 decretum formale [26] ad erigendam Associationem, quae non sit constituta ad modum corporis organici, dari possit, duplex personalitas iuridica collegialis organica et non organica distinguitur.

3. **Ratione erectionis** distinguuntur Associationes papales[27], episcopales[28], religiosae[29], prout aut a Sancta Sede aut ab Ordinario loci aut a Religiosis eriguntur; item aliae sunt erectae a legitima auctoritate, aliae tantummodo approbatae ab eadem auctoritate [30]; aliae sunt reservatae, aliae non reservatae; aliae sunt Religionis propriae [31], aliae non propriae.

4. **Ratione territorii** distinguuntur Associationes pro universo orbe catholico ac Associationes pro certa tantum Dioecesi vel regione canonice erectae vel approbatae, Associationes universales, regionales, locales.

Piae Uniones iterum dividuntur in Pias Uniones simplices seu Associationes non organicas et in Sodalitia seu Associationes organicas.

5. **Ratione similitudinis** cum Statu religioso habentur Associationes, quae late aut modo strictiore quodammodo vivendi rationem Religionum imitari conantur.

De his ultimis notetur:

In decreto *Ecclesia catholica*, 11 aug. 1889, S. Congregationis Episcoporum et Regularium dicitur:

Ecclesia catholica hoc omnino habet, ut cum ad christianam fovendam pietatem, tum ad vitia exstirpanda, suas vires omnes iugiter intendat. Hinc nostra fere aetate, nedum verae Congregationes religiosae in magnum christianae civilisque Reipublicae bonum excrevere, verum etiam aliae atque aliae Fidelium piae sunt formatae Societates, quae et consilia evangelica sequerentur, et caritatis officia maiore libertate obirent, a quibus per temporum nequitiam exercendis religiosae familiae aut paene aut omnino prohiberentur.

---

[26] Cf. can. 687 per decretum formale erectionis personalitas iuridica pro Associatione obtinetur.

[27] Cf. can. 686 § 2.

[28] Cf. can. 686 § 3.

[29] Vel potius Regularium cf. can. 703 § 1.

[30] Cf. supra n. 615 et infra n. 617.

[31] Cf. infra n. 617, c.

Quod hic edicitur, his temporibus magis ac magis verificatur.

Sic hodie piae quaedam puellae, magisterii officio in publicis scholis fungentes, vivendi rationem Religiosorum proxime imitantur, idest, licet ordinarie ab invicem segregatae degant, tamen secundum proprias Constitutiones ab Ordinario loci probatas, postulatum per sex menses, novitiatum vero per annum integrum sub speciali cura magistrae peragunt: deinde vero tria vota, utique privata, obedientiae, paupertatis et castitatis in manu Superioris publice emittunt ad triennium; quo elapso etiam ad professionem perpetuam admittuntur.

Item, in quadam Dioecesi, sacerdotes e Clero saeculari non pauci, ministerio animarum quisque in sua paroecia addictus, ad hoc ut vitam quam dicunt communem instaurare efficacius possint, peracto postulatu sex mensium et novitiatu per annum, tria vota, utique privata, primum ad triennium, deinde vero in perpetuum in manu proprii Episcopi emittunt; atque regulas servant ab eodem Episcopo probatas.

Si tales Societates subsistunt ex sola auctoritate Episcopi (can. 492 § 1 et can. 674 non applicantur hic), vel si etiam auctoritate pontificia approbatae sunt, non tamen expresse verae Congregationes religiosae (quod equidem constare indubie potest, eo quod, ex. gr. non a S. Congregatione de Religiosis, sed a S. Congregatione Concilii approbationem obtinuerunt) profecto Societates huiusmodi nequeunt inter Religiones proprie dictas recenseri, sed erunt merae Fidelium Associationes [32].

De consecratione virginum pro mulieribus in saeculo degentibus **S. Congregatio de Religiosis** publicavit resolutionem, 25 martii 1927, quam Pius XI, 1 martii 1927, iam confirmavit [33].

Cum nonnulli locorum Antistites petiissent facultatem benedicendi et consecrationem virginum conferendi feminis absque votis religiosis in saeculo degentibus, iuxta ritum in Pontificali Romano descriptum, Sacra Congregatio de Religiosis, exquisito voto plurium Revñorum Consultorum, rem definiendam Emis Patribus proposuit, qui, in plenario coetu ad Vaticanum habito, die 25 februarii 1927, re mature perpensa, dubio: An expediat concedere facultatem dandi benedictionem et consecrationem virginum mulieribus in saeculo viventibus responderunt: Negative et nihil innovetur.

Adnotatio [34]: Vetus ille mos consecrandi sollemniter virgines, quae extra Monasteria degunt, dicendus est esse olim iam expresse abolitus tempore Innocentii II [35] vel iam ex longissimi temporis desuetudine penitus obsolevisse.

Iam a pluribus saeculis non aliae virgines in saeculo degen-

---

[32] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. V (1924) p. 342-352.

[33] A. A. S. XIX (1927) p. 138.

[34] Cf. Maroto in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 154-161; Jombart in: Revue des Comm. rel. III (1927) p. 97 s.

[35] Cf. c. 25 C. XVIII q. 2.

tes noscuntur, nisi eae, quae privatim et secreto emittunt votum virginitatis.

Codex nihil habet de hac re, immo ad normam can. 6 n. 6 omnem vim illi disciplinae, quasi adhuc fuisset vigens, sustulisset.

Leges de consecratione in libris liturgicis retentae ad summam pro virginibus in aliaque Religione professis possunt in usum revocari.

Illa consecratio reddit virgines quasi vinculo voti sollemnis obstrictas cum effectu irritandi attentatas nuptias.

Insuper gravia pericula et insidiae pudicitiae virginum non deerunt, cum in privatis domibus habitent.

Non urget ergo illud desiderium restaurandi illum peculiarem coetum ab ipsa Ecclesia olim canonice recognitum.

3. De auctore erectionis 617

1. Nulla in Ecclesia recognoscitur Associatio quae a legitima auctoritate ecclesiastica erecta vel saltem approbata non fuerit (can. 686 § 1).

Recognitio supponit aut erectionem formalem, qua Associatio persona moralis fit, aut saltem approbationem. Mera commendatio non est approbatio, proinde nulla Associatio ecclesiastica habetur.

Approbatio et commendatio Associationis, etsi quandoque non multum inter se differre videantur, nunc iuridice distinguendae sunt, quia per approbationem Associatio fit ecclesiastica, non autem per commendationem.

Associationes tantummodo approbatae et canonice non erectae in personam iuridicam mutuo sodalium consensu dissolvi possunt[36].

Associationes erigere vel approbare pertinet, praeter Romanum Pontificem ad loci Ordinarium, exceptis illis quarum instituendarum ius, apostolico ex privilegio, aliis reservatum est (can. 686 § 2).

a) Romanus Pontifex habet ubique ius illimitatum erigendi vel approbandi praelaudatas Associationes. Etsi auctoritate pontificia Associatio erecta aut approbata sit, non habetur Congregatio religiosa neque Religio improprie

[36] Cf. Wernz, Ius decret. t. III n. 704.

dicta seu Societas, de qua in can. 673 ss., sed Associatio, quae pendet a S. Congr. Concilii vel a S. C. de Propaganda Fide.

Sedi Apostolicae semper reservatur concessio tituli Archisodalitii vel Archiconfraternitatis vel Unionis Primariae, uti in Codice aperte dicitur: Titulus Archisodalitii vel Archiconfraternitatis vel Unionis Primariae, etiam honoris tantum causa, potest Associationi ab una Sede Apostolica concedi (can. 725).

b) Ordinarii loci propria sua auctoritate Associationes erigere vel approbare possunt, nisi erectio aut approbatio aliis reservata sit (cf. can. 686 § 2). Unde Ordinariis loci etiam non consulta Sede Apostolica eas condere licet nec tales Associationes confirmatione pontificia indigent.

Eadem facultas competit Praelato vel Abbati nullius, Vicario Apostolico et Praefecto Apostolico (cf. can. 323 § 1; 294 § 1).

Iam in Concilio Montpellier 1215 in cap. 45 statutum fuit nullam Confraternitatem sine approbatione Episcopi erigi posse.

Confraternitates formali tantum erectionis decreto constitui possunt, pro Piis Unionibus sufficit Ordinarii approbatio (cf. can. 708). Si autem tales Piae Uniones aggregari et per aggregationem indulgentias acquirere volunt, pro validitate etiam hae propria erectione indigent.

Decretum formale erectionis natura sua in scriptis conceditur; etsi de approbatione hoc non constet, cum nulla forma in iure pro approbatione et commendatione requiratur, practice etiam approbatio semper in scriptis fit, cum e can. 689 § 1 quaelibet Associatio sua statuta habeat a Sede Apostolica vel ab Ordinario loci examinata et approbata.

Approbatio concedit ius exsistendi et capacitatem acquirendi bona spiritualia, imprimis indulgentias. Per approbationem Associatio ab Ecclesia tanquam Societas facti recognoscitur; per se non habetur ex hac approbatione personalitas iuridica, sed personalitas collectiva dumtaxat distincta a personalitate iuridica ecclesiastica [37].

E can. 712 § 2 Confraternitates vel Piae Uniones ne instituantur, sine Capituli consensu, in ecclesia cathedrali aut collegiali.

c) Praeter Romanum Pontificem et Ordinarios locorum possunt quandoque alii vi privilegii apostolici Associationes erigere vel approbare (cf. can. 686 § 2), imprimis Ordines religiosi.

Quod privilegium aut simplicitur et absolute aut cum clau-

[37] Cf. Cavagnis, Institutiones iuris publici ecclesiastici [4] (1906) n. 15 et 603.

sula speciali excludente consensum Ordinarii loci concedi potest. In primo casu valet:

Licet privilegium concessum probetur, semper tamen, nisi aliud in ipso privilegio cautum sit, requiritur ad validitatem erectionis consensus Ordinarii loci scripto[38] datus; consensus tamen ab Ordinario praestitus pro erectione Domus religiosae valet etiam pro erigenda in eadem Domo vel ecclesia ei adnexa Associatione, quae non sit constituta ad modum organici corporis[39] et illius Religionis sit propria (can. 686 § 3; cf. can. 497 § 2).

Ita iam statutum est in decreto Clementis VIII.

Pro Associationibus organicis requiritur proinde semper explicita licentia Ordinarii loci scripto data.

Associationes Religionibus propriae sunt: Tertius Ordo saecularis S. Francisci, S. Dominici etc. cf. infra n. 632.

Associatio propria Fratrum Minorum est Associatio Septem gaudiorum B. M. V.; Servitae habent Associationem propriam Septem dolorum B. M. V.; Praedicatores habent Associationem Nominis Iesu et militiae angelicae; Associatio propria Societatis Iesu est Congregatio B. M. V. et Bonae mortis; Associatio Clericorum Regularium ministrantium infirmis est Salus infirmorum.

Non videtur Ordinarius, qui consensum pro erectione Domus religiosae praestitit, excludere posse consensum ad Associationem in eadem Domo vel ecclesia erigendam, quae Religionis est propria et non constituta ut corpus organicum, cum consensus accessorius in principali contineatur ex praesumptione iuris et de iure[40].

Quandoque datur Ordinariis locorum facultas erigendi Confraternitates reservatas; at tunc excluduntur, nisi expresse memorentur, Confraternitates Rosarii, Scapularis de Monte Carmelo, Ssmae Trinitatis et Septem dolorum[41]. Inspiciendae sunt concessiones speciales[42].

---

[38] Consensus scripto ad valorem actus requiritur; cf. supra n. 80 c. Contrariam sententiam tenet Matthaeus a Coronata, o. c. p. 881 n. 671. Potest autem dari in ipso decreto seu diplomate erectionis vel in decreto particulari.

[39] Cf. supra n. 616 [2].

[40] Claeys Bouuaert-Simenon, Manuale iuris can. p. 396 n. 709; Goyeneche in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 360 s. e contrario Vermeersch-Creusen, l. c. p. 620 n. 845, (786) dicunt: Nihil obstare videtur, quin Ordinarius loci, ob iustam causam, erectiones istas excludat consensu quo erectionem Domus permittit.

[41] Claeys Bouuaert-Simenon, o. c. p. 396 n. 709.

[42] Cf. Nouv. Revue théol. XXI (1889) p. 486.

d) Habentur Associationes, quae vi privilegii sive a Moderatoribus supremis sive etiam ab Ordinariis locorum erigi vel approbari possunt, idest modo cumulativo.

Associationes huiusmodi ab Ordinario erectae vel approbatae per Superiores religiosos aggregari debent ad obtinendas gratias spirituales[43].

S. Congregationi Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae sequens dubium dirimendum propositum est[44]:

An ad erectionem Confraternitatum, puta Sanctissimae Trinitatis, Sacratissimi Rosarii, B. M. V. de Monte Carmelo vel a Virgine Perdolente, aliarumve huiusmodi, quae a religiosis Ordinibus in suis respectivis ecclesiis eriguntur, necessarius sit Ordinarii consensus?

Resp.: Si agatur de Confraternitatibus proprie dictis, idest ad modum organici corporis et cum sacco constitutis, affirmative, si de Confraternitatibus late acceptis, satis provisum per consensum praestitum ab Ordinario pro erectione Conventus Ordinis in Dioecesi 25 aug. 1897.

Eidem S. Congregationi dubium dirimendum propositum est:

Cum saepe longe distet Archiconfraternitatis Moderator seu Superior Ordinis religiosi, factum est, ut plerumque formula ab eis subscripta et sigillo munita in cancellaria Episcopatuum vel in aliqua Ordinis Domo in antecessum deponatur, quibus suo tempore depositarius utitur ad erectionem vel aggregationem, nomen Rectoris datamque in formula apponens.

Quaeritur igitur:

An erectio vel aggregatio hoc modo peracta uti valida sit retinenda.

Resp.: Negative, 3 dec. 1892[45].

Superiores religiosi tantummodo illas determinatas Confraternitates, ad quas se extendit privilegium, erigere valent. Eae Associationes, quae non eiusdem nominis vel instituti sunt, quae ergo similitudinem dumtaxat habent, in tali privilegio non comprehenduntur[46].

e) Vicarius Generalis ex solo mandato generali et Vicarius Capitularis nequeunt Associationes erigere aut consensum praebere[47] pro earum erectione aut aggregatione (can. 686 § 4). Episcopus autem Vicarium Generalem delegare potest pro casu particulari aut ad universitatem causarum.

S. Congregatio Indulgentiarum, 18 aug. 1868, sequentia dubia resolvit[48].

a) Cum Episcopus obtinuerit facultatem a Sede Apostolica erigendi Confraternitates cum respectivis indulgentiis, possitne Vicarius Generalis id praestare absque speciali delegatione Episcopi?

Resp.: Negative, nisi Episcopo subdelegandi potestas in apostolico indulto concessa fuerit, suumque Vicarium Generalem subdelegaverit.

b) Potestne Vicarius Generalis auctoritate ordinaria erigere Confra-

---

[43] Cf. can. 708, infra n. 641; can. 722 § 1 infra n. 651.

[44] A. S. S. XXX (1897-98) p. 276 s.

[45] A. S. S. XXV (1892-93) p. 428; Nouv. Revue théol. XXV (1893) p. 138-159; A. S. S. XXVIII (1895-96) p. 751 s.

[46] Cf. A. S. S. XXIV (1891-92) p. 742 s.

[47] Cf. can. 686 § 3; can. 703 § 2; can. 723 n. 2.

[48] Decreta authent. n. 420.

ternitates absque delegatione Episcopi, ita ut erectio sic peracta canonica sit.

Resp.: Negative.

c) Utrum Vicarius Generalis possit valide concedere litteras testimoniales ac consensum requisitum a Clemente VIII pro aggregatione Confraternitatum.

Resp.: Negative.

d) Utrum Vicarius Generalis possit approbare statuta Confraternitatum.

Resp.: Negative, et supplicandum Ssmo pro sanatione quoad praeteritum.

Sanatio eodem die concessa erat.

Vicarius Generalis et Vicarius Capitularis possunt autem concedere approbationem simplicem Associationis, non vero erectionem.

f) Ordinarii in locis S. C. de Propaganda subiectis Missionarii quandoque facultates extraordinarias obtinent[49], excepta dumtaxat Confraternitate Ss. Rosarii, nisi nominatim de hac sermo fit.

2. Erectionis litterae ab iis qui ex privilegio apostolico Associationem erigunt, gratis concedantur, sola excepta taxa pro expensis necessariis (can. 686 § 5).

Valet hoc etiam pro eo qui delegationem ab ipsis obtinet. Facultas, quae alicui ex privilegio competit, delegari potest, nisi aliud caveatur[50].

In bulla Clementis VIII *Quaecumque,* 7 dec. 1604, de taxa solvenda nihil dictum est. S. Congregatio Indulgentiarum decreto edito, 6 martii 1608, approbante Paulo V, statuit atque decrevit, ut pro expeditione litterarum Aggregationum, seu potius pro expensis insuper faciendis, nempe pro pergamena, scriptura, sigillo, capsulis, cordulis, cera, secretarii notariique labore, vel mercede, aliisque omnibus quibuscumque, nihil omnino ultra scutatum unum aureum pro omni aggregatione, institutione vel confirmatione quovis praetextu aut colore etiam merae eleemosynae exigi aut recipi valeat. Quod iterum inculcatum est in decretis S. Congregationis, 10 aprilis 1720, 11 maii 1722, 31 iulii 1756[51].

In antiqua Formula servanda saltem in substantialibus a Superioribus Regularibus Religionum etc. in erigendis seu instituendis Confraternitatibus ac communicandis indulgentiis et gratiis spiritualibus, quas a Sede Apostolica obtinuerunt, habebatur n. 7: Quod litterae erectionis et aggregationis gratis omnino ac nulla prorsus mercede etiam a sponte dantibus sub praetextu quoque merae eleemosynae accepta, expediri et concedi possint, et solummodo titulo expensarum pro pergamena, scriptura, vel impressionis stipendio, sigillorum expensis, cordulis, cera, secretarii notariique labore vel mercede aliisque omnibus, eam quantitatem, quae non

---

[49] Cf. S. Cong. Indulg. 19 aug. 1747 Decreta authent. n. 165; 11 april. 1864 Decreta authent. n. 405; Constit. *Cum primum,* 2 octob. 1898, Collectanea S. Cong. de Prop. Fide n. 2022; n. 2109.

[50] Cf. Collectanea S. C. Prop. Fide n. 1617. Cf. etiam can. 1507.

[51] Cf. Decreta authent. n. 76, 80, 209.

excedat summam scutatorum sex monetae Romanae in Italia, et extra non excedat summam libellarum (vulgo francs) triginta, pro singula institutione vel aggregatione vel confirmatione recipere liceat.

Illi, qui non ex privilegio apostolico, sed ex potestate ordinaria procedunt in erectione Associationum, possunt taxam exigere ad normam can. 1507.

618 **4. De effectu erectionis**

Ad normam can. 100, tunc tantum Fidelium Associationes iuridicam in Ecclesia personam acquirunt, cum a legitimo Superiore ecclesiastico formale obtinuerunt erectionis decretum (can. 687).

Ad validitatem formale decretum scripto ferri debet.

Ecclesia potest talem personam iuridicam erigere uti personam iuridicam non collegialem vel collegialem. Persona moralis collegialis constitui non potest, nisi ex tribus saltem personis physicis (can. 100 § 2). Decretum erectionis aut litterae erectionis (cf. can. 686 § 5) debent continere verbum: erigere vel aequivalens. Non requiritur autem verbum: erigere in personam moralem, quia quodlibet decretum erectionis concedit vi can. 687 personalitatem iuridicam.

Formula determinata ad valorem erectionis non praescribitur. Si quis vetere formula uti velit, ea quae sub n. 8 habentur, omittenda sunt, cum non amplius contineantur in novo iure. Ceterum formula diversa debet saltem sequentia continere: erectorem, nomen praecipuum Associationis, verba erectionem significantia.

Associatio per formale decretum erecta, cum sit persona moralis, natura sua perpetua est; exstinguitur tamen si a legitima auctoritate supprimatur, vel si per centum annorum spatium esse desierit (cf. can. 102 § 1) insuper habet ius ad normam sacrorum canonum bona temporalia acquirendi, retinendi et administrandi (cf. can. 1495 § 2), gaudet iure standi in iudicio (cf. can. 1649).

Associatio simpliciter approbata non est persona moralis, sed est associatio ecclesiastica cum illis facultatibus quas recepit ab auctoritate ecclesiastica competente.

Associatio simpliciter commendata remanet formaliter Associatio laicalis [52].

Pro approbatione per se non requiritur decretum in scriptis, valde autem tale documentum commendari potest.

---

[52] Cf. supra n. 614.

5. De nomine 619

Associatio titulum seu nomen ne assumat quod levitatem aut absonam novitatem sapiat, vel speciem devotionis a Sede Apostolica non probatam exprimat (can. 688).

A fortiore ii tituli prohibiti sunt, qui aliquid contra fidem vel bonos mores continent[53]. Fieri autem potest ut Sancta Sedes titulum quendam propter speciales rationes vetitum nunc circumstantiis mutatis permittat[54].

Titulus seu nomen confraternitatis vel piae unionis desumatur vel a Dei attributis, vel a christianae Religionis mysteriis, vel a festis Domini et Beatae Virginis Mariae, vel a Sanctis, vel a pio opere ipsius Sodalitii (can. 710).

6. De statutis 620

1. Quaelibet Associatio sua statuta habeat, a Sede Apostolica vel ab Ordinario loci examinata et approbata (can. 689 § 1).

Quaelibet Associatio dicitur, ideoque etiam Associatio, quae vi privilegii apostolici a Religiosis exemptis in suis ecclesiis instituta est.

Privilegia non habendi statuta, quae aliquibus Associationibus concessa sunt, ex. gr. Congregatio B. M. V. non sunt sublata per Codicem.

Vicarius Generalis sine mandato speciali et Vicarius Capitularis statuta approbare non possunt[55], saltem si agatur de Associatione, quae sit erecta in personam moralem[56].

Statuta sunt constitutio fundamentalis Associationis, applicanda sunt omnibus Sodalitiis. In iis refertur finis, media, activitas etc. Associationis. Normae peculiares sunt regulae practicae a singulis Sodalitiis emanantes.

2. Statuta, quae non sint confirmata a Sede Apostolica, moderationi et correctioni Ordinarii loci semper su-

---

[53] Associationes a Volto Santo et Ssmi Cordis Iesu poenitentis vetitae sunt, S. Off. 4 maii 1892, 5 iul. 1893.

[54] Cf. ex. gr. de titulo Ssmi Cordis Iesu Eucharistici; S. Cong. Rit. 28 mart. 1914; 15 iulii 1914; 19 nov. 1921 in: Monitore eccl. 26 (1914) p. 119 s.; 246-253; 27 (1915) p. 250-252; 34 (1922) p. 14 s.

[55] S. Cong. Indulg. 18 aug. 1868, decreta authent. n. 420 ad 4.

[56] Cf. can. 686 § 4; cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 884 n. 674 nota 1.

biecta manent (can. 689 § 2), etsi Associatio in alia Dioecesi erecta sit.

Statuta Tertiariorum sunt ab Apostolica Sede approbata; quare subtracta sunt mutationi Ordinarii loci.

Ordinarius loci autem statuta Archiconfraternitatis, cui nova Associatio aggreganda est, mutare potest, quia ei integrum est statuta nova pro Associatione a se erecta concedere[57].

Ad validitatem erectionis talia statuta non requiruntur nec ad capacitatem obtinendi gratias spirituales[58].

Ante Codicis promulgationem valuit pro iis Confraternitatibus, quae Superiore religioso erigebantur aut pro aggregatione Confraternitatum sub poena nullitatis: Quod statuta Confraternitatum examinentur et approbentur ab Ordinario loci et ab eodem corrigi possint (n. 4).

Ceterum statuta communia omnium Associationum, cuiusdam generis sufficiunt, peculiares normae permittuntur, non imponuntur (cf. can. 697).

Dispositiones statutorum iuri communi conformes[59] vel privilegia Sanctae Sedis continentes Ordinarius loci corrigere vel mutare non potest.

3. Associationes legitime erectae ius habent, ad normam statutorum et sacrorum canonum, celebrandi comitia, edendi peculiares normas quae ipsum sodalitium respiciant, eligendi administratores bonorum, officiales et ministros, firmo praescripto can. 715 (can. 697) de confraternitatibus[60].

Peculiares normae sunt eae, quae non sunt in ipsa statuta recepta. Statuta aliaeve ordinationes Confraternitatum, nisi a Sede Apostolica approbatae sint, corrigere et approbare, pertinet ad loci Ordinarium (cf. can. 715 § 1).

Si nonnulli statutorum articuli aliqua peragenda opera Sodalibus proponant, quae ex pontificia concessione ditata sunt indulgentiis, ipsi tanquam essentiales habendi sunt, ut nullo modo variari possint, ne tali spirituali emolumento Sodales sint fraudati[61].

---

[57] S. Cong. Indulg., diei 22 aug. 1842; 12 maii 1843, Decreta authent. n. 308 ad 2; 320.

[58] Cf. can. 708.

[59] Cf. S. Cong. Concilii, 20 maii 1882.

[60] Cf. infra n. 645.

[61] Decreta authent. S. Congreg. Indulgent., 12 maii 1843, n. 320; cf. can. 723 n. 3.

Per se autem statuta non sunt iniuncta opera ad indulgentias lucrandas, proinde inobservantia statutorum acquisitioni indulgentiarum non obstat, si aliunde opera pro lucrandis indulgentiis praescripta implentur.

4. Statuta, quae ab Ordinario loci examinata, mutata, confirmata sunt, a nullo alio ac eo ipso aut successore aut a Sancta Sede mutari possunt.

7. De subiectione erga Ordinarium loci 621

1. Omnes Associationes etiam ab Apostolica Sede erectae, nisi speciale obstet privilegium, iurisdictioni subsunt et vigilantiae Ordinarii loci, qui ad normas sacrorum canonum eas invisendi ius habet et munus (can. 690 § 1).

De Confraternitatibus Codex expresse statuit: Reprobata contraria consuetudine, administratores tam ecclesiastici quam laici cuiusvis ecclesiae etiam cathedralis aut loci pii canonice erecti aut Confraternitatis singulis annis officio tenentur reddendi rationem administrationis Ordinario loci (can. 1525 § 1).

Vi privilegii specialis exemptio a iurisdictione haberi potest.

Iurisdictio et vigilantia Ordinarii loci probatur etiam ex aliis canonibus, ex. gr. 689 § 2; 713 § 2; 715.

Ratione onerum Missarum autem nunc statuit Codex: Ius et officium advigilandi ut onera Missarum adimpleantur, in ecclesiis saecularium pertinet ad loci Ordinarium; in Religiosorum ecclesiis, ad eorum Superiores (can. 842) pro quibuslibet Religiosis etiam non exemptis.

Missae fundatae, si pertineant ad Confraternitates erectas penes ecclesias Religiosorum, censendae sunt fundationes adhaerentes ecclesiis Religiosorum. Ratione aliarum Missarum, quae ipsae Confraternitates committunt celebrandas, praesumendum est, ut eas celebrare faciant in ecclesiis, ubi erectae sunt, cum istae Missae habeantur esse tot sacrae functiones ipsarum Confraternitatum[62].

2. Associationes tamen, quae vi privilegii apostolici a Religiosis exemptis in suis ecclesiis institutae sunt, Ordinariis locorum fas non est visitare quod attinet ad ea quae internam disciplinam seu spiritualem Associationis directionem spectant (can. 690 § 2), sed fas est visi-

[62] Maroto in: Com. pro Rel. VIII (1927) p. 431; cf. S. Cong. Concilii, 10 dec. 1921, l. c. p. 429 s.; Analecta Ord. Min. XLVI p. 291.

tare administrationem et usum bonorum, cultum et ornamenta, caeremonias, divina officia[63].

Ad internam disciplinam pertinet observantia statutorum, dispensatio, admissio, constitutio directorum in sodalitiis Tertii Ordinis saecularis etiam in alienis ecclesiis erectis. Ad spiritualem directionem spectat observatio statutorum, exercitia pietatis etc.

Ordinarius loci potest visitare etiam Confraternitates in ecclesiis Religiosorum, uti iam, 23 iun. 1719, a S. Congregatione Concilii declaratum erat:

S. Congregatio inhaerendo declarationibus iam factis censuit Confraternitates Laicorum in ecclesiis Regularium exemptorum institutas subesse iurisdictioni et visitationi Episcopi, illasque ab eo visitari posse necnon illorum cappellas in iisdem ecclesiis Regularium exsistentes, in his tamen, quae Confraternitatum administrationem respiciunt. Et si Confraternitatibus incumbit onus manutenendi altare et illius cultum, Episcopum posse visitare ea, quae respiciunt ipsam manutentionem, cultum et ornamenta altaris seu cappellae, onera Missarum atque divinorum officiorum ibidem celebrandorum et ea omnia, quae ad obligationem eorundem confratrum relationem habent[64].

3. Si Associationes, Confraternitates, Tertii Ordines a Religiosis extra propriam eorum ecclesiam erectae sunt, Ordinario loci non solum visitatio, sed totum regimen incumbit.

Quando agitur de Piis Unionibus in ecclesiis Regularium, ius visitationis non tanti momenti est, imprimis, si Associatio non habet patrimonium, altare, cappellas.

4. Ordinarii loci est dirimere causas exortas inter Associationes auctoritatae suae subiectas.

Datur recursus ad Sanctam Sedem, si via administrativa Ordinarius loci processerit; si via iudiciali, appellatio ad tribunale superius interponitur.

Coetus S. R. E. Cardinalium, 13 et 27 nov. 1922, solvit quaestionem sequentem[65]:

Utrum S. Congregatio Consistorialis an S. Congregatio Concilii sit competens ad decernendum circa ea quae respiciunt Associationes inter Clerum earumque foederationum.

Resp.: Competentem esse S. Congregationem Concilii. Haec tamen, in iis quae respiciunt Associationes vel earum foederationes inter Clerum alicuius nationis universae, informationem petere a S. Congregatione Consistoriali ne omittat.

---

[63] Cf. Mocchegiani, Collectio Ind. n. 1733; cf. Claeys Bouuaert-Simenon, o. c. p. 397.

[64] Beringer-Steinen, o. c. II p. 64 not. 4.

[65] A. A. S. XV (1923) p. 39 s

S. Congregationis Concilii est moderari quae Pias Sodalitates, Pias Uniones (etiamsi dependeant a Religiosis vel erectae sint in eorum ecclesiis seu Domibus) attingunt (cf. can. 250 § 2).

8. De bonis temporalibus 622

Associatio legitime erecta, nisi aliud expresse cautum sit [66], bona temporalia possidere et administrare potest sub auctoritate Ordinarii loci, cui rationem administrationis saltem quotannis reddere debet, ad normam can. 1525, minime vero parochi, licet in eius territorio erecta sit, nisi aliud Ordinarius ipse statuerit (can. 691 § 1).

Legitima erectio fit decreto formali, quo ipsa Associatio iuridicam in Ecclesia personam acquirit (cf. can. 687). Bona fiunt ecclesiastica et subiecta sunt legibus ecclesiasticis de administratione necnon de alienatione bonorum ecclesiasticorum [67]. Si persona iuridica non habeatur, uti in Associatione simpliciter approbata vel commendata, bona temporalia pertinent ad socios collegialiter sumptos [68] vel ad eos qui bona donaverunt donec non sunt pro fine benefactorum expensae.

1. Iam in can. 1495 § 2 statuitur: Etiam ecclesiis singularibus aliisque personis moralibus quae ab ecclesiastica auctoritate in iuridicam personam erectae sint, ius est, ad normam sacrorum canonum, bona temporalia acquirendi, retinendi et administrandi.

In administratione bonorum Associationum quae legitime erectae sunt, valent praescripta can. 1518-1528 circa administrationem bonorum ecclesiasticorum.

De reddenda ratione Codex statuit: Reprobata contraria consuetudine, administratores tam ecclesiastici quam laici cuiusvis ecclesiae etiam cathedralis aut loci pii canonice erecti aut Confraternitatis singulis annis officio tenentur reddendi rationem administrationis Ordinario loci (can. 1525 § 1).

Si ex peculiari iure aliis ad id designatis ratio reddenda sit, tunc etiam Ordinarius loci vel eius delegatus cum his admittatur, ea lege ut aliter factae liberationes ipsis administratoribus minime suffragentur (can. 1525 § 2).

2. Associatio legitime erecta potest ad normam statutorum, oblationes recipere, et receptas erogare ad pios ip-

---

[66] V. g. pro Cong. Marianis in Ecclesiis Societatis Iesu.
[67] Cf. supra n. 185 ss.
[68] Cf. infra n. 642.

sius Associationis usus, salva semper offerentium voluntate (cf. can. 691 § 2).

Erogatio in opera bona, ad quae prosequenda Associatio destinatur, hoc in casu iuridice non putatur alienatio[69], proinde leges de alienatione non applicantur, nec licentia praevia Ordinarii loci requiritur.

De quaestuatione valet: Nulli Associationi eleemosynas colligere licet, nisi id aut statuta permittant, aut necessitas postulet, et loci Ordinarii consensus[70] accedat ac servetur forma ab eodem praescripta (can. 691 § 3).

Si statuta collectionem eleemosynarum permittant, habetur iam consensus Romani Pontificis aut Ordinarii loci (cf. can. 689 § 1).

3. Ad eleemosynas extra territorium colligendas uniuscuiusque Ordinarii venia, scripto data, requiritur (can. 691 § 4).

Consensus parochi per se non est ergo necessarius, nisi praescribatur ab Ordinario loci.

Nihil obstat, quominus Confraternitates eleemosynas colligant secundum legem totam Dioecesim afficientem ab Ordinario praescriptam erogandis in ecclesiae seu oratorii reparationem atque ornatum, vel in alios pios usus de consensu eiusdem Ordinarii[71].

De redditione rationis praeter can. 1525 § 1 ordinat Codex:

Oblationum quoque ac eleemosynarum fidelis erogationis rationem Associatio reddat Ordinario loci (can. 691 § 5).

4. Patrimonium Confraternitatis et Piae Unionis, quae erecta sit in ecclesia non sua, aut cuius ecclesia sit simul ecclesia paroecialis, debet esse separatum a bonis fabricae vel Communitatis (can. 717 § 2).

5. Associationes legitime erectae ius habent, ad normam statutorum et sacrorum canonum, eligendi administratores bonorum (cf. can. 697 § 1).

---

[69] Cf. supra n. 199.
[70] Per se sufficit verbalis.
[71] Cf. decreta authent. S. Cong. Indulg., 11 iun. 1838, n. 260.

6. Erectionis litterae ab iis qui ex privilegio apostolico Associationem erigunt, gratis concedantur, sola excepta taxa pro expensis necessariis (can. 686 § 5).

7. Occasione receptionis in Associationem nihil directe vel indirecte exigatur, praeter id quod in statutis legitime approbatis designatum sit, aut ab Ordinario loci, ratione specialium circumstantiarum, expresse permissum in Associationis favorem (can. 695).

8. Ad aggregationis validitatem requiritur ut litterae aggregationis expediantur gratis omnino et nulla prorsus mercede etiam sponte oblata, exceptis necessariis expensis (can. 723 n. 5).

9. De Sodalium receptione, qualitatibus, dimissione 623

1. Ad fruendum Associationis iuribus, privilegiis, indulgentiis, aliisque gratiis spiritualibus, necesse est et sufficit ut quis in eam valide receptus sit, secundum propria Associationis statuta et ab ea legitime non expulsus (can. 692).

Formalis receptio consistit in actu auctoritativo recipiendi seu admittendi sive id fiat verbis: te recipio, te admitto in Confraternitatem et similibus, quae in formulis reperiuntur, sive etiam fiat per actus, qui idem per se aut significant aut necessario supponunt[72], ex. gr. per traditionem et acceptationem schedulae Associationis aut admissionis aut per inscriptionem. In Associatione Operis a Propaganda Fidei adscriptio fit ipso iure[73].

Forma specialis in iure communi non praescribitur.

Interna intentio ingrediendi aut admittendi non sufficit.

Propria statuta ad validitatem receptionis conditiones de qualitatibus a candidatis requisitis praescribere possunt.

Observantia statutorum ad fruendum iuribus et gratiis non requiritur; opera pia specialiter iniuncta Sodalis implere debet, si designatas indulgentias et gratias lucrari velit[74]. Etsi quis negligat per longum tempus habitum vel scapulare ferre, onera implere, preces recitare, remanet tamen adscriptus As-

[72] A. S. S. IV (1875) p. 240.
[73] Cf. Statuta generalia n. IV, A. A. S. XIV (1922) p. 326.
[74] Decret. authent., l. c. n. 298 ad 2; n. 347.

sociationi. Attamen obligatio deferendi scapulare vel habitum pro Tertiariis saecularibus remanet conditio sine qua non, ut lucrentur indulgentias.

An, qui rite semel adscripti Sodalitati scapulari B. M. V. de Monte Carmelo, postea habitum sacrum Sodalitatis dimiserunt, teneantur ad novam sacri habitus receptionem a potestatem habente, si velint indulgentias praedictae Sodalitati a Summis Pontificibus concessas lucrari, vel an sufficiat, ut habitum sacrum ipsi denuo resumant simpliciter.

Resp.: Negative ad primam partem, affirmative ad secundam[75].

S. Congr. Concilii, die 5 aug. 1887[76], solvit dubium sequens:

An sacerdos, qui ex statutis Sodalitatis, cui nomen dedit, tenetur Missam celebrare pro Sodali defuncto, possit ad satisfaciendum huic oneri secundam Missam in die binationis applicare?

Resp.: Affirmative.

Agitur de obligatione ex caritate; neque haec est obligatio sub peccato.

2. De iure communi Acatholici et damnatae sectae adscripti aut censura[77] notorie[78] irretiti et in genere publici peccatores valide recipi nequeunt (can. 693 § 1).

Acatholici sunt aut baptizati (uti haeretici, apostatae a fide, schismatici cf. can. 1325 § 2) aut non baptizati uti infideles.

Receptio eius, qui solo assensu interno in fide errat nullo modo externe manifestato, non est invalida.

Adscriptio sectae damnatae[79] sive fiat directe ab ipso fideli sive ab aliis cum consensu huius fidelis validam receptionem impedit.

Ad has damnatas sectas pertinent sectae fenianorum[80], Societates biblicae protestantium, Societates clerico-liberales, communisticae, anarchicae, nihilisticae, crematoriae, secundum varios auctores etiam socialistae[81].

---

[75] Decret. authent. S. Cong. Indulg., 27 maii 1857, n. 379.

[76] A. S. S. XX (1887) p. 35-40; Nouv. Rev. théol. XIX p. 254-261.

[77] Cf. can. 2241.

[78] Supponitur ergo delictum cf. can. 2197.

[79] Cf. supra n. 613.

[80] S. Off. 13 iulii 1865 et 12 ian. 1870 damnavit Societatem americanam seu hibernicam Fenianorum, A. S. S. I p. 290 ss., V p. 396 s.

[81] Socialistae, qui via legali regimen obtinere intendunt; ab aliis excipiuntur, cf. autem J. Biederlack, Seelsorgliche Behandlung sozialdemokra-

Acatholici, qui in bona fide versantur, non propter indignitatem excluduntur, sed propter communicationem in sacris.

Publici peccatores sunt ii, qui publice et notorie vivunt habitualiter in statu peccati[82]. Qui aliquod publicum peccatum commisit, cuius tamen postea ipsum poenituit, per se valide recipitur, hoc valet etiam, si publicitas peccati tantummodo cessat.

3. Absentes ne adscribantur Associationibus ad modum organici corporis constitutis, praesentes autem, nonnisi scientes ac volentes adscribi possunt (can. 693 § 3) in Associationes ad modum organici corporis constitutas.

Agitur in canone praelaudato de mera prohibitione, proinde de illiceitate adscriptionis. De iure particulari autem valor adscriptionis pendere potest[83], etsi agatur de Associatione inorganica dumtaxat[84].

Adscriptio constituit quasi contractum, exinde defuncti aut pueri ante usum rationis generatim adscribi nequeunt[85]. Attamen Associationes sunt, quae speciali facultate gaudent hac in re[86].

Pueri adscribi possunt piis operibus peculiariter sibi destinatis, uti operi Sanctae Infantiae[87].

4. Eadem persona potest adscribi pluribus Associationibus, salvo praescripto can. 705 (can. 693 § 2), idest nulla Tertiariorum Sodalitas sine apostolico indulto, adscribere potest Sodales alterius Tertii Ordinis in eodem remanentes.

Poterit quis variis Associationibus esse inscriptus et indulgentiis frui, si opera praescripta impleantur.

Statuta non obligant sub peccato.

---

tischer Wähler in: Theologisch-praktische Quartalschrift 72 (1919) p. 403-408. In litt. encycl. Quadragesimo anno, 15 maii 1931, Pius XI dicit: Nemo potest simul catholicus probus esse et veri nominis socialista. A. A. S. XXIII (1931) p. 216.

[82] Cf. Matthaeus a Coronata, o. c. p. 889 n. 679.

[83] Ex. gr. si ritus specialis ad valorem adscriptionis praescribatur.

[84] De Tertiis Ordinibus saecularibus cf. infra n. 634.

[85] Cf. Beringer-Steinen, o. c. t. II pag. 46 n. 140. Cf. decreta Urbis 25 aug. 1897 et 11 aug. 1899 ad 6.

[86] A. S. S. XXX (1897-98) p. 278; XXXII (1899-1900) p. 186 ad VI; cf. etiam Monitore ecclesiastico vol. XI (1878) pag. 295 nota.

[87] S. Indulg. Decret. auth., 29 aug. 1864, n. 410.

5. Quandoque ex natura Associationis vel eius fine vel territorio certae personae dumtaxat recipi possunt [88].

Pro Tertio Ordine saeculari S. Francisci requiritur aetas 11 annorum, ut quis valide admittatur.

6. Salvo praescripto can. 704, **Religiosi** possunt piis Associationibus nomen dare, exceptis iis quarum leges, Superiorum iudicio, cum observantia Regulae et Constitutionum conciliari nequeant (can. 693 § 4) [89].

Quare Religiosus prius licentiam sui Superioris petat, praesertim cum onera externe adimplenda suscepturus sit.

Alio modo res se habet de Tertio Ordine. Qui vota nuncupavit vel in perpetuum vel ad tempus in aliqua Religione, nequit simul ad ullum Tertium Ordinem pertinere, etsi eidem antea fuerit adscriptus (can. 704 § 1). Si solutus a votis ad saeculum redierit, antiqua adscriptio reviviscit (can. 704 § 2).

7. Mulieres Confraternitatibus adscribi tantum possunt ad lucrandas indulgentias et gratias spirituales confratribus concessas (can. 709 § 2).

624 8. De modo admittendi valet: Receptio fiat ad normam iuris ac statutorum uniuscuiusque Associationis (can. 694 § 1).

Plerumque pro admissione in Sodalitiis organicis a maiore parte Sodalium receptio fieri debet.

Formalis receptio consistit in actu auctoritativo recipiendi seu admittendi sive id fiat verbis: te recipio, te admitto in Confraternitatem et similibus, quae in formulis reperiuntur, sive etiam fiat actibus, qui idem per se aut significant aut necessario supponunt [90].

Sola intentio interna non sufficit.

9. De necessitate inscriptionis Codex dicit: Ut autem de receptione constet, inscriptio in albo Associatio-

---

[88] Cf. A. S. S. XX (1887) p. 63 ad VII.

[89] De adscriptione Sodalium religiosarum Pontificio Operi a Propaganda Fidei cf. supra n. 482.

[90] A. S. S. IV (1875) p. 240.

nis fieri omnino debet[91], imo haec inscriptio, si Associatio in personam moralem[92] erecta fuerit, est ad validitatem necessaria (can. 694 § 2)[93], secus quis gratiis spiritualibus non fruitur.

Si nomina candidatorum ante inscriptionem perierint, defectus sanatione Sanctae Sedis reparari potest.

Si sacerdos, qui non est Associationis rector, facultate Fideles in Associationem recipiendi fruitur, inscribat nomina in registrum privatum eaque quam primum mittat ad ecclesiam, in qua erecta est Associatio[94].

E decreto S. Officii, 23 april. 1914, firma remanente oblideles in Associationem recipiendi fruatur, inscribat nomina in deles eo ipso, quod a legitimo deputato admittuntur, lucrari possunt indulgentias aliasque gratias spirituales, etiamsi eorum nomina quacumque ex causa in album Sodalitatis relata non fuerint[95].

Haec dispositio suppressa videtur, saltem quando, ad normam can. 694, Associatio in personam moralem erecta est[96], ita, ut ante realem adscriptionem in albo Associationis indulgentiae non acquiruntur.

Quandoque datur facultas non inscribendi. Ex audientia S. Pontificis, 4 mart. 1920, sacerdotes cooptati in Piam Unionem pro Missionibus possunt, servatis servandis, imponere diversa scapularia, absque onere curandi nominum inscriptionem in registro Confraternitatis[97]. Ita etiam omnibus militibus concessum est ut, sola gestatione rite benedicti numismatis scapularis, absque ulla inscriptione lucrari valeant omnes gratias spirituales adnexas[98].

Sancta Sedes quandoque dispensat ab onere inscriptionis. Cardinales gaudent hac in re speciali privilegio.

Cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate

---

[91] Non ad valorem admissionis nec ad lucrandas indulgentias.

[92] Sive organicam sive inorganicam.

[93] Cf. Bremer. Ist nach dem Codex zur Gewinnung der Ablässe eines religiösen Vereins die Namenseintragung wieder orforderlich? in: Theol.-prakt. Quartalschrift 1921, p. 40 ss.

[94] S. Cong. de Indulg. 18 aug. 1868 Decret. authent. n. 428 ad 1.

[95] A. A. S. VI (1914) p. 307.

[96] Claeys Bouuaert-Simenon, o. c. p. 398 not. 2; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 891 n. 68; in sensum contrarium; Cocchi, o. c. IV p. 302; Bargilliat, o. c. II n. 170; Vermeersch-Creusen, Epitome[6] p. 624 n. 851 (792); Beringer-Steinen, o. c. II p. 49 n. 145.

[97] Cf. Beringer-Steinen, o. c. II n. 326 p. 388.

[98] Cf. Beringer-Steinen, o. c. t. I n. 939 p. 479.

gaudent benedicendi ubique, solo crucis signo, cum omnibus indulgentiis a Sancta Sede concedi solitis, rosaria, aliasque coronas precatorias, cruces, numismata, statuas, scapularia a Sede Apostolica probata eaque imponendi sine onere inscriptionis (cf. can. 239 § 1 n. 5).

10. Occasione receptionis in Associationem nihil directe vel indirecte exigatur, praeter id quod in statutis legitime approbatis designatum sit, aut ab Ordinario loci, ratione specialium circumstantiarum, expresse permissum in Associationis favorem (can. 695).

Non prohibetur, quominus stips sponte oblata percipiatur. Tanto minus ad indulgentias lucrandas pecunia, etsi ut eleemosyna, peti potest. Quaestum facientes ex indulgentiis plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata (can. 2327).

625 11. Adscriptio cessat voluntario egressu ex Associatione [99], praeterea etiam **dimissione.**

Nemo legitime adscriptus, ab Associatione dimittatur, nisi iusta de causa ad normam statutorum (can. 696 § 1).

Qui in casum inciderint, de quo in can. 693 § 1 [100], expungantur, praemissa monitione, servatis propriis statutis et salvo iure recursus ad Ordinarium (can. 696 § 2) in devolutivo, nisi ordine iudiciario processum erit.

Post monitiones expectandum erit per aliquos dies [101], ut resipiscentia pateat vel non. Emendatione secuta dimissio decerni nequit.

Dimissio secundum statuta pertinet aut ad Moderatorem solum aut ad comitia ipsa.

Etiamsi in statutis nihil expresse caveatur, etiam loci Ordinarius quod ad omnes Associationes, et Superior religiosus [102] quod ad Associationes ex apostolico indulto a Religiosis erectas [103] attinet, possunt socios dimittere (can. 696 § 3).

---

[99] Cf. can. 571 § 1, can. 637

[100] Cf. supra n. 623, 2.

[101] Cf. can. 660, 662.

[102] Intelligi debet Superior maior etiam Superior minor, si in Statutis nominatur.

[103] In propriis vel extra proprias ecclesias.

Qui vota nuncupavit vel in perpetuum vel ad tempus in aliqua Religione, nequit simul ad ullum Tertium Ordinem pertinere, etsi eidem antea fuerit adscriptus (can. 704 § 1). Si solutus a votis ad saeculum redierit, antiqua adscriptio reviviscit (can. 704 § 2).

10. De comitiis 626

1. Associationes legtime erectae ius habent, ad normam statutorum et sacrorum canonum, celebrandi comitia, edendi peculiares normas quae ipsum Sodalitium respiciant; eligendi administratores bonorum, officiales et ministros, firmo praescripto can. 715 (can. 697 § 1).

Ad ipsam Associationem legitime erectam pertinet hoc ius eligendi, non ad Ordinarium loci aut ad Rectorem Associationis.

Comitiis Confraternitatum, etsi in Regularium ecclesiis et oratoriis celebrandis, per se vel per delegatum praeesse sine iure tamen suffragii, dignos et idoneos officiales et ministros electos confirmare, indignos vel non idoneos respuere aut removere, statuta aliasve ordinationes, nisi a Sede Apostolica approbatae fuerint corrigere et approbare, pertinet ad loci Ordinarium (can. 715 § 1).

De comitiorum extraordinariorum celebratione Confraternitas Ordinarium loci eiusve delegatum tempestive praemoneat; secus Ordinario ius est comitia impediendi vel eorum decreta penitus infirmandi (can. 715 § 2).

2. In iis quae convocationem ad comitia et electiones respiciunt, serventur ius commune, quod prostat in can. 161-182, et statuta iuri communi non contraria (can. 697 § 2).

Ad pias Uniones, etiam erectas in sodalitia et ad Tertios Ordines hoc in can. 715 nominatum ius Ordinarii loci non extenditur.

11. De Moderatore et Cappellano[104] 627

1. Moderator dirigit Associationem ad modum Praesidis in relationibus internis et externis; Cappellanus sacellum moderatur et sacras functiones et caeremonias peragit.

---

[104] Cf. P. Matthaeus a Coronata, Ius Pontificium IX (1929) p. 38-53; 219-227.

2. **Designatio.** Nisi privilegium apostolicum aliud expresse caveat, nominatio Moderatoris et cappellani pertinet ad loci Ordinarium in Associationibus ab ipso vel ab Apostolica Sede erectis aut approbatis, et in Associationibus a Religiosis vi apostolici privilegii erectis extra proprias ecclesias; in Associationibus vero erectis a Religiosis in propriis ecclesiis requiritur tantum Ordinarii loci consensus, si a Superiore Moderator et Cappellanus e Clero saeculari eligantur (can. 698 § 1).

Magister Generalis Ordinis Praedicatorum gaudet privilegio speciali nominandi Moderatores Confraternitatis Ssmi Rosarii; de consensu tamen Ordinarii loci nominatio fieri debet[105].

Privilegium apostolicum nominandi Moderatores Tertii Ordinis franciscalis merito defendunt Stein[106], Holzapfel[107], Matthaeus a Coronata[108], Sobradillo[109].

3. Si Confraternitas in propria ecclesia Religionis erecta sit et Moderator et Cappellanus ex Religiosis sumantur, Superiori religioso competit ius nominationis.

In Associationibus per modum organici corporis constitutis Moderator et Cappellanus et Officiales generatim electione in statutis designata eliguntur idque singulis annis[110].

Si autem Ordinarius loci Confraternitates in Ecclesiis Religiosorum erigat, ipsemet Moderatorem nominare potest[111].

4. Ordinarius loci nominare potest quemlibet sacerdotem, sive parochum sive alium; potest etiam in genere designare parochum pro tempore exsistentem[112]. Si in aliqua paroecia non sit alius sacerdos, parochus ipso facto erit Associationis Mode-

---

[105] Cf. Bull. Leonis XIII *Ubi primum* 2 oct. 1898; A. S. S. XXXI (1898-99) p. 260 ad 8; Beringer-Steinen, l. c. II n. 92 p. 28 s.

[106] Der Dritte Orden des hl. Franziskus von Assisi p. 54 s. n. 34. Tertius Ordo Franciscalis 1923 [2], Werden, Holland, p. 57.

[107] Die Leitung des Dritten Ordens p. 78; cf. Ordensdirektor XVI (1922) p. 64.

[108] O. c. p. 895 s. n. 683; cf. Dissertatio canonica de iure nominandi Moderatores Tertii Ordinis in: Acta Ord. Fr. Min. 1921, p. 305 ss.

[109] La Tercera Orden de S. Francisco, 1935 n. 44.

[110] Cf. Decret. authent. S. Congr. Indulg. n. 304 ad 3, 7 iunii 1842.

[111] Cf. Decret. authent. l. c. n. 312 ad 3. 18 nov. 1842.

[112] Decret. authent l. c. n. 389, 9 ian. 1861. A. S. S. XX (1887) p. 108 ad 1; XXV (1892-93) p. 427.

rator: praesumitur enim tacite designatus ab Episcopo Associationem erigente[113].

5. Commendari potest, ut in statutis provideatur, ut Moderator per alium sacerdotem in variis actibus se supplere possit.

Quandoque Moderator Consilio adiuvatur secundum statuta[114]. Quaedam Confraternitates fruuntur privilegio, ut Superior supremus Moderatorem nominare possit[115].

6. Quid vero iuris, si Religio absque privilegio apostolico a diuturno tempore Moderatorem, etiam extra proprias ecclesias nominaverit? Praescriptio invocari non potest (cf. can. 1509 n. 2), sed consuetudo centenaria aut immemorabilis. Ordinarius loci autem talem consuetudinem abrogare potest; si taceat, in consuetudinem servandam consentire praesumitur[116].

7. **Iura.** Moderator candidatos in Associationem recipit. Facultatem ad hoc nominatione acquirit.

Moderator et cappellanus possunt, durante munere, benedicere Associationis habitum seu insignia, scapularia, etc., eaque adscribendis imponere; quod vero ad conciones attinet, serventur praescripta can. 1337-1342 (can. 698 § 2).

Ante Codicis promulgationem electio aut nominatio in Moderatorem vel Cappellanum non includebat eo ipso facultatem benedicendi habitum, scapulare, coronas rosarii, numismata. Nunc ex iure ipso talis facultas habetur, quae, uti videtur, etiam secum fert applicationem indulgentiarum[117]. Ante promulgationem Codicis specialis mentio pro hac re requirebatur[118], etiam pro facultate subdelegandi[119]. Quod ultimum etiam post publicationem Codicis valere videtur non obstante can. 199 § 1.

---

[113] Decret. authent. l. c. n. 304 ad 1, 7 iun. 1842; cf. 13 febr. 1894. A. S. S. XXVI (1893-94) p. 507. Cf. Decrt. authent. l. c. n. 306 ad 3; A. S. S. XXV (1892-93) p. 427 ad IV.

[114] Decret. authent. l. c. n. 308 ad 2; 312 ad 2.

[115] A. S. S. vol. XXXI (1898-99) p. 260 ad VIII.

[116] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 625 n. 854 (795).

[117] Cf. De Meester, Iur. can. et iur. can. civilis compendium p. 507 n. 1080. Contrariam sententiam tenent Nouv. Rev. théol. 48 (1921) p. 79; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 896 n. 683.

[118] Cf. S. Congr. Indulg. 18 nov. 1842, Decret. authent. n. 312 ad 4; 30 ian. 1839 Decret. authent. n. 270 ad 1.

[119] Cf. S. Congr. Indulg. 22 aug. 1842 Decret. authent. n. 306 ad 2; confirmatum 13 febr. 1894. A. S. S. XXVI p. 507.

Practice difficultas generatim non aderit, cum in diplomate erectionis aut in indulto Apostolico addita sit facultas res benedicendi atque illas consuetas indulgentias applicandi et subdelegandi.

8. **Amotio.** Moderatorem et cappellanum revocare ex iusta causa possunt qui illos nominaverunt eorumque successores vel Superiores (can. 698 § 3).

Non requiritur, uti videtur, consensus Ordinarii loci, si Superior religiosus cappellanum e Clero saeculari (cf. can. 698 § 1) revocet.

9. Idem potest esse moderator et cappellanus (can. 698 § 4).

628 **12. De cessatione et suppressione**

1. Associatio, quae non decreto erectionis exsistit, cessat, si Sodales non amplius habeantur.

Si Associatio erecta sit in personam moralem, valet can. 102 §§ 1-2: Persona moralis natura sua, perpetua est, exstinguitur tamen si a legitima auctoritate supprimatur, vel si per centum annorum spatium esse desierit. Si vel unum ex personae moralis collegialis membris supersit, ius omnium in illud recidit [120].

Privilegia realia cessant per absolutum rei vel loci interitum; privilegia vero localia, si locus intra quinquaginta annos restituatur, reviviscunt (can. 75).

Cessatio Associationis fieri potest etiam translatione in aliam Dioecesim.

2. Ob graves causas et salvo iure recursus ad Apostolicam Sedem, potest loci Ordinarius supprimere non solum Associationem a se vel a decessoribus suis erectam, sed etiam Associationem ex apostolico indulto a Religiosis erectam de consensu Ordinarii loci (can. 699 § 1), sive intra sive extra ecclesiam.

Ordinarius loci supprimere nequit Associationes, quae a Religiosis erectae sunt in Domo vel ecclesia ei adnexa ad nor-

[120] Cf. supra n. 66, 3; 77 s. 88.

mam can. 686 § 3 cum implicito eiusdem consensu, qui includitur in consensu praestito pro erectione Domus religiosae [121], etsi agatur de Associatione, quae non sit constituta ad modum organici corporis et illius Religionis sit propria, sane autem Superior religiosus competens tales Associationes supprimere potest. Si autem agatur de Associatione erecta cum praescripto consensu Ordinarii loci scripto dato, Ordinarius loci ad suppressionem competens est, nisi aliud in iure aut privilegio caveatur.

Requiruntur ad suppressionem graves causae, ex. gr. scandalum, damnum [122], secus recursus et uti videtur in suspensivo patet [123], secundum alios in devolutivo [124].

3. Associatio, quae non est erecta in personam moralem etiam ab ipsis Fidelibus supprimi potest.

4. Associationes vero ab ipsa Apostolica Sede erectae nonnisi ab eadem supprimi possunt (can. 699 § 2). Sancta Sedes, uti patet, etiam Associationes ab aliis erectas vel approbatas supprimere potest.

5. Ordinarius loci supprimere potest Associationem, quae a Sancta Sede simpliciter approbata est. Etiam propria voluntate Sodalium dissolvi possunt.

Associationes commendatae, ab ipsis Sodalibus supprimuntur, cum non sint ecclesiasticae.

6. Potestas laicalis nullo modo Associationem ecclesiasticam supprimere potest, cum sit hac in re incompetens.

Exstincta persona morali ecclesiastica, eius bona fiunt personae moralis ecclesiasticae immediate superioris, salvis semper fundatorum seu oblatorum voluntatibus, iuribus legitime quaesitis atque legibus peculiaribus quibus exstincta persona moralis regebatur (can. 1501) [125].

Persona moralis ecclesiastica immediata superior erit Dioecesis, Praefectura, Vicariatus Apostolicus, non autem paroecia vel quasi paroecia.

---

[121] Cf. Leclercq in: Coll. Namur XVII (1923) p. 58.

[122] Cf. A. S. S. XXII p. 585 ss.

[123] Cf. Matthaeus a Coronata, l. c. p. 897 n. 684.

[124] Cf. Goyeneche, De Religiosis p. 258 nota 37; Vromant, De Fidelium Associationibus n. 41.

[125] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 42 s.

629 **13. De indulgentiis**

Acquisitio. Associationes erectione aut approbatione sua per se indulgentias non acquirunt.

Quadruplici modo indulgentias acquirere possunt:

a) Per immediatam concessionem a Sancta Sede.

In petitione Ordinarius loci de canonica erectione vel approbatione Associationis testificari debet.

Si nomen Sancti, sub cuius titulo Associatio erecta est, non exstat in Martyrologio Romano, Sancta Sedes non concedit indulgentias perpetuas[126].

Petitio dirigitur: Ad Suam Eminentiam Cardinalem N. N. Poenitentiarium Maior. Roma. S. Poenitentiaria. Sectio de Indulgentiis.

Episcopi, Metropolitae, Cardinales tantummodo indulgentias partiales impertiri valent.

b) Per Superiores religiosos, qui ius habent erigendi certas Associationes et concedendi certas indulgentias.

c) Per Archiconfraternitates vel Pias Uniones Primarias, quae iure pollent alias eiusdem speciei Associationes sibi aggregandi (cf. can. 722).

d) Per Episcopos, qui iure delegationis a Romano Pontifice vel a Superiore religioso vel ab Archiconfraternitatibus aut Piis Unionibus Primariis indulgentias concedunt.

A capta possessione Episcopi residentiales habent ius concedendi indulgentias quinquaginta dierum in suae iurisdictionis locis (cf. can. 349 § 2 n. 2).

In Dioecesibus suffraganeis Metropolita potest indulgentias centum dierum sicut in propria Dioecesi concedere (cf. can. 274 n. 2).

Cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate gaudent concedendi indulgentias ducentorum dierum etiam toties quoties lucrandas, in locis vel institutis ac pro personis suae iurisdictionis vel protectionis; item in aliis locis, sed a praesentibus solummodo, singulis vicibus, lucrandas (cf. can. 239 n. 24).

Cum consecretur ecclesia vel altare, Episcopus consecrator, licet iurisdictione in territorio careat, indulgentiam concedit unius anni ecclesiam vel altare visitantibus in ipsa consecrationis die; in die vero anniversaria quinquaginta dierum, si sit Episcopus; centum, si Archiepiscopus, biscentum, si S. R. E. Cardinalis (cf. can. 1166 § 3).

---

[126] Cf. Decret. authent. S. Congr. Indulg., 14 dec. 1722 n. 81.

S. Congregatio de Indulgentiis, 30 ian. 1843, ad sequens dubium respondit [127]: An indultum apostolicum, quod specificat quasdam indulgentias cuidam Sodalitati concessas, excludat alias indulgentias non specificatas in praefato indulto quarum tamen mentionem faciunt nonnulli auctores de indulgentiis pertractantes.

Resp.: Standum esse verbis indulti, ex quo, si nulla sit expressa conditio, ex. gr. dummodo nulla alia indulgentia reperiatur concessa, aut similia etc., eruitur, firmas remanere singulas indulgentias etiam praecedenti tempore elargitas, de quibus mentio quoque fit apud auctores de indulgentiis pertractantes.

Confraternitates Ssmi Sacramenti et de Doctrina christiana fruuntur sine nova concessione omnibus indulgentiis Archiconfraternitati, quae Romae est, concessis [128].

Si Associatio, quae novas indulgentias acquirit alicui Archiconfraternitati etc. aggregata aut a Superiore religioso erecta sit et hoc modo alias indulgentias obtinuit, clausula habetur:

Volumus autem, quod si alias dicta Confraternitas alicui Archiconfraternitati aggregata iam sit, vel in posterum aggregetur vel quavis alia ratione uniatur aut etiam quomodolibet instituatur, priores et quaevis aliae litterae apostolicae illi nullatenus suffragentur, sed ex tunc eo ipso nullae sint.

S. Congregatio de Indulgentiis, 25 ian. 1842, ad sequens dubium respondit [129]:

Utrum statuta servanda sint sub poena nullitatis indulgentiarum, ita ut Fideles indulgentiis priventur ob eorum inobservantiam sive integram, sive ex parte tantum.

Resp.: Dummodo Sodalitates sint canonice erectae, et Sodales adimpleant opera iniuncta a Summis Pontificibus pro lucrandis indulgentiis suae respectivae Confraternitati adnexis, ipsique Sodales legitime adscripti fuerint in Confraternitatem, inobservantia partialis seu generalis statutorum non obest acquisitioni indulgentiarum, ex eo quod statuta sunt potius ad regimen et ad rectam Sodalitatis administrationem data, minime vero tanquam iniuncta opera ad indulgentias acquirendas.

CAPUT II

De Fidelium Associationibus in specie 630

(cf. can. 700-725)

Triplex distinguitur in Ecclesia Associationum species: Tertii Ordines saeculares, Confraternitates, Piae Uniones (can. 700).

---

[127] Decret. authent. n. 314; ante 1753 alia clausula habebatur, cf. Nouv. Rev. théol. XXII (1890) p. 160 ss.

[128] Decret. authent. S. Congr. de Indulgentiis, 22 aug. 1842, n. 308 ad 1 et 4. Cf. can. 711 § 2.

[129] Decret. authent., l. c. n. 298 ad 2.

631 **1. De praecedentia**

a) Inter pias Laicorum Associationes, ordo praecedentiae est qui sequitur, firmo praescripto can. 106, nn. 5, 6:

1. Tertii Ordines[130];
2. Archiconfraternitates;
3. Confraternitates;
4. Piae Uniones Primariae;
5. Aliae Piae Uniones (can. 701 § 1).

Ratio quoque habenda est e praescriptione Codicis: Inter varias personas morales eiusdem speciei et gradus, illa praecedit quae est in pacifica quasi – possessione praecedentiae, et, si de hoc non constet, quae prius in loco, ubi quaestio oritur instituta est; inter Sodales vero alicuius Collegii (Associationis) ius praecedentiae determinatur ex propriis legitimis Constitutionibus; secus ex legitima consuetudine; qua deficiente, ex praescripto iuris communis (cf. can. 106 n. 5).

Loci Ordinarii est in sua Dioecesi statuere praecedentias inter suos subditos ratione habita principiorum iuris communis, legitimarum Dioecesis consuetudinum et munerum ipsis commissorum; et omnes de praecedentia controversias, etiam inter exemptos, quatenus ii collegialiter cum aliis procedant, componere in casibus urgentioribus, remota omni appellatione in suspensivo, sed sine praeiudicio iuris uniuscuiusque (can. 106 n. 6).

Posita erectione cuiusdam personae ad gradum potiorem, standum est can. 106 n. 3 eidem agnoscendo praecedentiae iure quod a die obtentae erectionis ipsa acquirit: Inter diversas personas ecclesiasticas quarum nulla habeat in alias auctoritatem, qui ad gradum potiorem pertinent, praecedunt eis, qui sunt inferioris gradus[131].

Secundum Rituale Episcoporum[132] Episcopus iubeat ut, salvis cetero propriis iuribus vel incedant ordine rotulo praescripto vel omnino ab huiusmodi processione abstineant donec lis fuerit determinata.

Confraternitas sanctissimi Sacramenti, si agatur de processione in qua defertur sanctissimum Sacramentum, praecedit ipsis Archiconfraternitatibus (can. 701 § 2)[133].

b) Omnes autem tunc solummodo ius praecedentiae habent, cum collegialiter incedunt sub propria cruce

---

[130] Omnia decreta Apostolicae Sedis de praecedentia Tertiorum Ordinum et Confraternitatum inveniuntur in: Acta Ordinis Min. XXIX p. 241 ss.

[131] Cf. S. Cong. Consilii, De iure praecedentiae inter Confraternitates

[132] L. II. cap. 33 n. 4 (1924).

in A. A. S. XXIX (1937) p. 33 s.

[133] Decret. authent. S. C. R. n. 3668; A. A. S. V (1913) p. 78.

vel vexillo et cum habitu [134] seu insignibus [135] Associationis (can. 701 § 3).

Agitur de iure praecedentiae collegii, non singulorum. Collegialiter interesse putantur, si saltem tres sodales incedunt, cf. can. 100 § 2.

Habitus, vestis particularis, vestis propria, significant operimentum sive laneum sive lineum, quo corpus totum vel fere cooperitur.

Insignia sunt aliquod signum externe delatum, ex. gr. scapulare parvum, cingulum ex cannabe aut lana, numisma. Supplent defectum habitus seu vestium.

Delatio insignium sufficit ad fruendum iure praecedentiae.

Mos deferendi vestem uniformem (habitum integrum vulgo saccum) laudatur, admissa tamen consuetudine contraria, modo alia gerantur insignia, ex. gr. scapulare, cingulum, numisma[136].

Ex adscriptione Confratrum ad Tertium Ordinem non sequitur Sodalitium ius praecedentiae acquisivisse super aliis Confraternitatibus[137].

Secundum decisionem S. Congr. Rituum, 30 iunii 1905, Tertiarii Ordinum in processionibus incedere possunt sub eadem Cruce Ordinis primarii[138].

Tertio Ordini, etiamsi ex solis mulieribus conflato, praecedentia supra Confraternitates competit[139].

2. De Tertiis Ordinibus saecularibus 632

1. **Notio.** Tertiarii saeculares sunt qui in saeculo, sub moderatione alicuius Ordinis, secundum eiusdem spiritum, ad christianam perfectionem contendere nituntur, modo saeculari vitae consentaneo, secundum Regulas ab Apostolica Sede pro ipsis approbatas (can. 702 § 1) [140].

---

[134] Cf. can. 703 § 3; 713 § 2.

[135] Cf. can. 706, 713 § 2.

[136] S. R. C. Decret. authent. vol. VI n. 4173, 10 nov. 1905. Pro Tertiariis habetur ex can. 703 § 3 et 706 hac in re quaedam limitatio, cf. infra n. 634 et n. 638.

[137] S. C. Concilii, 13 iunii 1892, Nouv. Rev. théol. XXVI (1894) p. 241 s.

[138] Decreta authent. vol. VI n. 4163. Secundum Prümmer, Manuale iur. eccl. n. 271, 4 hoc decretum revocatum esse videtur propter can. 706, quod non probetur.

[139] A. S. S. XXIX (1896/97) p. 627-630.

[140] Reinmann, The Third Order Secular of St. Francis 1928. Cf. P. Franz S. Tischler O. M. Cap., Handbuch des Dritten Ordens 1912[8];

Ius Codicis Tertios Ordines in eodem genere ac ceteras Associationes recenset et communibus normis subiicit.

In rubrica cap. I habetur: De Tertiis Ordinibus saecularibus. Dicitur: Ordo saecularis, quia imitatur vitam Status religiosi, habetur novitiatus, professio, Regula approbata, habitus, et invenitur sub directione primi Ordinis.

Quasi in medio stat inter Statum religiosum et Confraternitates.

Tertius Ordo saecularis proinde non est Ordo religiosus nec Sodales sunt Religiosi.

Perfectio christiana assequi studet Tertius Ordo saecularis observatione praeceptorum Dei et Ecclesiae.

Finis particularis est exercitium virtutum fundatoris poenitentiae, zeli animarum.

Initium fundationis Tertii Ordinis efformant Oblati Ordinis S. Benedicti, qui inde saltem a saeculo XI exsistunt.

Sequentes Ordines habent Tertiarios sibi aggregatos. Franciscani, quorum Tertius Ordo 1221 sub titulo de Poenitentia conditus est; Dominicani, quorum Tertius Ordo 1225 approbatus est sub titulo Militiae Iesu Christi; postea Praemonstratenses, Carmelitae, Eremitae S. Augustini, Trinitarii, Minimi, Servi B. M. V. (Servitae), Mercedarii.

Prima Regula a S. Francisco composita fuit ab Honorio III anno 1221 approbata. Nicolaus IV modificavit illam in const. *Super montem*, diei 18 augusti 1289, tandem Leo XIII, die 30 maii 1883.

Paulus Stein O. F. M., Tertius Ordo Franciscalis 1923[2]; idem: Der Dritte Orden des hl. Franciscus von Assisi, Innsbruck 1925, 80 p.; P. Fredegando d'Anversa O. M. Cap., Il terzo ordine secolare di S. Francesco d'Assisi 1921; idem: Le Tiers-Ordre, Paris 1933; P. Agathangelus a Waspik O. M. Cap.. Ned. K. Stemmen XVII p. 254; XIX p. 87; Mileta, Trattato giuridico sul Terz'Ordine secolare di S. Francesco d'Assisi 1921; P. Matteo da Coronata O. M. Cap., La legislazione canonica del Terz'Ordine in: Period. Il Padre Santo 1912, p. 238 s.; 1923 p. 77 s., 101-103; 1924 p. 27, 57 s., 77; P. Kunibert Bechthold O. M. Cap., Anweisungen für die Direktoren des Seraph. Dritten Ordens, Frankfurt am Main 1927, 24 p.; P. Leopoldo da Cortona O. M. Cap., il Terz'Ordine francescano nel diritto canonico, Milano 1923; P. Heribert Hozapfel O. F. M., Die Leitung des Dritten Ordens, München 1925, 164 p. ibi etiam literatura germanica p. 154-162; Deutsche Drittordensliteratur, Festgabe zur 7. Jahrhundertfeier des seraph. Wteltordens 1921, Drittordensverlag, Altötting; P. Gabriel Schmidt O. F. M., Drittordensleitung, Werl i. W. 1926, 192 p. Der Ordensdirektor. Organ für Leiter des Dritten Ordens und Tertiarpriester. Schriftleitung: Innsbruck. Franziskaner-Kloster. Verlagsanstalt Tyrolia. Innsbruck – Wien – München. Matthaeus Conte a Coronata, O. M. Cap., Drittordensrecht. Aus dem Italienischen ins Deutsche übersetzt von P. Dr. Kassian Nenner O. M. Cap., XVI et 403 p. Turin-Rom 1936, Marietti.

Plures Tertii Ordinis Sodalitates in eodem loco vel civitate constitui licet; immo, si opus sit, plures Sodalitates in eadem ecclesia haberi possunt, ex. gr. propter diversitatem nationum.

2. Ab istis Tertiis Ordinibus saecularibus distinguendi 633
sunt **Tertii Ordines regulares,** qui sunt verae Religiones cum votis sollemnibus aut simplicibus Regulam Tertiariorum vitae religiosae adaptantes. Habent obligationem ad tria consilia evangelica voto firmata cum stabili in communi vivendi modo, ex. gr. Ordo Patrum de Poenitentia.

Nicolaus IV, die 18 aug. 1289, pro universo Tertio Ordine S. Francisci Regulam approbavit, quae adaptata erat diverso modo in Tertio Ordine Regulari. Leo X 1521 novam Regulam edidit communem pro viris et feminis Regularibus Tertii Ordinis, quae in vigore fuit usque ad novam Constitutionem Pii XI *Rerum conditio,* 4 oct. 1927[141].

Praeterea exsistunt Societates sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis, quae Regulam Tertiariorum sectantur. Sodales sunt Religiosi improprie dicti.

Indulgentiae, privilegia, indulta singulorum Ordinum Tertiariorum composita sunt:

Pro Tertiariis S. Francisci Assisiensis in Brevi *Quia multa* Leonis XIII, 7 sept. 1901, in decreto S. Congregationis de Indulgentiis, 11 sept. 1901, in rescripto eiusdem Congregationis, 13 aug. 1901[142]; pro Tertiariis Praemonstratensium, 1 martii 1904[143]; Carmelitarum, 18 sept. 1903[144]; Augustinianorum, 5 sept. 1903[145]; Mercedariorum, 28 iun. 1904[146]; Dominicanorum, 13 iun. 1906[147]; Trinitariorum, 25 sept. 1904[148].

3. **Sodalitates Tertii Ordinis.** Si Tertius saecularis Ordo in plures Associationes dividatur, harum quaelibet legitime constituta dicitur Sodalitas Tertiariorum (can. 702 § 2).

---

[141] Cf. A. A. S. XIX (1927) p. 361-367.
[142] Monit. E. 13 (1901) p. 388-397.
[143] Monit. E. 16 (1904) p. 396-397.
[144] Monit. E. 16 (1904) p. 348-352.
[145] Monit. E. 16 (1904) p. 396-397.
[146] Monit. E. 16 (1904) p. 448-452.
[147] Monit. E. 19 (1907) p. 291-296.
[148] Ibid.

Pertinere quis potest ad Tertium Ordinem saecularem, et tamen determinatae Sodalitati non est adscriptus. Talis receptio et professio est valida.

634 4. **Erectio.** Firmo privilegio nonnullis Ordinibus concesso, nulla Religio potest Tertium Ordinem sibi adiungere (can. 703 § 1).

Tale privilegium habent Superiores supremi Trium Familiarum franciscalium et Tertii Ordinis regularis S. Francisci, Ordinis Praedicatorum, Augustinianorum, Carmelitarum, Minimorum, Servitarum, Trinitariorum, Mercedariorum, Benedictinorum [149]; dubitatur de Abbate Primate Benedictinorum [150].

5. Dato etiam apostolico privilegio, Superiores religiosi possunt quidem personas particulares Tertio Ordini adscribere, sed nequeunt Sodalitatem Tertiariorum valide erigere sine consensu Ordinarii loci, ad normam can. 686 § 3 [151] (can. 703 § 2), etsi agatur de erectione Sodalitatis in propria Ecclesia Religiosorum.

Tertii Ordines semper ad modum organici corporis constituuntur.

Superiores religiosi etiam Domuum non formatarum personas particulares Tertio Ordini adscribere possunt. Quae potestas, cum sit ordinaria, delegari potest. Fruuntur tali potestate, etsi agatur de adscriptione extra sodalitia.

Pro adscriptione ad sodalitia legitime erecta Moderatores et Cappellani quoque gaudent hac potestate pro sua quisque sodalitate (cf. can. 698 § 2).

Si personae particulares adscribantur, etsi sine adscriptione ad determinatum sodalitium, ad valorem receptionis praesentia requiritur. Caeremonia qua Sodalis scapulari induitur initio novitiatus non videtur esse necessaria ad valorem actus ex analogia cum Ordinibus religiosis (cf. can. 553 supra n. 234).

Lege distantiae [152] Tertius Ordo non tenetur. Proinde praeceptum, ne Confraternitates vel Piae Uniones eiusdem tituli ac instituti erigantur neve approbentur, non valet pro Tertio Ordine saeculari. Quare in eodem loco plures Tertii Ordines et

---

[149] Sodales Oblati saeculares S. Benedicti nominantur.

[150] Matthaeus a Coronata, o. c. p. 606 n. 510; Augustine, l. c. III 69 agnoscit singulis Abbatibus hoc ius pro Benedictinis.

[151] Cf. supra n. 617, c.

[152] Cf. can. 711 infra n. 642, 7.

plures Sodalitates eiusdem Ordinis erigi possunt, immo in eadem ecclesia sub propriis Moderatoribus.

Si plures nationes utantur una ecclesia, in ea plures Sodalitates Tertiariorum erigi possunt pro diversitate linguae.

6. Vestis particularis[153]. Nec Sodalitatibus a se erectis possunt Superiores religiosi concedere usum particularem vestium, in publicis sacris functionibus deferendarum sine speciali eiusdem Ordinarii licentia (can. 703 § 3).

Si ergo extra ecclesiam Religiosorum Sodalitates in publicis sacris functionibus praeter scapularia et alia insignia usum particularem vestium adhibere velint, requiritur licentia Ordinarii loci. Intra ecclesiam vel oratorium Ordinis non requiritur talis licentia[154].

7. Conditiones adscriptionis[155]. Praeter generales condi- 635
tiones in can. 693 contentas hae speciales imponuntur:

Qui vota nuncupavit vel in perpetuum ved ad tempus in aliqua Religione, nequit simul ad ullum Tertium Ordinem pertinere, etsi eidem antea fuerit adscriptus (can. 704 § 1)[156].

Durante novitiatu Sodales non perdunt suam adscriptionem Tertio Ordini saeculari factam.

Tertio Ordini et Confraternitati quis simul adscribi potest. Professus in Religione autem non potest esse membrum Tertii Ordinis. Adscriptio est invalida, quod eruitur ex expressione: nequit[157]. Ratio iuridica pro tali prohibitione ea est, quia Religio perfectior est Tertio Ordine et eminenter in se continet finem Tertii Ordinis.

Ex decreto Ursulinae Tertio Ordini franciscano aggregatae sunt[158].

Cum Sodales Societatum in communi viventium sine votis in sensu iuridico vota non emittant, prohibitio can. 704 § 1 eos non tangit[159]; alii aliter sentiunt.

---

[153] Habitus integer.

[154] Cf. Matthaeus a Coronata, Il Terz'ordine Francescano 1933 p. 100 n. 38.

[155] Adscriptio fit ad novitiatum et ad professionem.

[156] Valet etiam de Religiosis qui soluti a votis durante servitio militari remanent Religiosi (cf. n. 283).

[157] S. Congr. de Religiosis quandoque dispensat hac in re.

[158] A. A. S. III (1911) p. 391.

[159] Cf. Larraona in: Com. pro Rel. V (1924) p. 83 nota 74; Vermeersch-

Si solutus a votis ad saeculum redierit, antiqua adscriptio reviviscit (can. 704 § 2).

Professio suspendit adscriptionem antea factam.

636 8. **Adscriptio.** Nulla Tertiariorum sodalitas, sine apostolico indulto, adscribere potest Sodales alius Tertii Ordinis in eodem remanentes, singulis tamen Sodalibus licet iusta de causa transire sive ab alio ad alium Tertium Ordinem, sive ab alia ad aliam Sodalitatem eiusdem Tertii Ordinis (can. 705).

Simultanea adscriptio, idest secunda invalida haberi debet. Fidelibus Bononiae a Leone XIII, die 8 aug. 1893, privilegium concessum est, ut nomen dare possint Tertio Ordini Dominicano retinendo adscriptionem alii Tertio Ordini.

Sodalitas Tertiariorum ad modum organici corporis constituitur, quia secundum Regulam praeter Moderatorem Praefectus cum Officialibus habetur (cf. Regula cap. II § 13, III § 1).

Erectio Sodalitatis Tertiariorum non ad modum organici corporis facta (Sodalitas inorganica) valida, etsi illicita facta sit.

S. Congregatio de Religiosis, die 24 nov. 1911, sequentia dubia de Tertiis Ordinibus saecularibus solvit, quae resolutiones Pius X, die 6 dec. 1911, approbavit et confirmavit[160].

Utrum Congregationes[161] Tertii Ordinis S. Francisci Ass. ab una Obedientia Primi Ordinis vel a Tertio Regulari Ordine erectae, possint, inconsultis vel invitis Superioribus qui ipsas erexerunt, ad aliam obedientiam valide transire?

Resp.: Negative.

Utrum eaedem Congregationes ab una Obedientia ut supra erectae et a Fratribus alterius Obedientiae in eadem Provincia vel Civitate commorantibus directae, adhuc sint sub dependentia primae Obedientiae erigentis, ita ut haec possit easdem Congregationes visitare et ea omnia perficere quae de iure requiruntur in legitima iurisdictione?

Resp.: In voto Consultoris seu: Si directio Congregationis Tertiariae ab una Familia Franciscali prius erectae legitime commissa fuerit Fratribus alterius Familiae, Negative, secus Affirmative.

Decretum S. Congregationis, diei 4 martii 1903, pro Tertia-

Creusen, Epitome[6] p. 628 n. 859; Period. IX, 48; Matthaeus a Coronata, Inst. iur. can. p. 904 n. 690 nota 3.

[160] A. A. S. vol. IV (1912) p. 143.

[161] Codex nominat Sodalitates, cf. can. 705.

riis saecularibus S. Francisci Assis. valet quoque pro Tertiariis saecularibus utriusque Obedientiae Carmelitanae[162].

Praefatum decretum statuit:

1. Ut novitii Tertiarii saeculares S. Francisci professionem emittere valeant in Congregatione alterius Obedientiae, seu diversae ab illa in qua ad novitiatum fuerant admissi, si melius eorum commoditati provideatur.

2. Ut professi eadem de causa transire possint ab una Congregatione ad aliam diversae Obedientiae.

3. Ut parochus vel quilibet sacerdos alicuius Congregationis Tertiariorum Moderator, si alio transferatur ubi alia Congregatio diversae Obedientiae reperiatur, eamdem regere possit, quin indigeat nova approbatione, teneatur tamen hac de re certiorem facere Visitatorem Regularem, ut cum eodem negotia Congregationis gerere valeat.

Si agatur de transitu ab una ad aliam Sodalitatem eiusdem Tertii Ordinis, novus novitiatus aut nova professio non exigitur. Item si quis nulli Sodalitati adscriptus sit, sed Tertio Ordini et ut in Sodalitatem admittatur petit. Novus novitiatus et nova professio[163] autem requiritur in transitu ad alium Tertium Ordinem[164]. Durante novitiatu iura et obligationes prioris Tertii Ordinis suspensa manent. Si professionem non emittat, reviviscunt iura et obligationes pristini Ordinis, nisi formaliter egressus sit.

9. **Regimen.** De regimine valent de iure communi im- 637
primis can. 689[165], 690[166], 691[167], 698[168].

Statuta magis in particulari dependentiam a primo Ordine designant.

Moderatores seu directores Tertii Ordinis a iure communi potestatem ordinariam habent ea peragendi, quae in can. 698 § 2[169] expresse nominantur. In aliis rebus practice sunt delegati ad universitatem causarum[170].

---

[162] A. A. S., l. c.

[163] Negat Claeys Bouuaert-Simenon, Manuale iuris canonici[2] p. 405 num. 719.

[164] Minores, Conventuales, Capuccini, Tertiarii Regulares franciscani, putantur ratione huius rei unicum Ordinem constituere, cf. S. Congr. de Relig. 6 dec. 1911.

[165] Cf. supra n. 620.

[166] Cf. supra n. 621.

[167] Cf. supra n. 622.

[168] Cf. supra n. 627.

[169] Cf. supra n. 627.

[170] P. Holzapfel O. F. M., Die Leitung des Dritten Ordens p. 73.

Ordinarius loci Sodalitates Tertii Ordinis extra ecclesias Religiosorum exemptorum visitare potest (cf. can. 690 § 2)[171]. Ipse potest etiam Socios dimittere (cf. can. 696 § 3) et ipsam Sodalitatem Tertii Ordinis supprimere (cf. can. 699 § 1)[172].

Inscriptio in albo Sodalitatis requiritur ad validam cooptationem in membrum eiusdem (cf. can. 694 § 2), non vero ad cooptationem in Tertium Ordinem (cf. can. 703 § 2).

Novitiatus incipit per benedictionem formula praecepta et impositionem habitus seu scapularis.

Integritas anni ad validitatem professionis non demonstratur[173], nisi expresse in Statutis aliud caveatur.

638 10. **Obligationes et privilegia.** Publicis processionibus, funeribus aliisque ecclesiasticis functionibus Tertiarii possunt, sed non tenentur collegialiter interesse; at si intersint, cum suis insignibus sub cruce propria incedant necesse est (can. 706).

Obligatio specialis sub peccato non exoritur ex adscriptione in Tertio Ordine, attamen praescriptiones a fidelibus adimplendae sint, ut finis Ordinis assequatur. Professio est simplex promissio coram Moderatore vel eius delegato facta servandi Dei praecepta et Regulam Tertii Ordinis.

Si quis per longum tempus habitum deposuerit, nova professione non indiget.

Nequit parochus, sine iusta et gravi causa ab Ordinario probata, excludere pia Sodalitia quae familia vel heredes advocare velint ad deducendum cadaver ad ecclesiam funeris et ad sepulturam, et assistendum funeri (cf. can. 1233 § 1).

Tertiarii non gaudent communicatione gratiarum cum primo Ordine aut cum aliis Tertiariis, nisi privilegium speciale habeatur, uti inter primum, secundum et tertium Ordinem saecularem S. Francisci[174].

11. **Habitus** (scapulare parvum cum cingulo) inter alia elementum essentiale vitae Tertiariorum habetur[175].

Dispensatio non videtur necessaria, si habitus noctu dumtaxat aut in casu infirmitatis deponatur[176].

---

[171] Cf. supra n. 621.
[172] Cf. supra n. 628.
[173] Aliter P. Matth. a Coronata, Il Terz'Ordine Francescano p. 164 n. 61.
[174] Cf. Matthaeus a Coronata, Institutiones vol. I p. 909.
[175] Cf. Regula cap. I § 3.
[176] Holzapfel O. F. M., Die Leitung des Dritten Ordens p. 103.

Postulatum substituendi habitum cum numismate pro Ordine S. Francisci et aliis denegatum est.

Decretum **S. Congregationis de Religiosis**, 25 martii 1922, publicatum, huius tenoris est [177]: Cum pluries petitum fuerit, ut, attentis praesentium quarumdam regionum exigentiis, in commoditatem Christifidelium, Tertio Ordini saeculari S. Francisci et aliis nomen dare cupientium, facultas fieret commutandi parvum habitum seu scapulare eorumdem Tertiorum Ordinum in numisma ex aere confectum, piam aliquam imaginem proferens, cum omnibus iuribus, indulgentiis et privilegiis parvo habitui adnexis, haec S. Congregatio de Religiosis, re maturo examini subiecta, opportunum duxit, Summo Pontifici Pio XI supplicare, ut auctoritate Apostolica dignaretur decernere quid agendum esset in casu.

Porro Sanctitas Sua, in audientia concessa, 20 martii 1922, Secretario S. Congregationis, omnibus perpensis, quoad expetitae facultatis concessionem annuendum haud esse censuit.

Considerans tamen quae Leo XIII in cap. III, § 6 Regulae Tertii Ordinis saecularis S. Francisci sancivit, scilicet: Si quae huius capita legis quemquam servare causa gravis et iusta prohibeat, eum ex ea parte lege solvi, eademve capita commutari prudenter liceat. Cuius rei Praefectis ordinariis Franciscalium et Primi Ordinis et Tertii, item Visitatoribus, facultas potestasque sit, voluit, ut Superiores Tertii Ordinis saecularis S. Francisci, quoad Tertiarios suos, ea potestate utantur in singulis casibus, iustaque accedente causa, ad supra memoratam commutationem elargiendam.

Revocavit insuper, prout praesentis declarationis tenore revocat, quamlibet facultatem commutandi habitum cuiuscumque Tertii Ordinis saecularis in numisma, sive per rescriptum sive per ipsam personam Summorum Pontificum in scriptis aut vivae vocis oraculo impertitam. Contrariis non obstantibus quibuslibet.

Adnotatio. Responsio S. Congregationis de Religiosis valet pro omnibus Tertiis Ordinibus.

Num autem memorata dispensandi potestas Superioribus aliorum Tertiorum Ordinum competat, ex propriis Regulis vel statutis conspiciendum est. Generatim eandem facultatem habent. In singulis casibus nonnisi dispensare possunt iustaque et gravi accedente causa.

Collectiva dispensatio vel commutatio fieri non posset, nisi constaret causam dispensationis singulis membris collectionis revera inesse, tunc enim dispensatio singulos distributive vere attingit, ex. gr. milites Tertiariorum [178].

Ratio, cur denegata sit surrogatio numismatis in locum scapularis Tertii Ordinis in eo ponitur, quia forma parvi scapularis cum cordula et sub vestibus gerenda non incommodo sit.

Iam in ipso decreto S. Officii, 16 dec. 1910, quo Pius X indulsit, ut pro scapularibus deferretur numisma tot signis crucis a competente sacerdote benedictum quot essent supplenda scapularia, expresse excepta sunt scapularia Tertiorum Ordinum propria [179].

---

[177] A. A. S. XIV (1922) p. 353 s.

[178] Vermeersch, Periodica XI (1923) p. 82-84.

[179] A. A. S. III (1911) p. 23. De scapulari Carmelitarum theca protecto cf. Analecta Ordinis Carmelitarum Excalceatorum t. 1 (1926) p. 43 s.; Com. pro Rel. VIII (1927) p. 162 s.

Facultas commutandi parvum habitum seu scapulare in numisma ex aere confectum piam aliquam imaginem proferens etiam Moderatoribus et Cappellanis competit Sodalitatis Tertii Ordinis et hoc quidem certo potestate eorum delegata [180].

639 12. **Absolutio generalis.** Est benedictio, cui Sancta Sedes etiam beneficium indulgentiae plenariae coniungit.

Habetur deprecativa poenarum peccati absolutio per modum non sacramenti, sed sacramentalis.

Absolutio generalis, quae Tertiariis conceditur, distinguitur ab absolutione generali, quae in Ordinibus religiosis dari solet. Nam praeter concessionem indulgentiae comprehendit haec ultima veram absolutionem a censuris.

Statis diebus, uti in elencho enumerantur, absolutio generalis impertitur.

Si sacerdos, cuius est illam impertiri, quacumque de causa abest, Tertiarii ex utroque sexu cuiuscumque Ordinis, iis non exceptis qui vitam communem agunt, valent illam in communi (collegialiter) recipere a quolibet sacerdote, qui ad sacramentales confessiones est approbatus[181]; privatim vero, a quolibet confessario (ad normam decret. S. Congr. de Ind. 21 iul. 1888 et 30 ian. 1896) in ipsa festivitate, vel in pervigilio, immo, pro Tertiariis franciscanis, intra octiduum festi [182].

S. Congregatio Rituum, die 1 aug. 1931, extendit ad Sodales Tertii Ordinis regularis hoc privilegium eiusdem S. Congregationis, diei 7 iunii 1919, quoad Absolutionem generalem. Sodales Tertii Ordinis regularis ergo quatenus ipsi in expositis circumstantiis versantes omnes gratias Absolutionis generalis lucrari valent sicut Religiosis primi et secundi Ordinis in praefato rescripto concessum est.

S. Congregatio Indulgentiarum, 27 maii 1903, sequens dubium solvit: Utrum Ordinarius sub cuius iurisdictione Moniales Tertiariae degunt, ad absolutiones generales et benedictiones Apostolicas eisdem Monialibus impertiendas delegare possit Sacerdotem sibi benevisum ad audiendas Monialium confessiones non approbatum.

Resp.: Affirmative.

Formula Absolutionis generalis pro Religiosis est ea, quae incipit *Ne reminiscaris*. Formula pro Tertio Ordine saeculari incipit: *Intret*.

Religiosi Primi et Secundi Ordinis indulgentiam plenariam

---

[180] Matthaeus a Coronata dicit ad suos Tertiarios modo ordinario p. 909 n. 691.

[181] A. A. S. III (1911) p. 22.

[182] A. A. S. IX (1917) p. 262.

simul cum absolutione a censuris lucrantur casu, quo praesentes se habent in ecclesia aut oratorio, ubi publice Tertiariis saecularibus absolutio generalis impertitur sub formula *Intret*, posito quod ea die commode recipere amplius non possint absolutionem generalem sub formula *Ne reminiscaris*, et viceversa participant Tertiarii saeculares indulgentiam plenariam ac absolutionem a censuris, si praesentes sunt in choro vel ecclesia aut oratorio, ubi Religiosis Primi vel Secundi Ordinis publice datur absolutio sub formula *Ne reminiscaris*[183].

Formula pro confessionali: Auctoritate a Summis Pontificibus mihi concessa, plenariam omnium peccatorum tuorum indulgentiam tibi impertior. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Formula adhibetur post sacramentalem confessionem, si sit necessaria, secus saltem in loco, ubi confessiones audiuntur, etsi confessio non sit necessaria[184].

De Regularibus, qui privilegium habent impertiendi benedictionem papalem cf. can. 915 supra n. 483.

Beneficio benedictionis papalis et absolutionis generalis gaudent etiam ii Tertiarii, qui eas publice recipiunt non a Directore proprio, sed a Directore alterius Sodalitatis Tertiariorum, quae obedientiae alterius Familiae Franciscani Ordinis subest[185].

Sacerdotes Tertiarii deputati ad dandam absolutionem generalem Tertiariis eandem lucrantur ipso actu quo impertiuntur, quoties illam recipere ab alio sacerdote legitime impediuntur[186].

13. Comitiis Sodalitatum Tertiariorum praeest Moderator cum suffragio (cf. can. 697).

3. De Confraternitatibus et Piis Unionibus 640

1. **Notiones.** Associationes Fidelium quae ad exercitium alicuius operis pietatis aut caritatis erectae sunt, nomine veniunt Piarum Unionum; quae, si ad modum

---

[183] S. Congr. Rituum, 7 iunii 1919 (Analecta Ord. Min. Capuccinorum 35 [1919] p. 152 s.).

[184] Cf. S. Cong. de Indulg., 30 ian. 1896, apud Mocchegiani.

[185] S. Congr. Indulg., 30 ian. 1896, ad III (Analecta Ord. Min. Cap. 12 [1896] p. 263).

[186] S. Congr. Indulg., 14 iulii 1900 (Analecta Ord. Min. Cap. 17 [1901] p. 25 s.).

organici corporis sint constitutae[187], Sodalitia audiunt (can. 707 § 1).

In canone dicitur quidem: Associationes, quae... erectae sunt. In sensu proprio significat erectio constitutionem in personam moralem; cum autem Piae Uniones quandoque tantummodo approbatae esse possint sine constitutione in personam iuridicam, in canone citato expressio ⟨erectae⟩ in sensu latiore sumitur.

Constitutio ad modum organici corporis est elementum essentiale Sodalitiae, proinde etiam de iure communi pro Confraternitatibus. Exceptiones quaedam habentur in Belgio, Germania, Helvetia[188].

Sodalitia vero in incrementum quoque publici cultus[189] erecta, speciali nomine Confraternitates appellantur (can. 707 § 2).

Piae Uniones sunt ex. gr. opus S. Infantiae, opus Sancti Francisci Salesii. Sodalitium est, ex. gr. Pia Unio Cleri pro Missionibus.

Ad Confraternitates pertinent ex. gr. Confraternitas Ssmi Sacramenti, Adorationis perpetuae, B. M. V. de Monte Carmelo.

641 2. **Conditiones erectionis.** Confraternitates nonnisi per formale erectionis decretum constitui possunt; pro Piis Unionibus autem sufficit Ordinarii approbatio, qua obtenta, ipsae, licet moralis personae non sint, capaces tamen sunt obtinendi gratias spirituales ac praesertim indulgentias (can. 708).

Quaelibet Confraternitas est persona iuridica, proinde publica.

Pia Unio non necessario erigenda est in personam moralem, potest esse simpliciter approbata.

Potest autem erigi in personam iuridicam sive organicam sive inorganicam secundum can. 687, 686 § 4.

---

[187] Elementum essentiale, proinde etiam pro Confraternitatibus ex iure communi. Exceptiones inveniuntur.

[188] Cf. Beringer-Steinen, Die Ablässe[15] p. 11 n. 34 s. Cf. nunc infra n. 643, 7.

[189] Cf. can. 1256.

Differentia Confraternitatum a Piis Unionibus in eo est, quod Confraternitates in incrementum quoque publici cultus erectae sunt.

3. Ad quodnam subiectum pertinent **bona patrimonialia** Associationis, quae non sit *persona moralis*[190] *ecclesiastica*? (id est Associatio simpliciter approbata vel commendata). 642

Pertinent ad Socios simul sumptos, sed hi tenentur obligatione servandi tum donatorum voluntatem, tum specialem destinationem, cui ipsi, in sua aggregatione Societati facta, per modum quasi contractus adhaeserunt. Quod si omnes, communi consensu, pio fini renuntient, stricto iure inter se bona dividere possunt. Sed aequum et conveniens est rem deferre ad auctoritatem, quae Piam Associationem olim approbavit.

4. De **Sodalibus**: Confratres nequeunt sacris functionibus operam praestare, nisi Confraternitatis habitum seu insignia deferant (can. 709 § 1)[191]. 643

5. **Mulieres.** Confraternitatibus adscribi tantum possunt ad lucrandas indulgentias et gratias spirituales confratribus concessas (can. 709 § 2).

6. De **titulo**: Titulus seu nomen Confraternitatis vel Piae Unionis desumatur vel a Dei attributis, vel a christianae Religionis mysteriis, vel a festis Domini et Beatae Virginis Mariae, vel a Sanctis, vel a pio opere ipsius Sodalitii (can. 710)[192].

7. De **lege distantiae**[193]: Plures Confraternitates vel Piae uniones *eiusdem* tituli[194] ac instituti, nisi id eis specialiter concessum sit aut iure cautum[195], ne erigantur neve approbentur in eodem loco; si vero agatur de magnis civitatibus[196], id licet, dummodo inter ipsas intercedat

---

[190] Vermeersch-Creusen, Epitome[6] p. 631; n. 868 (809).
[191] Cf. etiam can. 718, 713 § 2, 714.
[192] Cf. can. 688 supra n. 619.
[193] Agitur de lege prohibente, non irritante.
[194] Cf. can. 710.
[195] Cf. Beringer-Steinen, II n. 74.
[196] Ubi 5000 habitantes.

conveniens, iudicio [197] Ordinarii loci, distantia (can. 711 § 1).

Elocutio: Eiusdem tituli ac instituti, stricte sumi debet. Ita ex. gr. permittitur simultanea exsistentia pro Confraternitate Sanctissimi Sacramenti et perpetua adoratione Sanctissimi Sacramenti; idem pro Societate Immaculatae Conceptionis et Sacri Cordis B. M. V. pro conversione peccatorum [198].

Etiam si una Confraternitas ab altera differat non tantum nomine, sed etiam fine, simultanea utriusque Confraternitatis exsistentia in eadem civitate minime officit [199].

In eodem loco, idest in eadem Communitate [200]. Communitas intelligitur eadem civitas vel idem municipium civile, nisi tamen in aliquo municipio sint plura oppida situ et nomine ab aliis disiuncta, dummodo in unoquoque oppido habeatur etiam propria paroecia [201].

In ecclesia filiali nulla Confraternitas ab ecclesia matrice independens eiusdem tituli et instituti erigi potest.

Distantia mille circiter passuum vel metrorum inter utramque ecclesiam sufficeret.

Pro duabus Confraternitatibus specialis dispositio habetur. Codex enim dicit:

Curent locorum Ordinarii ut in qualibet paroecia instituantur Confraternitates sanctissimi Sacramenti, ac Doctrinae christianae; quae, legitime erectae, ipso iure aggregatae sunt eisdem Archiconfraternitatibus in Urbe a Cardinali Urbis Vicario erectis (can. 711 § 2).

Ex speciali concessione praeter citatas duas Confraternitates plures in eodem loco seu municipio erigere licet Confraternitates Ssmi Cordis Iesu, Sodalitates Filiarum Mariae, Congregationes Marianas, Congregationes bonae mortis, Pias Uniones familiarum christianarum [202].

Pont. Com. ad Cod. interpr., diei 6 martii 1927, sequens dubium solvit [203]:

---

[197] Et prudentiae.

[198] S. R. C., 14 aug. 1858, Decret. authent. vol. II n. 3077 (5273).

[199] S. R. C., 29 nov. 1856, Decret. authent. vol. II n. 3038; 7 dec. 1658 n. 1101 (1950).

[200] A. S. S. XXV (1892-93) p. 510.

[201] A. S. S. XXVIII (1895-96) p. 751 s.

[202] Cf. Beringer-Steinen, o. c. p. 23 n. 74. Cf. S. Congr. Indulg. Decret. authent. n. 413, 416, 308 ad 3; 343 ad 2.

[203] A. A. S. XIX (1927) p. 161.

Utrum vi can. 711 § 2 locorum Ordinarii stricte teneantur erigere in qualibet paroecia Confraternitatem Ssmi Sacramenti, an eius loco possint secundum peculiaria adiuncta, instituere Piam Unionem vel Sodalitatem Ssmi Sacramenti.

Resp.: Negative ad primam partem, Affirmative ad secundam.

Utrum Archiconfraternitati Ssmi Sacramenti in Urbe erectae, de qua in can. 711 § 2 ipso iure aggregatae sint tantum Confraternitates Ssmi Sacramenti proprie dictae, an etiam Piae Uniones aliaeque Sodalitates Ssmi Sacramenti:

Resp.: Affirmative ad primam partem, Negative ad secundam.

Confraternitates vel Piae Uniones ne erigantur [204], nisi in ecclesia aut oratorio publico vel saltem semi-publico (can. 712 § 1).

Ab hac lege prohibente, non irritante exceptae sunt Confraternitates in terris Missionum, ubi ecclesiae et oratoria desunt [205].

Idem altare distinctis Associationibus inservire potest, de consensu uniuscuiusque Rectoris respectivae Sodalitatis ibi erectae, sed ad praecavendas quaestiones, quae facile oriri solent quoad functiones peragendas et altare custodiendum, magis expedit, si fieri potest, ut quaelibet Sodalitas suum habeat altare [206].

Ne instituantur Confraternitates vel Piae Uniones sine Capituli consensu [207], in ecclesia cathedrali aut collegiali (can. 712 § 2).

In ecclesiis vel oratoriis Religiosarum Ordinarius loci permittere potest erectionem [208] Associationis mulierum tantum, aut Piae Unionis quae nonnisi precationibus incumbat et gratiarum dumtaxat spiritualium communicatione gaudeat (can. 712 § 3) [209], ex. gr. Congregationes seu Piae Uniones Filiarum Mariae, quae mulieribus tantum constant.

---

[204] Non valet hoc pro Tertio Ordine.
[205] S. Congr. de Prop. Fide, 8 iunii 1845, Collectanea n. 296 ad 2.
[206] S. Congr. Indulg. 22 maii 1841, Decret. authent. n. 291 ad 11.
[207] Cf. can. 105.
[208] In casu habetur persona moralis.
[209] Lex prohibens, non irritans.

Associationes dumtaxat approbatae Ordinarius loci in praefatis ecclesiis permittere potest, licet e viris solis constent.

Ordinarius loci etiam erectionem Piae Unionis in personam moralem constitutam permittere potest, etsi e viris dumtaxat constet, si solummodo precationibus incumbat et gaudet communicatione gratiarum spiritualium.

Piae Uniones Apostolatus orationis aut Adorationis perpetuae aut membrorum honorariorum Congregationis Auxiliatricum Purgatorii, nonnisi precationibus fundandis incumbunt.

In eadem paroecia et ecclesia plures Confraternitates diversi generis et diversi finis erigi possunt secundum prudens arbitrium Episcopi.

Tertius Ordo his normis non subiacet. Sodalitia Tertii Ordinis etiam in ecclesiis Religiosarum erigi possunt.

644 8. **Gratiae spirituales et functiones.** Religiosi cum Confraternitatibus Piisve Unionibus a se erectis possunt et debent communicare omnes et solas gratias spirituales, quae in facultatibus a Sede Apostolica receptis specifice et nominatim communicabiles declarentur, eaeque in actu erectionis manifestandae sunt singulis, servato praescripto can. 919 (can. 713 § 1).

Novae indulgentiae, ecclesiis etiam Regularium concessae, quae Romae promulgatae non sint, ne pervulgentur, inconsulto Ordinario loci (can. 919 § 1).

In edendis libris, libellis, etc., quibus concessiones indulgentiarum pro variis precibus aut piis operibus recensentur, servetur praescriptum can. 1388:

Indulgentiarum libri omnes, summaria, libelli, folia, etc., in quibus earum concessiones continentur, ne edantur sine licentia Ordinarii loci (can. 1388 § 1).

Requiritur vero expressa licentia Sedis Apostolicae ut typis edere liceat, quovis idiomate, tum collectionem authenticam precum piorumque operum quibus Sedes Apostolica indulgentias annexuit, tum elenchum indulgentiarum apostolicarum, tum summarium indulgentiarum vel antea collectum, sed nunquam approbatum, vel nunc primum ex diversis concessionibus colligendum (can. 1388 § 2).

Per se Religio non potest communicare Associationibus a se erectis gratias spirituales, quibus ipse fruitur communicatione privilegiorum, aut quas a Sancta Sede pro suis Religiosis accepit.

9. De **habitu** hoc valet: Confraternitatibus [210], ab iisdem [211] erectis, non licet vestem propriam seu insignia, quae in publicis processionibus aliisque sacris functionibus deferenda sunt, assumere sine speciali Ordinarii loci licentia (can. 713 § 2).

Tertiis Ordinibus assumptio insignium eo ipso permissa est, si Tertiarii collegialiter intersint, cf. can. 706.

Confratres nequeunt sacris functionibus operam praestare, nisi Confraternitatis habitum seu insignia deferant (can. 709 § 1).

Confraternitas proprium habitum vel insignia [212], sine licentia Ordinarii loci, ne dimittat neve immutet (can. 714).

10. **De subiectione erga Ordinarium loci.** Codex edicit: 645
Comitiis Confraternitatum, etsi in Regularium ecclesiis et oratoriis celebrandis, per se vel per delegatum praeesse [213] sine iure tamen suffragii, dignos et idoneos officiales et ministros electos confirmare, indignos vel non idoneos respuere aut removere, statuta aliasve ordinationes, nisi a Sede Apostolica approbatae fuerint, corrigere et approbare, pertinet ad loci Ordinarium (can. 715 § 1).

11. **De comitiorum extraordinariorum** celebratione Confraternitas Ordinarium loci eiusve delegatum tempestive praemoneat [214]; secus Ordinario ius est comitia impediendi vel eorum decreta penitus infirmandi (can. 715 § 2).

Dicitur: praemoneat, si agatur de comitiis extraordinariis, ut Ordinarius loci iure praesidendi uti possit, si voluerit. Si non interveniat Confraternitas ulterius procedat salvo can. 715 § 1. Praemonitio ipso iure habetur, si agatur de ordinariis comitiis statis temporibus.

Pro Piis Unionibus praefata iura competunt aut Moderatori Associationis aut Superioribus, qui Pias Uniones approbaverunt vel erexerunt, prout consuetudo fert aut statuta pressius determinant.

---

[210] Ex analogia hoc valet etiam pro Piis Unionibus.
[211] Idest Religiosis.
[212] Forma et materia in statutis designatur.
[213] Cf. etiam can. 101 § 1 n. 1.
[214] Ut iure praesidenti uti possit, si voluerit.

646 12. **De functionibus** hoc observandum erit: Confraternitates et Piae Uniones, in propriis ecclesiis erectae, functiones non paroeciales, servatis servandis, independenter a parocho exercere possunt, dummodo ministerio paroeciali in paroeciali ecclesia non noceant (can. 716 § 1).

Hoc valet in propriis ecclesiis, idest a paroeciali ecclesia separatis aut si paroecia in earum Confraternitatum vel Piarum Unionum ecclesia erecta sit aut ipsae in aliena ecclesia sint erectae.

Si Confraternitates vel Piae Uniones in ecclesia paroeciali vel huius filiali erectae sint, a parocho etiam in functionibus non paroecialibus pendent[215].

Functiones paroeciales enumerantur in can. 462. Functiones non paroeciales sunt sequentes: benedictiones et distributiones candelarum, cinerum, palmarum; caeremoniae hebdomadae sacrae; celebratio Missarum privatarum et sollemnium; expositio quadraginta horarum; publicae conciones; processiones intra ambitum propriae ecclesiae[216].

Servatis servandis dicitur in can. 716 § 1, idest secundum leges liturgicas, ratione habita consuetudinum legitimarum et statutorum iuris particularis, obtenta Ordinarii licentia ubi requiritur, et servata conditione, dummodo functiones Piarum Associationum ministerio paroeciali in paroeciali ecclesia non noceant.

Ministerium paroeciale latius patet quam exercitium functionum paroecialium parochis secundum can. 462 reservatarum; comprehendit, ex. gr. praedicationem, divina officia, quae in ecclesia paroeciali fieri solent.

Idem (quod in can. 716 § 1 enuntiatur) servetur etiam in casu quo paroecia erecta sit in ipsa Confraternitatis ecclesia (can. 716 § 2).

In dubio, utrum functiones Confraternitatis vel Piae Unionis noceant, necne, ministerio paroeciali, ad Ordinarium loci spectat ius decidendi, itemque statuendi practicas normas servandas (can. 716 § 3).

Si in ecclesiis non suis erectae sint, proprias functio-

---

[215] S. C. Rituum 10 dec. 1703 resp. 12 iun. 1704; Decret. authent. n. 2123 (3670) ad 1-4.

[216] S. R. C. Decret. authent. vol. I n. 2123 (3670), 12 ian. 1704.

nes ecclesiasticas in sacello tantum vel altari, in quo sunt erectae, peragere possunt ad normam can. 716 et peculiarium statutorum (can. 717 § 1) [217].

Quod valet, etsi erectio fiat in ecclesia exemptorum.

13. **Patrimonium** Confraternitatis et Piae Unionis, quae erecta sit in ecclesia non sua, aut cuius ecclesia sit simul ecclesia paroecialis, debet esse separatum a bonis fabricae vel Communitatis (can. 717 § 2). 647

Bona Confraternitatis vel Piae Unionis legitimae erectae sunt bona ecclesiastica, cum pertineant ad personam moralem; proinde valent can. 1495 ss. [218].

Patrimonium debet esse separatum a bonis fabricae, si in ecclesia paroeciali, a bonis Communitatis, si in ecclesia Religiosorum Confraternitas et Pia Unio erectae sint.

14. **De processionibus** hoc valet: Confraternitates processionibus consuetis et aliis, quas Ordinarius loci indixerit, tenentur collegialiter cum propriis insignibus et sub proprio vexillo interesse, nisi Ordinarius aliud praescripserit (can. 718).

Publicis processionibus Tertiarii possunt, sed non tenentur collegialiter interesse; at si intersint, cum suis insignibus sub cruce propria incedant necesse est (cf. can. 706), etiam omnes aliae Associationes ad processiones non tenentur.

Processiones consuetae sunt ordinariae quae statis diebus per annum fiunt ad normam librorum liturgicorum vel consuetudinum ecclesiarum; extraordinariae, quae aliis publicis de causis in alios dies indicuntur (can. 1290 § 2).

Nisi aliter ferat immemorabilis consuetudo, vel locorum circumstantiae, prudenti Episcopi iudicio, aliud exigant, die festo Corporis Christi unica tantum sollemnisque per publicas vias processio in uno eodemque loco fieri debet ab ecclesia digniore; eique Clerici omnes religiosaeque virorum familiae, etiam exemptae et Laicorum Confraternitates interesse debent (cf. can. 1291 § 1).

15. **Translatio sedis.** De Ordinarii loci consensu Confraternitas vel Pia Unio de alia ad aliam sedem trans- 648

[217] Cf. A. A. S. vol. II (1910) p. 860 ss.; XIII (1916) p. 120 ss.
[218] Cf. supra n. 642.

ferri potest, nisi iure aut statutis a Sede Apostolica probatis translatio prohibeatur (can. 719 § 1). Ultimo in casu licentia Sanctae Sedis requiritur.

Quoties agatur de transferenda Confraternitate vel Pia Unione alicui Religioni reservata, Superioris consensus est requirendus (can. 719 § 2).

Archiconfraternitas vel Primaria Unio de alia ad aliam sedem nonnisi ab Apostolica Sede transferri potest (can. 724).

Num maioris partis membrorum consensus requiratur, pendet a statutis; his tacentibus, affirmative respondendum est[219].

Ipso iure translatio prohibetur, si agatur de Archiconfraternitate aut Primaria Unione (cf. can. 724).

Translatio de uno altari ad aliud in eadem ecclesia non requirit consensum Ordinarii loci[220].

Si translatio fiat non tantummodo ad ecclesiam eiusdem Dioecesis, sed ad diversam Dioecesim, semper nova erectio requiritur, nisi tamen agatur de Associatione, quae absque Ordinarii loci consensu vi can. 686 § 3 erigi potuit. Tunc sufficit[221] Superioris religiosi consensus, et translatio fieri potest ad quemcumque alium locum exemptum; eadem enim auctoritate, qua erectio facta est, translatio quoque peragi potest. Quod intelligimus etiam de casu, in quo e can. 686 § 3 sufficit ad erigendam Associationem, quae non sit organicum corpus, consensus Ordinarii loci implicite contentus in consensu dato ad erigendam ipsam Domum religiosam.

649 **4. De Archiconfraternitatibus et Primariis Unionibus**

Sodalitia quae iure pollent alias eiusdem speciei Associationes sibi aggregandi, Archisodalitia, vel Archiconfraternitates, vel Piae Uniones, Congregationes, Societates primariae appellantur (can. 720)[222].

---

[219] Sodales enim habent quasi ius quaesitum ad servandas conditiones, sub quibus adhaesionem dederunt, Claeys Bouuaert-Simenon, o. c. p. 407 not. 2.

[220] Cf. Beringer-Steinen, o. c. p. 63 n. 170 nota 1.

[221] Cf. S. Cong. Indulg. Decreta authent. n. 343, 354, 380, 391. Rescript. n. 399.

[222] Cf. can. 725.

Archiconfraternitas seu Archisodalitium tantummodo a Sancta Sede erigi potest et quidem ita, ut nunc prima erectio fiat aut iura Archiconfraternitatis Associationibus iam exsistentibus concedantur.

De aggregatione[223] 650

1. **Conditiones** ex parte auctoris:

Nulla Associatio potest sine apostolico indulto alias sibi valide aggregare (can. 721 § 1).

Archiconfraternitates et Primariae Uniones Romae sedem habentes facultate plerumque gaudent aggregationes ubique terrarum faciendi; Archiconfraternitates et Primariae Uniones extra Romam exsistentes rarius[224].

2. **Conditiones.** Ex parte Associationis aggregatae requiritur:

a) Ut sit eiusdem tituli ac finis.

Archiconfraternitas vel Primaria Unio eas tantum potest Confraternitates vel Pias Uniones sibi aggregare, quae sint eiusdem tituli ac[225] finis, nisi indultum apostolicum aliud ferat (can. 721 § 2).

Secundum sententiam communem[226] ad valorem haec conditio requiritur. Archiconfraternitas B. M. Virginis in coelum Assumptae pro purgatorii animabus iuvandis erecta Romae obtinuit indultum sibi Confraternitates aggregandi diverso fine et titulo insignitas[227].

Confraternitates Ssmi Rosarii canonicae erectae ipso facto erectionis participant gratias et privilegia a Sancta Sede eisdem concessa, aggregatio ergo non habetur.

3. **Effectus aggregationis.** Effectus essentialis est com- 651
municatio omnium gratiarum spiritualium: Per aggregationem communicantur[228] omnes indulgentiae, privilegia

---

[223] De definitione videas supra n. 73.

[224] Ex. gr. ius aggregandi potest esse restrictum ad certam regionem, nationem; cf. S. Cong. Indulg., 29 febr. 1864, Decret. authent. n. 493.

[225] Utrumque requiritur.

[226] Cf. Vermeersch-Creusen, o. c. p. 632 n. 870 (811).

[227] Claeys Bouuaert-Simenon, o. c. p. 410 not. 1.

[228] Idest ex ipso iure, Archiconfraternitas proprio iure hoc limitare non potest. Communicatio est accessoria, cf. can. 65.

et aliae gratiae spirituales communicabiles quae Associationi aggreganti directe et nominatim a Sede Apostolica concessae fuerint vel in posterum concedantur, nisi aliud in indulto apostolico caveatur (can. 722 § 1).

Gratiae, quae Archiconfraternitates ex communicatione obtinuerint, non communicantur; nec gratiae, iura et privilegia, quae propria Archiconfraternitatum sunt, ex. gr. ius praecedentiae.

Privilegium altaris privilegiati non est communicabile [229].

Episcopus eidem actui pietatis sive eidem pio Sodalitio, cui a Romano Pontifice iam indulgentiae concessae sunt, alias indulgentias adiungere non potest, nisi novae conditiones adimplendae praescribantur [230].

Associatio, quae aggregata est, manet in sua pristina conditione iuridica; eadem iura, quae antea, servat in ipsam Ordinarius loci, etiamsi aggregata aggregantis statuta sibi assumat [231].

Praeter aggregationem Piae Associationes indulgentias aliasque gratias spirituales obtinere possunt concessione speciali aut dispositione generali Sanctae Sedis.

Ex hac communicatione nullum ius Associatio aggregans acquirit supra aggregatam (can. 722 § 2).

652 4. **Ad aggregationis validitatem** requiritur, ut:

a) Associatio iam fuerit canonice erecta nec alii Archiconfraternitati vel Primariae Unioni aggregata (can. 723 n. 1).

Quaelibet Associatio uni tantum Archiconfraternitati vel Primariae Unioni aggregata esse potest.

Elocutio: Canonice erecta, indicat formale decretum erectionis; decreto erectionis Associatio habetur eo ipso ut persona iuridica.

Aequum tamen videtur dicere, sufficere legitimam approbationem (cf. can. 686 § 1), in casu, quo Primaria Unio ipsa cum sola approbatione exsistit [232]. Aut potius habetur tunc aggregatio collectiva Sodalium ad Primariam Unionem.

---

[229] S. Congr. Indulg., 2 mart. 1748, Decret. authent. n. 171.

[230] S. Congr. Indulg., 12 ian. 1878, Decret. authent. n. 433 ad 1; cf. supra n. 629.

[231] Claeys Bouuaert-Simenon, o. c. p. 409.

[232] Vermeersch-Creusen, o. c. I [6] p. 633 n. 870 (811). Contra Beringer-Steinen, o. c. II [15] pag. 12 n. 43. Tutius tamen est sequi opinionem severio-

b) Fiat de consensu Ordinarii loci scriptis dato una cum eius litteris testimonialibus (can. 723 n. 2).

Ordinarius loci est is, in cuius territorio Associatio aggreganda sedem habet.

Litterae testimoniales continent testimonium de bono statu et laudabili fine Associationis.

Consensus Ordinarii loci significandus est, antequam fiat aggregatio; dari potest in eodem documento, in quo finis et Religio commendatur.

S. Congr. de Indulgentiis, die 3 dec. 1892, prohibuit, quominus hoc fiat[233]. Attamen propter materiam de integro ordinatam (cf. can. 11, 15, 22), decretum aggregationis[234] apponi potest documento, quod consensum et litteras testimoniales continet[235].

Si Associatio non est constituta ad modum corporis organici, attamen erecta est uti persona moralis a Religiosis vi privilegii apostolici in ecclesiis suae Religionis (cf. can. 686 § 2), consensus Ordinarii etiam requiri videtur[236].

c) Indulgentiae, privilegia et aliae gratiae spirituales quae per aggregationem communicantur, enumerentur in elencho, ab Ordinario loci in quo Archiconfraternitas sita est, recognito et societati aggregatae tradendo (can. 723 n. 3).

d) Aggregatio fiat formula[237] in statutis praescripta et in perpetuum (can. 723 n. 4).

e) Litterae aggregationis expediantur gratis omnino et nulla prorsus mercede etiam sponte oblata, exceptis necessariis expensis (can. 723 n. 5).

Pro fine Archiconfraternitati semper aliquid offerri potest, independenter ab aggregatione sponte oblatum non vitiat aggregationem. Pro expensis aggregationis uti pro erectione taxa solvitur triginta libellarum seu francorum.

---

rem Leclerc, o. c. p. 302; Matthaeus a Coronata, o. c. p. 921 n. 704. — Claeys Bouuaert-Simenon, p. 410 n. 728.

[233] A. A. S. XXV (1892-93) p. 428 s. ad 1.

[234] Cf. autem supra n. 617, d, Superior non potest documenta in antecessum subsignare

[235] Ita etiam Matthaeus a Coronata, o. c. p. 921 n. 704 nota 7.

[236] Secundum Matthaeum a Coronata in casu non videtur consensus necessarius.

[237] Cf. Beringer-Steinen, o. c. II p. 502 ss. n. 517 ss.

Archiconfraternitas vel Primaria Unio de alia ad aliam sedem nonnisi ab Apostolica Sede transferri potest (can. 724).

653 **5. De titulo**

Titulus Archisodalitii vel Archiconfraternitatis vel Unionis Primariae, etiam honoris tantum causa[238], potest Associationi ab una Sede Apostolica concedi (can. 725)[239].

Nota: Actio Catholica[240] ab auctoribus non inter pias Associationes adnumeratur. Ipsa habet propriam hierarchiam et propria statuta, quae distant a statutis piarum Associationum. Est penitus subiecta auctoritati Episcoporum. Si Religiosus in Actione Catholica aliquod munus exerceat, respondere debet Superioribus Actionis Catholicae, minime autem Superiori religioso. Proinde libri, rationes administrationis, opera propria non sunt subiecta inspectioni Superioris.

---

[238] Sine iure aggregandi.

[239] Cf. A. A. S. (1909) p. 759. Cf. Breve Pii XI, quo confirmantur spiritualia munera Archiconfraternitatis B. M. V. a Salute iam concessa et complura nova conceduntur; P. Krämer O. Cl. Reg. Min. infirmis in Com. pro Rel. IX (1928) p. 18.

[240] Cf. Goyeneche in: Com. pro Rel. XVI (1935) p. 122. Cf. Tromp I. S., Actio Catholica et Hierarchia, in: Periodica XXV (1936) p. 105*-118* Nederlandsche Katholicke Stemmen XXXVII (1937) fasc. 1 et 2.

PARS UNDEVICESIMA

(APPENDIX II)

STATUTA A SORORIBUS EXTERNIS MONASTERIORUM MONIALIUM CUIUSQUE ORDINIS SERVANDA

Hae normae Statuta[1] dicuntur, ne confusio fieret cum Constitutionibus Generalibus Monasteriorum[2].

CAPUT I

De Sororum externarum fine ac statu

1. Sorores externae Monasteriorum Monialium cuiuscumque Ordinis, quibus Apostolica Sedes specialem facultatem ad illas instituendas concesserit, regi et gubernari debent ad normam Statutorum, quae sequuntur.

Statuta sunt obligatoria pro omnibus Ordinibus Monialium, quae Sorores externas introducere desiderant, proinde hypothetice obligant[3].

Specialis facultas iam concessa intelligitur dummodo Statuta recipiantur[4].

Statuta contraria abrogata manent. Clausula: Salvis peculiaribus indultis ab eadem Apostolica Sede datis, expresse omissa est.

Remanet autem ius Ordinariorum adprobandi minutiores dispositiones de ratione vitae, iuxta Monasteriorum consuetudi-

---

[1] Cf. Vinc. Card. La Puma in: Com. pro Rel. XII (1931) p. 426 n. 430, XIII (1932) p. 245-249, 340-352, XIV (1933) p. 31-37, 157-168; 247-251; 339-344; 407-415; XV (1934) p. 13-17; 106-109.

[2] Cf. Vinc. Card. La Puma in: Com. pro Rel. XIII (1932) p. 341.

[3] Normae 28 iunii anni 1901 non fuerunt obligatoriae.

[4] Vinc. Card. La Puma, o. c. p. 343.

nes, ipsis Sorores externis propriae, dummodo tamen sacris canonibus aut praesentibus Statutis minime opponantur[5].

2. Sorores illae externae finem generalem intendunt propriae sanctificationis consequendae per exactam observantiam trium votorum simplicium religionis, necnon Regulae sui cuiusque Monasterii et praesentium Statutorum.

Cf. can. 487, 488 n. 1. Sorores externae sunt Religiosae a votis simplicibus, primo temporariis, postea perpetuis, nunquam autem sollemnibus.

Religiosae sunt autem membra Ordinis, non alicuius Congregationis religiosae et pertinent ad secundum Ordinem, non ad tertium etsi regularem, si Religio haberet plures Ordines.

Sorores militant sub Regula istius (secundi) Ordinis, non sub Regula tertii Ordinis[6].

3. Finis autem illarum specialis est suo quaeque Monasterio et adnexae ecclesiae pro quibusvis externis muniis ac necessitatibus inservire, quae ipsis liceant atque conveniant; non autem ad interiora Monasterii, nisi interdum et ad tempus quo fieri poterit brevius, earum opera censeatur ibi necessaria, impetrata prius saltem habituali approbatione ab Ordinario loci.

Licentia praesumpta seu interpretativa non sufficit nec ratihabitio.

4. Utpote membra Communitatis cui inserviunt, Sorores externae eorundem ac Moniales spiritualium bonorum sunt participes, iisdemque gaudent indulgentiis ac privilegiis omnibus, quorum sint capaces[7].

In Decreto approbationis[8] dicitur: Huiusmodi porro Sorores eamdem Regulam profitentur et unam eamdemque religiosam familiam constituunt cum Monialibus internis, atque eidem Antistitae obediunt. Quaelibet autonomia et independentia Sororum externarum excluditur[9].

---

[5] Cf. Decretum 16 iulii 1931 (infra), cf. etiam art. Statutorum.
[6] Cf. etiam Decretum cit.
[7] Cf. can. 567 § 1, 578 n. 1.
[8] Cf. infra.
[9] Cf. Vinc. Card. La Puma, o. c. p. 347.

5. Satagant autem Sorores, ut eodem quoque peculiari Ordinis spiritu apprime imbuantur, atque ipsius Regulam profiteantur et exacte observent in omnibus quae hisce Statutis non adversentur.

CAPUT II

De Sororum habitatione et regimine 655

6. Sorores externae suam habeant Domum Monasterio adnexam, cuius pars ita ipsis reservetur, ut in eam nemo alterius sexus admittatur, nisi ii quos ex iustis et rationalibus causis Antistita Monasterii admitti posse censuerit.

Domus haec est extra clausuram Monasterii, attamen in adnexione seu unione cum Monasterio. Clausura pro parte determinata haberi debet. Cf. can. 604 § 1.

7. Non licet Sororibus externis clausuram ingredi Monasterii, nisi ad novitiatum canonicum ibi peragendum et in casibus praevisis sub articulis 3 et 107 horum Statutorum. Postulantes autem nunquam clausuram ingrediantur.

Ingressus in clausuram Monasterii non licet, etsi ageretur de clausura non papali in Monasterio, ubi vota sollemnia non emittuntur. Tantummodo tres casus excipiuntur n. 107.

8. Sorores externae, non secus ac Moniales, Superiorissae Monasterii subduntur in omnibus, sive quoad religiosam disciplinam sive quoad servitium ab ipsis praestandum.

9. Superiorissae est quotidianum ordinem exercitiorum Sororibus praescribere; ad religiosam perfectionem eas informare, sive christianae catechesis instructionibus sive piis exhortationibus, per se vel per aliam idoneam Monialem, ad crates habitis bis saltem in mense, in quibus etiam, si opus fuerit, defectus et culpae externae corripiantur, et salutares imponantur poenitentiae; quidquid necessarium sit ad illarum vitam, sive communem sive individuam, materna cura providere; sedulo tandem invigilare, ne quid per eas cum saecularibus accidat, quod animarum profectui vel bono religionis nomini officiat.

Instructiones ad crates non sunt eaedem quae ad normam can. 509 § 2 n. 2 pro Conversis et pro integra Communitate (pia adhortatio) habendae sunt. Parti catecheticae autem possunt ex altera parte cratum Conversae assistere[10], ne alia instructio fieri debeat.

10. Deputet Superiorissa unam e Sororibus externis, prudentia et aetate provectam votorumque perpetuorum professam, cui munus sit ceteras dirigendi, ut omnia, quae ad disciplinam et servitium spectant, ordinate iuxta ipsius Antistitae mandata procedant; ad Antistitam vero Soror illa prudenter cuncta referat, quae animadversione vel correptione digna videantur.

Leviores defectus per se corrigere valet.

11. Ordinarii ius est et officium per se vel per alium Sorores quoque externas earumque Domum visitandi, quoties canonicam Monasterii visitationem instituit.

Ordinarius est Ordinarius loci vel regularis.

Visitatio fieri debet ad normam iuris, cf. can. 511, 512 § 1 § 2 n. 1. Pro alia visitatione facienda requireretur legitimus titulus.

CAPUT III

656 ## De Sororum externarum cooptatione

§ 1. De requisitis pro admissione

12. Quaelibet catholica inter Sorores externas Monasteriorum admitti potest, quae nullo detineatur impedimento rectaque intentione moveatur, et ad Religionis onera ferenda sit idonea[11].

13. Invalide ad novitiatum admittuntur:

a) quae, a catholica fide deficientes, sectae acatholicae adhaeserunt;

b) quae aetatem ad novitiatum requisitam non habent ad normam art. 15, horum Statutorum;

---

[10] Cf. Vinc. Card. La Puma, l. c. p. 350 s.

[11] Cf. can. 538.

c) quae Religionem ingrediuntur vi, metu gravi aut dolo inductae, vel quas Superiorissa eodem modo inducta recipit;

d) coniux durante matrimonio;

e) quae obstringuntur vel obstrictae fuerunt vinculo professionis religiosae;

f) hae quibus imminet poena ob grave delictum commissum, de quo accusatae sunt vel accusari possunt.

14. Illicite, quamvis valide, admittuntur:

a) aere alieno gravatae, quae solvendo pares non sint;

b) reddendae rationi obnoxiae aut aliis saecularibus negotiis implicatae, ex quibus lites et molestias Religio timere possit;

c) filiae quae parentibus, idest patri vel matri, avio vel aviae, in gravi necessitate constitutis, opitulari debent, et matres quorum opera sit ad liberos alendos vel educandos necessaria;

d) quae sunt ritus orientalis, sine venia scripto data Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali.

Cf. can. 542 n. 1. Hic omittitur introductio: Firmo praescripto can. 539-541, aliisque in propriis cuiusque Religionibus Constitutionibus.

15. Pro valida admissione ad novitiatum inter Sorores externas Monasteriorum requiritur, ut postulans octodecimum aetatis annum compleverit.

Ad postulatum iam antea candidatae admitti possunt.

16. Adspirantes sint constitutionis physicae sanae ac robustae, cum ad laborem destinentur; honestae insuper conditionis et familiae, atque vitae exemplaris; nihil aliud quaerentes quam a saeculo segregari et soli Deo servire. Ne igitur recipiantur, nisi praemissis accuratis investigationibus circa earum indolem et mores.

17. Antequam admittantur, exhibere debent testimonium recepti baptismatis et confirmationis. De omnibus insuper requisitis, sicut et de statu libero adspirantis, constare debet e scripto testimonio respective Ordinarii loci vel paro-

chi vel alius sacerdotis, excluso proprio confessore, et probi medici.

Circa confessarium cf. can. 889, 890, 1757 § 2, 2027 § 2, n. 1.

18. Si agatur de admittendis illis, quae in alius Religionis postulatu aut novitiatu fuerunt, requiruntur praeterea litterae testimoniales, datae et quidem iuramento firmatae, a maiore illius Religionis Superiorissa. In hisce litteris declarandum est quanam de causa ipsae adspirantes e postulatu vel novitiatu alius Religionis dimissae sint vel discesserint.

Cf. can. 544 § 3; 545 § 1 et § 4. In art. 18 non fit mentio de Collegiis, quia in can. 544 § 3 intelligitur nomine Collegii Collegium ecclesiasticum, in quibus Clerici educantur.

19. Ius admittendi ad postulatum, ad novitiatum et ad annuales votorum renovationes pertinet ad Superiorissam Monasterii cum consensu sui Consilii; ius autem admittendi ad primam professionem temporariam necnon ad perpetuam, pertinet ad eamdem Superiorissam cum consensu Superioris regularis, si Monasterium sit Regularibus obnoxium, et cum suffragio Capituli ipsius Monasterii; quod suffragium erit deliberativum pro prima professione temporaria, pro professione vero perpetua consultivum tantum.

Cf. can. 549 et 575 § 2. In can. 543 non nominatur uti hic postulatus, quia postulatus non est pro omnibus Religionibus nec pro singulis classibus praeceptivus. In art. 19 definitur suffragium Capituli. Si Monasterium sit Ordinario loci subiectum, non requiritur eius consensus.

20. Antistita debet Ordinarium loci, duobus saltem mensibus ante, certiorem facere de proxima admissione ad novitiatum et ad professionem, tam temporariam quam perpetuam, ut ipse Ordinarius vel sacerdos ab eodem deputatus adspirantis voluntatem exploret [12].

---

[12] Cf. can. 552.

§ 2. De postulatu 657

21. Omnes adspirantes, antequam ad novitiatum admittantur, postulatum ad annum integrum peragant; quod tempus Superiorissa, audito suo Consilio, potest prorogare, non tamen ultra semestre [13].

22. Postulatus peragi debet in domo propria Sororum externarum, sub veste modesta ac diversa a veste novitiarum.

Cf. art. 7 et can. 540 § 3 ubi e contrario dicitur: In Monasteriis Monialium adspirantes, dum postulatum agunt, lege clausurae tenentur.

23. Postulantes communibus Sororum externarum exercitiis intersint atque in domesticis officiis exerceantur, neque ad civitatem oppidumve exeant, nisi inevitabilis id postulet necessitas, ac nonnisi comitante probata Sorore professa.

De magistra postulantium provisum est in art. 9 et 10.

24. Postulantes, antequam novitiatum incipiant, exercitiis spiritualibus vacent per octo saltem integros dies; et, iuxta prudens confessarii iudicium, praemittant generalem anteactae vitae confessionem [14].

§ 3. De novitiatu 658

25. Novitiatus incipit susceptione habitus, quae iuxta ritum fiat pro Monialibus sui cuiusque Ordinis approbatum, mutatis quae mutari debeant cum approbatione Ordinarii. Dies autem vestitionis in anno canonico novitiatus ne computetur.

Cf. can. 553 et 557. Ordinarius est Ordinarius religiosus. Cf. praeterea can. 34 § 3 n. 3.

26. Sororum externarum habitus idem erit ac Monialium conversarum ipsius Monasterii, ad finem tamen

[13] Cf. can. 539.
[14] Cf. can. 541.

externi servitii pro rerum et locorum adiunctis convenienter aptatus, audito Ordinario loci.

Ordinarius loci audiri debet, etsi Monasterium sit Ordinario religioso subiectum.

27. Novitiatus duos annos durabit, quorum primus erit stricte canonicus. Hic, ut valeat, debet esse integer et continuus, intra claustra Monasterii peragendus.

Ad valorem novitiatus requiritur primus annus canonicus, integer (cf. can. 34 § 3 n. 3) et continuus (cf. can. 555 § 1 n. 2, 556), post completum decimum octavum annum intra claustra Monasterii.

28. Novitiatus pro Sororibus externis peractus, pro Monialibus tum choristis tum conversis non valet, neque e contrario valet pro Sororibus externis novitiatus peractus pro Monialibus.

Cf. can. 558. Sorores externae formant classem distinctam etiam relate ad conversas.

29. Novitiatus debet hoc habere propositum, ut informetur alumnae animus studio Regulae horumque Statutorum, piis meditationibus assiduaque prece, iis perdiscendis quae ad vota et ad virtutes pertinent, exercitationibus opportunis ad vitiorum semina radicitus extirpanda, ad compescendos animi motus, ad virtutes acquirendas [15].

30. Novitiae praeterea diligenter in christiana doctrina instituantur, speciali collatione ad eas habita semel saltem in hebdomada, neque ad vota nuncupanda admittantur, nisi constiterit eas doctrinam christianam bene callere [16].

31. Annus canonicus novitiatus peragi debet intra claustra monasterii, loco novitiis conversis reservato, ita ut, sine speciali causa ac Antistitae vel Magistrae licentia, novitiae nullam habeant communicationem cum professis, neque professae cum novitiis; quo tempore, hae quoque novitiae clausurae lege tenentur [17].

---

[15] Cf. can. 565 § 1
[16] Cf. can. 565 § 2.
[17] Cf. can. 564.

32. Uni Magistrae ius est et officium consulendi institutioni harum quoque novitiarum; quae potestati ipsius Magistrae necnon et Antistitae subsunt, eisque obedire tenentur [18].

33. Eatenus tantum hae novitiae fungi possunt in monasterio officiis conversarum (non autem uti primariae officiales), quatenus ab exercitiis novitiatus pro ipsis constitutis non praepediantur.

34. Secundus novitiatus annus peragi debet in propria Sororum externarum habitatione sub speciali vigilantia Sororis ad hoc deputatae [19]; instructiones vero et culparum correctiones, ad normam articulorum 29-30, a Magistra novitiarum habeantur ad crates [20].

35. Etiam secundo novitiatus anno perdurante, ante omnia quaelibet munia, disciplina spiritualis vitae apprime curetur. Fas tamen esto committi novitiis, ad earum instructionem, nonnulla quidem servitia extra Domum, sed prudenter et moderate, cautoque ut foris eas comitetur Soror aliqua professa, quae verbo doceat exemploque praecurrat.

36. Duobus ante professionem mensibus, novitiae a servitio externo omnino abstineant et intra claustra redeant Monasterii, ut ibi quietius ad professionem se praeparare valeant.

37. Etiam novitiae privilegiis omnibus ac spiritualibus gratiis Monasterio concessis gaudent, ad normam art. 4; et si morte praeveniantur, ad eadem suffragia ius habent quae pro professis praescripta sunt [21].

38. Si qua novitia medici iudicio graviter aegrotet, adeo ut mortis articulo constituta existimetur, ad professionem iuxta propria Statuta admitti potest ab Antistita, quamvis tempus novitiatus nondum expleverit. Si tamen convalescit antequam tempus novitiatus expiret, in eadem om-

[18] Cf. can. 561.
[19] Cf. art. 10 et 9.
[20] Cf. Instructio de secundo anno novitiatus supra n. 247.
[21] Cf. can. 567 § 1.

nino conditione versatur ac si nullam professionem emiserit.

39. In novitiatus decursu, si suis bonis quovis modo novitia renuntiaverit eademve obligaverit, renuntiatio vel obligatio non solum illicita, sed ipso iure irrita est [22].

40. Novitia potest Religionem libere deserere, ut a Capitulo Monasterii vel ab Antistita de sui Consilii consensu, iuxta Constitutiones uniuscuiusque Monasterii, quavis iusta causa dimitti, quin Antistita vel Capitulum teneantur dimissionis causam dimissae patefacere.

Cf. can. 571 § 1. Si dimissio in Constitutionibus Superiorissae exclusive reservetur, requiritur Consensus Consilii pro dimissione.

41. Exacto novitiatu, si iudicetur idonea, novitia ad professionem admittatur, secus dimittatur; si dubium supersit sitne idonea, potest ab Antistita, audito suo Consilio, probationis tempus, non autem ultra sex menses prorogari [23].

42. Votis nuncupandis, sive in prima professione temporaria sive in professione perpetua, spiritualia exercitia praemittantur per octo solidos dies; annualibus vero professionis temporariae renovationibus, per triduum integrum tantum [24].

659 § 4. **De professione**

43. Ad validitatem cuiusvis religiosae professionis requiritur ut: *a*) quae eam emissura est, legitimam aetatem habeat, scilicet viginti saltem annos compleverit pro prima professione, viginti et sex pro professione perpetua; *b*) eam ad professionem admittat Superiorissa Monasterii, ad normam art. 19; *c*) novitiatus validus ad normam art. 27 praecesserit; *d*) professio sine vi aut metu gravi aut dolo emit-

[22] Cf. can. 568.
[23] Cf. can. 571 § 2.
[24] Cf. can. 571 § 3.

tatur; *e*) sit expressa; *f*) ab Antistita Monasterii per se vel per aliam Religiosam recipiatur.

Ad validitatem vero professionis perpetuae requiritur insuper, ut praecesserit professio temporaria, ad normam art. 44.

44. Quaelibet novitia post expletum novitiatum, apud ipsum Monasterium debet votis perpetuis praemittere votorum simplicium professionem per sex annos, quovis tamen anno renovandam. Superiorissa Monasterii potest, ob iustas ac rationabiles causas auditoque suo Consilio, hoc tempus prorogare, renovata a Sorore temporaria professione, non tamen ultra sex menses [25].

45. Expleto professionis temporariae tempore, Soror aut professionem renovet vel, si res ferat, perpetuam emittat, aut ad saeculum redeat; sed etiam durante tempore professionis temporariae potest, si digna non habeatur quae vota renovet aut perpetua nuncupet, dimitti ad normam art. 117 [26].

46. Elapso tempore ad quod vota sunt nuncupata, renovationi votorum nulla est interponenda mora. Superiorissae tamen facultas est, ex iusta causa suisque auditis Consiliariis, permittendi ut renovatio votorum temporariorum per aliquod tempus, sed non ultra mensem, anticipetur; ita tamen ut nunquam ante sexennium votorum temporariorum expletum vota perpetua nuncupentur.

47. In emittenda professione servetur ritus sui cuiusque Monasterii, mutatis quae mutari debeant. Prima professio religiosa, quae novitiatum sequitur, emitti potest a Sororibus externis intra clausuram Monasterii; renovationes autem votorum, sicut et professio perpetua, fiant extra clausuram ad crates chori Monialium. Formula professionis eadem sit ac pro Monialibus, cum necessariis additionibus et mutationibus; quaelibet enim huiusmodi Sororum professio emitti debet « in qualitate Sororis ex-

---

[25] Cf. can. 574.
[26] Cf. can. 575.

terno servitio huius Monasterii addictae, secundum Regulam ipsius Monasterii et apposita Statuta ab Apostolica Sede approbata; professio autem temporaria fit vel renovatur "ad annum", sed ultima professio fit "votorum simplicium perpetuorum" scilicet "ad finem usque vitae"» [27].

48. Documentum emissae professionis et cuiusvis renovationis [28], ab ipsa professa, ab Antistita vel eius delegata quae professionem vel renovationem excepit, et a Magistra novitiarum subscriptum, servetur in tabulario Monasterii [29].

49. Professae a votis temporariis iisdem fruuntur indulgentiis, privilegiis et spiritualibus gratiis, quibus gaudent professae a votis perpetuis; eadem tenentur obligatione observandi Regulam et propria Statuta; nunquam vero ipsae, nec votorum perpetuorum professae, ius acquirunt vocis activae et passivae ad quaelibet officia sive interna sive externa Monasterii [30].

50. Votorum renovatio ex devotione iuxta morem fiat proprii Ordinis ac Monasterii.

660 **§ 5. De cessione administrationis, de fructuum dispositione et de testamento**

51. Pro Sororibus externis nulla dos exigitur; sed quaelibet adspirans supellectilem seu vestes secum afferat, iuxta normas ab Antistita Monasterii traditas.

Dos non vetatur; etsi detur, normae pro dote servandae erunt.

52. Ante primam professionem votorum temporariorum novitia debet, ad totum tempus quo simplicibus votis adstringetur, bonorum suorum administra-

---

[27] Cf. Analecta Ord. Min. Capuccinorum vol. XLVII (1931) p. 295 s.
[28] Iuridicae.
[29] Cf. can. 576 § 2.
[30] Cf. can. 598; art. 37.

tionem cedere cui maluerit, et de eorumdem usu et usufructu libere disponere [31].

53. Ea cessio ac dispositio, si praetermissa fuerit ob defectum bonorum et haec postea supervenerint, aut si facta fuerit et postea alia bona quovis titulo obvenerint, fiat aut iteretur secundum normas in praecedenti articulo statutas, non obstante simplici professione emissa [32].

54. Novitia insuper ante professionem votorum temporariorum testamentum de bonis praesentibus vel forte obventuris libere condat [33].

55. Superiorissa Monasterii nihil exigere poterit a postulantibus vel novitiis pro impensis postulatus vel novitiatus [34].

56. Quae adspirans attulerit et usu consumpta non fuerint, si e Religione, non emissa professione, egrediatur, ei restituantur [35].

CAPUT IV

De votis et virtutibus respectivis [36] 661

§ 1. De obedientia

57. Per votum obedientiae quaecumque Soror obligationem contrahit obediendi praecepto legitimi Superioris [37] in iis quae, directe vel indirecte, ad votorum horumque Statutorum observantiam pertinent.

58. Tunc solum Soror vi voti obedire tenetur, cum legitimus Superior expresse praecipiat in virtute sanctae obedientiae, vel sub formali praecepto, aut aliis verbis aequipollentibus.

---

[31] Cf. can. 569 § 1; 580 § 3.
[32] Cf. can. 569 § 2.
[33] Cf. can. 569 § 3.
[34] Cf. can. 570 § 1.
[35] Cf. can. 570 § 2.
[36] Cf. Normae anni 1901.
[37] Cf. can. 490.

59. Raro, caute ac prudenter, et nonnisi ex gravi causa, Antistita praeceptum huiusmodi Sororibus imponat; expedit autem ut imponatur in scriptis, vel saltem coram duobus testibus.

60. Ex virtute obedientiae Sorores obligatione tenentur implendi tum Statutorum tum Superiorum dispositiones. Studeant autem, ut quam perfecte id praestent, suum quoque iudicium ac voluntatem omni cum docilitate submittentes.

662 § 2. De castitate

61. Per votum castitatis quaelibet Soror se adstringit ad caelibatum servandum, et insuper novo titulo, idest ipsius voti, ad abstinendum a quocumque actu, sive interno sive externo, castitati opposito.

62. Ad virtutem autem castitatis hoc etiam pertinet, ut Soror diligenter studeat tum ea devitare quae castitatem vel minimum laedere possunt, tum media adhibere ad eam perfecte custodiendam.

63. Quapropter Sorores qua maiore sedulitate modestiam servent sensuumque mortificationem, praesertim extra Domum, atque omnem effugiant cum saecularibus, maxime si alterius sexus, familiaritatem.

663 § 3. De paupertate

64. Per votum simplex paupertatis quaevis Soror renuntiat iuri licite disponendi de quacumque re temporali pretio aestimabili, sine legitimi Superioris venia.

65. Paupertas autem spiritu hoc etiam importat, ut Sorores omni se exuant inordinato affectu erga res eiusmodi temporales, atque earum privationem, si accidat, alacri et forti animo sustineant.

66. Quaecumque Soror a votis tum perpetuis tum temporariis conservat proprietatem bonorum suorum et capacitatem alia bona acquirendi; quorum tamen admini-

strationem aut liberum usum et usumfructum servare nequit [38].

67. Cessionem vel dispositionem, de qua in articulis 52-53, professa mutare potest non quidem proprio arbitrio, sed de licentia Ordinarii loci et, si Monasterium Regularibus obnoxium sit, Superioris regularis, dummodo mutatio, saltem de notabili bonorum parte, non fiat in favorem Monasterii; per discessum autem a Monasterio eiusmodi cessio ac dispositio habere vim desinit [39].

68. Quidquid Soror industria sua vel intuitu Monasterii acquirit, Monasterio acquirit [40].

69. Sororibus non licet: *a*) Per actum inter vivos proprietatem bonorum suorum titulo gratioso abdicare; *b*) Testamentum conditum ad normam art. 54 mutare sine licentia Sanctae Sedis, vel, si res urgeat nec tempus suppetat ad eam recurrendi, sine licentia Ordinarii aut, si nec ille adiri possit, Superiorissae Monasterii [41].

Primo praescribitur licentia Ordinarii, non sufficit per se ergo licentia Superiorissae Monasterii, etsi sit Superiorissa maior. Pro Monialibus Regularibus subiectis indifferenter licentia Ordinarii loci vel Ordinarii regularis satis est.

70. Nullam rem, etsi minimam, dare aut recipere aut commutare valeant Sorores absque venia Antistitae.

71. De omnibus autem, quae ad usum habeant vel eis commissa fuerint, exactam curam gerent.

CAPUT V

De Confessione et Communione 664

72. Sorores ad sacramentum Poenitentiae semel saltem in hebdomada accedant [42].

73. Confessarius Monialium ordinarius etiam Sororum externarum confessiones excipiat, nisi ex iusta causa

---

[38] Cf. can. 580 § 1.
[39] Cf. can. 580 § 3.
[40] Cf. can. 580 § 2.
[41] Cf. can. 583.
[42] Cf. can. 595 § 1 n. 3.

alius confessarius pro ipsis Sororibus designatus fuerit [43].

74. Si qua Soror, ad animi sui quietem et ad maiorem in via Dei progressum, aliquem specialem confessarium vel moderatorem spiritualem desiderat, illum postulet ab Ordinario loci; ad quem spectat decernere quod magis expedire censuerit [44].

Cum Sororibus externis e Domo religiosa egredi liceat, facile licentia can. 522 uti possunt.

75. Sorores externae eodem ac Moniales utantur confessario extraordinario, quater saltem in anno ad Monasterium accessuro; cui omnes se sistere debent, saltem benedictionem recepturae [45].

76. Illos quoque sacerdotes adire possunt Sorores, qui ab Ordinario loci pro eo Monasterio designati sunt, ut ad illos Religiosae pro sacramento Poenitentiae in casibus particularibus facile recurrere possint, quin necessarium sit ipsum Ordinarium toties quoties adire. Si qua autem Soror aliquem ex iis confessariis expetat, Antistitae non licet nec per se nec per alios, neque directe neque indirecte, petitionis rationem inquirere, petitioni verbis aut factis refragari, aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre [46].

77. Si non obstante praescripto praecedentium articulorum, aliqua Soror, ad suas conscientiae tranquillitatem, confessarium adeat ab Ordinario loci pro mulieribus vel Religiosis approbatum, confessio peracta in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico vel alio loco ad confessiones mulierum vel religiosarum excipiendas legitime designato, valida et licita est; neque Antistita id prohibere potest aut de ea re inquirere, ne indirecte quidem; et Sorores nihil Antistitae referre tenentur [47].

78. Sorores omnes, cum graviter aegrotant, licet mortis

---

[43] Cf. can. 520 § 1.
[44] Cf. can. 520 § 2.
[45] Cf. can. 521 § 1.
[46] Cf. can. 521 §§ 2 et 3.
[47] Cf. can. 522 cum interpretationibus authenticis supra.

periculum absit, quemlibet sacerdotem ad mulierum confessiones excipiendas approbatum, etsi non destinatum Religiosis, arcessere possunt eique, perdurante gravi infirmitate, quoties voluerint, confiteri, nec Antistita potest eas sive directe sive indirecte prohibere [48].

79. Omnes religiosi Superiores ac Superiorissae districte vetantur personas sibi subditas quoquo modo inducere ad conscientiae manifestationem sibi peragendam. Non tamen prohibentur subditae quominus libere ac ultro aperire animum suum Superioribus vel Antistitis valeant [49].

80. Frequens, imo etiam quotidianus accessus ad sanctissimam Eucharistiam Sororibus rite dispositis libere pateat, ac suadendus est [50].

81. Si autem post ultimam sacramentalem confessionem Soror Communitati gravi scandalo fuerit aut gravem et externam culpam patraverit, donec ad Poenitentiae sacramentum denuo accesserit, Antistita potest eam, ne ad sacram Communionem accedat, prohibere [51].

82. Opportunum tempus Sororibus concedatur, ut quiete ac devote se ad sacram Communionem praeparare atque, Pane angelico refectae, debitas gratias persolvere valeant [52].

CAPUT VI

De aliis pietatis officiis 665

83. Sorores quotidie Sacrificio Missae intersint, nisi legitime impediantur [53].

84. Singulis diebus bis, mane scilicet et vespere, per dimidiam circiter horam orationi mentali vacent [54].

---

[48] Cf. can. 523.
[49] Cf. can. 530.
[50] Cf. can. 595 § 2.
[51] Cf. can. 595 § 3.
[52] Cf. Normae n. 153.
[53] Cf. can. 595 § 1 n. 1.
[54] Cf. Normae 154.

85. Quotidie insuper, tum ante prandium cum antequam cubitum eant, suam quaeque conscientiam examinent [55].

86. Loco Officii divini quod a Monialibus choristis persolvitur, Sorores externae easdem preces quotidie solvant, quas Moniales conversae sui Monasterii recitare tenentur.

87. Quotannis spiritualibus exercitiis vacent saltem per quinque dies [56].

CAPUT VII

666 **De quibusdam ad religiosam disciplinam spectantibus**

§ 1. De vita communi

88. Vita communis accurate a Sororibus servetur, etiam in iis quae ad victum, ad vestitum et ad supellectilem pertinent [57].

89. Nullam pecuniam Sorores apud se retineant, nisi quae ipsis tradita sit ad expensas faciendas. Quidquid autem a Sororibus acquiritur, Antistitae vel Moniali ad hoc designatae tradant [58].

90. Sororum supellex paupertati conveniat quam professae sunt [59].

91. Pietatis officia de quibus in superioribus articulis 83-87, communiter, quantum fieri potest, a Sororibus compleantur.

92. In communi etiam Sorores se reficiant simulque recreentur.

§ 2. De abstinentia et ieiunio

93. Abstinentias atque ieiunia ab Ecclesia praecepta Sorores religiose observent; attamen indultis, ab Ordinario loci legitime concessis, et ipsae fruuntur [60].

---

[55] Cf. Normae 159.
[56] Cf. can. 595 § 1.
[57] Cf. can. 594 § 1.
[58] Cf. can. 594, § 2; can. 580, § 2.
[59] Cf. can. 594 § 3.
[60] Cf. can. 620, 1245 § 2.

94. Abstinentias quoque et ieiunia observent, quibus Moniales sui Monasterii obstringuntur, nisi harum obligationum severitas pro Sororibus externis relaxari debeat iuxta modum ab Antistita, audito Ordinario et Superiore regulari si adsit, praescribendum [61].

§ 3. De silentio ac labore

95. Caveant Sorores a multiloquio, ne cadant in lingua sua.

96. Quare silentium teneant iisdem horis ac Moniales; si quid vero tunc, cogente necessitate, dicendum venerit, aut signis aut quam paucioribus verbis communicent.

97. Antistita serio advigilare debet ne, alienis invisentibus, inutili collocutione disciplina perturbetur et spiritus religiosus detrimentum patiatur.

98. Singulae Sorores officium sibi commissum omni fidelitate ac sedulitate perficiant; nec unquam otio indulgeant, ne diabolus inveniat aditum ad earum animas capiendas.

§ 4. De exitu e Monasterio et de litterarum commercio

99. Domi maneant Sorores, neque foris exeant nisi ad servitia Monasterii explenda aliave rationabili causa, de Superiorissae expressa venia; nunquam vero, citra casum necessitatis, singulae extra Domum pergant [62].

100. Antistitae fas non est permittere ut Sorores extra propriam Domum degant, nisi gravi et iusta de causa atque ad tempus quo fieri potest brevius; pro absentia vero quae mensem excedat semper Ordinarii loci, et quae sex menses Apostolicae Sedis venia requiritur [63].

101. Sorores omnes habitum Religionis proprium deferant tum intra tum extra Domum, nisi gravis causa excuset, iu-

---

[61] Cf. art. 124.
[62] Cf. can. 667.
[63] Cf. can. 606 § 2.

dicio Ordinarii aut, urgente necessitate, Monasterii Antistitae [64].

Ordinarius sive loci sive regularis. Ordinarius loci non venit nomine Superioris maioris in Codice [65].

102. Cunctas litteras sive ab extraneis sibi directas, antequam aperiantur, sive quas ipsae mittere velint, priusquam obsignentur, semper Sorores tradant Antistitae pro eiusdem prudentia inspiciendas [66].

103. Attamen Sorores libere possunt mittere litteras, nulli obnoxias inspectioni, ad Sanctam Sedem eiusque in natione Legatum, ad Cardinalem Protectorem Monasterii, si habeatur, ad Ordinarium loci cui subiectae sint et, si agatur de Monasterio quod a Regularibus dependeat, etiam ad Superiores maiores Ordinis; et ab istis omnibus praedictae Sorores litteras item nemini inspiciendas recipere possunt [67].

§ 5. De mutua caritate

104. Sorores inter se quam maxime caritatem foveant, quod est vinculum perfectionis, altera alterius hilari animo onera ferentes.

105. Ut autem sibi mutuo spiritualiter auxilientur, unaquaeque Soror praebeat alteri optima virtutum et religiosae observantiae exempla.

CAPUT VIII

667 ## De Sororibus infirmis atque defunctis

106. Statim ac Soror aliqua in morbum inciderit, moneatur Superiorissa, quae sedulo curabit ut convenienter in omnibus aegrotanti subveniatur. Consorores autem maxima ipsi cum caritate morem gerant, ac opportunis verbis

[64] Cf. can. 596.
[65] Cf. Vinc. Card. La Puma, v. c. p. 411 nota 74.
[66] Cf. Normae art. 179.
[67] Cf. can. 611.

et obsequiis eam solentur eiusque pro viribus levent aegritudinem.

107. Si morbi gravitas et natura ea sit, ut in externa Sororum domo commode curari nequeat, feratur infirma, praehabita Ordinarii loci licentia, in ipsius Monasterii valetudinarium. Etiam Sorores senio confectae, quae ad externum servitium evaserint invalidae, consentiente eodem Ordinario, in Monasterium introduci poterunt.

Invaliditati ob senium aequiparandae sunt aliae causae verae invaliditatis.

108. In nosocomiis vero aut aedibus saecularium, etiam consanguineorum, aegrae Sorores ne curentur neve convalescant, nisi medicorum sententia speciali curationi subiacere debeat, quae in Monasterio praeberi non possit; tunc enim Antistita, suis auditis Consiliariis, eo Sorores mittere possit iuxta modum in art. 100 praescriptum.

109. Sorores infirmae, si quid eis defuerit (ut ad experimentum patientiae et meritorum augmentum quandoque accidit), meminerint se Christi paupertatem sponte quaesiisse, ac nolint sibi quasi divitibus ministrari.

110. Praesertim invigilet Superiorissa curentque Sorores, ne infirmis ac morientibus quidquam desideretur ad animae solatium; sed praesto sit sacerdos, qui illis tempestive sacramenta administret et in agone constitutis sollicite, opportunis auxiliis ac ritualibus precibus, succurrat [68].

111. Pro Sororibus externis decedentibus, sive professis sive novitiis, eadem suffragia fiant tum a Communitate tum a singulis Monialibus et Sororibus, quae pro Monialibus conversis decedentibus praescribuntur [69].

112. Idem quoque singulare caritatis officium praestare debent Sorores externae pro qualibet Moniali, vel novitia, in Monasterio defuncta.

---

[68] Cf. Normae, art. 186 ss.
[69] Cf. can. 567 § 1.

CAPUT IX

668 **De Sororum transitu, egressu et dimissione**

113. Soror externa nequit ad aliud Monasterium etiam eiusdem Ordinis transire sine auctoritate Apostolicae Sedis [70].

114. Soror professa a votis temporariis, expleto votorum tempore, libere potest Religionem deserere; pariter Religio id est Superiorissa Monasterii, de consensu sui Consilii, auditoque tum Ordinario loci tum etiam Superiore regulari, si Monasterium subsit Regularibus, ob iustas ac rationabiles causas eamdem potest a renovandis votis temporariis vel ab emittenda professione perpetua excludere [71], non tamen ratione infirmitatis, nisi certo probetur eam ante professionem fuisse dolose reticitam aut dissimulatam.

115. Indultum manendi extra claustra, sive temporarium, idest indultum exclaustrationis, sive perpetuum, idest indultum saecularizationis, sola Sedes Apostolica Sororibus externis concedere potest [72].

116. Si qua Soror externa sine Superiorissae licentia Monasterium deserat, nec ad illud redeat eo animo ut religiosae obedientiae se subtrahat, certior reddatur quamprimum Ordinarius loci, qui pro gravitate culpae eam puniat; ac si casus ferat, ad eius quoque dimissionem procedatur ad normam articulorum 118 et 119 praesentium Statutorum.

117. Sororem professam a votis temporariis dimittere potest Ordinarius loci et, si Monasterium sit Regularibus obnoxium, Superior regularis, postquam Antistita cum suo Consilio fidem de causis scripto fecerit [73].

---

[70] Cf. can. 632.
[71] Cf. art. 19.
[72] Cf. can. 638.
[73] Cf. can. 647 § 1.

118. Ii omnes, graviter eorum onerata conscientia, Sororem dimittere nequeunt, nisi servatis quae sequuntur: *a*) causae dimissionis debent esse graves; *b*) possunt se habere sive ex parte Religionis sive ex parte Religiosae. Defectus spiritus religiosi qui aliis scandalo sit, est sufficiens dimissionis causa, si repetita monitio una cum salutari poenitentia incassum cesserit, non vero infirma valetudo, nisi certo constet eam ante professionem fuisse dolose reticitam aut dissimulatam; *c*) licet Superiori dimittenti certo innotescere debeant, non est tamen necesse ut formali iudicio comprobentur. At Religiosae semper manifestari debent, data eidem plena respondendi licentia; eiusque responsiones Superiori dimittenti fideliter subiiciantur; *d*) contra dimissionis decretum est Sorori facultas recurrendi ad Sedem Apostolicam; et pendente recursu, si factus fuerit intra decendium [74] ab intimato decreto, dimissio nullum habet iuridicum effectum; *e*) servari debet praescriptum art. 123 [75].

119. Ad dimittendas Sorores professas a votis perpetuis exiguntur graves causae exteriores una cum incorrigibilitate, experimento prius habito ita ut, quum duae monitiones [76] atque opportunae correctiones et poenitentiae incassum cesserint, spes resipiscentiae evanuerit. Quod si iudicio Antistitae eiusque Capituli, per maiorem in secreto scrutinio suffragiorum partem manifestato, plane constiterit, Ordinarius loci ipsi Sorori causis patefactis dataque eidem plena respondendi licentia, atque responsionibus eius fideliter relatis in actis, omnia acta et documenta transmittat ad S. Congregationem de Religiosis, cum suo et Superioris regularis voto, si Monasterium Regularibus sit subiectum [77].

120. In casu gravis scandali exterioris vel gravissimi nocumenti Communitati imminentis, Soror statim potest

[74] Cf. S. C. de Rel. 13 iulii 1923.
[75] Cf. can. 697.
[76] Cf. can. 656-662.
[77] Cf. can. 651, 650 § 3, 652 § 2.

ab Antistita, cum consensu sui Consilii et Ordinarii loci, ad saeculum remitti, habitu religioso illico deposito, ita tamen ut res cum collectis probationibus, per ipsum Ordinarium Sanctae Sedis iudicio sine mora subiiciatur[78].

Requiritur interventus Ordinarii loci solius, non autem Superioris regularis, etsi Monasterium sit Regularibus subiectum.

In art. 120 dicitur Soror simpliciter. Proinde hoc valet de Sorore a votis perpetuis vel a votis temporariis. Patet etiam ex art. 121.

121. Soror ad normam praecedentium articulorum legitime dimissa, ipso facto solvitur ab omnibus votis religiosis, sive temporariis sive perpetuis[79].

122. Quae e Religione, expleto votorum temporarium tempore aut obtento saecularizationis indulto, egrediantur vel ex eadem fuerint dimissae, nihil possunt repetere ob quamlibet operam religioni praestitam[80].

123. Supellex tamen et vestes quas Soror secum attulerit, et usu consumpta non fuerint, ei restituantur. Praeterea, si ipsa ex propriis bonis sibimet providere non valeat, Monasterium ex caritate eidem dare debet ea quae requiruntur, ut modo tuto ac convenienti domum redeat, ac providere ut, naturali aequitate servata, per aliquod tempus, mutuo consensu vel in casu dissensus ab Ordinario loci determinandum, honeste vivere possit[81].

CAPUT X

669 ### De horum Statutorum obligandi vi

124. Omnes et singulae Sorores debent, non solum quae nuncuparunt vota fideliter integreque servare, sed etiam secundum Regulam sui Ordinis et propria Statuta vitam

---

[78] Cf. can. 653.
[79] Cf. can. 644, 668, 669.
[80] Cf. can. 643 § 1.
[81] Cf. Normae art. 200, can. 643 § 2.

componere, atque ita ad perfectionem sui status contendere [82].

125. Quae in his Statutis continentur e Codice iuris canonici aliisve Ecclesiae legibus deprompta, conscientiam Sororum ita ligant ut sine culpa violari non possint.

126. Alia vero Statutorum praescripta non obligant ad culpam, sed dumtaxat ad poenam impositam, nisi contemptus adsit vel agatur de rebus quae vota emissa aut ius naturale et divinum aliquo modo tangant [83].

127. Antistitae onus incumbit notitiam et exsecutionem decretorum Sanctae Sedis, quae Religiosas respiciunt, inter Sorores promovendi; item urgendi ut haec Statuta apud illas publice ac integre legantur quater saltem per annum, atque accurate observentur. Ipsa Antistita ab his Statutis eximere non valet, nisi in re mere disciplinari et in casibus particularibus, cum iusta adsit et rationabilis causa [84].

128. Unicuique Sorori, vel novitiae, tradatur exemplar horum Statutorum, quae continenter et studio et observantia prosequi omnes contendant, ut exinde coronam promereantur aeternam [85].

DECRETUM

670

Conditio plurimorum Monasteriorum Monialium, quae defectu laborabant personarum saecularium ad negotia externa obeunda, necessarium fecit ut, annuente in singulis casibus Sede Apostolica, ipsarum rerum externarum expeditio quibusdam Sororibus, quae «externae» vocantur, non raro committeretur.

Huiusmodi porro Sorores eamdem Regulam profitentur et unam eamdemque religiosam familiam constituunt cum Monialibus internis, atque eidem Antistitae obediunt; attamen vota tantum simplicia emittunt, primum quidem temporaria, postea

---

[82] Cf. can. 593.
[83] Cf. Normae [7] art. 320.
[84] Cf. can. 509 § 1, § 2 n. 1.
[85] Cf. Normae [1] art. 321.

vero perpetua; et non ita severe et stricte, sicut Moniales internae, clausuram observant, eo quod ipsis ad explenda externa negotia etiam extra septa Domus eis destinatae exeundum est.

Iamvero, ad hoc ut talis institutio, ubi necessaria est, absque spirituali ipsarum Sororum detrimento, magis ac magis firma evadat, opportunum visum est ut unicus Statutorum textus ederetur, ab iisdem externis Sororibus servandus. Quam ob rem haec S. Congregatio Religiosorum Sodalium Negotiis praeposita, specialia Statuta ex officio redigenda curavit, atque re mature perpensa, censuit ut ea ad religiosae vitae formam servarentur a praefatis Sororibus, quae, ex speciali indulto Sanctae Sedis, servitio externo Monasteriorum Monialium iam nunc addictae sunt vel in posterum addicentur.

Porro Sanctissimus Dominus Noster divina Providentia Pius Pp. XI, in Audientia, die 24 iunii 1929, Excmo P. Dño Secretario S. Congregationis de Religiosis concessa, praefata Statuta, ut continentur in hoc exemplari, cuius autographum in Tabulario eiusdem S. Congregationis asservatur, benigne adprobare et confirmare dignatus est, prout vi huius Decreti eadem adprobantur atque confirmantur: salvo iure Ordinariorum adprobandi minutiores dispositiones de ratione vitae, iuxta Monasteriorum consuetudines, ipsis Sororibus externis propriae, dummodo tamen Sacris Canonibus aut praesentibus Statutis minime opponantur.

Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, ex Secretaria S. Congregationis de Religiosis, die 16 iulii, in festo Commemorationis B. M. V. de Monte Carmelo, anno 1931.

Fr. Alexius Henricus M. Card. Lépicier, O. S. M.
Praefectus.

---

671 **S. Congregatio de Religiosis,** die 23 ianuarii 1940, communicavit sequentes normas:

1° Il Decreto *Inter reliquas* del 27 agosto 1910 riguarda i Religiosi « primitus vocati ad militiam ». Le soluzioni dei dubbi sollevati circa l'applicazione di tale Decreto, pubblicate il 1° febbraio 1912 negli *A. A. S.*, sono sempre diretti al « primitus vocati ».

2° Per i richiamati alle armi e la mobilitazione generale, questa S. Congregazione dei Religiosi — ex Audientia Ssmi ha-

bita ab Emo Cardinale Praefecto die 2 ianuarii 1940 — si attiene a questa prassi.

a) Se si tratta di Religiosi che hanno i Voti Perpetui già emessi (semplici o solenni), considera i richiamati o mobilitati durante il Servizio militare straordinario, come « esclaustrati ad normam iuris »;

b) Se si tratta invece di Religiosi che hanno i Voti Temporanei, essi restano legati dai voti stessi fino alla loro scadenza; ma non sono ammessi durante il Servizio militare ai Voti Perpetui; possono però i loro Superiori concedere che rinnovino i Voti Temporarii « ad annum »;

c) Se si tratta di rivedibili — cioè di quelli che non hanno mai prestato servizio militare ma non ne sono stati definitivamente dichiarati inabili — non possono, durante il loro stato di rivedibilità emettere i Voti Perpetui (semplici o solenni), « quia lex civilis non concedit eisdem exemptionem a Servitio Militari, sed retardationem, et proinde remanent subiecti militiae » e qualora fossero assunti al Servizio militare, sarebbero evidentemente da comprendersi tra i « primitus vocati » e, se nel periodo di rivedilità avessero emessi i Voti Perpetui (semplici o solenni) senza il necessario Indulto della S. Sede, tali Voti sarebbero nulli.

I

INDEX ANALYTICUS [1]

(Numerus significat marginem, non paginam)

Abavia, 221, 4, adn. 3.
Abavus, 221, 4, adn. 3.
Abbas, 160.
definitio, 50, 9.
et administratio ususfructus, 332.
et benedictio abbatialis, 165, d); 164, 6.
et benedictio papalis, 483, 3.
benedictus, 161.
et decretum, 72, 13.
et electio, 126, a).
et exemptio, 419, 5.
Generalis, et definitio, 103, 6.
— et distinctio, 161, d).
— et electio, 141, 21.
— in Congr. Hungarica, 161, 2.
— et privilegia, 165, a).
et legitimatio, 115, 1, b).
et litterae testimoniales, 517, 3, b).
localis, 103, d); 161, c).
— et cessio, 270, c).
et iudex primae inst., 394, a).
et iurisdictio, 107, β).
et ius, 165.
et monasterium, 193, d); 145, 4.
et potestas, 578.
— sui iuris, 161.
— et documenta pro S. Sede, 145, a).
nullius, 96, a); 161, c).
— et Dioecesis, 162.
— et character episcopalis, 165, d).
— et paroecia, 163; 165.
— et Ordinarius, 50, 7; 161, d).
Praeses Congregationis, 161, 2.
Primas, 41, 2; 47, h).
— et Consiliarius, 155, 1, adn. 3.
— et electio, 126.
— et privilegia, 165, a); 388.
— et vocatio ad Consilium, 486, 1.

[Abbas]
et privilegia, 165; 393.
de regimine, 164.
— et Coadiutor, 161.
— et dimissio, 454, 7.
— et tribunal, 589, 3.
— et vocatio ad Synodum, 165, c); 486, 3.
regularis, 110, i); 116, c).
— et benedictio, 164, 6.
— et privilegia, 165, a).
— et revocatio, 388, f).
— et tonsura, 165, a).
et Religio, 70, 6.
et reservatio, 168, b).
et saeculares, 161, b).
et sepultura, 471, 1.
et singula Monasteria, 108, k), q).
et Superior, 103, d); 161, c).
et Synodus, 165, c).
Tabennensis, 10.
titularis, 165, 10, adn.
et transitus, 515.
et visitator, 161, d).
et vita communis, 338.
Abbatia
definitio, 44.
et beneficia, 511.
et Congregatio, 103, e).
et emendatio, 55.
et exemptio, 419.
et ius, 164, 7.
et legitimatio, 115, b).
non exsistens et Abbas, 154.
et professio fidei, 381, 2, a).
et regimen, 163.
Abbatissa
definitio, 50, b).

---

1 Index *generalis* habetur in principio huius operis.

Pro conficiendis et componendis Indicibus variis huic libro adiectis gratias quam maximas Dom. M. *Wagener* agere meum esse puto.

[Abbatissa]
et decreta S. Sedis. 103, d).
et egressus, 358, b).
et tempus muneris, 118.
et triennium, 122, e).
Abbreviatio studiorum, 294
Abbreviationes, 13, 10.
Abdicatio
bonorum, 229, 5; 271.
proprietatis, 4, b).
et usufructus, 254.
Abigomeni, 161, a).
Abolitio instituti Regularium, 22, b).
Abortus et dimissio, 597, b).
et impediment. ex delicto, 121, adn. 5.
et irregularitas, 446, b).
Abrogatio, 4, 6.
et ingressus mulierum, 266, 4.
et privilegia, 387; 476, 11.
Abruptio novitiatus, 262.
Absentes, 623, 3.
Absentia et apostata, 571, a).
et confessarius, 175.
et convocatio, 155, 7.
et dimissio, 570, b).
et dies, 241.
a Domus religiosa, 538.
et egressus, 364, b).
et electio, 127, c).
pro electionibus, 155, 8.
et interruptio nov., 239.
magistri novitiorum et novitiatus, 246, 10.
et novitiatus, 225, b); 240.
parochi, 301; 502.
et recitatio Officii, 367, d).
et studium, 295, b).
et tribunal, 589, 4.
Absolutio
per accidens, 446, c), adn.
et censura suspensionis, 597, e).
a censuris papalibus, 446, c), adn.
et confessarius, 166, 6.
et confessarius occasionalis, 167.
et confessarius regularis, 446, c).
generalis, 630; 639.
et inquisitio, 106, 3, b).
et iurisdictio Superioris, 107, e).
a peccatis, 177, 8; 249, g).
et poenae, 208, a).
et poenae pro apostata, 571, a).
et S. Poenitentiaria, 93, a).
et Religiosa graviter aegrotans, 177, 8
et Religiosus, 181, 3.
[Absolutio]
et reservatio, 169.
et Romanus Pontifex, 352, 1.
sacramentalis et extraneus confessarius, 166, 9.
et subditi, 167, 11.
Abstinentia
a carne et Min. S. Franc. a Paula. 425.
et delectationes, 322, 6.
et dispensatio, 111, a).
et Missa, 376, a).
et Parochus, 425, adn.
Abusus
et Antistita, 175.
et clausura, 608, 11.
et confessio, 178, d).
et dos, 228, 1.
Mendicantium, 431.
in Missa sollemni, 442, 6.
et novitiatus, 247, 3.
et privilegium quaestuandi, 608, 11.
et Religio laicalis, 423, b).
et sacramentum, 106, b).
et vigilantia Ordinarii, 421, d).
et visitatio canonica, 148, a).
Acatholici, adn. 1.
et admissio in religionem, 213, 1.
et agnitio Religionis, 23.
et irregularitas, 221, 5.
et Missionarii, 97-*quater*, 1.
et Missiones, 197, d).
et novitiatus, 220, 1.
et philantropicae Societates, 613, d).
et publici peccatores, 623, 2.
Acatholicismus, 220, 1.
Acceptatio
et confirmatio, 190, 2.
et demigratio, 537, n. 11.
et dignitas, 492; 493, a).
et donationes, 329.
et electio, 125.
eleemosynarum, 428.
invalida, 282, 3.
et munus, 136, 2.
officii ecclesiastici, 492.
et persona praesentata, 165; 500.
et professio, 266, 6.
professionis et Ord. loci, 266, 6.
et requisita, 190, 2.
et saecularizatio, 562.
et Sodales, 623, 1.
traditionis, 35.
et votum, 264, b).
Accessio
et beneficium, 512, c).

[Accessio]
et suffragium, 130, B), a).
Accessorium, 512, c).
Accessus ad SS. Eucharistiam, 339.
ad benefactores, 428, 2.
ad crates, 355, 9.
ecclesiae, 369, 1.
Accusatio
et admissio in Religionem, 220, 6.
et advocatus, 588.
et argumenta, 398.
criminalis, 408.
et externae transgressiones, 343, 2.
iudicialis, 586, adn. 1.
et libellus, 411.
et promotor iust., 408.
et quies conscientiae, 167.
et Superior, 592.
Acquisitio
et administratio bonorum, 606.
et administratio bon. temp., 332, c).
bonorum post professionem, 270, c).
et indulgentia, 620, 3.
et indulgentia pro Associatione, 629.
et privilegia, 384.
et Religiosus, 333, a).
Acta
et archivum, 140.
et auditorium, 396, 5.
et Capitulum, 109, 8.
et dimissio, 580, 3.
et electio, 134, d).
et inquisitor, 409, d).
iudicialia, 589, 4.
et Moderatrix, 585, y).
et notarius, 107, 4, c); 588.
et novitiatus, 634, 5.
et responsiones, 582.
et secretarius Capituli, 164, 6.
et transmissio, 592.
et validitas, 588.
Actiones
et bona incorporalia, 186, b).
et bona temporalia, 186, b).
e collocatio pecuniae, 196.
et donatio, 330, 5.
personales, 207.
Actio
accusatoria, 409, d).
Catholica, 154-*bis*, 4.
Catholica et Card. Secr. Status, 154-*bis*, 4.
Catholica et cursus spec., 154-*bis*, 4.
Catholica et statuta, 652, 5.
consensus creditorum, 221, 2.
[Actio]
contentiosa, 220, 6; 412, 5.
criminalis, 220, 6; 481.
criminalis et promotor, 408.
et delicta, 591, 1.
et exercitium, 477, 6, adn. 4.
et exstinctio, 412, 5.
exterior culpabilis, 584.
et industria Religiosi, 332, d).
apud iudicem eccl. aut civilem, 220, 6.
iniuriarum, 412, 1.
de in rem verso, 210, 3.
ob simoniam, 220, 6.
de Statu personarum, 542, 2.
symbolica, 279, c).
Activitas actionis catholicae, 154-*bis*.
Actor
et controversia, 393, 2.
et designatio notarii, 397, 8.
Actuarius
et documenta, 593, a).
et electio, 140.
et notarius, 588.
et officium scrutatorum, 134, d).
et processus, 397, 8.
Actus
et administratio bonorum, 253, 4.
et admissio, 223, 2.
Apostolorum, 248, 4, c); 337, 2.
approbationis et Congregatio, 69, 3.
auctoritativus, 624, 8; 623, 1.
authenticus, 220, 7.
civilis, 325, b).
Communitatis, 113, a).
concupiscentiae, 322, 2.
confessionis, 106, 3, b).
coram Abbate locali, 395, b).
deditionis, 261.
et defectus, 221, 5.
et dispensatio, 551.
et dispensatus, 562, adn. 3.
dominii a Superiore non probatus, 338.
dominii et votum paupertatis, 330, 5; 334.
et electio, 131, d); 128, 6.
et electus, 135, b).
erectionis, 644.
et exemptio a choro, 299.
externus, 317, 2.
fori externi, 169, 2.
gubernationis, 36.
heroicus, 319, b).
humanus, 128, a).

[Actus]
inter vivos et abdicatio bonor., 210, 3.
inter vivos et bona, 271, 2.
inter vivos et donatio, 191.
inter vivos ad pias causas, 614, b).
internus, 240.
internus et obedientia, 317, 2.
invalidus et administratio, 195.
iuridicus, 263.
iuridicus administrationis, 195.
legitimus, 165.
legitimus ecclesiasticus, 571, β).
liceitas et consensus, 197.
luxuriae, 322, 2.
mixtus, 317, 2.
per modum, 437, 2; 441.
mortis causa, 191.
mutationis testamenti, 271, b).
et novitiatus, 234.
notarii, 253, 5.
et nullitas, 208, d).
et obedientia, 518, b).
et ordo, 572.
perfectionis et studium, 27, p).
personae moralis collegialis, 125, 2.
personae moralis non collegialis, 155, 2, c).
potestatis dominativae, 266, 4.
praeparatorii et Antistita, 584, a).
praevii, 322, 2.
et privilegium, 383, d).
et professio, 266, 4.
professorum, 266, 5.
proprietatis, 327; 329.
provisionis, 125, 1.
quasi-ordinis, 165, d).
Religionis, 248, 4.
rescindibilis, 317, 3.
et supplementum per alium sacerdotem, 627, 3.
et validitas, 155, 3.
et valor, 265, 3, b).
venereus, 322, 2.
virtutis et conservatio benevolentiae, 211.
visitationis, 359, b).
voto contrario, 264, b); 270, 1.
Adagium, 369 a).
Adamiani 16, adn. 6.
Additiones, 379, 3; 498, adn.
Adeptio, 246.
Adfiliatus, 161 d).
Adhaesio, 220, 1; 648, adn.
mere interna et excommunicatio, 220, 1.
Aditus, 299.
Adiumentum, 296; 313, 2.
ad salutem necessarium et laicus, 38, 611, 2.
Adiuncta
et absentia, 502.
et culpabilitas, 572.
et delicta, 590.
et Moderator, 270, c).
et Ordinarius, 325, b).
peculiaria, 363, 4.
et personae, 338, d); 437, 2.
et preces, 487, a).
et punitio, 459.
rerum et mutatio, 385, f).
rerum pecularia, 438, 4.
et suffragium, 130, A), c).
et tempus, 604.
Adiunctus
et confessarius, 174.
et determinatio loci, 215, 4.
Adminicula, 328.
Administratio, 192.
et actus extraordinarius, 196.
ad interim, 120, 13.
et Antistita, 230, 7.
et beneficium, 597, i).
et bona paroeciae, 499, b).
et bona propria, 333, c).
bonorum Associationum, 622.
— Domus relig., 330, 5.
— paroecialium, 501, c).
— Missionum, 212, 1.
— temporalium, 606.
et cessio, 522, c).
communis, 337, 1.
et consensus Capituli, 204, d).
et conservatio Domini, 518, 1, b).
definitio, 327, c).
et donationes, 329.
et donationes piae, 191.
et dos post mortem, 232, a).
dotis, 232, a).
et duae personae, 156, 1.
et eleemosynae, 501, c).
eleemosynarum paroecialium, 501, c).
et electio, 626, 1.
Eucharistici Viatici, 149.
et fundi legati, 97-*bis*, d).
fundorum, 504.
immediata bonorum eccl., 193; 194.
interdicta, 255, 7.
et liberatio, 221, 3.
et modus, 195.
et munus, 571, a).

[Administratio]
et novitii, 251, 2.
et obligatio Superioris, 190, 3.
et Oeconomus, 156, 1.
et Officiales, 155, 193.
Officii et renuntiatio, 136, 2.
ordinaria bonorum, 185.
ordinaria, 195.
ordinaria et regulae, 202.
et parochus, 503.
et patrimonium, 253.
et persona iuridica, 192.
et poenitentia, 298.
et praescripta Constitutionum, 209, 1.
et proprietas, 546, a).
publica, 312, b).
et ratio reddenda, 209, 1; 621, 1.
et renuntiatio, 326.
et sacramenta, 253, b).
sacramentorum, 501, b).
sacrorum, 421, e).
temporalis, 150.
et translatio, 253.
et transitus, 515.
et usus, 274, b).
et ususfructus, 332; 338, d).
et Viaticum, 149.
vigilantia episcopalis, 86, b).
visitatio, 97-*bis*, d); 148.

Administrator
et Abbas de regimine, 161, d).
Apostolicus, 70, 7; 72.
et aes alienum, 221, 2, adn. 6.
et beneplacitum apostolicum, 199, 1.
et bona temporalia, 208.
bonorum eccl. Religionum, 193.
bonorum Domus religiosae, 330, β.
bonorum et Statuta, 620, 3.
causarum piarum, 374.
et collocatio pecuniae, 198.
et conditio iuridica, 96.
ephemeridum, 156, 1.
legitimus et locatio, 200.
et munus, 501, c).
et mutatio, 253.
et mutatio titulorum, 198.
et obligationes, 210, 1.
et Ordinarius, 50, 7.
et Ordinarius loci, 622.
et propria pecunia, 197, b).
et ratio reddenda, 190, 3.
et Romanus Pontifex, 193, a).

Admiratio, 304.

Admissi, 146, A).

Admissio
et aetas, 266, 1.
et Associatio, 623, 1.
et candidatus, 602.
pro celebratione Missae, 97, 2, m).
et certioratio Ord. loci, 162.
et cessatio professionis, 539.
et conditiones novitiatus, 219, 2.
et declaratio, 561, c).
et defectus litt. testimonialium, 227.
et dispensatio, 221, 5.
et documentum, 257.
et dolus, 542; 610.
et dos, 228, 1.
et habitus per Capitulum Generale. 223, 1.
et idoneitas corporalis, 259, 3.
illicita, 221, 1.
et impedimentum, 282, 6.
et interna disciplina, 621, 2, adn.
invalida, 220, 8.
et ius, 265, 1.
et Magister Novitiorum, 244, 3.
ad Missam et sacerdos extraneus, 441.
et notarii, 107, d).
in novitiatum, 220, 5; 223.
et novitii, 250, 6.
et novitii dimissi, 259, 2.
et novitii ad professionem, 258.
et Orientales, 221, 6.
ad postulatum, 265, b).
ad professionem, 233, 2, a).
et publicatio Gregorii XIV, 4-*quater*, 17.
puellarum, 362.
in Religionem mulierum, 220, 2.
in Religionem et coniux, 220, 4.
et religiosa disciplina, 245, 8.
Religiosarum, 233, c).
et requisitio generalis, 213.
ad Societatem, 517, 3, b).
et Sodales, 423.
— post sex annos, 539.
in Sodalitiis, 624, 8.
et suffragium, 265, c).
et transitus, 517.
et triennium militiae, 269, 5.
et vota privata, 262, d).

Admonitio, 363, 4.

Adnotatio, 332; 352.
et ordinationes, 281, 4.
et libri, 487, a).

Adolescentes
et collegium, 436.
et fundatio ecclesiae, 225, c).
et obligatio ad sanctam vitam, 304.

[Adolescentes]
religiosae, 248, 2.
Adoratio
Officii de Ss. Sacramento, 371.
perpetua, 640.
Adscriptio
in albo, 624, 9.
antea facta et professio, 635.
definitiva, 320.
durante vita religiosa, 581, 1, adn. 3
extra sodalitia, 634, 5.
militiae, 284.
in Tertio Ordine, 267, 8; 638.
et voluntarius egressus, 625.
in plures Associationes, 623, 4.
et professi, 43, k).
sectae acatholicae, 220, 1).
sectae damnatae, 623, 2.
et Sodales, 636.
Adsistentia sanitaria, 284.
Adspirandatus, 214.
Adspirantes
et admissio, 225, 3, b).
et clausura, 354, 217, 3.
et egressio e Monasterio, 358, b).
et exhibitio, 225, a).
et habitus, 345; 611, 2.
et idoneitas, 215, 2.
et ingressus in clausuram, 353, b).
et litterae testimoniales, 225, b).
et Moniales, 250, 2.
et postulatus, 214.
et revocatio privilegiorum, 388, a).
et visitator, 148, d).
Adulterium
et dimissio, 597, g).
et poenae, 325, a).
et suffragium, 128, c).
Advena et clausura, 348, 2.
Adventus et clausura, 363, 2.
et Sorores eleemosynas quaerentes, 432, VIII.
Advigilantia, 97-*ter*, 4.
Advocatus
et accusatus, 588.
et actus legitimus, 571, β).
et officia saecularia, 312, b).
et utilitas, 396, 6.
Aedes
pro alumnis, 349.
et amplificatio, 79, 1.
et clausura, 363, 3.
et cultus divinus, 463, 1.
definitio, 42, c).
et erectio, 86, a).
[Aedes]
et licentia ab Ordinario loci, 86.
et locus Capituli, 127, b).
militares et munditia, 284.
militares et officia auxiliaria, 284, b).
et Missiones, 482.
et privilegia, 420, a).
sacrae et ritus, 464.
sacrae et Rector ecclesiae, 514, 7.
separatae, 86, a); 149, a).
Aediculae coemeteriales, 464, 6.
Aedificatio
et aedes, 86.
et Domus religiosa, 97, 4, a).
et egressus, 358, 1, b).
futura, 579.
et stipem petere, 429, a).
Aedificium, 436; 501.
Aegritudo
et admissio ad novitiatum, 221, 4.
et consecratio, 260, 3.
novitiorum, 149, a).
Aegrotans
et clausura Monalium, 174.
et confessarius extraord., 359, g).
et confessiones, 353, b).
et recitatio privata, 371.
Aegrotus
et confessio, 168, 13, a).
et Extrema Unctio, 149, a).
graviter, 177.
professus, 149.
et Superior, 221, 2; 443, 6.
et Viaticum, 179, e).
Aegyptus, 10, 3, adn.; 92, 7.
et anachoretae, 10, 2.
et postulatus, 214, 3.
et vestis Monachorum, 344.
Aequitas
canonica, 77, 1.
et ord. minores, 221, B), 1.
et Religiosa sine dote, 559.
et testamentum, 271, b).
Aerarium, 198.
Aes alienum, 187; 229.
et professus, 221.
et numisma, 638, 11.
Aestimatio
et dos, 560.
peccati, 333, c); adn. 5.
et usus rerum, 337, 4.
Aetas
et admissio a Superiore, 351, b).
et adspirantes, 388, a).
adulta, 225, a); adn. 1.

[Aetas]
et alumni, 296.
et Antistita. 115, c).
canonica, 459.
Carolingica, 611, 1.
et censor, 487, 3.
et clausura, 356, b).
et confessarius specialis, 173.
et confessarius, 175.
Conversi, 274, g).
defuncti, 476, 11.
et delictum, 576, b); 597, 1.
et electio, 128, 6, c).
et evolutio Status Religiosi, 9, 1.
et ingressus in clausuram, 355, a).
et ingressus extraneorum, 353, 6.
et initium novitiatus, 234.
legitima, 266, 1.
Magistri Novitiorum, 244, 3.
matura et eleemosynae, 432, VIII.
minor et alimenta, 221, 4.
minor et cessio, 353.
et mulieres, 350.
et novitiatus, 220, 2.
et novitii, 248, 2.
et perfectio, 313, 2.
et poenae, 325, a).
et postulatus, 215, 6.
et Praefectus, 292.
et professio sollemnis, 273.
et professio temporaria, 268, 1.
et prorogatio, 268, 3, c).
provectior et matrimonium, 220, 4.
et puberes, 221, 4.
et qualitas praeficiendorum, 165, a).
et ratio similitudinis, 616, 5.
et saec. XIII, 9, 1.
et saec. XVI, 11.
et stipem quaeritare, 430.
et suffragium, 130, C), e).
et Superior, 103, 5, c).
et validitas professionis, 272, 2.
et vota Religiosi, 261.
Aethiopia, 92, 7.
Aevum medium, 611, 1.
Affabilitas, 244, 2.
Affectus
ad bona temporalia, 326.
et Missiones, 480.
Affines
in primo gradu, 128, 1, b).
et necessitas gravis, 221, 4.
Affinitas
et alienatio, 206, adn. 1.
et iurisdictio, 171.
Afflatus, 6, adn.
Africa
et S. Augustinus, 10, 3.
et cura matrum et infantium, 75, 28.
et Missiones, 599.
et quaestuatio, 431, 5.
Agens, 159, 5.
Ager, 312, g), b); 253, 5.
Aggregatio, 650.
et conditiones, 650.
et Confraternitates, 652.
et effectus, 651.
et formula, 652.
et litterae, 622, 8; 652.
et novum institutum, 74, 1.
et Religiosi, 617, d).
et Societas, 642.
et validitas, 652.
Agnitio, 21; 264.
Agricultura, 51, 8.
Album, 624, 9.
Alcantarini
et Hispania, 11, 5.
et Unio familiarum, 65, 2.
Alexiani, 51, 4.
Alienatio bonorum ecclesiasticorum, 199.
ab una ad aliam personam mor., 201.
et administratio, 192.
et consensus Capituli, 155, 5, d).
Domus religiosae, 87, 2, b).
et dos post mortem Religiosae, 229.
et dos post mortem novitiae, 232, b).
durante postulatu, 251, 1.
et impensio pecuniae, 199, 2.
et leges, 201.
licita, 206.
et licentia Ordinarii loci, 622, 2.
et manuscripta, 328, β.
et Oeconomus, 156, 3.
onorosa, 208, c).
et poenae, 208, c).
quomodo facienda, 199.
de re divisibili, 204, d).
et requisita, 206.
Alimenta, 267, 9.
annualia, 215, 4.
et Congregatio recentior, 338, d).
et fructus dotis, 532, b).
et ius, 263.
et novitius, 257.
et onus, 332, f).
et suffragium, 269, 1.
et transiens, 523.
Alimentatio
et saecularizatio, 543.

Allegationes, 593.
Allocutio radioph. Pii XI et Miss., 482.
Almanacco delle Missioni, 295, adn. 3.
Altare
et benedictio, 165, e).
et consecratio, 462, 3.
et crates chori, 357, 2.
et ecclesia, 97, b); 2, b).
et functiones, 646.
et indulgentia, 629, d).
et Ssma Eucharistia, 437.
et visitatio, 621, 3.
Alumni
et aetas, 220, 2.
et auditores, 396, b).
et bona temporalia, 504.
et Coll. Germanico-Hungaricum, 220, 8, adn. 2.
et confessio, 249, e).
et convictores, 166, 3.
et cursus philosophicus, 294, c).
et declaratio verbalis, 284.
et definitio, 144, b), adn. 2.
et dimissio, 539; 581, 7.
et disciplina theol., 295.
et dispensatio studiorum temp., 299.
domestici, 183, 3.
et examen, 154-*bis*, 2.
et exclaustrati et habitus, 546, d).
et excommunicatio, 352, 1.
externi, 166, 3.
et incardinatio in dioec., 553.
et inquisitor, 409, b).
interni, 112, b); 349.
et interruptio studiorum, 295.
et ius saecularium, 453.
et linguae, 293, b).
et litterae dimissoriae, 388, g).
et litterarum curriculum, 246.
et Magister, 245, 8.
et minister funerum, 472; 4.
et novitiatus, 225, c).
et pecunia, 212, 1.
et personae alterius sexus, 363, 3.
et Praefectus confessarius, 292.
et professio temporaria, 268, 2, b).
et ratio scholastica, 296.
et sacrum ministerium, 293, c).
et Seminarium, 295; 611, 2.
et schola, 485, 1.
scholarum apost. et habitus cleric., 345.
et servitium chori, 368.
et servitium militare, 282; 284.
et Societas, 285, 9.
[Alumni]
et Societates sine votis, 609.
et statuta, 292.
et stipendium, 431, 5.
et studium, 291, 2, adn. 4, 454, d).
et studium et dispensatio, 113, a).
et studium theol., 296.
et Superior, 460.
et Superior generalis, 285, 5.
et sustentatio, 484, 1.
et tempus studiorum, 294.
et tribunal, 588, 1.
et vocatio, 144, b), 4.
et vota durante servitio mil., 539.
et vota simplicia et dimissio, 573.
Amadeitae, 11.
Ambitus
et clausura, 353, 5; 363.
constitutionum, 518, b).
ecclesiae et processiones, 491, 2.
et oratoria, 148, c).
Ambulacrum, 358, 1, c).
Amentes, 221, 5.
Amentia, 238, a).
America
et clerici saeculares, 537, a), 11.
et Moderatrix, 145, A), IV.
et quaestuatio, 431.
et regiones dissitae, 594.
septentrionalis et clausura, 350.
Amicitia et vincula moral., 10, 3.
Amissio
consecrationis, 465, 10.
officii et iurisdictio, 167, 11.
officii Superiorum, 165.
et privilegia exemptionis, 426.
temporalium, 586.
Amor
erga Deum, 322, 4.
pro vita religiosa, 579, b).
Amortizatio, 210, 5.
Amotio confessarii et revocatio iurisdictionis, 180, 13.
Amplificatio, 296.
Amplificatio aedis, 79, 1.
Anachoreta, 10, 2; 35, a).
Analogia iuris
et admissio in Religione, 259, 2.
et confessarius, 175.
et Congregationes saeculares, 600, 3.
et devolutio electionis, 141, 21, a).
et electio, 132, a); adn. 3.
et Monasteria Monialium, 271, b).
et mutationes Provinciae, 78, 3.
et praecedentia, 57, 2, a); 58.

[Analogia iuris]
et privilegium fori, 405.
et saecularizatio, 553.
Anarchistae, 613.
Anathemata, 220, 3.
Anglia
et erectio Domuum, 79.
et S. Gregorius Magnus, 10, 3.
et Moderatrix Generalis, 145, B), II.
et Monasteria heterodoxa, 37, 3.
et relatio inter Eccl. et Nationes, 24, 5.
Anima
et ministerium, 616, 5.
et Missiones, 482, IV.
et purgatorium, 650, 2, a).
et status, 314, d).
et transitus, 537.
et vota, 263.
Anima (cura animarum)
et beneficium, 381, b).
et exempti, 301.
et instructio ad Moderatorem, 154-*bis*.
et ministerium, 298.
et Missa, 372, 2.
et obligatio ad studium, 307.
et paroeciani, 502.
et parochus, 498, 2.
et praedicatio, 367, d).
et privilegium quaestuandi, 428.
et salus, 6, adn. 1.
et Superior, 500.
et transitus, 515.
et Vicarius Oeconomus, 503.
Animadversio
et confessarius, 477, 5.
et dilatio, 57, III, a).
et ingressus in clausuram, 359, 2.
Animus
et apostata, 565, 4.
deserendi, 238, b).
et educatio, 248, 1.
et expiratio professionis, 538.
in foro externo, 571.
et iusiurandum, 604.
et levitas, 579.
malitiosus, 364, 3.
et Missiones, 480.
non redeundi, 238, b); 565, 3; 610, c).
et obedientia, 364, 3.
et obligatio ad sanctitatem vitae, 304.
et regulae, 49, 1.
relaxandi, 348, 3.
et saecularizatio, 549.
et vita religiosa, 292.
Annahme kirchlicher Würden, 492, adn. 1.
Anniversarium
et celebratio festorum, 489.
mortuorum, 476, 13.
Annuario Pontif., 57, e); adn. 3.
Annulus
et S. E. Cardinales defuncti, 494, a).
et Episcopus, 279, c).
et habitus ecclesiasticus, 311.
et insignia, 165, b).
Annus
abbreviatus, 294.
academicus, 293.
et admissio in novitiatum, 220, 2.
et annus secundus nov. et validitas professionis, 247.
et Antistita et ingressus, 359, c).
et apostasia, 564, 2.
et benedictio papalis, 483, 3.
bissextilis, 236, c).
canonicus, 236, 2, adn.
canonicus novitiatus, 236, 2.
et clericus degradatus, 597, a).
et curriculum theologicum, 294, b); 297, a).
decimus quintus et admissio, 225, 3, b).
et diaconatus, 289.
et dimissio, 576, b).
et dispensatio a praescriptis, 609.
et duratio, 518, 1.
et emendatio, 591, 2.
et examen, 300, c).
et excommunicatio puellae, 351.
et graves obligationes, 245, 8.
gymnasialis, 294, e).
et ingressus pueri, 355, a).
et interruptio novitiatus, 241.
et Missa, 502, 2.
et Missiones, 480.
et Moderator, 627, 3.
et nova professio, 115, 2.
et novitiatus, 220, 9; 543, 1.
— invalidus, 246, 10.
et postulatus, 616, 5.
praescriptus, 235, 2; 332, h).
et probatio, 220, 2; 262.
et processiones, 491, 1.
pubertatis pro feminis, 266.
— viri, 266.
et recitatio extra Domum, 370, 7, b).
et reddenda ratio, 621, 1.
secundus novitiatus et dispensatio, 247.
— et validitas prof., 247.

[Annus]
et servitium militare, 285, 6.
et studium, 248, 5; 295.
et suspensio, 459.
et tempus pro ordinibus minor., 297.
et validitas professionum, 266, 1.
et visitatio Monasterii Monialium, 353, b).
et vota, 556, c).
Ansa et peculium dependens, 338, d).
Antecessor, 487, d).
Antibrachium Sanctorum, 204, c).
Anticipatio, 296, 6.
et Officium divinum, 369, e).
Antistites
et lingua latina, 299.
et Missa, 439, 1.
Antistita
et administratio, 230, 7.
et aetas, 103, 5, c); 115, c).
et certioratio, 152.
et clausura Monialium, 353, e).
et collocatio dotis, 230.
et collocatio pecuniae, 197, a).
et confessarius, 182, 1.
et confirmatio electionum, 139.
et Congreg. iuris dioec., 197, b).
et Congreg. iuris pontificii, 145, a); 197, b).
et Constitutiones, 55, c).
et culpa, 265, 9.
et dimissio Monialium, 578.
et dos, 228, 2; adn. 230, 8.
et electio, 131, c).
et emendatio, 55, 7, a).
et exercitium pietatis, 341.
et exploratio voluntatis, 233, 2.
et formula prof., 266, 6.
Generalis, 103, d); 141, a).
— et nomen, 586.
— et electio, 131, f).
et iudicium, 584.
et iuramentum, 225, 5.
localis, 103, d); 584, a).
et moderatrix generalis, 122, 16.
et Monasteria Monialium, 103, d).
et pecunia, 197.
et praevius consensus, 197, c).
provincialis, 103, d); 197.
et punitio, 97, c. 6.
et ratio reddenda, 209, 3, a).
et relatio ad S. Sedem, 145, 4.
et revocatio privilegiorum, 388, e).
et scrutatores, 132, a).
[Antistita]
et transitus ab uno ad aliud Monasterium, 358, b).
Antoniani, 51, 2, a).
Anxietas
et confessio, 167; 173.
et conscientia, 184.
et Superior, 184.
Aperitio
animae, 183, 1.
litterarum, 168, 1.
Apis (cera apum), 437.
Apocalypsis, 322, 3.
Apographum, 55, d).
Apologia pauperum, 1, adn.; 289, adn.
Apostasia, 564.
et admissio, 220, 1.
et animus non redeundi, 565.
et arreptio, 576, b).
et egressio, 538.
et fuga, 564.
et privatio privilegiorum, 391, b).
et reditio intra tres menses, 570, 10; 576, 2.
et reservatio, 168, b).
et vita communis, 35.
Apostata, 565.
et animus non redeundi, 565.
et Benedictus XII, 4-*quater*, 10.
et egressio illegitima, 272, 4, c).
et electio, 128, c).
et emendatio, 590, c).
et Episcopus, 555, h).
a fide catholica, 213, 1, a); 576; 623.
illegitime degens, 421, a).
et irregularitas ex delicto, 221, 5.
in saeculo, 586.
et ius particulare, 59, d).
et negligentia, 314, b).
et notio, 39.
et obedientia, 364, 3.
et obligatio Superioris, 146, 6.
et peccatores, 623, 2.
et poenae, 487, 6; 570.
et privatio privilegiorum, 390, 2, c).
publicus, 576, a).
a religione, 571, a).
et restitutio dotis, 231.
et status iuridicus, 570, b), a).
et susceptio, 564, 2.
et transitus, 609.
et vinculum religiosum, 220, 5.
Apostolatus, 481, III; 643.
Apostolici, 16, adn.

Apostolus (i)
actuum, 248, c).
S. Ioannis, 322, 3.
et origo Religionum, 6, 5.
et symbolum, 371.
et vita, 51, 8.
et zelus, 481, III.
Apparatus exterior, 507, c), adn.
Apparitor, 571, β); 589.
Appellantes, 448, 6.
Appellatio, 395.
et dimissio, 593, b).
ad Metropolit., 395, a).
et mutatio, 56, a).
parentis, 221, 4.
et prima instantia, 395.
et promotor iustitiae, 593.
remota, 388, k).
S. Romana Rota, 93, 2, a); 62.
ad Sedem Apostolicam, 90, 1.
in suspensivo, 593.
ad tribunal, 621, 4.
et visitatio, 148, e).
Appetitus, 322, 2.
Applicatio
et canon, 610.
mediorum, 313, 2.
et Missa, 296, a); 503.
et reliquiae, 327, d).
sacrificii Missae, 372, 2.
scientiae moralis et liturg., 301.
Approbatio
et Antistita, 353, e).
et Associatio, 612; 615; 617.
et votum obedientiae, 320; 321, a).
et clausura Monialium, 353, 6; 2.
et confessarius, 166, 1; 170, 1; 181.
et Congr. iuris dioecesani, 74, 2.
et Congregatio mulierum, 13, 9.
et Constitutiones, 54, 6, a); 74, 3; 75, 2.
definitiva Constitutionis, 76, adn.
ecclesiastica, 36.
emendationis, 55, d).
et erectio Domus religiosae, 79, 1.
et erectio Ordinis, 63.
et erectio piarum Unionum, 641.
ad experimentum, 75, C. III, b).
et facultas benedicendi, 447, 5.
formalis, 57, e).
et fundatio, 145, 4.
gubernii, 75, C. IV, d).
et ingressus medici, 359, n).
et institutum religiosum, 67.
et iurisdictio, 166, 1.
et novitiatus, 250, 4.

[**Approbatio**]
Ordinarii et matrimonium, 502.
pontificia, 69; 88-*bis*.
pontificia et erectio Domus, 88-*bis*.
et decretum, 75, 9.
et privilegia exemptionis, 416, 1.
et professio, 279, 5.
Regulae, 51, 3.
Regulae S. Francisci, 632.
et Religio, 364, 1, b).
et Religio iuris pontificii, 41, e).
et seminarium, 291, 2.
et Societas sine votis, 599, 1.
sacerdotis ad munus cappellani, 182, 2.
et suppressio, 628, 4.
et transgressio voti, 330.
et validitas, 652.
vitiosa rei communis, 333, c); adn.
Approbatio concionatoris, 182, 2.
Aqua
et benedictio, 462, 1.
lustralis, 471, 1.
salutaris, 312, g).
Arbeitsdienst, 288, a).
Arbiter
et emphyteusis, 203.
Arbitrium
et celebratio Missae, 597, e).
et censor librorum, 487, 3.
et cessio, 255, 8.
et eleemosynae, 501, c).
Episcopi, 500, 643.
et exclaustratio, 544.
et exercitia spiritualia, 456.
et Ordinarius, 301, 2.
et recitatio in choro, 369, 1.
Superiorum et Constitutiones, 301.
Archaeologia sacra, 300, b).
Archiconfraternitas, 649.
B. M. Virginis, 650.
et finis, 650.
et indulgentiae, 629.
et Moderator, 617, d).
et Ordinarius, 620, 2.
et praecedentia, 631, 2.
et Sedes Apostolica, 617, a).
et titulus, 652, 5.
et translatio sedis, 648.
in Urbe, 643, 7.
Archiepiscopus
et appellatio, 395, a).
Dublinensis, 13, 9.
et indulgentia, 629, d).
Mechliniensis, 288, g).
et Missa, 439.

Archimandritae, 161, a).
Archisodalitium, 617, a); 649.
et titulus, 652, 5.
Archivum
et acta electionis, 140.
et acta inquisitionis, 409, 2, d).
et administratio fundationis, 190, 3.
et bona ecclesiastica, 194, f).
et clavis, 503.
et declaratio in scriptis, 283, 2.
et documentum consecrationis, 462, 4.
et documenta secreta, 590, b).
et duo exemplaria, 55, d).
Arcula et clavis, 501, a).
Area privata, 463, a).
Argentina
et Religio catholica, 24, 4.
Argumentum
contra validitatem professionis, 282, 3; 542.
et inquisitio, 409, a).
et praedicatio, 478.
et privilegia, 387, d).
et status religiosus, 16.
Arma
et Clerici, 312, a).
Armenia
et Anachoretae, 10, 2.
Arreptio
et dimissio, 576, b).
Arruolamento, 284.
Ars
et expositio, 490, 1.
graphica, 300, b).
medica, 221, 5.
et Missio, 482.
et novitiatus, 248, 5.
et obligatio, 312, a).
et professio, 270, d); 538.
et Religio, 330, 5; adn.
et reductio ad Theol., 289, adn.
sacra et alienatio, 204, a); adn.
et Universitas, 611, 1.
et votum paupertatis, 327, d).
Articulus
et absolutio, 446, c).
et dispensatio, 113, g).
mortis, 169; 260.
— et professio, 220, 5.
organicus, 236, 2.
et Sodalitates, 620, 3.
Artifices, 614, b).
Ascensus, 449; 623, 2.
Asceta, 7.
Asceteria, 611.
Asia, 129, adn. 5; 431.
Asiatica Turcarum, 92, 7.
Aspersio, 221, 2.
Assecutio, 556, c).
Assensus
Consilii, 265, 2.
et electio, 136, c).
et professio, 282, 3.
Superioris, 182, 2, b).
et votum paupertatis, 332, b).
Asservatio Ssmi Sacramenti, 97, a); 4. e); 436.
bonorum, 196.
Assessor, 405.
Assicuratio, 561, c).
Assignatio, 248, 4.
et novum domicilium, 238, b).
Assistentes, 104, 9.
et Consiliarii Superiorum, 155, 1, adn.
et praecedentia, 60.
Presbyteri, 442, 6.
Procuratoris, 157, 3.
Provincialis, 50, c).
et Secretarii, 158.
et Superior, 104, 9.
et suffragium, 155, 6.
Assistentia, 359, f).
choralis, 379.
Superiorissae, 362.
Associatio
et acquisitio bonorum temp., 618.
et adscriptio, 636.
et amotio, 627, 8.
et approbatio, 615.
et bona ecclesiastica, 186, f).
et bona patrimonialia, 642, 3.
et bona temporalia, 622.
et cappellanus, 182, 3; 627.
et cessatio, 628.
damnata, 613.
et divisio, 616.
et erectio, 617.
Fidelium, 611, 612.
— et acatholici, 220, 1.
— in specie, 630.
illicita, 612; 613.
inorganica, 623, 3.
et inscriptio, 624.
et ius Codicis, 611, 2.
laicalis, 612; 615.
licita, 612; 614.
et Mendicantes, 429, b).
et Moderator, 627.

[Associatio]
et nomen, 267, 8; 619.
et notio, 612.
et oblationes, 622.
organica, 616, 2.
pia et erectio, 97, 4, m).
et praecedentia, 631.
et quaestuatio, 428, 622.
et ratio erectionis, 616, 3.
— reddenda, 616, 4; 622.
— similitudinis, 616, 5.
— territorii, 616, 4.
et receptio, 623.
saecularis, 615.
Ssmi Cordis Iesu, 619.
secreta, 613.
et secta massonica, 106, a); 128, 5, c).
seditiosa, 613.
simpliciter approbata, 618.
et statuta, 620.
suspecta, 613.
et suppressio, 628.
et vita communis, 600, d).
et Volto Santo, 619.
Assumptio, 221, 2.
Assumptionistae, 12.
Atheismus, 220, 1.
Athenaeum, 291, 2.
ecclesiasticum, 300, c).
Attentantes matrimonium, 576, c).
Attentio
externa, 369, a).
litteralis, 369, 1, i).
materialis, 369, 1, i).
spiritualis, 369, 1, i).
superficialis, 369, 1, i).
Attestatio
et libri, 506, 11, b).
scripta Superioris, 557.
Superioris et dimissio, 579.
Attributa Dei, 75, C. VI, 26; 643.
Attributio, 332, 6, b).
Auctor
et delictum, 572.
erectionis Associationum, 611, 2.
et libri, 487, 6.
et licentia, 487, 2.
et ius reale, 335.
novae Congregationis, 75, 1, 4.
et Statuta religiosa, 5.
et votum paupertatis, 328.
Auctores
et confessarius, 446, a).
ecclesiae, 248, c).
et exemptio, 419, c).
[Auctores]
et fructus Missae, 269, a).
et indulgentia, 629, d).
et indultum Apostolicum, 235, 2.
et instructio, 296.
et laesio instituti, 333, c).
et locus exemptus, 424.
et Magister novitiorum, 245, 6; 292.
et Missa, 372, 1.
et nova Religio, 532, b).
et novitiatus, 238, a).
et obligatio Superioris, 144, b); 155, 3.
et Officium, 369, i).
et peculium, 338, c).
et potestas Superiorum, 105, 2.
et postulatus, 214, 5.
et privilegia, 387, 8.
et suffragium, 130, b).
Auctoritas
et administratio, 194, b).
et admissio, 234; 265, 2.
approbata et studia, 291, 2.
et Associationes, 612.
et auctor erectionum, 617, a).
et beneficia, 511.
et bona patrimonialia, 642.
et Capitulum, 496.
civilis, 21.
et Clerus saecularis, 100.
et confessarius, 213, 2.
et Consiliarii, 155, 1.
et documenta, 586.
dominativa, 284.
et Domus hospitalis, 388, k).
ecclesiastica, 616, 1.
et electio, 128, 5, a).
externa, 7, 10.
et fundatio, 228. 4.
et habitus, 638, 11.
interna, 7, 10.
et ius civile, 89.
legitima, 133, 2.
legitima et suppressio, 85, 10.
et lex, 4, 5.
et litterae testimoniales, 224.
et Missiones, 604.
et novitiatus, 226, adn.
et obligatio, 314.
et Oeconomus, 156, 1.
et Ordinarius loci, 423.
et oratorium, 98, 3.
et parochus, 478.
et persona iuridica, 622.
et persona moralis, 628, 1.
et praecedentia, 60.

[Auctoritas]
et Praefecti, 292.
et privilegia, 384, a).
propria
— et admissio, 267, 3.
— et apostata, 568.
— et bona religiosa, 333, 7, b).
— et causa nullitatis, 282, 4.
— et dimissio, 259, 2.
— et examen, 300, e).
— et habitus, 311.
publica
— et erectio Ordinis, 63, 1.
— et Procurator, 157, 1.
et Rector ecclesiae, 514, 7.
et sacramenti, 436.
et Sedes Apostolica
— et electio, 136, c).
— et parochus, 498.
— et transitus, 517, 3.
et seminarium, 484, 2.
et sepultura, 471, 2.
et servitium militare, 284.
et Societates, 616, 5.
Superioris, 104, adn. 106.
— et acceptatio muneris, 136, 2.
— et administratio, 518, b).
— Missionum, 97, d); 6.
— et servitium militare, 283, 2.
— et transitus, 515; 536.
— et votum obedientiae, 320, b).
et suppressio, 618.
et transitus, 517, 3, a).
et Vicarius Generalis, 70, 5.
et visitator, 148, d).
et votum paupertatis, 327, d).
Audientia
et Cardinalis Praefectus, 298.
et instructio, 247, 3.
Papae Pii XI, 517.
Sanctissimi, 494.
et Vicarius del., 97, d); 6.
Auditio
confessionum, 367, d).
confessionum saecularium, 445, d).
et promotor iustitiae, 411.
et recitatio privata, 371, 9.
Sacri, 292.
Auditores
et acti legitimi eccl., 571, β).
pro tribunali, 396, b).
Augmentum dotis, 229, 5.
Aula regum
et licentia pro Monacho, 346, 1.
et principes, 350.
Aurora
et celebratio Missae, 376, a); 442, 4.
Aurum et stabilitas, 204, b).
Austeritas Religionis, 518.
Australia
et quaestuatio, 431.
Austria
et Concordatum, 24.
et Equites, Melitenses, 11, 5, adn. 4.
Autographum
examinis, 55, c).
et officium notarii, 107, c).
Autonomia
administrativa, 45.
et Monasteria sui iuris, 44.
Auxiliares Superiorum, 155, 1.
Auxiliatrices
et Piae Uniones, 643, 7.
Auxilium
ad abortum, 168, 1.
et admissio, 220, 3.
catecheticum, 479.
conscientiae, 133, 1.
et litterae test., 226, 8.
et medicus, 312, b).
et Missionarius, 481, III.
et parentes, 549.
pro victu, 580.
Avia, 221, 4.
Avus, 221, 4.
Axiomata iuris, 300, d).

Bacillus
et cautiones, 539.
Baculum
pastorale, 467.
et insigne pontificium, 165, a), adn. 2.
Baldachinus
et insignia abbatialia, 165, b).
et Episcopus, 467.
Baltimore, 47.
Banca et conservatio bonorum, 230.
Baptismus
et acatholici et admissio in Religione, 221, 5.
et admissio, 225, a).
et adspirantes, 388, a).
et dimissio, 576, a).
et functiones paroeciales, 507, c).
et idoneitas ad postulatum, 215, 2.
et laicus, 38.
et litterae testimoniales, 225, 4.
et patrinus, 250, q).
et professio sollemnis, 281, 4.
et unus testis, 225, a), adn.

Baptisterium
et aqua, 506.
et visitatio, 97-*bis*.
Baptizati
et admissio ad novitiatum, 220, 1.
et admissio in Religionem, 213, a).
et matrimonium non consummatum, 274, e).
et professio sollemnis, 280, 4.
et Sodales, 623, 2.
Barnabitae
et habitus, 345.
et Ordo Clericorum Regularium, 51, 2, c).
et saec. XVI, 12, 6.
Basiliani, 46, c); 51, 2, a).
Basilica
et beneficia, 556, a); 581, 3.
Bavaria
et Concordatum, 24, 5.
et novum Concordatum, 289, adn. 1.
et praescriptum Apost. Sedis, 47.
Beatificatio
et Sacra Congreg. Sacrorum Rituum, 92, 5, b).
et processus, 365, 2.
Servorum Dei, 365, 2; 397, 8.
et testes, 225, 6.
Beatus
et canonizatio, 397, 8.
et dedicatio ecclesiae, 465, 8.
Beguinae, 12, 7; 599.
Beguini
et votum castitatis, 59, 9.
Belga (natione)
et servitium militare, 288.
Belgium
et clausura Monialium, 356.
et dependentia Monialium, 418.
et iurisdictio Ordinarii loci, 96-*bis*, 3.
et praescripta Apost. Sedis, 47, β).
et relatio iuridica ad Statum civilem, 24, 5.
et relatio ad Sanctam Sedem, 145, B); II.
et votum paupertatis, 274, b).
Bellum
et egressus in casu periculi mortis, 358, 1.
et dissitae regiones, 594.
et Missio, 481.
et obligatio Clerici, 312, f).
et pecunia Religiosi, 332.
Benedictinae
et fundatio, 13, b).
[Benedictinae]
subiectae ad Abbatem Primatem, 47, III, h).
Benedictini
et Abbas Primas, 103, e).
nigri, 4, d); 10.
in Occidente, 51, 2, a).
et ritus, 369, d).
et Summus Pont., 17, f).
et transitus, 525.
et vita contemplativa, 46, c).
Benedictio
et Abbas regularis, 110, i).
et Abbas regularis de regimine, 454, 7).
abbatialis, 165, d); 388, f).
Abbatum et publicatio Benedicti XIII, 4-*quater*, 20, b).
et absolutio plenaria, 483, 3.
et Antistita, 616, 5.
apostolica, 639.
campanae, 110, g); 466.
candelarum, 507, f).
cinerum, 507, f).
confessarii, 167.
confessarii extraordinarii, 174; 249, d).
cum indulgentia plenaria, 483, 3.
ecclesiae, 465, 10.
et egressio, 364, 1, a).
episcopalis, 165, e).
Episcopi, 483, 3.
et fundationes paroeciales, 646.
et locus sacer, 97, a); 462.
et modus, 438.
mulieris post partum, 507, f).
nuptialis, 507, c).
palmarum, 507, f).
papalis, 425, adn., 48.
personae, 264, b).
et primarius lapis, 110, g); 467.
et privilegia Abbatum, 165.
et reservata parocho, 507, f).
sacrae supellectilis, 108, 2; 466, 11.
et sepultura, 471, 1.
Superioris, 490, 1.
et velum, 279, c).
et venditio rerum sacrarum, 201.
Benefactor
et bona pro sustentatione, 428.
et cura, 153.
et Missa conventualis, 379.
Benefactrix
et ingressus in clausuram, 350.
Beneficentia
et administratio, 503.
et legati, 504.

[Beneficentia]
et praevius consensus, 197, c); 503.
Beneficia ecclesiastica
et Abbatia, 511.
et administratio, 597, i).
in basilicis, 556, a); 581, 2.
et collatio, 513.
curata, 512.
et delictum, 208, 12, c).
et dispensatio, 561.
et electio, 139, c).
entia iuridica, 511.
et exclaustrati, 547, e).
et fructus, 325, a).
novitiorum, 251, 1.
et Ordinarius loci, 500.
paroecialia, 267, 5.
et poenae, 110.
et poenae inhabilitatis, 180, 14.
et principium generale, 493, a).
et privatio, 139, b); 208, c).
et processiones, 491, 1.
et professio fidei, 381, 3.
et publicatio Benedicti XIV, 4-*quater*, 21, i).
et quaestuatio, 428.
et reditio, 494, b).
et renuntiatio, 251, 1, adn.
et renuntiatio tacita, 267, 5.
et residentia, 502.
et sacerdos idoneus, 498.
saecularia, 511.
saecularia et transitus, 515; 529.
saecularizatio, 543.
et Seminaria, 388, k); 484, 2.
et simonia, 128, 6, d).
et Sodalitates, 600.
et suppressio, 512.
et sustentatio, 604.
et taxa confessarii, 180, 14.
et unio, 512.
et vacatio, 274, g).
vacante paroecia, 503.
Beneficiarius, 97, 5.
et bona novitiorum, 251, 1, adn.
et fructus, 267, 6.
et Ordinarius loci, 484, 4.
titularis, 267, 5.
Beneficiati, 310, adn.
Benefiziatswesen, 416, adn.
Benemeriti et indulgentia, 482.
Beneplacitum apostolicum
et alienatio, 199, 1.
et alienatio bonorum, 207.
et bona, 270, c).
[Beneplacitum apostolicum]
et electio, 128, 6, f), adn.
Episcopi et Universitas, 302.
et erectiones, 80.
et erectio Domus novitiorum, 235, 1.
et fundatio Monast. Monialium, 81.
et interruptio novitiatus, 240.
et novitiatus, 220, 8.
et obligatio, 312, a).
et Superiorissa Generalis, 117, 3.
et suppressio Domus rel. exemptae, 79.
et transitus in alteram classem, 537, 12, c).
et validitas alienationis, 204.
Bernardini, 149, a).
Bestialitas, 128, 1, c).
et poenae, 325, a).
et dimissio, 597, b), g).
Betharram
(sacerdotes S. Cordis), 96, adn.
Biblia
et lingua latina, 299.
Bibliographia, 515, adn.
Bibliotheca, 107, i).
Missionum, 295, adn., 3.
Biennium
et Superiores, 120, 9.
pro novitiatu, 259, 3.
et poenae, 335, 10.
et Superiores, 120, 9.
Bigamia, 111, b); 128, c).
Bimestre, 247, IV.
Binatio, 623, 1.
Biretum, 495.
Bolivia, 24.
Bona
et abdicatio, 271.
acquirendi, 543.
et acquisitio, 606.
et actio criminalis, 586.
et actus nullitatis, 208, d).
et administratio, 508, 622.
et administratio usus et ususfructus, 494.
et administratores, 193.
et piae causae, 191; 614.
et alienatio, 87, 1; 199.
et alienatio sine licentia Sup., 207.
beneficialia, 494, c); 512, c).
et capacitas acquirendi et possidendi, 185, 270, b).
et cessio administrationis, 326.
Communitatis, 647.
— et dos, 232, a).
et conservatio, 327, c).

[Bona]
corporalia, 186.
et diminutio, 229.
et Domus religiosa, 197.
et Domus rel. iuris dioec., 88, 1, c).
et donationes, 329, a).
et dos mulierum, 209, b).
dotationis, 190, 3.
ecclesiastica, 186.
et eleemosynae, 501, c).
et exclaustratio, 546.
externa materialia, 191; 614.
fabricae, 622, 4; 647.
fiduciaria, 197, c; 614.
externa materialia, 191; 614.
frugifera, 186.
futura, 255, 8; 274, b).
— et novitia, 232, b).
et heredes, 270, b).
immobilia et Mendicantes, 51, a); 204, b).
immobilia et proprietas, 187.
immobilia et vita communis, 338.
in communi, 429.
incorporatio, 186.
in relatione ad Sanctam Sedem, 146, II, B).
intellectualia, 327, d).
interna, 327, d).
et spes, 274, b).
et ius civile, 274, b).
et largitiones, 211.
Missionis, 212, 2; 482.
mobilia, 187; 253, 5.
mobilia et Mendicantes, 51, 5, a).
et Monasterium, 228, 1; 531.
et Monasterium Monialium, 88, c), adn; 187.
et Moniales, 205, a).
moralia, 327, d).
et mutatio administrationum, 271, b).
notabilia, 270, c).
et paroecia, 197, d); 208, a).
et paroecia et ecclesia, 504.
patrimonialia, 642.
patronus, 208.
per actum inter vivos, 191; 614.
et persona moralis, 628, 6.
pertinentia Religioso ante prof., 270, c).
physica, 327, d).
et poenae, 208, a).
post mortem Religiosae, 229.
pretiosa, 186, f).
pro sustentatione, 428.
propria et Clerus, 312.

[Bona]
propria et Communitas, 121.
propria et Domus stricte filialis, 210.
propria et Religiosus voti simpl., 333.
et proprietas, 187, 3; 270, b).
Provinciae, 193, c); 197.
et ratio constitutionis Assoc., 616, 2.
et Rector ecclesiae, 514, 7.
et reditus, 558.
et recuperatio, 271.
et relatio ad Sanctam Sedem, 187.
et Religiones, 197.
et religiosus mortuus sine testam., 270, b).
et renuntiatio hereditatum, 274; 329.
et renuntiatio usus et ususfructus, 331.
et requisita ad licitam alienationem, 206.
et restitutio, 639.
sacra, 186, f).
saecularizata, 558.
Seminarii et sustentatio, 221, 1.
spiritualia, 186, f).
— et laici, 611, 2.
— et laicus, 38, 661, 2.
et suppressio Congregationum, 77, 1.
— Domus, 88, a).
— Ordinis, 66, 2.
temporalia, 185.
— et apostatae, 569.
— et Associationes, 611.
— Associationis et administr., 622.
— et capacitas acquirendi, 185; 187, 3.
— in districtu Missionis, 212.
— et Episcopi, 394.
— novitiorum, 251; 260.
— et renuntiatio, 251.
— et testamentum, 256.
— et votum sollemne, 331.
et transeuntes, 518, d).
et transitus, 499, b); 521.
usurpata, 92, 3, b).
et vita communis, 337, a).
et votum paupertatis, 326.
et votum simplex paupertatis, 330, 5.

Bonum
commune et accessus, 355, 9.
— et accusatio criminalis, 408.
— et dimissio, 579, II; 596, 1.
— et electio, 127.
— et manuscripta, 328, a).
— obedientiae, 136, b).
— Religiosorum, 274, b).
— et Romanus Pontifex, 112.

[Bonum]
commune et Sodalitates canon., 388, k).
— et tributum pro Seminariis, 291, 1; 484, 2.
et eleemosynae, 507, e).
et Missio, 97-*quater*, 6.
et natura, 322, 2.
et paroecia, 501, b).
et peculium, 338.
et Status religiosus, 546, d).
temporale, 317, 4.
et votum, 316, 2.
Borussia et Concordatum, 24.
Brachium, 204, c).
Brasilia, 24.
Breviarium, 369, e); 494, c).
Brevitas, 238, b).
Brigittini, 51, 3, γ).
Brugis, 295, adn.
Buddhistae, 7.
Bulgaria, 92, 7.
Bulla Clementis XII, 489, adn.
Instaurandae, 79.
et Debitum, 91.
et Pius V, 371.
Divino afflatu, 379, 3.
Bursa, 442, 5.

Cadaver, 128, c); 597, d).
ad funera, 182, 5, b).
et ingressus in clausuram, 475, adn.
et parochus, 506.
et religiosi, 472, 4.
et sepultura, 471, 1; 476, 13.
Caecitas
animi, 570, a).
et munus parochi, 505, a).
Caelestini, 11 4.
Caeremonia,
et Associationes, 621, 2.
et celebratio Missae, 4.
et Ecclesia latina, 92, 5, a).
et examen, 300, b), adn.
hebdomada sacra, 646.
et ius liturgicum, 442, 5.
et Moderator, 627, 1.
et professio, 266, 6; 278.
et vota sollemnia, 264, b).
Caeremoniale
et Constitutiones, 75, C. IV, c).
Episcoporum, 62; 467.
et professio, 279, 5.
Romanum, 495.
et vota simpl. Monialium, 279.
Caesarini, 11, 4.
Caffeum
et infirmi, 342.
Calamitas
et novitiatus, 259, 3.
Calendarium, 369, 6.
et annus bissextilis, 236.
coenobii, 379.
et commemoratio Sancti, 376.
et communio, 341.
et Congregationes, 379, 2.
Dioecesis, 370, 5.
et ecclesia Religiosarum, 376.
et Officium divinum, 369, e); 376.
et patronus, 379, 2.
proprium, 489, 1.
Provinciae, 376.
et recitatio privata, 546, b).
et ritus byzantinus, 369, 6, adn.
et saecularizatio, 550, a).
et Tertiar. Dominicanorum, 376.
Calix
et Abbates, 165, e).
Calliditas
et dolus, 220, 3.
Calumnia
et dimissio, 259, 2.
Camaldulenses
et Abbas generalis, 107, d).
et dignitas abbatialis, 103, 4, adn.
et distinctio Ordinum, 51, 2, a).
et Gregorius XVI, 17, f).
et ingressus mulierum, 350, adn.
et S. Romualdus, 10, 3.
et vita communis, 35.
Camera apostolica, 543.
Camilliani, 149, a).
et S. Camillus de Lellis, 12.
et Mendicantes, 51, 5, c).
et Protector Cardinalis, 95, 1, adn.
et professio, 29, b), adn. 1.
et Regula, 54, 4, c).
Campana
et consecratio, 466.
et obligatio Superioris, 510.
et Officium divinum, 369, a).
et sonitus, 365, a), 8; 488.
Cancelleraria
Apostolica, 41, adn.
et Archiconfraternitates, 617, c).
Brevium, 41, adn.; 102, adn.
et processus, 592, 4.
Cancellarius
et actus legitimus, 571, β).
Curiae, 164, 6; 408.
Religionis, 158.

Cancelli
et suffragia, 131, c).
Candela
et benedictio, 507, f).
et distributio, 646.
et Missa, 380.
Candelabra super altari, 467.
Candidatae et studia Universitatis, 75, 28.
Candidatus
et admissio, 561, c); 602.
et Associatio, 616, 2.
et confessiones, 171.
et cooptatio, 215, 1.
et electio, 130, a).
ineptus, 579, b).
et inscriptio, 624.
et litterae testimoniales, 225, a).
et Magistri novitiorum, 246.
et Moderator, 627, 7.
non idoneus, 227; 259, 4.
et servitium militare, 288.
et studium, 294, h).
et tempus postulatus, 214, 4.
et testamentum, 454, d).
et validitas receptionis, 623.
Canna, 83, e).
Canonicatus
et beneficia, 267, 5.
Canonici
et Chrodegangus Metensis, 10, 3.
Crucigeri, 10, 3; 51, c).
et dignitas, 443, 7.
et fructus beneficii, 267, 6.
Lateranenses, 51, c).
et Missa conventualis, 379, 3.
et Officium divinum, 369, a).
praebendarii, 267, 5.
Praemonstratenses, 10, 3; 51, c).
regulares, 4, c); 7; 10.
— et praecedentia, 57, b).
et relatio ad Sanctam Sedem, 145, A), a).
saeculares, 10, 3.
titulares et beneficia, 251; 267, 5.
et vota, 51, 2, b).
Canonicus Poenitentiarius, 166, 5.
et absolutio, 167, 11.
et beneficia, 556, a), adn.
et confessarius, 167, 11.
et iurisdictio, 167, 11.
Canonizatio
Beatorum, 397, 8.
et processus, 365, 2.
Servorum Dei, 92, 5, b).
Canon Missae, 439.
et privilegia, 608.
Cantus
ecclesiasticus, 295, b).
— et examen, 300, b).
et Missa, 379.
et Mulieres, 469.
Capacitas
acquirendi bona spiritualia, 617, b).
— bona temporalia, 41; 185.
— et fructus, 187.
— et possidendi bona temp., 41; 185.
— — et cessatio vot., 534, 8.
— — et Congregatio, 187.
— — et conservatio, 330, 5.
— — iuridica, 187.
— — et novitiatus, 521, a).
— — et professus, 270, b).
— — et proprietas, 253, 5.
— — et Provincia, 187.
— — radicalis, 326.
— — et saecularizati, 558.
— — et saecularizatio, 550, b), adn
— — et Superior, 332, b), adn.
corporalis, 213, 2.
et hereditas, 274.
iuridica
— et admissio in Rel., 224, 1.
— et Consiliarii, 155, 1.
— et Status civilis, 24, 4.
obtinendi gratias spirituales, 620, 2.
passiva, 210, 3, adn.
spritualis, 213, 2.
Capilli, 311; 345.
Capitale, 199, 2, d); 253.
Capitularium, 576, 3.
Capitulum
Abbatia vacante, 164, 9.
abbatiale, 109, 8.
et administratio, 204, b).
et admissio, 223, 1.
et admissio ad novitiatum, 265, b).
et alienatio, 205, a).
et approbatio Pontificia, 88, a).
auctoritas collegialis, 101.
Canonicorum, 379, 3.
et Cardinalis protector, 131, b).
cathedrale, 220, 7; 493, 1.
— et electio, 493, b), adn.
collegiale, 366, 1.
Confraternitates, 617, b).
et consensus, 155, 5.
Congregationum, 122, 15.
et Consiliarii, 51.
Constitutionis, 109, 3.

[Capitulum]
conventuale, 579.
et convocatio, 109, 5.
culparum, 109, 2, c); 343, 2.
et dimissio, 259, 2.
pro dissitis regionibus, 594.
ecclesiae collegiatae, 501.
et electio, 125, 2.
et erectio Domus, 235, 1.
familiae, 223, 1.
et functiones paroeciales, 507, c).
Generale, 51; 54.
— et clausura papalis, 348, 2.
— Congr. iuris dioec., 127, b); 141, 21.
— et domus studiorum, 291, 1.
— et electio, 157, 2.
— et iurisdictio Superioris, 107, e).
— et ius praesidendi, 131, g).
— et Moderator, 78, 9.
— et Regula, 336, 5.
— et Vicarius Apostolicus, 496.
et idoneitas, 259, 3, adn.
et iurisdictio, 250, 1.
et iusiurandum, 133, 2.
et leges, 109, 3.
locale, 109.
locatio, 200.
et locus, 107, f).
et Magister, 245, 8.
et Missa conventualis, 380.
et Moderator, 110, k).
negotiorum, 109, 2, c).
et novitius, 238, a).
et Officium divinum, 366, 1.
et Ordinis Relig., 51.
et persona moralis, 109, 1.
et Piae Uniones, 643, 7.
et potestas Superioris, 109.
et potestas dominativa, 107, f).
et praecedentia, 57, 3; 61, 2.
et processiones, 491, 3.
et professio, 266, 2.
et professio fidei, 142.
et prohibitio librorum, 491, 3.
proprium, 42, g).
provinciale, 51; 143.
provinciale in Europa, 129, adn.
et relatio, 249, e).
et Religio, 496.
Religiosorum, 109, 1.
et renunciatio, 136, 2, adn.
et sepultura, 476, 12.
et Societates, 605, a).
et sollemnitates, 576, 3.

[Capitulum]
et suffragium, 265, 1; 527.
et Superiorissa, 179, 11.
et tribunal, 588.
et Vicarius, 126, a), adn.; 500.
et vox, 515.
Cappadocia, 10.
Cappella
et Missa, 621, 2.
Monachorum et Gregorius IX, 4-*ter*.
Cappellanus, 165-*bis*.
et aegroti, 443.
et Associatio, 627.
et auctoritas ecclesiae, 90.
et clausura, 474.
et confessarius, 353, b).
et defuncti, 472, 5.
et designatio, 182, 2.
laicalis, 267, 5.
militaris, 225, b).
et Missa media nocte, 377.
et Moderator, 627.
et Moniales, 182, 2.
in nosocomiis et cura animarum, 301.
et Officium divinum, 370, 5.
et Ordinarius exempt., 182, 2.
et Ordo S. Ioannis de Deo, 149, c).
et Parochus, 149, c).
et privilegia specialia, 182, 2.
et Rectores, 182, 2.
et regimen, 605, adn.
et regressi ad saeculum, 556, c).
in Religionibus laicalibus, 182.
Religiosarum, 182, 3.
et Religiosi laical. Congr., 98, 4.
et revocatio, 627.
et Sorores, 179, d).
et Superior, 182, 2.
Caprina (pellis)
et habitus, 344, 1.
Capsa communis, 337, 4.
et triplex clavis, 195.
Captio possessionis, 220, 7; 500.
Capuccinae, 13, b); 55, d).
Capuccini, 11.
et administratio, 255, 7.
et bona immobilia, 79.
et capacitas acquirendi, 187.
et fundator, 11, 4.
et Procurator Generalis, 586.
ut proprietates, 274, b), adn.
et requisita, 429, a).
et transitus, 525.
Caput
familiae et Superior, 367, 3.

[Caput]
iuris Canonici, 3, 5.
et Missio, 482.
et reliquiae, 204, c).
Carcer, 377.
Cardinalatus
et dignitas, 274.
et dimissio, 496.
et electio, 128, k).
et legitimatio, 115, b).
et principium generale, 493.
et promotio, 90, 6.
Cardinales
et beneficia, 511.
et celebratio Missae, 377.
et coetus, 91; 285.
et conditio iur. Promoti, 494.
et confessarius approbatus, 167.
et consecratio loci, 462, 3.
et dimissio, 115, 3.
et Domus religiosa, 496.
et electio, 128, 1, c).
et facultas legendi libros prohibitos, 487, 5.
et habitus, 495.
et indulgentiae, 629, a).
et ingressus in clausuram, 253, 6. d); 359, m).
et iuramentum, 133, 2.
et iurisdictio peculiaris, 171.
et legitimatio, 115, b).
et petitio, 629, a).
et principium generale, 493.
et privilegia, 30.
et promotio in Consistorio, 624, 9.
et reliquiae, 490, 2.
et sacerdos, 91.
et sepultura, 471.
Cardinalis Praefectus, 97, 6.
et audientia, 298.
et S. Congr. de Religiosis, 517, 4.
Cardinalis Protector
et Innocentius XII, 4-*quater*, 19.
et litterae, 95, 2; 365, 1.
et Procurator, 157, 5.
Carentia
bonorum et novitius, 256.
vocis passivae, 115, d).
Caritas
et absentia, 502.
et bona pro sustentatione, 428, 2.
et Capitulum, 508, e).
christiana, 211.
et dimissio, 259, 2; 584.
et eleemosynae, 432, 1.

[Caritas]
et exclusio sine iusta causa, 539.
et finis Associationum, 612.
fraterna, 343, 2.
et gradus, 27, k).
grave peccatum contra caritatem, 220, 3.
et instituta, 421, e).
et Magister novitiorum, 244, 3.
materna, 337, 3.
paterna et denuntiatio, 337, 3.
et perfectio, 27, 1; 53, 3.
et perfectio christiana, 313, 1.
et proximus, 17, b); 329, γ).
et Regula, 54, 3.
et Religio, 560.
et suffragia, 269, a).
et violatio voti, 321, 11.
Carmelitae
in Belgio, 47, g).
et Constitutiones, 336, 1, adn.
discalceati, 493, c).
et erectio, 64, 2; 79.
et fundatio, 11, 4; 13.
et indulgentiae, 633.
et quaestuatio, 429.
et reformatio Regulae, 55, a).
et votum paupertatis, 51, 5, b).
Carmelitani, 482.
Carmelus, 640.
Carnifex, 221, 5.
Caro, 317, 4; 322.
Carthusiani
et Abbas, 103, e), adn.
et approbatio, 64.
et disciplina, 51, 10.
et regula, 54, 4, c).
et Superior supremus, 107, d).
et transitus, 515, adn.
Castigatio, 51, 10.
Castitas, 322.
et annus novitiorum, 248, 5.
coniugalis, 322, 2.
et effectus professionis, 274.
et exclaustratio, 543.
et excommunicatio, 576, c).
et finis, 14.
et Iesus Christus, 5, a).
imperfecta, 322, 2.
iuvenalis, 322, 2.
et Magister novitiorum, 246.
et matrimonium, 269, e).
et nuncupatio votorum, 266, 5.
et obiectiones, 20.
et obligatio, 308.

[Castitas]
perfecta, 322, 2 et 6.
perpetua, 446, a).
et processus, 590, a), adn.
et professio, 263, 1.
et ratio, 616, 5.
et saecularizatio, 550, b).
et transitus, 518, 1.
vidualis, 322, 2.
et violatio, 324.
virginalis, 322, 2.
virtus, 322, 2; 324.
et votum, 323.
Castra, 284.
Casus
et affectus ad bona temp., 326.
et confessarius novitiorum, 249, c).
et cura animarum, 502.
et dimissio, 584.
et dimissio Religiosi, 576.
et dimissio novitii, 258.
et disciplina, 97-*quater*, 4.
et dispensatio, 115, b).
pro dissitis regionibus, 594.
et Domus, 291, 1.
exceptionalis et dimissio, 591.
extraordinarius et dispensatio, 496.
— et studium, 294, f).
et facultas Ordinarii, 498.
ad forum contentiosum, 169.
et functiones parochi, 507, adn.
et ingressus in clausuram, 353, e).
et interruptio studiorum, 295.
— interruptio novitiatus, 239.
invalidus, 221, 7.
et ius commune, 169.
a iure expressus et exemptio, 420.
et litterae testimoniales, 225, a).
liturgicus, 301.
et Missa, 441.
moralis et solutio, 301.
et munus, 120, 8.
negligentiae, 300, e); 314.
et nova editio libri, 335.
et obligatio ad studium, 307.
occultus, 110, d); 571.
ordinariae confessionis, 172.
et Ordinarius, 96-*bis*, 6.
particularis, 498.
— et confessarius, 175.
et potestas vicaria, 159.
privilegium, 385, d).
et professio, 260.
publicus, 169, 3.
— et poenae, 110, f).

[Casus]
et Religiosus non exemptus, 405.
reservatus
— et absolutio, 169.
— et Capitula, 250, 1.
— et Clemens VIII, 4-*quater*, 16.
— et confessio, 324.
— et deputatio confessariorum, 166.
— et Ordinarius loci, 448.
et revocatio, 388.
et sepultura, 472, 5; 476.
et servitium militare, 287, f).
et solutio, 301.
specialis et studia, 294, e).
et studia, 298.
et testamentum, 329.
et transitus, 252.
urgentior in periculo mortis, 260.
— et irregularitas, 446, b).
— et libri prohibiti, 110, c).
— et praecedentia, 62; 631.
verus occultus, 169, § 2.
Catechesis, 154-*bis*, 2.
Catechista, 481, III.
et schola, 179, d).
Catechumenus, 213, a).
— et admissio ad baptismum, 125, 1.
Categoria Religiosorum, 214, 4.
Cathedra, 97-*bis*, 2.
Cathedraticum, 484, 3.
Catholici
et admissio, 213.
et Associationes, 613, e).
et fideles, 28, 2.
et Missiones, 197, d).
et nomen Orientalium, 431.
et ritus orientalis, 444, 1.
Causa
et absentia, 502.
et abusus sacramentorum, 106, b).
et acta dimissionis, 582, b).
et alienatio, 206, b).
et appellatio, 395, a).
et arma, 312, a).
et beatificatio, 365, 2.
et cessio bonorum, 255, 8.
et clausura, 348, 2.
et clerus saecularis, 604.
et commoratio, 502.
et communicatio, 245, 9.
et comprobatio, 579, 3.
et confessarius, 339, c).
et confessio, 249, e).
et conscientia, 167.
contentiosa, 250, 3, c).

[Causa]
criminalis, 250, 3, c).
et cura parochi, 149, c).
et decretum dimissionis, 577.
et delictum, 573, 1.
diffamationis, 408.
et dilatio professionis, 265, 1.
et dimissio, 259, 2; 581, 2.
et dimissio iusta, 238, a); 283, 2.
et dispensatio, 300, b); 319, a).
— a servitio chori, 368.
— a votis, 542.
— habitus, 638.
educationis, 360.
et egressus e clausura, 346, 1; 358, a).
et Episcopus, 363, 4.
et examen, 300, 1.
excusans, 344, 4.
et exercitia spiritualia, 456.
et Fideles, 448.
finalis, 270, d).
et fugitivus, 567.
et habitus, 311; 344, 3.
honoris et titulus, 154.
et inhabilitas ad studia, 297, b).
iniuriarum, 408.
inspectionis, 353, 6, a).
inter vivos, 270, d).
et largitiones, 211.
legitima, 348, 2.
et libri, 487, 4.
et licentia quaestuandi, 429, b).
et matrimonium, 323, b).
matrimonialis, 541.
maior et Capituli, 109, 2, a).
— et erectio Provinciae, 78.
ad erigendam Domum, 63.
et Missa, 442.
motiva transgressionis, 336, 2.
nullitatis professionis, 282, 4.
et peculium, 338, d).
et poenae, 444.
et privilegium, 388, i).
et privilegium fori, 393, 2.
et processiones, 491, 1.
et professio, 541.
et professio invalida, 282.
propria, 312, c).
publica, 365, a), 8.
et remotio, 245, 5.
— parochi, 509.
— Rectoris ecclesiae, 514, 8.
et renovatio, 539.
et residentia, 143.
et revocatio, 627, 8.

[Causa]
et saecularizatio, 558.
et Sant. Eucharistia, 437.
et S. Officium, 106, 3.
et servitium militare, 283, 2.
et Sodalitates, 624, 9.
spiritualis, 221, 4.
et Status clericalis, 540.
et studia, 248, 2.
et suffragium, 138, c).
et Superior, 157, 1.
et supplementum, 240.
et Supremus Moderator, 359, b).
et transitus, 515; 363, 2.
et translatio, 517, 3, a).
et tribunalia, 588.
et Universitas, 302.
et valetudo, 312, g).
et Vicarius, 97-*quater*, 2; 617, e).
Cautela
et alienatio, 206, c).
et clausura, 359, f).
et confessio, 176, d).
et confessarius, 353, 6, b).
et locatio, 200.
et militia, 285, 3.
et professio, 282, 3.
et quaestuatio, 432, 1.
et validitas professionis, 542.
Cautio
et confessarius, 446, c).
et emphyteusis, 203.
et infirmitas, 539.
et sustentatio, 220, 8, adn.
Cavaliere, 154.
Caverna, 471, 2.
Cecoslovachia, 24.
Celebratio
capituli, 127, b).
catecheticae instructionis, 365, a), 6; 514, 3.
et comitia, 620, 3; 626, 1.
et comitia extraordinaria, 645, 11.
et cantus, 378.
divinorum officiorum, 510.
duabus horis ante auroram, 442.
festorum, 489.
Missae, 182, 1; 372.
— et Cappellanus, 182, 2, b).
— et dimissio, 597, e).
— et eleemosynae, 374.
— et exclaustratio, 543.
— et licentia Rectoris, 514, 5.
— et nomen Episcopi, 439.
— et oratoria semi-publica, 468.

[Celebratio]
Missae et praevius consensus, 197, c), adn.
— privatae, 646.
— et stipes, 373.
— Superior, 479.
— et visitatio, 148, f).
Cellerarius, 156.
Censor iustitiae, 398.
— **librorum**, 487, 3; 493, a).
Censura
et absolutio, 181, 3; 249, g).
et apostasia, 570, b).
et appellatio, 580.
et celebratio Missae, 597, e).
et clausura, 347, a).
et clausura Monialium, 354.
et confessarius, 167.
et confessiones, 171, 1.
et effectus, 325, b).
et electio, 128, 1, c).
a iure, 169.
latae sententiae, 169.
et legatum, 208, d).
et litterae testimoniales, 459.
et peccator, 168, 13.
et poenae, 344, 3.
praevia librorum, 487.
et reservatio, 166, 1; 168.
et Sodales, 90, 2.
specialis, 110, e).
et suspensio, 572, a).
Census
perpetuus, 329.
realis, 199.
et transgressio, 341.
Centralizatio regiminis, 51, 7.
Centrum
cultus christiani, 497.
ecclesiae, 419, 4.
reformationis, 10, 3, adn.
Cera apum, 437.
et aggregationes litt., 617, 2.
Cereus et communio, 507, c), adn.
Certamen fidei et Missiones, 482.
Certioratio Ordinarii loci, 152; 233, 2.
Certitudo
et admissio virginis, 235.
et forum externum, 282, 1; adn.
moralis, 282, 4.
et nocumentum, 586.
et processus, 579, b).
Cessatio, 421.
et Associatio, 628.
exemptionis, 421.
[Cessatio]
et privilegium, 385.
professionis temp., 538.
voti, 267, 6.
— et militia, 284; 287.
— sollemnis, 534, 8.
Cessio
administrationis, 253, 5; 326.
— et novitiatus, 522.
— ususfructus, 274, b).
ante emissionem votorum, 252.
ante professionem, 255.
et Constitutiones, 256.
dispositionis, 270, c).
et dispositio bonorum, 210, 3.
iuris, 199.
paroeciae et administratio, 498.
paupertatis post professionem, 229, 5.
et professus, 270, c).
et testamentum, 269, 5, c).
usus et ususfructus, 270, b).
Character
episcopalis, 388, f); 454, 7.
idealis, 327, d).
et prima tonsura, 110, i).
et privilegia Abbatum, 165, a).
religiosus, 611, 1.
sacerdotalis, 51, 4.
Charta, 229, 5.
Charta Magna, 67.
Chiamata alle arme, 284.
Chile, 24.
Chirurgia, 312, b).
Chirurgus
et ingressus in claus., 353, e); 359, n).
Choreae, 285, 3; 322, e).
Choristae, 214, 4.
et Codex, 228, 3.
et instructio catechetica, 144, b).
et sorores, 370, b).
Chorus
et confessarius, 477, 5.
et crates, 357, 2.
et exclaustrati, 546, b).
et exemptio, 299.
et fratres Conversi, 367.
et hospes, 370, 7, b).
et Moniales, 388, h).
nocturnis horis, 113, a).
et obligatio, 310.
et praedicatores, 359, 1.
et praevia approbatio, 279, 6.
et quatuor Religiosi, 366, 2.
et recitatio, 366.
et recitatio privata, 274, d).

Chrisma, 462, 1.
Christiani
et non baptizati, 28, 2.
in primis saeculis, 611.
Christifideles
et acta Apostolorum, 337, 2.
et beatificatio, 365, 2.
et ecclesia, 463, 1.
et habitus, 638, 11.
et Ssma Eucharistia, 340.
Christus
et Consilia, 9, 1.
et ecclesia, 285.
et Evangelium, 97-*quater*.
et fundator Status religiosi, 5, 1.
et iuramentum, 133.
et militia, 34.
et Missiones, 480.
et Moniales, 279, 5.
et Romanus Pontifex, 90, 2.
et vita contemplativa, 51, 8.
et votum obedientiae, 317, 3.
Ciborium
et benedictio, 466.
et claves, 508.
et expositio Ssmae Eucharistiae, 438, 3.
Cibus
et infirmi, 342.
et Innocentius III, 4-*quater*, 6.
Cineres
et benedictio, 507, f).
et functiones paroeciales, 646.
Cingulum, 631, b).
Cintura, 616, 2.
Circuli catholici, 285, 3.
Circulus mensium, 294, b).
Circumscriptio, 78, 4; 88-*bis*, c).
Circumstantia
et alienatio, 206, d).
et Associationes, 622, 7; 624, 10.
et caritas, 329.
et clausura, 352, 3.
et Domus novitiatus, 261.
et donatio, 197, d).
et inspectio litterarum, 365, 2.
et locus professionis, 268, 1; 344.
et Missa, 377.
et Ordinarius, 443, adn.
et processiones, 491, 2; 647.
et sepultura, 476, 12.
et servitium militare, 283.
et testamentum, 271, b), adn.
et transeuntes, 519.
et venia, 312, g).
Cistercienses
et approbatio, 51, 3.
et Clemens V, 4-*quater*.
et Eugenius III, 17, f).
et Mendicantes, 51, 5, c).
et Sanctus Robertus, 10, 3.
Citatio
excludenda a textu Const., 75, 22, b).
et fugitivi, 570, b).
et Magister, 292.
et notarius, 107, c).
et novum delictum, 590, c).
et processus, 592.
Citatus, 398.
Cives, 83, b).
Civitas
et celebratio festorum, 489.
episcopalis, 603.
et erectio domus, 643.
et Monachi, 4-*bis*, 3.
et nova Domus, 464, 3.
et parochus, 498.
et praedicatio, 477, 2.
et rectores, 502, 1.
et reddenda ratio, 312, c).
et sepultura, 476, 12.
Clamor
et sorores quaeritantes, 432, VIII.
Clareni, 11, 4.
Clarissae, 11, 4; 13, b).
et regula, 51, 3.
Claritas, 387, a).
Claritina, 12.
Classis
et Conversi, 297, b).
Fidelium, 611, b).
et iudex, 476, 12.
et libri, 487, 6.
et novitii, 250, 4.
et Sodalis, 146, 4.
et superstitio, 106, a).
et transitus, 243, 10; 536.
Claustrum
et apostasia, 220, 5.
et appellatio, 396, b).
et egressus subditorum, 364, a).
et exclaustratio, 544.
et famulus defunctus extra clausuram, 472, 5.
et irregularitates, 461.
et obligatio redeundi, 598, b).
et processiones, 491, 2.
et saecularizatio, 555, 2.
Clausula
et cessio, 255, 8.

[Clausula]
et clausura, 346.
et confessio apud Superiores, 166, 10.
et consensus Superioris, 498.
et Constitutiones, 155, 5.
et exclaustratio, 555, f).
et facultas benedicendi, 446, c).
et habitus, 546, d).
et indulgentia, 629, d), adn.
et indultum, 454, 5.
et ineptitudo ad studia, 579, b).
irritans et scrutatores, 132, 10, a), adn.
nullitatis, 157, 4.
et pia voluntas, 191.
et professio perpetua, 268, 1.
et studia, 298.
et usus et ususfructus, 270, c).
Clausura, 346.
activa, 347, d).
et alumni, 349.
et ambitus, 353, 5.
et Chorus, 348, 2.
communis, 347.
et confessio, 172.
et Congregatio, 363.
et custodia, 351, 7.
disciplinaris, 347, c).
et dispensatio, 94.
et dos, 228, 3, b).
et egressus, 354.
episcopalis, 347, a).
et Episcopus, 353, 5.
et exploratio voluntatis, 233, 2, b).
et fuga, 567, 7.
et ingressus, 567.
et interruptio novitiatus, 240.
et lex, 348, 2.
Monialium, 4-*quater*; 352.
— et adspirantes, 217, 3.
— et Antistita, 584.
— et communio, 353, 6, e).
— in Congregationibus, 363.
— et electio, 131, d).
— et fundatio novi Monast., 81, 2.
— et ingressus extraneorum, 353; 359.
— et Moderatrix, 48.
— et Monasterium, 250, 2.
— et obligatio, 346.
— et observantia, 363, 2.
— et Ordinarius absens, 233, b).
— papalis, 44, n); 429, a).
— et poenae, 355.
— et sepultura, 474.
— et transgressio, 250, 2.
— et transitus in aliam Rel., 515.

[Clausura]
Monialium et vigilantia, 362.
— et visitator, 359.
— votorum simp., 47, f).
— votorum sollemnium, 356.
papalis, 347; 348.
papalis pro viris, 350.
partialis, 347, d).
passiva, 347, d).
et privilegia, 420.
et processiones, 491, 2.
et Regulares, 346; 350.
et Regulares viri, 348.
et Religiones laicales, 423.
et Societates, 608.
statutaria, 347, c).
stricta et lata, 347.
totalis, 347, d).
et transgressio, 351.
et violatio legis, 358.
virorum et Pius V, 4-*quater*.
— Regularium et violatio, 351.
et visitatio, 97-*bis*, 2; 148, c).
Clavis
ciborii, 508.
clausurae, 360.
et ianua Monast. Monialium, 362.
et obligationes parochi, 501.
paroecia vacante, 503.
tabernaculi, 437.
Clerici, 1.
et accusatio, 408.
et administratio bonorum, 195; 312, c).
et admissio in novitiatum, 221, 1; 225, d).
et alienatio, 207.
apostolici et suppressio, 66.
et Associatio, 612.
et beneficia, 511, 1.
et bona, 251; 614, b).
et clausura Monialium, 353, 6.
coelibatus, 308.
et conditio iuridica, 91; 96.
et confessio, 166, 1.
et corona, 345.
et degradatio, 597, a).
demigrantes, 537, 11.
et deputati, 312, d).
et dimissio, 576, a), 3.
et egressus, 251, 1.
et eleemosynae, 501, c).
et examen, 289, adn., 307.
exempti et confessio, 444.
et exclaustratio, 546, d).
et forum, 405.

[Clerici]
et habitus, 311; 234.
et ingressus in Religionem, 220, 8.
et horae canonicae, 310.
et inhabilitas ad studia, 297, b).
et interruptio studiorum, 295.
iuniores, 285, 6.
et licentia ad officia saec., 312, c).
et lingua latina, 299.
et litterae test., 226.
in maioribus ordinibus, 310; 598, g).
et matrimonium, 274, a); 325, b).
et medici, 221, 5.
et militia, 312.
in minoribus ordinibus, 128, c).
— — et admissio in Relig., 221.
— — et beneficia, 581, 2.
— — et dimissio, 581, 2; 597, a).
— — et egressus, 540.
— — et habitus, 311.
— — et militia, 312, f).
et missio, 97-*quater*.
et munera, 306.
et negotiatio, 198; 312, g).
et novitiatus, 221, 1.
et obligatio, 506.
— — et Constitutiones, 607.
— — et examen, 300, d).
— — ad sanctitatem vitae, 304.
— — ad vitam communem, 309.
et Officium divinum, 366, 2; 370, 3.
orientales, 431.
et poenae, 325.
et postulatus, 214, 4.
et praecedentia, 57, 1.
et privilegia, 19; 390.
— — communia cum Religiosis, 390.
— — gratiarum spirit., 267, 2.
— — et habitus, 597, a).
— — et praecedentia, 57.
— — Sodalium, 608.
et processio, 491, 2; 647.
professi et studia, 301, 2.
professio, 274; 281.
et quaestuatio, 434, 9.
Religiosi
— et bona, 312, c).
— et examen, 500.
— et initium anni, 144, b), 4.
— quoad studia, 301, 3.
et renuntiatio beneficii, 267, 5.
et residentia, 502, 2.
et reverentia erga Ord., 305.
et sacerdotes, 115, 2.
in sacris, 543, 1; 546, b).

[Clerici]
in sacris et beneficia, 556, a).
— — et dimissio, 581, 1.
— — et habitus eccl., 597, b).
— — et horae canonicae, 536, b).
— — et novitiatus, 221, 1.
— — et obligatio redeundi, 598, g).
— — et petitio, 554.
— — et poenae, 325, a).
— — et suffragium, 128, 1.
saeculares, 537, 11.
— et beneficia, 493, a).
— et Calendarium, 550, a).
— et censura librorum, 487, adn.
— et chorus, 299, adn.
— et examen, 455.
— et exercitia pietatis, 339, b).
— et habitus, 345, adn.
— et paroeciae, 497.
— et praecedentia internae, 59.
— et Sodales, 604.
— et solutio casuum, 301, adn.
— et studia, 220, 8; 603.
et saecularizatio, 543; 555.
et sanctitas, 304.
et scholae piae, 12.
et secta massonica, 106.
et seminaria, 293, c).
et servitium militare, 225, b); 285.
et status religiosus, 38.
et stipem cogere, 197, d); 614, b).
et studia, 300, e).
— — sacra, 307.
et Superior, 102.
et suspensio, 597.
tonsurati, 128, 4.
et transitus, 536, adn.
et vestes, 344.
et Viaticum, 433, 8.
et visitatio, 359, e).
et vita communis, 309.
Clerus
et Associationes, 616, 5; 621.
et concionator, 477, 3, a).
et emissio professionis, 267, a), 5.
et exclaustratio, 543.
et historia, 4-*bis*, 3.
indigenus, 97, e); 481.
et Moderator in Associationibus, 627.
et Officium divinum, 100.
orientalis, 431.
et Praelati, 162.
et processiones, 491.
et religiosus, 98.
Romanus, 301, 2.

[Clerus]
saecularis, 98.
— et administratio Eucharist., 149, a).
— et Associationes, 616, 5.
— et Confessarius, 173; 249, f).
— et cura animarum, 365, a), 1.
— et examen, 307, adn.
— et habitus, 597, b).
— et ius Codicis, 611, 2.
— et loca sacra, 462, 3; 465.
— et Missa, 370, 8, d); 479.
— orientalis, 431.
— et parochus, 489.
— et paroecia, 500.
— et praecedentia, 61.
— et privilegia, 458.
— et sepultura, 471, 1; 476.
— et solutio casuum, 301, 2.
— et theatra, 312.
— et Universitas, 302, 5.
— et Vicarius Apost., 97-*quater*, 5.
— et vita communis, 337, 2.
et Universitas, 302.
Cluniacenses, 10, 3.
Coactio et ingressus, 220, 3; 266, 4.
Coadiutores, 31, 155.
et Abbas, 161.
et Capitulum, 508, e).
et professio, 272.
Societatis Iesu, 270, adn.; 330, 5.
Coadiutoriae et successio, 267, 5.
Codices thecarum, 229.
Codicillus, 271, b).
Coelestini, 11; 17, f).
Coelibatus, 308; 324.
et Clerici, 337, 2.
et recitatio Officii, 597, b).
Coelibes, 304.
Coemeterium
et benedictio, 462, 3, adn.
et Missa, 464, 6.
et sepultura, 471, 1, 2; 475.
et visitatio, 506.
Coena Domini, 442, 1.
Coenobitae, 35.
Coenobium, 44, n).
Coetus (1921), 247, 3.
(1927), 616, 5.
Cardinalium (1919), 91, 3.
— (1922), 92, 2.
— (1922), 621, 4.
catholicus, 295, 3.
Consultorum, 493, 1.
et erectio, 614, b).
Fidelium, 463, b).

[Coetus]
et privilegia, 389.
Religiosorum, 521, b).
et suffragia, 109, 9.
et Superior, 109, 9.
Cogitatio, 303, 1; 313, 2.
Cognatio, 296.
Cognatus
et fuga, 576, b).
et hereditas, 274.
et infirmitas, 363, 2.
Cognitio, 154-*bis*, 290.
et tribunalia, 405.
Cohors, 350.
Coletani, 11, 4.
Collatienbrüder, 337, 2.
Collatio
beneficiorum, 513.
et Conversi, 246.
dotis, 229.
et examina, 307.
libera, 124.
et obligatio, 301, adn.
et processiones, 97, h), adn.
et schola, 301.
Sedi Apostolicae, 459.
et Superior, 507, d).
Collator, 124, 4, d).
Collecta
et instituta non mendicantium, 435, 4.
et Missa, 97, 3, b).
et Religiosi, 439.
Collectanea, 348, adn.
Collectio
et administratio bonorum, 192.
authentica, 4-*quater*, adn.; 644.
et decretales, 4-*ter*, adn.
et indulgentia, 483, 2.
et Mendicantes, 428.
S. Rituum, 495.
per saeculares, 430.
schedularum, 133.
et Tertius Ord. Saec., 638.
Collegia, 600; 611.
Collegium (nomen), 126.
et admissio, 265, 2.
Americae septentr., 220, 8.
Canonicorum, 493.
Clericorum, 128, 6, b).
et collatio libera, 124, 4, b).
et confessiones, 166, 10; 176, a).
et confessiones novitiorum, 249.
ecclesiasticum, 225, c); 436.
et electio, 141, 21.
electorum, 131, a).

[Collegium]
et extraneus, 138.
Germanicum Hungaricum, 220, 8, adn.
internum, 225, c).
laicale, 225, c).
Missionarium Sancti Basilii, 295.
Missionum, 191.
et Oratorium, 463, a).
et personae saeculares, 225, c).
pontificium, 4-*quater*, 18.
et praecedentia, 631.
et scrutatores, 132, b).
et sepultura, 472, 5.
et suffragium, 130, C), b).
et Summa theol., 296.
et tribunal, 593.
et tributum pro Seminario, 388, k).
in Urbe, 220, 8.
Collocatio
et administratio bonorum, 194, d); 501, c), adn.
et alienatio, 197, b); 199.
bonorum eccl., 505.
Canonis, 213, 2.
dotis, 229.
— et locus, 230.
et fontes, 180, 13.
late sumpta, 196.
et lex, 196; 212.
pecuniae, 196.
et praevius consensus, 197.
Collocutio
ad crates, 355, c).
et disciplina, 351, 7.
Collocutorium
et crates, 361.
et hospitium, 348, 2.
tempore quadragesimae, 363, 2.
Colloquium, 355, 9.
Color, 617, 2.
biretti, 495.
et Magistri, 245, 6.
vestium, 344.
Columbia, 24.
Combinatio solutionis, 210, 5, adn.
Combustio schedularum, 133.
Comitatus et clausura Monialium, 350.
Fidelium, 507, c), adn.
mulierum in scholam puellarum, 362.
Nicensis, 47, f).
principis, 350.
et visitator, 353, 6, adn.
Comitia, 626.
et Antistita, 131, c).
Confraternitatum, 645.
[Comitia]
et dimissio, 625.
extraordinaria, 645.
Commemoratio, 380.
Sancti, 376.
Sodalium defunctorum, 482.
Commenda, 494, a).
temporaria, 267, 5.
Commendatio
et approbatio, 617.
et instructio, 146, 1.
remediorum, 312, b).
Commendator, 154.
Commentarium librorum, 487, 6.
Commercium
et beneplacitum apostolicum, 204, a).
cum discipulis, 5, a).
litterarum Religiosorum, 365.
epistolarum, 157, 2; 285, 4.
— et cura animarum, 365.
et res devotionales, 312, g).
et tituli, 198.
Comminatio
et dimissio, 584.
et monitio, 590, b).
et poenae, 352.
Commissariatus
Americae et Asiae et electio, 129, adn.
et erectio, 78, 6.
et Provincia religiosa, 45.
et Superiores, 103, d), adn.
Commissarius
et centralizatio, 51, 7.
et electio, 129, adn.
et Procurator, 157, 3.
et professio, 279, a).
et Superiores, 104, a).
et visitator, 103, d), adn.
Commissio
et parochus, 503.
Commodatum, 333, a).
Commoditas
et habitus, 344, 4; 638, 11.
Commodum
et celebratio, 373.
et cessio, 253, 5.
ecclesiae, 206, γ).
et Missa, 377.
et oblationes, 501, c).
et oratorium, 463, 2.
et paupertas, 326, 1.
et personae, 197, d).
et provincia, 210, 3.
transeunti, 521, b).

Commoratio
actualis Religiosi, 571, a).
in castris, 288, h).
et celebratio Missae, 543.
et consultores, 493, 1.
et dimissio, 593.
et Domus, 586.
et egressus, 556.
extra Domum, 239; 493.
et fugitivus, 567, 6.
et funera, 475.
et hospes, 238, a).
inutilis, 346.
et litterae test., 457, e).
et novitiatus, 225, d); 240.
et privilegia, 421, a).
et quasi-domicilium, 549.
et Viaticum, 149, a).
Communicatio
cum extraneis, 357.
et erectio Associationum, 643.
filialis, 183, 3.
gratiarum, 651.
indulgentiarum, 73, 2.
inter Ordines, 385, 5.
et Mendicantes, 51, 5, c).
privilegiorum, 30; 105, 2.
— inter Ordines, 384, a); 387, adn.
et promulgatio, 386.
in sacris, 623, 2.
et sententia dimissionis, 593.
et Superior, 106, c).
Communionsspendung, 377, adn.
Communio, 442, C).
cotidiana, 176.
Fidelium, 280.
una hora ante auroram, 376, a).
et indulgentiae, 340.
infirmorum, 342; 442, 5.
et ingressus in clausuram, 353, 6, b).
et locus in quo Moniales
— recipiunt communionem, 357, 4.
mensilis pro Monachis, 339, c).
in nocte Nativitatis Domini, 377; 442, C).
in oratorio privato, 464, 6.
privatim, 442, C); 507, adn.
sacra, 442, C).
Communistae, 613.
Communitas
et administratio, 501, c).
et bona fabricae, 622, 4.
et bona propria non possedendi, 210, 2.
et cessio, 270, c), adn.
et clausura papalis, 348, 3.
[Communitas]
et confessarius, 179, e); 249, a).
— — extraordinarius, 174.
— — pro Sororibus, 170; 172.
— — supplementaris, 175.
et cura animarum, 365, a), 5.
et domus religiosa, 42, d).
et eleemosynae, 501, c).
et erectio, 643, 7.
et exploratio voluntatis, 233, 2, b).
et functiones parocho reserv., 468, 15.
et instructio catechetica, 144, b).
et iudicium, 405.
in manibus Superiorissae, 279, 5.
et Missa, 442.
et Missionarius, 481.
et Monasterii Monialium, 418.
et nocumentum, 595.
et oratorium, 463, 2, b).
et parochus, 507.
et paroecia, 505, b).
et patrimonium, 647.
et privilegia, 383, d); 389.
et prohibitio librorum, 484, 4.
et Rector, 514, 1.
et reditus, 195.
et Ssmum Sacramentum, 377.
et scandalum, 336, 2; 341.
et Superior, 121.
et Superior audiens confessiones subditorum, 166, 8.
et studia, 299.
et transitus Monialium, 517, 4.
et visitator, 148, d).
et votum paupertatis, 327, a).
Commutatio
bonorum, 271, a).
et parvum habitum, 638, 11.
et S. Poenitentiaria, 93, a).
et votum, 111, a).
Comparatio, 312, g); 585.
Compendium
doctrinae, 221, 1.
Regulae, 246.
studiorum, 295, b).
Compensatio, 180, 14.
bonorum, 270, d).
pro expensis, 312, g).
et pecunia, 332, d).
Competentia
et privilegia, 390, 1; 415.
et professio, 261.
et Sodalitates, 600; 608.
et Superior, 169.

Complementum
scientiae, 328.
Complex
et abusus sacramentorum, 106, e), b).
et peccatum, 169.
Complexus
trium annorum et studentes, 294, b).
Complicitas, 169.
Compositio
librorum, 335, 9.
Unionum piarum, 92, 3, b).
Comprobatio, 579, 3.
Compromissarii, 137, e).
Compromissum
et electio, 125, 3; 135, a).
et suffragium, 130, B), a).
Computatio
annorum, 115.
civilis, 236, c).
naturalis, 236, c).
et praecedentia, 59, 2.
vacationum, 294, c).
Conatus, 316, 5, a).
Conceptio Immaculata, 643, 7.
Concessio
absolutionis, 169, § 2.
ad liceitatem, 274, b).
et cessio, 255, 8.
et communicatio privilegiorum, 386.
et confessarii, 447, 5, a).
et eleemosynae, 435.
et erectio Confraternitatis, 643, 7.
expressa exemptionis, 98, 3.
et habitus, 638.
et indulgentiae, 483, 1.
et indulgentiae Associationis, 620, 3; 629, a-d).
et industria, 114, 7.
licentia audiendiarum confess., 166, 7.
litterarum dimissoriarum, 454, 6.
et Moniales in Gallia, 356.
praeviae veniae, 193.
privilegii, 54, 5.
reditus et ecclesia, 267, 5.
et saecularizatio, 549.
specialis exemptionis, 98, 3.
et sustentatio, 554.
et tituli Archisodalitii, 617, 1, a).
Concilium
Lateran. et approbatio ad erectionem Ordinis, 63.
— Dioecesanum, 501, c).
— fabricae eccl., 501.
— et fundatio Congregationis, 67, 1; 79.
[**Concilium**]
Lateran. et privilegia exemptionis, 416.
— et visitationes, 64.
et leges Monachorum, 4-*bis*, 3.
Lugdun. et fundatio Ord. Mendic., 79, 1.
— et suppressio, 64.
Nicaenum et dos, 228, 1.
Oecumenicum
— et Abbates, 165, c).
— et praescripta, 4-*bis*, 4.
— et vocatio, 486.
particulare et Ord. loci, 487, 5, d).
et praecedentia, 60.
Tridentinum
— et administratio Monialium, 19.
— et admissio in Religionem, 233, 1.
— et annus probationis, 220, 2.
— et Congr. Concilii, 91.
— et cura animarum, 372, 2.
— et declaratio nullitatis, 541, adn.
— et dies festivi, 506.
— et dos, 228.
— et electio, 128, 4.
— et erectio Domus, 79.
— et habitus, 243.
— et Mendicantes, 51, 5, a).
— et Moniales, 170.
— et novitiatus, 219.
— et peculium, 338, c).
— et privilegia exemptionis, 416.
— et privilegia quaestuandi, 427.
— et Regulares, 4-*quater*.
— et sacramentum matrimon., 22.
— et studia, 289, 1.
— et suffragia secreta, 130, b); 135, a).
— et transgressio clausurae, 352, 1.
— et transitus, 515.
Viennense et Mendicantes, 529.
Concilium Chalcedon.
et approbatio Episcopi, 64, adn.; 79, 1.
Concilium Constantiense et opiniones falsae de Rel., 22, 2, b).
deliberationum pro admissione, 223, 2.
Concio (definitio), 182, 2.
ad Fideles, 97, 4, d).
et approbatio, 182, 2.
et dispensatio, 298.
divini verbi, 477.
in ecclesia, 514, 6; 627, 7.
et Episcopus, 97, 1, a).
et functiones paroeciales, 646.
et licentia, 182, 2.
et novitii, 246.
et Religiosi, 182, 2.

Concionator
et Cappellanus, 182, 1.
et Moniales, 477, 5.
et probatio, 182, 2.
et professio, 381, e).
et subdiaconatus, 97, 5.
Conclave, 569.
Conclusio
et correptio delinquentis, 410, c).
et promotor iustitiae, 592.
Concordatum
cum Austria, 24.
cum Badenia, 24.
cum Bavaria, 289, adn.
et erectio Domus, 89, 1.
et relatio iuridica, 24, 4.
inter S. Sedem et Germanicam Rempublicam, 24.
Concordia, 296.
Concubinarii, 325.
Concubinatus, 576, c).
Concupiscentia, 27, n); 322, 2.
Concursus, 137, g).
et acquisitio, 187.
Conditio
et actio, 319, b), adn.
et admissio in Religionem, 220, 4; 225, d).
et aggregatio, 650.
et approbatio. 22, a).
et assensus Consilii, 265, 2.
et cessio, 255, 8.
et clerus saecularis, 98.
et compromissum, 135, 13.
et confessio valida, 176.
contra ius commune, 84.
contra privilegia, 84.
et Conversi, 304.
et dimissio, 596.
et dimissio iniusta, 262.
disciplinae, 337, 2.
et dispensatio, 298.
et eleemosynae, 432, 1.
et erectiones, 848, adn.
et fundationes, 83.
et indulgentiae, 340.
et instructio, 144-*bis*, b).
a iure communi praescripta, 43, k).
iuridica, 97-*quater*.
— Magistri, 245, 6.
— et Moniales, 418.
— post incorporationem, 528.
licentiae et debita, 210, 3.
et negotiatio, 312, g).
et obedientia, 245, 6.

[Conditio]
et peculium, 338, d).
et personae, 221, 4.
et professio, 260, B); 261.
et quaestuatio, 434, 12.
et regiones, 228, 3, a).
et Religiosi, 90.
resolutoria, 232, a); 579.
resolutoria et Constitutiones, 596.
saecularium, 105, adn.
et servitium milit., 155, 7.
socialis, 274, b); 350.
specialis, 274, b).
et studentes, 292.
et suffragium, 130, d).
temporum, 22, a); 352.
et transitus, 524.
et validam professionem, 266.
et valor actus, 282, 1.
et vita, 285, 4; 291.
Conditor et Religio, 313, 2.
Condonatio
et actio criminalis, 220, 6; 412.
competens et Sacra Poenitentiaria, 93, 1, a).
et dos, 228, 4.
et fructus, 141, b).
et sanationes, 91, 3, b).
Conferentiae
casuum, 448, 7.
et processiones, 97, h).
et Religiosi, 502.
et Sodales, 603.
et solutio casuum, 301, 2.
et studium, 307.
Confessarius, 165-*bis*; 166.
et absolutio, 107, e), adn.; 169.
adiunctus, 359, g).
et amotio, 180, 13.
et Antistita, 178, a).
et approbatio, 166, 1; 167.
— — ab Ordinario, 169.
— — pro mulieribus, 176, d).
et auctoritas, 213, 2.
auxiliaris, 249, c), adn.
et beatificationes, 225, 6.
et Cardinales, 167, 11.
et communio, 340.
et confirmatio, 179, 11.
et depositio, 180, 13.
et deputatio, 166.
determinatus, 181, 3; 249, g).
et dispensatio, 461.
in Domibus studiorum, 292.
electus, 167.

[Confessarius]
et electio, 180.
extra clausuram, 357, 3.
extraordinarius, 174.
— et aegrotantes in clausur., 253, 6, a).
— et approbatio, 170, 1.
— et benedictio, 249, d).
— et electio, 131, d).
— et Fratres Minores, 371.
— et Ordinarius loci, 179, 11; 180, 13.
generalis, 174.
— et Moniales, 170.
idoneus, 180, 12.
et ingressus in clausuram, 477, 5.
et litterae, 365, adn.
Mendicantium, 179.
Monialium
— et administratio Viatici,, 149, b).
— et Benedictus XIV, 4-*quater*, 21, g).
et munus, 179.
et mutatio, 249. 2.
novitiorum et novitiarum, 249.
et obligatio, 179.
occasionalis, 166; 167.
et Officium, 443, 7.
ordinarius, 172; 181.
— et approbatio, 170, 1.
— et cappellanus, 182, 4, a).
— et clausura Monialium, 353, 6, b).
— et confessiones aegrot., 369, g).
— et duratio, 179, 11.
— et electio, 131.
— et infirmitas, 175.
— et obligatio, 179, 10.
— et privilegia, 388, d).
— et prolongatio iurisd., 109, 7.
— pro novitiis feminis, 179, 11.
— specialis, 167, 11.
particularis, 170, 1.
et praedicatio, 579.
et Praefectus, 292.
pro singulis Religiosis, 249, 2.
et qualitates, 179.
Regularium, 446.
in Religionibus laicalibus vir., 181.
et Religiosae a votis temp., 269, c).
Religiosarum, 170; 179.
— aegrotantium, 177.
— extraordinarius, 174.
— et iurisdictio, 171.
— et Ordinarius, 172.
— specialis, 173.
— supplementaris, 175.
et S. Eucharistia, 340.
et scientia ex confessione acquisita, 225.

[Confessarius]
specialis, 181.
— et tranquillitas conscientiae, 176, a).
— et validitas confessionis, 175, 6.
et subditi, 468, 19.
supplementaris, 175; 181, 2.
— ad casus, 179, 11.
et taxa, 180, 14.
Urbis, 301, 2.
virorum, 249, 1.
et vota, 263.
Confessio
et absolutio generalis, 639.
aegrotantium et ingressus in clausuram, 353.
apud Superiores, 166, 10.
candidatarum, 171.
et concionatores, 381, e).
et Constitutiones, 181, 3.
extraiudicialis, 590, b).
et Fratres Minores, 289, adn.
generalis, 218, 2.
indulgentia, 340.
invalida et locus, 176, d).
et iurisdictio, 166, 2; 167, 11.
— — peculiaris, 171.
et laesio gravis, 314.
et licentia, 444.
et locus, 176.
et Magister novitiorum, 246.
mensilis pro Monachis, 339, c).
Monialium, 176.
— et clausura, 176.
et morientes, 169.
mulierum, 176; 249, 2.
— et iurisdictio, 176.
novitiorum, 249; 292.
occasione infirmitatis, 176, d).
in oratorium, 176.
ordinaria, 172.
et Ordinarius, 166, 8.
— — loci, 468, 19.
per breve tempus, 444.
et professio, 280.
Regularium, 166, 1; 165-*bis*, adn.
Religiosarum extra loca, 176.
et Religiosi, 22; 307.
sacramentalis, 249, 1; 341.
— et locus, 639.
— et simulatio, 597, b), c).
saecularium
— et approbatio Ord. loci, 166, 1.
— et Episcopus, 97, 4, c).
et solutio casuum, 301.
subditorum, 149, a).

[Confessio]
et Superior, 106, c).
et studentes, 298.
Confessionale, 506.
Confirmatio
et Abbates, 164, 7.
et admissio in Relig., 220, 7.
et adspirantes, 225, a).
et apostasia, 571, β).
et confessarius, 179, 11; 269.
et dimissio, 580, 4.
et duratio officii conf., 179, 11.
et electio, 139; 125.
— — in devolutione, 124; 141.
— — intimationis, 135, b).
— — et ius provedendi, 126.
et Episcopus, 97- 1, a).
in forma specifica, 54, 5.
et initium triennii, 120, 10.
et leges Capituli gener., 109, 8.
et mulieres, 225, 4.
et patrinus, 250, 9.
pontificia, 617, b).
et postulatus, 215.
et Praelati, 165, e).
et Promotor iustitiae, 398.
et recursus, 127, d).
et Regio dissita, 594.
et Religiosa incorrigibilis, 584.
et testimonium, 225, a); 457.
et votum, 264.
Conflagratio, 481.
Conflictus
et officia, 501, adn.
et Ordinarius loci, 508, d).
Confraternitas
et administratio, 640; 616.
et aggregatio, 617, b).
et cappellanus, 182, 3.
et Charta magna, 67, adn.
et Constitutiones, 37, 3.
et eleemosynae, 622, 2.
et erectio, 621, 1.
et habitus, 644, 9.
Laicorum, 484, 3.
— et processiones, 491, 2.
et medium aevum, 611, 1.
et Mendicantes, 429, a).
et Moderator, 478; 627, 2.
Mulierum, 623, 7.
et patrimonium, 622, 4.
et praecedentia, 631, a).
et processiones, 647.
et SS. Rosarii, 627, 2.
et species, 57, 3.

[Confraternitas]
et stipem quaerere, 430.
Confratres
et functiones, 643.
et gratiae spirituales, 624, 7.
et negotia iuridica, 253.
Confratriae, 611.
Congregatio
et abbreviationes, 13, 10.
et aggregatio, 73.
Benedictina, 41, e); 525.
et Calendarium, 370, 8, c).
et Capitulum, 496.
S. Caroli, 12, 7.
et clausura, 346; 363.
— — et species, 347, a).
clericalis, 57, a); 98, 3.
Clericorum Excalceatorum, 446, b).
Clericorum Reg. Marianorum, 12.
et competentia, 92.
Concilii, 92, 3.
— et alienatio bonorum, 199; 204.
— et approbatio, 616, 5.
— et communio frequens, 341.
— et competentia, 600, 2.
— et fundatio Conventus, 83, d).
— et paroeciae saeculares, 501, c).
— et Pius IV, 91.
— et resolutiones, 4-*quater*, 23.
— et visitatio, 621, 2.
et confessio, 249.
Consistorialis, 50, f), adn.
— et Associationes, 621, 4.
— et competentia Ordinarii, 457, a).
— et cursus scholasticus, 294.
— et dimigrantes, 537.
— et paroecia, 97-*quater*, adn.
— et praedicatio, 478.
— de Seminariis Italiae, 299.
— et Universitates 300, c)
— 25 Universitates laicae, 302.
et Constitutiones, 55, b); 451.
et decretum de festis localibus, 369, 6.
et dimissio, 578; 579.
et disciplina, 97, 2, c).
— — Sacramentorum, 92, 2.
et dominium, 270, b).
et Domus filialis, 121.
et dos, 228, 1.
Ecclesiae Orientalis, 41, e), adn.
— — et emendatio pecuniae, 431.
— — et regiones, 92, 7.
— — et sacerdos extraneus, 375, 7.
— — et venia, 221, 6.

[Congregatio]
Episcoporum et Regularium
— et admissio in Religionem, 214, 3.
— et approbatio, 74, 4.
— et caeremoniae, 279.
— et dimissio, 579.
— et eleemosynae, 429, b).
— et habitus, 344, 1.
— et instructio, 145, 3.
— et manifestatio conscientiae, 183, 3.
— et mutatio Constitutionum, 76, 2.
— et negotia, 91.
— et peculium, 338, c).
— et postulantes mulieres, 217, 2.
— et privilegia, 457, 11.
— et privilegia quaestuandi, 427; 432.
— et professio, 272.
— et ratio similitudinis, 616, 5.
— et resolutiones, 4-*quater*, 23.
— et ritus in profes. Monial., 279, 5.
— et studia, 289.
— et studia in laicis Universitatibus, 302.
— et sustentatio, 554.
et excommunicatio, 269, 8.
exempta, 197, c).
— et monitio, 590, b).
— et suffragia, 205, a).
— et visitatio, 97-*bis*, b).
et exemptio, 98, 1.
Filiarum caritatis, 13, 9.
et funus, 473, a).
Indulgentiarum
— et absolutio, 446, c).
— et effectus erectionis, 71.
— et Episcopus, 611, adn.
— et indulgentiae, 623, adn.
— et Moniales Tertiariae, 639.
— et mutatio statutorum, 620, adn.
— et Sodalitates, 629, d).
iuris dioecesani
— — et admissio in novitiatus, 223, 1.
— — et Capitulum, 141, a).
— — et collatio libera, 124, 2.
— — et confirmatio electionis, 139.
— — et dimissio, 578.
— — et dimissio Religiosarum, 584.
— — et dispensatio novitii, 220, 9.
— — et electio, 131, h).
— — et erectio Domuum, 67; 71; 82.
— — et exclaustratio, 556, b).
— — et mutatio, 56, b); 76, 1.
— — et processus, 595, b).
— — et suppressio, 88, c).
— — et visitatio, 148, c).

[Congregatio]
iuris pontificii
— — et approbatio, 74.
— — et collocatio pecuniae, 197, b).
— — et dimissio, 578.
— — et dimissio Religiosarum, 584.
— — et mutatio, 76.
— — et privilegia, 423.
— — et professio Religiosarum, 266, 6.
— — et stipem petere, 429, c).
laicalis, 51, 4.
— et Constitutiones, 97-*bis*, c).
— et electio, 126, a).
— et obligatio, 304.
et licentia, 356.
et litterae testimoniales, 224; 604.
Mariana, 643.
et Missiones, 480.
monastica, 41, 2.
— et Abbas, 161; 165, c).
— Benedictorum, 51, 7.
— et Constitutiones, 145.
— et erectio Domus, 235, 2.
— et iudex primae instantiae, 394, b).
— et Priores conventuales, 103, e).
— et processus, 595.
— et relatio ad S. Sedem, 145.
— et studia, 291, 1.
— et transitus, 516; 517, 3.
— et tribunal competens, 588.
— et vocatio ad Concilium, 486, 1.
et Moniales in Gallia et in Belgio, 356.
mulierum, 13.
— et admissio, 266, 6.
— et Capitulum, 141, a).
— et clausura, 356.
— et cura, 75, 18.
— et electio, 131, e).
— et relatio ad S. Sedem, 145, B).
et mutatio, 76.
S. Officii, 92, 1.
— et actio criminalis, 220, 6.
— et causae fidei et morum, 106.
— et conditio iuridica, 91, 6.
— et condonatio, 591.
— et extinctio actionis, 412.
Oratorii, 599.
et peculium, 338, c).
et postulantes, 214, 3.
presbyterorum, 599.
et processus, 595.
— et professio, 260; 261.
— — et Monialium, 279.
— — temporaria, 268.
— — votorum simpl., 272, 4, d); 578.

[Congregatio]
de Propaganda Fide, 92, 4; 147.
— — et administratio, 212, 1.
— — et alienatio, 205, a), adn.
— — et Associationes, 617, 1, a).
— — et clausura, 248, 3.
— — et disciplina, 295, adn.
— — et eleemosynae, 431; 435.
— — et erectio Domuum, 235, 1.
— — et exclaustratio, 545.
— — et Missiones, 220, 8; 480.
— — et Orientales, 221, 6.
— — et parochus, 498.
— — et suppressio Domuum, 88, a).
— — et studia, 604.
— — et Vicarius delegatus, 97, 6.
et ratio finis, 613.
de Religiosis, 75.
— — et alienatio, 205, b).
— — et Antistita, 175.
— — et Associationes, 616.
— — et capacitas possidendi, 332.
— — et clausura Monialium, 362.
— — et commoratio extra Domum, 238.
— — et conditio iuridica, 91.
— — et confessarius ordinarius, 172.
— — et Constitutiones, 144-*bis*; 250, 4.
— — et convocatio, 127, b).
— — et decretum, 72, 12.
— — et dependentia Monialium, 418.
— — et dimissio, 573; 576.
— — et directio, 76, 1.
— — et dos, 560.
— — et electio, 131, g).
— — et eleemosynae, 427; 433.
— — et erectio, 74.
— — et erectio Domus exemptae, 80, c).
— — et examen, 506.
— — et exclaustratio, 544.
— — et exploratio voluntatis, 233, b).
— — et facultas legendi libros prohibitos, 487, 5.
— — et fundatio Monast. Monialium, 81; 83, g).
— — et habitus, 243; 344.
— — et interruptio novitiatus, 239.
— — et instructiones, 154-*bis*.
— — et litterae testimoniales, 225, c); 225, 6.
— — et locus postulatus, 217, 3.
— — et manuscripta, 328; 487, 2.
— — et Monasterii O. S. B., 103, d).
— — et Moniales in Gallia et in Belgia, 47, g); 356.

[Congregatio]
de Religiosis
— — et novitiatus, 220, 2.
— — et obedientia, 320.
— — et obligatio Antistitae, 147.
— — et obligatio Superiorum, 147.
— — et postulatus, 214, 2.
— — et privilegia, 387, e).
— — et processus, 592.
— — et Procurator generalis, 157, 2.
— — et professio, 260.
— — et professio Religiosarum laical., 274, g).
— — et recursus, 580; 582.
— — et reformatio Regulae, 55, a-c).
— — et Regula, 246.
— — et ritus, 279.
— — et servitium militare, 283; 285.
— — et Sodalitates, 600; 609.
— — et Stationes Balneares, 312, g).
— — et studia, 294.
— — et suppressio, 78, 4.
— — et susceptio Officiorum, 556.
— — et suspensio, 539.
— — et tempus muneris, 117, 2; 119.
— — et tempus novitiatus, 236, c).
— — et tribunal, 589.
— — et transitus Monialium, 517, 4.
— — et transitus Religiosorum, 519.
Ssmi Redemptoris, 209, a).
— — et testamentum, 256.
Congregatio religiosa (definitio), 41, e).
et administratio bonorum, 209, c).
et Antistitae, 122, a).
et approbatio, 67.
et cessatio votorum, 534.
et clausura, 363.
et decretum, 72, 12.
et doctrina christiana, 154-*bis*.
et donatio libera, 271.
et erectio, 67.
et fundi Domus, 503.
et largitiones munerum, 211.
et Missio, 480.
et mutatio, 67.
et paroecia, 504.
et pecunia, 230.
et ratio similitudinis, 616, 5.
et Regula S. Francisci, 51, 3.
et Religiosi votorum simpl., 46, b).
et servitium militare, 286.
et Societates, 601.
et Superiorissa generalis, 117, 3.
et suppressio, 67.

[Congregatio religiosa]
et studium, 295.
et testamentum, 256.
et transitus, 518.
Congregatio Rituum, 92, 5.
et beatificationes, 365, 2.
et benedictio mulieris post part., 507.
et caeremoniale, 495.
et Calendarium, 369.
et Confraternitates, 646.
et devotio privata, 438.
et Eucharistia, 280.
et Missa conventualis, 379.
Congregatio Romana, 92.
et Sedes Apostolica, 50, 8.
Congregatio de Sacramentis, 91, 7.
et Sacerdotum S. Cordis, 96, adn.
Congregatio saecularis, 40, i); 600, 3.
Congregatio de Seminariis, 92, 6; 301.
et scholae internae, 301, 3.
et S. Thomas, 296.
Congregatio Sororum Misericordiae, 13.
Congregatio et sigla, 13, 10.
Congregatio super Status reg.
et dimissio, 579.
et litterae testimoniales, 224, 2.
pro reformatione conventuum, 91.
et vota perpetua, 586.
Congregatio et studia, 248, c); 298.
et suppressio, 77.
et termini iur. can., 76.
Tertii Ordinis, 73.
et transitus, 515.
— — intra Urbem, 166, 9.
— — virorum, 223, 2.
— — votorum simpl., 4, 25.
— — — et instructio, 247, 2.
— — — et Leo XIII, 4, 25.
— — — et Moderatores, 145, 4.
— — — et novitiatus, 220, 2.
— — — et processiones, 491, adn.
— — — et vinculum, 263.
— — — et vota, 268; 288.
Congregatio et titulus
— — et Missiones, 604.
— — et saecularizatio, 555, i).
Congressus Eucharisticus
et adoratio, 371.
et Missa a media nocte, 371.
Coniugati
et Gregorius IX, 4-*bis*, 7.
in ingressus in clausuram, 220, 4.
Coniuncti administratoris, 206, γ), adn.
Coniunctio, 576, c).
Coniux, 476, 11.
[Coniux]
et ingressus, 220, 4.
et professio sollemnis, 275, e).
Connexio, 91.
et absentia ultra 30 dies, 225, b).
cum centro Ecclesiae, 419, 4.
et consilia Christi, 9.
Consanguinei
et actus civilis, 274, a).
et admissio in novitiatum, 221, 4.
et alienatio, 206, adn.
et dimissio, 576, b); 597, g).
et infamia, 128, c).
et poenae, 325, a).
Consanguinitas, 325, b).
et familia, 171.
Conscientia
et alumni, 285, 5.
et clavis tabernaculi, 437.
et clerici demigrantes, 537.
et Concilium Chalcedonense, 4-*bis*, 3.
et confessarius, 176, b).
et confessio subditorum, 166, 9.
et dimissio Religiosi, 579, 2.
et dimissio ex Seminaribus, 598, f).
et discussio, 304.
et egressus novitii, 258.
et exercitia pietatis, 339.
Fidelium, 168, 14.
et litterae testimoniales, 226.
et obligatio Superioris, 544.
et Ordinarius loci, 478.
et perfectio, 313, 1; 316.
et Religiosus ineptus, 136, b).
et tranquillitas, 388, e).
Consecratio
et admissio, 260.
campanarum, 467.
ecclesiae, 465, 9; 489.
episcopalis, 494.
et formula, 260, 3.
et loca sacra, 462.
et obligatio Episcopi, 97, 2.
et pretium, 201.
et professio, 220, 5.
et sacra Olea, 165, e).
virginum, 616, 5.
et vota privata, 268, 3.
Consensus
ad convalidationem matrimonii, 576, c).
auctoritatis et Associationes, 612, 1.
Capituli
— et Superiores, 155, 1.
— pro Confraternitatibus, 617, b); 643.
— pro dissitis regionibus, 594.

[Consensus]
Consilii, 109, 9.
— pro expensis extraordinariis, 195.
— et Superior competens, 578.
Consiliariorum et dimissio, 285, 8.
et egressus, 562.
Episcopi
— et benedictio, 164, 6.
— et suffragium Monialium, 223.
examinatorum et dispensatio, 500.
expressus, 447, c).
pro fundationibus, 82.
implicitus, 447, c).
mutuus et dimissio, 579.
mutuus et Religiosa sine dote, 559.
Ordinarii
— et aggregatio, 652, b).
— pro alienatione bonorum, 204, e).
— benedicendi rosaria etc., 446, c).
— et collatio dotis, 229.
— pro collocatione pecuniae, 198; 504.
— ad constituendam Domum, 82.
— pro erectione Domus, 617, c).
— et pecunia Missionis, 212.
— plurium simul, 155, 3.
— praevius, celebrandi Capitula, 127, b).
— et quaestuatio, 622, 2.
et persona digna, 266, 2.
praesumptus, 446, c).
Romani Pontif. pro collection., 662.
et singulae personae, 155, 3.
singulorum Ordinariorum, 336, 5.
Superioris
— et manuscripta, 328.
— et professio sollemnis, 317, 4.
— et sanatio, 282, 3.
— in scriptis, 502.
— et transitus, 515.
— et translatio sedis, 648.
— et votum, 155, 3.
— et votum paupertatis, 330, 5.
tacitus, (benedicendi), 446, c).
et translatio sedis, 648.
Consequentia, 576, c).
et cessio, 270.
et privilegia, 387, c).
Conservatio
bonorum, 192.
dominii, 518, b).
dotis, 230, 7.
ecclesiae, 501, e).
Religionis, 54, 3.
sacrae supellectilis, 518, b).
Conservatoria mulierum, 67.
Consideratio et professi, 282, 4.
Consiglio di leva, 284, b).
Consilia evangelica
a Christo data, 9.
et ius divinum, 89, 1.
et media excellentia, 27.
et novitii, 247, 1.
et renovatio, 304.
et Societates, 616, 5.
et Tertius Ordo Regularis, 633.
Consiliarius
et computatio, 365, adn.
et Consilium, 155.
et Constitutiones, 576, 3.
et dispensatio, 287, f).
in Domibus non formatis, 156, 1.
numerus praescriptus, 155, 7.
et praecedentia, 104, 9.
et studia, 295, a).
et Superiorum, 155.
Consilium
et administratio, 190, 3; 199, 1.
et admissio ad novitiatum, 223, 1.
et alienatio, 205, a).
et auxilium Superiorum, 109, 9.
Capituli, 155.
et Codex, 316, 6.
et Confraternitates, 627, 5.
et consensus, 204.
et dimissio novitii, 259.
dioecesanum, 198.
pro dissitis regionibus, 594.
et dos, 229.
et electiones, 125, 2; 130, a).
generale, 133.
et manifestatio conscientiae, 183.
et Missiones, 97-*quater*, 6.
et Moderator supremus, 78, 9; 145.
et Moderator supremus et dimissio, 582.
et potestas Superiorum, 107, g).
et processus, 586.
et professio, 265.
et prohibitio librorum, 487, 4.
provinciale, 133.
solemnitates, 576, 2.
et suffragium, 125, 2; 130, a).
et suffragium et professio, 266, 2.
Superiorum et peccata subditorum, 168, b).
et tribunal competens, 588.
Consistorium
et facultas Cardinalis benedicendi, 624, 9.
et indulgentia, 629, d).
et promotio Cardinalis, 494, a).

Consociatio vulgo Amici Israel, 613.
Constitutio dotis, 229, 5.
notarii, 107.
rei, 411.
Constitutiones, 37; 54.
et acceptatio electionis, 136, 1, a).
et accomodatio ad Cod., 107, i).
et administratio, 192.
et admissio ad novitiatum, 220, 2; 223.
et aetas, 266, 3.
et alienatio, 204, b).
et alimenta, 257.
et apostasia, 571, a).
apostolicae, 166, 9.
— et habitus, 459.
approbatae, 429, c).
et approbatio, 75, III; 236.
et Associationes, 616, 2; 623, 6.
et benedictio Abbatis, 164, 5.
et bona
— — et administratio, 251, 2, a).
— — et capacitas possidendi, 274, e); 331, a).
— — et negotia, 253, 4).
— — et usus, 546, a).
et capacitas acquirendi, 187; 270, d).
et Capitula generalia, 496.
et cessio bonorum, 256; 270, c).
et chorus, 366, 2.
et Classis Sodal., 243, 10.
et clausula, 155, 5.
et clausura, 346; 362.
— — et alumni externi, 349.
— — et poenae, 363, 4.
— — et Societas exempta, 608.
Clericales, 4-*bis*, adn.
et collectio, 4-*ter*, adn.
et collocatio pecuniae, 196.
et collocutorium, 361.
— — tempore adventus, 363.
et communio, 341.
et Conciliarii, 155, 5, d).
et confessarius pro Mulieribus, 292.
et confessiones professorum, 149, e).
— — Religiosorum exemptorum, 388, d).
et confirmatio electionis, 139.
et Congregatio de Religiosis, 344, 1.
— — iuris dioecesani, 76.
et consensus, 502.
et Consiliarii, 155, 1.
et consuetudo, 120, 10.
et contemptio, 336, 2.
et Conversi, 219, 2.
et convocatio, 127, a).

[**Constitutiones**]
et cultus divinus, 488.
et dependentia Monialium, 418.
et deputatio confessariorum, 166, 1.
et dignitas, 493, b).
et dimissio novitii, 238, a); 259, 2.
— — et declaratio facti, 576, 3.
— — et Religiosi, 596.
directorum, 621, 2, adn.
et disciplina, 148, y).
et dispensatio, 113, a).
et Domus generalitia, 143.
— — princeps, 72, 13.
et dos, 228, 3; 229.
et egressus, 364.
et electio Antistitae, 131, f).
— — Capituli, 125, 2.
— — Oeconomi, 195.
et exclaustratio, 546, c).
et exemptiones magistri, 299.
et exercitia, 339, 1, a).
et exitus postulatus, 218, 2.
et fructus, 332, f).
et fuga, 567, 7.
et fugitivus, 572; 576, b).
fundamentales, 620, 1.
et fundationes, 190, 2.
et gradus academicus, 301, 3.
et gratia spiritualis, 269, a).
et Gregorius XIII, 4-*quater*, 14.
et habitus
— — et color, 344.
— — per noctem, 344, 4.
— — et postulantes, 215, 5.
— — et Religiosus, 234.
hierarchicae et Mendicantes, 51, 7.
et initium novitiatus, 234.
et interruptio novitiatus, 242.
et invisentes, 355, 9.
et iudex primae instantiae, 394, a).
et iurisdictio delegata, 249, f).
— — ecclesiastica, 250, 1.
— — Superiorum maiorum, 165, c).
et ius erigendi Domum nov., 235, 1.
et ius suffragii, 250, 1.
et largitiones, 211.
et lectio, 144-*bis*, a).
et legatum, 329.
et licentia, 330, y).
et limitatio, 270.
et locatio, 200.
et manifestatio conscientiae, 183, 4.
et manuscripta, 328, adn.
et materia remota, 317, 1.
et Missa, 378.

[Constitutiones]
et Missa conventualis, 379.
— — libera, 211; 269, a).
et Missiones, 212, 1.
et Moderatrix generalis, 122.
et modificatio, 97.
et modus bona administrandi, 195.
monarchicae et Mendicantes, 51, 7.
Monialium in Gallia et Belgio, 47, g); 418.
et musica, 469.
et mutatio, 56, a); 109.
— — collocationis, 198.
— — dispositionis, 270, c).
— — et licentia, 87, a).
et novitiatus, 220, 2.
— — et duratio, 518, 1.
— — et secundus annus, 236, 2.
— — et validitas, 220, 9.
et novitii
— — et instructio, 247, 2.
— — et Magister, 245, 5.
— — et suffragia, 250, 4.
et obedientia, 317, 1.
et obligatio, 109, 3.
et observantia, 213, c).
et observatio, 142, a); 336.
et Oeconomus, 156, 1; 503, 7.
et officia in Capitulis, 136, b).
— — maiora, 244, 4.
et Officiales subalterni, 320, a).
et officia scrutatorum, 134, b).
et opera novitiorum, 247.
et Ordinarius, 435, 1.
et ordinatio, 451.
et peccatum, 314, d); 336, 2.
et peculium, 338, d).
et perfectio, 313, 1.
et poenae, 335, 10.
et postulantes, 218.
et postulatio, 137, c).
et postulatus, 214, 4; 219, 5.
et potestas
— — Abbatis Primatis, 107, d).
— — dominativa, 108, d); 159.
— — iudicialis, 107, e).
et praecedentia, 59, 1; 508, e).
et praedicatio, 477, 4, a).
et praeses, 588.
et privilegia, 365, a), 8.
et procurator, 157, 2; 396, 6.
et professio
— — annualis, 268, 2.
— — et concessio, 260.
— — durante sacrificio Missae, 276.

[Constitutiones]
et professio et obligatio, 267, 3.
— — perpetua, 539.
— — — et suffragium deliberativum, 265, 4.
— — — et validitas, 272, 3.
et professus, 267, 3.
et promissio, 556, b).
et proprietas, 501, b).
et protector Card., 95, 1.
et puellae piae, 616, 5.
et quaestuatio, 435, 1.
et ratio administrationis, 209, 3, a).
recentiores, 51, 3.
reformandae, 55.
et regimen, 244, 4.
et Regula, 54, 4.
et relatio, 145, 5; 245, 8.
et Religio, 266.
et Religio iur. pont. et S. Sedes, 247.
et Religiones iur. pontificii, 493, a).
et renuntiatio, 494, a).
et renuntiatio usufructus, 255.
et reservatio prorogationis, 216, 2.
et residentia, 143.
et ritus, 277.
et saecularizatio, 543; 545.
— — et effectus, 550.
et Seminaria, 339, b); 431, 5.
et secundus annus novitiatus, 247.
et sepultura, 476.
et servitium milit., 286; 288.
et Societas Iesu, 184; 319.
et Societates, 600, 2; 605.
et sollemnitates, 271.
et solutio casuum, 301.
et Status rel., 37.
et subiectio, 35.
et suffragium, 129.
— — Capituli, 266, 2.
— — Consilii, 265, b).
— — invalidum, 130, B), a).
— — Moderatoris, 582, adn.
et Superiores
— — legitimi, 266, 6.
— — maiores, 116.
— — minores, 118.
— — Monasterii, 261.
et Superiorissa, 120, 12.
et tempus, 265, 7.
— — muneris, 116.
— — pro novitiis, 266, 1.
et testamentum, 329.
et textus, 75, IV.
et tituli, 154.

[Constitutiones]
ad transferendam Domum, 82.
et transgressio, 330.
— — et poenitentia, 343, 2.
et transitus, 519; 533.
et Urbanus VIII, 289.
et usus, 270, b).
et vacatio Abbatiae, 164, 9.
et variatio, 525.
et Vicarii cooperatores, 505.
et Vicarius, 50, 7.
et Vicarius generalis, 164, 8.
et vice-Superior, 159.
et visitatio Superiorum, 148, b).
et vita communis, 128, 5, g).
— — — et sustentatio, 337, 1.
et vota, 266, 5.
— — annualia, 286.
— — deliberata ac libera, 316, 2.
— — temporaria, 269, 6.
et votum consultorum, 229.
et vox activa, 269, c); 284.
Consuetudo
et admissio mulierum, 265, 7.
et admissio in postulatum, 215, 3.
et Antistita, 122, 16.
et assistentia choralis, 379.
et beatificationes, 365, 2.
et benedictio Domus, 507, c).
centenaria, 233, 2, b); 437, 2.
centenaria et abrogatio, 627, 6.
et clausura, 346, 1.
et Congregationes, 469.
et consensus, 502.
et Constitutiones, 120, 10.
contraria, 125, 2; 238, adn.
et convocatio, 127, a).
et cura animarum, 507, f).
et Domus, 143.
et donationes, 211.
et dos, 228, 2.
et dotatio vicariae. 500.
et egressus Monialium, 364, 2.
et S. Eucharistia, 436.
et exercitia pietatis, 339, 1, a).
facti, 383, d).
et familiae religiosae, 423, b).
et functiones, 646.
et funeralia, 476, 13.
— — et privilegia, 476, 11.
et habitus, 311; 344, 4.
immemorabilis, 117, 3; 233, 2.
— et clausura, 350.
— pro locorum adiunctis, 338, d).
— pro personarum adiunctis, 437.
[Consuetudo]
iuris, 383, d).
legitima, 3, 5, d); 113, b).
— et electio, 128, 4; 129.
— et servitium chori, 368.
et lex particularis, 171, adn.
et licentia, 330, 4.
et manifestatio conscientiae, 183, 4.
et Missa, 317, 2.
— — conventualis, 379, 2.
et obligatio chori, 368.
et Officium divinum, 366, 1.
particularis, 244, 4.
pecularis, 109, 5.
et peculium dependens, 338.
et perturbatio publica, 418.
et postulantes, 218, 2.
et potestas, 159.
et praecedentia, 59; 631, a).
et privilegia, 383, b); 387, 7.
et processiones, 491, 2.
et professio fidei, 381, 3.
religiosa, 440.
reprobata, 233, b).
revocata, 288, i).
et Seminarium, 484, 2.
et sepultura, 353, 6.
et stipem quaerere, 373.
et testimonium, 285, 4.
et transitus, 530.
et tribunal, 589.
et vices, 159, b).
et vita communis cum aliis personis, 576.
et vita communis inter Clericos, 309, 337, 2.
Consultatio
et conditio sine qua non, 155, 7.
et liceitas, 155, 3.
et Ordinarius loci, 221, 1.
regularium, 91.
Consultores
et benedictio, 616, 5.
dioecesani, 565, c).
et professio, 260.
et suffragium, 155, 66.
et Superior, 156.
et vota, 229.
Consultum, 302.
Consummatio, 572.
Contemptio, 5, b); 336, 2.
Contemplatio, 51, 8; 290, 2.
Contemptus, 314, d).
Contentio inter dua monasteria, 107, d).

Contextus
et clausura Monialium, 429, a).
et imagines sacrae, 490, 1.
nomine Sedis Apostolicae, 4.
et obligatio Clericorum, 300, d); 607.
sermonis, 126; 250.
Contignatio, 42.
Continuatio, 421.
studiorum, 300.
Continuitas, 216, 1.
Contractus
et administrator, 194, f).
et adscriptio, 623, 3.
et alienatio, 199, 1.
bilateralis, 263.
et bona, 312, a).
et debita, 221, 2; 270, 1.
et dignitas, 493, b).
et ius civile, 195.
mutuus, 202.
— et Societates, 312, g).
et professio, 35; 263.
et Religiosa sine dote, 561, c).
Religiosi sine licentia Superioris, 210, 3.
simoniacus, 141; 266, 7.
et Sodalis, 599.
synallagmaticus, 189.
tacitus et Societates, 605.
et vita communis, 35.
et votum, 29, b).
Contradictio parentum, 221, 4.
Controversia
et habitus religiosus, 344, 3.
inter auctores, 136, adn.
inter Religiosas, 97, 2, b).
et obligatio Clericorum, 506.
et poena, 424.
et praecedentia, 631, 5.
et privilegium fori, 393, 2.
et Superior, 317, 2.
Contubernium, 325, a).
Contumax, 142.
Contumelia, 221, 7.
Conturbatio, 221, 7.
Convalescentia, 87, 2, a).
et indulgentia, 261.
et vota, 268, 3, c).
Convalidatio professionis invalidae, 282.
Convenientia, 442, 5.
et confessarius, 179.
Conventiculum, 285, 3.
Conventio
et alimenta, 257.
cum Gallia, 24.
cum variis nationibus, 4.
[Conventio]
et fructus dotis, 532, c).
pro impensis, 215, 4.
et novitii, 250, 1.
inter Statum religiosum et Societatem civilem, 24.
Conventuales
et fundatio, 11, 4.
et Mendicantes, 51, 5, b).
et transitus, 525.
Conventus
et Abbas, 164, 5.
et clausura, 346, 1.
et collatio, 307.
et dos, 228.
et electio, 129, 6, f).
et erectio, 617, d).
et Eucharistia, 149, 7.
et exclaustratio, 543, 1.
et invaliditas professionis, 541, 1.
Mendicantium, 44.
— et admissio, 4, d).
— et bona, 51, 5.
— et erectio, 83, a).
et Oblati, 220, 2.
et Officium divinum, 369, 1.
et pauperes, 228, 1.
et privilegium quaestuandi, 427.
et reditus, 496.
et reus, 220, 6.
et solutio casuum, 301, 2.
et stipem quaerere, 429, d); 434, 1.
et stabilitas, 515, 1.
et suppressio, 563.
et sustentatio, 554.
Conversae
et dos, 228, 3.
et recitatio horar. can., 366, 2; 370. 2, b).
Conversatio
lubrica, 285, 3.
de rebus aeternis, 317, 2.
pro Religioso, 312, c).
Conversi, 246.
et chorus, 310.
et fratres laici, 357, 2.
et ingressus, 220, 2.
et instructio, 144-*bis*, b).
et locus separatus, 235, 1.
et novitii 144, b).
et postulatus, 214, 4.
et privilegia, 250, 3.
et recitatio Breviarii, 370, 2, b).
et Regula, 345.
et Sodales, 304.

[Conversi]
et transitus, 297, a).
Conversio
et admissio, 220, 1.
infidelium, 481.
peccatorum, 643, 7.
Convictores
et absolutio, 169, 3.
et confessarius, 166, 3.
Convictus, 363, 3.
Convocatio, 127; 155, 7.
canonica, 129.
et Capitulum, 109, 2; 125, 1.
et comitia, 626, 2.
et Consiliarii, 155, 6.
et Consilium, 155, 7.
et defectus, 155, 3.
et vocatio ad Concilium, 486, 1.
Cooperatio
et donationes, 211.
et res oeconomica, 423, a).
Cooperatores, 221, 5; 446, b).
et Officium divinum, 370, b), 5.
Cooptatio in postulatum, 215.
inter novitios, 516.
Coordinatio, 172.
Cor
et Christus, 480.
et lingua latina, 299.
(reliquiae), 204, c).
Cordula, 617, 2; 638.
Cornu, 467.
Corona
et actio symbolica, 279, c).
et benedictio Cardinalis, 624, 9).
clericalis, 311; 345.
Coronatio Regum, 467.
Corporale, 437.
Corpus
Christi et S. Eucharistia, 339, d).
— et processiones, 491, 2.
defuncti, 472, 3.
Domini, 280.
et morbus, 397.
et munditia, 292.
organicum, 616, 2.
— et absentes, 623, 3.
— et erectio Domus, 617, c).
— et Sodalitates, 640.
— et Tertius Ordo, 634, 5.
et possessiones, 187.
Sanctorum, 204, c).
et sepultura, 472, 5; 506.
et votum obedientiae, 317.
Correctio
defectuum, 54, 3.
fraterna, 148, d).
et libri, 55, b).
et monitiones Superioris, 590, b).
et Ordinarius loci, 506.
et Pontifex, 90, 2.
et processus, 592.
et statuta, 620, 2.
et Superior, 500.
et visitatio, 97, d).
Correptio
delinquentis, 410.
fraterna, 106, c).
inutilis, 591.
iudicialis, 410.
et transgressio, 363, 4.
Corruptela, 346, 1.
Coutoumier, 55, b).
Crates
et collocutorium, 361.
et verbum Dei, 477, 5.
et visitationes, 355, 9.
Creditum, 312, g).
Creditor
et Regulares, 210, 4.
et restitutio, 221, 2.
et satisfactio, 221, 2; 415.
Crimen
et denuntiatio, 408.
grave, 591, 3.
et potestas Superioris, 106, c).
et reservatio, 168, a).
sollicitationis, 128, 5, f); 597, e).
Criterium, 387, a).
Croatia, 24.
Crucigeri, 10, 3; 51, c).
Crux
et benedictio Cardinalis, 624, 9.
Cardinalis, 494, a).
et Episcopus, 467.
pectoralis, 165, b).
et praecedentia, 631, b).
et privilegium, 446, b).
et processiones, 638, 10.
et processiones Tertiariorum, 647, 14.
et sepultura, 476, 9.
et votum paupertatis, 327, d).
Crux Sanctorum, 204, c).
Crypta, 471, 2.
Cubiculum
et celebratio Missae, 441, 3.
et clausura, 348, 3.
Monasterii et puellae, 362.
et professio, 275, 1.

Cuculla, 344, 1.
Culina, 75, IV, k).
Culpa
et absentia, 502, 2.
et accusatio, 343, 2.
et admissio invalida, 220, 8.
et alumnae, 352, 1.
et Antistita, 230, 8.
et candidatus, 259, 4.
et confessio, 176, a).
et Constitutiones, 336, 8.
et electio, 130, a).
et interruptio studiorum, 295, a).
et negotium, 312, g), e).
et novitius, 221, 5.
et poenae, 406.
et poenitentia, 341.
et recitatio chori, 369, 5, a).
et Superior, 107, e).
Cultio et locatio, 200.
Cultura, 293, c).
Cultus
et administratio bonorum, 501, c).
et administratio fundorum, 504.
christianus et Monasteria, 497.
divinus, 462; 488.
— et Confraternitates, 616, 1.
— et expensae, 329.
— et observatio, 421, e).
— et Ordinarius loci, 97-*bis*, 4.
— et praescripta, 97, 3.
— et testamentum et sacra supellex, 494, a).
et donationes, 197, c).
et ecclesia, 463.
et S. Eucharistia, 436.
et imagines, 490, 1.
et munditia, 358, d).
et Ordinarius, 468, 18.
et praevius consensus, 503.
et privatus, 463, 2, a).
publicus et Confraternitates, 616, 1.
— et observatio, 421, e).
quotidianus, 304.
et visitatio, 209, c); 621, 2.
Cumulatio officii, 175.
Cura
aegroti, 312, b).
animarum, 365-*bis*.
— et beneficia, 503.
— et Clerus saecularis, 100.
— et ecclesia Regularium, 468, 18.
— et examen, 300, e).
— matrum et infantium in Africae, 75, n), 28.
[**Cura**]
animarum et Missionarii, 97-*quater*, 4.
— et obligatio chori, 367, d).
— et obligatio ad studium, 307.
— et obligationes parochi, 507, f).
— et paroecia, 197, d).
— et parochus, 502.
— et poenae, 325, a).
— et professio, 381, 2, b).
— et Religio, 51, 8.
— et Religiosus, 498.
— et sacerdos, 115, 2; 500.
— et servitium chori, 367, d).
— et transitus, 515.
et bona ecclesiastica, 194, a).
Communitatis, 270, c), adn.
et Congregationes, 96-*bis*, 4; 98, 3.
et dimissio, 597, d).
et directio, 96-*bis*, 4.
domestica, 194, b).
et ecclesia, 514, 7.
et S. Eucharistia, 436, 1.
et exsequiae Religiosarum, 474, b).
infirmorum
— et admissio, 213, c).
— et capacitas bona acquirendi, 330, 5, adn.
— et Congregationes, 75, II.
— et instituta religiosa, 12.
— et soror, 364, 2.
et instructio, 154-*bis*.
et Magister, 219, 1; 244, 4.
et Missiones, 482.
mortuorum, 611, 1.
parochi, 149, c).
— et cappellanus, 472, 5.
— et Congr. laicalis, 98, 4.
— et Domus pia, 387, 6.
paroecialis, 182, 2; 506.
— et vicarii cooperatores, 505, b).
pastoralis, 590, b).
— et oratio, 153.
et postulantes, 217, 1.
et privilegium, 417.
et Propaganda Fide, 382.
puerulorum, 75, II, 17.
et Rectores, 514.
et Religiosi, 301, 2.
spiritualis, 292.
et Superior, 283, 2.
et vigilantia Ordinarii, 421, d).
Curati vicarii, 300, e).
Curatio infirmorum, 359, o); 371.
Curatores, 228, 1.
Curatus, 473, a); 556, c).

Curia
et archivum, 590, b).
et denuntiatio, 408.
dioecesana, 394, b).
ecclesiastica, 312, b).
episcopalis
— et censores, 487, 3.
— et consecratio, 462, 4.
— et examinatores, 493.
— et idoneitas, 154-*bis*, 4.
— et liber defunctorum, 476, 11.
— et munus, 556, c); 581, c).
— provincialis, 436, adn.
— et testimonium, 454, 6.
Romana
— et dicasteria, 91.
— et eleemosynae, 427.
— et iurisprudentia, 30.
— et lingua latina, 299.
— et mandatum Apost., 164, 6.
— et negotia, 157, 5.
— (nomen), 50, 8.
— et Officiales, 406.
— et privilegia fori, 393, 2.
— et sententia, 541.
— et stylus, 446, a).
Curriculum
et anni stud., 295, b).
et dispensatio, 298.
et examen, 300; 506.
humanitatis, 248, 2.
litterarum, 246.
lycaeale, 294, e).
et obligatio, 603.
et ordo disciplinarum, 294, d).
philosoph., 294, e); 301, 3.
et praeceptum, 295, b).
Theolog., 294, b); 301, 2.
Cursor, 571; 590, b).
Cursus, 416, 1.
philosophicus, 293.
scholasticus, 300, b).
theologicus
— et magister, 301.
— et sacra Scriptura, 300, b).
— studiorum, 226.
— et subdiaconatus, 294, b).
— et tonsura, 297, a); 450.
Custodia
aegroti, 312, a).
clausurae, 351, 7.
— Monialium, 354, 7; 362.
— et Ordinarius loci, 355, 9.
clavium, 362.
SS. Eucharistiae, 463.
[**Custodia**]
ianuae, 362.
Provinciae, 45.
SS. Sacramenti, 442, 5.
et uniones Domuum, 78, 6.
Custos
et Promotor iustitiae, 398.
Cyprus, 92, 7.

Daemon 221, 5.
Dalmatica Episcoporum, 467.
Damnificatio, 199, 2, b).
Damnificator, 231, a).
Damnum
et admissio, 213, d); 221, 7.
aliorum, 408.
et confessarius, 446, b).
et contractus cum Religioso, 210, 3.
et correptio, 410, c).
et dimissio, 579.
et disciplina, 338, d).
ecclesiae, 206, d).
et electores, 127, g).
materiale, 220, 3.
et nocumentum, 586.
et peccata contra votum paupertatis, 333.
proprium, 368.
et sustentatio, 251, 1.
et transgressio, 336, 2.
Dania, 24.
Deambulatio, 567, 7.
Debilitas
capitis, 579.
et irregularitas, 221, 5.
et transitus, 535.
Debilitatio, 332, e).
Debita
et aes alienum, 221, 2.
et alienatio bonorum, 199, 1.
et imputatio, 210.
et obligationes, 204, c).
et restitutio dotis, 231, a).
Debitor
et aes alienum, 221, 2.
et impedimentum, 221, 2.
et obligationes, 221, 1.
et poenae, 210, 4.
Debitum
et contractus, 202; 205.
et matrimonium, 270, 1.
et patrimonium, 210, 3.
et pecuniae, 199, 1.
restitutum, 220, 4.
Decalogus, 325, a); 597, g).

Decennium, 591, 3.
Decentia
et habitus, 546, d).
et imagines, 490, 1.
et locus, 442, 5.
et tacita conventio, 250, 1.
et transitus, 515, 1.
Decessor, 296; 628, 2.
Decessus, 472, 5.
Decisiones
et absentia, 155, 7.
et decreta S. Congr. de Rel., 4-*quater*, 27.
doctrinarum, 75, 22, g).
et electio Moderatricis, 131, g).
et Missa, 280.
et privilegia, 250, 5.
et stipem quaerere, 430.
et S. Thomas, 296.
et valor realis, 204. b).
Declaratio
admissionis, 234.
authentica
— et iuramentum antimodernisticum, 3, a).
— et Collegia, 225, c).
— et practica, 155, 3.
— et privilegia, 387, e).
et Confraternitates Laicorum, 621.
et dimissio, 576, 4, adn.
et dispensatio, 298.
et dispositio de bonis, 253, 5.
et egressus ex Domo, 238, b).
et excommunicatio, 571.
facti, 108, e); 576, 3.
et habitus, 638.
et licentia, 477, 6, adn.
medici, 261.
et nova acceptatio, 562.
et nullitas professionis, 541; 542, 3.
— — — et egressus, 538.
et poenae, 610.
et postulatus, 213, 2.
et renuntiatio, 274, 2, a).
et restitutio bonorum, 539.
in scriptis et servitium milit., 283, 3.
et servitium militare, 283; 332, h).
et studia, 289; 294.
et transgressio voti paupertatis, 330, 4.
et vota annualia, 286.
et vota soll., 273.
Declinatio, 535.
Decretales
et Praelati, 105, 2.
et quasi-paroeciae, 97-*quater*, adn.
et transitus, 515, 1.
Decretum
et administratio, 421, e).
et admissio in Eccl. Orient., 221, 6.
et apparitores, 589.
approbationis, 74, 2; 75, 9.
— et Congr. monastica, 145, 4.
et Associationes, 616, 1.
— — et erectio, 618.
authenticum, 612, adn.
et comitia, 626, 1.
et comitia extraordinaria, 645.
et communio, 341.
et Congreg. de Rel. et ius, 4-*quater*, 27.
— — — — Inter reliquas, 283.
— — — — et pensione, 332, f).
Congreg. de Prop. Fide, 70, 7.
et Consilium, 627, 5, adn.
et consuetudo, 55, b).
definitivum, 595, b).
dimissionis
— et causae externae, 579, a).
— et commoratio in Domo, 238, a).
— et modus procedendi, 585, b).
— et processus, 575.
— et recursus, 580.
— et sententia, 576, 4.
et Domus legitima, 348, 3.
et eleemosynae, 433; 435, 10.
et Episcopus, 83.
et erectio
— — Abbatiae, 80.
—— et legislatio, 68.
— —in lingua vulgari, 144.
— — Sodalitatis, 611, 1.
executoriale, 555, 1; 562.
formale
— et Associationes, 615.
— et Constitutiones, 616, 2.
— et effectus erectionis, 618.
— et validitas aggregationis, 652, a).
generale, 379, 2.
Gratiani, 4-*bis*, 5.
et habitatio Religiosi dimissi, 586.
et habitus, 638, 1.
holographum, 184.
et indulgentia, 483, 1.
et infirmi, 342.
et inquisitio, 409, d).
et instructio, 294.
laudis
— et approbatio, 41; 51, 6, b).
— — — in scriptis data, 69, 2.
— et intentio fundatoris, 74, 2.
et libertas Ecclesiae, 128, 5, b).
et libri prohibiti, 487, 5.

[Decretum]
et lingua vernacula, 183, 3; 341.
et Missa, 440.
et notarius, 107, 4, c).
et officia saecularia, 312, c).
et Ordinarius, 540, 3.
et postulatus, 261.
et praecedentia, 57, e); 631, adn.
et privilegia quaestuandi, 427, 1.
et promulgatio, 144, a).
et quaestuatio, 432.
pro Religiosis laicis, 144.
et renovatio votorum, 540.
et Sancta Sedes, 144, a).
et scholae, 301, 3.
et servitium militare, 3, 5, a); 227.
et status Regularium, 227.
et stipem quaerere, 373.
et studia, 289.
— — in laicis Universitatibus, 302.
et Superior, 106, c).
et Universitates, 300, c).
et visitatio, 148, e).
Decursus
et beneficia, 267, 5.
et novitiatus, 251, 1.
et processus, 411.
Decus
aedium sacrarum, 514, 7.
et egressus Monialium, 358, d).
et habitus, 546, d).
militare, 332, f).
et Status clericalis, 540, 3.
Dedecus, 546, d).
Dedicatio, 465, 8.
Deditio, 261.
Deductio, 472, 3.
Defectus
aetatis, 91, 3, c); 282, adn.
bonorum, 255, 8; 270, b).
choralium, 369, e).
et consensus, 282, 2.
contra votum paupertatis, 333.
et disciplina, 341.
emendationis, 581, 1; 590, c).
et ingressus in clausuram, 353, 6, b); 359, 2, f).
internus, 282, 2.
et irregularitas, 221, 5; 597, b).
ius particulare 125.
lenitatis, 111, b).
litterarum testimonialium, 227.
moralis, 584, a).
natalium, 111 b).
et ordines, 91, 3, c).
[Defectus]
renovationis professionis, 266, 7; 268, 3, c).
et sacerdos, 498.
sanationis, 624, 9.
spiritus, 579, b).
studiorum, 482.
substantialis, 106, c).
Superioris, 300, e).
usus rationis, 266, 4.
Defensio, 582, d); 592, 5.
Defensor
et reus, 592, 5.
et tribunal, 588.
vinculi, 4-*quater*, 21, f).
— et acta, 588.
— et exclusio ab actibus legit. eccl., 571, 3.
— in processu matrimoniali, 541.
Deficientia
Religiosorum, 247, III.
status matrimonialis, 20.
Definitor generalis, 50, c).
et nominatio, 155, 1.
et praecedentia, 60.
Provincialis, 50, c).
Definitorium, 109, 9; 157, 3.
— generale, 155, 1.
Deformitas, 221, 5.
Defunctus
— et deductio corporis, 472, 3.
— extra claustra, 472, 5.
— et Officium, 369, d).
— et parochus, 472, 5; 476, 9.
Degradatio
et clericus in sacris, 597, b).
et correptio delinquentis, 410, a).
et revocatio privilegiorum, 388, i).
ad statum laicalem, 597.
Deipara Virgo, 304, 1; 339, b).
Delatio
et bona, 521, b).
corporis defuncti, 472, 3.
et habitus, 234.
Delectatio venerea, 322, 2.
Delectus
et libri, 110, c); 487, 5.
Delegatio
et admissio, 265, 6.
et confessiones, 166, 2.
et detentio pecuniae, 501, c).
Episcopi, 617, e).
generalis, 171.
et indulgentiae, 629, d).
et iurisdictio, 159, b).

[Delegatio]
et mandatum, 88, 2, adn.
et Monasterium Monialium, 131, c).
et mutatio cessionum, 270, c), adn.
et Officiales, 320, b).
praesumpta, 166, 7, adn.
et Romanus Pontifex, 90, 7.
et Superior, 157, 1.
et votum, 92.
Delegatus
apostolicus, 365, 1, adn.
apostolicus et Missiones, 498.
ad universitatem causarum, 70, 5.
et Comitia Confraternitatis, 645.
et cura animarum, 381, b).
et electio, 131, c).
et examen, 300, e).
et formula professionis, 266, 6.
et iuramentum, 400.
et Officium divinum, 369, 1.
et officium visitationis, 148, b).
et Ordinarius, 300, d).
et Ordinarius loci, 190, 3; 300, e).
et Praelatus, 170.
et professio, 266, 6.
et regimen, 179, e).
et Religiosus, 90, 7.
et reservatio, 169.
et Romanus Pontifex, 95, 2, adn.
Sedis Apostolicae, 285, 8; 352.
— — et administratio, 187.
et visitatio, 97, B), 4.
Deliberatio, 155, 4.
— pro admissione, 223, 2.
Delictum
et Acatholici, 623, 2, adn.
et Admissio ad novitiatum, 220, 6.
et alienatio, 208, c).
et apostasia, 565.
et censura, 168, 14.
et Clericus in sacris, 597, 2.
et comminatio, 590, b).
et communio, 341.
continuatum, 220, 6; 421.
— et monitio, 591, 2.
contra sextum, 128, 1, c); 325.
et cooperatio apostasiae, 564, 2.
et debita, 221, 2.
et denuntiatio, 408.
et dimissio, 579, a).
et dispensatio Episcopi, 446, b).
et excommunicatio, 388, i).
externum, 590.
extra Domum, 421, b).
habituale, 220, 6.
[Delictum]
et haeresis, 92, b).
et incorrigibilitas, 591, 2.
et inflictio extra iudicium, 107, 4, e).
et monitiones, 579, b).
notorium, 576, 4; 590, b).
occultum, 220, 6.
et S. Officium, 92, 1.
patratum, 220, 6.
et perseveratio fugitivi, 570, b).
et poenae, 362.
probatum, 421.
et prohibitio eleemosynas collig., 435, 10.
qualificatum, 220, 6.
et reservatio, 168, 14.
et sacrilegium, 250, 3, b).
et simonia, 141, c).
et sollicitatio, 92, 1.
specificum, 584, 3, a).
et suspensio, 596.
tria (delicta) cum duplici monitione, 582.
Delinquentes, 354; 410, b).
et ingressus in Rel., 220, 6.
et poenae, 107.
Dementia, 358, a).
Demobilisatio, 332, g).
Denegatio
absolutionis, 106, b).
sub poena, 301, 2.
suffragii, 130, B), adn.
Denuntiatio
contra Superiorem, 396, b).
et defectus, 408.
evangelica, 408.
falsa, 171, 1.
paterna et punitio, 148, d).
et poenae, 211.
et testimonium, 457, c).
Dependentia
ab Ordinario loci, 197.
actualis, 239.
et exclaustratio, 544.
et licentia, 330, a).
Monialium, 418.
et peculium, 338, 5, a).
et regimen, 637.
et Superior, 255, 7.
et votum obedientiae, 312, c).
Depositarius, 617, d).
Depositio
apud mensam publicam, 196.
et Clericus in sacris, 597, b).
defuncti, 472.

[Depositio]
et delicta, 410, 3.
et habitus eccl., 344, 3; 388.
et suspensio, 139, b).
Deputati, 118; 312, d).
Deputatio
confessariorum, 166, 1.
— et electio, 180.
et confessarius specialis, 173; 181.
— — ordinarius, 180, 13.
et electio, 125.
et sacerdos, 132, a).
et Seminaria, 292.
Superiorum, 123.
Deprecator, 304.
Derelictio, 220, 3.
— Religionis et restitutio dotis, 232, 10.
Derogatio, 332, b); 363.
Descriptio, 74, 4.
Desertio, 538.
Desertor, 567, adn.
Desertum Scythiae, 10.
Desiderium
et causa urgens, 249, e), adn.
et habitus, 244, 4.
et Missiones, 480.
et Religiones, 53, 1.
restaurandi coetum, 616, 5.
Designatio
et acceptatio electionum, 136, b).
in Capitulis, 125, 2.
Cappellani, 182, 2.
et cura animarum, 365, a).
et electio, 125.
et laici, 182, 2.
personarum pro stipe quaer., 430.
sacerdotis ad munus cappellani, 182, 2.
et Superior, 123; 156, 2.
et validitas, 493.
et vicarii substituti, 267, 5.
Destinatio
et bona ptrimonialia, 642.
nominis, 154-*bis*.
et Vicarii, 97-*quater*, 2.
Destructio, 597, f).
Detentio, 501, c).
Detractio collectae, 83, adn.
Detrimentum
animarum, 221, 1.
et Associationes, 428.
disciplinae, 479.
et divina Officia, 514, 3.
et doctrina, 423, b).
et erectio ecclesiae, 464, 3.
ex parte legum civilium, 221, 1.
[Detrimentum]
et instructio novitiatus, 247, 3.
et militia, 285.
et visitatio, 148, c).
Deus
et Associationes, 612.
et attributa, 619.
et castitas, 322, 4.
et consecratio, 290, 2.
et cultus 503; 504.
et dedicatio, 4-*bis*.
et devoventes (Deo), 432, 1.
et doctrina christiana, 154-*bis*.
Domus (Dei), 514, 7.
et eleemosynae, 435, 10.
et forum conscientiae, 258.
et institutio Religionis, 6.
et iuramentum, 133.
et iuvenes, 285.
et martyrium servi (Dei), 365, 2: 477, 5.
et Missiones, 480; 482.
et obedientia, 317, 4.
et professio, 274, a).
et promissio, 322, 1; 326.
et renuntiatio, 274, b).
verbum (Dei) et Moniales ad crates, 365, 2; 477, 5.
verbum (Dei) et praedicatio, 371.
et vita sacra viduae, 9.
et votum, 263; 316.
Devolutio, 141, 21; 126.
Devotio
et eleemosynae, 432.
et functiones parochi, 507, c), adn.
paterna, 220, 2.
in pervigilia festi, 176, a).
privata, 28, t); 438; 266, 8.
publica auctoritate, 266, 8.
et renovatio votorum, 269, 5.
et stipendia, 373, 3.
et titulus, 619.
Dexteritas, 248, c).
Diabolus, 392.
Diaconatus
et curriculum theologicum, 294, b).
et exercitia spiritualia, 456.
et praeparatio scientif., 297, a).
Diaconia, 511.
Diaconus, 597, e).
Diaria, 97, o).
Dicasteria Romana
Curiae, 320.
et fundatio, 91, 4.
et loca externa, 362.

[Dicasteria Romana]
et obedientia, 91.
et Religiosi, 92.
et Praelati, 102, 3, adn.
Dictio Ordinarii loci, 320.
Dies
et absentia ex Domo, 538.
et absentia rectoris, 502.
et actus continui, 248, 4.
et benedictio Domus, 507, c).
et benedictio papalis, 483, 3.
certa et festa, 245, 9.
et communio, 341.
dominica, 457, 11.
et electio, 126, a).
— — in Monasterio Mon., 131, c).
extra clausuram, 348, 2.
festa, 514, 4, a).
festa et Missa, 479.
et fuga, 567, 7.
et hospes, 238, a).
et indulgentiae, 340; 629, d).
integra in conventu, 149, a).
et lectio publica Constitutionum, 144, b).
et Missa, 468, 14.
et processiones, 491, 1.
et professio, 304.
prohibita, 355, 9.
quindecim et interruptio novitiatus, 240.
quinquaginta et indulgentiae, 629, d).
et sacrificium Missae, 439, 1.
et sententia, 570, b).
sollemnis, 269, 6.
et studia, 294, h).
et supplicatio, 438, 4.
et tempus novitiatus, 236, c).
tres integri et exercitia spir., 456.
tres et monitiones, 590, b).
triginta et novitius extra Domum, 238, a); 239.
visitationes et delegatus, 148, b).
Diffamatio, 180, 13; 408.
Differentia
et Congregationes, 97-*bis*, 2, b).
inter decretum, 287.
inter electionem et postul., 137, k).
inter munus confess. et concionatoris, 182, 1.
inter Ordines et Congregat., 270, b).
inter proceduram, 595.
inter Regulam et Constitutiones, 54, 4.
inter votum paupertatis soll. et simplex, 326.
inter votum sollemne et simplex, 264.
Difficultates
et clausura papalis, 352, 8
et confessio, 339, c).
et dimissio Religiosorum, 573, 1.
et Ecclesia, 285, c).
et electio, 138.
et eleemosynae, 433.
et inhabilitas, 297, b).
et inquisitio, 409, d).
et inspectio litterarum, 365, 2.
et legislatio, 155, 3.
et licentia, 330, a).
et Missiones, 481.
et nominatio confessariorum, 172.
et parochus, 508, e).
et pecuniae, 537, d).
et residentia Consiliariorum, 155, 1.
et servitium militare, 285, c).
et tempus, 283, a).
et vita spiritualis, 183, 1.
Diffusio, 10, adn.
Dignior, 133, 3.
Dignitas
et Abbas, 160.
et apostasia, 576, a).
et bona ecclesiastica, 208, b).
et candidatus, 214, 2.
et cardinalatus, 274, c), 4.
et defectus, 579, b).
ecclesiast. et acceptatio, 493.
et electio, 133, 3.
episcopalis, 483, 3.
et episcopatus, 274, c).
Episcopi et Superior, 460.
et excommunicatio, 266, 4.
et inhabilitates, 110, f); 169.
et iniuria, 408.
et litterae dimissioriae, 454, 5.
et ministratio Sacramentorum, 443, 7.
Officii, 494, adn.
et poenae, 220, 3.
et praecedentia, 56.
et Praelati, 162.
et privatio, 325, a).
et promotio Religiosi, 136, c); 492.
et quaestuationes pro Eccl. Orientali, 43.
et Religio, 496.
et residentia, 502.
et sepultura, 475.
et simonia, 128, 6, d); 141.
et suspensio, 325, 10, a).
et tituli, 154.
et transitus, 520, adn. 52.
et votum paupertatis, 546, a).

Dilatio
arbitraria, 225, 3.
cum animadversionibus, 75, C. III, 20, t).
et Officium divinum, 369, e).
Diligentia
et cura, 154-*bis*.
et Magister novitiorum, 245, 8.
et studia, 248, c).
Diminutio, 229.
Dimissa, 146, 1.
Dimissi, 220, 5.
et apostasia, 570.
et Episcopus, 598, b).
Dimissio, 573; 576.
et apostata, 570; 576.
et Associationes, 625.
et beneficium, 142, 1.
in casu gravi, 108, 1.
et causa, 582.
et causarum comprobatio, 579.
et Clerici, 598.
et declaratio facti, 576, 3.
et delictum, 581, 2.
et dispensatio a votis, 571, a).
et dissimulatio, 266, 4.
et extremum remedium, 591.
et habitus, 238, b).
et inhabilitas, 297, b).
et inhonesti mores, 225, c).
invalida, 562.
iniusta, 239.
et interruptio novitiatus, 238, a).
legitima, 268, 3.
et membrum indignum, 575.
a militari servitio, 285, 6; 332, g).
et modus procedendi, 573; 579.
— — — extraordinarius, 586.
necessaria, 590, c).
novitii, 258.
novitii et Capitulum, 259, 3.
novitii et Superior, 259, 2.
et numerus Cons., 109, 9.
et officium, 142.
ab Ord. loci, 578.
et patratum delictum, 576, 3.
et processus iudicialis, 587.
professi et vota temporalia, 268, 3, b).
Religiosarum, 578; 584.
Religiosarum et modus procedendi, 585, b).
Religiosorum, 155, 5, e); 399.
Religiosorum a votis perpetuis, 582.
Religiosorum a voto simpl., 588.
Religiosorum a votis temporariis, 577.

[Dimissio]
et reticentia infirmitatis, 266, 4.
a Seminariis, 225.
et Societates, 609.
Sodalium, 623, 1.
et tribunal, 588.
et usus et ususfructus, 253, 5.
et validitas, 259, 2.
et vota, 220, 5.
et votum perpetuum, 582.
et votum simpl., 588.
Dimissus
et readmissio, 597.
et subsidium caritativum, 596.
et vota, 320.
et vota temp. et privatio benef., 581, 2.
Dioecesis
et Abbas, 164, 5.
et absolutio, 444, 2.
et amissio, 272, 4, b).
et approbatio, 166, 3.
et benedictio Abbatis, 164, 6.
et bona, 614.
et bona fiduciaria, 191.
et Calendarium, 370, d).
et candidatus, 221, 6.
et Capitulum generale, 127, b).
et causa pia, 191.
et celebratio festorum, 489.
et celebratio Missae, 543, 1.
et Clericus in sacris, 554.
et Clerus saecularis, 365-*bis*; 616.
et collatio pecuniae, 197, c).
et commoratio, 425.
et Congregatio iur. dioec., 336, 5.
et consensus unanimis Ordinariorum, 96-*bis*, 5.
et consuetudo, 440.
et Curia, 394, b).
et custodia clausurae, 355, 9.
et dimissio, 581, 1.
et dimissus, 597, e).
et directorium, 494, c).
et Domus matrix, 578.
et ecclesia, 463.
et ecclesia Regularium, 468, 19.
et electio Antistitarum, 122.
et eleemosynae, 429 a); 622.
et Episcopus, 604.
et erectio conventus, 617, d).
et erectio Domus, 71.
et excardinatio, 274, f).
et exclaustratio, 547, 5.
et indulgentiae, 629, d).
et iurisdictio peculiaris, 171.

[Dioecesis]
et litterae dimissionis, 453.
et litterae testimoniales, 225, b); 457, e).
et Metropolita, 467.
et Missa, 439.
et munus Vicarii generalis, 493.
et Ordinarius loci, 424.
et origo, 225, b); 226, 8.
et parochus, 98, 4.
et pontificalia, 460.
et praecedentia, 631, a).
et praedicatio, 477, 1.
et Praelati, 162.
et professus a votis temp., 267, 5.
et prohibitio libri, 487, 4.
et promotio, 419, 4.
propria, 540, 3.
propria et Rel. in sacris, 552.
et Religio, 164, 8; 209, e).
Religiosus, 166, 3.
et saecularizatio, 552; 549.
et Seminarium, 291, adn.
et Sodales, 609.
et studia, 302. 4.
et translatio sedis, 648.
et tributum pro Seminario, 484, 4.
Diploma
et inventio, 335.
et privilegia, 416.
Directio
et administratio, 193, c).
in confessione, 173.
et domus studiorum, 604.
ecclesiastica, 615.
et novitii, 244, 4.
et oeconomus, 156, 1.
et perfectio, 313, 2, adn.
Praelati, 284.
primi Ordinis, 632.
Religiosarum, 96, B), 4.
Religiosarum et clerici, 285, 6.
Religiosi et nosocomii, 247, II.
et Societates Mulierum, 96-*bis*, 4.
spiritualis, 179, e); 621.
Directoire can., 13, adn.
Director, 179, d).
et exercitia, 182, 2, adn.
generalis, 103, d).
hospitalium, 119, 5.
piarum Domorum, 605, a).
scholarum, 119, 5.
et Sodalitates, 621, 2, adn.
spiritualis, 292, adn.
— et regressus ad saeculum, 556, c).
Directorium
et breviarium, 494, c).
et caeremonia, 278.
et Congr. mulierum, 75, C. II, 18.
et Consilium, 109, 9.
et Constitutiones, 76, 2.
et libri, 55.
Missionariorum, 295, adn.
et Moniales, 279, c).
Directrices, 119, 5.
Discessio, 567, 7.
Discessus
et clericus, 221, 1.
et dies, 238, c).
et mutatio cessionis, 270, c).
et parochus, 502.
et Religio, 522.
et residentia, 143.
et Sancta Sedes, 537, c).
Disciplina
accessoria, 294, f).
affinis, 295, b).
biblica, 295, b).
canonica, 236, 2.
et confessarius, 173.
et Constitutiones, 148, c).
et cultus publicus, 476, 11.
et Domus, 245, 6.
ecclesiastica, 168, b).
et egressus ex Religione, 564, 1.
eremitica, 515, 1.
et examen, 294, b).
et exemptio, 419, 5, c).
inferior, 248, 2; 293.
et innovatio 534, 8, adn.
et instructio, 293.
interna, 148, c); 621.
et invisentes, 351.
iuridica, 292.
et laici, 598, e).
liturgica, 300, b), adn.
et Magister, 245, 8.
militaris, 283, 1.
— et adscriptio, 284.
— et vota, 286.
et Moderator, 239.
moralis, 487, 1.
nova, 295, b).
et observatio votorum, 423.
et periculum, 314, c).
philosophica, 293; 296.
et postulatus, 217.
principalis, 295, b).
et professio, 279, c).
et professores, 300, b).

[Disciplina]
et quaestuatio, 431, 6.
et radiophonum, 423.
et recursus, 541, 1.
et Regulares, 4-*quater*, 16; 2.
regularis, 249; 479.
et relatio, 51, 10; 146.
et Religio, 293.
religiosa
— et cura animarum, 365-*bis*, 1.
— et novitius, 259, 6.
— et Vicarii, 97-*quater*, 4.
et reservatio, 168, b).
sacra, 290, 2; 300.
scholarum, 605, a).
et Sodales, 304.
et studia, 246; 248, 2.
theologica, 292.
et transitus, 515.
et visitatio, 97-*bis*, 2, c).
et vita spiritualis, 247, 1).
Disciplinaria theologica et examen, 455.
Discipuli, 225, c).
Discordia, 579, b).
Discrimen
classium, 250, 4.
et dos, 228, 1.
et promotor iustitiae, 398.
et studium in Laicis Univers., 302.
Discussio, 304.
Disiunctio, 598, g).
Dismembratio, 509.
Disparitas cultus, 106, 3, c).
Dispendium, 425, adn.
Dispensatio, 111.
et admissio in Rel., 220, 8.
et alienatio, 206, d).
et apostata, 571.
apostolica, 128, d).
et confessarius, 172.
et consensus in scriptis datus, 561.
et Constitutiones, 113.
et curriculum studiorum, 298; 295, b).
et dimissio, 579, II.
et disciplina, 621, 2, adn.
et dos, 228, 4.
et electio Moderatricis, 122, 16, b).
et examen, 300, b).
et exclaustratio, 543; 546, a).
in Gallia et votum paupertatis, 47, h).
generalis, 115, b).
et habitus, 638.
impedimenti, 221, 5.
et ingressus, 274, e).
et irregularitas, 221, 5; 461.

[Dispensatio]
et iusiurandum, 111.
legitima, 598, e).
et legitimatio, 115, b).
et lex, 110, b).
et matrimonium, 220, 4.
et mutatio dotis, 236, 2.
et novitiatus, 267, 6.
et Officia divina, 369, 1.
et ordines sacri, 91, c).
et Poenitentiaria, 93.
pontificia, 220, 5.
pontificia et ratio regim., 118.
et Regula, 113.
et sacramenta, 550, a).
et secundus annus novitiatus, 236, 2.
et Sedes Apostolica, 323, b); 593, b).
et servitium chori, 368.
et studia, 298.
et Superior, 115, 2.
et transitus, 525, adn.
et transitus ad aliam Soc., 517, 3, a).
voti
— castitatis, 323, 8.
— et confessarius, 446, a).
— et necessitas gravis parentum, 221, 4.
— et novitiatus, 267, 8.
— et saecularizatio, 548.
— et Sancta Sedes, 77.
— sollemnis, 264.
— et Superior generalis, 562.
— temporarii, 538.
— — et S. Sedes, 540, 4.
— — et transitus, 66, 2.
Dispensator, 193, a).
Dispositio
et administratio, 195.
et administrator, 552.
ante professionem, 252; 270, c).
et bona Religionis, 333, b).
bonorum in favorem Religionis, 270, c); 271, 2.
et Constitutiones, 75, 22, c).
et dimissio, 580, 3.
et egressus novitii, 253, 4.
et examen puerorum, 442, 3.
generalis et exemptio, 299.
et indulgentiae, 624, 9.
et Magister novitiorum, 292.
materiae, 2.
mentalis Religiosi, 549.
et Moniales in Gallia et Belgio, 96, 3
et mutatio cessionis, 270, c).
et notarius, 107, 4, c).

[Dispositio]
et novitius, 271, adn.
et paupertas, 327, b).
post professionem, 270, c).
et professio, 260; 261.
et Provincia, 78, 2.
et renuntiatio bonorum, 255.
et saecularizatio, 323, 8.
et Sodales, 269, 5.
specialis et Confraternitates, 643, 7.
et statuta, 620, 2.
et testamentum, 255, 8; 271, b).
et Universitas, 302.
et usus et ususfructus, 254; 256.
Dissensus, 538; 559.
et Ordinarius loci, 597, c).
Dissentio Moderatoris, 578.
Dissidia, 97, D), 5.
Dissimulatio, 579, b).
infirmitatis, 266, 4; 579, 3.
Distantia
et confessarius, 172.
et electio, 131, c).
et erectio domus, 83, 1.
et lex, 643, 7.
Distinctio
classium, 250, 4.
inter Domos formatas et non formatas, 172.
inter officia temporaria et perpetua, 126.
inter professionem et vota, 263.
et Religiosus non regularis, 149, a).
triplex, 2.
et vita contemplativa, 51, 8, adn.
et vota sollemnis, 57, 2.
Distractio, 369, i).
Distributio
bonorum et Superior, 270, d).
bonorum et testamentum, 256.
candelarum, 646.
et canonicus, 369, a).
communionis, 182, 1.
et expensae pro Seminario, 484, 3.
laboris, 423, b).
officiorum, 179, e).
quotidiana, 267, 5.
et recitatio, 369, e).
Districtus
et quaestuatio, 435, 3.
et visitatio, 148, b).
Diversitas
adiunctorum, 325, b).
et Calendarium, 370, 7, b).
et Clerici in sacris, 576, c).
[Diversitas]
et dimissio alumnorum, 609.
fundamentalis inter Rel. virorum et Rel. mulierum, 51.
et lingua, 172.
et patria, 172.
Religionum, 51; 53.
et status personarum, 172.
suffragiorum, 250, 4.
Divisio
et approbatio pontificia, 88-*bis*.
et Associatio, 611, 2; 616.
et beneficium, 509.
bonorum inter singula Monasteria, 78.
disciplinarum, 300, c).
et exemptio, 419.
libri Codicis, 1.
et Officium divinum, 371.
Ordinum, 65.
in Provincias, 78, 2; 187.
Religionum, 51.
Divulgatio, 144; 586.
Divitiae
et periculum, 5, b).
et votum, 326.
Divortium, 220, 4.
in iure Iustiniani, 274, adn.
Divulgatio, 144, A); 586.
Doctor
angelicus, 289, adn.; 296; 588.
canonicus, 398.
et clausura Monialium, 356.
et Episcopus, 301.
et incisum, 155, 3.
et lingua latina, 299.
theologiae et examen, 444, 2.
theologiae et Regulares, 556, c).
et votum castitatis, 264.
Doctoratus, 534.
Doctrina
catholica, 302.
christiana et Confraternitates, 643.
— et conversi, 246.
— et explanatio Evangelii, 510.
— et indulgentiae, 629, d).
— et instructio, 154, b).
— et obligatio, 382.
— et Ordinarius loci, 86.
— et parochus, 507, a).
— et studia, 248, 2.
et disciplina, 300, e).
et eruditio, 304.
et examen, 500.
et exemptio, 93, 3.
et explanatio, 365-*bis*, 7.

[Doctrina]
fidei et morum, 92, 1; 290, 2.
et Iesus Christus, 5, b).
et ingressus in Relig., 290.
et iudicium, 295, b).
et Magister novitiorum, 244, 2.
et Ordinarius loci, 477, 1.
et praevia censura, 487, 1.
et Religio laicalis, 148, d).
sana, 97-*bis*, c); 148, c).
sacra, 290, 2.
solida, 300, e); 307.
suspecta, 285, 3.
theologica, 166, 5; 444, 2.
S. Thomae, 293.
Documentum
et administratio bonorum, 253, 5.
et admissio, 215, 1.
et adnotatio professionis, 281, 2.
et adspirans, 257.
et aggregatio, 652, b).
et archivum Curiae, 590, b).
et bona, 194, f); 270, c).
et confectio a parocho, 225.
et Constitutiones, 145.
et dimissio, 582, d).
et Episcopus, 554.
et erectio Associationis, 618.
et exclaustratio, 543.
et fundatio, 447, d).
et litterae testimoniales, 226, 9, adn.
et praecepta, 107, 4, e).
et processus, 592, 4.
et professio, 278, 281.
publicum, 107, c), 3.
et quaestuatio eleemosynae, 435, 1.
et readmissio saecularizati, 557.
et relatio, 145.
religiosae, 490, 2.
et renovatio votorum, 269, 5.
et Sancta Sedes, 586.
speciale, 555, g).
et Superior Domus sui iuris, 108, 1.
tempore belli, 225, 3.
et testamentum, 271, b).
et transitus, 517, b).
Dogma, 220, 1; 49.
Dolor, 563.
et B. M. V., 617, c).
Dolus
et absentia, 570, b).
et admissio, 282, 5.
et ingressus in Relig., 220, 3.
et iniusta dimissio, 259, 2.
et licentia libera, 330, 4.
[Dolus]
et poenae fugitivi, 610.
et professio, 266, 4.
et receptio ad novitiatum, 266, 4.
et suffragia, 130, a).
Domestici, 144, B); 35.
Domicilium
et admissio, 225, b).
et Cardinales, 494, a).
et censura, 169.
et Episcopus, 604.
Mendicantium, 44.
Monachorum, 44.
et prohibitio libri, 487, 4.
et Religiosi, 598, nota.
et sacerdos, 285, 4.
et suffragia, 130, c).
Dominica
et collectae, 439.
et dispensatio, 461.
et novitius, 238, b).
et privilegia, 457, 11.
Dominicani, 11, 4.
et indulgentia, 633.
et Minister generalis, 51, 7.
et privilegia, 457, 11.
et Tertiarii, 632.
Dominium
et administratio, 193, c).
et alienatio, 199, 1.
bonorum Communitatis, 211.
bonorum et professio, 494, a).
et cessio, 253, 5.
et distinctio, 187.
Domus religiosae, 333.
dotis et professa vot. simpl., 232, a).
et ecclesia, 376.
ecclesiasticum, 614, b).
et oratorium, 463, a).
et possessio propria, 327, c).
post professionem, 270, c).
radicale
— et abdicatio, 271, b).
— et acquisitio, 270, d).
— et administratio, 255, 7.
— et donationes, 329.
— et hereditas personalis, 330, 5.
— et reditus, 186, f).
— et saecularizatio, 558.
— et usus divitiarum, 326, 1.
— et votum simplex, 251, 2.
et religiosus saecularis, 543.
et renuntiatio, 518, d).
et usus et ususfructus, 274, b).
utile et administratio, 251, 2.

[Dominium]
utile et usus divitiarum, 326, 1.
— et votum solemne, 331.
et votum simplex paupertatis, 330, 5.
Dominus
Christus, 5.
et Iubilaeum, 260, 4.
et nox Nativitatis Domini, 377.
Domus, 146, II, A).
et acquisitio, 270, d).
et administratio, 197.
et adscriptio, 632.
et approbatio, 88, a).
et benedictio, 507, c).
et bona, 274, a).
et bona temporalia, 606.
canonica, 384, 2.
et Capitulum, 109, 1.
et Cappellani, 182, 1.
et clausura
— — Camaldulensium, 351, adn.
— — in Congregationibus, 363, 1.
— — et habitatio, 346.
et collatio, 307.
et commoratio, 240; 502.
et communicatio, 386.
conducta, 42, c).
et confessarius, 166, 1.
et confessarius supplementarius, 175.
et confessiones, 249.
et Congregationes religiosae, 503.
Congregationis iuris dioeces., 148, c).
et Constitutiones, 331, a).
et contractus, 194, f).
et controversia, 394, a).
et cura parochi, 417.
et debita, 205, b).
Dei, 358, d); 514, 7.
et denigratio, 537.
et dimissio novitiorum, 238, b) et c); 262, a).
et dominium, 333, 7.
et dos, 229, 5.
et egressus cum excusatione, 167.
— — nocturnus Monialium, 364, 2.
— — sine licentia, 239.
et electio, 130, b).
et erectio Associationis, 617.
— — et formalitates, 83, h).
— — sine consensu Ord., 71.
et exclaustratio, 545.
exempta, 88; 118.
et exercitia, 176, d).
et extinctio, 88, 2.
et fenestrae clausurae, 357, 1.

[Domus]
filialis et bona propria, 210, 2.
— et Constitutiones, 108, e).
— et Eucharistia, 149, a).
formata, 43.
— et Conciliarii, 155, 1.
— et confessarius, 166, 8.
— et confessarius ordinarius, 172, 3.
— et custodia clausura, 355, 9.
— et differentia, 421, d).
— et erectio, 235, 1.
— et postulatus, 217.
— et sex professi, 83, h).
— et solutio casuum, 301, 2.
non formata
— — et cessatio, 421, d).
— — et confessarius, 172.
— — et erectio, 235, 1.
— — et Oeconomus, 156, 1.
— — et Sodales, 43, i).
— — et solutio casuum, 301, adn.
— — sub vigilantia Ord. loci, 82, b.
et fundus, 504.
et habitus, 311; 344, 4.
et hospes, 330, 4.
hospitalis, 388, k); 484, 2.
pro infirmis, 80, c).
et Instituta, 146, II.
et iurisdictio, 388, c), adn.
et iurisdictio Ord. loci, 420, a).
iuris dioecesani, 88; 172, 3.
iuris pont., 172, 3.
et largitiones, 211.
maior, 42, c).
— et bona propria, 121; 210, 1.
matrix
— caput totius Religionis, 42, f).
— et commoratio Rel., 149, a).
— et Congregationes, 578.
— et Superior, 121.
et medicina, 312, b).
et Mendicantes, 51, 5; 429, b).
et ministerium, 501, a).
et Missiones, 212.
Monialium
— et Antistita, 230.
— et confessarius, 149, a).
et Religio laicalis, 182, 2, b).
— separatae, 55, a).
non exempta, 88.
novae et permissio, 464.
novitiatus
— et absentia, 241.
— et admissio, 223, 1.
— per annum integrum, 266, 3.

[Domus]
novitiatus et Capitulum, 235.
— et commoratio, 249, b).
— et dimissio, 238, a).
— et disciplina, 217.
— et egressus, 247, III.
— et erectio, 80, c).
— et Magister novitiorum, 245, 6.
— et professio extra Domum, 261; 260.
— et professio temporaria, 269.
— et Superior, 225, 5, adn.
— et validitas, 220, 9.
— et vota temporaria, 268.
et obligatio ex contractu, 210.
et observantia, 285, 4.
et Oeconomus, 156, 1.
et Ordo, 148, c).
orphanotrophia, 42, b).
et parochus, 506.
paroeciae, 42, b); 502.
paterna, 218, 2.
paupertas, 546, a).
et persona moralis, 69, 3.
pia
— et cura parochi, 149, c).
— et nox Nativitatis Domini, 377.
— et privata Fidelium voluntas, 42, b).
— et studium, 291, 2.
poenitentiae, 597, d).
et postulatus, 214, 1.
princeps
— et Capitulum generale, 127, b).
— et electio Moderatricis, 131, g).
— et exclaustratio, 545; 549.
— et sedes iuridica, 42, f).
— et Superior generalis, 72, 13.
Prioratus erectus in Abbatiam, 164, 8.
privata, 364, 2.
probandatus, 261.
et processiones, 491, 2.
professi et communicatio cum novitiis, 245, 9.
et studia, 248, b).
propria, 291, 2.
et proprium forum, 405.
quasi paroecialis, 42, h).
et quatuor anni mansionis, 565.
Regularis, 42, e).
— et cappellanus, 182, 3.
— et clausura papalis, 348, 2.
— et privilegia, 420.
— sine votis sollemnibus, 363, 1.
religiosa, 42.
— et absentia, 541.
— et actio, 207, adn.

[Domus]
religiosa et adspirantes, 257.
— et apostasia, 571.
— et beneficia religiosa, 511.
— et bona ecclesiastica, 185, b).
— — — Missionis, 212.
— — — notabilia, 270, c).
— — — paroeciae, 499.
— et Calendarium, 370, 7, a).
— et Cardinalis, 496.
— et clausura, 346, 2.
— — — papalis, 363.
— et coemeterium, 471, 2.
— et collatio, 502.
— et commoratio, 472, 5; 5.
— et concio, 477, 6.
— et confessarius ordinarius, 172.
— — — extraordinarius, 174.
— — — Monialium, 170.
— — — novitii, 181.
— et confessiones, 166, 2.
— — — Sororum, 180, 13.
— et consensus Ordinarii pro collatione, 197, c).
— et consiliarius, 109, 9.
— et contractus, 246.
— et custodia Eucharistia, 436.
— et debita, 210, 1.
— et delictum, 405.
— et dimissio, 578; 582, a).
— et discessus, 285, 6.
— et dispensatio a votis, 221, 4.
— et divisio, 42.
— et donationes, 329, a).
— et dos, 229.
— et ecclesia saecularis, 514, 1.
— et egressus, 364; 538.
— et egressus omnium Relig., 66, 3.
— — — professi a votis perpetuis, 272, 4, c).
— — — Religiosae, 176, b).
— et eleemosynam colligere, 429, b).
— erecta in civitate, 86.
— et erectio, 63; 79.
— et S. Eucharistia, 149, a).
— et exclaustratio, 547, e).
— exempta, 88.
— exempta et suppressio, 88, a).
— non exempta, 88, b).
— et extinctio, 88.
— et extrema unctio, 443, 6.
— et familia religiosa, 144-*bis*, b).
— et fuga, 576, b).
— et funus novitii, 472, 3.
— generalitia, 143.

[Domus]
religiosa et indulgentia, 470.
— et iurisdictio, 445, c).
— iuris dioecesani, 88, c); 172.
— sui iuris Sororum, 44.
— et litterae dimissoriae, 453.
— et militia, 285.
— et munus Superioris, 120, 8.
— et mutatio, 63; 79; 87.
— et novitiatus, 235, 2; 260.
— et obligationes parochi, 501, a).
— et Oeconomus, 501, c).
— et officium divinum, 366, 2.
— et oratorium, 464, 5.
— et paroecia, 508, d).
— paroecialis, 291, 2.
— et postulans, 216, 2.
— et postulatus, 217.
— princeps, 585, a).
— et privilegia, 483, 3.
— provincialis, 143.
— et ratio administrationis, 209. 1.
— et recitatio in sacristia, 369, f).
— et regimen, 320, b).
— et res devotionalis, 312, g).
— et saecularizatio, 549.
— et Sedes Apostolica, 180, 12.
— et Sorores, 180, 13.
— studiorum, 291.
— — et ratio, 603.
— — et regimen, 292.
— et suffragia, 130, b).
— et Superior, 103, e); 503.
— et suppressio, 63; 79; 88.
et Religiosa defuncta, 474, b).
non religiosa et obl. chori, 366, 2.
et Religiosa sine dote, 559.
Religiosarum et Ord. loci, 180, 13.
rustica, 42, h).
saecularis, 42, h); 220, 2.
et scholae, 485, 2.
et Seminaria, 457, adn.
stricte filialis et Superiores, 166, 10.
et studentes, 291, 1.
studiorum, 291.
studiorum et licentia Ord. loci, 291, 2.
sui iuris, 44; 102, e), adn.
et susceptio officiorum, 556, c).
unica, 66.
et vigilantia Episcopi, 421, e).
et votum paupertatis, 327, b).
Donaria votiva, 204, a).
Donati, 220, 2.
Donatio
et abdicatio, 271, 2.
[Donatio]
et acquisitio, 332, g).
et admissio, 228, 1.
et alienatio, 199.
et bona in Domus sing. Rel., 211.
conditionata pro casu transitus, 228, 2.
et Collegium Missionum, 191.
Fidelium, 428.
et impletio, 208, d).
ad instauratio ecclesiae, 501, c).
inter vivos, 270, d).
legitime facta, 531.
et manuscriptum, 328, e).
minoris, 330, 4.
mortis causa, 256; 271, b).
personalis, 521, b).
pia et exsecutio, 191.
et Praelati, 211, 6.
et Religiosus, 329.
repudiatio, 186, f).
et revocatio, 186, f).
et testamentum, 274, b).
Donator
et consensus, 329, γ).
et distributio pecuniae, 334, 8.
et obligationes administratoris, 194, b).
et prohibitio, 614, b).
et voluntas, 642.
Donum
Dei et ingressus in Stat. rel., 220, 3.
personale, 275, b).
et vocatio, 404.
Dos, 228.
et actiones, 229.
et beneficium ecclesiae, 499; 511.
et bona ecclesiae, 185.
et bona immobilia, 229.
et collatio, 229.
et constitutio, 229; 228, 3.
et dispensatio, 94; 228, 4.
facultativa, 229, 5.
et fructus, 531; 532.
et fundatio, 190, 2.
et industria, 270, d).
integra, 231.
et Moniales, 4-*quater*, 22.
et mors Religiosae, 228, 2.
necessaria pro sustentatione, 20; 244, 4.
et necessitas, 228, 3.
et novitia, 232.
et pecunia professarum, 197, b).
praescripta, 229, 5.
et praescriptio, 228, 3.
et professa, 232.
et professa saecularizata, 559.

[Dos]
et proprietas Monasterii, 232, a).
et proprietas post mortem, 232.
et ratio administrationis, 209, b).
Religiosarum, 230, 7.
et restitutio, 231.
et restitutio et Congregatio, 229, b).
et subsidium, 581, 8.
et sustentatio, 228, 2.
et transitus, 231, a).
et vivere honeste, 585, γ).
Dotatio
et privilegia, 500.
et Superior, 190, 3.
Dotes et Socius Mag., 244, 4.
Dubia
et Canon Missae, 439.
et causa motiva, 270, d).
et celebratio Missae, 378.
et competentia S. Congr., 91, 3.
et Confraternitates, 646.
et decretum, 285, 10.
et dimissio, 579.
et doctrina, 478.
et examen, 300, d).
et exclaustratio, 547.
facti, 110, a); 240.
de idoneitate novitii, 265, 1.
et indulgentiae, 629, d).
iuris, 240.
et lex, 4, 4.
et novitius, 259, 3.
et obedientia, 320, b).
de obligatione, 176, a).
de peccato, 176, a).
et pecunia, 332.
et perseverantia, 285, 8.
de persona et ritu scrutinii, 133, a).
de potestate, 320, b).
de privilegio, 387.
et professio, 260.
et reliquiae, 617.
de ritibus in professione, 279, 5.
et servitium militare, 283.
et solutio, 4, 7.
et Superior leg., 184; 266, 6.
de testimonialibus, 225, 6.
Dubitatio
et argumenta, 478.
et egressus, 562.
de institutis iur. dioec., 72, 11.
de vocatione, 538.
Dublin, 13, 9.
Duellum, 128, 6.
Duplum, 208, b).

Duratio
et electio, 122, adn.
et Magister, 245, 5.
officii confessarii, 179, 11.
et postulatus, 216.

Ecclesia, 463.
et Abbas, 163; 165.
abbatialis, 162.
et actus personalis, 207.
et administratio fundationum, 190.
— — sacramentorum, 501, b).
et alienatio, 206.
et apostata, 576, 2.
et Associatio, 616, 5.
— — erecta, 617, 1.
— — illicita, 612, 3. b); 613, b).
— — propria, 627, 2.
et auctores antiquiores; 248, 4, c).
et benedictio, 507, f).
et beneficia, 511.
et bona
— — acquirendi, 622, 1.
— — pro decoratione, 501, c).
— — fiduciaria, 191.
— — Missionis, 212, 1; 614, b).
— — temporalia, 185, 1.
capitularis, 507; 514.
cathedralis
— et Associationes, 621, 1.
— et beneficia, 556, a).
— et Capitulum, 501, c).
— et Cardinales, 377.
— et consensus Capituli, 617, b); 643, 7.
— et electio, 128, 4.
— et professus ad saeculum regressus, 581, a).
catholica, 16; 23.
et celebratio festorum, 489.
Christi, 285, 1.
collegiata, 501, c); 556, a).
et concessio priv. exempt., 98, 3.
et conciones, 477, 6.
et confessio, 176.
et Confraternitas, 647.
et consecratio, 165, d); 629, d).
et contractus, 194, f).
et disciplina, 35.
et diversitas, 53, 1.
et doctrina, 307.
et documenta historica, 29, b).
et eleemosynae, 622, 3.
et S. Eucharistia, 436, 1.
filialis, 502; 643, 7.

[Ecclesia]
et frequentatio, 285, 3.
funerans, 182, d).
et funus, 472, 2 et 4.
et ingressus clausurae, 359, m).
et ius benedicendi, 462, 2.
et ius civile, 89, 2.
latina, 4, 6.
— et caeremoniae, 92, 5.
— et Orientales, 221, 6.
et lex civilis, 89. 2; 220, 6.
et lingua latina, 299.
matrix, 643, 7.
et S. Missa, 376.
et Monasterium, 182, 1.
et mutatio, 87, 1.
non religiosa, 504.
et obligatio chori, 379.
et officium divinum, 366, 2; 369, 1.
et Ordinarius loci et suppressio, 628, 2.
et Ordo, 41.
— — Tertius, 632.
orientalis
— et Congregatio, 92, 7.
— et disciplina, 4, 6.
— et novitiatus, 221, 6.
et parochus, 487.
paroecialis
— et bona, 504.
— et Communitates, 507, 11.
— et Confraternitates, 622, 4.
— et Domus religiosa, 499.
— et eleemosynae, 501, c).
— et exsequiae, 474.
— et fundationes, 373.
— et funus, 353, e), adn.
— et licentia concionandi, 478.
— et Monachi, 497.
— et Officium divinum, 370, 6; 514, 4.
— et Ordinarius, 502.
— et parochus, 179, d).
— et processiones, 491.
— et Rector, 508, e).
— et requisita ad accept., 190, 2.
— et Sacramenta, 343.
— et sepultura Fidelium, 476, 13.
— simul regularis, 420, a).
— simul religiosa, 379, 2.
et patrimonium, 622, 4.
et patronus, 208, b).
et peculium, 338, b).
et persecutio Relig. et approbatio. 22.
et persona moralis, 186, 2.
— — iuridica, 618.
et plures Sodalitates, 632.

[Ecclesia]
et poenae inhabilitatis. 169, 3.
et praedicatio, 477.
et praescriptiones, 253, 5.
et privilegium, 483, 3.
— — canonis, 392.
— — exemptionis, 420, a).
et processiones, 491, 2; 507, c).
et professio, 263; 275, 1.
propria et S. Eucharistia, 343.
— et cura animarum, 365-*bis*, 1.
— et officium divinum, 510.
— et proprium coemeterium, 471, 2.
publica, 279, c).
et quaestuatio, 428.
et ratio similitudinis, 616, 5.
et receptio Acatholici, 213, a).
et Rectores, 514; 374, 4.
regularis et visitatio Ord. loci, 506.
Regularium et Confr. Laicorum. 621, 2.
Regularium exempta et matrimonium, 468, 19.
Regularium et sepultura, 475.
Regularium et usus privilegiorum, 420, a).
et relatio inter varias nationes, 24.
— — inter parochum et Com. rel., 507.
et Religiones, 24, 4).
religiosa, 508, e).
Religiosarum, 365-*bis*, 4.
— et confessio, 176, d).
— et Missa, 376.
Religiosorum
— et beneficia, 511.
— et Calendarium, 376.
— et S. Congr. Concilii, 91, b).
— et fundationes, 621, 1.
— et funus. 472, 5.
— et Missa, 379, 2.
Romana, 90, adn.
et sacra ministeria, 468, 13.
saecularis
— et cura, 463, 1.
— et iurisdictio Ord. loci, 504.
— et Missa, 621, 1.
— et rector, 501, c); 514.
et scholae, 290, 3.
et sollemnitas voti, 263.
et Status religiosus, 5, c); 19.
et studia. 291, 1; 300, e).
— — altiora, 301, 3.
subiectum iuris, 263.
subsidiaria, 436.
et terra Missionum, 643.
et Tertiarii, 638, 10.

[Ecclesia]
et testamentum, 494, a).
et Unio pia, 621, 4.
universalis, 50, 8.
et utilitas, 502.
viduata, 493, b); 148, c).
et visitatio, 97-*bis*, b).
et vita communis, 337.
et vota, 267.
Editio
Codicis, 252.
librorum, 335.
praeparatoria Cod., 51, 4.
Educatio
et alimenta, 221, 4.
et confessarius, 166, 2.
et defuncti, 472, 5.
et filius, 220, 3.
et indulgentia in oratoriis, 470.
et ingressus in clausuram, 360.
iuniorum, 221. 4.
iuventutis et Actio Cath., 154-*bis*, 4.
novitiorum, 248, 1.
puellarum, 355, c); 362.
Sodalium, 423, b).
et Superior, 144-*bis*, b).
et Viaticum, 149, a).
Effectus
et abrogatio, 387.
et aggregatio, 651.
et Associatio, 611, 2.
et consecratio, 616, 5.
declarationis, 576, 4.
et dimissio, 238, a); 581.
et erectio, 618.
et exclaustratio, 543, 2; 546.
et indultum saecularizationis, 562.
et irregularitates, 446, b).
iuridicus
— et admissio, 220, 5.
— et cessatio votorum, 287.
— et electio, 127, f).
— voti castitatis, 323.
— et vota privata, 262, d).
moralis, 262, d).
et novitii, 436.
ordinationis, 294, h). c).
et paupertas, 494, b).
professionis, 260, 4; 267.
— perpetuae, 272, 4.
— simplicis, 270.
— sollemnis, 274.
— temporariae, 269.
promotionis, 492.

[Effectus]
et saecularizatio, 543; 550.
et suspensio, 180, 13; 572; 580.
Efficacia, 246.
diversa et professio, 34.
Efficacitas, 290, 2.
Efformatio Provinciae, 78, 2.
Egressio
diurna, 567, 7.
furtiva, 567, 7.
illegitima, 567.
libera, 268, 3.
nocturna, 168.
professi, 565, 3.
Egressus
et bona, 253.
et clausura papalis, 350.
et communio infirmorum, 353, b).
et confessio, 176, b).
definitivus, 238, a).
et dimissio, 146. D); 574.
ex Domo religiosa, 364.
furtivus, 364, 2; 576, b).
formalis, 238, a).
illicitus et clausura, 240.
legitimus, 364, 3.
liber, 268, 3, b).
materialis, 238, a).
Monialium, 354; 358, 1.
nocturnus, 364. 2.
et non renovatio votorum, 538.
ex novitiatu, 258.
novitii, 258.
et permissio e clausura, 625.
a Religione, 252.
Religiosi, 77, 2; 346, 2.
et renovatio professionis, 269, 5.
et renuntiatio bonorum, 271, b).
et saecularizatio, 548; 554.
sine ulla licentia, 238, b).
et Sodales, 284, b).
et testamentum, 256.
Eigenkirche, 416, adn.
Eiectio, 573.
Elaboratio catalogi, 428.
Elargitio bonorum eccl., 211.
Electio, 125.
et Abbates, 126; 164, 6.
et acceptatio, 136.
administratoris, 626, 2.
Antistitae, 359, e).
canonica, 126; 136, a).
capitularis, 133, 2.
et casus extraordinarius, 137, 16.
Collegiorum, 493, b).

[Electio]
per compromissum, 135.
et conditio necessaria, 129.
Confessarii, 180.
et confirmatio, 139; 165.
et convocatio, 127.
et devolutio, 141, 21.
ecclesiae funeris, 475.
ecclesiastica, 571, a).
et forma, 125, 1.
generalis, 126, a).
et intimatio, 135-*bis*.
et invaliditas, 135, b); 138.
et ius, 129.
localis, 141, 21.
Magistri novitiorum, 245.
Moderatoris, 627, 3.
Moderatricis, 122.
Monialium, 47, h); 131, d).
in Monasteriis Monialium, 353, 6.
et notarius, 107, c).
et Oeconomus, 155, 5, b); 156, 1.
politica, 354.
et praesidia, 131, a).
provincialis, 126, a).
Provincialium, 132, c).
et Religio, 496.
et renuntiatio, 136.
et scrutatores, 132.
per scrutinum, 125.
et Secretarius, 132, c).
et sepultura, 476.
sollemnis, 130, C).
subditorum, 117, 2.
Superioris, 108, d); 120.
Superiorissae Monialium iur. pont., 165.
et tempus legitimum, 126.
Electi et confirmatio, 135, B).
Electores, 128.
et Collegii praeses, 127, 5, a).
legitimi et locus, 125, 1.
et postulatus, 124, 4.
et praesentia, 129.
Electrix, 122, 16, f); 127, b).
Electus
et acceptatio, 136, 2.
et aetas, 109, 7.
et confirmatio, 645.
et renuntiatio, 135-*bis*, b).
et scrutinium, 130, C), f).
et suffragia, 128, 6, f).
Eleemosynae
et acceptatio, 329, y).
et Associationes, 622, 2.
in bonum paroeciale colligere, 507, e).
[Eleemosynae]
et celebratio Missae, 374.
et collectio, 622.
pro ecclesia paroeciali, 501, c).
et erectio, 83, h).
ex caritate, 211.
et index funeralium, 476, 12.
et indulgentiae, 624, 10.
et largitiones, 211.
et liber pro adnotatione, 190, 3.
Missarum, 148, f); 374.
et Ordinarius loci, 97, 3.
et Orientales, 431.
et pauperes, 251.
et receptio, 617, 2.
et Religiosi, 434, 8.
et taxa, 483, 3.
et tributum pro Seminario, 291.
Eleemosynarii, 427, 1.
Elementum, 409, a); 565.
aristocraticum, 51.
democraticum, 51; 125, 1.
et habitus, 638, 11.
et professio, 263.
et status religiosus, 600, d).
Elenchus, 146.
et S. Congregatio, 72, v.
indulgentiarum, 483, 2; 644, 8.
privilegiorum, 652, c).
quaestionum, 156, 2.
et res disciplinaris, 147.
Eligibilitas, 269, c).
Elocutio, 491, 2.
Eloquentia, 300, b).
Emancipatio, 213, b).
Emendatio
delinquentis, 410, c).
et dimissio, 579; 582, 1.
et monitio, 652.
et novitius, 259, 3.
et Ordinarius, 597, e).
et reparatio scandali, 590, b).
non secuta, 128, 5, g).
et textus Constitutionis, 55, a).
et vita communis, 337, 3.
Emendatus, 591.
Emissio votorum
et beneficia, 267, 5.
et cessio, 252.
et Moniales, 279, 5.
et servitium militare, 285, 6.
et servitium mil. in Belgio, 288.
et Societates, 599.
Emolumentum
et funus, 476, 13.

[Emolumentum]
et industria, 330, 5.
et Sodales, 620, 3.
et Status, 18.
Emphyteusis, 199, 1; 203.
Emphyteuta, 203.
Emptio
et actus proprietatis, 333, a).
et alienatio, 199, 2, d).
et dos, 229.
et obligatio, 198.
pro pretio inferiore, 312, g).
Emptor et alienatio, 207.
Encyclica, 302.
Ens iuridicum, 511.
Ephebi, 119.
Ephemerides, 156, 1.
liturgicae, 371, adn.
et scriptores, 187, 3.
Epikeia, 120, 12; 225, a).
Epileptici, 221, 5.
Episcopatus
et dignitates Relig., 493, a).
et dimissio, 496.
et promotio, 328.
et Religiosi, 128, k).
et Romanus Pontifex, 90, 6.
et sigillum, 617, e).
Episcopus, 96.
et Abbas nullius, 164, 6.
et absolutio, 169.
et aggregatio, 73.
et apostata, 571, y).
et approbatio, 54, 6, b).
— — pontificia, 74, 2.
— — et confessarii, 170, 1.
— — Religiosarum, 75, I.
et Associatio, 627, 4.
et auctoritas, 40, c).
et benedictio, 164, 5; 165, e),
— — papalis, 483, 3.
et beneficium, 257, 5.
et beneplacitum, 83, a).
et biretum, 495.
et bona, 501, c).
Brasiliensis et Actio Cath., 154-*bis*, 4.
et Breviarium, 494, c).
et capitula, 496.
et cappellanus, 182, 2.
et clausura, 346, 1; 363, 4.
— — Monialium, 353, 5.
et collatio, 124, 2.
et concessio exemptionum, 98, 3.
et Confraternitas, 617, b).
— — cum indulgentiis, 617, d).

[Episcopus]
et Confraternitas et visitatio, 621, 2.
et Congregatio, 75, 1.
et consecratio, 467; 629, d).
et constitutio cappellani, 149, c).
et Constitutiones, 54, b); 75, IV.
et conventus, 416.
et cultus, 488.
et dignitas, 493, a).
et dimissio Religiosorum, 581, 1.
et dimissus, 598, c).
et dispensatio, 115, 1, b).
et Domus religiosa, 496.
et ecclesia, 467.
et electio, 136, a).
et eleemosynae, 432, 1; 433.
et S. Eucharistia, 343.
et exclaustratio, 555. f).
et excommunicatio, 406.
et exemptio, 182, 4, b); 416.
et exercitium ordinis, 272, 4, b).
et exploratio voluntatis, 233, 1.
et facultates, 114, 7.
et formula professionis, 266, 6.
et fugitivus, 610.
et fundatio Religionis, 6; 76, 1.
et funus, 475. 8.
et habitus, 495.
et indulgentiae, 425; 629, d).
et inquisitio, 72, I.
et irregularitas, 446, b).
et iurisdictio, 97-*quater*, 4, adn.
— — et Abbatia nullius, 419.
— — confessarii, 166, 8; 445.
— — conventus, 83, d).
— — visitatoris, 171.
et iusiurandum, 220, 8.
et iustitia, 497.
et laurea doctoralis, 292.
et libri prohibiti, 487, 5.
et littera responsoria, 487, 2.
et litterae test., 224, 2; 225, c).
— — et acceptatio, 294, a).
loci et ingressus in clausuram, 352.
et Missa, 372; 439.
et Missiones, 103, 7.
et Monachi, 4-*bis*, 3.
et Monasteria Monialium, 353, 5.
et negotia, 91.
et nomen, 163.
et nominatio Regularium, 498.
et notarius, 107, c).
et officium divinum, 369, 1.
et ordinatio, 449; 459.
et poenae, 424.

[Episcopus]
et potestas, 96.
et praedicatio, 477, 2; 478.
et privilegia, 387, 6.
— — fori, 393, 1.
— — de ordinatione, 457, 1.
et processiones, 491, 2; 647.
et professio, 541.
et prolongatio iurisd., 179, 11.
proprius, 604; 616, 5.
et quaestuatio, 435, 1.
et Regula, 336, 5.
Regulares, 4-*quater*, 23.
regularis, 370, 5; 495.
et renuntiatio, 274, b).
et relatio, 4-*quater*, 13.
et relatio quinquennalis, 147.
residentialis
— et celebratio, 377.
— et Officium divinum, 370, 5.
— et studia, 289.
— et tribunal, 394.
— et Vicarius Generalis, 97-*quater*, 6.
et rochetus, 495.
et sacri ordines, 450.
et saecularizatio, 554; 555.
— — et commoratio, 543.
et sepultura, 471.
et servitium militare, 285, 4.
et studia, 294, h).
suburbicarius, 494, a).
et superior, 320.
et suppressio Congregationis, 77.
titularis, 220, 7.
— et celebratio, 377.
— et dignitas, 494.
et tribunal, 395, a).
et Universitas, 302.
et vigilantia, 263.
et visitatio Monialium, 355, c).
et votum, 320; 551.

Epistola
et admissio, 365.
et aperitio, 365.
Apostolica, 289, adn.
Card. Secr. Status et Actio Cath. Ital., 154-*bis*, adn.
et commercium, 285, 4.
et confessarius, 169.
et inspectio, 365, 1.
Monialium et confessarius, 365, 1.
et monitio, 590, b).
et nominatio Vicarii, 97-*quater*, 6.
Pii XI ad Episc. Brasiliae, 154-*bis*, adn.

Equites
St. Ioannis Hier., 11, 5.
Melitenses, 32.
Templariorum, 66.
Teutonici, 11, 5; 32.

Erectio
Archiconfraternitatis et taxa, 652.
Associationis et approbatio, 612.
— et decretum, 628.
— ab Ecclesia, 615.
— et effectus, 618.
— legitima, 626.
et auctor, 617.
beneficiorum, 511.
canonica et Universitates, 301, 3.
Coemeteriorum, 471, 2.
Collegii Missionariorum, 295.
Confraternitatis, 641; 650.
Congregationis, 67; 74.
Conventuum, 4-*quater*, 16.
et decretum, 80.
Domus religiosae, 42; 79.
— et consensus Ord. loci, 84.
— et ius, 80.
— Mendicantium, 429, a).
— novitiatus, 235, 1.
et effectus, 618.
et gratiae spirituales, 644, 8.
et Monasterium, 47, h).
et oratorium, 110, g); 463, c).
Ordinis, 63, 1; 416.
paroeciae in Eccl. Religiosorum, 499, 3.
et praecedentia, 631.
Provinciae, 78; 88, c).
et restauratio domus extinctae, 79, 1.
Scholae, 86.
Sedis studiorum, 291.
Societatis, 601; 612.
— et ratio, 616, 3.

Erector, 618.

Eremitae, 10.
S. Augustini, 35; 51, 3.
Camaldulenses, 13, 10.

Erogatio
bonorum, 191.
in opera bona, 622, 2.
pecuniae, 196.
redituum, 255, 7.

Error
et admissio in novitiatum, 220, 2.
et aetas canonica, 234.
hominis, 154-*bis*.
materialis, 270, c).
et novitiatus, 221, 5.
periculosus, 490.

[Error]
et professio, 268, 1.
et res morales, 22.
et substantia, 266, 4.
typographicus, 270, c); 292.
et veritates revelatae, 296.
Eruditio, 290, adn.
Erytraea, 92, 7.
Esculenta et eleemosynae, 211.
Esseni, 7.
Essentia Status rel., 25.
Religionis, 113.
Eucharistia, 436.
et cultus, 436.
et custodia, 436; 437.
et distributio, 442.
et functiones, 507.
et infirmus, 342.
et nox Nativitatis Domini, 377.
et professio, 280.
et Religiosi, 339, d).
et revocatio privilegiorum, 388, h).
et Sorores quaeritantes, 432, VIII.
Viaticum et administratio, 149.
et visitatio, 506.
Eudistae, 12, 7; 294.
Eunuchi, 5, b).
Europa
et Capitulum, 129.
et Catholici, 431.
et Clerici saeculares, 537, n), 11.
et Coll. Germanicum, 220, 8.
et Instituti Monachorum, 10, 3.
et Missionarii, 481.
et relationes, 145, B).
Eustathiani, 16, adn.
Evangelium
et dies festi, 514, 4, a).
et explanatio, 97, k); 365-*bis*, 7.
et Fideles, 508, d).
et libri, 400.
et praedicatio, 481, III.
et Superiores, 468, 1.
Eventus, 481, III.
Evolutio
disciplinae, 577.
Institutorum, 13, 9.
et Monast. Monialium, 363, 1.
et Status religiosus, 5; 8.
Exactio, 484, 4.
et Provincia, 188, 3.
Exaltatio, 480.
Examen
et Alumni, 154-*bis*, 2.
et confessiones, 166, 5.
[Examen]
et Constitutiones, 344, 1.
et disciplina ecclesiastica, 444.
et dispensatio, 108, k).
et doctrina, 500.
et exploratio voluntatis, 233, b).
et inquisitor, 409, c).
et interrogatio, 455.
et materia, 154-*bis*.
et negligentia, 506.
et obligatio ad studium, 307.
et officium, 139, c).
et parochus, 442, 3.
et postulatus, 218, 2.
et praedicatio, 478.
et praelectiones, 297.
et promotio, 455.
per quinquennium, 300.
et Sodales, 603.
speciale, 294, d).
et testes, 397.
et tribunal, 588.
et Universitates laicae, 302, 3.
et vocatio, 152, adn.
Examinatio synodalis, 455.
Examinator, 294, f).
et consensus, 500.
generalis, 223, 1.
provincialis, 223, 1.
et regressus ad saeculum, 556, c).
et testimonium, 295, b).
Excalceati, 65.
Excardinatio, 274, f).
Exceptio
et baptismus, 225, a), adn.
et clausura, 352, 3.
et ingressus in clausuram, 353, e).
et Missa, 379, 3.
et quaestuatio, 431.
et privilegia, 387, 8.
et professio, 268, 2.
et studia, 291.
suspicionis, 93, 3, b).
Excessus dotis, 228, 4.
Exclaustrati
et admissio, 220, 5.
et effectus, 546, a).
et habitatio communis, 35.
et habitus, 546.
et indultum, 128, 6, g).
et membrum Religionis, 546.
et privilegia, 390, c).
Exclaustratio, 544.
et commoratio extra Domum, 221, 4.
et Domus religiosa, 549.

[Exclaustratio]
et effectus, 546.
et egressus, 538, c).
et formula, 546.
et indultum, 345; 543.
et ius, 39.
et obedientia, 90.
et Ordinarius loci, 47, h).
et Superior, 544.
Exclaustratus
et vota obedientiae, 320.
et Superior, 596.
Exclusio, 268, 3, b); 300.
Excommunicatio
et adhaesio externa, 220, 1.
et admissio in Religionem, 213.
et alienatio, 208, c).
et apostasia, 571, a).
et clausura Monialium, 233, b); 355.
et Curia Romana, 406.
et depositio habitus, 344, 3.
et editores libr. apostatarum, 490, 2.
et effectus, 546, a).
et electio, 128, d).
et fuga, 576, 1.
et introductio personae in clausuram, 360.
et Mendicantes, 79.
et mulieres violantes Regularium virorum clausuram, 351, a).
et novitiatus, 220, 3.
et privilegia canonis, 392.
et professus, 266, 4.
reservata Ordinario, 272, d).
et sacerdos regularis, 443, 8.
et Sedes Apostolica, 325, b).
et simonia, 141, c); 228.
et Superiores, 107, e).
et transgressio clausurae, 348, 1.
et transitus, 515.
et tribunal collegiale, 388, i).
Excommunicatus, 138, c).
Excusatio
et cessio, 353, 5.
et servitium chori, 368.
et suffragia, 127, g).
Excussio rei, 592.
Ex-Definitor, 154.
Exempla, 481.
Mariana, 248, 4, c).
Exemplar authentic. et processus, 592, 4.
et autographum, 107, c).
et consecratio, 462, 4.
et Constitutiones, 219, 2.
et decretum erectionis, 69, 3.
[Exemplar]
et perfectio, 51, 8.
Regulae, 246.
tabularum, 190, 3.
Exemplum
bonum Religiosorum, 235.
et Conditor, 313, 2.
Iesu Christi, 322, 3.
et Magister, 244, 2.
et Religiosi, 292.
et scandalum, 579.
et vota, 5, 1.
Exempti
et clerici, 312, a).
et detrimentum, 425.
et electio Antistitae, 131, d).
iuris pontificii, 419, 5.
et praecedentia, 62.
et Superiores, 50, d).
Exemptio
activa, 419; 424.
et beneficia, 600, 2.
et cessatio, 421.
et chorus, 299.
per communicationem, 387, e).
et Congregatio, 98, 3.
et dignitas, 154.
et dispensatio a choro, 367, 3.
et divisio, 414.
ab examine, 300, b).
et Familia religiosa, 83; 149, c).
et finis, 419.
et gradus, 96-*bis*, 2.
et imagines in ecclesia, 490.
a iure Ord. loci, 193.
et iurisdictio, 621, 1.
localis, 419, 5, b).
Magistri, 299.
et Missiones, 97-*quater*, 4.
mixta, 419, c).
Monasteriorum Monialium, 418; 424.
et Ordinarius loci, 307.
partialis, 419, c).
passiva, 419, c); 424.
personalis, 419, a).
plena, 419, c).
et potestas paroecialis, 98.
et praecedentia, 57, 2.
et privilegia, 416; 424.
et privilegia Monast. Mon., 47, h).
proprie et late dicta, 419, c).
et Regulares, 425.
et Regul. extra Domum, 405; 571, β).
et Religio, 181, 4.
semiplena, 419, c).

[Exemptio]
et servitium militare, 285; 288.
et solutio casuum, 301, 2.
specialis, 97, B).
et usus privilegii, 420.
et visitatione, 97-*bis*.
et visitatio Ord. loci, 506, adn.
Exercitatio
et cursus theologicus, 296.
et Magister novitiorum, 246.
et novitiatus, 248, 5.
pietatis, 97-*bis*, d); 421, e).
et visitatio, 86, b).
Exercitia
annualia, 259, 5.
communia, 507, d); 567, 6.
et indulgentiae, 540.
et novitiatus, 246.
et parochus, 502, 3.
pietatis, 539.
praescripta, 259, 5.
in Religione, 434, 12.
scripta, 248, c).
spiritualia, 339.
— et confessarius extraord., 174.
— et Domus studiorum, 292.
— et infirmitas, 218.
— et nuncupatio votorum, 259, 5.
— et postulantes, 218.
— et professio perpetua, 272.
— et renovatio votorum, 269, 6.
— et Superiores, 144, b).
Exercitium
artis, 270, d); 330, 5, adn.
caritatis, 640.
et Confessarius ordinarius, 149, b).
culparum, 343.
cultus, 497.
et delictum, 411.
et dispensatio, 446, b).
functionum, 561, c).
iurisdictionis, 395, d); 128, 5, b).
— laicalis, 312, b).
et ius, 4, 6; 126, a).
militare, 240.
mortificationis, 248, c).
muneris, 180, 14.
officii, 312, b).
ordinum et saecularizatio, 552.
pietatis, 612, 1.
proprietatis, 329.
sacri ministerii, 366, 2.
variorum operum, 428, 2.
virtutum, 632.
Exercitus, 332, d).
Ex-Generalis, 154.
Exhereditatio, 220, 3.
Exhibitio
Constitutionis, 75, III.
documentorum, 592.
litterarum, 128, 6, f); 139, c).
testimoniorum, 225.
Exhortatio
et cura spiritualis, 292.
et disciplina, 423, b).
familia, 144-*bis*, b).
instructionis, 179, e).
et Religiosus laicus, 144.
spiritualis, 75, IV, i); 301.
et Superior, 590, b).
Exilium, 220, 3.
Exigentia, 638, 11.
et Magister, 292.
Exitus
anni, 374.
contentio Provinciarum, 394, b).
postulatus, 218.
sine licentia, 176, 7.
et Societates, 609.
Ex-milites, 332, f).
Expeditiones
et Missiones, 197, d).
sacrae, 290, 2.
Expensae
et actus, iuridicus, 195.
et alimenta, 332, d).
et alumni, 472, 5.
benefactorum, 622.
Communitatis, 144, b), adn.
et compensatio, 312, g).
ecclesiae, 194, d).
extraordinariae, 173; 195.
— ab instituto, 257.
et fructus, 329.
inutiles, 494, b).
itineris, 180, 14.
pecuniae, 196.
pro scriptura, 617, 2.
Seminarium, 220, 8.
Experientia, 23.
et balneares stationes, 312.
Magistri, 245, 6; 248, 4.
et Universitates, 302.
Experimentum, 225, 6; 301, 3.
Expiratio et votum, 538.
Explanatio
doctrinae christianae, 97, 3, f).
Evangelii, 365-*bis*, 6; 479.
Evangelii in eccl. paroec., 99; 514, 3.
et Superior, 510.

Explicatio
et bona nov., 252.
et difficultas, 532.
Evangelii, 508, d); 514, a).
Exploratio
canonica, 233, 1.
et causa, 359, c).
apud personas fide dignas, 225, 6.
virorum, 224, 2.
voluntatis, 233.
— adspirantis, 353, 5, b).
— mulieris, 97, 2, c).
— per Ordinarium, 265, 7.
— apud Religiosas, 233, b).
— et renovatio prof., 269, 5.
Expositio
SS. Eucharistiae, 438.
privata, 438.
publica, 438.
publica SS. Eucharistie, 97, 4, f).
quadraginta horarum, 646.
sacrarum imaginum, 490, 1.
Expressio
et abdicatio usus et usufructus, 254.
Congregatio monast., 41, adn.
tempestiva, 131, c).
Exprovincialis, 154.
Expulsio, 573.
Exsecutio
et confirmatio S. Sedis, 582, 1, c).
et S. Congregatio Concilii, 91.
decretorum S. Sedis, 144.
et dimissio, 562.
et Moderator Supremus, 270, c).
et obligatio Superioris, 142, a).
operis, 319.
et ordo, 208, c).
piae voluntatis, 191; 614.
piarum donationum, 191.
et saecularizatio, 555, f).
et sententia, 593.
et tribunal, 589.
et Vicarius Generalis, 97-*quater*, 6.
Exsecutor
et delegati, 191.
et Ordinarius, 614.
voluntatis, 562.
Exsequiae
et cappellanus, 182, 5, a).
et ordo, 472, 3.
et parochus, 501, b).
et taxa, 476, 13.
Exsistentia
causae, 578.
pro Confraternitate SS. Sacr., 642.
[Exsistentia]
et Missiones, 382.
timoris, 266, 4.
Exsodales, 182, 2.
Extemporalia, 248, c).
Extensio, 610, a).
clausurae, 348.
et poenae, 567.
et vota, 316, 2.
Externa persona, 354.
Extinctio
actionis, 412.
Domus religiosae, 88.
et Ordo, 77, 2.
personae moralis, 187.
Religionis, 66, 3; 187.
Extraneus
et clausura, 351, b).
et infirmitas, 149.
et Missionarii, 481.
et pictura, 327, c).
et suffragia, 138, b).
et testes, 397.
Extravagantes, 4-*quater*, 11.
Extrema Unctio, 149.

Faba, 179, 11.
Fabrica
et bona, 622, 4; 647.
ecclesiarum, 484, 2.
et Sodalitates, 388, k).
Fabricatio, 312, g).
Fabricatores litterarum, 128, 5, e).
Factum
et Clerici, 304.
et consuetudo, 383.
et excommunicatio, 406.
et infamia, 586.
et ius, 288.
peculiare, 365, 2.
et possessio, 187.
et Superior, 330, β).
Facultas
et Abbas, 617, b).
et absolutio, 169.
et adscriptio, 623, 3.
et aggregatio, 650, a).
et alienatio, 205, a).
Antistitae, 358, d).
authenticandi, 490, 2.
benedicendi cruces, 482.
— habitum, 627, 7.
— virgines, 616, 5.
et clausura, 348, 1.
commorandi extra claustra, 364, b).

[Facultas]
commorandi extra Domum, 240.
et communio infirmorum, 342.
concionandi, 182, 2, b); 477, 3.
confessarii, 179, 11; 546, c).
— occasionalis, 167.
et confessiones, 307.
et Congregatio, 555, 1.
et Consistorium, 172.
et creatio Cardinalium. 493, 1.
dimissio sine litt. dim., 460.
dirimendi votum, 130, C), e).
dispensandi, 111, b); 446, a).
— et Constitutiones, 319, a).
— a renovatione votorum, 269, 6.
— a votis publicis, 267, 1.
et ecclesia, 92, 3.
eligendi sibi Domum, 496.
et Episcopus, 551.
et exemptio, 421, a).
et fructus industriae, 332, h).
et gratiae spirituales, 644.
habitualis, 114, 5.
ingrediendi clausuram, 355, c).
iuridica, 300, b).
et lectores, 381, c).
legèndi libros prohibitos, 487, 5.
et litterae dimissoriae, 454, 5.
et Magister, 292.
Missam celebrandi, 377.
et Missio, 498.
non introducendi in clausuram, 352, 3.
et novae Domus, 464, 6.
et novitiatus, 247, 1.
et obligatio professi, 337, 4.
Ordinarii, 506.
et parochus, 501, a).
peculiaris, 97-*quater*, 6; 130.
philosophica, 300, b).
et praedicatio, 477, 1.
pro dissitis regionibus, 594.
et professus. 538.
prorogandi, 120, 11.
quaestuandi, 434, 6.
quasi-episcopalis, 110, 1, adn.
recipiendi professionem, 260.
recurrendi ad S. Sedem, 580; 582, d).
et renovatio professionis, 269, 6.
retinendi habitum rel., 547.
et saecularizatus, 558.
specialis, 114, 5.
— et Episcopus Brugensis, 179, 11.
— et Episcopus Tornacensis, 179, 11.
et studia, 298.
studiorum, 92, 6.

[Facultas]
studiorum eccl. et S. C. de Prop. Fide, 301, 3.
subditi, 108, c).
et suffragium, 127, g).
Superioris
— et consensus Religiosi, 283, 3.
— morientis, 123.
— et servitium chori, 368.
Superiorum, 110.
et suprema Moderatrix, 578.
et Universitates, 291. 2; 302.
utendi fructibus, 338, 5.
et Vicarius, 159.
et vota temporaria, 269, c).
Fallacia, 220, 3.
Falsarii litterarum, 128, 5, e).
Falsificatio, 168, 1.
Fama
et adspirantes, 226, 8.
et bona externa, 327, d).
optima et ingredientes, 359, p).
et Praeses, 588, 1.
publica, 409.
sanctitatis, 397.
Fames, 221, 4.
Familia
et auxilium, 221, 3.
S. Benedicti, 164, 6.
et benefactores, 428.
et Calendarium, 376.
candidatae et dos, 230, 6.
et catechesis instructio, 144-*bis*, b).
et censores, 487, 3.
christiana, 643, 7.
et debita, 205, b).
Franciscana, 11, 4.
et litterae dimissoriae, 459.
monastica, 165, a).
non exempta
— — et cappellanus, 149, c).
— — et cura parochi, 83, h); 182.
et novitii, 244, 4.
et obligatio choralis, 367.
et officium divinum, 366.
et oratorium, 463.
et postulantes, 214, 5.
propria et auxilium, 226, 8.
religiosa
— et admissio ad novitiatum, 223, 1.
— et Decretum Syn. Trid., 341.
— et festa localia, 370, d).
— et medici, 312, b).
— et militia, 285, c).
— et parochus, 97-*quater*, 2; 509.

[Familia]
religiosa et privilegia exempt., 417.
— — — Episcopi, 387, 6.
— et Religio, 40, g).
— et sepultura, 638, 10.
— et servitium chori, 368.
— et Universitas, 301, 3.
— virorum, 647.
Religiosorum, 11; 301, 3; 482.
et sepulcrum, 471.
et sigillum, 448, 7.
et stipendia, 332, c).
Familiares, 171.
et censurae, 169, 3.
et clausura, 350, adn.
et instructio catechesis, 144-*bis*, b).
et privilegia Cardinalis, 171, 1.
et sacramenta, 605.
Familiaritas, 356, 2.
virorum et Sorores, 432, VIII.
Famulae, 353, e).
Famulatus
et clausura, 353, e), adn.
et confessio, 166, 3.
et dispensatio, 111, adn.
et Eucharistia, 149, a).
et extrema Unctio, 443, 6.
et familiares, 144-*bis*, b).
Famuli, 149; 472, 5.
extra Domum, 149, a).
Farina et infirmi, 342.
Fas, 149, a); 621.
Fastigium, 17, f).
Fate-bene-fratelli, 11.
Fautores, 337, 2.
Favor
aliorum et cessio, 253, 3.
alteri et abdicatio, 271, 2.
Associationis, 622, 7.
exemptionis, 476, 12.
a Gubernio, 288.
et hereditas, 534, 8.
Missionis, 97-*quater*, 4.
Monialium, 387, 8.
parentum et renuntiatio, 274, b).
personae et usus et ususfructus, 254.
et privilegium, 383.
Religionis, 220, 3.
Religionis et cessio, 270, c).
et renuntiatio, 389.
tertii et bellum, 332, h).
et vota, 446, a).
Facunditas, 23; 53, 2.
Femina
et Antistita, 616, 5.
[Femina]
et confessarii, 167.
et electio, 128, 1.
et exsequiae, 474, a).
et ingressus in Domus virorum, 348, 1.
et Missionarii, 348, 3.
et officia saecularia, 312, c).
Ordinis S. Dominici, 260.
et processiones, 57.
et quaestuatio, 432.
Fenestella cancellorum, 131, c).
Fenestra Monasteriorum Monialium, 357.
Feniani, 623, 2.
Fenus
et contractus, 312, g).
dotis, 229.
et hypotheca, 196.
pecuniarum, 253, 5.
Feriae
annuales, 297, a); 301.
et confessarius, 174.
et Missa, 379.
et studentes, 294, c).
et Viaticum, 442, 1.
Fervor
et Missiones, 197, d).
et Superior, 285, 7.
Festivitas, 639.
Festum
et Calendarium, 369, 6.
et celebratio, 489.
Corporis Christi
— — et Episcopus, 647, 14.
— — et expositio, 438.
— — et processiones, 97, h).
Domini et Beatae V. M.
— et Confraternitates, 619.
— et Congregatio, 75, VI.
— et titulus, 643, 6.
duplex, 379.
et explanatio Evangelii, 479, 8.
locale, 370, d).
et ministerium sacrum, 365-*bis*, 7.
et Missa, 153.
mobile, 269, 6.
et munditia Monasteriorum, 358, d).
et officia publica, 370, 6.
et oratoria domestica, 479, 8.
et parochus, 502, 1.
Patroni, 370, d); 489, 1.
Pentecostes, 294, c).
et praeceptum divinum, 372.
primae classis, 380.
et privilegia de ordinatione, 457, f).
purificationis, 507, f).

[Festum]
sollemne, 245, 9.
Fetus, 168, 1.
et irregularitas ex delicto, 221, 5; 446, b).
Fideicommissarius, 191.
Fideiiussio, 228, 3, a).
Fideles
et Associationes, 611, 2; 612, 2.
et Associationes illicitae, 613, a).
et beneficia, 251, 1.
et bonum, 537.
catholici, 28, 2.
et Clericus, 250, 3, a).
et communio, 280.
et confessiones, 448.
et crates Monialium, 357, 2.
et cultus divinus, 421, d).
et delicta graviora, 411.
et dies festi, 514, 4, a).
et doctrina christiana, 507, a).
et donationes, 428.
et eleemosynae, 434, 8.
et Eucharistia, 343.
et exemptio, 51, 6, a).
et fundatio Domus, 436.
et funus in eccl. Rel., 475, 8.
et imagines pretiosae, 490, 1.
et indulgentiae, 483; 629.
et iusiurandum, 400.
et lingua latina, 299.
et Missa, 365-*bis*, 7.
— — dominicalis, 442, 4.
et obedientia, 91.
et oblationes, 388, k).
et parochus, 502.
et praedicatio, 477, 2.
et privilegium canonis, 392.
et quaestuatio, 431.
et reliquiae, 490, 2.
et Romanus Pontifex, 395, d).
et sacerdos, 624, 9.
et salus, 90, 2.
et sectae damnatae, 623, 2.
et sepultura, 462, 1.
et suppressio Associationis, 629.
et vita communis, 337, 2.
Fidelitas et aes alienum, 221, 2.
Fides
et Acatholici, 623, 2.
et admissio in Religionem, 213, a).
et apostasia, 565, 3; 597, b).
et Associationes suspectae, 613, d).
bona, 220, 1.
catholica, 197, d); 213, a).
[Fides]
christiana, 576.
et cura de Propaganda Fide, 382.
et delicta, 590, a), adn.
et doctrina, 154-*bis*.
et exemptio, 487, 4.
iurata, 294, f).
et pecuniae, 332, h).
et periculum, 481.
et processus, 593, b).
et professio, 142; 381.
et promotor, 365, 2.
publica, 107, c), 3.
et quaestuatio, 431; 432, 1.
et scholae, 485, 2.
in scriptis, 578, 1.
et sepultura, 476.
et servitium militare, 285, 3.
et testificatio documenti, 145.
et testimonium, 580, 2.
Fiducia
et bona, 191.
et confessarius, 167; 179.
et consilium, 432, 1.
et legatum, 208, d).
subditorum, 125, 1.
et testamentum, 614, b).
Fiduciarius, 191.
Figura habitus, 495.
Filia
et educatio liberorum, 221, 4.
et ingressus in postulatum, 220, 3.
et ingressus in Religionem, 228, 1.
Mariae, 643.
et sepultura in ecclesia, 475, 8.
Filiatio, 517, 3.
Filius
et Abbas, 161.
acatholicorum et admissio in Religione, 221.
et actio, 210, 3.
et admissio ad nov., 221, 4.
et alimenta, 269, a).
Dei, 5, a).
familias, 263.
et fundator, 313, 2.
illegitimus, 221, 5; 225, b).
et lingua latina, 299.
et locus originis, 225, b).
et providentia, 304.
et sepultura, 475, 3.
vagorum, 225, 3, b).
Filles de Charité, 13, 9.
Finis
et aggregatio, 650, 2, a).

[Finis]
et annus, 295, b).
Archiconfraternitatis, 652.
et Associatio, 616, 1; 623, 5.
— — Fidelium, 611, 1.
et bona communia, 328, e).
bonus, 130, a).
et caritas perfecta, 313.
caritativus, 436.
et clausura, 348, 2; 353, 5.
— Religiosorum, 365.
et confirmatio Episcopi, 467, 12.
et Confraternitates, 643.
Constitutionum, 122, 15.
et correptio, 410, c).
directus et profectio spir., 183.
et dispositio de usu, 254.
et Domus paroecialis, 291, 2.
et ecclesia, 5, c); 463, 1; 508, e).
et electio, 126, a).
essentialis, 53, 3.
exemptionis, 419.
et fructus suae industriae, 338, 5.
generalis, 14, 1; 119, 5.
— et sanctificatio, 66, 3.
instructionis, 448, 7.
et lex, 4, 6; 256.
malus, 130, a); 597, b).
et Missa, 269, a); 501, b).
et Missionarius extraneus, 481.
Missionis, 480; 501, c).
et mutationes, 56, 9.
et normae, 75, 2.
et novitiatus, 219; 245, 6.
et negotiatio, 312, g), d).
— — et studia, 248, 1.
particularis
— et caritas, 53, 3.
— et exercitium virtutis, 632.
— et habitatio communis, 35, c).
— et Religio, 14, 1.
— et sanctificatio, 66, 3.
— et studium, 213, c).
peculiaris, 14, adn.; 146, 2.
— proprii Instituti, 119, 5.
pius, 642.
postulatus, 214, 2; 216, 1.
primarius, 14.
principalis, 53, 3.
et privilegia, 388, f); 454, 7.
proprius, 14, adn.
proximus, 51, 8, adn.
et ratio, 383, d).
Religionis, 85.
— et ministerium apost., 51, 4.

[Finis]
Religionis et obligatio, 142.
— et perfectio, 51, 10.
— singularis, 6.
— et Superior, 328, a).
religiosus, 615.
et salus animarum, 428, 2.
scholae et mores, 362.
secundarius, 14.
specialis
— et Congregatio, 40, h).
— ad curam animarum, 14.
— et studium, 14.
specificus, 54, 2.
et Status religiosus, 5; 14.
et stips, 484, 1, b).
substantialis, 14, adn.
temporis et servitium mil., 252, 3.
Tertii Ordinis, 638, 10.
visitationis, 148, a).
visitatoris, 148, e).
et votum, 14.
Fluvius Nilus, 10.
Foederatio inter Clerum, 621, 4.
Foedus, 91.
novum, 290.
Foenus
et collocatio pecuniae, 196.
et debita, 221, 2.
Folium
et facultates, 114, 6.
et indulgentia, 483, 2.
et licentia, 487, 2.
Fons, 175; 428.
baptismalis, 506; 507, c).
iuris Religiosorum, 3, a).
primarius, 4-*bis*, 1.
Foramen, 356, 5.
Forma
et abdicatio, 271, a).
accessoria, 384, b).
aeque principalis, 384, b).
approbationis, 617, b).
aristocratica, 101.
authentica, 264, adn.; 294.
commissoria, 555, f).
communis, 537, b).
durationis, 122, adn.
electionis, 125, 2.
foederativa, 51, 7.
habitus, 495, 3; 546, a).
— et saecularizatio, 550, a); 555, 1.
hierarchica, 101.
interna regiminis, 145, 4.
Iubilaei, 260, 4.

[Forma]
monarchica, 101.
parvi scapularis, 638.
praescripta, 282, 1.
et privilegia, 384.
et quaestuatio, 622, 2.
et sollemnitas voti, 264, adn.
specialis et receptio Sodalis, 623, 1.
specifica, 537, b).
testamentum, 256; 271, adn.
et valor actus, 282, 1.
vestium, 344, 1.
et visitatio, 148, e).
et visitator, 148, d).
et vita religiosa, 515, 1.
et voluntas Superioris, 282, 1.
Formalitas
civilis, 274.
et contractus, 205, 9.
et erectio Domus, 83.
iudicialis et admissio, 259, 2.
et postulatus, 215, 3.
specialis iuridica, 539.
Formatio
et Archiconfraternitates, 617, d).
bizzarriana, 253, 5; 522, c).
clericalis, 289, adn.
— alumnorum, 144, b), 4.
et consecratio, 260, 3.
et erectio Sodalitatis, 611, 1.
exclaustrationis, 546.
pontificalis et benedictio, 164, 6.
et professio, 266, 6; 278.
et promissio, 260, 3.
receptionis, 624, 8.
et relatio ad Episcopum, 147.
— — — dioecesis, 147, b).
relationes quinquennalis, 295, adn.
religiosa et admissio, 213, 2.
et renovatio prof., 280.
et rescriptum, 555, f).
et saecularizatio, 555, 1.
specialis et Constitutiones, 317.
spiritus, 183, 3.
— novitiorum, 245.
statuta, 90, 2.
tituli Missionis, 220, 8.
Trident.-vaticana, 381, 1.
Forum, 393; 576, 4.
civile, 561, c).
competens, 405.
conscientiae, 93, 1, a); 343.
contentiosum, 110, f); 169, 1.
emphyteusis, 203.

[Forum]
externum
— et admissio in Religionem, 213, d).
— et animus deserendi, 565.
— et apostata, 571, a).
— et censura, 169, 3.
— et confessarius, 446, c).
— et Constitutiones, 250, 1.
— et cura animarum, 115, 2.
— et defectus internus, 282, 2.
— et delinquentes, 576, 4.
— et dispensatio, 464.
— et egressus liber, 268, 3, b).
— et egressus a Religione, 550, b).
— et fuga, 576, b).
— et impedimentum, 282, 1.
— et novitius, 285, adn.
— et potestas, 109, 3.
— et potestas laicalis, 128, 5, b).
— et professio, 266, 7.
— et renuntiatio bonorum, 221, 2.
— et Superiores, 245, 7; 605.
internum
— et absolutio, 167; 169.
— et animus repetendi, 565.
— et Constitutiones, 250, 1.
— et cura animarum, 115, 2.
— et egressus a Religione, 550, b).
— et irregularitates, 446, b).
— et negotia, 157, 2.
— et novitii, 245, 7.
— et S. Poenitentiaria, 93.
— et potestas, 385, d).
— et potestas dominativa, 109, 3.
— et potestas laicalis, 128, 5, b).
— et professio, 266, 7.
— et Superiores, 605.
iudiciale, 110, d); 446, b).
et privilegium, 608.
sacramentale, 93; 169.
et Status civilis, 256.
Fragilitas, 316, c); 579, 1.
Franchi, 204, d); 312, a).
Franciscani, 11, 4; 13, b); 632.
Frater, 5, b).
in necessitate, 221, 4.
Fraternitas, 611, 1.
Fratres, 432, 1; 436.
et Clerici vitae communis, 12, 7.
coadiutores, 330, 5.
Conversi, 220, 2; 304, 1.
— et aetas, 220, 2.
— et obligatio choralis, 367, d).
Minores, 4-*quater*, 10; 11.
— et capacitas acquirendi, 187.

[Fratres]
Minores Capuccini, 184; 329.
— — et poenae canonicae, 107.
— et Concilium Lateranense, 54, 2.
— et eleemosynae, 435, 10.
— et fundationes, 329.
— infirmi, 371.
— et indulgentia, 482.
— et novitii, 236, c).
— et Officium divinum, 369, 1.
— et Ordo Mendicantium, 11, 4.
— et privilegium, 617, c).
— et Procurator, 579, b).
— et Regula S. Francisci Ass., 51, 3.
— et Regula Observantiae, 11.
— et sepultura, 345, adn.
— et transitus, 525.
Misericordiae, 12.
et necessitas, 221, 4.
et parochus, 501, a).
Praedicatores
— et Concilium Lateranense, 64, 2.
— et erectio Domus, 79.
— et novitii, 236, c).
— et ordo Mendicantium, 11, 4; 429.
— et privilegia Mendicantium, 51, 5, b).
scholarum christ., 78, 8; 225, c).
Servorum B. M. V., 301.
Teutonici, 11, 5.
vitae communis, 337, 2.
Fraus
et damnum, 282, 4.
et debita, 205, b).
et dispositio, 270, c).
et ingressus in Religionem, 220, 3.
legis, 120; 271, a).
et litterae dimissoriae, 454, 6.
et transgressio voti paup., 330, 4.
Frequentia
et Monasterium Monialium, 352.
Universitatis et permissio Ord. loci, 291.
Universitatis non catholicae, 302, 6.
Frieden, Westfälischer, 563.
Frigus, 221, 4.
et Officium divinum, 369, 1.
Fructificatio, 196.
Fructus
et administratio, 192.
beneficii, 484, 3.
— et canonicus, 251; 267, 5.
bonorum, 208, a); 253.
et canonicus, 369, a).
et cessio, 270, b).
et consecratio, 268, c).
[Fructus]
consummati, 558.
et dignitas, 142.
et doctrina christiana, 246.
dotis, 531.
— Religiosae, 231, a).
et emendatio librorum, 338, 5.
pro expensis, 329.
et fundatio, 190.
industriae, 327, d); 332, f).
— et Religiosus, 521, b).
— et usus, 596.
industrialis, 274, b).
Missae, 269, a).
et Missionarii, 482.
muneris, 142.
officii, 142; 502, 1.
paroeciae, 499, b); 500.
et privatio, 325, a); 502.
Religionis, 23.
et simonia, 141, b).
et studia, 248, c).
Fruges, 312, g).
Fruitio, 327, c).
Fuga
et apostasia, 564.
et egressio illicita, 567, 7.
et egressus, 537.
cum muliere, 572.
qualificata, 576.
Religiosae cum viro, 576, h).
Fugitiva, 569.
Fugitivus, 567; 572.
et defectus emendationis, 590, c).
et depositio habitus, 564.
et Domus, 39.
manet Religiosus, 35.
cum muliere, 576.
et poenae, 567; 610.
et praecedentia, 59, d).
et privatio officii, 572.
et processus, 570.
qualificatus, 576, b).
et Regula, 568.
et relatio, 146, 6.
et Religiosus, 555, h).
et Societas, 609.
et suffragia, 572.
et vinculum professionis, 220, 5.
Functio, 646.
capitularis, 508, b).
et celebratio, 464.
et Confraternitas, 621, 1.
ecclesiastica, 189, 1.
et exercitium, 554.

[Functio]
et horarium, 510.
paroecialis
— et Baptismus, 507, c).
— et Cappellani, 182, 1.
— et Rector, 514, 3.
— et sacramenta, 149, 7, b).
propria, 646.
sacra, 468.
— et celebratio Missae, 197, c), adn.
— et licentia Rectoris, 514, 5.
— et saecularizatus, 561, c).
— et Sodales, 643, 4.
Tertiarii, 638.
et vestis particularis, 634, 6.
Fundamentum
et inquisitio, 409, a).
obligationis, 56, 9.
et perfectio, 209, 2.
spiritus, 247, 1.
virtutum, 246.
Fundamina, 4-*bis*, adn.
Fundatio
et celebratio, 378.
Congregationis, 78, 4.
Conventuum, 416.
— et consensus Ord., 434, 1.
divina, 23.
Domus piae, 436; 504.
et donationes, 329.
ecclesiastica, 225, c).
et Institutum exempt., 86, b).
legitima, 501, c).
et lex, 500.
et Monasterium Monialium, 81.
nova et licentia S. Sedis, 53.
nova et transgressio, 358, b).
nova et translatio, 87, 3; 235, 1.
obligationes, 87, b).
pia, 189; 440.
— et Ordinarius loci, 108, p), a).
et Rector, 514, 3.
et Regulares, 197, c).
Religionum, 6; 64, 2.
et stipendia Missarum, 373.
Tertii Ordinis, 632.
et transformatio, 563.
Fundator
et bona, 194, b).
divinus, 22.
et finis particularis, 14; 632.
et Moniales Ord. Mend., 387, 8.
et novitiatus, 248, 1.
et Religiones, 6; 40, h).
Status religiosi, 5, 1.
Fundatrix
et administratio, 253, 5; 504.
et claustra, 491, 2.
et Domus, 197, c).
et dos, 230, 6.
Fundus
ad beneficientia, 190.
et collocatio pecuniae, 196.
Domus, 197, c).
mobilis Missionis, 97, e).
et negotium, 312, g).
et obligatio, 199, 1.
et ratio administrationis, 209, c).
Funebria, 473.
Funera
Fidelium, 472, 3.
et postulantes, 214, 5.
et potestas cappellanorum,, 182, 5.
et Tertiarii, 638, 10.
Funeralia, 151.
in Sicilia, 476, 13.
Funiculus, 442, 5.
Funus
et consuetudo, 476, 13.
Fidelium, 472, 3.
et hospites Rel., 472, 5.
Monialium, 353, e), adn.
professi extra Domum, 473, 6.
et taxa, 476, 12.
Furiosi, 213, a).
Furtum
et alienatio, 199, 2.
et censura, 128, 1, c).
et egressio, 168, 1.
et infamia iuris, 597, d).

Gallia
et clausura Monialium, 96-*bis*, 3.
et iurisdictio, 418.
et S. Martinus Turonensis, 10, 3.
et Moderator generalis, 145, b).
et Moniales, 47, g); 96-*bis*, 3.
et Ordo Ioannis a Deo, 274.
et praescriptum Apost. Sedes, 47, f).
et relationes iuridicae, 24.
Gaudia septem B. M. V., 617, c).
Gelübde, 4-*bis*, adn.
Gemma, 165, b).
Generalis, 103, d); 109, 9.
et Procurator, 157, 3.
Genus
et admissio intra septa, 356, b).
et Associatio illicita, 613, b).
et clausura Regularium, 350.
comitii, 350.

[Genus]
et erectio Confraternitatis, 643.
familiae, 350.
humanum, 23.
et ingressus extraneorum, 353, 6.
nobilium, 350.
et peccatores, 623, 2.
et praecedentia, 57, 2.
et professio, 59, 3.
et Status clericalis, 597, h).
et statuta, 620, 2.
triplex Monialium, 418, 3.
et violatio clausuram, 355, a).
Georgetown, 47, f).
Gerhardiner, 337, 2.
Germania
et Concordata, 24.
et relationes inter Eccl. et varias Nationes, 24.
et vita monachalis, 10, 3.
Geschichte der Päpste, 13, adn.
der Aszese, 9, adn.
des Mönchtums, 9, adn.
Gestatio, 624.
Gestiones, 312, c).
Gildae, 611, 1.
Gildoniae, 611, 1.
Gloria, 327, d).
Dei, 263.
Gnostiker, 9, adn.
Gradus, 300, b).
academicus et admissio, 226, adn.
— et Seminaria, 581, b).
— et studia altiora, 301.
— et Universitates, 295; 556, b).
et admissio, 213, 2.
altior et Superior, 141, 21.
et approbatio, 75, C. I.
et confessio, 171.
et exemptio, 96-*bis*, 2.
ad formale iudicium, 410, c).
in hierarchia iurisdictionis, 530.
lineae collateralis et delictum, 576, b).
et Magister, 176, d).
et persona moralis, 631, a).
et potestas, 148, d).
primus et affines, 128, 1.
— et consanguinei, 597, g).
Religiosi professi et sepultura, 475.
et revocatio legis, 171.
et scientia, 301, 3.
et Superior, 294, d).
Graecia, 92, 7.
Grammatices, 248, c).
Grancia
et Domus saecularis, 42, h).
separata a Domo, 86, a), adn.
Gratia
et documenta, 557.
et donatio, 562.
et novitii, 260, 4.
et officia, 213, 2.
et postulatio, 122.
et processiones, 491, 1.
et sacramentum, 340.
spiritualis
— et aggregatio, 73, 2.
— et Associationes, 617, d); 624, 9.
— et communicatio, 651.
— et confraternitates, 617, 2.
— et fugitivus, 572.
— et Mulieres, 643.
— et novitius, 250, 4.
— et participatio, 220, 5.
— et postulantes, 214, 5.
— et professio, 267, 2.
— et professio a votis temp., 269, a).
— et saecularizatio, 550, a).
— et Sodales, 623, 1.
— et Uniones, 641.
Gratitudo, 332, g).
Gravamen, 385, f).
Gravitas
culpae, 222.
— et candidatus, 259, 4.
— et clausura, 355, b).
— et fuga, 576, b).
— et negotia, 312, e).
— et poena, 227.
— et privatio fructuum, 502, 2.
delicti, 435, 10.
morbus, 177, 8.
negotii, 283, a).
et obligatio, 590, a).
et peccatum, 324.
praedicationis, 478.
relativa sensu obiectivo, 180, 13.
Gremium
Capituli, 128, f).
— et electus, 130, B), a).
Collegii, 131, b).
— et Congregationes Sororum, 132, a).
— et scrutatores, 132, b).
Grex, 507, f).
Guardianus, 51, 7.
Gubernatio, 485, 2; 493, 1.
Missionum, 97, e).
Gubernium, 24; 288.
Gugelherrn, 337, 2.

Gymnasium, 248, 2; 293.
religiosum et postulatus, 214.
Gyrovagi, 16, adn.

Habitus, 344; 631, b).
et apostasia, 564, 1.
et Associatio, 616, 2.
et benedictio, 627, 7.
clericalis et delictum, 576, 3.
clericalis in ludis theatralibus, 345.
et color, 73.
et Confraternitates, 644.
et depositio, 312, g), c).
et dimissio, 556, c); 597, a).
ecclesiasticus, 311; 345.
— et dimissio, 581, 2.
et Eremita, 263, 1.
et exclaustratus, 546, d).
et fructus dotis, 532, b).
et interruptio, 238, b); 243, 9.
et invaliditas professionis, 541.
modestus, 214, 3.
et Monachus, 263, 1.
et novitiatus, 234; 243.
et novitii, 234; 344.
et postulatus, 257.
et praecedentia, 631.
proprius, 344, 4; 495.
regularis, 220, 2.
et Religio, 459.
— — et approbatio, 75, 17.
— — et erectio Congregationis, 70, 9.
— — et mutationes, 76, 1.
— — et necessitas urgens, 344, 4.
et Religiosi laici, 266, 1.
religiosus
— et alimenta, 523, d).
— et depositio, 344, 2; 555, 2.
— et exclaustratio, 345.
— et fugitivus, 571, a).
— et ingressus in clausuram, 353, 6, e).
— et periculum, 595.
— et privatio, 227.
— et saecularizatio, 550, a).
et saecularizatio, 543, 1.
et Sodalitas B. M. V., 623, 1.
Sodalium, 146, 3.
specialis, 311, adn.
et susceptio, 228, 3; 234.
et Tertiarii, 638, 11.
et Tertius Ordo, 632.
et transitus, 519.
vitiosus, 579.
Habilitas
et electio, 130, a).
[**Habilitas**]
et officia, 208.
et suffragia, 128, d).
et vita communis, 219, 2.
Habitatio
et clausura, 346, 2.
communis, 35.
et convictus pro alumnis, 363, 2.
et dimissio, 386.
et Domus Regularium, 349.
Haeresis
et admissio ad novitiatum, 220, 1.
et apostata, 576, a).
et libri, 487, 6.
et S. Officium, 106.
Haereticus
et admissio ad novitiatum, 221, 5.
et admissio in Religionem, 213, a).
et dimissio, 576, a).
et editio librorum, 487, 6.
et electio, 128, e).
et Missiones, 197, d).
et novitiatus, 220, 1.
et Sodalitates, 623, 2.
et Status iuridicus, 597, b), a).
Hebdomada
et absentia, 502.
ante professionem, 255, 7.
et confessiones, 172.
et conversi, 246.
et Eucharistia, 342.
et instructio in doct. christ., 144-*bis*, b).
et interruptio novitiatus, 241.
et Missa, 436, 1.
et studia novitiorum, 248, b).
ultima et novitiatus, 251, 2, adn.
et Viaticum ad infirmos, 442, C), 1.
Hebetudo ingenii, 579, b).
Hebraei, 7.
Helvetia, 24.
Hereditas
et bona, 534, 8.
et donationes, 270, d), adn.
paterna, 270, d), adn.
personalis, 270, b), adn.
et Regulares, 274, b).
et renuntiatio, 274, b); 329.
et repudiatio, 199, b).
et saecularizatio, 558.
et votum paupertatis, 329.
Heres
et alienatio, 207.
et bona saecularizati, 543.
et bona temp. apostatae, 569.

[Heres]
et dos, 232, a).
et emphyteusis, 203.
et funus, 476, 10.
necessarius, 270, d), adn.
et renuntiatio, 274, a).
et stipendia, 373.
et testamentum, 329.
et translatio, 472, 4.
Hesychastae, 10, 2.
Hibernia
et Concordata, 24.
et Congregatio Sororum a Misericordia, 13, 9.
et relatio ad S. Sedem, 145, II.
Hierarchia
et divina institutio, 26.
et Episcopi, 27, o); 416.
externa, 103, 5, b).
interna, 101.
et iurisdictio, 38; 630.
et Missiones, 92, 4.
et mutationes, 56, 9.
Hispania
et Concordata, 24.
et Monasteria Monialium, 418.
et mulieres, 145, I.
et Reges, 350.
Historia
ecclesiastica
— et examina, 295, b); 300, b).
— et libri, 487, 1.
— et studia, 292.
— et theologia, 455.
et exemptio, 416.
et fontes, 300.
et fontes iuris religiosi, 4-*bis*.
et fundationes, 23.
Lausiaca, 9, adn.
Monachorum, 9, adn.
et ratio studiorum, 289.
Religionum, 8.
et transitus, 515.
et ritus, 300, b), adn.
Holandia
et Gerardus Groot, 599.
et indulta de paupertat., 274, 2, b).
et relationes, 24.
et Religio Mulierum, 145, II.
et Sedes Apostolica, 47, f).
Holocaustum, 5, b).
Homo
et castitas, 322, 4.
et Congregatio laicalium, 98, 4.
et destinatio, 154-*bis*.
[Homo]
dives, 333.
et obedientia, 317, 1.
et obligationes, 206; 274, a).
peregrinus, 424.
privatus et fundatio, 615.
et Religiones, 23.
et venditio, 597, b).
vilis et denuntiatio, 409, a).
et voluntas, 317, 4.
Honestas
et imagines, 490, 1.
naturalis, 322, 2.
et periculum, 354.
rei, 320, b).
et Religio, 4-*bis*, 6.
et Stationes Balneares, 312, g).
et tacita conventio, 250, 1.
et vigilantia, 86, b).
Honneur (croix de la legion d'), 332, f).
Honor
cohors (honoris), 350.
et erectio Archiconfraternitatis, 617, a).
mundanus, 213, 1, c).
et Sancti, 465, 8.
et Status religiosus, 19.
et studium perfectionis, 313, 2.
et votum paupertatis, 327, d).
Honorificentia et Ordo, 11, 5, adn.
Horarium
Missae, 510.
et recitatio choralis, 369. e).
Hora
et annus novitiatus, 236, c).
ante auroram et Missa, 376, a).
et studium alumnorum, 75, C. IV.
canonica
— et absentia a choro, 370, 1.
— et Conversi, 366, 2.
— et dispensatio, 371.
— et exclaustratio, 546, b); 550.
— et intentio, 369, i).
— et obligatio clericorum, 310.
— et Missa conventualis, 378, 1.
— et recitatio, 376, a).
— et recitatio privatim, 274, d).
electionis, 131, c).
et Eucharistia, 436.
et instructio catechetica, 508, d).
lectionis, 294, a).
nocturna, 299.
et processiones, 491, 2.
et professio, 276.
et renovatio professionis, 269, 5.

[Hora]
et servitium militare, 239.
et studia, 126.
et studia novitiorum, 248, b).
et supplicatio, 438, 4.
Hora quadraginta et expositio, 646.
Hortatio, 290, 2.
et Constitutiones, 75, 22, a).
Horti
et clausura, 346; 348, 2.
et ingressus in Monasterio Monialium, 359, o).
et Monasterium, 357.
et processiones, 491, 2.
et recreatio, 245.
Hospes
et Calendarium, 370, 7, b).
et confessarius, 166, 3.
et dimissus, 238, a).
et funus, 472, 5.
et funus novitiorum, 475, d).
et Monachi Orientis, 214, 3.
et saecularizatus, 554.
Hospitalarii
et cura infirmorum, 34.
et fundatio, 11, 4.
S. Ioannis de Deo, 51, 5, b); 181.
et Religiones activae, 51, 8.
Hospitale
et clausura, 349, adn.
et confessiones, 176, d).
et Directores, 605.
et eleemosynae, 432, VIII.
et Eucharistia, 436, adn.
et exemptio, 421, e).
et stipem quaerere, 429, d), adn.
et Superior, 119, 5.
et visitatio, 86, b).
et visitatio Ord. loci, 97-*bis*, 2, d).
Hospitalitas, 528.
Hospitium
et clausura Monialium, 353, e), adn.
et confessarii, 166, 2.
et degentes, 149, a).
et erectio, 86.
et Eucharistia, 443, 6.
et extensio clausurae, 348, 2.
et fundatio, 42, d); 86.
et funus, 472, 5.
inter clausuram, 362.
et Moderatores, 312, g).
et obligatio chori, 366, 2.
et potestas Superioris, 111, adn.
et professio, 261.
et receptio advenae, 149, a).
[Hospitium]
et Religiosi itinerantes, 42, h).
et studia, 291.
Hostia, 280.
Humaniora studia, 294.
Humanitas, 284, 2.
Humiliati, 66, 1.
Humilitas
et eleemosynae, 434, 12.
et quaestuatio, 432, 1.
et violatio votis, 321.
et votum, 528.
Hungaria, 24.
Hypotheca
et debitum, 202.
et mutatio collocationis, 198.
et pecunia, 196.
Hypothesis, 366, 2.

Iactura, 584.
Ianua
et cella infirmae, 353, b).
et hospitium, 348, 2.
et Missa, 377.
Monasterii, 357, 5.
Idea, 335.
Idioma et libri, 644, 8.
Idoneitas
et admissio, 213, 1, d).
clausurae, 362.
ad concionandum, 478.
et electio, 122, b).
et examen alumnorum, 154-*bis*, 2.
externa et claves, 362.
interiora et Monasterium Monialium, 362.
novitii, 248, 4; 259, 3.
et postulatus, 213, 3.
et professio, 265, 1; 526.
sacerdotis et confessio, 300.
et sacri ordines, 450.
Ieiunium
et dispensatio, 111, 2; 425.
eucharisticum, 91, 6.
Fidelium, 514.
et Missa, 376, a).
particulare, 520, adn.
et poena, 107, f).
quadragesimale, 507, f).
Iesuitae
et Cardinalis Protector, 95, 2, adn.
et operatio, 51, 8.
et privilegium, 446, b).
et vota, 34.
Iesus cfr. Christus

Ignorantia
affectata, 274, 2, a).
et censura, 325, b).
crassa, 576, c).
legum, 220, 8.
et utilitas Religionis, 23, 3.
Illecebrae, 7.
Illegitimi
et admissio, 221, 5.
et matrimonium, 115, b).
et Sixtus V, 4-*quater*, 15, b).
Illegitimitas, 115, b); 221, 5.
Illiceitas
admissionis, 220, 6; 221.
adscriptionis, 623, 3.
et alienatio, 271, a).
Illuminatio mentis, 213, 3.
Imagines
et alienatio, 204, c).
et libri, 487, 1.
et licentia, 97-*bis*, 4.
et licentia tacita, 330, 4.
et potestas Ord. loci, 97, 4.
et reliquiae, 327, d).
sacrae, 490.
et Tertiarii, 638.
et visitatio, 97-*bis*, 2, b).
Imbecillitas
et renovatio votorum, 539.
Imitatio
Christi, 5, b); 14.
hierarchiae, 51, 7.
Imminutio
imputabilitatis, 208, c), adn.
novitiatus, 236, 2.
Immissio
et possessio, 139, c); 500.
Immixtio, 128, 6, b).
et electio, 129.
Immunitas
et Clemens XIII, 4-*quater*, 22.
et delectatio, 322, 2.
et impedimentum, 213, b).
personalis, 414.
et privilegia, 390, 1; 414.
— — et Sodales, 608.
Immutatio
disciplinae, 173.
et professio, 263, 1.
Impedimentum
et admissio candidati, 225, 6.
— — ad novitiatum, 220, 1, et 4.
— — in Religionem, 213, 1.
et alienatio, 208, a).
et aperitio litterarum, 168, 1.
[Impedimentum]
canonicum, 450; 454, d).
et egressus, 556.
et electio, 137, a).
et exercitia communia, 507, d).
et ingressus filii acatholicorum, 220, 1, adn.
et ingressus in novitiatum, 221, 7.
et irregularitas, 221, 5.
et iusiurandum, 220, 8.
et litterae testimoniales, 226.
et matrimonium, 269, e); 325, b).
et Missa nocte Nativitatis Dom., 377.
perfectionis christiana, 29, a).
et postulatio, 124, 4.
et professio, 282, 6.
— — sollemnis, 281, 4.
pro omissione chorali, 366, 2.
et subdiaconatus, 458.
et suffragium, 128, 1, d).
et testes, 397, 7.
et vocati ad Concilium, 486.
Impeditio, 175.
Impensae
alimentorum, 532, c).
novitiatus, 215, 4); 257.
pecuniae stabilis, 199, 2.
et postulatus, 215, 4; 257.
Religionis, 523.
Imperator Iustinianus et Episcopi, 346.
Imperatrix et clausura, 350.
Imperiti, 290.
Imperium, 481, III.
Impertitio, 425, adn.
Impetratio et indultum, 579.
Impetus, 22, a).
Implementum, 97-*quater*, 4.
Impositio, 616, 2.
Impossibilitas
et servitium chori, 368.
sustentationis, 579, adn.
et tribunal, 589.
Impotentia spiritualis vicarii, 301.
Impuberes
et admissio, 213, b).
et clausura, 355, a).
et electio, 128, b).
et funus, 475.
et novitiatus, 225, c).
et Religiosus, 576.
Impugnatores Religionum, 289, adn.
Imputabilitas
et alienatio, 208, b), adn.
et delicta, 572.
et delicta externa, 590, a).

Imputatio
debitorum, 210.
et impedimentum dirimens, 274, a).
et inquisitio, 409, a).
obligationum, 210.
Inauguratio Stat. Radiophon., 18.
Incantationes, 168, 1.
Incapacitas
beneficiorum, 529.
bona acquirendi, 274, 2, b).
Incardinatio, 555, g).
possedendi, 326.
Incendium
et clausura Monialium, 354.
et delictum, 597, f).
et egressus e Monasterio, 358, a).
et interruptio novitiatus, 239.
Inceptum et intervallum, 234.
et novitiatus, 637.
Incestum
et dimissio, 597, g).
et incapacitas electionis, 128, c).
et poenae, 325, a).
Incitamentum, 304.
Inclinatio
et revelatio, 183, 1.
ad Statum religiosum, 213, 2.
et vocatio, 220, 3.
Inclusio, 300, d).
Incola, 614.
Incolumitas, 358, a).
Incommodum
et absolutio, 169.
et alimenta, 521.
et Balneares Stationes, 312, g).
corporale, 221, 4.
et debita, 221, 2.
et evitatio, 471, 2.
et examen, 300, e).
et inobedientia, 317, 5.
et litterae, 365, 2, adn.
et necessitas parentis, 221, 4.
et Officium divinum, 369, e).
et paroecia, 514, 4.
et pecuniae, 501, c).
et Sacramentum, 438, 4.
et saecularizatus, 554.
Incompatibilitas, 493.
Inconstantia, 336, 2.
Inconvenientia, 284.
et radiophonum, 423.
Incorporatio
et Abbas, 165, a).
et bona communia, 337, 1.
[Incorporatio]
et Capitularia, 42, g).
in Communitatem, 105, 2.
et conditio iuridica, 528.
et pecuniae, 228, 1.
in Religione, 266, 8.
Religiosorum, 90, 4.
et translatio Monachorum, 517, 3.
et vinculum iuridicum, 605.
Incorrigibiles, 573.
Incorrigibilitas
et dimissio, 573, 1.
— — Religiosarum, 584; 585, b), j).
iuridica, 591, 2.
Incrementum
Associationis, 611.
iuvenum, 614, b).
publicum, 12, 1.
et Sodalitia, 640.
Inculcatio, 304, 1.
Inculpatio, 579.
Incuria, 294, a).
Incursus, 22, a).
Independentia, 546, a).
et Vice Provinciae, 45.
Index
facultatum, 498.
funeralium, 476, 12.
inventarium, 257.
et sepultura, 476, 13.
India, 7.
Indictio, 269.
Indifferentismus, 613, d).
Indigena, 481, III.
et cura infirmorum, 75; 28.
Indignatio
et Magister novitiorum, 244, 2.
paterna, 220, 3.
Indignitas, 623, 2.
et suffragia, 130, a).
Indolis
dimissorum, 598, f).
et mulieres, 225, 4.
et novitii, 246.
Inductio
vi metu gravi aut dolo, 220, 3.
Induitio
et annus novitiatus, 236, c), adn.
et prima professio, 244, 3.
Indulgentia
et acquisitio, 629.
Apostolica, 482.
et Associatio, 620.
et concessio, 93; 425, adn.
et confessio, 340.

[Indulgentia]
et effectus aggregationis, 651.
et Episcopi, 425.
et erectio Confraternitatis, 617, b).
et exclaustratus, 546.
et gratia spiritualis, 267, 2.
in articulo mortis, 261.
in oratoriis, 470.
et Missiones, 482.
et mulieres, 643, 5.
nova, 97, 4, k).
et Officium divinum, 371.
et Ordo Tertiariorum, 633.
et parvus habitus, 638, 11.
plenaria, 371; 483, 3.
et privilegia, 615.
et professio, 260, 4.
et professus a votis temporariis, 269, 4.
et publicatio, 483.
quinquaginta dierum, 165, e); 425.
et Religiosi exempti, 425.
et Sodalitates, 623; 624, 9.
et triennium, 268, 3.
Indultum
apostolicum, 182, 2.
— et aggregatio Associationis, 650.
— et capacitas bona acquirendi, 332, b).
— et cessatio votorum soll., 534, 8.
— et clausura Monialium, 352, 2.
— et clausura papalis, 347.
— et Congregatio mulierum, 422.
— et dimissio, 538; 625.
— et electio, 125, 2.
— et fundatio, 117, 2.
— et gradus academicus, 296.
— et indulgentia, 62, 9.
— et Missa feria V, 442.
— et Missa in nocte Nativ. Dom., 377.
— et Ordinarius loci, 205.
— et plures Domus novitiatus, 235.
— ad professionem, 288.
— et reditus, 496; 557.
— et reditus in pristinam Domum, 524.
— et ritus orientalis et Episcopus, 604.
— et Sodales Tertiariorum, 623, 4.
— et studia chirurgia, 312, b).
— et suppressio Associationis, 628, 2.
— tertio ad idem munus, 118.
— et transitus, 225, e); 517, 3, a).
Apostol. Sedis et exclaustratus, 128, 6, g).
et clausura papalis, 352, 2.
et collatio, 513.
et confirmatio, 54, 5.
[Indultum]
de paupertate, 274, b).
et dimissio, 625.
et egressus e Monaster., 356, a).
— et electio, 125, 2.
exclaustrationis, 543; 546, d).
— et egressio, 538.
— et formula, 544, 1.
— et habitus, 345, 6.
— et relaxatio vinculi, 544, 1.
et fons iuris, 3, e).
et fundatio Monasterii, 81, 4.
generale, 115, 1, b).
itineris, 538, c).
et litterae testimoniales, 454, 5.
et Officium divinum, 370, 7.
et oratoria domestica, 467, 13.
Ordinis S. Ioannis a Deo, 274.
perpetuum, 543.
pontificium
— et bona temporalia, 531, adn.
— et postulantes, 217, 3.
et privilegia, 390, d).
saecularizationis, 543.
— ad novam receptionem, 115, 2.
— et Episcopus, 554.
— et habitus, 345, 6.
— et Ordinarius loci, 263; 267.
Sanctae Sedis, 354.
— — et dos, 228, 4.
— — et paroecia, 365, a).
Sedis Apostolicae, 274, b).
et Sodales, 608.
speciale, 109, 9; 377.
temporarium, 543.
Industria
et acquisitio pro Relig., 330, 5; 521, a).
et bona Domus, 337, 4, adn.
et Episcopus, 114.
et exclaustratus, 546, a).
et exercitium artis, 270, d).
et fructus, 327, d).
et negotiatio, 312, g).
et sustentatio parentis, 338, 5.
et vita communis, 338, a).
et votum paupertatis, 332, d).
Ineptitudo, 539; 579.
Infames
et admissio, 213, e).
et electio, 128, c).
et poenae, 325, a).
Infamia
et correptio, 410, a).
et delictum, 579.

[Infamia]
et depositio habitus, 597, b).
et dispensatio Episcopi, 446, b).
et effectus declarationis, 576, 4.
facti, 221, 5.
— extra Religionem, 586.
et forum internum, 169.
iuris
— et electio, 128, c).
— et irregularitas ex defectu, 221, 5.
sine culpa, 579.
Infantes
adiuvandi, 221 ,4.
et admissio, 213, 1, a).
et Monasterium, 220, 2.
Infantia
in haeresi educati, 220, 1.
Infantia (Sancta)
et Operae, 623, 3.
et Piae Uniones, 640.
Infernum, 220, 3.
Infideles
et conversio, 480; 481.
et Missionarii, 97-*quater*; 197, d).
et Ordines militares, 11. 5.
et Sodalitates, 623, 2.
Infirmi
et communio, 353, b).
et confessarius, 359, f).
et cura, 213, 1, c).
et cura in Oriente, 611, 1.
et functiones parochi, 507, c); 514, 4, b).
et hospitale, 119, 5.
et nosocomium, 247, III.
et recitatio privata, 371.
et SS. Sacramentum, 437, 2.
et Viaticum, 442, 1.
et visitatio, 295.
Infirmitas
et absentia a Domo, 544.
et communio, 342.
Confessarii, 175.
et confessio, 171; 177.
— — extra sedem confess., 176, b).
et expensae, 538.
et funus, 472, 5.
et inhabilitas, 297. b).
parentum, 240.
et professio sollemnis, 579.
et prorogatio, 268, 3, c).
et recitatio privata, 371.
et renovatio voti, 539.
et sedes confessionalis, 176.
et servitium chori, 368.
et servitium militaris, 284.
[Infirmitas]
et studia, 295, a).
et susceptio in novitiat., 218, 2.
et transitus, 535.
et typhi bacillus, 539.
et visitatio, 148, b).
Inflictio, 411.
Influxus, 130, a).
Informatio
Antistitae, 359, p).
et Associationes, 621, 4.
et auctoritas, 549.
et litterae testimoniales, 224.
et monitiones, 590, b).
et secretum, 226, 9.
et suffragia, 130. a).
Ingenium
et adspirantes, 226.
et dimissus, 598, f).
et novitiatus, 246.
et obligatio ad sanctitatem vitae, 304.
et officia pietatis, 248, 4.
et opera artis, 328, adn.
et renovatio votorum, 539.
et studia, 293, a).
et Universitas laicalis, 302, 1.
Ingressus
coactus, 214.
extraneorum, 353, 6, b).
in aliam Religionem, 561, c).
in clausuram, 348, 2, adn.
in clausuram et licentia Ordinarii loci, 353.
in clausuram sine licentia, 355, a).
in Domum rel., 149, a).
in Monasterium, 352, 1; 359.
in Monasterium et aetas, 220, 2.
in Monasterium et consensus, 221, 1.
in novitiatum
— — et admissio invalida, 221, 7.
— — et coniux durante matrimonio, 220, 4.
— — et impensae, 257.
— — et renuntiatio beneficii, 267, 5.
— — et renuntiationes, 251, 1.
— — et servitium militare, 285, d), 6.
— — et studia, 294, e).
in Religionem
— — et acatholici, 220, 1.
— — et aes alienum, 221, 2.
— — et confessarius, 213, 2.
— — et filius illegitimus, 221, 5.
— — et fratres et sorores, 221, 4.
— — et inclinatio, 220, 3.
— — et iusiurandum, 220, 8.

[Ingressus]
in Religionem et pecuniae, 228, 1.
— — et vota temporaria, 540.
liber et litterae, 365, 2.
et opuscula S. Thomae, 289, 1, adn.
in oratorium, 463, a).
in Ordinem Minorum, 581, 2.
praedicatorum in clausuram, 477, 5.
Inhaberpapiere, 199, adn.
Inhabilitas
absoluta, 284.
ad beneficia, 110, f).
ad militiam, 284.
ad officium Superioris, 148, b).
et Clericus, 208.
et dimissio, 597.
et electio, 129.
et exclusio a renovat. prof., 297.
in fide, 221, 5.
iuridica ad munus Superioris, 115.
et munus, 122, 15.
et poenae, 169.
et postulatio Religiosae, 117, 3.
et privatio habitus rel., 227.
et privatio officii, 348.
et studia, 279, b); 529.
Inimici, 409, a).
Ecclesiae, 428.
Initium
anni canonici, 241.
anni scholastici, 381, c).
et Congregationes, 91.
diei et anni novitiatus, 236, c).
diei nativitatis, 220, 2.
fundationis, 632.
et intentio ad gravem materiam, 333.
et iuramentum, 400.
et monitio, 590, b).
et novitiatus, 234.
et processiones, 491.
et sanctitas, 304.
et studium morum, 481.
Iniuria
et cessatio professionis, 538.
a Clericis, 250, 2, b).
et cogitatio ad ingressum, 220, 3.
et denuntiatio, 408.
et extinctio actionis, 412.
a Superiore, 566.
Iniustitia
et dimissio, 586.
sine peccato, 333.
Innovatio, 78, 4; 534, adn.
Inobedientia
et electio, 128, 5, a).
[Inobedientia]
et scandalum, 317. 5, a).
et Superior, 317, 5.
et votum, 321, c).
Inobservantia, 629.
statutorum, 620, 3.
Inopia, 432, IV.
Inquisitio, 409.
et acta, 411.
et delictum, 590.
generalis, 409, a).
et manifestatio, 246.
nominis complicis, 106, b).
et poenae, 211.
post ordinationem, 225, d).
secreta, 409, c).
specialis, 409, a).
a Superiore, 590, b).
et visitatio, 148. c).
visitatoris, 148, d).
Inquisitor, 409, b), et d).
Inscientia, 290, 2.
Inscriptio
et admissio, 623, 1.
et electiones, 107, c).
et instructio, 247, 1.
et necessitas, 624, 9.
nominis et ritus scrutiniorum, 133, a).
sepulturae, 476, 11.
et Societates, 600, d).
in Sodalitatem, 637.
et suspicio, 365, 2.
et Unio apostolica, 615.
Insidiae, 616, 5.
Insignia
et Associationes, 631, b).
et Confraternitates, 643, 4.
et functiones, 634, 6.
et habitus, 644, 9.
et Moderator, 627, 7.
pontificalia et Abbas, 165, b).
et processiones, 647.
Inspectio
epistolarum et Superior, 365, 2.
libri, 55, b).
litterarum, 95, 2; 365, 2.
Superioris et libri, 154-*bis*.
visitatoris et ingressio in claus., 353; 359, e).
Inspector, 103, adn.; 179, d).
Instantia
et Consiliarius, 155, 7.
et electio, 127, c).
et Moderator, 394, a).
secunda et Romana Rota, 93, 2, a).

Instauratio domus extinctae, 79, 1.
Instituta, 146.
et alumnae, 352, 1.
et bona, 146, II, B); 212, 1.
catechetica, 479, adn.
clericalia, 225, 6; 285, 5.
Clericorum, 146, 87.
et Collegia, 225, c).
et disciplina, 146, III.
ecclesiastica,, 21.
elementaria, 225, 6.
exempta, 86, b).
et fundator, 313, 2.
et gradus academicus, 556, b).
et indulgentiae, 629, d).
laicalia, 146, E); 225, 6.
et laici, 154-*bis*.
missionalia, 97, e).
Missionariorum, 482.
et Missiones, 480.
et Monasterium Monialium, 418.
mulieres, 214, 3.
— et litterae, 224, adn.
puellarum et vigilantia, 362.
puerorum, 479.
et servitium militare, 285, 2.
Sororum, 146, II.
et stips, 146.
et Summa S. Thomae, 296.
et Universitas, 302, 2.
virorum, 146, E).
et vota simplicia
— — — et approbatio, 146, 1.
— — — et dimissio, 573.
— — — et iuvenes, 285, 2.
— — — et Moniales, 48; 255.
— — — et professio, 268, 2, b).
— — — et vinculum, 263.
Institutio
et Abbates, 164, 7.
et beneficium, 139, c); 597, i).
catechetica, 97, 3; 479.
— et necessitas. 365, a).
Christi, 6.
clericalis, 225, c).
et disciplina, 293, c).
et electio, 128, 6, e).
feminarum, 432, VIII.
et indulgentiae, 470.
et instructiones, 154-*bis*.
novitiorum
— et Magister, 244, 1.
— et Ord. loci, 97-*quater*, 3.
et paroecia, 498.
primaria, 294, d).
[**Institutio**]
puerorum et Clerici, 479.
— et laici pii, 479.
et Religio, 63, 1.
et scholae, 485, 3.
et spiritus, 183, 3.
et tituli, 124, d).
et visitatio, 421, e).
Institutiones can., 300.
Institutum
et apostasia, 570, a).
et archivum, 288, 2.
Biblicum, 295, b); 301, 3.
et calendarium, 369, 6; 370, d).
Clericorum, 146, III, B).
et Congregationes, 312, a).
educationis, 225, c).
et egressus, 364, 1.
et eleemosynae, 146, 95.
et hereditas professi, 274.
iuris dioecesani, 225, 6.
iuris pontificii, 55, b).
et iuventus, 302, 2.
laicale, 146, E).
et lex civilis, 21.
et lex distantiae, 643, 7.
et Missiones, 480; 481.
et Moderatrix, 148, b).
et mores alumnorum, 285, 5.
et opera, 146, C).
et privilegia, 260.
puellarum, 48.
religiosum, 40, g).
religiosum latini ritus, 221, 6.
et servitium militare, 332, e).
et Sodales, 599, adn.
Sororum, 146, II, A); 205, a).
et stipem cogere, 197, d); 614, b).
studiorum, 301, 3.
et Superior, 223, 1.
Virginum Angel., 4-*quater*, 21.
Virorum, 291, 2.
et visitatio Ord. loci, 421, e).
Instructio
adolescentis ad vocatio., 225.
animi, 285. 3.
ascetica, 75, C. IV, i).
Card. Secr. Status et Actio Cath., 154-*bis*.
catechetica
— et cura animarum, 365-*bis*, 6.
— et ecclesia paroecialis, 467, 14.
— et fideles, 508, d).
— et horae commodiores, 514, 4. a).
— et officium divinum, 479.

[Instructio]
catechetica et secundus novitiatus, annus, 247.
— ad Sodales, 248, c).
— et Superior, 99, e); 144. b).
— et textus, 247.
christiana, 12.
et clausura Monialium, 356.
et confessio, 179, e).
et debita, 205, b).
et dimissio, 573, 1.
et doctrina christiana; 154-*bis*.
et erectio novae Domus, 84.
et industria, 330, 5.
et lingua latina. 299.
et Missa, 479.
Moderatoris, 246.
et Monasteria, 362.
et novitii, 235, 2.
et observantia sigilli, 448, 7.
et processus, 592.
— — criminalis, 41.
quaestionum, 146.
et quasi-paroecia, 97-*quater*, 3, adn.
et S. Congr. de Religiosis, 593.
saecularis, 225.
scholastica, 296.
ad Vicarios Missionis, 97, e).
et visitator, 148. d).
Instructor, 396, b).
Instrumenta
et archivum, 194, f).
musicae, 369, b); 469.
et officium notariorum, 107, c).
Insulae
adiacentes, 296.
Philippinae, 537.
Integritas
carnis, 322, 2 et 6.
corporis, 322, 2.
doctrinae, 487, 3.
morum, 246.
et paupertas, 317, 4.
Integritas studiorum, 293.
ad validitatem professionis, 637.
Intellectus, 208, c), adn.
Intelligentia, 285, 10.
Intentio
et admissio, 213, 1.
donantis, 197, d).
et egressus, 29.
generalis, 369, i).
et habitus, 344, 4.
et hospitium, 166, 3.
ingressus, 29.
[Intentio]
ingressus et renovatio vot., 30.
in iure fundata, 91, 4.
interna, 624.
et interruptio, 238, b).
— — novitiatus, 240.
legis, 518, e).
matrimonium, 576, 1.
et Missa, 148, f).
et munus per triennium, 120.
et negotiatio, 312, g).
permanendi in conventu, 149, 7.
et professio, 266, 7.
et recitatio privata, 371.
Superioris, 317, 3.
virtualis, 369, i).
et votum obedientiae, 319, 7.
et votum paupertatis, 333.
Interdictum, 167, 11.
et coemeteria, 465, adn.; 471, 1.
et imprimatur, 487, 2.
locale, 97, 3, n).
et Superior, 107, e).
Interesse Status civ. pro Domibus rel., 21.
Internuntius
et litterae, 365, adn.
et Missiones, 498.
Interpretatio
et Associationes, 616, 1.
authentica, 4, 6.
Concilii Tridentini, 91.
doctrinalis Regulae, 55, 8.
et exclaustratio, 556, c).
extensiva
— et instructiones, 362.
— et taxa funeralium, 476, 12.
iuris Religiosorum, 4.
et litterae testimoniales, 294.
et processiones, 491, 2, adn.
restrictiva, 362.
et studia, 289.
et Superior, 119, 6.
et tituli, 154.
Interrogationes et instructiones, 146, adn.
Interrogatoria, 593, b).
Interruptio
et annus novitiatus, 237.
moralis, 252.
novitiatus, 234; 238.
— et absentia, 239; 240.
— et adnotationes, 653.
— et infirmitas, 241.
et officium divinum, 369, g).
postulatus, 216, 1.
professionis, 252.

[Interruptio]
et studia, 295.
et tempus, 126; 225, b).
Interstitia, 457, 11.
Intervallum
diei et novitiatus, 238, 4, c).
et dimissio, 591, 2.
et furiosi, 213, a).
et iniuste dimissus, 259, 6.
et professio, 269, 5.
et prorogatio, 268, 3, c).
temporis novitiatus, 225, d).
Interventio Ordinarii loci
et admissio, 266, 6.
Interventus
auctoritatis eccl. et fundatio Fidelium, 436.
et dimissio, 585.
Moderatoris et constitutiones, 576, 3.
S. Sedis et clausura, 352, 3.
Superioris, 578.
Intimatio, 580; 582, a).
electionis, 135, B).
et notarius, 107, 4, c).
et postulatio, 137, e).
Introductio et Const., 75, IV.
peculii, 338, d).
Introitus
et acquisitio, 330, 5; 332, d).
Domus religiosae, 329. a).
et expensae factae, 538.
personae, 454, 5, d).
Religionis, 270, d).
Inundatio, 358, a).
Invalidenversicherung, 561, c).
Invaliditas
et admissio, 220, 6.
et alienatio, 271.
electionum, 138.
et idoneitas, 526.
matrimonii, 576, c).
novitiatus, 282, 1.
professionis, 266, 7; 541.
et Superiores minores, 118.
et vota, 94, n), 50.
Invasio et egressus, 358, a).
Inventarium, 257.
et Domus suppressa, 88, 1, adn.
Inventio, 335.
Inventor, 335.
Investigatio, 225, 4 et 6.
et dimissio, 578.
meritorum, 130, a), adn.
Inviolabilitas personalis, 392.
Invisentes, 351, 7.
Ira, 244, 2.
Irregulares
ex defectu, 221, 5; 597, b).
ex delicto, 221, 5; 327, b).
Irregularitas
ex defectu, 274, c).
ex defectu aetatis, 91, c).
ob defectum natalium, 111, b).
et degradatio, 597.
et dispensatio, 110, d).
et forum internum, 446, b).
et ius electionis, 128, 3; 128, d).
et litterae dimissoriae, 446, b); 459, 13.
et litterae testimoniales, 226.
et professio sollemnis, 115, 1, b).
et sacerdos, 221, 5.
et Superior, 166, 6, adn.
Irrevocabilitas, 264.
Irritatio, 110, i).
Italia
et admissio ad novitiatum, 223, 1.
et Antistitae, 117, 3.
et Capuccini, 79.
et comutatio, 364, 2, adn.
et Concordatum, 24.
et Confraternitas, 611, 1.
et dioeceses, 431.
et expensae 617, 2.
et habitus, 145, B).
et Monasterium Monialium, 122, c).
et novitiatus, 236, c).
et numerus Religiosorum, 83, d).
et professi vot. simpl., 288.
et Sancta Sedes, 236, c).
et Seminaria, 299.
et servitium militare, 285, d), 6.
et studia, 289, adn.; 294, a).
et suppressio parv. conventuum, 4-*quater*, 17.
et Universitates, 296.
Iter
et Calendarium, 370, 7, a).
et clausura, 353.
et comitatus, 350.
et confessiones, 444, 1.
et infirmitas parentis, 240.
Iteratio
et cessio, 270, 1, c).
exercitiorum, 259, 5.
novitiatus et servitium mil., 262.
Iubilaeum, 260, 4.
Massimum et absolutio, 446, c), adn.
Iudaei, 7.
Iudaismus, 220, 1.

Iudex
et acta legitima, 571.
et actio, 220, 6.
et duo assessores, 405.
et examen, 154-*bis*, 2); 295, b).
et iusiurandum, 409, b).
laicus, 393, 2; 406.
et matrimonium, 403.
et munera acceptare, 402.
primae instantiae, 394.
et privatio habitus eccl., 388.
et privilegia clericorum, 250, 3, c).
et privilegia fori, 393, 1.
et saecularizatio, 549.
et sententia dimissionis, 594.
et sententia mortis, 221, 5.
suspectus, 589.
synodalis, 493, 1.
— et regressus ad saeculum, 556, c).
Iudicium
et advocatus, 396, 6.
et Antistitae et dimissio, 584.
et censores, 487, 3.
et cessatio privilegiorum, 385, f).
et correptio, 410.
criminale, 401; 407.
et dimissio, 598, a).
diversae Provinciae, 396, 6.
Episcopi, 555, h).
Episcopi et processiones 491, 2.
et examen, 300, b).
formale, 410, c).
formale et dimissio, 579, 3.
et instructio processus, 592, 4.
et instructiones cathec., 514.
legitimae auctoritatis, 155, 1.
legitimum, 168, b).
Magistri novitiorum, 245, 8.
medicorum, 579, b).
et officium divinum, 99.
Ordinarii
— et lex distantiae, 643, 7.
— et munera, 306.
Ordinarius loci, 514, 4.
et ordinatio Religiosorum, 449.
et paroecia, 505, b).
et populus, 479.
et procedura, 595.
et processiones, 647.
et professio, 4-*quater*, 21.
et remedia poenalia, 413.
et remotio, 510.
severitatis, 220, 6.
Superioris
— et Constitutiones, 319, a).
[Iudicium]
— et domus studiorum, 291, 2.
— et habitus, 344, 4.
— et observantia Regulae, 267, 8.
— et Religiosi, 623, 6.
Iugoslavia, 24.
Iuramentum
et Capitulum, 136.
et Confessarius Regularis, 446, a).
et dispensatio, 111, a).
et electio
— — Definitoris, 133, 4.
— — Superioris, 54, 5, adn.
falsum, 168, 1.
et ingressus in Religionem, 220, 8.
et litterae testimoniales, 225, c); 225, 4.
modernistarum, 3; 381, 1.
— et professio fidei, 142.
et obedientia, 305, adn.
perseverantia, 556, c).
et ritus scrutinii, 133, 2.
et scrutatores, 130, A), b).
et servitium mil., 285, 7.
et Sodales, 599.
suppletorium, 457, e).
Iurisdictio
et Abbas Primas, 107, d); 165, o).
abbatum, 97-*quater*, 6.
et absolutio extra mortis periculum, 169, 2.
et appellatio, 395, d).
et Associationes Fidelium, 612.
et Associationes saeculares, 615.
et auctoritas civilis et funera, 471, 2.
et Canonicus poenit., 167, 11.
et Capitula, 250, 1.
et cessatio, 167, 11.
confessarii et prolongatio, 179, 11.
confessarii specialis, 173.
et confessio, 166, 2; 249, f).
et Constitutiones, 266, 6.
contentiosa, 102, 3; 107.
conventus, 83, d).
delegata, 166, 3.
delegata ab Ord. loci, 149, a).
delegata et confessiones, 181, 4.
et dimissio, 582, 1.
et dimissus, 598, c).
ecclesiastica, 128, 5, b).
et Episcopus, 467.
episcopalis, 102, 3.
pro foro externo
— — — et Capitula, 109, 3.
— — — et dignitates, 154, adn.

[Iurisdictio]
pro foro externo et novitius, 245, 7.
— — — et potestas Sup., 105, 2.
— — — et Praelati, 102, 3.
— — — et Societas clericalis, 605.
— — — Superioris minoris, 118.
— — — et visitator, 148, e).
pro foro interno
— — — et Capitula, 109, 3.
— — — et novitius, 245, 7.
— — — et Superior, 105, 2.
et fugitivus, 572.
et indulgentiae, 629, d).
et ingressus reginae in clausuram, 350.
et iter maritimum, 448.
et ius erectionis, 80.
laicalis, 312, b).
in loco Domus, 405, a).
et Missionarii, 97, 4.
et Moniales, 131, c).
et Moniales Tertiariae, 639.
et mulieres, 105.
et natura, 105, 1, adn.
et officium sacrum, 511.
ordinaria
— et erectio Congregationis, 70, 7.
— et Poenitentiarius, 167.
— et potestas Episcopi, 97-*quater*, 4, adn.
— et Superior, 159, b).
— et vicarius, 503.
Ordinarii loci
— — et administratio bon., 193.
— — et confessarius, 176, 7.
— — et visitationes, 506.
parochi et funera, 476, 9.
et paroecia religiosa, 500.
paroecialis
— et Congr. laicales, 98, 4.
— et Sorores, 149, 7, c).
pecularis, 171.
— et confessarius, 176, 7.
— et revocatio legis, 388, c).
et poenae, 610.
et potestas, 109, 8.
— — dominativa, 107, h).
et praeceptum, 107, e).
et Praelati, 320.
et prohibitio librorum, 487, 4 et 6.
propria, 102, 3.
et quaestio, 530.
quasi episcopalis, 102, 3.
et Religio, 577.
— — clericalis non exempta, 149, a).
et Romanus Pontifex, 90, 4, adn.
specialis, 181, 1.

[Iurisdictio]
et Superior, 50, 6, d); 107, e).
— — ad audiendas confess., 180, 13.
suprema, 187.
et Vicarius, 170, 1.
— — oeconomus, 503.
et vigilantia Ord. loci, 621, 1.
voluntaria, 102, 3.
Iurisprudentia, 271, b).
Ius
Abbatum, 165.
et acta personarum, 155, 2.
activum, 213, 1.
et administratio bonorum, 195.
et administratio fundorum, 504.
et administratio Viatici, 149.
et admissio candidati, 225, b); 602
— et admissio viduae, 220, 4.
— et bona temp. novitii, 252.
— et Capitula, 109, 7.
— et celebratio Missae, 377.
— et cessio administrationis, 255.
— et clausura in Congregatione, 363, 1.
— et confessarius extraordinarius, 181, 1.
— et confessarius pro Mulieribus, 292.
— et confessiones, 166, 2.
— et confirmatio electionis, 139.
— et Consiliarii Superioris, 155, 1.
— et Constitutiones, 113, a).
— et convocatio, 127.
— et convocatio ad comitia, 626.
— et dignitates eccl., 493.
— et dimissio ob delictum, 597, b).
— et documentum emissae prof., 281.
— et electio, 125, 2.
— et electio Antistitae, 131, f).
— et exsequia, 353, 6, b).
— et fugitivus, 576, b).
— et idoneitas, 259, adn.
— et libri prohibiti, 487, 5.
— et locus pro confessionibus, 176, d).
— et Magister, 244, 4.
— et Missa, 153.
— et novitiatus, 236, c).
— et novitius, 250, 1.
— et officium eccl., 126.
— et parochus religiosus, 501, c).
— et paroecia, 500.
— et poenae, 325, c).
— et postulatus, 216, 1.
— et potestas Superioris, 107, g).
— et praecedentia, 631.
— et privilegia Religiosorum,, 383, b).
— et processiones Sororum, 491. 2, adn.

[Ius]
et admissio et recitatio Breviarii, 370, 1.
— et renovatio professionis, 268, 2.
— et servitium militare. 332, a).
— et statuta, 620, 2.
— et suffragia, 128, d); 130, e).
— et Superior, 102.
— et tempus muneris, 116.
— et triennium, 120.
— et validitas prof., 518, 1, a).
— et votum obedientiae, 320. a).
— et votum paupertatis, 335, 10.
admittendi ad novitiatum, 223.
admittendi ad professionem, 265.
et aggregatio, 651.
ad alimenta, 263.
et annulus, 311.
et Associatio, 618; 628.
benedicendi, 471, 1.
et bona novitii, 251, 1.
et bona temporalia, 185; 394, b).
et candidati, 627, 7.
canonicum
— et promotor iustitiae, 398.
— et studia, 301, 3.
— et Vicarius Generalis, 97-*quater*, 6.
celebrandi comitia, 626, 1.
et cessio, 255, 7.
et cessio librorum, 355, 9.
civile, 89.
— et cessio bonorum, 253, 5.
— et ingressus in Religionem, 213, b).
— et professio, 281, 5.
— et renuntiatio, 274.
civitatis austriacae, 24.
clericale, 597, b).
commune
— et Abbas Primas. 165, c).
— et absolutio, 169.
Communitatis, 383.
et compensatio, 270, d).
et confessarius, 179, e); 181, 4.
et confessio, 162, 2.
et Consiliarii, 155, 7.
et Consilium, 155, 7.
consuetudinarium, 131, f); 338, d).
consuetudinis, 338, a); 379.
et corruptela, 346.
cumulativum, 506.
— et Superior Supremus, 223, 2.
Decretalium, 515, 1.
et dimissio, 581, 2.
dioecesanum, 174; 336, 5.
disponendi, 253, 5.
dispositivum, 125, 2.

[Ius]
divinum
— et consilia evangelica, 89.
— et impedimentum, 213, d).
— et ius civile, 195.
— et Missa, 153.
— et Superiores, 569.
dominii, 463, 1.
et dos, 228, 4; 270, d).
ecclesiasticum, 210, 4.
edendi libros, 487.
et electio, 128, 1.
eligendi, 126; 128, adn.
et erectio Domus, 80; 235, 1.
et exclaustratio, 545.
exclusivum, 131, h); 170.
et exemptio, 419, 5.
et exercitium, 4, 6.
exigendi administrationem, 209, c).
exsistendi, 617, b).
et factum, 288.
et fontes, 4-*bis*.
et fructus industriae, 596.
et fundatio Conventus, 416.
et fundationes in ecclesiis, 440.
funerandi, 475.
— et novitiae, 475, d).
— et parochus, 476, 12.
— et viri laici, 182, adn.
generale, 255.
germanicum, 416, adn.
et habitus, 391. b); 597, c).
haereditarium, 271, a).
honorificum, 95, 1.
imperativum, 125, 2.
inalienabile, 327, c).
et indulgentiae, 629, b).
et ingressus medici, 353, e); 359, n).
in rem et collatio, 124, d).
in rem et electio, 137, k).
in rem et possessio, 327, c).
inspiciendi, 365, 2.
invisendi, 621, 1.
et laici, 129.
et legitimatio, 115, b).
legitimum, 88, c).
levandi cadaver, 182, 5, d); 472, 5.
et lex distantiae, 643, 7.
et litterae test., 294, e), adn.
liturgicum, 442, 5.
et Magister novitiorum, 245, 6.
et Missa. 153.
Missionarium, 4, quater, 18; 295, a).
et Monasterium Monialium. 536.
Monialium et transitus, 517, 4.

[Ius]
nativum, 185, 1.
naturale
— et Associationes, 614, a).
— et electio, 127, g).
— et Eucharistia, 343, 2.
— et ingressus illicitus, 221, 2; 221, 7.
— et ingressus impuberum, 213, b).
— et studia, 300, b).
— et suffragium, 130, a).
et novitius
— — et consecratio, 260, 5.
— — et egressus, 258.
— — et funus, 214, 5.
— — et privilegia, 250.
— — sub unius Magister regimine, 245, 9.
novum, 618.
et parochus, 502.
— — et cura animarum, 507, f).
— — et funera Religiosae, 474.
— — et pecunia, 501, c).
paroeciale, 83, h); 182, 2.
particulare
— et administrationes, 156, 1.
— et admissio illicita, 220, 6.
— et admissio in novitiatum, 220, 2.
— et adscriptiones, 623, 3.
— et apostasia, 564, 1.
— et Capitulum, 109, 3; 126, a).
— et clausura in Congreg., 363, 2.
— et clausura papalis, 350.
— et confessarius, 174.
— et Consiliarii, 155, 7.
— et Constitutiones, 120, 12; 245.
— et convocatio, 127, e).
— et dimissio, 582, 1, adn.
— et electio, 125, 2.
— et electio Romani Pontificis, 125, 3.
— et facultas dirimendi, 130, c).
— et facultates spec. Superioris, 114.
— et functiones paroeciales, 646.
— et Missiones, 501, c).
— et Moderator, 312, c).
— et novitiatus, 236, c).
— et obligatio chori, 366, 2, adn.
— et postulatus, 217, 1.
— et potestas Superioris, 102.
— et Praelati, 320, a).
— et Praeses, 131, b).
— et privilegium exemptionis, 421, a).
— et proprietas, 210, 2.
— et sententia iudicis, 128, e).
— et sepultura Fidelis, 476, 13.
— et status, 90.

[Ius]
particulare et suffragia, 128, d).
— et Superior generalis, 166.
— et tempus muneris, 116.
— et transgressores, 336, 18.
— et validitas professionis, 266, 5.
— et visitatores, 104; 148, adn.
passivum, 213, a).
et patrimonium, 270, d).
patronatus
— et apostata, 571, a).
— et bona, 208, b).
— et funus, 475, 8.
— et tributum pro Seminario, 484, 2.
peculiare
— et administratio, 190, 3; 622, 1.
et peculium, 338, a).
philosophicum, 300, b).
poenale, 215, 2; 266, 4.
pontificium, 174.
positivum, 130, a); 213, d).
postliminii, 89, 2.
et potestas Superioris, 107, 4, e).
praecedens, 578.
et praecedentia, 529.
et praeiudicium, 631, a).
praesentandi
— et amotio, 180, 13.
— fructus beneficii, 499, b).
— et Rectores, 514, 2.
praesidendi, 131, g).
et praesumptio, 565; 617, c).
prius, 205, 9.
privilegiatum, 252.
et professio, 539, 2.
et proprietas, 326.
proprium
— et coemeteria, 471, 2.
— et cura animarum, 301, 2.
— et examen, 455.
publicum
— et Moniales in Gallia, 418.
— et proprietas, 187.
— et servitium militare, 332, 6.
— et studia, 300, b).
quaesitum, 4.
— et decretum dimissionis, 582, 1, c).
— et dimissio, 579, a).
— et dispensatio, 111, a).
— et hereditas, 199, 2, c).
— et munus Superioris, 115, 1.
— et persona moralis, 187, 3.
— et privilegia, 390, d).
— et Rector, 514, 7.
— et revocatio, 476, 11.

[Ius]
quaesitum et saecularizatio, 548.
reale, 187, adn.; 335, 9.
— et libri, 335.
et reditus, 511, 1.
et regimen, 637.
regrediendi, 85, o).
et Regulares, 68.
ad rem
— — et intimatio elect., 135-*bis*, b).
— — et postulatio, 137, k).
— — et testamentum, 329.
et renovatio professionis, 275.
et renuntiatio, 251, 1.
et reservatio, 169.
Romanum
— et acquisitio, 187.
— et peculium, 338, adn.
— et triplex status, 25, f).
saecularium, 388, g); 453.
et schola, 485.
singulare, 163.
speciale
— et dimissio, 238, a); 259, 2.
— et fundationes, 329.
— et gravia delicta externa, 590.
— et Superior moriens, 123.
stolae, 502, 2.
strictum
— et bona patrimonialia, 642.
— et communio pueri, 442.
— et libri, 335.
— Religionis, 258.
et studentes, 291, 1.
— et suffragium
— — et acta personarum, 155.
— — et admissio, 128, d).
— — Capituli, 265, 3.
— — Confraternitatis, 645.
— — et indulgentia, 269, a).
— — et novitiatus, 223, 2.
— — et persona promovenda, 125.
— — post mortem, 267, 2.
— — post tert. scrutinium, 130, C), e).
— — et professi a votis simpl., 250, 8.
— — et renuntiatio, 127, e).
— — et saecularizatus, 550, a).
— — et Superior, 165, c).
et traditiones litterarum, 365, 2.
et transitus, 520.
et Universitas, 302.
et validitas novitiatus, 214, 5.
vetus
— et clausura Monialium, 352, 2.
— et Constitutiones, 355, 9.
[Ius]
vetus et ingressus reginae, 350.
— et lex clausurae, 356.
— et Vicarius cooperator, 305.
et Vicarius oeconomus, 503.
vigens, 69.
visitationis, 97-*bis*; 621, 3.
et voluntas, 317, 2.
et votum, 316, 2.
Iusculum, 342.
Iusiurandum
et Associationes secretae, 613.
et Capitulum, 133, 2.
et confirmatio, 225, adn.
et dispensatio, 111, 2.
et electio, 108, d).
et Episcopi ante ordinationem, 220, 8.
et inquisitor, 409.
et iudex, 400.
et Missiones, 604.
et notarius, 107, c).
obedientiae et Missionari, 599.
promissorium, 111, a).
de secreto, 155, 3.
et suffragium, 131, b).
supplementorium, 225, 6.
et tribunal, 400.
Iussum divinum
et Missiones, 97, e).
Iustificatio dimissionis, 539.
Iustitia
et acceptationes, 329.
et accusatio criminalis, 408.
et caritas, 559, adn.
commutativa et fructus industriae, 330, 5; 332, h).
— et novitius, 259, 2.
et dimissio novitii, 259, 2.
et ingressus in Rel., 220, 3.
et laesio voti paupertatis, 332, d).
et obedientia, 317, 1.
et promotor, 398.
et Provincia extincta, 78, 9.
et restitutio, 411.
et secretum, 226.
et stipendium, 270, d).
et suffragia, 269, a).
Iuvenatus, 225, c).
et ingressus in aliam Relig., 225, c).
et militia, 285.
et studia, 299.
et vota, 285, 6.
Iuvenis
et ingressus in aliam Rel., 225, c).
et militia, 285.

[Iuvenis]
et studia, 299.
et vota, 285, 6.
Iuventus
Christi, 5, a).
et educatio, 483, 3.
Feminae Catholicae Italic., 154-*bis*, adn.
pueri et ingressus in Rel., 214, 4.
et Universitas, 302, 2.

Labia, 290.
Labor
et adspirantes, 257.
artificiosus, 20.
et bona, 494, adn.
corporalis, 274, b); 497.
et industria, 270, d).
manualis, 20; 214, 4.
— et scholae, 52.
in ministerio, 301, 1.
et Missiones, 480.
et negotiatio, 312, g).
et notarii, 617, 2.
et obligatio chori, 368.
personalis, 531.
et receptio Sororum sine dote, 228, 4, adn.
et Sodales, 423, b).
spiritualis, 274, b).
pro sustentatione, 428.
Lac
et infirmi, 342.
Laesio
iuridica, 259, 2.
iuris, 83.
iustitiae, 333.
et obligatio, 314, d).
et paupertas, 328.
et sigillum, 173.
voti, 329.
Laici
et adiumenta ad salutem, 611, 2.
et administratores, 621, 1.
et Associationes, 614, b).
et bona, 312, c).
et colloquia, 355, c).
et Confraternitates, 484, 3.
et conversatio, 365.
et dimissus, 598, b).
et disciplina eccl., 611, 2.
et electio, 128, c); 138, a).
et fundatio conventus, 416.
et gestiones, 312, c).
et habitus, 266, 1; 611, 2.
— — clericalis, 345.

[Laici]
et libertas canonica, 129.
et libri, 487, 2.
et Missa, 378.
et Monachi, 497.
et novitii, 249, g).
et praecedentia, 19; 57, 1.
et privilegia, 390, 1; 608.
et processiones, 491.
et professio, 266, 6; 381, 3.
profitentes ex dolo, 282, 4.
et Religiosi, 19; 312, c).
et Sacerdotium, 482.
et Sacramenta, 443, 8.
et saecularizatio, 543.
et saecularizatus, 405.
et sanctitas, 304, 1.
et Status religiosus, 38.
et stipem cogere, 197, d); 431.
et transitus a classe Laicorum, 536, adn.
Lampas, 437.
Lapis
primarius, 462, 2.
— ecclesiae, 481, III.
Lapsus
et actio criminalis, 412; 220, 6.
carnis, 168, 1.
temporis et vota, 267, 6.
Largitiones
et administratio, 185.
ex bonis propriis, 211.
ex causis gratitudinis, 211.
et donatio, 211.
munerum, 211.
et reditus, 22.
Latini, 431.
Latonia, 24.
Laudes, 296.
Laurea
et dispensatio ab examine, 166, 5.
doctoralis, 292.
theologiae, 301, 3.
et Universitates, 296.
Laus
et examinator, 500.
et Fideles, 612, 2.
et virtus, 432.
Lazaristae, 12, 7; 600, 2.
Lectio
Codicis iur. can., 144-*bis*, a).
et mores, 285, 3.
et obligatio suppletionis, 295, b).
et Officium divinum, 369, a).
sacrae scripturae, 289.
spiritualis, 51, 8.

[Lectio]
et studia, 248, 4, c).
de theologia pastorali, 295, b).
Lector
et dispensatio, 166, 5.
et examinator, 455.
et munus, 381.
et novitii, 248, 5.
et obligatio chori, 368.
et officium divinum, 369.
Lectoratus, 534.
Legata
et acquisitio, 270, d).
et administratio bonorum, 274, b).
et Missio, 191.
et Superior, 508, c).
et testamentum, 329.
Legatum
et administratio fundorum, 504.
et cultus, 190.
et distributio, 187.
et impletio, 208, d).
et Monasterium, 532.
et Ordo, 187.
et ratio reddenda, 209, 1.
et recusatio testamenti, 329, γ).
et reputatio, 199, 2, c).
Legatus
et Abbas Primas, 103, e).
et acceptatio dignitatis, 493.
Apostolicus, 94.
et electio, 128, 5, a).
et litterae, 365, 1.
Rom. Pontificis, 128, 8.
Sedis Apostolicae, 393, 2; 406.
et studia, 289.
Légion d'honneur, 332, f).
Legislatio
canonica, 515, adn.
civilis et hereditas, 274, b).
et Congregationes, 68.
ecclesiastica, 346, 1.
nova, 586.
et Ordines sacres, 220, 1.
Legislator
et Capitulum, 496.
et dimissio, 586.
et dos exclaustrati, 560.
et interpretatio legis, 4, 6.
et Magister novitiorum, 292.
et moneta, 204, b).
et norma stabilis, 204, b).
et privilegia, 383, d).
et studia, 300, d).
Legitimatio, 115, b).
filii, 221, 5.
natalium, 221, 5.
Legitimatus, 221, 5, 1.
Lenocinium
et dimissio, 597, g).
infames declarandi, 128, c).
et poenae, 325, a).
Lepra
et egressus, 354.
Lettonia, 24.
Levatio corporis, 472, 5.
Levitas, 579; 619.
Lex
abstinentiae, 376, a).
alienationis, 201.
et amortizatio, 188.
anterior, 4-*ter*, adn.
et Antistita, 359, o).
et Associationes, 267, 8.
et bona, 274, b).
— — temporalia, 622, 1.
et Capitulum, 107, e).
civilis, 188.
— et cessio novitii, 253.
— et coemeterium, 471, 2.
— et contractus, 210, 4.
— et editio libri, 335.
— et exemptio a servitio mil., 288.
— et ignorantia, 188.
— et impeditio votorum, 21.
— et matrimonium, 576, a).
— et observantia, 205, 9.
— et servitium militare, 239; 285.
— et testamentum, 256.
clausurae
— et adspirantes, 250, 2.
— et coelibatum, 308.
— et consuetudo, 346.
— in Gallia et in Belgio, 356.
— et Moniales, 429, a).
— papalis, 352, 3.
— et postulatio, 354.
— et transgressio, 363, 4.
et Codex, 300.
et collectio, 4-*ter*, adn.
communis
— et apostata, 610, c).
— exemptionis, 425.
— et vota simpl., 346, 1.
et Concilium Trident., 529.
et Confessarius Religiosarum, 171.
et consilia evangelica, 29, b).
et Constitutiones, 623, 6.
constitutiva, 75, IV, i).

[Lex]
contraria, 4, 6.
dioecesana, 97-*bis*, II.
directiva, 75, IV, i).
disciplinaris, 4, 6.
et dispositio, 327, c).
distantiae, 643, 7.
divina, 166, 10; 336, 1.
ecclesiastica, 4, 6.
— et administratio bonorum, 622.
— et bona beneficialia, 494, c).
— et confessiones, 166, 10.
— et Constitutiones, 336, 1.
— generalis, 3.
— et obedientia, 319.
— et obligationes Monialium, 356.
— et peccatum contra caritatem, 539, 2.
— et servitium militare, 283, 1.
— et visitatio, 97-*bis*, II.
— et votum paupertatis, 331.
et eleemosynae, 622, 3.
et examen, 300, c).
et explanatio Evangelii, 479.
ferendi et poenae, 487, 6.
et finis, 4, 6.
et fraus, 271, a).
fundationis, 500; 514, 3.
funeralium, 476, 12.
generalis
— et confessarius, 166, 1.
— et postulatio, 214, 3.
— et praescriptum, 4, 6.
— et reservatio, 168, a), adn.
— et revocatio privilegiorum, 385, a).
et gravia delicta, 590, a).
inhabilitans, 110, a); 220, 8.
et interpretatio, 4, 6.
irritans, 110, a); 220, 8.
— et mutatio, 76, 1.
litterarum testimonialium, 227.
liturgica
— et benedictiones, 108, m).
— et festum consecrationis ecclesiasticae, 465, 9.
— et functiones Confraternitatis, 646.
— et libri, 4, 6.
— et Musica, 469.
— et Superior, 508, b).
et militia, 285.
naturalis, 166, 10; 408.
et novitiatus, 247, 1.
et obedientia, 319.
et obligatio denuntiationis, 408.
et officium, 269, b).
particularis

[Lex]
particularis et applicatio poenae, 4.
— et clausura Monialium, 352, 1.
— et Codex, 54, 5.
— et Constitutiones, 336.
— et electio, 125, 2.
— et fundatio Monasterii, 81, 4.
— et ingressus in clausuram, 388, c).
— et poenae, 424.
— et revocatio, 388, c).
— et suffragium, 130, A), b).
— et visitatio, 97-*bis*, IV.
pecularis, 187; 628, 6.
personae collegialis, 109.
poenalis, 220, 6.
pontificia, 247, 2.
posterior, 4, 6; 247, 2.
prior, 4, 6.
privata, 383, 1.
privilegia, 383, 1.
prohibens et mutatio, 76, 1.
prohibitio libri, 487, 4.
prohibitiva, 643, 7.
et promotor iustitiae, 398.
promulgata, 529, 4.
propria, 37.
et Provincia extincta, 78, 9.
et punitio, 610.
et ratio, 598, d).
et renuntiatio privilegiorum, 389.
et reservatio censurarum, 168, 14.
restrictiva, 154.
et reverentia, 263.
Romanorum, 611, 1.
secreta, 365, 2.
et senatores, 312, d).
et servitium militare, 283.
et Societates, 600; 604.
et solutio casuum, 301.
et subdiaconatus, 281, 4.
et Superior, 267, 8.
synodalis, 97-*bis*, II; 355, 9.
territorialis, 487, 4.
universalis, 4, c), adn.; 352, 1.
— authentica, 332, h).
urbanitatis, 292.
et vota, 21.
Libellus
actoris, 397, 8.
administratio, 195.
et alienatio, 204, b).
et approbatio Constit., 75, III.
et beneplacitum apost., 312, a).
et eleemosynae, 617, 2.
et indulgentiae, 483, 2.

[Libellus]
et licentia, 487, 2.
et locatio, 204, d).
et praevia censura, 487, 1, a).
Liber (pro adnotationibus)
accepti et expensi, 194, e).
et adnotatio profess., 281, 1.
baptizatorum, 225, a); 281, 4.
et compositio, 335.
et consuetudo, 76, 2.
defunctorum, 476, 11.
et dos, 228, 2.
et eleemosynae Missarum, 374.
et indulgentiae, 483, 2.
et ingressus in Monasteria Monialium, 359, a).
et iusirandum, 400.
liturgicus et processiones, 491, 1.
matrimonialis, 506.
et Missa, 148, f).
et onera, 190, 3.
Liberalitas Fidelium, 428.
Liberatio
et administrator, 190, 3; 622, 1.
a responsabilitate, 221, 3.
Liberi, 221, 4.
Libertas
canonica, 128, 6, b).
de cessione bonorum, 256; 522.
et confessio, 173.
et Congregatio, 73, 2.
conscientiae, 327.
et Constitutiones, 254.
defendendi, 580.
disponendi, 256.
et egressus Monialium claus., 365.
et fundator divinus, 22.
et Magister spiritus, 292.
mutationis, 270, c).
et professus, 542, 2.
redeundi in saeculum, 251, 1.
et reditus. 496.
et Sodalitates, 423.
et testimonium, 454, d).
transeundi, 515, 1.
Libri
antiquorum et dispositiones, 362.
et approbatio Ord. loci, 485.
ascetici, 75, IV, i).
et bibliotheca, 107, i).
et consensus editionis, 108, o); 523.
et dignitas episcopalis, 494, c).
et editio sine consensu Ordinarii loci, 97, 4.
et emendatio, 338.
[Libri]
et indulgentia, 644.
et Instituta, 55, b).
et inventarium, 503.
liturgici
— et benedictio, 507, c).
— et caeremonia, 4.
— et horae canonicae, 310.
— et leges disciplinares, 54, 6, c).
— et lex de consecratione, 616, 5.
— et processiones, 647.
— et sepultura, 462, 1.
— et visitatio, 97-*bis*, 2.
et munus censoris, 493, a).
et Officium divinum, 369, 5, a).
paroeciales, 507, b).
et praevia censura, 487.
et prohibitio, 487, 4.
proscripti, 110, c).
et S. Officium, 92, 1, c).
et sepultura, 471, 1.
et Status clericalis, 19.
et transiens, 523.
Liceitas
et concessio, 274, b).
et consensus Ord. loci, 235, 1; 425.
et consultatio, 155, 3.
et documentum subscriptum, 278.
dotis, 228, 1.
et ingressus in Religionem durante studio, 220, 8.
et novitiatus, 602.
Licentia
et abdicatio, 271, a).
et absentia, 502.
acceptandi dignitatem, 493, b).
admissionis, 223, 2.
— et Status civilis, 222.
et alienatio, 204, b).
— — et res divisibiles, 205, b).
— — et res ecclesiasticae, 204, d).
Antistitae et introductio in Monast., 360.
apostolica
— et indultum exclaustrationes, 220, 5.
— pro tempore breviore postul., 216, 1.
— et transitus, 524, f).
ad audiendas confessiones, 180, 13; 444.
et bona laicorum, 312, c).
celebrandi, 441.
et cessio, 255, 8.
et clausura, 346, 1; 352, 1.
et coemeterium proprium, 471, 2.
collectionem faciendi, 429, a).
et commoratio extra Domum, 239.
et comprobatio causarum, 579, 3.

[Licentia]
et confessarius, 181, 4.
et confessio
— — in aliena ecclesia, 176, d).
— — apud sacerdotem, 167.
— — et revocatio, 180; 445, a).
— — Saecularium, 166. 2.
et Congregatio, 258, b).
et convictus pro alumnis, 363, 3.
et custodia S. Eucharistiae, 436.
et debita, 210, 1.
edendi libros, 487, a).
et editio libri in altera Rel., 523, e).
et egressus ex Domo novitiatus, 238.
et egressus Monialium, 354.
ad eleemosynas colligendas, 432, VII.
et emphyteusis, 203.
Episcopi
— et accessus ad crates, 355, c).
— et litterae dimissoriae, 460.
— et renuntiatio privilegii, 274, b).
et erectio Viae Crucis, 447.
et erogatio in opera bona, 622, 2.
et Eucharistia, 341.
et exceptiones ingrediendi in clausuram, 353, 6.
exeundi, 167; 176, b).
expressa, 330, γ).
et fugitivus ad Rel. redeundi, 567.
generalis
— et administratio, 546, a).
— et concionator, 182, 2.
— a transgressione voti paupertatis, 330, 4, a).
habitualis, 353, e).
et hereditas personalis, 330, 5.
implicita, 210, 3.
et indultum apost., 235.
et ingressus in clausuram, 355, 9.
et ingressus pro personis extr., 346, 2.
— — in Religionem et matrimonium, 220, 4.
et interruptio novitiatus, 238, b).
legendi libros prohibitos, 487, 5.
legitima, 330.
— et egressus Monialium, 364, 2.
libera, 330.
ad liceitatem, 274, b).
et litterae, 365.
— — parochi, 501, a).
et locatio, 200.
Magistri, 245, 9.
manendi extra septa nov., 240, 6.
et manuscripta, 328.
et Mendicantes, 4-*quater*.

[Licentia]
et mutatio testamenti, 271, b).
necessaria a transgressione voti paup., 330.
et onera externa, 623, 6.
Ordinarii loci
— et admissio ad prof., 223, 3.
— et cessio, 270, c).
— et clausura in Congr., 363, 2.
— et Episcopus, 460.
— et erectio ecclesiae, 85, 8.
— et habitus Confraternitatis, 644.
— et Superior, 312, c).
— et vestes particulares, 634, 6.
et parochus, 508, e).
particularis, 546, a).
et poenae pro transgressione clausurae, 355, a).
pontificia
— et dimissio, 259, 3, adn.
— et novitiae Monialium, 354, adn.
— et transitus, 516, 3.
praesumpta, 330.
privilegium fori, 406.
et Rector, 186, f); 514, 5.
et Religiosus ut advocatus, 369.
et renuntiatio bonorum, 274.
et repudiatio donationis, 197, d).
ad retinendum habitum rel., 547.
in sacra theologia, 301, 3.
Sacrorum Rituum Congr. et beatificationes, 365, 2.
et saecularizatio temporaria, 543.
Sanctae Sedis
— — et acceptatio legati, 329.
— — et actus civilis, 274, 3, a).
— — et admissio in nov., 536.
— — et clausura, 356, b).
— — et dimissio, 596.
— — et ingressus extraneorum, 353, 6.
— — et translatio sedis, 648.
Sedis Apostolicae
— — et erectio Domus, 235.
— — et ingressus, 598, e).
— — et transitus, 220, 8; 515.
speciale et egressus, 354.
— a transgressione voti paup., 330.
et studia, 293.
Superioris, 330.
— et alumni, 349.
— et apostata, 565, 4.
— et bona, 274, b).
— et capacitas acquirendi, 332, b).
— et celebratio Missae, 514, 5.

[Licentia]
— et Clericus ante iudicem laicalem, 393.
— et confessarius Religios., 179, a).
— et egressus novitii, 238, b).
— et fundationes piae, 197, c).
— et indultum exclaustrationis, 546, a).
— et litterae, 356.
— et negotia, 508, e).
— et pecunia, 334.
— et testamentum, 271, b).
— et transitus, 518, b).
— et vota paupertatis, 329.
tacita, 330, 4; 576.
— et contractus, 210.
— et donationes minores, 330.
et transitus
— — Monialium, 517, 4.
— — ad Ordinem strictiorem, 515, 1.
— — et Sodales, 517, 3.
Licitatio, 204, c), adn.
— et alienatio, 206, d).
Ligati catenis, 10.
Ligoriani, 12.
Limen clausurae
— — et collocutorium, 361.
— — et defunctae, 182, 5, a).
— — et mulieres, 474.
— — et templum publicum, 357, 6.
Limes
et ecclesiae Regularium, 514.
legitimus, 355, 9.
paroeciarum, 97-*quater*, adn); 498, 2.
pro quaestuatione, 429, a); 435, 3.
Limitatio
et bona mobilia, 187.
capacitatis possedendi, 187.
et electio, 128, 1, d).
iurisdictionis, 166, 1.
et sacramentum poenitentiae, 166, 9.
Linea collateralis, 576, b).
disciplinaris, 91, 5.
Lingua
biblica, 300, b).
diversa et confessarius, 174.
graeca, 248, c).
latina, 299.
— et novitii, 248, c).
— et Seminaria, 293, b).
— et studia, 294, g).
patriae
— pro novitiis, 248, c).
— et seminaria, 293, b).
— et studia, 299.
[Lingua]
propria, 299.
vernacula, 176, d), adn.; 341.
vulgaris et decreta, 144.
Linteamina, 228, 2.
Linteum, 344, 1.
Lis
et auditor, 396, b).
inter Domos diversarum Provinciarum, 394, b).
et negotia saecularia, 221, 3.
Lithuania, 24.
Litterae
et artes in Graecia, 7.
et curriculum pro alumnis, 246.
disciplinae, 304.
humaniores, 294, d).
et lingua latina, 294, d); 299.
et Magister novitiorum, 248, b).
et opera, 485, 2.
Litterae
et aggregatio
— — et expeditio, 617, 2.
— — et validitas, 622, 8.
apostolicae
— et benedictio, 164, 5.
— et indulgentiae, 629, d).
— et libri, 487, 6.
— et Romanus Pontifex, 4, b).
authenticae
— pro quaestuatione, 434, 6.
et Balneares Stationes, 312, g).
circulares, 122, 15; 338.
— pro Italia, 289, adn.
— et libri, 487, 2, adn.
— et lingua latina, 295, adn.
— et theologia dogmatica, 299.
commendationis, 75, I, 10.
commendatitiae, 357, 7; 435, 5.
et commercium, 365.
concreditae, 483, 2.
et confirmatio, 597, i).
et conscientia, 365, 3.
convocationis, 127, e).
delegationis, 148, b).
dimissoriae
— et Abbas, 165, a).
— et Clerus saecularis, 458; 604.
— et Episcopus, 454, 5, d).
— et professio perpetua, 272, 4, d).
— et professio a votis temp., 453.
— et Religio exempta, 108, m); 450.
— et revocatio, 388, g).
— et Superiores Societatum, 604.
discessoriae, 537, a).

[Litterae]
et eleemosynae, 432, IV.
encyclicae, 289, adn.
erectionis, 617, 2; 622.
hortatoriae, 75, IV, a.
et inspectio, 95, 2.
laudatoriae, 75, IV, a).
per manus Superioris, 365, 2.
et Missiones, 480.
ex Nuntiatura Apost., 418, adn.
obedientiales, 435, 5.
ab omnibus Missionariis, 97-*quater*, 2.
et parochus, 501, a).
et praesentatio, 444, 1, adn.
privilegiatae, 365, 1.
probationis et infirmi, 75, 28.
et promotor fidei, 365, 2.
et relatio, 146, I, 8.
Superioris, 285, 8.
testimoniales, 224.
— abbreviatae, 294, a).
— et acceptatio Episcopi, 454, d).
— et admissio, 225, 3, b).
— et adspirantes, 225, 6.
— et affirmatio, 289, 1.
— et aggregatio, 652, b).
— et Antistita, 75, I, 7.
— et candidatus, 225, 6.
— et exclaustratio, 547, e).
— et exhibitio, 225, 3.
— et Fideles, 28.
— et fugitivus, 610, a).
— et novitiatus, 215, 2.
— et non observatio praescript., 227.
— et Ordinarius loci, 457, d).
— et Religiosus, 517, 3, b).
— et revocatio, 388, a).
— et saecularizatio, 555, 1.
— et secretum, 226, 9.
— et studia, 294.
— et summa, 226.
— et Superiores, 108, h).
Liturgia, 295; 300, b).
et collatio, 301.
Loca
ad audiendas confessiones Monialium, 176, d).
et confessiones mulierum, 176, b).
evangelizanda, 481.
exempta, 467, 12.
incongrua pro Monialibus, 432, VIII.
et iurisdictio competens, 417, 2.
iurisdictionis, 629, d).
et lex clausurae papalis, 352, 3.
[Loca]
militiae et cappellani mil., 284.
Missionum, 348, 3.
pia et eleemosynae, 251, 1.
— exempta et coemeterium, 471, 2.
— et paroecia coniuncta, 501, c).
— et visitationes, 97, b).
sacra et imagines, 490, 1.
— et sepultura, 462, 1.
et visitator, 148, d).
Locatio, 200.
et alienatio, 204, d).
et opera, 194, f).
Locupletatio, 210, 3.
Locus
et benedictio Sanctae Sedis, 507, c).
et beneficium, 502, 1.
et cessatio privilegii, 385, e).
et circumstantia, 283, 1.
et clausura Monialium, 355, c).
collocationis dotis, 230.
communionis Monialium, 357.
et confessarii, 175.
et confessiones mulierum, 176, d).
— — in navi, 448, 6.
— — novitiorum, 249, c).
et Congregatio de Prop. Fide, 604.
et consecratio, 462, 3.
et correptio delinquentis, 410, 3.
et deputati, 312, d).
dimissionis, 593.
et electio, 127, a).
exemptus, 424.
externus et Dicasteria, 362.
et funus, 472, 3.
et imagines sacrae, 490, 1.
instructionis, 144, b).
et lex distantiae, 643, 7.
et litterae test., 388, 10, a).
et matrimonium, 403.
et Missa, 376, a).
Missionis et Congr., 83, d).
nativitatis et filius vagorum, 225, 3, b).
novitiatus, 235.
et oratorium, 441.
originis, 225, b).
— et domicilium, 225, 3, b).
— et filius vagorum, 225, 3, b).
particularis et causae crimin., 250, c).
pius, 494, a); 621, 1.
postulatus, 217.
et praecedentia, 631, a).
et privilegia benedictionis, 483, 3.
et privilegia quaestuationis, 427, 1; 432, VII.

[Locus]
et processiones, 647, 14.
et professio, 276.
regit actum, 247.
et renovatio prof., 275.
sacer, 47; 108, n); 462.
et S. Eucharistia, 437, 2.
scapularis Tertii Ordinis, 638.
separatus et novitii, 245.
separatus et studentes, 291, 1.
et sepultura, 476, 9.
et significatio in scriptis, 107, c).
Sodalitatis Tertii Ordinis, 632.
et tumulatio, 476, 11.
Loquacitas, 584.
Lucrum, 332, d).
Ludi
aleatorii, 312, a).
litterarii, 299.
theatralis, 345.
Ludimagister et novitii, 248, 5.
Lusitania, 24; 145, B).
Luxuria, 322, 6.
Lyceum
et Italia, 293.
et scholae internae, 301, 3.

Machabaei, 7.
Machinatio, 220, 3.
Maestre Pie Filippini, 600, d).
Maestre Pie Venerini, 600, d).
Magister
alumnorum, 298.
pro Conversis, 244, 3.
generalis, 103, adn.
— Ordinis Praedicatorum, 627, 2.
idoneus, 302.
novitiorum, 244.
— et absentia, 246, 10.
— et admissio ad novitiatum, 265, 6.
— et alumni, 245, 8.
— et benedictio, 238, b).
— et capacitas iuridica, 115, 2.
— et conditio iuridica, 245, 6.
— et confessiones, 183, 3; 249.
— et correctio, 245.
— et directio, 245.
— et electio, 245.
— et formatio spiritus, 246.
— et libri, 485, 2.
— et litterae test., 225, c), adn.
— et locus postulatus, 217.
— et manifestatio consc., 183, 3.
— et obligatio, 245, 8.
— et officia, 244, 4.
[Magister]
novitiorum et opus principale, 246.
— et petitio, 225, 7.
— et potestas, 245, 6.
— et praecedentia, 60.
— et socius, 166, 10.
— et studia, 248, b).
— et Superiores in sensu latiore, 102.
— et transeuntes, 320.
et obligationes, 292, a).
pro omnibus materiis, 295.
et opus principale, 246.
S. Theologiae, 60.
et scholae, 179, d); 247, II.
et scientia, 289.
Seminaria, 292.
et socius, 292.
spiritus et capacitas iuridica, 115, 2.
— et confessiones, 166, 10.
— et cura animarum, 292.
— et manifestatio consc., 183, 3.
et tempus studiorum, 299.
Universitatis, 301, 2.
Magisteria
et mores honesti, 97-*bis*, d).
saecularia, 302, 4.
et vigilantia Episcopi, 86, b).
Magisterium, 477.
et administratio, 421, e).
et disciplinae biblicae Pii XI, 295, b).
ecclesiasticum et libri, 487, 4.
et examina, 300, b).
pietatis, 246.
et Seminaria, 556, b); 581, 3.
Magistra
et assistentia Superioris, 362.
et cura specialis, 616, 5.
novitiarum et vota, 112, b).
Scholarum, 179, d).
et Superiorissa, 120, 12.
Magistratus, 534.
Maiores
et examina, 300, 1.
et studium, 307.
Maioritas
et admissio in Religionem, 213, b).
et electio, 130, C); 137, g).
et potestas patriae, 267, 4.
et praecedentia, 56.
et suffragiorum, 265.
et testamentum, 256.
Malitia
et peccata contra virtutem, 321, 11.
et transgressio voti, 316, 2.

Malum
et iuvenes militiae, 285, 3.
Mandans, 572.
Mandatarius, 129; 223.
Religionis, 210, 2.
Mandatum
Apostolicum, 164, 6.
canonicum, 117, 2.
et clausura, 346.
et consecratio, 462, 3.
et dimissio, 593, a).
generale
— et erectio Associationis, 617, e).
— et Praeses, 588.
— et Visitatores, 104, b).
et electiones, 122, 15.
et Episcopus, 266, 6.
et inquisitio, 409, d).
legitimum, 128, 5.
et monitio, 590, b).
obtentum, 165, d).
et parochus, 502.
et postulatio, 137, e).
et provisio, 421, d).
et Rom. Pontifex, 92; 247, 2.
speciale, 70; 88, c).
et stipendia, 373.
et suffragia, 269, a).
et Superiores, 312, d).
a via perfectionis, 5.
Vicarii Apostolici, 97-*quater*, 4.
— Generalis, 70, 5.
Manifestatio
et causae exclusionis, 539.
conscientiae, 183; 245.
— — et Magister novitiorum, 246.
— — pro Praefectis, 292, 2.
et denuntiatio, 408.
haeresis et admissio, 220, 1.
et litterae, 365, 2.
non obligatoria, 539, adn
et suffragium, 130, b).
Mansio, 348, 3; 565, 4.
Mansuetudo, 244, 2.
Mantelletum, 495.
Manuale, 75, IV; 373.
Manus
Abbatis et professio, 266, 6.
actuarii, 107, c), 3; 397.
aliorum et libri prohibiti, 487, 5.
et celebratio, 280.
et falsificatio, 168, 1.
mortua, 188.
et processus, 588.
et reliquiae, 204, c).
[Manus]
signata et dispensatio, 298.
et stipendia, 373.
Superioris
— et professio, 266, 6; 279, 6.
— et vota, 614.
Superiorissae, 279.
violentae, 597, c).
et visitatio Ordinarii, 97-*bis*, II.
Manuscripta, 328.
et Episcopi, 495.
Manutentio, 621, 2.
Mare magnum, 416.
Maristae, 255, adn.
Martyres, 204, c).
et celeberrimae virgines, 9.
Martyrium, 397.
Servi Dei, 365, 2.
Martyrologium, 629, a).
Masculus, 128, b).
Massa, 338, a).
Mater
in gravi necessitate, 221, 4.
et litterae testimon., 225, b).
et Religiosus, 328, 2.
et Status religiosus, 5.
Materia
et administratio, 419, 5, e).
electionum, 125, 2.
gravis et votum obedientiae, 317, 5.
matrimonialis, 111.
monitionis, 570, b).
et peccatum, 333, c).
pretiosa et alienatio, 204.
proxima et obedientia, 317, 3.
remota voti paupertatis, 327.
et studia, 295.
Matricitas
et vincula moralia, 10, 3.
Matrimonium, 5, b).
et admissio ad novitiatum, 220, 4.
et assistentia, 468, 19.
et attentantes, 576, c).
et celebratio, 468, 17; 502.
civile et elector, 128, 1, c); 325.
et clericus in sacris, 597, 2.
et confessiones, 168, 13.
et delectationes licitae, 322, 2.
et filius, 221, 5.
fugitivus, 576, c).
et functiones parochi, 507, c).
illicitum, 324.
invalidum, 221.
et irregularitas, 221, 4.
legitimum, 115, 1, b).

[Matrimonium]
et natura humana, 20.
non-consumatum, 323.
et professi, 272, d).
et professio
— — votorum simpl., 269, 8.
— — votorum soll., 274, e).
et secta atheistica, 220, 1.
et subdiaconatus, 458.
et validitas, 403; 576, c).
et votum castitatis, 264, b); 323.
Mechitaristae, 51, 2.
Medaille milit., 332, f).
Media
accidentalia, 313, 2.
et caritas, 27, n).
essentialia, 313, 2.
ad finem Rel. obtinendum, 56, a).
iuridica, 590, b).
licita et suffragium, 130, a).
ad perfectionem, 53, 3; 599.
et remedia poenalia, 413.
secundaria, 51, 8. adn.
severioris et obligatio Sup., 142, a).
spiritualia, 304.
ad virtutem, 326.
Medicus
et admissio aegrotorum, 260.
et custodia, 312.
et declaratio, 261.
et infirmi et recitatio privata, 371.
et ingressus in clausuram, 353, e).
et iudicium et professus, 579, I.
Medicina
et indultum apostolicum, 312, b).
et infirmi, 342.
Medietas
et suffragia, 130, B), a).
Meditatio, 51, 8.
pia, 246.
Melioratio, 203.
Melitenses equites, 11, 5.
Membra
alterius Religionis et transitus, 529.
Capitulorum, 109, 6.
et Clerici in sacris, 598, c).
Communitatis rel., 144-*bis*, b).
— et visitator, 148, d).
et consensus et translatio sedis, 648.
Domus maioris, 121.
instituti, 320.
et persona moralis, 505; 628, 1.
quinque et Coll. Tribunale, 589.
Societatis, 542, 4.
Status religiosi, 29.
Membrum
et dispensatio, 638.
et donationes personales, 197, d).
et exclaustratus, 545, a); 548.
honorarium, 643.
et servitium militare, 283, 2; 539
Tertii Ordinis, 635.
Memoria
et adminicula, 328.
et gloria antiqua, 480.
Sancti, 465.
Menda, 343.
Mendacium, 220, 3.
Mendicantes, 11; 434.
et apostata, 564, 2.
et Clemens VIII, 4-*quater*, 83, d).
et collectiones, 429.
et conventus, 44.
et divisio, 51, 2, d).
et eleemosynae, 97, 4, p).
et Episcopus, 495, 3.
et exclaustratus, 546, c).
et fundatio, 79.
et Moniales, 387, 8.
et novitiatus, 219.
et Officium divinum, 366, 1.
et paupertas, 51, 5.
et privilegia exemptionis, 416.
— — quaestuandi, 427.
et regimen, 51, 7.
et relatio, 145, A).
et S. Thomas, 289, adn.
in sensu proprio, 51, 5.
et transitus, 515; 529.
Mendicatio, 429, b).
Mendicitas incerta, 51, 5, a).
Mens
et Abbas, 165.
adolescentis, 248, 4.
et conditio iuridica, 579, II.
et confessarius idoneus, 175.
et congregatio, 279.
consecrandi Deo, 246.
decreti, 279.
et electio Oeconomi, 156, 1.
et evolutio, 539.
hominum et errores, 290.
legislatoris, 4, 6; 292.
Pont. Com., 250, 4.
Sanctae Sedis, 147.
et senectus parochi, 505.
et suffragia, 269, a).
et votum obedientiae, 317, 4.
Mensa
communis Congregationis, 555, i).

[Mensa]
communis et litterae test., 604.
— et professio, 269, 7.
— et Religiosus voti simpl., 451.
et difficultas pecuniae, 537, d).
episcopalis et Seminaria, 388, k); 484, 2.
Episcopi, 394, 4.
publica, 198; 230, 6.
et separatio, 220, 4.
Menses
et apostata, 565, 4; 571.
et dimissio, 570, b).
et dos, 560.
duo ante novitiatum, 265.
duo ante professionem, 247, IV.
duo et parochus, 502.
et electio, 131, c).
extra Dioecesim, 432, VIII.
et habitus eccl., 311.
et indulgentiae, 340.
et instructio, 144-*bis*, b)
et professio, 265, 1.
in scriptis, 107, 4, c).
sex et absentia, 364, 1, b).
sex et exclaustratio, 544.
sex integri et postulatus, 216, 1.
sex et novitiatus, 616, 5.
sex et prorogatio, 259, 3.
sex et studia, 291, 2.
et solutio casuum, 301, 2.
et studia, 294, h).
et suspensio a celebr. Missae, 459.
tres et electio, 126.
tres et professio, 285, 5.
tres et reditus, 576, 2.
tres et tempus prorogationis, 268, 3, c).
34 et professiones annuales, 269, 6.
et vacatio parochi, 502, 3.
et valor professionis, 285, 6.
21 et tempus studiorum, 293.
Mensura, 301, 3; 341.
Mentio
censoris, 487, 3.
convalescentiae, 261.
et Episcopi, 495.
de exemptis, 476, 12.
et indulgentiae, 629, d).
invaliditatis, 118.
de professione, 260.
specialis
— et studia, 294, h); 298.
temporis, 241.
Mercatura, 195; 312, g).
et Tertiarii, 632.
Mercedarii, 11; 51, 5, b).
Mercenarii, 312, g).
Merces
et expensae, 617, 2.
pro labore, 428.
et litterae aggregationis, 622, 8; 652, 2.
Meridies
et celebratio, 376, a); 442.
Merita bonorum, 546.
Meritum, 322, 6.
Mesopotamia, 10, 2.
Messis, 480.
Metaphysica, 296.
Metodus
et examina, 455.
scholastica, 296.
et studia, 248, c).
Metropolita
et Abbatia, 164, 9.
et appellatio, 395, a).
et Episcopus, 467.
et indulgentiae, 629, a).
Metus
gravis, 266, 4.
— et suffragium, 130, A), a).
et professio, 266, 4.
et vota, 316, 2.
Mexicana Respublica, 47.
Mexico, 24.
Milano, 295.
Miles
Christi, 482.
et dimissio, 332, g).
et disciplina rel., 288, h).
et egressus e Monasterio, 358, a).
et gratia, 624.
et litterae test., 225, b), adn.
et promotio, 457, e).
de quota et instructio milit., 288, h).
de quota et praecepti decreti, 288, h).
et Religiosus, 457, e).
Tertiariorum, 638.
Militia
angelica, 482; 617, c).
et adscriptio, 286.
et cessatio votorum, 283, 1.
et expensae, 322, d).
Iesu Christi, 632.
et lex civilis, 288.
et novitiatus, 239.
et saeculares, 312, f).
et vota, 263, adn.
Eremitae, 11.
— et privil. Mendicantium, 51, 5, b).

Minimi
S. Francisci a Paula, 54, c); 425, adn.
et Tertiarii, 632.
Minister
acatholicus, 446, c).
et confirmatio, 165, f).
et Confraternitates, 626; 645.
et distinctio, 103.
extremae unctionis, 443, 6.
funerum, 472, 3 et 4.
Generalis
— Capuccinorum, 11.
— Conventualium, 11.
— Fratrum Minorum Capuccinorum, 11; 289, adn.
— et hierarchia eccl., 51, 7.
— Observantiae, 51, 7.
— Societatis Iesu, 107, e); 116.
— et Superiores supremi, 103, adn.
— Tertiariorum, 11.
— et testamentum, 256.
— et transitus, 525.
inferior Episcopi, 416.
et inscriptio sepulturae, 476, 11.
et Missa, 380.
et Oeconomus, 156.
et potestas, 11.
Ministerium
altaris, 221, 5.
alumni, 293, c).
animarum, 616, 5.
— et dispensatio, 298.
apostolicum, 284.
et clausura, 359, k).
colligendi eleemosynas, 432, 1.
et commoratio extra claustra, 364, 1.
et confessarius, 174.
— — supplementarius, 175.
et consensus Superioris, 502.
et conventus, 304.
et dimissus, 597, d).
Ecclesiae, 299.
— Domui rel. adnexae, 467, 13.
— — et habitus, 611, 2.
Extremae unctionis, 149, 7; 179, e).
et labores, 301, 2.
et Missiones, 97-*quater*, 2; 213, c).
et Ordinarius loci, 506.
paroeciale, 501, a).
— et cappellanus, 301.
— gratuitum, 502.
— et praedicatio, 646.
— et Rector, 514, 3.
praedicationis, 84, adn.; 477, 1.
[Ministerium]
et privatio, 576, 3.
et prohibitio, 411.
sacrum, 290, 3; 365-*bis*, 7.
et vicarius cooperator, 503.
Ministrantes infirmis, 51, 5, c).
Minor aetate
et electiones, 128, 1, b).
et delictum, 325, a).
Minorennitas, 274, 2, b).
Minores
et erectio, 79.
et fusio, 65.
et Missiones, 17, e), adn.
et privilegia cannarum, 83, e).
— — exemptionis, 416.
Minores Capuccini
et Unio, 65.
et vota simpl., 255, 7.
Minores Conventuales
et fusio, 65.
et transitus, 525.
Minoristae, 546.
Minuta, 236, c).
Miraculum, 365, 2.
Miseria humana, 316, c).
Misericordia, 432, 1.
Missa
et applicatio, 327, d).
et Calendarium, 489.
et Canon, 97-*quater*, 6.
Capitulorum, 380.
et celebratio, 376; 442, 4.
Clerici saecularis, 369, v.
et communio, 442, C).
conventualis, 153; 378.
— et Officium divinum, 379.
et dies festi, 365, *bis*, 7.
et Ecclesia Orientalis, 431.
in ecclesiis Sororum Tertiar., 376.
et eleemosynae, 374.
et exclaustratio, 547.
et exclaustratus, 543.
et expositio S. Euch., 438, 3.
et Evangelium, 479.
et festum locale, 370, d).
et fructus, 269.
fundata, 373.
et fundatio ecclesiae, 189.
et hora, 376, a).
et intentio, 317, 2.
et libri liturgici, 4.
et licentia Rectoris, 514, 5.
Nativitatis Domini, 377.

[Missa]
nocturno tempore, 502, 2.
et obligatio parochi, 375, 5; 501, b).
et onera, 375, 5; 621, 1.
et oratoria privata, 376, b).
paroecialis, 377.
privata, 377; 646.
et privilegia, 442, 4.
— — Missae conventualis, 380.
et professio, 280.
pro populo, 507.
pro subditis, 153.
et quaestuatio, 431.
et ritus, 376.
et sacerdos extraneus, 375, 7; 441.
et sacrificium, 439.
et S. Eucharistia, 436, 1.
et simulatio, 597, b), c).
et Sodalitates, 623, 1.
sollemnis, 380.
et stipendia, 373.
et stips, 439.
et taxa, 476, 12.
votiva, 376, b).
Missale, 378; 495.
Missio, 480.
et bibliotheca, 295, adn.
et bona Domus religiosae, 212, 2.
et bona eccles., paroecialis, 504.
et bona mobilia, 212, 1.
et bona temporalia, 212.
et Capuccini, 212, 1.
et cessio, 270, c).
et collocatio pecuniae, 97, q).
et disciplina, 295.
et electiones in Capitulis, 496.
et eleemosynae, 435, 5.
et erectio Domus, 80, c).
extera
— et Claretiani, 12.
et index facultatum, 498.
et infideles, 191.
et instituta mulierum, 75, 28.
et instructiones ad Vicarios, 97, e).
et iusiurandum, 220, 8.
et medicina, 212, b).
et ministerium, 213, c).
et munus, 51, 11.
— propaganda, 17, e).
et nomen, 197, d).
et oblationes, 501, c).
et Ordinarius loci, 507, b).
et orphanatrophia, 97, e).
et patronus, 250, 9.
et pecunia, 97, e); 197, d).

[Missio]
et Piae Uniones, 640.
et professio sollemnis, 285, d), 6.
et Provincia, 45.
et regimen, 97-*quater*, 6.
et regula primaria, 97, e).
et residentia Relig., 80, c), adn.
et servitium militare, 284; 285, d), 6.
et statio Superioris, 97, e).
et studium linguarum, 481.
— — medicinae et chirurgiae, 75, 28.
sui iuris et Superior, 494.
et titulus, 604.
et Vicarius Generalis, 493, adn.
a Vincentio a Paolo fundata, 599.
et votum, 34.
Missiologia, 295, b).
Missionarii
et administratio, 501, c).
Africae, 599.
— et clausura, 348, 3.
della Salette, 96, adn.
et labores, 480; 481.
et munus, 119.
et obedientia, 319, 7.
et obligatio ex voto, 319, 7.
S. Basilii, 295.
et S. Congr. de Prop. Fide, 92, 4.
et Vicarii Apost., 97-*quater*, 1.
S. Vincentii a Paulo, 51, c).
et vita, 97. e).
Missionsblätter, 295, adn.
Missionsbund, 295, adn.
Missionsgeschichte, 295, adn.
Missionslehre, 295, adn.
Missionswissenschaft, 295, adn.
Mitigatio, 170.
praescriptionis, 223, 1.
Mitra, 165, b), adn.
Episcoporum, 467.
Mitternachtsmesse, 377, adn.
Moderatio
Constitutionum, 105, 2.
cupiditatum, 5, b).
et saecularizatio, 551.
et statuta, 620, 2.
suprema, 301, a).
Tertiarii, 632, 1.
Moderator, 627.
et Associatio, 627.
et candidatus, 246; 627, 7.
et censura librorum, 487.
et Constitutiones, 55, a); 616, 2.
et dimissio, 625.
et dimissio professi, 578, 1.

[Moderator]
dioecesis, 482.
et facultates, 114, 7.
generales
— et administratio, 271, b).
— et ascensus, 449.
— et bona Provinciae, 78, 9.
— et Calendarium, 370, 8, b).
— et Constitutiones, 394, b).
— et hierarchia, 51, 7, adn.
— et privilegia, 515.
— et promotio, 493, b).
et iudex primae instantiae, 394, a).
et iuramentum, 142.
Ordinum, 312, g).
et Praefectus, 292.
et Procurator, 157, 2.
provincialis, 248, d); 492.
Religiosarum, 295, b).
specialis, 173.
spiritualis, 173.
et Stationes Balneares, 312, c).
et studia, 294, d).
et vigilantia, 239.
et vita sanctitatis, 304.
Moderator supremus
et Abbas, 50, a).
et aetas, 115, c).
et aggregatio, 73, 1; 75, 6.
et Capituli, 133, 2.
et cessio, 270, c).
et consiliarii, 155, 1.
et Constitutiones, 576, 3.
et decretum laudis, 75, 8.
definitio, 270, c).
et dimissiones, 582, 1.
et distinctio, 115, c).
et electio, 123.
— — localis, 141, 21.
et erectio Confraternitatis, 617.
et exemptio, 299.
et facultates speciales, 114, 6.
et fundatores, 117, 2.
et instructio, 146.
et ius electionis, 129.
et libri, 110, k).
et Oeconomus, 156, 1.
et potestas, 107, b).
et potestas Superioris, 113, a).
et privatio officii, 225, 6.
et relatio ad Sanctam Sedem, 145, 5.
et res contentiosa, 294, b).
et reservatio, 312, c).
et res oeconomica, 185.
et secretarius, 158.

[Moderator supremus]
Superior in casu necessario, 539, 2.
et Superior maior, 103, 4, d).
et suppressio Domus, 88, 1, b).
et transitus, 525.
et tribunal collegiale, 588, 1.
et vocatio ad Concilium, 486.
Moderatrix
et dimissio sororum, 578.
et dos Monialium, 230.
et fundatrices, 117, 2.
generalis, 122,
generalis et Capitula, 71.
generalis et mutatio cessionis, 270, c).
et instructio, 146.
et postulatio, 137, f).
provincialis, 122, 16.
et relatio, 145, B).
et repetita electio, 122, 15.
et res oeconomica, 185.
Suprema
— et dimissio Sororis, 585, b),).
— et fundatio, 117, 2.
— et modus procedendi, 585, γ).
— et relatio ad Sanctam Sedem, 145, 5.
et visitatio, 148, b).
Modernistae, 381, 1.
Modestia, 285, 3; 292.
Modificatio, 335.
— Regulae S. Francisci, 632.
Modus
et actus, 299.
addiscendi, 154-*bis*.
et administratio, 194, a).
admittendi, 624, 8.
agendi, 180, 13.
et aggregatio Societati, 642.
alienationis, 206, d).
et clausura, 358, III.
et confessarius, 149, 7, b).
et Constitutiones, 616, 2.
in convalidatione, 282.
et convocatio, 155, 4.
cumulativus, 617, d).
deputandi, 170.
et dimissio, 586.
electionis, 125, 3.
et eleemosynae, 501, c).
et exercitia pietatis, 339, 1.
et exhortatio, 144-*bis*, b).
exsequendi, 336.
festivus, 376, b).
ingrediendi, 213, 2.
legis, 4, 6.
et licentia Superioris, 330, 4, a).

[Modus]
et nominatio, 155, 1; 156, 1.
et observantia, 313, 2; 336, 3.
organicus 627, 3.
potentialis 387, c).
praescriptionis, 383, 1, d).
procedendi
— in causis dimissionis,, 579, 2.
— in causis matrimonialibus, 541.
— in criminalibus, 399.
— in dimissione, 573, 1; 585.
— et poenitentia, 107, 4, f).
et professio, 279, c).
quaestuandi, 431, 6.
et residentia, 143.
sententiae, 4, 6.
et servitium militare, 283, 2.
specialis, 406.
et studia, 248.
supplendi, 295, b).
et suppressio Associationis, 628, 6.
et Tertius Ordo, 632.
violationis, 362, VI.
Moines de l'Occident, 9, adn.
Momentum
commissi delicti, 576, 4.
et exercitia 248, 1.
et ius visitationis, 621, 3.
et lingua, 299.
maius et peccatum, 333, c).
minimum et bona, 204, d).
mortis, 261.
et privilegia, 386.
et recitatio officii, 370, 1.
et transgressio, 336, 2.
Monachismus orientalis, 10.
Monachus
et acquisitio 274, 3, adn.
et administratio, 338.
et Concilium Chalcedonense, 4-*bis*, 3.
et Conventus, 220, 2.
et dimissio, 589.
et Episcopus, 495.
et Gregorius IX, 4-*ter*, 7.
et habitus, 344, 1.
et Ordines, 42 c); 51, 2, a).
orientalis, 51, 3.
et praecedentia, 57, b).
et professio, 263, adn.
et promotio, 497, 1.
et relatio, 145, A).
et scientia, 289.
et transitus 515.
et translatio, 517, a).
et vita eremitica, 10.

Monasterium
et Abbas de Regimine, 589.
et Abbates, 103, e); 164.
et acceptatio dignitatum, 493.
et acquisitio Monachi, 274, adn.
cum adiacentibus hortis, 357.
et apostata, 569.
autocephalum, 41 adn.
et benedictio Abbatis, 164, 6.
et bona, 210, 2.
et clausura, 352.
et collocutorium, 361.
et confessarius, 359, f).
et Congr. monastica, 578.
et dimissio Religiosorum, 578.
et dos, 228, 4; 232.
et ecclesia, 182, 1.
et egressio, 168, 1; 358, III.
et emendatio, 55, a).
et exemptio, 279, a); 569.
et falsificatio, 168, 1.
et funus, 475, 8.
heterodoxum, 37, 3.
et ianua, 353, b).
et impensae itineris, 521, b).
et incorporatio 528.
et indultum, 352.
et infantes, 220, 2.
et ingressus, 220, 3.
— — sine legitima licentia, 355, a).
et Innocentius III, 4-*bis*.
et introducentes, 355, b).
et iudex primae instantiae, 394, a).
et ius exclusivum, 170.
et Oblati 214, 4.
et paroecia, 513, 3.
et professio privata, 279, 6.
et proprietas dotis, 232, a).
et ratio administrationis, 209, a).
Regularibus obnoxium, 270, 1, c).
et S. Andreas, 47, h); 182.
et septa, 356, a).
et splendor Ecclesiae Dei, 19.
sui iuris 44.
— — et ius erigendi, 235, 2.
— — et Priores Convent., 103, 4, e).
— — et separatio a Congreg., 78, 4.
— — et transitus, 517, 4.
et Superior, 228, 4; 260.
— — et potestas cumulativa, 261.
et suppressio, 563.
et transitus, 515; 517 3.
et unio cum paroecia, 365, a).
et visitationes, 353, b).
et vota temporaria, 362.

Monasterium Monialium
et adspirantes, 250, 2.
et alienatio, 204, b).
Americae, 47, γ).
et Antistita, 123; 584.
et caeremoniale, 279 6.
et Cardinales, 353, d).
et chorus, 348, 3.
et clausura, 357; 363.
et clausura papalis, 44, n).
et comitatio, 359, i).
et confessarius, 353, 6, b).
et Constitutiones, 75, 22.
et Domus novitiatus, 235, 1.
et dos Religiosarum, 560.
et egressus novitiae, 240.
et egressus sine legit. licentia, 364, 2.
et electio, 122.
et exemptio, 418.
et fines clausurae, 348, 2; 353, 5.
et interruptio novitiatus 240.
et locatio, 200.
et modus procedendi, 585.
et Ordinarius loci, 103, 5, a).
et postulantes, 217, 3; 218, 2.
et postulatus, 214, 5.
et Praeses electionis, 131, c).
et praevius consensus, 197 a).
et recursus, 180.
et Regulares, 180.
et S. Pachomius, 13.
sui iuris
— — et iurisdictio, 44.
— — et Superior reg., 103, a).
— — et transitus, 517, b).
et testamentum, 271, b).
et transitus
— — et dos, 533.
— — et novitiatus, 537.
— — et vota simpl., 517, 4.
et validitas professionis, 266, 6.
et visitatio, 97-*bis*, a); 353.
et vota sollemnia, 352.
Moneta, 204, b); 617, 2.
Moniales
et aegrotantes, 177.
et alienatio, 204, b).
alterius Ordinis, 353.
et Antistita, 197.
apostatae, 569.
et Belgium, 47, g); 81, 4.
et benedictiones, 466.
et Calendarium, 369, 6.
et cappellanus, 182, 1.
Carmelitanae in Belgio, 47, g).

[Moniales]
et cessio, 270, c).
et chorus, 348, 3.
et Clarissae, 51, 3.
et clausura, 352.
— — et claves, 360.
— — et ingressus, 354.
— — et Pius V, 4-*quater*, 13.
et concio, 477, 5.
et confessarius, 170; 443, 7.
et confessiones
— — approbatae, 180, 12.
— — extra propriam Domum, 176, d).
— — in periculo mortis, 177.
et Constitutiones, 75, 22, h).
et custodia clausurae, 362.
et debita, 210, 5.
et dimissio, 584.
et dos, 4-*quater*, 22; 228, 1.
et ecclesia, 353.
et egressus, 354.
— — e clausura, 355, c).
— — e septis Monasterii, 358.
et electio, 131, c); 141, 21.
et exemptio, 418; 420.
et funera, 182, 5, a); 483, 3.
et Gallia, 47, g); 81, 4.
in Hispania et Ord. loci, 47, g).
et indulgentiae, 371; 483, 3.
infirmae et recitatio, 371.
et ingressus in clausuram, 353, c).
et interruptio novitiatus, 240.
et litterae, 356, 1.
et locatio, 220.
et Missa, 378.
in Monasteria sui iuris et elenchus, 145,).
et mutatio, 270, c).
et nomen, 46, e).
et obligatio chori, 366, 2.
— — et recitatio privata, 274, d).
et Pius V, 4-*quater*, 13.
et poenae, 355.
et potestas paroecialis, 98, 2.
et privilegia, 387, 8.
et professio, 279.
et puellae, 353, e).
et quaestuatio, 429.
et ratio administrationis, 209, a).
et recitatio privata, 370, 1, c).
et relatio, 145, 4.
et ritus, 279, 5.
et SS. Eucharistia, 436.
SS. Redemptoris, 209, a).
et scrutatores, 132, a).

[Moniales]
subiectae Sedi Apost., 182, 2.
et suffragium, 223, 1.
et sustentatio, 4-*quater*, 14.
et testamentum, 256.
et transitus, 517, 4; 536.
et tribunal, 397.
et Unctio extrema, 149.
et Viaticum, 149.
a Visitatione B. M. V., 47, f).
et vita contemplativa, 48.
et votum
— — castitatis, 13.
— — simplex, 271, b).
— — sollemne, 223, 1.
— — sollemne et dos, 232, a).
Monita
generalia, 611, 2.
et media, 313, 2.
opportuna et studia, 292.
salutaria, 410.
Monitio, 590, b).
canonica
— et acceptatio electionis, 136, b).
— et competens Superior, 590, b).
— et fugitivus, 570, b).
— paterna, 579, adn.
— et tria delicta, 582.
et depositio clerici, 597, a).
et dimissio, 108, 1; 579.
et instructio processus, 592.
inutilis, 311.
necessaria, 613, e).
paterna, 590, a).
et poenae, 325, a).
post delictum, 590.
et privatio beneficii, 139, b).
et privatio dignitatis, 576, 2.
et processus, 586.
publica, 590, a).
et remedia poenalia, 413; 590.
repetita, 579, b).
et suspensio, 625.
et suspicio, 590.
ultima, 591.
Monitore ecclesiastico, 301, adn; 623, 3, adn.
Monitum S. Poenitentiariae
et casus occultus, 93, adn.
Mons Carmelus
et concessiones, 617, c).
et Confraternitas, 640.
et habitus, 623, 1.
Montpellier (Concil.), 617, b).
Monumentum, 515, adn.
Mora
et officium, 597, k).
et dimissio, 262, c).
et disciplina, 423, b).
et egressus illicitus, 609.
et fugitivus, 568.
et litterae discessoriales, 537, c).
et periculum, 586.
et renovatio votorum, 268, 3, c); 269, 5.
et scandalum grave, 595.
Morbus
corporis vel animae, 397.
epidemicus et egressus, 358, 1, a).
et professio, 268, 3, c).
Mores
et adspirantes, 226, 8.
et Associationes suspectae, 613.
et candidati, 457, c).
et concionator, 478.
et iuvenes militiae, 285, 3.
et libri, 485; 487, 4.
et Magister novitiorum, 246.
et Moderator, 312, g).
et mulieres, 225, 4.
Novitiorum, 235, 2; 259.
et personae ingredientes, 359, p).
populorum, 311; 345.
et professio, 268, c).
Religiosi, 506.
et studia Missionis, 481.
et transitus, 518, 1.
et Universitas, 302, 1.
et vigilantia episcopalis, 421.
Moribundus, 295, b).
Morientes, 359, f).
intra clausuram, 353, b).
Mors
et absolutio, 169.
et actio criminalis, 412; 591, 3.
et bona, 543.
candidati et bona, 228, 2.
et confessiones, 353, 6.
et donationes, 270, 1, d).
et egressus Monialium, 354; 358, 1.
extra Domum, 149.
et impuberes, 475, 8.
longe a Domo, 149, a).
et manuscripta, 328.
et medicus, 221, 5.
et metus gravis, 220, 3.
et novitius, 250, 4; 261.
parentum, 221, 5; 274, b).
et periculum, 507, c).

[Mors]
et privilegiati, 385, a).
et professio, 220, 5; 252.
Religiosae, 229.
— et dos, 228, 2; 232, a).
religiosi, 77, 2.
et saecularizatus, 558.
et sepultura, 476, 11.
et suffragium, 269, a); 546, c).
et Superior, 120, 7.
et testamentum, 271, b).
et voluntas pia, 614.
Mortificationes
et exercitium, 248, c).
et Iesus Christus, 5.
et novitii, 244, 2.
Mortui, 597, d).
Mos
abolitus, 120, 7.
alumnorum, 285, 5.
et habitus, 631, b).
Motivum
et egressus, 538.
et novitiatus, 579, b).
et obedientia, 319.
Religionis, 322, b).
Motu proprio
et confessio apud Superiores, 166, 9.
et erectio Congregationis, 76, 1.
et Pius X, 289.
et privilegia, 383, c).
Sacrae Theologiae, 292.
et studia, 302.
Motus animi, 246; 247, 1.
concupiscentiae, 322.
Mozetta, 495.
Mulieres
et admissio, 225, 4.
aegrotantes, 176, d).
et benedictio, 507, f).
et clausura
— — in Congregationibus, 346.
— — Monialium, 353, e).
— — papalis et quaestuatio, 429, a).
— — virorum, 128, d); 250.
et comitatio Sororis, 364, 2.
in communi viventes, 390, d).
et confessarius, 388, e).
et confessiones, 249, 2.
et Confraternitates, 623, 7; 643.
et Congregatio laicalis, 98, 4.
et cura aegrotis, 52.
et dimissio, 581, c); 596.
et Domus rel., 556, c).
et dos, 230, 7.

[Mulieres]
extraneae, 363, 2.
et facultas peculiaris, 171.
et fuga, 572; 576.
et irregularitas, 325, b).
et loca pro confessionibus, 176, b).
et matrimonium, 221, 5.
et Monasterium, 260.
et Missa, 378, 1.
et musica, 469.
et obligatio chori, 366, 2.
et Ordo, 272, 3.
et postulatio, 214, 3.
et privilegia exemptionis, 420.
et professi, 474.
et quaestuatio, 427; 432.
et ratio specialis, 49, n).
et recitatio privata, 370.
et Religiosae, 292.
religiosae et infirmi, 147.
— — et Ord. loci, 147.
— — et res domesticae, 147.
saeculares, 174, adn.
— et schola puellarum, 362.
sine votis, 220, 5.
et Societates in communi viventium, 599.
et transitus, 517, 3, a).
Multitudo
populi, 505, b).
Religiosorum, 53, 2.
Multiplicatio Domuum, 82.
Munditia
aedis et servitium mil., 284.
corporis, 292.
ecclesiae, 358, d).
sororum quaestuan., 434, 1.
Mundus, 279, c).
Munia
capitularia, 125, 2.
clericalia, 431.
et cura administrationis, 312, a).
et parochus, 505.
Religionis et confessiones, 246.
et vocatio, 289.
Municipium, 643, 7.
Munimen paupertatis, 337, 2.
Munus
et acceptatio, 409; 520.
in Actione Catholica, 652, 5.
administratoris, 208, b).
advocati, 312, c).
censoris, 493.
compatibilis, 157, 2.
confessarii, 179.

[Munus]
confessarii et conscientia, 179, d).
— et feriae, 174.
— ordinarii, 149, 7.
— Religiosarum, 179, 10.
et Conversi, 214, 4.
in Curiis episcopalibus, 556, c); 581.
et dimissio, 586.
et doctrina christiana, 154-*bis*.
examinatoris, 493, 1.
expletum, 496.
exterioris, 298.
et immunitas personalis, 250, d); 414.
et inhabilitas, 110, f); 169.
et interdictum, 445, b).
invisendi, 621, 1.
et iudex, 402; 589.
magisterii, 292, 3.
Magistri eiusque Socius, 245.
Magistri novitiorum, 244.
Monialis, 536.
notarii, 107, c).
et obligatio, 306.
Oeconomi, 156, 2.
Ordinarii loci, 506.
parochi, 501, a-c).
patrini, 250, 9; 571.
et perfunctio paroecialis, 502.
et praecedentia, 631, a).
et praedicatio, 477.
et privatio, 325, a); 576, a).
privatum, 158.
et privilegia, 392; 482.
et professi, 540.
publicum, 158.
Rectoris, 381, c).
et relatio, 51, 11.
et saecularizatus, 561, c).
secretarii, 158.
et senectus parochi, 505.
Sodalium, 423, b).
et suffragium, 130, adn.
Superioris
— et inhabilitas, 274, c).
— localis, 245.
— maioris, 115.
— novae Religionis, 529.
— et officia, 136.
— in regimine externo, 183, 3.
Superiorissae, 355, g).
et susceptio, 306.
tertia vice in eadem Domo, 118.
vacans, 130, e).
et visitatio, 614.

Murus
et aedes separatae, 149, 7.
et crates, 361.
et ianua, 357, II, 5.
et Officium divinum, 369, f).
Musica
et organum, 369, b).
et Religiosae, 469.
Mutatio
administrationis, 271, b); 522.
et Associationes, 611, 1.
cessionis, 255; 270, 1, c).
— bonorum, 269, 5.
— et discessus, 270, c).
— usus et ususfructus, 229, 5; 270, c).
collocationis, 198; 504.
— et pecuniae, 197, a); 198.
confessarii, 170; 249, 2.
Congregationum, 67; 76.
Constitutionis, 56, a).
et dimissio, 259.
dispositionis, 270, c).
Domus religiosae, 79; 87.
et exemptio, 65.
in favorem proprie Religionis, 270, c).
et finis, 65.
habitus, 344.
et interruptio novitiatus, 237.
et iteratio, 259, 6.
legis irritantis, 76, 1.
muneris, 179; 11; 245.
in numero membrorum, 51, 4.
post triennium, 179, 11.
Provinciae, 78.
Regulae, 56.
stationis, 285, 4.
et statua Tertiariorum, 620, 2.
testamenti, 256; 271, b).
— et proprietas, 229, 5.
votorum, 65.
et votum obedientiae, 546.
Mutilatio, 332, e); 597.
Mutuarius, 202.
Mutuum
et contractus, 202.
et debita, 221, 2.
et peccata contra votum paup., 333.
et pecunia, 312, g).
Mysterien, 9, adn.
Mysterium
et Confraternitates, 619.
Dei, 289.
divinum, 465, 8.
Religionis, 75, VI, 26.
et Sodales, 643.

Natales adspirantis, 226, 8.
Natio
et Clerus, 621, 4.
et Missiones, 498.
et relationes actuales, 24.
Nativitas
et dimissio, 582, d); 586.
Domini, 377.
et novitiatus, 220, 2.
et postulans, 226.
et Vigilia, 439.
et virginitas, 322.
Natura
et bona, 229.
cibi, 342.
decreti de servitio mil., 283.
iurium, 362.
Ordinis et Congregat., 248, c).
et professio, 266, 6.
rei
— et acquisitio Sodalium, 607.
— et examen, 300, d).
— et litterae test., 460.
— et obligatio Clericorum, 303.
— et quaestuatio, 429, a).
Status religiosi, 313.
voti, 264, b).
Navigantes, 448, 6.
Necessitas
et abdicatio, 271. a).
absolutionis, 249, adn.
et administratio sacramenti, 149, 7, c).
et alienatio, 200.
alimentorum, 221, 4.
et communio, 357.
et cura infirmorum, 359, o).
et Dioecesis, 221, 1.
et doctrina christiana, 154-*bis*.
dotis, 228, 3.
duplex, 174.
egressus Religiosae, 364, 2.
et eleemosynae, 622, 2.
et expensae, 484, 3.
extrema et liberatio, 221, 4.
et finis, 313, 1.
fratrum, 221, 4.
gravis, 221, 4.
et habitus, 311.
et ingressus medici, 353, e).
inscriptionis, 624, 9.
et interruptio novitiatus, 259, 3.
licentiae, 346, 1.
— Superioris, 330.
et litterae dimissoriae, 394.
et Magister, 292.
[**Necessitas**]
et matrimonium in eccl. Monialium, 468, 16.
Missionum, 75, 28.
et munera, 306.
et opera, 247, III.
parentum, 221, 4.
et patrinus, 250, 9; 267, 7.
et pecunia, 195.
et perfectio obedientiae, 319.
quaestuationis, 428; 432, v.
et recursus, 580.
et Religiosa mortua, 474, b).
Religiosarum et caritas, 337, 3.
et renuntiatio, 251, 1.
et sacerdos ad Univers. laic., 302, 2.
et sustentatio, 604.
temporalis, 221, 4.
temporum, 6, 4.
et transitus, 535.
veniae, 393, 2.
Negatio admissionis, 539.
Neglectus perfectionis, 314.
Negligentia
et cessio, 270.
et examen, 300, e).
et Officium divinum, 367.
et poenae, 126, a).
et studia, 506.
Negotia
et Associatio, 615.
et Capitulum, 109, 1.
et Comitia, 131, c).
et confessarius, 179.
filii, 210, 3.
et fugitivus, 567, 7.
et gravitas, 283, a).
interna, 71; 127, b).
iuridica, 253, 4.
et licentia Superioris, 210, 2.
et Magister, 245, 6.
et notarii, 397.
et novitii, 238, b), adn.
et parochus, 508.
et Procurator, 157, 2.
propriae Religionis, 157, 2.
Religiosorum, 91; 210, 2.
saecularia, 221, 3.
et vacatio, 317, 2.
Negotiatio
et administratio, 195.
et Clericus, 312, g).
gravior et Capitulus Generale, 78, 9.
impropria, 312, g).
lucrativa, 312, g).

[Negotiatio]
oeconomica, 312, g).
et prohibitio, 195.
Neophyti, 221, 5; 225, b).
et baptismus, 225, 3, b).
Nepotes, 221, 5.
Nequitia, 616, 5.
Nexus, 187; 591, 2.
Nihilisti, 613.
Nilus, 10.
Nitria, 10.
Nocumentum
communitati, 582; 586.
et dimissio, 587.
et explanatio Evangelii, 365, a); 468, 15.
et Officium divinum, 479; 510.
et prohibitio librorum, 487, 4.
et ratio procedendi, 595.
et remedium, 568, 4.
Nomen
Abbatis, 166.
Associationis, 287, 8.
— Fidelium, 612.
— et Religiosi, 623, 6.
candidati, 221, 6.
comitatus, 350.
Communitatis, 400.
Confraternitatis, 643, 6.
Congregationis, 75, I, 4.
Conventus Regularium et eleemosynae, 429, d); 435, 3.
Dei, 15.
divinum, 400.
et dos, 229.
electionis, 125.
Episcopi et Missa, 439.
fictum, 93, 1.
Iesu Christi, 5, b).
Iesu et militiae angelicae, 617, c).
et ingressus in clausuram, 375.
et militiae, 312, f).
et Missiones, 599.
Ordinarii, 312, a).
et promulgatio, 302.
proprium, 60, 4; 334.
— et acquisitio, 331.
quaestuationis, 428.
Religionis, 70, 9.
— et habitus, 344, 1; 345.
— et titulus, 75, VI.
Religiosorum, 46; 250, 3.
reticens, 169.
sacerdotis, 285, 4.
Sancti, 629, a).
[Nomen]
et schola, 248, c).
et scientia theol., 300, b).
et secta acatholica, 597.
sectae haereticae, 128, d).
et sepultura, 476, 11.
et studia, 307.
et suffragium, 130, c).
Superioris, 102.
et Tertius Ordo, 638, 11.
visitatoris, 104; 148, d).
Nomina, 228, 2.
Nominati
et administratio, 597, i).
et Capitula, 128, 6, f).
et confessarius, 175.
et confirmatio, 139, c).
et electio, 125, 2; 245, 5.
et litterae confirmationis, 139.
et litterae patentes, 120, 10.
et suffragium, 124, d).
Nominatio
Cappellanorum, 182, 2.
et confessarius, 175.
et electio, 125, 1.
et Episcopus, 220, 7.
et laici, 589.
et Magistri, 245.
Moderatoris, 627, 2.
et obligatio acceptandi, 136, b).
promotoris iustitiae, 593, a).
et sacerdos, 500.
Superioris, 123.
— minoris, 120.
Non baptizati, 28.
Non mendicantes, 83, e).
et transitus, 515; 529.
Norma
et absolutio, 169.
alienationis, 208, c).
et approbatio, 67, 1; 74, 2, a).
et Associationes, 611, 2.
aurea et Stat. Foed. Americae Sept., 204, b).
et cappellanus, 149, 7, b).
et celebratio, 465, 9.
et clausura, 346.
— — Monialium, 352, 3.
pro collocutorio, 362.
communis et bona, 501, b).
et confessarius, 181, 1.
et consecratio, 616, 6.
directiva et dos, 228, 3, a).
et disciplina, 423, b).
et functiones Confraternitatis, 646.

[Norma]
generalis et Constitut., 125, 2; 336, 4.
— et studia, 289.
et habitus, 391, b).
et ingressus Clericorum, 221,1.
iuris et statuta, 624, 8.
et lex liturgica, 108, 1.
pro Monast. Monialium, 356
et Ordinarius loci, 171.
pro Ordinibus et eleemosynae, 427.
peculiaris, 620, 1.
et postulatio, 214, 3.
praeceptiva, 247, 2.
et quaestuarii, 434, 13.
rationis, 322, 2.
et remotio, 509.
et sacerdos extraneus, 441.
specialis de commercio, 365.
et studia, 75, IV, f).
— — novitiorum, 248, d).
et Superior idoneus, 139.
et Universitas, 302, 3.
et visitationes, 148, c).
Norvegia, 24.
Nosocomium
et cappellanus, 301.
et erectio, 481, III.
et ministratio, 247, II.
et Societates, 605, a).
Notarii
et abdicatio, 271, 2.
et expensae, 617, 2.
et monitio publica, 590, b).
et munus, 589.
et necessitas, 107, c).
et negotii eccl., 108, b); 110.
pro negotiis eccl., 588.
et processus, 588.
et reus, 592, 5.
sine indulto apostolico, 312, b).
et Superiores, 107, c).
Notificatio, 144.
Notio Status religiosi, 25.
Notitia
et beatificationes, 365, 2.
decretorum S. Sedis, 144, 3.
de dignitate et electio, 130, a).
et dimissio, 598, f).
et electio, 127, c).
historica, 145, 4).
et litterae dimissoriae, 458.
et litterae testimoniales, 226, 8.
et mores, 285, 4.
necessaria de Religioso defuncto, 476, 11.
[Notitia]
et poenitentia, 265, 1, adn.
et relatio, 145, 4.
et revisio privilegiorum, 387.
et saecularizatio, 562.
vacationis, 126, a).
et visitationes, 97-*bis*, IV.
Notorietas
facti, 590, b).
iuris, 590, b).
Novitas, 307; 619.
Novitia
et alienatio dotis, 232, 11.
et Antistita, 178.
et clausura, 240.
et confessarius, 249; 172.
— — occasionalis, 176, adn.
— — specialis iurisdictio, 181.
— — supplementarius, 175.
et confessio, 171; 175.
et constitutio dotis, 232, b).
et dos, 128, 1; 232.
— — et alienatio, 232.
et exploratio voluntatis, 353, 6, b).
extra clausuram, 240.
et funera, 182, 5, a); 475, d).
et Instituta Sororum, 146, I, B).
et interruptio novitiatus, 239.
et Magistra, 358, b).
mortua ante expl. novitiatus, 232, b).
et mutatio confessarii, 179, 11.
post professionem et confessarius, 179, 11.
et privilegia, 390, 2, b).
et professio, 260; 279, 6.
et restitutio dotis, 231, b); 232.
et sepultura, 474.
et Soror choralis, 243, 10.
et Soror laicalis, 243, 10.
et vestitio, 228, 1.
et vota, 279.
Novitiatus, 219.
et absentia, 240; 241.
et admissio, 219, 2; 269, c).
— — illicita, 221.
et admissio invalida, 220; 221, 7.
et aetas, 220, 2.
et alimenta, 257.
et beneficia, 267, 5.
et certioratio Ord. loci et admissio, 152.
et collatio, 229.
et conditio admissionis, 219, 2.
et confessiones, 249.
et Constitutiones, 220, 2; 616, 2.

[Novitiatus]
et cooptatio, 246.
et dimissio, 262.
et dimissus, 598, b).
et dispensatio, 571.
et dolus, 266, 4.
Domus et perduratio, 220, 9.
Domus et probatio, 260, 2.
Domus studiorum, 291, 1.
et dos, 228; 229.
et egressus, 564, 1.
et egressus sine licentia, 238, b).
et erectio Domus novit., 78, 1; 80, c).
et exclaustratio, 556, c).
et exercitia, 246.
et exercitia spiritualia, 248, 3; 272.
et finis, 219; 245, 6.
— — et exercitia religiosa, 248, 1.
et habitus, 243; 344, 4.
et impositio habitus, 637.
et indulgentia, 250, 6.
et ingressus, 294.
et initium, 234.
et iniusta dimissio, 262.
et instructio, 154-*bis*; 247.
et interruptio, 262, a); 238, 4.
et invaliditas, 282, 1.
invalidus, 223, 2.
— et admissio, 220.
et investigationes, 225, 4.
et iteratio, 538.
et ius admittendi, 223.
et licentia Sedis Apost., 235, 2.
et litterae test., 224; 225, c).
et locus, 235.
et momentum principale, 248.
et Moniales, 81, 4.
et mulieres, 225, 4; 249, 2.
et mutatio classis, 214.
et necessitas, 219.
et nomen Religiosi, 250.
et non interruptio, 239; 240.
et notio, 219.
et novitius idoneus, 259, 3.
in novo Monasterio, 231.
novus, 262.
et opera novitii, 247, III.
et ordines, 250, 8.
et Ordo Tertius, 632.
et Orientales, 221, 6.
parvus, 214.
peragendus, 518.
et postulantes, 218, 2.
et postulatus, 214; 219, 5.

[Novitiatus]
et potestas Superioris, 108, h); 245, 6.
et privilegia temporaria, 250.
et probatio, 260, 1.
et professio, 260.
— — perpetua, 272, 3.
— — sollemnis, 273.
— — temporaria, 266, 1; 268, 1.
et prorogatio, 259, 3.
et relatio, 146, I, 9.
et renuntiatio beneficii, 267, 5.
et repetitio, 536; 638.
et requisita, 215, 2.
et saecularizati, 220, 5.
et saecularizatio, 557.
et servitium militare, 284, b).
et Sociationes, 602.
et Sodalitates, 634, 2.
et Superiores, 261.
et studia, 248, 1.
et subsidium, 561, c).
et taxa, 483, 3.
et tempus, 236; 260.
— — et Constitutiones, 247, 1.
et tempus admissionis, 265, 7.
et testamentum novitii, 256.
et tonsura, 450, 2.
et transitus
— — ad aliam Religionem, 518, 1; 531.
— — ad classem Conversorum, 297, b).
— — Monialium, 81, 4.
— — Sodalium, 609.
et validitas, 220, 9.
et vestitio, 234.
et vinculum professionis, 267, 8; 536.
et vota annualia, 268; 286.
— — temporalia, 536.

Novitii
et abdicatio bonorum, 271, adn.
et absolutio, 169, § 2.
et admissio, 258; 265, 1.
et adspirantes, 214, 1, adn.
aegroti, 267, adn.; 443, 6.
et bona temporalia, 251.
et cessio bonorum, 270, b).
et clausura, 250, 2.
et Clerici, 221, 5; 248.
et confessarius, 179, e); 249.
— — extraordinarius, 167.
et confessiones, 166, 3; 292.
et Congregatio, 256.
et Constitutiones, 219, 2; 250, 1.
Conversi, 144-*bis*, b); 245, 9.
defuncti, 472.

[Novitii]
et dimissi, 238, a).
et dimissio, 258; 259, 2.
et dispensatio ab irregularitate, 461.
et Domus formata, 43, k).
et donatio, 271, b).
et egressus e Monasterio, 258; 358, e).
et Eucharistia, 343.
et exercitia quotidiana, 436.
et funus, 472, 5.
et habitus, 234; 519.
— — specialis, 243, 9.
et idoneitas, 265, 1.
et iura, 250.
et labores, 257.
laicus, 243, 10.
et lingua latina, 299.
et locus separatus, 217.
et Magister, 244; 292.
et mores, 256, 6.
et mutatio testamenti, 271.
et mutuus contractus, 561, c).
et nomen, 46, a).
et novus novitiatus, 536.
et obedientia, 250, 1.
et obligatio chori, 366, 2.
et obligationes, 250.
et opera, 247, III.
et ordines, 165, adn.
et patrinus, 250, 9.
et perfectio, 246.
in periculo mortis, 261.
— — et professio, 261.
et postulantes, 214, 5.
et praecedentia, 57.
et praeparatio ad professionem, 52.
et privilegia
— — Clericorum, 250, 3; 608.
— — exemptionis, 420, a).
— — funeralia, 214, 5.
— — in gratiis spiritualibus, 387, 9.
— — immunitatis, 414, 1.
et professio, 260; 265.
et recitatio Officium div., 370, 3.
et Regula, 250, 1.
Regularium, 250, 5.
et relatio, 146, B).
et Religiosi, 250, 3.
et Religio vot. soll., 250, 6.
et sacramenta, 149, 7; 339, c).
et separatio a professis, 245.
et servitium militare, 225, b); 284, b).
et studentes, 291, 1.
et studium, 248.
et subditi, 183, 3, adn.

[Novitii]
et suffragia, 250, 4; 269, a).
et supplementum dierum, 240.
et tempus novitiatus, 216, 1.
et testamentum, 256.
et tonsura, 450.
et transgressio clausurae, 351, b).
et transitus, 220, 5; 518.
— — in aliam classem, 536.
et vestes, 215, 5.
et Viaticum, 149, a).
et visitatio, 148, d).
et vota, 283, 2.
— — privata, 112, b).
Novum testamentum, 20.
Nox
et absentia novitii, 238, c).
et habitum deferre, 344, 4.
et quaestuatio, 432, VIII.
Nuditas, 221, 4.
Nullitas
certa, 282, 4.
indulgentiarum, 629, d).
et poena, 578.
professionis, 220, 6.
— et Benedictus XIV, 4-*quater*, 21.
— et declaratio, 538, b); 541.
— et renovatio, 281, 1.
Numeratio suffragiorum, 133, c).
Numerus
et alumni, 291, 2, adn.
et auctoritas, 304.
casuum, 114, 7.
Clericorum et Orientales, 221, 6.
confessariorum, 249, a); 292.
consiliariorum, 155, 1.
— et dimissio, 109, 9.
dierum, 297, a).
Laicorum, 221, 6.
Monialium, 356, b).
necessarius et chorus, 366, 2.
novitiorum, 244, 1; 249.
personarum et expositio S. Euch., 438.
et privilegia, 385, d).
puellarum in scholam, 362.
et recitatio privata, 370, 8.
Religiosorum
— carentium exemptione, 421, d).
— et Conventus, 83, d).
— et Domus formata, 83, h).
— et Provincia, 45.
— et servitium chori, 367, 4.
requisitorum, 137, g).
Sodalium, 172; 292.
Sororum, 172.

[Numerus]
suffragiorum
— pro dimissione, 582, a).
— et electio, 130, A), c).
et tempus novitiatus, 236, c).
Numisma, 482.
Numismata
et benedictio, 624, 9.
et donatio, 330, 4.
et habitus, 638, 11.
et insigna, 631, b).
Nuncupatio, 266, 5.
professionis,
— et approbatio, 36.
— et licentia Superioris, 493, b).
— et nullitas, 541, 1.
— perpetua, 269, 6.
— et Superior, 268, c).
votorum, 30; 266, 4.
— et Eremitae, 263, 1.
— paupertatis, 266, 5.
— sollemnia, 41, 2.
Nuntius
et litterae, 365, adn.
et Missiones, 498, 2.
et verba salutis, 480.
Nuptiae
et functiones parochi, 507, c).
irritae, 281, 4; 323.
et Monachus, 4-*bis*, 3.
et votum castitatis, 308, adn.
et vota simplicia, 270, a).
Nutrimentum, 35, $\beta\beta$).
Nutus Superioris, 42, g); 97.
et Domus matrix, 121
et administratio, 338, a).

Obedientia, 317.
et absentia, 502.
et actus internus, 317, 2.
et apostata, 364, 3; 565, 3.
et Associationes secretae, 613, a).
commendata, 5, b).
et confirmatio, 127.
et disciplina, 248, 5.
et donatio, 329.
et egressus e clausura, 346, 1.
et exemplum, 5.
et finis, 14.
formalis, 319.
et fugitivus, 567.
habitualis, 239.
Iesu Christi, 5, a).
et interruptio novitiatus, 239.
et libri, 335.

[Obedientia]
et materia religiosa, 136, b).
materialis, 319.
et novitius, 239.
et obiectiones contra vot. ob., 20.
et obligatio, 56, b).
et Ordinarius, 305.
et professus, 267, 4.
et Romanus Pontifex, 90, 2.
simplex, 42, g).
et Societates sine votis, 610.
et subditi, 125, 1.
et suffragia pro defunctis, 269, a)
et Superior, 90, 4); 312, c).
et transitus, 518, a).
et virtus, 317, 1.
et vota
— — et beneficia, 511.
— — et exclaustratio, 543.
— — et liberatio, 550, b).
— — in manu Superioris, 616, 4.
— — et Missiones, 599.
— — et potestas Superioris, 494.
— — et professio, 263, 1.
— — et violatio, 321, 11.
Oberschoenenfeld, 47, f).
Obiectum
et abdicatio, 217, 2.
ante admissionem, 228, 2.
et Congregationes, 91.
essentiale voti
et facultas benedicendi, 447, 5.
legis, 590, adn.
visitationis, 148, e).
Obiectiones
contra Statum religiosum, 20.
contra votum castitatis, 20.
contra votum obedientiae, 20.
contra votum paupertatis, 20.
Obitus et dos, 229; 521, b).
Religiosae et dos, 232, a).
Oblati
et funus, 472, 5.
Imm. Virginis Mariae, 12.
et parentes, 214, 4; 220.
et professio, 29.
S. Francisci Salesii, 12.
et Societas clericalis, 600, 2.
Oblatio
et Associatio, 622, 2.
Deo facta, 261.
et eleemosynae, 501, c).
et Missa, 501, b).
et Missionari, 97-*quater*, 4.
et reparatio ecclesiae, 501, c).

[Oblatio]
et stips, 624, 10.
et taxa confessarii, 180, 14.
Oblatores, 628, 6.
Oblectamenta, 246.
Obligatio
et abdicatio, 271, a).
acceptandi electionem, 136.
et acceptatio dignitatum, 492.
et administratio, 194.
et admissio, 524.
et alienatio, 204.
Antistitae, 178.
et apostata, 568.
et bona, 185; 186.
et Cappellanus, 182, 1.
caritatis, 127, g); 623.
castitatis, 282, 4.
choralis
— et absentia, 310; 546, b).
— et Breviarium, 369, e).
— et dispensatio, 299.
— et Fratres Conversi, 367, c).
— gravis, 367, 3; 378.
— et Missa, 379, 2.
— et Officium divinum, 269, b).
— et quatuor Religiosi, 366, 2.
— et recitatio, 366, 1.
— et recitatio privata, 274, d).
— et Regulares, 378.
— et relatio, 51, 9.
et celebratio Missae, 372.
et cessatio dispensationis, 609.
ad clausuram
— — et legislatio, 346, 1.
— — et Moniales, 354; 356.
— — papalem, 352, 3.
Clericorum, 250, 3; 506.
et collatio menstrua, 301, adn.
et collocatio, 198.
— — et pecuniae, 196.
communis com. Clericis, 303.
confessariorum, 179.
confirmationis, 225, a).
conscientiam aperiendi, 183.
et contractus, 210.
et convocatio, 127.
et cultus divinus, 468, 18.
et cura animarum, 365-*bis*.
et damnum, 213, d).
et debita, 210.
deferendi habitum, 344, 4.
et dimissio, 573, 2; 580, 5.
et dimissus, 596.
et dispensatio, 425.

[Obligatio]
et dos, 228, 2; 229.
— — et restitutio, 231; 560.
ecclesiastica, 337, 4.
emittendi professionem fidei, 381, 2.
et emphyteusis, 203.
et examen, 300, e); 603.
et exclaustratio 546, a).
et exhortatio, 144-*bis*, b).
et explanatio Evangelii, 510.
et fugitivus, 568.
gravis et poenae, 225, 3, b).
et habitus, 311; 344, 4.
et horae canonicae, 310; 550, b).
— — dispensatio, 92, 2.
et imputatio, 210.
et indulgentiae, 483, 1.
et inquisitor, 409, b).
et instructiones, 154-*bis*.
et iuramentum, 446, a).
iustitiae, 127, g).
et laesio, 314, d).
et lex ecclesiastica, 337.
et litterae, 365, 2.
localis, 367.
Magistri, 245, 8.
et Missa, 269, a).
et Missiones, 319, 7.
pro Monialibus et clausura, 362.
moralis, 538, 1.
— et ingressus in Religionem, 213, 3.
et munus, 306.
et mutatio in Constitutionibus, 56, a).
et mutuum, 202.
naturalis, 221, 2.
et novitii, 250; 256.
et observatio regulae, 336.
oeconomica, 205, b).
ordinis maioris, 92, 2.
parochi, 501; 502.
— et cura animarum, 507, f).
paroecialis, 498.
erga patriam, 206, adn.
et perfectio, 304; 313.
et peregrini, 424.
et persona moralis, 205, b).
personalis, 367; 274, a).
et Praelatus, 529.
et privilegia competentiae, 415.
et privilegia exemptionis, 419, 6.
professi, 267, 3; 269.
professionis
— et occultatio, 266, 4.
— perpetuae, 30, γ).
— primae, 524.

[Obligatio]
professionis et Religiosae, 596.
— et saecularizatio, 548.
ad propagandam Fidem, 382.
et Protector Cardinalis, 95, 1.
realis, 367.
et recitatio privata, 370, 1.
et recursus, 169.
redeundi, 597; 598.
et reditus, 496; 609.
et Regula, 336.
Religionis, 528.
Religiosorum, 303; 494, 2.
residentiae, 143.
restitutionis, 332, h).
— dotis ex iustitia, 231.
ad reverentiam, 305.
et saecularizatio, 543.
et secretum, 226.
specialis, 305.
et stabilitas, 515.
Status clericalis, 312; 597, h).
Status religiosi, 313.
et studia, 294; 307.
Superiorum, 142.
— et fugitivus, 569.
— et Missa, 153.
— et pecunia, 190.
et sustentatio, 499.
tendendi ad perfectionem, 313.
et Tertiarii, 633.
et testamentum, 256.
et transitus, 515; 518.
— — ad aliam Congr., 525.
et ususfructus, 327, c).
et Vicarii cooperatores, 503.
et visitatio, 147; 148.
ad vitam communem, 309.
ad vitae sanctitatem, 304.
vivendi secundum regulam, 263.
inter vivos, 251, 1.
et voluntas donatorum, 642.
et votum, 90, 2.

Observantia
antiqua, 56, adn.
et clausura Monialium, 362.
decretorum, 573.
et delictum, 576, 4.
et dimissio, 591, 2.
et disciplina, 314, c).
festorum, 111, a).
et ius inspectionis, 365, 2.
legis, 166, 10.
et Magister novitiorum, 244, 3.
et Ordinarius loci, 506.

[Observantia]
praeceptorum et Rel. ineptus, 29, a).
Regulae et Constitutiones, 267, 8; 336.
regularis, 90, 2.
— et confessio, 167.
— et Domus studiorum, 292.
— et postulatus, 217.
religiosa et laesio, 584.
statutorum, 621, 2, adn.; 623, 1.
et Superior, 537.
et testamentum, 285, 4.
et transitus, 515.
votorum, 501, c).

Observatio
clausurae, 347, a); 363.
consiliorum evang., 29, a).
Constitutionum, 346, 1.
et obligatio parochi, 501.
praeceptorum, 632.
Regulae et Const., 317, 2; 336.
religiosa, 317, 2.
statutorum, 621.
votorum, 313, 2; 316.

Occasio
et administratio Sacram., 180, 14.
belli et pecuniae, 332, h).
et confessio, 167.
et delictum, 413.
et exemptio, 476, 12.
et imagines, 490, 1.
et indulgentiae, 340, adn.
itineris et confessio, 444.
et iudex, 402.
et munus Superioris, 136.
et poenitentia, 591, 2.
receptionis in Ass., 622, 7.
servitii militaris, 332, a).
et votum obedientiae, 321, b).

Oceanus, 537.

Occidens
et Instituta Monachorum, 10, 3.

Occisio, 168, 1.

Occupatio, 139, b).

Octava
Corporis Christi, 491, 2.
et expositio, 438.
et indulgentiae, 340.
et Missa, 380.

Octiduum
et electio, 135-*bis*, a).
festi, 639, 12.
et postulatio, 137, 1.

Octobris et studia, 294, c).

Oculi et studia, 302, 2.

Odor suavitatis, 317, 4.

Oeconoma, 209, 3, a).
Oeconomus, 156.
et Abbatia vacans, 164, 9.
et administratio, 150.
et administrator, 193, c).
et alienatio, 208, b).
et confessiones, 166, 10.
et depositio de bonis, 156, 1.
et electio, 108, f).
et expensae, 195, 4.
generalis, 42, g); 156, 2.
localis, 193, c).
et Missiones, 197, d).
et praecedentia, 60; 156, 4.
et procurator, 156, 2.
provincialis, 60; 193.
— et Superior generalis, 156, 2.
et Religio, 197, d).
et Superiores, 501, c).
Offendiculum et Ordinarius, 147.
Offerentes, 501, c); 622, 2.
Officiales, 155.
et administratio, 195.
et Associationes, 616, 2.
et coadiutores, 166, 10.
Communitatis, 173.
confessarii, 166, 10.
et Constitutiones, 119, 9.
et Conversi, 246.
et falsificatio, 168, 1.
generales, 156.
idonei, 645.
et iusiurandum, 133, 2.
et processus, 411.
Romanae Curiae, 393,2.
titulares, 161.
Officina, 359, o).
Officium
et acceptatio, 492.
et actuarius, 397, 8; 588.
et administratores, 156.
et alumni, 299.
Beatae M. V., 366, 2.
et Breviarium, 369, e).
candidati, 219, 2.
et capacitas, 213, 2.
Cardinalis, 492.
caritatis, 51, 12; 616, 5.
et censores, 487, 3.
et communitas, 514, 1.
ad concionandum, 579.
et confessarii, 175; 179, 11.
et confessio, 171.
et conversi, 246.
et cura animarum, 301, 2; 502.
[**Officium**]
et cura Religiosorum, 98, 3.
in Curiis episcopalibus, 581, c).
diei et Missa conventualis, 378.
et dimissio, 142, 1; 579, 2.
divinum, 366.
— et Associationes, 621, 2.
— et Calendarium, 370, 6.
— et Clericus, 597, b).
— et Conversi, 370, 2, b).
— et dimissio, 579.
— et dispensatio, 368.
— et ecclesia paroecialis, 365, a).
— et explanatio Evangelii, 510.
— et functiones paroeciales, 646.
— et instructiones catecheticae, 468, 14; 479.
— et Missa conventualis, 378.
— et negligentia, 367.
— et omissio, 97, k).
— et oratorium publicum, 463, a).
— persolvendi, 369.
— pontificale, 165, b).
— et receptio quotidiana, 371.
— recitandi privatim, 269, b).
— et recitatio, 367.
— et Rector ecclesiae, 514, 3.
et Domus Monialium, 149, b).
ecclesiasticum, 115, d); 126, a).
— et admissio, 165.
— et finis spiritualis, 154.
— et renuntiatio, 165.
et educatio Sodalium, 423, b).
et electio, 125, 2.
et facultates, 269, c).
et fructus, 325, a).
et fundatio, 190, 3.
in foro externo et cura animar., 115, 2.
et funera, 182, 5, b).
et impedimentum, 437.
et industria exclaustrati, 546, a).
et inhabilitas, 110, f).
— — ad munus Superioris, 115, b).
et initium, 120, 10.
inspiciendi, 365, 2.
et iuramentum, 400.
et iurisdictio,, 171.
et ius admittendi, 265, 6.
et ius eligendi, 126.
et litterae confirmationis, 597, i).
Magistri, 183, 3.
— novitiorum, 244, 4; 245.
et medicus, 312, b).
et Missa, 378.

[Officium]
et missiones, 604.
Monialium, 517, 4.
naturale, 609.
et nominatio, 123.
notariorum, 107, c).
et obligatio recitandi, 47, f).
Ordinarii loci et fundatio pia, 373.
— et scholae, 485, 2.
et Ordo S. Ioannis de Deo, 149, c).
parochi
— et cura animarum, 503.
— et eleemosynae, 501, c).
— et funus Religiosae, 474, b).
— et Seminaria, 111, a).
paroeciale, 501, a); 502.
parvum, 376.
— B. Mariae Virg., 376.
— in lingua vernacula, 366, 2.
pastorale, 4-*quater*, 20.
patrini, 267, 7.
perfectionis, 304.
pietatis
— assiduum, 248, 4.
— et Constitutiones, 339, a).
— et Superiores, 144-*bis*, b).
et poenae, 208, b).
— — inhabilitatis, 169, 3.
— — privationis, 227.
et potestas, 97-*bis*, a).
et Praefectus, 292; 493, a).
praesidis, 312, c).
et privatio
— — Antistitae, 97-*ter*, 6; 265.
— — apostatae, 576, 2.
— — candidati, 259, 4.
— — Clericorum, 208, b).
— — fructuum, 325, a).
— — parochi, 502, 1.
— — professi, 142. 1.
— — Superioris, 227.
— — et suspensio, 139, b).
— — vocis, 337, 3.
pro choro necessarium, 369, 6.
et prohibitio tituli hon., 154.
et promotio, 136, c).
publicum, 250, 3, d); 312, b).
questuationis, 434.
redendi rationem, 621, 1.
et reditus, 494.
regularium, 115, b).
Religiosi, 139, c); 496.
et residentia, 502.
sacerdotis, 290, 2.
sacrum, 511.

[Officium]
saecularium, 312, c).
et saecularizatus, 561, c).
sanctum
— et Associationes, 624, 9.
— et Capitula, 109, 4.
— et Cardinales, 167.
— et confessarii, 249.
— et controversia, 97, 2.
— et decretum, 166, 9.
— et Missa, 377.
— et scapularia, 638.
— et sigillum, 448, 7.
— et Superiores, 106.
scrutatorium, 134.
et Sedes Apostolica, 50, 8.
in Seminariis, 556, b).
et simonia, 141, a).
et Sodales Conversi, 304.
Superioris, 102; 330, 4.
— et ministratio extr. unctionis, 443.
et susceptio, 556.
et taxa confessarii, 180, 14.
et tirones, 247, II.
et transitus, 528.
et tribunal 589.
et Unctio extrema, 149.
et vacatio, 127, f); 304.
et Viaticum, 149.
vigilandi, 304.
et visitatio, 148, d); 359, b).
et vocatio, 213, 3.
et votum paupertatis, 327, c).
Oleum
et consecratio, 156, e).
olivarum, 437.
et visitatio, 97-*bis*, 2.
Oliva, 437.
Omissio, 598, g).
choralis, 366, 2.
voluntaria, 270.
Onus
alimentorum, 332, f).
et bona, 191.
et collectio pecuniae, 431, 5.
et Confraternitas, 624.
et delegatus, 90, 7.
et dimissio, 581, 1.
et examina, 284.
et fundatio, 190, 2.
et Magister novitiorum, 244, 4.
Missarum, 374; 621, 1.
— et pecunia, 205, a).
et observantia statutorum, 623, 1.
probationis, 422.

[Onus]
et professus, 579.
et ratio reddenda, 312, c).
et Rector ecclesiae, 514, 7.
et reditus, 484, 3.
et residentia, 502.
et saecularizatio, 550; 555, 1.
et scientia, 300, b).
et servitium militare, 288.
et susceptio, 455.
Opera
et adiutrix, 508, e).
artis, 482.
et Associationes, 615.
beneficientiae, 428.
et bona, 558; 622, 2.
caritatis, 189, 1.
— et consensus Ord., 197, c).
— et finis, 14, 1; 313, 1.
— et Fratres Misericordiae, 12, 6.
— et Geldoniae, 611, 1.
— et sustentatio, 428, 2.
Congregationis, 75, 4.
et controversiae, 393.
et dimissio, 581, 6.
et educatio puellarum, 355, c).
et emendatio reorum, 377.
et expensae, 332, d).
extraordinaria, 18, d).
Familiae religiosae, 154-*bis*.
et functiones sacrae, 644.
et indulgentiae, 483; 629.
et indultum saecularizationis, 538.
manualia, 51, 8.
medici, 353, e); 359, o).
mercenariorum, 312, g).
militiae, 285, 2.
misericordiae, 51, 8; 432.
et Missiones, 481.
mortificationis, 244, 2.
et negotia, 317, 2.
et notarius, 107, c).
et novitiatus, 247, 1.
pia, 334.
pietatis, 189, 1.
principalis Magistri, 246.
et promotio perfectionis, 612, 1.
propria Religionis, 191; 349.
et praescriptiones, 410.
et pueri, 623.
et recitatio privata, 371.
Religionis, 84.
Religiosorum, 365, a).
sacrae Theologiae, 298.
Sodalitatis, 619; 643.
[Opera]
et solutio casuum, 301, 2.
et studia, 248, 5.
— — biblica, 487, 5.
et suffragia, 546, c).
typographica, 482.
Operarii
et Domus religiosae, 166, 3.
honesti, 194, f).
et ingressus in clausuram, 359, o).
et Missiones, 480.
et picturae, 312, g).
Operatio, 51, 8.
Operositas, 332, g); 480.
Opifices, 359, o); 613, e).
Opinio
et approbatio, 652, adn.
et cessiones, 522.
falsa de Religionibus, 22, 2.
et testamentum, 271, b).
Oppidum, 643, 7.
Ops, 312, f).
Optio, 220, 8, adn.
Opus
bonum, 429, a).
et compositio libri, 335.
et confessio, 172.
heroicum, 482.
litterarum, 485, 2.
et pecuniae, 334.
pietatis, 640, 1.
pium, 446, a); 619.
praecepti, 319.
principale Magistri, 246.
et pueri, 304.
quaeritandi, 432, 1.
et studium novitiorum, 248, 5.
Opusculum, 290, adn.
Oraculum, 298; 638.
Oratio
et Confraternitates, 611.
dominicalis, 371.
et Magister, 244, 2.
mentalis
— et exercitia pietatis, 339, 1, b).
— quotidiana, 304.
— et sacram. poenitentiae, 339, 1, b).
— et Superiores, 144, b).
et privilegia novitiorum, 250, 4, adn.
et recitatio, 439.
sine licentia Ord. loci, 97, 4.
Orator
et dispensatio, 540, 4.
et Episcopus, 543; 547, e).

[Orator]
et receptio in Clerum, 554.
et saecularizatio, 562.
Oratoria
et S. Philippus Neri, 599.
Oratorium, 463.
et aedificatio, 85; 97, 4.
et auctoritas parochi, 98, 3.
et benedictio, 108, m).
et Calendarium, 376.
et celebratio privata, 442, 5.
et Comitia, 626; 645.
et communio, 343.
et confessio, 176.
et cura animarum, 365, A).
et custodia S. Eucharistiae, 436, 1; 437.
et Domus, 85.
et eleemosynae pro reparatione, 622, 3.
internum et femina, 348, 3.
et Missa, 441.
et Missiones, 481.
nosocomii, 443, 6.
privatum, 436; 463.
et professio, 275; 279.
publicum, 463, a); 464.
— et aedificatio, 85.
— et Calendarium, 376, b).
— et Confraternitas, 643, 7.
— et Eucharistia, 436, 1.
— et functiones sacrae, 468.
— et visitatio, 148; 488.
semi-publicum, 463, b).
— et aedificatio, 85.
— et Confraternitates, 643, 7.
— et erectio, 110, g).
— et Eucharistia, 436.
— et functiones sacrae, 468.
— et visitatio, 148, c).
Sororum Tertiariarum et Missa, 376.
et vestes particulares, 634, 6.
et visitatio, 97, B), 2; 148.
et visitatio Ord. loci, 421, e); 485, 3.
Orbis catholicus, 299; 616, 4.
terrarum et confessio, 249.
Orden Dritter, 632, adn.
Ordenskleidung, 344, 2, adn.
Ordensperson, 492, adn.
Ordinarius
et absolutio, 169, 3.
et actor, 393, 2.
et administratio, 195.
et adspirantes, 353, 6, e).
et alienatio, 208, c).
et alumni, 388, g).
et appellatio, 396, b).

[Ordinarius]
et approbatio, 279, 5; 641.
et benedictio, 462; 490, 1.
et Capitulum, 109, 1.
castrensis, 225, b).
et casus urgentior, 446, b).
et Clerici, 576, c).
et conditio iuridica, 96, a).
et Confessarius, 301, 2.
et confirmatio, 139, c).
et Congregationes, 50.
et consensus collocationis, 198.
— — restaurat. imaginum, 490, 1.
et Curia, 154-*bis*, 4.
et degradatio Clerici, 325, b).
et delegatus, 183, 3.
et deputati, 312, d).
dioecesanus, 498.
et distinctio, 103.
Domus principis, 71.
Domus Sororum, 432, VI.
et eleemosynae, 435, 4; 622, 2.
et epileptici, 221, 5.
et Eucharistia, 436.
et examen, 300, c).
et excommunicatio, 269, 8; 272, d).
et fiducia, 191.
et gestiones bonorum, 312, d).
in Hispania, 418.
Ianuensis, 362.
et imagines sacrae, 490, 1.
et impedimentum comitii, 626.
et legatum, 208, d).
et libri, 487, 2.
et licentia, 305, a).
Linciensis, 172; 176, d).
et litterae, 365, 2.
et litterae testim., 225, c).
et moderator, 71.
et Monasteria Monialium, 131, c).
et negotiatio, 194, d).
et notarius, 588.
et obligatio suscipienda munera, 306.
originis, 388, a).
Osnabrug, 176, b).
Panormitanus, 476, 11.
Pragensis, 172.
et professi exclaustrati, 472, 5.
et professio, 279, a).
proprius
— et concio, 477, 4, a).
— et effectus dimissionis, 581, 1.
— et gestiones bonorum, 312, c).
— et litterae, 365, 1.
— et ordinatio, 449; 455.

[Ordinarius]
proprius et postulatio, 139, c).
— et privilegia, 392, 2.
— et Rel. conspirantes, 128, 5, a).
— et stipem cogere, 501, c); 614, b).
Religionum, 50, e); 110.
— et Missa, 148, f).
et remedia, 220, 6.
et reparatio scandal., 410.
et reservatio casuum, 168, 13.
et reverentia, 305.
et saecularizatus, 554.
et studia, 294, h).
et Superior, 107, g).
et sustentatio Clerici, 604.
et Universitates, 302, 4.
et vigilantia, 421.
et visitator, 359, b).
Ordinarius loci
et absentia, 502.
et acceptatio electionis, 136, 1.
et accessio ad crates, 355, 9.
et administratio
— — bonorum, 193, b); 204, d).
— — bonorum temp., 622.
— — — Monast. Monialium, 209, 3.
et admissio, 229; 267, 5.
et aedificatio, 86, a).
et aggregatio, 76, 2; 651.
et alienatio, 204, b); 205, a).
et amotio, 97, D, 3; 180, 1.
et Antistita, 178.
et apostata, 569; 571.
et approbatio
— — et comitia, 626.
— et confessarii, 166, 2; 181.
— — — — pro mulieribus, 176, d).
— — — — Religiosarum, 171; 179.
— — et Confraternitates, 641.
— —Constitution., 76, 2.
— — erectionis Associat., 616.
— — occasionalis, 16.
et Associatio, 620, 2.
et benedictio, 447.
et beneficia, 267, 5; 381, b).
et bona, 559.
— — ad pias causas, 614, b).
— — eccl. paroecialis, 504.
— — Missionis, 212.
et cappellani, 182, 1.
et casus reservatus, 446, c); 608.
et causa explorationis, 359, c).
et censura, 487, 4.
et certioratio, 152.
et clausura, 608.
[Ordinarius loci]
et Clerici, 221, 1.
— — pro Missionibus, 537, a).
— — saeculares, 98, 5.
et comitia, 645.
et Concilium, 501, c).
et concionatores, 182, b).
et conditio iuridica, 51, 6; 96, A).
et confessarius
— — et approbatio, 166, 1; 181, 3.
— — novitiarum, 249, f).
— — occasionalis, 167.
— — ordinarius, 172; 173.
— — Religiosarum, 171.
— — Sororum, 179, d).
et confessiones, 166, 5.
— — et professus, 556, c).
et confirmatio electionis, 139.
— — confessarii, 179.
et Confraternitates, 645.
et Congregatio, 71.
et consensus
— — erectionis, 80.
— — et Missio, 197, d).
et Constitutiones, 145.
et consuetudo, 125, 2; 183, 4.
et cooptatio in postulatum, 215.
et correptio delinquentis, 410.
et cultus, 488.
et cura animarum, 98, 5, b); 365, a).
et debita, 205, b).
et dimissio, 578.
— — Religiosarum, 585, b).
— — religiosorum, 582, 1, a).
— — — et sustentatio, 597, e).
et Dioecesis, 272, b).
et disciplina, 501, a).
et divisio Religionum, 51, 6.
et Domus rel., 179, 11; 464.
et dos, 228, 4; 230, 7.
et ecclesia, 467.
et electio
— — Antistitae, 131, d); 139.
— — Antistitae generalis, 141, a), 14.
et eleemosynae, 190, 3; 434, 1.
— — pro scholis, 501, c).
et emendatio Const., 55, a).
et erectio
— — Associationis, 617, c).
— — Domus, 80, c).
— — Domus novitiatus, 235.
— — oratorii, 85, 8.
— — Provinciae, 78, 2.
— — Religionis, 72, 12; 73.
et Eucharistia, 437.

[Ordinarius loci]
et examen, 300, e); 444.
et exclaustratio, 545; 547.
et exemptio, 181, 4; 417.
— — novitii, 250, 5.
et exercitia pietatis, 339, a).
et explicita licentia, 617, c).
et exploratio voluntatis, 233, 2; 265, 7.
et expositio, 438.
et facultas benedicendi, 447, a).
— — concionandi, 447, 3.
et functiones, 468, 19.
— — in ecclesiis, 467.
et fundationes, 440.
— — piae, 108, p); 190, 2.
in Gallia et Belgio, 418.
et habitus, 311.
et imagines, 97-*bis*, 2; 490.
— — imprimendi, 487, 2.
et indulgentiae, 483, 1.
et indulta apostolica, 182, 2.
et ingressus extraneorum, 353, 6.
— — in tabernam, 312, c).
et inquisitio, 409, a).
et institutiones, 97-*quater*, 3; 500.
et iurisdictio, 445.
— — ad audiendas Confess., 166, 5; 181, 4.
— — exemptionis, 90, 3.
— — in Gallia et Belgio, 96-*bis*, 4.
et ius electionis, 626.
et lex distantiae, 643, 7.
et libera collatio, 124, 2.
et libri, 55, b).
et libri vetiti, 487, 6.
et litterae, 365, 1.
— — circulares, 122, 15.
— — dimissoriae, 455; 604.
— — testimoniales, 457; 225, c).
et locatio, 200.
et Missa, 439; 441.
et Missio, 507, f).
et Moderator, 627, 2.
et Monasteria, 569.
— — Monialium, 103, 5, a); 279, 6.
et Moniales, 47, g); 145.
et musica, 469.
et mutatio
— — Congregationis, 76, 2.
— — Constitutionis, 76, 2; 336, 5.
— — Domus rel., 87, 1.
— — Provinciae, 78, 2.
et nominatio, 181.
et novitiatus, 218.
et oblationes, 501, c).

[Ordinarius loci]
et obligatio, 421, c).
et observatio clausurae, 363, 2.
et officium divinum, 99, e); 510.
et operae Religiosorum, 98, c).
et oratorium, 464, 3.
et ordinatio, 457, e).
originis, 225, b).
et parochus, 502; 503.
et paroecia, 97-*quater*, 3; 513.
et permutatio, 199, 1.
et pietas, 339, a).
et poenae, 222; 259, 4.
et poenitentia, 444, 1.
et populo catechesis, 479.
et postulantes, 217, 3.
et potestas, 96-*bis*.
— — legifera, 423.
et praecedentia, 62; 631, a).
et praedicatio, 447, 4, b).
et Praelati, 320, a).
et praescriptio dotis, 190.
et privatio, 502, 2.
et privilegia exemptionis, 96-*bis*.
et privilegia Monialium, 387, 8.
et probatio baptism., 225, a).
et processiones, 491, 3.
et proprium forum Religiosi, 405.
proprius
— et privatio, 197, d).
— et Relig. a votis temp., 540.
— et saecularizatio, 552.
et quaestuatio, 427, 1; 432.
— — et Domus Sororum, 432, v.
et readmissio, 557.
et recognitio, 72, III.
et Rector, 514, 2.
et sigillum, 448, 7.
et simonia, 141, b).
et solutio casuum, 301, 2; 307.
et statuta, 620, 1; 622.
et studia, 301, 3.
et subditi, 149, 7.
et subiectio, 645.
et Superior, 50, 6, g).
— — externus, 71.
— — maior, 103, 5, b); 223, 3.
— — Monasteriorum Mon., 102, 2.
— — regularis, 578, 1.
et suppressio
— — Domus, 88, b).
— — Monasterii, 96-*bis*, 4.
— — Sodalitatis, 637.
— et suspensio iurisdictionis, 180.
et taxa funeralium, 476, 12.

[Ordinarius loci]
— — pro Seminario, 484, 4.
territorii, 462, 2; 471, 1.
— et collationes, 429, b).
et testimonium de moribus, 226.
et tituli, 220, 8.
et transitus, 517, 3.
et Universitates, 302.
et usus privilegii, 420.
et Viaticum, 149, a).
et vicarii paroeciales, 503.
et vigilantia, 501, c).
et visitatio, 148, c); 637.
— — ecclesiast., 148, c).
— — hospitalis, 86, b); 421, e).
— — Monasteriorum Mon., 97-*bis*, b).
et visitator, 148, e).
et votum, 96-*bis*, 6.
Ordinatio
et Abbas nullius, 165, a).
et adnotatio, 281.
et alumni, 453.
et beneficia eccl., 511.
et comitia, 626, 1.
et Confraternitates, 620, 3.
et dispensatio, 298.
et Episcopi, 457, 1, b).
et functiones paroeciales, 507, e).
irrita, 165, a).
et lex, 54, 1.
et litterae dimissoriae, 110, i).
et Missiones, 435, adn.
et monitiones, 590, b).
et Neophyti, 221, 5.
et Ordinarius loci, 645.
et privilegia, 388, f).
et Regula, 317.
et relatio, 147.
sacra, 542, 2.
saecular. Cleric., 604.
Sanctae Sedis et Moderatrix, 122.
et scrutinium, 125, 3.
et servitium militare, 221, 5.
et Societas Iesu, 107, e).
et statuta, 254, adn.
et studia, 302.
et Superior, 107, f).
et sustentatio, 554.
et testimonium, 225, d).
et Universitas, 302.
et usus, 253, 5.
Ordinatus, 555, i).
Ordines
et alumni, 292.
et apostata, 565, 3.
[Ordines]
et approbatio, 63, 1.
et censura suspensionis, 572.
diurni, 179, e); 423, b).
ecclesiastici, 302, 1.
et erectio, 63, 1.
iudiciarii, 410, c).
maiores
— et alumni, 454, a).
— et decretum dimissionis, 586.
— et dimissio, 581, 1; 582, d).
— et dolus, 282, 5.
— et litterae dimissoriae, 272, d); 453.
— et obligatio ad horas canonicas, 310; 550, b).
— et Officium divinum, 369, i).
— et praeparatio, 297, a).
— et recitatio privata, 370, b).
— et Societates, 604.
— et Sodales, 609.
— et tonsura, 450.
militares, 51, e).
minores
— et Abbas regularis, 388, f).
— et alumni, 454, a).
— et dimissio, 581, 1.
— et dolus, 282, 4.
— et exercitia spirit., 456.
— et litterae dimissoriae, 454, 4.
— et novitiatus, 450.
— et praeparatio scient., 456.
— et praeparatio, 297, a).
— et renovatio votorum, 540.
— et tonsura, 110, i); 165, a).
— et vota perpetua, 597.
et mutatio, 63.
et novitii, 250, 8.
et praecedentia, 443, 7; 631, a).
et praeparatio, 291, 1.
et promotio, 497.
sacerdotales, 285, 5.
sacri
— et Clerici, 225, d).
— et commoratio Rel., 593.
— et horae canonicae, 310.
— et irregularitas, 325, b).
— et lingua latina, 248, c).
— et litterae test., 294.
— et Missiones, 285, d), 6.
— et Ordinarius, 97, 4.
— et poena, 221, 5.
— et professio sollemnis, 458.
— et saecularizatio, 554; 556
— et Seminaria, 291, 3.

[Ordines]
— et servitium militare, 285, 1.
— et studia, 298.
— et tonsura, 456.
— et vota temporaria, 540.
et studentes, 291, 1.
et tonsura, 450.
Ordo, 41; 51.
et abbreviationes, 13, 10.
et acquisitio bonorum, 210, 2.
et administratio, 494, a).
antiquus, 51, 2; 51, 9.
— et electiones, 133, 2.
— Monialium, 418.
— et archivum, 590, b).
S. Basilii, 101; 51, 2, a).
— et silentium, 51, 8.
Beatae M. Virg., 11, 5.
S. Benedicti
— et Abbas Primas, 161, 1.
— et electio Abbatis, 126, a).
— et fundatio, 13, b).
— et persona moralis, 41.
— et rami, 51.
— et votum stabilitatis, 34.
et bona
— — et acquisitio, 210, 2.
— — in Gallia, 274, 2.
— — Provinciae, 331, a).
— — Regularium, 245.
Canonicorum, 51, 2, b).
Capuccinorum, 73.
— et Guardiani, 159, b).
Cardinalium, 40, d).
et captivi, 51, 12.
Cisterciens., 4-*quater*, 10.
— et Abbas, 164, 6.
et clausura, 348.
— — iuris comm., 363, 1.
— — papalis, 348, 2.
clericalis, 586.
Clericorum Regularium, 51, 2, c).
et collectio, 430.
et confessio, 166, 9; 249.
et consensus pro erectione, 617, d).
et Constitutiones, 270, b); 571.
et dimissio, 578, 1; 579.
S. Dominici, 260.
et dominium, 270, b).
et Domus filialis, 121.
et donationes, 211.
ecclesiasticus, 13.
et eleemosynae, 427, 1.
et emendatio Const., 55, c), 2.
equitum,, 366, 1.

[Ordo]
et erectio Societatis, 416; 601.
et excommunicatio, 272, d).
et exemptio, 51, 6.
et exercitia spirit., 272, 3.
exsequiarum. 472, b).
extraneus et eleemosynae, 434, 5.
et finis, 14.
et forma hierarchiae, 51, 7.
S. Francisci Assis., 11, 20.
et Fratres Minores, 11.
— — — et administratio bonor., 274, 3, adn.
— — — et caeremoniale, 442, 6.
— — — et fusio, 65, 2.
— — — et novitiatus, 219.
et Fratres Min. Capuccini, 274, 3, adn.
— — — — et dimissio, 586.
— — — — et transitus, 525.
et Fratres Min. Conventual. et privilegia, 386.
et fundatio, 63, 1.
et gloria antiqua, 480.
et hereditas, 329.
hospitalarii, 11; 51, f).
incapax acquirendi, 274, 3, b).
et instructio, 247, 1.
S. Ioannis de Deo, 51, 3.
— — — et officium, 149, c).
S. Ioannis Hier., 32.
laicalis, 51, 4.
— militaris, 586.
et litterae test., 224, 2.
Mendicantium, 434.
— et annus novitiatus, 219, 3.
— et apostasia, 564, 2.
— et divisio, 51, d).
— et erectio, 64.
— et Moniales, 418.
— et privilegia quaestuandi, 427; 429.
— et Provincia, 78.
— et transitus, 529.
militaris
— et constitutio, 51, 7.
— et quinquennia, 145, A).
— et Terra Sancta, 12, 5.
— et votum castitatis, 32.
Minim., 632.
et Missa, 269, a).
et Moderatores, 4-*quater*, 28.
et mulieres, 13; 26, 5.
monasticus, 51, 2, a); 107.
et mutatio, 65.
et Ordinarius, 325, b).
de Poenitentia, 51, 5, b); 64, 3.

[Ordo]
et postulatus, 214, 3.
et potestas, 166, 2.
et praecedentia, 631.
Praedicatorum
— et annus novitiatus, 219, 3.
— et electio, 123, adn .
— et Magister Generalis, 627, 2.
— et Mendicantes, 429, a).
— et Missiones, 482.
— et novitiatus, 219.
primus S. Francisci
— et habitus, 632.
— et obedientia, 319.
— et Off. divinum, 370, b).
et privilegia, 386, 5.
et procurator, 157, 4.
et professio
— — sollemnis, 285, d), 4).
— — temporaria, 272, 3.
et proprietas, 494, a).
publicus, 613, c).
regularis
— et alumni, 197, c).
— et bona, 504.
— et Calendarium, 370, 8, a).
— et erectio Sodalitatis, 611.
— et privilegia, 387, 8.
— et professio, 274, 3, c).
— et servitium militare, 285, 1.
— et Supremus Moderator, 225, 6.
et relatio actualis, 24, 5.
et Romani, 41, 2.
in Romania et Concordatum, 24.
saecularis, 632.
sedendi in Synod., 57.
severior et transitus, 515, adn.
et sigla, 13, 10.
et Sodales, 51, 2.
et sollemnitas voti, 263.
et stipendia, 332, h).
strictior et transitus, 515, 1.
et studentes, 337, 3.
et studia, 248, c); 298.
et suffragia, 250, 4; 26.
et Superior, 294, a).
et suppressio, 66.
Tertius
— et Associationes, 623, 4.
— et Associationes Fidelium, 630.
— et S. Franciscus, 11.
— et piae Uniones, 626, 2.
— et professio, 267, 8.
— et ratio finis, 616, 1.
— saecularis, 263, 1; 632.

[Ordo]
Tertius et Sodalitates, 633.
— et vota, 267, 8.
et testamentum, 271, b).
Teutonicus, 11, 5; 32.
et transitus, 525.
SS. Trinitatis, 11, 5.
virorum
— et admissio ad novitiatum, 223, 1.
— et professio, 266, 5; 27.
— et votum simplex, 272.
de Visitatione B. M. V., 13, 9; 51.
— — — et Officium div., 366, 1.
et vota sollemnia, 220, 2; 22.
— — — et cessatio, 287.
Organ des Missionsbundes, 295, adn.
Organizatio
interna, 101.
secreta, 613.
Organum, 97-*bis*, b); 469.
et Officium divinum, 369, b).
Oriens
et anachoretae, 9.
et Associationes, 611.
et distinctio, 51, 2.
et habitus, 344, 1.
et Monasteria heterodoxa, 37, 3.
et postulatus, 214, 3.
et quaestiones, 431.
Orientales, 221, 6; 431.
Origeniani, 16, adn.
Origo
et Associationes, 615.
et commorationes, 593.
et Dioecesis, 226, 8.
divina religionis, 16.
singularum Religionum, 6.
Status religiosi, 5.
Ornamentum
et Associationes, 611, 1.
et Pontificalia, 164.
et visitatio, 621, 2.
Ornatus, 429, a).
Orphanotrophium
et erectio, 86, b).
et Eucharistia, 436, 1, adn.
et Missiones, 97, e); 481.
et munera, 119.
et Ordinarius, 421, e).
et stipem quaeritare, 429, d), adn.
et visitatio, 97-*bis*, d).
Ortus solis
et eleemosynae, 432, VIII.
Os, 290.
Ostensorium, 438; 466, 11, adn.

Ostiaria, 355, b).
Ostium cellae, 353, 6, b); 359.
Oves, 569.
Ovum et infirmi, 342.

Pactio, 131, g).
Pactum, 539.
et electio, 135-*bis*.
emphyteuticum, 203.
et fuga, 576.
Pagani, 481, III.
Pagella, 447.
Palaestra, 246.
Palestina, 10, 2.
Pallottini, 12, 7; 600, 2.
Palma
et benedictio, 507, f); 646.
Panis, 342.
Pantheismus, 220, 1.
Paphlagonia, 10.
Päpste, Geschichte der, 4-*quater*, adn.
Parabolani, 611, 1.
Paraclytus Spiritus, 290.
Paramenta
et benedictio, 466, adn.
et bona Missionis, 212.
et Calendarium, 369, 6.
sacra, 20.
et visitatio, 97-*bis*, b).
Parentes
et alumnus defunctus, 472, 5.
et dos filiae, 228, 1.
et fructus industriae, 338, 5.
et hereditas, 271.
et impuberes, 213, b).
et infantes, 220, 2.
et ingressus in clausuram, 363, 2.
et inscriptio sepulturae, 476, 11.
et necessitas gravis, 221, 4.
et novitiatus, 240.
et novitii, 238, b), adn.
et nullitas professionis, 541.
et Oblati, 214, 4.
et opus quaeritandi, 432, I.
et Religio, 263.
et Religiosi transeuntes, 532, c).
et renuntiatio hereditatis, 274, b).
et sepultura impuberis, 475.
et vocatio filii, 220, 3.
Paritas
inter Cappellanum et Rectorem, 182, 1.
et confessiones novitiorum, 292.
et scrutinium, 124, adn.; 155, 2, a).
et suffragia, 109, 7; 582, 1, adn.
et votum, 130, C), e).

Parochus
et absentia 501; 646.
et acceptatio dignitatum, 492.
actualis, 499, b); 509.
et Associatio, 627, 3.
et auctoritas, 498.
et baptismus, 458.
et benedictio, 507.
et beneficium, 381, b).
et Calendarium, 370, 6.
et Cappellanus, 182, 1, 2.
et celebratio exsequiarum, 476, 9.
et claves archivi, 503.
et coemeterium, 471, 1.
et concio, 479.
et confessarius, 172.
et confessiones, 98, 1; 172.
et cura animarum, 301, 1; 365.
— — Fidelium, 100.
— — paroecianorum, 502.
et delegatus pro Dioecesi, 98, 4.
et denuntiatio, 408.
et dispensatio, 111, a).
et documentum, 225, a), adn.
et eleemosynae, 622, 3.
et erectio Conventus, 83, h).
et erectio Domus, 83, b).
et Eucharistia, 149, 7; 182.
et examen, 300, d).
et exemptio, 149, c).
et functiones, 442, C), 5; 507.
— — in Confraternitatibus, 646.
— — in Ecclesia Rel., 467, 15.
et funera, 472, 4.
— — Relig. laicalis, 472, 5.
— — Religiosae, 182, 5; 474, a).
habitualis, 499, b).
et inscriptio sepulturae, 476, 12.
et institutio, 165, d), adn.
et iurisdictio, 167.
et ius, 182, 2.
et largitiones eleemosyn., 211.
et litterae, 501.
— — dimissoriae, 454, d), adn.
— — testimoniales, 225, 7.
et Missa, 502, 2.
et munus potestatis, 179, d).
et oblatio, 501, b).
et obligationes, 498; 501.
et Officium, 497; 498.
et Ordinarius loci, 97, 5.
et privilegia quaestuandi, 432, VI.
et processiones, 491, 3.
et professio sollemnis, 281, 4.
proprius, 182, 5, b); 343.

[Parochus]
et quaestuatio, 434, 6.
et relationes, 507.
et Religiosi, 509.
et Religiosus, 501, c).
et remotio, 509.
et Sacramenta, 437; 514, 4, b).
— — poenitent., 445, b).
saecularis, 501, c); 506.
et scholae cath., 179, d).
et senectus, 505.
et sepultura, 476, 9.
et studia, 307, adn.
et Superior novus, 119.
et taxa pro Seminario, 484, 1.
et Viaticum, 149; 182, 4, b).
et vicarii cooperatores, 503.
et visitationes, 97-*quater*, 3; 50.
Paroecia
et Abbatia, 163.
et administratio, 497.
et Associationes, 611; 627.
et beneficia, 497, 1; 511.
et bona, 501, b).
et Cappellanus, 182, 1, 2.
et Clerus saecularis, 616, 5.
et coemeterium, 471, 2.
et collatio, 212, 1.
et communiones, 442, 2.
et Confraternitates SS. Sacr., 643.
et cura, 387, 6; 497, 1.
et doctrina christiana, 154-*bis*.
et ecclesia Religiosarum, 98, 5, d).
et Episcopus, 149, 7, c).
et Eucharistia, 343.
et funus professi, 472, 5.
et incorporatio, 4-*quater*, 22.
et institutiones, 500.
et nomen, 197, d).
ad nutum S. Sedis, 500.
et obligatio chori, 366, 2.
et oratorium publicum, 98, 3.
et Ordinarius, 97-*bis*, adn.
et pecunia, 209, e).
et privilegia exemptionis, 417.
et processiones, 491, 2.
et processus, 411.
et quasi-domicilium, 549.
et reditus, 499.
religiosa, 500; 504.
et Religiosus, 498.
et sacerdotes, 444, 1.
et sedes confessionalis, 176, b).
et Superior, 97-*quater*, 3.
et unio cum Monasterio, 365-*bis*, 3.
[Paroecia]
vacans, 503.
et Vicarius, 267, 5.
et visitatio, 506.
Paroeciani
et bona, 501, c).
et cura animarum, 502.
et eleemosynae, 507, e).
et sepultura, 506.
Pars
absolute maior et Consiliarii, 155, 7.
aedis, 363, 3.
anni et absentia, 549.
anni et studia, 297, a).
beneficii, 484, 3.
correptionis, 410, c).
denuntiationis, 408.
doctrinae christ. et Missa, 479.
Domus, 149, 7.
Domus et septa novitiatus, 240.
Evangelii, 467.
iurisiurandi, 400.
Officii Divini, 367, 3.
operae et controversia, 393, 3.
praeiudicii, 369, b).
Parsimonia, 194, f); 388.
Participatio, 411.
in actibus professorum, 266, 5.
ecclesiastica, 511.
et electionibus, 354.
operum bonorum, 73.
Particulae consecratae, 506.
Partus, 501, b); 507, f).
Pascha, 147; 343.
Passau, 337, 2.
Passio, 319, b), adn.
Passionistae, 12.
et Constitutiones, 25, 1, adn.
et privilegia exemptionis, 420, b), adn.
et tria vota, 34.
Passus unus
et ingressus in clausuram, 355, c).
tria millia passuum, 491, 2.
Pastores
et cura animarum, 497, 1.
et Superiores, 569.
Patena, 165, e).
Pater
et contractus, 210, 3.
et doctrina Iesu Christi, 5.
in gravi necessitate, 221, 4.
et postulatus, 220, 3.
Paterfamilias
et administratores, 194.
et familia monastica, 165.

[Paterfamilias]
et renuntiatio bonorum, 274.
Patientia
et Missiones, 482.
Patres, 301, 2.
albi, 12, 7; 600, 2.
Crucigeri et indulgentia, 482.
et Doctores, 299.
doctrinae christianae, 600.
Eminentissimi
— et Antistita, 616, 5.
— et iudicium, 579.
— et studia, 247, 3.
— et studia novitiorum, 248.
legiferi, 313, 2.
Oratorii, 12, 7.
de Poenitentia, 633.
sancti, 248, c).
Patria
et confessarius, 172, 3.
et obligationes, 206, adn.
Patriarcha, 439.
Patrimonium
abundans, 221, 3.
et administratio, 253, 4.
et Associatio, 621, 3.
beneficiale, 500.
et bona fabricae, 639.
et cessio, 270, c).
et Clericus saecularis, 604.
Confraternitatis, 622, 4; 647.
et Religiosus vot. simpl., 210, 3.
Patrinus
et duellum, 128, c).
et munus, 571.
et novitius, 250, 9.
et officium, 267, 7.
Patrocinium, 396, 6.
Patronatus
et bona, 208, b).
et erectio ecclesiae, 465.
et festa, 370, d).
et fundatio, 190, 2.
principalis, 489.
et privatio, 169, 3; 208, b).
et visitatio, 97- b); 485, 3.
Patronus ecclesiae
et fundatio, 190.
Pauperes
et apologia, 290, adn.
et donator, 334.
et eleemosynae, 251, 1.
et fructus beneficii, 502.
et necessitas, 221, 4.
et stipendia, 332, c).
Paupertas
absoluta, 11, 4.
et S. Bonaventura, 289, adn.
et celebratio sine stipendio, 270, d).
et collegium Mendicant., 428.
et formula, 253, 5.
et indulta, 274, 3, b).
et Ioannes XXII, 317, 4.
et litterae dimissoriae, 604.
et Mendicantes, 51, 5.
et Missiones, 599.
et peculium, 338, a-d).
et stipes, 373.
et titulus, 451; 555, 2.
(vota)
— et beneficia, 511.
— et bona temporalia, 494.
— et Constitutiones, 266, 5.
— et donatio, 329.
— et eleemosynae, 501, c).
— et exercitia, 248, 5.
— et laesio, 328.
— et liberatio, 550, b).
— et media ad finem, 14.
— et novitii, 246.
— et obiectio, 20.
— et peccata, 333.
— privata, 616, 4.
— et proprietas, 168, 12.
— simpliciá, 330.
— sine professione, 263, 1.
— sollemnia, 331.
— et transeuntes, 518.
Pax, 614, adn.
Peccatores, 623, 2.
et reservatio, 168, 13.
Peccatum
et absolutio, 167, 1; 249, g).
— — Cardinalis, 167; 171, 2.
— — complicis, 169.
et acceptatio muneris, 136, b).
et celebratio Missae, 372, 1.
et confessarius, 388, d).
et Constitutiones, 336, 1.
et contemptus potestatis Ord., 314, d).
contra virtutem castitatis, 324.
contra votum paupertatis, 333.
et egressus nocturnus, 364, 2.
externum, 341.
grave, 315, a); 340.
— contra votum paupertatis, 333.
et inobedientia, 317, 5.
et laesio voti paupertatis, 168.
leve, 314, d); 369, g).
luxuriae, 322, 6.

[Peccatum]
mortale, 109, 3, adn.; 168.
et novitii, 245, 6.
et obedientia, 319; 321.
et observatio Regulae, 590, a).
publicum, 623, 2.
et reservatio, 168, a).
reservatum, 166, 1, 9.
et tacitus contractus, 605.
et violatio Regulae, 590, a).
et violatio voti obedientiae, 321, 11.
Pectorale, 165, b).
Pectus, 400.
Peculium, 338.
dependens, 338, d).
profectitium, 338, adn.
proprium, 338, a).
et species, 338, a).
Pecunia
et administratio, 195.
et alienatio, 206, d).
et bona
— — eccl. paroecial., 504.
— — Missionis, 212.
— — Religionis, 338.
et collocatio, 196; 230, 7.
— — et praevius consensus, 197.
et consensus Ord. loci, 97- 4, q).
et deponentes, 196.
et detentio, 501, c).
et dos, 228, 1.
ecclesiae, 194, d).
et eleemosynae et mulieres, 432, VIII.
exposita et ludi, 312, a).
et indugentiae, 624, 10.
ad itinerandum in civitate, 338.
in loco tuto, 190, 3.
et manuscripta, 328.
minor et professus, 330.
et Missiones, 197, d).
et onera Missarum, 205, 9.
et opus pium, 334, 1.
et paeroecia, 209, e).
pro alimentis, 257.
et quaestuatio pro Eccl. orientali, 431.
et restitutio, 560.
et saecularizatus, 554.
et servitium militare, 332, 6.
et usus proprietatis, 253, 5.
et vita communis, 338, d).
et votum paupertatis, 327, a); 337.
Pedes, 555, 1.
Pensio
beneficialis, 484, 4.
et canonicus, 604.
[Pensio]
fructibus industriae et servitium militare, 332, f).
personalis, 267, 5.
puellarum, 362.
et Seminaria, 220, 8.
vitalitia, 270, d); 531.
— ob mutilationem, 484, 4.
— et votum paupertatis, 332.
Pentecostes
et Missa, 439.
et vacatio, 294, c).
Penuria, 179, 11; 514.
Perceptio fructuum, 196.
Percussio, 168, 1.
Perduratio votorum, 568.
Peregrinatio, 444, 1.
et apparatus technicus, 491, 13.
et confessiones, 176, d).
pia Fidelium, 491, 3.
Peregrinus, 425; 444, 1.
— et confessarius, 169, 3.
— et exemptio, 424.
Perfectio
et caritas, 27.
christiana, 5, b).
— et Superior, 142.
et consilia evang., 90, 2.
debita, 535.
essentialis, 14, 1.
evangelica, 14, 1.
et finis, 14, 1.
et fundamentum, 246; 290, 1.
maior, 220, 3.
et media, 599.
et neglectus, 314.
obedientiae, 319.
et obligatio, 304; 313.
paupertatis, 338, 5, a).
et professio, 263.
Religionum, 51, 10.
religiosa, 416.
— et novitii, 248.
et studium, 313.
et Tertius Ordo, 632.
et vita christiana, 183; 616.
Perfunctio munerum, 502.
Pergamena, 617, 2.
Periculum
et administratio, 312, c).
et confessiones, 446, b).
et confiscationes, 229.
detrimenti et epistolae, 365.
et disciplina, 549, 2.
doctrinae, 166, 5; 444, 2.

[Periculum]
et examen, 294, d).
fidei, 408; 613.
finale, 294, f).
infamiae, 220, 6.
et inhabilitas, 227.
inopiae, 271, b).
legis, 4, 6.
libertatis, 496.
et libri, 487, 4, 5.
et metus, 220, 3.
in mora, 595.
mortis
— et absolutio, 169; 177, 8.
— et cappellanus, 182, 4, a).
— et confessiones mulierum, 177; 353, 6, b).
— et egressus ex Monast. Mon., 358, 1.
— et extraneus, 149.
— et infirmi, 507, c).
— et ingressus in clausuram, 353.
— et professio, 260; 261.
— et testamentum, 271, adn.
et peccata, 228, 5.
et pudicitia virginum, 616, 5.
et sacra theologia, 455.
saeculi, 247, I.
salutis aeternae, 221; 538, 1.
et Sodales Conversi, 304.
et tempus, 289, adn.
et usus sacramenti, 448.
violationis sigilli, 168, 13.
vitae, 239.
Periodus
et vota, 126, a); 252.
Peritia, 301, 3.
Peritus, 398; 482.
Permansio in errore, 221, 5.
Permissio
pro constituenda nova Domo, 84.
et erectio oratorii, 464, 4.
et fundatio Domus, 447.
et receptio sacramenti, 343.
et transgressio voti paupertatis, 330, 4.
et transitus, 515.
Permutatio, 199.
Perpetuitas
absoluta votorum, 581, 7.
et beneficia, 511.
et Constitutiones, 122, a).
et Status, 279.
votorum et perfectio, 29.
Persecutio
et commoratio extra claustra, 421, a).
et Constantinus Magnus, 611, 1.
[Persecutio]
et regiones dissitae, 594.
Religionum et approbatio, 22.
Perseverantia
et alumni, 294, b).
in iuramento, 566.
— — et exclaustratio, 556, c).
— — et transitus, 609.
sacerdotalis, 615.
et studium, 285, 7.
Persona
et actio, 412; 542.
et admissio, 213, a).
et admissio in clausur. Mon., 356, 1, b).
aegrota, 443, 6.
alterius sexus et clausura, 349; 363, 2.
— — et fuga, 576, b).
et Calendarium, 376.
collectiva et Provincia, 45.
et commoratio illicita in claus., 355, b).
et concionatores, 182, 2, b).
delegata, 266, 6.
et dignitates, 454, 5.
et donatio bonorum, 271, a).
eadem et adscriptio in Assoc., 623, 4.
et educatio extra Domum, 144, b).
et electio, 125, 1.
et Eucharistia, 437.
et excommunicatio, 392.
externa et hospitium, 348, 2.
extranea
— ecclesia et Moniales, 418.
— et clausura Monialium, 354; 357.
— et testamentum, 274.
et funus, 476, 12.
honesta et eleemosynae, 432, IV.
et indulgentiae, 629, d).
inhabilis pro officiis, 496.
et instructio, 146, I.
iuridica
— et bona Associationum, 622.
— et capacitas acquirendi, 185.
— et Confraternitas, 641.
— et negotium, 127, b).
— et ususfructus, 494, adn.
et ius quaesitum, 446, a).
moralis
— et alienatio, 201; 208.
— et approbatio, 36; 40.
— et Associatio simpliciter approbata, 618.
— et bona, 78, 3; 185, 1.
— — — Associationis, 628.
— — — Missionis, 212, 1.
— — — temporalia, 185; 187.

[Persona]
moralis et capacitas acquirendi, 606.
— — — dominii, 499, 3.
— et Capitulum, 109.
— collegialis, 40.
— — et Domus, 42.
— — et Religiones, 36.
— et Communitas, 42, d); 45.
— et competentia, 93, f).
— et Concilium generale, 155, 7.
— et Congregatio de Rel., 91, 4.
— et controversia, 394, c).
— et cura animarum, 365-*bis*, 3.
— et cura Religiosae, 97, 4.
— et debita, 205, b); 210, 1.
— et decretum erectionis, 618.
— et Domus, 69, 3.
— et electio, 126, a).
— et erectio
— — — Associationis, 614, b).
— — — Domus piae, 436.
— — — orphanotrophii, 97-*bis*, 2.
— — — Unionis piae, 643, 7.
— et fundatio pia, 190.
— et gratia spiritualis, 641.
— et imputatio debitorum, 210, 1.
— et indulgentiae, 624, 9; 652, b).
— non collegialis, 40.
— et obligationes, 210, 1.
— et Ordo, 64, 4; 187.
— et paroecia, 498; 505.
— et praecedentia, 57; 60; 631, a).
— et Praefectura, 628, 6.
— et privilegia, 383, 1, a); 390, d).
— et Provincia, 51, 7; 69, 3.
— et recognitio, 617, 1.
— et Religiosi, 187.
— et sepulcrum, 471.
— et statuta, 620.
— et suffragia, 125, 1.
— et suppressio, 89, 2.
— — — Associationis, 628.
— et unio paroeciae cum Monast., 513.
— et Vicarius, 500; 501, adn.
— et visitatio Ord. loci, 421, e).
— — — orphanotrophiae, 86, b).
et negotia iuridica, 253, 4.
et oblationes, 501, c).
Ordini extranea et eleemosynae, 434, 5.
et peculium, 338, d).
physica et bona temporalia, 185.
— et erectio, 618.
— et paroecia, 498.
— et praecedentia, 57.
— et privilegia, 4; 390.

[Persona]
privata et oratorium, 463, c).
et privilegia, 389.
et privilegia exemptionis, 417.
et remotio parochi, 509.
Romani Pontificis, 597; 638, 11.
sacra, 325, b).
— et professus, 266.
et servitium militare, 332, e).
Personalitas iuridica, 80.
et approbatio, 617, b).
et ecclesia, 21.
et erectio, 618.
et ius civile, 89, 1.
moralis
— et approbatio, 72, 12.
— et Episcopus, 70.
organica, 616, 2.
et Religio, 40, e); 69, 3.
et Status civilis, 21; 274, 3, a).
Perspicacia, 302, 1.
Pertinacitas, 570, b).
Pertinentia, 187, adn.; 312, c).
ad ritum latinum, 221, 6, adn.
Perturbatio, 579, b).
ordinis publici, 312, f); 613, c).
Perù, 24.
Perversio, 613, d).
et periculum, 221, 4.
Pervigilium, 340; 639.
Pestilentia, 354.
Petitio
et alimenta, 257.
apud confessarium, 340.
et Associationes, 616, 2.
Ordinarii et erectio, 629.
Pfarrer, 498, adn.
Pfarrvikare, 498, adn.
Philanthropica, 613, c).
Philippinae, 537.
Philosophia
et interruptio studiorum, 295.
et litterae circulares, 299.
et ordo disciplinae, 294, d).
rationalis, 296.
et Seminaria, 381, c).
et studia altiora, 301, 3.
et tempus studiorum, 293.
Pictura, 327, d); 328, adn.
Pietas
christiana, 616, 5.
et concionator, 478.
et donationes, 211.
et exercitium, 612, 1.
et finis, 615.

[Pietas]
et libri, 487, a).
et magister, 246.
et officia, 248.
et opera, 371; 611, 1.
et processiones, 491, 1.
et tempus idoneum, 194, f).
Pignoratio, 199, 1.
Pignus, 199, 1; 204, c), adn.
Pigritia, 579, b).
Pileolus, 495.
violaceus, 164, 6; 165, b).
Placita, 285, 7.
Platea, 443, adn.
publica, 357, 1.
Pneumatiker, 9, adn.
Poena, 208; 610.
et abrogatio, 107, i).
et admissio, 259, 4.
— — ad postulatum, 220, 9.
et aggregatio, 620, 2.
et apostata, 564, 1; 571.
canonica
— et gravia delicta, 590, a).
— et Missiones, 348.
— et transgressiones, 107, e).
— et votum castitatis, 324.
et censura, 168, 14.
et clausura, 355.
— — et correctio, 354.
— — et transgressio, 348; 351.
et Consiliarii, 155, 7.
et Constitutiones, 335, 10.
degradationis, 388, i).
et delicta, 128, c); 590, b).
et depositio habitus, 344, 3.
et devolutio, 126, adn.
ecclesiastica, 355, 9; 564.
et electio, 141, 21.
et excommunicatio, 274, a); 406.
ferendae sententiae
— et Antistita, 175.
— et ius commune, 321, 12.
— et litterae test., 227.
— et suspensio, 542, 3, adn.
et fuga, 572; 576, b).
et fugitivus, 564; 572.
ob grave delictum, 220, 6.
gravis, 90, 2; 355, a).
et habitus, 227.
et indulgentiae, 483, 1.
et ingressus in clausuram, 352.
inhabilitatis ad beneficia, 110, f).
latae sententiae
— — et apostasia, 610, c).

[Poena]
latae sententiae in casibus publ., 110, e); 169, 3.
— — et effectus declarationis, 576.
— — et impuberes, 355, a).
— — et ius commune, 311, 11.
— — et suspensio, 542.
et libri, 487, 6.
et litterae test., 459.
medicinalis
— et effectus declarationis, 576, 4.
— et incorrigibilitas, 591.
— et remedia, 107, f).
et Moniales, 354; 355, c).
et negotiatio, 312, e).
et norma directiva, 208, a).
et novitii, 250, 1.
nullitatis, 629.
et obedientia, 317, 5, a).
et Ordinarius, 362; 424.
— — loci, 514, 4, a).
particularis, 107, i).
personalis, 312, c).
et postulatus pro Orientalibus, 214, 3.
et praesumptiones, 493.
et privatio electionis, 124, 4, b).
— — habitus, 227.
— — officii, 225, 7; 227.
et professio, 526.
reincidentiae, 169.
et renovatio, 266, 7.
et renuntiatio suffragii 127 g).
et ritus scrutinii, 133, a).
spiritualis, 4, 5.
et Superior, 222.
pro transgressione clausurae, 348, 1.
— — residentiae, 143.
et transgressores Constitut., 336, 8.
et Universitates, 302, 4.
vindicativa
— et correptio, 410, b).
— et effectus declarationis, 576, 4.
— et incorrigibilitas, 591.
— et Moniales, 355, a).
— et potestas dominativa, 107, f).
et violatio voti castitatis, 325.
et violatio voti paupertatis, 335.
Poenitens
et confessarius, 213, 2; 446, b).
et confessiones, 314.
extra clausuram, 357, 3.
et votum castitats, 325.
Poenitentia, 444.
et administratio, 166, 9; 29.
et confessarius, 446, c).

[Poenitentia]
et correctiones, 590, b).
et dimissio, 579, b).
extra iudicium, 107, e).
et Moniales apostatae, 569.
et Religio laicalis, 610.
et Religiosus, 597, d).
et sacramentum, 144-*bis*, b).
— — et susceptio, 304; 339, c).
— — et visitatio, 97-*bis*, 2.
et satisfactio, 169.
et suffragium, 265, 1, adn.
et Superiores, 107, f).
et Tertius Ordo, 632.
et transgressio Constitutionum, 343, 2.
Poenitentiaria S., 93.
et confessarii, 166, 9.
et forum internum, 169.
et Gallia, 47.
et indulgentiae, 483, 1; 62.
et sigillum sacramentale, 157.
Poenitentiarius
canonicus, 167; 444.
et casus urgentior, 169.
in eccl. cathedralibus, 556, a), adn.
et interdictio munus conf., 445, b).
Polonia
et Concordatum, 24.
Pompa
et parochus, 507, c).
et professio, 279, 6.
et scandalum, 312, e).
Pontifex Romanus, 90, 1.
et acceptatio dignitatis, 136, c).
et administrator bonorum, 193.
et approbatio
— — Congregationis rel., 32; 74, 2.
— — Regulae, 54, 4, b).
et auctoritas, 6.
et bona ecclesiastica, 187.
et confirmatio electionis, 139, c).
et Congregatio
— — laicalis, 98, 4.
— — Romana, 92.
et Constitutiones, 4-*quater*, 13.
et creatio Cardinalis, 493.
et dignitas, 493, c).
et dimissio Religiosi, 597.
et dispensatio
— — Ordinarii, 110, 1, b).
— — a servitio chori, 368.
— — a voto paupertatis, 331.
et electio, 125, 3; 127.
et Episcopus, 220, 7.
et erectio Relig., 69.
[Pontifex Romanus]
et indulgentiae, 629, d).
et instructio novitiorum, 247, 1.
et ius illimitatum erigendi Ass., 617.
et ius quaesitum, 582, 1, d).
et leges, 240.
et libri, 487, 6.
et Monasteria, 44, n).
et nominatio Abbatis, 164, 7.
et nominatio Superioris, 124.
et Ordinarii, 50, 7; 96, a).
Pius XI et obligatio Religiosorum, 304.
Pius XI et studia, 293.
et potestas iurisdictionis, 90, 4.
et postulatio, 137.
et privilegia fori, 394, b).
— — Religiosorum, 383.
et recitatio mentaliter Off. div., 371.
et Religiosi, 90.
et sacramentum poenitentiae, 444.
et sepultura, 471, 1.
et statuta, 493, b).
et suffragia, 128, c).
Summus
— et indulgentiae, 483, 1.
— et Sodalitates, 623, 1; 629, d).
— et Tertiarii, 638.
— et Uniones piae, 624.
et Superior, 102.
et suppressio Ordinis, 66.
et transgressio clausurae, 348, 1; 352.
et transitus Mendicantis, 515.
et votum obedientiae, 320.
Pontificale Romanum
et Antista, 616, 5.
et visitatio, 97-*bis*, b).
Pontificalia
et Episcopus, 460; 467.
et Ordinarius, 97.
et prohibitio usus rochetti, 495.
Pontificia Commissio de Re Biblica, 301, 3.
Pontus
et anachoretae, 10.
Populus
catecheticus, 479.
et cura animarum, 365-*bis*, 1.
et eruditio, 290.
et exemptio, 419, c).
et ingressus reginae in claus., 350; 359, m).
et Missa, 379, 2; 503.
et Missio, 482.
et mores, 345.
et Oratorium, 463.
et paroecia, 197, d).

[Populus]
et Praelati, 162.
et scandalum, 363, 4.
Porta
et communio Monialium, 357, 4.
communis et egressus, 364, 2.
Domus rel. et sollemnitates, 467.
oratorii, 377.
et res devotionales, 312, g).
Portio
fructuum, 500; 505.
hereditatis, 274, 2.
paroecialis, 476, 13.
Portus, 448, 6.
Possessio, 187.
beneficii, 120.
canonica et Abbas, 164, 6.
— et Episcopus, 220, 7.
et cura animarum, 500.
et indulgentiae, 629, d).
et officium, 597, i).
et parochus, 381, b).
et privilegia, 383, d).
et recuperatio, 210, 3.
rei et deiectio, 210, 3.
in spe fundata, 274, b), adn.
et vita communis, 338, a).
et votum paupertatis, 326.
Possessor, 207.
Postulantes, 52.
et admissio, 146; 220, 5.
et adspirantes, 225, 3, b).
et assecuratio civilis, 561, b).
et clausura, 214, 3.
— — Monialium, 353, e).
et confessiones, 171.
et documenta, 257.
in Domibus dispersi, 217.
et Domus formata, 43.
et Eucharistia, 343.
et exercitia spiritualia, 218, 2.
extra clausuram, 240.
in Instituto, 225, c).
et manifestatio, 183.
in Monasteriis Monialium, 218.
mulieres, 218.
et pecunia, 228, 2.
et praecedentia, 59, 2.
et privilegia
— — Clerici, 390.
— — et exclusio, 261.
— — Religiosarum, 214, 5.
et restitutio dotis, 240.
et Sacramenta, 149, a).
in sensu iuridico, 218.
[Postulantes]
et sepultura, 472, 5.
et subditi Sup. et confessiones, 183.
et testimonium, 225.
et vestes, 215, 5.
et vinculum iuridicum, 218.
et visitationes Superioris, 148, e).
Postulatio, 137.
et admissio, 120, 10.
et electio, 117, 3; 125, 2.
et electores, 128, 6, i).
et inhabilitas, 122, 15.
et invaliditas, 138.
simplex, 130, e).
et Superior, 118, adn.
Postulator, 365, 2.
Postulatus, 52; 214.
et admissio, 265, 3, a).
et adspirantes, 250, 2.
et alienationes, 251, 1.
et alimenta, 257.
et annus decimus quintus, 214.
canonicus, 214.
et classis Conversorum, 536.
et cooptatio, 215.
et electio, 493, b), adn.
et examen, 139, c).
et exitus, 218.
et finis, 214, 2.
et formalitates, 215, 3.
et habitus, 638.
et impedimentum, 213, 2.
et lex clausurae, 358, e).
et locus, 217.
et mutatio classis, 214.
et necessitas, 214.
et notio, 214.
per sex menses, 616, 5.
in Rel. vot. temp. et tempus, 216.
et requisita, 225, a).
et restitutio dotis, 231.
et Seminarium, 225, c).
et Societates, 214, 4.
et tempus, 216.
— — praescriptum, 108, g).
Potestas
Abbatis, 165; 578.
Abbatis et transitus, 515.
absolvendi, 167; 468, 19.
— subditos, 167, 11.
civilis
— et bona ecclesiastica, 92, 3, b).
— et saecularizatio, 563.
— et sectae massonicae, 128, 5, c).
— et tribunal, 393.

[Potestas]
coactiva, 109.
— et Ordinarius loci, 423.
— et subditi, 105, 2, adn.
— et Superiores, 107, e).
et Constitutiones, 113.
cumulativa, 261.
delegata
— et dispensatio, 115, 1, b).
— et parvus habitus Tertiarii, 638.
— et Procurator, 157, 1.
— et Superior, 102.
— et Vicarii, 70; 103, d).
— et visitatio, 148, d).
et denuntiatio, 408.
dispensandi, 107, e).
domestica, 108, 1; 245, 6.
— et obedientia, 317, 3.
— et Superiores, 605.
dominativa, 90; 320.
— et Associationes, 605.
— et Capitula, 109, 3.
— et Domus religiosa, 108, 1.
— ex duplice fonte, 105, 2.
— et incorporatio, 90, 4.
— et iurisdictio, 103, e).
— et Magister novitiorum, 245, 6.
— et obedientia, 317, 3.
— et poenitentia, 610, c).
— et prohibitio libri, 487, 4.
— et relatio, 107.
— et remedia poenalia, 107, 4, f).
— et studia, 292.
— et subditi, 102.
— Superioris, 105.
— et Vicarii, 159.
— et vota, 112, a).
et dominium, 327.
edendi libros, 487, 3.
et Episcopus, 302, 617, e).
exercendi, 165, d).
et extensio, 107.
ferendi leges, 109, 3.
in foro externo, 179, d); 182, 3.
et fugitivi, 572.
generalis, 169, 3.
habitualis, 97-*quater*, 6.
illimitata, 165, a).
et ingressus in clausuram, 350.
interna, 109, 8.
interpretandi, 4, 6.
irritandi, 267, 4.
iudicialis
— et Ord. loci, 423.
— et praecepta, 107, e).

[Potestas]
iudicialis et Superior, 105, adn.
— voluntaria, 103.
iudiciaria, 148.
iuris divini, 165, e).
iurisdictionis, 179, 10.
iurisdictionis
— et Capitula, 109, 3.
— et fugitivi, 572.
— et obedientia, 317, 3.
— et prohibitio, 487, 4.
— et Superior, 103; 105, 2.
laicalis, 128, 5, b).
legendi libros, 487, 5, b).
leges ferendi, 107, f), adn.
legifera, 423.
legislativa, 102, 3; 105, adn.
legitima, 591, 3.
contra libertatem canon., 128, 6, b).
et litterae dimissoriae, 459.
Magistri, 245, 6.
Monialium et Hispania et renov., 47, g).
nominandi Vicarium, 97-*quater*, 6.
et novitii, 245, 6.
ordinaria
— et confessarius, 166.
— et dispensatio, 115, 1, b).
— et novitii, 245.
— et Procurator, 157, 1.
— in Provinciam, 102, 2.
— vicaria, 70, 5.
— et Vicarii, 103, d); 159, b).
— et visitatio, 97-*bis*, a).
— et visitator, 148, d).
Ordinarii in exemptos, 148, c).
et Ordinarius loci, 423.
paroecialis, 98, 3; 498.
Parochi, 98, 4; 417.
et participatio, 511.
patriae, 213, b); 475, 8.
— et professus, 267, 4.
perpetua, 165, d).
praecepta imponendi, 487, 6, c).
propria, 327, a).
in relatione ad extensionem, 107.
Romani Pontificis, 90, 2.
et sectae massonicae, 613.
socialis, 317, 3.
Superioris, 105; 107, g).
— nosocomii, 179, d).
suprema, 109, 2.
vicaria
— et Superiores, 103, d).
— et Vicarius Generalis, 70, 4; 102.
— et visitator, 148, d).

[Potestas]
et visitatio, 148, d).
voluntaria, 102, 3.
— et Superior, 118, n.
Potus et infirmi, 342.
Praebenda, 369, a).
Praecanonizatio, 220, 7.
Praecedentia, 57; 631.
et Associationes, 631.
et Clemens XIII, 4-*quater*, 22.
et Constitutiones, 631.
externa, 57, 1.
et gradus, 631.
interna, 59.
iuridica, 57, 1.
et laici, 57, 1.
Oeconomi, 156, 4.
et reditus, 598, b).
et S. Officium, 97, 2.
et religiosi, 61.
et Sodales, 529; 530.
et Superiores, 60.
et Synodi, 57.
Praeceptum
et accessus ad crates, 355, 9.
et admissio sacerdotis extranei, 441.
et appellatio, 580, 5.
canonis, 615.
caritatis, 28, 2.
et censura, 168, 14.
communis, 28, 2.
et confessarius, 174; 292.
et consecratio campanarum, 466.
et Constitutiones, 109, 3; 605.
et cura spiritualis, 292.
et delicta, 220, 6.
et denuntiatio, 408.
et depositio habiti, 312, g), d).
directum, 165-*bis*.
divinum, 412, 2; 591, 1.
— et Missa, 372, 1.
et Ecclesia, 36.
et electio Religiosorum, 127, g).
pro erectione Domus, 42, h).
formale, 90, 2; 318.
et fragilitas humana, 579.
et habitus, 344, 1.
hygienicum, 292.
et indultum exemptionis, 425.
et ministerium sacrum, 365, 7.
et Missa, 372.
et obedientia, 269; 319.
et obligatio choralis, 367, b).
et observantia reg., 90, 2.
et Officium divinum, 369, 1.

[Praeceptum]
ordinarium, 318.
et Ordinarius loci, 487, 6, c).
particulare, 90, 2.
et perfectio christiana, 632.
et potestas dominativa, 107, e).
et praesumptio, 320.
et punitio, 222.
et Regula, 54, 3.
et Religiosus non adscriptus, 320.
et Seminarium, 295, b).
sextum decalogi, 322, adn.; 325, a).
et studia, 289, 1.
Superioris, 267, 4); 328.
— et dimissus, 596.
et testimonium, 457.
et violatio, 321, c); 590, a).
et visitator, 148, e).
Praedia
et Missiones, 481.
Praedicatio, 477.
et acquisitio bonorum, 330, 5, adn.
et aptitudo, 579, b).
et Calendarium, 370, 7, b).
Clericorum et Actio Cath., 154-*bis*, 4.
et cura animarum, 367, d).
et functio parochi, 507, a); 646.
Praedicator
et Associatio Fratres Min., 617, c).
et clausura, 477, 5.
et ineptitudo, 579.
et Mendicantes, 429, a).
et Officium divinum, 366, adn.
et potestas iudicialis, 107, e), adn.
Praeeminentia, 154, adn.
Praefatio, 75, IV, a); 287.
Praefecta hospitii, 42 g); 179, d).
Praefectura
Apostolica
— et conditio iuridica 97-*quater*.
— et erectio Domus, 80.
— et Eucharistia, 436.
— et Missiones, 103, 7.
— et professio fidei, 381, a).
et bona, 197; 494, a).
et cura animarum, 97-*quater*, 5.
Praefectus, 217.
Apostolicus
— et acceptatio dignitatis, 493.
— et bona Missionis, 212, 1.
— et conditio iuridica, 97-*quater*.
— et dignitas episcopalis, 483, 3.
— et erectio Associationis, 617.
— et Missa, 439.
— et Missiones, 481, II.

[Praefectus]
Apostolicus et nova relatio, 147.
— et Ordinarius, 50, 7.
— et S. Congr. de Prop. Fide, 69.
— et proprietates, 494, a).
et cura spiritualis, 292.
Primi Ordinis, 638.
de Propaganda Fide, 482.
spiritus
— et cura spiritualis, 292.
— in Domibus studiorum, 166, 10, adn.
— et praecedentia, 60.
— studentium, 183, 3.
et studia, 60; 298.
et votum obedientiae, 494.
Praeiudicium
et auditor, 396.
et exemptio, 419, 6.
iuris, 631.
et parochus, 501, a).
et prohibitio librorum, 487, 4.
et renuntiatio privilegiorum, 389.
et Sacramentum, 436.
et Vicarius Oeconomus, 503.
Praelatitia, 162.
Praelatura
et electio, 136, b), adn.
et legitimatio, 115, b).
nullius
— et Abbates, 163.
— et professio fidei, 381, a).
— vacans, 164, 9.
Praelatus, 320.
et biretus, 495.
et bona mobilia, 211.
castrensis, 284, b).
et delegatus, 105.
et donatio, 186.
et excessus, 4-*ter*, 7.
et habitus, 495.
et iurisdictio, 50, d); 72, 13.
— — ordinaria, 419, 5.
et licentia, 447, b).
et Moniales, 387, 8; 418.
nullius
— et Abbas, 163.
— et benedictio papalis, 483, 3.
— et concilium plen., 486, 2.
— et conditio iuridica, 96-*bis*.
— et electio, 130, d).
— et erectio Associationis, 617.
— et inhabilitas ad munus, 115, 1, b);
— et iurisdictio, 72, 13; 97-*quater*, 4, adn.
— et Ordinarius, 50, 7.

[Praelatus]
nullius et pileolus violaceus, 495.
— et territorium proprium, 162.
et professio, 279.
regularis
— et dispensatio, 111, b); 457, 11.
— et electio Monialium, 141, 21.
— et iurisdictio, 171.
— et professio, 279.
— et transitus, 514.
et Superior minor, 119.
et territorium proprium, 162.
et transitus, 515.
— et votum, 320.
Praelectio, 296; 297.
Praemium, 220, 3, adn.; 322, 5.
Praemonstratenses, 632.
et Constitutiones, 125, 3, adn.
et S. Norbertus, 10, 3.
et privilegia, 493, a).
Praeparatio
et Missiones, 481.
Religiosorum, 291.
scientifica, 297.
Praepositus, 103; 337, 2.
generalis, 103, adn.
Provinciae, 482.
Praerogativa, 534.
Praescriptio
et amissio privilegii, 426, b).
et Benedictus XII, 4-*quater*, 10.
et candidatus idoneus, 222.
et clausura, 355, a).
et confessarius, 292.
et Constitutiones, 54, 6, c).
et correptio, 410, c).
et dubia perseverantiae, 285, 8.
Ecclesiae, 253, 5.
et ius visitationis, 97-*ter*, 7.
et litterae test., 227.
et Moderator, 627, 6.
et officia, 75, C. IV, k).
et Ordinarius loci, 193, b).
et praecedentia, 631, a).
et privilegia, 283, d); 387, 7.
et professio, 526.
et studia, 603.
et testamentum, 256.
et transitus, 609.
et triennium, 266, 7.
Praescriptum
et Abbas, 164.
et alienatio, 204, d).
et bona Provinciae, 197.
et censura, 169, 3.

[Praescriptum]
et concio, 477, 6.
et conferentiae, 307.
et confessiones, 166, 2; 176.
et consecratio campanarum, 466.
et Constitutiones, 54, 5.
et cultus divinus, 488, 1.
et dispensatio a studiis, 298.
et electiones, 128, 4.
et erectio Domus, 79.
et funera, 475.
et habitus, 345.
et iudicium, 406.
et iuramentum antimodernisticum, 3.
legis civilis, 239, 5.
legis ecclesiasticae, 593, 2.
et litterae test., 225, 6.
et matrimonium, 323.
et Monasteria in Gallia, 418.
et Moniales, 47.
et negotiatio, 312, g).
et Oeconomus, 156, 1.
et paroecia, 500; 504.
et processus, 595.
et professio, 276; 285, 9.
et Sancta Sedes, 54, 5.
et sepultura, 472, 5.
et servitium militare, 283, 1.
et Societates, 605.
et solutio casuum, 301, 2.
et statuta, 620.
et Superiores, 144, a).
et suspensio Ordinis, 604.
et transitus, 609.
et vota castitatis, 325.
Praesentatio
et Abbates, 164, 7.
et Associatio, 616, 2.
canonica, 180, 12.
et Capitula, 220, 7.
et persona idonea, 500.
et sacerdos saecularis, 497, 1.
Praesentatus
et confessiones, 180, 12.
et electio, 128, 6, f); 597.
et postulatus, 139.
et testamentum, 256.
Praesentes, 129; 623, 3.
Praesentia
et electores, 129.
iuridica, 570, b).
et novitiatus, 220, 3.
et promotor iustitiae, 398; 588.
Praeses
et Abbas, 161.
[Praeses]
et actus pers. mor., 155, 2.
et archivum, 140.
et Associatio, 616, 2; 627, 1.
et Capitulum, 125.
confoederationis, 49, 6, adn.
Congregationis monasticae, 115, c).
et Consilia Nationalia, 482.
electionis, 130, B), c); 131, c).
generalis, 369, 6, II.
et Moderator, 312, c).
et scrutatores, 132.
Statuum et clausura, 350.
et Superior, 119, 5.
tribunalis, 599; 593.
Praesidens, 51, 7.
Praesidia, 304.
Praestantia, 322, 3.
Praestatio
auxiliaris, 312, b).
ex bonis eccl., 199.
et contractus, 202.
et parochus, 501, b); 502.
et pia fundatio, 189.
Praesumptio
et administratio, 197, d).
et anima, 238, b).
et beneficia, 511.
et dimissio, 565.
et Domus formata, 172.
et donationes, 329.
et ingressus in clausuram, 359, o).
iuris, 617, c).
periculi, 493.
et privilegia, 384, c).
et proprietas, 270, d).
Praeteritio, 127, c); 155, 7.
Praetermissio, 270.
Praetextus
et absolutio, 617, 2.
accedendi ad Superiores, 405; 421. a).
et ingressus in clausuram, 358, 1.
parentium et dos, 228, 1.
et studium novitii, 247, III.
Praeventio, 114, 6.
Praxis
et concessio exemptionis, 98, 3.
et cultus divinus, 421, e).
et dos, 230.
et electio, 135, a).
et eleemosynae, 501, c).
et fundatio Domus, 447, d).
et postulatus, 214, 3.
et relationes quinquennales, 4, adn.
et saecularizatio, 557; 561.

[Praxis]
et sustentatio, 554.
et transgressio voti paupertatis, 330, 4.
Precatio, 643, 7.
Preces
et absolutio dimissi, 597, e).
et Associationes, 611, 1.
ob causam publicam, 97, 3, a).
pro contrahendis debitis, 205, b).
et dispositiones, 270, c).
et expositio SS. Sacramenti, 438, 3.
et ingressus in Rel., 220, 3.
et libri, 487; 644.
et Missa, 380.
et Officium divinum, 370, 2, b).
proprii Instituti, 55, b).
et recitatio, 623, 1.
saecularizati, 557.
et servitium militare, 288.
Presbyter
et adiutor in sanct. opere, 479.
Cardinalis, 494, adn.
et Episcopus, 416.
et opera santa, 479.
et Ordinarius, 604.
regularis, 12.
et Societas Mariae, 255, adn.
et Societas Missionariorum, 599.
et tonsura, 454, 7.
Presbyteratus, 298; 450.
Pretium
et abdicatio tituli, 271, a).
et bona, 335, adn.
et contractus, 210, 3.
et dos, 228, 1.
et manuscripta, 328.
et negotiatio Clerici, 312, g).
et Ordinarius loci, 204, d).
et possessio in spe fundata, 274, adn.
pro labore, 542, 4.
et valor aureus, 204, b).
Prima Sedes, 50, adn.
Primas, 145; 162.
Primatus
et Superior, 578.
Princeps
et ingressus in clausuram, 350; 353, b.
et monachus, 346, 1.
Principatus
et ingressus in clausuram, 350; 359, m).
et ingressus cum comitatu, 353, 6, c).
supremus, 350.
Principium
et bona saecularizati, 558.
canonicum et studia, 290, 3.
[Principium]
et clausura Monialium, 352, 3.
generale et dignitates, 493, a).
generale et funera, 214, 5.
et Monasterium Monialium, 352, 3.
et praecedentia, 631.
et studia, 296.
et vita religiosa, 246.
Prioratus
conventualis 44; 103, e), adn.
et Domus filiales, 42, g).
simplex, 44.
et transitus, 515; 529.
Priores, 107, d); 118.
claustralis, 103, d); 118, adn.
Conventuales, 50, b); 103, 4, e).
— et beneficia, 164, 8.
Priorissa, 103, 5.
Privatio
et Antistita, 178.
et beneficia, 139, b); 581, 2.
cardinalatus, 496, adn.
dignitatis, 169, 3.
et dimissus, 597, k).
fructuum, 502, 1.
habitus, 388, i).
non perpetua, 597.
officii
— Antistitae, 233, c).
— et candidatus idoneus, 222.
— et excommunicatio, 576, b).
— et obligatio residentiae, 143.
— Superioris, 225, 6; 259, 4.
— — et inhabilitas, 148, 6, e).
perpetua, 391, b).
status clericalis, 581, 2.
vocis
— et violatio votis obedient., 317, 5, a).
— et violatio votis paupertatis, 335, 10.
— et vita communis, 337, 3.
Privatorium, 464, a).
Privilegiatus, 385, e).
Privilegium, 383.
abrogatum, 387, a).
absolvendi et suspensio, 446, c), adn.
et acquisitio, 384.
adspirantis, 225, b).
et annulus, 311.
et apostata, 571, γ).
apostolicum
— et administratio bonorum, 193.
— et Associationes, 617, c).
— et Clericus saecularis, 604.
— et confessarius, 181.
— et Constitutiones, 54, 5.

[Privilegium]
apostolicum et erectio Associationis, 617, 2; 622, 6.
— et Instituta, 556, b).
— et nominatio Moderatoris, 627, 2.
— et suffragium, 265, 6.
— et Tertius Ordo, 634, 5.
Associationis
— apostolicae, 620, 1.
— approbatae, 615.
— et erectio, 617, c); 622, 6.
— et Moderatores, 627.
et bona Provinciae, 78, 10.
Bullatum, 371.
canonis, 392.
— et Sodales, 608.
Cardinalium, 171.
et cessatio, 385.
clericale, 391.
— et privtio, 576, 3; 597, b).
Clericorum, 250, 4; 390.
commune cum Clericis, 390; 608.
Communicationis, 371; 384.
et competentia, 390; 415.
— — Sodalium, 608.
et conciones, 54, 5; 182, 2.
et confessio, 249, g).
confirmatum, 416.
S. Congregationum, 639.
et cultus divinus, 488.
et designatio Moderatoris, 627, 2.
et dimissus, 581, 2; 597, b).
et dispensatio confessarii, 446, a).
Dominicanum, 260.
Ecclesiae latinae, 92, 5, a).
et electio, 125, 2.
et electores, 127, g).
exemptionis, 416.
— et cessatio, 421.
— extra Domum, 571.
— localis, 419, c).
— et Ordinarius loci, 51, 6, a); 96-*bis*, 1.
— personale, 149, a).
— et probatio, 422.
— et Regulares, 405.
— a servitio chori, 367, d).
— et usus, 420.
— et visitatio, 97-*bis*, 4.
et expositio SS. Sacramenti, 438.
Familiae S. Benedicti, 164, 6.
et fontes iuris Religiosorum, 3, e).
fori, 220, 6; 393.
— et Religiosi, 390.
— et Sodales, 608.
et funera, 476.

[Privilegium]
et gratia spiritualis, 267, 2; 651.
— — — professi, 269.
et Gregorius IX, 4-*ter*, 7.
immunitatis, 390; 414.
— Sodalium, 608.
et indulgentiae, 73, 2.
et inhabilitas ad munus Sup., 115, b).
et lex, 383, 1; 385.
et litterae dimissoriae, 452, adn.
Mendicantium, 51, 5, a); 429, adn.
et Missa Religiosorum, 376, b).
et Missiones, 482.
non habendum statuta, 620.
Non-Mendicantium, 83, e).
novitiorum, 250; 387, 9.
— et egressus, 258.
— Religionis, 261.
et obligatio chori, 368.
et obligatio Tertiarii, 638.
et Oratorium semipublicum, 464, 5.
et Ordinarius loci, 617, c).
et ordinatio, 457, f).
personale, 383.
— morte privilegiati, 385, e).
pontificium, 149, c).
et postulatio, 138, b).
et praesentia electoris, 129.
praeter ius, 114, 7.
principis et ingressus in claus., 350.
et privatio, 169, 3.
et processus, 587.
et professi, 260.
et Protector Cardinalis, 95, 1.
quaeritandi, 434.
quaestuandi, 427; 429, c).
— Monialium, 428.
reale, 383, 1.
et recitatio privata, 371.
Regularis, 96-*bis*, 2.
Religionis, 550, a).
Religiosae, 182, 2.
Religiosi et sonitus campanar., 365, 8.
Religiosi a votis simpl., 352, 3, adn.
Religiosorum in genere, 383, 1.
et renuntiatio bonorum, 274, b).
et renuntiatio dignitatis, 494.
sacerdotis, 304.
et sepultura, 345, adn.
Societas sine votis, 599.
Societatis Iesu, 83; 252, adn.
et Sodales, 608.
stipem petere, 429, c).
Superioris, 166, 9.
temporarium et novitii, 436.

[Privilegium]
Tertii Ordinis, 633.
et transitus, 515.
et translatio Domus, 87, 3.
Probabilitas, 175; 352, 2.
Probandatus, 154; 260, 2.
Probandi, 260, A).
Probatio
et absentia, 565.
et Associatio, 616, 2.
concionatoris, 182, 2.
delicti, 408.
et dimissio, 576, 3.
dolosa, 579, b).
Episcopi, 555.
et novitius, 260, A).
et paroecia, 214, 3.
praevia et ingressus in Rel., 214.
et praevia inquisitio, 590, b).
et processus, 593, b).
receptionis sacramentorum, 225, a).
et recursus, 580, 2.
et servitium militare, 239.
sufficiens, 220, 3.
temporis, 241.
Probitas morum, 97-*bis*, 2, c).
Procedura, 587, adn.
Processiones, 491.
Confraternitatis, 647.
et Episcopus, 631, a).
et insignia, 644, 9.
et laici, 491.
et libri liturgici, 647.
et Missa, 379.
et parochus, 507, c).
et praecedentia, 631, a).
Tertiarii, 638.
Tertii Ordinis, 631, b).
Processus
beatificationis, 365, 2.
canonizationis, 365, 2.
criminalis, 411.
dimissionis, 570, b); 582.
formalis, 539.
et instructio, 591; 592.
iudicialis, 575; 590.
— et necessitas, 587.
iudiciarius, 625.
et iuramentum, 400, adn.
et monitio, 590.
et notarii, 107, c).
et nullitas professionis, 541.
et professio, 541.
et promotor iustitiae, 398, adn.
et sententia, 595.
[Processus]
et substantia, 587.
Proclamatio, 130, C).
Procura, 547, 5.
Procuratio, 130, a).
abortus, 110, d); 168, 1.
Procurator
et Abbas, 164.
et apostata, 571, β'.
et appellatio, 396, 6.
Conventuum, 83.
in Curia, 161.
generalis, 157.
— et approbatio pontificia, 88-*bis*, h).
— et dispensatio, 561, c).
— ad nutum Superioris, 157, n), 2.
— Ord. Fratrum Min., 586.
— Ordinis Minorum, 579.
— Ordinis PP. Praedicatores, 376.
— et praecedentia, 60.
— et saecularizatio, 557.
— et Societates, 605.
et munus, 119.
et Oeconomus, 156, 1.
et professio, 142.
— — fidei, 381, 3.
provincialis, 133, 4.
et suffragia, 130, a).
et vocatio ad Concilium, 486.
Prooemium, 75; 362.
Profectio, 332, d).
Professa
et confessiones, 172.
et consecratio, 616, 5.
et Domus formata, 172.
et dos, 232, a); 559.
et funera, 474.
et restitutio dotis, 232.
votorum simpl., 352, 1.
Professio, 263; 626.
et Abbas, 165.
et acceptatio, 266, 4.
et administratio bonorum, 255; 270, c).
et admissio, 258.
et admissio et deliberatio, 245, 8.
et admissio extra Domum, 261.
— — et militia, 269, 5.
— — et novitii, 240; 258.
— — et potestas Superioris, 108, h).
et adnotatio, 281.
et adscriptio, 267, 8.
et adspirans, 257.
et aes alienum, 221.
et alimenta, 267, 9.
et anathemata, 220, 3.

[Professio]
annualis
— et admissio, 579, adn.
— et Constitutiones, 266; 268, 3, a).
— et renovatio, 268, 2.
— et servitium militare, 286, 6.
— et triennium, 269.
et annus probationis, 236, c).
et anticipatio, 269, 6.
bona fide emissa, 269, 6.
et bona
— — et administratio, 253.
— — et beneficia, 251.
— — et hereditas, 330, 5.
et candidatus idoneus, 259, 4.
et conditio, 266.
et Congregatio, 30.
et declaratio nullitatis, 538; 541.
et defensor, 4-*quater*, 21.
et dignitas Cardinalis, 494.
et dimissio, 579.
et dimissio et culpa, 573.
— — durante tempore prof. temp., 268, 3, b).
— — et renovatio, 598.
— — voluntaria, 574.
et distinctio, 250, 4.
et divisio, 263; 264.
et dolus, 266, 4.
et dominium bonorum, 330, 5; 494, b).
et dos, 228, 1; 231.
et dubitatio, 283, 3.
et effectus, 267.
et egressus, 267, 5.
et error, 268, 1.
et exclaustratio, 544.
et exercitia, 259, 5.
et exploratio voluntatis, 233, 1.
expressa, 266, 5.
fidei, 381.
— et iuramentum, 305, adn.
— — — contra modernistas, 142.
— — obligatio, 381.
— et Societates clericales, 605.
— et Vicarius Capitularis 136, c), adn
et formula, 260, 3; 266, 5.
et gratiae, 267, 2.
humilitatis, 154.
illicita, 224, 2.
et immutatio, 263.
et impedimenta, 213, d).
et ineptitudo ad studium, 539, 2.
et infirmitas, 260, adn.
invalida, 266, 7; 282.
— et causa nullitatis, 282, 4.

[Professio]
invalida et defectus admiss. legit., 29.
— et exclaustratio, 556, c).
— et ignorantia, 266, 4.
— et irregularitas, 221, 5.
— et matrimonium non consummatum, 220, 4.
— et metus gravis, 266, 4.
— et parentes, 541.
Italorum, 288.
et ius admittendi, 265.
et Laici, 274, g).
et litterae testimoniales, 227.
et locus, 275.
et Magister novitiorum, 244, 3.
et media, 265, 6.
et Moniales, 279.
et notarius, 107, c).
et notio, 263.
nova et saecularizatio, 115, 2.
ante novitiatum, 219, 3; 260.
et novitii, 261.
et nullitas, 538, b); 541.
et obedientia, 319, a).
et obligatio, 282, 4.
et opera novitii, 247, IV.
in periculo mortis, 261.
perpetua, 270; 272.
— et administratio bonorum, 251, a).
— et admissio, 213, 2; 284.
— et aetas, 268, 1.
— et alumni, 454, a).
— et effectus, 270, a); 272, 4.
— et exclusio, 539.
— et excommunicatio, 220, 3.
— et inhabilitas, 579.
— et inhabilitas ad studium, 297.
— et ius poenale, 266, 4.
— et Moniales, 279, 6.
— et nuncupatio, 269, 6.
— et praecedentia, 530.
— et puellae piae, 616, 5.
— in Religione exempta, 272, d).
— Religiosarum, 233, 2, a).
— Religiosorum Italorum, 288.
— et renovatio, 275.
— et servitium militare, 285, 2.
— simplex et sollemnis, 272.
— et Societates, 609.
— et Superiores maiores, 223, 2.
— et transitus, 522.
— et validitas, 266, 7; 268, 3.
— et valor actus, 265.
et praecedentia, 57, 2, e).

[Professio]
prima
— et cessio, 252; 270.
— et consensus Capituli, 155, 5.
— et dos, 229.
— et elegibilitas, 269, c).
— et error, 268, 1.
— et examen, 265, 9, adn.
— et munus Superioris, 115, 1, a).
— et ritus, 279.
— et suffragium, 130, C), e); 265, 1.
— et transitus, 522.
— et vox activa et passiva, 269, c).
propria, 220, 2.
et prorogatio, 268, 3, c).
et ratio, 285, 7.
et Regulares, 451.
religiosa
— et adnotatio, 281.
— et divisio, 263.
— et invaliditas, 536.
— et mutatio, 56, 9.
— et notio, 263.
— et nuncupatio, 493.
— et praecedentia, 57, 3, b).
— et Regulares, 451.
— et ritus, 277.
— et transitus, 609.
— et validitas, 266, 1.
— et vinculum, 220, 5.
et renovatio iuridica, 281, 3.
et renuntiatio bonorum, 274, b).
et restitutio dotis, 231, a).
et reticentia infirmitatis, 266, 4.
et ritus, 275.
et Romanus Pontifex, 90.
et saecularizatio, 548; 557.
— — et horae canonicae, 550, b).
secunda, 279; 522.
et sepultura, 475.
et servitium militare, 283; 287, f).
simoniaca, 266, 7.
simplex, 270; 272.
— et Abbates, 165, a).
— et administratio bonorum, 252.
— — — usus et usufructus, 255.
— et admissio in Rel., 213, 2.
— et Antistita, 233, 2, a).
— et apostasia, 564, 1.
— et certioratio Antistitae, 265, 4.
— et clausura, 355, c).
— et Constitutiones, 268, 2.
— et dimissio, 573.
— et dominium bonorum, 494, b), adn.
— et effectus, 270, a).

[Professio]
simplex et excommunicatio, 220, 3.
— et ius poenale, 266.
— et manuscripta, 328.
— et matrimonium, 323, b).
— et mensae communis, 269, 7.
— et Moniales, 279.
— et obligatio, 269.
— — — choralis, 367.
— temporaria, 264, b).
— et tonsura, 450.
— et transitus, 526.
et Societates, 602.
sollemnis, 272; 273.
— et acquisitio bonorum, 210, 2.
— et admissio perfecta, 213, 2.
— et alumni, 454, a).
— et bona, 255.
— — — temporalia, 331.
— — — — et apostasia, 569.
— — — in transitu, 532.
— et caeremoniale, 275.
— et Capitula, 265, 5.
— et clausura papalis, 347.
— et dimissio, 573.
— et documenta, 281, 4.
— et dos, 232.
— et effectus, 274.
— et excommunicatio, 220, 3.
— et exploratio voluntatis, 252.
— et fuga, 564.
— et hereditas, 534, 8.
— et inhabilitas, 579.
— et irregularitas, 115, b).
— in Italia, 288.
— et litterae dimissoriae, 452.
— et manuscripta, 328.
— et matrimonium, 576, c).
— — — non consummatum, 323.
— et mutatio cessionis, 270, c).
— et nova Religio, 268, 2.
— et nullitas, 541.
— et ordinatio, 221, 5.
— et renovatio, 269, 6.
— et servitium militare, 285, 1.
— et testamentum, 271, b); 256.
— et transgressio clausurae, 355, c).
— et transitus, 517, 3, a); 526.
— et validitas, 266, 7.
— et vita communis, 338.
— et vota, 263.
et suspensio, 265, 1.
tacita, 266, 5.
temporaria, 221, 4; 268.
— et aetas, 266.

[Professio]
temporaria et consensus inval., 282, 2.
— et effectus, 269.
— et lex, 268, 2.
— et necessitas, 268, 1.
— et novitii, 252, 3; 536.
— et servitium militare, 227; 287, f).
— simplex, 270.
— et tempus, 275.
— et Tertius Ordo, 632; 638, 10.
— et testamentum, 270, b).
— et transiens, 518, c).
— et transitus
— — — et cessio, 252.
— — — ad class. Conversorum, 297, b).
— — — et usufructus, 518, c).
triennalis, 269, 6.
et usufructus, 229.
valida, 266, 6; 268.
et validitas, 266.
— — et Constitutiones, 220, 9.
— — et impedimentum, 221, 7.
— — et renovatio, 282, 3; 542.
et vinculum, 284.
et vis, 266, 4.
et vota
— — et instructio, 247, 1.
— — et perfectio, 313.
— — priora, 267, 6.
— — et testamentum, 271.
Professores
et collationes, 144-*bis*, b).
et confessarius, 166, 3.
et examina, 300, b).
et Magister novitiorum, 248, 4, b).
et philosophia, 296.
et professio fidei, 292, b); 381, c).
et privilegia temp., 436.
Professus, 52.
et admissio 269, c).
aegrotus, 149, a); 179, e).
et apostata, 364, 3.
et bona, 274, b); 337, 4.
— — mobilia ante prof. possessa, 330.
et bona temporalia, 255.
et bona ad usus quotidianos, 330.
et capacitas acquirendi, 332, b).
et Capitulum, 109, 6.
et cessatio votorum 534, 8.
et clausura, 351, b); 358, e).
et confessio, 249, f).
et Congregatio religiosa, 270, b); 271.
et declaratio inhabilitatis, 284.
et defunctus, 472, 3.
et dimissio, 268; 587.

[Professus]
et dioecesis, 267, 5.
et donatio, 271, a).
et educatio, 111, adn.
et egressus, 272, b); 565.
et evasio, 579, 1.
et exclaustratus, 472, 5.
et excommunicatio, 272, d).
extra Domum et obitus, 149, a).
idoneus, 539.
et incapacitas possedendi, 274, 2, b).
et indulgentiae, 269, 4.
et instructio, 146, 1; 27.
— — cathechetica, 144-*bis*, b).
et invaliditas professionis, 541, 1.
et iuniores, 285, 6.
et ius revocandi, 270, c).
et litterae dimissoriae, 388, g).
et manuscripta, 328.
et matrimonium, 270, 1, a).
et mulieres, 474.
et obligationes, 272, 4, a).
— — chori, 366, 2.
— — ad horas canonicas, 310.
et officium, 556, b).
et patria, 267, 4.
et potestas dominativa, 267, 4.
et promotor iustitiae, 398.
et recitatio privata, 370, 2.
et Religio exempta, 112, c).
et renuntiatio, 274, 2, a).
et saecularizatio, 548.
et servitium militare, 285, 6.
simplex, 46, b).
sollemnis, 546, b).
et studia, 294; 297, b).
subditi Superioris, 183, 3.
et suffragium, 250, 4; 269, a).
et Tertius Ordo, 635.
et testamentum, 271, b).
et traditio, 263, 1.
et transgressio clausurae, 351.
transiens, 520.
— et bona, 521.
et transitus, 516; 526.
— — ad aliud Monasterium, 516.
— — ad classem Conversorum, 297, b).
et Viaticum, 443.
et visitatio, 148, e).
et vita communis, 337, 4.
et vota
— — perpetua et Domus formata, 43, k).
— — — et egressus, 565, 3.
— — simplicia et castitas, 323.
— — — et dominium, 255, 7.

[Professus]
et vota simplicia et incorpor., 264. b).
— — — et onus, 579, b).
— — — et suffragia, 250, 3.
— — sollemnia
— — — et administratio usus, 274, b).
— — — et bona, 596.
— — — et matrimonium, 323.
— — — et studia, 289, 1.
— — temporalia, 540.
— — — et indulgentiae, 269, a).
— — — et mutatio cessionis, 270, c).
et vox activa et passiva, 128, l).
Profitens, 264, b); 326.
Programma ad examen, 154-*bis*, 3.
Progressus
et delictum, 570, b).
et Missiones, 481, II.
in studiis, 248, b).
in via Dei, 170; 173.
Prohibitio
et adscriptiones, 623, 3.
et clausura, 355, 9.
et collectae, 439.
et confessiones, 249, e).
et exclaustratus, 556.
exercendi ministeria, 576, 3.
et gradus academicus, 301, 3.
largitionum, 211.
librorum, 487, 4.
et quaestuatio, 434, 14.
renuntiationis, 165.
et rochettus, 495.
et saecularizatus, 554.
specialis et dispositio bonor., 271, 2, b).
et Superior, 183, 3.
et transeuntes, 529.
et uniones beneficiorum paroec. cum Monast., 500, 4.
Prolis
et legitimatio, 115, b).
Prolongatio iurisdict. confessarii, 109, 7.
Promissa, 332, e).
Promissio
et aegrotus, 260.
et dispensatio, 609.
et dos, 228, 3, a).
et forma, 316, c).
et fructus industriae, 332, f).
homini facta, 29, b).
et ingressus in Religionem, 220, 3.
iurata, 541.
manendi in Societate, 220, 5.
perpetua, 527.
perseverantiae, 294, b); 556, c).
[Promissio]
et professio, 260.
et Societates, 559, 1.
specialis, 90, 1.
et votum simplex, 326, 1.
Promotio
et Actio Catholica, 154-*bis*.
ad Cardinalatum, 90, 6; 167.
in Consistorio, 172; 494, a).
— — et facultas benedicendi, 624.
— — et indulgentiae, 629, d).
ad dignitatem eccl., 492.
— — et dispensatio voti, 493.
ad fastigium Summi Pont., 17, f).
ad officium parochi, 497.
ad ordines, 450.
Religiosorum, 345, adn.
Promotor
fidei, 365, 2; 571.
iustitiae, 571; 590, c).
— et actus criminalis, 408; 588.
— pro legibus, 398.
— et tribunal, 588, 1.
Promotus
et conditio iuridica, 494.
Promulgatio
ante Codicem
— — et dimissio, 220, 5.
— — et aes alienum, 221, 2.
— — et annus novitiatus, 248, 5.
— — et beneficia, 511.
— — et bona exclaustrati, 558.
— — et cessiones, 254.
— — et clausura, 346; 347.
— — et Confraternitates, 620, 2.
— — et Constitutiones, 216, 1.
— — et decretum erectionis, 69, 3.
— — et dimissio, 586.
— — et doctrina iuridica, 425.
— — et electio, 126.
— — et electio Moderatoris, 627, 7.
— — et exercitia spiritualia, 259, 5.
— — et hereditas futura, 274.
— — et largitiones munerum, 211, 6.
— — et munus Superioris, 115.
— — et praecedentia, 57, c).
— — et privatio officii, 227.
— — et privilegia, 386.
— — et processus, 587.
— — et Procurator generalis, 157, 4.
— — et saecularizatio, 549, 2.
— — et Societates, 600, 3.
— — et studia, 289, 1.
— — et Tertius Ordo, 616, 1.
— — et transitus, 515.

[Promulgatio]
ante Codicem et Vicarius Capit., 88, 2.
— — et vota Monialium, 279, 5.
post Codicem
— — et clausura Monialium, 352, 3.
— — et electio, 125, 2.
— — et exclaustratio, 556.
— — et Legatus Apost., 94.
— — et visitatio Superioris, 148, b).
et Concilium Trident., 4-*quater*.
decretorum S. Sedis, 144-*bis*.
et Regulae, 54, 5.
Romae et indulgentiae, 483, 1.
Pronomen Oeconomi, 156, 2.
Pronuntiatio, 248, c).
Propaganda Fide Congr., de, 482; 600.
Propagatio, 10, adn.
Propagator, 10, 2.
Propensio, 213, 2.
Propheta, 290, 2.
Propinqui
et dos, 228, 1.
Propositio, 30.
Propositum
ad saeculum revertendi, 29, b).
ante ordinationem, 457.
ascendendi ad presbyteratum, 450.
et virginitas, 322.
Propositus, 217.
Propraefectus, 50, 7, adn.
Proprietarius
et administratio, 193.
et alienatio, 199.
et emphyteusis, 203.
et transitus, 518, e).
Proprietas
et acquisitio, 274, 3, b).
et actus civilis, 274, 3, a).
bonorum, 270, b); 521, a).
et Constitutiones, 546.
dotis post mortem, 232.
ecclesiae, 376; 463.
et Episcopus, 494, a).
est nexus iuris privati, 187, 3.
paroeciae, 501, b).
privata, 51, 2, c).
et recusatio, 329.
et Religio, 210, 2.
et renuntiatio, 326, 1.
et usus, 253, 5.
et votum paupertatis, 168, 1.
Prorogatio
et exclaustratio, 547, e).
et experimentum, 555, h).
et munus, 120, 13.

[Prorogatio]
et novitiatus, 259, 3.
et postulatus, 216, 2 et 3.
et probationes, 555, h).
et professio, 268, 3, c).
temporis et professio, 272, 3.
et triennium, 555, 2.
Prosecutio iuris, 126, a).
Protectio, 629, d).
et Moniales, 418.
et mulieres, 432.
Protector Cardinalis, 90, 1; 95.
et Clemens IX, 4-*quater*, 19.
pro mulieribus, 157, 5.
Protectoratus
et Rom. Pont., 95, 1.
Protestantismus, 15, adn.
Protestatio, 97-*bis*, 4.
Protractio ultra sex annus, 268, 3.
Provectio aetatis, 115.
Proventus
bonorum, 270, c).
reditus, 187, 3.
Provicarius, 97-*quater*, 6.
Providentia, 20; 53, 2.
Provincia, 45; 78.
et acquisitio, 270, d).
et administratores, 209, 1.
et admissio ad novitiatum, 223.
et amplitudo, 235, 2.
et approbatio, 69, 3.
et archivum, 140.
et bona, 337, 4.
et bona temporalia, 185.
et Calendarium, 370, 7, b).
et capacitas possidendi, 187; 274, 3, a).
et Capitulum, 109, 2, a).
et censores, 487, 3.
et collationes, 212 1.
et Concilium Lateranense IV, 4-*bis*.
et Congregatio Monastica, 41, d).
et debita, 205, b).
desolata, 78, 7.
et differentia linguarum 232, adn.
et Domus novitiatus, 45; 235.
et Domus studiorum, 291, 2.
et dos, 232, adn.
et erectio, 63; 78.
et extinctio, 66.
et iudex primae inst., 394, a).
et Missiones, 482.
monastica, 161.
et mutatio, 63; 78.
et Oeconomus, 156, 1.
Orientalis, 221, 6.

[Provincia]
et paupertas, 546, a).
et pecuniae, 197, d).
et privilegia, 274, 2, b).
et propria Domus novitiatus, 235, 2.
et Romanus Pontifex, 90, 4.
et Societates, 606.
et studia, 291, 1.
et Superiores, 102, 2.
et suppressio, 78; 601.
et supremus Moderator, 107, e).
et taxa pro Religione, 188, 3.
et transitus, 525; 533.
et Vicarius, 159, b).
et vocatio ad Concilium, 486, 2.
Provinciales
et Concilium, 109, 9.
et hierarchia, 51, 7.
et Oeconomus, 156.
et privilegium fori, 394, a).
et processus, 592.
et Superior, 103, d).
et Visitatores, 104, a).
Provisio
et devolutio electionis, 141, 21.
et electio, 125.
et Ordinarius loci, 421, d).
et Religiosae, 585.
Superiorum, 123.
Proximus, 362, 2; 576, b).
Prudentia
et censores, 487, 3.
et laici, 589, 4.
et litterae test., 457, e).
et Magister novitiorum, 244, 2.
Ordinarii loci, 301, 3.
et poenitentia, 343, 2.
et promotor iustitiae, 398.
sacerdotis, 285, 4; 597, e).
et tabernaculum, 437.
et tribunalia, 588, 1.
Psalmi, 369, d); 371.
Psalmodia, 378, 1.
Psychologia, 296; 300, b).
Puberes
et consensus parentum, 221, 4.
et electio, 128, b).
et funus, 475.
et ingressus in clausuram, 355, a).
et novitiatus, 220, 2.
Pubertas, 225, b), adn.
et promotio, 457, c).
Publicatio
clandestina et electio, 130, b).
Codicis et Missiones, 498.
[Publicatio]
Codicis et privilegia, 387, a).
et egressus in clausuram, 350.
indulgentiarum, 483.
et manuscripta, 487, 2.
suffragiorum, 133, 1.
Publicitas iuridica, 29.
Pudicitia, 616, 5.
Puellae
et admissio, 362.
et clausura, 350; 353, e).
et clausura Monialium, 355, a); 360.
et collegia, 119, 5.
et Congregatio, 12, 7.
et dos, 228, 4.
et examen, 154-*bis*, 2.
in Monasterium Monialium, 362.
piae, 616, 5.
et sacramenta, 506.
et vestes, 362.
Pueri
et clausura Monialium, 355, a).
et confirmatio, 506.
et Conversi, 214, 4.
et examen, 154-*bis*, 2.
et instructio, 304.
et opera pia, 623, 3.
et studia, 295, b).
Pulpitum ecclesiae, 506.
Punitio
pro delictis, 97-*ter*.
et impuberes, 355, a).
et novitiatus, 222.
et privatio officii, 175; 178.
et Regula, 423, b).
Regularium, 4-*quater*, 16, b).
et Superiores, 312, g), d).
Purgatorium, 643; 650.
Purificatio B. M. V., 507, f).
Puritas
doctrinae, 302.
morum, 285, 8.
Pyxis
et communio, 442, 5.
et expositio, 438.
et Sacerdos, 353, 6, a); 359, h).

Quadragesima
et clausura, 363, 2.
et dispensatio ab irregularitate, 461.
et praedicatio, 371, 7.
Quadriennium
et cursus theologicus, 295, b).
et studia, 293, 1.
— — altiora, 301, 3.

Quaeritatio, 432, 1.
Quaestio
de competentia, 621, 4.
de confessario, 468, 19.
conscientiae, 93, a).
de damno, 410, c).
et dimissio, 590, c).
dogmatica, 75, IV, g).
de examine, 300, e).
de Institutis, 147.
de interruptione studiorum, 295.
de manuscriptis, 328.
moralis, 75, IV.
de obedientia, 335.
de paupertate, 289, adn.
de praecedentia, 631, a).
et studia, 300, e).
et testamentum, 271, b).
theologica, 75, IV.
Quaestores, 427, 1.
Quaestuantes, 147.
Quaestuarius, 434, 8.
Quaestuatio, 427.
et Associationes, 622.
et decreta, 432.
et designatio personarum, 430.
et disciplina, 431, 6.
pro Ecclesia orientali, 431.
et decreta, 432.
et limites, 429.
et Mendicantes, 435, 3.
et mulieres, 433.
Quaestus, 421, e).
Qualitas
Abbatis, 164, 7.
candidati, 224, 1.
confessarii, 179.
delicti, 590, 1, a).
et inscriptiones, 133, 1.
Magistri, 244, 2; 292.
et munus confessarii, 175.
et ordinatio, 449.
parochi, 500.
poenae et Ord. loci, 421.
Sodalium, 623, 1.
et suffragium, 265, 6.
vestimenti, 495.
votorum, 418.
Quantitas
delicti, 590, 1, a).
dotis, 228, 3; 532.
notabilis bonorum, 270, c).
pecuniae, 501, c).
et renuntiatio bonorum, 271, b).
temporis deperditi et studia, 295.
Quasi-contractus, 494, c); 642.
Quasi-domicilium
et alumnus defunctus, 472, 5.
et candidatus, 225, b).
et censura, 169, a), 2.
et electio, 127, a).
et infirmitas, 549.
et matrimonium, 403.
et Ordinarius loci, 487, 2.
et prohibitio librorum, 487, a.
Quasi-inspiratio, 125, 3;
Quasi-magister, 247, II.
Quasi-parochi, 498.
et cura animarum, 301, 2.
et erectio Domus, 80, c).
et Superior, 119, 5.
Quasi-paroecia, 498.
amovibilis, 97-*quater*, 3.
et erectio, 80, c).
et obligatio chori, 366, 2.
et pars Vicariatus, 197, d), adn.
et tributum pro Semin., 388, k); 484, 2.
Quasi-possessio
et praecedentia, 57, 3; 631, a).
Quasi-provincia, 78, 6; 103, adn.
Quasi-provinciales, 104, a).
Quatuor tempora, 174; 249, d).
Querela
et correptio, 410, c).
et nullitas, 93, 3, c).
Quies conscientiae
et absolutio, 181, 3.
et confessarius occasionalis, 167.
— — extraordinarius, 170.
— — specialis, 173.
et novitii, 249, g).
et Religiosa, 176, b).
Quinquennium
et examina, 300.
et professio, 268, 1.
et studia, 603.
et visitatio, 147.

Radiophonum
et prohibitio, 423.
Rami Ord. S. Benedicti, 41, e); 51, 2, a).
Rapina, 597, f).
Raptus, 597, f).
Ratificatio, 59, 3, a).
Ratihabitio, 282, 2; 538.
et Sancta Sedes, 271, adn.
Ratio
accepti et expensi, 503.
et Actio Catholica, 652, 5.
et administratio fundorum, 209, c); 504.

[Ratio]
agendi et parochus, 501, a).
agendi et perfectio paupertatis, 338, a).
et castitas, 322, 2.
et clausura, 355, 9.
et communio puerorum, 442, 3.
et conditio iuridica, 97, d).
conscientiae, 184.
Constitutionis et Associationes, 616, 2.
— Monialium, 418.
et Conversi, 304.
convocationis, 109, 2, b).
dimissionis, 579; 598, g).
— et defensio, 584.
discessus, 226.
disciplinae, 119, 5; 383, 1.
ad dispensationem, 122.
et Doctor angelicus, 296.
et dos, 230, 7.
erectionis Ass., 616, 3.
et examen, 154-*bis*, 2.
extraordinaria, 283.
finis et Associationis, 616, 1.
et fugitivus, 610, b).
et functiones paroeciae, 646.
et fundatio, 6.
gravis et recitatio priv., 370, 8, d).
et habitus, 547.
indulti apost., 352, 3.
inhonesta, 312, g).
et inquisitio, 409.
et interpretatio, 300, b).
iuridica et mutatio confessarii, 179.
et lex generalis, 283, 1.
libere exponendi, 582, c).
et licentia, 330, a).
et litterae test., 295, h).
materiae tractandae et Capitula, 109, c).
oeconomica, 209, c).
oneris, 300, b).
paupertatis, 312, c).
personae moralis et capitulum, 109, 2.
petendae dispensationes, 221, 4.
poenae, 581, 2.
practica, 300, b).
et praeceptum, 320, b).
et praedicatio in clausura, 477, 5.
et privilegia, 383, 1.
procedendi 595.
et professio, 527.
et professores, 300, b).
et quies conscientiae, 167.
reddenda, 209.
— et administratio, 190, 3; 501, c), adn.
— et bona, 312, c).

[Ratio]
reddenda et Confraternitates, 621, 1.
— et Sancta Sedes, 97, e).
— et visitatio, 614, b).
et relationes quinquennales, 147.
remedii poenalis, 421, d).
et saecularizatio, 549.
et sanctitas vitae, 304.
et servitium militare, 283.
similitudinis et Associatio, 616, 5.
studiorum, 289; 290, 3.
et studium, 298; 603.
theoretica, 271, b).
et triennium, 120, 8.
et Universitates, 302, 1.
et vita, 285, 4.
vivendi, 195; 600, 2.
et votum, 312, c).
Readmissio, 557.
Reasumptio, 85, 10.
Rebellio, 613, c).
Receptio
in Associationes, 624, 9.
et caeremonia, 266, 6.
candidati, 223, 2, adn.
Corporis Christi, 144-*bis*.
diaconatus, 289.
in Ecclesiam, 213, a).
formalis, 623, 1.
gratuita 228 1.
in Monasterio, 228, 1.
monitionis, 590, b).
ad novitiatum et dolus, 266, 4.
participationis, 266, 5.
pecuniae et Missiones, 197, d).
peregrinorum, 51, 2, f).
et processus, 590, b).
in professionem, 266, 2.
sacerdotii, 289.
Sacramentorum, 168, 14.
Sodalium, 623.
et statuta, 624, 8.
subdiaconatus, 289.
et Tertius Ordo, 633.
et vota, 264, b).
Receptor, 554; 598, c).
Recitatio
Breviarii, 370, 2.
in choro, 366; 369, f).
in lingua vulgari. 366, 2.
Officii divini, 367.
privata, 369, a); 370.
et privilegia, 371.
Recognitio
et Associatio, 617, 1.

[Recognitio]
Constitutionum, 55, a).
et Instituta iuris dioec., 72.
Recollecti, 11; 65, 2.
Recollectio, 269, 6.
Recompensatio, 228.
Reconciliatio, 465; 471, 1.
Reconstructio, 85, 10.
Recreatio
et egressio, 567, 7.
et hortus, 245.
et novitii, 299.
et servitium militare, 285, 3.
Recreatoria
et vigilantia Episcopi, 421, e).
et visitatio, 148, c); 485, 3.
Rector, 514.
et administratio bonorum, 507.
et approbatio, 97, 4, i).
Associationis, 626, 1.
et bona, 186.
et Cappellanus, 182, 1.
et celebratio Missae, 514, 5.
et Collegium, 225, c).
et donationes, 180, f); 197, d).
et concio, 478.
Ecclesiae, 509; 514, 3.
et exsequiae, 476, 9.
et fundatio, 190, 3.
et funus, 472, 5.
et largitiones, 211.
maior, 103, d).
Missionis, 301, 2.
et munus, 119.
peculiaris, 497, 1.
et praescripta, 292.
et processiones, 501, c).
et quasi-paroecia, 197, d), adn.
et regressus in saeculum, 556, c).
et saecularizatus, 556.
et Seminarium, 111, a); 225, c).
— — et cura animarum, 301.
et Superior, 51, 7.
Recursus
contra dimiss. decretum, 580; 582, d).
in devolutivo
— — et parochus, 97-*bis*, 3; 509.
— — et visitator, 97-*quater*, 3; 148, e).
et egressus ex Associatione, 625.
et erectio Domus, 83, h).
et exclusio a professione, 539.
et mandatum Apostolicum, 164, 6.
ad Moderatorem gen., 449.
et processus, 592.
propter absentiam confessarii, 175.
[Recursus]
a Sancta Sede
— — et alienatio, 221, 1.
— — et dimissio, 621, 4.
et sententia rotalis, 93, e).
et Societas Iesu, 588.
et studia, 293.
ad Superiorem, 169.
ad Superiorissam, 4, 7.
in suspensivo, 97-*ter*, 7; 107, f).
et tributum pro Seminario, 484, 2.
et visitator, 148, e).
Recusatio
acceptationis, 329.
et admissio, 221, 4.
monitionis, 590, b).
et ordines superiores, 450.
Redditio bonorum, 185.
Redemptio, 4-*ter*.
Redemptor, 481, III.
— noster, 4-*quater*, 10.
Redemptoristae
et Constitutiones, 251, a), adn.
et egressus, 556, c), adn.
vel Ligoriani, 12.
et Missa, 442, adn.
et privilegia, 420, b), adn.; 457, 11.
et tria vota, 34.
Reditus
et administratio, 195; 274, 2, b).
et Cardinales, 494, a).
pro Constitutionibus Seminarii, 484, 1.
et egressus Sororis, 364, 2.
et Fratres Minores, 329.
fundatus et fundus pecuniae, 187, 3.
mensae beneficiarii, 494.
et Missiones, 481, III.
Monialis, 569.
et Ordinarius, 190.
post professionem, 253, 5.
et professus a votis simpl., 330, 5.
et readmissio, 555, k); 557, 1.
in Religione, 496.
et saecularizatus, 561.
in saeculum et novitius, 220, 2.
stabilis et proventus, 187, 3.
et stipendia, 373.
et sustentatio alumnorum, 431.
et transitus, 532.
et vita communis, 337, 1.
Reductio
artium, 290, adn.
et legata, 91, 3, b).
ad saeculum, 548.
ad Statum clericalem, 540, adn.

Reelectio
et Ordinarius loci, 122.
et prohibitio, 156, 5.
Superioris minoris, 118.
Superiorissae, 117, 3.
Refectorium, 144-*bis*, a).
Reformati
et Leo XIII, 11; 65, 2.
Reformatio
Cisterciensium, 4-*quater*, 10.
Conventuum Italiae, 91.
in primo Ordine, 11, 4.
et quaestuatio, 427.
Regulae, 55.
et Regula S. Benedicti, 10, 3, adn.
Refutatio rationum, 598, e).
Regesta, 576, 3.
Regimen
et Abbatia, 164.
et alumni, 292.
Associationis, 615; 637.
— et Codex, 611, 2.
commune, 127, b).
et Confraternitates, 621, 3.
Congregationis, 71.
Domus studiorum, 292.
et Episcopus, 114.
externum, 90.
— et confessarius, 179, e).
— et munus Superioris, 183, 3.
hierarchicum et Congreg. iuris pontificii, 197, b).
internum, 101.
— et confessarius, 179, e).
— et Domus studiorum, 291.
— et Ordinarius loci, 88-*bis*, g); 423.
— et Religio clericalis, 166, adn.
— et Romanus Pontifex, 102.
— et Societates, 605.
— et Sodales, 423, b).
— et studia, 300, e).
— et votum obedientiae, 320, b).
et litterae confirmationis, 597, i).
et Magister, 245, 9.
Monialium, 418.
et novitiatus, 244, 1.
et postulatus, 214, 4.
praesidis gener. et Calendarium, 369, 6.
Superioris
— et exclaustratus, 544; 546, d).
— et Societates, 600.
supremum, 187.
et transitus Mendicantium, 515.
Regina, 350.
Regio
et Associationes, 614; 616, 4.
et clausura, 350.
— — Monialium, 352, 3.
— — — in Gallia, 356.
et collectiones, 428.
dissita, 594.
et habitus, 638, 11.
Missionum, 75, II; 481.
et saecularizatio bonorum, 563.
et servitium militare, 283.
Regionalis, 103, c).
Registrum, 624.
Regnum
et celebratio festorum, 489, 1.
Regressus
apostatarum, 570, a).
et Domus novitiatus, 241.
et inhabilitas, 496.
et pecuniae, 537, d).
in saeculum, 228, 3, b).
ad Statum laicalem, 536.
Regula, 54.
et absentia, 544.
et actus heroicus, 319, b).
antiqua, 51, 3.
et apostata, 568.
et approbatio a S. Sede, 336, 5.
et Associationes, 267, 8; 616, 5.
S. Augustini, 51, 3.
S. Basilii, 51, 3.
S. Benedicti
— — et divisio, 51, 3.
— — et habitus, 344, 1.
— — in Occidente, 10, 3.
— — et postulatus, 214, 3.
et clausura, 347, c).
et communio, 341.
et confessio, 167.
et Constitutiones, 54, 2.
et contemptio, 336, 2.
et declaratio authentica, 109, 8.
et differentia, 54, 4.
et disciplina, 423, b).
et dispensatio
— — et instructiones, 362.
— — et potestas Superioris, 113.
— — specialis, 581, 1.
electionis, 126, a).
et emendatio, 55, a).
et fontes iuris Religiosorum, 3; 4-*bis*.
S. Francisci
— — et divisio, 51, 3.
— — et habitus, 344, 1.
— — et observatio, 336, 1, adn.

[Regula]
S. Francisci et Tertius Ordo Poenitent., 11, 4.
et fugitivus, 568.
et habitus, 234; 345.
iuris, 425, adn.
et liberatio a votis, 550, b).
et media, 53, 3.
et Missa, 269, a).
Monialium, 387, 8.
— in Gallia et Belgio, 47, g), I.
— et iurisdictio Episcopi, 420, a).
et mutatio, 56.
— — a Capitulo, 109, 8.
pro notariis, 589, 4.
et novitii, 245, 6; 250, 1.
et obedientia, 317, 2.
et obligatio professi, 267, 3.
et observatio, 336.
— — voti obedientiae, 317, 2.
— — et Superior, 142, a).
et officia pietatis, 339, b).
et Officium divinum, 366, 1.
Ordinum, 4-*bis*, adn.
et Ordo Minorum, 109, 3, adn.
et Ordo S. Clarae, 51.
et Ordo Tertius, 632; 638.
et peccatum, 314, d).
et perfectio, 313, 1.
et poena, 335, 10.
practica, 620, 1.
et praerogativa, 534.
et proprietas, 501, b).
et reformatio, 55.
et Regulares, 51, b).
et Religio, 51, 3.
Religionis et transgressio, 316, b).
et saecularizatio, 543.
etStatus religiosus, 37.
et studia, 246.
et terminus, 75, IV, h).
et transgressio, 579, b).
et transitus, 544.
et vita communis, 35.
et vita monastica, 10, 2.
et vota, 316, 2.
et votum obedientiae, 318; 319.
Regulares, 46; 210, 2.
et apostata, 571.
et benedictio papalis, 483.
et bona, 210, 2.
et Calendarium, 370, 8.
et Canonici, 51, 2, b); 451.
et celebratio comitiorum, 626.
et clausura, 128, 5, d); 348.

[Regulares]
et clausura papalis, 353.
et Concilium, 4-*quater*, 11.
et confessarii, 446.
et contractus, 210, 4.
et custodia clausurae, 355, 9.
et debita, 210. 2.
et debitor, 210, 4.
et delictum, 421, b).
et dignitas episcopalis, 494, c).
et dimissio, 578; 585.
dispersi, 421, a).
et Domus, 348, 2; 353.
et ecclesia,, 420, a).
et eleemosynae, 434, 1.
et Episcopus, 4-*quater*, 17.
et exemptio, 96-*bis*, 2; 98.
extra Domum, 421, a).
et funus, 475.
et gradus Doctoris, 556, b).
et Gregorius IX, 4-*ter*.
et habitus, 344, 3.
et hereditas, 329.
et indulgentiae, 644.
et instituta, 506.
itinerantes, 166, 7.
et iurisdictio Ord., 468, 20.
— — Rom. Pontificis, 444, 1.
laicales, 96-*bis*, 2.
et largitiones munerum, 211.
et legislatio, 68.
et Magister novitiorum, 244, 3.
et matrimonium, 274, a); 576, c).
— — et votum soll., 325, b).
et Missa, 376, b).
et Missio, 4-*quater*, 17; 97-*quater*.
et Monachi, 51, 1.
et Monasterium Monial., 148, c); 418.
et Moniales, 182, 2, b); 354.
et munus confessarii, 179, a).
et mutatio bonorum, 270, c).
et Officium divinum, 371.
et ordinatio, 460.
et paroecia, 498.
et paupertas, 331.
et praecedentia, 57, 2, c).
et praedicatio, 477, 5.
et privilegia, 442, 4.
— — exemptionis, 419, c).
— — de ordinatione, 457, 11.
et processiones, 491, 2.
et punitio, 4-*quater*, 16.
et quaestuatio, 427.
et ratio administrat., 209.
et Rector, 514.

[Regulares]
et relatio ab Episcopo, 4-*quater*, 17.
et Religio, 46, c).
et saecularizatio, 548.
et status, 4-*ter*, 8.
et stipem quaerere, 430.
et titulus canonicus, 274, c).
et transitus, 515; 529.
et Universitas, 302.
vinculi, 548.
et viri, 353, 4.
et visitatio, 97-*bis*.
— — Episcopi, 621, 2.
et vota soll., 210, 4.
Reincidentia, 169.
Respublica Germanica
et Concordata, 24.
Relatio
actualis inter Eccl. et Nationes, 24, 5.
ad alienationem, 205, a).
ad Capitula, 109, 7.
et centralizatio, 51, 7.
ad characterem sacerd., 51, 4.
ad Clerum saecularem, 98.
ad Congregationem, 75, I, 10.
— — iuris dioec., 76, 1.
— — religiosas, 76, 2.
ad dimissionem, 597, e).
dioecesanae, 147, b).
ad disciplinam, 51, 10.
ad electionem, 130, b).
ad Episcopum et constitut., 4-*quater*.
ad finem novitiatus, 245.
ad instructionem, 146.
inter personam et rem, 187, adn.
iuridica Status rel. ad Stat. civ., 21.
et iurisdictio Ord. loci, 71.
et leges, 110, 1.
et litterae test., 225, 6.
et Magister, 245, 8.
et manuscripta, 328.
et militia, 284.
ad munera, 51, 10.
ad obligationem chori, 51, 9.
ad officia charitatis, 51, 12.
ad operationem praeval., 51, 8.
ad Ord. loci, 51, 6.
ad Ordines, 604.
inter parochum et Comm. rel., 507.
ad paupertatem, 51, 5.
ad processus beatificationis, 365, 2.
quinquennalis, 145; 295, adn.
ad regimen externum, 90.
ad Regulam, 51, 3; 145, 4.
ad Regulares, 4-*quater*, 17.

[Relatio]
ad Romanum Pont., 90.
ad Sanctam Sedem, 145.
ad scholas et visitatio, 148, c); 421.
et servitium militare, 283, a).
ad Statum relig. et Stat. civilem, 5; 21.
— — — et Societatem civ., 24.
ad suffragia, 137, g).
et transitus, 521.
ad Vicarios et Praefectos, 97, d).
ad viros, 145, 1.
ad vota, 51, 1.
Relator, 57; 148, d).
Relaxatio, 54; 145, 4.
circa obligationem Regul., 107, f).
vinculi et exclaustratio, 544.
Religio
et abbreviationes, 13.
et abdicatio, 271, a).
et absentia, 540.
et acceptatio, 264, b).
— — dignitatis, 492.
et acquisitio, 270, d); 546.
activa, 51, 8.
et activitas, 274, a).
et administratio, 253.
et administratores 193.
et admissio, 2; 213.
— — candidati, 225, b).
— — et cooptatio candidati, 215, 1.
— — et interruptio, 238, b).
— — invalida, 282, 5.
— — in novam Religionem, 523.
— — ad professionem, 265.
et adspirantes, 225, a).
et alimenta, 332, f).
et alumni, 30; 546, d).
et Antistita, 197, a).
et apostasia, 564.
et apostata
— — et animus redeundi, 576, b).
— — et egressio illegitima, 272, c).
— — et electio, 128, 6, a).
— — et excommunicatio, 571.
— — et fugitivus, 567.
et approbatio magistri, 485.
et archivum, 140; 190, 3.
et Associatio
— — et erectio Domus, 617, c)
— — et Moderator, 627, 2.
— — et ratio similitudinis, 616, 55.
— — et Tertius Ordo, 634.
et auctoritas, 496.
et bona
— — et administratio, 185; 449.

[Religio]
et bona et capacitas possidendi, 187.
— — et modicae eleemosynae, 251, 1.
— — et mutatio, 270, c).
— — et peccata contra votum paup., 333, b).
— — saecularizati, 558.
— — transeuntes, 521, a).
— — et vita communis, 337, 4.
et calendarium, 370, 6; 546, b).
et canones, 336, 4.
et Canonici, 51, 2.
et Capitula, 109; 496.
et Cardinales, 95.
et censura, 167.
centralizata, 41, a); 51, 7.
— et Abbates, 103, d).
et cessio, 253, 5.
choralis, 51, 9.
et chorus, 299.
christiana, 497.
et Christus, 6, 5.
et clausura, 346; 347.
clericalis
— et beneficia, 511.
— et character sacerdotalis, 51, 4.
— et concionator, 182, 2, b).
— et confessarius, 166; 179, e).
— et confessiones, 149, a).
— et dimissio, 582.
et Domus formata, 43, i).
— et electio ecclesiae, 85, 8.
— et Domus studiorum, 292.
— et electiones, 125, 2.
— et electores, 128, 4.
— et functiones, 468, 13.
— et labores manuales, 214, 4.
— et Missa, 332.
— et negotiatio, 312, g).
— et oblig. ad exhortationem, 144-*bis*.
— et oratoria publica, 464.
— et postulatus, 217, 1.
— et ratio studiorum, 289, adn.; 292.
— et regimen, 610.
— et sacerdos extraneus, 441.
— et sacramenta, 605.
— et unctio extrema, 443.
clericalis exempta
— — et apostata, 571.
— — et Cardinales, 511.
— — et conditio iurid., 98, 1.
— — et confessiones, 149, a); 445, d).
— — — — professorum, 249, f).
— — et confessarii, 446, c).
— — et dimissio, 575.

[Religio]
clericalis exempta et dispensatio, 115, 1, b).
— — et erectio oratorii, 442.
— — et imagines pretiosae, 490, 1.
— — et inhabilitas Sup., 274, c).
— — et inquisitor, 409, b).
— — et iuramentum, 400.
— — et iurisdictio, 245, 7.
— — et obligatio ad reverentiam, 305.
— — et Ordinarius, 103, d); 374.
— — et processus, 542, 3.
— — — — iudicialis, 587.
— — et professores, 166, 3; 381, c).
— — et ratio procedendi, 595.
— — et reservatio episc., 169.
— — et sepultura, 471, 1.
— — et Superiores, 111; 107, c); 115, 2.
— — — — maiores, 487, 5, a).
— — et visitatio, 148, c).
— — et vocatio ad Concilium, 486.
et Clerici Regulares, 51, 2, c).
et Clerici saeculares, 98, 1.
et collatio beneficiorum, 513.
et computatio, 236, 1, c).
et concionator, 182, 2, b).
et Concordata, 24.
et conditio iuridica, 90.
et confessarius, 166; 249.
et confessiones, 149, a); 249.
et Confraternitas, 619.
et consensus, 282, 2.
et Constitutiones, 247, 2; 336, 4.
contemplativa, 20; 51, 8.
et contractus, 210, 1; 263.
et Conversi, 214, 4.
et culpa, 343, 2.
et cultus divinus, 488, 1.
et cura animarum, 500.
et debita, 205, b); 210, 2.
erga Deum, 206, adn
et dignitates, 492; 494.
et dimissio
— — et apostata, 570, a).
— — iuridica, 595.
— — et modus procedendi, 579, 1; 585.
— — novitii, 258, 1; 262.
— — et professus, 596.
et Dioecesis, 164, 7.
et discessus, 522.
et disciplina, 80; 293, a).
et dissensus, 538.
in districtu Missionis, 212, 2.
et divisio et diversitas, 51.
et dominium, 330, 5; 333.

[Religio]
et Domus
— — et egressus, 364, 1.
— — exempta, 88, a).
— — iuris dioecesani, 42; 88, c).
— — iuris pontificii, 42.
— — non exempta 88, b).
— — et servitium militare, 285, 4.
— — studiorum, 291 3.
et dos, 228, 3, b); 559.
— — professione, 232.
et ecclesia 21.
et egressus, 2; 538.
— — et abdicatio 271, a).
— — et declaratio dimissionis, 283, 2.
— — et editio libri 335.
— — et interruptio, 252.
— — novitii, 253.
et electio, 496.
et eleemosynae 434, 12.
et emendatio, 55, c).
et erectio Ecclesiae, 464, 3.
— — et mutatio 63.
— — et suppressio, 2.
et exclaustratio, 546, a).
exempta
— et candidati, 225, d)
— et concio 182, 2.
— et conditio iuridica 51, 6, a)
— et cura paroecialis, 506.
— et Domus formata, 43. k).
— et erectio Domus, 464.
— et funus, 473, a).
— et iurisdictio Ord., 41, e).
— et litterae test., 108, m).
— et paroecia, 504.
— et privatio officii, 572.
— et professio perpetua, 272, d).
— et Rectores, 514.
— et Vicarii 502.
— et visitatio, 421, e).
et exemptio
— — et communicatio, 387, e).
— — et divisio, 419.
— — et probatio, 420, b).
et exercitia, 339, b).
et exhibitio testimoniorum, 225
et exhortatio, 144-*bis*, b)
et expiratio vot. temp., 538.
et exploratio voluntatis 233, 1.
et facultas Superioris, 110.
et favor, 270, c).
et finis
— — boni communis, 328.
— — et caritas, 313, 1.

[Religio]
et finis et perfectio, 142; 213, a).
— — postulatus, 214, 2.
et fontes, 4-*bis*, 1.
et Fratres vitae comm., 337, 2.
et fugitivus, 220, 5; 568.
et fundatio, 6.
et fundatores, 40, h).
et funera
— — et cappellanus, 182, d).
— — et novitii, 475.
— — et professi, 472, 3.
et gradus academicus, 301, 3.
et gratia spiritualis, 261; 387, 9.
— — et Associationes, 644.
et habitatio, 349.
et habitus
— — pro novitiis, 344, 1.
— — proprius, 311; 495.
— — et vestitio sollemnis, 234.
et hereditas, 329.
hierarchica, 41, a); 270, c).
et historia, 8.
et honestas, 4-*bis*, 6.
et horae canonicae, 546, b).
et impugnator, 289, adn.
et indulgentiae, 483, 1.
et ingressus
— — coniugis, 220, 4.
— — dolo peractus, 220, 3.
— — mulierum, 266, 4.
— — sua voluntate, 540, 3.
iuris dioecesani
— — et acceptatio electionis, 136, a).
— — et administratio, 209, e).
— — et admissio novitii, 223, 1
— — et bona novitiorum, 251, adn.
— — et dimissio, 582, a).
— — et dispensatio, 115, 2.
— — et Domus novitiatus, 235, 2.
— — et dos, 228, 4.
— — et erectio, 78.
— — et exclaustratio, 545.
— — et excommunicatio, 220, 3.
— — et laudis decretum, 41, e); 51, 6, b).
— — et litterae dimissoriae, 452.
— — et modus procedendi, 585.
— — et Ordinarius loci, 96-*bis*, 5.
— — et postulatus, 215, 1.
— — et professio, 266, 6.
— — — — perpetua, 272, b).
— — et radiophonum, 423.
— — et saecularizatio, 263; 549.
— — et Superiores, 102, 2.

[Religio]
iuris dioecesani et transitus 517, a), adn.
— — et vita communis, 55, e).
— — et votum obedientiae, 320, a)
iuris pontificii
— — et administratio, 209, c).
— — et dimissio, 582, b).
— — et Constitutiones, 55, a)
— — et dimissio novitii, 259, adn
— — et Domus novitiatus, 235, 2.
— — et dos, 228, 4
— — et electio, 130, e); 131, h).
— — — — localis, 141, 21.
— — et erectio, 78, 4.
— — et exclaustratio, 545.
— — et laudis decretum, 41, e).
— — et litterae dimissoriae, 453.
— — et modus procedendi, 585.
— — et Ordinarius loci, 96, 6.
— — et privilegium exempt., 423.
— — et professio, 266, 6.
— — et radiophonum, 423.
— — et saecularizatio, 549.
— — et Superiores, 102, 2.
— — et votum obedientiae, 320, a).
et iurisdictio, 107, e); 159.
— — et reservatio casuum, 250, 1.
laicalis
— et Cappellani, 149, c); 182.
— et confessarii, 181.
— et cultus divinus, 462, 2.
— et dimissio, 582.
— et disciplina, 423.
— et Domus formata, 43, i)
— et electio, 128, d).
— et erectio oratorii, 464, 3.
— et fugitivus, 572.
— et instructio, 144, b); 214, 4
— et negotiatio, 312, g).
— non exempta, 182, 2.
— et obligatio redeundi, 598, g).
— et praedicatio, 477, 4, b).
— et processus, 570, b); 583.
— et professio, 266, 6.
— et sepultura, 471, 1; 472, 5.
— virorum, 181.
et largitiones, 211.
latina, 221, 6.
et lector, 455.
et libri, 335.
et licentia ad res superfluas, 330, 4.
et locus sacer et benedictio, 108, n).
et Magister, 244.
magisteria, 97-*bis*, 2, d).
et manuscripta, 328.

[Religio]
et mater, 328
militaris, 51, 7.
pro Missionibus ext., 12; 295.
mixta, 51, 8.
et Moderator, 107, b); 145.
monachalis, 12, 6.
monastica
— et electio, 141, 21.
— et Oeconomus, 156, 1
— et Rel. centralizata, 41, e); 103, e).
mulierum, 103, d).
— et administratio, 209, b).
— et admissio ad prof., 265, 7.
— et confessarius, 170, 1.
— et Procurator, 157, 5.
et munia, 246; 298.
et munus, 520.
et mutatio cessionis, 270, c).
et negotium, 210, 2.
nomen, 40.
non exempta
— — et benedictio, 462, 3.
— — et bona eccl., 504.
— — et conditio iuridica, 51, 6, a).
— — et dimissio, 573, 1; 582, 1.
— — et funus, 473.
— — et iurisdictio Superioris, 453.
— — et litterae dimissoriae, 454, d).
— — et praedicatio, 477, 4, b).
— — et processus, 570, b).
— — et professi, 471, 3.
— — et Superior, 453.
et novitiatus, 247, 2.
et novitius, 259, 6.
— — et admissio, 225, c).
et nullitas professionis, 282, 3.
— et obligatio, 210, 1.
— — chori, 371.
— — Superioris, 153.
et Oeconomus, 156, 1.
et officium chorale, 369, e).
— — divinum, 366.
et opera, 349; 581, 6.
et Ordinarius, 110; 423.
et ordinatio, 457, 11.
et Ordines, 14; 291, 1.
et Ordo Tertius, 634
et organizatio, 101.
et origo, 6
et paroecia, 500.
et patrinus, 250, 9.
et paupertas
— — et cessio, 335.
— — et exclaustratio, 546, a).

[Religio]
et paupertas et industria, 330, 5.
— — et peccata, 333.
— — et promissio Deo facta, 326, 1.
et peccatum, 258.
et perfectio, 313, 1.
et persecutio, 22.
et persona moralis, 69, 3.
et Pontifex Romanus, 102.
et potestas Superioris, 105.
et praecedentia, 57, 1; 59.
et privatio privilegiorum, 571.
et privilegia
— — concessa ante prom. Cod., 387.
— — exemption., 424.
— — et gratiae spirit., 267, 2.
— — novitiorum, 250, 1; 387, 9.
— — et renuntiatio, 274, b).
et professio, 266, 6.
— — et dubia, 282, 3.
— — ab Ecclesia approbata, 263, 1.
— — fidei, 142, 1.
— — sollemnis, 268.
— — et vota privata, 267, 6.
— — a votis simpl., 367.
et promissio, 326, 1.
propria, 616, 2.
— et exclaustratio, 546, a).
— et fugitivus, 572.
— et habitus, 345.
— et infirmitas, 579, b).
— et postulantes, 225, c)
— et studia, 291, 3
— et transitus, 516.
et proprietas, 187.
et Provinciae, 78.
et quaestuatio, 427, 1.
et ratio
— — administrationis, 209, 1.
— — reddenda, 221, 3.
— — similitudinis, 616, 5.
— — studiorum, 289.
et reditus, 496.
et regimen internum, 320, b).
et Regula, 37.
— — et Constitutiones, 336, 4.
— — et habitus, 234.
— — et observatio votorum, 316, 2.
et Regulares, 346, 1; 348, 2.
et relatio iuridica, 21.
et Religiosi, 346, 2.
et renovatio votorum, 540.
et res absonae, 285, 3.
— — ecclesiasticae, 21.
reservata, 349; 363, 3.

[Religio]
et reservatio, 349, g).
et restitutio dotis, 231.
et ritus latinus, 221, 6.
et sacerdos extraneus, 441.
et saecularizatio
— — et dispensatio, 561, c).
— — et Missa, 550, a).
— — et relaxatio vinculi, 548, 1.
— — et sustentatio, 554.
— — temporaria, 543.
et scholae, 421, e).
et sedes studiorum, 291, 2.
et sepultura, 471, 1; 476.
et servitium militare, 283.
et sigla, 13.
et Societas, 599, 1; 600.
et Sodales, 345.
et spiritus fundatoris, 248, 1.
et statuta, 250, 1.
strictioris disciplinae, 51, 10.
et studium, 289; 291.
— — novitii, 248, 3.
et subiectum iuris, 263; 335.
et subsidium, 597, b).
et suffragia, 250, 1; 265, 1.
et Superiores
— — et consensus, 333, 7.
— — Domus, 108.
— — maiores, 103.
— — et professio, 266, 6.
— — et status personalis, 555, f).
— — et studia, 292.
et suppressio, 88, 1.
et sustentatio Religiosi, 547, e); 597, e).
et tabularium, 281, 2.
et testamentum, 256.
et traditio, 264, b).
et transeuntes, 4, c); 529.
et transitus, 515.
— — et auctores, 534.
— — et derelictio, 516.
— — durante novitiatu, 522.
— — et editio libri, 523.
— — et professio, 115, 2.
— — et vota temporaria, 527.
et tria vota, 34.
et tribunal, 396, 5.
et unctio extrema, 149, a).
et usus, 275, 1.
et utilitas, 23.
et varietas, 53.
et Viaticum, 149, a).
et Vicarii, 159, b).

[Religio]
virorum
— et exhibitio testimoniorum, 225, 3.
— et ingressus, 220, 3.
— et litterae testimoniales, 225, b).
— et Procurator generalis, 157, 2.
— et relatio ad S. Sedem, 145, A).
et virtus, 316, 2; 333.
— — castitatis, 322, 6.
et visitatio, 148, g).
— — canonica, 148, a).
et vita communis, 337, 1.
et vocatio ad Concilium, 486, 2.
et votum, 304.
— — castitatis, 322, 1.
— — et clausura, 346, 1.
— — et Moniales, 256.
— — prius, 267, 6.
— — simpl. et dos, 228, 3, b).
— — — et privilegia, 96, b); 422.
— — sollemne et admissio, 250, 6.
Religiosa
et administratio dotis, 230, 6.
et admissio, 265, 9.
et Antistita, 178; 233, 2.
et approbatio, 75.
et cappellanus, 182, 3.
et celebratio matrimonii, 468, 16.
et certioratio, 152.
et clausura, 352.
et communio, 359, h).
et confessarius, 170; 175.
— — extraordinarius, 174.
— — occasionalis, 176, b).
— — ordinarius, 172.
et controversia, 394, c)
dimissa, 561.
— et vota, 581, 6.
et dimissio, 584.
et dos
— — professae, 559.
— — religiosae, 229.
— — restitutio, 581, 8.
egressa et renuntiatio dotis, 231.
exempta et culpa, 230, 8.
— et novitiatus, 233, 2, a).
et exploratio voluntatis, 233, 2, b); 265, 9.
et exsequiae, 474.
et fuga, 576, b).
et funera, 182, 5, a).
et habitus, 344.
incapax proprietatis, 229, 5.
et infirmitas, 177.
et ingressus in clausuram, 353, b).
[Religiosa]
et litterae, 365, 2.
et paroecia, 498.
et postulatus, 214, 4.
et praecedentia, 57, 2.
et privilegia, 180, 13; 390, 1.
— — novitiae, 388, c).
et restitutio dotis, 231, a).
et suffragium, 179, 11.
et taxa, 180, 14.
et transitus, 231, a); 531.
et vota sollemn., 352.
et vota temporaria, 269, c).
Religiosi
et abusus ecclesiae, 421, c).
et actio criminalis, 408.
et actus civilis, 274, 3, a).
et admissio in Religionem, 272, 4, b).
et alienatio, 206.
et alimenta, 332, f).
et animus redeundi, 364, 2.
et apostasia, 570, a).
et apostata, 565, 4.
et Apostoli, 6, 5.
et Associationes
— — et erectio, 627, 2.
— — Fidelium, 611.
— — et nomen, 267, 8; 623, 6.
— — et ratio erectionis, 616.
et beneficia, 511.
et beneficiarii, 97, 3, 1).
et bona
— — et fructus, 338.
— — paroeciae, 501, b).
— — ad pias causas, 191.
— — et testamentum, 614.
et Breviarium, 370, 1.
et capacitas acquirendi, 253, 5.
et Capitula, 109.
et Cappellani, 165, b).
et capsa, 337, 4.
et Cardinales, 494, a).
et castitas, 324.
et categoriae diversae, 98.
et celebratio S. Missae, 376.
et clausura, 346.
— — Monialium, 355, 9.
— — virorum, 348, 2.
et Clerici, 312, a).
et coelibatus, 308; 324.
et collatio, 502.
et commercium litterarum, 365.
et communio, 359, h).
et conditor, 313, 2.
et Confessarii, 165-*bis*; 167.

[Religiosi]
et confessiones, 167.
et Confraternitates, 644.
et Congregatio
— — clericalis. 98, 3.
— — laicalis, 98, 4.
— — et negotia, 91.
— — et sententia dimissionis, 593.
et consensus, 283, 3.
— — Capituli, 155, 5.
conspirantes, 128, 5.
et contractus, 195; 210, 3.
et conventus, 502.
et Conversi, 214, 4.
et cultus divinus, 488.
et cura
— — animarum, 301.
— — paroecialis, 505.
— — spiritualis, 292.
et debita, 210.
et decreta S. Sedis, 144.
et deputatio, 312, d).
et dignitates, 493, c).
et dimissio, 573; 576.
— — et modus procedendi, 579.
— — in Religione laicali, 582.
— — et sententia, 593.
— — et vota perpetua, 596.
— — et vota temporaria, 577.
et directio, 285, 4.
et dolus, 282, 5.
et dominium, 187.
et Domus studiorum, 292.
et donatio, 329; 332, g).
et ecclesiae, 61, 2; 97.
et egressio, 565, 3.
et egressus, 346, 1.
— — et libri, 335, 9.
et emphyteusis, 203.
et Episcopus, 494.
et erectio scholae, 86.
et Eucharistia, 339, d).
et examen, 300.
et exclaustratio, 544; 545.
exempti
— et coemeterium, 471, 2.
— et confessarius, 388, d).
— et confessiones, 167.
— et cura animarum, 301, 2.
— et erectio Domus, 86.
— et fundationes, 197, c).
— et funera, 476, 12.
— et litterae dimissionis, 452.
— et ministerium sacrum, 365-*bis*, 7.
— et praedicatio, 477, 4.

[Religiosi]
exempti et prohibitio librorum, 487, 4.
— et sacerdos extraneus, 441.
— et statuta, 620, 1.
— et stipem petere, 435, 10.
— et taxa pro Seminario, 484, 3.
et exercitia, 248; 339.
et festa, 489.
et fontes, 3.
et fructus, 270, b); 330, 5.
et fuga, 576, b).
et fugitivus, 567; 572.
et functiones sacrae, 468.
et fundationes, 190, 2; 621, 1.
et funera, 472, 3.
et habitatio, 363, 3.
et habitus, 311; 344, 1.
— — Episcopi, 495.
et hereditas, 274, 2, b).
et horae canonicae, 310.
et immunitas, 414.
et incorribigilitas, 582, d); 591.
et indulgentiae, 260, 4.
et indulta de paupertate, 274, 3, b).
et industria, 270, 1; 327, d).
et inhabilitas, 297.
et innovatio, 1.
et inscriptio sepulturae, 476, 11.
et instituta catechetica, 365, a).
et institutio, 500.
et iudicium, 396.
iuniores et inspectio epistolarum, 365, 2.
iuris dioec. et eleemosynae, 435, 2.
iuris pont. et processus, 585.
et ius, 327, d); 425.
laici, 149, c; 598, g).
— et electio, 129.
et lex clausurae, 308.
et libri, 335; 487, 2.
et licentia, 330, 4.
— — pro egressione, 501, a).
et litterae, 90, 1; 365.
— — dimissoriae, 388, c).
et Magister, 248, 5.
— et manuscripta, 328.
et matrimonium, 323, a); 403.
et medicina, 312, b).
et militia, 263, adn.
et Missa conventualis, 379, 2.
et Missio, 97-*quater*.
et modestia, 285, 3.
et munus, 306.
et necessitas, 337, 3.
et negotiatio, 195; 312, g).
et nomen, 46.

[Religiosi]
non adscripti domui et Ord loci, 320.
non exempti, 405; 621.
et novitius, 261.
et obedientia, 317, 2.
et obligatio, 303; 313, 1.
— — et examen, 300, d).
— — ad sanctitatem vitae, 304.
et officia saecularia, 312, c).
et Officium divinum, 369, a).
et Ordinarius, 97-*bis*, 2.
et ordinatio, 457, 10; 460
et Ordo perpetuus, 271.
— — Tertius, 634.
et parochus, 479; 497.
— — et obligatio, 501; 503.
et paroecia, 97-*quater*, 3; 498.
et paupertas, 326.
— — et dispensatio, 331.
— — et laesio, 333.
et peccatum, 314; 315.
— — contra votum obedientiae, 321, 11.
et peculium, 338, 3.
et pecunia, 197, d); 212.
— — occasione belli, 332, h).
et perfectio, 263; 313, 1.
et potestas Superioris, 494.
et praecedentia, 57, 1; 61.
et praeconizatio, 494, c).
et praedicatio, 477, 1.
et privilegia, 390, 1; 597, a)
— — Clericorum, 283, a); 608.
— — communia cum Clericis, 390.
— — immunitatis, 414.
et processiones, 491, 2.
et professio
— — ante expletum novitiatum, 260.
— — et bona, 331.
— — incapaces dominii, 270, c).
— — invalida, 282, 4
— — et manuscripta, 328.
— — perpetua, 272, 3.
— — temporaria, 268, a).
et promotio, 492.
— — ad officium parochi, 497.
et ratio reddenda, 209.
et recitatio chori, 369, a).
et Rectores, 514, 8.
et reditus, 496.
et regressus, 496
et reliquiae, 327, d).
et renovatio professionis, 268, 3, c).
et renuntiatio privilegiorum, 274, b).
et sacerdos, 300, c).

[Religiosi]
in sacris, 598, c).
— — et exercitium, 552.
et saecularizatio
— — beneficia (et), 562.
— — perpetua, 548.
— — et readmissio, 557.
— — temporaria, 543.
et salus animarum, 428.
et scandalum, 341.
et schola, 301, 3; 485.
et scientia, 290, 2.
et sepultura, 471.
et servitium militare, 283; 285, 3.
et solutio casuum, 301, 2.
et stationes Balneares, 312, g).
et stipendia, 373.
et studentes, 291, 1.
et studia
— — altiora, 301, 3.
— — et Domus privata, 291, 3.
— — et examina, 300, 1.
— — et tempus, 293, 1.
et suffragia, 269, c).
et supellex, 337, 4.
et Superiores, 605, a).
et susceptio hospitalis, 291, 3.
et testamentum, 256.
et titulus, 269, 7.
et tonsura, 297, a).
et transeuntes, 518.
et transgressio, 315.
et transitus, 527; 537.
— — professi, 516.
et tribunal, 93.
et Unio pia, 621, 4.
et Universitas, 302.
et vicarii paroeciales, 503.
et villa, 348, 3.
et viridaria, 348, 2.
et visitatio clausur. Monial., 353, 6.
et visitatio Superioris, 148, b).
et vita communis, 337; 338.
voluntarii, 312, f).
et vota, 316, 2.
— — simpl., 46, b); 330, 5.
— — soll. paupertatis, 331.
et zelus, 341.
Reliquiae, 490.
et Cardinalis defunctus, 494, a).
et Congr. Sacr. Rituum, 92, 5, b).
et visitatio, 97-*bis*, 2, b).
et votum paupertatis, 327, d).
Reliquiarium, 466, adn.

Remedium
et administratio, 209, 3, a).
et correptio, 410, c).
et dimissio, 591, 2.
et gratuita receptio, 228, 1.
poenale, 413; 590, b).
et poenitentia, 107, e).
et potestas dominativa, 107, f).
et quaestuatio, 435, 10.
et transitus, 297.
et vigilantia, 421, d).
et votum commune, 136.
Remissio, 199, 1.
Remobath, 16, adn.
Remotio
confessarii, 180, 13.
a munere, 506, adn.
parochi, 509.
Procuratoris, 157, 4
Rectoris, 514, 8.
Remuneratio, 211; 505.
Renovatio
et compromissum, 135-*bis*, e).
confessarii, 180.
consensus professionis, 282, 2.
iuridica professionis, 281, 1.
professionis
— et admissio, 220, 5.
— et alumnus, 283, adn.
— annualis, 268, 2, c).
— et calendarium, 236.
— et defectus, 266, 7.
— et inhabilitas, 539.
— et prorogatio, 268, 3, c).
— et transitus, 536.
votorum
— elapso tempore, 269, 5.
— et Missa, 280.
— nova, 269, 6.
— et servitium mil., 284, b).
— temporariorum, 266, 7; 269, 6.
— — et locus, 275.
Renuntiatio
ante Deum et Ecclesiam, 274, b).
ante ingressum, 251, 1.
ante professionem, 274, 2.
beneficii ante prof., 267, 5.
— et novitii, 251.
bonorum ante emissionem voti, 229, 5.
bonorum partialis, 271, b).
— et tempus novitiatus, 251, 1.
— et transitus, 518, d).
canonica, 274, b).
civilis, 274, b); 281, 5.
dignitatis, 220, 7.
[Renuntiatio]
dominii bonorum, 518, d).
et electio, 136, 1.
Episcopi, 220, 7.
hereditatis, 274, b).
muneris et Constitutiones, 165.
novitii, 251, 1.
officii ecclesiastici, 165.
officii in scripto, 165.
omnium bonorum, 271, b).
privilegiorum, 385, f); 389.
— exemptionis, 426.
et Religio, 274, b).
a Religiosis votorum soll., 329.
tacita, 165.
et testamentum, 256; 558.
titularis, 220, 7.
usus et ususfructus, 255.
valida et hereditas, 274, b).
Reparatio
et confessio, 341.
et Confraternitates, 622, 3.
et imagines pretiosae, 490, 1.
scandali, 410, c); 590.
Repetitio, 248, c); 295, b).
Repudiatio, 199, 2, c).
Requisita
ad acceptationem, 190.
et admissio candidati, 602.
et alienatio, 206.
et collectiones, 429.
et Constitutiones, 75, v.
et litterae test., 454, 5.
et munus Superioris, 115, 2.
Requisitio, 213.
et admissio, 213.
et litterae test., 225, 5.
Res
absonae, 285, 3.
et administratio, 339, 1, a).
adversae, 312, b).
et acceptatio, 330.
alienae, 429, a).
et alienatio, 208, 13, b).
et bona, 642.
coelestis, 290.
communis, 333, adn.
consacratae, 462, 1.
conscientiae, 365.
contentiosae, 394, b).
et cura animarum, 500.
devotionalis, 312, g).
disciplinaris, 147.
divisibiles, 204, d); 205, b).
dogmaticae, 301.

[Res]
domesticae, 159, b).
et Domus, 146, II.
ecclesiasticae immobiles, 204, d); 206.
et emptio, 312, g).
exemptio, 97-*bis*.
externae, 317, 2.
fruitio, 327, c).
funeraria, 476, 12 et 13.
— et privilegia, 476, 11.
fungibiles, 202.
graves, 341.
integrae, 562
internae, 235.
iudicatae, 590, b).
liturgicae, 502.
Mendicantium, 435, 3.
morales, 502.
necessariae, 357, 5.
et neglectus perfectionis, 314, d).
et negotiatio, 312, g).
et nomen Monialium, 49, k
notabiles, 610.
et obedientiae, 321.
odiosae, 387, 2, e).
oeconomicae, 209, 3, c).
— et Superior, 156, 1.
particulares, 4, 6.
paupertatis, 329; 334.
et pecunia, 338, b).
philosophicae, 556, b).
et praecepta, 321, 11.
pretiosae, 204, d); 330.
— et alienatio, 204, a).
propriae, 228, 4; 429, a).
sacrae, 290, 2; 324.
— et usus, 202.
— et venditio, 201.
scandali exterioris, 586.
spirituales, 327, d).
subrogabiles, 202.
et substantia, 327, c).
superfluae, 330.
temporales, 327, a); 329.
theologicae, 556, b).
et usus, 327, c); 334.
et visitatio, 148, d).
et vita communis, 337, 3.
Rescriptum
et Cardinalis Protector, 95, 1.
et dispensatio, 551.
et dos, 231, a).
et exclaustratio, 544; 547.
et habitus, 638.
et litterae test., 454, 5.
[Rescriptum]
et munus Superioris, 115, b); 120, 1.
pontificium, 69, 3.
et privilegia, 429, c).
et Procurator generalis, 159.
et servitium militare in Belgio, 288.
et studia, 298.
et vota, 562.
Reservatio
et absolutio, 168; 169.
et censura, 168, 14.
et Confessarii, 166, 1.
et donationes, 211.
et iurisdictio, 250, 1.
mixta suspensionis, 446, c), adn.
peccatorum, 168, 13.
Pontificis et privilegium absolvendi, 446, adn.
Residentia
Consiliariorum, 155, 1.
et eleemosynae, 432, II; 435, 2
et obligatio, 143.
et onus, 502.
supremae Moderatricis, 230, 6.
Resignatio, 220, 7.
Resipiscentia, 413; 591.
et monitio, 625.
et spes, 584.
Resolutio
et consecratio virginum, 616, 5.
et Conversi, 266, 1
et pecunia, 332, h).
et professio, 274, g).
et saecularizatio, 562.
et transitus Monialium, 517, 4.
et vota annualia, 286.
et vota Monialium, 279, c).
Responsabilitas, 221, 3.
Responsio
et clausura Monialium, 354, adn.
et dependentia Monialium, 418.
et dimissio, 582, c).
et examen, 800, b).
et industria, 330, 5.
et lex universalis, 332, h).
et litterae, 365, 2.
et manuscripta, 328.
et readmissio, 557.
in scriptis, 579.
et Sodalis, 605.
Responsum
et dimissio, 579.
et Mendicantes, 429, a).
et visitatio, 148, d).
Restauratio Provinciae, 78, 7.

Restitutio
et adspirantes, 216, 2.
et alienatio fructus, 330.
bonorum, 208, a).
dotis, 231; 559.
— et apostata, 231.
— et contractus, 231.
et ingressus in Religionem, 220, 3.
in integrum, 93, 3, d); 541.
et largitiones, 211.
et pecunia occasione belli, 332, h).
et praestationes parochi, 502.
Provinciae, 78, 7.
et res simoniaca, 141, a).
Restrictio
et communiones, 442, 1
potestatis iudicariae, 148, e).
et privilegia, 515, 1.
et quaestuatio, 429, a).
et transitus, 516, 3.
Retardatio litterarum, 168, 1.
Retentio, 333, a).
Reticentia infirmitatis
et professio, 266, 4.
Retributio, 332, g); 531.
Reus
et absolutio, 169, 2.
et accusatio, 588.
conventus et iudex, 394, a).
et denuntiatio, 408, b).
et interrogatio, 592.
et recursus, 580.
Revelatio
et actus processualis, 401.
et confessio, 225, 6.
culpae externae, 183, 1.
et inclinatio, 183, 1.
et mores, 183, 1.
propensionum, 183, 1.
secreti S. Officii, 167; 171.
et studia, 296.
tentationum, 183, 1.
Reverentia
contextui, 292, adn.
et Ecclesia, 19.
et Fideles, 250, 3, a).
et leges, 263.
et obligatio, 305.
et Officia divina, 514, 7.
et privilegia canonis, 392.
et quaestuatio, 432, 1.
et Sacramentum, 438, 4.
erga Superiorem, 305.
et visitatio, 97-*bis*, 4.
Reversio, 537, d).
Revisio, 55, a).
Constitutionum, 247, 3.
privilegiorum, 387.
Reviviscentia, 66, adn.; 384, d).
Revocatio
approbationis lectoris, 444, 2.
et cessatio privilegiorum, 385, a).
communicationum privilegiorum, 387.
compromissi, 135-*bis*, e).
dispositionis, 253.
generica, 476, 12.
et ingressus, 352.
iurisdictionis, 180; 445.
legis, 4, 6.
muneris, 589.
et postulatio, 137, k).
potestatis paroecialis, 98, 3.
privilegiorum, 388; 426.
— apostolicum, 476, 12.
quaestuationis, 434, 4.
et recitatio, 371.
Superioris et vita communis, 338.
Rex
et ingressus in clausuram, 350.
et Monachus, 346.
Rigor, 51, 10.
Superioris, 338.
Rituale
approbatum a Praelato, 279, 6
et Episcopus, 631, a).
et rochettus Episcopi, 495.
Romanum pro communione, 353.
— et exsequiae, 472, 3.
— et processiones, 57, 1.
— et saecularizatus, 550, a).
Ritus
byzantinus et Calendarium, 369, n), 6
et Codex, 4.
et Congregatio S. Rituum, 92, 5.
et consecratio virginum, 616, 5.
et Episcopus, 604.
externus, 264, b).
latinus et Missio, 348, 3.
— — quaestuatio, 431.
et lingua latina, 299.
et Missa, 489, 2; 495.
et officium chorale, 369, e).
orientalis, 221, 6; 444.
procedendi, 57.
et professio, 277.
— — Monialium, 279
et sacerdos extraneus, 475, 7.
scrutinii, 133.
semiduplex, 376.

Robur, 268.
et Constitutiones, 362.
et decretum, 283, a).
et studia, 290.
Rochettus, 4-*quater*, 26.
et Episcopus, 495
et expositio privata, 438.
Rogationes, 379.
Roma
et Archiconfraternitas, 650, a).
et confessiones subditorum, 249.
et examen Clericorum 289.
et indulgentiae, 483, 1.
et petitio indulg., 629.
Romani
et Monasterium sui iuris, 44.
et res fungibiles, 202.
Romania
et Concordatum, 24.
Romanus Pontifex, 77.
Rosarium
et benedictio, 446, c).
et benedictio Cardinalis, 624, 9.
Confraternitas SS. (Rosarii), 617, d).
et donationes, 330.
et exercitia spirit., 339, b).
et ius, 210, 3.
et materia paupertatis, 327, d).
et sanctificatio, 304.
Rota Romana, 91, 5; 93, 2.
et appellatio, 395, c).
et contractus, 210, 3, adn.
Rubrica
Breviarii, 489.
et communio, 353, b).
et Missa, 378, 1; 379.
et Missa in proprio territorio, 439.
et observatio, 369, h).
et pyxis, 359, h).
et rochettus Episcopi, 495.
et Tertius Ordo, 632
Rudis, 290, 2.
Ruina fabricae, 358, a).
Rumor, 409.
Russia, 24; 37.

Sabaudia, 47.
Sabbatum
et absentia, 240, adn.
Sanctum, 442, B), 1; 507, c).
Saccus, 616, 1.
Sacellum
et Eucharistia, 437.
et functiones, 646.
et indulgentiae, 470.
[**Sacellum**]
et Moderator, 627.
et oblationes, 501, b).
Seminarii et Missa, 376.
Sacerdos
et absolutio, 169.
— — generalis, 639.
et Associatio, 624, 9; 627, 4.
et benedictio, 507, f).
— — supellectilis, 466.
et Calendarium, 369, 6.
et celebratio Missae, 372, 1.
— — — ante auroram, 442, 4.
et clausura, 353, 6, e).
et communio, 442, 4.
et concio 381, d); 478.
et confessarius Sororum, 172.
— — Religiosarum, 179, 11.
et confessiones, 171.
— — novitiarum, 249, 2.
— — in peric. mortis, 177; 353, 6, b).
— — Religiosarum et revocatio, 388, c).
et Consultor, 493, 1.
et cura animarum, 301, 2; 500.
et dimissus, 597, d).
Domus rel., 508, e).
et Ecclesia Orientalium, 431.
et electio, 180.
et eruditio, 290, 2.
et examen, 300, 1.
et examinator, 493, 1; 500.
et exclaustratio, 546, c); 547, 5.
et expositio SS. Eucharistiae, 438.
extraneus et celebr. Missae, 375, 7; 441.
et funera, 476
et ingressus in claus. Monial., 359, d).
et instructio catechesis, 144, b).
itinerans, 448, 6.
et iurisdictio, 171.
et iuvenes militiae, 285, 4.
et Missa, 211.
et Missio, 97-*quater*, 5; 498.
et numerus, 51, 4.
et obligatio chori, 366, 2.
— — ad sanctitatem vitae, 304.
et Ordinarius loci, 500.
et Ordo laicalis, 51, 4.
et parochus, 498, 2.
et praecedentia, 508, e).
et professores, 292.
et prohibitio librorum, 487, 4.
et promotio Religiosi, 497.
et promotor iustitiae, 398; 588, 1.
et puritas, 302.
et Rector, 514, 1.

[Sacerdos]
religiosus et iurisdictio, 166, 2.
in sacris, 182, 1.
saecularis
— et celebratio Missae, 376, b).
— et iurisdictio, 166, 2.
— et praecepta, 300, c).
— et studia, 307.
et saecularizatio, 548.
scrutator, 131, 9, c).
et Societas, 599.
et stipendia pro Missis, 431, 5.
et studia in laicis Universitat., 302, 4.
et Superior, 115, 2.
supplens, 502.
et taxa, 180, 14.
et testimonium, 457, c).
et triennium, 603.
et validitas erectionis, 83, h).
zelator et Missiones, 482.
Sacerdotium
et Christus, 6, 6.
et cura animarum, 115, 2.
et Magister novitiorum, 244, 3.
et Missio, 482.
et praecedentia, 59, 2.
et receptio, 289.
in Religione, 221, 5.
et Sodales, 51, 4; 290, 2.
et studium, 307.
et Universitas, 302.
Sacramenta, 436.
et abusus, 106, b).
et administratio, 180, 14; 506.
et caeremonia, 92, 5, a).
et cappellanus, 353, 6, b).
confirmationis, 461.
et disciplina, 92, 2.
et Domus studiorum, 292.
et ingressus in clausuram, 359, f).
et inscriptio sepulturae, 476, 11.
et iuvenes milites, 285, 3.
matrimonii, 22.
et ministratio, 334, 7; 605.
— — sine licentia Super., 514, 5, a).
et Missio, 97-*quater*, 4.
et Ordinarius loci, 423, b).
et parochus, 98, 1; 149, 7.
et visitatio, 97-*bis*, 2, c); 148, c).
Sacramentum poenitentiae, 341; 444.
et administratio, 365, 2.
— — in Missione, 97, e).
et admissio ad professionem, 265, adn.
et confessarii, 175.
in hebdomada, 165-*bis*.
[Sacramentum poenitentiae]
et Religiosi, 317, 2.
et santificatio, 304.
et Superior, 144-*bis*; 339.
et visitatio, 97-*bis*, 2, b); 148.
Sacramentum SS. Eucharistiae, 436.
et adoratio, 643, 7.
et Confraternitas, 629, d); 640.
et custodia, 377, 5.
et expositio, 438; 488, adn.
pro infirmis, 437; 514, 4, b).
et Missa, 280.
et parochus, 506.
in Paschate, 343.
et personae aegrotae, 443, 6.
et processiones, 491, 2.
et sanctificatio, 304.
et Sodalitas, 643.
et Superior, 508.
Sacrarium
et Cardinales, 494.
et clausura, 348, 2; 357, 5.
et confessiones, 176, d).
et ingressus, 348, 3.
et parochus, 506.
et visitatio, 97-*bis*, 2, b); 422.
— — Ord. loci. 148, c).
Sacrificium
et celebratio, 372; 439.
Domini, 317, 4.
Sacrilegium
et bonum sacrum, 211.
et castitas, 308, adn.
et delictum, 392.
et iniuria, 250, 3, b).
et virtus castitatis, 322, 6.
et votum obedientiae, 321, 11.
et votum publicum, 605.
Sacristia
et professio, 275.
et recitatio, 369, f).
Sacrum
et celebratio, 92, 5, a); 97, 3.
et Missa, 464, 6.
et Moniales, 432, VIII.
et Ordinarius loci, 488, 1.
et sacramentum poenitentiae, 317.
sollemne, 488.
Saecularis, 297.
Saecularizati
et bona, 558.
et electio, 128.
et indultum, 554.
et postulatus, 214.
et privilegia, 390.

[Saecularizati]
et sustentatio, 554.
et vota, 35, adn.
Saecularizatio, 543; 548.
et cessatio votorum, 534, adn.
et effectus indulti, 550.
et egressus e Religione, 538, c).
et exercitium ordinum, 552.
et formula, 555, 1.
et habitus, 345, 6.
et nova professio, 115, 2.
et Ordinarius loci, 47, h).
perpetua, 543.
et privilegia, 391, b).
pro Clericis, 555, 1
et prorogatio, 555, h)
et reditus, 557.
a Statu civili facta, 89, 2.
temporaria, 543.
et terminologia, 39.
et votum castitatis, 550.
Saeculum
et adscriptio, 625, 6.
et adspirantes, 358, e).
et Associatio, 615.
et candidatus, 221, 4.
in casu gravis scandali, 595.
et cessatio votorum, 538.
et damnum, 213, 2, d).
et educatio liberorum, 221, 4.
et effectus dimissionis, 581, 3.
— — indulti, 550.
et egressus e Conventu, 346.
et emissio votorum, 267, 6,
et indultum, 549; 551.
et iuvenes milites, 285, 8
et libertas redeundi, 251, 1.
et Moniales in Gallia et Belgio, 418.
et novitiatus, 260, B).
et obligationes, 548.
primum et christiani, 611.
et principium, 416, 1.
et professio, 272, 3; 564.
et professus, 556, a).
— — durante triennio, 579, b).
et reparatio damni, 221, 7
et scandalum, 542.
et Sodales laici, 304.
et Superior localis, 586, 4.
et Tertius Ordo, 623, 6.
Sal terrae, 290, 2.
Sale, 10, 2.
Salesianae, 13, 9.
Salesiani, 12, 7; 600, d).
Salus
aeterna, 6, 6; 220, 3.
animarum et disciplina, 383
— et lex suprema, 10.
— et Religiones, 6, adn
Fidelium, 90, 2.
infantium Africae, 75, n). 28.
et studia, 290, 2.
Salvator noster, 53, 1.
Salvatoriani, 12, 7.
Sanatio
et approbatio Confraternitatis, 617, e).
et defectus erectionis, 72, II.
et fundationes, 81, 2.
et inscriptiones, 624.
et interruptio, 238, adn.
et legata, 91, 3, b).
et novitiatus, 223, 2.
et professio, 282, 3.
in radice, 542, 2.
et renovatio professionis, 542, 2.
et S. Poenitentiaria, 93, a).
Sancta Brigitta
et indulgentiae, 482.
Sancti
et admiratio, 304.
et castitas, 322, 3.
et Missa, 376.
et nomen Associationis, 619; 629.
et titulus, 643
Sanctificatio
personalis, 14, 1.
et rationes, 304
Sanctimonia, 304.
Sanctimoniales, 13, a); 344, adn.
in Gallia et Belgio, 47, g).
Sanctio
canonica et delicta, 590, a).
censurae, 362.
Codicis, 533.
devolutionis, 126, a).
et habitus relig., 345.
et inflictio poenarum, 411.
poenalis, 392, 1; 610, a).
specialis et depositio habitus, 345.
Sanctitas
et fama, 397, 7.
ab initio, 304.
loci, 514, 7.
morum, 302, 1.
religionis, 16.
sigilli, 448, 7
et studium, 314, a).
vitae et obligatio, 304.
— et studia, 302

Sanctuaria
et peregrinatio, 491, 3.
Sanctus, 465, 8.
Sanitas
et bona physica, 327, d).
et ingressus in clausuram, 354, 7.
et interruptio novit., 241, 7; 238, a).
Sapientia, 296
Sarabaitae, 16, adn.
Satisfactio
et absolutio, 208, c).
pro censura, 169.
et Fideles, 408.
et Missa, 377.
Scalzetti, 64. 3.
Scandalum
et absolutio, 446, c).
et apostata, 569.
et celebratio, 372, 1.
et communio, 341.
pro Communitate, 336, 2.
et defectus spiritus, 579, b).
et degradatio, 597.
et dimissio, 582.
et eleemosynae, 435, 10.
et evitatio, 221, 2.
Fidelium, 221, 5 et 7.
et inobedientia, 317, 5, b).
intra muros, 586.
et obligatio deferendi habitum, 344, 4.
et poenitentia, 169; 591, 2
et praeiudicium, 282, 4.
et processus, 587.
publicum, 97-*quater*, 6.
et quaestuatio, 428; 434, 14.
et recitatio Off. divini, 367, c); 369, g).
et remotio, 413.
et reparatio, 325; 590, b).
et spectaculum, 312, e).
et Stationes Balneares, 312, g).
et taxa funeralium, 476, 12.
et transgressiones, 363, 4.
Scapulare
et Associatio, 616, 2.
et benedictio, 446, c).
— — Moderatoris, 627, 7.
B. M. V. a Carmelo, 482; 623, 1.
et Cardinales, 624, 9.
Carmelitarum, 638, adn.
et exclaustratus, 546, d).
et Missiones, 624.
et numisma, 638.
et praecedentia, 631.
et Sodales, 634.
et SS. Trinitas, 482.
[Scapulare]
pro Tertiariis, 623.
et Tertius Ordo, 638, 11.
Scheda sanitaria, 225, 3.
Schedula
et acceptatio, 623.
et electores, 125, 3.
et suffragia, 134, c).
Schema
— et praeparatorium, 570, a).
Codicis et Constitutiones, 167.
— et vota, 29.
Constitutionum, 13, 9; 74, 4.
et habitus religiosus, 344, 1
et privilegia, 387, 2.
et terminologia, 39.
Schisma, 576.
et haeresis, 576, a).
et libri, 487, 6.
Melezianum, 10, adn.
et novitiatus, 220, 1.
Schismatici
et apostata, 576, a).
et dimissio, 220, -, adn.; 597, a).
et electio, 128, d).
et excommunicatio, 487, 6.
et ingressus, 220, 1, adn.
et Sodalitas, 623, 2.
Schola, 485.
et aedificatio, 86, a).
pro alumnis internis, 349.
apostolica
— et aedificatio, 86, adn.
— et aperitio, 97, b).
— et cura, 436.
— et postulantes, 225, c); 472, 5.
— et postulatus, 214.
et bona, 212, 1.
catholica et eleemosynae, 501, c).
et confessiones, 176, d).
et directores, 605.
et disciplina, 290, 3.
domestica, 294, e).
doctrinae christianae, 154-*bis*.
elementaris, 154-*bis*, 3; 293.
et erectio, 84; 86.
et examen, 295.
exempta, 485, 3.
gymnasialis, 293; 294, d).
et horae lectionis, 294, a).
humaniora, 293.
interna, 301, 3; 421, e).
— et visitatio, 485.
et labores manuales, 52.
laica, 485, 2.

[Schola]
et liturgia, 301, 2.
lycaealis, 294, d).
media, 293.
— et Associatio, 611.
et Missio, 97-*quater*, 4.
et modificatio, 87, b).
et novitiatus, 247, II.
et officia, 299.
primaria, 154-*bis*, 2; 294, d).
privata, 295, b).
publica, 295, b); 616, 5.
et puellae, 362.
et Seminarium, 291, 2.
seraphica
— et cura, 436.
— et erectio, 86, adn.
— et postulantes, 225, c); 472, 5.
specialis, 295, b).
superior, 291, 1.
theologiae, 298.
— moralis, 448, 7.
et visitatio, 97, b); 421, e).
Scholares, 301, 3.
et litterae test., 294, a).
et vota, 31.
Scholastici, 46; 296.
Scientia
et bona intellectualia, 327, d).
et censores, 487, 3.
ex confessione, 225, 6.
et cultura, 17, c).
debita, 297, adn.
et examen, 300, b).
falsa, 307.
et gradus, 301, 3.
et libri, 328.
et lingua latina, 299.
et litterae testim., 226, 8.
liturgiae, 301, 2.
mathematica, 300, b).
naturalis, 300, b).
et novitius, 248 b).
physica, 300, b).
et poenae, 274, a).
et profana 300, b); 302, 3.
et professores, 300, b).
et Religiones, 23, 3.
sacra, 300, c).
et studia, 248, 4, b).
et tempus studiorum, 292.
Scopuli, 304.
Scopus, 146, 2.
Scripta
et beatificationes, 365, 2.
[Scripta]
et censura, 487, a).
et decretum, 617, b).
et destructio, 328.
et licentia, 204, b).
et novitiatus, 246.
et quaestuatio, 431.
et responsiones, 579, II.
Scriptores
et ephemerides, 187, 3.
Scriptura
et expensae, 617, 2.
sacra et cursus theol., 295, b).
— et libri, 487, b).
— et studium, 289, adn.
Scrutator, 132.
et Capitulum, 136, 1.
et cella Monialis, 129, adn.
et electiones, 125, 3.
et ingressus in clausuram, 131, c).
et officium, 134.
et subscriptio, 140.
et suffragia, 129.
Scrutatrices
et Capitulum, 179, 11.
et electio Antistitae, 132, a).
et suffragia, 131, c).
Scrutinium
alumnorum, 431.
canonicum, 125, 1.
et compromissum, 130, B).
et electio, 125; 137.
examinatorum, 223, 1.
et postulatus, 122; 218, 2.
et promotio, 455.
et ritus, 133.
et suffragia, 130, e).
tertium, 109, 7; 155, 2.
— et suffragium, 130, C), f).
Sculptura, 327, c).
Scutata aurea, 204, b); 617, 2.
Secretaria, 132, b); 433.
Secretarius
Capituli, 164, 6.
et Congregatio, 91.
et expensae, 617, 2.
generalis et praecedentia, 60; 158.
et instructiones, 247, IV.
provincialis et praecedentia, 60.
Status, 487, 2.
Secretum
et conservatio, 365.
et electio, 131, b).
epistolare, 365, 2.
et litterae conscientiae, 365, 2.

[Secretum]
et revelationes, 171, 1.
et testimonium, 226, 9.
et violatio, 93, 3, a).
Secta
acatholica, 128, d); 220, 1.
et apostata, 576, a).
Carbonarica, 220, 1; 613.
damnata, 623, 2.
et degradatio, 597, b).
et haeresis, 220, 1.
massonica, 128, 5, c); 613, b).
— et ingressus, 220, 1.
Sectator, 613.
Sectio
et descriptio, 74, 4.
familiae rel., 387, 8.
de Indulgentiis, 629, 2.
et Magister, 245, 9.
Sedes Apostolica, 50, 8.
et absolutio, 171; 169, 3.
et administratio, 209, 2.
et aggregatio, 73, 1.
et alienatio
— — bonorum, 208, a).
— — reliquiar., 204, c).
et appellatio, 395, a).
et approbatio
— — Associationis, 626, 1.
— — Congregationis, 74.
— — fundationis, 64; 79.
— — Regulae, 366, 1.
et Archiconfraternitates, 617, a); 652.
et Associationes, 627, 2.
et bona ecclesiastica, 186.
et capacitas possidendi, 274.
et Capitula, 109, 8.
et censura
— — in casibus occultis, 110, e).
— — et confessiones Cardinalis, 167.
et clausura, 348; 350.
— — in Monast. Monialium, 352, 3.
et collegia eccl., 225, c).
et communicatio privilegiorum, 386.
et confessarius
— — Monialium, 179, 11.
— — Religiosarum, 180, 12.
et confessiones, 170.
et Constitutiones et mutatio, 56, c).
et convalidatio prof., 282, 1.
et conventiones cum Nation., 4; 89, 1.
et declaratio nullitatis, 541.
et decretum laudis, 51, 6, b).
et dimissio, 573, 1.
— — cardinalatus, 496.
[Sedes Apostolica]
et dimissio professi vot. perp., 596.
— — professi vot. temp., 580.
— — Religiosarum, 585.
et dispensatio, 220, 4; 267.
— — a transmissione, 593, b).
et dominium bonorum, 187.
et Domus Religiosarum, 180, 12.
et donationes, 329.
et editores librorum apostatar., 487, 6.
et emphyteusis, 203.
et Episcopus, 114.
et erectio
— — Congregationis, 70, 8.
— — iuris dioec., 76, 1.
— — Domus non formatae, 82, 5.
— — Domus religiosae, 86.
— — novarum Religionum, 67.
— — Provinciae, 78, 4; 88-*bis*.
— — Societatis, 72, 12.
et exclaustratio, 345; 545.
— — temporaria, 543, 2.
et excommunicatio, 325.
— — Monialis, 352.
et exemptio visitationis, 97-*bis*.
et fabricatores litterarum, 128, 5, e).
et formula professionis, 142, 1.
et gratiae spirituales, 644, 8.
et habitatio extra Domum, 291, 2.
et instructiones, 293.
et interrupio novitiatus, 240.
et interventus in prof., 282, 4.
et introductio extraneorum, 360.
et invaliditas matrimonii, 270, 1.
et iurisdictio, 166, 10.
et ius elegendi, 137, c).
et iusiurandum, 111, a).
et Legatus, 393, 2.
et libri prohibiti, 487, 5.
et litterae test., 225, 6.
et locus praescriptus, 47.
et matrimonium, 323, b).
et Mendicantes, 427.
et Missiones, 220, 8.
et Monasteria Monialium
— — et approbatio, 74, 3.
— — et fundatio, 81, 2.
— — et loca, 47, f).
— — et mutatio, 44, n).
— — et Ord. loci, 97-*bis*, a).
et Mon. in Gallia et in Belgio, 47, g).
et mutatio, 76, 2; 87, 1.
— — et erectio, 65.
et negotia, 157, 1.
et nomen Associationis, 619.

[Sedes Apostolica]
et novitiatus
— — et erectio Domus, 235, 1; 243.
— — et imminutio, 236, 2.
et numerus Religiosorum, 83, h).
et oratoria, 464, 6.
et ordines, 272, 4, b).
et paroecia Domui rel. unita, 499, b).
et paupertas, 331.
et poenae, 227; 259.
et postulantes, 214, 3.
et postulatus, 214, 4.
et praescripta fundationis, 81, 3.
et privatio beneficii, 410, a).
et privilegia exemptionis, 96, 1; 416.
et Procurator, 157, 1.
et professio, 542.
et professio fidei, 381, 1.
et promotio ad dignitates, 493.
et Protector, 95, 1.
et Provincia, 78, 2.
et quaestuatio, 429, c).
et recursus
— — et confessarius, 180.
— — in devolutivo, 97-*quater*, 3.
— — contra dimissionem, 582, d).
— — et electio, 139.
— — et laesio iuridica, 259, 2.
— et suspensio, 88, c).
et Regulae, 54, 5.
et Religio iuris pont., 78, 4.
et remotio, 157, 4.
et rescripta, 157, 2.
et reservatio. 168, b).
et revocatio iurisdictionis, 445.
et saecularizatio in Rel. iuris pont., 549.
et secta, 613, b).
et Seminaria, 111.
et Sorores in Seminario, 149, 7, c).
et Status Religionis, 31.
et statuta, 55, c).
— — Associationis, 620, 1.
et stipem cogere, 197, d); 501.
et suppressio, 88, b).
et suspensio, 459.
et Tertius Ordo, 632.
et transgressio clausurae, 355.
et transitus
— — Monialium, 517, 4; 537.
et Universitates, 301, 3.
et vacatio, 125, 3.
et visitatio Episcopi, 369, f).
et vota, 266, 1; 282.
Sedes confessionalis, 357, 3.
et cubiculum decens, 176, d).
[Sedes confessionalis]
pro mulieribus, 176, d).
et Religiosa, 176, b).
et Superior, 176, b).
Sedes
et dimissus, 576, 4.
Sedes episcopalis, 164, 6; 220, 7.
Sedes Generalis 506.
Sedes Petri, 50, 7, adn.
Sedes Prima, 50, 7, adn.
Sedes Romana, 50, 7, adn.
Sedes Sacramenti poenitent., 97-*bis*, 2, b).
Sedes Sancta, 50, 8.
et Abbas primas, 103, e).
et absolutio, 597, e); 639.
et acceptatio electionis, 136, b).
et administratio bonorum, 274, 3, b).
et admissio ad novitiatum, 238, b).
et appellatio, 93, 2; 395, d).
et beneficia indulgentiae, 639.
et bona, 270, c); 329.
et Calendarium, 369, II.
et Capitula, 109, 8.
et cessatio votorum, 598, c).
et cessio bonorum, 255, 8; 270, c).
et clausura
— — Monialium, 355, c).
— — et papalis, 352, 3.
et Clericus saecularis, 604.
et Codex, 40, d).
et computatio, 204, b).
et Constitutiones, 144-*bis*, a).
— — et approbatio, 74, II; 269, 4.
— — Regularium, 378.
et cursus philosophicus, 293.
et debita, 205, b).
et decreta, 144-*bis*.
et devolutio, 141, 21.
et dimissio, 595.
et disciplina, 97-*quater*, 4.
et dispensatio, 284, b).
— — a curriculo studiorum, 298.
— — et professio soll., 274, e).
— — a regressu in rel., 94.
— — voti castitatis, 323, 8; 551.
— — — temp., 540, 4.
et Domus formata, 43.
et donatio, 211.
etdos, 228, 4.
et egressus novitiae, 239.
et Episcopus, 220, 7.
et erectio, 69, 2; 84.
et examina, 300, e).
et exclaustratio, 547, 5.
et exemptio, 182. 1.

[Sedes Sancta]
et facultas benedicendi, 446, c).
et fides, 285, 3.
et forma electionis, 125, 2.
et fugitivus, 572.
et Iesuitae, 34.
et indulgentiae, 629, a); 651.
et ingressus extraneorum, 353, 6, e).
— — in Monasterium Monialium, 47.
et inhabilitas Religiosae, 117, 3.
et inscriptiones Assoc., 624, 9.
et instructio, 146.
et iurisdictio, 171; 179, 11.
et iusiurandum Clerici, 220, 8.
et libri, 92, c).
et licentia
— — deputatorum, 312, d).
— — et egressus eMonast. Mon., 358, 1.
— — et readmissio, 596.
et litterae, 365, 1.
et litterae test., 225, 7.
et Magister, 292.
et mutatio, 65; 270, c).
et novitiatus, 238, b).
et Orientales, 221, 6.
et permutatio, 199, 1.
et praedicatio ad crates, 477, 5.
et privilegia, 30.
et professus a saeculo egressus, 556, a).
et promotio, 494, a).
et Protector Card., 95, 1.
et ratio erectionis, 616, 3.
et ratio studiorum, 603.
et recursus
— — in devolutivo, 97-*quater*, 4.
— — contra dimissionem, 580.
— — et Officium divinum, 365, a).
— — et Superior, 509.
— — in suspensivo, 136, b).
— — et sustentatio, 83, b).
et Regula, 336, 5; 418.
et relatio de Statu rel., 145.
et Religio, 40, d).
et Religio clericalis exempta, 105, 2.
et renuntiatio bonorum, 274, b).
et res disciplinaris, 147.
et reservatio casuum, 168, 13.
et saecularizatio, 558.
et saecularizatus, 557.
et sanatio, 223, 2.
et scandalum, 586.
et sedes studiorum, 291, 2.
et servitium mil., 288.
et Societates, 605.
et statuta, 602, 2.

[Sedes Sancta]
et studia, 294, e).
et suffragia, 122.
et suppressio
— — Associationis, 628, 4.
— — Religionis, 77, 1.
et taxa pro Seminario, 484, 2.
et testamentum, 271, b).
et transitus, 526.
— — ad aliam Religionem, 517, 3, a).
— — Mendicantium, 4-*quater*, 10.
et tribunal, 588, 1.
et visitatio, 97-*bis*, a); 148, c).
et votum, 263.
Sedes studiorum, 291, 1.
Sedes
et translatio, 648.
Sedes tribunalis, 397.
Sedilia, 97-*bis*, 2, b).
Sedulitas, 248, c).
Semestre, 216, 2; 456.
Semina, 246.
Seminarista
et exercitia spirit., 339, a), adn.
externus, 225, c), adn.
et Sacramenta, 436, adn.
Seminarium, 484.
et confessiones, 166,10; 249.
et Congregatio, 92, 6.
et dimissus, 259, 2.
et director, 364, 1.
et disciplina, 294, g).
episcopale, 291, 2.
et expensae, 220, 8.
inferius, 293, a).
Italiae, 299.
et litterae test., 225, c).
et Magister, 292.
et Missa, 376; 442, 5.
et necessitates, 484.
et obligatio redeundi, 598, f).
et Rector, 111, a).
et sepultura, 472, 5.
et Sorores, 149, 7, c).
et statuta, 484, 4.
et studia, 290, 3.
et taxa, 476, 12; 484.
et testimonium, 457, c).
et tributum, 484.
Senatores, 312, d).
Senectus parochi, 505.
Senior, 155, 2.
professione, 130, C), f).
Sensus
genericus, 144.

[Sensus]
iuridicus et quaestuatio, 428.
litteralis, 270, c).
et negotiatio, 312, g).
et Regula, 54, 1.
et Regulares, 418.
Sententia
et actus internus, 317, 2.
et appellatio, 392, d).
et bona transeuntis, 521.
et censores, 487, 3.
et clausura, 353, 2.
et communicatio, 387, c).
communis, 408.
condemnatoria, 138, c); 410, c).
— et amissio officii, 167, 11.
et Consiliarii, 155, 7.
et contextus, 155, 3.
declaratoria
— Ordinarii loci, 582, a).
— et poenae, 410, b); 576, 4.
— et suffragia, 128, 2; 138, c).
definitiva, 284; 395, d).
et dignitas Episcopi, 460.
dimissionis, 107, d); 593.
— et incorrigibilitas, 591, 2.
— et dimissus, 576, 4.
— et processus, 570, b).
— et suppletio, 155, 8.
— et tempus, 570.
et doctrina, 296.
et egressus Monialium, 355, c).
Episcopi, 541.
et excommunicatio, 272, d); 576, 1.
et exemptio, 476, 12.
iudicialis, 542, 3; 582.
iudicis, 128, e); 141, a).
lata et Ordinarius, 325, b).
legitima, 128, e).
et libri, 487, 4.
et Magister, 292.
et Missa, 377.
et notarius, 107, c).
et nullitas professionis, 541, 1.
et Officium divinum, 369, i).
et parochus, 93, 4.
et peculium, 338, c).
et poenae, 175.
et processus iudicialis, 575.
et professio, 260.
et recursus, 580, 5.
in scriptis et tribunal, 588.
et tribunal, 593.
Separatio
de facto, 231.
[Separatio]
inter postulantes laicos et postul. Clericos, 217.
in Monast. Monialium, 362.
novitii, 245.
et validitas, 245, 9.
Septa
et commoratio extra Domum, 239.
Domus et sepultura famuli, 472.
et interruptio novitiatus, 240.
Monasteria Monialium, 149, 7, b).
— — et Antistita, 359, o).
— — in Gallia et in Belgio, 356, a).
— — et Eucharistia, 388, h); 436.
novitiatus, 238, c).
Septennium, 268, 2, b).
Sepulcrum
et alumnus, 472, 5.
mortuor. et furtum, 128, 1, c); 597, b).
peculiare, 471, 2.
et visitatio, 506.
Sepultura
et consecratio, 462, 1.
Fidelium, 475, 8.
in habitu, 345.
et inscriptio, 476, 11.
et privatio, 335, 10.
Religiosorum, 471.
et taxa, 476, 13.
et translatio, 472, 4.
Serapiskult, 7, adn.
Series requisitorum, 213, 3.
Sermo
latinus, 296; 299.
et Moniales, 429, a).
et obligatio Clericorum, 303.
et quaestuatio, 432, VIII.
et res dogmatica, 301.
et Sodales, 607.
et studia, 248, c); 300, d).
Servi B. M. V., 11; 51, 5, b).
et Tertiarii, 632, 1.
Servitae, 91, adn.
et Associatio, 617, c).
et Tertiarii, 632.
Servitium
et alia Dioecesis, 604.
auxiliarium, 284.
chorale, 368; 507, d).
Dioecesis, 220, 8.
infirmorum, 24.
laboris publici, 288.
militare
— activum, 285, adn.
— et alumnus, 539.

[Servitium]
militare in Belgio et professus, 288.
— et bona, 252.
— et cessatio voti, 267.
— et exclaustratus, 115, d).
— et « Inter reliquas », 3; 285.
— et interruptio novitiatus, 239.
— italorum, 288.
— et lex civilis, 221, 5, adn.
— et munera civilia, 414.
— et novitius, 250, 3, d).
— et officia auxiliaria, 284, b).
— et pecunia Religiosi, 332, a).
— et professio, 283.
— Religiosorum Italorum, 288.
— et solutio a votis, 635.
— et studentes, 295, a).
— et textus decreti, 285.
— et triennium professionis, 269, 5.
— et vota annualia, 286.
— et vota simpl., 285, 6.
— et vota temp., 284, b).
misericordiae, 284, b).
et Missiones, 285, 6.
Servitus
passiva, 199, 1.
et servi, 213, c).
Servus
Dei et canonizatio, 397, 8.
— et martyrium, 397, 7.
et dominium, 210, 3.
et dominus, 213, c).
et novitiatus, 221, 5.
Sessio
et concio, 298.
et Regulares, 4-*quater*, 12.
et solutio casuum, 301, 2.
Severitas Superioris, 338, d).
Sexennium
et Moderatrix, 117, 3.
et professio, 268, c).
et prorogatio, 555, h).
et Religiosi, 275, g).
et Superiores, 120, 8.
Sexus
alterius et admissio in septa, 356, b).
— et fuga, 576, b).
et clausura Monialium, 355, a).
et indulgentiae, 470.
et quaestuatio, 431, 6.
et recitatio Off. div., 369.
et Tertiarii, 639.
Sicilia, 10, 3.
Sigillum
et falsificatio, 168, 1.
[Sigillum]
et laesio, 173.
et litterae test., 225, 5.
et observatio, 448, 7.
et ratio, 166, 10.
sacramentale, 157, 2.
— et confessarius, 225, 6.
— et violatio, 106, b); 365, 2.
Sigla, 13, 10.
Signa emendationis
et dimissio, 591.
Signatura
Apostolica, 93, 3.
Romani Pontificis, 371.
Significatio
et Abbates, 160.
anterior et Congregationes, 41, e), adn.
et habitus, 344, 1.
loci et notarius, 107, c).
et Societates sine votis, 332, f).
verborum et Codex, 4.
— et sententia, 155, 3.
— et Status religiosus, 25.
— et terminologia, 39.
voti et novitia, 279, 6.
Signum
et Associatio, 616, 2.
crucis et Cardinales, 624, 9.
— et sacerdos, 638, 11.
gratitudinis, 332, g).
et habitus, 543, 1; 546, d).
et inscriptiones, 348, 3, adn.
poenitentiae, 591, 2.
subiectionis, 484, 3.
vocationis, 213, 3.
et voluntas, 238, b).
Silentiarii, 10.
Silentium
Episcopi, 555, h).
et ordo diurnus, 51, 8.
perpetuum, 10, 2.
Simonia
et actio criminalis, 220, 6; 412, 3.
et defectus emendationis, 591, 3.
et dos, 228, 1.
et ingressus in Relig., 257.
et poenae, 141.
et privatio voce, 128, 6, d).
Simoniacus, 141.
Similitudo
et Associatio, 617, d).
beneficii, 267, 5.
et ratio, 616, 5.
et Societas, 600, 3.
Sinaitica, 92, 7.

Sinus, 442, 5.
Siparium, 357, 4.
Sisters of Mercy, 13, 9.
Sloveni, 24.
Socia
et ingressus Sorores, 364, 2.
Societas
et aggregatio, 642.
americana Fenianorum, 623.
anarchica, 623, 2.
biblica, 623, 2.
civilis et concordata, 24, 4.
Clericalis
— et beneficia, 600, 2.
— et Oblati, 600, 2.
— et poenae, 610.
— et regimen, 605.
— sine votis, 572.
clerico-liberalis, 623, 2.
in communi viventium, 599.
crematoria, 623, 2.
et dimissio, 609.
Divini Salvatoris, 12, 7; 601.
et divisio, 600.
et dominium, 187.
ecclesiastica, 285, 9.
et Episcopus, 616, 5.
et erectio Domus, 80, c).
et errores, 154, b).
exempta, 608.
facti, 617, b).
fraterna, 611, 1.
humana et quaestuatio, 432.
Iesu
— et adnotatio professionis, 281, 4.
— et apostata, 564, adn.
— et capacitas acquirendi, 187.
— et Congregatio B. M. V., 617, c).
— et dimissio, 596.
— et examen, 455, adn.
— et fundatio, 12, 6.
— et Minister generalis, 107, e).
— et novitiatus, 236, 2.
— et paupertas, 51, 5, a).
— et privilegia, 30; 252, adn.
— — — ordinationis, 457, 11; 464, 5.
— et processiones, 491, 2.
— et professio perpetua, 272.
— et professio temporaria, 268, 1; 269, d), adn.
— et Regula, 37.
— et suppressio, 66, 1.
— et tempus muneris, 116.
— et unica praelatura, 125, 2.
— et votum castitatis, 264.
[**Societas**]
Iesu et votum paupertatis, 330. 5.
Immaculatae Conceptionis, 643, 7.
imperfecta, 40, 2, adn.
et iuramentum perseverantia, 566.
iuris dioecesani
— — et beneficia exemptionis, 600, 2.
— — et Sodales, 517, 3, a).
iuris pontificii
— — et beneficia exempt., 600, 2.
— — et litterae dimiss., 604.
— — et Procurator generalis, 605.
— — et Sodales, 517, 3.
laicalis, 600, 2.
libera voluntate contracta, 105, 2.
liberalis, 623, 2.
et libri, 55, b).
Missionum, 12, 7; 599.
mulierum, 220, 5; 534.
— et Congreg. iuris dioec., 578.
— sine votis, 55, b); 145, B), v.
naturalis, 105, 2.
neutralis, 163, e).
nihilistica, 623, 2.
occulta, 613.
et pensio vitalizia, 332, e).
perfecta, 23: 36.
— et bona, 185.
persona moralis, 36.
philantropica, 613, d).
Pia
— et fundatores, 117.
— iuris dioecesani, 72.
et praecedentia, 57; 61, 2.
primaria, 649.
privata, 36.
et Regula, 55, e).
religiosa, 145; 260.
a S. Paulo, 599.
sine votis
— — et clausura, 363, 1, adn.
— — et conditio iuridica, 51, 6, a).
— — et confessarius extraord., 174.
— — et confessar. occas., 176, 7, adn.
— — et Constitutiones, 256.
— — et erectio et suppressio, 88, 2.
— — et litterae circulares, 122, 17.
— — et professus, 272, b), adn.
et scandala, 312, g).
et Sodales, 33.
et Superiores, 605.
et suppressio, 88, 2.
et transitus, 516; 517, 3, a).
— — et Constitutiones, 609.
Verbi Divini, 12, 6; 601.

[Societas]
virorum, 220, 5; 534.
— et Congreg. iuris dioeces., 534.
et vota publica, 171, 2.
Socius
et bona patrimonialia, 642.
et confessio, 166, 2.
et Magister, 244, 2; 292.
et Magister novitiorum, 226, 9, adn.
et opera caritatis, 611, 1.
et perfectio, 616, 1.
Sodales
et Associatio, 628.
et beneficia, 493; 513.
et bona, 606.
et clausura, 347, d).
et Communitas, 172.
et conciones, 477, 6.
et confessarii, 292.
et Confraternitates, 643.
et Consilium, 501, c).
et Constitutiones, 600.
et constitutio novae Domus, 464.
et Conversi, 304.
et dimissio, 609; 623.
et dissolutio, 628.
et doctrina, 154, b).
et educatio, 423. b) .
et erectio, 629, d).
et fundator, 313, 2.
et indulgentiae, 620.
laici, 304.
et litterae test., 227.
et militia, 285.
et novitiatus, 633.
et novitius, 248, 4.
et obligationes, 607.
et pensio, 332, f).
et privilegia, 608.
et receptio, qualitates et dimissio, 623.
religiosi, 290, 2; 487, 5, b).
et sacramenta, 605.
et servitium militare, 284.
et Societas, 599, 1; 604.
— — Iesu et fuga, 564, 1, adn.
et studia, 603.
— — et dispensatio chori, 299.
et tempus militiae, 284.
Tertii Ordinis, 639.
et transitus, 516; 525.
— — ad aliam Societatem, 609.
et vestis, 344, 1.
viventium in communi, 527; 598, g).
et vota, 29, b); 33.
Sodalitas
et adscriptio, 623; 636.
et dimissio, 623, 1.
et eleemosynae, 433.
et erectio, 634.
et fundator, 313.
et indulgentiae, 629, d).
et militiae, 285.
et Moderatores, 295.
et Ordo Tertius, 632; 633.
Pia, 92, 3.
et Pius XI, 4-*quater*, 28.
religiosa, 37; 423.
S. Bernardini, 246, c).
et S. Congregatio Concilii, 621.
et Societas, 600.
Tertiariorum, 636; 639, 13.
Tertii Ordinis, 633.
et tributum pro Seminario, 388, k).
et vestis particularis, 634.
Sodalitia
et admissio, 624, 8.
et Archiconfraternitas, 649.
christiana, 611, 1.
et divisio, 616.
et Episcopus, 651.
et exclusio, 638, 10.
et nomen, 619.
et piae Uniones, 626, 2; 640.
et statuta, 620, 1.
Sodomia
et dimissio, 597, g).
et incapacitas electionis, 128, c).
et poenae, 325, a).
Sollemnia, 97, 3, c); 365-*bis*, 8.
Sollemnitas, 599.
et alienatio, 156, 3; 205.
et benedictiones, 507, c).
et clausura in locis Missionum, 348, 3.
iuridica et Superiores, 107, f).
iuris communis, 201.
et mulieres, 350.
et porta ecclesiae, 467.
specialis et dimissio, 576, 3.
et Supplicatio Quadraginta Horarum, 438, 4.
votorum, 31.
— et cessatio, 534.
— et clausura papalis, 352, 3.
— et lex civilis, 21.
— et processiones, 57.
Sollicitatio, 128, 5, f).
et absolutio, 171; 597, e).
erga Instituta, 480.
pro vita religiosa, 579 b).

Solum 203.
Solutio
casuum, 301; 307.
debiti, 199, 2, d).
dotis et transitus, 231.
dubii
— circa dependentiam Monialium, 418.
— et receptio, 266, 6.
— et S. Congregatio de Rel., 285, 10.
et emphyteusis, 203.
et matrimonium, 220, 4.
et renuntiatio, 221, 2.
et studia. 294, h).
et votum, 287; 220, 5.
Somaschae, 12.
Somaschi, 51, c).
Sonitus campanarum
ob causam publicam, 488, 1.
et Ordinarius loci, 97, 3.
et parochus, 510.
et Religiosi, 365-*bis*, 8.
Sorores
et admissio in clausuram, 363.
Africae, 75, 28.
et alienatio, 205, a).
— — dotis, 232, 11.
auxiliares, 429, a).
et Calendarium, 369, 6.
et cappellanus, 179, e).
caritatis, 13, 9.
choristae, 536, adn.
et clausura, 352.
et comitatio consororis, 364, 2.
et concio, 477, 5.
et confessarius, 180, 13; 181.
et confessiones, 170; 177.
Congr. iuris pont. et dimis., 584, 3, a).
et Constitutiones, 346.
conversae, 228, 4, adn.
et cura animarum, 20.
et dimissio, 584.
et dispositio dotis, 229.
et Domus pia, 436.
et dos, 228, 3; 533.
externae Monasterior. Monialium, 654.
— Mon. Mon. et admis. illicita, 656, 14.
— — — — — invalida, 656, 14.
— — — — — ad postulatum, 656, 19.
— — — et adspirantes, 565, 16.
— — — et annus novitiatus, 658, 31.
— — — et Antistita, 656, 19.
— — — et bona acquirendi, 663, 66.
— — — et bona spiritualia, 654, 4.
— — — et caritas, 666, § 5.
— — — et castitas, 662, § 2.

[Sorores]
externae Mon. Mon. et cessio administrationis, 660.
— — — et clausura, 362; 655.
— — — et commercium litterar., 666, § 4.
— — — et confessarius, 656.
— — — et confessiones, 664, v.
— — — et Constitutiones, 653.
— — — et conversae, 658.
— — — et Cooptatio, 656, III.
— — — et decretum, 670.
— — — — — approbationis, 654.
— — — et defunctae, 667, VIII.
— — — et dimissio, 658, 40.
— — — et disciplina, 666, VII.
— — — et dos, 660.
— — — et egressus, 664, v.
— — — et exitus, 666, § 4.
— — — et finis ac Status, 654.
— — — et formula profess., 659, 47.
— — — et gratiae spirituales, 658, 37.
— — — et habitatio, 655, II.
— — — et habitus, 658, 26.
— — — et impensae, 660, 55.
— — — et independentia, 654.
— — — et industria, 663, § 3.
— — — et infirmitas, 667, VIII.
— — — et ingressus in clausuram, 655.
— — — et instruct. ad crates, 655, 8.
— — — et labor, 666, § 3.
— — — et licentia praesumpta, 654.
— — — et litterae test., 656.
— — — et Magistra novitior., 658, 32.
— — — et Magistra postulantium, 657.
— — — et novitia, 658.
— — — — — aegrota, 658, 38.
— — — et novitiatus, 658, § 3.
— — — et nuncupatio vot., 659, 45.
— — — et obedientia, 661, IV, § 1.
— — — et obligatio, 669, X.
— — — et officia pietatis, 665, VI
— — — et Ord. loci, 658.
— — — et paupertas, 663, § 3.
— — — et postulantes, 657.
— — — et postulatus, 657, § 2.
— — — et professio, 659, § 4.
— — — et regimen, 655, IV.
— — — et Regula, 654.
— — — et renovatio, 659, 47.
— — — et renovatio votorum, 656, 19.
— — — et requisita pro admissione, 656, III, § 1.
— — — et sacramenta, 664, v.
— — — et secundus annus novitiatus, 658, 34.

[Sorores]
externae Mon. Mon. et Statuta, 653; 654.
— — — et suffragium, 668, 119.
— — — et Superiorissa, 655, 8; 656, 19.
— — — et testamentum, 660, § 5.
— — — et transitus, 668, IX.
— — — et vestes, 668; 123.
— — — et visitatio Ord. loci, 655.
— — — et vota, 654.
et ingressus conf. in claus., 353, 6, adn.
et instructio, 154-*bis*.
iuris dioecesani et alienatio, 200.
laicae, 536, adn.
et Moderatrix, 148, b).
et Moniales, 49.
et necessitas, 221, 4.
et nomen, 46, d).
in nosocomia, 75, n), 28.
et opera caritatis, 20.
parvae, 52.
et perfectio vitae, 1, adn.
et poenitentia, 339, c).
a Praesentatione, 255, adn.
et privilegia, 387, 7.
et processiones, 491, 2.
et professio, 279, 6.
et profes. temp. et suffragium, 179, 11.
et quaestuatio, 432, v.
et recitatio proprii Officii, 376.
Sacratissimi Cordis, 268, 1.
scholarum, 13, 8, a).
et Seminarium, 149, 7, b).
et terminus, 75, IV, h).
Tertiariorum et Calendarium, 376.
Tertii Ordinis S. Dominici, 376.
et vita activa, 20.
et visitatio Ord. loci, 148, c).
a votis temp. et dimissio, 584, 3, a).
Sors, 229; 231, a).
Sortilegia, 168, 1.
Spatium
centum annorum, 618.
et clausura, 346, 2.
et Constitutiones, 266, 5.
et itinera, 537, b).
et litterae test., 547, e).
et nox Nativitatis Domini, 377.
post ultimam monitionem, 591, 2.
temporis et confessarius, 179, 11.
— et dimissio, 268, 3.
— et exercitia pietatis, 339, a).
— et novitia, 238, c).
— et recursus, 580.
[Spatium]
temporis et servitium militare, 285, 5.
— et studia, 246.
et vacatio, 317, 2.
votorum temp., 284.
Specialia de historia, 4-*bis*.
Species
et Associatio, 629; 630.
clausurae, 347.
collocationis, 198.
consecratae, 128, c).
et delictum, 590, adn.
et libri, 487.
et saecularizatio, 555, e).
et Status religiosus, 51.
votorum, 264, b).
Spectacula
et Clerici, 312, e).
publica et servitium militare, 285, 3.
Speculatio, 196.
Spes
et benefactores, 428.
futurorum, 256.
et novitiatus, 246.
probationis, 268, 3.
resipiscentiae, 584, a).
et Universitates laicae, 302, 1.
Spiritus
christianus, 23; 24, 4.
ecclesiasticus, 292.
fidei, 432, I.
et formatio, 246.
fundatoris, 248, 1; 313.
genuinus, 117, 2.
et Ordo Tertius, 632, 1.
Paraclitus, 290.
pietatis, 246.
Religionis, 179, 10, e).
Religiosi, 351, 7.
et vocatio, 247, IV.
Spolium, 210, 3.
Sponsalia, 220, 4; 323.
Sponsi, 168, 13, a).
Stabilitas
et aurum, 204, b).
in conventu, 515, 1.
et Status, 25, 1; 29, b).
et vota, 599.
Status Foeder. Amreicae Sept., 204, b.
Statio, 285, 4.
Stationarii, 10, 2.
Stationes balneares, 312, g).
Statistica, 52, 3, adn.
Capuccinorum, 53.
Conventualium, 53.

[Statistica]
Fratrum Min., 53.
II Ord. Mon., 53.
III Ord. Regular., 53.
Status
acquirendae perfectionis, 27, p).
et appellatio, 395, d).
Canonicorum, 4-*ter*, 9.
civilis, 5.
— et admissio in Statum Rel., 222.
— et Associationes, 611, 1.
— et concessiones, 40, e).
— et Concordata, 24.
— et impedimentum, 220, 7.
— et labores et egressus novitii, 257.
— et leges civiles, 188.
— et munera, 312, c), adn.
— et relationes iuridicae, 23, 3.
— et relationes ad Statum rel., 21.
— et servitium militare, 283, 1; 285.
clericalis
— et admissio ob dolum, 542, 3.
— et differentia, 27, r).
— et Ecclesia, 19.
— et hierarchia, 38.
— et militia, 312, f).
— et officia civilia, 250, 3, d).
— et Officium divinum, 597, h).
— et Orientales, 221, 6.
— et postulatus, 214, 4.
— et professio invalida, 282, 5.
— et tonsura et habitus, 311.
Clericorum, 293, c).
Conversorum et impedim., 221, 4, adn.
et curriculum, 301.
et divisio, 25.
et electio, 130, c).
Episcoporum, 27, o).
etymologice, 25. 1.
Foederati Americae Sept., 24; 47, f).
fundamentalis, 26, i).
et fundator, 313, 2.
iuridicus, 25, e); 597.
laicalis
— et beneficia, 581, 2.
— et Clericus, 391, a).
— et differ. inter Statum rel., 27, r).
— et hierarchia, 38.
— et ordines minores, 597, a).
— et regressus clerici minoris, 540, 3.
— et saecularizatio, 553.
et libri, 19.
et matrimonium, 220, 4.
Missionis, 92, 4.

[Status]
Monachorum, 4-*ter*, 9.
et obligatio, 312.
peccati, 623, 2.
perfectionis
— et approbatio negativa, 36, d).
— et caritas, 27, o).
— christianae, 27, n).
— et studia, 313, 1.
personalis, 412; 555, f).
personarum, 476, 11; 542.
et praescripta, 4-*bis*, 4.
privatus, 25, 1, b).
et privilegia immunitatis, 414.
proprius, 579, b).
et Regulares, 4-*ter*; 577.
et Religio, 145, 5.
religiosus, 6, 6.
— et acceptatio dignitatis, 493.
— et apologia, 16.
— et apostata, 314, b).
— et asylum, 19.
— et bona novitii, 251, 1.
— et Bonifacius VIII, 4-*ter*, 8.
— et caritas, 53, 3.
— et Codex, 25, 1.
— et divisio, 25.
— et Ecclesia, 16; 19.
— et emolumenta, 18.
— et essentia, 25; 29.
— et evolutio, 8; 10.
— et expensae pro Seminario, 220, 8.
— et Fideles, 19.
— et Gregorius IX, 4-*ter*.
— et hierarchia, 38.
— et inclinatio, 213, 3.
— et ingressus, 220, 8.
— et iurisdictio, 36.
— et leges propriae, 37.
— et libri, 19.
— et notio, 25.
— et obiectiones, 20.
— et obligationes, 313.
— et origo, 5; 7.
— et perfectio, 220, 4; 246.
— — — et tria vota, 313, 1.
— et praecedentia, 19.
— et privatio privilegiorum, 391.
— et professio, 263, 1.
— et promotio ad dignitates, 136, c).
— et ratio similitudinis, 616, 5.
— et receptio acatholici, 220, 8.
— et Regulares, 4-*quater*.
— et relatio iuridica ad Statum civ., 21.
— et relatio ad S. Sedem, 145.

[Status]
religiosus et sanctitas Ecclesiae, 16.
— et sanctitas vitae, 314.
— et servitium militare, 283.
— et Societas civilis, 24.
— et Societates, 599, 1.
— et sollemnitas votorum, 31.
— et species, 51.
— et Status civilis, 222.
— et status perfectionis, 28.
— et statuta, 4-*bis*, 1.
— et studium, 289.
— et substantia, 6.
— et sustentatio, 251, 1.
— et terminologia, 39.
— et transitus, 516.
— et tria consilia ev., 29, a).
— et utilitas, 14.
— et vita communis, 35.
— et vocatio, 213, 3.
— et vota, 264.
saecularis, 599.
in sensu proprio, 28.
in sensu improprio, 28.
et servitium militare, 283.
et vita christiana, 27, e).
Statuta, 620.
— et Associatio
— — et suppl. per alium sacerd., 627.
— — et translatio sedis, 648.
canonum, 4.
capitularia, 443, 7.
communia, 488.
et confirmatio, 366, 2.
et Confraternitas, 617, b).
et Constitutiones, 54, 2; 131, f).
dioecesana, 503; 507 f).
Domus, 80.
et examinator, 620, 1.
et obedientia, 317, 2.
et Ordinarius, 611, 2.
particularia
— Episcoporum, 4-*bis*.
— Religionis, 493, b).
peculiaria et Seminaria, 484, 4.
et potestas iudicialis, 107, 4, e).
et potestas Superioris, 107, g).
propria
— et Associationes, 616, 2.
et receptio, 624.
et Rector, 514, 7.
et servitium militare, 285, 6.
et Sodales, 623, 1.
et Sorores externae, 653.
studiorum, 301, 3.

[Statuta]
et Uniones piae, 645.
et visitatio, 621, 2.
et adscriptio militiae, 284, b).
pro alumnis, 197, c), adn.
pro applicatione Missae, 327, d).
et celebratio, 270, d).
et collectio, 431.
et fundationes, 373.
pro Missis, 373.
et paroecia, 501, b).
et professus, 274, b).
et Seminarium, 220, 8.
et servitium militare, 332, c).
Stips
et benignitas Fidelium, 428.
et collectio extra Dioecesim, 435.
et collectio privata, 501, c).
et Congregatio iuris dioec., 429.
et consuetudo Dioecesis, 373.
et decretum Ord. loci, 97, 3, i).
et Instituta, 146, D).
et licentia in scriptis data, 197, d).
et mulieres, 430.
et privilegium quaestuandi, 427.
et studentes, 299.
et taxa pro Seminario, 484.
Stipendium
et adscriptio militiae, 284, b).
pro alumnis, 197, c), adn.
pro applicatione Missae, 327, d).
et celebratio, 270, d).
et collectio, 431.
ex fundatione, 373.
pro Missis, 373.
et paroecia, 501, b).
et professus, 274, b).
et Seminarium, 220, 8.
et servitium militare, 332, c).
Stola, 438; 501, adn.
Strafgesetze, 348, 1, adn.
Strafrecht, 576, e), adn.
Strepitus, 7; 405.
Studentatus, 483, 3.
Studia
et abbreviatio, 294, a).
et absentia, 364, 1.
altiora, 301, 3.
alumni externi, 166, 3.
clericalia, 289, adn.
Clericorum, 287, adn.; 302.
et continuatio, 300.
et debilitas capitis, 579, b).
disciplinarum, 246.
et discipuli externi, 225, c).

[Studia]
et dispensatio, 295; 298.
— — a choro, 113, a).
et Domus, 291.
ecclesiastica, 302, 3.
et examina, 506.
— — de vocatione, 214, 4, adn.
et expiratio vot. temp. et expensae, 538.
gymnasialia, 294, d) et h).
— in Italia, 293.
et historia, 289.
et hospitia, 291, 2.
humaniora
— et inferiores disciplinae, 293.
— et obligatio, 294, d).
— et testimonium, 294, h).
inferiora, 294, h).
et inhabilitas, 297.
et integritas, 293; 294, g).
et intentio, admissionis, 213, c).
et interruptio, 295.
iuris canonici, 289, adn.
in laicis Universitatibus, 302.
legalia, 294, d).
et lingua latina, 299.
et litterae test., 226.
litterarum, 51, 8; 371.
lycealia, 294, d) et e).
et Magister, 299.
et militia, 285, 7.
et Missio, 481.
monastica, 289, adn.
novitiorum Clericorum, 248.
et obligatio, 307.
et officia, 299.
omissa, 295, b).
ad ordinationem requisita, 603.
perfectionis, 313.
— et Clericus, 304, 1.
— et fundamentum Religionis, 53.
— in motu proprio « Praeclara », 289.
— et obligatio, 313, 1.
philosophiae, 293; 294.
primaria, 294, d).
privata, 294, f), adn.
in propria Domo, 291, 3.
et ratio, 289.
— et cursus theologicus, 298.
— et examina, 289, adn.
et regimen Domus, 292.
in Religionibus cleric., 289.
Religiosi, 297, b).
— et Concordatum in Bavaria, 289, adn.
et renovatio vot. et ineptitudo, 539.
et scripta, 328.

[Studia]
Scripturae sacrae, 259, c).
et sedes, 291, 1.
et servitium militare, 285, 7.
et Societates, 600, d).
et Sodales, 603.
S. Thomae, 289, adn.
et stips, 299; 430.
Stylitae, 10, 2.
Suasio, 246.
Subdelegatio, 266, 6, adn.; 454, 5.
Suavitas, 317, 4.
superiora, 289.
et Superiores, 292.
et tempus, 293; 299.
theologica
— dogmatica, 301, 2.
— et Magister, 301.
— et quadriennium, 293.
— per quartum annum, 294, c).
et transitus, 517, 3.
et Universitates laicae, 302.
et vita eremitica, 7.
Stylus, 4, 6.
Subdiaconatus, 294, a); 297, a).
et electiones, 128, 4.
et matrimonium, 458.
et professio, 97, 5.
et receptio, 273, 3, h); 289, 1.
et susceptio, 281, 4.
Subdiaconus
et baptismus, 458.
et dimissio, 597, e).
et litterae test., 225, d).
Subditi
et absolutio, 167, 11.
et accusatio criminalis, 408.
et bona in capsa communi, 337, 4.
et confessiones, 149, a); 166, 10.
et dimissio, 610.
et dispensatio, 461.
extra Domum, 105.
extra territorium, 425.
et inobedientia, 128, 5, a).
et instructio eccl., 250, 1.
et libri, 335.
et litterae dimissoriae, 453.
et manifestatio conscientiae, 183, 3.
et Missa, 372, 2.
et Missa secundum intentionem, 317, 2.
et Moderator, 114.
et obedientia, 317, 5; 320.
et Ordinarius, 103, d).
in oriental. Dioecesibus, 431.
et paupertas, 330, 4.

[Subditi]
et peccata, 168, b).
et potestas dominativa Super., 105, 1.
et praecedentia, 631, 5.
et prima tonsura, 388; 454, 6.
et privilegia, 457.
et prohibitio libri, 487, 4.
et proprius finis, 105, 2.
et studium perfectionis, 313, 1.
et suspensio, 445, d).
et visitator, 148, d).
et vota, 605.
Subdivales, 10.
Subductio, 149, c).
Subiectio
et Associatio, 611, 2.
et beneficium, 512, c).
disciplinae militari, 283, b).
erga Ordinarium loci, 621; 645.
externa, 71.
iurisdictionis Episcopi, 484, 3.
regimini Superioris, 544, 1.
sub potestate Superioris, 90, 4.
Subiectum
et abstinentia, 322, 2.
et bona patrimonialia, 642.
et dominium, 193, c).
iuris, 263.
— et parochus, 498.
— et Religio, 335.
recipiens, 265, 3, d).
Sublatio pecuniae, 198.
Submagister, 244, 1.
Subornatio, 130, a).
Subprior, 102, 2; 103, d).
et praeceptum temp. triennalis, 121.
Subscriptio, 145, 5.
Subsecretarius, 248, d).
Subsidium
caritativum, 231, a); 581, 8.
et Ordinarius, 604.
pro Missionibus, 435, 5.
pro Religione, 597, b).
pro Religiosa, 559; 561.
et professa saecularizata, 560.
spirituale, 304.
Subsignatio, 579.
Subspecies, 451.
Substantia
et caeremonia, 264, b).
dotis, 228.
et error, 266, 4.
facti, 330, 4.
et infirmi, 342.
et lex clausurae, 346, 1.

[Substantia]
obligationum, 251, 1.
processus, 592.
et professio, 266, 5.
rei, 327, c).
et Status rel., 6.
Substitutum, 502, 2.
Successio, 123.
civilis testamentaria, 232, a).
Successor
et alienatio, 207.
et censura, 169.
Clementis V, 4-*quater*.
et donatio, 211.
in Missionibus, 481.
Oeconomi, 503.
S. Petri, 90, 2.
Superioris, 123; 330, 4.
Suffectio absentium
et electio, 155, 8.
Sufficientia
actionis, 409, d).
rationis et dimissio, 579, II.
sacerdotis ad audiendas confessiones, 166, 1.
Suffraganeus, 467.
Suffragatio
nova, 265, 1.
prima, 130, e).
Suffragatio Capituli, 265, 2.
Suffragium, 130.
absolutum, 130, d); 133, a).
et admissio, 265.
aequale, 130, C), e); 155.
album, 127, h); 130, A), e).
et alienatio, 204, b).
et cancellum, 179, 11.
et capitulum
— — coetus, 190, 1.
— — et Constitutiones, 266, 2.
— — consultivum, 265, 1.
— — et idoneitas, 259, adn.
certum, 130, A), c); 133, a).
et comitia, 626, 1; 654.
et confessarius, 179, 11.
et confessiones, 269, c).
Consilii
— pro admissione postulantium, 215.
— et consensus, 155, 5, d).
— et Constitutiones, 223, 2.
— et idoneitas, 259, 3, adn.
consultivum, 265, 3, a).
— pro admissione, 265, 3, e).
— Capituli, 124, 3.
— Concilii, 155, 5, d).

[Suffragium]
consultivum et Constitutiones, 223, 2.
— et professio, 256, 1; 266.
— et transitus, 536.
decisivum, 223, 2.
et defuncti, 269.
deliberativum
— et Abbates de regimine, 165, c).
— et Capitula, 124, 3.
— et consensus, 578.
— et professio, 265, 4.
— et ratio iuridica, 527.
determinatum
— et electio, 130, A), e).
— et ritus scrutinii, 133, a).
et dimissio, 578, 1; 582, 1.
et directa procuratio, 130, A), a).
et electio, 496.
et epistola, 127, e).
et exclaustratus, 546, c).
et excommunicatio, 571, adn.
et excusationes, 127, g).
et factum, 590, b).
et fugitivus, 572.
et gratia spiritualis, 267, 2.
inefficax, 130, C), a).
infirmae, 131, c).
invalidum, 130, A), c).
liberum, 130, B) a); 130, A), a).
et Moderatrix, 122, 15.
et Moniales, 223, 1.
mortuorum, 250, 1.
et necessitas, 265, 3, d).
et nominationes, 125, 2.
et novitiatus, 266, 5.
et novitii, 250, 3.
et nullitas, 130, c).
nullum, 130, A); 155, 2, a).
et numeratio, 133, b).
et postulatio, 137, g); 214, 5.
et professio, 260, 4; 265, d).
et professio temp., 269, a).
et publicatio, 133, d).
et renuntiatio, 124, d).
et ritus scrutinii, 133, a).
et saecularizatio, 550, a).
scriptum, 130, A), b).
et scrutator, 129; 134, a).
et scrutinium, 130, C), f).
secretum, 130, A), b); 132, a).
— et bona, 204, b).
— et ritus scrutinii, 133, a).
et Sorores professionis temp., 179, 11.
et Superiorissa provincialis, 223, 1.
Suggestus, 248, c).
Sulpiciani, 600.
Summa
capitalis et amortizatio, 210, 5.
— et fructus, 196.
et cessio, 270, c).
et debita, 204, c).
et donatio, 334.
dotis, 228, 2; 560.
litterarum test., 226, 8.
pecuniae et dos, 229, 5.
pro itinere, 537, d).
theologica, 296.
triginta millium francorum, 312, a).
Summarium, 483; 644.
Sumptus, 332, d); 546, a).
Supellex
et benedictio, 108, m); 466.
et paupertas, 337, 4.
et Rector ecclesiae, 514, 7.
et visitatio, 506.
et vita communis, 337, 3.
Superbia, 336, 2.
Superior, 101.
et abdicatio, 271, 2.
et absolutio, 169.
et acceptatio prof., 267, 1.
et acquisitio, 270, d).
et actio personalis, 207.
et actus
— internus, 317, 2.
— iuridicus, 193; 572.
et administratio bonorum, 193, c).
et administratio eleemosynar., 501, c).
et administratio temporalis, 150.
et admissio
— — ad habitum novitiorum, 234.
— — ad novitiatum, 220, 8.
— — ad professionem, 266, 4.
et alienatio, 205, a); 206, c).
et alumni, 220, 2; 284.
et annus secundus novitiatus, 247, 3.
et apostata, 569; 571.
et appellatio, 396, 5.
et approbatio expensarum, 330, 4.
et Associatio Fidelium, 616, 5.
et auctoritas ad conservationem dominii, 518, b).
et auctoritas perdurante serv. mil., 283, 2.
et bona
— — et acquisitio, 337, 4.
— — Domus religiosae, 212, 2.
— — fiduciaria, 191.
et Capitula, 101.
et capsa communis, 337, 4.

[Superior]
et cessatio exemptionis, 421, a).
et cessio, 255, 8.
et character episcopalis, 604.
et chorus, 369, e).
et clausura, 346, 1; 351.
et Clerus saecularis, 627, 2.
et collectio libera, 124.
Collegii, 166, 9.
et collocatio pecuniae, 197, c); 198.
et commoratio, 238, c).
et Communitas, 166, 9.
competens
— et dimissio, 578, 1.
— et iurisdictio, 166, 7.
— et poenae, 222.
concreditus, 97-*quater*, 3.
et confessarius, 249; 339, c).
— — novitiarum, 249.
et confessiones, 166, 9; 179, a).
et Confraternitates, 620, 2.
Congregationis cler. exemptae, 209, a).
— monasticae, 107, d); 145, 5.
— — et Monasteria, 41.
— virorum, 197, a).
et conscientia, 285, 5.
et Consiliarii, 155.
et Consilium, 136, b); 155, 4.
et Constitutiones, 113, a); 364, 1.
et cura animarum, 365-*bis*.
et debita, 205, b); 210, 1.
et decreta S. Sedis, 144-*bis*.
et denuntiatio, 408.
dependens, 166, 10.
et dependentia, 338.
et deputatio, 123.
et devolutio electionis, 141, 21.
et dimissio
— — ante expletum novitiatus, 260, B), 262, c).
— — et modus procedendi, 579.
— — novitii, 238, a); 259, 2.
— — et processus, 591.
— — Religiosae, 578.
— — Religiosi, 562.
— — ex Seminariis, 598.
et directio, 193, c).
et disciplina, 501, a).
et dispensatio, 298.
— — a servitio chori, 368.
et distributio bonorum, 270, d).
et documentum et saecul., 554.
et dominium bonorum, 187.
Domus
— et collocatio pecuniae, 197, c).

[Superior]
Domus et erectio, 80.
— exempta, 118.
— et obedientia, 320, b).
— Rel. exempt. et suppressio, 88, 1.
— stricte filialis, 121.
— studiorum, 291, 2.
— sui iuris, 108, k).
— et visitatio, 148, d).
ecclesiae, 507, f).
et egressio, 565.
et egressus nocturnus, 364, 2.
et electio, 103, c); 127, e).
et eleemosynae, 432, IV; 434, 14.
et eleemosynae pro eccl. paroeciali, 501.
erigendi certas Associationes, 629, b).
et Eucharistia, 339, d).
et examen, 300, 1.
et exclaustratio, 546, a).
exemptus, 182, 2.
et exercitia
— — pietatis, 339, 1.
— — spiritualis, 339, a).
externus, 96, b).
extraordinarius, 103, c).
et facultas irritandi vota, 107, i).
et facultates, 110; 283, 3.
et functiones, 507, d).
generalis
— et alumni perdurante serv. mil., 285, 5.
— et confessarius Religiosarum, 171, 2.
— et convocatio capituli, 109, 5.
— et decretum saecularizationis, 562.
— et Domus regiminis, 320, a).
— et litterae test., 225, c); 517, 3, b).
— et Missionarii, 480.
— et Oeconomus, 156, 2.
— et Ordinarius, 96-*bis*, adn.
— et Ordines monast., 107, d).
— et prorogatio, 216, 2.
— et reservatio, 168, b).
— et residentia, 143.
— et restauratio Provinciae, 78, 7.
— et servitium mil., 287, f).
— et studia, 294, f).
— et studia ad Inst. Biblicum, 301, 3.
— et testimonium studiorum, 248, d).
et Germanicum Imperium, 24.
hierarchiae externae, 90.
hospitalium dom., 119.
inferior, 103, d); 566.
infimus, 51, 7, adn.; 103, d).
et infirmitas, 297, b).
infulatus, 103, b).

[Superior]
et ingressus in clausuram, 359, a).
et inhabilitas iuridica, 115.
Instituti, 223; 225, c).
intermedius
— et confessiones, 166, 10.
— et iuramentum, 133, 2.
— et regimen, 51, 7, adn.; 103, d).
internus, 101, adn. 1; 102, 2.
— et visitatio, 148, d).
et interruptio novitiatus, 238, a); 240.
et iudicium laicale, 393, 2.
et iurament. contra modernistas, 142, 1.
et iurisdictio, 105, e).
— — et confessiones, 166, 5; 249, f).
— — et Constitutiones, 166, 2.
— — et Romanus Pontifex, 90.
— — in Societate clericali, 605.
et ius
— — cumulativum, 506.
— — praesentandi, 499, b).
— — standi in iudicio, 193, c).
et iuvenes milit. servit., 285, 7.
laicalis, 182, 2, b).
— et concilium, 184.
laicus, 572.
et largitiones munerum, 211.
legitimus, 190, 3.
— et absolutio, 169.
— et admissio ad novitiat., 265.
— et Constitutiones, 269, 5.
— et licentia pro alienatione, 204, d).
— et litterae dimissoriae, 454, 5, d).
— et munus, 306.
— et obedientia, 312, c).
— et obligatio, 190, 3.
— et praedicatio, 477, 1.
— et professio, 266, 2; 279, 5.
et licentia
— — et bona propria, 333, c).
— — et celebratio Missae, 514, 5.
— — concionandi ad Sorores, 477. 5.
— — et confessiones, 166, 2.
— — ex contractu, 210, 1.
— — et ingressus in clausuram, 363, 3.
— — saltem praesumpta et confessiones, 166.
— et Superior maior, 330.
— — et transgressio voti paup., 330.
et litterae, 168, 1.
— — dimissoriae, 452; 453.
localis
— et admissio ad prof., 265, 6.
— et alumni perdur. mil. serv., 285, 5.
— et clausura alumn., 349.

[Superior]
localis et confessiones, 166, 10.
— et Congregatio monastica, 41, e).
— conventualis, 51, 7.
— et decreta S. Sedis, 144-*bis*.
— et electio, 123.
— et functiones in Ecclesiis, 467.
— et habitus, 344, 4.
— et hospites, 330.
— et infirmitas Religiosae, 363, 2.
— et modus procedendi, 586, 4.
— et novitii, 245, 6.
— et obligationes, 144-*bis*.
— et Officium divinum, 369, 1.
— et Officium patrini, 267, 7.
— et potestas dominativa, 108, q).
— et processus, 586.
— et ratio procedendi, 595.
— et residentia, 143.
— et saecularizatio, 562.
— et tempus muneris, 118.
— et tempus triennale, 121.
— et testamentum, 271, b).
et Magister novitiorum, 245, 6.
— — spiritus, 292.
maior, 50, a); 103, d).
— et absolutio, 571, a).
— et admissio ad novit., 222; 225, c).
— et admissio ad prof., 259, 3; 265, 1.
— et apostata, 566; 571.
— et archivum, 190, 3.
— et bona, 274, c).
— et Capitulum, 259, 3.
— et censura librorum, 487, 2.
— et clausura papalis, 348, 2.
— et confessarius, 166, 1.
— et confessiones, 166, 9.
— et Consiliarii, 155, 1.
— et Consilium, 259, 3.
— et declaratio nullitatis prof., 542, 3.
— et dignitates eccl., 492.
— et dimissio, 215; 592, 4.
— et electiones, 128, d); 133, 2.
— et electio Oeconomi, 156, 1.
— et examina, 300, 1.
— et exemptio, 417.
— et facultas benedicendi, 446, c).
— et facultas legendi libros prohibitos, 487, 5.
— et fundatio pia, 190, 2; 373.
— et habitus, 311; 344, 4.
— et indulgentiae, 629, d).
— et inquisitio, 409, b); 590, b).
— et inspectio litterarum, 365, 1.
— et interdictio ascensus, 449.

[Superior]
maior et iurisdictio, 102, 3; 572.
— et ius admittendi, 223, 2.
— et ius benedicendi, 462, 3.
— et ius erigendi Domum nov., 235.
— et licentia tacita, 330, γ).
— et litterae dimissoriae, 388, g).
— et litterae testimon., 224; 225, c).
— et Missionarii, 480.
— et monitio, 590, b).
— et notarius, 107, c); 396, 8.
— et novitiatus, 245, 6.
— et novitii, 245, 8.
— et obligatio ad reverentiam, 305.
— et Oeconomus, 156, 2.
— et Ordinarius loci, 103, d); 305.
— et Ordo, 103, d).
— et parochus, 501, a).
— et permutatio, 199, adn.
— et poenitentia, 166, 10.
— et postulatus, 216, 2.
— et potestas, 107, d).
— et praestationes, 187.
— et probatio nov., 259, 3.
— et processus, 586, 4.
— et professio, 260; 332, b).
— et professio fidei, 381, e).
— et prohibitio libri, 110, k); 487, 4.
— et prorogatio nov., 259, 3.
— et ratio convocationis, 109, b).
— et ratio procedendi, 595.
— et regimen, 51, 7; 96-*bis*.
— et relatio Capituli, 245, 8.
— et Religio cleric. exempta, 107, c); 576, c).
— et renovatio votorum, 539.
— et residentia, 143.
— et restauratio imaginum, 490, 1.
— et ritus scrutinii, 133, 2.
— et scientiae, 300.
— et sepultura, 471, 1.
— et solutio casuum, 301, 3.
— et studia professi, 285, 7.
— et suspensio, 572.
— et tempus muneris, 116.
— et testamentum, 271, b).
— et testimonium, 292.
— et testimonium exercitii spiritualis, 457, f).
— et transeuntes, 529.
— et transgressio votor. paup., 330, 4.
— et transitus, 517, 3, b).
— et visitatio, 104; 148, b), c).
— et vita communis, 338, d).
— et vocatio ad Concilium, 165, c).

[Superior]
et manuscripta, 328.
et Mendicantes, 429, d).
minor, 103, d).
— et capacitas iuridica, 115. 2.
— et electio, 54, 6, adn.; 133, 2.
— localis, 118; 605.
— et nominatio, 120.
— et potestas ordinaria, 102, 2.
— et Sup. localis, 103, d).
— et Sup. maior, 330, 4.
— et tempus muneris, 116.
et Missa, 375, 5; 621.
Missionum, 97, e).
— et formula quinquennalis, 147.
— et Missionari idonei, 481.
— et praefectura, 103, 7.
— et ratio disciplinae, 119, 5.
— sui iuris, 494, adn.
— et transeuntes, 97-*quater*, 6.
Monasteriorum, 260; 502.
— sui iuris, 44.
et monitiones, 590, b).
moriens, 123.
et munus, 115, 2; 156, 2.
et negligentia, 576, 3.
et negotia, 253, 4.
et novitiatus, 225, c); 235, 2.
novitiorum, 245, 6; 249, e).
et nullitas professionis, 542, 2.
et obedientia, 317, 1; 319.
— — praeceptorum, 312, g).
et obligatio, 142; 367.
— — residentiae, 143.
et Oeconomus, 156; 197, d).
ordinarius, 103, c).
Ordinis
— et iurisdictio, 420, a).
— et litterae test., 294, a).
— et Moniales, 170, 1.
et Ordo Tertius, 634.
et orphanotrophium, 179, d).
et parochus, 507; 508.
et paroecia, 500; 505.
et patrinus, 250, 9.
et paupertas, 329; 338, d).
et peculium, 338, a).
et pecunia, 332, h).
et permissio, 338, 9.
— — supplementi dierum, 240.
perpetuus, 103, a).
et poenae, 107, e); 571.
et poenitentia, 343, 2.
et potestas, 105; 113.
— — coactiva, 105, adn.

[Superior]
et potestas domestica, 108, 1.
— — dominativa, 107, f); 108.
— — — et iurisdictio, 103, 4, e).
— — — et obedientia, 90, 4.
— — — et professus, 267, 4.
— — — et subditi, 102, 2; 105.
— — — et vota, 112, a).
— — iurisdictionis, 105, 2.
— — legislativa, 105, adn.
— — in relatione ad extensionem, 107, 4, a).
et praecedentia inter Super. et Offic., 60.
et praecepta, 328.
et praedicatio verbi divini, 447, 4, a).
Praefectus, 292.
et praescripta, 317, 3.
et praescriptio, 317, 2; 319.
et praevia presentatio, 181.
principalis, 166, 10.
et privatio officii, 139; 227.
et privilegia exemptionis, 417.
et processus beatificationis, 365, 2.
et Procurator, 157.
et professio
— — et caeremonia receptionis, 279, 5.
— — temporaria privata, 279, 6.
— — et tempus studii, 285, 7.
— — et vota publica, 263.
et professio fidei, 142, 1; 381.
et prohibitio librorum, 487, 4.
et propria parochia, 149.
proprius
— et admissio ad novitiatum, 223, 2.
— et confessarii Religiosarum, 171, 2.
— et confessiones, 166, 8; 166.
— et exclaustratio, 544, 1.
— et iurisdictio, 418.
— et litterae. 365, 1.
— et quaestuatio, 435, 10.
— et sacramentum poenitentiae, 444, 1.
provincialis
— et admissio ad novitiatum, 223.
— et alumni perdur. mil. serv., 285, 5.
— et ascensus ad ordines, 449.
— et Austria, 24.
— et censura, 169.
— et Congregatio monastica, 41, e).
— et Consiliarii, 155, 1.
— et electio, 123; 133, 2.
— — — Oeconomii, 156, 1.
— et iudex primae instantiae, 394, a).
— et litterae testimoniales, 225, c).
— et Missio, 496.
— et potestas, 50, 6; 107, a).

[Superior]
provincialis et Provincia, 45, 4.
— et regimen, 51, 7, adn.
— et Religio monastica, 141, 21, c).
— et residentia, 143.
— et Superior maior, 103, d).
— et Synodus dioec., 486, 3.
— et transitus, 517.
— et visitatio, 146, III, B).
et quaestuatio, 428; 429, a).
quasi-provincialis, 156, 2.
et ratio reddenda, 209.
et recitatio privata, 371.
et Rector, 514, 5.
et Regimen, 90.
et regressus, 364.
et Regula, 113.
regularis
— et administratio in Monast. Mon., 209, a).
— et alienatio, 204, b); 205, a).
— et apostata, 571.
— et cappellanus, 182, 2, b).
— et clausura, 97-*ter*, 7.
— et collocatio pecuniae, 198, 7.
— et concionatores, 182, 2.
— et confessarius, 171; 180.
— et confessiones Monialium, 180, 13.
— et confessiones subditorum, 166, 9.
— et constitutio dotis, 229.
— et Constitutiones, 55, 5.
— et custodia clausurae Mon., 354; 355, 9.
— et dimissio Monialium, 578, 1.
— et Domus rel., 180, 13; 229.
— et dos, 229.
— et electio Antistitae, 131, c).
— et erectio Confraternitatis, 617, 2.
— et fugitivus, 569.
— et ius praesentandi, 180, 13.
— et Monasterium Monialium, 103, 5, a); 279, 6.
— et Moniales Belgii et Galliae, 47, b).
— et Moniales Regulares, 586.
— et mutatio claus. Monialium, 353, 5.
— et novitii, 183, 3.
— et Ordo Mendicantium, 418.
— et postulantes, 183, 3.
— et praedicatio, 477, 5.
— et privilegia, 457, 11.
— et quaestuatio, 434, 7.
— et recitatio privata, 371.
— et regimen internum, 179, e).
— et Religiosae, 180, 13.
— et reservatio, 168, b).

[Superior]
regularis et visitatio, 148, c); 359, b).
et relatio, 209, 2.
— — ad extensionem potestatis, 107.
et Religio
— — et bona, 333, c).
— — clericalis, 90, 3; 115.
— — — exempta, 111.
— — laicalis et iurisdictio, 181, 4.
— — et postulantes, 214, 5.
— — et residentia, 143.
— — et sacerdos, 115, 2.
— — et visitatio, 148.
Religiosus, 166, 9.
— in Abbatiis, 163.
— et acceptatio dignitatis, 493.
— et candidatus idoneus, 227; 259, 4.
— et coemeterium, 471, 1.
— et Concilium, 184.
— et exemptus et absolutio, 167, 11.
— — — et iurisdictio, 167, 11.
— et facultates, 110.
— et fructus paroeciae, 500.
— et functio in ecclesiis, 467.
— in genere, 110, 1.
— et gratiae spirit. in Ass., 617, d).
— et inscriptio sepulturae, 476, 11.
— et invisentes, 355, 9.
— et obligatio, 508.
— et parochus, 502.
— et privilegia fori, 405.
— et professio, 282, 1.
— et prohibitio libri, 487, 4.
— et sepultura, 472, 5.
— et subditi, 183.
— et suppressio aedium, 86, b).
— et transitus, 515.
— et visitatio, 148, b).
et remedia poenalia, 413.
et renovatio vot. temp., 269, 6.
et renunt. usus et ususfructus, 255, 7.
et reservatio, 166, 1; 168, b).
et sacramenta poenitentiae, 339, c).
et saecularizatio, 543, 1.
Scholarum, 119, 5.
Seminarii, 166, 9; 249, e).
in sensu latiore, 102, 2.
in sensu stricto, 102, 2; 142.
et sententia, 502, 2.
et sepultura, 471, 2.
Societatum, 600.
— et candidatus, 610.
— et Ordines minores, 604.
et S. Officium, 4-*quater*, 17.
et sollemnitas ad dimissionem, 576, 3.

[Superior]
et solutio casuum, 301, 2.
et Status Foeder. Americ. Sept., 204, b).
et statuta, 107, e).
et stips, 428.
et studia
— — et Domus, 291; 292.
— — et tempus, 293; 299.
et subditi, 183, 3.
et subiectio, 331.
et suffragium, 265, 6.
supremus
— et Associatio, 627, 5.
— et conditio iuridica, 51, 7.
— et Congregatio monastica, 41, e).
— et excommunicatio, 406.
— et iurisdictio, 107, e).
— et potestas dominat., 107, f); 108, 1.
— et privilegium fori, 393, 2.
— et Provincia, 45, 4.
— et Romanus Pontifex, 90, 2.
— et tempus triennale, 121.
— et visitatio, 148, b).
et tacita licentia, 330.
temporalis, 103, a).
et testamentum, 271, b).
titularis, 159; 161, d).
et transiens, 518, 1.
et transitus
— ad aliam Congregationem, 525.
— ad classem Conversorum, 297, b).
— ad Ordinem strictiorem, 515.
et translatio sedis, 648.
et usus rei, 334.
et vicarius cooperator, 503.
et vices eius, 120. 13; 159.
et vigilantia, 285, 6, adn.; 544, 1.
et violatio vot. obedientiae, 321, 11.
et vita communis, 338.
et vocatio, 213, d).
et voluntas, 338, a).
et vota
— — et observatio, 316, 2.
— — privata novitiorum, 112, a).
— — et saecularizatio, 549.
— — et traditio, 263.
Superiorissa
et admissio ad novitiatum, 233, b).
et benedictio Sororum, 114, 6.
et confessarius, 175; 180.
et Concilium, 184.
et convocatio, 127, b).
et decreta S. Sedis, 103, d).
et dimissio Monialium, 578.
et Domus sui iuris, 122, 16.

[Superiorissa]
et electio, 132, c).
generalis, 50, 6, d); 122, 16.
— — Magistrae, 120, 12.
localis et obligatio, 144-*bis*.
et litterae circulares, 122, 16.
— et praecepta, 320.
maior, 197, b).
et manifestatio conscientiae, 183, 3.
minor, 122, 16.
Monialium, 103, 5.
et obligatio residentiae, 143.
perpetua, 122, 1.
et poenitentia, 343, 2.
et potestas domestica, 108, 1.
— — dominativa, 107, f).
— — — et vota, 112, a).
et professio, 266, 6.
et professio privata, 279, 6.
— — publica, 279, a).
et prohibitio libri, 487, 4.
provincialis, 50, d); 122, 16.
— et admissio ad novit., 223, 1.
et quaestuatio, 432, IV.
et tempus muneris, 121.
et vota, 112.
Superpelliceum, 495, adn.
Superrochetus, 495.
Supplementum absent., 240; 296; 555, g).
et exclaustratio, 543, 2.
Suppletio, 155, 8; 228, (3, b).
lectionis, 295, b).
Supplicatio, 491.
Quadraginta Horarum, 438, 4.
Suppressio
aedis, 86, b).
Associationis, 611, 2; 628.
beneficiorum, 512, c).
Congregationis, 67; 77.
— Monasticae, 78.
Conventuum, 563.
— parvorum in Italia, 4-*quater*, 17.
Domus religiosae, 79; 87, 4.
Ecclesiae, 89.
invalida, 88, c), adn.
Monasteriorum Monialium, 187.
nominis auctoris, 487, 2.
Ordinis, 63; 66.
Provinciae, 63; 78.
Religionis, 63; 72, IV, adn.; 187.
— a Statu civili, 66.
Societatis, 601.
Sodalitatis, 628.
Supputatio, 240; 376, a).
et instructio, 247, adn.
Surrogatio numismatis, 638, 11.
Susceptio
debiti, 199, 1.
habitus, 234; 344, 2.
— initialis, 243, 10, adn.
— Monasterii, 228, 3, a).
— novitii, 234.
hospitalis, 291, 3.
muneris, 561, c).
in novitiatum, 218, 2.
officiorum, 556.
patrocinii, 396, 6.
sacramenti, 304.
et separatio a mundo, 5, 3.
stipendii, 431, adn.
subdiaconatus, 281, 4.
Suspensio
Abbatis a iurisdictione, 164, 5.
et absolutio a censura, 597, e).
per annum, 459.
ab audiendis confession., 166, 6.
— — — saecularium, 445, a).
confessarii, 180, 13.
a divinis
— — et admissio feminae in claus. virorum, 348.
— — et studium contra voluntatem Ord., 302.
— — et violatio vot. castitatis, 325, a).
ab exercitio Pontif., 467.
et gravitas culpae, 139.
et inobedientia, 317, 5, a).
et irregularitas, 597.
iurisdictionis, 180.
et officium, 167, 11.
et officium reservatum Ordinario, 406.
et Ordinarius, 169, b).
et Ordines, 554.
perpetua et Sedes Apostolica, 110, f).
et poenae pro apostata, 564.
et poenae pro fugitivis, 572; 576, b).
et potestas Superioris, 107, 4.
professionis, 265, 1.
et Regula pro notariis, 589.
et restitutio bonorum, 208, 13.
et saecularizatus, 554.
et simonia, 228, 1; 265, 1.
Suspicio, 174; 413.
et monitio, 590.
et tribunal, 589, 4.
Sustentatio
alumnorum, 431, 5.
ex bonis Religiosi, 337, 1.
et candidatus, 221, 4.
pro Clericis saecularibus, 604.

[Sustentatio]
congrua, 555, h).
et dimissio, 597, e); 598, d).
et dos, 20; 228, 1.
et erectio conventus, 83, h).
et fundatio Religionis, 83, d).
et impossibilitas, 579, b).
Monialium, 4-*quater*, 14.
et Ordinarius loci, 83 adn.
et parochus, 499, b); 503.
et renuntiatio beneficii, 267, 5.
saecularizati, 554.
et Seminarium, 220, 8.
Sodalium, 77, 1.
vitae apostatae, 571.
— contemplativae Monialium, 228, 3.
— exclaustrati, 547, e); 579.
— saecularizati, 554; 555, 2.
Svecia, 24.
Symbolum, 204, b).
Apostolorum, 371.
Synaxis, 411; 442, B), 3.
Syngrapha reipublicae, 204, b).
debiti publici, 196.
receptionis, 590, b).
Synodus
et Abbates, 165, c).
Agde, 40, 2, b).
et Anathema, 220, 3.
Arelatensis, 40, 2, b).
dioecesana, 62; 486, 3.
Pistoriensis, 22.
provincialis, 62.
et stips pro Missa, 440.
Tridentina, 51, 5, a); 228, 1.
et vocatio, 486.
Syria, 10, 3.

Tabella, 190, 3.
Tabelliones, 312, b).
Taberna argentaria, 196.
Tabernaculum, 437; 506.
et expositio, 438.
Tabernae, 312, a).
Tabula, 364, 2.
fundationis, 501, c).
Tabularium
Collegii, 140.
et documentum emissae prof., 281, 2.
et electio, 134, d).
et fundationes, 190, 3.
Talentum, 248 c).
Taxa
confessarii, 180, 14.
dioecesana, 476, 13.
[Taxa]
pro erectione Archiconfraternitatis, 652.
et erectio Associationis, 617, 2.
pro expensis necessariis, 617, 2; 622, 6.
funeralium, 476, 12.
et liberatio, 502.
pro Religione et Provincia, 188, 3.
pro Seminario, 484.
Taxatio, 502.
Telephonum
et usus, 423.
Templum
antiquum, 11, 5.
et clausura, 348, 2; 357, 6.
et visitatio, 97-*bis*, 4.
Temporaneitas, 122.
Tempus
et absentia, 364, 1; 567.
— — Superioris, 502.
actionis, 220, 6.
et admissio ad novitiatum, 240.
et aes alienum, 221, 2.
et amissio privilegii, 426.
et apostata, 570.
belli, 120, 13.
et Calendarium, 370, 7, b).
et castitas, 322.
et cessio, 255, 7.
et circumstantiae, 283, a).
et clausura, 348, 2; 355, c).
— — Monialium, 354.
et collocatio, 197, c).
et commoratio extra Domum, 576, b).
et computatio, 529.
et conditio, 352, 3.
et confessiones, 388, d).
continuum, 146, III, B).
et cultus divinus, 462.
et depositio habitus, 638.
et devolutio electionis, 141, 21.
et difficultas, 283.
et dimissio, 591, 2.
et dimissus, 597.
et dispositio, 254.
et egressus nocturnus, 364, 2.
post egressum et testamentum, 236.
et electio, 124, 4; 131, c).
et electus, 127, f).
et eleemosynae Missarum, 374.
et erectio Associationis, 617, d).
et exclaustratio, 544.
excommunicationis, 325, b).
et facultas, 114, 4.
feriarum, 301, 2.
et fuga, 567, 6.

[Tempus]
et fundationes, 75, C. I, 5.
habile, 127, e).
et interruptio novitiatus, 238, b).
et introducentes in clausuram, 355, b).
et irregularitas, 221, 5.
et ius electionis, 126, a).
et litterae dimissoriae, 454, 6.
et litterae test., 457, d).
militaris servitii, 228, 2.
iner monitionem et punitionem, 421.
muneris, 116; 175.
nocturnum et Missa, 502.
— et SS. Eucharistia, 437.
et nominatio sacerdotis, 627, 4.
novitiatus, 112, b); 236.
et novitii, 216, 1.
et nuncupatio votorum, 269, 5.
et obligatio, 55, c); 609.
et Officium divinum, 369, e).
Paschale, 343.
et periculum, 289, adn.
postulatus, 216.
et praedicatio, 477, 2; 507, a).
prius, 223, 1.
et privilegia, 383; 390, d).
— — pro Gallia et Belgio, 418.
et processus, 411.
probandatus, 154-*bis*, 1.
probationis
— et admissio ad prof., 236, 2.
— et fratres Conversi, 304,
— et novitiatus, 219, 1; 259, 3.
professionis
— et cessatio, 538.
— et mandatum, 266, 6.
— et nuncupatio, 268, 3, c).
— et praescriptio, 285, 6.
— temporariae 268 1.
prorogationis, 258, 3; 268, 3, c).
et quaestuatio, 431.
et renovatio, 269, 6.
et Sacerdotes regulares, 376.
et sacramentum poenitentiae, 444, 1.
et saecularizatio, 554; 563.
semestre, 216, 2.
et sententia, 570.
et solutio casuum, 301.
et spatium exercitiorum, 339, a).
et studia
— — et dispensatio, 295.
— — et examen, 294, f); 297.
— — et magister, 299.
et taxa pro Seminariis, 484, b).
et traditio dotis, 228, 3.

[Tempus]
et transitus, 516, 3; 517, 4.
triennale, 121.
utile electionis, 126, a).
— ab intimatione, 580, 3.
vacationis, 256; 299.
visitationis, 148, e).
et vota, 260, 3; 284.
votorum non expletum, 536.
Tenor
decreti pro Ordine S. Francisci, 638.
decreti reformationis Regulae, 55, a).
decreti studiorum, 248, 4.
dispositionis et professio, 260.
iuris communis, 332, a).
Tentatio, 176, a).
Tergiversatio, 590, b).
Terminologia, 39; 616, 1.
Terminus
et accessus, 365, 9.
et obligatio, 256.
probationis, 220, 2; 236, c).
et recursus, 580, 5.
technicus, 4-*bis*, 5.
Terra
et absolutio confessarii, 468, 19.
et Archiconfraternitates, 650.
et confessiones, 171, 1.
et Domus studiorum, 294, 1, a).
infidelium et Missio, 97-*quater*, 1.
Missionis, 481, 1; 643, 7.
et negotiatio, 312, g).
Santa et expugnatio, 11, 5.
et Vicarius Christi, 90, adn.
Territorium
Abbatis et benedictio papalis, 483.
— et prima tonsura, 165.
Associationis, 622; 623, 5.
inter clausuram, 240.
determinatum et paroecia, 491, 1.
Dioecesis, 468; 616.
et dispensatio, 111, a).
indeterminatum et Congregatio, 264, a).
et indulgentiae, 629, d).
et Missionarii, 97-*quater*.
Missionum, 481; 493, adn.
Ordinarii, 472, 5.
— et benedictio, 462, 2.
— et reconciliatio, 465.
parochi et funus, 476, 9.
paroeciae
— et cappellanus, 149, 7, b).
— et Episcopus, 182, 4, b); 387, 6.
— et parochus, 417.
— et sententia, 98, 4.

[Territorium]
et peregrinus, 424.
principale, 10, 2.
et prohibitio libri, 487, 5, e).
et promotio, 457, e).
proprium
— et celebratio Missae, 439.
— et editio librorum, 487.
— et Praelati, 162.
— et prima tonsura, 165, a).
— et quaestuatio pro Eccl. orientali, 431, 5.
— et sepultura, 471, 2.
pro quaestuatione, 429, a).
Tertiarii
et absolutio generalis, 639.
et adscriptio, 623, 4; 636.
et aggregatio, 73.
et benedictio papalis, 483.
et classes, 52.
et communicatio gratiarum, 638, 10.
et conditiones adscriptionis, 635.
Dominican. et Missa, 376.
et habitus, 611, 2; 638.
et praedicatio, 477, 6.
et privilegia, 638.
et processiones, 647.
et quaestuatio, 429, a).
et regimen, 637.
saeculares, 51, 3; 632.
et statuta, 620, 2.
et vestes, 634.
Tertius Ordo regularis, 633.
Tertius Ordo saecularis, 632.
— et origo, 611.
Testamentum
et bona Missionis, 212, 1.
et cessio, 269, 5.
et dos, 232, a).
per fiduciam, 191.
et mors sine testamento, 270, b).
et mutatio, 256; 271, b).
— — per novum testamentum, 271, b).
et negligentia, 208, d).
post professionem, 254, 8; 256.
et professus, 261.
et recusatio, 329.
et Religiosi renuntiati Cardinales, 494.
et renuntiatio, 256; 274, b).
superfluum, 256.
et transeuntes, 518, d).
Testierfähigkeit, 558, adn.
Testificatio documenti, 145.
Testimonium
et approbatio, 71.
[Testimonium]
et adspirantes, 225, f).
et Associationes, 652, b).
baptismatis, 225, 3.
— et adspirantes, 388, a).
— et Fideles. 28, 2.
— et novitii, 225, 3, a).
et collectio stipendiorum pro Missis, 431.
et conciones, 475.
confessiones, 339, c).
confirmationis, 28, 2; 225, a).
et examen, 294, d).
examinatorum, 295, b).
pro exercitiis spiritualibus, 457, f).
et exhibitio, 225, 3.
et iudicium laicale, 312, c).
laudis, 51, 6, b); 75, C. I, 5.
magistri, 246.
de moribus, 226.
et novitius, 248, d).
et observantia, 285, 4.
Ordinarii castrensis, 225, b).
ordinationis, 225, d).
et postulantes, 225, 5.
et processus, 593, b).
Rectoris, 457.
ex servitium militare, 225, b).
et studia altiora, 301, 3; 457, b).
a Superioribus, 292; 457, e).
Superioris maioris, 225, e).
et transitus, 225, e); 517, b).
ultimae ordinationis, 457, a).
Testis 592.
autorizabilis, 266, 6.
et baptismus, 225, a), adn.
et confessarius, 225, 6.
et decretum dimissionis, 579.
examinis, 354.
et iudex, 411.
et iusiurandum, 400.
et praecepta, 4, 6; 107, 4, e).
et processus beatificationis, 365, 2.
et professio
— — coram duobus testibus, 278.
— — specialis, 266, 7.
— — et subscriptio, 281, 2.
qualificatus, 266, 6.
et servitium militare, 283, 2.
Textus
canonis et fuga, 572.
codicis et studia, 300, b).
confessionis, 249, e).
Constitutionis, 10, 3.
— et emendatio, 55, a).
— et exclusio, 75, C. IV.

[Textus]
decreti et servitium militare, 285.
instructionis, 247, 3.
legis et dimissio, 238, a).
praelectionum, 296.
et professio, 252.
Theatini, 12, 6.
et Concilium Trident., 55, 5, c).
et fundator, 17.
et habitus, 345.
Theatrum, 312, e).
et iuvenes militiae, 285, 3.
Thecae, 327, d).
Theologia
et alumni, 296.
et censura libri, 487, 1, a).
et disciplina, 293, 1; 295.
et doctores, 444, 2.
dogmatica, 455.
— et interruptio studiorum, 295, b).
— et Magister, 292; 295.
— et res divinae, 455.
— et Seminaria Italiae, 299.
et examen, 300, b); 455.
fundamentalis, 300, b); 455.
et litterae test., 289, 1.
missiologia, 300, b).
moralis, 292; 295, b).
naturalis, 295, b).
pastoralis, 259, b); 300, b).
et patrologia, 300, b).
et professores, 381, c).
et ratio studiorum, 298.
et studia, 296.
— — altiora, 301, 3.
et transitus, 298.
Thesis, 296.
Thracia, 92, 7.
Thronus
et Abbas, 165, b).
et Episcopus, 467.
et expositio SS. Eucharistiae, 438.
Thurificatio, 62.
Tirocinium novitii, 245.
et studia, 292.
Tirones
et animi, 246.
et annus, 154-*bis*, 1.
et sedulitas, 248, c).
et servitium mil., 285.
Titularis, 161; 370, 8, d).
Titulus
et abdicatio, 271, 2.
et aggregatio, 650, 2, a).
Archiconfraternitatis, 617, a); 650, a).
[Titulus]
Archisodalitatis, 617, a); 652, 5.
Associationis, 619.
— Fidelium, 611, 2.
beneficii, 270, c); 604.
canonicus, 274, c); 604.
— pro Regularibus, 451.
in capsa communi, 337, 4.
et Cardinales, 171; 494, a).
et clausura, 348, 3.
Confraternitatis, 643.
Congregationis, 75, C. I, 4; 129.
et diaconia Cardinalis, 511.
et dos, 231.
et ecclesia, 501, c).
et ecclesia Cardinalis, 462, 3; 465, 8.
expensarum, 617, 2.
gratiosus, 269, 5; 271, a).
honorificus, 154; 556, a).
honorificus mere civilis, 154.
instituti, 146, 3.
iustitiae legalis, 105, 2.
ad latorem, 198.
et mensa communis, 269, 7; 451.
et Missio, 220, 8.
officiorum, 154.
onerosus, 221, 2; 271.
ordinationis, 220, 8, adn.; 604.
parochi, 501, a).
et paupertas, 451.
et pecunia, 196.
et Poenitentia, 632.
et privilegia, 387.
Religionis, 75, C. VI.
Sancti et erectio Associationis, 629, a).
et servitium Dioecesis, 220, 8.
et signum scientiae spec., 154.
et studia, 290, 3.
et studia altiora, 301, 3.
et transitus, 536.
et venditio, 312, g).
vicarii, 501, 1.
virtutis religionis, 105, 2.
Tolerantia, 154, adn.
Tonsura
et Abbas regularis, 110, i); 165, a).
— — — et subditi, 454, 7.
clericalis et monitio, 311.
et Clerici, 311; 345.
— — saeculares, 604.
et dimissus, 581, 2; 597, a).
prima, 38.
et promotio, 297, a).
et receptio Clerici, 225, d).
Tonsurati, 546, d).

Torum, 220, 4.
Tractatio, 263; 455.
et Capitula, 109, 2, c).
Tractatus, 130, a); 563.
de studiis monasticis, 289, adn.
Tractus, 330, a).
et delictum, 220, 6.
temporis, 268, 3, c).
Traditio
administrationis, 253, 5.
conditionalis, 232, b).
et contractus, 266, 6.
dotis, 228, 3, b).
facta a parentibus, 220, 2.
et professio, 35; 267, 6.
et Religio, 263.
schedulae Associationis, 623, 1.
et velum, 279, c).
et votum, 263, 1; 264.
Tragen des Ordenskleides, 344, 2, adn.
Trames, 348, 2; 472.
apostolicus, 285, 6.
rectus et servitium mil., 285, 6.
Tranquillitas conscientiae
et Antistita, 178, b).
et confessarius occas., 176.
et liceitas confessionis, 176, a).
et Religiosa, 171.
Transactio, 199, 1; 271, a).
Transeuntes
et acquisitio bonorum, 522.
et alimenta, 523.
ad aliud Monasterium, 59, 3, c); 528.
et bona, 521.
et libri, 523.
et litterae test., 517, 3, b).
et obedientia, 320.
et praecedentia, 530.
et professio, 525; 529.
et Regulares, 4-*ter*, 9.
et vota, 529.
Transformatio, 563.
beneficii, 164, 8.
Religionis, 187.
Transfusio, 539, 2.
Transgressio
clausurae, 352.
— et poenae, 351, a); 355.
Constitutionis, 364, 2.
et delegatio, 195.
de disciplina, 341.
et finis muneris, 195.
legis, 211.
legis civilis et admissio, 220, 6.
legis clausurae, 250, 2.
[**Transgressio**]
obligationis residentiae, 143.
Regulae, 250, 1; 336, 1.
et saecularizatus, 554.
voti obedientiae, 316.
voti paupertatis, 330; 333.
voti simplicis, 324.
Transgressor
et Constitutiones, 336, 8.
et poenae, 348, 1; 392.
Transitus
in aliam classem, 536.
in aliam Domum nov., 245.
in aliam Religionem, 662; 715.
— — — et suppressio Domus, 77, 1.
ad aliam Societatem, 609.
ad aliud Monasterium, 48; 225, e); 516, 3.
et cessio, 270, c).
a classe Clericali, 536.
ad classem Conversorum, 297, b).
— — laicalem, 536.
ab una classe in alteram, 536.
et bona, 521.
et computatio, 115, 2.
et Congregatio, 517, 3, b).
— — votorum simpl., 527.
et dos, 231, a).
legitimus, 220, 5.
et lex, 517.
et licentia pontificia, 517, 3.
Monialium, 517, 4.
et obedientia, 250, 1.
ad Ordinem strictiorem, 515, 1.
et postulatus, 214.
et praecedentia, 59, c).
et professi, 225, 3, e).
et studia, 294, d).
et testamentum, 270, b).
Translatio
administrationis, 253, 4.
beneficii, 509.
et cadaver, 472, 4.
et cessatio Associationis, 628, 1.
Domus, 87, 3.
— principis, 82.
Monachorum, 517, 3, a).
novitiatus ab uno situ in alium, 235, 1.
et reus, 590, b).
sedis, 648.
Sodalium, 423, b).
subiecti, 568, 4.
Transmissio actorum, 109, 8; 592.
et dispensatio, 593, b).
Transumptum, 225, a), adn.

Tribulatio
et Missiones, 482.
Tribunal
et advocatus, 396, 6.
et appellatio, 395, a).
et auditores, 396, 5.
civile, 312, c).
collegiale, 588.
competens, 91, 5; 588.
et dimissio, 589.
ecclesiasticum, 312, c).
et iuramentum, 400.
et nullitas professionis, 541.
Provinciae, 91, 5.
et Sedes Apostolica, 50, 8.
et sententia dimissionis, 593.
et suffragia, 593.
supremum, 595.
et testis, 397, 7.
— — extraneus, 397, 7.
Tributum
ad cultum Dei, 504.
ecclesiae, 197, c).
et Princeps civilis, 187.
pro Seminario dioecesis, 388, k); 484.
— — et eleemosynae, 97, e).
Tridentinum (Concilium), 4-*quater*, 12.
et electio, 135-*bis*.
et lex, 251.
et Mendicantes, 51, 5, a).
et Missa, 372.
et poena pro transgressione clausurae, 352, 1.
et privilegia exemptionis, 416, 1.
— — quaestuandi, 427, 1.
et transitus, 515.
Triduum, 340.
Triennatus, 122, 16.
Triennium
et actio criminalis, 412.
et administratio, 501, c).
et Antistita, 122, 16, e).
et beneficia, 251, 1.
et beneficiarius, 267, 5.
et canonicus, 267, 5.
et confessarius, 179, 11; 181.
et emendatio, 591; 598. a).
et emissio professionis, 282, 2.
et examen, 603.
et indultum, 418, adn.
et munus, 118.
non finitum, 536.
et novitia, 249, 2.
et novitiatus, 266, 7.
et postulatio, 616, 4.
[Triennium]
primum, 555, e); 2.
et professiones annuales, 269, 6.
et professiones temp., 268, 1; 536.
et prorogatio, 555, h).
et protractio ultra sex annos, 268, 3.
et renovatio, 268, 3, c).
et sacerdos saecularis, 300, c).
et servitium militare, 283, b).
et Superior minor, 120; 605.
votorum temp., 269, 6.
Trinitarii
et Constitutiones, 54, 4, c); 55, a).
et opera misericordiae, 11, 5.
et privilegia Mendicantium, 51, 5, b).
et Tertius Ordo, 632.
et vota, 34.
Trinitas SS., 294, c).
et Confraternitas, 617, c).
Tumulatio
Fidelium, 472.
et inscriptio sepulturae, 476, 11.
et taxa dioecesana, 466, 13.
Turba populi, 350.
Turbatio communitatis, 180, 13.
Turris et visitatio, 506.
Tutela, 264, adn.
Typographia, 156.
et manuscripta, 487, 2.
Typus, 10.

Unctio extrema
et administratio, 149.
et cappellanus Domus Monialium, 182, 4, a).
et functiones parochi, 507, c).
et ministratio, 443.
et visitatio, 506.
Uniformitas, 337, 1.
Unio
per accessionem, 512, c).
aeque principalis, 512, b).
apostolica, 615.
beneficiorum, 512.
Domorum, 78, 6.
extinctiva, 512, a).
Familiarum Ord. Min., 65.
Fidelium, 613, e).
et fuga, 576.
Leonina, 11, 4.
minus principalis, 512, b).
Monasterior., 78, 4.
et Moniales, 48.
in Occidente, 611, 1.

[Unio]
Ordinum, 65.
paroecia et Domus rel., 499.
personalis, 78, 6; 508.
pia; 640.
— et concio, 477, 6.
— et Congregatio Concilii, 92, 3, a).
— — — de Propaganda Fide, 294, 2.
— et divisio, 616.
— erecta in eccl. non sua, 622, 4.
— — in sodalitia, 626. 2.
— et erectio, 641; 643.
— et functiones, 646.
— et gratiae spirit., 644.
— pro Missionibus, 447, adn.
— et Moderator, 645.
— et patrimonium, 647.
— et praecedentia, 631.
— et propriae leges, 37; 621, 4.
— et statuta, 294, 2.
— et translatio sedis, 648.
Primaria, 649.
— et aggregatio, 652.
— et erectio, 617, a).
— et indulgentiae, 629.
— et leges distantiae, 634, 5.
— et praecedentia, 631.
— et sedes, 650.
— et titulus, 652, 5.
— et translatio sedis, 648.
et species, 500, 4.
et Tertius Ordo, 616; 634, 5.
Unitas
directionis, 173.
formalis, 245, 9.
et lingua latina, 299.
moralis, 333, c).
Religionis, 419.
Università artistiche, 611, 1.
Universitas, 92. 6.
catholica, 301, 3.
non catholica, 302, 6.
causarum, 409, b); 617, e).
et Italia, 296.
laica, 300, c); 302.
— et studia, 302.
et Magister, 292.
et professus ad saeculum egressus, 556, b).
et Religiosi, 291.
et S. Congregatio de Sem., 92. 6.
et Sorores, 75, 28.
et studia altiora, 301, 3.
studiorum, 301, 3.
Urbanitas, 292.
Urbs
et confessarii, 166, 9; 167.
et domicilium Cardinalis, 494, a).
et eleemosynae, 434, 8.
et Procurator, 157, 2.
Ursulinae, 13, b); 635.
Usura, 210, adn.; 231, a).
Usurpatio, 563.
Usurpatio bonorum eccl., 211.
Usus
et administratio, 330, 5; 338, a).
et alienatio, 206, c).
et Antistita, 359, o).
et bona novitii, 251, 2; 254.
et bona professi, 274, b).
bonorum, 596; 621, 2.
et celebratio Missae, 376, a).
et cessio, 256; 270, c).
et clausura, 346, 2.
delectationis, 322, 2.
et depositio, 327, b).
et dispositio, 269, 5; 333, b).
divitiarum, 326.
et dominium bonorum, 327, c); 494, a).
dotium, 230, 7.
et ecclesia, 463, 1.
exemptorum, 514, 1.
et facultas, 447, a).
formula professionis, 260, 3; 381, 1.
futurus, 229.
illicitus, 330, 4; 333, a).
internus, 301, 3.
iurisdictionis, 424.
et ius, 390, d).
et lingua latina, 299.
et manuscripta, 328.
Missionariorum, 295, adn.
et mutatio administrationis, 271, b).
et negotiatio, 312, g).
et oblationes, 622, 2.
et postulantes, 218, 2.
potestatis, 159, b).
et Praelati, 320, b).
et privilegia, 383, 1; 420.
profanus, 462, 1; 464, 3.
proprietatis, 253, 5; 329.
proprius et manuscripta, 328.
rationis
— et adscriptio, 623, 3.
— et clausura, 350, 5.
— et defectus, 266, 4.
— et sacra communio, 442, C), 3.
et Religiosus, 338, a).
et renuntiatio, 255, 7.
et res, 337, 4.

[Urbs]
et residentia, 143.
et ritus, 275; 279, c).
et rochettus, 4-*quater*, 16.
et supellex, 108, b).
et susceptio hospitalis, 291, 3.
et transitus, 518, b).
— — durante novitiatu, 522.
et vestis particularis, 634.
Usufructuarius, 270, 1, b).
Usufructus
et administratio, 330, 5; 522.
et bona Missionis, 212, 1.
et bona novitiorum, 251, 2; 254.
et bona professi a votis soll., 274, b).
et cessio, 256; 270, c).
et concessio, 199, 1.
et discessus, 270.
et dispositio, 269, 5; 271, b).
et dominium bonorum, 327, c); 494, a).
et dos, 229.
et emphyteusis, 203.
et manuscripta, 328.
Provinciae, 186, f).
et renuntiatio, 255, 7; 326.
et transitus, 518, b).
et votum paupertatis, 332.
Utilitas
et alienatio, 206, b).
et dos, 228, 4.
exercitia, 248, 4, c).
futura, 579.
et oratorium, 464, 5.
paroeciae, 504.
propria, 333.
— et negotiatio, 312, g).
publica, 197, d).
Reipublicae et absentia, 502.
et Religiones, 23; 396, 6.
Status religiosi, 4-*quater*, 25; 14.
et studia, 248, 4, c).
et transitus, 535.
Uxor
et admissio ad novitiatum, 221, 5.
illegitima et clausura, 350.
et ingressus in clausuram, 359, m).
legitima, 350.
principis et ingressus in clausuram, 350; 353, 6.
et S. Paulus, 5, b).

Vacatio
et Abbatia, 164, 9.
ante officia, 127, f).
Codicis, 256.
[Vacatio]
et confessarius, 166, 2.
et contractus, 294, 1, c).
parochi, 502, 3.
paroecia, 503.
Praelatura, 164, 9.
sedis episcopalis, 164, 6.
et studia, 294, c).
et tempus, 299.
tribus mensibus, 502, 3.
Vagi, 444, 1.
Valetudinarium, 75, C. IV, k).
catholicum et Sorores, 75, 28.
laicale, 75, 28.
Valetudo
et Antistita, 358, 1, b).
et confessarius, 166, 3.
et indulgentiae, 470.
et indultum saecularizationis, 549.
et obligationes Superioris, 144, b).
publica, 111, a).
et suffragia, 129.
et Unctio extrema, 149, a).
Validitas
admissionis, 222.
et aggregatio, 622, 8; 652.
alienationis, 204.
confessionis, 172, adn.; 175.
et consultatio, 155, 3.
contractus, 205, 9.
et convocatio, 127, a).
dimissionis, 576, 3.
Domus novitiatus, 241.
electionis, 127, a).
erectionis, 245, 9; 617, c).
et indulgentiae, 617, b).
ingressus, 214.
et matrimonium, 576, c).
novitiatus
— et absentia, 239.
— per annum integrum, 220, 9.
— et interruptio, 240.
— et septa Domus, 240.
— et Societas, 602.
— et susceptio habitus, 234.
et novitius, 239.
ordinationis, 92, 2; 106, o).
et postulatus, 214.
professionis, 266, 6.
— et absentia, 238, c).
— et admissio, 269, 5.
— et annus pubertatis, 266.
— et argumenta gravia contra, 236, c); 266, 7.
— futurae, 282, 2.

[Validitas]
professionis et iurisdictio, 180.
— perpetuae, 268. 3, a); 272, 2.
— et quinquennium, 541.
— et secundus annus nov., 247.
— sollemnis, 266, 7.
— et unus annus, 518.
receptionis, 623, 1; 624.
et renovatio, 268, 3, c).
et sexennium, 269, 6.
suffragia, 265, 4.
Valor
actus, 265, 3, b); 282, 1.
et admissio, 227; 624, adn.
et Archiconfraternitas, 650.
et beneplacitum apost., 204, b).
doctrinalis, 294.
dotis, 231, a).
et locatio, 204, d).
nominalis, 204, b).
et novitiatus, 234, 240.
et professio, 267, 6; 281, 2.
realis, 204, b).
et Status religiosus, 14.
et studia, 294, d).
et transitus, 271.
Variato, 489, adn.
Varietas, 64, 2.
inter Religiones, 53, 1; 336, 1.
Vasa sacra
et visitatio, 97-*bis*, 2, b); 500.
Vaticanum, 248, 4.
Vectigal, 253, 5; 484, 3.
Velum, 279, c).
et habitus rel., 344, 1.
humerale, 438.
et virgo, 233, 1.
Venatio, 312, a).
Venditio
bonorum, 206, adn.
et dimissus, 597, f).
et peccatum contra votum paup., 333.
et professus, 271, a).
et proprietas, 199, 1.
rerum sacrarum, 201.
Veneficia, 168, 1.
Veneratio
Deiparae Virginis, 304.
Fidelium et sacrae imagines, 490, 1.
populi et imagines, 204, c).
Venia
Apost. Sedis et quaestuatio, 435, 1.
et communio, 507, c), adn.
et Congregatio pro Eccl. Orientali, 221, 6.
[Venia]
et debita, 205, b).
et largitiones, 211.
et lex liturgica, 469.
et Moderator, 312, g).
Ordinarii, 182, 2.
— et eleemosynae, 122, a).
petita, 106, 3, c).
S. Sedis
— et Missiones, 97-*quater*, 6.
— et reelectio, 122, a).
Superioris
— et bona, 270, d).
— et patrinus, 267, 7.
et translatio, 87, 3.
Verbum
et comitatus, 350.
et communio, 341.
Dei ad crates, 359, e); 477, 5.
divinum et praedicatio, 477.
legis, 4, 6.
in litteris test., 294, h).
et Officium divinum, 369, c).
et praedicatio, 371.
et perfectio obedientiae, 319.
et significatio, 155, 3; 317, 4.
Verbera, 220, 3.
Verecundia, 173.
Verein, 624.
Veritas
et litterae test., 226.
et praesumptio, 565.
revelata, 296.
et visitator, 148, d).
Versio, 43.
anglica, 173.
authentica, 173.
gallica, 173.
germanica, 173.
hispanica, 173.
officialis, 598, g).
Versurae, 199, 1.
Vesperae, 438, 3.
Vestigia, 313, 2.
Vestimenta, 495.
Vestis
aequalis, 344, 1.
et color, 344, 1.
et exclaustratus, 546, d).
Monachorum in Oriente, 344, 1.
et mundatio, 292.
et novitius, 215, 5; 344, 1.
particularis, 634.
et postulans, 214, a); 215, 9.
et praecedentia, 631, b).

[Vestis]
et promotio, 494, c).
propria et Confraternitates, 644.
et sacra communio, 442, C), 5.
saecularis, 215, 5.
et Tertius Ordo, 638.
Vestitio
et causa explorationis, 359, c).
illicita, 224.
et initium novitiatus, 234.
et postulantes, 219, 5.
et postulatus, 214, 1.
et sodales, 227.
et susceptio in novitiatum, 218, 2.
Vestitus, 337, 1.
et expensae, 538, 1.
novitiarum, 214, 3.
et vita communis, 337, 3.
Vetitum, 341; 427.
Vetustas
et alienatio, 204.
in Dioecesis, 58.
et imagines, 490, 1.
et Magister novitiorum, 246.
et praecedentia, 57, 3.
Vexatio Superioris, 567, 6.
Vexillum, 631, b); 647, 14.
Via
administrativa, 621, 4.
— et dimissio, 577; 582.
Dei, 170; 173.
ad finem, 313.
iudicialis, 148, e); 577.
morum, 285, 5.
publica et oratorium, 463, a).
sanctificationis, 304.
virtutis, 290, 2.
Viaticum
et administratio, 149, a).
et aegroti, 443.
et communio, 442, C), 5.
et confessarius, 172.
in Domo Monialium, 182, 4, a).
et obligatio parochi, 507, c).
Vicaria
paroecialis, 267, 5.
perpetua, 498.
Vicariatus
et administratio, 494, a).
Apostolicus, 80, c); 197, d), adn.
et bona, 197, d).
Cardinalis Urbis, 50, 8.
et confessarius, 172.
et custodia Eucharistiae, 436, 1.
et erectio, 97-*quater*, adn.

[Vicariatus]
foraneus, 45.
et Missionarii, 97-*quater*, 6.
Missionum
— et Superiores, 103, adn.
— Urbis, 69; 154, b).
— et visitatio, 78, 6.
Vicarius, 159.
et Abbas generalis, 104, c).
et absolutio, 169, 3.
actualis, 301.
adiutor, 301; 505.
et approbatio Ord., 502.
Apostolicus
— et bona Missionis, 212, 1.
— et conditio iuridica, 96, a).
— et iurisdictio, 72, 13.
— et ius vigens, 69, 1.
— et Missa, 439.
— et Missionari, 97-*quater*, 6.
— Missionis, 103, 7; 48.
— et Ordinarius loci, 50, 7.
— et promotio, 493, 1.
— et Provincia, 103, d).
— et reditus in Religionem, 496.
— et relatio quinquennalis, 147, a).
— et tempus muneris, 119, 5.
Capitularis
— et Capitulum, 164, a).
— et erectio Associationis, 617, e).
— et formalitas erectionis, 83, h).
— et iurisdictio, 72, 13.
— et ius erectionis, 80, c).
— et ius vigens, 69, 2.
— et renuntiatio electionis, 136, 2, adn.
— et statuta, 620, 1.
— in terris Missionum, 50, 7, adn.
Cardinalis, 167.
— Urbis, 643.
Christi, 90, 2, adn.
et conditio iuridica, 97-*quater*.
cooperator
— et cura animarum, 301; 502.
— et paroecia, 503.
— in Religionibus, 80, c).
delegatus, 97-*quater*, 6.
Domus, 159, b); 182, 3.
et exploratio voluntatis, 233, 1.
foraneus, 503.
forensis, 476, 12.
Generalis
— et confessarius Religiosarum, 179, d).
— et consecratio loci, 462, 3.
— et Constitutiones, 164, 8.
— et erectio Associationis, 617, e).

[Vicarius]
Generalis et formalitas erect., 83, h).
— et iurisdictio, 72, 13.
— et ius erectionis, 80, c).
— et ius vigens, 69, 1.
— et Missionarii, 97-*quater*, 6.
— et Ordinarius loci, 50, 7.
— et statuta, 620, 1.
— et suppressio Domus, 88, 2.
— et susceptio, 493, a).
— et transitus, 114.
Minister, 166, 10.
et Missionarii, 97-*quater*, 4.
Missionum, 104, a).
et munus, 115, d); 120, 13.
et nominatio, 123.
et observatio votorum, 501, a).
oeconomus, 301; 503.
et paroecia, 498.
paroecialis, 498; 503.
— et potestas, 301.
et Procurator, 157, 3.
et promotio, 493, 1.
et proprietas, 494, a).
et relatio quinquennalis, 147.
et substitutus, 267, 5; 502.
et Superior maior, 103, d).
et tempus triennale, 121.
et visitatio, 506.
et visitatio Missionis, 97-*quater*, 4.
Vice Gerens, 501, c).
Vice-Magister, 244, 1; 248, 4, b).
Vice-Parochus, 98, 2.
Vice-Provincia, 78, 5; 103, adn.
— — et erectio, 45; 78, 6.
Vice Provincialis, 104, a).
Vice-Rector, 142; 166, 10.
Vice-Superior, 166, 10.
Vice-Superiorissa, 120, 12.
Vices, 266, 6; 268, 3, c).
et confessarius, 149, b).
Victus, 542, 4.
et expiratio votorum, 538.
et habitatio communis, 35.
et intentio, 213, c).
et vestimentum, 579.
et vita communis, 337, 3.
Vidua
et ingressus in Monast., 220, 3.
et statuta, 344, 4, adn.
et vita sacra, 9.
Viduus, 220, 4.
Vigilantia
et clausura, 362.
et collocutorium,, 361.
[Vigilantia]
et dimissio, 598, c).
Ecclesiae et Associationes, 612.
episcopalis, 421, e).
— et Domus religiosa, 86, b); 97-*bis*, d).
generalis, 166, 10.
et instructio, 247, III.
Moderatoris et serv. mil., 239.
Ordinarii
— et Associationes, 612.
— et Domus exempta, 82, 5.
— et Domus formata, 501, c).
— et institutio puellarum, 362.
et processus, 411.
in re fidei, 614, b).
Religionis et dimissio, 598, g).
Superioris, 291.
— et eleemosynae, 501, c).
— et exclaustratio, 544.
— et exclaustratus, 546, d).
— et reus, 590, b).
— et servitium militare, 285, 4.
Vigilia, 379; 439.
Vigor
iuris, 239.
legis, 4-*ter*, adn.
Villa, 42, h); 348.
et Missa, 442.
Vinculum
coniugale, 128, c).
et consecratio virginis, 616, 5.
cum Deo, 263.
et dimissio, 571.
et exclaustratio, 544, 1.
et excommunicatio, 388, i).
iuridicum, 51, 7.
— et dimissio novitii, 258.
— et postulatus, 218, 1.
— et votum, 605.
matrimoniale, 221, 5; 325, b).
et matrimonium, 220, 4.
— — civile, 576, c).
morale, 10, 2; 51, 7.
mutuum et professio, 263.
et novitiatus, 259, 6.
et obedientia, 312, c).
perpetuum et Sodales, 582.
perseverantiae, 517, 3, a).
professionis, 220, 5.
— invalidae, 524.
— et refutatio rationum, 598, e).
— religiosae, 536.
— et Tertius Ordo, 267, 8.
— et vota, 284.
et relaxatio, 544; 548.

[Vinculum]
et Religiosus saecularizatus, 370, 4.
stabilitatis, 515, 1.
et transitus, 517.
unitatis, 299.
et vota, 263; 285, 8.
Vindicatio libertatis, 289.
Violatio
clausurae, 362.
legis, 590, a).
obedientiae, 321, 11; 567.
prohibitionis, 554.
secreti, 93, 3, a).
sigilli, 106, b); 365, 2.
Violentia, 597, f).
Vires pro Religione, 337.
Virgines
Anglicanae, 4-*quater*; 13, 8, b).
et castitas perpetua, 13, a).
et consecratio, 616, 5.
et dedicatio Christo, 9.
et exploratio voluntatis, 233, 1.
indigenae, 147, b).
et ingressus in Monast., 220, 3.
Virginitas, 20; 322, 5.
et votum simplex castitatis, 323, a).
Virgo B. Maria
et castitas, 5, a); 322, 3.
et Confraternitas, 617, d).
et Rosarium, 339.
Viri
adspirantes, 388, a).
et clausura, 363, 1.
in communi viventes, 390, d).
et Congregatio laicalis, 98, 4.
et custodia SS. Eucharistiae, 436, 1.
et dimissio, 583; 596.
et doctrina, 285, 3.
et Domus, 556, c); 581, c).
ecclesiast.
— et dimissio, 597.
— et iuramentum, 400.
— et Missiones, 491, II.
— et Missiones, 481, II.
fugitivi, 572.
et fundator, 313, 2.
et ingressus in Societates, 220, 5.
laici et iurisdictio, 105.
laici et processiones, 491.
et Missa, 378, 1.
et Monasterium, 260.
et novitius, 475.
et ordo, 272, 3; 291, 3.
professi, 388, b).
— et mors, 473, 6.

[Viri]
Regulares, 418.
— et clausura, 348; 355, 9.
— et convictus, 353, b).
— tertii Ordinis, 633.
et Religio, 422; 582, 1.
— et dimissio, 586.
— et habitus, 312, c).
— et ingressus in claus., 359, a).
— et instructio, 154- b).
— et studia, 290, 2.
et Societates, 599.
— in communi viventes, 600, d).
Viridaria, 348, 2; 357.
extra clausuram, 362.
Virtus
et bona moralia, 327, d).
cardinalis, 317, 1.
castitatis, 322, 2; 324.
fundatoris, 632.
et Magister novitiorum, 246; 248.
et meritum, 322, 5.
et novitiatus, 246.
obedientiae, 90, 5; 317, 1.
— et violatio, 321, 11.
et observatio, 5, a).
paupertatis, 326, 1.
religionis
— et peccata, 333.
— et transgressio, 316, 2.
— et violatio, 321, 11.
et sanctitas vitae, 304.
Servi Dei, 365, 2.
socialis, 22.
suprema, 322, 5.
et tempus studiorum, 292.
theologica, 322, 5.
et utilitas Status rel., 15.
et vita religiosa, 246.
Vis
coacta, 253.
et contractus, 312, a).
declarationis, 253, 5.
directa, 98, 5, b).
directiva, 341.
et fides in scriptis, 578.
et gradus academicus, 301, 3.
et ingressus in Religionem, 220, 3.
et initium novitiatus, 266, 6.
et interpretatio, 4, 6.
irritandi, 264; 323.
iuridica, 366, 1.
legis et poenae, 610, c).
et materia poenalis, 46, c).
et matrimonium, 576, c).

[Vis]
et novitiatus, 259, 6.
et obedientia, 320, h).
et obligationes oeconomicae, 205, 8, b).
physica, 330, 4.
potestatis, 327, a).
praeceptiva, 341.
et praescriptum, 281, 4.
privilegii, 621.
et professio, 266, 4.
et Regulae, 336, 4.
et Romanus Pontifex, 90, 4.
et servitium militare, 332, h).
et Superior, 317, 3.
et Universitates laicales, 302, 1.
et vota, 318, 7; 329.
voti et prohibitio libri, 487, 4.
Visitantes, 353, 6, a).
Visitatio
et accessus ad crates, 355, c).
et administratio, 209, b).
— — bonorum, 148, c), adn.
canonica, 97-*bis*; 148.
— et poenae, 610.
chori, 367, d).
et clausura, 608.
— — Monialium, 148, c), adn.
et Confraternitates, 621, 2.
et cultus, 97-*bis*, 4.
et cura animarum, 500.
et decretum, 148, e).
Domorum, 147, a).
et dos, 230, 7.
et egressio illicita, 567.
et finis, 148, a).
et inquisitio criminalis, 148, a).
et ius, 97-*bis*.
et Missio, 97-*quater*, 4.
et Monasterium, 353, 6; 359, 2, a).
et munus, 148, d).
et oratorium, 464, 3; 470.
Ordinarii loci, 148, c); 506.
patronatus, 97, b).
prima et militia, 284, b).
provincialis, 148, b).
quinquennalis, 147.
recreatoria, 97, b).
et reddenda ratio, 614.
Relig. in domibus privatis, 147.
et residentia, 143.
sanctissimi Sacramenti, 304, 1.
scholae 97, b); 485, 3.
scholae Religiosorum, 421, e).
Superiorum, 148, b).

[Visitatio]
Vicarii et Missio, 97-*quater*, 4.
et voluntates piae, 191.
Visitator, 148, d).
et Abbas, 165, a).
et confessarius Religiosarum, 171.
et confessiones subditorum, 148, i).
delegatus, 148, d).
et distinctio Superiorum, 103, c).
et erectio instituti, 78, 6.
et ingressus in clausuram, 359, a).
et ius, 97-*bis*; 148, d).
et obligationes, 148, a).
et officium, 97-*bis*, 3; 148, d).
ordinarius, 148, d).
et Ordinarius loci, 148, c).
et regimen, 245.
et Superior maior, 103, c); 104.
et Tertius Ordo, 638.
Vita
activa, 51, 8.
adspirantis et litterae test., 285.
aeterna, 5, b).
alumnorum perdurante militari servitio, 285, 5.
anachoretica, 10.
apostolica et alumni, 225, c).
ascetica, 497.
et bona physica, 327, d).
et castitas, 322, 2.
christiana
— in saeculo ducenda, 538.
— et perfectio, 9; 616, 1.
et Christus, 5, a).
clericalis
— et adolescentes, 436.
— et alumni, 225, c), adn.
Clerici et monitiones, 597, h).
coelibata, 322, 6.
coenobitica, 10, 2; 35, c).
communis, 35, c); 337.
— et bona temporalia, 337, 1.
— et Constitutiones, 128, g).
— et Domus paroecialis, 291, 2.
— et fuga, 576, b).
— et indulgentiae, 470.
— et Missionari Africae, 599, 1.
— et peculium, 338.
— et quaestuatio, 434, 10.
— et Societates, 600, a).
— et Sodales, 599.
— et studium, 344, 1.
— et Tertiarii, 51, 3.
— et violatio, 610.
coniugalis, 20; 220, 4.

[Vita]
contemplativa
— et Basiliani, 46.
— et Moniales, 48.
— et Ordines, 51, 2, a).
— et relationes, 51, 8.
et electio, 127, f).
eremitica, 6, 7; 10, 2.
et facultas elegendi Domum rel., 496.
Fidelium, 421, d).
et imitatio Status rel. et Tertius Ordo, 632.
intemerata et denigratio, 537.
interior, 304, 1.
mixta, 51, 8.
monachalis, 10, 3.
monastica, 10, 2; 515, 1.
et obligatio ad sanctitatem, 304, 1.
et ordo, 35.
et perfectio, 90, 2; 313, 1.
et periculum, 239.
— — sanitatis, 354.
et postulantes, 214, 3.
practica, 9.
et prima professio, 268, 1.
et ratio, 313, 2.
religiosa, 146, III, A).
— et defectus spiritus, 579, b).
— et dignitates, 492.
— eremitica, 10, 2.
— et exclaustratio, 544.
— et Magister spiritus, 292.
— et perfectio, 14.
— et scholae apostolicae, 225, c).
— et transitus, 515, 1.
— et virtutes, 246.
et visitatio, 97-*bis*, 1.
Religiosi, 506.
— et Religio, 573, 2.
— et sustentatio, 547, e).
sacerdotis et sustentatio, 499, b).
sacra et vidua, 9.
saecularis, 632, 1.
et sanctitas, 302.
socialis, 35, c).
solitaria
— et honores, 19.
— et Ordines, 51, 2, a).
— et perfectio, 35, c).
spiritualis
— et disciplina, 247, I.
— et instructio in doctr., christ., 154-*bis*.
— et perfectio, 289, adn.
Status rel. et Tertius Ordo, 632.
et sustentatio, 337, 1; 597, 3, e).

[Vita]
Tertiariorum, 638.
et titulus beneficii, 604.
et usus, 290, 2.
et visitatio, 148.
Vitia
et admissio in novitiatum, 226, adn.
et correctiones, 363, 3; 590, b).
et dimissio, 579, b).
extirpanda, 246, 247; 615, 5.
mentis et parochus, 505, a).
Vitra
et clausura Monialium, 357, 1.
Vitulus, 317, 4.
Viventes in communi
sine votis, 527; 599.
et Societates, 122, 17; 604.
et Tertiarii, 75, 8, e).
Vivus
et pia voluntas, 614.
Vocabulum, 436.
Vocalis
et suffragium, 130, b).
Vocati ad Concilium, 486.
Vocatio
et alter novitiatus, 536.
coelestis, 304.
ad Concilium, 486, 1.
et declaratio, 579, II.
et dimissio, 573, 2.
divina
— generalis, 213, 3.
— et servitium mil., 285, 5.
— specialis, 213, 3.
et Domus religiosa, 346, 1.
et dubitatio, 538.
filii et parentes, 220, 3.
generalis, 213, 3.
et gratia, 313, 2.
et habitus, 344, 2.
et idoneitas corporis, 213, d).
et licentia Superioris, 493, c).
et Missionarius, 481, III.
et novitiatus, 221, 2; 247, IV.
religiosa, 332, d).
sacerdotalis
— et postulatus, 214, 4.
— et studia, 289.
ad sacerdotium alumnorum, 144, b), 4.
et servitium militare, 285.
specialis, 213, 3.
et transitus, 537.
ad vitam religiosam
— — — et novitiatus, 219, 2; 221, 4.
voluntaria, 312, f).

Voluntas
Clerici minoris et regressus ad Statum laicalem, 504.
contraria donantis, 270, d).
et egressus, 562.
et electio, 127.
electorum, 122, 15.
Episcopi
— et studia in Universitatibus laicis, 302; 304.
et exploratio, 233.
— — adspirantis, 353, 6.
— — ante renovationem prof. temp., 269, 5.
Fidelium
— et executio, 191.
— et fundatio Domus, 436, 1.
fundatoris, 187.
— et bona Provinciae, 220, 2.
et manifestatio, 565, 4.
non revertendi, 240.
et obedientia, 317, 4.
oblatoris, 187.
offerentium
— et bona, 77, 1; 88, 1.
— — — paroeciae, 501, c).
— et eleemosynae, 507, e).
— et quasi contractus, 494, c).
et officia pietatis, 248, 4.
Ordinarii et magisteria saecular., 302, 4.
perseverantiae, 213, 1, d).
perversa, 591, 2.
pia
— et executores, 614, b).
— Fidelium, 86, b).
— et Missiones, 97-*quater*.
professi a votis temp., 538.
profitendi, 266, 5.
rem habendi, 187.
Superioris, 238, b).
— et admissio in novitiatum, 238, b).
— et egressus nocturnus, 364, 2.
— et facultas administrandi, 332, b), adn.
— et obedientia, 274, a); 317, 5.
— et peculium, 364, 2.
— et prorogatio, 120.
— et validitas prof., 282, 1.
— et votum paupertatis, 327, b).
et transitus, 536.
et virgines, 233, 1.
et virginitas, 322, 1 et 2.
Voluptas, 322, 2; 346.
Votum, 31; 112.
et acatholici, 213, 1.

[Votum]
et acceptatio, 267, 1.
amplectendi Statum rel., 323, a).
annuale
— et novitiatus, 286.
— et professio, 269, 6.
— et renovatio, 29.
— et servitium militare, 285, 6; 287, f).
antiquis temporibus, 266, 5.
et apostatae, 220, 5.
castitatis, 22; 322.
— et aetas, 266, 1.
— et bona temp., 317, 4.
— coniugalis, 32.
— et dispensatio, 323, 7; 494, 2.
— — — Episcopi, 551, c).
— et effectus iuridicus, 323.
— et formula in scriptis, 266, 5.
— et liberatio, 550, b).
— et Moniales Galliae, 47, h).
— perfectae, 112, c).
— et professio, 263.
— et renuntiatio Cardinalis, 494, 2.
— et saecularizatio, 543, 1; 546.
— simplex in Soc. Iesu, 264, b).
— temporale et Beguini, 599.
— et vinculum, 40.
et celebrans, 280.
et cessatio, 284; 287.
— — professionis, 538.
et clausura, 347.
et coelibatus, 308.
commune, 518, 1.
— anterius, 528.
— et transitus, 520, adn.
conditionatum, 268, 2, b); 578.
et Constitutiones, 75, C. V.
consultivum, 576, 3; 585.
et convalescentia, 268, 3, c).
et custodia, 544.
deliberativum
— Capitularium, 576, 3.
— et Consilium, 586.
— et examinator, 294, f).
— et transitus, 586.
et dignitas, 136, c).
et dimissio
— — clerici, 581, 1.
— — et decretum, 582.
— — et servitium mil., 285, 8.
— — et vigilantia specialis, 598, c).
et dispensatio
— — confessarii Regularis, 446, a).
— — et declaratio nullitatis, 94.
— — non reservatum, 111.

[Votum]
et dispensatio et novitiatus, 571.
— — et reditus ad saeculum, 581, 1.
— — et saecularizatio, 542, 2; 562.
et effectus exclaustrationis, 546, a).
et emissio, 599.
— — deliberata, 220, 2.
et enumeratio, 34.
et exclaustratio, 546.
externum, 29, b).
et fructus, 253, 5.
et fugitivus, 567.
hospitalitatis, 528.
humilitatis, 528.
et impletio, 316, 2.
ingrediendi in Rel., 112, c); 221, 4.
et inhabilitas, 284.
et laesio, 329.
et manuscripta, 328.
et media, 53, 3.
et Moniales, 279, c).
non nubendi, 322, 6; 323.
non reservatum, 111, a); 112, c).
et novitiatus, 518, 1, a).
novitii, 245, 7.
— et exercitia spirit., 259, 5.
— et Regula, 250, 1.
et nuncupatio, 263.
obedientiae, 317.
— et Congreg. de Religiosis, 91, 8.
— et dispensatio, 551, c).
— — — in Gallia, 47, h).
— et Episcopus, 320.
— extra communitatem, 105, 2.
— et formula in scriptis, 266, 5.
— et liberatio, 550, b).
— et obligationes, 319.
— et peccatum, 321, 10.
— et professus, 274, 2, a).
— et Religiosus exclaustratus, 546, a).
— et renuntiatio Cardinalis, 494, 2.
— et Romanus Pontifex, 90, 2.
— sine professione, 263, 1.
— sollemne et saecularizatio, 543.
— et transitus, 518, 1.
— et violatio, 321, 11.
— et voluntas, 317, 4.
et obligationes, 90; 317, 3.
et observatio, 316, 2.
— — Constitutionis, 213, c).
— — materiae, 336, 3.
— — et obligatio Superioris, 142.
Particulare, 520, adn.
paupertatis, 326.

[Votum]
paupertatis et acceptatio dignitatis, 492.
— et bona temporalia, 558.
— et dispensatio, 47, h).
— et dominium bonorum, 494, 2.
— et exclaustratio, 546, a).
— et formula, 266, 5.
— in Gallia, 47, h).
— et liberatio, 263; 550, b).
— et manuscripta, 328.
— et peccata, 333.
— et professio, 263.
— et res temporales, 327, a).
— et reservatio, 168, 1.
— et saecularizatio, 543.
— et transgressio, 330.
et peccatum, 314, a).
peculiare, 34; 551.
in periculo mortis, 261.
perpetuum
— et apostata, 565.
— et castitatis, 550, b).
— et dimissio, 585; 596.
— — — alumnorum, 609.
— — — Religiosorum, 582.
— et dispensatio, 551.
— et novitii, 252, 3.
— et perfectio, 29, b).
— post expletum novitiatum, 268, 1
— post sex annos, 269, 6.
— et professio, 268, 1.
— et professus, 364, 3.
— et Regulares, 46, c).
— et renovatio, 29, b).
— et renuntiatio, 271, b).
— reservatum, 446, a).
— et Seminarium, 457.
— et status iuridicus, 597, 2.
— et transitus, 536.
— et validitas, 272, 3.
et Pontifex Romanus, 90, 2.
prius, 267, 6.
privatum, 40, f).
— et acatholici, 213, 1.
— castitatis, 112, c).
— et dimissio, 581, 1, adn.
— et dispensatio, 446, a).
— et iusiurandum, 112, a).
— et morbus, 269.
— et saecularizatio, 551, c).
— in Societat. sine votis, 220, 5.
— et suspensio, 112, c); 267.
— et validitas, 266, 1.
et privilegia exemptionis, 425.
et professio, 263, 1; 267.

[Votum]
et professio et suspensio, 112, a).
et prohibitio libri, 487, 4.
publicum, 29.
— et confessiones Religiosarum, 171, 2.
— et disciplina, 423, b).
— et dispensatio, 446, a).
— et Ecclesia, 263.
— et nuncupatio, 263.
— obedientiae, 33.
— et perfectio evangelica, 40.
— et professio, 267, 1.
— et Societates, 171, 2; 599, 1.
— et Superior, 40, f).
— et validitas, 266, 1.
— et vinculum iuridicum, 493; 605.
et quaestio theologica, 75, C. IV, g).
et ratio externa et visitatio, 266, 4.
redemptionis, 4-*ter*; 528.
et reditus in Religionem, 496.
et Regulares, 348, 2.
et relatio ad Sanctam Sedem, 146.
religiosum, 325.
— et Antistita, 616, 5.
— et solutio, 581, 6.
et renovatio, 269, 6.
reservatum, 446, a).
et sacrilegium, 605.
et saecularizatio, 543.
— — et dispensatio, 542, 2.
— — et liberatio, 550, b).
et servitium mil., 283, b); 284.
— — et pensio vitalitia, 332, e).
et sex anni integri, 581.
simplex, 422.
— et administratio bonorum, 274, b).
— et alienatio contra ius, 333, b).
— et alumni, 30.
— et bona Religiosi, 543, 1; 569.
— et bona transeuntis, 521.
— castitatis, 323, a).
— et cessio, 255, 8.
— et clausura apud Moniales, 352, 1.
— et clausura papalis, 347, b).
— et communio, 341.
— et confessarius, 249.
— et confessiones Religiosarum, 171, 1.
— et Congregatio, 40, b); 145, A).
— et dimissio, 573; 581, 6.
— — Religiosorum, 585, a).
— et donationes, 329, 3.
— et dos Religiosae, 559.
— et effectus professionis, 272, 4, b).
— et egressus cum animo non redeundi, 364, 3.

[Votum]
simplex et erectio paroeciae, 498.
— et fundatio Monast. Monialium, 81.
— et Gratianus, 4, b).
— et instructio de secundo nov. anno, 247, 1.
— et litterae dimissoriae, 452.
— et manuscriptum, 328.
— et matrimonium, 270, 1, a); 323, a).
— et Moniales, 149, 7, b); 279, 5.
— Monialium et oblig. chori, 370, 2, a).
— et obligato ad chorum, 267, d).
— et obligatio castitatis, 282, 4.
— paupertatis, 330, 5.
— perpetuum, 325.
— perpetuum et professus, 269, 8.
— et privilegia exemptionis, 420, b).
— et processus iudicialis, 587.
— et professae, 352, 2.
— professi, 250, 4.
— — in Congreg. rel., 271.
— — et obligatio chori, 366, 2.
— — et studia, 289.
— et professio, 263; 264, b).
— et proprietas, 270, d); 326, 1.
— et quaestuatio Sororum, 432, II.
— Regularis et officium chori, 378.
— et Religiones exemptae, 41, 4.
— et restitutio dotis, 231.
— et servitium militare, 285, 6.
— et Sorores, 46, d).
— et suffragia, 250, 4.
— et Tertius Ordo, 633.
— et testamentum, 256; 271, b).
— et testimonium Rectoris, 457, c).
— et transitus, 517, 3.
— — — Monialium, 517, 4.
— — — professi, 526.
— virginitatis et matrimonium, 323, a).
et Societates, 572.
— — sine votis in communi viventium, 122, 7; 145, a).
— — — — et dimissio alumni, 609.
sollemne
— et administratio bonorum, 255, 7.
— et annus admissionis, 266, 1.
— et apostasia, 564, 1.
— castitatis 325, b).
— et cessatio, 534.
— et clausura Monialium, 352, 2, 3.
— et communio, 341.
— et clausura papalis, 250, 2.
— et consecratio virginis, 616, 5.
— et dimissio, 586.
— et dispensatio, 446, a).

[Votum]
sollemne et dos Religiosa, 559.
— et Ecclesia, 264, b).
— et egressus illegit., 272, b); 364, 3.
— et erectio paroeciae, 498.
— et fundatio Monast. Monialium, 81.
— et illegitimitas, 115, b).
— et indulgentia plenaria, 250, 6.
— et instituta, 40, b).
— et instructio, 247, 2.
— et instructio de clausura Mon., 356.
— et interruptio novitiatus in Monast. Monialium, 240.
— et iurisdictio peculiaris et conf., 171.
— et liberatio, 550, b).
— et manuscriptum, 328.
— et matrimonium, 274, 2, a); 323, a).
— Monialium, 46, e). — —
— — et recitatio privata, 370, 1, c).
— et nuncupatio, 263.
— et Ordines, 41.
— paupertatis, 331.
— et privilegia, 387, 8.
— et processus iudicialis, 587.
— professi et oblig. ad chorum, 367, d).
— et professio sollemnis, 273, 1.
— — — temp., 268, 1.
— et restitutio dotis, 231, a).
— et studia, 289.
— et suffragia, 250, 4.
— et Tertius Ordo, 633.
— et testamentum, 256.
— et testimonium, 457, c).
et sollemnitas, 264.
et solutio, 287.
speciale
— et clausura, 347, d).
— et obligationes, 494, adn.
— et transiens, 520, adn.
stabilitatis, 29.
et Status religiosus, 14.
substantiale, 34; 40, a).
superadditum, 263.
suscipiendi ordines, 323, a).
temporarium
— et adspirantes, 358, e).
— et alumni, 540, 3.
— et assecuratio civilis, 561.
— et beneficium, 267, 5.
— et bona novitii, 256.
— et bona saecularizati, 558.
— et denuntiatio, 457, c).
— et dimissio, 268, 3, b); 577.
— — — Monialium, 586.
— — — alumnorum, 581; 609.

[Votum]
et dimissio Religiosorum, 539, 2; 573.
— et dispensatio, 540, 4.
— et dissimulatio infirmitatis, 266, 4.
— et donationes, 329.
— et effectus dimissionis, 581, 1.
— et gratiae spirituales, 250, 4.
— et expiratio, 536; 538.
— et ineptitudo, 579.
— et iuramentum perseverantiae, 566.
— et litterae dimissoriae, 388, g); 452.
— et Moniales, 352, 2.
— novitiatu expleto, 29, b).
— et novitii, 252, 3.
— et professio temporaria, 279, c).
— et proprietas bonorum, 330, 5.
— — — dotis post mortem, 232, a).
— et recursus contra decretum dimis., 580.
— et Regulares, 46, c).
— et renovatio, 269, 6; 275.
— — — professionis, 539.
— et renuntiatio bonorum, 271, b).
— reservatum, 446, a).
— et saecularizatio, 552.
— et servitium militare, 283, 2; 284, b).
— et Status rel., 29, b).
— et transitus, 517; 518, c).
— — — ab una classe in alteram, 536.
— et vox activa et passiva, 128, e).
et Tertius Ordo, 623, 6; 635.
et transgressio, 333.
et transitus, 517, 3, a); 518, c).
triennale, 284, b); 579, b).
et usus divitiarum, 326, 1.
et vinculum, 285, 8.
et violatio, 321, b).
et virginitas, 322, 2 et 6; 616, 5.
viva voce, 157, 2.

Vox
activa
et apostata, 571.
— et electio, 128, e).
— et exclaustratio, 546, c).
— et excommunicatio, 317, 5.
— et inhabilitas ad beneficia, 110, f); 169.
— et introductio mulierum, 351, b).
— et munus Superioris, 529.
— et privatio, 564.
— — — officio, 227.
— et professio temp., 269, c).
— et servitium mil., 284.
— et violatio votum paup., 335, 10.
— — legis vitae comm., 337, 3.

[Vox]
in Capitulo, 529.
et dispositiones, 253.
passiva
— et acceptatio muneris, 521.
— et apostata, 571.
— et electio, 128, 1.
— et exclaustratio, 335, 10; 546, c).
— et inhabilitas, 110, f).
— et munus Superioris, 529.
— et privatio, 564, 2.
— et professio, 280.
— — — tempor., 269, c).
— et servitium mil., 284.
— et violatio legis vitae comm., 337, 3.
et periculum, 586, 4.
viva
— et dispensatio, 298.
[Vox]
viva et erectio Domus, 79.
— et monitiones, 590, b).
— et votum, 179, 2.
Vulneratio, 168; 597, f).
Vulnus, 22.

Wesen der Ablässe, 340, adn.

Xenodochium, 119, 5.

Young Men's Christian Association, 613.

Zelus
et communio, 341.
et Magister, 244, 2.
et Missiones, 481, III.
et Religiosus, 304.

II

INDEX CANONUM

(Numeri paginam indicant)

Canones	
1	3, 4, 51, 159, 244, 807.
2	4, 195, 819.
3	4, 174, 222, 771.
4	3, 4, 106, 114, 258, 285, 318, 363, 486, 547, 549, 715. 770, 771, 775, 794, 799, 816, 817, 840, 866, 955, 968.
5	3, 4, 106, 209, 248, 258, 274, 403, 513, 611, 701, 715, 729, 816, 866.
6	771.
6 1°	4, 6, 87, 106, 438, 573.
6 2°	4, 173, 281, 367, 467, 548, 550, 1000.
6 3°	4, 423.
6 4°	5, 281, 374, 467, 484.
6 5°	5, 229, 576, 695, 823, 894.
6 6°	5, 107, 294, 354, 438, 477, 573, 713, 726, 819, 938, 1049.
7	3, 5, 51, 74, 92, 154, 177.
7 4°	737.
8 § 2	883.
9	42, 293.
10	556, 770, 771, 968, 969, 1009.
11	151, 248, 270, 277, 512, 514, 968, 1097.
12	3.
13	3.
15	151, 236, 367, 525, 585, 776, 1097.
16	277. 476.
17	3.
17 § 1	5, 111.
17 § 2	5, 111, 249, 519.
17 § 3	5, 111.
18	5, 91, 484, 550, 1028.
19	5, 364, 376, 771, 966, 967.
20	5, 81, 83, 90, 91, 114, 117, 149, 219, 334, 440, 492, 604, 606, 635, 775, 999, 1001, 1007, 1032.
21	5.
22	6, 106, 229, 251, 477, 1097.
23	6.
24	3, 6, 227, 230, 233.
26	117.
27	3, 701, 801.
28	3, 801.
31	284, 910.
32 § 1	523, 1017.
32 § 2	519, 524.
33 § 1	757.
34 § 2	526, 975.
34 § 3	287, 518.
34 § 3 1°	262, 519.
34 § 3 2°	457, 524, 937.
34 § 3 3°	242, 243, 247, 259, 282, 457, 466, 518, 519, 524, 530, 572, 975, 998, 1016, 1106.
34 § 3 5°	519, 591.
34 § 4 3°	531.
35	259, 261, 282, 521, 998.
36 § 1	177, 331.
37	177, 972.
38	251.
40	976.
42 § 2	976.
45	766.
49	342.
50	355, 793.
56	972.
58	452.
58 § 2	951.
60	767.
63 § 1	767.
63 § 2	767.
64	767.
65	767, 772.
66 § 1	241.

Canones	
66 § 2	241.
67	342.
68	355, 766.
70	767, 815.
71	866.
72 § 1	768, 774.
72 § 2	774.
72 § 3	606, 774.
72 § 4	606, 774.
73	768.
74	768.
75	767, 768, 1070.
76	768.
77	768, 816.
78	768.
81	236, 240, 454, 597, 746, 799.
82	799.
84 § 1	746.
86	3, 503.
87	3, 57, 448, 1041.
88	573.
88 § 2	264, 489, 724, 986.
88 § 3	449, 986.
89	449.
90	949.
90 § 1	490.
90 § 2	490.
92	949, 1028.
92 § 2	959.
93 § 2	949.
94	955.
94 § 1	949.
98	484.
99	129, 1035.
100	128, 815, 1054.
100 § 1	41, 66, 132, 328, 406.
100 § 2	75, 81, 156, 1054.
100 § 3	176.
101	106, 258.
101 1°	939.
101 § 1	234, 270.
101 § 1 1°	87, 153, 176, 234, 268, 270, 271, 272, 274, 282, 286, 325, 389, 590, 1091.
101 § 1 2°	145, 325.
101 § 2	176, 325.
101 § 3	256.
102	175.
102 § 1	59, 75, 125, 148, 151, 165, 172, 328, 1054, 1070.
102 § 2	75, 78, 124, 151, 163, 165, 328, 1070.
103	468, 616, 987.

Canones	
103 § 1	467, 575.
103 § 2	467, 522, 575.
104	522, 575, 616.
105	235.
105 1°	163, 171, 325, 327, 435, 570, 571, 990.
105 2°	326, 327, 328.
105 3°	326.
105 5°	921.
106 1°	119.
106 § 1	113.
106 2°	119, 273.
106 3°	273, 938, 939, 1074.
106 5°	114, 116, 117, 120, 939, 969, 1074.
106 6°	121, 195, 793, 1074.
107	1, 3, 53, 68, 120, 1041.
107 4°	265.
108	51, 53, 448, 1041.
108 § 1	68, 83, 474, 494.
109	467.
110	51, 215, 222.
111	3, 961, 962.
111 § 1	965.
111 § 2	1000.
113	129, 963.
114	964.
115	3, 583, 604, 610, 964, 1000.
117	962.
117 2°	961.
117 § 4	250.
118	981.
118 1°	548, 775.
119	38, 39, 82, 112, 120, 545, 546, 619, 775, 776, 1036.
120	777, 783, 1036.
120 § 1	546.
120 § 2	219, 335, 777.
120 § 3	777.
121	546, 618, 619, 788, 1036.
122	788, 1036.
123	39, 82, 545, 546, 557, 775, 776, 1000, 1023, 1024, 1025, 1036.
124	54, 545, 651, 660, 1036.
125	660.
125 1°	660, 661.
125 2°	702.
126	660, 702, 910.
127	477, 661.
128	662.
129	649, 652, 659, 662.

Canones	
130 § 1	651, 652, 916, 1032.
131	196, 653, 662, 1032.
131 § 1	654, 655, 909.
131 § 3	3, 652, 654, 662, 793, 909.
132	619, 662.
132 § 1	662.
133	284, 662.
134	56, 633, 660, 662, 698.
135	6 3, 750, 751.
136	663.
136 § 1	663, 708, 943, 956.
136 § 2	663.
136 § 3	663, 949.
137	664.
138	664.
139	415.
139 § 1	664.
139 § 2	664.
139 § 3	665.
139 § 4	666.
140	666.
141	1043.
141 § 1	344, 666.
141 § 2	666, 949.
142	418, 545, 651, 660, 666, 667, 1036.
143 § 2	1001.
145 § 1	319, 922.
145 § 2	260, 319, 922.
147	51.
149	284, 289.
150 § 2	269.
151	51.
152	129.
153	968.
153 § 2	279.
154	244, 660.
155	251.
159	250, 309.
160	106, 257, 258, 259, 260.
161	87, 251, 258, 260, 261 1067.
162	261, 262.
162 § 1	233, 261, 328.
162 § 2	262, 327.
162 § 3	262, 288, 327, 328.
162 § 4	262, 326, 328.
162 § 5	262.
163	106, 265, 267, 328.
164	267, 328.
165	268, 288, 328.
166	268, 287.
167 § 1 1°	264, 265.
167 § 1 3°	264.
167 § 1 4°	264.
167 § 1 5°	106, 265, 933.
167 § 2	265, 270, 288.
168	106, 267, 270, 274, 275.
168 § 1 2°	264.
169 § 1	268, 270.
169 § 1 1°	570.
169 § 1 2°	269, 270, 278.
169 § 2	270.
170	265, 268, 271.
170 § 2	451.
171	277, 280.
171 § 1	269, 273, 275, 277.
171 § 2	269, 280.
171 § 3	288.
171 § 4	280.
171 § 5	278, 280, 290.
172	106.
172 § 1	281.
172 § 2	281.
172 § 3	281, 282.
172 § 4	271, 282.
173 1°	282.
173 2°	282.
173 3°	282.
174	270, 271, 272, 286.
175	282, 283, 287, 894.
176	256, 282, 283.
176 § 1	261, 284.
176 § 2	284.
176 § 3	284.
177	283.
177 § 1	288.
177 § 2	276, 288.
177 § 3	289.
177 § 4	289.
178	256, 260, 277, 290.
179	106, 894.
179 § 1	285, 899.
179 § 2	285.
180 § 1	285.
180 § 2	287.
181	256.
181 § 1	287.
181 § 2	256, 267, 277, 287.
181 § 3	250, 287.
181 § 4	287.
182	257, 260, 1067.
182 § 1	287.
182 § 2	287.
182 § 3	287.
183 § 1	343.
183 § 2	343.
184	344.

Canones	
185	344.
186	344.
187 § 1	129, 344.
187 § 2	344.
188 1°	344, 477, 582, 583.
188 2°	344.
188 3°	344.
188 4°	344, 463, 986.
188 5°	344, 605, 681, 987.
188 6°	344.
188 7°	344, 663.
188 8°	344.
189 § 1	344.
189 § 2	266, 344.
190 § 1	344.
190 § 2	345.
191 § 1	345.
191 § 2	345.
192 § 1	345.
192 § 2	345, 1000.
192 § 3	345.
193 § 1	345.
193 § 2	345.
194 § 1	345.
194 § 2	345.
195	345.
196	220.
197	130, 618.
197 § 1	198, 215.
198	3, 203, 222, 387.
198 § 1	90, 91, 191, 198, 216, 230, 241, 265, 335, 417, 430, 610, 661, 664, 665, 701, 850, 884.
198 § 2	90, 91, 172, 191, 273, 737.
199	130, 783.
199 § 1	274, 334, 349, 1069.
199 § 2	274, 737.
199 § 4	578.
200 § 2	111, 179, 309, 419.
201	342.
201 § 2	855.
201 § 3	228.
202	187.
202 § 2	148.
202 § 3	222.
203	342.
204 § 1	331.
204 § 2	331.
207 § 2	768.
209	211, 220, 355, 382, 384, 833.
211 § 2	943, 949, 961, 999.
212	1024.

Canones	
213	662.
213 § 1	776, 1000, 1024.
214	662.
214 1°	451.
214 § 1	662.
215 § 1	70.
215 § 2	130, 335, 336.
216	901.
216 § 3	425, 426, 655, 901.
220	122, 123, 474.
223 § 1	880.
223 § 1 3°	335, 341, 879.
223 § 1 4°	3, 336, 341, 879.
223 4°	335.
224 § 1	880.
231	70.
231 § 1	1023.
232 § 1	257.
232 § 2 1°	242, 609.
234	898.
237 § 2	339.
239 § 1 1°	356, 363, 364, 378, 773.
239 § 1 2°	265.
239 § 1 4°	760.
239 § 1 5°	1066.
239 § 1 19°	445, 896.
239 § 1 24°	1072.
240	852.
242	92.
243 § 1	181.
245	181.
247	185, 187, 223, 315.
247 § 1	184, 187, 223.
247 § 2	184.
247 § 3	224.
247 § 4	184, 883, 884.
249 § 1	185.
249 § 2	185.
249 § 3	185.
250	367.
250 § 2	3, 186, 1059.
250 § 3	3.
251	3, 154, 181.
251 § 1	181.
251 § 2	182, 183.
251 § 3	182, 183, 615, 884.
252	154.
252 § 3	186.
252 § 5	3, 186.
253 § 1	186.
253 § 2	186.
253 § 3	186.
256 § 1	3, 70, 186, 656.
257	807.

Canones	
257 § 2	187.
258 § 1	187.
258 § 2	187.
267	737.
272	70, 854.
274	854.
274 2°	1072.
274 6°	854.
281	883.
282 § 1	335, 880.
283	883.
285	335, 339, 778, 880.
286 § 1	335, 880.
286 § 4	3, 880.
287	697.
291 § 2	799, 885.
292	335.
294 § 1	130, 1050.
294 § 2	342, 343.
295	793.
295 § 1	205.
295 § 2	205.
296	3, 208, 209, 793.
296 § 1	204, 306, 423, 447.
296 § 2	204, 905.
297	3, 204, 423, 793.
298	203, 793.
300 § 1	3.
302	208.
306	754.
307	793.
307 § 1	203.
307 § 2	203.
309	91, 203.
313 2°	222.
315 § 1	130.
315 § 2	130.
316 § 2	1045.
317	91.
319 § 1	335, 336.
319 § 2	336.
320	3.
320 § 1	335, 339.
320 § 2	242, 335, 339.
321	3, 272, 335.
322 § 1	335, 338.
322 § 2	335, 337, 338.
323	342.
323 § 1	130, 335, 338, 342, 1050.
323 § 2	335, 342, 343.
325	335, 337, 341, 663.
327	91.
327 § 1	339.
331 § 1	657.

Canones	
331 § 1 1°	242.
331 § 1 5°	658.
334	474.
334 § 2	474.
334 § 3	338.
337	868.
337 § 1	793, 841, 853.
337 § 2	337, 841, 853, 854.
337 § 3	841.
338 § 2	868.
339 § 1	754.
343 § 1	198, 308.
344 § 1	197, 199, 310.
344 § 2	197.
345	202, 229, 313.
349 § 1 1°	760.
349 § 1 2°	663.
349 § 2	800.
349 § 2 2°	800, 1072.
357 § 1	129.
358 8°	880.
358 § 1 8°	33, 341, 793.
358 § 2	793.
364 § 2 1°	226.
366	206, 339.
366 § 3	91.
367 § 1	339, 894.
367 § 2	339, 894.
368 § 1 2°	206.
371	339.
372	780.
373	1013.
374 § 1 1°	225.
374 § 1 2°	225.
374 § 1 3°	225.
374 § 2	225.
386	250.
386 § 4	335.
387	250.
387 § 1	195.
397 3°	822, 823, 918.
399 § 1	257.
401 § 1	356, 855.
405 § 5	911.
408	120, 314.
408 § 1	117.
409 § 2	663.
412 § 2 1°	397.
413	747, 761.
413 § 1	742, 762.
413 § 2	760, 761, 762.
414 § 2	97.
414 § 4	922.
415	741, 855, 918, 919.

Canones	
415 § 2 1°	918.
415 § 2 2°	918.
415 § 3 1°	920.
415 § 3 2°	920.
415 § 3 3°	920.
415 § 3 4°	920.
415 § 5	920.
417 § 1	761.
418	293.
420	583.
421	585.
421 § 1 1°	650.
421 § 1 2°	648.
423	893.
425 § 1	893.
426 § 3	250.
427	893.
429	91, 339.
429 § 1	173.
430	334.
431	91.
432	339.
432 § 1	260.
432 § 2	260, 262.
432 § 3	339.
433	529.
436	129, 173.
438	284.
445	819.
446 § 1	257.
448 § 1	196.
451 § 1	635, 901.
451 § 2 1°	901.
451 § 2 2°	901.
452	901, 902.
452 § 1	740, 901, 923.
454 § 4	205.
454 § 5	204, 793, 913, 921, 925.
455	57.
455 § 3	129.
456	205, 793, 901, 903, 904.
459	904.
459 § 2	205, 903, 904.
459 § 3 3°	904.
460	909.
461	764, 904.
462	854, 918, 1092.
462 1°	919.
462 2°	821.
462 3°	210, 315, 318, 722.
462 4°	211.
462 5°	210.
462 7°	890, 891, 919.
463	913.

Canones	
463 § 1	906, 909.
463 § 2	909.
463 § 4	909.
464 § 1	859, 909.
464 § 2	73, 163, 211, 238, 318, 396, 397, 399, 400, 655, 771, 790, 822, 859, 860, 861.
465	293.
465 § 1	910.
465 § 2	910.
465 § 3	910.
465 § 4	655, 910.
465 § 5	655, 911.
465 § 6	911.
470	488, 864, 909.
470 § 2	488, 614, 615, 840.
471	901.
471 § 1	655, 901, 904, 909.
471 § 2	904.
471 § 4	655, 909, 919.
472	655, 913.
472 1°	912.
472 2°	251, 912.
472 3°	912.
473	655.
473 § 1	912.
473 § 2	912.
474	655.
475 § 1	915.
475 §2	655.
476	913.
476 § 1	915.
476 § 4	915.
476 §6	655, 912.
476 § 7	913.
479	396, 921, 925.
479 § 1	157, 396, 655, 849, 923.
479 § 2	396, 399.
480	313, 396.
480 § 1	924.
480 § 2	196, 793, 924, 925.
481	924.
481 § 1	115.
482	890, 924.
483	924.
483 1°	925.
483 2°	816, 925.
483 6°	219.
484 § 1	382, 925.
484 § 2	925.
485	925.
486	655, 921, 924, 925.
487	1, 2, 38, 51, 56, 57, 58,

Canones	
	61, 63, 92, 662, 1046, 1100.
488	51, 57, 65, 66, 68, 707.
488 1°	32, 59, 64, 67, 68, 69, 70, 106 115, 442, 591, 669, 960, 1029, 1100.
488 2°	62, 68, 71, 72, 73, 79, 88, 91, 97, 99, 122, 396, 516, 711, 928.
488 3°	73, 74, 98, 128, 989, 992, 1031.
488 4°	68, 74, 93, 95, 281, 314, 1031.
488 5°	74, 75, 78, 88, 99, 163, 583, 652, 795.
488 6°	68, 81, 99, 182.
488 7°	68, 80, 82, 83, 84, 86, 88, 154, 157, 158, 312, 317, 420, 442, 505, 545, 581, 596, 711, 717, 725, 733, 745, 775, 830, 929, 931, 976, 991.
488 8°	68, 79, 90, 99, 149, 216, 217, 220, 243, 329, 330, 335, 341, 361, 412, 417, 430, 455, 458, 665, 712, 737, 930, 981, 1007.
489	3, 51, 59, 67, 78, 81, 106, 107, 229, 258, 265, 458, 570, 696.
490	51, 89, 90, 113, 295, 296, 354, 421, 444, 545, 775, 804, 862, 990, 991, 1001, 1007, 1111.
491	1, 39, 51, 116, 120.
491 § 1	3, 93, 113, 114, 115, 116, 117, 969.
491 § 2	114, 115, 120.
492	2, 122, 159, 815, 1031.
492 § 1	29, 66, 71, 111, 112, 122, 127, 134, 139, 140, 145, 149, 172, 772, 1048.
492 § 2	98, 130, 131, 139, 194, 798, 989.
492 § 3	130, 143, 706, 709.
493	125, 130, 133, 146, 147, 171, 172, 194, 367, 409.
494 § 1	79, 93, 150, 159, 173.
494 § 2	107, 149, 151, 234, 409.
495	159, 367.
495 § 1	75, 131, 149, 153, 158, 169, 194.
495 § 2	106, 111, 112, 131, 145, 149, 194, 697.
496	162.
497	64, 169, 713, 793.
497 § 1	78, 79, 89, 122, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 166, 168, 170, 173, 196, 367, 515, 803, 908.
497 § 2	3, 155, 164, 173, 196, 211, 367, 793, 803, 832, 850, 851, 854, 1051.
497 § 3	155, 165, 170, 633, 793.
497 § 4	168, 367, 515, 632.
498	122, 170, 171, 172, 173, 367, 798, 1031.
498 § 1	369.
498 § 3	75.
499	2, 79, 176, 364, 913, 1032, 1034, 1035.
499 § 1	177, 178, 676, 932.
499 § 2	191, 737.
500	176, 422, 790.
500 § 1	192.
500 § 2	88, 192, 223, 435, 596, 737.
500 § 3	135, 141, 193, 797.
501	214.
501 § 1	178, 194, 220, 221, 222, 225, 239, 335, 337, 351, 496, 582, 696, 1034, 1039.
501 § 2	184, 233, 307, 793.
501 § 3	3, 72, 93, 99, 100, 225, 226, 232, 335, 336, 342, 596, 991.
502	99, 225, 226, 278, 696.
503	225, 230, 237, 241, 280, 780, 781, 1013.
504	88, 90, 217 218, 219, 230, 242, 243, 244, 248, 265, 483, 590, 609, 938, 939, 969.
505	107, 216, 217, 230, 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 920, 1035.
506	218, 257, 793.
506 § 1	107, 217, 230, 232, 255, 278.
506 § 2	87, 88, 217, 255, 258, 267, 273, 275, 277, 280, 345, 719, 791, 793.
506 § 3	217, 275, 277.
506 § 4	88, 194, 217, 256, 262, 275, 276, 288, 289 291, 345.
507	3, 214, 257, 260, 261, 265.

Canones	
507 § 1	106, 232, 258, 259, 260, 283, 696.
507 § 2	268, 269.
507 § 3	107, 247, 285.
508	75, 231, 252, 292, 367.
509	199, 692.
509 § 1	293, 1123.
509 § 2	217, 231, 387.
509 § 2 1°	294, 1102, 1123.
509 § 2 2°	294, 295, 315.
510	93, 108, 217, 243, 293, 296, 297, 299, 335, 336, 439.
511	149, 230, 308, 309, 1038, 1102.
512	306, 307, 309, 422, 423, 992, 1038.
512 § 1	88, 790, 1102.
512 § 1 1°	87, 198, 309, 719, 793.
512 § 1 2°	130, 198, 309, 798.
512 § 1 3°	798.
512 § 2	88, 451.
512 § 2 1°	193, 198, 199, 201, 313, 397, 793, 1102.
512 § 2 2°	174, 199, 310, 422, 423, 793, 797, 850.
512 § 2 3°	200, 311.
513	201, 306, 307, 313, 696, 719, 1038.
513 § 1	201, 311, 312.
513 § 2	201, 205, 313.
514	212, 368, 398, 772, 918, 1034.
514 § 1	166, 192, 210, 220, 237, 238, 239, 244, 295, 314, 316, 317, 348, 349, 351, 361, 388, 398, 399, 455, 544, 593, 706, 716, 822, 823, 828, 829, 862, 867, 924, 1028.
514 § 2	88, 210, 317, 396, 399, 720, 729, 822.
514 § 3	3, 211, 318, 396, 822, 823.
514 § 4	3, 210, 861.
515	107, 319.
516	93, 235, 243, 335.
516 § 1	78, 231, 324, 329, 336, 1012.
516 § 2	318, 329, 415, 418.
516 § 3	231, 318, 320, 416.
516 § 4	230, 243, 257, 327, 329, 418.
517	2, 174, 176.
517 3°	1036.
517 § 1	191, 332, 333.
517 § 2	332.
518	2, 176, 252, 346, 357, 825.
518 § 1	347, 355, 357, 359, 635, 825.
518 § 2	314, 352, 361, 543, 653.
518 § 3	316, 353, 404, 825.
518 3°	939.
519	210, 211, 346, 347, 348, 350, 351, 355, 356, 357, 359, 368, 377, 394, 395, 544, 696, 703, 773, 825, 828, 855, 967.
520	75, 87, 306, 307, 366, 367, 371, 373, 376, 544, 773.
520 § 1	318, 365, 366, 367, 375, 376, 393, 394, 386, 542, 1114.
520 § 2	368, 369, 373, 374, 377, 386, 388, 825, 826, 1114.
521	87, 367, 375, 773, 1039.
521 § 1	75, 370, 376, 386, 825, 1114.
521 § 2	75, 365, 372, 373, 378, 385, 394, 825, 1114.
521 § 3	372, 375, 378, 385, 394, 825, 1114.
522	210, 211, 348, 354, 363, 364, 374, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 383, 384, 385, 386, 703, 773, 825, 967, 1039, 1114.
522 § 1	368.
523	363, 364, 376, 378, 384, 385, 386, 720, 729, 773, 825, 1039, 1115.
524 § 1	369, 386, 394, 399.
524 § 2	370, 372, 388, 390, 394.
524 § 3	277, 387, 394.
525	88, 192, 364, 370, 372, 391, 397, 773, 791, 991.
526	234, 365, 384, 388, 390, 590.
526 § 1	544.
527	3, 88, 306, 372, 391, 392, 393.
528	3, 210, 393, 894.
529	87, 210, 387, 395, 396, 397, 398, 791, 793, 867, 992.
530	2, 176, 252, 346, 378, 531, 1032, 1034, 1035, 1115.
530 § 1	401, 535, 543, 636.
530 § 2	404.

Canones	
531	2, 73, 75, 153, 176, 405, 407, 416, 609.
532	200, 311, 416, 1035.
532 § 1	75, 405, 415, 417, 419, 447, 506.
532 § 2	405, 416, 418.
533	87, 192, 306, 307, 405, 420, 426, 440, 791, 797.
533 § 1	419. 426.
533 § 1 1°	88, 194, 420, 596.
533 § 1 2°	421, 504.
533 § 1 3°	167, 200, 414, 421, 422, 423, 424, 441, 913, 914.
533 § 1 4°	167, 197, 200, 423, 425, 441, 447, 793, 905, 906, 913, 914.
533 § 2	197, 436, 506, 906.
534	3, 88, 170, 235, 331, 405, 429, 432, 433, 436, 596, 1039.
534 § 1	168, 194, 327, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 438, 596, 664, 695.
534 § 2	435.
535	87, 88, 192, 200, 307, 311, 405, 440, 791, 797, 991.
535 § 1 1°	198, 310, 439, 440, 506, 596, 696, 793.
535 § 1 2°	405, 440, 991.
535 1 3°	412.
535 2°	167, 200.
535 § 2	440, 506, 798.
535 § 3 2°	441, 905, 913, 914.
536	176, 405, 442.
536 § 1	75, 128, 153, 441.
536 § 2	442.
536 § 3	417, 443, 955.
536 § 4	443.
536 § 5	444.
537	176, 405, 444, 445, 446, 1035.
538	2, 57, 448, 450, 451, 456, 463, 464, 948.
538 § 1 8°	196.
539	2, 230, 451, 460, 488, 493, 709, 932, 1032, 1103, 1105.
539 § 1	453, 454, 462, 457, 696.
539 § 2	458.
540	75.
540 § 1	452, 459, 517.
540 § 2	451, 457, 461, 514, 708.
540 § 3	89, 455, 460, 489, 545, 723, 725, 728, 1024, 1105.
541	2, 451, 460, 461, 462, 560, 1103, 1105.
541 1°	929.
541 § 1	497.
541 § 2	388.
542	2, 29, 264, 451, 461, 463, 468, 474, 485, 499, 512, 517, 696, 951, 1031, 1032, 1038.
542 § 1	466, 514.
542 1°	57, 462, 465, 466, 469, 471, 472, 473, 474, 477, 494, 514, 528, 575, 584, 610, 622, 928, 942, 943, 946, 968, 993, 1023, 1037, 1103.
542 2°	187, 451, 477, 478, 479, 480, 482, 484, 494, 498, 517, 788.
543	149, 230, 235, 241, 468, 469, 496, 505, 513, 521, 558, 559, 569, 570, 571, 574, 948, 1104.
543 § 1	91, 420, 438, 1007.
544	456, 485, 499, 843, 931, 1036, 1038.
544 § 1	316, 451, 456, 488, 492, 495, 772.
544 § 2	451, 489, 492, 449, 773.
544 § 3	230, 478, 489, 491, 492, 493, 494, 495, 497, 499, 558, 929, 1104.
544 § 4	492, 949, 954.
544 § 5	89, 489, 492, 495, 930.
544 § 6	495, 931.
544 § 7	495.
545	306, 487, 843.
545 § 1	451, 488, 489, 496, 558, 1104.
545 § 2	492, 496, 505.
545 § 3	492, 495, 496, 498.
545 § 4	451, 480, 492, 493, 499, 1104.
547	88, 307, 440, 503.
547 § 1	88, 501, 502.
547 § 2	502, 505, 510.
547 § 3	88, 502.
547 § 4	503, 558, 970.
548	52, 88, 502, 510, 595, 932, 978.
549	87, 88, 306, 307, 405, 419,

Canones	
	421, 504, 505, 506, 507, 991, 1104.
550	88, 306, 307, 405.
550 § 1	217, 506.
550 § 2	506.
551	88, 440, 501, 502, 970.
551 § 1	147. 507, 511, 946, 970, 971, 1001, 1023.
551 § 2	88, 458, 507, 508, 939.
552	2, 87, 307, 513, 572, 575.
552 § 1	273, 319, 461, 793.
552 § 2	273, 489, 512, 513, 575, 591, 719, 729.
553	2, 107, 513, 514, 519, 528, 933, 1078, 1105.
554	515, 527.
554 § 1	149, 155, 168, 515, 516, 517, 534.
554 § 2	91, 230, 516, 534, 940.
554 § 3	459, 517, 542, 543, 631, 636.
555	512, 517, 519, 575.
555 § 1	514.
555 § 1 1°	449, 457, 465, 517, 572, 575, 585, 611.
555 § 1 2°	75, 457, 476, 517, 518, 519, 536, 611, 932, 1106.
555 § 1 3°	476, 515, 517, 527, 575.
555 § 2	195, 458, 476, 517, 519, 520, 527, 536, 538, 575, 696, 932.
556	521, 537, 1024, 1106.
556 § 1	75, 490, 521, 522, 523, 527, 528. 564.
556 § 2	514, 519, 523, 524, 525, 526, 527.
556 § 3	514, 526.
556 § 4	527.
557	514, 528, 544, 708, 933, 1105.
557 § 2	706.
558	454, 476, 528, 529, 647, 844, 942, 943, 1106.
559	244, 529.
559 § 1	529, 530, 634, 845.
559 § 2	529, 530, 532, 534, 634. 635.
559 § 3	531, 634, 635.
560	257, 531.
560 § 2	729.
560 § 4	217.
561	543, 1107.
561 § 1	532.
561 § 2	532, 543, 545, 745.

Canones	
562	529, 533, 696.
563	461, 533, 543.
563 § 2	459, 533.
564	1106.
564 § 1	75, 516, 534, 632.
564 § 2	516, 534, 632.
565	533, 534, 539.
565 § 1	461, 534, 535, 1106.
565 § 2	294, 534, 535, 1106.
565 § 3	536, 541.
566	544, 635, 636.
566 § 1	366, 371, 376, 384, 389, 544.
566 § 2	354.
566 § 2 1°	542.
566 § 2 2°	542, 543.
566 § 2 3°	542.
566 § 2 4°	357, 371, 394, 542, 543.
566 4°	370.
567	589.
567 § 1	83, 113, 546, 563, 589, 772, 775, 956, 1100. 1107. 1119.
567 § 2	510, 547, 834.
568	405, 444, 503, 547, 548, 582, 583, 600, 601, 932, 1108.
569	405, 556, 594, 595, 597, 897.
569 § 1	549, 550, 551, 552, 553, 554, 556, 595, 597, 601, 606, 619, 682, 935, 1111.
569 § 2	552, 553, 554, 595, 596. 597, 601, 684, 686, 935, 1111.
569 § 3	550, 554, 555, 556, 601, 606, 619, 933, 935, 1111.
570	450, 456, 509.
570 § 1	456, 457, 508, 509, 557, 558, 935, 939, 940. 1111.
570 § 2	451, 456, 489, 509, 557, 1111.
571	2, 461, 522, 559.
571 § 1	241, 521, 557, 1066, 1108.
571 § 2	241, 451, 458, 499, 521, 558, 559, 564, 1038. 1108.
571 § 3	559, 560, 937, 1108.
572	2, 59, 512, 565, 575.
572 § 1	65.
572 § 1 1°	572.
572 § 1 2°	59, 574.
572 § 1 3°	462, 517, 575, 942.
572 § 1 4°	59, 468, 575.

Canones	
572 § 1 5°	576.
572 § 1 6°	241, 574, 578, 591, 612.
572 § 2	579, 585, 603, 616, 717.
573	572, 573, 574, 585, 603, 605, 610.
574	59, 61, 242, 549, 573, 574, 579, 586, 589, 603, 610, 619, 620, 627, 717, 731, 773, 790, 937, 990. 995, 1009, 1109.
574 § 1	75, 567, 579, 585, 588, 591, 603, 610, 611, 616, 942.
574 § 1 2°	241, 555, 575, 584.
574 § 1 4°	468.
574 § 2	588, 603, 623.
575	1109.
575 § 1	61, 586, 587, 603, 948.
575 § 2	232, 234, 242, 372, 486, 558, 559, 569, 570, 571, 575, 590, 937, 943, 948, 1007, 1104.
576	580, 1024.
576 § 2	416, 591, 611, 613, 840, 1110.
577	591.
577 § 1	59, 549, 550, 567, 588, 591, 611.
577 § 2	59, 592, 621.
578 1°	83, 546, 581, 589, 775, 1100.
578 2°	581, 590.
578 3°	267, 590, 592, 620, 939, 969.
578 7°	83.
579	568, 594, 605, 684, 690, 932.
579 § 2	712.
580	82, 83, 601, 684, 692, 698, 906, 992.
580 § 1	552, 594, 599, 682, 689, 692, 932, 934, 956, 1113.
580 § 2	405, 596, 599, 609, 689, 691, 699, 897, 904, 934, 935, 939, 946, 969, 971, 1023, 1113, 1116.
580 § 3	84, 87, 88, 443, 505, 510, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 591, 596, 597, 598, 602, 619, 682, 935, 969, 1113.
581	83, 505, 601, 933, 1024.
581 § 1	444, 510, 547, 553, 556, 557, 582, 594, 598, 600, 601, 606, 607, 609, 635, 686, 690, 932, 939.
581 § 2	510, 607, 615, 690.
581 § 3	553.
582	2, 405, 447. 505, 599, 607, 609, 683, 686, 687, 896, 906, 932, 956, 969, 978, 1023.
582 1°	75. 405, 608, 609, 691, 699, 939.
582 2°	94, 405, 410, 609, 691.
583	83, 554, 601, 602, 932, 1113.
583 1°	443, 444, 505, 592, 598, 600, 684.
583 2°	217, 505, 555, 592, 601. 933.
584	344, 477, 509, 548, 582, 583, 610, 1000.
585	83, 477, 583, 604, 610, 835, 881, 960, 961, 999, 1000, 1032, 1037.
586	2, 448, 565, 967, 1022.
586 § 1	615, 616.
586 § 2	616, 617.
586 § 3	951.
587	2, 629, 631, 1032.
587 § 1	631, 636.
587 § 2	632, 698, 700, 844.
587 § 3	633.
587 § 4	70, 74, 633, 735.
588 § 1	352, 353, 634, 845.
588 § 2	244, 459, 634, 635, 845.
588 § 3	636.
589	539, 638, 656, 746.
589 § 1	637, 645, 837.
589 § 2	240, 636, 648, 733, 843.
590	230, 241, 649, 651, 652, 659, 662, 829, 837, 844, 905, 916, 1032.
591	2, 78, 196, 231, 629, 631, 635, 653, 837, 1032.
592	2, 418, 651, 652, 660, 662, 956.
593	32, 52, 61, 67, 669, 671, 956, 1123.
594	65, 405, 547, 660, 689.
594 § 1	698, 699, 700, 1116.
594 § 2	75, 699, 956, 1116.
594 § 3	699, 1116.
595	296, 636, 660, 956, 1036.
595 § 1	296, 346, 1116.
595 § 1 1°	660, 702, 1115.

Canones	
595 § 1 2°	702.
595 § 1 3°	354, 355, 365, 660, 702, 1114.
595 § 2	296, 703, 1115.
595 § 3	704, 1115.
595 § 4	705.
596	61, 663, 689, 706, 707, 708, 898, 1118.
597	75, 662, 710, 713, 718.
597 § 1	75, 78, 85, 89, 91, 367, 711, 718, 733.
597 § 2	75, 315, 712, 723, 727.
597 § 3	89, 712, 719, 723.
598	1110.
598 § 1	714.
598 § 2	714, 715, 733.
599	75, 395, 725.
599 § 1	75, 590, 713, 734, 793.
599 § 2	590, 713.
600	88, 89, 306, 307, 718, 725, 727, 729, 733, 978.
600 1°	513, 729.
600 2°	720, 729.
600 3°	721, 730.
600 4°	721, 722.
600 § 1	205, 719.
601	87, 717, 725, 727, 728, 794.
601 § 1	723.
601 § 2	723.
602	712, 723, 727.
603	87, 88, 89, 710.
603 § 1	723, 793.
603 § 2	724, 734.
603 § 3	730.
603 § 4	730.
604	75, 199, 710.
604 § 1	733, 1101.
604 § 2	725, 734.
604 § 3	192, 734.
605	306, 307, 710, 716, 726, 734.
606	65, 726, 794.
606 § 1	355, 713, 735, 736, 977, 980.
606 § 2	481, 633, 735, 736, 931, 953, 954, 1117.
607	710, 736, 794.
608 § 1	212, 740.
608 § 2	212, 740.
609 § 1	3, 212, 855, 918, 919.
609 § 2	212, 741, 901, 918.
609 § 3	196, 212, 741, 793, 852, 854, 871, 918, 921.

Canones	
610	663, 742.
610 § 1	743, 744, 745.
610 § 2	396, 760, 761, 762.
610 § 3	85, 610, 956.
611	88, 176, 191, 217, 241, 737, 738, 739, 954, 956, 957, 1118.
612	2, 3, 195, 196, 423, 660, 741, 793, 886, 921, 1036.
613	2, 141, 222, 766, 771, 970.
613 § 1	768, 770, 771, 772, 866.
613 § 2	71, 88, 135, 772, 814.
614	3, 39, 82, 113, 455, 545, 618, 775, 776, 777.
615	61, 82, 86, 87, 97, 98, 112, 113, 135, 159, 167, 192, 200, 201, 307, 546, 547, 790, 793, 1036.
616 § 1	783, 794.
616 § 2	783, 795, 811, 813.
617	75, 727.
617 § 1	88, 795, 1036.
617 § 2	75, 78, 159, 795, 1036.
618	98, 794, 813.
618 § 1	192, 771, 796.
618 § 1 2°	412.
618 § 2	139.
618 § 2 1°	146, 193, 405, 422, 440, 797.
618 § 2 2°	174, 193, 200, 297, 311, 394, 652, 797, 798.
619	798, 813.
620	436, 800, 801, 1116.
621	94, 96, 197, 307, 426, 735, 793, 807, 909, 1044.
621 § 1	75, 96, 803, 804, 805.
621 § 2	805.
622	141, 197, 307.
622 § 1	805, 806.
622 § 2	130, 806.
622 § 3	806.
622 § 4	187, 807.
623	648, 806.
624	141, 307, 426, 735, 804, 807, 808, 909, 967, 1044.
625	2, 3, 79, 93, 335, 337, 766, 1036.
626	2, 284, 892.
626 § 1	284, 892, 900.
626 § 2	284, 894.
626 § 3	284, 894.
627	892.
627 § 1	65, 895, 898, 899.
627 § 2	179, 895, 896.

Canones	
628	3, 445, 892, 895, 956.
628 1°	896, 897.
628 2°	897.
628 3°	897.
629 § 1	899.
629 § 2	244, 267, 892, 899.
630	655, 793, 892.
630 § 1	599, 743, 905, 907.
630 § 2	652, 905, 916.
630 §3	906, 913.
630 § 4	445, 906, 907, 913, 914.
631	2, 3, 149, 199, 209, 655, 793, 892, 903.
631 § 1	167, 901, 915.
631 § 2	916.
631 § 3	913, 921.
632	2, 79, 93, 340, 471, 495, 892, 926, 928, 930, 931, 1036, 1120.
633	932.
633 § 1	677, 932, 933, 934, 943.
633 § 2	928, 936, 943.
633 § 3	79, 88, 93, 508, 936.
634	83, 579, 584, 586, 928, 936, 937.
634 § 2	793.
635	79, 88, 83, 930, 1036.
635 1°	938.
635 2°	510, 935, 939.
636	2, 91, 495, 569, 586, 926, 941.
637	2, 59. 61, 465, 586, 587, 591, 603, 619, 646, 928, 945, 947, 949, 984, 993, 995, 1066.
637 § 1	1030.
638	65, 566, 581, 930, 941, 945, 953, 954, 958, 961, 1120.
639	65, 190, 267, 307, 481, 706, 707, 775, 861, 953, 955, 956, 957, 963.
639 § 2	916.
640	245, 307, 775, 776, 941, 959.
640 § 1	65, 118, 217, 707, 960, 964, 969.
640 § 1 1°	267, 706, 709, 959, 963, 964.
640 § 1 2°	569, 605, 929, 959, 963.
640 § 2	91, 118, 471, 680, 751, 964.
641	966, 972, 999, 1000.
641 § 1	604, 949, 960, 961, 962, 965, 999, 1000.
641 § 2	960, 962, 963, 964.
642	61, 119, 957, 967, 968, 972, 999, 1000, 1024, 1027, 1037.
642 § 1	950, 957.
642 1°	570, 936.
642 § 1 1°	966, 1000.
642 § 1 2°	966, 1000.
642 § 1 3°	893, 966, 1000.
642 § 2	950, 967, 1037.
643	949, 1025.
643 § 1	946, 951, 969, 971, 1001, 1122.
643 § 2	508, 946, 970, 971, 997, 1006, 1023, 1122.
643 § 3	1001.
644	945, 974, 1122.
644 § 1	366, 604, 737, 775, 974, 1036.
644 § 2	737, 975.
644 § 3	737, 794, 976, 986.
645	2, 945, 974, 1036, 1037, 1039.
645 § 1	65, 599, 751, 977.
645 § 2	965, 977.
645 § 4	910.
646	2, 773, 777, 978, 979, 980. 981, 983, 986, 989, 1001, 1007, 1011, 1021, 1023, 1024, 1026, 1027, 1036, 1037.
646 § 1	57.
646 § 1 1°	985.
646 § 1 2°	982, 986.
646 § 1 3°	987.
646 § 2	231, 988, 1007.
646 3°	988.
647	2, 61, 72, 79, 174, 235, 335, 587, 646, 943, 999, 1001, 1003, 1008.
647 2°	580.
647 5°	970.
647 § 1	84, 88, 93, 174, 231, 327, 791, 990, 991, 992, 993, 1007, 1120.
647 § 2 1°	947, 992.
647 § 2 2°	465, 558, 587, 993, 996.
647 § 2 3°	997.
647 § 2 4°	205, 558, 997, 999, 1003.
647 § 2 5°	997.
647 § 2	998, 1011.
648	2, 65, 587, 680, 709, 929,

Canones	
	949, 999, 1000, 1001, 1023, 1027.
649	2, 994, 1001, 1002.
650	235, 979, 1007.
650 § 1	327, 1002, 1007.
650 § 2	1022.
650 § 2 1°	1003, 1007.
650 § 2 2°	174, 1003, 1007.
650 § 2 3°	1003.
650 § 3	1005, 1006, 1011, 1121.
651	1121.
651 § 1	1004, 1005, 1006.
651 § 2	1005, 1006.
651 § 3	1007.
652	992.
652 § 1	194, 1005, 1006, 1007, 1022.
652 § 2	88, 991. 992, 1005, 1006, 1023, 1121.
652 § 3	217, 970, 1005, 1006.
653	2. 69 ,217, 231, 241, 301, 707, 988, 1001, 1007, 1008, 1009, 1010, 1018, 1021, 1022, 1122.
654	2, 227, 569, 773, 1011.
655	3, 226, 235, 342, 1007.
655 § 1	93, 235, 328, 335, 336, 1012, 1013.
655 § 2	1012.
656	996, 1002, 1020, 1121.
656 1°	1014.
656 2°	1014.
656 3°	1002, 1017.
657	1002, 1014.
658	978, 993, 1002.
658 § 1	1014, 1015, 1016.
658 § 2	3, 1015, 1017.
659	231, 241, 994, 1016.
660	1016, 1066.
661	231, 978, 1005.
661 § 1	1016.
661 § 2	979, 1016.
661 § 3	1016.
662	978, 996, 1002, 1005, 1017, 1066. 1121.
663	231, 979, 1019, 1021, 1022.
664 § 1	1012, 1019, 1020.
664 § 2	1019, 1020.
665	1019, 1020.
666	1020, 1021.
667	227, 979, 1021, 1117.
668	2, 217, 231, 301, 707, 773, 988, 1007, 1011, 1022, 1023, 1122.
669	2, 179, 1122.
669 § 1	119, 307, 471, 1022, 1027.
669 § 2	709, 1000, 1023, 1027, 1038.
670	898, 1025, 1027.
671	2, 471, 1027, 1028.
671 1°	1025, 1038.
671 2°	676, 1025.
671 3°	1025.
671 4°	676, 1025.
671 5°	957, 1023, 1025.
671 6°	1023, 1026.
671 7°	1018, 1026.
672	471, 777, 980, 983, 1027, 1028, 1036, 1037.
672 § 1	471, 1018, 1026, 1027, 1028.
672 § 2	1027, 1028.
673	2, 56, 71, 992, 1029, 1034, 1050.
673 § 1	58, 63, 692, 930, 1038.
673 § 2	113, 115, 120, 1031, 1035.
674	125, 134, 172, 1031, 1048.
675	193, 220, 255, 296, 298, 364, 366, 371, 376, 384, 1032, 1034, 1035, 1038, 1039.
676 § 1	1035.
676 § 2	1035, 1039.
676 § 3	1035.
677	1031, 1038.
678	1032, 1033, 1038, 1039.
678 2 1°	173, 632.
679 § 1	1036.
679 § 2	733, 1036.
680	775, 1036.
681	2, 92, 930, 938, 990, 992, 1007, 1022, 1029, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1046.
682	51, 120, 1041.
683	51, 709, 1041.
684	321, 1040, 1041, 1042, 1045.
685	1041, 1046.
686	155, 1041.
686 § 1	1045, 1049, 1096.
686 § 2	1047, 1049, 1050, 1097.
686 § 3	164, 197, 793, 804, 1047, 1051, 1052, 1071, 1078, 1094.
686 § 4	127, 129, 173, 1052, 1086.

Canones	
686 § 5	1053, 1061.
687	1041, 1047, 1054, 1086.
688	1041, 1055, 1087.
689	821, 1041, 1081.
689 § 1	1050, 1055, 1060.
689 § 2	1056, 1057.
690	1081.
690 § 1	1057.
690 § 2	199, 1041, 1057, 1082.
691 § 2	1060.
691 § 3	804, 1060.
691 § 4	1060.
691 § 5	1060.
692	709, 1041, 1061.
693	1079.
693 § 1	129, 464, 1062, 1066.
693 § 2	1063.
693 § 3	1063.
693 § 4	584, 1042, 1064.
694	196, 1065.
694 § 1	1064.
694 § 2	1065, 1082.
695	1061, 1066.
696	1041, 1082.
696 § 1	1066.
696 § 2	1066.
696 § 3	1066, 1082.
697	1056, 1085, 1121.
697 § 1	1060.
698	1041, 1081.
698 § 1	197, 793, 1068, 1070.
698 § 2	686, 1069, 1078.
698 § 3	1070.
698 § 4	1070.
699	1042.
699 § 1	1070, 1082.
699 § 2	1071.
700	1073.
701 § 1	1074.
701 § 2	1074.
701 § 3	1075.
702	1046.
702 § 1	1075.
702 § 2	1077.
703	197.
703 § 1	135, 1047, 1078.
703 § 2	155, 793, 1052, 1078, 1082.
703 § 3	197, 793, 1041, 1075, 1079.
704	584, 1064.
704 § 1	584, 1067, 1079.
704 § 2	584, 1064, 1067, 1080.
705	1063, 1080.
706	1075, 1082, 1091, 1093.
707	1047.
707 § 1	1046, 1086.
707 § 2	1086.
708	1047, 1050, 1052, 1086.
709 § 1	1087, 1091.
709 § 2	1064, 1087.
710	1055, 1087.
711	1078.
711 § 1	1088.
711 § 2	1088, 1089.
712	1050.
712 § 1	1089.
712 § 2	1089.
712 § 3	1089.
713 § 1	1090.
713 § 2	1057, 1075, 1087, 1091.
714	197, 1087, 1091.
715	1056, 1057, 1067.
715 §1	1056, 1067, 1091.
715 § 2	1067, 1091.
716	1093.
716 § 1	1092.
716 § 2	1092.
716 § 3	1092.
717 § 1	1093.
717 § 2	1060, 1093.
718	1087, 1093.
719 § 1	1094.
719 § 2	1094.
720	1094.
721 § 1	1095.
721 § 2	1095.
722	1072.
722 § 1	1052, 1096.
722 § 2	1096.
723 1°	1096.
723 2°	155, 1052, 1097.
723 3°	1097.
723 4°	1097.
723 5°	1061, 1097.
724	1094, 1098.
725	1040, 1050, 1073, 1094, 1098.
727 § 1	500
727 § 2	500
729	290, 580.
729 1°	290.
729 2°	290.
731	51.
736	51, 393.
762	584.
766 4°	547, 584.
779	489, 838.

Canones	
782 § 3	335, 343.
783 § 2	799.
792	195, 793, 799, 855.
795 § 2 2°	489.
796 3°	547.
798	488.
800	489, 838.
804 § 1	756, 818.
804 § 2	756, 818.
804 § 3	196, 398, 423, 756, 793, 819.
805	754.
811 § 2	335.
821	819.
821 § 1	757.
821 § 2	759, 820.
821 § 3	74, 396, 759, 760.
822 § 4	819.
826 § 1	754.
826 § 2	755.
826 § 3	755.
831 § 1	818.
831 § 2	818.
831 § 3	196, 423, 754, 793, 818, 865.
835	807.
838	807.
841 § 1	756.
841 § 2	756.
842	413, 756, 1057.
843	314.
843 § 1	412, 413, 755.
843 § 2	755.
844 § 1	755.
844 § 2	755.
846 § 1	759.
848	316, 822.
848 § 1	318, 821.
848 § 2	316, 317, 318, 821, 918.
849 § 1	316, 821, 918.
849 § 2	821.
850	822, 1028.
854 § 5	821.
856	824.
858 § 2	705.
859 § 1	705, 824.
859 § 3	706, 821.
863	823.
864	314.
864 § 1	316.
865	314.
867 § 1	820.
867 § 2	820.
867 § 3	820.
867 § 4	759, 820.
868	821.
869	820, 851.
873 § 1	356.
873 § 2	351, 356.
873 § 3	356.
874	395, 933.
874 § 1	196, 384, 350, 371, 391, 393, 793, 828, 855.
874 § 2	351, 828.
875	395, 833.
875 § 1	222, 316, 348, 350, 390, 533, 544, 828, 829.
875 § 2	210, 371, 393, 395, 399, 544.
875 § 3	316.
876	196, 372, 376, 377, 383, 391, 393, 793.
876 § 1	364, 374, 376, 377, 378, 379, 773.
876 § 2	364, 392, 773.
877	351, 395, 828.
877 § 1	349, 350, 395, 828, 868.
877 § 2	350, 829.
878 § 1	350, 829.
878 § 2	350, 829.
879	348.
879 § 1	350.
880	391.
880 § 1	224, 350, 391, 829.
880 § 2	829.
880 § 3	78, 351, 829.
881 § 1	828, 855.
881 § 2	210, 356.
882	356, 385, 399, 720.
883	833.
883 § 1	832, 833.
883 § 2	833.
884	385.
888	223.
889	223, 370, 497, 1104.
889 § 1	497.
889 § 2	497.
890	223, 252, 370, 497, 1104.
890 § 1	497.
890 § 2	497.
891	238, 352, 353, 542, 543, 635, 637.
893 § 1	357.
894	445.
896	72, 79, 231, 335, 357.
897	357.
898	358.
900	358, 359.

Canones	
900 1°	358.
900 2°	358, 359.
900 3°	358.
901	705.
904	184. 223, 266.
905	356.
908	382.
909	199, 381, 384, 1028.
909 § 1	382.
909 § 2	382.
910	382.
910 § 1	381, 382. 838.
914	335, 799, 876.
915	876, 1085.
916	335.
917 § 2	817.
919	1090.
919 § 1	196, 793, 875, 1090.
920	876.
927	800.
929	856.
931 § 1	703.
931 § 2	703.
931 § 3	704.
932 § 1	965.
935	856.
938 § 2	210, 316, 318, 399, 823, 918, 1028.
940	314.
941	314.
948 1°	482.
950	834, 1023.
955	1032.
955 § 1	1033.
955 § 2	1033.
956	196, 341, 1028, 1032, 1033.
957	339.
957 § 1	341.
957 § 2	341, 343, 836.
958	835, 841.
958 § 1	129.
958 § 1 4°	335.
959	196, 335, 841, 1034.
963	841.
964	841.
964 1°	237, 335, 337, 339, 342, 604, 773, 836, 841.
964 2°	231, 237, 604, 835.
964 3°	773, 834, 835, 836,
964 4°	774, 835, 1033.
964 § 1	495.
964 § 2	773.
964 § 3	864.

Canones	
964 § 4	495, 864.
965	192, 793, 835, 840, 845, 1033, 1038.
966	840, 841, 1033, 1039.
966 § 1	845.
966 § 2	836.
967	836, 840, 841, 1031, 1038.
968	448.
968 § 1	448, 833.
969 § 2	1033.
970	834, 845.
972 § 2	709, 839, 965, 1041.
973 § 1	834, 846.
973 § 2	834.
973 § 3	846.
974 § 1 4°	646.
974 § 1 7°	834.
975	639, 646, 647, 836.
976	632, 838, 1032.
976 § 1	646, 834.
976 § 2	639, 646, 647, 834.
976 § 3	647.
979	1032.
979 § 1	475, 1033.
979 § 2	1033.
980 § 1	965.
981	474, 475, 1032.
981 § 1	475, 1033.
981 § 2	1033.
982 § 1	609, 834.
982 § 2	593, 834, 965, 1033.
982 § 3	835.
983	482.
984	482.
984 1°	243, 609.
984 5°	1024.
985	483.
985 1°	1024.
985 2°	483.
985 3°	682, 1024.
985 4°	236, 830.
985 7°	350, 962.
986	483.
987	464, 482, 483.
987 1°	483.
987 3°	479, 664.
987 4°	449.
987 5°	482, 623, 788.
990 § 1	236, 830.
990 § 2	830.
991 § 3	243, 265, 335, 609.
992	482, 838.
993	231, 495, 839, 1032, 1033.
993 1°	838.

Canones	
993 2°	838.
993 3°	839.
993 4°	489, 839.
993 5°	839.
994 § 1	489, 839.
994 § 2	839.
994 § 3	839.
994 § 5	845.
995	231.
995 § 1	641, 835, 845.
995 § 2	495, 836, 845.
996	793, 838.
996 § 1	837.
996 § 2	837, 838.
996 § 3	837, 838.
997	793.
997 § 1	837.
997 § 2	837, 845.
998 § 1	211, 839.
1000	839.
1000 § 1	839.
1001 § 1	560, 838.
1001 § 2	461, 838.
1001 § 3	838.
1001 § 4	836, 838, 839.
1006 § 2	836.
1006 § 3	839.
1008	841.
1011	614, 840.
1017	470.
1022 § 1	279.
1023 § 2	489.
1051	243.
1058	987.
1058 § 1	590, 680.
1058 § 2	680.
1072	614, 840.
1073	594, 605, 614, 615, 680, 987.
1095 § 1 1°	250.
1096 § 1	911.
1099	464.
1102	464.
1104	129.
1109 § 2	855.
1111	470.
1117	242.
1119	470, 610, 680.
1136	615.
1150	848.
1154	237, 848.
1155	237, 852, 856.
1155 § 1	129, 173, 195, 793, 849.

Canones	
1156	231, 237, 241, 848, 849, 852, 856, 88 .
1157	793, 849.
1158	849.
1160	857.
1161	849.
1162 § 1	129, 155. 163, 173, 850.
1162 § 3	162, 165, 850.
1162 § 4	155, 163, 165, 169, 196, 793, 850, 854.
1163	237, 848.
1166 § 3	1072.
1167 § 1	852.
1168 § 1	852.
1168 § 2	852.
1168 3	852.
1169 § 1	70.
1169 § 5	195, 273, 793, 852.
1170	852.
1171	852.
1172	857.
1176 § 1	852, 857.
1176 § 2	237, 852.
1176 § 3	852.
1182	908, 925.
1182 § 1	908.
1182 § 2	908, 914.
1182 § 3	908, 913, 914, 924, 925.
1183	908.
1183 § 1	908.
1183 § 2	908.
1188	377.
1188 § 1	849.
1188 § 2 1°	850.
1188 § 2 2°	199, 850.
1188 § 2 3°	850.
1190	851.
1191	120.
1191 § 1	758, 814, 852.
1191 § 2	852.
1192	237.
1192 § 1	165, 199, 850.
1192 § 2	851, 854.
1192 § 3	851.
1192 § 4	851.
1193	120, 396, 854.
1195 § 1	854.
1195 § 2	854.
1199 § 2	195.
1204	585.
1205 § 1	849, 856.
1205 § 2	335, 857.
1206 § 1	857.
1207	852, 857.

Canones	
1208 § 1	857.
1208 § 2	857.
1208 § 3	857.
1215	858.
1216	317, 859, 918, 1028.
1216 § 1	859. 963.
1217	859.
1218	317, 859.
1218 § 3	858.
1219 § 2	355.
1221	210, 317, 860, 861.
1221 § 1	396, 400. 858, 859, 861, 862, 1028.
1221 § 2	317, 858, 859, 862.
1221 § 3	772, 859.
1222	51, 317, 859, 860, 866.
1223 § 1	862.
1223 § 2	862.
1224 1°	862.
1224 2°	862.
1225	722, 862.
1226	51.
1226 § 1	863.
1226 § 2	863.
1227	863.
1228 § 2	863.
1230 § 1	396.
1230 § 3	858, 859, 861, 864.
1230 § 4	396, 859, 864.
1230 § 5	210, 211, 396, 400, 861, 862.
1230 § 6	335.
1230 § 7	866.
1231 § 2	864.
1233 § 1	864, 1082.
1234	865, 878.
1234 § 1	865, 866.
1234 § 2	865.
1235 § 1	865.
1236 § 1	865, 866.
1236 § 2	865.
1237 § 1	866.
1238	864.
1245	237.
1245 § 2	238, 799, 1116.
1245 § 3	222, 237, 238, 314.
1248	851.
1249	851.
1254	386.
1255	51.
1256	1086.
1259 § 1	196, 793.
1261	196, 202, 310.
1261 § 1	201, 793, 796, 886.

Canones	
1261 § 2	201, 202, 793, 796, 855, 887.
1264	51, 816, 866.
1264 § 1	856.
1264 § 2	856.
1265	816, 925.
1265 § 1 1°	814, 815, 816.
1265 § 1 2°	196, 793, 814, 816.
1265 § 2	816.
1266	814.
1267	88, 774, 815.
1268 § 1	816.
1268 § 2	816.
1268 § 3	816.
1269 § 3	817.
1269 § 4	817.
1271	423, 816, 817.
1272	423.
1274 § 1	196, 793, 817, 890.
1275	817.
1279	199.
1279 § 1	196, 201, 793, 797, 887.
1279 § 2	887.
1279 § 3	888.
1279 § 4	888.
1280	432, 888.
1281 § 1	433, 434, 436.
1281 § 2	433.
1283 § 1	793, 888.
1283 § 2	129, 173.
1285 § 1	129.
1290 § 1	889.
1290 § 2	889, 1093.
1291	196, 793, 889.
1291 § 1	890, 1093.
1291 § 2	197, 889, 890, 891.
1292	196, 890.
1293	890, 891.
1298	896, 897.
1298 § 1	896.
1298 § 2	896.
1299	897.
1303 § 2	838.
1303 § 3	129, 423, 744, 793.
1304	853.
1304 5°	231, 853.
1306	1015.
1307	895.
1307 § 1	69, 70, 566, 575, 671.
1307 § 3	671.
1308	680.
1308 § 1	58, 70, 566, 1029.
1308 § 2	70, 567, 568.
1308 § 3	566.

Canones	
1309	85, 239, 573, 680, 830, 960.
1311	582, 1034.
1312 § 1	230, 239, 455, 1034.
1312 § 2	238, 239.
1313	238.
1313 § 2	237, 239, 455, 1034.
1314	583.
1314 § 1 3°	985.
1315	239, 583.
1317 § 1	69, 70.
1320	222, 237, 238.
1321 § 1	908.
1325 § 2	448, 885, 974, 985, 1062.
1326	51.
1328	866.
1329	870.
1333 § 1	870.
1333 § 2	870.
1334	196 212, 307, 423, 741, 793, 870.
1336	167, 423, 793, 867, 870.
1337	397, 398, 867, 868, 925 1069.
1338	397.
1338 § 1	222, 398, 867.
1338 § 2	196, 398, 793, 867. 868.
1338 § 3	210, 398, 793, 867.
1339	196.
1339 § 1	868.
1339 § 2	398, 868.
1340	397, 868.
1340 § 1	868.
1340 § 2	869.
1340 § 3	869.
1341 § 1	869.
1341 § 2	869.
1341 § 3	869.
1342	868, 925, 1069.
1342 § 2	867.
1343 § 1	195, 793, 799, 867.
1343 § 2	793, 867.
1345	196, 423, 741, 869, 886, 921.
1349 § 1	920.
1349 § 2	793, 920.
1350	207, 464.
1352	631.
1354 § 2	491,631.
1355	878.
1355 1°	793, 808, 877.
1355 2°	877.
1356	877, 878.
1356 § 1	196, 632, 774, 793, 865.

Canones	
1356 § 2	837, 877.
1356 § 3	878.
1358	825.
1359 § 1	257.
1360	257, 637.
1361	635, 825.
1361 § 3	636.
1363	961.
1363 § 3	558, 1027.
1364	638.
1364 1°	638.
1364 2°	638.
1364 3°	638.
1365	632, 638, 656.
1365 § 1	643.
1365 § 2	643, 647, 650.
1365 § 3	643.
1366	632.
1366 § 1	637, 645.
1366 § 2	637.
1366 § 3	637, 645, 653.
1367	702, 825.
1367 4°	702.
1368	237, 238, 317, 318, 859.
1369	533, 636.
1369 § 1	636.
1369 § 2	636.
1370	838.
1371	631.
1372 § 1	69.
1375	631.
1376	633.
1376 § 1	657.
1376 § 2	657.
1377	657.
1378	663.
1380	656.
1381 § 2	878, 879.
1381 § 3	879.
1382	195, 200, 311, 314, 423, 793, 796, 879.
1383	404.
1385	197.
1385 § 1 1°	880.
1385 § 1 2°	880.
1385 § 1 3°	880.
1385 § 2	793, 881, 882.
1385 § 3	231, 881.
1386	793.
1386 § 1	882.
1386 § 2	882.
1387	738.
1388	793, 1090.
1388 § 1	682, 876, 1090.

Canones	
1388 § 2	397, 876, 1090.
1388 § 3	397.
1391	884.
1393 § 1	882.
1393 § 2	882.
1393 § 3	257.
1393 § 4	883.
1394 § 1	882.
1395 § 1	883.
1395 § 2	883.
1395 § 3	72, 232, 237.
1397	184.
1397 § 1	883.
1397 § 2 4°	883.
1398 § 1	884.
1398 § 2	884.
1399	464, 883.
1399 1°	884.
1399 6°	39.
1400	884.
1401	884.
1402 § 1	236, 885.
1402 § 2	236, 885.
1403 § 1	884.
1403 § 2	885.
1405 § 1	885.
1406	292.
1406 § 1	70.
1406 § 1 3°	335, 764.
1406 § 1 7°	197, 637, 764, 793, 904.
1406 § 1 8°	637.
1406 § 1 9°	292, 764, 1034.
1406 § 2	292, 764.
1407	292, 764.
1408	292, 764.
1409	922.
1410	922.
1411 2°	894, 922.
1412	583.
1413 § 1	314.
1413 § 2	314.
1414	1039.
1414 § 3	129.
1417	741.
1419 1°	923.
1419 2°	923.
1419 3°	923.
1422	902, 921, 923.
1423 § 1	129.
1423 § 2	740, 902, 903, 923.
1424	902.
1425 § 1	793, 902, 903, 906.
1425 § 2	793, 902, 903, 913.
1426 § 1	902.

Canones	
1426 § 2	902.
1427 § 5	902.
1429	878.
1430	903.
1430 § 1	923.
1432 § 2	129.
1436	968.
1442	894, 923.
1443	904.
1445	904.
1455	223.
1463	284, 904.
1465 § 1	998, 999.
1466 § 2	129.
1472	582.
1475	916.
1475 § 1	663.
1475 § 2	663.
1476	916.
1479	429.
1484	548.
1487 § 1	129.
1489	74, 200, 633.
1489 § 1	165.
1491	422.
1491 § 1	167, 200, 796.
1491 § 2	167, 200, 311, 796.
1492	422.
1492 § 1	167.
1492 § 2	167.
1493	167, 311.
1495	51, 408, 1093.
1495 § 1	406.
1495 § 2	406, 1054, 1059.
1497 § 1	147, 406, 432, 600.
1497 § 2	407, 445.
1498	51, 406, 417, 436, 437.
1499	408.
1499 § 2	408, 437, 447.
1500	409.
1501	147, 149, 170, 171, 173, 409, 1071.
1502	878.
1503	426, 801, 804, 808, 909, 1044.
1504	512, 878.
1505	196, 793, 878.
1507	1054.
1507 § 1	393, 878, 909.
1508	787.
1509 2°	415, 1069.
1509 7°	205.
1511 § 2	693, 801.
1512	787.

Canones	
1514	412, 413.
1515	414, 1044.
1515 § 1	413, 1044.
1515 § 2	413, 1044.
1515 § 3	413, 1044.
1516	414, 422, 424.
1516 § 1	197, 414, 1044.
1516 § 2	414, 1044.
1516 § 3	197, 414. 424, 793, 1044.
1517	412.
1518	147, 415, 1059.
1519	908, 913, 914.
1519 § 1	415.
1520	223.
1520 § 1	257.
1521	908.
1521 § 2	908.
1523	417.
1523 1°	416.
1523 2°	417.
1523 3°	417.
1523 4°	417.
1523 5°	417.
1523 6°	417.
1524	417.
1525	412, 413, 439, 908, 1059.
1525 § 1	413. 1057, 1059, 1060.
1525 § 2	413, 1059.
1527 § 1	418.
1527 § 2	417, 448.
1528	908, 1059.
1529	418, 419, 436, 444.
1530	168, 430, 436, 437.
1530 § 1 1°	433, 436.
1530 § 1 2°	436.
1530 § 1 3°	434, 437.
1530 § 2	436.
1531	431, 436, 695.
1531 § 1	437.
1531 § 2	429, 433, 437.
1531 § 3	437.
1532	429, 430, 431, 432, 433, 436, 438.
1532 § 1	432 433, 37.
1532 § 1 1°	434.
1532 § 1 2°	171, 434.
1532 § 2	429, 434.
1532 § 3	429, 433, 434.
1532 § 4	434, 436.
1533	428, 430, 436.
1534 § 1	437.
1534 § 2	437.
1535	445, 446.
1536	909, 925.

Canones	
1536 § 1	407, 425.
1536 § 3	407.
1536 § 4	407.
1537	430, 431.
1539 § 1	430.
1539 § 2	427, 428, 430, 667.
1540	437.
1541	429.
1541 § 1	429.
1541 § 2	429.
1541 § 2 1°	429, 434.
1541 § 2 2°	429.
1541 § 2 3°	429.
1542 § 1	431, 433.
1542 § 2	431.
1543	430.
1544 § 1	411, 422, 423.
1544 § 2	411.
1545	231, 412, 423, 755, 818, 914.
1546	423.
1546 § 1	412, 424.
1546 § 2	412.
1547	412, 423.
1548 § 1	412.
1548 § 2	412.
1549	231, 412, 423, 755, 818, 914.
1549 § 1	412, 413.
1549 § 2	413.
1550	167, 196, 231, 412, 413, 422, 423, 424, 755, 818, 913.
1552	51, 227.
1552 § 2	777.
1555 § 1	223, 473, 787, 1013, 1018.
1555 § 3	1011.
1556	91.
1557 § 2	188.
1557 § 2 1°	778.
1557 § 2 2°	189, 778.
1559 § 3	227, 777.
1561	782, 1028.
1563	778, 782, 1028.
1566	796.
1569	779, 877.
1569 § 1	177, 779.
1569 § 2	177, 779.
1572 § 2	189, 778.
1573 § 1	257.
1574 § 2	250.
1575	783.
1576 § 1 1°	774.
1576 § 1 2°	774.

Canones	
1577 § 1	1020.
1577 § 2	893.
1579	336.
1579 1	79, 227, 241, 335, 777, 780.
1579 § 2	79, 226, 227, 335, 778, 780.
1579 § 3	195, 778, 779, 780, 793.
1580 § 1	779.
1580 § 2	257, 779.
1581	226, 779.
1582	780.
1583	780.
1584	1012.
1585 § 1	225, 780, 1012.
1585 § 2	781, 1013.
1586	781.
1587 § 1	781, 1012.
1587 § 2	781, 1012.
1588 § 2	781.
1589 § 1	781, 1012.
1589 § 2	781, 1012.
1589 § 3	257.
1590 § 1	781.
1590 § 2	781.
1591	1017.
1591 § 1	1013.
1591 § 2	1013.
1591 § 3	786.
1592	1013.
1593	225, 1013, 1017.
1594 § 1	778.
1594 § 2	778.
1594 § 3	778.
1594 § 4	226, 227, 335, 342, 779.
1597	779.
1598	779.
1599 § 1 1°	188.
1599 § 1 2°	188.
1599 § 2	188.
1601	779.
1603 § 1 1°	188.
1603 § 1 2°	188.
1603 § 1 3°	188.
1603 § 1 4°	188.
1603 § 1 5°	188.
1603 § 1 6°	188.
1603 § 2	188.
1607 § 1	257, 780.
1612 § 2	188.
1614 § 2	1013.
1621	785.
1621 § 1	782.
1621 § 2	782.

Canones	
1622 § 1	782.
1623 § 1	782.
1624	782, 785.
1648 § 3	481.
1649	443, 1054.
1652	444.
1652 1°	779.
1652 2°	779.
1652 3°	779.
1653 § 6	416, 443, 782.
1655	332.
1655 § 1	1012.
1657 § 3	780.
1658 § 3	780.
1658 § 4	780, 1013.
1659 § 1	332.
1676	163, 850.
1680 § 1	580.
1695 § 1	116.
1697 § 3	116.
1698 § 1	116, 444.
1698 § 2	444.
1701	787, 951.
1702	472, 473,787,1018.
1703	473, 1018.
1703 1°	787.
1703 2°	787.
1703 3°	787.
1704	473.
1704 1°	787.
1704 2°	787.
1705 § 1	473, 787.
1705 § 2	473, 787.
1705 § 3	473.
1705 3°	788.
1747 § 3	870.
1750	1015.
1753	1015.
1757 § 2	1104.
1770	785.
1770 § 1	780.
1770 § 2 2°	88, 724, 780.
1781	785.
1819	1019.
1825	425, 975.
1848 § 2	755.
1868	1020.
1868 § 2	989.
1869	1020.
1870	1020.
1871	1020.
1872	1020.
1873	1020.
1874	1020.

Canones	
1875	1020.
1876	1020.
1877	1020.
1879	1020.
1881	999.
1895 § 3	231.
1923 § 2	655.
1923 § 4	350.
1933 § 1	1039.
1933 § 4	228.
1934	473, 783.
1935 § 1	314, 784.
1935 § 2	314, 784.
1936	784.
1937	785.
1938 § 1	785.
1938 § 2	785.
1939	1015.
1939 § 1	498, 785.
1940	785.
1941 § 2	785.
1941 §3	785, 1015, 1017.
1942 § 1	785.
1942 § 2	785.
1944 § 1	785.
1944 § 2	785.
1945	785.
1946 § 1	785.
1946 § 2 1°	785.
1946 § 2 2°	786.
1946 § 2 3°	781, 786.
1947	786.
1948	786.
1948 1°	786.
1948 2°	786.
1948 3°	786.
1949	786.
1949 1°	786.
1950	786.
1951	786.
1951 § 1	786.
1951 § 3	786.
1952 § 1	786.
1952 § 2	786.
1953	786.
1954	786, 1019.
1955	786.
1956	787.
1957	787.
1958	787, 1019.
1959	787.
1962	224.
1964	782.
1993	185, 951.

Canones	
1998	951.
1999	51.
2002	51, 129.
2014	226, 780.
2023	738.
2024	738.
2025 § 1	738.
2025 § 2	738.
2027 § 2 1°	497, 738.
2030	780.
2037 § 3	738.
2142	51.
2146	51.
2153 § 1	998, 999.
2162	345.
2167	345.
2168	912.
2170	912.
2175	912.
2176	681.
2181	681.
2186	350.
2191 § 1	681.
2195 § 1	473, 985, 1002, 1014.
2195 § 2	1002, 1014.
2196	1014.
2197 1°	473, 985, 1015.
2197 2°	1015.
2197 3°	1015.
2197 4°	473.
2205 § 1	467, 987.
2205 § 2	987.
2209 § 1	982.
2209 § 2	982.
2209 § 3	982.
2216	228.
2218	987.
2218 § 2	715.
2220 § 1	228, 359, 886.
2220 § 2	129.
2221	228, 233.
2222	228.
2222 § 1	473.
2222 § 2	473, 787.
2223 § 1	228, 988.
2223 § 4	988.
2227 § 2	513, 807, 895.
2227 § 2 1°	1104.
2229	987.
2229 § 1	988.
2229 § 2	438, 507, 840.
2230	715, 724, 986.
2231	982.
2232	989.

Canones	
2232 § 2	988.
2237	361, 979.
2237 § 1	361.
2237 § 1 1°	236.
2237 § 1 2°	236.
2237 § 1 3°	237.
2237 § 2	236.
2241 § 1	1018.
2243 § 2	205, 998.
2243 § 3	999.
2245	359.
2246 § 1	359.
2246 § 2	359.
2246 § 3	359.
2251	354, 361.
2252	359, 360, 385.
2253	359, 361.
2253 3°	359.
2254	236, 359, 361, 979.
2254 § 1	359, 360, 831.
2254 § 2	359.
2254 § 3	359.
2256 2°	980.
2259	448.
2265	968.
2265 § 2	331.
2269	196.
2269 § 2	793.
2275 3°	331.
2278	981, 1025.
2278 § 2	981.
2279 § 2 9°	854.
2283	331.
2285	981.
2286	1018.
2287	205, 229.
2290	236, 361, 979.
2294 § 1	244.
2296 § 2	244, 799.
2298 6°	375.
2300	989.
2303 § 2	1024.
2304	776, 989, 1025.
2304 § 2	1024, 1026.
2305 § 1	949, 1024.
2305 § 2	1025.
2306	228, 375, 788, 1015, 1016, 1017.
2307	786, 994, 996, 1015.
2309 § 1	1016.
2309 § 2	1016.
2309 § 5	1016.
2311	795, 1016, 1017.
2312	229, 994.

Canones	
2313	1017.
2314	184.
2314 1°	986.
2314 § 1 1°	448, 463.
2314 § 1 2°	264, 463, 978, 1024.
2314 § 1 3°	264, 463, 483, 1025.
2314 2°	986.
2314 § 2	129, 223.
2316	223.
2317	223, 870.
2318	223.
2318 § 1	885.
2318 § 2	886.
2319	223.
2319 § 2	223.
2320	223, 264, 483, 1024.
2322 1°	223, 1024.
2326	888.
2327	1066.
2328	264, 483, 1024.
2331 § 2	265.
2332	223.
2334 1°	265.
2334 2°	266.
2335	266, 464, 1043.
2336 § 1	266.
2336 § 2	223.
2340 § 1	223.
2341	335, 783, 1036.
2341 § 1 2°	483.
2342	714, 734.
2342 1°	89, 513, 724, 730.
2342 2°	83, 266, 715, 716.
2342 3°	89, 460, 717, 725.
2343	361, 483, 1036.
2343 § 1 2°	264.
2343 § 1 3°	1025.
2343 § 2 2°	264.
2343 § 4	39, 546, 776.
2345	244.
2346	244, 437, 438, 446.
2347	168, 331, 420, 432, 433, 1038.
2347 1°	438.
2347 2°	438.
2347 3°	438.
2348	438.
2350 § 1	1024.
2351	483.
2351 § 2	264.
2352	451, 455, 468, 576.
2354 § 1	1024.
2354 § 2	1025.
2356	264, 483.

Canones	
2357	264, 483.
2358	264, 949.
2359	483.
2359 § 1	681.
2359 § 2	264, 681, 1024.
2359 § 3	681.
2360 § 2	266.
2363	365.
2367	360.
2367 § 1	360.
2367 § 2	360.
2368	184, 223.
2368 § 1	244, 266, 1025.
2369	223, 833.
2371	223.
2373 4°	841, 1039.
2374	840.
2376	649.
2377	656.
2379	663, 709, 974, 1024.
2380	418, 667.
2381 1°	912.
2381 2°	293, 912.
2381 § 1	293.
2384	266.
2385	87, 119, 357, 737, 775, 776, 979, 980, 981, 1039.
2386	91, 119, 357, 976, 981, 982, 987, 1024, 1037, 1038, 1039.
2387	576, 617, 949, 951, 1037, 1038..
2388	357, 594.
2388 § 1	84, 88, 89, 605, 681, 987, 1025.
2388 § 2	83, 594, 604, 681, 987.
2388 § 3	84.
2389	266, 695, 698, 1037, 1038.
2390 § 1	269.
2390 § 2	244, 266, 268.
2391 § 1	266, 271.
2391 2°	290.
2392 1°	290.
2392 2°	266.
2392 3°	290.
2393	266, 290.
2394	335.
2394 1°	244, 289.
2394 2°	289, 1024.
2394 3°	266, 289.
2395	244, 290.
2401	1025.
2402	335, 337.
2403	292, 335, 637.
2408	512.
2410	840, 1033, 1037, 1038.
2411	451, 456, 485, 489, 499, 559, 1037, 1038.
2412	508, 970.
2412 1°	507.
2412 2°	499, 513, 572.
2413	244, 1037, 1038.
2413 § 1	202, 311.
2413 § 2	202, 311.
2414	375, 386.

III

INDEX PERSONARUM

(Numerus paginam indicat)

Acken, van, 346, 383, 535.
Adam W., 59.
Adeodatus, 36, 527.
Adolphus a Denderwindeke, 22, 103
Aemilianus de Violar, 34.
Aertnys, 450.
Aertnys-Damen, 373, 383.
Agatha, S., 20.
Agathangelus a Waspik, 1076.
Agatho, 36.
Agnes, S., 20, 94.
Albers B., 22.
Alexander II, 24, 94, 697.
Alexander III, 123, 716, 789.
Alexander IV, 42, 462, 629.
Alexander V, 37.
Alexander VI, 983.
Alexander VII, 10, 476, 831, 927.
Alexander VIII, 42, 807.
Alijarde, 644.
Alphonsus Maria, S., 27, 450, 670, 685, 694, 701, 746, 747, 749, 799, 825, 831.
Alphonsus Rodriguez, 536.
Ambrosio (d') F. X., 508, 509, 948.
Ambrosius, S., 23, 27, 540, 618, 627.
Ammonius, 22, 34.
Angela Merici, S., 28, 64.
Angelo (d'), 408, 430, 431, 789, 877.
Angelus a SS. Corde, 77, 609.
Anler, 381.
Annibale, 799.
Antonianus, 29.
Antonius, S., 22, 23, 34, 123.
Antonius ab Assumptione, 761.
Antonius Maria Zaccaria, 27.
Arendt, 474.
Arens, 36.
Arregui, 783, 833.
Aschendorff, 644.
Athanasius, S., 23.
Athenagoras, 20.
Augustinianus, 9.
Augustinianus ab Assumptione, 29.
Augustinianus Recollectus, 29.
Augustine, 248, 422, 519, 521, 528, 551, 559, 588, 700, 734, 770, 799, 807.
Augustinus, S., 23, 24, 26, 94, 95, 104, 123, 540, 697, 1078.

Badii, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 1040.
Bakalarczik, 461.
Balduinus I, 26.
Ballerini-Palmieri, 745, 757, 819.
Balmes, 33, 547.
Bandini, 682.
Barbosa, 106, 652.
Bargilliat, 578, 1065.
Barin, 762.
Basilius, S., 22, 23, 33, 94, 100, 104, 123, 926.
Bastien, 28, 147, 252, 307, 328, 366, 422, 430, 454, 509, 536, 559, 582, 585, 623, 701, 733, 736, 739, 929, 941, 995, 996, 1003, 1005.
Battandier, 509, 603, 1005.
Baucher, 79, 153, 228, 294, 325, 335.
Baumgarten, 707.
Bechthold, 1076.
Beck, 900.
Bellarminus, S., 54, 55, 102.
Bender, 487.
Benedictus, S., 23, 60, 61, 104, 874, 887, 926.
Benedictus XI, 37.
Benedictus XII, 8, 37, 629.
Benedictus XIII, 11, 28, 37, 897, 927.
Benedictus XIV, 11, 89, 224, 340, 362, 363, 368, 371, 372, 384, 385, 404, 477, 610, 658, 711, 715, 717, 726, 791, 822, 916, 920, 927, 950, 985, 994.
Benedictus XV, 85, 94, 108, 138, 181, 183, 185, 203, 253, 261, 276, 307, 388, 537, 538, 574, 618, 626, 642, 643, 645, 866, 898, 899.
Beringer-Steinen, 704, 832, 1040, 1058, 1063, 1065, 1068, 1086, 1088, 1094, 1096, 1097.
Berlière, 20.

Bernardinus Senens., S., 16, 887.
Bernardus a Vasto, 771.
Bernardus, S., 14, 23, 33, 35, 38, 100, 102, 536.
Bernardus Tolomei, 23.
Berthier, 450.
Berutti, 896.
Besson, 685.
Beyersbergen, 85, 594, 828, 943, 944.
Bidagor, 467.
Biederlack, 699, 1062.
Biederlack-Führich, 18, 97, 98, 161, 214, 222, 229, 258, 270, 366, 378, 400, 422, 456, 465, 504, 516, 533, 541, 585, 639, 687, 700, 702, 704, 710, 725, 769, 799, 915, 934, 1011.
Bizzarri, 17, 61, 84, 85, 87, 180, 454, 495, 505, 603, 630, 700, 701, 718.
Blat, 45, 49, 107, 155, 158, 244, 295, 422, 475, 484, 501, 527, 542, 550, 585, 587, 588, 646, 653, 721, 769, 907, 987, 1040.
Blume, 80.
Bonaventura, S., 13, 535, 629, 673.
Bondini A., 125, 769, 793, 886.
Bonifatius, S., 23.
Bonifatius IV, 36.
Bonifatius VIII, 8, 152, 284, 461, 462, 567, 716, 726.
Bonnaert-Limenya, 509.
Bosco, Don, 32.
Boudinhon, 326.
Bouix, 38, 55, 69, 288.
Bousset, 23.
Bouvier, 450.
Boury, 644.
Boverius, 707.
Brandys, 366, 369, 371, 427, 428, 479, 481, 495, 508, 509, 517, 542, 559, 664, 698, 708, 742, 770, 797, 803, 977.
Braunmüller, 119.
Brehm, 762.
Bremer, 1065.
Brigitta, S., 32.
Brockie M., 6, 20.
Brouillard, 39, 211, 450, 499, 671, 672, 702.
Bruno, S., 2, 100.
Brys, 370, 374.
Bucceroni, 450, 694.
Bullar, 162.

Caecilia, S., 20.
Caietanus a Thiene, S., 27.
Camillus de Lellis, S., 27, 95.
Cappello, 129, 179, 362, 366, 415, 471, 546, 725, 728, 776, 799, 911, 981.
Caracciolo Fabricio, 27.
Carolus Borromaeus, S., 27.
Carreja de Silva, 49.
Cavagna, 323.
Carvajal, Lud. de, 39.
Cassianus, 33.
Catharina Mc Auley, 29.
Cavagnis, 1050.
Chelodi, 3, 21, 149, 154, 158, 162, 166, 169, 221, 255, 281, 366, 379, 389, 396, 403, 411, 421, 422, 432, 438, 453, 458, 491, 509, 522, 526, 552, 555, 564, 585, 592, 597, 600, 605, 608, 632, 634, 636, 639, 685, 700, 708, 713, 725, 737, 739, 769, 798, 799, 928, 934, 953, 957, 967, 984, 987, 1002, 1004, 1005, 1009, 1021, 1046.
Choupin, 109, 222, 362, 369, 389, 564, 593, 678, 689.
Christus, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 34, 132, 145, 147, 177, 323, 679, 809, 823, 842, 871, 875.
Chrodegandus, 697.
Chrysostomus, S., 15.
Claeys Bouuaert-Simenon, 195, 622, 796, 886, 965, 1008, 1040, 1051, 1058, 1065, 1081, 1094, 1095, 1096.
Clara, S., 28, 95, 110.
Claret A. M., 27.
Clemens IV, 161.
Clemens V, 8, 26, 124, 152, 629, 702.
Clemens VII, 25, 347, 752.
Clemens VIII, 9, 180, 279, 347, 351, 358, 445, 452, 465, 472, 478, 479, 487, 518, 529, 530, 534, 535, 539, 541, 573, 630, 635, 652, 653, 697, 700, 702, 735, 736, 942, 974, 1041, 1051, 1053.
Clemens IX, 10, 124.
Clemens X, 10, 362, 397, 573.
Clemens XI, 801.
Clemens XII, 11, 162, 807.
Clemens XIII, 11, 160.
Clemens XIV, 37, 124.
Clemens Alex., 20.
Clemens a Terzorio, 871.
Clemens Rom., 20.
Cocchi, 770, 928, 1021, 1040.
Coelestinus II, 37, 465.
Columbanus, S., 23.
Constantini Celsus, 145.
Cormier, 535.
Creusen, 62, 71, 85, 136, 137, 143, 158, 164, 167, 176, 179, 237, 239, 240, 256,

295, 306, 326, 362, 369, 377, 378, 380, 450, 462, 484, 501, 504, 507, 509, 520, 537, 541, 544, 549, 562, 588, 591, 592, 614, 615, 618, 650, 668, 702, 856, 860, 947, 958, 969, 995, 1008.
Crousers, 674.
Cyprianus, S., 20.

Damen, 769.
Damianus ab Odena, 449.
Dausend, 742.
d'Angelo, cf. Angelo.
Denifle, 35, 56.
Denzinger-Bannwart, 42, 103, 124, 831.
Desclée de Brouwer, 644.
Dominicus, S., 24, 28, 35, 887.
Don Bosco cf. Bosco.
Duhr, B., 43.

Ebner, 1041.
Eichmann, 214, 438, 509, 723, 988.
Elias, 19.
Elisaeus Proph., 19.
Ellis, 169, 272, 432, 433, 515, 555, 597, 659, 732, 771, 942, 961.
Enchiridion, 896.
Eugenius II, 36.
Eugenius IV, 37, 714.
Eugenius a Cervia, 565, 568.
Eusebius, 540.
Eustachius ex Sebaste, 22.

Fabricius Caracciolo, 27.
Fanfani, 62, 117, 148, 151, 158, 164, 169, 170, 193, 194, 275, 277, 280, 327, 355, 366, 383, 398, 422, 431, 432, 435, 457, 458, 461, 465, 491, 503, 505, 508, 527, 530, 550, 552, 569, 571, 576, 580, 588, 592, 607, 618, 622, 623, 625, 634, 639, 646, 654, 667, 681, 715, 721, 770, 784, 805, 849, 851, 863, 877, 888, 897, 905, 918, 919, 949, 955, 956, 967, 987, 995, 1000, 1002.
Fagalde, 422.
Felix de Valois, S., 27.
Ferrari, 104, 160, 709, 1030.
Ferreres, 174, 326, 383.
Ferrini, 67.
Finke H., 26.
Firminus, S., 23.
Forcellini, 52, 72, 95, 378.
Francisca de Chantal, 28.
Franciscus Assis., S., 24, 25, 26, 28, 35, 95, 104, 148, 177, 190, 242, 682, 874, 887.
Franciscus Caracciolo, S., 27.
Franciscus de Paula, S., 26.
Franciscus Salesius, S., 28, 144.
Franciscus Xaverius, S., 875.
Fredegando d'Anversa, 1076.
Freisen, 411.
Fuchs, 376, 382, 384, 510.
Fumasoni-Biondi Petrus, Card., 415.

Gange, du, 72.
Garbe, 19, 20.
Garnier Eug., 219.
Garzia, 898.
Gasparri, 11, 25, 42, 43, 85, 100, 117, 160, 161, 180, 190, 238, 224, 279, 340, 358, 362, 363, 365, 373, 375, 383, 388, 425, 465, 471, 472, 477, 484, 485, 486, 488, 518, 534, 541, 597, 653, 679, 697, 698, 703, 716, 717, 723, 819, 840, 899, 916, 930, 960, 962, 983, 984, 1043.
Gasquet, 32.
Gaudet, 771.
Geerts, 450.
Gelasius I, 36.
Génicot, 694.
Génicot-Salsmans, 383, 484, 799.
Ghedini, 23.
Giannini, 44.
Gibbons, 33, 55.
Glaser, 346.
Gobilloh, 23.
Gomez, 335, 340, 341, 346.
Goyeneche, 52, 59, 60, 78, 101, 102, 111, 115, 116, 145, 146, 151, 153, 154, 155, 158, 166, 169, 171, 172, 199, 220, 228, 229, 231, 233, 234, 240, 241, 245, 248, 250, 251, 253, 254, 259, 262, 265, 268, 270, 272, 279, 281, 284, 289, 292, 295, 307, 310, 314, 319, 321, 325, 326, 327, 328, 333, 339, 349, 354, 355, 357, 368, 372, 377, 381, 382, 386, 387, 389, 392, 402, 413, 414, 443, 454, 456, 470, 487, 490, 493, 494, 496, 498, 500, 501, 502, 503, 509, 512, 513, 514, 515, 520, 521, 522, 525, 529, 530, 531, 533, 534, 535, 537, 538, 546, 548, 551, 555, 559, 560, 562, 563, 564, 570, 571, 578, 579, 580, 582, 583, 585, 587, 588, 589, 591, 592, 593, 595, 599, 603, 606, 607, 609, 613, 614, 615, 616, 617, 621, 622, 623, 624, 628, 633, 634, 635, 636, 639, 646, 647, 649, 653, 654, 655, 675, 676, 677, 685, 686, 689, 691, 702, 703, 713, 714, 722, 734, 737, 738, 741, 743, 744, 745, 746, 747, 753, 759, 760, 772, 796, 798, 799, 803, 806, 815, 816, 820, 821, 829, 835,

836, 838, 840, 841, 850, 851, 854, 855, 860, 863, 866, 883, 884, 890, 900, 902, 903, 904, 906, 908, 909, 916, 926, 928, 929, 930, 931, 933, 934, 935, 936, 937, 940, 941, 942, 943, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 957, 961, 967, 971, 975, 979, 986, 989, 993, 994, 995, 1000, 1021, 1032, 1034, 1037, 1038, 1051, 1071, 1098.
Gratianus, 7.
Gregorius II, S., 36.
Gregorius IV, 36.
Gregorius VII, 35.
Gregorius IX, 7, 8, 700.
Gregorius XIII, 9, 62, 82, 102, 162, 180, 247, 251, 253, 255, 567, 711, 717, 837, 851, 927.
Gregorius XIV, 10.
Gregorius XV, 10, 160, 161, 362, 440, 717, 753.
Gregorius XVI, 29, 37, 87, 137.
Gregorius Magn., S., 23, 35, 36, 40, 744.
Gregorius M. de Antoñana, 744, 758, 818, 820.
Gregorius Nazianz., S., 34.
Grentrup, 644.
Groot Gerardus, 698, 1030.
Grosam, 366, 372, 544.
Grützmacher, 21.
Gulielmus a S. Amore, 42, 629.

Halusa, 401.
Hallmann, 1029.
Harduin J., 39.
Haring, 139, 421, 453, 509, 516, 531. 568, 592, 721, 731, 770, 922 ,948, 949, 961, 970.
Harnack, 54, 56.
Havers, 35.
Hecht, 112, 366, 381, 759, 761, 833.
Heimbucher, 19, 20, 29, 39, 43, 93, 194, 124, 629, 630, 1029.
Heiner, 803.
Helyot, 20.
Hermas, 20.
Herzog-Hauck, 22.
Hieronymus, S., 21, 540.
Hieronymus Aemilianus, 27.
Hilarion, S., 22.
Hilarius a Sexten, 716.
Hilgenfeld, 19.
Hilling, 130, 178, 179, 803.
Hock, 535, 660.
Hoever, 541.
Hofbauer Clemens, S., 64.
Hollweck, 711, 717, 975.
Holstenius, 6, 20.
Holzapfel, 1068, 1076, 1081, 1082.
Holzhauser, 698.
Honoratus, 23.
Honoré L., 50.
Honorius I, 789.
Honorius III, 7, 26, 177, 1076.
Horstium, 38.
Hove A., van, 48, 768.
Hugo a Payens, 26.
Hüfner, 789.
Huerta, 307, 503.

Iacobus de Compostella, S., 26.
Iansen, 64, 240, 402, 407, 422, 447, 492.
Ianssen Arnold, 27, 530, 542, 557, 639, 666, 685, 704, 706, 739, 755, 769, 940.
Ianssens, 216, 427, 618, 627, 871.
Iardi, 250, 307, 369, 503.
Ibañez, 644.
Iesus Christus cf. Christus.
Ignatius, S., 20.
Ignatius a Loyola, S., 27, 35, 67, 403, 707.
Innocentius II, 776, 1048.
Innocentius III, 7, 123.
Innocentius IV, 461, 465, 752.
Innocentius V, 37.
Innocentius X, 10, 153, 161, 180.
Innocentius XII, 10, 161, 180, 190, 983.
Innocentius XIII, 10.
Ioannes XXI, 9, 63, 673.
Ioannes Adorno, 27.
Ioannes Apostolus, S., 679.
Ioannes Baptista, S., 19.
Ioannes Climacus, S., 33.
Ioannes Chrysostomus, S., 39, 540, 846.
Ioannes a Matha, S., 26.
Ioannes de Deo, S., 27, 96.
Ioannes de la Salle, S., 27.
Ioannes Eudes, S., 34.
Ioannes Gualbertus, S., 23.
Ioannes Leonardi, S., 27.
Iombart, 57, 86, 98, 102, 125, 130, 164, 245, 255, 291, 308, 348, 380, 386, 467, 499, 500, 504, 519, 535, 555, 558, 592, 595, 601, 668, 671, 677, 694, 707, 712, 727, 739, 774, 856, 931, 945, 953, 973, 989, 997, 1035, 1048.
Ione, 487, 507, 638, 856.
Iorio, Card., 827.
Iosephus Mauritius de Alzon, 27.
Iosephus Antonius a Persiceto, 629, 1009.
Iosephus Calasanctius, S., 27.
Iulius II, 769, 830.

Iustinianus, 37, 610, 709.
Iustinus, S., 15, 20.

Kelly, 220, 346.
Kieffer, 245.
Knight, 682.
Kraemer, 200, 1098.
Kurtscheid, 629.

Lacroix, 589.
Lactantius, 540.
Ladeuze, 22.
Lahitton, 450.
Lamberto le Bègue, 1029.
Larraona, 1, 28, 29, 52, 53, 56, 60, 61, 64, 65, 68, 71, 72, 74, 75, 78, 80, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 95, 96, 97, 98, 99, 107, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 125, 127, 128, 129, 130, 135, 136, 139, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 158, 159, 162, 164, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 179, 180, 184, 190, 192, 193, 194, 195, 197, 206, 210, 211, 215, 216, 217, 218, 219, 222, 223, 224, 225, 227, 230, 232, 235, 238, 242, 243, 244, 246, 247, 248, 249, 250, 252, 256, 257, 258, 260, 261, 263, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 283, 291, 295, 297, 306, 308, 309, 310, 311, 313, 316, 317, 318, 324, 325, 331, 333, 334, 336, 337, 346, 347, 352, 353, 357, 362, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 386, 387, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 401, 402, 408, 409, 410, 416, 419, 420, 422, 423, 424, 425, 427, 429, 435, 441, 443, 444, 446, 451, 452, 454, 456, 458, 459, 464, 466, 467, 470, 471, 472, 473, 476, 477, 479, 480, 481, 482, 486, 492, 493, 494, 502, 503, 504, 505, 509, 510, 531, 532, 548, 549, 550, 551, 552, 554, 555, 556, 570, 571, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 606, 607, 608, 619, 621, 623, 625, 635, 639, 643, 644, 650, 689, 726, 732, 739, 741, 743, 769, 770, 772, 792, 801, 823, 831, 905, 918, 924, 948, 963, 965, 976, 980, 991, 996, 1007, 1013, 1027, 1029, 1079.
Laurentius Iustiniani, S., 33, 923.
Lavigerie, 1030.
Laymann, 694, 799.
Lazarus ab Arbonne, 954.
Leclerq, 20, 40, 1071, 1097.
Lefort J. Th., 22.
Lehmkuhl, 694.
Leiber R., 45.
Leitner, 64, 85, 96, 146, 165, 178, 234, 257, 280, 287, 308, 309, 326, 370, 388, 420, 427, 490, 498, 499, 501, 504, 507, 510, 515, 525, 723, 733, 736, 769, 897, 899, 928, 948, 957, 966, 967, 971, 976, 987, 1015, 1017, 1022, 1040.
Leitner Santi, 445.
Lemmens, 36.
Leo III, 36.
Leo X, 24, 753, 769, 830, 1077.
Leo XII, 831.
Leo XIII, 11, 18, 25, 29, 33, 55 60, 62, 63, 65, 82, 99, 100, 124, 126, 132, 153, 311, 319, 336, 362, 363, 397, 417, 425, 484, 511, 630, 639, 658, 763, 789, 802, 835, 837, 898, 930, 990, 1068, 1076, 1077, 1080, 1083.
Leopoldo da Cortona, 1076.
Lépicier, Card., 848, 1124.
Lessius, 450, 677, 694.
Lezana, 694.
Lijdsman, 381, 555, 556.
Lopez, 29, 939, 940.
Lottin, 57.
Louis, S., 450.
Louisa de Marillac, S., 28.
Lucidi, 311, 314.
Luther, 56.
Lutz, 671.
Lyszczarcyk, 819.

Mabillon, 629.
Macarius Senior, 22.
Mc Cormick, 346.
Mahoney, 362.
Mansi, 709, 711, 716.
Majoli, S., 27.
Malachias,
Marcellus a P. Iesu, 793.
Maria, 102.
Maria Laurentia Longo, 28.
Maria Magdalena Postel, S., 34.
Maria Magdalena Sophia Barat, S., 34.
Maria Virgo Beatissima, 143, 209, 679
Maroto, 6, 29, 64, 76, 77, 85, 87, 88, 90, 104, 108, 110, 115, 129, 131, 134, 136, 157, 158, 181, 182, 185, 194, 198, 230, 246, 248, 249, 250, 253, 254, 256, 262, 272, 276, 286, 293, 305, 316, 326, 333, 340, 342, 364, 380, 382, 383, 410, 455, 464, 520, 527, 537, 539, 547, 553, 560, 562, 564, 573, 579, 586, 593, 608, 611, 613, 618, 620, 626, 652, 655, 656, 665, 667, 682, 690, 718, 726, 731, 767, 790, 791, 804, 815, 821, 849, 860, 865, 890,

913, 931, 937, 957, 960, 968, 971, 973, 988, 999, 1001, 1010, 1026, 1031, 1035, 1037, 1038, 1048, 1057.
Marrès, 609.
Martène, 21.
Martha, 102.
Martinez, 20, 21.
Martinucci-Menghin, 898.
Martinus V, 42.
Martinus Turonensis, S., 23.
Matthaeus a Bascio, 25.
Matthaeus a Coronata, 82, 95, 115, 120, 148, 150, 153, 154, 158, 159, 166, 169, 172, 194, 195, 214, 234, 247, 248, 259, 295, 309, 310, 326, 327, 354, 362, 366, 371, 373, 384, 389, 398, 399, 402, 418, 422 424, 425, 432, 436, 454, 463. 464, 466, 472, 476, 509, 516, 519, 521, 523, 525, 531, 532, 547, 551, 559, 566, 585, 587, 588, 589, 602, 607, 608, 609, 617, 620, 621, 622, 623, 625, 627, 635, 639, 643, 653, 674, 675, 687, 700, 708, 713, 720, 725, 734, 735, 738, 739, 743, 752, 770, 799, 800, 804, 848, 851, 856, 859, 860, 861, 915, 942, 943, 965, 974, 980, 1004, 1005, 1007, 1051, 1055, 1063, 1065, 1067, 1068, 1069, 1071, 1076, 1078, 1079, 1082, 1084, 1097.
Maurus, S., 23.
Mayer, 3, 6, 23, 51, 73, 80, 81, 95, 99, 113, 117, 119, 174, 180, 216, 217, 218, 334, 510, 529.
Meester A. de, 85, 87, 120, 361, 422, 491, 509, 585, 1040. 1069.
Melo, 741, 770, 794, 916.
Mersch M., 41.
Micheletti, 300.
Michiels G., 1028.
Migne P. L., 15, 20, 21, 38, 39, 102.
Mileta, 1076.
Mirareus, 6.
Moccheggiani, 1058, 1085.
Möhler, 20, 81.
Molitor, 23, 65, 76, 77, 80. 81. 96, 100, 291, 335, 568.
Monin, 176.
Montalembert, 20.
Mothon, 158, 929, 1040.
Mulroney, 362.
Mutz, 668.

Naval, 14.
Nebreda, 415, 420, 422, 424, 425, 426, 849, 906, 915, 924.
Neuner, 1076.
Nicolaus II, 94.
Nicolaus III, 691.
Nicolaus IV, 24, 37, 1077.
Nicolaus V, 1076.
Nicolaus von der Flüe, 64.
Nilles, 26, 63, 101.
Nissl, 33.
Noldin, 383, 480, 484, 679, 799, 981.
Norbertus, S., 24, 94.
Noval, 332, 416, 770, 778, 781, 782, 783, 1011.

Odo, S., 23.
Oesterle, 154, 155, 172, 219, 244, 315, 326, 331, 336, 338, 347, 366, 367, 381, 387, 394, 402, 410, 419, 422, 432, 442, 464, 466, 475, 490, 550, 564, 568, 570, 575, 588, 629, 639, 658, 714, 735, 769, 770, 830, 892, 930, 934, 976, 1008, 1010, 1027.
Ojetti, 179, 230, 258, 326, 327, 331, 799.
Ortega, 770.
Oswald, 410.
Ottaviani, 44, 47.

Pacelli, 323.
Pachomius, S., 22, 23, 28.
Palombo, 953.
Panadés, 654.
Parisi, 362, 507, 527. 690, 770.
Paschalis II, 36.
Passerinus, 55, 270, 446, 481, 675, 685, 799, 933.
Pastor, 9, 10, 27, 28, 29, 180.
Patricius, S., 23.
Paulus, S., 14, 15, 39, 1030.
Paulus II, 434.
Paulus III, 67, 752.
Paulus IV, 27, 37, 899.
Paulus V, 10, 125, 224, 539, 547, 1030, 1059.
Paulus a Cruce, S., 27.
Paulus Nicolaus, 39.
Paulus Thebanus, S., 21.
Pauwels, 762.
Peinader, 51, 670.
Pejška, 42, 57, 366, 422, 470, 581. 603 639, 653, 690, 734, 883, 1004.
Pelagius II, 36.
Perlbach, 26.
Perugini, 44. 49.
Petrus, S., 177. 207, 789.
Petrus Canisius, S., 34.
Petrus Caraffa, 27.
Petrus Damiani, S., 33.
Petrus Nolascus, S., 27.

Philippus Nereus, S., 47, 93, 94, 707, 1030.
Piat, 66, 111, 169, 177, 223, 263, 291, 312, 446, 450, 473, 577, 609, 617, 673, 674, 729, 730, 753, 791, 795, 799, 804, 927, 974, 1011.
Pieper, 644.
Pighi, 546.
Piontec, 952.
Piscetta-Gennaro, 546.
Pistocchi, 725.
Pius IV, 114, 180, 292, 763.
Pius V, 9, 37, 96, 114, 124, 126, 180, 513, 560, 653, 711, 716, 723, 726, 727, 752, 753, 801, 804, 928, 975.
Pius VI, 33, 43, 102, 124, 819, 831.
Pius VII, 37.
Pius IX, 11, 17, 34, 37, 43, 60, 61, 62, 82, 86, 124, 180, 434, 487, 490, 573, 576, 603, 605, 700, 711, 717, 745, 763, 823, 843, 898.
Pius X, 1, 11, 25, 104, 117, 126, 132, 181, 259, 282, 353, 540, 560, 625, 626, 630, 643, 645, 657, 658, 665, 685, 749, 802, 810, 818, 823, 843, 853, 855, 870, 881, 882, 1080, 1083.
Pius XI, 11, 17, 34, 37, 67, 103, 132, 137, 144, 156, 176, 183, 185, 190, 208, 209, 245, 252, 297, 323, 393, 403, 512, 535, 539, 541, 561, 627, 629, 630, 631, 638, 643, 644, 645, 647, 648, 656, 657, 661, 670, 702, 691, 731, 765, 827, 842, 843, 844, 847, 870, 873, 875, 931, 970, 972, 995, 998, 1048, 1063, 1077, 1083, 1098, 1124.
Pius XII, 34.
Placidus, S., 23.
Preuschen, 19.
Pöschl, 770.
Pomer, 769.
Prado, 770.
Prikryl, 536.
Prümmer, 61, 135, 159, 160, 193, 268, 269, 279, 283, 284, 320, 366, 381, 401, 408, 409, 422, 424, 425, 432, 442, 444, 446, 448, 450, 469, 470, 478, 491, 492, 495, 503, 506, 508, 515, 530, 542, 544, 549, 558, 598, 601, 634, 674, 685, 694, 743, 745, 753, 770, 792, 796, 799, 822, 830, 831, 840, 888, 928, 979, 994, 995.
Pugliese, 644.
Puma La Vincentius, Card., 179, 848, 1099, 1100, 1102, 1118.
Pythagoras, 19.

Quatember M., 4.

Ramos, 35, 222, 230, 295, 349, 833.
Raus, 177, 178, 222, 422, 450, 454, 568, 577, 581, 619, 634, 672, 675, 676, 770.
Raymundus a Peñafort, 27.
Reiffenstuel, 101, 514.
Reinmann, 1075.
Reitzenstein, 20.
Rementeria, 36.
Richard, Card., 18.
Richter, 643.
Robertus, S., 23.
Rochefoucault, de la, 43.
Rodriguez Alphonsus, 536.
Romualdus, S., 23.
Rossum, van, Card., 203, 209, 873.

Sabetti-Barrett, 379.
Samuel, 19.
Sanchez, 603, 694, 934.
Santamaria, 772.
Sappert, 1041.
Schaaf, 709.
Schaefer T., 78, 96, 347, 470, 527, 561, 680, 870, 901, 1040.
Scharnagl, 7.
Scherer, 18, 63, 101, 152, 160, 456, 510, 539, 700, 710, 805, 953.
Schiwietz, 19, 789.
Schlenz, 1040.
Schlund, 32.
Schmalzgrueber, 69, 160, 514, 568, 934.
Schmidlin, 644.
Schmidt, 1076.
Schneider, 753.
Schoensteiner, 151, 167, 170, 221, 422, 430, 509, 623, 625.
Schütz, 33.
Schweigl, 750.
Schweiger, 45, 49, 383, 629, 717, 762.
Schweigmann, 587, 591.
Schwientek, 15.
Schwietz, 19, 21.
Scotus,
Sethe, 19.
Silvester II, 36.
Silvester Gonzilin, S., 23.
Sipos, 366.
Sixtus IV, 37, 233, 768, 789, 802.
Sixtus V, 9, 37, 180, 478, 479, 485, 487, 726.
Sobradillo, 1068.
Sole, 681, 981.
Soreth Ioanna, 28.
Spreitzenhofer, 23.
Steiger, 22.

Stein P., 1068, 1076.
Stellartius, 6.
Strathmann, 20.
Streit, 644.
Stutz, 1, 130, 484, 789.
Suárez, 16, 18, 21, 55, 69, 270, 401, 480, 566, 568, 569, 589, 603, 694, 799, 921, 940.
Sulzboeck, 707, 708, 742.

Tabera, 80, 610, 983, 985, 989, 990, 991, 993, 1001, 1007, 1014, 1015, 1017.
Tamburini, 769.
Tatjer H., 771.
Tertullianus, 20.
Testore, 36.
Theodoro I, 789.
Theodorus Cellensis, 24, 94.
Theodorus a Ried, 1011.
Theresia, S., 24.
Theresia ab Infante Iesu, S., 34.
Thomas Aquin, S., 14, 16, 18, 33, 34, 39, 54, 55, 57, 58, 69, 101, 102, 123, 450, 469, 473, 488, 568, 569, 581, 629, 637, 645, 669, 670, 672, 673, 874, 895, 941.
Tischler F., 1075.
Toso, 130, 896.
Traluci, 753.
Trombetta, 211.
Tromp, 322.
Turner, 682.

Urbanus IV, 500.
Urbanus V, 37.
Urbanus VIII, 10, 161, 358, 445, 476, 726, 753, 801, 933, 938, 983, 1030.

Varela Ioannes Alphonsus, 124.
Vermeersch, 4, 6, 45, 51, 55, 57, 59, 74, 76, 77, 79, 84, 87, 91, 103, 110, 129, 134, 137, 155, 165, 178, 203, 204, 206, 217, 219, 227, 236, 246, 251, 254, 256, 268, 276, 286, 295, 299, 324, 330, 341, 346, 348, 351, 352, 354, 356, 357, 365, 366, 367, 369, 372, 381, 383, 385, 387, 390, 394, 411, 436, 449, 450, 451, 456, 466, 467, 478, 488, 493, 494, 502, 512, 513, 518, 522, 527, 528, 537, 543, 547, 549, 551, 558, 559, 562, 563, 568 570, 580, 585, 587, 588, 589, 591, 592, 595, 598, 600, 611, 615, 620, 622, 627, 633, 635, 643, 646, 647, 667, 672, 673, 677, 680, 685, 689, 692, 693, 694, 700, 713, 721, 722, 732, 735, 750, 759, 801, 833, 841, 871, 879, 989, 934, 938, 940, 944, 947, 948, 952, 973, 986, 992, 997, 1003, 1028, 1083.
Vermeersch-Creusen, 63, 66, 76, 78, 90, 91, 96, 120, 146, 149, 154, 155, 158, 159, 165, 183, 189, 195, 198, 222, 230, 248, 252, 272, 275, 277, 292, 293, 315, 326, 333, 355, 366, 369, 381, 383, 390, 394, 397, 401, 402, 416, 418, 422, 426, 429, 432, 435, 437, 440, 441, 442, 453, 458, 464, 467, 476, 477, 480, 482, 486, 487, 489, 490, 491, 504, 508, 509, 512, 517, 526, 529, 533, 542, 543, 571, 575, 578, 581, 585, 588, 591, 592, 598, 600, 606, 607, 608, 618, 620, 623, 625, 632, 634, 635, 639, 645, 651, 660, 674, 676, 693, 696, 703, 704, 712, 714, 721, 724, 725, 736, 742, 745, 770, 772, 792, 793, 799, 813, 819, 841, 850, 867, 883, 896, 899, 928, 941, 956, 957, 972, 977, 981, 985, 993, 999, 1004, 1014, 1017, 1023, 1036, 1037, 1040, 1051, 1065, 1069, 1079, 1087, 1095, 1096.
Victor III, 36.
Victorius ab Appeltern, 65, 608, 730, 742, 753, 897.
Vieider Valerian, 422, 444, 478, 1027.
Villada, 770.
Vindek, 490.
Vincentius a Paulo, S., 27, 28, 29, 47, 93, 707, 1030, 1044.
Vitali, 831, 832, 900, 907.
Vito, 112.
Voltas, 71, 107, 320, 361, 404, 454, 484, 521, 527, 560, 694, 833, 973, 1039.
Vromant, 152, 203, 326, 405, 419, 422, 447, 509, 644, 666, 698, 1040, 1071.

Weingarten, 19.
Wernz, 21, 238, 415, 1049.
Wernz-Vidal, 59, 67, 130, 223, 272, 291, 293, 312, 313, 320, 327, 329, 470.
Wetzer-Welte, 22.
Wicleff Ioannes, 42.
Wilken, 19.
Wilpert, 21.
Wirges, 94.

Zacharias, 36.
Zimmermann, 94.

S. A. L. E. R. rappresentanza della Casa editrice HERDER

ROMA – Piazza Costanzo Ciano, 118-120 – ROMA

Enchiridion Clericorum. Documenta Ecclesiae sacrorum alumnis instituendis. (LX et 920 p.). Ed. Sacra Congregatio de Seminariis et Studiorum Universitatibus. – Rileg. Lit. 80.

Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum. Auctoribus H. Denzinger et I. B. Umberg S. I. – Editio 21-23. 8° (XXXII, et 664 et [72] p.). – Lit. 34,50; rileg. Lit. 42,80.

Enchiridion Patristicum. Loci Ssñorum Patrum, Doctorum, Scriptorum ecclesiasticorum quos in usum scholarum collegit M. J. Rouët de Journel S. I. – Editio decima et undecima. 8° (XXVIII et 802 p.). – Lit. 42,20; rileg. Lit. 51,20.

Enchiridion asceticum. Loci Ssñorum Patrum et Scriptorum ecclesiasticorum ad ascesim spectantes, quos collegerunt M. J. Rouët de Journel S. I. et J. Dutilleul S. I., adiuvantibus aliquibus aliis Patribus S. I. – Editio altera, novis textibus aucta. 8° (XXXVI et 684 p.). – Lit. 51,20; rileg. Lit. 60.

Enchiridion fontium historiae ecclesiasticae antiquae quod in usum scholarum collegit C. Kirch S. I. – Editio quarta, aucta et emendata. 8° (XXXII et 644 p.). – Lit. 51,20; rileg. Lit. 60.

P. Cosmas Sartori O. F. M., **Enchiridion Canonicum** seu Sanctae Sedis Responsiones post editum Codicem I. C. datae iuxta Canonum Codicis ordinem digestae notulisque ornatae. – Edit. VI (1917-1938). – Lit. 11.

3 48.35
Sch 13
22796
SCHAEFER, T., O.F.M.Cap.
AUTHOR
De Religiosis
TITLE
DATE DUE
BORROWER'S NAME
O'Brien
Ellis
Brand
22796